FRANCISCI ACCOLTI
ARETINI
IVRISCONSVLTI EMINENTISSIMI,
AC SVBTILITATVM PRINCIPIS,

In Primi, Secundi, & Quinti Decretal. Titulos Commentaria;

HAC IN EDITIONE POST IPSOS TITVLOS
iuxta librorum ordinem reſtitutos, non modò Doctiſi-
morum hominum Adnotationibus hactenus
impreſsis illuſtrata,

Verùm etiam VINCENTII GODEMINI, Piſis ius Canonicum legentis, exornata & aucta atq; etiam ab innumeris & pene monſtroſis erroribus repurgata.

CVM SVMMARIIS, ET INDICE LOCVPLETISSIMO.

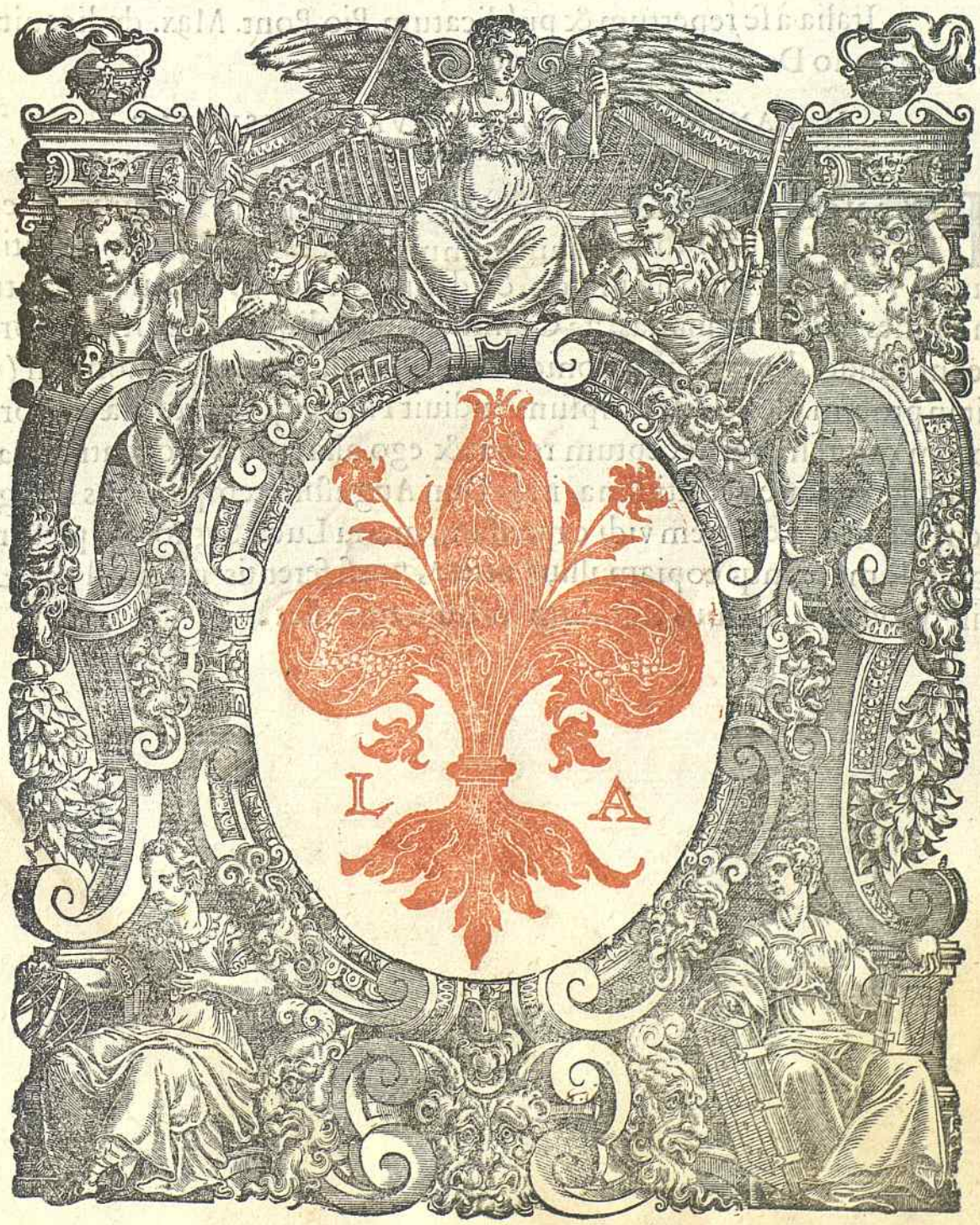

BONO·CO
ARESII
ÆSIDIS

VENETIIS, Apud Iuntas. M D LXXXI.

75 Sen. Med.
H 10 bis
6 bis

EX BALTHAZARO VVERLINO
Colmarienſi in Additione ad Tritthemium.

FRANCISCVS de Accoltis Aretinus, in Iuriſprudentia bene exercitatus ſcripſit ſuper totum ius ciuile.
Scripſit item Conſilia.
Lecturam ſuper Decretal.
De differentia inter ſententiam interloquutoriã, & diffinitiuam.
Epiſtolas Diogenis, Latinas fecit.
Libellum Authoris incerti, de thermis Puteolorum & vicinis, in Italia à ſe repertum & publicatum, Pio Pont. Max. dedicauit.
Claruit anno Domini. M C C C C.

M. MANTVA, PATAVINVS IVRISCONSVLTVS, de viris Illuſtribus.

FRANCISCVS Accoltus Aretinus Iuriſconſultus egregius, quem (quod ad ſuarum laudum cumulum accedit) ſæpiſſime ſubtilitatum Principem appellat Iaſon, & id quidem commentaria teſtantur in omnes partes ordinarias, ac Conſilia, quæ reliquit: floruit tempore Felini Sandei. hoc idemq; coniectura facile aſſequimur: quoniam (vt ait in proœm. de reſcript.) ipſum audiuit Piſis, eiq; vtpote præceptori, totum quod habet acceptum refert: & ego alias in Aretio, patria ſua, Thuſciæ ciuitate vetuſtiſſima, inq; Diui Auguſtini templo, eius imaginem ad viuam effigiem vidi expreſſam, manu Lucæ Signorelli pictoris egregij, mecumq; copiam illius attuli, præſeferentis nil aliud certe, niſi quod in effectibus erat, dum in humanis eſſet.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO

ALBERTO BOLOGNETO,

AMPLISSIMO PRAESVLI MASSANENSI,

AD SERENISSIMVM POLONIÆ REGEM

NVNCIO DESTINATO.

Lucas Antonius Iunta. S. P. D.

VM multa ſunt, quibus ad præclaras animi tui dotes magnopere ſuſpiciendas cuncti poteſtate quadam virtutis adducuntur, atque in amorem tui citiſſimè trahuntur; tum nihil præſtantius excogitari poteſt, multiplici illa tua eruditione, humanitateq; propè ſingulari: quæ ſic noſtræ Ciuitatis (in qua honorificentiſſimè pro Pontifice biennio, & amplius, legationem exercuiſti) omnis ordinis viros tibi deuinxerunt, vt nemo ſit, qui ſummis te laudibus efferendi, honoriſq;, ac beneuolentiæ ſignis, cumulatè proſequendi ſupereſſe ſibi officium non etiam atque etiam putet. Quæ omnia, cum ſanctiſſimum, ac maximum Pontificem GREGORIVM XIII. *non laterent, nec ipſimet obſcura, ignotavè ſint; illuſtriumq; virtutum tuarum in animo ſuo iampridem conceperit admirationem: experimento autem didicerit quantum in priuatis, publicisq; negotijs opera, ſtudio, prudentia, ac moderatione valeas: tanquam ad maxima, ardua, præclaraq; facinora peragenda, ac pertractanda natus ſis, denuò ea qua decet auctoritate Legatum te apud Sereniſſimum Poloniæ Regem mittens, ad ea quoque loca inuiſenda, ac luſtranda, quæ Dei optimi maximi beneficio in Regni Pannoniæ finibus a Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ritu, & obedientia non deſciuerunt, eum quoque cenſorem deſtinauit, quem ad erigendum, ac ſubleuandum labentis, propèque corruentis in his regionibus Chriſtianæ Reipublicæ ſtatum, ſumma ſua prudentia ac ſapientia idoneum iudicauit. Inter cæteros autem, ego vberem illam tuam aureamq; in dicendo vim, & de re qualibet diſſerendi promptam facultatem (vt omittam affabilitatem, atque omnem opinionem ſuperantem elegantiam, & venuſtatem) quibus velut varijs ex oriente gemmis inſperſum animum habes, ſic ſemper ſum admiratus; vt iamdiu mihi ipſe neceſſitatem impoſuerim te munere aliquo tanquam aram ſacram adeundi, quod & meæ ſupellectili cõuenientiſſimum, & ingenio tuo foret aptiſſimum: Cuiuſmodi putaui eſſe doctiſſimum opus eruditiſſimi Iuriſconſulti Franciſci Accolti de Aretio, omnium ſapientum ſui temporis Iuriſconſultiſſimi & Iuriſconſultorum ſapientiſſimi; vnaq; cum Additionibus D. Vincentij Godemini, qui nuper ius Canonicum Piſis ſumma cum laude exponebat, meis typis denuò excuſum. Tum quia inter cætera animi tui ornamenta præcipuè iuris ſcientiam mirum in modum calles, quod perpetuò teſtabuntur Academiæ, in quibus publicè ex vtroque fonte iura doctiſſimèque es interpretatus: Tum quia tota ea Hetruriæ regio tibi deditiſſima eſt, atque a Franciſco Medice, magno ipſius Duce, cum primis diligeris ob legationis munus a te pro Pontifice apud eum prudentiſſimè iuxta & ſapientiſſimè perfunctum. Qua ratione, & Franciſco Accolto Aretino, & Ioanni Bologneto conſanguineo tuo, cuius lucubrationes peritiſſimi quique Iuriſconſultiauide legunt, vltroque amplectuntur, (tametſi ij è uiuis deceſſerunt) piè a me ſatisfactum puto. Excipe tu igitur ampliſſime Præſul (quæ tua eſt humanitas) ex nobiliſſima Bolognetorum gente poſt quingentorum annorum memoriam in te per ſeriem transfuſa; atque a Franciſco Bologneto patre conſpicuæ virtutis magnificentiæq;, & eruditionis viro relicta, a te autem ſupra modum aucta, exile quidem munus, ſed ab amanti animo profectum; hominemq; ad te colendum ſponte ſua propenſiſſimum benignè complectitor. Vale.*

Elenchus Titulorum & Capitum huius Voluminis.

IN I. DECRETALIVM.

De Constitutionibus. Rubrica. fol.3

c.Canonum ſtatuta. eod.
c.Cognoſcentes. 4
c.Translato. eod.
c.Nam concupiſcentiam. eod.
c.Ne innitaris. eod.
c.Cum omnes. eod.
c.Quæ in eccleſiarum. 5
c.Cum acceſſiſſent. 6
c.Cum M.Ferrarienſis. eod.
c.Eccleſia Sanctæ Mariæ. 7
c.Ex literis. 9
c.Ex parte. eod.
c.Quoniam. 10

De Reſcriptis. Rubrica. eod.

c.Sicut Romana. eod.
c.Ad hæc. 12
c.Mandatum. 13

IN II. DECRETAL.

De Iudicijs. Rubrica. eod.

c.De quo vult Deo. 16
c.Decernimus. 18
c.Quanto. 19
c.At ſi clerici. eod.
§.De adulterijs. 21
§.Cæterum. 23
c.Dilecti. 24
c.Intelleximus. 25
c.Clerici. 26
c.Cauſam,quæ. 27
c.Cum non ab homine. 28
c.Quia. 32
c.Cum veniſſet. 33
c.Nouit ille. eod.
c.Paſtoralis. 35
c.Examinata. eod.
c.Cum deputati. 36
c.Exhibita. 37
c.Venerabilis. 38
c.Significauerunt. 39

De Foro competenti. Rubrica. eod.

c.Siquis clericus. eod.
c.Nullus. eod.
c.Siquis contra clericum. 40
c.Verum quoniam. 41
c.Cum ſit generale. 42
c.Quod clericus. 43
c.Si diligenti. 44
c.Ex parte B. 45
c.Conqueſtus. eod.
c.Propoſuiſti. eod.
c.Licet. eod.

De Libelli oblatione. Rubrica. 47

c.Ignarus epiſcopus. eod.
c.Significantibus. 48

De Probationibus. Rubrica. eod.

c.Ex epiſtolę. 49
c.Sicut. 52
c.Ex literis. 55
c.Propoſuiſti. eod.
c.Tertio loco. 57
c.Iurauit. 58
c.Poſt ceſſionem. eod.
c.In præſentia. 60
c.Licet cauſam. 65
c.Per tuas. 70
c.Quoniam contra. 73
c.Ad noſtram. 76
c.Cum cauſam. 77
c.Cauſam. 79
c.Cum bonæ. eod.

De Teſtibus. Rubrica. 80

c.Placuit. eod.
c.In nomine Domini. eod.
c.Quoniam. 82
c.In omni. eod.
c.Quotiens. eod.
c.Inſuper. 83
c.Ex parte. 85
c.Si qui teſtium. 87
c.Sicut. 88
c.Veniens.el j. 89
c.Cauſam,quæ. 91
c.Cum nuncius. 93
c.Super eo.el j. eod.
c.De cætero. 94
c.De cauſis. eod.
c.Cum tu. 95
c.Fraternitatis. 97
c.Intimauit. 101
c.Cauſam. 103
c.Perſonas. 104
c.Iudæi. eod.
c.Super eo.el ij. eod.
c.Licet vniuerſis. 105
c.In literis. 106
c.Cum veniſſent. 107
c.Series. 109
c.Præterea. 110
c.Cum a nobis. 111
c.De teſtibus. 113
c.Conſtitutus. 115
c.Præſentium. eod.
c.In noſtra. 118
c.Tam literis. 119
c.Cum olim. 120
c.Ex tenore. 122
c.Significauerunt. eod.
c.Cum cauſam. 124
c.Veniens.el ij. 126
c.Tuis. 129
c.Dilecto. 131
c.Significauit. 132
c.Cum cauſa. 134
c.Albericus. 136
c.Cum in tua. 138
c.Conſtitutis.el j. 139
c.Conſtitutis.el ij. 140
c.Licet ex quadam. 141
c.Per tuas. 143
c.Licet dilectus. 144
c.Præſentata. 145
c.Super. 146
c.Venerabili. 147
c.Cum clamor. eod.
c.Teſtimonium. 148
c.Vltra tertiam. 151
c.Non debet. 154

IN V. DECRETAL.

De Accuſationibus inquiſitionibus & denunciationibus. Rubrica. 155

c.Si legitimus. eod.
c.Siquis epiſcopus. 158
c.Illa præpoſitorum. eod.
c.Omnipotens Deus. 159
c.Nulli epiſcoporum. 160
c.De his criminibus. eod.
c.Repellantur. 166
c.Accuſaſti. eod.
c.Euidentia. 163
c.Cum P.Manconella. eod.
c.Ex parte tua. 164
c.Si conſtiterit. 166
c.Meminimus. 167
c.Licet in beato. eod.
c.Veniens. 170
c.Super his. 174
c.Qualiter & quando.el j. 177
c.Cum dilecti. 179
c.Cum oporteat. 180
c.Cum dilectus. 183
c.Inquiſitionis. eod.
§.Tertiæ dubitationis. 185
§.Queſiuiſti etiam. 186
c.Ad petitionem. eod.
c.Accedens ad præſentiam. 188
c.Qualiter & quando.el ij. 189
§.Licet. 194
§.Debet. eod.
§.Ad corrigendos. 196
c.Sicut olim. 198
c.Olim. eod.
c.Prælatorum. 199

FRANCISCI DE ACCOLTIS ARETINI

In Primi Decretalium Titulos, de Constitutionib, & de Rescriptis,

ACVTISSIMA COMMENTARIA:

Vincentij Godemini, præter cæterorum Iurisconſ. apponi ſolitas, Adnotationibus illuſtrata.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura vtrum ſit de eſſentia legis.& nu.6.& ad quid inuenta.nu.7.*
2 *Scriptura requiritur de forma excommunicationis.*
3 *Scriptura non requiritur ad priuilegij,ſeu gratiæ ſubſtantiam.*
4 *Confirmatur proprie,quod de ſe non valet,non autẽ quod ſui natura valet.*
5 *Legis finis eſt obſeruantia ſubditorum.*
8 *Conſuetudo vim legis habet.*
9 *Scriptura,an requiratur in lege ad probationis neceſſitatem.*
10 *Princeps ex plenitudine poteſtatis inducere poteſt,vt lex incontinenti ante promulgationem,etiam ignorantem liget.*
11 *Appellare,vel conqueri a lege iniqua,vtrum quis poſſit.*
12 *Capituli ſanior pars eſt vnus de collegio.*

De Conſtitutionibus. Rubrica.

1 Miſſa continuatione Rubricæ, de quo dic vt hic per Doc. & vt ſubtilius declarauimus in voce circa illa,quę hic ſcribũtur per Mod.do. Ant. † primo in illa qõne, vtrum ſcriptura ſit de eſſentia legis, ſciẽdum eſt ꝙ Io.And. in rꝛa,nemo poteſt.de reg.iur.in mercu.ſua,latiſſime diſputans iſtam qõnem,[a] vr̃ tenere ꝙ in lege Principis de eſſentia legis nõ ſit ſcriptura,nec de neceſſitate probationis,per tex.25.q.2.c.inſtitutionis. & per tex.in c.j.iuxta fi.de renun.lib.6. bene etiẽ facit tex.in c.j. de iureiu. ſm Hoſt. Sed in l.inferioris a Principe vr̃ ſentire, vt refert hic do. Ant.ꝙ requirat̃ ſcriptura ad minus pp neceſſitatem probationis,ſ. vt diutius poſſit probari. Sed Do.de Rota ꝓcꝛone ſua 242.ſimpliciter dicunt.ꝙ nulla conſtitutio requirit ſcripturam,& põt probari pet teſtes, per iura prælallegata.& hoc ſequit̃ hic do.Abb. & in c.paſtoralis j. de fi.inſtru. & tenet ẽt Io.de Imo.Pro iſta ꝓcꝛone adducit Bal.in l.humanũ. C.de legi.& in l.j. in prin.ff.de ꝓſti.Prin.in ver.placuit. vbi põderat,ꝙ ad eſſentiam legis ſufficit voluntas Principis,vel populi,licet ad ligãdum ſubditos vtilis ſit ſcriptura, quia melius põt lex peruenire ad notitiam. Spe.aũt in tit.de ꝓſti.circa prin.in prima forma,vt ibi declarat Io.And.in add.ſentit ẽt iſtam partem, hoc tñ ſingulariter vr̃ limitare in tit.de leg.§.finit̃.ver.ſed pone.Niſi lex vel conſtitutio habeat admixtum aliquid aliud,ꝙ de ſui natura requirit ſcripturam, & ponit ibi exemplum in ſnĩa excõicationis,† de cuius forma requirit̃ ſcriptura,vt in c.ſacro. j. de ſen. excõ.& in c.j.eo.tit.lib.6. Sed ꝯrium tenuit Archi.j.diſt.c.lex. & Pla.in l.humanum.C.de legi.& cõſt. Ad iura allegata in ꝯrium põt rñderi,quia tex.in d.c.inſtitutionis. põt intelligi de lege priuata,ideſt de priuilegio,ſiue gratia, de qua eſt cõis opi.* † ꝙ ad ipſius ſubſtantiam non requiritur ſcriptura,ſicut plene traditur in p.oęmio 6.& per Bal.in l.fi.C. ſen.reſcin. non poſ.& in l. humanum.C.de legi.Tex autem in c.j.de renun.lib.6.poteſt intelligi non ꝙ conſtitutio Celeſtini non fuit prius ſcripta,ſed quod tunc fuit ad maiorem cautelam renouata & inſerta in corpore iuris,cum prius eſſet extrauagans.Ad tex.in c.j. de iureiu.eſt facilis reſponſio,quia verbum, non ſcripta,ſicut intelligit glo.refertur ad conſuetudinem,de qua ſ̃ fit mentio,quam appellauit conſtitutionem,vel legem largo modo,ſiue ſtatutum.Et quod iſta opi.cõmunis, non ſit vera, videtur probari per duo iura, & per rationem vrgentem. Primo per tex.in l.imo. ff.de leg.vbi patet ꝙ hęc prẽrogatiua ſpecialiter concedit̃ conſuetudini,vt non ſit neceſſe ipſam ſcribi propter diuturnam probationẽ, ergo regulariter ad legis valitudinem requiritur ſcriptura,hoc idem videtur probare tex.19.q.2.c.duo ſunt,circa prin. vbi text.dicit,ꝙ lex publica fuit confirmata ſcriptis ſanctorum Patrum,ideſt accepit robur ex ſcriptis ſanctorum Patrum. † Confirmatur proprie id,quod de ſe non valet,nõ id,quod de ſui natura valet,iuxta no.in l.& quia.ff.de iuriſdi.om.iudi.& in c.inter dilectos.j.de fide inſtru.Præterea † finis legis eſt,obſeruantia ſubditorum,vt j.c.j.& l.leges ſacratiſſimæ.C.de legi.ſed hunc finem vniuerſaliter aut nullo modo,aut difficillime lex conſequeretur,ſi non eſſet ſcripta, ergo videtur ꝙ de eſſentia legis neceſſaria ſit ſcriptura. Nam per promulgationem verbaliter factam præſumptiue non poſſet venire lex in notitiam eius, qui tũc non eſſet in ciuitate,vel qui tunc eſſet infans, vel omnino non eſſet adhuc, licet poſtea inciperet eſſe in ciuitate,vt patet per text.ſing. ad hoc,in c.cum in tua.j.qui ma.accu.poſ.quem multum ad hoc no.Barto.in l.is poteſt.ff.de acqui.hære.vnde niſi quotidie renouarentur proclamata,vix poſſet haberi notitia legis ab omnibus.vt ergo lex perfecte, & faciliter tranſeat in notitiam omnibus,videtur dicendum quod requiratur ſcriptura, quæ ſemper loquitur. Pro concordia tamen potes diſtinguere, quod aut quæritur,vtrum ſcriptura ſit de formali eſſentia legis, ita quod lex nõ dicatur habere ſuum eſſe ſine ſcriptura. Et tunc dicendum eſt cum cõmuni ſententia,† quod ad eſſentiam legis,ſcriptura non requiritur.hoc probatur primo in l.2.circa medium.ff.de orig. iuris.dum text.dicit,quod leges 12. tabularum ſunt redactæ in ſcripturam pro ruſticis, vt apertius percipi poſſint. ex quo datur intelligi, † quod ſcriptura fuit inuenta ad probandum, legem eſſe conditam,non vt pars ſubſtantialis legis, vt dicit tex.in ſimili in l.contrahitur.ff.de pigno. Secundo fortius facit text.in eadem l.2. in §. his legibus. vbi patet ſingulariter, quod fuit inuentum a principio,ſicut ſcriptura,ius interpretationis prudentum, quod tamen eſt vna ſpecies iuris, vt l. ius autem ciuile. ff. de iuſtit. & iu. Tertio hoc confirmatur ex ratione Iuriſconſulti in l.de quibus.circa fi.ff.de legi.vbi volens probare,† quod cõ ſuetudo habeat vim legis, arguit iſto modo. Si lex aſſumit vim a ſuffragio populi, vtique quod ſuffragio populi inductum eſt, licet non ex ſcripto, vim legis habet. Et licet j. poſtea loquatur de conſuetudine,ratio tamen ſua eſt generalis ad omnes leges. Aut quæritur,† vtrum ſcriptura requiratur in lege ad neceſſitatem probationis.Et dico ꝙ requiritur per ſupradicta,niſi forte Princeps legem factam ſine ſcripto ex certa ſcientia, vel apponendo cl̃am,non obſtãte,vellet habere vim legis. vnde dixit gl. ſing.in cle.2.de hær.ꝙ† Princeps ex plenitudine ptãtis poteſt inducere,vt lex liget incõtinenti ante promulgationem etiã ignorantem. Sicut ergo ſolennitas promulgationis tãquam de iure poſitiuo põt tolli per Principẽ,ita & ſcriptura.& maxime cũ vtraque ſolẽnitas videat̃ reducta ad vnum finem,ſ. vt lex melius innoteſcat.

2 3 4 5 6 7 8 9 10

ADDITIO.

a Iſtam quæſtionem. Vide Salyc. poſt Cyn.qui dicit,quæ ſit communis opinio. in l.leges. C.de legib.Alberi.in prima parteſtatutorum,qõ.14 & vnum pulchrum ſimile per Bal.in l.j.§.fin.C.de cadu. tollen.plene per Felyn. in iſta rubri.in 2.colum.ver.tangunt hic.Et an de eſſentia gratiæ requiratur ſcriptura,vide Gemi.in proœ ſexti.in §.vniuerſitati.

Vin.God.Adde ad ſupraſcripta,an ſcriptura ſit de ſubſtantia contractus, Alexã. conſi 92.colum.fin.lib.4.& uide eundem Alex.conſi.123.col 3.lib.j. ubi potuit de actu requirente ſcripturam.

Franc. Aret. in Primum Decretal.

a notescat. Item adde, [a] inquantum do. Abb. hic tangit, † vtrum a
11 lege iniqua possit appellari, vel ꝑqueri, ꝙ hanc mām solenniter tradidit Bar. in l. si res. ff. de appel. reci. & ibi vī dicere, ꝙ qñ statu tū, vel lex est vere gñalis, nullo modo a tali statuto pōt appellari, per illū tex. & per l. si qua pęna. in prin. ff de verb. sig. & est bo nus tex. in c. quia nos. j. de app. quē ipse non allegat. fatet tn ꝙ si vnus de vniuersitate ꝑdicat, tale statutū iniquū sibi nō nocebit. pro quo est tex. op. & ꝙ ibi per Bal. in l. j. in prin. ff. de magi. ꝓue. Intelligimus aūt ex qualitate mām, super qua disponit, vtrū re u eralex, qua disponat particulariter in aliquē, sit gñalis. & credo tūc dignosci ex ꝓsuetudine statuētis, vt tradit Bal. elegāter in l. iudicib C. de app. & in l quisquis. C. quo. app. non reci. & ista
✻ est opi. cōis, * & videtur vera, licet do. Abb. in c. consuluit. j. de appella. eleganter tractans istum articulum, teneat oppositum in hoc vltimo membro, per tex. & quod ibi no. Inno. in c. j. de his, quæ fi. a ma. par. cap. Sed nos possumus intelligere illa dicta, qñ vnus de collegio ꝑdicit statuto iniquo, & appellat ne fiat. & pōt
12 esse ratio, † quia cū ipse sit senior pars capituli, in eo vī residere ius capituli, vt ibi no. & in c. scriptum. j. de ele. & ad mām vide, ꝙ tradit Bart. in l. ambitiosam. versus fi. ff. de decre. ab ordi. fa.

iam quæsito ecclesiæ, sed simpliciter actione personali, ꝙ tūc se quimur leges fori, vbi agit. Nihil allegat, sed p̄t fundari super rām, quæ tradit in c. quod clericis. de fo. cōpe. In procedendo aūt ꝓ respicit tribunal, vbi agit, fm Doct. hic, & plenius in d. c. ꝙ cleri-
b cis. No. tertio ibi, suo sensu [b], † ꝙ illud dī iudex facere suo sensu,
7 ꝙ facit deuiando a rām iuris, vel rationis. Et ex hoc arguit hic do.
8 Ant. ꝙ † si ꝑmittit causa in arbitrum vel arbitratorem, cum ista cām, ꝙ possit iudicare fm suum sensum, vī ꝙ possit præferre iniquum æquo. Sed hoc non tenet hic do. Abb. quia glo. nostra di cit, ꝙ ista verba hic stant improprie, nam proprie intelligunt de
9 sensu rām lato à iure. Prętereа † in nulla cōmissione, q̄tumcūq; ver
10 ba sint latissima, venit dolus, vt l. creditor. §. Lucius. ff. man. † Ad ducit ēt de verbo, placuit, & sim̄ lib. quæ important arbitrium bo ni viri, per id ꝙ plene tradit Bar. in extrauag. ad repri. in gl. super
11 ver. videbit. In gl. posita super ver. statuta. Ex ista gl. patet, † ꝙ lex correcta non pōt amplius dici lex, & propterea dicunt hic Doc.
12 pro rām, † ꝙ allegans legem correctam, incidit in crimen [c] falsi,
c vt l. j. §. hunc igit. C. de no. Cod. confir. & no. gl. in c. nouit. j. de iu
13 di. Sed ista rām fallit in quibusdam casib. Et primo, † si lex ciuilis correcta, sit canonizata, tunc enim potest allegari in iudicio ecclesiastico, sicut canon, fm gl. no. 2. q. j. c. in primis. super ver. le-
14 ge. cuius dictum probat ratione vltra Doct. † quia postq̄ lex est ꝑfirmata a canone, siue recepta, virtute approbationis dī potius canon q̄ lex, vt in c. cum aliquib. de rescrip. lib. 6. & in l. j. §. hæc oīa. C. de vet. iu. enucle. & no. Bar. in l. ambitiosam. iuxta fi. ff. de decre. ab ordi. fac. facit optime ꝙ hī in c. constitutus. j. de rescri. de statuto ꝑfirmato authoritate apostolica, vtrum possit per sta
d tuentes reuocari. Scdo fallit, [d] nisi † lex esset concessiua priuile-
15 gij: tunc enim si priuilegium est concessum personæ non subie ctæ, non possit reuocari, vt sing. dixit Inno. in c. nouit. de iud. per illum tex. facit optime tex. in l. si post mortem. §. fi. ff. de ꝑtabu. Nam si sit cōcessum subdito, bene potest reuocari, etiam si per ipsum sit translatum dñium, vel ius, vt tenent Docto. in d. c. no-uit. & hic, & videtur casus singularis, quem ipsi non allegant, in l. qui fundos. C. de oī agro deser. lib. 11. per quem text. ita tenet Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. & hoc videtur verius, quam id quod ipse dixit in c. j. de feu. sine cul. non amit. circa prin. vbi di xit, ꝙ non potest reuocari sine causa. Est tamen sciendum, ꝙ do
16 ctrina præmissa procedit in simplici priuilegio: † nam si sit priuilegium, vel gratia, quæ concedatur propter aliquam recompensationem vel facti, vel seruitij, vel pecuniæ, tunc hoc nō stabit in nā simplicis priuilegij, sed transit in ꝯctū, licet cōcessio sit facta in forma gratiæ, & propterea nō potest sine causa reuocari. & ibi sequit Bal. in d. l. qui se patris. & hoc plus placet q̄ id, ꝙ dixit idem Bal. tenens ꝯrium, in c. j. §. inuestitura. de no. for. fide.
17 † Ad cognoscendum enim qualitatem cōcessionis non inspicit nomen, ꝙ imponit dispositioni, sed effectus & forma facti, vt di cit ille tex. no. in l. insulam. ff. de præscri. ver. & plene tradit Bar. in disputa. sua, quæ incipit, Publicanus quidam. & Bal. in rubri. de iure emphy. iuxta fi. & pro ijs bene facit tex. in l. fundi. C. de fun. patri. lib. 11. Amplius etiam cōsidero in casu nostro, ꝙ licet illud præstatur pro gratia, forte non æquiualeat gratiæ, sed forte sit longe minus gratia, tn priuilegium erit irreuocabile, sic intelligo tex. & ꝙ ibi per Bal. in c. j. de natu. feu. licet in alia mā habeat ista ꝑsideratio, s. vtrum donatio debeat insinuari, quę est ex parte remuneratoria, de quo scribit Bal. in l. illud. C. de sacrosan.
18 eccl. Illud ēt scias, † ꝙ q̄uis superior aliquo casu possit reuocare
e priuilegium, in dubio [e] tn gñām reuocando leges, non vī priuilegia tollere, vt est tex. solennis in l. j. §. si qua vero. & ibi per Bal. C. de no. Cod. confir. & tenet Bal. in c. j. quo tempore miles inuesti. & in l. non plures. C. de sacrosan. eccle. & ad materiam no stram, vtrum quis possit vti lege abrogata, maxime quando nō est inclusa in corpore iuris, vide tex. valde nota. quem non allegant Docto. in l. j. ver. has leges. C. de vete. iu. enucle. cætera dic,
19 vt hic per Moder. In glossa super verbo, ab omnibus. ibi, scilicet
f subditis. † Quærit hic [f] domi. Anto. pro declaratione glos. nun-

quid

ADDITIO.

a Item adde. Vide de lege iniqua, & iure iniquo, tex. in l. si quis iniquum ius. ff. quod quisque iuris, & ibi Doct. omnes notant.
Vin. God. Tu no. ad hoc vt lex sit bona, quid dēat continere. Goz. consi. 78. n. 3.

SVMMARIVM.

1 *Statuta canonica ligant omnes.*
2 *Canonis appellatione, large venit quælibet vniuersalis ecclesiastica constitutio.*
3 *Canon proprie, quid.*
4 *Sanctio pragmatica, quid.*
5 *Causæ ecclesiasticæ secundum canones deciduntur, & si coram iudice secu lari agatur.*
6 *Fallit tamen, nu. seq.*
7 *Iudex quando dicatur suo sensu facere.*
8 *Arbiter vel arbitrator, cui sit commissa causa, cum clausula vt possit secū dum suum sensum iudicare, non potest iniquum æquo præferre.*
9 *Dolus non venit in commissione, quantumcunque verba sint latissima.*
10 *Placet, verbum & similia arbitrium boni viri important.*
11 *Lex correcta non potest amplius dici lex. fallit nu. 3. multis casibus.*
12 *Legem correctam allegans, in crimen falsi incidit.*
13 *Lex ciuilis canonizata correcta, p̄t in iudicio ecclesiast. sicut canō allegari.*
14 *Lex confirmata siue recepta a canone, approbationis virtute potius canon quam lex dicitur.*
15 *Priuilegium non subiectæ personæ concessum reuocari non potest.*
16 *Priuilegium, quando non stet in natura simplicis priuilegij ad hoc vt non possit reuocari.*
17 *Effectus & forma facti inspicitur ad cognoscendum qualitatem concessionis, non nomen, quod dispositioni imponitur.*
18 *Superior reuocando leges, in dubio non videtur priuilegia tollere.*
19 *Constitutio Imperatoris nunquid liget non obedientes de facto, distinguitur late per totum.*
20 *Iurium incorporalium exercitium non competit nisi existenti in quasi possessione.*
21 *Subiectus quare non possit possidere ius obedientiæ.*
22 *Populus superiorem de facto nō recognoscens, est in quasi possessione libertatis, quæ penitus annullat quasi possessionem obedientiæ.*
23 *Iuris quasi possessio existens apud Cæsarem, quomodo perdatur.*
24 *Iurisdictionis parte vtens, retinet quamcunque speciem etiam diuersam, licet de nouo non acquirat.*
25 *Dominus retinet possessionem rei suæ per colonum, & per subditum, licet sit ignorans.*

CAPVT PRIMVM.

1 CAnonum statuta. † Statuta canonica ligant oēs, & fm ea
2 debent iudices procedere & iudicare, non de suo ca pite. Scda est ibi, & nemo. No. j. in prin. literæ, † ꝙ a pellatione canonis, largo modo sumpta, venit quælibet ꝑstō ecclesiastica vniuersalis. Stricte autem capiendo hoc nomen, dixit
3 gl. no. 3. dist. in summa, † ꝙ canon proprie est ꝑstō ecclesiastica,
a ędita a ꝑcilio. & dī rām patrū, vt in c. canon, ea. di. Et quę sit [a] drīa, vel quid sit canon, epām decretalis, decretum, mādatum, ꝑstō, & multa alia, dic vt in glo. prędicta, quæ allegat bona iura ad hoc.
4 † Quid aūt sit sanctio pragmatica, vide in l. j. §. pe. in tex. C. de no.
5 Co. facien. & tex. & glo. in c. j. de rer. permu. † No. scdo ibi, iudicijs ecclesiasticis. causas ecclesiasticas vel ecclesię, debere decidi fm canones. vnde dixit Guil. Naso, & sequitur Io. And. ꝙ etiā si pro causa ecclesiæ agatur coram iudice sęculari, causa debet decidi fm canones, per istum tex. & per tex. 10. dist. c. lege Imperatorum. & in c. j. de no. ope. nunc. hoc tn limitat Otto. in sum-
6 ma in rub. de cōsue. §. fi. ver. sed pone. dicens, † nisi ecclesia agat actione personali ita, ꝙ non agit pro iure dñij, vel alio iure reali

---

ADDITIONES.

a Et quę sit. Quid sit sanctio, vide Car. in cle. 2. in vlt. col. de vi. & hone. cle.
Vin. God. Paulus vtitur huiusmodi verbo, dum dixit, quod in melioribus repromissionibus sancitum est, ad Heb. 2. b.

b Suo sensu. De similib. verbis vide Georg. Nat. in cle. sępe. in prin. de uerb. sig. & Fely. hic, in ulti. colum.
Vin. God. Ideo no. quod iudici non creditur de his, quæ ueniunt extrinsecus probanda. Ruy. consi. 68. nu. 16. lib. j. & ibi. nu. 17.

c Incidit in crimen. Vide tex. in l. fi. ff. de fal.
Vin. Go. An autem ll. correctio inducatur, si in l. noua sint uerba taxatiua, Cor. consi. 72. in hac, litera e. & f. lib. 4.

d Secundo fallit. Vide plene Alex. in apost. ad Bar. in l. omnes ꝑpuli. in 4. col. ff. de iust. & iu. & aliquid per Ro. in consi. 180.
Vin. God. Quid autem requiratur. Vide Soz. consi. 95. col. 3. lib. 3.

e No. quod in dubio. Princeps non præsumitur uelle tollere priuilegium.
Vin. God. Adde Alex. consi. 43. uisis. nu. 26. lib. 4.

f Quærit hic. Vide Bar. & Alex. ibi, in apost. in l. hostes. ff. de capti.

ou'd constitutio Impe ratoris liget non obediẽtes de facto. & in e fe tu, referendo dicta Cy. & Bar. in l. j. C. de sum. tri. & ipsa cõcordando, distinguit q̃ aut Imperator diu passus est, tales populos rebelles sibi nõ obedire, & tunc ex tanta diuturnitate vr̃ amisisse quasi possessionẽ obedientiæ, iuxta ea, quæ no. Inno. in c. 2. j. de resti. in integ & gl. l. j. C. de fer. fugi. vnde quia nõ est in qua si possessione iurisdictionis & obedientiæ, sed potius illi populi sunt in quasi possessione libertatis, licet iniusta & mala fide, vr̃
20 q̃ ipse non possit iurisdictionem exercere, quia † exercitium iurium incorporalium non competit nisi existẽti in quasi possessione, vt patet in l. si prius. ff. de ope. noui nun. & in c. cum eccle sia. & ibi no. j. de cau. pos. & proprie. & q̃ no. Inno. in c. in literis. j. de resti. spo. Aut Princeps non est passus tanto tempore, populos rebelles de facto sibi non obedire, q̃ videatur non per negligẽtiam amisisse quasi possessionem, & tunc lex ipsius ligabit talem populum: & sic intellige & concorda dicta Cy. & Bart. ſm eum. sed Io. de Imo. hic, impugnat istud dictum ex tali ratione: quia ipsi populi subiecti, qui non obediũt de facto, non possunt seipsos quasi possidere, vt l. liber homo. ff. de acqui. rer. do. ergo cum nullus reperiat̃ in quasi possessione hmõi iuris, quam ami sit Imperator, vr̃ q̃ fructus iurisdictionis, idest exercitiũ ipsius, competebat habenti proprietatem, hoc est Imperatori, sicut di
xit Inno. in c. querelam. j. de elec. & no. in d. c. cum eccleſia. Sed
21 ista ratio do. Io. non vr̃ vera, † quia licet nemo possit possidere seipsum, nec subiectus possit quasi possidere ius obedientiæ, qa debet esse dr̃ia inter possidentem & rem possessam, & inter obedientem & eum cui obeditur, sicut dr̃ in l. 2. ff. de stip. ser. in fi'i, & tenet clare Io. Cal. & Moder. ibi, in c. cum non liceat. j. de præscri. tñ vr̃, q̃ subditus possit esse in quasi possessione habitus p̃rij ad ipsam obedientiã, s. libertatis, vt patet in c. cum olim. j. de pr̃e scri. & in l. 3. §. si seruus. ff. de acqui. pos. & l. j. & 2. C. de præscri.
22 lon. temp. quæ pro lib. † vnde populus non recognoscens superiorem de facto, non est quidem in quasi possessione obedientiæ, sed est in quasi possessione libertatis, quæ penitus annullat quasi possessionem obedientiæ, & sic vr̃ esse idem effectus quã
23 tum ad prædicta. Et aduerte, † quia quasi possessio iuris existentis penes Cæsarem, non solum perditur scientia & negligentia ipsius Cæsaris, sed ẽt scientia & negligẽtia sui officialis. vnde est casus not. in l. 3. C. de vecti. & cõmis. quem tex. ad hoc alle. Bart. in l. si publicanus. §. in vectigalib. ff. de publi. & vide q̃ ipse idem no. in l. fi. ff. vti pos. Vnde p̃ veritate istius articuli, disputatione præmissa, vr̃ posse sic distingui vltra Doct. q̃ aut Imperator sic simpliciter statuit, & tunc non vr̃ comprehendere in dubio nõ obedientem sibi de facto, sic intelligo text. in l. 3. C. de cõmer. & merca. sic intelligo l. 2. C. cõmu. diui. Si tñ postea populus ille redeat in ptãtem Principis, tunc ligabitur legibus, quas Princeps prius fecerat, ſm Bal. in d. l. j. C. de sum. tri. & bene facit tex. & ibi per eundem, in l. in rebus. C. de iure dot. Aut Princeps expresse vult ligare non obedientem sibi de facto, & tunc est maior dubitatio, in qua nunc possumus ita distinguere, videlicet, q̃ aut Princeps fecit quicquid potuit vt rebelles sibi obedirẽt, & tunc nõ amisit quasi possessionem iurisdictionis, ita dixit Inno. singulariter, & ibi hoc tenent oẽs, in c. olim inter. j. de resti. spol. & tenet Bal. in l. 2. C. de serui. & aqua. & propterea constitutio Cæsaris ligabit tunc. Aut Imperator fuit negligens, vel Princeps, & tunc si teneremus illud, q̃ tenuit Io. Cal. & Mod. in c. cum non liceat. j. de præscri. q̃ quasi possessio libertatis non potest acquiri per subditum, tunc esset dicendum, quod Imperator semper remaneret in quasi possessione iurisdictionis, & propterea posset legem condere, quia vtendo iurisdictione impune in aliquo loco retinetur quasi possessio in vniuerso, alio non occupante, casus est opti. in l. 2. ff. quemadmo. ser. amit. Vnde dixit do. Anto. per illas leges no. in c. fi. circa med. commenti. de cau. pos. &
24 proprie. † q̃ ille qui vtitur parte iurisdictionis, retinet quãcunq; speciem etiam diuersam, licet de nouo non acquiritur, iuxta ea quæ tradit Inno. in c. dilectis. de capel. mo. vnde patet ex prædictis, quod semper constitutio Principis ligaret non subiectum de facto. Sed quia illa dicta Io. Cal. in c. cum non liceat. non pla-
a cent: quia immo subditus[a] videtur posse acquirere quasi possessionem libertatis contra obedientiam, vt probatur in iurib. s. allegatis, propterea est dicẽdum aliter, vt distinguamus, quod aut Princeps requisiuit rebellem de facto de obedientia, & non fuit præstita, & tunc si non fecit quicquid potuit, vt recuperaret, priuatus est sua quasi possessione, & erit vera opi. do. Ant. aut nihil omnino fecit, vel requisiuit a populo, sed simpliciter passus est populum vsurpare sibi libertatem de facto, & tunc videtur pos
25 se dici quod non sit priuatus quasi possessione, † quia sicut dñs retinet possessionem rei sue per colonum, vt in c. si diligẽti. j. de præscrip. & in c. cum venissent. de restit. spol. & quod ibi no. ita dominus retinet per subditum suum, etiam si sit ignorans. Casus est sing. quem ibi ponderat Bart. ad hoc, in l. arboribus. §. de illo. ff. de vsufru. vnde videtur q̃ quemadmodum colonus non põt interuertere possessionem dñi, nisi dñm venientem nõ admittat, vt l. male agitur. in tex. & glo. C. de præscrip. 30. ann. ita nec subditus, & per hoc sit expeditus iste elegans articulus.

ADDITIO.

a Vin. God. Subditus non præscribit contra obedientiam superioris. ratio, quia non licet a capite membra discedere. Michael, Vleur. in trac. de reg. mun. ad sep. nu. 65. habetur in lib. 10. trac. fo. 226.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio siue canon, in dubio futura, non autem præterita respicit. fallit nume. 4.*
2 *Pœna ibi non est, vbi non est culpa, pro qua regulariter imponitur.*
3 *Pœna criminalis, an possit imponi pro qualibet culpa.*
5 *Constitutio prohibitiua regulariter non ligat ignorantes, intellige de iusta & non de supina ignorantia.*

CAP. II.

1 Ognoscentes. † Constitutio, siue canon, in dubio respicit futura, & nõ
2 præterita. Vel sic, † Vbi non est culpa, non debet esse pœna. Et ideo constitutio prohibitiua non respicit istum actum præteritum, sed futurum. Et diuiditur in tres partes. Scda est ibi, quoties. Tertia est ibi, ne detrimentum. No. primo regulam ex principio tex. q̃ pœna nõ imponitur r'r pro cul-
a pa[a]. † Vtrum aũt[b] pro qualibet culpa possit pœna criminalis im
3 poni, & quę, vide quod plene tradit Bar. in l. j. ff. de leg. & in l. re
b spiciẽdum. §. delinquunt. ff. de pœ. & quod no. in c. vt famæ. j. de
4 sen. excom. & in c. 2. & 3. j. de iniur. † Scdo no. q̃ natura legis est respicere actum futurum, & non præteritum. cõcor. tex. in c. fi. j. eo. & ibi plene dicetur. Et hoc est verum, nisi lex contineat remissionem delicti, quia tunc vt non detur materia delinquẽdi, interpretamur q̃ lex dedit impunitatem delicto præterito, non futuro, vt l. cum lex. & ibi per Bar. ff. de leg. & hoc per Mod. Ter-
5 tio no. † q̃ constitutio prohibitiua non ligat regulariter ignoran
c tes. intellige de iusta[c] ignorantia, nõ de crassa & supina. vt in c. 2. de consti. lib. 6. & in c. j. j. de post. præla. 16. distin. c. quod dicitis. & est bonus tex. in c. cum in tua. j. qui ma. accu. pos.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Adde quod culpa maior est in faciendo, quam in omittendo. Goz. consi. 31. nu. 19.

b Vtrum autem. An possit fieri statutum, quod vnus pro alio puniatur, vltra Fely. hic, in j col. vide Ang. Are. in trac. malefi. in ver. Sempronij. & Fely. in c. ius generale. j. dist. & Bal. in l. j. C. ne fi. pro pat. Soc. in l. Modestinus. ff. de excep.

c Intellige de iusta. Et limita & declara vt hic per do. Fely. in 3. & 4. col. Vin. God. Vide Pau. de Cast. consi. 386. primo videndum. nu. 2. & 3. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Quod de vno connexorum dicitur, de altero debet intelligi.*
2 *Connexitas, siue æquiparatio, ex quibus inducantur.*
3 *Connexa duo dicuntur quando vnum non potest stare cum altero.*
4 *Lex corrigens in vno de æquiparatis extenditur ad aliud propter identitatis rationem.*

CAP. III.

1 Translato. † Quod de vno connexorum dicit̃, de altero dẽt intelligi. vel sic. Quandocunq; duo sunt æquiparata per ius antiquũ, substato vno tollitur aliud. & duo facit. Primo ponit auctoritatem Apostoli ad Hebr̃os. 7. cap. Secundo ponit explanationem, siue rationem decidendi. Tertia est ibi, quia enim No.
2 primo, † q̃ similitas temporis & identitas personæ constituentis, & vnica promissio facta ex parte se obligantis, videatur inducere connexitatẽ, siue æquiparationem. Iuristæ † tñ dicunt cõiter, q̃ tunc dicunt̃ duo p̃nexa, vel vnum p̃nexum alteri, qñ neutrũ ipsorum p̃t stare sine altero, vel ad minus vnũ ex ipsis, vt l. si ex cã. ff. de min. super quo vide, q̃ ponit Bar. in l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de lib. leg. & ideo forte de mente tex. fuit hic, q̃ ista essent connexa, ex qualitatibus expressis in tex. & ex illa principaliter, quia per eandem rationem & ad eundem finem vtrunq; fuit institutum, s. q̃ a populo carnali & imperfecto obseruaret lex & sacerdotium minoris perfectionis, prout erat ipsis conueniẽs. reuocato ergo sacerdotio in populo Christiano magis perfecto, eadem ratio fuit reuocandi legem maioris perfectionis, sicut reuocatum est sacerdotium magis perfectum. No. secun-
4 do, † q̃ etiam in materia correctiua ista est regula, quod lex corrigens in vno de æquiparatis, extenditur ad aliud per identitatẽ rationis, & ad hoc semper allegatur decre. ista, de quo vide plenissime per do. Anto. in c. fi. in vltima parte. j. de consuet. & per Bar in l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. & in l. Marcellus. §. quod autem. ff. ad Treb. & bonam glo. in c. si postea. §. fi. de elec. lib. 6. & in clem. j. de elect. & in l. si quis seruo. C. de fur.

SVMMARIVM.

1 *Prohibito vno, omne ex eo veniens prohibitum esse censetur.*
2 *Prohibitum etiam in materia pœnali, quomodo quid intelligatur.*
3 *Concupiscentia est nomen generis, estque omnium malorum causa. nu. 4.*

Franc. Aret. in Primum Decretal.

CAP. IIII.

1 NAm concupiſcentiam. Prohibito † vno,
2 oē ꝙ ex eo venit, vī eſſe prohibitum. vel ſic. † Concu-
a piſcētia[a] eſt nomen gñis, ſub cuius prohibitione oē malum vī eſſe prohibitum. Scda eſt ibi, hoc. n. Tertia eſt ibi, bo
3 na eſt ergo. † No.[b] ꝙ ēt in mā prohibitiua & pēnali, non ſolum
b illud vī prohibitum, ꝙ principaliter ꝓtinet ſub verbis legis, ſiue Canonis, ſed ēt id, ꝙ ſequit ex eo, licet non immediate, ꝙ eſt fortius. Ad idem tex. in c. inter dilectos. iuxta ſi. ī. de fide inſtru. & in
4 l. non dubium. C. de legi. † No. ſcdo, ꝙ nomen concupiſcentiæ, eſt nomen gñale, tanquam cauſa oīum malorum. 15. q. j. c. merito. & ſic poteſt intelligi tex. in c. bonorum. 47. diſtin. No. tertio, quod de qualitate legis bene eſt, vt prohibeat, vt l. j. in prin. ff. de iuſti. & iure. 4. diſtin. erit autem lex, &c.

ADDITIONES.

a Vinc. God. Ideo Pau. ad Rom. c. 6. b. dixit, non regnat peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius, & c. 7. b. Nam concupiſcentiam neſciebam niſi lex diceret non concupiſces. & alibi de hac multa.

b No. Vtrum veniens contra legem, incidat in peccatum, die quod ſic, c. 2. de ma. & obe. Bar. in l. ſi quis pro eo. in 5. membro. ff. de fide inſtr. Fely. hic, in j. col.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutiones patrum debent ſeruari in iudicando, & nō ſenſus proprius.*
2 *Cā ſi ſit commiſſa prudētiæ alicuius, vtrum poſſit pr æferre iniquum æquo.*
3 *Prudentia quid ſit.*
4 *Verbum placet, importat arbitrium boni viri.*
5 *Sanctorum dicta poſſunt allegari, & ſeruari, vt Cano nes.*

CAP. V.

1 NE innitaris. In iudicando † non debet quis ſe qui ſenſum pro priū, ſed regulas patrum, ſiue conſtitutiones. vel ſic, & generalius. In quocunq; negocio debent magis ſeruari cōſtitutiones, quam ſenſus proprius. Secunda eſt ibi, p rudentię. No. ꝙ iu
2 dex non debet ſprętis legibus, iudicare ſm rat ionem proprij ſenſus, ſicut dicit tex. in c. 2. ſ. eo No. ſecundo, † ſm do. Ant. ꝙ ſi cōmittitur aliquid prudentiæ alicuius, videtur quod poſſit præfer
a re iniquū ęquo, & poſſit iudicare prout vult. Sed do. Abb.[a] non credit hoc eſſe verum, & refert, quia hęc pru dentia non capitur proprie & prout eſt, ſed prout alicui vī eſſe, ſicut etiam exponit
3 glo. 3. quod capit improprie. † nam proprie prudentia eſt actus rationis, id eſt intellectus appetitiuus, vel appetitus intellectiu⁹,
4 ſicut dicit Philoſophus. Præterea, † ſi verbum, placet, importat arbitrium boni viri, vt l. Thais. §. ſororem. ff. de fideic. lib. & per Bar. in extrauag. ad reprimen. ſuper ver. videbitur, quod eſt magis latum: quanto magis hoc importabit iſtud verbum, prudentiæ. no in tex. ibi, decretis † ꝙ dicta Scōrum poſſunt allegari, &
5 debent ſeruari, vt canones. ad idem tex. ſing. 20. diſtin. c. de libellis. & 15. diſtin. c. ſancta Romana. In contrarium facit tex. 9. diſt. c. noli. & c. ego ſolis. de quo dicetur plenius in voce, & hic Docto. text. tamen iſte non loquitur de ſingulis dictis ſanctorum Patrum, ſed de conſtitutionibus concilij, & hoc magis videtur eſſe de mente literæ.

ADDITIO.

a Sed do. Abb. Et eandem opi. contra do. Ant. tenet hic Imo. in j. col. & per Fely. in c. j. col. fi. ſupra eo.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio non diſponens æqualiter inter omnes de capitulo, non valet.*
2 *Conſuetudo per quam inducitur quod canonicus non faciens reſidentiam percipiat fructus præbendæ, valet. poteſt tamen per canonicorum ſtatutum in eccleſia ex rationabili cauſa tolli. nu. 3.*
4 *Statuto capituli caueri poteſt, vt bona communia pertinētia ad menſam capituli annectentur ſingulis præbendis.*
5 *Statutum continens manifeſtam iniquitatem, ſeruari non debet.*
6 *Statutum in præiudicium particularis perſonæ, licet iniquum, valet ipſo iure, reſcinditur tamen querela vel appellatione.*
7 *Sententia lata parte non citata ſicut non valet, ita nec ſtatutum.*
8 *Statutum diſponens contra ius gentium naturale vel diuinum ſine cauſa, ipſo iure non valet.*
9 *Capitulum ſi aliquid diſponat, & conſentiat maior pars, illa diſpoſitio valet ſi agatur de neceſſitate vel vtilitate eccleſiæ. limitatur & declaratur multis modis.*
10 *Dictio, concorditer, importat quod nullus debeat diſſentire.*
11 *Factum cōi conſenſu non dicitur abſolute, quod vno contradicente fit.*
12 *Diſpoſitio legis, quæ loquitur de caſu vero, per interpretationem paſſiuam trahitur ad fictum.*
13 *Collegium non poteſt ſtatuere contra ius, & conſtitutio impediens vtilitatem eccleſiæ eſt iniqua.*
14 *Vniuerſitas ſicut poteſt introducere ꝙ requiratur conſenſus oīum, ita econtra quod ſufficiat conſenſus maioris partis reſpectu minorum.*
15 *Vniuerſitas fideiubendo non poteſt obligare ſingulos de vniuerſitate.*
16 *Ciuitatibus liberis regalia conceduntur.*
17 *Abſentes in actibus collegij vel vniuerſitatis generaliter ſunt vocandi, intellige in actibus grauibus. nu. ſeq. & 22. diſtinguitur. nu. 25.*
19 *Ratio vbi eſt eadem in omnibus caſibus idem eſt dicendum.*
20 *Expulſus de ciuitate, quando dicatur abſens legitime.*
21 *Expulſio de ciuitate non habetur pro deportatione.*
23 *Abſentes in alienatione rei eccleſiaſticæ non requiruntur.*
24 *c. Hoc ius porrectum 10. q. 11. quomodo intellagitur.*
26 *Arbitri abſentes requiruntur licet maioris partis conſenſus prænaleat.*

CAP. VI.

1 CVm omnes. † Conſtitutio capituli, quæ nō diſponit æqualr inter oēs de capło, non valet, maxime ſi ſit ꝺ antiquam eccleſiæ ꝓſuetudinem. Scda eſt ibi, cum igit. Tertia ibi, mā-
2 damus. † No. j. ex iſto tex. valere cōſuetudinē, per quam inducit ꝙ canonicus non faciens reſidentiā, percipiat fructus prębendę ſuæ. & hoc tenuit gl. vlti. hic, & in c. 2. ī. de ele. & hodie iſta ꝓſuetudo in oīb. beneficijs non curatis vī eſſe approbata a iure, in c. gratia. ꝓiuncta gl. de reſcri. lib. 6. & in cle. gratiæ. eo. tit. de quo di
a cēt inferius in gl. vlt. & no. in c. fi.[a] ī. de cle. non reſi. per Moder.
3 † No. ſcdo ſing. ex iſto tex. maxime in fi. ꝙ cōſuetudo ſupradicta pōt ex cā rationabili tolli per ſtatutum factum a canonicis in ec cleſia. Eſt aūt cā rationabilis, ſi forte eccleſia patit defectū in celebratione diuinorum, vt dixit Hoſti. & Io. And. in c. ad audien-
4 tiam. de cle. non reſi. † No. tertio, ex cā legitima & probabili poſſe induci per ſtatutū capituli, vt bona cōia pertinentia ad menſam capituli, ſiue canonicorum, poſſint annecti ſingulis præbē dis. Cauſa aūt iuſta eſſet, qñ præbendæ non eſſent ats ſufficien-
5 tes, ad hoc in c. ſuper eo, eo. tit. in 6. No. quarto, † ꝙ ſtatutum cō tinens manifeſtam iniquitatē, non debet ſeruari, & vt ſentit hic Vin. tale ſtatutū valet ipſo iure, ſed pōt caſſari per viam querelæ, vt fuit factū, & ꝑꝑ hoc arguunt hic quidam Mod. † ꝙ ſi ſtatu-
6 tū fiat in pręiudiciū particularis perſonę, valet ipſo iure, licet ſit iniquū, ſed pōt reſcindi per viā querelę, vel appłonis, quia cū ta le ſtatutū ſit actus extraiudicialis, non tranſit in rē iud. vt in c. cō certationi. de ap. lib. 6. pōt igit reſcindi per viā querelę. Sed Bar.
b in l. oēs[b] populi. ff. de iuſti. & iu. quē ſequit hic do. Abb. dixit ꝙ ſtatutū iniquū, eſt nullū ipſo iure, ſuper quo poſſumus bī diſtin guere, ꝙ aut iniquitas ſtatuti ex eo eſt, qa nō diſponat vī, vt dēt,
7 ſed ꝺ ſingularē perſonā, & tunc vera ſit opi. Bar. † quia ſicut nō valet ſnīa lata, parte nō citata, vt in c. j. de cā poſ. & proprie. & in cle. paſtoralis. de re iud. ita non dēt valere particularis diſpoſitio ſtatuti alicui pręiudicans, & ēt vbi procedit extraiudicialiter ex ptāte iuriſdictionis, non dēt præiudicari alteri nō citato, vel mo nito, ſm gl. ī cle. vnica. de of. dele. & bene facit tex. in c. licet eps.
8 de præb. lib. 6. Aut iniquitas ſtatuti ſurgit ex alio capite, & † tūc niſi ſtatutum diſponat ꝺ ius gētium, vel nāle, vel diuinum, ꝺ ꝙ non pōt diſponere ſine cā, vt videbis in c. quæ in eccleſiarū. ī. e. vī ꝙ ſtatutum valeat, poſſit tñ caſſari per ſuperiorem, ſi ad eū recurritur per viam querelæ, & ſic intelligitur iſte tex. In gl. poſi ta ſuper ver. conſtitutum. in ver. ſed nunquid eſt verum &c. Super iſta gl. addendo ad declarationem eorum, quæ hic ſcribun-
9 tur per Doct. ſunt aliqua videnda. † Primū eſt, nunquid qñ col legiū vel cap. ſiue vniuerſitas diſponit, vel ſtatuit aliquid, & con ſentit maior pars, valeat illud ſtatutum, vel illa diſpoſitio, ſi agat
✻ de neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ? Et cōiter* Doc. dicunt ꝙ ſic, per tex. in c. cum inter. ī. de elec. 55. diſt. c. apoſtolica. & in c. j. de ijs, quæ fi. a ma. par. cap. & tenet hic gl. noſtra, nunquid, ſi colle-gium, vel cap. vel vniuerſitas, diſponit, vel ſtatuit aliquid, & con
c ſentit maior pars, valeat illud ſtatutum? Sed iſta regula[c] debet l mitari multipliciter vltra Doct. hic. primo, niſi ex forma leg. ve ſtatuti requireretur conſenſus omnium, tunc enim licet ꝙ fit maiori parte, ab oīb. videatur fieri per fictionem, iuxta l. quoc maior. ff. ad muni. tñ iſto caſu non ſufficit. gl. eſt ſing. quæ hoc d cit, in c. vbi periculum. ſuper ver. ſingulis. de ele. lib. 6. & hoc fit vt dictio vīs expreſſa aliquid operet. hanc glo. alleg. & ſequitur Domi. in c. 2. de arb. lib. 6. in primo membro. & bene facit tex. in Auth. de defenſ. ci. §. pen. in ver. nemine reluctante. Scdo fallit, niſi lex vel ſtatutum dicat, aliquid debere fieri concorditer. Iſta
10 † enim verba ſignificāt, ꝙ nullus dēat deſſentire. ita dixit gl. no. in c. cupientes. circa medium, ſuper ver. concordes. de ele. lib. 6.

Sed

ADDITIONES.

a In c. fi. Et adde quod dicit ibi Imo. quod per totum mundum ſeruatur conſue tudo, vt Canonici non cogantur reſidere.

b Sed Bar. in l. omnes. Et vide Ang. in l. impetrata. C. ſen. reſcin. non poſ. & in cō-ſi. 62. in ci. nobilis, &c. & hunc articulum pulchrē examinat Fely. hic, in j. col. Vin. God. Adde, ꝙ ſtatutum, quod a principio eſt licitum, ſi ex varietate tempo ris efficiatur iniquum, ſuccurrendum eſt. Dec conſi. 335. nu. j. Nam ſtatutum, per quod datur materia delinquendi, non valet. idem etiam de lege, Ruy. cō ſi. 202. nu. 3. lib 2.

c Sed iſta regula. Vide hanc regulam plenius examinatam, & tractatam per Fely. hic, in 6. col. ver. in ea glo.

Sed contrarium tenuit glo.no.in c.non potest infra de re iudi. & in d.c.vbi periculum.primam gl.approbat Ab.moder. in d. c.non potest.cuius opi.vr̃ probari in c.cum inter,in prin.de ele. in ver.cõi consensu.dum dicit, præter archi. &c.ex quo tex.patet, ꝙ illud non potest dici communi consensu factum absolute,quod fit vno contradicente. ad idem tex. opi. in c. in causis, in prin.eo.ti.vbi patet,quòd est dr̃ia inter id,quod fit concordi ter, & per maiorem partem,& sic etiam videtur probare tex.in c.quorundam,de elec. in 6. Sed pro parte contraria facit, ꝙ licet de proprio significato ita sit, vt dictum est: tamen per fictio-
12 nem quod fit a maiori parte, videtur factum ab omnibus,† vn de per interpretationem passiuam dispositio leg.quæ loquitur de casu vero, vr̃ etiam trahi ad fictum, vt l.j.§.lex falcidia, & ibi per Bar.ff.ad leg. falci. Præterea verba impropriantur aliquando, vt intelligantur secundum naturam subiecti,de quo disponitur, vt.l.si stipulatus.ff.de vsu.vnde forte posset dici, ꝙ aut dispositio quæ requirit concordiam, vel lex non disponit nouam ptãtem tribuẽdo vniuersitati,sed confirmat vel declarat sibi cõ petentem:& tunc intelligatur,ſm ꝙ ista potestas per prius erat apud vniuersitatem:aut concedit nouum ius,vel nouam pote statem,& forte requiritur consensus omnium ex forma verbo rum.de iure tamen stricto,opi.glo.vr̃ verior per iura præallega ta.Tertio fallit ista regula,quando per statutum vniuersitatis si ne deliberatione ordinaretur, ꝙ aliquis actus non possit fieri, nisi de consensu omnium: tunc enim non valet actus aliter factus,nisi forte vniuersitas hoc statuerit contra ius specifice in aliquo casu disponens, vel nisi ex tali constitutione impediret vtilitas ecclesiæ, vel vniuersitatis. Primum probatur singulariter, & ibi hoc ponunt Moder.in c.constitutus.j̃.de ap.ſm tenet
13 ibi Do.Abb.& Moder. † quia collegium non potest statuere ꝯ ius,& cõstitutio impediens vtilitatem ecclesiæ est iniqua, ergo
14 non valet,vt in tex. nostro.† Illud etiam scias,ꝙ sicut vniuersitas potest introducere,ꝙ omnium requiratur cõsensus,ita ecõtra potest statuere,vt sufficiat consensus maioris partis respectu minorum partium,quod est contra ius commune, vt in c. ecclesia,infra de elec.& istud est verum, nisi quãdo specialiter cõ trarium est disp̃situm de iure,in aliquo casu. Casus est no. &
a ibi gl.in c.si cui,de prẽben.in 6. Quarto fallit [a] vbicunq; per cõ
b stitutionẽ vniuersitatis [b] præiudicatur iuri particulari alicuius de vniuersitate,ſm Do.An.q̃ allegat gl.in l.aliud.§. referẽ.ff.de re.iur.& similis glos.est in l.2.C.quæ sit longa consuetudo.Sed Bal.ibi distinguit,ꝙ aut disp̃sitio facta a maiori parte fit ex ne cessaria & vtili causa, & tunc videtur ꝙ possit obligare oẽs de vniuersitate particulariter,& hoc videtur sentire Bar.licet clare non dicat,in l.4.§.actor.ff.de re iu.& est bonus tex.in c.fi.de his quæ fiun. ma. par. ca. Aut disp̃sitio, vel constitutio est volun
15 taria:† exemplũ,si vniuersitas fideiubeat pro aliquo,& velit ob ligare singulos de vniuersitate:& tunc videtur ꝙ hoc nõ liceat, ar.l.j.in prin.ff.de magi. conue. & l.quicunq;.§ non tñ,cũ ver. se.ff. de insti. Cum enim maior pars habeat potestatẽ respectu aliorum,non vt singularium sed vt vniuersorum,videtur ꝙ per sonas singulares obligare non possit,& attenta ista ratione forte de iure esset verius dicere, ꝙ in nullo casu vniuersitas possit obligare singularem personam,vel imponere sibi collectã, nisi forte esset talis vniuersitas,quę teneret locum Principis, vel ha
16 beret merum imperium in personas subiectas, vt † sunt ciuitates liberæ,quibus concedunt̃ regalia,de quibus in c.j.quæ sint
* regalia,in vsi.feu.opinio tñ præcedens est communis,* & eam approbat Io.de Imo.in d.§.actor, in vltimis verbis, & vide sup hoc,quod ponit Bal.in l.etiam.C.de execu.rei iud. & quod plene ponit hic do.Abb. mod.ad intellectum c.fi.j̃.de his, quę fi.a
17 maio.par.ca.† In ea.glo.ibi,dum tamen alij [c] absentes vocent̃,
c &c.tenet igitur hæc gl. expresse, ꝙ faciendo constitutionem & generaliter in actibus collegij siue vniuersitatis,semper debeãt absentes vocari,& de præsentibus.i.de his,qui sunt in loco,siue in ciuitate,vbi est vniuersitas,licet nõ sint pręsentes in loco,vbi debet vniuersitas cõgregari,hoc est verissimum secundũ Doct. hic,& probatur in l.2.C.vbi quis decuriali vel cohor.De absentibus autem a ciuitate,vbi est vniuersitas,vel ꝓuincia,si est vniuersitas prouincialis,est maior dubitatio.Nam glo.in c.pręsentium,de test.lib.6. videtur ponere regulã, ꝙ præterq̃ in talibus casibus,de quibus ibi per glo.regulariter absentes non sunt vocandi,per tex.10.q.2.§.hoc ius,& in c. quamuis,de offi. or.li.6.
18 Sed Inno.in c.2.de no.oper.nunc,vr̃ dicere,† ꝙ in omnibus causis grauibus & magni pręiudicij,debent etiam vocari absentes. quia in casibus exceptis in glos. prædicta non est alia ratio, cur
19 absentes sint vocãdi, nisi qa ibi actus sunt magni p̃iudicij,† vnde in omnibus casibus,in quibus est eadem ratio, idem erit dicẽdum,vt.l.his solis.C. de reuo.dona.& in c. cum dilecta,infra de cõfir.vti.vel inuti.& in l.si nemo.§.hoc edictum.ff. de testatute. & per glos.in l.j.C. de condi.inde. do. Abb. approbat hic ista dicta do. An. sed tñ referendo dicta Bar. in l. oẽs populi.ff. de iusti. & iure, distinguit latius, hoc modo videlicet, ꝙ aut illi sunt absentes, qui nõ habent vocem in collegio, & de istorum absentia non est curandum,vt.l.2.§.exactis ff. de orig.iur.tu vide tex.singu.pro hoc,in c.j.circa prin.ne se.va.lib.6.vbi patet, ꝙ quando episcopus interuenit vt canonicus in collegio, si sit suspensus,non debet requiri ad actus collegiales,sed possunt expediri sine ipso. Aut est absens ille, qui habet vocem in collegio,
c & tũc distingue,ſm Bar. ꝙ aut [c] est absens necessario,aut volũ
20 tarie.Si necessario,vt † quia fuit expulsus de ciuitate, & tũc aut propter culpam suam,& tunc non est necesse tales requirere,
d q̃ fuerũt expulsi, quia per hanc expulsionem [d] perdiderunt ius collegij & ciuitatis suæ,vt l. amissione.§.qui deficiunt.ff. de cadi.& sic non sunt amplius de collegio.Sed istud dictum solen-
21 ne,est valde dubium:quia † expulsio de ciuitate non operatur idem, quod deportatio.vide tex.no.& quod ibi per Cy. & Bar. in j.consti.fforum.§.fi.vbi Bar.decidit.q.singulariter in vltimis verbis. Aut expulsio de ciuitate est facta iniuste, & tunc non valet statutum, vel aliquid aliud factum a remanentibus in ciuitate, etiam si sit maior pars, ad præiudicium expulsorum ne ex improbitate sua lucrentur.c.2.j̃. de dolo,& cont. Inn. aũt in c.2.j̃.de no.op.nun.ſm Abb.hic,idem vr̃ sentire,& in c.bonę.j̃. de elec.Sed tu aduerte,quia vt refert Bald. subtiliter, & post eũ Ioan.de Imo.in l.siquis a filio.§.fi.ff.de leg.j.& Inno.in d.c.2.loquitur clarius.Dicit.n.ex hoc sequuntur præfati Doc ꝙ aut minor pars remansit in ciuitate,maiori expulsa: & tũc pars expulsa debet cõuocare minorem partem ad locum tutum, quia in ipsa residet ius collegij sic expulsa de ciuitate,pro quo vide opt. tex.in cle.j.de so.compe.& quod traditur in c. statuimus,de offi.deleg.lib.6.Aut minor pars est expulsa, & maior remansit in ciuitate, & tunc non valet statutum maioris partis, nisi vocatis expulsis ad locum tutũ,ar.c.ex parte.j̃. de ap. & quod no. gl.73.dist.ibi.quando.Quid autem si expulsi & expellentes cõ sentiunt in idem,sed non eodem loco, vtrum valeat iste cõsen
22 sus.Vide singulariter per Bar.in d.§.fi. † Si vero illi qui absunt, absunt voluntarie, & in hoc dixit Bar.vbi.s̃.ꝙ absentes nõ sunt vocandi, per d.l. nominationum, & ar.l.vbi absunt.ff.de tu.& cu.da.ao his.Sed do.Ab.dicit,intelligenda esse dicta sua, secundum distinctionem Inno.& do.An.contra quam distinctionẽ videtur esse casus in c.fi.j̃.de ma.& ob.vbi agebatur de graui p̃iudicio,& tamen sufficit requirere solum præsentes.Sed gl.ibi dicit ꝙ ideo est illud, quia sic in forma tradita a superiore fuit
23 expressum.pro dicto etiam Bar.facit ratio,quia † non potest negari ꝙ alienatio rei ecclesiasticæ est magni præiudicij,cum requirantur solennitates in ea, & tamen ibi non requiruntur absentes,vt dicitur in c.hoc ius porrectum.10.q.2. licet do. Abb. hic dicat ꝙ alienatio rei ecclesiasticę non comprẽhenditur sub illo graui præiudicio,de quo loquitur Inn. Sed hoc nõ videtur
24 verum per rationem prædictam, vnde posset † forte ad c. hoc ius,dici ꝙ illud est speciale,ne forte ecclesia,quæ patitur necessitatem, habeat diu cũ periculo expectare. Vel potes intelligere illum tex.dum dicit ibi, deseruientium.i.deputatorũ ad ser-
25 uitiũ.Mihi † placet via media ĩ ista varietate, vt distinguamus, quòd aut absens a loco non est ita remotus, vt commode non possit vocari attenta qualitate actus faciendi,& tũc absens sem per sit vocandus. Aut est ita remotus ꝙ commode non potest vocari & expectari, & tũc secus. Hæc distinctio probatur singulariter in c.j.§. vlt.ne se. va. lib.6. vbi patet ꝙ quando actus dẽt fieri a collegio cum consilio episcopi,fit distinctio pręalle.ergo idem dicendum in casu nostro,& hanc distinctionẽ tenet glo. in præalle.c.fi. de ma. & obe. loquitur tamen, quando est pñs minor pars.Sed ego credo idem, etiã si sit præsens minor pars,
26 quod probo vltra premissa dupliciter.Primo quidẽ,quia † hoc videmus seruari in pluribus arbitris, in quibus licet consensus maioris partis præualeat,requiritur tamẽ requisitio absentis, vt dicit tex.in c.2.de arbi.li.6.Et procedit ista æquiparatio, qa quando agitur de iure singulorum, & statur maiori parti, consensus istorum requiritur ad instar collegij, vt l. iuris gentium. §.fi.cum l.seq.ff.de pac.& tenet Bar.in l.omnes populi ff.de iusti.& iu. Secundo ego pondero tex.in l.nominationũ, in prin. C.de decur. vbi tex.dicit, ꝙ propter pauciores, qui interesse nõ possunt,

---

ADDITIONES.

a Quartò fallit, &. Adde quòd fallit in casu, in quo aliquis officialis vellet reformari ad officium,quia vno contradicente non potest.tex.est sing. in §. & siquidem, in Auc. de defens. ci.Rom.in rub. de arbi. in 17.co. Bal.in c. quotiens, de pac.

b Vin.God.Vniuersitas,quãdo possit venire contra proprium cõtractũ, Afflict. decis.361.num.6.& vniuersitas læsa, quod tẽpus restitutionis in integrum habeat,decis.175.num. primo.

c Vin.God.Absentia ex causa voti, an iusta sit,Afflict.decis.279. nu.37.

d Vin.God.Nota ꝙ expulsus de ciuitate non habet exceptionem spoliationis, si est spoliatus bonis aduersus suos creditores, Afflic.decis.19. sub nu.6.

possunt,&c.non debet ordinatio publica retardari. vnde si non detur impotentia in absentia, quia interpellatus potest venire, videtur quòd ad minus sit requirendus,& per hoc est expedita ista quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio laicorum super rebus ecclesiæ, vel ad ipsius præiudicium, non valet.*
2 *Ciuitas quælibet pōt statuere contra ius cōmune, licet habeat superiore.*
3 *Verba, liberam habeat facultatem, quid importent.*
4 *Lex noua declarans nullam, legem veterem, cassat et irritat cōtractus præcedētes legem ipsam annullātem, secus si solum de nouo ipsam cassaret, quia non infringeret contractus præcedentes.*
5 *Feudum, cuius proprietas pertinet ad ecclesiam, an possit alienari per vassallum consentiente prælato.*
6 *Vassallus potest renunciare feudum inuito domino. Et quid si promisit seruitium per stipulationem. num. seq.*
8 *Obligatio ad interesse succedit in obligatione facti.*
9 *Emphiteuta non potest renunciare emphiteusim inuito domino.*
10 *Vniuersitas an possit statuere sine licentia sui superioris, & an sine recto re specialiter sibi deputato: vel si rector moriatur, vtrum potestas statuendi resideat penes vniuersitatem. num. 12. & 13.*
11 *Statuendi potestas pendet a iurisdictione.*
14 *Potestas legis contendæ est actus iurisdictionis.*
15 *Vniuersitas, quæ nullam habet iurisdictionem, potest facere statutum circa administrationem proprij patrimonij.*
16 *Rector vel caput non requiritur ad esse vniuersitatis.*
17 *Populus condendo legem, vtrum possit ex causa iusta auferre ius alteri quæsitum.*
18 *Auferre ius quæsitum alteri, est de reseruatis Principi.*
19 *Statutum non disponit super iure quæsito super quo lis pendet.*

CAP. VII.

1 QVę in Ecclesiarum. †Cōstitutio laycorum super rebus ecclesiæ, vel ad ipsius præiudicium, non va-
2 let. secunda ibi, volentes. No. primo, †ꝙ quælibet ciuitas, siue populus, videtur habere potestatem statuendi cōtra
a ius cōe, [a] licet recognoscat superiorem, de quo in c.i. eo. tit. li. 6. & in l. omnes populi. ff. de iust. & iure. Amplius videtur singulariter probari ex isto tex. quòd per statutum vniuersale etiā populi recognoscentis superiorem, potest auferri ius in præteritum quæsitum tertio. Sed ad istum tex. posset responderi, ꝙ licet Papa narret hic istud statutum, non tamen illud approbat inter laycos, cum ad ipsum nō pertineat reprobatio. xcvj. distinctio. c. cum ad verum, & in c. si duobus, in fi. j. de ap. Bar. tū hoc tenet in l. Antiocensium. ff. de priuile. credi. de quo plenissime dicetur in additionibus. No. secundo ibi, liberam habeat, &c.
3 † verba ista, liberam habeat facultatē, videntur significare actū & dispositionē non regulatam regulis iuris, secundum Docto. hic, de quo in c.j. s. eo. per do. Anto. Sed quidam Moderni magis proprie notant istum tex. ꝙ verba illa important, ꝙ aliquis possit actum facere sine requisitione alicuius, super quo vide
b gl. [b] nota. in cle. dudum, in verbo, libere, de sepul. & tex. in c. de multa. j. de præben. & glos. in c. licet episcopus, eo. ti. in 6. & aliā huic contrariam in c. 2. de accusa. eo. lib. vide etiam, quod not. glo. in c. cum plures, de offic. delega. in 6. Est enim sensus illius deere. ꝙ vasallus possit alienare irrequisito domino, vt patet ex fi. ipsius, & hoc significat verbum, liberam. No. tertio in ver.
4 factas, † ꝙ dispositio legis declaratiua declarans nullitatem legis præteritæ, non solum annullat & cassat contractum factum post legem conditam, sed etiā annullat, vel potius declarat nullum præcedētem ipsam leg. declaratiuam. vbi autem lex noua non declarat leg. veterem esse nullā, sed eam cassaret de nouo, tunc contractus factus virtute primæ legis ante secundam legē non cassaretur, quia lex nō trahitur ad præterita, vt l. iubemus, in fi. C. de testa. & in c. 2. s. eodem. hoc tamen est verum secundum Moder. hic, vbi lex disponeret priorem leg. haberi pro infecta, tunc videtur trahere potestatem suam retro, & tollere ipso iure, quod interim fuit factum. glo est singu. quæ hoc dicit, in cle. j. super verbo, infectis, de immu. eccle. No. quarto ibi, as-
5 sensu, &c. ar. a contrario sensu litteræ, † ꝙ feudū, cuius proprietas & dominium directum pertinet ad ecclesiam, videtur posse alienari per vassallum consentiente prælato ecclesiæ, intellige, & c. si ecclesia habet collegium, & quia hic nihil aliud requirit nisi consensus, videtur hic esse casus singu. ꝙ in alienatione vtilis dominij, quod est penes vasallum, non requiritur solennitas ecclesiastica, de qua 12. q. 2. c. sine exceptione. glo. tamē hic, & Doc. hic, tenent oppositum, de quo dicet super vltima gl. In glos. super verbo, feudum. ibi, renunciare autem. Pro declara-
c tione gl. duo sunt hic videda. Primò, † an vassallus [c] possit renū-
6 ciare feudū inuito domino. Secundò, quid in emphiteuta. Circa primum est regula, ꝙ potest, per tex. in c.j. in fi. de vasal. qui contra, consti. Loth. Et quia hic ponuntur quinq; fallentiæ per Doc. adde ad secundam, dum dīt, ꝙ non valet renunciatio in tempestiua, per l. sed & socius. §. fi. ff. pro soc. quia idē tenuit eleganter Io. An. in addi. Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 28. ponens exemplum, quando vasallus renūciat feudo tempore, quo guerra imminet domino suo. Sed tu in hac limitatione assigna subtiliorem rationem, videlicet ꝙ cum imminet tempus præstādi seruitij, seruitium incipit esse certum, & propterea vasallus incipit efficaciter obligari. vnde non pōt postea dimittē do feudum, reijcere onus, vt dicit glo. no. in l. incola iam muneribus. ff. ad muni. ar. l. Imperator. §. si centum. ff. de leg. 2. Item
7 † adde ad quartam limitationem, dum dīt hic Doc. post Io. de Lig. quando vasallus promisit seruitium per stipulationē, tunc non potest renunciare feudo, per l. sicut. C. de ac. & ob. & p no. in l. ex placito. C. de re. permu. nam Bal. videtur tenere contrarium in c.j. iuxta fi. præalle. quia ex quo annihilatur feudum p renunciationem, consequenter videtur tolli stipulatio, quæ venit accessorie feudo, ar. l. non dubium. C. de leg. & in c. inter dilectos. j. de fide instru. Sed volens tenere contrarium, negarem ꝙ hoc casu ad præiudiciū domini feudi possit annullari. vnde ipse idem Bal. longe melius, cæteris hunc passum discutiens in præludijs feudorum, charta 2. concludit, ꝙ vbi interceßit stipulatio, potest idem vassallus renunciare feudo, sed tenebitur ad
8 interesse, quia † in obligatione facti succedit obligatio ad interesse, vt l. stipulationes. §. Celsus. ff. de ver. ob. Mihi videtur aliter dicendum in hoc articulo, vnde cōsidero ꝙ nulla alia ratio potest esse, quæ inducat ꝙ vasallus possit renunciare feudo, qñ est concessum ad incertum seruitium, nisi quia obligatio incerta quousq; non certificatur, non potuit obligare vasallum, vt l. vbi autem non apparet. ff. de ver. ob. & hanc rationem assignat Bal. in loco præalleg. Nam licet feudum & obligatio resultans ex feudo, resultet occasione rei: non tamen immediate ex ipsa re, sed ex contractu innominato, do vt facias. huiusmodi. n. cōtractus similitudinem habet feudi, licet speciale sit in eo ꝙ ex parte dantis non est locus pnīæ, vt in c.j. de natura feu. Si ergo
d non impediret incertitudo obligationē, vasallus [d] non posset renunciare feudo in præiudicium domini, qui impleuit ex parte sua, vt l. si pecuniam, in prin. & ibi no. ff. de cōdi. ob causam. Sed sicut incertitudo impedit obligationem cōtractus innominati, ita ētiam nominati, vt in d.l. vbi autem, & in l. triticum. ff. de verb. ob. ergo nec stipulatio obligabit vasallum, nec iuramē tum, per eandem rationem, licet Bal. de iuramento cōtrarium dicat in loco allegato. Et de præstatione iuramenti vide quod no. Bar. & Bal. in aucten. sacramenta puberum. C. si aduer. ven-
e di. Ad quintam fallentiam, [e] quæ habet ꝙ quando pro feudo præstatur certum seruitium, tunc vasallus non potest renuncia re feudo, secundum glo. in c.j. in fi. de ca. qui cu. ven. Adde qđ no. Io. An. plenius in addi. præallega. & Bar. in l. is, cum quo. ff. de aqua plu. ar. & aliam glo. in c. imperialem. §. callidis, de. prohi. feu. alie. per Fed. Adde etiam ꝙ prædicta doctrina indubitanter procedit, quando prestatio seruitij continet dationem. Sed quando continet factum, tunc videtur ꝙ vasallus non cogatur præcise ad seruitium, sed liberetur præstando interesse, vt dixit Bal. in dicto præludio feudorum, per regulam l. stipulationes.
9 §. Celsus, de ver. ob. Et per † ista patet veritas & decisio secūdę q. quia cum emphiteuta teneatur ad præstandum certum qd, & ad dandum, non potest liberari ab hac obligatione personali dimittendo rem, & ita probat tex. in l. quicunq;. C. de fun. patri. li. 11. & bene facit tex. in Auc. de alie. & emphi. §. si vero locator, colla. 9. & hoc est tenendum simpliciter, secundum Ioā. An. in addi. Spec. in ti. de loca. §. nunc aliqua, ver. 28. nisi pactū, vel consuetudo aliud inducat, vt ait ibi Spec. Nam quod dicit ibi Spec. ꝙ iusta causa assistente potest emphiteuta dimittere emphiteusim, non videtur verum, & est contra d.l. quicūq;. ni si forte sit talis cā, ex qua a iure liberetur, vt in exemplo ibi posi to per Spec. quando tota res perijt, iuxta. l. j. C. de iure emphite. & hoc est de mente Bar. in l. is, cum quo. præallega. Et vltra ea, quæ tanguntur hic in glo. ponunt hic Moderni post Inno. multa de potestate statuendi, siue faciendi statutum, pro quorū declaratione primo est videndum, vtrum vniuersitas possit facere statutum sine licentia sui superioris. secundo, vtrum vniuersitas possit facere statutum sine suo rectore particulariter si bi depu-

ADDITIONES.

a Contra ius commune. Vide aliquid per Doc. in l. de quibus. ff. de legibus. Vinc. God. Adde quòd Ciuitas potest per statutum recedere a forma iuris cōmunis in alienatione rerum suarum, Ruy. conf. 41. nu. 38. & 43. lib. 1.
b Super quo vide gl. Tu vero vide plenissime per Ias. in l. j. in j. col. C. de sum. tri. & fi. cat.
c Vin. God. Nota, quòd vasallus cum domini licentia nec alienare potest rem feudalem, nec de eadem compromittere, Ruy. conf. 129. nu. 4. lib. 5.
d Vin. God. Adde quando vasallus habens feudum quaternatum, posit ei renū ciare inuito domino, Afflict. decis. 307. nu. 11.
e Ad quintam fallentiam. De hoc ar. Felyn. hic in 23. colum.

bi deputato. tertio, quid si rector vniuersitatis moriatur, vtrū
10 potestas statuendi resideat vniuersitati? † Ad primū dixit Bar.ī l.omnes populi,in j.q.ff.de iusti.& iure, ꝙ quædam est vniuersitas,non habens iurisdictionem sicut villa, vicus,vel castrum, quæ subsunt alicui ciuitati, vel domino. Quædam est vniuersitas habēs omnem iurisdictionem,sicut ciuitas,quæ prescripsit merum, & mixtum imperium, vel hoc habuit ex priuilegio a principe,de qua dixit glo. in Auc.de defen. ciui.§. iusiurādum. Quędam est vniuersitas,quæ habet simplicē iurisdictionem in causis ciuilibus,& vsq; ad certam summā,& in leuioribus causis criminalibus,sicut est vniuersitas ciuitatis de iure cōi, vt patet in l.j.C.de defen.ciui.& in §.audient.eo.ti. in Auc.& hāc distinctionem clarius & notabilius explicat Bar.ī l.j.ff.de dā. infe. Vide etiam quod ipse ponit in extrauag.quoniā nuper.vbi diffinit quid sit ciuitas,& quid sit castrū,& quid villa.& quod ponit Bal.in l.j.§.cum vrbem.ff.de offi.præfec.vrb.de prīo genere fit mentio in l.3.C.de na.lib.& in l.qui ex vico.ff.ad muni.& in ipsa dicit Bar. ꝙ non pōt facere statutum sine auctoritate supe
11 rioris,per l.& rationē, & primo per tex. in l.fi.C.de test. † quia potestas statuendi pendet a iurisdictione, vnde non habens iurisdictionē,non pōt statuere.Sed ista ratio reuocatur in dubiū, nam Bald.in d.l.omnes populi, tenet ꝙ sit potius quædā facultas cōcessa de publico,q̄ species vniuersitatis iurisdictionis.Sed pro opi.Bar. videtur casus in ratione sui,in c.2.de consti.li.6.& in l.nulli.C.de sen. & ibi hoc tenet Bal. & dicitur potestas legis condendæ,esse illa species iurisdictionis,de qua est res,sup qua sit statutum,secundum Bal.ibi & clare tenet Pe.de Anch.in c.j.
a §.eo.in sua repe.De secundo genere vniuersitatis,[a] dicit Bar.ꝙ potest facere statutum super omnibus:ītellige,nisi super reseruatis Principi, vt ipse declarat in l.omnes populi, & de tali vniuersitate dicit intelligi illum tex.Circa tertiam speciem concluditur, ꝙ potest facere statuta & leges super causis pertinentibus ad suam iurisdictio.per ea,quæ sunt.§.ex quo sequitur ꝙ de iure communi nulla ciuitas poterit facere statutum super causis meri & mixti imperij, quod videtur durum, quoniam tex. in l. omnes populi,&.j.di.ius autem ciuile,generaliter & per dictiones vniuersales permittūt populis facere statuta in loco ꝓprio. ad idem tex.in l.3.§.diuus.ff.de sepul. vio.vbi patet ꝙ ciuitas pōt statuere super aliquo facto,vtrum sit delictum, vel non,ꝓ quo adduco tex.in l.saccularij.ff. de extraor. cri.vbi patet ꝙ ex ꝯsuetudine, vel lege ꝓuincię,potest augeri pęna & delictū.sed forte posset dici ad illum tex.ꝙ ibi loquitur in vniuersitate ꝓuincialī,in qua est merum imperiū, vel l. illicitas.§. qui vniuersas.ff. de offi.præsi.Sed ista responsio non videtur valere,quia licet p̄ses habeat merum imperium in prouincia,hoc tamē est a Principe,non a prouincia, nec ab vniuersitate prouinciæ, vnde ille
✻ tex.valde bene facit ad q.Communis tamen opinio * est cum Bar.a qua non est recedendum. Si tamen velles tenere oppositum ad rationem Bar.cum dicit, ꝙ ptās statuendi pendet ex iurisdictione, fatendum est, & cum dicitur ꝙ de iure communi ciuitas non habet merum vel mixtum imperium.Relpon. nō habet, vt illud possit exercere in vi iurisdictionis contentiosæ, sed habet vt possit statuere super his, quæ sunt meri imperij. vnde tex.in l.de quibus.ff. de legi. simpliciter dicit, ꝙ ex tacito consensu populi inducīt consuetudo & expressa lex non distin-
12 guens inter populum.Illud autem scias † ꝙ vniuersitas,quę nullam habet iurisdictionem, potest facere statutum circa administrationem patrimonij proprij, vt l.j.circa medium,& l.nulli.ff. ꝙ cuiusq; vniuersitatis no.& est melior tex.in l. item eorum,in
13 prin.ff.e.† Circa secūdum dixit Compo. in c.cum omnis.§.eo. & Inno.in c.cum accessissent.j.eo.& sequitur do.An. in d.c.cū omnes,ꝙ vniuersitas secularis hns rectorem,non potest facere statutū sine ꝯsensu & interueniētia rectoris in iurisdictionalib. hoc est in causis priuatis, q̄ debēt verti inter ipsos de vniuersitate,vel cū alijs. Sed bene potest facere statutū etiā sine ꝯsensu rectoris,quatenus pertinet ad dispositionem & administrationē patrimonij ipsius vniuersitatis. Primum probant præfati Doc. ar.l.si curatorem hns.C.de in integ.rest. mi. & ar.prælati ecclesiastici,de quo in c.cum consuetudinis.j.de consuetu.Secundū probatur ex ijs,quæ no.gl.in c.2. de verb.sign.li.6. & in l.j. & 3. ff.de decre.ab or.sa.Et ex ijs infert Do.An.in d.c.cum omnes,ꝙ nō valet statutum factum a populo sine auctoritate capitanei, vel potestatis,pro hoc bonus tex.in l.si quod extraordinarium. C.de lega.li. 10.Sed tamen ipse idem Do.An.in fi.sentit expresse,ꝙ sufficiat consilium esse congregatum auctoritate Ptātis, ꝓ l.2.C.de decur.licet Potestas ijs,quę fiunt in consilio,non consentiat vel interueniat,& hoc tenet Bar.in l.omnes populi,præalle.Sed Ia.de Bu.subtilis Doctor, in l.j. in prin.ff. ꝙ quisq; iur. tenet ꝙ ciuitas possit condere legē,licet non interueniat rector ciuitatis per l.j.§. solent.ff. quando ap. sit. vbi patet ꝙ qū ordo decernit aliquid,creat magistratum non existente pręside,licet tex. ibi dicat ꝙ præses solet esse præsens in decretis decurionū,
& hanc opinionem approbat Do.Pet.& Do.An.in c.j. de consti.& videtur verior de iure.Bal.tamen in c.j.§. in causis, de pa-
14 ce Constan. videtur tenere opi.Do.Ant.per talē rationē,† quia potestas legis condendæ est actus iurisdictionis, quæ quidē iurisdictio tota residet in magistratibus ciuitatū, vt l.2.§.post originem.ff.de orig.iur.nisi consuetudine populus vel ciuitas sola possint statuere,per l.viros.C.de diuersi.off.li.12.Sed ista rō parum valet,quia tex.ille loquitur de iurisdictione contētiosa, ꝓ quam redditur ius in iudicio,non de potestate condendi legē. vnde videmus ꝙ multa pertinent ad decuriones,quæ sunt iurisdictionis,sicut creatio magistratuum & similia,in Auc. de de-
15 fenso.ciui.§.decreto,& in l.j.§.solet,& in l.2.ff.ad munici.†Circa tertium dixit Inno.in c.cum accessissent.j.eo.tit. ꝙ deficiēte rectore vniuersitatis,nō succedit vniuersitas in potestate statuē di.sed Compost.in c.cum omnes.§.eo. tenet ꝯtrariū. Primo ꝓ similitudinem vniuersitatis ecclesiasticæ, de qua habetur in c. cum olim.de maio.& obed.& in c.j.eo.ti.in 6.Secūdo per ar.l. si curatorem.C.de in inte.resti.mi. & cum hac opi. transit Do. Ant.in c. cum omnes.§.eo. & ista opinio videtur etiam verissima,quam tenet & approbat Bal.in rub.C.pro socio, & in d.§.ī causis,& hæc opinio probatur in l.2.& ꝙ ibi ꝓ Bar.ff.ad munici.& per l.vbi absunt.ff.de tu. & cur. da.ab his.Et ista sunt vera indubitanter,quando rector habet iurisdictionem ab vniuersitate, licet cōfirmatio ipsius pertinet ad ciuitatem iure directo. Et est glo.no.quam ibi approbat Cy.& Bal.in l.priuatorum.C. de iur.om.iu.sed rector non reciperet iurisdictionē ipsius. Sed hoc videt contra iura allegata,& contra tex.no.& sing. in Auc. de man.prin.§.& hoc peruenit.vbi patet ꝙ in subsidium magistratus indistincte iurisdictio deuoluitur ad vniuersitatem,quē tex.ad hoc singulariter pōderat Bal.in l.2.C.quando fis.vel priua.vnde absolute videtur tenenda opi.Compost.quam approbat Pe.in c.j.§.eo. Illud autem est verissimum, ꝙ si vniuersitas
16 non habeat caput,nihil ominus potest facere statuta,quia † ad esse vniuersitatis non requiritur rector vel caput,secundū Bar. qui ita no.in l.fi.C.de colle.il li.& Bal. ī auc. habita.C. ne filius pro patre,& in ru.C.pro socio, & hoc tenet Do. An. de But. in
17 d.c.cum omnes.† Et vltra præmissa,[b] quærūt hic Mod.vtrū po
b pulus condēdo legē possit auferre ius quæsitum alteri? super quo dixit Do.An.ꝙ aut est populus,qui ex priuilegio, vel ex ꝯsuetudine,nō recognoscat superiorem, vel vsurpet sibi reseruata Principi,quæ dīr regalia,de quibus in c.j.quæ sint regalia,in vsi.feu.aut est populus nō hns talia. primo casu potest statuere ad præiudicium alterius.sic intelligitur l.venditor.§.si constat. ff.cōi.præd.& l.Antiocēsium.ff.de priui. credi.dūmodo faciat legem ex causa legitima, quia sine causa etiā Princeps non posset,vt notatur hic plene per Doc.secūdo casu.dicit ꝙ talis popu
18 lus hanc legem condere non potest,† quia auferre ius quæsitū alteri,est de reseruatis Principi,vt no.Inn.in decre.nostra,& habetur in c.per venerabilem,qui fil.sint legi.quæ quidem reseruata Principi non competunt inferiori,iuxta no.per glo.in c.j. de cle.ægro. lib. 6.& in d.c.j. quæ sint regalia, & per Bar.in l. omnes populi.ff.de iusti.& iure,in q. super quibus possint fieri statuta.Sed Bar.in ista materia aliqualiter videtur fuisse varius, nam in prima cōstitutione fforum satis clare tenet, ꝙ quilibet populus possit legē cōdēdo auferre ex causa ius quæsitum tertio,sicut potest Princeps,sine causa non. pro primo allegat d.§. si cōstat.pro secundo.l.si priuatus.ff.qui,& a qui & l.totiens,in fi.ff.de pollici.& est bonus tex.in l.si cōstat.ff. de ap. & quia ibi æquiparat potestatem populi cum potestate Principis,satis clare sentit ꝙ hoc possit facere populus,etiam condēdo legē particularē cōtra vnum,dummodo statuat ex causa,sed in d.l. venditor.§.si constat,& in d.l.Antiocēsium, distinguit aliter. Dicit
c enim ꝙ aut populus vult facere statutum,vel legem vniuersalem,per quam auferatur ius quæsitum alteri, & hoc potest sic intelligi,per iura.§. allegata per illam legem. intelligit tamē ꝙ hoc possit cum causa, & pro ista conclusione do tibi tex. sing. quem ipse non allegat in l.Lucius.§.fi.ff.ad munici.quem tex. ponderat ibi Bar.ad hoc. Aut populus vult facere statutū contra aliquam certam personam, & hoc fieri non potest.intellige etiam ex causa,alioquin etiam vniuersale statutum non valeret,vt dictum est. Et ex his dictis apparet, falsam esse opi. Do. An.dum dicit,ꝙ populus non habens regalia, nō potest statue

re ad

ADDITIONES.

a Vin.God. Nota ꝙ vniuersitatis gesta nunquam valent,nisi a maiore parte capituli fiat,Boer.q.3.nu.2.

b Et vltra præmissa.Vide Mod.in l.manumissiones.ff.de iust.& iu.Feli. in c. cū omnes,in j.col.supra eo.

c Nota ꝙ populus solus sicut reges instituere potest sic & modum succedendi præfigere poterit Catald.de Buon comp.in trac.de pot.secul.& eccles. c. 171.nu.4.habetur in lib.10.trac.fol.172.

re ad preiudicium tertij, quia primo potest ex causa. forte tñ intellexit dictum suum, quando statueret ɔtra certam personā, se
19 cūdum præmissam distinctionem Bar.† In vno tamen casu nō potest disponi per statutum super iure quæsito, videlicet qñ super eo penderet lis, secundum Bar. qui ita no. in l. sancimus. C. de sacrosan. eccl. p tex. in Auth. ī medio lit. nō fieri sa. form. circa princ. colla. 8. & ad premissa vide quod no. tradit Bar. in l. pe. C. de fide instru. & iu. hastæ fi. lib. 11.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas extincta, post ipsius extinctionē regulariter nō vacare dicitur.*
2 *Dignitas personatus & officium, an sint idem.*
3 *Collatio beneficij dicitur esse donatio, & quomodo intelligatur.*
4 *Collatio dignitatis pertinēs ad Capitulum potest tanto tempore vacare, quod fiat deuolutio ad Papam.*
5 *Statutū inferioris cōfirmatū a superiori, quādo possit reuocari p iferiorē.*
6 *Confirmatio sedis apostolicæ, uel superioris, ex certa scientia facta, quid operetur.*
7 *Priuilegiū si sit concessum ecclesiæ & non Canonicis, non poterūt tali priuilegio contraueniendo renunciare.*
8 *Vniuersitas si faciat vnum statutum per vnum actum, in quo ipsa vniuersitas contrafaciat statuto, videtur ipsum tollere.*

CAP. VIII.

1 VM accessissent. †Dignitas, quę est extincta legitime, post ipsius extinctionem non videtur vacare, nisi faciens statutum ɔuenerit statuto. Et diuiditur in tres partes. In prima ponitur allegatio archidiaconi. In secūda ibi, fuit insuper, allegatio capi. In tertia ibi, quo circa, ponitur determi-
2 natio Pontificis.† No. i. ex isto tex. hæc tria nomina, s. dignitatē,
a personatum, & officium, significare idem: [a] & sic videtur ɔp inter ista tria non sit differentia, & hoc est verum lato sumpto vocabulo, nam stricte capiendo, ista differunt, vt in c. j. de consue. lib. 6. & plene per Do. An. in c. de multa. j. de præben. No. 2. ibi,
3 donatio deuoluta, &c.† ɔp concessio beneficij, siue collatio, dr esse donatio, quod est verum inquantum habens conferre pōt eligere cui conferat, quia tamen habet omnino necesse conferre, non dicitur ipse proprie donare. Ad prędicta facit tex. in c. fi. j. de prębend. & melius iuncta glos. in c. 2. de offic. vica. lib. 6. vide etiam bonum tex. & quod ibi per Bar. in l. vnum ex familia,
4 in prin. ff. de lega. 2. No. tertio, † ɔp collatio dignitatis pertinens ad Capitulum potest vacare tāto tempore, ɔp deūoluitur ad sedem apostolicam, & quanto tempore debeat vacare, est tex. in c. licet, de suppl. neg. præla. & quod no. in c. 1. j. de concess. præbē. No. quarto singulariter, iuxta fi. valere statutū, editū p inferiorem statuentem, & hunc tex. singulariter allegat Bar. ad hoc
b in l. omnes populi [b]. ff. de iusti. & iure. vbi dixit, † ɔp statutū infe
5 rioris confirmatum a superiore potest reuocari per inferiorē, si reuocādo statutum reducitur ad ius commune, secus si reuocato primo statuto fiat nouū. Do. Abb. distinguit, ɔp aut statutū factum ab inferiore principaliter fit in fauorem ipsorū statuētium, aut fit in fauorem tertij principaliter, aut publicum. Primo casu procedit iste tex. quia hoc statutum est quoddam priuilegium, cui priuilegiati possunt renunciare, vt in c. ad apostolicam. j. de regula. & in c. accedentibus, de priuile. Secundo ca-
6 su non potest reuocari statutum, † quia confirmato sedis Apostolicę, vel alteri⁹ superioris, facta ex certa sñia, facit vt ɔstitutio videatur edita a superiore, vt in c. si apostolicæ, de præben. li. 6. & in c. cum aliquibus, de rescrip. eo. lib. & in l. j. C. de vete. iure
7 enu. propterea dixit Inno. in d. c. accedentibus, † ɔp si priuilegiū est concessum in fauorem ecclesię, & non in fauorem canonicorum, tali priuilegio non poterunt canonici contraueniendo renunciare. facit tex. in c. si. diligēti, de foro compe. & quod ibi
8 no. Vltimo no. † ɔp si vniuersitas fecit vnum statutum, per vnū actum, in quo ipsa vniuersitas contrafaciat statuto, videtur tollere statutum præcedens, & hoc tenent Hosti. & Io. An. in c. ad audiētiam. j. de cle. nō resi. de quo plenius dicetur. j. in vlt. glo.

ADDITIONES.

a Significare idem. Vide plene Imo. in c. de multa, & ibi Panor. de præben.
b In l. omnes populi. Adde quòd est in col. 16. in ver. iuxta prædicta quæro. Bal. & Pau. de Cast. in l. omnium. C. de test. Anch. in c. cum aliquibus, in prin. de rescri. in 6. & in rep. c. j. supra eo. versi. hic incident. Imo. in l. Pau. ff. de re iudi. vide etiam quatuor declarationes circa istum ar. per Feli. in isto c. in 2. colum.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio contraria facto, non releuat protestantem.*
2 *Verba, ago pro tali, sicut nomine & mandato talis, idem est dicere.*
3 *Canonicorum numerus minui potest, quando præbendæ sunt ita tenues ɔp commode inde Canonici non possint sustentari.*
4 *Statuto Canonicorum potest tolli consuetudo in ecclesia antiquitus obseruati, etiam si consuetudo noua tendat ad particulare commodum, dūmodo hoc fiat ex causa.*
5 *Constitutio a sede Apostolica confirmata, potest nihilominus p constitutē tem reuocari.*
6 *Canonicus in ecclesia potest creari sine præbenda.*
7 *Clausula, ad instantiam, idem significat quod ad preces & postulationem alicuius.*
8 *Collatio beneficij ecclesiastici ad preces alicuius facta, valet.*
9 *Statutū de certo numero præbendarum & Canonicorum etiā confirmatū à superiore nō intelligitur eo casu quo facultates ecclesiæ postea super excrescant.*
10 *Clausula quæ solet apponi nedum in rescripto, sed ēt in statuto si non apponat subintelligitur & habetur pro apposita. & verum in dispositionibus quæ non requirūt scripturā. sed quid in his quæ requirūt, puta in lege? infra nu. 12.*
11 *Doctor, qui promisit legere si sit consuetudo quod possit per substitutū legere, intelligit tacite hoc in contractu conductionis expressum.*
13 *Omissum a contrahentibus ad hoc vt subintelligatur ex consuetudine nō requiritur consuetudo formalis sed stilus.*
14 *Canonicorum numerus non tollitur ipso iure per superexcrescentiam redituū, sed datur potestas creandi nouas præbendas.*
15 *Statutum lite pendente in præiudicium alterius partis debet retractari.*
16 *Protestatio declaratoria vbicunq; præcedit, & sequatur statutum de iuri natura multipliciter intelligibile, quomodo intelligatur.*
17 *Protestatio testatoris tollit suam dispositionē sequentē in eodē testamēto.*
18 *Mutatio voluntatis facilius præsumitur in legato ex interuallo quàm in dispositione, quæ fit incontinenti.*
19 *Voluntas ex contiguitate temporis, non præsumitur mutata.*
20 *Dictum in vna dispositione, an in alia videatur repetitum.*
21 *Voluntas quomodo in contractibus præsumitur mutata.*
22 *Clausula derogatoria actus sequentis posita in testamento tollit dispositionem factam in codicillis.*
23 *Voluntas constituentis procuratorem, etiam procuratore mandatum repudiante, mutata non præsumitur, quantuncunque temporis interuallum intercedat.*
24 *Obliuio non presumitur in discreto & maiori.*
25 *Obliuio vsq; ad decennium non præsumitur.*
26 *Mandans cōmitti homicidiū punit, etiam si mandatarius interponat magnum interuallum, nisi ex coniecturis aliud eliciatur.*
27 *Negatio Rei dicentis, nego narrata prout narrantur, non tamen animo litem contestandi, quid operetur.*
28 *Protestatio vbi fit super actu qui geritur cum alio, si actus sequitur protestationem ex interuallo, tollitur per actum, si pars aduersa non consensit protestationi.*
29 *Protestatio vbi tendit ad excludendam obligationem futuram, an semper reqratur consensus protestantis, vt effectum habeat quoad actum ex interuallo.*
30 *Taciturnitas sola habet pro contradictione in præiudicialibus tacenti.*
31 *Consensus alterius non attenditur in ijs, quæ pendent a sola potestate nostra.*
32 *In dispositione respiciente factum non curatur de effectu iuris.*
33 *§. Locator horrei, l. cum in plures, ff. locati, declaratur.*
34 *Expellens aliquem de possessione cum protestatione quod non intendit sibi auferre nisi possessionem naturalem, an respectu ciuilis dicatur cōmisisse violentiam, remissiue.*
35 *Papa delegans causam ipso iure adimit iurisdictionem ordinario, & in tātum quòd delegato iudice mortuo cognitio non redit ad ordinarium.*
36 *Magistratus minor in his, in quibus aliàs hēt iurisdictionem, non pōt adiri præsente maiori.*
37 *Lite pendente coram duobus iudicibus paribus, an vterque processus valeat reo nihil opponente.*
Distinguuntur multi casus.
38 *Præuentio impedit exercitium iurisdictionis alterius.*
39 *Exceptio, ego non possum accusari ab vno, quia de eodem delicto sum accusatus ab alio, est declinatoria, & debet apponi ante litis contestationem.*
40 *Processus secundi iudicis, scientis reum esse detentum a primo iudice, non valet.*
41 *Contumacia & delictum suum nemini prodesse debet.*
42 *Exceptio litis pendentiæ, utrum possit opponi a reo contumace in primo iudicio, ipsa contumacia purgata.*
43 *Iudice negligente in iustitia exhibenda potest actor alium iudicem adire.*
Quid si iudex protestetur se nolle purgare negligentiam. nu. seq.
45 *Iudex interloquendo parti, si postea est paratus reuocare interlocutoriā, potest reuocare partem ad suum examen.*
46 *Appellare an possit pars a negligentia iudicis.*

CAP IX.

1 VM M. Ferrarien. †Protestatio ɔtraria facto, nō releuat protestantem, & ideo si Capitulum ɔtra suum statutum aliquos recipit in Canonicos, non obstante protestatione de redditibus superexcrescentibus, eis prouidere tenetur. secunda est ibi, verum. tertia est ibi, mandamus.
2 Nota. j. ibi, pro se, &c.† ɔp tñ est dicere, ego pro tali, sicut nomine &

ne & mandato talis. Ad idē tex.in c.tua nobis.j.de appel. & in l. si fideicommissa.§.interdum.ff.de le.3.& ibi per Bart. & in l.j.§.
a denunciatio.ff.de op. no.nun.& hic do. An.[a] †No. secundo vnā
3 causam legitimam,ꝑ quā dimittitur diminutio canonicarum & præbendarum.s.qñ præbendæ sunt ita tenues,ꝙ commode inde canonici sustentari non possunt. Vtrum autem hoc possit facere episcopus cum capitulo,vel requiratur auctoritas Papę, vt
4 hic interuenit. Dic vt plene tradit.s.c.proxi. No. tertio,† ꝙ ꝑ statutum canonicarum potest tolli consuetudo antiquitus in ecclesia obseruata,& hoc est verum,etiam si consuetudo noua tēdit ad particulare commodum ipsorum statuentium,dummodo sit rationabilis,& fiat ex causa,ar.c.non debet,in prin.j. de cō san.& affi.nam sine causa fieri non posset, vt in c.ex parte.j. eo.
5 No. quarto,†ꝙ constitutio confirmata a sede apostolica, etiā si sit talis,ꝙ sine auctoritate ipsius sedis non possit fieri, nihilominus potest reuocari per constituentes, dummodo reducatur ad ius commune,de quo plene fuit dictum in c.proxime præcedē
6 ti.†No.quinto, colligi ex isto tex.in ecclesia posse creari canoni-
b cum[b] sine præbenda.dixit tñ gl.in c.dilectus.j.j.de præbē. ꝙ nō multi tales canonici debent creari,& rationem assignat ibi manifestam,sicut quod habetur in c.dilecto.eo.tit.No.sexto ibi,ad
7 quorundam instantiam,&c.†fm do. An.ista verba ad instantiā, idem significāt,quod ad preces, siue postulationem. Et vlterius
8 collige ex eo.verbo,†ꝙ collatio beneficij ecclesiastici facta ad p̄ces alterius, vz. Intellige,si sint spirituales,quo casu sunt licitæ, secus si sunt carnales, valeret tñ collatio tunc,licet preces essent il-
c licitę,de quo tamen dic vt habetur in c.tua.[c] de æta.& qualit.& j.q.j.c.sunt nonnulli,in gl.No.septimo ibi,in constitutione,&c.
9 † statutum de certo numero præbendarum & canonicorū etiā confirmatum a superiore, non intelligi eo casu,quo facultates ecclesiæ postea superexcrescunt. & ideo dixit hic singulariter
10 Inn.& post ipsum Composte. & Io. An. †ꝙ impetrans nouum canonicatum & præbendā,non tenetur facere mentionē de hu-
11 iusmodi statuto,quia non extēdit se ad casum istum.†No.octa-
d uo[d] ex eo.verbo,clausulam consuetam apponi nedum in rescripto,sed etiam in statuto,si non apponatur expresse, videtur subintellecta & hīi pro apposita. Et in dispositionibus, quæ de sui essentia non requirunt scripturam, hoc est verissimum & regulare, vt probat fm modū hic,& in l.ꝙ si nolit.§. quia assidua.ff. de ædil.edi.& in l.si prius.§.j.& ibi per Bar.ff.de aqua plu.ar.ꝑ quod dixit Bar.in l.nemo est qui nesciat. ff. de duo. re. & refert
12 Abb. hic,†ꝙ si est consuetudo in studio, ꝙ Doctor qui promisit legere, potest seruire per substitutum,intelligitur tacite hoc in ꝯctu conductionis expressum, vt possit per substitutum legere, & pro ista conclusione est casus clarus,& ibi per Bal.in l.fi. C.de
13 fideius.†sed in dispositione,quæ de sui essentia requirit scripturā, sicut est lex,& multi tenent super rub. s. eo. videt esse magis mirabile,ꝙ illa recipiat suppletionē a ꝯsuetudine,& tñ hoc probatur ex isto tex.& vī ꝯ ea,quæ no. Bar.in l.Gallus.§.idem credē dum.ff.de libe.& posthu.& Mod.in c.cum P.tabellio.j. de fide
14 instru. Illud etiam scias & teneas menti,†ꝙ ad hoc vt ex consuetudine subintelligatur omissum a ꝯhentibus, non est necesse ꝙ illa sit cōsuetudo formalis,quæ habet vim inductam spatio.10. annorum,sed sufficit ꝙ sit communis obseruantia, vt in plurib. obseruata,quæ dī stilus alio modo, vt singulariter no.do. An.in c.fi.j.de consuetud.in illo articulo,quid sit stilus,& in quo differat a consuetudine.& vide tex.fin.& qđ ibi ponit Bar.in l. Mela.
15 §.j.ff.de ali.& ci.leg. No. nono, colligi ex isto tex.†ꝙ per superexcrescentiam reddituū non tollitur numerus canonicorū ipso iure,sed datur potestas creandi nouas præbendas, & ad hoc est tex.optimus in c.fi.j.de ver. signi. & hæc est communis opi. li-
16 cet d. An. super hoc, hic multum insistat.†No. decimo, ex fructibus & redditibus augmentatis posse conuerti aliquid in vtilitatem mensæ,& in alias vtilitates ecclesiæ posse etiam creari præbendæ de nouo,non obstante numero taxato per cōstitutionē.
e Vltimo no.[e] ibi reuocatis,&c. ꝙ quicquid est attentatum li. pendente in præiudicium alterius partis,debet retractari, de quo in c.fi.vt li.pē. & Spe.de ap.§.pe.ver.sed quomodo.& hic per Inn. In gl.posita super verbo,præiudicio. Super ista gl.tractat hic diffuse do. Ant.de Bu.& Mod.post eum,de protestatione declaratoria,& de eius effectu, de qua scripsit Bar ī primo articulo,in l. nō solū.§. morte.ff.de no.op.nun. & in l.pacta nouissima. C.de pac.& aliquid in l.j.C.de li.contest.& addendo dictis do. An. & Bar. vbi est opus, sciendum est,ꝙ in ista materia ipsi ponunt vnā
17 conclusionem, quæ est talis, †ꝙ vbicunque præcedit protesta-
f tio[f] declaratoria,& sequitur statutum de sui natura multiplicitēr intelligibile,ibi ꝓtestatio limitat sensum facti sequentis, ita ꝙ licet illud factū p̄suppositione iuris reciperet vnū sensum ꝑ protestationē præcedentē,recipiet aliū, sicut intelligit text. in l. Nesennius.ff.de neg.gest.& in l.& si quis.§. plerique. ff. de reli. & sump.fu.& in l.pro hære.in prin.ff.de acq.hære. hoc tñ dictū intelligunt ipsi verum,si factum sequat protestationē incontinē ti,secus si ex interuallo,per l.per retentionem.C.de vsur. & ar.l. si ita.ff.de au.& ar.le. Sed cōtra istam opinionē tenet Bal.in l.itē quia.§.idem Iulianus.ff.de pac.& in l.pacta nouissima.C.eo.per l.si ita scriptum,in prin.ff.de le.j. vbi patet,ꝙ si testator in princ. testamenti protestatur & postea in fine disponat ꝯrium, protestatio tollit dispositionem sequentem, vt in l.si mihi & tibi.§. in legatis.ff. eo. Hanc eandem snīam tenet idem Bal.in l.multū.C. si quis alteri, vel sibi,in 3.col. Sed primā opinionē, quæ fuit Bar. approbat Io.de Imo.& Do.meus in d.§. morte. Et primo rñdēt ad tex.in l.si ita scriptum.ꝙ ibi dispositio facta in prin. & in fine testamenti,dr̄ simul facta,testamentū debet fieri vno & eodem ꝓtextu,per l.cū antiqnitas.C.de test.& ꝑ conclusione Bar.adducit Dom.me.tex.in l.si tibi certam.ff.de adi.leg. iunctis ibi notatis.vbi patet,†ꝙ facilius præsumitur mutatio voluntatis in lega
18 to ex interuallo,q̄ in dispositione quę fit incontinenti. Ad idem
19 adducit bona iura, quæ probant † ꝙ ex contiguitate temporis præsumit voluntas non fuisse mutata, vt l.pleriq;.ff.de ritu nup. & l.dotē.& l.diuus.ff.de iu.do. vt patet in dictis legibus, dato in teruallo tēporis non est præsumptio pro mutatione volūtatis. Pro ista conclusione facit optime,quod ponit Bart. in l. Titia.§. idē rñdit. ff. de verb.obl. vbi concludit, ꝙ dicta in præfationib. videtur repetita in cōtractu sequenti ita demum, si ꝯctus sequatur incontinenti, secus si ex interuallo. Sed tñ non obstantibus præmissis,sine dubio plus placet opi.ꝯria,quam tenuit Bal.in locis vbi.s. Et ꝑ intelligentia dicēdorū præmitto, ꝙ aliqñ quærit̄,
20 † vtrū dictū in vna dispositione,in ea videat repetitū.& tūc bñ procedit distinctio, vtrum alia dispositio sequatur ex interuallo,vel incontinenti. Sic loquitur tex.in l.per retentionē, fm Bal. in d.l.pacta nouissima. Aliqñ aliquid est dictū in præfationibus
21 siue ꝯctu vnius dispositionis futuræ,†& postea in dispositione sequenti est penitus omissum,& tunc similiter procedit distinctio prædicta,per ea quæ no.in l.per retentionem.d.§.idē rñdit. Est enim verisimile ꝙ si partes ex interuallo ꝯhendo penitus omittunc,quod in ꝯctu dixerant,aut sint oblitę eius, quod erat mouendum,aut ex certa scientia illud omiserunt, quia mutauerūt voluntatē,licet ꝯ istud multum faciat tex.sing. quem ibi ponderat Bar.ad hoc,in l.ita stipulatus,in prin.ff.de ver.obl. Sed tamē est communis sententia,quæ non ꝯdicit. j. dicendis, vt videbis. Aliqñ aliquid dr̄ in præfationibus,siue ꝯctu, & declaratur quēadmodum intelligi dēat in ꝯctu secuturo &postea illud in ꝯctu simp̄r ponitur,& tunc non præsumit̄ mutata voluntas, neque obliuio, licet sequatur ex interuallo, & ita vī habitus respectus ad actum,qui fit ex interuallo,sicut ad actum qui fit incontinenti. Ista concl̄o probatur post l.Modestinus,in secundo rñso.& ꝙ ibi per Bar.ff.de solu.vbi patet, ꝙ si aliquis tpe solonis protestatur,ꝙ soluit vt sibi cedatur actio.qñq;,postea ex interuallo p̄t petere actionem sibi cedi,& sic patet ꝙ protestatio non solū respicit actum,qui non fit ex interuallo. Scdo pro ista cōcl̄one vī casus in l.siqs in principio testa.in vlt.rñso.ff.de leg.3. vbi patet, ꝙ
22 † cla derogatoria actus sequentis posita in testō tollit dispositionem factam in codicillis,de quo ēt traditur in l.diui. §.licet. ff.de iure codi. Et licet ille tex.possit restringi in codicillis,qui fiūt incontinenti post testm̄, hæc tñ esset diuinatio ad text. Tertio hoc
23 probatur ex tex.no.in c.licet,de procu.lib.6.vbi patet,†ꝙ voluntas constituentis aliquem procuratorem ēt si procurator semel repudiat mandatum,non faceret p̄sumi voluntatem esse mutatam q̄tumcunq; tpis interuallum intercedat. Nec sit̄ possum⁹
24 dicere,ꝙ præsumatur obliuio,†quia in maiori & discreto præsūptio est in ꝯrium, vt dicit tex.no.in c.cum illorum.§.fi.j.de sent.
25 excom.†& ista est regula,ꝙ vsq; ad decennium obliuio nō præsumitur, fm gl.& Doc.in l.j.C.de ser.fugi.ꝑpea dixit singu. Inno.
26 in c.ad audientiam.j.de homi.†ꝙ si aliquis mandat cōmitti homicidium, licet mandatarius interponat magnum interuallum tpis,punit̄ tñ mandans,quia sp̄ præsumitur durare voluntas, vt in c.maiores.j.de baptis.nisi superueniat aliqua cā,quæ cōiectu ram faciat in ꝯrium.& istam doctrinam approbat Bar.in l.nō solum.§.si mandato.ff.de iniur.& sic remanet conclusio Bal. vera declarata,

ADDITIONES.

a Et hic per do.Ant. Vide pulchre Alex.in §.denunciatio.hic allegato, & ibidem per Ias.gl.in l.dominus Sticho.ff.de pe. leg. Bal.in l.si Ruffinus.C.de mil. testa. Bar.in l.quibus diebus.§.Termilius,in 3. col.ff.de cond.& dem.

b Canonicum. No.unum ꝙ isti canonici sic electi sunt capaces delegationis apostolica. Ita Gemi.in c.statutum.in prin.de rescr.in 6. Et Marius in suo repertorio,in uerbo,canonici.

c Vt in c.tua. Adde aliam gl.in c.sunt nonnulli.1.q.1.& in c.Moises.8.q.1.

d Nota octauo. Vide Bar.& quæ ibi notaui,in l.nemo est,qui nesciat. ff.de duob. reis.& ornabis ac limitabis hoc dictum,ut per Fede. hic in 4. no. cum pluribus.col.seq.

e Vltimo no. Quando nihil sit innouandum in præiudicium cuiuscunque rei, uide plenissime in tractatu clausularum,in 8.charta,cum plurib.seq.

f No.materiam protestationis,de qua per Bar.Alex.Soci.& Ias.plene,in l.non solum,§.morte.ff.de oper.no.nun.

VIN. GOD. Nota,ꝙ protestatio ad impediendum iuris effectum nihil operatur. Rui.cons.31.nu.15.lib.5. Et protestatio potest fieri a principio sicut in fine,dummodo actus non sit perfectus. Rui.cons.64.nu.8.lib.1

declarata, vt s. Et ex isto articulo sic declarato infertur ad quæ-
27 stionē, de qua per Inn. † quid si reus negat narrata prout narran
tur, non tñ animo litem contestandi. Et certe do. An. sequendo
dicta Bar. idest distinctionem s. relatam, ex ea infert, ꝙ aut prote
statio præcedit negationem, & sequitur negatio incontinenti,
vel vtrūque simul fit, & tūc non inducitur litis ꝓtestatio, ꝙa ne-
gare narrata ꝑ actorē, & petita, pōt multipliciter exponi, & ad di
uersum sensum. Potuit. n. negare reus non vt vellet incipere iu
diciū, sed vt instrueret iudicē actorē calumnioſè agere vel forte
vt excluderet eū tanꝙ agentē sine actione, iuxta l. si pupilli. §. vi-
deamus. ff. de neg. gest. & qđ tradit Bar. in l. fi ff. pro soc. & in l. nā
postea. in prin. ff. de iureiur. & ideo protestans actū multiplici-
ter exponibilē ad suum sensum exponit. ¦Aut præcedit protestā-
tio & sequitur negatio rei ex interuallo, & tunc inducit litis con
testatio nō obstante protestatione, q̄ ad actū ex interuallo se nō
refert, vt dictū est, ſm Bar. Sed ſm opi. Bal. quam tenuit, esse dicē
dum simpliciter, ꝙ non est inducta litis contesta. de hac tñ quæ-
stione vide subtiliter per Bal. in l. j. de li. conte. & in c. vnico. eo. ti
ti. per Mod. Itē adde dictis d. Ant. hic, & Bar. in l. non solū. §. mor
28 te. ff. de op. no. nun. inquantū volūt, †ꝙ vbi protestatio fit super
actu, qui geritur cum alio, ibi si actus sequitur protestationē ex
interuallo, protestatio tollatur ꝑ actū si pars aduersa non ꝙsen-
sit protestationi, ꝑ l. cū in plures. §. locator horrei. ff. loc. & per c.
j. qđ me. cau. & ꝑ c. sollicitudinē. de app. Si vero pars cōsensit ꝓ
testationi, & tunc nō tollitur protestatio præcedens, sed ipsa tol-
lit actū sequētem, & sic intelligūt gl. in l. pacta nouissima. C. de
29 pact. Nam ex istis dictis vī inferri conclusio, †ꝙ vbicunque pro-
testatio tendit ad excludendā obligationē futurā, ſp in tali prote
statione requirat consensus protestātis, ad hoc vt ꝓtestatio ha-
beat effectum quo ad actū, qui fit ex interuallo. Alias protestā-
tio tollet per actū ex interuallo sequentē, q̄ doctrina non placet
do. Io. de Imo. in d. §. morte. & dño meo ibid. Primo per ea, quæ
no. gl. 27. dist. c. j. & 28. dist. diaconi. Sed illa gl. parum facit, quia
a loquitur qñ protestatio a ineſt actu, quo casu oēs tenēt ꝙ suffi-
cit sola declaratio protestātis, ꝑ l. obligationū substantia, §. fi. ff.
de actio. & obliga. Secundo addunt tex. cum gl. in l. si fideiussor.
in prin. ff. qui satisda. cogā. vbi gl. tenet, ꝙ pñtia & patientia pro-
testantis hī pro cōsensu. Sed ad illam rñdeas dupliciter. Primo,
ꝙ est spāle ꝓp auctoritatē iudicij, & vt facilius expediat lis, sicut
dicimus ī l. cū ostēdimus. §. fi. vbi bonus tex. ff. de fideiuss. tu. Vel
dicas, ꝙ illa gl. est falsa, quia cū ibi protestatio fiat ad tollendum
ius alterius, non pōt auferri eo inuito, vt l. j. ff. de pac. nec possu-
mus dicere, vt dicit glo. ꝙ tacens videatur consentire, quia cum
agat de præiudicio tacentis, hoc est ꝯ regulas positas in regula, is
q̄ tacet, de reg. iur. & in l. quæ dotis. ff. sol. mat. Tertio adducunt
ipsi. l. si filius. ff. ad Mace. & quæ no. in l. j. in prin. ff. rē ra. ha. Sed
illa iura parum faciūt, quia in ipsis interuenit aliud ad exprimē
dum consensum q̄ simpliciter pñtia & taciturnitas, vnde vī re-
manere opi. Bar. vera, ꝙ requiratur expressus partis consensus.
Aduerte tñ, vt intelligas dicta sua, ꝙa Bar. nō dicit ꝙ protestatio
facta sine cōsensu partis a principio nō valeat & nihil operetur,
sed solum vult hoc ꝙ ꝑ actū sequentē ex interuallo videtur esse
remissa de tacita voluntate protestātis, & sic intelligitur text. in
§. locator horrei. Sed tunc est difficile ¦videre dictū, quia si pars
consensit protestationi ꝑ actū secutū ex interuallo, non vī a pro
testatione recessum, nec vī remissa protestatio, ſm gl. in l. pacta
nouissima, & quare aliud est cum pars non consensit, pōt tamē
30 assignari talis ratio, †ꝙa qñ pars non consensit ex sola taciturni
tate, cū illa protestatio tenderet in suū præiudiciū, tacite vī ꝯdi-
xisse, iuxta no. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. vnde potest esse cōiectu
ra, ꝙ pars quæ probabiliter potuit credere ꝙ ille, cui fuit facta ꝓ
testatio, non vellet gerere actū inanem & sine effectu, sicut dī
in l. 3. ff. de testa. mili. mutauerit ꝓpositū & recesserit a protestā-
tione, quæ rō cessat in primo casu, & ¦ista opi. Bart. sic declarata
pōt sustentari ꝑ hanc rōnē. Nā dicere simpliciter, ꝙ protestatio
exclusiua obligationis futura requirat consensum protestantis,
ad hoc vt valeat, istud vī falsum, ꝙa nō obligari pendet absolu-
b te a potestate protestationis, b vt l. sicut initio. C. de act. & obliga.
31 & l. in commodato. §. sicut. ff. commo. †Sed in his, quæ pendent
a sola potestate nostra, non attenditur consensus alterius, vt l.
Nesennius. ff. de nego. gest. & est gl. in l. fi. C. si maior fac. alie. fac-
tā, ratā habuerit. ergo solus actus protestātis vī sufficere. facit
optime tex. in l. 2. in prin. ff. ad munici. licet tex. ibi nō loquat de
protestatione, ꝑ quā cōcluditur obligatio resultans ex actu fien
do ꝑ protestatio. Et licet opi. Bar. ꝑdicta cōiter approbat ad d. §.
locator horrei. possit tñ ꝑ illū tex. iuncta gl. in d. l. pacta nouissi-
ma, fieri distinctio alia, vt dicamus, ꝙ aliqñ ꝑcedit protestatio &
sequit factū de directo ꝯrium potestationi, quod pōt esse, qñ ꝓ-
testatio de directo negat factum futurū, non effectū iuris, qđ ori
tur ex facto. Exemplum, protestor ꝙ in horreo meo, qđ tibi lo-
co, non recipias aurū, gēmam, vel margaritam, ne subeā pericu
lū illarū rerū, certè si postea recipio, de directo ꝯdicunt factū &
protestatio, ꝙa recipere & non recipere, sunt ꝯdictoria, & isto ca
su pōt dici ꝙ siue pars consenserit protestationi, siue non, ſp fa-
ctū tollat protestation ē, ꝙa non pōt aliquo mō stare cū prote-
statione, nec potuit induci ꝑ protestationē, vt qđ est factū nō sit
c factum, vt patet de se. & sic pōt intelligi tex. in d. §. locator. c cum
nec protestans in protestatione voluerit vitare effectū facti solū
ꝑ hunc modū non faciendi imputet sibi ita se restrinxit, cū pos-
set aliter sibi prouidere protestando ꝯ effectū facti. Aliqñ prote
statio, quæ ꝓcedit, respicit effectū facti nō formaliter factū, &
sequitur factum ꝯrium ex interuallo, & tunc si verba protestā-
tionis patiunt, vt quia referāt se expressum in futurū, potest dici
ꝙ siue pars consenserit, siue non, ſp actus sequens regulatur per
protestantē, quia protestatio & factum sunt aliquo mō cōpati-
32 bilia, vñ vnū non tollit aliud. †Nā sæpe in iure, qñ fit mentio de
ꝯctu, vel dispositione, vel ab homine, vel a lege, habetur respe-
ctus ad formā ꝯctus. prout est facti, non prout ex ea resultat effe
ctus iuris, vt patet in l. si quis legatū. in prin. ff. de fal. & in l. quid
ergo. §. cū aūt. ff. de his, qui no. infa. & in l. quidā cum filium. &
ibi per Bar. ff. de verb. obl. ne igitur præsumatur ꝯrietas, & muta
tio voluntatis, dicemus ꝙ qñ partes ꝯhunt, & ꝓcessit protesta
tio excludens obligationē, videatur habere effectū ad ꝯctū, ꝓ-
ut est facti nō prout ex eo resultat iuris effectus, & dicetur ꝯctus
simulatus, sicut notat d. l. pacta nouissima. Et si vis tenere istā di
33 stinctionē, †oportet exponere tex. in d. §. locator horrei. dū dicit
non recepturum periculo suo, exponantur causatiue. s. protes-
tor, ꝙ non recipiā ne incidā in periculum. Et quia ꝑ hoc aliqua
liter violatur illa litera, securius est tenere snīam Bar. Itē adde in
illo articulo, qñ protestatio fit ab eo, qui delinquit causa limitā-
di delictū, de quo per Bar. in d. l. §. morte. & in l. diuus. ff. de sica.
34 & in c. fi. de homi. lib. 6. Inquantū Bart. dixit in d. §. morte † ꝙ si
aliquis expellit aliquē de possessione, cū protestatio est præmis-
sa, ꝙ non intendit auferre sibi nisi possessionē naturalē dūtaxat,
ꝙ tunc respectu ciuilis ipse nō dr cōmisisse violentiā, nec potest
accusari de vi. Nam ipse idē tenuit ꝯriū, & melius in l. clam pos-
sidere. §. qui ad nūdinas. ff. de acqui. pos. repræhendens glos. ibi
posita ꝑ l. sequit. §. si tu vi. ff. de vsucap. de quo dic, vt ibi per eū.
In gl. super verbo, præbendas. Duo ad declarationē istius gl. tra-
ctauit hic Inn. diffuse, & d. Ant. Primo, qualiter intētato officio
iudicis, vel actione personali, res efficiatur litigiosa, vel non effi-
caciter. & quid de actione reali, de quo plenè in ca. eccleſia. j. vt
li. pen. & ꝑ Bar. in l. j. ff. de litig. Scđo tractāt hic, qñ lis fuit cepta
corā alio iudice, si reus non opponit, & qs sit effectus, si ferantur
ꝯriæ snīæ a diuersis iudicibus. Secundus articulus subdiuiditur
in duos, quia aliqñ quæritur, vtrum si superior auocauit ad se
cām, vel cæpit cognoscere de cā, vel delegauit cām qñcunque
siue tūc esset cæpta cognitio iudicis inferioris, siue non, valeat ꝓ-
cessus factus ꝑ inferiorem iudicem. Aliqñ queritur de pluribus
iudicibus, qui sunt paris potestatis, vtrum si vnus cæpit cogno-
scere de causa, valeat processus postea factus corā altero, si reus
nihil opponat. Circa primum adde ad dicta Doc. hic tex. in c. stu
35 duisti. j. de offi. lega. per quem tex. vī probari ꝙ hoc ipso, †ꝙ sum
mus Pontifex delegat cām ipso iure, vī in illa cā sublata iurisdi-
ctio iudicis ordinarij, nec distinguit ibi, vtrū đlegatio sit facta ad
petitionē partis, vel proprio motu, sicut hic distinguit do. An. Se
cundo adde ꝙ singulariter posuit Bal. in l. si vt proponis. la. j. C.
36 qūo & qñ iudex. vbi dixit ad propositū allegās Archi. †ꝙ si sum
d mus Pontifex d delegat cām, in tñ derogatur iurisdictioni ordi-
nariæ, ꝙ ēt si iudex delegatus sit mortuus, nihilominus iurisdi-
ctio non redit ad ordinariū. Ad præmissa ēt vide bonū tex. & qđ
ibi no. in simili, in l. 3. §. si tam vicinum. ff. de dam. infec. vbi pro-
batur, ꝙ pñte maiori magistratu minor pōt adiri in his, in quib.
alias hēt iurisdictionē. vnde a simili vī posse dici, ꝙ cū Pontifex
incipit cognoscere ¦de cā, cum hoc sit plus, ꝙ ēt eo præsente in
37 loco, ipso iure videat ligata iurisdictio inferioris. † Circa ſm arti
culū aduerte, & pro eius expeditione considera quatuor casus.
Nam aliqñ actor agit pro eadē cā coram alio iudice & reus nō
est cōtumax in primo iudicio, & est pñs in scđo. Aliqñ est absens
in secundo iudicio. Aliqñ est in scđo iudicio, & contumax in pri
mo. Aliqñ est pñs in vtroque, & primo iudex fuit contumax in
exhibendo iustitiam. Primo casu tenet hic Inn. & cōiter Doc. ꝙ
e valet ſm iudiciū, e reo nihil opponēte allegat. l. si pariter. ff. de lib.
ca. & l. 2. ff. de qui. re. ad eundem iud. ea. in l. is, a quo. ff. de rei
vend.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Protestatio declaratoria uoluntatis trahit tm ad actū incōti-
nenti secutum, Rui. consi. 105. nume. 10. lib. 1. & protestatio contraria facto,
nihil operatur, idem consi. 116. nu. 11. lib. 2.

b VIN. GOD. Ideo protestatio tollitur per actum contrariū ex interuallo, cū
alio celebratum, Rui. consi. 21. nu. 18. lib. 4.

c In d. §. locator. Vide ibi Ale. in apo. qui dat aliū intellectum, & per Ro. cōsi. 32.

d VIN. GOD. Nota ꝙ tanta est potestas summi Pontificis, ꝙ potest interpre
tari regulam sancti Fran. & facere legem & statuta Sanctorum in his, quę fi-
dem non concernunt, Rui. consi. 109. nu. 1 lib. 5.

e Iudicium cæptum coram vno iudice, an ualebit proceſſ. si finiatur coram alio.
uide Fel. in c. ex tenore. in pe. co. infra, de reſcr. Bar. & Ang. in l. ubi cęptum,
ff. de iudi.

Sed primæ duæ non faciunt, quia loquunt, qñ in eadem cã agit per aliũ coram alio iudice. vñ ibi sola æquitas ne diuidatur cõtinentia causæ inducit, ꝙ fit remissio reo opponente ad eundem iudicem, ꝑ c.j. de ca. pos. & proprie. & l. vbi. ff. de iudi. Sed in casu nro, qñ agit eadem persona, vr obstare prꝙuentio, ꝓp q̃ exercitiũ iurisdõnis alterius vr esse impeditum. ergo vr ꝙ processus talis iudicis non valeat, iuxta no. in c.j. in fi. de offi. or. li. 6. & in c. licet ex suscepto. j̃. de so. comp. & est bonus tex. in c. pastoralis. §. præterea. j̃. de off. deleg. & optime facit qđ no. Bar. in l. ꝙ si forte. §. j. ff. de sol. põt ergo allegari melior tex. ad materiã, vcz l. vbi acceptum. ff. de iudi. & l. de qua re. in prin. ff. eo. in quib. vr probari ꝙ reus põt opponere exceptionem litis pendentiæ, sed si nõ oppo suit, ꝙ valeat processus, non probant illa iura. posset tñ dici, ꝙ Moder. opi. cõis, est vera, quia ꝓuentio solet parere exceptionẽ declinatoriam non suspẽdere iurisdõnem facit. ꝙ hr in l. si quis postea. ff. de iudic. & puto in isto casu ꝙ si reus non opponat exceptionem litis pendentiæ, vsq; ad litis ꝙtestationem, nõ poterit eam postea opponere. Moueor ex his, q̃ no. tradit gl. & Bar. post
39 ipsam, in l. senatus. ff. de acc. vbi voluit, † ꝙ ista exceptio, ego nõ possum accusari ab alio, quia de eodem delicto sum accusatus ab alio, est declinatoria & dz opponi ante litis contest. Sicut ergo exceptio prævẽtionis [a] facti per actorem est declinatoria, ita põt dici in ista, q̃ est præventio iudicis, maxime cum non inueniatur in iure cautum, ꝙ sola ꝓuentio suspendat ipso iure exerci
40 tium scđi iudicis. Circa fm casum, dic † ꝙ si reus in scđo iudicio non ꝙparuit, quia fuit detentus ꝑsonaliter coram primo iudice, tunc processus scđi iudicis erit nullus ipso iure, si sciat eum detẽtum, licet detentus potuerit ꝙparere ꝑ ꝓcuratorem. ita no. sing.
b Bar. ꝑ illum tex. in l. 2. [b] in fi. ff. de in ius voc. Si vero non fuit ꝑsonaliter detentus, & tunc vr ꝙ valeat processus sicut in primo casu, ex quo reus exceptionem suã non allegauit, vt l. 2. ff. si quis in ius vo. non ie. & in l. siquis ex aliena. ff. de iudi. & plene no. Inno. in c. prꝙterea. j̃. de dila. In tertio casu sunt videnda duo. Primum
41 est, † vtrũ durante cõtumacia in primo iudicio. super quo dixit Bar. ꝙ non, ne alioquin ꝙtumacia & delictum suum sibi prosit ꝫ l. euidenter. ff. de excep. rei iud. & in c. cum quidã. de exce. li. 6. Item quia si reus ꝙtumax non ꝓsit vti instantia, in qua fuit cõtumax coram eodẽ iudice, vt l. sancimus. C. de iudic. multominus poterit illa vti ad sui fauorem coram alio iudice. per quas rationes vt dixi, hoc tenuit Bart. in l. q̃uis. ff. de dam. infec. & ẽt per illum tex. & in l. sepulchri violati actio. ff. de sepul. vio. Sed tu allega tex. sing. in ista gl. quem ponderat Bal. ad hoc, & in l. j. §. fi. C.
42 de asser. tol. Scđo est videndum, † quid si reus velit purgare ꝙtumaciam in primo iudicio, vtrum ipsa purgata possit opponi exceptio litis pendentiæ? Super quo Bar. in d. l. sepulchri violati a-
c ctio, tenuit ꝙ sic, per l. sancimus. C. de iud. sed ꝓrium [c] sensit, fm Mod. in d. l. q̃uis. quia si in ꝓiudiciũ actoris, cui est acquisitũ ius adeundi, alium iudicem adiuit, res non est integra, iuxta no. in c. potuit. j̃. de loca. & in l. & si post tres. ff. siquis cau. & hac ratiõe, ista opi. vr verior, & eam approbat Ioã. de Imo. in d. l. q̃uis. licet Ang. ibi teneat ꝓrium. Circa quartum & vltimum casum sẽsit
43 Bar. in d. l. q̃us. de dam. infe. † ꝙ qũ primus iudex fuit negligens in iustitia possit adiri per actorem alius iudex. & hoc esset verissimum ita ꝙ durante negligentia primi iudicis reus non poterit opponere exceptionem litis pendẽtię, quia actor adiuit aliũ iudicẽ ex permissione legis. Casus est no. in Auth. de man. prin. §. sed cũ tibi curæ. Et licet Bal. in l. 2. C. vt li. pen. q̃tum ad impetrandũ iudicem delegatum a Principe distinguat, vtrũ iudex primus sit negligens añ lit. ꝙte. vel post, mihi tũ in iudice ordinario
44 placet simplr opi. Bar. per tex. p̃alleg. † Sed pulchra dubitatio remanet, quid si iudex prius protestet actori ꝙ est paratus purgare negligentiam, & facere iustitiam, vtrum ista reuocatio possit fieri, postq̃ actor iam adiuit fm iudicem. Bart. ad hoc non bñ explicat in d. l. q̃uis. Sed Ang. đt, ꝙ ipse sensit non hre locũ pnĩam in prævidicium actoris, ꝑ ea q̃ dicta sunt in tertio articu. Sed ipse
45 ibi tenet ꝓrium & probat tali rõne, quia videmus, † ꝙ si iudex interloquendo parti, & postea est paratus reuocare interlocutoriã, põt reuocare partem ad suum examen, vt in c. si a iudice, de app. in 6. nondũ. n. erat quæsitum ius de pñti alicui cognoscẽdi de cã principali. res ergo principalis cãæ erat integra. vñ non est mirum, si habuit locum pœnitentia, iuxta l. si ita quis. §. Seia. ff. de ver. ob. & quod no. in c. potuit. j̃. loca. Sed in casu nostro erat iam quæsitum actori, & secundo iudici ius procedendi coram ipso, ergo non potuit purgari mora vel negligentia, & ista reſpõ
46 sio sufficit quo ad articulum propositum. † Nunquid aurẽ pars a negligentia iudicis possit appellare. vide quod sing. posuit Io. An. in c. dilecto. j̃. de appella. qui tenuit ꝙ sic. sed contrarium tenuit in l. 2. C. vt li. pend. vbi omnino videas.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota ꝙ præventio locum habet, dum iudex inferior habeat in eodem loco iurisdictionem, quia videtur iurisdictionem ipsam habere accumulatiue, & non priuatiue Thom. Gram. decis. 30. nu. 5

b In l. 2. Vide ibi plene per Alex. & Ias.

c Sed contrarium. Vide Felin. concordan. in d. c. ex tenore. in pen. col. ubi multa allegat.

SVMMARIVM.

1 *Statutum laicorum non comprehendit ecclesias etiam si specialiter vellet comprehendere, quamuis eorum commodum concernat.*
2 *Laicus quamuis religiosus, non potest super ecclesijs vel personis ecclesiasticis habere aliquam iurisdictionem.*
3 *Conuersi qui stricte loquendi dicuntur religiosi nõ possunt esse priores vel guardiani, nec dare vocem in electione prælati.*
4 *Potestas condendi legem pendet ab imperio & iurisdictione.*
5 *Statutum laicorum motu proprio etiam ecclesiis fauorabile, non valet.*
6 *Statutum id dicitur in fauorem alicuius, quod suo fauore est prohibitum.*
7 *Statutum laicorum non valet nisi approbatum.*
8 *Statuta laicorũ nõ pñt approbari ab inferiore Põtificis, vt inter clericos seruẽt.*
9 *Pontifex laico ex delegatione potest concedere aliquid spirituale, non potest tamen eis concedere iure perpetuo & ordinario.*
10 *Clerici iure diuino sunt exempti a laicorum potestate.*
11 *Pontifex contra legem diuinam vbi deheneſtaretur vniuersalis ordo ecclesiæ, sine causa dispensare non potest.*
12 *Statutum licet disponat in genere, nec sit contra ecclesiasticam libertatem, nec nutritiuum peccati, & de rebus temporalibus, non ligat clericos cõtra Bar.*
13 *Litigiosam rem alienantem ipsa ecclesia punit.*
14 *Statutum laicorum non est seruandũ corã iudice, ẽt suo in prævidiciũ clericorũ.*
15 *Iudex laicus, etiam non se intromittit, licet ecclesia apud eum incidenter quid attentauerit. nu. 31. & 32.*
16 *Clericus deponens falsum corã iudice seculari, non pt ꝑ eum incidenter puniri.*
17 *Spoliatus virtute sententiæ nullæ potest intendere remedium recuperandæ, quasi violenter spoliatus.*
18 *Sententia non conuicto reo lata, ipso iure est nulla.*
19 *Sententia ipso iure est nulla, si iudex ferat eam, nullis omnino factis probationibus vel visis. Et quomodo constabit sententiam esse latam nullis factis vel visis probationibus. nu. 21*
20 *Iudex si ferat sententiam pro parte visis probationibus, & pro parte non, valet sententia, sed sine difficultate retractanda.*
22 *Arbitrorum nimia festinatio reddit laudum nullum.*
23 *Probationes possunt fieri sine termino.*
24 *Sententia condemnatoria lata a iudice, visis & factis probationibus ex parte actoris sed non admisso reo an valeat, distinguuntur multi casus.*
25 *Iudex ex causa potest reo negare audientiam, sed non sine causa.*
26 *Excipiens debet appellare, si iudex exceptiones admittere recusẽt, alioquin processus valebit.*
27 *Sententia absolutoria valet, licet sit data sine causæ cognitione, dummodo sit datus actori terminus ad probandum.*
28 *Sentẽtia diffinitiua, non dẽt ferri absente actore, si iudici de causa non constet.*
29 *Publicatio testium vel processus, non est de substantia ordinis iudiciarij.*
30 *Lex ciuilis imponens pœnam, vel subtrahens lucrum contrahenti certum genus matrimonij, vtrum sit obseruanda.*
31 *Lex ciuilis, quæ per indirectũ videtur matrimoniũ impedire, vtrũ sit seruanda.*
32 *Laicus super iure spirituali, nec principaliter, nec indirecte pt aliqđ disponere.*
33 *Hæreticorum bona ipso iure auferuntur ab eis.*
34 *Statutum imponens pœnam simpliciter contrahenti matrimonium, licet non valeat, valet tñ pœnę impositio si prohibeat cõtrahi cũ certo gñe ꝑsonarum.*
35 *Mulier transiens ad scđas nuptias, vtrũ incurrat pœnas impositas a lege ciuili. Referuntur quatuor opiniones.*
36 *Lex humana potest distinguere dictum Apostoli & ius diuinum ex causa.*
37 *Dictio, infra, verificatur in quacunque parte temporis designati.*
38 *Statutum laicorum imponens pœnam filio contrahenti matrimonium sine consensu patris, non valet.*
39 *Ecclesia iniuste non fauet, etiam viduis, aut pupillis.*
40 *Voluntas metu pœnæ, quæ cogitur vel prohibetur aliquid facere, non dicitur libera.*
41 *Delictum qñ extinguitur per legem nouam, consequenter est sublata pœna.*
42 *Pœnæ impositæ mulieri secundo nubenti intra annum luctus, fauore filiorum primi matrimonij aliqua ex parte videntur impositæ.*

CAP. X.

1 Statutũ laicorũ nõ dz seruari in causis eccliasticis. Vel sic, fm do. An. † gñale statutũ laicorũ nõ ꝙplectit ecclesias, vel eccliasticas ꝑsonas, & ẽt si spãliter vellet ꝙprehendere, non ꝑt, q̃uis ꝙcernat fauorẽ ipsorũ. Scđa ibi, qđ a senatore. † No. primo ibi, ẽt religiosis, fm Io. An. laicũ. q̃uis religiosũ, non posse hre super ecclesiis & ꝑsonis ecclesiasticis aliq̃ iurisdõnem, quod facit ꝫ operarios laicos, q ponunt in quibusdã ecclesiis sup ordinatione clericorum & ꝓceptione prouentuum, de quo vide plene ꝑ Mod. in c. 2. j̃. de iud. & aliquid ꝑ do. Ant. in c. 2. de ẽta. & qual. Et intelligit hic Io. An. de laicis ẽt religiosis stricto modo, vcz de conuersis, de quibus in c. non dubium. j̃. de sentẽ excom. 27. q. j. c. vt lex
3 continentiæ. In gl. † ex cuius dictis infert, ꝙ isti non possint hre prælaturã cum iurisdõne vel coercionem in clericos, & sic nõ poterũt esse priores, vel guardiani, nec ẽt dare vocẽ i electiõe ꝑlati,

lati, vt est hodie tex. in c. ex eo, ꝙ. in fi. de elec. li. 6. & bñ facit tex. in cle. vt hi, q. de æta. & qual. nisi ista ſpecialiter ꝓcedant ex regu
4 la approbata a ſede apoſtolica, vel ex priuilegio ipſius. † No. ſecũ do, ꝙ poteſtas ꝓdẽdi legẽ, pendet ab imperio & iuriſdictione. ad
5 idẽ tex. in l. fi. C. de elec. & in c. 2. e. tit. lib. 6. † No. tertio in verbo, a quib. ſtatutum laicorũ motu proprio, q̃uis ſit fauorabile, eccleſijs, nõ valere, & ſic ĩnuitur a ꝺ̃rio ſenſu, ſm Io. An. ꝙ ſi fiat ad poſtulationẽ eccleſiæ bñ valet. ad idẽ, qđ hr. 97. diſt. c. j. vr̃. n. tunc approbatum ab eccleſia. & intelligo hanc eccleſiã, ſummũ Pon
6 tificem, vel conciliũ vl̃e, vt j̃. patebit ex iſto tex. † No. quarto, ẽt illud dici ſtatutũ eſſe in fauorẽ alicuius, qđ eſt ſibi prohibitũ ſuo fauore, licet poſſet dici ad iſtũ tex. ꝙ hic prohibitio non dirigitur ad eccleſiã, ſed ad adminiſtratorẽ ipſius, & de intellectu hmõi notabilis vide qđ ponit d. Ant. in c. ſi diligenti. j̃. de fo. competẽ.
7 † No. quinto ſing. iſtũ tex. ĩ verbo, niſi, iũcto fi. ver. ſe. ſtatutũ laicorũ nõ valere, niſi ſit approbatũ a ſummo Põtifice. vñ qđ dicit in verbo, niſi ab eccleſia, exponitur in ſequẽti de Romano Pon-
8 tifice & per iſtũ tex. dñt hic Moder. † ꝙ nullus a inferior ſummo
a Pontifice põt approbare ſtatuta laicorũ, vt ſeruentur inter clericos. & eſt vna de cauſis reſeruatis, qđ nõ poſuit gl. in c. ꝙ tranſlationẽ. j̃. de offi. leg. & in c. ſicut vnire, de exceſ. præla. Summus ãt
b Pontifex [b] bñ põt approbare, vt patet ex iſto tex. & eſt rõ, ꝙa põt ꝓcedere laico ex delegatione aliqd ſpãle, vt patet in c. ꝙ ſicut, & ibi per Inn. j̃. de elec. & in c. tua nobis, j̃. de deci. vñ concedit potestatem excõicandi, vt dicit gl. 32. diſt. §. verũ. Committit ẽt cãm delicti laico. 2. q. 5. c. Mennã, & plene ꝑ Mod. in c. 2. j̃. de iu. Dicit
9 tñ hic d. Abb. † ꝙ & ſi iuris ſpiritualis poteſtas in perſonas eccleſiaſticas poſſit delegari laico a ſede apoſtolica, nõ tñ põt ꝓcedere ſummus Pontifex, vt laicus habeat poteſtatẽ in clericos iure
10 proprio & ordinario. qđ ꝓbat tali rõne, ꝙa † ꝙ clerici ſint exẽpti a poteſtate laicorũ, nõ eſt inductũ cõſtitutione humana, ſed potius lege diuina, ſm Inn. in c. 2. j̃. de ma. & obe. & eſt tex. & gl. 17.
11 diſt. c. ſi Imperator. & idẽ ſentit gl. in c. q̃q̃, de cẽſi. lib. 6. † ſed ꝺ̃ leg. diuinã Papa nõ diſpenſat ſine cã. 25. q. j. c. ſunt qdam. ergo nec cõſtituere põt. Ad prædicta facit optime, ꝙa ẽt ſi hoc eſſet ex conſtitutione humana, nõ videret poſſe fieri ſine cã, qm̃ dehoneſtaretur ordo clericalis, & decoloraretur vl̃is eccleſia, quo caſu nõ
12 põt diſpenſare ſine cã, vt no. Inn. in c. inquiſitionis. j̃. de ſen. excõmu. & idem do. Abb. in c. nulli. eo. tit. † No. 6. ſing. ſm Moder. ca
c ſum ꝺ̃ Bar. in l. j. C. de ſum. tri. vbi dixit, ꝙ ſi ſtatutũ diſponat ĩ genere, & nõ ẽ ꝺ̃ libertatẽ eccleſiaſticã, nec nutritiuũ peccati, & de rebus tpalibus, tale ſtatutũ ligat clericos, ſicut laicos. Nã ſm poſitionem caſus in iſta deci. ſtatutũ hoc erat gñale, vcz ꝙ pẽdente lite ſi res alienaretur, transfertur poſſeſſio in actorẽ, & erat de rebus tpalibus, nec erat nutritiuum peccati, imò potius punitiuũ
13 fraudis & excluſiuum, nec ſiſ̃r ꝺ̃ libertatẽ eccleſiæ, † qa & ipſa eccleſia punit alienantem rem litigioſam, vt patet in c. eccleſia, & qđ ibi no. j̃. vt li. pen. & iſta ꝓcluſio ꝺ̃ Bar. tenẽt cõiter, licet ſalue
14 tur in quibuſdã caſib. vt plene tradit do. Ant. & Mod. in c. ꝙ cleri d cis. j̃. de fo. comp. & hic. † No. 7. ſm do. Abb. ꝙ ſtatutũ laicorũ [d] coram iudice ẽt ſuo nõ eſt ſeruandũ in prẽiudicium clericorũ vel eccleſiæ. & iſta decre. parũ facit ad hoc, ꝙa (vt j̃. dicetur) ꝺ̃ monaſterium laicus non erat iudex cõpetens, ꝑpea non poſſumus elicere ex iſto tex. prædictũ notabile, niſi dicas ꝙ hic ẽt remota incõpetentia ꝓſideratur ꝙ ſtatutũ non ligat eccleſiã. & hoc eſt
15 principale fundamentũ Pontificis. Vltimo no. † ꝙ iudex laicus ẽt quod attentatũ eſt ꝑ eccleſiã incidenter coram eo ad iudiciũ motũ corã ſe nõ põt ſe intromittere, & ſic eſt argumẽtũ, ſm Mo
e der. ꝺ̃ gl. [e] in l. nullũ. C. de teſti. † q̃ dicit ꝙ ſi clericus deponit fal-
16 ſum corã iudice ſeculari, põt ꝑ iſtũ iudicẽ ſeculare incidẽter pu-
17 niri. Ex iſto fine probat, † ꝙ ſpoliatus virtute ſnĩæ nullæ, põt intẽtare interdicte recuperãdæ quaſi ſpoliatus violenter, de quo in cõquerente. j̃. de reſti. ſpo. In gl. poſita ſuper verbũ, ꝓuicti. dicit
18 gl. iſta, † ꝙ ſi ſnĩa fuit lata reo nõ ꝓuicto, eſt nulla ipſo iure, ꝑ tex. 2. q. j. nos in quẽ q̃. & j̃. in c. clericos, de coha. cle. & muli. & Bar. in l. prolatam. C. de ſen. & interlo. om. iu. Et pro opi. do. Ant. & aliorum ſcribentiũ hic, diſtingne ꝙ aut iudex fert ſnĩam nullis factis ꝓbationibus, vel ipſis nullo modo viſis. Aut iudex fert ſnĩam factis & viſis probationibus ex parte actoris, ſed nõ admiſſo reo
19 ad defenſionem & ſumus in ſnĩa cõdẽnatoria. † Primo caſu dicendum eſt, ꝙ ſi fertur condemnatoria nullis omnino factis ꝓ-
f bationibus, vel viſis, [f] ſnĩa eſt nulla ipſo iure, quia de eſſentia iudicij eſt cãæ cognitio, vt l. ex ſtipulatione. C. de ſen. & l. fi. C. cõmi. vel epi. & propterea ſi omittitur, nõ vcz ſnĩa caſus eſt no. & bñ facit tex. allegatus in gl. ꝑ quẽ vr̃ probari, ꝙ ẽt Princeps hñs
20 plenitudinẽ poteſtatis non poſſit ferre ſnĩam talẽ. † Si vero iudex nõ oĩno omiſit recipere probationes, vel videre, ſed ex parte cognouit, ex parte non, licet non fuerit plene inſtructus, vr̃ ꝙ ſententia valeat, licet ſine difficultate ſit retractanda. ſic vr̃ probari in c. cũ ex literis. j̃. de reſti. in integ. & in c. cũ Bertoldus. in verbo, irritandã, j̃. de re iud. & ſenſit Bal. allegans Inno. in l. ab eo. C. qũo & quãdo iu. Et aduerte, quia iſtud ego intelligo, qñ probationes fuerunt factæ per pates, ſed iudex partẽ earũ vidit, partẽ non, vel nõ diligẽter vidit. Nã ſi probatio fuiſſet facta pro parte, verbi gratia ab actore, & pro parte non, tunc quid iuris, dicetur in ſequenti articulo. † Sed remanet dubitatio in hoc primo mẽ-
21 bro, † qũo poſſit ſtare, vel ꝓſtet ꝙ nulla penitus adhibita cãç cognitione, vel nullis ꝓbationib. inſpectis iudex tulerit ſnĩam? Super quo dixit Bal. in l. prolatam C. de ſen. ꝙ hoc præſumitur ex breuitate tpis, ſi inueniat poſt li. conteſt. & libellũ datũ inconti nenti lata ſnĩa. nõ. n. præſumit ꝙ iudex potuerit de ea cognoſcere, & iõ ſnĩa eſt nulla. vñ dixit no Bal. in c. j. de inueſti. in maritũ
22 fa. ꝙ † nimia feſtinatio arbitrorũ reddit laudũ nullũ. ꝙa arguit dolũ. Sed Bal. in d. l. prolatã. vr̃ ſentire, maxime in ſnĩa abſoluto ria, ꝙ ſi nõ reperitur aſſignatus terminus ad probãdũ præſuma
23 tur ꝙ iudex proceſſerit ſine cãç cognitione, qđ non placet, † qa ꝓbationes põt fieri ſine termino, vt l. in crimine, & ibi per Bar. ff. de adul. & per eundẽ in l. fi. ff. de prob. & per teſtes & inſtrumenta poteſt inſtrui, vt puta ꝓfeſſione partis, vel alia coniectura legitima, vt dicit Bar. in d. l. prolatã. vr̃ opi. Bar. eſſe verior, ꝙ licet in proceſſu nõ appareat datus terminus ad probãdũ, nec altera facta probatio valet ſnĩa, niſi præſumat omiſſa cãæ cognitio ex breuitate tpis ſupple, vel aliter hoc probetur, facit optime pro iſta ſnĩa tex. in c. cãm, quę. j̃. de re iu. in verbo, quia tñ. vbi patet ꝙ licet nulla appareat iuſta cã, pp quã iudex tulit ſnĩam ꝺ̃ ꝓbantẽ, vcz tñ ſnĩa, quia præſumitur pro facto iudicis, ꝙ forte aliqua de cã illis probationib. non crediderit, licet de illa non conſtet in actis. ſiſ̃r ergo dicemus in caſu noſtro. Secundo caſu prin
24 cipali conſidera tres caſus pro veritate articuli, † nã aliqñ iudex oĩno negat reo defenſionẽ, vel audientiã, & tunc ſi reus omnino non fuit admiſſus, ſnĩa eſt nulla ipſo iure, ẽt ſi procedatur ſuper notorio. ita dixit no. Inn. in c. tua. j̃. de coha. cle. & mulie. & bene facit tex. 2. q. j. in primis & in c. conſtitutis. j̃. de teſti. ex quo di
25 cto no. ſingſ̃r, † ꝙ q̃uis iudex ex cã poſſit negare reo audiẽtiã, ſm gl. in l. ſed & ſi per ptorem. §. ſed ſi dum decreto. ff. ex quib. cau. maio. tñ ſine cã nõ põt, adeo ꝙ ſi faciat, ꝓceſſus eſt nullus ipſo iure, quia iſtud eſt in effectu auferre defenſionem reo qđ fieri nõ põt, vt in cl. paſtoralis. de re iud. Aliqñ iudex nõ repulit oĩo reũ, ſed admiſit eum ad comparendũ & ſe defendendũ, veruntamẽ exceptiones propoſitas a reo reiecit vel nõ admiſit, & tunc dixit Inn. in c. poſt electionẽ. j̃. de ꝓceſ. ꝓben. & refert do. An. hic, ꝙ ſententia iudicis erit nulla, niſi iudex repellat excipientẽ ex vehemẽti ſuſpitione calumnię, quæ tñ ſuſpitio tollitur, ſi pars offerat ſe probare pararam incontinenti, vt ipſe ibi fingſ̃r notat. allegat. 2. q. j. c. j. qui tex. parum facit, quia nõ dicit ꝙ iudicium ſit nullũ
26 ſi ſecus fiat, vñ vr̃ dicendũ, † ꝙ ſi iudex non admittat excipientẽ, excipiens debet appellare, alioquin valet proceſſus. ita vr̃ probari in cap. interpoſita, in prin. j̃. de ap. & no. Bart. in l. præcedẽte. C. de dila. vbi omnino videas. & Pet. in cle. cum repulſione, de ap. & idem dicunt Io. Cal. & do. An. & Mod. hic. In ſecundo caſu, videlicet qñ iudex admiſit exceptionem rei, & noluit admittere probationem, quorũ cõcluſio melius probatur ex eorũ allegatis per me, q̃ per ea, quæ ipſi adducunt. nam fundamentũ ipſorum eſt, quia probatio non eſſe de ordine ſubſtantiali iudiciorum, allegat Spe. in tit. de iudi. in ſecunda parte, & in titulo de offi. iudi. & eſt expeditus primus principalis articulus. Circa
27 ſecundum, dixit Bal. ſingulariter in l. licet. C. de iudi. † ꝙ ſententia abſolutoria valet, licet ſit data ſine cauſæ cognitiõe, ſed iſtud dictum non procedit ſimpliciter, ſed cum diſtinctione, quam ponit ipſe idem Bal. in l. prolatam. C. de ſentẽ. & Moder. hic, ꝙ aut eſt aſſignatus terminus actori ad probandum, & ipſe nihil probauit, vel ſaltem ſi non fuit aſſignatus terminus, habuit ſpatium & copiam probandi, & tunc valet iudicium, iuxta l. quos accuſare. C. de eden. & in c. 1. vt eccle. bene. Aut non habuit ſpatium & copiam probandi, & tũc ſentẽtia eſt nulla, quia eſt lata ſine cauſæ cognitione. Ad præmiſſa bene facit tex. in l. properan
28 dum. §. & quidem. C. de iudici. & quod ibi no. vbi patet, † quòd abſente

ADDITIONES.

a Quod nullus. Vide in gl. 1 § uerum. 32. diſ. adde ꝙ generali confirmatione ꝙ facere Papa de ſtatutis laicorũ, nunq̃ cẽſet cõfirmare ea, quæ ſunt contra libertatem eccleſiæ. ita Bal. in l. omnes populi, in 6. col. ff. de iuſti. & iu.

VIN. GOD. Statutũ laicorũ diſponens de dominio rei eccleſiaſticę, quod eſt apud ipſos, ualet. Rui. conſi 23. nu. 35. lib. 5. & ſtatutũ laicorum, ſi diſponat ſuper contractũ iurato, quando ualeat, Rui. conſi. 61. nu. 5. lib. 4. Nec poteſt ſtatutum laicorum auferre clerico, quod ſibi ius cõe concedit. idẽ Rui. cõſi. 23. nu. 16. lib. 2. ualet tamen ſtatutum laicorum ſuper reb. eccleſiaſticis reſpectu utilis dominii cõpetentis laicis. Rui. conſi. 175. nu. 23. lib. 1.

b VIN. GOD. Nota, ꝙ Papæ poteſtas nullis legibus ac regulis coartat, Tho. Gram. conſi. 2. nu. 30. ubi de authoritate & geſtis per eum, multa congerit.

c Quod ſi ſtatutũ. Vide oio. Pau. de Ca. ĩ l. teſtamẽta, & ibi Ale. ĩ l. fi. C. d̃ teſt. mili.

d Contra gl. Adde Ale. & ibidẽ notaui, quia illa gl. cõiter reprobatur.

e Vel viſis. Vide Ro. ſing. 409. & Fel. in gl. 1. huius lib. 1. col. Alex. in apoſt. ad Bar. in l. prolatam, hic allegata. Ang. in l. iudices. C. de iudic. Bal. in l. is, apud quẽ. in 3. col. C de eden. Et circa iſtum articulum vide omnino Fel. hic, in 5. verſ. fina. in gl. fin.

f Snĩa eſt nulla, quando iudex negat audientiam parti. & an tunc faciat litẽ ſuã vide Ang. in l. 1. in re pe. ff. de exce. Are. Inſti. de obl. quæ ex qua. del. in princi.

absente actore, qñ non liquet iudici de cã, non debet ferri diffinitiua, sed absolutio ab obseruatione iudicij, & si iudex ferret, non valeret sñia. ergo multo fortius nõ valebit sentẽtia si actor
29 est prẽsens; & non habet facultatem probãdi. illud aũt scias, † ꝙ
a publicatio[a] testium, vel ꝓcessus, non est de substantia ordinis iudiciarij: vñ omissio ipsius, non reddit sñiam nullam. Casus ẽ singularis, quem ibi ponderat Inn. & d. Ab. ad hoc, in ca. cũ l. & A. j. de re iu. licet Bal. aliter sentiat in l. prolatam. C. de sen. Bart. tñ ibi, & communiter Doc. tenent qđ dixi. In gl. posita sup verbo,
b laicis. diffuse[b] tractant hic Docto. nunquid lex cõis ciuilis possit disponere, ut cõprẽhendat clericos, ecclesias, vel personas ecclesiasticas. Et de cæteris articulis, breuitatis cã dic, vt hic per Mod. maxime per do. Ab. qui hanc materiam elegãter & clarissime
30 tradit. Sed inter alios articulos ipse tetigit hic, † vtrum sit obseruanda lex ciuilis, inquantum subtrahit lucrum, vel imponit penam ꝫhenti certum genus matrimonii. Exemplũ de primo, si
c mulier rapta ꝫhit matrimonium cum raptore.[c] nam de iure ciuili quęcunq; relinquuntur sibi a viro, vel ab eius ꝯsanguineis
31 auferunt̃ ei, vt l. vni. C. de rap. virg. † Quæritur ergo in illo exemplo, cum hodie canon permittit matrimonium, vt in c. pen. & vlt. de rapt. 36. q. 7. cap. tria sunt genera. vtrum lex ciuilis, q̃ vr impedire mrimonium ꝓ indirectum, sit seruãda? super quo dixit gl. Io. 36. q. 5. c. de puellis. ꝙ talis lex non est seruanda, quia prohibet mrimonium ꝓ indirectum: vñ cum sit res spũalis, de qua non pertinet ad laicum disponere, non debebit seruari, ꝓ regulam, cum qđ vna via, de reg. iu. & hanc limi. vide ẽt ꝓ l. pupillus. ff. de auc. tut. opin. approbat hic domin. Ab. illa ratione,
32 quia † laicus sup iure spũali non potest, nec principaliter, nec incidenter disponere, vt patet in c. lator. & in c. cãm. qui fil. sint le. & in c. tua. de or. cog. pro ista cognitione adduco tibi duo optima iura. Primum est in l. Seius & Augerius, & quod ibi ꝓ Bart. ff. ad leg. Fal. vbi patet, ꝙ ille, q̃ non põt disponere sup principali, ꝓhibendo vel statuendo, non põt apponere pẽnã, ne illđ fiat. Secundò, & magis ad propositũ, adduco tex. sin. quẽ ibi ponderat Bar. in l. hęres meus, in §. fi. cum l. se. ff. de cond. & dem. vbi patet, ꝙ sicut nuptiæ non põt impediri directò per condõnẽ appositam in personam mulieris, & legatum sibi factũ, ita nõ põt impediri per indirectũ: puta si apponat̃ condõ non nubẽdi in personam mulieris, & legatum fiat personæ coniunctę ipsi mulieri, cuius contemplatione verisimile sit, mulierẽ non ꝫcturã.
33 His tñ non obstantib. † plus placet mihi op. gl. in l. cum scđm. ff. de hære. li. 6. primò per illum tex. in ver. bona. vbi summus Põtifex dicit, ꝙ bona hæreticorum ipso iure auferunt̃ ab ipsis, quia deterius deliquit mulier rapta, q̃ nubit raptori: & sic manifeste ꝓsupponit summus Pontifex, ꝙ ẽt hodie istud sit delictũ, qđ esset falsum, si per ius canonicum lex ciuilis esset sublata. Non ob. tex. in c. fi. de rapt. cũ aliis. s. alleg. quia illa intelliguntur quò ad validitatem vinculi: valet n. mrimoniũ, licet rapta ꝫhens delinquat, & peccet, sicut videmus in multis casibus euenire, vt patet in c. 1. & per totum ti. j. de eo, qui dux. in ma. quam pol. per adul. Pro ista conclusione facit optime, quod posuit Bar. in
34 l. edicimus, in fin. C. de murilegu. lib. 11. ubi dixit, † quòd quamuis statutum imponendo pœnam simpliciter ꝫhenti mrimoniũ non valeat, valet tñ pœnæ impositio, si ꝓhibeat ꝫhi cũ certo gñe ꝑsonarum. hoc tñ dictum forte non eẽt verũ in terris suis, ꝓ ea, quæ hñr in c. statutum, de hęre. li. 6. in nouella. vñ prima rõ magis placet, licet Fed. de Senis consilio suo 35. teneat opin. gl. in c. de puellis. vt refert hic dom. Abb. De secundo põt poni e-
35 xemplum † in muliere[d] transeunte ad secundas nuptias, vtrum
d incurrat pẽnas, de quibus in l. j. & per totum. C. de secun. nup. Super quo do. Ab. hic multa scribit, & reperiuntur in isto articulo tres opi. inter alias. Prima opi. fuit Inn. & est communis, ĩ c. fi. de secun. nup. qui dixit ꝙ pẽnæ, quę imponunt mulieri nubenti. j. tempus. i. j. annum, sunt hodie sublatę per dictum Apostoli, & per tex. in d. c. fi. in rõne sui. & hanc opi. approbat Sal. in l. j. C. de secun. nup. & in l. decreto. C. de his, qui not. infa. & cõiter Legistæ. Secunda opi. fuit illa, quam refert Bal. in l. liberorũ, in princ. ff. de his, qui not. infa. & in l. j. C. de secundis nupt. vcz ꝙ aut mulier nubit eo tempore, quo posset timeri ꝓmixtio sanguinis, & causari incertitudo partus, & tunc hẽant locũ pœnę
36 iuris ciuilis, † quia lex humana põt distinguere dictum Apostoli, & ius diuinũ ex cã, vt vidisti in ca. q̃ in ecclesiarũ. s. e. hæc ãt vr legitima cã ꝓhibendi secundas nuptias. s. ne ꝓ nuptias sequat̃ turbatio sanguinis, & incertitudo ꝓlis, vt l. liberorum, in princ. ff. de his, qui no. infam. & ar. op. in c. officii. & quod ibi not. j. de pœn. & rem. & hanc op. sequitur Bar. in d. l. liberorum. licet ĩ l. decreto. C. de his, qui no. infa. simpliciter reciter, & fuit ꝫsilium Ray. & Pau. de Eleaza. Tertia fuit opi. gl. Odof. & Bald. in l. 1. C. de sec. nup. qui uidentur sentire, ꝙ pœnæ statutæ per ll. mulieri nubenti j. annum luctus, non sint sublatæ, ad hoc vt festinatio nimia mulieris non remaneat impunita. Sed ista opinio simpliciter intellecta, est contra text. in d. c. fin. ubi dicitur, quòd mulier nõ incurrit infamiam. vñ debes eas intelligere respũ aliarum personarum. Quarta fuit opi. do. Ab. de qua ponit hic, & in c. fi. j. de secun. nup. qui tenuit, ꝙ per dictũ Apostoli nedũ sit sublata pẽna mulieris nubentis. j. annum luctus, sed etiã pœnę statutę mulieri nubẽti post annum in fauorẽ filiorũ. Primò probat ipse, quia iudex secularis, nec directò, nec indirecto põt statuere aliqd circa mrimoniũ, cũ sit ius spũale, de quo nõ ꝑt cognoscere principaliter vel incidẽter, vt in c. lator. & in c. cãm, quæ. qui fi. sint le. sed ꝓ indirectum videret ꝓhiberi mrimoniũ a lege, si sine pœna mulier nubere nõ posset. ergo vr, ꝙ talis lex non sit seruanda. Ad hoc faciunt optime iura allegata per me ĩ proximo præcedenti articulo. Secundo probat per tex. in c. fin. præallegato, cum dicit ꝙ mulier nubens. j. tempus luctus, licite
37 nubit. & pondero, dicit ipse, † dictionem. j. quæ verificat̃ in quacunque parte tpis designati facit tex. in l. j. §. si intra. ff. de succ. edi. ex quo tex. vr confundi opi. Pau. & Ray. prędicta, & concedi, ꝙ in quacunque parte anni mulier nubat, & si timeatur turbatio sangu nis, nihilominus non incurrat pœnam. Nec ob. ꝙ ius humanum videatur in casu, quo timeẽ perturbatio sanguinis, posse limitare ius diuinum ex iusta cã, quia ad hoc rñdetur, ꝙ iustior subest cã, cur indistincte ius diuinum seruetur. s. ut fugiatur materia peccati, & causa quæ fuit cã concedendi scđas nuptias. vñ rõne illius cãæ illa rõ manet insufficiens. scđm dictũ vcz ꝙ ẽt pœnæ statutæ in fauorem filiorum, videant̃ esse iniustæ: ipse probat ex intentione tex. in d. c. fi. quem inducit, si cõcessa est ab Apostolo mulieri ptãs nubendi, & sic mulier nubit legis auctoritate: sed quod fit legis auctoritate, non meretur pœnam, ne alioquin gs decipiatur sub umbra leg. 23. q. 4. c. q peccat, & l. Gracchus. C de adu't. & in regula, quod legitime, de re. iu. Secundo hoc probat ex rõne prima, posita in primo dicto, quia lex ciuilis non vr habere ptãtem imponendi pẽnam, vt hatur matrimonium. Ad hoc adducit, quod not. singulariter
38 lo. An. in c. statutum, de hære. lib. 6. vbi dixit, † ꝙ non valet statutum laycorum imponens pœnam filio ꝫhenti nouum, sine voluntate & ꝫsensu patris. & ita dicit do. Abb. ꝫsuluisse in ista ciuitate Senarum, & sic est simile statutum, licet Bal. teneat oppositum, quem ipse non allegat, in l. omnem, in vlti. q. C. ad Turpil. & Bar. aliter dicit in l. edicimus. C. de murile. li. 11. Nec ob. secũdum eum, ꝙ ista pœna sit inducta in fauorem filiorum, ꝙa iste fauor est iniustus, ex quo iusta subest cã permittendi secundas nuptias, quam non ꝫsiderauit lex humana, excusatio. s. peccati.
39 vnde iste fauor non dẽt sustineri ab ecclesia, † qa ẽt viduis & pupillis non fauet iniuste, in c. ex tenore. j. de foro compet. Et hęc opi. de iuris subtilitate posset defendi tanquàm melior, pro qua vltra ipsum adduco tibi tres subtiles rationes. & primò considero tex. in c. fi. in princ. j. de secundis nupt. dum dicit, quòd ex verbo Apostoli mulier habet liberam facultatem transeundi ad secundas nuptias, quod non esset verum si muliere nubente incideret in pœnas statutas fauore filiorum: nam † ista voluntas non potest dici libera, quæ cogitur vel ꝓhibetur aliquid facere metu pœnæ, vt in c. gemma. j. de spon. & l. Titia, in prin. ff. de verb. oblig. & l. creditor. & ibi per Bart. ff de solu. Secundo
40 moueor, quia tex. in d. c. fi. transitum ad secunda vota ꝓmittit,
41 vt licitum: † sed quando per leg. nouam vel statutum extinguitur delictum, consequenter necessario videtur sublata pœna, ſm Bal. in l. decurionum. C. de falsis. facit optime, quod idẽ ponit in l. ubi pactum. C. de transa. ergo non videtur durare aliqua pœna, ex quo extinguitur delictum. sed ad istud videretur posse dupliciter responderi. primò sicut dixerunt antiqui in l. 1. C. de secun. nup. ꝙ Apostolus permittendo matrimonium, induxit solum validitatem vinculi, vt matrimonium valeret, non tamen extinxit delictum vel sustulit, quæ rñsio non vr esse vera, quia ut dr in d. l. j. C. de secun. nup. istud erat inductum de iure ciuili, ꝙ mrimonium valeret. Si ergo hoc solum induceretur đ iure canonico, superflua esset dispositio canonis. Secundo põt rñderi ꝙ tex. in c. fi. non tollit absolute delictũ, sed solum respũ in famiæ, de qua dr ibi in tex. quę rñsio nimis restringit lram, vñ remanet id, qđ dixi, verissimum, ꝙ dictũ Apostoli facit hoc esse absolu-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, quando publicationis defectus uouat, quando quis uult ꝓbare testrũ per instrm uel scripturas: secus si ꝓ testes. Ray. cõ. 1. n. 3. & 21. li. 3

b Diffuse. Vide Bar. in l. fi. C. si contra ius uel uti. ampliat̃ per Inn. in cepe. c. fi in j. no. de præscri. an esset turus, qui interficeret adulterũ in domo dephẽium l. pmittẽte. vide gl. ĩ c. inter hoc. 32. q. 2. Io. đAn. ĩ c. interfecisse. ĩ 2. col. đ ho.

c VIN. GOD. Mulier rapta, quando amittat bona raptoris. Ray. consi. 95. num. 11. lib. 1.

d Muliere. Nubendo infra annum, an incurrat pœnam impositam a legib. tẽporalibus. Vide Anc. cõs. 118. inci. ex pdicto themate. in prin. Bal. in l. si qua mulier. in fi. C. ad Tertul. Bal. post Bart. in l. 1. C. de sec. nup. Bald. omnino in l. libellorum. ff. de his qui no. inf. Doc. omnes. in l. decreto. C de infa.

VIN. GOD. Adde, an disposita in muliere transeunte ad secundas nuptias, habeant locum ẽt in uiro. Doc. consi. 65. cir. pri. co. 2. uer. iij. ꝓ pdicta. lib. 1.

absolutè licitũ, & sic nõ esse delictũ, ſm Bal in d.l. decuriones. ĩ
a fi. Ex quo ſeq̃tur, ꝙ cũ priuatio, quæ fit in fauorẽ filiorũ a primi
mrimonij, ſit ꝑpriè pęna impoſita ꝑp delictũ, vt probat text. in
Auc. de nupt. §. ſi verò expectet. ibi, filios exonerans, &c. & in
verbo, & hic multa, vr̃ ꝙ ſublato delicto, oĩs pęna ſit ſublata.
42 Tertiò ꝑ iſta ꝑte arguo ſic, † ẽt pęnæ impoſitę mulieri nubẽti.
j. annũ luctus, ſunt impoſitę ex aliqua ꝑte fauore filiorũ primi
mrimonij, vt probat tex. ſin in ti. de nup. §. igitur. circa prine. vbi
patet, ꝙ exiſtentib. filijs maior imponit pęna mulieri nubẽti. j.
tps luctus, & tñ caſu illo pęnę ſunt ſublatę, ſiue ſint filij, ſiue ñ,
vt tenent oẽs opi. & ſatis ꝓbat ex gñalitate tex. in d.c.fi. indiſtin
ctè loquentis. ergo patet ꝙ ẽt fauor filiorũ non attendit ad tol-
lendum pœnas ſtatutas mulieri ſecundo nubenti. vñ de iuris
ſubtilitate iſta opi. vr̃ poſſe defendi, maximè ꝑ primam rõnem
per me aſſignatã. Cõis tñ opinio, a qua non eſt recedendum in
iudicando, ſimpliciter habet oppoſitum.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Mulier accedens ad ſecunda vota, an cenſeatur conſtituere eandem dotem, quam primo conſtituit: & an ſecundus uir lucretur dimidiam dotis, extantibus communibus liberis. Ruy. conſi. 61. li. 3.

SVMMARIVM.

1 *Pœna ſimpliciter appoſita propter contumaciã, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.*
2 *Doctores etiam non legentes cum exerceãt profeſsionem licitam, poſſunt facere collegium.*
3 *Doctores & ſcolares in cauſis, quæ pertinẽt communiter ad utroſque, faciunt unam uniuerſitatem, nec alij, ſine alijs poſſunt.*
4 *Vniuerſitas habet poteſtatem ſtatuendi pœnam in aliquem de uniuerſitate, dummodo pœna non excedat limites iuriſdictionis.*
5 *Statutum interpretatur ſecundum ius commune, non ſolum in eodem caſu ſed etiam in caſu ſimili.*
6 *Stilus Rom. Curiæ, ubi diſpoſitio canonis non eſt in contrarium, poteſt allegari pro lege.*
7 *Pœna quando cenſeatur perpetua, & quando temporalis.*
8 *Pœna vbicunque committitur arbitrio iudicis, an iudex poſsit imponere pœnam perpetuam habentem cauſam ſucceſsiuam.*
9 *Dictio, uſque, demonſtrat acceſſum de termino ad terminum.*
10 *Pœna dicitur eſſe arbitraria, quando lex non imponit pro delicto certam pœnam.*

CAP. XI.

1 DE literis. †Priuatio a canone, quæ ꝑp ꝙtuma
c am ex conſtõne infert, intelligitur
tpalis & non ꝑpetua. Vel ſic, ſeparatio a cõione col
legij eccleſiaſtici, largo mõ dr̃ excõicatio, & iõ eius
naturam in relaxatione non ſorut. ſecũda eſt ibi, quia tñ. tertia,
2 ibi, mandamus. †Not. j. ex tex. iſto iuncto ſup ſcripto, ſm Mod.
hic, ꝙ Doctores legentes in vno ſtudio, faciunt collegiũ, vel vni
uerſitatẽ: quinimmo & commorantes in certo loco, licet nõ le
gant. & de Doctorib. non eſt dubium, ꝙ cũ exerceãt ꝓfeſſionẽ
licitam & approbatam, pñt facere collegium, in l. fin. C. de iur.
om. iu. ſm gl. ibi. & probatur in l. j. & fi. C. de colleg. illi. Sed de
a vniuerſitate a ſcolarium dubitauit gl. in d l. fi. & ſenſit, ꝙ non fa
ciant vniuerſitatem, ꝙ quam eſt tex. in c. quia in cauſis. j. de ꝓcu.
iũcto ſuperſcripto, & in auc. habita, in fi. ſm vnum intellectũ.
C. ne fil. pro patre. & ibi per Bal. & hoc tenuit Bar. allegãs iura
ꝓallegata in l. fi. ff. de colleg. illi. & Mod. q ẽt hoc tractant, maxi-
3 me do. Ab. † vtrum Doctores & ſcolares in negocijs, q̃ ꝓtinent
cõiter ad vtroſq;, faciant vnam vniuerſitatẽ, ita ꝙ in talibus ne-
gociis vnus non poſſit diſponere ſine altero? & concludit dom.
Ab. ꝙ faciũt vnam vniuerſitatẽ adducit ea, q̃ not. in proę. iſtius
lib. vbi patet ex ſupſcriptione, ꝙ Doc. & ſcolares ponuntur ſub
b vna vniuerſitate, & ex his, ipſe infert, b ꝙ ſola uniuerſitas ſco-
larium non ꝑt dare formam examini ſcolaris ſine collegio Do-
ctorũ ſup actu cõiter ꝓtinente ad vtranq;, per ea q̃ hñr in ca. ad
hæc, in fi. j. de of. arc & in regula, qd oẽs, de re. iu. & in c. cũ oẽs.
ſ. e. in glo. ſecus ſi forma daret actui, q ꝓtineret ad ſcolares tm̃.
4 No. ij. † ꝙ vniuerſitas hẽt ꝑtãtem ſtatuendi & imponendi pęnã
ex ꝙſtitutione ipſo iure in aliquem de vniuerſitate, dũmõ pœ
na nõ excedat limites iuriſdõnis ipſius vniuerſitatis. ad idẽ tex.
in c. irrefragabili. §. exceſſus. j. de off. ord. & principaliter põdera
iſtũ tex. ꝙ ꝑp culpam vel ꝙtumaciam põt Doctor priuari d̃ col
legio Doctorũ, & idem põt dici de ſcolare eadẽ rõne, ſm Mod.
5 No. 3. † ꝙ diſpoſitio ſtatuti, ſiue ſtatutũ inferioris, interpretatur
& declaratur ſm ius cõe, non ſolum in eodẽ caſu, ſicut ꝓbat in
c. cũ dilectus. j. de conſue. & ꝑ Inno. in c. cãm q̃. j. de reſcr. ꝑ Bar.
in l. oẽs populi. ff. de iuſ. & iu. ſed ẽt in caſu ſimili, vel q ĩpropriè
6 & largo mõ ꝓtinent̃ ſub caſu iuris cõis. † No. iiij. ꝙ ſtilus c Ro-
c manæ curiæ, vbi diſpoſitio canonis non eſt in ꝓtium, põt alle-
gari pro lege. Ad idem text. in c. literas. j. de iur. calum. Et q̃s di-
cat ꝓpriè ſtilus, & ꝙ differt a conſuetudine, videbis in c. fi. j. de
conſue. In glo. poſita in verbo, in ꝑpetuum. ibi, ſed circa talia. ꝑ
7 declaratione iſtius glo. † q̃n pœna cenſeatur, eſſe ꝑpetua, vel tpa
lis, dic vt no. Inn. in c. fi. j. de off. deleg. & hæc plene ꝑ Mod. poſt
do. An. quorũ dictis adde inquantum Doc. Card. hic voluit re-
8 ferens Alb. de Roſ. ita tenuiſſe, ꝙ † vbicunq; pœna ꝙmittit̃ arbi-
d trio iudicis, nũq̃ iudex poſſit imponere pœnam ꝑpetuam d
hñtem cãm ſucceſſiuã, per l. j. ff. de fin. Bal. no. ꝙ iſta opi. ſm d.
Ab. non vr̃ ꝓcedere, qd̃ ꝓbat dupliciter, vt dixi, gl. no. Inſt. de in
iu. §. in ſumma. & vr̃ ꝓbari ſingulariter in l. ſaccularij. §. fi. de ex
traord. crimi. vbi hanc rem ꝑſides, &c. ex quo patet, ꝙ illa crimi
na ſolet pſes iudicare vſq; ad mortẽ, quæ verba oſtendunt ꝙ ibi
9 non erat ſtatuta dicta pœna. † Nam dictio, vſq;, demonſtrat ac-
ceſſum de termino ad terminum, iux. no. in l. pronus. §. Sẽpro-
nio. ff. de leg. 3. oſtendit, ꝙ aliqñ imponebatur minor pœna, &
poterat imponi, & ſic pœna erat arbitraria; q̃ tñ pœna includit
mortem. & illam gl. approbat Bal. in c. j. circa prin. de pa. tenen.
& in c. j. §. iniuria, de pa. iur. fir. Si ergo in pęna arbitraria inclu
dit̃ pęna mortis, ergo multo fortius alie pœna minor, licet ꝑpe
tua. Pro iſta cõcluſione bñ facit tex. ſin. in l. 2. in fi. ꝙ arbitri grauiter puniri ſolẽt, non tñ ſtatuit̃ certa pęna; & tñ in illo §. quã-
uis. in ſi. dicit, ꝙ certo caſu punit̃ pœna mortis, ſi vtitur ferro. nã
ſubiiciat̃ beſtiis, ut ibi dr̃. Scdò dicit do. Ab. hoc probari tali rõ-
ne, quia regulariter pęna dẽt cõmenſurari delicto. 23. q. 1. c. nõ
auferamus. & l. reſpiciendum, in prin. ff. de pęnis. Sed poſſet eẽ
delictum ita atrox, ꝙ non ſufficeret ſibi pęna tpalis, non dẽt er
go poſſe imponi perpetua. facit tex. in c. tuę. j. de pę. Ipſe tñ ſal-
uando dictũ Domini ſui, dicit poſſe diſtingui, ꝙ aut in dicto de
licto lex ꝙmittit pęnam arbitrio iudicis, & tunc nõ poſſe impo
10 ni niſi pęna tpalis, & ſic loquatur l. ſ. alle. † Aut lex ſpãlirer non
ꝙmittit arbitrio iudicis, ſed ꝓ delicto non ſtatuit certam pęnã,
quo caſu ex diſpoſitione iuris pęna eſt arbitraria, vt in c. de cau
ſis. j. de of. dele. & tunc iudex ꝑt imponere pęnam ẽt ꝑpetuam.
Sed iſta diſtinctio non vr̃ ꝓcedere, quia fortius deberet eẽ arbi-
trium ꝙceſſum ſpecialiter, q̃ conceſſum ex generali legis diſpõ-
ne, vt l. item apud. §. hoc edictum. ff. de iniur. vñ non eſt rõ, cur ĩ
vno caſu poſſit imponi perpetua, & in alio non. dicendum erit
ergo ſimpliciter, ꝙ põt imponi pęna perpetua: pro qua cõclu-
ſione allego tibi caſum nota. in l. 1. §. expilatores, in princ. iũcto
ver. quibus. ff. de effrac & expil. ſi ille ver. refertur ad principiũ,
ſicut verè refer ur: dr̃. n. in prin. tex. ꝙ expilatores aliqñ dantur
in opus ꝑpetuũ. & poſtea ſubiungit text. quib. nulla ſpãlis pęna
reſcript. impoſita eſt. vnde ſi iſta dictio, quibus, refert ſe ad ex-
pilatores & ad p̃cedentia, manifeſte liquet ꝙ in criminib. arbi-
trans põt imponere pęnam ꝑpetuam, & ꝙ ſic dẽt intelligi text.
facit verſ. eiuſdẽ. §. ad idem facit optime tex. in l. 1. poſt prin. ff.
de abige. ibi, nonnunq̃ temporalium opus, &c. Ex quo tex. ĩfert
ꝙ pro crimine abigeorum, aliqñ imponitur pęna ꝑpetua, impo
ni põt & aliqñ temporalis. & ſic patet ꝙ eſt crimen arbitrariũ,
& tñ pœna perpetua imponi põt aliquando. Non obſtat tex. in
l. 1. ff. de fur. balne. quia ad illum reſponde, ꝙ ibi arbitrium non
fuit conceſſum ſimpliciter, ſed limitate vſque ad certũ gradum
e pęnæ. vtrum autem e pęna arbitraria includat mortem, vide ple
ne per Io. de Imo. in l. 2. ff. de pub. iud.

ADDITIONES.

a Sed de vniuerſitate. Vide Inn. in c. cum ab eccleſiarum, de off. ordi. & Felin. in prin. in ſalutatione Gregoriana.
VIN. GOD. Adde, quòd uniuerſitas æquiparatur pupillo. Cor. conſi. 189. litera c. lib. 3.
b Infertur. Adde Pan. in diſpu. quæ inci. Gandulphus. 6. col & in proœ. Decre. in 1. col. mo. in c. quia in cauſis, de procu. in 1. col. Bal. in auc. habita. co. 3. ver. ſed quid de collegio C. ne fi. pro pat.
c Quod ſtilus. Vide de ſtilo pleniſsime per Scribentes, & maxime Iaſ. in l. 1. C. de ſacroſan. ec & Mod. in l. more maiorum. in not. ff. de iur. om. iu.
VIN. GOD. Adde ꝙ ſtilus pro lege habetur, & ius facit in curia Romana. Gig. Reſp. 22. n. 8. & de ſtilo curiæ per Ruy. conſi. 114. nu. 1. lib. 1.
d Pęnam perpetuam. Vide Bal. & Sal. in l. inter Caſtellianum ff. de arb. & Bar. in l. ſi quis adulterium §. ſi quis. ff. de adulte. Imo. & Rom. in l. ſi fideiuſ. §. memi niſſe. ff. de leg. j. Bar. conſi 131. inc. præcepit arbiter. limita tamen iſtam con cluſionem, ut per Fel hic, in 8. col.
e Vtrum autem. Vide Ro. in rub. de arb. col. 12. Bal. in l. j. C. ne ſine iuſſu Prin.
VIN. GOD. Adde, quæ ſint pœnæ arbitrariæ, de iure canonico. Cor. cõſi. 19. uidetur ſi litera h, li. 3.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, per quod ſine cauſa diminuitur numerus præbendarum, etiam ſi ſit à Sede Apoſtolica confirmatum, non valet.*
2 *Eccleſiæ reddirus, ubi minuitur, reſtringitur numerus præbendarum, de auctoritate tamen epiſcopi.*
3 *Actus ſi debeat expediri cum conſilio alicuius, qui non uult, aut non poteſt conſulere, an poſsit expediri ſine ipſo.*

CAP. XII.

1 EX parte. †Non valet ſtatutum, per quod ſi-
bencauſa diminuitur numerus præ-
bendarum, etiam ſi ſit confirmatum a Sede Apo.
ſtolica in forma communi. Secunda eſt ibi, vo-
lentes. Tertia eſt ibi, mandamus. Nota primò, ſtatutum

factum

factum a canonicis ad proprium commodum esse nullum, si fiat sine legitima cã, de quo in c. cum M. S. eo. & vr̃ velle iste tex. hoc esse verũ, ẽt si reuocet statutum prius factũ per eosdem ca-
2 nonicos ex cã rõnabili & pp cultum diuinum agendum. †No. secundò ibi, licet nõ fuit, &c. ar. a p̃rio sensu, †qꝫ vbi redditus ec clesiæ ex post facto diminuunt, põt numerus p̃bendarũ restringi. intellige tñ de auctoritate epi, de quo in d. c. cum M. & in d. c. cum accessissent. §. e. & in c. cum consuetudinis. j. de consuet. Nota tertiò ibi, nolentes, qꝫ multitudo ministrorum in ecclesia, dicitur pertinere ad augmentum cultus diuini: sicut eõ di-
3 minutio ministrorum ptinet ad detrimentum. †Vlt. not. qꝫ ali-
a qñ delegat, vel committit aliqd ad expediendum, cum ꝯsilio a alterius, quis sit effectus istius mandati, tunc? & quid si ꝯsulens nolit, vel nõ possit cõsilere, est solẽnis articulus, de quo plenè hic p̃ do. An. & Mod. & statim plenè in voce dicam in seq. c.

ADDITIO.

a Cum consilio. Vide gl. in c. non est, de consue. in 6. Bar. in l. j. §. si plures. uer. 4. quæro. ff. de exercito. Panor. in c. ad apostolica. in fi. de regula. Et in sua dist. quæ inci. Augerio in 25. col. uer. moueor principaliter. Bal. in l. j. col. 3. uersi. ex dicto ergo. C. ne lic. in una eadem.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio in dubio respicit futura, & non præterita, nisi aliud expresse caueatur.*
2 *Constitutio Summi Pontificis ligat omnes uniuersaliter.*
3 *Papa habet iurisdictionem quoad quid etiam in infideles.*
4 *Prescriptio contra potestatem Papæ, nunquam currit, secus contra potestatem Imperatoris.*
5 *Verba legis, quando sunt ambigua, quòd possint sonare in præteritũ, & in futurum, intelliguntur in futurum.*
6 *Lex noua, prohibens actum per legem veterem prohibitum, & adiciens nouam pœnam, respectu pœnę ueteris trahitur ad præterita, sed non respectu nouæ.*
7 *Statuta non trahuntur ad lites pendentes, etiam si expresse hoc sit dictum in ipso Statuto.*
8 *Statutum disponens per verba de præsenti, vel de præterito, an quando cõprehendat tempus futurum.*
9 *Iudex si ex forma Statuti, debeat cassare uenditiones factas a minoribus, si ne certa solennitate, tenebitur etiam cassare futuras.*
10 *Lex quomodo dicatur semper loqui.*
11 *Lex loquens simpliciter, utrum comprehendat præterita, sicut futura.*
12 *Lucrũ dotis, si ex statuto deferatur marito prædecedente vxore, sine filijs, an illud statutum habeat locum in dote data ante statutum.*
13 *Præiudicium inferri alicui non debet, non solum in iure quæsito re, sed & spe.*

CAP. XIII.

1 **Quoniam.** †Constitutio vel canõ in dubio respicit futura & non præterita, nisi aliud expresse caueatur. secunda est ibi, declaramus. tertia ibi, nisi nominatim.
2 †No. j. qꝫ constitutio summi Pontificis ligat oẽs a vniuersaliter,
a quod intelligitur ſm gl. & Doc. in spiritualib. ptinentib. ad peti tionẽ verisimiliter, vt in c. nouit. j. de iud. & in c. solitę. de maio. & obe. Ipse est. n. vicarius Dei, habens plenitudinem potestatis in omnes, vt in c. 2. j. de transla. p̃la. & 9. q. 3. c. cuncta p mundũ.
3 & quamuis gl. hic restringat ad Christianos, † hæc tñ restrictio nõ est simpliciter vera, quia ẽt quo ad infideles, quo ad quid habet summus Pontifex iurisdõnem, vt plenè no. in c. quod super
4 iis. j. de voto. †Et vtrum ꝯ obedientiã summi Põtificis vel Imperatoris possit præscribi, tangit hic do. Ab. & de summo Põtifice dicit qꝫ non, p ea quę no. Inn. in c. bonæ. j. de postu. p̃la. & bñ facit tex. in c. cum non liceat, & in c. cum ex officij. j. de præscri. de Imperatore dicit secus, per tex. & qꝫ ibi no. in c. per venerabilẽ. j. qui fi. sint le. Tu de istis articulis dic, vt plenè no. d. An. & Moder. in c. cum contingat. j. de fo. comp. & Bal. in auc. quas actiones, in vl. col. C. de sac. san. ec. & in l. 2. C. de seru. & aqua. No. ij. de natura. l. esse, vt sit clara, quo ad mentem & verba, vñ dicunt Moder. qꝫ obscurum refertur ad verba, ambiguum ad mentẽ. Et quæ sint de qualitatibus l. vide 4. distin. c. erit autem. No. iij. ibi, cum ll. &c. naturam l. esse, vt nõ respiciat actum præteritũ, sed futurum: vnde dicunt hic Mod. allegantes d. Barto. in l. oẽs
5 populi. ff. de iusti. & iu. †qꝫ quando l. verba sunt ambigua, quia possunt sonare in præteritum & futurum, in dubio intelliguntur in sensum, & respiciunt futurum. exemplum in futuro sub iunctiui. Si statutum dicat, si quis commiserit maleficium, pos sunt verba ista significare actum præteritum & futurum, posita tamen in l. intelliguntur de actu futuro, de quo habes gl. no. in l. cum tale. §. fin. ff. de cond. & demon. quam no. Bal. ibi, & in l. leges. C. de legi. In glos. vltima, posita super verbo, futura. ibi, nisi sit constitutio iuris naturalis, &c. & fuit intentio glos. quia tex. in c. cum tu. & in c. quia iiin omnibus. infra, de vsur. refert & statuit, circa quod erat statutum de iure diuino, illa constitutio tanquàm iuris veteris declaratoria trahitur retro, ut probat in Auc. de fil. ante dot. instru. na. §. fi. & tenet Bar. in l. oẽs populi. ff. de iusti. & iu. Sed ista solu. sic declarata ſm Mod. non vr̃ vera, quia licet tex. in c. qa in omnib. declaret ius diuinum, siue cõ firmet, inq̃tum ꝓhibet vsuras exerceri: inq̃tum tñ apponit pœnã, inducit ius nouũ, vñ saltẽ respectu pœnę non esset trahẽdũ
b ad actum p̃teritũ, b vt dixit gl. no. in cle. j. de vsu. in verbo, de cæte ro. & facit quod no. gl. in verbo, de cetero. sup proœ. Cle. Tu ad de tex. sing. qui hoc dicit, in Auc. de san. epi. §. fi. vbi expresse de
6 clarat Imperator, †qꝫ lex noua ꝓhibens actũ p̃l. veterem ꝓhibi tũ, & adiiciens nouã pœnã respectu pœnæ veteris trahat ad p̃terita, sed non respũ nouæ. ita decidit Bar. per illum tex. in l. leges. C. de leg. vnde do. Ant. soluit aliter istud p̃rium, de quo dic vt hic p eum, quia dictis suis nihil est addendum. Et qa do. An. & Mod. hic tradunt plenissimè, qñ lex trahatur ad præterita, & qñ respiciat futura, iõ sequendo diuisionem, quam facit Bar. in l. oẽs populi, in 3. q. principali. ff. de iust. & iu. vbi solenniter præ cæteris extendit istã materiã. distingue, qꝫ verba l. exponũtur in futurum. Aliqñ lex simpliciter loquit, & dubitat vtrum cõprehendat præterita, sicut futura. Circa primum adde dictis Bart.
7 †qꝫ dispositio statuti nõ trahat ad p̃terita, de quib. lis pendebat
c in prima cã, vel in cã c appellationis, vel quæ erat iam decisa, ẽt si expresse hoc in statuto dr̃. adde qꝫ ipse idem tenuit Bar. & seq tur ibi Bal. in l. sancimus. C. de sac. san. ec. per tex. in Auc. in medio litis non sit. sa. iussi. circa prin. & in Auc. vt cum de ap. cog. in prin. in l. cãs vel lites. C. de transl. in quibus iuribus dr̃, qꝫ non valet rescriptum quocunq; modo concessum in p̃iudiciũ cãæ p̃cedentis, vel finitæ. Si ergo non valet rescriptum Principis, dicit Bar. multominus dẽt valere statutum, quod ꝓcedit ab inferiori potestate & a persona magis suspecta. Sed ista rõ est falsa, quia ſm ista sequeretur qꝫ sicut Princeps reprobat rescriptum suum, & non vult obseruari, si tendat in graue p̃iudicium alterius, vel si sit ꝯ ius cõe, vt patet in l. quotiens. C. de preci. Imper. off. & l. fi. C. si ꝯ ius, vel vti pub. ita ẽt non valeret statutũ dispo-
d nẽs super istis, quod tibi patet manifeste falsum, qa statutũ d po test disponere ꝯ ius cõe, vt in c. 1. de consti. in 6. & potest ẽt per statutum auferri ius alterius cum cã, vt l. Antiocensium, & ibi per Bar. ff. de priui. cre. & scripsi in c. quæ in ecclesiarum. §. e. & ẽ ratio dicta, quia lex vniuersalis, vel statutum p̃sumitur fieri cũ maturitate & ex magna causa. Præterea est magis honestum, ex quo vniuersaliter disponit, vñ non est eadem rõ prohibendi statutum & rescriptum, qđ si conceditur ad petitionẽ partis vr̃ ꝯcedi ex importunitate & aliquando ex nimia occupatione Principis, vt l. j. C. de pet. bon. subla. li. x. & c. ex parte. j. de capel. mo. Si verò sit inductũ motu ꝓprio, ad minus remanet illa dicta, qꝫ fauorabilius ẽ ius vniuersale q̃ particulare, & sic condõ p̃ dicta non vr̃ vera, licet Bal. eam ꝓbet qꝫ seruaret in practica
8 pp auctoritatem. Scdò adde huic membro, quid iuris †qñ dispositio l. disponit p verba de p̃terito vel præsenti, vtrum eõ cõprehendat tempus futurũ, super quo articulo dixit Bar. in l. oẽs populi, in fi. 6. q. principalis, qꝫ aut statutum continet indulgentiam delictorũ, aut statutum loquit in alia materia indiffinita.
e Primo casu, e si statutum loquit p verba de p̃senti, vel de p̃terito, non trahit ad delictum futurum per l. cũ lex. ff. de ll. & ne alioquin daret materia delinquendi, qđ esset absurdum, ut l. conuenire. ff. de pac. dotal. & hæc est cõis sñia, quam sequitur Bal. in l. leges. C. de ll. Sed dubium remanet in hoc primo dubio, qđ si statutum loquitur simpliciter, vel qđ si loquitur per verba, q̃ possunt se habere ad præteritum & futurum? Exemplũ de primo, si statutũ dicit, qlibet bannitus soluendo tñ, eximat de bã no. Exẽplũ de scdo, si statutũ dicit, qcunq; fuerit bannitus, q̃ verba pũt sonare in præteritum & futurũ, vt dixi in notabilib. sup quo dubio dixit Odof. & Iac. de Bel. quos sequitur Bal. & Cy. in d. l. leges, qꝫ statutum trahitur ad præterita attenta natura negocij, super quo disponit, p ea quæ dicta sunt s. in principio dubij & ar. l. si stipulatus. ff. de vsu. & hoc tenet Bart. expresse in d. l. cũ lex. ponens casum ſm primum exẽplum. Nunquid autem hoc statu-

ADDITIONES.

a Ligat oẽs. Vide gl. in c. Sacerdos, 2. q. 7. Ro. Sin. 510. inci. curialis. & gl. in c. generali, in uer. nihilominus. de ele. in 6. Car. & Imo. inf de æta. & qua. Anch. in rep. c. j. sup. eo. in x. car. Fel. in c. j. in 3. col. cum plurib. seq. sup. eo.
VIN. GOD. Constitutio, quomõ cognoscatur, an sit Papæ, uel Concilij. ponit Dec. in c. j. in prin. de iud.

b Actum præteritum. Amplia, vt per Bal. & Sal. in l. testium. C de test. & per Bart. in l. illicitas. ff. de off. præsi.

c Vel in causa. uide Pau. de Ca. in consi. 87. inc. in causa. in fi. An. in Auc. in med. li. §. super hæc.
VIN. GOD. Adde, qñ dispositio facta in uno casu uero, trahi possit ad aliũ fictum, respectu eiusdem personæ. Cur. iun. consi. 4.

d Primo casu. Quia istum articulum plene examinatur Fel. in hoc c. fi. per 8. col. ideo uide ipsum. D. Ale. in apost. ad Bar. in l. omnes populi, & ibi Ias. in 9. col. ff. de iust. & iure.

e VIN. GOD. Statuto disponente contra ius commune nõ arguitur ad declarationem statuti, quod intelligi potest contra ius commune. Ruy consil. 44. nu. 9. li. 3. & statutum contra ius cõe, non recipit declarationem ab illo, quando redderetur superfluum. Ruy. consi. 51. nu. 6. lib. 3.

ſtatutum trahatur ad bannitos de futuro? Barto. dicit q̃ non in d.l.cum lex. & Bald. in d.l.leges. Sed ipſe idem Barto. ſenſit contrarium in l.omnes populi, in v.q. principali, iuxta fi.ff.de iuſti. & iure. primum tamen dictum credo verius, quia verba legis dñt adaptari intentioni, vt in c. intelligentia, infra de ver.ſig. & intelligi ſecundum ſubiectam materiam, vt l. ſi vno. in prin.ff. loca. & l.j. in prin.ff.de iniur. De natura autem indulgentiæ, vr̃ eſſe potius circa p̃terita q̃ circa futura, ne detur materia delinquendi, vt dictum eſt. Secundo caſu principali dixit Bar. in d.l. omnes populi, q̃ licet verba leg. vel ſtatuti loquantur in tp̃e p̃terito, vel pñti, extenditur tamen ad actum de futuro, quia oĩs lex parum operaretur. fundamentum ſuum eſt, quia lex ſemp loquitur, & eſt ſemper in viridi obſeruantia, vt l. Arriani. C. de hæreti. & l.3. iuncta gl. ff.de condi. ex lege. vnde quia ſemp loqtur, ſemper vr̃ de nouo promulgari, & ſic reperit actum præcedentẽſe. & idẽ tenet ipſe Bar. in l. illicitas, in prin.ff. de offi.p̃ſid.

9 vbi † dixit q̃ ſi ex forma ſtatuti iudex debet caſſare omnes venditiones factas a minoribus ſine certa ſolennitate, iſta conſtitutio extenditur etiam ad venditiones futuras. Idem dixit in d. l.cum lex. in ſi. Sed contra ipſum tenẽt Cy. & Bald. in d.l. leges, non tamen allegant aliquam nouam rationem. tu potes p̃ concordia diſtinguere, q̃ aut ſtatutum diſponit aliquid p̃ter ius commune, vel vltra ius commune, ipſum coadiuuãdo: & tũc vera ſit opi. Bar. quia diſpoſitio legis magis accedit vltimę volũtati, q̃ contractui. §. diſponat, in Authen. de nup. Sed in vltimis voluntatibus clauſula reſpiciens actus præteritos, trahitur etiã ad futuros, vt l. talis ſcriptura. & ibi no. ff.de le.j. ergo idem dicẽdum in diſpoſitione legis. ſecundo caſu vera ſit opin. contraria per tex. ſing. iuncta gloſſa, quã approbat Bar. in l. vxori. ff.de leg. 3. per quem dixit no. Bar. in l. prætor. §. eritq;. ff. vi bo. rap. q̃ qualitas adiecta in c. p̃cedenti, non videtur repetita in ſubſequenti, vbicunq; de repetitione induceretur aliquid exorbitans a iure cõi, ſed melius facit ille tex. ad materiam noſtram, quia ꝓpric

10 loquitur, de tp̃e præterito, vtrum trahatur ad futurum. † & ad rationem Bar. eſt dicendũ, q̃ lex non dicitur ſemper loqui, quaſi ſemper de nouo videatur promulgari, ſed per ſimilitudinẽ quandã, qa ſemper legis ſemel promulgatæ durat virtus & obſeruantia, alias ſequeretur q̃ nunq̃ ꝯ legem poſſet induci ꝓſuetudo p̃ſcripta, ꝯ tex. in c.fi. de ꝓſue. & quod ibi no. quod probo, qa in iuribus, que multiplicãtur & creantur de nouo, p̃ſcriptio non operatur, niſi a tp̃e iuris de nouo nati, iuxta ea, q̃ tradit glo. plene in l. ſiqs emptionis. C. de p̃ſcrip. 30. an. & Barto. in l. de pupillo. §. ſi in pluribus. ff.de ope. no. nun. in exẽplo de legato annuo, quando tot ſunt legata, quot ſunt anni. Et ad primũ membum huius no. q. adde, q̃ lex quæ reſpicit factum præteritũ ex natura actus, puta qa continet indulgẽtiam, trahitur ẽt ad actũ præteritũ, de quo pẽdet lis. caſus eſt ſing. in l. pe. ff. ad Turpil. & ibi p̃ Bar. vbi patet, q̃ abolitio gñalis delictorũ, trahitur etiam ad propoſitũ incurrere, & ſic p̃ſumitur, q̃ aut lis iam erat deciſa, aut pendebat p̃ citationem realem, & eſt ſolennis limitatio ad tex. in Auth. in medio litis, & hãc ſnĩam ſingulariter ap̃pbat Ioan. An. in addi. Spec. in ti. de obli. & ſolu. ſuper rub. in pe. col. Adde ẽt ad ea, quæ ſcribunt Doc. ſuper primo articulo, q̃ ſi ſtatutum p̃ceſſit litẽ motã, quod habebat clauſulã, q̃ traheret ad p̃terita, & ꝓfirmatio ſtatuti ſeqtur poſt litẽ motã, perinde ẽ ac ſi ipſum ſtatutũ ſequeret litẽ motã: qa qñ actus eſt nullus de ſe, non inſpicit tp̃s actus facti, ſed tp̃s ꝓfirmationis, vt l.j. §. ſi filius. ff.de lega. 3. & l. obſeruare. §. fi. ff. de offi. proconſũ. & le. ita determinat ſing. Bald. in l. ex placito. C. de re. p̃mu. Adde etiam ad mãm quod ipſe dicit in c.j. iuxta fi. an ma. ſi. vxo. vbi voluit q̃ diſpõ legis, in quãtũ trahitur ad p̃teritum, nunq̃ trahit ad caſum ſiĩlem, q̃ eſt odioſus, ſiue ſtricti iuris, ſiue exorbitans a iure

11 cõi. Circa tertium articulum, † qñ lex diſponit ſimp̃r, de cuius nã eſt vt reſpiciat futurũ & nõ p̃teritũ, maxime in delictis & pęnis, vt in c.2. s̃. eo. & hic adde primo, q̃ ſi delictũ habet cãm ſucceſſiuam, & partim p̃cedit ſtatutũ, & partim ſequitur, reſpectu eius, quod ſeqtur, comp̃henditur ſub ſtatuto nouo. ita vr̃ p̃bari in Auth. de inceſt. nup. §. & hæc quidẽ. & bñ facit gl. in cle. j. de teſta. & quod hic p̃ eã no. Do. Ant. Item adde dictis Bar. in hoc

12 tertio articulo, † inquãtũ vult, q̃ ſi ex forma ſtatuti lucrum dotis defertur marito, p̃decedẽte vxore ſine filijs, iſtud ſtatutũ ha-

a beat ẽt locũ in dote data ante ſtatutũ, ex quo lucrum [a] poſt factũ deferr̃ p̃ l. teſtiũ. in fi. C. de teſti. & p̃ c. cũ tu. j. de vſu. f̃m vnũ intellectũ. Sed hoc dictũ cũ reuerẽtia nõ eſt verũ: qa licet reſpectu mariti & ipſius lucri ſtatutũ diſponat de eo, quod contingit poſt ipſum ſtatutũ, tñ reſpectu iuris ꝓditionaliter q̃ſiti hr̃dibus vxoris ex ꝯctu dotis iſtud ſtaturũ traheretur retro ad actum de præterito & ad diminuendum ius quæſitum ſpe ipſis hæredi-

13 bus ante ſtatutum conditum. Certum eſt autem, q̃ † ſicut non debet præiudicari alicui in iure ſuo q̃ſito re, ita nec in iure quæſito ſpe, vt dicit tex. no. quem ibi ponderat Bal. ad hoc, in l. ſi cõſtante, in fi. C. de dona. ante nup. & benefacit, quod traditur in l. cũ a ſocero. C. de iure do. per Bal. ergo ſicut legis ꝓſtõ non traheretur ad actum & ius præteritum quæſitum re, ita nõ trahetur ad actum præteritum, ex quo eſt ius quæſitum ſpe. Et hãc ſnĩam tenet in eiſdem terminis quo ad ſubſtantiam, Iac. Bu. in diſpu. ſua, & refert & ſequitur do. Pet. de Anch. in cap. j. de conſti. q. 13. principali, per pulchras rõnes. vbi concludit, q̃ legatũ factũ eccleſiæ ꝓuentuali, in qua qs eligit ſepulturã, ante extrau. ſuper cathedrã, de ſepul. eccleſia parochialis non lucratur quartam, ſi legata illã extrau. p̃ceſſerunt, ẽt ſi legata eſſent ꝓditionalia, ita q̃ p̃ mortẽ nõ eẽt ius q̃ſitũ plenũ legatario re, anteq̃ ſup ueniret conſtõ noua. Et iſtud credo verius p̃ rõnem p̃dictam.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, quòd lucrum dotis a ſtatuto deferri dicitur ex cauſa onerosa propter onera matrimonij, Ruy. conſ. 199. nu. 6. lib. 1.

De Reſcriptis. Rubrica.

Continuatur rubrica iſta ad p̃cedentem hoc modo, f̃m Gof. & Io. An. dictum eſt. s̃. ti. proximo, de ꝓſtitutionibus in gñe: ſed quia reſcriptum, eſt quædã lex priuata, vel conſtitutum, iõ cõpetenter hic de reſcriptis annectit, tanq̃ de vna ſpẽ conſtõnis. Vel aliter, f̃m Do. Ant. de Bu. quia parũ erat ꝓdere leges, niſi eſſent miniſtri, q̃ eas tuerentur, vt in c. vbi maius periculũ. circa me. de ele. lib. 6. & l. 2. §. deinde. ff.de orig. iur. iõ poſtq̃ dixit de ꝓſtõnibus, ſubijcit ti. de reſcriptis, p̃ q̃ plerũq; deputant miniſtri iuris & iuſtitiæ. Et de mã vide 25. q. j. & q. 2. & fere per totũ, &

a qd ſit [a] reſcriptum, ponit Otto in ſumma iſtius tituli, circa principium, & clarius Do. Abb. hic, de quibus dic, vt hic per eos.

ADDITIO.

a Quid ſit. Et quid ſit breue, vide gl. 2. in extrauag. in fol. cxv.
VIN. GOD. Adde, quòd reſcriptum non faciens mentionem de priuilegio, per quod priuilegiato conceditur exceptio peremptoria, ualet & non uitiatur, ut ſub reptitium uł obreptitium, Thom. Gram. Deciſ. 66. nu. 30.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegio generali ſecundũ ius commune obtento obſtat reſcriptum ſpeciale etiam de ipſo generali non faciens mentionem.*
2 *Inferior a principe non poteſt committere cauſã appellatione remota, etiam ſi ſit legatus a latere.*
3 *Clauſula, appellatione remota, quem effectum operetur, & vtrũ impediat deuolutionem ad iudicem ad quem.*
4 *Principi licet tollere appellationem formalẽ prout eſt inducta de iure poſitiuo, & an poſſit ita eã remouere vt quis ẽt p̃ viã querelæ nõ audiat.*
5 *Priuilegium an ita debeat interpretari vt aliquid operetur vltra ius cõmune, diſtinguitur.*
6 *Victus victori ſi ex ſtatuto condemnandus ſit in expenſis, non condemnabitur ſi iuſtam habuerit litigandi cauſam.*
7 *Priuilegiũ primum generale vtrum tollatur per ſecundum ſpeciale.*
8 *Ius in re fortius eſt quàm ad rem.*
9 *Clauſula, ex certa ſcientia, an operetur idem quod clauſula, non obſtante, diſtinguitur & ſubdiſtinguitur late nu. 11.*
10 *Superior ſi ex certa ſcientia recipiat inhabilem ad aliquod officium, nõ uidetur diſpenſare cum eo niſi præcedat cauſæ cognitio. uide nu. 12. Etquid in beneficijs & dignitatibus eccleſiaſticis. nu. 13.*
14 *Clauſula, ex certa ſcientia, vbi non ſufficit in reſcriptio, qualis debeat eſſe clauſula, non obſtante.*
15 *Specialius derogat minus ſpeciali.*
16 *Clauſula, perinde atq;, quid operetur.*
17 *Diſpoſitio facta i caſu vero i materia ſtricti iuris, nõ trahit ad caſum fictũ.*
18 *Priuilegio ſi concedatur alicui cũ clauſula derogatoria, q̃ nõ poſſit reuocari niſi facta de eo mẽtione de verbo ad uerbum in ſequenti priuilegio ſufficiet dicere non obſtantibus, quibuſcunq; priuilegijs etiam ſi de ipſis eſſet faciendamentio de uerbo ad uerbum.*
19 *Clauſula derogatoria debet eſſe ſpecialis.*
20 *Clauſula derogatoria ubicũq; elicit a cõtrario ſenſu & nõ expreſſe, nunq̃ eſt impeditiua diſpoſitionis ſequentis ẽt ſi ſit ſicut clauſula, nõ obſtãte.*
21 *Papa quando reſcribit contra conſtitutionem editam in concilio ſemper requiritur clauſula ſpecialiſsima, non obſtante.*
22 *Priuilegium ſi continet idem quod ius commune, in ſecundo priuilegio nõ eſt neceſſe facere mentionem de primo. Limitatur tripliciter.*
23 *Statutũ diſponẽs idẽ qd ius cõe, an inducat nouũ uinculũ ſi diſponat ſuper materia ex qua nouatio oriri poſſit. Diſtinguitur, & videas inf. nu. 26.*
24 *Confirmans actum cum poſſit reuocare, uidetur de nouo condere.*
25 *Rector iurans ſeruare ſtatuta ciuitatis tenetur ſub pęna periurij ſeruare ſtatutum continens idem quod ius commune.*
26 *Nouatio interuentu nouæ perſonæ ex interuallo in dubio præſumitur. Poteſt tamen agi per partes ut duret prima obligatio.*

CAP I.

1 SIcut Romana. † Priuilegio gñali f̃m ius cõe obtento obſtat reſcriptũ ſpãle, ẽt de ipſo gñali nõ faciẽs mẽtionẽ. Scda ẽ ibi, q̃ſitũ. Tertia ibi, inq̃ſitiõi. Quarta ẽ ibi, qa ſpãli

2 † Nota primo, q̃ ꝓmiſſio cãæ fieri p̃t iudici appellatõe remota, quod

a quod eſt intelligendum de Principe,[a] vel de ſummo Pontifice nam alius inferior ab iſtis non poteſt committere cauſam appellatione remota, ſecūdū Io. An. per tex. in c. ſuper quæſtionum. §. ſi vero. j. de offi. deleg. & per ea, quæ hñr in l. j. in fi. ff. de acqui. poſ. nam non poteſt inferior contra ius aliquid committere, vel contra iuris formam. vnde non poteſt committere cauſam ſine ſtrepitu, & figura iudicij, etiam ſi ſit legatus de latere,
b vt dixit gl.[b] no. in cle. fi. de hęr. & in cle. ſæpe, circa prin. de ver.
3 ſigni. † No. ſecundo, ꝙ clauſula, appellatione remota,[c] operat
c hunc effectum, vt iudex a quo non debeat deferre appellationi. vtrum autem impediatur deuolutio ad iudicem ad quē, vide in c. paſtoralis. in prin. j. de ap. & quia appellatio eſt quædā
4 defenſio, vt in c. ſuggeſtum. j. de ap. † Nam licet Principi tollere appellationē formalē, prout eſt inducta de iure poſitiuo. dubitat hic tamen Do. Abb. nunquid Princeps poſſit ita remouere appellationem vt etiam per viam querelæ quis non audiat quem vide. & bene facit gl. ſin. in cle. j. de iure patro. Nota vltimo, ꝙ clauſula ſpecialis derogat generali, & priuilegiū ſpeciale generali, etiam ſi de generali nulla fiat mentio, quod qualiter procedat, plene dicetur in vltima gl. In glo. poſita ſuper verbo, libere. ſuper iſta glo. plura ſunt videnda pro declaratione ipſius
5 & eorum, quæ ſcribit hic Do. An. & Moder. † Et primo videndū eſt, nunquid abſolute ſit verum, ꝙ priuilegium ſic debeat in
d terpretari, vt aliquid operetur[d] vltra ius commune, ſuper quo
✻ eſt. cōis* ꝓcluſio, ꝙ ſic, per tex. in c. in his. j. de priuil. & in c. ſi Papa. eo. titu. in 6. & in c. paſto. in prin. j. de ap. & in l. j. in prin. ff. ad munici. Sed hoc vr̄ ꝯ tex. in l. ſi quando, in prin. C. de inoffi. teſt. vbi tex. dicit, ꝙ ſi Princeps concedat alicui liberam teſtamēti factionem, non vr̄ remouere ſolennitates iuris, nec aliud cōcedere q̄. concedamus. Prēterea tex. in c. dudum. j. de deci. vr̄ probare, vt ibi no. Do. Ant. ꝙ in dubio verba conceſſionis debent interpretari, vt diſponant ſm̄ ius commune, & non concedāt priuilegium, & ſic vr̄ ꝙ prędicta doctrina non ſit vera abſolutè. vnde Bal. poſt Cy. in addi. in d. l. ſi quando. in prin. vr̄ diſtinguere, ꝙ aut priuilegium inducendo aliquid ꝯ ius cōe tendit ꝓtra ius quæſitum alteri, ſiue ad præiudicium iuris alterius reſpectu iuris quæſiti, vel quaſi, & tunc priuilegium reſtringitur potius ad terminos iuris cōis q̄. vt auferat ius quæſitum alteri, vel interp. tetur in dānū alterius. idem eſt in eo, qui non patitur dānū, ſed tm̄ perdidit ꝙ non eſt proprie lucrum. Exēplū in legitima filij, q̄ dr̄ eē quaſi lucrū, vt no. gl. ī l. 2. C. de iur. & fac. igno. & ſic ītelligit tex. in d. l. ſi qn̄. Aut ſi priuilegium inducat aliqd ꝯ ius cōe, nō acqritur in dānū alterius, ſed aufertur potius lucrum alteri q̄rēdū, vel nihil auferē alicui, ſed ſimpliciter q̄ritur ius priuile-
e giato: & tunc dēt intelligi priuilegium[e] vltra ius cōe. ſic loquū tur iura p̄al. & eſt optimus tex. in l. etiā, in prin. ff. de bo. lib. vbi patet, ꝙ ſi Princeps ꝓcedit liberto liberā factionē teſtī, pōt teſtari & excluditur p̄onus a quarta, quia ibi p̄onus admittitur ad merū lucrū, & ſm̄ iſtā diſtinctionē, q̄ habet ęquitatē, pñt ſaluari q̄dā dicta Bar. & Bal. q̄ vñr ꝯria. nā Bar. in l. 4. § ꝓtor ait. ff. de dā. infe. dixit, ꝙ ſi ex forma ſtatuti permittitur citatio ad domū, qa intelliget tale ſtatutū eſſe, vbi de iure cōi fieri nō poſſit, & in
6 l. ſi mulier. §. ſi rē. de leg. 3. dixit, ꝙ † ſi ſtatuto cauetur, ꝙ victus victori ꝓdēnetur in expenſis, intelligetur ꝙ expenſæ poſſint peti poſt ſnīam, vt ſtatutum operetur aliquid vltra ius. Bal. aūt dixit ſing. in l. terminato. in vlti. q. C. de fruct. & lit. expen. ꝙ ſtāte tali ſtatuto, ēt ſi nihil aliud vltra ius poſſit operari, tm̄ non ꝓdēnabitur in expenſis hūs iuſtā cām litigandi, quia ſtatutum dēt reſtringi ad ius cōe, ne quis dānum indebite ſentiat, ſm̄ gl. in l. 2. C. de noxa. ꝙ autem dixi priuilegium eſſe reſtringendum ad ius cōe, ne quis indebite lædatur, intelligit tm̄, qn̄ ex priuilegio non reſcripto reſultaret certa & indubitata lęſio ſemper & vniformiter. nā ſi non reſultaret talis læſio, non vr̄ reſtringendum priuilegiū, vt patet ex tex. in d. c. paſto. Et ad materiam vide tex.
7 & quod ibi ponit Bal. in l. j. C. de pac. pig. † Secundò eſt uidenf dum,[f] vtrū per ſm̄ priuilegiū ſpeciale, tollatur primum priuilegiū generale, qn̄ non fit mētio de ipſo? Et certe gl. tua tenuit ꝙ nō, per regulā c. veniens. j. de reſcri. Sed hanc gl. reꝓhendit hic Otro, & Do. Ant. in vl. gl. iſtius decre. & multi alij Mod. per iſtū tex. & p̄ tex. in c. paſto. j. eo. & p̄ regulā poſitam in c. in gñali. de re. iu. lib. 6. ſed glo. ibi. & 21. q. 2. in ſumma, videntur ſequi glo. hic poſitā. Cōpoſt. aūt hic diſtinguit, ꝙ aut priuilegiū generale ꝓcedit ſimul & generaliter ius in pluribus ꝓtentis ſub genere, aut ꝓcedit ius in aliquo de ꝓtentis ſub genere. primo caſu ſit vera opi. glo. hic, ſecūdo caſu ſit vera opi. ꝯria. ſ. ꝙ per ſm̄ priuilegium tollatur primū generale, ſed hoc vr̄ contra iſtū tex. nam p̄ hoc priuilegium ꝓceditur vniformiter ius in omnibus cauſis, vt quis poſſit libere appellare, & tamē priuilegium ſequēs ſpeciale derogat huic gñali. vnde Do. Ant. dānat iſtā opi. & ꝯ iſta dicta eſt caſus no. ſubtiliter inductus, in c. q̄uis. in fi. de p̄bē. lib. 6. maxime iūcto prin. Nā ſi recte inſpicias, principium tex. loq tur de priuilegio generali non conceſſo in ſingulis, q̄ continentur in gñe, ſed in aliquibus. Erat. n. data ptās eꝓ ꝓferendi bñficia ſex clericorum ſuorum decedentium, & ſic conceſſa erāt q̄ dā de gñe, & dr̄ in principio ꝙ ſpēs derogat generi. deinde ſeqtur, ver. ſimili quoq; rōne, in quo cōceſſa erat eꝓ ptās ꝓferendi beneficia deuoluta ad ſedem Apoſtolicā, & ſic ptās gñalis in omnibus beneficijs illius generis ſubalterni, & tm̄ deciditur idē, quod in primo caſu, & p̄ ſimilē rōnē. ſ. qa ſpēs derogat generi, & ſic patet ꝙ in vtroq; caſu regula procedit, licet aliter dixerit Cōpoſt. vñ Do. Abb. in iſta materia diſtinguit aliter, dicēs ꝙ aliqñ per priuilegium eſt quæſitū priuilegiato ius in re, aliqñ eſt quæſitū ius ad rē. Primo caſu vera ſit opi. glo. noſtrę, ꝙ primū priuilegiū non tollatur per ſm̄, niſi de ſcdo fiat mentio. Se cūdo caſu procedat opi. Otto. per tex. in d. c. q̄uis. & in c. dudū,
8 de p̄ben. in 6. † quia fortius eſt ius in re, q̄ ius ad rē, & iō difficilius tollitur, vt in c. fi. de conceſ. p̄ben. in 6. Sed iſta diſtinctio recte intuenti, ꝓfunditur p̄ tex. in d. c. q̄uis. in fi. vbi apparet ꝙ conceſſa erat facultas ꝓferendi bñficia deuoluta a ſede Apo. & ſic erat q̄ſitum ex priuilegio ius conferendi habitu & actu, & tm̄ ſpēs derogat generi. vnde opin. Otto. & Do. Ant. vr̄ verior ſimpliciter intelligendo tm̄ ipſam de priuilegio conceſſo generaliter, p̄ quod eſt quæſitum ius reuocabile, quia quædam priuilegia non pñt reuocari ad minus ſine cā, vt plene dictū eſt in c. j. ſ. ti. proxi. dixit tm̄ Otto, & ſequitur Do. An. hic, in vltima glo. ꝙ p̄dicta ſunt intelligenda, niſi ſm̄ priuilegiū ſpeciale nimis eneruaret vires primi priuilegij. tunc. n. non tollitur primum p̄ ſm̄, in c. ſuggeſtum. j. de deci. & in c. quāto. j. de cenſi. quæ iura faciunt, ꝙ ibi ſumitur coniectura volūtatis priuilegiantis ex magna mutatione ſtatus illius, cui conceditur priuilegiū, q̄ facit ꝙ non ſit veriſimile id, quod a principio erat modici p̄iudicij, fuiſſe de intentione Pōtificis, ſi efficeretur magni p̄iudicij. Sed iſta rō non habet locū in caſu noſtro, vnde illa limitatio non bene vr̄ probari aliquo iure. Et ad materiā, qualiter ſpēs derogat generi in vltimis voluntatibus, vide omnino Bar. in l. q̄ſitum. §. idē reſpondit. ff. de fun. inſtru. & quod voluit Bal. in l. quotiēs. C. fami. erc. Tertio eſt videndū, nunquid quando Princeps ſcribit ꝯ ius cōe, debeat apponere clauſulam, non obſtan. qui qdē articulus diuiditur in plures. Primo nanq; erit diſcutiendum, vtrum certa ſcīa Principis operetur idē, quod clauſula, non obſtante. Secundò, poſito ꝙ non, vtrū ſemp̄ quando Princeps reſcribit ꝯ ius, requiratur iſta clauſula, non obſtante. Tertiò, ſi req̄ritur, vtrum ſufficiat clauſula generalis, an verò requirat̄ ſpecialiſſima, nō obſtāte tali lege. & in hoc tertio artic. declarabimus, vtrū clauſula, de plenitudine ptātis, idē importet ꝙ clauſula, nō obſtāte. & quid de ſecunda iuſſione? Circa primum ar
9 ticulū, qui eſt cęteris ſubtilior, † vr̄ primo dicendū, ꝙ clauſula,
g ex certa ſcīa,[g] nō idem importet, quod clauſula, nō obſtāte. Et primo hoc vr̄ probari ſingulariter in c. porrecta. de ꝓfir. vti. vel inuti. vbi tex. notat, ꝙ q̄uis illi, qui impetrabāt prioratus p̄ſonales, facerēt mētionē ꝙ erant religioſi, & ſic Princeps hēret certā ſcīam facti, priuilegiū nō vz, & p̄ſumitur falſum. Secūdò vr̄ hoc p̄bari in c. ex parte. j. de cap. mo. vbi patet, ꝙ ēt ſi cōſtet reſcriptū emanaſſe de cācellaria, nō vz priuilegiū ꝓceſſum ꝯ cōſiliū, licet in ipſo exprimat̄ qualitas partis, & ſic appareat de certa ſcīa Principis. p̄ hac parte adduco, quod ſingulariter no. Inn.
10 in c. veniens. j. de fil. presb. & Ioā. An. in c. 2. de ſciſma. vbi † cōcludit, ꝙ ſi ſuperior ex certa ſcīa recepit inhabilem ad aliquod offiū, nō vr̄ diſpēſare cū eo, niſi p̄cedat cauſæ cognitio. Sicut ergo factum Principis ꝯ ius nō inducit diſpēſationē, ita nec reſcriptū ex certa ſcīa ꝓceſſum. Præterea, qn̄ Princeps reſcribit ſimpliciter diſponendo aliquid ſuper iure ꝯ ius, ſicut qn̄ tollit præſcriptionē in futurū ꝓcedendo eccleſiæ, quod nulla currat preſcriptio, nō pōt negari ꝙ de iure cōi, ꝯ quod diſponit, hēt certā & indu-

ADDITIONES.

a De principe. Vide Panor. in rub. de ap. in 4. col. & Petrū in c. paſto. in prin. ī 14. col. de appel.

b Vt dixit gl. Hanc gl. ſeq. Panor. in c. fi. in 2. col. de cōſi. uti. uel inuti. Saly. in l. fi. C. de ſen Are. in l. j. §. fi. ff. a quibus ap. non licet.

c VIN. GOD. Clauſula, appellatiōe remota, intelligitur de friuola, & de appellatione a diffinitiua, Ruy. conſ. primo. nu. 16. lib. 4.

d Vt aliquid operet Vide tex. in l. j. in fi. ff. ad municip. Bal. in auc. habita, in 4. co. C. ne fi. pro patre. Anc. conſi. clxxxij incip. pro parte eccleſiæ. in ul. co. An. de Bu. in c. at ſi clerici. §. de adulterijs. in 6. col. de iud. Bal. in l. nullus. C. ad. l. Iuli. ma. Ro. in rep. in l. j. in 22. col. C. de hæredi. inſti. & in conſi. clxxx.

e VIN. GOD. Nota, ꝙ priuilegia ſemper intelliguntur ſine præiudicio tertij. Ruy. conſ. 3. nu. 8. lib. 5.

f Secundò eſt uidendum. Limita ut per Aret. in conſi. 77. inci. in Chriſti nomine. & per Ale. in cōſi. 62. inci nobilis uir. Pan. in c. cum olim, de præſcri.
VIN. GOD. Adde tu, quod priuilegiū ceſſabit, ſi cauſa eiuſdem ceſſauerit. Ruy. conſ. 142. nu. 19. lib. 5.

g Clauſula ex certa ſcientia, quid operetur, uide Fely. in c. nonnulli, in prin. in 8. col. infra eo.
VIN. GOD. Nota, ꝙ clauſula, ex certa ſcientia, non ſufficit, ubi conceditur aliquid contra legem habentem clauſulam derogatoriam. Ruy. cōſ. 109. nu. 7. lib. 3.

& indubitatam ſcientiam, vt l. omnium. C. de teſta. & in c. j. de conſti. in 6. & in c. ſæpe, de app: Si ergo certa ſcientia Principis ſufficeret, ſequeretur quòd ſemper quando Princeps reſcribit ſuper iure & non ſuper facto, vel quando eſt certus de facto, ꝙ eſt contra ius, videretur diſpẽſare, & valere reſcriptũ. Sed hoc eſt cõtra gl. & Doc. in auc. quas actiones. C. de ſacroſan. ec. & contra generalitatẽ l. fi. C. ſi ꝯ ius, vel vti. pub. & l. nec dãno ſa. C. de p̃ci. Imp. off. ergo ſola certa ſcĩa Principis ñ ſufficit. & ſi dicat, ꝙ ad minus debeat ſufficere, qñ Princeps de certa ſcĩa ponit in reſcripto, vt ſic illa appoſitio cl̃æ aliquid operetur. Ad iſtud vr̃ dicendum, ꝙ iſta reſpõſio forte poſſet procedere ad iura & rõnes p̃allegãtas, qñ iſta clauſula eẽt inſerta ĩ reſcripto, qđ ſimpliciter diſponeret ſuper iure: verbigratia, ſi Princeps de nouo concederet ꝙ nulla p̃ſcriptio curreret eccleſiæ: tunc. n. illa clara, ex certa ſcĩa, regulat aliquod vitiũ ſubreptionis ĩ facto, quia ſup aliquo facto Princeps non reſcribit: & iõ forte poſſet intelligi ꝙ per cl̃am, ex certa ſcĩa, exp̃ſſam in priuilegio, videreẽ mature & deliberate, non per importunitatẽ, priuilegium conceſſum, vt aliqd operetur. Ad hoc adduco gl. fi. in prin. iũcto fi. ipſius in d. c. porrecta. de p̃ſcr. vti. vel inuti. ſed qñ cl̃a iſta põt reſpicere certitudinem alicuius facti, & tollere ipſius facti ſubreptionẽ, tunc ſatis eſt vt illud operetur: tum quia clauſula principaliter inuenta eſt vt faciat reſcriptũ non videri ſubreptitiũ, vt indicant ipſius verba: tum quia priuilegij verbã debẽt interp̃tari vt minus lædãt ius cõe q̃ p̃nt, dummõ aliqd poſſit operari, vt in c. cũ dilectus. j. de p̃ſcr. & plenè hic p Mode. pro iſta parte benefacit tex. in cle. ſi ſummus Pontifex. de ſen. excõ. in fi. In ꝯrium faciunt multa iura, & primò tex. valde no. in c. pen. de p̃ſcr. vti. vel inuti. vbi probatur ꝙ qñ tenor facti inſeritur in priuilegio, apparet hoc ipſo de certa ſcĩa Principis, & conualidatur actus factus ꝯ ius, & hoc tenuit nõ. Spe. in titu. de inſtr. edit. §. nunc aũt. ver. item oppone, iuxta fi. Secundò hoc vr̃ probari in l. idem Vlpianus. in fi. ff. de excu. tu. per quem tex. probatur no. ꝙ certa ſcĩa operatur, & ſi non exprimatur in reſcripto. nec valet rñſio Bar. ad illum tex. ꝙ ibi Princeps concedebat beneficiũ & non priuilegiũ, quia imo concedebat priuilegium ꝯ ius, cũ regulariter tutor cogatur adminiſtrare tutelã ſemel ſuſceptã, vt in l. j. in prin. ff. de admi. tut. Tertio hoc vr̃ probari in l. Barbarius. in fi. ff. de off. p̃ſi. vbi tex. clare dicit, ꝙ ſi populus vel Princeps ex certa ſcĩa promouẽt ſeruum ad dignitatem, videtur ei contuliſſe libertatem & illum habilitaſſe, & ibi eſt caſus no. ꝙ Princeps ex cauſã fauoris publici põteſt auferre ius quæſitum
a tertio de iure gentium. Ad idem [a] facit tex. in l. quidam conſulebat. ff. de re iu. vbi patet ꝙ Princeps eligẽdo minorem ad magiſtratum, ſciens eum eſſe minorem, videtur cum eo diſpenſare. hanc ſnĩam confirmat gl. 51. di. §. qui in aliquo. etiam in inferiore a Principe. & 31. di. c. ſiquis. iuxta fi. quę concluſio confirmatur per tex. no. & ibi hoc tenet Inn. & Hoſt. in c. prẽter ea. j. de teſti. cog. vbi patet, ꝙ teſtis ſinodalis aſſumptus ad illud officium, non poteſt repelli prætextu infamiæ præcedentis, qa ſuperior ipſum aſſumendo, videtur cum ipſo diſpenſare, ſi ſciuit eum eſſe talem, & per iſta remanet qõ multum dubia, ſup
ii quã pro veritatis indagine eſt dicendum, † ꝙ aliquando Princeps reſcribit ſuper iure reſpicienti factum de futuro. Aliquando Princeps ex certa ſcĩa promouet aliquem ad offm̃, vel dignitatem. Primo caſu ſubdiſtinguo, quia aut Princeps ſcribendo atteſtatur ſe diligenter inueſtigaſſe & perquiſiuiſſe factum, aut apponit tenorẽ facti ĩ reſcripto & adiſcit cl̃am, ex certa ſcĩa, aut ſimpliciter p̃cedit aliquid ex certa ſcĩa, de qua p̃ſtat vel p̃ expreſſionẽ ſuã, vel p̃ narrationẽ ſupplicãtis, vel quocũq; alio mõ. primo caſu p̃dicta verba Principis, quibus in facto ſuo creditur, vt in cle. lr̃is, de proba. apparet ꝙ priuilegiũ non p̃ceditur per importunitatẽ, vel per nimias Principis occupationes, quaſi Principe non p̃ſiderãte diligẽter, quid p̃cedat, q̃ eſt rõ mouẽs legiſlatorẽ, cur reſcripta iuri ꝯria nõ valent, vt patet in l. j. C. de pet. bo. ſubla. & in c. ſi qñ, in fi. j. de ſen. excõ. & in c. ex parte. j. de cap. mo. Cũ ergo ceſſet rõ, propter quã cl̃a derogatoria in l. fuit appoſita, nõ vr̃ deeſſe voluntas Principis, p̃cedendo priuilegium, & in hoc caſu puto verã eſſe ſnĩam Hoſt. & Io. An. in c. j. de exceſ. p̃la. li. 6. qui dicũt ꝙ qñ Princeps vult priuilegiare, & ſic intẽdit diſponere ꝯ ius, tunc ſufficit certa ſcĩa Principis, quod intelligo qñ apparet de matura Principis ſcĩa & deliberatione. pro hoc facit optime, ꝙ ipſi ijdẽ ponunt in c. 2. j. de ſciſma. vbi volunt ꝙ ſi præcedente cauſæ cognitione ſuperior concedit inhabili offm̃ vel dignitatẽ, vr̃ cum ipſo diſpenſare, nec credo ꝙ hic requiratur cauſæ cognitio formalis. ſ. citata parte. Satis eſt. n. ꝙ Princeps in caſu, quo põt p̃cedere priuilegium, ſatisfecerit ſibiipſi, & oſtendit ꝙ p̃mature & voluntarie, & non per importunitatẽ vel inaduertentiam concedit quicquid concedit. p̃ illo primo membro facit optime, quod dicetur in tertio articulo principali de eo, qui ex certa ſnĩa deputatur ad offm̃. Secundo caſu dicẽdum eſt, ꝙ ex quo per inſertionem tenoris facti apparebat Principem eſſe certum in facto adiecto illi cl̃æ, ex certa ſcĩa, nihil operaretur ſi ſolum & duntaxat declarat id, quod ex tenore facti manifeſte deph̃enditur. vt ergo aliquid operetur, intelligimus ꝙ ſignificet Principem id, quod concedit, mature & deliberate conceſſiſſe, & erit eadem rõ, q̃ in primo mẽbro, qa operabitur tunc id, quod cl̃a, non obſtan. vt aliqd de nouo inducat, ar. c. in ijs. de priuile. & in c. ſi Papa eo. tit. in 6. & c. paſtoralis, in princ. j. de appella. Tertio caſu, qñ ſimp̃r exprimitur clauſula, vel aliter p̃ſtat de certa ſcĩa, vt dcm̃ eſt, quia articulus eſt oĩbus difficilior, ſubdiſtingue tres caſus: nã qñq; Princeps reſcribit ex certa ſcĩa ſuper aliquo, quod conſueuit concedere ꝯ ius. Exemplũ in clauſula, nõ obſtan. ſic intelligit tex. noſtrũ hic Do. Abb. pro cuius p̃cluſione vide tex. no. ad propoſitum, in c. ad noſtrã. j. de confir. vti. vel inuti. vbi præſuppoſita certa ſcĩa, fundamentum quare Princeps præſumit ꝯ reſcriptũ eſt, quia non p̃ſueuit iſtud de facili p̃cedere, & ſic datur intelligi ꝙ in p̃ſuetis cõiter p̃cedi, vel vt in pluribus, admitteretur reſcriptum. Quãdoque
b Princeps reſcribit contra ius, [b] non tñ in præiudicium iuris alicuius, nec ꝯ vtilitatẽ publicã principaliter: & tunc vr̃ ſufficere ſimplex ſcĩa. ſic intellige tex. in d. l. idẽ Vlpianus. in fi. & hoc eſt quod voluit Bar. dum dicit, ꝙ ibi loquitur in beneficio. appellauit enim bñficium, etiã priuilegium conceſſum ꝯ ius, dummõ non ad p̃iudiciũ alterius. & licet ibi aliqualiter p̃iudicetur pupillo, inquantum abſoluitur tutor a tutela, illud tñ p̃iudicium non conſideraũit: tum quia non venit in conſequentiã ad bñficium conceſſum: tũ quia non affert dãnũ patrimoniale. i. certã diminutionẽ p̃monij, vel iuris q̃ſiti alicui, de quo videnr̃ ſenſiſſe leges, & iſta eſt melior ratio: tum quia remoto illo põt dari nouus tutor, vñ præiudicium vr̃ eſſe leue, & ideo non requiritur clauſula, ñ obſtã. vt l. quot. C. de prec. impe. offe. & tenet hic Do. Ant. Sic ẽt intellige tex. in c. pe. de confir. vti. vel inuti. ibi. n. Princeps diſponebat contra ius ratificando actum, de voluntate partium. vnde ſola cõtradictio iuris debet ibi p̃ſiderari, & nõ partis præiudiciũ. Et vltimam rñſionẽ, quã dedit ad l. idẽ Vlpianus. C. de excu. tu. inuenio fuiſſe Bar. in extrauagan. ad reprimẽ dã, ſuper verbo, non obſtantibus. In tertio caſu, quando. ſ. reſcriptũ, vel priuilegiũ tendit ad p̃iudicium alterius, vr̃ eſſe p̃munis opinio, ꝙ ſola certa ſcĩa expreſſa, vel non expreſſa in priuilegio, non habet vim clauſulæ, non obſtante. ſic tenuit Bar. in l. fi. C. ſi ꝯ ius, vel vti. pub. & in extrauagan. ad reprimend. in ver. non obſtan. licet iſtam cõcluſionẽ non ita clare ponat, ſed ſic arbitror reſtringenda dicta ſua. ſ. qñ reſcribitur ꝯ ius reſpiciẽs p̃iudicium alterius non leue, vel de directo & principaliter p̃iudicium fauoris publici, ſiue boni publici. ſic intellige tex. in d. c. porrecta, & in c. ex parte. j. de ca. mona. & alia. ſ. alle. hanc ſentẽtiam reperio tenere Bal. no. diſtinguentem in p̃ludijs feudorum, in quarta carta, ver. dicit An. de Iſer. vbi ponit diſtinctionem. ſ. relatam ex parte, & eleganter eam probat, & cũ hac diſtõne debet limitari & declarari; quod ipſe no. in c. j. §. naturales, ſi de feu. fue. cõtrouer. inter do. & agna. & in l. eos, ĩ prin. C. deap. & in l. fi. C. ſen. reſcin. nõ poſ. Hanc opi. tenet Ri. de Saly. & Saly. poſt eũ, multum eleganter & diffuſe in l. fi. C. ſi p̃tra ius vel vti. pub. & vltra p̃dicta allegat gl. in l. 3. §. ſi is, pro quo. ff. quod quiſq; iuris. & poteſt eſſe ratio differentię, quia quãdo Princeps reſcribit ſimpliciter contra ius, non eſt contra iſtud reſcriptum, niſi vna qualitas. ſ. diſpoſitio iuris cõtraria, quam de facili Princeps non videtur velle diſſoluere, vt in l. ſi qñ, in prin. C. de inoffi. teſt. & vna cl̃a derogatoria. Sed quando Princeps reſcribit cõtra ius, & in præiudicium alterius, vl̃ in præiudiciũ iuris publici, eſt duplex rõ obſtaculi, & obſtat duplex derogatoria, vt patet in l. quoties. C. de preci. Impe. off. & in l. nec dãnoſa. C. eo. titu. & ideo non ſufficit ſimplex certa ſcientia. Secundo caſu principali, quando Princeps concedit priuilegium ſuper iure reſpectu facti futuri, dicendum eſt, ſecundum Bar. ſingulariter in l. fi. C. de fruct. & li. expen. quòd certa ſcientia expreſſa in reſcripto, idem operatur quod clauſula, non obſtante. ſecus ſi nõ ſit expreſſa, quod dictum credo eſſe veriſſimum, quia iſta clauſula tũc nihil aliud poſſet operari, vt plene declarauit tibi. ſ. in princi. huius dubij, licet contrarium ſentiat glo. & Doc. in auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccl. dum dicunt, quòd ſi Princeps remouet reſcriptum ex priuilegio, dẽt apponere clauſulam, non obſtante. ſed forte poſſent intelligi illa dicta, niſi eſſet appoſita clauſula æquipollens, ſicut eſt iſta, vt ſupra dictum eſt. Circa tertium principalem articulum conclude breuiter,

quòd

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, quòd dum ex certa ſcientia Papa aliquid ordinat, ſeu mandat contra ſtatutum alicuius concilij, uel Papæ, non debet reprehenſibile reputari, & prænaſet eius ordinatio, ſeu cõſtitutio Thom. Gram. cõſ. 2. nũ. 22. & 23.

b Quando princeps reſcribit contra ius. Vide Bal. & Saly. in l. fi. vbi plene. C. ſi contra ius, vel vti. & d. Alexan. in apoſti. ad Bar.

12 †ꝙ ſi Princeps promouet aliquem inhabilem [a] ad officium pu-
a blicum, & ſic certa certitudine, vel ex famam ipſius inhabilitatis, vī cum ipſo diſpenſare, & certa ſciētia ſufficit, vt probant iura, ꝯ. alle. videlicet tex. in l. Barbarius. in fi. & in l. quidam conſulebat. & in c. præterea. & ibi hoc no. ponit Hoſti. poſt Innoc. Et poteſt eſſe duplex ratio. prima eſt illa quam aſſignat ſingulariter Bar. hanc opi. tenens in extrauag. a reprimēdum, ſuper verbo, non obſtante. dicit enim, leges, quadicunt Principem reſcribentem ꝯ ius vl̄r ſcribere, ſiue reſcript iuri ꝯria non eſſe admittenda, intelligunt qñ reſcriptum conederet ad vtilitatem priuatam, ſed qñ Princeps reſcribit ꝯ ius d vtilitatem publicam, tunc reſcriptum non habet cl̄am derogatoriam ꝯ ſe. & ideo ſufficit ſimplex certa ſciētia Principis, qua tercunq; poſſet probari, vel præſumi, licet non ſit expreſſa in reſcripto. Scđa ratio pōt eſſe, quia qñ Princeps concedit alicui offiium cum adminiſtratione, præſumit ꝙ hoc faciat cum maturitate, vnde dicit tex. in l. j. C. qui, & aduer. quos. ꝙ pro minore eleđo ad officium publicū eſt ꝓſumptio quaſi fuerit approbatus ꝓbabili rōne. pro hoc tex. valde no. & ꝙ ibi per Bar. in l. ſi patronus in prin. ff. de cōfir.
13 tut. † hæc tñ dicta in hoc vltimo articulo non credo eſſe intelligenda, ſiue trahenda ad beneficia, ſiue dignitates eccleſiaſticas, quæ conceduntur ad ſupplicationem impetrātium: quia, vt experientia diſcimus, non adhibet matura & dilgēs inquiſitio, & ꝙ obtinent ſæpe magna importunitate & precibus & ēt repudiet tex. in d. c. correcta. & in c. ad noſtram. Si ñ hmōi dignitates eſſent conceſſæ motu proprio, forte poſſet ſuſtineri ꝙ habe-
14 rent locū. ſupradicta. ſed tñ hoc non affirmo prōnunc. † Tertio
b principaliter eſt videndum, vbi non ſufficit dicta ſcientia Principis, qualis debeat eſſe cl̄a, non obſtāte [b]. ſuper quo multa ſcribit Io. And. in c. j. de exceſ. præla. li. 6. Do. Ant. ex dictis ipſius, & ex dictis Bar. in l. fi. C. ſi ꝯ ius, vel vtili. pup. diſtinguit, ꝙ aut lex ꝯ quam reſcribit, habet cl̄am derogatoriam ſpecialē reſcriptum in c. nonnulli. j. eo. & in c. fi. de reſcri. in 6. & in l. j. C. ſi nup. ex reſcrip. & tunc debet attendi forma clauſulæ derogatoriæ, ſi requirit quòd de illa fi. debet fieri mētio ſingularis & expreſſa, debebit dici noīatim, non obſtāte tali lege. Si vero aliam formam ponit, illa erit ſeruāda. dicit tñ vnum notabile verbum, ꝙ ēt vbi lex requirit ꝙ fiat mentio ſingulariter de ipſa l. ſufficit dicere in reſcripto, non obſtante aliqua l. quæ in ꝯrium diſponat, ēt ſi de ea eſſet facienda mentio ſpecialis. Allegat Io. And. in loco allegato, & Bar. in l. ſi quis in principio teſtamēti. ff. de leg. 3. Tu circa iſtud membrum adde ēt ꝙ ipſe non determinat id, ꝙ eſt magis dubium, videlicet ꝙ ſi lex habeat particularem cl̄am derogatoriam, quæ tñ non cōtineat modum, ſiue formam, qua illi legi poſſit reuocari, vtrum in dubio videatur eſſe de intentione le-
c gis, [c] ꝙ fiat mentio de l. in indiuiduo, an vero ſufficiet cl̄a ſpecialis et ſi non ſing. Super quo dixit Bal. in l. fi. C. ſi ꝯ ius. ꝙ ſicut cl̄a ſpāliſſima eſt poſita in vna l. ita de ea ſingulariter dēt fieri mentio, pro cuius dicto eſt gl. or. in Auth. quib. mod. nat. eff. ſui. §. fi. & in auth. hoc inter liberos. C. de teſt. & vī eſſe dictum ſuum rationabile, licet Bart. ſentiat oppoſitum in d. l. fi. dum repręhēdit glo. auth. hoc inter liberos. ſicut. n. ſpecies derogat generi, vt in
15 tex. noſtro, ita & indiuiduū dēt derogare ſpeciei, quia † qñ duo ſunt ſpecialia, illud derogat alteri, ꝙ eſt ſpecialius, vt in l. ſacris. & ibi per Bar. C. de proxi. ſac. ſcri. & plene declarat Bar. in extrauag. ad repri. in ver. non obſtantib. iuxta fi. & Bal. in l. j. §. vbi autē. C. de cad. tol. vnde ſi præcedit diſpoſitio. l. particulariter hñs cl̄am derogatoriā, in indiuiduo probabile vī eſſe ꝙ cl̄a, non obſtante, gñalis non ſufficiat, & hanc opi. ſentit idem Bal. in l. eam quam. C. de fideic. & clare tenet in prędudijs feudorum, in quar
16 ta carta, ver. ſuperius allegato. † Scđo adde, inq̄tum ipſe tāgit de
d illa cl̄a, perinde [d] atq; ſi ſpecialis eſſet facta mentio. idem tenet Bal. in loco proxi. alleg. & vī caſus in l. oēs. C. de præſcri. 30. ann. Sed in ꝯrium fortiter facit, quia quo ad iuris effectum non vīr eſſe pars aliquid eſſe expreſſum, vel haberi pro expreſſo, vbi ſumus in mā ſtricti iuris. ita vī probari ſingulariter in l. licet. ff. qb. mo. pig. taci. ꝯha. vbi probat. ꝙ q̄uis inuecta & illata in domum, quę ſunt tacite obligata, tñ quo ad impediendum libertatē non procedit iſta parificatio, quia diſpoſitio l. prohibētis ſeruū manumitti, qñ eſt expreſſe pignoratus, cum ſit ꝯ libertatem, non vidēt eſſe fauorabilis. Scđo ad idem bene facit tex. in c. 2. iuxta fi. j. de do. & ꝓtu. vbi patet ꝙ ad hoc vt ſecundæ literæ reuocent primas, debet fieri ſpecifica mentio de reb. ꝓtentis in primis literis & non inuoluta. Tertio hoc vī probari in c. qui ad agendum, in prin. de proc. lib. 6. vbi patet, ꝙ licet pars velit habere exigentia ſpeciale mandatum pro expreſſis, tñ illa cl̄a nihil operat, q̄tum ad illa, quæ requirunt ſpeciale mandatum. His tñ non obſtātib. credo cōem ſnīam eſſe veram. Non obſt. l. licet. in ꝯrium alleg. quia in his, quę ſunt facti, oportet neceſſario ꝙ lex diſponat per
17 fictionem. vnde ſtat rl̄a, † ꝙ in mā ſtricti iuris diſpoſitio facta in caſu vero, nō trahit ad fictum, vt l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. geſt. Sed in terminis noſtris ad tollēdum l. præcedentē non eſt opus
c inducere aliquam fictionem, quia cum Princeps [e] non potueri ſibi imponere l. a qua nō liceret recedere, ſi vellet, ſatis eſt ꝙ ſumus certi de voluntate Principis, ꝙ velit derogare priori legi, ex quo vult oēs leg. haberi pro expreſſis. vnde licet circa actum expreſſionis introducat quędam fictio, hęc tñ fictio non eſt cā immediata tollendi l. ſed volūtas Principis, quæ declarat per eam. pro iſta ꝓpoſitione allego caſum ſing. in c. fi. iuxta fi. de ſen. excom. lib. 6. vbi probat no. ꝙ ſufficit dicere, non obſtantib. quibuſcūq; ſtatutis, ſub quauis forma verborū ꝓceſſis. Ad idem tex. in cle. dudū, ver. fi. de ſepul. non ob. tex. in c. qui ad agēdum, quia ille loquit in diſpoſitione hoīs, qui non poteſt fingere, vel fictionē introducere, vt l. ſi forte. ff. de caſt. pec. & per Barto. in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de vſuca. Non ob. tex. in c. 2. quia cl̄a erat ibi obſcura, ſiue expreſſio facta per partem, ꝙ non bene certificabat res tractans de facto, ſuper quo reſcribebat, quæ ratio ceſſat in
18 caſu noſtro. Et per prædicta apparet, † ꝙ ſi cōcedit priuilegium
f alicui cum cl̄a derogatoria, ꝙ non poſſit reuocari niſi fieret [f] de ipſo mentio de verbo ad verbum, ſufficiet ſi in ſequenti priuilegio vel conſtitutione dicat, non obſtantib. quibuſcunq; priuilegijs, etiā ſi de ipſis eſſet facienda mentio ſpecialis, & de verbo ad verbum, & ita tenuit ſingulariter Fed. de Sen. ꝓſi. 46. licet aliud tenuerit ꝓſi. ſuo 237. ſed primum dictum vī melius per prædicta, & ēt nouam rationem, quam ipſe ibi aſſignat, quia ſi aliud diceremus, ſequereт ꝙ ſummus Pontifex poſſet ſibi auferre poteſtatem reuocādi priuilegium per indirectum, quia ſi haberet facere mētionem de priuilegio de verbo ad verbum, ſæpe non poſſet inueniri, vel haberi illud priuilegium, maxime ſi eſſet antiquum & ſuorum prædeceſſorum, & hanc partem approbat do. Abb. in c. cum inſtantia j. de cenſib. vbi oīno videas. Aut lex d
non habet cl̄am derogatoriam in ſpecie, & tunc ſufficit cl̄a gñalis, non obſt. abſq; eo ꝙ fiat mentio in indiuiduo de l. Adde tñ,
19 quia de forma cle. non requirit, ꝙ ſit ſpecialis. † vnde non ſufficeret dicere, non obſtante aliquo, vel non obſtante aliqua l. ſed debet adiungi, quæ in ꝯrium loqueret, vel diſponeret, ſm Bart. qui no. in l. fi. C. ſi ꝯ ius. & ſequit ibi Bal. Sed iſta forma non vī eſſe ſufficiens, quia verba iſta pñt referri ad ꝯriam legis diſpoſitionem, & non ad cl̄am derogatoriam ſibi annexam, & hoc vīr ſonare prima facie. vnde idem Bar. in extraua. ad repri. in ver. non obſtantib. ponit meliorem formam, vt dicat, non obſtante ali-
qua l. quæ id fieri, vel concedi prohiberet. Nam reſpectu diſpoſi tionis l. præcedentis non eſt neceſſaria cl̄a, non obſtante, ſed reſpectu cl̄æ derogatoriæ ſimul ſibi adiūctæ, quam prima forma
20 nō tollit, ſed ſcđa ſic. Et † ad iſtud membrum adde tex. ſing. quē ibi no. Bar. in l. fi. ff. de le. 2. quia vbicunq; cl̄a derogatoria elicit a ꝯrio, & non expreſſe, nunq̄ eſt impeditiua diſpoſitionis ſequētis ēt ſi ſit ſicut cl̄a, non obſtāte. Scđo adde ꝙ ſingulariter ponit
21 Bal. allegatus Io. Mo. in c. j. de ꝓſtit. lib. 6. † ꝙ qñ Papa reſcribit ꝯ conſtitutionem editam in Concilio, ſp requirit cauſa ſpecialiſſima, non obſtante. ita no. ipſe in l. humanum. C. de leg. Et ad vnū de membris præcedētib. dum dixi, ꝙ vbi agit de præiudicio publico, ſiue fauoris publici, non ſufficit cl̄a, ex certa ſcientia, adde ꝙ Bal. tenet oppoſitum in prædudijs feudorum, loco ſępe allega
10, vbi bonum publicum capimus pro cōmodo fiſcali, vel pro iure fiſcali: vbi vero caperemus bonū publicum pro fauore publico concernēte vniuerſos, ſicut & fauor religionis & multi alij
ſimiles, non loquit Bal. & poſſet ſtare ꝓcł̄o prædicta, q̄is ēt in
22 caſu Bal. dictum ſuum ſit dubium per ea, quæ in illo articulo dicta ſunt. † Item adde inq̄tum hic dī, ſm vnam lec. ꝙ ſi priuilegiū ꝓtinet idem, ꝙ ius cōe, non eſt neceſſe facere mētionem in ſcđo priuilegio de primo cōtinenti id, ꝙ ius cōe, nam hoc limitat tripliciter, ſm Doct. Prima limitatio eſt, niſi priuilegium ex parte velit impugnare ſm priuilegiū in totum derogatiuū iuris cōis, debet facere mentionem de primo modificato, quia nō eſt veriſimile ꝙ ſi concedens meminiſſet de primo modificato, ꝓceſ-

ſiſſet

ADDITIONES.

a Inhabilem. Vide plene Iaſ. in l. Barba. ff. de offi. præſi.

b Qualis debeat eſſe clauſula non obſtante. Vide Fely. in c. nonnulli. in prin. in 3. col. cum 46. col. ſeq. infra eo.
Vinc. God. Adde quid operetur illa clauſula, non obſtantibus, ea quæ ponit Ruy. conſi. 31. nu. 14. & 15. lib. 3.

c Vinc. God. Adde, quod leges ſpecifice dignoſcentes ſuper eccleſijs eccleſiaſticisque perſonis, etiam ſi illis non noceant, de honeſtate ſeruandæ non ſunt. Ruy. conſi. 142. nu. 2. lib. 4. Ideo ll. C. de ſacroſan. eccle. & de epiſ. & cleri. non eſſent de honeſtate ſeruandæ, tradit ipſe Ruy conſi. 83. nu. 8. lib. 5. quod non firmo ego.

d No. de illa clauſula, perinde ac ſi ſpecialis eſſet facta mentio. Vide omnino Bal. & Saly. in l. ea, quæ. C. de fideicom.
Vin. God. Dictio, perinde, fictionem denotat, vt ponit Tiraq. de leg. connub. in glo. 7. nu. 183.

e Vin. God. No. quod Princeps ſemper excipitur, ne ſibi legem imponere videatur. Tho. Gram. conſi. 8 nu. 3 in ciuit.

f No. pulchrum dictum de clauſula, quod non poſsit reuocari, niſi fiat expreſſa mentio de priuilegio de verbo ad verbum, de quo uide Panor. & Innoc. in c. cum inſtantia. de cenſib.

ſiſſet ſm abſolute. ita dixit no. Inno. in c. veniens. ĵ. de prę̃ſcrip. & tenet do. Anto. hic. Tu adde, q̃ hanc q. ſingulariter diſputat Io. And. in addi. Spe. in rub. de teſt. q. j. & ibi cõcludit pro hac parte, nedum in priuilegio immediate conceſſo ab eo, qui dat ſm priuilegium, ſed ẽt in ſtatuto inferioris, q̃ nitit̃ authoritate apoſtolica, quia alias non valebat de ſe. alle. tex. pro iſta parte in ratione ſui, in c. 2. §. j. de deci. lib. 6. vbi probatur, q̃ priuilegium reſtringit̃ vt compræhendat illud, q̃ Pontifex non fuiſſet veriſimiliter cõceſſurus, ſi qualitatem facti bene nouiſſet. Ad idem tex. in c. 2. de fi. presby. eo. lib. Scđo limitant Doct. in beneficia lib. in quib. faciẽda eſt ſtrictiſſima interpretatio, vt in c. q̃uis. de præb. lib. 6. Nam ſi p̃ſtõne ep̃i, vel eccleſiæ caueãt, q̃ ſpurij non poſſent promoueri ad beneficia, & idem aliquis ſpurius impetrat aliquod beneficium, non ſolum debet fieri mentio de iure cõi, ſed ẽt de illo ſtatuto, licet concordet cum iure cõi, & ita no. ſingulariter Io. Mo. & Io. And. in c. j. de fi. presby. lib. 6. & tenet do. Ant. hic, licet Bal. in c. j. §. nãles. in vlt. q. ſi de feu. fue. controuer. inter do. & agna. per oppoſitum ad iſtam doctrinam recitat dictum Io. Mo. Tertio intelr̃ r̃ña præcedens in ſimplici priuilegio, q̃ cõcordat cum iure cõi: ſed ſi id, q̃ competebat, niſi de iure cõi, incipit ẽt competere niſi de iure ſpeciali hñte originem a conuentione partium, ſp̃ de illo facienda eſt mentio in ſcđo priuilegio. Caſus eſt no. quem ibi non ponderat do. Abb. ad hoc, in c. cum olim. ĵ. de reſcri. & bene facit tex. & q̃ ibi no. in c. ex multiplici. ĵ. de deci. Item adde ad dicta do. An. inq̃tum diffuſe tractat hic,

23 †vtrum ſtatutum [a] diſponens idem, q̃ ius cõe, inducat nouum

a vinculum, ſi diſponit ſuper mã, ex qua poſſit oriri nouatio, aut noua p̃dõ ex l. iuxta mãm l. j. ff. de p̃d. ex l. & eſt opi. Bar. prout ip

b ſe allegat bene, in l. j. [b] in prin. ff. ad leg. Fal. adde, q̃ no. Bal. in l. j. C. de ſer. reipu. ma. & in iſta mã aliter vr̃ diſtinguere. Dicit. n. q̃ aut ſtatutũ ſit ab eo, qui non põt derogare iuri cõi, puta ab ep̃o, vel a præfecto prætorio, & ſiꝛ̃ib. de quib. hr̃ in c. fi. de offi. archipresb. & in c. q̃ ſuper his. de ma. & obe. & in l. normã. C. de offi. pręfe. vrb. & tũc tale ſtatutũ nullũ, nouũ inducat vinculũ, q̃a cũ nec ſtatuẽs teneret̃ ſequi ius cõe & obſeruare ſtatuẽdo id, ad qđ tenet̃, nihil noui vr̃ inducere, vt l. vnũ ex familia. §. j. ff. de leg. 2. & no. Bar. in l. & q̃a. ff. de iur. om. iu. Aut ille facit ſtatutũ, q̃ poterat p̃ ius cõe diſponere, & tũc dicit ipſe, q̃ ſtatutũ inducit nouũ vin

24 culũ, & nouã diſpõnem,, q̃a† qui p̃firmat actũ, cũ poſſit reuocare, vr̃ de nouo p̃dere, vt l. poſthumus. §. fi. ff. de iniu. te. & no. Bar. in d. l. & q̃a. Pro hac p̃ſone dicit ipſe, eſſe caſum no. in d. l. j. ibi, p̃ſtõnib. Prin. & l. municipali. & hãc p̃ſonẽ, q̃ ſtatutũ populi diſponẽs idẽ qđ ius cõe, inducat nouũ vinculũ, tenet idẽ Bal. in l.

25 pe. C. de p̃ſti. pe. vbi dixit ſingulariter, † q̃ ſi rector iurat ſeruare ſtatuta ciuitatis, tenet̃ & ſub pęna periurij ſeruare ſtatutũ p̃tinẽs idẽ, q̃ ius cõe. alle. tex. valde no. in ma. in l. magiſtratus, in fi. ff. ad munici. vbi tex. ſatis clare dicit, q̃ id, q̃ eſt diſpoſitũ a cõſuetudine gñali, ſi exp̃ſſe reducat̃ in ſtatutũ municipale, debet̃ ex l. municipali. Et ſic patet, q̃ q̃uis ſtatutũ p̃cedit a's p̃ceſſum de iure, inducit tñ nouã diſpõnem. idẽ dixit Bal. formaliter in l. fi. C. q̃ ſit lon. p̃ſue. per illũ tex. dr̃. n. ibi, q̃ p̃ſuetudo leges imitat̃. vnde ponderat Bal. tex. dũ dicit, q̃ p̃ſuetudo limitat̃, & per hoc vr̃ velle q̃ tex. idẽ loquit̃ in p̃ſuetudine, quæ diſponit idẽ, q̃ lex, & tñ dicit p̃ſuetudo, & ſic inducit nouũ vinculũ. Et hęc ſunt tria optima iura ad propoſitũ, in q̃b. in ſtatuto ciuitatis vr̃ approbari opi. Bar. & d. Ant. & Io. de Imo. in l. j. in prin. ff. ad leg. Fal. in j. mẽbro ſtat cũ Bal. licet ipſum non alleget. Sed in ſcđo mẽbro diſtinguit, dicẽs q̃ aut ille, qui põt diſponere p̃ ius cõe, eſt certũ q̃ vult inducere nouũ vinculũ, vel de nouo diſponere, & tũc ſine dubio ſtatutũ inducit nouũ ius, q̃a iſta eſt r̃ña, q̃ ille, qui p̃t reuocare actũ iam factũ, ſi ſcđo idẽ diſponit, & vult diſponere de nouo, põt, vt l. poſthumus. §. fi. præall. & in l. quęrebat̃. ff. de teſt. mili. Aut nõ apparet quid voluerit faciẽs ſtatutũ de nouo, & tunc ipſe credit in dubio, q̃ ſtatutũ non inducat nouũ vinculũ. alle. tex. iũcta gl. in l. j. ff. ad leg. Fal. in ver. dedit. dũ gl. exponit. i. datũ p̃firmauit, & q̃ no. Cy. in l. 2. in 3. q. C. quę ſit lon. p̃ſue. Sed ipſe nõ perpẽdit q̃ l. j. ad l. Fal. loquit̃ in l. cõi, quę pẽdet ab eadẽ auctoritate, qua' & lex pręcedẽs, vnde hr̃ pro vna cũ l. pręcedenti. ar. l. j. §. ſi qs in dubijs. ff. de bo. poſ. ſm tabu. Tota difficultas articuli ſtat in duob. prima difficultas eſt, q̃n ſtatuens intendit de nouo diſponere, q̃ fuit ſcđm mẽbrum diſtinctionis præmiſſæ ex dictis d. Io. nã ego cõcedo in illo ſcđo mẽbro, q̃ ſi ſtatutũ vult de nouo diſponere,

26 vtiq; ĩducit nouũ vinculũ. † Sed tũc remanet duplex dubitatio, prima eſt vtrũ ſi p̃ſtat de mente ſtatuti q̃ velit de nouo diſponere remaneat l. vetus diſpoſitio in dubio. Scđo, poſito q̃ ſtatutũ velit de nouo diſponere, vtrũ poſſit p̃ſeruare expreſſe veterẽ l. di

c ſpõnem. Et in prima [c] dubitatione vr̃ dđm primo q̃ videat̃ receſſum a iure cõi, q̃a ſm Bar. in l. & quia. ff. de iuriſd. om. iud. q̃n aliqs cõfirmat actũ validũ, quẽ põt reuocare, ſi intẽdit de nouo diſponere, vr̃ reuocare primũ actũ, vel primã diſpõnem, per l. poſthumus. §. fi. ff. de iniu. teſt. Sed tex. ille parũ vr̃ facere, q̃a loquit̃ in teſtõ pagani, in quo duo teſtã nõ p̃nt eſſe ſimul, ſed hoc nõ p̃tingit in duab. ll. vel in. & ſtatuto. vnde tu allega meliorẽ tex. pro eo, in l. quęrebat̃, circa prin. ff. de teſ. mili. vbi patet, q̃ ſi miles. q̃ p̃t recedere cũ duo. teſtamentis, facit ſcđm teſtm̃ ſimpl̃r, in dubio vr̃ velle reuocare primũ, & ſequi potius nãm act' q̃ priuilegiũ ſuũ. Sic ergo vr̃ dđm in propoſito, q̃ cũ de nã l. ſit non diſponere ſuperfluo vt l. j. §. dixerit aliquis. ff. de publi. & in §. quib. in prima p̃ſtõne Codicis. videat̃ in dubio ſtatutũ tollere

d ius cõe, ne alioquin [d] ſuã diſpõ noua ſit ſuperflua. pro hoc opti

27 me facit, q̃a † ſicut inter ętu nouę perſonę ex interuallo, in dubio pręſumit̃ nouatio, v Inſti. q̃b. mo. tol. ob. §. præterea. & plene tradit̃ in l. delegare. ff. de noua. & in l. ſingularia. ff. ſi cer. pet. & per Bar. & Mod. ita r̃ q̃ diſpõ ſtatuti ſeu prouiſio emanans a diuerſa perſona, tollat diſpõnem iuris cõis. p̃riũ tñ tenet Bar. in l. j. ff. vi bo. rap. Et licet nõ loquat̃ in terminis proprie, loquit̃ tñ in ſiꝛ̃ib. vcz qñ diſpõ ſtatuti p̃tinet minus q̃ diſpõ iuris. Et q̃tum ad effectũ nouationis paria ſunt, ſm obl̃onẽ p̃tinere minus q̃ primã, vel p̃tinere tãtum dẽ, vt plene declarat Bar. in l. pe. ff. de pręto. ſti. de ſubtilitate veo iur. vr̃ p̃cludendũ id, q̃ dixi, q̃ in dubio ſtatutũ ſi intẽdit de nouo diſponere, videat̃ velle recedere a prouiſione iuris cõis idẽ p̃tinẽtis. Si tñ vellet expreſſe p̃ſeruare vtrũq; credo q̃ poſſit, ſicut interueniẽti noua perſona nõ fit nouatio, qñ agit̃ per partes, vt prima obl̃o duret, ſm glo. in l. Valerianus. p̃alle. Et per hoc vr̃ patere deciſio, vel tertiũ mẽbrũ, q̃a ſi diſpõ ſtatuti hẽt ſe vt auctoritas & diſpõ nouę perſonę circa idẽ, in dubio vr̃ tolli ius cõe per ſtatutũ, & p̃ñr nõ remanebit niſi vinculũ ſtatuti, vt dictũ eſt, & hoc vr̃ p̃bare ille tex. ſin. in d. l. magiſtratus. ff. ad muni. vbi vr̃ innui q̃ facto ſtatuto poſt p̃ſuetudinẽ, id q̃ p̃cedit̃ p̃cedat̃ ex ſtatuto, & nõ ex p̃ſuetudine. Nã tex. dicit p̃cedi morib. ſi non ſit ſtatutũ. & ſic tacite vr̃ inferre, q̃ ſtante ſtatuto, ceſſet virtus conſuetudinis, non loquatur proprie in caſu noſtro, non defenderet̃ iſta opi. in practica, ſi eſſet tenenda cõmunis ſentẽtia, quicquid dicat Io. de Imo. q̃ ſtatutum inducat vinculum remouenti veteri. Et per hoc eſt expeditus iſte articulus.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. No. q̃ ſtatutum recipit declarationem a iure cõi, ſicut lex noua ab antiqua, potius quam in totum cẽſeatur ſublata, & ſicut teſtatoris uoluntas. Ruy. conſi. 18. nu. 7. & 8. lib. 3.

b In l. j. Vide ibi plene Alex. & Are.

c Et in prima. Vide Bar. in 3. col. & Iaſ. in 4. in l. more. cum' l. ſe. ff. de iuriſd. om. iu.

d Ne alioquin. Vide plene Pau. de Caſt. & Alex. & Iaſ. in primis uerbis, in authen. præterea. C. de colla.

SVMMARIVM.

1 *Reſcripta nõ valẽt p̃ q̃ incerti iudices dant̃ vel futura negotia cõmittunt̃.*
1 *Cautela pro procuratoribus in libellis exceptionibus & poſitionibus.*
3 *Reſcripta quæ continent aliquid quod multum deuiat ab honeſtate & ſtilo curiæ, præſumuntur falſa.*
4 *Reſcripta de iuſtitia ſunt odioſa, quia derogant iuriſdictionem ordinarij.*
5 *Clauſula, ex certa ſcientia, non ſufficit in his, quæ ſunt a iure damnata, ſed requirit̃ clauſula particularis, non obſtãte, vel de plenitudine poteſtatis.*
6 *Poteſtatis plenitudo, quid ſit & quotuplex.*
7 *Clauſula, de plenitudine poteſtatis, non tollit legem naturalem.*
8 *Clauſula de plenitudine poteſtatis, tm̃ operatur q̃tum clauſula, nõ obſtãte.*
9 *Princeps ſi in aliqua diſpoſitione ſuppleat defectus ex plenitudine poteſtatis, intelligitur ſupplere defectus concernentes ſolennitatem, non autem inhabilitatem perſonæ.*
10 *Clauſula, ex certa ſcientia, vtrum in reſcriptis vel priuilegiis ſit formaliter exprimenda, an vero aliter probari poſſit ẽt ſi formaliter non ſit exp̃ſſa.*
11 *Pontifex an ex plenitudine p̃tatis poſſit cõmittere cauſam iudici ſuſpecto.*
12 *Pro reſcripto Principis an ſemper præſumatur.*

CAP. II.

1 AD hæc ſumus. Scđm cõem intelm̃. h. d. †Non valẽt lr̃æ de iuſtitia, per quas incerti iudices dant̃, vel futura negocia cõmittunt̃. ſcđa eſt ibi, ſicq;. tertia ibi, nos. No. j. ibi, vt aſſerũt, &c. originẽ, vnde orit̃ practica, qua vtunt̃ procuratores in libellis & exceptionib. Cũ. n. narrãt aliqd, q̃ p̃t eſſe p̃ ipſos, ſp̃

2 addũt, & dr̃ vel aſſerit̃. † Eſt ẽt cautela in poſitionib. & c. qñ affirmat̃ aliquid, ne articulans ad iſtud tm̃ videat̃ ſe aſtringere, adiũgit̃ in fi. articuli, vel prout cõſtiterit & probabit̃, vt ſingl̃r tradit Bal. in l. edita. C. de eden. in repe. Paduana. & dicit q̃ eſt practica Vinc. Ponit̃ ẽt & alia p̃teſtatio in prin. articulorũ vel poſitionũ, nõ aſtringẽs ſe ad probandũ ſuperflua, de quo in c. l3 cãm. ĵ. de prob. & p̃ Doc. in l. Diuus. ff. de re iu. p̃ Bar. & ẽt illa c. p̃ĩctim &

3 diuiſim, de qua p̃ Bal. in l. precib. C. de ĩpub. Et ex eo. ver. no. † q̃ qñ cõtinet̃ aliqd in lr̃is apr̃icis, q̃ multũ deuiat ab honeſtate &

a ſtilo curiæ, [a] præſumit̃ tunc falſum. addo tex. in c. quã graui. de cri.

ADDITIO.

a Et ſtilo curiæ. Pulchre Pan. in c. 2. de reſc. vide Bu. in c. porrecta, in 2. no. de p̃ſir. vti. vel inuti. in ſuo reper. fo. 160. reſcriptũ apoſtolicũ. Cal. cõſi. 8. ſub hoc tit. Lap. alle. 33. inci. de ſtilo. & quia materiã ſtili curię pulchre ornat Fel. vide ipſum in d. c. 2. in 6. col. ver. ſtilus curię. Doc. in l. j. C. de ſacroſan. eccle. in ver. liber ſtilus. & in l. more maiorũ. in primis verbis. ff. de iuriſ. om. iudi.

cri.fal. & in c.ad noſtrã. ĵ. de ꝓſir. vti. vel inuti. & ꝙ traditꝫ in c.ſi qũ. s̃. e. No. tertio duas cãs, ꝓꝓ quas reſcriptũ reddit nullũ, incertitudo, ſ. iudicis, & ꝙ miſſio futurorũ negociorũ. ꝙ qualr̃ procedat, diceꝫ inferius. † Vlt. no. cãm, ꝓꝓ quã reſcripta de iuſtitia ſunt
4 odioſa, ꝙa derogãt iuriſdõni ordinarij, ꝙ eſt odioſum, iuxta ea, q̃ hñr 11. q. j. c. peruenit. & hic tangitꝫ in ſcda gl. In gl. poſita ſuper ver. elegerint. in fi. ibi, ſatis tũ credo &c. d. Abb. Mod. multũ põderat hic iſtã gl. quæ vr̃ ſentire, ꝙ tm̃ operat cla, de plenitudine ptãtis. quę ꝙclo põdet ex dubitatione illa, de qua plene ſcripſi in c. j. s̃. e. vcꝫ vtrũ cla, ex certa ſcia, idẽ opereꝫ ꝙ cla, nõ obſtã. nã ſi idẽ operat, vera eſt iſta ꝙclo, qm̃ plenitudo ptãtis, ſm vnã ſpẽm, eſt ptãs diſpenſandi õ ius, & tollẽdi ius, vt plenius. ĵ. videbis, & iã
5 de hac q. dic vt ibi fuit dcm̃. † Scias tñ, ꝙ Bal. tenet õ iſtã ꝙclonẽ formalr̃, in c. j. §. libellarius. de pa. Cõſt. vbi dixit, ꝙ in ijs, quę ſunt ſpãlr̃ dãnata a iure, nõ ſufficit certa ſcia, nec illa cla, ſed requiritꝫ cla, nõ obſtãte particulariter, vel cla de plenitudine ptãtis, & ꝙñr plura tradidit de nã huius plenitudinis ptãtis, dicens de ipſa tractari per gl. in c. vbi periculũ, de ele. lib. 6. & per Io. And. in c. ex publico. ĵ. de ꝙuer. ꝙiu. vbi iſta ptãs vocat abſoluta, quæ idẽ importat, ꝙ ptãtis plenitudo, quę nihil aliud eſt ſm eũ, q̃ ptãs Principis ſoluta legib. q̃ diſponit, vel diſpẽſat s̃. ius, vel õ ius, qua ptãte Princeps nõ dẽt vti ſine cã, ſm eũ. alle. Inno. in c. innotuit. ĵ. de ele. Tu vero diligẽtiꝰ ꝙſidera in iſta mã. Nã primo videndũ eſt, qd ſit ptãtis plenitudo. Scdo quotuplex ſit eius ſpẽs. Tertio ponẽdæ erũt quædã ꝙclones circa effectũ ipſius. Circa primũ dic,
6 ſm Bal. in l. 2. C. de ſerui. & aqua. in 3 char. † ꝙ plenitudo ptãtis,[a]
a eſt arbitrij plenitudo, nulli neceſſitati ſubiecta, & nulliꝰ iuris publici r̃is limitata. quæ diffinitio declarabitꝫ, probabitꝫ, & limitabitꝫ in ſeq. arti. Circa ſcdm ergo dicas, ꝙ ptãtis plenitudo dupliciter ꝙſideratꝫ, vno modo extẽſiue, alio modo intẽſiue. Si ꝙſideras eã primo modo, talis plenitudo nihil aliud eſt q̃ ptãs ſe extẽdẽs ad oẽs cãs, ad oẽs perſonas, & ad oẽ ius, & hęc eſt in ſummo Põtifice, qui vlem iuriſdõnem in oĩb. & per oĩa hẽt 9. q. 3. per principalẽ. & c. cũcta per mũdũ. cui quædã reſeruata ſunt, quę nõ cõpetũt alteri, & in his prẽcipue oſtẽditꝫ plenitudo ptãtis extẽſiua, oſtenditꝫ & reſpũ vniuerſitatis locorũ, vt in dictis iurib. Et de reſeruatis ipſi fit mẽtio 18. dis. c. huic ſedi. & 12. diſt. c. prẽceptis. in gl. in c. ꝙ tranſlationẽ. ĵ. de of. leg. & ſm hũc modũ ſignificãdi capitꝫ plenitudo ptãtis. 3. q. 6. c. multũ, in fi. qui tex. eſt no. ad ꝓpoſitũ. Scdo modo capitꝫ intẽſiue, & iſto modo plenitudo ptãtis nihil aliud eſt, q̃ facultas & ptãs quędã legib. ſoluta, quę p̃t in totũ tollere ius poſitiuũ, vel in partẽ, vel õ ipſum diſpenſare. nã plenitudo ptãtis õ ius nãle, vel diuinũ, ſine cã nihil poſſet. & nihil operareꝫ cla iſta. Primũ probat expreſſe in c. propoſuit. §. fi. ĵ. de cle. excõ. min. & in cle. paſtoralis. in fi. ĵ. de re iud. Scdm in eadẽ cle. ver. cęterũ defectus ſuppletio. iũcta ſnia hr̃tici, de qua ibi fit mẽ
7 tio. vnde dixit Bal. ibi no. in d. l. 2. de ſerui. & aqua. ꝙ † plenitudo ptãtis nõ tollit l. nãlem. quia Princeps eſt aĩal rõnabile, & ſubiectũ rõni, quã lege nõ põt tollere, vt l. 1. ff. de vſufr. ea. re. quæ vſu ꝙſu. & per hoc eſt exprimat, vel per cla m hñtem ſilem virtutẽ, ſm Bal. q̃ ita no. in p̃lu. feu. car. tert. Cuius ꝙclo probat in c. ꝓpoſuit. ĩ fi. ĵ. de ꝙceſ. p̃b. in ver. lꝫ aũt. & bñ facit tex. & ꝙ ibi no. do.
8 Ant. de Bu. in c. dudũ. el 2. ĵ. de dec. † Scda [b]ꝙclo erit talis, tm̃ ope
b raꝫ iſta cla, de plenitudine ptãtis, q̃tũ cla, nõ obſtã. in indiuiduo, ita dicit ſing. Bal. in c. j. §. libellariũ. de pa. Cõſt. Et põt eſſe rõ, ꝙa cũ plenitudo ptãtis nihil aliud ſit, ſm vnũ modũ, q̃ diſpenſatio, ſm ius nõ p̃t Princeps manifeſtius de ſua intẽtione oſtẽdere, ꝙ vult ius tollere q̃ apponendo iſtã cla̅m. Tertia ꝙclo ſingulariter
9 in iſta mã ſit talis, † qñ Princeps circa aliquã diſpõnem dicit ſe ſupplere de plenitudine ptãtis oẽm defectũ, intellr̃ ſupplere defectus ꝙcernẽtes ſolẽnitatẽ non inhabilitatẽ perſonæ, ita firmat ſing. Spe. in ti. de leg. §. nũc oſtendẽdo. ver. 43. vbi multa bona iu
c ra allegat ad mãm. Quarta [c] ꝙclo, Princeps nõ põt vti plenitudine ptãtis õ ius nãle, vel diuinũ ſine cã, ſm Bal. in l. 2. C. de ſeru. & aqua. & probat tex. optime in cle. paſtoralis. in ver. ſed nec ſuppletio. de re iud. & per hæc expedita eſt prima principalis q. qua
10 quæſiuimus. quid eſſet plenitudo ptãtis. † Circa ſcdam qõnem, vcꝫ vtrũ cla, ex certa ſcia, formalr̃ dẽat exprimi in reſcripto vel priuilegio, an vero alr̃ probari poſſit certa ſcia Principis, ẽt ſi formalr̃ nõ exprimat, eſt ſciendũ aliquã fuiſſe varietatẽ inter Doc. vt ẽt refert hic Abb. & bene. Nã gl. in cle. & ſi principalis, quę eſt vltima, de reſcri. vr̃ velle, ꝙ formalr̃ in reſcripto certa ſcia dẽat exprimi. Ad idẽ adducit do. Abb. gl. in c. ex multiplici. ĵ. de deci. Contrariũ tenuit Inno. in c ſtatutũ. in prin. de reſcri. lib. 6. vbi videas late per Doc. Domi. & ſenſit Io. And. in c. nõnulli. ĵ. e. & volũt iſti in effectu, ꝙ ſufficit qualr̃cunq; poſſit ꝙſtare de certa ſcia Principis, licet cla iſta formalr̃ non ſit expreſſa. Bal. aũt in l. fi. C. ſen. reſcin. nõ poſ. vr̃ diſtinguere, ꝙ aut gra ꝙcedit cũ alteriꝰ prę-
iudicio, & tũc requiratꝫ iſta cla, ex certa ſcia, vt formalr̃ exprimat. Aut gra ꝙcedit ſine alterius ꝓiudicio, & tũc ſufficit qualr̃cunq; ſcia iſta probet. In primo mẽbro alle. l. probatorias. C. de diuer. of. lib. 12. pro 2. l. idẽ Vlpianꝰ. ff. de excu. tut. Sed in c. j. circa med. ꝙ quos fiat inueſtĩ. in vſi. feu. ipſe tꝫ ſingulr̃ ꝙ dicta ſcia dẽat ex-
d primi in gra, quaſi de ſubſtãtia [d] graæ ſit ſcriptura. alle. d. l. probatorias, & ꝙ no. ſuper data 6. lib. & in l. j. C. de man. Prin. vbi bonus tex. Tu vero pro ꝙcordia iſtarũ opi. potes ſic diſtinguere, ꝙ aut quæritꝫ vtrũ ſufficiat ꝓbari certã ſcientiã Principis abſq; eo, ꝙ iſta cla formalr̃ exprimat ex his, quæ ꝙtinent in gra, vel in ſcriptura graæ, & tunc ſine dubio ſufficit, ſiue ſit probatio vera, ſiue præſumptiua. Caſus eſt no. in c. pe. de ꝓſir. vti. vel inuti. vbi patet ꝙ gra aplica, ſiue ꝙfirmatio gratioſa, in qua exprimat totus tenor diſpõnis ꝙfirmatæ, valet & nõ cẽſeꝫ facta in forma cõi. imo dẽt ſeruari diſpõ ẽt ſi eſſet õ ius, vel de ſe inutilis. & ita determinat Guil. in Spe. in tit. de inſtr. edi. §. nunc aũt. ver. itẽ oppone. & probat in c. præalle. Aut quæritꝫ, vtrũ certa ſcia Principis poſſit probari alr̃ q̃ ex his, quæ ꝙtinent in gra, & tũc põt ſuſtineri ſnia gl. in d. cle. & ꝙ dixit Bal. in d. c. j. per quos fi. inueſt. vcꝫ, ꝙ probatio talis fieri nõ poſſit, niſi forte cũ nõ agereꝫ de alicuius præiudicio, vt diſtinxit Bal. in l. fi. præallegata. & hoc vltimũ dictũ ad minus ẽ. de iuris aũt ſubtilitate eſſet magis dubiũ, ꝙa in gra ſcriptura vr̃ eſſe de ſubſtãtia, vt dictũ eſt. & per hoc eſt expedita 2. q. principalis. In ea. gl. in fi. ibi, ſaluo iure refutationis. hãc gl. repu-
11 tat do. Abb. hic, eſſe ſing. inq̃tum ſentit expreſſe, † ꝙ ſummus Põtifex, ẽt ex certa ſcia nõ poſſit cõmittere cãm iudici ſuſpecto, ita ꝙ tollat exceptio, ſiue defenſio recuſationis. Et de iſta q. parũ tãgit hic, ſed latius eã proſequitꝫ in c. cũ inter. ĵ. de exce. Circa quã, pro eius diſcuſſione eſt ſciendũ, ꝙ Inno. in c. ex trãſmiſſa. de ſo. ꝓpe. & Hoſti. in d. c. cũ inter. tenuerũt ꝙ Princeps ex certa ſcientia poſſit ꝓmittere cãm iudici ſuſpecto & auferre exceptionẽ recuſationis per tex. in c. ex parte. il 2. ĵ. de offi. dele. hoc. n. vr̃ a parte probari, quia ſi Princeps expreſſe mãdat procedi, nulla exceptione obſtãte, ẽt exceptiones rõnabiles nõ pñt opponi. Sed do. Abb. in d. c. cũ inter. diſtinguit alr̃ in iſta mã, dicens ꝙ aut cã, de qua agitꝫ, & ius deductũ in iudicio pẽdet a mera, & abſoluta volũtate Principis, ſicut ius quæſitũ partib. de iure ciuili. verbigra in beneficialib. ius queſitũ clerico in beneficio. Aut ius, de quo agitꝫ in iudicio, eſt quæſitũ parti de iure nãli, vel gentiũ, vel diuino, õ ꝙ Princeps nõ põt diſponere abſolute, niſi ex cã, iuxta no. in c. quæ in eccleſiarũ. s̃. tit. proxi. Primo caſu creditꝫ Hoſti. & Inno. eſſe verũ, ꝙa ſi Princeps põ t totũ illud ius auferre. parti, multo fortius aliquã defenſionẽ circa illud ius, & ſic intelr̃ tex. in d. c. ex parte. Et licet multũ faciat õ iſtã ꝙclonẽ id, ꝙ hr̃ in cle. paſtoralis. ver. cęterũ defect ſuppletio. de re iud. vbi pꝫ, ꝙ citationẽ, q̃ eſt de iure nãli, nõ põt Princeps auferre ſubdito, & reſpũ priuationis vtrũq; pẽdet a mera volũtate Principis, ſicut erãt ibi feuda & iuriſdõnes tpales & dignitates habitæ ab imperio. tũ quia tex. in d. c. ex parte. multũ vrget, & ẽt rõ prẽcedẽs, tenẽda eſt iſta. Et ad illũ tex. poſſet dici, ſm ꝙ rñdet Bal. ĩ l. executorẽ. ff. de exec. rei iud. & in l. ne cãs. de dã. infe. ꝙ ibi ꝓcedebat õ eũ, qui nõ erat ſubditus Cæſari, niſi fortaſſe rõne delicti. Et hanc ſol. approbat do. Abb. in c. j. de cã poſ. & prop. in ſiſi q. Sed iſta rñſio nõ vr̃ poſſe procedere, quia in ver. præalle. præſupponit tex. expreſſe ꝙ ẽt ſi Rex fuiſſet ſubditus alr̃ q̃ erat, nihilominus non poſſet ꝓdẽnari nõ citatus. vnde tu rñdeas ſubtilius, ꝙ ibi priuatio iuriũ, quæ erat in ptãte mera Principis, fuerat facta in ꝓñam ad ſnĩam capitis, ꝓꝓ hoc enim priuabitꝫ Rex omnibus ſuis bonis, quia condẽnabatur ad mortem pro crimine lęſę maieſtatis. vnde ſi non valuit principale, ſ. ſententia capitis, reſpectu omiſſæ citationis, ẽt acceſſorium non debuit tenere. Et licet contra iſtam ſol. aliqualiter faciat, ꝙ hr̃ in l. ex iudiciorum. ff. de accu. & in l. 3. C. ſi pen. ap. mors interue. in illa q. qũ bona alr̃ adimunt expreſſe, ſicut extinguitꝫ ſententia capitis per mortem, ita extinguitꝫ ſnĩa publicationis bonorum. tñ ſo. vr̃ vera, quia eſt dria inter iſtos caſus, qm̃ publicatio vt ſolẽniter facta, difficilius extinguitur. hoc autem facilius impeditur a princ. validitas eius. Scdo caſu ſubdiſtinguit, ꝙ aut eſt certum, Principem cõmittere cauſam iudici ſuſpecto ſine cauſa legitima, & tunc non valet cõmiſſio, quia exceptio recuſationis eſt defenſio, vt in d. c. cum inter. & de iure naturali, & ſm naturales rationes. 3. q. 5. quia ſuſpecti. circa prin. & melius in fi. & bene facit tex. in c. 2. requiris. in fi. ĵ. de appel. ſed defenſionem inductam de iure naturali Princeps nõ tollit ſine cauſa, vt

in

ADDITIONES.

a Clauſula, plenitudo poteſtatis, quid ſit, & quid operetur, vide hunc, vbi plenius q̃ per alios, in c. j. ſupra eo. & per d. Vit. in ſuo ſolenni tractatu, in fo. 25. VIN. GOD. Clauſula, de plenitudine poteſtatis, & ex certa ſcientia, quid operetur. Decius conſi. 198. nu. 3. cum ſeq. lib. j.

b Secunda. Vide tu Fely. in c. nonnulli. in prin. col. 9. ver. fallit. 4 infra eodem.

c Quarta. Vide plene Bal. & Fely. in l. fi. C. ſi contra ius, vel vti. pub. VIN. COD. Princeps enim dum procedit de plenitudine ptãtis, non eſt neceſſaria citatio partis, contra quam procedit. Tho. Gram. Deciſ. 65. nu. 50.

d Quaſi de ſubſtantia. Vide omnino Ioan. And Gemi. in proœ. 6. § vniuerſitati. Bal. in l. humanum. in fi. C. de leg. Rom. conſi. 471. & 422. & plene Fely. in rub. de conſti. col. 3. ver. & poſſunt iſta.

a in d.ver.ſed ſi defectio.ergo talem defenſionem tollere non po terunt.Si verò non eſt certum, q̃ Princeps tollat exceptionẽ recuſationis ſine cauſa:& tunc ipſe videtur ſentire,q̃ in dubio reſcriptum valeat,quia licet Princeps ꝯ ius naturale non poſſit re ſcribere ſine cauſa,in dubio tñ cauſa præſumit,ſm Cy. & alios, in l.reſcri.C.de preci.Impe offe.& do. Anto.in c. quæ in eccleſiarũ,ſupra titu.proxi.& idem tenet domi. Abb.in ſimili q.ī c.
13 1.de cauſa poſſ. & proprie.dum quæritur † vtrum Princeps ex certa ſcientia poſſit ferre ſnīam , parte non citata. Sed iſtud dictũ cõe Doctorum , q̃ ſemper præſumat̃ ꝑ reſcripto Principis, vī ineſſe ꝯ tex.& propriè loquitur in materia nr̃a in cle. paſtoraver. eſto igitur.de re iudi.vbi patet,q̃ quia circũſtantes Imperatori, erant euidenter inimici Regis,ꝓpea nõ valuit citatio de Rege,& tamen iuſta cauſa potuit mouere Principẽ ad eum ſic dicendum citandũ:ꝓpea ſequereť ex hac doctrina q̃ ſi Princeps procederet ꝯ ſubditũ non citatum,in dubio valeret ſnīa , cuius, ꝯrium probat tex.in ver.ſed nec ſimpl̃r,ſæpius allegato, & in c. 1.de cauſa poſ.& ꝓprie.& in l.fi.iuncta glo.C.de ll.& ibi hoc firmat Bald.licèt al̃r dixerit l.nec cauſas.C.de ap.de quo etiam tetigit in l.2.C.qũo & qñ iudex,& in præludijs ſeu.quarta carta. vnde in iſto vltimo caſu credo,ꝯrium poſſe dici,ſ.q̃ reſcriptum non valeat,vt ſentit glo.noſtra:doctrinam autẽ cõem Doc. intelligo,qñ Princeps reſcri.ꝯ ius diuinum vel naturale in caſibus vel in iure,circa quod frequenter poteſt contingere iuſta cauſa diſpenſandi ꝯ illud,q̃ non eſt,nec contingit in caſu,quo tollitur citatio vel recuſatio iudicis,vt patet de ſe. Et ad prædicta bene facit tex.in c.venerabilibus,verſi.fi.de ſentẽ. excõmunica.in 6.

ex ptãte alia ſibi cõpetẽti diuerſo iure,illud nõ poterat. ſecus ſi illud ex alio capite cõſequi poſſet vt probatur in d.c.ſi clericus.
4 † No. ſecundo,aliquando a Papa concedi per impetrantem beneficium literas coartorias,per quas ordinarius cogitur beneficium de mandato apoſtolico conferre.Aliquãdo mittuntur ꝓuiſorię,q̃ eſt quando ſummus Pontifex committit alicui, vt impetranti de beneficio ꝓuideat,vt in c.abbatem, infra eodem.Et de diuerſitate formæ iſtarũ literarũ traditur plenè in c.ſi ſoli.& in c.fi.de conceſ.præbe.in 6.& in c.de cętero.infra de re iudi. ꝓ
5 Inno. † No.b 3.ſecũdũ modum,q̃ ſummus Pontifex conferẽdo
b beneficium ſpectans ad collationem ordinarij , dicitur grauare ordinarium,vel eccleſiam,in qua fit collatio.& eſt ratio, ſecundum Doct.quia oblatio beneficij in ordinario, eſt quædam donatio,non quia non teneatur conferre,ſed quia habet liberam voluntatem cui conferat,vt in capit. relatum, infra de præben. & bene facit tex.in c.1.de offic.vica.in vi.quia ergo aufertur ordinario facultas exercendi hanc liberalitatem,propterea dicitur
6 grauari † ex collatione ſedis apoſtolicæ , vel ex ipſius mandato, eſt.n.actus collationis quaſi fructus iuriſdictionis,ſecundũ glo.
7 in c.cum olim,infra de maio.& obe.† Intereſt.n.vniuerſalis eccleſiæ q̃ beneficia conferantur per ſuos ordinarios, quia ordo vniuerſalis deteſtatur, ſi vnicuiq; ſua iuriſdictio illæſa non ſer-
8 uaťx.q.1. c.puenit,& l.1.C.de diuer.offi.li.12.& bene facit tex. in c.mandata,infra de præſum.In glo.poſita ſuper verbo,receptione, concludit hic quod ſi l̃ræ apoſtolicæ ꝓceduntur alicui, etiam ſi nihil exprimatur,ſub intelligitur iſta clauſula, ſi ꝓ alio non ſcripſimus,per tex.noſtrum,in fi. pro qua concluſione bene facit tex.in c.capitulum,in fi.ſ. eodem. & vī iſta concluſio ꝓbari in c.duobus,in fi.de reſcrip.lib.6.Hoſt. concordat opinio. poſitas in gl.diſtinguens, q̃ aut tempore impetrationis literarũ, prima gratia pendebat,& tunc vera ſit opinio glo.& ſic loquũtur præallegata,non cauillando tex.in c.duobus.loquitur.n. ille tex.in prouiſione primæ gratiæ facienda,non in iam facta,vt patet expreſſe in principio ipſius,ſuper verbo,faciẽdo,licet do. Domi.aliter ſentiat,& non bene,in d.c.duobus,Aut impetrans impetrat ſecundas literas poſt primas executioni perfectè mandatas,& tunc ſecundæ literę valent,nec ſubintelligitur in illis, ſi pro alio non ſcripſimus.Moueor cauſa & ratione, & per tex. in c.præſenti.§.1.de offic.lega.in 6.vbi tex.dicit, q̃ quia per reſeruationes,quas faciebant frequẽter legati de latere,nimis grauabantur ordinarij,iõ inducitur q̃ legatus de latere, pendente prima reſeruatione de beneficio,non poſſit facere ſecundam. Sed illa prima finita,bene poteſt aliam facere.Si ergo finita prima reſeruatione legato faciente ſecundam,non dicitur nimium grauare,ſed moderate, & hoc in eo toleraṫ, multo fortius idẽ in Papa,cuius ptãs proculdubio eſt maior.& eſt ratio differẽtię inter primum,& ſecundum caſum in iſta materia, quia quãdò conceduntur ſecundæ l̃ræ,pẽdentibus primis, multiplicabitur odium ꝯ regulas iuris communis:quia conceduntur plures expectatiuæ ad vacaturas contra ca. nulla.infra de conceſ.præbẽ. datur etiam maior materia delinquendi, quia quãto plures expectatiuæ,tanto plurium mortes appetuntur, quæ ratio ceſſat ī ſecundo caſu.Sed Io.Andr.in c.pe.eo.ti. lib.6. impugnat iſtam diſtinctionem Hoſt.& Domini de Rota deci.ſua.37.& ſequuntur ſimpliciter opi.Bar.quam approbat etiam hoc do.Anto.& communiter omnes Moder.& primo reſpondent ad text.in c. præſenti,de offi.elg.in 6.tripliciter.Prima reſponſio eſt Io.An.
c qui dicit q̃ ille tex. loquitur in legato qui habet ptãtem limitatam & legatam.vnde ſecundum eum non eſt bona argumentatio de legato ad Papam,qui habet plenitudinem ptãtis . Sed iſta ſua ratio vel reſponſio, quantum ad propoſitum, eſt falſa, quia negatiue argumentatio non eſſet bona , ſed affirmatiuè ẽ optima,† quia ſi legatus,qui habet minorem poteſtatẽ, ꝑt
9 finita prima reſeruatione facere ſequentem,multo fortius hoc poteſt Papa,cuius perſona legatus reꝑſentat. Secunda reſponſio fuit do.An.qui dicit,q̃ ille tex.facit ꝯ Hoſti. præſupponit.n. l̃ra illa, q̃ ſi legatus,pendente prima reſeruatione, facit ſecundam,nimis grauatur ordinarius,& quia illud nimiũ,eſt comparatiuum,ꝑſupponit text. q̃ etiã ſi fiat ſecunda reſeruatio prima
10 extincta, etiam grauatur ordinarius. quia† comparatiuũ ſupponit ſui poſitiuum,vt l.vbi autem nõ apparet,in prin.ff.de verbo.oblig. & l.cum furti.ff.de in lit. iuran.& ſic ille tex.probat,ſecundum eum,q̃ ſecundæ l̃ręcõceſſæ poſt primas executas,inſe

runt

ADDITIO.

a VINGOD.Defenſionẽ.Vbi agitur de pœna ſanguinis,nec Papa,nec Imperator poteſt derogare.Thom.Gram.Deciſ.36.nu.52.

SVMMARIVM.

1 *Papa non intendat grauare collatorem ſuper prouiſione duorum, ſi adeſt clauſula,ſi pro alio non ſcripſimus.*
Et vtrum ſi talis clauſula non apponatur ſubintelligatur. diſtinguitur. num.8.
2 *Canonicus aliquando credatur ſine prabenda,ſed ad tempus,quia diu ſine ipſa non poteſt eſſe.*
3 *Qui vult conſequens,vult etiam neceſſarium antecedens.*
Declaratur hæc reg.
4 *Papa concedit literas coartatorias,& aliquando prouiſorias pro beneficio impetrando,& remiſsiuè de diuerſitate iſtarum literarum.*
5 *Papa conferendo beneficium ſpectans ad ordinarium dicitur illum grauare.*
6 *Collatio eſt quaſi fructus iuriſdictionis.*
7 *Beneficia conferri per ſuos ordinarios, intereſt vniuerſalis eccleſiæ.*
9 *C.præſenti.§.1.de offi.leg.in 6.declaratur.*
10 *Comparatiuum præſupponit ſuum poſitiuum.*
11 *Legatus de latere eſt ordinarius in prouincia, poteſtatem tamen conferendi beneficia,habet ex prerogatiua,& priuilegio,non autem ex iuriſdictione ordinaria.*
12 *Tempus aliquando ponitur pro alio tempore,ut præſens pro futuro.*

CAP. III.

1 **Mandatum.** † Si ſummus Pontifex concedit l̃ras in eccl.in qua primas conceſſerat,non valent ſecundę l̃rę,quia intentio Pontificis non eſt grauare eccleſiã duplici collatione.Vel ſic ſm alios, Vbi Papa in ſecũdis l̃ris apponit clauſulam,ſi ꝓ alio non ſcripſimus, q̃ gratiã ſuam ꝓſequatur,non debetur beneficium ſecundo impetranti , etiam ſi prius iam ſit beneficiũ perfectè aſſecutus.hoc dicit,& ſunt tres partes.In prima ponitur factum & forma mandati,in ſecunda ibi,alia ponitur reſponſio.in 3.ibi, inſuper ratio decidendi.No.
2 1.ibi,in canonicum & in fratrem,† q̃ aliquando ſummus Pontifex per l̃ras ſuas creat aliquem canonicum in eccl. abſque eo
a q̃ ſibi de præbenda [a] prouideat,vel mandet prouideri : non tamen intelligas ſecundum Doct.hoc,quòd iſte canonicus ſit futurus ſine præbenda:qua etſi canonicus aliquo tempore ſine præbenda eſſe poſſit, vt in c.dilectus,infra de præben.& per gl. in c.cum M.ſ.de conſti.non tamen diu poteſt eſſe ſine præbenda.Et ideo hoc ipſo,q̃ aliquis eſt creatus canonicus, ſiue ab ordinario,ſiue per l̃ras apoſtolicas,immediate debetur ſibi prębẽ .i.vacans.De primo eſt caſus in c.relatum.infra de præben.1.q. 3.c.ſi quis obiecerit.de ſecundo in c.ſi tibi,in §.fi. de præb. li. 6. & bene facit tex. in c.ſi poſtquàm,eo.titu.Aduerte tamen, quia vbi ſummus Ponti.creat ſimpliciter canonicum,tunc præbenda non debetur canonico tanquàm expectanti auctoritate apoſtolica & virtute literarũ, per quas fuit creatus canonicus , ſed debetur ſibi ab ordinario ex diſpoſitione iuris communis.ita ꝓbat tex.in c.prudentiam,in princ.& in c.præterea,infra de offi. dele.& plenè per Bar. in l.ambitioſa.ff.de decre.ab ordi.facien.
3 l.2.ff.de iuriſ.om.iu. dicitur in prefatis locis q̃ † ſi conceditur alicubi aliquid.& per conſequens vī ꝯceſſum ſine quo aĩs ſtare non poteſt.Nam illud intelligitur, quando ille cui fit ꝯceſſio

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Canonicatus ſine præbenda an conferatur.Ay.Craũ. conſi.170. nu.1.& 10.

b Quod ſibi de ꝑbenda.Vide Panor.& Imo.in c.dilectus.inf.de præb. & pleniſſimè per Fel.in c.cum M.Ferrarienſis.col.12.uer.in glo.in uerbo,ultra numerum.ſup.de conſt. cum pluribus ſeq.

c Legatus non poteſt uti clauſula,non obſtante.Ruy.conſi.156.num. 4. lib. 4. Imò etiam legatus de latere, uti nequit dicta clauſula . idem Ruyn. conſil. 130.num.21.

runt grauamen, & hoc concedo. Sed dico per illum tex. probari, ꝙ illud grauamen eſt tolerabile, & tale, propter ꝙ ſecundę literæ non debent vitiari, quia ſi hoc contingit in legato, multo fortius in ſummo Pontifice, per ar. a maiori, in regula, cui licet. de reg. iur. in 6. & in l. nec in ea. §. 1. ff. de adul. & maximè procedit hoc ar. ꝙ legatus repreſentat perſonam Pōtificis, vnde quaſi de literis Pontificis ſtatui videtur, arg. text. in c. hi, qui auctoritate. de præben. in 6. Tertio modo reſpondet hic do. Ab. dicens ꝙ ille tex. poteſt intelligi, quando in ſecūda reſeruatione fiebat mentio de prima iam executa: ſed iſtud eſt diuinare ad literā. vnde ipſe quarto modo reſpondet ꝙ differentia eſt inter legati, & literas Papæ. legatus. n. cum ſit ordinarius in prouincia, ſicut epiſcopus, vt in c. 2. eo. ti. in 6. concurrit cū epiſcopo in collatione beneficiorum iure ordinario, vnde ſi poſt primam reſeruationem mandatam executioni facit ſecundam, hoc facit iure ordinariæ poteſtatis, & propterea non dicitur grauare ordinariū. Iſta ſo. præſupponit ꝙ legatus reſeruando ſecundo poſt primā reſeruationem factam, nihil grauat collatorem, quod eſt cōtra tex. in dicto c. præſenti, inductum, vt inducit domin. Anto. propterea ex iſta ratione ſequeretur ꝙ ſi legatus reſeruaret ſecūdo, pendente prima reſeruatione, quia reſeruat ex ꝑtāte ordinaria, non diceretur nimium grauare, cuius contrariū dicit ibi in tex.

a Præterea licet legatus de [a] latere ſit ordinarius, poteſtatem, tamen conferendi beneficia non habet ex iuriſdictione ordinaria, ſed ex ſpeciali ꝓrogatiua & priuilegio, vt dicit tex. clarè in c. 1. de of. le. lib. 6. Signum huius eſt, quia collatio facta a legato de latere, ſortitur potius naturā impetrationis papalis, quàm collationis factę ab ordinario, vt eſt tex. in c. fi. de offi leg lib. 6. ibi gl. contra. patet, ꝙ iſtæ reſponſiones nō ſufficiunt ad illū tex. tamen Domini de Rota, & dom. An. hic vtuntur duplici ratione ad probandam communem opinio. Prima eſt, quia fundamentum Papæ in iſta decr. & in alijs loquentibus de materia, ē grauamen, quod infertur eccleſijs & ordinarijs in odio literarū quæ conceduntur ad vacaturas, vt dixit Hoſtien. vnde ꝙa maius grauamen infertur literis iam executis quàm pendentibus, vt patet de ſe, ideo ſicut ſimiliter quando primæ lr̄æ pendēt ſub intelligitur iſta clauſula, ſi pro alio non ſcripſimus: ita quando primæ literæ ſunt executoriæ, & multo fortius. Secūdo arguit domi. Anto. ſubtiliter ex iſto tex. & inducit eum ſic, ſi primis literis tam executis in ſecundis literis non videretur facile ineſſe iſta clauſula, ſi pro alio non ſcripſimus, ſequeretur quòd caſu decretalis noſtræ impetrans non debuiſſet repelli, cuius contrariū in tex. dicitur. conſequentia probatur: quia hic in clauſula expreſſa in reſcripto fuit expreſſum vnum tempus duntaxat, & vnus caſus, vcz ſi tempore ſecundę impetrationis primæ literæ, pendebant, ergo ſi literæ iam eſſent executæ intuitu huius clauſulæ non debuit impetrans repelli, quia diſpoſitio facta in vno caſū in materia ſtricti iuris, ſicut in reſcripto non trahitur ad aliud, vt in c. ſuſceptum, de reſcript. in 6. l. ſi cum dotem, in princi. & quod ibi Bartol. ff. ſolu. matri. Neceſſarium eſt ergo dicere quod hic impetrans fuit repulſus ex clauſula, quæ tacite inerat non quæ erat expreſſa. Sed ad primum reſpondetur, quòd ſi conſideras primas literas abſolutè, verum eſt quòd maius grauamen infertur per iam executas quàm per pendentes. Si conſideras primas literas relatiuè. i. per relatiuum ad poteſtatem, concedendi ſecundas, & tertias, & deinceps, tunc iſtud eſt falſum & contra tex. in d. c. præſenti. & ratio, quia ſi conceduntur ſecundæ literę pendentibus primis, & tertiæ, & vlterius, de facili ſemper, & totaliter poterit impediri collatio ordinarij, quæ ratio ceſſat ſi ſecundæ non concedantur, niſi primis executis. cō tingeret enim vt in plurib. & quod inter executionem primam & impetrationem aliarum, curret tempus, in quo poteſtas ordinaria erit libera. Ad ſecundum arg. domini Ant. reſpon. & dico, quod aſſumptum ſuum procedit, vbicunque per reſcriptū vel gratiā recedimus a iure communi, & ampliatur odium. ſed ꝑ clauſulā, de qua in tex. noſtro, reducimur potius ad ius cōe, & limitat̄ ꝓceſſio ad vacatura, q̄ eſt odioſa, ergo iſta clauſula eſt fauorabilis, & ꝓpea extendenda, vt dixit gl. in c. ſtatutum de prę ben. in 6. & tenent Mod. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſolu. matri. Sed nunc obſtat, quid ſi primis literis iam executis nō infertur tm̄ grauamē. ſup primis literis pēdētib. vr̄ eſſe minor rō in caſu nō expreſſo, q̄ in expreſſo. ergo non dēt fieri extenſio, vt in cle. auditor, cum gl. de reſcr. in l. Iulia. §. hoc caput. ff. de ritu nupt. ſed ad iſtud pōt reſponderi, ꝙ duo ſimul iuncta faciunt, ut fiat extē ſio, licet non ſit omnino eadem rō. primò eſt fauor, quia reducunt ad ius cōe, & reſtringimus odium, vt dixi. ſecundò, † quia ī iure ſæpe vnum tempus ꝓſueuit poni pro altero, vt p̄ſens ꝙ p̄terito, vel futuro, & eꝯ. 32. q. 1. c. ſi Paulus. & ibi per gl. 21. diſt. c. ī nouo. de conſē. diſt. 2. c. in Chriſto pater. & l. verbū, oportebit. ff. de verb. ſign. vnde quaſi ex larga vi vocabuli p̄ſens poteſt cōtinere p̄teritum, & ſtat regula, ꝙ in materia fauorabili, quādo vnum cōp̄hendit̄ ſub altero, ex larga vi vocabuli fit extenſio ad illud licet omnino non ſit in eo eadem rō, vt l. non ſine, C. ď bo. quæ lib. & facit tex. in l. cū hic ſtatus. §. ſponſus. ff. de don. inter vir. & vxo. vñ ſolutis dictis rōnib. quæ magis videbantur vrgere, remanet opi. Hoſt. ꝙ qua adduco, vltra ipſum, tres rōnes. Et j. pro concluſione ſua vr̄ caſus in ſimili, in l. non tm̄. ī princ. iunc. l. 2. §. fi. ff. de excu. tu. dr̄. n. in l. 2. in fi. ꝙ habens tria onera tutelarum, non dēt grauari quarto onere tutelæ, & in l. nō tm̄, in princ. dr̄ illā l. debere intelligi de illo, qui iam ſuſtinuit onera iam finita. & ſic patet, ꝙ onus pendens, eſt illud, quod venit ſub appellatione oneris, & dr̄ grauare. onus autem finitum non cō putat̄ pro grauamine, vnde literis iam executis, finitū eſt grauamen, vt vr̄ grauari eccleſia. & iſtam rōnem aſſignat formaliter Io. An. ad propoſitum noſtrum, in add. Spe. in tit. de conceſ. præb. ſuper rub. col. v. ver. vj. Sed iſta rō non vrget in propoſito, quia alia rō l. 2. in fi. & alia caſus noſtri, non ideo ibi excuſat̄ q̄s a quarta tutela, q̄a non præſumitur, ꝙ ſimul & ſemel quis poſſit eē tot adminiſtrationib. occupatus, quę ratio ceſſat, ſi prima tutela eſt finita. Sed in caſu noſtro grauamen eſt auferre facultatem conferendi ordinario, quæ multo magis aufert̄ per literas executas, q̄ ꝑ literas pendentes. Secunda rō fortiſſima ī ipſa materia, eſt talis: quia ſi diceremus, ꝙ in ſecundis literis ſimpliciter impetratis videret̄ appoſita clauſula, ſi pro alio non ſcripſimus, reſpiciens vtrumque tempus, ſequeret̄, ꝙ vbi in literis eēt expreſſum tempus p̄ſens duntaxat, literæ valerēt in alio tpe, videlicet præterito, hoc eſt q̄n primæ lr̄æ eſſent executę tpe impetrationis ſecundarum. conſequens eſt falſum, vt ꝓbatur exp̄ſſe in tex. noſtro, ergo & antecedens. ꝙ aūt ita ſequeret̄, probo, q̄a iſta eſt regula, ꝙ q̄n ex natura diſpoſitionis includuntur plura tempora, ſi diſpoſitio fiat ſimpliciter, tunc ſi ex illis temporib. tacitè incluſis in diſpoſitione, vnū expreſsè exprimitur, aliud ñ continetur in illa diſpoſitione, caſus eſt in l. commodiſſime. ff. de lib. & poſth. etiam ſi diſpoſitio ſit fauorabilis, vt ibi patet, & tenet Bar. & clare, in l. placet. ff. eo. tit. Tertiò pro iſta opi. facit, ꝙ ad hoc vt clauſula hic expreſſa aliquid operetur vltra id, qđ tacite continebatur, debemus dicere quod compræhendat caſum noſtrum, qui in literis non ſubintelligeret: aliàs vbi literæ cēnt ſimpliciter conceſſæ: in dubio. n. debemus interpretari, vt ver

b ba [b] poſita in reſcripto aliquid operentur, vt in c. ſi Papa, de priui. in 6. & in c. paſtoralis. in princ. j. de ap. & iſta opinio vr̄ venor de ſubtilitate iuris, licèt opi. glo. ſic communis, & forte hēt plus intentionis iuris vel reſcribentis. vnde eſſet tenenda in practica.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ legatus de latere non poteſt ſtatutum condere contra ius commune, nec etiam poteſt ſtatutos tollere, maximè a ſede Apoſtolica confirmata. Ruy. conſi. 166. nu. 3. lib. 4. Quando autem exequatur mandatū, ut legatus, idem Ruy, conſi. 118. nu. 2. lib. v.

b VIN. GOD. Verba debent interpretari, ne ſint ſuperflua, etiam in priuilegijs, & reſcriptis. Ruy. conſi. 100. nu. 6. li. 1.

FRANCISCI DE ACCOLTIS ARETINI

In Secundi Decretalium Titulos, de Iudicijs, de Foro competenti, de Libelli oblatione, de Probationib. & de Testib.

ACVTISSIMA COMMENTARIA,

Vincentij Godemini, præter cæterorum Iurisconſ. apponi ſolitas, Adnotationibus illuſtrata.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitio vtrum ſit remedium ordinarium, vel extraordinarium.*
2 *Extraordinarium dicitur, quod competit contra regulas iuris.*
3 *Inquiſitio regulariter de iure ciuili, aut canonico, non eſt permiſſa.*
4 *In inquiſitione totaliter ordo iuris non ſeruatur.*
5 *Annotatio bonorum, quando permittatur reo abſente.*
6 *Ius patronatus, an ſit ius mere ſpirituale, an vero ſpiritualitati annexum.*
7 *Pontifex poteſt præiudicare iuri patronatus laicorum, ſi de ipſo expreſſe faciat mentionem.*
8 *Ius patronatus poteſt a layco præſcribi.*
9 *Priuilegium incluſum in corpore iuris fauorabilius eſt, quàm priuilegium quod eſt extra ius.*
10 *Pontifex transfert iura ſpiritualia in laicum ex priuilegio, quando non ſunt fundata ut in laico, ſed ut in miniſtro Pontificis.*
11 *Lex imponens ſimpliciter pœnam, an ueniat applicanda parti, vel fiſco.*
12 *Pœna ademptionis omnium bonorum, vel alicuius quotæ, a lege impoſita in dubio applicatur fiſco.*
13 *Regalia priuato competere non poſſunt, quinimo nec inferiori, a Principe.*
14 *Pœna impoſita pro delicto priuato reſpiciente publicam offenſam applicatur fiſco.*
15 *Pœna impoſita per nomina multiplicatiua, duplici & triplici, pro delicto, in quo non offenditur priuatus principaliter, ſed patitur aliquod in tereſſe, vel iniuriam, parti applicatur.*
16 *Pœna impoſita per nomina multiplicatiua, habet in ſe ſimplum.*

De Iudicijs. Rubrica.

a DImiſſis alijs, quę circa prę ludia iſtius, rubricę hic tradũt Doc. diffuſe duo ſunt diſcutiẽda, quæ hic tangunt do. Ant. & alij Moder. Primũ eſt, vtrum inq̃ſitio ſit remedium ordinarium de iure, vel extraordinariũ. Scdm, vtrum ius patronatus dicat̃ ius merè ſpũale origine, an verò dicatur ius tp̃ale, annexum ſpũalitati. Circa primum [a] fuerũt opi. vna,
1 fuit gloſatoris. 1.q. 1. c. multi. † & ĩ c. 1. 4. q. 4. dicẽtis, inq̃ſitionẽ eſſe remediũ extraordinariũ & hanc ſeq̃tur gl. ĩ c. qm̃ p̃. in ver. extraordinariũ. j. de p̃ba. Secunda fuit opi. Archi. 86. di. c. ſi qd. dicentis, inquiſitionem eſſe remediũ ordinariũ, & hanc vr̃ tenuiſſe Inn. in c. dilecto. de ſen. excom. in 6. ſm Moder. hic lz primã teneat in c. cũ oporteat. de accu. vt refert do. Abb. & ĩ c. ſup literis. s̃. de reſcri. ſm Bal. in l. ea qdem. in vlt. car. C. de accu. Tertia fuit opi. Bar. & Legiſtarum, quam ipſe poſuit in l. ſi maritus. §. ſinaũt extraneus. ff. de adul. vbi diſtinguit, q̃ aut ĩquiſitio permittitur regulariter a ſtatuto in omni caſu: & tunc eſt remediũ ordinarium. aut ſumus in iure communi: & tunc eſt remediũ extraordinarium, ſicut dixit Ang. in l. ea quidẽ. C. de accu. & ſic poſſet ſaluari dictum Hoſt. q̃ dixit, q̃ inquiſitio eſt remediũ ordinarium, vt ipſe no. in ti. de inquiſi. §. nũc dicemus. ver. ſed pone reus. aſs ver. ſed quid ſi reus. circ. fi. ibi, & ſatis eſt ordinaria in §. nunc tractemus. de quo aliquid ibi p̃ gl. Io. An. pro qua qõne eſt caſus no. quẽ ibi põderat. Bal. in l. j. C. de liber. & eo. lib. & p-
2 batur ẽt manifeſta rõne ſm Moder. ibi, † quia illud dicitur eſſe extraordinarium, quod p̃petit p̃ regulas iuris, vt no. in l. 3. §. fi. ff.
3 de mino. & in l. 1. per totũ. ff. de ver. & extraor. cog. † ſed inquiſitio regulariter, nõ eſt p̃miſſa de iure ciuili & canonico, vt in c. qualiter, & qñ. j. de accu. & l. reſcripto. §. ſi quis accuſatorẽ non habens. ff. de mune. & one. ergo eſt remediũ extraordinarium.
4 † Prẽterea, in inquiſitione non ſeruatur totaliter ordo iuris: q̃a ſi reus eſt p̃ſens im p̃priè dr̃ in ea fieri litis p̃teſtatio, ſm Bal. in l. p̃perandũ. in princ. C. de iudi. ſi aũt reus eſt abſens, non p̃teſtat̃ in ea lis aliqua, vt in c. qm̃ frequenter. §. ſunt & alij. j. vt li. non conteſt. ergo dr̃ remediũ extraordinarium, quia non ſeruat̃ in ea ordo iuris tota r, & patet in d. c. qua r. §. dẽt. & per hanc rationem ſecundã, dixit Bal. no. in l. 1. §. cũ vrbem. ff de oſſi. p̃fe. vr. q̃ ẽt, inq̃ſitio ſit p̃miſſa regulariter a ſtatuto, nihilominus nunquã dicẽt remediũ ordinariũ, quia in ea non ſeruatur ordo iuris, vt dcm̃ eſt. Sed iſta ſua ratio de iure ciuili q̃ſideranti ſubtil r, nõ p̃t procedere, nã aut loquimur de inq̃ſitione, quæ fit in cauſa capitali. ſ. a relegatione. s̃. & tunc, p̃ abſentem nõ p̃t p̃cedi, ſiue lis ſit p̃teſtata, ſiue nõ, vt tradit̃ in l. abſentem. ff. de pẽnis. & in l. abſentem. C. de accu. & ĩ c. veritatis, de do. & p̃tu. & ſic nõ erit differentia inter accuſationem, & inq̃ſitionem. Aut loq̃mur ĩ cauſis, à relegatione. j. & tunc ſicut in cauſa accuſationis, vt plenè tractat Bar. in d. l. abſentem. p̃t procedi lite non p̃teſta. ita ẽt in cauſa inq̃ſitionis. Iudiciũ ergo vtrunq; cum p̃cedat lite non cõteſtata aut neceſſe eſt eſſe extraordinarium, aut eſt neceſſe dicere, vtrunq; eſſe ordinarium. Poſſet tamen fortè dici, q̃ in vno caſu, de iure ciuili, inq̃ſitio diceretur remedium extraordinariũ, dato q̃ ſemp̃ p̃t inq̃ri ex forma ſtatuti, puta ep̃i inquirentis de cauſa capitali, ſed non dico, q̃ poſſit p̃cedi ad p̃dem. vt dcm̃ eſt. Sed, quo ad effectum p̃dẽnationis, & p̃fiſcationis bonorum, & quo ad illum effectum inuenietur dr̃ia inter inquiſitionem & accuſationem: quia in inquiſitione poterunt recipi teſtes ſuper crimine, lite nõ p̃t. licet non poterit fieri, in accuſatiõe, ſed
5 hoc vltimum non credo verũ, † quia in grauioribus, ẽt inſtituta accuſatione, indiſtinctè p̃mittitur annotatio bonorũ ſi reus ſe abſentat, ſiue ſit lis p̃te. ſiue non, vt in d. l. j. & 2. ff. de req. reis. & not. in d. c. veritatis, & ſic intelligitur diſtinctio Bart. eſſe vera in d. §. ſin autem extraneus, quàm uis Bald. in l. ea q̃dem. C. de accu. dixit, q̃ de iure canonico, inquiſitio eſt remedium ordinarium, non benè dixit: quia, ẽt de iure canonico, non eſt p̃miſſa regulr, vt patet in d. c. qua r. & in c. j. de accu. in 6. Dicitur tñ inq̃ſitio, ſm Abb. Modern. ibi, & do. Dominic. in d. c. j. q̃ eſt remedium

---

ADDITIO.

a Circa primum. Vtrum inquiſitio ſit remedium ordinarium, vel extraordinarium, ultra Doct. hic vide Auguſt. de Arim. in addi. ad Ang. Are. in tract. malefic. col. 9. & d. Prepoſitum S. Ambro. in c. cum ſpeciali, ubi plene per Peru. de app. & no. q̃ communis opi. eſt, quod ſit extraor. ſecundum Are. in c. qualiter & quando. col. 3. inf. de accu. Ruff. Belin.

VIN. GOD. Adde quòd inquiſitio ita demum eſt nulla non præcedente diffamatione, vel aliis indicijs, quando de nullitate reus oppoſuit, aliàs valet proceſſus. Ruy. conſi. 80. nu. 3. li. 4 & quando nulla dicatur Ruy. conſi. v. nu. 3. lib. 5. & inſuper quòd bis fieri non debeat. Ruyn. conſil. 118. nu. 7. lib. quinto.

diū ordinariū largo mō, inq̃tum in ipsa non omittit tunc totalis ordo iuris, sed in aliquib. seruatur. & per hæc sit expeditus iste
6 articulus. Super scda q. in qua q̃rit, vtrum ius patronatus a dicatur, merè ius tpale annexum spūalitati, sicut vī dre tex. in c. quãto j. e. an vero debeat dici ius spūale ex dispensatione eccle. Fuerunt opi. nam Gof. hic, do. Ant. de Bu. & alij dicunt, q̃ est ius origine spūale, & q̃ ius patro. dr̃ esse ius spūale, per tex. in ca. q̃to. de iu. pa. inducendo eum sic, q̃ ecclesia tolerat laicum in iu. patronatus. & sic vr̃, q̃ ius patronatus ꝓpetat laico ex dispensatione eccle, & per ꝓns, q̃ sit ius spūale, & q̃ de iure cõi nõ cadit in laicũ, vt in c. sacrosancta. & in c. Massana. s̃. de elec. & in c. cãm, quę j. de præscr. Nam si esset ius temporale, videretur cadere ī laicũ ipso iure, & de iure cõi nõ cadit in laicũ. Sed huic etiam rationi rñdetur, vt dixi in voce, quia ius patro. quantuncunq; sit ius tpale, ptinet ad dispositionem, & ordinationem eccle, sicut quoddã annexum iuri spūali. Iccirco ipsius ius tpale ptinet totaliter ad psonas ecclesiasticas, & ad dispositionem eccle. pro his bene facit tex. in cle. dispendiosam. de iu. & q̃d tradit per gl. in c. literas, j. de iur. cal. & per Bar. in l. j. in princ. & in §. transactionem. ff. de transi. & in c. 2. extra de æta. & qua. & ideo dicunt Doc. no reprę
7 hendendo gl. Ber. in c. dilectus. el 3. j. de pb̃. † q̃ summus Pontifex põt piudicare iuri patronatus laicorum, q̃ tamen non vr̃ velle facere, nisi exp̃sse de ipso faciat mẽtionem, ut no. gl. quam approbant oẽs in cle. 2. de pb̃. & tradidit d. Abb. in c. dilectus. vñ de do. Abb. Mo. hic, impugnat istam opi. d. An. tenens expresse q̃ ius patronatus, dicatur sui origine, & natura, ꝑut residet ī layco, esse ius tpale annexum spūali: quę opi. mihi placet, & vltra eius rõnes, addo tres rõnes notabilissimas, & ꝓcludentes in materia. Prima rõ est ista, quia si ius patronatus laicorũ eẽt origine & sui natura merè spūale, nõ posset possideri, nec ꝑscribi ꝑ laicũ, qñ iam non esset formatum penes laicũ, sed esset de nouo acq̃rendũ, & creandum in ecclesia, sicut decla. uit ibi Inn. Sed istud
8 est falsum, † quia immo & ius patrona. est solum ius tpale, & pt possideri, & pscribi a laico: casus est no. & ibi hoc ponit do. An. in c. querelam. s̃. de elec. & bene facit text. in c. generali. in fi. eo. titu. in 6. & sic tenuit disputando Io. An. in regula q̃ alicui. de regu. iu. in mercu. Nam spūalia non pñt possideri per laicum, neque præscribi. Sed ad istud fortiter posset aliquis dicere, q̃ rõ præmissa, est vera in iure spūali, q̃ nullo casu de iure cõi. siue ex priuilegio inserto in corpore iuris reperitur competere layco, licet aliquando illud ius speciale fuerit ꝓcessum, & concedatur ꝑ priuilegium speciale, non insertum in corpore iuris, vt patet 16. q. 1. ca. hinc ẽ etiam. 63. dist. c. Adrianus. per gl. in c. nobis. j. de iu
9 re patro. per Io An. in c. 2. de præben. li. 6. † quia priuilegium inclusum in corpore iuris fauorabilius est, quàm talia priuilegia, quæ sunt extra ius, secundum gloss. in auct. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet. & in l. 2. §. legatis. ff. de iud. vnde nõ est mirum, si tale priuilegium inclusum in iure, facilius extendi tur, vt illud idem ius in certis casib. competẽs ex tali priuilegio possit præscribi, & possideri per laycum. vr̃. n. q̃ ex quo in ꝑsona laycali, ius spirituale semel factum est transmissibile in certis casibus, de quib. 16. q. 7. in summa. & in c. pię mentis. perpetuo. & in omni casu sit in commercio layci. & per laycum possit acquiri, in l. pater. §. quindecim. & quod ibi per Bar. ff. de leg. 3. & l. videamus. ff. q̃ met. cau. quæ est l. no. ad hoc. & quod no. Bart. in l. qui duos. in prin. de re. du. & Bal. in l. cum in antiquioribus. C. de iure delib. sed ista ratio, seu responsio, non procedit, quia etiam ius decimandi, quod est spirituale, aliquibus casibus ex priuilegio, hodie redacto in corpore iuris, competit laicis, vt patet in c. cum Apostolica. de his quæ fi. a prælat. & ibi per Doct. & in c. 2. §. illas autem. de decim. lib. 6. & tamen extra casus concessos, tale ius non posset possideri, & præscribi per laycum, vt ī d. c. tua. el j. iuxta fi. j. de decim. vbi probatur, quòd etiam ibi aliter concessio facta hodie est inhonesta, vt dicit tex. in d. ca. cum Apostolica. Secunda ratio est ista: quia si ius patronatus esset, mere spirituale, etiam in casu, in quo ꝓceditur layco, non diceret ꝑ laycum possideri, sed teneri nomine ecclesiæ. casus est no. quem ibi ponit do. Ant. in c. cum Apostolica. de his, quæ fi. a pl. sine ꝓsensu capi. c. q̃ sicut. s̃. de elec. quam approbat Io. And. in
10 c. 2. de pb̃. in 6. Inno. concludit, † q̃ qñ Pontifex ex priuilegio trãsfert iura spūalia iu laycum, nunquam exercet illa, neque sunt ī layco, vt fundata in ipso, sed vt in ministro, & agente noĩe Põtificis, sed in istis iurib. is possidet, cuius noĩe possidet, ut l. q̃ meo. in prin. ff. de acq. pos. & l. certe. §. fin. ff. de preca. & in c. cum venisset. j. de restit. spo. & in ca. si diligenti. j. de præb. ergo patet, veram esse ꝓclonem, quam ẽt sentit glo. no. 86. dist. c. bene. sed ius patronatus vbiq; põt possideri a layco, ut in c. ꝓsultationib. j. de iur. patr. ergo non est ius mere spūale. Tertio probatur ista conclusio in c. lectis. 63. dist. ubi patet, q̃ ius postulandi consecrationem ep̃i a superiore põt præscribi a layco & est ratio, quia per postulationem nulli acq̃rit ius spūale, sed est p̃paratio ad acquirendum ius pat. layci, quia ꝑ ipsum non acq̃rit ius in beneficio, sed ad rẽ, ut no. Inn. in c. q̃ sicut præalleg. & plene hoc declarat hic d. Ab. ꝑ his optie facit tex. in c. Cumana. s̃. de elec. & qđ not. gl. 63. di. in sum. vbi videas. In hac ẽt rub. q̃rũt Mod. de duab. qõnib. vltra p̃missas qõnes Prima qõ ẽ, qñ lex ponit pnã simplr, cui veniat pna applicãda, an pti, vel fisco. Scda, siue pna applicet pti, vel fisco: vtrũ ad exigẽdũ pnã, vr̃ instituta accusatio crĩa
11 lis, vel potiꝰ ciuilis, seu iudiciũ ciuile. † Sup primo art. refert hic
b d. Ab. dictũ Bart. in l. agraria. ff. de ter. moto. distinguẽtis, q̃ aut ad pœnã exigẽdã introducit actio, aut accusatio: aut sumus ī casu dubio: primo casu, pna applicat pti, vt l. si cui. ff. de ver. si. & l. si libertus. ff. de in ius vo. & in l. fi. ff. de liti. scdo casu applicat fisco, vt l. mulctarũ. C. de mo. mul. & ꝑ gl. ī l. iubemꝰ. C de sacrosã. ec. tertio casu sltr dicit pnã eẽ appli. fisco ꝑ iura alleg. & alia iura, q̃ videas ibi ꝑ eũ. Gui. de Cu. in l. si eccle. C. de epi. & cle. cuius ibi meminit Bal. vr̃ altr distinguere, qa aut loq̃mur ī pna extraordinaria, & tũc in dubio illa applicat fisco; sic loq̃t tex. in d. l. multarũ, qa mulcta ponit, vbi nõ ẽ statuta certa pna, & ad arbitriũ iud. in l. si qua pna. ff. de ver. sig. & in l. aliud. §. itẽ mulcta ff. e. tit. aut loqm̃ur in pna ordinaria, & certa, & tũc illa in dub. applicat pti lesę. altr. tex. vbi dicit eẽ casum, in Auc. de san. epis. §. si vero ꝑ qualibet. & ī Auc. de ec. ti. §. pe. sed qa ista dcã ita simplr nõ ꝓcedũt, vt patet ex j. dicendis, iccirco in ista mã, vt ī voce diximus, ponẽdæ sũt aliquę ꝓclones no. ex qb. patebit veritas hui
12 difficilis. q. † Prima ꝓclo ẽ talis, vbicũq; lex imponit pœnã adẽptionis omniũ bon. vel alicuius quotæ: puta tertiæ ptis, ī dubio ista pœna applicabit fisco, nisi lex exprimat. sic intelligе glo. §. his quoq; iudicib. ī l. iubemus scda. C. de sacrosan. ec. & ꝑ scdo dicto ẽ casus in l. vni. §. sinãt. C. de rap. virg. rõ huiꝰ ꝓclonis sit, qa hoc ẽ ꝓpriũ ꝓfiscationis bon. & de nã talis pœnę, qa omnia bona vltr auferant, vel aliqua quota. ī l. recusare. §. si fisco. ff. ad Tre.
13 & in l. j. & ibi no. C. de fideiu. vñ ista dñr Regalia, vt in c. j. q̃ sint Reg. in vsi. feu. q̃ non pñt ꝓpetere priuato, q̃nimò nec inferiori a Principe, vt l. j. & ibi ꝑ Bar. C. de bo. va. li. x. Ex nã igit ipsius pœ
14 næ ipositæ, hoc ẽ q̃ pna applicet a lege fisco. † Scda ẽ talis, si pna imponit a lege ꝑ delicto priuato, respiciẽte offensã publicã, vel vtilitatẽ publicã, tũc, qa respu. principaltr ẽ offensa ipsi applicabit pna. ꝑ hoc opt. facit tex. in l. 2. C. de ep. au. & in l. eos. §. ne temere. C. de ap. Tertia ꝓclo, qñ pna imponit ꝑ noĩa multiplicatiua dupli, & tripli, ꝑ delicto, in quo nõ offendit priuatꝰ pricipaltr, sed patit aliqđ intereẽ, vel iniuriã, in dub. ista pœna applicabit pti, & ñ fisco. & ꝑ hoc facit opt. tex. ī Auc. de san. epi. §. ipor tularũ. & ẽ rõ subtilis, & pulchra, qa, qñ ponit pœna tali mõ, sp in dubio ẽ simplũ, ut l. hoc edicto. ver. q̃rẽtib. ff. de pub. & ibi no. ꝑ Bar. & tradit ī sti. de ac. §. tripli. vñ dixit gl. no. q̃ sp, vbi lex aliqđ non declat, in dubio est simplũ, vt l. is q̃ ꝑdam. ff. ad l. Iulia. pecu. ꝑ quã dixit Bal. in c. j. §. si duo. de pac. tenen. in vsi. feu. q̃ ẽt si interesse ptis sit in spẽ, nihilominus estimatio spẽi, vt simplum inest ī duplo, & q̃ pna statuti, vel legis ipsa ꝑ noĩa multiplicatiua dupli, vel tripli, ꝓtineat in dub. in se simplũ. tꝫ ẽt Bar. ī l. 1. C. pœ. fis. cred. pfer. libr. x. & in l. 4. C. de naui. Quo ergo ista pna ponit a lege, qa in dub. ꝓtinet simplũ, q̃ ẽ intereẽ ptis, & applicãdũ pti, manifeste patet, qua rõe simplũ applicet pti, eadem rõe & duplũ, alias si applicaret fisco vltra simplũ, ñ possit applicari ꝑpriè sub rõe dupli. vbi ãt in simplo ñ ꝓtinet intereẽ ptis lesę, sed simplũ, eẽt mera pna, tã respũ ptis, q̃ respũ fisci, fortè nõ ꝑcederet ista ꝓclo. exẽplũ in actione iniuriarũ, in qua qs ñ agit, ad intereẽ ꝑ offensã, sed ad pnã ꝑ vindictã, vt l. ptor edixit. §. si dicat. ff. de iniu. Quarta ꝓclo erit ista, qñ lex imposuit ꝑ crĩe crĩaliter intentato sufficientẽ pnam, & nulla pœna reperitur imposita pro crimine intentato, applicanda parti in dubio erit ista, qñ lex imponens pnam pecuniariam, vt videat eam applicare parti, ut sic ꝑuideat lex, vbi est necesse, & non ubi priꝰ erat sufficienter permissum. vt l. j. §. dixerit aliqs. ff. de pu. & quod ibi no. & adduco tex. no. in l. si qs reũ. ff. de cu. reo. fm intellm Dyn. & Bar. ibi, qui satis colligit iunc. l. 3. in fi. & quod ibi no. ff. de p̃ua. vbi patet, q̃ si ille, qui ꝑmisit reum sistere in iudicio ciuiliter non repsentat ipsum, ponit sibi pena a iudice, & si pœnam nõ promisit parti, ex quo datur intelligi, q̃ sicut pars posset sibi hãc pœnam stipulari, ita si imponatur a iudice, ueniat applicanda parti, & hoc est, quia ad puniendum desistentem criminaliter, suffi-

ADDITIONES.

a Vtrum ius patronatus temporale &c. Vide plene Fel. in cap. quanto. inf. eo. & Barba. hic Panor. in c. 2. & in c. nobis. inf. de iure pat. & per Imo. in rub. extra de iure pat.

VIN. GOD. Adde quando ius patronatus relictum hæredib. masculis, si alienatur per primum hæredem an cæteris prꝫiudicet. Ruy. consi. 108. num. 11. libr. v.

VIN. GOD. Et insuper de huiusmodi iure patronatus multa traduntur per Dyn. in trac. Varru. resolu. pag. 639. nu. 6. & 644. nu. 6. & 643. num. x. & 990. num. v.

b Primo articulo. Quando lex simpliciter imponit pœnam, cui ueniat applicanda. vide glo. & Barto. & quæ ibi plenissime apostil. in l. iij. ff. de sepul. uio.

Franc. Aret. in Secundum Decretal.

ſufficienter erat promiſſum in alijs.ll. vt patet in d.l.3. in fine &
18 quod ibi per Bar. Quinta concluſio eſt talis, vbi imponitur pro crimine, & particulari delicto, pro quo non reperitur impoſi-
a ta adhuc alia pœna ciuilis, vel criminalis, in dubio pœna [a] applicatur fiſco, & non parti, ſecundum Bald. no. in d.l. ſi eccleſię. in fi. cuius dicta ſic intelligo, & reſtringo, quod probatur lege, & ratione. lege quidem per l. eos. C. de modo mul. & in l. aliud. §. inter mulctã. ff. de verb. ſign. ratione, quia fauor publicus, in dubio præfertur fauori priuato, vt in authen. res quæ. C. communia de leg. cum multis alijs, & ideo lex in iſto dubio magis videtur prouidiſſe reipublicæ, & vindictę pub. quam vindictæ priuatę. & idem eſt dicendum eadem ratione, quãdo inueniretur pœna criminalis, applicanda fiſco, & pœna ciuilis, applicanda parti, ſufficienter impoſita, & poſtea per nouam legem imponeretur noua pœna, vel pro toto genere delicti, vel in aliqua ſpecie ipſius, & in dubio pœna applicetur fiſco, & intelligatur eſſe accuſatio criminalis, per eandem rationem &
19 per l. lege Cornel. cum l. ſeq. ff. de iniu. †Sexta, & vltima concluſio, ſi lex imponit pœnam pro aliquo malefacto, qđ tamen nõ cadit in aliquam ſpeciem criminis inducti de nouo ab ipſa lege, vel prius, tunc in dubio pœna applicatur parti lęſę, & non fiſco, ſecundum Bald. no. in l. ſi eccleſiæ. pro cuius concluſione eſt caſus in l. fi. in ratione decidendi. ff. de litig. vbi dixit text. quod in edicto prætoris imponebatur pœna, & non dicebat, cui deberet applicari, & ſubiungitur applicatur parti lęſę in
20 ſolatium iniuriæ ſibi factæ. quæ ratio manifeſte oſtẽdit, †quod in dubio debet applicari pœna illi, qui prius offenditur, & cuius contemplatione pœna imponitur, & in hoc eſt dicendum, quod ſi ex illo malefacto principaliter læderetur fiſcus, vel res pu. tunc enim iſto caſu pœna fiſco applicaretur, vel rei publicę lęſę, & in hac vltima concluſione vera eſt opin. Ang. quã poſuit in l. ſiquis id quod. ff. de iuriſd. omn. iudi. nam quando malefactum incidit in certam ſpeciem criminis, dic vt per Bar. in d.l. agraria, & vt ſupra & ad materiam vide, quod no. Pet. de Ancha. in clemen. paſto. de re iudi. & Ioan. And. in c. irrefragabili. de offic. ordi. vide etiam tex. glo. & Bald. in l. vnica. C. de his qui in priorum creditorum loco ſuccedunt. Ad idem tex. in l. poſt legatum §. admittere. ff. de his quib. vt indig. & in l. cũ emancipati, §. ſi duo, & quod ibi no. per Bartol. ff. de colla. bon. pro his optime facit tex. no. in l. j. §. quod ſi per calumniam. ff. de vac. mu. vbi patet, quod vexare aliquem in iudicio ciuili calumnioſe, lex non punit, niſi ad ſatisfactionem, de quo tamen articulo dic, vt in l. ſiquis obrepſerit. ff. de fal. per Bal. & Moder. in c. fin. ſupra de præſcri. & per Bald. in l. quicunque. in fi. C. de ſer. fug. & ſic poſſunt intelligi leges allegatę per Guil. de Cun.
21 †In 2.q. eſt communis concluſio, quia ſi imponitur pœna ap-
b plicanda fiſco, tunc iudicium ſit criminale, quia agitur ad vindictam publicam, iuxta l. licitatio. §. q illicite. ff. de publi. & hãc ſequitur glo. in l. 3. ff. de ſepul. viol. & ibi per Bart. hoc etiã tenet do. An. & Inno. in c. qualiter. 2. j. de accu. ſed do. Abb. Mo. credit cõtrarium, quod etiam, quando pena non applicatur parti, iudicium non dicitur eſſe criminale ſemper, per c. per tuas. j. de ſimo. & c. ſuper his. j. de accu. Vnde ipſe aliter diſtinguit, dicens, q aut agitur pœna ordinaria delicti, ita q per illam punitur delictum maiori pœna, q̃ quæ ſit pro delicto ſtatuta, quia ſemper dicitur agi criminaliter, ſiue pœna applicetur fiſco, ſiue parti. Si vero agitur ad pœnam delicti nõ ordinariam, ſed accidentaliter ipſi delicto, & tunc ſemper iudicium ſit ciuile, etiam ſi pœna applicatur fiſco. Pro his adducit, q in ſimili no. glo. in l. 3. §.
22 præterea. ff. de ſuſpe. tut. & in l. fi. C. eo. vbi glo. dixit, q condemnatus per inquiſitionem, non efficitur infamis, & ſic patet, q tale iudicium non eſt ita durum, ſicut iudicium accuſationis, ſed propterea poteſt dici ciuile, non ita certum, & rigoroſum, iuxta l. ſi cui. ff. de ſerui. ruſti. præd. ſed iſta doctrina ſua, nullo modo procedit, quia quando pœna applicatur parti, agitur de commodo priuato, & ex hoc patet, q iudiciũ eſt ciuile, ita dicit tex. in l. infamẽ. in vltimo reſponſo. ff. de pub. iudi. & bene facit tex. in l. qui Senatus. ff. de iniur. vnde contra naturam attributam a legibus eſt, q vbi pœna applicãt parti, & principaliter agitur ad ipſam, q iudicium ſit criminale, vnde primum membrum do. Abb. non poteſt eſſe verum, nec ſecundum etiam eſt verũ, dum dixit. q ſi pœna veniat applicanda fiſco, dũmodo non ſit ordinata pœna delicti, dicitur agi ciuiliter, quia hoc eſt ꝺ tex. in l. Diuus. in prin. ff. ad leg. Cornel. de fal. vbi patet, †quod ſi teſtis cõmittit falſum coram iudice, qui habet iuriſdictionem ciuilem, & non criminalem, nõ põt extra ordinem, & accidentaliter pœna delicti punire teſtem, ſed debet remitti ad iudicẽ criminalem, & ita ibi declarat Bar. ergo patet, q etiam cum imponitur pœna extraordinaria ex officio iudicis, iudicium eſt criminale, & non ciuile. De articulo tamen, an iudex cauſarum ciuilium poſſit punire teſtem, dicentem falſum coram ſe, dic vt tractatur in l. nullum. C. de teſti. & in c. j. de crimi. fal. per Anto. de

c But. nõ ob. c. per tuas. quia poſſumus reſpondere [c] dupliciter. vel, q ibi verbũ criminaliter, alias ciuiliter, capiatur improprie, & largo modo. i. nimis ſeuere. & ſi ſic intellexit do. Abb. bene dixit. vel poſſumus dicere notabilius, in dictis iuribus, licet pœna non applicetur parti, non applicabitur fiſco, ſed eſt quædã tertia ſpecies pęnę, quæ dicitur remotio ab officio, & adminiſtratione, vt dixit tex. formaliter in c. qualiter & quando. circa prin. j. de accu. in exemplo euangelico ibi allegato, in qua ſpecie pœnæ, ſi agitur ad remotionem ab officio duntaxat, dicitur agi ciuiliter, & non criminaliter, vt probat tex. in l. 3. §. tutor qui. ff. de ſuſpec. tu. & no. Bar. in d.l. 3. §. nunc videamus. & ad materiam vide quod no. Bal. in l. j. C. vbi cauſa fil. poſt Iaco. But. &c.

ADDITIONES.

a In dubio pœna. Sed contra iſtam concluſionem opp. de l. fi. ff. de litig. Et de tex. in l. pen ff. de in ius vo. Sol. vt per Alex. in l. ſi quis id quod. ff. de iuriſ. om. iud. item opp. de l. non puto. ff. de iure fiſ. Sol. vide Bolo. in ſua Theodoſ. in char. 26. in vlt. col. Soci. in l. 1. ſol. matr.

b In 2. q. Qua concluditur q quãdo pœna applicatur fiſco quod cauſa dicatur criminalis. pro iſta conclu. vide meliorem tex. de corpore iuris in §. in ſumma. Inſti. de iniu. vide plene Lancel. in rub. ff. de iud. & do. Ioã. Bap. de Caccia lu p. in rub. C. de iud. vide apo. magnam ad Bar. in l. 3. ff. de ſe. vi.

VIN. GOD Quando autem pœna appoſita pro conſeruanda pace remitti poſſit in pręiudicium fiſci vel eccleſiæ. Dida. Couar. c. 14. Variar. reſol. fol. 248. nu. 18

c Ruffi. Bel. Quia poſſumus reſpondere. Iſta omnia ſunt Alex. in d.l. j. ff. de ſepul. viola. in apoſt. magna.

SVMMARIVM.

1 *Litigans mecum in iudicio, dicitur eſſe meus aduerſarius etiam ſi litigat tanquàm prælatus nomine eccleſiæ. nu. 3.*
Secus œconomus, ad quem nullum pertinet eccleſiæ commodum. infra nume. 4.
2 *Litigans mecum in iudicio ſicut poteſt recuſari in iudicem, ita poßit in teſtem. diſtinguuntur multi caſus.*
5 *Aduocatus non poteſt eſſe iudex in cauſa, quam defendit, licet non dicatur inimicus illius contra quem agit.*
6 *Iudex qui habuit litem cum parte, vtrum poſſit recuſari.*
7 *Inimicitia præſumitur durare, niſi probetur reconciliatio.*
8 *Teſtis qui repellitur a teſtimonio propter inimicitiam, non diſtinguitur cuius culpa ſit contracta inimicitia.*
9 *Iudex non debet citare partem, niſi actore petente.*
Si tamen in actis reperiatur commiſſa, citatio præſumitur quod præceſſerit partis poſtulatio, infra nu. 11.
10 *Iudex ſi videt perire inſtantiam poteſt citare partes, & ferre ſententiam parte non petente.*
12 *Actus in quo requiritur aliqua expenſa, in dubio præſumitur factus inſtante eo cuius intereſt.*
13 *Mercator, ſi ſcribit rationem ad me pertinentem, præſumitur facere me inquirente & mandante.*
14 *Præſumptio ſolennitatis quando ceſſet, ſiue tollatur ex inſpectione actorum.*
15 *Commißis citationis debet ſcribi in actio, quæ tamen in dubio non præſumitur.*
Et an ſufficiat generalis commißio.
16 *Concilium prouinciale poteſt cognoſcere de cauſis epiſcopalibus, non tamen epiſcopos deponere.*
17 *Iudex ex officio ſuo poteſt interrogare partes, non ſolum ſuper concernentibus negocium principale, ſed etiam præparatoria.*
Et an poßit poſt concluſum in cauſa.
18 *Iudex poſt concluſum in cauſa, non poteſt deferre iuramentum in defectu probationis.*
29 *Iudex in criminalibus poſt concluſum in cauſa, poteſt teſtes producere.*
Et ſuper nouo articulo, poteſt interrogare partes.
Idem in iudicijs ſummarijs.
20 *Iudex ex cauſa iuſta, poteſt reuocare concluſum in cauſa, & admittere partem ad allegandum de iure ſuo.*
21 *Contumax dicitur, qui recedit a iudicio ſine licentia.*
22 *Iudex contumacem ex officio ſuo poteſt excommunicare.*
23 *Mulctæ impoſitio quæ fit contumaci pendet tota ex officio iudicis, & nihil ad partem pertinet.*
24 *Contumacia etiam leuis in non comparendo eſt peccatum mortale, & digna excommunicatione.*
25 *Contumax in non comparendo habetur pro confeſſo, ſecus in contumace non parendo.*
26 *Excommunicatio quæ fit de reo non comparente, fit principaliter in fauorem actoris, & eſt quodammodo ſubrogata in locum primi decreti.*
27 *Citatio licet non poßit fieri die feriata, intimatio tamẽ a iudice fieri põt.*
28 *Excommunicatus non intelligitur abſolutus per ſolam ſatisfactionem, ſed requiritur actualis abſolutio.*
Secus ſi ſit ſuſpenſus.
29 *Excommunicatio inducitur per iſta verba nullus communicet tali.*
30 *Beneficio non priuatur quis propter quodlibet peccatum mortale.*

Nuncius

31 *Nuncius non potest facere citationem realem, nisi præcedat specialis commissio.*

32 *Captura personalis non potest fieri sine causæ cognitione.*

33 *Procurator in causa capturæ debet habere speciale mandatum.*

34 *Nuncius non potest sine speciali commissione facere citationem verbalē vbi requiritur aliqualis causæ cognitio.*

Et quid quando non requiritur causæ cognitio. nu. seq.

36 *Mandatum generale tantum regulariter valet, quo ad genus, quantū speciale, quo ad speciem.*

37 *Executor deputatus in causa, potest recipere cautionem partis, sine speciali commissione.*

38 *Notarius actorum, potest recipere productionem libelli, quæ fit de plano & die feriata.*

39 *Commissio citationis fit sine causæ cognitione, non tamen sine causæ expressione.*

40 *Præsens in iudicio, an sit vocandus.*

41 *Reus præsens cogitur recipere libellum, etiam si sit præsens ob aliam causam.*

Et an cogatur libello respondere, si non sit citatus, sed verosimiliter sit instructus, & deliberatus. nu. seq.

43 *Declaratio iudicis, an requiratur ad hoc, vt actus per eum, contra præsentem non citatum faciendus ipsi præsenti præindicet.*

44 *Præsens in iudicio, an præsumatur citatus.*

45 *Monitio regulariter non præsumitur, nisi probetur, quinimo ante sentētiā diffinitiuam, nec pro actis iudicij præsumptio insurgit.*

46 *Iudex potest excommunicare, & mulctare contumacem, sine alia citatione, quando est contumax notorius.*

Secus quando non est notorius contumax, qui debet citari, & adhiberi causę cognitio. nu. seq.

48 *Causę cognitio adhiberi debet, in eo, quod regulariter denegatur, sed tamē aliquando ex causa permittitur.*

49 *Iudex, quamuis non possit imponere mulctam pro contumacia præsumpta sed bene pro vero dolo, si tamen imponat ualet.*

Intellige tamen, si prius faciet partem citari. inf. nu. 51.

50 *Contumax valde remotus a tribunali iudicis, non debet mulctari.*

52 *Citatio partis requiritur in declaratione, quod quis inciderit ipso iure in pœnam.*

53 *Iudex potest imponere pœnam statutam pro contumacia, absque partis citatione.*

54 *Contumax, utrū possit condēnari in expensis, absque citatione, remissiue.*

CAP. I.

DE quo uultdeo. Qui promittit, non recusare iudicem ab suum habens exceptionem declinatoriam, non potest pœnitere, & contumax in non respondendo potest excommunicari, non tamen priuari suo beneficio. & diuiditur in tres partes. In prima narratur factum. In secunda ponitur iuris dispositio, ibi, placuit. In tertia ibi, nam adimi, respon-

a det cuidam tacitę quæstioni. Nota primo ibi, aduersarius[a] &c.

1 † quòd ille, qui litigat mecū in iudicio, dicitur esse aduersarius meus, ad idem text. in ca. fina. infra, de eo, qui mitt. in possess. & in l. si aduersarius. C. de fi. instrument. & hoc facit ad statuta facientia mentionem de aduersario, secundum dom. Ant. & Modern. & quòd ille, qui mecum litigat, meus dicitur esse aduersa-

2 rius, † ideo si datur mihi, in iudicē delegatum, possum eum recusare, tanquàm suspectum: non solum si litigat, nomine proprio, sed etiam si litigat, nomine ecclesiæ, seu tāquàm prælatus, siue rector. ita dixit glo. not. in ca. cum super. supra de offic. dele. argumen. l. propter litem. in princ. ff. de excusatio. tuto. & ita tenent hic Modern. & domi. Anto. super quo vide tu Ioan. And. in cap. legitimam, de appellat. libro 6. Vtrum autem, sicut litigans mecum, potest recusari in iudicem, ita potest recusari in testē, vt penitus non admittatur ad testimoniū, ponit hic domi. Anto. & Abb. post eum. & in effectu concludunt, quòd aut loquimur in eo, qui habuit litem mecum de præterito, sed nunc non habet, & tunc semper potest esse testis, ita intelligunt notab. doctrinam Ioannis Andreæ, in additio. Speculat. in rubri. in versicu. sciendum. & in versicu. sexto. Aut loquimur de eo, qui habet litem mecum de præsenti, & tunc distinguunt, quòd aut habet litem criminalem mecum, vel ciuilem omniū bonorum, vel maioris partis, & tunc repellitur totaliter, & a testimonio. text. in Aucten. de testib. §. si vero odiosus. in princip. & per ea, quæ no. glo. & Doctor. in cap. cum oporteat. infra de accusatio. & in cap. cum P. eodem titu. & per ea, quæ habentur in cap. frequens. de restitutio. spoliato. libro sexto. ad hoc. vt in l. propter litem, supra allegat. Aut habet litem ciuilem mecum, & tunc non repellitur testis omnino, sed est in officio iudicis, quanta fides sit sibi adhibenda: ita uidetur probari in dicto §. si vero odiosus. sed tu in ista materia considera duo, quæ

3 ponunt hic Doctor. Et adde ad primum, † quòd prælatus, qui agit causam, nomine ecclesiæ suæ, bene potest accusari, vt suspectus, quia participat commodum, cum sit vsufructuarius in vita, & vsuarius in morte, iuxta ea, quæ habentur in ca. præsenti. de offic. ordina. libro sexto. pro qua conclusione facit optime tex. in cap. insinuante. supra, de offic. delega. vbi patet, quòd clericus commensalis alicuius, facit illum esse iudicem suspectum, licet agat causam ecclesiæ suæ. & ita determinat Ioann. Andr. in simili quęstione, per illum textum in c. postremo. infra de appellatio. reprehendens dicta Specu. in titu. de iudice delegato. §. superest. versic. quidam intentauit. † Sed vbi nomine ec-

4 clesiæ ageret œconomus, vel procurator ī aliquo casu, ad quem nullum pertineat commodum de rebus beneficij. tunc videtur dicendum oppositum. Primo, per tex. quæ ibi not. Abb. Modern. ad hoc, in cap. postremo infra de appellatio. in versicu. in

5 eodem negocio, per quem dicunt ibi Doctor. quòd † licet aliqs non possit esse iudex in causa, in qua est aduocatus, ex præsumpta affectione. vt in cap. Romana. de testibus. libro sexto. tamen in alia causa non sic poterit recusari. Secundo, quia aduocatus contra me in vna causa, non dicitur esse mihi inimicus, vt l. qui cum maior. §. fina. ff. de bon. libert. ergo non repellitur, vt suspectus: pro his benefacit tex. in cap. super eo. & quod ibi not. infra de appellatio. Forte tamen posset dici, quòd hoc non haberet locum in eo, qui fuisset procurator contra me, in causa capitali, vel actione famosa, per ea, quæ habentur in l. penult. in prin. ff. de inoffic. testamen. & ponit Bartol. in l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his qui. vt indign. hoc tamen non affirmo pro

6 nunc. Vtrum † iudex possit recusari, qui habuit litem cum parte licet nunc sit finita: Doctor. non declarāt hic, sed per argumenta eorum, quæ dicunt in teste, satis videntur sentire, quòd non possit recusari: sed tu aduerte, quia, aut iudex habuit litem mecum, & succubuit, & tunc non posset, quia præsumitur durare inimicitia. & aliqualis contracta per litem, adhuc ex culpa sua, vt infra dicemus. aut obtinuit, & tunc dixit glo. fina. quam mentī tene, in cap. vt debitus. infra de appellatio. quòd iudex non potest recusari, ut suspectus, quando suspitio surgit ex culpa recusantis, sed quia communiter Doctor. ibi impugnāt illam gloss.

b ideo simpliciter est tenendum, quòd potest recusari. Secundo principaliter adde dictis Doct. inquantum declarando dicta Io. Andr. quòd si aliquis habuit litem mecum, & nunc non hēt, non potest repelli a testimonio, quòd hoc videtur esse falsum, ideo videtur esse distinguendum, sicut distinguitur præcedente lite hic per Doct. quod probo, quia iccirco repellitur testis, mouens litem criminalem, quia ex tali lite præsumitur inimicus, ut in cap. cum P. & in cap. cum oporteat. infra, de acc. & probatur clare in dicto §. si vero odiosus. sed ista ratio habet locum, ēt

7 finita lite: † quia qui semel fuit inimicus, præsumitur durare inimicitia, nisi probetur reconciliatio, secundum Innoc. in c. cum oporteat, præallega. & Bal. in auct. si dicatur. C. de testi. & est casus, quem ibi ponderat Bald. in l. in ipsius. §. fi. C. fam. erci. ergo, pari ratione repellitur nunc, sicut tunc: amplius dicit Specul. in titu. de deleg. § supereſt in ver. itē q̄ quidam &c. quòd inimicus etiam reconciliatus, potest repelli, vt suspectus. allega. text. cum gloss. 3. qō. 5. cap. accusatores. intellige, si sit reconciliatus de recenti, alias non procederet dictum suum, vt ibi not. Ioan. Andr. præsumit enim adhuc durare aliqua reliquia inimicitię præcedentis, ex quibus repellitur, sicut inimicus. facit, quod notanter tradidit Bartol. in l. j. §. Iulianus. ff. de quæstionib. sed tamen aduerte: quia licet ista ratio fortasse vrgeat, videntur posse saluari dicta in uno casu, quando scilicet ille, qui habuit litem mecum vicit, vel ego succubui: tunc enim licet præsumatur durare inimicitia, quia tunc vī esse contracta, culpa mea, ideo testis nō vī esse repellendus, ita dicit nota. Bald. sequendo dicta Nicolai de Mat. in auct. si dicatur. C. de testi. & tenet Barto. per illum tex. in l. j. §. cum quis. ff. de quæstionib. pro quib. facit optime text. not. qnem ipse nō allegauit in d. §. si vero odiosus. circa prin. vbi dicit, quòd ille, qui mouit litem criminaliter, repellitur totaliter a testimonio, donec lis fuerit finita, ergo post litem finitam videt esse admittendus aliquo casu: sed contra istam doctrinam est,

8 scilicet doctrina Innocen. in cap. cum I. & A. infra, de iudiciis, † dicentis, quòd ad repellendum aliquē a testimonio, non distinguitur

ADDITIONES.

a Aduersarius &c. Et not. quia iste tex. loquitur in causa criminali, sed quid in ciuili. dicans, quòd qui litigat mecum in causa ciuili dicitur aduersarius. tex. est in c. 1. de plus pet. & ibi Panor. not. sed quid in procuratore. dicas idem esse. l. j. §. quid autem. ff. de calumnia. & in l. 1. C. de pœna iu. sed quid de eo qui parat se ad litigandum. dicas, q̄ etiam dicitur aduersarius. §. fi. Inst. de pœna temere. litigan. Ruf. Belin.

VIN. GOD. No. Fel. i c. quoties. de testi. quę sint inimicitiæ, q̄ repellāt a testimonio. Vide Soc. cōsi. 228. in cū Gabrielis. li. 2. Ale. cōs. 99. li. 1. & cons. 227. li. 4.

b Non distinguitur cuius culpa &c. Vide omnino Bar. limitantem in l. j. §. cū qs. ff. de quæst. nisi dedita opera causaret inimicitias.

ſtinguit, cuius culpa inimicitia fuit ꝯcta, ſed ſatis eſt, ꝙ teſtis habeat me odio, & illa dicta ſequuntur hic Modern. quæ habent magnam æqtatem in ſe. poſſet forte dici, ꝙ in tali caſu, teſtis nō repellit in totum, ſed non adhibeat ſibi plena fides, ſicut dixit tex. in d. §. cū qs. & ibi ēt per Bal. quamuis ille tex. meo iudicio
9 nō probet ꝓclonem Bar. vt in voce dixi. †No. ſcdo ibi, petiſſet
a &c. ꝙ iudex non dēt citare partem, niſi actore petente. & idē tex. in c. licet. j. de accu. & in l. peremptorium. in prin. & ibi p Bar. ff. de iud. & ponit Spe. in ti. de citatione §. ſequit. ver. idem aūt. & Bar. dixit no. in l. 3. §. hoc aūt. ff. de dam. inf. ꝙ iudex ꝓcedens ꝯ contumacem, & ipſum citans, nulliter ꝓcedit, ſi non citauit ad petitionem ptis ꝓſentis, ſed ex officio, in l. properandum. §. & ſi qdem. C. de iud. vbi āt iudice citante, non ad petitionē partis, ſed ex officio, ꝓs non comparentis tenet, ſi & ꝓcederet ꝯ ꝓſentes, valeret iudicium, & ſnīa. Ita tradidit Bal. declarans iſtū articulum in l. vna. in pe. col. C. vt quæ deſunt adu. & probatur iſta concło ex dicendis in quodam alio notab. Illud ēt ſcias, ꝙ q̄uis
10 †in prin. ꝓceſſus, nulla ſit citatio fcā, parte non petēte, & in fin. tn̄ ſi iudex videat ꝓpe inſtantiam, ꝑt citare partes ex officio, & ꝓ ferre ſnīam, ita determinat ſingłr Bar. in l. Seius & Augeri ī pe. q. ff. ad l. Fal. & eſt rō, vt lites expediātur & ne deſerat inſtantia, ptinet ad fauorem publicum, vt traditur in l. properandum. in fi. C. de iud. ſed in his, q̄ ſpectant ad fauorem publicū iudex ſupplet ex officio, vt in c. bonæ. & ibi no. ſ. de poſtul. pl. & plene ī d. §. hoc āt iudicium. ergo hoc caſu p̄t ſupplere. Dicit tn̄ notabiłr
11 d. Gui. de Suza. in l. ad peremptorium. ff. de iudic. † ꝙ quamuis citatio non poſſit committi, ꝓte non petente, ſi tn̄ in actis reperit citatio commiſſa, ꝑſumitur ꝙ ꝓceſſerit poſtulatio partis,
b & idem dicit in cōmiſſione iudicis, vcz ꝙ ſi reperit in actis, nūciū citaſſe, & retuliſſe, ꝑſumitur iudicis commiſſio ꝓceſſiſſe. primū dictum tenent hic, do. Ant. de Bu. Ioan. de Imo. & communiter Mod. mouent ꝓ ea, q̄ tradunt Doc. in c. vnico. j. de li. cont. & in l. qui in aliena. §. j. ff. de acq. hæ. & per tex. in l. 2. C. de do. prom. & per l. ſi ſiue. in prin. ff. de inter. act. ſm dictum reꝓhendit hic. d. Ant. quia commiſſio iudicis neceſſarie ex interuallo añcedit ipſam citationem, ergo non ꝑſumitur interueniſſe, niſi ꝓbetur, vt l. j. & quod ibi no. C. de fid. inſtr. & iure haſtę fiſ. li. x. & ſic dicit tenere Bar. in l. ſciendum. ff. de verb. ob. licet do. Abb. Mod. hic dicat, hoc vltimum dcm̄ eſſe verū, niſi in his q̄ eſſent modici p̄iudicij all. tex. & quod ibi no. in c. j. ſ. de cle. pc. & quod not. Inn. in c. innotuit. j. de eo qui fur. ordi. rece. Do. meus in l. ſciendum. in rep. ſua. ff. de ver ob. reprehendit vtrunque dcm̄, dicēs, ꝙ primam qónē format Bal. in l. j. ff. de in ius vo. & nihil determinat, ſed remittit ad Cyn. in l. neminem. C. de exhi. re. ipſe aūt finaliter tenet, ꝙ, neque ꝑſumitur ꝓceſſiſſe petitio partis in citatione, neq; ꝓmiſſio iudicis: primum dcm̄ ꝓbat, ꝙ iſta petitio partis eſt ſolēnitas extrinſeca, ergo nō ꝑſumitur. l. quæcūq;. §. fi. ff. de pub. ꝓ ſecundo dicto adducit eadem rōnem, & Barto. hoc tenentem in l. j. §. ſane. ff. de offic. præfec. vr. Tu autem ſup iſto articulo poſſes dicere, diſtinctionē do. Ant. eſſe veram, vcz, ꝙ ꝑſumatur ꝓceſſiſſe poſtulatio ptis, ſed nō ꝓmiſſio iudicis. Prima cōcło ꝓbatur, ꝙ citatio de reo cōiter non ſolet fieri ſine aliqua
12 expenſa ptis, iuxta no. in l. 2. C. de ſpor. & eſt conſuetudo: † ſed actus, in quo requiritur aliqua expenſa, in dubio ꝑſumitur factus, inſtante eo, cuius intereſt, vt in l. cum ſeruus. & ibi p Bar. ff. de ver. ob. & bene facit tex. in l. ſi ſeruus. §. qui margaritam. & quod ibi per Bald. ff. de leg. j. ergo iſte actus præſumitur factus, parte petente. pro his optime facit, quod no. ponit Bal. in l. j. C.
13 de eden. vbi dicit, ꝙ ſi mercator ſcribit rōnem ad me pertinentem, ꝑſumitur id feciſſe, me inquirente, & mandante. & cū dr̄ per domi. meum, ꝙ ſolennitas extrinſeca non præſumitur: rn̄deo, hoc eſſe regulare, ſed fallit in caſu d. l. cum ſeruus. Item qn̄ cōiter, & vt in plurib. actus, ſic ſolet fieri, quia tunc illa ſolēnitas præſumitur. in l. fi. & ibi no. C. de fideiuſ. vbi dicit no. Io. An. in titu. de empt. & vend. §. nunc videndum. in quadā additione ſua, ꝙ cum inueſtitura, cōiter ſoleat fieri ꝓſenti in ea, ꝓeſumatur præſentia partis, ꝯ reguiam, quę ponitur in l. 2. C. de ſtatu. & imagi. l. Titia. §. idem reſpondeo. ff. de verbo. obl. mihi aūt dcm̄ dom. Ant. placet, ſed non p rōnem ſuam, quia illa diſtinctio, vtrum ſolennitas poſſit interuenire tpe actus, vel antecedat actū neceſſarium adhibetur, quando notarius enunciaret ſolennitatem in inſtrō. ſed qn̄ notarius ſolēnitatem extrinſecam non enunciat: tunc indiſtinctè ſolēnitas extrinſeca non ꝑſumit, vt
14 tradit Bar. in d. l. ſciendū & tn̄ dictum eſt verū noua rōne, † qa omnis ꝑſumptio ſolennitatis adhibitæ, reſultans ex facto iudicis ceſſat, ſiue tollitur quando ex inſpectione actorum, q̄ ꝓducunt, apparet talē actum in actis non inueniri ſm Inn. in c. cum ad ſedem. j. de reſt. ſpo. & probatur in c. uno. j. de li. cont. & ſeqt̄ Io. An. in ti. de ſen. §. vt aūt, in addi. & in ca. qm̄ ꝯ. j. de prob. & licet ibi do. Ant. aliqualiter ꝯdicat opi. iſta vr̄ verior, ut dixit Inno. & eam approbat Bar. in l. hi qui ad ciuilia. C. de ap. & in l. 1. in prin. ff. ut cauſæ poſt ꝓb. adſit tutor. & bene facit tex. in l. fi. C. de re. cre. pro hac etiam parte optime facit text. in c. prudentiam. in prin. ſ. de off. dele. in ver. ꝓ nūcium. ſi tamē pars ꝓtextu citationis factæ ꝓpareret, & non opponeret ꝯ citationē de ſe factā, dato ēt ꝙ in ꝓſenti reqreret citatio de neceſſitate, ꝑſumeret iſta ſolēnitas, ex trib. ſimul ꝓcurrentib. ſ. ex fcō iudicis ꝓcedētis, & ex ſcriptura notarij ſcribētis citationem, & relationem nūcii ita no. ſin. lo. An. in ti. de teſte. §. ſeqt̄. alias, ſed pone. & declat, & ſeqt̄ do. An. de Bu. in c. fraternitatis. in fi. ſuper vl. gl. j. de teſti. Et ſi dicas ſm rōnem ꝓ te aſſignatā, ſicut non ꝑſumeret ꝓmiſſio iu
15 dicis ita nō ꝑſumeret poſtulatio ptis. Rn̄. †ꝙ commiſſio citationis, quam fecit iudex, eſt de actis, & in actis dēt ſcribi, vt ī c. qm̄ ꝯ. j. de ꝓb. ſed petitio partis nō, vt patet in d. c. qm̄ ꝯ. & ꝙ nō ꝑſumat in dubio ꝓmiſſio iudicis, habes tex. no. in l. his ſolis, quē ibi ponderat Bal. ad hoc. C. de reuo. do. Vtrum āt ſufficiat gn̄aliter ꝓ miſſio nuncij, ſine ſpāli commiſſione de citando, eſt qō, quam
16 tangit hic do. An. & de ipſa dicit Inn plenius. Tertio no. ꝙ concilium ꝓuinciale, pōt cognoſcere de cāis epālib. nō tn̄ epos deponere, vt probatur 6. q. 4. in c. ſcitote. & c. q̄uis. vt plene hic ꝓ
17 Doc. & in c. graue. j. de ꝓbē. Quarto no. in ver. interrogatus, ſm
c vnam expoſitionē, ꝙ iudex ex officio ſuo, c non ſolum ꝑt interrogare partem ſuper concernentibus principale negocium, ſed etiam, vt ordinet ꝓparatoria iudicij, & ſuper concernentibus exceptiones declinatorias, & ſic patet, ꝙ & poſt li. ꝓt. & añ, iudex ītterrogat, & ī oī ꝓte iudicij. l. vbicūq;. ff. de inter. ac. 30. q. v. c. iudicātē. Vnde dicit hic no. An. de Bu. ꝙ ēt, poſt ꝓcluſum in cā, ꝑt iudex interrogare ꝓtē, non ſolum ad declonem prioris ꝓceſſus, vt no. In. in c. cum Ioannes. j. de fi. inſt. ſed ēt ſup aliquo de nouo ptinēte ad cām, & ſic dicit, ſe conſuluiſſe ꝓ gl. in l. vbicūq;, ꝑal. & ꝓ tex. in l. gn̄ałr. §. igit. C. de re. cre. ſed tu in iſto arti. aduerte, ꝙa tex. allegatus ꝓ d. Ant. non ꝑſupponit, ꝙ ibi eēt ꝓcluſum in cā, licet dicat, ꝙ iudex ꝑt deferre iur̄m, in defectū ꝓbōnis in ipſa ſnīa, ex hoc non ſequit, ꝙ intelligat eē concluſum in cā, ꝓ citationē ꝓtium ad ſnīam audiendam, tum ꝙa cōcło in cā, fit ꝓtib. renunciātib. allegationib. ſuis, vt in auc. iubemus. C. de iud. & no. in c. paſtora. j. de cā poſ. & propr. tum ꝙa ꝯriū innuit tex. in cle. ſæpe. verſus fin. de ver. ſig. niſi forte eſſet ꝑfixus terminus iudici ad iudicandum de conſenſu partium, tūc. n. vr̄ actū, vt vltima dies termini, ſit ꝓ cōcłone cāæ, vt tradit ſingłr Inn. & Mod. poſt eū in c. ſuper eo. j. de ap. & ꝯ hanc doctr. facit, qđ po-
18 nit Bal. no. in c. j. §. ſi vaſallus. de contro. inue. vbi dixit, ꝙ †poſt ꝓ cluſum in cā iudex, non ꝑt deferre iur̄m in defectū ꝓbōnis. & hoc ſentit Bar. in l. admonēdi iux. fi. ff. de iureiu. ſed iſta dcā poſſent eē vera, ſi iudex poſſet deferre iur̄m ex offō, ꝓte ñ petēte, ſicut tz Bar. in d. l. admonendi. ſed multi Mod. tenēt ꝯrium, in c. ſi. j. de iureiu. & q̄tū attinet ad ꝓpoſitū, ꝯriū tenuit Bal. exꝑſſe ī l. ſi accuſationib. C. de accu. vbi oīno videas, & ex ſupius dcīs, et inferius dicendis. Sp iſto artip. otes ponere duas, vel tres cōclu.
19 pro veritate ipſius. Prima concl. †In criminalib. poſt cōcluſum in cā, iudex vr̄ poſſe teſtes ꝓducere, & interrogare, ſup nouo arti. caſus eſt no. in l. unus. §. fi. in verſ. quocūque tpe. ff. de qōnib. & tenet Bal. no. in d. l. ſi accuſationib. Scda cōcło ēt poſt cōcluſionē in cā, iudex pōt interrogare ꝑtes ſup nouo art. vt no. Ioan. An. in ti. de poſi. §. 4. & ſeqtur d. Dom. ī c. j. de confeſ. li. 6. & idē tenent domini de Rota in ſuis concłonib. quos refert, & ſequit̄ d. Ant. in c. auditis. ſ. de ꝓc. & eſt rō huius deciſionis, ꝙa cōclu. in cā, eſt renunciatio, quam faciunt ꝑtes facultati ꝓbandi, & allegandi aliqd, ſed ꝓ vinculū infectum partib. non vn̄i ligatę manus iudicis, vt patet in c. fraternitatis. & in c. cū clamor. j. de teſ. & bene facit tex. in l. ſi unus. §. ante omnia. ff. de pact. ergo non impedit iudex, quī poſſit facere id, qđ ꝑtinet ad officium ſuum. Tertia cōcluſio ſit talis, In iudiciis ſummariis ſemper iudex poteſt interrogare, poſt concluſum in cauſa ad omnem effectum. glo. eſt not. in cle. ſæpe. in uer. interrogabat. de ver. ſig. & tenent
20 Moder. in c. cum lo. de fi. inſtrum. Vlt. concluſio, ex iuſta cauſa iudex pōt reuocare conclusū in cā, & admittere partem ad allegandū de iure ſuo, vt ſing. tradunt Dn̄i de Rota, ꝓcłone ꝓallegata

ADDITIONES.

a Niſi actore petente &c. Idem dicit do. Ale. in l. ſi finita. §. Iulianus. in 4. col. ff. de dam. infe. & Fel. hic, qui hoc limitat v. mōis, ultra quem uide Ale. in conſi. 123. inci. uiſo proceſſu. vol. 2. Ruff. Belin.

b Præſumitur, quod præceſſerit poſtulatio partis. Iſtammet opinio. ſequitur Aretin. in conſilio ſuo 36. incipien. caſus talis eſt, qui etiam hoc limitat, ut ibi per eum.

VIN. GOD. Adde dicta per Ruy. in conſi. 89. num. 4. & 14. lib. v. quod poteſt latam ſententiam citatio non præſumitur, ſed bene præſumitur præceſſiſſe poſt tranſitum ſententię diffinitiue in rem iudicatam. Idem Ruyn. conſ. 66. nu. 6. lib. 5.

c Iudex ex officio ſuo poteſt interrogare in omni parte iudicii. Iſtam opinionem tenet glo. in l. j. ff. de inter. act. & in c. pen. de iuram. calum. & ex hoc uide quid inferat Roma. conſi. ſuo 383. incip. in caſu propoſito. &c. & ultra alleg. per Felyn. hic uide ipſummet hic in c. cum Ioannes. de fi. inſtr. Alex. in l. 4. § hoc autem iudicium. de dam. infec. Ro. conſi. xx. inci. uiſo puncto. & in fin. 361. inci. iſtę ſunt reſponſiones &c.

gata.& d.An.in c.auditis,& hoc ſentit Bal.exp̄ſſe in l.j.C. ſen.re
21 ſcin.non poſ.cuius rōnē plenius in voce declaraui. †Quinto no.ex hoc text.ibi,vt nullus eidem cōicet &c.q̄ ille,qui recedit a iudicio ſine licentia iudicis,hoc ipſo dr̄ eſſe ꝙtumax,& pōt excōicari.ad idē tex.in c.ex lr̄is.alias, ꝑput nobis.& ibi gl.de do.& ꝙt.p̄ gl.& in l.ſcire oportet.§.oportet.& ibi p̄ Bart.ff.de exc.tut.
& de hoc plene p̄ An.de Bu.& Mo.& p̄ Bar.in l.ſi finita.§. Iulia
22 nus.ff.de dā.inf.& in l.ꝓſentaneū.C.qūo,& qñ iud.†Sexto no. ex eod.uer.duo.primum,q̄ iudex contumacem ex officio ſuo pōt excōicare,q̄a offendit honor iudicis: quo caſu iudex p̄t pu-
23 nire ex officio ſuo,vt l.quos ꝑhibet.ff.de poſtu.†imò impoſitio mulctæ,q̄ fit ꝙtumaci, tota pendet ex officio iudicis,& nihil p̄ti net ad partem ſm Bar.in l.2.ff.ſi quis in ius vo.non ier.& p̄ Mo der.hic.ſm ē q̄ iudex ꝑ ꝙtumacia p̄t excōicare,ꝓcor. text.in ca. tuę.ſ̄. vt li.non cont.& in ca.qm̄ frequenter.§.vl.eo.ti.& ex hoc elicit do.An.no.†q̄ q̄libet leuis ꝙtumacia,in non comparēdo,
a eſt pcm̄ mortale:[a]quia grauiſsimum eſt pcm̄ inobediētię.8.q. 3.c.ſicut.nā ſi non eſſet pcm̄ mortale,non poſſet quis pro cōtu macia excōicari.xj.q.iij.c.nemo.& c.nullus.ꝑ hoc adducit gl.q̄ reputat,ſolennē.87.diſt.c.duo. q̄ dicit, q̄ quælibet leuis ꝙtuma cia eſt digna excōicatione,quam gl.intelligit ipſe, de ꝙtumacia in non ꝓparendo,nam in ꝙtumacia,q̄ eſſet ī nō ſatisfaciēdo,vel in nō parendo p̄cepto iudicis,illa gl.non p̄t eſſe vera,ſm eū:rō eſt,quia excōicatio nunq̄ ferī immediate ꝑ delicto,ſed ſemper ꝑ ꝙtumacia nō ſatisfaciēdo,ſm gl.no.xj.q.iij.c.epiſ.& ꝑbatur ī c.ſacro.de ſen.exc.Si ergo q̄libet ꝙtumacia eſſet digna excōica-
31 tione ſequereī, q̄ ꝑ qualibet leui offenſa,& p̄miſſa monitione, q̄s poſſit excōicari, q̄ eſt ꝯ dicta iura:maior eſt.n. ꝙtumacia, in non ꝓparendo,q̄a ille,qui non ꝓparet peccat in duob.q̄a non ꝓ paret,& q̄ non paret,peccat in vno duntaxat,ad hoc adducit.l.
25 creditor.ff.de ap.tñ ꝯ hoc facit,q̄a ꝙtumax in non ꝓparendo, ñ hr̄,ꝑ ꝓfeſſo,& tñ ꝙtumax in non parendo,hr̄ ꝑ confeſſo non rñ dendo,vt patet in l.gñali.§.his de pñtib.& ibi p̄ Bal.C.de re.cre di.& iureiu.& tradī in c.2. de ꝓfeſ.li.6.Præterea ꝙtumacia in ñ ꝓparendo,eſt ſpēs contumaciæ in non parendo, vñ non p̄t dici aliud delictum de p̄ ſe,q̄a genus ineſt ſpēi l.pe.ff.vnde le. Vnde
26 p̄t dici aliter in iſta mā,q̄ rō p̄dictorum ſit,†quia excōicatio, q̄ fit de reo ñ cōparente,fit principaliter in fauorē actoris,& ſub-rogata quodammō in loco primi decreti,qđ patet,q̄a ē in electione iudicis,vtrū ꝑcedat ad hoc, vt in c. qm̄ frequenter.in fi. vt li.non ꝙt.Et iō,ſicut ꝑ qualibet contumacia p̄t primū decretū interponi,ita poterit q̄s excōicari: vel p̄t dici,& melius,q̄ monitio,q̄ fit in c.ſacro.non eſt omnis actus iudicialis p̄ciſe coactiuus,& iō non tam afficit p̄ſonā moniti,ſicut citatio.& ꝑpterea maior ē ꝙtumacia non comparentis, q̄ moniti, q̄a ēt iudicialis fortius afficit.vt l.mulier fundos.ff.de le.cōmiſſ. & p̄ Barto.in l. non ſolū.§.morte.ff.de op.no.nū.ꝑ his facit opt.text. & q̄ ibi p̄
27 Bal.in l.in ꝯctib.§.ſi.C.de non nu.pe.per qđ ibi dixit Bal. †q̄ q̄uis ibi citatio, non poſſit fieri die feriata,intimatio tñ,q̄ fit a iudice,p̄t fieri die feriata,quia non eſt actus iudicialis. Sept.not.
28 ibi fuit abſolutio &c.†q̄ excōicatus,qui ſatisfecit non intelr̄ b
b ſola ſatisfactione eſſe abſolutus,ſed req̄ritur abſolutio actualiter,ſecus ē in ſuſpenſo ad tps, vel donec ſatisfecerit, ſm gl.no.in cle.j.de deci.& qđ tradidit Inn.in c.cū bonæ.de ęt. & qua.tu vi de tex.opt.in c.cum deſideres.§.fi.ſ̄.de ſen.exc.& opti. facit tex.
29 in prin.Octauo no.†q̄ p̄ iſta verba, nullus cōicet tali, inducitur excōicatio,ſup̄ quo vide tex.in c.fi.de ſen.ex.& qđ ibi plene ſcri
30 būt Doc. Vlt.no.†q̄ non ꝑp̄ qđlibet pcm̄ mortale, quis dēt priuari beneficio,ēt ſi p̄ illud fuerit excōicatus,ſed dēt eſſe graue crimen,ex quo fiat priuatio. 15.q.7.c.inuentum.& videbit plene.in c.at ſi clerici.j.eo q̄a tex.noſter hinc dicit,q̄ citatio nō pōt fieri niſi iudice ꝓmittente,uidendū eſt ſm d.Ant.& Mo.hic pri mo,nunq̄d gñalis commiſſio fcā nuncio de citando, ſufficiat abſq; ſpāli cōmiſſione.Scđo,nunq̄d offm̄ citandi, poſſit cōmit ti ipſi p̄ti.Circa primū, referendo dicta Doc.& nonnulla adden
31 do potes ponere tres q̄ſiones.Prima conclo eſt iſta†citationem realem non p̄t facere nuncius,niſi p̄cedat ſpālis cōmiſſio iudicis,vt l.neminē.C.de exhi.re.& ibi hoc tenet Bar.& hoc ſequit hic d.An.de Bu.& cōiter Mo.q̄cq̄d dixerit Inn.in c.qm̄ ꝯ.de ꝑba.vbi tñ loq̄tur Inn.in citatione verbali, vt ſ̄.dicā . Iſta conclu.
32 ꝑbatur vltra Doc.†quia ad capturā p̄ſonæ,ſiue fuerit in iure ciuili,ſiue in criminali,non dēt ꝑcedi,ſine cāæ cognitione.de iudicio ciuili,eſt manifeſtum,ex his,quæ hñr in l. nemo carcerē. C.de exact.trib.li.x. de iudicio criminali poſuit ſingulariter Io. An.in c.ſi clericos.de ſen.exc.li.6.quem refert Bart. & ſeq̄t hic d.An.de Bu.& cōiter Mod.quicquid dixerit Inn.in c. qm̄ ꝯ. de ꝑba.Cy.in l.q̄ euitandi.in fi.C.de cond.ob tur.cau. Sed iſta cāæ cognitio,non pōt ptinere ad nuncium, q̄a eſt merus executor, vt l.ſi ut proponis.C.de executio.rei iu.ergo non poterit citare.
33 Ad idem facit optime:†quia in cauſa capturæ, ꝑcurator debet hr̄e ſpāle mandatum ꝑ omnib.in l.non ſolum.§. fi. cum l.ſeq. ff.de ꝑc.& conſuluit Bar.in conſi.q̄ incipit,in cā Statij.Scđa cō
34 clu.in iſta mā ſit talis:†nuncius non pōt citare verbalr,ſine ſp̄ā li ꝓmiſſione,vbi in cōmiſſione citationis req̄ritur aliqualis cā æ cognitio,vt no.Bal.q̄ ita diſtinguit in l.ſi q̄ñ.C.de teſti. p̄ rōnem ſuperius aſſignatam in prima cōclu. & ſic intelligo dicta Bar. ī d.l.neminem.& d.An.hic.& pro iſta conclu.allego tibi tex. no. in l.ꝑperandum.§.& ſi q̄dem.C.de iud. in ver. iudicibus aures ſuas referentib.&c. vbi patet,q̄ qñ reus vult citare actorē, ut ꝑ-ferat̄ ſnīa in fine inſtātiæ,iudex dēt ſup̄ hoc cognoſcere, & ipſe
35 imp̄tiri licētiā.†Tertia cōclo in hac mā ſit talis vbi nulla req̄rit cāæ cognitio ī cōmiſſione citationis, ſi iudex exp̄ſſe committit nuncio,q̄ citet oēs,& ſingulos,quos p̄tes petierunt citari:ꝑbabiliter p̄t decidi,q̄ virtute huius gñalis citationis, poſſit fieri citatio,& ſic intelligetur Inn.in c.qm̄ ꝯ.de prob.vbi hoc tz̄,quem ſequit̄ Bal.in d.l.ſi q̄ñ.C.de teſt.& licet ipſe nihil alleget, pōt ꝑ-
36 bari iſta doctrina rōne,& auctoritate. rōne q̄dem: †quia regulariter tm̄ valet mandatum gñale,quo ad genus,q̄tum ſpeciale quo ad ſpēm in his,q̄ cōp̄hendit,vt in c.qui gñalr. de ꝑcur.li. 6.cum multis aliis,ergo ſi nulla rō particularis ꝑhibet, quin citatio in genere poſſit ꝓmitti,tm̄ valebit gñalis cōmiſſio, q̄tum ſpālis.Pro hac conclu.adduco tibi tex.no. iun.gl.in l.2.in verſi. traditus fuerit.C.de ſpor.dr̄.n.ibi,q̄ nūcius, cui a principio fuit commiſſa citatio in aliqua cā,pōt, & dēt ſemper citare vſq; ad finem cauſæ.Et ſic patet,q̄ vna deputatio gñalis ſufficiat, licet non fuerit particularis cōmiſſio, in ſingulis citationib.Secundo ꝑ hoc adduco tex.in auc.ſed libellum.C.de li.cont. vbi pa-
47 tet,†q̄ executor deputatus in cā,p̄t recipere cautionem, ſeu ꝑ-miſſionē noīe partis,abſque alia ſpāli cōmiſſione : ſi ergo pōt hoc,tanq̄ p̄ſona publica,ex gñali commiſsione ſibi fcā a iudice, q̄a hoc nullam req̄rit cāæ cognitionē,& eſt de pertinent bus ad expeditionem cāæ, quare non eodem mō p̄t ſimiliter citare, virtute gñalis commiſsionis: ſicut dicit Bal. obſeruari Florentiæ,& in Hiſpa.Tertio hoc confirmat, †quia ſicut in generali ꝓ miſsione,q̄ fit notario actorum, p̄t notarius recipere ꝑductionē libelli,abſq; eo,q̄ ſit ibi iudex, quia iſta ꝑductio pōt fieri de plano,& die feriata,vt l.miles.§.ſexaginta.ff.de adul. & probat̄ no.in l.p̄cipimus.in prin.& ibi hoc ponit Bal.C.de ap. ita vr̄ nū cius,virtute gñalis cōmiſsionis,poſſe citare. Non obſt.text.in l. oēs.§.nihilominus.C.de ep.& cle.& in l.cū clericis.e.ti.quia de bes ſcire,q̄ qñ nuncius ſimplr̄ eligīt a iudice,vel ꝑ vna cā,uel ꝑ omnib.non vr̄ ſibi hoc datū mandatum incontinenti de citando,& iō req̄rīt,q̄ poſtea particulariter deputet ad citandū, vel ī ſingulis actib. vel in tota cā,vt dr̄ in d.l.j.C.de ſpor. Sed ſimplr̄ vr̄ approbari talis p̄ſona ꝑ idonea, & cui poſtea poſſit cōmitti citatio,& an credat̄ in officio ſibi commiſſo. Sed ꝯ p̄dicta fortiter facit,quia ſm Bal.& Odof.in l.cū clericis.§. memoria.C. de epi.& cler.iudex,prius ſq̄ cōmittat citationem, dēt velle videre petitionē actoris,vt videat ſummatim , vtrum calumnioſe petat:nā ſi eſſet in euidenti calumnia, poſſet eū ſtatim repellere, vel ſi libellus eēt ineptus.l.q̄ cū maior.§.ſi patri.ff.de bo.li. & i. j.ff.de off.aſſe.ſi ergo requirīt ſaltem hæc inſtructio, priusq̄ iudex ꝓmittat citationē,non vr̄, q̄ nuncius poſsit citare ſine ſcīa iudicis,& volūtate. Sed ad hoc p̄t rñderi, q̄ libellus priusq̄ fiat citatio non dēt neceſsariò offerri iudici,ſm Bal.& glo. & cōiter
39 Doc.in auc.offerat̄.C.de li.cont. Vnde dicit ibi Bal. †q̄ ꝓmiſsio citationis fit ſine cāæ cognitione,nō tñ ſine cāæ expreſsione,& ꝑbat̄,q̄ talis cōmiſsio p̄t fieri a iudice ꝑcedente, vt l. ſed īterpellat̄.in prin.ff.de arb.& l.diē ꝑferre.eo.ti.ſm Bar.qui ita no.in l. ſi finita.§.Iulianus.in 2.col.ff.de dam.infe.Sed aduerte, q̄a q̄is credam hanc doctrinam eſſe veram Bart.tamen in d.§.Iulian.[b] prope fi.2.col.tenet exp̄ſſe ꝯrium,dicens,q̄ de iure,ad hoc, vt c. tatio ꝓſtituat reū in ꝙtumacia,ſ̄p citationem dēt p̄cedere libelli porrectio coram iudice,& alle.tex.vbi dicit hoc eſſe in Auc. de litig.§.ad excludendas.col.8.& in Auc.de exh.re.§. ſi vero.& §. ſancimus.col.v.Hęc iura,cū reuerentia, hoc mihi non ꝑbant, q̄a tex.in §.ad excludēdas.& in auc.gñalr.C.de epi. & cle.q̄ inde ſumit̄, non dicit aliquid de libello offerendo iudici, ſed dicit, q̄ nō dēt offerri libellus reo, niſi prius actor ſe ſubſcribat, & ꝑ-mittat, vt ibi elicīt,prius tñ p̄cedit citatio, ut ſatis clare probat ibi tex.In cuius tñ cōmiſsione iudex dēt hoc attingere, ſeu declarare,q̄ reus non alr teneat̄ rñdere libello, niſi actor prius ſe ſubſcribat.& eodem mō p̄t rñderi ad text.in l.ſancimus.ad §.ſi vero quidam, rñdeo,q̄ poſtquàm reus non comparuit , & eſt

factus

ADDITIONES.

VIN. GOD. Nota q̄ cōtumacia illā pœnā imponit,q̄ alias imponit& nō maiorē.Cor.cōſi.lv.Reperio litera n.li.2. hinc ē,q̄ contumacia ꝑcuratoris nō facit,ut dñs teneat̄ niſi in expēſis & dānis parti aduerſi Ruy.conſ.21.n.4.li.4 & cō.l.n.xj.li.j.& ibi n.27.declarat̄,quādo dicat̄ ꝑcuratoris contumacia.

b Excōicatus, qui ſatisfecit non intelligitur abſolutus,niſi actualiter abſoluat, idem tenet Pano.in c.ad aures.de ſimo.& ibi plene per Io.de Ana.

factus cõtumax, anteq̃ ponat primũ decretũ, iudex dẽt videre petitionẽ actoris, alias nõ posset interponere, iuxta mẽsurã debiti declarati. Sed p hoc nõ cogimur dicere, sicut credit Bar. q̃ petitio debeat offerri iudici, anteq̃ cõmittat citationẽ, & ꝑ prima ꝯclone huius q. vbi dixi, q̃ in citatione reali requirit sp̃ solẽnis cõmissio, est tex. optimus in Auth. de exhib. & introdu. reis. §. si vero ẽt q̃dã. circa prin. Et q̃a tex. nr̃ p̃supponit hic, q̃ reus erat pñs, & tñ fuit citatus, idcirco tractat hic plene d. Ant. & Mod. vtrũ pñs iudicio sit vocãdus, de quo dic, vt hic plene p eũ. & p Bar. in l. j. ff. de in ius vo. & tetigi in auth. si oẽs. C. si vt se ab hẽre. absti. p Io. An in c. fi. de ele. lib. 6. quorũ dictis, adde breuiter aliqua. Et
41 primo inquãtũ dicit d. Ant. † q̃ reus, q̃ est p̃sens, semp colligit recipere libellũ. i. pati, vt libellus sibi offerat, alleg. Guil. in Spe. in ti. de libellorũ ꝯcep. §. nũc videam⁹. ver. itẽ dicũt q̃dã, adde, q̃ idẽ tenuit Bal. allegãs illa dicta in l. addictos. in fi. C. d̃ ap. q̃a p hoc nihil ꝓiudicat ipsi reo, cũ hẽat solũ ius deliberãdi. plus dixit Bal. no. in auth. offerat. circa mediũ. C. de li. ꝯte. q̃ si reus sit pñs in iudicio ꝑ aliquã cãm, & fuerit citatus ꝑ ista cã, & offerat sibi libellus añ terminũ p̃fixũ in citatione, nihilominus cogit reus suscipere libellũ, q̃a cessante cã dilationis, cessat dilatio, vt l. à filia. §. j. ff. ad Treb. & l. si qs ita hẽres. ff. de acq. hære. Scdo adde inquãtũ cõi-
42 ter Doct. hic ꝯcludũt, & ẽt Bal. in l. 2. C. qũo & qñ iudex. † q̃ qñ reus est pñs, & verisimr bene instructus, & deliberatus, tunc sine citatione cogit respõdere libello, absq; alia monitione iudicis, vel citatiõe, q̃ hoc dictũ nõ vr̃ esse verũ, primo q̃a, inquãtũ re⁹ citat, vt veniat ad accipiendũ copiã petitionis, ad rñdendũ, finis citationis nõ est p̃sentia rei, sed aliq̃d faciẽdũ ab ipso reo, ergo nõ sufficit p̃sentia, sed debet interuenire monitio, vel citatio, vt l. si iõ. §. fi. ff. de euic. & tradit Io. An. no. in ti. de emp. & vẽd. in addi. magna, & Bar. in l. denũciasse. ī prin. ff. de adul. & ī l. nõ solũ. §. morte. ff. de oper. no. nũ. & Bal. in l. j. C. de pen. & ꝯmo. rei vẽ. scdo, q̃a ꝑ illa ꝯclone vr̃ esse casus sing. iũcta gl. ibi posita in Auth. de litig. §. ad excludẽdas. circa prin. in ver. retẽtus. q̃ glo. exponit ī eo, q̃ est p̃sens in iudicio, & fm illã expositionẽ patet, q̃ sicut reus absens. dẽt citari, vt ibi dr̃, ita pñs, debet detineri. i. cogi à iudice, vt rñdeat libello, priusq̃ teneat rñdere monet. & hæc est monitio iudicis q̃ requirit, vt ibi clare patet. Et põdera, q̃ illa cognitio fit ẽt, anteq̃ actor subscribat se libello, & ꝑmittat, ꝑut ibi dr̃. & sic nõ potes dicere, q̃ ibi iussus iudicis sit necessarius, nõ ad accusandã ꝓtumaciã, sed potius ad ꝓincẽdã malitiã, vel ad imponẽdã pœnã saltẽ detẽtionis. nã ante subscriptionẽ factã ab actore, nõ poterit dici reus ꝓtumax, q̃a non tenebat rñdere libello. Tertio adde dictis do. An. hic inq̃tũ vult sequendo Bar. in l. furiosũ. ff. de re iudi. dũ dixit, † q̃ ad hoc, vt actus fa-
43 ctus à iudice in p̃sentia rei non citati, valeat, necesse est, q̃ iudex primo declaret reo, q̃ sup illo actu vult ꝓcedere, alias reus non p̃sumeret aduertere ad illũ actũ, nec diceret p̃sens. l. diẽ ꝑferre. §. corã. ff. de arb. & p glo. in c. vt circa. de ele. lib. 6. q̃ ꝯriũ tenent expresse Ang. & Io. de Imo. ī l. de vno quoq;. ff. de re iudi. alleg. Io. An. in tit. de snĩa. §. vt aũt. ied ver. pone. mouent p d. l. de vno quoq;. & p l. ẽt §. fi. & l. in cãe. §. cã cognita. ff. de mino. q̃ sic requirũt p̃sentiã. & q̃a ille, q̃ est p̃sens, ī dubio p̃sumit intelligere, vt in c. ꝓuenit. j. de testi. cog. & plene p Bar. & alios in l. j. in fi. ff. de auct. tut. ideo ẽt si aliter nõ sit p̃cognitũ parti, vr̃ q̃ actus factus ipso pñte, & p̃sumptiue intelligente valeat, & teneat, aliter sequeret, q̃ illi, qui sunt pñtes in iudicio, siue corã principe ꝑ aliud, nõ p̃sumerent aduertere ad ea, q̃ fiunt corã Principe ꝯ l. oẽm. C. de testa. & ꝯ l. in donationibus, & q̃ ibi no. C. de do. vñ plus placet opi. d. Ang. in isto passu, dato tñ, q̃ opi. Bart. sit vera, ẽt limitat eã Bal. singr in l. fi. in fi. C. de sen. ex breu. reci. q̃ illud est verũ, nisi notarius scripserit in actis partẽ fuisse pñtẽ, q̃a tũc p̃sumit oĩa solẽniter acta, vt l. cũ oñdimus. §. fi. ff. de fideiuss. tu.
44 Quarto adde, inquãtũ do. An. hic tãgit † vtrũ pñs in iudicio p̃sumat esse citatus, & alleg. Arch. q̃ sic, qñ reus pñs venit de lõginquo, vt ipse no. 82. dist. c. ꝓposuisti. q̃ hoc dictũ tenet Bal. & alle. in l. 2. C. qũo. & qñ iudex. & in l. 2. ff. de ꝓdi. & demõ. & in l. j. ff. de in ius vo. ipse tñ do. An. hic no. vr̃ sequi hoc dictũ, nisi etiam ꝯcurrat aliud, q̃ reus pñs miserit nũciũ, & sic intelligit tex. ī c. bone. §. de ele. Tu aũt dicas, istud dictũ, sine dubio nõ esse verum
45 de iure primo † q̃a requisitio, vel monitio regulariter, nõ p̃sumitur, nisi ꝑbet, fm Bal. in c. j. iuxta fi. de allodijs. p illũ tex. ī vsi. feu. secũdo q̃a añ snĩam diffinitiuã regulariter ꝑ actis iudici' nõ p̃sumit, vt in c. qm̃ ꝯ. j. de ꝑba. Tertio, q̃a tex. ī c. bone. in quo ipsi se fundãt, fundat se in auctoritate iudiciaria, snĩa p̃sumit, q̃ erat lata p iudicẽ, ꝑ qua p̃sumit, vt patet in ver. nos igit. ergo vbi nõ eẽt lata snĩa p̃sumit regulariter ꝯriũ. & ad ea, q̃ diximus primo loco, vtrũ reus pñs cogat rñdere libello, vide Bal. oĩ no q̃ vr̃ ponere nouã distinctionẽ ī l. si accusatoribus. C. de acc. Sed tñ, plus placet distinctio cõis, cũ additionibus p me factis. Tractãt ergo hic Doc. diffuse nũquid qñ iudex ponit mulctã ꝯ ꝓtumacẽ, debet tm̃ partẽ citare, sup quo referẽdo spãliter dicta ipsorũ, quãtũ expedit: pono tibi tres breues ꝯclones. Prima ꝯclo est ista,

46 qñ ꝓtumacia est notoria, puta q̃a reus dixit in iudicio, se nolle rñdere, vel citatus à nũcio, idẽ expresse ꝑtestatus est, sicut tradit in c. venerabilibus. § secus, de sent. excõ. in 6. & in cle. si aũt, de do. & ꝓtu. p gl. tũc iudex põt excõicare, & mulctare, sine aliqua alia citatione, fm do. An. & Mod. hic, ꝑ hoc adducit iste rex. in c. cũ dilecti. j. & de do. & ꝓtu. & q̃a sup notorio iudex nõ citat. Sed in cõtinẽti punit, vt l. nuliũ. C. de test. & in c. cũ olim. j. de re iud. & q̃ no. ī c. ad nr̃am. j. de iureiur. de quibus adduco ibi tex. no. vltra eos in ver. penitus, quẽ ibi põderat Bal. ad hoc ī l. 2. C. vt li. pẽ. sed tñ aduerte, q̃a Bar. multũ no. in l. eius q̃ delatorẽ, in prin. ff. de iu. fi. vr̃ negare, q̃ ī exẽplis. s. positis dicat ꝯcta ꝓtumacia, q̃a potuit ille, q̃ dixit, se nolle rñdere, hr̃e aliquã iustã cãm, vel impedimẽtũ, vt nõ rñderet. Sed salua reuerẽtia sua, hoc nõ sufficit, q̃a, si iustã cãm hẽbat, aut poterat ꝑbare, aut nõ, si pote
55 rat, imputãdũ est sibi, cũ nõ allegauit, vt l. ait ꝓtor. §. ꝑmittat. ff. de mino. & q̃ tradit Bal. in l. auth. presbi. C. de epis. & cle. si vero nõ poterat, perinde est, ac si cã nõ subesset, quo ad iudicẽ, q̃ nõ debet iudicare, nisi ex act. 3. q. 7. c. iudicet. & in l. illicitas. §. presides. ff. de offi. p̃si. Et ꝑ veritate huius ꝯclonis, vide q̃ idẽ no. ī l. ex cõsensu. §. fi. ff. de appel. Scda ꝯclo est talis, vbi iudex vult pu
47 nire ꝓtumacẽ nõ notoriũ, seu manifestũ, nõ põt hoc facere, nisi parte citata si vult mulctã imponere fm Bar. q̃ ita no. in l. 2. ff. si qs in ius vo. nõ ie. & in l. 3. §. si ad diẽ. ff. de re mi. p text. ī d. §. si ad diẽ, & ī d. l. 2. sed tex. in §. si ad diẽ, põt euitari, q̃a ibi loquit ī delicto extraiudiciali, q̃ nõ est notoriũ iudici, tanq̃ iudici, & ẽt agit ibi de magno p̃iudicio, & graui pœna, q̃ duo nõ ꝯcurrũt in casu nr̃o, q̃a mulcta est leuis pœna, & de ꝓtumacia saltem p̃sumpta, ꝓstat iudici, vt iudici, vñ melius facit tex. ī d. l. 2. in ver. ex cã. & hãc ꝯclonẽ tenet hic d. An. & Abb. sed d. Bal. ī d. l. 2. tenet ꝯrium q̃ ĩmo sine aliqua citatione reus possit mulctari. alle. Inn. ī c. q̃rela. s. de ꝑcu. & Ia. Bu. ī l. ne q̃q̃. §. vbi decretũ. ff. de off. ꝑcõsul. & le. p cõi op. vltra Doctores, adduco tibi tex. no. iudicio meo, ī l. q̃uis. ff. de in ius vo. vbi pꝫ, q̃ q̃uis liberto vocãti p̃onũ in ius, sine venia, p̃tor simpr̃ ponat pœnã, & velit, q̃ iudex possit eũ ꝑdẽnare, tñ hoc non dẽt facere iudex, sine cãe cognitione, q̃a põt subesse iusta cã, vt non dẽat pœnã pati. Ad idẽ facit optime tex. ī l. sed si hac. §. p̃tor ait. ff. eo. & q̃ ibi p Bar. ī d. l. 2. in ver.
48 ex cã, p quẽ tex. pꝫ † q̃ ad illud q̃ ꝺnegat relariter, aliqñ tñ, ex cã ꝑmittit, sp̃ dẽt adhiberi cãe cognitio, ergo & ptis pñtia, vt l. ī cãe. §. cã cognita. ff. de mi. multofortius dẽt istud obseruari, qñ istud q̃ est faciẽdũ à iudice, nõ dẽt fieri, nisi ex cã. sed ꝯ cõem ꝯclonẽ multũ facit id q̃ hr̃ p gl. & Bal. ī l. & ī multis. C. de app. vbi ꝯcludit, † q̃ q̃uis iudex nõ possit ponere mulctã ꝑ ꝓtumacia p̃sumpta, sed pro vero dolo dũtaxat, si tñ imponitur, valet impositio
49 mulctæ, sed non potest negari, si citatus non comparet, notorie constat iudici de contumacia præsumpta, sed alias, ex quo videtur, quod sine citatione possit reum mulctare, licet hoc non debeat, pro hoc facit optime tex. in c. 2. j. de testi. cogen. & in c. præterea. infra de appel. in quibus patet, q̃ potest inferri pœna ipso iure a iudice, post lapsum terminum quo citatus debet ꝓparere, vel parere, & sic inuenietur pœna imposita, antequam fiat reo copia defensionis per nouam citationem, nec est verum q̃ sentiunt hic Doc. quia in c. 2. esset manifesta contumacia, quia ibi imponitur pœna solum ex eo, quia testes non compareant in termino, & similiter in c. præterea. ex eo solum, quia soluere debes, non soluit in termino, & ista non est contumacia manifesta, & concedunt Doct. vnde possumus approbando communes opi. limitare eas hoc modo quòd regulariter reus sit citãdus, fallit nisi iudex vehementer præsumat de malitia rei ex
50 aliqua causa rationabili, † nisi forte reus esset valde remotus à
51 tribunali iudicis, sic possunt intelligi iura prædicta, † & cum dicitur, q̃ iudex licet non debeat, potest mulctare pro dolo præsumpto, intelligo dummodo citet prius reum, quia non conceditur idem priuilegiũ præsumptionis notorio, quia notorio veritatis, & pro prædicta limitatione vide, q̃ in simili dicit Spec. in titu. de sen. §. 2. versi. sed nunquid iudex, vbi etiam dicit no. ad propositum q̃ iudex reo contumaci possit imponere pœnã applicandam parti, quod dictum Bal. reputat notabile in l. pro
52 grãma, in fi. C. commi. vel epi. † Vtrum autem quando pœna imponitur ipso iure ad declarandum aliquam pœnam incurrisse, requiratur partis citatio. vide glo. no. in clemen. præsenti. de censi. & in clem. 2. de pœn. super eo, ver. & Moder. in c. parrochianos. de sent. excom. & Angel. & dominum meum in l. is cui bonis. ff. de verb. obliga. & quod ponit no. Bald. in c. j. circa
53 pr inci. de feu. sine cul. non amit. † Tertia conclusio, vbicunque iudex vult imponere pœnam ordinariam statutam pro contumacia, semper hoc põt, parte non citata. vlterius secundũ Bart. in d. §. si ad diem. vtrum condemnatio expensarum possit fieri parte non citata pro contumacia, dic vt plene per Doct. & per Bart. in l. non ignorat. C. de fruct. & lit. expen. & ad materiam vltra Doct. vide, quod ponit Bart. in l. j. in prin. fine cõiuncto. ff. si quis iusdi. non obtemp. In gl. posita super verbo, placere, do.

An.

An. ponit hic alium intellectū ad istū text. vcz, ꝙ hic non est locus pnīæ, vel qa pactum de ꝓrogando iurisdōnem in futurū, fuit interpositum coram iudice p̄sente, & acceptante, vel fuit ꝓrogata iurisdō in iudicem p̄sentem: & qa hic ipse tractat diffuse materiam prorogationis, & post ipsum do. Abb. addendo ad quædam dicta ipsorum ī ista mareria, & ꝓcedendo ordinate, videnda sunt tria, vel quatuor. Primum est posito, ꝙ pactū factū coram iudice, non inducat prorogationem iurisdōnis, vel quia verba respiciunt tēpus futurum, vel quia ante li. conte. ꝓrogatio fieri non pōt: videndum est, vtrum p̄cise quis possit cogi ad hoc pactum seruandum: & quid si pactum esset iuratum. Secundo principaliter est videndū, vtrum tacita ꝓrogatio iurisdō
55 nis possit fieri ante li. cont. & qūo. Tertio posito ꝙ possit: vtrū possit fieri ante li. cont. Quarto, vtrū poterit fieri expressa. † Circa primum vr̄ inquantum do. An. dicit, & Moderni, ꝙ qa istud pactum interponit̄ super actu iudiciali, & frangitur fides duob. s. actori, & iudici p̄cise possit cogi paciscens ad factum, vt l. filius fa. §. fi. ff. de procu. & vr̄ ꝙ hoc sit intelligēdum, qn̄ ꝓmissis, fuit facta iudici, & parti: tunc. n. habet locum rō dictorum iurīū: sed qn̄ promissio fieret parti, licet iudice præsente, & acceptante, per hoc nullum acquireī ius iudici, qm̄ parti fuit facta ꝓmissio pro suo interesse, licet ius esset quærendum tertio, vnde nō habet locum hic, l. si ꝓcuratori præsentis. ff. de verbo obl. maximè quia pars non recipit pro iudice, sed habet locum tex. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. & quod ibi not. ff. de verb. oblig. Vbi
a aūt pactum esset iuratum, [a] dixit hic do. Ant. ꝙ si prorogatio sit facta in absentia iudicis, non poterit cogi pars p̄cise ad factū, ꝛ
56 liberatur præstando interesse, † quia iurm sapit naturā suæ principalis promissionis, vt in cap. per tuas. s. de arbitris. & quod ibi not. in l. fi. ff. qui satisd. cogan. & hanc sententiam sequitur hic dom. Abb. per rationes prædictas sed contra hanc determinationem, sed ipse d. An. in c. veniens. ī. de iureiur. alle gl. no. in l. si
57 pecuniam. in prin. ff. de cond. ob cau. q̄ vult † ꝙ uirtute iuramēti ille, qui promittit præcise cogat̄ ad illud factum, & hanc opin. optime seqtur Bal. in vsi. feu. circa p̄ludia, in 6. col. de qua etiam meminit in l. j. C. de sent. quę pro eo quod inter. & placet mihi ista opi. quia iurm dēt impleri in forma specifica, vt in c. ad nostram. de iureiu. ſm vnam lec. facit ꝙ ponit Bar. in l. Iulianus. la piccola. ff. de condi. & demon. & in l. amplius non peti. ff. rē ra. ha. Non ob. ꝙ iuramentum debet sortiri naturam p̄ctus princi
58 palis † quia concedo naturā primordialem, sed non accidētalē, quæ prouenit p̄ctui ex mora, vt l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de pe. hær. & tradit Bar. & Mod. in l. certi condō. in prin. ff. si cer. pe. Interesse āt p̄fatum infert̄ ꝓ morā, iux. l. si insulam. cū materia. ff. de verb. obl. vide tamen diffuse Io. de lmo. pro intellectu huius arti. in l. 2. §. pe. ff. de donat. vbi multum reuocat in
59 dubium gl. in l. si pecuniam. Circa ſm, cōis est opi. † ꝙ per quēcunque actū, qui fit a partib. coram iudice, ētante li. conte. qn̄ tacite, vel expresse ꝓ illum petit̄ aliquid a iudice fieri, inducat̄ ꝓ
b rogatio iurisdōnis [b] vt renunciatio exceptionis fori, ita no. Bal. in l. quidā consulebat. ff. de re iu. & in l. si ꝙuenerit. ff. de iur. om. iu. & in l. fi. C. de excep. per tex. in d. l. fi. in uer. a prin. & in l. sed si susceperit. in prin. ff. de iud. & in c. inter monasterium. de re iu. Sed p̄ dictam cōem sn̄iam facit l. apertissimi. circa med. C. de iud. & in l. nemo C. de iur. om. iud. vbi patet, ꝙ terminus ꝓponendi declinatoriā contra iudicem, est litis conte. Secundo
60 facit rō subtilis, † quia cum omnis exceptio, q̄ opponitur añ li. conte. opponat̄ ad finē repellendi iudicium, licet quantum ad eius cognitionem videat̄ prorogata iurisdō in iudice, nō tamē videbit prorogata respectu cognitionis principalis, qa inducta ad vnū finem, non operant̄ finem p̄rium, vt l. qui hoīem. §. fi. ff. de so. regula, ꝙ ob grām. de re. iu. & iō dic, ꝙ hoc op. nō vr̄ verā: supereſt videre vtrū ꝓrogata sit irreuocabiliter, si est, sup quo dixit Ia. But. & Bal. post eū in l. 1. C. de iur. om. iudi. ꝙ a principio est semel ꝓrogata, licet reuocabiliter, quia si non eēt prorogata sequereī, ꝙ actus facti ante li. ꝙt. essent nulli, quod est falsum, vt patet in d. l. j. ex hoc ēt sequereī, ꝙ ipsa li. cōt. nulla eēt si actus, q̄ p̄cesserūt, fuerūt nulli. auth. offerat̄. C. de li. ꝙt. & p̄ has rōes hoc tenet Io. An. in ti. de ꝙpet. iud. aditione. §. j. vers. sed qd erit. Sed ista non vr̄ bñ dicta, quia si eēt acquisita iurisdō p̄ actus p̄cedentes li. ꝙt. ipsi iudici, tunc non videreī ei posse auferri ipso inuito, vt in c. si tibi absenti de præb. li. 6. & p̄ ea, q̄ ponit Bart. in l. absenti. in prin. ff. de don. & per regulam traditā in l. fi. ff. d̄ pact. & in l. si post mortē. ff. de p̄tabul. dicendum est ergo, vt primo dixi, ꝙ nullo mō iurisd. in cā principali vr̄ ꝓrog. Fatendū ē tn̄, ꝙ quo ad actus p̄cedetes li. ꝙt. bñ vr̄ ꝓrogata iurisdō, ut dictum ē,
61 & p̄ hoc rñdet ad argumenta Bal. & Io. An. p̄ s. d. vl̄dic † q̄ī eo, q̄ funditus caret iurisdōne, iurisdō, superueniens, p̄cedēte iudicio non ꝙualidet retro gesta, vt l. obseruare. §. ꝓficisci, de of. ꝓ cō. & le & ibi p̄ Bar. & per gl. & Bal. in l. 2. C. qui ꝓ sua iurisd. in eo tn̄ qui hēt fundamentū iurisdōnis, & in quē ꝓrogāt iurisdō est aliud, ſm gl. & Doc. elegāter in l. j. vbi de cri. agi. op. & ponit In. & Mod. in c. prudētiā. ī prin. s. de of. del. vñ possumus dr̄c, ꝙ
2 li. ꝙte. actus facti erūt quodāmō in suspēso, sicut dicimus in fi. in l. si non sortē. §. si decē. ff. de ꝙd. inde. aduerte tn̄, qa dixit Bal.
62 no. in l. si ꝙuenerit, † pal. ꝙ si p̄ tacitum litigiū p̄tis ꝓgareī iurisdi. & postea ꝓeat instātia, vel cācelleī primus ꝓcessus aliqua de cā nō cogeī īreus terim rñdeī in noua instātia corā iudice incōpetenti, ita dicit sn̄. Gui. de Cu. in l. si qs postea. ff. de iud. & scribit Bal. in loco p̄al. p̄ l. hos accusare. §. hoc beneficio. ff. de acc. & p̄ l. si qs repetere. in princ. ff. ad Turp. dixit ēt singu. Bald. in l. j. C.
63 ad l. Corn. de sicar. † ꝙ ꝓrogatio tacita, q̄ sit p̄ actum litigandi, nunq̄ p̄t fieri in cā inquisitionis: qa cū in ea requirat̄ ꝙsensus p̄tium, vt l. 2. ff. de iud. non est dare ꝙsensum ambarū p̄tiū in inq̄sitione, qd̄ dictū forte nō est verū, licet sit nouū, qa ꝙsēsus duōrū requirit̄, qm̄ agit̄ de p̄iudicio vtriusq;: in casu āt nostro, quia agitur de p̄iudicio rei duntaxat, ideo sola uoluntas eius attēdatur, ut l. Nesennius, & qd̄ ibi no. ff. de neg. ge. & qd̄ Bar. ponit in
64 l. nō solū. §. morte. ff. de ope. no. nun. † Illud ēt scias, ꝙ ꝓrogatio, q̄ fit de loco ad locū nunq̄ pōt fieri p̄ tacitum ꝙsensum p̄tium, sed reqrit̄ exp̄ssus. casus est singularis in c. statutū. §. in nullo. de rescr. li. 6. p̄ quē tex. ita ꝙsuluit Ang. & sequit̄ do. Dom. in d. §. in
65 nullo. Circa tertium † vr̄ dicendum, ꝙ qn̄ p̄tes ꝓrogant iurisdōnem litigando añ li. ꝙte. coram iudice, iō valeat prorogatio, qa iudex vtitur iurisdictione partib. volentib. & sic censetur inter-
66 uenire quædam traditio, † quia vsus in incorporalib. loco traditionis hr̄, vel est, vt l. quoties. ff. de serui. Sed qn̄ partes ꝙsentiūt exp̄sse in iudicem p̄ntem & acceptātem. vr̄ ꝙ nulla possit iudici acquiri iurisdō, ex hoc solo: primo, qa ex sola ꝙuentione de ꝓstituendo ius incorporale, nō cōstituit ius incorporale ī re, vt no. in l. 3. §. dare. ff. de vsuf. scdo, quia p̄tes ꝓrogantes iurisdōnē, ēt si vellent exp̄sse transferre quasi iurisdōnis possessionē, ñ vr̄
67 posse, qa nullam possōnem hñt penes se, vñ dicit Bar. no. in l. ꝙ meo. in prin. ff. de acq. pos. † ꝙ licet rustici exp̄sse subiiciāt se alicui, & constituāt se noīe illius possidere, p̄ hoc non acqrit̄ quasi possessio iurisdōnis, neq; iurisdō: qa nemo dat, qd̄ non hēt. j. q. vij. Diabertū. hoc dicit no. In. in c. dilectus, de ca. mo. ꝙ licēt rustici faciāt homagium alicui, vel p̄stēt iurm fidelitatis, per istos actus non acquirit̄ quasi possessio iurisdi. sed saluādo sn̄iam. d. An. tanq̄ veram, p̄t dici, ꝙ p̄tes hñt licentiam a lege ꝓrogandi iurisdōnem, ī p̄iudiciū sui superioris, & sic quo ad p̄sonas suas, ī vna cā p̄nt transferre quasi possessōnem, & ꝓprietatem iurisdōnis, q̄ ē penes suū superiorē, quā vñr trāsferre subiiciēdo seipas iudici, ſm Bal. no. in l. 2. in v. car. C. de ser. & aq. in uer. sed q̄ro, vbi dixit ꝙ si pener rusticos est quasi possessio iurisd. hic ipso, ꝙ subijciant seipsos, transfundit̄ hoc quasi possessio in eū, cui sit subiectio, & est rō, licet ipse nō dicat: qa subiicere se alteri, non vr̄ aliud. eē, nisi tradere se alteri, iuxta ea, q̄ no. Bar. in l. ēt. C. d̄ excu. mu. li. 11. mō qn̄ traditio fit in ꝓspectu rei, trāsfert̄ ipsius rei possessio, licet nullus interueniat actus facti, vt l. j. C. de acq. poss. & ibi no. ergo cū ipsę partes sint p̄sentes, q̄ sunt res, in qb. est acqrenda iurisdō, resultat q̄dā ficta traditio q̄ repræsentat vsum tcī in iurib. incorporalib. Non ob. no. p̄ Bar. in d. l. quod meo. quia loquit̄, ubi nulla erat possessio formata, q̄ posset transferri, vel si erat formata, non erat in ptāte partium, illā transferre, ut ē hic, & ista sunt multum subtilia, & no. Circa quartum, dic br̄, ꝙ dicta d. Ab. q̄ arbitror esse verissima, ꝙ ipsius partes litigando li ꝙ te. non videant̄ ꝓrogare iurisdōnem, vt s. tenui: nihilominus, si prorogant expresse, incontinenti est facta prorogatio, quia iura non vr̄ requirere aliud, vt patet in l. est receptum. ff. de iu. om. iu. 2. q. 6. c. nos si incompetenter. & in l. 3. ff. de iud. & bon. text. in c. significasti. in ti. proxi. & est rō dr̄iæ, quia, ut dixi, ante li. ꝙt. si non prorogatur iurisdō per litigium factum a partib. in causa principali, hic surgit a præsumpto defectu, consensus, vt declarau. in 12. art. hic autem est expressus consensus partium, vn de nihil obstat quin fiat prorogatio, &c.

ADDITIONES.

a Iuramentum operatur, quòd quis potest cogi præcise ad factum. vide plenè per do. Ant. Corse. in rep. rub. de iureiu. in 15. princile.

VIN. GOD. & insuper operatur idem, quod renunciatio exceptioni nō numeratæ dotis. Ruy. consi 190. nu. 6. lib. 1.

b VIN. GOD. Quorsum & quatenus iurisdictio prorogari possit, ponit Ruy. cō si. 165. nu. 11. li. v. & quòd iurisdictio per procuratorem prorogari nonualeat citra mandatum speciale scribit idem Ruy. ibi. nu. 10.

SVMMARIVM.

1 *Laicus negocia ecclesiastica tractare non debet.*
2 *Præsumere ꝓprie dr̄, qui facit propria authoritate sine mādato alicuius.*
3 *Statutum, ne quis præsumat, intelligitur nomine proprio, nō alieno.*
4 *Abbas stricto modo dicitur prælatus.*
5 *Laicus non potest esse consultor iudicis ecclesiastici in causa ecclesiastica, ut præcise iudex teneatur sequi eius consilium.*
6 *Causa ciuilis, inter clericos, vtrum possit delegari laico, si reperiatur clericus idoneus distinguitur.*
7 *Laicus non potest esse Vicarius Episcopi.*

Franc. Aret. in Primum Decretal.

8 *Officiales cum se absentant nō possunt loco sui, subrogare illum, qui à principio ad illud officium eligi non poterat.*

9 *Doctor conductus ad legendum, non potest legere per scolarem, quantumcunque peritum, dato quòd possit seruire per substitutum.*

10 *Processus an sit nullus ipso iure, vel opponi debeat exceptio in casibus in quibus non potest fieri delegatio in laicum, & fiat, remissiue.*

11 *Administratio circa res temporales ecclesiæ, an & quando laico committi possit, & dato, quòd non possit, vtrum mandatum ipso iure sit nullum. inf. nu. 14.*

12 *Laici possunt res ecclesiasticas conducere.*

13 *Laicus præpositus vniuersaliter administrationi rerum ecclesiasticarum debet in totum remoueri.*

15 *Procurator ad petendam legitimationem, quamuis constitui non possit, valet tamen constitutio si fiat.*

16 *Laicus non potest deputari principalis collector decimarum, nec operarius in ecclesia.*

17 *Decimæ laico locari possunt, quia ipsarum perceptio est quid temporale.*

18 *Prohibitio facta in spiritualibus, extenditur ad annexa spirltualitati.*

19 *Laicus an possit constitui procurator ad uendendum res ecclesiæ.*

20 *Actus iudicij, & processus per litem contestatam substantiatur in persona procuratoris.*

CAP. II.

1 DEcernimus. † Laici ecclesiastica negocia sua auctoritate tractare non debent. vel sic, & magis perfectè. Laicus nō intromittat se de negocijs ecclesiasticis, nec eius iudicio, nec præcepto debent iudices ecclesiastici iustitiã ministrare. secũda
2 ibi, & epi. tertia est ibi, nec pp. † No. primo, ex isto tex. iuncta gl.
a in ver. præsumant, [a] q̃ illud dr̃ ꝓprie p̃sumi, qđ fit propria auctoritate sine mandato alicuius, ad † idē facit tex. in c. tanta, extra de exc. plat. Et facit ad statutū ſm Ab. sic dispōnes, q̃ q̃cunque præsumpserit intrare possessionē alterius, vel turbare, tanta pena puniat, vt nō habeat locum in eo q̃ noīe alterius, & vt minister, sup quo vide gl. no. in l. in rem. §. tignū. ff. de rei vē. & quod ponit Bal. in l. non eo minus. C. de accu. Secundo no. verbū tractare, quod est valde generale per quod patet ſm Ia. Bu. q̃ laico non licet, se impedire de aliquibus negocijs ecclesiasticis, nō solum de iurisdictionalib. de quo vide plene per glo. Archi. 17. q. 3. c. laicis. & in c. noua actione. vbi est casus, & per Inn. in c. 2. de ẽta. & qual. p Host. & Io. An. in c. 1. §. de sindi. & plene dicetur ī
4 gl. † Tertio no. ibi, epi & Abb. &c. q̃ Abbatia dr̃ esse p̃latura, & Abbas dr̃ p̃latus stricto modo, vt in ca. cū ab ecclesiarum. & ibi no. §. de offi. or. sup quo vide glo. no. in cle. j. de elec. & quod no. Archid. & Io. And. in c. Romana. de fo. compe. li. 6. & hic plene per An. de Bu. & Mo. & p isto no. vide gl. 93. di. c. a subdiacone.
5 † Quarto no. ibi, laicorū iudicio, ſm domi. Anto. q̃ laicus nō p̃t esse consultor iudicis ecclesiastici in causa ecclesiastica, vel spirituali ita, q̃ teneatur iudex ecclesiasticus seq̃ pręcise eius ꝓsiliū, alʒ bñ possit esse, ſm Inn. hic. facit quod no. per Host. & alios in c. si p debilitate. §. de offi. deleg. & eo. modo dixit hic Host. q̃ poterit esse assessor, de quo plenius dicetur ī p̃secutione materiæ. In gl. posita sup ver. præsumat: p declaratione māæ, & glo. vidē dum est primo, vtrum indistincte iudex eccl̃iasticus possit delegare cām ciuilem laico. Scđo, vtrum laycus possit ꝓstituti gñalis p̃curator eccl̃ę, circa tp̃alia. Tertio, nūq̃d laycus possit collector ꝓstituti principalis oblationū, q̃ fiunt in eccl̃a, vel decimarū, ita q̃ ipsi recipiant oblationes p se de altari, vel de loco, vbi fiunt. Quarto, vtrum possit ꝓstituti p̃curator ad vendendū rē eccl̃ę.
6 † Circa primū [b] dicit Frācisc̃us Vercellēsis, q̃ layco non p̃t delegari causa ciuilis inter clericos, si reperiat̃ clericus idoneus. allegat tex. in c. inter quatuor j. de reli. do. & in c. relatum. j. ne cler. vel mona. q̃ iura parum faciunt ſm Mod. vnde Io. de Lign. hic & cōmuniter Doc. sequunt gl. simpl̃r, quia si clerici possunt ꝓp mittere in laycū de tp̃ali, vt in c. exposita. §. ti. p̃xi. & tradit̃ in c. ꝓ tingit. eo. ti. eadē rōne vr̃ q̃ causa layco possit ꝓmitti, q̃a arbiter p̃cedit ad instar iudicis, vt l. 1. de arbit. Tu aūt, sup ista mā distingue, q̃ aut iudex eccl̃iasticus vult laycū facere vicariū suū, etiā in tp̃alibus duntaxat, vel delegatū ad vniuersitatē causarū tp̃alium. † Et hoc non pōt: primo p tex. q̃ de hoc clarè loq̃tur in
7 c. in noua actione 16. q. 7. in ver. indecorū est laycum, vicariū ep̃i fieri, aut iudicare clericos. Scđo, quia ille pōt subrogari regulariter in locū alterius, ad vniuersitatē causa rū, q̃ ad tale offm̃ poterat à principio assumi iure ordinario, alʒ nō, vnde dicit Bal. no. ad p̃positum in l. parabolani, iuxta fi. C. de epi. & cle. per illum
8 tex. † q̃ iustitiarii, vel assessores, non p̃nt, cū absentāt se ab offō, subrogare loco sui illum, q̃ a principio nō poterat eligi ad illud offm̃, p quo est tex. no. quē ipse no. alle. in l. 1. C. de p̃posi. agen.
6 in rebus. li. 12 p quem tex. dicit no. ibi Bar. † q̃ Doctor, q̃ est conductus ad legendum, non pōt legere p scolarē, q̃tuncunque peritum, dato q̃ possit seruire p substitutū. Aut iudex ecclesiastic[c] vult delegare vnā cām inter clericos, layco, & tunc subdistīgue, q̃a aut hoc facit de ꝓtensu p̃tium, & distinstè pōt, ar. c. exposita. §. tit. proximo aut non facit de ꝓsensu partium, & tunc dixit Arch. in d. c. in noua actione, quod hoc fieri non p̃t, quod dictū credo eē verum, q̃n reperiet̃ clericus idoneus, sicut dixit Frācis. p tex. in d. c. in noua, vbi tex. dixit, indecorū eē clericos iudicare, & p rōnem assignatam in primo membro. Sed vbi non inueniet̃ clericus idoneus, credo, q̃ possit fieri delegatio, quia in tali casu, ēt reperit̃ in simili, q̃ ille admittit̃ ad administrationē publicam, q̃ alias non admitteret̃. casus est ī l. j. q̃ & aduersus quos. & in l. non tantū. §. j. uer. ex causa. & ibi gl. ff. de Decu. Vtrū aūt
10 in casibus, in quib. non pōt fieri delegatio in laycum si fiat processus sit nullus ipso iur̃, an vero sit opponenda exceptio. Bald. sentit in simili. q. ī. d. l. perabolani, in fi. q̃ p̃cessus sit nullus, ipo iur̃. Sed tu p̃ isto articulo recurre ad ea quæ scribunt Inn. Host. & Io. An. in c. sciscitatus. §. de rescr. & quod not. Bar. in l. q̃dam consulebat. ff. de reiu. & in l. 3. ad fi. ff. ad l. Iul. de vi priuata. &
11 quod no. Inn. in simili in c. añpe. j. ne cle. vel mo. † Circa ſm inq̃ tū Inn. & Io. And. & d. Ant. hic, & ī c. j. §. de sind. tʒ q̃ administra
c tio [c] vniuersalis rerū tp̃aliū layco ꝓmitti nō potest adde q̃ dñs Collect. hic & Abb. Modernus vr̃ aīt dicere: Nam ſm eos fatēdum est q̃ gñalis administratio eccl̃esiæ, & rerum eius, q̃ quā laycus acq̃reret aliquam p̃eminētiam, in p̃sonas eccl̃esiasticas, ꝓmitti nō pōt, vt in c. iudicatū. 82. di. & c. 2. §. de ẽta. & quali. sed si ꝓmittit̃ tp̃alium administratio retenta administratione sp̃ūalium penes ipsum, vel ꝓmissarium, q̃ sit persona eccl̃astica, vr̃ q̃ ista ꝓmissio fieri possit, vt sentit glo. clare in d. c. iudicatum, & quia cessat rō pp quā est iniūcta ista ꝓhibitio. ſ. ne laycus sit superior clericis in eccl̃esia, & ipsis imperet, vel de ipsis disponat
12 siue iudicet, vt in ca. ī noua. 16. q. 7. † Præterea quia si ꝓmittitur seu ꝓcedit laycis, q̃ possunt cōducere res eccl̃esiæ ad firmam, §. in c. vr̃a. j. de locato. & not. in c. fi. j. ne p̃lat. vices suas. eadem rōne vr̃ ꝓcedenda simplex administratio, sed ista opi. prima facie vr̃ dubia, quia si bene p̃spicies tex. in d. c. in noua, assignatur duplex causa p̃ quā ꝓhibetur laycis eē administratores eccl̃esiæ, prima est ne habeant p̃eminentiā in clericos. secunda est disparitas p̃fessionis, & habitus ex qua p̃sumptiuè inducitur diuersitas voluntatū, & morum, vt ibi dr̃, & ista causa siue ratio nō cessat in illo, cui ꝓmittitur administratio temporalium. ergo satis est, ad hoc, vt remaneat prohibitio legis, vt l. liberorum. §. 1. ff. ā his qui no. infa. & in l. si neutri. §. fi. ff. de priui. cred. & q̃ ille tex. loquat̃ ēt ī casu nr̃o, patet ex fine ipsius, dū dicit, q̃ q̃ hoc facit, ē obnoxius pauperib. q̃bus bona eccl̃esiæ sunt eroganda, patet ēt ex p̃in. tex. iuncto c. q̃n, eadē causa, & q. nā in prin. ꝓfirmatū est statutū ꝓcilij Calcedonens. & p̃prie loq̃tur in ꝓmissione administrationis rerum eccl̃ę, vt patet ex versi. facultates eccl̃ę posito in text. Scđo oñditur, q̃ ista concl̃o non sit vera ratione, quam assignat tex. in c. iudicatū præal. nā ibi p̃hibetur res eccl̃astica ꝓmitti layco, & iubet̃ ꝓmitti clerico, vt ille q̃ administrat, res eccl̃esiæ, tanq̃ subiectus Ep̃o facilius possit puniri. ex hoc .n. p̃sumitur, q̃ erit diligētior, vt ibi dicit ī tex. sed ista rō pariter excludit ēt in administratione temporaliū, ergo in illis ēt dēt intelligi tex. maximè quia ibi non apparet, q̃ fuerit ꝓmissa administratio spiritualium. ꝓfirmatur ista ꝓclusio per tex. in c. 2. §. de
13 ẽta. & qua. † ubi laycus p̃positus vniuersaliter administrandæ eccl̃esiæ remouet̃ in totū, tanq̃ male p̃positus, licet hoc non eēt faciendum, si saltem in temporalib. possit præesse, vr̃ q̃ deberet valere ꝓmissio, quo ad illa, licet non quo ad spiritualia, vt dicit Fe. de Se. in simili de ꝓmissō generali facto in laycum, ꝓcilio suo. 125. p tex. & gl. in c. cum tpe. §. ti. p̃xi. ergo satis patet ex illo tex. q̃ ēt in tp̃alibus laycus p̃fici non pōt. Nō ob. c. vestra. j. de loca. quia magis interest eccl̃esiæ habere illū, q̃ non administrat vniuersaliter res eccl̃esiæ, vt p̃curatorem non subiectū iurisdōni suæ: quia confidit de ipso, & faciliter pōt fraudare illum qui ꝓducit fructus eccl̃esiæ, & ideo nō est tāta suspitio fraudis, & de
14 trimenti eccl̃æ. † Vtrum aūt posito q̃ administratio vl̃s layco ꝓmitti nō possit in tp̃alibus, si ꝓmittitur mandatum sit nullum ipso iure, an vero laycus sit potius remouēdus, vel obstat exceptio

ADDITIONES.

a Præsumere proprie quid sit, tu vide Fel. in c. 2. in 2. colum. ff. de except. & no. quod uerbum præsumere, quandoque accipitur in bona parte. tex. est in c. ad eius. v. dist.

VIN. GOD. Diffinitio præsumptionis & fictionis ponitur per Cur. Iun. in consi. 4. nu. 15. & p̃sumptio iuris dicitur liquidissima probatio. Ruy. consi. 223. nu. 5. lib. 1.

b Circa primum an causa ciuilis clericorum possit committi laico ultra auctoritates allegatas per Barb. Vide Fel. in c. fi. de off. ord.

c VIN. GOD. Administratio rerum temporalium generalis non potest committi laico. Laicus tamē i locū eccl̃esiæ succedēs dēt eiusdē gaudere priuilegiis. Ruy. consi. 142. nu. 3. li. 5. & idē Ruy. consi. 109. n. 25. li. 3. quādo possit laicus disponere de reb. eccl. & utili dominio bonorum ipsius eccl̃esiæ ad eum spectanti.

tio ſibi agenti, vī dicendum, ꝙ cum iſta ꝓhibitio ſit de iure poſitiuo in temporalib. valeat ꝓmiſſio ipſo iure, licet obſtet exceptio, vel poſſit reuocari, ꝓ hoc faciunt not. in d.c. ſciſcitatus, de reſ. hoc tenet ſimp̄r. Fed. de Se. ꝓſi. ſuo 270. ferè in eadem quæſtione. vbi dixit, ꝙ ēt in caſibus, in quibus clericus non pōt eſſe, procurator layci, de quib. in c. ſacerdotibus. j. ne cle. vel mon. ſi clericus ſit procurator, ꝓmiſſio nō eſt nulla ipſo iure, ſed debet opponi exceptio ante li. ꝓt. iuxta no. in c. noſtra. s. de ꝓcu. alleg. ea quæ not. Inn. in ſimili, in c. antepe. j. ne cle. vel mo. pro qua ꝓcluſione vide, quæ ſingulariter ponit Bar. in l. poſt mortem. ī fi.
15 ff. de adop. vbi dixit allegans quandam gl. no. † ꝙ quāuis ad petendam legitimationē non poſſit ꝓſtitui ꝓcurator, valet tn̄ cōſtitutio ſi fiat, & ꝓ hoc ē expeditus ſecundus arti. Circa tertium
16 dixit Ant. de But. hic, ꝙ † laicus non poteſt deputari principalis collector oblationum eccleſiæ, nec ēt operarius ī eccleſia, eadē rōne: quia ſpūalia non pñt ꝓmitti laicis, vt in c. ſacroſan. & in c. Maſſana. s. de ele. pro hoc facit tex. x. q. ij. c. ſanctorū. & c. hanc ꝓ ſuetudinem. vbi patet, ꝙ oblationes non pñt, neque debēt vſurpari à laicis, vel ꝓ ipſos accipi. & hoc tenet Hoſt. in c. 2. de æta. & qua. & ibi plene per do. An. ſed do. Ab. Mod. hic impugnat iſta dicta, ꝙa quamuis ius decimandi non poſſit committi layco, tā quàm ſpirituale, vt in c. cauſam, q̄ de præſcri. & in c. Apoſtolica. j. de his, quæ fiunt a prela. † tamen ipſa facultas percipiendi,
17 & actualis perceptio, tanquàm aliquid temporale, vī poſſe cōmitti, ꝙ patet f̄m eum, quia decimæ pñt locari layco, vt in c. veſtra. j. de loca. tenet glo. j. de deci. c. à nobis. ſicut dicimus in ſimili, ꝙ quamuis ius præbendæ ſit ſpirituale, ipſa tamen perceptio eſt temporalis, ſecundum gl. in c. is cui. de ſen. excommu. in 6.
18 In ꝫrium ſecundum ipſum facit, quia † communiter prohibitio facta in ſpūalib. extenditur ad annexa ſpiritualitati, vt probatur in c. cum laicus. j. de re. ec. non alie. & in c. quæſitum. de re. pm. ideo ꝫ ipſum facit, quia ꝓhibitio, quæ fit de iure ſpirituali cōiter extenditur ad facultatem tpalem, q̄ a iure ſpirituali ꝓcedit, vt in c. dilecto. j. de præb. & tenet Hoſt. & An. de Bu. in c. maioribus. e. ti. Non ob. tex. in c. veſtra, & in c. ſi. ne præla. vices ſuas, ꝙa pōt dici, ſaluando communem ſententiam, ꝙ conductor, q ꝓcipit fructus ſoluendo penſionem, vī ꝓcipere ab adminiſtratore eccleſiæ, non tamen aliter faceret eos ſuos, niſi de voluntate adminiſtratoris ꝓcipere videatur, iuxta ea, q̄ hñr in l. ſi iis qui. §. fina. ff. de fur. ſed non eſt ita in nudo, & ſimplici miniſtro: nam eccleſia potuiſſet per clericum ꝓcipere decimas, cum nihil aliud recipiat a laico adminiſtrator, ſed in caſu penſionis ipſe ꝓcipit aliquid immediate per ſe in pēſionem, & ſic non vī fruct⁹ principaliter ꝓcipi a laico, ſed ab eccleſia, & perſona eccleſiaſtica. & per rationes prædictas, alias ſcribendo ſuper hoc paſſu tenui cōmunem ſn̄iam: ſed nunc conſiderādo melius plus placet. opi. do. Abb. quia quamuis conductor rei videatur fructus percipere de voluntate rectoris eccleſiæ: non tamen ſequitur, ergo videtur eos percipere d̄ manu rectoris eccleſiæ, ſed ex facultate quā habet uirtute locationis, vnde non vī eſſe differentia ī ter iſtos caſus recte conſideranti illud, quod communiter dictum ē, ꝙ prohibitio facta de iure ſpirituali &c. procedit vbi ē eadem rō. ſed in caſu in quo ē diuerſa ratio, cum ratio ceſſet in nuda facultate, quę eſt in iure ſpirituali, cum ſit ius temporale, quod cadit in laycum de ſui natura. igitur actualis perceptio videtur poſſe committi layco, ut dicit hic Abb. & retuli ſupr. Circa quartum
19 & ultimum † dicit hic dom. An. ꝙ laicus non pōt conſtitui procurator ad vendendum rem eccleſiæ, quia tunc actus ſubſtātiaretur in perſona procuratoris, ſed d. Ant. & Io. de Im. impugnāt hoc dictum: quia ſi poteſt laycus eſſe procurator in cauſa ſpirituali, & in iudicio, vt in c. 1. de procu. lib. 6. multo fortius in cauſa temporali, & extra iudicium per rationem tex. in d.c. 1. qui dicit, ꝙ quilibet poteſt eſſe procurator, qui non reperitur prohibitus, ſed non reperitur prohibitus eſſe laicus, ꝙ ſit procurator. in una cauſa particulari eccleſiæ, ergo poterit eſſe procurator, cō
20 firmatur iſta concluſio. † quoniam per lit. conteſt. ſubſtantiantur actus iudicii, & omnes proceſſus in perſona procuratoris, vt in l. 1. C. de ſen. & no. in c. querelam. s. de elect. & tamen laycus poteſt eſſe procurator, vt in d.c. 1. reſpon. quia in ipſo actu principalis alienationis procur. qui vendit nomine eccleſiæ cenſet miniſter. ſ. in transferendo dominium, quod eccleſia habet penes ſe, ſicut eſt nudus miniſter in acquirendo, vt l. quod meo. §. procu. ff. de acq. poſ. & l. certe. §. ſi procur. ff. de precario. & licet contractus ex quo fit alienatio actiue & paſſiue, fundetur in ꝑſona procuratoris, vt l. procu. qui pro euictione. ff. de proc. & ꝙ ibi not. non tamen ꝓp hoc debemus dicere, ꝙ laycus ſit inhabilis procu. quia hoc ius alienationis, nunquàm fuit apud eccleſiam ante ꝯctum, unde non poteſt dici ꝙ ius eccleſiæ ſubſtātietur in perſona procuratoris, & ideo placet opi. Mo.

S V M M A R I V M

1 *Cauſa iuris patronatus non poteſt tractari per iudicem ſecularem.*
2 *Diſpoſitio facta aliquo iure regulariter trahitur ad connexum. Niſi eſſemus in materia exorbitanti, & odioſa.*
3 *Iuramentum calumniæ, quod olim in cauſa ſpeciali non deferebant, non deferebatur etiam in cauſa iuris patronatus.*
4 *Ius patronatus, non dicitur proprie ſpirituale, ſed connexum ſpiritualitati.*
5 *Ius patronatus tranſit ad hæredes etiam extraneos.*

1 VANTO † Cauſa iuris patronatus nō pōt tractari ꝓ iudicem ſecularem, ſed per eccleſiaſticum. vel ſic, Annexa ſpūalibus tractātur coram iudice eccleſiaſtico, ſicut & ipſa ſpūalia. Non diuidit.
2 Nota primo quod diſpoſitio facta aliquo iure, regulariter trahitur ad cōnexum, & dependens, concordat tex. in c. ſane, & c. ꝑte rea. s. de offi. dele. & in cle. diſpendioſam. de iudi. & in l. 2. ff. de iuriſ. om. iu., ꝓpter quod dicit hic do. Abb. veram eſſe gl. q̄ qdā reꝑhendunt in c. literis. j. de iura. calum. quæ dixit, ꝙ ſicut in cau
3 ſa ſpūali olim non iurabat † calumnioſe de veritate. ita in cauſa iuriſpatronatus, quæ eſt annexa ſpūali, niſi eſſemus in mā exorbitanti, & multum odioſa, quo caſu forte non fieret extenſio ad annexum, & dependens. de hoc tn̄ remittit ſe ad no. in d.c.
4 literas, & dicē plenius ibi cum glo. † Secundo no. ꝙ ius patronatus nō dicitur proprie ſpūale, ſed connexum ſpūalitati. Goff. tn̄ dixit in ſumma de iurepat. in §. i. ꝙ origine & nā ſua primordiali non eſt ius merè ſpūale, ſed accidentaliter ex diſpoſitione eccl̄æ pōt dici temporale annexum ſpūali, quia cadit in laycū, & per ī fert hic do. Ant. ꝙ quo ad omnia ꝑterquā in his quæ ſunt exꝑſſe ꝓceſſa layco iuſpatronatus dī eſſe ſpūale. Dixit etiā, gl. no. ꝙ pōt dici ius mixtum diuerſis reſpectibus in c. pię mentis. 16. q. 7. ſed melius eſt dicere, ꝙ eſt ius temporale annexum ſpūalitati ſicut hic tenet do. Abb. latiſſime diſcutiens articulū & in rubrica. s. eo. vbi plenè ſcripſi poſt eum. hic aūt ſcias ꝙ quo ad effectus, q ſequūtur ex ꝓceſſione facta layco iuſpatronatus ſemꝑ cenſetur eſſe res temporalis & iō tranſit ad hr̄des, ēt extraneos. 6. q. 7. c. conſiderandum. & no. gl. ī c. filijs. ea. cauſa, & q.
5 & hic per Doc. † vt in c. cum ſecundum. j. de iurepatronat. &c.

S V M M A R I V M.

1 *Confeſſus & conuictus inter ſe differunt.*
2 *Confeſſus, ſicut de crimine poteſt condemnari, ita conuictus, licet non confeſſus.*
3 *Pontifex maximus ad dicta duorum teſtium poſſet deponi.*
4 *Confeſſus non venit appellatione conuicti, & hoc facit ad ſtatuta.*
5 *Confeſsio facta coram iudice incompetenti, non facit indicium ad condemnationem.*
6 *Confeſsio eſt nulla, ſicut aliæ probationes, quando proceſſus eſt nullus, ex defectu incompetentiæ, ſecus quando eſt nullus ex defectu formæ, quia cōfeſsio non inualidatur.*
7 *Sententia cui non nocet, non nocent etiam alia acta, nec confeſsio.*
8 *Confeſsio facta coram ſuo iudice, ad hoc ut præiudicet, debet fieri ipſo ſedē te pro tribunali.*
9 *Confitenti crimen in iudicio non parcitur, neque mitius punitur, quia timore probationum uidetur confeſsus.*
10 *Crimen quodlibet, non eſt dignum depoſitione, quia graue eſſe debet, et quę ſint talia crimina, remiſſiue.*
11 *Excommunicatio, quamuis non imponatur, niſi præcedente contumacia, ſuſpenſio tamen imponitur immediate pro delicto.*
12 *Infamia, quæ multum grauat opinionem clerici, eſt omnino purganda, ēt ſi habeat originem a laicis, vide inf. nu. 15.*
13 *Scandalum præſumitur oriri ex infamia, admodum uehementi, niſi delictum puniatur.*
14 *Purgatio, ſicut poteſt indici ex ſola infamia, ita ex ſola ſuſpicione.*
16 *Statutum faciens mentionem de confeſſo, & conuicto, non intelligitur de ficte confeſſo, aut conuicto.*
17 *Confeſsus & conuictus in materia exorbitanti, & ſtricti uiris, non ſolum non dicitur ficte confeſsus. ſed etiam qui non ſponte confeſsus eſt.*
18 *Statutum, vel lex, quando habet aliquem pro confeſſo, intelligitur de confeſsione iudiciali, & ſolenni.*
19 *Probationes non plenæ, & non perfectæ, admittuntur in foro pœnitentiali.*
20 *Iudex eccleſiaſticus, an teneatur ſequi proceſſum formatum contra reum confeſsum & conuictum coram iudice ſeculari. Et è contra, diſtinguitur.*
21 *Inquiſitore hæreticę prauitatis condemnante hæreticum, & tradente eum curiæ ſeculari, iudex ſecularis non tenetur ſtare proceſsui iudicis eccleſiaſtici, quod tamen eſt falſum.*
22 *Hæreſis eſt crimen eccleſiaſticum, de quo iudex ſecularis non poteſt cognoſcere.*
23 *Probationes factæ in uno iudicio, ubi eſt plene cognitum de cauſa, faciunt fidem in alio iudicio, æque plenario, licet intentato ad alium finem.*
24 *Abſolutoria lata a iudice ſeculari, vel eccleſiaſtico, non tollit facultatē alteri iudici procedendi ſuper crimen, & quomodo hoc ſit intelligendum, declaratur.*

Con-

25 *Confessio facta coram iudice incompetenti, tantum operatur, quantum confessio extraiudicialis.*
Et de veritate latè discutitur etiam inf. nu. 29.
26 *Clerici laicis oppido sunt infesti.*
27 *Sententia, quæ non valet, vt sententia, quando possit valere, vt pactum.*
28 *Partes si scienter litigant coram iudice incompetenti, cuius non possunt prorogare iurisdictionem, sententia lata de consensu earum non valebit in uim pacti.*
30 *Confessio extraiudicialis, coniuncta cum indicijs, verosimilibus probat crimen.*
31 *Confessio facta coram notario, quamuis non valeat, vt iudicialis, valet tamen ut extraiudicialis.*
32 *Confessio facta coram denunciatoribus, non est sufficiens, sola ad condemnationem.*
33 *Actus dispositiuus, & actus probatorius, quomodo differant.*
34 *Instrumento producto in iudicio, & a parte oppugnato, si ex eo ius ipsius partis probetur, iudex ex officio potest credere.*
35 *Confessio extraiudicialis facta de crimine, an plene probet crimen, distinguitur.*
36 *Testis non conuincitur de falso per confessionem factam extra iudicium, & contrarium postea deponat in iudicio.*
37 *Clericus, utrum possit in causa mere ciuili reconueniri, coram iudice seculari.*
38 *Prorogatio iurisdictionis, non potest fieri de specie ad speciem penitus diuersam.*
39 *Quod non potest fieri expresse, non potest fieri tacite.*
40 *In prorogationem, quæ fit secundum naturam iurisdictionis aliquid permittitur fieri tacite, & in consequentiam, quod nõ permittitur expresse, secus quando fit contra naturam iurisdictionis, quia nullatenus potest prorogari.*
41 *Tutor, quamuis prohibitus sit emere rem pupilli, permittitur ei tamẽ emptio in consequentiam.*
42 *Reconuentio ex quo iure, quave ratione insurgat.*
43 *Actor & reus sunt personæ connexæ, & a pari procedunt.*
44 *Canon non contradicens legi, uidetur illam approbare.*
45 *Canon potest laico concedere iurisdictionem in clericum.*
46 *Excommunicatus non potest reconuenire, nisi quando reconuentio surgit ex eadem causa uel connexa.*
47 *Clericus condemnatus ciuiliter de crimine, an possit ex processu ciuili criminaliter condemnari coram suo iudice.*
48 *Probationes factæ in iudicio ciuili, quamuis non faciant regulariter plenam fidem in criminali, operatur tamen idem, quod fama præcedẽs, vt iudex possit super crimine procedere per inquisitionem.*
49 *Probationes, de quibus supra, operantur sufficiens indicium ad torturam, in nouo processu criminali.*
Et an sit uerum in publicis iudicijs, vel priuatis late discutitur.
50 *Iudex, qui cognoscit ciuiliter de crimine, non potest ex eodem processu, & ex eisdem probationibus puniri criminaliter.*
51 *Confessio facta in iudicio ciuili, semper probat plene in iudicio criminali, & facta in iudicio summario, facit fidem in plenario.*
Quod procedit non solum si fiat de crimine principaliter, sed etiam incidenter.

CAP. IIII.

AT si clerici. Confessio vel probatio facta coram iudice incõpetenti est nulla ipso iure: si ãt sit facta coram iudice competẽti ꝓbatio, aut confessio debet iudex punire ſm qualitatem crĩs. Vel sic, & clarius, Iudex ecclesiasticus non debet cõdemnare clericum conuictum, vel ꝯfessum coram iudice seculari, sed probato crimine, vel confesso coram se põt clericũ deponere, vel suspendere ſm delicti qualitatem. secunda ibi, si-
1 cut. n. tertia ibi, si vero. † No. primo, dr̃iam esse inter confessum, & conuictum, quia ille ꝓprie dicitur conuictus, contra quem est ꝓbatum extrinsecus crimen p̃ter suam confessionẽ vt l. eũ,
2 qui. in prin. ff. de iureiu. & l. 2. C. quorum appe. non reci. † Et ex isto tex. patet ſm Modernos, duplex cõclusio. prima est, ꝙ sicut confessus de crimine põt condemnari, ita & ille, qui est conuictus, licet non confessus. ad idẽ tex. in l. qui sentẽtia. C. de pẽnis. vnde dicit glo. no. in 2. q. 5. p̃sul. ꝙ etiã † summus Põtifex ad di-
3 ctũ duorum testiũ posset deponi, ad idẽ bonus tex. in l. i. ĩ prin. ff. de quæsti. Secunda ꝯclusio, ꝙ appellatione ꝯicti, non ꝯtinetur ꝯfessus de proprietate sermonis: & ideo dicit Ab. Mo. † ꝙ si
4 statutũ facit mentionem de ꝯicto, non extenditur ad ꝯfessum ad idẽ adducit tex. in l. eum q. in prin. ff de iureiur. & quod traditur in c. de hoc. ĵ. de sim. Et aduerte, quia hoc est dicere ꝙ ĩ materia statuti, appellatione probationis, non venit confessio, & est fatendum istud dictum, vbi non esset eadẽ rõ, alias dictũ esset magis dubiũ, super quo vide quod singulariter ponit Bal. ĩ l. fi. & auc. ibi posita. C. si cer. peta. & in rub. C. de ꝓba. & do. An. de Bu. in rub. ĵ. de ꝓba. & ibi plenissimè scripsi. super hoc artic. Se-
5 cundo † no. ibi, aliquatenus &c. nam ex isto tex. vr̃ probari ſm quosdam, ꝙ ꝯfessio facta corã iudice incõpetenti, & maxime coram layco p̃ ckcum, nullũ facit indicium ad cõdẽnationẽ. Et sic vr̃, ꝙ ille q sic est cõfessus, non possit cogi ꝓseuerare in ꝯfessione corã iudice incõpetenti; ita ꝙ ꝓpter hoc possit poni ad torturã, qđ tenet hic do. An. licet alij multi ꝯ: de quo dr̃ in prima gl. Et aduerte ſm do. Abb. ꝙ qñ ꝯfessio est nulla, quia iudex est incõ-
6 petens, non differt ꝯfessio a probatione. † vnde sumĩt talis regula ꝙ qñ ꝓcessus esset nullus ex defectu incõpetẽtię, ita ẽ nulla cõfessio, sicut alię ꝓbationes. sed qñ ꝓcessus esset ex defectu formæ, puta ꝙ libellus erat ineptus, vel quia nõ p̃cessit lit. ꝯtest. tunc licet ꝓbationes sint nullę, non est inualida ꝯfessio. alle. rex. & qđ ibi no. in c Pisanis. ĵ. de resti. spo. & qđ habet in c. pẽnitentibus. l. di. in glo. p̃ quã limitat ꝯclusionẽ p̃dictam ſm distinctionẽ Bart. in l. si confessus. ibi omnino videas. ff. de cust. reo. & quia de isto articulo dicet pleniſſimè in c. examinata. ĵ. eo. vbi tan-
7 git do. Ant. iõ non prosequor vlterius hic. † Tertio no. ibi, sicut &c. ꝙ cui non nocet ſnĩa, non nocent acta, & ipsa cõfessio: sicut eꝯ, cui nocet ſnĩa, nocent acta, ſm Inno. in c. causam, q̃. ĵ. de testi.
8 ꝓ Bar. in l. si mater. §. fi. ff. de exce. rei iu. † Quarto no. ibi, iureiu. &c. adhoc vt ꝯfessio facta coram suo iudice p̃iudicet, debet fieri in ipso iudicio iudice sedente ꝓ tribunali, vt l. pe. ff. de iusti. & iu. Aliquando non p̃iudicat, vt l. iubemus. C. de libe. cau. vbi forte causa non reqrat plenariã cognitionẽ, ſm Mo. hic, p̃ tex. cum gl. in l. voluit. ff. de inter. ac. & quod habetur in l. ictus fustium,
9 de his q no. fa. † Quinto no. ꝙ confitenti crimen in iudicio, nõ parcitur, neque minoratur pẽna, quia vr̃ ꝯfessus timore ꝓbationum, vt dicit glo. no. in c. de hoc, in ver. in iure. circa prin. ĵ. de simo. si ꝯfiteretur añ motum iudiciũ, dicit tamen Inno. in d. c. de hoc. & sequuntur hic Mode. adhuc esse æquum vt confitenti
10 personę in iudicio aliqualiter diminuatur pœna. † Vltimo no. ꝙ non omne crimen est dignum depositione, immo debet esse graue crimen. 16. q. 7. c inuentũ. & q̃ crĩa sint digna depositione dic vt habetur in c. ex tenore. & in c. fin. ĵ. de temp. or. & 82. d. c.
11 Apostolus. in gl. & plene in. §. sequenti p̃ Doc. † Et vlterius colliget ex eo ver. ꝙ q̃uis pœna excõmunicationis non imponat̃, nisi præcedẽte ꝯtumacia, ſm glo. no. 11. q. 3. c. epi. & diximus in c. 1. ſ. eo. tamen pœna suspensionis põt imponi immediate pro delicto. ꝯcor. tex. & quod ibi no. Moderni, in c. reprehensibilis, in prin. ĵ. de appel. in gl. posita super ver. ꝯdennandi. ibi, debet puniri quasi cõuictus interpretatiuè, & ex hac gl. Doct. colligunt
12 hic principaliter duas conclusiones. prima est, † ꝓ infamia orta ꝯ clericum, de qua grauata est eius opi. põt indici clerico purgatio, ẽt si habuit originem a laycis. sed d. Host. dicit ꝙ non de facili, neque semper ex fama orta a laycis. i. ex dictis laycorum debebit indici purgatio. alleg. tex. 2. q. 3. c. laycos. & in c. clericis. de immu. ecc. li. 6. In quibus patet, ꝙ layci præsumũtur esse infesti clericis & inimici. ergo p̃ dictum eorum non debet indici purgatio. vt in c. cum in iuuentute. §. j. ĵ. de pur. can. & quod ibi no. do. Ab. hic dicit, glo. nostram optime loqtur, quia intelligit qꝙ ĩdicitur purgatio qñ nimis est grauata op. clerici, quo cãu credit gl. esse ꝓ scandalum, quod oritr̃ ex nimia infamia. alleg. duas gl. ꝓ ista gl. in c. qualiter. la. 2. in ver. a maliuolis. ĵ. de acc. aliam ĩ c. cum dilecti. in gl. pe. de pur. ca. q̃ voluit expresse p̃ c. quotiens. co. ti. ꝙ ẽt si fama habeat ortũ a maliuolis, & inimicis, dũmodo, sit apud bonos, & graues possit ĩdici purgatio, & sentit d. Ab. ꝙ vbi ex infamia non timeretur scandalum, tunc non indiceretur
13 purgatio in casu glo. Tu ãt ꝓ veritate istius arti. p̃mitte, † ꝙ qñ infamia est multum vehemens, in dubio præsumitur ex ea oriri scandalum, nisi delictum puniatur, vt in c. fi. circa prin. ĵ. de colla. & in cap. qualiter & quando. §. 2. ĵ. de accusatio. † Secundo
14 pręmitte, quia sicut ex sola infamia potest indici purgatio, ita ex sola suspitione: ita probat tex. no. in c. inter solicitudines. ĩ prĩ.
15 ĵ. de purg. cano. hoc p̃misso dicendũ est de ad q. † ꝙ si ex infamia orta a layco verisiĩr p̃sumitur oriri scandalũ, indistincte poterit indici purgatio, quia tunc non indicitur pẽnitentia ꝓp infamiam, sed ꝓp scandalum. si vero sit infamia simplex, & nõ violenta p̃sumptio, & scandalosa, tunc est distinguendũ vltra Doc. ꝙ aut infamia oritur a laycis, vel ab alijs inimicis hoc ꝓcurãtibus, & tunc p̃sumitur, ꝙ malo zelo hoc faciãt, nec indicẽ purgatio, sic probat tex. in d. c. cum ĩ iuuentute. §. j. ver. nos igit. aut infamia habet originem a laycis, vel ẽt a maliuolis, non tamen principaliter hoc intendentibus diffamare, & tunc poterit indici purgatio: de laycis ꝓbatur in ca. semper præsbyter si a plebe. 2. q. 5. & optime facit tex. in c. omnib. iuxt. ea. causa, & q. vbi dr̃, ꝙ si clericus sit ĩfamatus apud Ep̃m, siue apud clericos apud plebẽ, quam regit, dũmodo sint personę graues, & honestę, ĩdicitur purgatio. sicut ergo hæc qualitas, ꝙ aliquis sit laycus, dũ modo alias sit persona honesta non facit, vt infamia dicat̃ esse apud personam, ita nec vr̃ facere, ꝙ laycus non sit persona idonea ad inducendam originem famæ. ar. c. de cœtero. ĵ. de testi. vbi patet, ꝙ sicut laycus non accusat clericum ꝓp odium p̃sumptum, vt dcm̃ est, ita nõ testificatur ꝯ clericum de maliuolis, vr̃

tex.

tex.c.inter ſolicitudinis.in prin.præal. vbi patet q̃ infamia, q̃ habet ortum ob accuſationem propoſitam q̃uis accuſatus fuerit abſolutus, eſt ſufficiens inducere purgationem, & tamē habuit originem ab inimico, vt patet in Auc.de teſt.§.ſi vero odioſus.
16 & ex notatis in c.cum oporteat.j̃.de acc.† Scdo colligunt ex iſta gl.q̃ ſi ſtatutū facit mentionem de confeſſo, & ꝓuicto, non intelligitur de ficte confeſſo, & ꝓuicto ſm do.Ang.& Mo. hic p̃ hoc facit optīe hic tex.dicit Bal.no.in l.qm̃.ff.eo.q̃ bannitus, q̃ ficte habet ꝑ ꝓfeſſo non efficitur infamis, quia lex q̃ loquitur de confeſſione vera, non habet locum in ficta, ſicut ē ꝓfeſſio, q̃ fit per procuratorem, facit.l. ;.§.hæc verba.ff.de neg.ge. cum ſi. & qđ ſingl̃r tradidit Gui.in Specu.in ti.de ꝓfeſſis.§.videndum.ver. ſed nunquid. vbi dixit, q̃ q̃uis ꝓfeſſio ſcā in vno iudicio, aliq̃ faciat fidem in alia īſtantia, nunq̃ tamen hoc eſt verū, ſi ꝓfeſſio hæc fit ſcā p̃ procuratorē. Et ad p̃dicta benefacit gl.quam hic alle. do. An.in l.2.§.diuus ff.de iu.fi.& quod no.Bar.in l.eius q̃ delatorē
17 in fi.eo.tit.& Bald.in l.2.C. de eden.† Sed tamen aduerte, q̃ in mā exorbitati, & ſtricti iuris ſicut eſt q̃n ſtatutum, vel lex tollit appellationem ꝓfeſſo, & ꝓuicto, vel ꝓfeſſo tantū, non ſolū ꝓprehenditur ficte ꝓfeſſus, & ꝓuictus, ſed non ꝓprehenditur ꝓfeſſus, ſi non ſit ꝓfeſſus ſponte ſm Bal.in exemplo.s̃.poſito, q̃ ſi ex forma ſtatuti bannitus habet ꝑ ꝓfeſſo, & cōuicto, non poterit appellere talis bannitus, quia hoc ipſo, q̃ habet ꝑ ꝓfeſſo, & ꝓuicto ius cōmune trahit ad ſtatutum p̃ interp̃tationem paſſiuam, iuxta l.j.§.l.falcidia.& quod ibi no.ad l.Fal.& faciet ius cōe, q̃ bānitus non poterit appellare: ita dicit Bal.in l.omnes populi.ff. de iuſtit.& iu.quod dictum in ſimili q̃ōne approbat.Iac.Bu.in ſua diſputatione quam refert no.Bart.in l.ictus fuſtium.ff.de his q̃ no.īfa. Pro eadem ratione hæc tñ dicta debes intelligere, vbi ſtatuēs expreſſē poſſit appellationē remouere. ſed ibi hoc ñ poſſet, quia eſſet appellandum ad ſuperiorem, iuxta c. venientes.j̃.de iureiu.& quod tradit̃ per gl.& Bar.in l.p̃ſcriptione C. ſi q̃ ius vl̃ vti.pub.& per Bar.in l.oēs populi.ff.de iuſt.& iur. q̃ ſi tunc nō p̃ot inducere, per indirectū, vt l.pupillus.§.fi.ff.de aucto.tu.& l. fraus, ff.de legi. ita determinat ſingl̃r Bal.in l.ita demū, in vlti.
18 col.C.de procu.† Illud aūt ſcias. q̃ qñ lex, vel ſtatutū hēt aliquē ꝑ ꝓfeſſo, intelligitur de confeſſione iudiciali, & ſolenni, ſm Cy. & Bald. poſt eum in l.qm̃, circa principiū cōmenti.ff.de his qui no.infa. In ea.glo.in fi.ibi 2.q.j.in c.multi. ꝑ ſolutione iſtius ꝓij dic, vt plene ſoluit glo.in d.c.1.inter alias ſolutiones ponit vnā, q̃ magis ꝓgruit literæ, & cōmuniter approbatur, videlicet q̃ ille tex.loquit̃ de layco, q̃ fuit ꝓfeſſus, vel ꝓuictus de crimine coram ſuo iudice ſeculari, & ibi dr̃, q̃ talis ꝑceſſus facit fidem corā iudice eccleſiaſtico, ita q̃ ꝓuictus coram iudice ſeculari, poterit per eccleſiaſticū excōmunicari, quam gl.d.Ab. Mo. hic ap̃bat in caſu ſuo intelligens, q̃ ibi peccator excommunicatur in foro pœnitentiali, iuxta formam c.nouit.j̃.eo. nec eſt mirum hoc,
19 † quia in foro pœnitentiali admittuntur ꝑbationes non plenæ, & non perfectę: vt in c.præterea.j̃.de ſponſa.22.q.5.c. hic videt. vnde eccleſia in tali foro recipit informationē, ēt ab hæreticis.
20 24.q.j. c.quiſq;. Sed magis dubiū ē, † nunquid ſi reus eſt ꝓuictus, vel ꝓfeſſus coram iudice ſeculari, an iudex eccleſiaſticus teneat̃ ſequi ꝑceſſum iudicis ſecularis, & econtra. An iudex ſecularis debeat ſtare proceſſui iudicis eccleſiaſtici, quam.q. tetigit hic. d.An.hic, ſuper qua dixit Gui.de Cun. & Bar.poſt eū in l.magiſtratibus.ff.de iuriſdi.om.iu.& in l.2.in prin.ff.de cuſto.reo, q̃ neuter iſtorum iudicum tenetur ſtare ꝑceſſui alterius, per tex. in Auc.de ſan.epi.§.ſi vero crimine. vnde infert.Bar.ī d.l.diuus
21 † q̃ ſi inquiſitor cōdemnat hæreticum, & tradit eum curiè ſeculari, iudex ſecularis non tenet̃ ſtare proceſſui iudicis eccleſiaſtici, & q̃uis dictum in ſe poſſet eſſe verum, vt j̃. videbimus ſi ponatur exemplum in crimine non mere eccleſiaſtico, in exemplo
22 tñ poſito per Bar. eſt falſum † quia hęreſis eſt eccleſiaſticum crimen, de quo iudex ſecularis non poteſt ad modum cognoſcere, vt in c.inquiſitionis.§.prohibemus.de hære.in 6. & per hāc rationem hic tenet ꝯ eū Petr. de Ancha. in ea fuerit in 9.q.iuxta ſi.Bal. vero in l.magiſtratibus, prę alle. ſimpliciter ſequit̃ opi. Bar. ſed in auc.clericus, iuxta fi.C.de epiſ.& cle. diſtinguit, q̃ aut remiſſio fit ad inſtructionem, aut ad pœnæ īpoſitionē. Primo caſu tenetur ille, cui fit remiſſio ſtare proceſſui.alleg.no. in cle. paſtoralis.de re iu.vbi colligit contrarium per glo. impoſitam, quia ibi concluditur, q̃ iudex domicilij, qui remittit reum ad locum delicti priuſquam remittat, dēt ſe ſummariè informare, & ſic ſatis patet, q̃ tali informationi ſummariæ iudex, q̃ habet plene cognoſcere de delicto, non dabit fidem vt in c. veniens. j̃. de teſt.& in c.cum dilectis. in fi. j̃.de or.cog. aut ergo lect. mea eſt corrupta, aut dictum ſuum non eſt verum, in caſu clem. paſtoralis. ſed poteſt eſſe verum in omni caſu l.non dubium.ff.de cuſto.reo. de cuius intellectu vide per Bart. in d.l.diuus. Primo poteſt eſſe verum, quādo alicui de iure pertineret cognitio criminis: exemplum in l.2.C. vbi Senator. vel Clauſs. diſtinguit, quòd aut queritur, vtrum iudex ſecularis [a] teneatur ſtare proceſſui iudicis eccleſiaſtici, & tenetur, tanq̃ām iudex inferior, q̃ tenetur ſtare proceſſui ſuperioris, nihil tamen allegat: aut quæritur, vtrum iudex eccleſiaſticus teneatur ſtare probationi factæ coram iudice ſeculari: & non tenetur per d.§.ſi vero crimē. do.Abb.hic in effectu tenet, q̃ ſi iudex eccleſiaſticus aditur omnino ad eundem finem, & inter eaſdem perſonas, vel inuocat̃ī auxilium a iudice ſeculari, tenetur ſtare proceſſui iudicis ſeculari: primum patet in c.fin.de excep.lib.vj. ſecundum ex tex. & quod ibi not.per Ioan.And.in c.j.s̃.de off.ord.de quo tamē dic, vt ibi: aut agitur coram iudice eccleſiaſtico ad diuerſum finem. i.ad imponendum nouam pœnam in iudicio eccleſiaſtico, vel ſeculari, & tunc tenet, q̃ probationes factæ coram vno iudice, non faciunt fidem coram alio: tum quia agitur ad diuerſum finem, iuxta c.veniens.j̃.de teſti.& quod not.glo.lx.di.c. ex pœnitentibus: tum quia dicit de eodem delicto, de quo non debet ſæpius quæri, vt l.licet.§.fin.ff. nau.cau.ſtab. ſed iſta dicta non
23 vidētur vera, † quia probationes, factæ in vno iudicio, vbi plene eſt cognitum de cauſa, faciunt fidem in alio iudicio æque plenario, licet intentato ad alium finem, ſecundum Bart. qui hoc plene declarat in l.2,§.hoc edicto.ff.vi bo.rap.& in l. q Romæ. §.duo fratres.ff.de verb.obl.& eſt communis ſententia Moderno rum in c.cum dilectus.in fi.j̃.de or.cog.& in d.cap. veniens. Non ob.tex. quem allegat Barto. ad hoc.in d.§. ſi vero crimen, quia ſecundum, q̃ ibi declarat glo.ſuper ver.adeat, & bene ibi iudex ſecularis habebat cognitionem ſuper crimine ad finem pœnę, vcz tantum reſpectu pœnæ imponendæ per eum, vnde de iuris rigore debet ſtare ſuo proceſſui. & hoc indicat ibi text. manifeſtiſſime. Primo, quia ibi non dicitur, q̃ Epiſcopus abſolute poſſit ſtare actis: iudicis ſecularis, ſed quod ſi recuſat ſtare, debeant acta tranſmitti ad ſuperiorem ſecularis iudicis, q̃ iudicabit, vtrum illis actis ſit ſtandum, ex quo ſatis datur intelligi, quòd ibi inducitur diſpenſatio quædam in fauorem clericorum, vt non præciſe iudex eccleſiaſticus debeat ſtare actis, non tamen eſt in arbitrio ſuo illa acta non ſequi. Secundo, quia ibi hoc non permittitur Epiſcopo ſimpliciter, ſed ſi dicat iudicem ſecularem iniuſte proceſſiſſe, allegando forte aliquam cauſam coloratam, ergo ſi hoc non dicat ſtandum eſſet proceſſui iudicis ſecularis. vnde indubitanter exiſtimo illum text. loq̃ in alio caſu. & ſi dicatur in caſu illo, iudex eccleſiaſticus, non tenet̃ ſtare proceſſui, quando iudex ſecularis poterat cognoſcere ad vtrunque finem, multominus tenetur ſtare, quando iudex ſecularis proceſſit ad finem dumtaxat imponendi pœnam temporalem: poſſet reſponderi, q̃ in caſu dicti §. clericus. grauatur in vno, quia datur electio accuſatori, q̃ poſſit eum conuenire coram iudice ſeculari, vel eccleſiaſtico, vnde non eſt mirum, ſi in altero releuatur, iuxta l.eum qui.in prin.ff.de iureiur. ſed tamē placet inductio prædicta.s̃.facta pro opinione Doctorum, & ꝯmunis opi. Non ob.quod no.Bar.in l.2.§.hoc edicto.ff. vi bon. rap. quia loquitur, quando res deducitur in diuerſis iudiciis ad diuerſum finem, ſicut cum agitur ciuiliter, & criminaliter ꝺ eodem crimine, tunc enim ita nocēt acta, & proſunt ſicut prodeſſet, & noceret ſententia abſolutoria iuxta ea, quæ not.Innoc in c.cauſam, quæ.j̃.de teſti.& Bart.in l.ſi mater.§.fin.ff. de except. rei iud. ſed in caſu noſtro recte conſideranti ex vno facto reſultant duo crimina, propter duas perſonas offenſas, vel propter duo genera perſonarum offenſarum, q̃ę ponuntur. 12.q.1.ca. duo ſunt. vt l.3.§.ſciant plures.& ibi per Bart.ff.de ſepulc. viola. & ideo videtur deduci in iudicio coram iudice eccleſiaſtico diuerſa res, ergo probationes factæ in vna re, non proderunt in alia, ut l.habebat.& ibi no. ff. de inſtito.& l. cum quæritur. ff. de exceptio. rei iudic.& quòd iſta ſint duo crimina reſultantia propter duas perſonas offenſas, tenet Ia.Bu.in l. placet. C.de ſacro ſanct. eccle. & ſequitur ibi Bald.& propterea dicit Bald. not.in quodam ſuo cōſilio, q̃ refert Pe.de Anc.& ſequitur ī regula ea
24 quæ fiunt, de re.iu. ī 9.q.q̃ † abſolutoria lata an iudice ſeculari, vel eccleſiaſtico, non tollit facultatem alteri iudici ꝑcedendi ſuper crimen, quia iſta ſunt duo crimina. Et aduerte q̃ hæc doctrina procedit, qñ ex vno facto reſultāt duo crimina, quia duæ perſonæ ſunt offenſę, ſecus ſi reſultarent duo crimina, propter duas qualitates cohærentes delicto, ſeu fcō, nam tunc abſolutoria lata ſup̃ vno crimine, pareret exceptionem rei iu. ſup̃ altero, ſi eſſet idem accuſator, ſecus ſi diuerſus. primum tenet Bar.no.ī l.denunciaſſe.§.quid tamen.in vlt.q.ff de adult. ſecundum ꝑbatur in l.q de crimine.C.de accu.& declarat Bar.in l.ſi adulterīū cum inceſtu, in princ.ff.de adult. & per hoc eſt expeditus iſte articulus. Secundo adde dictis Doc. ſuper iſta gl. inquantum allegant

---

ADDITIO.

VIN.GOD. Nota, quod iudex ſecularis poteſt inquirere de omni ſacrilegio, & delicto in eccleſia commiſſo, ut habetur per Corn.in conſi.155.conſuluit litera G.lib.1.

25 gant Inn. in c. ꝑ inquiſitionē. s̄. de elec. volentē, † ꝙ ꝓfeſſio facta coram iudice incōpetenti, habet hanc virtutem, ꝙ ꝓfeſſus cogitur in ea per ſiſtere, & ꝑ eam poterit damnari, niſi eam exponat vel reuocet: ꝙ hoc dictum ex mente Doctorum hic, & ꝑut exponit Bal. magis clare debet declarari hoc modo. non ꝙ confeſſio ipſa plene probet crimen, ſed ꝙ operabitur q̄tum ꝓfeſſio extraiudicialis, de qua vtrum plene probet crimen, an verò ſolum faciat indicium ad torturam, dicit ſ̄. in 3. arti. Et ꝑ veritate huius paſſus conſidera duos caſus ſ̄m Do. Abb. Modernū, nam aut clericus trahitur inuitus, vel quilibet alius ad iudicem incō
26 petentē, & tunc iſta cofeſſio nihil penitus operabitur, & ita videtur probare tex. noſter in ver. aliquatenus, & ſic ſentit In. ſecū dum eum in d. c. ꝑ īquiſitionem. & ē ratio huius dicti, quia ille qui eſt tractus inuitus ad examen vetitum, præſumitur coacte, ꝓfeſſus, & nō volūtarie, † ꝙa clericis layci oppido sūt īfeſti. 2. q. 7. c. laycos, & benefacit tex. in c. imperialē. in ver. duas. de pri. fe. alie. ꝑ Fede. Aliqñ litigat voluntarie coram layco, vel q̄libet ali⁹ coram iudice incompetenti, & tunc iſta ꝓfeſſio vtrum aliqd operetur, ſunt opi. nam Inn. dixit, ꝙ ſic vt. s̄. declaraui, ſed contrarium ſentit ipē idem in c. cū ſup. j̄. de confe. & in c. q̄ ſit graue. j̄. de exceſ. præla. primam op. ſecuti ſunt quidam conſulentes, & bene diſputantes, vt refert hic do. An. per regulam, vtile de reg. iu. quia vtile per inutile non debet vitiari. Sed huic rationi, rñdit do. An. & bene, ꝙ ſ̄m intentionem partis confitentis hic nō ſunt duo actus, qui poſſint ab inuicem ſeparari ſicut dicitur ī ſi. in c. cum dilecti. j̄. de do. & con. & in l. ſi cum dies. §. fi. ff. de arbi. & per Bar. in l. i. §. nunciato. ff. de oper. no. nunc. ſed eſt vnus actus duntaxat. ſ̄. confeſſio iudicialis, vnde argumentū non vr̄ valere. Secundo arguunt ex l. 2. & qđ ibi no. C. cōm. vtriuſ. iud.
27 † vbi patet, ꝙ ſi non valet ſnīa, vt ſnīa, ad minus ex ꝓſenſu partium valet vt pactum, & traditur in c. ſignificaſti in gl. j̄. de fo. cō pe. ſed ad hoc argumentum, qđ magis tangit pōt reſponderi dupliciter: primo quidem quia illa glo. non habet locum, qñ illæ le partes ſtant in vim ſimplicis conſenſus, ita ꝙ non ſequitur exceptio facti poſt conſenſum, gl. eſt ſin. quam ponderat ibi Bal. ad hoc in l. ſi diuerſa. in prin. C. de trāſac. vel aliter, & melius, qñ eſt lata ſnīa ſi partes expreſſe approbant ſentētiam ad hoc, vt aliquid operetur, conuentio partium: & quia in partium conſenſu non eſt dare actum formæ inductum, iccirco valet ſnīa, vt pactum: ſed qū pars confitet coram iudice incōpetenti, dato ꝙ tantum vr̄ velle, ꝙ actus valeret eo modo quo poſſet, eſt peccatum formæ in quo ſtet regula ꝙ ſi nō valet qđ ago, vt ago non valet, vt valere p̄t. c. cum ſuper. s̄. de of. de. & l. an inut. ī prī. ff. de accept. Et per hanc rationem dicunt Doc. in d. c. ſignificaſti, ꝙ ſi partes ſcienter litigant corā iudice incōpetenti, eius nō poſſunt prorogare iuriſdictionem sētentia lata de conſenſu par
a tiū, non valebit in vim pacti, ſicut etiam tradidit Bald poſt glo. in l. j. in fi. C. qui pro ſua iuriſdi. & per iſtam rationem tenet hic do. An. ꝫ præfatos Doc. & tex. noſtrum in ver. aliquatenus, & ꝫcludit, ꝙ confeſſio facta corā iudice incompetenti, non habebit effectum confeſſionis extraiudicialis, & ipſe idem do. Ant. hic iuxta finem commenti ſui expreſſe tenet contrarium, ꝙ iſta cōfeſſio extraiudicialis ipſius valet, Do. Ab. nititur ſaluare verba ſua, vt hic per eum: ipſe aūt ſequitur opi. Inn. in hoc ſcđo membro poſita in d. c. ꝑ inquiſitionem, quam tñ limitat ſingulariter niſi ꝓfeſſio fiat coram iudice incompetenti, coram quo ciuiliter agebatur de crimine, quia tūc illa nil probat corā iudice cō petenti, allegat tex. in c. olim. s̄. de reſcri. vbi etiā hoc poſuit. Bal. autem in iſto articulo varie loquitur, nam in l. magiſtratibus, tenet ſimpliciter ſententiam Inno. in loco præalleg. ſed in l. vna C. de confeſſis, in pe. col. dicit ꝙ iſta confeſſio facit indicium ad torturam, niſi reuocetur, quia ex quo facit indicium ad torturam, niſi reuocetur, ei præiudicabit, & fuit nulla nec habet ꝑbare errorem, ex quo fuit nulla eſt reuocabilis, & ex confeſſione nulla, non poteſt quis damnari ſ̄m glo. in pe. l. ff. de quæſti. Sed
28 iſta opi. † eſt falſa, quia confeſſio fuit nulla, vt iudicialis. non vt extraiudicialis, & hoc vltimum coutra Inno. vr̄ etiam ponere. Bald. ibi, vnde ipſe idem in l. clarum de auc. præſtan. diſtinguit
29 aſr vcꝫ † ꝙ aut talis confeſſio iuuatur alijs coniecturis, & p̄ſumptionibus, & tunc cogitur quis perſeuerare in cauſa corā iudice competenti: aut non iuuatur alijs coniecturis, & tunc nihil operatur, ꝑ primo dicto vltra ipſum vide glo. nota. quam ibi ponde
30 rat Bart. in l. ictus fuſtium. ff. de his qui no. infa. quę voluit † ꝙ confeſſio extraiudicialis coniūcta cū indicijs veriſimilibus bene ꝑbat crimen, iuxta regulam, quæ ponitur in l. 2. §. fina. ff. de excu. tu. tu autem in iſta mā potes ſequi opi. cōem. Primo ꝑ gl. no. quam ibi ponderat Bar. ad hoc, in l. cum ſcimus, in fi. C. de
31 agric. & cen. li. 11. quę voluit ſ̄m vnum intellectum † ꝙ cōfeſſio facta coram notario, q̄is non valeat, vt iudicialis, valet tamē vt extraiudicialis, & ſic limitatur gl. in l. iubemus. §. fi. ff. de li. cauſa & in l. hac conſultiſſima. §. fi. & qđ ibi no. C. de teſta. Secundò per tex. ſ̄m vnam lecturam, in l. ictus fuſtium. ff. de his q̄ no. infa. vbi patet, ꝙ confeſſio facta coram iudice in tortura nō in forma iudicij poteſt valere quo ad impediendam pœnā extraordinariam: ergo videtur, ꝙ fortius valeat, quo ad iudicium quam ad torturam. Tertiò pro hac concluſione adduco caſum no. ī l. Diuus. in pe. & vltimo rñſo. ff. de cuſtod. reo. per quē tex. dixit
32 ibi Bar. † ꝙ confeſſio facta coram officialibus, de quibus ibi in tex. non poteſt eſſe ſufficiens ſola ad condemnationem, ſed tex. innuit in dicto pe. rñſo, ꝙ niſi eſſet fraus, quæ communiter ſolebat committi per dictos officiales, quia aliqñ dixerunt, reum dixiſſe, ꝙ non dixerat: iſta confeſſio aliquid operaretur, & eſſet credendum. Intelligo quo ad torturam, ꝙuia quo ad condēnationem non poſſet operari, vt ibi declarat Bar. Non ob. tex. not. in l. 3. C. de repu. hære. & quod ibi per Bal. vbi probatur ꝙ in actibus iudicialibus, ſi non valet, qđ ago, vt ago, non vꝫ vt valere p̄t. Et ad ſupra allegata per do. Ant. reſponde, quia ad iſta duo dici-
33 mus, † ꝙ eſt differentia inter actum diſpoſitum, & actum ꝑbatorium, nam actus diſpoſitiuus, quia recipit eſſentiam toraliter a voluntate partium, & vltra non extenditur, vt l. nō omnis. in prin. ff. ſi cer. peta. non valet vt valere pōt, ſi peteret̄ in forma, quia lex præſumit partem ita velle, vt l. non codicillum. C. de teſta. actus aūt ꝑbōnis magis pēdet a iuris diſpoſitione, & iudicis, q̄ actus diſpoſitiuus, & q̄ a voluntate partis, vnde dicit Inn. ſingulariter in c. cū olim, de cenſi. & ſeqtur An. de Bu. in c. licet cau
34 ſam, de ꝑba. ꝙ † q̄uis pars impugnet inſtrumentū ꝑductum in iudicio, ſi tñ illud inſtr̄m ꝑbat ius ſuum, iudex ex officio pōt illi probationi credere, & ꝑ hoc eſt expeditus iſte arti. Circa ter-
35 tium arti. in quò quæritur, † vtrū cōfeſſio extraiudicialis fcā de
b crimine, plene probet crimen [b] fuerunt opi. nam gl. vr̄ ſingulariter dicere in l. capite quinto, in prin. ff. de adul. ꝙ iſta ꝓfeſſio facit indicium ſufficiens ad torturam, ēt ſi fiat parte pñte, vt patet ex gl. relata ad tex. Sed Ia. de Are. quem ibi ſequitur Bal. in l. qm̄. ff. de his qui no. infa. diſtinguit, vtrum ſit fcā diſcretè, & parte pñte, vel indiſcrete, & parte abñte. Primo caſu dicit ꝙ præiudicat plene in criminalib. ꝑ illum tex. & quia, ſicut in ciuibus ꝓfeſſio facta parte præſente, præiudicat, in c. ſi cautio. j̄. de fide inſtru. & l. cum de indebito. §. fi. ff. de proba. ita debet p̄iudicare ī criminali, quia ſ̄m Modernos hic non eſt diuerſa ratio quantū ad hoc: ergo idem debet cenſeri in vtroque, vt l abſentem. ff. de pœnis, & ibi no. & hanc opi. ſequitur hic do. Ant. de Bu. & clarius, & diffuſius in c. veſtra, de coh. cle. & mu. idem ſequitur do. Abb. Mod. hic allegans Inn. quem dicit ſic debere intelligi in c. ꝑ inquiſitionē. s̄. de elec. vbi dixit ꝙ ſi confeſſio ſit facta de certo crimine, & interueniant alię ſolennitates, cogitur reus perſeuerare in illa. ar. l generaliter. C. de non nu. pecu. & illud verbū ſolēnitates, intelligit alias partis præſentiam. Bar. aūt in d. l. capite quinto. & in l. ſi confeſſus. ff de cuſto. reo. & in l. fi. ff. de quæſtio. & Saly. in l. fi. C. eo. ti. tenent, ꝙ ſolum faceret indicium ad torturam, quæ opi. vr̄ verior, & magis placet: quia licet ꝑs recipiat confeſſionem ſuper crimine, fatendum eſt, ꝙ iſta confeſſio probabit crimen, ſi agatur ciuiliter de ipō, ſed ſi agatur criminaliter, ad vindictam publicā, iuxta l. licitatio. §. ꝙ illicite. ff. de publicanis, præſentia partis nihil operabitur, quia ſi acta in crimine, vbi agitur ciuiliter de ipſo crimine, non faciunt fidem ī iudicio criminali, iuxta ea quæ tradidit. Bato. in l. . §. hoc edicto. ff. vi bo. rap. fortius erit dicendum idem in confeſſione extraiudiciali: vnde quantū ad rem publicam, iſta cōfeſſio vr̄ facta parte abſente, niſi pars preſens acceptaret nomine ſuo, & rei publicæ: quo caſu poſſet eſſe vera opin Moder. per ea quæ tradidit Bald. eleganter, poſt Dy. in l. 1. infi. C. quando lice. ab emp. diſ. & Do. Ant. allegans dicta Spec. in c. ſi cautio. j̄. de fide inſtrumento. Pro iſta concluſione optime facit text. & quod ibi per Bald. in cap primo §. ſi enim, quid ſit inueſtitu. in vſibus feudo.
36 vbi patet † quòd per confeſſionem factam a teſte extra iudicium, non conuincitur teſtis de falſo, ſi poſtea contrarium dicat in iudicio, & tenent communiter Modern. reprehendentes Bald. in c. cum cauſam, in vlt. gl. j̄. de teſtibus, pro his etiam benefacit, quod no. ponit Ioan. An. in tit. de accuſat. §. qualiter. ver. quid ſi latro, in illa quæſtione, qualiter virtute confeſſionis, quæ emanauit in iudicio criminali poſſit tertio, quādo fuit accuſator, alias ſuccurri ad damna, & intereſſe. In gl. poſita ſuper
37 verbo, tenet, videtur gl. tria concludere, quòd clericus in cauſa mere

---

ADDITIONES.

a VIN. GOD. dicit Ruy. in conſi. 62. nu. xv. lib. 3. quòd ille, qui approbauit ſententiam contra ſeruatam non potuit preſcribere ad ipſam.

b Confeſsio extraiudicialis facta de crimine, an plene probet crimen. Vide de hac q. per Fel. in c. auditis. col. xix de preſcri. & quid pulchre inferat Ang. in conſi. ſuo x. incip. in cauſa prædicta.

a merè ciuili coram iudice layco reconueniri poteſt, regulam generalem poſitam. 3.q.8.c.cuius in agendo,& idem tenuit gl. 2.q.1.c.multi.Sed contrarium tenuit Arch.in c.1.de cle.cõiu. li. vi.& Pet.de Bella.perti.Marti. Silima.& Cy.in auc.& conſequẽ ter.C.de ſen.& interlo.om.iu.& Do.An.de Bu.hic, do. Flo.Ab. Modern.rationes eorum,quæ magis vrgent ſunt iſtæ.Primo ad ducunt tex.in c.1.de cler.coniuga.lib.6. vbi dicitur,ꝙ clericus,ñ poteſt conueniri de crimine coram iudice layco, ne quod dire cto negatur per indirectum videatur concedi:per quam rõnem vr̃ poſſe dici,ꝙ ſicut clericus non poſſet directe conueniri corã iudice layco, ita nec per viam reconuentionis,quæ eſt via indirecta: ſed ad illum tex.reſpondet Ioã.de Imol.& bene,ꝙ loqꝙ tur de cauſa ciuili, non ſuper crimine,& ſic non attinet,ad quę ſtionem noſtram.præterea licet illud, quod eſt prohibitum di recto, videatur prohibitum attentari per indirectum, vt l.i.C.de natu.lib.& l.fraus, & l.contra legem.ff.de legi.non tamen illud qd̃ ẽ ꝓhibitũ principl̃r vr̃ ꝓhibitũ in ꝓñam primæ ꝙuẽtionis,vt ſtatĩ dicetur.Secundo adducunt tex.in c.qualiter.j̃.eodem vbi dixit,ꝙ omnino prohibitum eſt clericos trahi ad forum ſeculare,quæ dictio omnino præciſe vr̃ ſignificare,ꝙ nulla via poſſit, trahi.ad hoc faciunt iura communia,quæ hoc ſimpliciter ꝓhibent,imponendo pœnam trahenti,& reſpondenti,vt in c.ſi dili genti.j̃.ti.proxi.cum ibi allegatis:ſed ad iſta omnia eſt facilis re ſponſio quia loquuntur in conuentione,non in recõuentione, in qua eſt diuerſa ratio.Tertio arguunt ſic,reconuentio ꝓcedit virtute tacitę prorogationis,fundatę ſuper electione facta de iu dice,vt patet in d.c.cuius in agendo,ſed prorogatio, non poteſt fieri de ſpecie ad ſpeciem penitus diuerſam, ſicut eſt iuriſdictio cleri.& layci,vt patet in c.ſi Imperator.& in c.cui ad verum.86. di.& l.2.§.j.ff.de iudi.ergo talis reconuentio fieri non poteſt.cõ firmatur iſta ratio ab ipſis,quia quod non poteſt fieri expreſſe,
39 non poteſt fieri tacite,vt l.nõ intelligitur. §.tacite.ff. de iu.fi.ſed clericus nõ poteſt expreſſe iuriſdictionem prorogare in laycum ergo nec tacite.Sed huic rationi reſpondent Ioã.Cal.& alij tenẽ tes oppoſitum,ꝙ iſta non concludit quia ſequereꝫ ex iſta raione vltima,ꝙ ſicut clericus non poteſt expreſſe conſentire in iudicẽ non ſuum eccleſiaſticum, vt in c. ſignificaſti.j̃.ti.proxi.ita non poſſet conueniri coram iudice non ſuo eccleſiaſtico hoc autẽ. ꝯ c.1.& 2.& qd̃ ibi no.j̃.de mutuis peti.ergo iſta ratio non procedit:ſed ab hac impugnatione defendit dicta Pe. ſubſtãtialiter
40 hic do.Ant.dicens,†ꝙ aliqñ ꝓrogatio ſit ſm̃ naturam iuriſdictionis,& tunc aliquid permttitur fieri tacitè, & in conſequen tiam, quod non permittitur expreſſe, vt patet in cap. dilecti, de fo.compe.& in iuribus præal. vnde dicit Bal.no.in l.nulli C. de iudic.ꝙ in reconuentione cognoſcit iudex,ſicut de incidenti cauſam principalem. Sed contra naturam ipſius iuriſdictionis, nec principaliter,& expreſſe,nec tacite,& ī conſequentiam põt iuriſdictio in alterum ꝓrogari,vt patet in c.tuam de or.cog.& in c.lator.j̃.qui ſint legi.Hoc autem eſt contra naturam iuriſdictio nis eccleſiaſticæ,ꝙ clericus ſubſit iudici ſeculari, vel ꝙ iudex ſecularis habeat iuriſdictionem,maxime per rationem,quę reddi tur.96.d.c.denique.ergo non tacite,nec in conſequentiam põt iſta iuriſditio prorogari.Tu aũt circa rationem,quæ eſt difficilis dicas, ꝙ aſſumptũ ẽ falſum:quia licet ſubiectum, in quo eſt iuriſditio, verbi gratia,Clericus nihil prorſus pertinet ad iudicẽ ſecularem,cauſa tñ ipſa dicitur eſſe temporalis,& ſm̃ naturam ſuam eſt iuriſditionis iudicis ſecularis.Vnde non eſt bonum ſimile de cauſa ſpũali,in qua eſt inhabilitas in materia,ad causã temporalẽ,in qua eſt ſolum inhabilitas ratione perſonæ, & ita dicit Bal.in l.cum Papinianus.& in auc.& conſequenter. nam ſola inhabilitas perſonæ non facit actum proprium contra naturam facientis,ſicut inhabilitas materiæ, vt patet in l.ſi is qui duos,& ꝙ ibi per Bar.ff.de lib.le. & ideo vna prohibitio eſt for tior altera,vt patet ex no.per gl.in l.non dubium.C.de legi.& ī l.cum.ff. de fideiuſ. Pro his facit optime l. tutor.ff.de auct.tut. & quod not.Bar.in l.pupillus.ff.eo.ti.vbi patet,ꝙ q̃is tutor ſit
41 prohibitus emere † rem pupilli,in conſequentiam tamen ꝑmit titur ſibi emptio,& tamen eſt res pupilli,quæ prohibetur alienari in conſequentiã, ſicut & principaliter, vt l.ſi.& ibi no.C.de legi.tu.& licet in clerico non ſit iuriſditio iudicis ſecularis,propter hanc tamen rationem ſubiecti debet dici,ꝙ ꝓrogatio,quæ fit in iudicem ſecularem,ſit contra naturam iuriſdictionis, ſed ꝯ priuilegium perſonæ quæ nullo modo ꝑtinet ad laycum.veruntamen quia tenentes iſtam partem principaliter ſunt funda ti. ſuper tacita ꝓrogatione.Aduerte ad rationem Bu.quia illa ꝓcederet,qñ principaliter fieret ꝓrogatio de diuerſa ſpecie, ad di uerſam ſpeciem,qñ in cõſequentiam illa bene permittitur,vt ẽ caſus in l.quotiens.C.de iud.& in l.interdum.§.qui furẽ, & ibi per Bar.ff.de fur.licet Pet.de Anchar.ſubtilis Doctor.attingens ſolenniter iſtum articulum,in reg.ea,quę fiunt de re.iu.q.14.te net opi.gl.noſtræ,quam ap ꝓbant hic ī cauſa mere ciuili Hoſt. & Io.An.& Bar.in auc.& ꝯſequenter.C.de ſen.& ĩterlo.om.iu.
per rationes de quibus hic per Doc.Et ad argumenta, quæ fiũt
42 in oppoſitum rñdet melius,& clarius dicens,† ꝙ facultas recõ. ueniendi,non erit tantum ex prorogatione,nec ex aliquo cõſen ſu actoris,ſed ſurgit immediate ex diſpoſitione,l.quæ fundatur ex æquitate connexitatis perſonarum,& ne vno,& eodem tem pore partes trahentur ad diuerſum tribunal,vt patet in Auc.de execu.§.i.& in c. diſpendia.§.reus quoq; de reſcr.li.vi.Hãc con cluſionem probat ipſe duplici ratione:prima,quia ſi reconuen tio procederet virtute tacitæ prorogationis,tũc nõ fieret ī inuitum,nec ab inuito,ſed fit in inuitũ,vt patet in l.cũ Papinianus: & ab inuito,quia reus,qui vult reconuenire pendente iudicio. cogitur agere coram eodẽ iudice,vt ꝓbat text.in auc.& conſequenter.ergo non ſurgit ex vi tacitæ prorogationis, quę oritur a conſenſu voluntario,vt l.2.in prin.ff.de iudi. Sed iſta ratio nõ ꝓcedit,quia ſi actor cogitur rñdere inuitus, hoc procedit ex vir tute tacitæ ꝓrogationis præcedentis,quæ vr̃ facta hoc ipſo,ꝙ elegit iudicem. Nec etiam valet,ꝙ reus cogatur agere coram eo dem iudice,qa licet iſta alia ſit ratio cõcurrens,cogitur agere in uitus,non tamen ſequitur ergo a principio non vr̃ prorogata iu riſditio,licet tamen a principio fuiſſet prorogata, actor tamen, qui erat reus in cauſa principali, non cogebatur prius agere in illo iudicio,ſi nõ valebat,ſed poſtea cogitur,& hoc eſt introductum cauſa finiendarum litium,vt in Auc.de execu.§.1. Secun do mouetur,quia cum prorogatio procedat ex conſenſu:clericus quando agit voluntarie coram iudice ſeculari cum de neceſſitate ſequatur forum rei,vt in c.cum ſit.j̃.ti.proxi non p̃t vi deri ex hoc actu neceſſario conſenſiſſe in iudicem non ſuũ, vt patet in l.2.ff. de iud.arg.l.rẽ legatã.ff.de adim.leg.Sed ãduerte qa d.An.hic ꝓcedit,ꝙ actual̃r nõ vr̃ actor ꝓrogare iuriſdõnẽ, vt poſſit recõueniri corã eodẽ iudice, qa reus trahit̃ ad iudiciũ inuitus communiter vt l. inter ſtipulantem.§.j.ff. de verb.obl. Sed dicunt ꝙ æquitas reconuentionis ſurgit ex hoc, quia licet
b actor nõ prorogauerit,æquum eſt ꝙ proroget b ſi põt,vnde qa iſta æquitas ceſſat in clerico, qui nõ põt, ẽt ſi velit, non poterit clericus reconueniri corã iudice laico,ſed iſta ratio nõ aſſignatur in corpore,quã ipſi aſſignant, vt j̃. videbis.Præterea ex ea ſequitur inconueniens,quia ſecundũ hoc coram iudice ordinario eccleſiaſtico clericus nunq̃ põt reuocari,quia nõ põt proro gare in eum iuriſdictionem expreſſam, vt in c.ſignificaſti.j̃.tit. proxi.vnde reiectis rationibus præmiſſis,placet mihi ſententia glo.Ioan.An.Bar.& aliorum ſequacium glo.quæ probatur no-
43 ua ratione,& pulchra†nam actor & reus ſunt perſonę connexę,vbi ratio eſt expreſſa,vel extenditur ad alterum, vt in l.fin.C. de fruc.& lit.expen.ſed tex.iu Auth.de execu.§.j.cogit reum inuitum agere coram eodẽ iudice,ne propter diuerſitatem tribunalis,lites implicentur,& non poſſint finiri, ergo circunſcripto omni conſenſu actoris in perſona ipſius habet locum ratio prædicta,& cogitur inuitus reſpõdere,cum l. generaliter dicat, ꝙ agens tenetur reſpondere reconuenienti.Nec ſit ratio diuer ſitatis,cur clericus comprẽhendi non debeat,comprẽhendetur
44 ẽt clericus, †qui lex cum non diſponat particulariter de clericis, videtur approbata à canone, vbi canon non contradicit, vt in c.j.de no.ope.nunc.10.diſt.c.ſi in adiutorium. cum ſimi. nõ eſt autem reprobata à canone in hoc caſu,quia in canone dicitur,ꝙ clericus non poteſt conueniri corã iudice laico, aliud eſt autem conueniri,& aliud reconueniri,vt dixit tex.in c. diſpendia.§.reus quoque.de reſcri.libr.6.Præterea ẽt ex mente canonis in c.j.& ii.j̃.de mu.pe.iſta regula eſt approbata,licet illa iura
45 loquantur†in iudicio delegato,põt aũt canon concedere iuriſdictionẽ laico in clericũ. 23.q.5.c.adminiſtratores.2.q.5. c. Mẽ nam.cum ſimi.Non obſt.ꝙ hoc dicit do. Anto. ꝙ generalis diſpoſitio.§.cuius in agendo non venit ad derogandum particulari priuilegio clericorũ,vt l.doli clauſula.ff.de verb.obli. & in authẽ.qua in prouincia.in tex.& glo.C. vbi de cri. agi oportet. Quia vt innuit hic Io.de Imo.& bene iſta ratio ꝓcedit ſi genus, & ſpecies diſponerẽt circa idem,ſed hic non diſponũt circa idẽ, quia conuentio,& reconuentio ſunt diuerſa, vt ſupra oſtendi. Eſt autem maxime vera iſta opi. qñ reconuentio procederet ex eadem materia, quia tunc alia ratione iri deberet ad eundem iudicem.ſ.ne cauſæ continentiæ diuidantur,vt l.nulli.C.de iudi.& in c.j.de cauſa poſ.& proprie.vnde dixit Inno. in c.ſi vero.

de

ADDITIONES.

a Clericus an poterit reconueniri coram iudice layco.Vide plene Gẽm. & quæ ibi Apoſt in c.cuius in agendo. in 3. colum. 3.q.8.Iancelo.in l. qui non cogitur. ff de iud.do.Maria.Soc.in c.j.in v.ar.prin.de mutu.peti.

VIN. GOD. Diſtingue,quòd clericus utens decreto iudicis ſecularis, non dicitur ſe,quo ad deciſoria ei ſubieciſſe, niſi uoluntarie illius fuerit ſicut de litigante dicitur Ruy.conſi.113.nu.15.li.4.

b VIN. GOD. Prorogatio proprie regulariter eſt permiſſa.Ruy.conſi.66. nu 7.lib.iij.quia prorogatio cadit etiam in iuriſdictione delegati.Ruy.conſilio 37.nu.3.lib.5.

Franc. Aret. in Secundum Decretal.

46 de ſen. excõ. † q̃ licet excõicatus non poſſit reconuenire, vt c. cũ inter. ĩ. de excep. poteſt tamen quando reconuentio ſurgit ex ea
47 dem cauſa, vel connexa. † In ea. gl. in ver. ſed pone. concludit nr̃a gl. iuxta finem, q̃ clericus condẽnatus ciuiliter de crimine, non poteſt ex proceſſu ciuili condemnari criminaliter coram ſuo iudice, quia eſt actum ad alium finem, vt in c. cum dilectus. ĩ. de or. cog. hãc gl. approbant cõmuniter hic Doc. & tractat hic diffuſe do. Ab. vtrum probationes factę in iudicio ciuili faciant fidem in iudicio criminali, referendo dicta Bar. in l. 2. §. hoc edi-
48 cto. ff. vi. bo. rap. Et breuitèr, q̃bus adde q̃ † probõnes factę in iudicio ciuili, quamuis non faciant regulariter plenam fidẽ in criminali, operantur tamen idem, q̃ fama p̃cedẽs, vt iudex poſſit procedere ſuper crimine per inq̃ſitionem, ita determinat ſingulariter Bal. in l. q̃ euitandi. C. de condi. ob. tur. cau. Secundò
49 adde q̃ operantur ſufficiens indicium ad torturam, in nouo p̃ceſſu criminali, caſus eſt no. in l. 3. §. ſi quis dolo. ff. de tabu. exh. quem tex. allegat Ang. ad hoc in l. j. C. ſi quis aliquem teſta. prohi. Tertio adde, q̃ prædicta regula eſt vera in iudicijs publicis, in quibus pœna ordinaria imponitur: ſed in iudicijs priuatis, in q̃bus ĩponitur pœna extraordinaria, vr̃ q̃ nõ ſolum probationes factæ in ciuili faciunt fidem in criminali, ſed q̃ ex eodem proceſſu reus poſſit puniri, q̃ eſt mirabile: caſus eſt no. quẽ ibi ponderat Bar. ad hoc in l. pe. in fi. ff. de calum. hanc ſententiam dicit Ang. eſſe veram, & Bald. etiam in l. 1. C. ſi quis aliquem teſta. p̃hi. per illum tex. & idem ſentit Bart. in l. Diuus. ff. de re iudi. ſed contrariũ credit Bart. & melius in l. 2. §. hoc edicto. ff. vi bo. rap.
50 circa prin. commenti, vbi dixit in paucis verbis † q̃ iudex, q̃ cognoſcit ciuiliter de crimine, non poteſt ex eodem proceſſu, & ex eiſdem probationibus puniri criminaliter: quia fortiores p̃bationes requiruntur in iudicio criminali, vt l. ſciant cuncti. C. de proba. & hanc partem tenet Bald. expreſſe in d. l. q̃ euitandi. ſ̃. allegata: & placet mihi iſta opi. per rationes eorum. Non ob. text. in l. 1. C. ſi quis ali. teſta. prohi. quia ille tex. non dicit, q̃ vbi crimen incidit quæſtioni ciuili, iudex poſſit punire ex ciuili p̃ceſſu, ſed incidat aliud, q̃d forte dẽt ſuperſederi ĩ iudicio ciuili, iuxta no. ĩ l. fi. C. de ord. iud. vel q̃ de illo facto põt reus accuſari, nõ ſolũ ciuiliter cõdemnari. Nec ob. tex. in l. ſi ab eo. ff. de calum. q̃a intelligo illam l. q̃ vbi principaliter fuerit actũ criminaliter, & incidenter fiet reſtitutio pecuniæ, & expediatur cauſa ciuilis, iuxta l. interdum. §. qui furem. & quod ibi per Bart. ff. de fur.
51 Quarto adde, q̃ confeſſio facta in iudicio ciuili. ſemper plene p̃batı̃ iudicio criminali. ita no. Inn. ĩ c. per inquiſitionẽ. ſ̃. de elec. & tenet hic Abb. Mo. cuius concluſio confirmatur ex his, quæ tradidit Inno. & Doc. in c. cum dilectus. ĩ. de or. cog. vbi dixit, q̃ p̃feſſio facta in iudicio ſummario, facit fidem in plenario: optime facit glo. & quod ibi ponunt Mo. in c. veniens, el. 2. ĩ. de teſt. hoc autem eſt verum, non ſolum ſi confeſſio fiat principaliter in iudicio ciuili de crimine, ſed etiam ſi fiat incidenter, ſic declarat ſingulariter Bald. in l. mercalem, in fi. de condi. ob. turpẽ cauſam. Et vide omnino ad materiam, quod ipſe idem no. ſcribit in l. 2. in fi. C. de re iu.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus in caſibus, ſibi a iure permiſſis, poteſt diſpenſare, ſine conſenſu capituli.*
2 *Capitulum sede vacante, non ſuccedit in poteſtate diſpenſandi.*
3 *Epiſcopus neceſſario non cogitur diſpenſare ſuper crimine, coram ſe probato.*
4 *Iudex poſt ſententiam latam, non poteſt pœnam, nec augere, nec minuere.*
5 *Pœna duplici quis puniri non debet.*
6 *Clericus depoſitus verbaliter, non perdit priuilegium clericale, ſecus ſi actualiter ſit degradatus.*
7 *Epiſcopus in criminibus adulterio grauioribus, non diſpenſat, niſi ubi eſt ſibi a iure permiſſum.*
Hoc eſt verum, quando proceditur per viam accuſationis, ſecus ſi per viam inquiſitionis infr. num. 10. alias limitationes vide nu. 12. & 17.
8 *Diſpenſatio uulnerat ius, & illud tollit, inquantum diſpenſat.*
9 *Iudex hodie in quocunque delicto, poteſt ex cauſa pœnam alterare.*
11 *Probationes de iure canonico recipiuntur, quando proceditur per viam inquiſitionis, quæ per viam accuſationis non reciperentur.*
13 *Conceſſio poteſtatis diſpenſandi eſt fauorabilis.*
14 *Papa ſolus epiſcopum deponit, & cum eo diſpenſat.*
15 *Verba, quæ præferuntur imperſonaliter, in dubio referuntur ad eũ, ad quẽ illud factum ſpectat.*
16 *Papa, quando diſpenſat contra Concilium, non ſufficit clauſula, non obſtante, in genere.*
18 *Legatus de latere poteſt ſe intromittere in iuri]dictione, pertinente ad ſũmum Pontificem, ad tollendum ſcandalum, de nouo emergens.*
19 *Epiſcopo etiam in criminibus grauioribus, quando ſubeſt neceſſaria, & euidens cauſa diſpenſandi, uidetur data licentia diſpenſandi contra canonem.*
Et hoc eſt verum, quando de facili, ſine moræ periculo, non poſſet adiri ſuperior.
20 *Epiſcopus etiam in criminib. minorib. nõ poteſt diſpenſare, quando pro crimine inferatur a canone pœna ipſo iure.*
21 *Interlocutoria, quamuis poſſit per iudicem reuocari, non eſt tamen verum quando trahit ſecum executionem ipſo iure.*
22 *Hæreticus, cuius bona ſunt confiſcata ipſo iure, ſi reuertitur, ante ſententiam declaratoriam ipſo iure recuperat bona, ſecus ſi vellet reuerti poſt ſententiam.*
23 *Epiſcopus poteſt diſpenſare contra conſtitutionem a ſe editam.*
Limitatur duob. modis, & ibi de veritate.
24 *Epiſcopus, an poſſit diſpenſare contra ſuam conſtitutionem iuratam.*
25 *Iudex, qui ſimpliciter iurauit ſeruare ſtatuta, poteſt diſpenſare contra pœnam poſitam a ſtatuto, quia iuramentum reſtringitur ad æquitatem.*
26 *Diſpenſatio incluſa in corpore iuris, an trahatur ad alium casum, vel ad aliam perſonam, remiſſiue.*
27 *Lex condita ad poſtulationem partis, non sortitur naturam legis, ſed priuilegij, extra ius conceſſi.*
28 *Lex incluſa in corpore iuris, præſumitur facta motu proprio, ſecus ẽ in extrauaganti non incluſa.*
29 *Diſpenſatio non incluſa in corpore iuris, conceſſa ad petitionem partis, an ſit odioſa, uel quando extendatur.*
30 *Extenſio legis fit in materia etiam exorbitanti, ubi militat fauor publicus, & religionis.*
31 *Diſpenſatio conceſſa ſuper principali, an extendatur ad id, quod neceſſario antecedit.*
32 *Iudex diſpenſans ſuper pœna, uidetur etiam diſpenſare, ſuper infamia conſecutiua ad pœnam.*
33 *Epiſcopus, qui poteſt diſpenſare cum adultero, an poſſit diſpenſare cũ adultero, & inceſtuoſo.*
34 *Extenſio de caſu ſimplici ad mixtum fit, ubi eſt maior, vel eadem ratio ẽt in materia non fauorabili.*
35 *Natus ex adulterio, & inceſtu eſt magis odibilis, quàm natus ex adulterio ſimplici, uel inceſtu ſimplici.*
36 *Diſpenſatio conceſſa propter vtilitatem publicam, non extenditur ad caſum, in quo eſt minor.*
37 *Poteſtas diſpenſandi cum nato ex adulterio, non trahitur ad inceſtuoſos, vel natos ex monacha, ſecus ſi poteſtas ſit conceſſa ad ſpurios, quia eſt nomen generale.*
38 *Epiſcopus, qui diſpenſat cum clerico, an debeat diſpenſare poſt peractam totam pœnitentiam, uel partem ſufficiat.*
39 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum clericis in criminib. minorib. ante latam ſententiam, ſecus vero poſt.*
40 *Epiſcopus poteſt reſtituere depoſitum, ſi reſtitutio petatur de iure, etiã ſi ſit degradatus actualiter.*
Et depoſitum uerbaliter, an indiſtincte epiſcopus reſtituat.
41 *Epiſcopus non poteſt reſtituere ad famam, quia eſt de reſeruatis principi.*
ſed intellige directe, ſecus uero indirecte, & per conſequentiam.
42 *Epiſcopus ſolus, & eius Vicarius, deponunt uerbaliter.*

§. De adulterijs.

Epiſcopus poteſt diſpenſare cũ clericis criminoſis ſuper adulterio, & minoribus criminibus, clericum autem depoſitum non debet tradere curiæ ſeculari. Secunda eſt ibi, ſed non debet. Not. ibi, põt epiſcopus &c. q̃ diſpẽſatio ĩ adulterijs, & criminibus minorib. eſt cõceſſa epiſcopo. ex hoc arguunt hic Moderni, q̃ hic ſimpli-
1 citer dicatur de epiſcopo. q̃ in ea non requiritur conſenſus capituli, & hoc tenet gloſ. in c. cum ex eo. de ele. lib. 6. diſpenſatio .n. competit epiſcopo de iure ſpeciali, vt ĩ. videbis in gloſſ. ergo non eſt communis cum capło, facit, optime, quod nõ. in c. j. ne
2 ſe. vac. li. 6. † Ex quo ẽt videtur ſequi, q̃ ſede epali vacante capi-
a tulum [a] non ſuccedit in poteſtate diſpenſandi, ſm regulam, quę traditur in c. de maio. & obe. lib. vi. cuius contrariũ tenuit Fed. de Se. conſilio ſuo. 28. & ſequitur do. Abb. Mo. qui etiam tenet q̃ epiſcopus non poſſit diſpenſare ſine cõſenſu capituli. de quo plenius in voce dicam. Nota ſecundo ex verbo, põt &c. q̃ epi-
3 ſcopus non cogitur † neceſſario diſpenſare ſuper crimine corã ſe probato, ſi non vult, hoc. n. inducat verbum põt, vt l. j. qũo & quando iudex, ſuper quo vide glo. 1. q. 7. c. exigunt, & ĩ c. miror. l. di. & tex. in c. q̃ conſtituitur. ea. di. & in c. domino ſancto, & plene hic per Mod. & tradetur in explanatione gloſſarum.
4 † Tertio no. ibi cum ſuo ſit functus officio, q̃ iudex poſt ſententiam latam, non poteſt pœnam augere l. 1. §. calumniatoribus. ff. ad Turpil. & ſic vr̃ ecõtra q̃ non poſſit pœnam diminuere. vnde dicunt quidam hic q̃ epiſcopus non poteſt, poſt ſententiam latam

ADDITIO.

a VIN. GOD. Et ratio adduci poteſt, quia capitulum non ſuccedit epiſcopo in his, quæ de iure ſpeciali competunt ei. Ruyn. conſi. 109. nu. 14. li. iij.

latam, non potest pœnam augere l.j. §. calumniatoribus. ff. ad Turpil.& sic videtur econtra, quòd non possit pœnam diminue re: vnde dicunt quidam hic, ꝙ Episcopus, non potest, post sentẽ tiam latam dispensare cum clerico in casibus permissis, de quo plenius dicemus cum materia. Quarto not. pro eodem delicto non debere, quem puniri bis: de pœni. dist. 3. §. his auctoritatibus,& l. licet. §. fi. ff. nau. cau. stabu. Vltimo nota. clericum depo situm verbaliter, non perdere priuilegium clericale, secus si actualiter sit degradatus, vt in c. 2. de pœni. lib. 6.& plene dicetur in c. cum non ab homine. j. eo. In glo. posita super verbo minora. in fi. declarando glo. dicas secundum Host.& Ioan. An. quos
7 sequuntur communiter Mod. ꝙ † Episcopus in criminalib. grauioribus, adulterio non potest dispensare regulariter, nisi vbi sibi dispensatio est permissa, ita probat iste tex. Et bene facit text.
8 in c. dilectus. de tempo. or.& est ratio secundum Doc. † quia dispensatio vulnerat ius,& tollit inquantum dispensat. 24. q. 4. ca. displicet & per gl. 1. q. 7. §. nisi rigor, sed inferior, non pōt tollere ius superioris. 21. distin. c. inferior & in c. super his. de maior.& obe. ergo non poterit contra leges superior dispensare. Sed contra hanc communem positionem, videtur esse regula communis, quæ ponitur in ca. de cau. s̃. de offi. deleg.& in l. quid ergo. §.
9 pœna grauior. ff. de his. qui. no. infa. ubi patet, † ꝙ in quocũque delicto iudex potest ex causa pœnam alterare per arbitrium, ꝙ sibi conceditur in l. hodie. ff. de pœnis. Quæ conclusio confirmatur ex tex. in c. inquisitionis. versicu. 2. j. de accus. vbi generaliter dicitur, quòd cum proceditur per inquisitionem iudex potest pœnam moderari,& diminuere, etiam si tale sit crimen, ꝙ de se est dignum depositione, & tamẽ etiam in iudicio inquisitionis pro crimine graui, est statuta certa pœna, vt in c. qualiter & qñ. §. sed cum super. eodem titu. facit optime tex. in c. dilectus. in fi. supra. de tempo. ordin. vbi summus Pontifex, pro crimine periurij, & aliis criminibus simul mentis imposuit minorem pœnam, quàm deberet imponi de iure. Sed respondendo ad contrarium dico, & saluando communem opinio. quod iura ciuilia, quo ad personas ecclesiasticas,& forum ecclesiæ, debent limitari secundum distinctionem prædictam, si proceditur corã iudice ecclesiastico per viam accusationis, ista conclusio no. in d. c. inquisitionis. ver. quo casu, iuncto ver. alioquin, statim seqn
10 ti. ex quibus patet, † ꝙ cum proceditur per viam accusationis, iudex non potest diminuere pœnam statuti a canone, intelligo in criminibus grauioribus adulterio, nec obstet tex. noster. vbi autem proceditur per inquisitionem, fatendum est super quocunque crimine grauiori adulterio iudicem posse diminue re pœnam, vt probat tex. in d. c. inquisitionis.& in d. c. dilectus. in
11 fi.& est ratio diuersitatis, † quia cum proceditur per inquisitionem, de iure canonico recipiuntur probationes, quæ in causa accusationis non deberent recipi, vt probat tex. in c. per tuas. in fi. j. de simon. & ideo ęquum est, ꝙ quia reus grauatur in hoc posset diminui pœna ordinaria, aliàs imponenda, ita determinat singulariter Barto. in l. ictus fustium. in vltima q ff. de his q no. infam. vbi omnino videas, & est hæc prima limitatio, quæ datur ad dicta Doc. Secunda limitatio est Io de Lig.& Ioã. Cal. & fuit originaliter doctrina Innoc. in c. dilectus. s̃. de tem. or. m ꝙ
12 prędicta procedunt † nisi constitutio canonica imponens pœnam pro grauiori crīe, vel inhabilitans aliquem propter aliquem defectum dicat imperſonaliter, ꝙ aliquando possit sup illa pœna dispensare; nam tunc videbitur concessa potestas dispensandi Episcopo secundum glo. in c. quibusdam. in fi. de pœnis.& probatur ratione, quia aliter verba ista nihil operarētur, si referantur ad summum Pontificem, quia ipse etiã hoc non expresse possit dispensare cum sit supra ius, ut in ca. proposuit. de concess. præbend.& in c. post translationem. s̃. de renunc. vt ergo verba aliquid operentur, iuxta c. si Papa, de priuil. lib. 6. dicemus, ꝙ videbitur concessa potestas dispensandi Episcopo.
13 Ad idem facit, † quia concessio potestatis dispensandi est fauorabilis, secundum Bar. in l. 2. in prin. ff. de verb. obli. & plene hic per Mod. ergo debet fieri latissima interpretatio. vt in ca. cum dilecti. j. de do.& in regula odia. de reg. iur. Sed ista communis doctrina in hac secunda limitatione limitatur dupliciter, quia
14 † non habet locum in pœna, quæ potest imponi solum per Põtificem: exemplum in depositione Episcopi. 3. q. 6. in ca. quamuis, cum multis: tũc enim, sicut solus Papa potest deponere, ita videtur actum, ꝙ solus possit dispẽsare. ita singulariter dicit Hostien.& declarat ibi Ant. de But. in c. 2. de big. in vlti. col. Secũdo limitatur hic per dom. Ant. nisi sit constitutio edita in concilio, ꝙ tunc etiam si sint apposita dicta verba, non videtur concessa dispensatio Episcopo. alle. glo. in ca. cum dilectus. s̃. de ele. & in clem. 1. j. eodem titu.& quod not. in c. fin. de fil. presb. sed dom. Abba. Modernus impugnat hoc dictum: dicens, ꝙ etiã quando constitutio, sic loquitur, & est edita in concilio, nihilominus potest Episcopus dispensare, quia Episcopus non dispensat tunc contra concilium, sed de voluntate concilij, vnde cessat ratio, quam assignat glo. allegata per domin. Anton. quæ non loquitur, quando in constitutione est apposita ista clausula, ne verba constitutionis sint superflua vt dictum est, idẽ est dicendum in hoc casu secundum eum, per dom. Ant. facit, qa
15 † verba, quæ proferuntur in personam, in dubio referuntur ad eum, ad quem illud factum spectat de iure, vt l. si seruus. §. qui margaritam.& ibi no. ff. de leg. 2.& no. in auc. si quando. C. de consti. princ. facit regula, quæ ponitur in c. j. s̃. de rescri. vcz ꝙ il la verba priuilegij, vel legis, si possunt aliquid operari, debet reduci ad ius commune, quantum fieri potest, vt in c. cum dilectus, de consue. operabitur autem hoc casu ista clausula, duos effectus. primus, quia per illa verba inducitur validitas dispensa
16 tionis. † vbi alias, quando Papa dispensat contra concilium, non sufficit clausula, non obstante, in genere, vt singulariter tradidit Archi. in c. 1. de consti. lib. vi.& Bald. in l. humanum. C. de legi. secundo operabitur, quia summus Pontifex reddetur facilior ad dispensandum contra concilium, maxime si esset vnũ de quatuor concilijs contra quæ Papa difficiliter dispẽsat, vt dicit in cap. post translationem. in fi. s̃. de renun. Credo hoc verũ esse dictum domini Anto. in constitutione concilii, in alia sit ve
17 ra opi. communis. † Tertia limitatio ponitur hic per do. Abb. Modernum, qui dixit, ꝙ episcopus potest dispensare etiã in grauioribus criminibus, etiam ex iusta causa de nouo superueniẽ. vel antiqua, de qua constituens verisimiliter non cogitauit, ita intelligit dicta do. de Rota, qui hoc videntur tenere conclusione sua. 255. per l. si hominem.& ibi per Bar. ff. manda. hanc eandem conclusionem posuit ipse do. Abba. allegans eadẽ iura in c. dilecti. j. de appel. ibi etiam not. doctrinam Io. And. in c. studuisti s̃. de offi. leg. vbi dixit, ꝙ legatus ordinarius prouinciæ potest de noua causa venire contra commissionem superioris, pro ista conclusione est tex. singularis secundum istum intellectum Host. in c. constitutus. j. de ap. † vbi patet de iurisdictione
18 pertinente ad sedem apostolicã, pōt se intromittere legatus de latere præiudicando cognitioni superioris propter tollendum scandalum de nouo emergens. Ad prædicta etiam facit optime, quod tradidit Bar. in l. ambitiosa. ff. d decre. ab or. faci.& Io. And. in ti. de instru. edi. §. compendiose, ver. sed nunquid in illa quæstione, quomodo inferior possit per consuetudinẽ disponere contra legem superioris. Sed posset dici generalius, vt sentiũt domini de Rota, vbicunque subesset necessaria,& euidens causa dispensationis, quæ concernet principaliter bonum publicum: tunc semper videatur data licentia episcopo dispensare s̃ canonem, etiam in criminibus grauioribus, pro hoc addu co tex. solennẽ in l. vt gradatim. §. quoties. ff. de mu.& hon.& quod tradit no. Bar. in l. cũ nauarcorũ. C. nauicula. li. 11. facit, ꝙ no. Inno. in c. 1. s̃. de cõsti. vbi dixit, ꝙ ex magna causa iudex põt
19 transgredi legem. † Esset autem maxime verum istud dictum, vbi non põt de facili adiri superior pro dispensatione, vbi periculum esset in mora. arg. eorum, quæ habentur in c. nihil in fi. s̃. de elec.& quę tradunt no. Doc. post. Inn. in c. licet ex suscepto
20 de fo. comp.& benefacit tex. in simili in c. 1. in vi. † In adulterio autem,& delictis minoribus potest dispensare episcopus, nisi sit sibi expresse prohibitum: super quo dixit Arch. singulariter quem refert hic do An. de Bu.& sequitur, ꝙ istud est verum, nisi pro crimine inferatur pœna ipso iure; quia tunc sicut eps post sententiam latam à se, non potest dispensare cum pœna. 2. q. 7. c. iõ.& l. Diui fratres ff. de pę & l. 1. §. fi. ff. de quæstio.& j. plenius videbis: ita non poterit dispensare cum pœna, quando est lata sentẽtia a canone. Pro hoc dicto facit optimè tex.& qđ
21 ibi no. per Bar. in l. 1. in fi. ff. de præto. stip. vbi patet † ꝙ quãuis interlocutoria aliter posset reuocari per iudicem, non tamen potest reuocari, si trahat secum executionem ipso iure, vel si sit facta executio,& idem traditur in l. quod iussit, de re iudi.& in c. cũ cessante. j. de ap. per Doc.& sic intelligo dicta Arch. exemplum, si propter delictum aliquis est priuatus ipso iure, vel suspensus ab officio, vel beneficio. traxit enim tunc sententia se cũ executionem, vnde non potest corrigi per iudicem, nec in ea admittitur purgatio moræ, vel pœnitentiæ, etiam vbi alia ĩ delictum concederetur, secundum glo. no. in cle. ne in agro. §. 2. de statu mona quam allegat Bal. in auct. habita. C. ne filius pro patre.& est casus in l. is qui. ff. de leg. 2.& tradidit Bar. ĩ l. si vnus alias Insulam. ff. de verbor. oblig.& in l. quamobrem. ff. de condi. inde. Vbi autem pœna esset alias inflicta illicita, ipso iure, non tamen esset facta executio pœnæ, ne secuta sententia declaratoria, videretur posse dici, ꝙ iudex possit dispensare, ꝙ-
21 † hæreticus, cuius bona sunt cõfiscata ipso iure, ut in c. cum se-

cun-

cundum, eodem titu. ſi reuertitur ante ſententiam declaratoriam ipſo iure recuperat bona, ſecus ſi uellet reuerti poſt ſententiam, ut dicit tex. in d. ca. uergentis. Ex quibus patet, quod facilius admittitur purgatio moræ, & remiſſio pœnæ, ante ſententiam declaratoriam, quam poſt. Vtrum autem Epiſcopus poſ-
23 ſit † diſpenſare contra conſtitutionem propriã? [a] Dicendum eſt
a ſecundum Antou. de Butr. & Moder. hic, quod poteſt, quia ille poteſt legem tollere, qui potuit eam cõdere, de pœn. di. 1. c. verbũ. & l. j. ff. de re iud. & hoc tenet Inn. ĩ c. cum ad monaſterium j̃. de ſtat. mon. Fallit hic in duobus caſibus ſecundum do. Ant. Primus, quando conſtitutio epiſcopi tranſiret in priuilegium, vel contractum: quia tunc non poſſet reuocari p̃ ipſum epiſcopũ. ita intelligit Inn. & ſua dicta in c. dilectus. s̃. de temp. or. vbi dixit, q̃ epiſcopus contra ſuam conſtitutionem non diſpenſat, & qđ no. Ach. in c. licet canon, de ele. li. vi. & Hoſt. in c. j. de exc. præla. eo. ti. Sed iſta limitatio non videtur eſſe vera, ſi priuilegiũ ſit conceſſum ſubdito epiſcopi: quia cum diſpenſatio non debet fieri, niſi ex cauſa vt. j̃. videbis, ſi cauſa ſubeſt iuſta, vr̃, q̃ etiã ſi lex epiſcopi tranſiuerit in priuilegium ex iuſta cauſa reuocari poſſit, ſicut poteſt reuocari priuilegium conceſſum ſubdito, vt no. Inno. in c. nouit. j̃. eo. & ibi dicetur, & ipſe idem do. Ant. in c. 1. s̃. de conſti. vbi plenè ſcripſit de hoc articulo: ſuper quo vide plenius Bal. in l. qui ſe patris. C. vnde libe. Niſi forte dicas q̃ ille Doctor loquitur in Principe, qui habet ſupremã poteſtatem, ſecus eſt ĩ inferiori a Principe, ſicut epiſcopus eſt, cui regulariter nec licet auferre ius quæſitum tertio: diſponendo contra aliquam particularem perſonam vel aliquo caſu particulari, vt plene tradit ipſe do. Ant. in c. cum omnes. s̃. de ꝓſtitu. & Bar. in l. Antiochenſiũ ff de priui. cre. ſed illa doctr. nõ eſt uera, vt plene ſcripſi in c. q̃ in eccleſiarum, de ꝓſt. & maxime p̃ text. ĩ l. vt gradatim. §. quotiẽs, pręal. Si aũt permittit ibi reuocari priuilegiũ ſubditi priuilegiati, tanto fortius poteſt inferior a principe reuocare priuilegiũ ꝓceſſum a ſe ex cã. Præterea ẽt ſi opi. d. Ant. eſſet vera in d. c. omnes, non poſſet ꝓcedere dictũ ſuũ hic, qm̃ diſpenſatio licet fieret cũ vno, nõ tñ fieret ad p̃iudiciũ unius, vel ad præiudicium omnium, quibus eſſet quæſitum ius
24 ex cõſtitutione Epiſcopi. Secũdo dicit hic d. Ant. † q̃ qñ epiſcõ pus iuraſſet ſeruare cõſtitutionẽ ſuã, tunc nõ poſſet diſpenſare cõtra ipſam. qa non poſſet ſeipſum abſoluere a iuramento, vt in c. dilecto. & quod ibi no. j̃. de præb. ſed tu aduerte, quia ꝓriũ tenet Bal. exp̃ſſe in l. & ſi ſeuerior, in. 2. col. quib⁹ ex cau. inf. irroga. vbi dixit q̃ licet poteſtas iuret ſimpliciter ſeruare ſtatuta, p̃t tñ diſpenſare ꝯ pœnã poſitã a ſtatuto, q̃ iurm̃ reſtringit̃ ad eqtatem. ideſt niſi ſubſit iuſta cauſa, vt in c. quemadmodum. j̃. de iureiur. & ſortitur naturam ſuę principalis diſpoſitionis, vt l. ſi. C. de non nu. pecu. & l. fin. qui ſat. cog. & benefacit tex. in ca. 1. de iureiu. lib. 6. & hæc eſt ſententia Bar. in l. fin. ff. de pę. vbi tenuit q̃ poteſtas poſſit diſpenſare ꝓtra pœnam ſtatuti, ſicut ꝯ pœnam iuris: quamuis non ponat exemplũ ſpecifice in eo, qui iurauit ſeruare ſtatuta, ſed tamen credendum eſt eum ita intellexiſſe, quia cõmuniter iſta iuramenta præſtantur, ſicut etiam debent pręſtari de iure, vt traditur in c. 1. de iureiu. lib. 6. in Auc. iuſiurãdum, q̃ præſtatur ab his, p̃ totũ: & hęc opi. eſt æquior, licet Bal. dicat contrarium in eiſdem terminis in l. 1. C. ſi aduer. delic. & in l. qđ ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. inf. p̃ hoc eſt expeditus primus principalis articulus. De ſecundo principali articulo vcz, utrum diſpenſatio extendatur vel non, dic vt hic pleniſſime p̃ An. de Bu. cuius tamẽ dictis breuiter adde. & †primo
26 inquantũ tractat, vtrũ diſpenſatio facta a lege incluſa in corpore iuris, trahatur ad alium caſum, vel ad aliam p̃ſonam declarãdo dicta ſua, q̃ hoc quærere in effectu, nihil aliud eſt quærere, niſi utrũ in materia exorbitanti fiat extenſio de caſu ad caſum, vel de p̃ſona ad p̃ſonã, quæ eſt materia longiſſima, de quo ipſe plene tractat in c. ſi s̃ de conſue. & Bar. in l. ſi conſtante. in prĩ. ff. ſolu. ma. & Io. de Imo. plenius in l. ſi vero. §. de viro. e. ti. de quo
27 dic vt ibi. † Scias tamẽ q̃ lex ꝓdita ad poſtulationem p̃tis, non ſortit̃ naturam legis, ſed priuilegij extra ius ꝓceſſi. ita dicit no.
28 Bar. p̃ illum tex. in l. 1. C. de bo. uacan. lib. 10. † & licet lex incluſa in corpore iuris, præſumatur facta motu proprio, ſecus eſt in extrauaganti non incluſa, ſecundum Bar. ſingulariter in l. fi. C. de pet. bo. ſubl. li. 10. Secundo adde, inquantum ipſe ponit pro regula, q̃ diſpenſatio conceſſa ad petitionem p̃tis, non incluſa in corpore iuris eſt odioſa, & non extenditur regulariter, per ea quæ habentur in c. 1. de fil. presby. in 6. & in c. q̃ dilectio. j̃. de ꝓ ſan. & affi. & p̃ gl. in c. literas s̃. de fil. presby. & in c. ordinarij. de offi. or. in 6. q̃ Mod. hic vcz d. Abb. nõ vr̃ ſequi ſimpliciter hoc dictum, ſed dicunt, predictam cõcluſionem eſſe limitandam, niſi diſpenſatio concedatur ex cauſa fauorabili, quia tunc ipſa diceret̃ fauorabilis, vt. l. q̃ exceptionẽ. in prin. ff. de condi. inde. & conſequenter extenditur diſpenſatio iſto caſu. Iſta concluſio probatur opti. in ca. ex parte. j̃. de deci. & in c. per uenerabilem in 2. col. j̃. qui fil. ſint legi. & in c. fi. circa prin. de ſimo. ſed quæ fit cauſa fauorabilis, non declarant ipſi: vnde poſſet dici ſequẽ-
30 do regulas iuris communis, † q̃ vbi eſſet fauor publicus, vel fauor religionis fieret extẽſio, ſicut fit in materia exorbitanti extenſio legis in iſtis duob⁹ caſibus, vt l. ſiquis in graui §. ſi quis. ff. ad Syl. & l. & hoc modo. ff. de cõditio. & de. & p̃ glo. in l. illud. C. de ſacroſan. ecc. & in l. fi. C. e. ti. Aduerte tamen, quia non credo, excepta cauſa fauoris publici, & religionis, q̃ vbi alias lex exorbitans extenderetur, extendatur diſpenſatio nõ incluſa in corpore iuris, ſed cõceſſa alicui particulariter, maxime per tex. in c. q̃ dilectio, præallegato: vbi quamuis agatur de fauore matrimonij, fit tamen in diſpenſatione ſtricta interpretatio, & nõ larga: & prędicta diſtinctio poteſt procedere, quaudo aliquis diſpenſat ꝓtra legem ꝓpriam, tunc hæc diſpenſatio, cum fiat ab habẽte poteſtatem tollendi legem, dicitur quædam lex priuata. 4. d. c. denique. & ideo non eſt mirum, ſi extenditur: quia hæc eſt natura legis, vt l. non poſſunt. & l. de quibus. & l. fi ff. de leg. nõ tamẽ ita extenditur iſta lex, ſicut lex incluſa in corpore iuris, vt ſupra dixi, quia præſumitur obtenta per importunitatem partis, vt l. 1. C. de pet. bo. ſubla. & propterea eſt minus fauorabilis ut in c. quamuis. de præb. li. 6. Sed vbi diſpenſatio fieret ab inferiori ſeu ab illo, qui poteſt legem tollere ex permiſſione condẽtis legem ſicut in. §. noſtro. tunc uĩ dicendum. q̃ nullo modo, fit extenſio in quocunque caſu, & ſic poteſt intelligi tex. in c. q̃ dilectio. de conſang. & affini. quia ibi diſpenſatio erat facta per legatum de latere, hoc videtur probari notabiliter in l. ſi pupillorum. §. j. ff. de rebus eo. iunctis his, quæ habentur in l. in quorum. ff. de pigno. Tertio adde dictis domi. Anto. inquantũ vult
31 † quòd diſpẽſatio facta ſuper principali, extendatur ad id, quod neceſſario antecedit per glo. 7. q. 1. c. ſi quis in clero. & in ca. qa in tantum. j̃. de præben. & per Ioann. And. in cap. cum ex eo. de elect. lib. 6. in nouella. & eſt caſus, ſecundum dom. meum, in c. ex literis. io. fi. j̃. de exceſ. præl. Secus eſt vbi principale poteſt ſtare ſine acceſſorio, vel antecedenti, ita q̃ omnino non eſt neceſſarium conſequens, vel antecedens ſecundum eum, quod vltimum probatur in l. fina. §. Lucius. ff. de condi. inde. hoc tamen limitat Bald. in l & ſi ſeuerior. in 2. colum. C. ex quibus cau. inf. irroga. niſi diſpenſatio habeat cauſam fauorabilem, quia tunc trahitur ad conſequens, ſine quo diſpenſatio uidetur ſtare poſſe ſuper principali, vt probatur in d. l. vbi patet, q̃ ſi iudex diſpẽſat ſuper pœna, videtur etiam diſpenſare, ſuper infamia conſecutiua ad pœnam, & tamen diſpenſatio poſſet ſtare ſuper principali, licet non tolleretur acceſſorium. ſed hoc ſuum dictum videtur contra tex. in d. §. Lucius. vbi reſtitutio in integrum conceditur minori fauore ætatis, & tamen non extenditur ad acceſſorium, & hoc credo uerius. Non obſt. tex. in l. & ſi ſeuerior, qa ibi remoto principali, nõ poterat ſtare acceſſorium aliquo modo, quoniam remota pœna, quę imponitur pro crimine mitigatur cauſa pœnę, & vr̃ declarari per iudicem, q̃ delictum in vno caſu, non eſt atrox, ſicut eſt illud, pro quo imponitur infamiã: ergo non dẽt infamare, & ſicut nõ uideẽt diſpenſatum in iſto caſu ſuper acceſſorio, vel añcedẽti; ita non vr̃ diſpenſatũ qñ id, ſuper quo diſpenſatur poſſit ſortiri effectum, licet non ſit diſpenſatum in añcedenti, vel conſequenti, quamuis non ita fauorabiliter: ſatis ergo uĩ diſpenſatio; lz̃ non extendat̃, q̃ principale poſſit ſortiri effectũ aliquo modo licet nõ ita plene, ſicut ſi eſſet diſpenſatum in antecedenti uel conſequenti. Ad hoc adduco ſingularem doctr. Bar. in l. in quæſtionibus. ff. ad l. Iul. ma. cuius dicta approbat Bal. in auc. ſi dicatur. in fin. C. de teſti. & q̃ diſpoſitio hominis non extendatur, etiam ubi extenderet̃ diſpoſitio legis: vide tex. ſolemnem, quem ibi ponderat ad hoc
32 in l. 3. §. illud. ff. rem pu. ſol. fore. † Super tertio articul. uidetur eſſe uerior opi. Io. Cal. quam ipſe tenuit in diſputatione ſua pu
33 blica & ſeqt̃ Io. An. hic, & in addi. Spe. in ti. qui ſi. ſint leg. ſup rubri. & aliqui Mo. in l. 2. ff. de uer. obli. † q̃ ñ poſſit diſpenſare cũ adultero, & inceſtuoſo, ſimili modo per rationes ipſorum. ſed ipſis reſpondet optime. d. Abb. hic & do. meus in l. 2. in princi.
34 pręallegata. † Et quia etiam in materia non fauorabili ubi eſt maior uel eadem ratio, fit extenſio de ſimplici caſu admixtum probatur ſingulariter in l. is qui in puteum. §. illud. ff. q̃ vi aut clam. ſiue ergo iſta cõceſſio ſit fauorabilis, ſiue odioſa, deberet fieri extenſio. ſecundũ p̃batur in l. fi. §. hęc actio. ff. nau. cau. & in l. ſi viua matre. in fin. C. de bo. mater. & bene facit tex. in c. fi. circa principium, de ſymo. & in c. per venerabilẽ in. 1. col. qui
35 fi. ſint legi. Sed alia ratio multũ facit p̃o opi. Io. Cal. † quia non poteſt negari, q̃ natus ex adulterio, & inceſtu ſimul, eſt magis odibilis, quam natus ex adulterio ſimpliciter, vel ex inceſtu ſimpli-

ADDITIO.

a VINGOD. Notandum eſt, quòd epiſcopus ſuam conſtitutionem, quæ in contractum, uel priuilegium trãſiuit, reuocare non poteſt, rationes adducit Ruy. conſi. 23. nu. 20. li. 5.

pliciter,vt patet in c.nisi cum pridem.ver.illo discretionis. & q̃ ibi no.s̃.de re.facit optime q̃ tradit Bal. in l.eam quã. circa medium.C.de fideic.ergo si conceditur ptãs legitimandi, in altero ex istis casibus,non videbitur concessa, vtraq; qualitate concurrente,quia cui conceditur,q̃ est minus,non vr̃ concessum q̃ est
a plus,a iuxta no.in l.2.& 3.ff.de ser.expor. & ista est rta cõis, q̃ ẽt vbi alias fieret extensio in mã extendibili non fit, vbi non est eadem ratio.l.lege Iul.§.hoc capite.ff.de rit.nu.Pro ista conclusione adduco tex.in rõne sui optimum in c.fi.s̃.de translatio.prel.
36 vbi patet† q̃ dispensatio concessa pp vtilitatem publicam nõ extenditur ad casum,in quo est minor,& tñ alias fieret extẽsio, vt s̃.dixi in proximo articulo,& probatur in c.ex parte.j̃.de deci.p hoc ẽt facit optime tex.in c.qõnem.§.si vero.s̃.de offi.dele.vnde d̃t Bal.no. in c.j.§.nãles.iuxta fi.si de feu.fue.contro.inter do-
37 & agna. †q̃ si conceditur ptãs dispensandi cum nato ex adulterio,non poterit virtute p̃cessionis dispẽsari cum incestuoso, vel cum nato ex monaca,& sim.qui hñt atrociorem qualitatẽ,sec⁹ esset,dixit ipse,in principio commenti eiusdem. §.si concederet simplr ptãs dispensandi cum spurio, vel si Papa simplr dispensaret cum spurio,quia tunc valet dispensatio,ẽt si non exprimeretur qualitas spurietatis,q̃tumcũq; illa esset odibilis.alle.Io.An. in c.fi.de fi.presby.in nouella. Pro quo ego allego casum singularem in l.spurij.in princ.ff.de decu.in versi.& rõ.vbi Iur.co. ita arguit,quia spurius p̃t creari decurio,iõ incestuosus poterit creari,est.n.nomen spurij,nomen generis, q̃ in se continet oẽs spẽs, quantumcunq; odibiles s̃m Bar.in l.fin.in prin.ff.de his, qui.vt indi.& per hoc est expeditus tertius articulus.In gl.posita super verbo,pnĩam,vbi vel saltem partem pnĩæ.hanc gl.sequitur hic
38 d.Ant.sed d.Abb.ipsam reprehendit per istum tex.† qui vr̃ requirere,q̃ tota pnĩa sit peracta. Non ob.tex. in c.ex tenore. de temor.& in c.præsbyter.82.dist.quia ibi loquitur in crĩe occulto,in quo peracta pnĩa,põt quis administrare sine dispẽsatione, vt in c.fi.e.ti. vnde non vr̃ esse eadem rõ. Sed põt saluari opi.gl. qa iura antiqua dicebant, q̃ occulte crĩosus post peractã pnĩam poterat ministrare, vt in c.de his.in fi.50.dist.& in d.c.fi. & tñ Pontifex declarans illa iura in c.ex tenore.supplet, vel partem pnĩæ. ita ergo possumus supplere hic.Hocaũt q̃ dr̃ in isto tex. intelli-
39 git Io.An.ante † latam snĩam,ẽt si clericꝰ per viam accusationis fuerit confessus,vel conuictus de crĩe,ex quo libera ptãs cõceditur Ep̃o dispensandi. post snĩam vero latam non p̃t Eps dispẽsare cum pẽna,nec hẽt locum ista decre.2.q.6.c.iõ.7.q.1.c.si quis presbyter.s̃m Io.An.& d.Ant.& hanc opi. sequit gl. in d.c. si qs presbyter.ibi clericus est depositus pro delicto, secus si pro con-
40 tumacia,vt ibi no.& est intelligendum† q̃ non p̃t restitui de gratia,sed de iustitia, ẽt si sit degradatus actualr põt petere se restitui,s̃m glo.10.q.3.c.Eps. Sed aduerte,quia in deposito verbalr, gl.tenuit oppositum.s.q̃ Eps posset dispensare in c.iõ præall. Et hanc snĩam sequitur Guil.in Spec.in ti.de leg.§.nunc dũm.ver. 9.& Arch.15.q.1.c.vlt. & d.Collectarius hic, & seq̃tur hic hãc snĩam do.Abb.Mod.allegans gl.pro hoc in c.q̃uis.de rescr.li 6. quæ tã forte rectius intelr in priuatione a beneficio, q̃ ab offõ. Mouentur per istum tex.iuncto principio ipsius, dr̃.n.in principio,q̃ pp graue crimen,clerici sunt deponẽdi, & postea in §.nostro datur ptãs Ep̃o dispensandi, & sic ex continuatione patet, q̃ loquitur ẽt de depositione,& quia tex.iste simplr loquitur,ergo simplr debet intelligi. pro hac conclone vltra ipsos vr̃ esse casus in c.vt commissi.de hære.li.6. vbi patet, q̃ inquisitor vna cũ
41 Ep̃o dispensat s̃ pẽnam,ẽt post executionem facti.Sed † s̃ istud arguit fortiter do.Abb.quia damnatus de adulterio post snĩam efficitur infamis,sed ad famam nõ p̃t restituere Eps, quia est de reseruatis Principi,vt l.j.§.de qua re.ff.de postu.& traditur in c.
b cum te.j̃.de re iud.ergo Eps non poterit tollere infamiam,b & p p̃ns,non poterit dispensare cum deposito, quia durãte infamia, durat irregularitas,quæ impedit executionem officij,vt not.lo. An.in c.nisi cum pridem.§.pro crĩe. s̃.de renun. Sed ad hoc rñdet ipse,q̃ restõ ad famam non pmittitur Ep̃o principalr,sed in p̃nam bene permittitur, qñ dispensat cum pẽna principalr imposita,pro hoc adducit tex.ĩ d.§ de qua re. vbi patet, q̃ inferior a Principe cũ restituit aduersus snĩam,in p̃nam ẽt restituit ad famam.& hæc est consideratio Bald.in l.& si seuerior. cir.mediũ. C.de infa.in simili qõne.Sed tu aduerte circa hoc dictum, quia s̃rium tenuit expresse Bar.in l.quid ergo.§.pẽna grauior. in pe. col.de his qui no. infa. vbi dixit, q̃ qñ iudex alterat pœnam post snĩam ex permissione legis, non vr̃ dispensatum cum infamia, quia post snĩam ad famam illatam restituit solus Princeps. sed credo opi.d.Abb. veriorem supposito,q̃ Ep̃o daretur ptãs dispẽsandi cum deposito post snĩam,maxime in casu suo,quia cui p̃ceditur antecedens, conceditur & p̃ns, sine quo antecedẽs stare non p̃t.7.q.1.c. si quis in clero.per gl.& in c.quia in tm̃.j̃.de præben.& in c.ex literis.j̃.de excess.præla.& s̃.plene fuit dictum, sed impossibile esset,clericum depositum restitui ad executionẽ ordinis durante infamia, quia illa impedit ordinis executionem, vt dictum est,ergo ẽt potestas super infamia vr̃ concessa.Sed dubium remanet,nunquid ista ptãs sit concessa,vel denegata Ep̃o per tex.in c.ideo,& in c.si quis presbyter,præallegatis, quia tex. in c.ideo,loquitur de restõne Ep̃i, de quo non est mirum, si nõ potest restitui,nisi a summo Pontifice, quia & ab ipso solo põt deponi.3.q.6.c.q̃uis.nec etiam potest dici, q̃ videatur negata p̃ c.si quis p̃sbyter. in ver. sine spe restõnis, qa illud ver.intelr, vel signãt, q̃ regulariter non d̃z restitui,nõ tñ negat, quin ex cã hoc possit facere superior, respicit ergo illud verbum depositũ, vel deponẽdum, vel id q̃ regulariter debet fieri. In s̃rium arguitur,de his quæ hñr in c.felix.& c.sinautem.15.q.7.in quibus dr̃, q̃ solus Eps non possit dispensare, vt l.si vt proponis. C.de nup. & in l.fi.& ibi per Bar.C.pro socio.sed ista rõ non concludit, q̃ non possit dispensare,sed q̃ solus hoc facere non posset, de quo
42 hic plene per Doc.† & pp ea hodie de ꝓsuetudine,solus Eps,vel eius vicarius deponit verbaliter vt no.Io.An.in c.2.de p̃e. lib.6. & hic per Mo. Vna sola ratio repugnat fortius huic opi. qa potestas dispensandi,competit Ep̃o de iure speciali,sicut hic cõiter tenent Doct. tunc debet posse dispensare post snĩam non, quia sic concurreret duplex specialitas circa idem, videlicet q̃ iudex potest diminuere pẽnam statuti a iure, & q̃ possit retractare sẽtentiam latam de gratia, s̃ l.j.§.fi.ff.de qõ. & s̃ l.diui fratres. ff. de pẽnis.sed duplex specialitas non debet concurrere circa idẽ, vt l.j.& ibi no.C.de dotis promis.& l.fi.C.de do.ante nup. & bene declarat Bar.in l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap.ergo non vr̃ permissa hæc potestas Ep̃o, & hoc argumentatum concludit de necessitate in criminibus grauioribus adulterio,in quibus vt vidisti,dispensatio est generaliter prohibita,nisi vbi reperitur p̃missa,nam in casibus,in quibus est permissa,non potest negari, q̃ est permissa de iure speciali, contra regulas iuris, & etiam in causa adulterii,& inferioribus, tenet hic do. Abb. in alia quæstione, q̃ potestas sit permissa Episcopo de iure communi,non de iure speciali, & hoc est verum, vera est opin. sua hic in ista quæstione in crimine adulterij,& minoribus,sed hoc non videtur verum, quia cum regulariter inferior non possit deponere contra legem superioris,vt in c inferior.& c.q̃ super his.de ma. & obed.non potest negari,q̃ potestas disponendi cõtra ius scriptum competit Episcopo de iure speciali, & hac ratione attenta videtur esse communis opin.quæ satis bene probatur in d.c. siquis p̃sbyter,non cauillando literam.Non ob.tex.in c.vt cõmissi.quia speciale est ibi in crimine hæresis in quo facilius permittitur pœnitentia,q̃ in aliis,& multa specialia statuuntur.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde q̃ plus uel minus dicitur etiam respectu temporis, Albe. tit.de homic.uide Dec.cons.385.

b VIN. GOD. Ratio adduci potest, q̃ ideo infamia magis timenda est, quàm damnum pecun.ut meminit Rui.cons.130.nu.3.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Dominus ratione feudi habet in suos vassallos iurisdictionem ordinariam.*
2 *Iurisdictio quæ conceditur a lege,in dubio est ordinaria.*
3 *Iurisdictio iudici concessa,non potest prorogari in alterum, qui non habet eandem iurisdictionem in subditos suos.*
4 *Iurisdictio ordinaria, quæ alicui ex priuilegio conceditur,non potest prorogari de loco ad locum.*
Et in quo differat hæc iurisdictio ex priuilegio ab ordinario.
Vide inf.nu.6.
5 *Prorogatio iurisdictionis de loco ad locum,difficilior est, quàm de persona ad personam.*
7 *Iurisdictio si alicui conceditur,respectu certæ qualitatis,oportet quòd prius cõstet de illa qualitate,quàm ipse sit iudex.*
8 *Iurisdictio conceditur ex priuilegio, per quam iudex ordinarius iurisdictione priuatur,reddit ad ordinarium data negligentia iudicis priuilegiati.*
Imo ordinarius potest præfigere terminum iudici priuilegiato,intra quem cognoscat,post quàm iurisdictio deuoluitur.
9 *Iurisdictio, quando conceditur alicui super certo genere causarum, competit etiam iudici laico contra clericos.*
Vide inf.nu.11.
10 *Rector scholarium,quàmuis sit laicus,an habeat iurisdictionem in clericos, remissiue.*
11 *Iudex laicus si est deputatus super certo genere causarum, si citet clericũ non simpliciter sed conditionaliter,si vult contradicere clericus, tenetur comparere,si super illa qualitate non est deputatus iudex ecclesiasticus.*
13 *Iurisdictio quæ aliquo casu speciali alicui conceditur, quando videtur tributa cumulatiue,vel priuatiue ad iurisdictionem ordinariam.*
14 *Monacus debet obedire magis Abbati quàm Episcopo in concernentibus regulam,in alijs casibus est locus præuentioni.*
15 *Iurisdictio quæ competit ordinario,ex consuetudine nunquàm per concessionẽ specialem alteri factam,videtur illa iurisdictio sublata.*
16 *Vassallus non potest prorogare iurisdictionem non sui Iudicis sine consensu domini.*

Et an sic sit verum si feudum sit francum.

17 *Feudum licet sit francum,non per hoc eximitur vassallus a iuramento fidelitatis,nec ab obligatione eorum,quæ continentur in iuramento.*

18 *Vassallus sponte litigans coram ordinario domino sciente, & non prohibente, an valeat iudicium.*

19 *Mandatum videtur datum alicui,si patior ipsum nomine meo agere.*

20 *Actus nomine meo gestus facilius ratificatur,quàm nomine alterius.*

21 *Scientia simplex cum taciturnitate non prorogat iurisdictionem in iudicem.*

22 *Iurisdictio non videtur prorogata per non comparitionē coram iudice incompetenti.*

23 *Dominus feudi,an de necessitate sit adeundus in causa possessorij,an vero possit adiri iudex ordinarius,distinguitur.*

24 *Causa si delegetur alicui simpliciter,videtur commissa cognitio, quo ad possessionem,& proprietatem.*

25 *Cognitio ad quem pertineat,si est controuersia de ipso feudo,vel de iure feudi distinguuntur multi casus.*

26 *Quæstio si vertitur super feudo inter dominum & vassallum, quis erit iudex, distinguitur.*

27 *Iudex super iure reali,procedente ex aliqua causa,non intelligitur super obligatione personali ad ipsum ius constituendum.*

28 *Controuersia si fuerit inter dominum & vassallum,& pares deficiant,ordinarius erit iudex.*

29 *Pares curiæ,quomodo cognoscant de feudo,& quomodo eligantur.*

30 *Pares curiæ non omnes cognoscunt,sed pares curiæ illius loci, vbi sita res est, illis vero deficientibus vocantur viciniores.*

31 *Quæstio si vertitur inter vassallos quis sit iudex,distinguuntur multi casus.*

32 *Qualitates duæ contrariæ si concurrant, quarum vna tribuat iurisdictionem ordinario, altera domino feudi, debet præferri quæ tribuit ordinario iurisdictionem,tanquàm fauorabiliorem.*

CAP. V.

COeterum. De causa feudi inter vasallos, cognoscit solus dñs, quādiu potest, vel non negligit exhibere iustitiam. Secūda ibi, nos.

1 Tertia ibi, q̄diu. No. primo† q̄ ratione feudi, dñs hēt ī suos vasallos iurisdōnē ordinariam, q̄ probatur ex isto text. secundum Abb. Mod. quia ista iurisdō conceditur sibi a lege, vt

2 hic,& in c. verum. j. eo. sed† iurisdō, quæ conceditur a lege est in dubio ordinaria, vt l.& quia.& ibi no. de iurisdom. iu. & xj. q. j. c. de persona.& no. Inn. in c. cum ab eccl'arum prælatis.& c. quanto. s. de off. or. Et ex hoc infert hic d. Abb. q̄ iurisdō ista, quia ordinaria, poterit prorogari de persona, ad personam, dummodo non transcendat ad aliam specim iurisdōnis, vnde poterit dñs feudi cognoscere inter vasallos alterius dñi, si prorogēt in eum iurisdōnem. intellige, dño ꝓsentiente, iuxta ea, quæ tradit glo. in c. Imperialem. §. præterea. de prohi. feu. alle. per Fed. Sed nō poterit cognoscere ex prorogatione in alia spē iurisdōnis, puta in cā non feudali, ad hoc adducit tex.& q̄ ibi per Cy. in l. testamēta

3 oīa. C. de testa.& in l. repetita. C. de epis.& cle. q̄† ptās iure concessa vni iudici sol i, non p̄t prorogari in alterum, qui non habet eandem iurisdōnem in subditos suos, vt ibi plene declarat Bal. in l. solemus. §. latrunculator. ff. de iud. sed ꝯ primum dictum, facit q̄ no. sing'r Host.& sequitur ibi Abb. Mod. in c. excōicatus.

4 s̄. de offi. leg. vbi p3† q̄ iurisdō ordinaria, quæ alicui conceditꝫ ex priuilegio, non p̄t prorogari de loco ad locum, ergo nec de ꝑsona ad personam per eādem rōnē. † Sed p̄t dici, q̄ difficilior est prorogatio de loco ad locum, q̄ q̄ de persona ad personam, vt p3

5 ex his, quæ hñr in c. statutum. §. in nullo. de rescri. li. 6. & in l. si q

6 ex consensu. C. de epi. aud. habet† tñ hæc iurisdō concessa in priuilegium hoc minus, q̄ iurisdō ordinarij, quia citatus coram ordinario tenetur comparere, si sit dubium, vtrum sit de iurisdōne sua nec ne, ēt si non sit suus subditus, vt l. 2.& q̄ ibi no. ff. si qs in ius vo. non ier. q̄ tñ fallit in eo, qui habet iurisdōnem ex priuilegio, respū certi generis personarum, vel causæ, ita probat text. sin. f̄m Bal. qui hoc ibi no. in c. j. circa prin. de inuesti. in mari. fa.

7 in vsi. feu. Secundo no. ex† principio tex. in ver. constat, iuncto fine, q̄ si conceditur alicui iurisdō, respū certæ qualitatis, oportet q̄ prius constet de illa qualitate, q̄ ipse sit iudex, vnde nō sufficit allegatio talis qualitatis, & ita tenent cōiter Doct. in c. cum sit, & in c. si quis ꝯ clericum. j. tit. proxi.& ibi dicemus. de hac autē qualitate non p̄t ipse idem dñs feudi cognoscere, vt j. videbis.& est rō f̄m d. Ant.& Mod. quia in ista iurisdōne est annexum cō-

a modum ipsius iudicantis, ergo non p̄t de sua iurisdōne [a] cognoscere, f̄m gl. in l. de iure. in prin. ff. ad mu.& Bar. in l. 2. ff. si quis ī

8 ius vo. non ier. † Tertio no. perpetuo, f̄m Mo. q̄ iurisdō, quę ꝯceditur ex priuilegio, p quam iudex ordinarius priuatur iurisdōne redit ad iudicē ordinarium, data negligentia iudicis priuilegiati. Amplius putat d. Abb. Mod. q̄ iudex ordinarius p̄t præfigere terminum iudici priuilegiato. j. quem cognoscat, post q̄ iurisdō deuoluitur ad eum. alleg. text. in c. irrefragabilis. §. excessus. s̄. de offi. ord. p quem ꝯpellet istum,& q̄ not. in c. ex transmissa. & c. verū. j. ti. proxi.& c. ex tenore. vbi est casus, facit q̄ hr̄ in c. ab excōicato. s̄. de re iu. gl. in c. ad reprimendam. s̄. de offi. ord. vtrum aūt r'r iter ex negligentia, iudex ordinarius perdat iurisdōnem, vide tex.& gl.& q̄ ibi ponunt Moder. in c. ea, quæ. j. de sta. mo. & in c. cū cā mr̄imonij. in fi. gl. magnæ. s̄. de offi. dele.& in auth. statuimus. C. de epis.& cle.& ibi per Bal.& p eundem in l. man-

9 cipia. C. de ser. fug. Quarto † no. f̄m d. Abb. Mo. q̄ vbi concedit alicui iurisdō super certo gñe causarum, ista iurisdō competit ēt iudici laico ꝯ clericos, vt probat hic,& in c. verum. j. ti. proxi. & est rō f̄m ipsum, quia ista dispō legalis p̄t ita respicere fauorē clerici, sicut grauamen, quia si ipse dñs habet iurisdōnem, etiā inter laicos. ar. eorum, q̄ hñr in c. q̄ clericis. j. ti. proxi. 33. q. 8. c.

10 reprehensibilis. in gl.& per hoc arguit† q̄ rector scholariū, quauis sit laicus habet iurisdōnem in clericos, de quo tñ remittit se

11 ad ea, q̄ dicentur in c. si diligenti. j. ti. proxi. † Iu adde, q̄ q̄is ex approbatione iuris canonici in cā feudali, laicus habeat iurisdōnem in clericum, hoc tñ non est dd̄m gener'r, vbi lex concedit iurisdōnem laico, respū certę qualitatis, vel in certo genere causarum. Primo, quia ꝓcessio de qua hic, est odiosa, ergo non est extendenda vt in c. tua nobis,& q̄ ibi nota. j. de deci. Secundo, quia sequereꝫ ex hoc, q̄ si clericus esset negociator alicuius artis, incontinenti posset ꝓueniri sub iudice laico, per l. fi. C. de iurisdom. iu.& sic perderet priuilegium clericale ꝯ text. in c. fin. de vi. & ho. cle.& bene facit tex. in c. 2. j. ne cleri. vel mon. Præterea cū Imperator, vel conditor legis nullam habet iurisdōnem in clericos, impossibile est dicere, q̄ in alium transtulerit, q̄ nō habebat, j. q. 7. c. Diabertū.& in l. nemo plus iuris. ff. de re. iu. Nec ob. q̄ lex in hmōi casib. possit continere priuilegium clericorū, qa satis, ad hoc, vt non valeat, quia ēt contineat grauamē, vt plene dr̄ in c. q̄ clericis. j. ti. prox. Non ob. tex. in c. j. j. de oper. nou. nun. quia quo ad iurisdōnem exercendam in clericos, satis est, q̄ ea gener'r ꝯdicat legi. xj. q. j. per totum.& in c. si diligenti. j. ti proxi ēt tñ Bal. sing'r in l. testamenta oīa. C. de testam. † q̄ qñ iudex

12 laicus deputatus super certo genere cārum, vel formaliter, vel virtual'r, citat clericum non quidem simpl'r, sed sub condōne si voluerit ꝯdicere, tūc vr̄, q̄ clericus teneatur comparere, si super illa qualitate non est deputatus aliquis iudex eccleſiasticus, & multofortius vt ipse sentit ibi, tenebitur ꝓparere clericus, si citetur per proclama generale eod. mō, super quo vide qd̄ subtil'r ponit Ang.& post eum Io. de Imo. īl. j. §. hæc stipulatio. ff. si cui plus q̄ per l. falc.& Pet. de Anch. in r'a ea quæ fiūt. circa mediū.

13 de re. iu. in sua repe. † Quinto nota, f̄m d. Ant. de But. q̄ qñ conceditur iurisdō alicui in certum genus personarum, respū dicti generis cārum, particularis commissio talis iurisdōnis derogat iurisdictioni ordinarię, secus si particularis iurisdō concedat, respectu territorij, vt in c. cum ab ecclesiarum.& in c. quanto. s̄. de offi. ord. sed d. Abb. d̄t, q̄ ista distinctio non est simpliciter vera, per l. fi. C. de iurisd. omn. iu. vbi patet, q̄ iudex ordinarius non perdit iurisdōnem, in possessorem alicuius artis, licet ipsi hr̄ent iudicem particularem, non hñtem territorium. Vnde ipse d̄t, q̄ dictum d. Ant. posset procedere, qñ alicui concederetur iurisdictio particularis interesse, q̄ nō hr̄et iudex ordinarius, vel rōne maioris cuiusdam subiectionis, q̄ hr̄et iudex particularis in subditum, quæ omnia concurrunt in dño respū vasalli, quia p̄p dominium directum habet particulare interesse, & quia vasallus est obligatus dño p̄p rem, quam tenet ab eo ad seruitia quædā præstanda, dr̄ esse magis subditus. Pro ista distinctione adducit

b bonum sil'e, de monacho, [b] de quo patet q̄ in his, quæ pertinēt

14 ad regulam, † magis debent parere Abbati q̄ Epō, in aliis autē est locus præuentioni, f̄m Inn. in c. quanto. s̄. de offi. or. & gl. xj. q. iij. c. qui resistit. Tu aūt de isto articulo dic vt pleniſſime tradit Angel. in l. testamenta oīa. C. de testa.& in l. si vacantia. C. de bo. va. lib. x. in repet.& Io. An. in nouella. in c. per hoc. de hære. li. 6.& Bald. diffuse in auth. habita. C. ne filius pro patre.& in l. j. ff. de offi. consul.& in l. j. §. vbi autem. C. de cad. tol. & quod no. Bar. in l. j. C. de offi. præfe. præto. & vltra ea quæ dicunt in dictis locis, vide tex. solennem in mā in l. j. in fi. C. ne liceat poten. vide etiam Bar. singulariter in l. viros. C. de diuer. offi. li. xij. vbi di-

15 xit per illum tex. † q̄ qñ competit iudici ordinario iurisdō ex cō suetudine, nunq̄ per concessionem spālem alteri factam, vr̄ illa iurisdictio sublata. In gloss. vnica super verbo, parati, vbi nullus alius,& c. pro declaratione totius materiæ,& eorum quæ hic diffusissime scribunt Docto. Tria principaliter sunt videnda. Primum

---

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Iurisdictio ex quibus demonstretur, Rui. cons. 2. nu. 4. lib. 4.& iurisdictionis concessio in dubio censetur realis, & territorio cohærēs, Ruin. cons. 34. nu. 15. lib. j.

b VIN. GOD. Card. in cle. j. §. quia uero. 8. q. de sta. mo. dicit, q̄ debet parere Abbati in fractione uoti abstinentiæ, uel silentio retinendo, & in seruando regulam, oppositio autem in curia animarum ab ipso suscepta, & in ratione decimarum,& primitiarum in causis ordinariis, uide Vgo. 11. q. 3. qui dicit, quando debet obedire abbati si possibilia præcipiat, in c. ad aures. de tempo. ordin.

mũ eſt, vtrũ eo caſu, quo cognitio feudi ptinet ad dñm, valeat proceſſus factus corã alio iudice. Scdo, vtrũ iudex ordinarius, in cã poſſeſſorij poſſit adiri, an vero ſit adeundus dñs feudi de neceſſitate. Tertio, ſi eſt qõ de ipſo feudo, vel de iure feudi, ad quẽ
16 pertinet cognitio. † Circa primũ ꝙ hic diffuſe tractat do. Ant. & Abb. inquantũ dñt, ꝙ dño inſcio, vel ignorante, non valet iudicium agitatum coram iudice ordinario, licet vaſalli ſponte coram eo litigent, quia iuriſdõ non ꝑt ꝑ vaſallos prorogari, ſine ꝯſenſu dñi, vt tradit Bar. plene poſt Inn. hic in l. j. §. & poſt opis. ff. de ope. no. nun. & in l. j. ff. de iud. & Bal. in c. j. de inueſt. in mari. ſa. & in c. j. §. fi. de prohi. feu. alie. ꝙ prædicta ſint vera, niſi feudũ ſit franchũ ſm Bal. no. in l. j. C. ſi a non ꝯpe. iudi. vel non habeat nãm feudi, vt ipſe ibi ſentit. Sed hoc dictũ nõ vr̃ verum per ea, quæ hñr in c. j. de feu. non hñte propriam nãm feu. vbi pz, ꝙ q̃uis nã feud. ſit alterata in aliquo, in reliqs tñ remanet vt feudũ. Præterea ſicut đt no. Io. An. in addi. Spe. in tit. de præſcr. ſup ru-
17 per rubrica, † licet feudũ ſit frãchũ. i. liberũ ab oĩ ſeruitio, nõ tñ ꝑ hoc eximit vaſallus a iuro fidelitatis, nec ab obłone eorũ, quæ ꝯtinentur in ipſo iuro, de quo in c. j. de no. for. fideli. Cũ ergo ad huc remanet vaſallus obligatus, dño relinqtur, vel ſubeſt eadẽ rõ, quæ eſt in aliis vaſallis, qui non pñt prorogare iuriſdõnem.
18 Secundo adde inquantũ đt d. Ant. ſuper hoc articulo † ꝙ ſi vaſalli ſponte litigant corã ordinario ipſo dño ſciente, & nõ prohibente, ꝙ nõ valet iudiciũ, quia cum agat de præiudicio dñi, nõ vr̃ dñs conſentire tacendo, per rł̃am is, qui tacet. de reg. iur. & l. qui patit̃, cũ ibi no. ff. man. nam d. Abb. Mod. hic ſequendo dicta And. de Iſer. tz opi. Primo per ea, q̃ hñr in c. olim. & in c. ex
19 parte. s̃. de reſcr. vbi no. Inn. † ꝙ ſi patior aliquẽ agere noĩe meo, videor ſibi dare mandatũ, ſed hoc nõ eſt bonũ ſiłe, quia maior ꝑſumptio reſultat, qñ quis agit actum noĩe meo, ꝙ patiendo videor dare mãdatũ, qñ quis agit noĩe ſuo, vnde non bene inferr̃
20 de vno ad aliũ, † & facilius ratificatur actus geſtus noĩe meo, q̃ noĩe alterius, vt in l. ſi pupilli. §. item quærit. ff. de neg. ge. & no. 9. q. 2. c. Ludgunenſis. & ẽt de ſe pz, ꝙ aliquid plus vr̃ eſſe ad exprimendũ conſenſum, ꝙ actus fiat noĩe meo, q̃ ſi non, quia facilius poſſum prohibere, ne fiat, & impedire actũ gerendũ. Scdo adducunt ea, quæ hñr in l. ſæpe. ff. de re iud. & in c. q̃uis. eo. ti. in quibus pz † ꝙ ſcĩa præiudicat patiẽti ius ſuum deduci in iudicio ſed illi ſunt caſus ſpãles, qui non ſunt trahendi ad conſequẽtiã, vt ẽt dr̃ in d. l. ſæpe. quib. non eſt ſiłis caſus nr̃, quia vaſalli nõ deducant ius dñi in iudicio ſed ſuum. Tertio hoc probat d. Abb. quia hic agit̃ de modico præiudicio dñi, ergo tacens vr̃ ꝯſentire, vt l. quã Tuberonis. §. j. ff. de pec. & l. Sabinus. ff. cõi diui. eſt rł̃a Bar. in l. q̃ dotis. in fi. ff. ſol. ma. Et iſta rõ multum viget ꝯ d. Ant. & opi. d. Abb. & ſecutus eſt Bald. in c. j. de inueſti. in mari. facta. vbi hunc articulum egregie tractat, & eſt ſatis æqua opin. ſed ꝯ
21 hanc opi. facit, † quia ſimplex ſcĩa, & patientia partium, non ꝓrogat iuriſdõnem in iudicem, vt đt Inn. in c. præterea. j̃. de dila. & eſt caſus, & ibi hoc ponit Bal. in l. ſi qui ex ꝯſenſu. C. de epi. au
22 di. vbi pz † ꝙ ſi iudex incompetens citat partẽ, & patit̃ pars ſe poni in banno, & procedit, per hoc non vr̃ prorogata iuriſdõ, propterea quaſi poſſeſſio non dr̃ acqri ex tacito ꝯſenſu ſubditorũ ꝓꝓ pati. & non ꝯdicere, ſm Inn. notabiłr in c. olim, el ij. j̃. de reſti. ſpo. & plene declarat Bald. in l. 2. cir. mediũ. C. de ſerui. & aqua. pro iſta ꝯcłone adduco tex. optimum. 9. q. 2. c. eꝑm. vbi text. đt, ꝙ eꝑs in aliena diœceſi non ꝑt exercere iuriſdõnem aliquid ordinãdo. i. aliquid diſponẽdo, ſine volũtate ipſius eꝑi, cui ſubeſt diœceſis, ex qua ſatis vr̃ colligi, ꝙ non ſufficit tacita volũtas per patientiã, ſed requirit̃ expreſſus ꝯſenſus, ſaltem aliquo facto, & hoc vr̃ verius eſſe. & cum dr̃, ꝙ agitur de modico præiudicio, ꝑt dici, ꝙ hoc non eſt ſp̃ verum, nã primo per iſtum actum turbat̃ iuriſdõ iudicis ſm Bart. in l. ſepulchri violati actio. ff. de ſepul. vio. Secundo poſſet dari mã frequenter ſiłia attentãdi iudici ordinario. Tertio vr̃ contemni dñs, & honor eius, cum receditur a iudicio ſuo, ar. l. litigatores. in princ. ff. de arbi. & hoc, nõ vr̃ eſſe modicum præiudicium, immo multum conſideratur, vt l. reprehendenda. C. de inſti. & ſubſt. & l. filium. §. oĩbus. ff. de lega. præſtan. vnde ex iſtis rõnibus, & quia forte intereſt dñi, pro ſuo dñio directo ſeruando, vt magis ipſe cognoſcat, q̃ alius non vr̃ agi de leui præiudicio. prima tñ opi. vt credo, ſeruaretur in pra-
23 ctica, quia vr̃ eſſe cõior, & æquior. Circa † ſm articulum eſt cõis opi. quam poſuit Inn. in c. ex parte. j̃. ti. prox. vt cognitio in cauſa poſſeſſori pertineat ad ſolũ dñm, & hoc ſequitur hic d. Abb. Moder. & Io. de Imo. fundamentum ipſorum cõiter eſt ibi, qa dz determinari cauſa poſſeſſionis, vbi cã proprietatis, vt in c. j̃. de cã poſ. & proprie. & l. nulli, C. de iudi. Secundo pro iſta parte adducitur tex. in ſimili, ſm vnum intellectum in c. fi. j̃. eo. & ꝙ no. gl. in c literis. j̃. de calum. & bene facit tex. & ꝙ ibi no. in cle. diſpendioſam. de iudi. & in c. cauſam, q̃. j̃. de reſcrip. Nõ ob. tex. in c. ex parte. quia ibi loquitur in perſona miſerabili oppreſſa, in qua eſt ſpeciale, ꝙ poſſit adiri iudex ordinarius eccleſiaſtic⁹, & hæc eſt cõis tñ ſio, quę datur ad illam decre. Bal. aũt in iſto articulo aliqualiter fuit varius, nã in c. j. §. fi. de prohi. feu. alie. per Fede. ſimpliciter dicit, ꝙ iudex ordinarius poſſit adiri, & idẽ dixit in c. j. de inueſti. in ma. fa. ſed in l. 3. C. ſi a non compe. iudi §. inter pares. de lege Cõra. elegãtius ꝓſecutus eſt iſtũ articulũ, & ponit veritatem. Diſtinguo ſm eũ, ꝙ aut agitur poſſeſſorio, cuius victoria adminiculetur proprietati. Exemplum, ſi peto mihi poſſeſſionem ablatam reſtitui, ſi peto te priuari iure, quia occupaſti rem a me poſſeſſam propria auctoritate, ſi ago interdicto vti poſſidetis, petens pronunciari me eſſe poſſeſſorem ad me transferri, vel declarari eſſe poſſeſſorem, magnum parat commodum in iudicio proprietatis, vt in §. commodum. Inſt. de interdic. & l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur. ff. ſi ſerui. ven. pertiner cognitio ad dñm, quia non poteſt negari, ꝙ iſta quæſtio ſit de pertinẽtibus ad cauſam proprietatis, licet iuriſdictio conceſſa dño feudi, videatur eſſe reſtringenda, quia eſt conceſſa de iure ſpeciali ꝯ regulas iuris, quia tamẽ habet cauſam fauorabilem, & æquũ, ꝙ eſt ſtatutum in cauſa principali. i. iuriſdictio conceſſa in cauſa principali, extenditur ad pertinentia ad ipſam, vt l. cũ hi. in prin. & §. tranſactionem. & ibi per Bar. ff. de tranſa. pro hoc facit optime, quod eleganter tradit Bar. in mã ſtatuti, & exorbitanti a iure communi, in l. ſolent. in vlt. q. ff. de ali. & cib. lega. & quod no.
24 Bal. in l. j. C. de reb. cre. pro his facit optime † quia etiam iuriſdictio delegata eſt ſtricti iuris, vt traditur in c. ad hoc, & in c. non nulli. de reſcript. & tamen ſi committitur ſimpliciter cauſa, vr̃ committi cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, vt in c. j. & ibi no. j̃. de ſeq. poſ. & fru. ergo eodem modo ſi lex dat dño cognitionẽ ſuper feudo, vr̃ dare cognitionem vtriuſque cauſæ, pro hi facit tex. in ver. rem reſtituat. de mili. vaſal. qui contu. eſt. Vbi aũt ratione poſſeſſionis, ꝑꝑ dñium, vel iniuriam illatam in ſua poſſeſſione, vaſallus ageret ad iniuriam, vel ad pœnam, vel ad intereſſe ſimpłr, vel vbi pro poſſeſſione, de qua eſt ſpoliatus, vellet agere criminaliter, tunc cognoſcit iudex ordinarius, & non dñs, qa hic non vertitur qõ feudi, ſm Imol. & Moder. hic & Bal. in lo-
25 cis allegatis. † Circa tertium articulum videndum eſt. Primo, ſi vertitur qõ inter dñm, & vaſallum, quis ſit iudex. Secũdo, ſi vertitur qõ inter ipſos vaſallos. Tertio ſi vertitur quæſtio inter vaſallũ, & extraneũ. Circa primũ diſtingue, quia aut vertitur quęſtio de ipſo feudo, aut vertitur qõ de nouo conſtituto, & ſic de
26 iure feu. † Primo caſu dixit hic d. Abb. Moder. ꝙ erit adeundus iudex ordinarius, & nõ pares, quia hoc nõ reperitur expreſſum in vſibus feudorum, ꝙ iſto caſu detur iuriſdõ dño, ergo ſtamus in diſpoſitione iuris cõis, vt in c. Obert⁹. §. ſciemus. de cognitione feu. Ex quo dicto no. ſingulariter, † ꝙ ille, qui eſt iudex ſuper iure reali procedente ex aliqua cauſa, non intelr̃ ſuper obłone perſonali, ad ipſum ius conſtituendum. Sed ꝯ hoc facit text. no. & quod ibi no. Bar. in l. Gallus. §. videndum. ff. de libe. & poſth. & quod plene diximus in c. quanto. s̃. eo. quia ipſa promiſſio de conſtituendo feudum, eſt præambulum quoddã immediatũ, & ꝯctum ex quo quæritur ius reale, facit optime text. & quod ibi per Bar. & Mod. in l. ſi tibi pecuniam. ff. ſi cer. pe. & ꝓꝓea Bal. tenuit oppoſitum in terminis in c. j. §. ſi qua. de pa. Cõſtan. in vltimis verbis. Sed põt defendi opi. d. Abb. per tex. in c. j. de con. inter vaſal. & eꝑm, vbi dr̃, ꝙ ſi vaſallus petit inueſtituram a dño, & dñs negat eũ inueſtitũ a prædeceſſore ſuo, pares curiæ prius
27 debent curare, vt vaſallus inueſtiatur in genere de ſuo recto feudo, anteq̃ cognoſcat ꝙ oportet ꝙ prius conſtet illũ, qui agit eſſe vaſallum, ex quo negatur eſſe vaſallus a dño. Aut eſt qõ inter dñm, & vaſallum de iure feudi, & tñ ſm omnes cognoſcunt pares curiæ, ẽt ſi dñs deneget, ſe nunq̃ inueſtiuiſſe vaſallum, vt in c. j. de contro. inter vaſ. & epiſcopum. & in c. j de controuer. feu. apud pares termin. Fallit, niſi pares curiæ eſſent ſuſpecti, hoc caſu cognoſcit iudex ordinarius ſecundũ Bal. no. in c. j. an apud iudi. vel curiam. in vſi. feu. Secundo fallit, niſi dominus, vel vaſallus habent producere pares in teſtes, quia tunc non erunt pares iudices, ne ſungantur publico officio, vt in c. dilecto. j̃. de teſt. ſed erit iudex ordinarius, caſus eſt no. & menti tenendus, quem ego ſolus pondero ad hoc, in c. j. circa medium. ſi de inueſt. fue. contro. inter do. & vaſ. & per illum tex. determinat̃ qõ
28 lõga, quam faciunt hic Doc. † ſi pares curię deficiant, quis erit iudex. nam communiter dicũt, ꝙ erit iudex ordinarius, & hoc eſt verũ, vt patet ex tex. prædicto, & optime facit tex. in c. j. circa medium, de controuer. feud. apud pares termi. vbi tex. dicit, ꝙ inter dñm, & vaſallũ cognoſcũt pares, ſi pares habẽt, & ſic patet, ꝙ vbi pares deficiũt, remittitur ad diſpõnẽ iuris cõis, pro his facit optime tex. & quod ibi per Bar. in l. vbi abſunt. de tu. & cu. datis ab his. & in Auc. de mã. Prin. §. tibi curę, in ver. a primatibus,
29 quem tex. Bal. no. in l. 2. C. quomodo fil. vel priua. † Sed pro declaratione huius primi membri quærunt hic Doc. quomodo cognoſcũt iſti pares, & ſunt duæ opi. Vna eſt, ꝙ cognoſcẽt ſił, vel vnus vel duo, ſeu plures deputati ab eis, hąc probãt, quia iſti pares hñt iuriſdictionem a lege, ergo ſunt iudices ordinarij, vt plene tradit̃ in c. j. de inueſt. in marit. facta. & probatur in l. & qa. & ꝙ ibi no. de iuriſd. om. iud. ordinarius autem põt cauſam delega. vt l. a iudice. C. de iudi. ergo iſti poterunt delegare. Et col-

ligunt Moder.ex dicta Doct.q̄ iudex ordinarius, cui iurisdictio non cohęret territorio,& cui iurisdictio competit de iure spāli, pōt cautam delegare,sicut alius.sed tu vide gl.fin.quæ hoc limitat in prima constōne fforum .in vlt.col. super ver. professores, & hanc opi.sequitur hic d. Abb.tanq̄ veriorem. Alia fuit opin. Inn.q̄ dñs eliget vnum ex parib⁹,& vasallus alium, vt seruetur paritas in iudiciis,& euitetur confusio,ar.xj.q.j.si quicunque.& quod hr̄ in l.fi.C.de fruc.& li. expen. Tu aūt dic in isto articulo, q̄ dñs primo dz eligere vnum,vel plures,deinde vasallus eliget totidem numero,nisi concordent in eisdem , casus est clarus in c.j.de controuer.feu.apud pares termi. & in c.j. circa medium.

30 si de feu.sue.contro.inter do.& vas.† Debes tñ scire, q̄ non oēs pares curiæ cognoscunt, sed pares curiæ illius loci, in quo sita est res,ita probat tex.no.quem ponderat Bald.ad hoc in c.j. §.si qua.de pa.Const.nisi dicas, q̄ ibi est spāle in principe, qñ litigat cum suis vasallis.Aequius tñ est dicere per illū text.generalem, q̄ si possunt hr̄i pares in loco, vbi agitur iudicium.i. vbi dz agitari, inspecto iure ordinario, non vocant alij : illis vero deficiētib. vocabuntur viciniores,ſm Bal.qui ita no.in c.Imperialem. §.fi. de prohi.feu.alie.per Fede.Et aduerte, quia licet qñ dñs negat, se inuestisse vasallum,simp̄r super causa principali cognoscunt pares curiæ,pp cautelam,quæ datur in c.j.de contro. inter vas. & ep̄m, ex quo vasallus negat se esse inuestitum a dño, & p q̄ñs opponit declinatoriam q̄ pares,dicens se debere conueniri coram iudice ordinario, tunc non procedunt pares incontinenti super cā principali,sed cognoscunt summatim,vtrum sua sit iurisdictio,sicut dr̄ in l.2.ff.si quis in ius voc.non ier. & in c.super literis.q̄.de rescr.& si per summariam cognitionem probabitur inuestitura,tunc procedent in cā principali,alias secus,& hoc sētit Bal.clare in d.c.Imperialem.§.fi.& vr̄ consonum iuri, per ea quæ videbis in c.cum sit.q̄.ti.prox.Circa ſm distingue ſm Iac.de

31 Bel.& Bal.in c.j.de inuest.in ma.fa.& Io.de Imo.hic, †q̄ aut est qō inter principales vasallos, sicut sunt Capitanei, Comites, & Duces,& tunc inter ipsos cognoscit Princeps, vt in c.j in princ. ad quē vel quos in vsi.feu. & idē est ſm Io. hic in inferiorib. vasallis recognoscentib. inuestiturā a Principe p̄ tex.in c.j. 2.resp. de l.Conra. Et p̄t eē rō vltra Doct.qa ēt remota qualitate feudi, Princeps est iudex ordinarius oīum suorū subiectorū.9.q.3.c.p principale.& in c.cūcta p̄ mundū.& in cle.pasto.de re iud. vñ fa

a cilius permittitur,q̄ in omni casu cognoscat inter vasallos, a ēt vt dñs feudi.Aut loquimur de hūtibus inuestituram ab alio, q̄ a Principe,& tunc subdistingue ſm prædictos, quia aut vasalli litigant de vno feudo,vel parte ipsius, & pro alio feudo, & certū est. vel pro alia parte feudi q̄ ambo sint vasalli dñi, & tunc semper cognoscit dñs per tex.in d.§.præterea.& in c.nostro. sed salua reuerentia hoc est limitandum , nisi duo vasalli sint, quorū vnus contendit de feudo nouo,alter de feudo antiquo. i.quia alter dicit sibi deberi feudum , tanq̄ antiquum , alter tanq̄ nouū, tunc.n.licet constet esse vassallos dñi per alia feuda,dñs non poterit cognoscere,quia est suspectus,vt iudex in cā.i.an apud iudicem vel curiam,& ideo tunc cognoscent pares curiæ,olim autē cognoscebat iudex ordinarius, vt in c.j. de inuest. in mari.facta. & q̄is lac.de Bel.& Doct.intelligant illum text.qñ non constet vasallos esse inuestitos de alio feudo,rō tñ tex.repugnat. ſ.suspitio dñi,quæ est pariformis in vtroq; casu, ergo in vtroq; debet hr̄e locum,& in l.j.circa medium. c.si rector prouinciæ & in l.j. C.ne lic.poten.Aut est contentio inter duos vasallos, quorum de vno q̄stet,q̄ p alio feudo vasallus est dñs, de alio nō q̄stet, & tunc sunt iudices pares curiæ,ſm eos,vt in c.j. 2 rūso. apud quē, vel quos,in vsi.feu. & in c.j. circa finē principij,de l.Conra. Sed tu aduerte,quia tex.in c.j.apud quem vel quos.nihil facit ad rūbum,quia loquitur qñ est q̄tentio inter do.& vasal.& sic intelligit ibi gl.& bene,quia pz ex tex. q̄ ibi erat contentio inter maiorem vasallum,& minorē,tex.autem in c.j in fi.princ. de l.Conr. non patitur hunc intellum,vt restringatur ad vasallos huius generis,pp verbum,quicunq; sit,positum in tex.ibi est solū distinguere,vasallos inuestitos a Principe ex vna parte, & īuestitos ab inferiori ex alia,vnde possumus dicere, & melius q̄ ibi loquitur de consuetudine loci Mediolanensium , quia non extēditur ad alia loca,sicut dr̄ in sīh,in Auth.de alie. emphy. circa principiū. & ideo in hoc mēbro dic, vt in sequēti. Aliqñ vertitur qō inter duos vasallos,quorum vnus prætendit feudum antiquū, & alter prętendit feudum nouum , & tunc cognoscunt pares curiæ, in d.c.j.an apud iudicem,vel curiam.q̄.fuit dictum & assignata ratio decidendi. aliqñ vertitur qō inter duos vasallos de feudo nouo, quia vnusquisq; contendit se de nouo inuestitum a dño, & tunc cognoscunt iudices ordinarii,ſm præfatos Doc.per tex. in c.j.§. si inter pares,de l.Conr. sed Bal. vr̄ intelligere illū tex.in c.j.an apud iudi.vel curiam,qñ pares curiæ essent suspecti, alias dñi,q̄ cognoscunt pares curiæ, quia non vr̄ dari posse bona rō diuersitatis,cur cognoscunt pares,qñ ambo feuda dñr noua: vn de ipse idem Bal.in c.j.de inuesti.in ma.fac.simpliciter tenet, q̄ qñ est contentio inter vasallos de feudo nouo, cognoscit iudex ordinarius,& non pares. Aliqñ est contentio de feudo antiquo inter duos vasallos,& ſm eos cognoscit dñs cum curia. i. cū paribus curiæ,ita probat tex.in c.j. in fi. de inuesti. in ma. fac. Sed tu aduerte,quia inter hunc casum præcedētem,non vr̄ esse bona rō diuersitatis,cur magis in hoc cognoscat dñs,q̄ in præcedē ti. Præterea si iudex ordinarius cognoscere, qñ ambo vasalli p̄tendunt feudum nouum,tunc etiam debet cognoscere, qñ vn'

32 prętendit feudum nouum,& alter antiquum:†quia cum hic q̄currant duæ qualitates q̄riæ, quarū vna dat iurisdōnem iudici ordinario,alia dño feudi,debet præferri qualitas,quę confert iurisdictionem ordinario,cuius iurisdictio est fauorabilior, ita p̄bat tex.no.& ibi per Bar.in simili q.in l.si pupillus.ff.ad l.fal.facit,optime quod ponit Bar.in l.in sacris.C.de prox.sacro. scrin. li.12.& in extrauag.ad repri.in ver.non obstantibus.ver.fi.& q̄ traditur per Doct.in l.2.in prin.ff.de ver. ob.& tñ hoc est falsū, quia immo tūc iurisdictio competit dño originaliter, sed pares curiæ cognoscunt eius loco,quia ipse est suspectus, vt s̄.declaraui. vnde posset aliter dici in ista mā, q̄ aut quæritur qñ est contentio de feudo nouo , vel antiquo, vel feudo antiquo & nouo simul, vtrum vasallus conuentus coram iudice ordinario p̄t ipse declinare iurisdictionem iudicis,sic intelligo tex.in c.j. §. si inter pares,de lege Conra.aut quæritur vtrum dñs cum curia sua ad petitionem actoris teneatur, & debeat cogere, & compellere vasallum rñdere coram se, & non cogitur, casus est clarus in c.j.in fi.de inuest.in ma.fa. Aut quæritur vtrum dñs cum curia sua si vult, possit cogere vasallum respondere coram se, vel ecōtra actorē litigare coram se,& sua curia,& hoc potest, ita p̄bat tex.in d.§.fin. s̄.allegato.aliqñ & est vltimus casus,qō vertit inter vasallos, qui prætendūt inuestituram a diuersis dominis, & tunc cognoscit iudex ordinarius, vt in d. §. si inter pares. & in c.j.§.si duo.de pac.tenen.& §. seq. Circa tertium dic vt hic plene. per Doct.quibus nihil est addendum.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota q̄ si vasallus plurima oppida habens,& plures iusdicētes, si contingat ab unius sententia appellari ,ad quem primo deuoluatur appellatio.Cur.iun.cons.2.nu.6.& 7.

SVMMARIVM.

1 *Legatus durante legatione non potest conueniri ordinarie , potest tamen per viam querelæ adiri superior contra eius factum iniquum.*
2 *Inferior a Principe non potest facere statutum, per quod aliquid addatur solennitati iudiciali, quam quis non tenetur seruare expressa canonis dispone.*
3 *Statutum disponens, quod in iudicio ecclesiastico testamentum non possit probari per duos testes, non valet.*
4 *Actionis nomen de iure canonico non est necesse exprimere in libello.*
5 *Iudex ex officio suo potest libellum ineptum & obscurum reijcere.*
6 *Iudices interest, ne iudicium coram se agitandum sit frustratorium.*
7 *Clausula, sola facti veritate inspecta, remouet subtilitatem superfluam, non tamen ordinem iudiciorum.*
8 *Clausula, reiecta iuris subtilitate, vel iuris apicibus, importat iudicem debere inspicere ipsum actū principalē, non autē exceptiones ipsum non respiciētes.*
9 *Cōuētus stāte clausula de qua supra, an et qñ possit opponere excepōnē ordinis.*
10 *Arbitrator qui procedit de æquitate, non potest reijcere exceptionem excussionis, quando agitur hypothecaria contra tertium possessorem.*
11 *Exceptio fideiussoris, & duorum reorum, & similes, quæ respiciunt modum procedendi non ipsam actionem , sunt inductæ ad rigorē iuris conseruandū.*
12 *Iudex nunq̄ p̄t auferre exceptionē parti acquisitā, non obstante quacunq; clausula, sub quauis forma verborū cōcepta, ī cōmissione apposita, et inf. nu. 22.*
13 *Exceptiones respicientes subtilitatem iuris quando possint opponi.*
14 *Clausula, simpliciter, pure procedas, & sola veritate inspecta, quid importet.*
15 *Iudex debet habere æquitatem præ oculis.*
16 *Lex concedens arbitrium rectori, concedit super non determinatis a iure.*
17 *Verba rescripti sp restringūtur, vt minus lædant ius commune , q̄ fieri possit.*
18 *Iuramentum calumniæ in causis spiritualibus non præstatur.*
19 *Potestati si conceditur plenum arbitrium in diffiniendo, non potest prorogare terminum, quia non pertinet ad diffinitionem, sed ad processum.*
20 *Probandi modus, & qualitas non respicit ordinatoria iudicij , & processus, sed merita causæ & decisoria.*
21 *Clausula, procedas de æquitate, quid importet.*
23 *Compromissum si sit in arbitratorem quod procedat de æquitate , intelligitur de æquitate scripta, quæ iuri non repugnet.*
24 *Clausulæ, procedas omni iuris solemnitate prætermissa, cum pleno & libero arbitrio, prout uolueris, quid importent, remissiue.*
25 *Iudici q̄is sit concessa potestas terminum prorogandi partibus ignorantibus vel non requisitis, debet tamen eis notificare, alias dolose procedet.*

CAP. VI.

a Ilecti. De iur canonico actioañ ē exprimēda ī libello, sed sufficit fcm̄ ꝓponere, ex i° quo agēdi rsultet.diuidit ī tres ptes.In pria ponit q̄rela ꝺcisa.In se

cunda

ADDITIO.

a VIN. GOD Nota q̄ causa generalis non expressa non reddit etiam iudicium nullum, Cor.cōs.288.Viso, litera E.lib.3.& actio.ad rem habens dicitur rem habere, Goz.cons.58.nu.5.

cūda ibi prouideatis, ponitur remotio cuiusdam ſubtilitatis ſuperflue. In tertia ibi, ſed ſimpliciter, declaratur quid ſit neceſſarium proponere in libello. Primo no. ſm Bal. hic, ꝙ licet legat⁹ durante legatione non poſſit ꝙueniri ordinarie, vt l. pars litera rum. ff. de iudi. & l. j. & 2. & ibi no. ff. de in ius vo. pōt tñ aduers⁹ factum eius iniquum ſuperior adiri, per viā querelæ, facit optime tex. in auth. vt diffe. iud. in princ. & in c. ad reprimendam. s̃. de offi. or. & in c. venerabilibus. in prin. ff. de ſen. excom. in 6. & poteſt aliqñ ſuperior adiri per viam querelæ, vbi non poteſt ꝑ viam appellationis, vt eſt tex. no. ſm Bar. in l. arbitro. ff. qui ſatiſ. cog. Scdo no. ibi, prouideatis &c. prout iſte text. intelr. de arbit. ꝙ iuſti iudices eſſent delegati ab Archiepo, cum ꝙmiſſione expreſſa, ꝙ dērent cogere actorem ad proponēdū nomen actoris in libello, ꝙ inferior a Principe nō poteſt delegare cauſam ſub forma, quæ ſit ꝯ ius, immo quæ ſit vltra ius, etiam ſi ſit legatus de latere, ſm gl. in c. fi. de hæret. lib. 6. Quinimo intelligitur iſte tex. ꝙ prædicti iudices delegati ab Archiepo, non cogebātur ad faciendum exprimi nomen actionis ex commiſſione ſpāli, ſed per ſtatutum generale Epi, artabatur quilibet agens exprimere nomen actionis. Et ex hoc ſecundo intellectu dicit duo notabi-
2 lia. d. Ant. †primo ꝙ inferior a Principe non poteſt facere ſtatutum, per quod aliquid addatur ſolennitati iudiciali, q̃ quis non tenetur ſeruare expreſſa canonis diſpoſitione, quia inferior nō poteſt ſtatuere ꝯ legem ſuperioris de iure canonico, vt in c. fi. s̃. de offi. arch. & in c. vlt. de app. li. 6. in nouella. Et ex hoc infert h. d. Ant. de But. ꝙ non valet ſtatutum ciuitatis, ꝙ agens in iudi cio eccleſiaſtico, non tenetur proponere nomē actionis, hoc tñ
3 magis ſentit, q̃ dicat eſſe. †Illud autem expreſſe dicit, ꝙ non valet ſtatutum diſponens, ꝙ in iudicio eccleſiaſtico teſtamentum nō poſſit probari per duos teſtes, iuxta c. relatum. & c. cū eſſes, de teſta. Circa primum dictum, dico ꝙ dictum placet mihi, ſed non rō, quia licet prælatus inferior, non poſſit ſtatuere ꝯ canones, populus tñ non pt ſtatuere ꝯ ius, vt l. 3. §. diuus. ff. de ſepul. vio. & l. omnes populi. & ibi plene, de iuſt. & iu. Sed tñ alia rōne hoc eſt verum, quia cum exprimere nomen actionis pertineat ad ordinaria iudicij, dz ſeruare quo ad illa ius fori, in quo agit, vt in c. ꝙ clericis. j. ti. proxi. & in cle. diſpendioſam. de iudi. in gl.
4 Tertio no. † ꝙ de iure canonico non eſt neceſſe exprimere nomen actionis in libello. Et aduerte diligenter, quia per hūc tex. dicit d. Ant. hic ꝙ de iure canonico, & in eodem foro pt agi ex quacunq; obłone, vel diſpoſitione, q̃ æquitas canonica, vel naturalis dictat ſeruari, licet nulla ex tali diſpoſitione oriat actio, ſicut ex pacto nudo, quia cum hodie vſus actionis ſit ſublatus ꝑ tex. nr̃m non attēdimus, vtrum ex diſpōne oriatur actio necne, ſed ſimpłr, & indiſtincte, vtrum inſpecto iure gentium ſit ęquū mihi ſubueniri, & ideo dt, ꝙ in talibus caſibus non eſt opus denunciatione euangelica, quia competit remedium ordinariū in foro eccleſiaſtico, quæ dicta do. Abb. Moder. reprehendit, & merito, nam tex. nr̃ non intendit inducere de nouo aliud remedium, ſed hoc ſolum, quia vr̃ remediū actionis repellere, ꝙ non ſit ſpecifice neceſſario exprimendū in libello, & pōderat iſtum tex. ad hoc, qui non reijcit ſubtilitatem iuris ciuilis, & quorundam iudicum, qui vltra debitum ſubtilitate vtebantur. Secūdo adducit tex. in c. examinata. in fi. j. e. & in c. j. j. ti. proxi. & pūt adduci oīa iura, quæ allegantur in prin. ſecundæ gl. ex quibus pz ꝙ pro iure ſuo proſequēdo actio ſaltem virtualr proponitur in iudicio, ergo eſt neceſſarium, ꝙ competat. Quarto no. ibi proui
5 deatis &c. †ꝙ iudex ex officio ſuo pt libellum ineptū, vel obſcurum reijcere, ꝯcordat tex. in l. j. ff. de off. aſſeſ. & plene tradit Bar.
6 in l. 4. §. hoc aūt. ff. de dam. infe. & eſt rō ſm Doc. †quia intereſt iudicis, ne iudicium coram ſe agitādum ſit fruſtratorium, vt in c. cauſam, q̃. j. eo. & in c. 2. de libel. obla. pro quo vide glo. no. in c. j. in ver. abſentia. de ele. li. 6. q̃ alle. Bal. in l. exceptionem. circa
7 medium ꝙmēti. C. de prob. & Moder. hic. † Vltimo nota ibi, ſed ſimpłr, & pure factum ipſum, & rei veritatē, vel ſola facti veritate inſpecta, vr̃ remoueri ſubtilitas ſuperflua, non ordo iudiciorum, ēt a iure ciuili requiſitus, ſm Abb. Mod. ſed do. Ant. tenet ꝯrium, de quo plenius dicetur hic in prima gl. In gl. poſita ſup ver. ſubtiliter, de multiplici ſubtilitate tradit hic Hoſt. & Io. An. poſt eum. de qua dic, vt hic ꝑ Doct. & in c. ſi cupis. xvi. q. j. & 33. diſt. c. j. 24. q. 3. c. cum ſancti. Pro declaratione eorum, quæ dicit hic d. Ant. & Mod. & etiam tex. nr̃, videnda ſunt principalr tria. Primum eſt, ſi committitur cā reiecta iuris ſubti. vel iuris apicibus, quid importent iſta verba. Secundo ſi committitur cā ſola facti veritate inſpecta, vel viſa veritate facti, quæ clæ æquipollent in effectu clę poſitę in tex. noſtro, qd importet ſimiliter iſta clа. Tertio quid ſi apponitur in compromiſſo, vel in cōmiſſione, ſeu ſtatuto clа de æquitate, ideſt procedas de æquitate, quid importent iſta verba in ꝙmiſſionibus, nam ſolennitate, vel iuris apicibus. Circa primum dt tex. in l. ſi fideiuſſor. §. quædā. ff. man.
8 hic allegatus in gl. †ꝙ ꝑ iſta verba ſignificatur, iudicē debere inſcicere ipſum actum principalem, non aūt exceptiones, non reſpicientes factū principale. Et ꝑ præmiſſa dixit Bal. ſing. in addi
9 tionibus ſuis in l. mancipium. §. ſi cōi. ff. de euic. † ꝙ vbicunque ſit dz procedi, conuentus non pt opponere exceptionē ordinis, ꝙ pōt eſſe verum, qñ ordo eſſet de cauſa ad cauſam in eadē perſona, ſed qñ eſſet de perſona ad perſonā, vt in fideiuſſore, & principali, tunc eſſet dubium, quia priuilegium conceſſum fideiuſſori, per auth. præſente. C. de fideiuſ. eſt fundatum in æquitate, propterea non videretur poſſe tolli. Hanc ſnīam tenet Bal. ſin-
10 gulariter in ſimili quæſtione† qñ agitur ꝯ tertium poſſeſſorem hypothecaria, vtrum arbitrator qui procedit de ęquitate poſſit reiicere exceptionem excuſſionis. & tenet ꝙ non, vt ipſe not. in l. fi. §. ſed & ſi quis. C. communia deleg. circa principiū. Sed pro primo dicto multum facit, quod ſingulariter tradit Bar. ad propoſitum in l. j. in vlt. col. ff. de condi. indeb. in ſua repetitione, vbi
11 dixit† ꝙ exceptio fideiuſſoris duorum reorū, & ſimiles, quæ reſpiciunt materiam procedendi, & non ipſam actionem, vel ius partis, dr̃ eſſe exceptiones, quæ ſunt ad rigorem iuris ſeruandum. Pro eodem aūt accipio hic rigorem iuris, & ſubtilitatem iuris, ſicut patet ex hac doctina, iuncta l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ergo iſta exceptio tanq̃ reſpiciens ſubtilitatem iuris, videtur eſſe reiecta. In contrarium facit, quod ſolenniter poſuit ipſe idem Bar. in extrauaganti, ad reprimendam, in gl. ſuper verbo, videbi-
12 tur. iuxta fi. vbi dixit† ꝙ quæcunque clauſula apponatur in commiſſione, ſub quacunque forma verborum, nunq̃ prætextu talis commiſſionis iudex poterit auferre exceptionem acquiſitam parti, quātumcunque ſit de rigore iuris inducta, quia iudex habet poteſtatem per huiuſmodi clauſulas, circa proceſſum, & circa ea, quæ facit ipſe, non circa ius quæſitum parti ante proceſſum. Pro declaratione huius difficultatis poſſumus diſtingue
13 re, †quod aut exceptio reſpiciens ſubtilitatem iuris eſt de emergentibus, quia opponitur ad proceſſum, ſicut eſt exceptio fideiuſſoris, ſeu exceptio excuſſionis, de qua per Bart. in l. exceptiones. ff. de excep. & per Bal. in l. exceptionem. C. de proba. & tunc videtur, quod non poſſit opponi poſt litem conteſtatam, & multofortius ſi poſt ſententiam, ſicut eſt beneficium diuiſionis competens duobus reis, vel pluribus fideiuſſoribus. & tunc nō poterit auferri, nec videbitur reiecta vt colligitur ex dictis Bart. in ver. videbitur. & de iſtis exceptionibus quando poſſint opponi, vide plene per. Bar. in l. in duobus. §. vbi duo. ff. de duo. reis. & in l. ſi dubitetur. ff. de fideiuſ. Multum tamen repugnat æquita ti, ꝙ fideiuſſor prius conueniatur, maxime ſi certum eſt princi-
14 palem eſſe ſoluendo, vnde hoc nō affirmo pro nūcaliter. † Sed venio ad ſequentem articulum, ſuper quo. d. Ant. ponendo exē plum in clauſula decretalis noſtræ, ſatis clare videtur ſentire in notabilibus, ꝙ poterit procedere iudex nulla iuris poſitiui ſeruata ſolennitate, ſicut quando committitur cauſa ſine figura iudicij, dū allegat cle. diſpendioſam, de iud. & cle. ſæpe, de ver. ſig. do. Abb. hic tenet totum oppoſitum, & in effectu ponit talē concluſionem ꝙ per clauſulam appoſitam in iſto tex. nulla videtur remota ſolennitas iuris poſitiui, ſed ſingulariter cauillatio, & ſubtilitas ſuperflua, quod probat triplici ratione, primo ſumitur ex iſto tex. iūcto c. vnico. infra de lit. conteſt. & omnibus ſequentibus titulis, qui dicunt libellum debere offerri & litem conteſtari, ex quibus patet ꝙ per iſta verba non eſt remota ſolennitas iuris poſitiui. Secundo arguit ex clemen. diſpendioſam, de iudicijs, ſecundum quod in cauſis mere ſpiritualibus hoc inducitur ſpeciale, quod procedatur non ſeruata ſolennitate poſitiua iudiciorum, ergo hoc non eſt inductum generaliter per hanc decretalē. Tertio hoc probat quia text. noſter dicit, quod debeat procedere ſecundum canones, & ſine duplicitate ideſt ſine plica, vt l. j. §. ſiquis ſimpliciter, & ibi plene. ff. de verb. oblig. ſed ordo iudiciorum non tendit ad deceptionem, & duplicitatem, ſed potius ad excludendam malitiam, vt l. 2. §. ſed quia veremur, C. de iuramen. calum. ergo per iſta verba non videtur ſublatus. Tu autem aduerte, quia ad quæſtionem propoſitam text. iſte non multum facit, licet dom. Abb. dicat verum, quo ad intellectum decret. ſed illatio eius eſt dubia, quia hic nō datur poteſtas ſimpliciter, quod procedatur inſpecta rei veritate, ſed cum adiuncto, ſcilicet ſecundum formam canonum, vnde non eſt mirum, ſi ſolennitas iudicialis, non videtur remiſſa, quia canones contrarium diſponant expreſſe, ad quos refert ſe
15 iſta decretalis. Sed propterea iſta clauſula, nimis operatur, † nā & de iure ciuili dicit text. quod iudex debet habere æquitatem præ oculis, vt l. quod ſi Epheſi. in fi. ff. de eo qđ cer. lo. & tamen per hoc, non poteſt recedere a iure ſcripto, vt dicit Bald. elegan-
16 ter ad propoſitum in cap. j. circa fin. de milit. vaſal. qui contum. eſt. † quando lex concedit arbitrium rectori, intelligitur ſuper nō determinatis a iure. allegat Io. An. in nouel. ī c. cū vniuerſis. de elect. & text. in l. j. §. calumniatoribus. ff. ad Turp. In qōne aūt noſtra ſentit Bal. & clare in c. j. §. inueſtitura. de no. for. fidel. in vſib. feu. & in l. fi. iux. prin. C. de iure delib. quod per iſtā clam totaliter vr̃ remotus ordo iuris poſitiui, quia qui ſic iudicat. t. lo la facti veritate īſpecta, dr̃ iudicare vt Deus, qui ſemper veritati innititur, & ideo non eſt opus ſolennitate iudiciali, dñi de Ro-

ta in decis.suis,dec.clx.sicut refert dñs meus in rubrica. ff.de arbi.vñr velle,ꝙ per hæc verba,ꝑñt breuiari,quodammodo iudicium fit summarium.inde vr̃ ꝙ per ista verba, sicut dt̃ do.Abb. nulla sit remota solennitas substãtialis, qua omissa, processus esset nullus & solẽnitas i.ordo iustitiæ,sicut sunt exceptiones respicientes processum.de iure,credo,ꝙ videantur remissæ, ꝓbo primum ratione manifestissima, ꝙ verba rescripti si ꝑñt aliud operari,ſp restringuntur,vt minus lædant ius cõe,q̃ possint, vt ĩ c.j.& ibi plene traditur,s̃.de resc.& in c.cum dilectus.s̃.de ꝓsue. cũ ergo verba ista possint operari, respũ ordinis nõ substãtialis, vt j̃. ergo non respũ substantialis. Secundo ego probo, quia ista
a cla,visa facti veritate, a idẽ in effectu vr̃ importare,quod clausula proxime præcedens, vt clare probat tex.in d.§.quædam.sicut ergo per illum vñr reiectę exceptiones,respicientes processum, vt s̃.dixi,ita per istam.& pro ista conclusione est casus optimus
18 in c.literas.j̃.de iura.cal.vbi ꝓatet, † ꝙ in causis spiritualibus, ꝙa proceditur in ipsis de æquitate, quæ est cla conformis huic, vr̃ remissum iurm calumniæ, ꝙ non est de ordine substantiali, vt scias,fm communẽ opi.& hęc sunt vera,quæ diximus in hoc articulo & præcedenti,qñ daretur ptãs iudici procedendi sub formis s̃ dictis.Secus si daretur sibi ptãs diffiniendi,seu decidendi, quia tunc super modo procedendi nullum videretur hr̃e arbitrium,nisi forte quatenus processus respiceret probationẽ facti principalis,ꝙ est decidẽdum.pro primo dicto est text.no.ꝑ quẽ singulariter ita ibi determinat Bar.in l.si in lege.§.j.ff.loc.vbi di
19 xit†ꝙ si conceditur plenum arbitrium ptãti in diffiniendo, nõ põt prorogare terminum,quia hoc nõ pertinet ad diffinitionẽ, sed ad processum.Secundum probatur ex his,quæ dixit Io.Cal. in disputatione sua,quę incipit,clericus ꝙentus &c.quẽ refert
20 Bal.in l.2.C.quæ sit lon.consue.ꝙ qualitas†& modus probandi non respicit singulr ordinatoria iudicij,& processus, sed merita causę & decisoria,& hoc dixit Bar.sing.quem nullus allegat ad hoc in l.ictus fustium, in vlt.q.ff.de his,qui no.infa.iudex ergo, qui hz arbitrium circa decidendum, vtiq; & circa ista videbitur hr̃e arbitrium,quæ pertinent ad decisionem, & per hoc est ex-
21 peditus scdus articulus. Circa tertium articulum videlicet, † qñ committitur alicui,ꝙ procedat de æquitate,ddm est idem,ꝙ in præcedentibus articulis, quantum ad exceptiones respicientes processum,quas dixi videri remotas per clas s̃.dictas Sed dubiũ remanet nunquid. istacla importet aliquid plusq̃ clæ præcedẽtes,ita ꝙ iudex possit reijcere exceptiones inductas de rigore iuris,respicientes merita causæ, vel quęsitas parti ante iudiciũ motum,super quo dixit Bar.no.in extrauag.ad reprim.in glo.super
22 ver.videbitur: iuxta finẽ,†ꝙ sub quacunq; forma verborũ concipiatur cla,non videbitur auferre ius quæsitum parti,q̃tumcũ que rigorosum,& de apicibus iuris,quia hoc est ɔ̃ æquitatẽ nãlem,quia ius quæsitum alicui auferatur, vt l.iustitia.ff.de iust.& iu.& l.ex hoc iure gentium.e.ti.& l.nam hoc nã. ff.de ꝓdi.inde. & ideo non infert expresse ꝙ arbitrator,qui dz procedere de eq̃ tate non põt reijcere exceptionem præscriptionis, & sic es, quia illud verbum,procedas de æquitate,intelr de æquitate quę sit conformis iuri,per l.bona fides.in prin.ff.depos.& ita tenet ibi Bar.& in l.si fideiussor.§.quædam. ff.man. hanc snĩam ꝓfirmat Bal.expresse in l.j.in prin.ff.de iust.& iu.vbi dixit per illum text.
23 ver.ars boni & æqui, † ꝙ si sit compromissum in arbitratorem, ꝙ procedat de æquitate, intelr de æquitate scripta,quæ non repugnet iuri,sed d.Ang.eius frater in l.j.C.de præscrip.xxx. an.& in l.sequitur.§.si viam.ff.de vsuca.tenet ɔ̃rium dicens, ꝙ vbi p̃t arbiter procedere de æquitate,potest reijcere exceptionem præscriptionis,quæ inducitur de rigore iuris,verior tñ vr̃ esse opin. Bar.in terminis prædictis,quæ tñ debet limitari fm ea, quæ notanter tradit Bal.in l.si pro ea,in pen.col.C.man. vbi dixit,ꝙ per ista verba,iudex non potest reijcere exceptionem cui ius assistit, idest quæ competit de iure. nec poterit se ligare super obligatione, vel iure,cui ius resistit,quantumcunque sit æquum, poterit tamen sequi,si habeat iudicare de æquitate,ad æquitatem, cui ius non assistit, vnde poterit audire partem agentem ex pacto
24 nudo,fm Bartol.qui ita no.in l.5.ff.man.†de illa autem cla,procedas omni iuris solennitate prætermissa, vel simili procedas cum pleno,& libero arbitrio,tangit hic d.Abb.vel prout volueris,& vltra dicta Bar.quæ aduerte, vide Bal.in l.milites.C.de testa.mil.& in l.j.ff eo.& quod ipse ponit notanter in l. præsbyteri.C.de epis.& cle.& in l.prolatam.in pe.col.C.de sen.& tex.singul.secundum ipsum & quod ipse ibi no.in c.j.in fi.de alie.feu. & in clausulis præmissis, adde quod singulariter dicit Bal. in l. eos.in §.apostolos.in j.col.C.de app.& sentit,licet nõ ita clare in
25 auth.ei qui.C.de temp.appel.†ꝙ quamuis sit concessa potestas
b arbitratori, bvel iudici, prorogãdi terminum partibus ignorantibus,vel non requisitis,licet tunc iste actus possit fieri parte nõ citata,tamen post actum debet fieri notificatio parti, alias iudex vltra procedens esset in dolo,& idem potest dici de quocunque actu processus,vt sic non auferatur facultas parti, quod perpetuo tenementi.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. De huiusmodi clausula,sola facti veritate inspecta, quid operetur,ponit Rui. cons. 5.nu.12.lib.4.& in cons 38.nu.15.lib.5.

b Arbitratori,Iudicat ex modo assumendi & potestate,Goz.cons.100. num.11. 13.14.& 17.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus potest in iudicio conueniri,sed non conuenire.*
2 *Excommunicatus si agat,& a principio non sit apposita exceptio,cogetur inuitus per sistere in actio proposita reo hoc petente.*
3 *Excommunicatus non potest stare in iudicio, neque tanquàm aduocatus,testis aut notarius.*
Et an omnes actus extraiudiciales sint sibi prohibiti.
4 *Verbum,debere,non semper importat necessitatem,sed aliquando honestatẽ.*
5 *Dispositio quantumcunque generaliter inducta ad odium alicuius, restringitur,ne inducat effectum contrarium.s. fauorem,sicut contra.*
6 *Excõicatus reus cõuentus in iudicio,an possit petere à iudice,ut expediat causam actore absente,iuxt.auth.qui semel.C quo. & quando iud.*
Et an possit petere assignari terminum actori ad agendum,iuxt.l.diffamari,C. de ingen.& man.
7 *Bannitus si ex forma statuti non debeat audiri agendo, tamen si sit reus conuẽtus,potest petere ferri sententiam actore absente.*
8 *Aequitas,vt iudicium non claudicet,cõsideratur etiam ad fauorem excõicati.*
9 *Probatio incumbit ei,qui petit causam expediri in causa appellationis altero absente,etiam vbi alias ei non incumberet probatio.*
Reprobatur tamen hæc opinio.
10 *Faciens citare reum in iudicio, videtur approbare personã eius in illo iudicio.*
11 *Excommunicatus an possit petere reuocari tenutam.*
12 *Stante statuto quod querelæ bannitorum non debeãt audiri.si bãnitus de crimine est accusatus,potest suum accusatorem de falso accusare, quod s.falsos testes produxerit*
13 *Excommunicatus admittitur,quando assistit voluntariè in iudicio, licet nõ sit citatus,quando alias ex processu generaretur sibi plenum præiudicium.*
14 *Remedium rescissionis æquiparatur remedio appellationis.*
15 *Excommunicatus citatus in iudicio,an debeat constituere procuratorem, vel comparere per se.*
16 *Bãnitus restituitur aduersus sñtiam quando non potuit dimittere procuratorẽ.*
17 *Stante statuto,quod querelæ bannitorum non debeãt audiri, poterit nihilominus bannitus dicere de iniustitia,vel nullitate banni.*
18 *Procuratorem si est in loco insigni, excommunicatus inuenire præsumitur.*
19 *Compa rere debens per procuratorem intelligitur,si eum idoneum inueniat.*
20 *Iudex debet dare securitatem banniti,accusato de causa criminali,ex quo non potest se defendere per procuratorem.*

CAP. VII.

1 INtelleximus. † Excommunicatus potest in iudicio ꝙueniri, sed non conuenire,& sunt duæ partes. Secunda ibi, rñdem⁹. Nota regulam hic positam a ɔ̃rio sensu, ꝙ excõicatus generaliter in iudicio stare non potest, præterq̃ vbi quærit, & ꝑ hoc arguunt Docto. ꝙ excõicatus non põt petere, si sit reus conuentus in iudicio, reuocationem tenutæ, vel ꝙ absente acto re procedatur ad expeditionem causæ,iuxta formam auth. qui semel.C.qũo & qñ iu.vt tz hic d. Ant. & singulr fm eum nõ p̃t petere assignari terminum actori ad agendum iuxta formã.l. diffamari.C.de inge.& man. quia hoc esset ꝓmodum suum, & non incommodum,de quo dicetur in gl.quia sunt notabiles q̃stiones.†Reperitur tñ casus,ꝙ excõicat⁹ agit a v.g. si a principio
2 a egit,& non fuit opposita exceptio, nam reo hoc petẽte cogetur inuitus persistere in actione proposita,ita no. Inn.in c.exceptionem.j̃.de exce.& tenet hic Abb.Moder. & Doc.in c.cum inter.
3 de excep.†Et quia tex.iste generaliter prohibet, excommunicatum stare in iudicio,ɔ̃iccirco fm Io.An.& Moder. datur ĩtelligi, ꝙ quo ad nullum actum poterit in iudicio esse,vñ nõ p̃t esse aduocatus,neq; testis,neq; iudex,vt ꝓbat in c.decernimus.de sen. exc.in 6.& in c.ad probandum.& quod ibi no. j̃.de re iudi.neq; accusator,vt in c.a nobis. de excep. neq; ꝓmotor inquisitionis, vt in c.cum dilectus.in prin.j̃.de acc.neq; vt assistens causæ,nec esse notarius actorum fm Moder. hic. vtrum autem omnes extraiudiciales actus sint sibi prohibiti, vel qui actus, dic vt plene traditur in c.veritatis.j̃.de do.& ꝓtu.& in c.pia.de except.li.6.in
4 nouel.Secundo no.ibi dz.iuncta gl.†ꝙ hoc verbum debet, non ſp importat necessitatem,sed aliqñ honestatem, nam excõicatus si vult,bene p̃t comparere in iudicio personaliter,sed tñ honestum est,ꝙ constituat procuratorem,ꝓcordat tex.in c.j.de de spon.impub.xxv.q.j.c.j.in gl.& in l.obseruare,§.fi.ff.de off.procon.& leg.regulariter tñ importat necessitatem, vt traditur in prædictis iuribus & in cle.attendentes.de statu reg. de quo vide
5 per Bart.in l.creditores.circa princip. C.de pigno. † Vltimo no. ꝙ dispositio quantumcunq; generaliter inducta ad odiũ alicuius,

ADDITIO.

a VIN. GOD. Excommunicatus non potest agere,nec etiam per procuratorem, Rui.consi.61.nu.10.lib.5.

ius reſtringitur ne inducat effectū cōtrarium, ſ. fauorē, ſicut ecō tra, vt in regula, ꝙ ob gratiam. de re. iur. & eſt bo. tex. in l. ſi relegatorum. §. fina. ff. de interdic. & relega. In gloſ. vnica ſuper ver. conueniri, addendo breuiter dic. Doct. in iſta materia. Primo inquantum ip ſi concludunt hic † quod reus excommunicatus conuentus in iudicio, non poteſt petere iudicem, vt expediat cauſam, actore abſente, iuxta formam authē. qui ſemel. C. quomodo & quādo iudex. ita non poteſt petere aſſignari terminum actori ad agendum iuxta l. diffamare. C. de inge. & manu. Adde ꝙ contra ipſorum cōcluſionem eſt caſus in terminis, quē reputo ſingularem ad hoc in l. libertū. ff. de in ius voc. per quē tex. ibi dicit Bart. † ꝙ ſi ex forma ſtatuti bannitus non debet audiri agendo, ſi ſit reus cōuentus, poteſt petere ferri ſententiam actore abſente, & cauſam expediri, non tamē poteſt petere aſſignari terminum actori ad agendum, quia tunc ipſe videtur agere, cum ſit primus qui prouocet, iuxta l. in tribus. ff. de iud. Confirmatur iſta cōcluſio, † quia æquitas, vt non claudicet iudicium conſideratur ēt ad fauorem excōmunicati, vt in c. cū inter. ĵ. de excep. ſed claudicaret iudicium ſi actor poſſet petere cauſam expediri, & non reus, ergo eſſe non debet, Nec obſtat, ꝙ in odium excōmunicati introductum eſt, ꝙ poſſit conueniri, ergo non debet conuerti ad eius fauorem, & iſto caſu videatur non neceſſarius, ſed voluntarius defenſor. nam reſpondetur, ꝙ quamuis cōuentio ſit introducta in odium ipſius, tamen defenſio eſt introducta non ad odium, ſed ex æquitate, ne iudicium claudicet. nec dicitur eſſe voluntarius inſpecta origine, vt l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria. & ibi Bart. ff. qui ſatiſd. cog. Præterea ſatis dicitur neceſſarius ex quo pōt cogi ab actore ſi vellet, & hoc indicat ibi tex. ſi bene perſpicias in d. c. cū inter. ver. porrò. vbi dicitur, ꝙ excōicatus poteſt petere ferri ſententiam per ſe. Confirmatur iſta concluſio per tex. no. in c. venerabilibus. §. fi. de ſen. ex. in 6. vbi patet ꝙ ſicut permittitur excōmunicato agere de iniuſta excōicatione, per viā appellationis, ita permittitur agere de iniuria, ꝯ iudicem, quaſi ſit connexum ad cauſam excōicationis. Cōfirmatur iſta opi. per tex. in c. ſolet. in fi. eo. tit. vbi excōicatus prohibetur eſſe in iudicio, vt actor. & pondero illud verbum, ꝙ non repellitur, niſi quando eſt in iudicio, vt actor, ꝙ nō eſt in caſu noſtro, ſed ille tex. pōt adduci in ꝯriū, quia illa dictio vt, pōt ſignificare improprietatē, & tūc intellectus erit, ꝙ licet ꝑprie nō ſit actor, dū tamen voluntarie in forma actoris compareat, poſſit repelli à iudicio. Reus aūt q petit expediri cām ſactore abſente, videt tenere formam actoris. Vnde dixit Bart. no. ad propoſitū in l. hi qui ad ciuilia, in prin. C. de ap. & l. j. in prin. ff. ſi tut. vel cura. † ꝙ qñ vnus ex his, qui litigant in cā appellationis, ſiue appellatus petit expediri cauſam altero abſente, ſemper illi taliter petēti incumbit probatio, etiam vbi alias non incūberet, & ſic apparet, ꝙ tenet partes actoris. ſed illa doctrina nunq̄ mihi placuit, qa ſm eā ſequeretur, ꝙ ſi reus appellaſſet à ſnīa, & iuſte, quia actor nihil probauit, Actor appellatus nunq̄ deberet coparere, vt incumberet onus probandi reo. & per ꝓns ſua contumacia ſibi eſſet lucrū, & ſuū delictum ſibi fauorabile ꝯ c. eū qui. de præben. lib. 6. vnde Bal. nō ſequitur hoc dictū, & merito ſed aliter diſtinguit, vt ibi per eū. Præterea ſm Inno. in c. cū inter. ĵ. de excep. & Bart. in l. cū mulier. ff. ſol. ma. † ille qui facit citare reū in iudicio, videt approbare perſonā eius in illo iudicio, ergo reus, qui ſemel fuit approbatus, non poterit repelli. Sed huic rōni poſſet rñderi, ꝙ fuit vt neceſſarius defenſor, non vt voluntarius. Rñdeo ꝙ hæc approbatio nō pōt fieri in præiudiciū iuris publici, vltra quam permittat ius, vt patet in c. pia. de exce. lib. 6. vnde primę rationes ſunt meliores, per quas placet iſta opi. ꝯ Doc. Item adde inquantum hic Moderni tractant, † vtrum excōicatus poſſit petere reuocari tenutam conceſſam ꝯ ſe, diſtinguendo ſecūdū Bart. in l. de pupillo. §. procurator. ff. de ope. no. nun. ꝙ aut petit eam reuocari in conſequentiam, & non principaliter, verbi gra quādo vult ſe defendere ī iudicio, & vt poſſit ſe defendere, vel vt admittatur vult ſatiſdare de iudicio ſiſti, & de iudicato ſoluendo, & reuocare tenutam, iuxta l. ſi pecuniā. §. j. vt in poſ. leg. & tunc poteſt per l. ſi pupillus. §. j. ff. de priui. cred. & quia multa permittuntur in conſequentiā, quæ non permitterentur principaliter, vt in c. ex literis. de iurepat. & in c. ſuper eo. de præben. lib. 6. aut petit principaliter tenutam reuocari, exemplum ſi dicat tenutam nullam, vel petit eam reſcindi aliquo remedio competenti, & tunc non poſſit, quia ille, qui primo prouocat, proprie dicitur actor, vt l. in tribus. ff. de iudi. & talis videtur eſſe excommunicatus in caſu prædicto. Adde quod contrarium tenuit Spec. & ſequitur ibi Ioan. An. in addi. in ti. de contumacia. §. fi. in ver. ſed pone. & ſententiam Bart. ſecutus eſt Ant. de But. in c. cū inter. de excep. & Ioan. de Imo. in d. §. procurator. Tu autem aduerte, quod Ioan. An. multum ſingularitet in addi. Spec. in titu. de accu. §. ſequitur, in addi. magna in verſi. gradum ſeptimum quæſtionis &c. refert do. Mart. Sil. diſputando tenuiſſe, ꝙ ſi ſtatutum dicit † ꝙ querelę bannitorum non debeant audiri, tamē ſi bannitus de crimine eſt accuſatus poſſet accuſare ſuum accuſatorem de falſo, quod ꝓduxerat falſos teſtes, quia per hoc ipſe abſoluitur in iudicio vbi eſt reus per l. qui cum maior. §. ſi libertus. ff. de bon. liber. & licet Ioā. And. teneat ibi contrariū per ea, quæ habentur in c. cum inter. infra de excep. ſentit tamen in fine additionis, quod vbi bannitus non haberet remedium excipiendi, eſſet admittendus ad hanc querelā. Et ideo videtur poſſe concludi in q. noſtra, ꝙ ſi excommunicatus, qui petit reuocari tenutam, vt nullam vel vt reſcindendam, poſſet per viam exceptionis ſibi conſulere, verbi gratia antequam ſit interpoſitū ſecundum decretum, dicendo ſecūdum non debere interponi, quia primum eſt nullum, vel reſcindendum, & tunc non audiatur, agendo principaliter de nullitate. Aut non poteſt ſibi conſulere per viam exceptionis, ſicut interpoſito ſecundo decreto, & tunc ſatis videtur poſſe dici, ꝙ excommunicatus, & bannitus admittantur ad hoc † ſicut excōmunicatus admittitur, quando aſſiſtit in iudicio voluntarie, licet non ſit citatus, quādo alias ex proceſſū generetur ſibi plenum præiudicium, ſecundum Ant. de But. in c. dilecti. ĵ. de excep. Confirmatur iſta cōcluſio pulchra per tex. in c. venerabilibus. §. j. de ſenten. excom. in 6 inductum, vt eum induxi in articulo præcedenti. Præterea remedium reſciſſionis † æquiparatur remedio appellationis, vt l. ſi cauſa cognita, & ibi no. C. de tranſac. ſicut ergo permittitur excōicato appellatio, in qua tñ excōmunicatus aliquo modo eſt actor, ita videtur permitti allegatio nullitatis, vel reſtitutionis beneficij, per quod reuocetur tenuta. pro his facit optime, quod tradit Bart. poſt Dy. in l. 3. §. ſi ſeruus. ff. de acquir. poſ. & Bal. in l. j. C. ſi a non compe. iud. & iſta diſtinctio habet multum ęquitatis in ſe, licet alia opin. ſit cōmunior. † Vltimo adde dictum Doc. in iſta materia, inquantum hic dixit Ioan. Cald. ꝙ excōmunicatus citatus in iudicio debet conſtituere procuratorem, ita ꝙ non auditur per ſe, & cum dicitur ſecundum eum: pone, ꝙ non inueniat procuratorē, vel idoneū, reſpondet ꝙ imputandum eſt ſibi, quia hoc impedimentum oritur ex culpa ſua, ſicut dicimus in bannito vt l. Papinianus exuli. ff. de mino. adde ꝙ iſta ratio eſt falſa, † quia bannito imputatur, ſi potuit dimittere procuratorem, & nō dimiſit, ſi aūt non potuit dimittere procuratorem nil impuratur, īmo conceditur reſtitutio ꝯ ſententiam ſecundum Bart. qui ita declarat in l. ſi. ff. de in inte. reſti. in tit. generali. Propterea in multis cauſis hoc tenderet in odium agētis ꝯ excōmunicatum, vbi non poſſet ferri ſententia lite non conte. & in fauorem excommunicati, quod non eſt dicēdum, vt in tex. noſtro iuxta finem. & quia do. Abb. hic per multa verba nititur reprehendere illud dictum Ioan. Cal. quibus pōt reſponderi vnico verbo, vt ĵ. videbis, iccirco omiſſis rationibus ſuis, formaliter ſuper iſta materia poſſumus diſtinguere vltra Doc. ꝙ aut excōicatus pōt inuenire idoneū procuratorem, & tunc non debet comparere per ſeipſum in iudicio, vt ſonat tex. noſter. iſta concluſio probat ratione fortiſſima, quia excōicatus nō auditur in perſona ꝓpria, proſequendo appellationem interpoſitam ab iniuſta excōicatione, niſi prius abſoluatur, vt c. per tuas. ĵ. de ſen. excō. & in c. ſolet. eo. titu. in 6. quāto minus debet audiri, vbi ſe defendit in alia cauſa, in qua nō repugnat ipſa excōicatio. Et ſi dicatur, ergo ſequitur in quacunque alia cauſa, ſi excōicatus vult ꝓparere ꝑ ſe debebit abſolui, vt dī in d. c. per tuas. non valet cōſequentia, qa in caſu illius c. non eſt omnino certū de viribus excōicationis, & de iuſtitia, īmo reuocat in dubiū, ideo pēdente illo dubio magis ſauemus ſibi, q̄ vbi excōicatio, vel eius iuſtitia nō reuocatur in dubium, vnde dicit Bald. no. ad propoſitū in l. 2. in vlt. verbis. C. ſi pē. ap. mors interuenerit. † ꝙ ſi ex forma ſtatuti, querelę bānitorū non debent audiri, per hoc non impedietur bannitus dicere de iniuſtitia banni, vel de nullitate, quia ex quo bannū pōt reſcindi, nō dī totaliter bānitus, ꝙ ſemper tenebis meti. † Pręſumitur aūt excōicatus, ſi eſt in loco inſigni, vbi de facili poſſet inuenire procuratorē, vt in c. ſtatutū. ſ. de reſcri. li. 6. & per Bart. in l. in bonorum. ff. de bo. po. aut excōicatus nō pōt inuenire idoneū procuratorem, & tunc poterit ꝓparere per ſeipſum, † qa iſta eſt regula, ꝙ quādo aliquis debet comparere per procuratorē, intelligit ſi eum inueniat idoneum, ita probat tex. no. & ibi per Bar. in l. idēq̄;. in prin. ff. pro ſocio. & tetigit in l. de pupillo. §. ſi qs ipſi. in tertia lectu. ff. de oper. no. nun. & per hoc tolluntur oīa argumenta do. Abb. Quia nō aufertur reo defenſio, & iō nulla ſequitur abſurditas. & cū do. Abb. dicit ꝙ ſecūdū hoc in cā criminali, vbi non admittit procurator denegabitur reo excōicato defenſio. Rñdeo vt dixi, ꝙ tunc admittitur excōicatus in ꝑſona ꝓpria. tex. eſt no. & ibi plene per Bar, poſt glo. in l. is qui reus. in fi. ff. de pub. iud. per quem tex. dicit ibi Bar. † quod ſi bānitus accuſetur de cauſa capitali, iudex debet dare ſibi ſecuritatem, vt ipſe accedat, ex quo nō pōt ſe defendere per procuratorem Nō obſtant iura, quæ ſimpliciter videntur dicere, ꝙ excōicatus pōt ꝓſequi appellationē, & ꝙ pōt ſe defendere, quia ſatis dicit ꝓſequi q̄ proſequitur per procuratorem, vt l. fi. & ibi no. C. de proc. debent ergo illa limitari per hanc decretalē, quæ ſpecialius loquitur. l. ſanctio legum. & quod ibi habetur. ff. de pœn.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non poteſt conueniri de crimine coram iudice ſeculari, nec conſuetudine aliter induci poteſt.*
2 *Ius canonicum ſeruatur, quando agitur de materia ſpirituali & de clericis, vel de crimine mere eccleſiaſtico, etiam ſi ius ciuile contrarietur.*
3 *Vidua etiam de iure ciuili poteſt nubere infra annũ luctus ſine pœna infamiæ, quia leges canones imitantur.*
4 *Ius ciuile etiam in foro canonico in materia indifferenti ſeruatur deficiente canone.*
Sed ſi ſibi contradicunt, vtrunque ſeruatur in foro ſuo.
5 *Doctor decretorum debet præferri doctori iuris ciuilis, qui tamen precedat medico, & hoc ratione ſubiecti.*
6 *Doctor qui eſt conſequutus dignitatem a doctoribus corruptis non gaudet doctoratus priuilegio.*
7 *Scolaris idoneus præfertur doctori non idoneo.*
8 *Doctor qui non bene legit, non debet habere ſalarium, licet habeat ſcolares.*
9 *Doctor iuuenis, quandiu non laborauit in exercitio ſuæ dignitatis, non habet priuilegium prælationis, quod conceditur ſuæ dignitati.*
10 *Doctor inſufficiens non præfertur militi, ſed Doctor Illuſtris.*
11 *Priuilegium conceſſum artificibus vnius Collegij, vel militibus, locum non habet in ijs qui artem, vel militiam non exercent, vide infra nu. 14.*
12 *Doctor ignorans, quàmuis ſit indignus doctoratu, dignitas tamen in ipſum collata, valet, & gaudet priuilegio, donec doctoratu priuetur.*
13 *Deſcriptus in matricula alicuius artis, licet artem non exerceat, gaudet priuilegio, quouſque per officium iudicis non caſſetur, inf. nu. ſeq.*
15 *Priuilegium conceſſum ratione officij expirat finito officio, ſecus in priuilegio conceſſo ratione dignitatis, quia finita adminiſtratione dignitatum non expirat.*
16 *Doctor antiquior qui non legit, non debet præferri doctori iuniori legenti.*
17 *Legere eſt actus præcipuus in Doctore.*
18 *Doctor iuuenis multo excellentior antiquo, illi præfertur.*

CAP. VIII.

1 Clerici. †Nulla conſuetudine induci poteſt, vt
2 clericus pro crimine conueniatur corã iudice ſeculari. Secunda ibi, non debet. No.† primo ꝙ in materia ſpirituali, vel eccleſiaſtica cum agitur de perſonis clericorum, vel de crimine mere eccleſiaſtico: ſi ius ciuile contrariatur canoni, ſeruatur ius canonicum, & non ciuile. x. diſt. c. lege. & no. 91. diſtinct. bene quidem. vnde dicunt hic Moderni, ꝙ in huiuſmodi materiis non poteſt dari diſcordia inter ius canonicum, & ius ciuile: quia leges profitentur velle ca-
3 nones imitari. Et per hoc dicit Abb.† ꝙ etiam de iure ciuili mulier vidua poteſt nubere infra annum luctus ſine pœna infamiæ, quia canon hoc permittit, vt in c. fi. ĩ. de ſecun. nupt. Et hoc etiam dixerunt aliqui, quos refert Io. And. in regula, peccatum, de reg iur. in mercu. quod vſuræ omnino erant prohibitæ de iure ciuili, de quo plenius vide in l. 2. C. de ſum. tri. per Bar. & Bal. pleniſſime per Pet. de Anch. in d. regula peccatum. in ſua repeti
4 tione poſt Io. Andr. † In materia autem indifferenti, id eſt quæ poteſt pertinere ad l. ciuilem ſicut ad canonem, vbi deficit canon, ſeruatur lex etiam in foro canonico. x. diſt. c. ſi auditoriũ. & in c. j. & ibi plene. ĩ. de ope. nou. nun. vbi autem contradicunt ſibi vtrunque ſeruatur in foro ſuo, vt in c. ſi duobus. in fi. ĩ. de appell. & in c. 2. & ibi per gl. de arbit. lib. 6. & ita diſtinguit gl. in regula poſſeſſor. de reg. iur. & plene per Bart. & Doct. in l. priuilegia. C. de ſac. ſan. ecc. & in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. ſ. de conſti. & hic per do. Ant. Secundo no. ibi, leges &c. argumentum ſm Io.
5 An & Fran. Vercel.† ꝙ Doctor[a] decretorum debet præferri Do-
a ctori iuris ciuilis, quia leges non dedignantur &c. hoc probat do. Abb. Modernus multum prolixe: quia illa ſciẽtia dr̃ eſſe nobilior, quæ habet nobilius ſubiectum, ſed ius canonicum habet pro ſubiecto, & fine Deum & ſalutem animæ, quæ præfertur omnibus aliis rebus. j. q. 7. c. ſancimus. & l. ſancimus. C. de ſacro ſan. eccl. vt patet. ſ. in prooemio Grego. lex autem ciuilis habet pro fine bonum publicum, vt l. j. §. j. ff. de iuſti. & iu. & l. ius pluribus. ij. reſp. ff. eod. tit. & in auth. res quæ. C. communia de lega. ergo ſcientia iuris canonici dicetur nobilior, & per eandem rationem dicit ipſe: Doctor legum præfertur medico, quia ſubiectum medicinæ eſt corpus ęgrum, ꝙ eſt longe inferius bono cõmuni, & bono publico. Prędicta tamen limitat Pet. de Anch. in c. i. ĩ de parrochiis, ſi aliqs mediocris Doctor in aliqua facultate aſſumat gradum, in alia titulo tenus, ideſt, quia nullo modo ſit peritus in illa facultate, nam tunc nõ debet præferri doctori ex-
cellenti vnius facultatis per l. nemo. C. de offi. magi. officiorum. Pro hac concluſione adducit d. Abb. quę no. Arch. 37. diſt. c. de
6 quibuſdam. † vbi dixit, ꝙ Doctor qui conſecutus eſt dignitatem a Doctoribus corruptis, vel per corruptionem non gaudet priuilegio doctoratus per l. j. C. de Athletis. li. 11. Secundo adducit
7 tex. cum gl in l j. C. de anno. ciuili. eo. li. vbi patet ſm glo.† ꝙ ſcolaris idoneus præfertur doctori non idoneo, & per illum tex. di-
8 xit ibi Bart.† ꝙ Doctor q non bñ legit, non debet habere ſalariũ, licet hẽat ſcolares, ſed ille tex. potius facit in oppoſitum in prin. dum dicit, ꝙ illud eſt ideo quia ſalarium nõ datur dignitati, ſed merito: ergo ſi priuilegium daretur dignitati, non attenderetur meritum, nec ſeruitiũ. Pro hac concluſione facit optime, quod ſingulariter ponit Bar. in l. 3. C. de tironibus. lib. 12. vbi dixit per
9 illum tex.† ꝙ Doctor iuuenis qui diu non laborauit in exercitio dignitatis ſuæ non habet priuilegium prælationis, quod conceditur ſuæ dignitati, ſi hoc eſt in Doctore iuueni licet ſit erudit⁹, quia non diu fecit experimentum doctrinæ ſuę: quanto fortius in illo, qui non habet doctrinam, vel modicam, & hanc opi. approbat Bald. in prima conſtitutione fforum in vlt. quæſt. vbi di-
10 xit † ꝙ Doctor inſufficiens non præfertur militi, ſed Doctor illuſtris, quia parum meretur. Tertio pro his poteſt adduci text. & quod ibi per Bar. in l. ſemper. §. quibuſdam. ff. de iure immun. & in l. fi. in prin. ff. de excu. tut. & in l. ſcriniarios. C. de teſta. mil.
11 in quibus patet † ꝙ priuilegium cõceſſum artificibus vnius collegij, vel militibus, non habet locum in his, qui artem non exercent vel militiam, licet forte exercere ſciãt, & poſſint: & hoc notauit gl. de milite in l. pen. ff. de teſtam. mil. iuxta fin. & Bal. in l. in teſtamento. in vlt. q. e. ti. ponens exemplum de militibus noſtri tẽporis. ſi ergo illi non gaudent priuilegio, qui non exercent actum officij ſui, multo minus debet gaudere ille qui non exercet, nec poteſt exercere, & poteſt iſte appellari Doctor honorarius, de quo verbo fit mentio in ſimili. C. vt dignita. ordo ſeruetur. Sed in p̃rium fortiter facit,† quia licet Doctor ignorans ſit
12 indignus doctoratu, dignitas tamen in ipſum collata vĩ valere, vnde quouſq; non priuatur doctoratu debet gaudere priuilegio conceſſo dignitati, vt vĩ probari in d. l. j. C. de anno. ciui. circa prin. ꝙ aut dignitas conceſſa indigno, dummodo non ſit infamis valide conferatur, colligitur ex his quæ habẽtur in l. 2. C. ſi ſeruus aut liber ad decurio. aſpira. per Bart. & probatur clare in l. 2. circa medium. ff. de orig. iur. vbi patet ꝙ valuit collatio dignitatum facta furi, quem tamen conferens ignorabat, ſm glo. ibi. pro his benefacit quod tradunt Moderni in c. cum in cunctis. §. fi. ſ. de elect. & in c. dudum. eo. ti. & Inn. in c. cum noſtris. ĩ. de conceſ. præb. Si ergo dignitas valet, & eſt dignitas, vtiq; debet habere locum priuilegium dignitatis, alias dignitas nullius eſſet effectus, hoc enim ſonat dignitas honorem. l. & prœminẽtiam, vt plene declarat Bar. in l. j. C. de digni. lib. 12. & Anto. de But. & Moder. in c. de multa. ĩ. de præb. & c. j. de conſuetudine. lib. 6. Pro his facit optime text. ſingu. quem ibi ad hoc ponderat Bart. in l. j. C. de colle. & nummula. lib. xj. vbi dixit per illum tex.
13 † ꝙ deſcriptus in collegio, vel matricula alicuius artis, licet artẽ non exerceat, gaudet priuilegio, quouſque per officium iudicis non caſſetur de matricula, debet tñ caſſari, quod dictũ non procedit in omni priuilegio, quia eſſet ꝑ iura ſ. allegata, ſed priuilegio, ideo poteſt dici quaſi poſſideri reſpectu tertij, vel alteri⁹. vel dicas melius, ꝙ procedat in priuilegio ꝙ non reſpicit ſolum fauorem priuilegiati, ſed etiam collegij in quo eſt. Vnde in iſta
14 materia probabilior vĩ eſſe iſta concluſio, † ꝙ doctor licet ignarus gaudeat priuilegio doctoratus. Sed pro ſolutione omnium ꝓriorum conſidera. Quod aliqñ priuilegium conceditur propter aliquam qualitatẽ, quæ cauſatur in homine ex facto ſuo: Exemplum, ſi conceditur priuilegiũ artifici, mercatori, vel negociatori, quia iſta nomina cauſantur in iſtis, ex ipſorum factorum exercitio, & tunc impoſſibile eſt, ꝙ non exercenti tale officium, vel miniſterium competat priuilegium, quantumcunq; ſit deſcriptus in matricula collegii, quia iſta nomina nõ poſſunt cauſari, niſi ab exercitatione, & frequentia actuum, vt l. j. §. j. in tex. & gl. ff. de tribu. & declarat Bal. egregie in rubrica. C. de conſti. pecu. in vlt. quęſtione. vnde talibus non ineſt, neq; poteſt ineſſe qualitas proprer q̃ conceditur priuilegium, l. j. in fi. cum l. ſeq. & quod ibi no. ff. depoſi. Aut priuilegium conceditur ratione alicuius qualitatis, vel officij ꝙ confertur ab altero, ſicut eſt dignitas, & officium publicum, & in talibus verum eſt dicere, ꝙ aliquis eſt talis, licet non exerceat officium ſibi collatum, etiam in materia ſtricti iuris, ita ꝓbat tex. no. in l. ſi quis tutor. in princ. ff. de ritu nup. & ita diſtinguit Bar. ad propoſitum in l. legatis, in prin. ff. de leg. 3. vbi omnino videas. Sed tunc remanet, quia ſm hoc cum militia de iure ſit officium publicum, quia nemo gaudet priuilegio militum niſi, qui a ſuperiore eſt electus ad militiam, vt l. eos. de offi. præfec. vrb. videretur, ꝙ miles deſcriptus in matricula deberet gaudere priuilegio militari, licet militiã non exerceat, ꝙ eſt ꝑ tex. in l. ſi quis tutor, præallegato. ſed ad hoc eſt dicendum, ꝙ aliqñ ꝓceditur priuilegium propter officium ſine dignitate, ſicut eſt militia de iure communi, ſm Bar. in l. penul.

ff. de

ADDITIO.

a VIN. GOD. Quòd Doctor decretorum debeat præferri Doctori iuris ciuilis determinat Fely. in c. clerici. de iud. ubi etiam ꝙ Doctor utriuſque iuris debet præferri Doctori in uno iure tantum, ſecundum Abb. in d. c. clerici. ubi videas.

ff.de teſt.mil. Aliquando conceditur priuilegium propter officium,ſiue dignitatem,vel officium habenti dignitatem. Primo caſu ille, non habet priuilegium, qui officium non exercet, nã qñ officium non eſt dignitas, vel honor nõ eſt cauſa cur priuilegium ſibi detur, niſi recompenſatio laboris & ideo qui nõ laborat,non habet priuilegium,ita dicit tex.no.in illa l.3.C.de tironibus,li.12.qui proprie loquitur in milite. Secundo caſu,priuilegium principaliter vr̃ concedi dignitati, & non actui,vel adminiſtrationi,quia reperitur dignitas ſine adminiſtratione, vt l.2. C.vt dignita.ordo ſeruetur, & ideo ſatis eſt ad obtinendũ, ꝙ aliquis habeat dignitatem,hæc diſtinctio probatur ſingulariter in l.maximarum.& ꝙ ibi ponit Bart. C.de excu.mu.li.x. vbi ꝺt per
15 illum tex. †ꝙ priuilegium conceſſum ratione dignitatis, nõ expirat,licet ſit finita adminiſtratio dignitatis. Illud autem eſt ve-
16 riſſimum,ꝙ hic ponit do.Abb.†ꝙ Doctor antiquior qui non legit,non debet præferri Doctori iuniori legenti,quia prælatio, q̃ fit ratione antiquitatis,debet intelligi cæteris paribus. i.in eadẽ dignitate,nõ in præiudicium maioris dignitatis per ea,quæ hñr in c.j.& c.ſtatuimus.s̃.de ma.& obe.& in l.j.ff.de albo ſcrib.Do
17 ctor aũt actu legens vr̃ eſſe honorabilior Doctore nõ legẽte,†qa iſte eſt actus præcipuus in Doctore,ita ꝺt tex. in j. conſtitutione fforum.& in §.in capite.in ver.pręcipuum.& ibi per gl.amplius
18 ꝺt tex.no. ad propoſitum nr̃m †ꝙ ẽt ſi detur paritas dignitatis, dummodo Doctor iunior ſit multo excellentior, nihilominus præferr̃ antiquiori,ita probat tex.& ibi per Bar.in l.deniq;.circa medium,C.de prox.ſacro.ſcri. li.x. quod bene no.& tene mẽti.

SVMMARIVM.

1 *Monachi appellantur quandoq; fratres.*
In materia vero pœnali appellatione fratrum,non venirent monachi,inf.nu.3.
2 *Fratres de communi vſu loquendi, appellantur mendicantes, monachi vero qui habent proprium in communi.*
4 *Frater largo modo dicitur quilibet Chriſtianus.*
5 *Iudex poteſt ſupplere ex officio vbicunq; videt omitti aliquam ſolemnitatem in iudicio,propter quam redderetur nullum.*
6 *Iudex ex officio ſupplet,quando agitur de vtilitate publica.*
7 *Capitulum quàmuis ſine prælato non poſſit agere in aliquibus caſibus,poteſt tamen impetrare iudicem,& reſcriptum ad lites.*
8 *Monachi, qui inſtituuntur in eccleſia Cathedrali,nunquid poſſint dici canonici ſeculares.*
Et an tali monacho poſſit committi cauſa a ſede Apoſtolica.
9 *Lex determinans duo determinabilia,debet ea pariter terminare: Non eſt verum,quando eſt diuerſa ratio.inf.nu.12.*
10 *Diſpenſatio in dubio non præſumitur,vbi verba poſſunt ad aliud referri.*
11 *Canonicatus non eſt dignitas.*
13 *Abbas non minus eſt obligatus ad obſeruationem regulæ,quàm monachus ſibi ſubiectus.*
14 *Monachus eo caſu quo poterit eſſe procurator, poterit etiam eſſe pro conſorte eiuſdem litis.*
15 *Sententia lata in fauorem collegij agentis ſine auctoritate prelati, an valeat ipſo iure.*
Diſtinguitur inf.nu.19.
16 *Minor,& eccleſia æquiparantur.*
17 *Sententia lata in fauorem furioſi vel abſentis, qui non potuit citari, ipſo iure eſt nulla,ſicut ſi eſſet lata contra ipſum.*
18 *Tutor qui non ſatisdedit,ſi agat nomine pupilli,& feratur ſententia pro eo,valet ſententia.*
20 *Diſpoſitio facta in minore trahitur ad omnes perſonas ſibi ſimiles.*
21 *Monachus ſi agit pro eccleſia ſine mandato,ſententia non valet ipſo iure,quàmuis ſit lata pro eccleſia.*
22 *Tutor qui non ſatisdedit,cenſetur eſſe legitimus adminiſtrator, quo ad reſpiciẽtia fauorem pupilli.*
23 *Minor qui eſt habilis pro ſe, ad aliquid agendum, poteſt illud idem facere per procuratorem.*
24 *Sententia lata pro falſo procuratore,an poſſit ratificari.*
25 *Inæqualitas in iudicio,vbi reſultat dicto vel culpa eius contra quem inſurgit, toleratur.*
26 *Ratificatio non poteſt fieri in tempore, quo actus de nouo geri non poſſet.*
27 *Proceſſus ſemel factus ſi eſt nullus,poteſt vnico verbo validari.*
28 *Ratificatio poteſt fieri extra terminum contractus valet in perſona gerentis.*

CAP. IX.

AVſam, quæ. Iudex debet prouidere, ne collegium agat in iudicio,
1 ſine auctoritate ſui ſuperioris. Secunda eſt ibi, prouideas. Tertia eſt ibi, ne ſi fratres. ¶No. † primo ſm Doc.ꝙ monachi appellantur qũque fratres, vnde patet per iſtũ tex.ꝙ iſta eſt appellatio generalis, non ſolum comprehendens fratres mendicantes,ex propria ſignificatione vocabuli, de quibus in c.nimis iniqua.de exceſ.præl. & in cle.dudum. de ſepul. & in cle.exiui.de verb.ſign.ſed etiam monachos habentes pro-
2 prium in communi, † de communi tñ vſu loquendi vocamus fratres mendicantes, monachos autem habentes proprium in communi,non tñ omnes,quia quidam ex talibus dicuntur monachi regulares,vt in c.quod Dei.j.de ſtã.mona. & ibi nor.ideo
3 putat d.Abb.ꝙ† in materia ſtatuti pœnalis, vel reſtringibili appellatione fratrum,non venient monachi,quia ſtatuta recipiũt interpretationem a communi vſu loquendi ſm Bar.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iu.& probatur in l.Labeo. & ibi per Bar. ff. de ſupel.lega.& l.librorum §.ꝙ tamen Caſſius.ff.de leg.j. & in c. ex literis. j. de ſpon. appellatione autem monachorum econ-
a tra,non veniunt fratres, quia ipſi ſunt quædam ſpecies fratrũ, a vnde genus continet ſpeciem,ſed non econtra, vt l.pen. ff.vnde legi.& habent qualdam qualitates particulares,quia debẽt eſſe in ſolitudine,& nõ immiſcere ſe prædicationibus,& aliis huiuſmodi, vt dicitur,16.q.1.c.placuit,cum multis aliis eiuſdem cau-
4 ſæ,& hæc ſunt vera de ſtricta interpretatione.† Nam largo modo quilibet Chriſtianus dicitur frater. 12.q.1. c.dilectiſſimus. & ſic appellabantur in primitiua eccleſia, priuſquam imponeretur eis nomen Chriſtianorum, vt traditur 22.diſ. c.ſacro ſancta.
5 In tex.& gloſſ. ij.no.perpetuo ex iſto tex. ſecundum Doct.ꝙ iudex poteſt ſupplere ex officio, vbicunque videt omitti aliquam ſolẽnitatem in iudicio, propter quam redderetur nullum, hic enim verba dirigũtur ad iudicem, ergo videtur excitari officiũ iudicis,l.ꝙ ſi minor.& ibi no.ff.de mino.in c.j.in verb.abſentia. de elec.lib.6.& Spec.in tit.de iura.calum.§.ſequitur.ver.quid ſi tutor.& Inno.in ſimili,in c.j.j.de libel.obla.vbi dicit,ꝙ iudex ex officio poteſt reiicere libellum ineptum,& eſt ratio prędictorũ, quia Reipublicæ intereſt lites ſopiri, vt l.ſi quis ingenuam. §.in
6 ciuilibus. ff. de captiuis. † & ideo iudex ex officio poteſt ſupplere,quia ſupplet vbi agitur de vtilitate publica, vt l. ſi quando.C. de bon.vacan.& in c.cum nobis olim.s̃.de elect.& in c.cum veniſſent j.de inſti.cum multis aliis. Tertio nota ſingulariter ſecũ
7 dum do.Ant & Moder.† hic,ꝙ quamuis capitulum ſine prælato non poſſit agere in aliquibus caſibus,poteſt tamen impetrare iudicem,& reſcriptum ad lites,& ſicut hoc poteſt collegium ſine prælato,ita econtra poterit prælatus ſine collegio, etiã vbi ſine licentia collegij agere non poſſet:ita dicit no.Ioã. And. per iſtum tex.in addi.Specu.in tit.de reſcr.præſentatione. §.ratione quoq; eius.Sed tamen aduerte,quia Doct.hic intelligunt dicta Io.Andr.ꝙ etiam in caſu quo adminiſtratio prælati, & capituli eſt diuiſa,prælatus poteſt impetrare iudicem in cauſa pertinente ad capitulum,ꝙ Io. An.non dicit aliquo modo, immo ſentit clare,vt patet ex principio verborum, & fine.ꝙ ſicut capitulum in cauſa communi, & multo fortius in cauſa pertinente ad ſe duntaxat poteſt per ſe impetrare reſcriptum, licet nõ poſſit agere ſine conſenſu epiſcopi,ita econuerſo, ſolus prælatus poterit in cauſis communibus, vel diuerſis impetrare,per c.edoceri.de reſcr.Si ergo querſio ſit retentis eiſdem terminis de cap. ad prælatum,quis non videt aliam eſſe mentem Io.An.& vult in effectu,ꝙ ſi adminiſtratio ſit diuiſa pro cauſa pertinente ad ipſum prælatum,ipſe ſolus poſſit impetrare,non pro cauſa pertinente ad ipſum prælatum,& nulla ad collegium,ꝙ in ratione dicunt.
8 Pro declaratione literę querit hic do. Abb.†nunquid monachi qui inſtituũtur in eccleſia cathedrali poſſint dici canonici, ſicut dicuntur canonici ſeculares?& rñd.ꝙ ſic,allegat gl.in c.2.58. diſtin.& bonus caſus in c.quorundam.24.diſt.& ex hoc arguit ipſe,ꝙ monacho, qui eſt canonicus in eccleſia cathedrali poteſt committi cauſa a ſede apoſtolica,iuxta c.ſtatutum.in prin.de reſcri.lib 6.pro hoc adducit ſubtilem rationem,quia in c.ſtatutũ. dr̃ ſimpliciter,ꝙ cauſa a ſede apoſtolica, vel eius legato non dẽt committi niſi poſitis in dignitate, vel canonicis cathedraliũ eccleſiarum. ſicut ergo præcedens clauſula de dignitate comprehendit religioſos, vt in cle.& ſi principalis.e.ti.de reſcr.ita eſt cla
9 ſequens de canonicatu,†quia qñ lex determinat duo determinabilia,debet ea pariter terminare,ſecus ſi eſt diuerſa ratio, qa tunc non poteſt ea pariter determinare,vt j.not. & in l.iam hoc iure.in prin.ff.de vul.& pu.Sed tu aduerte,quia d.Io. Cal.tenẽs opin.Arch.in c.ſtatutum,prælegato,rñdet elegantiſſime huic rationi dicens,ꝙ intentio. c. ſtatutum. non eſt diſpenſare s̃ aliquam inhabilitatem, ſed ſolum requirere certam qualitatẽ in perſonis,quib.fit delegatio,ꝙ patet duplici ratione, primo qui-
10 dem,†quia diſpenſatio in dubio non præſumit, vbi verba pñt referri ad aliud,vt in c.dudum.j.de deci.& in c.cum dilectus s̃.de ꝓſue.Secundo,quia inducta ad diminutionem, non debẽt operari augumentum,vt l.legata inutiliter.ff.de adim.leg. ſed text. in c.ſtatutum.reſtringit poteſtatem delegãdi, & propter hoc inducitur,ergo non debet operari diſpenſationẽm.hoc præſuppoſito,dicit ipſe,non eſt eadem ratio comprehendẽdo monachũ, in ſecũda cla de canonicatu,ſicut in prima de dignitate, quia ſi ꝓprehenditur ſub prima, nulla diſpenſatio inducitur ꝓ ius, quo niãmonachus poſit in dignitate, ſicut Abbas, Prior, & ſi les, de

iure

ADDITIO.

a VIN. GOD. An fratres,religioſi ſancti Franciſci dicantur, Socin.conſi.145. omiſſa in prin.uer.tertius ordo,cum ſeq.lib.2.

iure antiquo poterat esse iudex. ita no. glo. in c. de præsentium. 16. q. j. & probatur ista conclusio, quia Abbas põt esse ꝓcurator, vt in c. ꝓtingit. de transa. & c. sopitæ. de cēsi. ergo põt esse iudex, qa ista parificant quo ad monachũ, vt pz in c. 2. de post. & hoc tenet gl. in c. cũ olim, el. 2. j. de priuil. sed monachus nõ positus in dignitate, non poterit esse iudex de iure antiquo, vt probatur in iuribus prẽallegatis, & in c. monachi. 16. q. j. ergo non pote-
11 rit deputari in iudicem delegatum, qñ est canonicus, † quia ſm hoc, cum canonia non sit dignitas c. statutum, dispẽsaret ꝯ iura
12 antiqua, quod est falsum, vt s. ostendi. † & vbi est diuersa ratio, lex determinans plura determinabilia, non vr̃ ea pariter determinare, vt l. q̃uis. & ibi no. C. de impub. & alijs substi. Et profecto si tenemus, ꝙ de iure antiquo monachus positus in dignitate, possit esse iudex, sicut communiter sentiunt Doc. in d. c. statutum, & gl. in cle. & si principalis. in gl. prima, dum dicit, ꝙ illa declarat iura antiqua: in hoc vera est ista opi. & optime rñdetur ad rationem d. Ab. quam scripsit Io. An. in nouel. in d. c. statutum. quam opi. sequitur d. meus per rationes prædictas in l. 2. in prin. ff. de ver. ob. Sed si sentimus, ꝙ de iure antiquo monachus positus in dignitate nõ possit regulariter esse iudex, vel ꝓcurator, tunc esset necesse dicere, ꝙ c. statutũ. in prima clausula, cũ loquitur de dignitate, inducat dispensationem in persona religiosi, & per consequens idem esset dicendum in secunda clausula ratione præmissa, & tunc esset vera opi. Abb. & vr̃ prima facie dicẽdum, quicquid senserint Doc. ꝙ Ab. religiosus existẽs in dignitate, regulariter non possit esse procurator, vel iudex.
13 Quod probatur fortissima ratione. † quia non minus obligatur Abbas ad obseruantiam regulæ, q̃ monachus, sibi subiectus, vt est tex. cum gl. in c. ea quæ. §. j. de sta. mo. & probatur in c. cum ad monasterium. §. prior. & ver. ꝙ si prætiaricator, eo. ti. sed causa, ꝓꝓ quam monachus prohibetur esse iudex, est quia si hoc ꝓmitteret, non posset obseruare, quæ Deo promisit. ita dicit tex. in c. de põtium, prælegato, ergo cum ista rõ eodem modo, vel fortius vrgeat in Abbate, appellatione monachi, comprehenditur Abb. & idem erit in vtroque, in c. fi. in prin. de simo. Et quia in ista materia, vbi est eadem rõ, statuitur idem ius, vt patet in c. 2. de post. vbi est bonus textus est casus. Præterea rõ gl. in c. de põtiũ, est falsa. dicit. n. glossator, ꝙ Abbas potest esse iudex, & ꝓcurator, quia nullum habet supra se, vel nulli est subiectus. sed ex ista ratione sequeret, ꝙ monachus de licentia Abbatis semp posset esse iudex, vel ꝓcurator, quod est ꝯ tex. in c. monachi, eadem cã, & quæstione, & ꝯ gl. in cle. religiosus, de procu. nã non sufficit licentia Abbatis, nisi concurrat vtilitas monasterij. illa ratio, quæ prohibet monachũ, prohibebit Abbatem, quia qñ monachus habet lñiam superioris, non potest amplius in eo cõsiderari subiectio. est. n. libet, sicut Abbas, & sic termini sunt pares. Non ob. tex. in c. sopitæ, de cēsi. quia ibi Abbas erit procurator in casu ecclesiæ suæ, & similiter in c. contingit, de transa. & cum dr̃, ꝙ in c. sopitæ. erat ẽt procurator aliorum monasteriorũ, rñdeo, ꝙ hæc ꝓmittunt sibi de iure spãli, quia ibi erant consortes eiusdẽ litis, casus est sin. in cle. religiosus. in secundo rñso, de pro
14 cu. vbi patet, † ꝙ eo casu, quo monachus potest esse in iudicio pro se, põt ẽt esse procurator consortis eiusdem litis, sine licentia Abbatis, vnde qõ relinquitur dubia. sed tñ pro nunc, plus placet communis opi. vt dicamus rõnib. s. dictis, ꝙ ꝓ c. statutũ, nulla inducatur dispensatio. Et ad rõnes superius factas potest dici, ꝙ quia Abbas positus in dignitate, debet esse excellentior cęteris. 18. q. 2. c. Abbatem. & in d. c. cum ad monasteriũ. §. prior. & j. q. j. c. vilissimus. iccirco nõ ꝓsumit canõ. ꝙ ita de facili extrahatur a deuotione, & ꝯtẽplatione saltẽ mentali, & ab obseruantia regulæ, sicut minus perfectus & inferior. & hoc est tenendũ, quicquid alr̃ scripserim super ista decretali. Secundo quærit hic
15 Io. And. & do. Ant. & Mod. post eum † nunquid sententia lata
a in fauorẽ a collegij, agentis sine auctoritate prælati valeat ipso iure. in qua qõne duo sunt videnda seperatim. primum est, vtrũ ista snĩa valeat ipso iure, ẽt si superior eã non ratificet. secundũ, vtrũ posito, ꝙ sit nulla ipso iure, possit ratificari ꝓ superiorem, Circa primum dicit hic, Io. And. ꝙ snĩa valet ipso iure, per l. nõ
16 eo minus. C. de procu. † nam minor, & ecclesia æquiparant, vt in c. j. de resti. in integ. sed valet snĩa lata in fauorem minoris litigantis sine autoritate tut. vel cura. vt in d. l. non eo minus. ergo idem in ecclesia. sed do. Ant. hic tenet oppositum, per ea quæ hñtur in tex. & gl. & ibi per Bar. in l. furioso. & in l. quæsitũ. ff. de
17 re iud. vbi dr̃, † ꝙ snĩa lata in fauorem absentis, vel furiosi, qui non potuit citari, est nulla ipso iure, sicut si esset lata ꝯ ipsum, & ita tenẽt communiter Doc. in l. ea quæ. C. qũo, & qñ iudex. Nõ ob. tex. in l. non eo minus. quia ibi iudicium non est nullũ, vel nõ annulletur, nisi in fauorẽ minoris, & ideo nõ debet retorq̃ri ad eius læsionẽ, sed hic iudiciũ est nullũ, nõ in fauorẽ collegii litigantis, sine auctoritate superioris, sed potiꝰ ex defectu potestatis, quia solum capitulũ non est legitimꝰ administrator rerũ ecclesiæ, vnde nõ est eadẽ rõ. sed d. Abb. Mod. hic, & Io. de Imo. tenent opi. Io. An. multiplici ratione, primo per gl. or. in l. si tu-
18 tor. C. in qui. cau. in inte. resti. nõ est necess. † Dicit, ꝙ si tutor qui non satisfecit, agit nomine minoris, & fertur sententia pro minore, valet sententia per d l. non eo minus, & tamen ibi iudiciũ erat nullum ex defectu potestaris. Secundo adducit ipse tex. in d. l. non eo minus, vbi patet, quod procurator constitutus a minore, non erat verus procurator, & tamen valet sententia lata in fauorem minoris, ergo idem ĩ ecclesia. Tertio adducit ipse tex. 12. q. 2. c. si qua de rebus. & gl. in c. j. ne se. va. sed ista iura melius
19 faciunt ad secundam. q. j. discutiendam. † Tu vero, pro concordia istarum opi. potes distinguere, ꝙ aut loquimur in causis proprijs capituli, sicut est cum est diuisa administratio, & tunc quia consensus superioris non videtur requiri, nisi ad fauorem ecclesiæ, quæ repręsentatur in cap. hoc casu. idem si in ecclesia, quod in minore, & sic valebit articulus sententiæ, sine sententia
20 ipsa secundum Io. An. † quia dispositio facta in minore, trahitur ad omnes personas sibi similes, secundum gl in l. 2. C. de curato. furio. & bene facit tex. in le. qui neque. §. fi. ff. de re. eo. & quia minor & ecclesia æquiparantu, vt dictum est. Si autem collegium non potest agere sine prælato ex eo capitulo quia causa est communis, & pertinet ad vtrunque, & tunc aut iudicium est diuisibile, vel ius, & videtur ꝙ valeat sentẽtia respectu ecclesiæ, sed non respectu prælati, vt l. j. & 2. C. res inter alios acta. Sed tamen melius potest dici, quod siue ius sit diuisibile, siue non, nõ valeat sententia lata in fauorem capituli, & hoc casu procedat opi. d. Ant. quia non ꝓtnegari, ꝙ hoc casu iudicium non annullatur in fauorem collegij litigantis, sed in fauorem superioris. ne ius suum deducatur in iudicium ipso non consentiente, ipso ergo non ratificante, non valebit iudicium, vt l. licet. C. de procu. & in c. ex parte, & ibi no. s. de rescrip. adduco gl. no. quæ hoc te-
21 net. 16. q. j. c. monachi. iuxta fi. gl. vbi dixit, † quod si monachus agit pro ecclesia sine mandato, ista sententia non est valida ipso iure quamuis sit lata pro ecclesia secundum formam l. non eo minus. C. de procu. Non ob. l in l. si tutor. allegata in contrarium, quia sicut dicunt ibi aliqui. Docto. ibi procurator non erat falsus omnino, quia erat tutor ltĩe creatus, licet non haberet potestatem administrandi, quia non satisfecerat, vel aliter, & melius tutor, qui non satisfecit, censetur esse legitimus adminis-
22 strator quo ad respicientia † fauorem pupilli. l. fi. & ibi per. Bar. C. de tu. & cu. qui satisfed. Vel tertio potest dici, & melius, ꝙ ibi loquitur in falso administratore, cuius mandatum non dependet a voluntate pupilli, quia tutor creatur a iudice, non a pupillo: nec est in potestate pupilli facere, ꝙ possit administrare, vnde hoc casu, quia non potest aliter succurri pupillo vel ecclesię, habebit locum sententia & valebit, sed in casu nostro posset succurri ecclesiæ, & prælato aliter. s. per ratificationem ipsius prelati, tenendo communem opi. de qua videbis in secundo articulo. Ad alias rationes domini Abba. videbimus in sequenti articulo, & ad tex. in l. non eo minus. dic, ꝙ vbi in casu victoriæ, ideſt quando constitutus a minore obtinuit, non dicitur iudicium agitatum cum falso procuratore, quia sicut si minor ipse veniſſet in iudicio, censeretur habilis in fauorem sui, ita censebitur eius procurator, quia †
23 quando minor est habilis per se, similiter potest illud idem facere per procuratorem, casus est in l. ij. §. Diuus. ff. qui pet. tuto. & ibi per Bart. & in le. 3. in princ. ff. rem ra. ha. & ibi etiam vide Bar. Venio igitur ad secundum, sup quo dixit Bar. post. gl. in l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iudi. & in l. si tutor. C. in qui. cau. in inte. resti. non est necess. ꝙ sen-
b tentia lata pro falso procuratore b potest ratificari à domino, qa quando actus nullus solũ est ex defectu cõsensus semper potest ratificari, vt l. licet. ff. de iud. & in l. fi. & ibi no. C. ad Mace. sed hic iudicium non est nullum alia ratione, quia procurator non habuit consensum domini, ergo poterit ratificari. & hãc opi. licet dubitãdo, approbat ibi Bal. hanc opi. sequitur hic Ab. Mod. per
24 12. q. 2. c. si qua de rebus. & per gl. in c. j. ne se. va. & certe in ecclesia, & minore, ꝙ habeat locum ista ratificatio, etiam vbi alias non haberet, latis potest concedi per d. c. si qua de rebus. sed in maiore remanet maior dubitatio. primo quidem † quia si dominus scit falsum procuratorem litigare, & taceat vt expectet euentum sententiæ, videtur esse in dolo, & fraude, & resultabit

inæqualitas

ADDITIONES.

a Sententia lata fuit in fauorem capti agentis sine mandato superioris, an ualeat ipso iure uel saltem ratificari possit uide plene Iaso. in l. non ideo minus. C. de procu. & quo ad secundam q. de ratificatione uide Barba. in c. cũ in iure peritus. de off. deleg. ubi per tres col. loquit, & Alex & Ias. in l. licet C. de procura. VIN. GOD. Adde ꝙ sententiæ uerba a libello declarationẽ accipiunt ad quẽ sententia facile refertur. Ruy. consi. 135. num. 2. lib. 4. & insuper sententie uerba impropriantur ut mens saluetur. Ruy. consi. 33. nu. 3. lib. 5.

b Ruf. Bel. Potest ratificari. An hoc sit uerum uide Barba. qui istud examinat p tres col. in c. cum in iure perituſ. de offi. dele. & Pe. Anc. in consi cxxiij. incipi. vnus & procuratorio nomine, &c. Sal. & Flo. in l. tutor. C. in quibus causis in ĩteg. uide tamen Rotam, quæ tenet contrarium, in decisi. inci. gesta, posita sub tit. de procu.

inęqualitas in iudicijsquia valebit in effectu ſententia lata per dominũ,& non valebit ſentẽtia lata ꝑ dominum, quod eſſe nõ debet.l.fi.C.de fru.& lit. expen. & in regula,in iudicijs. de re. iu. in 6.Sed huic rationi reſpondeo formaliter vltra Doc. & fuit ratio Petri,†ꝙ vbicunque inæqualitas reſultat ex dolo, vel ex culpa eius ꝑ quem inſurgit,toleratur huiuſmodi inæqualitas, vt l. Julianus.§.ſi pupillo.ff.de acti.emp.& l.eleganter,in prin. & ibi no.ff.de dolo, ſed hic poteſt imputari culpa parti aduerſæ, quæ non oppoſuit exceptionem falſi procuratoris, & ſaltem petijt ſibi caueri de rato,ergo iſta inæqualitas debet tolerari. nec dicetur tunc dominus eſſe in dolo,ſi vſus eſt iure,& facultate ſibi cõpetenti, ex quo parti aduerſæ aliter poterat eſſe conſultum. Secundo facit dubium in iſta materia,quia Saly.in l.ſi tutor, præallegata,videtur tenere,& ita dicit ſe conſuluiſſe Ferrariæ, ꝙ ſententia pro falſo procuratore ratificari non poſſit duplici ratione.Prima ratio eſt,†quia ratificatio non poteſt fieri intra tempus vel in tempore quo actus de nouo geri non poſſit, vt l. bonorum.ff.rem ra.ha.ſed poſt latam ſententiam non poſſit ferri de nouo ſententia,neque fieri acta,quia finita eſt inſtantia,vt in l.4. C. depoſi. ergo non poterit ratificari. Sed dato, ꝙ de nouo poſſet ferri ſententia,non tamen in tam modico ſpatio temporis fieri acta,inquantum ratificatur ipſa ſententia,& acta, ergo aliter non poſſunt ratificari,& per conſequens nec ſententia. Secundo,quia non geſtum nomine meo, non poſſum ratificare in mei fauorem, vt in regula,ratum.de re.iu.in 6. & in l. ſi pupilli.§.item quæritur.ff.de neg.geſt.ſed iudex, qui fert ſententiam pro falſo procuratore,non fert eam nomine domini, ergo dominus eam non poteſt ratificare.Nec ob.ꝙ dicit ipſe, ꝙ ſententia lata ꝑ falſum procuratorem,poteſt ratificari, vt l. 3. §. falſus. ff.rem ra.ha.qa illud eſt ideo,ſm eum,qm̃ ſentẽtia lata ꝑ falſum procuratorẽ,ſaltem valet reſpectu ipſius procuratoris,vt l. Plautius.& ibi no.ff.de procu.Tu autẽ aduerte,quia dicta ſua multipliciter non procedunt.prima ratio non procedit, qm̃ ſi ſentẽtia fuit lata quaſi finita inſtantia,& habeat locũ i.3. C.depoſi. potuiſſet igitur iudicium,& proceſſus de nouo fieri, data nullitate ſententiæ ſecundum Bar.in l.ſi vt proponis.C.quomodo & quando iudex,& in l.fi.& in l.ſi expreſſim. verſus fi. ff. de ap.& probatur in l.abſentem.C.de accu.Et licet in eadem quantitate temporis,proceſſus non poſſet de nouo fieri, quo ratificatur, per hoc non impeditur ratificatio,quia hoc nullo iure cauetur. ſatis eſt enim ad hoc,vt aliquis poſſit ratificare actum, ꝙ non ſit excluſus hoc tempore ad faciendum actum,& ita loquitur l.bonorum.& tamen Bar. conſentit, † ꝙ proceſſus ſemel factus poteſt vnico verbo reiterari, vt ipſe no.in l.properandum. in prin. C.de iudi.& in l.mutari,ff. de procu.licet do. Ant. de hoc dubitet,& teneat oppoſitum in ca.pe.infra.eo.& ibi videbimus. Preterea iſta prima ratio concludit pariformiter, quod ſententia lata contra falſum procuratorem, non poteſt ratificari, quod falſum eſt, vt dictum eſt, niſi forte diceres,quod † quando ſententia lata contra falſum procuratorẽ valeret in perſona ipſius procuratoris,poſſet admitti ratificatio extra terminum, ſecundum Bar.no.in l.j.C.qui admitti.Sed illud dictum eſt dubium, per ea quæ tradit Bal.in auc.hodie.C.de app.& gl.in c.vt circa. de elec. lib.6.Et dato ꝙ eſſet verum, non concludit in falſo ꝓcuratoris,ex cuius perſona non datur, ꝙ iudicium valeat aliquo modo,ſecundum gl.nota.quæ hanc differentiam ponit, in l. Julianus.ff.qui ſatiſda.cog.& tamen ſententia lata ꝑ falſum procuratorem actoris,poteſt ratificari vt d. §. falſus. Secunda ratio non obſt.quia ex quo procurator falſus agit in iudicio nomine domini, & iudex pro ipſo fert ſententiam procuratorio nomine, vr̃ iudex ferre ſententiã in fauorem procuratoris, vt procuratoris, vr̃ gerere hunc actum, non ſolum contemplatione procuratoris,& nomine ipſius,ſed etiam contemplatione & nomine domini & eius,ſecundum gl.& Doc.in l.ſi pupilli.§.item ſi procu.ff.de neg.geſt.& benefacit tex.in prin.eiuſdem l.& in ea. l. §. ſed ſciendum.& pro opinione communi,vltra rationes aſſignatas per ipſos,videtur eſſe caſus no.in l. ſi ſiue. ver. ꝙ ſi debitum. ff.rem ra.ha.intelligendo illum tex.ꝙ ibi falſus procurator obtinuit,ſicut intelligit illum Bar.& communiter Doc.in d.§.cum autem.in 3.combinatione,eadem l.& ſi dicatur, ꝙ ibi dominus poteſt ratificare ſententiam, quia pars vr̃ ipſam approbare, de ſoluendo procuratori falſo,iuxta l.ad ſolutionem.C. de re iudi. Reſpondeo,illud eſſe verum,ſi voluntarie ſoluiſſet,ſed ibi præſupponitur,pecuniam fuiſſe exactam,& etiam in ver.præcedenti,vbi eſt fere idem caſus,quoniam procu. falſus agit per condi. indebiti,per ſententiam, vnde placet communis opi. reiectis diſtinctionibus Bal.quas ipſe facit in l.falſus,in j.col. C. de fur. & ad materiam vide eundem Bald. eleganter in l. Julianus, in pe. col.ff.qui ſatiſda.cogan.&c

S V M M A R I V M.

1 *Clericus etiam in minoribus conſtitutus non poteſt puniri a quouis iudice ſeculari quouis dignitate præfulgeat.*
2 *Dignitas quelibet ſpiritualis eſt maior quacunque temporali.*
3 *Monachus delinquens non eſt deponẽdus a monachatu, ſed potius in clauſtro deſtringendus ad pęnitentiam peragendam.*
4 *Furtum eſt crimen graue & dignum depoſitione & peruerſum.*
5 *Deprehenſus in flagranti crimine non habetur incontinenti pro conuicto, nec poteſt ſtatim de crimine condemnari.*
6 *Dictio,alius alia aliud,operatur,quod clauſula generalis ſequens reſtringatur ad ſimilia,& ſic eſt ſimilium repetitiua.*
7 *Eccleſia non debet vti brachio ſeculari,niſi in ſubſidium.*
8 *Pœna condigna ubi quis fuit punitus de præteritis delictis, ſi in eadem delicta de nouo incidat,non poteſt acriori pœna puniri, propter qualitatem præteritorum,ſecus ſi propter præterita non eſſet punitus, quia ratione adiuncti delictum efficitur grauius.*
9 *Clericus deprehenſus in crimine,ſi eſt ſuſpectus de fuga,poteſt a quocunq; laico capi,non procedit niſi quatenus in canone expreſſe diſponitur per legem vel per auctoritates magiſtrales,inf.nu.13.vide aliquid inf.nu.15.*
10 *Pro debito publico fugientem quilibet poteſt capere.*
11 *Iudex qui alias eſt incompetens,poteſt capere malefactorem fugientem, vt eũ ſuo iudici repreſentet.*
12 *Laicus injiciens manum in clericos, non eſt excommunicatus niſi iniectio ſit violenta & temeraria.*
13 *Clericum offendentem me,aut res meas,auferentem non ſolum mihi licet percutere ad defenſionem meam,& rerum mearum,ſed etiam ſocijs & amicis meis.*
14 *Deprehenſus in fuga,veriſimile eſt,niſi cuſtodiatur quod fugam arripiet.*
16 *Familia ſi inueniat clericum de nocte,poteſt ipſum capere,& Epiſcopo præſentare,& vtrum ſufficiat licentia generalis Epiſcopi, diſtinguitur infra nume.18.*
17 *Clericus inuentus de nocte,præſumitur ire malo animo,& vt delinquat.*
19 *Clericus criminoſus antequàm capiatur, debet præcedere aliqualis cauſæ cognitio.*
Quod procedit etiam in captura laici.
20 *Laicus an poſſit capere clericum debitorem ſuum fugientem.*
21 *Clericus pro debito ciuili,an poſſit capi a iudice.*
Et non poteſt niſi ſit ſuſpitio de fuga,vt nu.23.
22 *Factum partis cui permittitur aliquid fieri propria auctoritate,quod regulariter pertinet ad iudicem,repræſentat factum iudicis.*
24 *Captura de iure ciuili eſt permiſſa in ſubſidium,& propter ſuſpitionem fugæ.*
25 *Crimina digna ſuſpenſione,quæ ſint remiſſiue.*
Et inf.nu.33.& 34.
26 *Clericus incorrigibilis an primo ſit degradandus,anteq̃ poſſit comprimi per curiam ſecularem.*
Diſtinguitur inf.nu.28.
27 *Clericus actualiter degradatus,an ipſo iure poſſit per iudicem ſecularem occupari,an vero requiratur traditio facienda per eccleſiam.*
29 *Iudex ſecularis non puniens laicum,quando delictum eſt notoriũ,videtur proteſtari de ſua negligentia,quod non vult punire, vnde iudex eccleſiaſticus poterit eum punire.*
30 *Clericus incorrigibilis debet declarari, anteq̃ iudex ſecularis eum præueniat, quæ declaratio poteſt fieri ipſo non citato,ne forte citatus arripiat fugam.*
31 *Citatio partis admittitur, vbi alias excluderetur punitio criminis, & probatio.*
32 *Citatio partis regulariter requiritur in ſententia declaratoria.*
35 *Suſpenſio imponitur,vel ſimpliciter, vel temporaliter, & quando ſimpliciter relaxatur ſequuta ſatisfactione,& hoc caſu an relaxetur ipſo iure.*
36 *Suſpenſio quæ infertur ab homine,non debet inferri niſi monitione præmiſſa.*
37 *Suſpenſionis finis eſt correctio a delicto,& debet durare quouſque durat cauſa,propter quam fit,& non vltra.*
38 *Crimina,quæ ſint digna depoſitione.*
39 *Crimen graue & enorme eſt,quod inducit irregularitatem,& impedit ordinis executionem poſt pœnitentiam peractam,etiam ſi ſit occultum.*
Et quæ ſint hæc crimina remiſſiue,& inf.nu.64.latiſſime.
40 *Crimen graue grauius & grauiſſimum quid ſit.*
41 *Incluſio in monaſterium debet fieri in pœnitente,ſed impœnitens debet deputari ad perpetuos carceres.*
42 *Pœna mortis imponitur pro vitio ſodomitico.*
43 *Simoniacus non punitur pœna mortis,ſed in monaſterium includitur.*
44 *Criminoſus etiam in delictis grauiſſimis,pro quibus eſſet tradendus curiæ ſeculari ſi conuincitur,non directe,ſed præſumptiue, non imponitur pœna mortis aut perpetui carceris,ſed intruſionis in monaſterium.*
45 *Clericus pro crimine adulterij,inceſtus,fornicationis publicæ, & ſcandaloſæ, vel ſi in ea diu perſeuerauit,deponitur.*
Debet fieri differentia inter clericum in ſacris conſtitutum, vel alium clericum,& nu.47.
46 *Pœna adulteri per eccleſiam eſt mitigata.*
48 *Inquiſitus mitius punitur,quàm accuſatus.*
49 *Clericus degradatus non eſt tradendus curiæ ſeculari, niſi ſit incorrigibilis,exceptis tamen aliquibus caſibus.*
50 *Hæreticus non traditur curiæ ſeculari,niſi ſit incorrigibilis,vel relapſus.*
51 *Clericus pro ſortilegio,an ſit tradendus curiæ ſeculari.*
Et quid pro ſciſmate.
52 *Sciſmaticus qui credit eccleſiam poſſe eſſe apud duos, eſt hęreticus: ſi autem credit*

credit esse apud alterum tantum,& rebellis.

53 Clericos qui commisit crimen enorme vel grauissimum, puta homicidium cum proditione, vel parricidio, vel sacrilegio, an sit tradendus curiæ seculari.
Et an possit talis capi,& condemnari per curiam secularem. antequàm degradetur à iudice ecclesiastico actualiter remissiue,inf.nu.62.

54 Delicta atrocissima,quæ requirunt pœnam excessiuam,non possunt puniri pœna aliqua canonica.

55 Tex.noster requirit copulatiuè,quod ecclesia non habeat vltra quid faciat, & quod clericus sit incorrigibilis ad hoc,vt tradi possit curiæ seculari.

56 Extensio in pœnalibus,sit etiam de identitate rationis.
Non est verum,quando lex est pœnalis,& exorbitans,vide inf.nu.60. & 61.

57 Idolorum cultor, & aruspex deponitur, & includitur in perpetuum carcerem.

58 Episcopus rebellans se a sede Apostolica committit crimen lesę maiestatis, in prima specie,nec tamen traditur curię seculari,nisi sit incorrigibilis.

59 C.1.inf.de homicid.quomodo intelligatur.

63 Clericus incedens sine habitu & tonsura delinquens enormiter, vtrum possit puniri incontinenti per potestatem secularem,remissiue.

64 Casus impedientes executionem ordinis in criminoso occulto post peractam pœnitentiam,qui sint.

65 Ordinatus per simoniam non habet executionem ordinis,etiam peracta pœnitentia.

66 Simonia commissa in beneficio non impedit ordinis executionem etiam ante peractam pœnitentiam,sed impedit beneficij retentionem.

67 Ordinans per simoniam,an sit suspensus ab executione ordinum, quos ipse legitime suscepit,remissiue.

68 Infamis infamia iuris est irregularis.

69 Sodomita est irregularis,& ipso iure infamis,& non habet executionem ordinis,etiam post peractam pœnitentiam.

70 Infamis infamia iuris siue sit occultus,siue notorius, seu toleratus,non potest exercere actus ad dignitatem pertinentes.
Vide tamen inf.de veritate.

71 Infamis infamia occulta,potest esse testis, & admittitur ad alios actus extraiudiciales.
Imo admittitur etiam ad actus iudiciales.

72 Crimina grauia inducentia irregularitatem dicuntur crimina grauia, propter quæ quis est deponendus.

73 Periurus occulte criminosus post peractam pœnitentiam,habet executionem ordinis.

74 Peccator omnis potest cantare missam præter simoniacum.

75 Dignitas secularis resoluitur ipso iure per infamiam superuenientem.

76 Caracter ordinis remanet etiam post depositionem.

77 Irregularitas nulla priuat aliquem collato beneficio ipso iure.

78 Pro peccato occulto,nunquàm impeditur quis vti ordinibus habitis,& ascendere ad superiores,nisi inueniatur expressum.
Et de veritate.

79 Crimina impediunt executionem officij,quę inducunt suspensionem,vel irregularitatem scriptam,vel latam.

80 Excommunicatus suspensus,aut interdictus conferentes beneficia, vel recipientes a contemnere, vel interdictum Papæ violantes, an efficiantur irregulares.

81 Falsarius literarum domini Papę est excommunicatus ipso iure, potest tamen petere ab ea absolutionem,& peracta sententia sine peccato ordinatur.

82 Electus ad dignitatem per abusum secularis præsentis non est suspensus ipso iure in executione ordinis,sed est ineligibilis,& inhabilis ad dignitatem, quæ confertur per electionem.

83 Scismaticus & hęreticus sunt ipso iure excommunicati,etiam si aliquis sit occultus hęreticus.

84 Hęreticus antequàm talis declaretur,recuperat bona ipso iure,si reuertitur ad ecclesiam,& vtrum recuperet ipso iure beneficium.

85 Executio ordinis,quando impeditur pro crimine, et am post peractam pœnitentiam criminosus priuatur beneficio.

86 Apostata si suscepit ordines in apostasia, non habet,etiam post peractam pœnitentiam executionem ordinum.
Et quid si suscepisset ante apostasiam.

87 Intrusus quilibet an sit suspensus ab officio,etiam post peractam pœnitentiam.

88 Executio ordinis,an impediatur etiam post peractam pœnitentiam in casibus, in quibus solus Papa dispensat.

89 Suspensi,& qui non habent executionem ordinis,an sint etiam suspensi quo ad alios,& quid si sint publici criminosi,remissiue.

90 A criminosis publicis,qui si essent occulti post peractam pœnitentiam, possent ministrare,vtrum sit peccatum percipere sacramenta.remissiue.

CAP. X.

VUm non ab Homine. Clericꝰ depositus,si est incorrigibilis, dēt primo excōicari. Scđo anathemate ferri. Tertio relinqui curiæ seculari, si ecclesia non habeat vltra,qd faciat. Secūda est ibi,ꝑsultationi. Tertia ibi, q si
1 depositus. Quarta ibi,postmodū. †Nota primo ibi, Regi vel alicui,&c. quod nulla persona, quantumcunque sit digna, potest punire clericum de aliquo crimine. & est ratio secundum Do-
2 ctores, quia †quælibet spiritualis dignitas, est maior quacunque temporali. 96.dist.c.duo ista. 11.q.1.sacerdotibus, & no. in c. in decorum. s̄. de æta. & qua. Secundo no. ibi, cuiuscunque ordinis, quod clerici constituti, etiam in minoribus, non possunt puniri a iudice seculari, ad idē tex. in c.2.j̄. tit. prox. quinimmo secundum Host.& Io.An.sub isto vocabulo, cuiuscunque ordinis, vel clerici, vel personæ ecclesiasticæ continentur, & non
a possint conueniri coram iudice layco,& etiam familia a episcopi, vt in c.fi.s̄.de offi.or. de quo iu c.j.j̄. tit. proxi. Et licet ista sint vera in se, tamen probatur per istum tex. secundum Abb. Mod. & bene, quia in eis non cadit depositio ab ordine, in clericis habentibus ordinem, & tex. loquitur hic de his, qui possunt ab ordine deponi. Sed forte posset substineri opi. prędictorum, & pro ordine ponatur ipsa qualitas, propter quam persona est eccle-
3 siastica, sed tamen plus placet opi. do Abb. † quia quando monachus deliquerit, non esset deponendus a monachatu, sed potius in claustro destringendus ad pœnitentiam peragendam, vt
4 in c.fi.j̄. de regu. Tertio no. ibi, in furto sine homicidio, &c. † ꝙ furtum est crimen graue, & dignum depositione, similiter periurium. Et vlterius collige, ꝙ licet crimen sit tale, ꝙ faciat aliquē irregularem ipso iure, etiam si sit occulte criminosus, sicut est homicidium, de quo hic in tex. de quo in c. fi. de tem, ordi. per hoc non videtur criminosus depositus ipso iure, sed est deponendus. & vide quod no. Inno. in c. cum nostris. j̄. de concess. præ
5 ben. †Quarto no. ꝙ licet aliquis sit deprehensus in flagrāti, crimine, non tamen habetur incontinenti pro conuicto, nec potest statum de crimine condemnari, de quo pleniſſime in j.gl.& ponit gl. 15. q. 6.c.sciscitantibus. 86. dist.c.presbyter. l.di. c.siquis diaconus, & in c.ex tuarum j̄. de eo, qui duxit in ma. quam pol. per adult. Quinto no. ibi, seu in alio crimine fuerit deprehen-
6 sus, †ꝙ ista dictio, alio, īportat, quod clausula generalis sequēs, restringitur ad similia expressi in periurio, seu alio crimine est
b deponendus, sed istud non pōt esse verum, nisi ista dictio, ᵇalio, intelligeretur de simili crimine. i. graui, quia propter crimen leue, quis non deponitur. in c. clericos. j̄. de vita. & honesta. cle. & plene dicetur in gl. vltima. & sic patet, ꝙ in isto text. optime probatur ista conclusio, pro qua est casus, quem ibi no. & ponderat Bal. ad hoc, in l.fi. C. de his, qui a non domino manumi. & gl. in l.si fugitiui. C. de ser. fug. q̄ approbat Bal. ibi, & in l. conuenticulam. C. de epis. & cle. Sexto no. ibi, ꝙ secularem potestatem, &c. ꝙ quando clericus est incorrigibilis, & ecclesia non habet vltra quid faciat in ipsum, ipso iure potest comprimi per potestatem secularem, & hoc tenent hic aliqui. Mo. hic. etiam tenēt
7 oppositū, de quorum opi. dicetur in vlt. gl. † Vltimo no. ex isto tex. secundum Doc. ꝙ ecclesia non debet vti brachio seculari,
c nisi in subsidiū, ᶜ vt in c. postulasti. j̄. de ho. vnde dicit hic, d. Anto. de But. se respondisse de facto, ꝙ episcopus non potest cogere rectorem secularem, vt recipiat clericos in carceribus suis, si ipse habeat locum competentem, vbi possit eos tenere, facit optimè tex. in c.2. in fi. j̄. de cle. exc. Ego autem colligo ex isto tex. iuxta fin. intelligendo text. in clerico non solum, quem non pœnitet delicti, sed qui perseuerat in delicto, & reiterat delictum.
8 †ꝙ vbicunque de præteritis delictis est aliquis punitus pœna cō digna, de nouo in eadē spē delinquat, nō pōt acriori pęna puniri propter qualitatē delictorū præteritorum,, secus si ꝓp præterita delicta non esset punitus, quia tunc rōne delicti adiuncti, delictum efficitur gra uius, vt probat tex. no. in l. raptores in princ. C. de epis. & cle. & per istam decretalē sic intellectam redditur dubia opi. Bar. quam ipse posuit no. in l.si cui. §. cum sacrilegiū. ff. de accu. & quod no. Bald. in auc. sed nouo iure. C. de ser. fugi. In gl. posita super ver. deprehensus. ibi, de prælatorum suorū, &c. pro declaratione gl. debes aduertere, quia Doctores varie, loquuntur in isto articulo, & in varijs terminis, nam Bart. in l. si quis in seruitute. ff. de fur. & Bald. in l.si qua p̄ calumniam. C. de
9 epis. & cle. & in c.j. §. si quis vero. de pa. iura. fir. †dicunt singulariter, ꝙ clericus deprehensus in crimine potest capi per laicos,
d d& nullam faciunt mentionem de fuga, vel de suspitione fuge, sicut

ADDITIONES.

a Familia episcopi non potest conueniri coram iudice layco.
VIN. GOD. Adde ꝙ ratio adduci potest ad hoc quia familia de voluntate domini in dubio censetur aliquid facere. Ruy consi.47.num.12.lib.20.

b VIN. GOD. De ista dictione alia, quod sit repetitiua eiusdē qualitatis Ruy. consi.92.nu.22.lib.3.

c Nisi in subsidium Limita hoc nouissime, vt non habeat locum, quando timetur scandalum & perturbatio status Pet. de Anch. in consi.377. inci. ex præmissa facti Secundo limita per Ge. in c. Romana. §. sed nec, de senten. excom. in 6. in sui ratione. & vide eundem, & quæ ibi apo. in c. de persona, 12. q. 2.

d Clericus deprehensus in crimine potest capi per laicos.
VIN. GOD. Hoc verum esse meminit Ruy. consi.4.nu.12.& 13.lib.50.& in super clericus suspectus de fuga capi potest propria authoritate, & sic a laico etiam priuato.

ſicut faciunt hic Doc. & Pe. de Anch. in regula, quæ fiunt. de reg. iur. in 6. q. 21. ſed tamen ex legibus, quas allegat Bart. poſſumus intelligere, ꝙ idem ſenſerit, ꝙ Doctores hic, & iccirco non fecerit mentionem de fuga, vel de ſuſpitione fugæ, quia præſuppo nit pro vero, ꝙ regulariter deprehenſus in delicto, præſumatur debere fugere, niſi comprehendatur, vt. ſ. dicam, ergo declaratis dictis Doctorum, ſtet communis cōcluſio Legiſtarum, quā approbat Inn. in c. vt famæ. de ſen. excom. & Petr. expreſſe in loco præallegato, & do. Abb. Mod. hic, ꝙ clericus poteſt capi repertus in crimine, ſi eſt in fuga, vel eſt ſuſpicio de fuga à quocunque laico, licet illius laici nihil intereſit, quia pro intereſſe publico vnuſquiſque poteſt interponere ſe. 23. non inferenda. & eſt
10 caſus not. ſecundum Barto. ibi, †ꝙ pro debito publico, quilibet poteſt capere fugientem, in l. generali. C. de decu. lib. 10. & bene facit tex. in l. fi. C. de malefi. & mathe. & quod no. Bar. in l. nemine. C. de exhib. reis. & gl. in l. nullus. C. de iudæis. intereſt autem reipublicæ, maleficia non remanere impunita, vt in c. vt famę. ſ. de ſen. excom. ergo quilibet poterit clericum capere, vt eum
11 præſentet ſuo iudici, †ſicut iudex, qui alias non eſt competens, poteſt capere malefactorem fugientem, vt repræſentet eū ſuo iudici, in Auc. de defen. ciui. §. nos igitur. & in Auc. vt iudi. ſine quoquo ſuf. §. neceſſitate. Sed aduerte, ꝙ iura præalle. loquuntur in laico capiente laicum in clerico autem dixit Hoſt. in c. vt famę. præallega. hoc non eſſe concedendum, niſi quatenus expreſſe in canone diſponitur per legem, vel per auctoritates magiſtrales, & hanc ſententiam videtur hic ſentire do. An. & in d. c. vt famæ. Sed prima opi. quæ videtur eſſe communior, vtitur duplici ratione vltra premiſſas. Prima eſt Pe. de Ancha. in loco
12 præallegato, quam etiam aſſignat do. Ab. hic. †quia laicus inijciens manum in clericum, non eſt excommunicatus niſi iniectio ſit violenta, & temeraria. vt in c. ſi quis ſuadente. 10. q 4. & in c. 3. & in c. contingit. ĵ. de ſen. excom. ſed hic non poteſt dici iniectio violenta, vel temeraria, ergo laicus non eſt excommunicatus. quod autem non ſit violenta iniectio, vel temeraria, probatur, quia laicus capit clericum, nec delictum remaneat impunitum, quod remaneret ſi clericus permitteretur fugere, vnde non eſt dolus hic, vel culpa, immo zelus bonus. 23. q. 5. c. regū. &c. adminiſtratores, & iſta ratio in captura ponderatur ſignanter in c. ſi clericos. de ſen. excom. in 6. licet in alijs terminis. Secunda ratio ſumitur ex tex. in c. olim. de reſti. ſpo. & ex his quæ tradit Inn. in c. ſi vero. ĵ. de ſen. ex. el. j. in quibus locis traditur,
13 †ꝙ quando clericus vult offendere me, vel res mihi auferre, nō ſolum mihi licet clericum percutere ad defenſionem meam, vel rerum mearum, ſed etiam licet ſocijs meis, & amicis idē facere ſine pena excommunicationis. ſi ergo licet ferre auxilium amico cuicunque, quanto fortius licet laico ferre auxilium, vt poſſint puniri maleficia, ſed contra iſtas doctrinas multū facit tex. vbi videtur decidi quæſtio in c. ſi vero, in fi. de ſent. excom. vbi expreſſe dicitur, ꝙ non licet clericum inuentum in adulterio, vel turpitudine capere, & ei violētas manus inferre, niſi ſint perſonæ cōiunctæ, quæ ibi exprimūtur. & quamuis ad illū tex. poſſit reſpondere, quod debet intelligi quando clericus nō eſt in fuga, vel non eſt veriſimile, quod fugiat, hoc tamen multum
14 reſtringit literam, & eſt contra rationem, † quia in dubio eſt cō muniter veriſimile, quod deprehenſus in maleficio, ne ponatur ad torturam, & pœnam ſubeat, ſi non cuſtodiatur arripiat fugam, vt eſt caſus no. in c. vt famæ. in prin. 2. ver. ĵ. de ſen. excom. & optime facit tex. in l. fi. in prin. ff. de bonis eorum, qui mor. ſibi conſciuer. & ibi per Bar. vbi probatur, quod accuſatio propoſita de crimine, cauſat iuſtum metum, propter quem ille, qui aufugiat, præſumitur fugiſſe, & ſi hoc fecit ſimplex accuſatio, quanto fortius hoc faciet deprehenſio, maxime ſi fiat in ipſo delicto, & a pluribus quam ab vno, & ſic accuſatio, vel deprehenſio cauſet iuſtum timorem, propter quem ille, qui fugit, præſumitur fugiſſe, eadem ratione faciet quod ſit veriſimile accuſatum, vel deprehenſum in crimine fugere, niſi cuſtodiatur, quia iuſtus timor præſumitur mouere quemlibet ad faciendum id, per quod euadat periculum, vt patet in toto titulo, quod metus cauſa, & ſatis probatur in terminis in c. vt famæ. & quamuis ille tex. loquatur de clerico iam condemnato, vel ſaltem conuicto de crimine, eadem tamen ratio eſt in eo, qui eſt deprehenſus de crimine, in dubio præſumitur eſſe fugitiuus, & legis diſpoſitio faciens regulam, debet adaptari ad ea, quæ communiter contingunt, vt l. in his. & l. nam ed ea. ff. de legi. ideo ſi tex. ille in c. ſi vero. voluiſſet intelligere in illo caſu, quo clericus non poſſet fugere, vel non eſſet veriſimile quod fugeret, non erat ſimpliciter ponenda regula negatiua, cum iſte caſus de raro contingat, & ſit quodammodo contra naturam deprehenſionis in delicto, debuit poni regula permiſſiua cum iſta exceptione, ſicut fit cōmuniter in delictis prohibitis, vt l. nec non. §. ꝙ eis. ff. ex q. cau. ma. ideo non placet intellectus iſte ad iſtam decretalem, & iō potius videtur diſtinguendum, ſicut diſtinguit do. Abb. in illo c.
15 ſi vero, in vltimo no. †vt dicamus, quod aut clericus repertus in delicto, continuaret delictum, ſeu non deſiſteret a delicto, niſi caperetur per laicum, & tunc licet vnicuique laico capere, & ēt ligare, ſi aliter non poſſet compeſci ab iniuria, ſecundum Inno. ibi. Pone exemplum, quando clericus fugeret cum re, quam furripuit, nec ex ſolo clamore dimittit rem, tunc enim licet laico capere, quia continuat delictum, vnde iſta non eſt ſola captura pro maleficio puniendo, ſed dicitur fieri pro defenſione rerum, vel perſonæ, & hoc ſemper fieri poteſt, vt. ſ. eſt dictum. & iſta ratio-
16 ne poteſt cōcedi, †ꝙ ſi familia inueniat clericum de nocte, poſſit ipſum capere, & præſentare Epiſcopo, ſecundum Abb. in lo-
17 co præallega. & in c. vt famæ. eod. tit. †quia clericus qui inuenitur de nocte præſumitur ire malo animo, & vt delinquat, quia qui male agit, odit lucem, vt in c. cum ex iniuncto. ĵ. de hære. & ideo capere clericum, tunc eſt quodammodo obuiare delicto committendo, & quædam ſpecies defenſionis. Poteſt etiam aſſignari alia ratio, quia ſi clericus permitteretur abire noctis tē pore, priuſquam cognoſceretur maleficium, efficeretur omnino impunibile, quia non poſſet cognoſci qui inuentus fuiſſet de nocte, vt l. furem. & ibi no. ff. de ſica. vnde facilius hoc caſu debet permitti captura laico, vt clericus deprehenſus in crimine deſiſtat à delicto, & tunc probabilior videtur eſſe opi Hoſti. q̃uis fugiat, vel ſit veriſimilis fuga, quod non poſſit capi per laicum, etiam ſi laici interſit, non dico pecunialiter, ſed quia ſibi illata iniuria, vel rei ſuę. iſta concluſio probatur forti ratione, qa tex. in c. vniuerſitatis. de ſen. excom. dicit, ꝙ etiam ſi prelatus nō poſſit verberare clericū per ſe, quantumcunque ſubſit neceſſitas verberandi, non poteſt per alium iſta executio cōmitti laico per prælatum. Si ergo non permittitur verberatio de mandato prælati laico, ēt ſi alias crimen non pōt puniri, niſi per laicum, ergo fortius non permittitur laico capere propria auctoritate, vt delictum remaneant impunitū. nec eſt verum, quod ſi clericus fugiat delictum remaneat impunitum, quia contra ipſum, licet abſentem, poterit procedi multipliciter, iuxta ea, quæ habentur in c. veritatis. ĵ. de dolo & contu. tunc habebit locum remiſſio ad petitionem iudicis, in cuius loco deliquit, iuxta not. in clem. paſtoralis. de re iudi. vel ſi clericus alibi conſtituat domicilium, ibi poterit de hoc delicto accuſari. l. j. & quod ibi habetur, C. vbi de cri. agi oportet. & no. in c. fi. ĵ. tit. proxi. Non obſtant dicta Inno. in c. ſi vero. & Abb. hic in ſecunda rōne adducta per eum, qa dico, ꝙ termini non ſint pares. nā iſtud argumentū bene valet, ſi licet defendere priuatum. multofortius rem publicam. 23. q. 3. c. fortitudo, &c. non inferenda. ſed non valet iſtud argumētum, licet defendere priuatum, ergo licet ad vtilitatē reipublicæ capere malefactorem, vt puniatur, quia hæc reſpublica non defenditur, ſed potius procuratur vtilitas publica per alium modum capiendo defenſionem propriè, prout repellit iniuriam, quæ infertur, & per hoc eſt expeditus iſte articulus. Sed poſito, ꝙ pro maleficio clericus deprehenſus in crimine, regulariter capi non poſſit à laico, ſicut ſ. tenui, ſine licentia prælati ipſius clerici.
18 †Nunc quæritur vtrum ſufficiat licentia generalis, verbigratia ſi
a Epiſcopus ageneraliter committat poteſtati ſeculari, ꝙ clericū inuētum de nocte, vel in flagranti crimine poſſit capere p ſuos miniſtros, & præſentare ſibi Epiſcopo. Do. Ant. hic ſentit, ꝙ ſic, & tale conſilium ſe dediſſe Epiſcopo Caſtellano. ſed Pe. de Ancha. in regula, ea, quę fiunt. q. 21. circa finem, de reg. iur. diſtinguit no. ꝙ aut conceditur licentia generalis capiendi clericum inuentum in ipſo crimine, & iſta vī poſſe concedi, quia in eo, ꝙ ſubijcitur oculis, nulla cadit cauſæ cognitio. Aut conceditur licentia generalis capiendi clericos, non in ipſo crimine deprehenſus, ſed forte aliter diffamatus de crimine, & tunc hoc fieri
19 non poteſt. & eſt ratio ſecundum eum, †quia antequam clericus criminoſus capiatur debet procedere aliqualis cauſę cognitio, ſecundum Io. An. & Mod. in c. ſi clericos. de ſent. excō. in 6. quinimmo etiam in captura laici idem debet ſeruari, ſecundū Bal. in l ꝙ euitandi. C. de condi. ob tur. cau. & dixi in c. j. ſ. e. ſed nunc allego tibi gl. no. ad hoc in cle. paſto. circa medium. de re iud quæ dicit expreſſe, ꝙ iudex, qui habet capere criminoſum, vt remittat ad alium locum, non debet hoc facere ſine aliquali cauſę cognitione, ſed iſta cognitio non poteſt mādari iudici laico vel committi, vt in c. 2. ſ. e. ergo non poterit p̄cedi talis licētia generalis. ad præmiſſa facit optimè, ꝙ ſcripſi in c. 1. ſ. e. ſed poſito, ꝙ clericus deprehenſus in crimine poſſit capi a laico ſine
b auctoritate ſuperioris. Quæritur nunqd ſimiliter laicus b clericum

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Epiſcopus poteſt dare licentiam generalem poteſtati vt capiat clericos delinquentes. Adde quæ requirantur ad hoc vt poſſit epiſcopus facere capere & incarcerare clericum Cor. conſi. 225. litera. c. & d. lib. 4.

b Laicus an poterit capere propria auctoritate debitorem ſuum fugientem clericum. Dy. inſtit. de ac. dixit ꝙ per tex. in §. fi debitorem, hic allegato per omnes. ſed no. ꝙ Inno. dicit in duobus locis ꝙ dictus §. non haber locum in clerico fugiente ita ipſe in c. lator, de pi. & in c. 2. de depoſ.

cum debitorem ſuum fugientem poſſit capere, ſuper quo dixit Io. And. in cle. j. de offi. or. & dominus Collectarius, & dominus Car. hic, quos ſequitur Abb. Mo. ꝙ poſſit capi non ſolum ſi fugiat cum re mea, ſed etiam, ſi ſit debitor meus in aliqua quantitate, vel re, nullã tamen rem meam auſert, & licet tunc creditori capere debitorem fugientem, & etiam ſociis ipſis volentibus ipſum iuuare, hoc ſentit Io. And. hic de ipſo creditore, dum allegat l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. quæ in frau. cred. de ſociis autem probatur ſecundum Abb. ex his, quæ hñr in c. olim. de reſti. ſpol. & profecto illa decre. bene probat, quando debitor aufugit cum re mea, & ego ipſum inſequor incontinenti poſt furtum factum, quia eſt quædam defenſio rerum ſuarum, quę permittitur etiam amicis, & ſociis, & quibuſcunque, ſecundũ Doctores in l. vt vim. ff. de iuſt. & iu. & in c. quantę. j. de ſen. excom. ſed quando debitor fugeret cum pecunia mihi debita, vel cum re mea, quando tamen ſurripuit ex interuallo, ita ꝙ non poſſet vocari defenſio, eſt maius dubium, & tamen ex eadem æquitate credo, ꝙ hoc liceat ẽt ſociis, vnde dicit Bald. no. in l. vt vim. ff. de iuſti. & iur. ꝙ ſi ex forma ſtatuti offenſus poteſt ſe vindicare propria auctoritate, ille qui probat auxilium ſe vindicando, nõ incidet in pœnam, tamen de hoc ibi multum dubitat, maxime quando offenſus non percutit, ſed alius. in caſu tamen noſtro, cum non agatur de multo præiudicio, ne pereat ius partis, credo iſtam opin. eſſe veram. Et aduerte, quia ſi tenemus opin. Io.
21 And. & Doct. in c. clericos. de ſent. excom. in 6. † ꝙ clericus pro debito ciuili non poſſit capi a iudice aliquo caſu, iſtud dictum
22 Doct. non procederet hic, † quia factum partis, cui permittitur aliquid fieri propria auctoritate, quod regulariter pertinet ad iudicem, repræſentat factum iudicis, vt l. pen. & ibi per Bald. C. de pig. act. & no. Bar. in l. creditores. C. de pig. ſi ergo nõ permitteretur iudici, etiam quando eſſet ſuſpitio de fuga. eadem rõne non videtur permitti parti. ſed d. Abb. Mod. in c. fi. j. de ſolu. te-
23 net, † ꝙ niſi ſit ſuſpitio fugæ, clericus non poſſit capi, & eſt ęqor
24 opi. † quia licet alias de iure ciuili captura non ſit permiſſa, niſi in ſubſidium, eſt tamen permiſſa propter ſuſpitionem fugæ, vt plene traditur in d. §. ſi debitorem. & in l. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. x. idem ergo dicamus in clericis, ꝙ licet alias nõ poſſit capi, poſſit tamen vbi eſt ſuſpitio fugæ. In gl. poſita ſuper ver. poſtmodum. pro declaratione materiæ, quam hic attingũt Doct. & in c. at ſi clerici. §. j. ſ. eo. vidẽdum eſt primo, quis ſit clericus incorrigibilis, ſecundo an ipſo iure poſſit cõprimi per poteſtatem ſecularem, & ex his duabus quæſtionibus erunt expedita omnia, quæ tradunt hic Doct. in iſta materia, excepta oppoſitione de qua hic in voce diximus, deinde quia promiſimus hic dicturos ea, quæ ponunt Doct. in c. at ſi clerici. §. j. ſupra eo.
25 † Quærimus primo, quę crimina ſunt digna ſuſpenſione. ſecũ-
a do quæ crimina ſunt digna degradatione [a] actuali, & traditione curiæ ſęculari. de prima quæſtione dic vt hic per Abba. poſt Ant. de Bu. & vt ſubtiliter ponit Pet. de Anch. in regula, ea quæ fiunt. de reg. iur. q. 22. Circa ſecundam quæſtionem fuerũt opi-
26 nam Pet. antiquus commentator dixit, † ꝙ clericus incorrigibi-
b lis, [b] eſt primo degradandus, antequam poſſit comprimi per curiam ſæculárem, & ſic ſupplet iſtum text. per c. nouimus. j. de ver. ſig. & per c. 2. de pœnis. lib. 6. Secunda fuit opinio Hoſt. quĩ dixit, ꝙ clericus incorrigibilis, non debet degradari de neceſſitate, curia ſecularis ipſum non occupat, niſi ad requiſitionem eccleſiæ, vel niſi eccleſia tradat ipſum curiæ ſęculari, per tex. in c. 2. j. de cleri. excom. min. Pro iſta concluſione facit ratio, quia licet eccleſia nõ poſſit punire clericũ per ſe, nihilominus ĩplorare poteſt auxilium brachij ſęcularis, ergo habet vltra, quid faciat priuſquam iudex ſęcularis requiratur, ergo clericus non debet comprimi per poteſtatem ſęcularem. primum probatur in c. j. ſ. de offi. or. 23. q. 5. c. adminiſtratores, & c. regum cũ multis alijs. ſecundũ in tex. noſtro, vbi non videtur ꝓcedi poteſtas iudici ſęculari, niſi cum eccleſia nil amplius poteſt. Tertia fuit opi. Io. And quam approbat hic do. Anto. & communiter Moder. ꝙ clericus incorrigibilis, qui non poſſit puniri ab eccleſia, poſſit ipſo iure abſq; alia degradatione comprimi à iudice ſęculari. Et vt omnia dicta Doctorum perfectè habeas, quibuſdam additis in iſto articulo diſtingue quod aut clericus eſt comprimendus per poteſtatem ſęcularem, in quibuſdam criminibus expreſſis in iure, quãuis non ſit incorrigibilis, & tunc ſemper requritur degradatio, ſic intelligitur tex. in c. nouimus, de verbo. ſig. & in c. 2. de pœnis. lib. 6 ſecundum Io. And. hic. hæc autem intellige de clerico geſtante habitum, & tonſuram, nam de eo, q̃ non gerit habitum quid iuris ſit, no. in c. ad audientiam. & in c. ꝓpẽdimus. de ſen. exc. & in c. ex parte. de priui. cred. & ꝓ Pet. in c.
27 ea. q̃ fiũt. de reg. iur. Sed hic q̃rit, vtrum hoc ipſo, ꝙ clericus eſt actualr degradatus ipſo iure poſſit occupari ꝓ iudicẽ ſęcularem, an vero requiratur alia traditio facienda per eccleſiã. ſuper quo dixit hic Ioan. And. ꝙ non requiritur, ſed ipſe idem do. Anto. in c. at ſi clerici. ſ. eo. diſtinxit modum degradationis, dicens quod aut iudex pronunciat cum degradatum, & excluſum ab omni priuilegio clericali, & tunc non eſt neceſſaria alia traditio, & idẽ ſi ſimpliciter degradetur ipſo abſente, non videtur fieri de pote ſtate ſęculari, niſi tradatur per eccleſiam. 71. diſtin. c. dictum. & in d. §. de adulterijs. ſed iſta iura loquunt ĩ degradatione verbali, vnde mihi placet ſententia Ioan. And. in c. noſtro. quæ probatur per tex. in c. nouimus. de verbo. ſigni. vbi patet, ꝙ degradationẽ ſequitur in conſequentiam amiſſio priuilegij clericalis, quaſi ſit effectus ipſius, ergo non eſt opus hoc exprimere, licet ſit tutius hoc facere ad cautelam. Præterea hoc patet exemplo, ꝙ aſſumit Pontifex in d. c. 2. militis armatæ militiæ, ad cuius exemplum executor videtur clericus, de quo certum eſt quod hoc ipſo, ꝙ amiſit inſignia, perdit priuilegium mili. in l. 2. §. miles. ff. de infa. ergo idem dicẽdũ in clerico. aut aliquis debet puniri ꝓ
31 curiam ſęcularem, quia eſt incorrigibilis, & depoſitus verbaliter, & tunc tenet Ioan. And. & do. Ant. & Abb. hic, ꝙ ipſo iure poterit comprimi, ſed non reſpondent ad text. in ca. 2. de cleri. excom. nec etiam bene reſpondetur ad rationem ſupra allegatam per Hoſt. etiam ex dictis do. Abb. hic, quia illam rationem tetigit in quadam oppoſitione, quam fecit contra tex. quia verum eſt dicere, ꝙ eccleſia vltra quid faciat. Præterea contra eos videtur eſſe caſus in c. nouimus. j. verbo. ſig. ſuper ver. damnabili, & criminoſo, qui tex. ſicut inferius declarabitur, probabilius exponitur ſuꝑ crimine graui, de quo clericus eſt incorrigibilis, quam aliter, & tamen ibi debet ſequi degradatio. Pro ꝯcordia
28 opi. potes diſtinguere, † ꝙ aut ipſa incorrigibilitas, & monitio p̃cedens tranſiuit in notorium, & tunc non requiritur degradatio, vel alia eccleſiæ requiſitio, hoc ꝓbat tex. no. ĩ c. de Liguribus.
23. q. 5. quem ſic iuduco ſubtiliter, nam in prin. patet quod Pontifex ibi improbat poteſtatem ſecularem, qui nõ oppreſſit delinquentes incorrigibiles, & tamen adhuc non præceſſerat commiſſio Pontificis, ergo ipſo iure hoc poterat ſecularis iudex, alś
29 non fuiſſet in culpa. † præterea ſicut quando delictum eſt notorium, & iudex ſecularis non punit laicum, videtur proteſtari de ſua negligentia, & quod non vult ipſum punire, vnde iudex eccleſiaſticus poteſt ipſum punire, & eſt tex. no. inc. fi. circa principium. j. de parrochijs. quem ibi ponderat Abb. Moder. & tenẽt Doc. in c. j, ſ. de offi. or. Ita econtra quando contumacia eſt notoria, & eccleſia non habet amplius quid faciat, videtur proteſtari, vel tacite concedere iudici laico, quod clericum puniat. aut ipſa incorrigilitas non eſt notoria, & tunc non debet iudex ſęcularis punire clericum ſine degradatione, vel requiſitione eccleſiæ. ſic poterit intelligi tex. in c. 2. & in c. nouimus. & ratio prę-
30 allegata. ſic poteſt ſaluari opi. do. Car. Flo. qui † dixit, ꝙ antequã iudex laicus clericũ incorrigibilem puniat, requiritur declaratio quod ſit incorrigibilis, alias fundata eſſet intentio clerici contra iudicem laicum, per c. ſi iudex laicus, de ſen. excom. in 6. & benefacit tex. in c. cum ſecundum, de hære. lib. 6. & hanc diſtinctionem tandem ſentit hic do. Ab. iuxta finem iſtius articuli. Di cit tamen, ꝙ iſta declaratio poterit fieri per iudicem eccleſiaſticum, non citato vlterius ipſo clerico, ne fortè ſi citetur arripiat fugam, ſicut dicit Bar. in ſimili in l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff.
31 quæ in frau. cre. & Inn. in c. 1. de homi. lib. 6. † ſicut etiam alias omittitur citatio partis, vbi alias excluderetur punitio criminis, & probatio, vt in c. fiu. circa principium. de hære. lib. 6. & bene facit tex. & quod ibi ponunt Doc. in c. præterea. j. de ſponſa. Regulariter autem in ſentẽtia declaratoria debet citari pars, ſecundum gl. in cle. 2. de pęn. & in c. peruenit, de cenſi. lib. 6. de quo plene dixi in c. clerici. ſ. e. & vide Ang. & dominum meum
32 in l. is cui bonis. ff. de verbo. oblig. Circa primum articulum ſecundæ. q. principalis, cum quæritur, quæ crimina ſunt digna ſuſpenſione. dixit Ant. de Bu. in c. at ſi clerici. §. j. ſupra, eod. ꝙ illa crimina ſunt digna ſuſpenſione, quibus concomitatur infamia facti, ſic tamen quod ex infamia oriatur ſcandalum, aliter non inducitur ſuſpenſio. 2. q. 4. c. presbyter. & in c. 2. de purgat. cano. Tu autem dicas, & clarius ſecundum gl. ſuper ver. ſuſpendatur in d. c. presbyter. quod aut concurrit infamia, & ſcãdalum actu & graue: & tunc ſtatim poterit clericus ſuſpendi, ſi cum his cõcurrat ſuſpitio iudicis, vt inquit tex. 2. q. 5. c. omnibus. & tunc nõ debet clericus ſtatim ſuſpendi, ſed debet præcedere accuſatio, vel inquiſitio, deinde monitio Epiſcopi, & poſtmodum ſuſpenſio, non enim requiritur, quod ſcandalum ſit factum, vel ſit in-
39 eſſe, ſed ſatis eſt quod veriſimile ſit ipſum oriri, vt dicit text. in d. c. presbyter, & in c. 2. de pur. cano. Hæc tamen ſuſpenſio ſecundum Mod. & bene, dicitur magis imponi pro infamia, quam pro delicto. vnde alij dicunt, quod pro illo crimine imponitur

ſu-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Degradatio ex quibus cauſis fiat & de eius forma. Dec. in c. at ſi clerici, col. 24. de iudici. nu. 50. 51.

b VIN GOD. De clerico incorrigibili, & puniendo quid fiet & ſi commiſerit homicidium vel aliud delictum graue qua pœna puniatur Ruy. cõſi. 154. nu. 16. & 21. lib.

ſuſpenſio, vel pœna ſuſpenſionis, pro quo hoc expreſſum vt in
33 c. vt clericorum. de vita & ho. cle. †Tu ſpotes dicere, ꝙ pro quoli
bet crimine mortali quod inducit ſuſpenſionem quoad ſeip-
ſum ſi ſit occultum, vt in c. fi. de coha. cle. & mu. etiam ſi ſit gra-
ue crimen, dummodo non ſit enorme, vel grauius, ſi ſit proba-
tum, poteſt imponi pœna ſuſpenſionis. Iſta concluſio probatur
in c. quam ſit graue. j. excel. præla. & in c. vt clericorum, ver. ſigs
autem. j. de vita & hone. cle. vbi patet, ꝙ pro ſimplici incontinẽ
tia, vel fornicatione poteſt imponi pœna ſuſpenſionis, ſicut ẽt
imponitur pro contumacia, ꝙ non eſt graue delictum. 23. q. 4. c.
forte. & traditur in gl. noſtra. hoc probatur in c. cum inhibitio.
§. fin. j. de clande. deſpon. vbi patet, quod propter ſolam tranſ-
greſſionem canonis, quæ non cadit in particulare delictum, &
fit per negligentiam, ex quibus apparet, ꝙ eſt crimen leue, impo
nitur pœna ſuſpenſionis. ad idem tex. optimus, 81. diſtin. c. qui-
dam clerici. intelligendo ibi, quod crimen fornicationis in cleri-
cis non ſacri ordinis non punitur ſuſpenſione tẽporali, quia nõ
eſt graue crimen, vt. j. dicetur. facit optime text. & quod ibi no.
34 34. diſt. c. fraternitatis imponitur autem iſta pœna ſuſpenſio-
nis, aliquando temporaliter, aliquando ſimpliciter. & quãdo im
ponitur ſimpliciter credo, quod debeat relaxari, ſecuta ſatiſda-
tione. vtrum autem relaxetur ipſo iure. dic, vt tradunt Doc. in c.
j. s. eo. & gl. in cle. iudices, de offic. deleg. & in c. fi. circa princ. in
35 vero. ſatiſſecerit. de offi. or. li. 6. Moueor ad hic, †quia ſuſpenſio, q̃
infertur ab homine, non debet inferri niſi monitione præmiſ-
ſa, vt in c. repræhenſibilis. in prin. & ibi plene no. j. de appel. & in
c. a crapula. in fi. de vita & hone. cle. opponitur ergo pro contu-
macia, ſicut excommunicatio, vnde debet ſortiri eius naturã q̃
eſt vt ſecuta ſatiſdatione qs debeat abſolui, vt ī c. ex parte. de ver.
ſign. & hoc ſatis innuit tex. in c. clericos. j. de coha. cle. & mu. vbi
36 videtur probari, †quod finis ſuſpenſionis eſt correctio a deli-
cto, & debet durare quouſque durat cauſa, propter quam fit,
& non vltra, vt dicit text. not. in cap. inter ſolicitudines. verb. in
37 pœna. ibi, donec ſcandalum ſopiatur. j. de pur. ca. † Circa ſecun-
dum, quæ crimina ſunt digna depoſitione, fuerunt opi. quas vi-
de per gl. 81. diſtin. c. j. & j. q. 5. c. j. & conclude, ſecundum do. An.
de Bu. in loco præal. poſt Gof. quod regulariter propter crimen
graue quis debet deponi, intelligit autem do. An. de Bu. crimen
graue, & crimen enorme pro eodem, vt ſatis patet ex prin. & fi.
commenti ſui. hæc concluſio probatur in c. fi. s. de temp. or. &
in c. inquiſitionis. in prin. de accu. & in c. vt famæ, in prin. de ſen.
excom. cum multis alijs. Sed circa hoc duplex inſurgit dubium.
Primum eſt, quod dicatur crimen graue, quantum ad hunc ef-
fectum. Secundum in ſpecie de crimine fornicationis, vtrum
pro eo clericus poſſit deponi. Circa primum concludit do. Ant.
38 †quod illud crimen dicitur graue, vel enorme, a quod inducit ir-
a regularitatem, & impedit executionem officij poſt pœnitentiã
peractam, etiam ſi ſit occultum, vnde pro tali crimine ſemper
imponitur pœna depoſitionis, quocunque modo agitur, vt in
c. inquiſitionis, in prin. j. de accu. Quæ autem ſint illa, quæ indu
cunt irregularitatem, & impediunt executionem ordinis in cri
mine occulto poſt pœnitẽtiam peractam, traditur plene per gl.
& Io. And. in c. niſi cum pridem. §. propter conſcientiam. de re-
nun. & pleniſſime per Gui. in Spe. in tit. de leg. §. iuxta. ver. ſunt
quoque, vbi omnino videas, de quo articulo dicemus pleniſſi-
me in fine iſtius commenti. Dicuntur etiam crimina grauia il-
la, quæ ſunt publica cum ſcandalo. 30. q. 3. c. non debet. in tex. &
gl. & in c. ex tenore. & ibi no. s. de tempo. ordi. in alijs crimini-
bus dicit hoc eſſe arbitrarium, & arbitrium iudex aſſumet a deli
ctis, pro quibus eſt expreſſa pœna impoſita in iure, vt in illis, in
quibus pœna non eſt expreſſe impoſita, procedamus, ſicut in
delicto expreſſo, quibus iſta magis ſunt ſimilia, & multo fortius
illa dicenda ſunt grauia, pro quibus expreſſum eſt in canone, ꝙ
imponatur pœna depoſitionis, ſicut furtum, adulterium, & ſi-
milia, de quibus fit mentio in tex. noſtro & in c. presbyter. & in
c. ſiquis epiſcopus. 81. diſtin. Tu autem declarando perfecte iſtã
materiam dic ſecundum Bar. in l. non ſolum. §. ſi mandato. ff.
39 de iuiur. †quod illa dicuntur eſſe delicta grauia, quæ requirunt
dolum, & pro quibus magna imponitur pœna. illa autem dicũ
tur eſſe grauiora, quæ ſunt communia publica. pro his tamẽ nõ
imponatur pœna mortis, ſecundum glo. in l. auxilium, §. in deli-
ctis. ff. de mino. illa autem dicuntur grauiſſima, quæ mortem
imponunt. Genera autem pœnarum mortis ponuntur in l. ca-
pitalium, per totam l. ff. de pœnis. pro crimine ergo graui cleric⁹
deponetur, vt probatur per iura præallegata, & per tex. in c. in-
quiſitionis. in prin j. de accu. intellige, ſi accuſetur de crimine, vt
ibi, diſtinguitur, ſed nõ detrudetur in monaſteriũ, vel carcerem
perpetuum vt ſatis patet ex tex. 81. diſt. c. delictũ. vt in c. de his.
l. di. & qa tex. ſimp̃r in d. c. inquiſitionis, nõ loq̃t niſi de pœna de
poſ. & ſaltẽ nõ debet includi in ꝑpetuũ. Si aũt ꝓmittat crimẽ gra
uius. i. crimẽ publicũ, qd̃ ꝓpriè appellatur capitale, in c. ſiquis
diaconus. 81. diſtin. tunc vel detrudetur in monaſterium, vel ex-
communicabitur. primum probatur in c. tuæ. j. de pœnis. ſiue in
d. c. ſiquis diaconus. ſed melius poſſumus intelligere, ꝙ tunc ex-
communicetur, quando non poſſet detrudi in monaſterium, &
ſic non valet ſe corrigere, & iſta pœna ſuccedit in locum depoſi-
tionis, ſic intellige dicta Inn. in c. qualiter & quando. j. de accu.
40 Aduerte tamen, † quia incluſio in monaſterium debet fieri in
pœnitente. i. in eo, qui vult ſuſcipere pœnitentiam, ſed vbi depo
ſitus eſſet impœnitens, tunc debet deputari ad carcerẽ in perpe-
tuum, ita probat tex. no. in c. a nobis. j. de apoſta. & in c. vt famæ.
in prin. j. de ſent. excommuni. in 6. per quem tex. patet. ꝙ pœna
incluſionis in monaſterium eſt minor pœna, & diuerſa ab in-
cluſione in carcerem perpetuum, licet gl. aliter ſentiat, & ma-
le, in c. quoniam. de ſimo. & in c. inter ſolicitudines. j. de pur. ca.
Quoddam eſt crimen grauiſſimum dignum morte, vel damna
tione in metallum, & in iſto eſt maius dubium, vtrum ſufficiat
41 ſimplex incluſio in monaſterium cum depoſitione, & ſic † pro
crimine ſodomitico imponitur pœna mortis, in Auc. vt non lu-
xu. con. naturam. l. cum vir. C. de adult. & tamen ſufficit iſta pœ
na, vel minor, vt in c. clerici. j. de exceſ. præla. Præterea tex. in ca.
tuæ, de pœn. in ver. latrocinicis, poteſt intelligi de famoſo latrone,
qui furca ſuſpenditur, in l. capitalium. §. famoſos. ff. de pœ. ꝙ hoc
facit tex. in c. de his. el. 2. l. diſtin. vbi loquitur de homicidio, & ta
men non imponitur pœna carceris perpetui. Confirmatur iſta
42 concluſio, †ꝙ licet pro crimine ſimoniaco nulla iure impona-
tur pœna mortis, vt in c. licet Eli. in vl. co. de ſi. tamen canon di-
cit, ꝙ eſt crimen grauiſſimum, ita ꝙ cętera eius comparatione
pro nihilo reputantur, vt in c. per tuas, ver. fi. eo. titu. & tamẽ pro
iſto crimine non imponitur pœna carceris perpetui, ſed inclu-
ſionis in monaſterium, vt in c. quoniam. j. de ſimo. ergo idẽ di-
cendum eſt in minoribus criminibus, quamuis pro ipſis impo-
natur pœna mortis de iure ciuili, & hoc videtur eſſe tenendum,
quicquid alias ſcripſerim. Poteſt tamen limitari iſta concluſio.
Primo in caſibus exceptis, in quibus expreſſe cauetur de pœna
carceris, vt in c. fi. & pe. j. de hære. Secundo, vbi propter imma-
nitatem delicti, non eſſet imponenda ſimplex pœna mortis, ſed
cũ aliqua qualitate atroci, puta pœna ignis, traditio ad beſtias, la
ceratio membrorũ, & ſimilia. tunc enim videtur imponenda pœ
na perpetui carceris, quia iſta pœna eſt maior ſimplici pœna
mortis, vt l. j. & ibi per Bal. C. de rap. virginum. & hoc eſt verũ,
ſiue iſta ſit naturalis pœna criminis, ſiue iudex eam imponat au-
gendo pœnam criminis propter aliquam qualitatem animi in
hærentem, ſic poſſumus intelligere tex. in c. nouimus. in fin. j. de
ver. ſig. vel poteſt intelligi illa litera de falſario, qui non pœnite-
bat vt. s. dictum eſt, ſed contra hoc vltimum facit tex. in d. c. tuę.
inquantum intelligimus de latrone famoſo, qui furca dẽret ſu-
ſpendi. Sed potes reſpondere, ꝙ inter decapitationem, & pœnã
furcarum non eſt tantus exceſſus, ſicut inter iſta, & alias pœnas
ſupradictas. vel poteſt intelligi ille tex. de latronibus, qui non
deberent ſuſpendi. dicit enim in d. c. at ſi clerici. ꝙ delictum de
ſui natura leue, eſt dignum depoſitione, ſi quis in eo diu perſi-
ſtat, hæc tamen non dicit de omni delicto, ſed in fornicatione,
43 de qua ſtatim videbis. Illud autem ſcias, †ꝙ etiam in delictis, ꝓ
quibus quis eſſet tradendus curiæ ſęculari, ſi criminoſus cõuin
citur non per veras probationes, ſed per aliquam præſumptio-
nem iuris non imponitur talis pœna, nec etiam perpetui care-
ris, ſed incluſio in monaſteriũ, caſus eſt no. in c. inter ſollicitudi-
nes. in fi. & ibi hoc no. gl. j. de purga. cano. Circa tertium de for-
b nicatione, bdicendum eſt ſecundum do. Ant. & bene, quicquid
44 dicant Moderni in d. c. at ſi clerici, †ꝙ pro crimine adulterij, in-
ceſtus, ſacrilegij, & pro fornicatione publica, & ſcandaloſa, vel
pro ea, in qua quis diu perſeuerauit, poteſt quilibet clericus in-
diſtincte deponi, primum probatur. 81. diſt. c. Athanaſius. & c.
per Deum. ſecundum ponitur per gl. 3. q 7. c. ſiquis. quartam de
crimine diffamato cum ſcandalo. 30. q. j. non debet, in gl. 81. diſ.
presbyter. & ibi per glo. & idem dicunt Doct. ſi clericus habeat
rem cum virgine. ſi vero habeat rem cum ſoluta, non virgine,
tunc diſtingue inter clericum exiſtentem in ſacris, & alium cle-
ricum. Clericus exiſtens in ſacris ſemper deponitur, quia ſem-
per committit adulterium propter eccleſiam, vel ordinem, cui
eſt deſponſatus, vt in cap. fraternitatis. infra. de frigi. & probatur
iſta concluſio in c. à multis. ſupra. de æta. & quali. & in cap. eru
beſcant. 22. diſt. & bene facit tex. 81. diſt. c. quidam clerici. ſi au-
tem non ſit in ſacris, tunc punitur, vt probãt iura præallegata,
& maxime tex. in d. c. quidã. qui loquitur in caſu, & ad materiã
vide tex. optimum in c. Apoſtolus. 25. diſt. qui declarat, quæ cri-
mina dicantur grauia. & licet. s. dixerim, ꝙ quando pro crimi-
ne

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Crimen quando dicatur graue & enorme Dicas ꝙ crimen lęſæ maieſtatis, vnde quando incurratur, ponit Rey. conſi. 2. nu 3. lib. 5.

b VIN. GOD. Fornicatio an crimen dignum depoſitione. Nota ꝙ dicit Troilus Maluet. in trac. de ſort. in 3. parte, nu. 16. in lib. 9. tract. 276. ꝙ rarissimè quis reperiatur ſine vitio fornicationis adeo, ꝙ presbyter propter ſimplicem forn cationem non deponitur.

ne esset imponenda pœna mortis,potest imponi pœna perpe-
45 tui carceris,secundum quosdam, † hoc tamen non esse verum in adulteris,quia in laico est mitigata pęna adulterij, & similiũ per ecclesiam,vt patet in c.2.ĩ.de adult.& ideo non mireris si est mitigata in clerico,& potest esse ratio,mitigationis, frequentia lapsus carnis propter fragilitatem,vt in c.fraternitatis.34.distin.
46 † & quod sit constituenda differentia inter clericos constitutos in sacris, & alios,in crimine simplicis fornicationis, facit text.in c.2.in fi.ĩ.qui cle.vel vo.Abb.tamen Modernus in d.c.at si cleri ci.§.j.tenet contra communem sententiam, quòd pro simplici crimine fornicationis non debeat semper deponi clericus constitutus in sacris,per tex.in c.si clericos.& c.sicut.& in c. sinautẽ. ĩ.de coha. cle.& mu. Tu autem teneas communem sententiam per tex.in c.sacerdotes.15.distin.vbi loquitur alternatiuè de delicto publico,vel de eo,de quo quis conuincitur, licet non esset publicum.& in c.peruenit.eod.titu.quæ omnia debes intellige re,quando agitur de tali crimine per viam ordinariam accusa-
47 tionis †secus si agatur per viam inquisitionis, quia tunc potest imponi minor pęna,& est arbitrarium, quæ pęna imponatur, vt in c.inquisitionis.in princ.de accu.& in c.vt clericorum.ĩ. de vita & ho. cle. & sic debent intelligi iura allegata per do.Abba. quod patet clarè, quia in dictis iuribus verba diriguntur ad iudi cem,ergo excitatur officium iudicis, & sic loquitur de remedio inquisitionis,vt.l.quod si minor.§.fi.ff.de mino.& per Bart.in l. vna,ff.de ꝓdi.ex lege.per gl.& Bald.in l.si soror. C. de colla.Sup tertio articulo,quo quæritur,† vtrum clericus degradatus,[a] de beat tradi curiæ sęculari?communis opi. est, quã approbat hic do.An.& clarius in c.at si clerici.s̃.eo.quod regulariter pro nul lo crimine,quis est tradendus curiæ sęculari, nisi sit incorrigibilis,vt probat tex.noster,& in c.at si clerici.in fi.s̃.eo.sed glo.ordi. in c.ad audientiam.§ j.ĩ.de hære.dixit quod in tribus casibus cle ricus depositus traditur curiæ sęculari in continenti. Primus est in falsario literarum Apostolicarum, vt in c. ad falsariorum. de cri.fal.Secundus in hæretico,vt in c.excõmunicamus. §.j.s̃. de hære.sed do.Anto.de But.dicit,quod ista fallentia non est ve
49 ra,quia†iste non traditur curię sęculari,nisi sit incorrigibilis vel relapsus,vt in c.vergentis.eod.tit.& in c.super eo.de hære.lib.6. Tu dicas,ꝙ inter hæreticos non relapsos, & alios delinquentes est ista differentia,quia alius delinquens, etiam post depositionem, si non redeat, non debet tradi curiæ sęculari, nisi secuta monitione,& excommunicatione,vt hic dicetur.Sed in hæretico post depositionem,non est necessaria monitio,immo incon tinenti traditur curiæ sęculari,nisi expresse reuocet errorem, vt in c.pe.& fi.ĩ.de hæreti.& in d.c. excommunicamus. Bene ergo dicit gl.quod non requiritur incorrigibilitas per modũ, de quo hic in tex.licet si manifeste se conuertat,non tradatur curiæ sęculari.nec tex.in c.vergentis.aliquid viget, quia loquitur ibi in publicatione bonorum,a qua exuitur de necessitate post pœnę impositionem,etiam si pœnituerit,sed si potestas sęcularis vult, vt ibi dicitur.Tertius est casus in eo,qui conspirat cõtra Episco pum vel facit,siue dicit contumeliam Episcopo suo.3.q.4. c.cle ricus.gl.intelligunt ista iura de corrigibili, & hæc est communis sententia,quam omnes approbant hic,& in c.at si clerici. præal leg.& probatur per locum a fortiori in c.honoratus.81.dist. vbi patet,quod inobediens præceptis Apostolicis,nedum non tradi tur curiæ sęculari,sed non deponitur incontinenti, ergo fortius in eo,qui est inobediens Episcopo.sed posset responderi, quod conspiratio non est simplex inobedientia,sed aliquid plus. Sed ista responsio tollitur per tex.in d.c. si quis sacerdotum.cum lo quitur de inobediente,intelligitur de incorrigibili, ita cum loquitur de conspirante,ar.l.iam hoc iure.§.j.ff. de vulg. & pupil. Addit etiam do.Ant.de Bu. quartum casum in sortilegio per c. admonuerat.26.q.7.sed ista non sunt vera, secundum Ab. Moder.& optimè.Primo,quia in eo tex.dicitur, quod laicus pro illo crimine excommunicatur, sed non esset conueniens, ꝙ pro crimine esset tanta disparitas pęnæ inter laicum,& clericum.Se cundo,quia verbum,degradatio, ibi positum in tex. debet acci pi pro verbali depositione,vt in c.tuæ.ĩ. de pœnis, & in c. 2. de cle.excom.quia in pęnis semper in dubio interpretamur, quod est minus,vt l.si præses. & leg. interpretatione.ff. de pœn. Tertio per c.si quis Episcopus. & cap.aliquanti.21. q. 4. in quibus patet,quod sunt clerici,& in c.seq. hoc probatur clarius non solum in consulente,sed in exercente sortilegium vsque ad.c. con tra idolorum culturas,eadem causa,& q.de quo dic vt latius po nit Ab.in d.c.at si clerici.Reperitur & quintus casus,secundum Bonaguidam,vt refert Ioan And.in sciśmatico.24.q.3. c. de Liguribus.sed hoc dictum non credit verum do.Abb.in eo,qui fa cit sciśma contra sedem apostolicam, quia tunc illud sciśma saperet hæresim,vt no. in rub. de sciśma. & hoc est dictum Ioan. And.hic reprehendentis Bonaguidam, vel limitantis. Ab. au-
50 tem Modernus distin guit dicens, †quod si ille, qui facit sciśma, credit ecclesiam posse esse apud duos,tunc est hæreticus, secus si credit ecclesiam esse apud alterum tantum, quia tunc est re-

bellis,& non erit in fide, ita distinguit gl.no. 24. q. j. in summa. & hoc vltimum est verum,nisi ille,qui facit sciśma, introducat nouas institutiones, & nouas doctrinas contra catholicam ec-
clesiam,& hæc duo probãtur.20.q.3. c.inter sciśma. Reperitur
51 sextus casus, in quo est dubium, † vtrum clericus sit tradendus curiæ sęculari,quando commisit crimen enorme, vel grauissimum,sicut est homicidium cum proditione, vel homicidium cum paricidio,vel homicidium cũ sacrilegio, vt in eo ꝙ occidit presbyterum,vel personam sacram, vel aliud crimen grauissimum,propter quod de iure ciuili laico esset imponenda pœna aliqua de atrocissimis, verbigratia pœna ignis,pęna decerptionis,quæ imponitur, cum reus diuiditur in plura frusta, pœna furcarum, pęna traditionis ad bestias,& similium, quæ enume rantur in l.capitalium,per totam.l.ff.de pęnis. & in l.sacrilegij. in prin.ff.ad l.Iul.peculatus.Nam tunc tenet Pe de Anch. in di. sputatione sua publica,quam refert pleniśimè Ab. Mode. qui hanc q.sub eo diśputauit in c.at si clerici.§.j.s̃.eo. & idem Pe.in regula, ea quæ fiunt,de reg. iur.in 6.q. 19.ꝙ clericus degradatus sit tradendus curiæ sęculari.Et idem si aliquis commisit plura homicidia,plures falsitates,plura furta,ex quorum singulis es-
set dignus depositione,tunc enim pro sequenti delicto, vel pro delicto,quod requirit ita excessiuam pęnam, cum ecclesia non habeat vltra quid faciat,poterit tradi curiæ sęculari, quia pœnę debent commensurari delictis.24.q j. c. non afferamus,& in c.
52 quæ siuit.ĩ.de his quæ fiunt a præla.†Fundamentum istius opi. est quia in huiusmodi delictis atrocissimis, quæ requirunt pęnam excessiuam , non inuenitur posse puniri aliqua pœna canonica,secundum doctrinam Inno.in c. qualiter & quando.ĩ. de accu.Ergo debet tradi curiæ sęculari,vt in tex.nostro, quia ec clesia non habet vltra quid faciat. Sed aduerte quia hoc ꝙ hic dicitur non respicit tantum pœnam criminis, sed etiam remedium corrigibilitatis,& conuersionis,& intendit Pontifex quod quando ecclesia est experta omnes modos conuersionis, & nõ prosunt,ꝙ tunc clericus traditur curię sęculari . licet ergo ecclesia non habeat vltra quid faciat ad puniendum,habet tamen vl tra quid faciat ad corrigendum, & hoc ponderat tex. noster *hic*
53 †qui fortissime facit contra opi.istam, nam vt vides clericus nõ traditur curiæ sęculari,nisi his duobus concurrentibus,ꝙ ecclesia non habeat vltra quid faciat,& sit incorrigibilis. Quod est dicere, vt dixi ꝙ quo ad pœnam,& quo ad correctionem ecclesia non habet vltra quid faciat ad conuersionem, maxime si clericus sit paratus confiteri,& pœnitere,vel non neget velle su bire pœnitentiam, ergo cum ista duo requirantur copulatiue, non sufficit alterum ad inducendum hunc effectum, vt l.si hæredi plures.ff.de condi. insti.& no. in c.2.s̃.de rescript. Præterea istud fundamẽtum principale destruitur manifeste ex his, quæ diximus.s̃.in secundo articulo, vbi fuit declaratum, ꝙ crimen atrocissimum,pro quo esset imponenda aliqua ex pœnis supra dictis, proportionatur de iure canonico pœnæ carceris perpetui,ad minus quando quis debet sustentari pane & aqua,ꝑ quo facit optime tex.in c.nouimus.de verb.sig.vbi dicitur ꝙ ista pę na est atrocior,quia vita est supplicium,& mors est solatiũ,& ꝑ hoc tolluntur ista fundamenta.Hanc tamen opin. sequitur do. Abb.Mod.in loco præallegato adducit vna cum Pe.text. in c.j. de homi.& tex.in c.j.eo.tit.lib. 6.& licet iste text.loquatur in as-
54 sassino,tamen ipse † breuiter dt,ꝙ per identitatẽ rationis fit extensio,quia etiam in materia pœnali, vbi est omnimoda ratio fit extensio, vt in c.de multa.§.2.de præbend. & in c.dudum.s̃. de elect.Tertio inducit tex.in c.nouimus. de ver.sig. vbi dicitur ꝙ pro crimine graui damnabili, & dãnoso degradatur clericus, & traditur curiæ sęculari, nec potest dici ꝙ ille text. intelligatur de incorrigibili,quia esset ꝫ mentem literæ, quæ æquiparat ista crimina falsario literarum domini Papæ, qui traditur incontinenti curiæ sęculari, vt dictũ est. ergo idem dicẽdum est in sim. hoc etiam confirmatur per tex.in c.at si clerici.in fi. s̃. eo.ibi dũ subiicit,functus officio,&c. Nõ.n. vĩ functus suo officio, qñ pę na non fuit sufficiens, & in ver. ne duplici per locum a ratione cessante, quia quando prima pœna non sufficit, debet imponi altera.17.q.4.c.attendendum.& in l.2.in fin.C.de sportu. Mihi placet communis sententia., quicquid dixerint hic isti Doctores,nam si verum esset, ꝙ ecclesia non posset proportionare pę-
nam,quæ imponeretur laico, & ꝙ propter hoc clericꝰ esset degradandus, & tradendus curiæ sæculari, tunc sequeretur ꝙ qñ lex imponit laico pœnam mortis, sicut in simplici homicidio, vt habetur in l. j. de sica.clericus esset tradendus curiæ sęculari, quod est falsum & cõtra tex.nostrum.Sed ad hoc posset respõderi,ꝙ pœna carceris perpetui proportionabatur pœnæ mortis simpliciter,vnde istud argumentum non cõcluderet,sed ma gis concludunt ea,quæ.s̃.dixi,& quæ sequuntur.Præterea ꝫ istã sententiam arguo de his,quæ habentur 26. quæstio.4. ca. contra idolorum.vbi patet,quòd idolorum cultor, & aruspex de-
55 ponitur, & includitur in perpetuum carcerem, & sic non traditur curiæ sęculari, & tamen de iure ciuili aruspex in aliquo

casu

casu punitur pœna ignis, quando accedit ad domum alterius, vt l.2.vel 3.C.de malefi.& mathe. Tertio hoc probatur in c.de
58 Liguribus.23.q.5.† nã ibi ponitur casus de Episcopis, qui rebellantur Sedi Apostolicæ, quos non est dubium committere crimen atrocissimum, quia est proprium crimen læsæ maiestatis, & in prima specie, vt l.j.in prin.& quod ibi no. ff. ad l.Iul. maie. & in extrauaganti, quoniam nuper.in ver.rebellando,& ibi plene per Bal.in cle. pasto. de re iu. & tamen non traduntur curiæ seculari, nisi secuta incorrigibilitate. Hæc conclusio cõfirmatur in tex.per c.accusatus.de hære.li.6.vbi patet, ꝙ si ille qui cõuincitur de hæresi, prius de illa fuerat suspectus, delictum suũ est grauius, q̃ simplex hæresis, & tamen non traditur curiæ secularia ri, si velit abiurare hæresim,& tñ simplici hæretico[a] ecclesia imponit pœnam maximam, vt in c.fi.de hære.li.6.vbi patet, ꝙ si ille, qui conuincitur, etiam si pœniteat ex quo sequeretur, ꝙ quia simplici hæresi ecclesia imponit pœnam maximam, ꝙ pro hoc delicto quod esset grauius, quia ecclesia non haberet condignã pœnam, clericus esset tradendus curiæ seculari, quod ibi expres-
59 se negatur.†Non ob.tex.in c.j.j̃.de homi. quia ſm communem sententiam intelligitur de depositione verbali non actuali, vel intelligas illum tex.in laico & illud est magis mens scripturæ sacræ, quæ ibi ponitur,& est secus, ꝙ si occidens confugiat, & teneat altare, debet tamen inde ille euidenter euelli, quia proditor occidit, nec habet immunitatẽ, de qua in c.inter alia.de immu.ecc.& hunc intellectum ibi ponit gl.Verbum enim euelles ibi significat abstractionem facti, non autem separationem clerici ligati ecclesię,& sic tollitur inductio facta per Mod. Nõ ob. tex.in c.nouimus.de ver.sig.quia ibi graue crimen non æquiparatur falsificanti literas Apostolicas simpliciter, sed qñ est damnabile,& damnosum. intelligo ergo crimen graue esse damnosum, qñ ille, qui delinquit est incorrigibilis, vt in c.nec licuit.17. dist.præsumitur.n.ꝙ alij videntes talem post monitionẽ nõ corrigi,& non puniri saltem a potestate, vel scandalizentur, vel trahentur ad similem propositum, & ideo delictum est damnosũ propter exemplum, vt dicit tex. noster formaliter in ver.ne possit.sed ille, qui nõdum est monitus, de quo potest sperari ꝙ corrigatur adhibitis remediis ecclesiasticis, maxime si delictũ non sit publicum,& notorium, non pręsumitur ita scandalizare, vel dare malum exemplum, quia etiam si delictum sit publicũ, potest quilibet sperare ꝙ forte percussus pœna spirituali corrigat̃, & timet etiam pœnam spiritualem sibi imponendam, vnde nõ potest negari, ꝙ non est tanta ratio sicut in incorrigibili. Nõ ob. tex.c.j.de ho.lib.6.quia ille casus specialis habuit causam,& occasionẽ a frequentissimis cædibus, & magnis periculis quę imminebantur propter illos assassinos, vnde in aliis delictis quantumcunque grauissimis, non videtur esse eadem ratio. propter frequentiam.n.delicti, atrocius aliquid statuitur in l. aut facta.
60 in fi.ff.de pœnis.†& dato ꝙ esset eadem ratio, quia lex ista est pœnalis & exorbitans simul, non deberet fieri extensio. tex. est no. in l.sed sciendum.ff.ad l.Pompe. de parricidiis,& bene facit glo. no. in cle.vt hi qui.de æta.& qual.in ver.eisdem. Non ob. tex.in c.de multa. quia potest dici, ꝙ ibi fit extensio propter fauorem
61 publicum ecclesiarum. vel dic,†ꝙ licet alias fieret extensio, non autem fiet vbicunque potestas conceditur laico, super iuribus, vel personis spiritualibus, quia cum ista sit odiosa, non extenditur etiam per maioritatem rationis, vt in c.tua. la piccola. j̃. de deci. iuncto c.cum in tua.eo.ti. Pro ista conclusione facit text.in c.at si clerici.§.j.s̃.eo.ti.in ver.quemlibet depositum, exponendo quemlibet.i.nullum. sed tamen aliter potest exponi, & melius.i.non omnem depositum, & sic potius faceret pro parte ꝺ̃ria. Nec est verum, ꝙ semper canon imponat pœnam clerico, q̃ possit proportionari pœnæ ciuili, quæ imponitur laico, vt patet 6.q.5.c.presbyteri.& s̃.dictum fuit in articulo de fornicatione, vbi clericus constitutus in minoribus propter stuprum non deponitur, & diligenter inquirẽs posset inuenire multos casus similes,& aliquos.26.q.5.c.si quis Episcopus. & in c. seq. vsq; ad c.idolorum.nam depositio, & inclusio in perpetuum carcerẽ, vel in monasterium bene potest proportionari morti naturali aliquo modo, sed simpliciter depositus non videtur habere proportionem cum deportatione, quia clericus non cogatur stare in certo loco,& tamen pro crimine, pro quo imponeretur deportatio clericus aliquando deponitur, & nihil vltra, vt patet in pluribus ex supradictis capitulis, & in text.nostro & in c. dictum.81.dist.quinimmo aliquando simpliciter deponitur, vbi imponeretur pœna mortis, vt patet in c. clerici. j̃. de excess.
62 prælatorum.†Vtrum autem posita opinione Petri pro vera, clericus, qui deberet tradi curiæ seculari possit capi,& condemnari per curiam secularem, antequam degradetur a iudice ecclesiastico actualiter, plene ponit Abb.in d.ca.at si clerici. & dic vt
63 ibi per eum. Quid †autem iuris sit in clerico, qui incedit sine habitu & tonsura & delinquit enormiter, vtrum possit inconti nenti puniri per potestatem secularem, dic vt plene not. Ioan. And.in c.contingit.& in c.perpendimus. & in c.in audientia. j̃. de sent.excom.& Pet.in dispu.sua publica,& in regula ea, quę fiunt, de reg.iur.quæst.14.& Abb.in d.c.at si clerici. Vltimo loco declarandum est, qui sint casus, qui impediunt executionem officij, idest ordinis in criminoso occulto, post peractam pœni-
64 tentiam.† Intelligo autem criminosum occultum hic non solum, prout occultum distinguatur contra probabile, sed prout distinguitur contra manifestum, idest notorium. Vnde quæro generaliter si crimen nõ sit notorium, licet possit probari, vtrũ vel in quibus casibus, post peractam pœnitentiam impediatur ordinis executio. super quo reperiuntur plures opin. variæ, nam gl.in c.nisi cum pridem.in §.propter conscientiam.s̃.de renun. ponit tres casus, in quibus dixit impediri executionem officii peracta pœnitentia,& sic sentit, ꝙ in cæteris non impedit. Primus est in homicidio.l.di.c.miror.de tempo.ord.c.fin.de quo dic, vt ibi per Innocen.c.de his.el ij. 50.distinct.& in cle.si furiosus.de homic.†Secundo in simonia in ordine, vel in beneficio,
65 & de simonia in ordine non est dubium, quod qui receperit ordinem per simoniam, non habet executionem ordinis, etiam peracta pœnitentia, vt in c.tanta.& in c.pen. infra de simon. & j.quæst.j.c.reperiuntur.& c.erga simoniacos. Sed glossator vo-
66 luit ibi,& in c.inquisitionis.infra de accu.†ꝙ etiam simonia cõmissa in beneficio suspendat executionem ordinis, ita ꝙ post peractam pœnitentiam, non possit quis in ordine ministrare, ex quo sequeretur, ꝙ etiam si simoniacus renũciaret beneficio, quia aliter non potest agere pœnitentiam, nihilominus non haberet executionem ordinis.sed lo.And.in d.c.nisi cum pridem. & dom.Ant.ibi,& in d.c.inquisitionis.dicunt ꝙ simonia in ordine, non impedit executionem ordinis post peractam pœnitẽtiam, simonia autem in beneficio, beneficij retentionem impedit, sic debet intelligi c.inquisitionis.in princip.infra de accu. sic etiam sentit Spec.in titu.de leg. § iuxta.ver.sunt quoque,& sic sentiunt clare, ꝙ committens simoniam in beneficio, non sit suspensus in executione ordinis, etiam ante pœnitentiam peractã, nisi quo ad se, sicut est quilibet constitutus in crimine mortali, vt in c.fin.de tempo.ord.& in c.vlt.infra de coha. cle. & mulie. hanc sententiam tenuit Ioan.expresse,& sequitur do. Ant. in c. per tuas.infra de simo. licet glo ibi dixerit contrarium & nõ bene, de quo dic, vt ibi per Docto.in c.tanta.eo.titu. vtrum autem
67 ille,† qui confert ordines per simoniã, [b] sit ipso iure suspensus
b ab executione ordinum, quos ipse legitime recepit, dic vt in d. c.per tuas.& in c.penul.eo.tit.vbi est casus. Tertium casum ponit glossator secundum Ioan. omne crimen quod ipso facto inducit infamiam ciuilem, idest omne crimen propter quod ipso iure lex ciuilis infert infamiam, de quibus.3. quæstio.7. §.porro.& l.j.C.de infami.& l.j.ff.eodem. infamis † enim est irregula
68 ris, si sit infamia iuris. 51.distinctio.ca.qui in aliquo.2. quæst.3. §.notandum.C.de infami.l.j.& de testib.c.testimonium. hunc tertium casum glos.approbat Hostien. in d.c. nisi cum pridem. & etiam in summa eiusdem tituli.& in Specu.in titu. de lega §. iuxta. ver.sunt quoque, per iura prælleg. Hanc sententiam sequitur Ioan.And.in nouella, in loco prælegato. & Ant de Bu.
69 ibi in tex.† Ex hac conclusione sequitur, quod quilibet sodomita est irregularis, ita ꝙ post peractam pœnitentiam non habet executionem officij, tunc sequitur, ꝙ nullus sodomita de nouo potest promoueri ad ordinem, quia facilius impeditur promouendus, quam promotus, vt est casus in cap.ex tenore.& ibi per glo.& Docto.supra de temp.ord. & est communis regula. Probatur ista conclusio noua ratione vltra Doctores, quod omnis
c sodomita c est infamis ipso iure secundum glos. in l. j. §. remouet. ff. de postu. & satis probatur eadem ratione. & quamuis illa iura loquuntur de patiente, glo. tamen idem sentit in vtroque, in l.cum vir.C.de adulte. & fundatur ratione, quia vbi est eadem ratio de connexis, idẽ est ibi iudicium ẽt in materia pœnali, l. fin. C.de indicta vidu. l.j. C. de cupres.libr. 11. & ibi per Bar.& per Bald.in rubr.C.de rebus cred. & est optimus text. in l.senatus.ff.de contrahen.emptio. Si ergo infamis ipso iure non habet executionem ordinis, vt videtur sentire communis opinio. ergo sodomita non habebit executionem ordinis, & non poterit ad ordines promoueri. Pro hac conclusione facit text. & quod ibi not. in l. 2. §. miles, ff. de his, qui not. infam. vbi probatur expresse, quòd infamia iuris superueniens ipso iure, extin-

ADDITIONES.

a VIN.GOD. Hæreticus debet iudicari ille, qui asserit illum non posse pœnitere, qui usque ad senectutem uixit in peccatis. similiter, qui dicit Papam non posse dimittere peccata, ut concludit Oldra.cons.271. Quæstio talis est &c. Sequitur Dec.cons.237.est diligenter, col.2.lib.j.

b VIN. GOD. Simonia crimini læsæ maiestatis assimilatur, Rui.cons.158.nu.3. lib.5. Et an renuncianti beneficio possit constitui pensio, sine labe simoniæ, Dec.cons.151.lib.j.

c VIN. GOD. De peccato sodomitico scribit Pet.de Anch.cons.268. De iure diuino, vbi de pœna ipsius multa adducit.

extinguit dignitatem, vel officium publicum, vnde sentit Barto.
70 satis clare in l. 3. in princ. ff. ad l. Iul. repetundarum. † ꝙ infamis infamia iuris, siue sit occultus, siue notorius, siue toleratus, non possit exercere actus pertinentes ad dignitatem, sed dominus Bald. multum singulariter in l. qui depositum, C. depos. referens dicta Innocen. in c. qualiter & quando. ĵ. de accus. tradit regulam in oppositum, dicens ꝙ condemnatus actione descendente ex contractu, nec est depositus, nec est deponēdus ab officio publico, licet sit effectus infamis. sed dicta Bart. videntur veriora in terminis, in quibus Barto. loquitur, & text. in d. §. miles, quando ex condemnatione resultaret notorie infamia, & satis est, quod sit notoria in loco condemnationis, vt not. declarat Ant. de But. in fin. quæst. in publico criminoso, in c. ex tenore, supra de tempo. ord. sed in terminis nostris, quando infamia infertur ipso iure, & delictum est occultum, verior videtur esse opin. Bal. pro qua adduco glo. sing. in l. cum lege. ff. de testa. quam approbant omnes in actibus extraiudicialibus, volentes
71 per illam glo. † ꝙ infamis infamia occulta sit habilis ad testimonium, & alios actus extraiudiciales. quinimo tenuit Bar. expresse, & sequitur ibi Bald. in l. j. C. de testam. ꝙ etiam quo ad actus iudiciales infamis occultus, non possit repelli, hoc sentit Bald. expresse in l. j. in 2. carta. C. de summa Trinit. & fide catho. dum dixit, ꝙ notarius, qui est effectus infamis ex condemnatione, potest conficere instrumenta, si infamia eius sit occulta, allegat gl. in Authen. de tabel. §. fin. quam allegat in multis aliis locis. & licet in notario multitudo gestorum est fauor publicus, iuxta l. Barbarius. & quod ibi no. ff. de offic. præsi. sentit ibi Bal. & Bar. in d. l. 3. & in l. eadem lege, in vltimis verbis. ff. ad l. Iul. repetundarum. tamen Bal. non fundat se expresse super ista ratione. In casu autem nostro vltra ea, quæ sunt allegata cōtra communem opi. adduco primo tex. in c. clerici. ĵ. de excess. prælat. quem tex. adducit Hostien. pro se dum vult probare, ꝙ sodomita est irregularis. dicit ergo text. ꝙ tales deprehensi in crimine deijciuntur a clero, vel detruduntur in monasterium, vnde pondero nō destruendo literam, ꝙ iudex necessario nō habet deponere clericum, sed potest ipsum deponere, & includere in monasteriū, quod non esset si hoc crimen impediret executionem ordinis, tunc enim ne daretur occasio ministrandi in ordine, in quo nō potest ministrare clericus, semper esset deponendus, vt in c. inquisitioni, in princip. infra de accus. vnde dicunt Docto. in c. at
72 si clerici. §. j. s̄. eo. † ꝙ omnia crimina grauia inducentia irregularitatem, dicuntur crimina grauia propter quæ, quis est deponendus, vt s̄. diximus in hac decrerali. cum ergo talis nō debeat necessario deponi, satis datur intelligi, ꝙ non impeditur executio officij peracta pnīa, & ex hoc sequitur, ꝙ nō omnis infamis infamia iuris, est suspensus ipso iure quo ad se, & quo ad alios, sed demum si non sit occultus. Tertio contra istam conclusionem adduco tex. in c. de his. 50. dist. el ij. & in c. fi. in prin. de tem
73 po. ord. in quibus † periuri si sint occulti criminosi post peractā pœnitentiam habent executionem officij, sed periurus aliquo casu est infamis ipso iure, infamia ciuili, puta si sit præstitum iuramentum promissorium, & non seruatum, in l. si quis maior. & ibi no. C. de transact. & tenent Docto. in c. testimonium. ĵ. de testib. ergo patet ꝙ non omnis infamis non habet executionem ordinis, pro hoc facit tex. in d. c. fi. dum ponit primo exemplum de periuro, & postea de eo, qui dixit falsum testimonium, nam videtur intelligendum principium generaliter etiam de iuramento promissorio, ex quo postea specialiter ponit exemplum de iuramento assertorio, vt aliquid de nouo principium inducat vltra id, quod dicitur in ver. seq. Sed ad ista iura potest respōderi, ꝙ intelliguntur de iuramento assertorio, propter quod qs non incurrit infamiam ciuilem, & cum dicitur, ꝙ secundū hoc exemplum de teste falso non est superfluum, quia forte probabiliter poterat credi primum dictum habere locum, vbi est cōmissum periurium, non falsitas punibilis, exemplum in l. dam⁹. & quod ibi no. C. de fal. secundum vero intelligitur, vbi est cōmissum periurium, & falsitas, sed tunc ob. quia primus versiculus videtur superfluus, quoniam satis videbatur esse dicete, ꝙ falsus testis post peractam pœnitentiam possit ministrare, quia si falsus testis, qui committit falsum, & periurium, & in iudicio non est suspensus peracta pœnitentia, quanto fortius non esset suspensus simplex periurus, verum superfluū videbatur de simplici periurio dicere. Sed potes dicere, ꝙ hoc fuit factum, vt id quod alias contineretur ex mente legis per rationem a maiori, nunc contineatur ex verbis, hæc tamen responsio non est multum tuta, vt dixi in voce. Tertio pro ista opin. contra communem sententiam adduco tex. in c. tanta. ĵ. de simo. vbi text. dixit,
74 † ꝙ omnis peccator missam cantare potest, præter simoniacū, nisi ergo reperiatur ad illam vniuersalitatem expressa limitatio alterius canonis, non videtur, quod sit restringenda illa decretalis. & dato quod de iure ciuili ille, qui esset occultus infamis, nō posset exercere actus dignitatis suæ, sicut sentit Barto. in d. l. ea.
75 per hoc tamen non tolleretur conclusio nostra, † quia dignitas secularis resoluitur ipso iure per infamiam superuenientem, & officium publicum simul, vt probatur in d. §. miles. sed non sic in dignitate ecclesiastica, & maxime in dignitate ordinis, cuius
76 † caracter remanet, etiam post depositionem, vt in c. 2. ĵ. de cler. excom. mini. vbi vide per glo. & Doct. vnde dixit Inno. not. in c.
77 cum nostris. ĵ de concess. præben. † ꝙ nulla irregularitas superueniens, priuat aliquem collato beneficio ipso iure, facit text. in c. dilectus. ĵ. de excess. præl. & quod ibi no. Sentit autem glossator noster in d. c. cum pridem. & clarius in c. inquisitionis, in prin. ĵ. de accu. ꝙ præter s̄ in his tribus criminibus, nullum aliud crimen inducat irregularitatem occultam, vel suspensionem, quę impediat executionem officij peracta pœnitentia, sed Doct. dicunt in locis prædictis, ꝙ multi sunt alij casus quos enumerant Hostien. Spec. & Ioan. And. in locis allegatis. Specu. tamen ponit opin. Vincentij vltimo loco, quæ contradicit prædictis casibus, in multis non videtur approbare sententiam Hostien. vnde pro perfecta declaratione materiæ, antequam enumeremus alios casus positos ab Host. sciendum est, ꝙ Vincentius dixit, &
78 fuit secunda opi. † ꝙ nunquam pro peccato occulto impeditur quis vti ordinibus habitis, & ascendere ad superiores, nisi inueniatur expressum, vt in simonia & homicidio, alias regulariter acta pœnitentia non indiget peccator dispensatione, quo ad vsū ordinis. 32. q. 5. c. Christiana. l. di. c. ferrum, eadem dist. c. qui gradu. & c. de his. vbi dicitur seruato gradu, ꝙ intelligitur ipso iure. arg. pro eo, in c. fi. de tempo. ord. & intelligit contraria loqui in crimine, in quo lata est sententia de fama, vel infamia irregulari, 21. distin. c. j. 61. dist. c. in sacerdotibus. vbi autem aliquis manifeste delinquit peccat celebrando, siue egerit pœnitentiam, siue non, vt in d. c. sacerdotibus. & in c. ex literis. de furtis. sentit ergo ista opin. vt clare vides, ꝙ non inducitur irregularitas, nisi quando hoc est expressum. Sed dubium est in ista secunda opi. quando dicatur expressum, nam secundum exempla allegata pro Vincentio, tunc videtur esse expressum, quando dicitur, ꝙ etiam post peractam pœnitentiam, quis non possit in ordinib⁹ ministrare. Sed iste intellectus non videtur procedere, quid. n. si aliquis esset suspensus ad tempus ipso iure pro crimine, vt in c. pen. ĵ. de simo. quo casu, licet egerit pœnitentiam, non potest absolui a suspensione, nisi per Summum Pontificem, iuxta no. in c. cupientes. §. cæterum. de elect. lib. 6. & per gl. no. in cle. j. de hære. versus finem. quæ etiam dicit, quid si aliquis suspēsus sim pliciter, vel in perpetuum, quo casu aliquando requiritur absolutio Summi Pontificis, cum eam sibi reseruāt aliquando Episcopi, nunquid per confessionem factam sacerdoti erit absolutus a suspensione? certe non, super quo vide gl. præallegatam in cle. j. de hære. stante autem suspensione certum est, siue illa sit suspensio hominis, siue iuris, ꝙ non competit executio ordinis, vt in c. j. de re iud. li. 6. & in c. j. de sen. excom. eo. lib. & bene tradit Ant. de But. in c. si celebrat. ĵ. de cle. excom. Vnde tertia opi. principalis fuit, q̄ ego sequor, Inn. in c. inquisitionis. ĵ. de accu. &
79 refert ibi do. Ant. † ꝙ illa crimina impediant executionem officij, quæ inducunt suspensionem, vel irregularitatem scriptam, vel latam, intelligo autem scriptā, quando solus Summus Pontifex dispensat, vel absoluit, latā quando hoc potest Episcopus, ita declarat Ant. de But. in locis ĵ. allegandis. Sed dubium est in ista tertia opi. verissima, quando inducitur ista suspēsio, & pro quibus criminibus, super quo dicit no. Ant. de But. in c. ex tenore, s̄. de temp. ord. in 2. colum. ꝙ tunc in crimine occulto inducitur suspensio, quando specifice, est cautum in canone, ꝙ aliquis sit suspensus, & idem dicit in c. fi. e. tit. sed clarius in c. ex tenore. vnde infert notabilissime ad propositū omnes casus enumeratos in c. nisi cum pridem. §. propter conscientiam, de renū. non omnes impedire executionem officij peracta pœnitentia, quia in multis casibus, ibi enumeratis non reperitur a canone inducta suspēsio de iure. licet ergo in d. §. pp conscientiam, simpliciter videtur sequi dicta Host. & Io. An. in omnibus illis casibus, hic tamen impugnat, & melius, & ex ista doctrina sic generali sumpta, pro qua vltra iura s̄. inducta, pro ista parte in articulo de infamia, allego text. no. in c. his qui, in prin. de sen. excom. in 6. vbi probatur, ꝙ irregularitas, vel suspensio nō habet locū, nisi vbi a iure istud exprimitur, q̄uis clericus deliquerit, potest inferri ad multos casus p̄ Host. & Io. And. in locis præallegatis.
80 Præterea cum dicunt, † ꝙ si excommunicatus, suspensus, [a] vel
a interdictus confert beneficia, efficitur irregularis, & idem in eo, qui recipit beneficium a tali, qui in contemptum violat interdictum, & in eo qui interdictum Papæ præsumit violare, allegant

---

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde in hac materia suspensionis, multa ad rē tradita per Nic. Plau. tit. de excom. Circa suspensione sententiæ, sub pluribus ibi numeris, in lib. 9. tract. fol. 309.

re,allegant tex.in c.tanta.de excel.prælat. qui text.nihil penitus probat,nam non loquitur,ꝙ iſti ſint ſuſpēſi ipſo iure, ſed ꝙ fuerunt ſuſpenſi ab homine. licet igitur ſuſpenſus excommunicatus, vel interdictus ſi celebrat diuina efficitur irregularis, & idē in eo,qui celebrat in loco interdicto, vt probatur in ca.is qui. de ſen.excom.lib.6.& 10.q.3.c.ſi quis Epiſcopus.& in c.vt clericorum.§.ſi quis,de vi.& ho.cle.tamen de conſerente beneficia, vt de accipiente beneficia a contemnente interdictum Papæ, aliter tamen q̄ immiſcendo ſe diuinis,non reperitur a iure expreſſum,& ideo ſtabo regulæ, niſi forte aliquis violaret interdictū, hoc modo,quia cogeret, vel induceret aliud pendente interdicto, vt immiſceret ſe diuinis,quia agentes,& conſentientes pari pœna puniuntur,vt in c.ſicut dignum. j.de homici. hoc tamen
81 non aſſirmo pro nunc.† Et ſimiliter non procedit alius caſus in falſario literarum domini Papæ, quia ſecūdum ꝙ dicit Spec.in loco allegato & Inn.in c.ad falſariorum,de cri.fal.licet talis falſarius ſit excommunicatus ipſo iure, tamen poſt abſolutionē ab excommunicatione,& pœnitentia peracta ſine peccato ordinatur, nec poteſt petere caſſationem, quia nullo iure cauetur, ꝙ ſit ſuſpenſus ipſo iure,& ſimiliter nō procedit alius caſus in presbytero, qui reuelat peccatum,quod audit in cōfeſſione, nec in eo qui ſacramenta eccleſiaſtica contulit hæreticis, dummodo non ſciant ipſum hæreticum,quia de iſtis dicitur,ꝙ debēt deponi, vt in c.omnes.in fi.de pœni.& remiſſ.& in c.excommunicatus. § ſi vero clerici.& §.ſane clerici.de hære.de ſuſpenſione autem nihil dī, & non valet iſta conſequentia, clericus eſt deponendus pro crimine, ergo interim habet executionem officij, etiam in criminibus grauioribus, vt patet in c.inquiſitionis, in prin.de accu.& in c.fin.de temp.or.& in c.de his. el ij.50.diſt.& hoc tenet Ant.de But.expreſſe in d.c.ex tenore.& c.fi. eo.tit. & ſimiliter dicendum eſt in omnibus aliis criminibus ibi enumeratis,in quibus canones allegati pro ipſo,non loquuntur de ſuſpenſione,ſed ſimpliciter de depoſitione propter crimē.& ad-
82 uerte,† quia ille, qui eſt electus ad dignitatem per abuſum ſecularis poteſtatis,non eſt ſuſpēſus ipſo iure in executione ordinis, ſicut iſti dicunt, quia hoc nō dicit aliqua decretalis, ſed bene eſt ineligibilis, ſeu inhabilis ad dignitatem,quæ confertur per electionem,ſic loquitur tex.in c.quiſquis.s̄.de elect.qui nihil facit ad propoſitum,ſed tamen remanet dubium de ſciſmatico hæretico,&
83 apoſtata,† nam licet ſciſmaticus,& hereticus ſint excommunicati ipſo iure, vt in c.excommunicatus, in prin.j̄.de hæret. etiam ſi aliquis ſit occultus hæreticus, ſecundum gl. in cle.j.de hære. & de ſciſmatico probatur in c.licet de euitanda. de ele. in ver.ſubiiciat,ſecundum expoſitionem Modernorum ibi,& plene traditur in c.j.de ſciſma.per hoc tamen non infertur neceſſario,ꝙ ſint ſuſpenſi propter crimen ipſo iure, vnde ſi abſoluātur ab excommunicatione, propter quam ſint in eccleſia. 22. diſt. c.præter hoc, ver.verum peracta pœnitentia,nihil obſtat ſi non ſunt ſuſpenſi, & ſunt occulti criminoſi, quin recuperent executionem ordinis ſicut diximus s̄.de falſario literarū domini Papæ,ſecundum Inn.in c.ad falſariorum. de cri.fal. & Spe in loco
84 præallegato. Pro his optime facit, † quia ſicut hæreticus, anteq̄ declaretur eſſe talis,recuperat bona ſua, & beneficiū ipſo iure poſt peractam pœnitentiam,ſit incorporatum eccleſiæ, vt plene traditur in c.cum ſecundum.de hęre.lib.6.ita videtur,quod recepta pœnitentia,& abſolutione ab excommunicatione, debet recuperare executionem officij,& de bonis propriis hæretici eſt certum,ꝙ ipſe recuperat, ſed de beneficiis vtrum recuperet ea ipſo iure non memini nunc, ſed vide in d. c.cum ſecundum.& ſi recuperantur beneficia de neceſſitate concluditur, ꝙ recuperat executionem officij, quia cum beneficium detur pp officium,ſi aliquis non recuperat executionem officij, nō deberet ſibi reſtitui beneficium,imo ſecundum Doc.in c.inquiſitio
85 nis,in prin.j̄.de accu. † q̄n impeditur executio officii pro crimine poſt peractam pœnitentiam, debet crīoſus etiā priuari beneficio,per rationem prædictam. Pro iſta concluſione adduco tex.no.in c.j.in fi. j̄. de ſciſma.in ver.illos vero. vbi probatur expreſſe,ꝙ in vno caſu duntaxat ſciſmaticus, eſt ſuſpenſus ab officio ipſo iure,q̄n iurauit in fomentum ſciſmatis, ergo alias non eſt ipſo iure ſuſpenſus.in illo ergo caſu,& vbi quis recepiſſet ordines a ſciſmatico, vel exiſtens in ſciſmate, poteſt intelligi doctrina Doctorum, ꝙ poſt peractam pnīam non habeat executionem ordinis hereticus, vel ſciſmaticus,niſi cum eis diſpenſetur, ſic poteſt intelligi tex.j.q.7.c.cum venientibus.32.diſt. §.præter hoc. ver.verum.dz tn̄ cum occultis criminoſis in caſibus,in quibus ſunt ſuſpenſi poſt peractam pnīam diſpenſari, & tunc quis poſſit diſpenſare,recurre ad ea,quę diximus in c.at ſi clerici.§.j. s̄.e.& ad ea,quæ no.Ant.in c.ex tenore.s̄.de temp.or.gl.tn̄ ordinaria,quam ibi approbant cōiter Docto in c cum non licet,de præſcrip.tenet expreſſe,ꝙ ſciſmaticus,& hęreticus ſunt ſuſpenſi
86 ipſo iure,quantumcunq; ſint occulti, vt ibi ſentiūt Moder.† De apoſtata aūt,capiēdo apoſtatam ſtricte, eſt dām, ꝙ ſi ſuſceperit ordinem in apoſtaſia,nō pōt poſt peractam pnīam, ita declarat d.Ant.in c.ex tenore.& in c.ſi.eo.ti. ſed ſi ſuſcepiſſet ordinē ante apoſtaſiam,hoc nō reperitur iure cautum, ꝙ poſtea peracta pnīa in tali ordine nō poſſit miniſtrare,nec eſt eadem rō, quia in primo caſu inficitur ordo ab ipſo prin.& iō quantum ad hęc oīa crīa mortalia ſunt paria, vt dictum eſt,ſed non eſt ſīlis ratio in caſu ſequenti,quia tpe ſuſcepti ordinis erat illegitimus ille,ꝙ
87 ſuſcipiebat,nec ordo ab ipſo principio fuit infectus,† ille etiā caſus non eſt verus in intruſo, ꝙ quilibet intruſus ſit ſuſpenſus ab officio,poſt peractam pnīam,nam tex.in c.ſi quis deinceps, 16. q.7.loquitur primo de eo, qui recipit beneficiū de manu laici, non de quolibet intruſo Præterea ille tex.non dt, ꝙ intruſus ſit ſuſpenſus ſimplr,ſed ꝙ interdī ſibi ingreſſus eccleſiæ, quouſq; ſatisfecit.modo ſtat regula,ꝙ qn̄ aliquis interdicitur, vel ſuſpenditur modo prædicto,ceſſat ſuſpenſio ipſo iure,vel interdictum poſt ſatisfactionē,ergo peracta pnīa, & ſatisfactione ſecuta, illi non erunt amplius ſuſpēſi,iuxta ea,quæ tradit gl.in c.ſi.in prin. de offi.or.li.6.& in cle.j.de deci.& diximus in c.j.§.eo.& multominus procedit alter caſus, ꝙ infamis infamia facti, non iuris, ſit ſuſpenſus, quia non eſt ſuſpenſus, ſed dēt ſuſpendi, 2.q.5.c. presbyter.& c.ſi mala fama,& c.inter ſolicitudines, de pur. cano.Nō obſt.text.in c.tantis Daniel, allegatus in propoſito,quia non loquitur de ſimplici infamato,ſed de accuſato, vel denūciato,de quo tn̄ dic,vt habetur in c.omnipotens.j̄.de accuſa. 2.q.1. c.omnipotēs.nec tex in c.inter dilectos.§ poſtremo. j̄.de exceſ. præla.quia loquitur de infamia iuris notoria, vel dic vt ibi not. Præterea iura ſuſpendunt ſimpliciter notorium criminoſum, vt patet in c.de his.l.di.& in c.fi.s̄.de temp.or.ergo de aliis,licet ſint diffamati de crimine, hoc eſt dicendum. Vltimus ēt caſus,
88 dum dicit Spec. ꝙ in caſibus,in quibus ſolus Papa diſpenſat, sē per impedit executio officij,poſt peractam pœnitentiā, non eſt verus,& ꝓrium tenet Ant.de But.in locis allegatis,dum dt,quędam eſſe crīa,pro quibus,quia nō eſt impoſita ſuſpenſio ipſo iure,non cauſatur irregularitas poſt peractam pœnitentiā, & hoc probatur in c.per tuas,el j̄.de ſimonia, vbi patet,ꝙ crimen ſimoniæ in beneficio eſt grauiſſimum, & tamen non impedit executionem ordinis, peracta pœnitentia, vt s̄. dictum eſt. Et ſimiliter vidiſti.s̄.de crimine ſodomitico,& de crimine falſi teſtis, vt de iſta doctrina non eſt vera,nec probatur communiter.generaliter,quia plures enumerantur caſus per Spec. in loco allegato, in non expreſſis hic.hoc teneas, quia vbi pro crimine nō eſt inducta ſpecifica ſuſpenſio a iure,non impeditur executio officij, poſt peractam pœnitentiam. Et qa diximus in quibuſdā caſib. poſt peractam pœnitentiam,aliquos eſſe ſuſpenſos, vel irregulares,q̄ritur de duobus. Primo, vtrum ſi tales ſint occulti, ſit peccatum percipere ſacramenta ab ipſis,ita † ꝙ ſint ſuſpēſi quo ad
89 ſe,& quo ad alios: Et quid ſi tales ſint publici criminoſi. Secundo quæritur, quid de criminoſis publicis, q̄ ſi eſſet occulti poſt
90 †peractam pœnitentiam,poſſent miniſtrare, vtrum ſit peccatū percipere ſacramenta ab ipſis, vel audire miſſas. De primo dic, vt traditur per Inn.& Modernos,in c.tanta.j̄.de ſimo.& in c.cū non liceat.de præſcrip.per Abb.Moder.& in c.j. de ſciſ. per Inno.& Moder.De ſecundo dic, vt traditur in d.c.cum non liceat. & in d.c.j.de ſciſma. Sed tamen aduerte, quia do.Anto. in c.ex tenore.de tempo.ordin. expreſſe tenet, quod tales ſint ſuſpenſi quo ad ſe,& quo ad alios, & quod ſit peccatum ab ipſis audire diuina,ſed hoc non tenent Moderni in d.c.cum non liceat,imo tenent oppoſitum in excommunicato.De tertio dic, vt in locis allegatis in c.fi.j̄.de coha.cler.& mulie.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum impetratum contra violentum occupatorem beneficij,tranſit contra ſingularem ſucceſſorem ſuccedentem in vitio.*
Et quo remedio conueniatur talis ſucceſſor.
2 *Genitiuus de ſui natura non ſemper importat dominium.*
3 *Dictiones,meum,tuum ſuum,important dominium, intelliguntur tamen aliquando ſecundum ſubiectam materiam.*
4 *Exemplum differt ab exemplari.*
5 *Succedens in beneficio,an dicatur ſucceſſor vniuerſalis, an ſingularis.*
6 *Reſcriptum impetratum contra actorem tranſit contra ſingularem ſucceſſorē in odium eius,qui ſcienter ſpoliatori ſuccedit.*
Quinimo ſi iſte ſucceſſor haberet cauſam a ſpoliatore tranſiret cōtra ipſum non ſolum iudicium,ſed etiam inſtantia,& de veritate.
7 *Iudex in criminalibus poteſt ex officio proſequi inſtantiam inceptam per accuſatorem,quando ipſi de cauſa liquet.*
Imo quilibet alius,accuſatore mortuo,vel impedito ex eadem inſtantia,poteſt proſequi primam accuſationem,uide tamen declarationem, nu.9.
8 *Reus reſtituitur ad opponendas exceptiones declinatorias, quas prius non poterat opponere, quando vnus ſubrogetur in locum alterius in inſtantia criminali.*
10 *Ius fori & domicilij,tranſit ad hæredes,& quando.*
11 *§.fin.l.ſi conſtante.ff ſol.matr.quomodo intelligatur.*
12 *Ius executiuum,quomodo tranſeat in ſingularem ſucceſſorem. Diſtinguitur.*

13 *Executio non potest fieri contra singularem successorem, nisi prius citetur, & liquidetur ipso præsente, vel citato, quod habeat causam ab eo, contra quem fuit lata sententia, etiam si esset lata antequam fieret alienatio.*

14 *Præceptum. si ex forma statuti possit mandari executioni contra hæredem defuncti sicut sententia, debet prius citari hæres, & liquidari quod sit hæres, & talis quod contra eum possit fieri executio.*

CAP. XI.

1 VIa. †Hoc dicit, secundum communem intellectum Modernorum, & gl. Rescriptum impetratum ꝯ violentum occupatorem beneficij, transit ꝯ singularem successorem succedentem in vitio. Et sic sunt duæ partes. In prima ponitur factum breuissime. Secũda ibi, præcipimus, & etiam ponitur mandatum apostolicum. No. primo, ꝙ qñ successor singularis non solum succedit in re, sed etiam in vitio, potest conueniri interdicto recuperandæ possessionis, sicut poterat ipse spoliator. Aduerte tñ, quia licet conueniatur eodem remedio, sumendo remedium possessoriũ recuperandæ, prout est genus, non tñ competit idem remediũ in specie, quia ꝯ primũ spoliatorem competit interdictum vnde vi, vt in c. cum ad sedem. ĵ. de rest. spol. sed ꝯ succedentem in vitio competit cõdictio ex lege. ſ. ex canone. c. sæpe. ĵ de rest. spol. Secundo no. ꝙ rescriptum impetratum ꝯ spoliatorem, transit ad successorem in vitio, licet non conueniatur eadem actione, vt dictum est, & est mirabile, quia qñ actio immutatur prorsus, licet durante eadem in causa, videtur esse aliud iudicium, vt l. edita. & ibi per gl. C. de eden. plene declarat Bar. in l. denuncia se, §. quid ergo. ff. de adult. Sed hoc tñ est speciale propter odiũ eius, qui succedit in vitium secundum Bernardum, & Inn. licet multi ꝯ, vt late in glo. declarabimus. Tertio no. ꝙ omnia, quæ competunt agenti interdicto recuperandę possessionis ꝯ spoliatorem, de quibus in c in literis. & in c. item cum quis. de restit. spol. competunt etiam si agatur ꝯ successorem in vitio, i. ꝯ illũ, qui succedit in re, quam scit per alium esse ablatam violenter.

2 Quarto no. secundum Mod. †ꝙ genitiuus de sui natura, non
a semper importat dominium, a nam clericus non est dñs beneficij, c. fraternitate. ĵ. de dona. & tñ beneficium dr̃ esse clerici, qui habet ius in ipso, simile in c. si tibi absenti. de præb. li. 6. intelligitur ergo aliqñ pro alio iure, q̃ pro dñio, secundum commu-
3 nem vsum loquendi, vel ſm subiectam materiam, †& idem est dicẽdum, ſm eos in istis dictionibus meum, tuum, & suũ, licet de proprietate vocabuli sit secus. l. Quintus. §. argẽto. ff. de au. & arg. leg. & l. 2. §. in locum. ff. de religio. de quo dic vt per Bar. in rub. de no. oper. nun. & per Bal. in l. 2. circa principium. ff. de ori. iur. Tu autem aduerte, quia hic genitiuus potest significare dñium, nõ quidem ipsius beneficij, sed iuris, ꝙ institutus habet in beneficio, & dr̃ quasi dominium, ſm gl. no. in l. 2. §. quædam. ff. de interdic. & est casus optimus in l. qui vsumfructũ. ff. quẽadmodum vsusf. amit. & solemniter discutit Bal. in l. proprietatis. C. de prob. in gl. vnica in fi. ibi, alij dicunt. Pro intellectu istarum solutionum, sciendum est, ꝙ hanc vltimam secuti sunt hic Gof. Inn. Vincen. & multi alij, vt refert Io. An. per verba in litera, in vers. præcipimus. ex quo significatur nouum mandatum, & noua commissio. Item quia tex. dicit, ꝙ iudices debent procedere secundum formam priorum literarum. i. ad instar priorũ
4 literarum, & sic † cum similitudo, & exemplum differãt ab exẽplari, vt l. in testõ. ff. de cond. & dem. vr̃ ꝙ virtute nouæ commissionis procedere debeant ad instar veteris. Sed ad primum tñ deatur, ꝙ capiendo hoc verbum, præcipimus, proprie, per hoc non concluditur noua delegatio, & nouum rescriptum, quia aliqñ ex causa emanat secunda iussio, vt in Auth. de man. prin. §. ad hoc. & per gl. in l. sæpe. ff. de offi. præto. Hoc autem contingit quando probabiliter dubitatur, vtrum prima prouisio dẽat executioni mandari. Vnde hoc secundum mandatũ non ostendit, ꝙ primum expirauerit, sed ista excitatio primæ commissionis, sicut dicimus in c. licet in corrigendis. ŝ. de offi. ordi. facit, ꝙ habetur per Bar. in l. cum procur. ff de oper. no. nun. & per Bal. in l. j. C. de appel. & in l. eos. §. j. eod. tit. plenissime per Anto. de But. in c. dilecto. ĵ. de appell. Ad secundum respõdemus, ꝙ hoc exemplum formæ priorum literarum, est ipse processus, qui fit per iudices, qui debent seruare formam mandati, vt in c. venerabilis, supra de offic. deleg. & in c. cum dilecta. de rescrip. nõ tamen per hoc infertur, ꝙ aliæ literæ a primis sint illæ, ex quib. procedunt iudices, vnde tenenda est penultima solutio hic posita in glo. quam approbant hic Doct. Moder. Ioan. de Imo. post Ant. & Abb. per plures rationes, & maxime per tex. in c. j. supra de alie. iudic. mutan. causa facta, ꝙ contra eum, qui dolose succedit in re, durat rescriptum impetratum aduersus actorem rescripti, & sic contra singularem successorem. sed dominus Flo. hic tenens idem, quod Moder. quantum ad intellectum decre. discordat ab eis in ratione decidendi, & dicit, ꝙ in casu huius decret. ideo rescriptum transit in successorem in uitio, & in

5 beneficio, † quia cum beneficiũ sit quædam vniuersitas succedens in beneficio, dicetur successor vniuersalis, sicut hæres succedens in hæreditate, & ideo transibit ad eum rescriptum, sicut transit ad hęredem vniuersalem, vt l. j. & 2. C. quãdo libel. prin. datur, & secundum istum intellectum etiam iste successor vniuersalis possit conuenire virtute primi rescripti, & sic datur tertia lectura ad istum tex. Sed contra istud facit tex. in cap. cum ad sedem, infra de restitutio. ipol. vbi patet, ꝙ si possessio eiusdem beneficij, transit ad alium sine vitio, ille non tenetur interdicto vnde vi, quod esset si diceretur esse successor vniuersalis, vt in l. j. §. fin. cum l. sequen. & l. 3. in princip. ff. de vi & vi arma. & ꝙ succedens in beneficio dicatur successor singularis, tenet hic Innoc. in c. eam te, supra de rescrip. & late prosequitur Abb. Mo-
6 der. reprehendens hanc sententiam, †vnde tenenda est communis opin. ꝙ in odium eius, qui succedit scienter spoliatori, sit ꝙ rescriptum impetratum contra actorem, transeat contra singularem successorem. Quinimmo secundum Innocen. & Mod. hic, quando ille, qui succedit in vitium, haberet causam a spoliatore non solum iudicium transiret contra ipsum, sed etiã instantia, sicut transit remedium possessorium, vt in c. sæpe, de restitu. spolia. & ita intelligunt istum text. Sed hoc non videtur verum, licet Moderni approbent istud dictum, quia nõ potest negari, ꝙ defectus iudicij, & instantiæ circa vitium litigiosi, magis afficit rem ad quemcunque transeat, quam vitium spoliationis. Et tamen etiam in actione reali, si pendente lite alienetur in alterum, non transit ius instantiæ contra scientem succedentẽ, vt in casu l. 2. C. de liti. Et tenet hic Innocen. expresse per l. is a quo. ff. de rei vend. & per l. penul. ff. de peti. hæred. Illud autem, ꝙ instantia transeat in eum, qui succedit in vitium, intelligit Anto. de Butr. post Innocen. quando succedens, vt dixi habuit causam a præcessore, vel ad minus res fuit sibi tradita, secus si succedens in vitio inuasit rem propria auctoritate, sicut posui casum in c. nostro, & pro ista declaratione est eleganter intellectus istius glo. & quia dom. Anto. hic post Innocen. latissime tradidit, vtrum ius agendi, vel excipiendi, vel ius executiuum transeat contra successorem, referendo plene dicta Barto. in diuersis locis, ideo addendo aliqua breuissime vbi est opus, circa illum articulum de iure instantiæ, adde inquantum Innoc. hic
7 dicit, & Anto. post eum † ꝙ in criminalibus, quando iudici liquet de causa, iudex potest ex officio prosequi instantiam inceptam per accusatorem, vt l. quamuis. C. de adult. Adde ꝙ non solum iudex, sed etiã quilibet alius, accusatore mortuo, vel impedito, potest ex eadem instantia prosequi primam accusationem, & sic erit casus singularis, in quo ius instantiæ transibit ab alterum, dummodo repetat accusationem infra triginta dies, casus est singularis, & ibi per Bart. in l. libellorum. §. fin. de accusat. no. idem Bart. in l. si quis repetere. in fin. ff. ad Turpill. In hoc
8 tamen est speciale, † ꝙ quando vnus subrogatur in locum alterius in instantia criminali, reus restituitur ad opponendas exceptiones declinatorias, quas prius non poterat opponere, casus est vnicus, quem ibi multum not. Bart. in l. accusare. §. hoc beneficio. ff. de accusa. In iudice autem, vtrum accusatore impedito, vel mortuo, possit prosequi instantiam, eadem fuit opi. quia Bart. tenuit ꝙ non, in disputatione sua, quæ incipit, iudex maleficiorum, prout ipse refert in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infec. sed in contrarium est casus in l. penul. in prin. ff. de publ. iudic. sicut enim potest accusatore negligente instantiam prosequi, vt l. 2. C. de colla. ita videtur posse accusatore impedito, vel mortuo, vt in cap. 2. infra de collu. & ibi per Anto. & hoc tenet Bar.
9 in d. l. libellorum. in fi. † Aduerte tamen, quia prædicta sunt vera, quando accusator est mortuus, vel impeditus longo impedimento, & ineuitabili, alias si impedimentum esset breui duraturum, tunc deberet expectari accusator, & si non esset omnino ineuitabile, sicut impedito pro negocio publicõ, tunc enim simpliciter esset vocandus accusator, nisi liqueret de causa. & ita intelligo illam l. quamuis. C. de adulte. & bene facit text. in l. si longius, in princip. ff. de iudic. Secundo adde dictis Anto.
10 hic † inquantum vult, quod ius fori, & domicilij transeat ad hæredem, per l. hæres absens, in princip. ff. de iudic. hoc esset limitandum, quando ius conueniendi hæredem cæpit a defuncto, & ita loquatur text. in d. l. hæres absens, secus est quando ius conueniendi cępisset ab ipso hærede, tunc domicilium defuncti, non transiret ad hæredem, & ideo in illo domici-

lio

ADDITIO.

a VIN. GOD. Importat dominium. De quo plene per eundem metar. post Alex. in rubr. ff. de ope. no. nun. ff. Adde Corn. consil. 282. in hac, litera P. lib. 4. Socin. in l. rem. de acquiren. possess. nume. 2. Ruin. consil. 65. nume. 4. lib. 2. Et importat etiam possessionem, ut per Alex. consi. 5. lib. 4. & Corn. cons. 201. licet, litera G & B. li. j. de isto genitiuo, quid significet, Rui. cons. 152. nu. 11. lib. 2. & cons. 149. nu. 7. eo. lib. & cons. 24. nu. 1. & 4. lib. 3.

lio hæres non posset conuenire, casus est notandus, & idē declarat Bar. in l. fideicommissum. in prin. ff. de iudi. & est ratio differentiæ, quia cum hæres repręsentet personam defuncti, sicut defunctus mutando domicilium, ꝙ habebat tēpore ꝯctus, nō potest illud permutare in præiudicium ꝯhentis præteriti, casus est sing. quem ibi ponderat Bart. in l. 2. C. de aduoca. di. iudi. ita nec
11 hæres. ff. de fideiuss. † Tertio adde ad intellectum l. si constante. §. fi. ff. so. ma. nam dixit Bar. in l. si eū hoīem. de fideiuss. ꝙ iō ibi instantia non transit ad hæredē, quia hęres hz iudicē particularem, & priuilegiatum, coram quo solo potest conueniri, vnde non est inconueniens, ꝙ prosecutionem primę instantię auferat sibi priuilegium, & hanc sententiam sequitur Anto. ex quo infertur, ꝙ si clericus efficiatur hęres laici, non succedet in iure, qm̄ species iuris sui separata est a iure seculari, pro quo inducit gl. quę non loquitur, qm̄ lis est cępta, seu quasi. Sed in ꝯriū, quia si hęres repręsentat personam defuncti, sine dubio obligatio ꝯ defunctum, qua erat obligatus instantię, transit ad ipsum hęredem, vt l. 3. C. de hęre. ac. & quia istud est ius de pręterito, iā deductum in esse, vt reus sit obligatus instātię, ergo persona priuilegiata respectu talis iuris non vtitur priuilegio, vt l. fiscus. ff. de iure fis. & l. cum quidam. §. fiscus. ff. de vsu. & quamuis ipsi litigare prohibeantur de futuro, quia tñ istud habet necessariā dependentiam a pręterita obligatione, videretur attēdi principiū, & non finis, vt l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infec. Vnde articulus iste non est omnino clarus, licet ꝯ opin. istam obtineretur in
12 practica propter auctoritates prędictas. † Quęro circa illum articulum, quomodo ius executiuum transeat in singularem successorem creditoris. Bar. in l. creditores. C. de pign. quem sequitur Ant. hic, pro lucidatione ipsius distinguit. Aut agitur actione personali ad rem, siue speciem ꝯ aliquem, aut agitur reali. si agitur personali, tunc ſm Bart. non fit executio ꝯ singularē successorem, [a] nisi alienans sit debitor ex vltima voluntate, & dolo malo alienet, primum probatur in l. j. §. necessario. ff. si muli. ven. no. & Inst. de ac. §. si quis in fraudem. Secundo probatur in l. si certa forma. C. vt in pos. leg. Bal. in l. j. C. de alie. iudi. mut. cā. fac. probatur etiam in l. pe. ff. eo. & l. is cui. §. si legatorum. ff. eo. tit. sed Bal. allegans Old. expresse tenet op. C. de execu. rei iudi. l. j. & in l. chirographis. §. fi. ff. de admi. tut. ista sententia vr̄ probari, non cauillando literam in l. q̄q̄ §. Iulianus. ff. de aqua plu. arcen. & ita ponit Bar. qui etiam istum articulū ponit in l. a Diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. nec vr̄ Bal. inconueniens, ꝙ ipse posuit in l. j. de alie. iud. ꝙ tertius possessor cōueniatur alia specie actionis, q̄ prius, quia etiam in decretali nostra idem est, & simile in c. 2. j. de resti. spo. & tñ instantia transit ꝯ successorē, ſm Inn. hic, & forsitan posset fieri executio, sed hoc nullus dicit, vnde ratio differentiæ vr̄ remanere sufficiens. & ita est tenēdū. Non ob. l. chirographis. in fin. quia ibi loquitur de alienatione facta a criminoso, pendente appellatione, qui non habet potestatem administrandi bona sua post confiscationem, iuxta ea, q̄ tradidit Bar. in l. post ꝯctum. ff. de dona. Sed iste rigor nō seruatur in actione particulari, maxime quia in ea est prodirū aliud remedium. Si vero loquimur in actione reali, & tūc distingue, quia aut res fuit facta litigiosa per litem motam, & indistincte fiet executio ꝯ singularem successorem, tex. est ibi notandus in l. fi. & authen. ibi posita. C. de litig. aut non est facta litigiosa, & tunc ſm Bar. nō fiet executio ꝯ singularem successorem per iura prędallegata, sed ꝯ hoc videtur tex. in l. si mater. §. fi. de execu. rei iudi. nam de iure antiquo non ꝯhitur vitium litigiosi, nisi p lit. cont. Tu potes intelligere illum tex. vsquequo sententia erit data, vel cum lis erat contestata, aliter non fiebat executio, nisi singularis successor fuisset citatus, vt interesset iudicio, ſm glo. no. in l. cum miles. §. j. ff. ex qui. cau. ma. & ita intelligit Bal. in d. l. vnica, de alie. iudi. mu. cau. vel nisi sciuisset litem cum auctore suo agitaram, secundum Bart. qui ita sentit in d. l. creditores. & ita puto forte posse dici, ꝙ quando successor singularis sciuerit litem esse motam ꝯ prædecessorē, ſp possit in eum fieri execu-
13 tio. Aduerte tamen, quia vt hic ait singulariter Innoc. † etiam si sententia sit lata prius quàm fiat alienatio, & postea res alienetur, non poterit fieri executio in singularem successorem, nisi prius ipse citetur, & liquidetur ipso præsente, vel citato, quia habet causam ab eo contra quem fuit lata sententia, & quia sentē tia fuit lata ante alienationem, & ita dixit singulariter Bart. in l. creditores. C. de pigno. Et propter hoc singulariter infert Bal. in
14 l. per diuersas. C. man. † ꝙ si ex forma statuti, præceptum iustum potest mandari executioni contra hæredem defuncti sicut sententia, oportet, vt prius citetur hæres, vt liquidetur, ꝙ est hæres, & talis persona contra quam potest fieri executio, & de qua loquitur statutum, & istud est verum, non solū si debeat fieri executio contra possessorem, sed etiam si debeat fieri contra tertiū detentorem, ita dicit singulariter Bart. per illum text. in l. j. ff. si mulier ven. nomi. & hoc sequitur Bal. allegans istud dictum in l. j. C. de execu. rei iud.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Successor quando teneatur de prædecessoris delicto, Rui. con si. 21. nu. 2. lib. 4. & successoris appellatione uenit vniuersalis, non autem singularis, Rui. conf. 93. nu. 3. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegij interpretatio, pertinet ad conditorem, non ad alium.*
2 *Inferior quando possit de priuilegio cognoscere.*
3 *Superior si sit valde remotus, ita quod copia ipsius sine maxima difficultate haberi non possit, & interpretatio priuilegij sit obscura, & probabiliter dubia, inferior poterit interpretari, quia incidenter agitur de priuilegio.*
4 *L. ex facto. in princ. ff. de vulg. & pup. quomodo sit intelligenda.*

CAP. XII.

1 Vm venissent. † Interpretatio priuilegij pertinet ad conditorem,
2 non ad alium. h. d. In gl. vnica super verbo, iudicari. pro declaratione istius gl. concludit, † ꝙ aliquando tractatur de incapacitate priuilegij, vel de surreptione priuilegij, & tunc quilibet inferior iudex potest cognoscere, vt in c. sup literis. s̄. de rescrip. & in c. 2. j. de confir. vtil. vel inutil. secundum Moder. hic. Aliquando tractatur de falsitate ipsius priuilegij, & tunc dixit Bald. ꝙ aut falsitas est notoria, vel sus pitio falsitatis, & potest inferior cognoscere de inficiendo priuilegium, vt in c. ac cepimus. j. de fi. instrum. autem dubia, & tunc solus Papa cognoscit secundum eum hic, sed aliqui Moder. tenent oppositū per ea, quæ habentur in c. q̄ graui. & in c. ad falsariorum. de cri. fal. & in tex. in c. nouimus. de verb. sig. intelligendo illum tex. in falsario literarum domini Papæ, benefacit quod no. Inn. in c. præterea. j. de dila. Aliquando quæritur vtrum iudex possit cognoscere de iuribus priuilegij, respectu potestatis concedētis, idest vtrum Papa, vel Princeps potuerit sic facere, & tunc solus Princeps de hoc cognoscit secundum Inn. in c. ex parte. j. de verbo. sign. & tenet Anto. de But. hic, & Moder. Aliquando quæritū de mente, & interpretatione priuilegij, & tunc distingue, vt distinguitur in glo. q̄ tamen debes limitare secundum Abb. Moder.
3 hic, † ꝙ si causa, vel verborum interpretatio priuilegij sit obscura, & probabiliter dubia, & superior sit valde remotus, ita ꝙ nō possit haberi copia ipsius, nisi valde difficulter, tunc iudex inferior poterit interpretari, quando agitur incidēter de priuilegio,
4 † & hoc modo potest intelligi tex. in l. ex facto. in prin. ff. de vulga. & pup. facit optime, quod no. Modern. in c. licet ex suscepto. j. de fo. compet. & vide quod not. in l. 4. §. si tam vicinum. ff. de dam. infec. & ad materiam vide tex. in l. j. & vlt. C. de legi. & ꝙ no. Cy. in l. non dubium. C. eo. &c.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ecclesiasticus potest adiri per viam denunciationis euangelicæ, vel iudicialis aduersus quamcunque personam ratione peccati, et vbi agitur ad uindictam publicam, vel iuramenti fractionem.*
2 *Papa quàmuis habeat iurisdictionem temporalem habitu, non potest se ad eū intromittere in præiudicium principis secularis.*
3 *Infidelis non potest moneri per denunciationem euangelicam.*
4 *Fratris appellatione venit omnis Christianus.*
5 *Denunciationis euangelicæ fmis est, bonum proximi, ideo omnis dispositio super ipsa est fauorabilis.*
6 *Qui vult fundare iurisdictionem iudicis regulariter incompetentis ex aliquo capite speciali, propter quod competit sibi iurisdictio, debet allegare talem qualitatem & probare, & probatio fiet summaria.*
7 *Formæ certę obseruatio, vbi in constructione actorum requiritur, non præsumitur, nisi probetur etiam si pars aduersa hic non neget.*
8 *Papa contra principem secularem etiam superiorem non recognoscentem, non potest adiri, nisi sicut contra alium, valet ratione peccati, & per viam denunciationis.*
9 *Papa potest adiri in defectum iustitiæ secularis, siue illa deficiat de iure, siue de facto.*
10 *Consuetudines feudorum sunt de iure approbatæ.*
11 *Iurisdictio, quæ conceditur alicui particulariter, & ex priuilegio in certum genus personarum potest transferri ad alterum ex consuetudine.*
12 *Feudi cognitio, quamuis ad dominum vel pares curiæ suæ pertineat, potest ex consuetudine, vel priuilegio ipsius domini, aut superioris ad alterum spectare.*
13 *Imperator, & quælibet summa potestas ratione peccati est subiectus non solū Pontifici, sed etiam Episcopo.*
Imò simpliciter ecclesiasticis habentibus in spiritualibus administrationē, est subiectus, ita vt ibi delinquendo puniri possit.
14 *Descendens per lineam maternam ab aliquo dicitur esse de genere ipsius.*
15 *Pontificis potestas est immediate a Deo, mediate à sacris concilijs, Imperium vero immediate ab hominibus, & approbatiue a Deo.*
16 *Iudex licet sit in procinctu ferendæ sententiæ, vel iam caperit ipsius præfationem, non per hoc dicitur conclusum in causa.*
17 *Acta facta coram iudice seculari, faciunt fidem coram iudice ecclesiastico*

quando agitur ad idem,& ad eundem finem.

18 *Crimina fractæ pacis,& iuramenti sunt ecclesiastica,& remissiue, quæ sunt alia crimina de foro ecclesiastico.*

19 *In processu denunciationis euangelicæ,proceditur de plano.*

20 *Pacis appellatione venit treuga facta ad tempus.*

21 *Lex correcta,potest allegari ad declarationem legis nouæ, & dicta in lege interpretata censentur repetita in lege interpretante.*

22 *Priuilegium non subdito semel concessum reuocari non potest,secus si sit subdito concessum.*

Et circa hunc articulum vide inf.per discursum.& nu.25.

23 *Superioris auctoritas semper videtur excepta in priuilegio iurisdictionis.*

24 *Iurisdictionis concessio,etiam si transeat in contractum, potest ad voluntatem superioris supprimi,& auferri.*

26 *Dominium est de iure gentium,contra quod Princeps non dispēsat sine causa.*

27 *Statutum ciuitatis,quando transiuit in contractum, non potest reuocari sine iusta causa.*

28 *Priuilegium,quando dicatur transire in contractum.*

29 *Denunciatio euangelica omitti debet,quando probabiliter credi potest, quòd denunciatus efficiatur deterior,*

Et de veritate late.

30 *Denunciatio euangelica,quando sit præcepti,ita vt obligetur ad peccatū mortale,distinguitur.*

31 *Præcepti transgressio sine aliqua causa est peccatum mortale.*

32 *Prælatus,an possit denunciari a suo subdito.*

33 *Papa vtrum possit denunciari de crimine,de quo accusari non potest.*

34 *Infames admittuntur ad denunciandum, dummodo sint a crimine emendati.*

35 *Crimen si sit publicum,an possit fieri denunciatio,non præcedentibus monitionibus.*

36 *Peccatum, si sit omnino occultum, an denunciatus possit excommunicari in genere.*

37 *Testis vnus,an sufficiat in denunciatione ad pœnitentiam imponendam.*

38 *Hæres institutus in minus solemni testamento, an possit consequi hæreditatē per denunciationem iudicialem.*

39 *Iuramentum præstitum contra publicam vtilitatem,non ligat.*

40 *Lex potest disponere contra ius gentium & diuinum in aliquibus casibus,etiā ad præiudicium tertij,probata publica vtilitate.*

41 *Hæreditatis petitio,est actio realis,habens actiones personales.*

42 *Hæres,licet sit obligatus naturaliter in præstando id quod pro falcidia retinetur,non est tamen obligatus naturali obligatione surgente a voluntate testatoris.*

43 *Falcidia detrahitur contra tacitam voluntatem defuncti.*

44 *Denunciatio euangelica,in qua præscriptione habeat locum.*

45 *Præscriptio cum bona fide & titulo,reddit quem tutum in foro conscientiæ, licet postea superueniat scientia rei alienæ.*

46 *Criminosus persistens in crimine,admittitur ad denunciandum denunciatione iudiciali,& de veritate.*

47 *Criminis paritas opponi non potest aduersus eum, qui tractat de damno vitando.*

48 *Denunciatio canonica,per quem agitur ad remotionem a beneficio non competit,nisi illi cuius interest habere bonum prælatum.*

49 *Denunciatio iudicialis fit principaliter,vt corrigatur peccatum, in consequentiam vero ad rei restitutionem.*

CAP. XIII.

1 NOuit ille. † Ratione peccati, & maxime vbi agitur ad vindictam publicam, vel iuramenti fractionem, potest iudex ecclesiasticus adiri per viam denunciationis euangelicæ, vel iudicialis,aduersus quamcūque personam, & diuiditur in quatuor partes principales. In prima ponitur fundamentum iurisdictionis,& cognitionis in causa'proposita, In secunda repellit respectum regiæ dignitatis,& confirmat duplici ratione prius dicta, In tertia ibi,licet autem,allegantur duæ qualitates specificæ, ex quibus probatur perfecte in casu proposito competentia iurisdictionis. In quarta ibi,ne igitur,ponitur mandatum Apostolicum,& causa commissionis. Not.primo ibi, quod tribus,&c.ꝙ

2 †quamuis Summus Pontifex habeat iurisdictionem temporalem habitu,non potest se ad eam intromittere ad præiudicium Principis secularis.concord.c.j.ĵ.qui filij sint legit.96.distinctio. cum ad,ver.præterquam in casibus,in c.licet. & c.cum sit. ĵ. de

3 so.compet. No.ibi, † frater tuus,&c.ꝙ in eum qui nō est frater, non potest procedi denunciatio euangelica, & ideo est argumētum,ꝙ infidelis non possit taliter moneri, vt in c.ꝙ super his.ĵ.

4 de voto. Fratrem† autem hic intellige omnem Christianum,sicut exponit Chrysostomus in simili. 11.quæst.3. c.ad mensam,

5 & quod ibi no. Tertio no.ibi,lucratus eris &c.† Finis denunciationis euangelicæ est bonum proximi, & ideo est argumētum secundum Docto.ꝙ dispositio,quæ fit super denunciatione, sit

6 fauorabilis. Quarto † no.ibi,& ipse circa eum,in correctione,ꝙ ille, qui vult fundare iurisdictionem iudicis regulariter incompetentis ex aliquo capite speciali, propter quod competit sibi iurisdictio,debet allegare talem qualitatem, & probare, aliter non auditur, & fiet probatio summaria, iuxta ea quæ late not. Bart.in l. præscriptione,iuxta finem. C.si contra ius vel vti.pub. & in l.2. ff.si quis in ius voc.non ier.per Bald. & Moder. de quo dicetur in c.si clericus laicum,& in c.cum sit.ĵ.titu.prox. Proba-

7 tur etiam notabiliter,†ꝙ vbi in constructione actorum requiritur seruatio certæ formæ,illa forma non præsumitur, nisi probetur,etiam si pars aduersa hoc non neget, quod facit mirabiliter ad ea,quæ ponit Inno.in c.innotuit. ĵ.de eo,qui fur.or.rece. & in ca.innotuit. supra de electio.& per Moder. in l.sciendum, de verbo.obliga Quinto no.iuncto text. in c. per venerabilem, qui filij sint legit. vbi habetur, ꝙ Rex Franciæ non recognoscit

8 superiorem in temporalibus, † ꝙ contra Principem secularem etiam superiorem non recognoscentem, Papa non potest adiri,nisi sit contra alium,verbi gratia ratione peccati, & per viam denunciationis,sed Hostien.in glo.super verbo de feudo,tenuit oppositum.dom.Abb.Moder.ibi distinguit, & tangit etiam in notabilibus,ꝙ aut vnus subditus litigat cum superiore,qui aliū supetiorem non recognoscit,& tunc non potest adiri Papa, sed ipse idem erit iudex,in ca.j.in princ. de lege Conra.& plene fuit dictum in c.cum venissent.supra eod. Si vero non subditus litigat cum tali,& tunc potest esse vera opin.Hostien.ꝙ potest adi-

9 ri Summus Pontifex, † quia ipse potest adiri in defectum iustitiæ secularis,siue illa deficiat de iure,siue de facto,vt probat tex. & quod ibi no.Inno.in c.licet.inf.tit.proxi. pro ista conclusione est casus,& ibi hoc no.Doct. in c.j. ĵ. de probat. & talis est casus huius decre. secundum Abb. quia Rex Angliæ non erat omnino subditus regi Franciæ. & potest esse verum hoc dictum, si ageretur de alio,quam de feudo: sed in feudo non potest procedere,quia feudum datum a Principe non recognoscente superiorem,habet hoc, quia quæstio determinatur per Principem, etiam si sit inter se & vasallum,vt in c.j.in prin.de lege Conr. de quo dicetur plenius in illa glos. Sexto not. singulariter ibi, iuri

10 communi &c. † ꝙ consuetudines feudorum sunt approbatæ à iure.quod patet,quia hic appellatur ius commune, & per hoc soluitur illa longa quæstio, vtrum compilatio feudorum sit approbata,de qua plene per Bal. in præludijs feudorum. & ex eo-

11 dem ver. collige consequenter † ꝙ iurisdictio, quæ conceditur alicui particulariter, & ex priuilegio in certum genus personarum, potest transferri ad alterum ex consuetudine. Item quòd dominus feudi potest concedere priuilegium vasallo ꝙ alius cognoscat de feudo,quàm ipse dominus. † Septimo no. ibi, iu-

12 dicando de feudo, † ꝙ quamuis cognitio feudi pertineat ad dominum vel pares curiæ suæ, secundum quod plenè scripsimus in cap. cæterum.sup.eod. tamen de consuetudine, vel priuilegio ipsius domini,vel superioris potest pertinere cognitio, siue iurisdictio ad alterum,& attende quia licet dicatur, ꝙ cognitio spectet ad dominum,debet intelligi, id est ad curiam suam, & ad ipsum,vt si quæstio erat inter dominum & vasallum, & ex hoc patet,ꝙ largo modo quando curia domini cognoscit, ipse dicitur cognoscere.Octauo not.ibi,suffragan. argum. ꝙ electio Archiepiscopi pertinet ad suffraganeos suos, sed hoc non credunt Innocen. & Hostien.de iure, vt no.in c.2.supra de postula.

13 præla.sed erat hoc de consuetudine. Nono not.ꝙ † non solum Summo Pōtifici, sed etiam Epo,Imperator,& summa potestas secularis est subiecta rōne peccati. Ad idem tex.in c.duo ista.96. distinct.& quod not.in c. intellecto.ĵ. de iureiuran.& in c.bene quidem. 96.distinctio. præallegata, immo secundum Moder. hic etiam simplicibus ecclesiis habentibus administrationem in spiritualibus,est subiectus Imperator,ita ꝙ si ibi delinquit ab eo possit puniri,qui habet iurisdictionem ecclesiasticam, secūdum Ioan. And.hic, & ex hoc arguitur ab excellentia dignitatis ecclesiasticæ ad secularem, quia nullus clericus quantumcunque minimus, est subiectus potestati seculari,vt in c.cum nō ab homine.s̃.eod. Econtra autem summa potestas secularis in spiritualibus,in his quę sunt iurisdictionis ecclesiæ,est subiecta clerico,vt in d.c.duo ista,& in c.sacerdotibus. 11. q.3. & quod habetur in c.clericorum.s̃.de æta.& qualit.& in c.solitæ,s̃.de maio.& obe.Decimo no.ibi,de cuius genere,&c. secundum expositionem Host.& Io.An. ꝙ per matrem Rex Franciæ est de illo

14 genere† ꝙ ille dicitur esse de genere alicuius,qui descēdit ab eo, per lineam maternam,facit quod habetur in l.j. ff.de probat. & in c.vbicunque.de pœnis,lib.6.& in l.j.C.de condi.inser. Vnde

15 cimo no.ibi,cum enim non humanæ, † ꝙ potestas Pōtificis est immediate a Deo,& mediate,siue approbatiue a sanctis conciliis. 17.dist.§.cum autem,& 9.q.3.in c.ipsi sunt canones,& c.antiquis. eō autem Imperium est immediate ab hominibus, vt l.2.ff.de ori.iur.& approbatiue a Deo, cum dixit, quæ sunt Cæsaris Cæsari,ſm Io.de Imo.hic,de quo dicitur in gl.2. Duodecimo no.singlr ex isto tex.ibi,siue cum iam ceperit sentētia,quod

16 †q̃uis iudex sit in procinctu ferendi sententiam, vel iam ceperit præfationem sn̄iæ, per hoc non vr̄ esse conclusum in causa, qđ patet, quia adhuc permittitur aliqua allegatio parti, vt hic vides,super quo videas tex.& gl.no.quam aliter induxi ad propo-

situm,

situm,in cle.sæpe.ver.fi.de ver.sig. Tertiodecimo no. perpetuo
17 ex isto tex.ibi,cum sermone litigantium,†ꝙ acta facta coram iudice seculari,faciunt fidem coram iudice ecclesiastico,quando agitur ad idem,& ad eundem finem,benefacit tex.in c.fi de excep.lib.6.& plene diximus in c.j.s̃.eod. Quartodecimo not. in
18 ver.licet autem,& in ver.seq.vsque ad verb.nec igitur, †ꝙ fractæ pacis,& iuramenti crimina sunt ecclesiastica, quorum cognitio pertinet ad ecclesiam, alia enumerantur in c. cum sit. j̃. ti.proxi.& de iureiur.vide tex.in c.cum C. laicus,de fo. compet. lib.6.& quod eleganter ponit Bald.in c.j. §.item sacramenta.de pa.iu.fir.in vsi.feu.& in l.j.C.de reb.cre.& iureiu. ex hoc etiam
19 habes quid sit pax. Quintodecimo no.†ꝙ in processu denũciationis euangelicæ proceditur de plano,& ꝙ ille, qui dissimulat cognitionem delicti,videtur esse particeps delicti, vel delictum non corrigit cum possit.83.dist.c.error.& in c.j.s̃.de treu. & pa. & c.sicut dignum.j̃.de homi.Vltimo no.sing.in ver. postremo,
20 & maxime secundum Abb.Mod.†ꝙ appellatione pacis,[a] venit
a treuga facta ad tempus,& hunc tex. no. ad hoc allegat Io. And. in addi.Specu.in rubrica de treuga & pace,in 2.q.per quam dixit disputando fuisse terminatum,quod si promittitur alicui stipendium,donec pax fiat,& fiat treuga ad tempus incertum,do nec reuocetur,quod stipendia non debeantur. Sed aduerte, qa contra hoc facit tex.in vers.ne igitur, vbi pax & treuga ponũtur vt diuersa. sed respondeꝙ ibi nomen pacis non ponitur simpliciter,sed cum verbo, solidam , quod significat perpetuam &c.
21 In gl.posita super ver.quicunque, †qualiter lex correcta possit allegari,tractant hic Doct.& in j. consti. decre. vbi per An.quibus adde quod eleganter no.Bar.in l.fi. ff.de fals.& gl.or. & no. in l.j.in prin.ff.de coniũg.cũ eman.lib.vbi voluit,ꝙ lex correcta possit allegari ad declarationem l.nouæ.Item addeꝙ dicta in l. interpretata videntur repetita in l.interpretante,vt in l.2. & ibi per Bar.ff.de coniug.cum eman.lib. sed Inn. hoc soluit notabilius, dicens ꝙ cum ista lex fuerit concessa in priuilegium ecclesiæ,non potuit postea reuocari ad præiudicium ipsius,& hoc tenet Arch.11.q.j.c.quicunque. Et ideo Docto.Mod. hic dicunt,
22 †ꝙ aut priuilegium conceditur non subdito,& nõ potest semel concessum reuocari,aut conceditur subdito,& potest concessũ reuocari,vt in c.in nostram.j̃.de iniuriis.& patet in auth.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi opor.& in l.absens.in prin. ff.de iud. quæ reuocant priuilegia præterita,hoc tamen intelligit Ioã. de Imo. hic, ꝙ priuilegium possit reuocare concessum subdito ex iusta causa,non aliter,per ea quæ no.Inno.in c. quæ in ecclesiarum.s̃.de consti. Tu autem considera in ista mã circa primum membrum,ꝙ aliqũ priuilegium est concessum, & quæsitũ ius priuilegij ipso iure,ꝙ potest esse ante acceptationem, quod aliqũ contingat,vt in c.j.& quod ibi no.de concess.preb.& tũc vtrũ concedens possit illud reuocare,dependet ab his, quæ no. Bart. in l.absenti.in prin.ff.de don.& ab his,quæ no.in c.si tibi absenti,de præb.in 6.& bene facit,quod ipse ponit in l. qui Romæ.§. Flauius.ff.de verb.obl.vbi vr̃ concludere in casu simili, ꝙ possit reuocari. Aliqũ queritur ius priuilegiato per acceptationem,& tunc si priuilegiatus non esset superpositus priuilegianti , credo regulariter opi.Inn. esse veram,quia ista est quędam species donationis,quæ non possit reuocari, vt in c. fi. de do. & l.perfecta. C.de donat.quæ sub modo.facit optime text. in l.si iudex.ff.de mino.& in l.si post mortem.§.fi.ff.de j̃tab. hoc tamen credo es
23 se limitandum dupliciter.†Et primo,nisi per priuilegium concedatur iurisdictio, quia in illa concessione semper videtur excepta auctoritas superioris,vt in c.venientes.s̃.de iureiur.& bene facit tex.in c.constitutus.& ibi per gl. s̃. de rescrip. Hoc patet ex his,quæ not.Bar.in l.qui se patris. C.vnde liber. vbi dixit no.
24 †ꝙ concessio iurisdictionis, etiam si transeat in j̃ctum, põt ad voluntatem superioris supprimi, & auferri, & tamen regulariter,qñ priuilegium transit in j̃ctum, etiam cum subdito nõ potest reuocari.Ista conclusio ꝓfirmatur, ꝙ si superior iurisdictionem semel concessam reuocat,vel non subiecto,potest auferre, tunc sequeretur ꝙ per indirectũ potest auferri sibi ius obedientiæ,& superioritatis, ꝙ etiam si Imperator vocaret subditũ suũ coram se, & ipse vellet litigare coram iudice ecclesiastico, non auferetur ius obedientiæ, & tale ius non possit tolli, quia secundum hoc posset destrui Imperium, quod est impossibile, vt in Auth. quomodo oportet epis. in prin.& tradit no.Inn.in c.bonæ.el j.s̃.de postu.præl.& Bald.in auth.quas actiones. C.de sac. san.eccl.& ita potest intelligi gl. nostra hic, quæ voluit hanc le-
25 gem posse auferri,†& bene vbi priuilegium concessum nõ subdito,præter intentionem concedentis, enormiter ex postfacto læderet concedentem,tunc enim,vel resoluitur priuilegium ipso iure,vel potest reuocari,vt in c.suggestum,&quod ibi hr̃.j̃.de deci.facit optime text.& quod ibi per Bart.in l.Seio.§.pen.ff.de annuis leg.& in l.fistulas.§.frumenta.de contrah. empt.Si vero priuilegium concedatur subdito,tunc distingue,quia aut ꝑ priuilegium transfertur dominium, secuta traditione vera, vel ficta,& tunc videtur, ꝙ tale priuilegium non possit reuocari sine
26 iusta causa,vt traditur in c.quę in ecclesiarum.s̃.de consti.†qm̃ dominium est de iuregentium, ꝯ quod non dispensat princeps sine causa,vt auferat ius quæsitum alteri maxime,vt late disputat Bar.in prima constitutione fforum. Aut non fuit quæsitum aliquod ius de iuregentium, v.g. sicut in priuilegiis immunitatis,& exemptionum,& tũc si statur in viribus priuilegij, potest absolute per Principem reuocari,vt patet in auth.quia in ꝓuincia.præallegata,& in l.j.& per totum,de immunitate nemini ꝯcedenda.Si vero priuilegium transiuit in j̃ctum,& tunc nõ potest reuocari sine iusta causa,vt l.fundi.ff.de fun.patrimo. li.11. & in c.j.de feudo sine cul.non ami.& in l.qui se patris, præallegata,& sic non potest reuocari per successorem, ſm Cy. & Bal. in l.digna vox.C.de legi. Et idem dicẽdum est, & multofortius
27 in statuto ciuitatis,†ꝙ qñ transiuit in contractum, tale ius non poterit reuocari sine iusta causa,vt probat tex.no.in l.Lucius.§. fi.ff.ad muni.superueniente autem iusta causa,Princeps,& Ciuitas potest reuocare decretum suum, vel priuilegium suum, q̃is transierit in j̃ctum,vt probat tex.in l.ꝙ semel. ff. de decre. ab ord.fac.& in l.Lucius.ff.de euictionibus.& quod not.Bal. in
28 l.rescripta.C.de preci. Impe.offe.†Intelligo autem priuilegium transire in contractum,non quando cõceditur aliquid simpliciter per priuilegium, sed qñ conceditur commensuratum ob aliquod factum,vel dationem præteritam,vel futuram,implendam ex parte eius,cui cõceditur vel impletam,& ideo forte potest dici,ꝙ si priuilegium conceditur ad remunerationem,quia non esset simplex liberalitas,secundum glo.in l.Aquilius Regulus.ff.de dona.non posset tale priuilegium reuocari, hoc nõ tamen credo verum,quia non posset negari, quin recipiens non habeat causam lucratiuam, ex quo beneficium spõte conceditur,super hoc tamen cogitabis.In gl.vltima posita super ver. exceptio, tractatur hic pleniſſime per scribentes materia denunciationis,de qua tamen multa ponit Bal.in authen. ad hæc. C. de vsu.& Bart.in extrauaganti, ad reprimendam. in ver. denunciationem,quorum dictis breuiter circa speciem denunciationis euangelicæ,inquantum Archid.dicit,& Anto. de Butr.post
29 eum,quod quando potest credi probabiliter, †ꝙ denunciatus ex denunciatione efficitur deterior, tunc regulariter priuatus potest denunciare.Hoc videtur falsum secundum Abb.tali ratione,quia denunciatio euangelica est inducta propter bonum charitatis,vt peccator corrigatur,sicut dicitur in text. nostro,& vt alij deterreantur delinquentis exemplo,vt in c.sed illud.in fi. 45.distinct.11.q.3.c.præcipue,50.distinc.c.si quis diaconus.Sed maius est bonum, ꝙ sequitur ecclesiæ ex denunciatione peccatoris, qui efficitur deterior, q̃ malum , quod sequitur ex ipsius deterioratione,ergo illud est præponendum.23.q.4. c.est iniusta.& d.c.si quis diaconus.Tu vero aduerte,quia tex.in c.est iniusta.non videtur induci ad hanc materiam , nec aliqua iura ꝑallegata, quoniam fatendum est, ꝙ si pro damno pœnæ temporalis impositæ,est salus spiritualis multorum,non est vtendũ misericordia.sed ille tex.non dicit,ꝙ vt multi saluentur, danda sit opera per quam vnus pereat spiritualiter. Et licet in se istud sit verum,ꝙ salus multorum præponderat saluti vnius,per hoc tamen non sequitur,ꝙ talis possit denunciari, quia ista denunciatio non potest dici habere actum charitatis , cum non intendat lucrari causam proximi,vt in tex. nostro. Nec rursus potest dicere,ꝙ possit fieri a priuato propter actum iustitiæ,quia solus actus iustitiæ non pertinet , nisi solum ad habentem potestatẽ. 23.q.5.c.duo ista.& 23.q.4.c.forte.Et sic remanet verum dictũ Archid.Sed quando denunciando nõ efficeretur deterior,sed esset incertum,vtrum haberet corrigi,nec ne,vtrum ista denunciatio sit præcepti,ita ꝙ obliget ad mortale, est magnum dubiũ
30 super quo conclude breuiter vltra Doct.†Quod aliquando crimen non est commissum,sed committendum, vel si est cõmissum,habet causam continuam,ita ꝙ habet prohibere etiã delictum futurum,& tunc sine dubio quilibet tenetur denũciare, siue clericus, vel laicus,& tenetur sub peccaro mortali,ita intelligo tex.22.q.5.c.hic videtur.& Io.de Lig.hic qui ita tenuit , & probatur ista conclusio.16.dist.c culpam.& tali ratione,quia si tenemur subuenire proximo in periculo salutis temporalis, vt in c.quanto.j̃.de sent.excom.& c.dilecto.eod.titu.lib.6. multo fortius ne incidat in periculum salutis spiritualis. Pro ista conclusione est text.in cap.tua.in fin.de cogn. spiri.Si vero iam crimen sit commissum,tunc secundum Archid. solus Episcopus, vel prælatus obligatur denunciare sub pœna peccati mortalis, alij autem sub pęna venialis tantum,sed Abb.Moder.tenet absolute, ꝙ quilibet tenetur denunciare, per ea quæ habentur. 4. q.j.c.ꝙ percipitur.& in c.pasce.86.distinc.vbi dicitur,ꝙ ille, qui non vtitur misericordia corporali erga proximum, quem scit fame perire, peccat mortaliter, ergo multofortius idem dicendum

ADDITIO.

a VIN. GOD.Pacis appellatione,quando ueniat treuga , Ant. Corsi.de priuilegio pacis,q.100.nu.38.in li.xi.tractat.fol.99.

dū eſt in elemoſina ſpirituali, in cuius genere ꝓputatur dilectio fraterna. 45. diſtin. c. tria ſunt. & ca. & qui emendat. Tertio mouetur per ea, quæ hūtur. 85. diſtin. c. j. Tu autem concludein iſta materia concordando opi. ꝙ aut ille, qui non denunciat criminoſum prætendit ſuam negligentiam, vel minorem valde leuē, & tunc non denunciando peccat mortaliter. caſus eſt notādus in materia in c. cum exiniūcto. §. fi. j̄. de hære. quem tex. induco
a ſic, & breuiter ibi dī, ꝙ quilibet debet denunciare ſm regulam euangelicam peccatorem, vnde pondero tex. qui dicit vr ergo
31 omnes ligat ſub præcepto. Sed † trāſgreſſio præcepti ſine aliqua cā inducit mor. c. 2. s̄. de ma. & obe. & plenè tradidit Ant. de Bu. Mod. in c. j. s̄. de conſti. ergo manifeſte ꝓcluditur quod dictū eſt. Et hoc maxime vī eſſe de ſenſu illius literæ, q̄ vniformiter hæc determinat tam in prælato, q̄ in alijs ar. l. iam hoc iure. in princ. ff. de vul. & pu. Secundo probatur iſta concluſio per tex. optimum. 2. q. 7. c. qua propter, & c. ſeq. eo. ti. & 5. q. 5. c. j. vbi tex. vocat eum crudelem, qui non corripit, & denunciat proximū exiſtētem in peccato. Aut prętendit aliquam cauſam excuſationis, quia forte timet magnum periculum, vel auocaretur à negocijs ſuis propter aliena, & tunc reſpectu periculi, & damni aliqñ erit veniale, aliqñ non erit peccatum, vt hic tenet no. Inn. & ita intelligo dictum Archi. & facit tex. in l. licet, cum. 1. ſe ff. de arb. &
32 vide tex. optimū in c. Paulus. 2. q. 7. qui vī velle † ꝙ ſubditus non poſſit denunciare prælatum, niſi q̄ñ crimen eſſet publicū, ita ꝙ poſſet in extraneū, licet Doc. hic ſimpliciter teneāt, ꝙ ſemꝑ prælatus cū reuerentia poſſit a ſubdito denunciari. 2. q. 8. c. ſecuti ſunt, &c. ſnīa pro quo vide text. & gloſ. or. 21. diſt. c. nolite. & ex prædictis eſt expedita. j. q. & ꝙ prælatus poſſit denunciari à ſuo ſubdito ſatis probatur, & clare in c. cum oporteat. j̄. de accu. & in c. licet Heli. j̄. de ſimo. facit optime qđ hī in c. ex parte Adæ. j̄. de teſt. & in c. ſi Epiſcopo. j̄. de accu. Pro diſtinctione tñ, quā feci, vtrum delictum prælati ſit publicum vel non, multum vī fa-
33 cere tex. in c. qualiter & q̄ñ, circa medium, de accu. † Vtrū autē Papa poſſit denunciari de crimine, de quo non poteſt accuſari gl. dicit ꝙ non in c. ſi Papa. 40. diſt. quia non haberet ſuperiorē, ad quem poſſit recurrere, de quo articulo dic, vt plenius hic ꝑ Abb. Mod. Secundo adde dictis Doct. in illa qō. qua quæritur,
34 † vtrum quilibet admittatur ad denunciandum, nā ipſi concludunt communiter, ꝙ admittuntur etiam infames dūmodo ſint emēdati à crimine. Sed iſta cōcluſio vī ꝺ tex. in cum c. oporteat. in fi. j̄. de accu. in ver. honeſtis perſonis, vbi tex. dicit ꝙ cum proceditur per viam denunciationis, crimen debet probari per ho
b neſtas perſonas, ſed in denunciatione euangelica [b] denunciator accipitur loco teſtis, vt in c. in omni & ibi per gl. j. j̄. de teſt. ergo non debet admitti infamis. Secundo confirmatur iſta cōcluſio per tex. in c. cum in tua. j̄. de ſpon. ar. a fortiori, quia ad prohibendum peccatum in futurum, facilius quis deberet admitti. Tertio hoc confirmatur per rationem tex. optime, in c fi. 25. diſtin. vbi tex. dicit, ꝙ illa ratio, ꝙ in alterū iudicas in te ipſo condemnas, per quam repellitur à denunciando vt in c. quæ ſine. 3. q. 7. habet locum in eo, quem pœnituit de peccato, q̄ñ peccatum eſt famoſum, ergo vī ꝙ emendatio non ſufficiat. In cōtrariū eſt caſus. s̄. in c. cum dilectus. in prin. in ver. tunc. j̄. de accu. & bene facit tex. in c. qui ſicut, & c. poſtulaſti. iuxta finem, vbi ſolum requiritur, aliquem eſſe emendatum de crimine, & iſta opi. eſt tutior, & magis communis. Et quia latè hic traditur per Doct. de forma denunciationis euangelicæ, adde dictis ipſorum inquan
35 tum volunt † ꝙ q̄ñ crimen eſſet publicū, poſſit fieri denunciatio euangelica nō præcedentibus monitionibus, de q̄bus hic ꝑ tex. in. c. ſed iſtud. 45. diſt. vbi dī peccantem publicè debere corrigi, ꝙ illud dictum non vī verū, cuius dicti veritate cōſiderat, quod poteſt capi delictum publicum. i. famoſum, vel manifeſtū. item poteſt capi delictū publicum. i. notoriū, ſi primis modis capiatur clarum eſt, ꝙ debet præcedere monitio fraterna, & aliter denuncians non admittīt, caſus eſt expreſſus in c. licet Heli. §. cum etiam. j̄. de ſimo. & benefacit tex. in c. qualiter & q̄ñ. §. fi. de acc. Si vero capiat pro delicto notorio, ad hoc dico idē, quia nō ceſſat ratio ſeruandi formā, de qua hic in tex. licet enim notoriū ꝑ batione non indigeat, vt in c. euiden. j̄. de accu. & in c. cū dilecti. j̄. de pur. ca. non poteſt negari, quin facilius corriga t̄ frater ſi ex charitate ipſum moneas, quam ſi denunciat iudici. Nam ex lite cauſatur inimicitia, in auc. ſi dicatur. C. de teſti. licet iſta nō ſit talis ſpecies litis. præterea ſi ceſſaret ratio ſeruādi formā, q̄a tñ hęc forma eſt ſtatuta ſolennis, non dēret poſſe omitti, vt dixit tex. no. & clarius in l. magis puto. §. pe. ff. de re. eorum. & traditur plenè per Bar. & Mod. in l. cum hi. §. eā autem tranſactionem. ff. de tranſa. & per gl. ſin. in c. j. j̄. ne ſede va. & pro iſta concluſione optime facit tex. in c. ſicut, & in c. quiſque. j̄. de coha. cl. & mu. & ſic poteſt dici abſolute, ꝙ debet ſeruari forma iſtius decre. nec dicas ꝙ iura allegata per me loquuntur in denunciatione iudiciali, quia in illa ſeruatur eadē ſolennitas, quæ in euāgelica, ſm oēs. Non obſt. tex. in c. ſed illud, quia ꝺ peccatum publicum poteſt procedi multipliciter, & vnaquæque via tendit ad correctionē, vt in c. poteſt. 23. q. 5. de alio genere ergo correctionis loquitur, quo ad denunciationem eſt caſus ſubtiliter intuenti, 11. q. 3. c. præcipue. iuxta fi. licet iſte tex. poteſt intelligi de delicto, ꝙ erat committendum, ꝙ fortè poterat eſſe publicū, & ſic non obſtaret op. Doc. Circa vltimam q. de iure denunciationis euangelicæ reprehendit hic Abb. Mod. Ant. de But. Primo, dum dicit in
36 duobus, † ꝙ ſi peccatum eſt omnino occultum. i. ſi non pōt probari per denunciationem, ꝙ denunciatus poteſt excommunicari in genere per prælatum, & toraliter vocari ab ipſo prælato, ꝑ tex. in c. ſi ſacerdos. de of. ord. & per ea, quæ hūtur in gl. 2. q. j. c. multi. & c. præterea. j̄. de ſpon. de conſe. diſt. 4. cum itaq;. nā Ab. putat, ꝙ illa iura non hñt locum in caſu noſtro, quia tex. in c. ſi ſacerdos. loquitur q̄ñ ipſe presbyter eſt certus de peccato, ſed q̄ñ peccatum occultum denunciatur per prelatum, non debet credere ſoli denunciati, vt excommunicet in genere, vel vitet de linquētem, quia ſi ipſe de iure debet probare legitime, vt in tex. noſtro, quanto magis ipſum delictum. Præterea tex. in c. ſi ſacerdos. non conſuluit ſimpliciter excommunicationem generalē ferri, ſed ſi pars petat inſtitiam de damño ſibi illato, vnde ſi tertius denunciaret peccatorem, cuius non intereſſet, non poſſet
37 habere locum iſta cenſura vt. s̄. dixi. † Dubium ſtat in hoc, nunquid ad imponendam pęnam ſufficiat vnus teſtis, & ad vitandum occultè. & certe, cum regula ſit, ꝙ vni teſti non creditur, vt in l. licet. j̄. de teſt. & in c. mulri. 2. q. j. probabilior videtur opinio. Abb. Tu autem aduerte vlterius, quia ex dictis eorum infertur, ꝙ quando prælatus ipſe eſſet certus de delicto, tunc præmiſſa correctione, vel monitione debet vitare peccatorem occultum, & hoc probat tex. ſingularis. 6. q. 4. c. ſi tantum. iuxta finem. ſed gl. tenet ibi contrarium, & intelligit illum tex. in occulto excommunicato, de quo in c. cum non ab homine. j̄. de ſenten excom. fundat ſe per tex. in c. multi, ſæpe allegatum. primo c. ſi crimina. & hæc opi. eſt tutior quo ad cauſam, & magis conformis tex tui euangelico. Prima tamen opi. videtur verior tex. in d. c. ſi tātum. Circa ſecundam ſpeciem denunciationis, quæ eſt iudicialis. dic vt hic per Mod. pleniſſime, quorum dictis adde breuiter
38 inquantum Ant. de Bu. tangit hic † nunquid hæres inſtitutus in minus ſolenni teſtamento, poſſit conſequi hæreditatē per denūciationē iudicialem. & in effectu tenet, ꝙ talis inſtitutus inutiliter in teſtamento minus ſolenni, poſſit conſequi hæreditatem per viam denunciationis iudicialis, mouetur quia iſta vltima voluntas, licet non ſolennis, parit quandam obligationem naturalem, quæ à proficiſcitur a volūtate teſtatoris, & ſic ab vno cō ſenſu. l. & ſic vtiliter. C. de fideicom. ergo habet locum ſecundū regulam Bar. in extrauaganti, ad reprimendam in ver. denunciationem, ſed iſtud de iure non vī eſſe verum ſecundum Bald. hic. Pro cuius intellectu ſciendum eſt, ꝙ Bal. diſputauit iſtam. q. ſolenniter, & incipit, diſputatio, ſtatuto ciuitatis cauetur. Et ſimiliter Io. Cal. in fortioribus terminis, videlicet quado omiſſa ſolēnitas in teſtamento requiſita à teſtatore, & in effec. ambo determinant ꝺrium, dicentes expreſſe, ꝙ veniens ab inteſtato, & petit, & retinet hæreditatem in præiudicium inſtituti cum bona cōſciētia, & ſine peccato, iſta concluſio probatur per Pe. de Anc. in c. poſſeſſor. in ſolenni repetitione ſna de re. iu. lib. 6. & vī probari ratione, quia ſecundum Thomam in ſecunda ſecundæ, cuius dicta probantur. 7. diſt. c. quo iure. & j. diſt. c. conſuetudo. & 4. diſt. erit aūt lex, quoniam diſpoſitio legis iuducitur propter bonum commune lex dī eſſe iuſta, etiam in foro conſcientię. Hoc probatur vltra prædicta, quia iuramentum præſtitum ꝺ vtilitatem publicam non ligat, vt in c. ad noſtram. j̄. de iureiur. ſed diſpoſitio legalis requirens ſolennitatem teſtamenti, eſt facta propter bonum commune, vt non detur materia faciendi falſum, vt l. fi. C. de fideic. ergo cum & in omni foro iſta lex æqualiter ſubueniat, iuſta omnibus erit. Confirmatur fortiori ratione, quia quamuis ſit æquum ſeruare voluntatem teſtatoris de iure gentium, & de iure diuino, tamen contra ius gentium & diuinum maxime probata vtilitate publica, lex poteſt diſponere ex cauſa in aliquibus caſibus, etiam ad præiudicium tertij, vt. l. Lucius. ff. de euic. & plene per Bar. in l. omnes populi ff. de iuſti. & iure. & in prima conſtitutione ffforum. per Inn. in c. quæ in eccleſiarum. s̄. de conſtit. Quare ergo repugnat, quia quamuis æquitas ſuadeat voluntatem teſtatoris ſeruari, tamen propter bonū publicum confunditur virtute iſtius æquitatis auctoritate legis, q̄ eximit à peccato. 23. q. 4. c. qui peccat. Præterea tex. in c. cum eſſes. j̄. de teſta. improbat ius ciuile ſolum in eo caſu, ergo in alijs vī approbare, ꝙ diſpoſitio tūc ſit ſeruāda, & iſta opi. plus placet.

& hanc

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Denunciatio quando demum noceat denunciato, Ruy. conſi. 122. nu. 13. lib. 5. & facta in abſentia eius cui fieri debet eidem non nocet, ibidem nu. 15.

b VIN GOD. Nota ꝙ denunciatio euangelica requirit ꝙ agens probet non ſolum ſuam læſionem ſed etiam cōuentum habere conſcientiam læſam quod eſt difficile, Cor. conſi. 137. placet, litera. l. lib. 2.

& hanc ſequerer in iudicando propter auctoritates prædictorum, maxime quia ego non bene intelligo, ex quo capite oriat̃ obligatio naturalis, quia ſuccedens ab inteſtato ſit obligatus hę redi ſcripto, nam inſtitutio facta de hærede, non obligat aliquẽ hæredem, ſed parat hæredi ius adeũdi quod eſt facultas, l. licet.
41 C. de iure delib. † & ideo dicimus ꝙ petitio hæreditatis, quæ cõpetit hæredi, eſt actio realis, habens actiones perſonales, vt l. hæreditatis petitio, C. de pet. hære. ergo non præſupponit obligationem, vbi manifeſtum eſt, in legatario autem cui deberet̃ ex minus ſolenni voluntate, eſt minus dubium, ſuper quo vide quod ponit Bal. in l. cum quis. & in l. ſi poſt diuiſionẽ. C. de iur. & fac. igno. & tex. ſing. in l. militis. §. veteranis. ff. de teſtam. mil. Secundo adde dictis Doct. inquantum ipſi tangunt de eo, quod poteſt retineri per falcidiam. & tenent communiter cum ſen-
42 tentia Bar. † quia in præſtando id, quod retinetur per falcidiam licet hæres ſit obligatus naturaliter, non tamen eſt obligatus naturali obligatione ſurgente a voluntate teſtatoris, vel hæredis. & ꝙ non habeat locum denunciatio probatur, quia lex canonica non permitteret detractionem quaſi eſſet cum peccato, ſed permittit, vt in c. ſi pater. de teſta. libr. 6. & c. Raynaldus. eodem
43 ti. Sed prima ratio † videtur eſſe falſa, quia falcidia detrahitur ꝯ tacitam voluntatem defuncti, vt in d. c. Ray. in fi. & l. Titia. §. fi. & ibi per Bar. ff. ad l. fal. ſed ſoluendo dicas, ꝙ quamuis obligatio iſta poſſit dici habere ortum a uoluntate defuncti, hic tamẽ voluntas defuncti non attenditur in præiudicium hæredis, & ꝯ voluntatem publicam, vt l. j. per Bar. C. de vſufru. & habetur in l. nemo poteſt. de leg. j. illud autem quod dicit Ant. ꝙ ſi teſtator expreſſe prohibeat quartam deduci, tunc habet locum denunciatio iudicialis, etiã ſi teſtator ignoret iura pr̃imonij ſui, eſt falſum, quia illo caſu deficit conſenſus teſtatoris, & ita præſumit, l. quaſi videtur ſi ſciuiſſet legata excedere dodrantẽ non prohibuiſſet falcidiam, vt in §. ſi vero expreſſim. in Auth. de hære. & falc. vnde non eſt verum, ꝙ adſit voluntas teſtatoris, vt ipſe dicit, & ſic eſt expeditus iſte articulus. Et vltra prędicta aduerte in
44 ver. ſæpe alleg. † quando dicit, ꝙ in caſu præſcriptionis habet locum denunciatio euangelica, non loquitur de omni genere prę ſcriptionis, nec etiam Ant. de But. hic, ſed de præſcriptione, quã
45 fecit debitor contra creditorem, † prę ſcriptio autem cum bona fide, & titulo maxime quærentis dominium, reddit aliquẽ tutum in foro conſcientiæ, licet poſtea ſuperueniat ſcientia rei alienæ, ita refert Bald. fuiſſe diſputatum Bononiæ per quendam theologum, in l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. ſuper quo vide quod ipſe idem no. in auth. ad hæc, ſæpe allegata. & in c. j. §. ſi ꝙ ſtiterit. ſi de feu. ſue. contro. inter do. & agna. ſi ergo ius canonicum permittit, vt ĩ. de præſcript. per totum. patet, ꝙ præſcribens
a 46 non retinet cum peccato, a hoc probatur ratione, quam dixi in voce, quia præſcriptio eſt introducta propter bonum publicũ, vt l. j. & ibi per Bar. ff. de vſu. per quod poteſt auferri per Principem ius vnius, & dare alteri, vt l. Lucius. ff. de euictio. quinimmo eſt per ſtatutum inferioris, vt probat tex. no. in l. ſi priuatus. in fi. ff. qui & a quibus. & per Bar. in l. Antiochenſium. ff. de priui. credi. & vide ad præmiſſa, ꝙ ponit Inn. in c. quia plerique. ĩ. de immu. eccl. & inquit Io. An. hic in nouella, & poſt eum com
46 muniter omnes concludunt, † ꝙ perſiſtens in crimine etiã criminoſus admittitur ad denunciandum denunciatione iudiciali, quia criminoſus non repellitur, vbi proſequitur propriũ intereſſe, vt in c. cum quis. ĩ. de reſt. ſpol. 6. q. 4. c. omnibus. & quia
47 † paritas criminis non poteſt opponi aduerſus eum, qui tractat de damno vitando, vt l. apud Celſum. §. Marcellus. ff. de doli excep. & probatur in l. iuſiurandum, ꝙ ex conuentione. §. vlt. ff. de iureiur. Tamen hoc dictum ipſorum videtur dubium, cõtra
48 quod arguo ſic, † certum eſt, ꝙ denunciatio canonica, per quã agitur ad remotionem a beneficio non competit, niſi illi, cuius intereſt habere bonum prælatum. 16. q. 7. c. filius. in text. & not. in c. ex parte Adæ. ĩ. de teſtib. ſed iſta denunciatio non permittitur criminoſo, vt clare dicit tex. in c. licet Hely. ĩ. de ſimo. & in c. cum dilectus. ĩ. de accuſ. & idem debet dici in propoſito. Præte-
49 rea vt dicit tex. notandus, denũciatio † iudicialis principaliter fit ad finem pœnitentiæ, & conuerſionis a peccato, vt probatur in c. quemadmodum. ĩ. de iureiur. licet in conſequentiam agatur ad reſtitutionem rei, ita declarat hic Abb. & bene. Si ergo principaliter agitur de peccato, & correctione, ergo adeſt ratio, quæ in denunciatione euangelica, de qua 3. q. 7. c. iudicet. & c. qui ſiue. ideo videtur poſſe habere locum iſta denunciatio cum adſit principaliter finis, propter quem intenditur, iſta probantur fere in terminis in l. j. §. fi. iuncto prin. ff. de poſtu. in quibus patet, ꝙ criminoſus prohibetur poſtulare pro alio, & permiſſus poſtulare pro ſe, non põt poſtulare pro filio, licet in ꝑñam, ius competens filio pertinet ad patrem, quãdo eſt in poteſtate, ſiue ſit ius criminis, vel iniuriæ, ſiue aliud, vt l. j. §. vſque adeo. ff. de iniu. & l. ſed ſi vnius. §. ſi filio. eo. tit. & quod no. in l. frater a fratre. §. q̃ſi tum. ff. de condi. indeb. & ſic videtur dicendum in caſu noſtro, & hoc puto eſſe verius de ſubtilitate iuris, ſecundum gl. & Inn. hic, licet Doctores communiter ſequantur aliam opinio. licet autem criminoſus non admittatur vt dixi, iudex tamen debet inquirere ex officio proprio, vt faciat reſarciri damnum, cui debet, ita dixit ſingulariter Hoſt. & Ant. de Bu. in c. quia fruſtra. de vſur. & bene facit tex. in c. ad noſtram. ĩ. de iureiur.

ADDITIO.

a Non retinet cum peccato etiam vt hic dicit, ſi mala fides ſuperueniat, & ita pulchra tenet Fely. in c. vigilanti. in 5. col. ad me. de præſcrip. & in rubr. eod. tit. in 2. col.

SVMMARIVM.

1 *Ea quæ ſunt facti, debent proponi per principalem perſonam, non per aduocatum.*

CAP. XIIII.

1 Aſtoralis. † Ea quæ ſunt facti, debent proponi per principalem perſonam, nõ per aduocatum. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Actor ſi proponat ineptam actionem, reus abſoluitur, quam poſtea ſi aptam proponat, tenetur ipſe reus reſpondere.*
2 *Iura incorporalia etiam annexa ſpiritualitati, poſſunt ſequeſtrari, prout etiam in his poteſt interponi primum & ſecundum decretum.*
3 *Poſſidenti non competit rei vendicatio.*
4 *Rei vendicatio competit etiam pro iure incorporali, quando poſſeſſio eſt penes alterum.*
5 *Libellus ineptus, & quicquid fundatur in eo, eſt nullus ipſo iure.*
6 *Iudex debet abſoluere reum ab obſeruatione iudicij, quando libellus eſt ineptus.*
7 *Iudex an debeat exprimere cauſam in abſolutione ab obſeruatione iudicij.*
8 *Iudex abſoluens ab obſeruatione iudicij debet reſeruare expreſſe ius agenti, quod tamen non eſt neceſſarium.*
9 *Rei vendicatio competit etiam ratione detentationis.*
10 *Sententia ferri non poteſt ſuper proceſſu nullo, et maxime quando eſt nulla ratione ineptitudinis.*
11 *Declaratio huius decretalis.*
12 *L. ſi a te. §. 1. ff. de except. rei iud. limitatur.*
13 *Poſſeſſio in dubio non transfertur in ſequeſtro neceſſario, & ſi ſequeſtrum ſubrogetur loco primi decreti.*
14 *Sequeſtratio quando fit poſt ſententiam, ſemper transfert poſſeſſionem.*
15 *Poſſeſſio vtrum perdatur in ſequeſtro voluntario, diſtinguitur.*
16 *Pignus conuentionale, quod datur creditori, non priuat debitorem poſſeſſione.*
17 *Animus perdendæ poſſeſſionis in dubio non præſumitur, niſi doceatur de cauſa extrinſeca.*
18 *Traditio facta alicui in dubio præſumitur cauſa cuſtodiæ, quando cauſa habilis ad transferendum dominium non præcedat.*
19 *Sequeſtrum reuocatur per ſatiſdationem, quando fit, quia perſona eſt ſuſpecta, vel in contumaciam partis.*
Et quid ſi non poſſit ſatiſdari, an ſufficiat iuratoria cautio.
20 *Sequeſtratio quæ fit, ne partes veniant ad arma, an reuocetur per ſatiſdationem.*
21 *In ſequeſtri reuocatione an debeat citari pars, & interuenire cauſæ cognitio.*
22 *Executio, quando eſt facienda in re petita, non eſt neceſſe partem citare.*
23 *Tenuta nulliter data, de facto reuocari non poteſt, & parte non citata.*
24 *Actor ſi in iudicio proponit cauſam aptam, & actionem ineptam, an poſſit ferri ſententia, & reus condemnari. Diſtinguitur inf. nu. 32.*
25 *Actio inutilis, & inepta propoſita, poteſt ſeparari a cauſa apta, & congruenti.*
26 *Sententia lata ſuper inepto libello, de iure ciuili non valet, ſecus de iure canonico.*
27 *Solennitas, ſi in actu non requiratur, & adhibeatur, ſed inepte, actum non uitiatur.*
28 *Qui non tenetur ſe præſentare conſpectui apoſtolico in cauſa eccleſiaſtica, ſi ſe voluntarie præſentet, non tenetur ſeruare ſolennitates requiſitas.*
29 *Capitulum ſi vocat canonicum qui vocari non debet, actus valet ipſo non expectato.*
30 *Proceſſus valet, ſi procedatur ordinarie, ſed inepte quando procedi poteſt de plano, & ſummarie.*
31 *Actus ſententiæ eſt indiuiduus.*
32 *Libellus in quo actor concludit, & petit reum cogi, nec petit ipſum condemnari, valet & procedit.*
33 *Petens rem ſibi reſtitui in iudicio reali, videtur implicite petere, declarari ſe dominum.*
34 *Iudicis officium mercenarium intentans, qua debitor compellitur ad ſoluendũ, non videtur intentare actionem, cui ipſum officium conſeruet.*
35 *Verbum cogi, largo modo poteſt comprehendere verbum, condemnari.*
36 *Actio ſi intentetur in libello, & per confeſſionem partis, probetur de altera, an reus poſſit condemnari. Diſtinguitur nu. 38.*
37 *Confeſſio in iudicio, etiam ſi ſine interrogatione fiat, confitenti præiudicat.*
39 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij, vel ab inſtantia, an ſit ſententia interlocutoria,*

cutoria, aut diffinitiua.

40 *Sententia per quam pronunciatur appellationem desertam, est interlocutoria, habens vim diffinitiuæ.*

41 *Pronunciatio omnis, quæ respicit processum, & interim ipsum perimit, est interlocutoria habens vim diffinitiuæ.*

42 *Causæ, an debeant exprimi in sententia interlocutoria ab obseruatione iudicij, ita vt si non exprimantur, sit nulla. Distinguitur.*

CAP. XV.

1 EXaminata. † Si actor ꝓponit ineptã actionem, reus absoluitur tunc, postea si aptam proponit, reus compellitur respondere. vel sic secundum Abb. Mod. quando actio libellantis est inepta, non procedit libellus, sed reus absoluitur ab instantia iudicij reseruato iure iterum apte agendi. & diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur ratio decidẽdi. In secunda ibi, cum testis, declaratur ipsa ratio. In tertia ibi, vnde intentionem tuã, ponitur forma pronunciationis. In quarta ibi, ita tamen, ad cautelam reseruatio iuris. No. ibi, ecclesiam iam sequestratam, &c. secũdum ꝙ hic intelligitur, quod ipsum iuspatronatus pete

2 batur † ꝙ non solum res corporales, sed etiam iura incorporalia annexa spiritualitati, possunt sequestrari, sicut etiam in his potest interponi primum, & secundum decretum, in c. j. & 2. j. de eo qui mit. in pos. causa rei seruande. Secundo no. ibi, quamuis possideas, quod ius patronatus, quamuis sit incorporale dicitur possideri, quod videtur exprimi quasi possideri vt l. si seruus. §. corporales. ff. de acqui. re. do. & in c. cum ecclesia. j. de causa pos.

3 & propri. Tertio no. ibi, nec rei vendicationem, ꝙ rei vendicatio non competit possidenti, quia deest extremum ex parte rei conuenti in actione reali, & ipsa possessio, & ad minus detentatio vt l. j. C. de alie. iudi. mu. ca. fac. & in l. officium. ff. de rei ven. Et vlterius collige ex eo. ver. à contrario sensu secundum Doct.

4 † quia etiam pro iure incorporali quando possessio est penes alterum, videtur competere rei vendicatio, non solum confessoria, de qua dicetur in gl. vtrum sit verum, in ea videbis. Quarto

5 no. ibi tenere, &c. † ꝙ libellus ineptus, & consequẽter quicquid fundatur in eo, est nullum ipso iure, & ita dicit glos. no. Insti. de obli. in prin. quam ponderat Bal. eleganter in l. actori. C. de reb. cre. & aduerte ad istum tex. quod hic non erat ineptitudo formalis, quod patet ex ipso libello. Quinto no. † quod quando li-

6 bellus est ineptus, iudex debet absoluere ab obseruatione iudicij vt l. j. §. fi. ff. si mẽs. fal. mo. dix. & videtur probare iste tex. sing.

7 † quod in absolutoria ab obseruatione iudicij debet exprimi cã, aliter sententia non valet, & hoc tenet hic Ant. per istum tex. in Auc. de iudi. §. oportet. & ita dicit tenere Ioan. And. in c. finem litibus. j. de do. & contu. sed aliqui Mode. impugnant ipsum, de

8 quo dicetur plenius in additionibus. Sexto, & vltimo no. † ꝙ quando reus absoluitur ab obseruatione iudicij, cautela est, ꝙ iudex exp resse reseruet ius agenti, hoc tamen non est necessarium, maxime quando fit absolutio propter ineptam petitionem, secundum Doc. hic. In gl. posita super ver. possidebas. intel lectus primæ lecturæ, qui tangitur in gl. est iste, secundum Doc.

9 ꝙ priusquam moueretur lis, erat facta sequestratio. † & si dicatur, ergo cum in sequestrum esset translata possessio, vel detenta, ad minus competebat agenti rei vendicatio formalis, quæ cõ petit etiam ratione detentationis, vt l. officium. in fi. ff. de rei vẽ. & l. 2. C. vbi in rem actio. & sic no. ꝙ agens non ageret ineptè, vnde dicit Bar. in l. naturaliter. §. nihil cõmune. ff. de acqui. pos. ꝙ respectu detentationis, quæ est penes alium possum agere rei ven. & interdi. vti pos. contra eundem, respectu possessionis. & sic videtur ꝙ actio hic non sit inepta. Sed ad hoc respondent Do ct. & maxime Ant. de But. dicendo ꝙ actio, hic non potuit dici inepta, quasi non competeret contra aliquem immo competebat contra sequestrarium, sed pro tanto fuit inepta, quia qui conueniebatur non possidebat, neque detinebat, quo casu ipse distinguit notabiliter, quòd aut actor antequam feratur sententia[1] protestatur coram iudice, ꝙ vult solum declarari super dominio, & tunc nõ videtur inepte egisse, sed iudex declarabit agẽ tem esse dominum, & absoluitur reus, quia non possidet, vt ꝓbat tex. in l. si ea te. §. j. ff. de excep. rei iudi. & ibi per Bart. & per Bal. in l. vnica, circa prin. C. de alie. iud. mu. ca. fac. Si vero nihil protestatur pendente iudicio, tunc inepte videtur egisse, & absoluetur reus ab instantia iudicij, & ita loquitur decreta. sed ista dicta nõ videnᵗ vera. Primo quia tex. noster dicit, ꝙ inepta petitio,

10 & processus nõ tenuit, ergo si processus petentis non valuit † impossibile est super nullo processu ferre sententiam vt in c. j. j. de li. conte. & per Bar. in l. sicut proponis. C. quomodo & quando iudex. & maxime vbi est nullus ratione ineptitudinis, cum tũc non possit fructificari secundum Inno. in c. cum dilecti. infra, de emp. & ven. Præterea si sententia potest ferri diffinitiue separãs ius competens ab incompetenti, vt concedit Anto. tunc videtur, ꝙ hoc possit facere iudex, parte non petente, & debet, vt no. tex. & ibi per Bar. in l. qui solidum, in prin. ff. de leg. 2. Vnde Ab. Moder. videtur dare alium intellectum ad istam decretalem, ꝙ ideo iudex potest absoluere ab obseruatione iudicij, quia nõ constabat de dominio actoris. Sed hoc posset concedi, ꝙ fieret absolutio ab obseruatione iudicij, non tamen propter ineptam petitionem, sed quia, vt dixi, petitio esset inepte facta, etiã si actor probaret. Item præterea secundum istam rationem iudicium claudicaret, quia si actore probante pronunciatur pro ipso diffinitiue, quare non pronunciatur contra ipsum etiam diffinitiue

11 ar. l. fi. ff. de fruc. & li. expen. † Vnde saluando istã lecturam potes dicere, ꝙ hic prius fuit actum rei vend. quam fuerit facta sequestratio, quo casu cum agens possideret, & detineret, nulla competebat sibi rei vendicatio, vt plene no. in l. vnica, præallegata per Bar. licet ex postfacto possessio, vel detentio transferatur ad alterum, hoc tamen non releuat ineptitudinem iudicij, quia satis est, quod a principio libellus fuerit ineptus, ex quo non potest ex postfacto ratificari vt dictum est. Pro his faciunt, quæ no. per gl. & per Bal. in l. emptor. & l. qui tibi. C. de hære. vel ac.

12 ven. Et sic limitatur [a]lex, si a te. §. j. ff. de excep. rei iudi. quod non

a habet locum, quando agens rei vendi. a principio possideret, licet ex postfacto possessio transierit ad tertium. Et adde etiam ad intellectum literæ inquantum Inn. & Doct. dicunt hic, ꝙ ideo potuit hic vendicari ecclesia, & agi rei ven. ad rem corporalem, quia aliter quasi possessionem iuris spiritualis expeditam habe re non poterat. ar. l. qui tabernas. ff. de contrahen. emp. & c. Pisanis. j. de rest. spon. Sed hoc non videtur bene dictum, quia ipsa confessoria, quæ regulariter competit pro iuribus incorporalibus, ꝙ præter sui naturam in consequentiam potuerit intentari ad rem corporalem, siue quasi possessionem iuris haberi non poterat, vt probat tex. in fi. in l. si vt certum. §. vsque. ff. commo. & in l. j. §. quę depositũ in tex. & gl. ff. depo. facit optime, ꝙ ponit gi. in l. j. §. hoc interdicto. ff. vti possi. Cum enim principaliter agatur de iure incorporali, non est conueniens, ꝙ competat illa actio principaliter, quæ respicit ius, quod venit in consequentiã. quia accessorium regulatur a principali, non econtra, vt l. lecta. §. j. ff. si cer. pet. & ratio est in l. perens. C. de pac. Et quia gl. te tigit hic materiam sequestri, & post ipsum Ioan. And. & Doct.

13 & ideo inquantum ipsi dicunt † ꝙ in sequestro necessario, in du

b bio non transfertur possessio. badde ꝙ illud est verum, etiam si sequestrum subrogetur loco primi decreti, ex quo transfertur possessio de iure. & hoc videtur probare tex. singulariter in c. 2. j. de dolo & contu. in ver. vos licet. & in ver. vt tędio affectus &c. Ex quibus datur intelligi, ꝙ sequestrum ibi nullum parat præiudicium, nisi per appositionem custodis, nec in tantum præiudicat, sicut primum decretum. & per hoc concludo contra Bal.

14 in l. j. C. de prohibita seque. vbi dixit singulariter † ꝙ quando sequestratio fit post sententiam, transfert possessionem secundũ Bar. no. in l. a diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. Illud autem

15 est valde dubium, † vtrum in sequestro voluntario in dubio per datur possessio, quia duo iura videntur multum contraria, videlicet tex. in l. interesse puto. ff. de acquir. pos. qui loquitur de sequestro voluntario in ver. approbatus fuerit. & tex. in l. licet. §. fi. ff. depos. licet gl. in d. l. interesse destruat tex. & communiter Doct. sequentes gl. vnde cogita si potest distingui ꝙ aut sequestratio fit propter incertitudinem possessionis, & quia vnaquęque partium contendit se possidere, iuxta ea quæ no. In no. in cap. licet causam. infra. de proba. & in dubio tunc sequestratio tranfert possessionem, & idem dicendum est, quando duo contendunt de possessione adipiscenda, sed quando alter tantũ possideat, vt quando erat sequestrum voluntarium, pro securitate creditoris, & tunc videtur posse dici, ꝙ non trãsferatur pos-

16 sessio. ista conclusio probatur, † quia si pignus conuentionale, quod datur creditori, non priuat debitorem vera possessione, vt l. qui pignori. ff. de acqui. poss. & l. j. §. per seruum, qui pigno. eo. ti. & ibi no. multominus transfertur possessio in tertium, qa vt nudus minister ad commodum alterius, & idem credo esse dicendum, quando reus, qui conuenitur rei ven. pro securitate petentis deponit res penes tertium, per eandem rationem. Et

17 confirmatur ista conclusio, † quia animus perdendæ possessionis in dubio non pręsumitur, nisi doceatur de causa extrinseca, vt l. si de eo. in prin. & ibi per Bar. ff. de acquir. poss. quæ quidem

18 causa non videtur adesse hic, † quoniam traditio facta alicui, in dubio præsumitur causa custodiæ, quando causa habilis ad trãsferendum dominium non præcedat[b], nõ vt perdatur possessio, ita dicit tex. quem ponderat Bart. in l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. 2. & cessat ratio in istis casibus, quæ assignatur in tex. l. licet. §. fi. depos. Et quia Doct. hic tradunt de reuocatione

seque-

ADDITIONES.

a Et sic limitatur. Istam limitationem sequitur, & commendat multum dom. Alexand. l. naturaliter. §. nihil commune. in 15. col. ff. de acqui. pos.

b Per sequestrationem non transfertur possessio in sequestrum, uide tamen Ange. & Sal. post Pau. de Cast. in l. j. circa fi. C. de prohi. sequest.

a ſequeſtria. † Attende quia ſequeſtrum reuocatur per ſatiſdatio
19 nem, quando fit, quia perſona eſt ſuſpecta, vel in contumaciam partis, vt l. ſenatus. in fi. ff. de offi. prę ſi. & l. ſi fideiuſſor. §. fi. qui ſatiſda. cog. & l. poſtquam. §. Imperator. ff. vt lega. no. caue. Sed ſi ille qui debet ſatiſdare non poſſit, vtrum ſufficiat iuratoria cautio, gl. ſentit ſingulariter ꝙ ſic, in l. j. circa mediū. C. de aſſer. tol. contrarium tenuit. Spe. in titu. de ſequeſtratione. §. j. ver. illud autem, & hanc ſententiam approbat Saly. in l. j. C. de prohi. ſeque. & Moderni in c. ...j. eo. titu. ſuper quod vide quo ſingulari-
20 ter no. Bar. in l. j. in vlti. q. C. de hære. vel ac. ven. † Sed quando ſequeſtratio fit, verbigratia de re immobili, ne partes veniant ad arma, eſt pulchrum videre, vtrum ſequeſtratio reuocetur pe ſatiſdationem. & videtur poſſe dici, quod ſi per alteram partium offeretur ſatiſdatio de reſtituendo rem in caſu victorię, debeat illi concedi poſſeſſio interim, hoc tamen intelligo, quando ſolum eſſet incertitudo, quis poſſideret, non autem timore rixę, quia tunc per ſatiſdationem illi non poſſet prouideri, & ſic non reuocaretur ſequeſtratio, hoc probat tex. ſin. in l. j. §. eſt autem. ff. depoſi. & ſi ambo vellent ſatiſdare, ꝙ eſſet locus gratificationi, quod dic vt ibi per gl. ſed quia ſequeſtrum reuocatur non ſolum per ſatiſdationem, ſed ſi ſit finita conditio ſequeſtri, vt l. ei
21 apud. §. fi. ff. depoſi. † videndum eſſet vtrum in reuocatione ſequeſtri debeat citari pars, & interuenire cauſæ cognitio, ſuper quo Bal. ſin. in l. fi. C. de bo. auc. iud. poſ. dicit ꝙ aut ſequeſtrum fit voluntarium, aut ad mandatum iudicis. Primo caſu non poteſt reuocari parte nō citata & ſine cauſæ cognitione & ad hoc benefacit tex. in d. l. ei apud quem. §. fi. aut eſt factum ad mandatum iudicis, & tunc iudex, cum aliquali cauſæ cognitione poteſt reuocare. Tu diſtingue ꝙ aut ſequeſtrum reuocatur via ordinaria, qua præſtatur ſatiſdatio, & tunc ſatis procedat dictum Bal. aut reuocatur, quia cauſa ſit finita, & adhuc videtur ſi cauſa ſit notoria iudici peracta arg. eorū q̄ no. Bar. in l. à Diuo Pio. §. ſi
22 ſup rebus, de re iu. vbi voluit, † ꝙ quando debet fieri executio in re petita non ſit neceſſarium citare partem, quia eſt iudici notorium ꝙ hic res debet præſtari, ſed ſi cauſa finita ſequeſtri nō ſit notorie peracta, vel ſi iudex vellet ſequeſtrum, tanquam malè factum vel nullum, non poterit hoc facere parte non citata, quia
23 etiam tenutam nulliter datam, & de facto non poteſt reuocare parte non citata, vt ſingulariter declarat Bal. in l. ſi deſerta. C. ſi propter pub. pen. ita limitat gl. in l. minor. §. ſi ſeruus. ff. de euic. Nunquid autem ante ſequeſtrum debeat fieri plena fides debiti vel quaſi, vide tex. ſin. quem ibi ponderat Bart. in l. per hanc. C. de ero. mili. anno. lib. 12. & in l. litibus. & ibi per Ang. C. de agri. & cenſi. lib. 12. & quod pulchrè no. Bal. in l. j. C. de prohi. ſeque. & quod no. in l. fi. C. vbi in rē actio. de qua plenius dicetur in c. pe. de ſeque. po. Glo. poſita ſuper ver. non tenere. pro intel-
24 lectu decre. & huius gl. quærendum eſt poſt Inno. hic † vtrum ſi actor in libello proponit cauſam aptam, & actionem ineptam, iudicium eſt nullum, & ſententia, an vero poſſit ſententiari, & condemnari reus. ſuper quo dicit hic Inno. ꝙ poteſt condemnari, & valet ſententia, mouetur quia de iure canonico non debet exprimi actio in libello, vt in c. dilecti. ſ. eo. ergo ſi proponitur ineptitudo non debet viciari proceſſus & libellus vt in l. j. in prin. C. de rei vxo. ac. & hāc ſententiam ſequitur. Bar. in l. j. ff. de edē. & Ioan. And. in addi. Specu. in ti. de actio. & peti. § ſequitur. ver. hoc quoque. vbi late diſputat iſtam quæſtionem. Ratio ſua eſt
25 † quia inutilis actio, & ineptè ꝓpoſita in libello poteſt ſeparari à cauſa apta, & congruenti, ergo vtile per inutile non debet vitiari, vt in l. cum te. §. illud. ff. de fide. & in regula vtile. de re. iu. lib. 6. do. Anto. de But. hic refert Ioan. de Lig. aliter diſtinguentem, quem ipſe reprehendit, & bene, & tamen non bene firmat pedes, finaliter tñ videtur approbare opi. Bart. & Inno. ꝙ iſte libellus procedat, & quia ipſemet reſpondet argu. ſuis factis in oppoſitum, ideo in hoc dictis eius non eſt addendum do. Abb. hic. dicit tamen de ſubilitate iuris opi. Hoſti. eſt verior, qui tenuit hic, ꝙ non poſſit ferri ſuper illo libello ſententia vt l. j. §. j. ff. ſi mēſ. fal. mo. dixe. Nec ob. reſponſio Bar. & gl. ibi ſecūdū eum videlicet, ꝙ cauſa & actio vbi fuit inepta non attenditur, quia iſtud eſt contra mentem literæ & diuinat ad tex. De æquitate tamen cō cedit opi. communē eſſe veriorem, ſiue æquiorem, quia per errorem poſita cauſa apta videtur egiſſe ex actione inepta, & maxime ſi poſtea probat cauſam intentatam expreſſam in libello ex probationibus actoris, declaratur intentio libelli ſecundū Bar. no. in l. inter ſtipulantem §. j. ff. de verb. obliga. & Inno. in c. cæterum. ſ. eo. & in c. conquerente. ſ. de offi. ordi. Vnde ex probationibus patet quæ fuit intentio agentis, & ꝙ per errorem ex-
26 preſſit incongruam. † eſt enim differentia inter ius ciuile, & canonicum, de iure ciuili conceditur ꝙ libellus ſit ineptus, & nō valet ſententia vt in d. l. §. j. ſecus de iure canonico non. ergo ſi exprimitur, & inutiliter, non vitiat vt dicit Inno. vt dixi. Pro quibus adhuc tu glo. or. in l. vinum. ff. ſi cer. pet. quæ videtur velle
27 † ꝙ ſi ſolennitas nō requiratur in actu, & adhibetur inepte, actus non vitiatur, & hoc dixit alia gl. no. in l. qui teſtamento. in prin. ff. de te. pro his facit optimè ꝙ no. gl. or. in c. ſi poſtquā, in prin. de elec. lib. 6. in ver. iuxta. & in c. cupientes. in prin. eo. titu. quæ
28 vult, ꝙ † ille, qui non tenetur ſe præſentare conſpectui apoſtolico in cauſa eccleſiæ, ſi præſentauerit voluntarie, non tenetur ſeruare ſolennitates, quæ ſtatuuntur in illis capitulis, pro his etiam eleganter facit quod no. Io. And. in c. quia propter. ſ. de elec. in
29 nouel. vbi dixit notandum † ſi capitulum vocat canonicū, qui non debet vocari, valet actus factus ipſo non expectato. ita dixit Ang. in ſimili quæſtione multum no. in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de offi. procon. & leg. & Bal. in l. & ſi ſine. C. ad Treb. vbi
30 voluit † ꝙ quando poteſt procedi ſine libello, vel ſummarie, & de plano & ſi proceditur ordinarie, & ineptè, nihilominus valet proceſſus, pro his facit tex. in c. bonæ. ſ. de ele. & ꝙ ibi Moderni & in l. ſæpe. in fi. in ver. vt iuſta. de verbo. ſignifi. In contrariū eſt gl. ſin. in l. proinde. la 3. ff. ad l. Aqui. quæ voluit, ꝙ ſi procedi tur in iudicio præter naturam ipſius inordinate, & inepte proceditur, non valet proceſſus, illam glo. allegat Bal. in l. diffamari. C. de ingenu. & manu. vbi hanc concluſionem affirmat, pro hoc fa
31 cit † quia ſicut actus ſententiæ eſt indiuiduus vt l. in hoc iudicio ff. ſam. erc. ita etiam libellus reſpectu vnius cauſæ videtur eſſe vnus, & indiuiduus actus, vt late declarat Bar. in l. edita. C. de ed. ſicut ergo in actu ſententiæ, quando adhibetur, poſtquam non debuit adhiberi ſententia redditur nulla, vt eſt caſus in c. cū ſuper. ſ. de offi. dele. & facit optime tex. in l. ſeruus meus. de ſtip. ſer. & ita videtur tenere Bar. in ſimili quæſtione in l. actor. ff. rē
32 ra. ha. vbi omnino vide. † Pro veritate diſtingue, ꝙ aut actio, quæ intentatur eſt incompatibilis cum cauſa expreſſa in libello, & tunc nec de iure canonico, nec de iure ciuili procedit libellus, quia proponens videtur proponere contraria ſuper eo. libello, & ſic non procedit vt l. 2. §. ſed ſi aliud. ff. de ap. & tenet Bart. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poſ. & Bal. in l. ordinarij. C. de rei ven. aut actio expreſſa eſt compatibilis cum cauſa expreſſa in libello, & tunc procedit libellus, & poteſt pronunciari ſuper cauſa verbigratia, dico ꝙ depoſui penes te talē rem, quare peto te condemnari rei vendi. ad rem reſtituēdam cum rei vendi. bene competit domino, ſimul cum actione depoſiti. & hoc tenet hic Ant. de Bu. allegans Specu. in tit. de ac.. & peti. §. ſequitur. ver. hoc quoque. qui tamen iudicio meo non ſequitur hoc, ſed potius prout ibi declarat Ioan. And. ꝙ ſi conſtat de iure actoris per confeſſionem rei, etiam ſi cauſa & actio ſit inepta, tamen poteſt ferri ſententia, de quo ſtatim dicam. dictum tamen videtur eſſe verum, ſecundum rationes allegatas. & quia quando actio eſt compatibilis ille, qui intendit vnam cauſam expreſſam, & actionem ineptam, quo ad illam cauſam videtur implicite, proponendo actionem proponere cauſam ipſius actionis, & hoc videtur eſſe intelligendum, quando propoſitio actionis, quo ad cauſam expreſſam non oritur ex cauſa, quæ ſpecifice ſi eſſet expreſſa limitaret primam cauſam expreſſam in libello, verbigratia, ſi dixi me dominum, & egi actione ex locato. nam actio locationis, & conductionis non eſt habilis cauſa ad transferendum dominium in locatorem, & ſi conductor etiam ſit dominus regulariter vt in c. inter dilectos. j. de fide inſtru. & in l. ſi rem aliquam. & ibi late per Bar. ff. de acqui. poſ. Sed ſi cauſa, ex qua oritur actio eſſet ſufficiens reſtringere cauſam expreſſam, verbigratia, ſi dico me dominum, & ago actione ex empto, tunc enim quia ex contractu emptionis poteſt transferri dominium, perinde eſt ac ſi primo dixiſſem me dominum ex cauſa emptionis, vnde ſi probarem me dominum ex alia cauſa, ſequeretur abſolutio, ex quo reſtrinxi me ad certam cauſam vt in ca. Abbate ſane. de re iudi. lib. 6. Iſta diſtinctio colligitur ex mente Ioan. And. in titu. de ac. & pe. §. ſequitur. ibi hoc quoque, iuxta finem additionis magnæ, quia dubium eſt. Et inter multa alia quæ cumulat hic Anto. poſt antiquos, circa tria breuiter aliqd' dicendum. Primo, vtrum procedat libellus, in quo actor concludit, & petit reum cogi, nec petit ipſum condemnari. Secundo, ſi intētatur in libello vna actio, & per confeſſionem partis probatur de altera. Tertio, vtrum quælibet abſolutio ab obſeruatione iudicij, ſiue ab inſtantia ſit ſententia interlocutoria, vel diffiniti-
b ua. Circa primum Bar. tenet ꝙ non procedat libellus, [b] per l. ſi cum nulla. ff. de re iudi. Sed contra primum tenet hic Ant. qui vult conſequens, ſatis videtur velle antecedens, ſine quo illud eſſe non poteſt, vt in c. ex parte. j. de ſpon. & in c. Piſanis. j. de reſti. ſpo. & in l. illud. in prin. ff. de acqui. hære. Sed executio nō poteſt fieri, niſi lata ſententia, ergo actor, qui petit debitorem compelli

ADDITIONES.

a VIN. GOD. De reuocatione ſequeſtri. Nota ꝙ ſequeſtratio non valet niſi p̄cedat citatio et aliqualis cognitio Ruy. conſi. 173. nu. 16. lib. 1.

b Ruff. Beli. Libellus non procedit in quo actor petit reum cogi nec petit ipſum condemnari & c. tu uide Iaſo. in l. 2. § prius. col. 12. ff. de vul. & pupil. Alex. in l. ſi cum nulla. col. j. ff. de re iud. Et Iaſ. in §. omnes, col. 25. in fi. vbi atteſtatur quæ opi. ſit communis.

pelli ad ſoluendum, videtur etiã implicite petere prius ipſum condemnari. ad præmiſſa bene facit tex. & quod ibi no. in c. cõ
33 ſtitutus. ĩ. de relig. do. ſicut videmus in ſi. † ꝙ ille, qui petit rem ſibi reſtitui in iudicio reali, videtur petere implicitè declarari ſe dominum, vt l. ex diuerſo. §. j. & ibi per Bart. ff. de rei vendic. ſed Bal. in l. j. C. de execu. rei iudi. tenet opi. Bar. & Ang. ibidem, quia
34 ille, † q̃ intentat officium iudicis mercenarium, quo debitor cõpellitur ad ſoluendum, non videtur intentare actionem, cui ipſum officium deſeruit, vt dicit tex. in l. ſi in iudicio. in ſecundo reſponſo. iuncta gl. ff. de execu. rei iudi. Præterea actor petit aliqd ſibi dari, vel fieri à parte, officium autem iudicis a iudice. Inſti. de act. in prin. & l. ſi ſeruus. & ibi no. C. de coll. & in c. j. ſ. de offi. iudi. cum ergo, qui petit debitorem cogi nil petat à parte, ergo
a pars non debet condemnari. a Sed prima ratio potuit eſſe vera, quando officium iudicis intentatur de facto, & mercenarium circa diuerſam rem, tunc maior ratio dictat, quod implicitè videatur petita condemnatio. & ſic videtur petitum aliquid à parte. & per hoc tollitur ſecundum argumentum. & placet mihi opi. do. Ant. quam probat, & ſequitur Bal. & affirmat in addi. in ti. de ſententiæ prolatione. ver. & no. & ideo debet incipi ab exe
35 cutione Mouetur vltra prædicta, quod ver. † cogi, largo mõ poteſt ꝙprehendere verbum condẽnari, vt l. j. §. ex hoc reſcripto, ff. de ven. inſpi. & ideo libellus eſt ſaluandus, quando ſaltem impropriè verba conuenire poſſunt, vt l. j. & ibi no. C. de vſufru. & hic late per Anto. illud autem eſt certum, ꝙ quando aliquis primo petit debitorem compelli, & poſtea condemnari, iſta petitio non vitiat, vt tenet Bal. in loco præallega. & probat tex. no. quẽ ibi ponderat Bar. in l. quidam ita. ff. de pecu. leg. & optime facit tex. & quod ibi p̃ Bar. in l. vt iurſiur. in prin. ff. de ope. lib. & ad p̃ miſſa bene facit l. & ſi non cognitio. C. ſi contra ius, vel vti. pub. ex quibus patet, quod reſcriptum committens executionem, ſi non præceſſit cauſæ cognitio, videtur etiam cognitionem, & cõ
36 demnationem committere. † Circa ſecundum breuiter ſecundum Ant. hic dic, quod reus cõuentus ſuper vna actione & vna cauſa, confitetur ſponte de alia ante li. conte. quod non poterit condemnari, quicquid dixerit Specu. & Ioan. And. in titu. de ac. & peti. §. ſequitur. ver. hoc quoque poterit tamen ſibi fieri præceptum, vt in confeſſum iuxta formam l. ſi debitori. ff. de iud. & in c. fi. ſ. de confeſſis. ſi vero reus confitetur poſt li. conte. & tũc ipſe tenet ſimpliciter, quod ſit abſoluendus. Sed ego non video cur non poſſit fieri præceptum, ſiue prius confitetur ſiue poſt.
37 Nam † confeſſio in iudicio etiam ſi ſine interrogatione fiat præiudicat confitenti, vt in l. ſi ſine. in prin. de interro. ac. poteſt ergo diſtingui melius in iſta materia, & alias cõſului ita, vt dicamus,
39 † ꝙ ille, qui confitetur animo recognoſcendi bonam fidem, aut ſimpliciter confitetur, aut confitetur reſpondendo libello, & impugnando intentionem, & actionem actoris. in primis caſibus poteſt ſibi fieri præceptum quandocunque confiteatur, ſicut in crimine poſſit condemnari, licet ordo iuris ſolennis non procederet ſecundum Inno. in c. qualiter & quando. de accuſa. quinimmo ſi ſit actum vna via, quæ non imponit pœnam ciuilem, & minorem, poteſt ſequi condemnatio in pœna criminali, & maiori. verbigratia in iudicio inquiſitionis, quando cõſtat de crimine per confeſſionem. caſus eſt ſingularis ſecũdum Abba. in c. fi. de elec. & bene probat tex. iuncta gl. in c. j. de accu. lib. 6. Secundo caſu quando reus confitetur, non quidem ſimpliciter, ſed per viam exceptionis, vt impugnet intentionem agentis. & tunc videtur, quod non poſſit fieri præceptum, nec condẽnatio, vt in c. j. in fi. de excep. & per ea quæ no. Bar. in l. fi. ff. de cuſto. reo. & plene dicitur in c. cum ſuper. ĩ. de confeſ. poſt Anto. Circa tertium, conclude breuiter ex dictis Doct. quod quando quis abſoluitur ab obſeruatione iudicij propter libellum, male conceptum, vel quia inſtantia eſt perempta, & tunc iſta ſententia dicitur mere interlocutoria
b b omni reſpectu, vt l. harum. & l. egi. ff. ſi ſerui. ven. in glo. quia non perimit ius agentis, quin poſſit interim agi, vnde nihil diffinit. & hoc probat tex. & ibi p̃ Bar. in l. properandum. §. ſi quidem. C. de iudi. & no. late per Bart. in l. Titia. de accu. & per Bald. in l. 2. de epi. audi. & hæc ſunt verat,
40 ſi ſit abſolutio ab inſtantia cauſæ principalis. † Secus ſi pronunciatur appellationẽ deſertam. iſta enim eſt interlocutoria, habẽs vim diffinitiuæ, vt dicit tex. in c. tua nobis. ĩ. de ap. & tenent domini de Rota, deciſione ſua 81. vt refert Anto. in d. c. tua nobis, qui dicunt ſingulariter, quod iſta pronunciatio habet vim diffinitiuæ, quo ad hoc, vt poſſit appellare, non expreſſa cauſa à diffinitiua, & habet vim interlocutoriæ, quo ad hoc, vt poſſit reuocari per iudicem. & ſingulariter not. Ioan. And. in c. cupientes, in prin. de elect. lib. 6. Et ad præmiſſa vide, quod eleganter no. Bal. in l. ſi præſes. C. quomodo & quando iudex. & in tit. de ſententiæ prolatione, in 3. char. in ver. ſententia lata ſuper deſertione. quædam eſt, quæ perimit in totum ius agentis, exemplũ vt in c. j. de li. conte. in 6. & hæc dixit Bar. in d. l. Titia. quod iſta ſententia aliquo reſpectu poteſt dici diffinitiua, quia diffinit totum negocium, vt l. dicere. in prin. ff. de arbi. Sed gl. multum ſin
gularis in cle. cum ad repulſionem, de ap. dicit oppoſitum, ꝙ eſt interlocutoria ſimplex, quia oppoſita pronunciatio eſt ſimplex interlocutoria, de quo tetigit eleganter Bal. in authen. hodie. C.
41 de iudi. communiter tamẽ dicimus, quod iſta verior, † quod omnis pronunciatio, quæ reſpicit proceſſum, & perimit interim ꝓceſſum, eſt interlocutoria, quæ habet vim diffinitiuæ, ita dicit Ioan. And. in c. cupientes, præallegato. & hoc tenet eleganter & no. Bal. in rub. ne lice. in vna & eadem cauſa tertio prouo. & hãc ſententiam approbat Io. in d. cle. cum ad repulſionem. Nunqd
42 † autem in ſententia interlocutoria ab obſeruatione iudicij debeant exprimi cauſæ, ita quod ſi non exprimũtur ſentẽtia ſit nulla, eſt dubium. nam Anto. tenet hic quod ſic, per tex. in Auc. de iudicibus. §. oportet. licet Abbas dicat contrarium, per regulam quę ponitur in d. c. ſicut. ĩ. de re iud. quod cauſa non debet exprimi in ſententia ſic, quia tex. in §. oportet. non probat hoc. dicit enim quod iudex ſi abſoluit ab expenſis, debet hoc exprimere, non tamen dicit, quod debeat exprimere cum abſoluat, & iſtud procedit ad iſtum tex. ſi clauſula vltimo poſita referatur ad id, quod principaliter dicitur in tex. aliter bene probaret intentionem. Ant. & Spe. in tit. de ſen. præla. § qualiter, ver. vtrum autem, tenent expreſſe, quod cauſa debeat exprimi. Tu pro concordia potes diſtinguere, qđ aut in actis poteſt apparere certa cauſa abſolutionis, & tunc valet ſententia, quæ ſolet ſubſtentari, & certificari per relationem ad acta, vt l. ſiquis ad exhibendum. ff. de execu. rei iud. & l. 2. & ibi no. C. de ſen. quæ ſine cer. quan. Si vero nõ põt apparere de certa cauſa, & tũc licèt Abbas dicat, quod videtur facta abſolutio ex cauſa, quæ minus præiudicet vt l. hic enim. ff. de ſuſpec. tuto. tñ probabilius poteſt dici, ꝙ iſta ſententia, tunc redditur incerta, & ideo nulla, & procedant dicta Anto. hic, & Spe. in loco præallegato, & per hoc ſit expedita iſta ſolennis decretalis.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quomodo libellus alternatiuus non procedat, Ruy. conſ. 30. num. 12. lib. 1.

b Ruff Beli. Sententia lata ab obſeruatione iudicii an dicatur interlocutoria. tu. vide tractatum quæ dicatur ſententia diffi. & quæ interlo. in 3. q. prin. 8. colũ.

SVMMARIVM.

1 *Præceptores pro domibus ſuis agere, & defendere poſſunt, & non obſtat eis religio, vel quòd eorum origo ſit incognita.*

CAP. XVI.

1 VM deputati. † Præceptores pro domibus ſuis agere, & defendere poſſunt & non obſtat eis religio, vel quod eorũ origo ſit incognita. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Electus p oteſt proferre cauſam ſuæ electionis, ſine nota ambitionis.*
2 *Superior, quando mandat iudici delegato, vt inquirat veritatem ſuper negotio de cuius natura vtroque modo poteſt procedi, ideſt per viam ordinariam, & per viam inquiſitionis, vbicunque apponitur clauſula vocatis vocandis, videtur electa via ordinaria.*
3 *Exceptio excommunicationis poteſt opponi, etiam agenti pro vtilitate publica.*
4 *Obijciens exceptionem declinatoriam, ſatis eſt, quod offerat ſe eſſe paratũ probare, licet realiter non offerat probationem coram iudice.*
5 *Iudex qui ſimul & ſemel vult procedere in exceptione declinatoria, & principali negotio grauat partem, ita ꝙ proceſſus eſt nullus, vel ſaltem poteſt appellari, ſecus ſi interloqueretur procedendum, etiam ſuper principali negotio, reſeruatis exceptionibus declinatorijs. Vide aliquid infra nume. 17. & 25.*
6 *Appellatio interponi poteſt etiam ab actu nullo, vbi quis grauatur de facto.*
7 *In appellatione ab interlocutoria, vbicunque exprimuntur duæ cauſæ copulatiuæ, quorum vna eſt ſufficiens, ſufficit alteram probare.*
8 *Appellatio ab interlocutoria, non poteſt iuſtificari ex cauſa nullitatis, non expreſſæ in appellatione.*
9 *Cauſa nullitatis principaliter intentata, quàmuis non ſuſpendit cognitionem iudicij, tamen ſi deducitur per viam appellationis, & ab interlocutoria inducit reuocationem attentati.*
10 *Iudex ad quem pronunciat interlocutoriam iniuſtam, & bene appellatum, debet cognoſcere de cauſa principali ſub eadem forma, ſub qua debebat primus iudex.*
11 *Cognitio ordinaria in dubio videtur commiſſa iudici, cui committitur cauſa, & de veritate.*
12 *Iudicis officium videtur excitari, quando verba ad ipſum iudicem diriguntur.*
13 *Inquiſitio eſt remedium extraordinarium, competens contra regulas iuris communis.*
14 *Inquiſitio quando committitur, ſolet apponi clauſula de fama, & de acceſſu perſonaliter ad locum.*
15 *Diſpoſitio, quæ poteſt valere virtute iuris communis, & virtute iuris ſpecialis, præſumitur facta virtute iuris communis.*
16 *Inquiſitio an videatur commiſſa, quando eſt appoſita clauſula de fama.*

Et quid de clauſula de acceſſu, & diſtinguitur.

18 *Cauſæ duæ ſiſic ſe habeant, quod vna debeat alteram præcedere, iudex valet ordinem præpoſterare, niſi pars opponat, & appellet.*

19 *Ordo duplex eſt de ſubſtantia, & de iuſtitia, & quando peruerſio ipſorum vitiet actum.*

20 *Iudex ſi ex forma ſtatuti debeat procedere in cauſa principali reſeruatis declinatorijs, non tamen per hoc videtur præcluſa via opponendi exceptionem impedientem iuriſdictionem.*

21 *Iudex in iudicio inquiſitionis poteſt reſeruare exceptiones declinatorias examinandas ad merita cauſæ.*

22 *Iudex procedendo ſuper principali, videtur exceptionem reſpuere.*

23 *Termi nus licet debeat aſſignari prius actori quam reo, valet tamen proceſſus ſi ſimul aſſignetur vtrique.*

24 *Ordo nullus in dubio, in iudicijs videtur eſſe de ſubſtantia.*

CAP. XIX.

EXhibita. Iudices, qui in principali & exceptionibus principalibus ſimul cognoſcunt, vel probationes ante li. conte. recipiunt, inordinate procedũt, propter quod ab eis legitimè appellatur. & diuiditur in tres partes. In prima ponitur forma commiſſionis. In ſecunda ibi, cum autem, proceſſus iudicij. In
1 tertia, quia non permittitur &c. & ſequitur madatum ap. †Nota primo, quod electus poteſt conſeq cauſam electionis ſuæ, ſine nota ambitionis, ad idem tex. in c. cum dilectus. s̃. de elec. in
2 6. Secundo nota ibi vocatis[a], qui fuerint uocandi quod licet ſu-
a perior mandet iudicium delegato, vt inquirat veritatem ſuper negocio, de cuius natura vtroque modo poteſt procedi, i. per viam ordinariam, & per viam inquiſitionis, vbicunque tamen opponitur iſta clauſula, vocatis vocandis, in dubio videtur electa via ordinaria, & hoc eſt quod dicũt Mod. i c. fi. de præſump.
3 & quod habetur in cle. i. de offi. deleg. † Tertio no. quod etiam agenti pro vtilitate publica, & non pro intereſſe proprio, poteſt opponi exceptio excommunicationis, de qua in c. cum inter. &
4 in c. ſignificauerunt, de excep. no. in c. ſuper his, de accu. †Quarto no. ibi, offerens probaturum, quod ille, qui obiicit exceptionem declinatoriam, ſatis eſt quod offerat ſe eam paratum probare, licet realiter non offerat probationem coram iudice, ſecundum dominum Anto. ex quo repræhenditur dictum do. Ioan. And. in c. interpoſita. j̃. de ap. vbi videas. Tu autem aduerte, quia hoc videtur probari fortius, q̃ etiam ſiquis ſimpliciter dicat, offero me paratum probare, licet non adiungatur incontinenti, tamẽ ſi iudex procedat ad vlteriora, hoc ipſo videtur grauare partem, licet aliud non conſtet de veritate exceptionis, quod eſt mirabile. de quo dic, vt in d. c. interpoſita. & in c. ex parte Adæ. j̃. de te-
5 ſti. †Quinto no. ſecundum Anto. ibi, quod de his & principali negocio, qđ iudex, qui ſimul & ſemel vult ꝓcedere in exceptione declinatoria, & principali negocio grauat partem, ita q̃ proceſſus eſt nullus, vel ſaltem poteſt appellari, ſecus enim dicit ipſe, ſi iudex interloqueretur procedendum eſſe ſuper negocio principali, reſeruatis exceptionibus declinatorijs, nam hoc fieri poteſt ſecundum eum, vt in c. ad diſſoluendum j̃. de deſpon. im pub. & no. in c. cum contingat. s̃. de offi. deleg. Tu aduerte, quia verba tex. & verba interlocutoriæ, de qua in litera, videntur cõtinere perplexitatem, & repugnantiam, & tamen finaliter debẽt ĩpropriari, vt ſaluet intẽtio, vt l. & puto. in prin. ff. fa. Herc. ita ĩter locutoria non videtur aliter in tex. noſtro continere reſeruationem exceptionis declinatoriæ. Alia ergo ratio videtur eſſe, niſi cum hic fuerit peruerſus ordo iuris, & ideo tu dic quod hic per iſtam interlocutoriam fuerunt ſeruatæ exceptiones declinatoriæ examinandæ ſimul cum negocio principali, vel antequam finiretur negocium principale, quod fieri non debuit, vt etiam fatetur Ant. factum tamen valet, ſed pars poteſt appellare, quia grauatur quando obtulit ſe probaturum exceptionem, vt communiter tenẽt Doct. in c. cũ ꝓtingat. s̃. de offi. deleg. ſuper quo vide quod ponit Bal. in l. prius C. q̃ acc. nõ poſ. ideo ex iſto tex. noſtro infertur quod ſi hic proceſſum eſſet per viã inquiſitionis, non fuiſſet peruerſus ordo, quia cum ſit iudicium ſummariũ, iudex potuiſſet reſeruare iſtas exceptiones. & hoc probat tex. in
6 ver. quia propter tua iuramenta, in d. c. cum contingat. †Sexto no. quod etiam ab actu nullo poteſt interponi appellatio, ne gs grauetur de facto, ſicut hic interponitur à receptione teſtium li te non conteſtata. Ad idem quod no. in c. dilectus j̃. de appel. & per Bar. in l. ſi expreſſim. ff. de ap. & per Bal. in l. j. C. quando pro
7 uo. non eſt ne. †Septimo no. ibi, ex dictis grauaminibus, vel alte ro ipſorum, quod vbicunque in appellatione ab interlocutoria exprimuntur duæ cauſæ copulatiue, quarum vna eſt ſufficiens, ſufficit alteram probare. ad idem, quod habetur in c. ex parte. s̃. de reſcri. & in c. licet cauſam. j̃. de proba. Octauo no. quod quãdo nullitas deducitur per viam appellationis, non poteſt obtine
8 re, niſi conſtet eum appellaſſe. Nono collige ex iſto tex. q̃ appellatio ab interlocutoria, non poteſt iuſtificari ex cauſa nullitatis, non expreſſæ in appellatione, quod no. in cle. appellanti. de
9 ap. †Decimo no. ſin. ſecundum Doc. q̃ quamuis cauſa nullitatis principaliter intentata, non ſuſpendit cognitionem iudicij, iuxta no. in c. auditis. s̃. de procur. & in l. j. ne li. in vna ead. cã. p. tamen ſi deducitur per viam appellationis, & ab interlocutoria,
10 inducit reuocationem attentati, quod eſt nobile. †Vltimo no. q̃ ſi iudex ad quem, pronunciat interlocutoriam iniuſtã, & bene appellatum, debet cognoſcere de cauſa principali, ſub eadẽ forma, ſub qua debeat cognoſcere primus iudex, ad idem tex. & quod ibi no. s̃. de reſcri. c. ſignificatum. quod qualiter ſit verum dic, vt hic per Anto. & Ioan. de Imo. In gl. poſita ſuper ver. inquirere. ibi, & inquiſitor debet accedere ad locum, hæc gl. ſentit ex-
11 preſſe †quod ſi committitur cauſa iudici, vt inquirat de veritate ipſius, in dubio non videtur commiſſa inquiſitio, ſed cognitio ordinaria. Hic autem ideo eſt hoc, quia commiſſio debet interpretari ſecundum ſubiectam materiam, vt. l. ſi vno. ff. loca. & l. ſtipulatus ff. de vſu. & c. ſolitæ. de ma. & obe. 11. q. 3. c. rogo. in tex. & in gl. cum ergo hic eſſet controuerſia inter partes, & ad petitionem partium fieret commiſſio, videtur pontifex ſenſiſſe de materia ordinaria per quam ſolet terminari quæſtio q̃ eſt in ter partes. Et aduerte, quia iſtud certe eſt verum in caſibus, & ſecundum naturam ipſorum iudex poteſt procedere vtroque modo, ſicut in cauſa electionis, vt in c. cum olim. s̃. de ele. & in c. fi. eo. titu lib. 6. Sed dominus Flor. hic ſecutus eſt do. de Rota concluſione ſua. 125. q. 3. tenens, quòd in dubio videatur commiſſa, ſicut verbum ſonat. Non obſtat iſte tex. ſecundum eum, quia clauſula vocatis vocandis, eſt illa, quæ inducit hoc, vt non
12 videatur commiſſa inquiſitio. † Pro cuius dicto facit, quando verba diriguntur ad iudicem, videtur excitari iudicis officium, vt in c. licet in corrigendis. s̃. de off. ord. & l. ſi ſoror. C. de colla. ergo cum hoc mandetur iudici inquiri, videtur potius excitari officium ſuum, quam commiſſa cognitio inter partes. Nec obſt. quod apponitur clauſula, de fama, ſicut aliquando ſolet fieri, vt in c. cum ſup. j̃. de teſti. cogen. quia & ſi nõ exprimatur iſta clauſula, poteſt committi inquiſitio, qa non eſt de natura inquiſitionis, vt in c. qualiter, & quando. de accuſ. Contraria tamen ſententia videtur verior, quam approbat Spec. in titu. de inqui. §. j.
13 ibi, quid ſit litera, quia ſecundum eum & Modernos hic, † cum inquiſitio ſit remedium extraordinarium, vt plene dictũ eſt in rub. s̃. eod. & competens contra regulas iuris communis, & verba reſcripti in dubio deberent reduci ad ius commune, vt in c. cauſam. s̃. de reſcript. & l. ex facto. in prin. de vulg. & pupilla. &
14 †quia quando committitur inquiſitio communiter ſolet appo ni clauſula de fama, & de acceſſu perſonaliter ad locum, vt in c. cum dilecta. s̃. de reſcri. 2. q. j. c. Deus omnipotens. vnde ex conſuetudine præſumitur voluntas committentis, vt l. ſolutũ. §. fi. cum ſe. ff. de pig. ac. ſecundum Imo. hic. Tu autem potes certifi-
15 care iſta dicta euidenti ratione. †quia diſpoſitio, quæ poteſt valere in virtute iuris communis, & in virtute iuris ſpecialis, præſumitur facta in virtute iuris communis in dubio, vt probatur in l. 3. & ibi no. ff. de teſta. mili. & bene facit tex. & quod ibi per Anto. in c. dudum. s̃. de ele. Ne ob. quod per iſta verba videatur excitari officium iudicis mercenarium, non officium iudicis nobile, ex quo cogitur de iure in mand. de exequendo, nã ſi a principio in creatione iuris, verba diriguntur ad iudicem, tunc habent locum contraria, ſuper quo vide quod no. Bart. in l. vnica. de condi. ex lege. Sed retenta communi ſententia quæ eſt verior, tunc quæro, quid ſi vna ex iſtis duabus cauſis apponatur in commiſſione, verbi gratia, de fama, vel quod iudex accedat perſonaliter ad loca. & certe Spe. videtur ſentire in loco allegato, & do. Anto. hic, quod per alteram iſtarum videatur commiſſa in-
16 quiſitio, †quod eſt verum ſine dubio, quando apponitur clauſula de fama, quia quod iudex debeat inquirere de fama, hoc non poteſt conuenire, niſi inquiſitioni ergo illa via videtur electa. vt l. pro hęrede. in prin. ff. de acqui. hæredi. facit optime quod no. in gl. in l. quotiens. C. fami. erc. & in l. j. ff. de iudi. per Doct. ſed ſi appoſita eſt altera tantum, videlicet de accedendo perſonaliter ad locum, tunc quia iſta clauſula poteſt conuenire iure ordinario, & poteſt non eſſe neceſſaria inquiſitio, licet plus conſueuerit apponi in inquiſitione, quam in iudicio ordinario, diſtinguendum eſt, vel commiſſio ſit ad petitionem partis, vel ex mero iudicis officio. primo caſu videtur commiſſa inquiſitio, quia fortior eſt præſumptio pro accuſatione ordinaria, quia cõmiſſio fit parte petente, quam pro inquiſitione. & quia etiam iudex in cauſa ordinaria poteſt etiam accedere ad locum, de quo, q̃ritur, vt in l. 3. §. ſi dicatur. ff. finium regun. Secundo caſu vera ſit opi. Doct. quod videatur commiſſa inquiſitio. Gloſ. poſita ſuper ver

bo,

ADDITIONES.

a Clauſula vocatis uocandis. Vide Inno. in c. ſedes, de reſcri. Car. in cle. j. de offic. deleg. & pulchre Ro. deci. 372. & 386. in antiquis.

VIN. GOD. Adde Dec. conſi. 174. de hac. qui dicit quod importat ut commiſſarius teneatur ſeruare ordinem iudiciorum. & idem Dec. conſi. 275.

17 bo, iuris, expreſſe tenet † quod quando iudex ſimul procedit ſuper cauſa principali, & ſuper exceptione declinatoria proceſſus non valet.& hoc ideo dicit eſſe in caſu noſtro, quia iſti iudices exceſſerunt fines mandati. Sed hoc dictum reprehendūt hic aliqui Moderni,& licet in mandato apoſtolico eſſet expreſſa clauſula, vocatis vocandis, hæc clauſula non videtur dare formam mandato, quoniam ineſt tacite de iure communi. no. Inno.in c.prudentiam.ſ.de offi.deleg.Bal.in l.prælcrip.C.ſi contra ius vel vti pub.& in l.non dubium.C.de legi. Præterea etiam ſi daret nouam formam,tamen iſta forma fuiſſet vna,quia partes fuiſſent citatæ,vnde dicit vnum,quod probat hic Hoſt.quod iudices fecerunt contra intentionem delegantis,& non cōtra formam mādati.& ſic valuit proceſſus,vt in c.fi.ſ.de prębē.ſed hoc non videtur hic ponderare Pontifex, ſed ſolum quod fuit peruerſus ordo iuris,vnde adhuc remanet dubium Dominus Ant. dicit,quod aut proceſſus eſt nullus,aut annullādus,ſed in c.tua. j.de ordi.cog.diſtinguit,quod aut exceptio declinatoria,& negocium principale ſimul diſtinguuntur coram diuerſis iudicibus. tunc valet vterque proceſſus,ſi pars non opponat, vt ibi probatur. Nec obſtat aliqua regula de his,quæ dicuntur,aut ſimul,idē iudex cognoſcit de vtroque. & tunc proceſſus eſt nullus, quia continet quandam repugnantiam,ſicut dicimus in eo, qui allegat contraria vt l.2.§.ſed ſi alius.ff.quando appel.ſit.Do.Flo.hic reprehendit iſtud,dicens quod indiſtincte valet proceſſus, ſi nō appelletur.mouetur primo per iſtum tex.quia requiritur,quod fuerit appellatum, & quod conſtet de appellatione. ſecundo p regulam quæ traditur in l.j.C.de app.& l.ſi mancipium.§.j.ff.de euic.& per Bar.in auc.hoc ſi debitor.C.de pig.& l.ſed ſi ante.ff.
18 de exceptio.in quibus probatur† quod ſi duæ cauſæ ſic ſe habēt, quod vna debet alteram præcedere, valet iudicium præpoſtero ordine niſi pars opponat,& appellet.ſed iſtę materiæ non videntur facere ad rem,quia ibi eſt conuerſio ordinis de vna cauſa ad aliam,& hæc eſt peruerſio eiuſdem cauſæ ad ſeipſam,quę ſolet vitiare iudicium,vt l.prolatam.& ibi per Bar. C.de ſent. & ita reſpondet hic Imo. & Bal.in l. exceptionem. C. de proba. & ꝙ iudicium ibi ſit nullum, videtur probare tex. noſter dum dicit,iuris ordinem peruertens &c.quem hic inducit Abb. q poſt multa tenet ſecundum gl.dicens quod iſtud iudicium valet niſi eſſet appellatum,& hoc dicit eſſe de mente iſtius tex. & ꝙ forte ideo Pontifex vult conſtare de appellatione, quia ſine appellatione appellans non potuiſſet venire ex vtroque capite,ſed ex altero tantum,ſcilicet quia teſtes fuerunt recepti lite non conteſtata.fatetur tamen ꝙ iſte tex. non vrget ad hoc, quia etiam ſi ex vtroque capite proceſſus fuerit nullus, tamen quia hanc nullitatem pars volebat proſequi non principaliter,ſed incidentaliter in iudicio,& in inſtantia appellationis,ideo neceſſe eſt ꝙſtare de principali.i.de appellatione.hanc ſuam opin.confirmat ipſe,quia exceptio declinatoria, quæ prius debet examinari, introducta eſt in fauorem partis, cui fauori pars poteſt renunciare. vt in c. ad Apoſtolicam. j. de regularibus. & tacite videtur renunciare ex
19 quo non appellat.Secundo duplex eſt ordo in procedente.† quidam eſt ordo ſubſtantialis,de quo in c.de cauſis.de offi.deleg. & in l.prolatam. C.de ſent. & iſte peruerſus reddit proceſſum nullum,vt in dictis iuribus.quidam eſt ordo iuſtitiæ,verbi gratia vt in c.ſacro.de ſen excom.& iſte peruerſus non vitiat, ſecundum gloſſam,ergo iſte ordo,qđ cognoſcant prius de declinatoris, cū non ſit ordo formalis,& ſubſtantialis iudicij,ſed potius ordo iuſtitiæ,eius peruerſio vitiat iudicium. Confirmatur hoc ſecundum eum,quia valet proceſſus, quando iudex reſeruauit exceptiones declinatorias examinandas in meritis cauſæ, vt in c.ad diſſol.j.de deſpon.impu.& quia eſt eadem ratio, ſiue peruertatur ordo vnius iuris ad aliud,ſiue vnius ad ſeipſum, ergo idem ius, vt in c.j.de temp.ordi.lib.6.& quia in dubio,res debet inter-
a pretari,vt valeat potius quam avt ſit nulla,vt l.quoti.de reb.du. Et ad prædicta adducit tex.cum.§.in c.cum in tua.j.de ordi.cog. & quod habetur in c.conquerente.de tem. ord. Tu autē in iſta materia conſidera tres caſus pro veritate tituli. Primo enim videndum eſt,quid velit decre.iſta dicere.& vtrum in caſu ſuo ꝓceſſus eſt nullus ſine appellatione.Secundo erit videndum,ſi iudex procedit in negocio principali, tamen oppoſita exceptione declinatoria,vtrum proceſſus ſit nullus ipſo iure.Tertio,quid ſi iudex ſimul,& ſemel procedit ſuper vtroque, proceſſus ſit nullus.Circa primum,dico pro euidentia,ꝙ hic non apparet quod actu iudex ſimul proceſſerit, immo apparet contrarium, quia ex quo fuit oppoſita declinatoria,& cæpit ſuper ea procedi, videtur ergo prima pars reijci, ſed ſi poſtea attingatur negocium principale,ſatis dicitur ſimul procedi ſuper vtroque. Mihi non placet iſta conſideratio,ſcilicet ꝙ iudices proceſſerunt ſup vtroque ſimul,ſed ſimpliciter interlocuti ſunt iudices, ꝙ ſuper vtroque volebant procedere,quia verba ſententiæ,vt dixi in notabilibus,debent impropriari, vt ſaluetur intentio iudicis, vt l. fi. §. idem quæſiit.& ibi per Bar.ff.de condi.inde. & bene facit text. in c.inter dilectos. in fi.j.de fi.inſtr. intelligo quod iſta interlocutoria,nihil aliud importat in caſu noſtro,niſi ꝙ iudex vult procedere ſuper principali,reſeruatis exceptionibus declinatorijs, vt inquit tex.in c.ad diſſoluendum.j. de deſpon.impu.quo caſu ſine dubio valet proceſſus, ſed quia ſumus in iudicio ordinario, & pars obtulit ſe paratam probare exceptionē declinatoriam, iudex reſeruando grauauit partem,& idem potuit appellare ſecundum Doc.in c.cum contingat.ſ.de offi.dele.& Bald.in l.j.C.
20 qui accu.non poſ.& iſte eſt caſus noſter hic. Aduerte † tamen quia ſi ex forma ſtatuti iudex debet procedere in cauſa principali reſeruatis declinatorijs,non tamen propter hoc videt præciuſa via opponendi exceptionem, impedientem iuriſdictionē examinandi illam,ſine reſeruatione,ita dicit ſing.Bal.in l. exceptionem.in pe.col.C. de proba.& de iſta clauſula vide,quod idē no.inl. eam quam. C.de fideicom.& ſecundum iſtum intellectum,tu habes in iſta decretali in ver.quia vero, caſum ſingula-
21 rem,† quod in iudicio inquiſitionis iudex poteſt reſeruare exceptiones declinatorias examinandas ad merita cauſæ.& hoc magis eſt de mēte literæ,quę fundat principaliter hoc,quod iudex non proceſſit per inquiſitionem.& hoc dixi plenius in notabilibus.Circa ſecundum dico,quod valet proceſſus ſi non appelletur.caſus eſt in c.ex parte.j.de ap.& l.ait prætor.§.permittitur.ff.
22 de mino.& ibi per Bar.& eſt ratio† quia iudex procedendo ſup principali videtur exceptionem reſpuere.& ſic valet interlocutoria,ſi non appellatur,hoc tenet Bar.expreſſe, & clare in l. ſi q̄ramus.ff.de teſta.Non ob.quod ſit peruerſus ordo, quia hoc eſt falſum ex quo tacite videtur pronunciatum ſuper exceptione, iuxta ea,quæ no.Bar.in l.a procedente.C.de dila.& Bal. in l.j.C. de ordi.iudi.Sed dato quod non videretur pronunciatum ſuper exceptione,adhuc dicendum eſt,quod proceſſus valet, quia ſecundum Bar.in d.l.ſi quæramus,iſtud non eſt ordo ſolēnitatis,
23 ſicut dicimus in ſimili. † quia licet iudex prius debeat aſſignare terminum actori,& poſtea reo,valet tamen proceſſus, ſi ſimul aſſignet vtrique , vt in c.licet. j. de teſti. ſicut etiam videmus in ſimili in c. 2.de accu.li.6.vbi omiſſio inquiſitionis famæ,nō reddit proceſſum nullum.Ad prædicta bene facit quod no. Bar. in l.a Diuo Pio.§.ſi ſuper rebus. ff. de re iudi. vel aliter ſecundum
24 Bal.ante li.conte. † in dubio nullus ordo in iudicijs videtur eſſe de ſubſtantia.& ideo peruerſio ordinis circa præparatoria nunquam vitiat,ita dixit ſingulariter Spe.in 2.parte Spe. in titu.de p̄
25 pa.iudi. in prin. ſed reſponſio Bart.eſt magis communis.† Circa tertium, videtur poſſe dici,quod ſi iudex in procedendo eſt ſibi contrarius in eadem inſtantia, proceſſus eſt nullus ſecundum Anto.& bene per ea,quæ dicit Bar.no. de eo, qui cumulauit in eodem libello duo contraria. in l.naturaliter.§. nihil commune.ff.de acqui.poſ.& Bal.in l.ordinarij.C.de rei ven. & in l. j. C. de fur. Ioan. autem de Imo. videtur aliter diſtinguere ex dictis Bar.in d.§.nihil cōmune.de quo dixi,dic vt vbi per eū. Pro nunc iſta opi.placet,quia ego pariſico aliter proponere cōtraria in eodem libello & quod iudex in cauſa ſimul procedere poſſit. eſt eſt autem differentia inter primum articulum,quia quando iudex reſeruatis declinatorijs procedit in meritis cauſæ quo ad alios actus ſimul ſuper principali,& declinatoria eſt cōtra ius, quo ad actus factos prima facie,ſed non quo ad effectum iuris, quoniam intentio eſt,vt ſi patebit de veritate exceptionis , omnis proceſſus ſuper principali cenſetur nullus & non factus,ſecū dum Bar.in l.ille a quo.ff.ad Treb.& Mod.in l.nam & poſtea.in prin.ff.de iureiur.& per Bal.in l.momentaneæ.C.qui leg.perſo. habet enim iſta clauſula reſeruantiam, & perimentem actum præcedentem ſecundum glo.no. in l.item Labeo. §. j. ff. fami. erc. quam ponderat Bar.in l.terminato. C. de fruc.& li. expen. hoc nō pōt contingere,niſi in vno caſu, videlicet quando parte non contradicente poſt li. conteſt.cognoſceret de declinatorijs, licet nulla eſſet facta reſeruatio,quod raro contingeret. Sed quā do iudex actualiter procedit ſimul,& ſemel ſuper vtroque, ſine reſeruatione,tunc videtur ſibi ꝓtrarius de iure,& de facto,quaſi vellet in omnem euentum proceſſus valere, quod eſt inconueniens,& implicat contradictionem. & ex præmiſſis patet reſpō ſio ad omnia argumen. Abb.ſi bene reſpicis.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Declinatoria non obſtante quando valeat proceſſus. Dicas ꝙ declinare iuriſdictionem non dicitur qui excepit,quia ſtatutum non ſentit de clericis vel non valet.Ang.conſi.47.iſta quæſtio.& Signor.de Hom.conſi.80. factum.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ deciſio,quando committitur,videtur etiam commiſſa cognitio, & quid econtra.*

2 *Laicus,vbi agitur de dominio eccleſiæ,vel quaſi,poteſt conueniri coram iudice eccleſiaſtico.*

3 *Inſtantia, licet pereat coram ordinario, vel delegato, non perit tamen iuriſdictio.*

4 *Inſtantia quando perit ex facto iudicis vel partis, aut propter contingens impedim*

pedimentum, an detur restitutio, vel non currat tempus.
Et quid in causa appellationis. nu. 6.
5 *Restitutio minoris, fauorabilior est, quam legitime impediti.*
7 *Impeditus, ne sibi currat tempus, debet protestari.*
8 *Terminus præfixus iurisdictioni, siue stet per iudicem, siue per impedimentum extrinsecum, semper labitur irreparabiliter.*
Excusatur tamen a pœna iudex, si teneatur terminare litem infra certum tempus sub pœna, & non terminet propter impedimentum.
9 *Actus factus post terminum parti præfixum, an sit ipso iure nullus.*
10 *Sententia lata post terminum præfixum a statuto, potest valere ex via iuris communis.*
11 *Iudex quando est in fine instantiæ, potest ferre sententiam ex officio, etiam sine petitione partis.*
12 *Iudex supplet ex officio in his, quæ pertinent ad publicam vtilitatem.*
13 *Instantia deserta si constat de iure actoris, per confessionem partis, tunc iudex potest ferre sententiam.*
14 *Iudex qui sub pœna tenetur expedire causam infra terminum, intelligitur si pars interpellauit.*
15 *Instantia causæ principalis, an possit per compromissum suspendi.*
16 *Terminus si assignetur alicui ad proponendas exceptiones, et duæ exceptiones sint incompatibiles, terminus non currit in altera.*
17 *Instantia in causa appellationis non solum suspenditur, si fuit compromissum in arbitrum, sed etiam si fiat in arbitratorem.*
18 *Tempus fatalium, licet possit suspendi per compromissum, vel etiam per consensum expressum partium, non potest tamen prorogari per rescriptum principis.*
19 *Instantia vtrum finiatur triennio in iudicijs, in quibus lis non contestatur.*
20 *In iudicijs, in quibus lis non contestatur, primus actus respiciens merita causæ obtinet vim litis contestationis.*

CAP. XX.

VEnerabilis. Non perit instantia de iure canonico lapsu triennij. h. d. secũ-
1 dum communem intellectum. secunda ibi, mandamus. No. † primo ibi, causæ decisio. argu. secundum Doc. ꝙ quando committitur decisio causæ, videtur esse cõmissa cognitio. concordat tex. in l. & si non cognitio. C. si contra ius vel vti. pub. Quid autem sit econtra, vtrum ille, cui committitur cognitio, possit diffinire causam. dic vt plene disputat Barto. in l. à Diuo Pio. in prin. de re iudi. & gl. ordi. in cle. auditor. de rescrip. & in c. super quæstionum. de offi. deleg. & Ioan. And. in ti.
2 de iudi. deleg. §. sequitur. ver. & no. † Secũdo no. quod laicus vbi agitur de dominio, vel quasi ecclesiæ, potest conueniri coram
3 iudice ecclesiastico, de quo dicetur in c. cum sit. j. tit. proxi. † Tertio no. secundum vnum intellectum, quod licet pereat instantia coram iudice ordinario, siue delegato, non tamen perit iurisdictio. & ideo si iudex delegatus absoluit ab obseruatione iudicij, non perit sua iurisdictio, vt inquit Specu. in tit. de offi. iudi. §. sed vt. & tenet expresse Ioan. And. & Anto. de But. in c. examinata. s. eo. quando absolutio ab obseruatione iudicij non perimit ius, libellus, qui ponitur de nouo, potest comprehendi sub cõmissione delegationis, vt ibi no. In gl. vnica posita super ver. non obstante. pro intellectu, & declaratione istius decretalis, & eorum, quæ dicuntur in gl. tria principaliter sunt videnda. Primũ, vtrũ quando instantia perit ex facto iudicis, vel propter impedimentum contingens, detur restitutio vel non currat tempus. & est solennis articulus. Secundo, vtrum quando præfinitur tempus causæ decidendæ ex statuto, valeat sententia lata post terminum. Tertio, vtrum instantia causæ principalis, possit suspendi per compromissum. Et consequenter videbimus vtrum instã-
4 tia appellationis possit prorogari. Circa primum † cõcludit An
a to. quod aut instantia accurrit ex facto partis, & tunc non datur restitutio, sed actio de dolo contra partem, & similiter etiam contra tertium, cuius dolo instantia periret, vt l. arbitrio. §. pen. ff. de dolo. In subsidium autem quo ad illum, qui facit labi instantiã, si non esset soluendo daretur restitutio in integrum vt l. pe. §. j. ff. de eo per quem factum erit, & hoc tenet gl. in Auc. vt sponsali. largi. §. ex hoc quoque. Si vero instantia sit lapsa per factum iudicis, tunc tenet Bar. in d. l. arbitrio. quod currit, sed datur restitutio incontinenti, & potest concedi restitutio incidenter non oblato libello, vt singulariter tradit idem Bar. in auc. item si appellatione. C. de tẽpo. ap. Sed tu aduerte in ista materia, quia in casu instantiæ principalis absolute videtur dicendum, quod de iure ciuili nulla potius concedatur restitutio, hoc probatur ratione manifesta, quia speciale est in minore, qui restituitur in subsidium, ergo in contrarium est ius commune, vt l. properandum.
5 ī prin. ff. de iudi. † Præterea fauorabilior est restitutio minoris, q̃ legitime impediti, vt l. fi. ff. de iniuf. rup. tes. & ibi no. Et minor non restituitur, nisi in subsidium, ergo impeditus nullo modo restituetur, & hanc sententiam expresse approbat Barto. in d. auc. item si ap. Bal. ibidem tex. & Bald. in l. properandum. §. fin aut ẽ, & circa principium. C. de iudi. & tenet gl. expresse in Auc. vt sponsali. largi. §. hoc quoque, super ver. præiudicium. Non ob. gl. in l. & si fine. §. fin. ff. de mino. quia intelligo istum tex. in eremodicio, i. in desertione causæ appellationis, & sic videtur communis sententia, quæ hic ponitur cum præcedenti. In cau
6 sa † autem appellationis distingue aliter, quam Doct. quia Aut tempus labitur propter impedimentum contingens in persona prosequentis. Aut propter dolum tertij, vel aduersarij. Aut propter factum iudicis. Si contingit impedimentum in personam prosequentis, currit tẽpus, sed datur restitutio, ita intelligo l. & si fine, præallegata. Si autem contingit propter dolum tertij, tunc cõpetit actio de dolo ꝺ tertiũ. vt l. arbitrio, §. pen. ff. de dolo. ſm vnam lecturam. Si vero pereat ex facto partis aduersæ, & tunc dico, quod competit restitutio per l. ait prætor. §. fi. qui. ex caus. maio. quicquid dicat Bar. qui tenet oppositum, in d. l. arbitrio. quia cum in d. l. ait prætor. in fi. ius, vel actio non esset adhuc deducta iudicio, tamen eadem ratio est, siue pereat tempus fatalium, siue præscribatur actio, præscriptione regulari, & ordinaria, est dubium, vtrum impedimentum sit iuxta eum restitutio. Sed in appellatione est certum, vt no. in c. ex tenore. j. de appel. Præterea si impedimentum superueniens in persona prosequẽtis, est sufficiens concedere restitutionem, vt probant iura præallegata, ergo multo fortius proueniens ex facto aduersarij, vt est casus singularis, & ibi per Bal. in l. cum proponas. C. de nautico fœnore. quando autem tertius impedit, non est mirum si nõ datur restitutio, quia ista distinctio casuũ fit in simili materia isto modo, vt pater in tex. & quod ibi no. Barto. in l. in testamento. ff. de condi. & demon. & in l. si sub conditione. §. quotiens. ff. de cõdi. insti. Nec obstat, quod partes possunt adinuicem colludere, vt videtur dicere tex. in d. l. arbitrio. quia fateor, quod collusio potest esse cum tertio, sed cum parte aduersa non est verisimile, quia reorum est fugere, vt l. properandum. §. & si quidem. C. de iudi. & quia ille, cuius dolo, vel negligentia, instantia esset perempta, debet condemnari in expensis & interesse. sed tu potes dicere, quod ista ratio facit in contrarium, quia propter fugiendam condemnationem reus possit colludere, sed hoc non releuat, quia si verum est, quod culpa sua non perierit instantia, non condemnabitur in expensis, vnde ista ratio non facit pro alia parte: vbi autem stat per iudicẽ in causa appellationis, tũc Bar. tenet & gl. in locis præallegatis, quod currat tempus, sed detur restitutio per l. sed si per prætorem. §. ait prætor. ff. ex qui. cau. ma. sed illa lex non loquitur in fatalibus appellationum, sed in præscriptione, quæ currit contra actionem, quæ nõ est ita priuilegiata, vnde mihi videtur, quod isto casu non currat termi nus ipso iure, vt clare probat tex. in d. §. hoc quoque. ibi, nullum præiudicium penitus, quod non esset verum si tempus curreret ipso iure, & hoc tenuit gl. in Auc. de ap. §. sancimus, & Bald.
7 in aut. item si appellatione. C. de tem. ap. & magis placet. † Aduerte tamen vbi de impedimento diximus non currere tẽpus vel dari restitutionem, debes intelligere hoc esse verum, quando pars fecit quicquid potuit, vt terminus non curreret, vt est tex. quem ibi ponderat Bald. in l. fi. C. de adult. & ideo pars, quę videt se impediri per iudicem, debet hoc ꝓtestari in actis, quod per ipsum non stat, & interpellare iudicem vt procedat, vt l. fi. §. pe. in tex. & gl. C. de temp. ap. & tenet Bal. expresse, in l. properã dum. §. finautem. C. de iudi. Et idem est dicendum, quãdo pars est impedita impedimento contingente in persona sua, secundum glos. no. in c. cupientes. §. cæterum. de elec. lib. 6. & tenent
8 Moderni in c. ex ratione. de appel. † Sicut autem s̃. diximus, impedimenũ nõ impedit tps primæ instantiæ, nec dat restitutionem, ita dicendum est in termino præfixo iurisdi. quia siue stet per iudicem, siue per impedimentum extrinsecum, semper labitur tempus irreparabiliter. ita dixit gl. in l. intra vtile. ff. de mino. secundum Bal. in l. cum non eod. C. quando prouo. non est ne. Per quam l. ita tenet Bal. tam tempore instantiæ, quam tempore iurisdi. in auc. clericus. in vlti. col. C. de episc. & cleri. ꝑ quas ll. bene etiam terminat articulum de instantia, quia sicut tempus iurisdictionis petimit causam, ita & tempus instantiæ causæ principalis. & per hoc solenniter est expeditus primus articulus. Aduerte tamen, quia licet iurisdictio non prorogatur propter impedimentum, tamen iudex, qui tenetur terminare litẽ j. certum tempus sub pœna, excusatur a pœna si sit impeditus, etiam si sit terminus statuti, ita dicit notanter Io. And. in titu. de iudi. deleg. §. restat. ver. quid si in statuto, in fi. addi. & tenet Bald. no. in l. j. C. qui accu. non pos. & in l. j. C. de dila. vbi omnino vide. quinimmo quando tempus instantiæ præfinitur a statuto, tenuit ipse, quod si aliquis est impeditus ex facto aduersarij, nõ currit terminus instantiæ ipso iure, vt ipse no. post Dyn. in addi.

in

ADDITIO.

a VIN GOD. Quod instantia perijt facto iudicis vel partis vel per impedimẽtum, utrum detur restitutio uel pur non currat tempus. Adde ꝙ instantia non currat postquam causa est commissa consi. Sapientis. idem est pendente tempore ex forma stat. uel rescripti. Ruy. consi. 7 . nu. 1. lib. 5.

in addi.in l.si cum ipse.ff.de excu.mu.& hoc Doc. approbant in cle.j.de resti.in integ.sed melius quod.s.dixi in instantia iuris cō munis, vt ipse idem tenet in d.auc.clericus.quoniam instātia statuti, videtur subrogari loco instantiæ iuris communis, sicut dicimus in præscriptione statutaria, secundum Bald.in l. fin. C.in quibus cau.in inte.resti.non est ne.ergo sapit naturam ibi subrogati, vt in l.j.§.hæc actio.ff.siquis testa. li. esse iust. Circa secundū articulum, adde ad dicta Doctorum, quæ ipsi ponunt hic, & in
9 l.properandum, in prin.C.de iudi. † ꝙ quando terminus præfigitur parti, non semper est verum, quod actus factus post termi
a num [a] sit nullus ipso iure, vt patet ex his, quæ no. Doct. in c.in causis.j. de testi.& c. fraternitatis.eo.titu. vbi volunt, quod licet publicatis testibus, vel post factam productionem, non possunt testes produci, tamen valet productio si pars non opponit, quinimmo secundum Inno.in c.quia plerique.j. de immu. ec. etiā si post sententiam pars petit alicui dari exceptionem parempto riam, potest retractari prima sententia, & renent Moderni in c. quoniam contra.j.de proba. potest ergo intelligi dictum Docto rum, parte contradicente, vel ad minus iudice repellente ex officio, ex quo constat sibi per acta, quod pars non debet admitti. Adde etiam inquantum tangunt de termino præfixo instantiæ nam Specu.& Ia.But.quos Bald.sequitur in l.properandum.in
10 prin.C.de iudi. videtur tenere †quod vltra terminum præfixum a statuto, possit valere sententia ex via iuris communis, quia pet nouam prouisionem statuti, non videtur recessum ab instantia iuris commuuis, vt l.j.§.vnde quæritur.ff.de pub.& l.quotiēs ff.de ac.& ob.& verior videtur communis sententia, quia oppo sitio termini breuioris, & instantiæ, videtur derogasse instantiæ iuris communis, alioquin statutum nil operaretur.quod est ab surdū. Subrogatur igitur iste terminus profixus à statuto loco instantiæ iuris communis, sed omnes qualitates, quæ habent lo cum in instantia, verificātur in dicto termino, vt singulariter de cidit Ioan.And.in ti.de app. §. nunc breuiter in addi. magna. & pro declaratione istius dicti conclude melius, & perfectius ꝺ, Bar.in d.l.properandum, ex dictis Ioan. And. in d. §. restat, sæpe allegato, quod aut statutum apponit instantiæ terminum, introducendo nouum modum agendi, & tunc si agatur alia via habet locum instantia iuris communis, vt l.j.& quod ibi per Bald. ff.quod fal.tuto.aut.secundum Old.in sua disputatione.aliquan do statutum præfigit terminum iudici, & apponit pœnam, & tunc non videtur prefinitus terminus instantiæ, vt l.2. C. vt om nes tam ciuiles.quia pœnæ appositio inducit valetudinē actus, vt l.ait prætor.§.j.& ibi per Bar.ff.de ope.no.nun.& hoc casu in telligo terminum esse præfixum iudici, & dicta Doc. Si vero simpliciter terminus præfigitur iudici sine pœna, vel si statutum dicit, causa debet decidi j.duos mēses, in dubiu iste terminus videtur limitare instantiam, ita sentit clare Ioan.And.in loco præallegato, quia aliter statutum parum vel nihil operaretur. si autē statutum expressit metam instantię, tunc etiam si adijciat pœnā iudici, tamen instantia perit, & processus est nullus, vt no.tex.in l.properandum, in prin. iuncto.§.sinautem vtroque. C. de iudi. & sentit Ioan.And.in loco præallegato. Aduerte tamen ad ista
11 præmissa †quod quando iudex est in fine instantiæ, potest ferre sententiam ex officio, etiam sine petitione partis, secūdum Bar. sing.in l. Seius & Augerius, in fi.ff.ad l.fal. & est ratio secundū eum, quia quod instātia non pereat, & lis expediatur, est vtilitas
12 publica, vt l.properandum, in prin.C.de iudi.& †in his, quæ pertinent ad vtilitatem publicam, iudex supplet ex officio. vt l.quos prohibet.ff.de postu.& l.filius §. veterani. ff. de procu. & hanc sententiam approbat Pet.de Ancha.referens ipsum in cle. quādiu, in vlti.col. de ap. & ab hac sententia non est recedendum. pro qua videtur esse casus in d.l.properandum, in ver.inuito iudice &c. per quem tex.dicit sin. Bar.in l.j. C. de dila. quod iudex potest ex officio terminum assignare, vt lis expediatur. facit glo in c.j.in ver.absentia.de ele.li.6.& quod ponit Bal.in l.exceptionem.C.de proba. sed ista decisio cum regula Doc. est contra ca sum in l.properandum. §. siquidem. vbi sententia, quæ fertur ꝓpue finem termini, non debet ferri nisi parte postulante. ꝓ quē tex.confunditur ista opi. dixit autem Bal.singulariter in d.l.pro
13 perandum.in fi.& sequitur hic, †quod si deserta instantia constat de iure actoris per confessionem partis, tūc iudex potest ferre sententiam, quia super notorio non requiritur ordo iuris, vt in c. ad nostram. de iureiur. Istud dictum est verum quando sola instantia deseritur. Sed si esset appositus terminus causæ, non solum instantiæ, vel si actor deberet repelli per exceptionem declinatoriam, vtrum deberet sequi condemnatio, si constat de crimine per confessionem. Istud autem est pulcherrimum dubium, & potest poni exemplum l.querela.C.de fal.& l.j.§. si accusationem.& quod ibi per Bar.ff.ad Turpil. & quando statutū vult, quod non possit cognosci de maleficio, post certum tempus, vel si aliquis possit repelli ab accusando per exceptionē declinatoriam, & hanc quæstionem determinat Bal.in multis ver bis suis in l.prius, C.qui accu.non pos.& vide opi.Dy.in l.j. §. oc
14 isorū. ad Sil. Et ad id quod hic.dicit dominus An. †quod iudex sub pęna tenetur expedire causam.j.terminum, intellige si pars interppellauit.adde tex.sin.qui hoc probat, & ibi hoc dicit Bal. in l.j.§.magistratibus.ff.de ma.conue.& per hęc est expeditus secundus arti. Super tertio & vltimo articulo, videndum est primo nunquid instātia causæ principalis, possit per compromissum suspendi. secundum vtrum instantia cauſę appellationis prorogari. Tertio nunquid instantia finiatur triēnio in iudicijs,
15 in quibus lis non contestatur. Circa † primum concludit Spe. in tit.de iudice delegato.§.restat.ver. Item quod instantia, & ver. seq.quod non potest suspendi per compromissum sicut causa appellationis, vt in auc.si tamen.C.de temp.appel. & hanc sententiam approbat ibi Ioan.And.quia non est eadem ratio quoniam per lapsum instātiæ primæ, non perit causa, sed ꝓ lapsum fatalium sic, & hoc sequitur hic Anto.de Bu. & omnes Moderni & Io.de Imo.plenius in c.ex ratione.j.de app. Sed Bal.in l.properandum, in prin.tenet oppositum, quia cum processus compromissi, & processus coram iudice sint simul incompatibiles per compromissum suspenditur cursus termini, vt l. eum qui. & l.contra maiores.C.de inoffi.te. An.hic dicit, ꝙ istud dictum non est verū, quia cum instantia sit inducta ad vtilitatem publicam, vt dixit tex.in l.properandum, non potest pactis priuatorū illi derogari, vt l.iurisgentium.§.si paciscar.ff.de pa.& ipse notan ter respondit rationibus Bal. quæ videntur approbari ex tex. & ex his q̄ ibi no.Bar.in l.cum quidam.ff.de bono.pos. Et dicit gl.
16 sing.in c.cum dilectus.j.de reli.do. † ꝙ si assignatur terminus ali cui ad proponēdas exceptiones, & duæ exceptiones sunt incompatibiles, non currit terminus in altera, & idem est in articulis, vt singulariter declarat Bal.in l.j.C. de iu. ca. Tu autem respondeas, ꝙ illa iura habent locum, qū de duobus remedijs incōpatibilibus, alterum omnino est eligēdum. Sed pars recurrit volnu tarie, ergo imputet sibi, nec habēt locū tūc iura præallegata. Et
17 aduerte † quia in causa appellationis non solum suspenditur instantia, si fiat compromissum in arbitrum, sed si fiat cōpromissum in arbitratorem, & nō solum si fiat super appellatione, sed etiam si fiat super causa princi.dūtaxat. ita no.sin.Bal. in l.eos.§. apostolos.C.de ap. vbi declarat intellectum cle.q̄diu.de ap. Circa ꝙm articulū dixit Ric.Malū. in sua disp.q̄ refert Io.An. singula
18 riter in tit.de app.§.nunc breuiter in additione magna † ꝙ tem
b pus fatalium [b] possit suspendi per compromissum, quinimmo etiam citra compromissum ꝓ expressum consensum partium, vt cle.q̄diu.de ap non tū potest prorogari per rescriptum Principis, vel quolibet alio, qui tex. quantum ad hoc non est correctus, vt in Auc.de appella.§.fi. Secundo, quia sicut instantia causæ principalis non potest prorogari, ita nec instantia causæ appellationis, qm̄ vtrobique est eadē ratio, v3 fauor publicus, vt lites dirimant. vt l.2.in prin.C.de temp.ap.& in d.l.properandū. ergo idem debet statui in vtroque. Sed tu aduerte, quia ista ratio concluderet, ꝙ sicut causa principalis non potest suspendi per compromissum, ita nec causa appellationis, ꝙ est falsum, & ratio differentię fuit assignata.s. vnde prima ratio magis placet. & hanc sententiam secutus est Bar.in l.fi.§.vlti.C.de tem. ap. & Bal.singulariter disputans articulū in tit.de ap.in pe.char.in ver. constitutio Episcopi vel statutum, vbi dicit fuisse consultum in ciuitate Senensi per rationes præmissas, licet ipse contrarium teneat, in l.properandum.in prin.sæpe alle. Tu autem considera, ꝙ si fatalia possunt suspendi, nulla rō videtur cur nō possint prorogari, quia prorogatio facta.j.terminum facit secundum terminum videri primum, in l.sed si manente.ff de precario. & declarat solenniter Bar.in l.4.in prin.ff.de dam. infec. facit l.cum mihi sim stip. ff. de ver.obl. Quid ergo refert, vtrum primus terminus suspendatur, ita ꝙ nunq̄ currat, vel ꝙ ꝓtinuetur, vt videatur idem, & pro ista parte facit tex.no.in l quod si nolit. §. si dictum.ff.de ædil. edi. Vnde cogitaui, vtrum ista dicta sint vera, q̄ tamen sunt communia. Et ad secundum articulum de compromisso, vide quod notabiliter ponit Bal.in l.si cum dies, in prin.ff. de arbi. Circa tertium dicit hic Abb. Modernus, ꝙ nunquam vidit istum articulum tactum, & ꝙ ipse alias respondit de facto
19 ꝙ etiam in causis, vbi lis non contestetur, est instantia triennij,
c c tum quia tex.in l.properandum.dicit, ꝙ in omni lite est termi nus triennij, sed etiam vbi proceditur sine figura iudicij est lis, vt
20 in cle.sæpe.de verbo.sign. ergo &c. † Secundo quia in iudicis, in quibus

---

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Actus factus post terminum an ualeat. Ratio adduci potest quia actus ad initio reprobatus non potest ex post facto uigorem assumere. Ruy.consi.159.num.14 lib.5.

b Tempus fatalium non potest prorogari per compromissum. uide plenissime per Ro.in l.2.in re ff.de re iu.& per Nattā in clem sæpe, in car. 5. de uer.sig.

c VIN. GOD. Vbi lis non contestetur an instantia sit triennij. Adde ꝙ lis cōtestata, in possessorijs requiritur, alias sententia non ualēt, Ruy.consi.38.nu. 6.lib.4. & quod litis contestatio in causa matrimoniali non requiratur Ruy. consi.150.nu.1.lib.5.

quibus non conteſtatur lis, primus actus reſpiciens merita cauſæ, tenet vim litis conteſtationis, ſecundum gl. or. in c. j. de elec. lib. 6. & Inn. in c. 2. ℨ. de dila. & eſt caſus in l. nulla. C. de procur. vnde illo tempore curret inſtantia, ſecundum eum. Tu autem dicas, ꝙ iſta ſunt dicta Bar. & Bal. in l. properandum. §. ſi quidē. circa princ. C. de iudic. & in l. j. in vltimis verbis, C. qūo & qñ iudex. vbi voluit ſingulariter, ꝙ in iudicio executio non fit inſtātię, ex eo, quia non cōteſtatur ibi lis, nec fertur diffinitiua, & hoc tenet Ant. poſt Bar. in l. litibus. C. de agri. & cenſi. li. 11. ſed tu potes euitare illam doctrinam, quia in iudicio executiuo nō ſperatur diffinitiua, vnde non eſt mirum, ſi non datur iuſtantia, qa non dicitur proprie iudicium, vt in c. forus. de verb. ſign. ſed vbi ſperaretur diffinitiua, verius eſt primum dictum.

SVMMARIVM.

1 *In iuriſdictione, quod eſt ius incorporale, non datur poſſeſſio, ſed quaſi.*
2 *Iuriſdictio temporalis, poteſt præſcribi per perſonam eccleſiaſticam, licet non è contra.*
3 *Sententia lata ſuper poſſeſſorio, dicitur diffinitiua.*
4 *Libelli concluſio, non narratio attenditur.*
5 *In iuribus incorporalibus, datur quaſi proprietas.*
6 *Iudex eccleſiaſticus, poteſt executioni mandare ſententiam latam per iudicem ſecularem, etiam ſine commiſſione primi iudicis.*
7 *Electo ad officium, currit tempus poſt electionem, etiam ſi illud non exerceat.*
8 *In iuriſdictione temporali, acquiritur poteſtas adminiſtrandi ex ſola electione cum ingreſſu, ſine admiſſione eligentis, nec ſuperioris confirmatio requiritur.*
9 *Sententia lata ſuper poſſeſſione, in iuribus incorporalibus transfert poſſeſſionem ciuilem & naturalem, ipſo iure.*
10 *Poſſeſſio vbicunque transfertur ipſo iure vigore ſententiæ, ibi officium iudicis exequentis, durat quouſque actu aliquis poſſit libere vti iure quaſi poſſeſſionis.*
11 *L. Paulus. §. fin. ff. de liber. cau. perpenditur.*
12 *Executio, quando poſſit fieri die feriato in honorem Dei, & an in ferijs in neceſſitate hominum, vide multas diſtinctiones.*
13 *Teſtis examinatio, quando non fit in forma ſolenni, poteſt fieri etiam die feriata in honorem Dei.*
14 *Iudex timens expirare iuriſdictionem, an poſſit ferre ſententiam die feriato.*
15 *Iuriſdictio iudicis delegati, quamuis expiret, non tamen expirat ius inſtantiæ, cum ſuperior poſſit proſequi inſtantiam cœptam a delegato.*

CAP. XXI.

Significauerunt. Quando actor, & reus ſunt diuerſi fori cauſę poſſeſſionis, & proprietatis, poſſunt coram diuerſis iudicibus agitari, & non obſtante exceptione tēporis feriati propter vindemiam, poteſt ſententia executioni mandari, & ſunt duæ partes principales. In prima ponitur factum, & allegatio partium. In ſecunda ibi, mandamus, ponitur mādatū apoſt. No. † primo ibi, vel quaſi &c. ꝙ in iuriſdictione, ꝙ eſt ius incorporale, nō datur poſſeſſio proprie, ſed quaſi poſſeſſio. vnde dictio, vel, ponitur correctiue, ſecundum Doct. concordat tex. in c. conqueſtus. ℨ. tit. proxi. & l. ait prætor. §. item. ff. ex qui. cau. maio. Secūdo no. † ꝙ perſona eccleſiaſtica poteſt preſcribere iuriſdictionem temporalem, ſed laicus non poſſit præſcribere iuriſdictionem eccleſiaſticam ſpiritualem, vt videbis in c. ſi diligenti. ℨ. ti. proxi. ſimile eſt in c. tranſmiſſa. e. ti. ſecundum vnū intellectum. Tertio no. ſingulariter in ver. diffinitiua, ꝙ ſentētia lata ſuper poſſeſſorio dicitur diffinitiua, & idem no. in c. ſignificauit. ℨ. de teſt. & tenet glo or. quam ibi ſequuntur omnes in l. j. C. ſi de mo. poſ. fue. ap. Et † vlterius collige in ver. pertinet, in eodem ver. ꝙ ille, qui concludit poſſeſſ. licet in narratione libelli dicat ſe dominum, non videtur deducere petitorium cum poſſeſſorio, ſecundū Ant. hic, quia concluſio libelli attenditur, quicquid narretur, vt no. dicit Inno. in c. ſuper literis. ℨ. de reſcrip. & Bar. in l. j. in prin. ff. de eden. & per Bal. in l. dominum. in prin. C. de rei ven. Quarto no. † ibi, proprietate, vel quaſi, &c. ꝙ ſicut in rebus corporalibus eſt dare poſſeſſionem, & dominium, ita & in iuribus incorporalibus eſt dare dñium, & quaſi proprietatē, & hoc eſt, ꝙ dixit gl. in l. 2. §. quædam. ff. de interdi. & plene per Bal. vbi ſingulariter loquitur in l. proprietatis. C. de proba. & aliq in apparatu in vſib. ſeu. Quinto no. ibi dictū † admittere, &c. ꝙ ſententiam latam per iudicem ſecularem, iudex eccleſiaſticꝰ poteſt eam executioni mādare, etiam ſine commiſſione primi iudicis, & eſt ſingularis limitatio ad ea, quæ habentur in c. Romana. §. ꝑhentes. de fo. comp. lib. 6. & l. cum vnius. §. his qui. ff. de bo. auc. iudi. poſ. Sexto no. ibi, tempus regiminis, ꝙ † qñ quis eſt electus ad certum officium, pro certo tempore, & ſi per partem aduerſam ſtet, ꝙ non exerceat officium currit ſibi ipſe irrecuperabiliter, quo ad conſequendum officium, ad quod ille eſt electus, de quo dicetur plenius in add. Et ex eo. ver. ſingulr collige, † ꝙ in iuriſdictione tēporali acquiritur poteſtas adminiſtrandi ex ſola electione cum ingreſſu, ſine admiſſione eligentis, nec requiritur confirmatio ſuperioris, de quo dic vt eleganter ponit Bar. in l. pen. de teſta. mil. & in l. Publius. in prin. ff. de condit. & dem. & per Bal. poſt gl. in l. priuatorum. C. de iuriſd. om. iud. Poſtremo no. ſingulariter ex hoc tex. † ꝙ in iſtis iuribꝰ incorporalibus, ſententia lata ſuper poſſeſſione eſt vnus modus, qui tranſfert poſſeſſionem ciuilem, & naturalem ipſo iure, hoc pater, quia ſi non eſt translata quaſi poſſeſſio, non competeret monaſterio facultas eligendi, quæ eſt fructus poſſeſſionis, & ſine ipſa non competit, vt no. in c. cum eccleſia. de cau. poſ. & proprie. & c. ex literis. de iurepat. Et ex hoc etiam text. ſingulariter probat, † ꝙ vbicunq; transfertur poſſeſſio ipſo iure vigore ſentētiæ, ibi officium iudicis exequentis durat, quouſq; actu aliquis poſſit libere vti iure quaſi poſſeſſionis, & eſt ſingularis limitatio ad ea, quæ etiam Bar. & Mod notant in l. permiſceri. ff. de acq. poſ. Et quia vt ℨ. dixi iſte text. vī probare, ꝙ electus pro certo tēpore ad officium, elapſo illo tempore non pōt exercere. Sciendum eſt, ꝙ Bart. iſtum articulum poſuit in l. ſi ſtipulatus eſſem abs te. ff. de verb. obl. cuius dicta refert, & ſequitur Ant. hic concludēdo, ꝙ quia opera hominis induſtrialis variatur ex tempore, officiū ſequentis temporis non poteſt dici officium, ad quod fuit electus, vt l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de condi. inde. & ita probat tex. & ibi Bar. in l. ſi vſusfructus in biennium. ff. de vſufru. lega. cui adde ſm dominum meum in d. l. ſi ſtipulatus, & ꝙ iſtud dictum videtur falſum per † l. Paulus. §. fi ff. de libe. cau. vbi patet, ꝙ ſi ſeruo data eſſet libertas ſub conditione, ſi triennio cōtinuo ſeruierit domino ſuo, poteſt non continuè ſeruiendo implere conditionem. Sed ad illum tex. ipſe reſpondet dupliciter, & primo, ꝙ ſpeciale eſt ibi fauore libertatis, & hoc idem dicendū eſſet in relicto ad pias cauſas, nil aliud allegat. Tu autem dicas, ꝙ hoc tenet glo. ſing. quam ibi probat Bal. in l. j. C. ſi mancipium ita fuerit alienatum. Secundo reſpondetur ſecundum glo. in l. Thais. §. intra. ff. de fideicom. liber. ꝙ ibi ſeruus conſequitur libertatem, non illa ratione, ſed quia conditio defecerat per casū contingentem in perſonam domini ſui, cui debebat impleri cōditio, vbi eſt caſus no. ꝙ implementum conditionis de ſeruiēdo alicui, non tranſit ad hæredem eius, cui debet impleri, & ſic limitatur l. qui pecuniam. §. hæredibus. ff. de ſtat. libe. Sed noua ratione ipſe impugnat ſententiam communem, de quibus etiā fit mentio in d. l. ſi ſtipulatus. dicuntur variari ex tempore, ſicut omnes operæ induſtriales, vt dicit §. libertus, tamen ibi vnum tempus ſubrogatur in locum alterius. Sed tu reſpondeas, & melius, ꝙ in l. ſi ſtipulatus, non debentur principaliter ipſæ operæ, quæ ſunt variabiles ex perſona, & tempore, ſed debetur, ante factum, ꝙ reſultat ex opere, ꝙ non variatur ex tempore, nec ex perſona, vt eleganter diſtinguit lac. de Arena. & Bart. poſt eum in l. continuus. §. ſi ab eo. ff. eod. & l. nemo eſt qui neſciat. ff. de duo. reis. Aut quæritur, vtrum poſſit peti ſubrogatio temporis ad conſequendum dominium, quod eſt promiſſum, & ideo poteſt peti. Aut quæritur vtrū poſſit peti, vt ille, qui promiſit, non condemnetur ad intereſſe, & tūc poteſt peti, & ita intelligo text. in l. ſi ſtipu. cū l. ſeq. facilius enim quis liberatur per caſum fortuitum præſtatione eius, ꝙ afficeretur ipſe damno, quam conſequeretur commodum, ſi non potuit præſtare operam, iſta probat tex. & ibi per Bart. in l. ſi vno. §. vbicunque. ff. loca. & ita ſentit Bal. approban. opin. Bart. in iſta materia in l. liberti libertæq;. C. de oper. liber. pro qua concluſione infert caſum notabilem in l. fin. in fin. §. quotiens. ff. de pub. & quod ibi per Bar. & quod eleganter ponit Bal. in d. l. j. C. ſi man. ita fuerit alie. In caſu autē decretalis noſtræ, quādo ſtat per communitatem, licet poteſtas non poſſit petere exerceri officium in ſecundo tempore, poſſet tamen agere ad intereſſe, ſecūdum Bar. vt in d. l. ſi vſusfructus. poſt Mod. hic. In gl. poſita ſuper ver. ſuper proprietate ibi, ſed ex cauſa tali, &c. poſuerunt alij, alias lecturas ad iſtum tex. de quibus dic, vt hic plenisſime per Doct. quibus nihil eſt addendum. Sed inter alios poſuit hic Philippus vnam lecturam, ꝙ ratio hic quare poterat procedi tempore feriato, † quia ſumus in cauſa executionis ſentētiæ, ſuper quo dixit Fed. de Sen. conſ. ſuo 139. ꝙ aut executio eſt facienda in re, ſuper qua facta eſt condemnatio, & tunc poteſt fieri die feriato, & in honorem Dei, quia nulla requiritur cauſæ cognitio, vt no. in c. cum ſuper. ℨ. de re iudi. vnde dixit Inn. in c. ex ratione. ℨ. de ap. ꝙ talis executio poteſt fieri parte non citata, de quo hic per Ant. Aut executio debet fieri aſſr, & tūc quia requirit qualis qualis cauſæ cognitio nō poterit fieri die feriata, niſi res ſit tempore peritura, vel ſit periculum in mora, ſecundum lec. gl. hic, ſed Io. And. in addit. Spec. in tit. de libellorum conceptione. §. nunc videndum. verſi. 35. diſtinguit aliter: dicit. n. ꝙ in executione conſiderantur duo actus, pronunciatio de exequendo, vel ipſa iudicis commiſſio executionis, & ipſa executio, quæ fit per nuncium actualiter. Primo caſu dicit, ꝙ talis

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

ADDITIO.

a VIN. GOD. Executio poteſt fieri die feriarum, etiam in honorem Dei. Adde, ꝙ executio fieri non poteſt, niſi prius liquidat eum contra quem fit talē eſſe, contra quem fieri ea poſſit, Rui. conſ. 102. nu. 4. lib. 5.

q talis pronunciatio,vel ꝓmissio maxime,vbi requiritur causæ cognitio non potest fieri qualicunq; die feriato. 15.q.4.c.placita secularia.& in c.fi. ĵ. de feriis. nam omnis actus iudicij die feriato debet cessare. Secundo casu distinguit,vtrum feriæ sint inductæ ob necessitatem hominum,vel Dei honorem. Primo casu,poterit fieri executio actualis,quia iste est nudus minister, vt in c.nouit.ĵ.de app.& l.si vt proponis.C.de exec.rei iud. Secundo casu,non poterit fieri ista executio,nec in ciuilibus,nec ī criminalibꝫ,vt l.fi. C.de feriis. & d. c.placita. & bñ facit tex.in c.j.ĵ. de feriis.ſm Abb.pro primo dicto facit text. 2.q.j.dictū. & ibi ꝑ Arch.de pœni.dist.j.c.Adam.qua distinctio.Io.And.retenta sua doctrina limitatur dupliciter. Vno modo in iure ciuili, nisi periculum esset in mora,v.g.in debitore fugiente,vt dicit gl.fin.quā ibi approbant omnes in l.dies festos. C.de feriis.Secundo in criminalibus, in publico latrone, & depopulatore agrorum, vt l. pen.C.de feriis. veruntamen ista dicta videntur discordare ex dictis sequentibus in duobus.Primo,q ibi Feder.vult, q quando executio fit in ipsa re, tunc & commissio de exequendo possit fieri die feriato.nam Ioan.voluit, q commissio, & actus iudicij nunq̄ in illis feriis possit fieri,sed Abb.approbat dictum Fed. in feriis introductis, non ob necessitatē hominum, quia iste actus non requirit cognitionem tunc,vt dictum est,& bene facit tex. secundum eū,& quod ibi no.in c.licet episcopus. de præb. li.6. Secundo differt dictum Io.An.a dicto Fed.quia ibi facienda est executio actualis in ipsa re,de qua fuit iudicatum. Fed. voluit, q possit fieri die feriata in honorem Dei. sed Io.An.tenet oppositum,& hanc opi.approbat Bar.in l.oēs.C.de feriis.vbi videas,ꝯ quem tamen ſm Abb.facit quod habetur in gl.in cle.j. de offi.
13 deleg.& per Io.An.in c.3.ĵ.de feriis.quibus concluditur,†q qñ testis examinatio non fit in forma solenni,potest fieri etiam die feriata in honorem Dei, ipse tamen tenet opin. Io.And. per ea, quæ habentur in c.j.ĵ.de feriis.vbi patet,q die feriata in honorem Dei,non potest fieri executio capitalis.Pro cōcordia distingue,q aut quæritur vtrum ista executio possit fieri,ita q qui facit,peccat.Aut quæritur,vtrum qui facit non fiendum, factum teneat.sed aliqui Moderni dicunt, & bene, q si non debet fieri irritabitur,sicut dicimus in simili,in c.non solum. de app. lib.6. & l.nisi noua.ff.de appel. Tu autem aduerte in ista materia, qa Bal.in l.in minorum.C.in qui.cau.in integ. rest. non est necess. simpliciter tenet,q diebus feriatis in honorem Dei nulla possit fieri executio sententiæ, vt ipse no. & tenuit Bart.in d.l.omnes. C.de feriis.sed diebꝫ feriatis in necessitate hominum,Bart.tenet simpliciter,q possit fieri executio sententiæ, vt ipse not.in l.ait prætor,§.si debitorē.ff.quę in frau.cre.& q executio possit fieri die feriata in honorem Dei, videtur probare text.in d.l.omnes. in fin.vbi speciale est in diebus Paschalibus, q nulla possit fieri exactio,vel compulsio, ergo in reliquis est in ꝯrium ius cōe, vt satis innuit tex. Quod autem commissio de exequendo,similiter fieri possit, videtur probare text.in l.actus.C.de feriis.nam si ibi potest exerceri iurisdictio voluntaria, eadem ratione potest committi executio, quæ potest fieri non citata parte.In ꝯrium, q nulla executio actualis possit fieri, videtur probari in l.fi. circa prin.ibi,nulla actio.C.eo. Pro concordia posset distingui resumendo omnia dicta superius,q commissio de exequēdo,aut requirit citationem partis, & nulla die feriata potest fieri,secundum omnes,nisi res sit tempore peritura,vt in casu nostro.Aut non requiritur citatio,q quando fit.s.diximus,& tunc Abb.videtur distinguere inter ferias in honorem Dei, & tunc satis posset dici,q simpliciter opi.Fed.esset vera,per tex.in d.l.actio. nisi intelligas illam l.in feriis, quæ non sint in honorem Dei, & tūc esset vera distinctio Abb.Si vero loquimur de actu executionis generaliter,tenenda sententia est Io.An.& opi.sua.Non ob.tex. in l.omnes.in fi.quia licet ibi specialiter hoc inducatur in diebꝫ Paschalibus,tamen generalitas hoc dicit in d.l.fi.in prin. cui est
14 standum. Et inquantum gl.hic dicit, q quando iudex timet expirare iurisdictionem,potest ferre sentētiam die feriata, adde q Doct.omnes reprehendunt gl. quia hoc non videtur iure cautum,quia licet expiret iurisdictio, non tamen perimitur causa. quinimmo dixit notanter Bald.in l.properandum. §.finautem
15 vterq;,†q licet expiret iurisdictio iudicis delegati, nō tñ expirat ius instantiæ,immo superior poterit prosequi instantiam cęptā a delegato.Nec text.in c. cōsuluit. s.de off.dele.probat ꝑ auth. gl.immo potius facit in ꝯrium, ſm Mod. hic contrarium sentit Inn.in c.de causis.s.de offi.dele.& gl.or. 15.q.4. c.placita, & ita transeunt Doct.dicit tamen d.Abb.q si periculum esset, q finiretur instantia, tunc iudex posset procedere die feriata, allegat Bar.in l.Seius.ad l.falc.Tu autem dicas, q de ista quæstione est casus expressus & sing.decidens istam qōnem in l.si de meis. §. fi.vltimo responso.ff.de arbi. vbi quando arbiter est in fi. compromissi, cogitur procedere diebus feriatis, quibus non procederet,si non esset,nisi q ibi propter finem iurisdictionis hoc cō tingit, quia ibi vna cum iurisdictione perimitur instantia, sed non est sic in casu gl.nostræ,vt s.dixi,cætera dic, vt hic per Doc.

De foro competenti. Rubrica.

Dictum est s̄.tit.proxi.de iudiciis,qualiter reus, actor, & iudex, se in iudicio habeant,sed plerunque rei citati ad iudicium declinant forum,dicentes,q iudex,qui vult cognoscere, non est iudex,vel q ipsi forum coram iudice illo nō sortiuntur, ideo pro videndo quis esset forus competens reo, ponitur hæc rubrica, de cuius materia habetur,96.distinct.11.quæst.j.& 3.q.6. & plene secundum Ioan.And.hic. Quantum ad materiam,forus potest assumi vno modo pro territorio iudicis, & secundum hoc declinatur in neutro genere, & de isto fit mentio in c. cum Episcopus,de offi.ord.lib.6.& in l.pupillus.§.territorium, ff.de ver. sign.alio modo pro loco iudicij, & secūdum hoc declinatur in masculino genere,vt in c.forus,de verb.sign. magis tamen proprie assumitur hic,secundum primum modum, vt dicunt Moderni, & quid significet hoc verbum forus, vide hic plene per Ant.de But.& Moder.&c.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio ecclesiastica,non potest prorogari,nisi cum licentia sui superioris.*
2 *Archiepiscopi debent adiri in casu negligentiæ ordinarij.*

CAP. I.

SI quis clericus. Clericus nō potest litigare, nisi coram suo iudice Episcopo,vel coram alio,de consensu sui Episcopi,& sunt duæ partes. secunda ibi,
1 vel consilio,&c.†No.primo ibi,nō deferat Episcopum propriū,q iurisdictio ecclesiastica non potest prorogari,nisi cum licentia superioris, ad idem §.significasti.s̄.eo.& vide Bar.in l.j. §.post operis,ff.de oper. no.nun. & quod ponit Bal.in l.Imperialem,de prohi.feu.alie.per Fede. Se-
2 cundo no.ibi, si prius, † q in casu negligentiæ ordinarij, debent adiri Archiep.&c.

SVMMARIVM.

1 *Clerici etiam in minoribus constituti,habent fori priuilegium, & coniugati in criminalibus,si deferunt habitum,& tonsuram.*
2 *Priuilegium concessum ecclesiæ,vel clericis,extenditur etiam ad administratores non clericos si habeant in ecclesia perpetuum seruitium.*
3 *Iudex secularis de licentia ecclesiastici,non potest punire clericum, sed bene facere eum capi.*
4 *Iniuria facta clerico,videtur facta ecclesiæ, & ob id non potest facere pacem sine licentia superioris.*
5 *Verbum præsentis temporis,appositum in lege, significat pœnam ipso iure inferri,nisi talis lex veniat ad interpretationem legis veteris, quæ eandem pœnam imponit,sed non ipso iure.*
6 *Conuersi qui se,& sua ecclesiæ obtulerunt,gaudent priuilegio clericorum.*
7 *Rustici ecclesiæ non gaudent priuilegio fori.*
8 *Et quid de eremitis.*
9 *Eremitæ, licet non sint de religione approbata, eorum vita tamen laudabilis est.*
10 *Hospitalarij,an & quando habeant fori priuilegium.*
Et quid de fratribus tertij ordinis.
11 *Iesuati non sunt personæ ecclesiasticæ, imo eorum status censetur reprobatus, ex quo non est expresse approbatus.*

CAP. II.

NVllus. Iudex secularis si per se clericum cōstringit,vel condemnat, excommunicari dēt, & sunt duæ partes. In prima ponit prohibitionem. in secunda,q si fecerit,ponitur pœna. Nota primo
1 ibi,aut clericum nullum,†q etiam clerici constituti in minoribus ordinibus habent priuilegium fori, vt non conueniātur coram iudice seculari,concordat tex.in c.cum non ab homine. s. de iud.& in criminalibus etiam clericus coniugatus, qui defert habitum,& tonsuram,habet istud priuilegium,vt in c.j.de cleric. coniug.lib.6.Secundo no.ibi,aut minores ecclesiæ,† q priuilegium concessum ecclesiæ,vel clericis, extenditur etiam ad administratores ecclesiæ,qui non sunt clerici,quod vī intelligē dum de his,qui sunt ibi ad perpetuam seruitutem, non de mercenariis ad tempus,vt probat tex.no.in c.per exemptionem.de priui.li.6.& melius in c.fi.in fi.e.ti.de quo dicetur plenius in gl.
3 Tertio no.ibi,sine permissu Pontificis,ar.a ꝯrio sentiū, † q de licentia iudicis ecclesiastici,iudex secularis potest clericum punire,quod tamen non est verum, licet de licentia iudicis ecclesiastici possit capi clericus,vt in c.si clericos, & no.in c.vt famæ, de
4 sen.excom.eo.tit. Quarto no.ibi,cui iniuriam,q † iniuria facta clerico, videtur facta ecclesiæ & ordini clericali, & ex hoc potest argui, q si clerico fiat iniuria, q non possit facere pacem sine licentia Episcopi, vel sui superioris, de quo in cap. Parochianos,

chianos, de ſen. excom. Quinto no. iuncta gl. in ver. ſequeſtrat⁹, q̃ licet † verbum [a] præſentis temporis, appoſitum in l. ſignificet
5 a pœnam inferri ipſo iure, iuxta ea, q̃ tradit gl. & Bart. in l. iubem⁹. §. ſane, C. de ſacroſan. ecc. & videbis in c. ſi diligẽti. j̃. e. hoc tñ fallit, niſi lex, quæ imponit talem pœnam, veniat ad interpretationem legis veteris, quæ eandem pœnam imponit, ſed non ipſo iure: tunc. n. verbum poſitum in noua lege, modificatur a lege veteri, quod perpetuo tenemenți, & no. in l. in crĩali, C. de iu. om. iud. In gl. poſita ſuper ver. minores. intelligit ergo gl. iſtum tex. in ſcholaribus, qui adueniente ætate promouẽdi ſunt ad ordines, etiam qui ſeruiunt eccleſiæ ſeruitio, ad quod ſunt obligati, de quibus fit mẽtio in c. ij. j̃. de celebra. miſ. ſicut ſunt hodie in Alamania ſm Abb. Si autem aliquis vteretur veſtibus clericalibus, & conuerſaretur inter clericos, etiam in diuinis, & tñ non eſſet obligatus ſeruitio eccleſiæ, iſte non gauderet tali priuilegio. Secundo intelligitur iſte tex. ſm Vinc. hic in iſtis adminiſtratorib. eccleſiarum, qui ſimiliter videtur deputati ad ſeruitiũ eccleſię.
6 12. q. j. c. omnis æquitas. Tertio intelligitur ſm Hoſti. † de cõuerſis eccleſiæ, qui obtulerunt ſe, & ſua eccleſiæ, de quib. habetur 23. q j. c. vt continentiæ. & iſti ſine dubio gaudent priuilegio clericorum, vt in c. Parochianos. & c. non dubium. j̃. de ſent. excõ. & eſt text. in c. per exemptionem. in prin. de priuil. lib. 6. Et iſte tertius modus intelligendi mihi multum placet, nam exemplũ ſuppoſitum de ſcholaribus & adminiſtratoribus, poteſt habere locum, qñ eſſent obligati perpetuo ad monaſteriũ eccleſiæ. Sed qñ eſſet obligatio temporalis, vel ad beneplacitum ſuum, non videtur tutum dicere, q̃ iſti tales gaudent priuilegio clericali, qa in ꝺ̃rium eſt caſus in c. pen. de priuil. lib. 6. & d. c. per exemptionem, vbi bene probatur. Et quia hic dicitur, q̃ minores eccleſiarum. i. ſerui & miniſtri perpetui gaudent priuilegio fori, vt probat tex. 13. q. 2. c. eccleſiarum ſeruos. ideo contingenter hic Docto. diffuſe tractant, quid de vxore clerici, item quid de ruſticis eccleſiæ. tertio quid de eremitis. quarto quid de hoſpitalariis. quinto quid de fratribus tertij ordinis, & de militibus gaudentibus, & de iſtis Ieſuatis, & de collegio battutorum, de quibus ponit Fed. de Senis conſ. 125. & 35. & Io. de Lig. poſt Paul. in cle. p literas. de præb. & pleniſſime per Ant. & Io. de Imo. hic, & alios Moder. ex quorum dictis conclude breuiter iſtam materiã. Cir
7 ca primũ de vxore clerici, ſm Ant. dicas † q̃ vxor clerici nõ gau-
b det priuilegio fori, per ea quæ habẽtur in tex. & gl. in c. j. de cler. coniu. lib. 6. & hoc eſt verum ſm Io. de Imo. & Mod. in clericis qui illicite vtuntur coniugio, ſed ſi licite vtũtur, ſicut clerici poſiti in minoribus, vel clerici quos eccleſia declarat, vt in ca. cum olim. j̃. de coniug. cler. & tunc vr̃, q̃ vxor poſſit gaudere priuilegio, vt l. 2. C. de epi. & cle. & ibi per Bal. & idẽ eſt ſm eos, ſi vxor clerici vouentis perpetuam continentiam, quia mulier honoratur priuilegiis mariti, vt l. mulieres. C. de digni. lib. 12. & bene facit tex. & quod ibi no. in l. fi. §. idem rñdet. ff. ad munici. Tu potes dicere, q̃ in primis caſibus, in quibus mulier habitat licite cũ clerico, in diſpoſitione ſtricti iuris priuilegium conceſſum marito, transfertur ad vxorem, vt l. ſi ſtipulatus fuero. & ibi per Bar. ff. de ver. ob. & in l. cæterum. ff. de vſu & habi. in altero vero caſu, quando mulier ſeorſum habitat, non videtur omnino eadẽ
8 ratio. De ſecundo † autẽ. ſ. de ruſticis eccleſiæ conclude, q̃ ipſi non habent priuilegium fori, licet poſſint conueniri ſub iudice eccleſiaſtico, pro reddendis rationibus eccleſiæ, qñ petitur ab ipſis res, q̃ tenent ab eccleſia, vt probat gl. in c. iudicatum. 79. diſt. De primo & ſecundo ponit Spec. in tit. de compet. iudi. adi. §. j. verſi. 35. & eſt tex. ſm Abb. in c. ſi clericus laicum. j̃. eo. De eremita dicit gl. ord. 16. q. j. c. qui vere, & in c. nulla. 83. diſtin. q̃ iſtæ ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, & habent priuilegium fori, & idem dicit Inn. in c. cum ad monaſterium. s̃. de elec. vbi de hoc, & hãc ſententiam approbat hic Ant. & aliqui Moder. quia cum iſti ſaltem fuerint profeſſi pœnitentiam, dicuntur facti de foro eccleſiæ, xj. q. j. c. aliud. ſed Pau. & Io. de Lig. & quidam alij in cle. per literas, de præb. & aliqui Moderni hic tenent oppoſitũ, licet Archi. ſequatur primam partem in c. j. de exceſ. præla. li. 6. mouentur, quia iſti non profitentur religionem approbatam, vnde nõ merent nomen p̃ſonæ eccleſiaſticæ. 12. q. j. c. duo ſunt gña. & ar. c. vlt. de reli. do. lib. 6. Sed non ob. tex. in c. aliud. quia ibi non dr̃, q̃ pœnitens non poteſt conueniri in foro ſeculari, ſed cõſulitur ei, qui conuenitur, ſi vult agere, agit in foro eccleſiæ, & q̃ pœnitens poſſit conueniri coram iudice laico, tenet Inn. in c. ſignifi-
9 cantibus. s̃. de offi. delega. † Tu potes tenere communem ſentẽtiam, quia licet non ſint de relig one approbata, ſatis tñ eorum eſt laudabilis vita & contemplatiua, & forte approbatur, vt religio ſit, quę obliget ad aliquid tanq̃ ſit quidam religioſus modus viuendi, vt in d. c. quia nõ. pro iſta parte bene facit tex. in c. indẽnitatibus. §. pe. de elect. lib. 6. vbi patet, q̃ etiam mulieres, q̃ non ſunt de regula, quæ habent ſimilitudinem religionis in quibuſdam, & eſt introducta ad ſalutem animæ, pertinet ad diſpoſitionem eccleſiæ, & ſic videtur concludendum fauore animæ. De quarto. ſ. hoſpitalariis, qui portant aliquando veſtes religioſas,
10 † & crucem in pectore, concludunt Doct. in d. cle. per literas, & in c. quia contingit. de reli. do. li. 6. q̃ ſi iſti vtuntur coniugio, vel poſſent vti & retinent proprium, nõ dicuntur perſonæ eccleſiaſticæ, & ideo ſi conueniuntur pro negociis, poſſent cõueniri in foro ſeculari, ſecus ſi conueniãtur pro rebus eccleſiæ, & de iſtis hoſpitalariis non dedicatis auctoritate epiſcopi, vtrum ſint loca prophana, vide pulchre Bal. in l. orphanotrophos. C. de epiſ. & cle & in l. ſi quis ad declinandam. C. eo. vbi pleniſſime. & in auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanct. ecc. hęc ſunt vera, ſm Hoſt. in ſumma, quem allegant hic Doct. niſi hoſpitalarij profiteantur, continentiam in manib. epiſcopi, ita q̃ promittant mortua vxore non ducere aliam: tunc enim largo modo poteſt dici perſona eccleſiaſtica, & ad materiam iſtã vide quod no. Io. An. & Moder. j̃. de re iud. in rub. De quinto genere, ſ. fratribus tertij ordinis, tenent Ioan. de Lig. in cle. per literas. & Barto. in l. j. ff. de pœn. & in l. j. in prin. ff. de iure immunit. q̃ iſti ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, & ſimiliter milites gaudentes, vt no. gl. in c. cum ex eo. de ſen. excom. ibi hoc ponit Ioan. de Lign. & ita dicit ſe conſuluiſſe cum multis Doct. iſta opin. eſt communis, licet Io. Cal. aľr ſentiat in conſiliis ſuis, & Fede. de Senis, tum quia iſte mod⁹ viuendi eſt approbatus, vt not. in d. c. cum ex eo. tum etiã, quia iſti viuunt partim ſeculares, partim eccleſiaſtici, & magis dignũ trahit ad ſe minus dignum, vt in c. aqua. de conſecra. eccle. vel alta. & l. quæritur. ff. de ſta. homin. pro hoc facit text. in d. l. inde Neratius. §. pen. & vltimo. & in c. religioſo. de ſen. excom. lib. 6.
11 De † vltimo autem genere, ſ. de Ieſuatis, dicunt hic Doct. q̃ non ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, ſed Abb. dicit vlterius, q̃ ſtatus eorũ cenſetur reprobatus, ex quo non eſt expreſſe approbatus, vt patet in c. fi. de relig. domj. in 6. licet non concedat hoc do. Ant. qa eſt ſtatus laudabilis. Diſciplinati autem, & collegia eorum, ſunt prophana, nec ſunt perſonæ eccleſiaſticæ, vt clare ponit Bald. in d. l. ſi quis ad declinandam, & per Ioan. And. alioſque Modernos.

ADDITIONES.

a Quod licet verbum, &c. Tu uide Ro. ſing. ſuo. 3. Et per d. Fel. plene in c. j. in 5. col. de reſcrip.

b VIN. GOD. Vxor clerici an gaudeat priuilegio clericorum. Adde tu, q̃ clerico coniugato duo tantum priuilegia reſeruantur, in reliquis uti clericus non reputatur, ſed ut laicus, Pariſ. cõſ. 4. n. 21. li. 4.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius de iure canonico poteſt in totum recuſari.*
2 *Delegatus poteſt appellari executor, & quare, & quis ſit proprie executor.*
3 *Iudice delegato ab ordinario, tanquam ſuſpecto recuſato, ſuperior poteſt cogere partes ad eligendum iudicem, qui de communi conſenſu electus non poteſt recuſari.*
4 *Iudex delegatus debet mittere executioni ſententiam iudicis delegati.*
5 *C. cum ſpeciali, inf. de app. an obſtet textui noſtro, & de ipſius intellectu. n. 10.*
6 *Verbum deputetur, importat neceſſitatem.*
7 *Iudex recuſatus, vt ſuſpectus, non poteſt hodie cauſam delegare ſine conſenſu vtriuſque partis, vide late etiam nu. 13. vbi diſtinguitur.*
8 *Notorium eſt probatio probatiſſima.*
9 *Iudex ſuper notorio, vel ſuper executione non poteſt, vt ſuſpectus recuſari.*
11 *Verba imperatiua, intelliguntur ſecundum ſubiectam materiam.*
12 *Notorium, & ſententia æquiparantur.*
14 *Notorium debet allegari.*
15 *Iudex ordinarius, quando recuſatur vt ſuſpectus, & ipſe delegat cauſam, et delegatus ferat ſententiam, ad quem appelletur, diſtinguitur nu. 18.*
16 *Excommunicatus non poteſt delegare.*
17 *Præcedens retinens ius ſuum ipſo iure, licet eliſum, ſemper impedit ſequentẽ loco ſuo ſuccedere, etiam ſi iure proprio ſuccedat.*
19 *Iudex delegatus ab inferiori a principe, an poſſit ſuam ſententiam exequi, etiã mittendo in poſſeſſionem, vide nu. 22. & 26.*
20 *Merum & mixtum imperium de iure canonico poteſt delegari, non venit tamen in generali commiſſione.*
21 *Delegatus, quando poſſit exequi ſententiam per remedium iuriſdictionis, ſibi competentis.*
23 *C. ex literis. de offic. deleg. diſcutitur.*
24 *Iuriſdictio ſemel delegata de cętero eſt delegabilis.*
25 *Miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto, an competat iure magiſtratus.*

CAP. IIII.

SI quis contra clericum. Coram ſuo ep̃o conueniendus eſt clericus, qui ſi recuſabitur, proui debit de iudice nõ ſuſpecto. Et diuiditur in duas partes, ſm Io. An. in prima parte prouidet reo accuſanti. in ſecũda autem prouidet actori circa modum eligendi iudicem, & circa
1 modum exequendi ſententiam. Nota primo ibi, † qui vt ſuſpectus, q̃ iudex ordinarius de iure canonico poteſt recuſari in to-
2 tum, vt in c. cum ſpeciale. de app. Scđo no. ibi, executor, q̃ † iudex delegatus põt appellari executor, & hoc eſt verũ, qa exequi

tur mandatum committentis, vt habetur in c. ſciſcitatus. de reſcrip. proprie tamen executor eſt ille, qui habet iuriſdictionem, vt in c. peruenit. ĩ. de appella. & no. in c. de cætero. ĩ. de re iudic. Tertio no. ſm vnum intellectum in eodem ver. ꝙ quando partes concordant ſuper ſuſpitione iudicis, nõ eſt neceſſe venire ad arbitros, de quibus in c. ab arbitris. de offi. delega. lib. 6. ſed incõtinenti iudex debet remittere cauſam, vel poteſt, licet non cogatur.† Quarto no. ꝙ quando iudex delegatus ab ordinario recuſatur, vt ſuſpectus, tunc ne res procedat in infinitum, poteſt ſuperior cogere partes ad eligendum iudicem, qui electus de cõmuni conſenſu non poteſt recuſari, vt in c. ſuper quæſtionum. §. j. ſ. de offi. deleg. Quinto no. ibi, ipſius ſolicitudine, ꝙ † iudex ordinarius debet mittere executioni ſententiam ſui delegati, & ſic videtur, ꝙ ipſe delegatus hoc non poſſit, & hanc ſententiam tenent communiter Legiſtæ, vt plene tradit Bar. in l. a diuo Pio. in prin. ff. de re iud. & pleniſſime per Ant. & dicetur plene in addit. In glo. poſita ſuper ver. executor. pro declaratione principij iſtius gl. & gl. ſeq. poſitæ in ver. actor. in prima gl. opponitur † ĩ iſtum tex. de c. cum ſpeciale. ĩ. de appel. quæ quidem decret. obſtat in duobus. Primo, quia hic dicitur, ꝙ ſi epiſcopus recuſatur vt ſuſpectus, debet alium delegare, ibi autem dicitur, ꝙ prius debent eligi arbitri, qui cognoſcant de ſuſpitione. Secundo ob. qa tex. ibi requirit, ꝙ cauſa committatur de recuſantis cõſenſu, hic autem ſimpliciter dat licentiam iudici, & idem videtur probari. 11. q. j. c. prout ait. Primæ obiectioni reſpondent Docto. vno modo, ꝙ iſta decre. corrigatur in hoc, & hodie c. cum ſpeciali. & iſtum intellectum ſentit prima gl. Secũdo modo, ſecundũ Gof. qñ partes & iudices confitentur de ſuſpitione, ita ꝙ per confeſſionem cauſa ſuſpitionis efficitur notoria, tunc non eſt neceſſe recurrere ad arbitros, quia cauſa eſt probata. Tertio modo intelligitur iſta decre. ꝙ iudex poſt recuſationem propoſitam, poteſt committere cauſam incontinenti, ſi vult, & tunc nõ recurritur ad arbitros, ſed ſi non vult ſtatim committere cauſam, ad arbitros recurritur, & ita intelligitur contrarium, & iſte intellectus primus non diuinat ad literam, & hunc ẽt ſequitur Abb. Quartus intellectus datur, ꝙ iſta decre. intelligitur ſecundum illam, videlicet, ꝙ hic prius fuerit deuentum ad arbitros & pronũciatum, iudicem eſſe ſuſpectum, & poſtea iudex cauſam commiſit, & hãc etiam lecturam approbat Abb. primo, quia verba debent intelligi cum effectu, vt in c. relatum. de cler. non reſi. & in l. j. in fi. ff. ꝙ quiſque iur. ſed iudex non dicitur recuſatus cũ effectu, niſi cum eſt remotus, vt ſuſpect⁹, ergo ita debet intelligi iſta decre. Secundo probat̃ ex ver. deputetur, † ꝙ eſt verbum importans neceſſitatem. certum eſt autem, ꝙ anteq̃ iudex pronuncieẽ ſuſpectus, non tenetur delegare cauſam, ſi non vult, ergo in caſu, in quo eſt pronunciatus, intelligenda eſt iſta decretalis. Secũdæ autem obiectioni glo. j. reſpondet hic tacite, ꝙ iſta decre. eſt in hoc correcta, † vnde hodie iudex recuſatus vt ſuſpectus, non poteſt cauſam delegare ſine conſenſu vtriuſq; partis, & hoc tenuit gl. in d. c. cum ſpecialis, & in c. ſecundo requiris. de appella. Hanc ſentẽtiã approbat hic Inn. & tenet Spec. qui diffuſe tractat iſtam materiam, in tit. de recuſa. §. fi. ver. ordinarius. hãc etiam videtur ſentire Io. An. in d. c. cum ſpeciali. qui tamen dicit, ꝙ cõſenſus requiritur in committendo, non autem in eligendo perſonam, cui fiat commiſſio, & hoc ſequitur hic Abb. hanc opin. vt communem, tenuit Vin. approbans ipſam pluribus rationibus. Prima ratio eſt, quia hoc eſt in iudice delegato, qui in caſu ſibi delegato comparatur ordinario, vt non poſſit cauſam committere ſine recuſatoris conſenſu, vt in c. iudex. de offic. delega. lib. 6 [ſed iudex recuſatus non habet iuriſdictionem], ergo non poteſt cauſam committere.]Secunda, quia ſi permitteretur ſibi ſoli delegato, poſſet delegare cauſam alicui ſuſpecto, cuius ſuſpitio probari non poſſet, vnde qua ratione eſt ſuſpectus in cauſæ cognitione, eadem ratione eſt ſuſpectus in commiſſione iudicij, Anto. de Butr. variat ſuper iſto articulo, vt hic refert Abb. nam in c. ſecundo requiris. de app. diſtinguit, ꝙ aut iudex ordinarius committit cauſam propoſita recuſatione, & probata anteq̃ ſit pronunciatus ſuſpectus, & tunc poterit committere cauſam etiam inuitis partibus, & ita intelligatur decre. noſtra. aut poſtq̃ eſt pronunciatus ſuſpectus, & tunc nõ poſſit, niſi cum conſenſu partium, & ita intelligitur c. cum ſpeciali. ſed in illo c. cum ſpeciali. ipſe dicit, ꝙ poſt probatam ſuſpitionem non poteſt cauſam committere inuitis partibus. Præterea tenẽt ibi, ꝙ iudex delegatus poſt recuſationem propoſitam non poſſit ꝯmittere cauſam ſine conſenſu partiũ, qñ cauſa ſuſpitionis non eſt probata, quod eſt ꝯ tex. c. iudex. de offi. deleg. lib. 6. Hoſt. vero in d. c cum ſpeciali. dicit, ꝙ ſi iudex cauſam ad ſuperiorẽ referat, vel de conſenſu recuſatoris committat, ſunt referenda ad diuerſas ſpecies iudicum, nam iudex delegatus remittit cauſam ad ſuperiorem, iudex ordinarius committit de partium conſenſu, & ſic ſequitur, ꝙ iudex delegatus nõ poſſit committere cauſam poſt probatam ſuſpitionem, etiam de conſenſu partium, quod eſt ꝯ c. iudex. de offi. deleg. in 6. & ꝙ ordinarius non poſſit cauſam ad ſuperiorem referre, eſt ꝯ c. licet. ĩ. e. vnde in d. c. licet, ãt, ſpeciale eſt in eẽo propter excellentiam dignitatis, ꝙ q̃uis ſit iudex ordinarius poſſit cauſam cõmittere, nam ordinarius regulariter debet remittere cauſam ad ſuperiorem, vt ibi vr̃ ꝓbari, ſed iſta ſunt ꝯ text. in d. c. cum ſpeciali, & ſic vides ſm cõmunem ſnĩam, ꝙ iſta decre. eſt correcta, inquantum vult ꝙ iudex recuſatus poſſit committere cauſam ſine conſenſu recuſatoris, ſiue partium. D. Abb. referẽs iſtas opi. dicit, ꝙ in iudice delegato hodie eſt expeditum, ꝙ ſic in c. iudex. de offi. deleg. lib. 6. ſed de iudice ordinario remanet dubium. Circa quod conſidera, ſm eum, duo tempora: nam aliqñ quærimus, vtrum iudex ordinarius propoſita recuſatione & probata, multofortius ſi propoſita & non probata, poſſit inuitis partibus committere causã, hic dicendum, ꝙ ſic. vterq; probatur per iſtum tex. nã ꝙ poſſit cauſam committere nondum probata ſuſpitione, probatur ſecundum vnam lecturam, quam ſ. probauimus. ꝙ autem poſſit cõmittere poſt cauſam probatam, probatur ſm lecturã gl. ibi ponemus exemplum in notorio ſuſpecto. † certum eſt. n. ꝙ notorium [a] eſt probatio probatiſſima, vt in c. noſtra. & c. fi. de coha. cleri. & mul. Secundo hoc confirmatur, quia ſi iudex nõ poſſet committere cauſam inuitis partibus, certe non poſſet cogere partes inuitas ad litigandum, quia ꝙ cauſa committatur, pẽdet ex voluntate partium, ſed poteſt cogere, vt in decre. noſtra. & in c. adhuc, in fi. ĩ. de app. ergo eadem ratione poterit inuitis partibus committere. conſilium tñ eſt, vt de conſenſu partium committat, vt ſic iudex non poſſit recuſari, vt in c. ſuper qõnum. in prin. de offi. deleg. ita loquitur ſm rñſum huius decre. de conſilio videlicet. Tertio hoc confirmatur, quia ſi de iure ciuili ordinarius recuſatus vt ſuſpectus, poteſt de cauſa cognoſcere, vna cum aſſociato, vt in auth. ſi vero contigerit. C. de iudic. fortius vr̃ concedendum ſibi, vt cauſam poſſit committere inuitis partibus, & ita concludit ſuper primo articulo. aliqñ iudex eſt pronunciatus, vt ſuſpectus, & tũc adhuc dicit idem, mouetur principaliter per tex. intelligendo ipſum, ſm quartam lecturã, ergo mouetur eo. tex. quia iudex recuſatus vt ſuſpectus, poteſt exeq̃ ſententiam ſui delegati, vt hoc §. in fi. ergo patet, ꝙ ſibi non aufertur totaliter iuriſdictio præterq̃ in eo, in quo eſt ſuſpectus, & per hoc tollitur vnum ex ar. Vinc. quia nõ eſt verum, ꝙ quo ad alia iudex careat iuriſdictione. Non obſt. ar. Docto. in c. iudex. quia loquitur in iudice delegato, nos autẽ in iudice ordinario, & eſt ratio dr̃iæ, quia iudex ordinarius habet iuriſdictionem radicatam in ſe, quæ non extenditur niſi qñ ſubeſt cauſa, ſed qñ iudex delegatus eſt ſuſpectus, nullam habet iuriſdictionem, quia intentio delegantis non intendit committere cauſam ſuſpecto, vt in c. cum inter. ĩ. de excep. vnde cum iudex delegatus habeat iuriſdictionem ex perſona alterius, vt l. j. in prin. ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſd. ff. & no. in c. ſane. el 2. ſ. de offi. dele. nihil poteſt attingere de iuriſdictione. Non ob. tertium ar. Vincen. quia qñ delegatio fit de conſenſu partium, certum eſt, ꝙ nulla poterit eſſe ſuſpitio, ſecus ſi fiat inuitis partibus, vt tenet Abb. & ſic poſſet eſſe ſuſpitio in delegatione. de hoc non eſt curandũ, quia promptum eſt remedium ad recuſandum talem iudicẽ, vt hoc tex. ſicut † videmus in ſimili, ꝙ ſuper notorio, vel ſuper executione, iudex non poteſt recuſari ſuſpectus, vt in c. propoſuit. & in c. nouit. ĩ. de ap. & tñ iſta ſuſpitio poteſt nocere in exceſſu puniendi vel exequendi, quia remedium appellationis eſt promptum, ideo non curant leges, nec admittunt exceptionem, facit quod no. Inn. in c. ex parte. de ver. ſig. Nõ ob. tex. † in c. cum ſpeciali, qa eſt intelligẽdum, ꝙ loquatur de conſilio. † & licet ibi verba ſint imperatiua, intelliguntur tñ ſm ſubiectam materiam, vt in cle. exiui. de ver. ſig. 11. q. 3. c. rogo. ad hoc adducit bonum ſimile, videlicet tex. in c. ſuper qõnum. §. cum autem. ſ. de offi. deleg. vbi verbũ, ſtatuimus, in iſta mã ponitur de conſilio. Præterea ſi cõſenſus partium eſſet neceſſarius, expreſsiſſet Pontifex in c. cum ſpãli. de cõſenſu vtriuſq; partis, ne aliter reſultaret imparitas in iudiciis ꝯ regulã, non licet actori, de reg. iur. & ꝯ c. j. & 2. de mu. peti. Sed non expres ſit, quia ponit duntaxat conſilium ad fugiẽdum, ꝙ iudex non poſſit recuſari, vt ſuſpectus, & quia maior ꝓſumptio eſt, ꝙ ille qui recuſauit iudicẽ, minus confidat de iudice, iõ conſulitur, vt adhibeatur eius conſenſus. Et quod iſta opi. ſit vera, probatur per ea, quæ habentur in c. querelam. in glo. ſ. de elec. & 3. q. 7. c. tria. & l. eos, in prin. C. de appel. & l. prætor. ff. de iuriſd. om. iud. in quibus dicitur, ꝙ ille, qui fuit aduocatus in cauſa, vel tulit ſnĩam in prima cauſa, ſi poſtea fiat iudex, vel ſuccedat iudici ad quem poteſt delegare, & ſic patet, ꝙ permittitur ſibi delegatio abſolut. vel etiam ſi cauſa ſuſpitionis eſt notoria. notorium † aũt & ſnĩa æquiparantur, vt in c. fi. de coha. cler. & mu. & in c. paſtoralis. §. ſanè. de re iudi. in cle. & no. in c. ex parte. ĩ. de verb. ſign. per Innn. ſicut ergo qñ ſuſpitio eſt notoria, iudex

ADDITIO.

a VIN. GOD. An notorium poſſit allegari poſt concluſum in cauſa, Gozad. conſ. 86. nu. 12.

dex poteſt committere inuitis partibus, ita & quando eſt ſentẽ tiatum, & ita ſunt dicta ſua in effectu ſubſtantialiter ibi recitata in iſta materia, quæ ex parte placent, & ex parte non, vnde breuiſſime concludo ſic in iſto articulo, † aut recuſatio eſt propoſi
13 ta, ſed arbitri nondum ſunt electi, & tunc iudex poteſt eligere iudicem, & delegare cauſam inuitis partibus, ita probat text. not. non cauillando literam, & eſt opi. d. Ant. in præalleg. c. ſecundo requiris. aut ſuſpitio eſt propoſita & non probata, & tunc videtur idem, quia iudex delegando, videtur reuocare grauamen, licet arbitri iam ſint electi, ſicut dicitur in ſimili, in c. cum ceſſante. ſ. de app. aut recuſatio eſt probata vel diffinita, vel ad minus probata, tunc ſto cum communi ſententia, ꝙ non poſſit iudex committere ſine conſenſu partium. Moueor vltra allegata per Doct. per rationem Vinc. quæ probatur per caſum rotundum in c. ſuſpitionis. ſ. de offi. deleg. vbi patet, ꝙ iudex ſuſpectus, ſicut non poteſt cognoſcere de cauſa principali, ita nõ poteſt aſſignare terminum arbitris in cauſa ſuſpitionis, quia & in hoc pariformiter eſt ſuſpectus, ita & dicendum eſt in delegatione, quæ eſt in ipſa, pariformiter cenſeatur ſuſpectus. Secundo mouetur, qa differentia facta inter iudicem delegatum & ordinarium, non videtur bona, vnde videtur remanere diſpoſitio c. iudex, q̃ fuit allegatio Vin. † quoniam etiam iudex delegatus in eodẽ, in quo non eſt ſuſpectus, remanet iudex quouſque pronũciatur ſuper cauſa ſuſpitionis, ꝙ patet, quia poteſt cogere arbitros diſcordãtes, vt aſſumant tertium, in d. c. ſuſpitionis. in fi. & in c. ad hoc. in fi. de appella. Nec valet euaſio, quam facit Abb. ad ca. cum ſpeciali, quia ſecundum hoc in c. iudex. vbi ponitur verbum de recuſationis aſſenſu, deberet poni de partium conſenſu, vt ibi ſit expreſſa neceſſitas, ꝙ partes conſentiant. Præterea cum verba ibi ſint præceptiua, & ratio ſupra alleg. per Vin. ꝙ iudex non debeat committere cauſam, quia ſuſpectus eſt in committendo, debemus intelligere verba ſub ratione præcepti, & neceſſitatis, per iura. ſ. allega. Non obſt. iſte tex. quia hic non erat ſuſpitio probata, nec electi arbitri. Non obſt. iura vltra allegata per ipsũ, quia poſito, ꝙ in dictis iuribus cauſa eſſet notoria, debeat tamẽ
14 allegari a parte, quia † notorium allegari etiam debet, vt in cle. appellanti. de app. & l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idẽ Polioni. ff. de adult. iudex enim anteq̃ recuſetur, abſolute poteſt cauſam committere, vt in c. iudex, in prin. præallegato. vnde in dictis iuribus illud ideo eſt, quia non præſumitur, ꝙ iudex fuerit
15 recuſatus. † Sed ſtatim quæritur, pro declaratione ſecundæ partis gl. vtrum quando iudex ordinarius recuſatur, vt ſuſpectus, & ipſe delegat cauſam, & iudex delegatus tulit ſentẽtiam, debeat appellari ad Papam, vel ad iudicem ordinarium recuſatum. ſuper quo gl. refert duas opin. & tandem perſiſtit in vltima, ꝙ poſſit appellari ad epiſcopum, non vt ipſe cognoſcat, ſed vt alteri ꝯmittat. Non ob. tex. in c. placuit, allegato pro contrario in fi. gl. quia reſpondetur ſecundũ Abb. primo, ꝙ ibi iudices non erant delegati ab ordinario, ſed habebãt iuriſdictionem a lege vel aliter, & iſta eſt vera ibi, alij epiſcopi erant aditi per viam appellationis, non autẽ ſubrogati, quia ordinarius eſſet accuſatus, hoc patet in prin. tex. & etiam circa medium, ſi recte aduertas. Nõ ob. ꝙ illi Epiſcopi non poſſunt iudicare ſine licentia ordinarij, nam illud eſt, quia cum non eſſent ordinarij, & recurreretur ad eos in ſubſidium, merito in electione ipſorum requirebatur cõ ſenſus indicis a quo appellatur: intereſt enim ſua, per quem ſua ſententia reuideatur. Contrariã tamen opi. quinimmo appellatur ad Archiepiſcopum, tenet hic Vin. Phi. Hoſt. & Spe. in ti. de app. §. nam tunc tenemus. in fi. j. col. fundant ſe, quia per recuſationem, medium epiſcopi eſt penitus ſublatum, & per ꝯſequẽs poteſt appellari ad Archiepiſcopũ, qui eſt mediatus ſuperior, pro hoc adducunt iura in c. is cui. & c. ſi delegatus. de offi. deleg. lib. 6. & hanc opinionem approbat hic Io. An. duplici ratione, quia ſi diceremus ꝙ non ad ipſum poſſet appellari, vt committeret cauſam, tunc ſequeretur abſurdum, ꝙ in ſecunda cõmiſſione appellationis poſſet cauſa committi perſonæ ſuſpectę, cuius ſuſpitio non poſsit probari, qui ſi ferat ſententiam, licet non debet facere, tñ non poſſet reuocare, vt l. vnica. C. ne lice. in vna & eadem cauſa tertio prouo. Secundo, quia pone ꝙ eſſet facta cognitio cauſæ duobus, & ipſi fuiſſent diſcordes in ferenda ſententia, certe ipſius epiſcopi eſſet ratificatio, quam vellet approbare, in c. fi. de re iud. Io. de Lig. hic, & do. Card. ſequuntur ſentẽtiam gl. quia iudex ordinarius, licet ſit recuſatus, remanet tñ iudex, vt ꝓ in fi. tex. noſtri, & probatur in c. cum ſpãli, ergo manet gradus ſuus, & impedit appłonem deferri ad ſuperiorem. ſed Vltramontani, quos hic ſequitur Ant. diſtinguũt valde ſubtiliter, ꝙ aut recuſatio tm̃ fuit propoſita, & iudex committat cauſam, aut fuit propoſita, & ſuper ea pronũciatum. Primo caſu appellatur ſine dubio ad epm̃, vt iſtud probatur per iſtam literã, quia ſi in cã principali, hoc caſu eps committit cauſam inuitis partibus, ergo idem in cauſa appłonis, in quo eſt eadem ratio, arg. c. de teſt. de app. Secundo, ſi iudex delegatus recuſatus facit, ꝙ ꝓ eligendo nouo iudice habeatur recurſus ad ordinarium, tanq̃ ad ſuperiorem, licet ordinarius fuerit recuſatus, vt patet in text. nr̃o, ergo eadem ratione habebitur recurſus ad ſuperiorẽ recuſati per viam app. in multis æquiparantur in c. ſuper eo. de app. & hanc inductionem facit Ant. Secundo caſu nõ appellatur ad Epm̃, ſed ad Archiepm̃, quia licet per recuſationem nõ ſit ipſo iure ſublata iuriſdictio, tñ eſt eliſa, vnde non facit gradũ. nec eſt vera ratio, quæ aſsignatur hic per Io. de Lign. ꝯ primum membrũ, videlicet, ꝙ iudex recuſatus ſuſpectus hoc ipſo, ꝙ delegat cauſam, videatur pronunciare ſe ſuſpectum, quia immo potius vr̃ hoc facere, quia licet. pro hoc facit bonus text. in l. item ſi res. in prin. ff. de alie. iudi. mu. cau. fa. & quod no. Bart. in l. ab eo. C. qũo & qñ iudex. & hoc dictum approbat hic Abb. quia nõ probat hoc eſſe, ꝙ ab hoc contingit abeſſe, vt l. neque natales. C. de prob. & in c. in præſentia. eo. tit. cum ergo ordinarius poſsit delegare cauſam, & ſi non ſit allegatus ſuſpectus, vt in c. litigãtes. de offi. ord. li. 6. & c. paſtoralis. ſ. de off. or. Præterea ſequeretur, ꝙ iudex delegatus non poſſet delegare cauſam de conſenſu partium, qñ eſſet recuſatus vt ſuſpectus, ꝙ ſi videretur pronũciare ſe non eſſe iudicem deſineret eſſe iudex ipſo iure, nec poſſet committere, quod eſt tex. in d. c. iudex. ſed iſta rõ non vrget, qa ſi tu bene perpendis, iuriſdictio dicetur expiraſſe poſt cõmiſsionem perfectam, & ſatis eſt, ꝙ tempore quo committit, habeat iuriſdictionem, vt patet in c. ſuper qõnum. ſ. de offi. dele. in eo, qui committit totam cauſam non definit, ideo iudex in totũ, & tñ valet commiſsio. ipſe tamen d. Abb. tenet ſe cum gl. ſimpliciter per rationes præallegatas, & per ea, quæ dixi in primo articulo, quia ſi iudex pronunciatus ſuſpectus poteſt inuitis partibus cauſam principalem committere, vt ipſe ſ. concludit, inquantum ad hoc non dr̃ expiraſſe eius iuriſdictio, ergo idem, & eadẽ ratione in cauſa appłonis, ſed ſecus eſſet, ſi omnino quo ad omnia iuriſdictio eſſet ſublata, & ita loquitur tex. in d. c. ſi is cui. &
16 in c. ſi a ſubdelegato. † excommuni catus. n. non poteſt delegare cauſam, vt in c. j. de offi. iud. lib. 6. eſt enim delegatio actus iuris, vt l. imperium. ff. de iuriſ. om. iud. ergo per excommunicationẽ non poteſt intentari, vt in c. ad probandum. ſ. de re iud. ad rationes Io. And. reſpondet Abb. & bene, vt hic per eũ. pro iſta parte adduco ſubtiliter, quia iudex ordinarius habet iuriſdictionẽ ipſo iure, licet eliſam, iudex tamen dr̃ in illa cauſa, vt l. ſi qui tutor. in prin. ff. de ritu nup. ergo facit gradum & impedit ſequen-
17 tem, qui eſſet aliter immediatus ſuperior, † quoniam qñ ille qui præcedit, retinet ius ſuum ipſo iure, licet eliſum, ſemper impedit ſequentem ſuccedere loco ſuo, ẽt ſi ſuccedat iure proprio, vt ꝓ in l. j. §. ſciendum. ff. de ſuis & legit. facit quod hr̃ in l. plane. §. ſi coniunctim. ff. de leg. j. hoc tñ non obſtante pro breuiſsima deciſione huius articuli, placet mihi diſtinctio Io. Cald. quam etiã
18 ſentiunt Vltramontani, & Ant. de But. vt diſtinguamus, † ꝙ aut recuſatio ſolum fuit propoſita, ſecundo probata, aut etiam finita. primo caſu appellabitur ad ipſum epm̃, tum quia nõ deſinit eſſe iudex, tum quia etiam nondum conſtat de ſuſpitione. ſatis quo ad hunc actum erit idoneus, vt probat tex. nr̃. ſecũdo & tertio caſu appellatur ad Archiepm̃, & non ad Epm̃, quia licet nõ ſit extinctus gradus iuriſdictionis, ex quo tñ ſuſpitio eſt facta notoria, eſt ſuſpectus & in committendo, vnde ſicut in cauſa principali non poteſt committere ſine conſenſu partium, vt in c. cũ ſpeciali, & plene dixi ſ. in primo articulo, ergo nec ſimiliter in cauſa appłonis, niſi forte vtraq; pars cõſentiret, vt appellaretur ad epiſcopum, & per hoc eſt expeditus iſte articulus. In glo. vltima poſita ſuper verbo ſolicitudine, videtur concludere glo. † ꝙ
19 a iudex delegatus ab inferiori a principe[a] poſsit ſuam ſentẽtiam exequi. Sed ꝯrium tenuit hic Hoſt. & multi alij, & etiam Inn. in c. innotuit. ſ. de arbi. videlicet, ꝙ non poſsit ſuam ſententiã exequi, & hãc opi. ſequitur Bar. per illũ tex. in l. a diuo Pio. in prin. ff. de re iud. ſed in c. dilectus. de verb. ſig. Inn. tenet præciſe iſtam gl. ꝙ delegatus poſsit exequi ſententiam ſuam, etiam mittẽdo in poſſeſsionem. Communis ſnĩa Canoniſtarum vr̃ eſſe illa, q̃ ponit Inn. in c. cum ab eccleſiarum. de offi. or. & Spec. in tit. de exec. ſen. §. nunc dicendum. circa prin. quæ dicta ſequitur Ant. hic. Diſtingue breuiter vel conclude ꝙ delegatus poteſt exequi ſententiam ſuam per remedia iuris, quæ ſibi competunt ex poſſeſsione iuris, quam habet, vnde poterit excommunicare, & interdicere, vt in c. j. & in c. ex literis. de offi. deleg & indicere paruam mulctam & capere pignora, quia modica coerctio ſibi cõpetit, vt l. fi. ff. de offi. eius, cui man. eſt iuriſd. poterit etiam pronunciare actorem eſſe mittendum in poſſeſsionem, vt l. cognitio. §. vt bonorum. ff. de offi. eius, cui man. eſt iuriſdi. mittere au-
20 tem in poſſeſsionem actualiter non poterit, † quia licet merum & mixtum imperium de iure canonico, poſsit dele. vt not. in c. ꝙ translationem. ſupra de offic. delega. in generali autem commiſsione non tranſit, vt patet in cap. ſecundo. de offi. vica. lib. 6.

miſsio

A D D I T I O.

a Iudex delegatus ab inferiori a Principe, an exequatur ſententiam ſuam, uide poſt Bar. Alex. & Aret. in l. a diuo Pio. in §. j. ff. de re iudi.

missio autē in possessione est mixti imperij, vt l.iubere, cauere, & ibi per Bar.ff.de iurisd.om.iu.si tñ delegatus expresse cōmitteret executionem, tunc delegatus posset exequi de iure canonico.Illud autem,quod dictum est,quod delegatus possit exequi sententiam per remedium iurisdictionis sibi competētis, est ve
21 rum regulariter. † Sed fallit, vbi delegatio causæ fit propter suspitionem propositam a parte, sed in causa executionis non durat suspitio,vt hic,& in c.nouit de app.ergo illa non videtur delegata, & isto casu nullo modo iudex delegatus poterit se ingerere in executione,& ita loqui videtur tex.hic,secundum Io.de
22 Lign.& Anto. ꝙ est singulare,sed Abb.simpliciter tenet,† ꝙ de iure canonico delegatus possit exequi sententiam etiam mitten do in possessionem,mouetur per tex.in c.ex literis, s̄.de offi.deleg.vbi patet,ꝙ executio sententię potest subdelegari,& dicit ꝙ ibi tacite videtur subdelegare,quæ verba sunt ꝫ illum text. Primo adducit casum in c.cum venissent. j.de eo qui mitt. in poss. vbi iudex delegatus ab inferiori a Papa dat possessionem ex primo decreto.Secundo,quia executio & potestas exequendi videtur venire accessorie ad causæ cognitionem, ergo sicut venit in delegato a Principe,ita eadem ratione in delegato ab inferiore, quia multa veniunt in consequentiam, quæ non possunt committi principaliter.l.quotiens.C.de iudi. Nec ob.iste tex.nec l. a diuo Pio.de re iudi.quia fateor,dicit ipse, ꝙ ordinarius pōt exequi,sed per hoc non tollitur,quin iudex delegatus etiam possit, sicut videmus in simili,in c.significasti.de offi.deleg.de iure autem ciuili,tenet idem ꝙ communis opi. per tex.in l.properādū. §.sinautem.C.de iud.& ita transit in hac materia,adducit enim tex.in auth.qui semel.C.quomodo & qñ iudex. vbi patet,ꝙ iudex delegatus nō citat per edictum, ergo multo minus mittit
23 in possessionem,ꝫm eum. Tu autem † aduerte,quia tex. in c.ex literis,nihil facit. nam loquitur de delegato Principis, qui specialiter delegauit causam executionis, non autem subdelegato simpliciter, vnde ille tex.primo non probat,ꝙ sub generali commissione videatur delegata potestas exequendi, vt ibi patet, iudex delegatus a principe iam tulerat sententiam & eius mandatum subdelegatus legere noluit.Secundo ibi non dicitur,ꝙ exe cutio sententiæ potuerit delegari per missionem in possessionem & per actū,qui est mixti imperij.Tertio posset dici,ꝙ aliud est in delegato ab inferiore,de quo quærimus,aliud in subdele-
24 gato principis, quia † ex quo semel iurisdictio in persona ipsius facta fuit delegabilis,non est mirum, si potest transire præter naturam suam,vt l.videamus.ff.ꝙ met.cau.& ibi per Bart.ꝙ Guil. & Bal.in l.j.in fi.C.qui pro sua iurisdi.& per Bar.in l.j.in prin.ff. de offi.eius cui man.est iurisd.& in l pater,§.quindecim.ff.de lega.3.Nec est verum,ꝙ sit eadem ratio in delegato Principis,qa speciale est propter auctoritatem committentis,quia plus videtur translatum a Principe q̄ ab alio, vt patet in l.a iudice. C. de iudi.iuncta l.j.in fi.C.qui pro sua iurisdi.sed tex.in c.cū venissēt. valde bene facit,nam licet verba significēt,ꝙ delegatus facit ibi iussum de dando,non tñ apparet,quis dederit tenutam,licet & possit dici ꝙ delegatus dedit tenutam,non tamen bene videtur de mente literæ.Tu autem considera,ꝙ de duobus quæri solet
25 pro intellectu materiæ. † Primo,nūquid datio tenutæ ex primo decreto cōpetat iure magistratus,& maxime in executione sententiæ.& videtur ꝙ sic,ita vī probare text.no.in l.3.§.ꝙ autē.de defen.ciui.circa medium,in ver.ex prouinciale.vbi tex.dicit expresse,ꝙ defensor ciuitatis potest exequi sententiam suā per apparitores prædictos,qui deputantur officio suo. Secundo hoc vī confirmari per tex.in §.audient.eo.tit.circa prin. vbi patet,ꝙ magistratus potest carcerare & capere, ergo multofortius mittere in possessionem.Nec vī ibi carceratio concedi officio mercenario,de quo tangit Bar.in l.iubere cauere. ff.de iurisd.om.iudi.quia immo carceratio fit ibi ex captura, vt reus remittat ad maius tribunal.Tertio hoc vī probare tex.elegans & singularis in l.is cui.§.nullus.ff.vt in pos.leg.in ꝫrium est casus in l.ea quæ. §.magistratus.ff.ad muni.& in l.properandum. §.sinautem. C. de iudi.& ista pars placet, & est communis sentētia in l. iubere cauere. ff.de iurisd.om. iu. Non ob.primum argumentum,quia intelligo verbum, magistratus, in §.ꝙ autem. de maiori magistratu. Non ob.tex.in Auth.de defen.ciui.quia intelligo, ꝙ executio fiat pignoribus captis & mulcta indicta,non autē per missionem in possessionem, quæ expeditur iudicis officio nobili. Non ob.tex in ver.audiēt. quia incarceratio fit per officiū mercenarium ꝙ deseruit cognitioni faciendæ per alium. ſ. per præsidem, vnde quodammodo defensor esset instar præsul. Non ob.tex.in §.missus.quia intelligo,vt satis etiam patet ex eo,ꝙ ibi commissio fuerit delegata per maiorem magistra. De secundo,
26 † vez de iudice delegato ab ordinario inferiori a Principe,probabiliter vī posse concludi vna cum Abb.ꝙ de iure ciuili & canonico ipse possit exequi sententiam suam,per missionem ex primo decreto,& etiam ex secundo, per tex.in d.c.cum venissent. probat tex.no.ad literam in Auth.de exhibē.re.§.si vero.col.5. quē tex.licet gl.in l.iubere cauere. intelligat in delegato a Principe,nō tñ potest pati istum intellectum aliquo modo, quia in principio literæ fit mētio expresse de vtroq; alternatiue,dicit.n. de iudice delegato,vel alio administratore,& sic patet, ꝙ etiam de alio delegato loquitur, q̄ delegato Principis, ista probātur p tex.in d.§.missus.vbi patet,ꝙ missio actualis potest delegari magistratui per præsidem,hoc etiam probat tex.clarē in l.j.§.fin.in ver.Paulus no.ff.de offi.eius cui man.est iurisdictio. vbi text.dicit,ꝙ imperium cohærens iurisdictioni potest mandari, & hoc est imperium mixtum,ꝙ dī cohęrere iurisdictiōi, quia adiuuat iurisdictionem,& si bene respicias text. in l.cognitio. §.vt bonorū. non est verum,ꝙ loquatur de iussu de mittendo,sed de ipsa actuali missione,sicut.n.restitutio in integrum,quæ regulariter non potest delegari,quia expeditur iudicis officio nobili, per l. fi.C.vbi & apud quem. vī, ꝙ actus missionis propter cohęrētiā iurisdictionis possit competere delegato,vnde considera subtiliter tu,ꝙ aliqñ missio in possessionem cohęret iurisdictioni, & tunc est delegabilis, vt dixi. aliqñ cohęret mixto imperio, sicut qñ cautio debet interponi ex nobili iudicis officio, & tunc forte illa missio nō esset delegabilis, qa nil habet commixtum de iurisd.delegabili.Sed istis iuribus vī posse responderi,ꝙ q̄uis verū sit immissionem ex primo decreto posse delegari,tñ non est verum,ꝙ in dubio videatur delegatio cōcessa iudici delegato. ad quod ego dico,ꝙ etiam in dubio videtur concessa executio, cū potest declarari non solum de iure canonico,vt inquit Abb.sed etiam de iure ciuili,vt probat tex.no.in l.sancimus.in fi.C.de iudi.iuncto prin.l.vbi patet, ꝙ sentētiam interlocutoriam latam super expensis, etiam iudex delegatus mandat executioni. Præterea si istud ius est delegabile, saris videtur probabilius dici, ꝙ videatur delegatus per regulam.l.2.ff.de iurisd.om.iu. & quod habetur in c.præterea. s̄.de offi.deleg.& hanc partem credo veram,maxime per tex.§.qui vero.& d.c.cum venissent.licet contraria opi.,sit communis, quam debes sequi in practica, & per hoc est expedita ista solennis decretalis.

SVMMARIVM.

1 *Clericus potest esse vassallus laici ratione feudi.*
2 *Ecclesia domina feudi vacante vassalli debent supersedere super quæstione feudi.*
3 *Capitulum sede vacante,non cognoscit de feudo.*
4 *Clericus vassallus laici, potest conueniri pro feudo,coram iudice seculari.*
5 *Iudicium,& beneplacitum important arbitrium boni viri.*
6 *Vassallus nunquid possit præiudicare domino recognoscendo alium in dominum,distinguitur.*
7 *Habens vtile dominium,non potest præiudicare habenti decretum.*
8 *Iudex secularis, quando possit supplere negligentiam ecclesiastici, in causa feudi.*

CAP. VII.

VErum quoniam. Quæstio feudi ecclesiastici coram iudice ecclesiastico est tractanda,& quæstio feudi laici corā laico.Secunda est ibi,alioquin,&c.No.primo ibi,ad
1 ueritus præpositum,&c.† ꝙ clericus potest esse vasallus laici, & subesse laico ratione feudi, & hoc intelligendo, ꝙ iste præpositus significet officium clericale, prout intelligunt communiter Docto.licet Gofre.hic intellexerit,ꝙ significet nomen officij se-
2 cularis.Secundo no.ibi,† ex quo episcopus fuit, quod si ecclesia domina feudi vacat,debet supersederi inter vasallos super quæ-
3 stione feudi.& ex hoc infertur singulariter, † quod sede vacante potestas cognoscendi de feudo, non pertinet ad capitulum.
4 Tertio no.ibi,alioquin &c. ꝙ clericus † qui est vasallus laici, ꝙ feudo potest conueniri coram iudice seculari,& est speciale cōtra regulam, cap.si diligenti,infra eodem. Quarto not.& vlti-
5 mo,quod † verbum iudicium,& verbum beneplacitum,important arbitrium boni viri, non absolutam voluntatem, de quo dic vt habetur in cap.j.supra de constitutio. & per Barto. in l.si sic.ff.de lega primo.l.item si vnus.§.j. ff.de arbitr. & in extrauagan.ad reprimendam,in glo.super verbo,videbitur. In glo posita super ver.fuit,super hac glo.tractant hic Doct. duo. primum quando est quæstio inter pares, ad quem pertineat cognitio istius articuli, de quo dic vt hic plene per eos, quia nihil est addendum.in secundo tractant hic Hostien.Ioan.And. & alij mo-
6 derni, † nunquid vasallus possit præiudicare domino recognoscendo alium in dominum. super quo colligendo breuiter dicta iplorum, distingue, quod aut quæritur vtrum possit præiudicare in proprietate, aut in possessione. primo casu concludūt omnes,ꝙ siue vasallus alium recognoscat bona fide, siue mala
7 fide & dolosa, non potest domino præiudicare, † quia quo ad dominum,factum habentis vtile dominium,non potest prejudicare habenti directum, vt in cap.j. qualiter olim feu.alie. por. & in l.fi. C.de iure emphy. Secundo casu distinguunt communiter Doct.hic,ꝙ aut vasallus dolose recognoscit aliū dominū,

& tunc

& tunc non potest priuare dominum possessione sua, vt l. fin. & ibi no. C. de acqui. pos. aut recognoscit bona fide, & tunc potest priuare dominum sua possessione, ar. d. l. & eorū quę habentur in l. peregre. §. fi. ff. de acq. pos. & hoc intelligit Ant. de Butr. esse verum, quando dominus prior scit, & patitur recognitionē ab alieno esse factam. Tu autem in ista materia ꝑsidera subtilius, & dic ꝙ aut quæritur de quasi possessione iure subiectionis, q̄ competit domino in vasallos, aut quæritur de ipsa possessione ciuili, quæ competit domino iure dominij, quod tenet vasall⁹ in feudo, iuxta no. in l. 3. §. ex ꝓrio. ff. de acquir. pos. Primo casu dicendum est, ꝙ obedientia vasalli facta alteri non potest priuare dominum sua quasi pos. vt est tex. no. & ibi per Ant. de Butr. in c. olim, el 2. j̄. de rest. spol. nisi cōcurrat exercitium iurisdictionis alterius, & scientia & patientia eius, de cuius præiudicio agitur, vt per Bal. in l. 2. C. de seru. & aqua. Secundo casu distingue ꝙ aut vasallus actualiter tradidit & corporaliter rem alteri, & tunc ista traditio non priuat dominum sua ciuili, licet traditio coioni bene priuaret, vt l. j. cum gl. in §. non autem, ff. de vi & vi ar. & per Bar. in l. peregre. §. fi. ff. de acq. pos. Sed scientia & patiētia domini bene priuaret ipsum, quia bene videtur suspicari se
a posse repelli, vt in l. quod in eo, in prin. ff. e. Si vero vasallus [a] nō tradidit actualiter, sed simp̄r recognouit rē ab altero, & tūc per istam traditionem fictam prior dominus non amittit suam ciuilem, vt l. q̄uis. §. si conductor, & ibi per Bar. ff. de acqui. pos. & tenent Moder. in c. cum venissent, de rest. spol. nec etiam interueniente scientia & patiētia domini, quia ex quo dominus sciebat ius suum durare, & possessio non erat occupata per alterū, non datur causa, propter quam amittatur possessio, & sic intellige Io. de Imo. hic, qui hoc t̄z, & per hæc perfectius habes expeditum articulum, q̄ ipsi tradant. In gl. fi. ibi sed ꝯ, videtur potius, de hac materia ponit Spe. in ti. de app. §. nunc tractemus, in fi.
8 concludendo ex dictis Ant. & Mod. dicunt, ꝙ aut † est consuetudo ꝙ iudex laicus suppleat negligentiam ecclesiastici in causa feudi, & tunc poterit supplere, vt in c. Romana. §. j. de appell. li. 6. secundum Doct. hic, quod dictum mihi placet in laico, qui ratione feudi sit subiectus ecclesiæ. Sed in clerico non est verū, quia consuetudo non potest introducere, vt iudex secularis pos sit habere iurisdictionem in clericum, etiam in negligentiā ecclesiastici, vt in c. qualiter. s̄. ti. proximo. nec tex. in §. idē, loqtur isto casu. aut non est consuetudo, & tunc aut laicus est mediat⁹ dūs feudi, & ad ipsum pertinet cognitio de iure communi, vt in c. ex transmissa. s̄. eo. etiam si vasallus sit clericus, quia rōne feudi clericus nō potest esse subiectus laico, vt in tex. nostro. aut laicus non est dūs mediatus feudi, & tunc de iure communi pertinet cognitio ad Papam, vel superiorem iudicis ecclesiastici, vt probatur in d. §. debet. nec placet mihi opi. Abb. Mod. † qui dixit ꝙ si vasallus sit laicus etiam circumscripta consuetudine, iudex secularis supplet negligentiam iudicis ecclesiastici in causa feudali, quia hoc videtur ꝯ tex. in d. §. debet. nisi dicas ꝙ licet nō possit appellari ad iudicem secularem, quia in appl̄one requiritur maioritas gradus. 2. q. 6. c. Romanos, & l. j. ff. de ap. quæ superioritas non est in laico, respectu iudicis ecclesiastici, licet in supplenda negligentia nō requiritur ista superioritas, & hoc modo posset saluari dictum suum. mihi tū magis placet cōis opin. per d. §. & quia negligentia communiter solet suppleri, vt in c. j. de sup. negl. præla. & bene facit tex. in auth. vt diffe. iudi. in prin.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota ꝙ uasallus contrahens amicitiam cum inimicis Domini, priuatur feudo, Rui. cons. 33. num. j. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Actor sequitur forum rei, etiam in fauorem laicorum contra ecclesiam.*
2 *Iudicis secularis negligentia in causa ecclesiæ transfert iurisdictionem ad iudicem ecclesiasticum.*
3 *Sacrilegium committit, qui capit, vel inuadit res ecclesiasticas.*
4 *Sacrilegij crimen, est crimen mixtum.*
5 *Priuilegium quod conceditur ecclesiæ, habet locum in locis venerabilibus.*
6 *Pro maleficio commisso contra ecclesiam potest agere rector loci, vel ecclesiæ.*
7 *Reus, quando potest in pluribus locis conueniri, electio est actoris, in quo loco reum conueniat.*
8 *Vsura est crimen ecclesiasticum.*
9 *Vsurarij contractus cognitio, quando ad secularem, & quando ad ecclesiasticum iudicem pertineat.*
10 *Vsuræ iure ciuili an prohibitæ sint, & de veritate. nu. 12. 13. 14. distingue nu. 16. 17. Quid in furto, cum sim nu. 18. & 19.*

CAP. VIII.

Vm sit generale. Malefactores ecclesiæ, possunt sub quocunque iudice conueniri, & sunt duæ partes. Secūda est ibi, verum quæstio. in qua præmittitur ratio,

1 & ponitur decisio. No. primo, † ꝙ etiam in fauorem laicorum, contra ecclesiam seruatur regula, ꝙ actor sequatur forum rei.
2 Secundo no. † ꝙ negligētia iudicis secularis in cā ecclesiæ transfert iurisdictionem ad iudicem ecclesiasticum, ad idem text. in
3 c. ex transmissa. s̄. eo. Tertio † no. ꝙ ille, qui capit res ecclesiasticas, vel inuadit, dicitur committere sacrilegium, & vide cōcordantias in glo. super ver. malefactores. † Quarto no. ꝙ crimē sa-
4 crilegij est crimē mixtum, quod patet quia de ipso vterq; iudex
5 potest cognoscere. † Quinto no. ibi, venerabilium locorum, ꝙ priuilegium quod hic conceditur ecclesiæ, habet locum etiam in locis venerabilibus, sicut sunt hospitalia, & similia loca, & te
6 net Host. in c. conquestus. s̄. eo. † Sexto no. ꝙ pro maleficio cōmisso contra ecclesiam potest agere rector loci, vel ecclesiæ, de
7 quo in c. edoceri. s̄. de rescrip. † Vltimo no. & tene mēti ꝙ quā do reus potest conueniri in pluribus locis, est electio actoris, in quo loco reum cōueniat. ad idem tex. & quod ibi no. in auctē. habita. C. ne filius pro patre, & l. fi. C. vbi in rem ac. & in prima consti. fforum. §. pe. & vide quod eleganter no. Ioan. An. super isto articulo in c j. de priui. li. vj. In glo. posita super verbo, male-
a factores. ibi, item in crimine vsurarum. [a] concludit glo. hic, † ꝙ
8 vsura sit ecclesiasticum, & sic ꝙ eius cognitio pertineat solum ad iudicem ecclesiasticum alibi etiam dicit glo. ꝙ causa vsuraria est spiritualis in c. ex literis. j̄. de iureiur. ibi, ecclesiastica, vt exponit ibi Io. An. in nouel. & ita inter causas spirituales ecclesiasticas enumerat cum tex. & c. dispendiosam. de iudi. per quæ iura
9 inclinet ibi glo. Io. An. simpliciter † ꝙ cognitio causæ vsurariæ sola spectat ad episcopum, & hanc opi. tenuit Garsias, vt refert Io. An. in c. j. de vsuris. li. vj. mouetur principaliter, quia vsuræ non sunt prohibitæ de iure ciuili, vt patet in auth. ad hæc. C. de vsuris. ergo vsura non est crimen fm ius ciuile, & sic pro ea nullum debet competere remedium coram iudice ciuili, & quia istud crimen habet remedium a canone, vī crimen ecclesiasticum secundum Gof. hic, & hanc sententiam tenet Io. Mo. vt refert Pet. latissime in regula ea, quæ fiūt, in 11. char. de re. iur. sed d. Ant. hic, & Arch. 14. q. 4. c. quid dicam, & Inn. vt refet Io. An.
10 in d. cle. dispendiosam, tenent † ꝙ vsuræ possunt repeti de iure ciuili, & ista est communis opin. quæ distinguitur secūdum Fe-
31 de. dē Senis, consi. 303. incipit, quæstio vertitur. & Ant. hic, & est de mente Bar. in l. Titia, ff. sol. mat. & l. 2. ff. de iurisd. om. iu. & l. omni innouatione. C. de sac. san. eccl. ꝙ aut agitur de iure, vtrū iste contractus sit vsurarius vel non, v.g. in c. in ciuitate, & c. fi. de vsur. & tunc ista cognitio non pertinet ad iudicem secularē, quia istud est cognoscere de peccato, cuius cognitio solum ad ecclesiam pertinet, vt in c. nouit. s̄. de iudi. aut agitur nō de iure, sed de facto. Exemplum, debitor repetit vsuras a creditore, creditor dicit se nullas vsuras recepisse, vel se tm̄ recepisse, & tunc vī ꝙ iudex secularis possit cognoscere, si etiam aliquis agat ex ꝯctu, & conuentus excipiat ꝙ instrumētum est factum de duplo veræ sortis in fraudem vsurarum. & velit admitti ad hoc probādum, nā hinc allegatur simulatio, & erit quasi de facto, an aliud fuerit actum & aliud simulatū, & similiter iudex secularis possit cognoscere, & hoc sequitur do. Floria. & Io. Cald. qui hoc tenuit in c. post miserabilem, de vsur. & ita consuluit Gaspar fili⁹ suus & Pet. in simili, quod vt ipse Pet. refert itenendo hanc partem in regula ea, quæ fiunt, de regu. iur. in loco prælegato, & hanc etiam partem affirmat hic d. Abb. fundamenta substātialiter sunt ista, primo secundum Anto. quia causa vsuraria inter laicos est mere temporalis, tam respectu rerum, q̄ respectu personarum, secus quando agitur de peccato, puta ꝙ cōtractus sit vsurarius, & sit peccatum, vel non, vnde quando non agitur de peccato, nihil repugnat, quin de causa iudex secularis possit cognoscere, licet. n. vsura teneatur cum peccato, non propter hoc excluditur iurisdictio iudicis secularis, ex quo nō agitur de peccato, sed ad ipsam rem, vt p̄z in furtis, quę possunt tractari per iudicem secularem actionib. secularibus, vt patet in titulo de cōdictione furtiua, & ꝙ actio furtiua, & tamen retinetur cum pec
11 cato. † Præterea dicit Pet. qua ratione iudex secularis cognoscit de sacrilegio simul cum ecclesiastico, vt hic iuncto cap. Felic. §. pro hoc, de pœnis, lib. 6. 23. quæstio. 5. can. sunt quidam, eadem ratione videtur posse dici de crimine vsurario, quia non est mere ecclesiasticum. Ista conclusio confirmatur secundum Abb. quia iudex secularis cognoscit de iuramento, vt faciat ipsum

ADDITIO.

a Vsurarum cognitio, ad quem iudicem spectet in ista materia, uide Gemin. in summa. 11. q. j & Bal. in l. quotiens. C. de iud. Anch. in cle. 2. de iudi. Lapum alleg. 56. Anch cons. 245. incip. inherendo Fede. cōs. 96. inci appiret qnæda &c. Pau. de Cast. cons. 69. Doct. in l. Titia. ff. solu. mat & alibi sæpe.
VIN. GOD. Adde in hac materia usurarum, ad quos spectet cognitio, Alex. cons. 107. pro inuestigatione, nu. 15. lib. 2. & Dec. cons. 111. & pro tenui facultate. nu. 2. lib. j

intelligit vtrum sit iuratum, vt in c.licet mulieres,de iureiur.lib. 6.& punit periurium.23.q.5.c.rex debet, & similiter poterit cō pellere vsurarium ad restituendam vsuram, vt probat tex. in d. c.post.sed dubium facit in ista materia, quia si de iure ciuili vsura est permissa, siue ergo vsura repetatur actione indebiti, iuxta no.in c.Michael.j.de vsu.siue repetatur per officium iudicis,iuxta ea,quæ hnr in c.debitores,de iureiur.videtur difficile fundamentum agenti in foro seculari,quia officium iudicis nitit̄ equitati, vt l.plane,& l.fi.de peti.hær.sed si vsura est debita de iure ciuili, secundum illud non subest æquitas repetitionis, & sic vr̄ ꝙ non competat remedium.Et aduerte, quia Bar. videtur consentire cum ista opin.communi, quando incidenter deducitur quid de vsura, non quando principaliter, & ita intelligit dicta sua Bal.in l.omni innouatione,sæpe dicta. ad istud autem contrarium s̄.factum respondet Pet.de Anch.vno modo negando antecedens,ꝙ vsura sit permissa de iure ciuili, immo est prohibita,allegat Io.An.in regula,peccatum, de regu.iur.in 6. casum sing.in 14.q.4.quid dicam, qui tamen se nō simpliciter firmat, immo tenet alibi oppositum in c.lege.x.dist.& in gl.in c.quia in omnibus.j.de vsur.& gl.in auth.ad hæc.s̄.e. quæ mouentur duplici ratione,quia Imperator approbat quatuor concilia, vt patet in l.j.C.de sum.Trin.inter quæ est concilium Nicenum, in quo prohibentur vsuræ,47.dist.c.quoniam.Secundo,quia tex. dicit in authen.vt clerici apud proprium episcopum,in prin.& 12 in Auth. de ecclesiasticis titulis, in prin. †ꝙ leges nōdedignātur sacros canones imitari,ergo per ista verba videtur correctæ omnes leges.Sed istas rationes impugnat hic Abb.quia species derogat generi,vt l.doli,de ver.obl.& regula,generi,de reg.iur.sed Imperator in Auth.de eccle. tit. §.si quis autem,permittit vsuram aliquo casu,& etiam in posterioribus authēticis,sicut in titu.de vsuris nauticis. ergo patet, ꝙ per illas generales approbationes non videtur tollere dispositionem specialem, per quam in multis legibus videntur permissæ vsuræ, nam si voluisset imitari canones,in nullo casu permisisset vsurā, sub ratione vsuræ, vt no.in c.salubriter.de vsur.Verior ergo responsio est illa, quā ponit Pet.in d.loco,videlicet ꝙ quamuis de iure ciuili vsurę sint permissæ,quia tamen in materia peccati lex cedit canoni, etiā in materia ciuili,lex cogetur seruare canones, & not. l.di.c.licet 13 mulieres, & non dubium. c.lege.x.di. † Nam cōstitutio legalis disponens super vsuris,est nulla ipso iure, tum quia non potest derogare iuri diuino,vt dictum est, tum quia nutrit peccatum, & est iniusta contra essentiam legis,vt in c.fin.de præscrip.24.distinct.c.vt autem lex,tum quia disponit super iure spirituali, ꝙ non pertinet ad secularem.86.distinct.c.bene quidem, & cap. 14 cum ad verum, hæc sunt dicta Doct. in ista materia. † Tu autē conclude, ꝙ quando constat de causa vsuraria notorię, vel per confessionem partis,etiam si sit pronunciatum super ipso iure, scilicet an cōtractus sit vsurarius necne, Iudex secularis semper potest pronunciare de reiiciendo, vel admittendo accusationē, & hoc tenet hic Ioan.tu vide Specu.hoc dicentem in titu.de reconuen.§.nunc dicamus,ver.sed nunquid,quod approbat Bal. in l.quotiens, C.de iudic.& d.l.omni nouatione. Et cognoscit etiam in quæstione,q̄ deducitur incidenter,in l.vna, in 4. char. C.de confessis.& sicut quando iudici incidēs est notoria, iudex secularis super ea pronunciat, ita quando deducitur incidenter in iudicio summario,quia speciale est tunc ꝙ super incidēti spirituali secularis iudex se introducat cognoscendo.ita dicit singulariter Guil.in tit.de primo decreto.§.restat,ver.quid si agatur, & ita tenet Bal.no.in auth.ei,qui iurat,in 3.char.C.de bo.auct. iudi.possi.vbi approbat dicta Bar.in l.Titia,ff.sol mat.licet in l. quotiens,& in l.omni nouatione,aliter,sicut tenuit Lapus in alleg.quam refert hic Ant. hanc etiam limitationem sentit idem Bal.in l.filium.in repetitione sua.ff.de his qui sunt sui, vel alie. 15 iur.Aduerte tamen, quia † quando iudex secularis pronunciat super spirituali incidenter,non debet pronūciare super eo principaliter,sed per modum causæ, ita declarat Bald.in authen.ad hæc.C.de lati.liber.tol.Et vide in hac materia eundem Bald.in c.j.§.similiter.de contro.inuesti. in vsi.feu. Super articulo autē principali,placet mihi communis opi.per tex.in d.c.post miserabilem,dubium autem est, quomodo competat actio indebiti, vel officium iudicis coram iudice seculari, ex quo lex ciuilis non habet considerationem huius æquitatis,nisi dicas ꝙ s̄.dixi ꝙ iudex secularis in materia peccati debet sequi æquitatē iur. canonici,& in innuentibus peccatum nō datur diuersitas facti, vt no.gl.in c.possessor.de reg.iur.lib.6.In ea.gl.ibi, periuri),pro a declaratione gl.videndum est, nunquid iudex secularis a possit cognoscere de iuramento,an vero cognitio pertineat ad solum ecclesiasticum.super quo conclude breuiter ex dictis Io.And.in c.cum C.laicus,de fo.comp.lib.6.& Ant.de But.& Modernorū hic,& Pet.qui eleganter materiam tractat in regula,ea q̄ fiunt, de regu.iur.& etiam per Bal.in l.j.C.de reb.cred.& in c.j.§.item 16 sacramenta,de pace iur.fir.in vsib.feu.† ꝙ aut quæritur de foro pœnitentiali, & tunc pertinet cognitio ad solum ecclesiasticū. 22.q.j.c.prædicandum.& hoc est manifestum', quia laicus non habet claues, vt in c.omnes.& in c.noua.j.de pœni.& remis. & in c.pastoralis.in prin.de offi.ord.si de foro contentioso,tunc dixit Arch.in d. c. cum C.& Ioan.Mo. ibidem, ꝙ cognitio pertinet ad solam ecclesiam, quia in iuramento & eius obseruatione non agitur,nisi de peccato & salute animæ, vt seruetur præceptum,de quo in c.& si Christus. de iureiuran. sed illa vidētur spiritualia,quæ nullo modo pertinent ad iudicem secularem,vt in c.cum ad ver.96.dist.& in c.solitæ.de maio.& obed. ergo videtur ꝙ obseruatio iuramenti solum pertineat ad iudicem ecclesiasticum. Io.And.distinguit, ꝙ aut agitur de valitudine vel iuramento licito, & tunc cognitio solum spectet ad ecclesiam, vt in c.venerabilem,de elect.& in c.nouit.s̄.tit.proximo. & idē si agatur de absolutione a iuramento,vt in c.quanto.de iureiu. & hic per Ant.si vero agatur de obseruantia,& tunc etiam si iuramentum non firmet contractum, sed simpliciter obliget ad obseruantiam ratione peccati,iudex poterit cognoscere & cogere partes ad obseruātiam,vt in c.licet mulieres.de iureiur. in 6. vbi patet,ꝙ iudex ecclesiasticus potest mandare seculari, vt iuramentum præstitum a muliere,obseruet,& sequatur,& hanc sē tentiam approbat do.Anto.& Abb.post eum, & secundū istos iudex secularis de periurio punit. 23.q.5.c.rex debet.& l.si duo 17 partem.in fi.ff.de iureiur.† sed Io.de Imo.hic videtur distinguere,vtrum iuramentum confirmet contractum,an vero simpliciter obliget,vt vinculum spirituale.Primo casu concedi potest, ꝙ iudex secularis cognoscit & facit seruari iuramentum, non quidem immediate, sed faciendo seruari contractum propter iuramentum,vnde in consequentiam sibi permittitur,vt l.si qs seruus ff.de actio.emp.& l.si quis duos.in fi.ff.de liber.leg.Secūdo casu dicit,ꝙ solus iudex ecclesiasticus cognoscit.Nō ob.tex. in c.licet mulieres,quia potest intelligi in primo casu, vel ibi dicas ꝙ per iudicem secularem non est cognitum seu diffinitum super obseruantia iuramēti,sed est quodammodo executor iudicij ecclesiæ,ad cuius mandatum iuramentum seruat.Ista opinio videtur procedere de iuris subtilitate,quia cum finis obseruationis iuramenti nō sit nisi euitatio peccati, certum est, ꝙ ista cognitio non pertinet ad secularem,sed ad ecclesiā.2.q.j. si pec- 18 cauerit.& in c.nouit.s̄.tit.proxi.† in aliis aūt casibus, videlicet in furto,in vsura,& similibus, licet ille qui tenet, teneat cum peccato,ex alio tamen capite & medio possit competere repetitio, quæ propter euitationem peccati, vel propter bonum publicum,vel quia solutum nullo modo est debitum,& sic per aliud medium concludendi,& noua est ista consideratio in ista materia,quia tunc communis opinio est in oppositum,& tex.multū vrget in c.licet.magis placet communis opinio, licet ista possit defendi,& quia gl.dicit in fin. ꝙ sunt quædam alia crimina similia,quæ sunt ecclesiæ,ideo hic Doct.plene tractant,quæ sint ista alia, quæ proprie dicantur crimina ecclesiastica, de quo dic vt 19 hic per eos † Ad vnum tamen aduerte,quod posuit hic Gof.qa ipse dicit, ꝙ crimen concubinatus est crimen mere ecclesiasticum,& non potest cognosci vel puniri per iudicem secularem, quod probat tali ratione, quia de iure ciuili concubinatus erat licitus,vt patet in toto titu.ff.de concu. & in authen. licet, C.de natu.libe.& in l.liberæ.ff.de ritu nupt.sed omne crimen, ꝙ habet originem a canonico,dicitur mere ecclesiasticum,ergo cōcubinatus crimen,est huiusmodi.Si autem crimen puniatur in vtroque foro,tunc dicetur crimen mixtum,vt iudex ecclesiasticus in clericos procedat.sunt & alia crimina,de quib. hic in tex. & gl.in quibus etiam contra laicos vterque iudex procedit, sed ista ratio non videtur sufficiens, quia licet crimen cōcubinatus 20 †non sit crimen de iure ciuili,quia tamen ius ciuile cedit canonibus in peccatis,sicut s̄.in proximis dictum est de vsura, satis videtur esse de iure ciuili improbatus, maxime quia concubinatus de iure ciuili,& si non sit reprobatus,secundum Bart.no.in l.in concubinam.ff.de concubi.& l.fi.ff.de his qui.vt indig.tum etiam quia Io.An.no.in regula,sine culpa.de reg.iur.expresse tenet in merc.suis, ꝙ etiam de iure ciuili concubinatus est crimē, alle.tex.in Auth.de nup.§.sancimus. iuxta fi. & in Auth. scenicas non solum.& in Auth.vt non luxurientur contra naturam. vbi dicitur,ꝙ Imperator suadet & vult omnes mulieres esse castas, vnde & alibi dicit,castitatis sumus amatores,vt in Authen. 21 quibus mod.nat. effic. sui. §. illud. sed ista iura non vrgent † ex quo concubinatus non est reprobatus,non videtur mulier concubina facere contra castitatem, super quo vide quod no. Bar. in l.cum proponeretur.ff.ad Trebellia.& 31.distinct. c.Nicena.

vbi

ADDITIO.

a Iudex secularis,an cognoscat de iuramento,uide Roma.in cons.412. in 3.col. & in sing.suo 491.& in sing.414.incip.ego coram magnificis &c. & per Pet. de Ancha.cons.382.incip.retento ordine.

VIN. GOD. Adde de hac materia Alex.latissime in l.Titia.ff.sol.ma.ubi examinat & distinguit in quibus casibus Iudex secularis cognoscat.

vbi dicitur, ꝙ nuptiæ ſunt plenæ caſtitate, dato ꝙ concubinatus non poſſit dici coitus caſtus, adhuc dicimus ꝙ illa iura non obſtant, quia per illam prohibitionem generalem non tollitur diſpoſitio ſpecialis ſuper concubinatu, qui permittitur non permiſſione approbata, ſed vt non ſit crimen. Amplius Bar. multũ ſingulariter poſt Iac. in l. j. ff. de concub. ꝙ in ſimplici laico de iure canonico concubinatus non eſt crimen quo ad pœnam temporalem, ſed quo ad pœnam ſpiritualem ſic. 23. diſtin. c. nemo. & in c. dicat aliquis. quod tamen eſt contra communem ſententiam ex prima tamen ratione aſſignata probabilior videtur cõmunis opi. ꝙ de crimine concubinatus poſſit etiam puniri laicus, licet Fede. de Senis in conſi. ſuo 171. teneat opi. Goff. quam etiam ſentit Specu. in titu. de compe. iudi. adi. §. regulariter circa prin. vbi dicit hoc crimen eſſe eccleſiaſticum. † Illud autem certum eſt ꝙ iudex eccleſiaſticus de iſto crimine poteſt cognoſcere, & maximè ſi aliqua ſit concubina clerici, quia propter delictum cum perſona ſacra, mulier laica efficitur de foro eccleſiæ. 32. diſt. c. eos, & ibi per gl. & hoc caſu fortè non poſſet cognoſcere iudex ſęcularis, vt ibi probari videtur.

22

SVMMARIVM.

1 *Commoratio ſola, quæ fit in loco, videtur inducere facultatem cõueniendi, etiã ſi contractus ſit alibi celebratus, cum ſeq.*

3 *Conuerſationis ſimplicis ratione, pro contractu alibi geſto, quis non poteſt alibi conueniri, triplici ratione probatur.*

4 *Leg. 2. C. vbi Senat. vel clariſs. declaratio, ſiue copulatiue, ſiue alternatiue legatur, vide nu. 6.*

5 *Scholaris in ciuitate commorando annos decem, domicilium contrahit, ſecundum communem opinionem.*

6 *Qui eſt in loco propter certam cauſam, ſemper videtur habere animum redeundi ad locum priſtinum finita cauſa.*

7 *Laici ſimplices, ſi litigant coram iudice eccleſiaſtico, qui habet iuriſdictionem temporalem in eos, non debent attendi conſuetudines loci, vel ſtatuta, ſed ſolum canones.*

8 *Canones, quare in foro eccleſiaſtico ſeruentur, in ſeculari iudicio leges ciuiles.*

9 *Statutum prohibens appellationem in cauſa inſtrumenti executiui, vel inquiri, vel accuſari poſt certum tempus, an reſpiciat deciſoria litis, vel ordinatoria proceſſus, vt ſequamur forum ciuile vel canonicum.*

10 *Appellare non poſſe ante ſententiam diffinitiuam, vel poſſe, ordinataria iudicij reſpicit, vbi interitur.*

11 *Statutum dicens, quod nulla exceptio peremptoria poſſit opponi contra inſtrumentum guarentig. reſpicit ordinatoria, non deciſoria litis.*

12 *Clericus, ſi agat coram iudice ſeculari, ſtatuta laicorum ſeruanda ſunt, etiam in foro eccleſiaſtico, quatenus expreſſe contra clericos, vel eccleſiaſticam libertatem, vide nu. 14. 15. 16. 17.*

13 *Statutum laicorum reſpiciens deciſoria, non ligat clericos litigantes in foro ſeculari, quia in non ſubiectum ſtatutum locum non habet.*

18 *Statutum omnino deferens ius ſuccedendi primogenito, cæteris omnibus excluſis, obſeruari debet in alios, qui poſtea ſunt clerici.*

19 *Hæreditas, ſicut antequam alicui defertur, repudiari non poteſt, ita ſtatutum antea excludens, omnino eſt inefficax.*

CAP. IX.

Vod clericis. Cauſæ clericorũ, ſiue agãt, ſiue conueniantur, decidũtur ſecundum canones in foro eccleſiæ. h. d. No. primo in ver. commorantes, [d] ſecundum quoſdam, † ꝙ
a 1 ſola commoratio, quæ fit in loco videtur inducere facultatem conueniendi etiam ſi ſit contractus alibi celebratus, licet quidam intelligant iſtum tex. de contractu ibi celebrato. primam tamen opi. ſentit Specu. & tenet Ioan. And. in titu. de compe. iudi. ad §. j. ver. inde ſi Senenſis. & Bar. in l. 2. C. vbi ſena. vel clari. p illum tex. & do. Anto. hic & Inno. in c. ex parte j. e. & eſt communior opi. quam etiam Moderni ſequuntur, licet Bal. contra in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. & in d. l. 2. de quo dicetur in d. c. ex parte. b. Secundo no. ibi contra aliquos &c. etiam ſi clericus conueniat laicum in foro eccleſiaſtico ſeruandi ſunt canones & non leges. & p iſtũ tex. ſing. ſolet inferri contra An. hic qui dicit quod quando iuriſdictio iudicis eccleſiaſtici in laicum eſt accidentalis & naturalis, verbi gratia in cauſa reconuentionali debent ſeruari leges & non canones. argu. l. qui habet. in prin. ff. de tute. nam vt dicit gl. in tex. noſtro epiſcopus iudicabit vt laicus. i. vt comes vel vicecomes vt in perſona eccleſiaſtica iſta iuriſdictio erat accidentaliter & tamen debet attendi ratio & non lex. Ad idem facit optime tex. in c. licet. j. e. & l. epiſcopale. & quod ibi p Bar. C. de epi. audi. licet illa iura loquantur potius in ordinarijs q̃ in deciſorijs. hanc tamen ſententiam tenet Abb. allegans gl. 96. diſtin. c. denique. & vide Spe. qui allegatur ad vtranque partem in titu. de conuen. & reconuen. §. j. Tertio no. ibi, canonico iure. exponũt aliqui, ꝙ ſuetudinario, ideſt ꝙ ſuetudo inducta ſimpl'r in cos non complectitur clericos, de quo in c. eccleſia. s̃. de conſti. vbi habetur per Doct. Super illo articulo de quo diffuſe tractat
2 Anto. † vtrum ex cõuerſatione & mora, quam quis trahit in loco, ſubijciatur domicilio, vt poſſit conueniri. adde dictis An. & Moder. hic quod opi. Bal. & Bu. quam poſuerunt in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. & in l. 2. C. vbi ſena. vel cla. videtur verior &
3 communis ſententia, videlicet † quod ratione ſimplicis conuerſationis pro contractu alibi geſto quis non poſſit alibi conueniri. quod probo triplici ratione ſubtili. Primo, quia in l. hæres ab ſens. ff. de iudi. circa medium, requiritur copulatiue, quod quis moretur in loco & quod ibi contraxerit, ergo non ſufficit ſimpliciter mora ſine contractu ad inducendum hunc effectum in l. hæredi plures. & quod ibi no. ff. de condi. inſt. Secundo, quia ſi diceremus quod ex ſola conuerſatione quis ſortiretur domicilium, tunc ille qui contraxit in vno loco, vbi conuerſatur, poſſet cõueniri, & dicitur ſortiri forum ratione domicilij vel quaſi, & non ratione contractus, vt probat tex. in d. l. hæres, & l. omnẽ. & in c. fi. j. eo. ergo patet quod ſola conuerſatio non inducit facultatem conueniendi Præterea ille, qui contrahit, nullam trahit moram in loco, & non poteſt conueniri, etiam ſi conueniatur, vt d. l. hæres. aut verſatur in loco & trahit moram ratione contractus ibi geſti, ita de iure poteſt ibi conueniri ſi ibi inuenitur, vt in c. Romana. §. contrahentes. de foro compe. lib. 6. Sed ſi ſola conuerſatio abſque contractu inito in loco ſufficeret, tunc, quia iſte forus eſſet quaſi domicilium, non deberet fieri prædicta diſtinctio. immo debet poſſe conueniri etiam ſi ibi conueniatur ſic. niſi dicas quod quaſi domiciliũ aliud eſt quam domiciliũ. quæ tamen differentia inuenitur. l. cautum. & hæc opi.
4 mihi placet † ſecũdum quam oportet tenere quod in l. 2. C. vbi ſena. vel clariſ. ſit litera copulatiua. vel ſi eſt litera alternatiua, intelligitur de eo, qui conuerſatur per decennium, vt ibi vult Cy. per l. 2. C. de incolis. Ad alias leges allegatas per Bart. reſponde, quod verbum elegit, intelligitur de domicilio, vel de conuerſatione diuturna, vt dictum eſt, & nõ eſt verum ꝙ Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de compe. iudi. adi. §. j. ver. quinto. ratione cõtractus, teneat cum ſententia Bar. licet enim ſentiat ibi ꝙ quando aliquis conuerſatur in loco vel trahit moram, ſi contraxit ibi, vel deſtinatur ſolutio in alio loco poſſit tamen in loco contractus conueniri, & ſic limit. l. contraxiſſe. de act. & obli. non tamẽ loquitur in caſu noſtro, quando nullo modo fuit contractus in loco, vbi quis conuerſatur. & ſi tu dicas ꝙ ex quo deſtinatio ſolutionis eſt facta alibi, habetur perinde ac ſi eſſet cõtractum, quia ibi deſtinatur alibi ſolutio, tamen quo ad quædam locus contractus attenditur, vt no. Bar in l. j. C. de ſum. trini. & Bald. no. in l. j. C. vbi quis conueni. cer. lo. tene menti dictum Io. And. quod eſt ſingulare, & credo omnino, quod dictum ſit falſum in ſuis terminis. & ſecundum illud dictum ſequeretur, quod ſolutio deſtinata in alio loco, nihil operaretur quo ad hoc vt quis non poſſet conueniri in loco cõtractus, quia eſt manifeſtè contra mẽtem iurium. i. contra legem, contraxiſſe. & l. quæro. ff. de ſolu. & l. 3. ff. de bo. auc. iud. poſ. Nam ſi alibi non eſſet deſtinata ſolutio, contrahens in loco vbi non eſt tracturus moram, non poteſt ibi conueniri. Si ergo contrahens in loco, vbi trahit moram etiã quando alibi deſtinatur ſolutio, poteſt conueniri in loco contractus, manifeſte liquet ꝙ idem eſt ſi opponatur pactum de ſoluẽdo alibi ſiue non, quod eſt abſurdum. Circa alium articulum,
5 nunquid ſcholaris habitando per decem annos contrahat do-
b micilium. [b] cõmunis opi. eſt ꝙ ſic. Cy. Bal. & Spec. approbant, vt hic plene per Anto. & Bar. cuius diſtinctio eſt veriſſima in l. lex Cornelia. §. pe. ff. de iniur. & tamen Anto. non ſtat cum eo, immo tenet de ſubtilitate iuris ꝙ etiam in caſu dubio non præſumitur ſcholaris per decem annos conſtituere domicilium in loco. pro hoc adducit tex. in l. 2. C. de incolis. vbi dicit quod poſt ſedis collationem conſtituit ſcholaris domicilium, & ſic ibi requirit duo. ſic non deſtruendo tex. ibi non eſt caſus contra Bar. pro hac cõcluſione facit optimè tex. in l. ex facto. §. erunt quidẽ ff. de hære. inſtit. vbi clare probatur, quod ille qui eſt in loco propter certam cauſam, ſemper videtur habere animum redeundi ad locum priſtinum finita cauſa. & bene facit tex in l. prædia. §. penul. ff. de fun. inſtru. mihi plus placet communis opi. & diſtinctio Bar. quia, ſi bene proſpicias, tex. in l. 2. loquitur proprie in caſu

---

ADDITIONES.

a Ex commoratione quis quando ſortiatur forum. vide bonam gl. in §. item ſi q; de prouincia 13 q. 2. & Cardi. in clem. dignum. in 5. q de cele miſ.

VIN. GOD. Adde ꝙ forũ ſortiri in aliquo loco & ſubiri ſtatutis eiuſdem loci a pari procedunt Ruy. conſi. 200. num. 12. lib. 2. Et uide quando forus originis concurrens in perſona eiuſdem cum foro domicilij uel incolatus ualeat nec ne, idem Ruy. conſi. 120. nu. 4. 8. & 10. lib. 4.

b Scholaris habitando per. x. annos an contrahat domicilium. vide Fely. in c. dilectus. lo. 2. de reſcri. vbi plene de iſta materia.

VIN. GOD. Adde quod ſcholaris abſens a ſtudio per quinque annos perdit matriculam Vinc. Paleot. inter conſi. Alex. ante conſi. 47. lib. 4. Et Iudef. ant conſi. 345.

ſu dubij, vt patet ex ver. credimus. hoc autem non eſſe dubium, ſi ex alio capite apparet quod voluit transferre domicilium. prę terea ſi conſtitutio domicilij aliter quam p decennium eſſet cau ſa cur ſcholaris videtur conſtituiſſe domicilium, fruſtra pone ret ibi tex. tempus. x annorum, ſcilicet ꝙ ante decennium non conſtitueret domicilium, vt. l. ciues & in colæ. C. de incolis. & l. ei qui ff. ad municipales. quando ergo tex. dicit ibi, ꝙ poſt decē nium ſedem collocauerit, intelligitur præſumptiuè ex curſu de
7 cēnij. † In gl. poſita ſuper ver. aliquos, ſentit iſta glo. quod etiam ſi laici ſimplices, litigēt coram iudice eccleſiaſtico, qui habet iu riſdictionē temporalem in eos, non debēt attendi conſuetudi nes loci nec ſtatuta loci, ſed ſolū canones, quod eſt mirabile, ſe
a cundum hoc diſpoſitio l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. aquę vult ꝙ ciuitas ſubdita poſſit facere legem contra ius ciuile, non habet locū in terris eccleſiæ, quod videtur valde dubium, & do. Ant. hoc ſequitur hic. ſed hoc videtur falſum, quia cum non re periatur expreſſe ſtatutum canone, ergo lex ciuilis eſt ſequenda etiā in foro canonico, vt in c. j. de ope. no. nun. x. diſt. ſi in adiuto rium. iſte enim tex. non facit propter duo. primo loquitur, quā do cauſa vertitur inter clericos & laicos. Et iſta eſt ratio, quare in caſu noſtro debent ſeruari canones. ſecundo poteſt eſſe, quia illud non dicitur expreſſe quod non ſint ſeruanda ſtatuta, vnde poteſt intelligi iſta decre. reſpectu legis, ſed prima eſt melior & nouior. vnde Abb. tenet hic oppoſitum & bene per tex. in c. ve nientes. j. de iurei ur. & quod ibi no. & per ea, quæ no. Bar. in l. omnes populi, & quod habetur. 95. diſtin. c. denique. In gl. ita te ne. & in hoc eſt differentia inter populos eccleſiaſticos & popu los ſubiectos eccleſiæ, quia prælati non poſſunt ſtatuere contra ius, vt in c. ꝙ ſuper his. de maio. & obe. quia hic traditur mate-
8 ria, † quare in foro canonico ſint ſeruandi canones etiam con tra laicos vel pro laicis, & qualiter ſtatuta & leges in foro ciuili.
b idem præmitte pro firmamēto, quod quoᵇ ad ordinaria iudicij & præparatoria, ſemper attenditur locus iudicij. & hoc tenent omnes hic, & in rubrica. s. de conſue. pro quibus eſt tex. in l. 2. C. quem ad. teſta. aper. & gl. or. in cle. diſpendioſam. de iudi. &
9 tenet Inno. in c. fi. j. de feriis. † Sed dubium pulchrum eſt, ſi ſta tutum prohibet appellationem in cauſa inſtrumenti executiui, vel ſi ſtatutum prohibet inquiri vel accuſari poſt certum tem pus, vtrum iſta ſtatuta reſpiciant deciſoria litis vel potius ordina toria proceſſus. ſuper quo dixit Archi. valde no. 2. q. 6. c. non ita.
10 † quod non poſſe appellare ante ſententiam diffinitiuam, vel poſſe appellare, ſicut in foro canonico, reſpicit ordinatoria iudicij, & ideo comprehenditur locus, vbi iudicium agitatur. & iſtud dictum in terminis ſuis eſt veriſſimum, quod per hoc non tollitur ius partis, ſed differtur. illatio tamen quam facit do. An to. quod ſi ex forma ſtatuti a pronunciatione exequendi inſtru mentum guarantig. non poteſt appellari, iſtud ſtatutum ſeruabitur contra clericum in foro ſeculari. quinimmo etiam contra eccleſiam, quia reſpicit ordinatoria proceſſus, non videtur ve rum, quoniam non poſſe penitus appellare, vel poſſe & nō poſ ſe procedere ſuper maleficio, extinguunt penitus ius partis vel ea, quæ ſunt fundamentum iuris proſequentis. vnde ſicut inter locutoria, per quam pronunciatur non poſſe procedi, vel per quam pronunciatur non poſſe appellari, habet vim diffinitiuæ, ſecundum Bar. in l. Titia. ff. de accu. & Bal. in rubrica, ne lice. in vna eademque cauſa. & no. in cle. cum a repulſione. de app. ita videtur quod ſtatutum diſponens circa præmiſſa dicatur reſpi cere deciſoria, quia extinguitur ius partis, ſaltem quo ad ius pro cedendi. & hæc ſententia magis mihi placet. pro qua adduco quod ſingulariter ponit Bald. in l. j. C. ne fil. pro pa. in vlt. col. vbi
1 dicit, † quod ſi ſtatutum dicit quod nulla exceptio peremptoria poſſit opponi contra inſtrumentum. guarantigiæ, iſtud ſtatutū reſpicit deciſoria, & non ordinatoria. & ita tenet no. in ſimili in l. cunctos populos. in vlti. char. C. de ſumma trini. vbi voluit re prehendendo Cy. in diſpu. ſua quod ſtatutum excludens accu ſationem vel inquiſitionem & ſimiliter concedens reſpicit de ciſoria iudicij & non ordinatoria, quia eſt fundamentum iuris, ſuper quo pronunciatur, vel extinctio ipſius quando tollitur ius accuſati. ſed circa deciſoria adhuc remanet dubium. & pri-
12 mum eſt † vtrum ſi clericus agat coram iudice ſeculari debeant ſeruari ſtatuta laicorum ſuper quo Barto. dicit quod ſi ſtatu tum non diſponit ſpecifice contra clericos eccleſiæ nec con tra libertatem eccleſiaſticam, quod ſtatuta ſunt ſeruanda etiā in foro eccleſiaſtico, ſed de hoc dicitur poſtea. vnde apparet quod multomagis vult illa ſeruari in foro ſeculari. & hanc con cluſionem tenet Ioan. And. in titu. de conſtitu. §. j. ver. & no. & do. Anto. hic & communiter Moderni, quia quando cleri cus contrahit cum laico, & ſic quod debet litigari in foro laica li, ſtatim videtur ſe aſtringere ad l. illius fori. & probat tex. ī l. cū clericus. in fi. C. de epiſco. & cler. bene facit tex. x. diſtin. c. qm̄. & c. ſi in adiutorium. & 12. diſ. c. illa. vnde ſeruāda ſunt ſtatuta mu nicipalia, maxime ſi clericus velit quæ tendūt in fauorē, vt ſing. dixit Bal. in l. oī innouatione. C. de ſacroſan. ec. Tu autem quia

Io. Cal. in diſpu. ſua, cuius dicta refert & approbat in regŀa, ea q̄
13 fiunt. ſimiliter tenet † quod ſtatutum laycorum ᶜ reſpiciens de
c ciſoria non liget clericos litigantes in foro ſeculari. mouetur qa clericus non eſt ſuppoſitus ſtatuentium, & in dubio ſtatutum nō videt diſponere in non ſubiectum, in c. a nobis, de ſen. excō. & in. c. 2. de conſti. li. 6. etiam ſi non ſuppoſitum aliquando poſ ſet ligare, vt clare diſputat Bar. in l. ij. C. de ſum. tri. in q. de ſtatu to inhabilitante perſonā. & ideo no. quod ſing. infertur in ipſa diſputatione, quod ſi ſtatutum vult quod ſolutio debiti nō poſ ſit probari per teſtes, illud ſtatutum qa reſpicit deciſoria & per ſonam clerici qui habet ſubire onus probandi, non comprehē det clericum, & hāc opi. tenuit hic Abb in iſto articulo, do. Io. de Imo. dicit, quod modus probandi, licet in conſequentia reſpi ciat deciſoria, principaliter tamen ordinatoria, & ſic vult quod prę iudicet clerico litiganti in foro ſeculari. Mihi plus placet opi. Io. Cal. & Pe. in dicta regula, ea quæ fiūt, cū victoria cāę pē deat in approbationibus, vt. l. qui accuſare. C. de edē. & in. c. in ter dilectos, de fi. inſtru. potius dicitur probatio reſpicere deciſo ria quam ordinatoria. & ideo acta probatoria diſtinguuntur ab ordinatorijs, vt l. cū antea. C. de arbi. & per Bart. in l. ij. ff. iudica. ſol. Quantum autem ad articulum principalem, ſequuntur Mo
14 derni diſtinguendo hoc mō, † quod aut ſtatutū vel cōſuetudo laicorū dirigitur cōtra perſonam, vel grauat perſonam ſiue liti gat, & tunc tale ſtatutum in dubio non comprehendit clericos, quia non videtur diſponere in nō ſubditos, vt dictum eſt, & pro batur in l. j. de tu. & cu. da. ab his. & quia ibi tenet Io. de Imo. dicens ſe ita conſuluiſſe & Abb. Mode. adducens diſputationē Fran. de Ramp. quæ incipit, ſtatutum eſt in ciuitate Mutinę, aut ſtatutum non diſponit contra perſonam, vel contra contractū, vel modum contrahendi, vel circa rem, de qua agitur, tunc ſer uentur ſtatuta laicorum in foro ſuo contra clericos. Quid aūt ſit dicendum de eccleſia, dic vt hic per Doct. Iſta concluſio pro batur per iura s. allegata, & etiā quia iſtud eſt regulare, & quo ad actus ſolennitatem inſpicitur locus geſti cōtractus etiam re ſpectu forēſis, vbi fit ꝓtractus, vt l. ſi fundus. ff. de euic. licet enim clericus non ſit ſubditus, debet tamen ſeruare ſolennitatem lo ci, & per hanc di. patet veritas alterius dicti, de quo dixit Bal. in l. j. de ſum. tri. ꝙ in foro eccleſiaſtico debēt ſeruari ſtatuta laico rum & conſuetudines inter laicos, & etiam inter clericos, quia dictum ſuum debet intelligi ſecundum Io. de Imo. hic, & Abb. quando ſtatutum non diſponeret contra perſonam, quia tunc non ligat clericum in foro ſeculari, vt dictum eſt, multominus in eccleſiaſtico. & licet iſta diſtinctio approbetur a modernis, ta men d. Ant. & Bal. in l. j. de ſum. trin. ſimiliter tenet contra Bar. per tex. noſtrum, qui indiſtincte mādat ſeruari canones in foro
15 canonico, † quia ſicut ſtatutum vel conſuetudo laicorum ſpeci fice non poſſet includere eccleſiam vel clericum aliquo caſu, vt in c. cum cauſa. j. de iureiur. & in c. eccleſia. s. de conſtitu. ita non videtur ꝙ generalis diſpoſitio comprehēdat tales ꝑſonas, arg. eorū, quæ habentur in c. fi. de immu. eccle. li. 6. per Io. And. & per do. Ant. in d. c. eccleſia, & ex iuribus in primo articulo al legatis. & ad tex. in c. cum veniſſent, poteſt reſponderi ſecūdum Ioan. de Lig. ꝙ ibi erat conſuetudo mixta clericorum & laico rum, hoc tamen ibi non exprimitur, ſatis poteſt ſuſtineri opin. Moder. Adde etiam hic dictis Doct. inquantum refer endo, & ſequendo Io. And. in regula, ſine culpa. de regu. iur. ipſi dicunt,
16 † ꝙ ſi ſtatutum vult primogenitum ſuccedere in totum exclu ſis aliis, iſtud ſtatutum ſit ſeruandum contra alios, etiā ſi poſtea fiant clerici, qa iniecit vinculū, vnde cōſequens poſtea inhabili tās ligat etiam clericum, ar. l. ex ea. ff. de poſtu. adde ꝙ idē tenuit Ioan. Cald. in d. diſputatione ſua, ſequitur d. Ant. hic, & Pet. in dicta regula, ea quæ fiunt. Adde etiam quod hanc diſtinctionē in ſimili facit Bar. in l. fi. C. de pac. & Bal. ī l. Deo nobis. C. de epi.
17 & cler. vbi voluit † quod ſi ſtatutum excludit filiū religioſum a ſucceſſione, & quæritur vtrum valeat ſtatutum diſtinguimus quod aut ſtatutum loquitur per verbum præteriti perfecti, qđ ſignificat actum conſumatum, vt l. j. & 2. ff. quod quiſque iu. & tunc ſtatutum non valet, quia diſponit in eum qui eſt iam ec cleſiaſticus, quod facere non poteſt. 96. diſtin. bene quidem, cū ſi. aut excludit ingredientem per verbum imperfectum, & tūc valet ſtatutum, quia iniecit vinculum excluſiuum ad religionē. nam ingrediens non adhuc eſt ingreſſus, vt l. arboribus. §. j. in gl. &

ADDITIONES.

a Nota pulchram limitationem ad l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure.

b VIN GOD. Quo ad præparatoria, & ordinatoria iudicij attenditur ſemp locus iudicij. & ſemper huiuſmodi lex valet. Fel. in c. ecc. Sanctæ Mariæ, uerſi. ſemptima ratio, de conſtit.

c VIN. GOD. Statuta laicorum quando ligent clericos. vide Bald. in rub. de conſti. in prin. & pleniſſime per Barb. in rub. de re. ec. non ali. col. 22. circa fi. cum ſeq. Et quando ſtatutum laicorum diſponit ſuper contractu iurato va leat. Ruyn. conſi. 67. nume. 5. lib. 4. & quando ſtatutum laicorum contra ec cleſiaſticam libertatem eſſe dicatur, Ruy. conſi. 114. nume. 8. & 9. lib. 4.

gl.& l.qui duo.ff.de manu.testa.quæ tamen multum est dubia, quia si qualitas excludendi per statutum vel per legem attenditur,hoc est quo defertur succession, vt traditur in l. fi cognati.ff. de re.du. non videtur quod ex quo tempore successionis delatæ isti sunt talis qualitatis, quæ nō potest excludi a statuto, istud statutum debeat eos excludere. Præterea dicit Ioan. And. ꝙ statutum iniecit vinculum ante clericatum. sed hoc non videtur
18 verum, †quia exclusio per statutum non videtur fieri nisi tempore quo hereditas defertur, sicut nec potest repudiari, vt.l. qui superstite.ff.de acqui. here. Præterea propter inclusum excludi tur excludendum,secundum Bar.in l.2.§.videndum. ff.ad Ter tul.Sed primogenitus non potest dici inclusus antequam deferatur sibi successio,nisi spe & destinatione, quæ spes & destinatio non habet causam de præterito,secundum Bar.in l.is potest. de acqui.hære.ergo videtur quod de subtilitate iuris ista non ꝙ cedat vnde cogitabis pro solutione istarum,quia opi.Ioan. An. vt communior,ab omnibus est sequēda.certe dic vt hic ꝙ Doc.

SVMMARIVM.

1 *Iuri publico derogari non potest,pacto priuatorum,& verba hæc,a communione habeantur extranei,an sententiam excommunicationis inferunt.*

2 *Iudex secularis.si procedat contra clericū,quem ad se vocare non potest, non valet processus,licet iudex ignorauerit clericum,vide nu.19.*

3 *Iuramentum pristinum contra canones,est illicitum, & contra vtilitatem publicam.*

4 *Pacto an possit renunciari iuri appellandi,& hic si lite mota, partes hæc inter se egerint.*

5 *Renunciatio facta Velleia.Senat.valet,si mulier de eo fuerit prius certificata, Sed hoc nisi in quatuor casibus procedit,cum seq. & in dubio, an præsumatur admonita,nu.7.*

6 *Voluntas iudicis sola,non tollit reconuentionem,quæ minori respectu fragilitatis suæ conceditur.*

8 *Iurisdictionem si partes prorogent in criminali, coram non suo iudice, iudex competens,non obstante ista prorogatione, potest procedere contra reum, per inquisitionem.*

9 *Lex quando loquitur per verbum præteriti,inielligitur ferri canon latæ sentētiæ,secus si per verbum futuri temporis, vel præsentis, & quid in dubio,si præteritum,& futurum tempus referat.*

10 *Mox,funditus,ipso facto,cum similibus,verba ipso iure sententiam latam innuunt,licet verba futuri temporis adiiciantur,& quid de dictionibus,Protinus,& Careat,ex tunc,Ex nunc.*

11 *Petere,agere,controuersia,quæstio,lis,verba si ab homine proferantur,intelliguntur in iure experiri,vel in ius uocare, & de verbo, protrahere ad iudicium,nu.seq.vel vocare in ius,& an pœnitentiæ locus sit, lite semel contestata.nu.12.13.14.*

15 *Delicto in committēdo,facilius purgatur in iudicio,quam extra,propter æquitatem iudicis,qui plus potest.*

16 *Verba,si quis petat,agat accuset,trahat ad iudicium, significant voluntatem facti,licet non perfectum actum iudicij,& ideo per litis contestationem verificantur, & verbum, iudicium, litis contestationem continere. nume. sequen.*

18 *Pœna vbicunque imponitur ipso iure pro maleficio,pœna simul commissa,pœnitentiæ locus non est,nec mora purgari potest.*

19 *Si procedatur contra clericum per iudicem secularem, non sub nomine clerici, an clericus contumacia tenetur,si non compareat,& an valeat sententia cōtra ipsum.*

20 *Statutum,si pœnam irroget declinanti iurisdictionem iudicis,quomodo succurritur clerico citato per iudicem secularem.*

CAP. XII.

SI diligenti. Clericus non potest sibi iudicē laicum constituere,etiam si interueniat iuum iuramentum & consensus aduersarij. Diuiditur in duas partes principales. secunda ibi, cum igitur.secunda autem diuiditur, quia primo fundat intentionem suam & concludit. secunda ibi, cum non sic, respon-
1 det ad obiecta. †No. primo regulam hic positā circa principiū, quod iuri publico non potest derogari vel detrahi per pactum priuatorum,ad idem tex.in l.ius publicum. ff. de pactis. & l. iurisgen.§.si paciscar.ff.eo.No.secundo ibi,& a communione habeantur extranei,quod per ista verba non videtur inferri sentētia excommunicationis,datur tamen potestas excommunicandi,quod facit ad no.in c.j.s̄. de iudi.Tertio no.ibi,quilibet clericus etiam in minoribus constitutus,secundum Bal.ꝙ non potest voluntariè prorogare iurisdictionem in iudicem laicum. Quarto no.quod priuilegium concessum clericis & colle. non vī ꝓcessum in fauorem singulorū principaī,& ideo ei renuncia re non possunt. & ex hoc infertur ꝙ quando cōceditur aliquid alicui collegio,nullus de collegio priuate potest tali iuri renunciare. Quinto no.quod clericus inuitus non potest trahi ad iudicem secularem.& ex hoc etiam infertur quod non potest vo-
2 lūtarie corā ipso ꝓueniri.†ꝙ si iudex secularis procedat ꝓ clericū clericus non tenetur comparere citatus, immo processus erit
a nullus etiam si iudex secularis ignoret illum a esse clericum, & procedit contra illum tanquam contra laicum, vt tenet Ioan. And.in regula,scienti.de re.iur.& domi.Anto.& Moder. hic.facit.l.2.& quod ibi no.ff.si quis in ius voca. non ierit.& l. si quis ex aliena.ff de iudi.& quod no.Inno. in c.præterea.j. de dila. & ad materiam,vide quod singulariter no.Bal.in l. si quis in cōscribendo.C.de epis.& cle.& Spe.in titu.de cita. §. j. ver. sed pone,
3 ad fi.& gl.ord.23.q.8.c.conuenior.Vltimo no.†quod iuramētū præstitum contra canones est illicitum & contra vtilitatem publicam.& vtrūq; probatur ex isto tex.sed primum melius, quia Pontifex fundat se super eo.& ad materiam vide quod ponitur per Bar.in l.Seius & Augerius.ff.ad leg.falci.& l.si quis pro eo. in prin.ff.de fide.In gl.posita super ver.priuatorum.ff. a quibus
4 app.non li.l.j.§.j.Ista glo.sentit † quod propter pactum possit renunciari iuri appellandi. quod sine dubio est verum, quando partes lite mota hoc paciscuntur,vt in l. allegata in glo. sed pulchra & subtilis dubitatio est,vtrum quando partes contrahunt pactum per quod renunciant appellationi valeat. de quo articulo dic,vt plene disputat Ange.in quodam suo consilio, quod incipit,ista quæstio est dubia. vbi concludit quod valeat, maxime si est appositum iuramentum.& vide gl.no.& quod ibi per Bal.in l.tale pactum, §.qui prouocauit. ff.de pac. & quod ponit singulariter Guil.in titu.de appel.§.fi.in vlti.ver.& Anto.de Bu. in c.pastoralis.in prin.de ap.& quia est mareria specialiter alibi tractata,satis sit remisisse.In eadem gl.ibi,secutū simpliciter po
5 test renunciare, &c.concludit gl.†quod renunciatio facta p mu
b lierē. Velleiano,b valet. quod intellige si sit certificata de illo, secūdum gl.in l.fi.§. pe. ff.ad Velleia. &hanc sententiam sequitur hic Ioan.And.sed contrarium tenuit Bar. secundum vltramō. in l.fi.C.ad Velle.& Bar.in l.j.C.eod. per tex.in l.doli.ver. diuersum.ff.de noua.quia eadem fragilitate,qua promittit pro altero, eadem præsumitur renunciare beneficio suo. vnde regula est in contrarium secundum istos,quos sequitur hic do An. & bene.quod renunciatio non valet.tamen hoc fallit in quatuor casibus, in quibus valet renūciatio,vt l.fina.§.pen.ff. e. pro hoc facit tex.in l.j.C.de primic.lib.10.sed hoc dictum, cum reuerentia,non videtur verum,quia tex.in d.l.fi.§.pe.dicit quod mulier potest promittere se nō vsuram beneficio antequam vadat ad iudicem.quæ verba significant,quod prius fuit facta renunciatio quam iudicium inciperet,& quod requiratur præsentia iu
6 dicis † Præterea voluntas iudicis sola non tollit restitutionē,quę conceditur minori prætextu fragilitatis suę patet in l.si prędiū. in vltimis legibus illius tituli.C.de præd. mi. ergo idem videtur dicendum de muliere,vnde probabilius esset dicere. quod etiā hoc casu habet locum Velleianum.Non obst.tex.in d.l. fi.§.pē. quia intelligo illum,secundum Dy.l.si mulier.C.e.quoniā mulier post biennium renunciauit Velleiano. & est ille secundus casus,quo valet renunciatio,& obligatur mulier etiam si simpliciter promittit,vt d.l.si mulier.Tertio fallit,quando mulier obligaretur auctoritatelegis,& renūciaret,sicut in auc.mat.& auię. C.quando mulier tute. offi. fun. potest. Quarto fallit, quando mulier iuraret se non vsuram tali beneficio & simpliciter iura-
7 ret contractum,secundum Ioan.An.hic. Et aduerte,† quia est magis dubium,vtrum quando mulier renunciat Velleiano, in dubio præsumatur certificata de iuribus illius beneficii,de quo dic,vt per Bart.in l.sciendum. de verbo. obliga. & ibi Moder. & Cano.in c.penul.j.de emp.& ven.illud autem tenet Archi.no. in c.2.de iureiu.lib.6.quod si mulier iurauit,præsumatur in dubio certificatio,& hoc sequuntur hic Doc. de quo dic vt tradit̄ in c.cum contingat.de iureiuran.& in c.quamuis,de pa. in 6. & ꝑ Bal.in l.2.C.de rei vend.&in rubrica.C.de re.cre.Do.meus allegat tex.singu.pro hac parte in c.ex rescripto.de iureiu.vt bene potes videre per eum.in l.sciendum,præallega. In eadem glo.1. laicus non bene potest,&c.& ibi,sed non in criminali. hanc gl. communiter reprehendunt Doc.quia contra eam est casus in l. j.C. vbi de cri. agi oportet. vbi quod est merum imperium potest prorogari in eum,qui habet similem speciem imperij. hoc tenet Bar.in d.l.j. & in l.j.C.de iurisdi.om. iud. & ibi per gl. auc. & plene per Doc.Hic aduerte tamen ad vnum singulare & aureum dictum Gui. de Suza.in l.si conuenerit. ff. de iurisdi.om. iudi.quod refert & approbat Ioan.And.in titu.de compe. iudi.
8 adi.§.j.in 3.col. in ver.sed nunc.vbi voluit,†ꝙ si partes prorogāt iurisdictionem in criminali coram non suo iudice, iudex competens non obstante ista prorogatione potest procedere contra reum per inquisitionem,quia non est in potestate rei,nec debet etiam

ADDITIONES.

a Ignoret illum.Idem per plura tenet do.Mar.Sozi in c.j.s̄.de fo.cōpe.Et per Gemi.in c.si episcopus,circa finem.3.q.2.

b VIN. GOD. Mulier quando & quibus casibus potest renunciare Velleiano. de hoc uide per Alex.in trac.de uer.sig.nu.99.lib.3.fol.229.

etiam auferre iurisdictionem iudici suo super crimine, vt in c.ex parte.j.de priui.& i c.auctoritate. in fi.eti.li.6. & in c.pe. de cle. coniuga.ad idem facit tex.melius per Abb.in c. 3. de colla. licet ista iura parum faciant, tamen dictum est in se no. Ex quo infertur mirabiliter, ꝙ non obstante iudicis executione, lite pendente valet sententia absolutoria, & sic limitatur l. licet caupones. ff. nau.cau.sta.& quod dixit Bar.in l.si cui.ff.de accu. vbi voluit, ꝙ sententia lata in causa inquisitionis, parat plenũ ius quo ad omnes, nisi sit concluſum. sed hoc dictum videtur dubium, licet cõ muniter approbetur, & secundum hoc sententia absolutoria non prodest reo, tamen condẽnatoria noceret, quod est incõueniens, quia ex hoc resultaret inæqualitas in iudicio, contra.l.fin. C.de fruc.& li.expen. dictum tamen seruaretur in practica propter communem sententiam. In gl. posita super ver. causam ꝑdant. ibi, sed nunquid per sententiam, &c. communis conclusio
9 est, †quod quando lex loquitur per verbum præteriti, tunc intelligat̃ ferri canon latæ sententiæ, vt in c.cupiẽtes. §. cærerũ, vbi gl.de cle.lib.6.licet ibi sint aliæ dictiones hoc importantes, sicut dictio, eoipso, & ex tunc, vt ibi patet. Si vero lex loquitur per verbum præsentis vel futuri temporis, tunc intelligitur in dubio ꝑ sententiam, vt in tex.nostro, & probatur in c.inolita. 11.q.j. & ꝑ Bar.in l.in criminali.ff.de iurisd.om.iud.& in l.iubemus. §. sane. & l.Imperator.ff.de iure fis. In dubio autem intelligitur pœnam imponi per sententiam. verbigratia, quando verba legis in eadẽ oratione vel diuersis possunt sonare in præteritum vel futurũ, per ea, quæ habentur in regula, in pari, de reg.iur.in gl. vbicunque autem lex imponit pœnam ipso iure, tunc non est necesse condemnare, sed oportet quod iudex declaret delictum esse cõmissum, vt no.dicit Ioan.And.in c.j.de homi.in 6. & tenet Bald. in auc.habita.C.ne fil.pro pa.in dubio talis canon latæ sententiæ nunquam videtur imponi, nisi pro delicto perfecto, vt dicit
10 Ioan.And.in c.perpetuæ. de elec. lib. 6. †Sunt autem quædam
a verba, quæ etiam si apponantur in l.per verba de futuro, faciũt quod videatur lata sententia ipso iure, vt est verbum, mox.l. si quis maior, de transs. & Insti.de inuti.stip.§.j.item verbum, fundi tus, vt dicit gl.in l.prouidendum.C.de postu.idem potest dici de ver.omnino, per.l.singularem, iũcta gl.l.j.§.si pecuniæ. ff.depo. & ibi per Bald.item de ver.eoipso.& ipso facto, vt in c. cupiẽtes. §.cæterum, præalle.& per Bal.in l.fi.C.de sacrosan.ec. Quid autem sit de ver.protinus, vide rex.in l.fi.C.de re.alie.Item de ver. careat, vide tex.sing.& quod ibi no.in l.j.§.fi.ad l.Iul.de vi priua. & de ver.extunc, vide quod eleganter ponit Bald.in c. j. de mil. vas.qui contu.est.& tex.& quod ibi per Bar.in l. huiusmodi. ff. de ver.ob.adde tex.cum gl.no.in c.2.5.eo.& gl.in c.quam sit, de elec.lib.6.& l.si quis in tantam.C.vnde vi. In eadem gl. sed nunquid intelligamus hanc pœnam &c. Pro declaratione istius materiæ posuit hic An.verba Bar.de verbo ad verbum, paucis additis, in l.amplius non peti. ff.rem ra.ha. vbi Barto. multa quæ-
11 rit, †quare verbum, petere, importet agere cõtrouersiã, quæstio & lis, quando proferuntur in dispositione hominis important vocare in ius, de quo dic vt hic per eum. sed quantum pertinet ad intellectum decretalis nostræ sit locus pœnitentiæ vsque ad sententiam, vel quando Hosti hic tenet, ꝙ non sit locus pœnitẽtiæ ante litem conte. Ioan. And. dicit quod si trahens clericum importune institerit ipsum trahi in foro seculari ante li. conte. tunc potest puniri, & non habet locum pœnitentia vel admitta tur vsque ad li. conte. per l. quamuis, & quod ibi habetur. ff. de in ius vocand.& hanc opi.sequitur do.Anto. qui dicit ꝙ in casu
12 decretalis nostræ, †cum verbum, protrahere ad iudicium, non significet aliud quam vocare in ius, admittitur pœnitentia vsque ad li.conte.ex quo istud verbum profertur a lege. alle.istũ text. & in cap. inolita.& c.placuit. 11.q.j.& idem dicit si lex ponit pœnam vocandi in ius, addens quod si ex conuentione hominis tunc de rigore ex sola citatione committeretur irreuocabiliter, nisi forte prætor de æquitate remitteret pœnam pœnitenti vsque ad li. conte. quando actor esset paratus remittere actionem reo petenti per l.quamuis.ff.de in ius voc. quæ lex pro hoc dicto nihil facit. loquitur enim ibi de pœna legali, non de pœna conuentionali. Bar. autem, quem sequitur hic Ab. tenet in casu.l.in criminali, quæ est similis huic decretali, quod est locus pœnitentiæ vsque ad sententiam exclusiuè, per.l. qui cum maior.§. accusasse.ff.de bo.lib.& per l. in seruitutem. §. petisse. ff. eo.titu.& hoc idem tenet in l.amplius non peti. Bal. autem in d.
13 l.in criminali, dicit in terminis illius legis secũdum Pe. vltra †ꝙ non admittitur pœnitentia post li.contest. quia est quæsitũ ius pœnę parti aduersæ. secundo per.l.si post mortem.§.fi. ff.de cõ tratab.arg.eorum, quæ habentur Insti.de act.§.item.pro ista cõclusione est casus sing.in c.adeo, circa medium.de ele.in 6. Nõ obstat.l.qui cum maior.§.accusasse.quia tex. ponit ibi pœnam pro actu, qui poterat sortiri iuris effectum. valebat enim processus & sententia in dictis casibus. in casu tamen nostro nõ est sic, quia processus coram iudice incompetenti vbique erit nullus. vnde satis est quod verificẽtur verba.l quod quisque fuerit tra-
14 ctus coram iudice seculari. ista opi. placet mihi, † si lex imponeret pœnam vocanti in ius, tunc enim cum delictum sit perfectũ ex sola citatione rei & comparitione, vt l.j.ff. de in ius voc. Quinimmo ex sola citatione, si citatio valeat, ideo secundum regulam quę ponitur in l.qui ea mente.ff de furt.in delictis perfectis non est locus pœnitentiæ, vt l.j.§.si rem ff. depos. & ideo comit teretur pœna per solam citationem de rigore iuris. esset tamen locus pœnitentiæ de æquitate vsque ad li. contesta. in l.quã uis, præallegata. Nec mireris quod in hoc delicto iudiciali tollitur pœnitentia in delicto in committendo contra regulam, qua
15 cauetur† quod etiam in delicto in omittendo facilius purgatur in iudicio quam extra propter æquitatem iudicis, qui plus potest, vt l. & si post tres. ff. si quis cau. & in simili bonus tex. in l. seruus. §. si plurium. ff. eo. titu. sed in casu decre. nostræ, vbi punitur protrahens reum ad iudicem secularem, est maius dubiũ, vtrum istud verbum significet idem, quod vocare in ius, an idẽ quod agere, petere, vel accusare. & de hoc bene perpendit Bald. in auc. habita. C. ne fi. pro pa. super quo articu. dixit ipse multũ
16 no. in loco præallegato, † quod aliquando lex punit delictum non perfectum, verbigratia si quis petat sic, vel si quis agat, vel si quis accuset, vel si aliquis audet agere vel trahere aliquẽ ad iudicium. ista enim verba signant rem fieri & non in facto esse, & isto casu conceditur quod pœna committitur per li. contest. & impurgabiliter. lex enim punit delictum attentatum isto casu, vt l.j.§. bestias, ff. de postu. & ideo sola li. contest. sufficit, vt. l. am plius non peti. ff. rem ra. ha. & quia delictum est perfectum ex sola attentatione, non habet locũ pœnitentia per regulam. s̃. di dictam. aut lex imponit pœnam per verba significatiua actum perfectum, sicut per verba præsentis temporis, & tunc quia accusatio petitio & actio & similia dicunt̃ per li. conte. licet non ꝑ fecit, vt l.j. C. de iudi. & l. alia. C. de his qui. vt indig. in ver. inchoata. & l. pen. C. qui accu. non pos. delictum non censetur esse perfectum, ergo non habet locum in pœna, quæ ponitur pro facto perfecto, vt l.j.§.fi.ff. quod quisque iuris. & stat regula, ꝙ quando delictum non est perfectum, semper sit locus pœnitentię, secundum Bar. in d.l.qui ea mente. ff. de furt. & ex his videtur dicendum in terminis decretalis nostrę, cum canon loquatur per verba significatiua actum perfectum, & sufficiat litem esse contest. Contrarium tamen teneo, salua meliori sentẽtia. & primo, ꝙ ista pœna non committatur ante lit. cont. probatur ex verbis
17 literæ decre. nostræ, ad iudicia publica protrahant, †sed iudiciũ est post lit. contest. vt l.j. C. de lit. conte. ergo verba legis non verificãtur. Secundo, ꝙ etiam admittatur pœnitentia vsq; ad sententiam, videtur importare verbum protrahant, quod solet importare verbum perfectum, secũdum Bar. in l. Celsus. de vsuca. & probatur in l. vrbana. §. pernoctare. ff. de ver. sig. si ergo iudicium esset perfectum, idem esset dicendum, vbicunq; per alia verba legis possit apparere de intentione importante pœnam, verbi gratia quando lex imponit pœnam iniuste accusanti, nõ enim potest patere de iniustitia, nisi per sententiam. l. Papin. §. meminisse. ff. de inoffi. testam. Ista conclusio confirmatur fortissime per tex. 11.q.j. placuit. ꝙ sic induco, dicitur enim, ꝙ si reus voluntarie litigat coram iudice seculari, trahendo forte actorẽ inuitum, pœna est, quia perdit quod euincit. ex quibus verbis satis liquet, ꝙ ex parte rei ista pęna imponitur, nisi perseueretur vsque ad sententiam. idem dicetur in actore, quia quantum ad hunc casum non est differentia, vt l. in criminali. de iurisdi. om. iud. opi. tamen, & distinctio gl. est magis fauorabilis iurisdictioni ecclesiasticæ, & seruaretur in practica, quia est communior.
18 Illud autem scias, †ꝙ vbicunque imponit pœnam ipso iure pro maleficio, si pœna est semel commissa, non potest esse locus pę nitentiæ, nec mora purgari. ita dixit glo. singu. in cle. ne in agro. §. quia vero. de sta. mo. q̃ reprobat Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro pa. facit optime tex. & ibi per Bar. in l. si is, qui. ff. de leg. 2. Et per prædicta sit declaratus iste articulus, ad cuius intellectum vide quod ponit Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cle. in illa quæstione puniente illum, qui portat frumentum extra territorium, & in l. si fugitiui. C. de ser. fug. & vltra ea, quę hic ponuntur in glo. quærit hic Io. And. & plenius in regula, sciẽti.
19 de reg. iur. in mercu. † vtrum si procedatur ꝑ clericum b per iudi
b cem laicum, non sub nomine clerici, clericus teneatur comparere, alioquin possit puniri sua contumacia, & valeat sententia ꝑ ipsum. & concludit ꝙ sententia est nulla ipso iure, & hanc cõ-

clusionem

ADDITIONES.

a VIN. GOD. No. plura verba quæ denotant sententiam latam. Adde ꝙ uerba sententiæ licet impropriare, ut saluetur, non tamen ut extendat. Ruy. cõs. 116.nu.8.lib.4. Nam uerba sententiæ debent intelligi indefinite & secundum iuris dispositionem, non autem ẽm naturam actus. idem Ruy. in consi. 1. num. 1. & 13. lib. 4.

b Contra clericum proceditur per iudicem secularem ignorantem ipsum clericum an ualeat. uide domi. Maria. Soz. in c. 1. col. 12. uer. 23. fit &c. de fo. cope. Bar. in consi. 225. incip. clericus.

cluſionem approbant hic quaſi omnes Cy.& Bal.in l.generaliter.de epiſ.& cleri.& Pe.in regula,ea quæ fiunt.in q. 25. allegãs conſilium Bar.qui ita tenuit in cõſilio,quod incipit, clericus nõ ſub nomine clericatus.Non ob.tex.ſecundum eos in l.ſi quis ex aliena.ff.de iudi.& in l.2.ff.ſi quis in ius voc.nõ ie.vnde de qõne clericatus nõ debet ſe ītromittere iudex laicus.c.ſi iudex de ſenten.excom.in 6.merito videtur ceſſare ratio dictorum iurium in caſu noſtro.& iſta opi.placet in iſto membro per rationẽ prę miſſam.Sed quando iudex laicus citaret clericum exprimendo cauſam,quæ ſi eſſet vera deferret iuriſdictionem ſibi in clericũ: exemplum in c.ex tranſmiſſa.s̃. eo.tunc placet mihi opi. Hoſti. qui tenuit in ſumma huius tit.§.j.ꝙ clericus non tenetur comparere,alias habet locum,quod dicitur in l. 1.ff.ſi quis in ius vo. non ie.Nec eſt vera ratio do.Anto.per quam impugnatur iſtud dictum, quod fundet ſuper impoſſibili & ſic non valet,vt.l.ſi.ff. quæ ſen.ſine ap.teſcin.quia ſecundum hoc ſimiliter eſſet dicendum,quod ſi iudex delegatus pronunciat ſe iudicem competẽtem, cum non ſit, non valeat proceſſus coram iudice,quia impoſſibilis eſt prorogatio in priuatum,vt.l.priuatorum. C. de iuriſ.om.iu.& tamen hoc eſt falſum,iuxta ea quæ no.Innocen. & Moderni in c.præterea.j̃.de dila.nam ratione dubij non prorogatur iuriſdictio in iudicẽ,ſed datur a lege,ſicut dicimus in cauſa reconuentionis in iudice laico, vt dictum fuit in cap.at ſi clerici.s̃.titu.proxi.& iſto modo poteſt intelligi dictum Bar. quod eſt in l.non videtur.ff.de iudi.q videtur ſentire quod clericus te
20 neatur comparere,& vlterius poſuit hic Ioan de Lig.†ſi ſtatutũ imponat pęnam declinãti iuriſdictionem,quod remedium habet clericus.de quo dic vt hic per An.& Moder.& per Bar. in l. pen.§.ad crimẽ.ff.de publ.iudi.per Bal.plene in l. adminiſtratio ni.ff.de leg.& in auc.ſtatuimus.C.de epi.& cle.& in auc. hodie. de ſacroſan.eccle.vbi omnino videas.& aliquid poſuit in l. j. C. de indi.vidui.tollen.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas quæ competit vxori,ratione mariti,durat poſt mortem eius.*
2 *Libellus alternatiuus procedit,quando alternatio non concludit diuerſa remedia circa vnum.*
3 *Domicilium ſuum,aliquis poteſt habere pluribus locis, vno ratione patrimonij,alio ratione habitationis ſuæ.*
4 *Actione in reali,ſicut reus in loco, vbi ea eſt ſita, poſſet conueniri, an idem in interdicto recuperandæ,quia an ſit perſonalis in rem ſcripta, actio conuertitur.*
6 *Diætarum in computatione,an fiat computatio a loco,vbi res eſt ſita,variant Doctores,& ratio decret.ſtatutum.§.cum autem.de reſcrip.in 6.nu.7.*
8 *Spoliatus in ſpiritualibus,non habet ius recuperandi poſſeſſionem, vbi cõſtat notorie de non iure ſuo.*
9 *Exceptio,quæ concludit actionem non competere ipſo iure,an poſſit opponi ad proceſſum,vt declinatoria.*

CAP. XV.

IN parte B. Miſerabilis pſona poteſt laicũ interdicto vnde vi coram iudice eccleſiaſtico conuenire.Sunt duæ partes principales.In prima ponitur forma impetrationis & contro uerſia partium.In ſecunda ibi,mandamus, ponitur mandatum
1 ap.& reiectio cuiuſdam exceptionis.No.primo ꝙ dignitas, quæ cõpetit vxori ratione mariti,durat etiam poſt mortem ipſius. ad idem in l.filij.§.vidua.ff.ad munic.Secundo no.in ratione do talitij, quod ſi ille qui dicit ſe ſpoliatum concludit in poſſeſſorio,& petat ſe reſtitui,licet narrando dicat ſe dominum,non videtur agere petitorio,ſed poſſeſſorio duntaxat, ſuper quo vide c.cum eccleſia.de cauſa poſ.& proprie. Tertio no.ibi per ſe, vel
2 complices.†quod libellus alternatiuus procedit, quando alternatio nõ concludit diuerſa remedia,ſecundum vnum,& idem. hoc eſt,quod dixit Cy.in l.2.C.de iure emphi.bene facit tex. in c.conſtitutus. de reſti. in integ. & in c.dudum. s̃. de elect.ponit
3 Bal.in l.Gallus. §. ei.ff.de libe.& poſtu. Quarto no.† ꝙ aliquis poteſt habere domicilium in duobus locis,in vno ratione patrimonij,in alio ratione habitationis,de quo plene in c. fi.j̃. eo. in gl.in c.poſtulaſti.s̃.eo.per Ant.& in c.clericis.s̃.eo. Quinto etiã poteſt colligi ſingulariter ex iſto tex. ꝙ quando reus conueniẽdus habet duo domicilia,ſatis eſt quod delegatio fiat in loco, q non diſtet vltra duas dietas ab altero ex dictis domicilij. vnde hic accipitur ille locus, q magis fauet promiſſioni. Vltimo no. ꝙ etiam in re feudali,quando perſona miſerabilis agit poſſeſſorio recuperandæ,poteſt agere immediate coram iudice eccleſiá
4 ſtico.In gl.poſita ſuper verſi.†no.ſingulariter, decidit gl. ꝙ ſicut quando agitur actione reali reus ſortitur forum in loco , vbi eſt ſita res,vt in c.ſi. & in c.ſane.j̃.eo. ita quando agitur interdicto recuperandæ.Eius autem ratio,ſecundum Ioan. And. poteſt eſſe,quia interdictum recuperandæ,licet ſit actio perſonalis de ſe, vt Inſtit.de interdi. §.ſi.eſt tamen actio perſonalis in rẽ ſcripta, & iſta ratio ſufficiens,ſecundum Ioan.de Imo. hic,quia interdictum recuperandæ poſſeſſionis eſt perſonaliſſimum & non in rem ſcriptum,vt.l.cum te.ff.de vi & vi ar.& in c.cum ad ſedem. in fi.de reſti.ſpol.vnde ipſe dicit, quod iſtud idem poſſeſſorium competit ſimul cum actione reali , & ideo aſſumunt naturam ſuam reſpectu ſori, per ea quæ habentur in l.ſi in fraudem. §. ſi tu ex parte.ff.ad leg.fal.& l.quod res.in prin.ff.de leg. j. & quod plene ponit Bar.in l.ſtipulationes non diuiduntur. de ver. obli.
5 Sed iſta ratio non procedit, †tum quia interdictum recuperandæ aliquando etiam domino datur de iure ciuili , vt.l.j. §. qui à me.ff.de vi & vi ar.& ſic nullo caſu non procedit iſta ratio, tum quia non ſemper priuilegium, quod competit ratione proprietatis,habet locum in cauſa poſſeſſionis,iuxta no.per gl.in c. literas.j̃.de iuram.calum.Vnde melius videtur dicendum,quod ratione rei ſitæ in loco ſpoliationis,non poſſit conueniri. & hoc ꝓbat iſte tex.Sed ratione delicti quod videtur commiſſum in loco,vbi eſt ſitá res, bene videtur reus poſſe conueniri , vt probãt in l.j.C.vbi de poſ.agi opor.&c. Et ex hoc infertur,quod reus nõ poterit conueniri,niſi ſit præuentus per citationem, vt in clem. paſtoralis.de re iudi.& in.c.propoſuiſti.j̃.eo. Et circa tertium di
6 ctũ iſtius,gl.quæ ſentit,†quod in computatione diętarum non fiat computatio a loco,vbi eſt ſita res,licet coram ordine poſſet reus conueniri.variant hic Doc.Nam Ioan. And. & communiter omnes Moder.dicunt, quod in caſu huius decre. facienda
a eſt computatio diætarum[a] a loco,vbi eſt ſita res etiam ſi reus ibi non habuiſſet domicilium,vnde in tex.noſtro dum dicit,in qua interdum conuenerit commorari,ſupplendum eſt maxime, ſecundum Ioan.And.hodie eſt vera concluſio gl.quod fit computatio a loco domicilij & non rei,in c.ſtatutum.§.cum autem.de reſcri.in 6.& ibi per gl.quæ incipit,dicebamus olim. licet aliqui Modern.hic vt Ioan.de Imo. dic autem quod cum de iure nouiſſimo iſtud expreſſe non inueniatur cautum , etiam hodie facienda eſt computatio diętarum a loco,vbi eſt ſita , per c. dilectus filius.s̃.de reſcri.mihi autem videtur,quod tam de iure nouiſſimo,quam de iure ſcripto,non ſit facienda computatio a loco,vbi eſt ſita res.Primo per iſtum tex.non deſtruendo ipſum, qui requirit domicilium eſſe conſtitutum·Secundo, quia illa ra
7 tio,quæ militat hodie de iure nouiſſimo†quod reus non incommodetur a proprijs negocijs,& cogatur ſubire ſumptus , etiam erat de mente c.nonnulli.de reſcri.vnde idem videtur eſſe dicẽdum.Non obſt.tex. in c.dilectus.quia licet ibi hoc reuocaretur in dubium,non tamen hoc ibi deciditur, ſed pronunciatur ſuper alio arti.nihil pertinente ad iſtum.& per hæc eſt iſta gl.expedita.In gl.poſita ſuper ver.alijs.ibi, item hæc exceptio. & ibi, illud ſcias.ſentit gloſſator expreſſe in iſtis verbis,ꝙ etiam ſi fuiſſet hic actum petitorio,tamen iſta executio contra reſcriptum debuiſſet admitti,quia cum iſta exceptio reſpiceret merita cauſæ, non potuit opponi in vi declinatoriæ contra reſcriptum, vt in c. j.in fi.de li.conteſt.lib.6.Dixit tamen hic Vin. & poſt eum Ant. quod ſi exceptio peremptoria contingens merita cauſæ ſit notoria vel manifeſta,& talis,qua exiſtente vera Pontifex non fuiſſet conceſſurus reſcriptum, ſicut præſumitur in dicto caſu, & tunc talis exceptio poterit apponi contra reſcriptum,ponit exẽplum de eo,qui narrat ſe ſpoliatum ab vna dignitate, quam tenebat ſimul cum alia incompaſſibili ex priuilegio ſedis apoſtolicæ.nam ſi eſt verum,ꝙ hanc diſpenſationem notorie non habebat ſibi exceptio petenti ſibi reſtitutionem,quia notorie conſtat quod iniuſte retinebat illam, niſi oſtendat diſpenſationem quam allegat, ſecus dicit ſi non expreſſiſſet ſe habere diſpenſationem,ſed ſimpliciter impetraſſet iudicem ſuper reſtitutione ſpoliationis a beneficio:tunc enim quia non eſſet notorium de iniuſtitia ſua ex forma narrationis, non poſſet opponi iſta exceptio contra reſcriptum. Ant. dicit quod exceptio poſita ꝑ Vin. iſta exceptio,tu nõn habes diſpenſationem, poterit non ſolum opponi in vi peremptorij contra reſcriptum,ſed etiam in vi dilatoriæ vel diclinatoriæ,quia concludit petentem ſe reſtitui non
8 habere ins ipſo iure,†nam ſpoliatus in iſtis ſpiritualibus non habet ius recuperandi poſſeſſionem , vbi conſtat notorie de non iure ſuo.c.ſignificaſti.j̃.de diuor.& in c.literis.de reſtitu. ſpol & omnis exceptio quæ concludit agenti non competere ius ipſo iure poteſt opponi ad proceſſum & eſt declinatoria , vt. l. ſi pupilli §. videamus. ff. de neg.geſt.& ibi per Bart & per hoc inferẽ quod quando ſpoliatus non habet remedium recuperãdæ poſſeſſionis in beneficio,etiam ſi non conſtet notorie de non iure ſuo,ꝙ quando ſit nota.in d.c.in literis.& in c.ex tranſmiſſa. eod. titu.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Computatio diętarum a quo loco incipiet fieri &c. Vide Fel. in c.ex parte b.verſic.computatio diætæ, de fo.compe. Rot.Deciſ.643. in antiquis.Et diæta quomodo computetur & intelligatur ſecundum diſpoſitionem legalem vel conſuetudinem domicilij. Bart. Cep. in l.in itinere 8.q.ff.de uerbo.ſignifica.

6 titu.similiter cõtra reſcriptum poſſit opponi talis exceptio.†Tu aduerte, quia licet iſta ſit communis ſententia q̃ exceptio, quæ concludit actionem non competere ipſo iure poſſit opponi ad proceſſum vt declinatoria, tamen contra iſtam opi. videtur caſus in c.j.de li conteſt.in 6.vbi dicit, q̃ non poteſt opponi exceptio, aut defenſio, q̃ verbum manifeſte innuit omnem modum repellendi, qui competit ad merita cauſæ, ſecundum Barto. in l.j.§ j.q̃ vi aut clam.& ſic videtur q̃ illa exceptio non ſit declinatoria, vt Doc.dicunt, ſuper quibus cogitabis. Sed pone exemplum in exceptione declinatoria, non autem in peremptoria, de qua loquitur gl.dixit tamen hic dictum Anto. in ſe eſſe verum, quod ſi opponitur contra reſcriptum exceptio peremptoria, quæ ſit notoria, talis exceptio debet admitti, quia præſumit omnino quod ſi ſit vera, Pontifex non fuiſſert reſcriptum conceſſurus, ſed ſecus ſi non eſſet notoria. mihi placet dictum, ſed ratio non, quia cõfunditur per tex.expreſſe in d.c.j.in fi.vbi vult quod etiam ſi talis exceptio eſſet vera, non fuiſſet datum reſcriptum, requiritur ordo iuris, vt in c.ad noſtram.el.3.j.de iureiuran.ſicut exceptio peremptoria de ſui natura non poſſit opponi ante lit. conteſta. hoc tamen non ſeruatur, vbi eſt notoria, vt ſimpliciter no.Guil.in Spe.in tit.de excep.§.j.idem tenet Ioan. And.in c.fi.j.de libel.ob.& ita dicit Lap.& Moderni in d.c. j. de li.conteſt.lib.6.poteſt etiam dici & forte verius, quod exceptio peremptoria, quæ eſt notoria, poteſt quidem opponi ante li. cõteſt.ſed vt elidat reſcriptum, & tunc ponitur in vim declinatoriæ, quia non reperitur in iure cautum, licet communis opi. ſit cum Vinc.qui etiam dixit hic, quod ſi aliquid narratur facilius concedatur reſcriptum, quod falſum ſit narratum, vnde videt eſſe de mente ipſius, quod ſi ſummus Pontifex omnino fuiſſet reſcriptum conceſſurus, tamen vitietur reſcriptum ſi eſt manifeſta. & poteſt eſſe ratio huius dicti. No. quod narrans notorie falſum, eſt in dolo & impetratis carere debet, in c.ſuper literis.s̃, de reſcrip.& per hæc eſt expedita iſta gl.

CAP. XVI.

Onqueſtus. Laici vſurpantes iura eccleſiaſtica, velut ſacrilegi per iudicẽ eccleſiaſticum componuntur.

SVMMARIVM.

1 *Subditus alicui dicitur, qui eſt ſubditus ratione domicilij, vel qui habetur domicilium in loco.*
2 *Citatio non debet fieri per iudicem, vel committi, niſi aduerſario petente.*
3 *Citatio minus legitima, non inducit præuentionem, nec perpetuationem iuriſdictionis.*
4 *Forum, an domicilij translatione mutetur, doctorum magna altercatio, & intellectus ad l.2.C.de iuriſ.om.iud.nu.ſeq.*

CAP. XIX.

Proposuisti. Si citat⁹ ad cauſam poſtea mutat forum, hoc non obſtãte coram ipſo iudice reſpondere tenetur.ſecunda ibi, porro.Not. primo ibi, ſubditus, †quod ille dicitur ſubditus alicui qui eſt ſubditus ratione domicilij, vel qui habet domicilium in loco, ſuper quo vide tex.optimum in cle.j. de fo.compe.per Moder.in c.fi.j.eo.†No.ſecundo ibi, ad petitionem. q̃ citatio non debet fieri per iudicem vel committi, niſi aduerſario petente.ad idem tex.in c.innotuit.in fi.s̃.de elec.& l.properandum.§.& ſiquidem.& ibi per Bar.C.de iudi.& in c.j.j̃.eo.& ibi per Anto. Tertio no.ibi, legitime citatus, †quod citatio a minus legitima nõ inducit præuentionem, ſicut nec perpetuationẽ iuriſdictionis.ad idem tex.in c.bonæ.in fi.§.de elect.& l.ſi pater. C.ne de ſta.de. in glo. in c.cum plures. in fi.de offi.deleg.lib.6. Vtrum autem ſufficiat vnica citatio non peremptoria ad præuẽtionem iuriſdictionis, dixit hic Pe.quem videtur ſequi Io. And. quod non.ſed do.Anto.tenet oppoſitum per iſtum tex. qui nõ requirit niſi quod quis ſit citatus.& per l.ſi quis poſt.ff.de iudi. per ea, quæ habentur in c.gratum.s̃.de offi. deleg.per Inn. quia non poteſt negari, quod iudicium non ſit cæptum.i. quod iuriſdictio nõ ſit cæpta exerceri per primam citationem,& hoc eſt tenendum. In glo. vnica ſuper verbo, citatus.diffuſe tractant hic Doc.†quod per translationem domicilij transferatur forum.& inter alia dixit Bart.no.in l.2.C.de iuriſdi.om.iud.per tex. quod domicilium non poteſt transferri in præiudicium contractus. Præterea etiam ſi contractus ſit geſtus extra locum prioris domicilij, quia hoc non placet do. Anto.per iſtum tex.a contrario ſenſu.Non ob.tex.in l.2.præalleg.quia ille tex.debet intelligi, quãdo transferens domicilium contraxit in loco primi domicilij, poteſt conueniri, vt no.dicit Spe.per illum tex.in tit. de compe. iudi.adi.§.j.ver. quid ſi debitor.Et aduerte, quia Spe.ibi videtur ſentire,& do.Anto.quod tunc poteſt conueniri reus in priori domicilio, cum ſit fortius ibi forum ratione contractus, vbi etiam habebat domicilium, quod videtur contra mentem tex.in l. hæres abſens.in prin.ff.de iudi.& de hoc dixi. in c. quod clericis. s̃. eo.Sed iſta ratio non placet mihi, quia ſi ſic eſſet, tunc transferẽs domicilij, nõ poſſet q̃ueniri niſi in priori domicilio inueniret, vt in c.Romana,§.contrahentes.de foro compe. in 6. & tamen tex ſimpliciter dicit, quod non peruertitur forum in d.l.2.†Tu ergo dicas, quod facilius perditur primum domicilium & primus forus reſpectu contractus non celebrati in illo domicilio propter actum ibi geſtum, qui conſtitueret forum vbi non eſſet domicilium.Et iſto modo melius videtur procedere dictũ do. Anto.nec eſt verum quod reſponſio diuinet ad dictam.l.2.ſicut dicit Ioan.de Imo.qui ſequitur opi.Bar.licet enim dicat tex. quod ratione veteris contractus in veteri domicilio conueniri poteſt, non eſt inconueniens quod iſta in diffinitiua locutio terminetur per iſtam decre.

ADDITIO.

2 VIN. GOD. Quæ citatio inducat præuentionem iuriſdictionis.Nota quod citatio quæ nulla eſt ab initio, per comparitionem ſequẽtem validatur.Ruy. conſi.117.nu.5.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Licet domicilium ſortiendi quatuor modi principales.*
2 *Ordinis ſuſcepti ratione, quis forum ſortitur.ſi modo, qui ordinauit ſuo nomine non alieno ordinauit.*
3 *Eccleſia Romana vniuerſalem habet iuriſdictionem in omnes perſonas eccleſiaſticas.*
4 *Rite verbum certitudinem iuſtitiæ ſignificat, non ſolennitatem actus.*
5 *Cauſa iuſta, & neceſſaria, propter quam quis vocatur ad curiam, tribuit ius reuocandi domum, & quomodo hæc exceptio proponitur in iudicio, et in principio litis opponi debet.*
6 *Exceptio hæc, ego habeo ius reuocandi domum, eſt declinatoria, quę non poteſt opponi poſt lit conteſt.*
7 *Delictum in vno loco inceptum, in altero conſummatum, in quo loco forum ſortitur, puta ſi ex vno territorio iaculum emiſerit, in alio vero percuſſerit, diſtinguit Bar.nu 9.vide nu.11.12.13.*
8 *Statutum.ſi præmium conferat capienti bannitum intra territorium, pœnam capienti extra territorium, quid fit ſi intra territorium perſequitur, extra territorium apprehenderit.*
10 *Mutatio conditionis, & ſtatus perſonæ, prodeſt delinquenti ante perfectum delictum.ſicut mutatio territorij, vt non poſſit capi.*
14 *Delictum quod punitur a ſtatuto, in dubio non intelligitur, niſi de perfecto.*
15 *Delinquens caſu quo poteſt in vtroque iudicio puniri, an ſit locus præuentioni, an poſſit delinquens ab vtroque puniri.*
16 *Iniuria facta per vnum, quando reſpicit plures, vnuſquiſque inſolidum poteſt agere.*
17 *Teſtis, quando ad petitionem vnius iudicis iuratus falſum deponit, examinatus coram alio, vbi debet puniri, nu.ſeq.*
19 *Iudex contra delinquentem extra territorium, an poſſit procedere ad confiſcationem bonorum, vel extra territorium exiſtentem citare poſſit.*
20 *Iudex loci delicti, non poteſt condemnare reum exiſtentem extra territoriũ, ſi reus ſit citatus per iudicem ſuum, ad requiſitionem iudicis loci delicti, licet non poſſit per talem requiſitionem condemnari.*
21 *Iudex requiſitus ſuper remiſſione partis, an poſſit cognoſcere ſaltem ſummarie.*
22 *Locus deſtinatus ſolutioni attenditur, vt ibi quis poſſit conueniri, ſiue id tacite, vel expreſſe inter partes actum ſit.*
23 *Locus deſtinatæ ſolutionis, dicitur quis contraxiſſe ficte non proprie, vbi infertur.*
24 *Lex in his, quæ ſunt iuris, diſponit per veritatem, & non per fictionem.*
25 *Aduocatus operam ſuam, ſi certo loco promiſerit, mercede conſtituta, poterit in loco deſtinato conueniri, vt operam præſtet, an ipſe etiam pro honorario ibi etiam poſſit experiri.*
26 *Contractum ad reſcindendum, an poſſit agi in loco contractus, exemplum.*
27 *Compromittentes in aliquem arbitratorem in certo loco, cum eſſent inde receſſuri, ratione contractus, forum ſortiri non videntur.*
28 *Lex iuris iam conceſſi extenſiua, non recipit reſtitutionem de habilitate, & quando lex eſt iuris iam conceſſi extenſiua, ne quis patiatur indebite, fit reſtrictio, nu.ſeq.*

CAP. XX.

Licet. Quilibet ſortitur forum modis hic expreſſis in tex. In curia poteſt conueniri quilibet clericus, niſi ibidem ſit ex iuſta & neceſſaria cauſa.& ſunt tres partes.ſecunda eſt ibi, quia tamen.tertia eſt ibi, niſi.†No.primo quatuor modos principales, ex quibus quis ſortitur forum, vt in vno loco poſſit conueniri. quot autem modis ſortiatur forum, dic vt hic per Hoſti.& alios Doc. & in ſumma eo.titu.§.2.& per Specu.in titu.de compe.iudi.adi.§.j.& in gl.in l. hæres abſens. vbi dixit no. inter alia †q̃ ratione ordinis ſuſcepti quis ſortitur, quod intelligunt hic Moderni, quando ille qui

le qui ordinauit nomine ſuo, ſecus ſi nomine alterius. argu. c. ſi
3 epiſcopus. de præben. lib. 6. † Nota ibi omni, &c. ꝙ eccleſia Ro
mana habet vniuerſalem iuriſdictionem in omnes perſonas ec
cleſiaſticas cuiuſcunque dignitatis. ſimilis. 8. q. 3. c. per principa
4 lem. & c. cuncta per mundum. Tertio nota ibi, rite, † quod iſtud
verbum aliquando ſignificat rectitudinem iuſtitiæ, non ſolen
nitatem actus. ad hoc no. Bar. in l. lecta. in prin. ff. ſi certum pet.
5 Quarto no. ibi, niſi pro alia, † quod cauſa iuſta & neceſſaria, pro
pter quam quis vocatur ad curiam, tribuit ius reuocãdi domũ,
& ponit hic Hoſti. practicam, quomodo quis debeat eam pro
ponere coram iudice. & ſimiliter concludit ꝙ allegans. iſtam
exceptionem non dimitteretur aliàs à iudicio, niſi ſatiſdet de
inſiſtendo in iudicio, & reſpondeat coram iudice ſuo redeun
do Romam. Inn. diſtinxit & melius, ꝙ aut cauſa propter quam
clericus conuenitur in curia, eſt talis quæ poſſet in loco vbi ha
bet forum agitari, & tunc debebit ſatiſdare de redeundo, ſed de
reſpondendo in loco domicilij: aut non eſt talis, & tunc habet lo
cum opi Hoſt. vt in l. 2. §. ſi dubitetur. & in l. nõ alias. §. j. ff. de iu
6 di. & fere per totam illã. l. præal. Vltimo no. ibi. † ſi tunc allegaſ
ſet, &c. ꝙ iſta exceptio, ego habeo ius reuocandi domum, eſt de
clinatoria, quæ non poteſt opponi poſt li. conte. ſed duntaxat in
prin. iudicij. In gl. poſita ſuper ver. delicti. pro declaratione iſtius
7 gl. quæ alle. bonas concor. † ſi delictum [a] cæpit in vno loco & cõ
a ſummatum eſt in alio, quis dicatur eſſe locus delicti. verbi gra
tia ſi aliquis exiſtens in vno territorio percutiat, vel ſagittet aliũ
exiſtentem in alio territorio. ſuper quo dixit Ioan. And. in c. in
obſcuris. de re. iu. in Mercu. quod in vtroque loco videtur deli
quiſſe, & ideo vterque iudex poterit delinquentem punire. &
hæc eſt communis ſententia, quam hic approbant Moderni. vn
de vnus iudex poterit prꝛeuenire alterum, vt. l. j. ff. de offi. con
ſu. ſed ſi ſimul concurrat in cognoſcendo, præfertur iudex illius
loci, vbi erat ſagittans, non vbi erat percuſſus, quia ibi principali
ter videtur committi delictum, vt. l. ait lex. ff. ad l. Aqui. per quã
l. ita dixit in l. j. C. vbi de cri. agi oportet. Tu autem vltra dicta
Doc. in iſta materia adde quod Bar. in l. libellorum. in princ. ff.
de accuſ. mouet ſimilem q. & ibi reprꝛehendit Pe. in loco præ
8 alle. diſtinguens, † quod aut ſtatutum vel. l. punit ſagittantem
& tunc locus delicti erit ille, vnde emiſſa eſt ſagitta, quia ſignifi
cat actum agẽtis. tunc aut ſtatutum punit percutientem vel oc
cidentem vel vulnerantem per ſola verba vel damnum dãtem.
quæ verba ſignificant actum delinquentis, vel ſubiectum, vt. l.
ita vulneratus. in prin. ff. ad l. Aquil. & tunc videtur delictũ cõ
miſſum in loco, vbi eſt facta percuſſio, & non vbi commiſſa ſa
gitta. hæc autem credit idem Bar. eſſe vera, quando in vtroque
territorio delictum erat illicitum, ſed quando in territorio vbi
cæpit delictum, actus erat illicitus, tũc totum delictum efficitur
punibile, quia inſpicitur principium loci & animus, in l. ait. l.
§. fi ff. de adul. per quem tex. ibi ita determinat & diſtinguit Bar.
ſed Ioan. And. in addi. Spe. quem ipſe non allegat, in tit. de accu.
§. ſequitur, in addi. magna. in ver. fi. allegans Old. in hoc. 2. artic.
tenet totum oppoſitum, referens Old. ita diſputaſſe in termin is
9 ſtatuti Paduani, quo cauebatur, † quod accipiens bannitum in
tra territorium Paduanum, habeat certum præmium, cum ta
men alias ſtatuto caueretur quod capiens bannitum extra ter
ritorium puniatur certa pœna. vbi determinat ſingulariter ꝙ
licet capiens bannitum cꝛeperit proſequi in territorio Paduano,
ſi tamen poſtea conſumauerit capturam in alio territorio, de
bet puniri & non habet præmium, per tex. ſin. iuncta gl. in l. quis
ſit fugitiuus. §. idem Cœlius. ff. de ædil. edic. quem eleganter
inducit & clare Ioan. And. in loco præallega. Secundo per ratio
nem vrgentem, quia quando principium actus, quod fuit licи
tum, tendit in finem ſui, ad licitum actus qui ſit licite eſt punibi
lis, ſi non trahit neceſſariam conſequentiam a principio, vel ſi
poterat non ſic fieri ſine maiori periculo, in l. qui cum maior. in
prin. ff. de bo. lib. ſed ita eſt in propoſito, quia poterat ille qui ce
perat bannitum, non ſequi eum in territorio alieno, ergo vide-
10 tur quod delictum ſit punibile. Tertio, † quia mutatio conditio
nis & ſtatus perſonæ prodeſt delinquenti ante perfectum deli
ctum, vt l. ſi quis in ſeruitute. in princi ff. de fur. & mutatio terri
torij debet prodeſſe bannito, vt non poſſit capi, & alia ratione
quam ipſe allegat ſuper iſta controuerſia. Circa primum articu
lum conſidero tres caſus quæſtionis diffinitiuæ. nam aliquan
do delictum committitur in vno territorio reſpectu agentis &
patientis. exemplum in eo, qui fuit captus & ligatus in territo
rio vnius villæ & ductus in alio territorio & ibi deinde robatus
extendit totum hoc vnum delictum violentiæ quod habet cau
ſam ſucceſſiuam. Item exemplum in eo, qui cum eſſet in itinere
prohibitus eſt accedere ad poſſeſſionem, & ſic eſt ſpoliatus ſua
poſſeſſione, ſicut ponit exemplum gl. & Doct. in l. j. C. vbi de poſ
agi oportet. & potes etiam aſſumere exempla ex his, quæ decla
rat Bar. in l. nunquam plura. ff. de priua. delic. & tunc videtur te
nenda opi. communis, de qua hic per Doc. quia non poteſt ne
gari quin delictum ſit incohatum in territorio & conſumatum
in alio, ergo in loco delicti ſortietur quis forum. probat tex. no.
& clare in l. j. in ver. incho. delic. C. vbi de cri. agi oportet. ſuper
iſto membro vide Bu. & Bal. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de
11 epiſco. & cleri. & in c. j. de pa. iu. fir. in vſi. feu. † aut delictum nõ
fuit initiatum in vno territorio reſpectu patientis, ſed reſpectu
agentis duntaxat, exemplũ in ſagittãte, & tunc conſidera quod
Bar. videtur velle, quod etiam reſpectu agentis ipſa percuſſio
non poteſt dici fieri in loco vnde iacitur ſagitta, quia ſecundum
eum percuſſio eſt applicata agenti ad ſubiectum, quod non cõ
12 tingit in actu ſagittandi, quod dictũ eſt verum proprie. † Sed tu
conſidera, quod iſta percuſſio habet originem ab actu qui fit ex
tra territorium etiam formaliter, quia ſine impulſu agentis non
potuiſſet applicari inſtrumẽtum. neceſſe eſt igitur dicere quod
aut percuſſio conſideratur a ſtatuto abſolute, & verum eſt ꝙ p-
cuſſio dicitur facta huic ſoli, aut reſpectiue ad hanc perſonam,
& quod pro parte agentis ictus percuſſionis fuerit in iſto loco,
non poteſt negari, vnde communis opin poſſet defendi. nec di
cas quod actus ſagittandi qui fit in alieno territorio, licet ſit pars
percuſſionis ex parte agen is, videtur eſſe commiſſus in loco vbi
actualiter fit percuſſio, ſicut factus præter illam percuſſionem,
vt. l. illud. in fi ff. ad l. Aquil. Aliquando in vno territorio nõ po
teſt dici incꝛepiſſe delictum altero de p̃dictis duobus modis, ſed
ſecundũ quoſdam præparatio ad ipſum delictum ſicut eſt inſul
tatio ad capturam, vel ad cædẽ, & tunc vere eſt abſoluta opi.
Bar. quod in loco vbi cæpit inſultus & fuga, non dicetur perpe
tratum delictum. eſt enim aliud factum & aliud præparatio ad
factũ, vt. l. ſi poſthumius, §. fi. & l. ſe. ff. de inoffi te. Conſidera be
13 ne ſi poſſes dicere, † ꝙ in iſto territorio non poſſit conueniri de
linquens hic, quaſi committens delictum poſſit tamen puniri,
quaſi qui præſtitiſſet opem delicto. in l. ſi amicis. ff. de adulte. &
ibi per Bar. & per eundem in l. qui opem. ff. de fur. ſed huic con
ſiderationi cum dicitur, nemo punitur de ope. præſtita ſibi, dixit
vt de maleficio diſtincte. ſed tu potes reſpondere quod eſt verũ
reſpectu eiuſdem iudi. ſuper quo cogitabis vtrum poſſit procede
re. Illud autem probabilius poſſet dici quod ſi inſultus fiat
in vno territorio etiam ſi eſſet de ſe punibilis & maleficium eſ-
ſet commiſſum in alio territorio, tunc inſultus non confundere
tur cum vulnere, ſed ſortiretur in vno foro ratione maleficij in
alio ratione inſultus, ſecundum ea quæ traduntur per Bart. in l.
nunquam plura. de priua. deli. & l. qui crimen. de accu. ꝑ Bart.
& hoc vltimum dictum approbat Bal. no. in c. j. §. iniuria, præal-
lega. Ad primum membrum diſtinctionis noſtrę vide eundem
Bal. in prædicto loco, & in l. ſi quis non dicam rapere, præallega.
vbi hoc idem determinat. Aduerte tamen pro declaratione eo-
rum, quę diximus in primo membro, quod illa poſſent procede
re quando eſſet imponenda pœna iuris communis, vel pœna
ſtatuti punientis actum no perfectum. Exemplum, quod Bar.
ponit in l. ſi fugitiuus. C. de ſer. fugi. Sed ſi ſtatutum ſimpliciter
puniret delictum, tunc non poſſet habere locum dicta cõcluſio,
14 † quia delictum quod punitur a ſtatuto in dubio non punitur
niſi perfectum, in l. j. §. diuus. de ſica. ꝑ Barto & per Bal. in l. data
opera. C. qui accu. non poſ. Ad ſecundum membrum adde, ꝙ
opi. Bar. videtur verior, quia quod delictum magis conſidere-
tur ex parte paſſi quam ex parte delinquentis, eſt text. in l. eum
qui nocente. §. pen. ff. de iniu. ſequitur quod ſagittatio quæ cæ-
pit in hoc territorio, habetur in conſideratione, non vbi cæpit p
cuſſio, & hanc ſententiam tenet Bald. per iſtam rationem in l. j.
C. vbi de crimi. agi oportet. & per hoc plene eſt expeditus iſte ar
15 ticulus. Sed dubium remanet pulchrum & quotidianum in ca
ſu, in quo delinquens poteſt puniri in vtroque, vtrum erit in præ
occupatione, vt vno præſente alter non poterit punire, vel vter
que potuit cognoſcere & punire delinquentem, vnde quiſque
per ſe, & hoc vtique cadit in delinquẽte in confinibus, qui po-
teſt puniri ab ambobus, ſecundum Dy. in l. pupillus. §. j. de ver.
ſig. l. iuriſperitus. §. oriundus, de excu. tu. & per Bart. in l. cum ve
rum. §. ſi mediator. ff. de his, qui deiece. vel effu. per tex. quem
allegat Bal. in l. 2. C. vbi de cri. agi oportet. ſuper quo dixit hic d.
Anto. de Bu. quod vnica pœna ſufficiat ponens verbum dumta
xat, de hoc articulo. ſed Bal. mouet iſtam q. in l. nullum. C. de te-
ſti. & in d. l. 2. vbi de cri. agi oportet. & in d. l. 2. ſi quis non dicã
rapere. & in l iniuria. præallega. & variat ſuper iſto puncto. nam
in l. nullum, dicit quod ſufficit vnica pœna etiam inſequẽs for-
mam ſtatuti, per l. licet. §. pen. ff. nau. cau. ſta. & per l. ſenatus. de
accu. & ita dicit determinaſſe in ſimili q. Ia. de Bel. ſed in l. 2. vbi
de cri. relinquit q. indeciſam, quam poſtea decidit in l. ſi qs non
dicam rapere, ꝙ quia eſt illata iniuria in vtroqne territorio &

iudicij

ADDITIO.

[a] Delictum eſt cæptum in uno loco & finitur in alio, n quo delinquens puniatur, uide Bal. in l. ſi quis non dicã rapere in 6. col. C. de epi. & cle. et in c. j. §. iniuriã. de pa. iu. fir. Bar. in l. nunquam plura. de priua. delic.

iudicij vtriusque territorij, vterque poterit insolidū punire, nec
16 executio alterius impediet alterum, †quia quando iniuria facta per vnum respicit plures, vnusquisque insolidum potest agere. l.j.§.fi.de iniu.& probatur conclusio in c.felicis.§.pe.de pęnis. lib.6.vbi patet quod eodem crimine punit ecclesiasticus & temporalis iudex, ergo in duobus territorijs.& ista opi. videtur probabilis. Quid autem sit in iudice domicilij & loci delicti. dic vt habetur plene per Bal.in l.executione.de execu.rei iud.& l.j.vbi de cri.& per Ioan. An.in titu.de iudi.adi.§.j.in quadam magna additione. vbi refert. q. disputatam. Super secundo autem dubio, in quo retulit dicta Bar.& dicta Old.potest distingui de mẽte Bal.in d.l.si quis non dicam rapere.quod aut mutatio loci respicit solum præiudicium vel fauorem partis, ita quod mutatur territorium,& tunc habet locum doctri.Bar.in d.l.quod ait lex. Aut mutatur territorium vna cum loco,& tũc vera sit opinio Oldra. nec aliquid possit attẽtari in præiudicium iuris alterius, arg.l.2.C.de diuer. offi. lib. 2. & eorum quæ habentur in c. nouit 12.de iudi.96 dist.cum ad verum.cum si.†Item adde super il
17 la q.quando testis ad petitionem vnius iudi.iuratus falsum deponit, examinatus coram alio vbi debeat puniri. Inquantum do. Anto.declarans Spe.& Ioan.And.in titu. de teste.§.j. ver. sic distinguit, quod aut testis q dixit falsum, sciebat in territorio alio causam verti, aut ignorabat. Primo casu in altero territorio potest puniri, quia videtur deliquisse ratione animi. Secundo casu debet puniri in loco, vbi deposuit quia non habebat animum alibi delinquendi, nam ista distinctio videtur esse falsa, quoniã in punitione dilicti non attenditur animus delinquentis, sed subiectum, in quod delinquitur, vt l.eum qui nocentem. §. fi.ff. de iniur.& l.quoniam multa facinora. C. ad l Iuli.de vi.& plene disputauit Bar.in l.diuus.ff.ad l.Cor.de sica. vnde non videtur attendendum dictum testis, ex quo principaliter delinquitur super causa, quæ respicit iudicem alterius territorij,& sic ille iudex offenditur. & sic simpliciter teneas, q̃ iste testis poterit
18 puniri coram iudice & per iudicem, vbi causa vertitur, †quia iudex qui recipit testes ad commissionem alterius quantum ad hoc agit vt iudex delegatus, vt.l.j.§.delegatum.ff.de offi.eius, cui man.est iurisdi.ergo si causa esset mandanda priuato, posset punire testes, si falsum dicant coram eo etiam extra territorium, in Auc.de testi.§.si vero ignoti.qui simpliciter & indistincte loquitur, ergo idem in isto ordinario. & hanc sententiam eleganter approbat Bal. in l.nullum.C.de testi.& omnino videas. Aduerte tamen, quia ista sunt vera, quando iudex corã quo causa vertebatur vellet punire testes da iure communi, sed si vellet punire ex forma statuti, tunc videretur quod non posset, quia in loco vbi cognoscitur causa delicti, videtur ficte commissum non vere, vt dixit Bald.in loco præallegato. Sed statutum non verificatur in casu ficto, vt.l.3.de neg.gest.&l.si quis maior.C.de transa. ergo non videretur habere locum in casu isto, super hoc tamen
19 cogitabis, quia communior opi.est vt supra dixi.†Item adde ad dicta Inno.& scribentium hic, inquantum volunt quod ad effectum confiscationis bonorum possit procedi contra deliquentem existentẽ in alio territorio & possit citari reus extra territorium, quo ad hunc finem.& istud dictum non videtur procedere, quia annotatio bonorum, quæ fit per titu.de requi. reis. de qua in c.veritatis.j.de dolo, non fit propter contumaitiam non comparentis respectu accusationis, in proposito videbatur dicẽdum quod non possit reus constitui in contumaciam, quando citatus coram iudice iucompetenti non tenetur comparere, vt no.fuit in c.proposuisti.s.eo & in c.dilecti.Hoc tamen non obstante tenenda est communis sententia, per tex.in c.Romana.§. contrahentes.de foro compe.in 6.vbi patet quod iudex potest citare reum ad finem interponendi primum decretum in contumacia, licet citare diffinitiue non posset, quia contrahens nõ erat in loco. Non ob.arg. quia fateor quod reus non tenetur cõparere præcise, sed propter res, quæ sunt subiectæ iurisdi. iudicis, & ipse dicetur esse subiectus quo ad hoc. Adde etiam quod
20 hic tangit Anto.†quod iudex loci delicti non potest condemnare reum existentem extra territorium, si reus sit citatus per iudicem suum ad requisitionem iudicis loci delicti, licet non possit per talem requisitionem excommunicari, quod istud dictum in primo membro videtur probari in clem.pastoralis.de re iud. secũdum Ioan.de Imo.hic, qui idem tenet,& probatur melius in c.j.de priuil.lib.6.per locum a speciali, vbi est casus no. Secundum autem membrum videtur verum, quia non video q̃ causa excommunicationum sit magis personalis quam alia condẽnatio corporalis, quæ fieret de reo, maxime cum communiter excommunicatus æquiparetur deportato, vt no.in c. decernimus.s.de sen.excom.& l.eius, qui.ff.de testi.& ideo tenendum est simpliciter id, quod tenet Io. Cal.in c.j,s.de rescri. Adde etiã tertio inquantum hic tractatur de remissione,& tenet do. Ant. contra Ioan.Cal.quod remissio non possit peti a iudice ratione delicti, vt fiat per eum, qui non est iudex rei. nam pro ista opi.cõtra Ioan.Cal.habes casum singularem in c.j.de priuil. lib. 6. præ alleg.& est ratio, quia ista remissio est quædam captura, quæ
21 non videtur posse fieri per iudicem incompetentem. † item inquantum hic tangit, vtrum iudex requisitus super remissione
a a possit cognoscere prius summarie. & concludit quod sic, & q̃ cognitio versabitur super contumaciam rei remittentis, secundum Bar.in l.j.C.vbi de cri.agi oportet. Adde quod ista locutio non videtur vera, quia ista verba non possunt significare, nisi q̃ iudex cognoscat antequam remittat, vtrum reus fuerit præuentus in territorio, vbi deliquit vel non, vt si fiat remissio vel non fiat. nam istud est falsum, quod in remissione requiratur cognitio, vt in Auc. de exhi reis. §. si vero quis. Potest etiam intelligi iste modus loquendi, quod iudex intelligat de contumacia rei, inuestigando vtrum fuit citatus per se ad requisitionem iudicis loci delicti, & sic iste citatus vtrum sit impeditus comparere. & iste etiam intellectus non est bonus, quia lex non requirit q̃ præcedat citatio remissa. vnde dicas, secundum Bal.in l.j. vbi de cri. agi oportet. quod iudex cognoscat summarie de delicto, videtur forte vera non præcedente suspitione legitima p̃ reum in discrimine & hoc est verissimum. In gl.in ver. contractus ibi,& vbi qs
22 soluere,&c. concludit ergo gl.†q̃ locus destinatus attenditur, vt ibi quis possit conuenire, quia ibi videtur quis contraxisse, quod est verum siue tacite destinetur quo in loco, siue expresse, secundum Anto. de Bu. pro cuius opi. do tibi casum expressum in l. sed & si susceperit.§. j.ff. de iudi.& bene facit.l.in fideicommissum.§.fi.eo.tit.vbi notanter dicit, quod ille qui cæpit soluere in certo loco, non potest postea recusare vbi soluitur, & hoc est verum siue destinatio solutionis in certo loco fiat incontinenti, siue ex interuallo, vt probat tex.in l.quamuis.secũdo respõso.ff. de iudi. Dicit tamen hic simpliciter Ant. de Bu. quod isto casu quando destinatio solutionis fit ex interuallo, non tollitur forus acquisitus ratione contractus, sed accumulatur forum foro. nihil allegat, sed tu potes allegare quod habẽt in simili in l. certi condictio.§.pe. si cer. pe.vbi patet quod quãdo duo contract⁹ fiunt simul & semel,& circa idem, tunc vnus tantum habet effectum, secus si secundus.l. contractus. ff.de dona. & quia dicit tex.in l. contraxisse. quod in loco destinate solutionis videtur quis contrahere, quod verbum significat fictionem, vt in l. j.§.
23 deiecisse.ff.de vi & vi ar.dicit†quod locus destinatæ solutionis dicatur esse contractus fictus.& hoc tenuit gl.sing.in l.eum qui. §.j.ff.de consti.pe.& sequitur do.Anto.hic. ex quo infert quod si statutũ vult q̃ de omni contra.soluatur gabella, non verificabitur in alibi facto, vbi est destinata solutio in loco, sicut quo ad solennitatem contractns non attenditur locus destinatæ solutionis, vt in l.j.de sum.trini.& fide cath.& videtur dicendum q̃ nec quo ad solutionem gabellæ.& hanc sententiam approbat Bald.in l.j.C.vbi qui.cer.lo.da. Sed contrarium tenet ipse Bald. subtiliter disputans illam q.in l.nullum. C. si quis alteri vel sibi. vbi dicit quod in contractu, in quo destinatur solutio alibi in aliquod factum & aliquid verum respectu loci, non est destinata solutio.nam quo ad factum,& quo ad actum contrahẽdi nõ dubium, quod in loco destinatæ solutionis non est vere contractus sed fictus, sed quo ad obligationem resultantẽ ex facto vere
24 quis videtur se obligasse in loco destinatæ solutionis, †cũ enim obligatio sit ius, in his, quæ sunt iuris, lex disponit per veritatem, vt.l.si maritus §.l. Iuliæ.& ibi per Bar.ff.de adul. Præterea consensus obligandi se potest extendi vbique fm ipsum.& quia hic est plurimũ facti, ideo cõsideratur p̃ctus, vt verus & non vt fictus.& licet ista verba sint pulchra, tamen non sunt veta · quia fm hoc sequeretur q̃ in actu obligandi, semper actus fictus haberetur, p̃ vero contra regulã, quæ ponitur in l. 3. §. hæc verba. de negocijs gest. & in l.si quis.in glo. C. de transac. Vnde placet plus opi.communis quod attendatur locus contractus non locus destinatæ solutionis quo ad solu.gabellæ. Dicit tamen hic Ant.de Bu. q̃ si partes in vno loco faciãt p̃ctũ, vbi est ab vtroq; aliquid implendũ & implementum ex parte vnius confertur in certo loco ex parte alterius non, poterit in eodem loco implementum peti.allegat glo.sing.in c.Romana.§. 2.in ver. respon-
25 dere.de foro compe. lib.6. † qui ponit exemplum in aduocato, qui promisit in certo loco operam suam pro certa quantitate pecuniæ.dicit enim quod aduocatus poterit cõueniri in illo loco pro præstatione operæ, sed contra ipse non poterit agere ad præstationem pecuniæ in illo loco. sed salua reuerẽtia, ista sunt falsa, licet Anto.de But.hic teneat istam opi.quia difficilius cautur ius executiuum de nouo quam fori, & tunc ratione connexitatis eiusdem contractus si aliquis iurat super implemento sibi faciendo causatur etiam ius aduersario super eo.contractu, vt inquit tex.no.in l.si duo patroni. §. siquis iurauerit. ff. de iureiur.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Iudex requisitus super remissione, an prius possit cognoscere summarie de hac remissione &c. Adde quando iud ex potest summarie cognoscere an causa sit suæ iurisdictionis, Ruy.consi.7.num.9.lib.4.

reiur.& bene facit quod habetur in l.fin.C.de fruc.& lit.expen. & in l.contractus.C.de reſcin.vend. & hoc eſt æquius. Tetigit
26 etiam Ant.de But.multum diffuſe,† vtrum ſi agatur ad reſcindendum contractum poſſit agi in loco contractus, verbi gratia ſi petitur reſtitutio contra ꝯctum, vel intentetur remedium, l. 2.de reſcin. vend.ſuper quo ipſe diſtinguit tria membra, dicens ꝙ aut læſio cauſatur poſt contractum,ex quo reſpectu reſcinditur contractus,aut ſumus in caſu, in quo licet læſio cauſetur ex contractu,tamen contrahens ibi non poteſt conueniri, & quæritur tunc vbi poſſit agi ad reſcindendum contractum. Circa primum concludit, ꝙ poteſt peti in loco contractus ſi inueniatur ibi ille,qui contractum cōtraxit,allegat c.ſtatutum.de reſti. in integ.& quæ no.Bar.in l. q certo loco.de ꝯdi.inde.& in l.j.de ſum.trin.& fi.cath.in ſimili q.eſt caſus ſing. ita diſtinguens in l. in contractibus.C.de non nu.pec.Secundo caſu dicit,ꝙ nō petitur reſciſio in loco ꝯractus, ſed in loco vbi eſt cauſata læſio, per ea quæ habentur in l.j.ff.de eo quod cer. loco, & quod not. Bar.in l.j.præalle.In tertio caſu concludit ſecundum Bar. in l.2. C.vbi & apud quē. ꝙ reſciſio eſt petēda in foro rei,ideſt in domicilio rei,ita diſputauit Fed.de Sen.in conſ.175.& eſt caſus in
27 d.l.2.† & poteſt poni exemplum, quando duo compromiſerūt in aliquem arbitratorem certo loco, cum eſſent inde receſſuri, vnde non poteſt dici ꝙ ſortiantur forum in loco ratione cōtractus, vt l. hæres abſens.§.j.ff.de iudic.Si ergo quæritur tunc lato laudo per arbitratorem, vbi petatur reductio, dicendum ꝙ petitur coram iudice in cauſa principali,& iſte eſt iudex rei, vt probat tex.in d.l.3.in fi.& etiam tenet Bar.latius hoc diſputans in l. ſi ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio.& vide Bal.in l.fi. C.de contrahen.emp.&iſtud eſt verum,niſi ex forma ſtatuti laudum haberet vim ſententiæ iudicis.tunc enim pars non videtur lędi ex contractu,ſed ex ſententia, & ideo ad laudum corrigendum ſuperiorem iudicem adeat, vt l.j. C.vbi & apud quem. dicit eñ hic Ant.ſequens d.Bar.in l.j.de eo,qui cer.lo. ꝙ ille qui promiſit ſoluere in certo loco,& ibi non ſoluit,& vult agere in alio loco, eſt diſtinguendum, ꝙ aut ille qui agit in loco alio petit ſimpliciter debitum virtute promiſſionis ei factæ, & tunc non poteſt agere ꝯ reum niſi in loco, vbi reus ſortitur forum,ita intelligitur tex.in d.l.hæres abſens.in §.fi.ſed ſi vult agere actione arbitraria, petendo quantum ſua intereſt ſibi non fuiſſe ſolutum in loco,tunc reus poterit conueniri vbicunque locorum, per text. in l.eum qui.ff.de iudi.& l. qui certo loco.de cond.inde. & in l. j.ff.de eo quod cert.lo.poteſt quocunque in loco conueniri, & licet glo.ſuppleant in prædictis legibus, ipſe tamen dicit,ꝙ hæc
28 ſuppletio non eſt facienda,† quia lex iuris iam conceſſi extēſiua non recipit reſtrictionem de habilitate,vt l.j. §.nunciatio. & ibi plene.de ope.no.nun. Et iſta ſua dicta cum reuerentia, nō ſunt vera,& in contrarium ſentit Bart.in l.j. C.vbi de crimine.vt pateat tibi veritas iſtius pūcti,dico ꝙ ꝯ iſtum eſt tex.in ratione ſui, in l.j.ff.de eo,quod cer. lo. quem induco ſubtiliter ſic. dicit ibi tex.ꝙ promittebat dare in dicto loco, videbatur non poſſe conueniri in alio loco,quia ꝙ de vno conceditur, de altero videtur negari,vt in c.nonne. de præſumpt. & quia hoc erat abſurdum ex ratione ibi poſita,ideo iuriſconſul.ſtatuit,ꝙ quocunque loco poſſet conueniri. i. quia deſtinatione certi loci non aufertur facultas alterius fori, ex quibus patet, ꝙ forma contractus quādo debet fieri ſolutio in cer.lo.potius reſtringit formam, q̄ quod ei eſt inductum ad diminutionem,non debet operari augmentū, vt l.falſa.in fi.de cond.& dem.& ex his etiam patet reſponſio ſecundum Bart.quia in caſu noſtro lex non eſt iuris iam conceſſi extenſiua:non enim erat prouiſum quem forum ſortiret reus, vbi erat deſtinata ſolutio in certo loco,& ideo fit reſtrictio. Præ-
29 terea etiam qñ lex eſt iuris iam conceſſi extenſiua, ne indebite patiatur fit reſtrictio,caſus eſt ſing.iuncta glo.in materia noſtra, in l.j.circa medium,in ver.quocunque. C.vbi de cri.agi opor.& facit tex.& gl.ſing.& ibi per Bar.in l.3.C.de conue. fiſ.debi. li.x. in ver.quibuſcunq;.& hęc opi.placet,maxime per tex.in d.l.hęres abſens,§.fi.qui ſin.loquitur, pro qua cōcluſione adduco ibi tex.in l.j.in ver.in alio loco.C.vbi conue.qui cer.loc.nam dictio alia,ibi poſita ſentit vel implicat locum ſimilem ab expreſſo, vt l.ſi fugitiui.C.de ſer.fugi.& in c.ſedes.s̄.de reſcr. pro his tñ facit tex.in l.fideicommiſſum.ff.de iudi.vbi tex.dicit, ꝙ hæres poteſt conueniri in loco,vbi eſt deſtinata ſolutio legati,& ibi habet domicilium,& ſic tacite videtur concludere alia loca. Et ex prædictis eſt expedita iſta materia,cum his quæ diximus in voce.

De libelli oblatione. Rubrica.

Hæc rubr.continuatur ſecundum Gofr.hoc modo, dictum eſt, s̄.tit.prox.de exceptionibus declinatoriis fori,quas opponūt rei
1 vocati ad iudicium & de quibuſdam aliis in ſi. præcedentibus. verum quia reus comparens,ſi non opponit exceptionem declinatoriam, ſolet petere libellum ſibi offerri, vt deliberet vtrum velit cedere vel contendere, ideo ſubiicitur hic iſta rubrica, de cuius materia plene habetur,2.q.8.per totum.81.diſtin. Maximianus.& in auth.offeratur,C.de lit.conteſta.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex officio proprio,poteſt etiam ante litis conteſtationem,partem interrogare,& poteſt nullo petente libellum ineptum reijcere.*
2 *Iudex non ſolenniter libellantem ex officio ſuo, parte etiam non petente,repellit.*
3 *Libellus etiam de iure canonico,de iudicij ſubſtantia eſſe videtur.*
4 *Libellum,quem offerunt,debere partes ſubſcribere de honeſtate, non autem de neceſſitate,an ſit verum.*
5 *Libellum ſufficit parti porrigere iudice præſente & pro tribunali ſedente, nec requiritur,vt prius illi offeratur,& quid ſit libellus.nu.ſeq.*
7 *Libellus poteſt iudici offerri,antequam pars citetur,& poſtea iudex parti poteſt porrigere.*
8 *Proceſſus vt valeat,atque vt ad vlteriora procedi poſſit, oportet ſaltem reo, coram iudice exiſtenti libellum offerri.*
9 *Libello in ciuili non eſt neceſſe regulariter,rei,loci, vel contractus geſti appoſitio.ſicut requiritur in libello criminali.*
10 *Tempus ſi exprimitur in accuſatione criminali, & probatur delictum cōmiſſum alio tempore,an debeat ſequi abſolutio,& an in cauſa inquiſitionis debet exprimi locus loci.*
11 *Libelli oblatio,an fieri poſſit die feriato, diſtingue an res ſit tempore peritura, quia tunc offerri poteſt.fallit ſi iudici offeratur,non parti, quia tunc die feriato offerri poteſt.*
12 *Libelli oblatio omitti non poteſt, etiam ex tacito conſenſu partium. numer.14.*
13 *Libelli ſolennitas in partis fauorem inducta videtur.*
15 *Libellus in ſummarijs non requiritur,vnde ad petēdam executionem,ſiue per officium iudicis,ſiue per actionem iudicialem, nunquam requiritur libellus, & quomodo hoc dictum procedit.nu.16.17.*
18 *Iudicationis ſimplicis eſſentia,quæ conſiſtit in cauſæ cognitione iudiciali,videtur eſſe contra ſubſtantiam ipſius iuriſdictionis.*

CAP. I.

IGnarus epiſcopus. Actor agēs ciuiliter debet offerre libellum in ſcriptis iudici, & poſtea reo, & quia narratur factum, non recipit commodam diuiſionem. ſi tamen vis videre, dicas quòd in prima parte ponitur interrogatio iudicis. in ſecunda ibi,ignarus epiſcopus,ponitur interlocutio ipſi⁹. in tertia & vltima ponitur executio interlocutoria. Not. ex iſto
1 text. in princip. † ꝙ iudex ex officio proprio poteſt interrogare partem etiam ante lit.conteſt.ad idem tex.30.quæſt.5.iudicantem.& in l.vbicunque.ff.de interrog.act.& plene in c.fin.de iuram.calum. No. ſecundo † ꝙ iudex non ſolenniter libellantem
2 a poteſt repellere ex officio a ſuo etiam parte non petente, & eſt ratio ſecundum Docto. hic, quia intereſt iudicis ne iudicium factum coram ſe ſit nullum, vnde ſi iudex in procedendo ad vlteriora, proceſſus videretur nullus etiam parte non opponente,poteſt repellere agentem,& hoc dicit glo.fin.in c.j.in ver.abſentia.de elect.lib.6.& bene facit tex.in c.pen.ſupra de procura.
3 Tertio no. † ꝙ etiam de iure canonico libellus videtur eſſe de ſubſtantia iudicij,&hoc tenet hic gl.de quo dic vt in ea.& quod habetur de lit.conteſta.in c.de cauſis.de offi.deleg. Quarto no.
4 ibi,prę manibus, † ꝙ partes debent ſubſcribere libellum quem offerunt.hoc tamen dicit Hoſtienſ.& Ioan.And.non eſſe de neceſſitate ſed de honeſtate,quia ſatis eſt, ꝙ notarius ſcribat productionem & viam productionis,& hoc ſeruat conſuetudo, de quo dic,vt in authen.libellum.C.de lit.conteſt. Quinto & vlti-
5 mo no. ibi, ſinodo porrigere, &c. quod † libellus videtur prius offerendus iudici, & poſtea parti per iudicem, hoc tamen non eſt neceſſarium, ſecundum Docto. hic. immo ſufficit ꝙ libellus offeratur parti, dummodo in præſentia iudicis & ipſo iudice ſedente pro tribunali, vt in authen.offeratur. & ibi per Bart. C. de lit. conteſta. In glo.vnica poſita ſuper ver. reclamationis. ibi, eſt ergo libellus, vide Cyn. in authen. offeratur. C. de lit.
6 conteſt. † diſtinguit melius & breuius, dicens ꝙ libellus eſt breuis cartula continens claram intentionem actoris. Tu potes addere, iudici & parti offerenda, vel coram iudice, ad primum ver. facit text. in l.ampliorem. & §. in refutatoriis. C. de appellatio. Ad ſecundum text. in authen. prædicta. Ad tertium text. videtur. Ad quartum ibi, vel coram iudice, ſupple reo offerendus.text. in Authen. de exhiben. reis. §. ſancimus. & ex verbis vltimis

ADDITIO.

a VIN. GOD. Iudex ex officio poteſt repellere non ſolenniter libellantem. Et poteſt ex officio libellum calumnioſum reijcere,Rui.conſ.138.nume.19. lib.5.& ex officio poteſt ſe fundare in inſtrumento in fauorem eius,qui illud impugnauit,Rui.conſ.154.nu.8.lib.5.

vltimis additis per me, patet ibi duplex practica offerendi libellum in authen.præallega.ſecundum Barto. nam poterit offerri libellus iudici per actorem aut citationem partis, & poſtea per iudicem parti, cum erit in iudicio, & hæc practica probatur in tex. noſtro. poterit etiam prius citari pars legitimatis perſonis in iudicio, poſtea dabitur libellus, ſecundum Butr. in d. auth. offeratur. & iſta practica probatur in corpore de exhi. re §.illud.& §.ſancimus.& hoc tenet Inno.hic, quicquid dicat hic gl.& Spe.qui tenuit ſententiam gl.in ti.de libel.concep.§.reſtat.circa prin.& hæc eſt communis opi. Aduerte tamen, † qa
8 ad hoc vt poſſit procedi ad vlteriora & valeat proceſſus, neceſſe eſt vt libellus ad minus offeratur reo coram iudice exiſtente, vnde ſi iudex in citatorio tranſmittat copiam libelli ipſi reo, iſta tranſmiſſio operabitur hoc, ꝙ reus poſtea veniens non poterit petere inducias deliberatorias, vt in c.2. de dilat. & l. ſi quando. C.eo.ſecundum Bar.in d.auth.& gl.in cle.2.vt li.pen.non tamē tranſmiſſio ipſius copiæ, habet vim oblationis ſolennis, vnde iterum debet reo offerri, vt no.pulchre Io.An.in ti. de libel.cōcep.§.nunc videamus.in vlti.addi.Hoc tamen ſcias, † ꝙ in libel
9 lo ciuili regulariter non eſt neceſſe appoſitio loci rei vel ꝯctus geſti in libello criminali, de primo hr̄ in c.Abbas.li.6. & in l.edita.C.de eden.De ſecundo ſecunda q.8.c.libellorum. hoc tamē limitatur eſſe verum, niſi arguatur dolus rei conuēti in libello, ſecundum d.Ant.hic, qui allegat Bart.in l.j.§.interdictum.ff.vti poſ.& probatur in l.item exig.ff.de dolo.tu etiam vide Bar.in l. prætor edixit.in princ.ff.de iureiur.& in l.edita. C. de eden.& in l.j.§.2.ff.de ſuſpec.tut.& quod no.in c.tuæ. s̄.de procur.vide ēt quod ponit Bar.ad materiam, in l.& an eandem. §.actiones. ff.
10 de excep.rei iud. † nunquid autem ſi tēpus exprimitur in accuſatione criminali,& probetur delictum commiſſum in alio tpe, debeat ſequi abſolutio,& quid de cauſa inquiſitionis vtrum debeat exprimi locus in ea,& locus loci, vide quod no.Bar.in l.is q reus,ff.de pub.iud.& l.denunciaſſe.§.quid ergo ſi.de adul.Bal. in l.j.qui accu.non poſ. vide etiam Bar.in l.2.in fi. ff.ꝙ cer.Io.& de inquiſitione in l.2.§.ſi publico.ff.de adult.In ea.glo.ibi,& in
11 prin.lit.&c.declarando gl.quærunt hic Doct.† vtrum oblatio libelli poſſit fieri die feriata.[a] Bar. dixit ſimpliciter, ꝙ ſic in ciuilibus, per l.miles.§.ſexaginta.ff.de adul.& ipſe ibi no.& per l.j.C. de ſen.& hanc ſententiam tenuit glo.15.q.4.c.placita ſecularia. Io.de Lig.hic, ſed d.Ant.de But.hic ſequitur opi.Io.And.quam ipſe poſuit in tit.de libel.conce. §.nunc videamus.verum eſt, vt diſtinguamus vtrum res ſit tēpore peritura, vt primo caſu poſſit tradi libellus,& ita loquitur tex.in d.§.ſexaginta. ſecundo caſu non poſſet,& hanc opi.credo veram, prout intelligit pro vna additione,ꝙ non poſſet offerre parti, vt probat tex. in d.c.placita. quia cum iſtud ſit pars & cognitio iudicij, cognitio non poteſt celebrari die feriata, vt l.fi. C.de feriis.ſed ipſi iudici bn̄ poteſt offerri die feriato. nec Ioan.An.in hoc ſentit ꝯrium,& gl.circa prin.tenet hanc partem.& licet d.Anto.hic teneat,ꝙ etiā coram iudice non poſſet fieri oblatio,ꝙ eſt ꝯ rationem poſitam in d.§.ſexaginta. non enim fundat ſe iuriſc. ꝙ etiam res ſit tempore peritura,ſed ſimpliciter libellus de plano offerri poteſt,ſicut quilibet actus, qui fit a iudice ſine cauſæ cognitione vel cum iudice, vt l.a procedente.C.de dilat.& l.2. §.dies. ff.ſi quis ordo in bo.poſ.ſeruetur.& per hoc habes declaratam glo.tuam vſq; ad tertiam partem.In eadem gl.ibi, ſed nunquid &c.concludit er-
12 go gl.noſtra iuxta fi.† ꝙ libelli oblatio non poteſt omitti etiā de
b tacito conſenſu partium,[b] & hanc ſententiam ſequitur Bart.in auth.offeratur.ſed Io.An.hic & in cle.ſæpe. in ver.neceſſario.de ver.ſig.diſtinguit, ꝙ aut nulla penitus præcedit petitio declarās intentionem actoris ad minus per modum poſtæ ſiue poſitionis,& tunc iudicium eſt nullum, quia iudex non hz̄ ſuper quo fundet ſententiam ſuam,ꝯ l.vt fundus. cōi diui. & in c.licet Hely.j̄.de ſimo.aut præcedit qualis qualis petitio ad minus p̄ modum poſtæ per quam declaratur actoris intentio etiam ſi actor non concludit formaliter vel petit aliquid ſibi dari,& tunc dn̄t, ꝙ valet iudicium,ſi reus vel iudex, non petat libellum offerri,
13 & hanc ſententiam ſequitur hic Ant.de But.& p̄t eſſe rō,† quia illa ſolennitas libelli videtur inducta in fauorem partis, vt clare probat tex.in §.illud,in Auth.de exhib.& introd.reis.ergo illi fauori partes poſſunt renunciare,& hanc opin.dicit do. Flo. in d. cle.ſæpe,ſeruandam in practica, vt communiorē, & Io.de Imo. qui hoc tamen tenet,ꝙ de ſubtilitate iuris opin.gl. ſit verior.& iſta opi.placet mihi per rationem ſuam & noua ratione. nam tex.in auth.offeratur.obligat actorem ad offerēdum: libello autem oblato, dicit actum ſpontaneum ſine interpellatione, vt l. accepta m.C.de vſu.& l.3.§.fi. ff.de quibus re. ad eundem iudi. ſecunda ratio eſt,quia tex.in §.illud.in Auth.de exhi.reis. p̄mittens cauſam īſtitutionis, quæ ponitur in §. ſancimus inter alia, ꝙ aliquando reus nihil ſciens cogebatur litem conteſtari, & deinde in §. ſancimus. volens, ꝙ prouideretur predictis abſurditatibus dicit,ꝙ libellus debet offerri. alias conteſtatio litis eſt nulla ipſo iure, vnde patet ex ꝯiunctione.§.illud.ad §.ſancimus.

14 † in caſu etiam quo reus non petit libellum offerri, nihilomin.ⁿ tn̄ libellus eſt offerendus, tn̄ tenementi ſingulariter dictū Spec. in tit.de libel.conce.§.huiuſmodi.in ver.ſit ēt cautus, ꝙ ſi libel. lus eſt perditus vel amiſſus ſine culpa actoris, ſtatur de ſerie ex forma ipſius dicto agentis, ar.eorum, quæ hn̄r in l.pe.in prin.de re.cred.& in l.ſi quis intentione ambigua.C.de iudi.quod dictū approbat hic Anto.de Butr.& eſt ſingularis limitatio ad c.cum olim.de priui.& per Bar.in auth.ſiquis in aliquo. C.de eden.Et quia vltra gl.ponuntur hic multi caſus per Doct. in quibus nō requiritur libelli oblatio, ideo dic vt hic pleniſſime per eos, & per Spe.in ti.de libel. concep.§.nunc dicendum, per totum ver.
15 verum tn̄ adde inquantum d.Ant.hic ſimpliciter dicit, † ꝙ ſiue petatur executio per officium iudicis, ſiue per actionem iudicialem, & habeat petens ꝯdictionem ſiue non, & ſiue agatur corā eo iudice, ſiue coram alio, ꝙ nunq̄ requiritur libellus, & hac ratione, quia iudicium executiuum eſt ſummarium, vt l.a diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.de re iud. & in ſummariis non requiritur libellus, l.3.§.ibidem.ff.ad exhi.quod dictum non vr̄ verum, immo vr̄ tenenda opi.Bar.in l.intra dies.de re iud.nam fundamentum d.Ant.non eſt verum, ꝙ vbicunq; agitur ſummarie, ibi nō requiratur libellus & reliqua ſubſtantialia iudiciorum, vt late no.Bar.in ver.ſummarie,in extrauag.ad repri.ꝯ Hoſt.& Io.An. & ſic ar.non concludit.Pro veritate tamen articuli poſſet diſtin-
16 gui, † ꝙ aut petitur executio per officium iudicis,& tunc tene ꝙ dicit Bar. vt non requiratur libellus, aut petitur per actionem iudicati,& tunc aut coram eo.iudice, aut coram diuerſo.ſi coram eo.vr̄, ꝙ ſi tunc iudex procedat ſup̄ notorio non ſit neceſſarius ordo iuris, vt in c.ad noſtram.j̄.de iureiur.& hoc eſt verum, niſi pars opponeret ſe executioni ſententiæ, ꝙ permiſſum eſt etiam ſi exceptio non reſpiceret ſnīam.executionem ipſius,& tunc.n. res non dr̄ amplius notoria, iuxta no.in c.j.de offi.dele. lib.6. in gl.& in c.ſi clericus.s̄.ti.proxi.& quod hr̄ per Bar.in l.poſt rem. ff.de tranſa. ſi vero petatur executio coram alio iudice.exemplū in l.argentarius.§.fi.ff.de iud.& tūc communiter tenetur, ꝙ debeat lis conteſtari & libellus offerri, ſed cum ſententia, quę tranſiuit in rem iudicatam, coram quocunq; iudice faciat notoriū, non videtur eſſe dria, ſiue agatur coram eo, vel coram diuerſo, & ideo potes diſtinguere, vt s̄.dixi, qn̄ agitur coram eo.iudice, ſuper quo vide quod no.Io.An. in d.§.vero. de le. præallegato. in addi.& ad materiam, quam ponit eleganter Bal.in l. ſi causā iudi. C.de execu.rei iudi.& in l.j.in vlt.dicto. C.de confeſ. Adde
17 etiam ad illum articulum, cum dr̄ hic per Hoſti. † ꝙ partes poſſunt conſentire vt iudex procedendo ſummarie & de plano, & præcipiendo & faciendo vt ſibi videbitur, non ſeruet ſubſtātialia iudiciorum, ꝙ hoc dictum poteſt dupliciter intelligi. Vno modo vt iudex qui procedit iſto modo, non ferat ſententiā diffinitiuam, ſed preceptum ſicut facit in confeſſum, vt l.ſi debitori. ff.de iud.& iſte intellectus eſt tolerabilis, licet probabiliter poſ-
18 ſet dubitari vtrum hoc dictum ſit verum, † quia eſſentia iudicationis ſimplicis conſiſtit in cauſæ cognitione iudiciali, videtur eſſe ꝯ ſubſtantiam ipſius iuriſdictionis,& ſic non valet, vt l.cum precario.ff.de preca.& ſi dicas ꝙ remoto libello lit.cont.adhuc remanet cognitio iudicialis.ego dico ꝙ hoc eſt falſum, vt patet in cle.ſæpe.de verb.ſig. tollitur enim tūc figura iudicij. ſ.forma. credo tamen, ꝙ hoc dictum ſeruaretur in practica iſto modo intelligendo.Secundo modo poteſt intelligi, ꝙ partes conueniāt vt s̄.ita tamen ꝙ iudex ferat diffinitiuam ſentētiam,& ꝙ valeat iſtud pactum, ſecundum Hoſt. & hunc intellectum ſentit hic d. Ant.niſi partes agerent expreſſe, ꝙ iudex plene cognoſceret de cauſa, tunc enim induceretur contradictio, ꝙ non daretur libellus ne conteſtaretur lis, & tunc plene cognoſceretur de cauſa, vt l.iudices.& ibi no.C.de iud.quæ opin. hic ſignificat in effectu, ꝙ partes expreſſe poſſint renunciare ſolennitatibus iudiciorum ſubſtantialibus, dummodo non agāt ꝙ plene cognoſcatur de cauſa, quæ dicta reprobamus s̄.ī vltima parte gl.& vide Bar. qui tenet oppoſitum in auth.offeratur. C.de lit.conte. per rationes ibi allegatas per eum, teneo dictū Hoſt. eſſe falſum iſto modo intelligo.& ita dicit hic Io.de Imo.expreſſe. dicit tamen not. ꝙ quando partes dant poteſtatem iudici modo prædicto, videntur in dubio compromittere in ipſum, vt in arbitratorem, hæc pręſumptio eſt vt actus magis valeat, quam pereat, vt l.quotiēs. ff.de re.dub.& iſto modo bene poterit iudex procedere non ſeruato ordine iudiciario,& ita intelligitur text.quem allegat Inn. pro ſe,in Auth.vt diffe.iud.§.ſi vero contigerit. & in c. per tuas. s̄.de arbitris.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Oblatio libelli an poſſit fieri die feriata. Adde feriatis diebus quæ cauſæ tractari poſſint, Pari.de Put.in tract.ſyndic.c.an officialis. uerſic. feriæ. Et nota, ꝙ libellus in quo petitur pars uel reſiduum indeterminate initiatur propter incertitudinem, Goz.conſ.94.nu.35.

b VIN. GOD. Oblatio libelli non poteſt remitti de tacito conſenſu partiū. Et qualis eſſe debeat libellus, quando quis uult agere remedio.l.2.C.de reſcuend. Goz.conſ.44.nu.11.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Possidentibus duobus vnam rem pro indiuiso, potest agi contra eos vno eodemq; libello, propter vnitatem rei, idem si agatur contra consortes eiusdem causæ.*
2 *Conuentus actione reali, potest petere, vt libellus obscurus declaretur, potest etiam opponi, ꝙ libellus non admittatur, quia obscurus, & aliquando dabitur dilatio ad certificandum.*
3 *Iudice petitionem, quam de iure admittere debet repellente, hoc ipso iustificatur appellatio ab ipsius interlocutoria.*
4 *Res certa, vtrum specificari debeat in libello.*
5 *Libellus licet procedat ex consuetudine, Dico rem meam esse iure dominij, vel quasi, tamen in processu, tam probationes, quam acta debent certificari.*
6 *Positio & probatio, licet certa esse debeat, vt in dominio, vel quasi concludat, articulatio potest esse alternatiua, sicut libellus.*
7 *In his quæ habent ordinē de se, & sunt incompatibilia, copulatiua dictio, in alternatiuam resoluitur.*
8 *Positio pars probationis est.*
9 *Causam. si aliquis in actione reali vnam expressit, & ex illa succubuit, potest tamen postea ex alia causa experiri.*
10 *Appellationis in causa. sicut instantiæ lapsus perimit causam, vt sit finis litiū, & tamen aliud in principali, ita eadem ratione sententia super appellatione lata obstat agenti in principali iudicio, vt postea ex alia causa non possit experiri.*
12 *Libellus conceptus per hæc verba, peto centum a te, quæ quondam tibi mutuo dedi (licet non adiiciatur, & ad quæ es obligatus) valet. & quid operantur verba, Et ad quæ es obligatus. nu. seq.*
13 *Confessio, sicut pars probationis, in dubio interpretatur contra actorem, secus in libello.*
14 *Debitor, si confitetur se promisisse, verum exoluisse, & sic negat se obligatum de præsenti, præsumitur contra ipsum.*
15 *Verba, Dico ꝙ fui dominus, quatenus se habet ad id quod iam fuit, & nomine non est, vel econtra.*
16 *Libellus per hæc verba, peto omnes res quas possidet in tali villa, non procedit, nisi per declarationem specialem, cum ratione.*
17 *Actoris in potestate, an sit alterare naturam actionis singularis, vt de actione singulari, faciat iudicium generale contra reum.*

CAP. II.

SIgnificantibus. Libellās in actione reali, tenetur exprimere rē clare in libello. secunda ibi, quo circa, &c. Nota primo ex isto tex. † ꝙ quando duo possident vnam rem pro indiuiso, potest agi contra ipsos vno libello propter vnitatē rei, & idem si agatur contra duos consortes eiusdem causæ, vt l. j. C. si reus vel accu. mor. fue. & l. j. C. de fideiuss. tut. ꝙ est verum tam in ciuilibus, quàm in criminalibus super dictis iuribus, sup quo vide quod pulchre dicit Spe. in tit. de libel. concep. §. fi. ver. sed pone. & ver. seq. & quod no. Bar. in l. hos accusare. §. lege Iulia. ff. de accu. & Bal. in l. denunciare. C. eo. titu. Secundo no. ibi, oblato eis libello, &c. ꝙ libellus potest immediate offerri parti, de quo dixi in c. j. s̄. eod. Tertio no. † ꝙ reus conuentus actione reali potest petere, vt libellus obscurus declaretur. potest etiam opponi, ꝙ libellus non debet admitti quia obscurus, & aliquando dabitur dilatio & terminus actori ad certificandum libellū, quod singulariter no. Io. An. in ti. de causa poss. & proprie. §. non dicendum. & ibi per Doc. & facit tex. & quod ibi per Bart. in l. iusiurandum. in prin. ff. de iniur. Vltimo † no. ꝙ si iudex alias repellit petitionem, quam debet de iure admittere, hoc ipso iustificatur appellatio ab ipsius interlocutoria. facit c. significauerunt. j̄. de testi. In glo. j. super ver. fraus, pro cuius intellectu vide Bar. & Cy. & alios Doct. in l. edita. C. de eden. & l. & an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. & l. j. in prin. ff. de eden. & Doct. in c. abbate sane. de re iudi. lib. 6. Circa † primum dictum gl. quæritur, vtrum res debeat specificari certa in libello. adde secundū Inn. hic, ꝙ etiam in casibus, in quibus procedit libellus incert⁹, tamen sententia debet esse certa in iudiciis singularibus, vt Inst. de act. §. curare. Et ex hoc infert, † ꝙ licet procedat iste libellus de iure vel consuetudine, dico rem ad me spectare in re dominij vel quasi, de qua hic pleniſſime per do. Anto. tamen in processu non solum probatio debet esse specificata, secundum glo. in l. si quis argentum. ff. depos. & per Bar. in l. in actionib⁹. ff. de fur. sed etiam debet eligere post lit. conte. ꝙ ex istis iuribus prosequi vellet, vt dixit gl. sing. Insti. de act. §. aliæ. & tenet Bart. in l. & an eadē. §. actiones. ff. de exce. rei iud. † Sed aduerte, quia ex rationibus, quæ fiunt hic per Doct. satis potest sustineri, ꝙ ēt si positio & probatio debeat esse certa vt concludat in dn̄io, vel quasi dominio, positio tamen siue articulatio potest esse alteratiua, sicut libellus per ea quæ no. Inn. in c. ex parte. s̄. de rescri. & Bal. in l. j. C. de fur. nam secundum Doct. iste libellus, dico rem ad me pertinere iure dominij vel quasi, non continet contradictionem, sed obscuritatem, quia non deducitur dominium, & quasi copulatiue, sed alternatiue, † vnde in istis qui habent ordinem de se, & sunt incōpatibilia, copulatiua resoluitur in alternatiuam, vt l. Titiæ vsusfructus. ff. de vsufruct. lega. alternatiua non ponit ista duo simul, sed cōditionaliter hoc modo, sum dominus vel quasi dominus, sicut dicimus quando alternatiua ponitur inter ea, quæ sunt subordinata adinuicem, in c. cum plures. de offi. dele. li. 6. & l. hæredes. §. peto. & ibi per Bar. ff. ad Trebel. non implicat contradictionem, ergo positiones etiā essent compatibiles per eandem rationem iustæ ignorantiæ, per quā toleratur incertitudo istius libelli. Pro Bart. tamē facit, † quia cū positio sit pars probationis, vt in cle. sæpe. de verb. sig. videtur, ꝙ si assignatus terminus sit ad probandum, imputandū sit actori si in termino sibi assignato non inuestigat veritatem & efficitur certus de iure suo, sicut dicimus in eo, qui debet respondere positionibus, de quo in l. iusiurandum. §. j. ff. de iureiur. & ideo videtur, ꝙ parte petente cogatur eligere. Communis tamē practica obseruat contrarium, & credo ꝙ sit, quia aliquando post capitula & positiones porrectas superuenit actori magis facultas probandi, q̄ ipse sciret. Item quando probatio debet fieri per testes, actor non potest certus esse, quin testis sit dicturus. poteit enim verum dicere sibi & aliud postea, vel aliter coram iudice propter virtutem interrogatoriorum, vnde ista opi. plus placet.
9 Item ad gl. tuam hic idem dicit, † ꝙ si aliquis expressit vnā causam in actione reali & succumbit, ex illa potest postea agere ex alia, ꝙ Pet. & Cy. tenent contrarium per l. 3. & l. quæsitum. §. fi. de app. ad quam. l. licet Doct. hic multipliciter respondent, non
10 tamen videtur esse aliqua responsio sufficiens. † Tu tamē potes dicere, ꝙ sicut in causa appellationis instātiæ lapsus perimit causam, vt sit finis litium, & tamen aliud in principali, vt l. properādum. §. si quidem. C. de iudi. ita forte poterit induci specialiter ꝙ expressio vnius causæ, non restringit virtutem ap. quin sentētia lata super appellatione obstet etiam in causis nō prosecutis, anteq̄ exceptio rei iudicatæ obstet agenti, aliquando ex alio capite est similiter introductū vt lites finiantur, vt l. 3. ff. de excep. rei iudi. & quia plus interest nostra per sententiam primam litem abbreuiari & finiri, ideo strictius proceditur in causa appellationis. dixit enim hic d. Ant. referens dicta Cy. in l. edita. C. de
11 eden. † ꝙ procedit iste libellus, peto centum a te, quæ quōdam tibi mutuaui, & licet nunq̄ dicatur, & ad quæ es obligatus, & negetur mutuum de præsenti, non tamen obligatur ex nega. quæ oritur ex mutuo, & ideo procedit libellus, qui cōcludit præsum priue, vt l. omnes. §. Lucius. quæ in frau. credi. Nec obst. ꝙ ex facto meo oritur præsumptio, vt præsumatur debet allegari, vt l. adulterium cum incestu. §. idem Polioni. ff. de adul. & per Bar. in l. cum quid. ff. si cert. pet. quia dixit d. Ant ꝙ istud est verum, quando factum ex quo resultat præsumptio, est tale ꝙ si præsūptio non allegetur, ex sui natura. potest inferri aliud exemplū, in l. cum de in rem verso. ff. de vsu. sed contractus mutui nō est ordinatus nisi ad obligationem præcise, vnde satis videtur implicite allegari ista præsumptio, ex quo deducitur contractus, q̄
12 est causa obligationis, vt l. licet. §. eadem. ff. de procur. † sed si libellans diceret in libello, peto centum a te, quæ quondam tibi mutuaui, & ad quæ fuisti mihi obligatus, tunc dixit Cyn. in d. l. certum. §. sed si fundum. ff. de confes. ꝙ iste libellus non procedit, quia petendo te fuisse obligatum de præterito, tacite videor negare de præsenti, vt l. statuliberum. §. 2. ff. de leg. 2. & l. Imperator. ff. de postu. sed d. Ant. hic tenet contrarium. & Io de Imo. & Moder. & -ta etiam tenet Spec. in tit. de act. & per. §. sequitur. ver. quid si dico. & est decisio Rotæ, quia ex quo libellans petit eum condemnari, satis patet ꝙ non negat ipsum obligatum de præsenti. Et quia verba debent intelligi ad intentionem libellātis. l. si quis intentione. ff. de iudi. & impropriari, vt saluetur intentio libelli, vt l. j. & ibi per Bar. ff. de vsufru. & ita procedit ista opi. Non ob. dictum do. de Rota qui dicunt, ꝙ si continetur aliquem fuisse dominum in perpetuum, vel se alicui fuisse obligatum, videtur negari de præsenti, quia diuersa est ratio in confes
13 sione & libello, † quoniam confessio sicut pars probationis in dubio interpretatur contra actorem, vt in regula, contra eum, de reg. iur. & in c. in præsentia. de proba. & patet ex no. in l. inter stipulantem. §. j. de verb. ob. & ideo non resultat præsumptio ex confessione ꝯ confitentem, nisi quatenus verba important, sed libellus debet adaptari ad intentionem libellantis, vt dictū est. Tu autem dicas, ꝙ opinio Spec. & do. Anto. est verissima, quia etiam in confessione, quia si aliquis cōfitetur se obligatum fuisse in perpetuum vel rem fuisse alterius, resultat præsumptio cōtra ipsum, vt sit obligatus de præsenti. s̄. de transac. c. preterea. 2. per tex. ꝯ Bar. tz Bal. in d. l. edita. & uide eundem in l. minorem. C. de in inte. resti. & collige ista verba ex dictis Bart. in l. Aureli⁹. §. item q̄siit. ff. de lib. leg. vbi vult quod no. pleni⁹ in l. hoc iure.
14 ff. de ver. ob. † ꝙ si debitor ꝓfitetur se promisisse, sed soluisse, & sic negat

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ libellus incertus, super petitis per quandam consequentiam, & incidenter procedit, non tamen sententia. Ruin. consil. 35. num. 5. lib. 4.

sic negat se obligatum de præsenti, ꝙ præsumitur cõtra ipsum, nec aliud dicit glo. in §. si fundum. si bene respicias, vnde dictũ Do. de Rota est falsum, quando dicunt ex confessione facta super iure de præsenti, & tamen dictum Bar. & Cy. potest esse verum, quia non est in potestate rei includere præsumptionem, quæ resultat de præterito in præsens in fauorem actoris, sed qñ actor ipse ponit ius de præterito, est in potestate sua auferre præsumptionem, quæ de præsenti pro ipso resultat, in l. si quis in ꝯ. scribendo. C. de pac. & no. in c. 2. s̃. de proba. Et tamen plꝫ mihi
15 opin. Spec. noua ratione, † quia ista verba, dico ꝙ fui dominus, possunt significare ius de præterito, prout fuit initiatum, & possunt significare prout fuit finitum. possunt enim denotare actũ acquisitionis obligationis & respectu initij & finis, vnde ne libellans videatur sibi contrarius ver. præteritum respiciat initiũ acquisitionis. & hoc modo verificatur, dico ꝙ fuisti mihi obligatus, hoc ꝙ olim cæpit tua obligatio, non ꝙ nõ sit finita. & hęc doctrina colligitur ex tex. & glo. cum his, quæ ibi ponit Bart. in l. 2. §. j. ff. si cer. pet. & l. insulam. §. j. & quod ibi no. per Moder. ff. solu. mat. bene facit quod ipse idem not. in l. fin. §. quæsitum. de condit. inde. & per hoc habes declaratum istum arti. Item adde
16 inquantum hic tetigit do. Ant. vtrum procedat † iste libellus, peto omnes res, quas possides in tali villa, ſm opi. Bart. quam ipse sentit in l. Titia. §. Lucius. de leg. 3. ꝙ iste libellus sit declarãdus
17 aliter non procedit, videtur esse verissima, † quia non videtur esse in potestate actoris alterare naturã actionis singularis, vt de act. singulari faciat iudicium generale in præiudicium rei, cui ꝓpter obscuritatem aufertur materia defensionis. Et pro ista cõclusione videtur casus no. in l. j. §. si cista. ff. depos. it. vbi text. vult, ꝙ quando res fuit simul deposita in cista sigillata si petunt actione depositi, debent specialiter exprimi, & non in genere per relationem ad certum locum, & bene facit quod habetur in l. si post mortem. §. fi ff. de contratab. Pro opi. tamen quam tenuit hic d. Ant. & Inn. in c. certificari. j. de sepul. facit tex. valde not. & quod ibi no. per Bar in l. scire debemus. in princ. ff. de verb. obl. vbi tex. no. vult, ꝙ quãdo per signum vniuersale omnes res particulares deducuntur in stipulatione resultat vna obligatio generalis, pro qua intentatur iudicium generaliter, vt ibi declarat Bar. sed tu respondes, ꝙ dicitur tantum potest induci ex consensu duorum, non tamen ex voluntate actoris simpliciter vt s̃. diximus, & hanc opi. sequitur hic Io. de Imo quæ magis placet.

De probationibus. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Argumentum largo modo sumptum capitur etiam pro testibus, & instrumentis.*
2 *Argumentum proprie est probatio coniecturalis, qua aliud per aliud demonstratur.*
3 *Probatio est rei dubiæ per testes, instrumentum, indicia & præsumptiones ostensio.*
4 *Probationis appellatione intelligitur vera probatio non coniecturalis.*
5 *Probatio præsumptiua capitur tripliciter.*
6 *Fama dicitur propria probatio.*
7 *Coniecturæ legis sunt liquidissimæ probationes.*
8 *Probatio præsumptiua, præiudicat matrimonio sequenti vere probato.*
9 *Probatio præsumptiua, quando non comprehendatur sub probationis nomine.*
10 *Statutum dans præmium probanti, semiplene probans illud non consequitur.*
11 *Probatio præsumpta, quæ dicatur.*
12 *Probatio ficta non venit appellatione probationis.*
13 *Confessio proprie non est species probationis.*
14 *Iuramentum est releuatio ab onere probandi.*
15 *Dictio, perinde, denotat improprietatem.*
16 *Statuto excludente omne genus probationis, post lapsum termini non poterit iuramentum deferri.*
17 *Probatio consistens ex pluribus speciebus non potest dici aliqua illarum specierum.*

PRo declaratione Eorũ, quæ tradunt Doct. sup ista rubrica, videndum est. Primo, quid sit probatio. Secundo, vtrum confessio proprie dicatur species probationis. Tertio, vtrum sit dare aliquam probationem in genere, quæ non possit dici species probationis. Ad primum adde dictis Doct. inquãtum Host. hic dicit, ꝙ diffinitio Accursij posita in rubr. de prob.
1 potest saluari, † quia argumentum largo modo sumptum, capitur etiam pro testibus & instrumentis, quod argumentum tripliciter potest accipi. vno modo large, & sic comprehẽdit testes & instrumenta, vt est casus in l. 3. §. eiusdem quoque. ff. de testi. & in l. 3. in fi. C. quorum appel. non recip. Dicitur autem argumentum probatio testium vel instrumentorum per similitudinem, quia sicut argumentum constat ex pluribus propositionibus, ita probatio, quæ fit per testes, semper constat ex plurib⁹ existentibus, idest ex duobus testibus vel instrumento, quod habet vim duorum testium, vt l. in exercendis. C. de fide instrum. & in c. licet. j. de testi. Et quando fit probatio per vnum solum testem, tunc assertio partis computatur loco alterius testis, vt in c. in omni. j. de testi. & ita declarat Bald. no. in l. ea quidem. in 3. col. C. de accu. Secundo modo sumitur argum. nimis large, nõ tamen proprie & stricte, sed prout est probatio quædam coniecturalis. intelligo autem quando coniectura & præsumptio resultans ex facto, approbatur a iure pro legitima probatione, vt in l. iurisgentium. §. ꝙ fere. ff de pac. & in c. ad nostram. infra de emp. & vend. & ibi notatur, argumẽtum in iure, vt probat tex. in d. l. 3. C. quorum appell. non recip. & in l. diuus. in fi. ff. de custo. reo. Tertio modo sumitur propriissime, † & tunc ar. est quę
2 dam species probationis coniecturalis, in qua aliud per aliud demonstratur. Aliquando plene, aliquando semiplene, aliquãdo etiam minus, in qua communiter opus est subtilitate ad demõstrandum illud aliud etiam factum, & istæ sunt coniecturæ, & indicia non approbata a iure, sed reposita in arbitrio iudicis, vt tradit Bar. eleganter in l. fin. ff. de quæstionibus. & de ista probatione loquitur tex. in c. forus. j. de verbo. sign. Secundo adde ad
3 diffinitionem Gof. inquantum dicit, † ꝙ probatio est rei dubiæ, per testes, instrumenta, indicia & præsumptiones ostensio, ꝙ illa diffinitio non videtur vera noua ratione, quia ista diffinitio complectitur probationem præsumptiuam, quæ est argumentum, vt s̃. dictum est, sed arg. non est probatio, immo distinguitur ab ea, vt in c. forus. §. causa. de verb. sign. nec obstat, si dicas, ꝙ ille tex. loquitur de arg. logico, vel de probatione iuris, nõ de probatione facti, in quo possumus argumentari, quia hoc repugnat tex. manifeste, quoniam dicitur ibi, ꝙ per argumentum ex inuestigaris veritas causæ manifestatur quod non potest intelligi nisi de probatione coniecturali & facti, & debes scire ut intelligas, ꝙ illud, quod dicitur in tex. ꝙ argumentum non constat testibus vel instrumentis, est intelligendum, scilicet directe, sed bene possunt produci testes & instrumenta super facto, ex quo resultat præsumptio & coniectura, quę tamen non dicitur probatio instrumentalis, vel testium secundum glo. not. in d. §. quod fere. & Bal. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. Confirmatur ista impugnatio ex rubr. ff. de probatio. vbi ponitur, & de præsumptionibus, tanquam sint species distinctæ. Vnde et Bar.
4 per illum text. in l. Lucius. ff. de condit. & demonst. † ꝙ appellatione probationis intelligitur vera probatio non coniecturalis. Pro declaratione istius puncti est dicendum, sicut in voce diximus, † ꝙ probatio
5 a præsumptiua capitur tripliciter, vno modo
a quando testis directo probat factum, de quo agitur, sed nõ reddit causam dicti sui, vel si reddit eam præsumptiuam non certam, vt quia interrogatus in causa scientiæ. dicit scio, quia sum vicinus. Secundo modo dicitur probatio prę sumptiua, quando nõ probatur factum de directo, sed probatur factum, per quod ius præsumit, hoc esse factum, quæ d educitur in iudicio. Tertio modo est probatio præsumptiua probatio cõiecturalis, quę proprie dicitur argumentum, de quo s̃. dixi, primo modo dicimus, ꝙ præsumptiua probatio est probatio, quę fit per testes deponentes de facto, vt in d. c. forus. §. causa. in l. instrumẽtis, cum multis aliis. C. de probationibus. & bene probatur in authen. de instru. cau. & fide. § j. Sed tamen debes scire, ꝙ quamuis sit proprie probatio, non tamen est vera probatio, & ideo licet valeat ad probandum, vt vera probatio, non tamen ad reprobandum, secundum Cal. signanter in l. presbyteri. ad fi. C. de epis. & cler. vnde dicit sing. Bal. vbi s̃. referens ita lac. But. disputando tenuisse, ꝙ talis probatio præsumptiua, nunq̃ potest reprobare instrumentum notarij. Et quando est imperfectum, nõ facit semiplenam probationem, vnde vnus testis non reddens causam dicti sui non probat semiplene secundum Bal. no. in c. j. §. sacramentum. de consue. rec. fue. propter vnum testem non reddentẽ rationem dicti sui non defertur iuramentum in supplementum
6 probationis. De secunda specie dicimus, † ꝙ etiam ipsa dicitur propria probatio, vt patet de fama, vt in l. 3. §. eiusdem quoq;. ff. de test. & per l. si quis. §. fin. ff. de manu. testa. & l. licet Imperator. ff. de leg. j. & l. si tutor. C. de peri. tuto. in quibus dicitur, † ꝙ
7 coniecturę legis sunt liquidissime probationes. facit optime, quod no. Bar. in l. si constante. in princip. ff. sol. matr. pro ista sol. adduco tibi text. no. in c. laudabilem. in princ. j. de frigi. & male. iuncto c. j. in fi. eo. ti. in quibus probat, ꝙ etiam vbi agitur de grauissimo præiudicio, sicut de separatione matrimonij, applone probatiõis ꝓtinetur probatio ꝑsumptiua, & licet gl. ibi destruat illum tex. ſm quam posset illa decre. allegari in oppositũ, plus placet

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ ꝓbatio reddit dubia & incerta, si eius demõstratio alteri ẽt ꝓueniat. Rui. cõs. 115. nu. 4. li. 5. & ꝓbationem cõcludens non releuat, idem Rui. cons. 69. nu. j. lib. 4. Quando autem dicatur probatio dubia & ambigua, cons. 30. nu. 5. lib. j. Sed probatio facta per testes in causa criminali, probat in ciuil, in eadem instantia, & inter easdem personas. Rui. cons. 4. nu. 5. lib. 4.

placet mihi prior intellectus, quia nulla verba iudicij, quod ponitur in c.j. in fi. ſignificat proprie probationē præſumptiuam, vt declaratur in principio eiuſdem. c. in gloſ. Secundo adduco tex.no.in c.veniens.el ij ĩ.de ſponſ.& ibi hoc no.d.Abb.Sicu.
8 vbi patet, † ꝙ probatio præſumptiua prę̃iudicat matrimonio ſequenti vere probato, propterea dixit Bal. no.in l.filium. in fi.ff. de his,qui ſunt ſui vel alie.iur.in ſecunda lect.ꝙ appellatione ꝓbationis venit præſumptiua probatio, quæ eſt uerum etiam in materia ſtatuti. De tertia ſpecie dicimus,ꝙ non eſt proprie probatio,& in hoc non tenemus dictum Gof.ſed largo modo,vt ꝓ-
9 batur ex ſuperiorib.inductis,& ideo videretur poſſe inferri, †ꝙ qñ hoc nomen probatio profertur a ſtatuto,vel a teſtatore, vel a ꝯhentibus non comprehendatur iſta probatio præſumptiua tertij generis,& hoc ſentit Bal.clare in illa.l.filium.in fi. vocans iſtam præſumptionem hominis. Sed ꝯ ſentit & melius in §. id quod ſuperius. ver.xj.q̃ro.C.de epi.& cle.in diſpoſitione teſtatoris, quia verba prolata a teſtatore debent intelligi ſm ſubiectam materiam, ſicut intelliguntur etiam ſm qualitatem perſonæ,etiam circa proprium ſignificatum, vt l.hæredibus.§.fin.& ibi per Bar.ff.ad treb.& l.quibus diebus.§.dñs.ff.de cond. & demon.& idem credo eſſe dicendum in diſpoſitione ſtatuti vel legis,ꝙ licet iſta nõ ſit proprie probatio,ſtatutum tñ per interpretationem paſſiuam habet locum in omni eo, quod lex hꝫ pro propria ꝓbatione,in l.j.§.lex falcidia. & quod ibi traditur. ff.ad legem fal.Illud tñ debes ſcire,ꝙ quamuis in ſtatuto comprehendatur iſta probatio, non tñ comprehendetur probatio imperfecta,vel priuilegiata,quæ tñ alias ſufficeret de iure communi,ita notanter terminat Bal.poſt longam diſputationem in c.conuen
10 ticulas.de pac.iur.fir.& ponit exemplum in pacto & diſpoſitione teſtatoris,idem dixit in c.j.circa prin.ſi de inueſti.inter do.et vaſ.lis oriatur.†& ideo ſi ſtatutum defert præmium probanti, non debet ille conſequi præmium, qui ſemiplene probat, licet ex hac probatione reus ſit poſitus ad torturam, & confiteaꝫ crimen,ita dicit Bal.per illum tex.in l.j. C. de ſeruis qui ꝓ præmio liber.accipi.quia ex hoc ꝙ dicimus,ꝙ probatio cõiecturalis tertij generis improprie dr̃ probatio, dicunt ſingulariter Hoſti. & alij Doct.in c.pro humani.de homici.lib.6.ꝙ qñ in criminibus diſpenſatiue lex admittit probationem coniecturalem,de mente legis vr̃ eſſe,quia iſta non eſt proprie probatio,ꝙ iudex poſſit recipere teſtes ſuper coniecturis etiam parte non citata,quod dictum non eſſet verum,tum quia regula eſt, ꝙ indicium & præſumptio debet probari per duos teſtes &legitime,vt traditur in l.fi.C.fam.erc. tum quia hic cõcurreret duplex ſpecialitas circa idem,quod non eſt admittendum,vt l.j.C.de dot.promiſ.& qđ
11 ibi no.†Illud etiam ſcias,ꝙ probatio reſultans ex diuerſis generibus probationum,ſemper dr̃ probatio præſumpta, & non eſt proprie probatio, vt tradit notanter Bal.in c.j. §.cum autem.de
12 contro.inueſti.†Licèt autẽ appellatione probationis, vt dixi,veniat quælibet probatio præſumptiua, non tñ veniret probatio ficta,vt probat tex.in l.2.§.diuus.ff.de iure fiſci.iunc. l.2.ff.iudi. ſol.per quem tex.ita decidit Bal.in l.2.C de eden.vbi dixit,ꝙ ꝓbatio ficta, facta in vno iudicio non facit fidem in alio, vbi alia vera probatio faceret,& idem dixit Bar. de confeſ. in l. eius qui delatorem.in fi.de iure fiſ.& hanc doctrinam ponit formaliter d.Ant.in c.at ſi clerici.in prin. vbi omnino vide ſ̃.de iudi.probatur iſta concluſio ſignanter,quia in cauſis capitalibus,in quibus imponitur pęna atrociſſima,niſi lex vltra procederet, nunq̃ imponitur pœna diffinita a lege propter fictam probationē, caſus eſt ſingularis & vnicus,& ibi glo.in c.inter ſolicitudines. §. vlt.j. de pur. cano. & per hoc eſt expeditus hic articulus in recte iuris diffinitionibus.dic vt alias ſcripſi, & traditur per Bald. & Sal. in rub.C.eo.Circa ſecundũ articulum, addendo dictis Doctorum
13 inquantum dicunt,†ꝙ confeſſio proprie non eſt ſpecies probationis,per c.j.de cõfeſ.in 6.& ar.l.eum,qui.ff.de iureiu. ꝙ idem tenet Bal.in rub. C.de proba. Addẽs duas rationes. prima ratio, quia ꝯ præſumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio,& tamen admittitur confeſſio, primum probatur in c.iuuenis.& in c.is qui.de ſpon.ſecundum dixit gl.in Auth.de æqualitate do.§.illud. ſecunda ratio, quia confeſſio admittitur ẽt poſt concluſum in cauſa,vt in c.cum Ioannes. ĩ.de fide inſtr. ſed iſtæ rationes non vrgent,quia poteſt eſſe,ꝙ confeſſio ſit probatio, & tamen admittatur ꝯ præſumptionem iuris, & de iure ex eo, qa eſt probatio notoria,ſicut & probatio per euidentiã rei eſt probatio,vt l.4.§.ſi dicatur ff.finium regun.& tñ etiam ipſa nõ excluderetur ſm Azo.& Bald.in l.ex morte. C.ad l.Aquil.& in d. rubr.de proba. Dicemus ergo, ꝙ non comprehenditur ſub generali prohibitione,quia nõ ſit probatio,ſed quia habet ſpecialem cauſam & priuilegium propter ſui euidentiam. ſecundę rationi dicimus, ꝙ probatio poſt concluſum in cauſa non poteſt fieri ad inſtantiam partis.& quia communiter tenetur, ꝙ iudex non debet interrogare ad partis petitionem, ſed ex officio iudicis in his,quæ ſunt arbitrio ſui reſeruata, ſicut eſt ĩterrogare partem, vt l. vbicunque. ff.de interrog. act. bene poteſt fieri probatio, vnde ſi dicatur, ergo poſt concluſum in cauſa iudex poteſt recipere teſtes. Reſpondeo, ꝙ productio teſtium non pertinet ad officium iudicis regulariter,ſed interrogatio ſic, vt dixi, & iõ quando iudex poteſt ſupplere ex officio, ſicut eſt in criminalib. in fauorem rei, ſemper poteſt recipere teſtes poſt concluſionẽ in cauſa,ita videtur probari no. in l.vnus.§.fi.de quæſtioni. Vel potes dicere & breuiter, ꝙ ſpeciale eſt in confeſſione per rationem ſuperius primo dictam. vnde Sal.in rubr. C.de prob.repre
14 hendit in hoc communem ſn̄iam. primo quidem, † quia iuramentum eſt releuatio ab onere probandi,ſicut confeſſio, & tñ eſt etiam probatio,vt l.ſed & ſi poſſeſſori.§.pen.ff.de iureiur.Secundo per tex.in c.j.de confeſ.in 6. vbi dicitur, ꝙ negatiua non poteſt probari per confeſſionem.no. verbum niſi,quod ſignificat etiam confeſſionem eſſe probationem, quoniam exceptio debet eſſe de regula, vt l.j.de reg.iur. Tertio per l.qui ſententiã. C.de pœnis.vbi tex.dicit,ꝙ confeſſus appellatur conuictus.Cõuincere autem eſt probare, vt l.3.C.quorum appel. non reci. ergo confeſſio eſt ſpecies probationis.ad hoc adducit glo. in l. in contractibus.§.illo.C.de non nume.pecu. vbi dicit glo. ꝙ iuramentum eſt probatio.ſed aduerte, quia in l.ſed & ſi poſſeſſori.
15 eſt dictio † perinde,quæ denotat improprietatem, ſeu fictionẽ, vt l.ſed & ſi lege.§.perinde.ff.de petit. hæred. & eſt glo.in l.i. ff. de recep.Secunda inductio placet. Tertia non placet,quia quod plus eſt,vtique tanti eſt,vt l.cum furti.ff.de in litem iuran. quia ergo plus eſt confiteri,quam probari, aliter iſta conſequẽtia eſt bona,& poteſt dici,quilibet ꝯfeſſus eſt conuictus, ſed non econuerſo,quando tamen iſta duo ponuntur copulatiue, vel alternatiue,ponuntur vt diuerſa,vt patet in d.l.3.C.quorum appel.nõ reci.& tamen oppoſitio Saly.videtur eſſe.vera de iure, primo ꝓ tex.valde notabilem in l.j.in fi.ff.de interrog.actio. vbi tex. confeſſiones partis appellat probationes.Secundo per l.fin. §.licentia.C.de iure deliberan.in verbo approbari, vbi patet,quod inter ſpecies probationum ponitur confeſſio, quæ debet fieri ab
16 hærede de rebus hæreditariis,& ideo poſſumus dicere † ꝙ ſi ſtatutum excludit poſt lapſum termini omne genus probationis, non poterit deferri iuramẽtum,nec etiam pars interrogari ad petitionem partis,& hoc dicit ſingulariter in eo Mathe.in l.fin. & authen.ibi poſita.C.ſi cer.pet.licet Bald. ibi teneat contra, & habet fundamentum doctrina ſua ex his,quæ dixit glo. & Bart. in l.in contractibus.§.illo.C.de non nume.pecu.vbi volunt, ꝙ non ſolum quando quis excluditur a probando, ſed etiam apponendo poſt terminum,poteſt deferri iuramẽtum, & valet reſponſio partis, immo tenetur reſpondere, & ſic videretur poſſe inferri, ꝙ ſi ex forma ſtatuti quis non poteſt accuſari de crimine poſtcertum tempus, nihilominus poterit cogi ad reſpondẽdum, vtrum crimen commiſerit,& ſi confiteretur, debebit puniri.Sed primum non reputo verum,ꝙ poſſit primo cogi per tex. in d.§.illo.ſecundum intellectum,quem approbat ibi Bal. & recte.Secundo,quia & ſi in caſu illius. §. admitteretur interrogatio & reſponſio, non tamen in quæſtio.poſita de ſtatuto,& ratio differentiæ colligitur ex his,quæ ſingulariter tradit Bald. in l. in contractibus.in princip.C.de non nume.pecu.vbi dicit,ꝙ aliud eſt, quem excludi a proponendi facultate propter præſumptã calumniam, aliud ex alia cauſa, quia in hoc ſecundo caſu elicitur ius competens agenti, ergo nulla probatio ſuper iure eiſo debet admitti, vt l.ſcire oportet §.conſequens. ff.de excu. tuto. vtrum autem ſi reus ſponte confiteretur,deberet condemnari, quando eſt præſcriptum iuri accuſandi,dicemus Deo dante in c.licet cauſam.ĩ.eo. De tertia quæſtione dic vnum verbum ſe-
17 cundum Bal.in rub. C.de proba.†ꝙ probatio conſiſtens ex pluribus ſpeciebus probationum non poteſt dici aliqua illarũ ſpecierum, vt.l.certi condictio.§. quoniam. & quod ibi probatur per Bar.ff.ſi cer.pet. Exigitur ſecundum eum reperire probationem in genere, quę ad nullam ſpeciem deſcendit.tu dic melius & clarius,quod ſi probatio mixta participat magis de vno quã de altero, ab illa ſpecie denominabitur. l.j. §. ſi te rogando. ff. depoſiti. & no. in l.2.in princip. ff. de verbo. obligatio. ſi vero æqualiter participaret de pluribus, erit ſpecies innominata, ar. l.ſi gratuitum.in princi.in tex.& gloſ.ff.de præſcrip.ver.& l.j.circa medium. ff.e.Et ex his poſſet argui ad quæſtionem, vtrum ſi ſtatutum prohibetur aliquem probare per teſtes & inſtrumentum ſimul,de quo dicetur in c.2.ĩ.eo.

SVMMARIVM.

1 *Imperator faciens contractum cum ſubdito,quomodo obligetur.*
2 *Lex ciuilis non ligat principem.*
3 *Agi poteſt ex pacto nudo coram iudice eccleſiaſtico.*
4 *Actio eſt de iure ciuili.*
5 *Princeps poteſt conſiderari,vt priuatus.*
6 *Ciuitas,vel reſpub.faciens contractum cum priuato particularem,cuius ſit vtutis.*
7 *Conceſſio principis,tranſiens in formam contractus,non poteſt reuocari.*

8 *Princeps si tollat obligationem ciuilem ex certa scientia, iam quæsitam, quid agendum.*
9 *Subditus agit contra principem non recogno scentem superiorem, coram Pontifice.*
10 *Princeps non recognoscens superiorem, potest voluntarie se submittere iurisdictioni alterius.*
11 *Pactum factum cum prædecessore, transit ad successorem in principatu.*
12 *Princeps superiorem non recognoscens, si monitus non exhibet iustitiā, potest adiri Pontifex. & nu. 13.*
14 *Causa ciuilis de toto statu, vel maiori parte, æquiparatur criminali.*
15 *Appellatur minime a principe, qui habet supremam potestatem.*
16 *Mercatores nostri temporis, an teneantur edere suos libros rationum.*
17 *Mandatum in notorio, in dubio præsumitur, & nu. 28.*
18 *Vsurarius cogitur edere suos codices.*
19 *Mercator scribit potius, vt faciat factum suum, & quando beneficio alterius. nu. 24.*
20 *Mercator non habet causam publicam, vt argentarius.*
21 *Iuramentum in defectum probationis non defertur illi, qui sua culpa facultatē probandi perdidit.*
22 *Officium publicum habens, præsumitur me mandante confeciſſe scripturam de re ad me pertinente.*
23 *Notarius si negat se rogatum, præsumitur contra ipsum pro rogitu.*
25 *Ratio vna duarum sufficit, vt verificetur.*
26 *Tertius quilibet habens interesse, potest petere a notario sibi instrumentum edi. & nu. 27.*
29 *Actus factus nomine meo, potest a me ratificari.*
30 *Instrumentum transactionis, quando creditoribus absentibus edendum.*
31 *Officium iudicis, reo non competit ad imponendum silentium actori, quando idē actionem ordinariam consequi potest.*
32 *Ratificatio non dicitur proprie mandatum fictum.*
33 *Instrumentum propria pecunia redemptum, quando quis non teneatur edere.*
34 *Notarius instrumentum mutui non tenetur edere debitori.*
35 *Creditor post debitum solutum, vtrum possit agere, vt instrumentum sibi edatur. & nu. 36.*
37 *Scriptura vltimæ voluntatis illi edi debet, cuius interest.*
38 *Exhæredatus in testamento potest petere copiam a notario testamenti.*
39 *Cle. 1. de vsur. an possit trahi ad similes personas. nu. 44.*
40 *Vsurarius, qui restituit vsuras, an adhuc dicatur infamis.*
41 *Hæresis suspitionem tollit bona conuersatio sequens ex pœnitentia.*
42 *Vsurarius præsumitur facere contractus in fraudem vsurarum.*
43 *Publicani, nauta & similes sæpe faciunt contractus fraudulentos.*
45 *Reus, quando potest cogi ad edendum actori.*
46 *Edere quando quis cogatur contra se. 47. 48.*
49 *Iudex ex officio potest sibi facere ostendi instrumenta a seo, ad inuestigandum veritatem.*
50 *Originale notarij si sit deperditum, quid agendum.*
51 *Debitor soluto debito, non potest agere contra notarium de directo.*
52 *L. nec quisquam. ff. de eden. in quibus alijs personis procedat præter fiscum.*
53 *Dos non est causa pia, nisi sit persona forte multum miserabilis.*
54 *Instrumenta quo tempore sunt edenda.*
55 *Reus habita copia libelli, debet venire instructus.*
56 *Agens ex iure cesso, an teneatur ante litem contestatam ostendere instrumentum cessionis.*
57 *Instrumentum in libello nominatum, quando edendum.*
58 *Instrumentum productum ante litem contestatam, est reproducendum post ad probandum.*
59 *Exceptiones propositas ante litem contestatam peremptorias, non est opus iterum producere.*
60 *Instrumentum productum iudici, non debet edi parti illo tempore.*
61 *Instrumentum productum in iudicio, quando non probet.*
62 *Mandatum debet incontinenti produci, quando agitur actione incerta.*
63 *Cessionarius agens actionibus directis, quid probare debeat.*

CAP. I.

IX epistolæ. Reus non tenetur edere actori ad intentionem actoris fundandam. secunda pars est ibi, fm adhoc. in prima ponitur petitio, in secunda resp. No. primo fm Doc.

1 †ꝙ Imperator faciens ꝯctum cum subdito, obligatur saltē naturaliter ad obseruantiam pacti, & sic sentiunt in dictis suis, quod princeps subdito non obligetur ciuiliter, sed naturaliter tātum, per l. digna vox. C. de legi. & per l. princeps. ff. eo. nam cum obligatio ciuilis oriatur a iure ciuili, vt Insti. de obli. in princ. † si lex
2 ciuilis non ligat principem [a] ergo non potest obligari ciuiliter, naturaliter autem obligatur, quia ipsa naturalis obligatio sumit originem a iure naturali, vt l. Stichum. §. naturali. ff. de solut. & l. cum amplius. §. is natura debet. ff. de reg iu. ius autem naturale non potest tolli; per principem, nec limitari sine causa, vt in §. sed naturalia. Inst. de iure nat. gen. & ciuili. & plene tradit Inno. in c. quæ in ecclesiarum. s̄. de consti. Et ex his infert d. Ant. duo
3 multum notabilia. Primo, †ꝙ coram iudice ecclesiastico potest agi ex pacto nudo, vt quis consequatur suum, sed non declarat, qūo agatur. vī tn̄ sentire, ꝙ etiam circa denunciationem euāge licam posset adiri iudex ecclesiasticus, de quo vide plenissime per ipsum in c. j. s̄. de pac. & in c. nouit. s̄. de iudic. & per Bal. in l. petens. C. de pac. & ibi plene scripsi in repe. mea super hoc ar ti. Secundo infert, ꝙ qn̄ duo laici litigant coram iudice ecclesia stico, seruantur canones & non leges, de quo in c. ꝙ clericus. s̄. de fo. comp. Tu autem aduerte ad primum dictum, quia Bal. in l. princeps. ff. de legi. dī, ꝙ princeps obligatur non solum naturaliter sed ciuiliter ex ꝯctu, alias sequeretur absurdum, ꝙ ꝯhens secū obligaretur sibi, & ipse i. ō obligaretur alteri, ꝯ legem, cum emptor. ff. de rescin. ven. Sed ista ratio non est sufficiens, quia si hoc toleratur in pupillo, vt l. nullus. §. siquis a pupillo. ff. de ac. empt. cur non idem in Cæsare. Præterea & multi alij sunt casus, in quibus ꝯctus isto modo claudicat, vt in ecclesia, vt in c. j. & quod ibi tradit. j. ne sede vac. sed in l. j. in prin. ff. de consti. prin. ipse dī quę dam verba notanda bene intellecta, ꝙ princeps non obligatur. l. publica, sed bene lege priuata ꝯctus, Cy. autem ī l. digna vox. in verbis suis sentit potius id, quod dicunt hic Doc. quasi oppositum. ego autem dico indubitanter, ꝙ princeps ꝯhendo obligatur ciuiliter & naturaliter, hoc probatur ratione fortissima, & arguo sic, obligatio descendens ex quasi ꝯctu, & maxime ex aditione hæreditatis est inducta tota de iure ciuili, vt l. apud Iul. §. fi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & tz Bar. expresse in l. ex hoc. & in l. iurisgen. in pen. col. ff. de iusti. & iur. sed princeps adeundo hæreditatem obligatur per aditionem, vt l. j. §. fi. & l. seq. ff. de of. procu. Cæsa. ergo potest obligari ciuiliter ex dispositione iuris ciuilis. Secundo hoc probatur per casum not. & rotundum in l. benea Zenone. circa medium. C. de quadri. præscr. vbi dī expresse, ꝙ siue princeps ꝯhat per se, siue per procuratorem, competit ꝯ eū
4 actio & realis & personalis, ita dī ibi & in l. j. C. e. actio † autem est de iure ciuili. l. 2. §. deinde. ff. de ori. iur. ergo patet, ꝙ princeps est obligatus ciuiliter, tum quia sicut actio descendens ex iure ciuili astringit principem, ita & obligatio, tum quia in actione personali datur actio ciuilis, necessario datur obligatio ciuilis, vt scis, & probatur in l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. dicit tn̄ tex. singularis in l. bene. in ver. de licentia ex nostra iussione, fm ex positionem Accursij ibi, ꝙ quamuis competat actio ciuilis ꝯ principem, non tamen princeps potest vocari in ius non petita venia, & ipse dabit iudicem, vt dicetur in c. seq. Non obst. l. prin-
5 ceps, de legi. quia dico, ꝙ † princeps potest considerari vt priuatus, vel saltem vt habet potestatem ordinatam. & his duob. modis, princeps subest legi. vnde ꝯhendo, quia iste est actus ptinens ad priuatum & ad rem priuatam, princeps obligatur ciuiliter, & naturaliter, pro hoc optime facit tex. in l. 2. §. j. ff. ne quid in loco publico. & quod ponit Bart. per illum text. in l. in fraudem. §.
6 neque. versus fi. ff. de iure fisci. vbi dixit, †ꝙ qn̄ ciuitas vel respu. facit aliquem contractum particularem cum priuato, scripturæ suæ censentur sicut scripturæ priuatæ, & actus sui, licet igitur princeps condendo legem non comprehendatur ipse sub lege sua, quia actus condendi legem competit principi vt principi, tamen obligatur ex sua conuentione, quia iste actus competit sibi vt priuato. nec est mirandum, ꝙ aliquis tanquam persona publica agit in seipso vt priuato, vt patet in l. si consul. ff. de adopt. in l. j. ff. de offic. consu. cum multis aliis. pro his facit optime no-
7 tabilis tex. in c. j. de natu. feudi, per quem dicit ibi Bal. ꝙ† concessio principis transiens in formam ꝯctus non potest reuocari, de quo scripsi plenissime post Inn. & do. Ant. in c. j. s̄. de consti. sed posito, ꝙ princeps non obligaretur ciuiliter, non credo id, quod sentit d. Ant. hic elici ex isto tex. quia aliud est, ꝙ ex conuentione nuda non oriatur ciuilis obligatio propter naturā pacti, quo casu nullum est remedium agendi, aliud ꝙ non oriatur ciuilis obligatio propter qualitatem personę, cum qua ꝯhitur, nam in primo casu est quid imputetur parti, quæ non melius sibi prouidit. In secundo casu nihil potest ei imputari, & ideo distinguendum est, vt saluetur dictum do. Ant. Quod autem ꝯctus factus cum principe super causam mere lucratiuā, & tunc vera sit opinio sua, & hoc est, quod sentit Cy. in l. digna vox. cum dixit, ꝙ si pactum factum cum principe est fundatum in naturali æquitate, est seruandum, quasi sentiat, ꝙ vbi non subesset naturalis ęqtas, suadens pactum seruari, princeps in foro seculari non posset conueniri. aut contractus principis non est mere ex causa lucratiua, quia ad minus donatio est remuneratoria, tunc dicendum est, quòd etiam in foro ciuili succurretur per officium iudicis, &

per

ADDITIO.

a Princeps, an obligetur contrahendo ciuiliter, an autem princeps obligetur pacto & contractu, uide Alex. cons. j. col. 4. uol. 2. Fely. in c. j. col. 7. cum seq. & seq. de consti. & in tit. quæ in ecclesiarum. col. 17. in fi. eo. tit Barb. cons. j col. 39. & per totum, uol. j. Ant. de But. cons. 60. & in cons. 67. Roma. cons. 109. & cons. 116. Panor. in c. nouit. col. 8. de iudi. Card. consi. 2.

VIN. GOD. Adde, ꝙ princeps in iure quærendo, potest etiam sine causa præiudicare, Ruin. cons 95. nu. j. & 9. lib. j. Princeps autem semper excipitur ne sibi legem imponere uideatur. Thom. Gram. cons. 8. nu. 3. in ciuilib.

per viam querelæ illi,cui non competit actio ex æquitate.l.plane.&l.fi.ff.de pet.hære.hoc patet ex his,quę tradit notāter Inn. in c.quæ in eccleſiarum.s.de conſti. & refert & ſequitur Bal. in
8 l.reſcripta. C.de preci.imper.offe.†vbi dixit notāter,†ꝙ ſi princeps ex certa ſcientia tollit alicui obligationem ciuilem iā quæſitam,poterit implorare officium iudicis,vt dictum eſt,& adiri debet iudex per viam querelæ,pro his facit optime text. in l.j.§. cum patronus.cum.§.ſeq.ff.de offi.præfec.vr. & quod pulchre tradit Bar.in extrauag.ad reprimen.ſuper ver.denunciationem.
9 in col.j.Secundo no.ex iſto tex.ſecundum Doct. †ꝙ ſi ſubditus
a agit ꝯ principem, qui non recognoſcit ſuperiorem[a] poteſt illū conuenire coram ſummo Pontifice,ex quo nō habet alium iudicem particularem, & hoc multum ponderat Abb. dicens per illum limitari iura dicentia, ꝙ princeps non recognoſcens ſuperiorem,poteſt eſſe iudex in cauſa propria.23.q.4. c.Guiliſarius.& ibi per gl.& l.proxime.ff.de his quę in teſta.delen.& plene traditur per Doc.in c.cum veniſſent.s.de iud.& in l.vnica.C. ne quis in ſua cauſa.nam dicit illa eſſe vera, qñ dominus agit ꝯ ſubditum,ſed qñ ſubditus vult agere ꝯ dominum, tunc poteſt agere coram Papa ſm eum,ſimile dixit Hoſt.in c.cum Ioan.ere mita.j.de fi.inſtr.ꝙ ſi eſt appellandū a principe,ſi non recognoſcit ſuperiorē,appellabitur ad Papam, & refert hic d. Abb. Sed tu aduerte,quia hoc videtur ꝯ tex.in terminis, maxime ſm glo. ibi in d.l.2.C.de quadri.præſcri. vbi paret,ꝙ qñ princeps conuenitur,tanq̄ reus,ipſe dat iudicem,vel aditur procurator fiſci,vna cum præſide.& ita no.in l.2.C.ſi aduer.fiſcum.Præterea ſecundum Doc.in c.licet.s.de fo.compe. ꝯ non recognoſcentes ſuperiorem non procedit Pontifex,niſi qñ faciūt iniuſtitiam, vel negligunt illam exhibere,ſed priusq̄ requiratur princeps, hoc nō
10 contingit,ergo ſummus Pontifex non ſupplebit. † Poteſt enim princeps non recognoſcens ſuperiorem voluntarie ſe ſubmittere iuriſdictioni alterius.2.q.j.nos ſi incompetenter. ſupra diximus in alio articulo.Nō obſtat tex.quia vel poteſt dici,ꝙ princeps ſecularis erat negligens in exhibendo iuſtitiam, vel ꝙ pactum erat iuratum,vnde potuit adiri iudex eccleſiaſticus, vt in c.cum C.laicus. de fo. compet.vel dic & magis ad literam, quia priora diuinant,ꝙ hic Papa non fuit requiſitus tanquam iudex ſed potius tanquam mediator ad compoſitionem & concordiam, & hoc ſatis indicat text. ibi dum dicit, & ex his collige, quid ibi ſeruare deberet,per quæ verba res videtur poti⁹ remitti ad arbitrium & examen ipſius imperatoris, q̄ ad examen, & arbitrium Pontificis. & quamuis glo. exponat verbum in medium,poſitum in tex.ideſt in iudicio,hoc poteſt intelligi de iudicio agitando coram ipſo Cæſare,vnde hoc non fundat intentionem Doctorum.Et vlterius colligunt Doct.ex iſto tex.†ꝙ pactum factum cum prædeceſſore tranſit ad ſucceſſorem in principatu,de quo dic vt traditur per Cy.& Bal.in l.digna vox. C.de legi.& in c.qui ſuccincte.in vſi.feu.& in l.j. in prin. vbi plene loquitur.ff.de conſtit.principum. & ad materiam vide,quod tradit in c.fi.j.ne prælat.vices ſuas.& in c.dilecti,s.de fo.compet.& in c.i.s.de ſol.Et adde ad ea,quæ diximus in ſecundo no. ſingularem & pulchram doctrinam,quam poſuit Io.An. in nouella,
12 in c.j.iuxta fi.de iniuriis & dam.da.lib.6.vbi voluit †ꝙ ꝯ principem,qui recognoſcit ſuperiorem ſaltē de facto, ſi monitus non exhibet iuſtitiam,poteſt adiri ſummus Pontifex.& idem ſentit, licet non ita clare in regula,non debet aliquid.de reg.iur.in ſua mercuriali.Sed vbi non daretur negligentia iuſtitiæ,& monitio præcedens, videtur procedere, quod s.dixi. & tamen ſaluando
13 dicta verba Abb.poteſt dici,†ꝙ quando ageretur ꝯ talem principem ad punitionem criminis grauis, vel de ſtatu ſuo in totum, vel pro maiori parte, tunc forte immediate poſſet adiri ſumm⁹ Pontifex,tum quia.ll.s.allegatæ in oppoſitum loquūtur in cauſa ciuili,tum quia gl.or.& no.in c.grandi.de ſup.neg.præl. in 6. ſuper reg.tenet,ꝙ in regem, vel principem, qui nō recognoſcit ſuperiorem, ſummus Pontifex habet poteſtatem remouendi eum a regno,vel principatu,& bene facit tex.16.q.6.§.alius.& hoc dictum multum habet æquitatis in ſe,quia nō eſt veriſimile,ꝙ ſuper graui crimine de ſe princeps admitteret querelā,& daret iudicem,niſi forte cogeretur timore impreſſionis,&idem
14 eſt,cum ageretur de toto ſtatu,vel magna parte:†quia(vt ſcis)illa cauſa æquiparatur criminali,vt l.pp in prin.ff.de excu.tut.& traditur in c.fi.j.de iureiuran.& in c.frequens.de reſti.ſpo.lib.6. Quod autem dixit Hoſti. & refert hic d.Abb.ꝙ a principe non recognoſcente ſuperiorem, appellatur ad Papam regulariter,
15 non bene vr̄ dictum,†quia a principe,qui habet ſupremam poteſtatem,non appellatur,vt l.j.in princ.a quib.ap.non licet.niſi forte iniuſtitia eſſet notoria, & ſuper tali iure, quod princeps pro arbitrio tollere non poſſet, quo caſu credo, ꝙ Papa poſſit adiri per viam querelæ,quia ſi eccleſia pp notoriam negligētiā iudicis ſecularis poteſt exercère iuriſdictionem in laicum, vt in c.fi.& ibi hoc ponit Abb.Mod.j.de ſepul.multofortius pp notoriam iniuſtitiam.In gl.poſita ſuper verbo decidendum. & incipit reo,&c.Iſta gl.& ſequens tractāt materiam editionis inſtrumentorum,qnæ multum diffuſe traditur hic per d.Ant. de Bu.
16 & alios Mod.& inter cætera dubitatur per Doc.†nunquid mer
a catores[a]& artifices noſtri temporis,qui conſueuerunt tenere libros rationum,teneantur edere illos in iudicio,ſicut argentarij & ꝯ ſe & inter tertias perſonas,vt dicit tex.in l.argētarij.in princ. ff.de edē. & eſt cōis ſnīa, ſm But.Bar.Bal.Ang.& Sal.in l.j.C.de eden.quam ēt replicauit Bar.in l.quædam.in prin.& in §.nummularios.ff.eo.ꝙ ſic,& ꝙ tenentur illas edere per officium iudicis.fundamentum ipſorum eſt pp conſuetudinem ſcribendi,& conficiendi rationes, quia ex conſuetudine præſumitur mandatum,vt l.vel vniuerſas.ff.de pig.ac. & l.Titianus. ff quod cū eo. Et ut bene intelligas dicta ipſorum,hoc volunt in effectu, ꝙ qa mercator eſt conſuetus ſcribere,idcirco videatur ſibi mandatū a parte,vt ſcribat.Item ex conſuetudine ſcribēdi cogitur ſcribere,vr̄.n.ſe obligaſſe tenendo librum rōnum ad faciendū idem, quod & ipſe & alij ſimiles conſueuerūt facere, ar. l.excepto.C. locati.& quod ibi no.ſed leges, quas ipſi allegant,licet bñ faciāt, loquuntur tñ de præſumptione mandati,quæ ſumitur a cōſuetudine mandantis,ſeu committentis,nos autem de conſuetudine illius, cui fit commiſſio, vnde & tu allega & magis formaſr, ꝙ ex quo ſunt conſueti mercatores ꝯctus, qui fiunt cum eis redigere in ſcripturam, idcirco pars ꝯhēdo cum ipſis vr̄ voluiſſe, ꝙ quicquid eſt conſuetum fieri in talibus ꝯctibus, fiat, vt l.fi. & ibi per Bal.C.de fideiuſ.in l.ſi prius.§.fi.vbi Bart.allegat multas concor.ff.de aqua plu.ar.pro hoc eſt tex.valde no.in l. ſi pignore.§.fi.& ibi per Bar.ff.de pig.ac. & hoc dictum habet locum in negocio,quod geritur inter mercatores & alios, vel cuius mercator aliquo modo eſt particeps. Si autem mercator conficiat ſcripturam de negocio geſto penitus inter tertios, tunc conſuetudo ſcribendi quaſi neceſſario infert mādatum, multofortius q̄ in caſu priori.nam arguendo a communiter accidētibus, qs nunq̄ ſcribit negocia tertij ad ſe penitus non pertinentia,niſi p-
17 cedente mandato,†& ideo in notorio in dubio præſumitur rogitus & mandatum,vt traditur in l.ſciendum. ff.de ver. obl. per Bar.& inferius dicemus.ſed gl.or.in cle.j.de vſur.ita hic videtur intelligere d.Ant.& d.Pet.de Anch.in d. cle. ſenſit ꝯrium, dicēs ſpeciale eſſe in vſurario, vt edat codices rationum, alios ad hoc non vrgeri,niſi ſint deputati ad officium publicum,ſed d.Bald. in l.j.§.editiones.in fi.commenti.ff.de eden.intelligit illam glo. in ſcriptura domeſtica,quæ retinetur in domo,ſicut memoriale quoddam, & hanc dicit non eſſe edendam, niſi ab vſurario, quia non præſumitur facta aliquo mandante, & hunc intellectum poſuit do.Flo.hic,& Abb.mod.mihi videtur, ꝙ clare loquatur de omnibus libris mercatorum,quia expreſſe præmittitur,ꝙ ſoli illi,qui ſunt deputati de publico tenētur edere, & ſic vr̄ intelligere text.illius cle. ratio tñ poſita in tex. bene facit pro opi.communi:dicit.n.ꝙ vſurarius cogitur edere ſuos codices, quia excogitauit dolos & fraudes occultas,quæ vix poſſunt de-
18 tegi,† talia autem occultantur communiter per ſcripturas domeſticas & priuatas,non per libros publicos,quos frequenter mercatores coguntur producere etiam in iudicium ad probandum de iure ſuo. Pet.tñ de Anch.ibi,& d.Ant. hic in vna parte vñr tenere gl.prædictam.Sed in alia d.Ant. videtur inclinare in opi.Bar.ꝙ ſit facienda editio,ꝯ quam opi.Bar.tenet Ang.expreſſe in l.argentarius.in prin.ff.de eden.prætereq̄ vbi expreſſe poſſet mandatum probari,per illum tex.in verbo,duntaxat, ille tex.potius facit in oppoſitum, quia vult,ꝙ diſpoſitio illi⁹ legis habeat locum etiam in ſimilibus vel diſſimilibus perſonis, & tales vidētur eſſe mercatores noſtri temporis, & hoc ponderat text. in §.nummularios.quem inducit communis opi. pro ſe, quia nō requirit ſimilitudinem in qualitate perſonæ, ſed ſolum in modo gerendi & exercendi actum,vnde non eſt neceſſe,ꝙ perſona ſit deputata de publico,ſed ꝙ communis opi.Doctorum nō ſit vera,arguitur multipliciter.& primo adducitur tex.contra ſeipſos,in l.j.C.de eden.ſecundum intellectum ipſorum.Dicitur.n. ibi,ꝙ editio rationum eſt facienda ex cauſa, quæ verba important,ꝙ editio regulariter fieri non debet, vt l.ſi quis ex argentariis. §. fin. ergo, &c. Secundo contra iſtam concluſionem arguo ſubtilius, aut enim mercator facit ſcripturam de negocio ſecum geſto, aut de negocio geſto inter alios, cuius tamen ipſe eſt particeps. verbi gratia, quia ipſe ſoluit alteri mandante al-

tero

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Princeps non recognoſcens ſuperiorem,coram quo cōuenietur per laicum. De hac materia late tractatur in lib.x.tracta.de poteſt. ſecul. 1350.præſertim in 24.& 25.c.fol.155. & per totum illum tracta. incerto auctore.

b VIN. GOD. Nunquid mercatores noſtri temporis teneantur edere libros contra ſe,& inter tertias perſonas,uide Fed.conſi.119.in fi.Panor.conſ.304. in 2.col.Rom.conſ.205.Fel.in c.cum cauſam.in 2.col.infra eo. Barb.in rubr. de fi.inſtr.in j.col. Adde ꝙ ſi mercatorū libris, uigore ſtatuti credi debeat, intelligitur de his,quæ ad eorum officium pertinent,Alc.in tract.de præſumptio.præſ.9.nu.29.in lib.7.tract.fol.187.

tero,aut conficit ſcripturam inter tertios penitus nihil ad ſe pertinen. primis duobus caſibus oſtendo. Primo,q̃ ex conſuetudine mercator non videtur ſe aſtringere ad ſcribendum. Secũdo q̃ nullum remedium parti competit,dato q̃ tacite videatur mãdaſſe ſcripturam confici. primum probatur,quia mercator,qui eſt conſuetus ſcribere negocium pertinens ad ſe, videtur hoc feciſſe pro ſui vtilitate & ſui cõtemplatione, vt l.ſi communes. in princip.ff.de neg geſt.& traditur in ſimili in l.ſi duo.ff.de acquiren.hære.per Bar.in quibus locis dicitur,q̃ ille,qui gerit negocium commune ſibi & alteri, ſi non poteſt illud pro parte gerere,nihil videtur geſſiſſe contemplatione alterius ſed ſua. Si ergo mercator ex conſuetudine videtur ſcripſiſſe in fauorem ſui, & poſſet,cum fauori ſuo quilibet poſſit renunciare,vt in c.apoſtolicæ.de reg.manifeſte patet, q̃ ex conſuetudine non poteſt dici affectus ſcribere. Ex hoc infertur,q̃ quia non ſcribit ex neceſſitate officij,non poteſt cogi conficere ſcripturam per offiñ iudicis ad inſtar argentarij.ſed oſtendo vlterius, q̃ nulla competat actio ad editionem, nã ſi aliqua poſſet competere, iſta eſſet editio mandati propter tacitum mandatum, vt l. quædam, in prin.ff.man.ſed iſta non competit,vt oſtendam,ergo nulla com
19 petit actio.q̃ non competat actio mandati, probo, † quia licet pars tacite videatur agere cum mercatore, vt ſcribit mercator, cum dum ſcribit non videtur ſcripſiſſe contemplatione mãdati ſed potius vt faciat factum ſuum, vt probatur in d.l.ſi cõmunis.& in l.Stichum.§.ſi mandato.ff.de ſolu.& quod tradit Bart. in l.Modeſtinus.in ſecundo principali articulo.ff.eo. vbi vult, q̃ quamuis fideiuſſor videatur habere mandatum de ſoluendo a debitore, vt l.indebitum.in prin.ff.de condi. inde.tamen ſoluẽdo ſimpliciter, videtur potius ſoluere pro ſuo intereſſe,quam ꝑ executione mandati, pro his facit optime l. ſi quis ex argẽtariis. §.rationem.ff.de eden.vbi patet,q̃ ſi ſcriptura non eſt confecta in forma rationis, quantumcunque ſit facta de mandato meo, ſcribens non cogitur ad edendum,& ponuntur ibi exempla, in quibus ſcriptura continet intereſſe ſcribentis.Tertio principaliter non videtur opi Doc.vera maxime in duobus caſib⁹ præmiſſis,
20 † quia nulla ratio in mercatoribus videtur habere locum, quæ ponitur in l.argentarius.in prin. ff.de eden. quia mercator non habet cauſam publicam, argẽtarius autem deputatur de publico,ſecundum gl.& Bar.in §.nummularios.Nec obſtant,quæ dicunt aliqui Moder.q̃ argentarius non deputatur de publico,qa ſecundum hoc non poſſet ſeruus eſſe argentarius,ꝺ l.prętor.§.ſi ſeruus.ff.de eden. Reſpondeo, q̃ licet ſeruus non poſſit eſſe argentarius,ſi tamen de facto exercet argentariam,perinde cogit, ac ſi de iure exercuiſſet,& ipſe & domin⁹ ei⁹, caſus eſt notabilis in l.j.§.perinde.ff.de eo qui pro tut.neg ge.vbi patet, q̃ licet ſeruus non poſſit eſſe tutor,ſi tamen de facto adminiſtrat tutelam, quicquid dicitur in tutore,habet locum in ipſo.vel dic,q̃ de iure fforum ſeruus poterat habere hoc officiũ,poterat.n.eſſe notarius,q̃ eſt plus,vt l.Thais.§.Seio.ff.de fideicom.lib.licet glo. ibi deſtruat tex.& male,quia contra gl.eſt tex.ſatis clarus in l. generali.circa medium.C.de tab.li.10.in verbo,deinceps. vbi patet, q̃ ante illam.l.ſeruus nõ prohibebatur eſſe tabularius,& q̃ ſub nomine tabularij comprehendatur argentarius conficiẽs rationes,probat tex.clare in fi.ſuper verbo,ratiociniis. Sed prima reſponſio eſt magis expedita, quia Doc.communiter tenẽt, q̃ de nullo iure ſeruus poſſit eſſe notarius. Secundo non videtur habere locum alia ratio poſita in tex.videlicet, quia hæc eſt principalis eorum opera,quaſi principaliter propter ſcribendum ſint deputati.illud.n.dr̃ principaliter fieri,ad quod hr̃ primus reſpectus,vt l.2.in fi.& ibi per Bar.ff.ad muni.& l.3.§.fin.& quod ibi no.ff.de lib.leg.Sed mercatores,qui ſcribunt,principaliter negociãtur,& propter negocium adhibent ſcripturam,ergo principaliter non vñr deputati ad ſcribendum. Vltimo facit in ꝺrium, quia Bar.in l.quædam.in prin.ſæpe alle.præſupponit, q̃ mercatores noſtri temporis tenentur edere libros,ẽt ſi eorum libri nõ faciãt plenam fidem,cum tñ tex.in §.nũmularios. ideo cogit ad edendum,quia maxime ex eorum codicibus fit fides,vnde ſi libri nõ probant plene,non vr̃ eadem ratio in mercatoribus noſtri temporis,quia non debetur tantus fauor imperfectæ probationi,ſicut perfectæ,& quia qñ libri facerent plenam fidem ex ſtatuto vel cõſuetudine,nihil eſt quid imputetur partibus, ſi aliter ſibi non prouiderunt.Sed qñ libri non plene probãt, tunc eſt quid imputetut parti, cur non parauit ſibi probationem, vnde non ſubeſt æquitas editionis,vt l.veluti.circa medium.ff.de eden.vñ
21 dicebat Bar.regulariter in l.j.in fi.C.de fi.inſtr.per illum tex.† q̃ vbicunq; quis perdidit facultatem probandi culpa ſua, non defertur iurm in defectum probationis, pro declaratione prædictorum ponendæ ſunt aliquæ concluſiones breues. Prima eſt
22 iſta†argentarius,& quilibet hñs officium publicum,puta notarius, præſumitur confeciſſe ſcripturam ad me principaliter pertinentem me mandante.Pro iſta quæſtione adduco caſum no.in l.quædam.§.fi.ff.de eden.dicit.n.ibi text.q̃ ſcriptura dicitur ad me pertinere,quæ eſt facta de meo ꝺctu.licet ergo text.in §.pertinere,requirat mandatum,illa tñ litera vr̃ velle,q̃ ex hoc,q̃ cõ traxi,preſumatur mandatum interueniſſe ſingulariter. vnde di
23 cit ſing.Io.And.in addi.Spe.in rubr.de inſtru.edi.†q̃ ſi notarius negat ſe fuiſſe rogatum de ſcriptura,in dubio preſumitur ꝺ ſeipſum pro rogitu. Sicut præſumitur rogitus, quando eſt conuentio de inſtro inter tertios, vt tradit Bart.in l. ſciendum. de verb. ob.& licet Bal.in rub.de fi.inſtr in col.3.teneat ꝺrium ſecundũ Nic.Mat. primum tamen dictum eſt verius, vt patet ex præmiſ
24 ſis.Secunda concluſio eſt iſta, mercator † non deputatus de publico,qui conſuetus eſt ſcribere rationes,ſi libri eius faciunt plenam fidem,tenetur ſcribere ex neceſſitate officij,& edere libros rationum, quia preſumitur ſcripſiſſe de mandato partis, & ſic intelligo iura & rationes doctorum, quæ potiſſime procedunt in iſto caſu,& ſatis probatur iſta cõcluſio in d. §. nummularios. & in l.argentarius.præallegata. Non obſt.l.j.C.de eden.quia illa poteſt intelligi de rationibus domeſticis,ſicut intelligitur in cle. j.de vſur.vel expone vnum ex cauſa improprie,vt ibi per Barto. Non ob.ſecundum arg.quia ad illud dico,q̃ dicimus mercatorem obligariex conſuetudine ſcribendi ad ſcribendum, nõ intelligimus, q̃ obligatio ſurgat ex tacito conſenſu, vt voluntate conſueti ſcribere, ſed quacunque intentione ſcribens ſcribat, l.argentarius. ff.de eden. ex mente ſua obligat eum ad ſcribendum ad ſi. officialis publici.& cum dicitur vlterius,quid ꝑdeſt, q̃ videatur mandatum,cum ſcribens non videatur ſcribere contemplatione illius mãdati.dico, q̃ prodeſt, quia cum mercator neceſſitate ſcribere teneatur,non attenditur intentio ſua in his, quæ non pendent a ſua poteſtate,vt in c.inter dilectos.circa medium.de fi.inſtr.& plene tradit Bart.in l.non ſolum.§.morte.ff. de oper.no.nun.vel poteſt dici,q̃ lex ſi communes,cum materia loquitur in eo, qui gerit negocium commune ſine mandato,ſed vbi præcederet mandatum, tunc actus videretur geri cõ templatione vtriuſque,ſic poteſt intelligi tex.in l.ſi vero nõ remunerandi.ff.man.Non ob.quod tradit Bart.in l. Modeſtinus, quia ſi fideiuſſor ibi videretur exequi mandatum,& ſoluere cõ templatione mandantis,præiudicaret ſibi in iure ſuo,quia non poſſet petere ſibi cedi actionem, ſed hic ſcribens poteſt ſcribere contemplatione ſui & alterius, abſq; vllo ſui præiudicio. Non ob.tertium argumentum,quia fateor,q̃ ceſſat prima ratio aſſignata in l.argentarius. ſ.cauſa publica ſi nõ ceſſat alia, videlicet q̃ principaliter videatur deputatus ad ſcribendum,vnde nõ poteſt dici,q̃ æque principaliter duo intendit.ſ.negociari & ſcribere,vt dicimus in ſi.in l.3.§.fi.ff.de lib.le. Pro cuius declaratione, vide,q̃ ſubtiliter no.Bar.in l.ambitioſa.ff.de decre.ab or. fac. & ſi obſtinate contradicas, q̃ principaliter ſcriptura ſit propter negocium,& ſic negocium ſit principalius. Reſpondeo aliter, q̃ quamuis iſti mercatores non ſint per omnia ſim.argentariis, ſatis eſt tamen,q̃ modus ſcribendi eorum ſit ſimilis in forma ſui, ſicut dicit tex.recte intuenti in d.§.nummularios.per quem poteſt inferri ad tertiam concluſionem, q̃ etiam ſi libri prædictorum non faciant plenam fidem,quia tamen faciunt aliqualem
25 probationem,cogantur eos edere,† qm̃ cum duæ rationes aſſignantur in tex.in d.§.nummularios.videlicet, q̃ conficiunt rationes actus ſui,ſicut argẽtarij, quia ad eorum codices,maxime propter fidem recurritur, ſatis eſt, ſi vna poteſt habere locum, vt l.ſi neutri.§.fi.ff.de priui. cre. & verbum fides,quod ibi ponitur,poteſt capi pro fide imperfecta ſm ſubiectam materiam, ſecundum glo.in cle.conſtitutionem.de elec.quam ſ.allegaui,& verbum maxime,quod vr̃ ſignificare perfectam probationem, poteſt exponi.i.frequentiſſime,& ſic nõ obſtabit. Sed quæritur pro declaratione huius concluſionis,poſito q̃ aliquo caſu mercator non teneatur edere, quia nõ præſumatur mandatũ.Quid ſi expreſſe apparet de mandato, vtrum tunc cogatur edere,& q̃ remedium competat.& dicẽdum eſt ſecundum Ang.in l.argẽtarius.in princ.ff.de eden.q̃ tunc cogetur edere ille, qui mandauit,& ſentit,q̃ cogetur actione mandati, dum alleg. l.quædam. in prin.eo.tit.Tu vero dic clarius,q̃ tũc ꝓpetet actio mandati,ſi ꝺctus fuit omnino factus cum mercatore ſm Pe.de Anc. in cle. j.de vſur.Primum probatur ex ratione.l.quædam. in prin. ff.de eden.& hoc ſentiunt Doct.in d.l.j.C.de eden.dum dicunt, q̃ argentarius non tenetur actione mandati, quia ſcribit ex neceſſitate officij,& ſic ſentiunt,q̃ ex ſolo mandato de ſcribendo teneretur acti.mandati.Secundum probatur in l.j. §.ſi te rogauero. ff. depoſi. vbi patet, q̃ qñ mandatum venit in conſequentiã ad alium ꝺctum,non agitur actione mãdati,ſed ex illo ꝺctu, ſuper quo vide quod no.Bal.in l.j.C.de eden.vbi dixit, q̃ ex mandato de ſcribẽdo,ſicut ex pacto appoſito iuxta ꝺctum, ſemper datur actio ex illo contractu.Quarta concluſio ſit iſta,nec argẽtarius, nec quilibet alius conficiens rationes, vel ſcripturam tenetur illam edere ei, cuius mandato non fuit facta, licet prætendat intereſſe hr̃e ad illam ſcripturam. iſta concluſio probatur in d. §. pertinere.& in d.l.quædam.in fi. & ita tenent gl. & cõiter Doc. in l.prætor.in prin.ff.e.Sed hic aduerte, quia vt refert Ang. in l. quadam.in princ.ff.de eden.aduocati cõiter allegabant ibi ſolẽ-

nem

a nem glo. ſuper verbo intereſſe. a per quam dicebant, †q̃ quilibet
26 tertius qui poteſt prætendere, intereſſe, poteſt petere a notario edi ſibi inſtrumentum, per l. in hac. §. interdū. ff. ad exhi. ſed ipſe ibi ſuper hoc articulo diſtinguit, q̃ aut petitur editio a notario, qui eſt dominus pro totali, & tunc non poteſt peti per iura ſuperius alle. aut petitur editio a tertio poſſeſſore, ad quem venerunt forte prothocolla, qui tamen non eſt dominus, & tunc talis cogitur edere officio iudicis ex titu. edendo, ſed act. in factum, de qua nil in §. interdum. ff. ad exhib. vbi dicit eſſe caſum. alle. Inno. in iſta decretali hoc tenentem, & eādem diſtinctionē poſuit in l. prætor. §. j. præalle. & tetigit aliquid in l. ſi quis ex argentarijs. §. exigitur. eo. titu. Bal. autem in l. fi. in penul. col. C. de
27 eden. dicit † q̃ licet inſtrumentum fiat a notario ad mandatum vnius duntaxat, ſecūdum exemplum gl. in Auc. de Tabel. §. nos autē. tamen quicunque vult impugnare contractum in inſtrumento contentum, poteſt petere a notario copiam illus ſcripturæ, quia ſua intereſt, allegat tex. in d. §. interdum. ſ̃. allegato. Sed ille tex. loquitur ſecundum gl. ibi in illo, qui petit ſibi edi rationes confectas ſe mandante. & quamuis hoc non dicat tex. non tamen dicit, quod fuerint confectæ eo non mandante. vnde poteſt reſtringi per alia iura, quæ dicunt requiri mandatum, & q̃uis obligatio, quæ afficiebat dominum ſerui propter mādatum non afficiat tertium priorem iſtarum rationum, æquum tamē eſt propter mandatum a me factum, vt mihi ſuccurratur, quæ ratio ceſſat, vbi mandatum non interuenit, vnde quando ſcriptura facta me mandante tranſit ad tertiam cauſam, a me cogatur ille edere per officium iudicis, vt. l. quędam. §. nihil. ff. de edē. & ibi per Bal. ſi autem non habent cauſam ab eo, qui conficit rationes, edentur quidem & ab illo, vt tradit Ang. in d. §. nihil. & Bal. in l. j. §. editiones. eo. titu. & edentur tunc per ac. in factum, vt dicit text. in §. interdum. & ita dicunt ſing. per illam literam Nic. Math. & Ioan. And. in addi. Spe. ſuper rub. de fi. inſtru. in 2. col. circa medium. quinimmo iſta originalia & prothocolla tenetur reus edere actori ad intentionem fundandam ſecundū D. An. & Ab. Moder. hic, & ita no. Spec. in titu. de inſtru. edi. §. videndum. ver. & no. ex præmiſſis. & tenet Bald. in d. §. editiones. in 2. Fallen. & in l. fi. C. eod. titu. pro illa tamen opi. ſuperius reprobata videtur facere tex. in l. pen. ff. ad exhib. vbi videtur probari, quod contra quemcunque tertium pro ſcriptura, quæ continet intereſſe meum, poſſum agere, ſed intellige illam. l. ſicut diximus debere facere. §. interdum. videtur tamen præmiſſa cō
28 cluſio dupliciter poſſe limitari. Primo † quid ſi ſcriptura facta a tertio non mandante ipſo fit de negocio principaliter pertinente ad eum, intellige ſaltem æqualiter pertinente, ſicut ad mandātem: tunc enim quia talis ſcriptura videtur in dubio fieri contēplatione illorum, ad quos negocium pertinet, vt. l. ſi pupilli. §. q̃ ſi ego. & quod ibi no. ff. de neg. geſt. illi poſſunt habere ratum illud factum, & ſic ſcriptura videbitur facta ipſis mandantibus, iſta concluſio videtur probari in l. prætor. §. 2. ff. de eden. in verbo mei cauſa, quod proprie videtur ſonare mei contempla. etiā
29 ſine mandato. & l. eum qui. §. fin. cum. l. ſe. ff. commo. † Et ſicut actus factus nomine meo per quem acquiratur mihi ius poteſt a me ratificari, vt. l. ſi pupilli. §. item quæritur. ff. de neg. geſt. ita poteſt haberi ratus actus, ex quo acquiritur mihi facultas probandi, ita dicit ſing. Ioan. And. in titu. de confeſſione. §. nunc dicendum. ver. quid ſi confiteor, & tenet Bal. referens Dy. in l. fin. C. quando li. ab emp. diſ. & An. de Bu. in c. ſi cautio. j̃. de fi. inſtr. & hanc ſententiam videtur approbare Bar. in l. controuerſia. in
30 vlti. q. ff. de tranſac. vbi dixit † q̃ ſi ſit tranſactio inter duos contendentes de hæreditate notarius rogatus de inſtru. tranſa. tenetur edere inſtrumentum tranſac. creditoribus, qui fuerunt abſentes tēpore inſtrumenti confecti, allegat duo iura, videlicet. l. fi. ff. de bo. aucto. iudi. poſ. & l. fi. §. licentiam. el ſecundo. C. de iure deli. Et q̃ prædicta ſententia poſſit ſuſtentari, probat ſubtiliter, quia ego video in l. ſi quis ex argentarijs. §. pertinere. in ſecūdo reſpōſo. quod ad hoc vt debeat edi ratio, non requiritur mandatum verum reſpectu petentis edi, ſed ſufficit fictum, quia quod procurator meus mandauit, ego videor mandaſſe, idem ergo poſſumus dicere, ſi mandatum fictum reſultet ex ratihabitione. ad leges Bar. pōt dici, quod in l. fi. ideo fit editio creditoribus miſſis in poſ. quia cum haberent omnia bona debitoris obligata ſuccedebant in ius ipſius debitoris. vnde inſtrumenta, quæ erant penes debitorem, poterunt facere exemplari, ſicut ipſe debitor potuiſſet, & hanc rationem ponit ipſe Bart. in l. ſi quis ex argentarijs. §. pertinere. præallega. Ad. §. licentia. dicendum eſt, q̃ ideo ibi editur inuentarium creditoribus & legatarijs, quia hæres ibi illud producebat, & allegabat ad ſui defenſionem: niſi enim hęres allegaret de inuentario, ſuperfluum eſſet creditori probare inuentarium non eſſe bona fide confectum, quia haberet intentionem fundatam contra hæredem inſolidum. Vel ſi dicas, q̃ ibi creditor non prouocatus principaliter intendebat officium iudicis, vel condic. ad illam. l. ad petendum declarare omnes res non fuiſſe poſitas in inuentario, & omnes res fuiſſent poſitæ, ad-

huc poſſet dici, quod eſſet locus editioni, quia omnis iſta declaratio & petitio tenderet ad replicationem actoris fundandam, vt ſi hæres exciperet de inuentario, replicaretur de rebus non appoſitis in inuentario, licet ego non credam quod hæc via agendi principaliter competeret creditoribus, quia cum poſſet eſſe cautum eis via ordinaria agendo. ſ. ſuper credito. & replicando
31 non competeret hoc remedium extraordinarium, † ſicut reo nō competit officium iudicis ad imponendum ſilentium actori, quando idem ordinaria actione poteſt conſequi, vt. l. j. §. cōtrarium. ff. de contrario iudic. tu. Tradit Bar. in l. ſi finita. §. elegan. ff. de dam. infec. Ad rationes ſuperius inductas poteſt dici, quod quamuis in §. pertinere. admittatur mandatum fictum, habet tamen originem a veritate, quia procurator vere man-
32 dauit. † Quod ratificatio non dicitur proprie mādatum fictum, ſi æquiparatur mandato, & tamen ſi dicatur mandatum fictū ad minus habet plus fictionis, quam illud, de quo in §. pertinere. & cum ſimus in materia exorbitnanti, quia regulariter inſtrumenta proprie quis non tenetur edere, capiemus mandatum ficte, vt tradit Bald. in ſi. in l. ſi vxorem. C. de conditio inſer. Pro declaratione autem præmiſſorum debes ſcire, quod dubitatio ſ̃. dicta loquitur quando editio inſtrumenti petitur ab eo, qui cō fecit ſcripturam publicam, ſiue ad quem originalis ſcripturę publicę peruenit. † ſed ſi aliquis inſtrumentum
33 b commune confectum ſe mandante fecit exemplari pecunia propria, & petitur editio ab eo, quandǫ eſt quæſtio inter alios, hoc etiam eſt dicendum, quicquid dixit Innocen. qui tenet hic oppoſitū & Anto. de Bu. q̃ eū ſequitur, quod ſimiliter nō dēt fieri editio. ſi pars non velit, quia vt ipſe idem Inno. declarat, hoc inſtrumentum proprijs ſumptibus a notario dicitur proprium ipſius redimētis, non commune, quaſi velit, & hoc ſatis dicit in verbis ſuis, q̃ quamuis ſcriptura originalis ſit facta me mandante, exemplata tamen non dicitur facta me mandante, ergo eſt eadem ratio, q̃ in caſu præcedenti, in quo repræhendimus Inno. hic, vt. ſ̃. diximus. & hanc ſententiam tenet gl. & ſequitur Bar. in l. in fraudē. §. fi. de iure fiſci. & proſequitur latiſſime do. Abb. Modern. hic, qui etiam quærit, vtrum acta communia ſunt edenda, de quo dic vt per eum. Et ad argumen. do. Anto. facit pro Inn. reſponde quod vt hic per Modern. ſicut autem requiritur mandatum præcedens, vt fiat editio, ita oportet, quod interueniat intereſſe petentis, vt. l. ſi quis ex argentarijs. §. rationem. de eden. & tradit gl. & communiter Doc. in l. prętor. §. j. ff. eo. vbi plene per Ang. vnde dixit Ioan. And. in addi. Specu. ſuper rubrica de inſtru. edi.
34 ver. de quarto. † quod notarius inſtrumentum mutui non tenetur edere debitori, quia nō fuit factum pro ſuo intereſſe ſed creditoris, & hoc eſt verum ante ſolutionem factam, ſed poſt ſolutionem eſt maius dubium, quia poteſt amodo intereſſe debitoris, vt notarius edat ſibi inſtrumentum cancellatum, per. l. diſſolutæ. C. de condi. ſine cauſa. ſuper quo dicit idem Ioan. And. in loco præallegato in ſecunda col. quod ipſe debitor non poteſt agere contra creditorem, vt ipſe agat contra notarium, arg. l. q̃ in plures. §. meſſem. ff. loca. ſed iſtud dictum non placet Innoc. vt euitetur circuitus. Dicendum eſt hoc caſu ſicut ipſe dicit in caſu prætedenti, quod debitor de directo poteſt agere cōtra notarium & petere aut originalem ſibi reddi, aut aboleri, ſiue cancellari, ſaltem per condictionem legis, diſſolutæ. ſ̃. allegatæ. & l. fi. C. de ſolu. non eſt enim differentia, ſiue inſtrumentum ſit a principio cauſa ſicut eſt in primo caſu, in quo conceditur actio debitori contra notarium, ſiue cauſa deueniat ad non cauſam,
35 vt. l. ſi fullo. de condi. ſine cauſa. Vtrum autem † creditor poſt debitum ſolutum poſſit ipſe agere, vt inſtrumentum ſibi edatur
c c ſunt opi. nam Ioan. And. in loco præallegato tenuit quod ſic, ſed Bal. in rubrica de fide inſtru. char. 3. col. 2. tenet oppoſitum. & idem ſentit in l. fi. C. de eden. mihi placet opi. Ioan. And. per l. qui tabulas. in 2. reſponſo. ff. eo. vbi patet, quod poſt debitum ſolutum poteſt intereſſe creditori habere inſtrumentum, & ſic
36 tollunt̃r omnia fundamenta Bal. † fateor tamen, quod notarius non debet edere tunc inſtrumentum, niſi debitore prius citatio, & tunc intelligo, quod fiat editio creditori, dum tamen debitor efficiatur cautus pro ſolutione per ipſum facta ſaltem

per

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Prætendens de intereſſe ſuo quando poterit petere ſibi edi aliquod inſtrumentum vel ſcripturam. Adde quomodo & quando probetur intereſſe. Ruy. conſi. 29. nume. 3. lib. 5. Et intereſſe habita ratione lucri ceſſantis non debetur ei, qui negociari ſolitus non eſt, Ruy. conſi. 104. nume. 3. & 7. 4. lib. & conſ. 48. nume. 3. lib. 5.

b VIN GOD. Inſtrumentum quod habeo penes me exemplatum proprijs ſumptibus quando cogar edere. Vide tradita per Dominos de Rota Dec. 23. nume. 16.

c VIN GOD. Creditor an poſſit agere, vt inſtrumentum ſibi edatur poſt debitum ſolutum. Dic quod ſic, tamē nō cogitur facere quietationē generalem, ſed pro debito ſolutum tantum. dd. in l. Aquiliana. cum ſeq. de tranſac. Lanfran. in trac. de arb. 19. q. 5. par.

per confeſſionem creditoris,& ſi reus maluerit pro cancellatione ipſius inſtrumenti facienda tam in originali quam in regi-
37 ſtro. † Secundo præmiſſa concluſio poſſet limitari in ſcriptura vltimæ voluntatis,quia illa debet etiam edi illi,cuius intereſt, licet eius cōtemplatione non ſit facta,vt probat tex.& ibi per gl. in l. 2. in vlti. reſponſo. ff. quem admo. teſta. aper. & bene facit tex.in l.j.in prin.ff. eo. vnde dicit Bal,& recte in l.fi. C. de eden.
38 † quod exhæredatus in teſtamento poteſt petere copiam teſtamenti a notario,licet ipſa ſcriptura ſit facta contra ipſum & nō pro ipſo. & idem dicit per illum tex.in l. ſi quis affirmauerit. in fi. ff.de dolo.& quia ſaltem in ſcripturis domeſticis ſpeciale eſt ī vſurario,quod ipſe cogatur edere contra ſe,ideo circa illū quæritur de duobus. Primo,vtrum cogatur edere rationes ſnas,poſt
a quaam deſijt eſſe vſurarius. [a] † Secundo, vtrum diſpoſitio illius
39 cle.poſſit trahi ad ſim.perſonas,vt ad illos,qui committūt frau[a]des frequentes,ſicut ſunt publicani, caupones & ſimiles. ſuper primo diſtingue breuiter,quod aut quæritur de libris & rationibus ſcriptis tempore,quo erat vſuarius, & illos ſine dubio tenetur edere,quia ſubeſt ratio fraudis, & ita probat tex.in ſi.& ibi per Bart.in l.prętor.§.meum.ff. de eden. Aut de libris confectis, poſtquam deſijt eſſe vſurarius.& Bar.ſentit in l.palam. §. non ſolum.in fi.ff.de ritu nupti.quod tenetur tales libros edere, & quod diſpoſitio,vel conſtitutio epiſcopi,quæ loquitur de contractu vſurarij,extendat ad eū & idē dixit in l.qd ſit fugitiuus. in prin.ff. de ædi.edic. fundamentum ſuum eſt, quia iſta nomina verbalia,quę cauſantur a delicto, non deſtruuntur propter ſatisf. delicti vel emendationem.do Bal.narrat in iſta materia. nā rubrica.C.de vſur. ver. 2. tenet contra Bart. & ita dicit ſe conſuluiſſe per ea,quæ habētur in c.cum tu.in verbo donec.j. de vſuris.ſed parcat mihi reuerentia ſua, ille tex.parū facit, qa ego fateor,ꝙ vſurario reſtituēti vſuras relaxat ſuſpenſio, ſed ꝑ hoc nō ſequit,ꝙ relaxatur infamia & mala ꝑſumptio. vnde ipſe idē Bal.
40 in l.im,pbū.in fi.C.de his q no.infa. tenet exp̄ſſe † ꝙ vſurarius,q reſtituit vſuras,ſit ꝑſona ſuſpecta, ſicut prius,nec poſſet dici bonę ꝙdōnis & famæ,l.Caſſius.ff.de ſena.dicit,ꝙ de rigore iuris ciuilis eſt infamis,ſed de æquitate canonica tollitur infamia, ꝑ ea quæ habentur in c.quanquam.de vſuris.in 6. & forte eſſet fatēdum,ꝙ tollitur infamia iuris,ſed per hoc non dicitur, ꝙ tollat infamia facti,& ſuſpicio fraudis. Pro opi.Bal. facit tex. in c.inter
41 ſolicitudines.§.pen j. de purga.can. vbi paret, † ꝙ bona conuerſatio ſequens ex pœnitentia tollit ſuſpicionem hæreſis, q̄ prius erat cauſata contra ipſum. Pro Bar.facit text.in c.teſtimonium. in 2.reſponſo.j.de teſti.vbi probatur,ꝙ licet periurus non ſit infamis infamia iuris,licet egerit pęnitentiam de peccato, & hoc conſtet, nunq̄ poteſt amplius admitti in teſtem, ex quo patet, ꝙ præſumptio fraudis & falſitas cauſata ex delicto in præteritū commiſſo circa ipſam probationem etiam ceſſat per pœnitentiam & ſatiſdationem conſecutam.Sed tu poſſes dicere,ꝙ ibi ꝑſumptio fraudis oritur ex delicto manifeſto in eodem genere delicti.Hæc autem preſumptio fraudis oritur ex alio genere de
42 licti.nam quia † quis eſt vſurarius,idcirco præſumitur facere ꝓtractus in fraudem vſurarum,vt l.eos.§.j.& ibi per Bal.C.de vſu
b ris.vnde concordando opin. [a] poſſet dici, ꝙ aut alius vſurarius fuit detectus in fraudem, puta quia fecit contractum coloratū, qui tamen vere erat vſurarius,& tunc vera ſit opin. Bar. ꝙ hēat locum in eo conſtitutio epiſcopi præſumentis ꝯ vſurarium, & cogatur edere libros rationum, aut vſurarius nunquam fuit detectus in fraudem,& tunc non præſumatur fraus contra ipſum emendatum, & per conſequens non cogatur edere libros rationum,& ita procedat tex. in c.inter ſolicitudines.& doctrina Bal. Secunda quæſtio videtur determinari per caſum ſolennem, quem ibi ponderat Bal.ad hoc in l.quid ſit fugitiuus.§.apud Labeonem.ff.de ædil.edic.per quem tex. ibi dixit Bart.ꝙ ſtatutum loquens de vſurario non habet locum in eo,qui facit ꝓtractum prima facie licitum,licet in fraudem vſurariam.Vnde vī dicen-
43 dum in propoſito, ꝙ † quamuis publicani, nautæ & ſi. ſæpe faciant contractus fraudulentos, quia † cum exercent patēter vſuram,ſecundum formam contractus, non veniūt ſub diſpoſitione cle.quæ loquitur de vſurariis, & ſic non videtur vera doctrina Bal.qui hoc tenuit in l.diſſolutæ.C.de condi. ſine cauſa. Sed
44 † ad hoc poteſt reſponderi ſaluando Bal. ꝙ licet iſti non veniāt ſub verbis cle. comprehenduntur tamen ex mente ipſius, quia in materia editionis diſpoſitio facta de vna perſona trahitur ad ſi. ita arguit iuriſconſultus in l.ſi quis ex argentariis. §. cogētur. ff.de eden. vbi arguit de tuto.ad argentarios,& bene facit tex.in l.j.§.officio.iuncto §.de rationibus.ff.de tutel.& ratio. diſtra. ex quibus patet,ꝙ ſicut tutor cogitur edere rationes pupilli, ita & pro tutore.In contrarium facit text. in cle.j.prælegata. quem ibi no.Petr.ad hoc, vbi probatur in ver.cum de vſuris agitur, ꝙ diſpoſitio illius cle.non habet locum contra vſurarium, niſi q̄n contractus dicitur factus in fraudem vſurarij, vnde licet allegaretur contra vſurarium alia fraus & deceptio, quæ quotidie poteſt contingere,etiam inter non vſurarios,nō haberet locum illa cle.& ideo videtur diſtinguendum in propoſito, ꝙ aut allegatur fraus & deceptio publicani, cauponis & ſi. non tamen dicitur facta in fraudem vſurariam,& tunc licet perſona, a qua petitur editio librorum,ſit conſueta fraudem committere,non cogetur edere libros. Aut allegatur fraus, & dicitur contractus eſſe factus in fraudem vſurariam, & tunc ab huiuſmodi perſonis,ſi conſueuerunt tali modo eſſe fraudulentæ,debeat fieri editio per identitatem rationis,ſecus videtur ſi alio genere fraudis ſolebant vti.Secundo adde dictis Doc.inquantum do.Anto.hic
45 dicit,quod † vbi violentiæ probatæ ſunt pro actore, poteſt co-
c gi reus [c] ad edendum actori ad complendum ſuam probationē per l.hæres palam.§.ſed ſi notam.ff.de teſta.quod iſta ſua doctrina pendet ex intellectu cuiuſdā nota.l. videlicet ex.l.j. in fi.C.de quæſtio.& capio regulam,quam ponit Bar.in l.2.§.diuus. ff. de
46 iure fiſci.& in l.j.§.editiones.ff.de eden.†quod eo caſu,quo quis cogitur producere teſtes de domo ſua contra ſe, eodem modo cogitur edere contra ſe inſtrumenta propria,dicit tex.in l.j.in fi. præallegata ſecundum intellectum Azo. quod regulariter in criminibus non exceptuatis ſerui non poſſunt torqueri in caput dni.Sed quæritur,quid ſi concurrunt alia adminicula ad probationem criminis,nunquid ex dicto ſerui poſſit perfici probatio. & rn̄detur ꝙ ſic ſm intellectum Azo retenta igitur ratificatione eſt ibi caſus pro dicto do. Ant.Et vī ſentire d.Ant.pro verbis
47 ſuis † ꝙ ad hoc vt fiat iſta editio in iſtis caſibus, debeat eſſe pluſq̄ ſemiplene probatū.ſed gl.ibi & cōiter omnes tenent oppoſitū, quod quæcunque probatio concurrat, duret priuilegium rei, ꝙ non tenetur arma proferre contra ſe,& ſecundum hanc opi. doctrina do.Anto. non eſſet vera, maxime quia non probatur iure.ll.enim quæ loquuntur de eo in adiuuanda intentione, loquuntur, quando principale fundamentum actoris erat plene probatum,vnde parum faciunt.Item adde dictis Doc.inquantum vult hic Inno.& Spe.in titu.de inſtru.edi.§. vidēdum. ver.
48 ex præmiſſis quod † quando ſunt perdita inſtrumenta originalia, &
d aliunde [d] non competit actori facultas probandi veriſimiliter,tunc iudex ex officio ſuo poteſt cogere reum ad edendum actori,ne pereat ius actoris.do.de Rota in deci.ſuis, quas ita allegat.D.Anto.volunt generaliter † quod iudex ſemper ex officio
49 poſſit facere ſibi oſtendi inſtrumenta a reo ad inueſtigandum veritatem,dummodo actor iuret ſe non implere officium iudicis animo calumniæ,per l.ſi quis ex argentarijs. §. exigitur.de eden.Sed hoc dictum non placet do.Anto.hic,nec Moder.quia per indirectum corrigerentur omnes leges,ſiue tollerētur, quæ dicunt, quod reus non edit actori, quod non eſt dicendum. Et vltra Doc.contra iſtam concluſionem arguo ſic,editio, vel officium iudicis, de quo iſti dicunt, fundatur ſuper æquitate, vt.l. plane.& l.fi.de peti. hære. ſed tex. in l. qui accuſare.in fin. C. de eden.& in l. fi. circa prin.C.eo.dicunt,quod iſtud eſt contra æqtatem,quod rens edat actori,ergo iudicis officium non competit,nec valet illa cauillatio, eſt enim contra æquitatem, vt edatur parti,ſed non vt edatur iudici, quia cum vtraque editio fiat ad veritatem eruendam, nulla poteſt aſſignari bona ratio, cur in vno caſu ſit æquum in alio non,ſed maius dubium relinquitur in doctrina Inno.contra quam tenet hic do. Abb. Modern. nam hic erat factum multum de antiquo. vnde præſumitur, ꝙ reus non poterat habere aliūde probat. vt in c. licet ex quadam. j.de teſti.& videbis in c.tertio loco.j.eo. & tamen hic denegatur editio. Tertio per regulam poſitam in l.4.§.hoc autem.de dam. infec. vbi dicitur,quod iudex regulariter non interponit officiū ad vtilitatem priuatam tertio,quia.ll.iſtæ & canones, qui dicūt, quod reus non tenetur edere actori,eſſent quaſi ludibrio & ſuperfluæ,quia nunquam actor peteret copiam a reo, ſi veriſimiliter aliunde poſſet habere probationem, mihi placet iſta opi. per nouas rationes.primo per tex.no.in l.fi.C. de quæſti. vbi dicitur,quod in cauſis pecuniarijs etiam in defectum probationis reus non cogitur producere teſtes de domo ſua, ergo idem in inſtrumentis vt.s̄.dixi.Secundo per tex.no.ad hoc in l.2.§. diu°. in j.reſponſo. ff. de iure fiſci. vbi probatur, quod ſpeciale eſt in fiſco,

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Vſurarius etiam poſtquam deſijt eſſe vſurarius, an cogatur edere rationes ſuas.vide de hac materia ultra loca uulgaria Laur. Rodul.in repe.c.conqueſtus.de uſuris.nu.153.cum ſeq.& ſequen.Adde tu in hac materia, quis dicatur uſurarius. Grat.conſi.39.uiſis elegantiſſimis dubijs. nume. 9 lib.ſecundo.

b VIN. GOD. Vnde concordando opi,uide tu Bar.in l.prætor.§. etiam.& ibi Iaſon.ff.de eden.Alex. in l.j.in 2.col.C.de eden.Ro.conſi.236.Nota, quod vſurę pęnæ commiſſe non eſt ſoluenda etiam poſt moram.Ruy.conſi. 55. nume. 7.lib.ſecundo.

c VIN. GOD. Reus quando cogatur ad edēdum.Adde quod reus in caſibus, in quibus edere tenetur, editionem patiens tenetur ad expenſas,Ruy. conſi. 20.nu.5.lib.5.

d VIN. GOD. Probatio quando aliunde haberi non poteſt reus cogitur edere.Alias Reus abſolui debet,ſi actor plene ſuam intentionem non probauit.Ruy.conſi.149.nu.40.lib.5.& conſi.133.nu.2.lib.5.

fiſco, vt reus ſibi teneatur edere, qñ aliunde ꝓbari non poteſt, ergo in oppo. eſt ius commune. Tertio, quia ſecũdum hoc ſequeretur, quod rationes priuatæ & domeſticæ confectæ reo ſemper eſſent edendæ actori, quando actor eas non habet, quoniã de ipſis non eſt originale penes tertium, contra. l. fi. C. de eden. & contra cle. j. de vſur. per locum a ſpeciali. & pro confirmatio
50 ne huius ſententiæ dico, †quamuis originale notarij ſit perditũ, per hoc tamen non tollitur facultas probandi ipſi actori, quia notarius, vel eius ſucceſſor poterit agere contra reum, vt pro ſuo intereſſe ſibi det copiam ipſius ſcripturæ. ita dixit Bar. no. in l. fi. de tab. exhi. & probatur clare in l. ſi quis ex argen. §. fi. ff. de edẽ. & ipſe actor poſtea a notario poterit petere copiam in ſui fauorem, & ſi notarius non vellet agere, poſſet cogi, vt ageret pro intereſſe actor, vt eſt caſus notabilis ſecundum vnum intellectum in l. procurator. C. de eden. & tenet Ioan. And. no. in fi. q. ſuper
51 rubrica de inſtru. edi. circa prin. dum dixit †quod ſoluto debito debitor, qui non poteſt agere de directo contra notariũ, dẽt agere contra creditorem, vt ipſe agat contra notarium, vel cedat ſibi debitori act. vt. s̃. retuli. vnde patet, quod non deerit actori facultas probandi niſi forte notarius non haberet ſucceſſorem, vel non ſciretur ſucceſſor eius. Vltimo adde dictis Doctorum in
52 materia præmiſſa, inquantum dixit hic do. Anto †quod in omnibus cauſis pijs, puta in libertate, in dote, in alimentis, in relictis ad pias cauſas & ſi. habet locum id, quod dicitur in fiſco in l. nec quiſquam. ff. de eden. quod reus tenetur edere actori ad intentionem fundandam, quod dictum temperat hic do. Abb. quando aliunde non poſſet haberi probatio, & hoc conſonat his, quæ dixit in præcedenti articulo, vbi voluit, quod in cauſis, ex quibus exuberat multum officium iudicis, & in quibus iudex poteſt ſupplere ex officio, poſſit iudex cogere reum ad oſtẽdenda ſibi inſtrumẽta. dicetur in propoſito, quod ad fi. fiſci reus cogatur edere parti, vel ſaltem iudici ex doctrina præfata. ſed tu aduerte, quia in dote Bal. tenuit expreſſe contrarium in l. j. §. edi. in prima char. in poſit. primi exempli. ff. de eden. vbi tenet in muliere repetente dotem ſeruandam veram. l. fi. C. de eden. &
53 potuit moueri †quia dos non eſt cauſa pia, niſi forte ſit perſona multum miſerabilis, quia tunc poſſet dici pia propter qualitatem perſonæ, & quia non per omnia dos & fiſcus pari priuilegio ambulant, vt no. in l. j. C. de priui. do. in alimentis autem ex libertate, quæ ſunt cauſa pia, vbi alimenta petuntur a paupere ſecundum Bar. in l. alio. ff. de ali. & ci. leg. videtur probabiliter poſſe procedere iſta opi. primo, quod quia iudex in cauſa pia & nullo petente poteſt ſupplere vices actoris, & petere ipſa legata ad pias cauſas, vt eſt caſus vnicus in Auc. de eccle. titu. §. ſinautẽ, quem ad hoc ponderat Bar. in l. nec quicquam. §. aduocatos. ff. de offi. procon. & le. Secundo, quia iudex in cauſa alimentorum poteſt ſupplere ex officio, vt alimenta præſententur miſerabili perſonæ, ſi ſibi ſunt relicta ſecundum Bar. in l. ſeruos. ff. de ali. & ci. le. Tertio, quia hoc videtur probari in l. ſicut ratam. C. de lib. cauſa, vbi eſt caſus, quod dominus tenetur edere inſtrumentũ libertatis dicentis ſe liberum. & licet Bal. ibi & in pluribus locis & alij Doc. intelligant iſtum tex. non de edi. ſed de confectione inſtrumenti, quando aliquis probando ſe liberum, vel aduerſario confitente, vellet ſibi inſtrumentum de libertate fieri, vt traditur per. Bar. in l. ſi finita. §. elegãter. de dam. infec. tamẽ in hoc repugnat tex. & ratio ipſius. primo, quia ibi eſt verbum reſtituere, quod proprie ſignificat traditionem inſtrumenti iam facti. Secundo, quia ratio literæ eſt, ne ſit in poteſtate domini, qui dedit libertatem, non tradendo inſtrumentum, indirecte eam auferre, quæ ratio non haberet locum, ſi tunc poſſet probare ſe eſſe liberatum, vel ſi dominus confiteretur tunc ſe liberaſſe, quia ad iſtam confeſſionem poſſent adhiberi teſtes, niſi forte per pe-
a riculum mortis, [a] vel abſentiæ teſtium, qui non conſiderant̃ ſemper in caſibus no. in c. quoniam frequenter. in princ. s̃. vt li. non conte. vnde magis generaliter vrget ratio, quando ſeruus peteret ſibi edi ad intentionem fundandam, & aliunde poſſet probari. Pro iſta concluſione facit optime tex. in l. j. §. fi. ff. quemad. te. aperi. vbi tex. aſſignans cauſam, cur teſtamentum debet edi omnibus, fundat ſe in hoc, quia communiter de his, quæ ſunt ſcripta in tabulis, aliunde non poteſt fides, vel cognitio haberi, & ideo omnibus debet fieri editio. qua ratione eſt dicendum in cauſis præmiſſis, quæ non debent habere minus fauoris quam
54 vltima voluntas. Circa illum articulum, quo quæritur † quo tẽ
b pore ſint edenda inſtrumenta [b] dic vt hic per Docto. quibus adde inquantum loquuntur de inſtrumentis communibus. tex. in l. antepe. ff. ad exhi. & inquantum dicit, quod editio debet fieri poſt litis conteſta. adde tex. in l. j. in prin. ff. de eden. vbi probat̃,
55 quod habita copia libelli reus debet venire inſtructus a ſeipſo, vnde non placent mihi dicta do. Ab. qui in hoc non concordat cum communi ſententia, pro qua vide gl. & Bal. ibi in l. j. §. eden da. ff. de eden. ſed quia hic per Docto. quæritur de tribus. Primo quid ſi actor faciat mentionem de inſtrumento in libello, vtrũ incontinenti cogatur illud edere. Secundo, nunquid appellans, qui producit inſtrumentum iudici ante li. conte. ad faciendum fidem de appellatione, teneatur illius inſtrumenti tunc dare copiam parti. Tertio, nunquid agens ex iure ſibi ceſſo teneatur an-
56 te li. conteſt. oſtendere inſtrumentum ceſſionis. † Circa primũ adde dictis do. Anto. hic ſequitur diſtinct. Bar. in l. edita. in vlti. char. C. de eden. & in l. poſtquam. §. ſi dies. ff. vt leg. no. ca. quod do. Bal. aliqualiter loquitur varie in hoc articulo, nam in l. qui ſtipendia. in fi. C. de procu. incidenter determinans tertiam q. j. declarandam, ſimpliciter videtur tenere doctrinã Inn. hic, videlicet quod ſi actor habet illud inſtrumentum in prompt̃, teneatur illud incontinenti producere, alias produceret ad li. conteſt. intellige iurante actore, quod inſtrumentum non habet in prõptu, vt declarat Spe. qui etiam approbat opi. Inno. in titu. de inſtru. edi. §. nunc dicamus. ver. quid ſi quis in libello & hoc ſequitur Ang. in l. j. §. eden. ff. de eden. per gl. ibi poſitam. Sed in l. j. §. editiones. 2. char. ff. de eden. dicit, quod ſi agens in libello facit mentionem de inſtrumento, tunc ſemper teneretur illud edere incontinenti. aut facit mentionem de contractu, qui continetur in inſtrumento, verbi gratia de confeſſione. & quia tunc nõ refert ſe ad inſtrumentum, non tenetur edere, alle. dicta Rayn. de For. in l. poſtquam. §. ſi dies. præallegata, & ſic in terminis q̃ ſtionis propoſitæ, videtur approbare opi. Inno. quam etiam ſequitur hic D. Ab. cum li. tamen, quæ fuit Bar. originaliter in locis prædictis, niſi inſtrumentum, quod petitur edi, veriſimiliter debet eſſe penes petentem per l. ſi legatũ ff. de eden & iſta opi. mihi placet tunc, licet alias ſequutus fuerim opi. Bar. & cõſidero, quod quamuis actus, qui facit mentionẽ de inſtrumento nõ limitatiue ſed ſimpliciter, vt ponit Bart. exemplum, niſi dicatur narrare obſcurum, propter quod reus poſſit petere ſe amplius inſtrui viſo inſtrumento, cogitur tamen edere ipſum inſtrumen
57 tum †quia faciendo mentionem de eo in libello, videtur proteſtari ſe eſſe vſurum illo inſtrumento, alias cur faceret mentionẽ de ipſo, ſi non vellet poſtea producere, cum ſic faciendo inclinaret iudicem contra ſe, & maxime hoc eſt verum, ſi diceret, q̃ inſtrumentum ſuo loco & tempore produceret. inſtrumenta autem, quæ quis proteſtatur ſe producturum, debent produci ante ipſam producentis faciendam ex voluntate actori, vt colligitur ex tex. in d. §. edenda. quem ſubtiliter inducit ibi glo. vnde ex iſto capite ſimpliciter videtur tenenda opi. Innocen. quæ
58 videtur etiam eſſe communior. Sed tunc quæritur, vtrum, †productio inſtrumenti iſtius facta ante li. conteſt. ad inſtruendum reum probet intentionem actoris, ſi non producitur inſtrumẽtum poſt li. conteſta ſuper quo dixit Fede. de Se. conſi. 155. & ſequitur hic An. de Bu. quod niſi inſtrumentum reproducat̃ poſt li. conteſt. non probat, quia prima productio fuit facta in iudicio ſummario & ante lit. conteſta. ad vnum finem, ergo non facit fidem ad alium finem, vbi requiritur vera probatio, vt in c. veniens. & ibi no. j. de teſti. quod dictum iudicio meo credo eſſe verum, videlicet quando ſolum inſtrumẽtum producitur, vt reus plenius poſſit deliberare, an velit cedere vel contendere, quia tunc poſſet impugnare inſtrumentum, etiam ſi vellet, quoniã hoc pertinet ad merita cauſæ & debet fieri poſt lit. conteſt. ſed quia ratio iſtorum Docto. concludit generaliter, quod ſemper ſi inſtrumentum producitur ante lit. conteſta. non probat, niſi poſtea reproducatur, vt dictum eſt. hoc dictum poſſet eſſe verũ in alijs caſibus, quando ſuper veritate inſtrumenti non eſſet plene diſcuſſum ante li. conteſta. ſed quãdo fuiſſet plene diſcuſſum, ſicut ſi produceret poſt li. conteſta. tunc hoc dictum eſſet dubiũ quia quando probationes factæ in iudicio ſummario fiunt plene ſicut ſi fieret in iudicio plenario quidam dicunt quod faciũt in alio iudicio, de quo ex dictis vide per D. An. de Bu. in c. causã quæ. j. de teſti. & per Bal. in l. 2. C. de eden. & in l. quo tempore. C. de reſt. mili. Non obſt. præmiſſis, quæ dixit Bald. in l. eos. §. ſin
59 autem. in pe. col. C. de ap. vbi voluit †quod ſi pars proponit exceptiones peremptorias ante li. conteſta. non eſt opus li. conteſta. iterum producere, quia in illo caſu exceptio erat propoſita, licet tempore incongruo ad eundem finem, hic verò ad diuerſum finem erat facta productio inſtrumenti. Circa ſecundũ dixit Spe. no. in titu. de inſtru. edi. §. nunc dicamus. ver. ſed pone. Io. And.
60 in c. Romana. §. ſi vero. de ap. lib. 6. & do. Anto. hic †quod inſtrumentum productum iudici ab appellante ad faciendum fidem de appellatione non debet edi parti illo tempore, quia non eſt productum, vt inſtruat partem ſed iudicem. & ita dicit Bal. in ſi. q. in l. j. §. editiones. allegato. alle. gl. in §. edenda. Sed iſtæ doctrinæ cum reuerentia non videntur poſſe ſtare, quia tex. in §. ſi ve

ro

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde inſtrumtẽo deperdito in caſu fortuito, quod eius ꝓditio per duos teſtes probatur. Goz. conſi. 11. nu. 6. & nu. 11. & 12.

b VIN. GOD. Quo tempoee ſint edenda inſtrumenta, nota quod inſtrumentum, de quo eſt facta mentio in libello, eſt producendum, alias proceſſus diceretur nullus. Ruy. conſi. 122. nu. 13. lib 3.

ro vult,q̃ de appellatione cõstet iudici,antequam procedat vl-
61 terius.†Sed hoc non potest stare, nisi instrumẽtum producatur parte citata,& detur copia parti aduersæ cum termino competẽ ti ad opponendum,quia aliter instrumentum productum in iu dicio non probat secundum Bar. nota. in extrauagan. ad reprimendam.in gl. super ver.de plano,& satis facit Bar.in l.fi.C. qui admi. ergo videtur,q̃ ista doctrina non sit vera, nisi dicas, quod doctrina Bar.debet intelligi,quando productio instrumenti faceret plenum præiudicium circa merita causæ, vel circa exceptionem declinatoriam,cuius reiectio non pareret magnum p̃iudicium excipienti,sicut est in casu.d.§.si vero.sufficiat qualisqualis fides facta iudici per instrumentum, licet non assignetur copia parti cum termino competẽti ad opponendum,quod tamen dictum est satis dubium,quia satis videtur fieri parti magnum præiudicium attento quod si non probatur legitime appellatũ, pars aduersa penitus excluditur,licet si exceptio reijcia tur ex ista reiectione pars non incurrat magnum præiudicium, quia remanet sibi ius defendendi sententiam latam pro se, vnde circa hoc esset cogitandum.Circa tertiam quæstionem de in strumento cessionis est communis sententia Bar. Spe. & domi.
62 Ant.hic†quod si agitur actione incerta, debet produci mandatum incontinenti, quia aliter agens non legitimaret personam suam secundum Spec.in titu.de instru.edi.§.nũc dicamus. ver. sed quid ecce.& Bar.in l.si duo.in prin.ff.de solu.idem dixit Bal. singulariter & pulchre in l.non solum.§.qui alicui.ff. de procu
63 ra.†quod cessionarius agens actionibus directis si probat mandatum semiplene,non debet admitti cum cautione de rato,nec defertur sibi iuramentum in defectum probationis. Si vero agitur vtiliter, tunc non debet produci instrumentum, nisi post litis contesta.Bal.variat in hoc articulo,nam in l.qui stipendia.C. de procura.simpliciter dicit,quod semper tenetur producere instrumentum cessionis ante litis contesta.per dicta Inno. hic posita in primo articulo superiori.sed in l.j.§.editiones.distinguit, vtrum fiat mẽtio de cessione,an vero de instrumento cessionis, primo casu non debet producere instrumẽtũ, si agitur vtili, & ita sit vera opi.Bar.& Spec. Secundo tenetur producere per ea, quæ sunt dicta in primo articulo superiori,& ista opi.placet, licet ipse idem Bal.in l.j.C. de ac.& ob.sequatur doctrinam Bart. quam tamen limitat in primo membro, videlicet quando agitur directa actione,dicens,quod quando quis agit actionibus directis,non tenẽ producere instrumentum cessionis ante li.contesta. vbinegocium principaliter pertinet ad cessionarium,quia cedens cogitur habere ratum factum cessionarij. pro hoc facit tex.optimus in l.fi.in prin.& quod ibi per Bald. C. de iure do. q̃ dictum non est sine dubitatione,quia licet factum pertineat ad ipsum principaliter,ipse tamen non poterit actione non cessa, neque directa,neque vtili,& esset quasi iuducere per indirectũ, q̃ non esset opus cessione act.quod prima facie non placet.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo,quæ inducit aliquem ad iurandum temere,non valet.*
2 *Probatio per iuramentum suppletiuum,dicitur legitima.*
3 *Iuramentum actori plene probanti,non debet deferri absque causa.*
4 *Actor,quando semiplene probauit, in dubio videtur sibi iuramentum deferendum non reo.*
5 *Consuetudo,quæ inualidat plenam probationem,de iure non valet.*
6 *Lex,quæ fit expresse contra ius diuinum,vel naturale,præsumitur in dubio facta ex iusta causa.*
7 *Consuetudo diuturna,tollit præsumptionem malæ fidei.*
8 *Consuetudo irrationabilis valet,si sit præscriptaspatio 30.an.*
9 *Consuetudo contra ius in dubio,an præsumatur rationabilis.*
10 *Princeps non potest auferre dominium directum,nec vtile.*
11 *Lex vniuersalis,vt tollatur,quid requiritur.*
12 *Præceptum iudiciale,tolli potest inducendo contrarium.*
13 *Consuetudo ciuitatis,super re particularis,quando valeat.*
14 *Dominus feudi,potest illud relinquere pro anima ad vasalli præiudicium.*
15 *Consuetudo valet,per quam quis cogitur vendere rem suam.*
16 *Probandi facultas,per testes inducta a iure diuino,& humano respicit vtilitatem publicam.*
17 *Consuetudo non valet contra vtilitatem publicam.*
18 *Consuetudo, vel statutum contra ius diuinum, vel gentium, non valet sine causa*
19 *Exprimenti causam in statuto non creditur, vbicunque aufertur alicui beneficium.*
20 *Episcopo non creditur auferenti rem ecclesiæ esse solitam infeudari.*
21 *Probatio,quòd non possit fieri nisi per scripturam,quomodo intelligitur.23.*
22 *Statutum restringens probationem ad scripturam,non debet obseruari coram ecclesiastico.*
24 *Testis inhabilis,quando probet,& quando non.*
25 *Iuramentum non defertur in defectum probationis, ubi probatio fieri debet per scripturam.*
26 *Consuetudo probationem validam de iure positiuo,an possit facere inualidam.*
27 *Consuetudo contra ius positiuum in dubio præsumitur irrationabilis, & quando non valeat.30.*
28 *Statutum irrationabile,contra ius positiuum valet.*
29 *Statutum iniquum ligat ipso iure,sed est recurrendum ad superiorem per viam querelæ.*
31 *Statutum non valet,quòd testes non tenerentur videre testatorem.*
32 *Consuetudo,vel statutum an valeant vt testamentum possit fieri minori numero testium.nu.34.*
33 *Clausula derogatoria respiciens consuetudinem præteritam,videtur tollere futuram.nu.35.*
36 *Repetitio non fit ex natura canonis,quando inducitur aliquod exorbitans.*
37 *Dictio aduersatiua sine copula aduersatur in iure,& in facto.*
38 *Lege reprobante consuetudinem præteritam,quando valeat,vel non futura.*
39 *Dispositio legis,quæ loquitur per verba de præterito, nunquid extendatur ad actus futuros.*
40 *Lex semper loquitur.*
41 *Lex magis sequitur naturam vltimæ voluntatis,quam contractum.*
42 *Lex quando præteritam & futuram consuetudinem videatur tollere.43.*

CAP. II.

SIcut. Actor, qui testibus, aut instrumentis plene probauit, non cogitur præstare sacramẽtum licet cõsuetudo hoc dicet. Vel sic & forma lius,non valet consuetudo,per quam actor,qui plene probauit,cogitur præstare iuramentum.secunda ibi,nos &c.
1 Primo no. q̃ † consuetudo, quæ inducit aliquem ad iurandum temere non valet, quia dicitur esse nutritiua peccati, & videtur esse contra ius diuinum,inquantum cogitur aliquem iurare vltra legitimas ꝓbationes,saltem si fiant per testes,vt in c.omni. s̃. de testi.& quod ibi no. Et pondero, quod in dubio ista consuetudo censetur esse irrationabilis, & tamen posset esse casus, in quo hoc iuste posset induci.verbi gratia,si iudex suspicatur de testibus,vel de instrumẽto.de quo dicetur plenius in secunda gl.
2 Secundo no.ibi cum aliæ legitimæ probationes.q̃†probatio, q̃ fit per iuramentum suppletiuum defectis probationibus dicitur probatio legitima, sicut ostendit ver. aliæ,quæ implicat probationem iuramenti esse eiusdem qualitatis,vt.l.mutus.§.j.ff.de proc.in tex. & gl. & sic videtur q̃ in dispositione statuti talis probatio suppletiua, quæ constat ex iuramento & vno teste comprehendet.& facit iste tex. cõtra Bal. in l.in bonę fidei.C.de reb. cre.vbi dixit,quod vbicunque probatio ponitur in conditione, non defertur iuramentum in defectum probationis, pro cuius dicti intellectu vide,q̃ scripsimus s̃.in rub.Nota tertio ibi, cum
3 aliæ legitimæ probationes &c.q̃† iuramentum actori plene ꝓ-
a banti non debet deferri sine causa,& idem est econtra[a] reo, qa si actor nihil probat, non cogitur suscipere iuramentum sibi delatum ab actore,aut referre, cum ipse etiam sine causa notari non debeat. Vnde si reperitur in aliqua. l. quod deficiente probatione actor possit iuramentum reo deferre sicut dicit.l. cum de indebito.§.in omnibus.ff.de proba.intelligitur non omnino deficiente probare,& hoc tenet hic do. Abb. in notabilibus clarius, vt in c.fi.j̃.de iureiur.allegat Spe.in titu.de iuramenti delatione.§.j.ver.si autem reus.Sed ista opi.videtur contra duas leges.primo contra.l.fi.in 2. respon. C.de fideicom. vbi casus clarus,q̃ etiam vbi nullus testis & nulla probatio est ex parte actoris, potest referri iuramentum iudiciale, & tenetur illud subire, vt ibi videtur.Secundo adduco tex.no.in l.tutor.in prin.ff.de iureiu. vbi tex. dicit, vt scias inducere,quod deficientibus omnibus alijs probationibus tutor debet deferre iusiurandum. Nec dicas,quod ibi exponitur tex.sicut in §.in omnibus. s̃. allegato. & sicut hic,quia iurisconsultus dicit in fi.q̃ tunc non potest deferre iusiurandum,quia eodem modo sibi actio denegaretur,si non deferret,ex quo datur intelligi, q̃ ibi tutor non poterat semiplene ꝓbare,qa si posset semiplene ꝓbare,aliqñ nõ denegaret sibi actio in casibus,in qbus dẽt deferri iurm semiplene probãti. Præterea,qñ tutor semiplene probasset deferendo iuramẽtum parti aduersæ,nõ ageret vtiliter negocium pupilli eo casu, quo posset petere illud sibi deferri in defectũ probationis. Tertio contra istam opi.adduco tex.secundum communem intellectum in l.generaliter.in prin.C.de reb.cred.& iure.vbi probatur,quod iuramẽtum iudiciale potest deferri in initio litis,quod non contingeret,si deferri deberet solum, quando actor semi-
4 plene probasset.Vltimo no.ex isto tex.q̃† quãdo actor semiplene probauit,in dubio videtur deferendum sibi iuramentum ne cessa-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Idem est econtra &c.Tu uide de ista.q.quę opi.sit cõmunior, pleniſſime per do.Iaſ.post Alex. in 2.col.in l.manifestæ turpitudinis. ff. de iureiur.& Panor.in c.fi.eo.tiru.Adde,quod iuramentum regulatur secundum naturam actus,super quo interponitur.Ruy.consi.16.num.14.lib.20. & uide in consi.67.num.10.lib.4.

ceſſarium potius, quam reo. Sed poteſt dici, q; Potifex hoc caſu non dicit iuramentum eſſe deferēdum actori, ſed in defectum probationis ad huiuſmodi ſuffragium recurri, de quo dic, vt in c.fi.j. de iureiu. In gl. poſita ſuper ver. talem, per iſtum tex. iuncta
5 gl. dicunt Doc. †q conſuetudo, quæ inualidat a plenam probationem de iure non valent. pro intellectu articuli, qui eſt ſubtilis, diſtingue tres caſus. Nam aliquando quæritur, vtrum conſuetudo, vel ſtatutum poſſit probationem legitimam de iure diuino inualidare, puta requirendo plures teſtes quam duos, videtur diſponendo, q; probatio non poſſit fieri per teſtes, ſed per ſcripturam duntaxat. Aliquando conſuetudo, vel ſtatutum approbat probationem illegitimam de iure diuino, vt q; credatur vni teſti, vel teſti, deponenti de fama, vel de credulitate, & ſi aliquando conſuetudo, vel ſtatutum inualidat probationem legitimam inductam de iure poſitiuo. verbi gratia cùm addit aliquam ſolennitatem inſtrumento publico, & aliter non vult inſtrumētum probare, vel vult, quod probatio non poſſit fieri niſi per ſcripturam publicam manu notarij. Circa primum Ioan. And. hic tenet, quod ſtatutum, vel conſuetudo non valeat. Sed in titulo de inſtru. edi. §. compendioſe. ver. ſed nunquid. tenet oppoſitum ſecundum Doc. ſed hic mihi videtur, conſidera diligenter mentē ipſius, quod immo dicat idem in oppoſitum cū aliquali modificatione, dicit enim in præcedentibus ſequens errorem Iac. de Are. quod conſuetudo contra legem nō valet, niſi data ſcientia & patientia principis, vel niſi ſuſtinente cauſa neceſſaria, vel euidenter vtili, vel niſi cum agitur de modico per. l. j. in fi. ff. de ven. inſpi. Poſtea quærit de quæſtione noſtra, quod quæſtio ſoluitur per ſe ipſam, quia cum dictum ſit. s̄. quod conſuetudo probationem minus validam inducis, quia contrariorum eadem eſt regula, cum ergo ſuperius non dixit ſimpliciter, quod conſuetudo poſſit perficere probationem imperfectam, ſed demum ex euidenti cauſa, patet, quod vbi de euidenti cauſa non apparet, ipſe ſentit conſuetudinem non valere, ſicut hic, & ſic in dubio non valebit conſuetudo, & hanc opi. approbat do. Ab. hic dicens, quod ſiue ex defectu probationis aduerſa pars non locupletetur cum aliena iactura, ſiue locupletetur, in dubio conſuetudo iſta non præſumitur rationabilis, per tex. in ca. cum veniſſent. s̄. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. & per ea quæ tradunt Doc. in c.fi. s̄. de conſue. vbi concludunt, quod in dubio conſuetudo contra ius præſumitur irrationabilis, etiam contra ius poſitiuum per ea, quæ habentur 12. diſtin. c. illa. & facit tex. in c.j. de præſcri. lib. 6. ſed iſta opi. prima facie videtur dubia. primo, quia text. in l. de quibus. ff. de leg. æquiparat quo ad tollen-
6 dum legem expreſſam & conſuetudniem. † ſed lex, quæ fit expreſſe contra ius diuinum, vel naturale, præſumitur in dubio facta ex iuſta cauſa ſecundum Ci. in l. fi. C. ſi contra ius, vel vtili. pub. & tenet D. An. in c. quæ in eccleſiarum. s̄. de conſti. & videtur probari in ſtatuto in l. Lucius. §. fi. ad muni. ergo idē vī dicendum in conſuetudine. Confirmatur hæc concluſio, quia diuturnitas temporis & tacitus conſenſus populi facit præſumi, q; ex cauſa rationabili conſuetudo ſit inducta, vt probat tex. in ſimili in c. peruenit. de emp. & vnd. vbi probatur, q; ex diuturnitate temporis præſumitur conſenſus mulieris legitime determinatus, bene facit, quod habetur in c. ea noſcitur. de his quæ fi. a præla. & l. qui in aliena. §. 1. ff. de acqui hære. Et cum dicitur, q; inducens conſuetudinem contra ius habet præſumptionem contra ſe, & cenſetur quodammodo in maſa fide. dici poteſt, q;
7 † hanc præſumptionem tollit diuturnitas temporis, maxime ſi conſuetudo ſit præſcripta ſpatio. 30. annorum. ſicut videmus, quod præſumitur bona fides tali ſpatio, vbi alias non præſumeretur ſine titulo, vt traditur in c. ſi diligenti. j. de præſcrip. & hoc modo poſſet intelligi, quod tradit Bal. in iſta materia ſingulari-
8 ter in c.j. circa princ. qualiter olim feu. alie. pote. vbi dixit † quod conſuetudo irrationabilis valet, ſi ſit præſcripta ſpatio. 30. annorum, & hoc tenuit do. Flo. in c. clerici. s̄. de iudic. nam ne dicat expreſſe contra. c. vltimum. s̄. de conſue. intelligendum eſt, ipſum intellexiſſe dictum ſuum in caſu dubio, vbi ſimiliter nō appareret conſuetudinē eſſe irrationabilem, quaſi velit, quod per ſpatium longiſſimi temporis inducatur præſumptio iuſtę cau-
9 ſæ ſubſiſtentis. † Mihi in hac materia difficili videtur dicendum, ſi quæritur, vtrum conſuetudo contra ius in dubio præſumatur eſſe rationabilis, & ſic valeat, an vero irrationabilis, & ſic non valeat. Quod aut eſt contra ius diuinum, vel naturale, vel contra iusgentium, aut eſt contra ius poſitiuum. primis tribus caſibus, quos pono pro vno, cōclude, quod ſi conſuetudo, vel ſtatutum generaliter diſponit contra iura prædicta, vel aliquod prædictorum, tunc in dubio non præſumatur eſſe rationabilis, niſi probetur. exemplū in decretali noſtra, quando requiritur vltra plenam probationem generaliter iuramentum, vel alia probatio, & ita poteſt intelligi tex. in c. cum eſſes. j. de teſta. & in c. inde. j. ver. 2. quantum. c. cum veniſſet. s̄. de eo qui mit. in poſ. Pro iſta concluſio. eſt bonus tex. in c.j. in fi. de cap. mona. lib. 6. vbi dicit, quod conſuetudo non valet, per quam conceditur epiſcopo, quod inſtitutum in beneficio poſſit remouere pro libito voluntatis. & licet ius, quod aufertur ibi ſit quęſitum de iure poſitiuo. i. ius in beneficio, habet tamen æquitatem naturalem, pes quam diſponitur, quod id, quod noſtrum eſt, non debet a nobis ſine cauſa auferri, vt l. id quod noſtrum. de reg. iur. propterea dixit Bart. ſingulariter in l. j. C. de fun. patri. lib. 10. per illum text
10 † q; ſicut princeps non poteſt auferre dominium directum, q; quæritur de iure gentium, ſine cauſa, ita non poteſt auferre dominium vtile, & tamen ſæpe numero dominium vtile acquiri-
11 tur de iure ciuili. Pro iſta concluſione facit ratio † quia ad tollendum. l. vniuerſaliter etiam in loco particulari non eſt dubium, quod quāto maioris eſt præiudicij, tanto requiritur fortior cauſa, & ideo non ita de facili reſultat præſumptio pro ſtatuto vel conſuetudine, tunc. concedo tamen quod ſi appareret euidenter de cauſa iuſta inducendi conſuetudinem vel ſtatutum vera
12 ſit opi. do. Abb. hic qui dixit † quod quando præceptum nō eſſet morale ſed iudiciale, ſicut eſt præceptum, de quo agitur nūc, quod in ore duorum, vel trium, ſtat omne verbum, poſſet inducci, vel conſtitui contrarium, quas allegat hic, videlicet per. l. hominem. ff. man. & l. ex facto. in prin. de vulg. & pupil. de quo dic vt hic plenius per eum. Si vero ſtatutum, vel conſuetudo non diſponit generaliter contra aliquod de prædictis iur. ſed in aliquo caſu, & tunc dicit hic Gaſpar de Cald. & do. Flo. quod conſuetudo valet, & poteſt hoc induci in aliquibus caſibus ſecundū eos, poſſet bene inducere conſuetudo, quod requirantur plures teſtes, ſicut facit. l. in teſtamento. & in l. teſtium. ex auc. ibi poſita. C. de teſti. & canon. 15. q. i. c. ſinautem. & c. felix. & plene in c. non poteſt. de reg. iur. Sed iſta exempla non videntur ſufficere. quia in lege communi, quæ fit per principem, in dubio præſumitur iuſta cauſa, vt. s̄. diximus. ſed in l. inferiori, vel conſuetudine hoc non eſt expeditum, & ſic debet intelligi Bal. in l. quod vero. in prin. ff. de leg. dum dixit, quod in dubio lex præſumitur eſſe rationabilis quamuis tex. quem allegat in c. illud. 12. diſtin. loquat de conſuetudine particulari, & ſic de tali conſuetudine vel. l. intellexit, dictum ſuum eſſet verum, quando conſuetudo diſponit præter ius. & ita loquitur ille tex. & gl. ibi poſita, vel qū contra ius poſitiuum, vt j. dicam, non in caſu noſtro. Et immo vt ſaluetur iſta doctrina iſtorum Doctorum dicamus ſecundū do. An. de Bu. in iſto arti. quod aut conſuetudo, vel lex particularis addendo probationi, quæ ſufficit de iure communi, vel aliquid aliud diſponendo aliquod ex ſupradictis iuribus inducit aliquid, per quod, ſi ſeruatur talis diſpoſitio nō ſolum aufertur ius alterius ipſo inuito, ſed locupletatur quis cum aliena iactura, & tunc in dubio conſuetudo & ſtatutum præſumuntur irrationabilia, niſi probetur iuſta cauſa. Caſus eſt vero ad propoſitum in c. ex parte. s̄. de conſuetudine, vbi patet, q; conſuetudo inducēs, quod vir in caſu, quo perdidit per caſum bona ſua poſſit alienare bona vxoris prohibita alicui cenſetur irrationabilis, nec valet. & ita poteſt intelligi tex. no. in l. j. in prin. ff quod quiſque iur. vbi videtur probari, quod in dubio ſtatutum particulare contra ius præſumitur iniquum. Si vero conſuetudo, vel ſta-
b tutum b aufert ius alterius ipſo inuito, non tamen aſſicit eum iactura, vel damno ſaltem notabili, exemplum quando per ſtatutum ciuitatis reſcinditur contractus factus cum priuato reſtituto ſibi precio, vel quando priuatus cogitur vendere rem ſuam iuſto precio, vel in ſimilibus caſibus, vel nihil in effectu adimitur priuato, vel ſaltem conſeruatur indemnis, licet excludatur a lucro, tunc conſuetudo, vel ſtatutum in dubio præſumuntur rationabilia, vide. j de verb. ſig. ad ea. caſus eſt notabilis in illa. l. Lucius. in fi. s̄. allegata. Nec dicas, quod ibi apparet de cauſa manifeſta. ſ. de vtilitate publica, quia ciuitas publica ſubdita habet in ſtar priuati, vt l. eum qui vectigal. ff. de verbo. ſignifi. & de iure communi non habet hoc priuilegium, quod conceditur fiſco propter vtilitatem pub. vt. l. ſi tempora. C. de ven. rerum fiſca. li. 10. ex hoc datur intelligi, quod iſta non eſſet ſufficiens cauſa, & tamen tex. dicit ibi, quod in dubio valet ſtatutum. Secundo hoc probatur per tex. quem reputo ſingularem ad hoc, in l. fi. C. de
13 iu. reipub. lib. 11. vbi eſt caſus ſecundum lec. gl. † q; valet cōſuetudo ciuitatis, per quam inducitur, q; domus alicuius ruit abſolute area per rempu inuito domino poſſit vendi, & tū prima facie

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Quæ conſuetudo inualidet vel ualidet probationem a iure diuino approbatam. de iſta quæſtio. & alijs ſimilibus vide ſaly. in l fi. C. ſi contra ius vel vtili. pub. & ibidem per Alex. in apoſt. ad Bar. Adde, quod conſuetudo damnoſa eccleſiæ, vel irrationabilis in alienatione rerum eccleſiaſticarum non eſt ſeruanda Ruy. conſi. 40. nu. 45. lib. 2.

b VIN. GOD. Conſuetudo & ſtatutū quando auferant tertio. Adde q; conſuetudo induci poteſt, q; unus pro alio ſoluat collectas, ſicut q; unus pro alio puniatur, corporaliter, uel debitum ſoluat. Ruy. conſi. 116. num. 2. & 9. lib. 4. eſt ēt conſuetudo tantæ potentiæ, ut forenſes etiam ad collectas teneantur, ut tradit Ruy. in s̄. citato conſi. num. 3.

cie hoc videtur irrationabile, nisi forte statueretur terminus domino ad reficiendum, & esset negligens. & licet ibi non dicatur, ꝙ precium rei sit restituendum domino, vel ꝙ debeat conseruari indēnis, hoc tamen subintelligitur secundum gl. sing. quā ibi
14 no. Bal. ad hoc in c. j. in verbo si vero. de allodiis. in vsi. feu. † vbi probatur singulariter, ꝙ dominus feudi potest relinquere rem feudalem pro anima etiam ad ꝓiudicium vtilis domini vasalli, licet econtra vasallus ad ꝓiudicium domini hoc non possit, vt in c. j. § donare. quib. mo. feu. amit. gl. tamen notabilis intelligit ibi, ꝙ dominus teneatur restituere feudum æqualens, vel æstimat. Tertio probatur hæc conclusio in l. venditor. § fi. ff. cō-
15 mun. prædi. vbi probatur expresse. † ꝙ valet consuetudo, per quā quis cogitur vendere rem suam. & licet Bar. in prima consti. fforum, in princi. intelligat illum tex. quando consuetudo inducit ex causa, & in l. 2. in fi. C. de fide instru. & iure has. fisca. lib. 10. ex hoc tamen nō apparet in tex. & immo si non vis diuinare, oportet dicere, ꝙ ibi causa præsumitur, sed in præsenti articulo videlicet, vtrum consuetudo possit probationem validam facere inualidam, videtur dicendum contra præmissa, ꝙ indistincte ista
16 conditio non valeat noua ratione. Et arguitur sic. † facultas probandi per testes inducta a iure diuino & humano respicit vtilitatem publicam, vt in Aucten. de testa. circa prin. & est glo. ordi. in auct. vt sine prohibi. matres debit. & re. §. quia vero. & tradit
17 Bald. in aucten. iubemus. C. de iudi. † sed consuetudo non valet contra vtilitatem publicam, quia habet causam derogatoriam contra se positam in l. nec damnosa. & in l. rescripta. C. de preci. impe. offe. & in l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. ergo videtur, ꝙ cō suetudo, vel statutum huiusmodi non valeat, secundum Bar. in l. de quibus. circa medium distinctionis suæ. ff. de le. confirmatur ista conclusio ex his, quæ notanter ponit Inno. in quadā sua extrauaganti, quem refert Ioan. An. in c. fi. de censibus. lib. 6. in nouella. vbi voluit, ꝙ consuetudo contra vtilitatem publicam non valet, nisi superiore consentiente tacite, vel expresse. Et aduerte, quia ar. videtur concludere, etiam si apparet de causa legitima consuetudinis contra omnes Doctores vt hic. sed ad hoc possumus respondere dupliciter, primo negando, ꝙ facultas ꝓbandi principaliter respiciat bonum publicum per ea, quæ habentur in l. 2. in fi. ff. ad munici. & in l. j. ff. solu. mat. per Bar. & iō Vber. de Bobio, quem sequitur Spec. & etiam videtur sequi do. Anto. hic dixit, ꝙ valet pactum, vt quis non possit probare, nisi per instrumentum, vt refert Spe. in titu. de proba. §. videndum. ver. sed pone ꝙ non valeret, si facultas probandi respiceret bonum publicum principaliter, vt in c. si diligenti. s̄. de foro compe. & c. ad nostram. de iureiur. sed quia ista responsio est contra communem sententiam, de qua in d. auc. iubemus. & in d. c. si diligenti. Ideo dic secundo, ꝙ doctrina Bar. in d. l. de quibus. non est vera, quia. l. allegatæ per eum videntur ponere clausulam derogatoriam ad rescripta & sanctiones principis ad post. partis cō cessas, non autem ad. ll. vel statuta, vel consuetudines introductas sponte a communi consensu. & dato ꝙ regulariter propter rationem prædictam non valeret consuetudo, vel statutum addens probationi approbatæ de iure diuino & humano, per hoc tamen non tolleretur potestas statuendi, vel inducendi consuetudinem ex causa euidenter necessaria vel vtili, ita refert hic do. Anto. in tit. de instru. editione. §. compendiose. ver. sed nūquid. & idem tenet in c. fi. in 12. char. s̄. de consue. vbi videas. & licet meo iudicio Ioan. An. hoc non dicat, non enim loquitur de isto casu sed refert ad consuetudinem inductam in testam. contra ius, quę habet clausulā derogatoriam contra se, de qua proxime dixerat. Sed refert se ad prima dicta, inquantum dixerat, ꝙ consuetudo contra legem non valet etiam simplicem, nisi dēt sciētia, vel patientia superioris, & tamen dictum est solenne in se & multum ampliat no. per Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. sa. Et ad ea quæ. s̄. diximus in isto articulo primo dum allegauimus. l. Lucius §. fi. ad muni. Adde aliam bonam. l. in l. j. C. de vēdi. rerum ciui. lib. x. secundo inquantum dixi ad. c. cum veniſſet. ꝙ illa debet intelligi de consuetudine, quæ est cōtra ius gen. vel diuinum non contra ius positiuum, potest responderi aliter, videlicet ꝙ consuetudo forte erat talis, contra quam ex aliqua causa intrinseca, vel qualitate ipsius erat præsumendū. tūc enim esset contra ius positiuum consuetudo & non præsumeretur ista. exemplum in Auc. vt nulli. & quod ponit Host. & do. Ant. in c. postu. de fo. competen. nam in d. l. & auctoritate præalle. præsumitur consuetudo irrationabilis propter suspicionem vtilitatis propriæ, quæ resultat in inducente consuetudinem. Sed quæ
18 ritur pro declaratione perfecta, quia supradictum est, ꝙ † cōsuetudo, vel statutum contra ius diuinum, vel gentium non valet
a sine causa. a Quid si in statuto exprimat̄ causa, quæ si esset vera, esset probabilius, vtrum credatur statuentibus in isto casu. sup quo est dicendum, ꝙ aut causa exprimitur a statuente cōtra ius ciuile & positiuū. Aut exprimitur a statuente contra ius gentiū, vel diuinum. primo casu credo, quod staretur assertioni statuentium, & ita intelligo, quod tradit Bar. no. in l. ambitiosa. in vlti. char. ff. de decre. ab or. fa. cum enim statutum possit tollere ius ciuile & positiuum simpliciter & sine causa, vt infra dicam, sic etiam credetur exprimenti causam Secundo casu non videtur quod debeat credi exprimenti causam, & ita sentit Barto. sing. per illum text. in l. diuus. ff. de adimen. leg. vbi videtur sentire &
19 clare, † quod exprimenti causam in statuto non creditur, vbicunque per expressionem illius causæ auferretur alicui beneficium, vel ius, quod aliquis haberet aliunde, quam a statuto, pro his facit optime, quod habetur in l. cum quis decedens. in §. Titia. ff. de le. 3. vbi patet, quod assertio etiam cum iuramento inter personas suspectas non facit fidem. dicuntur autem personæ suspectæ illæ, quæ regulariter sunt prohibitæ aliquid facere, & non possunt illud facere nisi ex causa. facit tex. & quod ibi per Barto. in l. si forte, in princ. ff. de castren. pecu. vnde arguit Bald.
20 no. in ꝓludijs feudorum, charta quarta. † quod si episcopus concedit rem ecclesiæ tanquam insolitam infeudari, ista sua assertio non facit fidem, dicit no. Ioan. And. in addi. Specu. in rub. de reb. eccle. non alie. in si. q. & per hoc videtur quod doct. Bar. in d. l. ambitiosa. in terminis, quos ponit, valet quando illi faciūt statutum, qui habent potestatem a consilio. nec possunt statuere nisi ex certa causa. & doctrina eius videtur esse satis dubia, dū vult̄, quod credatur taliter statuentibus de expressione causę. Sed potest defendi, quod quia persona eorum est approbata de publico specialiter ad hoc, sit præsumptio pro dicto eorum, ar. l. j. C. de ponderibus & auri dat. lib. x. Et ex prædictis omnibus potest inferri ad determinationem duarum aliarum quæstionum, quæ tanguntur hic per Doct. vt sicut s̄. diximus quod statutum, vel consuetudo potest, vel non potest inualidare legitimam probationem addendo maiorem numerum, quam requiritur de iure diuino, ita possit, vel non possit approbare, vel inualidare probationem illegitimam de iure diuino. Et pro ista conclusione vide bonum tex. secundum lecturam Host. i. in c. j.
21 j. de ap † & similiter etiam habemus distinguere, quando statutum, vel consuetudo vult, quod non possit fieri probatio nisi p scripturam, & distinguit do. Abb. in ista sicut in prima & recte. & hæc etiam est intentio do. Ant. in ista quæstione, licet non ita clare, dum dixit sequendo Specu. in titu. de proba. in §. videndū. in ver. sed pone, quod in potestate ent. si testes sunt valde legales recipere probationem testium non ob. statuto disponente, quod probatio non possit fieri nisi per instrumentum, vel scripturam. videtur enim sentire hoc, quando alias debitor locupletaretur cum aliena iactura, vt dixit in prima quæstione. Sed ipse idem domi. Anto in c. cum Ioannes. in prima char. de fide instr. sentit, quod non possint admitti testes via ordinaria, & vbi pars locupletaretur cum aliena iactura, dicit, ꝙ non habet locū denunciatio euangelica, in qua posset probare per omne genus probat. quia, vt inquit Feder. in consi. suis, quem refert & sequitur Pe. de Ancha. in regula, ea quæ fiunt. versus finem. de reg. iu.
22 in 6. † Statutum restringens probationem ad scripturam nō debet obseruari coram iudice ecclesiastico, maxime si agatur de peccato. dixit etiam Bald. ad propositum in l. certi condictio.
23 §. quoniam. ff. si cer. pe. † quod vbi per statutum potest fieri probatio, nisi per scripturam, si producantur testes, & pars non contradicit, neque reseruat exceptionem, vel admittit eos cū clausula, si & inquantum, si simpliciter eos recipit ad iuramentum valet probatio, quia pars tacendo videtur probasse hoc genus probationis, arg. l. si quis testibus. C. de testi. & c. j. de restit. spol. Sed contra istam doctrinam arguitur, quia non videtur, ꝙ sit in potestate partis testem inhabilem ipso iure, cuius inhabilitas est notoria, approbare, vt probatur in in tex. & gl. in l. cum lex. ff. de testa. & tradunt Moder. in c. testimonium. j. de testi. & Bar. in l. ad testium §. conditionem. ff. de testa. in quibus patet, quod si testis infamis infamia iuris notoria, non potest adhiberi a parte, vt sit testis in instrumento, ergo non potest approbari persona eius. Respondendo dicas, ꝙ † aliud est facere, ꝙ testis inhabilis solennizet instrumentum. i. adhibeatur pro solennitate instrumenti, & fieri non potest, vt in dictis iuribus, aliud, ꝙ in iudicio persona testis possit approbari in ꝓiudicium suum ab illo, contra quem producitur, quia hoc regulariter fieri potest, iuxta. l. si quis testibus. C. de testi. & immo casus diuersi sunt. Scias
25 etiam, quod † vbicunque probatio debet fieri per scripturam, ibi non defertur iuramentum in defectum probationis, vt sentit Bal. no. in auc. sed nouo iure. in vlti. col. C. si cer. pe. sed hoc dictum est dubium & declarabitur in c. causam. infra eod. Circa
26 † aliam. q. quia quæritur, vtrum consuetudo, vel statutum probationem validam de iure positiuo possit facere inualidam, &

econtra,

ADDITIO.

a VIN GOD. Quæ causa requiratur vt tollatur ius per statutum. Adde, ꝙ statuto. disponente contra ius commune, tamen non uergitur ad declarationē statuti, quod intelligi potest secundum ius commune. Ruy. consi. 44. nume. 9. lib. tertio.

econtra, an inualidam possit facere validam. dicendum est, q̃ opin. Io. And. quam posuit in d. §. compendiose. s̃. allegato, vide
a licet, q̃ statutum & consuetudo possint ista facere esse vera per tex. allegatum per eum in d. c. cum dilectus. & maxime in ver. præsertim, quæ dictio implicat, q̃ etiam si non appareret de cã consuetudinis, tamen consuetudo esset valida, & hoc facit diuturnitas temporis, quæ facit præsumi iustam causam, vbi forte alias præsumeretur. pro quo vide optimum tex. in Auth. de vsuris nauticis. in fi. vbi Imperator dicit, q̃ obseruatum multo tempore præsumitur iustum. & licet ille text. in superioribus faciat in contrarium, inquantum dicit, q̃ consuetudo illa erat seruanda, quia non erat contraria iuri communi, & illum text. ad hoc ponderat Bal. in c. j. §. nos Romanorum. de pa. Constan. & sic videatur ibi probari opinio communis, de qua in c. fi. s̃. de cõsuet.
27 videlicet, † q̃ consuetudo contra ius positiuum in dubio præsumitur irrationabilis, & non valet, ille text. non debet sic exponi, sed altero de duobus modis, vel q̃ illa litera velit, consuetudinẽ præsumi facilius iustam, & fortius ibi non est contra ius, non p̃sumeretur iusta. Sed forte facilius probaretur contra ipsam, q̃ esset irrationabilis. vel dic, q̃ loquitur de consuetudine, quæ esset reprobara a lege, quia illa dicitur proprie contra legem, non autem de consuetudine, quæ esset contra id, quod cõtinetur in l. & hanc sententiam, Io. An. approbat Bald. in l. de quibus. in 3. char. ff. de legibus, allegat glo. ord. in Auth. vt præpo. nomen imp era. & dato sine præiudicio veritatis, q̃ consuetudo, vel statutũ contra ius positiuum in dubio pr̃esumeretur irrationabile, adhuc tamen non sequeretur absolute, q̃ talis consuetudo, vel statutum non valeret, intellige, si esset inducta consuetudo ab illis, qui possent facere statutum expresse contra ius, verbi gratia cõsuetudo ciuitatis, quę posset statuere expresse p̃ legem ciuilem,
28 vt l. omnes populi. de iusti. & iure † statutum enim irrationabile, & iniquum contra ius positiuum valet, nec est nullum ipso iure, dummodo non sit contra bonos mores, siue contra ius naturale, vel diuinum, quia tunc non valeret, maxime si nutriret peccatum, vt in c. ex parte. s̃. de consue. & ibi no. Et qua ratione valet statutum iniquum, debet valere consuetudo irrationabilis, & de consuetudine tenet ita Bal. no. in c. j. de feu. cog. in duobus locis. & in l. de quibus. in ver. quo ad primum. ff. de legi. Et probatur ista consuetudo in l. dudum. C. de contrahen. empr. iuncto c. constitutus. de resti. in integ. dicitur enim in l. dudum. q̃ illa consue. per quam quis cogitur vendere vicino est irrationabilis, & tamen in c. constitutus. mandatur obseruari, tãquam valida, & oportet, q̃ supponatur, q̃ illa terra ibi subiecta ecclesiæ poterat facere statutum cõtra ius expresse, nisi forte diceres, q̃ ibi suberat aliqua causa, ex qua consuetudo erat rationabilis, & non probaret intentum nostrum. sed tamen conclusio est vera, quia (vt dixi) statutum & consuetudo procedunt a pari potestate, sed statutum iniquum valet ipso iure, vt l. 3. in princ. & ibi hoc tenet expresse Bar. ff. quod quisque iuris. & est casus noster in c. cum omnes. s̃. de constit. & ibi hoc tenent Hosti. & Ant. de But. idem dicendum in consuetudine. vnde dicebat Bald. in c. j.
29 §. nos Romanorum. de pace Constan. † q̃ statutum iniquum ligat ipso iure, sed est recurrendum ad superiorem per viam que relæ, allegat Io. And. in c. fi. de appel. in 6. nisi forte esset factus p̃ particularem personam in fraudem particularis personæ, quo casu est nullum ipso iure, secundum Bar. no. in l. j. in princ. ff. de legi. & hanc distinctionem ego sum sequutus in c. cum omnes.
30 præallegato. Secundo † casu non valet consuetudo irrationabilis, & sic loquitur tex. in c. fin. de consue. Aduerte tamẽ, q̃ si lex, vel statutum approbando scripturam minus validam pro valida de iure de facili posset materiam præbere delinquendi. exẽplum, si statutum, vel consuetudo vellet, q̃ daretur fides libris mercatorum, vbi non essent scripturæ verisimiles de sui natura, vt quia sine causa & male compositæ, & ad bonam æstimationem mercatoris, non videtur valere ista cõsuetudo, ita dicit singulariter Bal. in l. j. versus principium. C. de confes. & tenet eleganter do. Abb. allegans illud dictum in c. bonæ. s̃. de postu. pr̃e la. el ij. & ideo dicebat notanter Ang. & sequuntur ibi Moderni
31 in l. 3. ff. de testa. † q̃ non valet statutum vel consuetudo, p̃ quam induceretur, q̃ testes, qui essent præsentes testamento, nõ tenerentur videre testatorem, quia ex hoc posset de facili dari materia falsum fabricandi. & q̃ valeat statutum, vel consuetudo simpliciter dans fidem scripturæ priuatæ. tenet Bald. expresse in l. j. in 2. char. C. de sum. tri. Et ad ea, quæ diximus in primo principali argumento adde, q̃ pro sententia communi, q̃ non valeat consuetudo addens numerum testium testibus requisitis de iure diuino, videtur esse casus notabilis in c. cum esses. in prin. de testib. vbi reprobatur consuetudo, sed tanquam irrationabilis, q̃ vult, q̃ secundum ius ciuile requirantur plures testes, quã duo, ergo præsumitur in dubio rationabilis, alias non reprobaretur. sed potest dici, q̃ multa concurrentia simul faciunt ibi præsumi consuetudinem irrationabilem, videlicet fauor testamenti. consuetudo generalis ecclesiæ & ius diuinum. est. n. præsũptio, cum rationabilius sit, quod obseruat vniuersalis consuetudo, q̃ id quod obseruatur in vno loco particulari. Posuit etiam hic d.
32 Ant. & Moder. vtrum † valeat consuetudo, vel statutum b per
b quod inducitur, q̃ possit fieri testamentum cum minori numero testium, quam requirat ius commune, in quo ipse referendo dicta Ioan. And. in loco sæpe allegato in addi. dicit q̃ statutum, vel consuetudo hoc inducere non possint, fundamentum tenẽtium hanc partem est, quia in l. fi. C. de testament. est clausula derogatoria ad consuetudinem, ergo consuetudo postea sequuta non valet, vt l. eos. C. de vsur. & in aucten. nauigia. C. de fur. in c. quia sæpe. de elec. in 6. q̃ autem in d. l. fi. sit clausula derogatoria, probat do. Abb. hic tali modo. dicitur enim in l. fi. præallegata, quod rustici iuxta antiquam consuetudinem possunt testari, dum tamen adhibeant ad minus quinque testes, si plures habere non possunt, & sic patet, q̃ limitatur consuetudo rusticorum, & sicut reprobatur inquantum requirebat minorem numerũ, quam quinque testes, ergo est ibi clausula derogatoria ad consuetudinem, sed illa inductio est erronea: quia, vt inquit Bart. in l. omnes populi. in j. q. ff. de iusti. & iure. & Bal. in d. l. j. præallegata, & in l. j. C. quæ sit lon. consue. ibi loquitur de consuetudine, quæ ante. l. illam non valebat, quia villæ & oppida subiecta ciuitati nullam habent iurisdictionem secundum Bar. in l. j. in prin. ff. de dam. infec. & ideo non potuerunt statuere, vel inducere consuetudinem, quia consuetudo inducitur ab habente iurisdictionem & ab eo, qui potest. l. condere de iure ciuili, vt patet in l. de quibus. circa me. ff. de leg. & hoc etiam ibi dicit Bal. non ergo reprobatur ibi consuetudo valida secundum hunc modũ inducendi, sed potius non approbatur cõsuetudo inualida. hoc autem. s. non approbare consuetudinem nullam, non est apponere clausulam derogatoriam ad validam consuetudinem. sed do. Ioan. de Imo. in l. 3. ff. de testa. inducit illam. l. subtilius p̃ opi. prædicta. dicitur enim in 2. responso ipsius, quod per illam. l. nõ derogatur iuri communi in locis, vbi viget scientia literarum iur. postea sequitur in tex. in illis vero locis, vbi non est iur. sciẽtia volumus antiquam consuetudinem rusticorum seruari. & pondera, dicit ipse, quod in isto ver. in illis, est dictio aduersatiua vero, de cuius natura est, q̃ aduersetur in iure, & ponat idem in facto in casu, cui aduersatur, vt in l. 3. §. sed & fortius. ff. ne qs eum qui in ius vocand. est vi eximat. vnde si in illo. ver. cõfirmatur consuetudo rusticorum, ergo in alijs locis infirmatur cõsuetudo, & sic ponitur idem in facto diuersum in iure, & per hanc rationem tenet ipse opi. Ioan. And. & Iac. de Are. non ob. dicit ipse inductio, quã facit Bar. ad dictam. l. fi. in fi. in l. j. C. de sum. tri. dum dixit sequendo Cy. & Pe. in l. dudum. C. de contrahen. emp. q̃ licet ista lex tollat consuetudinem præteritam, non tamẽ prohibet futurum. nam secũdum eum illa l. fi. esset imposita verbis, quia in potestate rusticorum fuisset sublata præterita consuetudine nouam introducere supposito, q̃ prior eorum fuisset valida, & sic de facili tolleretur effectus. l. Præterea, si lex derogat ad consuetudinem tanquam non bonam & non rationabilem, nulla est ratio, cur ex mente. l. non videatur velle prohibere eandem consuetudinem de nouo inducere, vnde cum mens. l. sit ipsa lex, & etiam ex ipsa possit argui, vt l. cum mul. solu ma. & l. nominis & rei. §. verbum. ff. de verbo. significa. & in c. intelligentia. j. de verbo. signific. satis videtur a lege prohibita consuetudo futura, & hanc opi. sequitur hic do. Abb. in effectu
33 volens expresse, † q̃ clausula derogatoria respiciens consuetudinem præteritam videtur tollere futuram per ea, quæ tradit Bar.
34 in l. de q̃bus. ff. de legi. & in l. omnes populi. de iusti. & iure. † Vnde infert, quod non valet consuetudo, vel statutum tollens solẽnitatem numeri testium requisitam a iure communi, nisi forte consuetudo, vel statutum hoc disponeret ex noua causa, vel ex antiqua non considerata a legislatore, de quibus verisimile est, q̃ si considerasset legislator, aliter statuisset saltem in illo loco p. l. si hominem. cum ibi notatis. ff. manda. Pro declaratione articuli duo sunt videnda. primo, nunquid lex finalis habeat clausulam derogatoriam, & vtrum lex tollens consuetudinem præteritam, vel consuetudinem simpliciter intelligatur derogare cõ-
35 suetudini futuræ. Ad † primum dico defendendo sentẽtiam Bar. & communiter legistarum, q̃ si in l. fi. secũdum inductionem. s̃. factam esset clausula derogatoria tacita non expressa, quæ non

operati r

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Consuetudo an possit inualidare probationem validam de iure ci. Adde, q̃ consuetudo attenditur, nisi sit irrationabilis. Ruy. consi. 165. nu. 4 & 18. lib. 4. Nec aliquo tempore præscribitur, ibidem nume. 12. similiter irrationabilis, scandalosa & contra bonos mores non ualet. Ruyn. consi. 154. nume. 11 lib. 4.

b VIN. GOD. Statutum, uel consuetudo an possit induci, quod testamentũ fieri possit minori numero testium. Adde, quod testamentum scriptum etiã manu testatoris & a notario subscriptum est per tres testes nõ ualet inter extraneos secus inter liberos. Ruy. consi. 1. nu. 21. lib. 3.

operatur tantam vim ſicut expreſſa, vt ſequens diſpoſitio ſibi non præiudicet.caſus eſt notabilis.in l.fi.in prin.ff.de leg.2. quē ibi ponderat Bar.ad hoc.Secundo dico,quod dictio vero, eſt dictio aduerſatiua ad ius & non ad factum, quando nulla induceretur diſpoſitio exorbitans a iure communi, & ſic intelligitur, quod no.in l.allegata in oppoſitum. ſed quando induceretur aliquid exorbitans a iure communi,ſicut induceretur hic, quia tolleretur poteſtas ſtatuendi populo contra ius commune, contra.l.omnes populi. ff. de iuſti. & iure.tunc dicam, q̄ illa dictio non ſtabit proprie, ne per ſubauditiones & tacitos intellectus fiat iurium correctio,ſicut videtur in c.cupientes.§.q̄ ſi per.20. in gl.de elec.in 6.& optime facit,quod tradit Bar.in l.prætor. §.
36 eritque.ff.vi bo.rap.vbi dixit† q̄ vbi alias fieret repetitio ex natura ſermonis,nunquam fit,ſi ex tali repetitione inducitur aliquid exorbitans,nec eſt nouum illud,q̄ dictiones aduerſatiuæ ponantur aliter.i.aliquando aduerſentur ad ius & ad factum,vt traditur in l.qui vſumfructum.ff.de verbo.obli.per Bar.& l. hoc amplius.§.de his.ff.de dam.infecto. & no. in l.ſed ſi lege.in princi.
37 ff. de peti. hære. † Et aduerte pro declaratione huius ſolu. quia dictio aduerſatiua cum ponitur ſine copula ſequēti, ſemper de neceſſitate ſignificat diuerſitatem in facto & in iure, vt dicunt Docto.in locis præallegatis. & talis diuerſitas reperitur in l. fi. ſecundum inductionem Ioan. de Imo.quia ibi in primo reſponſo loquitur de teſtamento facto in vno loco. in ſecundo loquitur de teſtamento facto in alio.& ſi hoc eſt verum, q̄ tunc,quare ſicut dictio ſignificat aduerſitatem in facto, cur non poſſit ēt ſignificare diuerſitatem ſeu aduerſitatem in qualitate facti, vt in primo caſu loquitur tex.cum nulla eſt conſuetudo, & ſit teſtamentum,in ſecundo alibi fit teſtamentum,& ſic certe nō videtur poſſe reddi ratio de re, quæ probetur iure, & ideo in iſta materia tenenda videtur eſſe communis opinio,q̄ valeat cōſuetudo, vel ſtatutum diminuens ſolennitatem teſtamenti, quā tenet Bal.in l.ſed in ea.ff.de legibus. in ſecundo commento, & l. non ſpeciali.C.de teſtamentis.dicebat Ang.in d.l.neque.q̄ non valeret teſtamentum vel conſuetudo,quæ vellet,q̄ teſtamentū poſſet probari per vnum teſtem,qui tunc eſſet,ſed veritas huius dicti pendet ex primo articulo. Et ad materiam vide, quod tradit not.Bald. in ca.j.§.item noſtram.de conſt. Circa ſecundum articulum procedendo per concluſiones breuitatis cauſa. Pri-
38 ma ſit concluſio, † ſi lex reprobat conſuetudinem[a] præteritam,
a quia contra bonos mores,tunc non valet conſuetudo futura,ſic debes intelligere dicta Petri.& ita tenet Bal.in l.dudum.C.de q̄trahen. emp. Si vero tex. reprobat conſuetudinem præteritam alia ratione,tunc fuerunt opiniones,quia aliqui dicunt, non tollitur conſuetudo futura,vt tradit Bar.in l.j.C.de ſum.tri.& Cyn. in l.dudum.præallegata.hoc tenet gl.no.in c.ſtatutum.de elec. quam allegat hic do.Abb.& Anto.in c.fi.s̄.de conſue.12.char. ſed Ioan.And.ſing.in addi.Spec.in titu. de dona. inter virum & vx. §.j. in addi. quæ incipit,reaſſumpſit hanc. q. expreſſe tenet oppoſitum,dicens q̄ intentio.l. videtur eſſe, ſi tollit conſuetudinem præteritam,multofortius prohiberet futuram, quia de natura.l.eſt diſponere in futurum,vt in c.fi.s̄.de conſti. & hāc ſententiam tenet Bal.in l.dudum.C.de contrahen.emp. Limita tamen hoc ſingulariter,niſi conſuetudo,quæ aufertur, concordaret cum iure communi,quia tunc illa eſt potius iuris obſeruantia,quam conſuetudo per ſe,& ideo ſi reuocatur ius & obſeruatio non prohiberet noua cōſuetudo.ita tradit ipſe in c.j. in prin. de capitulis Corradi. iſta quæſtio & veritas ipſius videtur pen-
39 dere ab alia,nunquid† diſpoſitio legis, quæ loquitur per verba de præterito, extendatur ad actus futuros. dixit Bart. in l. omnes populi.ff.de iuſti.& iure.in 7.q.principali.quod licet lex loquatur per verba de præterito,ſi tamen non continet remiſſionem pœnæ delicti,ſemper trahitur ad futura.& idem dixit in l.illicitas.ibi,pono. ff.de offi.præſi.fundamentum ſuum eſt, quia lex ſemper loquitur,vt.l. Arriani. C.de hære.vnde licet loquatur p verba de præterito, ſemper tamen videtur ſequi actus futuros, quia ſemper de nouo videtur promulgari,& hanc rationē pun ctaliter vritur do.Abb.hic ad probandum,quod lex tollens conſuetudinem præteritam, tollat etiam futuram.nam & ipſe tenet hanc opi.& Imo. in l.2. ff. de teſta.cuius dicta. s̄. retuli ibi in q. de teſt.ſed ego alias ſcribendo ſuper.q.illa in c.fi.s̄.de conſti. nō ſum ſecutus illa dicta Bar.& merito, immo tenui ſecundū Bal. Oldra.& alios in l.leges.C. de legi. quod ſi lex loquitur per verba temporis præteriti non trahatur ad actus futuros, mouebatur ſubtili ratione vltra Doct. †quia ſi dixerimus ſecundum Bar.
40 quia ſemper lex loquitur,ſemper diceretur,quod nunquā poſſet induci conſuetudo præſcripta contra.l.contra. c.fi. s̄. de conſuetudine.probatur illa conſequentia, quia in iuribus, quę de nouo oriūtur de nouo incipit currere preſcriptio,niſi a die,quo oritur ius ſecundum glo.& Docto.in l.ſiquis emptionis. §. i. C. de præſcrip.30.annorum.& Bar.& Mod.in l.de pupillo.§.ſi pluribus.ff.de no.oper.nun.& traditur in c.peruenit. j.de cenſibus. in quibus locis videtur, q̄ quando aliquis debet ſingulis annis certum quid,& tot ſunt obligationes, quot ſunt anni, potuit inducere tamen illarum opin.Dixi tunc, & non placet, quod aut lex diſponit non contra ius commune, ſed præter ius,& tunc vera ſit opi. Bar. quia ſecundum Bar.in l. tranſlatio. ff. de adimen.
41 leg.† lex magis ſequitur naturam vltimæ voluntatis, q̄ contractum,ſed in vltima voluntate prouiſio facta per verba de præterito tranſit ad futura, vt l.talis ſcriptura.in fi.ff.de le.j.ergo idem in lege.aut lex diſponit contra ius, verior tunc eſt opi. Bal. p̄ tex. ſingularem, quem ibi ponderat Bar.ad hoc in l. vxori. §. j. ff. de le.3. vbi probatur,quod prouiſio teſtatoris facta per verba de p̄terito non trahitur ad diſpoſitionem futuram, vbi induceret aliquid exorbitans a iure communi.ex his videtur inferendum in caſu noſtro,q̄ dummodo non reprobetur ſtatutum, vel conſuetudo præterita tanquam contra bonos mores non extendatur lex reprobans conſuetudinem præteritam ad futura. vnde articulus redditur valde dubius,ſed tamen poteſt dici,q̄ vera ſit opinio communis,quia non eſt ratio, cur legiſlator voluerit tenere conſuetudinem præteritam,& non prohibere de futuro, quia de facili lex poſſet eſſe ludibrio, vt dicit Imo. in d.l. 3. præallegata.quæ ratio ceſſat in q.poſita per Bar.in l.omnes populi. potuit enim ſtatuere ex cauſa de præterito aliqua particulari cauſa ad reprobandū actus præteritos,ita quod non futuros, articulus ta
42 men eſt dubius.Secunda concluſio ſit talis† lex ſimpliciter dicit, non ob.conſuetudine, nec refert ſe expreſſe ad præteritam conſuetudinem,videtur omnem tollere.ſ.etiam futuram.l. ſi ſeruitus.in prin.ff.de ſerui.vrba.prædi.per quam legem ita tenet Dy. & Bar.in l.ſi mihi & Titio.§.in legatis.de le.j.& Cy.& Pe.in l. 2. C.quæ ſit lon.conſue & plene refert & ſequitur Anto. de Bu.& Moder.in c.fi.in 12.char.s̄.de conſuetudine.ſed contra illam cō munem opi.facit,quia cum verba l.ſint indefinita ad p̄teritā conſuetudinem & ad futuram,de ea non videtur haberi reſpectus ad futuram cōſuetudinem duplici ratione.prima eſt, quod multipliciter poteſt exponi in dubio reſtringi, vt diſpoſitio non exorbitet a iure communi, vt in c. cum dilecti. de conſue. & in c.dudum.& Anto.de Bu. j. de decimis. ſed ſi interpretemur de conſuetudine p̄teritā,non inducitur aliquid contra ius commune,quia princeps, præteritum ſtatutum & conſuetudinem poteſt tollere,ſi vult ex poteſtate ordinaria,vt c.j.de conſti.lib.6.
43 † ſed ſi trahatur ad futuram conſuetudinem,tunc inducitur aliquid exorbitans,quod populus non poſſit facere ſtatutum, vel conſuetudinem.& facit contra illam doctrinam tex. in l.fi.C.in quibus cau.in integrum reſti.nō eſt neceſſ.iuncto.c.imperialē.§. præterea.de prohibita feu.alie. per Fede. in quibus patet, quod quamuis lex ſimpliciter dicat, q̄ aduerſus minorem nulla curret præſcriptio, tamen non intelligitur ſublata præſcriptio inducta per.l.nouam,quia de illa non præſumitur.l.latorem cogitaſſe,vt per eam tolleretur,& per illum tex. reprobat ibi Bal. ſentē tiam Bar.in l.etiam.ff.de mino.vbi dixit,quod lex tollens ſimpliciter præſcriptionem videtur in genere cogitaſſe de ſtatuto, vel lege futura. ita ergo dicam in propoſito, q̄ vbicunque tollitur conſuetudo per.l.illa clauſula indefinita non reſpicit conſuetudinem futuram,& illud eſt verum indubitanter, vbicunque cōſuetudo noua induceretur ex noua cauſa vel ex veteri, vel ſimili a legiſlatore ignorata per l.ſi hominem. ff. man. & tenet hic D.Ab.& do.Anto.in c.fi.12.char.s̄.de conſue.ita intelligens dicta Io.An.in addi.ſæpe alle. vbi autem prædicta ceſſarent, pōt defendi communis opi.vt.s̄.dixi.q̄ videatur ſublata cōſuetudo futura,quia cum nulla poteſt reddi ratio,cur magis tollat præteritam,quam prohibeat futuram,ſatis videtur eſſe de mente.l.q̄ cū poteſt comprehendere tempus futurū & præteritū, vtrunq; comprehendat,iuxta ea quæ no.tradit Bar.in l.j. circa prin. ff.de iure codi.Non ob.rōnes prædictæ,quia prima ratio poſſet habere locū, vbicunque appareret de mente. l. ſicut apparet in caſu noſtro. & poſſet habere locum, quando ius, quod inducitur per nouam.l.non fuiſſet indiuidualiter reprobatum in præteritum, & ideo dico in caſu illarum.ll. quod ſi præſcriptio, quæ induceretur ex forma ſtatuti,totaliter eſſet conformis præſcriptioni iuris communis, q̄ illa non curreret contra minorem, quia ſubrogatur loco præſcriptionis, vel alias ſecundum Barto. in l.2.§.penul. ff. pro emp. & talis eſt caſus noſter. Illud ēt ſcias poſtremo, quod ſi lex per dictionem vniuerſalem nulla le. vel quauis, & ſimiles,tollit præteritas conſuetudines, intelligitur tollere & conſuetudinem firmatam tanto tempore eius, cuius memoria non exiſtit. ita dicit gloſ. vnica & ſing,in clemen. ſi vna. iuxta fin. de re. eccle. non alie. Quid autem ſi ſimpliciter tolleretur conſuetudo præterita, vtrum tunc illa tanti temporis videretur ſublata, eſſet maius dubium, de quo non dico ad præſens.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Lex reprobans conſuetudinem antiquam quando ualeat. Ad de,quod lex reprobans ſimpliciter conſuetudinem contrariam tam inductā quàm inducendam reprobare intelligitur.Ruy.conſi.109.nu.14.lib.4.

SVM.

SVMMARIVM.

1 Canonicus prębendatus dicitur possessor rerum temporalium prębendę.
2 Possessionis appellatione venit naturalis.
3 Fraus episcopatuum & parochiarum non possunt prescribi.
4 Dictio, videlicet, ponitur aliquando declaratiue.
5 Probationes actoris & rei, quando sunt pares, reus absoluitur, etiam si actor possideat. nu. 6.
7 Possessio non facit presumi aliquem dominum, quando agitur principaliter de dominio.
8 Testes actoris, quando pręponderant testibus rei, tunc reus debet condemnari.
9 Testibus affirmantibus, non plus creditur, quam negantibus in criminalibus.
10 Canonicus, quando possit agere nomine proprio.
11 Canonicus & ecclesia, possident naturaliter insolidum.
12 Successor in beneficio obligatur stare statuto prędecessoris, sed non successor in canonia, vel prębenda.
13 Canonicus est administrator ecclesię suę prębendę.
14 Officia duo, quando quis habere possit, vel non, nu. 15. 16. 17. & 18.
19 Canonicus, qui habet duplicem canoniam in ecclesia, an debeat habere duplicatas distributiones.

CAP. III.

IX literis. Si in communi iudicio actor & re' pariter probauerit, reus absoluitur, nisi actor stet pro libertate. Vel sic & perfectius, in iudiciis duplicibus incumbit probatio vtriq;, qa vterque dicitur actor, & data paritate probationum debet absolui reus, prętereq; in causa liberali. secunda est ibi, ad quod. tertia est ibi, prętereq;. quarta ibi, nam possessori, &c. Primo no. ibi, singulas possidetis, secundum d. Ant. q; † canonicus, qui habet prębędam annexam canoniæ, dr possidere & esse possessor rerũ temporalium prębendę, & hoc largo modo fm d. Ant. quia ꝓprie dominium & possessio rerum prębendę, vel est penes ecclesiã, vt vr probari, 12. q. j. §. fi. vel est penes ipsum ius prębendæ, inq;tum est ius spirituale, & beneficiũ separatum, vt dixit Inno. hic. habet. n. prębenda in se duo, ius. s. spirituale, de quo in c. dilecto. & in c. minoribus. j. de pręb. & temporalitatem annexam, vt inquit gl. no. in c. is cui. de sen. excom. in 6. & ex hoc text. potest argui, † q; vbicunq; verbum possessio, [a] profertur a l. comprehendatur ille, qui possidet naturaliter tantũ & non ciuiliter, de qua q. posuit Bald. singulariter & eleganter in l. j. C. communia de vsucap. vbi hoc idem concludit, quando verba proferuntur a l. de quo tetigit Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqr. pos. & Ang. in l. sciendum. §. possessor. el j. ff. qui satis. cogan. vbi videtur casus in oppositum. Si autem verba proferuntur a contrahentibus, dic vt plene tradit Bald. in loco prædallegato. Secundo no. ibi, occupasse, &c. q; iudicium finium regun. non solum competit, qñ duo contendunt se possidere, sed etiam quando vnus possidet, & alter nõ, ꝙcor. tex. in l. si irruptione. in prin. ff. finium regun. Tertio no. q; † q̃uis fines episcopatuum & parrochiarum non possunt præscribi, ne cõfundatur iurisdictio ecclesiastica, vt in c. super eo. j. de parrochiis. tamen fines rerum ecclesiæ temporalium bene possent præscribi. Quarto no. ibi, videlicet actoris & rei, † q; illa dictio videlicet, nõ ponitur semper limitatiue, sed aliqñ declaratiue simpliciter, de qua vide ꝑ Bart. notanter in l. quæsitum. §. si quis fundum. ff. de fun. instr. Quinto no. in ver. q; si ambarũ, q; † qñ probationes rei & actoris sunt pares, non solum probatio actoris confunditur, quod est regulare, & reus absoluitur, vt in regula cum sint, de regu. iur. & in c. inter dilectos. in fi. j. de fi. instr. & tradit Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff de quæstionibus. sed etiam in eo, q; actor & reus probauerunt, præferuntur probationes rei, quia ipse debet absolui, qui vincat. & illa est rõ, in qua se fundat Pontifex, qua rõne attẽta resultat vnum, quod est mirabilius, † data paritate probationum inter reum & actorẽ, ẽt si actor sit in possessione iuris petiti, tñ reus debet absolui. sed forte posset dici ꝯ, per ea, quæ hñr in l. si de eo. §. j. ff. de acq. pos. per Bart. & in c. licet causam. j. eo. per Doc. vbi dicit, q; qñ in interdicto vti possidetis probationes rei, & actoris sunt pares, ille vincit, qui probat de titulo in possessorio. sicut ergo ibi proprietas adminiculatur possessioni, ita eꝯ videtur, q; possessio iuuet proprietatem. sed posset responderi, q; non est eadem rõ, quia fortius est ius proprietatis, quam possessionis, vt l. j. C. si de momen. pos. fue. appel. & multũ facit ille tex. pro primo dicto, vbi in paritate probationum, licet reus possideret, nullum tamen fit fundamentum, q; reus possideat ad hoc, q; vincat, sed simpliciter in hoc, q; fauorabilior est absolutio quam condemnatio, hoc tamen non affirmo pro nũc. No. sexto, secundum Doct. q; † vbi agitur de dominio principaliter, possessio non facit præsumi aliquem dominum, secus si dominium deduceret incidenter. & aduerte, qa illa lra probat, hoc eẽ verũ non solũ si agatur rei ven. sed & si agat quacunq; actione, dũ tñ deducatur principaliter ꝓprietas, de qua mã vide, qd tradit ꝑ Bal. in l. cũ reus. C. de prob. Bar. l. quidã in suo. ff. de ꝙdi. inst. & per Doc. & ibi ꝺicam in c. cum ad sedem. s. de rest. spol. Vltimo no. secundum Moder. q; † si testes [a] actoris pręponderant testi[b] bus rei, tunc reus non debet absolui sed condemnari. intelligun tur autem pręponderare ex qualitatibus, de quibus in c. in nostra. j. de testi. & in l. ob carmen. §. si testes. ff. eo. dixit tamen hic d. Abb. Moder. q; si testes actoris in modico pręponderant testibus rei, puta. in qualitate persone, tunc reus est absoluendus. allegat Glo. quam reputat sing. lxxxj. di. c. clerici. quæ vult, q; si duo clerici deponant de crimine contra clericum, & duo layci deponunt pro clerico, creditur plus laycis, quam clericis, vel ad minus reus absoluitur: sed cũ posses dicere, q; licet ibi esset maior præsumptio pro testibus actoris habito respectu ad personas ipsorum testium, erat tamen alia præsumptio pro reo, quæ confundebat illam, & forte reddebat probationem partis, quia persona accusata erat clericus, pro quo multum præsumitur, q; nõ deliquerit. 11. q. 3. c. absit, & q; ibi no. & illam glo. allegat Bal. 9 pro sing. in l. data opera. C. qui accu. non possunt † q; in crimina libus fauore absolutionis non plus creditur testibus affirmanti bus, quàm negantibus, de quo in l. diem proferre. §. si plures. ff. 10 de arbi. & in c. j. de arbi. lib. 6. † In glo. prima, quæ incipit, mei [c] propria, hæc gl. simpliciter tenet, q; canonicus possit agere [c] pro iuribus prębendæ suæ pro interesse proprio, sicut potest vsufructuarius, vt in ea dicitur, & gl. illam credo esse verissimam, si canonicus æquiparetur vsufructuario, vt tenent cõmuniter Doc. licet tamen vsufructuarius non possit agere rei vendi. quia non est dñs, potest tñ confessoria agere pro iure suo & ꝯ extraneum possessorem, vt l. vti frui. §. vtrum autem. ff. quemadm. o. vsusfr. peta. sicut etiam agit finium regun. vt toto tit. ff. finium regun. & l. 3. §. vnde vi. & ibi per Bar. ff. de vi & vi ar. & ideo dicit Inno. notanter in c. in literis, iuxta fi. j. de resti. spol. & sequitur Bal. eleganter hoc declarans in l. 2. in 3. char. ver. item quæro. C. de seruiti. & aqua. † q; canonicus, quia possidet res prębendę naturaliter, 11 potest agere nomine proprio interdicto recuperandæ. dicit tñ ibi singulariter, q; speciale est in ecclesia, q; ambo possident naturaliter insolidum ꝯ regulas iuris, quia reputantur pro vna ꝑsona, vnde patet ex præmissis satis clare, q; nulla erat dubitatio hic, quomodo canonicus possit agere, sed quia Inn. forte dubitauit, vtrum canonicus esset vsufructuarius, iccirco quęrit postea, vtrum ille canonicus posset agere nomine suæ prębędæ, cuius dictis adde secundum d. Abb. Moder. q; aut prædium conceditur canonico ab ecclesia ad simplicem vsum, non tñ ad beneficium perpetuum, & tunc quia talis concessio potest absolute reuocari ad beneplacitum concedentis, vt l. Lucius. & ibi no. ff. de dona. talis canonicus nullum ius habet in d. prębęda, ad hoc adducit tex. 16. q. j. clerici. & ea. causa. q. j. c. possessiones. & ideo infert, q; tunc canonicus non poterit agere nomine suæ prębędæ, nisi hoc haberet a lege, vel cõsuetudine, vel committeretur sibi ab habente potestatem fm Inn. sed ꝯ illam conclusionem vr esse casus in cle. j. in tex. & gl. extra de rescrip. vbi vr probari & clare, q; primo obedientiarius, qui potest reuocari ad nutum superioris, etiam si sit deputatus ad beneficium, quod est de mensa, potest conueniri pro sua administratione, & etiã potest agere, vt traditur in c. cum deputati. s. de iudic. licet ergo canonicus nullum ius habeat in beneficio, quod possit dici propriũ, sicut habet beneficiatus perpetuus in c. si tibi absenti. de prębęn. li. 6. videtur tamen, q; possit agere ipse, & conuenire. probatur illa conclusio, quia non potest negari, q; huic canonico sit commissa generalis administratio illarum rerum, licet reuocabiliter, ergo possit agere, tenet consequens per c. qui generaliter. de procu. in 6. & per l. sed si vnius. §. procuratorem. ff. de iniuriis. vnde etiam isto casu credo, q; agere possit. Si vero assignatur canonico prębenda, vt beneficium perpetuum, & tunc dicit ipse, aut quæris, vtrum dicatur administrator legitimus prębendæ quo ad hoc, vt possit agere, & dicitur legitimus administrator, vt ꝓbatur hic in tex. nostro, & tenet hic Inno. in vna glo. aut quæris, vtrum dicatur administrator legitimus quo ad hoc, vt contractus eius obliget successorem, & tunc non dicitur esse legitim° administrator, & ita distinxit Inno. & d. Ant. in c. fi. infra ne prę lati vices suas: canonicus enim non dicitur proprie habere successorem in beneficio, vt in c. relatum. el secondo. j. de testamẽtis. vnde dicit glo. not. in c. quod sicut. in princ. supra de electio. quòd successor canonici non possit agere de contemptu sui

prædе-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Possessionis appellatione uenit naturalis. Adde, q; possessionis natura est, transferre onus probandi in aduersarium. Bar. Soc. cons. 191. uisis. uerbis tamen non obstantibus lib. 2. Cor. cons. 90. uiso, litera M. li. 2. & licet possessionis appellatione ueniat naturalis tantum, interdum uenit utraque. Alex. in l. j. §. j. de ui & ui arm.

b VIN. GOD Testes rei, quando prępondерant testibus actoris. No. q; testes totidem pro matrimonio quot sunt illi, qui sunt contra matrimonium, præferuntur, si cætera sunt paria Rui. cons. 130. nu. 11. li. 4.

c VIN. GOD. Canonicus, quando possit agere nomine proprio. Adde, q; canonicorum testimonium recipitur super his, quæ in capitulo dicta sunt. Fed. Schench. in tract. de teste. quem habeo in primo lib. tract. fol. 248. nu. 29.

12 prę̃d eceſſoris.†& ſi quæritur quę ſit ratio differentię, cur ſucceſſor in beneficio obligatur ſtare ſtatuto præde ceſſoris, & nõ ſucceſſor in canonia, vel præbenda. poteſt dici ſecundum eum, ꝙ ratio eſt, quia præbenda datur canonico, vt inde viuat, vnde dicitur quodammodo vſufructuarius, & propterea licet poſſit agere, non poſſet obligare ſucceſſorem, vt l. ſiquis domum. §. 2. ff. locati. ſed rector eccleſiæ principaliter datur eccleſię, vt adminiſtret bona eccleſiæ, & gerat curam eius, ideo videtur hr̃e mãdatum cum libera, ex ſui natura, ſm gl. & Doc. in l. præſes. C. de trã ſac. facit tex. in c. fraternitate. j. de dona. & in cle. quia contingit. de religio. domi. & hanc rationem dr̃iæ ponit Bal. licet non ita explicite, in l. iubemus. in prin. C. de ſacro. ſan. eccle. Et vide, ꝙ ipſe idem ponit in c. j. qui ſucce. tene. & in c. j. ſi fue. cõtro. inter do. & vaſ. Sed ꝰ hoc ſecundum membrum fortiter obſtat, quia ſi canonicus ęquiparatur vſufructuario ad plus. vr̃, ꝙ non poſſit agere ad præiudicium ſuæ præbendæ. nam ſecundum Bart. in l. ſępe. ff. de re iu. & ſequitur ibi Ang. & Mod. & d. Ant. in c. q̃uis. in 3. char. j. de re iud. ſi vſufructuarius agendo deduceret ius domini in iudicio, ſententia lata ꝰ ipſum non prędiudicat domino, niſi ſcienti & patienti, ergo idem dicendum in canonico, ſed reſponſio ſit cum ſententia d. Abb. ꝙ illa dicta debent intelligi, qñ vſufructuarius agit de domini proprietate principaliter pro iure ſuo & ſuo intereſſe, vt cum dicit, dominium ad probandum, ꝙ vſufruc. ſuus potuit legitime conſtitui. vbi autem vſufructuarius ageret, vel conueniretur nomine domini, & vt eius procurator, vr̃ ꝙ ſemper ſententia præiudicaret domino, quia ipſe cẽſetur habere mandatum ad agendum, vt l. j. §. fi. & ibi per Bar. ff. de no. oper. nun. & bene facit tex. & quod ibi per Bar. l. hoc amplius. §. fi. cum l. ſeq. & ſe. ff. de dam. infec. qui probant ſecundũ Bar. ibi, ꝙ ex contumacia vſufructuarij poteſt venire ad primũ
13 decretum ꝰ dominum.†Præterea canonicus nõ eſt ſimplex vſufructuarius, immo videtur eſſe adminiſtrator eccleſiæ ſuæ præbendæ. caſus eſt clarus. 12. q. j. §. fi. & tenet no. Inn. in c. tranſmiſſam. ſ̃. de elect. vbi dicit, ꝙ canonicus habet adminiſtrationem præbendę, & ſequitor do. Dominicus in c. præſenti. de offi. or. lib. 6. ergo poſſet agere, vt in c. qui generaliter. de procu. lib. 6. In gl. ꝓſita ſuper ver. vices duorum, ibi. l. refert, &c. Doct. tractãt hic plene, qualiter quis poſſit ſimul duo officia gerere, de quo tradidit Bar. in l. j. §. ſeruus communis. ff. de ſtip. ſer. & in l. ſi conſul. hic allegata. & quia d. Abb. Sic. perfecte vr̃ diſtinguere, & eſt iſta diſtinctio pro magna parte Bal. in prima cõſti. C. circa prin. vbi optime loquitur, ideo placet diſtinctio præmiſſa. Sed tñ adde dictis ipſorum. & primo, quando duo officia ſunt compatibilia in perſona vnius, poſſunt per vnum exerceri, caſus eſt ſingularis & vnicus, quem ibi ponderat Bart. ad hoc in l. comperim⁹. C. de proxi. ſac. ſcri. li. 12. per quem ibi dixit no. Bart. quia in ea. cauſa poteſt eſſe iudex & notarius, quia officium tabellionis coadiuuat officium iudicis. Poteſt etiam ſecundum eum, capitaneus creare aliquem iudicem maleficiorum & notarium, quæ omnia videntur ꝰ ea, quæ dixit hic d. Abb. referens dicta Bar. in l. iubemus. §. ſane. C. de ſac. ſan. ec. ſed illa dicta puto veriora, qa non poteſt negari, ꝙ ſi iudici crederetur ſcribenti acta ſua, licet eſſet notarius, aliqñ ſcriptura eſſet ſuſpecta, vt forte videreẽ velle fouere ſententiam, quam poſtea eſſet laturus, & ſic vr̃, ꝙ ſaltem ratione ſuſpitionis non poſſit fungi duplici officio. Secũdo addit dictis Docto. dum dicit, ꝙ aliqñ quis non poteſt exercere duo officia propter impoſſibilitatem facti, v.g. quia vnũquodq; officium requirit reſidentiam in diuerſo loco ab altero, tunc. n. ſi in vtroq; officio quis debet inſiſtere per ſe, vt in pluribus beneficiis curatis, datur impoſſibilitas manifeſta, quia nemo poteſt eſſe ſimul in duobus locis, vt dicit Bal. in loco præall. & Mo-
14 der. hic. Sed aliqñ contingit, †ꝙ aliquis vult exercere duo officia in vno loco, & in altero loco gerere officium per ſubſtitutum, & tunc ſumus in dubio, vtrum aliquis poſſit hr̃e duo officia, & dicendum eſt ꝙ non, ſi ſunt penitus diuerſa, quia nemo pręſumit̃ ſufficiens duobus officiis, quantumcunq; idoneus, ita probant expreſſe, ita probatur aperte. l. hac parte. C. de prox. ſa. ſcri. li. 12. & in c. cum ſingula. de pręb. in 6. & in c. j. 89. di. vbi eſt optimus caſus allegatus in gl. Sed tamen aduerte, quia dr̃ia eſt, vtrum officium duplex concedatur alicui in eodẽ loco, an vero in diuer-
15 ſis locis,† nam primo caſu non debet conferri duplex officium, ſi acceptauit, nõ habebit ſalarium niſi de primo, neq; fungetur priuilegio niſi primi. caſus eſt vnicus, mirabilis, & ibi hoc firmat expreſſe Bar. in l. j. circa medium. C. de præpo. agen. in reb. li. 12. Item in hoc caſu, ſi poſt primum officium defertur alicui ſecundum datur electio officiali, vt eligat quod vult, & aliud dimittat, ita probat tex. no. & ibi ponit Bar. in l. his quib. circa mediũ. C. qui mil. non poſ. & hoc vltimum poſſet eſſe verum in caſu ſequenti. Si vero conferant duplex officium alicui in diuerſis locis, & tunc eſt dicendum, ꝙ non valet collatio de iure, quia prohibetur acceptatio ſecundi, ita probat tex. no. in l. omnes omnino. & l. diuinum. C. de decu. li. 10. per quẽ tex. dicit ibi no. Bart.
16 †ꝙ ille, qui eſt de prioribus, vel qui eſt ꝓſiliarius in ciuitate, non poteſt acceptare officium, ſiue poteſtariã extra ciuitatẽ. Quod autem dictum eſt in primo caſu eſt limitandum ſingu. quando ex regula iuris communis, ſiue ex generali prohibitione ꝙs non poteſt acceptare duo officia, ſed qñ deputatur ad vnum officiũ ex forma ſtatuti particularis, vel l. ꝓhiberetur acceptare aliud officium, ſeu deputari ad aliud officium, tunc ſecunda collatio officij eſt nulla ipſo iure, & vltra hoc perditur ſalarium & priuilegium primi officij per acceptationem ſecundi, caſus eſt ſing. quem ibi ponderat Bart. ad hoc, in l. fi. C. de coartalibus. lib. 12.
17 Illud etiam ſcias, ꝙ†q̃uis in actu iuriſdictionis voluntariæ, quis poſſit ſuſtinere perſonam duorum, vt in legibus hic alle. in glo. iſtud eſt verum, niſi ſimul miſceantur iuriſdictio voluntaria & contentioſa, tunc. n. ſeruatur quędam via media, vt cognitio & proceſſus contẽtioſus ſeruet ſuam naturam, nec poterit aliquis in eo fungi vice duorum, actus autem pronunciationis, ſi de ſui natura eſt iuriſdictionis voluntariæ, poterit fieri ab eodem, & vnus repręſentare vicem duorum. caſus eſt not. ſecundum lect. glo. in l. j. in fi. ff. de offi. conſu. & ibi illum ponderat Bal. ad hoc
18 in vltimis verbis.† Poteſt tamen ſuperior ſubſiſtente neceſſitate conferre vni ſimul & ſemel duo officia, ſed vltra duo etiam ex cauſa neceſſaria hoc non poterit, caſus eſt vnicus. & ibi ponderat Bar. ad hoc in l. fi. C. de exac. & execu. lib. 12. nec puto in iſto caſu, vbi ex cauſa neceſſaria duplex officium daretur vni, hr̃e locum, quod dixit Bal. in prima conſti. Codicis, ꝙ non debẽt habere duplex ſalariũ, quia ex quo legitime promouetur ad vtrũq;, vtriuſq; debet percipere ſtipendium, vnde dicit no. Io. An. in c. cum olim. j. de re iudi. & refert Bal. in l. ſi ad ſcribatum. C. de appel.
19 †ꝙ canonicus, qui habet duplicem canoniam in eccleſia, debet habere diſtributiones duplicatas, hoc tamen reuocatur ibi in dubium per Mod. Quid autem iuris eſſet in duobus beneficiis vnitis. ſed dic, vt notanter tradit Bal. poſt Rai. in l. qui duob⁹. ff. de cond & dem. & l. binos. in fi. C. de aduo. diuer. iudi. Et qñ concurrunt plura officia in eadem perſona, vtrum per vnum actum, qui non poteſt eſſe vniformis vtrique, videatur explicari duplex officium. vide tex. & glo. optimam, & ibi Moder. in c. cum Vintonienſis. ſ̃. de elect.

SVMMARIVM.

1 *Iuramento alicuius ſi debeat ſtari ex forma legis vel ſtatuti, admittitur tamẽ probatio præſumptiua.*
2 *Iuramento alicuius, quando debet ſtari, intelligitur ſiue aſſerat affirmatiuam, ſiue negatiuam.*
3 *Sacramento iurantis, tunc ſimpliciter creditur, quando ſtatutum vult præciſe ſtare iuramento.*
4 *Iudex non poteſt auferre beneficium datum actori a ſtatuto.*
5 *Virginitas probatur per aſpectum.*
6 *Peritis in arte, quando credatur.*
7 *Periti, ſi plures in loco inueniuntur, non ſufficit vnus.*
8 *Teſti vni ꝙ credatur, induci poteſt ex conuentione partium.*
9 *Scripturæ priuatæ ꝙ credatur, induci poteſt ex conuentione partium.*
10 *Perſona electa a iudice prędentibus partibus, dicitur magis approbata.*
11 *Vicinus loco, videtur eſſe in loco.*
12 *Artifici ſoli in loco, quando credendum.*
13 *Aduocato peritiſſimo credens, excuſatur ab expenſis.*
14 *Artifex peritus in dubio, quis dicatur.*
15 *Teſtis deponens de peritia artis, quando probet.*
16 *Falſum ſicut quis non præſumitur dicere, propter iuramentũ in cauſa principali. ſic nec in circunſtantijs.*
17 *Iudex quando eligat peritum in arte ſua.*
18 *Periti tenentur iurare de credulitate, non de veritate.*
19 *Probatio qualitatis per aſpectum, quando poſſit fieri a non perito.*
20 *Sententia lata prætextu peritiæ artis, ſemper poteſt retractari, ſed vide num. 26. & 27.*
21 *Sententia lata ad conſilium ſapientis, nunquam tranſit in rem iudicatam.*
22 *Sententia lata ex veris probationibus, quando poſſit retractari.*
23 *Sententia priuilegiata, quando non poteſt ab ea appellari ex forma ſtatuti, poteſt per viam querelæ redargui.*
24 *Iudex, quando peritiores poſſit interrogare dicta peritorum corrigendo.*
25 *Sententia lata, quæ tranſiuit in rem iudicatam, non poteſt retractari.*
28 *Iudex, qui eligit artificem male peritum, an teneatur ad intereſſe parti.*

CAP. IIII.

PRopoſuiſti. In virginitate probanda teſtimonium matronarum, cum
1 iuramento puellæ præfertur ſacramento viri. ſecũda eſt ibi, cumque. tertia ibi, videtur agi. Nota primo iuncta glo. quæ incipit, argumentum contra,† quòd quamuis ex forma legis, vel ſtatuti debeat credi iuramento alicuius ſuper aliquo facto, admittitur tamen probatio præſumptiua, vt patet ex iſto tex. & cap. continebatur. infra de deſponimpube. & ibi hoc ſentit Gaſpar de Calde. quod dominus

Abb.

a Abb. Sic. reputat multum no. pro ſtatutis [a] quæ volunt, credi iu
ramento ſindici, vel officialis, vel damnum paſſi, ad idem eſt bo
nus tex. cum gl. in c. j. in 2. reſponſo. ĩ. de frigid. & malefi. Et ad-
2 uerte, ꝙ † quando ſuper aliquo facto, vel aliqua cauſa dꝫ ſtari
iuramento alicuius, ibi intelligitur, ſiue aſſerat affirmatiuam, ſi
ue aſſerat negatiuam, & vtroq; caſu poteſt probari ꝯ. ita probat
tex. notanter in duobus reſpõſis in c. duo pueri. ĩ. de deſpon. im-
pub gl. tamen ibi ſentit ꝯ in primo dicto, & videtur velle, ꝙ licet
credatur viro iuranti ſe cognouiſſe vxorem, non tamẽ creditur
ſibi ad præiudicium mulieris, ſi cum iuramento negat ſe eã co-
gnouiſſe. ſed gl. repugnat tex. & ibi ratio aſſignata in eo. Bald. ta-
3 men not. in l. j. C. de reb. cre. & iureiur. † ꝙ qñ ſtatutum vult p̃-
ciſe ſtari iuramento, tunc ſimpliciter credit ſacramento iurãtis,
ſed ſi ſtatutum deferat iuramentum parti dicendo, ꝙ pars poſ-
ſit illud probare per ſacramentum, tunc nõ debet deferri ſacra
mentum, niſi in defectu aliarum probationum, allegat gl. quã
dicit eſſe no. in c. ſtatutum. §. cum vero. de reſcript. in 6. vnde ſi
pars aduerſa poſſit probare ꝯ legitime, non ſtabitur iuramẽto.
hæc videtur eſſe intentio ſua, & de intellectu illius gl. multa po-
nit Io. An. in nouel. & Mode. poſt eum in loco præallegato. Tu
autem aduerte in illa materia, quia Doct. de illo articulo varie
loquuntur. nam Bal. in c. j. in 2. col. ſi de inueſti. fue. lis inter do.
& vaſ. ſimpliciter per illum tex. tenet, ꝙ admittatur probatio ꝯ
huiuſmodi ſacramentum. ſed in l. j. C. ſi aduer. liber. non firmat
pedes, niſi quando probaretur ꝯ iuramentum probationis no-
toriæ, ſed in l. 3. in fi. prin. ff. de iureiur. tenet expreſſe, ꝙ ſi debet
ſtari ſacramento ex forma ſtatuti, non admittatur probatio in
contrarium, quia ꝯ l. aſſertionem non admittitur probatio, alle-
gat tex. cum gl. in l. fi. ff. de in litem iur. d. Ang. in l. qui bona. §. q
dantur. ff. de dam. infe. videtur ſentire, ꝙ aut debet ſtari ſacramẽ
to partis, & tunc admittitur probatio in contrarium. aut debet
ſtari ſacramento officialis, & tunc non admittitur probatio in
ꝯrium. d. Io. de Imol. poſt lõgiſſimam diſputationem videtur in
effectu diſtinguere, ꝙ aut ſtatutum vult, ꝙ credatur dicto alicu-
ius, ita ꝙ non requirit iuramentum in aſſertione, & tunc admit
titur probatio, in qua indiſtincte ſic inteligit dictum Iac. de Bu.
in l. j. C. de re iudi. qui refert Bald. in l. j. præallegata. hoc probat
tali ratione, quia licet credatur nuncio de ſua relatione, vt l. j. §.
quæſtio. ff. de offi. præſe. vr. admittitur tamen probatio ꝯ ſuam
aſſertionem, vt traditur in c. cum parati. ĩ. de app. & in c. quoniã
contra. ĩ. e. aut ſtatutum dicit, ꝙ debeat credi ſacramento alicu-
ius, & tunc conſidera tres caſus principales. nam aliquando de-
fertur iuramentum alicui ꝯ doloſum, vel contumacem, aliquã-
do defertur ad probandum dolum, vel delictum, vel aliquid
aliud, & hoc ſecundo caſu, aut debet ſtari iuramento ex expreſ-
ſa legis diſpoſitione, aut ex l. extẽſione. primo caſu nunq̃ poteſt
probari ꝯ iuramentum præſtitum, allegat tex. in auth. ſed nouo
iure. C. de iudi. ſed melius facit tex. in auth. hodie. quæ illam p̃-
cedit, & in l. ſi quando, in fine. in ver. oppo. C. vnde vi. & ex hoc
infert, ꝙ ſi probato damno dato legitime, vel alio maleficio, dꝫ
ſtari de quantitate damni ſacramento accuſatoris, tunc contra
tale iuramentum non poterit probari ꝯ. in odium doloſi. Secũ
do caſu, quando non agitur contra doloſum, de cuius dolo cõ-
ſtat, & ex forma ſtatuti expreſſe debet ſtari iuramento. ſubdiſtin
gue, quia aut ſtatutum vult ſtari iuramento in defectum aliarũ
probationum, & ſemper admittitur probatio in ꝯrium. ita dẽt
intelligi, quod no. Io. An. in c. ſtatutum. §. cum vero. de reſcript.
in 6. in nouella, & in ti. de offi. iudi. §. fi. ver. ſed nunquid. in add.
Spec. vbi idem dixit. Si vero ſtatutũ ſimiliter vult ſtari iuramen
to, & non in ſubſidium, & tunc eſt maius dubium ſecundũ eũ,
ſed ſimpliciter tenet ſe cum Doc. dicentibus, ꝙ admittatur pro
batio in ꝯrium. mouentur, quia ſi admittitur probatio ꝯ iura-
mentum & ſemiplenam probationem, vt l. admonẽdi. ff. de iu-
reiur. multofortius ꝯ ſolum iuramentum, quod præſtatur ſine
voluntate partis aduerſæ. Tertio caſu principaliter eſt dicendũ
idem & multofortius ſecundum eum, immo ſentit ipſe expreſ-
ſe, ꝙ etiam ſi in caſu præcedenti non admitteretur probatio ꝯ
iuramentum, in hoc tamen vltimo caſu, quando debet ſtari iu-
ramento non, quia lex hoc expreſſe diſponat, ſed per extenſio-
nem. l. in alio caſu ſemper admittitur probatio in contrarium,
alleg. Io. An. hic tenentem, quem ſic intelligit in c. 2. de tempo.
ord. li. 6. in nouella. dicit etiam ꝙ in cauſis ſpiritualibus, in qui-
bus iudex poteſt ſupplere ex officio, ſemper poſſet recipere pro-
bationem in contrarium, allegat notata per Inn. & Io. And. in c.
quia propter. §. illud. s̃. de elect. & per hoc poſſet reſponderi ad
illam decr. ꝙ hic agitur de iudicio animæ & matrimonio, quod
eſt res ſpiritualis. Sed illa rñſio eſt ſufficiens, quo ad tex. noſtrũ,
quia vt hic patet, teſtes fuerunt producti ad petitionem partis,
4 & via ordinaria. † Vtrum autem in caſibus præmiſſis iudex ex
arbitrio ſuo poſſit deferre ſacramentum reo, ſi forte eſt perſona
legalior, iuxta formam. c. vltimi. ĩ. de iureiur. dicit Bal. ſinguꝫr, ꝙ
non, quia non poteſt auferre beneficium datum actori a ſtatu-
to, ar. l. 4. §. cõdemnatum. ff. de re iud. ita no. ipſe in c. j. in prin. iu
5 xta fi. commenti, de controuer. inueſt. Secundo no. modũ † pro-
b bandi virginitatem [b] per aſpectum, licet aliqñ illa probatio de-
cipiat. 27. q. j. c. nec aliqua. & in c. cauſam. ĩ. e. eſt ẽt alius modus,
quem ponit gl. no. 33. q. 5. c. hæc imago. de ſanguinis emiſſione
in prima nocte, quia per illud arguitur, ꝙ erat virgo. ꝺt tñ ibi Ar
chi. ꝙ hanc probationem mulier millies corrupta poſſet elude-
6 re. Tertio no. ꝙ † vbicunq; agitur de his, quæ pendẽt a peritia ar
tis, creditur peritis in arte, & arguit Io. An. ex illo tex. ꝙ deponen
tes de peritia artis ſunt admittendi ſine iuro, de quo hic plene p̃
Doc. & in c. fraternitatis, de frigi. & male. & per Bar. in prima ꝯ-
ſti. ff. & in l. j. in prin. ff. de ven. inſpi. & dicetur plenius in declara
tione materiæ, & tene menti gl. no. in illa materia in c. ſi quis ac
ceperit. 33. q. j. quæ alleg. ſi quis vxorem. vult, ꝙ licet regulr cre
datur peritis in arte, vbi tñ debet fieri probatio ad tollẽdum aſ-
ſertionem factã de veritate, requiritur, ꝙ teſtes ſint peritiſſimi,
de quo dicetur plenius in voce. In gl. vlt. quæ incipit, argumen
tum ꝯ. ex iſto tex. & gl. colligitur, ꝙ creditur peritis in arte de p̃ti
nentibus ad artem, quam materiam eleganter proſequuntur
hic Doct. & pro intellectu ipſius quatuor ſunt videnda. Primo,
vtrum credatur vni duntaxat deponenti de peritia artis, an ve-
ro requirantur duo ad minus. Secũdo, quis eligat iſtos peritos,
qui habent teſtificari de peritia artis. Tertio, vtrum taliter depo
nentes debeant iurare. Quarto, nunquid ſnĩa lata prætextu ta-
lium probationum tranſeat in rem iudicatam, an vero ſemper
poſſit retractari, quæ qõ eſt cæteris difficilior. Circa primũ cõis
eſt ſnĩa, quam ponit Bar. in prima conſti. ff. in prin. circa fi. com-
7 menti, ꝙ † ſi pñt in ciuitate inueniri plures, tunc non ſufficit vn⁹,
alias ſufficit. primum probatur in l. j. in prin. ff. de ven. inſpi. ſecũ
dum ibi. §. quod autem. in Auth. de nõ alie. & hoc tenet ipſe idẽ
Bar. in l. j. in fi. ff. de ver. ob. & in l. ſi in rixa. ff. de ſica. quib. dictis
addit do. meus declarando & diſtinguendo mentem Bar. ꝙ ali-
c quando deputatur vnus peritus [c] a populo, & tunc ipſi ſoli cre-
ditur, vt probat tex. in l. j. C. de ponderibus & auri illatio. lib. 12.
& ibi hoc no. Bar. aut eligitur vnus a partibus, & tunc indiſtin-
cte tali creditur, ex quo partes ita conſentiũt, caſus eſt in d. l. j. in
fi. ff. de ver. ob. aliqñ eligitur talis peritus a iudice, vel producit
ab vna partium, & tũc procedit diſtinctio Bar. ſm eum. nec mi-
reris, ꝙ qñ peritus eligitur a partibus ſibi ſoli credatur, quia de
hoc eſt caſus in l. ſi irruptione. in princ. ff. finium regun. & in c.
8 quia indicante. ĩ. de præſcrip. † eſt ẽt illud regulariter, ꝙ ex quen
tione partium poteſt induci, ꝙ credatur vni teſti, vt l. Theopõ-
pus. ff. de do. præleg. & l. fi. C. de fideicom. per quæ iura ita tenet
Spe. in tit. de teſte. § reſtat. ver. licet autẽ. & bene facit, quod po-
nit Bar. in l. fi. ff. de præt. ſtip. Tu vide glo. no. quam ibi ponderat
d. Ant. ad hoc in c. cum dilectus. ĩ. de ordi. cog. & quod notauit
9 Bal. eleganter in l. de quibus in j. char. ff. de legi. vbi dixit, † ꝙ ex
conuentione partium põt induci, vt credatur ſcripturæ priua-
tæ, quæ tñ de iure aliqñ minus probat, q̃ vnus teſtis. d. Abb. Sic.
hic in effectu recedit a ſnĩa cõi dicens, ꝙ aut loquimur in cauſis
crĩalibus, vel ciuilibus magni præiudicij, & tunc nunq̃ ſufficit di
ctum vnius, ſed ſi non reperiuntur in ciuitate plures, tunc debẽt
aduocari de loco vicino per ea, quæ hñr 3. q. 8. c. ſuggero. 65. di.
c. ſi forte. vbi dr̃, ꝙ ſi debet deponi eps̃, & in prouincia non ſit nu
merus ſufficiens, debent aduocari epi vicini. Non ob. text. in §.
quod autẽ. ſm eum, quia non loquitur ſm eum in teſtimonio
præſtando in figura iudicij, ſed de quadam inſtructione extraiu
dicali, in qua non requiritur ita perfecta probatio. ſi vero loq-
mur in cauſis leuioris præiudicij, & tũc dr̃, ꝙ ſufficit vnus p̃ tex.
in c. quia indicante. de præſcr. in cauſis aũt mediocribus nõ be-
ne ſe explicat, tñ idem ſentit, ꝙ in cauſis grauioribus ſi bene ĩſpi
ciatur. Tu autem in illa materia addẽdo bn̄ dictis Doc. ꝙ ſi pars
producit peritos in forma teſtium, ſicut erat in caſu c. noſtri, &
tunc nunq̃ creditur vni ſoli. caſus eſt no. in l. lex quæ tutores. cir
ca medium. ibi, ex multorum teſtificatis. ff. de admi tu. & eſt ra-
10 tio, † quia magis eſt approbata p̃ſona eius, qui eligitur a iudice
p̃tibus partibus, vel ab ipſis partibus, q̃ eius, qui producitur ab
vna parte duntaxat. Secundo adde, ꝙ qñ locus, vnde debent vo-
cari periti, non eſt multum remotus, vera vr̃ eſſe opinio d. Abb.
pro qua adduco tex. ſolennem in ſimili, & quod ibi per Bart. in
l. j. C. de canon. largitionum. lib. 11. per quem text. dicit ibi
Bar. ꝙ ſi officialis deputatus in vna prouincia deficit in prouin-
cia, officialis vicinæ prouinciæ dꝫ ſupplere miniſterium eius, p̃
his facit tex. in c. j. in fi. ne ſede vacan. li. 6. vbi patet, ꝙ ille, de cu-
ius conſilio actus debet geri, debet requiri, ſi eſt in loco vicino

non

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Statutum de quo diſponitur, ꝙ credatur iuramento damnum paſſi, quomodo intelligatur. Tu adde, quando ſtatutum laicorum poſſit tolle re iurm per i. directũ, & quæ ſit cõis opi. Rui. in conſ. 51. nu. 8. 22. & 23. lib. 3.

b Nota modum probandi virginitatem. Tu uide plures modos per d. Alexan. in apo. ad Bar. in l. apud Labeonem. §. ſi quis uirgines ff. de iniur.
V.N. GOD. Adde Fed. Schench. in tract. de teſt. b. n 20. in li. j. tract. fo. 246.

c Vni perito in arte ſua, an fit credendum. Vide Affic. in q. 253. nu. 10.

11 non multum remoto,ſicut eſſet in loco, † & quia vicinus loco videtur eſſe in loco quo ad commoditatem illius, qui eius debent habere copiam, vt l.4.§.ſi tam vicinum. & ibi per Bart. ff. de dam.infec.Si vero locus ſit multum remotus,& tunc eſt magis dubium,& verior vī communis ſententia, q̄ ſufficiat vnus, per tex.in d.c.j.in fi.& per iura allegata per Bar. vltra quem adduco tibi duos tex. in quibus patet, q̄ iudex poteſt eligere vnū partium, cui credatur, primus eſt in l.ſi pp iudicium.in prin.ff.ſi mēſor falſum mo. dix.& in l.3.in vlt.rñſo. C. finium regun. vbi patet,q̄ iudex eligit altera parte cōtumace. ſed illa iura poſſunt intelligi,vbi ageretur de modico præiudicio, q̄uis ſit diuinare ad illos tex. vnde etiam poſſunt intelligi, vt dixi,vbi alij nō haberentur idonei, vt dicunt Doct.tī pro concordia potes dicere, q̄

12 †aut artifex,qui eſt in loco, eſt valde excellens & multum perit⁹, & tunc in ſubſidium poteſt credi ſibi ſoli, pro hoc do tibi text. ſingularem in l.7.menſe.circa mediū.ff.de ſtatu homi. vbi tex. admittit teſtimonium vnius peritiſſimi in arte. Vnde dicit notāter Io And.in c.j.in nouella.de conſtit.li.6. & refert & ſequitur

13 Abb. Moder.in c.calumniam.in fi.j.de pœnis.† q̄ ille,qui credidit vni aduocato peritiſſimo,vel opinioni alicuius Doct. multū excellentis,excuſatur ab expenſis,quia habuit probabilem cauſam ita credendi. Aut non reperitur in loco artifex ita excellēs, & tunc ſit vera opi.d.Abb.niſi forte eſſet res facilis,quæ bñ poſ

14 ſet diſcerni per quemlibet mediocrem artificem. † ille autē in dubio dī artifex bene perit⁹, qui diu bene ſe habuit in arte ſua. ita dicit notanter Bar.per illum tex.in l.j.C.de athletis.Aduerte

15 etiam ad præmiſſa,† q̄ teſtis deponens [a] de peritia artis nunq̄ p·

a bar,niſi ex actis appareat,q̄ diligenter fuit interrogatus a iudice & examinatus,ex quo apparet,q̄ non probaret, ſi non redderet cauſam ſcientiæ.ita dixit ſingulariter Bar.per illū tex.in l.ſemel. C.de re mil.lib.x.& conſonat cum his,quæ dixit Bal.in l.ſolam. C.de teſti.& quæ dicentur in c.cum cauſam.eo.tit. Sed quærīt pro perfectione materiæ, qd ſi teſtis interrogat⁹,dicat ſe peritū, & tamen hoc non conſtet,niſi per ſuam aſſertionem, vtrū credatur ſoli ſuæ aſſertioni. Sol.dicendum eſt ſecundum Bal.ſingulariter.in c.j.§.ſi inſtrumentum.de notis feudorum.q̄ aliquādo ſolus teſtis deponit de qualitate,quæ ſibi debet ineſſe, vt ꝓbet, & tunc quia eſt ſingularis non prodeſt ſibi,vt in cap.bonæ. ẽ.de elec.aliquando deponit de qualitate ſibi inhęrente,& hz alium conteſtem,& tunc probat ſecundum eum,non.n.reiicitur teſtimonium ſuum proprium, licet atteſtetur de qualitate ſua, ꝙa per hoc non vī atteſtari in cauſa propria, ſed potius ad vtilitatē

16 partis.†Et dato,q̄ in hoc ſuo dicto eſſet aliqua ſuſpicio,quaſi videatur hoc aſſerere,vt magis credatur dicto ſuo,iſta non eſt ſuſpicio probabilis, quia qua ratione propter iuramentum non præſumitur dicere falſum in cauſa principali,ita nec in circunſtantiis reſpicientibus cauſam vel perſonam, arg.l.doli. ver.diuersū.ff.de noua.aliqñ notarius in inſtrumento atteſtat̄ de qualitate,quæ dī ineſſe teſtibus, & tunc idem quod ſecundo caſu, quia ſtatur verbis enunciatiuis notarij, ex quo de hac qualitate potuit fieri fides tempore examinationis per ea, quæ habentur in c.quoniam ꝯ.j.eo.per Doc.& in l.j.C.de fide inſtrum.& iure haſtæ fiſc.li.x.& per hæc eſt expeditus primus artic.Circa ſecun-

17 dum dic breuiter,† q̄ ſi partes non concordant in eligendo peri

b tum,tunc iudex [b] poteſt eligere, primo ergo ſpectat electio ad partes,deinde ad iudicem,ſi partes non concordant, vel altera pars eſt abſens, & contumax.ita dicunt hic Moder. allegant Io. An.in tit.de homi.§.j.verſ.ſed pone.in addi. Spe.tu dic,q̄ ꝓ iſta q.eſt caſus in l.3.in vlt.reſponſo.C.finium regun. vbi probatur, q̄ altera parte abſente iudex ipſe eligit. vbi autem partes diſcordant,idem eſt,vt probat tex.notanter,& ibi per Bar.in l.in vēditione.§.fi.ff.de bo.auct.iudi.poſ.& bene facit tex.in l.iuſiurādū. quod ad pecunias.§.ſi de qualitate.ff.de iureiur.hoc tenet Bart. clare in l.j.§.ex hoc reſcripto.de ven.inſpi.& Spec.in ti.de requi

18 ſitio.conſilij.§.j.verſ.& ſcias.†Circa tertium arti. communis eſt opi.quā ponit Io.An.in c.fraternitatis.j.de ſri.& malefi. & Bar. in prima conſti. ff. q̄ iſti non tenentur iurare de veritate ſed de credulitate,ſed Bar.ab hac ſnīa deuiat aliqualiter in l.Theopōpus.ff.de do.præl.ibi vī velle,q̄ qñ committitur alicui declaratio a partibus,q̄ declaret intentionem ſuam ſuper aliquo, tunc non cogitur aliquis iurare in declaratione,niſi l. vltra procederet,ſicut facit in l.hac edictali.§. his illud.C.de ſec.nup.alle.text. in auth.decernimus.C.de ar.diſtinguendo potes concor.opi.qa aut committitur declaratio circa ea, quę pendēt a peritia artis, & tunc ſp requiratur iuramentum ad hoc,vt ille,qui hz inducere,ſit diligentior.hoc autem inducitur ꝓp periculum deceptionis,q̄ de facili contingit in ſimilibus,vt in c.cauſam, quæ.j.e. & ita loquuntur iura hic alle. per Doct. ſi vero ꝓmittitur ſimplex declaratio alicuius facti in aliquem,vt in bonum virum,q̄ non requirit peritiam alicuius artis,& tunc procedat opi.ꝯ. & idem eſſet,ſi modica peritia requireretur, quia res eſſet de facili perceptibilis per artem, hoc.n.caſu non ſolum creditur teſti perito ī arte,ſed etiam ſi non ſit peritus.ita tradit ſing.Bar.in l.de ętate.

19 in vlt.char.in pe.col.de mino.vbi dixit,† q̄ probatio alicui⁹ qualitatis,per aſpectum poſſit fieri ēt ab imperito in arte,quādo eſt qualitas,quæ communiter ſolet oīb. innoteſcere, per aſpectū. Circa quartum & vltimum articulum dixit Io.An.in tit.de ho-

20 mi.§.j.ver.ſed pone, † q̄ ſnīa [c] lata prætextu peritiæ artis poſſit

c ſemper retractari,ſi poſt ſnīam producuntur periti meliores, q̄ reprobent primos,ſicut ſnīa retractatur per falſos teſtes, vt l.diuus.& quod ibi no.ff.de re iud.& in c.licet.j.eo. & hanc ſnīam confirmat hic d. Ant.per ea,quæ hñr in l.admonendi.ff.de iure

21 iur.& in c.2.j.de purg. vul.†Ex quo infert ſingulariter, q̄ ſnīa lata ad conſilium ſapientis nunq̄ tranſit in rem iudicatam,& hāc opi.approbat do.meus in l.admonendi.ff.de iureiur.& ſolet allegari Bal.in l.ſi ab hoſtibus.§.fi.ff.ſol.ma.& idem dicit do.me⁹ eſſe,qñ ſnīa fertur prætextu probationis præſumptiuæ,i.prætextu præſumptionis iuris,per l.ſi qui adulterij C.de adult.quam dicit eſſe ſingul. ſed tñ aduerte,quia ſnīa lata ex præſumptionibus retractaretur ex præſumptione iuris,& de iure,quę facit aliquem hñi pro conuicto & confeſſo,vt ibi dicit tex. in fi.hoc aūt eſt regulare, q̄ prætextu probationis notoriæ ſnīa retractatur, vt inquit Inn.in c.quia plerique.j.de immu.eccl.& dicetur ple-

22 ne in c.qm̃ ꝯ.j.eod. eſt tñ ibi caſus ſingularis, † q̄ ſicut ſnīa lata ex veris probationibus retractatur, ſi conſtat de eius iniquitate per confeſſionem partis veram, ita ſnīa lata ex præſumptionib. retractatur,ſi cōſtat de iniquitate ipſius per notorium pręſumptionis,vel per cōfeſſionem fictam,ita tenet ibi Bal.no.& refert Pet.de Anch.allegans Doct. & ſequitur in c.in re communi. de reg.iur.in 6.in repe.ſua.Bart.autem in l.abſentem.in princ.ff.de pęnis.dixit indiſtincte & fort⁹, q̄ ꝯ præſumptionem iuris, & de iure admittitur probatio in ꝯrium per confeſſionem fictā, cuius concluſio videtur probari in l.præalle.quam ipſe non alleg. nam ibi præſumptio iuris,tranſiuit in præſumptionem iuris,& de iure propter ſnīam, & tamen admittitur probatio per cōfeſſionem fictam,q̄ eſt menti tenendum. Ex his patet, q̄ l. ſi qui adulterij.non probat intentionem do.mei.dixit etiam Ang.val

23 de ſing.in l.j.in fi.C.ſent.reſcin.non poſ.† q̄ qñ fertur ſententia ex probatione priuilegiata,a qua non poteſt appellari ex forma, l.vel ſtatuti,q̄ poteſt ſemper oſtendi de iniquitate talis ſentētiæ per viam querelæ,alle.Inn.in c.tua de coha.cler.& mu. ſed do. Abb.Sic.hic non credit iſta dicta eſſe vera, nam fundamentum Io.An. eſt falſum, quia ſententia non retractatur regulariter p̄. textu falſorum teſtium,ſi ſint corrupti,vt videbis in c.licet cām. j.eo.Præterea dicit ipſe,ſi per certas probationes nō retractatur ſententia,vt dictum eſt,ergo multominus per præſumptiuas,vī ad minus a pari nō debet retractari præſumptiua probatio. poteſt enim eſſe ſecundum eum, q̄ minus periti videant aliquando plusq̄ peritiores,vt l.j.ver.ſed neq; ex multitudine. C.de vet. iur.enucl.Non ob.l.admonendi.quia ibi probatio priuilegiata confunditur per probationem claram, cum probatio de nouo reperta etiam tribuit iuſtā cauſam retractationis, vt l.de ętate. §.ex cauſa.ff.de interro.ac.& in c.paſtoralis.j.de excep.ſed in caſu noſtro agitur de retractando primas probationes priuilegiatas per probationes eiuſdem gñis, vnde non eſt eadem rō, ergo non dz fieri extenſio in mā exorbitanti,vt l.Iulia. §. hoc capite.

24 ff.de ritu nup.& in regula quæ ꝯ ius.de reg iur. † Tu aūt in hoc cōſidera,q̄ aliqñ quæritur,vtrum iudex dicta peritorum ſibi referentium poſſit ipſe corrigere interrogando peritiores,tunc dicendum eſt,q̄ ſic.ita tradit ſing.Bar.in terminis in l.arbitro. circa medium.ff.qui ſatiſd.cog. †Aliqñ quæritur,vtrū poſt latam

25 ſnīam, quæ tranſiuit in rem iudicatam ſnīa poſſit retractari. & tunc dic fm Abb.cuius opi.eſt veriſſima,q̄ ſnīa nō poteſt retractari.moueor primo per tex.no.in l.comparationes.in fin.C.de fi.inſtr.vbi tex.dt, q̄ q̄uis mod⁹ comparationis illius.l.ſit melior & perfectior,q̄ antiqua,tñ comparationes iam factæ non debēt retractari,ne oriatur ſcandalum & periculum, ergo patet, q̄ de eo,de quo eſt iudicatum reſpū peritiæ, non poteſt amplius q̄ri. Secundo moueor per tex.in l.ſi propter iudicium.in prin. iūcta l.ſi duobus.§.fi.ff.ſi mēſ.falſ.mo.dix.dicit.n.tex.in d.l.ſi pp iudicium.q̄ ſi menſor aſſumitur a iudice, vel a litigante, & decipit partem,& pars reſpū ſuę relationis eſt abſoluta,q̄ cōpetit actio in factum ꝯ menſorem, quę non competeret, ſi remediū daret ꝯ ſnīam latam parti aduerſę, vt pz in d.l.ſi duobus. in fi. & licet ille tex.loquatur in ꝯctu extraiudiciali,tñ rō eius eſt,quia poteſt ſuccurri ꝯ alium,vnde illa rō facit generalem rām ſiue in iudicio ſiue extra,& hoc ſentit gl.in d.l.ſi pp iudicium.dum opp.de

l.ſi

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Teſtis deponens de peritia artis,quando probet.Vide Afflic.in ſ.citata q.nu.11.& Fed.Schench.in ſ.alle.tract.

b VIN. GOD. Iudex,quando eligat peritum in arte ſua, late ponit de hoc in d.tract.Fed.Schench.in d.trac.de teſtib.nu.25.fo.247.

c VIN. GOD. No.hic nonnullos caſus, in quibus ſententia ſemper retractat̄, & nunquam tranſit in iudicatum.Adde, q̄ ſententia regulariter non retracta tur ſine beneficio appellationis,& lata ꝯ minorem & falſis allegationibus de huiuſmodi late habetur per Bened.Cap.in c.cum Bertoldus.de re iud.

l.si duobus. Tertio moueor per text.in l.2.§.postea.ff.de origi. iur. vbi probatur, ꝙ vbi quis est deputatus tanquam peritus ad interpretandum ius, si sua interpretatio lędit partem, debet appellari,& sic videtur, ꝙ non competat sibi, nisi remedium ordinarium. Quarto adduco tex. pro ista parte in l. fi. & maxime in ratione ibi posita. C.de fi.instr. vbi patet secundum Bal.& Nico. de Mat. ꝙ interlocutoria lata sub approbatione instrumenti, ꝙ dicebatur suspectum de falso,& ex ipsius inspectione fuit approbatum, potest reuocari ante diffinituam sententiam, sed non
26 post, per quem tex. possumus distinguere in isto articulo,† ꝙ sẽtentia diffinitiua nõ potest retractari lata prætextu peritię artis, nec etiam interlocutoria, quæ habet vim diffinitiuæ, per l. ait prætor. §. permittitur. ff.de mino.& per ea quæ no. Bart. in l.de
27 ętate.ff.eo.† sententia autem interlocutoria, quæ expectat post se diffinitiuã, videtur posse retractari. casus est singularis & pulcher in Auth.de instru.cau.& fide, circa prin.in ver.oblato, non cauillando tex.& bene facit tex.& quod ibi no. Bart. secundum vnam lect.in l.arbitro.ff.qui satis.cog. Nõ ob. tex.in c.2. de pur. vul. quia ibi sententia fuit lata per probationem & reprobata a iure, vnde est nulla ipso iure secundum Bal.no.in l.libertorum. C.de test. Non ob.tex.in c.fraternitatis. j̃.de frigid. & malefi. per quem q̃riam opi.ibi tenuit d. Ant.de Bu. quia ibi est speciale in causa matrimonij, in qua sn̄ia non transit in rem iudicatam, vt scis,& ꝑ hac parte vltra Doc.allego tibi gl.ord. pro qua facit ibi tex.in c.ex tuarũ. j̃. de purga. can. Item pro hac parte est bonus casus in l.videamus. §. pen. ff.de in litem iuran. vbi patet, ꝙ ad hoc vt retractetur iuramẽtum in litem, cui debet stari, quod est probatio priuilegiata, requiritur, ꝙ duo concurrãt copulatiue, ꝙ subsit magna causa & ꝙ ꝑbatio sit de nouo reperta. sed pro communi sentẽtia q̃ do. Ant. vr̃ esse tex. clarus in c.cũ dilecti. in prin. j̃. de purg. can. vbi patet, ꝙ condẽnatus, quia deficit in purgatione, nihilominus poterit iterum purgari non obstante sententia condemnatoria. Sed ad illum tex. dico, ꝙ sequens purgatio non eneruat virtutem prioris sn̄iæ, sed fit ad euitandum nouam pęnam, quæ causatur ex delicto continuato post primã punitionẽ, iuxta no.in c.cum non ab hoĩe.5.de iudic. & per hoc sit
28 expeditus iste quartus articulus. † Nunquid iudex, qui eligit artificem male peritum teneatur ad interesse parti, dic vt colligitur ex his, quæ sing. tradit Bal. in c.j. §. volumus. de pa. Const.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura signata sigillo alicuius capituli, vel vniuersitatis, facit fidem contra ipsum, nisi aliud probetur.*
2 *Sigillum appositum in instrumento, præsumitur appositum ab illo, cuius est.*
3 *Exceptio alternatiua, quando admittatur.*
4 *Testes de vniuersitate pro ea, quando admittantur.*
5 *Testes producti contra instrumentum, reprobant instrumentum, & quando. num.7.*
6 *Testes post publicatas attestationes, quando admittantur.*
8 *Testes deponentes de negatiua, debent reddere causam sui dicti.*
9 *Testis, quando deponit super negatiua, quid dicere debeat.*
10 *Res in vniuersitate quando sit magni præiudicij, omnes attendunt.*
11 *Testes de collegio, quomodo probent negatiuam, & illis credatur.*
12 *Voluntatis mutatio non præsumitur.*
13 *Instrumentum notarij, non reprobatur per non reddentes rationem sui dicti.*
14 *Probatio præsumptiua, non reprobat instrumentum publicum.*
15 *Indicium vnum, an sufficiat ad torturam, vel requirantur plura.*
16 *Probationes luce clariores, requiruntur in criminalibus.*
17 *Iudex potest condemnare ex indicijs indubitatis.*
18 *Declaratio l.3.§.pen.ff.de offi.præse.vigil.*
19 *Pœna ordinaria, nunquam imponi debet, vbi quis condemnatur ex præsumptionibus, & nu.20.*
21 *Probatio an sit sufficiens ad condẽnationem, si alicui quis minatus fuerit mortem, & ille postea reperiatur occisus.*
22 *Consuetudo inferendi iniuriam tantum facit, quantum minæ præcedentes.*
23 *Ratificatio delicti non præsumitur, si delinquens sit meus familiaris.*
24 *Visus cum gladio sanguinolento, quid contra eum præsumatur. nu.25.*
26 *Indicium contra illum, qui est in loco tempore commissi maleficij.*
27 *Homo mortuus repertus in loco, ibi præsumitur fuisse occisus.*
28 *Armatus in loco, vbi malum committitur, præsumitur stare malo animo.*
29 *Associans aliquem incontinenti post maleficium commissum ex hac sola præsumptione potest damnari.*
30 *Loquens alicui secreto, qui postea commisit homicidium, potest condemnari de consilio.*
31 *Indicijs ex legitimis, reus non potest torqueri, vbicunque reum exculpauit offensus.*
32 *Indicijs legitimis existentibus, non potest procedi contra clericum ad torturam, nisi sit infamatus.*

CAP. V.

TErtio loco. Probatio testium præfertur ꝑbationi instrumentorũ. vel sic, de his, quæ geruntur in collegio, testificantur illi de collegio in fauorem collegij,& valet eorum testimonium, etiam vt reprobent instrumentum. secunda est ibi, cum-

1 que. tertia ibi, sed quoniam. No. primo, ꝙ † scriptura signata sigillo alicuius capituli, vel vniuersitatis, facit fidem contra ipsũ, vt scriptura autẽtica, nisi aliud probetur, de quo in l. si qua per calumniam. C.de epi.& cle.& in l.fi. C. plus valere, quod agitur.
2 c.2.de reb.ec.non alie.& in c.2.de fi instr. Secundo no. ꝙ † qñ reperitur sigillum appositum in instrõ, præsumitur ī dubio appositum ab eo, cuius est sigillum, facit tex.no.& quod ibi per Cy. in l.maiorem. C.de fal.& quod tradit notanter Bald. in simili q. super rubr. C.de fi.instr. Tertio no. secundum Moder. & d. Ant.
3 ꝙ † procedit exceptio alternatiua. [a] sed hoc vr̃ q̃ tex.& ibi ꝑ Bart.
a in l.j.§.Labeo.ff.de flu.& l.Titiæ textores.§.pen.de le.j.& quod tradit Bar. in l.j.ff.de excep. in quibus patet, ꝙ paria sunt, nõ excipere, vel obscure excipere, sed alternatiua parit obscuritatem, vt l.prætor edixit.§. ꝙ autem.ff.de iniur. vr̃, ꝙ exceptio alternatiua non procedat, sed dicunt hic Doc. ꝙ hoc potuit esse hic triplici de causa, prima, ꝙ in vtraque parte alternatiuæ cõcluditur vna atq; eadem intentio excipientis simul, in c.ex parte.s̃.de rescrip. pro his facit optime, quod no. ponit Bald in l.Gallus.§.quod si is.ff.de lib.& posthu.& tex.in l.ꝙ si dubitet.& quod ibi no.ff.de acq.hęre.& de positione alternatiua vide eũdem Bal. in l.j. C.de fur. Secunda ratio potuit esse, quòd excipiens hic erat incertus ex facto aduersarij, quo casu etiam admittitur libellus alternatiuus, vt c.constitutus.s̃.de rest.in integ.& in l.j. §. ꝙ autẽ. ff.quorum bonorum. Tertia ratio potest esse, ꝙ reus non prohibet vti pluribus exceptionibus contrariis, vt l.nemo.ff.de excep. sed illa ratio non est sufficiens, quia non debet vti pluribus exceptionibus contrariis, ita vt exceptio remaneat obscura, quia obscure excipere non permittitur reo, vt dictum est. Et de articulo vide in c.imputari. j̃.de fi.inst.dic ergo, ꝙ prima ratio est melior aliis.
4 Quarto no. ibi, cumq; fratres, &c. ꝙ † in actibus, qui gerũtur in capitulo, siue in aliqua vniuersitate, admittuntur testes de vniuersitate in fauorem ipsius vniuersitatis, ad idem tex.in cap. ve-
5 niens. el primo. j̃.de testi.& ibi dicetur. Quinto no. ꝙ † testes ꝑducti contra instrumentum reprobant instrumentum, etiam si non sint omni exceptione maiores, sicut erant isti, qui testificabantur in causa ecclesiæ suæ. Et ideo ego alias consulendo dixi, ꝙ instrumentum autenticum & non publicum, sicut sunt istæ literæ sigillatæ & similia, semper reprobantur per testes, dummodo testes sint tales, qui sine instrumento plene probarent, facit optime tex.in c.cum a nobis. j̃. de testib. Et de ista materia tradetur aliquid in glo. Vltimo nota secundum dom. Ant. hic,
6 ꝙ † etiam publicatis attestationibus super articulis directo contrariis admittuntur testes, vt coadiuuent instrumentum, & idẽ dixit in c.ex tenore. j̃.de testibus, vbi videbis. In glo. posita super verbo confectum, gl. ista tangit expresse, ꝙ hic instrumentum fuerit reprobatum per testes deponentes indirecte de negatiua. Sed contra illud dictum insurgit hic dom. Abb. Moder. dicit enim, ꝙ probatio infringens instrumentum, debet esse concludens & necessaria, vt in cap. cum Ioannes. infra de fide instru. sed illa probatio non esset concludens secundum eum, ergo videtur, ꝙ non reprobet instrumentum. ꝙ autem non videatur concludens, probat ipse, quia licet quidam fratres de capitulo dicerent iurati, ꝙ nunquam fuit præstitus consensus huic alienationi per capitulum, per quod semper fuit contradictum, capitulũ tamen potuerat congregari aliquando ipsis non existentibus in ca.& hoc præsumitur ad saluãdum instrumẽtum, vt in c.cum Ioannes. prædallegato. ergo ista probatio non concludit. vnde ipse vt saluet literam, ponit nouum & subtilem intellectum dicens, ꝙ in terminis nostri capituli fuerunt iurati omnes testes, vel saltem duæ partes, quo casu collegium non potest congregari, nec dicitur collegium, nisi ad minus sint præsentes duę partes, secundum glo. in l. nulli. ff.quod cuiusque vniuer. nom.& Bar. in l.quod maior.ff.ad municip.& Moder. in cap. cum omnes. supra de constitu. necesse est dicere, ꝙ semper inter istos iuratos sint plures, qui interfuerint omnib. capitulis, ideſt tot numero, ꝙ faciunt a dimidia supra duas partes. pro hoc adducit text. nostrum, qui dicit, fratres ad perhibendum testimonium indefinite,&c. vnde potest intelligi de omnibus, quia indefinita æquipollet vniuersali, vt l.si pluribus. de leg.2. Sed contra istam subtilem & elegãtem solutionem facit, quia licet sit necesse fratribus, ꝙ ex istis testificãtib. plures semper fuerint prȩsentes in isto capitulo, tñ quia non apparet, qui sint isti, qui sp fuerint p̃sentes in omnibus collegiis, aufertur defensio parti, quia nõ poterit fieri. vtrum isti testes possint repelli aliqua exceptione legitima nec ne, & forte illi, qui interfuerunt oĩbus capitulis, sunt illi, qui possent aliqua exceptione repelli. vnde cũ defensio non sit auferenda parti contra personas testium, vt in capit. præsentium.

ADDITIO.

a Exceptio alternatiua, quando admittatur, vide etiam Bar.in l.j.& quæ ibi plene notaui. C.de fal.causa adiec. lega.
VIN. GOD. Adde, ꝙ exceptio debet esse de regula,& a uersari in terminis regulæ. Goz. cons.82.nu.21.

ſentium.ĩ.de teſtib. videtur, ꝙ hoc modo iſta probatio non ſit concludens,non tamẽ per hoc recedo ab iſto intellectu, ſed magis relinquo ipſum ſub dubio. Tu autem vltra ipſum potes di-
7 cere,† ꝙ etiam ſi minor pars eſſet examinata, puta duo vel tres de collegio in terminis decretalis noſtræ reprobarent inſtrumẽtum, quia ipſi depoſuerunt, ꝙ quotieſcũq; facta fuerat de hoc mentio in capitulo,fuerat contradictum. vnde dicendo vniuerſaliter iſto modo,hoc videretur aſſerere, ꝙ in nullo vnq̃ capitulo fuerat conſenſum,vel ꝙ in omnibus capitulis fuerat contradictum. vnde in omnibus capitulis non poteſt habere locũ interpretatio, quam dat do. Abb. quia ex quo teſtes affirmant de omnibus capitulis, non poteſt dici, ꝙ in aliis capitulis, vbi ipſi non fuerunt,hoc fuerit geſtum,immo teſtes negando de omnibus capitulis implicite, videntur affirmare, ꝙ omnibus capitulis ipſi fuerint præſentes, & intelligo,vt procedat decretalis, qa ipſi reſtrinxerunt ſe ad certum tempus. verbi gratia a tot menſibus citra,quia negatiua nullo tempore coarctata non eſſet ꝓbabilis. & hoc eſt etiam veriſimile, etiam ꝙ fuerit dictum. Sed contra iſtam ſolutionem,& etiam contra ſolutionem d.Abb.fa-
8 cit primo, † ꝙ teſtes deponentes de negatiua, debent reddere cauſam ſui dicti,etiam non interrogati ſecundum Bal.in l.cum hi.§.ſi integra.ff.de tranſac.& ſentit idem Bal. in l.ſolutionem. in fi. C.de teſti.ergo videtur, ꝙ cum iſti nõ reddiderint cauſam ſui dicti,ſecundum vtrunq; intellectum, ꝙ non probent.Secundo ob.ſo.noſtræ,quia ſi iſti teſtes deponebant negatiuam coarctatam loco & tempore.verbi gratia vnius menſis,vel plurium, videbatur ipſis non eſſe credendum, maximẽ ꝫ inſtrumẽtum, vt in c.cum eccleſia.& ibi no.s̃.de cauſa poſ.& proprieta. & per Dy.& Bar.in l.j.§.hoc interdicto.de iti.actuq; pri.& ponit idem Bar.in l.j.in prin.ff.ſi quis ius di.non obt. ergo videtur, ꝙ illa ſo-
9 non procedat.Sed ad primum eſt dicendum,† ꝙ quando teſtis,
a qui deponit ſuper negatiua a deponit taliter, ꝙ veriſimile eſt, faciliter id,quod dicit,ſibi eſſe cognitum, tunc non eſt opus, ꝙ aliter dicat,nec potuiſſet aliter fieri,ꝙ non vidiſſet,ſicut requirit gl.31.diſt.c.clerici.& Bal.in l.2.C.de bo. poſ.ſecundum tab. ſed ſatis eſt,ꝙ implicite, vel explicite teſtis dicat ſe fuiſſe præsẽtem, nec vidiſſe fieri.ita probat tex.quem reputo ſingularem ad hoc in Auth.de hære.& falc.§.hinc nobis. in fi.& ita poteſt intelligi iſta decretalis ſecundum intellectum do.Abb.& noſtrum. nam
10 in terminis decretalis noſtræ, † quia communiter cũ ſit aliqua res magni præiudicij in vniuerſitate,vel collegio, omnes attendunt, veriſimile eſt,ꝙ ſi teſtis dicit hoc non fuiſſe dictum, illud ſciat.ſ.in caſu.§.hinc nobis. quãdo teſtis deponens negatiuam, reſtringit ſe ad certum locum a tempore breuiori,puta ad tempus,quo celebrabatur contractus, vbi non ex natura negocij & depoſitionis communiter non præſumeretur ita de facili notitia in teſte,procedat dictum Bal.in §.ſi integra.pro quo facit, ꝙ ſingulariter tradit do.Ant.& Moder.in c.ſuper hoc.de renunc. vbi dicunt no.per illum tex. ꝙ quãdo teſtis deponit ſuper facto non veriſimili,non creditur teſti,niſi etiam aſſignet cauſam fa-
11 cti,ſuper quo deponit. Ad ſecundũ dicendum eſt ſimiliter, † ꝙ quædam ſunt facta, quæ non conſueuerunt fieri omni loco, & omni tempore,ſed certo loco & rempore,quæ fiunt ſolenniter certo ſigno præcedente,vt l.j.& ibi per Bar. C.de decurio.ita ꝙ qui ſunt,de loco & præſentes in loco probabiliter præſumũtur habere notitiam, cum congregatur collegium, & tunc in iſtis factis,ſi iſti,qui ſunt de collegio, deponant, ꝙ nunq̃ eſt factum collegium ſine ipſis, creditur eorum teſtimonio, licet deponãt de tempore multum coarctato. iſte eſt caſus ſingularis hic, quẽ ego ſolus pondero ad hoc,& ita poteſt intelligi glo.in §.hoc interdicto.in aliis autem actibus,vel in aliis perſonis, quæ non eſſent de collegio,vel vniuerſitate, non deberent intereſſe huic facto,procedit tex.in c.cum eccleſia.Inn.tamen dixit hic ſingu.ꝙ hoc inſtrumentum non reprobatur non vere pro probatione negatiue,ſed potius præſumptiue,quia ex quo fuerat ſæpius ꝫ-
12 dictum,non erat veriſimile,ꝙ poſtea fuiſſet factum,† quia non præſumitur mutatio voluntatis,vt in c.maiores. de baptiſ. maxime quæ toties fuerat expreſſa, arg.l.ſi mulier. & quod ibi no. C.ad Velle. ſed d.Abb. non tenet hoc dictum, quia ſi dubiũ eſt ſecũdum eum,vtrum probatio facta per teſtes reprobet inſtrumentum,& aliqñ reprobat,& aliqñ non,vt videbis in glo.3. ergo multominus eſt dicendum, ꝙ per probationem præſumptiuam reprobetur inſtrumentum, cui debet ſtari in dubio, vt l. cum precibus.C.de proba.Pro hoc dicto facit illa ſingu.doctri.
13 Butr.& Bal.in l.presbyteri.C.de epiſ.& cler.vbi dicit †ꝙ inſtrm notarij non reprobatur per teſtes non reddentes cauſam ſui dicti,quia præſumptiue probant,& nõ vere. ſed tu non potes ſal-
14 uare dictum Inno.† ꝙ probatio præſumptiua non reprobat inſtrm publicum:ſcripturam autenticam,non tñ publicam,quia non eſt tanti effectus,bene reprobat,vt in caſu noſtro, quia nõ erat ſcriptura notarij,ſed auth. ꝓp ſigillum, & ſic limita prædictam doctrinam ſing.prima tñ ſo.plus placet. Et vltra gl.noſtrã tractant hic do.Ant.& Mod.nunquid in crĩalibus aliquis poſſit condemnari ex præſumptionib.violentis, maxime in cauſis ca-
15 pitalibus & grauioribus. Et vtrum † vnum indicium ſufficit ad
b torturam,an vero requirantur ᵇplura de neceſſitate,& referunt dicta Io.An.in addi.Spe.in ti.de proba.§.fi.in ver.13. vbi refert quẽdam Thomam de Piperata in ſuo tract.de fama & indiciis, ſe tenuiſſe ꝙ ſic,ponens tria exempla,de quib.dicetur poſtea,alle.l.ſciant cuncti. de proba.in verbo indubitatis indiciis, & l.3. C.quorum app.nõ reci.in verbo argumentis ſuperatis,& quod no.in l.3.in prin.ff.de teſti.ſed Io.An.in d.addi.in 2.exemplo ibi poſito per eum in verbo potius,vĩ ibi ſentire oppoſitum, quod ẽt in terminis ibi relatis, in quib. concurrunt multa & fortiora indicia ex præſumptionibus reus nõ poſſit condemnari, ſed potius ponendus ad torturam, vt extorqueatur confeſſio.hanc ſẽtentiam tꝫ d.Io.abſolute in l.fi.ff.de hære.inſtit.per l.abſentẽ.in prin.ff.de pœ.vbi patet,ꝙ ex ſuſpitionib.non poteſt condemna-
16 ri reus,†quia in crĩalib.requiruntur probationes luce clariores, vt dĩ in d.l.ſciant cuncti.& in l.3.§.idem diuus.ff.de teſti. Tu ãt in iſta mã dic bĩ,ꝙ quædam eſt præſumptio expreſſe approbata a iure in crĩalibus,& de iſta non eſt dubium, ꝙ ex ea debet ſe qui condemnatio,& hoc proprie vocatur indubitatum indiciũ ſm Bal.& Nic.de Mat.in l.ſciant cuncti. C.de prob. exemplum in l.ſi qui adulteri.C.de adul.& l.j.in prin.ff.ad Turp.vbi patet, ꝙ actor,qui non probat ex præſumpta calumnia,punitur, ſicut ſi eſſet in euidenti.Quædam eſt præſumptio,& indiciũ,ſeu quę dam ſunt præſumptiones & indicia non approbata expreſſe in l.in crĩalibus,& tunc conſidera duos caſus,nam aliqñ agitur de imponenda pœna pecuniaria leui,vel corporali non graui,v.g. vſq; ad fuſtigationem, & tunc præſumptio vehemẽs ſufficit ad condemnationem,maxime ſi eſt approbata a iure, licet non in crĩalibus,caſus eſt no.qui probat hoc in l.,. ver. & quia pleriq;. ff.de offi.præfe.vigi.ibi pꝫ,ꝙ ex culpa prę ſumpta,quia incendiũ præſumitur committi culpa inhabitantium,poteſt aliquis fuſtigari.Aliqñ agitur de imponendo pęnam corporalem & grauẽ, vel forte de publicatione omnium bonorum, vel maioris partis,vel de q̃titate,quæ importaret in effectu,& tunc eſt maiꝰ dubium.Sed tñ hic pñt conſiderari duo caſus, quia aut crimen eſt probatum ſemiplene directe,& tunc indubitanter ex preſũptionibus & argumentis reſultare poteſt plena probatio ad probandum crimen.tex. eſt ſingu. qui hoc probat in l.j.§.itẽ Cotnelio. ff.de qõnib.& bene facit tex.in l.qõ.§.fi.ff.de ędil.edi.aut malefi-
17 cium non eſt probatum ſemiplene,& tunc remanet probatio iniqua.finaliter non recedo a communi ſnĩa,ſed dico declarando ipſam,† ꝙ iudex poteſt condemnare ex indiciis indubitatis, qñ ſunt talia, quę inducunt quaſi notorium prę ſumptionis,vel manifeſte ponunt factum ante oculos, ſicut eſt in exemplis Io. An. in loco præallegato.in dubio autem quantumcunque indicia ſint veriſimilia vrgentia non vĩ ſufficere ad cõdemnationẽ. & forte poteſt dici, ꝙ qñ concurrunt plura indicia multum fortia,poſſit eſſe vera doctrina Doct.prædicta,ſed ex vno indicio q̃tumcunq; vehementi ſolo non vĩ,ꝙ poſſit ſequi condemnatio in cauſis atrocibus.iſta cõcluſio vĩ probari in l.3.§.pe.ff.de offi-
18 prefe.vigi.vbi patet,†ꝙ ſi orrea ſunt perfracta,quę hẽbãt cuſtodes deputatos,licet magna ſit preſumptio ꝫ cuſtodes,non tamẽ pñt condemnari crĩaliter ꝓp hoc,ſed poni ad torturam, vt dicit ille tex.no.quia tñ poſſet eſſe vnum indicium adeo indubitatũ, quod æquiualeret multis,licet hoc raro contingat, ẽt forte iſto caſu,poſſet dici,ꝙ ſequeretur ꝺdemnatio ſm mentem Doc. dixit tñ Nic.de Mat.& Bal.ſingulariter in d.l.ſciant cuncti.in vltimis verbis,† ꝙ vbi cunq; condemnat iudex in crĩali ex præſump-
19 tionibus,nunq̃ debet imponere pœnam ordinariã delicti,ſed minorem,nihil allegat,ſed pro eo eſt caſus ſing. cum gl.in c.inter ſolicitudines.§.vlt.de purga.cano. Inn.autem dixit, ꝙ iudex pro dolo præſumpto dꝫ diminuere pœnam ex arbitrio.ita ponit no.in c.quia veriſimile.ĩ de preſump. quod ſequitur Pet. de Anch.in regula,ſine poſſeſſione.de reg.iur. & Bal. eleganter in
20 c.j.in fi.quib.mo.feu.amit.& in l.ſi fugi. † & eſt mens iſtorum, ꝙ valeat ſententia, ſi imponitur pœna ordinaria, ſed tñ iuſtius ſit moderari pœnam,& vtrum iſto caſu poſſit appellari a facto iudicis:Dic,vt per Bar.in §.pœna grauior. & ex his poteſt inferri ad q.de qua ponit Spe.in ti.de præſump.§.fi.ver.ſed pone.& per Cy.in l.metum.C.quod met.cauſa.& in l.j. C.ſi quis impe-
21 maled.ꝓ Bal.& Imo.in l.fi.de hære.inſti.† videlicet,vtrũ ex hoc ſolo,ꝙ aliquis fuit comminatus alicui mortẽ,ſi poſtea reperiatur

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Qñ teſtis deponit ſup negatiua,&c.uide cõno ꝓ Gemi.in c.ſi teſtes. in §.item ſolã.4.q.3.Curt.in ſuo tract.de teſte,in conclu.28.& 36.Adde, qđ dt Rui.cõſ.164.nu.2.li.4.de teſtibus negantibus vel affirmantibus, qb. magis,& qñ credaf,& inſup de teſtib.uniuerſitatis, qñ ꝓbent,& quã fidẽ faciãt, Rui. ꝙſ.92.n.3.& ꝙſ.98.n.4.& ꝙſ.119.n.8.li.4.& ꝙſ.12.n.9.& ꝙſ.137.n.14.li.5.

b VIN. GOD. Vtrum unum indiciũ ſufficiat ad torturam, an uero requirant plura,& utrũ quis poſſit condẽnari ex præſumptionib.in crĩalibus. Adde,ꝙ indiciũ ſufficiens ad torturã eſt, qñ q;s erat malæ cõdõnis,& cõſuetus talia fa-ceꝛ,Rui.ꝙſ.80.n.5.li.4. Et idiciũ ſaltẽ duob.teſtib.,ꝓbari d3. Rui.ꝙſ.7.n.5.li.5.

tur ille occisus, ista sit sufficiens probatio ad cõdemnationem, & in effectu communiter distinguunt Doct. in locis prędictis, ꝙ aut ille, qui fuit comminatus, erat homo potens, & ꝙsuetus minas exequi, & tunc ista est sufficiens præsumptio ad condemnationem, arg. eorum, quæ habentur in l. de pupillo. §. si quis ipsi. ff. de no. ope. nun. & in præalle. l. metum. aut ille, qui fuit condẽnatus, non est talis persona, & tunc non poterit condemnari, vt l. j. C. si quis imper. male. poterit tamen poni ad torturam, vt singu. ait Guil. in Spe. in loco allegato. sed contra istam alleg. videt esse casus singularis & vnicus, quem ibi ponderat Bar. ad hoc in l. j. §. si quis tñ. ff. quod vi aut clam. per quem tex. dicit ibi notanter Bart. ꝙ ex consuetudine inferẽdi iniuriam ad excusationem alicuius præsumatur iustus metus, tamen ad faciendum condẽnari illum, qui est consuetus sic facere, hoc non sufficit, etiam si agatur ciuiliter, vt est ibi casus. Sed potest responderi, ꝙ ibi non
22 præcesserant minæ. hæc tamen responsio non est tuta, †quia tñ vr̃ facere consuetudo inferendi iniuriam, quando aliquis læditur ad præsumendum, ꝙ iniuria sequatur, quantum minæ præcedentes, & consuetudo exequendi minas, si recte ꝙsideras, vnde in exemplo posito per Doct. probabilius videtur esse dicendũ, ꝙ non probetur crimen, sed potius fiat indicium ad torturã, vt tenet Io. de Imo. in loco allegato. pro his facit optime, quod sin. posuit Bal. in l. obseruare. §. fi. in longo commento suo. ff. de of.
23 procon. & lega. vbi dixit. † Nota, ꝙ si aliquis interfecit aliquem, ex hoc solo non præsumitur ratificario delicti, ꝙ aliquis sit familiaris meus, ꝙ receperit occisorem in domo, & ꝙ fuerit gauisus maleficium esse commissum, &c. si tot coniecturæ simul nõ arguunt mandatum, vel ratificationem, vr̃ multo fortius, ꝙ solæ minæ præcedentes & consuetudo exequendi minas non ꝓbẽt plene maleficium. Secundo potest decidi ex præmissis alia qõ
24 hic relata per Doct. & in d. l. fi. †Quid si aliquis fuit visus in loco cum gladio sanguinolento, vtrum sit præsumptio, ꝙ ipse occiderit, si reperitur illo tempore aliquis esse occisus. super quo Doct. variant, nam Io. An. in loco allegato requirit quatuor ꝓiecturas, vt probetur maleficium, ꝙ domus non haberet, nisi vnũ exitum, ꝙ aliquis fuerit visus exire de domo cum armis, ꝙ gladius esset sanguinolentus de recenti, & ꝙ aliquis exiuerit pallidus & trepidus. sed Bal. in l. fi. ꝓallegata, & in d. l. sciant. in j. col. non requirit nisi duo ex istis coniecturis, videlicet ꝙ quis exiuerit cum gladio sanguinolento, ponit tamẽ ibi, ꝙ auditus fuit clamor, sed hanc qualitatem non ponit in l. fi. & rectius, quia si reperitur vulnus, satis apparet, ꝙ aliquid fuit factum. Bart. autem in l. 3. ff. de fur. quem sequitur hic d. Abb. dicit, ꝙ si aliquis est visus in certo loco cum gladio euaginato, & ibi postea reperit homo occisus, istud sufficit ad probandum maleficium. Tu autẽ considera in hoc vltimo dicto, ꝙ aut quis est visus in loco, & cũ gladio euaginato, & tunc credo opi. Bar. veram, ꝙ probetur maleficium præsumptiue, pro quo adduco tibi text. no. in l. si vero plures. §. interdum. ff. de his qui deiecerũt vel effu. quem sic intelligit gl. in l. j. §. fi. ff. e. vbi patet, ꝙ si aliquid est deiectũ ex cubiculo, vel lecto, in quo dormiebat vnus ex pluribus habitantibus domum, tamẽ alij tunc non tenentur. & licet iste tex. nõ loquatur in punitione doli, sed culpæ, videtur tamen, ꝙ etiam vbi agitur de dolo puniendo concurrente illa qualitate, quæ cõcurrit in casu nostro: tutior tamen videtur opi. communis in d. l. fin. ꝙ ad minus requiratur alia qualitas, videlicet ꝙ gladius esset sanguinolentus, cum enim tex. in c. sciant cuncti. in fi. requirit indicium indubitatum, hoc de quo dicit Bart. non videtur esse tale, nisi concurrat aliud indicium, puta inimicitiæ, vel minæ præce-
25 dentes, †quia potest esse, ꝙ aliquis euaginauit gladium videns alium insultari timens forte de se ipso, vnde ista probatio est æquiuoca. fateor tamen, ꝙ istud est indicium vrgens ad torturã
26 quia hoc solum, † ꝙ quis esset in loco tempore commissi maleficij, facit indicium contra eum, vt est tex. no. secundum Bart. in
27 l. 2. ff. de via publi. vbi etiam dixit not. per illum tex. †ꝙ si homo mortuus reperiretur in loco, ibi præsumitur fuisse occisus, licet contra disputando dixerit Ricar. Malum. quem refert & sequitur Bal. in l. j. §. cognoscit. ff. de offi. præfec. vigi. quod est sing. verbum. facit optime pro prædictis, quod tradit no. Inn. in c. continentia. de clerico percus. de hoc est glo. in l. licet. C. de pactis. vbi
28 dixit, †ꝙ hoc ipso ꝙ aliquis esset armatus in loco, vbi committitur malum, prẽsumitur stare malo animo propter arma, vt opẽ ferat, vt refert Bal. in l. raptores. C. de epis. & cler. ꝙ sufficiat vnũ indicium vehemens ad condemnationem absq; eo, ꝙ sint plura, tenet Bal. expresse in l. non eo minus. in pe. char. C. de acc. vbi
29 dixit no. †ꝙ si aliquis incontinẽti post maleficium commissum associat aliquem, ex hac sola præsumptione potest cõdemnari, ꝙ opem delicto præstiterit in ipso committendo. idem ẽt Bart.
30 in simili in l. si neutri. §. fi. de pri. cred. vbi voluit no. †ꝙ si aliquis est alicui locutus secreto, & postea ille incontinẽti commisit homicidium, potest loquens condemnari de consilio, vel mãdato præstito. Ecce ergo, ꝙ condemnatur hic aliquis ex sola vnica p̃sumptione. sed Bal. non credit hoc esse verum, immo dicit opositum in l. j. in 2. char. C. de seruis fugi. ꝙ ex hoc solo nõ potest quis condemnari de mandato, vel de consilio, etiam si præcesserint minæ, quod est fortius. & multum facit ad dicta in j. q. nisi præcedat inimicitia capitalis, vel aliæ ꝓiecturæ vrgentes. & hoc est tutius, quia non potest negari, ꝙ sola locutio non est indubitatum indicium, quod requirunt iura. & per ista sufficienter sit expeditus primus art. principalis. De secundo dic, vt plene & recte tradit Bar. in l. fi. ff. de quæst. vbi respõdit optime ad ea, quæ videntur requirere plura indicia, & vide Io. An. in loco præalle-
31 gato. Et adde dictis ipsorum, †ꝙ nunq̃ reus potest torqueri ex legitimis indiciis præcedentibus, vbicunque offensus exculpauit reum, quia dixit, ꝙ ipse non fuit actor delicti, licet non remitteretur pœna per ista verba, si probaretur delictum, ita singulariter dixit Bal. in l. j. in pen. col. communia de lega. Quid autem si ille, qui commisit maleficium, vult liberare mandatorẽ in dicendo, ꝙ omnino erat facturus, vt mãdans nõ decapitetur. dic, vt ponit singulariter Bal. in c. j. §. homicidium. de pace Cõstan.
32 †Illud scias, ꝙ contra clericum non potest procedi ad torturam existentibus legitimis indiciis, nisi sit etiam infamatus de crimine, vt tradit notanter Abb. Moder. c. grauis. j. de deposito. sed de isto dic vt plenius habetur in nouella, & ibi per Moder. in c. si clericos. de sen. excom. in 6.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non contrahitur per ista verba, iuro te accepturum in coniugẽ.*
2 *Priuilegium concessum matrimonio, non trahitur ad sponsalia.*
3 *Prohibitio copulæ extendebatur vltra quartum gradum consanguinitatis.*

CAP. VI.

IVrauit. Si testes sunt examinati & publicati super matrimonio contrahendo non recipiuntur noui testes. h. d. secundum verum intellectum. secunda est ibi, quia vero. tertia ibi, respondemus No. primo, ꝙ †per ista verba etiam iurata, iuro te accepturum in coniugem, vel in vxorem, non contrahitur matrimoniũ per verba de præsenti, quia respiciunt initiũ matrimonij, & non executionem, iuxta ea quæ habentur in c. ex parte, & in c. ex literis. de sponsalibus. Secundo no. ꝙ †priuilegium concessum matrimonio non trahitur ad sponsalia a de futuro, quando in ipsis non est eadem ratio. non. n. vertitur tantum periculum in impediendo matrimonium contrahentium, sicut in dissoluẽdo iam ꝯctum, & per hoc patet veram esse no. doctrinam Bart. quã ipse posuit in l. multum interest. in fi. ff. de verb. obl. ꝙ in correlatiuis non fit extensio, vbi in alio non est eadem ratio, sicut nec hic in connexis, vel antecedentibus ad actum. Tertio no. ꝙ † de iure isto prohibitio copulę extendebatur vltra quartum gradum cõ sanguinitatis, quod est hodie correctum, vt in c. non debet. de consang. & affi.

1 2 3

ADDITIO.

2 VIN. GOD. Priuilegium concessum matrimonio non trahitur ad sponsalia, &c. Adde, ꝙ matrimonium per uerba de præsenti non secuta copula, potest per Pontificem dissolui de potestate ordinaria, Goz. cons. 2. nu. 2. & 14.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis ordinarij appellatione, qui veniant.*
2 *Officij appellatione quid veniat.*
3 *Procuratoris officium & si vile, non potest exerceri ab excommunicato.*
4 *Literis episcoporum & aliorum iudicum, quando, quomodo & quibus casibus credatur. nu. 5.*
6 *Declaratio c. 1. de procurat.*
7 *Literis episcopi non creditur, vbi potest præsumi dolus & fraus.*
8 *Litera sigillata sigillo Cardinalis super voto vltramarino facit fidem, quando sigillum non est ignotum.*
9 *Literis iudicum sigillatis, quando non credatur.*
10 *Princeps proprio sigillo, quando possit autenticare scripturam.*
11 *Scriptura sigillata sigillo autentico, & subscripta a testibus, quando fidem faciant.*
12 *Sigillum competens iudici inuentum propter negocia spectantia ad illud officium.*
13 *Nauta & caupo, quando tenetur pro rebus sibi consignatis.*
14 *Argentarius non tenetur edere scripturam in forma rationis non confectam.*
15 *Mandatum procuratoris, si fiat apud acta, notarius debet adhibere testes. num. 45.*
16 *Sigillum iudicis ordinarij, quando potest facere fidem de contractu.*
17 *Scriptura erit autentica, si ex consuetudine iudex potest dare fidem instrumento sigillato per se.*
18 *Mandati litera sigillata, sufficienter probat mandatum contra sigillantem.*
19 *Barones, quando plures sunt in vno feudo, ille solus sigillat, qui est maior inter eos.*
20 *Notarij minor auctoritas, quam iudicis in instrumentis.*
21 *Instrumentum consideratur duobus modis.*
22 *Procuratoris constitutio excommunicati non est ipso iure nulla.*
23 *Procurator prohibitus constitui non potest pro se agere in iudicio. nu. 25.*

24 *Minor licet nomine proprio non poteſt eſſe in iudicio, ſi conſtituitur procurator ualet mandatum ipſo iure.*
26 *Geſta per excommunicatum, an ualeant ipſo iure.*
27 *Prælatus inſtitutus in beneficio, poteſt agere nomine eccleſiæ.*
28 *Inſtrumentum notarij, quando ualeat poſt priuationem notariatus.*
29 *Opinio communis habilitat alias inhabilem ad actum ſolennizandum.*
30 *Procurator excommunicatus ſi impetrat reſcriptum, ualet impetratio. n. 32.*
31 *Diſpoſitio emanans in materia odioſa, non trahitur ad dependens, conſequenter uel antecedenter.*
33 *Teſtamentum excommunicati reconualeſcit poſtea abſoluti.*
34 *Teſtimonium ualet habilis tempore teſtificationis, licet inhabilis tempore iuramenti.*
35 *Actus nullus, quando ex poſt facto poteſt reconualeſcere.*
36 *Diſpenſatio ſuperueniens, quando ratificet collationem beneficij nullum.*
37 *Bannitus, ſi prohibetur eſſe de prioribus, oportet, quòd ſit abſolutus tempore ſcrutinij.*
38 *Mandati eſſentia conſtituitur ex duobus.*
39 *Collateralis ſatis eſt, quòd ſit doctor tempore ſententiæ, quando talis qualitas requiritur in ſententiando.*
40 *Actus nullus, qui facilius ratificetur.*
41 *Inhabilitas perſonæ occultæ, quæ reddit actum nullum, non afficit, ſi ſuperueniat habilitas.*
42 *Excommunicatus procurator, an poſſit alium ſubſtituere, & quando & quomodo.*
43 *Laicus ſi ex forma ſtatuti non poteſt eſſe executor teſtamenti, poteſt deputari ad nominandum clericum executorem.*
44 *Quaſi contractus ſi prohibetur in iudicio, fortius uidetur prohiberi ſubſtitutio.*

CAP. VII.

POſt ceſſionem. Per litteras ordinarij probatur excommunicatio, niſi probetur contrarium. h. d. Primo no. ſecundum Moder. q̃ † appellatione iudicis ordinarij
1 comprehenditur non ſolum habens iuriſdictionem cum territorio, ſicut epiſcopus, ſed etiam inferior prælatus, qui habet iuriſdictionem in certa loca, vel perſonas, de quib. vide, quod notant Hoſt. & Io. An. in c. cum contingat. de fo. compe. ad hoc adducunt moder. gl. cum tex. in c. ordinarij. in prin. de offi. or. in 6. & eſt ratio clara: quia ad eſſe iuriſdictionis ordinariæ nō requiritur neceſſario territorium, vt dicunt Doct. in loco allegato, & ſubtiliter declarat Bal. in l. j. §. cum vrbem. ff. de offi. præfec. vrb. circa medium. eſt tamen aliqua differentia quantum ad acquiſitionem iuriſdictionis inter eam, quæ cohæret territorio, & inter eam, quæ nō cohæret, vt ſingulariter declarat Bar. in l. ſequitur. §. ſi viam. ff. de vſucap. in vlt. q. Si tñ cōferatur alicui poteſtas & iuriſdictio, quam habent alij iudices ordinarij, relatio illa fit ad iudices ordinarios, qui non habēt iuriſdictionem ex priuilegio & ſpecialem, ita probat tex. no. cum glo. in l. ſi vel in aliqua. in fi. cum l. ſeq. ff. de offi. procon. & leg. Secundo no. ſecundum
2 Abb. hic, q̃ † appel. officij [a] venit omne miniſterium, quod eſt
a neceſſario explicandum, ſiue ſit cum iuriſdictione, ſiue non, & hoc dicit poſſe induci ad quæſtionem ſtatuti facientis mentionem de officio. v. g. ſi ſtatutum dicat, q̃ habens vnum officium in ciuitate illo durante non poſſit ad aliud eligi, comprehenderetur etiam officium ſine iuriſdictione, allegat tex. in c. j. de cōſue. li. 6. & bene facit tex. 89. diſt. c. ſingula. cum ſi. Tu autē vide Pet. de Anch. qui hanc quæſtionem mouet in terminis ſuper rubr. de offi. deleg. & ibi determinat, vel ſaltem inclinat in partē oppoſitam, mouetur, quia in toto tractatu. C. & ff. ponūtur rubricæ de habentibus officium cum iuriſdictione. & hoc eſt, quod dicit Bal. notanter in l. j. in 2. col. C. ſi a non compe. iudi. vbi inqt ſubtiliter, q̃ officium iudicis habet ſe ad iuriſdictionē, ſicut actꝰ ad habitum, vnde officium vī eſſe exercitium iuriſdictionis, & quia ſuper iſta q. dixi latiſſime in d. rubr. ibi vide, & vide etiam bonum tex. in l. ſi quis officij. in prin. ff. de ritu nup. & quod pulchre & ſubtiliter ſcribit Pet. de Anch. in rep. ſua circa prin. in re-
3 gula ea quæ fiunt. de reg. iur. Tertio no. q̃ † q̃uis officium procuratoris ſit vile, ita q̃ poſſit exerceri etiam ab infame, iuxta no. in c. Imperatoris. de iura. cal. & Inſtitu. de excep. §. fi. tamen nō poteſt exerceri ab excommunicato, & hoc eſt inductū duplici ratione potiſſima. Prima eſt propter periculum communionis, vt in c. pia. de excep. Secundo, quia poſſet aliquo caſu ipſi procuranti eſſe vtile, q̃ non eſt concedendum, vt facilius conuertatur excom̃municatus, ſicut etiam his rationibus remouetur a teſtificando & a iudicando, vt in c. decernimus. de ſen. excom. Illud etiam pondera in iſto tex. q̃ ille, qui cōſtituitur procurator, debet eſſe habilis non ſolum tempore conſtitutionis, vt in c. ſi eo tempore. de reſcrip. in 6. & ſimilibus, ſed etiam a tempore acceptationis, de quo dicetur in gl. vlt. In gl. j. poſita ſuper verbo, or-
4 dinarij, gl. iſta ingreditur materiam difficilem, † qualiter literis
b epiſcoporum & aliorum iudicum credatur [b] tetigit Inn. hic, & in c. j. & 2. j̃. de fi. inſtr. & Spec. in ti. de proba. §. fi. ver. x. & Mod. hic diffuſiſſime proſequuntur in effectu dicta Io. Calder. paucis additis vel mutatis, quorum dictis adde breuiter, & primo in-
quantum communiter prædicti concludunt, q̃ literis ſigillatis autentico ſigillo regulariter non debet credi, niſi habeant ſubſcriptionem teſtium, quod hoc dictum videtur valde dubium. & primo contrarium tenuit expreſſe vltra hic allegata Nico. de Mate. & Ioan. And. in addit. Spec. in ti. de inſtru. edi. §. nunc videndum. in addi. magna. in ver. ſecundum ſupplementum. vbi
5 poſuit tres notabiles concluſiones in iſta materia. † prima eſt, q̃ literis epiſcoporum, regum & vniuerſitatum creditur etiam ſi teſtes non ſint inſcripti, dummodo ſint ſigillatæ eorum ſigillo autentico in pertinētibus ad officium ſigillantis, pro hoc adducit tria iura ciuilia, videlicet in auth. ad hæc. C. de fi. inſtr. & in l. in fraudem. §. quoties. ff. de iure fiſci. & in l. fin. C. de quadri. prę ſcrip. & tex. iſtum. Secunda concluſio eſt, tales literę ſigillatæ talibus ſigillis ſunt magis autenticæ, quam inſtrumentum notarij. Tertia concluſio, ſigillum non autenticat ſcripturam, in qua continetur aliquid non pertinens ad officium iudicis ſigillātis. Quantum ad primam concluſionem videtur, q̃ iura allegata per eum non probent, quia non loquuntur de ſcripturis munitis ſigillo ſimpliciter, ſed de ſcripturis repertis in archiuio publico, & ita intelligit iſta iura Bal. & melius in l. exemplo. C. de proba. de illis autem eſt diuerſa reſpōſio, vt videbitis in c. cum cauſam. j. eo. & licet Bald. ſequatur hanc concluſionem Nic. de Mate. & Io. And. in loco vbi ſ̃. & ipſe ponit no. in rubr. de fide inſt. in vlt. charta, tamen hæc dicta videntur contra communem sētentiam Moder. & contra duo iura expreſſe, videlicet cōtra tex. in c. 2. j̃. de fi. inſtr. & in c. j. in fin. ſ̃. de procura. & inducunt tertio loco tex. pro iſta opi. in c. quoniam contra. j̃. eo. ſed ad primam decretalem, quæ eſt fundamentum huius opi. Reſpondeo ſubtiliter & vere dico, q̃ in c. 2. deciditur, dari fidem inſtrumento ſigillato principaliter, declaratur ibi, q̃ ſcripturæ priuatæ non datur fides, ſi teſtes in ea deſcripti ſint mortui, niſi ſcriptura ſit manu notarij, vel autentico ſigno ſignata, non ergo fuit intētio Pōtificis decidere, q̃ requiratur teſtimonium in ſcriptis, ſed ponere differētiam inter ſcripturam ſigillatam, in qua teſtes ſunt inſcripti, & inter ſcripturam priuatam, quę caret ſigillo. Ad tex. in c. j. de procu. reſpōdeo, q̃ ibi ſubſcriptio fuit requiſita ad cautelam propter malitiam & dolum facientis mandatum, quod patet, quia vltra ſubſcriptionem teſtium Pōtifex ibi vult, q̃ ſcriptura ibi fiat apud acta, & ſic per manum publicam, q̃ non eſt neceſſarium in alia ſcriptura ſigillata, in qua teſtes eſsēt ſubſcripti, vt etiam fatentur Doc. hoc etiam patet ex alia ratione, quia
6 in caſu d. c. † illæ literæ erant literæ mandati, & agebatur de præ iudicio conſtituentis procuratorem, & quo ad hunc effectū ſecundum omnes Doct. ſufficeret ſimplex ſigillum ſine ſubſcriptione teſtium, vt in cle. j. de procura. & in c. ſi quorundam. j̃. de ſolu. & j̃. dicetur. patet ergo, q̃ propter ſuſpitionem malitiæ conſtituentis iudex ibi exigit tot ſolennitates vltra regulas iuris, & hoc eſt, quod dicunt Do. de Ro. deciſ. ſua 22. quam refert hic d.
7 Abb. † q̃ vbi poteſt præſumi dolus & fraus, nunquam creditur literis epiſcopi, vbi alias crederetur, & q̃ opi. Nico. & Ioan. An. in addi. prædicta ſit verior, videtur probari per tex. in c. inter dilectos. ver. ſed priuilegium. j̃. de fide inſtr. in c. ſuper his. iuncto
8 prin. cum fi. j̃. de fi. inſtru. vbi videtur probari, † q̃ littera ſigillata ſigillo Cardinalis ſuper abſolutione voti vltramarini facit fidem, quando ſigillum non eſt ignotum, hoc etiam dictat reſpō ſio, quare deputaretur officialis publi. niſi faceret fidem, niſi dicas, q̃ facit fidem cum ſubſcriptione teſtium. Pro hac etiam parte multum facit tex. in c. cum a nobis. j̃. de teſti. non cauillando literam, & pro concor. iſtarum opinionum potes ſequi deciſionem dominorum de Rota, quæ concordat in effectu cum opi-
9 nione glo. noſtræ. aliquo addito vt dicamus, † quòd de proceſſu iudiciali cum iudex procedit vt iudex, non credatur literis ſigillatis iudicum, quia frequentius contingit circa illa magnum intereſſe partis, & odium, & intereſſe publicum, quam circa actꝰ voluntariæ iuriſdictionis, & qui non exercentur in figura iudicij, & quia hoc etiam ſpecialiter eſt prouiſum, per ca. quoniam contra. infra eod. in aliis autem actibus voluntariæ iuriſdictionis, ſiue extraiudicialibus creditur literis ſigillatis pertinentibꝰ ad officium iudicis ſigillantis, & ſic intellige opin. glo. tuæ. Aduerte tamen, quia licet iſta opin. poſſit defendi de iure, & dom. Abb. hic dicat hanc eſſe opin. Rotæ de iure, re tamen vera illa deciſio non tentit hoc, quia quòd debeat credi literis epiſcoporum, fundat ſe ſuper generali conſuetudine, poſita tamen hac opinione & diſtinctione pro vera dicit, quod ſtilus palatij non admittit,

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Et quid veniat appellatione officii, uide Barba. in rubr. de offi. iudi. dele. Albe. in 4. parte ſtat. in q. 24. Adde, q̃ iudex ordinarius dato ſibi adiūcto non definit eſſe ordinarius. Rui. conſ. 5. nu. j. lib. 5.

b VIN. GOD. Literis epiſcoporum & aliorum iudicum, quando quomodo, & quibus caſibus credatur, quando habent ſigilla. Vide Bald. in conſ. 33. lib. 4. & quando credatur ſigillo epiſcopi, Oldra. conſ. 183. factum tale eſt.

admittit, ꝙ credatur literis ſigillatis epiſcopi in reſpicientibus commodum proprium. 4. q. 3. c. j. l. j. C. ne quis in ſua cauſa. hoc
10 tamen limitat Pet. de Bella p. †niſi ille, qui apponit ſigillum inſtrumento teneat locum principis in territorio ſuo. verbi gratia rex, tunc enim ſicut poteſt iudicare in cauſa propria, vt. l. proxima. ff. de his quæ in teſtamento delentur. ita poteſt autenticare ſcripturam in commodum proprium per ſolum ſigillum, ita refert & ſimpliciter ſequitur Bal. in l. exemplo. in pen. q. C. de proba. Secunda concluſio Nico. de Mat. videtur eſſe contra caſum in c. cum a nobis, de teſti. in pe. reſponſo, dicitur ibi, ꝙ literæ iudicum reprobantur per duos teſtes, ſed hoc non eſt in inſtrumẽto notarij abſolute, vt. c. cum Ioan. de fi. inſtru. ergo patet, quod iſtæ literæ non ſunt meliores inſtrumento publico. præterea ex quo facilius poteſt committi falſitas in eis, vt dixi in voce, nõ eſt, ꝙ ſcriptura debeat eſſe ita autentica, ſicut illa, quæ fit manu notarij. Tertia concluſio eſt magis dubia, nã do. Anto. & do. Abb.
11 tenent †ꝙ quando ſcriptura eſt ſignata ſigillo autentico, & ſubſcripta a teſtibus, faciat fidẽ ad minus iſto caſu in omnibus actibus etiam non pertinentibus ad officium ſigillantis, mouentur per tex. in c. 2. de fide inſtru. qui indiſtincte videtur velle, ꝙ talis ſcriptura faciat fidem, & per tex. in d. c. cum a nobis. Sed contra iſtam communem ſententiam arguo fortiter, ſigillum autenticum non imponit fidem ſcripturæ, niſi ſit facta ſuper negocio, propter quod ſigillum eſt inuentum, vt eſt tex. in c. ſignificauit.
12 j. de app. †ſed ſigillum, quod competit iudici, ſiue collegio non videtur inuentum niſi propter negocia ſpectantia ad illud officium, vel collegium, vt in c. dilecta. & quod ibi no. de exceſ. prælа. ergo in alijs non imponit fidem ſcripturæ. Secundo pro iſta parte adduco tex. no. in l. 3. in verbo, eodem modo. ff. nau. cau.
13 iſta. vbi probatur, ꝙ diſpoſitio. l. quæ ſimpliciter dicit †ꝙ nauta & caupo tenentur pro rebus ſibi ttaditis & cõſignatis: intelligitur, ſi ſint ſibi conſignatæ ex cauſa pertinente ad illud officium, per quem tex. dicit Bal. no. in fi. C. ad Mace. †ꝙ ſi ex forma ſtatuti filiusfamilias mercator obligatur ex ſuo contractu, reſtringitur illa diſpoſitio, ſi contrahit in pertinentibus ad mercantiam. facit optime tex. in l. ſi quis ex argentarijs §. rationem. ff. de eden. vbi
14 probatur, ꝙ ſcripturam non in forma rationis argentarius non tenetur edere, quod eſſet ſi ſcriptura illa faceret fidem, & eſſet publica, quamuis non eſſet de pertinentibus ad officium, ad minus cogentur edere ratione ſimilitudinis, quam haberet cum ſcriptura officij ſui, per. l. argentarius. ff. de eden. in verbo abſimiles. Nec obſtat prædictis ſi dicatur, iura iſta loquuntur in eo caſu, quo ſoli ſcripturæ creditur, ſed in caſu noſtro ſcriptura habet ſubſcriptionem teſtium, quia ad hoc eſt facilis reſponſio. nã licet ſit ſubſcriptio teſtium, non poteſt negari, ꝙ in his, quæ nõ ſpectant ad officium iudicis, deficit auctoritas ſigillantis, & probantur p iura præallegata. ſola autem ſubſcriptio teſtium per ſe non facit ſcripturam autenticam, vt in Auc. de inſtru. cautela & fide. §. ſed & quis. ſed pro opi. Docto. facit tex. no. in l. ſancimus. in primo reſponſio. C. de teſta. vbi patet, ꝙ ſi teſtamẽtum fiat apud acta, non requiritur in eo præſentia trium teſtium, ſicut requiritur in illa voluntate reuocatoria, ſi fieret extra acta. Ex eo patet, quod priuilegium, quod conceditur actis, vt notarius poſſit illa ſcribere ſine teſtibus, videtur etiam cõceſſum in actu non pertinẽtẽ ad illud officium, ergo idem in propoſito videtur poſſe dici, ꝙ ſicut ſigillum iudicis poteſt autenticare ſcripturã pertinentem ad officium ſuum, ita poſſit autenticare contractũ factum coram ſe, licet non pertineat ad eius officium. ſed poteſt dici, quod illud ibi eſt ſpeciale fauore vltimæ voluntatis & diuturnitatis temporis. alias dixit Bal. notanter in rub. C. de fide in-
15 ſtru. ꝙ †ſi mãdatum procuratoris fiat apud acta, notarius debet adhibere teſtes, quia mandatum de actis eſt pertinens ad officiũ ſcribẽdi acta. Aduerte tamen, quia in prima concluſione. ſ. poſita, videlicet, nunquid credatur literis iudicum pertinentibus ad eorum officium Bal. variauit aliqualiter, nam in l. ſi procuratorem abſentem. ff. de procu. & in rub. ſ. alleg. tenuit, ꝙ autenticaret ſcripturam, vt dictum eſt. ſed in l. pacta nouiſſima. in pen. col. C. de pac. refert & diſtinguit in effectu, prout diſtinguũt Io. Cal. & Moder. vt. ſ. retuli. ipſe autem dicit, ꝙ iure ciuili prædicta diſtinctio eſt vera, ſed de inre canonico dicit, ꝙ creditur literis maiorum iudicum, qui habent auctoritatem a iure, vel conſuetudine habendi ſigillum, ſicut eſt epiſcopus in his, quæ pendent ab auctoritate eorum tantum. i. in his, quę ipſi ſoli poſſunt facere. aliter etiam dixit in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſ. & cle. ſed tu dic vt ſuperius fuit dictum, quicquid ipſe dicat. Adde præmiſſis inquantum dixi in 3. q. ꝙ de non pertinentibus ad officium iudicis non creditur literis ſigillatis, vnde non creditur literis continentibus contractum iudicialem, vt dicit Nico. Mat. in addi. prædicta, quod hoc limitat Bald. ſing. eſſe verum,
16 niſi ſimus in loco, in quo non reperitur tabellio, vel nõ eſt vſus tabellonis, quia tunc ſigillum iudicis ordinarij poteſt facere fidẽ contractui. ita tradit Bal. in c. j. circa prin. de pace Conſtan. allegat Ioan. And. in nouel. in c. 2. de fo. compe. li. 6. Sed tu aduerte quia Io. præſupponit & ſentit clare, ꝙ hanc poteſtatem habeat ibi iudex ex conſuetudine, ſed ꝙ de iure hoc poſſit in ſubſi
17 dium non ſentit, ſicut dicit Bal. vult tamen ibi no. Ioan. An. † ꝙ ſi ex conſuetudine, iudex poteſt dare fidem inſtrumento ſigillato per ſe, iſta ſcriptura erit autentica, etiam in præiudicium clerici in foro eccleſiaſtico, qđ eſt ſingulare ad no. in c. ꝙ clericis. ſ. de foro compe. Adde etiam dictis Doc. in hac materia, inquantum
a dicunt, ſigillum[a] ſi ſit cognitum, ſemper autenticat ſcripturam
18 contra ſcribentem †ꝙ quamuis litera mandati ſigillata ſufficiẽter probet mandatum contra ſigillantem, traditio tamen ſigilli facta alicui non facit præſumi mandatum etiam generale. ita no. Arch. in c. quamuis. de procu. lib. 6. & tenet Bal. no. in l. ſi ꝙ
19 curatorem abſentem. ff. de procu. †Illud etiam ſcias, ꝙ quando plures ſunt principes, vel barones in vno feudo, ille habet poteſtatem ſigillandi ſolus, qui eſt caput inrer ipſos non alij, ita not. Ioan. And. & Abb. antiquus in c. inter dilectos. j. de fi. inſtru. Bal. autem dicit, ꝙ ille poteſt vti facultate ſigillandi, penes quem de voluntate aliorum eſt ſigillum, vt ipſe no. in c. j. circa prin. de cõtro. inueſti. Item adde dictis D. Ant. inquantum vult, ꝙ ſi teſtes ſunt deſcripti in litera, licet non ſint propria manu ſubſcripti, faciunt fidem in c. 2. j. de fide inſtru. & hoc dicit ſentire Ioan. Cal. quòd do. Flo. approbat hanc opi. ſed do. Ab. impugnat eam dicens, ꝙ mens Ioan. And. clara eſt, ꝙ requiratur ſubſcriptio, & ꝙ etiam hoc ſentit Ioan. Cal. cum vtitur verbo ſubſcriptionis. vnde ipſe tenet, ꝙ de neceſſitate requiratur ſubſcrip io teſtiũ. primo per tex. in c. j. in fi. ſ. de procu. ſecundo per tex. in c. quoniã contra. j. eo. quam inducit ſic, quia in iudicio quaſi cõtrahitur, vt. l. 3. §. idem ſcribit. ff. de peculio. ſicut ergo non ſufficeret quo ad probandum proceſſum, inſcriptio teſtium cum ſigillo iudicis, ſed requireretur ſcriptura duorum bonorum virorum, vel eorum ſubſcriptio, vt in d. c. ita & in contractibus & actibus extraiudicialibus. maxime quia poteſt eſſe eadem ſuſpicio in iſtis ſicut in iudicio, ne forte iudicis iniqua aſſertio poſſit magnum afferre præiudicium parti. Tertio mouetur, quia ſi creditur epiſcopo, & viuæ voci ipſius in præiudicium alicuius. 6. q. 2. c. ſi tantum & c. plauit. 21. q. 3. c. ſi epiſcopus. eadem ratione ſoli aſſertioni & ſcripturę ſuæ non debet credi. Quarto hoc videtur probari per rationem quam aſſignat Ioan. And. quia quando teſtes ſe ſubſcribunt manu propria, tunc per comparationem ipſarum literarum ſubſcriptio poterit cognoſci, & vtrum ipſa ſit vera, vt. l. comparationes. C. de fi. inſtru. & in Auc. de inſtru. cau. & fide. §. ſi vero adminiſtrator. Sed quando teſtes inſcribuntur in litera, tunc faciens literam facilius poſſet committere falſum, ſi vellet, poſſet enim deſcribere teſtes, qui viuebant tempore datæ literarum, & nunc ſunt mortui, & per diſſimilitudinem literarũ nõ poſſet reprobari litera. Et per iſtam rationem tenet hoc hic do. Ab. Nec ob. ſecundum eum, ꝙ in inſtrumento notarij ſufficit ſimplex deſcriptio abſque ſubſcriptione teſtium, vt traditur in c. j. de fi. inſtru. nam ad hæc reſpondet Ioan. Cal. in alio ar.
20 † ꝙ maior eſt auctoritas notarij, cui officium ſcribendi principaliter committitur, quam iudicis, vel prælati, cui non committitur hoc principaliter. pro hoc bonus tex. in l. argentarius. in prin. in ver. principale officium. ff. de eden. & iſta opi. habet æqtatem in ſe per rationes prædictas. Multum tamẽ obſtat ſibi tex. in c. 2. de fi. inſtru. & licet ipſe nitatur reſpondere ꝙ verbum inſcriptio pro ſubſcriptione ibi capitur largo modo, hæc tamẽ reſponſio non videtur procedere, quia ibi verbum inſcriptio determinat pariter inſtrumentum notarij & ſcripturam ſigillatã, vnde pariformiter de vtraque ſcriptura debet intelligi, vt l. iam hoc iure. de vul. & pup. niſi dicamus, ꝙ aliquando vnum, & idẽ verbum reſpectu diuerſorum effectuum & diſpoſitionum capietur diuerſimode, vt traditur in l. j. de offi. procon. Et ad materiam præcedentem pro illa parte, quam tenuimus, ꝙ credatur literis ſigillatis iudicis, vide tex. quem ibi no Barto. ad hoc in l. diuus. §. quod autem. ff. de offi. præſi. poteſt tamen intelligi ille tex in his, quæ ſunt modici præiudicij, vt etiam eſt communis opi. quoniam illis literis ibi creditur ſolum quo ad inquirendũ. & hoc ponitur inter ea, quæ ſunt leuis præiudicij, vt colligitur ex his, quæ tradit Bar. in l. diuus. ff. de cuſto. reo. Adde etiam dictis Ioan. And. & Ioan. Cal. hic inquantum dicunt, ꝙ quamuis literis promulgatorjis excommunicationis credatur, vt in iudicio & extra per tex. noſtrum & per c. curent. 11. q. 3. non tamẽ creditur literis teſtimonialibus factis tempore excommunicationis latæ, quod dictum ſequitur hic D. Ant. ꝙ hęc dicta non videntur vera. ꝙ probo vltra Doc. fortiſſima ratione, quia iſte tex. vult, ꝙ contra iſtas literas poſſit probari contrarium, ergo patet ꝙ loquitur in literis teſtimonialibus, nam ſi loqueretur de literis promulgatorijs, impoſſibile eſſet probare contrariũ,

quia

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde in ſigillo priuatæ perſonæ, an ſit validam & probet, uel requiratur quod ſit approbatum, D. Tindar. in trac. de teſtib. c. 8. nume. 4. in lib. 1. trac. fol. 279.

quia ipsæ literæ sunt sententiæ in scriptis latæ, vt in c, fi. de re iudi. in 6, vnde non potest bene intelligi, quomodo posset reprobare scripturam, si sit dispositiua. & licet possit dici, ꝙ possunt reprobari literæ promulgatoriæ probando, ꝙ non fuerint confectæ mandato episcopi, vel eius manu, & sic posset solui argumẽtũ hoc, tamen nimis restringit tex. & potius innuit, ꝙ contra assertionem literarum episcopi, etiam si illæ sint literæ episcopi,
21 potest seruari contrarium, & ista opi. placet, † quia non est differentia quo ad effectum probandi, vtrum litera testimonialis asserens factum de præsenti, vel promulgatoria, quoniam omne instrumentum consideratur duobus modis. vno modo secundum id quod continetur in ipso instrumento, & illud nunquã est probatio, sed est factum, quod probatur. alio modo sumitur pro eo, ꝙ continet. i. pro charta habente solennitates instrumentales secundum Bar. in l. si quis legatum. in prin. ff. de falsis. & in l. j. §. hoc interdicto. ff. quid vi aut clam. & isto secundo modo impossibile est, ꝙ instrumentum sit aliud, quam probatio, nisi quando pro essentia contractus requireretur scriptura, vt. l. contractus. C. de fide instru. tamen est probatio etiam tunc, vnde siue litera sit promulgatiua, siue testimonialis, videtur ꝙ vtraque quo ad fidem imponendam actui, qui continetur in ea, non consideretur nisi vt probatio, nisi forte dicas, ꝙ magis credatur literis promulgatiuis, quia non possunt reprobari nisi per vnum modũ, vt. s̃. dixi. Mihi autem placet prior opinio, quam approbat hic Imo. quia ista iura indistincte loquuntur, vt iste tex. & in c. ad probandum. de re iudi. & in c. j. s̃. de treu. & pace. & ꝑ ista parte videtur esse casus in c. cum a nobis. j̃. de testi. non impropriando literam, vbi patet, ꝙ in dubio creditur literæ testimoniali iudicum, nisi contrarium probetur, quod potest intelligi in his, quæ sunt leuis præiudicij secundum communem intellectũ Moder. & ita etiam illum intelligit hic Abb. qui sentit cum ista opinio. In gl. posita super verbo excommunicatus. pro declaratione eorum, quæ hic traduntur per Doct. videnda sunt plura. Primo vtrum constitutio procuratoris excommunicati sit nulla ipso iure. Secundo posito ꝙ sic, vtrum gesta per procuratorẽ excommunicatum sit nulla ipso iure. Tertio, vtrũ procurator excommunicatus admittatur ad impetrandum rescriptum ad lites. Quarto posito, ꝙ actus factus per procuratorẽ excommunicatum sit nullus ipso iure, ꝙ constitutio procuratoris excommunicati sit nulla, vtrum absolutio superueniens ante acceptationem mãdati faciat, vt procurator possit esse in iudicio. Quinto quid econtra, si tempore facti mandati aliquis est habilis, & tempore acceptati mandati est excommunicatus, vtrum valeat mandatum. Sexto & vltimo erit videndum, nunquid procurator excommunicatus tempore constitutionis cũ potestate substituendi possit non excommunicatum substituere. Circa primum videtur vera opi. Inn. quam ipse posuit hic †
22 ꝙ constitutio
a procuratoris excommunicati ipso iure non[a] sit nulla, sed sibi agẽti obstat exceptio per. c. pia de excep. lib. 6. Non ob. tex. iste, quẽ subtiliter hic inducit Abb. ad partem contrariam dicens, quod si mandatum non esset nullum ipso iure, non ponderaret summus Pontifex tempus acceptationis mandati, quasi velit, ꝙ si tempore acceptationis procurator erat excommunicatus, licet postea tempore, quo agebat, esset solutus, non poterat agere virtute primi mandati, & ex hoc datur intelligi, quod mandatum fuit nullum secundum eum, quia si valuisset ipso iure cessante impedimento excommunicationis, posset tunc procurator agere, sicut potest principaliter excõmunicatus, post absolutionẽ, nam respondeo, ꝙ summus Pontifex non ponderat tempus acceptationis propter tempus sequens post acceptionem, sed propter tempus præcedens acceptationem, & vult, ꝙ tempore acceptationis ꝑ procuratorem excõmunicatus non possit agere, licet a principio tempore constitutionis non esset excommunicatus, sicut dicetur in quarta conclusione. Non ob. tex. in c. fi. de procura. quia ille non loquitur de procuratore excommunicato, sed de constituente excommunicato. Nec dicitur ibi, ꝙ mandatum sit nullum ipso iure. immo potius innuitur oppositum. & quod ista conclusio Inno. sit vera, adduco primo nota. doct. Bar. quam ponit in l. filiusfamilias. §. veterani. in vlt. q. ff. de procu. vbi dixit notanter, † ꝙ ille, qui prohibetur constitui procurator, non potest agere pro se in iudicio per illum text. & per ea q̃ no. gl. in l. reum. C. de procu. & ipse idẽ in l. militem. C. eo. vnde videtur ex ista doctrina, ꝙ saltem quando reus constituit aliquẽ procuratorem, qui est excommunicatus, constitutio non sit ipso iure nulla, quia tanquam reus ipse excommunicatus posset esse in iudicio, vt in c. cũ inter. j̃. de excep. Secundo ꝑ prima opi. adducit singularem gl. quam ibi approbat Bart. in l. exigendi, in
24 prin. C. de procu, secundum vnam lectu. vbi probatur, † ꝙ licet minor nomine proprio non possit esse in iudicio, vt l. 2. C. qui legi. personam. Si tamen constituitur procurator, valet mandatum ipso iure. sed ob. exceptio, ergo idem dicendum in casu nostro, etiam si procurator constituitur ex parte actoris. & hoc tenet idem Bar. in l. licet. C. eo. ita etiam no. determinat Ioan. An. in c. qui generaliter. §. fi. de procu. lib. 6. in nouella: per quæ dicta maxime in casu nostro hoc videtur tenendum, quia excommunicatus nomine proprio possit esse semper in iudicio ipso iure, nisi repellatur exceptione vt in d. c. pia. vnde dato ꝙ doctr.
25 Bar. esset vera in d. §. veterani. & in l. minor. in prin. de procu. † ꝙ quando quis non possit esse in iudicio pro se, non possit constituti procurator ipso iure, potest tamen agere pro se in iudicio, tamen non obstaret huic decisioni: quia, vt dictum est, excommunicatus per se in iudicio potest esse ipso iure, si non repellatur. & huic parti adhæreo de subtilitate iuris, sed tamen secundum mentem istius literæ magis placet opi. communis per inductionem pro ipsa. s̃. factam per do. Abb. Nec ob. responsio data per me, quia si intentio literæ respiceret solum tempus præcedens acceptationẽ mandati non tempus sequens, tunc non magis dixisset summus Pontifex de tempore acceptationis mandati, q̃ de alio tempore post acceptationem, ex quo omne tẽpus post constitutionem erat æquale vniforme, quia quocunque tempore superuenit excommunicatio, si mandatum non erat nullum ipso iure, idem erat effectus, videlicet ꝙ procurator repellebatur ope exceptionis. vnde melior est intellectus do. Abb. ꝙ hic ponderetur tempus acceptationis ad ostendendum, ꝙ si postea sequatur absolutio, procurator non possit agere. & sic mandatũ erit nullum. & sic hoc speciale odio excommunicati, in alijs vero casibus procedant dicta Bar. in d. §. veterani. quæ etiam approbat Ioan. de Imo. & Mod. in d. c. qui generaliter. §. fi. præalleg. Circa secundam dubitationem videtur, ꝙ opi. Ioan. Cal. sit
26 vera, ꝙ † mandatum sit nullum, cum valeant gesta per [b] talem
b procuratorem occulte excommunicatum, si constituens ignorauit eũ esse excommunicatum, primo quidem, quia hanc sententiam & distinctionem approbat Archi. in c. j. de rescri. lib. 6. per multas rationes, quas ibi refert Ioan. An. in nouella. ex quibus hoc colligitur, licet principaliter non formetur ista quęstio, sed vtrum procurator excommunicatus possit impetrare rescriptum ad lites, de quo dicetur in tertio artic. Secundo confirmatur ista opi. quia non solum in officijs publicis auctoritate & vtilitate communis opi. & iusta causa ignorantiæ facit personam inhabilem haberi probabili, sed etiam in officijs priuatis vtilitate, sicut est officium testis, vt est casus in l. j. C. de testa. & ibi ꝑ Bar. & Doc. & tradit idem Bar. in l. ad testium. §. conditionem. ff. eo. & gl. no. in l. cum lege. ff. de testa. ergo videtur, quod similiter in procuratore sit dicendum in fauorem eorum, qui ignorant esse talem, vt dicit Bal. no. in l. 2. in pe. char. C. de serui. & aqua.
27 † ꝙ prælatus institutus in beneficio potest agere nomine ecclesiæ, si communi opinione reputatur prælatus. & tamen hic nõ agitur de officio publico vtilitate. Tertio hoc confirmatur, nam sicut ille, qui contrahit cum procuratore reuocato, vel soluit sibi aliquando liberatur, si ignoret ipsum esse reuocatum, vt no. in l. cum quis. in prin. ff. de solu. & in c. mandatum. s̃. de procu. & bene facit gl. no. in Auc. de Tabel. §. pen. quam approbat Bal.
28 in l. j. C. de testa. & l. si arbi. C. de sen. quæ vult † ꝙ quando notarius est priuatus notariatu ipso iure, si communi opinione toleratur pro notario, valet instrumentum, licet si nunquam fuisset notarius, vt ibidem per Bal. aliud esset, ita possumus dicere in proposito, quia cum quilibet admittatur ad agendum pro altero, nisi sit prohibitus, si delictum superueniens & excommunicatio occulta priuat procuratorem hac facultate, videtur esse iusta causa ignorantiæ, quæ concurrente communi opinione faciat actum valere. Sed tamen non obstantibus præmissis, plus placet communis opi. Mod. hic, quia tex. in l. i. C. de testa. loquitur in officio publico saltem auctoritate, vt. l. si quis ex signatoribus. ff. quemad. testa. ape. sed officium procuratoris non est tale, vt dixi in voce † Præterea ibi communis opi. habilitat inhabilem ad actum solennizandum, ꝙ est minoris præiudicij, quã
29 habilitare inhabilem ad accusandum substantiam actus in ipso, vnde non est simile. & pro ista ratione vide Bal. in d. l. arbiter. in fi. C. de sen. Non ob. secundum arg. quia plus est, ꝙ aliquis semel vere & actu fuerit constitutus procurator, quam ꝙ a principio fuerit constitutus & nulliter, licet in primo casu sit postea reuocatus. & ideo non est bona illatio ex iuribus præallega. Circa tertium dixit Archi. & sequitur ibi Ioan. And. & communiter Moder. in c. j. de rescri. lib. 6. † ꝙ si constituens procuratorem
30 ad impetrãdum ignorat eum esse excommunicatum, [c] valet im-
c petratio

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Constitutio procuratoris excommunicati non est nulla ipso iure. Adde quod excommunicatus non potest agere nec etiam per procuratorem. Ruy. consi, 61, nu. 10. lib. 5.

b VIN. GOD. Gesta per excommunicatum an valeant ipso iure. Adde, quando excommunicatus repellatur. a testimonio & ab alijs act. Alber. in trac. de testib. in lib. 1. Trac. fol. 258. nu. 16. & 259. nu. 20.

c VIN. GOD. Procurator excommunicatus si impetrat rescriptum, valet impetratio. Adde, quod procurator, qui non admittitur, admitti potest ut defensor. Ruy. consi, 118. nu. 1. lib. 5.

petratio facta per procuratorem.& ita tenuit gl.in c.fi. s̃.de procu.Idem etiam tenuit Ioan.Cal.in dispu.sua,quæ incipit,excommunicatus communi opi.&c.q̃ approbat Pet. de Anch.in regula,accessoriũ,in repe.de reg.iu.vbi multa adducit ad propositũ, sed potissima ratio videtur esse, quia impetratio rescripti nõ est actus iudicialis, vnde non debet esse prohibitus excommunicato impetrante nomine proprio, vt in c.1.de rescrip. lib.6. prout ibi subtiliter declaratur per Mod.ergo procurator non prohibe
31 tur impetrare.Cõfirmatur ista cõclusio, † quia in materia odiosa dispositio prohibita emanans super principali non trahitur ad dependens consequenter vel antecedenter, vbi illud est tale, sine quo aliquo modo principale esse potest,secundum Bar. in l.in quæstionibus. ff. ad.l. Iul.maie.Bal.in auc.si dicatur.in fi.C. de testi. licet igitur impetrare dicatur quoddam præambulum ad actum iudicij,non tamen est ita necessarium , vt sine eo actꝰ iudicij esse non possit,quia potest litigare coram ordinario, & per hoc est expeditus iste tertius articulus.Circa quartum, qui
32 est in omnibus difficilior, communis est sentẽtia Doc. hic, † q̃ si procurator erat excommunicatus tempore constitutionis, licet tempore acceptationis sit absolutus, mandatum sit nullum ipso iure,nec valebit iudicium factum per procuratorem postea absolutum, nisi dominus sciat absolutionem, & patiatur p̃ curatorem acceptare, vel agere,& esse in iudicio nomine suo p̃ ea,qua tradidit Inn.in c.ex parte decani.s̃.de rescrip.& licet do. Anto.hic requirat consensum expresse de nouo,do.Abb. Mod. credit,q̃ sufficiat scientia & patientia sine expresso consensu p̃ ea,quæ habentur in gl.in c.j.de eo qui duxit in matri. quã prius pol.& in c.proposuit.de coniugio seruorum.fundamentũ primi dicti,q̃ vbicunque agitur de habilitate, vel inhabilitate personæ,initium est spectandum,vt in c.dudum.s̃.de ele. &in c. si eo tempore.de rescrip.in 6.Pro ista opi.facit,quod ponit gl. no. in c.dilectus.el.2.j.de præben.Guil.in Spec.in titu.de iudice deleg.§.circa prin.qui volunt,quod si iudex delegatus est excommunicatus tempore impetrationis,licet non absolutus tempore acceptationis,non valet delegatio.sed in contrarium facit,qđ
33 ponit Fede.de Se.consi.suo.129.vbi dixit† q̃ quamuis testamentum excommunicati sit nullum ipso iure secundum quosdam per.c.decernimus.de sen.excom.lib.6.tamen si excommunicatus absoluitur, testamentum reconualescit per ea, quæ notan. in c.quanto.de vsu.lib.6.Item pro tertio adducitur singularis decisio Ioan.And.in mercu.in regula,factum legitime.de reg.iur. quam approbant Moder.in c.testimonium.j.de test. vbi voluit
34 † q̃ si testis tempore iuramenti est inhabilis, & tempore depositionis est habilis,valet testimonium,quia depositio est effectus testimonij,& illo tempore attenditur inhabilitas, vt.l. notionẽ. §.instrumentorum.ff.de verbo.signifi.Tertio, q̃ ista communis opin. non sit vera , probatur sic. mandatum procuratoris non est actus legitimus,qui non possit stare in suspenso , immo stat in suspenso vsque ad acceptationem, vt in c.licet, de procu-
35 ra.in 6.†sed in his,quæ recipiunt suspensionem, licet actus sit a principio nullus,potest tamen ex post facto actus reconualescere, vt probat tex.vbi per Bar.in l.si tibi electio.§.si vnus.ff. de optio.leg.ergo videtur,q̃ sufficiat procuratorem esse habilem saltem tempore acceptationis. pro his facit, quod singulariter tradit Inno. c.nisi cum pridem.§.j.de renun.quem refert & sequi
36 tur do. Anto.in c.at si clerici.s̃.de iudi.vbi vult† quod quando collatio beneficij est nulla propter inhabilitatem personæ, si illa inhabilitas est dispensabilis, intellige per inferiorem a principe,dispensatio superueniens ratificat collationem nullam,quia potius illa collatio videtur stetisse in suspenso , quasi oĩno fuisset nulla.ita ergo etiam possumus dicere in proposito, cum absolutio ab excommunicatione regulariter competit cuique ordinario ab episcopo.s̃. vt in c.nup.de sen.excom. & no. in c. innotuit.s̃.de eo qui fur. ordi. susce.Pro declaratione huius conclusionis habes considerare tres casus.nam aliquando.l. infringit actum creationis,vel constitutionis alicuius officij propter inhabilitatem personæ.Aliquando lex infringit actum acceptationis officij, vel dignitatis.Aliquando simpliciter prohibet aliquem esse procuratorem, vel officialem.primo casu fatendum est,quod,quia habilitas requiritur tempore principij actus & creationis officij,si persona est inhabilis illo tempore, non valet actus, licet postea tempore acceptationis officij reperiatur habilis.& sic loquuntur iura allegata per Doc.Secundo casu dicit sin.Ioan.And.in titu.de accu.§.sequitur,in addi.magna.ver. est & alia quæstio eiusdem Iacobi. Quando quis prohibetur simpliciter acceptare officiũ implicite prohibitus est eligens ipsum eligere,per tex.in c.cum in cunctis.§.inferior. s̃. de elec.& ideo etiam hoc casu si tempore electionis esset inhabilitas, non valeret actus,licet tempore acceptationis quis esset habilis.& hoc modo potest intelligi elegans doctrina Bal.in rub. C. de condi.
37 ob tur. causam. vbi dixit †si bannitus prohibet esse de prioribus, oportet q̃ sit absolutus tempore quo fit scrutinium & imbursatio. Tertio casu dicit Ioan. And.in loco alleg. q̃ similiter requiri tur habilitas tempore creationis,vel electionis.mouetur, quia prohibito vno videtur prohibitum antecedens , per quod peruenitur ad illud, vt.l.oratio.cum materia.ff.de spon.& cum probitum habet causam perpetuam prohibitionis. i. quando impedimẽtũ potest esse temporale, vel perpetuũ, iuxta. l. sufficit, ff. de condic. inde. & sic videtur inferendum ad. q.nostram, q̃ cum excommunicatio possit resolui & etiam durare in perpetuum,excommunicatus,qui prohibetur esse procurator, videa tur etiam prohibitus constitui. Confirmatur ista conclusio no-
38 ua ratione,†quia essentia mandati constituitur ex duobus, videlicet ex voluntate constituentis & acceptantis siue ex constitutione & acceptatione, vnde qui prohibetur esse procurator, necessario prohibetur constitui, quia hoc est vnum de essentialibus ad esse procuratoris.& licet constitutio trahatur ad tẽpus acceptationis , vt not. in c. licet.præallegato. tamen ista fictio translatiua non posset induci, nisi haberet extremum habile a quo, vt declarat Bar.in l.si is qui pro emptore.ff.de vsuca. & est casus in l.bonorum.ff.rem ra. habe.sed hoc non contingeret, q̃ extremum a quo esset habile, si tempore constitutionis aliquis erat excommunicatus,ergo non posset trahi constitutio ad tẽpus acceptationis,& consequenter non posset subsistere mandatum,quod constat consensu duorum,vt.l.j.ff.mandati. cum si.& per hanc rationem tollitur subtilis quædam obiectio,quã alias faciebam contra istam communem sententiam:dicebam enim per tex.in l.præcipimus.§.fi.C.de app.q̃ vbi qualitas adijcitur iudici, vel officiali respectu certi actus,sufficit,q̃ illa qualitas adsit tempore illius actus,licet in actibus antecedentibus ab
39 esset, vnde dicit ibi Bal.†q̃ si ex forma statuti non valet sententia collateralis,nisi sit Doctor,satis est,q̃ sit Doctor tempore sententiæ,licet in processu adhuc non esset Doctor.nam,vt patet ex præmissis,substantia mandati consistit non minus in constitõne,quam in acceptatione. & per hoc patet veram esse communem sententiam.Non obstãt adducta in contrarium, quia potest dici ad decisionem Fed. quod non procedit de iure.Ad doctrinam Ioan.And.dicimus,quod illa est vera,quando tempore iuramenti non sit oppositum de crimine contra testem,& sic receptio testis non erat nulla,alias secus esset, vt declarant Doc.
40 in d.c.testimonium.Ad.l.si tibi electio.§.si vnus.dic† q̃ facilius ratificatur actus,qui est nullus ratione solennitatis, quam q̃ est nullus ratione inhabilitatis personæ,sed ista solutio non est tuta per.c.auditis.& quod ibi no.s̃.de ele. vnde dic& melius, q̃ vbi actus non erat nullus a principio, sed potius erat imperfectus,qui postea perficitur per consensum alterius, qui debet accedere, vt l.per fundum.ff.de serui.rust.prædi.Ad doctrinam Inno.in c.nisi cum pridem. est dicendum , q̃ illa non habet locũ, nec est vera conclusio ad forum contentiosum , vbi constaret
41 de inhabilitate personæ, † sed vbi inhabilitas personæ omnino esset occulta, per quam redderetur actus nullus,tunc conclusio ad eum & conscientiam habilitas superueniens cõfirmat actũ nullum. ita dicunt sing. Inno.& Host.& sequitur ibi do. Anto. in c.innotuit.circa princ.s̃. de ele. Circa quintum argu. vera est communis Doc. sententia quod requiritur habilitas tempore acceptationis,vt probatur per istũ tex.& in c. ei cui. de præben. lib.6.& l.diui fratres.ff.de pœnis. Circa sextum & vltimum distinguit Bart. in l.j.§.dari autem.ff.de procu.& Cal.hic & com-
42 muniter Mod.†q̃ aut excommunicatus simpliciter habet pote
a statem substituendi & non potest substituere,a vt tenet gl. in clemen.religiosus.de procu.aut adiungitur in mandato. & ex tũc dominus illum eligit & creat procuratorem , quẽ procurator substitueret,siue nominaret,tunc valet substitutio facta per excõicatum , quia ipse fungit vice nuncij nõ vice procuratoris,nõ est prohibitũ excõicato esse nũciũ,& prẽstare nudũ ministeriũ. Tu vero dic, quod vltimum membrum posuit notanter Ioan. And. quem isti non allegant, in addi. Specu. in titu. de instr.edi. §.nũc vero aliqua. ver.81.vbi sequitur Ray.de Forliuio in sua di
43 sputatione pub.vbi concludit † q̃ si ex forma statuti laicus non potest esse executor testamenti,potest tamen deputari ad nominandum clericum executorem , quia præbet nudum ministerium. & ad cle.religiosus, respondeo, vt ibi dicam.sed D. Anto. hic simpliciter tenet,q̃ excommunicatus constitutus procurator simpliciter cum potestate substituendi possit alium substituere,quia substitutio est actus extraiudicialis, qui non prohibetur excommunicato, vt in c.veritatis.& ibi no.j. de dolo & contu.Non obstat tex.in cle.religiosus. quia ibi causa prohibitionis durabat.ita in actu substituendi sicut in actu ingrediendi in iudicio, videlicet abdicatio propriæ volũtatis. & ideo in casu illius cle.non posset religiosus substituere sine licentia sui superioris,

etiam

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Excõmunicatus procurator an possit alium substituere. & quã do & quomodo. Quando autem excõmunicatus procurator non possit agere,nec etiam per procuratorem,ponit Ruy.consi.61.nu.10.lib.5.

etiam si ad hæc deputaretur tanquam nuncius. ita notã. dixit Ioan. And. in addi. præallega. dum respondit ad illam cle. sed in casu nostro non est eadem ratio prohibitionis in actu extraiudiciali, sicut est substitutio, sicut in actu iudiciali. Sed do. Ab. Moder. tenet distincti. Bar. & Ioan. Cal. mouetur ratione, quia in iu-
44 dicio quasi contrahitur. l. 3. §. idem scribit. ff. de peculio. †Et si in iudicio prohibetur quasi contractus, fortius videtur prohiberi substitutio, quæ est contractus. sed ista ratio nihil valet, quia cõtractus iste substitutionis sit extra iudicium non in iudicio. excommunicatus multofortius prohibetur esse in iudicio, quam extra, vt dicit tex. no. in c. solet. in fi. de sen. excom. lib. 6. vnde nõ est eadem ratio prohibendi contractum, qui fit extra iudicium, sicut prohibendi quasi contractum, qui fit in iudicio. nam ex argumento suo sequeretur, quod sicut excõmunicatus agens proprio nomine repellitur ope exceptionis a iudicio, vt in c. pia. de excep. in 6. ita repelleretur contrahendo extra iudicium, quod est contra ipsummet hic in prin. & contra notata in c. veritatis. de dolo & contu. Secunda ratio est Ioan. de Imo. qui similiter impugnat dicta do. Anto. dicens, quod ideo substitutio prohibetur, quamuis sit actus extraiudicialis, quia intendit in finem iudicij. sed ista ratio confunditur duplici modo. Primo quidem, quia secundum hoc sequeretur, quod sicut procurator excommunicatus non posset esse in iudicio, ita non posset impetrare iudicem delegatum, cum impetratio ordinetur ad fi. iudicij, & multo propinquius, & tamen contrarium. s̃. tenui cum communi sententia. & sic quia ipsa constitutio procuratoris licet tendat ad actum iudicij, non tamen est actus necessario antecedens ad iudicem, nec actus immediate, propterea non valet consequentia, iuxta ea, quæ ponit Bar in l. ambitiosa. ff. de decre. ab or. faci.
45 vnde dixit no. Bal. in rub. C. de fide instru. †q̃ si mandatum procuratoris fiat apud acta, requiruntur testes, quia censetur esse pars de actis. vnde his rationibus reiectis remanet quæstio dubia. & pro D. Anto. multum facit, quia quando procurator habet potestatem substituendi, substitutus non videtur creatus a procuratore, neque nominatus, sed potius a domino secũdum glo. in c. is qui. de procu. in 6. & in c. j. eo. titu. & tenet Bar. clare in l. j. circa me. ff. de procu. non ergo transfunditur officium procuratoris in substitutum, quia si sic esset, cum procurator sit inutiliter constitutus ipso iure, vt dictum est non posset transfundere, quod non habet, vt dicit tex. in c. iudicis. in fi. de offi. deleg. in 6. & hoc est, quod alias dixi defendendo opi. communem D. Ant. Sed ex superius allegatis cum gl. Doc. dicunt, q̃ dominus videtur ipsam nominare, infert potius oppositum, q̃ iste substitutus de nouo potius procurator creditur a domino, quam q̃ transfunditur in eum potestas prioris, & sic nulla responsio ob. quin opinio do. Anto. sit vera, vnde relin quo determinationem pro nunc sub dubio.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, deuoluatur, est verbum commune.*
2 *Debitor in actione personali & reali, potest petere, vt actori imponatur perpetuum silentium.*
3 *Petitio prima, quando resoluitur in vim citationis.*
4 *Libellus, peto a te omnia quæ possides, an procedat.*
5 *Monachus facit deficere conditionem. si decesserit sine filijs.*
6 *Ciuitas si se submittat alteri, transfertur quasi possessio iurisdictionis.*
7 *Donatio expressa, quando resultet siquis obtulit se, & sua monasterio.*
8 *Prouisio legis, quando cessat.*
9 *Libelli contrarij, quando admittantur.*
10 *Donatio a minore facta firmatur iuramento, nec retractatur, vt nu. 11. Intelge vt nu. 25.*
12 *Filia renuncians, quando possit venire contra iuramentum.*
13 *Minor. si ingrediatur religionem, in consequentiam tacite bona sua transeunt in monasterium.*
14 *Suspicio contra monasterium non oritur, q̃ auaritiæ causa suaserit aliquem in monasterium ingredi.*
15 *Probatio actoris de se certa non obscuratur a probatione rei. 16.*
17 *Temporis probatio incumbit super illo se fundantibus.*
18 *Delictum in dubio præsumitur in actibus, qui sunt de genere prohibitorum.*
19 *Maleficium in dubio præsumitur commissum tempore furoris.*
20 *Matrimonij fauore. præsumitur pro eo, qui se in eo fundat.*
21 *Habilitas personæ in dubio præsumitur.*
22 *Argui, quando non possit de præterito ad tempus præsens.*
23 *Probatio generis, quando non sit obscura.*
24 *Pluralitates actuum non præsumuntur.*
26 *Partium una si possidet, non debet altera turbari in possessione.*
27 *Officium iudicis potest quis implorare, si pars timet probabiliter se turbari.*
28 *Iudex ex officio potest se informare, quando neutra partium vult ad iudicium prouocare. sed vide nu. 29.*
30 *Iudex, quando possit dilationem ex officio assignare.*
31 *Possessionem quando iudex possit sequestrare.*
32 *Iudex quando possit ab officio deponi.*
33 *Iudex poterit declarare super possessione, quoad plenum effectum, quod nume. 34. distinguitur.*
35 *Filij naturales, an veniant appellatione filiorum. si filij sint positi in conditione. nu. 39. 40. 41. 42. 43. & 44.*
36 *Declaratio. l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebel.*
37 *Hæredis appellatione non comprehenditur nisi hæres vniuersalis.*
38 *Filius naturalis non habet quotam per modum quotæ hæreditariæ.*
45 *Promissor & stipulator, quòd quis sit respectu eiusdem obligationis, est impossibile.*
46 *Filius nunquid possit ratificare appellationem in vita patris. nume. 48. distinguitur.*
47 *Stipuletur quòd quis alteri super re sua, speciale est in donatione.*
49 *Pater naturali filio potest donare vsque ad certam summam, non extantibus legitimis.*
50 *Filiorum appellatione, tam a lege, quam a statuto, an veniant naturales. nume. 51. 53. 54. & 55.*
52 *Statuta, quando est irrationabile, non fit extensio per identitatem rationis.*
56 *Cognatio spiritualis ad impediendum matrimonium contrahitur per filium naturalem sicut per legitimum.*
57 *Emphyteusis ecclesiastica an transeat ad hæredes extraneos. nu. 61. 63.*
58 *Emphyteusis rei ecclesiæ, multo magis permittitur, quando conceditur alienatio.*
59 *Emphyteusim, quando quis præscribit contra ecclesiam, intelligitur præscripsisse, vt transeat vsque ad tertiam generationem.*
60 *Sterilitas non constituit ius speciale.*
62 *Verbum perpetuum, capiunt leges in emphyteusi ecclesiastica, idest transitorium ad hæredes extraneos.*
64 *Monasterium, an habeantur loco filij.*
65 *Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates licitum est.*
66 *Pactum apponi potest in contractibus, ne transeat ad monasterium.*
67 *Ingrediens monasterium, quare transferat bona temporalia.*
68 *Testator potest legare rem hæredis.*
69 *Verbum inualiditas, proprie significat impotentiam disponendi.*
70 *Testator, quando grauat monachum, non est amplius periculum, q̃ retrahatur ab ingressu.*
71 *Ecclesia dicitur potentior persona.*
72 *Legatum factum filiæ de mille si nubat, de 300. si fiat monialis, quomodo procedat, nu. 73. 74.*
75 *Bona interfectoris. si sunt applicanda ex forma statuti hæredi occisi, vtrum applicentur filio naturali occisi, vel monasterio potius, cuius monachus fuit interfectus.*
76 *Occidens, si debet habere pacem ab hærede occisi, quomodo intelligatur.*
77 *Hæredes insolidum, duo esse non possunt.*
78 *Hæredi ius, quod competit pro iniuria illata in defunctum, non competit sibi iure hæreditario.*
79 *Feudum, quando transeat in ecclesiam.*
80 *Feudum, an amittatur per monachatum. nu. 81. 82. & 84.*
83 *Fidelitatis iuramentum est principale in vassallo.*
85 *Feudum, quando transeat ad fœminam.*
86 *Hæreditas defertur monasterio immediate, & non mediante persona monachi.*
87 *Monacho repudiante hæreditatem, an monasterium illam adibit.*
88 *Monachus non potest adire monasterio repudiante.*
89 *Monachus non habet nolle, & velle, quomodo intelligatur.*
90 *Monachus æquiparatur filio, cui defertur hæreditas.*
91 *Monachus, an transmittat hæreditatem non aditam. nu. 94. 95.*
92 *Monachus vtrum desinat esse suus. & nu. 93. infertur.*

CAP. VIII.

IN præsentia. Probatio obscura & æquiuoca non releuat probantem. vel sic, & melius, Monasterium facit deficere conditionem, si hæres decesserit sine filiis. & ille qui debet probare de vno actu vel tempore limitate, si probat tale quid, quod possit conuenire illi actui, vel tempori, & etiam alteri, æquiuoce probat & obscure. Et diuiditur in tres partes principales. In prima ponitur processus factus coram iudice delegato. In secunda ibi, dilectus, ponitur sententia iudicis. In tertia ibi, nos igitur, confirmatio apostolica. Et prima pars principaliter diuidit̃ in quatuor partes, quia in prima ponitur petitio actoris. In secunda ibi, verum, responsio rei & recõuentio. Tertia ibi, ad hoc, ponitur replicatio agentis. In quarta ibi, vnde sindicus, duplicatio rei. No. ibi deuolueretur &c. q̃ †id verbum deuoluatur,
1 est verbum commune, quod potest significare etiam substitutionem fideicommissariam, de quo per Bar. in l. centurio. ff. de vulga. & pup. ad fi. & l. 2. ff. de ali. & cib. leg. licet D. Anto. hic dicat, q̃ est verbum directum, sed non ciuile. de quo vide per Bal. in l. fi. C. de sacrosan. ec. Secundo no. sing. ex isto tex. ibi, & pe-
2 tebat vos. &c. q̃ †nõ solum in actione personali potest debitor, qui timet sibi molestiam inferri, petere, q̃ imponatur perpetuũ silentium actori, iuxta ea quæ traduntur in l. Aurelius. §. centũ. ff. de libe. leg. & l. si contendat. ff. de fideiuss. & plene per Bar. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infecto. sed etiam in actione reali possessor si timet sibi inferri controuersiam, agere & petere

actori

actori perpetuum silentium imponi. Sed iste tex. probat vnum aliud, quod est notabilius. Ex isto colligitur & maxime in fine,
3 † ꝙ si ille, cui petitur silentium imponi, comparet in iudicio, & petit illud per viam reconuentionis, super quo actor petebat silentium imponi, resultat mirabilis iste effectus, quia prima petitio resoluitur in vim citationis. vide etiam. ĵ. in 5. notabili, & proceditur solum super secunda petitione. & hoc patet ex fi. literæ, quia simpliciter iudex condemnat istos fratres ad restituẽ das res quas indebite vsurpauerant, ex quo datur intelligi, ꝙ virtus primæ petitionis est extincta ꝙa si duraret iudex, debuisset super ipsa pronunciare, vt. l. de qua re. in prin. ff. de re iudica. & absoluere monachos a petitione facta, in qua petierunt silentium monachis imponi, sed hoc fit, ergo datur intelligi, quod dicebam. & illa est noua conclusio & singularis in ista materia, quam nullibi reperies. Tertio no. in verbo vnde illa, ꝙ iste li
4 bellus, peto a te omnia, quę possides de bonis talis. & si ageretur rei vendicatione dubium esset, an iste libellus procederet, super quo dic, vt pleniſſime scripsi post do. Anto. in fi. quæstio. in ca. 2. §. de lib. obla. sed D. Ioan. de Imo. hic dicit, quod immo procedit iste libellus, quia agebatur petitione hæreditatis contra monasterium, quæ est iudicium vniuersale, vt. l. 3. & 4. ff. de peti. hę re. in quo non est opus specificare res petitas, ſm glos. in c. 2. de lib. obla. & in l. j. in prin. ff. de eden. sed Inno. & Io. An. intelligũt, quod ageretur actione ex testamento ad restituendam hæreditatem, vt. l. ita tamen. §. quoties. ff. ad Treb. secundum vnum intellectum, quem tangit ibi Bar. quod non videtur posse stare, ꝙa actio personalis non sequitur fundum, vt. l. i. §. si hæres. ff. ad Trebel. & l. fi. §. Thais. ff. de cõtrahen. emp. & si dicamus, quod hic agitur petitione hæreditatis, per titu. de fideicommiſ. hære. petitione, tunc videtur obstare, quia non erat adhuc facta restitutio fideicommissi, vnde non videbatur competere aliquod ius ante restitutionem, vt. l. resti. in prin. ff. ad Treb. sed tamen vtrunque dictum potest saluari. nam cum monasterium habeatur loco hæredis, sicut posset agi contra verum hęredem illius, qui esset grauatus de restituendo, vt. l. postulante. in prin. ff. ad Treb. ita poterit agi contra monasterium actione ex testamento. & tamen repugnat huic intellectui, quia isti agentes, vt patet ex replicatione, prætendebant oblationem esse nullam, vnde non poterant præsupponere, quod monasterium haberetur loco hæredis. propterea actio ex testamento non competit principaliter ad res fideicommissi vniuersaliter, sed ad ipsum ius fideicommissi, quod est relictum. ita declarat Bar. & bene in l. j. ff. de leg. j. sed hic non petebatur ius fideicommissi, sed simpliciter res, q̃ non poterant peti nisi in consequentiam, non de per se ante restitutionem factam, ergo iste intellectus non videtur securus. teneamus ergo intellectum Ioan. de Imo. quod hic ageretur petitione hæreditatis. Nec ob. quod fuerit facta restitutio, quia quã do fideicommissarius rogatus restituere sub conditione alienauit res subiacentes fideicommisso, censetur facta restitutio ipso iure, & competit rei vendicatio vtilis. ita dixit tex. in l. fi. §. sinautem sub conditione. C. communia de le. & sicut competit rei vendicatio, ita debet posse competere petitio hæreditatis. Quar
a to no. in ver. obtulit a se & sua, ꝙ † sicut ille, qui intrat monaste-
5 rium, efficitur monachus, facit deficere conditionem, si decesserit sine filijs, ita ille, qui offert monasterio se & sua: dicunt enim isti conuersi perpetui secundum gl. or. 27, q. j. c. vt lex continentiæ. & ideo priuilegium concessum religiosis, siue canonicis extenditur ad istos, vt in c. per exemptionem. in prin. de priui. in 6. & de istis oblatis vide per Bal. in auc. ingressi. C. de sacrosan. ec. & per istam oblationem secundum Inno. & Ioan. And. hic nõ solum transfertur ipso iure dominium in monasterium, sed ẽt possessio sicut in patrem arrogatorem, vt. l. si adoptauero. ff. de precario. & in hoc differt monasterium ab hærede, in quem nõ trãsfertur possessio ex sola adi. hæreditatis, etiam si sit suus, vt. l. cum hæres. in prin. ff. de acqui. pos. & traditꝰ in l. in suis. ff. de lib. & post. & quando aliquis offerret simpliciter se, ita quod sua venient in consequẽtiam, vera esset indubitanter sententia Docto. vnde dicebat Pe. no. in l. seruitutes. ff. de serui. in sua repe. & refert & sequitur do. Anto. in c. fi. §. de cau. & pos. proprie. in 3.
6 char. † ꝙ si aliqua ciuitas submittat se alteri trãsferẽ quasi possessio iurisdictionis, quam habebat illa ciuitas in suis castris & locis ipso iure in eum, cui subijcitur, ita quod non est opus alia apprehensione, & hoc tenet Bal. notanter in l. si pater. in fi. ff. de
7 adop. † sed vbi aliquis obtulit expresse etiam sua, tũc ex ista oblatione resultat expressa donatio, vt hic dicitur in tex. non videtur, quod transferatur tunc possessio ipso iure, quinimmo nec dominium, quia prouisio hominis tollit prouisionẽ legis, quæ est de iure speciali, vt. l. fi. C. de pac. conuen. & plene tradũt Dy. & Bar. in l. j. §. vnde quęritur. ff. de publica. vnde cum de iure speciali contra regulas iur. in eum, cui quis se subiicit, transferatur
8 ipso iure dominium & possessio videtur, † ꝙ ista prouisio legis non habeat locum, quando pars non fuit contenta prouisione legali, sed expresse sibi prouidit donando, & esset magna limitatio ad legem, si adoptauero. super quo tamen cogitabis, quia sine dubio dictum Doc. esset sequendum in practica, procedit autem maxime ista ratio, quia qñ quis offert se & sua, exp̃sso suo rũ nõ fit p eũ modũ, per quẽ tacite inest, vt inferius declarabit
9 in gl. Quinto no. ibi, restitui. monasterio vestro, ꝙ † respectu eius dẽ cautę iter easdẽ partes admittunt libelli oĩno ꝯrij, qđ est possibile respectu diuersarum rerum, & ſm Io. de Imo. hic. & bene per. l. si inter me & te. ff. de except. rei iudi. non impeditur tunc cumulatio ex illa regula, quia sententia lata absolutorie in vno ex istis iudicijs pariat exceptionem rei iudicatæ in altero, vt no. declarat Bar. in l. fundi. & fundum. in vlti. col. ff. de excep. & ita limitatur doc. Inno. in c. cum contingat. s̃. de offic. deleg. & licet quidam dicant, ꝙ hic admittuntur libelli contrarij etiam respectu eiusdem rei, quia monachi petierũt silentium actori imponi super rebus ab eo petitis, verius tamen est, ꝙ iste non fuit libellus contrarius, sed potius exceptio expellens libellum actoris, vt hic sentit do. Anto. & bene, magis autem videtur probari d. conclusio in isto tex. quia actor originarius. s. isti fratres laici petierunt primo super rebus a se possessis silentium monasterio imponi. Monasterium autem postea petit istas res ab istis fratribus. & sic sunt duo libelli contrarij circa idem, sed ad hoc est dicendũ, vt diximus pulchre in 2. notabili vltra Doc. ꝙ porrecto secundo libello per monasterium, quia ille erat naturalis libellus & ordinarius de iure, virtus primi libelli euanescit, & reducitur ad vim defensionis, siue citationis. & sic remanet vera doctrina Inno. ꝙ circa idem, duo libelli contrarij nõ possunt simul
10 stare. Sexto no. ꝙ † donatio facta a minore. 15. ann. valet & tenet, etiam si donet omnia sua bona, quando est firmata iuramẽto. Ex quo collige duo no. & semper tene menti primum. est, ꝙ dispositio auc. sacramenta puberum. C. si aduersus vẽdi. habet locum etiam in contractu largo modo sumpto & non proprie, quia donatio non dicitur proprie cõtractus, vt. l. Labeo. §. j. ff. de
11 verbo. signifi. Secundo collige, † ꝙ per hoc, quod minor donet
b omnia sua bona, non retractatur [b] donatio cõtra iuramentum quamuis præsumatur dolose circunuentus ex enormi læsione. nec dicas, ꝙ hic est speciale in eo, qui offert non solum sua sed se, quo casu per donationem omnium bonorũ expressam modicum sit sibi præiudicium, quia omnino bona venirent in cõsequentiam ad oblationem personæ, quoniam tex. in ver. cum ĵ. ad validitatem donationis non vtitur hac ratione specialitatis, sed simpliciter iuris causa, bene videtur, quod idem sit dicendum in omni casu. & hoc multum no. ad ea, quæ ponunt Ioan. de Imo. in c. cum cõtingat. de iureiur. & in c. quãuis, & ibi Pet. de
12 Anc. de pac. in 6. in illa. q. † vtrum filia quæ ad instantiam patris renunciat maternis, vel ad petitionẽ fratrum possit, si quãtitas bonorum sit magna, venire contra iuramentum, quasi præsumatur dolum præsumptum propter enormem læsionem. Et aduerte, quia Ioan. And. hic in nouella vult, ꝙ etiam si non interueniſſet iuramentum, valeret hic donatio facta a minore ex eo, quia offert non solum sua, sed se. sed hoc videtur contra istũ tex. qui ponderat iuramentum fuisse interpositum, & fundat se
13 in iure communi, vt. s̃. diximus. † vnde fateor, ꝙ si minor ingreditur religionem in consequentiam tacite bona sua transeunt in monasterium, etiam sine iuramento, quia ista oblatio venit potius ex dispositione legis, quam ex expresso contractu hominis. & in consequentiam & non principaliter, vbi tamẽ minor expresse offerret sua titulo donationis, non videtur valere oblatio sine iuramẽto, quia tex. hic ponderat iuramentum ad firmitatem contractus. vel potes dicere, ꝙ licet de iure speciali isto casu valeret oblatio bonorum sine iuramento. per hoc tamen nõ tollitur, quin prohibetur in isto tex. id quod. s̃. dixi, ꝙ attento iuramento etiam de iure communi ista donatio valeret. Septimo collige ex eodem ver. secundum do. Abb. † ꝙ quamuis ille, q offert se, & sua religioni astringitur iuramento ad huiusmodi obligationem seruandam, non tamen per hoc oritur suspicio contra monasterium, quod auaritiæ causa fuerit persuasus ingredi religionem, nam si sic esset, valeret oblatio personæ, sed monasterium perderet bona, & applicarentur hæredibus ingredientis. allegat tex. quem dicit esse sing. & vere est. 20. q. 3. c. constituit. in fi. Tu autem dic, ꝙ hunc tex. allegat Inno. ad hoc, & ibi latius per Moder. in c. dudum. ĵ. de conuer. coniũ. & tenuit Spe. per istum canonem in titu. de statu. ver. vltimo. & Bal. in auc. si qua mulier. C. de sacrosan. ec. Et ipse idem Ab. posuit in c. præte

rea.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Oblati monasterio quod ius habeant, & quam immunitatẽ, de hac materia vide 20. q. notab. per D. Maria. Soci in suo solenni tracta. de obla. in libello. 7. & in libello. 8. Adde, ꝙ oblatio non est necessaria, vbi ius est q̃situm, secus si quærendum. Roy. consi. 33. nu. 4. lib. 3.

b VIN. GOD. Non retractatur &c. Tu uide Alex. qui cõsuluit contrariũ. cõs. 125. in 1. vol. Adde ea, quæ ponit idem Alex. in consi. 103. col. 2. lib. 2. & consi. 8. col. 1. lib. 5. & uide Cur. sen. consi. 43 super contingentia. col 4. Fab. de Monte in trac. de emp. & ued. q. 5. princip. & q. 8.

15 rea.ſ.de offi.deleg.& clarius in d.l.dudum.vbi videas.† Octauo no.ex iſto tex.quod quando probatio actoris de ſe eſt certa,licet reus aliquid probet ex oppoſito,per quod probatio actoris poſſit reddi ęquiuoca, non tamen obſcuratur probatio actoris p probationem rei,inquit Bar.in l.non ſolum.§.ſed vt probari.ff. de no.ope.nunc.vides tamē hic,q̄ monaſterium probat iſtum obtuliſſe ſe & ſua,ex quo intentio ſua erat fundata, vt.j.dicetur in alio notabili,contra quam probationem iſti fratres probauerunt,quod iſte erat minor tempore probationis factæ, quæ verba ſi intelligerentur de ſecunda probatione, eneruarent proba-
16 tionem actoris,quia oblatio eſſet nulla.†& ſic patet quod vbi ꝓbatio facta a reo aliqualiter obſcurat probationem actoris, & tunc actor vincit,quia ex quo intētio actoris erat fundata, reus ratione certi temporis volebat eam excludere,debebat probare tempus ſpecifice,in quo ſe fnndabat,vnde ſecundum do. Abb. & bene hic probatur doctrina gl.no.in cle.fi.de reſcrip.& quod
17 poſuit Bar.in d.§.ſed vt probari.† q̄ vbicūque actor & reus fundat ſe ex tempore, ipſis incumbit probatio, niſi præſumptio ſit pro eo,qui fundat ſe in tempore.vnde dicit Bar.in d.§.ſed vt ꝓbari.& refert hic do.Abb. q̄ ſi aliquis accuſatur, quia ingreſſus eſt palatium contra formam ſtatuti,& probatur, q̄ fuit ingreſſus,reus autem defendens ſe probat, q̄ fuit ingreſſus, & de illo menſe,de quo dicitur fuiſſe ingreſſus, factum fuit conſilium in palatio,quo tempore licet ſibi ingredi palatium,in dubio debet abſolui,quia præſumitur quod ingreſſus tempore licito fuerit. i.tempore conſilij,qui tollit delictum,& in dubio delictum non præſumitur,vt.l.merito.ff.pro ſocio.& traditur in c.j.ĵ.de præſump.pro hoc allegat tex.cum gl.in l.2.C.de peti.hære. & ibi p Bar.ſed Bal.tenet contrariam opi.in l.matrem.C.de proba.fundamentum ſuum eſt,quia ingredi palatium eſt de genere prohibitorum ex forma ſtatuti,ſimiliter homines occidere de iure communi,vnde ſi probatur ingreſſus,vel occiſio facta de menſe Maij,& reus ad ſui defenſionem probat,q̄ poſt medium mē ſem Maij fuit factum conſilium,vel occiſus fuit bannitus, ita q̄ poſtea potuit occidi ex forma ſtatuti,non videtur ſufficienter ꝓ
18 bata ſua defenſio, †quia in actibus, qui ſunt de genere prohibitorum,in dubio præſumitur delictum, vt. l. j. & ibi notatur C. de ſica.& in d.ca. j. de præſump. & ibi no. ergo videtur,q̄ dicta Bar.non procedant.ſed tamen placet mihi opi.Bart.per tex. notā quem pondero ad hoc in l.diuus. §. cum autem. ff. de offic.
19 præſi.†q̄ ſi ille commiſit homicidium, qui aliquo tēpore erat furioſus, nam in dubio præſumitur commiſiſſe tempore furoris maleficium,non tempore quo erat ſanæ mentis,niſi forte dicas, quod ibi eſt ſpeciale propter immanitatem facinoris, quia non præſumitur,quod filius ſanæ mentis occidat matrem. placet tamen opi.Bar.quia iura allegata in oppoſitum loquuntur, quod delictum præſumitur quantum ad hoc, vt qui commiſit prohibitum, præſumatur non feciſſe bono animo non quantū ad hoc, vt præſumatur factum tempore prohibito, quod poterat fieri tempore permiſſo,quo caſu factum non eſt de genere
20 prohibitorum,& quia videmus†quod etiam in fauorem matrimonij præſumitur pro eo,qui ſe fundat in eo, vt eſt tex. no. ſecundum vnum intellectum in c. per tuas.in pe.reſponſo. ĵ. de condi.appo.& ſimiliter etiā in fauorem fiſci, vt eſt caſus no.ſecū dum vnam lec.in l.j-& ibi per Bar.C.de iure fiſci.lib.x.& per eū
21 dem in l.ſi is qui.in vlt.col.ff.eo.tit.Nono nota, quod †in dubio præſumitur habilitas perſonæ in eo,qui facit aliquem actum,
a ſiue contractum,[a] vnde qui allegat inhabilitatem, debet probare.& hoc eſt,quod dicit Innocē.in c. innotuit. de eo qui furtiue or.ſuſcep.& clare tenet Bal.in l.cum minorem. C. de proba. & ibi caſus,& colligitur ex his,quæ tradit Barto.in l.de ætate.ff.de mino.quinimmo probatur hoc expreſſe, q̄ licet aliquis retro ꝓ
batur fuiſſe minor,non tamen præſumitur nunc eſſe minor tē-
22 pore actus geſti,†quia in his, quæ variantur neceſſario ex tempore,non poteſt argui de præterito ad præſens tempus,vt.l. ſpadonem. §. qui abſolutus.ff. de excu.tu. Quid autem ſit de aliis qualitatibus,puta ſi probo te olim fuiſſe furioſum, vtrum nūc præſumatur furor, vide quod notanter ponit Bar. in l.fi.in fi. ff. de bo.poſ.furi.& infan.dela.Moder.in c.fi.ĵ.de ſucceſ.ab inteſt.
23 Decimo collige, quod probatio generis continentis in ſe multas ſpecies, ex quibus aliquæ inferunt intentionem probantis, & aliquæ non, eſt obſcura,& non valet.hic enim probatur, q̄ oblatio erat facta in minori ætate. & qa duplex eſt minor ætas, vt hic dicitur, & in vna valet oblatio facta a minore, in alia non,iccirco probatio redditur æquiuoca & obſcura. & ſicut probatio debet eſſe certa,& reducta ad ſpeciem,quæ inferat intentionem probantis:ita exceptio,& poſitio ſecundum domi. Ab. Moder.allegat bonum tex.cum gl.in c.pia.de excep.lib. 6. vnde neque articulus,neque probatio ſecundum eum interpretatur ſecundū ſubiectam materiam,neque ſm præſumptionē iuris, vt patet in d.c.pia.& hic.Tu autem circa exceptionem, vtrū debeat proponi clare & ſpecifice, & vtrum in genere oppoſita aliquid operetur,dic,vt tradit Bar.in l.j.de excep.& Bal. in l. Tiatiæ textores.§.pe.& bonus tex.in c.præſentium. de teſti. in 6. & c.vt circa.de ele.eo.lib.De poſitione autē & articulo dic, vt nor. Inn.in c.ex parte.ſ.de reſcrip.& Bal.in l.j.C.de furtis.& de materia in c.fi,ſ.de iura. calum.& vide gloſ. no. inſti.de actio.§.aliæ. quam. allegat Bar. in l.& an eadem.§.actiones. ff. de excep. rei
24 iudi.Vltimo no.ex iſto tex.quod † pluralitates actuum nō præſumuntur,niſi probaretur, vel niſi vt euitetur contradictio teſtium,vel inſtrumentorum. & ita dixit no. Inno. per illum tex. iuncto iſto in c.cum Ioan.ĵ.de fi.inſtru.ſed vltra Doc. poſſumus
25 colligere vnum valde no.videlicet, †q̄ cōtractus donationis nō confirmatur iuramento,ſi eſt factus a minore. 14.annis, licet ſit proximus pubertati & doli capax, quod oſtendo ſubtiliter iſto modo,dicitur enim hic,quod probatio teſtium erit æquiuoca, quia minor annis videtur, qui eſt minor. 14. & qui eſt maior. 25.& q minor25. & maior. 14.qui eſſet ꝓximus pubertati poſſet etiam ipſe donare, adhuc probatio iſta redderetur æquiuoca,niſi probaretur,q̄ non fuiſſet proximus pubertati,cuius contrarium ſenſit litera dicendo,q̄ æquiuocatio fuit reſpectu ætatis vltra. 14.annum,& profecto iſte tex.multum bene facit pro iſta parte. Contrarium,tamē tenent Cano.in c.cum contingat. ĵ.de iureiur.& Bar.in l.qui iuraſſe.in prin.ff.eo.ſuper qua. q. vide Bal.in auc.ſacramenta puberum.C. ſi aduer.ven. & in l. pactum quod dotali.C.de colla.Et pro declaratione gl. Inno. hic, & do.Anto.& Doc.hic videndum eſt, quando plures contēdūt
26 de hæreditate, † an iudex poſſit imponere partes ſuas ex mero officio & qualiter.Et primo adde dictis Doc.inquantum ipſi dicunt,q̄ ſi vna partium poſſidet,non debet altera turbare poſſidentem,nec auferre poſſeſſionem propria auctoritate. l. ſi quis
27 in tantam. C. vnde vi. cum ſi. †q̄ etiam ſi pars timet probabiliter ſe turbari,poteſt implorare officiū iudicis, per quod poteſt ſe defendi in ſua poſſeſſione, vt probat tex.& ibi per Bal.in l. ſeruus.C.q̄ cum eo.& tenet Bald. in l. fi. in 2.col.C.de edicto diui Adri.tol. per tex.in l.vlti.ff.de off.procu.Cæſa.Secundo adde in-
28 quantum hic Doc.dicunt,†quod quando neutra partium vult prouocare ad iudicium,iudex ex officio poteſt ſe informare, q̄ partium poſſideat,iuxta ea quę no.Spe.in titu.de poſ.& peti.in prin.ver.vlti.& in ti.de libel.conce. §.nunc videndum. ver. 27. Adde,quod hic ſunt duo declaranda.primum eſt, vtrum iudex indiſtincte ex officio poſſit hoc facere.ſecundo vtrum ſi cognouit,qui poſſideat,poſſit illum declarare poſſeſſorē quo ad omnes effectus. Super primo videtur diſtinguere ſing. Ioan. And. in vltimis verbis ſuæ magnæ additionis in titu. de libel. conce. loco prędallegato,q̄ aut præceſſit præceptum iudicis, q̄ partes ꝓpter rixam & arma non accederent ad poſſeſſionem, propter quod vna partium petat præceptum reuocari, quia ipſa poſſidebat,aut nullum præceptum præceſſit, niſi contradictio partis coram iudice.Primo caſu vera ſit ſententia communis, quam approbat Bal.in l.ordinarij.C.de rei ven q̄ iudex poſſit ſummatim cognoſcere, quæ pars poſſideat, quia plerūque deducitur ius in iudicio per viam exceptionis, vt.l.Papi.§.ſi filius.ff. de inoffi.teſta.& in c.ex ꝙqueſtione.& ibi no.de reſtit.ſpol.Secundo
29 caſu videtur,†q̄ iudex non poſſit ſe ſummatim informare neutra partium volente agere,maxime vbi non eſt timor, q̄ partes veniant ad rixam & arma,quia videretur interponere officium ſuum non petitum ad vtilitatem priuatam, quod videtur contra.l.quotiens.§.j.ff.de vſufr.& in l.huiuſmodi.§.fi.ff. de libe.cā. vbi patet,q̄ etiam ceſſante timore armorum & rixæ iudex poteſt cognoſcere ex officio, vtrum poſſideat. & quamuis tenentes contrarium dicant,q̄ in illa lege agebatur via ordinaria per recto libello ab vna partium.ille tex.non poteſt pati hunc intellectum,quia ſequeretur, q̄ eſſet intelligendus ille tex. quando vna partium voluntarie egit,q̄ eſt diuinare, vel q̄ iudex poſſet imponere hoc onus vni ex partibus,q̄ officeretur actor, quod eſt inconueniens,quia æqualitas in iudicijs eſt ſeruanda, vt.l.fi. C.de fruc.& li.expen.vnde probabiliter poteſt teneri communis opi.q̄ indiſtincte iudex ex officio poſſit ſe ſummatim informare.Nec ob.quod interponat officium ſuum ad vtilitatē priuatam,
30 †quia hoc poteſt tolerari propter lites finiendas, ſicut ꝓpter hoc poteſt iudex aſſignare dilationē ex officio proprio, vt l.j.& ibi per Bar. C. de dila. & pro iſta concluſione videtur eſſe caſus no.in c.j.§.ſi tres.de pa.tenen.in vſi.feu. & hoc tenet Bal. ſecūdum vnam expoſitionem,licet poſtea recedat ab ea & ſentiat expreſſe opi.Ioan.And.in loco prælleg.ſed tex.melius facit pro iſta parte nihil ſubaudiendo. poſſet tamen procedere dictum Ioan.And.quando nullo modo iſta controuerſia contendētium ſe poſſidere deueniſſet ad aures iudicis per querelā partium ſaltem ſimplicem,& non eſſet timor rixæ & armorum.Et

adde,

ADDITIO.

a VIN. GOD. Habilitas perſonæ præſumitur in eo,qui facit actum, & qui dicit contrarium debet probare, & de iſta.q.omnino vide tex.optimum, & quod ibi nota.Bar.in l.ſi minorē.C.de in integ.reſti.minorū. Adde, q̄ actore probāte plene,et reo ſemiplene qs eorū p̄ferat. Ruy. conſi. 150.nu.22.lib.5.

31 adde, quia in d. additione Ioan. And. dicit expresse † ℘ quando partes ambæ contendunt se possidere, iudex possit sequestrare possessionem, & mandare partibus, ne ad illam accedant, si timent, ne veniant ad rixam & arma, cuius cõtrarium sensit hic Inno. secundum do. Anto. de isto casu, sed opi. Ioan. And. est verior per l. æquissimum. in prin. hic alle. & eam tenet Bal. in l. nullus. C. de sum. trini. & fide catho. & in d. l. ordinarij. & in l. nec qc quam. §. vbi decretum. in vlti. char. ff. de offi. procon. & lega. immo dixit ipse idem no. in l. j. §. quies. in vlti. col. ff. de offi. prę fec.
32 vr. † quod quando iudex videt partes paratas ad rixam & arma, si non prohibet officio suo quantum potest modo prædicto, potest deponi ab officio, quod perpetuo nota. Circa secundum est dicendum secundum communem sententiam in locis. s. allegatis † ℘ iudex poterit declarare super possessione quo ad plenum effectum, vt ille, qui est declaratus possessor, sustentet partes rei in rei vendicationem, & nõ dubitetur amplius, quis possideat, ita determinat no. & clare Bal. in l. quisquis. C. quorum appel. non reci. Sed ipse idem videtur sentire oppositum in l. fi. C. de edic. diui Adri. tol. vbi dicit, ℘ si pars, quæ est in possessione, implorat officium iudicis, ne molestetur, licet iudex declaret partem non esse molestandam, hæc tamen declaratio parabit plenum præiudicium in possessione. l. 3. C. finium regũ. Pro
34 ꝓcordia distinguere potes, † ℘ aut est cognitum de possessione ex officio iudicis ad finem reuocandi præceptum factum, ne partes accedant ad possessionem ad finem, vt prohibeatur molestia possessionis. & tunc ista declaratio non facit plenum præiudicium, quia fuit iudicium summarium intentatum ad aliũ finem, vt. l. si iudex. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & in c. veniens. j. de testi. aut iudex cognouit principaliter ad hunc finẽ, vt videret, quis possideret, & tunc videtur ℘ faciet plenum præiudicium, sic intelligo illum tex. sing. qui hoc probat in c. j. §. fi res. de pace tenen. & benefacit tex. in l. liberis. in fi. prę allegata. In gl. posita super verbo liberis. ibi, & si naturales habeant liberos, diffuse tractant hic Mo. istum articulum, post do. Anto. breuiter † vtrum si filij sint positi [a] in conditione appella. filiorum
35 a veniant naturales, quorum dictis adde primo, ℘ quãuis si est facta mentio de filio aliquando comprehendatur naturalis, vt
36 excludat substitutum. † Iecus est, si sit facta mentio de hærede. exemplum in l. ex facto. §. fi. ff. ad Treb. licet enim ista conditio, si decesserit sine hærede, substituo talem, exponatur, si decesserit sine filio vel filijs, vt in d. §. fi. in hoc tamen est differentia, qa non comprehenditur tunc filius naturalis, vt faciat deficere cõditionem, ita dixit sing. disputando Iac. de Are. cuius dicta refert & approbat Io. An. in addi. Spe. in titu. de testamentis. §. fi. in ad
37 di. magna. ver. est alia q. mouetur pulchra ratione, † quia hæredis appel. non comprehenditur, nisi hæres vniuersalis, vt. l. quædam. §. his autem. ff. de eden. sed filius naturalis non potest patri succedere vniuersaliter, sed in certa parte, & in subsidium, vt in auc. licet. & in auc. item si quis. C. de naturali. lib. ergo non veniet appel. hæredis. Sed illa ratio Ioan. And. est dubia, quia dato, quod filius naturalis non possit a patre institui deficientibus legitimis, nisi in certa quota, vt in auc. item si quis, & in auc. licet. C. de naturali. liber. satis tamen videtur esse hæres vniuersalis, ex quo est hæres in quota, vt. l. ex facto. & quod ibi no. ff. de hære. insti. ergo comprehenditur appellatione hæredis, nisi forte
38 dicas, † ℘ filius naturalis non habet quotam per modum quo te hæreditariæ, sed potius quotæ bonorum, de quo est dicẽdũ, vt traditur in dic. auten i. sed tamen placet mihi ista decisio, quia testator faciendo mentionẽ de hærede, videtur tacite sensisse de filio legitimo, quia de iure communi regulariter est hæres, non de filio illegitimo, quia est hæres in casu speciali, & contra regulas iuris communis, arg. l. Seio. §. pe. ff. de annuis le. & l. fistulas. §. frumenta. ff. de contrahen. emp. Secundo adde dictis
39 Doc. ℘ † si conditio filiorum ponitur in dispositione. l. nunquã comprehenduntur filij naturales illegitimi. casus est no. in l. 2. §. legitimis. ff. de excu. tuto. & tenet Bal. in l. filium diffinimus. in 2. lec. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & dicetur plenius in arti
40 culo solenni post istum declarando. Tertio adde, † ℘ si conditio filiorum non sit expressa in testamento, sed subintellecta per. l. cum acutissimi. C. de fideicommi. tunc talis conditio subintellecta nunquam intelligitur de filijs naturalibus, secundum glo. no. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebe. & hic videtur probare tex. in l. generaliter. §. cum autem. in verbo, iustam sobolẽ. C. de insti. & sub. & hanc sententiam tenuit Fran. de Rampo. & approbat. Ioan. de Imo. in d. §. siquis rogatus. Mouentur vltra illum tex. quia quamuis ista conditio censeatur subintellecta ex præsumpta mente defuncti, & tantum videatur operari tacitũ, quantum expressum, vt. l. cum quid. ff. si cer. pe. hoc tamen est verũ, quando tacitum inest ex natura contractus, & de iure cõmuni. sed quando inest de iure speciali, tunc videtur dicẽdum, vt in casu nostro, quod strictius debeat intelligi, quã illud, quod est expressum, quia dispositio legis facilius moderatur dispositionem hominum, vt. l. j. C. de remis. pig. & ar. l. eius militis. §. militia. ff. de milita. testam. sed gl. alibi. s. in l. Lucius. §. fi. de lega. 2. videtur intelligere ista dicta, quãdo duo concurrunt, hoc est, ℘ substitutio sit facta filio naturali, & ℘ subaudita a lege, sicut ī casu. §. cum autem. & istam opi. approbat Ang. in d. §. si quis rogatus. sed ista opi. videtur esse falsa & contra tex. in d. §. cum autem. quem non ponderant Moderni. nam postquam tex. dixit in verbo, iustam sobolem, ℘ filij naturales faciunt deficere conditionem, si decedunt cum iusta sobole. postea subdit, ℘ olim in legitimis statutum est, nũc in naturalibus seruetur. vnde clare ostendit, ℘ omnia præcedentia dispositа erant eodem modo prius in filijs legitimis, & ideo possumus concludere simpliciter secundũ opi. Io. de Imo. contra Bar. in d. §. si quis rogatus, &
41 communem sententiam, † ℘ siue institutus sit filius legitimus, siue naturalis tantũ, & simpliciter rogatus restituere post mortem, conditio de filijs, quæ subauditur a. l. non intelligatur, nisi de filijs legitimis & naturalibus. Ista conclusio probatur primo, quia dispositio testatoris expressa, quæ toleratur ex dispensatione contra regulas iuris, non est ita fauorabilis, nec tantum comprehendit, sicut alia dispositio, casus est ibi no. quẽ ibi no. Bart. in l. vxor. §. vxori. ff. de le. 3. & est gl. in l. talis scriptura. ff. de le. j. bene facit tex. in l. mihi & Titio. ff de condi. & demon. Secundo, quia quamuis ista conditio subaudiatur ex præsumpta mente defuncti, facilius tamen limitatur a lege, ne comprehendat omnes casus, quos comprehenderet dispositio expressa, sicut ali quando inducit eũdem effectum, vt patet in substitutione vulgari tacita, quæ non comprehendit effectum suitatis sicut expressa, vt. l. apud Iulianum. §. Iulia. ff. ad Tre. Secundo adde di-
42 ctis Doc. in quatum Moderni hic dicunt, † ℘ si pater stipulatur emphiteusim pro se & filij suis, in dubio app. filiorum, veniũt naturales eo modo, quo venient in dispositione vltimæ voluntatis, sequentes dicta Spe. in titu. de loca. §. nunc aliqua. ver. 67. & ver. 107. & reprehendentes dicta Barto. in l. ex facto. §. siquis
43 rogatus. ff. ad Treb. Adde † ℘ in emphiteusi recepta ab ecclesia etiam Spec. tenet non comprehendi filios naturales sicut dixit Bar. in loco allegato, & sequuntur hic Moder. hoc etiam sequitur Bal. in auten. si quas ruinas, in 2. col. C. de ĩa crosan. ecc. & l. filium diffinimus. in secunda lec. ff. de his qui sunt sui vel alie. iu. vbi refert ita consultum & iudicatum Perusij, & in hoc omnes concor. †
44 sed dubium est in emphiteusi recepta a priuato, in qua fuit magna varietas. nam Bar. in d. §. ex facto. tenet quod actio non acquiratur filio naturali ex stipulatione, per l. debitor. §. fi. ff. ad Treb. nec etiam possessio & dominium, quia pater, qui recipit emphiteusim pro se & filijs, cum videatur illã recipere pro se in vita, & pro filijs post mortem, ingrediendo possessionem videtur ingredi nomine proprio & sibi acquirere & non filio. Dicit tamen, ℘ filius naturalis poterit agere contra hæredes patris vt cedant sibi actionem, per. l. huiusmodi. in prin. ff. de le. j. sed in l. quod dicitur, in fi. de verb. obli. ipse tenet, ℘ mater, quæ recepit empiteusim pro filijs, potest acquirere actionem ex stipulatu filijs, quia alteri per alterum acquiritur actio, vbi aliquis stipulatur super re, quæ est futura sua, vt. l. Publia. in prin. ff. depositi. & l. pe. C. ad exhiben. & hanc partem sequitur hic do. Abb. sed D. Ioan. de Imo. in d. l. ex facto. dicit, ℘ hoc non reperitur iure cautum, quod aliquis possit stipulari super re futura sua, nec quæritur actio ex stipulatu, vt dixit Bar. in loco allegato. Nec obstat secundum eum, quod ille, qui concedit emphiteusim pro se & filijs, videatur ipse donando filijs posse acquirere actionem filijs per. l. quoties. C. de donatio. quæ sub mo. quia hoc non potest esse secundum eum duplici ratione. prima quidem, quia emphiteusis non est donatio, de qua loquitur tex. in l. quoties, respectu concedentis emphiteusim. secunda, quia pater est ille, qui principaliter intendit quærere filio. Vnde eius persona debet intelligi, vt. l. si quis nec causam. in prin. ff. si cer. pe. Tu potes addere tertiam, quia actio ex stipulatu, quæ acquireretur huic filio, competeret contra concedentẽ
45 emphiteusim. † sed id est impossibile, quod respectu eiusdem obligationis aliquis sit promissor & stipulator recipiens pro altero sit per. l. 2. de stip. ser. hoc non potest dici, vnde ipse distinguit in ista materia, ℘ aut quæritur, vtrum acquiratur filio naturali dominium & possessio post mortem patris, & tunc dicit ipse, ℘ acquirit filio ratificanti, per. l. si ego. cum materia, de neg. gest. vult enim, ℘ pater ingrediendo possessionem rei emphiteuticæ, videatur ingredi pro se & filio, ex quo accepit pro vtroque, & hoc vltimum dictum placet, quando filius viuente patre ratificat hanc acquisitionem dominij & possessionis, sed si post mortem vellet ratificare, est impossibile noua ratione, quia cũ pater iam sit mortuus, in ratificatione deficit extremum a quo, hoc enim tempore non posset geri actus iste per patrem mortuum

ADDITIO.

a VIN. GOD. Si filij positi sint in conditione an veniant alij naturales. Adde, quod filius legitimatus, uere non est filius legitimus & naturalis, sed ficte Ruy. consi. 124. nu. 4. 6. & 11. lib. 4.

tuum nomine filij,quia non eſt orta ex iſto actu aliqua obligatio tranſitoria ad hæredes, per quam hæres poſſit repræſentare perſonam patris, ergo deficiente extremo habili impeditur ratificatio,vt.l.bonorũ.ff.rem ra.ha.Sed adhuc relinquitur du-
46 bitatio† nunquid filius poſſet ratificare hanc apprehenſionem in vita patris,quia ſecundum Bal,in auc.ſi quas ruinas.C. de ſacroſan.eccle.& l.j.in fin. C.per quas perſonas no. acquir. filius, cui pater ſtipulatur emphiteuſim,& cuius nomine, recipit, videtur hanc emphiteuſim reciperet ex donatione paterna ſaltẽ vbi fuit emphiteuſis quæſita patri ex ſuo precio, vel matrimonio,ſed pater nõ põt donare.filio naturali in vita ſua, vt.l.j.& ibi no.C.de natu.li.ergo videtur impoſſibile,ꝙ iſta donatio ſortiat̃ effectum,niſi dicas,ꝙ in caſu, quo pater eſt ſine filijs legitimis, ſicut poteſt filijs naturalibus relinquere vſque ad certã partem, vt in auc.item ſi quis,& in auc.licet.C.de natu.libe.ita poſſit donare, de quo dic, vt in dictis iuribus. de primo autem dicto eſt maior dubitatio, videlicet vtrũ actio ꝑſonalis ex ſtipulatu poſſit dici acquiſita filio naturali,nam Bal.in l.cũ patrem. C. de iure dotium.dixit,ꝙ etiam quando ſtipulatur alteri ſuper re ſua, quæ durat ſua,non quęratur actio alteri per alterum, præterq̃ in depoſito propter exuberantiam bonę fidei, & hanc opni. ſequitur D.meus in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipulatur.de verb. oblig. ſed hęc opi.non eſt communis nec vera, immo contrarium tenuit Bal.in l.j.C.per quas perſonas nobis acqui.ſuppoſita tamẽ ea opinione pro veta,dicit Ioan.de Imo.vt vidiſti, ꝙ hic tempore ſtipulationis res non erat ſtipulantis.ſed huic rationi poſſet reſponderi,ꝙ ſi ille,qui concedit emphiteuſim,incontinenti conſtituit ſe nomine emphiteutæ poſſidere, ſtipulatio & dominij translatio ſunt actus ſimul iuncti,vnde ad hoc vt ſtipulatio valeat,fingetur prius translatum fuiſſe dominium in patrem, & incontinenti ſecuta ſtipulatio pro filio,per tex. nota. quem ibi ponderat Bar.ad hoc in l.vt iuſiurandi.in princ.ff. de ope. liber. ſed fortius non ob.ſententia Bar.in d.l.quod dicitur. quia pater ſtipulando emphiteuſim pro ſe & filio, licet interponat ſtipulationem filio ſuper re ſua,interponit tamen in caſum & euentũ, quo res non eſt futura ſua.ſ. poſt mortem, ergo videtur, ꝙ hoc
47 fieri non poſſit,†quia ſpeciale eſt in donatione,ꝙ qui ſtipulatur alteri ſuper re ſua,quæ non durat ſua,non recte ſtipulatur, vt.l.
48 quoties,præallegata.& ideo poſſet diſtingui,† ꝙ aliquando pater ſtipulatur filio,& non fit ſibi traditio incontinenti, ſed ex interuallo apprehendit poſſeſſionem, & tunc nunquam quæratur actio perſonalis filio.aliquando fit traditio ſibi incontinenti,& tunc ſubdiſtingue, quia aut pater quæſiuit emphiteuſim ex ſubſtantia patris, ita ꝙ reſpectu patris non eſt ſimplex donatio,& tunc quia filius videtur hanc emphiteuſim accipere a patre ex donatione,vt dictum eſt,acquiratur ſibi actio, ꝑ.d.l. quoties.aut pater quæſiuit actionem ex mera liberalitate concedentis,& tũc eſt magis dubiũ,& tũc põt dici ſm Io. de Imo. & Bar. in d.§. ex facto.ꝙ nõ ſit actio q̃ſita ex ſtipulatu filio nõ ex facto ꝓcedentis emphiteuſim,vt. s̃.probatũ eſt, ꝙa filius nõ vr̃ recipere emphiteuſim ex donatione paterna,ſed potius ex bñficio ꝓcedẽtis ſm Bal.in l. i. in fi. C.per quas perſo. nob. acq. & ſic non vr̃ habere locum.l.quoties. de dona. quæ ſub modo. ſi tamen teneres ſimpliciter, ꝙ ſemper filius haberet emphiteuſim ex donatione paterna,vt dixit Bal.in auc. ſi quas ruinas. ſemper acqreretur ſibi actio,& quæ opin.ſit verior, colligitur ex notatis ꝑ Bar.& Mod.in l.ſi mihi & Titio.ff.de ver.obli.& adde ad. q. p̃miſſam,quod verior eſſe videtur opi.Bart. in l. ſi mihi & Titio. de ver.ob.ꝙ filij veniẽtes ad emphiteuſim,potiꝰ veniãt ex mortis cauſa capione, quam ex donatione paterna quã opi.Bal. in in auc.ſi quas ruinas. non teneo, quia regulariter donatio non poteſt fieri abſenti,vt.l.non ignorãs. C. de dona.& tex.in l. 2. C. de pa.quem Bal.adducit pro ſe, loquitur de tacita donatione, quæ reſultat in conſequentiam non principaliter, vt ibi declarat Bald. & ideo non facit pro ipſo. Item adde ad ea, quæ dixi-
49 mus, †ꝙ quando filius naturalis ratificaret apprehenſionẽ poſſeſſionis factam a patre in vita patris, hoc poſſet facere non obſtante quod inter patrem & ipſum reſultaret donatio,quia pater bene poteſt donare filio naturali vſque ad certam ſummã non extantibus legitimis,vt.l.humanitatis.& in auc. licet. C. de natu.li. vbi autem extarent filij legitimi poſſet procedere ratio. s̃.aſſignata,poſito quod reſultaret donatio, ſecundum quod tenuit Bal.ſi autem reſultaret mortis cauſa capio, tunc nihil obſtat, quin filius poſſit ratificare. Et quia hic Moderni tradunt
50 † nunquid appellatione filiorum a veniant naturales, quando nomẽ filij proferat̃ a lege,vel a ſtatuto. De qua q. videlicet quã do proferatur a.l.dic,vt no.tradit Bal.in l. parẽtes.ff.de in ius vocan.cuius dicta refert Imo.pleniſſime in l.ex facto.§.ex facto.ff. ad Trebel.& dic vt ibi per eum,quia perfecte loquitur. Adde tamen eius dictis tex. no.ſ.in l.2.§.filios.ff.de excu.tuto. per quem dixit Bal.in l.filium.in 2 lec.ff.de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. quod quando nomen filij ponitur a lege in conditione,non cõprehenditur filius naturalis.Dixit etiam in prima lec.illius,l.allegans Dy.in l.Lucius.§.fi.de leg.2.vbi agitur de honore & dignitate,vel de pena imponenda, nunquam ap.filij venit naturalis. allegat tex.iunc.gl.in l.libe.ff.de ſenato. Sed ſecundum dictum non eſt verum ſimpliciter, immo tenet Cy.in l.quiſquis. C.ad legem Iul.maie.& Ioan.de Imo.in loco allegato. & Ioan. And.in glo.& in nouella in c.ſtatutum.de hæreticis. in 6. ꝙ etiã in materia pœnali & odioſa, quantumcunque odium ſit irrationabile,comprehendatur filius naturalis,& etiam ſpurius natus ex vitiato coitu, quia non dz eſſe melioris conditionis luxuria,quam caſtitas.ſed contra eos facit,quia de proprio ſignificatu appellatio filij non comprehendit naturalem,vt probatur in l.filium. præallegata,ſecundum Bal.ibi,optime facit tex.in l. lege Iulia. §.hoc caput.de rit.nup.& l.generaliter.§. cum autem. in ver.humanitate quadam. C.de inſti.& ſubſti. licet aliter dicat Ioan.And.in addi.Spe.ſuper rubrica, qui filij ſint legi.2. q. & etiã illud ſentit in d.c.ſtatutũ, in nouella, ſed vbi agit̃ de odio irrationabili diſpoſitio facta in vna perſona nõ trahitur ad aliã, quæ alias comprehenderetur ex lata vi vocabuli,vt.l.j.§. quæritur.ff.de ven.in po.mit.& tradit Bar. in l.j. ff. de verbo. ſignific. & Bal.in l.quicunque.de ſer.fugi.& in l.quod vero.ff.de legi. ergo non videtur comprehendi filius naturalis, vnde plus placet diſtinctio Cy.& Bal.in l.libertinum.C.de interdi.matri. qui di-
51 ſtinguũt inter rationabile & irrationabile. † Ex præmiſſis infertur ad ſecundam quæſtionem, nunquid in materia ſtatuti appellatio filij comprehendat naturalem tantum.in qua conſidera duos caſus.primus eſt,quando ſtatutum infert pœnam, vel alias cauſat odium rationabile vel non:ſecundus,quando ſtatutum loquitur in materia non pœnali.Circa primum dixit Cyn. in l.quiſquis.præallegata,quod ſtatutum comprehendit naturales,& etiam ſpurios,ſicut etiam comprehendit lex pęnalis & exorbitans non facta diſtinctione,vtrum ſit rationabile nec ne. ſed Iac.de Bu.& Bal.ibi ſimpliciter tenent,ꝙ in materia ſtatuti, in quo verba ſunt ſimpliciter intelligenda, nunquam comprehendatur filius naturalis,quia non eſt proprie filius,vt s̃.dixi,immo referens hic dicta dicit opi.Cy. eſſe veram rationem in hoc membro, quia etiam ſtatutum extenditur vbi non fiat extẽſio, ſi reſultaret abſurditatis ſecundum Bart.in l.omnes populi. ff. de iuſti. & iu. ſed abſurdum eſſet, ſi puniretur filius legitimus & non naturalis vel ſpurius, ergo ſtatutum debet illum comprehendere.ſed illa ratio non procedit duplici reſpectu, quia ſi ſtatutum eſt in ſe irrationabile,quod non comprehendat aliam perſonam non expreſſam,non eſt abſurdum, quia per hoc non reſtringitur iniquitas ſtatuentis,vnde vt dicit Bal.in l. quod ve-
52 ro.†quando ſtatutum eſt irrationabile non poſſumus dicere,ꝙ fiat extenſio per identitatem rationis, quia ratio, quæ non eſt, non poteſt extendi,ſed potius extenderetur irrationabilitas. Secunda,quia cum filius legitimus participat multa commoda ex perſona patris,quæ non participat filius naturalis,vel ſpuriꝰ, non eſt mirandum,ſi non afficiẽ tanta pœna,argu.l.eum qui.in prin.ff.de iureiur. vnde Bald. in l.ius ciuile.in 2.col. ff.de iuſti.& iu.videtur intelligere dicta Cy. quãdo ſtatutum eſt irrationabile,& vltra hoc fundatur ſuper rõne naturali, & tunc ꝓprehẽdatur filius naturalis vel non: vbi autem ſtatutum eſſet omnino irrationabile tenet,ꝙ non comprehenderetur. Tu autem in iſto articulo potes ſimpliciter dicere idem,quod dicetur in art.ſeq. videlicet,quando ſtatutum in aliqua materia facit mentionem de filio, vtrum comprehendatur filius naturalis, ſuper quo dixit Ange.conſi.ſuo 33.& refert Dom. in c.ſtatutum. de hæreti-
53 cis,in 6.†ꝙ appellatione filij in materia ſtatuti venit filius naturalis natus ex ea, quæ retinetur in ſchemate concubinę,ſed non ille,qui eſt natus ex incerto patre.Fallit ſecundum eum,vbi fit mentio filij,& tractatur de honore, vel dignitate, vel vbi fit mẽtio filij ab eccleſia.pro primo dicto allegat dicta Cy.in l.quiſqs. C.ad l.Iul.maieſt.Pro ſecundo vtitur ratione,quia naturales ad honores & dignitates vocantur in ſubſidium,vt l.naturaliter.§. ſpurios.ff.de decurio. Pro tertio adducit glo. in cle. j. de baptiſmo,& aſſignat rationem,quia eccleſia etiam damnat concubinatum,23.q.3.c.nemo. vnde non præſumimur cogitare de his, quorum principium damnat,& eſt ratio Bar.in d.§.ſi quis roga-
54 tus.& ex his infert,†ꝙ ſi ex forma ſtatuti debet ſolui gabella de quocunque relicto,præterquam ſi fiat filio, vel nepoti, ſub illa diſpoſitione comprehendetur, alias comprehẽderetur filius naturalis,& hoc tenet Bal.expreſſe in his terminis in l.parentes. ff. de in ius voc. Bald.autem in iſta materia multum variauit, nam in l.quod vero.in vlt.col.ff.de legi.tenet abſolute, ſi bene inſpiciatur ſua ratio,ꝙ in materia ſtatuti appellatione filij nõ veniat naturalis,

ADDITIO.

a VIN. GOD. Filiorum appellatione,tam a legequam a ſtatuto, an neniãt naturales. An in ſubſtitutione fideicommiſſaria appellatione filiorum ueniat nepos. Dec.conſ.218.In caſu tranſmiſſo,li.2. C ñ autem appellatione filiorũ ueniant naturales. Et qũ legitimari poſſint. Rui.conſ.109.nu.27.li.3. Et ꝙ filius legitimatus non ſit uere filius legitimus & naturalis,ſed ficte, dixi s̃.allegando Rui.in conſ.124.nu.4.6.& 11.lib.4.

naturalis,quia dr̃ filius improprie, vt dictum eſt, & ꝯriū tenuit in l.quiſquis.præallegata.ſed in l.ius ciuile.de iuſti.& iu.l.parentes.ff.de in ius vo.vr̃ diſtinguere,ꝙ aut ſtatutum innititur æquitati nāli,ſeu iuri naturali,& tunc comprehendat etiam filiū naturalem:aut non innititur rationi naturali, & tunc non cōprehendat filium naturalem.intelligo aūt, ꝙ innititur rōni naturali particulari non gñali,ſicut vr̃ intelligere Bal. non bene in l. libertinum.C.de interd. matr. Sed aliter ſentit in d.l.parentes. & melius,& illa diſtinctio placet, licet Imo.in d. §. ſiquis rogatus, dicat,ꝙ præterq̃ in materia pęnali ſtatutum,quod eſt ꝯ ius cōe, non continet naturales, & hāc diſtinctionem ſequor abſolute, ſiue agatur de imponendo pęnam, ſiue ſimus in alia materia. & probatur iſta diſtinctio,quia,vt dictum eſt ſuperius,de ꝓprio ſignificatu appłone filij non venit naturalis,ita dr̃ text. formalis in l.hos accuſare. §.oībus.ff.de accu.ibi, verba.l.deficiunt.idem probatur in l.libertinum.C.de interd.matri.vbi pꝫ, ꝙ filius naturalis comprehenditur ex ſnīa. l. & ſic non ex verbis. & ꝑ.hoc probatur primum membrum diſtinctionis eſſe verū,ꝙ vbi ſtatutum non fundatur in rōne naturali,ſeu æquitate, non cōprehendatur filius naturalis.ſm membrum diſtinctionis probatur in eiſdem legibus,in quibus pꝫ, ꝙ in materia pœnali & odioſa, quinimmo exorbitanti,quantum eſt reſpū.l.libertinum.appellatione filij venit filius naturalis: fundatur.n.illa lex in æquitate naturali,ne.ſ.detur materia decipiendi ſexum fragilem & ętatē infirmam,vt dixit tex.in l.libertū.§.ſenatus.ff.de ritu nupt.illud aūt eſt certum,ꝙ ſi ſtatutum eſſet irrationabile & odioſum, nō comprehenderet filium naturalem,& ita tenet Bal.in l.generaliter.§.fi.C.de inſt.& ſubſt.vbi dixit,†ꝙ ſi ex forma ſtatuti pater 55 cogitur ſoluere condemnationem pro filio, non intelligerēt de filio naturali,& in hanc partem inclinat in l.parentes.prędallegata.ſed Io.An.in addi.Spe.ſuper rub.qui filij ſint leg.vr̃ tenere ꝯ, ꝙ in iſto ſtatuto comprehendatur filius naturalis . ſed ideo hoc ibi dixit Io.vt patet ex verbis eius, quia credidit filium naturalē contineri ſub appłone filij ex proprio ſignificato. ſed poſito, ꝙ ex proprio ſignificato non comprehendatur, vt verum eſt, ſentit potius id, quod Bal.dum dicit, ꝙ ſub iſto ſtatuto non cōprehenditur ſpurius, quia non comprehenditur proprie appłone filij.Et in materia adde tex.no.& ibi d.Abb.in c.j.j̃.de cogni. ſpi 56 rit.& glo.30.q.3.in ſumma.vbi volunt, †ꝙ ita ꝯhitur cognatio ſpiritualis,quo ad impediendum matrimonium per filium naturalem,ſicut per filium legitimum.In ead.gl.ibi ſi autem dicat̃ ſine hærede.Item tangitur hic per d.Ant. & alios illa dubitabi- 57 lis qō,†vtrum ſi aliquis accepit emphyteuſim [a] ab eccleſia pro a ſe & hæredibus ſuis, appłone hæredis veniāt hæredes extranei. quam quæſtionem late ponit Spe.in ti.de locato. §.nūc aliqua. ver. 113.& ver.7.& ibi per Io.An.in addi. Bar.autem ipſam tetigit in l.ſi tibi.§.ſi pactus.ff.de pact.& in l.quod dr̃.de ver. obl.& Bal.in l.Gallus.§.quidam recte.ff.de lib.& poſth.& in authen.ſi quas ruinas.C.de ſacroſan.ecc.& l.fi.C.de hær.inſti.& in auth. defuncto.C.ad Tertul. Et ſuper ipſa varie loquuntur Doctores, quorum dicta magis communia ſuccincte referendo ſcias, ꝙ Io.An.in loco præalleg. tenet, ꝙ emphyteuſis eccleſiaſtica non poſſit concedi hæredibus extraneis,per text.in l.emphyteuſim. in Auth.de nō alie.aut permu. Nō ob.tex.in §.licentiam.in Authen.de alie.& emph.ibi videtur permitti eccleſiæ, ꝙ concedat in perpetuum.Dicit ipſe,ꝙ text.in §.emphyteuſim.eſt correct⁹, inquantum vult,ꝙ emphyteuſis non poſſit concedi perpetuo, ſed non eſt correctus in qualitate ſucceſſorum,hoc eſt dicere,ꝙ hodie emphyteuſis poteſt concedi ab eccleſia deſcendentib.recipientis in infinitum,non tamen poteſt concedi extraneis hæredibus,& hanc ſententiam fere approbat vbique, licet in authen.ſi quas ruinas. dicat, ꝙ §. emphyteuſi.eſt correctus per §. licentiam.Sed illud dictum poteſt ſane intelligi,ꝙ eſt correctus in tempore,non in qualitate ſucceſſorum.Bald.autem in d.authen.defuncto. videtur diſtinguere,ꝙ aut cōceditur ſimpliciter emphyteuſis ab eccleſia, & tunc videtur conceſſa in tertiam genera.& non in perpetuum.aut ꝯceditur expreſſe in perpetuum & tunc tranſit in infinitum in filios,ſed non ad extraneos, & ſic in effectu tenet ſententiam Io.An.ꝙ ad illam emphyteuſim nō vocetur hæres extraneus,& ita ſequitur in d.l.fi.C.de hære.inſt. licet aliter loquatur in auth.ſi quas ruinas.in prin. Sed d.Anto. hic videtur diſtinguere,ꝙ aut emphyteuſis eccleſiaſtica conceditur ex vna de cauſis, ꝓꝓ quas eſt permiſſa alienatio rei eccleſiaſticæ de iure canonico,de quibus.12.q.2.in ſumma.& c.ſine exceptione.& tunc poſſit concedi pro hęredibus extraneis.v.g. ſi ſit neceſſitas,vel euidens vtilitas, hoc probatur primo ꝑ text. in §.ſi vero qualdam. in Auth.de alie.& emph.& in c.ad aures. j̃.de re.ecc.non alie.in quibus dicitur,ꝙ ſi res eccleſiæ eſt ruinoſa, vel ſi fundus eſt ſterilis,&per emphyteuſim reducitur ad fertilitatem,poteſt concedi emphyteuſis in perpetuum, & cōmuniter intelligunt Doct.etiam pro hæredibus extraneis,& hoc dixit ſingulariter Bar.per illum tex.in l.quicunque. C. de oī agro deſerto.li.11.quem ſic intelligo,licet do.meus in l.etiā. in prin. ſolu.matr.reſpondendo ad illud dictum videatur intelligere, ꝙ Bart.velit, ipſo iure videri conceſſam emphyteuſim pro hæredibus extraneis fundo reducto ad fertilitatem,quod nō eſſet verum per d.c.ad aures.vt ipſe ibi eleganter notat. Secundo cōfir- 58 matur,† quia ſi ex cauſis expreſſis a canone permittitur totalis alienatio rei eccleſiæ, multofortius permittitur emphyteuſis, ī qua minus prędiudicatur eccleſię. Tertio ſecundum Abb.Mod. hic patet manifeſte,quia ll.ciuiles,quæ loquuntur de hac materia, cum diſponant ſpecifice ſuper eccleſiis & rebus ipſarū non valent,nec ſunt ſeruandæ.96.diſt.bene quidem. & in c.eccleſia ſanctæ Mariæ.de conſti.& plene traditur per Io.An. in c.conſtitutus.de relig.domi.& l.priuilegia.C.de ſacroſan. ec. vnde cum iura ciuilia non ſint ſeruanda,patet ſecundum eū,ꝙ in conceſſione emphyteuſis eccleſiaſticæ non ſit attendenda diſpoſitio iuris ciuilis,& ſic videtur,ꝙ ſicut permittitur talis alienatio, ita conceſſio emphyteuſis,vt tranſeat in quoſcunque hęredes, & hoc maxime eſt verum ſecundum eum,ſi ſuper alienatione rei eccleſiaſticæ canon dat certam formam & modum alienandi. 12.q.2.c.ſine exceptione.& in c.j.de reb.ec.non alie.lib.6.vnde non debet attendi diſpō iuris ciuilis,ſecundum gl.in d.c.j.remanet ergo concluſio ſecundum iſtos, ꝙ ſi emphyteuſis cōceditur ab eccleſia ex aliqua cauſa legitima,ex qua permitteretur perfecta alienatio rei eccleſiaſticæ,talis conceſſio poteſt fieri pro extraneis hæredibus,& in dubio ita videtur facta,quia ex quo nomen hæredis apponitur ſuper re ſui natura tranſmiſſibili,comprehendit hæredem extraneum,vt l.in annalibus. C.de legatis. aut emphyteuſis conceditur ab eccleſia non ex aliqua cauſa,ex qua ſit permiſſa alienatio,ſed quia eccłia conſueuit concedere, & tunc dr̃ d.Ant.ꝙ ſi apparet de qualitate conſuetudinis, i.ſub qua forma eccleſia ſit ſolita ꝯcedere,tunc ſub illa forma videbitur eſſe ꝯceſſa,quia ꝯſuetudo dat, vel ꝯſtat,vt l.ſancimus. C. de fideiuſſ.& l.ſi prius.§.j.ff. de aqua plu.arc.& ibi per Bar. Si vero non apparet de qualitate conſuetudinis. v.g.conſtat rē eccleſiæ conſuetam eſſe concedi in emphyteuſim , ſed non apparet ſub qua forma,& tunc dicit d.Ant.ꝙ non poterit cōcedi in hęredes extraneos,quinimmo ſi concedatur ſimpliciter, non vr̃ cōcedi, niſi vſq; ad tertiam generationē, per d.§.emphyteuſim. & hoc tenet Bal.notanter in ſi.q.in c.j.§.fi.de feudo dato in vicem.l.ꝯ 59 miſſo.vbi dixit notāter, †ꝙ qñ aliquis prędſcribit emphyteuſim ꝯ eccleſiam,intelligitur prædſcripſiſſe,vt tranſeat vſq; ad tertiam generationem. & ita dicit conſuluiſſe de facto, idem tenuit in l.2.circa me.C.de iure emph.ſuper quo vide, quod ſubtiliter ponit Ang.in l.qui in aliena.§.j. ff.de acq.hęre. & in l.male agitur. C.de prędſcrip.30.ann. Sed tu aduerte, quia ſi vera eſt ratio aſſignata per Abb. ꝙ lex ciuilis ſuper hoc diſponens non ſit obſeruanda,tunc vr̃,ꝙ hoc vltimum dictum ſit falſum ,quia ex quo ꝯctus emphyteuſis celebratur ſuper re de ſui natura tranſmiſſibili ad hæredem,vr̃ comprehendi hæres extraneus in conceſſione ſecundum Bar.in d.§.etiam.vnde vr̃ abſolute dicendum, ꝙ ſi non ꝓſtat de qualitate conſuetudinis ſm quam ab eccleſia ſit conſueta concedi talis res, videbitur conceſſa pro hæredib. extraneis.ſed d.meus in l.etiam.ff.ſo.ma.in prin.diffuſiſſime vltra omnes examinans paſſum dicit,ꝙ illa diſtinctio d. Ant.non eſt vera,quia in primo membro ſuo longa eſt differentia , vtrū res totaliter alienetur ex cauſa permiſſa, ita ꝙ nihil iuris remanet penes eccleſiam.An vero res concedatur in emphyteuſim. primo caſu non eſt inconueniens,ꝙ res transferatur ad omnes hæredes,quia nulla eſt ratio,vt non debeat tranſire.in ſecundo caſu eſt probabilis ratio,vt non trāſeat ad extraneos, ne ſcilicet directum dominium , quod remanet penes eccleſiam, efficiatur pene inutile, ſicut dicimus in vſufructu in l. cum antiquitas. C. de vſufru.& in l.3.§.non tamen.ff.e.& pro hoc adducit bonum text.in Auth. de non alienan. §.nec illud. & iſta fuit conſideratio Bal.in l.fi. C.de hære.inſti. vnde ipſe in hac materia ponit in effectu duas concluſiones.prima concluſio eſt iſta, emphyteuſis eccleſiæ non poteſt concedi in perpetuum,etiam ſubſiſtente cauſa legitima, ſed duntaxat vſque in tertiam generationem, vnde ſecundum eum nedum non poterit concedi extraneo hęredi, ſed etiam non poterit concedi deſcendentibus vltra tertiū gradum,per tex.in Auth.de non alien.§.emphyteuſim. Nō obſtat tex.§.licentiam.in Auth.de alienatio.& emphy.quia ſecundum eum ille tex.eſt correctus , & ſumus redacti ad primū ius,

per

ADDITIO.

a Emphyteuſis eccleſiaſtica,an tranſeat ad hæredes extraneos, uide plene An. Are.in §.adeo.Inſti.loca.omnes legiſtas in l.etiam.in princ.ff.ſolu.matr. Bald. in auth.defuncto.C.ad Tert.& in l.unica.C.quando non peten par.laſ.in repe.l.2.col.91.in q.18.C.de iu.emph.

VIN. GOD. Nota, ꝙ emphyteuſis eccleſiaſtica trāſit ad extraneos hæredes, quando non parua, ſed magna eſt fructibus æquipollens , & conſtituta fuit penſio,& ſeruata ſolemnitas.quæ in alienationibus adhiberi ſolet. Rui.conſ. 161 nu.25.li.j.Et eſt emphyteuſis eccleſiaſtica ad inſtar alterius rei hæreditariæ;idem Rui.in d.conſ.nu.31.

per c.j.de re.ecc.non alie. vbi tex. dicit, q̄ appōne alienationis, quæ prohibetur,continetur emphyteusis perpetua. Nec ob. si dicatur,q̄ illa decretalis intelr, qñ nō subest causa, quia ſm hoc prouideret de casu non dubio,& de quo prius erat prouisū. 12. q. 2.c.sine exceptione.cum multis aliis ⁊. l.ancillæ. C. de furtis. sed tu dicas,q̄ si ista sua ratio esset vera, adhuc deberemus dicere,q̄ venditio rei ecclesiasticæ intelligeretur prohibita etiā subsistente causa legitima,quia vbi prohiberur venditio & permutatio, sic emphyteusis, quæ tñ prius erat prohibita per alias decretales, vt in iuribus prælegatis, quod est manifeste falsum, & inconueniens. Præterea tex.in princ. sui generaliter prohibet alienationem rei ecclesiæ, & sub vocabulo alienationis dicit, q̄ comprehenditur donatio, venditio, permutatio, & emphyteusis.vnde cum sub vnico verbo & oratione omnia sint prohibita, vniformiter vr̄ prohiberi,& non difformiter, vt l.iam hoc iure.ff.de vul.& pup.nec est verum, q̄ illa decretalis sit superflua, quia si bene prospicias in fin. addit pœnas statutas a iure ciuili, vt j. clarius dicetur.Secundo mouetur,quia speciale est in ecclesia,q̄ possit recipere emphyteusim ab ecclesia simpliciter, vt in auth. vt commutationes non fiant de cetero. §. illud. ergo in ⁊rium est ius commune.Sed ad hoc rñdeo,q̄ ille §. anterior est, & præcedit §.licentiam. vnde fateor,q̄ illo tempore erat aliqua specialitas in ecclesia,sed non nunc, nec aliter speciale est in ecclesia,q̄ possit dari emphyteusis sine causa legitima, sed nō est speciale,q̄ subsistente causa alteri non possit concedi pro hæredibus extraneis.Tertio mouetur,si est speciale in agro sterili reducto ad culturam,vel in domo ruinosa,q̄ potest concedi in ꝑpetuum etiam hęredibus extraneis,in auth.si quas ruinas.C.de sacrosan.ec.& ī c.ad aures.j. de reb.eccl.nō alie.ergo in ⁊.est ius commune.sed ad hoc dico,q̄ de iure ciuili speciale est in ecclesia maiori Constantinopolitana,vt patet in §. si vero quædā. in Auth.de alien.& emphi.Non obstat tex.in §.quæ vero. qui dicit,q̄ illud,quod est dictum in maiori ecclesia de domo ruinosa,habet locum in aliis,quia intelligo quo ad alia quæ continē tur in d.§.si vero quædam,sed non quo ad ius perpetuitatis, qa in minoribus ecclesiis conceditur generaliter hoc, vt dicit text. in §.licentiam.qui precedit illum versiculum.de iure autem ca
60 nonico dico,† q̄ sterilitas agri non constituit ius speciale, vt dicit do.meus,sed facit vnam causam legitimam,ex qua permitti tur alienatio,vel potius comprehenditur sub causa euidētis vtilitatis.Vltimo adducit tex.in c.2.de reb.eccl.nō alie.in 6.vbi dr̄, q̄ permittitur concessio in emphyteusim de reb.ecc. ſm formā a iure concessam,sed in forma nō reperitur a iure canonico statutum,ergo stamus iuri ciuili,vt in c.j. de no.oper. nun. 10.dist. c.l. & c. si in adiutorium. sed ad illud facile rñdetur, q̄ lex ciuilis qñ disponit specialiter de re.ec.non est seruanda, vt s̄.dictū est, potest autem loqui tex.in d.c.2. de forma tradita generaliter in alienatione rei ecclesiasticæ, de qua in c.j.eo.tit. Secunda cōclusio sua est, q̄ si conceditur emphyteusis simpliciter ab ecclesia, vr̄ concessa vsq; ad tertiam generationem,& non vltra ſm naturam emphyteusis,vt l.si stipulatus,de vsur.& l.si vno.in prin. ff. locati. & si primum dictum suum est verum sine dubio hæc secunda conclusio est verissima, sed primum dictum non placet per ea,quæ s̄.dixi,& per ea quæ inferius dicam. vnde pro intelle ctu huius subtilis articuli habemus videre duo substātialiter, & breuissime. Primum est, vtrū de iure canonico dispositio iuris ciuilis sit approbata in ista materia. Secundo posito q̄ sic,qd de iure authenticorum, vtrum comprehendantur hæredes extra-
61 nei in emphyteusi ecclesiastica.† Circa primum dico,q̄ de mēte iuris canonici ius ciuile est approbatū in hac parte. moueor subtiliter per tex.in c.nulli.in fi.de reb.ecc.non alie.vbi tex.post prohibitionem emphyteusis & aliena.dicit, q̄ illi, qui ⁊ faciūt, incurrunt pœnas Leoninę constit. vnde patet manifeste,q̄ ꝑ ius canonicum approbatur constitutio Leonis, & quia illa non imponit pœnam,nisi pro reb. ec.Constantinopolitanæ,ad alias aūt extenditur per Iustinianum,satis liquet,q̄ cōstitutio Iustiniani, quæ loquitur de alie.& emphyteusi, vr̄ approbata, & sic nō procedit ratio d.Abb. qui dixit, q̄ ll. loquentes de ista materia non sunt seruandæ,& si approbantur ll. C. loquentes de tertio. i.de materia alie.rerum ecclesiæ, ꝑnter etiam vñr approbatæ. ll. autenticorum,quia quicquid dr̄ de constit.impetrata, censetur dictum de consti.impetran.l. fina. C.de edic.diui Adria.tollen.in Auth. de filiis ante.dota.instr.natis. §. vltimo. q̄uis etiam possit dici, q̄ tex.in c.vlt.approbando pœnas impositas per Iustinianū
62 intelligitur approbare ius autenticorum sicut ius.C.† Circa secundum dico,q̄ leges in ista materia capiunt perpetuum i.transitorium ad hęredes extraneos,hoc probo per tria iura. Primo per tex.ibi in Auth.de non alie.§.vult.n. vbi tex.dicit,q̄ quidam volentes fraudare constitutionem Leonis,quę prohibebat rem totaliter alienari introduxerunt quoddam ius, per quod perpetuo res remanebat apud ipsos, & per indirectum inducebatur alienatio, vnde patet, q̄ ibi verbum perpetuum idem significat pleno iure in alium hæredem transire quo ad alios hæredes, qa est natura conditionis perpetuę, vt Inst.locati.§.adeo.tum quia aliter non fieret in fraudem totalis alienatio, q̄ ibi dicitur.Secūdo hoc confirmo per tex.eo.lib.§.neq; illud.vbi tex.dicit, q̄ propterea concessio emphyteutica est pene totalis translatio rei ab ecclesia,sed hoc non esset verum,si determinarentur in descendentibus duntaxat,quia illi non possent aliquando deficere a titulo,text.in c.j.de feudi aliena. ergo patet, q̄ verbum perpetuū, importat,quod dixi.Non ob.verbum pene, quia illud ibi ponit propter multos modos,quibus res emphyteutica potest redire ad ecclesiam, & etiā propter dñium directum, quod remanet ecclesiæ cum aliqua vtilitate.Tertio hoc ꝓbo per text.in Auth. de aliena.& emphy.§.si vero quædam.vbi tex.dicit, q̄ domum ruinosam maioris ecclesiæ licet concedere in emphyteusim ꝑpetuam,& tñ ſm Doct.in auth.si quas ruinas.C.de sacrosan.ec. emphyteusis transit ad extraneos, vnde datur intelligi per illum tex.q̄ legislator in ista materia verbum perpetuum,proprie ponit respectu extraneorum, alias in illo casu processisset vlterius,nec fuisset vsus verbo perpetuo,vnde de subtilitate iuris vr̄
63 posse dici,† q̄ siue emphyteusis ecclesiastica concedatur ex causa,ex qua permittitur alienatio simpliciter concessa,non intelligitur concessa etiam pro hærede extraneo, & in hoc concordo cum d.Ant.& Mod.hic vero est concessa, quia consueta concedi,tunc vr̄ idem, qñ non apparet de qualitate consuetudinis,qa secundum Bar.elegāter in l. 2 C.de iure emph. & omnes.l.male agitur.in fi.C.de præscript. 30. ann.si prescribitur, intelligitur prescripta secundum formam ipsius,& similiter dicemus de ⁊suetudine, q̄ qñ est informis videatur inducta in dubio secundum materiam rei & cōtractus,& quia(vt dixi)iste ⁊ctus potest transire ad extraneos ſm legem tollitur,si vertebatur consuetudo inducta.& licet alias scribendo dixerim,q̄ in practica sequēda esset distinctio do.Ant.tanq̄ equa, nunc non ita sentio,quia nihil potest esse æquius, q̄ vt consuetudo concordet naturæ rei. Aduerte tamen,quia Bal.in d.l.2. C.de iure emphyt.vt s̄.retuli, dicit,q̄ emphyteusis ecclesiæ vr̄ prescripta vsq; in tertiam generationem. Sed hoc non ⁊dicit inductioni factæ s̄. Ideo dicit,qa præsupponit,q̄ illa sit natura dispositionis ecclesiasticę emphyteusis,quod non est a iure huius.In glo.s̄.ver.j.instituit. ibi,monasterium fingitur hr̄e hęredem,quęrunt hic do. Ant.& Mod. quid si testator vtatur his verbis, & si hæres meus decesserit sine filiis ex corpore natis,vel si decesserit sine filiis & veris, ita q̄
a sub nomine filij veniat monasterium,[a] vtrum † tunc habeat lo-
64 cum dispositio istius literæ.& est opi. d.Ant. Abb.qui sequūtur Bar.in quodam consilio suo,& Dy.& Bar.in l.si ita quis. §.si cui in tempus liberorum.ff.de le. 2.& in auth.nisi rogati. C.ad Tre. q̄ monasterium succedat,& faciat deficere conditionem. fundamentum prę̄cipuum ipsorum, quia monasterium non facit deficere conditionem quasi sit loco filij,sed potius, quia conditio ista,si decesserit sine filius,habetur pro non scripta, & reiicitur tanquam turpis, vt expresse facit text. in §. sed hoc præsenti. in corpore hic allegato. reiicitur ergo conditio tanq̄ turpis ſm Richar. Malum.qui hoc primus dixit, quia prę̄sumebat lex, q̄ ista conditio si staret in viridi obseruantia esset impeditiua vitæ contemplatiuæ:ille.n.qui sic esset grauatus, cogitans q̄ si sic ingreditur monasterium,bona sua deuenirent ad fideicommissarium,ad quem forte nollet peruenire, retraheretur a proposito religionis.vnde quia condō reiicit velut turpis, non attende rē expressa voluntas testatoris, vnde ēt si velit,nō potest.l.filius.& ibi no.ff.de ꝺdi.instī.hanc sñiam ꝓfirmat Bart. quia in §.sed hoc prę̄sēti. fit mentio de ꝺditione nuptiarum, de relicto pro dote, pro donatione ꝓp nuptias, quæ verba nullo modo pñt intelligi de monasterio, nam donatio ꝓp nuptias non est sine matrimonio carnali.l.fi.C.de dona.ante nup. Item matrimoniū non est inter monachum & monasterium,sed inter prælatum & ecclesiam.c.requisisti.de test.7.q.j.c.sicut vnius.vnde patet,q̄ vbi verba testatoris manifeste intellexerant de mr̄imonio carnali in illis tribus exemplis,maxime in primis duobus,& in vltimo, non pñt ei adaptari ad monachum aliquo modo, & tñ alias ıñ conditio illa deficit, si quis ingreditur monasterium,vnde ꝑ ex præmissis,q̄ non attenditur voluntas testatoris.sed d.Ant. hic dr̄, q̄ ista conditio non est turpis,sicut etiam conditio nuptiarum, de qua dr̄ in §.sed hoc præsenti.vtraq;.n. istarum cōditionū iuuat ad ⁊hendum matrimonium carnale,q̄ non est turpe. Prę̄terea non est verisimile,q̄ ille,qui ducitur zelo Dei ad ingressum religionis, retrahatur ab ingressu ꝓp ꝺditionem bonorum tēporalium,vnde ipse magis credit, q̄ ista condō habeatur pro nō scripta in fauorē pię causę & monasterij,tū qa dicatur esse turpis,et tñ tenet opi.Bar.vt dixi, q̄ quia ꝺditio hr̄ pro non scripta etiam ⁊ voluntatē testatoris,succedat monasterium, non quia habeatur

ADDITIO.

a VIN. GOD. Monasterium,an habeatur loco filij. Vide Ias.in cons.212. Alta & ualde,qui hanc quæst. examinat.lib.2.Aym. Cra. cons.152,circa testamentum.

tur loco filij, & ad iſtum tex. qui innuit ꝯrium, dum dicit, ꝙ ingrediens monaſterium non decedit ſine hærede, rñderetur dupliciter. vno modo fm Bar. in auth. niſi rogati. C. ad Treb. ꝙ aliꝺ eſt monaſterium ingredi, & habeatur loco hæredis, & aliud loco filij. ſed iſta rñſio non eſt vera, vt ait hic d. Abb. & recte, quia ſi hoc non diceretur, ꝙ monaſterium hr̃etur loco hæredis & filij, tunc allegatio fuiſſet impertinens, quia non hæres ſed filius fecit deficere conditionem. vnde ipſe rñdet ſecundo modo, ꝙ iſta fuit hic allegatio partis, quæ tñ non approbatur a sũmo Põtifice, & iſta eſt melior. ſed Ia. de Ra. ēt in l. ſiquis ita. §. ſi cui. ff. de leg. 2. rñdet aliter, ꝙ de iure canonico matrimonium hr̃ loco filij, vt hic. & ideo in terris eccleſiæ dicit non ſuccedere monaſt. ꝯ voluntatem defuncti, in foro autem ciuili dicit, ꝙ quia conditio hr̃ pro non ſcripta, vt in §. ſed hæc præſenti. ſuccedit monaſterium ꝯ voluntatem defuncti. ſed iſta ſua diſtinctio non videtur vera, quia cum hic canon interpretetur l. ciuilem, vt omnes fatentur, & fundetur ſuper diſpoſitione l. ciuilis, quicquid dr̃ in l. interpretata cenſetur ꝛepetitum & expreſſum in l. interpretãte, vt in Auth. de fi. ante do. inſtru. na. §. vlt. & ideo eſt ſciendum pro intellectu huius qõnis, ꝙ Bal. in auth. niſi rogati. C. ad Tre. & in l. Deo nobis. in 2. col. C. de epiſ. & cle. & in l. Lucius. de hęr. inſti. tenet ꝯ opi. Dy. & Bar. in terminis propoſitis. mouetur triplici ratione in effectu. prima eſt, quia tex. in §. ſed hoc præſenti. qñ vult haberi conditionem pro non ſcripta, non diſponit, niſi qñ diſpoſitio teſtatoris fuit ſimplex, quia dixit, ſi hæres me⁹ deceſſerit ſine liberis, ſubſtituo Titium, quo caſu poteſt eſſe locus interpretationi, & poteſt reſtringi voluntas teſtatoris, quæ non eſt omnino certa & indubitata, quaſi non videatur teſtator ſenſiſſe vocando ſubſtitutum de hoc caſu, qñ. ſ. hæres intraret monaſterium, ſed qñ teſtator declarat expreſſe, ꝙ intelligit de filiis naturalibus, & multofortius ſi dicat, nolle monaſterium haberi loco filij, vel ſimilia verba, tunc quia mens teſtatoris eſt certa, non admittitur aliqua interpretatio, quia in incertis & non certis locus eſt coniecturis, vt l. ille aut ille. §. cum in verbis. de lega. 3. & iſta fuit ratio Ia. de Bel. Secunda ratio Bald. eſt, quia ſi poſt q̃ filia ingreditur monaſterium, vel filius, poteſt petere ipſos inſtituendo grauare fideicommiſſo, & ſic auferre monaſterio, vt probatur in d. l. Deo nobis, præallegata. ergo poteſt eadem ratione impedire, ne bona ingredientis applicentur monaſterio,
65 ſed veniant ad ſubſtitutum. Tertia ratio ſua eſt iſta, †quia de cõtractibus ad vltimas voluntates licitum eſt ar. l. ſeruum filij. §.
66 eum qui chirographum. de leg. j. † ſed in ꝯctibus poteſt apponi pactum, ne res tranſeat ad monaſterium, vt traditur in gl. & ibi per Doct. in l. ſi ita quis. §. ea. l. ff. de ver. ob. & probatur in c. j. de milite qui ar. bel. depo. ergo idem in vltima voluntate, & hæc opinio vr̃ communior, quam approbat Hoſt. & Io. An. in c. Rai nucius. j. de teſta. & Sal. in d. auth. niſi rogati. vbi dicit hanc eſſe communem ſnĩam. hanc etiam opi. ſequitur Imo. licet ſub dubio forte dicens eam eſſe valde æquam, in l. Lucius. in vlt. char. ff. de hæred. inſti. dicens, ꝙ difficultas huius concluſionis ſtat in videndo, quæ ſit ratio, quare in §. ſed hoc pręſenti. ſępe allegata conditio non eſt turpis, tanꝙ impediens vitam contemplatiuã, vel ſaltem ſi conditio non eſt turpis, vt dixit Ant. ad minus ratione prędicta, ne impediatur minus bonum. i. ne quis retrahatur a religione, vera eſt opi. Bar. & ſequacium, quia conditio turpis, vel ꝯ legem appoſita, vel ꝯ bonum publicum, & ꝯ voluntatem teſtatoris habetur pro non ſcripta. exemplum in auth. cui relictum. C. de indi. vidu. & in l. communis. ff. de cond. inſti. & quia ingreſſus ad religionem eſt bonum animæ, & quidem equiparatur bono publ. l. fi. C. de ſacroſan. ecc. videtur dicendum, ꝙ ēt ſi teſtator expreſſe vellet, non poſſet derogare diſpoſitioni inductæ propter bonum publicum, vel ſibi ſimile. c. ſi diligẽti. de fo. compe. & in l. nemo poteſt. & ibi no. ff. de leg. j. ſed iſta ratio nõ colligitur ex textu in cor. neque videtur, ꝙ illa ſit ratio illius authen. ſed quia eſt veriſimile, ꝙ accenſus zelo Dei ad ingreſſum religionis, ꝓp prædictã rationem primo no. retrahatur a vita ꝯtemplatiua. Præterea quod dicit hic Ant. ꝙ ingrediens religio-
67 nem transferat ad eam bona temporalia, †hoc non eſt pro ſalute ingredientis, quia plerunq; propter oblationem bonorũ ſuperbiunt & amittunt bonum obedientiæ. Pro iſta concluſione vltra ipſum adduco tibi tex. in concordiam in duob. locis ſubtiliter. primo quidem in prin. illius §. vbi dr̃, ꝙ diſpoſitio prædicta habet locum, ſiue ſit relicta hęreditas, ſiue legatum, ſiue facta donatio, ſed ita potuit donari & legari parua aliqua quantitas vel res, ſiue magna & maxima, contingit hoc frequenter, ꝙ ſi donatur pro ſponſalitia largitate, de qua etiam ibi fit mentio, ſed vbi eſſet relicta, vel donata modica quantitas, tunc non eſt veriſimile aliquo mõ ꝙ pro amiſſione modicę quantitatis quis retraheretur a religione, ar. l. 2. in fi. ff. quod cum eo. & l. Seio. ff. de reſti. in inte. ergo videtur, ꝙ iſta ratio non ſit illa, propter quã fit diſpoſitio in corpore. Secũdo adduco tex. in eod. §. ver. hoc autem ſolatio perfruatur clericus, &c. vbi tex. videtur ſonare, ꝙ conditio iſta hr̃ pro non ſcripta in fauorem eius, cui eſt factum relictum propter opus pietatis, quod exercuit ingrediendo religionem & ad priuilegium melioris vitæ electione, cui fauori ꝑt
68 teſtator expreſſe præiudicare, ſi vult, †quia poteſt legare rem hę redis, ſi vult, ꝙ eſt forte. l. vnum ex familia. §. rem. ff. de lega. 2. & ita tenet Bart. in l. pactum inter hæredem. ff. de pact. Tamen his non obſtantibus q̃uis quæſtio ſit probabilior, videtur eſſe ſnĩa Dy. Bar. & Ant. hic, & Abb. Moder. primo quidem per rationes aſſignatas per Bar. in conſti. prædicta, de quibus dixi. ſ. quib. nõ bene rñdetur per tenentes oppoſitum. nam licet verbum ſine liberis, largo modo poſſit interpretari, vt monaſterium cõprehendatur loco filij, qñ tamen teſtator reliquit pro dote, pro donatione propter nuptias, & multofortius cum reliquit pro ſpõſalitia largitate, tunc verba iſta non poſſunt recipere niſi vnum intellectum, & ſatis eſt clara voluntas teſtatoris abſq; eo, ꝙ adijciatur aliud verbũ, quod voluit intelligere de matrimonio carnali, & tũ reijcitur iſta conditio, vt in text. præallegato. ſed vltra Bar. confirmo ſubtiliter hanc opi. & pondero tex. in corpore dũ dicit, ꝙ vult tales conditiones eſſe inualidas, & pro nõ ſcriptis.
69 †Et primo pondero verbum inualidas, quod proprie ſignificat impotentiam diſponendi circa hoc, non mẽtem teſtatoris, quę ceſſet in iſto caſu, ſicut dicit tex. in l. cum acutiſſimi. C. de fideic. in ſimili materia. Secundo conſidero, ꝙ illud proprie dicitur ꝓ non ſcripto, quod eſt idem ſcriptum, ſed lex vult hr̃e perinde, ac ſi non eſſet, ita declarat tex. in l. conditiones. ff de condi. inſti. iuncta l. quæ ſub conditione. in prin. ff. eo. tit. eſt. n. dictio ſignificans fictionem, vt de ſe patet, ſed qñ voluntas teſtatoris reſtringeretur per l. quaſi non ſenſiſſet de hoc caſu, tunc non rectius dꝛ ceretur conditio pro non ſcripta, quia immo vere non eſſet ſcripta, cum vera limitetur ad intentionem teſtatoris in vltima voluntate. l. conditionibus. in prin. ff. de cond. & dem. cum multis aliis rationibus recte propoſitis, ſiue dicamus, ꝙ ratio decidẽdi in corpore ſit illa, quam aſſignat Bar. & Ricard. Malum. & ſiue dicamus ſit fauore pię, tunc poſſit vera eſſe opin. Bar. & ſequacium. Et non obſt. rationes in ꝯrium adductę. Nam prima non obſt. quia, vt patet ex prædictis, quęcunque ſit ratio diſponendi conditio non tollitur, vbi quaſi teſtator non velit, ſed quaſi non
70 poſſit. Non ob ſecunda ratio, †quia qñ teſtator grauat filiũ monachum, non eſt amplius periculum, ꝙ retrahatur ab ingreſſu, ſecus eſt ſi grauat eum ante monachatum, vnde non debet monacho tantus fauor, vel monaſterio Non obſt. tertia ratio, quia in iuribus allegatis concedens rem reſeruabat ſibi ius aliquod
71 in re, vnde probabile eſt, vt res non tranſeat in eccleſiam, † quia eccleſia dr̃ potentior perſona, in quam res transfertur cum duriori conditione in pręiudicium retinentis ius in re, vt traditur in gl. in c. potuit. j. de loca. Pro his facit, quia cum fauor animæ & piæ cauſę equiparentur fauori publico, vt dictum eſt, ſicut inductum in fauorem publicum non poteſt teſtator tollere, vt di
72 ximus, ita nec inductum in fauorẽ piæ cauſæ, † & per hoc decidꝛitur ſecunda qõ, in qua quæritur, ſi teſtator legauit filiæ ſuæ mille pro dote ſua, ſi nuberet & 300. ſi ingrederet monaſteriũ, vtrum debeat hr̃e mille, vel 300. duntaxat, ſi monaſteriũ ingrediatur. nam tenendo opin. Bart. in articulo pręcedenti, vt tenuimus, ꝙ diſpoſitio tex. in §. ſed hoc præſenti. habeat locum etiã, vbi conſtat de ꝯria voluntate teſtatoris expreſſa, patet, ꝙ ſicut ſi pater ſimplr̃ relinqueret mille ꝓ dote filię, filia deberet illa mille hr̃e ingrediendo monaſterium, vt in d. §. ita deberet hr̃e, ſi in caſum ingreſſus monaſterij relinquat 300. ita etiam tenet Bart. dans nouam cautelam in iſta materia in l. 2. ff. de his quę pęnæ no. hanc q. diſputauit Richa. Mal. & Tho. de Formalignis, & ſequuntur hanc partem, quos refert & ſequitur no. Io. An. in addi. Spe. ſuper rubrica de ſta. mona. & incipit additio, ſecũda qõ
73 fiiit, & inter alia ponit ibi vnam ſingularem doctr. †quid ſi puella ſit maior vel minor, vtrum ipſa, vel tutor poſſit eligere minorem quantitatem repudiata maiore. & per ea quę tenet ibi Io. An. in hoc articulo apparet ibi manifeſte, ꝙ ipſe voluit tex. in §. ſed hoc pñti. intelligi ēt, vbi cõſtat de ꝯria voluntate teſtatoris, & ſic vr̃ ꝯdicere his, q̃ tenuit in proxima præcedenti qõne, in c. Rainutius. C. de teſta. hęc ſnĩa eſt tenenda in hac 2. q. licet Bald. teneat oppoſitũ in auth. niſi rogati. C. ad Trebell. & in l. Deo nobis. præallegata. & in l. Lucius. ſ. allegata, vbi eũ ſecut⁹ eſt Io. de Imo. Pet. aũt de Anch. referens dicta Bal. in l. j. C. de his quæ pę. no. diſtinguit aliter in illa q. vt ipſe ponit in repet. ſua, in regula nemo poteſt. de reg. iu. in repe. in ver. quinta q. ꝙ aut teſtator relinquit primo mille pro dote, & ſi ingrediatur monaſteriũ 300. & tunc puella debet hr̃e mille, quia minor q̃titatis vr̃ quodammodo relicta in pęnam ingredientis monaſteriũ, quod eſſe non dꝛ, vt l. Deo nobis. C. de epiſ. & cle. ſi vero teſtator puertat hunc ordinem, ſi filia ingrediat monaſterium relinquo ſibi centũ, & ſi nubat pro dote relinquo ſibi mille, & tunc videatur, ꝙ valeat diſpõ fm eum, qa tex. in §. ſed hoc pñti. non loquitur, vbi cõſtat expreſſe de ꝯria voluntate defuncti. Sed quia hoc ſ. eſt reprobatum, iccirco non placet iſta opi. & ēt poſito, ꝙ ille text. non hr̃et locum ꝯ expreſſam voluntatẽ defuncti, nõ eſt bona rõ inter pri

mum casum & sequentem, quia non est verum in primo casu, ꝙ testator videatur reliquisse minus in pœnam, immo vī facere, vt ipsemet Bal. alibi dicit, † quia non tm̄ expenditur in filia in
74 grediente monasterium, nec in alimentis suis, sicut in filia, quę traditur nuptui, vt experientia pz̄. Tertio ponit hic d. Abb. in illa mā not. quæstionem, quam posuit Fed. in consiliis suis cons.
75 169. & cōs. 34. vt ipse refert, † si ex forma statuti bona interfectoris debent applicari hæredi occisi, vtrum applicentur filio naturali occisi, vel monasterio potius, cuius monachus fuit interfectus. & de dictis Fed. dic vt per eum. & adde dictis d. Abb. inquātum vult, ꝙ illi applicentur bona, qui est hæres monachi. vnde infert, ꝙ si filius naturalis & monasterium fuit institutum applicabuntur ambobus pro portionibus hæreditariis. Si vero solū monasterium sit institutum in vniuerso, & filius in re certa applicabuntur monasterio ſm eum, quia filius institutus in re certa hī loco legatarij, vt l. quoties. C. de hære. insti. & nomen hęredis de sui natura comprehendit quemcunq; hęredem, vt l. hæredis appel. ff. de ver. sig. Adde, ꝙ illud dictum non procedit de iure, sed est verior opi. Io. Palgiarēs. & Fed. ī loco allegato, videlicet in cons. 169. ꝙ bona applicabuntur soli filio, non autem monasterio, quod probatur, quia cum illa applicatio bonorū fiat in ius vindictæ iniurię illatę, quantum ad ius vindictæ, quod nō est in bonis hęreditariis filius censetur ſp̄ hæres patris, licet sem per abstinuerit ab hęreditate, ita probat tex. in l. quęsitum. ff. de sepul. vio. & ibi per Bar. in l. pro hærede. §. fi. ff. de acq. hęr. vnde
76 dicit Bar. no. in l. si filius qui patri. de vul. & pup. † ꝙ si ex forma statuti occidens debet hr̄e pacem ab hęrede occisi, filius, qui abstinuit ab hęreditate quantum ad hoc censetur hęres, nec perdit nomen hęredis per abstinentiam, & ideo d̄t ibi Ioā. de Imo. ꝙ non sufficeret hr̄e pacem ab hęrede extraneo, qui succederet filio repudiante, vnde ad propositum licet filius sit institut⁹ de re certa, & sic in sua ltīma, tm̄ non desinit esse suus, q̄uis alius sit institutus vl̄r, immo quia suus debet institui, vt l. inter cætera. de lib. & posth. ergo remanet apud eum, sicut qm̄ abstinuit, & p ꝓns sicut in illo casu solus filius consideraretur vt hęres in illo casu, ita pariformiter in isto, quod probatur euidētiori ratione, quia si filius ipse quantum ad casum præmissum cēsetur hæres suus, tunc sequitur, ꝙ est hæres insolidum, ergo hęres extrane⁹
77 non potest considerari vt hęres, † quia duo nō p̄nt esse hęredes insolidum eadem ſp̄, vt l. 2. §. siquis adita. ad Tertul. & traditur per Bar. & alios in l. 2. §. interdum. ff. de vul. & pup. & probatur in l. si vt certo. §. si duob⁹. ff. commo. pro his facit, quod no. Bar.
78 in l. damni. §. Sabini. de dam. infec. † vbi voluit, ꝙ ius, quod competit hęredi pro iniuria illata in defunctum, non competit sibi iure hęreditario. fateor tm̄, ꝙ vbi nullus extaret hęres filius, bona interfectoris applicarentur monasterio, quia iniuria defuncti non respicit hęredē defuncti aliquo modo. l. j. ver. & si forte. & ver. quoties. de iniuriis, & hoc est de mente Bart. in l. 4. §. Cato. in col. fi. de ver. obl. Tractat hic Inn. multum prolixe & post eum Io. An. & Moder. quę bona transferantur in monasteriū, & quomodo acquiratur monasterio, & qualiter per ipsum monasterium petātur, de quibus dic vt hic per eos. vnum tm̄ adde
79 primo, inquantum dicunt, † ꝙ feudum transit ad ecclesiam [a] si
a habeat onus annexum, quod possit honeste pręstari per ecclesiam, vel substitutum ab ecclesia. l. siquis presbyter. & l. ad similitudinem. C. de epis. & cle. si vero sit seruitium, quod nō potest prætari honeste ab ecclesia, vel in quo sit electa industria personæ, ꝙ tunc ecclesia non succedit in feudum, vt l. j. §. ne autē. C. de cad. tol. & l. nemo est qui nesciat. ff. de duo. re. Adde, ꝙ Cy. in auth. si qua mulier. eodem fere modo distinguit, addit tm̄ duo. primum est, ꝙ quando feudum datur ad seruitium incertū sem per vī electa industria personæ. secundum, ꝙ qm̄ feudum habet præstationem realem, tunc transit in ecclesiam, quia non d̄r ꝓprie feudū, & hoc tenet Bal. no. in l. liberti libertęq;. C. de oper. lib. Tu autem potes dicere, ꝙ etiam si teneat propriam naturā feudi, tm̄ quia hoc seruitium potest explicari per alium, succedit ecclesia, ſm Inn. & Io. An. sed aliqui Moder. hic impugnant ista
80 dicta, quia ſm eos vī esse expressum, † ꝙ per monachatum amittatur feudum in c. qui clericis. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. & in c. j. ibi in fi. an mu. vel imperfe. & in tit. de milite, qui ar. belli. deposuit. Prętera dicunt ipsi specifice vī prohibitū feudum transferri in ecclesiam, vt pz̄ in c. j. de feudi alienatio. sed Bal. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. vī dicere, ꝙ commoditas ꝓcipiendi fructum ex feudo transit ad monasterium viuente vasallo, post mortem autē suam reuertetur ad dm̄, sed ipse idem in c. j. de milite qui arma belli. deposuit. & in d. c. qui clericus. vī intelligere dicta iura ſm distinctionem Inn. Io. An. de quo vī latius per ipsum in l. de quibus. in repet. de legibus. Pro intellectu huius pulchri art. vm̄r esse distinguēdi tres casus, nā aliqm̄ quæritur, vtrum feudum remaneat penes ecclesiam viuente vasallo, aliqm̄ vtrum post mortem, aliqm̄ quæritur, nūquid feudum de nouo proueniens alicui iam facto monacho vel clerico, possit
81 tali monacho competere. † Circa primum esse verā distin. Doc. vt distinguamus qualitatem seruitij, quam probo per tex. clarū in d. c. j. in fi. de milite qui arma bel. depo. vbi tex. d̄t, ꝙ miles effectus monachus non potest in sua vita feudū retinere, & addit ratio, quia non potest retinere beneficium, cuius non dz̄ præstare obsequium, est. n. prohibitum monacho pugnare per se vel per alium, vnde quia rō restringit & declarat, qm̄ est expressa in l. vt l. credendum. ff. qui pe. tuto. & in cle. j. de elec. cum multis aliis, patet ꝙ vbi esset seruitium, quod potest præstari per ecclesiam, vel per monachum transiret viuente vasallo commoditas ad ecclesiā, & ita intelligo dictū Bald. in auth. nisi rogati. Secun-
82 do casu † d̄m est ſm Guil. in Spe. in fi. q. in tit. de locato. §. nunc aliqua. ver. 153. ꝙ tale feudum transit ad ecclesiam, quia ecclesia hī loco filij, vt in tex. nostro: ipse tm̄ loquitur in emphyteusi recepta pro se, & filiis, mouetur, quia ecclesia hī loco filij, vt in tex. nostro. Sed eadem ratio vī in feudo, vbi seruitium pōt prætari ab ecclesia, & hoc tenent hic simpl̄r Doc. distinguendo, vt s̄. dixi. sed ista opin. vī esse falsa, quia feudum non transit nisi ad filios, & hæredes sanguinis, vt in c. j. qui feu. da. pos. Sed ecclesia non est talis, hī. n. loco filii ficte & improprie, ergo ecclesia non succedit in feudo. pro hoc facit primo auctoritas d. An. per Moder. hic, qui in q. seq. de emphyteusi recepta pro se & filiis tenēt expresse, ꝙ non admittitur eccl̄ia, quia ꝙ ecclesia sit loco filij est introductum spāle in vno casu, ergo nō dz̄ trahi in ꝯniam, vt in rl̄a quę a iure. hæc conclusio probatur rōne noua & fortissima, nam in feudo filius naturalis ltīmatus, qui hī ad omnia pro legitimo, non admittitur, vt in c. j. §. naturales. si de feu. fue. cōtro. inter do. & agna. & tm̄ filius taliter legitimatus excludit substitutum, si pater suus decesserit sine filiis legitimis & naturalib⁹. ita determinat no. Io. An. in ti. de suc. ab intest. §. fi. in addi. vltra. & ponunt Bal. & Mod. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lt. & posthu. & in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. sic ergo dicendum est in ecclesia, vt q̄uis habeatur loco filij, vt excludat substitutum, non tm̄ vt succedat in feudo. & hanc sniam approbat glo. singul. in feudo nobiliori Ducatus & Comitatus. 27. q. 2. c. scripsit nobis, quam ponderat Bal. ad hoc in l. Deo nobis. C. de epi. & cle. Et fundamentum gl. stat in hoc, quia feudū non transit nisi ad hęredem sanguinis. Aduerte tm̄, ꝙ in feudo, quod habet eandem præstationē, illa dicta non essent vera, tenendo opi. Cy. ꝙ id feudum non sortiatur naturam feudi, sed esset dicendū in eo, vt dicunt Doc. in emphyteusi, sed illud dictum nō d̄r om-
83 nino expeditum, † sed qm̄ vna cum expeditione seruit rea l̄r vasallus, iuraret in forma consueta, de qua in c. j. de no. for. fidelit. tunc. n. quia iuramentum fidelitatis est principale in vasallo, & ea quæ continentur in ipso prætatio accessoria præter naturā feudi non mutaret naturam ꝯctus, vt l. tenetur. §. j. de act. empt. vbi autem simpliciter concederetur feudum non interueniēte iuramento fidelitatis, tunc forte posset sustineri dictum suum, quia essentia ꝯctus nō colligitur a nomine, sed a forma, & a qualitatibus suis, l. insulam. de præscrip. ver. & plene tradit Barto. in dispu. sua, publicanus quidam. & hoc tenet Bal. no. in c. j. §. libellarie. in ti. de pa. Constan. & Spe. in ti. de feudis. §. quoniam. ver. 41. vbi dixit, ꝙ feudum, emphyteusis & libellus sunt eiusdē naturæ, ꝙ Bal. intelligit esse verum in casu prędicto, & pro primo dicto facit text. optime, & quod ibi no. in c. j. circa medium, de
84 feudo non habente propriam naturam feu. Circa † tertium dixit glo. no. & sin. quam ibi approbat Bal. de ęquitate in c. j. iuxta fi. de feudo fœmi. ꝙ si feudum perueniat ad monachū, vel ecclesiam post monachatum, vel clericatum, ꝙ tale feudū possit accipere & seruire per substitutum, quamuis ibi multi Doct. teneant oppositum, quorum opi. credo esse verissimam, per ea q̄ eleganter tradit Bal. post Iaco. de Bel. in l. quisquis. C. de episc. & cler. vbi concludit determinando illam q. ꝙ qm̄ a principio acq̄sitionis feudi reperiatur inhabilitas in vasallo, tunc nunq̄ vasallus p̄t seruire per substitutum. immo repellitur a feudo, vt in c. j. in fi. eōm vel abb. & in c. j. an mutus vel imperfectus, allegat ēt no. in c. imperialem. §. firmiter. de prohi. feud. alie. per Fede. & in c. j. de beneficio fratr. vnde ex hoc videretur concludendum, ꝙ qm̄ feudum hr̄et annexum tale seruitiū, quod non posset præ
88 stari p̄ monachū, vel p̄ monasteriū in illa p̄sona, licet posset prætari per substitutum, non admittitur ad feudum monachus, ēt ipso viuente, quod est ꝯ dicta Doct. Si vero hr̄et seruitium prætabile per ipsum monachum, tunc est magis dubium, nā si te-
85 nemus, † ꝙ qm̄ feudum nullum hz̄ seruitium annexum, vel qm̄ hz̄ certum seruitium determinatum, quod potest præstari per fęminam, sicut per masculū, feudū transeat ad fęminā, sicut ad masculū, vt tenuit Bal. in c. j. §. j. qui feu. da. pos. & in c. j. §. cū aūt. in titu. eōm vel abba. tunc vī, ꝙ qua ratione feudum tale potest

transire

ADDITIO.

a VIN. GOD. Feudum quando transeat in ecclesiam, &c. Vide tu Iaſ. in repe. l. 2. col. 91. in q. 16. C. de iure emph. Adde, an feudum redeat ad ecclesiā, quando decessit ille, cui in diuisione feudum assignatum erat. Ruin. consi. 11. num. 15. lib. j.

transire in filiam fœminam, possit etiam transire in filium monachum, quia fęmina, monachus, vel clericus quo ad feuda ęq parantur, & sunt similes, casus est in c.j. an mutus vel imperfectus, in vsi. seu. & Bal. in c.j. de gradibus succeden. in feudo, & clare decidit in l. quoties. C. de suis & legi. tunc erit dicendum sicut diximus in primo casu huiꝰ tertij articuli, & hoc videtur esse verius, quia iura feudorum simpliciter dicunt, & indistincte, ꝙ fœmina non succedit in feudum, vnde intelligas indistincte, vt declarat Bal. in d. l. quotiens. C. de suis & legit. Consequenter etiã
16 quærunt hic notanter Doct. † vtrum hæreditas, a quæ defertur
a post monachatum, deferatur monasterio immediate, vel mediate personæ monachi. super quo dicunt Innoc. & Io. quos sequuntur Moder. ꝙ hæreditas defertur monasterio & non monacho, allegant tex. 19. q. j. c. fin. vbi text. dicit, ꝙ monachus, qui fuit ante monachatum gratis non potest exhæredari post monachatum, & sic patet, ꝙ non consideratur persona monachi, sed solum monasterium. & per hoc dicunt isti cessare multas difficultates, vtrum si monachus nollet adire, monasterium possit adire. Item si monachus moritur non adita hæreditate, vtrum monasterium possit adire, sed illa opin. cum reuerentia non est vera, & contra eam tenent communiter legistę in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. Non obstat tex. in d. c. fin. quia illud non est ideo quia hæreditas non deferatur monacho, sed est, ꝙa delictum monachi nõ debet nocere monasterio, cui commodum est applicandum, casus est in l. post legatum. §. si filius. ff. de his quibus vt indig. Præterea tex. ille in c. non liceat. non est lex authentica, immo contra legem authẽticam expresse in l. Deo nobis. ver. ꝙ pro hoc tantummodo. C. de epis. & cler. vbi tex. vult, ꝙ si aliquis efficitur monachus, propter hoc tantum non posset exhęredari, ergo patet, ꝙ poterit propter causas legitimas, & sic attenditur persona monachi, nec censetur esse approbatum, ꝙa sit in decreto, ex quo de se non est lex authẽtica, sicut non sunt approbata dicta Gratiani, nisi inquantum nituntur ratione, vt tradit Io. And. & Moder. in c.j. de rescrip. pro hac sententia facit tex. 18. q. j. c. statutum. vbi videtur velle, ꝙ postquam monachꝰ est absolutus a monachatu, tunc nõ possit esse legitimus hęres, ergo tempore monachatus non, & sic facit pro communi sñia. In p̃rium facit idem tex. in ver. sequẽti. in verbo acquisierit. vbi patet, ꝙ etiam tempore monachatus actus acquirendi residet in ipso, & hoc est verius, quia hoc probat text. clare in pluribus vers. in d. l. Deo nobis. & inter cætera dicit ibi text. qñ defendunt sibi hæreditatem ab intestato nullo obstaculo generãdo ex monachatu, ergo sicut ipsis defertur hęreditas, quãdo sunt laici, ita
87 qñ sunt monachi, & hoc est tenendum. Secũdo quæritur, † vtrũ
b si monachus b non vult adire, monasterium possit adire. super quo puncto Bar. in l. j. ff. de vul. & pup. decidit, ꝙ monachus ęquparatur magis filio, q̃ seruo. & ideo infert, ꝙ sicut filio repudiãte pater potest adire hæreditatem ipse, vt l. cum non solum. §. j. C. de bo. quæ lib. ita etiam poterit monasterium monacho nolente adire, & hanc sententiam tenet Bal. in l. cum oportet. §. j. C. de bo. quæ lib. & in l. j. C. qui admitti. & in l. cum proponas. C. de hær. inst. & vr̃ esse illa communis sententia, quamuis Bar. in l. tutor. ff. de bo. pos. & in l. is potest. de acq. hęr. videatur senti re, ꝙ monachus in adeunda hæreditate ęquiparatur magis seruo, q̃ filio. & idem sensit in l. j. in prin. ff. de stip. ser. sed d. Ang. in l. j. præallegata, tenet in hoc articulo contra Bar. & communem sñiam duplici ratione. prima, quia monachus magis æquiparatur seruo, q̃ filio, allegat Inn. in c. cum olim. de priui. & Bar. in l. j. de stip. seruo. præallegata. sed illa ratio non est uera, per tex. in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. in verbo, nullo obstaculo, per quẽ patet, ꝙ per monachatum filius non succedit aliter, quã si non esset monachus, ergo succedit vt filius & vt suus, quod non eẽt, sic æquiparatur seruo. secunda ratio est ꝼm eum, quia l. cũ non solum. de bo. quæ lib. specialiter est inducta p̃ regulas iuris communis, & inducit ibi aliquid in fauorẽ filij, videlicet quia pater non vult cõsentire, posset adire solus, propter quod, vt seruetur æqualitas, statuitur eꝑ, ꝙ si filius non vult adire, pater solus pos-
88 sit adire, quæ ratio cessat in monasterio & monacho, † quia monachus ipse non posset adire monasterio repudiante, immo potest inuito monacho monasterium repudiare, ita tradit no. Bar. in l. tutor. in fi. ff. de bo. pos. & tenẽt Doc. hic. Io. autem de Imo. in d. l. j. tꝫ opi. Bar. noua ratione, quia cum monachus non hẽat velle, nec nolle, hæreditas, quæ defertur monacho potest adiri p monasterium sine consensu monachi, in quo reside r totũ velle monachi. 12. q. 2. c. nolo. & c. nõ dicatis. in c. si religiosus. de elec. in 6. sed illud dictum fuit reprobatum in lectione prędecẽti. vbi ostẽdimus clare, ꝙ hæreditas defertur monacho. & ipse dꝫ adi-
89 re, nec hoc repugnat iurib. præcedẽtibus, † quia id, quod monachus non habeat nolle, non sic intelligitur, ꝙ nunquam habeat interuenire voluntas monachi, alias sequeretur, ꝙ si monachus est electus in prælatum, Abbas solus posset acceptare electum, quod est ridiculum. quia immo requiritur consensus electi, vt in d. c. si religiosus. huic posset responderi, ꝙ in istis concernẽti-
bus personam mere monachus habeat velle & nolle, licet. n. additio sit actus personalis, tamẽ finis eius tendit ad res. immo intelligitur sic, ꝙ non potest aliquid velle non consentiente abbate, vnde reiecta sua ratione placet mihi opin. d. Ang. & noua & subtili ratione, quia tex. in l. fi. C. de bo. quæ lib. loquitur, quã do defertur filio hæreditas aduentitia, cuius proprietas resident in persona filij, quo casu disponitur, vt dictum est, causa seruandæ ęqualitatis, vt dicit Ang. & bene, ꝙ in monacho illud nõ est considerandum, quia incontinenti quicquid quærit, monaste-
90 rio quærit, vnde magis † videtur monachus æquiparari filio, cui defertur hæreditas profectitia, q̃ filio, cui defertur hęreditas aduentitia. Sed in hęreditate profectitia stat regula, ꝙ si filius non vult adire, non quæritur patri, quia vtriusq; voluntas requirit, vt l. si quis mihi bona. §. iussum. de acq. hęr. & plene Bart. declarat in l. is qui hęres. §. fi. ff. eo tit. ergo non videtur, ꝙ monasteriũ inuito monacho possit adire. Nec potest dici, ꝙ per legem finalem ius antiquum in hęreditate profectitia sit correctum, quia hoc est impossibile, quia si hoc esset patre repudiante, acquireretur hęreditas filio, quod non reperitur iure cautum in profectitiis. Præterea cum illa lex sit correctiua iuris antiqui, non extenditur vltra casum suum, vt l. pręcipimus. in fi. C. de appel. & hoc modo arguendi vtitur Bar. in l. j. ff. de vul. & pup. in fi. quæstione. Item quia non est eadem ratio, quæ in hęreditate aduentitia, in qua seruatur ęqualitas inter patrem & filium, quod nõ est in casu nostro, quoniam patre repudiante filius nõ posset adire, vt dictum est. considera etiam, ꝙ illa lex principaliter fuit inducta in fauorem filij, cui quæritur proprietas, quę non est co-
91 siderabilis in hęreditate profectitia. Tertio quęritur, † vtrũ mo-
c nachus c hęreditatem non aditam transmittat ad monasteriũ. Super quo distingue tres casus, quia aut loquimur de hęreditate patris, vel aui, vel de materna, vel extranei. Primo casu pũctus
92 stat in hoc. † Vtrum monachus desinat esse suus, nam si non desinat, videtur, ꝙ transmittat per l. ex militari. §. fi. ff. de mili. test. & quod ibi per Bar. si desinit, stat regula in oppositum, ꝙ hęreditas non adita non transmittitur, super quo puncto videtur cõcludere Bal. in l. j. C. qui admitti. dum allegat l. si ex causa. §. Papi. & quod ibi no. ff. de minor. ꝙ monachus desinat esse suus, & propterea hęreditatem non transmittit. p̃rium tenuit ipse idem in l. apud hostes. in fi. C. de suis & legi. & l. Deo nobis, C. de epis. & cle. Nec ob. dicit ipse, ꝙ monachus nõ est in potestate patris, iuxta no. in l. si ex causa. §. Papi. quia non valet consequẽtia, aliquis non est in potestate, ergo non est suus, vt patet in posthumo, qui nascitur post mortem testatoris, nam ille nunq̃ fuit in potestate, & tamen est suus patri vt l. Gallus. §. videndum. ff. de lib. & posth. & l. posthumorum. ff. de iniusto testa. Sed ista ratio nihil valet, quia licet non sit vere suus, fingitur esse suus, quia posthumus ad sui fauorẽ hr̃ pro nato, vt l. qui in vtero. ff. de statu hominum. sed monachus nec est vere in potestate patris, nec fingitur esse, sicut posthumus fingitur fuisse, vt dixi, & ideo non est simile. Pręterea dicit ipse, emancipatus non est in potestate, & tamen succedit ad similitudinem suorũ, vt l. meminimus. in fi. C. de legi. hęr. Sed illa ratio minus valet, quia non succedit vt suus quo ad effectũ transmittendi, vt traditur in l. ventre. de acquir. hęre. Pro hac sua conclusione arguo sic, non p̃ negari, ꝙ monachus in successione parẽtis succedit perinde, ac si nõ esset ingressus, vt p̃ in d. l. Deo nobis. ver. nullo obstaculo, est igit ille monachus ficte suus, & sic non vere. sed dispõ. l. quę loqtur de suitate quo ad aliquem effectũ ipsius comprehendit etiam sñũ ficte. dr̃ aũt ficte suus ille, qui non est vere in potestate. ita p̃bat tex. no. in l. lege Cornelia. §. fi. ff. de testa. ergo vr̃, ꝙ ille monachꝰ transmittat, quia fingitur esse in potestate quo ad hoc, & per cõ sequens esse suus, & illo modo concludet primum argumentũ. Bal. in contrarium facit fortissime, quia non potest negari, ꝙ ille monachus quo ad quędam nullo modo vere, vel ficte est in potestate patris, sed ille, qui censetur, vel fingitur esse in potestate quo ad quid, & non quo ad oĩa, non potest dici suus quo ad effectũ suitatis, sicut si totaliter fingeretur esse in potestate. casꝰ est sing. qui hoc determinat in ratione sui, in l. j. §. quęri potest. ff. de suis & legi. ergo vr̃, ꝙ iste monachus non transmittat. & licet passus sit dubius per prędicta, placet mihi opin. Bal. in d. l.
93 Deo nobis. per illum text. qui clare hoc probat. † dicit enim in

succes-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Hæreditas defertur monasterio immediate, & non mediante persona monachi. Hinc est, ꝙ si monacus decessit ante aditam hæreditatẽ, potest tamen monasterium adire secundum cõem opi. de qua p Cor. ꝑ. 88. li 2.

b VIN. GOD. Monacho repudiante hæreditatẽ an monasteriũ illã adibit. Vide Soc. in cons. 183. in prin. lib. 2. incipit, eleganter sunt omnia discussa.

c VIN. GGD. Monachus, an transmittat hæreditatem non aditam. Vide Soc. in cons. 81. in præsenti. circa principium, lib. j & insuper adde, quando monachus transit ad aliud monasterium, quod eidem monasterium succedat. Gozz. cons. 51. lib. 2. & de hoc late per Pet. de Perusio in tract. de mut. stat. perso. post princ. nu. 10 cum seq. habetur in li. 10. tract. fol. 287.

ſucceſſione inteſtati, ꝙ monachus ſuccedit patri ſecundum leges noſtras, nullo obſtaculo ei generando ex ingreſſu, ſed ſi monachus non ſuccederet vt ſuus, tunc eſſet aliquod obſtaculum in filio ſuccedendo ſecundum leges veteres, quæ acquirunt hæreditatem filio ipſo iure ex capite ſuitatis, ergo remanet concluſio prædicta vera. non obſtat tex. in c. quæri poteſt, quia poſſumus dicere, quòd hæc lex vltra procedendo vult caſum fictum haberi pro vero, vnde idem iudicatur quod de vero, vt l. filius. in prin. ad l. fal. & l. Gallus. §. ꝙ ſi is. & quod ibi per Bal. de lib. & poſthu. & hoc eſt tenendum, quicquid dixerit Guil. Spec. in tit. de ſta. mon. §. j. & 2. vbi voluit, ꝙ filius, qui ingreditur monaſterium, deſinat eſſe ſuus, & ꝙ nepos ex eo tanquam ſuus debeat inſtitui, & ſuccedens in locum patris, quod dictum non placet Bal. in auth. ſi qua mulier. C. de ſac. ſanc. eccl. per ea, quæ ſ̃. dixi-
94 mus. Secundo caſu, videlicet †cum quęritur de ætate materna, dicendum eſt ſecundum Iac. de Are. & Docto. hic, quod etiam tenet Io. de Imo. in l. j. ff. de vul. & pup. ꝙ monachus tranſmittit hæreditatem ad monaſterium tanquam ad filium, vt in tex. noſtro, per l. vnicam. C. de his qui ante aper. tab. ſed id videtur male dictum, licet omnes approbent, quia vt dicunt hic Docto. in aliis concluſionib. diſpoſitio huius tex. non extenditur vltra caſum ſuum, vnde quo ad alia monaſterium non hr̃ loco filij, ſed pro communi ſententia facit text. 8. q. 3. c. ſi qua mulier. vbi videtur probari, ꝙ monaſterium computatur in numero filiorũ quantum ad diuiſionem ſubſtantię ingredientis, ſed ille canon non facit, quia ibi computatur inter filios, quo ad diuidẽdum ſubſtantiam defuncti, non quo ad tranſmittendum hæreditatẽ non aditam, & poteſt induci tex. ille ꝺ Docto. iſto modo, quia in diuiſione ſubſtantiæ ingredientis monaſterium computat̃ monaſterium loco filij in vno caſu duntaxat. ſ. ſi ingrediens prius non fecit teſtamentum, vt ibi patet, & probatur in Auth. de mona. §. illud. & ſic apparet, ꝙ extra caſum illum etiam in ſubſtantia filij monaſterium non hr̃, vt filius. vnde opin. Doct. remanet
95 dubia. Tertio caſu & vltimo, † quando defertur monacho hęreditas extranei, dicendum eſt ſecundum Bar. in l. is poteſt. de acquir. hære. & Bal. in l. j. C. qui admit. & omnes Mod. hic, ꝙ hæreditas non adita, non tranſmittitur ad monaſterium per l. vnicã. §. in nouiſſimo. C. de cadu. tol. competit tamen reſtitutio monaſterio tanquam læſo, ex hoc ꝙ monachus non adiuit, & eſt mortuus ſeculo. l. Pantonius. & quod ibi per Bar. ff. de acqui. hæred. ſed ad vltimum eſt mihi dubium, quia illa lex loquitur, quãdo hæredi ante mortem erat aliqua cauſa iuſta, propter quam nõ adiuit, ſicut minor ętas, vel abſentia, ꝙ non eſt in noſtro caſu.

SVMMARIVM.

1 *Honor, diſtrictus, & iuriſdictio, quid ſignificent.*
2 *Communitas a diſtrictu, qualiter diſtinguitur.*
3 *Iudex ſuper emergenti pronunciat, & eſt ſententia interlocutoria.*
4 *Iudex poteſt reſeruare exceptiones contra teſtes poſt ipſos receptos.*
5 *Terminus vnus, & idem poteſt aſſignari ſuper pluribus articulis compatibilibus.*
6 *Termini probatorij lapſus ipſo iure, excludit nolentem producere teſtes.*
7 *Exceptioni fidelitatis, cum corruptione opponi poteſt, etiam poſt ſententiam.*
8 *Iudex, quando non poſſit excipientem expellere.*
9 *Exceptionem peremptoriam, nunquam repellit præſumpta calumnia.*
10 *Excipiens ſemper admittitur, vbi patitur grauamen irreparabile.*
11 *Articuli, quando ſunt incompatibiles, iudex non poteſt aſſignare terminum ſuper vtroque.*
12 *Iudex ex officio ſuo poteſt aſſignare terminum ad probandum parti non petenti.*
13 *Teſtium receptio aliud, & examinatio aliud.*
14 *Iudex cum examinat, etiam ſi interrogatoria non dentur a parte, debet ex officio ſuo diligenter teſtes interrogare.*
15 *Teſtibus non creditur in quinque caſibus hic no. 17. 18.*
16 *Iuriſdictionis per acquiſitionem quaſi poſſeſſionis in vna ſpecie nõ probatur acquiſitio quaſi poſſeſſionis in altera ſpecie.*
19 *Infamia facti non repellit totaliter teſtes, eſt tamen in iudicis arbitrio. 20.*
21 *Libello quando duo narrantur, quorum vnum venit qualificatiue ad alterum, debent ambo illa probari.*
22 *Teſtis, ſi probatur corruptus, non propter hoc præſumitur dixiſſe falſum.*
23 *Teſtes, quando ſunt pares numero, quibus magis credendum.*
24 *Teſtis vt concludat de continua poſſeſſione, quid dicere debeat.*
25 *Interdicto vti poſſidetis plures cauſæ vincendi.*
26 *Poſſeſſio ſequens præſumitur clandeſtina probata antiquiori.*
27 *Iura incorporalia, an duo poſſint inſolidum quaſi poſſidere.*
28 *Interdicto vti poſſidetis repellitur quis, quando ſua poſſeſſio eſt iniuſta. 29.*
30 *Verbum euidentiſſime, quid ſignificet.*
31 *Libelli forma in interdicto vti poſſidetis.*
32 *Dominus poteſt agere pro moleſtatione ſubditorum ſuorum.*
33 *Teſtes vel inſtrumenta, an poſſint produci poſt lapſum termini.*
34 *Concluſio facta in cauſa, non obſtat in cauſa appellationis.*
35 *Iudex ſi ſtatuit terminum cum comminatioñe, ꝙ vlterius eum non audiet, re integra poſt lapſum termini debet audiri.*
36 *Pars poſt lapſum termini, quando audiatur.*
37 *Cauſa, ꝙ ſit ſummaria, debet potius operari dilationem eſſe magis peremptoriam quam minus.*
38 *Iudex ex officio poteſt ad rei defenſionem producere teſtes.*
39 *Interlocutoria, quædam eſt aſſignatio termini.*
40 *Interlocutoria iudicis aſſignantis terminum limitatur a cauſa.*
41 *Terminus aſſignatus a iudice, qui eſt miniſter l. debet idem operari, quod terminus aſſignatus a lege.*
42 *Teſtis receptus poſt lapſum termini parti non opponenti, an recipiatur nulliter.*
43 *Iudex ſi abſque cauſa concedat ſecundam dilationem, eſt nulla ipſo iure.*
44 *Termino lapſo probandi a lege vel ſtatuto, an noua dilatio dari poſſit.*
45 *Excluſio legis fortior, quam hominis.*
46 *Concluſio in cauſa fortius excludit probare volentem, quã quilibet terminus.*
47 *Teſtes iurare in termino, an ſufficiat.*
48 *Actus inualidus, quando confirmatur, denominatur a confirmante.*
49 *Teſtis dictum abſque iuramento eſt inualidum, ita iuramentum ſine dicto.*
50 *Iudicis negligentia non conuincitur, niſi appareat de proteſtatione partis.*
51 *Pars ſi fecit diligentiam, vt teſtis examinaretur in termino, tunc poterit poſtea examinari.*
52 *Teſtis dictum non continetur in iuramento.*
53 *Fictio translatiua, quando non habeat locum.*
54 *Terminus legalis fortius excludit, quam terminus hominis.*
55 *Verba, debeas probauiſſe, ſignificant actum perfectum.*
56 *Clauſula ad probandum & probatum habendum per omne genus probationis, quid operetur.*
57 *Iudex ex officio, ſi vult deferre iuramentum, non impedit eum concluſio.*
58 *Excluſus a facultate probandi aliter, quam per ſcripturam, non poteſt petere iuramentum ſibi deferri.*
59 *Dilatio concedi non poteſt, niſi parte citata, etiam ſi vellet poſtea ratificare.*
60 *Teſtis poſt ſententiam, an & quando poſſit reprobari de falſo.*
61 *Terminus ſi eſt aſſignatus ad opponendum, videtur ſatis cognitum de cauſa.*
62 *Iudex, qui pronunciat ſuper principali, videtur pronunciare ſuper incidenti.*
63 *Exceptio falſi, an & quando poſſit opponi poſt ſententiam.*
64 *Abſolutoria in ciuili non parit exceptionem in criminali.*
65 *Probationes factæ in iudicio criminali, faciunt fidem in cauſa ciuili.*
66 *Inſtrumentum de falſo poſt ſententiam reprobari poteſt.*
67 *Iuramenti delati de falſitate poſt ſententiam quæri non poteſt.*
68 *Teſtis corruptionem, an ſufficiat probare ſine falſitate.*
69 *Teſtis corruptus pecunia repellitur a teſtimonio, & punitur de falſo.*
70 *Teſtis, qui conuincitur circa corruptionem, poteſt puniri pœna falſi.*
71 *Factum qualificatum qui deducit, an teneatur probare vtrunque factum, & qualitatem.*
72 *Dictio cum, quando coniungat.*
73 *Contrahentium mens in contractibus potius attẽditur in natura rei, quam formalitas & verborum proprietas.*
74 *Factum deducens qualificatum, ſi vnum tantum probat, iudex ex officio poteſt illum condemnare.*
75 *Accuſator deducens diem maleficij in libello, ſi probat de altero die, debet ſequi abſolutio.*
76 *Delictum probare abſque qualitate, an ſufficiat.*
77 *Officium iudicis in cauſa criminali ad condemnationem rei non exuberat.*
78 *Clauſula, quare petit reum condemnari ſecundũ formã iuris, et ſtatutorũ, &c.*
79 *Clauſula, ſuper quibus omnibus & ſingulis intendimus ex officio requirere.*
80 *Statuti ex forma, quando poſt duos menſes de delicto cognoſci non poteſt, an comprehendat delictum qualificatum.*
81 *Probationes, quando ſunt omnino æquales, tunc iudex poteſt ponere ſortem.*
82 *Sorti nunquam eſt locus, niſi cum tractatur de probatione vnius perſonæ ad alteram.*
83 *Pignus, quando obligatur duobus creditoribus eodem tempore vnicuique acquiritur pro parte.*
84 *Duobantes duo æqualiter, ſe poſſidere, videtur ꝙ vnicuique ius acquiratur pro dimidio.*
85 *Pars, quando videatur ſuſpicari ſe poſſe repelli a poſſeſſione. 87.*
86 *Poſſeſſio reſpectu interdicti vti poſſidetis conſideratur tẽpore litis conteſtatæ.*

CAP. IX.

LIcet cauſam. In interdicto vti poſſidetis vincit, qui melius probat de poſſeſſione eiuſdem temporis, vel qui probat de titulo, vel qui probat ante litem motam poſſeſſionẽ, & diuiditur in quinq; partes. In prima ponitur commiſſio & proceſſus deciſus. In ſcda ibi porro, ponitur exceptio rei ꝺ perſonas teſtium in re petita actoris, & iudicis interlocutio. In tertia ibi, poſt hoc, ponitur noua exceptio rei ꝺ perſonas & dicta teſtium, exceptionis admiſſio & aſſignatio termini. In quarta ibi, quanquam, ponitur reprobatio teſtium ex parte rei ex multiplici capite. In quinta & vltima ibi, ex præmiſſis, præmittitur ratio decidendi, & ſequitur ſententia. No. primo ibi, diſtrictu, ho-
1 nore & iuriſdictione, † ꝙ iſta diſtinguuntur vt ſpecies diuerſæ. ſ. honor, diſtrictus & iuriſdictio. ſignificat. n. honor ſecundũ Ioã. An. reuerentiam extraiudicialem, & vt quis honorifice ſuſcipiatur, iuriſdõ autem ſignificat cognitionem cauſarum ciuilium & crialium, diſtrictus ãt executionẽ pœnarum, & quãlibet coactionem

ctionem actualem, ſed hoc non vr̃ bene dictũ, quia aut nomen iurisd. hic capitur vt ſpecies diſtincta a mero & mixto imperio, vtroq; .n. modo capi poteſt ſm gl. inl. Imperium. ff. de iuriſ. om. iud. & in Auth. de defen. ciui. §. & iudicare. ſi capitur primo modo, tunc comprehendit etiam merum imperium, quo ad execu tionem actualem, vt traditur in dictis iuribus, ſi capitur ſecũdo modo non comprehendit cognitionem cauſarum crĩaliũ, qa illa eſt meri imperij, & non poteſt committi, niſi ex cauſa, vt l. j. §. j. & ibi no. ff. de offi. eius cui mand. eſt iuriſd. dicamus ergo & melius, ꝙ iuriſdictio dicit cognitionem cauſarum ciuilium, diſtrictus merum & mixtum imperium, & aduerte, quia iuriſdictio diſtinguitur a diſtrictu modo prædicto, reſpectu eiuſdẽ loci. † qualiter diſtinguatur communitas a diſtrictu, & quæ ſit differentia inter iſta nomina, hæc eſt alia qõ, ſuper qua vide, quod hr̃ in c. inter dilectos. in prin. de fi. inſtru. & in cle. ne Romani. §. ſane. de ele. vbi plene Pet. de Ancha. & in c. cum ad ſedem. s̃. de reſti. ſpo. & quod ponit notanter Bal. in c. j. de capi. qui curi. vendi. & in l. j. §. cum vrbem. ff. de offi. præfec. vr. & l. etiam. C. de iure do. Tertio no. ibi, interloquendo decreuimus, ꝙ † ſup emergenti iudex pronunciat, & eſt ſententia interlocutoria, de quo in c. j. s̃. de or. cogn. Quarto no. ibi j̃. trium menſium, duo ſemper mentitenenda. † Primum eſt, ꝙ licet iudex exceptiones, quæ opponuntur p̃ teſtes, poſſit reſeruare poſt teſtes receptos & publicatos, vt in c. præſentium. j̃. de teſti. ſi tamen vult, poteſt ẽt admittere partem excipientem ad probandum incontinẽti dictas exceptiones. dum tñ non retardetur [a] examinatio teſtium in cã principali, quia hoc eſſet p̃ tex. in auth. ſi dicatur. C. de teſti. ſup quo vide tex. & quod ibi no. gl. j. in c. cum cauſam. in prin. j̃. de teſti. † Secundo habes colligere ex hoc ver. ꝙ ſuper pluribus arti. compatibilibus poteſt aſſignari vnus, & idem terminus, cõcor. tex. in l. generaliter. §. pe. C. de reb. cre. & ibi per Bart. & eſt gl. in cle. j. in verbo donationem. de ver. ſig. & plene diximus in c. preterea. s̃. de dilatio. Quinto no. ꝙ † lapſus termini probatorij ipſo iure excludit nolẽtẽ producere teſtes, nec diſtinguit hic, vtrum res ſit integra vel non. & ſic non vr̃ eſſe vera doctrina Bar. in l. fi. ff. de feri. & in l. mancipiorum. ff. de opti. leg. de qua hic pleniſſime per Ant. de But. & Moder. & vlterius pondera ver. nullatenus audiendum, ꝙ etiam ſi parte non opponente aliquis producat teſtes poſt lapſum termini eo caſu, quo non poteſt producere ipſo iure, non valet productio. facit opt. tex. cum glo. in auth. ſi qua mulier. C. ad Velle. de quo etiam dicetur pleni[9] in gl. Sexto no. ibi, quod corruptum, &c. ꝙ † exceptioni fidelitatis cum corruptione poteſt opponi etiam poſt ſententiam, de quo in gl. & vlterius ex eodem ver. collige ſecundum d. Ant. ꝙ quicquid licet opponere poſt ſententiam, multofortius ante, licet teſtes ſint publicati, ꝙ facit ad no. in c. iurauit. s̃. eo. Septimo no. & tene menti ibi, nonnulli crederent, &c. ꝙ † ſi pars excipiens non eſt in manifeſta calumnia, ſed ſolum iudex præſumit p̃ partem, non poteſt iudex excipientẽ repellere, ſed Inn. in c. poſt electio. de conceſ. præb. d. Ant. & d. Abb. in notabilibus intelligunt, qñ vel præſumptio calumniæ eſſet leuis, tunc. n. non poteſt iudex repellere exceptionem peremptoriam, vel quaſi, ſed declinatoriam bene poſſet ex leuiori præſumptione repellere ſecundum eum. ad hoc. c. pia. de excep. in 6. poſſit tamen iudex, ſi ſuſpicare tur leuit. de calumnia deferre iuramentum calumniæ excipienti, ſicut dicitur in c. paſtoralis. j̃. de excep. & in c. 2. de iura. cal. li. 6. ſecũdum d. Ant. hic. Tu autem aduerte, quia Bal. in l. j. in vlt. char. C. qui acc. non poſ. vr̃ ſimpliciter tenere per illum tex. † ꝙ nunquam præſumpta calumnia, & ſi ſit vehemens præsũptio, repellit exceptionem peremptoriam, vel quaſi: ex verbis tamen ſuis colligitur diſtinctio multum æqua, videlicet, ꝙ aut reiectio exceptionis ex calumnia præſumptiua pareret excipienti præiudicium irreparabile ſaltem in alio iudicio, & tunc non debeat excipiens repelli, aut pareret præiudicium irreparabile, & tunc poſſit repelli pro primo dicto poteſt adduci tex. iſte, quia hic ſi excipiens ſuccumberet interdicto vti poſſidetis, efficeretur de reo actor in iudicio petitorio, incumberet ſibi onus probãdi dominium, vbi alias non incumberet, & ſic poſſet parari præiudicium irreparabile, quia per hoc poſſet contingere, ꝙ abſolute perderet in cauſa proprietatis, vel ad minus grauaretur irreparabilitas onere probandi, ſed prima conſideratio eſt melior. Pro ſecundo dicto bene facit tex. in l. defendere. in fin. & quod ibi p Bar. ff. de auc. tut. & tex. in c. ſuſcitata. s̃. de reſti. in integ. & iſta diſtinctio magis placet, quam id, quod ſing. dixit Bal. in hoc articulo in l. in p̃ctibus, in princ. C. de non nu. pecu. vbi diſtinxit inter implorantem officium iudicis & inter excipiẽtem, vt primo caſu poſſit quis repelli per tex. noſtrum, † & ꝙ vbi patitur grauamen irreparabile, debeat admitti excipiens, etiam ſi præſumat̃ de calumnia p̃ ipſum, videtur eſſe caſus a contrario ſenſu in c. ſolicitæ. de reſti. ſpo. vbi tex. innuit, ꝙ poſtquam ſpoliatus fuerit reſtitutus. bene poterit agere de adiuratis, licet preſumptio ſit p̃ agentem. ſicut ergo ibi non repelleretur agens, ita nec excipiẽs, quia reus in exceptione efficitur actor, vt l. j. ff. de excep. Io. An. ſingulariter in ti. de iudice delegato. §. reſtat. in addit. magna. iuxta fi. videtur clare ſentire, ꝙ tunc iudex propter præſumptã calumniam poſſit excipientem repellere, quando ſubeſſet iuſta cauſa. v.g. quia ſupereſſet parum temporis dati ad dicẽdum, & iudex timeret incurrere pœnam, ſed cum iudici ſit datum aliud remedium, & ibi dicitur, nõ debet auferri ius partis, vnde mihi placet diſtinctio ſupradicta, quæ eſt multum æqua. Octauo no. in ver. indulto, ꝙ † qñ articuli ſunt ſimul incompatibiles, iudex non poteſt aſſignare terminum ſuper vtroque, ſed bene vno & eodẽ actu poteſt plures terminos aſſignare ſucceſſiue, de quo dic, vt in c. præterea. s̃. de dila. & per Bar. in l. 2. in fi. ff. de re iudi. Et vlterius ex iſto ver. collige, ꝙ dictio ex tunc, habet hanc virtutem, quia ſuſpendit actum & interlocutoriam iudicis, vſque ad extremum tempus, quod ſignificat, niſi forte diceretur, ex tunc prout ex nunc. tunc. n. videretur eſſe intentio iudicis, vt traheret̃ retro effectus ſententiæ, de qua clauſula vide quod traditur in c. præterea. j̃. de ap. & l. huiuſmodi. ff. de ver. ob. per Bal. in c. j. de mil. vaſ. qui contu. eſt. & de dictione tunc, habes tex. in l. 4. ff. de cond. & dem. Secundo collige ex eodem ver. ꝙ † iudex ex officio ſuo poteſt aſsignare terminum ad probandum parti non petenti, etiam ſi non ſit timor, ꝙ pereat inſtantia. nam de iure cano. inſtantia eſt perpetua, vt in c. pe. s̃. de iudi. quod facit optime ad notata per Bar. in l. j. C. de dila. & in l. 4. §. hoc autem. de dam. infec. Tertio potes colligere ex eodem ver. ibi recipere, ac examinare curarent, ꝙ † aliud eſt receptio teſtium, aliud examinatio. & ideo poteſt inferri, ꝙ ſi collega committit collegæ receptionem teſtium, non videtur committere examinationẽ, maxime quia plus eſt examinare, quam recipere teſtes, & iuramentum, & plus induſtriæ requiritur, & etiam eſt maioris effectus, ar. eorum, quæ tradit Bar. in l. 3. ff. de iuriſ. om. iud. vnde cum alias iſta quæſtio hic eſſet de facto, & ego allegarem hoc, aduocatus partis aduerſæ allegauit ſtilum & conſuetudinem, ꝙ deputatus ad recipiendum teſtes, intelligebantur poſſe examinare teſtes, de iure autem eſſet dubium, multum facit in p̃rium iſte text. non tamen determino pro nunc Nono collige ſecundum Docto. ꝙ † iudex cum examinat, etiam ſi interrogatoria non dentur a parte, debet ex officio ſuo diligenter teſtes interrogare de omnibus circunſtantiis, & multofortius de cauſa. Ego autem põdero ex iſto tex. ꝙ iccirco Papa mandat hic ſpecialiter fieri, ꝙ præſumebat de calumnia p̃ partem excipientem. ideo iudex eſſet in minori culpa, ſi quando timet de calumnia & falſitate, non inquireret ſubtiliter. & ex hoc forte poſſet attentari vnum nouum in iſta materia, ꝙ quando iudex habet teſtem probabiliter ſuſpectum, vel partem producentem teſtem, ſi non interrogat de cã ſcientiæ, non valeat dictum teſtis, licet pars hoc non petierit, vel ad minus videtur, ꝙ pars, p̃ quã fuit productum, etiam poſt publicatas atteſtationes poſſit petere teſtem receptum vt interrogetur de cauſa, quia iudex videtur fuiſſe in dolo, vel in diſſoluta negligentia, quæ comparatur dolo, ex quo teſtis, vel pars erit ſuſpecta, de quo tamen dic, vt no. Inn. & Doc. in c. per tuas. j̃. de teſti. Decimo colligo ex ver. quanquam. vſq; ad ver. id quoque teſtes † excluſiue, quinque caſus [b] ex quibus teſtes repelluntur a teſtimonio. Prim[9] eſt, ſi contradicunt ſibi ipſis, vt l. eos. in prin. ff. de falſis. 4. q. 3. c. qui falſa vel varia. Scds eſt, ſingularitas teſtiũ, ſi non habet conteſtes. 3. q. 9. c. nihilominus. & pondera iſtum tex. ſing. cum hic agatur de probanda iuriſdictione, videbantur admitti teſtes ſing. ſecundum Inn. & Doct. in c. cum oporteat. j̃. de accu. & Bal. in l. j. C. de teſta. & in l. teſtium. C. de teſti. cuius contrarium videtur probari hic, niſi dicas, ꝙ hic teſtes erãt ſingulares, quia deponebant de actibus inferentibus diuerſam ſpeciem iuriſdictionis. v.g. vnus deponebat de actu meri imperij, alter de actu ſimplicis iuriſdictionis, alter de honore & reuerẽtia extraiudiciali, & ex hoc intellectu ſic declarato infertur non minus no. † ꝙ per acquiſitionem quaſi poſſeſſionis iuriſdictionis in vna ſpecie non probatur acquiſitio quaſi poſſeſſionis in altera ſpecie, de quo per Innocen. & Anto. de Butr. in cap. dilectus. infra de capel. mona. & per Moder. in capit. j. de relig. domi.

plenil-

ADDITIONES.

a Non retardetur. Tu uide omnino Lanfranc. de Oria. in repet. c. quoniam contra falſam. in §. teſtium depoſitiones. in colum. 66. de proba. in ver. pro declaratione præmiſſorum.

VIN. GOD. Adde Barth. Socin. in conſil. 244. conſiderata. uerſicu. ſed huic. lib. ſecundo.

b VIN. GOD. Not. hic quinque caſus pulchros, in quibus teſtibus non creditur. Teſtes recepti poſt proceſſus publicationem fidem non faciunt, & ſic non probant. Ruin. conſil. 164. nume. 4. lib. 4. Teſtes uarij in circunſtantiis, quæ negocium principale concernunt, non probant. Ruin conſil. 150. nu. 9. lib. 5. Teſtes recepti ante inquiſitionem, & parte non citata non probant. Ruin. conſil. 10. num. 9. lib. 5. Teſtes in aliquibus uarii non probant etiam in his, in quibus ſunt concordes. Rui. conſ. 158. num 10. lib. 5. Teſtes deponentes de credulitate, etiam quod dicant, ſe pro certo credere, nõ probant. Rui. conſi. 6. nu. 11. lib. 5. Et teſtes de facto conuicti in uno, ſunt repellendi omnino. Rui. conſ. 158. nu. 7. lib. 2.

pleniſſime per d. Ant. in c. ſi. de cau. poſ. & proprie. per Bal. in l. 2. C. de ſerui. & aqua. & tãgit Bar. in l. 3. §. ſi quis hoc interdicto, de iti. actuq; priua. & in l. ſi publicanus. in prin. ff. de publi. nam ſi ex acquiſitione vnius ſpeciei infertur ad aliam, ex quo ꝑ omnes actus infertur ad vnum effectum, viderentur teſtes probare, vt dicunt Doc. in locis præallegatis. Tertia cauſa eſt, † qñ teſtes ꝯ dicunt vnus alteri & producuntur ab eadem parte, tũc. n. derogant ſibi fidem. vt patet ibi, quia ſibi inuicem, & mirandũ eſt, quomodo d. Abb. in no. hic errauit, qui expreſſe tenet, hunc tex. ſolum loqui, qñ teſtis ꝯ dicit ſibimet, nam hoc dr̃ in ver. q̃q̃, ibi, ſibimet in ſerie ſui teſtimonij, &c. ſed in ver. ad reprobãdũ, ibi, quia ſibi inuicem, &c. loquitur de teſtibus, quorum vnus ꝯ dicit alteri, quod ſignificat iſta dictio inuicem. & aduerte, quia iſte tex. debet reſtringi, qñ ꝯ dicẽtes ſunt æquales numero, iuxta no. in c. cum tu. j. ti. proxi. licet ita ſimp̃r dicat. Quarta cã † eſt, infamia facti, quinta eſt leuitas, quæ ſignificat hominem mendacem ſine præiudicio alterius ſm d. Abb. antiquum hic, qui arguit ꝯ eum, qui facile credit, ſm glo. 7. q. 5. c. nolumus. & in his duabus cauſis tene menti hunc tex. no. ſm Doc. quia probat clare, † ꝙ infamia facti non repellit totaliter teſtem, niſi iudex arbitretur eum totaliter repellendum. & ſic intellige, ꝙ erit in arbitrio iudicis, de quo vide in c. teſtimonium. j. de teſti. & in l. j. C. de ſum. tri. & fide catho. per Bar, poteſt etiam exponi iſte ver. ſm Abb. Moder. ꝙ cum dicit nulla, referatur ad infamiam facti, cũ dr̃ modica, referatur ad hominem leuis opinionis, & ſm hoc ꝓbaret iſte tex. ꝙ infamis infamia facti totaliter repellitur, ſed prima expoſitio melior. tñ quia ex verbis tex. vr̃ colligi, ꝙ quia iſtæ duæ qualitates infamia & leuitas erant ſimul in iſtis teſtibus, vñ non poſſumus dicere, ꝙ aliquibus eorum crederetur aliquid, & aliquibus non, cum omnes hr̃ent eandem qualitatem. Secũdo, quia iſta verba, eorum dictis nulla pro modica, generaliter referuntur ad precedentia, & ſic vñr dicta tam de leuibus, quam de infamibus, & ſecundum hoc no. ſingu. † ꝙ eſt in arbitrio iudicis repellere totaliter, non ſolum ſi ſit infamis infamia facti, ſed ẽt ſi ſit leuis opinionis. Vndecimo no. in ver. idem quia. ſm Doct. communiter, ꝙ † qñ vnus narrat duo in libello, quorum vnum venit qualificatiue ad alterum, dz ambo illa probare, alias ſuccumbit. concor. tex. in l. diuus, ff. de re iud. vnde dicit hic Io. An. & ibi Bart. ꝙ bona cautela eſt proteſtari in fi. articulorum. & libelli, ꝙ non aſtringit [a] ſe ad probandum omnia capitula per ſe narrata, ſed ſolum neceſſaria pro victoria. tamen aduerte, quia iſte tex. non vr̃ probare hoc, qm̃ in ipſo, vt patebit, j. in gl. nõ ſufficiebat probare corruptionem ſine falſitate, vel eꝯ, de quo dicetur plene in gl. quid autem ſit in præcepto iudicis qualificato. dic, vt in c. cum dilecti. j. de dolo & contu. & hic aliqualiter ꝓ Abb. in notabilibus. Duodecimo † collige ſing. ex iſto tex. ꝙ ſi teſtis probatur eſſe corruptus, non propter hoc præſumitur dixiſſe falſum in reliquis, nec annullatur eius teſtimonium vt falsũ, licet puniatur pœna falſi vt falſarius, ſecundũ Bar. in l. j. in prin. ff. ad l. Cor. de fal. ſed hoc videtur eſſe falſum & impoſſibile, qa teſtis, qui conuincitur de corruptione, conuincitur de periurio & falſitate, cum. n. teſtis iuret, ꝙ non mouit ad teſtificandũ prece, precio, &c. ſi reperitur fuiſſe corruptus, apparet, ꝙ iurauit falſum ſm Bal. in l. ſi quis teſtibus. C. de teſti. & teſtis falſus in vno capitulo eſt falſus in omnibus. Inn. & Doct. in c. fraternitatis. j. de hæreticis, & in l. ſi ex falſis. C. de tranſact. ergo videtur hic, ꝙ præſumptiue probetur falſitas probata corruptione. potes ſoluere altero de tribus modis. vel ꝙ prædicta doctrina Doctorũ non eſt vera per illum. vel meli⁹, ꝙ aut teſtis deponit falſum in vno capitulo ex his, quæ immediate pertinent ad negocium deductum in iudicio, & tunc ſit vera doctrina Doct. aut in his, quę pertinent mediate in exemplo corruptionis, & tunc non cẽſeatur falſus in negocio principali, fateor tñ de iure canonico indubitãter iſte teſtis ex ſola corruptione poſſet repelli, qñ exceptio opponeretur tempore legitimo, ideſt ante lapſum termini, idẽ etiam credo de iure ciuili, vt l. 3. §. l. Iulia, ff. de teſti. tamen quia corruptio facta in cauſa, in qua teſtis producitur, vulnerat fidẽ teſtis, ſicut periurium, & etiam quia, vt ſ. dixi, teſtis corruptus ꝯ nincitur de periurio, ergo ſequitur, ꝙ videtur, etiam de iure ciuili repelli, & ita probat tex. in l. ſi quis teſtibus, in fi. C. de teſti. ita etiam ſentit Spec. in tit. de teſte. §. j. ver. item ꝙ eſt corrupt⁹, & hoc qñ probatur corruptio facta in illa cauſa, ſi autem probaretur corruptio, vel periurium in alia cauſa, tunc forte ſtandum eſſet regulæ, de quo tñ dic, vt traditur in c. teſtimonium. j. de teſti. & adde, ꝙ qñ teſtis corrumpitur, vt nõ deponat teſtimoniũ, tunc creditur teſti, ſi poſtea per partem, in cuius præiudiciũ fuit corruptus dicat ꝯ corrumpentem, vel etiam pro corrumpente, iſte eſt caſus ſing. quem ibi ponderat Bal. in c. j. circa medium. ſi de inueſti, inter do & vaſ. lis oriatur. Tertiodecimo no. ꝙ quando † teſtes ſunt pares numero, illis magis creditur, qui deponũt magis conuenientia, vel veriſimilia, & qui præſumũtur melius informati, propterea dicit gl. no. in c. cum eccleſia Vlterana. de elec. & Inn. in c. auditis. j. de præſcriptionibus, ꝙ magis creditur teſtibus, qui iuuant intentionem iuris communis, quam deponentibus pro eo, qui ſe fundat ſuper iure ſpeciali. Quartodecimo no. ibi, a 60. annis, ꝙ † ad hoc vt teſtis concludat de cõtinua poſſeſſione debet dicere, ꝙ Titius poſſedit a 60. annis & citra [b] cum copula, de quo vt per Bar. in l. Celſus. ff. de vſucap. & hic ꝓ Io. An. & Mod. qui etiam ponunt, quid ſi teſtis dicat, ꝙ poſſedit decem annis & plus, vt illa adiectio, & plus, aliquid operetur, de quo vide per Bar. in loco alleg. & in l. cum furti. de in litem iurãdo. & per Bal. in l. ſi quis in ſuo. C. de inoffi. teſt. & pondera text. ſecundum Moder. quia in teſtibus communis Fauentiæ non fuit appoſita dictio copulatiua, ex quo datur intelligi, ꝙ illi nõ probant continuam poſſeſſionem, & hoc plus placet, quam id, quod alias ſcripſi ſuper illo notabili. Quintodecimo no. plures † cauſas, quib. aliquis vincit in interdicto vti poſſidetis. prima, ſi probet per teſtes meliores de ſua poſſeſſione, vt dictũ eſt. ſecunda, ſi probet de antiquiori poſſeſſione, † quia poſſeſſio ſequens præſumitur clandeſtina, vel violenta, ſecundum Io. And. hic in nouella. vnde dicit Inn. ꝙ ad obtinendum in interdicto vti poſſidetis, ſufficiebat hic probare de antiquiori poſſeſſione dumtaxat, & hoc tenet Bar. per iſtum tex. in l. ſi duo. in prin. ff. vti poſſi. & vt tu bene intelligas dicta Doct. oportet intelligere, ꝙ etiam ſi poſſeſſor non probaret fuiſſe continuatam in probata antiquiori poſſeſſione, ſequens poſſeſſio præſumeretur clandeſtina, id-eſt præſumatur acquiſiuiſſe poſſeſſionem naturalem ſequens poſſeſſionem. nam de iure ciuili non poteſt intelligi, quia non cõpeteret in priori poſſeſſione interd. vti poſſid. Item probata poſſeſſione prædicta pro priore poſſeſ. non eſt poſſibile dicere, ꝙ ſequens poſſideret aliqua ſpecie poſſeſſionis, licet etiam feciſſet ſibi præſtari aliqua ſeruitia, maxime quia poſſeſſio naturalis retinetur per ſubductionem obedientiæ ſuo ſuperiori. de hoc tamen dic, vt traditur in l. cum eo. in prin. ſ. de acquir. poſſ. per Bar. præterea etiam ſi aliquo caſu poſſet dici poſſeſſio naturalis occupata, videretur per ea recuperata, ex quo eccleſia continuauit in perceptione ſeruitiorum. & vlterius aduerte in iſto verſ. quia Papa videtur dicere, † ꝓ iſta iura inter alia, duo non poſſunt poſſidere inſolidum, ſed hoc videtur falſum & contra ea, quæ habentur in c. j. j. de iurepat. & in cle. ſi plures. eo. titu. & contra l. j. ff. de offi. conſul. & ea quæ no. Bar. in l. fur. ff. de rer. di. & l. j. §. ſi plures. ff. de exce. Ioan. An. hoc ſoluit dicens, ꝙ iſte ver. non intelligit de iuribus incorporalibus, ſed ſolum de rebus, licet incorporalibus. ſed iſta ſol. manifeſte contradicit text. in verbo ſufficienter, & in verbo per quod, & etiam prius literæ, vnde d. Abb. Mod. dicit, ꝙ quoad effectum credit idem eſſe in iurib⁹ incorporalibus, qd̃ in corporalibus, quę verba poſſunt exponi, videlicet ſi aliquis inſolidũ primo quaſi poſſidebat iuriſdictionem, alius poſtea vſurpãdo illa, quæ ſunt huius iuriſd. licet poſſit poſſidere inſolidum, tamen primo eſt clandeſtinus poſ. ideſt iniuſtus, & licet non priuet primum ſua poſſeſſione, quia cum per hanc nouam poſſeſſionem videtur turbare priorem, cum in effectu diminuat ius eius, ſaltem quo ad vtilitatẽ. ideo poterit repelli per interdictum vti poſſi. ex quibus verbis ſic declaratis habes notare ſing. duo. Primũ eſt, † ꝙ ille, qui eſt in poſſeſſione ciuili & naturali, poteſt repelli in interdicto vti poſſid. qñ ſua poſſeſſio ciuilis & naturalis eſt iniuſta, propter ſimplicẽ poſſ. in alterum præcedentem. & ſic ampliatur id quod dr̃ Bar. in l. j. §. interdictum. ff. vti poſſ. & quod no. Cano. in c. item cum quis. ſ. de reſti. ſpol. Secundum ſing. habes no. † ꝙ cum ſecũdus poſſeſſor in iuribus incorporalibus, etiam ſi concurrat cum primo & non ſpoliet primum, dicitur poſſeſſor iniuſtus, ſicut ille, qui clandeſtine accipiat naturalem poſſeſſionem vacantẽ, quæ ſingularia ſunt ſemper menti tenenda. Tertia cauſa eſt, ſi agens interdicto vti poſſid. ꝓbat de ſua poſſeſſione titulata alio non probante de titulo æque bono. & ita tenet Bar. per illum tex. in d. l. ſi duo. in præſenti ſi de eo. §. fi. ff. de acq. poſ. quia probatio, quæ fit per inſtrumentum dicitur euidentiſſima. Decimoſexto † no. in ver. euidentiſſime. no. Docto. in c. ex ratione. j. de app. & ad ea, quæ ponit Bar. in l. ſi conſtante. in prin. ff. ſol. mat. & inducitur optime iſte text. ad id quod dicitur in c. quoniam contra. j. eo. Decimoſeptimo collige † ex iſto text. formã libelli in interdicto vti poſſidetis, in qua tamen deficit vnum ſecundum Hoſtien. & Io. And. quia non fuit petitum intereſſe preteritum. Tu autem

ADDITIONES.

[a] Non aſtringit. Vide de hac clauſula Bar. in l. circa eum. ff. de proba. Inn. in c. ex parte. in glo. in uer. occaſione, de priuil. Docto. omnes in l. ſcire. ff. de excuſa. tuto.

VIN. GOD. Adde de huiuſmodi clauſula, Alex. conſ. 6. col. 2. & 3. lib. 3. Marant. de ord. iud. Memb. 3. nu. 10. fol. 181.

[b] A 40. annis & citra, &c. Vide Cuma. in conſ. 77. in fi. Alex. conſ. 80. in 3. col. uol. 4. & conſ. 112. in 2. col. eo. uol. Panor. conſi. 12. in 1. col. in 2. uol. Ange. in l. falſus. in 2. colum. C. de fur. Felyn. in c. ꝙ ad conſultationem. col. 15. de re iudic. Imo. conſi. 19. & conſi. 101.

VIN. GOD. Adde qualiter teſtes poſſunt probare poſſeſſionem, Rui. conſ. 122. num. 4. lib. 5.

autem de forma illa & requisitione ad libellum dic, vt solenniter tradit Bart.in l.j.§.in interdicto.ff.vti possi.Vltimo no. secun
32 dum Ioan.And.ℭ † superior,vel dominus potest agere pro mo
a lestatione subditorum suorum.[a]& est ratio secundum eũ, quia quando subditi molestantur,videtur molestari dominus,in Authentico vt iudices sine quoquo suffra.sed istud dictum intelligit Abb.Moder.& bene,quando subditi molestarentur & cogerẽtur parere alteri in aliquo actu iurisdictionis, & ita erat hic. vbi autem iniuria esset illata subdito nõ in contumeliam domini, vel res esset subdita,vel subditi si aliter vellet agere actione ciuili,non potest agere dominus,vt est tex.no.cum gl.sua in c.auctoritate.in fi.de priui.in 6.& no.Inno.& Moder. in c. dilecti. j. de ap.In gl.super verbo trium mensium, tractant hic Doc.diffuse,
33 vtrum testes, vel instrumenta possint produci post lapsum termini,super quo fuerunt opiniones,nam Archid.dixit absolute,
b quod neque testes,neque instrumenta[b] possunt produci, vt ipse no.30.q.5.c.iudicantem.& hanc cõ.videtur sentire Specu. in titu.de dila.§.videndum,ver.quid si data.vbi etiam no. dixit,ℭ assignato termino simpliciter ad probandum videtur esse assignatus ad probandum per instrumẽta sicut per testes, & illam opi.videtur affirmare Bar.in l.admonendi.ff.de iureiur.cum dicit,ℭ post lapsum termini instrumenta produci non possunt. Alij distinguunt,ℭ aut res est integra. i. quia ius aduersæ partis in nihilo deperijt, quia aduersarius potest probare sicut prius, & tunc admittitur productio testium & instrumẽtorum per. l. mancipiorum.ff.de optio.leg.hoc dicit Cy.post Iaco.de Are. in l.si ea.C.de acqui.pos.& sequitur hic Bal.hoc tenet Bart. in l.fi. ff.de ferijs,vbi dixit,quod quando res est integra, etiam si nullũ subsit impedimentum,vel alia causa legitima, ex hoc solo potest concedi secunda dilatio.& sicut iudex posset concedere secundam dilationem,ita possit admittere probantem sine noua dilatione, mouetur, quia si nouus terminus posset assignari in causa appellationis,vt.l.per hanc.C.de temp. ap. eodem modo videtur re integra posse assignari in causa principali. sed ista ratio non est sufficiens,quia secundum hoc si parificatur causa appellationis & principalis quo ad istud,dicitur,ℭ vbi res nõ esset integra in causa appellationis,non esset concedẽdus nouus terminus,quod nullus unquam dixit,quia text.in l.per hanc. simpliciter permittit nouum terminum assignari.Preterea dari po
34 test ratio diuersitatis clara, †sicut enim conclusio facta in causa non obstat in causa appellationis ex hoc solo, quia partes videtur se limitare ad causam principalem,quæ pendebat, vt traditur in c.fraternitatis.in fi.& c.cum venissent.j.de testi.ita possumus dicere,quod iudex assignando terminum in causa principali videatur limitasse voluntatem suam ad illam causam, & propterea non fiat præiudicium in causa appellationis.Præterea facilius permittitur exclusio in causa principali per lapsum termini,quam in causa appellationis,quia illa expectat aliam post se, sed appellatio aliquando non expectat, aliquando tamen potest expectare,vnde prima ratio est melior & vniuersalior. videtur tamen confirmari distinctio prædicta ex his,quæ tradit no. Inno.in c.cum in tua.j.qui matri.accu.pos,quem refert & sequtur Bal.& Ang.in l.si quis hæres instituatur,in prin. ff. de hære.
35 insti.qui volunt,†ℭ si iudex statuit terminum alicui etiam cum comminatione, quod vlterius eum non audiet, reintegra post lapsum termini debet audiri,[1]super quo not. ipse idem Bald.in auc.ad hæc.in fi.C.de vsu. & quod tradunt Moder. in l. quamdiu.ff.de acqu.hære.sed Bar.in l.damni.§.Sabini.ff. de dam. infec. videtur simpliciter tenere, quod receptio facta post terminum non valeat,non distinguendo vt prædicti.& idem videtur tenere reiecta expressa distinctione. s. dicta in l. mancipiorum.
36 ff.de opt.lega.†vbi dicit,quod post lapsum termini pars non debet audiri, nisi iuret de nouo ad se facultatem probandi peruenisse,per tex.in c.pastoralis.de excep.sed ad illum tex.posset dici,quod ideo ibi sit fortior exclusio,quia terminus ad proponẽdas excepriones,de quo ibi,non fit,nisi causa cognita, & quando iudex suspicatur,quod pars per malitiam nolit protahere litem,vnde non est mirum,si pars post lapsum termini non admittitur propter præsumptam calumniam, quæ est contra ipsam,quæ ratio non habet locum semper elapso termino probatorio.licet aliquando posset habere,vt fuit declaratum in notabilib. sed tamen placet mihi inductio illius tex. propter vnũ verbum,quod ponitur hic.ibi,pariformiter.i. propter verbum nullatenus,quod ponitur in lapsu termini probatorij, sicut ibi in lapsu termini ad proponendas exceptiones. Præterea etiam potuit subesse alia causa,vel potest,propter quam statuatur terminus,quam calumnia præsumpta, de quo tamen dicendum, vt in c.pastoralis.videtur tamen Bar.in d.l mancipiorũ. respondendo ad illam legem hoc suum dictũ intelligere,quando post lapsum termini ad aliquem actum iudiciarium esset processum, quasi iudex procedendo ad vlteriora, quasi partes faciat rem integram absque eo, quod ius partis sit factum deterius, do.Ant. hic referens Do.de rota conclusione.30.tandem cõclu
dunt,ℭ si loquimur in causis summarijs,& in qbus proceditur de plano, & forte sine figura iudicij, de stilo palatij & de æquitate canonica admittitur probatio testium reintegra per ea, q̃ no.gl.in cle.sæpe.in ver.non obstan.de ver.signifi. sed hoc vide-
37 tur falsum,†quia quod causa sit summaria,debet potius operari dilationem esse magis peremptoriam, q̃ minus, vt dixit sing. Bar.in extraua.ad reprimendum.in glo.in verbo per citationẽ, & sequuntur Moder.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de dam.infec.facit tex.in cle.sæpe. de verb.sig.vbi permittit abbreuiatio dilationum in huiusmodi causis,& quod no.Bar.in l.filius.in princip. ff.de dona.aut loquitur in causis ciuilibus,in quibus non proceditur summarie.& tunc post lapsum termini nunquam admittitur probatio testiũ etiam re integra.casus est hic.& pro istacõ. induco sic subtiliter.nam hic patet,ℭ pars,cuius testes reprobãtur de corruptione,& fidelitate,habuit terminum ad reprobandum dicta illorum testium.& sic satis innuit ista litera,ℭ ius aduersarij erat integrum,sicut in primo termino,idem videt probare tex. in c. coram. de resti.in inte. aut loquitur in causis criminalibus,& tunc indistincte non admittitur accusator post terminum,vt no.Compo.in c.ℭ sicut.in prin.s.de ele. de reo autem nihil dicunt Doc.sed hoc determinat Ioan.And.in titu. de teste.§.nunc videndum.in addi. magna,incip. viso de persona.
38 ℭ ideo aliud est,quia id potest esse, si consideramus personam iudicis,quia iudex ex officio ad rei defensionem potest producere testes,& publicare processum,quinimmo & post conclusum in causa,vt.l.vnius.§.fi.ff.de quæsti.& per Bar.in l.j.in fi. ff. eo.titu.sed si reus ipse vellet producere,forte esset maius dubiũ quia æqualitas est seruanda in iudicijs, etiam quo ad effectum probationis, vt.l.petendæ. C. de temp.in integi. rest. pen. & in regula,non licet.de reg. iur. Iudex autem ex lapsu termini non impeditur testes producere, quia terminus præfixus parti non excludit iudicem secundum Bal.in l.2.§.sed quia.C.de iura.calum.[1]si vero quærimus de instru.tunc dicunt Do. de rota conclusione præallegata,quod semper admittitur ꝓductio instrumentorum, quoniam istæ sunt probationes,quæ non requirũt tractum temporis, & quia sunt euidentes, cessat præsumptio malitiæ & calumniæ,& hoc tenet gl.in d. cle.sæpe.in verbo nõ obstante.pro his adducitur tex.in c.cum dilectus.j. de fi. instru. quem ibi allegat gl.vbi patet,quod post publicatos testes admittitur instrumentorum productio. sed ista inductio potest euitari,quia alia est ratio exclusionis, quæ fit per lapsum termini, & alia,quę fit per publicationem testium,nam post lapsum termini quis excluditur,quia iudex videtur tacite interlocutus,quod partem vltra non audiet,quæ ratio ita excludit instrumenta sicut testes,quando est terminus assignatus ad producendum instrumenta, sed publicatio testium excludit productionem testium propter timorem subornationis,quæ ratio cessat in ꝓductione instrumentorum.sed tu potes illum tex. inducere subtilius,quia ibi est dictio etiam,quæ implicat, instrumenta posse produci ante testes publicatos,& nisi intelligeretur, quod productio posset fieri post lapsum termini, tunc implicarentur casus superflui & indubitati,quia certum est,quod in termino potest fieri productio,& etiam sine termino, vt.s.diximus. sed cõtra istam sententiam communem insurgit Ioan. de Imo. hic p. l.in exercendis.C.de fi.instru.vbi probatur,ℭ id quod dicitur in testibus, habet locum in instrumentis, & quia in instrumentis
39 videtur habere locum ratio Archi.quæ est ista,† assignatio termini est quædam interlocutoria, vt.l.a procedente. C. de dila. & in c.j.eo.titu.sed interlocutoria,quæ transiuit in rem iudi. licet possit per iudicem reuocari,non tamen per partem,vt. c. cũ dilecti.in fi.de ele.ergo videtur,quod non possit producere neque testes,neque instrumenta.Confirmatur ista ratio, quia ista interlocutoria trahit secum executionem ipso iure.s.quod non debeat audiri,ergo non potest reuocari per iudicem nisi ex iusta causa,vt.l.j.§.fi.& ibi per Bar.ff.de præto. stip. ad hoc accedit regula,de qua in l.si is qui.de le.2. quod mora non purgatur quando pœna infertur ipso iure secundum gl.no.in clem.ne in agro.de sta.mo.quam allegat Bal.in auc.habita.C.ne filius pro
40 patre.sed huic rationi potest responderi, † quod interlocutoria iudicis assignantis terminum limitatur a causa, propter quam assignatur, vt dicit tex. clare in l. mancipiorum.ff. de optio.lega. in ratione sui.si ergo re integra cessat causa,seu cessaret,propter

quam

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Dominus potest agere pro molestatione subditorum suorũ. Potest etiam agere pro iniuria illata vasallo ad interesse proprium. Ruyn. consi.61.nume.16.lib.5.Dominus autem directus non potest cognoscere de primis causis rusticorum.Cur.iu.consi.2.nu.1.

b VIN. GOD. Testes, vel instrumenta quando producuntur post terminum lapsum.Adde,quod instrumentum, de quo est facta mentio in libello, an sit producendum,alias processus dicatur nullus.Ruy.consi. 122.nume. 13. lib. 2.& testes recepti post processus publicationem fidem non facunt. Ruyn. consi.164.nu. 4.lib.4.

quam dilatio probatoria excludit volẽtem probare poſt terminum, interlocutoria iudicis non videtur prolata in hoc caſu, vn de pro vera determinatione huius articuli vidẽdum eſt, quæ ſit cauſa, quod lapſus termini excludit volentem probare, & cur iſte terminus aſſignatur a iudice. Super quo eſt dicendum, ꝙ cauſa eſt, ne lites protrahantur in lõgum ſine cauſa, ita dicit tex. in l. j. in fi. C. de dila. & in l. 2. in fi. C. vt. j. cer. temp. & bene facit tex. in l. 2. circa prin. C. de temp. app. hoc ſuppoſito apparet vera deciſio quæſtionis, elapſo termino probatorio, licet res ſit integra, ſi tamen concedatur noua, vel ſine dilatione producãtur teſtes, protelabitur iudicium, pluſquam fieret, ſi teſtes non reciperentur, ergo etiam iſto caſu ſubeſt cauſa, per quam terminus probatorius debet excludere, vnde indubitanter teneo opi. Archi. Specu. & Ioan. And. eſſe veriſſimam & in teſtibus & in inſtrumentis, præterquam ſi pars aduerſa producit inſtrumentũ poſt terminum, per tex. in d. c. cum dilectus. & in iſto caſu habet locum ratio aſſignata per Domi. de Rota. confirmatur iſta cõcluſio primo per tex. in l. ſcire oportet. § j. in fi. ff. de excu. tuto. vbi tex. punctualiter dicit, quod poſt lapſum. l. dierum datoũ ad proponendum excuſationem pars nullam viam habet amplius ad proponendum, ſed hoc non eſſet verum, ſi aliquo caſu pars poſſit admitti. puta re integra, ergo videtur, ꝙ etiam re integra hoc fieri nõ poſſit. & eſt ratio in illo tex. quia licet ibi poſt lapſum termini res ſit integra, durat tamen cauſa, propter quã terminus ſit peremptorius fauoris populi. Nec dicat aliquis, ꝙ ibi loquitur in termino legali, qui quidem terminus fortius exdit, quam terminus hominis quantum ad annullandum, vel quantum ad impediendum actum fieri, vt l. ſi libertus. de ope. liber. & l. facta. §. ſi quis bonorum. ff ad Treb. & quod notant
41 Bar. in l. ſi inſulam. ff. de ver. ob. †quia ad hoc dicitur, quod terminus aſſignatus a iudice, qui eſt miniſter. l. debet operari idẽ, quod terminus aſſignatus a. l. ar. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. & eſt tex. bonus, qui hoc probat in c. cupiẽtes. §. quod ſi per 20. de ele. lib. 6. quem ego alias induxi in oppoſitum, & non bene. Prẽterea vbi ceſſaret, cauſa excluſionis termini legalis, adhuc in illo ſuccurreretur. tex. eſt not. in l. j. §. ſi mulier. ff. de lib. agno. licet gl. illum tex. deſtruat. Secundo adduco tex. in ratione ſui in d. l. mancipiorum. de op. leg. vbi iuriſconſultus reddens rationem, quare ibi poſt lapſum termini aſſignati a iudice pars admittat̃ re integra, quod hoc eſt ideo, quia cauſa termini fuit conſeruatio indemnitatis hæredis, quæ cauſa ceſſat, quando eſſet lapſus terminus, & hæres nõdum eſt damnificatus, vnde patet a contrario ſenſu clare ex mente literæ, quod quando cauſa, propter quam terminus eſt excluſiuus, non ceſſaret, etiam re integra non admitteretur quis poſt terminum. Tertio pro hoc facit tex. in c. coram. s̃. de reſti. in integ. vbi pars poſt lapſum termini ita excluditur a dilatione petenda, vt producat inſtrumenta ſicut & teſtes. Non obſt. tex. in c. ſi tibi abſenti. de præben l. 6. per quem alias tenui opinionem communem, quia reſpondeo vt. s̃. dixi ad. l. mancipiorum. uam cauſa termini fuit ibi neceſſaria ex vacatione, patitur etiam detrimentum, & vt poſſet ſibi in continenti prouideri. ſi ergo adhuc non prouiſum ceſſat termi
42 ni aſſignatio. † vtrum autẽ poſt lapſum termini teſtis receptus parte non opponente recipiatur nulliter. dic, quod ſi terminus eſſet legalis, expeditum eſſet, quod receptio eſſet nulla, per tex. in l. ſcire oportet. §. conſequens. & quod ibi no. ff. de excu. tuto. & per ea quæ tradit Bald. in l. properandum. in prin. C. de iudi. in illa. q. quando terminus præfigitur parti, ſed ſi aſſignatur a iudice, eſſet maius dubium per ea, quæ tradit Inno. in c. vltra tertiam. de teſti. vbi dixit, ꝙ licet non debeat dari quarta dilatio, ſi tamen fiat parte non opponente, valebit. In contrarium tamẽ
43 facit, quod no. Bar. in l. j. C. de dila. vbi dixit, †ꝙ ſi iudex ſine cauſa legitima concedit ſecundam dilationem, conceſſio eſt nulla ipſo iure, quando conceſſit totam dilationem primam ſicut debebat. pro quo facit tex. ſingu. & quod ibi per Bar. in l. fi. §. ſed & quia. C. de iure delib. per quem dixit ibi Bal. no. quod quando certus terminus eſt aſſignatus a iudice ex legis diſpoſitione aſſignatio vlterioris termini eſt nulla ipſo iure, ex quo teſtis examinatus poſt terminum tenet Barto. in l. 2. ff. de ap. reci. & Bald. in l. 3. in fi. C. de epiſ. audi. pro qua concluſione facit iſte tex. in verbo nullatenus audiendæ, & quod ſuper eo dixi in notabilibus, & eſt expeditus ſufficienter iſte arti. & magis placent prædicta in iſto artic. quam ea quæ alias ſcripſi in iſta materia & qa
44 hic Doc. quærunt, †vtrum ſi ſit aſſignatus terminus ad probandum a lege, poſt lapſum termini legalis poſſit produci teſtis in
a cauſa ap. non obſtante lapſu termini[a] ideo ſciendum eſt, quod Archi. in c. de illicita. 24. q. 3. & Io. Mo. in c. cupientes. §. quod ſi per. 20. de elec. lib. 6. tenent, quod terminus ſtatutus a lege impedit probare volentem in cauſa appellationis. & hoc ſequitur do. Ant. hic, & etiam in c. paſtoralis. j. de excep. & ſic limitatur ſing. l. per hanc. C. de temp. ap. hæc opinio fundatur duplici ratione, quia aſſignatio termini legalis eſt ſententia. l. a qua non poteſt ap. & l. ſi qua pœna. ff. de verb. ſig. & l. j. ff. de ap. reci. nõ ergo poteſt dici, ꝙ appellatio diffinitiua ſuſpendat effectum interlocutoriæ, quę prẽcesſit diffinitiuam, & etiam aſſignationẽ termini, prout dixit no. Io. An. in c. fi. de appel. lib. 6. Secunda ratio, quia ſicut litis conteſta. quia eſt terminus excludendi dilatorias operatur eundem effectum in cauſa appellationis, ſicut in principali. ita videtur, ꝙ alius terminus legalis operetur ſuum effectum in cauſa appellationis. & ſic iſta doctrina eſt vera, cum hodie per ſtatuta Italiæ ſi iudex non aſſignat terminum, habeatur pro aſſignato a iure, magnum præiudicium foret volẽti probare in cauſa appellationis. †fortior eſt enim legis excluſio quã ho
45 minis, vt no. Inn. in c. cum in tua. qui matr. accuſ. poſ. & eſt tex. in l. facta. §. qui bonorum. ff. ad Treb. Præterea ſicut renũciatio facta teſtibus ſuper certo & determinato articulo trahitur ad cauſam appellationis, quia ſpecifica renunciatio habet maiorẽ vim, vt in c. conſtitutus. in fi. j. de teſti. ita videtur, ꝙ excluſio legis, quæ ſemper eſt certa, operetur ſuum effectum in cauſa appellationis. & iſta noua ratio multum vrget in contrarium. facit fortiſsime, quia ſecundum hoc publicatis atteſtationibus de iure ciuili non deberent poſſe produci teſtes in cauſa appellationis, quoniam publicatio teſtium eſt termin⁹ legalis, vt in auth. at qui ſemel. C. de probat. & tamen contrarium communiter tenetur in l. per hanc. C. de temp. app. Præterea ſicut diximus in præcedenti articulo, & plene probauimus, paria ſunt aliquid fieri a lege, vel a miniſtro legis, vt etiam probat text. in d. §. ꝙ ſi per 20. ergo ſicut non obſtat prẽfixio termini facta a iudice, ita videtur, ꝙ non obſtat facta a lege, vbi nõ eſt eadem ratio excluſionis in cauſa appellationis, ſicut in principali articulo. c. de teſti. in ratione ſui. extra de teſti. Item ſi concluſio in cauſa videtur fieri reſpectu primę inſtantiæ, vt fatentur prædicti Doct. & probatur in c. cum veniſſent j. de teſti. & ibi per Inno. fortius videtur, ꝙ poſt terminum legalem quis non excludatur in cauſa appel.
46 †quia non eſt dubium, ꝙ concluſio in cauſa potius excludit probare volentem quam quilibet terminus, & iſta ſententia videtur æquior, & credo, ꝙ ſeruaretur in practica per rationes prædictas. & ad obiecta in contrarium poteſt dici, ꝙ nõ videtur fuiſſe de intentione. l. aſſignantis terminum probatorium ſimpliciter in cauſa principali, ꝙ talis terminus ad cauſam app. extenda tur. Non ob. quod dicitur de litis conte. quia quo ad primordia litis cauſa appellationis dicitur eadem cum principali, vt l. ita demum. C. de procu. & ad q. principalem primo tractatam vide Ang. in l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis cautio. in ſua repet. vbi videtur ſequi dicta Bar. in l. fi. ff. de feriis. non ſolum in termino dato ad probandum, ſed etiam in termino dato ad excipiendum, ſed plus placet, quod primo dixi. Conſequenter tractat hic Ioã.
47 And. & d. Ant. an poſt † terminum datum ad probandum ſuffi ciat teſtes iurare in termino, ſuper quo diſtinguit hic d. Anto. allegans Archid. in c. pia. de excep. lib. 6. ꝙ aut aſſignatur terminus ad probandum ſimpliciter, aut ad probandum & probatũ habendum. primo caſu ſufficit teſtes iurare in termino, licet deponant extra terminum, etiam ſi pars nullam diligentiam fecerit, mouentur tenentes hanc partem principaliter duplici ratione. Prima ratio fuit ibi, quia tempus depoſitionis trahitur ad tẽpus iuramẽti, ſicut diximus de milite iurato in l. j. in fi. ff. de bo. poſ. ex teſt. mil. & no. in l. pen. de milit. teſtam. ſed ad illas optime reſpondit Ioan. And. in tit. de teſte. §. qualiter. ver. hoc quoque. in addi. magna, vnde dicas vt ibi per eum. Bal. autem in l. ſi quando. C. de teſti. probat, ꝙ dictum teſtis trahitur ad tẽpus iuramenti ſubtili ratione, quia ſi non traheretur ad tempus iuramenti, tunc depoſitio teſtis, quæ eſt actus magni prẽiudicij, videtur facta parte non citata, contra l. de vnoquoque. ff. de re iudic. cum teſtis examinetur in ſecreto iudicis, vt l. nullum. C. de teſtib. & in c. venerabili. eod. titu. Secunda ratio principalis fuit But. quam refert Io. And. in loco præalleg. & Bart. in l. damna. §. Sabini. ff. de damn. infec. quia examinare teſtem non reſidet in parte, licet producere ſic, vnde ſi teſtis nõ fuit examinatus. j. terminum, non eſt quid imputetur parti, & ſic non debet currere terminus, vt l. ſi cum ipſe. de excu. tu. & no. Inn. in c. tam literis. de teſti. & d. An. hic tres alias rationes adducit do. meus tenensſ iſtam opi. in §. Sabini. Prima eſt, quia cum principium teſtificãdi ſit iuramentum & finis diſpoſitio, finis debet trahi ad principium, ſicut videmus in d. §. Sabini. & l. ſub conditione. ff. de ſolu. & eſt ratio Bal. in d. l. ſi quando. ſed huic reſpondet Bar. in d. §. Sabini. ꝙ in actu teſtificandi teſtificatus non trahit neceſſariã conſequentiam a iuramento, non inſpicimus iuramentum tanquam principium, vt l. potior. & l. qui balneum. ff. qui potio. in pig. & ſi dicas immo teſtis cogitur teſtificari, ad hoc reſpõdeo, ꝙ

hoc

ADDITIO.

a VIN. GOD. Elapſo termino probandi a lege, vel ſtatuto, an noua dilatio dari poſſit. Vide Alex. in conſ. 24. Viſo proceſſu. & ibi in apoſt. nu. 4. li. 4. Et nota, ꝙ dilatio probatoria ſine citatione aſſignata non ualet, nec ſufficit notificatio, ſecus in expectatoria. Rui. conſ. 61. nu. 5. & 24. lib. 5.

hoc non est propter iuramentum sed ex natura officij, vt patet in c.dilectorum.j.de testi.cog.& quod ibi no. Secundo arguit,
48 † ꝙ quando actus inualidus confirmatur, denominatur a confirmante, sicut a suo principali, vt traditur in l. & quia. ff. de iurisdi.om.iu.sed dictum testis est nullum sine iuramento, vt in c. 2.j.de testi.ergo videtur recipere formam a iuramēto, & tūc videtur facta depositio.& quamuis ad omnia argumenta simul possit dari vnica solutio, vt.j.videbis, tamē respondeo ad istud. & dico, ꝙ aliquando confirmans est omnino diuersum & separatū à confirmato, & tunc procedit, quod dictum est. aliquando sunt duæ, ex quibus conficitur vnum totum integrale, exemplum in testamento, in quo interueniunt solennitates intrinsecæ & extrinsecæ, vt.l.iubemus. C.de testa. & tunc magis determinatur actus a forma intrinseca, quam ab extrinseca, vt patet ex no.in l.si is qui. ff.de testa.& in l.si quis legatum, in princ.ff. de fal.vnde cum forma & series testimonij sit forma substantialis testificatus, iuramentum autem sit forma extrinseca, quod patet, quia potest comitti, vt in c.testi.j.de testi.merito magis debet denominari testificatio ab ipsa serie testimonij, quam a iu-
49 ramento, †nam sicut sine iuramento dictum testis est inualidū, ita iuramentum sine dicto. Tertio dicit ipse, iuramentum testis est dignius dicto & testificatu, quod patet, quia in ipso consistit fides testis, quod patet, quia quando duo concurrunt, actus denominatur ab eo, quod est dignius, vt in c.quod in dubijs. de cō sec.eccl. vel alta.& l.quæritur. ff.de sta.homi. ergo dictum testis debet trahi ad iuramentum maxime, vt actus magis valeat, q̃ pereat, vt.l.quoties, de re. du. sed illud absurdum potest negari, quod iuramentum sit dignius actu testificandi, cum sit solennitas extinseca, vt dixi, ergo. nec est verum, quod fides testis sit in solo iuramento, sed in alijs, de quibus in l.3.§.tu magis. ff.de testi.& in c.nostra.j.de testi. maxime, quia iuramentum fit propter dictum, non dictum propter iuramentum, ergo potius debet considerari dictum, quam iuramentum, vt.l.j. §. si te rogauero. ff. depos.& l.cum enim. ff.de nouati. vnde Bart. in d. §.Sabini. tenet contrarium.& D.Abb.Moder.hic, & ad dictum Butri. respondent, quod etiam examinare testem pertinet ad partem, vt sollicitet iudicem,& instet pro examinatione, sicut diximus in prosequente ap. cui datur terminus ad prosequendum. & finiendum eam, vt dicitur in clemen. sicut. de ap. intelligitur enim assignatus terminus parti, quantum ad actum finiendi appe. quatenus est in ea.s. vt interpellet iudicē,& faciat, quod in ea est, vt expediat causam, vt in c.ex ratione. & quod ibi no. j.de app.& in l.fi.§.illud. C.de temp.ap. non tamen præsumitur negligentia in officiali publico, nisi probetur secundum Bar. in d.§. Sabini. vnde debebit pars protestari, quod examinet testes. pro qua responsione adduco casum in terminis in l. si quando. §.fi. C.de testi. in ver. si per iudicem steterit, vbi patet, ꝙ testis non examinet. potest etiam contingere culpa partis. ad idē tex. optimus,& quod ibi per Bal. in l. properandum. §. finautē vtra-
50 que. C.de iudi. per quem tex. dicit ibi Bal. †quod in his, quæ pē dent a iudice, nunquam conuincitur negligentia iudicis, nisi appareat de protestatione partis per.l.quibus diebus. in prin. de cō di.& demon.& hanc opi. Bar. approbant hic D.Abb.Moder. & Ioan And. in titu. de teste. §. qualiter. iuxta fi. additionis magnę, licet Bal. in l.si quando. alleget ipsum aliter, & non bene, idem etiam Archi.& Ioan. An. in c.pia. de excep. lib. 6. prout eos refert Bal. in d.l.si quando.& Ioan. And. in addi. allegata, licet D. Ant.
51 referat eos per oppositum in d.c.pia. † Sed aduerte, quia si pars fecit diligentiam suam, quod testis examinaretur in termino, tunc poterit postea examinari. & idem si fuit impedita aliqua causa facere suam diligentiam, ita no. Specu. in titu. de dila. §. j. ver. illud quoque. iuxta fi. Bal. tamen in l. si quando. & Saly. ibi tenent opin. do. Ant. hic per duas rationes. prima ratio, quia si pars non fecit diligentiam suam, etiam pars aduersa conuincitur fuisse in culpa, cum & ipsa possit instare, vt testes examinarentur, vt.leg. si quando. C.de testi. ergo non potest alteri culpam imputare, vt in d.c.intelleximus. j.de adul.& ista fuit ratio An.de Bu. quam ponit Io. An. in d.addi. sed ista ratio non valet, quia licet pars possit instare, quod testes examinentur, non tamen ad hoc tenetur, quia nullus tenetur adducere probationes contra se, vt in c.j. s̃.eo. Secunda ratio fuit, quia tex. in d.l.si quā do.dicit, ꝙ j.x.dies testes non tenentur comparere, si nolunt, ergo si volunt, possunt post terminum. sed ista ratio non valet, qa prædicti dies, de quibus in d.l.si quando. non sunt terminus statutus a iudice ad probandum, sed sunt dilatio legalis, vltra quā testis non cogitur stare in loco iudicij, & postquam potest deponere si vult, dum tamen. j. terminum statutum ad probandum. Aduerte tamen, quia licet Bal. ita teneat, vt dixi, quando est assignatus terminus ad probandum, secus tamen dicit esse, quando esset assignatus terminus ad faciendum iurare & examinari testes, ita dicit ipse in d.l. si quando.& l.obseruare. §. fi in vlt. col. vbi omnino videas. ff. de offi. proconsul. & leg. mihi autem placet opinio communis, quam s̃.retuli, maxime quia, aut dicis. j. terminum esse vere probatum,& hoc est falsum, quia non iuramentum solum, sed depositio iuramento precedente est probatio, vt.l. si vnus.& l.hac consultissima. C.de testa. & licet Bal. dicat in l.Antistius. in prin. ff.de acqui. hære. quod testis iurādo videtur deponere implicite de tempore iuramēti,& sic quod dictum postea est declaratio præcedentis depositionis, & per consequens videtur posse fieri extra terminum per ea, quæ no. tradit Ioan. And. in titu. de teste. §. nunc videndum. in addi. domi. Anto. hic in alia. q. tamen istud dictum nō procedit, quia aliud est testium receptio,& aliud examinatio, vt in c. præsentium. §. testes.& ibi hoc no. Moder. de testi. lib. 6.& est bonus casus in c. j. circa prin. si de inuesti. lis ori. inter do.& vas. per quem tex. di-
52 cit hic notanter Bald. †quod dictum testis non continetur in iuramento, immo est aliud, nisi quo ad robur depositionis. prętę rea dato quod testis iurans in iuramēto videtur deponere, hęc depositio esset nulla quantum ad vim probationis, vt generalis & obscura, vt in c. in præsentia.& ideo forte tunc declaratio deberet fieri. j. terminum per. l. accusaturus. & quod ibi per Bart. ff. de adul. habet tamē hæc declaratio vim inductiuam, ex quo a prin. actus fuit nullus, sed prima ratio magis placet, aut dicis dictum testis ficte videri esse depositum tempore iuramenti,&
53 intra terminum,& hoc non videtur posse dici, † quia hoc possetesse, nisi per fictionem translatiuam, quæ fictio[a] non habet locum, quando actus, qui retro videtur fieri, non posset nunc fieri vere, vt.l.bonorum. ff.rem ra.ha.& per gl. in c.vt circa,& c.qd si.de elec.lib.6. per Bal. in auten. hodie C. de ap. nec potes dicere, quod satis est, quod intra terminum fuerit præstitum iuramentum, quod est principale in probatione, quia primum ego nego, vt.s̃.dixi, respendendo dictis domini mei. Præterea dato quod sic esset, non pnsset negari, quod illud principale de se nō esset sufficiens, nisi depositio per fictionem traheretur ad tempus iuramenti,& sic stat ratio prædicta,& placet mihi communis opi. per quam multo fortius est dicendum, quando est assignatus terminus ad faciendum iurari & examinari testes, quic quid dicant Do. de ro.& do. Anto. hic, dato tamen quod opin. Bal.& do. Anto. esset vera, dupliciter videtur esse limitanda. primo secundum Bal. sin. in rubrica. C. si ex fal. instru. nisi terminus esset statutus ad probandum a lege, quia tunc verba legis debēt intelligi proprie, quod est probatio vera. j. terminū, vt in
54 c.pia, de excep. lib. 6. †terminus vero legalis fortius excludit, quā terminus hominis secundum Bal. in l. si ea. C. qui accu. nō posset cum. s̃. in articulo præcedenti fuerit dictum, quod terminus iudicis idem operatur, quod terminus legis, non videtur proce-
55 dere ista limitatio. †Secunda limitatio est, nisi iudex assignauit terminum per verba præteriti temporis, verbi gratia, debeas probauisse j.x.dies, significant enim illa verba actum perfectum, vt l.j. in fi. ff. quod quisque iuris, sicut & illa clausula, ad probandum & probatum habendum, vt no. Ioan. And. in d. c.pia.& ideo vtroque casu mens iudicis videtur fuisse, vt probatio in termino sit completa, vt dicunt Bal.& Ang. in l. Antistius. in princi-
56 pio, præallegata. Amplius dixit † Dominicus de sancto Geminiano in d.c.pia. quod si est assignatus terminus ad probandū & probatum habendum per omne genus probationis, post lapsum termini non poterit deferri iuramentū in defectum probationis, quia lapsus istius termini habet vim conclusionis in causa quo ad ea, quæ sunt facti secundum do. Anto. hic. Tu autem
57 aduerte, †quia si iudex vellet deferre iuramētum ex officio suo parti, cōclusio in causa, vel aliquid simile non impediret eum, vt tradit notanter Bal. in l. si accusatoribus. in pe. char. C. de accu. Si vero hoc vellet facere parte petente, & terminus talis non fuisset assignatus de consensu partium, vel saltem de consensu eius, cui assignatur, tunc non excluderetur petens deferri iuramentum, quasi sit conclusum in causa, quia conclusio in causa non sit, nisi per cōsensum partium vel per l. vel statutum, vel forte iudex vellet haberi pro concluso, vt patet in auth. iubemus. de iudi. & per gl. in cle. sæpe. versus fi. de ver. sig. quod esset, quando iudex expresse vellet haberi pro concluso. Sed posito quod terminus esset assignatus de voluntate partium, adhuc crederem, ꝙ pars posset petere iuramentum deferri, licet
58 Bal. dicat notant. in auth. sed nouo iure. C. si cer. pe. † ꝙ exclusus a facultate probandi aliter, quam per scripturam, non possit petere iuramentum sibi deferri, quia illa est quædam species probationis, vt traditur in c. fi. j. de iureiur. nihilominus hoc casu aliter videretur dicendum, quia in dubio pro facto iudicis præsumitur, ꝙ sit iustum, vt.l.j.& 2.C.de offi.ciui. iudi. Sed ꝙ reus saltem causatiue cogeretur iurare,& si non præcise, priusquam sciret, vtrum tale iuramentum esset necessarium,& debet præstari, vbi non est plene probatū, vt in c. sicut cōsuetudo. s̃. eo. hic

esset

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ fictio cessat, ubi aliter cōmode actus expediri pt. Ruy. cōsi. 5.nu. 12. lib. 2. Nec habeat locū in dispositione strictę interpretanda, & ubi aliquid pro forma requiritur. Ruy. consi. 17. nu. 16. lib. 3.

esset iniustum, tamen arctaretur habens probare aliquo casu ad iuramentum non necessarium, contra d. c. sicut.tum, quia ad iurandum non debet quis induci sine causa, vt in c. &si Christus.in princip.j. de iureiur,ergo videtur,quod intentio iudicis non videtur fuisse ista,& si esset expresse sua intentio, videlicet ꝙ si iudex diceret,& ad præstandum iuramentum in defectum probationis,credo,ꝙ grauaret partem,& posset appellare.moueor per gl.no.& tex.in cle.sæpe.in verbo,post donationem, de verbo.sig. vbi tex.innuit.per gl.dicitur clare,ꝙ iudex non potest assignare vnum terminum cuicunque habenti probare ad deponendum & probandum simul,quia si talis terminus assignaretur,fatigaretur habēs probare superfluo in probatione, si forte aliquas probationes fateretur aduersarius, quare non esset opus præstare, vt in ca.j.de confes.lib.6. sicut ergo ibi non debet dari vnus terminus,ne probatio aliquo casu redderetur superflua, ita non debet dari vnus terminus, ex quo superfluo posset quis grauare iuramento. Et vlterius super ista gl.posuit D. Anto.no.videlicet† vtrum si dilatio concedatur[a] vni parti altera ab
59 a sente non citata,maxime cum spe, ꝙ pars absens, & non citata ratificaret illam, valeat assignatio termini parte postea ratificāte. Super quo Spe.dixit,ꝙ sic,in titulo de dila. §. nunc videndū. ver.sed pone.& eius opi.sequitur Ang.in l.fi.ff.de ferijs,pro qua videtur esse gl.sin.quam ipse non allegat,in l. ne quicquam. §. vbi decretum.ff.de offi.procon.& leg.quæ dixit, ꝙ in probatione interlocutoriæ,etiam si contineat præiudicium partis,non requiritur citatio antecedenter,sed sufficit intimatio ex post. Vnde aduerte,quia secundum illam gl.non requireretur ratificatio partis,sed sufficeret notificatio.& hanc practicam videt seruari in quodam loco in assignatione terminorum,allegat glo. tex.in l.diem proferre.in prin.ff.de ar.qui tex.non facit,quia ibi prorogatio compromissi,quæ per epistolam,vel nuncium notificatur,fiebat de consensu partium,habebat enim arbiter potestatem ex compromisso, vt patet ex.l. proxime præcedentibus,vnde postea non requirebatur alia citatio propter consensum præcedentem,& ideo Bart.in d.§.vbi decretum, contra gl. & melius contra Spec.tenet Ioan.And.in addi.in loco præallegato per regulam in l.nam ita diuus. ff. de adop. & in l.de vno quoque.ff.de re iudi.& in c.inter quatuor.cū multis alijs. s. de maio.& obe.& illa dicta sequitur hic Do. Anto. adducens Fede.de Senis idem tenentem consilio suo.79.cuius opi.placet tā ex dictis,quam etiam ex noua ratione, quia cum in assignatione dilationis requiratur causæ cognitio, vt.l.a procedente. C. de dilat.& traditur in l.fi.ff.de ferijs,per gl.& Doct.pars autem cau sæ cognitionis sit citatio, vt.l.in causæ.§.causa cognita.ff. de mino.sequitur,ꝙ omissa citatione fuit omissa solēnitas substantialis, quæ reddit interlocutoriam nullam, vt.l. cum hi. §. si prætor.ff.de transac.& plene in l. prolatam.C.de sen. Sed actus nullus ex defectu solennitatis omissę,q̄ debuit cōmunicari actis, vel p̄cedere, nō potest postea ratificari, vt.l.obseruari.§.tutor.ff.de excu.tuto.& l.si quis mihi bona.§.iussum.ff.de acqui. hære. & plene in c.cum consuetudine.s.de consue. ergo ista ratificatio non prodest,licet prosit ratificanti,& sit in eius fauorem, vt plene declarat Bar.in si.q.in l.furioso.ff.de re iud.& in l.ea quæ. C. quomodo,& quando iudex, quem refert hic do. Anto. & plenius in c.causam,quæ.s.de iudi.In gl.posita,super verbo,opponi.ibi,alij probabilius dicunt, vt Io.tenet ista gl. † ꝙ post sententiam
60 b [b] possit dici de falsitate simpliciter absque corruptione, siue dicatur de falsitate directo, siue per indirectum,& hanc sententiam tenet Bart.in l.diuus.ff.de re iudi. sed gl. inferius super verbo se astrinxit,videtur hoc intelligere,quando dicitur de falsitate post sententiam indirecte, secus si directo : nam quando dicitur directo, sicut nec posset dici falsitas publicatis testibus ante sententiam in cle.de testi.& quod ibi per gl.extra de testi. ita multo minus poterit deduci post sententiam secundum Inno.& Io.And.& hanc opi.approbat hic do.Abb.transiēs cū ista distinctione,cum qua etiam transit Ioan.de Imo.in l. diuus. & sic tenent isti in effectu,quod de falsitate possit dici post sententiam per indirectum,& ita refert Ioan.de Imo.in d. l.diuus. tenuisse hic Inno.& Ioan And.hoc etiam sentit do. Abb. hic. sed do.Anto.de Bu.in gl.refert expresse Inno. & Ioan. And. tenere oppositū, videlicet quod post sententiā etiam per indirectum non admittatur.probatio falsitatis simplicis, & hanc opi. eandē sequitur do.An.in gl.super verbo,se astrinxit.licet in gl.nostra sequatur hanc gl cum distinctione prædicta,& pro sententia Bar. adducit Bu. istum tex.vbi patet,ꝙ opponēs voluntarie se astrinxit ad probandum falsitatem & corruptionem,& sic videtur, ꝙ de necessitate non tenetur probare nisi alterum.Sed huic inductioni respondetur dupliciter,& primo,quod quamuis in casu decretalis nostrę sufficeret alterum,istud est verum, eo quia sumus ante sententiam & non post.& licet hic adducatur exemplum de opponente post sententiam, illud exemplum adduxit ad ostendendum hoc, quod falsitas & corruptio simul multo fortius potest deduci post sententiam,si potest post, non tamē per hoc dicitur,ꝙ post sententiam alterum istorum sufficeret, & fuit inductum hoc ar. a maiori propter falsitatem directam, quæ publicatis testibus non poterat deduci sine corruptione, vt.s̄.diximus.Secundo respondetur secundum do. Anto. hic & Bal.in l.j.C.de condi. inde. ꝙ iste, qui voluit probare falsum cū corruptione non astrinxit se voluntarie ad hoc, quasi alterum sufficeret,immo vtrunque requiritur, vt videbis declaratum in gl. super verbo, se astrinxit. pro opi. do. Anto. quod non admittatur probatio falsitatis post sententiam per indirectum, facit ratio,quam ipse allegat, quia reprobatio testium per indirectū etiam ante sententiam publicatis testibus non potest fieri, quādo quis ante testium publicationem potuit sufficienter reprobare testes per indirectum,vt dixit glos. not.in ca. iurauit. s. e. & traditur in c. ex tenore. præallegato. si ergo publicatis testibus 64
ante sententiam pars potuit reprobare testes per indirectum, est,ꝙ possit imputari parti, ergo debet excludi a facultate proban.post sententiam sicut excluderetur post publicationem, si 65
aī potuit ꝓbare. Non ob.tex.in c.cū venerabilis.j.de exce.& l.j. & per totum. C.si ex falsis instrumentis, in quibus patet, ꝙ de falsitate potest dici post sententiam, quia ad illa iura respondetur,quod loquūtur de falsitate instrumenti non de falsitate testium,nam sicut contra instrumentum ante sententiam, semper possunt produci testes, quia nulla est suspicio subornationis, ita videtur posse produci postea.sed ista responsio non videtur esse sufficiens per tex.quem ego pōdero ad hoc in l. falsam. C.si ex fal.instru.in ver.attestationum. vbi videtur loqui de testibus,& per rubricam illius titu.dum dicit, de falsis instru. vel testimonijs sententia lata sit, placet tamen mihi opi. do. Anto. 66
per rationem suam,& noua ratione vltra ipsum, si est assignatus terminus post testes publicatos,vel post instrumenta producta ad impug.testes vel instrumenta,non est dubium, ꝙ si lapsus vnius termini excluderet volentem opponere ante sententiam, vt in c.pastoralis.& quod ibi no. j. de excep. multo fortius
61 excludet opponentem post sententiam † Præterea ex quo fuit assignatus terminus ad opponendum &c.& pars nō opposuit, videtur satis cognitum de causa,& veritate instrumenti, vel testium per ea,quæ tradit Bar.in l.properan.§.& si quidem.C. de 67
iudi.& in l.prolatam.C.de sen.ergo non videtur, ꝙ ciuiliter ad eundem finem possit allegari quæstio falsi per ea, quæ habentur in l.cum quæritur.& l.cum de hoc. ff. de excep. rei iudi.& in c. veniens. j. de testi.& idem videtur, si nullus sit assignatus terminus iuxta formā c.præsentium.j.de testi.quia ex hoc ꝙ iudex secutus est attestationes, vel instrumenta,tacite videtur pro 68
62 nunciasse super veritate ipsorum, † quia iudex, qui pronunciat super principali, videtur pronunciare super incidenti, sine quo principale stare non potest, vt plene traditur in c.j.s̄.de ordi.cogni.& in l.j. C.de ordi.iudiciorum, & sic sententia videtur transisse in rem iudicatam, & consequenter ad eundem finem non possit amplius cognosci.Pro hac conclusione est casus nō cauillando literam in c.cum venerabilis.j.de exce. quem induco sic subtiliter vltra Docto. dicitur enim ibi in ver.hoc non solum,ꝙ & ante sentētiam potest obiici exceptio falsitatis, & annectitur ratio causa falsorum instrumentorum prætextu latæ sententiæ vsque ad viginti annorum spatium valeat retractari. ex qua ratione clare datur intelligi, ꝙ exceptio falsi nō potest simpliciter opponi contra sententiam, quia illa esset perpetua, si simpliciter posset opponi, vt l.pure.§.fin.ff de doli except. cuius contrarium dicit text.licet Docto.destruant illam literam.Item datur intelligi,ꝙ non competit officium iudicis simpliciter, & absolutè: quia tunc summus Pontifex in retractatione sententiæ nō fundaret se in remedio criminalis actionis,de quo loquitur idē
63 versi. cum sed omnes. Vnde dicamus vltra Doct. & melius, † ꝙ aut allegatur falsitas per viam exceptionis, vel officij iudicis 69
simpliciter post sententiam,& hoc fieri non potest,etiam si allegetur falsitas instrumenti per tationes prædictas : aut allegatur falsitas per viam criminalis iudicij, quia accusatur producēs testes falsos, vel instrumentum,& tunc pendente accusatione criminali poterit obiici exceptio falsitatis, vt impediatur executio sententiæ pendente accusatione,& vt retractetur sententia sine iudicio criminali de falsitate appareret,iuxta l.fi.C.si ex fal.instr. & licet text.in l.j. secunda, & tertia illius tituli, & maxime in l.j. non videntur loqui præcise de accusatione criminali propter verbum alterius, positum in tex. restringitur tamen ad causam criminalem per l.fi.C.eod.titu.& ibi, crimen intendis, per l.qui 70
agentis.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Dilatio concedi non potest nisi parte citata,etiā si vellet postea ratificare Adde,ꝙ immo dilatio potest assignari parte non citata,si postea, notificatur absenti. Rui.consi.62.nu.7.lib.5.

b VIN. GOD. Post sententiam.An,& quando testis possit reprobari de falso, Tu dic, ꝙ ex quo falsum sine dolo non committitur, ut per Rui. consi. 86. nu.j.lib. 4. ꝙ allegans dolum debet prius probare illum. Goz. consil. 94. numero 13.

agentis. ff. de exce. vbi tex. vtitur verbo accuſationis. & licet in fi.illius.l.dicatur ex reſcripto principum ſententiam latam præ textu falſi inſtrumenti poſſe retractari, intelligimus ſecundum princi.illius.l.per.l.qui filiabus,in prin.ff.de leg.j. & per rationē ſubtilem, quæ etiam concludit omnes prædictas leges. dicitur enim in medio illius literæ,q̄ iudex interloquendo approbauit inſtrumentum,& pars confeſſa eſt,inſtrumentum eſſe verum, & tamen admittitur quæſtio falſi, q̄ non poteſt dici, ſi intentetur.q.falſi ciuiliter, quia ex quo ſemel iudex pronunciauit, inſtrumentum eſſe verum,ſententia facit ius,ſi falſitas deducatur ad eundem finem.Vnde facit tex.in l.fi.C.de fide inſtr. & quod ibi no.nec mireris,quòd exceptio falſi reiecta tacite, vel expreſſe non impediat iudicium criminale,quia iudicium ciuile intē
64 tatur ad aliū finem. & immo quando reus in iudicio ciuili abſoluitur,quia crimen non eſt probatum, abſolutoria non parit exceptionem in criminali,vt.l.2.§.hoc edicto.ff.vi bo.rap.& in
65 l.j.C.quando ciui.act.&c. † Econtra probationes factæ in iudicio criminali faciunt fidem in cauſa ciuili. vnde in iudicio criminali declaratur inſtrumētum eſſe falſum,notorium erit,ſententiam latam prætextu falſorum inſtrumentorum, vel teſtiū eſſe iniuſtam, ergo poterit retractari, licet millies tranſiuerit in rem iudicatam,vt in c.inter cætera.j̄.de re iudi.& plene traditur in c.quoniam contra.j̄.e.& quod iura prædicta habeant intelle ctum. s̄. poſitum, videlicet q̄ prius intentetur iudicium criminale, quam retractetur ſententia,bene facit tex. in l.diuus. in fi. ff.de re iudi.in ver.& rem ſæuere vindica.per quem tex.patet,q̄ ibi probatio falſitatis fuit cauſa ad finē puniendi. & ſic intentetur iudicium criminale.Dicit tamen ſingulariter Bald. referens
66 dicta Nico.de Mat.in l.fi.in fi. C. de fide inſtru. † q̄ poſt ſententiam licet poſſit reprobari inſtrumentum de falſo per probationes extrinſecas ex inſpectione ipſius inſtrumenti non poteſt, quæ dicitur reprobatio intrinſeca, ſed hoc non eſt dicendum, niſi in caſu illius legis, videlicet qñ originale eſſet penes partem aduerſam,& volens accuſare de falſo vellet ipſam cogi ad producendum ipſum originale.nam ſi volens accuſare haberet originale penes ſe,videretur multo fortius debere admitti,quod ꝓbatio quæ fit per inſpectionem inſtrumenti,eſt euidentior,vt.l.
67 fi.C.de edic.diui Adri.tol.†Scias etiam,quod quamuis poſt ſententiam poſſit quæri de falſitate criminaliter,vt dictum eſt, teſtium, & inſtrumētorum,non tamē poteſt quæri de falſitate iuramenti delati a parte parti quo ad finem retractandi iuramentum præſtitum, quo autem ad finem puniendi periurium ſic. vt eſt caſus no.in l.q̄ ſi deferente.ff.de dolo. Sed quæritur hic ꝑ
68 gl.& Doc.†nunquid poſt ſententiam ſufficit probare ſolā cor-
a ruptionem ſine falſitate. a& concludit gl.noſtra q̄ ſic,ꝑ.c. ſicut. j̄.de teſti.Sed contrarium tenet hic Inno. & Ioand. An. per iſtū tex.qui.j̄.ſubtiliter inducetur.Bar.autem in l.diuus.de re iudic. & D.An.hic tenent contrarium.& mouentur tali ratione,quia teſtis hoc ipſoq̄ conuincitur de corruptione,cōuincitur de falſitate,vt.l.j.§.j.ff. ad l.Cor.de fal.ergo ſimul videtur doceri,quod vtroque,& hanc opi.approbat hic Abb. Moder. adducens tex. in c.ſicut.in fi. j̄. de teſtibus. nec poteſt dici ſecundum eum, q̄ ibi ſit ſpeciale in cauſa matrimonij, quia ratio poſita in fi. text. eſt generalis, videlicet q̄ teſtibus corruptis & periuris non eſt credendum.ſed tu dic,q̄ illud,quod ponitur in fi.literæ, non eſt ratio præcedentis dicti, immo eſt nouum dictum de per ſe. nā primo dixit Pontifex,q̄ ſi per alios teſtes probatur corruptio, retractanda eſt ſententia, ſed ſi ijdem teſtes, qui primo depoſuerunt,nunc velint dicere ſe eſſe corruptos,non ſunt admittendi, quia hoc ipſo patet de turpitudine ſua,vel periurio, vnde dicit do.Flor.tenens opin.Ioan. Andr. quę mihi placet.& pro declaratione articuli & eorum,quæ diximus in notabilibus circa materiam corruptionis teſtium, pono breuiter duas cōcluſiones.
69 Prima eſt,† teſtis corruptus pecunia b etiam iure ciuili repelli-
b tur a teſtimonio,licet non ſit condemnatus de hoc, & licet fuerit corruptus in alia cauſa,quam in ea, in qua tunc teſtificatur, hoc probaui.s̄.in nota.ſufficiētur, & vltra ibi allegata adduco tibi tex.no.in l.3.§.Iulianus.ff.de teſti.quem tex.induco, ſicut dicitur in prin. literæ, quod quis repellitur a teſtimonio, qui eſt condemnatus publico iudicio,& ſic de iure ciuili regulariter requiritur condemnatio,poſtea dicitur in verſi.qui non,q̄ qui accipit pecuniam ob teſtimonium dicendum, vel non dicēdum, repellitur a teſtimonio, ſi de hoc fuerit condemnatus, vel conuictus,& ſic patet per illam alternatiuam, quod quo ad crimē corruptionis non eſt neceſſaria ſententia.Secunda concluſio in
70 iſta materia eſt talis,teſtis † qui conuincitur circa corruptionē, poteſt puniri pœna falſi, quia conuincitur dixiſſe falſum iuramento,ex quo iurauit non precio teſtificari, & contrarium apparet, ſed per hoc non ſequitur, q̄ conuictus dixiſſet falſum in alijs capitulis,ſicut expreſſe probat in prin.tex.vbi patet q̄ ꝑ probationem corruptionis non probatur falſitas, niſi forte dicas,q̄ hoc eſt ideo in tex.noſtro, quia iſte ſpecifice ſe aſtrinxit ad probandum corrupti onem,& falſitatē, quaſi exprimendo vtrunque de per ſe non videatur velle alterum probari per alterum, ſed non reperitur iure cautum, vnde melior videtur eſſe opin. Ioan.And.quam Bar.quod probata corruptione non probatur falſitas,& conſequenter q̄ ex ſola corruptione non poſſit obijci poſt ſententiam.ſed contra iſtam opi.facit tex.in l.diuus,in fi.ff. de re iudi.quem ponderat ibi Ioan.de Imo.vbi patet, q̄ fuit deducta conſpiratio corruptionis & falſitas.& in tex. videtur affirmare,q̄ ſufficiat probatio corruptionis,& eſt ratio, vt dicit ibi Ioan.de Imo.quia probata corruptione probatur falſitas, & ſic videtur, q̄ ſola corruptio poſſit obijci poſt ſententiam. Sed tu poſſes dicere reſpondendo ſubtilius & verius, quam alias dixerimus,q̄ alia ratio Ioan.de Imo.non eſt vera, quia ibi ſupplicās in libello deduxerat illa tria copulatiue.ſ.conſpirationem, falſa teſtimonia & corruptionem teſtium, vnde cum copula ponatur inter diuerſa de ſui natura,vt traditur in rubrica de iuris, & fac.igno.apparet,q̄ alios teſtes dicebat ſupplicās falſos & alios corruptos,& ſic ex corruptione non probatur aliorum falſitas. Præterea pondera tex.ibi in fi.vbi requirit duo copulatiue,videlicet conſpirationem aduerſariorū, & corruptionem teſtium, & ſic non ſufficit ſola corruptio,quod non eſſet verum, ſi ꝑ corruptionem falſitas,vt patet in text. & ca. ſenſus ergo illus literæ eſt,quando fit mentio de conſpiratione ſimpliciter, facere mētionem de falſitate, quia conſpiratio aduerſariorum ad retractandum ſententiam non debet aliquid operari, niſi quia falſis teſtibus circūuenerunt religionem iudicantis, ſicut declaratur in l.ſi prætor.§.Marcellus.ff.de iudi.& per Bar.& alios, & ſic in effectu non fuit omiſſa falſitas in cōmiſſione, quæ erat expreſſa in libello. Sed tu potes dicere, q̄ ſi tex.ille intelligeretur de falſitate diuerſorum,ſicut expoſuimus,non probatur ibi,q̄ falſitas & corruptio ſint ſimul probanda in eiſdem teſtibus, & illud ego credo & infero,quod reſpectu odij partis,quæ produxit teſtes & falſos & corruptos pro dilec.eſt,vel melius adhuc,quod alium corrumperem & alios ſubornauerim ad falſum dicendum, quam ſi eoſdem corrupiſſem & ſubornaſſem,vnde merito etiam illo caſu poterit dici de corruptione, ſicut ſi argueret falſitas & corruptio eorundem teſtium, & illa reſponſio plus placet quā illa,quam alias dedi ad illā.l.In glo.poſita ſuper verbo aſtrinxit ſibi,ar.contra.j̄.de appel.c. ſignificauit. Pro declaratione huius particulæ & etiam vltimæ partis gl.quæ expedietur
71 cum iſta, videnda ſunt duo.primum eſt † vtrum ille, qui dedu-
c cit factum qualificatum c in dubio videatur ſe aſtringere ad ꝑbandum vtrunque. Secundum ſuppoſito q̄ videatur etiam ſe aſtringere,quid ſi probat alterum tantum, vtrum iudex ex officio poſſet condemnare & repellere agentem, ſi vnum tantum fuiſſet deductum.& arguitur primo cum communi opinione, quæ fuit Bar.in l.diuus.præallegata.& in l.Fulcinius.§.j. ex qui. cau.in poſ. eatur,q̄ ad vtrunque videatur ſe aſtringere. primo per tex.quem ibi ponderat Bar.ad hoc in l.j. §. quæſitum.ff. de aqua quot.& æſti.ſecūdo per caſum no. in iſta materia in c. ab eo.de elec.li.6.vbi tex.dicit,q̄ ſi aliquis obiecit alicui crimē manifeſtum,ſi non probat vtrūque excluditur a proſecutione cauſæ,& incidit in pœnam, & quia tu poſſes cauillare literā in hac concluſione demonſtro tibi manifeſte hoc, quod dicit.nam ibi dicitur,quod deducenti crimen qualificatum non competit facultas corrigendi vel crimen,vel qualitatem, quia eſt quæſitū ius reo,vt non probans non audiatur vlterius & puniatur. modo ſi probans factum & non qualitatem deliberet vincere, admitteretur detractio qualitatis, nec haberet locum ratio literæ ex quo ſuccumbens in qualitate non pateretur pœnas decretalis.vnde patet manifeſte,q̄ ſuccubens in qualitate ſuccumberet in toto,quod non eſſet,niſi ad vtrūque videatur ſe aſtrinxiſſe.In contrarium fortiſſime facit,quia quando deducitur factū qualificatum per adiectiuum, ſolet diſtingui, quod aut illud, qđ exprimitur per adiectiuū eſt acceſſoriū ad illud,quod principaliter deducitur in diſpoſitione,tunc adiectiuum copulat acceſſorie,& ideo extincto principali non conſideratur id, quod accedit,vt Inſtitu. de leg. §. ſi quis ancillas.aut per talem adiectiuum deducitur id, quod ſui natura non habet ſe acceſſorie, & principaliter deductum, & tunc adiectiuum ęque copulat principaliter, vnde ſi deficit principale non videtur deficere id, quod improtatur per adiectiuum,& ecōtra.Caſus eſt no. in l.ſi quis fundū.in fi.ff.de fundo inſtru.per quem tex. videtur inferēdum ad quæſtionem noſtram,quia ille,qui deducit falſum cū

corru-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. An ſufficiat probare corruptionem ſine falſitate.Dicas,quod requiritur,quod fuerit conuinctus pecuniam accepiſſe,vt habetur in trac.de reprob.teſt. D.Steph.Aufe.in lib.4.trac.fol.178.nu.3.

b VIN. GOD. Teſtis corruptus pecunia repellitur a teſtimonio,& punitur de falſo.Adde Par.de Put.in trac.ſind.verſ.an ſi.

c Qui deducit factum qualificatum,an teneatur probare vtrūque factum & qualitatem &c.uide tu Fel.in c. 2.in 10.col.de reſcri.ver.fallit tertio.&c.& Cal. Alex.in c.omnes leges,col.3.diſtin.1.Imo.in conſi.102.col.2.

corruptione,cum corruptio & falsitas sint extrema separata, & corruptio non accidit necessario falsitati,in dubio non videatur se astrinxisse ad probandum, vtrunque. sic, si deduxisset corruptionem copulatiue, quinimmo etiam si libellus diceret, q̃ Titius dixit falsum cum corruptione,adhuc videretur dicendū
72 idem: †quia dictio cum,quando ponitur inter duo,quorū vnū naturaliter non accedit ad aliud, videtur deducere vtrunq; principaliter sicut copula,& casus est no,in l.si vt certo,§. si me rogaueris.ff.commoda. & bene facit tex.& quod ibi per Bar.in l.Titiæ textores.§.nihil.ff.de le.j.quod ipse ponit in l.si cui fundum. vnde videtur per prædictam.l.si cui,quod si aliquis deducit falsitatem cum corruptione, vel dixit, q̃ dixit falsum corruptus p̃ adiectiuū,sufficiat probare corruptionem sine falsitate, & multo fortius falsitatem sine corruptione.& quia ista cōtraria sunt difficialia Bar.in d.l.si cui fundum.in fi.nititur respondere huic obiectioni.& videtur obscure loqui in tantum, quod male potest elici intellectus,sed tamen sensus est iste in effectu, q̃ qualitas importata per adiectiuum,potest considerari respectu sui dicti vno modo sicut adiectio relatiua, quæ refert se ad illā rem, vel factum principale, seu sicut res ipsa, ex qua facta est relatio & adiectio. Si consideretur primo modo, tunc non potest subsistere sine principali,quia accidens non potest esse sine subiecto, neque relatio sine extremo,ad quod fit relatio. Secundo modo potest res ipsa,ex qua fit relatio sub sistere per se,exemplum, testator legat alicui fundum instructum, & in vita sua alienat dictum fundum,& sic respectu fundi alienati rei principalis extinguitur alienatio, vt.l.rem legatam. cum ibi no.ff.de adi.leg.dicit ergo tex. in d.l.si tu pereres in iudicio illud accidens.& illā qualitatem instrumenti,primo erat relatio & adiectio.i.qualitas fundi,male peteres,quia sub ratione relatiui & accidentis nō potest amplius cadere destructo subiecto i.alienato fundo, in quo legatū est extinctum. sed si tu petas res, ex quibus fiebat ista relatio. i. res quas instruebat paterfamilias,dum erat in fundo,tunc bene petis,quia istæ res considerant̄ vt substantiuum de per se, vt qualitas alterius.Et ex his dicit saluari opin.suam in l. diuus. quasi velit, quod si libellus dicit, aliquem dixisse falsum , quia corruptus , licet probetur corruptio. sine falsitate, non tamen probat , prout est deducta. i.sicut qualitas , sed potius sicut res quædam de per se, ex quo est facta relatio, vel qualitas ad falsitatem , nam vnum videtur deductum,& aliud probatum, sed parcat mihi reuerentia sua, per hoc non fugit contrarium, quia similiter ego dico in fundo instructo,quia res, ex qua fit relatio,& qualitas non est deducta in legato, vt talis non debeat, vt res simpliciter,ex quo non potest peti vt qualitas & adiectio.
73 vnde declarando mentem eius, possumus dicere †q̃ aliud est in vltimis voluntatibus & contractibus, in quibus attendit̄ potius mens contrahentium in natura rei,quam formalitas, & p̃prietas verborum,vt.l.emptorem.§.j.ff.de actio.empti.& l.si stipulatus.ff.de vsu.& l.in conditionibus primum locum.ff. de cōdi.& demon.cum multis alijs,& aliud in iudicijs & in libello.cōtra doctrinam tamen suam tenuit Bal. in l.j.C. condi.inde. in l. iudicati.C.ex falso instru.in quibus locis voluit, q̃ ille, qui narrat factum qualificatum, non videtur se astringere ad vtrunq;, nisi vtrunque esset necessarium seruari de iure , sicut in ista decretali, quia hic non poterat deduci falsitas sine corruptione, vel corruptio sine falsitate secundum eum,vel vbi nisi aliàs qualitas non probata faciat factum principale deductum in iudicio videri aliud factum,quam illud, quod fuit deductum cum qualitate,remota qualitate remaneret idem factum, tunc non videtur quis se astringere ad probandum vtrunque, quod probatur secundum eum in l.denūciasse.§.quid ergo.ff.de adulte. vbi dicit,q̃ quando remota qualitate non alteratur factum deductum in libello,vel species criminis, tūc qualitas deducta in libello potest detrahi & ab ea recedi, ad illam non videtur se astrinxisse libellariu ,quia si videretur ad illam se astrinxisse,cō sequens esset , q̃ posset variare sed tamen his non obstantibus placet sententia Bart.& communis.Pro qua facit iste tex.in ver. se astrinxit,nec est verum,q̃ hic de sola falsitate non possit, quinimmo poterat dici ante sententiam publicatis testibus probādo falsitatem per indirectum. si tamen quis vellet respondere ad istum tex.tenendo opi. Bal.potest dicere melius, quam ipse dicat vltra Doc.q̃ hic sufficiebat probare solam falsitatem per indirectum,sed non solam corruptionē, & immo hic excipiēs succubuit,quia probauit corruptionem , & non falsitatem , cū non fuisset assignatus terminus ad reprobandum personas testium post lapsum termini,nō poterit allegari de corruptione, quia illa exceptio respicit personā, vt de se patet. mihi tñ placet opi.Bar.in d.l.diuus.Nec obstat ratio s̄. deducta, quia mutatio qualitatis,quæ non alterat factum,non permittitur.ratio, quoniam libellans non se astrinxit ad probandum vtrunque, nam si sic esset etiam non detracta qualitate,non debet sequi absolutoria, quod est contra tex.in d.§.si detracta. Sed ex indulgentia legis,quæ tolerat,q̃ possit mutari qualitas remanente facto,vn de ibi est potius casus pro sententia Bar. Ad l.sicui fundum.in fi. possumus dicere,q̃ aliud sit in vltimis voluntatibus & contractibus,in quibus non attenditur ita formalis conclusio, sicut in iudicijs,& aliud in libello, per hoc sit expeditus iste primus articulus.Circa secundum articulum principalem dicit do. Anto.
74 † q̃ si factum deducitur cum qualitate etiam in ciuilibus, & p̃batur factum a simpliciter, iudex ex officio potest reum condēnare triplici ratione.Primo,quia videmus in simili, q̃ licet pars non possit se fundare ex probatione,quam impugnat, vt in regula ex eo quod,de reg.iur.& in l post legatum.in prin. & ibi p̃ Bar.de his quibus, vt indig.iudex tamen vidēs probationem deductam in iudicio fundare intentionem partis aduersæ, poterit ex officio suo damnare reum, vel absoluere, vt tradit sing. Inno. in c.cum olim.j.de censibus. Secundo, quia postquam factum est probatum coram iudice,notorium est, partem aduersam fouere iustitiam,sed super notorio iudex suppler ex officio, vt. l.j. C. vt quæ desunt aduo.& quod ibi not.ergo iudex in hoc casu poterit supplere.Tertio ex quo liquet iudici p̃actu,q̃ pars locupletetur cum aliena iactura , vbi hoc videtur posse implorari p̃ partem officium iudicis,per.l.plane.& l.fi.ff. de pe.hære. In iudicio autem criminali contra clericum intentato ad repellendum ipsum a beneficio,confirmat do. Anto. conclusionem gl. per ea quæ habentur in c.vt circa,de elec.in 6.super verbo inter dicta. in gl.& in c. cupientes.§.q̃ si per viginti.eo. titu. sed Abb. Moder.hic impugnat ista dicta duplici ratione. Prima ratio est, quia illud,quod non debet concedi directe, non debet etiā permitti per indirectum ad deludēdum, vt.l. pupillus.§. ipse quoque.ff.de aucto.tu.& in regula,certum est,de re. iu.sed secundū ista dicta sequeretur,quod nō posset probare de falsitate simpliciter,verbi gratia post sententiam admitteretur ad illud probādum per indirectum, nam allegare falsitatem & corruptionē, vt admitteretur ad probandum,& postea probaret simpliciter de falsitate,& retractaretur sententia,q̃ est absurdum,& ista ratio concludit, vbi illud,quod est probatum pro se solum, non sufficeret a principio,vbi autem illud solum a principio sufficeret,non concludit ista ratio,& sic forte intellexit do.Anto . Secunda ratio sua est,si aliquis probat factum & non qualitatem, cum probet aliud,quod deduxit in libello,vel in exceptione, videtur probare impertinēter, vel ad minus aliud,super quo nō fuit datus libellus,vel cōtestata lis,nec testis fuit iuratus,nec potuit iurare, ergo istæ probationes sunt nullæ, quia nihil ex istis potest constare iudici.l.si duo patroni.§.idem Iul.ff. de iureiur. l.si quis libertatē,in fi.ff.de pe.hæred.& ista fuit rō Bart. quam ipse non allegat in l.quid ergo.§.pœna grauior. ff. de his q̃ not. infa,quę concludit optime, quando remotio qualitatis alterat factum,vel titulum criminis, ita q̃ aliud crimen videtur probatum,q̃ id,quod est deductum , vnde ista materia sequēdo dicta Bar.in l.denunciasse.§.quid tamen.ff.de adulte.& in d.§.pœna grauior.& Ioan.An. qui eodem modo distinxit punctualiter in addi.Spec.in tit.de accu.sub rubrica, vbi omnino videas,distingue, q̃ aliquando qualitas adiecta in libello , vel in exceptione, talis est naturæ, q̃ ipsa remota cōpeteret profecto diuersa actio, vel accusatio, vel econtra remoto facto,& remanente qualitate nulla remaneret actio, vel diuersa, tunc si qualitas & factū non probantur,sed alterum tantum, indubitanter debet sequi absolutio,casus est in l.2.§ dare.ff.vi bo.rap.& in l.illud. iuncta gl.ff. de libe. cau. nisi forte probatio fieret post confessionem partis, vt dixit Bar.not.in d.§.pœna grauior. & tenent Docto. sequētes dicta Io.An.quæ posuit in tit.de actio.& petit.§.j. ver.hoc quoque.& in c.examinata.s̄.de iudi. in fi.quæstio. Aliquando qualitas non probata non diuersificat ius agendi,vel accusandi,sed tantum diuersificat actum in individuo,quia contingit , vel ratione mutationis loci,vel temporis, vt probatur in l.cum quęritur.& l.cum de hoc.ff.de excep.rei iudi.&idem §. quid tamē.& 3.q.9.nihilominus.in text.& glo.& tunc dicendum est idem, q̃ debet sequi absolutio, quando vnum est deductum & aliud p̃batum,ergo reus debet absolui,vt l.Bebius.in fi.ff.de pac.dot.et l.habebat.ff.de insti.& in c.examinata.de iudic.& istud videtur verum non solum in ciuilibus,sed etiam in criminalibus . vnde
75 dicit Bar.no.in l.is qui reus.ff.de pub.iud.†q̃ si accusator deducit diem maleficij in libello,& probat delictum commissum altero die, debet sequi absolutio.& idem dicit not. in l.2. ff.de eo, quod cer.lo.& tenet Bal.post gl.in l.j.C.qui accu. non pos.& bene facit tex.in l.duobus.§.qui iurauit.ff.de iureiur.nec est verū, dicit Bal.in l.j.C.de condi.inde.q̃ ista glo.dicat, q̃ in criminalib.
76 sufficiat probare delictum sine qualitate, † quia ista gl.non loquitur de iudicio criminali,& maxime intentato ꝯ laicum, sed

loquitur

ADDITIO.

a VIN. GOD. Deducens factum qualificatum, si unum tantum probat iudex ex officio potest illum condemnare. Adde, quòd factum magis attenditur, quod principaliter agitur, quam quod in consequentiam. Ruin. consil.109. num.26.lib.5.

loquitur in clerico, quia repellitur a beneficio obtinendo, vel obtẽto, quo casu officium iudicis multum exuberat, vt in c. cũ nobis olim. s̃. de elec. & in c. constitutus. j̃. de appel. & tradit plene do. Anto. in c. 2. de collusione detegenda. † sed in causa criminali ad condemnationem rei non exuberat officium iudicis, vt patet ex his, quę no. Bar. in disputatione sua, quæ incipit, iudex malefi. & in l. 4. §. hoc autem ff. de dam. infec. & Do. Anto. in c. bonæ de postu. præla. & in c. cum dilectus. s̃. de consue. Et hanc sententiam approbat Bal. post multa verba, si bene respicias titulum. q. suæ, in l. 3. C. de proba. Dicit tamen ibi, quod hodie seruatur contrarium in practica, & in accusatione, & inquisitione propter duas regulas, quæponuntur in ipsis, nam accusans in fine accusationis communiter petit reũ condẽnari secundũ formam iuris & statutorum, ex quo dici Bald. quod deducit omnia statuta & leges, ex quibus reus potest puniri, † de qua clausula[a] vide eleganter per Bar. in l. rerum quidem amotarũ actio. ff. rerum amotarum. & per eundem Bal. in l. vna. C. de confes. & in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. proconsul. & leg. Sed istud suum dictum cum reuerentia non procedit, quia cum delictũ sine qualitate non fuerit deductum in libello, ego dicam, quod clausula illa generalis restringitur ad crimen specificatum in libello: nam vt ait Bar. notan. in l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de ver. ob. qualitas adiecta in dispositione principali videtur repetita in clausula accessoria, quę tendit ad eundem effectum. Pro his etiam facit, quia petens ius & iustitiam ministrare, si dicat, super quibus, vel in præmissis, denotatur alia dictio relatiua in dubio, de veritate sermonis videtur repetere sententiã & qualitatem præcedentium, vt. l. j. §. 2. loco. ff. de postu. & tradit Bar. in l. talis scriptura. §. fi. ff. de leg. j. & no. in l. 3. ff. de neg. gest. Secunda clausula ponitur in inquisitionibus, quia post inquisitionem formatam iudex dicit, super quibus omnibus & singulis intendimus ex officio nostro requirere &c. † vnde propter illud verbum singulis, videt protestari, ꝙ non vult se astringere ad qualitatem. Sed hanc sententiam affirmat Bal. solenniter in l. j. in 2. char. C. qui accu. non pos. vbi loquitur vltra omnes, sequendo tamen in effectu distin. s̃. dictam. Pro cuius intellectu scias, quod quando qualitas alterat ius accusandi, vel factum, tunc non potest aduocatus vti cautela consueta, qui videns se non probasse qualitatem, non potest comparere & detrahere qualitatem positam in libello, quia istud esset mutare actionem, quod non licet hodie post reum citatum, vt in auth. qui semel. quomodo & quando iudex, & ita dicit sing. Io. And. in addi. præallegata. & sentit Bar. in d. §. quid tamen. & primo membro huius distinctionis consensit Ioan. And. in c. pro humani. de homi. lib. 6. in nouella. vbi dixit, quod ille, qui intentat crimen qualificatum, verbi gratia assignatum contra Christianum, si probet qualitatem, debet succumbere. Hinc dixit singu. Bal. in l. 1. in fi. quib. res iu. non no. † ꝙ si ex forma statuti de crimine non potest cognosci vltra duos menses, post duos mẽses non poterit cognosci de crimine qualificato, propter cuius qualitatem crimen efficitur aliud, sed j̃. duos menses cognoscitur de eodem crimine sine qualitate: vbi autem intentatur qualitas, qua sublata remanet idem ius agendi, vel accusandi, & idẽ factum, tunc aut actor non detrahit qualitatem libello, & debet sequi absolutio, vt. d. §. si detracta. & imputet sibi, q se astrinxit ad vtrunque, vt. s̃. diximus. Si autem detrahitur qualitas ante sententiam potest sequi condemnatio, sed hoc suum dictum videtur contra tex. in c. ab eo. de ele. lib. 6. & in cle. statutum. s̃. de elec. §. pe. Sed ad ista respondeo tenendo doctrinam suam, vel quod ibi remotio, vel adiectio qualitatis alterat ius, vel factum, quod tamen non placet, recte consideratis illis iuribus. vel dicas & melius, quod ibi est speciale in odium impedientis promotiones ecclesiasticas. Et hanc solutionem approbat expresse Bar. ad illa iura in l. j. in prin. ver. quæ ratio. ff. de ope. nou. nun. Bal. autem in hoc secundo membro dixit notan. in §. pœna grauior, quod iudex potest absoluere reum, si vult, potest etiã condemnare ex eadem instantia imponendo mitiorem pęnã. Sed tu dic, vt dixi, & ad tollendas istas difficultates vtere protestatione cum cautela Bar. in d. l. diuus. dicendo in fi. libelli, non astringens se ad omnia supradicta probandum, de qua clausula ipse posuit in l. circa. in fi. ff. de proba. & ad materiã vide, quod no. Ioan. And. in c. ex parte abbatissæ. j̃. de priuile. & do. Anto. & Moder. in c. j. s̃. de rescri. In gl. posita super verbo vti possidetis. ibi, si vero æquales, ista gl. videtur concludere † ꝙ quando probationes sunt omnino æquales, tunc debet ponere sortem, & hæc opi. non placet Ioan. And. quæ videtur falsa, quia vbi est incertitudo facti & non iuris, nunquam deuenitur ad sortem, sed vitiatur dispositio, vt. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tute. l. si ita fuerit. ff. de reb. du. & per rationem Bar. in l. si duo. in princip. ff. vti possi. & etiam gl. in l. vnica. C. eo. recedunt ab ista sententia. vn. de Bal. dicit notan. in proœ. ff. orum, † ꝙ sorti nunquam [b] est locus, nisi cum tractatur de prælatione vnius personæ ad alteram, secus vbi tractat de essentia iuris præcedentis vel prætentis. Ioã. de Imo. ibi, & quidam Moder. saluant gl. nostram dicentem, ꝙ non ponetur sors, vtrum debeat esse possessor, sed ponetur, qs debeat sustinere partes rei, sicut posset poni in principio processus, vt l. sed cum ambo. ff. de iudi. & opi. hæc multum mihi placet, quia istud ab vtraque parte sungitur persona rei vel actoris non solum considerabile ad ordinationem processus, sed ẽt ad merita & victoriam causæ, quia actore non probante &c. Et idem quando probationes vtriusque sunt pares, vt in c. inter dilectos. j̃. de fide instr. & no. in c. in nostra. j̃. de testi. & ideo vtro que tempore videt̃ posse hoc tractari, sicut dicimus in exceptione, quæ potest opponi ad processum, & merita causæ diuersis respectibus, de qua in c. j. de litis contest. in 6. Barto. tamen. l. si duo. præallegata, Inno. hic, quos approbat, & sequitur Abb. Moder. dicunt, ꝙ iudex in isto casu debebat pronunciare possessionem spectare pro dimidia ad vtrunque pro indiuiso, nam si possidentes probant æqualiter titulum faciunt sibi partem pro concursu, vt l. si pluribus, in fi. de leg. 3. & l. fi. in princip. ff. vti, possid. sicut dicitur in pluribus creditoribus missis in tenutam, vt. l. si finita. §. finautem. ff. de dam. infec. si vero nullum probant titu. tunc cum nullus alter prior dominus, vel possessor concurrunt vnusquisque in dimidia, simul, q occupauerunt rẽ, quæ in nullis bonis erat, & sic habebant ti. generalem pro suo. Pro ista sententia videtur esse tex. optimus in l. quæsitum. §. si quis ff. de fun. instruc. vbi tex. dicit, quod quando non potest apparere de instrumento legato, ad quem pertineat legatum, est nullum, quia instrumentũ non potest diuidi, ergo ibi datur intelligi, ꝙ si res esset diuisibilis, diuideretur pro dimidia, sicut videmus † ꝙ quando pignus obligatur duobus creditoribus eodem tempore vnicuique acquiritur ius pro parte, vt l. si fundus. §. si plures. ff. de pigno. & bene facit tex. cum gl. in l. si debitori. in fi. Nec obstat ratio Moder. qui dicunt, quod iudex non pronunciauit secundum petita, contra. c. licet Heli. de symo. Secundo probatur ratione subtili: † quia quando duo æqualiter probant se possidere, ex quo non apparet quis prius cęperit possidere, videtur ꝙ ius acquiratur vnicuique pro dimidia, quasi simul cęperint possidere, quia ad hoc respondeo clare, ꝙ vnaquæque partium prę tendat totam possessionem rei spectare ad se, in toto vtiq; pars continetur. Insti. de act. §. si minus. & in l. si quis cum totum. ff. de excep. rei iudi. pro concordia posset dici, ꝙ aut testes vtriusq; partis deponunt, ꝙ pars sua totam rem possidet, & tũc impossibile est dicere, ꝙ iste simul & semel reperijt possidere vnusquisque pro parte etiam pro indiuiso. & hoc est, quod dixit Bal. reprehendendo Bar. in l. præses. C. de sen. Præterea cum testes hic contradicant testibus, nec possint aliquo modo saluari, istæ probationes eliduntur inter se adinuicem, sicut duo contraria, vt. l. scripturæ. C. de fide instru. & tradit Bar. in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæsti. vnde nihil remanet probatũ vtrique, & ꝙsequẽter nulla possessionis fieri debet adiudicatio, erit etiam tunc locus sortibus, & tenet hic gl. aut testes simpliciter dicunt, ꝙ vnusquisque istorum possedit istam rem, & tũc licet appellatio rei simpliciter posita in dubio intelligatur de tota re, vt traditur p Bar. & Moder. in l. Pomponius. §. sed is. ff. de procu. alio modo potest tamen significare partem rei, vt l. pupillus. §. fi. & ibi no. ff. de ver. signi. & tali modo intelligerentur testes & eorum dictum, vt iudex certam possit seruare sententiam, sed regula est, quod obscura probatio non releuat probantem, maxime cum ius præsumit in alio significato, vt in c. in præsentia. s̃. eo. ꝙbabilior sit opi. s̃. dicta gl. nostræ declaratũ, vt hic per Mod. & vt. s̃. diximus. Aduerte tamen, quia Spe. in titu. de pe. pos. §. j. ver. & no. diligenter, posuit quandam cautelam, quæ fuit Rug. vbi datur ista qualitas probationum. † consuluit enim parti, quod vadat ad occupandum possessionem, de qua contenditur propria auctoritate, & facta occupatione intimaret parti aduersæ, quatenus occuparet rem animo continuandi possessionem, facta ista notificatione si pars non accedet, videtur suspicari se posse repelli, vt traditur in c. olim. s̃. de resti. spol. & consequenter amittit possessionem, si quam habuit, nec potest petere, quod pars aduersa priuetur iure suo per. l. si quis in tãtam. C. vnde vi. qa illa locum habet, quando est certum, ꝙ alius possideret: sed hic ille, qui occupauit, licet probationes sint pares, non est certũ, qs possideat, & hoc modo obtinebit secundũ Spe. & ista cautela esset vtilis secundum Mod. quando pars, cui fit intimatio, accedat

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Clausula ista, quare petit reum condemnari secundum formã iuris & statutorum. D. huiusmodi clausula habetur per Lud. Pont. in rub. de arb. col. 8. & per Bar. Cep. in l. nominis. §. verbum. de uerb. signi.

b Quod sorti nunquam. Vide tu Lace. in l. in tribus. ff. de iu. ubi ponit multas fallentias. An. Are. in §. optionis Insti. de legat. Panor. in c. quoniam abbas, in fi. de offi. delegą.

VIN. GOD. Vide D. Troil. Mal. in trac. de sortibus, in 3. par. quod habetur in lib. 9. trac. fol. 275. i. quando sors sit bona & licita, & quando attendi debeat, quando autem sit mala, &c. & ꝙ sors nõ sit prohibita, nisi in casibus, qui a iure exprimuntur conc. udit.

dat ad poſſeſſionem, ſed vbi iſtud eſt veriſimile, iſta cautela pro uocaret partes ad rixam & arma, & ideo iudex non debet eam permittere, vt diximus in c. in præſentia. §. e. Tu autē aduerte circa hanc doctrinam, quia non poſſumus dicere, quod per hanc
a nouam occupationem [a] occupator poſſit vincere in interdicto
86 vti poſſidetis intentato vel intentando,† quia reſpectu interdicti intentati non habetur conſideratio poſſeſſionis, niſi quā qs habuit tempore litis conteſta. & ſatis eſt, illo tempore poſſediſſe, vt Inſtit. de interdi. §. ſed hodie. ergo poſſeſſio de nouo acq̄ſita vel li. conteſta. ab aduerſario prædicto non ſufficeret vel ꝓficeret in iſto interdicto, niſi forte quantum ad hoc vt reus nō debeat condenari ad non moleſtandum in futurum, ex quo actor perdidit poſſeſſionem. Sed ad intereſſe moleſtationis præteritæ debebit reus condemnari actori. Item ex noua poſſeſſione non vincit ille, qui cēpit de nouo poſſidere, quia illa non videtur deducta in iudicio, vt. l. non quemadmodum. ff. de iudi. ſi vero ille, qui nunc per iſtam occupationem cēpit de nouo poſſidere, velit agere de nouo interdic. vti poſ. adhuc videtur, ꝙ non poſſit, quia aut nititur veteri poſſeſſione, quam dicit ſe habuiſſe ante nouam poſſeſſionem, & tūc cum in illa poſſeſſione ſint pares, virtute illius non obtineret, immo ſuccumberet, ſi prius prouocaret, quia eſſet actor, vt dicunt hic Doc. & bene. aut nititur nouæ poſſeſſioni acquiſitæ dicendo, ſi quam poſſeſſionem habebas perdidiſti. Et dico etiam, quod hoc nō poterit, quia ſi verum eſt, quod per occupationem nouā aduerſario ablata poſſeſſio, & tibi quæſita, tunc hoc ipſo videris de nouo acquiſiuiſſe ab aduerſario, vel clam, ergo non poteris obtinere in interdicto vti poſſid. vt. l. j. in fi. ff. vti poſſid. & plene per Inno. in c. veniens, de reſcrip. prodeſt tamen iſta occupatio quo ad duo, vz̄ quo ad interdictum recuperandæ, ſi quis poſtea ſpoliaretur, vt. l. j. §. qui vi à me, & qđ ibi not. ff. de vi & ar. & tradit in l. q̄ poſſeſſionē. ff. e. ti. ꝑ Bart. & quo ad hoc vt pars aduerſa poſtea ueniēs ex inter uallo poſſit repelli ex ꝓpria auctoritate. Nota tñ ſingu. ex dicto
87 Guil. †ꝙ ille, qui non admittit venientē ad poſſeſſionem ſuā, vel proteſtatus eſt ſe non admiſſurum animo continuandi ſuam poſſeſſionem, non minus priuat aduerſarium poſſeſſione ſua, quam ſi ſimpliciter veniētem non admitteret. ſed contrarium videbatur dicendum, quia ingreſſus violentus alicui non operatur priuationem poſſeſſionis alterius, niſi ſecundum animū proteſtantis, & ita tradit glo. no. & ibi Bar. in l. vnica C. vti poſ. & in l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. de acqui. poſ. Sed tamen ſaluando dictum Gui. poſſumus dicere, ꝙ animus inductus ad continuandum poſſeſſionem operatur acquiſitionem de nouo, ſi antea non poſſidebat ſecundum Bar. in l. quod vulgo. ff. pro emp. & no. in l. 3. ff. de acqui. poſ. Et ampliatur illud dictum Bar. ex doctrina Spec. quod eſt verum, etiam ſi ille, qui ingreditur poſſeſſionem animo continuandi, proteſtetur expreſſe aduerſario, & etiam ſi per hūc actum auferatur poſſeſſio tertio poſſeſſori eo inuito, quod ſemper eſt menti tenendum. Et quia ſuperius diximus, quod oportet probare ſe poſſediſſe tempore litis cōteſta. fuit quæſtio de facto in ciuitate Ferrarię, Vtrū ad probandum ſe poſſediſſe illo tempore ſufficeret probatio anterioris temporis, ex qua præſumeretur continuata poſſeſſio vſque ad li. conteſta. ſicut regulariter præſumitur pro poſſeſſore hoc allegante, vt in c. olim. el. 2. §. de reſti. ſpo. & in l. ſiue poſſidetis. cum materia. C. de proba. & dicebant multi ꝙ non, quia tex. videtur requirere formalem probationem huius temporis. allegabatur pro nobis tex. in l. vnica. vti poſ. inueni poſtea gl. ſing. quam approbat ibi Bar. in l. ait prætor. §. ſi iudex. ff. de re iudic. q̄ dicit, ꝙ iudex poteſt pronunciare in interdicto vti poſſidetis, vti poſſidebatis ante litem conteſta. ita poſſidete nunc, & ſic manifeſte ſentit, immo vult, quod ex probatione poſſeſſionis antecedentis li. conteſta. præſumatur continuatio, & ſufficienter probetur poſſeſſio tempore litis conteſta. alias pronunciatio eſſet iniuſta, quod gl. negat, & ita exponit illam gl. notanter in l. 2. C. de ſen. & licet ibi dubitet, vtrum hoc ſit verum, cōcluſio tamen videtur probabilis per §. d. & per ea quæ habentur plene per An. de Bu. & Mo. in c. cum ad ſedē. §. de reſti. ſpol.

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Adde, quod occupans poſſeſſionem uacantem tenetur eam reſtituere priori poſſeſſori. Rui. conſi. 5. nu. 6. lib. 4.

S V M M A R I V M.

1 *Cohabitatione vxoris & mariti inducitur præſumptio, filium natum in domo mariti eſſe genitum ex ipſo.*
2 *Concubina ſi cohabitet cum viro, præſumitur, quòd natus in domo viri ſit illius viri.*
3 *Honeſtas & natura in matrimonio inſpicitur.*
4 *Filiatio probatur tribus concurrentibus.*
5 *Teſtis dicto, cū iuramento ſtatur. ſi vnū dixit extra iudicium, aliud in iudicio.*
6 *Appellatione neptis vel nepotis, an comprehendatur filius, vel filia fratris.* 7. 12. 13.
8 *Conſuetudo contra ius non extenditur.*
9 *Feudum eſt conſuetudo.*
10 *Cammunem vſum loquendi probandi modus.*
11 *Princeps atteſtari poteſt de fama, & communi opinione.*
14 *Verba in ſtatutis correctorijs, vel pœnalibus, intelligantur ſecundum communem vſum loquendi.* 17. *limitatur.*
15 *Prætor præſumitur loqui ſecundum ius.*
16 *Vxor de facto comprehenditur ad faciendum puniri vxorem tanquam adulteram viri.*
18 *Extenſio nunquam fit per rationis identitatem, quando lex eſt pœnalis, vel correctiua, & exorbitans ſimul.*
19 *Nominatio facta de filio incidenter non probat filiationem.*
20 *Confeſſio ficta vel tacita minus operatur, quam expreſſa.*
21 *Verba enunciatiua propter aliud emiſſa, quando probent enunciatum.*
22 *Filiatio probatur, quando quis nominatur filius in actu proportionabili ſoli filio.*
23 *Filiatio probatur. ſiue pater inſtituat filium ac filiam, ſiue aliquid relinquat illi.*
24 *Canonicus, quando conſtituatur in quaſi poſſeſſione canonicatus.*
25 *Nominatio cum tractatu probat contra tractantem, ſed non ad præiudicium tertij.*
26 *Nepos, qui appellatur filius, comprehenditur appellatione filij.*
27 *Tractatus ſolus abſque fama vicinię, nunquid ſufficiat ad probationem filiationis.*
28 *Filiatio præſumptiue nunquid probetur per ſolam famam.*
29 *Parentum aſſertiones contrariæ. ſi inueniuntur de filiatione, quid agendum. & nu.* 31. 34.
30 *Aſſertio alterius regulariter non valet in præiudicium tertij.*
32 *Teſtis ſecundo dicto iurato, quando ſtatur.*
33 *Teſtis non ſemper repellitur a teſtimonio propter hoc ꝙ dixit mendacium extra iudicium.*
35 *Aſſertio extraiudicialis inducit magnam præſumptionem, quando eſt veriſimilis.*

C A P. X.

DEr tuas. Si parentes nominant & tractant vt filium & cōcurrit cōmunis opinio, probatur filiatio, etiam quo ad matrimonium contractum diſſoluendum, licet alter ex parentibus contrarium cum iuramento poſtea teſtificetur. h. d. Secunda ibi, quia vero. Tertia ibi, eiuſdem mulieris. Quarta ibi, vnde ap-
1 paret. No. primo, ſecundum quoſdam Mod. hic, quod †ſicut ex cohabitatione vxoris & mariti inducitur præſumptio filium natum in domo mariti eſſe genitum ex ipſo, vt patet in l. filiū diffinimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. †Ita ſi concubina cohabitet cum viro, præſumitur, quod natus in domo viri, ſit illius viri, & hoc dixit gloſ. nō. in c. Michael. s̄. de filijs presby. & tenet Bal. in l. ſi vicinis. C. de nup. allegans illam gl. & in d. l. filiū diffinimus. amplius probatur hic, vt dixit do. Abb. quod non ſolū iſtud eſt verum, ſi concubina ſemper cohabitauerit cum viro, ſed etiam ſi receſſit aliquando, & poſtea redijt. Pro iſta concluſione adducit. l. miles. §. defuncto. ff. de adul. vbi probatur ſeūdū Bal. in locis allegatis, quod filius, qui naſcitur in domo, præſumitur eſſe filius mariti, licet probetur illo tempore vxorem eius fuiſſe concubinam alterius, quia iſta eſt præſumptio honeſtior, & quę excludit delictum, ſecundum eum. ſed tu aduerte, quia iſte text. potius probat oppoſitum. Si enim ſola cohabitatio faceret præſumi hunc eſſe filium illius viri ad probandum filiationem non ponderetur hic tractatus & nominatio, pro hoc ipſo facit tex. in l. j. §. illud ſi mulier. ff. de libe. agno. vbi patet, ꝙ ſi mulier diuertit a viro, & poſtea dicit ſe prægnantem, filius non p̄ſumitur natus ex viro propter cohabitationem præteritam. & eſt ratio ſecundum Guil. in Specu. in titu. qui filij ſint legi. §. j. ver. 4. quia cum interim potuerit cognoſci ab altero, non oritur muliere cohabitante viro, quæ ratio videtur habere locum, ēt ſi ſimpliciter redeat ad virum, dummodo fuerit valde modicum interuallum, quia tunc præſumerem pro cohabitatione maxime legitima. i. pro matrimonio. Et ſecundum hoc limitatur ſingulariter tex. in l. ſi vicinis. C. de nup. cum ibi no. & quod tra-
3 ditur in c. Michael, præallegato. Nota ſecundo, ꝙ † ad cauſandum impedimentum matrimonij contrahendi, ꝙ filius natus ſit legitimus, ꝙa in matrimonio reſpicitur honeſtas & natura, vt dicit tex. in l. adoptiuum. circa me. ff. de ritu nuptiarum. & hanc ſententiam tenet Ioan. And. in arbore per iſtam decre. & bene facit tex. in c. diſcretionem. de eo qui cogno. conſan. vxo. ſuæ, ſecundum Moder. Tu autem vide tex. pro hac cōcluſione. 35 q. 2. c. vbi tex. dicit, ꝙ ad impediendum matrimonium contrahi, illi dicuntur conſanguinei, quos lex ciuilis appellat conſanguineos etiam fratres naturales quo ad hoc, vt. l. nihil. ff. de ritu nup. ergo relinquitur, ꝙ ad impediendū matrimonium cō ſideratur ſolum natura. Vnde ſecundum illum. etiam filius ſpiritualis vocabitur conſanguineus. nec eſt mirum, quia filius naturalis inducit prohibitionem in matrimonio contrahendo de ſe ad filiū ſpiritualē, ita dicit glo. no. 35. quæſtio. 2. in ſumma. & eſt caſus no. & ibi hoc ponit Abb. Moder. in cap. fi. de cogn. ſpi.

Nota

4 Nota tertio ſm Doc.q̃ †filiatio probatur tribus concurrentib.ſ. q̃ filius nominetur a parentibus,q̃ tractetur ab ipſis vt filius, & q̃ communis opinio viciniæ ad hoc concurrat, & hæc tria neceſſario requirit,& d.Ant.in c.Michael.de fil.presby.de quo dicetur in prima gl.& eſt proprie materia decre. Sed quantū poſſumus colligere ex litera, iſte tex. non requiret niſi duo. ſ.q̃ filiꝰ nominetur a parentibus,& q̃ tractetur vt filius, licet.n.dicat in ver.& filius,q̃ iſte fuit communiter noīatus filius, reſtringiť poſtea in fin.iſtius c.dum dr̄,& habitus ab ambobus, cła.n.poſita in fi.huius c.ſeu qualitas, vr̄ referri ad oīa contenta in illa, vt in c.inquiſitioni.& c.ſecundo requiris.j̃.de app.& l.talis ſcriptura, cum materia.ff.de le.j.vnde illa dictio ab ambobus, refertur tā ad tractationem,q̃ ad denominationem, & verbum communiter non exponitur pro communi opinione viciniæ, ſed cōiter. i.a viro & muliere.de materia tñ dicetur in glo.Not.quarto ibi,
5 cum nimis indignum ſit,&c.†q̃ ſi teſtis primo confeſſus eſt vnū extra iudi.& poſtea p̄rium dicat in iudicio cum iurō, ſtatur primo dicto & non ſecundo,ſed d.Abb.Mod.hic dicit, q̃ hoc contingit hic duplici de cā. primo quidem, q̃ non præcedebat ſola aſſertio huius teſtis extra iudicium, ſed aſſertio viri & tractatus cum multis aliis,quæ plene probant filiationem, vnde non eſt conueniens,q̃ ad dictum vnius reſtringatur plena probatio. ſecunda rō eſt,quia mulier iſta iurando erat ſuſpecta,q̃ hoc non faceret, vt faueret filio,qui erat in periculo, niſi matrimoniū haberet effectū, vel videretur ſtandum ſecundo dicto, & non primo,de quo dicemus plene in vlt.gl.qa eſt materia ſubtilis. No.
6 quinto ibi,vbi apparet,&c.q̃†appłone neptis,vel nepotis comprehēditur filius,vel filia fratris,& h.d. D.Abb.Mod.eſſe ex cōi vſu loquendi,nam ex proprio ſignificatu nepos dr̄ filius filij,nō filius filiæ,allegat text.bene probantem in l. iuriſconſultus. §.2. gradu.ff.de gradib⁹.& in l.liberorum.circa medium. ff. de ver. ſig. & vſus communis loquēdi ēt in materia odioſa & ſtricti iuris,prę̃ualet proprio ſignificatui verborum, vt l.librorum. §. q̃ tñ Caſſius.ff.de leg.3. immo ēt in materia odioſa appłone nepotis veniret filius fratris vel ſororis, & hoc tenet Io.An. ſm eum in c.fundamenta.de ele.li.6.quicquid dixerit Fede.conſ.38. qui tenuit oppoſitum. Tu autem aduerte,quia hæc materia tāgiť p Doc.in diuerſis locis,vcz in l.ſi inſtituta.§.j.ff.de inoff.teſta. vbi poſuit hoc Bar.Cy.& Bal.in l.ſi a me.C.de ſucceſ. edi.& in aliis locis.j̃.alle. vnde procedendo br̄ & pro concluſione.Prima cō-
7 cluſio ſit iſta in hac materia †de proprio ſignificatu appłone nepotis,non venit filius fratris.dicit.n.tex.in d.§.ſecundo gradu.q̃ nepos accipitur dupłr vt filius filij,& filius filiæ,& ſic patet, q̃ ñ continetur filius fratris,quia ſic acciperet tripliciter, q̃ eſt p̄ tex. nec eſt verum,q̃ de iure ciuili inueniatur nepos acceptus pro filio fratris,quia omnes leges allegatas per Bal. & Ang. in d.l.ſi a me, ſi recte inſpicias,referuntur ad auum, cum noīant nepotē non patruum,& ita dicit Bar.in loco præalle. & Bal.ibi. Nō ob. tex.in c.j.§.ſimiłr.qui.mo.feu.amitt. per quem p̄rium tenet ibi Ia.de Bel.& Io.de Imo.in l.ſi dotali.ff.ſo.mat.quia rñdeo dupliciter.primo quidem,quia ius feudorum eſt conſuetudo, vt in c.j.in prin.de feu.cogni. vnde patet,q̃ magis de communi vſu loquendi,q̃ de proprio ſignificatu ibi appellatur nepos. prius em̄ fuit inducta concluſio in feudo,q̃ eſſet ſcripta, vnde ſatis dr̄ ītelligi,q̃ prius in materia feudali hæc denominatio fuit in cōmu-
8 ni vſu. † conſuetudo autem p̄ ius non extenditur, vt in c.j.§.ſcimus.de feu.cogni.& no.Inn.in c.fi.de offi.Archid. & eſt bonus tex.in l.ſolent.§.j.ver.ſed hoc genus.ff.de offi.procon.& leg.vel aliter & verius dicimus,q̃ ibi non capitur ꝓprie,ſed improprie, hoc probatur in c.j.de grad.ſuc.in feu.vbi nepotes vocat ſolum deſcendentes,filij autem fratris dñr filij fratrum,& nō nepotes, & ſic ēt intellexit conditor feudorum,q̃ iſti non ſunt ꝓprie vo-
9 cādi nepotes. Nec mireris, † quia cum feudum ſit conſuetudo, vt dixi redacta in ſcriptura, neceſſe fuit, vt verum exprimeretur abuti vocabulis, ſicut abutitur plerunq; vulgus. hoc probatur clare in tex.& ibi per Bal.in c.j.verſus fi.quemadmodum feudū ad filiam ꝓtineat, vt ibi pz,q̃ appel. parentis ꝓprehenditur agnatus impropriiſſime.Non ob.decre.noſtra,& tex.in c.accedens. de accu.& in c.tua nobis.& in c.quod ſuper his. de conſang. & in c.2.§.de arbi.& in c.duo pueri.de deſpon.īpub.quia ad oīa iura iſta dicemus,q̃ illa fuerūt verba prius ſupplicantium,quę sūmus Pontifex in aliquibus replicat non ex perſona propria, ſp prolata fuerunt iſta verba ſupplicantium, vnde pz, q̃ ſummus Pontifex ſp illa ſic protulit & in illo ſignificatu, quia per narrationem ſupplicantis,& ēt forte cōem vſum loquendi. Non ob. tex.in c.fœlicis.§.cæterum.de pę̃.li.6.& in c.j.de ſciſma. eo.lib. quia decreta. illę videntes ex antiquis decretalibus Pontifices fuiſſe ſecutos cōem vſum loquendi, ſiue accepiſſe hunc ſignificatum pro cōi vſu loquendi,vtuntur hac ſignificatione non tanquam propria,ſed tanq̃ cōiter vſitata, & hæc eſt ipſa veritas ī ip-
10 ſis iuribus,†& ex iſta rñſione reſultat vnus & nouus modus ꝓ-
a bandi cōem vſum loquendi [a] vcz, qñ conſtat pluries & longo tpe aliquid eſſe acceptum in proprio ſignificatu & approbatū a ſuperiore ſaltem tacite. Nec mireris,quia & alibi dicit no.Inn. in c.j.j̃.de fi.inſtr.& ſequitur Spec.in titu.de inſtru.edi. §.reſtat. verſ. ex his,q̃ ſi producuntur plura inſtra vnius notarij corā ſuperiore, quę non ſunt reuocata in dubio per ſuperiorem, vel p aliquem,ꝓbatur cōis opin.q̃ aliquis habeatur pro notario.Pro his etiam facit,quia ſm Ioan.de Imo.no.in l.j.§.nunciatio.ff.de ope.no.nun.conſuetudo vel communis vſus loquendi probatur, ſi cōiter Doct.aſſignant ita eſſe, ſed ſummus Pontifex frequenter approbando hunc modum loquendi,ſatis vr̄ atteſtari hunc eſſe communem modum loquendi,alias non eſt veriſiłe, q̃ probaret, ergo multofortius probabitur in caſu noſtro vſus
11 communis.†poteſt.n.princeps atteſtari de fama & cōi opin. & creditur ſibi ſingulariter,inquit Io.And.in tit.de inquiſitione.§. nunc tractemus.in addi.Spec.& ponit Abb.in c.cum oporteat. j̃.de accu.Secunda conclu.in materia iſta ſit talis.Si aliquis rece-
12 pit†emphyteuſim pro ſe & nepotibus ſuis,& tunc non comprehenduntur in inueſtitura filij fratrum ſecundum Bal. no.in c.j. §.ſimiliter.qui.mo.feu.amit.& bene facit tex. in l.hæredibus.§. fi.ff.ad Treb.vbi patet,q̃ licet regulariter nomine filiorum non veniant naturales,in diſpoſitione tñ comprehenduntur ibi, ſi ille,qui diſponit,nó poterat prohibere filios legitimos, vt verba aliquid operentur. Ad idem text.optimus in l.librorum.§.liberis.ff.de le.3.l.ſi auiæ.C.de ſucc.edic. & ſic poteſt eſſe verum di-
13 ctum Ia.de Bel.Tertia conclu.†ſi de communi vſu loquendi appellatione nepotis comprehenditur filius fratris,ille,qui ſtipulatur emphyteuſim pro ſe,filiis & nepotibus,comprehēdit etiam filios fratris in hac ſtipłone, quia licet ſtipulatio ſit ſtricti iuris, recipit tñ interpretationem a communi vſu loquendi ſm l. ſp in ſtipulationibus.de reg.iur.& j̃.de ſpon.& in l.ſciendum. §.illud.ff.de ædil.edic.& hoc tenet d.meus in loco allegato, & hoc modo procedit,quod dicit Io.de Imo.p̄ Bal.in l.ſi dotali.ff.ſolu. mat.vbi Bal.tenuit p̄rium huius cōcluſionis. Declaratur tñ elegante iſta concluſio,q̃ primo vr̄ vocati nepotes deſcendētes, deinde ipſis deficientibus filij fratrum, quia in dubio ſtipulans vr̄ velle prouidere prius ſuæ poſteritati, q̃ extraneo in l.cū acutiſſimi.C.de fideic.& l.tale pactum.§.fin.ff.de pac.& quia ille,q̃ recipit emphyteuſim vocando poſteros ſuos, vel aliquos poſt ſe,videtur eos vocare,vt vocat lex ad ſucceſſionem,vt in c.j.§.filij vero.de ſucceſ.feu.& tradit Bar.notanter in l.vt iuſiurandi.§.
14 ſi liberi. ff.de ope.libe. †Quarta concl.ſit talis, etiam in ſtatutis correctoriis, vel pœnalibus in illis verba intelliguntur ſecundū communem vſum loquendi, & recedimus a proprio ſignificatu ſecundum Bar.in l.omnes populi.in 6.q.principali. ff. de iuſti.& iure.& in l.j.in prin.ff.de ſuis & legi.& tenet Ioan. And.in c.fundamenta.de elec.in 6.& d.Abb.hic,& in c.tua nos.de conſang.& affin.ex quo ſequitur,q̃ etiam in materia pœnali, vel in ſtatuto,appellatione nepotis veniret filius fratris,cum iſte ſit p̄-
munis vſus loquendi, vt ſ̄. probatum eſt.Sed contra dicta inſurgit Bal.in d.c.j.de ſucceſ.feu.vbi dixit, q̃ in ſtatuto odioſo & correctorio ſicut eſt illud, q̃ mater non ſuccedat filio ab inteſtato ſtantibus agnatis,interpretatio non debet fieri ſecundum communem vſum loquendi,ſed potius ſecundum proprium ſigni-
15 ficatum,†quia prætor præſumitur loqui ſecundum ius, vt l.j.& quod ibi no.de vſur. Idiota autem eſt ille,qui pręſumitur loqui ſm abuſum & improprie,ſm glo.in l.ſtipulatio iſta.§.his quoque.ff.de ver.ob.& in l.ſiquis filiabus.ff.de teſta.tute. Cum ergo facientes ſtatuta pręſumantur proprie loqui non vr̄ habuiſſe reſpectum ad communem vſum loquendi.Pro hac parte facit optime tex.in l.non aliter.§.fi.de leg.3.vbi text. dicit ſignāter quod in teſtamentis verba debent intelligi ex communi vſu,& ſic tacite innuit,q̃ aliud eſt in diſpoſitione, in qua non eſt eadē ratio,quæ vr̄ eſſe in editione legis, vel ſtatuti. hāc partem tenuit Dy.conſ.ſuo 18.& ſequitur Bal.in l. ſi autem. ſępe allegata. vbi vult, q̃ etiam præſuppoſito communi vſu loquendi in ſtatutis odioſis & pœnalibus appellatione nepotis non comprehendat̄ filius fratris. Sed tñ his non obſtantibus placet nobis ſententia Bar.& communis opin.primo per tex.no.in l.j.§.4. gradu.ff de gradibus.iuncta l.iuriſconſultus.§.eo.gradu.ff.eo.ex quibus paret,q̃ etiam legislator & peritus vt in pluribus vtitur verbo ſecūdum communem vſum loquendi.Ad idem bonus tex.in l.ſiqs tutor.in prin.ff.de ritu nup.iuncta l.3.§.ſi pater.ff.de admi.tuto. Secundo principaliter per tex.no.in l.ſi vxor.§.j.ff.de adul. vbi
16 pondero,†q̃ ad faciendum puniri vxorem tanquam adulteram viri comprehenditur vxor de facto, quæ non poteſt eſſe vxor, quæ quidem ſine dubio proprie non eſt vxor, vt l.cum hic ſtat. §.penul.de donatio.inter vi.& vxo.& hoc eſt ideo, vt ibi inquit iuriſconſultus,quia teſtimonio Homeri etiam iſtæ dicunt̄ vxo-

res,

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota modum probandi communem vſum loquendi. Adde Goza.in conſ.36.Breuiter agendo.nu.12.qui dicit,q̃ communis uſus loquendi eſt quid facti,ideo debet probari.

res, ꝙ est dicere, ꝙ ex testimonio illo declaratur cõiter nomen vxoris sic accipi, licet improprie, nõ tñ potest accusari talis vxor a marito iure mariti sed iure extranei, quia sic induceretur non solum pena, sed ēt aliquid exorbitans a iure, vcz, ꝙ maritus posset accusare cum quibusdam priuilegiis ꝫ regulas iuris, & hanc credo esse mentem illius literæ, ex qua vr posse limitari simpli-
17 citer communis opin. vcz, †ꝙ qñ lex esset penalis, & correctiua sit, vel penalis & exorbitans, tunc non reciperet interpretationẽ a cõi vsu loquendi, sed staremus ꝓprio significatui, & ſm hunc modum loquendi, & hanc limitationem ꝑt intelligi dictũ Bal. in l. si ante. esse verum. Potest tñ intelligi ille tex. ꝙ nõ loquatur de cõi vsu loquendi, sed de largo quodam ēt in proprio significatu attributo sibi a lege, & ſm hoc ibi probatur simpliciter, ꝙ
18 †qñ lex est penalis, vel correctiua & exorbitans sit, nunq̃ fit extẽsio per identitatem rõnis, licet ratio sit scripta in lege, vt ibi exprimitur per iurisconsultum, & persona ad quam fit extensio, possit ꝓprehendi ex verbis legis ex largo significatu. pro qua est gl. no. in cle. vt his qui. in verbo iisdem. de ẽta. & qua. & pro cõi sñia vide gl. & Doc. in c. nonnulli. s̃. de rescri. & Inn. in c. olim. ſ. de ver. sig. & ad materiam oĩno vide, quod ponit eleganter Bar. in l. siquis filiabus. ff. de testa. tu. in gl. posita super verbo noĩatꝰ. pro declaratione huius materiæ vide, quod plene tradit An. de But. in c. transmissæ. ſ. qui fi. sint legi. & Bar. in l. 2. in princ. ff. de lib. agno. & in l. non nudis. C. de prob. & in l. filium diffinimus. s̃. allegata, & Io. And. no. in ti. de testa. § nunc videndũ. in addit. magna. in ver. multum etiam. Et omittendo alia, quibus nõ est
19 addendum, circa illum articulum, cum dñt Doct. †ꝙ simplex noĩatio facta de filio incidenter. i. qñ quis enunciatur filius ꝑꝑ aliud, non probat filiationem, per l. non epistolis. & per l. nõ nudis. C. de proba. & l. neq; professio. C. de testa. & per c. illud. ſ. de prẽsump. Adde, ꝙ hoc dictum non vr verum, sed vr distinguendum, ꝙ aut verba enunciatiua emittuntur filio præsente, aut ipso absente. primo casu dicimus, ꝙ plene probant filiationem, ꝑ l. quidam, circa medium. ff. de proba. nec valet rñsio gl. in l. non epistolis. vcz, ꝙ ibi filius alr erat in quasi possessione filiationis, quia ibi non quærebatur de hoc. Sed vtrum noĩatio facta filio prẽsente, præiudicaret noĩanti, vñ vt videatur rñsum qõni, necesse est dicere, ꝙ ibi decidatur, ꝙ denoĩatio prẽsumptiue ꝓbat quem esse filium, licet facta ꝑꝑ aliud, etiam hanc sñiam notanter tenet Bar. ponens hunc intellectum ad illum tex. in l. ex hac scriptura. in vlt. q. ff. de dona. dicit tñ ibi notanter, ꝙ noĩatio facta per epistolam non operatur idem, & sic intelligit. l. non epistolis, prẽallegatam. sed istud est falsum, vt ibi dicit Io. de Imo. & bene, quia est ꝫ tex. in l. j. & quod ibi no C. de ꝫhen. & commit. stipu. & ꝫ regulam positam in l. consensu. ff. de act. & obl. quia quod fit per epistolam, vr fieri cum prẽsente, vel per nunciũ, vt ipse idem notanter declarat proprie in confessione in l. certã. §. si quis absente. ff. de cõfes. vnde hac dria reiecta dicamus, ꝙ qñ epistola mittitur ad filium, perinde est, ac si quis confiteret ipso præsente. Secundo hoc confirmatur ex tex. in d. l. non epistolis. ibi, quasi ad sororem, vbi patet, ꝙ verba fuerũt enunciata ꝓpter aliud. noĩauit. n. sororem, ostendens ad quam scriberet, & cum probatur præsumptiue, ꝙ sit soror. & licet Bal. ibi dicat, ꝙ ibi ꝓfessio emanauit princip̃r ꝑꝑ se, hoc est ꝫ verba text. quod autẽ dicit ibi glo. ꝙ non ex illis verbis probatur illam esse sororẽ, sed quia alias erat quasi in possessione consanguinitatis, diuinat ad tex. vnde non procedit. Tertio hoc cõfirmatur, quia si noĩatio, vel ꝓfessio filiationis facta in epistola missa tantummodo ꝓbat semiplenam probationem, vt est tex. no. & in gl. in l. fi. in princ. ff. de prob. ergo vt pñtia aliquid operetur, dicemus, ꝙ tũc resultabat plena probatio, sicut dicimus in aliis confessionibus. Nõ ob. tex. in c. illud. de prẽsum. quia ibi ꝫ noĩationem cõcurrebat assertio sequens, vel prẽcedens. & ideo ꝑꝑ varietatem solã non hz effectum sine forma, vt patet ex tex. Prẽterea si tacita ꝓfessio resultans ex contumacia mariti, qui non misit custodes vxori dicenti se esse prægnantem, ex eo plene probat filiationem, vt dr tex. in l. 2. ff. de lib. agno. & fatetur ibi Bar. fortius vr, ꝙ cõfessio
20 expressa, licet emissa ꝑꝑ aliud idem operetur, † quia confessio [a]
a ficta vel tacita minus operatur, q̃ expressa, vt l. 2. §. diuus. in text. & gl. ff. de iure fis. & est bonus tex. in c. inter solicitudines. §. fin. de pur. cano. & not. Bart. in l. eius qui delatorem. ff. de iure fis. & Bar. in l. si tute. ff. de interd. mat. Sed pro communi sñia vr casus no quem ipsi non allegant, in l. ad probationem. C. de libe. cau. vbi tex. dr clare & gl. ꝙ si seruus conduxit rem a dño suo, tanq̃ liber, vel eꝫ liber conduxit rem tanq̃ seruus, hæc sola assertio nõ plene probat libertatem, vel seruitutem, sed ad illam est dicendum, ꝙ verbis enunciatiuis emissis ꝑꝑ aliud non statur ꝫ se, qñ fortior prẽsumptio est pro confitente. erat aũt ibi quasi possessio seruitutis tempore litis motæ, ꝫ illam assertionem incidẽter factam, quę sine dubio est potentior, quam simplex assertio, qa ille tractabatur vt seruus, & ipse parebat vt seruus. Nec est mirum, ꝙ qñ ꝫ nominationem simplicem est factus tractatus, tũc etiam vbi noĩatio probaret alias filiationem ſm communem sñiam, sed qñ sic, dicetur statim, nõ probabitur tunc, iste est casus sing. & vnicus ſm Ant. de But. in c. per tuas. ſ. qui fi. sint legi. Pro hoc facit optime ista decret. per quam patet, ꝙ licet pater a principio negauit hunc esse filium suũ, vt patet in antiqua, qa tñ postea tractauit istum vt filium, præualet tractatus assertioni contrariæ. Ita dicamus econtra. Sed reuocatur in dubium, nunquid prædicta con. sit vera, qñ filiatio deduceretur principaliter. v. g. qñ filius agens contra patrem peteret pronunciari se filiũ, vel qñ peteret hæreditatem ab intestato vt filius, & sic fundamẽtum petitionis tanq̃ causa esset filiatio, tunc. n. intelligo adhuc filiationem deductam principaliter, super quo dixit Host. no. in
21 c. illud. ſ. de prẽsumpt. in 4. q. ꝙ †licet verba enunciatiua emissa ꝑꝑ aliud probent enunciatum, qñ agitur de validitate actus, ꝑꝑ quem fuerunt enũciata, secus tñ est, qñ agitur principaliter de ipso enunciato. & hanc sñiam sequuntur ibi Mod. per illũ tex. & per l. neq;. C. de nup. Idem tenuit Ant. de Bu. vbi hoc late examinat in c. fi. de succes. ab inte. idem dicit Bal. no. in l. ad probationem. in 3. col. C. loca. & maxime hoc est verum ſm Anto. de But. in locis prædictis, qñ aliquid enunciatur ꝑꝑ aliud cã demõstrationis, vel declarationis, non quia requiratur necessario esse ad actum, qui geritur, tunc. n. ſm eum verba enunciatiua emissa ꝑꝑ aliud enunciatum non probant, etiam si non deducatur principaliter. & hoc sentit Bal. in l. vnica. circa medium. C. de ꝓfes. in q. de confessione facta in libello. Sed ista dicta cum reuerẽtia non vñr procedere, quia qñ agitur de hereditate. i. cum filiꝰ petit hereditatem, quia filius non potest negari, ꝙ filiatio deducitur principaliter per modum causę, vt etiam dicit Ant. de Bu. in c. transmissæ. qui fi. sint legit. & quia paria sunt deducere ius principaliter in iudicio, vel per modum causę, vt patet ex not. ꝑ Host. & Mod. in c. cum ecclesia. de causa pos. & proprie. & cum in hoc casu reperitur, ꝙ verba enunciatiua emissa ꝑꝑ aliud præiudicant, vt patet in iuribus. s̃. alleg. & etiam probatum est. s̃. ratione. Ad tex. in c. illud. est rñsum, & vt clarius intelligas respõsionem, aduerte, quia licet ibi in instrumento dotali confitẽtur se coniuges, verbis enũciatiuis ꝑꝑ aliud, tñ vel prius, vel postea constabat, ꝙ ille fuerat confessus verbis enunciatiuis principaliter emissis ꝑꝑ se, ꝙ nunq̃ desponsauerat eam, nec erat desponsaturus. Et si quidem ista assertio præcedebat instrm dotale reddebat confessionem sequentem suspectam ꝑꝑ verba respicientia tempus futurum, quia dicebat se nunq̃ eam desponsaturum, ar. l. pacta nouissima. & quod ibi no. C. de pac. & quod traditur in c. cum oẽs. de consti. Si vero assertio ista sequebat̃, reddebat priorem ꝓfessionem suspectam, qm̃ prima confessio fuerat emissa incidenter ꝑꝑ aliud, cui cõtradicebat assignatio principaliter facta ꝑꝑ hoc. tex. autem in l. neq;. C. de nup. nihil ad ꝓpositum, quia ibi solum dr, ꝙ licet instrm dicat, nuptias esse cõtractas, non tñ prẽiudicat veritati, si possit probari cõtrarium, vt ibi dr gl. vnde non tollitur, ꝙ prima facie verba enunciatiua instrĩ non probant nuptias. Secundo adde dictis Doc. inquantũ
22 Bar. dicit in l. 2. ff. de lib. agno. & d. Ant. hic, ꝙ †si aliquis nominatur filius in actu proportionali soli filio, tunc per istam nominationem probatur filiatio, per l. j. §. ad quæstionem. ff. de q. declaranda sunt duo. primum est, qui sint isti actus, qui soli filio proportionantur. secundo, vtrum dictum sit verum. Circa primũ dic, ꝙ exempla Bar. in loco allegato sunt optima, videlicet quãdo pater exhæredat, vel emancipat filium. isti enim actus non possunt filio nisi in filio, vnde pater emancipator, vel exhæreda tor non solum nominat ipsum filium, sed tractat ēt vt filium. Vnde non est mirum, si ista nominatio probat, ꝙ est coniuncta tractatui, & ita declarat Pet. de Anch. no. in cle. si summus Pontifex. de sen. excom. ſm exempla do. Ant. de Butr. hic, & in c. per tuas. & in c. transmissę. qui fi. sint legi. non vr esse conueniẽs. Dicit. n. ꝙ si pater instituit filium hęredem, facit actum non ꝓportionabilem nisi filio, quod dictum põt esse verum in quinto casu, vcz si filius instituitur in legitima duntaxat, vel in parte hæreditatis pro sua ltĩa, tunc. n. verum est, ꝙ hęc instõ non conuenit nisi filio. vbi autem filius institueretur simpliciter, hoc posset ꝫ-
23 uenire ēt extraneo, vt de se patet. † Credo tñ, ꝙ siue pater instituat filium vt filium, siue aliquid relinquat filio tãquam filio,
a satis probetur filiatio, [a] quia licet legatum & institutio conueniant etiam alteri, q̃ filio, quia tunc pater legando, vel instituendo filium non solum nominat eum filium, sed tractat vt filiũ, vt probabo, sequitur, ꝙ ex contractu probatur filiatio, vt tenẽt Doc. communiter. Quòd aũt tractet vt filium, patet, quia si nõ sit filius, legatum erat nullum ipso iure, vel institutio, vt l. si pater. & l. nec apud. C. de hære. insti. ergo patet, ꝙ legatum datur filio, quia filius, ergo tractatur vt filius. & ꝫñr probatur filiatio, nec tollit tractatum vt filij. & ꝙ iste actus communis ēt sit extraneo,

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde ad istam materiam, qñ confessio dicentis se esse filiũ naturalem, debeat taxatiue intelligi, uel in naturali & legitimo uerificari. Rota. cons. 174. nu. 12. lib. j.

traneo, quia, vt ait notanter Inn. in c. ex parte. de resti. spo. & seq-
24 tur eleganter Bal. in l. non epistolis. in vlt. q. C. de probat. † licet percipere distributiones quotidianas q̃ueniat capellano, sicut canonico, si tñ percipit eas vt canonicus, ꝓstituitur in quasi possessione canonicatus, quod Bald. dr̃ esse subtile. Ego aũt dico, ꝙ pro ista notabili conclone est casus clarus in l. pro hærede. §. ser uos. in tex. & gl. ff. de acq. hær. vbi dr̃, ꝙ actus de sui natura indif ferens ad aditionẽ & ad aliud determinatur per denominatio nem, & inducit aditionem, si fuit aĩo adeundi. Tertium exemplum est, quod ponit hic d. Abb. & Pet. in d. cle. si summus Pon tifex. v.g. si pater dicat, bene veniat filius meus, quem volo hr̃e oĩa bona mea, quod exemplum non vr̃ conueniens, nisi hoc es set dictum in vltima voluntate, vt s̃. dixi. vel hoc pr̃ diceret, do nando filio, alias vbi verba essent iactatoria, ista possent dici & proportionari etiam non filio, quia & frequenter consanguine⁹ & multum coniunctus in isto sermone cõi appellatur isto mõ, & probabiliter ad alterum, q̃ ad filium ista verba possent dici, sed non sic est, vbi aliquid dispositiue confertur in aliquem tan q̃ talem. non. n. tunc cõiter nominatur filius, licet aliqñ aꝑt eue nire possit, vt ꝓz ex l. nemo. §. qui frater. ff. de hære. instit. Et pro se cũdo exemplo d. Ant. approbato per nos, vt dixi, bene facit tex. in c. per tuas. qui fi. sint legi. si verbum magis, positum in tex. po natur comparatiue & non electiue. dicit tñ hic d. Abb. Mod. ꝙ ẽt istud ſm dictum Bar. non procedit per text. in cle. si summus Pontifex. de sen. excom. vbi ꝓz, ꝙ licet Pontifex vocat aliquẽ, & tractat tanq̃ prælatum, & sic in tractatu proportionabili sonet prælatum, per hoc non probatur esse prelatus, ergo sequit ſm inductionem suam, ꝙ etiam si quis tractet aliquem vt filium, non probatur filiatio, qđ est ꝯ tex. in l. j. §. ad qõnem. ff. de qõ. & ꝯ oẽs. tñ cũ tex. in cle. si sũmus Pontifex. non ita dicat, ꝙ ꝑ tracta tum n ōprobatur prelatura, sicut per tractationem, est ergo rñ-
25 dendum aliter ad illam cle. & dicendum, † ꝙ noĩatio cũ tracta tu probat in præiudicium tractantis, sed non ad præiudiciũ ter tij. & sic loquitur ibi tex. ꝙ si ex assertione summi Pontificis ali quis probaretur esse prælatus, hoc preiudicaret eccleſiæ, vel ter tio prin. vnde dr̃ tex. in c. ex ore. de his quæ fi. a ma. parte cap. & ibi notatur, ꝙ si aliquis tractat aliquem vt prælatum, præsumit ꝯ epm pro prælatura, vnde dr̃ tex. no. quem ego solus pondero ad hoc, in c. licet ex quadam. in fi. j. de testa. videlicet, ꝙ q̃uis tra ctatus duorum, qui se hñt pro consanguineis, probet ad eorum præiudicium, vt dictum est, tñ non probat ad præiudicium de scendentium ex eis, nisi aliud concurrat. operatur ẽt sola noĩa-
26 tio facta de filio, † vnum notabilẽ effectum, quia facit, ꝙ nepos, qui appellatur filius, comprehendatur appone filij, vbi aꝑs non comprehenderetur. casus est notab. quem sic ibi ponderat Bar.
27 in l. alimenta. in prin. ff. de ali. & cib. leg. † Ex his ẽt decidit̃, nun q̃d si ꝓbat̃ tractatus solus absq; fama viciniæ, sufficiat ad ꝓban dum filiationem, vbi filiatio deducitur principaꝑ, puta cũ qs petit principꝑ se pronũciari filium, vel petit aliquid in iudicio plenario, quia filius, ſuper quo cõis est opi. in c. trãsmissæ. & hic & in l. 2. de lib. agno. ꝙ sic. & specifice tenet Ant. de But. in d. c. transmissæ. Bald. autem vr̃ variasse, nam in l. non ignorat. C. qui accu. non pos. in 3. vel 4. col. sentit, ꝙ vbi agitur de pleno & ma gno præiudicio, quasi possessio sola inducta ex tractatu nõ pro bet, sed in l. eam quam. in prin. C. de fideicom. finaliter tenet ꝯ rium, vr̃ tñ loqui qñ vna cum tractatu concurrit cõis opi. tu au tem teneas communem ſnĩam per ea, quæ. s̃. diximus, & ꝑ tex. in d. l. j. §. ad quæstionem. ff. de quæstio. Sed quæritur tertio lo-
28 co, † nũquid per solam famã probetur præsumptiue filiatio. a

a Super hoc dixit Ant. de But. in d. c. transmissæ. ꝙ aut assertio parentum ꝯdicit famæ, & tunc non statur famæ, vt in d. c. trãsmis sæ. aut non ꝯdicit, & tunc per solam famam probabitur præsũ ptiue filiatio, quia in his, quæ sunt de difficili probabilia, admit titur huiusmodi probatio, vt traditur in d. c. veniens. de ver. sig. & in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arc. sed istud dictum vr̃ ꝯ casum in terminis in c. præterea. j. de testi. vbi probatur ſm cõ munem intellectum & verum, ꝙ etiam in his, quæ sunt difficilia in probando sola fama non sufficit, licet agãtur ciuiliter, & non criminaliter. Preterea verba enũciatiua emissa ꝓp aliud in priuilegio Papæ equipollent famę, vt sin. tradit Io. An. in regula non licet. de reg. iur. in mercu. & refert & sequitur Domi. in c. si Papa. de priui. lib. 6. sed illa sine dubio non probant, vt in cle. si summus Pontifex. de sen. excõ. ergo nec fama sola. pro his facit optime quod traditur in c. illud. j. de præsump. Non ob. tex. no. in l. si mater. C. ne de sta. defun. vbi vr̃ probari, ꝙ quasi possessio libertatis probetur per famam, & ꝯter illa libertas, ꝙ fateor, si ꝓbetur q̃tum ad effectum inducendi præscriptionẽ de qua ibi, sed non quo ad effectum præsumptiuæ probationis, nisi aliter probaretur, ꝙ illa fuisset in quasi possessione libertatis. Quarto pro declaratione quæritur, quid si inueniuntur parentũ assertiones ꝯriæ, vel tractatus ꝯrii. exemplum secundum Abb. Mod.
29 †pater primo confiteatur aliquẽm esse filium suum, deinde hoc negat, cui assertioni stetur. Tu autem potes addere casum eꝯ, quid si primo negauit, & postea confessum est. Super quo arti culo gl. tua & communiter Doc. hic vñr sentire, ꝙ standũ sit se cundę assertioni iuratę, si prima fuit non iurata. & sic volunt, ꝙ possit tolli confessio prius facta in fauorem filij, negãdo ipsum esse filium. Vnde dñt, ꝙ ideo hic non statur assertioni scđæ ma tris, quia non solum confessio ipsius præcesserat, sed tractatus pr̃is & ꝓfessio & communis opi. Sed d. Abb. Mod. dicit, & me lius, ꝙ si ꝓfessio præcedens emanauit principaliter propter se, non statur postea assertioni mr̃is negantis in præiudicium filij. primo quidem, quia rõ assignata hic in lr̃a non fundat se in tra ctatu præcedenti, sed simpl̃r in confessione facta ibi, ver. contin nuis, &c. Secundo, quia absurdum esset, ꝙ esset in ptãte patris, vel mr̃is auferre ius quæsitum filio ex sua ꝓfessione, ꝯ tex. in l. fi. ff. de proba. Mihi placet ista opi. primo, quia de hoc est casus re cte intuenti in l. 2. cum §. seq. ff. de lib. agno. vbi ꝓz, ꝙ si maritus confessus est, aliquem esse filium suum. prę ſumitur pro filio, li cet maritus postea filium neget in iudicio, & tñ in iudicio iurẽt de calumnia, vt in toto ti. de iura. calum. sequitur, ꝙ oportet ibi intelligere de assertione iurata, & hoc concordat cum rl̃a iuris, quę dr̃, ꝙ ille, qui confitetur aliquid ꝯ se, si postea illud negat, dz probare, vt credatur suę negationi, vt ꝓz in l. non epistolis. C. de proba. & in l. cum falsa. & quod ibi per Bar. C. de iur. & fac. ign. & plene in c. fin. s̃. de confes. vbi aũt prima assertio & confessio emanasset incidenter, & ꝓp aliud posito, ꝙ conclo nostra s̃dicta sit vera, ꝙ talis confessio prima facie præiudicet, erit magis du bium, vtrum tollatur per ꝯriam assertionem sequentem maxi me iuratam, & vr̃ ꝙ sic. Primo per ipsum tex. in ver. constanter asseruit, vbi non vr̃ sufficere confessio, nisi sit perseuerat ũ in ea. sed ad istud rñdetur, ꝙ illud verbum constan. ponitur ad signi ficandum, ꝙ probatio est fortior, non quia alia esset insufficiẽs. Secundo vr̃ facere pro hoc tex. in c. illud. j̃ de præsum. vbi vr̃ ꝓ bari, ꝙ assertio ꝯria facta ꝯ confessionem incidenter enunciatã reddit causam dubiam. Vnde non probat, nisi fama concurrat cum ipsa. & aduerte, quia loquitur ibi de assertione ꝯria non iu rata, emissa tñ ꝓp se. Sed his non obstãtibus adhuc credo idem in primo casu, videlicet, ꝙ scđa assertio q̃tumcunq; iurata, non tollat precedentem ꝓfessionem emissam ꝓp aliud per rationẽ huius lr̃æ, & per regulam traditam in d. l. cum falsa. & vr̃ casus in terminis in d. l. non epistolis. inducta vt prius dixi. Non obst. tex. in c. illud. quia põt intelligi, qñ assertio ꝯria precesserat con fessionem, non quidem simpl̃r, sed cum protestatione, ꝙ vellet eas desponsare in futuro, quæ duo si l̃ iuncta vna cum frequen tia talis assertionis faciunt ꝓfessionem sequentem dubiã, & su spectaretur. vel ꝑt dici, ꝙ ibi agebatur de præiudicio tertij, sed al terius matrimonii, & ideo confessio ẽt de se ipsa non plene pro bat, vt ibi intelligit Inn. & Bal. in auth. siquis ī aliquo. C. de edẽ. vel dic, ꝙ illud sit spãle in probatione matrimonij ꝓp periculũ aĩæ. in secundo aũt casu principali vr̃, qñ precedit negatio, & se cuta est confessio, est ddm, ꝙ semper stabitur confessioni, quia negatio præcedens respicit fauorem negantis & preiudicium
b filij. Confessio b autem sequens respicit preiudicium ipsius con
30 fitentis. † est aũt regula, ꝙ in præiudicium tertij regulariter asser tio alterius non valet, maxime vbi oritur commoditas asseren ti. l. qui seruum. ff. de interro. act. & l. inter cartulas. C. de conue. fis. debi. li. x Confessio aũt confitenti præiudicat, vt hic, & in c. si cautio. de fi. instru. & ideo vr̃ erasse glossator hic in gl. magna, dum sensit, ꝙ debuisset stari primæ assertioni paternę, nisi secun da sua assertio, quæ confitetur hunc esse filium, esset coniuncta tractatui & famę, seu communi opin. Quarto queritur, quid si
31 † duo tractatus sint contrarij. verbigratia aliquis fuit tractatus primo vt filius. secundo fuit tractatus vt non filius, quis præua leat. Super quo dicit do. Ant. de Butr. in d. c. transmissæ. ꝙ si pri mo aliquis fuit tractatus vt filius ab ambobus parentibus, de inde tractetur, vt non filius ab vno, prævalebit primus tractatus tanquam plenior, arg. l. si ita scriptum. ff. de hęre. instit. sed quid si vterque tractatus sit ęqualis, hoc non determinat ipse. Et ideo tu dic simpliciter, ꝙ aut soli parentes postea tractant eum, vt nõ filium, filius autem non consentit in hoc, & tunc semper præ ualebit primus tractatus, quia sicut non potest reuocari con fessio semel facta ad præiudicium filij, vt supra dixi: Ita multo fortius non potest reuocari tractatus, qui est fortior probatio, quam simplex nominatio secundum Bald. in l. non ignorat. C. qui accu. non pos. aut filius consentit secundo tractatui, & tunc dicendum est, ꝙ cum filio consentiente secundo tractatui satis conuincatur ex sua confessione, vtique stabitur secundo tra ctatui non primo, etiam si non sit ita plenus sicut primus,

tum

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Filiatio qualiter probanda sit. Ruin. consil. 52. nume. 2. & 4. lib. 5. Gozad. consil. 12. nu. 20. 21. & 22. & cons. 13. nume. 29. 41. & 44. & uide Rui. cons. 36. nu. 6. lib. 3.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ confessio sola patris, facta etiam parte absente, probat filiationem saltem semiplen. Rui. cons. 63. nu. 2. lib. 2.

tum quia vnicuiq; ſtatur confitenti ꝺ ſe. vt in tex.noſtro, & in l. generaliter.hic alle.in gl.& in aliis legibus.ſ.deductis,tum quia firma eſt regula,quòd vltima quaſi poſſeſſio præiudicat præcedenti, eſt caſus no.& ibi per Bal.in l.ſi mater. C.ne de ſta.defun. ſicut etiam qñ ſunt duæ famæ ꝺriæ, poſterior derogat priori, vt l.2.§.j.ff.quis ordo in bo.poſ.ſeruetur,& tradit Bar.notanter in l.de minore.§.tormenta.ff de quæſtio.vbi autem eꝺ aliqs fuiſſet primo tractatus vt non filius, ſp tractatus ſequens de aliquo, vt de filio præualet priori, quia primus tractatus fuit aſſertio q̃dam pro ſe,quæ reuocatur per aſſertionem poſtea factam ꝺ ſe, maxime ſi primo tractatui filius non conſenſit,idem tñ credo ſi conſenſiſſet ſecundo ſecuto poſtea tractatu vt de filio, licuit.n. reuocare filio ſuam aſſertionem, quam fecit, vel poteſt dicere, ſe feciſſe ductus aſſertione parentum,ar.l.pen.§.vlt.& ibi no.ff. qñ actio de pecu eſt annalis.Illud autẽ ſcias,quod gl.in l.j.§.ſed ea.de ven.in poſ.mit.quam allegat Bald.in l.filium. in ſecunda lec.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur.dicit,ꝙ licite per tractatum probetur mrimonium.& ſic põt rñderi ad tex.in c.illud. de præſum.vltra alias rñſiones ſ.datas,& hoc etiam tenuit Bal. in l.nõ ignorat.ſępe allegata.Bart.tñ tenet oppoſitum in l.ſi vxor. §.ſi ĩ ea.ff.de adul. de quo articulo, dic vt plene traditur in d.c.illud. In gl.poſita ſuper verbo infirmare.ſentit iſta gl. & Io.And.poſt ipſam,& d. Ant.ꝙ ſi prima aſſertio matris extra iudiciũ non fuiſſet coniuncta cum tractatu & communi opi. ſtaretur ſecundæ
32 aſſertioni iuratæ,& ſic vr̃ decidere notabilem qõnem,† ꝙ ſi teſtis vnum dixit extra iudicium,& aliud poſtea iuratus dicat ĩ iudicio, ſtetur ſecundo dicto iurato non obſtante primo. & hanc ſnĩam tenet hic d.Abb.Mod reprehendens Bar. qui tenuit contrarium in l.eos.in prin.ff.ad l.Corn.de fal.alle. Ang.hoc tenentem in d.l.eos.& Bal.in quodam ſuo conſ.quod incipit, cęci aſſeſſores.mouetur ẽt pulchra ratione, quia ſicut ſtatur ſecundo dicto teſtis ꝺ primum, qñ ſm dictum eſt cum tortura,vt l.ſi poſtulauerit.§.ſed ſi negauerit. ff.de adul. ita vr̃ ſtandum ſecundo dicto cum iurõ,quia præſumitur,ꝙ pp timorem torturę ſm dictum ſit verius primo iurato.pro hoc adducit gl. no.in c.cũ cauſam.in fi ĩ.de teſti.quæ vult,ꝙ ſi teſtis nulliter examinat⁹ in primo iudicio ſecundo legitime examinetur, præualebit ſm dictũ primo licet ꝺrio, ergo multofortius præualebit ſecundo dicto extraiudiciali.Nec ob.dicit ipſe,tex.in l.eos.ff de fal.quia ibi loquitur in eo.qui depoſuit varia vel ꝺria in iudicio. Non obſt. ꝙ iſte teſtis conuincatur de mendacio,& ſic de crĩe,ſi ſtatur ſecũdo dicto ꝺ primum,& per ꝓns videàtur repellendus, vt in c.teſti
33 monium.ĩ de teſti.†quia non ſp teſtis,qui dicit mendaciũ extra iudicium,repellitur a teſtimonio pp hoc,vt pz in c.inquiſitiõis. circa fi.ĩ.de accu.& per hoc rñdetur rationi d.Ant.de But. qui p hanc rõnem tenuit opi.Bar.in c.cum in tua.ĩ.de teſti. dicit tñ,ꝙ ſi primum extraiudiciale eſſet iuratum,tunc non valeret ſm,qa per ſm dictum conuinceretur de periurio in primo.Tu autẽ in iſta materia aduerte,quia ꝺ Bar.vr̃ eſſe caſus clarus in c.j. §.ſi.n. ver.quid ſi inueſtitura.in vſi.feu.vbi tex.dicit, ꝙ ſi teſtis, q extra iudicium negauit, ſe eſſe pñtem, poſtea producitur in iudicio, valet eius teſtimonium, non obſtante ꝺdictione extraiudiciali. & ita intelligit ibi Bal.per quem tex.dicit erraſſe.Bar.in l.eos.Secundo vr̃ probari in c.j.§.notandum.de notis feu.vbi tex. ꝺt notanter,ꝙ ſi teſtis dixit extra iudicium,ſe aliquid neſcire, cum tñ illud ſciret,poteſt procedi in iudicio & teſtificari veritatem, & tñ erit ſibi ꝺrius,quia affirmat ſe ſcire,quod prius dixerat ſe neſcire licet ſciret, vnde non poteſt dici,vt ꝺr ibi no. Bal. ꝙ teſtis, q heri dixit ſe neſcire,hodie põt dicere ſe ſcire, nec eſt ꝺrius, quia quod heri neſciebat,hodie potuit ſcire, vt plene traditur p Moder.poſt Bar.in l.qui bona.§ ꝙ ſi ſtipulatus. ff.de dam.infec.qa tex.ibi præſupponit, ꝙ tempore,quo negauit ſe ſcire,ſciebat, & ẽt cum ille tex.loquitur de actu momẽtaneo,videlicet de inueſtitura olim facta,non eſt poſſibile,ꝙ heri non hr̃etur ſciẽtia,& hodie habeatur:de ſcientia dico,quæ requiritur in teſte, qui ꝺz fuiſſe prius actu,licèt non celebratur. Tertio hoc tz Bal.per iura prædicta in c.j.§.cum autem.in fi.de controuer.inue.in vſi.feu. Idem tenuit reprehendens dicta Bar.in l.nullus.in prin.C.de teſti allegat gl.in c.cum cauſam.in fin.de teſti.ſed pro Bar.multũ facit tex.in d.l.eos.in 2.rñſo.vbi dr̃ expreſſe,ꝙ ille fuit punit⁹ de falſo, qui teſtificatus eſt in iudicio ꝺ ſignum ſuum, quæ verba hoc important de neceſſitate, teſtis in ſubſcriptione vnius ſcripturę quam confirmauit ſigillo proprio,aſſeruit aliquid,ꝺrium poſtea dixit in iudicio.& ſic vr̃,ꝙ confeſſio extraiudicialis, vel aſſertio infringat ſequens teſtimonium. Secundo inducitur pro ſententia Bar.tex.in c.literas.ĩ.de prę ſum.hic allegatus in gl. vbi
34 patet,ꝙ qñ prima aſſertio eſt veriſimilior ſecunda,tunc ſtat̃ potius primæ aſſertioni non iuratæ,q̃ ſecundæ iuratæ. ꝙ autẽ prima aſſertio non eſſet iurata, patet ſignanter ex verbis literæ. ꝺt enim ſummus Pontifex, ꝙ ſi primum dictum eſt falſum, dixit mandatum in fratrem, ſi ſecundum turpiter deierauit in Deũ noſtrum, ſi primum dictum fuiſſet iuratũ, ita debuit notari de periurio in primo,ſicut in ſecundo, quod non fit, vt ex p̃miſſis
35 patet.†Aſſertio.n. extraiudicialis inducit magnam præſumptionem,qñ eſt veriſimilis, puta quia prę ſumitur fieri ab eo, q bñ ſcit veritatem,ꝺt tex.no.in c.continebatur.ĩ.de deſpon. impube.& bene facit,quod traditur in l.Titio fundus.in prin.ff.de cond.& dem.Pro ꝓcordia iſtarum opin.poſſumus diſtinguere,ꝙ aut teſtis aſſeruit aliquid extra iudicium in ſcriptura & tpe, quo act⁹, cui atteſtatur fuit geſtus, & tunc reprobetur ſm dictum p ſubſcriptionem recognitam vel aſr reprobatã ltĩme. & ita loquat̃ tex. in l. eos. in ij.reſponſo. Secundo ſic,quia in teſtimonio ſubſcriptionis,nulla põt eſſe dubitatio ſubornationis, cũ teſtis adhibeatur ab vtraq; parte,& ſic approbatur eius perſona. & ſic ĩ ſcꝺo dicto potuit teſtis ſubornari,priusq̃ examinaretr̃, & immo potius ſtare primo q̃ ſcꝺo. & idem dicerem vbicunq; primum dictum aliqua alia cã eſſet magis veriſimile q̃ ſm,per tex.in d.c.literas. Intelligo,vbi eſſet magna diſproportio veriſimilis . Sed circa intellectum.l.eos.p̃t dubitari,quia poſſet dici,ꝙ tex.loquitur in teſtimonio iudiciali, quia teſtis ꝺz recognoſcere ſignum ſuum & ſuam ſcripturam coram iudice,vt l.ſi quis ex ſignatoribus. & l.p̃cedẽti.ff.quemad.teſta ape.& in Auth. de inſtru.fi.& ca.§.j. Vnde illa recognitio facta coram iudice eſt illa,quæ prę iudicat ſcꝺo dicto non atteſtato extraiudiciali.ſed tñ hoc non obſtante p̃t dici,quod primo dixi eſſe verius, quia teſtis recognoſcens ſigillum, vel ſubſcriptionem non atteſtatur de nouo ſuper cõtentis in ſubſcriptione,ſed ſolum ꝙ ſcripſit illam ſcripturam. Vñ ĩ huius atteſtatione requiruntur tres, in teſtimonio autẽ ꝺcto ſufficiũt duo,ſm tex.& gl.in Auth. de inſtr.fi.& ca.§.ſiquis igit. Pro hac ꝓcluſione allego tibi tex.no.in Auth. de inſtr. fi.& cau. §.ſi vero.No.circa primum in 2.rñ.vbi tex.ꝺt,ꝙ voci viuę & cũ iurõ plus creditur,q̃ ſcripturæ.poſſet tñ ſcriptura prę ualere voci viuæ iuratę,qñ eſſet magis veriſimilis, & ſic pz, ꝙ qñ ſubſcriptio teſtis eſſet magis veriſimilis,ſicut prę ſumitur eſſe rõne prędicta, plus ei eſſet credendum. aut teſtis aſſeruit aliqua extra iudicium non modo prędicto,neq; tpe actus geſti,nec eſt magna & vehemens diſproportio in veriſimili inter primum dictum & ſm, tunc vr̃ eſſe vera opi.Bal.& dictum Abbatis per iura ſuperius p me allegata,& ẽt per rationem, quia ſicut aſſertio extraiudicialis non præiudicat primo dicto iurato præcedenti, vt in c. ſuper eo.ĩ.de teſti.& tenet Bart.in d.l.eos.Ita vr̃ dicendum eꝺ. nec valet,ſi dicas in iſto caſu,ideo ſm dictum non tollit primum,quia eſt ius quę ſitum parti tpe ſecundæ aſſertionis. nam hęc non vr̃ eſſe ſufficiens ꝺria, quia ſm hoc ſi teſtis examinatus in vno iudicio ꝺrium dixit poſtea inter eaſdem perſonas in alia inſtãtia deberet ſtari primo dicto non obſtante ſecundo, ne auferatur ius quę ſitum parti,& tñ neutri dicto ſtatur , vt eſt caſus in d. l. eos. in tertio rñſo,niſi reſtringeres illum tex.ad caſum, qñ primo dicto non eſſet ſtandum in alia inſtantia, iuxta no. in c. veniẽs.ĩ. de teſti. Confirmatur iſta opi. ex tex.in d.§.ſi vero.vbi probatur clare,ꝙ maior eſt fides viuæ vocis cum iurõ,q̃ ſine. Aduerte tñ, quia ratio Abbatis ad l.ſi poſtulauit.ff.de adul.licet ſit colorata, non vr̃ vera,qm̃ immo ſtatur ſecundo dicto in tormentis, quia communiter nõ torquetur teſtis,niſi ſit ſeruus,vel niſi variet,& vacillet,vel niſi cõuincatur de falſo ab aliis teſtibus, qñ negauit ſe fuiſſe prę ſentem,vel niſi ſit vilis perſona,& ſponte ferat teſtimonium ſm Bar.qui ita notanter declarat in l. ex libero in princip.ff.de qõ.vnde non eſt mirandum. ſi ſm dictum præiudicat primo, quia primum de ſe erat ſuſpectum & non integrũ, nec credibile,ſi tortura non adhiberetur,quę rõ ceſſat in cõfeſſione facta ſiue in primo dicto extraiudiciali, niſi forte ſaluãdo dicas, ꝙ ẽt dictum extraiudiciale de ſui natura non habet plenam fidem,vt de ſe pz,quia non creditur teſti nõ iurato, vt in c.Romana.ĩ.de teſti.& ſi dicas,creditur ſibi ꝺ ſe,& ad infring ẽdum. rñ. deo, ꝙ eodem modo perſonæ vili & ſuſpectæ eſſet credendum ꝺ,vt puniretur de falſo,& non ſtaretur ſecundo dicto,ꝙ eſt contra tex.in l.ſ.allegata,quę loquitur de ſeruo,vnde termini vñr ſatis ſimiles,& in foro ciuili,quę ſunt dicta,procedunt ſatis clare, vt in foro canonico. Adhuc vr̃ ſtare ratio do.Ant. quia ſi ſm dictum cum iurõ prę iudicat primo,ergo retro declaratur,ꝙ teſtis dixit mendacium extra iudicium . & ſic nunc vr̃ poſſe repelli vt criminoſus,vt in c.teſtimonium.ĩ.de teſti.Nec ob.tex.in c.ingſitionis.quia fateor,ꝙ qñ teſtis prę ſumeretur eſſe mentitus extra iudicium, vt euitaret onus teſtimonij ferendi, tunc ne ex fraude ſua conſequatur commodum,deberet cogi iurare, & ſtaretur eius dicto,ſicut in ſimili dicit Bart.in l.j. §.cum quis. ff.de q̃ſtio. ꝙ teſtis, qui eſt effectus inimicus accuſato, ex culpa ipſius accuſati non repellitur a teſtimonio, ne forte daretur materia fraudibus,& hoc eſt,quod dixit tex.in c.j.§.notandum.prealle-gato,ꝙ teſtis,qui dicit ſe neſcire veritatem,poteſt cogi teſtificari cum ſacramento,ne hoc faciat in fraudem . ſed iſta ratio ceſſat in caſu noſtro,quia non eſt cauſa,propter quam prę ſumamus, ꝙ in fraudem teſtimonij ferendi quis aſſeruerit ita eſſe, vel non eſſe extra iudicium,vnde in foro canonico quæſtio remanet dubia,& forte verior eſſet opi.do.Ant.Alia tamen, vt credo,ſeruaretur in practica,quia videtur eſſe communior.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Negatiua coarctata loco & tempore, non videtur posse probari directo.
2 Acta scribi debent, quando proceditur summarie & sine figura iudicij.
3 Notarius eligitur per iudicem.
4 Notarij auctoritas sola est maior, quam duorum testium.
5 Exceptio dicitur esse de actis, licet possit opponi die feriata.
6 Confessio & interrogatio ponuntur vt diuersa.
7 Productio instrumenti est de actis, licet ipsum instrumentum non sit de actis. 27. nisi vt nu. 29.
8 Verba, renunciare & concludere, differunt.
9 Sententia non dicitur de actis.
10 Dictio, &c. quid operetur.
11 Copia actorum debet attribui ambabus partibus.
12 Exemplum sumptum ab eo, qui confecit originale, facit plenam fidem absque alia solennitate.
13 Protocollo & scripturæ originali notarij, nisi aliter sit extensa, non creditur.
14 Ieiunij transgressio non inducit peccatum mortale, quando non fit in contemptum, & non sequeretur aliquis effectus ex transgressione, propter quem ieiunium est inductum.
15 Iudex propter negligentiam commissam in officio, potest puniri ad arbitrium superioris.
16 Iudex in quibusdam casibus potest procedere sine scriptura, & sine actione, et arbiter quandoque. 17.
18 Acta & scripturæ actorum possunt remoueri per pactum partium.
19 Iudicis, vel arbitri assertioni, vtrum de actis credatur. 20.
21 Expensis de minutis, quando frequenter fiunt, statur libro gestoris, vna cum eius iuramento.
22 Dicto vnius, vt stetur pro plena probatione per pactum fieri potest.
23 Scriptura in dictis testium, videtur esse solennitas substantialis.
24 Qualitas prius constare debet, quando priuilegium conceditur sub certa qualitate.
25 Iudicis ordinarij assertioni quando stetur. 26.
28 Mandatum non probatur, etiam si procurator constituatur apud acta, nisi in scriptura notarij sint testes descripti.
30 Factum coram iudice, etiam sine figura iudicij, dicitur esse de actis.
31 Iudex videtur tacite mandare notario patiendo illum scribere, non pertinens ad actum gestum coram se.
32 Actus sui natura extraiudicialis recipit plus virtutis factus in iudicio, quam extra.
33 Iudex si admittit productionem instrumenti, post conclusum in causa, productio non valet.
34 Iudex si reuocat conclusionem in causa, ex iusta causa indistincte valet renunciatio.
35 Concludi in causa proprie, nunquam potest in causa criminali.
36 Auctoritas iudicis, & calor iudiciorum facit, vt tacens censeatur consentire.
37 Testis non plene probat, si iudex admittit probationem post terminum parte contradicente.
38 Appellatur si a sententia, an præsumatur pro iustitia eius.
39 Sententiæ iniustitiam, probare semper incumbit prosequenti.
40 Appellationem prosequenti, tenetur probare appellationem interpositam, & producere acta prioris causæ.
41 Præsumitur magis pro iudice in arbitrarijs.
42 Sententia retractatur, quæ transiuit in rem iudicatam, vbi constat de iniquitate per confessionem partis.
43 Probatio per confessionem veram & fictam, admittitur contra præsumptionem iuris, & de iure.
44 Confessio ficta tantum operatur, quam lex habet pro vera, quantum operatur vera quo ad omnem effectum.
45 Sententia lata contra notarium, an sit nulla ipso iure, & quando. 46. 47. 48.
49 Appellatio, quæ fit propter euidentem iniquitatem, nunquam excluditur.
50 Sententia lata ex præsumptione iuris, & de iure, retractatur ex notorio præsumpto.
51 Sententia lata contra instrumentum productum in actis, est nulla ipso iure.
52 Sententia lata contra confessionem, valet.
53 Sententia iudicis, vtrum sit nulla, si non est expressus error in sententia, sed iudex refert se ad acta. 54. 55.
56 Præsumitur pro iustitia sententiæ.
57 Sententia si transiuit in rem iudicatam, & pars est admissa ad probandum de iniustitia sententiæ, vtrum retractetur sententia.
58 Prorogatio iurisdictionis, potest fieri in causa appellationis. 60. 62.
59 Appellatio est mixti imperij.
61 Appellatione deserta, prorogationi locus esse non potest.
63 Probatio per testes, valet parte non opponente, si ex forma statuti contra instrumentum confessionatum non debet admitti probatio per testes.
64 Iudex reuocans interlocutoriam parte præsente, satis debet præsumi, q̃ hoc faceret cum causæ cognitione.
65 Processus pro solennitate, an præsumatur.
66 Sententiæ pro solennitate, sicut præsumitur, ita pro iustitia ipsius.
67 Præsumitur minus pro iustitia sententiæ latæ in contumacem, vel absentem, quam si lata sit in præsentem.
68 Citatio non præsumitur interuenisse in exemplatione post decretum iudicis interpositum, nisi enuncietur.
69 Decretum iudicis, quod dat auctoritatẽ instrumẽto, interponitur citata parte.
70 Citationem, vel monitionem præcessisse allegans debet hoc probare.
71 Sententia lata de longinquo tempore quæ dicatur.
72 Sententia, si producitur in odium negantis dolose, omnia præsumuntur solenniter acta.
73 Solennitates aliæ, an præsumantur interuenisse in decreto iudicis.
74 Causa licet enuncietur in decreto iudicis, non tamen probatur per hoc causam legitimam interuenisse.
75 Præsumitur pro sententia, quòd interuenerit causę cognitio.

CAP. XI.

QVoniam contra. Iudex debet adhibere notarũ, vel duos viros idoneos, qui scribant acta iudicij, alias si quid difficultatis emerserit, punietur, sed per superiorem, nec præsumitur pro eius processu, nisi quatenus legitimis constiterit documentis. Secunda est ibi, statuimus. Tertia est ibi, iu-
1 dex autem. No. primo ibi directa probatio, q̃ † etiam negatiua vbi est coarctata loco & tpe non vr̃ posse probari directo, & sic vr̃ q̃cludi opi. Io. An. in c. bonę. s̃. de ele. qui dixit, negatiuã coarctatam directo non posse probari, de quo vide per Bal. in l. 2. in fi. C. de erro. aduo. & de modo probandi negatiuam scripsi plene in c. cum causam. j̃. de testi. & vide, quod tradunt Doc. in c. cũ ecclesia. de causa pos. & proprie. & in c. tertio loco. s̃. eo. & in c. super hoc. de renun. No. secũdo ibi, extraordinaria, &c. maxime
2 iuncta gl. q̃ † etiam qñ proceditur summarie, immo etiam sine figura iudicij tantum, debent scribi acta, & non per iudicẽ, sed per illum, quæ faciunt ad notata per Bar. in l. iubemus. §. fin. C. de sacros. ecc. super quo vide, quod plene scripsimus in c. ex lite
3 ris. s̃. eo. No. tertio ibi, adhibeat, &c. q̃ † electio. notarii, q̃ scribit acta, quæ pertinent ad iudicẽ, q̃ potest eligere notarium, qui recipiat testes. ita dicit hic Inn. seruari de consuetudine, hæc tñ cõ suetudo obtinet in ciuilib⁹, & erit iuridica, vt in Auth. apud eloquentissimum. C. de fi. instr. in criminalibus autem non cõmittitur receptio testium, vt traditur ibi. & in c. mulieres. de iudic. lib. 6. & plene scribit d. Abb. Mod. in c. cum causam. in fi. j̃. pro-
4 ximo titu. No. quarto, & semper tene menti, q̃ † auctoritas notarij sola est maior, q̃ auctoritas duorum testium, q̃ patet, quia si potest haberi notarius, non creditur duobus bonis viris, sed assumuntur in subsidium, ergo datur intelligi, q̃ non æquiualẽt notario, intelligendo q̃ scripturæ actorum notarij detur fides sine subscriptione testium, quod est verum, vt j̃. videbitis in tertia
5 glo. No. quinto ibi, exceptiones, &c. q̃ † exceptio dicitur esse de actis, licet possit proponi die feriata, secundum Spe. in tit. de dila. §. j. ver. nota, ad fin. penul. col. sicut etiam libellus & petitio est de actis secundum Bal in rubr. de in ius vo. & tamen potest offerri die feriata, vt l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. & traditur in c. fi. s̃. de iudi. & in c. j. de libel. obla. & in c. præterea. de dilatio.
6 No. sexto, q̃ † confessio & interrogatio ponuntur vt diuersa in casu nostro, ille qui interrogat non videtur confiteri, sicut nec articulans, licet ponens videatur confiteri, vt no. Ioan. And. in c. fi. de iureiur. lib. 6. & hoc est verum secundum Moder. ibi, nisi interrogatio sequatur interrogationem alterius, sicut cum te interrogo, vtrum feceris sic, vel dixeris sic, & respondes cur nõ, vt l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obl. & ita debet intelligi quod no. Archid. 12. q. 2. c. q̃ ait. Not. septimo ibi instrumentorum productio, &c. q̃ † productio instrumẽti est de actis, licet ipsum instrumentum non sit de actis, ſm Inn. in c. cum in iure. de offi. deleg. & vtrum productio instr̃i fieri possit coram notario absq; præsentia iudicis, vide per Bar. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam infe. & per Bald. in l. præcipimus. in prin. C. de ap. & in auth. quæ supplicatio. C. de preci. impe. offe. No. octauo ibi, renunciationes & conclusiones, q̃ † est dr̃ia inter ista duo. s̃. renunciare & cõcludere, de quo vide plene in c. pastoralis. de cau pos. & ꝓpriet. & in Specu. in titu. de renunc. & conclu. No. nono ibi, ver. &c. arguitur ex isto tex. iunctis præcedentibus, q̃ † applone actorum
a non venit sententia. a q̃ pz, quia non enumeratur hic inter acta, sed Io. An. in addi. Spec. super rub. de sen. prola. dicit, q̃ ideo hic non fit mentio de sententia, quia alias erat iure cautum, q̃ sententia deberet ferri in scriptis, vnde non fuit opus facere mẽtionem de sententia, q̃ esset redigenda in scriptura, sicut de aliis actibus, de quibus non erat cautum. & q̃ appellatione actorũ veniat sententia, probatur secundum eum in c. cum æterni. de re iud. li. 6. & tenent Cy. & Bal. in l. 2. C. vt li. pen. & Bar. in l. in fraudem. §. neque. ff. de iure fis. & do. Ant. hic. sed do. Abb. Mod. impugnat hic responsionem Io. An. quia licet alias esset cautum, q̃ sententia deberet ferri in scriptis, non tamen erat cautum, q̃ deberet redigi in actis. i. in scripturam publicam, nam potest ferri sententia in scriptura priuata, vt in c. Albericus. & ibi no. j̃. de testi. ipse tamen tenens opin. communem dicit, q̃ necessario

per

ADDITIO.

a VIN. GOD. Sententia non dicitur de actis. Et tamen sententiæ uerba a libello declarationem accipiunt, ad quẽ sñia refertur. Rui. cons. 135. n. 2. li. 4.

per iſtum tex. probatur, appłone actorum venire ſnīam, hoc ꝓbat iſto mō, quia poſtq̄ fecit mentionem līra de concłone in cā, ſubiungitur, &c. quæ occupauerat. Modo dicit ipſe ſub vłi cła neceſſarium eſt videri intellectum de ſnīa, quia poſt ꝯcluſum ī cā nihil aliud fit, niſi ꝙ fertur ſnīa, ſed iſta ſua inductio non procedit, quia & poſt concłonem in cā requiritur citatio partis ad audiendam ſnīam. Item & appło a diffinitiua poſt ſnīam debet ſcribi in actis. & ſic poterit aliud ab iſta cła comprehendi. Prętea ſi iſta cła, &c. reſpiceret ſolum ſequentia poſt ꝯclonē, ergo imperfecte enumeraſſet Pontifex acta iudicij, quia dimiſit iuramenta teſtium & calumniæ. Item productio libelli etiam eſt de proceſſu quo ad iudicem ſm Bald. in rub. de in ius voc. licet ałr ſentiat in l. j. ff. eo. vnde tu dic, ꝙ cła illa incerta generaliter ꝯple ctitur oīa acta iudicij & præcedentia concluſionem & ſequētia,
10 & ſic ꝯprehēditur ſnīa. No. quarto in eo. verſ. ꝙ †dictio vłis, &c. non reſtringeretur ad ſimilia expreſſis, vbi autem ponitur abbreuiata reſtringitur ad cōſueta apponi in inſtrō, vel in ſcriptis, ſuper quo vide, quod no. Inn. & Mod. in c. cum P. j. de fi. inſtru. & Bar. in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de libe. & poſth. & Bal. in rub. C. de fi. inſtru. No. vndecimo in ver. lecta, ꝙ ſicut in ſcriptura publica requiritur appoſitio loci & temporis, ita & in ſcriptura authentica ſed non publica, quæ ſubrogatur loco publicæ. & ſic limitatur no. quod dr̄ in c. 2. de fi. inſtru. & in l. cum tabernam. §. idem quæſiit. ff. de pig. ꝙ ſcriptura priuata non requi
11 rit diem. No. duodecimo in verſ. omnia, ꝙ † copia actorum dēt tribui ambabus partibus, vt l. 2. C. de eden. dūt tñ retineri originalia penes notarium, dicit tñ Abb. Mod. ꝙ curiis eꝑorū, & magiſtratuum regentium ciuitates notarij curiæ non retinent originalia penes ſe, ſed relinquunt in archiuo publico. & pro hac conſuetudine bene facit tex. in c. ad audientiam. j. de præſcript. ſibi tamen placet, ꝙ originalia duplicentur, & ſint penes notarium & in camera. Vtrum autem ſi procurator producit mādatum debeat remanere originale. penes notarium a actorum, vi-
a de, quod ſingulariter ponit Spe. in tit. de inſtru. edi. §. nunc dica-
12 mus. ad fi. No. decimotertio † vſq; ad verbū quatenus, duo multum notabilia. Primum eſt, ꝙ exemplum ſumptum ab illo, qui confecit originale, facit plenam fidem abſq; alia ſolennitate, de quo in c. fi. de fi. inſtr. & auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. ꝑ Bar. ſecundo, ꝙ qñ exemplum eſt obſcurum, declaretur ex originali, & ꝙ in dubio ſtatur ſcripturæ originali tanq̄ digniori, ſi exemplum & originale diſcordēt. ita dicit gl. no. in Auth. de tabel. §. pen. & tenet Bar. in l. Sempronius Proculo. ff. de leg. 2. Ex hoc ēt tex. patet falſum eſſe illud, quod dixit Nico. Mat. & ſequitur do. Ant. in c. cum P. in vltimis verbis. j. de fi. inſtr. referens Io. An. in
13 addi. in tit. de inſtr. edi. §. videndum. qui volunt, ꝙ † protocollo & ſcripturæ originali notarij, niſi ſit aliter extenſa, non credatur ꝯ quos tenet Bal. & bene in rub. de fi. inſtru. circa medium. No. decimoquarto ibi, iudex autem, ſecundum Moder. bene, ꝙ vbi-
14 cunq; † aliquid præcipitur non propter ſe, neq; quia ſit bonum aut malum per ſe, ſed propter aliud, quod inde ſequi pōt, tunc tranſgreſſor præcepti nunq̄ punitur, niſi ſequatur effectus, propter quem inductum eſt illud præceptum, vnde dicit Arch. 76. diſt. c. vtinam. quem refert Abbas hic, & in rub. j. de obſer. ieiuno. ꝙ tranſgreſſio ieiunij non inducit peccatum mortale, qñ nō fieret ex contemptu, & non ſequeretur aliquis effectus ex tranſgreſſione, propter quem ieiunium eſt inductum. No. vltimo vl-
15 tra Doc. & perpetuo tenemenți, ꝙ † iudex propter negligētiam commiſſam in officio poteſt puniri ad arbitrium ſuperioris, & ſic non eſt pręciſe neq; ſemper priuandus officio propter negligentiam, ſuper quo vide glo. & Doc. in c. ea. j. de ſta. mo. & glo. no. in c. cum eam. in fi. gl. magnę. ſ. de offi. deleg. & quod ponit Bal. diffuſe in l. mancipia. C. de ſer. fugi. & tex. ſingu. & quod ibi ponit Bar. in l. 4. §. fi. ff. de dam. infe. In gl. poſita ſuper ver. extraordinaria, concludit iſta gl. ꝙ etiam ſi procedatur per inquiſitionem, tñ iudex non deberet procedere ſine actio. i. ſine ſcriptura actorum, & idem ſi proceditur ſine figura iudicij, vt in cle. ſępe.
16 de ver. ſig. Hoc † tamen fallit ſm Doct. in quibuſdam caſib⁹, in quibus iudex poteſt procedere ſine ſcriptura & ſine actione, q enumerātur per gl. in Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffra. §. neceſſitatem. & in c. fi. de re iud. li. 6. & 12. q. j. §. ſi quis cū clerico, & per Doc. in c. j. ſ. de libel. obla. inter quos eſt, quando procedi tur in cauſis vilibus, vel vilium perſonarum, vt in auth. niſi breuiores. C. de ſen. ex breui reci. & vt ibi Bar. no. eleganter in fi. qñ iudex poteſt procedere ſine ſcriptura actorum, de actis ſtabitur aſſertioni ſuæ, & tenet hic d. Ant. & idem credit eſſe, vbicunque procederetur ſuper notorio, quia tunc ſtatur de actis aſſertioni iudicis, etiam ſi dicat, ſe fuiſſe informatum, hoc factum eſſe notorium per ea, quæ habentur in c. bonæ. el j. de ele. & in c. veſtra, de ꝯha. cle. & mulie. Tu autem pro intellectu iſtius materiæ ꝯſidera tres caſus, nam aliquando quæritur, vtrum poſſit procedi ſine ſcriptura ſubſtantiali, quæ requiratur de eſſentia actⁱ iudicialis, & tunc dicendum eſt, ꝙ regulariter talis ſcriptura non poteſt omitti, vt in c. fi. de re iudi. li. 6. & in c. de cauſis. ſ. de offic. dele. & plene no. in c. j. ſ. de libel. obla. Fallit in caſib⁹, in quibus non requiratur libellus, de quibus in ca. j. prędallegato, & in cauſis, in quibus iudex poteſt procedere ſine ſcriptura, de quibus
17 ſ. diximus. Secundo fallit † ſecundum Bar. quando compromiſſum eſſet factum in arbitrum cum hoc pacto, ꝙ poſſit procedi cum ſcriptura & ſine, tunc enim nō videtur requiri aliqua ſcriptura actorum, vt ipſe no. in auth. niſi breuiores, præallegata. & hoc videtur ſentire gl. in c. fi. de re iudi. lib. 6. & tenet expreſſe d. Ant. hic, ipſe tamen videtur intelligere, ꝙ ſubſtantialis ſcriptura libelli & ſententiæ de conſenſu partium poſſit remitti, qñ committeretur cauſa in aliquem vt arbitratorem. Idē dicitur, ſi ſimpliciter non committeretur cauſa in aliquem iſto modo, ꝙ poſſit procedere ſine ſcriptura, quia in dubio videretur lata via quæ proueniret modo & forma procedendi, iuxta glo. ordinariam in l. j. ff. de iudi. & quæ faceret actum valere, vt l. quotiens. ff. de rebus dub. Si vero partes vellent, ꝙ iudex ferret ſentētiam tanquam iudex, & tunc videtur, ꝙ pactum iſtud non valeat, videlicet ꝙ omittatur ſcriptura ſubſtantialis, quoniam partes talibus ſolennitatibus renunciare non poſſunt, vt traditur in ca. de cauſis. ſ. de offi. deleg. & ſic eſt intelligenda gl. in c. fi. præalle. de quo dic vt plenius habetur in c. j. ſ. de libel. obla. & per prędicta videretur poſſe inferri, ꝙ non valeret ſimiliter iſtud pactum in arbitro, quia ipſe procedit ad inſtar iudicis, vt l. j. C. de arbi. contrarium tamen dicas, quia arbiter recipit poteſtatem a partib⁹, quę poteſt limitari, vt partes volunt ſecundum Bar. qui ita no. in l. prolatam. in vlt. quæſtione. C. de ſen. Secundus caſus eſt, qñ
18 quæritur, † vtrum per pactum partium poſsūt remoueri acta & ſcripturæ actorum, quæ non ſunt de ſolennitate ſubſtantiali. ſuper quo dixit Bar. in d. auth. niſi breuiores. ꝙ in arbitro iſtud pactum valet, & videtur induci hoc pactum, ꝙ de actis cauſæ ſtēt aſſertioni ſolius arbitri, & ꝙ pactum valeat in arbitro ſentit in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. ff. pro ſocio. & idem credo eſſe in iudice, ex quo ſcriptura non eſt de ſolennitate ſubſtantiali, ſed du-
19 bium remanet satis pulchrum † in pluribus caſibus, in quib. ex pacto iudex vel arbiter poſſunt procedere ſine ſcriptura, vtrū de actis credatur aſſertioni iudicis vel arbitri. & videtur dicēdū, ꝙ credatur. Si enim creditur nuncio in his, quę ſunt officij ſui, vt in c. cum parati, vbi no. j. de app. fortius videtur credendum iudici, quando partes nolunt procedi ſine ſcriptura. & ꝙ idem ſit in iudice, quod in arbitro tenet hic do. Abb. in notabilibus, & hanc ſententiam tenuit Bart. in d. authen. ſępe allegata, & approbat hic d. Ant. & in c. cum ad ſedem. ſ. de reſti. ſpol. & in c. ſicut. de re iudi. ſed ipſe idem do. Ant. iſtud dictum limitat, ꝙ credatur arbitro, vel iudici de actis ordinariis iudicij, ſed non de actis probatoriis, ſiue deciſoriis. patet, quia tunc ipſius dictum eſſet nimis periculoſum, ꝙ credatur forte iudici iuſtificanti ſentētiam ſuam, ita no. ipſe in c. Quintauallis. j. de iureiur. & in hoc reſidet hic dom. Abb. Moder. Dom. autem meus in l. ſciēdum. ff. de verb. obl. dicit, ꝙ per iſtam conuentionem videtur data licentia arbitro, ꝙ procedat ſine ſcriptura & ſine actione, non tamen propter hoc inducitur, ꝙ credatur ſoli arbitro, vel iudici, quia iſta eſt interpretatio nimis captioſa, & verba debent intelligi ciuiliter, vt l. ſi cui. ff. de ſerui. tu autem pro veritate potes
20 breuiter diſtinguere, † ꝙ in cauſis vniuerſalibus & modici prętii dicij, in quibus de iure procedi poteſt ſine ſcriptura, credatur iudici de omnibus actis coram ſe, vel arbitro, etiam ſi nō ſit appoſitum pactum per ea, quæ habentur in l. diuus. & quod ibi per Bar. ff. de cuſto. reo. & in c. prętera. j. de teſti. cog. vbi patet, ꝙ in maleficiis leuibus creditur officiali, qui atteſtatur ſuper maleficio, ergo eadem ratione credetur iudici de actis coram ſe. in cāis vero magni prętiudicii, vel non modici, vera videtur eſſe diſtinctio dom. Ant. Pro cuius primo membro adduco, quę in ſimili habentur in c. dilec. ſ. de fo. compe. per Doc. & Bal. in l. id quod
21 pauperibus. in fi. C. de epiſ. & cle. in quibus locis dr̄, † ꝙ de expēſis minutis, quę frequenter fiunt, ſtatur libro geſtoris vna cum eius iuramento, quia agitur de modico præiudicio, & difficile eſſet in ſingulis adhibere teſtes, vel poſſe probare per teſtes, cum ergo partes volunt procedi ſine ſcriptura, & multi, & varij actⁱ fiunt in iudicio, quos omnes difficile eſſet probare per teſtes, ęquum videtur, ꝙ videatur actum a partibus, ꝙ ſtetur dicto iudicis, vel arbitri. Nec obſtat, ꝙ in iudiciis prętumitur ſemper copia hominum, vel frequentia, & ſic in ſingulis poſſit haberi facultas probandi, vt l. in donationibus. C. de donat. quia (vt dixi) propter actus multiplices pertinentes ad ordinationem iudicij fieri poteſt, & faciliter, vt illi, qui ſunt ibi propter aliud, vel non intelligunt ſaltem plene, ꝙ aliquid obliuiſcantur, pro quo

vide

ADDITIO.

a VIN. GOD. Mandatum originale, an debeat remanere penes notarium. Adde, ꝙ originale quando differt a ſcriptura authentica data a notario partiſtatur originali. Rui. conſ. 91. nu. 2. lib. 4.

VIN. GOD. Protocollo quando credatur, &c. Vide Soc. in conſ. 277. Viſis publico. col. 2. lib. 2.

vide bonum text.in l.teſtium. C. de teſtib. & ideo ſtat regula.s̃. dicta.Pro ſecundo membro ipſius facit ratio, quia iſtud pactũ poteſt importare aliud, q̃ ꝙ credatur aſſertioni iudicis. ſ. ꝙ acta poſſint probari per teſtes, & ſic minus exorbitabit a iure cõmuni, q̃ ſi vltra hoc videatur inductũ, ꝙ ſtetur de meritis cauſę vni teſti, & ſuſpecto. ſ.qñ defenderet ſententiam ſuam in voce aliquando.pro hoc facit tex.optime in l.vxori. §. j. & quod ibi per Bar.ff.de leg.3.vbi patet,ꝙ verba teſtatoris interpretantur in dubio, vt non inducatur aliquid exorbitans a iure communi, & bene facit tex.in c.cum dilectus.s̃.de conſuet. & in c. dudum.j̃. 22 de decimis.†licet ergo fieri poſſit per pactum, vt ſtetur dicto vnius,pro plena probatione,ſecundum glo.no. quam ibi ponderat Ant.de But.in c.cum dilectus.s̃.de ord.cog.& tenet Bal.in l. in bonæfidei.C.de reb.cre.licet aliter ſenſerit, & non bene in l.j. in 2.col.C.de ſenten.quæ pro eo,ꝙ intereſt, non tñ per iſtud pactum hoc vr̃ induci. Amplius videretur poſſe dici, ꝙ etiã ſi partes expreſſe ita paciſcerentur,non tñ iudex poſſit atteſtari,quod dixerunt teſtes:quia ſecundum Bal.ſin.in l.prolatam.C.de ſen. 23 & interl.om.iud.† ſcriptura in dictis teſtium videtur eſſe ſolẽnitas ſubſtantialis,& ſic non poſſet remitti ex conſenſu partiũ, vt s̃.dixi,ſed quia eſt ſolus in hac opi.ideo hoc vltimum nõ firmo pro nunc.Tertius caſus eſt,vtrũ credatur iudici aſſerenti ſe fuiſſe informatum,vel ſibi fuiſſe probatum aliquid eſſe notoriũ,ſuper quo dixit d.Ant.ꝙ ſic, vt s̃.dixi. ſed hoc ſuum dictũ videtur 24 eſſe falſum,† primo quidem, quia ſi iudex aſſerit eſſe notoriũ, vt credatur ſibi de reliquis actis ordinariis,& vt potuerit procedere ordine iuris omiſſo,videtur ꝙ non ſtetur aſſertioni ſuę,qa vbi forma certæ qualitatis conceditur aliquod priuilegium in forma procedendi, oportet prius bene conſtare de illa qualitate, vt eſt caſus in l.ſi quando.& ibi per Bart. C.vnde vi.& in l.diuus,& ibi etiam per Bar.ff.de teſt.mil.& traditur in c.fi.s̃.quod met. cau. ſed iudex cum prætextu notorij vult procedere iuris ordine non ſeruato & ſine ſcriptura, & vult ſibi credi de actis, vult aliquid p̃ regulas iuris ex iſta qualitate econuerſo hoc aliter conſtare,quam per aſſertionem ipſius.Cõfirmatur iſta concluſio per ea,quæ tradit Gui.in Spec.tit.de inquiſitione.§.nunc tractemus. ver.hoc autem notandum. & ponit d.Abb. Moder. 25 poſt do.Ant.in c.cum oporteat.j̃.de acc.vbi voluit,† ꝙ ſi iudex, qui vult procedere per inquiſitionem, dicit ſe fuiſſe informatũ de fama,ſtatur quidem aſſertioni ſuæ,ſi eſt iudex ordinari⁹, niſi pars appellet.Si autem pars appellat, tunc coram iudice appellationis,non ſtatur aſſertioni illius iudicis, niſi aliter oſtendatur famam fuiſſe probatam.& ſic patet, ꝙ ſi iudex vult p̃ regulas iuris inquirere prętextu huius qualitatis, quæ eſt fama publica, etiam quo ad actum non multi præiudicij,ꝙ eſt inquirere, non ſtatur aſſertioni iudicis de probatione,ſi pars contradicit, & appellet: multo ergo fortius non ſtabitur in caſu noſtro, ẽt ſi pars non appellet, quia per hoc iudex vult afferre maius præiudi- 26 cium,ſcilicet atteſtari de actis.† vbi autem iudex diceret ſe informatum de notorio ad alium finem, v.g. vt fundaret intentionẽ ſuam ſuper illa qualitate, tunc vtrum crederetur aſſertioni ſuæ dicenti ſe eſſe informatum,delictum eſſe notorium, tunc eſſet maius dubium per ea,quæ habentur in gl.no.& ibi per Doct.in c.j.de offi.deleg. lib.6.vbi dicunt Doct. declarando glo.ꝙ hanc probationem poteſt recipere non in forma probationis, qa adhuc non eſt iudex, ſed in forma inſtructionis & informationis ſuę. De ſecũdo videtur, ꝙ ſufficiat ſolum iudicem eſſe informatum,& ſic ꝙ ſtetur aſſertioni ſuæ per ea, quæ habentur in c. cũ contingat.s̃.de reſcrip.& in l.3.§.eiuſdem quoque. in glo.no.ff. de teſt.& per Bar.in l.4.§.hoc autem.ff.de dam.infec.In gl.poſita ſuper verbo, viros, ibi.ex quo.& hanc gl.approbant hic communiter Doct.& vt dicit Nico.Math.quem refert Bal.& ſequitur in rubrica.C.de fide inſtru. in j.char. in 2.col. etiam ſentẽtia poteſt probari per ſolam ſcripturam notarij ſine teſtibus, vide etiam,quod dicit pulchre Bart. ibi.l.j.§.editiones.ff.de eden. vbi 27 dixit allegans Inn.in c.cum in iure.s̃.de offi.dele.†ꝙ licet productio inſtrumenti ſit de actis,ipſum tamen inſtrumentum nõ eſt de actis,nec tenor ipſius,quem etiam ſequitur hic d. Abb. Sed reuocatur in dubium, quod dixit Lapus allegatione ſua 86. & 28 refert hic d.Ant.& Moder.videlicet,†quod ſi procurator cõſtituitur apud acta,non probatur mandatum niſi in ſcriptura notarij ſint deſcripti teſtes,quia non omnia quæ geruntur in iudicio ſunt acta iudicij,ſed ſola illa,quę pertinent ad proceſſum & expeditionem iudicij, vnde etiam delegatio non probabitur p ſcripturam actorum ſecũdum eos. Pro hoc facit, quia cum iſta probatio ſolius ſcripturæ notarij in hoc caſu ſit exorbitans & p̃ regulas iuris non videtur extendenda vltra caſum ſuum per ea, quæ tradit Bar.notan.in l.3.C.de fide inſtrum.& iure haſt.fiſca. lib. 10.vbi dicit,ꝙ vbi ex conſuetudine, vel a iure inducitur, ꝙ aliquo caſu requiratur probatio per ſcripturam, non extẽditur illa diſpoſitio vltra caſum expreſſum, & hanc ſententiam tenet Bal.in loco s̃.allegato.In contrarium facit fortiſſime tex.in l.ſancimus,circa fi.C.de teſtam.vbi patet,ꝙ paria ſunt declarare vo- luntatem reuocatoriam teſtamenti in actis, vel coram teſtibus tribus,& ſic videtur,ꝙ etiã in actu extraiudiciali, vera acta operentur abſque adminiculo teſtium. & licet Bald. ibi & in l.omnium.C.eo.videatur intelligere,ꝙ in illa ſcriptura debeant intereſſe duo teſtes,& in l.ſancimus.hoc tamen impugnat literam, quæ ponit iſta duo alternatiue, vel ſaltem diuinat ad literã.Confirmatur iſta concluſio ex d.l.omnium.s̃.allegata.ſecundũ Bar. ibi.vbi patet, ꝙ ſicut coram principe non requiritur ſolennitas ſeptem teſtium in teſtamento,ita nec coram iudice,quaſi teſtamentum tranſeat in notorium factum in actis iudicis, ſicut & alia acta iudicij.Sed ratio, propter quam acta iudicij non requirunt inſcriptionem teſtium, principaliter eſt notorietas & multitudo hominum vna cum præſentia iudicis, vt l.in donationi- 29 bus.C.de dona..ergo † videtur,ꝙ ſi notarius actorum ſcribat inſtrumentum præſente iudice & in iudicio, ſatis dicatur tale inſtrumentum de actis,quod procedit,ſi iudex hoc ſpecialiter cõmitteret notario. vbi autem iudex ſpecialiter non cõmitteret, eſt maius dubium, quia auctoritas notarij ſcribentis acta ſine teſtibus videtur fundari,vt poſſit ita ſcribere non ſolum in caſibus premiſſis,ſed etiam in auctoritate iudicis committentis,iudex autem non videtur committere notario, vt ſcribat, niſi pertinentia ad iudicium.In contrarium facit fortiſſime,& hoc credo verius,tex.no.in l.j.in prin.C.de ſatiſdan.& quod ibi no.Bar. vbi probatur,ꝙ mandatum factum apud acta abſque alio actu interueniente, probat mandatum procuratoris ſicut probatur mandatum iudicis,quando procurator litigat in iudicio preſente domino.vbi pondero, ꝙ ſi mandatum non cẽſeretur eſſe de actis,tunc non faceret fidem iudici, niſi produceretur in actis, ꝙ ergo habeatur pro producto, non eſt propter aliud, niſi quia eſt pars actorum.Secundo pondero,ꝙ tale mandatum æquiparatur conſenſui præſtito per dominum præſentem coram iudice,& ſic patet,ꝙ ſicut ſi dominus conſentiat coram iudice,conſenſus ille eſt pars actorum, & innoteſcit iudici vt indicia & mãdatum factum apud acta. Terrio ad idem adduco tex.in l.inter 30 rogatum.in fi.C.de libe.cauſa.per quem tex.Bal.no.ibi,† ꝙ qcquid fit coram iudice,etiam ſi non fiat in figura iudicij, dicitur 31 eſſe de actis.iudex † enim patiendo notarium ſcribere aliquid non pertinens ad actum geſtum corã ſe,videtur hoc tacite mandare notario per ea,quæ no.Inn.in ſumma.in c.ex parte decani. s̃.de reſcrip.vel dic & melius, ꝙ quia actus fit coram iudice, & recipit fomentum a præſentia iudicis, iccirco aliquando pertinet ad acta iudicis,& per conſequens dicitur eſſe de actis. & ad hoc bene faciunt iura primo allegata,videlicet l.omnium. & l. 32 ſancimus.nec eſt mirandum, † ꝙ actus ſui natura extraiudicialis frequenter recipit plus virtutis factus in iudicio,quam in extra.l.cum oſtendimus.ff.de fideiuſ.& in l.ſicut maior.& ibi per Bal.C.de repu.hęre.& benefacit gl.in l.2.ff.de cura.bon.dan.& a per hoc eſt expeditus iſte ſolennis articulus. [a] In gl. poſita ſuper uerbo inſtrumentorum,ſentit iſta glo.ſecundum Abb.Mod.ꝙ 33 ſi iudex † admittit productionem inſtrumenti poſt concluſũ in cauſa, productio non valet.Sed p̃rium videntur dicere Domini de Rota concluſione ſua.l.vbi volunt,ꝙ iudex admittendo probationes, vel articulos, & poſitiones poſt concluſum in cauſa, videatur reuocare interlocutoriam pro ſe latam,vel concluſionem in cauſa,quos refert,& ſequitur Ant.de Bu.in c.auditis.s̃. de procura.Tu vero dictis d.Abb.Moder. hic adde inquantum 34 vult, † ꝙ ſi iudex reuocat concluſionem in cauſa ex iuſta cauſa indiſtincte valeat reuocatio,& ꝙ admittẽdo probationes videtur reuocare per ea,quæ habentur in c.ex parte.j̃.de appel.& in c.cum ſupra.de conſti.& in l.a procedente.C.de dila.vbi Bar.ad de,ꝙ hoc dictum non vr̃ poſſe procedere, quia iſta interlocutoria,per quam fuit concluſum in cauſa, poſito ꝙ aliquo caſu cõ. per eam fieret,traxit ſecum ſuam executionem, & incontinẽti per hoc ꝙ partes fuerunt excluſæ a proponendo, ſeu allegãdo, ſed interlocutoria non poteſt reuocari poſt executionem ipſi⁹, niſi de voluntate partium,aut cauſa cognita,vt eſt tex.no. & ibi hoc tradit Bar.in l.fi.ff.de præto.ſtipu.& tradit Bar.in l.quod iuſ ſit.de re iud.ergo licet iuſta cauſa ſubſit parte ignorante,& non citata poterit fieri reuocatio. vnde ego in iſta quæſtione arbitror aliter diſtinguendũ,videlicet,ꝙ aut ſubeſt iuſta cauſa, aut non. Primo caſu poteſt admitti probatio poſt concluſum in cauſa,& in effectu reuocari concluſio parte præſente, vel citata, & cauſa cognita,vt videtur probari no.in c.paſtoralis.in fi.s̃.de cau. poſ. & proprie.& ſenſit gl.tua.ſuper verbo concluſum,in hac decretali.& intelligo verum indiſtincte, ſiue con.ſit renunciatio partium,ſiue ſimplex actus iudicis.nec mireris, ꝙ iudex poſſit auferre parti ius quæſitum ex conuentione partis, contra glo. ordi.in l.ſecunda.C.quæ ſit lon.conſuet.& contra tex.in l.totiens. in fi.

ADDITIO.

[a] VIN. GOD. Cui adde,ꝙ acta iudicij pſit probari per teſtes, & per partis cõfeſſionem,& ſi acta requirunt ſcripturam,probantur p̃. confeſſionem concurrente iudicis aſſertione. Rui. conſ.16.nu.5.lib.5.

in fi.ff.de pollicita.& quæ no.Ang.in l.3.§.si is pro quo.ff.quod quisque iuris.quia ad istud est dicendum,ꝙ hoc contingit, quia in actibus faciendis coram iudice multum potest æquitas iudicantis,etiam contra conuentionem partium, vt patet in d.c.pastoralis.vnde dicit no.Guil.in Spec.in tit.de probat. §.fi.ver.sed pone.ꝙ licet partes per pactum conueniant, non posse probare per testes, & istud pactum valeat, iudex tñ ex qualitate testium poterit admittere partem probantem per test. puta si testes sint multum legales,vt notanter declarat Ant.de Butr.in c.2.in fi.s. eo.tit.Secundo casu possunt considerari tres casus ſm Abb. nã aliquando iudex admittit probationem post conclusum in cã parte præsente, & non ꝺicente, & tunc vr̃ secundum eum, ꝙ valeat admissio per ea, quæ habentur in c.cum causam. in fi.j. de testi.& in l.acta. ff. de re iudic. sed istud videtur esse inconueniens,quia cõclusio in causa de iure reperitur tribus modis.primus est, cum partes ipsæ renunciant allegationibus secundum Inn.& Io.An.in c.pastoralis.præall.& in c.fi.de resti.in inte.lib. 6.& Bal.in auth.iubemus. C.de iudi.secũdo qñ ex forma legis, vel statuti ipso iure induceretur cõclusio causæ,& hos duos modos prosequitur Bal.no.in l.si accusatoribus.in vlt.col. C.de accu.vbi dixit singulariter,† ꝙ in causa criminali nunq̃ proprie potest concludi in causa, vt excludatur defensio euidens & legitima,allegat tex.in l.diuus.§.fi.ff.de qõnibus. tertius modus singulariter ponitur per gl.in cle.sæpe. de ver. sig. quæ vult extendendo auth.iubemus.C.de iudi.ꝙ sicut qñ vna partium renunciauit allegationibus, iudex quo ad alteram partem, quæ non vult renunciare, post certas dilationes potest pronunciare conclusum esse in causa, ita si partium nulla renunciauerit post sufficientes dilationes iudex possit pronunciare cõclusum esse in causa inuitis partibus.Si ergo intelligimus conclusionem causę esse factam primo vel secundo casu,vr̃ ꝙ factum iudicis parti p̃senti & tacenti non præiudicet, quia hic non agitur de reuocatione interlocutoriæ,sed de auferendo ius quęsitum parti ex conuentione partium,vel ex l.dispositione, quorum nullum parti potest auferri per iudicem, vt patet in iuribus s̃.deductis in primo membro.& benefacit tex.& quod ibi per Bar.in l.si arrogator.in fi.ff.de adop.& quod no. in c. ꝙ ad consultationem. j.de re iudic.Sed tamen potest dici defendendo d.Abb. & dominos de Rota,ꝙ ista admissio probationis præiudicat parti non ex reuocatione interlocutoriæ,quæ hic non est, sed ex tacito consensu ipsius partis,sicut dicunt doct.Moder.in c.fraternitatis. j. tit. proxi.ꝙ receptio testium facta publicatis testibus valet parte p̃sente & non contradicente.& si dicatur,cum hic agatur de p̃iudicio partis præsentis,& tacentis,quomodo præsumitur tacens
36 consentire contra regulam is qui tacet.de reg.iur.† ad hoc dico, ꝙ hoc facit auctoritas iudicis,& calor iudiciorum, vt est text.in simili in l.cum ostendimus.§.fi.ff.de fideiuss.tu. secundum vnã lectu.& in l.2.& ibi per Barto.C.de relatio.& benefacit tex.in c. quamuis.j.de re iudi.& quod no. Inn.in c.ex parte decani.s̃.de rescrip.Aliquando,& est secundus casus,pars est præsens,& ꝺicit, iudex tamen non obstante contradictione admittit probare volentem,non tamen appellat pars contradicens,& tunc sentit do.Abb.etiam cum dominis de Rota,ꝙ valeat probatio siue admissio,licet hoc expresse non dicat.Sed contra hoc facit primo,quod eleganter ponit Bar. in l.2.ff.de appel. recip.vbi dicit,
37 †ꝙ si iudex admittit probationem post terminum parte cõtradicente,testis non plene probat,sed potest appellari,ꝙ examinatus faceret aliquod indicium, hoc idem tenet Bal. expresse quo ad primum dictum.ſ.ꝙ testis non probet,in l.2. in fi.C.de episc. audi. Si ergo contradictio partis post lapsum terminum etiã sine appellatione est sufficiens impedire probationem receptã, multo fortius hoc facit conclu.in causa cum cõtradictione partis, quia est terminus fortissime exclusiuus vltra omnes, vt patet in c. cum dilectus.j.de fide instr.Præterea si post lapsum termini assignati a iudice quis excluditur a facultate probandi, & opponendi ipso iure,vt in c.licet causam.s̃.e.in ver. nullatenus. & ibi dixi in c.pastoralis.de excep.ergo multofortius per cõclusionem in causa,& sic videtur, ꝙ post conclusionē ipso iure non competit facultas probandi, ꝙ iudicis admissio nihil valeat parte contradicente, & hoc videtur verum, quando conclusio est facta in primis duobus modis, vbi autem fieret per interlocutoriam iudicis,tũc vera est opi.Dominorum de Rota, quia iudex potuit reuocare suam interlocutoriam cum causæ cognitione, & imputet sibi pars,quę non appellauit. vbi autem pars contradicens appellasset,tunc si non subesset iusta causa, impediretur admissio probationis ſm Abb.hic,& bene. In glo.vlt.posita sup verbo præsumatur.pro intellectu & declaratione materiæ addẽdo dictis Doc. quantum oportet, videndum est. Primo, vtrum
38 †si appellatur a snĩa,presumatur pro iustitia snĩæ. super quo est dicendum ꝙ non, vt est casus in c.cum ad sedem.in fi.s̃.de rest. spol.& per gl.in c.in præsentia.s̃.de renun.inde est,ꝙ si pars appellauit a snĩa lata pro actore,sicut actor habebat probare in cã applonis,qñ appellans & appellantes prosequũtur appellationem,ſm Bar.in l.hi qui ad ciuilia. C.de ap. de quo dic vt ibi per eum quo ad cætera. vnum tñ dictum eius relinquitur valde dubium,ꝙ ipse vult ibi,& in l.j.in prin.ff.vt tem. post pubertatem
39 adsit tuto. †ꝙ qñ vnus solum prosequitur appellationem, siue sit appellans,siue appellatus, tunc semper incũbat prosequenti probare iniustitiam sententiæ,allegat tex. in Auth. de his q in grediuntur ad appel.§.illud.in fi.& in l.ampliorem.in princ.C. de appell.secundum quam doctrinam sequeretur,ꝙ si reus fuit condemnatus,& appellauit,& solus prosequitur applonem appellato contumace,reus hr̃et probare, se iniuste condemnatũ, & aliqñ haberet probare negatiuam, quæ esset impossibilis ad probandum.Item sequeretur,ꝙ si reus fuit absolutus actore nõ probante,& actor appellauit a snĩa,& postea solus reus appellatus prosequitur applonem,& ille, qui habet sententiam pro se, & est reus, teneretur probare sententiam esse iustam, quæ vñr esse absurdissima simpliciter intellecta, quia ſm hoc melioris esset conditionis contumax q̃ prẽsens & non contumax ꝺ. c. eũ qui.de prẽb.li.6.& in l.properandum.§.2.C.de iud.vnde istud dictum sic est exponẽdum, vt sit verum,vt intelligamus, ꝙ ille,
40 †qui prosequitur appellationem,teneatur probare aliquid.i.appellationem fuisse interpositam, & producere acta prioris causæ coram iudice,vt l.2.C.de eden. alias non posset liquere iudici ad quem, vtrum snĩa esset confirmanda vel infirmanda. non autem est intelligendum, ꝙ reus teneatur probare in causa appellationis aliquid esse negocium principale, nisi sicut tenebat in prima.& ita declarat ibi Bal.secundum Iaco.But.idem sentit in l.per hanc.in vlt.col. C. de temp.ap. & licet alibi sequatur distinctionem Bar.Io.An.ponit eleganter in addi. Spec.in titu.de app.in 6.char.ver.quæro, quis habeat probare in causa appellationis. verum tamen est,ꝙ ipse in d.l.qui ad ciuilia.Istud autem
41 semper debes tenere menti, †ꝙ qñ iudex pronunciauit sup his, quæ sunt commissa arbitrio suo, vt sunt dilationes & pœnę arbitrarię,& reus appellat ab arbitrio iudicis,tanquã iniquo,tunc quia in arbitrariis magis prẽsumitur pro iudice, reus in appellatione debet ipse probare,ꝙ arbitrium sit iniquum, supposito ꝙ constet legitime de facto, super quo iudex arbitratur, ita tradit sing.Inn.in c.ad petitionem.j.de accu.& sequitur Abb.Moder. in c.quo ad consultationem.j.de re iudic. Et aduerte,quia licet pendente appellatione non prẽsumatur, p iustitia fententię,pẽdente tamen tempore ad appellandum prẽsumitur,secundum Abb.Moder.hic.Pro cuius opi.est tex.sing.quem ipse non allegat,& ibi hoc tenet Bar.in l.propter venenũ.§.fin. ff.ad sillania.
42 Secundo† adde dictis Docto.inquantum dicunt hic allegantes Inn.in c.plerique.j.de immu.ecc.vbi constat per confessionem partis de iniquitate sententiæ,retractatur sententia, quę trasiuit in rem iudicatam,quod istud est verum non solum in cõfessione vera,sed etiam in confessione ficta,vt quia dicit Bar.singu.in
43 l.absentem.in fi.ff.de pœ.†ꝺ prẽsumptionẽ iuris & de iure non solum admittitur probatio per confessionem veram, sed etiã p fictam.Pro cuius opin. videtur casus singu. quem ibi ponderat
44 Bal.in l.pen.C.de interdicto matri.per quem dicit ibi,† ꝙ tantũ operatur ficta confessio,quam lex habet pro vera,quantũ operatur vera confessio quo ad omnem effectum. hoc tamẽ dictũ est dubium aliqualiter per ea,quæ ponit d.Abb.& Mod.in c.fi. s̃.de iura.cal.& Ia.de Are.in l.2.§ pen.C.de iura.calum. & Bal. in l.error.C.de iuris & fac.igno.in quibus traditur,ꝙ fictè cõfessus facilius appellat,q̃ vere ꝓfessus. interponitur aliquando minor pœna, vt est casus no.in c.inter solicitudines. §. fi.j.de purg. cano.illud autem scias,ꝙ quamuis pars, quæ habuit sentẽtiam pro se,ad sui præiudicium possit fateri sententiam esse iniquã, ad fauorem tamen suum non potest allegare iniquitatem snĩæ latæ pro se,vt est casus no.& ibi per Doct.in l.si seruus plurium §.i.ff.de leg.j.Tertio adde dictis Doc. inquantum hic volunt, ꝙ
45 †snĩa lata ꝺ notorium,sit nulla ipso iure, vt etiam no. d.Ant. in c.cum Bertoldus.j.de re iud. & in c.solicitudinem. §.si vero notorium.j.de ap.& in cle.pastoralis.de re iud. & ꝺ prædictam doctrinam vr̃ casus in l.palam.§.quæ in adulterio. ff.de ritu nupt. vbi dr̃,ꝙ snĩa lata ꝺ deprehensionem factam in crimine, valet, & tamẽ vr̃ lata ꝺ notorium. Secundo vr̃ esse casus no.in c.si qñ. in ver.certum est.s̃.de offi.dele. tñ dz obseruari a iudice ordinario,per quem tex.ita tz ibi Bal.in lect.Tertio hoc confirmatur, quia valet snĩa lata ꝺ confessionem partis, casus est no. qui hoc probat in §.cui nomine.ff.de inter.act.eneruat.n.snĩa virtutem confessionis, vt inquit Inn.in simili in c.mulieri.j.de iureiur.vnde Bal.in l.j.C.ne filius pro patre,& in l.ciues.C.de appel.tenẽt ꝙ snĩa non sit nulla ipso iure,per text. in d.§.quę in adulterio.ꝺ quem vr̃ esse casus in d. cle. pastoralis. vbi patet, ꝙ citatio facta ad locum notorie suspectum,sit nulla ipso iure.ita no.Innoc.& Ioan.And.& Moder.in c.prẽterea. s̃.de dila.pro hac conclusione videtur casus in c.2.j.de pur.vulg.vbi patet, ꝙ sententia retractatur tanquam nulla, quia fuit lata ex probatione notorie reprobata, vt intelligit Hostien. expresse allegans illum text. & refert Bald. & sequitur in l. libertorum. C. de testib. Item pro

hac

hac parte videtur esse casus in c.item cum quis.in 2.respõso.de restit.spo.secundum vnum intellectum, quẽ ibi colligit vnus Doc.Modernus, vbi probatur, ꝙ exceptio dominij admissa in iudicio recuperandæ nulliter admittitur per iudicem, quia videtur continere notoriam iniustitiam ista admissio, sed ille tex. potest habere alium intellectum, quem communiter approbãt ibi Doct. vnde non obstat. similiter etiam non videtur obstare tex.in c.inter cætera.allegato, quia ibi non dicitur, ꝙ sententia sit nulla ipso iure, sed ꝙ appellatio in illo casu non videtur prohibita. Non obstat tex.in d. c. solicitudinem, quia ibi sententia erat suspensa per appellationem, nec dicitur, ꝙ ibi esset nulla ipso iure, sed ꝙ iudex contra regulas de illa posset se intromittere, declarando ipsam esse iniuste latam, non tamen dicit, ꝙ nulliter fuit lata. & aduerte diligenter, ꝙ tex.in c.inter cętera. secundum veriorem lecturam & magis amicam literę probat, ꝙ sententia valeat, licet sit retractanda a prin. videtur velle, ꝙ mandatum sit nullum, quod notorie est iniustum, dũ dicit, ꝙ nõ astringit eum, cui mandatur. sed ver. sequens declarat, quomodo nõ astringat, quia potest appellari, sic potest restringi tex. in princi. multum tamen colorate facit pro contraria opi. Ad tex.in c. 2. de pur. vulg. dicit, ꝙ ibi sententia erat nulla, quia error iuris fuit expressus in sententia: condemnauit enim iudex ibi illos fratres de furto, quia probatum erat per duellum, ipsos esse culpabiles. vnde dicendo probatum esse per duellum, satis expressit errorem iuris, quia illa probatio est reprobata de iure. 2. q. 5. monomachia. & per Bal. plene in c.j. de pace te. & ita intelligit Bald. illum tex. in l. libertum. præallegata, allegans hic Io. An. & ꝑ ista articulus remanet dubius. do Abb. in c. inter monasterium. j. de re iudi. prosequitur hanc materiam valde prolixe, & in cęteris dic vt ibi per eum. verum tamen pro veritate & solutione contrariorum pone tres conclusiones in ista materia. Prima cõclu-
46 sio, † sententia lata contra notorium, a ꝙ est impossibile aliter se
a habere, est nulla ipso iure secundum Archi. & Ioan. And. in c. Romana. §. in vniuersitatem. de sen. excom. lib. 6. quod est verum etiam in sententia censuræ, vt tenent ibi. & do. Abb. in loco præallegato, & bene facit tex. in c. venerabilibus. in fi. eo. tit. pro quibus est casus in l. in confessionibus. circa medium. ff. de intero. act. secundum Bal. l.j. C. sen. rescin. non posse. Secunda
47 conclusio, † sententia interlocutoria, quæ non requirit causæ cognitionem lata ꝓ notorium est nulla ipso iure, iste est casus in cle. pastoralis. in ver. Pisano. s̃. allegata, vbi patet, ꝙ citatio facta in loco notorie suspecto ipso iure non stringit citatum, & iste est principalior tex. in quo fundat se dominus Abbas in ista materia in d. c. inter cętera. vbi tenet in omni casu, ꝙ sententia lata contra notorium est nulla ipso iure. & potest esse ratio, ꝙ sicut leuiter potest proferri, ita facilius annullatur, & habet minus auctoritatis. sic enim citationis commissio parte absente & non cognito aliter de causa, in l. si interpellatio, §. j. ff. de arbitris. & in l. in sacris. & ibi per Bar. C. de proxi. sacro. scri. & hoc tenuit Inno. & Moder. in c. præterea. s̃. de dila. pro his etiam facit, quod dicit notabiliter Ioan. An. in c. olim. j̃. de excep. vbi voluit, ꝙ quando priuilegium citati est notorium, non valet citatio, & non tenetur comparere. hoc tamen dictum Moder. reuocant ibi in dubium, & in c. nulli. de rescrip. vnde dic vt ibi. Tertia con-
48 clusio, † sententia diffinitiua, vel interlocutoria, quæ fertur contra notorium, non est nulla ipso iure, potest tamen semper retractari citra remedium appellationis, etiam si notorieas super ueniat post sentẽtiam. Ista conclusio probatur in d. §. q̃ in adulterio. vbi pondero, ꝙ est maior dubitatio, vtrum deprehensa in adulterio sit infamis, quando fuit absoluta contra notorium, quam quando nullo modo fuit accusata, ex quo datur intelligi, quod sentẽtia valet, alias non esset plus, quia sententia nulla non est sententia, vt in d. cle. pastoralis. ver. dici ne igitur, & in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. Secundo hoc demonstratur, quia iurisconsultus dicit ibi, ꝙ ideo comprehensa est infamis secuta absolutoria, quia lex factum non sententiam notauit, vnde pondero, ꝙ iurisconsultus in redditione rationis non fundat se, quia sententia est nulla. s. quia ad inferendum infamiam nõ consideratur sentẽtia. debuisset autem assignari illa ratio, quia sententia nulla non est sententia, si sententia lata contra notorium esset nulla. pro hac conclusione facit tex. optimus in l. nã & postea. §. si damnetur. ff. de iureiu. vbi patet, quod valet sentẽtia lata contra iuramentum, ꝙ tamen facit & est notorium sine dubio. Tertio pro hac conclusione est bonus tex. in c. dilectus. j. de appel. vbi patet secundum sensum, ꝙ valet interlocutoria iudicis lata contra confessionem partis & literas productas in iudicio, ex quibus notorie colligebatur, ꝙ non erat facta mentio de numero canonicorũ, licet alij intellectus dentur ad illã decretalem. Secunda pars conclusionis probatur, quia vt elegantur probat tex. in verbo. verum est, præsumptio iuris & de iure non est, neque resultat pro sententia lata contra notorium, est ideo æquum, ꝙ sententia illa semper possit retractari per rei euidentiam. Vnde dicebat Bal. singulariter in l.j. in 2. col. C. si de
49 momen. posses. appel. † ꝙ si ab aliqua sñia in forma legis non potest appellari, nunquam tamen excluditur appellatio, quæ sit ꝓpter euidentem iniquitatem, sicut clausula, appellatione remota, tollit appellationẽ, quæ fit ex prædicta causa, vt patet in d. c. inter cætera. & tenet hic Abb. Mod. allegans gl. no. in c. ex conquestione, de restit. spol. & pro hac conclusione bene facit tex. in d. c. solicitudinem. vbi patet, ꝙ episcopus retractat sententiam notorie iniustam, vbi alias ad eum non pertineret cognitio. Tertia pars conclusionis probatur ex tex. singulari, & ibi põderat Bal. ad hoc, in l. si quis adulterij. C. de adulte. vbi probatur secundũ
50 eum, † ꝙ sententia lata ex præsumptione iuris & de iure retractatur ex notorio præsumpto quod postea sequitur. Secundo hoc probatur in cap. 2. in fin. de pur. vulg. & bene facit tex. in l. inde Neratius. §. fi. ff. ad l. Aquil. & hoc tenet Inno. in c. fraternitatis. j̃. de frigi. & male. & Bald. in l.j. C. sen. rescin. nõ pos. & Doc. hic. Tertio adde dictis Doc. inquantum D. Ant. de Bu. hic
51 vult † ꝙ si reperitur lata sententia contra instrumentum productum in actis, talis sententia sit nulla ipso iure tanquam lata contra notorium. & hoc dictum non placet do. Ioan. de Imo. ꝙa potest esse, ꝙ iudex non adhibuit fidem instrumento, vnde pro hoc non arguitur iniquitas notoria iudicis secundum eum. sed pro domino Anto. facit, ꝙ singulariter tradit Ioan. And. in titu. de excep. dicto ver. Sed an reus. & refert & sequitur Ant. de Bu. in c. fi. s̃. de libel. obla. & in c. pastoralis. j̃. de excep. qui volunt, ꝙ probatio, quæ fit ꝑ instrumẽtum, dicatur euidẽs, & notoria. Vnde dicunt ibi, ꝙ exceptio peremptoria, quæ probatur per instrumenta, semper potest opponi vt declinatoria ad processum, ꝙa qui nititur contra instrumentum, contra quod nihil probat, est in euidenti calumnia, secundum Bar. no. in l.j. in prin. ff. de op. no. nun. In contrarium videtur esse casus in terminis in c. subor ta. In fi. s̃. de re iudic. vbi tex. expresse dicit, ꝙ valet sententia lata contra priuilegium productum in iudicio, quia iudex sententiã
52 do contra illud reprobare videtur. Præterea † valet sententia lata ꝓ confessionem, vt. s̃. dixi, ergo multo fortius contra instrumentum. facit optime tex. in c. dilecto. j̃. de appe. vbi probatur, quod valet interlocutoria contra probationem, quæ resultat ex confessione & instrumento simul, & hoc est tenendum. Non obstant contraria, quia quo ad partem, cuius non est reprobare instrumentum fateor, ꝙ instrumentum facit notorium, si nihil contra illud opponitur. sed quo ad sententiam iudicis non sic, quia iudex posset reprobare instrumentum, vide tamen, quod singulariter dixit Bal. pro intellectu istius additionis in l. etiam. C. de execu. rei iudi. Quarto adde dictis Doc. inquãtum Inn. &
53 do. Anto. tradunt hic, † vtrum sententia iudicis sit nulla, si non est expressus error in sententia, sed iudex refert se ad acta, verbi gratia dicit iudex, ꝙ per A. & B. probatum est Titium esse debitorem, ideo condemnamus ipsum Sempronio &c. nam do. Anto. hic &, sequitur Abbas Moder. concordando dicta Inn. hic, & in c. cum Bertoldus. j̃. de re iudi. videtur dicere, ꝙ aut iudex simpliciter refert se ad testes, aut refert se ad acta, & tunc aut refert se condemnando, aut absoluendo. primo casu vera sit opi. Inno. hic, ꝙ valet sententia, quia potest esse, ꝙ licet testimonia scripta in actis ex sui serie non probent, testis tamen dicit aliqd vltra iudici, per quod iudex fidem adhibuit. & ideo conuincitur notoria iniustitia. secundo casu sententia sit nulla ipso iure, quia error videtur expressus in sententia referẽte se ad acta. l. ait prętor. §. si iudex. ff. de re iudic. & l. 3. C. de sen. quę sine cer. quã. Tertio casu dixit do. Anto. ꝙ sententia valet, quia potest esse, ꝙ licet testes plene probent, iudex tamẽ eis fidem non adhibuit, vt l. Lucius. & ibi per Bar. ff. de his qui no. infa. & in c. in nostra. j̃. de testi. Tu vero breuiter dicas in articulo prædicto, quicquid alias scripserim in ista decretali, ꝙ ista membra & distinctio ipsorum videtur confundi per tex. in c. cum Bertoldus. in ver. ex tenore. s̃. allegato. Ibi enim iudex retulit se simpliciter ad attestationes, nec retulit se ad acta, quia dixit attestationes, quia dico, ꝙ hoc esse verum, si attestatio solum posset dicere dictum testis inductum in scripturam, sed hoc non probatur iure. Item in ver. cum tamen. & in ver. cum quia. iudex pronunciauit non esse probatum contra actorem, in fauorem rei, tamen pariformiter declaratur ibi secundum vnam lecturam, ꝙ sententia est nulla. Si velles saluare dicta Doc. posset dicere, ꝙ ibi sentẽtia est valida, vt ego j̃. tenebo. & tunc secundum hunc intellectũ probaretur ibi primum & tertium membrum domi. Anto. sed ꝙa communiter Docto. non sequuntur hunc intellectum, sed tenent, ꝙ ibi sententia fuerit nulla, ideo supposito illo intellectu dixi, s̃. & bene, ꝙ destruitur etiam distinctio, & simpliciter esset dicendum, ꝙ in omni casu sententia esse nulla. Bal. autem in l. j. C. de erro. calcu. & sequitur ibi Salyce. tenet, ꝙ error debet es-

se

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ sententiæ exequutio potest denegari per iudicẽ, si cõstat de notoria nullitate absque eo, ꝙ cognitionem remittat ad iudicẽ, & eã tulit. Rui. consi 7. nu. 3. lib. 4.

ſe expeditus formaliter in ſentẽtia, vnde dicit ipſe, ꝙ expreſſio, quæ fit ad acta per relationem non eſt ſufficiens, allegat Innoc. in c.prudentiam.in prin. s̃.de offi.deleg. & licet non bene ꝓbet iſtud, placet tamen opi. ſua, quam tenent Inno.& Hoſti. quæ ꝓbatur primo ex d.c.cum Bertoldus.in ver.irritandam.quod verbum dicit actum futuri temporis,& ſignificat actum valere ex proprietate ſermonis, vt patet in c. accedenti.in fi.c.vt li.non cõteſta.s̃.& ex no.in c.ſi diligenti.s̃.de fo.compe.in gl. hoc etiam patet ex ratione, quam aſſignat ibi Pontifex, & admittit ad docendum de iniuſtitia ſententiæ agentem. Dicit enim, ꝙ hoc facit, ne opi. prẽiudicet veritati, quia verba nõ ſignificant, ꝙ ſentẽtia eſſet nulla, ſic opi. nullo modo poſſet prẽiudicare veritati, ſed ꝙ ſit retractanda vel de iure communi, quia ex quo iudex retulit ſe ad acta, videtur reſultare iniquitas notorie, ex quo poteſt retractari ſententia, vt. s̃. dixi, vel forte de gratia, quæ fundatur in impedimento aliqualiter probato, vt ibi per Doc. ꝙ autẽ iſta opi. ſit vera, probatur ratione, quia lex requirit errorem expreſſum in ſentẽtia,& agitur de magno præiudicio, & de actu odioſo de irritando ſententiam, quæ imponit finem liti, ꝙ eſt publice vtile, vt in c.finem litibus.s̃.de dolo.& l. properandũ, in prin. C.de iudi.ergo videtur, ꝙ requiritur expreſſio formalis. vel ſicut cum requiratur aliquid exprimi pro forma, quo caſu nõ ſufficit expreſſio per relationem ad acta, vt tradunt Domini de rota in ſuis deciſionibus, quos refert & ſequitur Anto.de Bu.in c. vt debitus.j̃.de appel. ꝙ tamen exprimenda in appellatione ab interlocutoria non poſſit exprimi per relationem ad acta, & hoc tenuit Bald. no.in l.minoribus C. de his quibus vt indi. & optime facit tex.in c.clericis.j̃.de iureiur.& quod no. Ant. de But. in c. ab excommunicato. s̃.de reſcrip.& Bal.no.in l.3.C.de ven. rerum ciui.lib.11.huic opi.applaudet tex in l.2.in fi.C.quando prouo.non eſt ne.dixit enim tex.ibi, quia Titius erat ætatis legitimæ, non potuit aliter conſtare iudici, niſi per probationes factas in iudicio, qui retulit ſe ad ætatem legitimam, virtualiter videtur ſe retuliſſe ad probationem ætatis, quia vult conſequens, & etiam in c.præterea. & in c.ſane.s̃. de offi.delega.& in c.cum venerabilis.j̃.de exec.Sed præſuppoſito, ꝙ opi.do.Ant. & Moder.vera eſſet, quæ fuit opi.Bar.in l.j.C.de erro.calcu.& videtur eſſe communis, hoc tamen videtur ſimpliciter lĩtãdum primo, quando iudex non refert ſe ad acta per modum cauſæ, vel ſimile, ſed ſimpliciter enunciat acta propter aliud, vt.ſ. oſtẽdr ſemper ſe cognouiſſe de cauſa, verbi gratia dicendo, viſis actibus, teſtibus & inſtrumentis productis in cauſa, & credo idem, etiam ſi adiungat,& maxime talibus teſtibus, vel tali inſtrumento pronunciamus &c.tunc enim, quia iudex ferendo ſententiam non
a fundat ſe in actis, videtur, ꝙ ſententia anõ ſit nulla per relationẽ ad acta, ita tradit Bald.ſing.in l.2.in prin.C.de re iudi.bene facit tex.in cle.literis.de probatio.& in c.ſi Papa.de priuileg. libro 6.
54 † Secundo videtur limitandum in ſententia excommunicationis, quia tex.in c.per tuas.j̃.de ſen.excom. videtur requirere duo ad hoc, vt ſententia ſit nulla per errorem expreſſum. primũ eſt, vt error ſit expreſſus patenter, modo ſi ſufficeret errorẽ eſſe expreſſum per relationem ad acta, ſatis eſt dicere, ꝙ error eſſet expreſſus ſimpliciter. vt ergo verbum in forma aliquid importet, neceſſe eſt dicere id, quod verbum ipſum ſonat, ꝙ ex ipſo tenore excommunicationis appareat error. nõ enim dicitur formaliter eſſe expreſſum, quod exprimitur per relationem ad acta, vt. s̃.dixi.& hanc concluſionem reputo probari in d.c. per tuas. ſic intellecto, ꝙ ſic debet intelligi, ne alias, vt dixi, iſtud verbum ſit ſuperflum. illud autem eſt certum ſecundum Doc. ꝙ ſi error iuris, vel calculi eſt expreſſus in libello, ſemper videtur expreſſus in ſententia, etiam ſi non referat ſe ad libellum, quia ad illum refertur ipſo iure de neceſſitate, vt in c.licet Hely.de ſy.& l.fi.C. de fideicom.lib. vt tradit Bar.in d.l.2.in fi.C.de re iudi. quod eſt intelligendum, quando error expreſſus in libello nullo modo poteſt ſaluari, quia videretur intentata vna actio, ſecundũ quã error non eſſet notorius, tunc ſententia non eſſet nulla, quamuis ſi non eſſet hoc inconueniens, illa actio non videatur intentari, vt probat tex. ſecundum vnum intellectum in l. quid ergo. §. pœna grauior.ff.de his qui no.infa.& ita tenet Bald. eleganter in l.cum certa ratione. C.quando prouo.non eſt ne. Tertio de-
55 bes limitare prædicta, quando † licet error ſit expreſſus in ſententia ſecundum legis oſpoſitionem, tamen poſſet eſſe non error propter arbitrium, quod competit iudici ex cauſa: tenetur enim. ideo præſumitur pro iudice, ꝙ ex certa cauſa, vt nunquã ſententia ſit nulla, ita probat tex.no.& ibi hoc ponit Bar.in l. relegatorum.§.ad tẽpus.ff.de interdi.& rele.& in l.quod ad ſtatũ. & ibi etiam per Bar.ff.de pæ.& eſt bonus caſus in l.moris.§.iſtæ fere.ff.eo. & ꝓ hoc ampliatur notabilis doctrina Inno.in c. ad petitionem, j̃.de accuſa.de qua.s̃.diximus, † vt in arbitrarijs nõ ſolũ
56 præſumatur pro iuſtitia ſententiæ ad tollendum remedium iniquitatis, quod eſt appellatio, ſed etiam ad infringendum nullitatem, quæ ſurgit ex errore expreſſo,& re vera fortior ratio eſt in caſu noſtro, quam in caſu Inno. quia ad hoc, vt error reddat ſen-

tẽtiam nullam, oportet ꝙ manifeſteẽ vt l.2.C. quando prouo.
57 non eſt nec. Dubitatur etiam hic per Doc. quid † ſi ſententia trãſiuit in rem iudicatam.& pars eſt admiſſa ad probandum de iniuſtitia ſententiæ, vtrum retractetur ſententia. ſuper quo adde Doc. ꝙ aliquando eſt proceſſum coram iudice app. pariter, & tunc licet communis ſententia ſit per tex.in cle.ſi appellationẽ. de app. ꝙ non valent probationes, nec valet ſententia, niſi pronunciauerit ſe iudicem, vel appellationem non eſſe deſertam, ſecundum do. Anto. hic, Bal. tamen in l.eos, in prin. C. de appel. & in l.properandum. in fi.prin.C.de iudi. videtur iſta limitare, niſi ſit dubium, vtrum appellatio ſit deſerta, & ad hoc poſſunt adduci ſua dicta in c.j. §. ſancimus.in fi.quo tempore miles inueſti.in vſi.feu. Sed tamen plus placet mihi communis opi. quã etiam approbat Iac.de Bu.in d.l.eos. ꝙ ratione dubij iudex poſſit pronunciare appellationem non eſſe deſertam. & ſic procedere in cauſa, aliter non, per tex. dictæ cle. qui ſimpliciter loquitur, & etiam quia licet ſit dubium de iuriſdictione, per hoc tñ non eſt incompetens, cum non diſſoluatur eius proceſſus, vt traditur in c.præterea. s̃.de dilat.& in l.2.ff.ſi quis in ius voca. non ierit. Vtrum autem ſit idem, quando appellatio a princ. non deuoluitur, vide quod no. Ioan. And. in c. ſuper literis. s̃. de reſcri. & in c.j.s̃.de appe.lib.6.& ponit Pe.de Anch. eleganter in clem.
58 ſi appellationem. præallegata. † Sed aduerte, quia Docto. hic expreſſe affirmant, ꝙ in cauſa appellationis poſſit fieri prorogatio iuriſdictionis, cuius contrarium dixit Bal. ſing.c.j. §. in cauſis.in fi.de pace Conſtan. Mouetur, quia cauſa appellationis & iuriſdictio cognoſcendi ſuper appellatione eſt etiam mixti imperij, vt in auc.ad hæc. C.de iudi.& tradit Bar.in l.j.§.item ſolẽt. ff.quando.appel. ſit,& Bal.in l.eos.in prin.C.de appe. & pẽdet ab auctoritate ſuperioris, quod eſt dicere, quod ad ſuperiorem pertinet deputare iudi. appellationis nona parte. vnde infert, ꝙ non poteſt fieri prorogatio, quoniam prorogando præiudicaretur iuri ſuperioris, ar.c.cæterum,& quod ibi traditur. s̃.de iud.
59 Sed † iſta ratio non videtur ſufficiens, quia licet appellatio ſit mixti imperij, non tamen per hoc impedietur prorogatio, quia merum imperium poteſt prorogari, nedum mixtum, vt plene traditur in c.pe.s̃.de offi.deleg.& eſt caſus in l.j.C. vbi de cri. agi oportet. item nec præiudicium ſuperioris hoc impedit, qa hoc ſolum, deputare iudicem appellationis pertineat ad ſuperiorẽ, non eſt præiudicium conſiderabile ad impediendum prorogationem, alias ſequeretur, quod cum iuriſdictio non poſſit mandari a priuato, vt.l.priuatorum.C. de iuriſdi.om. iudi. non poſſit prorogare per priuatos, quod eſt abſurdum. Poteſt ergo ſaluari dictum eius in vno caſu, quando ille, qui cognoſceret de cauſa appellationis, vellet, vt iudex in cauſa appellationis cognoſcere,& nullam aliam iuriſdi. habere, tunc enim forte poſſet ꝓducere dictum ſuum non per ſuam rationem, ſed quia ſicut tẽpus appellationis lapſum non poſſit prorogari, licet poſſit ſuſpendi, vt.in l.quandiu.de appel.iunctis his, quæ tradit no. Ioã. An. in titu.de app.§.in quibus.in ſua additione. & plene ſcripſi
b in c.pe.s̃.de iudi. ita videtur ꝙ non poſſit appellatione b deſerta prorogari iuriſdictionem iudicis, vt cognoſcat tanquam iudex
60 appe. quia hoc eſſet in effectu prorogare inſtantiam. † vbi autẽ eſſemus a principio appellationis,& partes prorogando vellẽt eligere vnum iudicem pro alio in cauſa appellationis, tunc videtur, quod poſſit fieri prorogatio, dummodo ille alius iudex habeat conſimilem ſpeciem iuriſdictionis, vel mixtum imperium. Sed contra hoc facit mirabiliter tex.in l.fi.§.fi.C. de appe. vbi tex. videtur dicere, ꝙ coram iudice appellationis minoris ſummæ non poteſt aliquo modo ferri ſententia, vel nõ eſt poſſibilis diffinitio de maiori fama, quæ pertinebat ad alterum iudicem.& ſic videtur, quod non poſſit fieri prorogatio, nam ſi poſſit iudex cognoſcere ex prorogatione, non eſt verum, quod diffinitio non eſſet poſſibilis, ſed oportet reſponderi, quod diffinitio de impoſſibili eſt ex veteri iuriſdictione.& ſic remanebit verum in hoc ſecundo caſu, quod a principio cognitio appella
61 tionis poteſt prorogari. † Et aduerte, quia quod dixi heri in primo caſu, videlicet quando appellatio erat deſerta, partes nõ poterant prorogare cauſam appellationis coram iudice appellationis, coram quo iam appellatio erat deſerta, quia hoc eſſet ꝓrogare tempus fatalium, quod non licet ſecundum Ioan. And. in titu.de appellatione.§.nunc breuiter.& Barto.in l.fi.C.de appel. vnde etiam noua ratione & meliori, quia poſtquam appellatio fuit deſerta, non potuit eſſe locus prorogationi aliquo modo, vt.l.4.in prin.& quod ibi per Bar.ff.de dam. infec. potuerũt

partes

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, quod ita ſententia tertia quæ ſuper eadẽ re fertur nulla, quando reputetur. Rui. conſi. 114. nume. 17. lib. 5. & ibi nume. 12. quando dicatur lata ſententia ab obſeruatione iudicij.

b VIN. GOD. Nota, quod appellatio vna ſufficit, quando cauſa inter plures vincentes eſt communis, & illis eadem cauſa defenſionis competit. Rui. cõſi. 26. nu. 3. lib. 4.

partes de nouo inducere noua fatalia. Sed eſt tertius caſus, in
62 quo poteſt ſaluari doctrina Doct. hic, † vꝫ quando appellatione deſerta partes litigant coram iudice appellationis, nō proſequē do primam appellationem incohando nouum iudicium, quo caſu poteſt ſuſtineri prorogatio, ſi iudex appellationis, in quem tranſcenditur cognitio cauſæ principalis habeat ſimilem ſpeciē iuriſdictionis, vnde poteſt inferri, ꝙ ſi ſimpliciter habet cognoſcere de cauſis appellationis duntaxat, cauſa principaliter deducta ſit ſimplicis iuriſdictionis, ꝙ nō poterit fieri prorogatio, per. l. ſolemus. §. latrūculator. ff. de iudi. quia iuriſdictio ſua eſt ſpecies mixti imperij, & ſic non poteſt in eum prorogari iuriſdictio ſimplex, quæ eſt diuerſa ſpecies, vt plene traditur in c. penul. & vlt. de offi. deleg. Si vero cauſa agitetur coram iudice ordinario ipſarum partium, tunc maior eſt dubitatio, vtrum prima ſentētia debeat retractari. & ſi tenemus ſententiam Bar. ꝙ valeat ſecunda ſententia contra primam in diuerſa inſtantia, de qua in l. nam & poſtea. §. ſi damnetur. ff. de iureiuran. & in c. inter monaſterium. j̄. de re iudic. tunc iſta quæſtio non eſt dubia, quia ex quo habuit iudicem, poteſt ferri ſententia, & valebit. ſed quia do. An. tenet in contrarium, ideo ipſe hic dicit, ꝙ quamuis regulariter non valet ſecunda ſententia contra primam, hoc tamen fallit, niſi in iudicio patefacta ſit probationis iniquitas primæ ſententiæ, propter quam ſublata eſt præſumptio pro prima ſententia, nam per notorium probationis fuit ſublatum notorium præſumptionis reſultans ex ſentētia, & immo nihil obſtat, cur ſecunda non valeat. ita tenet Inn. in c. cum dilecta. s̄. de reſcrip. & in c. cum Ber. de re iudi. licet aliter ſentiat hic. hanc concluſionem etiam approbant hic Moder. Sed tamen aduerte, quia prædicta procedunt, quando pars, quæ obtinuit pro ſe, & ſententia non contradicit liquidationi, quæ fit in hoc in iudicio, vnde tacite videretur conſentire, ſed quando pars proteſtatur, & contradiceret, tunc etiam ſi aliter non appellaret iudice procedēte ad vlteriora, dummodo faceret fidem de ſententia lata, & ꝙ tranſi & uit in rē iud. probatio videreē recipi nulliter, ita diſtinguit & determinat ſingulariter Bal. in ſimili quæſtione in l. certi condi-
63 ctio. §. quoniam. in fi. commenti ſui. ff. ſi cer. pe. † vbi dixit, ꝙ ſi ex forma ſtatuti contra inſtrumentum confeſſionatum non debet admitti probatio per teſtes, tunc ſi producuntur teſtes parte p̄ſente & tacente, valet prorogatio, ſecus ſi pars proteſtatur, & cō tradicat, & hoc procedit magis ſine dubio in caſu iſto in illa quę ſtione, quā ibi ſcripſimus in hac decre. poſt Abb. Moder. in glo. in ver. inſtru. productiones, quia vt ibi diximus, ad hoc, vt non valeat probatio poſt concluſum in cauſa, vbi nulla iuſta cauſa ſubeſſet, ſufficit contradictio partis ſine appellatione, videtur eſſe dubium, quando concluſio fuiſſet per interlocutoriam iu-
64 dicis, † quia ex quo iudex reuocat interlocutoriam parte præſente, ſatis debet præſumi, ꝙ hoc faceret cum cauſæ cognitione, ar. eorum quæ habentur in l. prolatam. C. de ſen. niſi forte euidenter conſtaret ex actis, ꝙ nulla habita cauſæ cognitione iudex admiſiſſet probantem poſt concluſum in cauſa, puta quia ex actis apparet, ꝙ productionem teſtium, vel inſtrumenta adiunxit incontinenti. Circa tertium articulum principalē, in quo quæ-
65 ritur, vtrum † præſumatur pro ſolennitate proceſſus, poſtquā ſententia tranſiuit in rem iudicatam. dic vt hic plene per Mod. & ſcias, quod Anto. hic, quem de rigore iuris ſequitur do. Abb. & do. meus in l. ſciendum. de verbo. obl. ſimpliciter tenet dicta do. Inn. in c. bonæ. s̄. de ele. & Compoſt. in c. in præſentia. s̄. de renun. dicens, ꝙ ſiue ſit lata ſententia in præſentem, ſiue in abſentem verum, vel præſumptum contumacem, ſemper præſumitur pro ſolennitate proceſſus, inducit tex. in c. bonæ. vbi patet, ꝙ ſummus Pontifex ex duabus cauſis ſaluat proceſſum legati. Primo, quia proceſſit ſuper notorio. Secundo, quia ſententia lata omnia præſumuntur ſolēniter acta, vnde dato, quod ceſſet vna ratio notorij, remaneret tamen alia, per quam ſuſtinetur Pontificis deciſio & concluſio prædicta, vt. l. ſi uentri. §. fi. ff. de priuile: credi. & Inſtit. de nup. §. affinitatis. hoc confirmat D. meus ꝑ tex. in c. cum inter. de re iudi. vbi dicitur in fine, ꝙ omnia prę ſumuntur rite acta. i. ſolenniter, vt exponunt omnes, ſed de ęquitate dicit hic do. Ab. diſtinguendum, vt diſtinguunt Do. de rota deciſione ſua. 196. quos refer hic An. de Bu. videlicet, ꝙ aut ſententia fertur in verum contumacem, vel in præſentem, & tunc omnia præſumuntur ſolenniter acta, quia vbi pars eſt vere contumax, partis abſentia Dei præſentia ſuppletur, in c. veritatis. s̄. de dolo. & contu. & l. properandum. §. ſinautem. C. de iudi. Si vero ſententia fertur in præſumptum contumacem, & tunc videtur, quod non præſumatur pro contumace, argum. l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. vbi patet, ꝙ ſententia non nocet abſenti ignoranti, quouſque ignorat eam eſſe latam, ſed non ſumus in hoc caſu, quia hic ille, contra quē fuit lata, habuit notitiam ex poſt facto de ipſa, aliàs non tranſiuiſſet in rem iudicatā vt in auth. hodie. C. de ap. Pro iſta tamen ſua diſtinctione facit
66 † quia ſicut præſumitur pro ſolennitate ſententiæ, ita præſumitur pro iuſtitia ipſius, & fortius, vt in c. ſicut. j̄. de re iudic. & in
67 c. in præſentia. j̄. de renunc. † ſed longe minus præſumitur pro iuſtitia ſententiæ latæ in contumacem, vel abſentem, quam ſi ſit lata in preſentem, vt patet in l. qui repudiantis. §. fi. ff. de inoffici. teſta. & in l. præſes. C. de pigno. & in l. ſi prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. & in l. fi. ff. de in inte. reſti. ergo videtur, quod pro tali ſententia non ſit præſumendum. Sed ad iſta iura reſpondetur, quod quo ad præiudicium tertij non præſumitur pro iuſtitia ſententiæ latæ in contumacem, ſed quo ad præiudicium contumacis præſumitur. & ſic intelligitur. l. fi. ff. de in integ. reſti. ſ. ne contumacia tutoris noceat pupillo. Non obſt. tex. in §. Marcellus. & quod ibi notatur, quia illud non eſt, quia magis præſumatur pro iuſtitia contra præſentem, quam contra abſentem, ſed quia eſt, quid imputetur præſenti, cur permiſit ſe decipi, & ſubornauit iudicem per falſas probationes. vnde mihi placet opi. do. Anto. per tex. in d. c. bonæ. & ſi dicatur ad illum text. ꝙ ibi loquitur in legato Cardinale, in quo eſt ſpeciale, quia creditur ei de proceſſu, vt eleganter tradit Inno. in c. dilectus. j̄. de accu. & Specu. in titu. de teſte. §. j. ver. quid ſi aduocatus. & tenet do. Anto. hic. Ad hoc reſpondeo, quod iſta reſponſio poſſet habere locum, quando iudex enunciabat acta in ſentētia, ſed nos loquimur, quando ſimpliciter eſt lata ſententia non enuncians acta, quo caſu loquitur. c. bonæ. fundans ſe ſimpliciter ſuper auctoritate iudiciaria. & loquitur ibi de ſententia lata cōtra abſentem, qui non poteſt dici verus contumax, cum ibi nō appareat de citatione niſi præſumptiue. & quamuis iſta ſit vera eſt communis Modernorum opi. Hoſtien. tamen poſt Inno. in c. Albe-
68 ricus. j̄. de teſti. videtur tenere oppoſitum: † dicit enim quod in publicatione inſtrumenti, vel in exemplatione non preſumitur interueniſſe citatio poſt decretum iudicis interpoſitū, niſi enunciatiue narretur in inſtrumento. & idem tenet Specu. in titu. de inſtru. edi. §. oſtenſo. ver. ſed quid ſi poſt publicationem, & do. Anto. in d. c. Albericus & Bal. in auc. ſi quis in aliquo. C. de edē.
69 † ſed non eſt dubium, quod decretum illud, per quod iudex dat auctoritatem inſtrumento, interponitur citata parte, & in forma contentioſæ iuriſdictionis, vt in c. ſignificauit. j̄. de teſti. ergo habet vim ſententiæ. & ſic idem videtur dicendum in vtroque, vnde aut illa dicta ſunt falſa, aut oportet dicere, quod quę hic dicuntur, procedant in ſententia proprie diffinitiua, ſecus in decreto, quod licet habeat vim diffinitiuę, non tamen eſt proprie diffinitiua, ſaltem reſpectu ordinis, qui ſeruatur in diffinitiua ferenda. & ſi illa doctrina eſt vera in decreto, quod interponit in vim contentioſæ iuriſdictionis cauſa cognita, fortius videtur idem tenendum in decreto, quod interponitur in vim voluntarię iu-
a riſdictionis, puta ī alienatione rei minoris [a] vel eccleſiæ, de qua tamen. q. j̄. dicam plenius. Et aduerte, quia pro notatis in d. ca. Alberi. facit tex. in d. c. ſignificauit. vbi Papa mandat de citatio-
70 ne fieri publicum inſtrumentum. & hoc eſt regulariter, † quod qui allegat monitionem, vel citationem proceſſiſſe, debet hoc probare, vt eſt tex. no. quem ibi. no. Bal. in c. j. verſus fi. de allodijs, in vſi. feu. Data autem opi. quam poſuit hic Inn. pro vera limitatur illa opi. per Hoſt. niſi ſententia lata in abſentem ſit lata de longinquo. i. multo tempore ante, vt ipſe no. in c. cum inter.
71 j̄. de re iudic. & per omnes Doc. hoc. † Sed q̄ dicaī ſententia lata de longinquo tēpore, eſt dubitatio, nam aliqui dicūt ꝙ poſt biē nium, aliqui quōd pōſt. 20. annos, primi ſumunt argumentū per. c. ex ratione. j̄. de app. ſecundi per. c. cum venerabilis j̄. de excep. tertij dicunt, & hæc videtur communior opi. quod tempus eſt arbitrarium, quando dicatur diu, ex quo certum tempus non eſt ſtatutum, per l. j. in fi. ff. de iure delibe. Tu aduerte, quia Hoſt. & melius iudicio meo in c. Albe. præallegato videtur intelligere de longiſſimo tempore, quo tunc propter difficultatem diſpenſetur cum probatione, vt in c. veniens, de ver. ſignifi. lib. 6. & in c. quod per nouale. eod. titu. & in l. ſi arbiter. ff. de proba. & quamuis per leges, quas allegat, videatur intelligere de tē-
pore centum annorum, probabilius tamen eſt dicere, quod ſufficiat tempus. 60. annorum, quinimmo poſſumus dicere, ꝙ ſufficiat tempns decennij, quia talis diuturnitas facit preſumi ſolennitatem interueniſſe, vt. l. qui in aliena. in prin. ff. de acqui. hę redi. & in c. ea noſcitur. de his, quæ fiunt à prælat. ſuper quo vide, quod no. dicit Bal. in c. j. §. ſanctiſſimus. s̄. allegato, iuxta fi. Pro opi. autem communi, quod tempus ſit arbitrarium, facit optime, quod no. Inno. in c. 2. s̄. de reſti. in integrum. & glo. in l. furtum. §. fundi. ff. de vſuca. qui volunt, quod quantum tēpus dicatur diu, ſit arbitrarium, de quo vide, quod traditur in l. j. C. de ſer. fugi. per Bal. & per Moder. in l. ſi de eo. §. j. ff. de acq. poſ. & in d. c. 2. Secundo limitatur prædicta doctrina, niſi actor, vel reus, contra quos ſententia producatur, negent ſententiam eſſe
72 latam, † nam tunc ſi producitur ſententia in odium negantis,

intellige

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ decretum iudicis ſi interuenit in contractu minoris, ex quo ipſe obligatur, non eſt poſtea neceſſarium interpellatione. Ruī. conſi. 63. nu. 6. lib. 5.

intellige doloſe,omnia præſumuntur ſolenniter acta. Caſus eſt ſing.quem ibi ponderat Bal.ad hoc in c.j.in fi. in tit. quot teſtes ſint neceſſarij ad probandum in ueſtituram. Sed ſubſequenter
73 ſuccedit quæſtio,† quid de decreto, quod interponitur a iudice in vim voluntariæ iuriſdictionis, verbi gratia,quando iudex interponit decretum in venditione rei eccleſiaſticæ, vel minoris, vtrum præſumantur omnes aliæ ſolennitates interueniſſe. ſuper quo dicit Speculator, quod omnia præſumuntur ſolēniter acta,in titu.de emp.& ven.§.nunc videndum,ver. hoc quoque, & ver.breuiter.& hanc opi.approbat do.Anto.hic, licet ipſum non alleget,allegat.l.ab ea parte.in fi.ff.de proba.& l.manumiſſio per actorem.ff.de manu.vindic.hoc etiam ſequitur Bal. in l. cum hi.§.prætor.ff.de tranſac.& in l.non aliter. ff. de adop. ſed do.meus credit hoc dictum eſſe falſum,& contra tex. in l. quæcunqne.in fi.ff.de pub.vbi tex.dicit, quod non præſumitur ſolē nitas extrinſeca in ven.rei.minoris.& ſi tu dicas,quod illa lex loquitur, vbi non interuenit auctoritas iudicis, nimis videtur reſtringi illa.l.idem videtur contra illam.l.in fi.vbi loquitur de re prohibita de iure alienari. vnde arguo ſic, ſi intelligimus illum tex.quando non interuenit auctoritas iudicis, tunc etiam interueniente auctoritate tutoris venditio eſſet nulla, cuius contrarium ſentit ibi tex.in prin.item ſi etiam tutore præſente deficiēte iudice venditio eſſet nulla,vt dictum eſt,ergo fruſtra admitteretur aliquis ad probandum tutorem interueniſſe, ſi iſta probatio non releuaret.& ideo iſta opi.videtur vera, pro qua adduco tibi tex.no.in 2.reſponſo,in l.& minorum. ff. de prædijs mino. vbi tex.dicit,quod ſi venditio eſt facta auctoritate iudicis, debet ſubeſſe cauſa,& de ipſa conſtare in actis,ergo patet, quod nō p̄ſumitur pro auctoritate decreti.ad idem bene facit tex. in c. ea noſcitur.j.de his quæ fi.a præla.ſine conſenſu ca.vbi ſola auctoritas iudicis non facit præſumi conſenſum capituli, niſi concurrente diuturnitate temporis & poſſeſſione ſecundum communem intellectum.vnde Bal.multum notanter in l.ex his verbis. in 2.col.C.de teſt.mili.diſtinguit, quod aut in inſtrumento decre.vel in ipſo decre.enunciatur ſolennitas,& tunc præſumitur interueniſſe,aut nihil enunciatur,& tunc verum eſt, quod dicit domi.meus,quod non præſumitur cauſa, neque ſolennitas ſecundum Bal.in loco allegato.& hoc eſt melius,quam id, quod dixit in d.§.prætor.& in l.quæcunque,C.de bo. quæ lib. & confirmatur iſta diſtin.diſtinctione Hoſtien.& do.in c.Albericus.j. de teſti.in decreto interpoſito in cā contentioſæ iuriſdi.vt. s̄.dixi.Non obſt. tex. in c.j. de re.ec.non alie.in 6.per quem dicit ibi do.Domi.in quarto notabili,& ſentit ibi quædam glo. in princ.
74 ſui,†quod licet in decreto iudicis enuncietur cauſa, non tamen probatur per hoc,cauſam legitimam interueniſſe,quod eſt contra diſtinctionem prædictā,quia poſſumus dicere, licet ille tex. bene faciat, quod ibi bene præſumeretur cauſa legitima, ſed debet intelligi,quod pars aduerſa probauerat contrariū, & ſic nō obſtat.Et quia ſuperius dictum eſt,quod præſumitur pro ſentē tia,q̄ trāſit in rē iudicatā,ſciendū eſt,q̄ iſta præſumptio tollitur, ſi pars,quæ dicit,ſolennitates non eſſe ſeruatas, producat acta, in quibus non inuenitur deſcripta prædicta ſolennitas. ita videtur probari in c.vno.s̄.de li. conteſt.& in l.fi.C. de reb. cre. in ſimili.ita tenet notanter Ioan.And.in titu.de ſen.§.vt autem. ver. & no.in c.cum ad ſedem.s̄.de reſti. ſpo. & idē dicit hic do. Ant. tenere Barto.in l.qui.ad ciuilia. C. de app. Sed tu aduerte, quia tex.in c.vnico.præallegato,loquitur,quando non erat lata ſententia,& ſimiliter Bar.in locis allegatis loquitur, quando ſentē tia erat ſuſpenſa appellatione, quibus caſibus non eſt dubium, quod pro ſententia non præſumitur, vt. s̄. diximus. & ideo do. An.hic referens Bar.in d.l.prolatam.C.de ſen.tenet, quod præſumantur omnia ſolenniter acta, nec excludatur iſta præſumptio per productionem actoris.dicit enim Barto. in d.l.prolatā.
75 licet † ex inſpectione actorum non appareat eſſe datum terminum ad probandum, præſumitur tamen pro ſententia, quod interuenit cauſæ cognitio, quæ tamen eſt vnum de ſubſtantialibus iudiciorum,ergo eadem ratione cætera videtur præſumēda, ſed illa allegatio non videtur ſufficiens quo ad faciendū præſumi alias ſolennitates,quia ſicut diximus in c. licet cauſam. s̄. eo. probatur in l.ad crimen.ff. de adul.probationes poſſunt fieri ſine termino,& maxime productiones inſtrumentorum, confeſſiones & huiuſmodi, vnde per hoc non oritur præſumptio, q̄ cauſæ cognitio fuerit omiſſa, quia poteſt eſſe cauſę cognitio ſine hoc,vt in c.in præſentia.s̄.eo. ſed quod aliæ ſolennitates, q̄ communiter ſolent ſcribi in actis,& debent,vt in tex noſtro, p̄ſumantur, ſi non inueniuntur in actis,hoc non videtur ita probabile per ea,quæ habentur in d.l.fi.C.de re.cre. & per Docto. in l.hoc iure.& l.in illa ſtipulatione.ff.de ver.obli.& per Bar. in l.decen.eo.titu.vnde idem do. Ant.in c.cum ad ſedem.in fi.prę allegato diſtinguit aliter, & iſta diſtinctio magis placet, videlicet q̄ aut quærimus de cauſę cognitione,& procedat dictū Bar. aut quærimus de alijs ſolennitatibus ſubſtantialibus, quæ non reſpiciunt iuſtitiam ſententiæ,ſed formam proceſſus,vt li. con. teſta.libellus & huiuſmodi.& procedat opi.Ioan.And.& quod dicit Bart. in d. l.prolatam. quod non præſumitur cauſæ cognitio,quando iudex eadem die tulit ſententiam, qua libellus eſt oblatus,& lis conteſtata.limitat ſingu.Lapus allega.ſua.§ 8.& refert hic & ſequitur domi.Anto.niſi partes fuiſſent præſentes ſententiæ latæ,& ſic debet limitari doctrina Bal. in ca. j. de inueſti. in mari.facta.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo,vel ſtatutum laicorum,quando ſit ſeruandum per clericos in foro eccleſiaſtico,vel alibi.2.*
3 *Argumentum a contrario ſenſu,quando non debeat ſumi.*
4 *Negatiua poteſt probari per iuramentum alterius partium litigantium.*
5 *Conſuetudo,vel ſtatutum non valet,per quod inducitur, q̄ probans per teſtes & criminoſos vincere debeat.*
6 *Conſuetudo repugnans iuri diuino & poſitiuo,& naturali, in dubio præſumitur irrationabilis.*

CAP. XII.

AD noſtram. Si probari poteſt, reum deliquiſſe, non valet conſtitutio, vel ſtatutum, quo inducitur & admittitur probatio innocentiæ per iuramentum purgationis. Secunda eſt ibi,volentes. Tertia eſt ibi,mandamus. No. primo ſecundū domi. Anto. argumentum ex iſto tex. ibi, legi regni, quod ex-
1 ponitur & conſuetudini ſecundum Ioan. And. †quod conſuetudo vel ſtatutum laicorum videtur eſſe ſeruandum etiam per clericos in foro eccleſiaſtico,dummodo alias ſit rationabilis, de quo remittit ad notata in ca. quod clericis .s̄.de fo. compe.Sed do.Ioan.de Imo.hic dicit,q̄ iſta litera poteſt intelligi,quando cō ſuetudo erat promiſcua clericorum & laicorum, ſicut exponitur tex.in c.cum veniſſent.s̄.de eo qui mit.in poſ. cauſa rei ſer. Alij dicunt,vt do.Ab.Moder.hic, quod immo eſſet ſeruāda iſta conſuetudo,quia pendebat in merum priuilegium clericorum, & valet tunc ſtatutum vel conſuetudo ſecundum Doc. in d. c. quod clericis.ſed hoc videtur falſum,quia hoc poſſet eſſe verū, ſi clericus ſolum contra laicum hac conſuetudine vti poſſet, ſed cum poſſet vti contra clericum agentem,vel accuſantem, nōne per hanc. l. præiudicatur clerico. Tu autem aduerte, quia iſta lex non reſpiciebat de directo aliquid, quod obligaret clericos, & iniecerit in eis vinculum,ſed modum probandi, qui eſt faciendus in iudicio. vnde hic eſſet caſus ſingularis ſumendo argumentum a cōtrario ſenſu,quod & poteſt colligi aliter ex ver-
2 bis literæ in ver.dūtamen.†q̄ ſtatutum, vel conſtitutio laicorum eſt ſeruanda inter clericos,ſi diſponit circa modum probādi.verbi gratia,q̄ tali ſcripturæ detur,vel non detur fides, q̄ non requiratur talis probatio,vel talis forma.& hoc poteſt colligi ex dicto verſi intelligendo,ſicut etiam ſenſit hic do. Ab. quod vbi deficeret legitima probatio ex parte accuſatoris, reus accuſatus non ſolum poſſet ſe purgare,ſi vellet,ſed teneretur etiam in caſu,vbi purgatio de iure non eſſet. circa hoc tamen non apparet tex.De quæſtione autem, quæ eſt vtiliſſima & notabilis,dic vt pleniſſime ponit Abb.Moder.in c.quod clericis. poſt D. Anto. s̄.de fo.cōpe.& Bal.eleganter in l.j.in fi.C.quæ ſit longa conſue
3 tudo.& pro nunc poſſumus dicere ad tex.† quod argumentum a contrario ſenſu non debet ſumi,cum canones dicant expreſſe,quod ſtatuta laicorum non ſunt ſeruanda inter clericos in foro eccleſiaſtico.96.diſtin.c.bene quidem.& in c. eccleſia ſanctę Mariæ. s̄. de conſti. & ad ver.dūtamen, poteſt dici, quod actore non probante reus non tenetur ſe purgare, niſi quatenus tenetur de iure communi, & tunc non ſeruatur illud inter clericos per ſtatutum clericorum,ſi propter diſpoſitionem iuris intelligitur,ergo ille ver.aut vbi de iure facienda eſt purgatio, aut quod reus hoc poſſit,ſi vult, non tamen teneatur. No. ſecūdo,
4 q̄ † negatiua poteſt probari per iuramentum alterius partium litigantium in iudicio.concordat tex.in c.j.de confeſ. lib. 6. nemo tamen tenetur reſpondere ſuper negatiua,niſi ſit de ea veriſimiliter informatus ſecundum do.Anto.hic, vt in c. j. præallegato,& in c.fi.s̄.de iura.calum.Nota tertio, & ſemp tene mē
5 ti ibi,quomodo,iuncta gl.quod † non valet conſuetudo, vel ſtatutum,per quod inducitur, q̄ probans per teſtes viles & criminoſos debeat vincere eum, qui probat legitime per teſtes idoneos, vnde licet ex legis diſpoſitione, vel ſtatuti diſpenſatione admittantur aliquando teſtes criminoſi & infames, vt in c. tanta.j.de ſimo.& in l.quæſtionibus.ff.ad l.Iul.maie. non tamē poteſt induci per ſtatutum,q̄ confundatur legitima probatio per tales teſtes,quæ ex aduerſo,ſicut non valet conſuetudo vel ſtatutum,quod minus legitima probatio per tales teſtes, quæ eſt ex aduerſo ſicut reſpectu formæ ſuæ præferatur legitime probationi,vt etiam probatur in iſto tex.ſecundum do.Anto.patet.n. hic,quod ſi accuſator probauit legitime, vel non poteſt probare,non valet conſuetudo , quod iſta probatio confundatur per purgationem canonicam, quod eſt notabile. Vtrum autem valeat

leat consuetudo vel statutum, per quod minus legitima probatio efficitur legitima, videlicet vt credat̃ vni testi, ꝙ credatur deponentibus de publica voce & fama, & similia, scripsi plene in c.2.s̃.eo. Super quo vide, quod ponit Fed. consi. suo. 16. versus finem, quem allegat hic do. Anto. & tex. & quod ibi per do. Anto. in c.j. j̃. de app. Nota quarto ibi, omni iuri &c. ꝙ † consuetudo repugnans iuri diuino & positiuo & naturali, in dubio præ-
6 sumitur irrationabilis,[a] vnde nisi ostendatur causa legitima, nõ
a valet, de quo dic, vt plene traditur in c.fi.s̃.de consue. & quia ista consuetudo secundum Doc. hic nutriebat peccatum, & dabat causam delinquendi, & ptinceps non posset hanc consuetudinem extirpare, summus Pontifex etiam iuber vt non seruaretur inter laicos, vt in c.pe.s̃.de consue. nec est mirum, quia propter hanc causam tollitur lex ciuilis, vt in c.fi.s̃.de præscrip. & in gl. in regula, possessor. de reg. iur. secundum Doc. hic.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, quòd consuetudo irrationabilis nullo tempore præscribitur. Rui. consi. 195. nume. 12. lib. 4. & consuetudo irrationabilis scandalosa contra bonos mores non valet, idem Rui. consi. 154. nume. 11. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Libri ecclesiarum antiqui plene probant in factis antiquis.*
2 *Fama in factis valde antiquis, videtur inducere plenam probationem.*
3 *Probationum genera diuersa simul iungi possunt ad faciendum vnam probationem plenam.*
4 *Scripturæ repertæ in archiuo publico creditur, quando est sub custodia publica. nu. 5.*
6 *Scriptura nunquid probet extra territorium, cui ratione loci datur auctoritas.*
7 *Notario, si datur auctoritas faciendi instrumentum ex forma statuti, probat extra territorium.*
8 *Scriptura publica, dicitur incisa in lapide, ære, vel in ligno, & posita in loco publico superioris auctoritate.*
9 *Instrumentis antiquissimis, denunciantibus iurisdictionem, & confinia creditur.*
10 *Cronicis fides datur.*
11 *Scriptura reperta in archiuo publico, licet auctentica, non tamen est publica.*
12 *Scriptura alicuius, quando dicatur auctentica.*
13 *Libris & instrumentis antiquis, quando credendum.*
14 *Scriptura in his tantum quæ pendent a voluntate duorum, facta ad assertionem vnius, non probat.*
15 *Notarius requiritur, quòd sit rogatus ab vtroque in pertinentibus ad omnes.*
16 *Scripturis in lapide, vel in ære tunc demum datur fides, si sint scriptæ de voluntate vtriusq; partis.*
17 *Instrumentis antiquis, & facto antiquo, quando non credatur.*
18 *Consuetudo non valet, quæ indistincte dat fidem scribenti pro se.*
19 *Scriptum, quicquid reperitur in libro, præsumitur scriptum ab eo, vel de eius commissione, qui habet, vel habuit librum penes se tempore scripturæ.*
20 *Assertio tertij, non potest vni præiudicare, & operatur bonã fidem, vt nu. 21.*
22 *Testis vnus probans publicam vocem & famam, est suspectus.*
23 *Communis opinio, quandocunque est ex instrumeutis probanda, tunc non sufficiunt duo instrumenta.*
24 *Instrumenta antiqua, si essent inter se varia, starctur pluribus & melioribus.*
25 *Instrumenta antiquissima, per quæ probatur solutio censuum, satis probant possessionem ecclesiæ.*
26 *Verba enunciatiua, emissa propter aliud, in priuilegijs probant.*
27 *Scriptura incisa in lapide, vel in ære non probat, sed adminiculatur, quando tractatur de graui præiudicio.*
28 *Probationum species diuersæ, quando possunt simul iungi ad faciendam unam plenam probationem. 35.*
29 *Probatio semiplena, an fiat per testes singulares.*
30 *Testes singulares debilitant se ad inuicem.*
31 *Probatio plena est fauorabilior, quam semiplena.*
32 *Testes etiam mille singulares non probant nisi semiplene.*
33 *Testes, qui deponunt de veritate in aliquibus actibus debent esse plures numero, quam duo.*
34 *Probatio, quæ fit ex diuersis speciebus probationum, dicitur magis præsumptio, quam probatio.*
36 *Confessio facta in vltima voluntate parti præsenti non probat, si pars non acceptauit confessionem. 37.*

CAP. XIII.

CVm causam. Fines diec. probantur per libros antiquos, per testes, fa-
1 mam & adminicula. Secunda ibi, mãdamus. No. primo ibi, per libros antiquos, quod † in factis antiqs, quæ sunt modici præiudicij, isti libri ecclesiarum antiqui plene probant. Dicitur autem secundum Moder. hic, quæstionem de confinibus episcopatuum esse modici præiudicij, quia non multum refert, cuius ecclesiæ sit istud ius, vel ista iurisdictio, argu. c.cum apostolica. j̃. de his quæ fiunt a præla. vbi autem ageretur de magno præiudicio, tunc est notabilis quæstio, de qua dicetur j̃. in prima glo. & super ea scribam. No. secundo ibi famam &c.
2 ꝙ † in factis valde antiquis fama videtur inducere plenam probationem, & hoc contrarium tenetur in c. veniens. j̃. titu. j. licet gl. dixerit contrarium in ista decretali in 2. gl. super quo etiam vide quod no. in c. veniens. & in c. quid per nouale. de ver. signifi. & Arch. 16. q. 3. c. inter memoratos. per gl. ord. in c. j. de prẽscrip. lib. 6. in vlti. gl. videtur etiam probare iste tex. quod admittatur testimonium de auditu, vt exponunt Doc. in verbo per testes, de quo traditur in c. licet ex quadam. j̃. titu. proxi. & in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. ar. No. tertio ibi, quæcunque adminicula, quòd diuersa genera † probationum possunt simul iũgi ad faciendum vnam probationem plenam, de quo dic vt per Mod. & per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. j. §. idem Cornelio. ff. de quæsti. & per Bal. etiam in l. bonę fidei. C. de reb. cre. & in l. 2. §. vlti. ff. excu. tuto. In gl. posita, super ver. antiquos, pro declaratione gl. & materiæ ipsius non sequendo ordinem Doctorum vidẽda sunt plura. Primum est vtrum scripturæ repertę in archiuo publico credatur in auctoritate. Secundum vtrum credatur scripturæ officialis deputati de publico, quod multum ptinet ad declarationem primæ quæstionis. Tertium, vtrum instrumentis, vel libris antiquis credatur in his, quæ sunt magni præiudicij, & instrumenta requirantur, & cuius qualitatis debeant esse. Quartũ, quid in priuilegijs, in quibus enunciatur aliquid in præiudicium alicuius, & de literis scriptis in lapide, vel in ære, vel alia materia. Circa primum dicunt hic Host. & Ioan.
4 And. † ꝙ scripturæ repertæ in archiuo publico creditur, quando sub custodia publica, & sic dicunt debere limitari primum dictum gl. dum dicit, ꝙ scripturæ antiquorum librorum debet stari, intelligitur quando isti libri sunt sub custodia publica & fideli. Et aduerte, quia secundum hoc sufficit, quod liber custodiretur ab officiali publico, licet non in loco publico, vnde sufficit secundum eos, si liber reperiatur in camera episcopi, per tex in c. ad audientiam j̃. de præscrip. sed ille tex. potius facit in oppositum, quia ideo ibi adhibetur fides libro, quoniã cõstabat olim illum fuisse in archiuo publico, sicut ibi dicitur, vnde dicit do. Abb. hic, ꝙ requirũtur duo alia, vz ꝙ scriptura sit posita in loco publico & inter scripturas publicas, per ea, quæ habentur in c. iter dilectos. j̃. de fi. instr. vbi patet, ꝙ si ex priuilegijs, in qbus deficit aliqua solennitas, non datur fides etiam in factis antiquissimis magni præiudicij, ergo videtur, ꝙ multominus detur fides scripturæ priuatæ libri, nisi prędicta concurrant, alias sequeretur absurdum secundum eum, ꝙ si aliquis episcopus, vel abbas habens iurisdi. scripsisset, aliquam rem esse dominij ecclesiæ suę & suæ iurisdictionis, posset præiudicare tertio & magno præiudicio, ꝙ non est dicendum, arg. l. exemplo. C. de proba. Tu autẽ aduerte, quia istam quæstionem posuit eleganter Ioan. And. in tit. de instr. edi. §. nunc videndum. in ver. quantum supplementum, in addi. magna. & ibi referens dicta Nic. de Ma. videtur requirere quatuor ad hoc, vt scriptura reperta in archiuo publico faciat fidem. primum est, ꝙ sit posita in loco publico. Secundum, ꝙ habeat custodem deputatum de publico. Tertium, ꝙ sit posita inter scripturas publicas. Quartum, ꝙ in iudicijs communiter recitetur vt scriptura publica, vel vt auctentica, vt sunt statuta ciuitatum, consuetudines & huiusmodi. & sic requirit vnum vltra id quod requirit domi. Abb. sed hoc vltimum videtur esse superfluum cum reuerentia, quia si scriptura habet illa tria, prima satis videtur approbata ꝑ auc. a superiore. & hoc approbant iura hic allegata in gl. quæ non requirunt illud quartum, vt est tex. cum gl. j̃. in auc. ad hęc. C. de fi. instru. & in l. census & monumenta. ff. de proba. & in d. c. ad audientiam. Præterea † illa qualitas quarta per se ipsam solum videretur esse sufficiens ad probandum scripturam, vbi transisset tantum tempus,
5 quod ex vsu erat inducta consuetudo dans fidem scripturæ, vt in c. cum dilectus. j̃. de fi. instru. vbi autem non transisset tẽpus forte sola non sufficeret, quia ad hoc vt communis opi. quæ habet scripturam pro auth. faciat eam auth. nisi ex communi opi. per quam probatur, libros esse Aristotelis, vel alterius auctoritatis antiquæ, vt no. Ioan. And. in loco prælegato, in vl. supplemento. & ponit Bar. in l. j. ff. si cer. pe. & D. Abb. hic. vnde Bald. in l. exemplo. C. de proba. intelligit dicta Nic. de Mat. aliter, vcz ad hoc vt scriptura sit autentica, sufficit, ꝙ deputetur custos de publico, & inter scripturas publicas & autenticas. Tu autẽ cõsidera tres casus in isto articulo, nam aliquando scriptura reperitur in loco publico & custode publico, & cum alijs scripturis, quæ sunt autenticæ, & tunc sine dubio censetur autentica. & sic procedat opi. Ioan. And. s̃. allegata. Ista conclusio probatur in tex. & in gl. in auc. ad hæc. C. de fide instru. & in iuribus hic allegatis in glo. aliquando scriptura reperitur in loco publico & sub custodia publica, sed tamen inter scripturas alias, quæ non sunt auctenticæ, nec obseruantur vt auctẽticæ, tunc vera sit opi. do. Abb. hic, quam sequuntur Doct. in locis prælegatis, vcz ꝙ ista scriptura per hoc non dicatur autentica, quia ex quo & aliæ non autenticæ reponuntur, patet, ꝙ locus & custodia publica

sunt

ſunt ſigna æquiuoca, quæ non inferunt, ꝙ præſumptiue ſcriptura hæc videatur approbata vt publica, arg. opti. in c. illud. j̃. de p̃ſum. & quod habetur in l. pro hærede. in prin. & §. j. ff. de acqui. hære. per Bar. in l. Titium & Meuium. §. alt ero. ff. de admi. tuto. Aliquando reperitur ſcriptura in archiuo publico ſub cuſtodia publica, nec reperitur ibi aliud genus ſcripturæ, ita ꝙ nec ſunt ibi ſcripturæ autenticæ, nec quæ expreſſe nõ habeantur pro autenticis. & hic eſt caſus magis dubius, ſed tamẽ videtur poſſe dici in hoc tertio caſu, veram eſſe opi. Hoſt. & Io. And. hic. tamen quia iura ſimpliciter dicunt, quod liber cenſualis, vel æxtimi facit fidem, vt l. cenſualis. C. de dona. & l. cenſus & monumenta. C. de proba. non diſtinguendo, vtrum iſti libri ſint commixti cũ ſcripturis autenticis, vel non, tamen quia deputatio cuſtodis publici & loci publici non videt alia cã facta, niſi vt conſeruetur fides geſtorum, & per conſequens ſatis videtur actum, quod detur fides illis ſcripturis. Sed reſtat ſecunda dubitatio longe pul-
6 chrior prima, † nunquid auctoritas, quæ datur huic ſcripturæ
a a ratione loci publici faciat, vt iſta ſcriptura probet extra territorium deputantis & conſtituentis locum publicum, ſuper quo dixit Ioan. And. in fi. addi. præallegatæ, & ſequitur Bald. in rub. C. de fide inſtru. in vlti. col. ꝙ auctoritas, quæ datur ſcripturæ vel ratione loci, vt dixi, vel ratione communis opi. & longinquitatis temporis, puta in libris hyſtorialibus, vel cronicis, quæ ab antiquo ſunt approbatæ pro veris, & reputantur pro vera & cõmuni opi. & non extenditur extra territorium, vbi eſt illa communis opi. vel vbi eſt facta communis deputatio in loco publico, nihil allegat boni, niſi verba. vnde Bal. in l. exemplo. C. de p̃ba. tenet contrarium, & videtur in effectu diſtinguere, ꝙ aut illa ſcriptura producitur contra ſubditum ſaltem ratione contractus, & tunc probabit etiam extra territorium, & ſimiliter ſi ſit ſubditus ratione delicti, quia facultas probandi reſpiciat deciſoria, attenditur locus contractus, vel delicti, vt l. ſi fundus. ff. de euict. quod autem fides probationis reſpiciat deciſoria, tenent communiter Doc. in c. quod clericis. s̃. de fo. compe. & Bald. in l. j. C. de ſum. tri. & fi. catho. aut ſcriptura producitur ex archiuo publico extra territorium contra eum, qui nulla ratione eſt ſubditus in illo territorio, & tunc confirmat opi. Nic. quam tenuit in rub. præal. quia ſicut iuriſdictio ſuperioris non extenditur vltra territorium, vt. l. fi. ff. de iur. om. iudic. & in c. vt animarum. in fi. de conſti. in 6. ita nec auctoritas dans fidem ſcripturæ. Sed licet iſta diſtinctio & hæc dicta ſint multæ auctoritatis, tamẽ nõ bene videntur probare de iure, quia ſi conſuetudo dat robur ſcripturæ etiam extra territorium contra non ſubditum, vt fate
7 tur ipſe idem Ioan. And. in addi. prædicta iuxta fi. & probatur in l. ſi non ſpeciali. & in l. fi. C. de teſta. non video, quare probatio tacita ſuperioris, qui poteſt. l. condere, non idem operetur, videtur autem approbare ſuperior, vt dixi, ſcripturam repertam in archiuo publico rationibus præmiſſis. Præterea communis eſt ſententia Bar. & aliorum in l. j. C. de ſum. trini. † ꝙ ſi ex forma ſtatuti datur auctoritas notario faciendi inſtrumenta, ſcriptura facta a notario. j̃. territorium facit fidem extra territorium. cur ergo non idem in caſu noſtro, cum lex expreſſe & tacita æquiparentur, vt dicit tex. in l. de quibus. ff. de legi. circa medium. Confirmatur hoc, quia tex. dicit in l. cenſus. præallegata, ꝙ probatio, quæ fit ex talibus libris, vel ſcripturis, eſt potentior teſtibus, ergo vbique debet valere a fortiori vt probatio teſtium. vnde forte poteſt dici, quod ſi producatur ſcriptura ex archiuo publico extra territorium, probatur per eam aliquid eſſe factum, vel nõ factum etiam contra illum, qui non cõtraxit. Vnde probaretur titulus poſſeſſionis & ſimilia, qui per inſtrumentum publicum probatur etiam contra tertium, contractum eſſe factum ſecundum Inno. & Doct. in c. j. de fide inſtr. & eſt caſus & ibi per Bal. in l. deſiderium. C. depoſiti. & per eundem in l. 2. C. de eden. & credo, quod iſtud eſſet de iure verius propter auctoritates, tamen obtineret opin. prædictorum in practica. Et aduerte, quod iſtud, quod diximus. s̃. quod quando ſcripturæ ſunt ſimpliciter poſitæ in loco publico ſub cuſtode publico, in dubio videntur approbatæ pro autenticis, eſt verum, & probatur egregie in l. 2. §. iiſdem temporibus. & ibi eſt gl. ff. de ori. iur. iuncto ver. deinde. præcedenti, quem tex. induco ſic, dicitur ibi iuxta fi. ꝙ populus conſtituit duos ædiles, q̃ præeſſent cuſtodiæ domus, in qua reponebant omnes ſuas leges, quem locum glo. ibi dicit eſſe archiuum publicũ. modo dicit tex. in ver. Deinde, quod cũ de iſtis plebiſcitis quæſtio oriretur, an eſſent ſeruanda. i. an haberẽt vim legis, lex lata eſt, vt haberentur pro legibus. vnde ego pondero ex iſto ver. quod licet reuocaretur in dubium, vtrum plebiſcita, quæ erant in illa domo valerẽt, vel lex reputabatur, tamẽ certum eſt, quod leges eſſent factæ a plebe, ex quo datur intelligi,
8 quod dixi, ꝙ locus publicatus dat auctoritatem ſcrip. † Præterea ſi ſcriptura inciſa in lapide, vel in ære, vel in ligno, & poſita in loco publico auctoritate ſuperioris dicitur ſcriptura publica ad probandum illud, quod in ſcriptura continetur, vt eſt caſus, quẽ reputo ſing. in l. 2, §. exactis. in ver. pro noſtris. ff. de ori. iur. ergo idem videtur dicendum in ſcriptura, quæ reponitur in loco publico cum cuſtode publico ad cuſtodiam. Si enim ſuperior videtur approbare ſcripturam vt autenticam, quando eam facit poni in loco publico, vt ex eo omnes poſſint inſtrui, quia aliter ſcriptura non eſſet autentica, non plene inſtrueret. ita ſimiliter non videtur, quod ſine cauſa ſcriptura reponatur in loco publico ad cuſtodiam ſub cuſtode publico, niſi vt faciat fidem. Aduerte etiam ad dicta Doc. hic inquantum volunt, quod ſcriptura, quæ longiſſimo tempore eſt habita pro vera communi opinione ſit autentica, & faciat plenam fidem. exemplum in cronicis & libris hyſtorialibus, quæ tradit Bar. in l. j. ff. ſi cer. pe. & Ioã. And. in addi. præallega. Adde quod iſta opi. probatur, & ibi hoc no. Bal. in l. 2. §. poſtea cum apud. ff. de ori. iur. hoc tamen videtur eſſe limitandum dupliciter. Primo quidem, niſi libri antiq communiter approbati inueniantur varij inter ſe & diuerſi, qa tunc videtur, quod non ſtetur alicui dictarum ſcripturarũ, etiã ſi pauciores contradicunt pluribus. ita videtur probari ſingulariter in l. j. in ver. ſed ſicuti eſt dubium. ff. de offi. quæſto. ibi videtur probari, quod ſi duæ ſcripturæ contradicunt pluribus, p̃ hoc cedit incertũ illud, de quo quæratur. ergo confundunt ſe adinuicem, vt. l. ſcripturæ, C. de fi. inſtru. Sed tamen poteſt dici, quod ille tex. in ver. & ſane verior eſt opi. prober totum oppoſitum, non enim feciſſet mentionem de frequentiori opi. niſi quia frequentior opi. debet præualere minus frequenti. & ex hoc infer-
9 tur ſingulariter ad practicam, † quod cum inſtrumentis antiqſſimis denunciantibus iuriſdictionem & confinia credatur, vt. j̃. videbitis in tertio articulo, ſi reperiuntur inſtrumenta antiqua diuerſa & contraria ſtabitur pluribus contra pauciores. & ſi in iſta probatione irregulari & priuilegiata ſeruabitur regula, etiã ſeruabitur in teſtibus in c. in noſtra. j̃. de teſti. quod eſt nouum dictum in iſta materia. Secundo limitatur ſingulariter per glo. in d. l. j. ff. de offi. quæſtoris. dicentem, quod quando ſcripturæ antiquæ atteſtantur aliquid de auditu, tunc talibus ſcripturis non ſtatur, licet in iſtis antiquiſſimis teſtes deponentes de auditu probent, vt in c. licet ex quadam. j̃. titu. proxi. & traditur in c. veniens. j̃. eo. titu. Sed etiam iſta limitatio meo iudicio non pro
10 cedit, arguendo a communiter accidentibus, quod argumentũ valet de iure, vt l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cer. pe. † communiter autem ex natura hyſtorię & librorum, qui narrant res geſtas, vt cronicæ, non eſt narrare niſi accepta ab alijs vel p̃ ſcripturam, vel per auditum, licet aliquando narretur id, quod q̃s vidit, vnde ſecundum hoc ſequeretur, quod nulli tali libro eſſet danda fides, quod non eſt verum, vt patet ex præmiſſis. & p̃ hoc
11 pleniſſime eſt expeditus primus articulus. † Et ſcias, quod ſcriptura reperta in archiuo publico licet autentica, non tamen eſt publica, vnde non requiritur ſolẽnitas ſcripturæ publicæ, vt tradit Bar. notanter in auc. & ſi contractus. C. de fi. inſtru. & po-
12 nit Ab. Moder. plenius in rubri. j̃. de fide inſtrumen. Circa † ſecundum articulum aduerte, quia ſunt conſiderandi duo caſus, nam aliquando aliquis deputatur de publico ad ſcribendum, vel ſigillandum, vel ſubſcribendum, & tunc ſine dubio licet iſte non ſit perſona publica, ſcriptura eius eſt autentica, & facit fidem, vt tradit no. Ioan. And. in d. §. nunc videndum. ver. ſecundum ſupplementum. & probatur iſta concluſio in Auc. vt diuinæ iuſſiones. in prin. & l. bene a Zenone. in ver. epiſtalmate noſtro. C. de quadri. præſcri. & in l. in fraudem. §. quotiens. ff. de iure fiſ. ſed melior caſus eſt in l. argentarius. in princi. ff. de eden. in ver. non ad ſimiles. Aliquando deputatur officialis de publico ad aliquam adminiſtrationem publicam, non tamen expreſſe & principaliter ad ſcribendum, & tũc tenuit Bar. & ſequitur ibi Ang. in l. quædam. §. nũmularios. ff. de eden. quod etiam libris talium officialium detur fides, ſed hoc videtur contra tex. in d. l. argentarius. dicit enim ibi litera, quod ideo datur fides argentario & ſimilibus, quia ſunt deputati de publico & præſertim ad ſcribendum, ſed hoc non contingit in caſu noſtro, venit enim hoc in conſequentiam & ex natura adminiſtrationis, qui adminiſtrator teneatur ſcribere librum, vt. l. creditor. § j. & ibi Bar. ff. de lib. leg. & bene facit tex. in l. j. §. offcio. ff. de tute. & radiſtra. & in l. quædam. in prin. ff. de eden. ſicut etiam de natura adminiſtrationis publicæ eſt, ꝙ qui recipit pecuniam pro fiſco, faciat ſecuritatem debitori ſoluenti, vt. l. placuit. C. de colla. fun. pri. lib. x. vnde iſti tales non videntur ſimiles argentario. & ſic videtur, ꝙ non debeat eis credi. Et ꝙ iſta conclu. ſit vera, eſt caſus no. in l. 2. & ibi per glo. C. de conuenie. fiſci debi. lib. x. vbi tex. dicit, ꝙ ſcriptura theſaurarij de rigore iuris non probat pecuniam eſſe ſolutam fiſco, niſi ſit ſcripta a tabulario ad hoc deputato, de æquitate tamen probat contra fiſcum, quando offi-

cialis

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ licet ſcriptura ſit de ſubſtantia, declaratio tamẽ põt fieri per duos teſtes. Rui. conſi. 78. nume. 4. lib. 4. & ſcriptura ſine ſolennitatibus tanquam priuata non probat. Rui. conſ. 90. nu. 15. lib. 1.

cialis esset soluendo, ita quod fiscus nō remanet in damno. Nec dicat aliquis, q̄ ibi tex. loquitur in apodissa, quæ datur parti, nō in libro rationum, quia ista responsio non procedit, quoniā cōfessio illius scripturæ pertinet ex natura officij ad officialem, sicut confessio libri, vt. s̄. dixi. Præterea ista responsio cōfunditur per tex. in l. exemplo. C. de proba. in ver. subnotationibus, qui tex. proprie loquitur de libro officialis fisci. Item confunditur p̄ tex. in l. 2. §. fi. C. de quadri. præscrip. vbi patet, & simpliciter dicitur, q̄ scriptura facta ab officiali alicuius administrationis sine interuentu gestorum. i. sine approbatione & subscriptione debita non probat contra fiscum. vnde quicquid dixit Bart. videtur posse concludi, quod tales libri non probant in præiudicium priuati. In præiudicium autem fisci refert, quia si scriptura attestatur numerationi & exceptioni, tunc probat contra fiscum, si officialis sit soluendo, alias non, vt in d. l. 2. de conueni. fisci debi. Si autem esset confessio simplex sine solennitate requisita, tunc est magis dubium, quia tex. in l. 2. in fi. C. de quadri. p̄. scrip. videtur probare a contrario sensu, quod confessio nō præiudicet in aliquo fisco, sed tutius videtur debere distingui, prout distinguitur in d. l. 2. de conue. &c. & pro ista parte facit ratio, quia siue officialis scribat in libro, talis de tali tantum soluit, siue fateor me habuisse & recepisse omnino respectu fisci & tertij, assertio officialis est quædam confessio, quæ non debet præiudicare fisco, & tamen præiudicat secundum distinctionem illius. l. vbi autem interuenisset subscriptio tabularij, siue esset notarius, siue non, dummodo esset deputatus ad scribendū, hoc q̄ tamen bene posset esse differentia inter formam & formā scripturæ, quia si notarius subscribēs attestaretur numerationem, ista non esset confessio simplex propter testimonium notarij, sed approbatio numerationis. & ideo tūc scriptura plenissime præiudicaret fisco. vbi autem officialis fateretur se recepisse, & notarius attestaretur dictæ confessioni, tunc esset maius dubiū, vtrum talis scriptura præiudicaret, de quo dic vt ponit notāter gl. & Doc. & maxime Saly. in l. in contractibus. §. sed quoniam.

13 de non nu. pe. Circa † tertiū articulum est dicendum, quod aut
a loquimur de libris a antiquis, aut de instrumentis. si loquimur de libris antiquis, tunc iterum subdistingue, quia aut illi libri continent simplicem assertionem iuris illius, cuius sunt libri, aut continent aliquid esse factum, promissum, vel traditum. Primo casu indubitanter vera est opi. Host. hic, qui dixit, & sequuntur Moderni, quod in his, quæ sunt magni præiudicij, nisi libri etiam in facto antiquissimo non faciunt fidem soli, intellige si isti libri sint antiquissimi. In his autē, quæ sunt nullius præiudicij, vel modici. dic vt tradit do. Abb. Mod. cui nihil addo. Quod doctrina Host. sit verissima, probatur, quia isti libri antiquissimi non est conueniens quod plus probent, quam probaret scriptura pub. & aulen. sed licet scriptura autentica & publica aliquis asserat se esse dominum, vel habere iurisdictionem, tamen per hoc non creditur sibi ad præiudicium tertij, nisi ille tertius consentiat, vt. l. censuales. C. de do. & no. eleganter Ioan. And. in tit.

14 de instru. edi. §. postquam. ver. sed nunquid, vbi dixit, † quod in his, quæ dependent a voluntate duorum scriptura publica facta ad assertionem vnius non probat. & hoc est, quod dicit glo.

15 or. in Auc. de tabel. §. nec autem. † quod in pertinentibus ad p̄ iudicium plurium & ad voluntatem requiritur, quod notarius sit rogatus ab vtroque, non ab vno duntaxat. & ita declarat Bal. in rub. de fi. instru. in 3. col. facit optime, quod ipse idem ponit in auc. si quis in aliquo C. de eden. & hoc est, quod dixit Barto.

16 no. in l. j. in prin. ff. de bo. pos. secundum tab. † dum dixit, q̄ literis scriptis in lapide, vel in ære tunc demum datur fides, si sint scriptæ de voluntate vtriusque partis, secus si de volūtate vnius duntaxat per rationem prædictam, & per. l. monumentorum.

17 C. de relig. & sump. fun. † Et ex hoc infertur, quod pluribus instru. in facto antiquo continentibus assertionem simplicem illius, qui nunc pro illo iure agit, vel prædecessorum suorum, nō statur etiam in facto antiquo ad probandum dominium, non solum si sit vnum instrumentum, sed si sint plura. & cum hoc etiam cōcurrat inuestitura, vel concessio facta alijs personis, ita tradit sing. Guil. in Spe. in titu. de locato. §. nunc aliqua. ver. 57. & 58. vbi vult expresse, quod nedum vna charta antiqua cōcessionis in emphyteusim, sed nec plures probant ecclesiam esse dominam rei concessæ in emphyteusim. & ita intellige text. in ca. inter dilectos. in fi. de fi. instrumen. & tamen concedens in emphyteusim, videtur asserere se esse dominum, cum vtile dominiū alteri concedat, licet non assignet rationem præmissam, hæc tamen potest esse ratio, & credo quod fuerit de mente ipsius. Secūdo casu, quando libri antiq̄ continent aliquid fuisse p̄ missum, vel factum, & tunc credo idem, quod in rebus magni præiudicij talibus libris non credatur, quia sicut dicit hic Host. & bene, potest dare materiam falsum fabricandi. & hæc est ratio, quare scribēti pro se non creditur, vt dicit tex. in l. exemplo.

18 C. de proba. † vnde sicut non valet consuetudo, quia indistincte dat fidem scribenti pro se, vt inquit Bal. no. in l. vna. in 4. charta. C. de confes. ne detur materia &c. & sequitur Abb. Mod. in ca. bonæ. s̄. de postu. prela. ita non operatur vetustas, quod scribenti pro se credatur etiam in factis antiquissimis, quando libri fuerunt scripti a prædecessoribus illius, qui nunc agit. & hoc con-

19 stat, quando libri reperiuntur penes ipsum. † quicquid enim reperitur scriptum in libro, præsumitur scriptum ab eo, vel de ei⁹ commissione, qui habet, vel habuit librum penes se tēpore scripturæ. ita no. dicit Cy. in l. maiorem. C. de fal. & tenet no. Ioan. And. in titu. de instru. edi. §. nunc videndum. in addi. sæpe allegata. & Bal. in rub. de fi. instru. circa medium commenti, nisi forte ex intitulatione libri, vel forma apparet, quod tertius scripsisset non tanquam nomine & mandato vtentis, vel suorum prædecessorum. hoc enim casu quando allegaretur antiquissimus liber tertij, idem esset dicendum de eo, qui de instrumentis factis inter tertios, de quibus statim dicetur, quod probant. & hoc modo potest intelligi text. noster, qui videtur velle, quod soli probent, dum ponit alternatiuam inter probationem librorum &

20 alias species probationum, † sed quæritur, quid de instrumentis confectis inter tertios, in quibus enūciatur, aliquem locum esse de iurisdictione, vel diœcesi alicuius, vel de parochia, vel forte denunciatur dominium particulare in aliquibus rebus. Dicendum est, quod si non sumus in factis antiquissimis excedentibus memoriam hominum, quæstio est expedita, quia assertio tertij non potest vni præiudicare secundum Inno. in c. cum in iure. s̄. de ossi. dele. & gl. in l. prædijs. §. balneas. ff. de le. 3. & Bal. & Doc. in l. cum aliquis. C. de iure deli. & tenet Ang. & Moder. in l. sciendum. ff. de ver. ob. & probatur in c. inter dilectos. j. de

21 fi. instru. & in l. j. & per totum, res inter alios acta. † inuenio tamen, q̄ ista assertio quo ad iurisdictionem operatur vnum effectum, quia causat bonam fidem præscribendi cōtra iurisdictionem alterius, ita tradit Bar. no. in l. fi. C. si a non compe. iudi. vbi dixit, quod si notarius in instrumento venditionis vnius rei dicat, Titius vendidit rem positam in districtu vnius castelli, & aliud castellum prætendat, q̄ res sit in territorio suo. & velit, q̄ ibi soluat collectas, iste poterit] præscribere ius soluendi collectas in alio loco, quia hæc assertio notarij causauit sibi bonam fidem, quod dictum est valde dubium, quando contra præscribentem alias non præsumeretur mala fides. pro ipso. facit, quod dicitur in l. vti fundus. de condi. & demon. tamen non affirmo pro nunc. vbi autem ageretur de iuribus antiquissimis excedentibus memoriam hominum. dicit Bal. in l. cum aliquis. C. de iure delib. q̄ ista instrumenta probant dominium & iurisdi. quia ex ipsis probatur communis opi. quæ sufficit in istis antiquissimis, vt. l. si arbiter. ff. de proba. & etiam fama sufficit, vt videbis in c. veniens. j. titu. proxi. & ista opi. admittitur in practica. Sed tamen aduerte, quia hæc opi. videtur esse limitanda, nisi plura instrumenta antiqua haberent originem ab vna & eadem persona. exemplum si producuntur plura instrumenta confecta ab eodem notario, in quibus inueniuntur verba notarij, dum dicit, actum in tali loco talis iurisdic. Idem si manu vnius vel plurium notariorum in pluribus instrumentis sint verba partis, & omnia illa instrumenta contineant assertionem vnius personæ, vel plurium, quæ habentur loco vnius, vt si dicatur in instrumento vno vel pluribus, Titius vēdidit Sempronio talem rem sitam in territorio Ferrariensi, vel quæ est de iure directo talis abbatiæ, tunc enim non videtur, quod ista instrumenta antiquissima probent plene. Primo quidem, quia si instrumēta antiquissima ideo probant, vt inquit Bal. quia per ea probatur cō munis opi. satis patet, quod communis opi. non approbatur per assertionem vnius. immo vt dixit Bar. in l. admonendi. ff de iureiur. † vnus testis probans publicam vocem & famam est suspe-

22 ctus, vnde non defertur sacramentum in defectum probationis, quia verisimile est, quod de eo, quod est publicum & commune sint plures, qui hoc sciant. Secundo, quia de hoc videtur esse casus in c. licet ex quadam. circa medium j. de testi. vbi patet, quod licet in probando gradus cōsanguinitatis in matrimonio admittatur testis de auditu, non tamen probant testes, qui dicunt se audiuisse ab vno duntaxat, quia si illi soli non crederetur, nec consequenter debet credi fundantibus se in eo tanquā auctore, & quia illa ratio est generalis non potes dicere, q̄ ibi sit speciale in probando consanguinitatem, sicut quædā alia specialia ibi statuuntur, vnde quia testes de auditu in factis antiq̄ssimis probant, sicut instrumenta antiquissima, vt videbis in c. veniens j. titu. proxi. ideo videtur, quod sicut illis testibus nō crederetur habentibus originem ab vno auctore, ita nec pluribus instrumentis quæ sunt loco testium, & ad prædicta facit, quod habetur in l. vnum. de testa. Debes etiam in prædicta conclusione ad-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, quando libri officialium faciant plenam fidem. Rui. cōs. 53. nu. 9. lib. 4. & liber communis, qui facit mentionem de fi ibus, probat plene. Ias. cōs. 166. col. 3. lib. 4. & liber extimi probat dominiū ad præiudiciū eorū, q̄ ibi sunt descripti, si appareat de solutioni⁹ factis. Rui. cōs. 40. nu. 7. li. 4.

ne aduerte, vtrum ſufficiat vnum inſtrumẽtum antiquiſſimũ, vel quot requirantur. & ſine dubio dicendum eſt, ꝙ vnum non ſufficit, quia per vnum non probatur communis opi. vt dixi, & hoc tenet Bal. expreſſe in l. optimam. in 2. col. C. de ꝓhen. & cõ. ſtip. Sed quæritur, vtrum ſufficiunt duo. & videtur dicendum ꝙ
23 non, † quia quandocunque ex inſtrumentis habet probari communis opi. tunc non ſufficiunt duo inſtrumenta, ita tradit ſing. Spec. in tit. de inſtru. edi. § reſtat. ver. illud autem. & tenet Inno. & Mod. in c. j. j̃. de fi. inſtru. ergo videtur, ꝙ duo inſtrumenta nõ ſufficiant ex his, quæ. s̃. diximus. Sed poteſt reſponderi ad iſta dicta, ꝙ non loquuntur in factis antiquiſſimis, in quibus difficilius requiritur probatio, vnde ſicut vnum ſine dubio non ſufficit. ita etiam crederem eſſe arbitrarium attenta cauſæ qualitate & inſtrumentorum & alijs veriſimilibus, vtrum requirerentur duo, vel plura, [a] vt in ſimili dicit Hoſti. in d. c. j. † Illud ẽt ſcias,
24 quòd ſi inſtrumenta antiqua inter ſe eſſent varia, ſtaretur pluribus, vel melioribus, vt. s̃. declaraui in primo articulo principali. & hæc puto eſſe vera, etiam ſi ille, contra quem agitur, & poſſidet, ſit iuſtus poſſeſſor. & habeat aliquam præſumptionem iuris contra ſe, licet Inn. & communiter Doct. hic in j. opi. ſentiãt oppoſitum dicentes, ꝙ iſtis probationib. de quibus in tex. creditur contra poſſeſſorem manifeſte vel præſumptiue iniuſtũ, alias non crederetur ſecundum eos, quia actor debet plene probare intentionem ſuam, alias reus abſoluitur, vt in c. ex literis. s̃. eod. & in c. inter dilectos. in fi. de fi. inſtru. & l. fi. C. de rei ven. Nam fateor, ꝙ ſi actor nõ plene probat, reus abſoluitur, ſed in caſu noſtro dico, ꝙ in factis antiquiſſimis iſtæ cõiecturæ, de quibus in tex. ſunt probationes legitimæ, nam per indicia & præſumptiones probatur dominium, vt l. ad probationem. C. de proba. & l. indicia. C. de rei ven. nec poteſt eſſe verum, ꝙ dicunt ad intellectum huius decre. ꝙ hæc poſſeſſio erat præſumptiue in iuſta, ꝙa de recenti approbat, ꝙ dięceſis iſta eſſet conſtituta propter populos de nouo conuerſos, nam ſi ſic eſſet, quomodo noua dięceſis poſſet probari per libros antiquos. Præterea in c. veniens. j̃. titu. proxi. cum dicitur, ꝙ dominia antiqua probantur per famã, nullus dicit, ꝙ non probentur contra bonæfidei poſſeſſorem, vnde lectura iſta non videtur eſſe de mente Doct. neque iurium.
25 † Illud etiam ſcias, ꝙ per inſtrumenta antiquiſſima, per quæ ꝓbatur ſolutio cenſuum, ſatis probatur poſſeſſio eccleſiæ. ita notradidit Bal. in auc. quas actiones. C. de ſacroſan. ec. licet alias regulariter hoc non ſit, vt plene traditur in c. cum veniſſent. s̃. de reſti. ſpo. & in l. ad probationem. C. de prob. per Bal. & per hoc eſt expeditus tertius articulus. Circa quartum & vltimum bre-
26 uis eſt concluſio, ſi loquimur de priuilegijs † verba enunciatiua emiſſa propter aliud in priuilegijs probant, quando agitur de facto antiquiſſimo, ſecundum gl. in c. cum olim. de cenſi. & in c. ſi Papa. de priui. lib. 6. Intellige tamen, quando verba proferuntur ab illo, qui ſuper eo, quod enunciat, potuiſſet principaliter diſponere, & ſufficit tunc vnum priuilegium antiquiſſimum, quia tale priuilegium in probando æquipollet famæ, vt tradit ſingu. Ioan. And. in regula non licet, de reg. iur. in mercu. & tenet expreſſe do. Ant. in c. fi. de ſuc. ab inteſt. & Domi. in c. ſi Papa. prę-
27 allegato. † De ſcriptura autẽ poſita vel ſcripta in lapide, vel ære tenet hic Hoſt. & communiter Docto. ꝙ non probet, ſed adminiculetur. intellige, vbi agitur de graui præiudicio, etiam ſi ſimus in facto antiquiſſimo, ſic debet limitari & declarari, quod traditur. 24. q. 2. c ſane. & 3. q. 7. ca. poſtulat. Quod autem dixit Bart. notanter in l. j. in princ. ff. de bo. pol. ſecundum tab. aut eſt falſum, aut nullam habet dubitationem, dum dixit, ꝙ ſi ſcriptura ſcripta in lapide eſt facta de volũtate vtriuſque partis, tũc præiudicat inter illas partes, alias nõ. aut enim cõſtat, & probari poteſt extrinſecus, ꝙ illa ſcriptura fuerit facta de voluntate partium, & tunc clarum eſt, ꝙ probabit, quantumcunque ſit priuata, vt in Auc. de fi. inſtru. & caute. §. 2. Bar. autem intellexit, ꝙ ſtetur ipſi ſcripturæ ſcriptæ in lapide, quæ atteſtatur aliquid eſſe factum inter duos non probato alio extrinſeco, & tunc hoc dictũ non videtur verum per eaſdem rationes, per quas. s̃. tenui, ꝙ nõ credatur libris antiquis. In vno tamen caſu ſcripturæ ſcriptę in lapide, vel in ære daretur plena fides. ſ. quando conſtaret, ꝙ ſcriptura illa eſſet facta ab eo, vel auctoritate illius, qui poteſt dare fidem ſcripturæ & auctoritatem inquantum in actu, qui ab eo dependet, vt eſt caſus no. in l. 2. §. exactis. ff. de ori. iur. in ver. pro noſtris. Et aduerte, quia pro illo tex. colligitur ratio, quare creditur ſcripturæ ꝓtoris factæ in albo, quia in actibus iudicialibus ꝓtoris vel iudicis eſt eligere illum, qui ſcribat, ſicut in d. §. exactis. illi, qui habebant auctoritatem. l. condendæ, videntur habere auctoritatem committendi, vt illa ſcribatur, & ꝙ illa ſcriptura ſit auctentica. Et quia. s̃. diximus in fi. tertij articu. ꝙ per inſtrumenta antiquiſſima probatur poſſeſſio ſecundum Bald. in auc. quas actiones. hoc dictum non affirmo pro vero, quia regula eſt, ꝙ aliud requiritur, quam ſolutio cenſus, iuxta notata in ca. cum veniſſent. s̃. allegato. & immo melius eſſet cogitandũ. In gl. poſita ſuper ver. adminicula. ibi, & ſic eſt argu. &c. tradit hic

28 diffuſe do. Abb. † quomodo diuerſæ ſpecies probationum poſſunt ſimul iungi ad faciendum vnam plenam probationem, & refert dicta Bart. in l. admonendi. ff. de iureiuran. & l. j. §. idem Cornelio. ff. de quæſti. & Ioan. Cal. Et ad primum membrũ ſuę diſtinctionis, dum dicit, ꝙ diuerſæ ſpecies probationis non coniunguntur, cum tendunt ad diuerſa, vnde teſtes ſingulares nunquam coniunguntur ad probationem, vt in c. bonæ. & in c. cum dilectus. allegato, tertia. q. 8. nihilominus. & ibi per gloſ. Adde
29 ꝙ poteſt probabiliter dubitari, vtrum per teſtes ſingulares ſaltem fiat ſemiplena probatio, ſuper quo diſtinxit Bal. ſingulariter in c. j. circa prin. de cõtrouerſia inueſti. ꝙ aut teſtes ſunt omnino ſingulares circa factum mediatum & immediatum, exemplum cum deponunt ſuper diuerſis factis, quorum vnum non infert modo aliquo in aliud, & tunc iſta varietas debilitat fidẽ teſtium, nec dicuntur ſemiplene probare, neque defertur iuramentum in defectum probationis. aut teſtes non ſunt omnino ſingulares. exemplum, quando vnus teſtis deponit de cõtractu, alter de confeſſione facta parte pręſente, & tunc teſtis deponẽs de veritate ſemiplene probat, & coadiuuatur ab altero teſte, licet vnus deponat de contractu, alter de confeſſione, ꝙ eſt diuerſum. & ratio eſt ſecundum eum, quia confeſſio, de qua deponit alter teſtis, licet ſit diuerſum factum contractum immediate, continet tamen contractum in ſe, inquantum ipſa confeſſio probat ꝓtractum eſſe factum, ꝙ plenius declarabitur in ſequentibus. Item tenuit Bal. quo ad primum membrum, in l. de quibus. in vlt. char. col. j. ff. de legi. vbi dicit, ꝙ nimia varietas in facto reiterabili ſapit varietatem, ſicut in facto non iterabili hẽat eam manifeſte, allegat Bald. qui hoc notanter dicit in l. j. in fi. ff
30 quemadmo. teſta. ape. & in l. Labeo. ff. de ſupel. leg. † Et ex hoc. infert, ꝙ quia teſtes ſingulares debilitant ſe adinuicem, non defertur ſacramentum in defectum probationis. & licet nihil boni alleget, poteſt probari iſta concluſio, nam quando in iudicio deducitur unum factum per actorem ſeu reum, ꝙ ſit probandum per teſtes, præſumptio iuris eſt, ꝙ non præſumatur multiplicatio, vel pluralitas eiuſdem actus, vt eſt caſus in c. in præſentia. s̃. eo. & no. Inn. & Moder. & in c. cum Io. j̃. de fide inſtru. vnde ſi teſtes plures deponunt idem factum pluries factum eſſe, ſicut faciunt teſtes ſingulares, non ſunt quidem contrarij contrarietate manifeſta, nec etiam præſumptiua, ſed tamen reddit eorum dictum ueriſimile propter pręſumptionem prędictam. Et ſic eſt dubium, quando plures teſtes ſunt adinuicem varij, et contrarij, utrum poſſunt reduci ad concordiam, ad effectũ probandi, ut traditur in c. cum tu. j̃. de teſti. ita poteſt affirmari probabiliter, ꝙ ad inueniendum ſemiplenam probationem ſufficit iſta ſingularitas. nec præſumitur pluralitas factorum ad perficiendum ſemiplenam probationem, ſed ſolum ad hoc ut teſtes non uideantur contrarij ex præſumptione iuris, quę præſu-
31 mit factum non multiplicari, † quia fauorabilior eſt plena probatio, quam ſemiplena, & ſic uidetur procedere, & iſta concluſio eſt uera, quando plures teſtes ſingulares deponerent circa plura facta, quę eſſent ad minus quo ad ſubſtantiam eiuſdem formæ & effectus, & inter eaſdem perſonas per rationem prędictam. Vbi autem teſtes ſingulares deponerent circa diuerſa facta non eiuſdẽ formæ & effectus, puta de homicidio diuerſarũ perſonarum, uel de diuerſis contractibus & delictis, tunc quia hic non datur multiplicatio circa idem factum. ſ. eiuſdem formę & effectus, non obſtat præſumptio prædicta, & ideo teſtes ſingulares ſemiplene probant, & defertur iuramentum in defectum probationis. primum dicit notanter Spec. in tit. de inquiſitione. §. nunc uidendum. verſi. ſi autem ſemiplene. & ibi Bal. in addi. Item dixit Bal. in addit. tit. de probationibus. §. fi. ubi di-
32 xit, † ꝙ etiam mille teſtes ſingulares non probant niſi ſemiplene, ſecundum ꝙ dicit gl. no. quam ibi approbant omnes in c. tã literis. in princ. j̃. de teſti. Erat enim ibi probatio facta per teſtes ſingulares de diuerſis criminibus, vt exponit ibi gl. ſuper verbo ſoli. & communiter Doct. tamen glo. ibi ſentit expreſſe ſup ver. prolata. in fi. ꝙ niſi cauſa eſſet criminalis deferendum ibi erat iuramentum in defectum probationis. Secundo adde inquantum dixit, ꝙ ex pluribus imperfectis probationibus diuerſis ſpecie tẽdentibus ad idem poteſt reſultare vna perfecta probatio, ꝙ hoc aliter declarat Bart. & ſubtilius in l. ſi quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. vbi dixit, ꝙ quando diuerſæ ſpecies probationis ſunt imperfectæ in ſe, licet non faciant plenam probationem, tunc vera eſt doctrina prædicta. exemplum, quando fama coniungitur cum vno teſte: vnaquæque enim probatio eſt per ſe perfecta, ideſt in ſua ſpecie. nam & dictum teſtificantis non habet probari in ſe a teſte, licet ſolum non ſufficiat, & fama q̃uis non plene probet de ſe, tamen probata eſt perfecte, ſi probatur duobus teſtibus, ſcilicet quando diuerſæ probationes eſſent in

ſua

ADDITIO.

[a] VIN. GOD. Vide Rui. cõſi. 92. nu. 11. li. 4. vbi ibidẽ & p totũ de probatione duorum teſtium & per famam & per inſtrumenta, multa adducit.

a ſua ſpecie inter ſe. verbi gratia, fuga probatur per alium teſtem, tunc enim coniunguntur iſtę probationes adinuicem, vt faciāt vnum plenum indicium, quia quodlibet indicium debet ꝓbari per duos teſtes, vt no. Inno. in c. ſicut. j. de ſimo. & eſt glo. ord. & ibi per Bart. in d. l. fin. C. famil. ercis. & per eundem in l. fi. ff. de
33 quæſt. Et aduerte, quia ſicut in aliquibus actibus teſtes, qui deponunt de veritate, debent eſſe plures numero, quam duo: ita teſtes, qui volunt probare indicium, vel coniecturam, ex qua illa diſpoſitio, vel coniectura probaretur, vnde tunc non ſufficerent duo teſtes ad probandum indicium, caſus eſt no. & ibi Bar. in l. cum proponeretur. ff. de leg. 2. & tradit Bal. in c. j. §. fin. ſi de inueſti. lis oriatur inter domi. & vaſall. Dixit etiam alibi Bal. no
34 tanter † ꝙ probatio, quæ fit ex diuerſis ſpeciebus probationū, dicitur magis præſumptio, quam probatio, vt ipſe ponit in ca. j. §. eum autem. de controuer. inueſti. ſed hoc dictum non credo verum, niſi quando aliqua ex illis ſpeciebus, vt coniectura vel indicium non erat probatio. quid enim ſi non coniungitur vnus teſtis de veritate cum confeſſione facta parte abſente, prout voluit Bal. in l. admonendi. de iureiuran. quare non reſultabat vera probatio, cum nulla ſpecies probationis hic ſit coniecturalis & cum mixtum participet de natura extremi, vt dicitur in l. 2. in princip. & ibi plene de verb. oblig. Sed circa hoc membrum
35 quæritur de quæſtione notabili, videlicet, † quid ſi vnus teſtis deponit de veritate contractus, & alter teſtis deponit de confeſſione facta parte præſente, quæ ſi eſſet plene probata, ſola faceret plenam probationem, vtrum iſtæ ſpecies coniungerentur ſimul ad perficiendum probationem. ſuper quo cōſidera duos caſus. nam aliquando loquimur de mutuo, vel alio contractu, qui in hoc eſt ſimilis mutuo, aut loquimur in aliis contractib. & factis. Primo caſu dicendum eſt indubitāter, ꝙ iſti teſtes ſunt ſingulares, quia teſtis, qui deponit de numeratione, deponit de mutuo naturali, ille autem, qui deponit de confeſſione de mutuo ciuili. Inſti. de lit. obli. in prin. & l. 2. §. creditum. & ibi no. ff. ſi cert. pet. hoc expreſſe tenent Cyn. & Pet. in l. 2. C. quæ ſit lon. conſue. quos refert Salyc. & ſequitur in l. teſtium. in fi. C. de teſti. hoc etiam tenet dom. Abb. hic, licet contrarium dicat & male in c. cum dilectus. infra de ſucceſſ. ab inteſta. pro his facit optime, quod ponit Specu. in tit. de teſte. §. j. ver. ſed pone. & Mod. in c. ſi cautio. infra de fide inſtrumen. Secundo caſu eſt maior dubitatio, nam Bal. qui ſolus mouet iſtam quæſtionem in authen. rogati. C. de teſti. & Salyc. ibidem dicunt, ꝙ ex his duobus non reſultat plena probatio, quando iſti teſtes habito reſpectu ad id, ſuper quo immediate deponunt ſuper diuerſis, ſunt ſingulares. vnus enim deponit immediate de contractu, alter de confeſſione, quo caſu ſunt diuerſa, vt patet de ſe, adminiculatur tamen confeſſio ſemiplene probata teſti deponenti de veritate, ita ꝙ reſultat plus quam ſemiplena probatio, & minus plena probatio, pro hoc dicit eſſe caſum in c. cum dilectus. infra de ſucceſſ. ab inteſta. qui tex. hoc probat. Sed ad illum tex. poteſt dici, vel ꝙ probat contrarium ſecūdum communem Doct. lecturā ibi, qui volunt, ꝙ ex confeſſione illa & vno teſte oriatur ſufficiens præſumptio ad condemnationem, vel tenendo ſecūdam lecturam dicamus, ꝙ ibi confeſſio plene probata per teſtes non probat neque plene, neque ſemiplene, quoniam emanant in extraneis, & potius inducit vltimam voluntatem, vt ibi dicitur, & ſic limitabitur ſingulariter, quod dicit Bart. in l. cum quis de-
36 cedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. videlicet, † ꝙ confeſſio facta in vltima voluntate parte præſente non probat, ſi pars non acceptauit confeſſionem, vel notarius pro eo. non ſolum autē non probat plene, nec ſemiplene, dicit ille tex. no. licet aliquid adminiculi faciat. & licet Bal. in c. j. de controuer. inueſti. circa prin. teneat hanc ſuam opin. de qua ſupra: hæc tamen opin. non vide-
37 tur vera, † quia quando fit ſemiplena probatio, actus, qui immediate non eſt contractus, de quo quæritur, ſed probat ipſum contractum eſſe factum, ſicut ſi ille actus probaretur plene, probaretur contractus perfecte per illum actum, ita ſi actus ille ꝓbaretur ſemiplene, etiam contractus principalis ſemiplene probabitur, ita ꝙ defertur iuramentum in defectum probationis, caſus eſt no. & ibi glo. ordi. in authen. de inſtru. fi. & cau. §. ſi vero aliquid tali. in ver. ſi tamen quiſquam. ſupra de iureiur. vbi patet, ꝙ ſi in ſcriptura priuata debitoris continetur aliqua promiſſio, & illa ſcriptura probatur ſemiplene, ꝙ ſit ſcripta manu debitoris, probatur etiam ſemiplene illa promiſſio, quæ in ſcriptura continetur, & defertur iuramentum, vt ibi dicitur, hoc probat tex. eo. tit. §. ſed & ſi quis. in fi. ibi, fidem cum vtroque ſuſcipiat. vbi patet, ꝙ ad probandum ſcripturam eſſe manu debitoris, duo teſtes faciunt ſemiplenam probationem, & ſemiplenam facit comparatio. Si ergo vnus teſtis probat confeſſionem factam parte præſente, probabit etiam mediate ſemiplene contractum. i. per medium confeſſionis, & ſi iſta eſt ſemiplena probatio, nihil ob. quin poſſit coniungi cum vno teſte de veritate, quia cum teſte de veritate non ꝓiungitur teſtis deponēs de ꝓfeſſione, quia ſic eſſet ſingularis, ſed ipſa ꝓfeſſio probata per teſtē.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, quando fuga faciat indicium ad torturam', Dec. conſil. 234. In effectu. col. 2. li. 2. & an ſuſpectus de fuga poſſit capi ab incompetenti iudice, Dec. conſ. 75. lib. j.

SVMMARIVM.

1 *Petitio contra monachum dirigenda, & non contra monaſterium aliquando.*
2 *Monachus debet ſtare in monaſterio, donec dubitatur, vtrum ingreſſus valeat.*
3 *Teſtes deponentes de peritia artis, debent eſſe perſonæ honeſtæ.*
4 *Teſtibus publicatis deponentibus de peritia artis, poſſunt produci teſtes contrarij ſuper peritia.*
5 *Iudex quando poſſit interponere officium ſuum.*
6 *Iudex poteſt corrigere etiam parte non petente dictum deponentis de peritia artis.*
7 *Monialis an poſſit recuperare bona, quæ obtulit, ſi profeſſio ipſo iure non valuit, 8.*
9 *Diſponere magis videtur, qui ſuſpendit voluntatem in futurum, quam diſpoſitionem.*
10 *Declaratio l. adminicula. ff. de cond. ſine cau.*
11 *Oblatio, quæ fit expreſſe de bonis, ob quam cauſam fieri dicatur.*

CAP. XIIII.

a CAuſam. Poſſunt reprobari matronæ, ꝙ quas virginitas probatur ad diſſoluēdum matrimonium, a vel ſic ſecundum alium intellectū, quando teſtis deponit de peritia artis, etiam publicatis atteſtationibus poſſunt contra ipſas noui teſtes induci. ſecunda ibi, mandamus. tertia ibi, & quia. Nota primo ibi, puellam, &c †ꝙ quando agitur contra monachum pro annullatione monachatus & profeſſionis, quia dicitur, ꝙ ingreſſus non tenuerit, debet dirigi petitio contra perſonam ipſius, & non cōtra
1 monaſterium. Et idem eſt, vbicunque ſententia condemnatoria ferenda non poteſt mandari executioni, niſi contra perſonā monachi, pro quo vide optimum tex. vltra Docto. in c. dudum. infra de conuer. coniug. & de materia dic, vt plene tradit Innoc. & Moder. in c. cum his. & c. fin. infra de re iudic. & in c. cum dilecta. in vlt. glo. ſupra de reſcript. & quod ponitur in c. in præſentia. ſupra eodem. & in auth. cauſam, quæ. C. de epiſcop. & cleri.
2 vbi per Bar. No. ſecundo, ꝙ †donec dubitatur, vtrum ingreſſus valeat, monachus debet ſtare in monaſterio, in quo ingreſſus eſt, & ab eo habere expenſas litigij: quia interim nihil habet ſecundum Hoſtien. & Docto. hic, & eſt bonus text. in c. ex parte j.
3 de accuſa. Nota tertio, ꝙ † etiam teſtes deponentes de peritia artis debent eſſe honeſtæ perſonæ nō ſolum periti. vnde omnis exceptio, quæ poteſt repellere alium teſtem videtur poſſe hūc
4 repellere, arg. huius literæ. No. quarto in ver. verum, ꝙ† publicatis teſtibus deponentibus de peritia artis, poſſunt produci teſtes contrarij ſuper peritia, quinimmo videtur etiam, ꝙ poſſint produci teſtes de veritate deponentes aliter, q̄ per peritiam, & in hoc amplio hic dictum d. Abb. qui tenuit primum dictum per iſtum tex. alij dicunt, vt videbis in gl. ꝙ ſpeciale eſt in cauſa matrimoniali, ſed pro prima opin. multum facit ratio literæ ibi, & quia, &c. quæ videtur eſſe generalis ad omnem caſum, de quo dic vt plenius in c. propoſuiſti. ſupra eod. Nota vltimo, quòd in
5 cauſis, in quibus exuberat officium iudicis, ſicut in cauſa matrimoniali, beneficiali & ſimilibus, iudex poteſt interponere officium ſuum non ſolum in his, quæ non poteſt pars, vt in c. conſtitutus. infra de appel. & in c. cum nobis olim. ſupra de ele. ſed etiam in his, quæ poteſt pars, vt ſentit hic Ioan. Andr. nam quia agitur de matrimonio diſſoluendo, pars poterit producere teſtes publicatis atteſtationibus ſecundum communem intellectum, ꝙ habet, ꝙ hoc ſit ſpeciale in cauſa matrimonii, ideſt ꝙ iudex ex officio ſuo hoc facit in fi. litis. Pro p̄dictis benefacit tex. in c. exceptionem. in fi. j. de exce. vbi patet, ꝙ licèt pars poſſit expellere excommunicatum in quacunque lite, hoc etiam poteſt iudex, ſi pars nō facit: quia agitur de periculo animæ, ſed forte ibi eſt alia ratio ſpecialior: quia intereſt iudicis non communicare excommunicato. Ad materiam iſtam vide, quod ponit ſingula
6 riter Bar. in l. arbitro. ff. qui ſatiſd. cogan. vbi voluit, † ꝙ dictum deponentis de peritia artis, iudex poſſit corrigere ex officio etiam parte non petente. In glo. poſita ſuper ver. ponatis, ibi,
7 tenebat monachatus. Quærunt hic Goffr. & Docto. † quid ſi matrimonium fuiſſet conſumatum copula carnali, ſic quod non valuiſſet profeſſio ipſo iure, vtrum bona, quæ ipſa monialis obtulit, poſſet recuperare. & ſingul. dicunt, quòd ſic per

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ matrimonium in paradiſo terreſtri fuit ordinatum, Soc. iun. conſ. 63. nu. 39. li. 3. Hodie tamen matrimonium reddit clericum ad inſtar meri laici, Paiſ in conſ. 40. nu. 23. lib. 4. & in matrimonio tria bona cō currunt, fides ſcilicet, proles & ſacramentum. Grat. conſ. 38. nu. 19. li. 2.

per ea, quæ habentur in c. quod a te. ĩ. de cle. coniug. sed d. Abb. Moder. latius reassumens quæstionem recitat hic dicta Bal. in auth. ingressi. C. de sacrosanc. ecc. quæ plenius prosequitur do. Ant. de But. in c. in præsentia. s̃. eo. in 6. char. & de cæteris casib.
8 dic vt ibi per eum, & hic per Moder. † Sed est vnus casus dubitabilis, videlicet qñ ille, qui sciebat ingressum non tenere, obtulit expresse se & sua, in quo dixit Bart. & sequuntur Doct. prędicti, ꝙ tunc bona non reuocantur reuocato ingressu, quia ille, q offert sua sciens ingressum non tenere, est similis soluenti ex falsa causa, quam scit esse falsam, qui videtur donare, & ideo non repetit, vt l. j. ff. de condi. inde. & l. cuius per errorem. ff. de regu. iur. Bal. autem non tenet hoc dictum in auth. ingressi. dicens, ꝙ quando causa finalis falsa exprimitur, tunc semper deficit dispositio, & reperitur datum per l. j. §. si repetendi. ff. de cond. ob causam. & per l. adminicula. ff. de condi. sine causa. sed hoc dictum non probatur iure, & nimis restringit leges præallegatas. s. nã tex. in l. si parenti. loquitur de eo, quod datur ob causam de futuro, qua non secuta competit repetitio, non de eo, quod datur ex causa, sed de præsenti, vel de præterito, quæ est falsa, & quam scit esse falsam. text. autem in l. adminicula. loquitur simul in causa de futuro, quæ reducitur ad non causam, quia est impossibilis sequi, & licet isti casus videantur similes, videlicet ꝙ aliqs soluat ex causa de præterito, quam scit esse falsam, & soluat ex
9 causa de futuro, quam scit non posse sequi, † recte tamen intuenti videtur, ꝙ ille, qui non suspendit volũtatem in futurum, magis velit disponere, quam ille, qui suspendit dispositionem
10 in causam futuram licet impossibilẽ. † Et tamen scias, ꝙ in casu l. adminicula. communis opin. est, ꝙ non competeret repetitio, si mulier soluens dotem sciret matrimonium non posse contrahi, præterquam in vno casu secundum Bart. videlicet quando fuissent contracta sponsalia, & data dos, non autem contractum matrimonium. Sed hoc non obstaret opi. Bal. quia ꝙ ibi non daretur repetitio in casu prædicto, esset potius propter delictum, quam quia dãs videretur donare, vt ibi declarant Doct.
11 restat ergo videre in casu nostro duo. † Primo, vtrum oblatio, quæ fit expresse de bonis, videatur fieri ob causam de præsenti, idest propter professionem, vel ob causam de futuro, idest etiã propter alimenta, quæ debet percipere monachus a monasterio, nam si videretur facta propter alimenta & causam de futuro, tunc repeterentur bona causa non secuta, & quæ non potest sequi, vt l. j. & quod ibi no. C. de condi. ob causam. & l. si vt proponis. eod. tit. & quod traditur in c. verum. de condit. appos. & hoc tenet expresse Anto. de Butr. quando oblatio fuit facta pro alimentis futuris, in c. in præsentia. supra eod. & certe videtur dicendum, ꝙ oblatio in dubio censeatur facta propter causam de præsenti, sicut enim ille, qui est in periculo mortis donando videtur donare causa mortis, vt l. 2. & 3. & quod ibi per Bart. ff. de dona. causa mor. ita ille, qui profitetur, videtur donare ex causa professionis, quæ est mors ciuilis, quia cum per professionem transferat se in potestatem alterius, videtur etiam expresse offerre bona illi, in cuius potestatem se transfert, quæ est ex natura potestatis, si professio esset valida, transiret ad eum. c. in præsentia. supra eod. & hoc est verisimilius. Sed ad hoc isto concesso videtur, ꝙ communis opin. non sit vera, aut enim dicis, transferri dominium ex ista oblatione tanquam ex donatione facta ecclesiæ, & hoc videtur falsum, quia hic concurrit duplex speciali tas, videlicet ꝙ solutio, vel traditio facta ex falsa causa inducat tacitam donationem, & ꝙ in ecclesiam trãsferatur dominium ipso iure sine traditione, quæ non videntur posse concurrere, vt l. j. & quod ibi no. ff. de dotis promissione. & ita no. Bar. in simili q. in ecclesia in l. si rem aliquam. ff. de acquir. poss. aut dicis ex ista oblatione acceptata per monasterium resultare pactum nudum de donat. & hoc non videtur posse procedere secundum diuersas opin. nam secundum Dyn. in c. quod semel placuit. de reg. iur. & gl. in l. 2. §. circa. ff. de doli excep. quorum dicta sequitur Anto. de But. in c. si cautio. in prima char. ĩ. de fide instr. promissio facta ex falsa causa, quam vtraque partium scit esse falsã non valet: quia in pari causa potior est conditio excipientis, & hoc sequitur Bal. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. & sic si prior, vel abbas, qui recipit professionem, sciuisset vna cum professente professionem nõ valere, & sic falsam esse causam, ex qua fiebat oblatio, videtur, ꝙ ex dicta promissione non possit agi, sed hoc non tenet Bar. in d. §. circa. & credo, ꝙ dicat melius, ꝙ nunc, quia si promissio facta ex falsa causa scienter fundatur in hoc, ꝙ promittens videtur donare, sicut dicimus in soluente, sequitur, ꝙ quando vterque sciuit causam esse falsam, nihil obstat, quin inducatur donatio. nec video, quomodo ratio Dy. concludat, si supponitur id, quod dixi, sed concludit secundum intẽtionem suam, quia ipse non credit, ꝙ in isto casu includatur donatio, sed tunc debet ostendere differentiam, quare soluens scienter videtur donare, & non scienter promittens, cum ista parificentur in ista materia, vt probat tex. in l. fi. C. ad legem falci. Vbi autem iste, qui ingreditur monasterium, sciret causam esse falsã, monasterium vero ignoraret, tunc secundum Dy. & d. Ant. & glo. & Bart. induceretur perfecta donatio, vt notatur in prædictis locis. Bal. autem tenet oppositum in l. generaliter. prę allegata: quia non datur consensus vtriusque concurrens in donatione, respondens ad l. j. ff. de condi. indeb. & ibi per eum, & forte sua opi. esset verior de subtilitate iuris, sed tamen alia est cõmunior. vnde secundum Bart. in primo casu & communem opi. in secundo saluari posset opin. Docto. in c. in prę sentia, & in auth. ingressi. Sed contra ipsam fortiter facit: quia dispositio. l. siquis argentum. C. de dona. non videtur habere locum in donatione tacita, ita declarat sing. Bar. in l. iurisgentium. §. quinimmo. circa fi. commenti. ff. de pact. & sic cum oblatio facta ex falsa causa habeat tacitam donationem, non videtur, ꝙ possit agi ex pacto nudo, vnde opi. communis redditur multum dubia, in duobus tamen casibus procederet magis clare. primus est, quando traditio rerum esset facta monasterio, tunc enim sumus in casu legis primæ, de condit. inde. & sic quando interuenisset stipulatio, per quam quis promisisset bona sua expresse. Item tenẽdo, ꝙ de iure canonico ex pacto nudo oriatur actio, de quo in c. j. supra de pact. forte in terris ecclesiæ procederet ista opin. sed adhuc istud esset dubium, quia posset dici, ꝙ dispositio canonis nõ haberet locum in tacito pacto, sicut nec lex, si quis argentum. sustinendo tamen dicas, ꝙ l. si quis argentum. de iure ciuili est exorbitans, vnde illud fit, ne duplex pœnalitas concurrat circa idem, quæ ratio cessat in foro canonico, in quo istud est ius cõmune, quia ex pacto nudo oritur actio, vnde tantum debet operari tacita concessio, qnantum expressa. l. item quia. ff. de pac.

SVMMARIVM.

1 *Originalia actorum, an debeant remanere penes iudicem, vel penes notarium.*
2 *Instantia de iure canonico non perit triennio.*
3 *Perditio instrumenti. siue alicuius scripturæ, quomodo probetur.*
4 *Cæusæ pro processu, non præsumitur ante sententiam latam.*
5 *Partes, si fatentur esse litem contestatam, statur assertioni partium.*
6 *Lis debet contestari de iure canonico in interdicto recuperandæ.*
7 *Partes regulariter non possunt cogi ad componendum, vel ad concordiam.*
8 *Tractatus appellatione comprehenditur contentio de aliqua re, etiam si non sit deuentum ad aliquam conclusionem.*

CAP. XV.

CVm bonæ. Acta facta coram primis iudicibus faciũt fidem coram successoribus iudicantibus ex eadem instantia, & possunt produci noui testes, primis attestationibus perditis non obstante publicatione. secunda est ibi, mandamus. tertia ibi, alioquin. Nota primo ibi, apud priores iudices, maxime iun
1 cta prima glo. † ꝙ originalia actorum videntur debere remanere penes iudicem, apud quem sunt confecta, sed Ioan. Andr. in cap. quoniam contra. supra eodem. dicit per illum text. ꝙ debent remanere apud notarium, qui scripsit, & ꝙ hoc euenit de facto, non quia ita debuerit fieri, & secundum hoc colligitur vnum notabile, ꝙ si originalia instrumentorum inueniantur penes alium, quam penes illum, apud quem stare deberent, non propterea perdunt auctoritatem, secundum Abb. Moder. pro quo est casus in l. quædam. §. his autem. & §. nihil. ff. de eden. & l. qui tabulas. & quod ibi no. ff. de fur. Nota secundo secundum
2 Hostien. ex isto tex. ꝙ † de iure canonico instantia non perit triẽnio, nam cum hic fuit commissa per Innocen. & demum mortuo Innocentio successit Honorius, qui vixit vltra triennium, cui successit Grego. qui causam de nouo committit. sed ista sua illatio facile potest euitari: quia ius instantiæ non incipit, nisi a litis contest. vt l. properandum. in princip. C. de iudic. vnde potuit differri litis conte. tantum, quia per tempus nouæ commissionis non erat lapsum triennium. Nota tertio perpetuo vltra
3 Docto. ꝙ † perditio instrumenti, siue alicuius scripturæ probatur, quando facta debita diligentia ex auctoritate superioris scriptura non inuenitur, & est vnus modus probandi negatiuam per perditionem rei, secundum Barto. qui hoc singulariter declarat in l. is potest. in secunda char. ff. de acquiren. hæred. allegat text. in l. 3. §. Nerua filius. ff. de acquiren. possess. & hoc est verum sine dubio quantum ad concedendum parti, vt producat testes de nouo, penes quam scriptura non erat, & similiter ad faciendum præsumi aliquid esse deperditum in fauorem eius, penes quem res non erat: sed ille, penes quem res olim fuit, velit probare rem esse amissam, puta notarius ne edat instrumenti parti, vel mercatori, ne producat libros, tunc nisi allegetur & probetur aliqua causa verisimilis, propter quam præsumatur perditio, ista diligens inquisitio non sufficeret, quia potuisset malitiose rem occultare, ita tradit Barto. not. in l. si quis ex argentariis. §. fin. ff. de eden. & Bald. post Cyn. in l. si creditor. C. de pigno. actio. & satis probatur in dictis iuribus. Nota quarto

ibi

4 ibi aliquando, &c. ℘ † ante sententiam latam non præsumitur pro processu causę, etiam si probentur acta esse perdita, & sic in subsidium. & hoc modo extenditur text. in c. quoniam contra.
5 s̃. eo. No. quinto ex eodem ver. ℘ † si partes fatentur litem esse contestatam, statur assertioni partium, de quo miratur hic multum do. Abb. quia per partes non potest remitti lit. contesta. vt traditur in c. fi. de re iud. li. 6. vnde videbatur, ℘ confessio partiũ emanans super solennitate, quam partes non possunt remittere, non probent solennitatem interuenisse secundum Bart. qui ita no. in l. sciendum. in j. col. ff de verb. ob. & est casus in l. si forte. ff. de castren. pecu. & quod ibi traditur per Bart. & in c. super ea. in fra de eo qui cogno. consan. vxo. vnde dicit, ℘ in decretali nostra ideo statur tali assertioni, quia agitur de modico, vel nullo præiudicio. si enim lis non erat contestata, de nouo poterat contestari, quinimmo totus processus paucis verbis poterat repeti, secundum notabilem doc. Bar. in l. mutari. ff. de procura. & melius ponit in l. cum quærebatur, ff. iud. sol. & quod tetigit hic Abb. sed plenius per D. Ant. & ipsum in c. pen. s̃. de iudi. Vel potes dicere, ℘ hic vna cum assertione partium cõcurrebat etiam assertio priorum iudicum, & sic non stabatur soli confessioni partium, de qua in c. cum a nobis. j. de testi. Nota sexto ibi quibusdam
6 spoliationibus, ℘ † de iure canonico in interdicto recuperandæ debet lis contestari. de quo in c. consultationibus. s̃. de offi. deleg. & in c. cum ad sedem. s̃. de restit. spol. Nota septimo
7 vltra Doct. ibi, si partes, &c. ℘ † regulariter partes non possunt cogi ad componendum, vel ad concordiam, licet iudex possit eã quærere: de quo dic, vt traditur in l. congruit. ff. de offi. presi. per Bar. & in l. equissimum. ff. de vsufr. de secundo & primo simul vide, quod plene ponit Ant. de But. s̃. de mut. pet. & in c. fi. s̃. de transac. 5. q. 2. c. si primates. 32. quæst. 8. c. si pars membrorum.
8 c. studendum. 90. distinct. Not. vltimo, ℘ † appellatione tractatus
a a comprehenditur contentio de aliqua re, etiam si nõ sit deuentum ad aliquam conclusionem: non enim scribit Pontifex, ℘ rescribat sibi, quid fuerit cõclusum, sed quid dixerint partes, ita ℘ non est necesse, vt dicatur tractatus aliquam conclusionẽ esse factam, ℘ facit notanter ad ea, quæ ponit Bal. in l. multum. C. si quis al. vel si. l. Titia. §. item respondit. ff. de verb. oblig. & in l. pacta nouissima. C. de pact.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ℘ tractatus præcedens facit præsumere errorem in actu incontinenti facto, ideo ille attenditur, non actus subsequens. Ruin. consi 73. num. 7. lib. i.

De testibus. *Rubrica.*

Continuatur rubrica ad præcedentem hoc ordine. dictum est supra tit. proximo de probationibus in genere, sed quia genus melius cognoscitur per declarationem & numerationem specierum, quæ continentur sub genere, consequenter ponitur de pluribus speciebus probationum, & quia inter istas species probatio testium est validior & efficacior, vt in Authen. de fide instrumen. & cau. §. si vero. Ideo hæc species cæteris præmittitur, 4. quæstio. 3. c. testes. & fere per totum. & 3. quæstio. 9. nihilominus. Et pro declaratione rubr. quærunt hic Docto. de duabus quæstionibus. prima, quare dixit de testibus & attestationibus, cum in C. & ff. dicatur solum de testibus. & de ista dic hic per Doc. secundo, quare dixit de testibus & non de teste, & sup hoc dixit de testibus, quia vnus testis non sufficit, sed perficitur probatio per numerum pluralem, vt in cap. nuper. & in ca. licet. sed hoc dictum impugnant Moder. quia etiam ponitur infra de fi. instrumen. & tamen vnum solum instrumentum probat idẽ, & de præsumpt. & tamen aliquando vna violentissima presumptio sufficit, vt in c. afferte. & in c. tertio loco. infra de præsump. vnde Ioan. Andr. dixit secundo loco, ℘ hoc est vnum de his, quæ ponuntur ad beneplacitum, & de quibus non potest reddi ratio, per l. non omnium. ff. de legi. Vel dic, secundum Abb. Moder. ℘ immo locutus est in plurali, quia frequentius tractatur in hoc ti. de pluribus testibus, quam de vno, siue de fide vnius testis. Tu dic & verius, ℘ immo locutus est in plurali, & hic & in sequentibus titulis, quia diuersæ sunt species testiũ subalternæ, & instrumentorum & presumptionum: quidam enim sunt laici, quidam clerici, inter quos est differentia quo ad pœnam, vt in c. de cætero. infra eodem. Item sunt masculi & fœminę, inter quos similiter est differentia, vt in c. quoniam. infra eodem. & l. ex eo. ff. de testib. sunt & testes infames & criminosi, quorum aliqui totaliter repelluntur, aliqui non totaliter, sicut & consanguinei & domestici, de quibus in c. litteris, & in c. testimonium, infra eodem.

SVMMARIVM.

1 *Testis precio corruptus, an testificari possit.*
2 *Testificantis effectum, delictum commissum in fraudem testimonij ferendi, an tollat.*
3 *Testis simpliciter productus a parte, non citatus an valeat, & nu. 5.*
4 *Testis si præsente parte iurat, an productus præsumatur per se.*
6 *Citatio, si per iudicem commissa reperiatur, in dubio præsumitur commissa parte instante.*
7 *Opus quod inuenitur ab aliquo factum, præsumitur ab eo factum, ad quem pertinet.*
8 *Testis non productus, sed qui sponte obtulit se testificaturum, vtrum sit tanquam suspectus repellendus.*
9 *Testis si in iudicio a longinquo comparuit, in dubio præsumitur monitus a iudice.*
10 *Pars, si protestetur tempore iuramenti, quòd saluæ essent sibi exceptiones, testis tanquam suspectus repellitur.*
11 *Testis qui sponte non citatus producitur, ex hoc præsumitur inimicus.*
12 *Testem, vt melius ueritatem deponat, an liceat instruere.*
13 *Infidelis regulariter ad testimonium non admittitur.*
14 *Testis qui testificatur, an debeat esse ieiunus.*
15 *Verbum vnum & idem, de consilio & de præcepto intelligi potest secundum diuersas personas & materias.*

CAP. I.

PLacuit. Testes debent esse idonei & fideles, & nõ corrupti. secunda est
1 ibi, & vt. No. primo in verbo, p̃cio. † ℘ testis corruptus precio nõ potest testificari, ẽt si recipiat pecuniã, vt verum dicat. 15. q. 4. c. sane vnde ẽt si deponat verum, puniri potest pœna falsi, & in dubio ex hoc solo ℘ est corruptus, præsumitur dixisse falsũ. primo enim probat tex. & ibi per Bar. in l. j. ff. ad l. Cor. de fal. & tenet Bart. in l. diuus. ff. de re iudi. circa fi. de quo dixi plenius in c. licet causam. j. tit. prox. Non solum autem punitur pœna falsi, qui corruptus dixit testimonium, sed etiam qui corruptus noluit dicere, vt probat text. & ibi per Barto. in l. prima. §. primo. ff. de fal. Est tamen differentia inter ista duo, quia primus, vt dixi, præsumitur falsum dixisse, quia corruptus, & si non cogatur testificari, & deponat, creditur ei. ita probat text. singu. secundum Bald. in cap. primo. circa medium, si de inuestit. lis oriatur inter domi. & vasal. sed hoc non potest procedere absolute de iure ciuili, de iure autem canonico oportet distinguere, ℘ aut testificatur contra eum, qui illum corrumpit, & tũc stabitur testimonio suo, ne lucretur ex delicto suo: aut testificatur pro ipso, & tunc videtur prima facie ℘ non debeat stari, quia reperiretur esse criminosus. Sed tamen adhuc videtur dicendum idem, per text. not. in cap. inquisitionis, circa fin. infra de accusa. vbi patet, ℘ testis qui extra iudicium mentitus est ne testificaretur, cogi-
2 tur testificari, & creditur eius dicto, † quia delictum commissũ in fraudem testimonij ferendi, non tollit effectum testificantis, sicut nec inimicitia captata in fraudem, vt l. vnius. §. cum quis. & ibi per Bart. ff. de quæst. & hoc est verius, quia absurdum est & contra naturam testis, ℘ non possit dicere pro vtraque parte, & quia ex quo testis cogitur testificari, non obstante corruptione videtur approbatus a parte aduersa, qui petit eum cogi ad testificandum, vel a iudice si iudex procedit ex officio. & dicit hic Hostien. notabiliter, ℘ licet testis non possit testificari precio, tamen potest testificari prece. Et ex hoc infert hic do. Abb.
3 † ℘ licet testis non sit citatus a iudice, sed producatur simpliciter a parte, valet tamen eius testificatus. ita etiam dicit Spec. in titu. de testi. §. qualiter. ver. iudex. Amplius dicunt not. Domini de Rota decisione 360. quos refert hic do. Abb. & in c. secundo.
4 infra eod. latius, † ℘ si iurat parte præsente, præsumitur productus a parte, licet de productione non appareat, & per consequens valebit eius dictum. & licet hoc suum dictum non probet, neque primum, neque secundum per bonas decretales, vel leges, primum tamẽ probatur in l. Iulia. in prin. & l. inuiti. ff. de testi. quæ iura subtiliter inducit Bar. & declarat in l. post legatum. §. his vero, ff. de his, qui. vt indig. & est bo. text. & hoc ponit domi. Abb. in cap. cum in tua. infra de spon. vbi patet, ℘ admittitur testimonium consanguineorum contra famam, licet sponte oblatam. † videtur tamen per illum text. in alio ver. singulari
5 ter limitari istud dictum, videlicet ℘ sit verum, quando alias testis
a a citatus, esset persona integra, & cui plene deberet credi. secus si esset persona suspecta, quæ etiam si produceretur citata non plene probaret, tunc enim vbi alias crederetur ei, licet non plene, nunc repelleretur in totum, sicut ibi repelluntur parentes contrahentium, & hoc est ℘ forte vult dicere text. in Authen. de testi. §. si vero ignoti. in ver. festinantes. vbi loquitur de personis vilibus & festinantibus ad testimonium. nisi resoluas copulam in singularitates. sed iste intellectus est magis coloratus. secundum probatur ratione, & auctoritate.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde in hac disputatione de testibus, ℘ testes minime integri perficiunt aliis adminiculis, Rui. consi. 149. nu. 6 li. 5.

auctoritate quidem, quia do. Anto. in c.j. supra de iudic. tenet,
6 † ꝙ si reperitur commissa citatio per iudicem, in dubio præsu-
7 mitur commissa parte instante ratione, †quia opus quod inue-
nitur factum & nescitur a quo, vel expensa, præsumitur in du-
bio facta ab eo, ad quem pertinet, vt l. cum seruus. & quod ibi
per Bart. ff de verbo. obliga. & probatur in l.j. C. de alimen. pu-
pil. præstan. ita videtur, ꝙ si testis iurat parte præsente, debeat
præsumi productus a parte in dubio sed relinquitur. Tertium
8 dictum, ꝙ est magis dubitabile, † quid si constet ꝙ testis nō fuit
productus, sed quòd spōtè obtulit se testificaturum, vtrum per
hoc sit suspectus & repellendus? Super quo distingue breuiter
& dic, quod aut quæritur vtrum iudex possit eum repellere
antequam iuret & debeat. & dicendum est, quod sic, ex quo
enim se ingerit est suspectus, vt l. quæ omnia. ff. de procurat. &
ita debet intelligi Bar. qui hoc tenet in l. post legatum. §. is vero.
9 ff. de his qui. vt indig. Aduerte tamen, †quia si testis comparuit
in iudicio de longinquo, in dubio præsumitur fuisse monitus a
iudice, & in dubio, non debet repelli, nisi forte iudex asserat cō-
trarium. ita tradunt Do. de Rota concl. 366. & est singulare ver
bum, ꝙ refert & sequitur do. Ant. in c.j. §. de iudi. Nec ob. primę
conclusioni, si dicatur ꝙ ex quo pars, in cuius fauorē testis vult
deponere, & cui incumbit onus probandi, est præsens & non ꝓ-
tradicit, videtur tacite consentire ꝙ testis iuret & sic ipsum pro-
ducere per ea, quæ habentur in regula, is qui tacet. de reg. iur. &
in c. nonne. de prę̄sump. quia ad hoc est dicendum, ꝙ quamuis
pars ex postfacto videatur consentire, non tamen per hoc pur-
gatur suspitio testis, qui sponte se obtulit. Aut testis fuit recept⁹
ad iuramentum per iudicem, & tunc dixit Bald. in c.j. §. porro. q̄
fuit prima causa. & in l. presbyteri. C. de epi. & cle. ꝙ semper te
stis plene probat, quia hoc ipso ꝙ iudex detulit sibi iuramentū,
videtur eum monuisse vt testificetur, & sic non videtur testifi-
cari sponte. sed istud dictum posset esse verum, quando ante iu-
ramentum delatum testis non obtulit se velle testificari. vbi au
tem præsens se obtulisset, tamen est causata suspitio, q̄ non pur-
gatur postea per monitionem iudicis. dictum tamen suum cre-
do verum ex alia ratione, quia ex quo pars tempore iuramenti
nihil opposuit, videtur approbari persona testis tam a parte, q̄
erat præsens, quam a parte citata, quæ non comparuit, quæ ha-
10 betur pro præsente, vt in c. 2. j. eo. †& ideo posses dicere probabi
liter, ꝙ si tempore iuramenti pars esset protestata ꝙ salue essent
sibi exceptiones, iuxta formam authenticæ, si dicatur. C. de te-
sti. & c. præsentium. j. eo. iste testis posset repelli tanquam suspe
11 ctus, & hoc casu esset vera opi. etiam Bart. † Illud etiam scias, ꝙ
testis qui sponte producitur non citatus, ex hoc solo præsumit
inimicus eius, contra quem producitur in alia causa, vbi alias
non præsumeretur, vt est casus no. quem ibi ponderat do. Abb.
Moder. secundum vnum intellectum, in c. cum P. j. de accusat.
12 † non solum autem licet rogare testem vt testificetur, sed etiam
licet parti instruere testem, vt melius deponat veritatem, vt ita
13 dicit eleganter Bal. in l. fi C. si ex fal. instru. † Nota secundo, ꝙ re
gulariter infidelis non admittitur ad testimonium, de quo 2. q.
7. c. si hæreticus. & in c. Iudæi. j. eod. fallit in casu, qui ponitur in
c. contra Christianos. de hæret. lib. 6. & quod ibi nota. Nota ter-
14 tio, †ꝙ testis qui testificatur, debet esse ieiunus, super quo tamē
est aliqua varietas. nā glo. dicit ꝙ hoc est de honestate, sicut in
collibus Vraniæ. 22. q.j. c. honestum. Io. autem An. dicit ꝙ hoc
est de honestate in locis, in quibus homines solent ex nimia po-
tatione turbari. do. Abb. sentit, ꝙ in omni persona ista sit lex p̄-
cepti, & ꝙ testis non possit restringi, vt dicit Io. An. propter ver-
bum, nullus. quod est vniuersale & secundum eum, ideo iubet
testis esse ieiunus, non quia præsumatur ꝙ ieiunus sit magis ad-
uertens & magis sagax, tamen standum esse consuetudini in
15 istis. Tu potes dicere, † ꝙ vnum & idem verbum potest intelli-
gi de consilio & de prę̄cepto, secundum diuersas personas &
materias, vt in cle. exiuit. circa medium. de verb. sig. & probatur
s̄. in c. damnamus. circa medium. & immo potest esse verum di
ctum Io. An. ꝙ quo ad quosdam sit consilium, & quo ad quos-
dam præceptum. Qui autem sint actus, qui debent fieri in ieiu-
no, & quis dicatur ieiunus, dic vt traditur. 7. q.j. c. non oportet.
de conse. dist. j. c. sacramenta. & dist. 5. c. vt episcopi. & c. seq. &
c. si constiterit. j. de accusa.

SVMMARIVM.

1 *Testis si examinatur parte non citata dictum illius nullum indicium facit.*
2 *Dispositio legis expressa, etiam circa ordinatoria iudicij, vbi reperitur, debet in foro ecclesiastico seruari, canone non contradicente.*
3 *Citatio vna sufficit ad videndum iurare testes.*
4 *Testium examinationi, pars præsens an esse debeat, an iuramento.*
5 *Citatus ad videndum iurare testes si est impeditus, per se comparere, an per procuratorem comparere teneatur.*
6 *Solennitas aliqua, quando requiritur a lege, vel ante actum, vel tempore actus, an eius omissio reddat actum nullum.*
7 *Mulier, si ex forma statuti non potest contrahere sine consensu consanguineorum, est lex prohibitiua.*
8 *Testes non posse ad iuramenta, parte non citata recipi, an hoc semper sit verum.*
9 *Testes producti inter alias personas, & ad alium finem iustam causam inquirendi contra tertium tribuunt, qui non fuit citatus.*
10 *Iudex, qui potest procedere iuris solennitate non seruata, quamuis non teneatur deferre iuramentum testi, non tamen potest recipere testem parte non citata.*
11 *Testes in inquisitione speciali formata, an possint recipi parte non citata, ad probandum crimen, quod est inconueniens.*
12 *Citatio vnica sufficit, quando aduersarius est terribilis, & potens.*
13 *Citatio quæ fit ad videndum iurare testes, an debeat esse peremptoria, vel sufficiat vnica.*
14 *Citatus si legitimo impedimento sit impeditus receptio testium, an sit nulla.*
15 *Testium examinatio interest partis retracletur & habeatur pro nulla, tanquam facta parte non citata.*
16 *Scientia impedimenti, non solum reddit sententiam diffinitiuam nullam, sed etiam quemlibet actum processus.*
17 *Testes quando lite non contestata recipiuntur contra contumacem, vt valeat, quid requiratur.*
18 *In interlocutoria, quam profert iudex admittendo articulos, vel productas propositiones, utrum citatio partis requiratur.*
19 *Interlocutoriæ ferendæ in cognitione, cum requirit causæ cognitionem, partis citatio requiritur.*
20 *Causa, quando est discussa partibus præsentibus, & in causa concluſum, an possit procedi ad diffinitiuam parte non citata.*
21 *Interlocutoria sine causæ cognitione valere videtur.*
22 *Interlocutoriæ in probatione, per quam persona læditur, quæ facienda est citatio, in cognitione autem non.*
23 *Procurator constitutus est ad litem, nunquid si dominus citatur ad videndum iurare testes receptio testium valeat.*
24 *Ius vtile instantiæ non acquiritur domino ipso iure, nisi post finitum mandatum.*
25 *Cessio iuris instantiæ, & cuiuscunque alterius iuris, an possit fieri domino absente.*

CAP. II.

IN nomine Domini. Nulla est re-
ceptio facta
contra non contumaces. secunda ibi, ecce admonē-
1 dus est semper. † Nota primo perpetuo in verbo,
nullius momenti. nam per hunc text. videtur singulariter pro-
bari, ꝙ si testis est examinatus parte non citata, dictum eius nul-
lum facit indicium, quod tenuit Barto. in l. maritus. ff. de quæ-
stio. quando nullo modo pars fuit citata, sed quando testis est
examinatus contra vnum citatum, tradit notabiliter Barto. in
l. admonendi. ff. de iureiuran. & bene facit text. in capitu. si duo
patroni. §. primo. eodem titu. vnde vult Barto. in loco allegato,
ꝙ plures testes hic examinati semiplene probarent. sed istud di-
ctum est dubium, & videtur contra text. notab. in cap. inter di-
lectos. § porro. de fide instrumen. in ver. nocumentum. de quę-
stione tamen dic, vt tradit Anto. de But. in capit. fin. infra de iu-
reiuran. & Bald. melius cæteris, in l. secunda. circa fi. C. de eden.
2 Nota secundo, † ꝙ vbicunque reperitur dispositio legis expres
sa, etiam circa ordinatoria iudicij, illa debent seruari in foro ec-
clesiastico, quando canon sibi non contradicit, & sic ampliatur
3 tex. in capit. primo. infra de oper. no. nuncia. Nota tertio ibi, aut
defensore, &c. ꝙ citatio fiat a iudice per seipsum, ex quo satis
colligitur ꝙ ad videndum iurare testes, sufficit vna citatio, ne-
que requiratur trina vel peremptoria. nam si requireretur tri-
na, vel peremptoria, non esset eiusdem effectus citatio facta per
alium, & monitio iudicis, vt l. secunda. C. quomodo & quando
iud. & no. in capit. consuluit. supra de offic. delega. super quo vi-
de quod no. Bart. in l. consentaneum. C. quomodo & quando
iudex. & in l. si finita. §. Iulia. ff. de damno infecto. Nota quarto
4 † ibi, & audire testes, &c. ꝙ pars videtur debere esse præsens exa
minationi testium non solum iuramento. Docto. tamen inter-
pretantur, & etiam consuetudo omnia iura, quæ sic loquuntur,
intellige de iuramento testium, non de examinatione, super
quo vide quod tradit Specu. in tit. de teste. § nunc tradendum.
5 & hic Ioan. And. Nota † quinto ibi, ineuitabili, &c. ꝙ citatus ad
videndum iurare testes, si est impeditus per se comparere, non
tenetur comparere per procuratorem, quod est intelligendum
q̄n impedimentum est temporale, & non multum duraturū.
de quo tamen dic, vt plene traditur in cap. querelam. de procu.
& per Bar. in l. 2. §. j. ff. si quis caut. & in l. j. ff. de diuer. & temp.
præscri. & potest esse ratio huius dicti, ꝙ citatus non sit qui te-
stes debeat produci. vnde non potest instruere procuratorem,
qualiter habeat eos repellere. & ideo non videtur esse consultū
domino. Nec ob. si dicat ꝙ potest esse consultum sibi per prote
stationem, quam faciet procurator, sed reseruādo sibi exceptio-
nes in dicta & personas. nam ad hoc videtur ꝙ forte poterit in-

tereſſe

tereſſe principalis,niſi proteſtari, vt fugiat detrimentum ꝙ ponitur in c.præſentium.j.eo. No. ſexto,ꝙ quando requiritur a lege aliqua ſolennitas vel ante actum vel tempore actus, omiſſio ſolennitatis reddit actum nullum.ad idem text.in ca.j.de rebus eccl.non alie.in 6.& l.quid ergo,in prin.ff.de his,qui not.infa.ſuper quo vide quod ponit Inn. & Moder.in c.cum cõſuetudinis. de conſue.& Bar.in l.cum lex,de fideiuſ.vbi ponit vnã no.doc. quæ manifeſte probatur per finem iſtius decretalis. dicit enim
7 ibi,† ꝙ ſi ex forma ſtatuti mulier non poteſt contrahere ſine cõ ſenſu conſanguineorum,iſta lex dicitur lex prohibitiua,ꝙ probat iſte tex.non ſolum ſi apponatur verbum negatiuũ,non poſſit eſſe,ſi in contractu mandatur aliqua ſolennitas obſeruari,videtur enim prohibitus etiam actus illa ſolennitate nõ obſeruata.ex quo apparet ꝙ defectus formæ requiſitæ quo ad effectũ, eſt effectus prohibitionis,ideſt actus eſt nullus,quia non cõſeruatur forma actus,videtur prohibitus fieri. dicit tamen Bart.in l.j.in prin.ff.ne quis eum,qui in ius voc.& fortius dicitur prohibitio illa, quæ ſimpliciter prohibet fieri aliquid ſine certa ſolennitate, vtraque tamen eſt prohibitio,vt probat tex. ibi no.§. fi.Circa ꝙ vide quod no.Bal.in l.mater,ad fi.C.de rei ven.& Pe. de Anch.in c.j.circa medium.s̃.de conſti. In gl.poſita ſuper ver
8 bo,venire.†quærunt hic Doct.pro ratione literę, nunquid hoc ſit verum ſemper,ꝙ teſtes non poſſint recipi ad iuramenta parte non citata.& pro regula ponitur ꝙ non poſſunt,vt hic & in l. ſi quando.C.de teſti.Fallit primo,ſecundum do.Ant. niſi iudex informet ſe ſuper notorio vel ſuper fama.tu adde idem,ſi ſuper conſuetudine, vt prolixe ponit d.Ant. in c.fin.in vlt.parte, circa prin.s̃.de conſue.Secundo adde circa idem,ꝙ quando eſt notorium facti tranſeuntis,hoc dictum non eſt ſine dubio,ꝙ contrarium formaliter tenet Bal.in c.j.§.homicidium, de pace iur.fir. pendet igitur iſta quæſtio ab illo articulo,vtrum iudex poſſit ꝓcedere ſuper notorio parte nõ citata,de quo dic, vt ponit idem Bal.in l.cũ fratrem.C.de his qui.vt ind.& plene per Docto.in c. ad noſtram.j.de iureiur.& in c.cum olim.j.de re iudica. Tertio adde circa idem,quod ponit Inn.in c.j.de poſtul.præla. dum dicit, ꝙ de fama poteſt capi informatio parte non citata. nam in-
a formatio quando fama [a] debet probari ad hoc, vt poſſit veniri ad inquiſitionem,ſeu ad repellendum eum, qui debet promoueri. & immo dictum ſuum melius cadit in ſecunda fallentia, ſed tamen eſt verum in ſe, quia pro ipſo eſt caſus in c.qualiter & quando.§.debet j.de accu.ſic enim intelligo illũ tex.vt plene dicam.j.in tertia fallẽtia. nec mireris ꝙ fama probata per teſtes
9 productos parte citata non tribuat cauſam inquiſitioni, † quia etiam teſtes producti inter alias perſonas & ad alium finem tribuunt iuſtã cauſam inquirendi contra tertium, qui non fuit citatus,vt eſt caſus ſingularis,quem ibi ponderat Bart.in l.de ſubmerſis.C.de naufra.lib.10.pro quo adduco tibi alium text.notabilem vltra ipſum,in l.diuus.§.cum autem.ff.de offi.præſi.& ſic ampliatur dictum ſuum in l.2.§.ſi publico. ff.de adult.ſicut etiam videmus ꝙ ex teſtibus receptis in inquiſitione generali, qui tamen non recipiuntur non citata parte,poteſt deueniri ad inquiſitionem particularem,ſecundum Bart. in d.§. ſi publico. Secundo fallit ſecundum do.Ant.vbicunque ſuperior habet ſe informare de habilitate vel inhabilitate perſonæ,cui eſt conferenda dignitas : tunc enim poteſt recipere teſtes parte non citata.allegat do.Ant.Inno.in c.j.de poſtula.prælat.& idem dicit in c.fin.de transla.præla.ſecundum Abb. hic.ſed ſalua reuerentia ipſorum,hoc non dicit Inn.in c.j.prę allegato. Et vt intelligas dictum ſuum,ipſe dicit quantum ad propoſitum, quòd ſuperior non tenetur recipere teſtem,vt teſtem,niſi in forma teſtis,quod exponit ibi Io. An.quia teſtes non tenebantur iurare.& hoc ego fateor.per iſta verba non ſequitur ꝙ pars debeat requiri in productione teſtium,quę fit coram iudice.vnde dicit Bar. notabili-
10 ter ad propoſitum in l.filius.in prin.ff.de dona.†ꝙ quamuis iudex, qui poteſt procedere iuris ſolennitate non ſeruata,non teneatur deferre iuramentum teſti, non tamẽ poteſt recipere teſtem parte non citata, quia illud prohibetur de iure diuino & humano.3 q.9.c.communia.& c.abſens.& cum agatur de ſatis magno prę iudicio ad repellendum. ſ.prę latum promouendũ, cui iam eſt ius quę ſitum per electionem & acceptationem,vt ī c.cum Vintonienſis.s̃.de ele.& traditur in c.licet. de tranſ.prę l. & in c.ſuper his,de accu.non videtur ꝙ ipſo non citato poſſit ſibi præiudicari,ar.c.licet epiſcopus,de prę b. li.6. & ꝙ traditur ꝓ gl.or.in cle.vna,de offi.deleg.vbi concluditur,ꝙ etiam executor qui non procedit in forma iudicij,non poſſit auferre poſſeſſionem parti non citatæ. facit optime quod habetur in c.ſi tibi abſenti,de prę b.in 6.vbi autem ageretur de nullo vel modico præ iudicio,& iudex procederet ex officio, ſicut in cõfirmatione ad euitandum peccatum, vel etiam ad ſalutem animæ cõcedi poſſet hoc dictum eſſe verum per ea, quę tradit ſingulariter Inn.& ponit Abb.Mod.in c.cum in tua.j.de ſpon.& de illo dicto Inn. vide plenius per Abb.in c.poſtquam.s̃.de elec. procedit vero dictum Inn.in d.c.j.quando ſuperior,qui habet confirmare ex ſuper abundanti, inquirit de habilitate vel inhabilitate electi, vt eſt in illis qualitatibus,in quibus incumbit probatio electo, nõ confirmatori,iuxta ea quæ habentur in c.cum nobis olim.s̃.de elect.& in c.fi.j.de præſump.tunc enim probatio illa nihil operabitur in prę iudicium electi, quia tunc debet repelli niſi ꝓbet ſe habilem,ſed informabit conſcientiam iudicis,vt priuati,quę informatio bene poteſt capi parte non citata, ſecundum glo.in ſimili,in l.2.§.eiuſdem quoque.ff.de teſti.& Bar.in l.4. §.hoc autem.ff.de dam.infec.Tertio fallit ſecundum d.Ant. in cauſa inquiſitionis,in qua poſſunt recipi teſtes parte non citata, vt in c. qualiter & quando.§.debet. j.de accu. quod dictum poteſt intelligi in bono ſenſu de teſtibus,qui recipiuntur ſuper fama, & ſi ſic intellexit,bene dicit. & ꝙ ille text.loquatur de talibus teſtibus, patet manifeſte, tamen quia loquitur de teſtibus receptis ante formatam inquiſitionem, & ſic non poteſt loqui de teſtibus productis ſuper crimine,quia ibi non prę ſupponitur ꝙ prę ceſſerit inquiſitio generalis. Reſtat ergo, ꝙ ſint recepti ſuper fama & hoc clare demonſtrat tex.in ſi.ibi dum dicit, ne præſumptionem hominum infamãdi,&c.ex quo prę ſupponitur,ſuper quo deponebant teſtes,& hæc eſt vera reſpõſio, quicquid dicat hic do.Abb.qui tenet etiam contra do.Ant.intelligens dictum
11 d.Ant.ſecundo modo,videlicet,† ꝙ in inquiſitione ſpeciali formata teſtes poſſint recipi parte non citata ad probandum crimen,quod eſt inconueniens.& contrarium tenet Bart. in l. fi.ff. de q.vbi dixit, ꝙ per teſtes receptos ſuper crimine in inquiſitione generali non poteſt reus condemnari in inquiſitione particulari poſtea formata,quia ſunt recepti parte non citata, quinimmo nec torqueri ſecundum eum . & hanc ſententiam tanq̃ veram approbat Bal.in l.congruit,in fi.ff.de oſſic.prę ſi.& in c.j. §.homicidium,de pa.iur.fir. facit optime quod idem poſuit in addi.Spe.in ti.de inquiſi.iuxta fi.Vbi autem inquiſitio generalis eſſet ſpecialis reſpectu perſonæ, & pars fuiſſet citata & comparuiſſet & ſaltem legitime citata,vtrum poſſit procedi ad condemnationem ex tali inquiſitione,eſt aliud dubium,de quo nõ tango ad præſens. Quarto fallit, vbicunque eſt probãdus caſus contingens in loco multum remoto, & vbi de facili pars non poſſet citari, tunc enim poſſunt recipi teſtes ad probationẽ cauſæ parte non citata, vt eſt caſus ſing.ſecundum Bart.in l.2. C.de infami.lib.11.Amplius dixit ibi Bar.& ſumitur ꝙ vbicunq; proceditur inſpecta iuſtitia naturali & iuregentium, nunq̃ requiritur citatio partis ad videndum iurare teſtes. & ita intellexit tex. in l.ſcire oportet,in §.ſufficit.ff.de excu.tu. ſed contrariũ tenuit idem Bar.& melius in l.filiuſfa.s̃.allegata,cuius dictum s̃.retuli.Quinto fallit,vbicunque lex dicit,delictum poſſe probari per argumenta & coniecturas.ita probat Hoſt.ſing. & Moder.in c. pro humani.de homi.lib.6.& poteſt eſſe ratio huius dicti, quia forte credit Hoſti. ꝙ teſtis examinatus parte non citata, faceret iudicium & præſumptionẽ.& hoc ſenſit Bart. in l.hæreditarias. ff.de crimine expilatæ hæred.quem refert hic d. Abb.ipſe tamẽ tenet contrarium,& bene per iſtum tex.quem feci te ponderare in notabilibus,& per ea,quæ no.Bar.in l.maritus.s̃.de quęſt. de quo dic plenius,vt dixi in no.& ideo iſta fallentia nõ videtur vera. Sexto fallit, vbicunque actor timet de morte vel abſentia teſtium & aduerſarius eius eſt perſona potens,& terribilis, cui actor timet denunciare : tunc enim poſſunt teſtes recipi parte non monita vel citata,vt dixit ſingulariter Hoſti. & Ioan.An.in c.quoniam frequenter.in prin.s̃.vt li.non conteſta.& refert hic d.Abb. Et attende notabiliter,ꝙ vbi non eſſet timor mortis vel diuturnę abſentiæ teſtium,licet aduerſarius eſſet perſona terribilis,non vī ꝙ teſtes poſſint recipi ipſo non citato,niſi cũ agitur de periculo animæ,& de modico aut nullo prę iudicio. Iſte eſt caſus no.in ca.præterea,el 2. j. de ſpon.& ibi hoc tenet expreſſe Ant.de But.& Moder.& benefacit tex.in c.fi.de hære.lib.6.per
12 locum a ſpeciali. Aduerte tamẽ,† quia qñ aduerſarius eſſet terribilis,& potẽs,tamen ſufficeret vnica citatio,etiam vbi alias requireretur peremptoria.ita ſin.dicit Io.And. in c.non minus.j. de immu.ecc.& refert Bal.& ſequitur in c.j.de mili.vaſal. qui ꝓtumax eſt.Septimo fallit,vbicunque iudex procedit ad informãdum ſe de abſentia rei ad hoc, vt poſſit ſibi ſtatuere terminum conuenientẽ, tunc enim iudex debet ſe informare de abſentia, prout poſſit,vt in Auth.de exhib.& introd.re.§.ſancimus.quod Bar.intelligit ſingu.ideſt etiam parte non citata . Ita not. ipſe in extrauaganti,ad reprimen.in gl.ſuper verbo,per edictum. Octauo fallit,quando partes darent licentiam iudici, ꝙ poſſet teſtes recipere in abſentia ipſarum.ita tradit not.Bal.in l.ſi quando,in ſecunda col. C. de teſtib.de cęteris fallentiis dic, vt hic per Mo-
13 der.†Sed quæritur pro declaratione materię,vtrum citatio quę fit ad videndum iurare teſtes,debeat eſſe peremptoria, vel ſufficiat

ADDITIO.

a VIN. GOD Famæ probatio qualiter fieri dẽat,Rui.cõſ.52.n.7.li.5.& qñ aliquid probetur & qñ non,Rui.conſ.158.nu.23.lib.5.ſufficit.n. fama ad tranſferendum onus in aduerſarium,Rui.conſ.128.nu.10.lib.4.

ficiat vnica?& eſt communis opi.quam poſuit Io .An.in c.conſuluit s̃.de offi.dele.q̃ ſufficiat vnica, nec requiratur peremptoria,& hanc opi.ſecutus eſt Bar.in l.cõſentaneum.C.quomodo, & quando iudex.& in l.ſi finita.§.Iulianus.circa prin. repetitionis.ff.de dam.infec.hanc ſententiam ſum ſecutus.s̃.in notab.p̃ iſtum tex.inducendo illum,vt induxi.ſed Bal.credit contrarium in l.ſi quando,in prin.C.de teſti.allegat quãdam gl. in l. & poſt edictum.in prin.ff.de iudi.q̃ videtur ſentire,q̃ citatio peremptoria requiratur ita poſt lit.conteſt.ſicut ante,& econtra.Sed ſi bene ponderetur mens gl.non dicit q̃ in omnibus, quæ fiunt poſt litem conte.requirantur peremptoria. ſed hoc vult, q̃ ſicut in ſententia,quæ fertur poſt litem conte.peremptorium requirit̃, ita & in prima citatione,quæ fit ante litem conte. ad finem contra contumacem ad primum,& ſecundum decretum. Secũdo mouetur ex dictis Innoc.in c.ad petitionem.j̃.de accu.vbi ſentit Inn.in quibuſdam exemplis,q̃ in interlocutoriis, & actibus, q̃ ſunt grauis præiudicij,requiritur peremptorium,ſicut in ſentẽtia.& hoc etiam tenet Bar. in loco allegato. Sed q̃ receptio teſtium ſit tanti præiudicij,q̃ æquiparetur ſententiæ,ipſe non bene probat,q̃ licet in teſtibus cõſiſtat vis circa cauſam,non tamẽ actus ipſe recipiendi teſtes eſt ille,qui principaliter determinat cauſam ſed depoſitio, forte autem teſtis productus nihil deponit aut non bñ.Item q̃ iudex interroget teſtem ex officio,vtrum ſit criminoſus vel aliter inhabilis adhuc, licet pars nihil opponat,alio modo poterit ſaluare ius ſuum. vnde communis opin. videtur verior. In glo. poſita ſuper verbo,ineuitabili. hanc glo.
14 damnat Io.An.hic,inquantum ſentit,†q̃ ſi citatus eſt impedit⁹ impedimento legitimo,receptio teſtium eſt nulla ipſo iure. nã ſecundum eum hic,& in regula,pręſumitur,de reg.iur.vbi plenius pars reſtituetur,vt poſſit opponere contra perſonas teſtiũ, omnes exceptiones perinde ac ſi fuiſſet proteſtata, iuxta formã c.præſentium.j̃.eo.idem dicit,quando citatus ad teſtes recipiendos eſſet citatus ad domum eo caſu,quo citatio ad domum fieri poteſt in receptione teſtium,de quo ibi per eum,& per Bart. in l.4.§.prætor.ff.de dam.infec.per Bal.in auth.ſed & ſi quis. C. de teſti.& tradunt Moder.in c.quoniam frequenter. s̃. vt li.nõ
a conteſt.Si enim compareat poſt factum cõtumax, & citat⁹ a ad domum,& oſtendat ſe ignoraſſe de citatione,admittent̃ ad opponendum omnes exceptiones contra teſtes, ſicut admittitur ad appellandum, vt in cle.ſi ante.de dolo & contu. & l.ex cõſenſu.§.fi.ff.de appel.& hoc dictum approbat etiam hic d.Abb. licet primum reuocet in dubium,vt j̃.dicam. Tu autem conſidera,licet ficto contumaci concedatur remedium commune, nõ tamen remedium reſtitutionis,quod eſt de iure ſpeciali,niſi qñ accedit iudice ſedente pro tribunali,vt l.diuus. ff.de in inte.reſt. Vnde aut dicis, q̃ iſte victus contumax admittatur ad opponendum ipſo iure,& hoc eſt falſum,& contra tex.noſtrum, & contra c.præſentium.j̃.eod.iuncto iſto c. aut dicis, q̃ reſtituatur, & hoc non poſſe fieri ratione prædicta, niſi forte victus cõtumax allegaret ignorantiam citationis probabilẽ,puta quia tunc erat extra prouinciam,& in loco remoto.tunc enim forte poſſet cõcedi reſtitutio l.j.in fi.ff.ex quib. cau. maio.ita dicit gl. in ſimili, in l.2.C.de iure emphy.& Bar.in l.cum filius.§.in hac.ff.de ver. obl.Doct.tamen in materia, quantum viderim de præſenti, nõ ponunt q̃ victo contumaci ex hoc detur reſtitutio,ſed poſſet ꝓbabiliter dici ratione prædicta.In primo autem membro diſtinguit do.Abb. Moder. q̃ aut iudex ſciuit impedimentum partis, & tunc non valet receptio teſtium ipſo iure, vt in c. querelam. s̃.de procur.& in c.cum Bertoldus.j̃.de re iudic.& l.quæſitum. ff.eo.tit. Aut iudex hoc ignorauit, & tunc receptio teſtium valet, ſed eſt retractanda per reſtitutionem in integrum. nec erit verum quod dicit Io.An. q̃ fiat reſtitutio duntaxat ad hoc vt absens poſſit opponere exceptiones,quas poterat opponere tempore receptionis teſtium.Opponetur primo per iſtum tex.a cõtrario ſenſu,quia etiam ſententia diffinitiua reſcinditur per reſtitutionem, & quicunque actus iudicialis ſit impedimentũ iuſtum parte abſente,vt l.fi.& ibi plene.ff.de in inte.reſtit.& in c. cum Bertoldus.Tertio,quia vltra exceptiones obiicientes contra perſonas teſtium,intereſt partis q̃ fuerit præſens, quando teſtes iurabant ad minus ex illo capite, quia potuiſſet pars opponere certas exceptiones,quę repuliſſent teſtes antequam examinarentur,vt in auth.ſi dicatur.C.de teſt.& in c.ex parte Adæ.j̃.e. teſtibus tamen examinatis licet tamẽ debuiſſent examinari,daretur aliquantulum fidei,vt dicit Barto. in l.ſi maritus.ff.de q̃ſt.
15 † vnde magis interfuit,& intereſt partis examinatio teſtium retractetur& habeatur pro nulla, tanquam facta parte nõ citata, quo caſu teſtes examinati nullum penitus faciunt indicium,vt s̃.dixi, q̃ q̃ nunc reſtituãtur parti exceptiones s̃ perſonas teſtiũ. & hoc dicit tenendũ ſaltẽ,qñ teſtes prius sũt examinati, ar. c.p̃ſentata,& in c.cum cauſam.j̃.eo.Tu autem aduerte,quia diſtinctio prædicta, vtrum iudex ſciuerit vel ignorauerit, vr̃ hic fuiſſe de mẽte d.Ant.in finalibus verbis huius quæſtionis.Sed aduerte,quia poteſt ſuſtineri ſimpliciter dictum Io.An.q̃ etiam ſi iudex ſciuit impedimentum, tamen teneat receptio teſtium ipſo iure,quia diſtinctio s̃dicta fit in ſententia diffinitiua, in interlocutoria autem non ſeruatur prædicta diſtinctio: vnde valet interpoſitio primi decreti indiſtincte facta s̃ impeditum non adhibita diſtinctione ſcientiæ vel ignorantiæ.ita formaliter determinat Bar.in l.fi.in j.col.ff.de in integ.reſti.per l.ignorantiæ.& quod ibi habetur.C.de re mil.& ſi hæc eſt interlocutoria primi decreti,in qua requiritur citatio peremptoria, & ſic patet, q̃ eſt maioris præiudicij q̃ receptio, fortius videtur idem dicendũ in illa interlocutoria,in qua minor requiritur ſolennitas. Si tamẽ tenemus,q̃ receptio ſit nulla,vt ſentit dom.Ant. & dom. Abb.
16 tunc habes,†q̃ ſemper ſcientia impedimenti non ſolum reddit ſententiam diffinitiuam nullam,ſed etiam quemlibet actũ proceſſus,& hoc ſentit Bal.in c.j.de mili.vaſal.qui contu.eſt. vbi allegans Inn.dicit, q̃ regulariter ſcientia impedimenti ligat man⁹ iudicis.de iure tamen non inuenio hoc expreſſum,ſed potius s̃, vt dixi.& per hoc etiam facit tex.in c.querelam.de procura.qui proprie loquitur de interlocutoria.poſſumus tamen ſequi opi. Modernorum per tex.a contrario ſenſu. ſed non bene patet reſponſio ad argumentum contrarium, vnde cogitabis. vbi autẽ iudex ignoraſſet impedimentum, placet mihi diſtinctio domini Abbatis,quam confirmo meliori ratione. quoniã ſi pars fuiſſet præſens, potuiſſet dare interrogatoria & articulos ſuos diligentius tanq̃ de facto ſuo melius informata,q̃ iudex,q̃ eſt valde vtile in examinatione, vt in c.cum cauſam. & in c.per tuas. j̃.eo. etiam videtur intereſſe partis vltra exceptiones,quæ opponunt̃ s̃ perſonas teſtium,vt teſtes de nouo examinentur,& ideo totaliter debebat concedi reſtitutio,ex quo totaliter intereſt, vt l.ab hoſtibus.§.ſed q̃ ſimpliciter.ff.ex qui.cau.ma.& quod traditur in cle.j.de reſti. in inte. & quia diximus in articulis præcedentibus, q̃ teſtes non debent recipi in cauſa inquiſitionis niſi parte citata,dic q̃ de hoc eſt caſus notabilis in l.diuus. §.cum autem.
17 ff.de offi.præſi.Item aduerte,qñ teſtes recipiuntur lit. non conteſt. contra contumacem, ad hoc vt valeat receptio & cauſetur talis contumacia,ex qua hoc fieri poſſit, requiritur q̃ præceſſerit citatio peremptoria.caſus eſt ſingularis in c. quoniã frequẽter.§ porro.in verbo,peremptorie.s̃.vt lit.non conte.Nec dico, q̃ tunc cum teſtes recipiuntur, requiratur peremptoria citatio, ſed q̃ quando poteſt veniri ad receptionem teſtium & ad diffinitiuam lite non conteſtata, parte contumace,nõ committitur contumacia quo ad hunc effectum, niſi præceſſerit citatio perẽptoria.In gl.poſita ſuper verbo,admonendus.quærit hic d.Ant.
18 de But.† vtrum in interlocutoria, quam profert iudex admittendo articulos vel poſitiones productas,requiratur citatio partis. & refert hic, Dominos de Rota tenere q̃ non requiratur. ipſe autem tenet p̃rium,ſecundum Aegid.de quo dic,vt hic per eũ. Cui adde ſm d.Abb.q̃ licet in examinatione &cognitione,vtrũ articuli ſint admittendi vel non,requiratur citatio partis,vt etiã dicunt Dñi de Rota in deciſione prędicta,tamẽ poſtq̃ eſt cognitum, vtrum ſint admittendi, in ipſa admiſſione non eſt neceſſe partem citare,ſm eum. quod p3, quia iudex põt eos admittere tacite procedendo ad vlteriora,& tunc nõ requiritur citatio partis,ſed valet ſnĩa,ſi non appelletur, vt in c.ex parte. C.de app.& tradit Bar.in l.a procedente.C.de dila. Tu aũt aduerte, quia iſta fuit originaliter diſtinctio & opi.Iac.de But.quam refert Bal. & ſequitur in l.fi.in 2.col.C.de ſen.ex peri.reci.& in l.j. C.e.tit.vbi
19 dixit,†q̃ in cognitione interlocutoriæ ferendæ, cum reqrit cauſæ cognitionem,requiritur citatio partis, in pronunciatione autem,poſtq̃ eſt cognitum,non requiritur.Pro hoc facit,quod ſingulariter dicit Iac.de Are.& refert ibi Bal.in l.quamuis indubitati.C.de adul.cuius dicta etiam retuli in l.ſi qui ex cõſenſu. C.
20 de epiſc.audien.circa prin.†qui voluit q̃ quando cauſa eſt diſcuſſa partibus præſentibus & concluſum in cauſa, poteſt ꝓcedi ad diffinitiuam, parte non citata. Sed iſta dicta vñr eſſe s̃ communes ſnĩas & s̃ veritatem, quia qñ interlocutoria nullum infert p̃iudicium vel valde leue,tunc põt eſſe verum, q̃ nõ requiritur citatio partis,vt dixit Inn.in c.querelam.s̃.de proc. & in c.auditis,eo.ti. ſed vbi infertur non leue p̃iudicium, tunc Bart.vbiq; tz q̃ requiritur citatio,nec diſtinguit inter cognitionem,& pronũciationem.ita ponit iſte eleganter, quicquid dicat ibi gl. quæ tz p̃rium in l.ne quicquam.§. vbi decretum, circa prin.ff.de off.ꝓcon.& in l.ſi opus.ff.de no.ope.nun.Idem ſentit in l. q̃ iuſſit.ff. de re iud.de quo vide plenius per Ang. & Mod.in l.recuſare, §. fi.ff.ad Treb. Quod aũt non ſit facienda iſta diſtinctio, probat̃, quia non vr̃ eſſe, vel ſaltem minus vr̃ eſſe citatio de ſubſtãtia in cã cognitionis, quæ ſit interlocutoria, q̃ in probatione ipſius in-
21 terlocutoriæ, † quia interlocutoria vr̃ valere ſine cauſæ cognitione, vt eſt caſus notabilis in l.j.in fi.ff.de conſtit. Princ. ibi, vel interlo-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, q̃ citatus non comparens non conſtituitur in contumaciam, niſi is ad cuius inſtantiam, fuit citatus contumaciam accuſet, Ruin. conſ.68.nu.7.lib.5.

interloquens de plano decreuit.& probatur in c.interposita,in prin.j̃.de app.vbi patet,ꝙ si iudex opposita exceptione incontinenti eam reiecit,nec admisit probare voluntatem,valet sentẽ-
22 tia nisi appelletur.† Vnde potius esset distinguendum econtra, ꝙ in probatione interlocutoriæ,per quam pars læditur, esset facienda citatio per regulam l.de vnoquoque.ff.de re iudi. in cognitione autem non,quia ad esse substantiale interlocutorię nõ requiritur cognitio,vt patet ex præmissis.sed tamen in vtroque actu dicendum est ꝙ pars debet citari, ex quo potest loqui tam in pronunciatione quam in cognitione. nec est verum ꝙ in interlocutoria non requiratur causæ cognitio,quia contrariũ dicit tex.in l.fin.ff.de fer.& in l.a procedente. C.de dila.& ideo,vt concordes prædicta iura, dic ꝙ requiritur ad minus forma cognitionis,ꝙ est vel quæ inducitur,ꝙ citatur pars vel cum proceditur parte citata.Non obst. ratio d.Abb. quia quando actus sequens, per quem iudex procedendo ad vlteriora videtur tacite interloqui, fit a iudice, præsupponitur in illis iuribus, ꝙ aut ad illum actum pars sit citata,si hoc requirit natura actus, vel etiã si alias non deberet citari ad talem actum, debeat nunc citari,
23 ex quo per illum actum videtur ferri interlocutoria, †& satis videtur citatus ad interlocutoriam, cum citatur ad actum, per quem tacite pronunciatur.Credo tamen discurrendo, ꝙ difficile inuenies actũ seu processum ad vlteriora, ꝑ quem vr̃ pronũciari tacite super articulo prȩcedenti,qui de sui natura non esset præiudicialis,& requireret citationem partis. Tolle exemplum in casu nostro, producuntur articuli vel positiones ante terminum assignatum ad probandum, & est vna practica de qua ponit Bar.in l.fin.ff.de fer. postea iudex vult assignare terminũ ad probandum super articulis certis,in assignatione termini debebit pars citari etiam in assignatione primi, alias assignatio erit nulla.ita no.Io.An.in ti.de dila.§.videndum.ver.pone.& dom. Ant.plene in c.licet causam.s̃.tit.proxi. nonne actus assignationis termini,per quem iudex tacite admittit articulos, habet citationem vtriusque, & tamen vt dixi etiam si in assignatione primæ dilationis non requireret̃ alia citatio, requireretur nunc propter tacitam interlocutoriam, vt s̃. dixi. Secundo quærunt hic Doc.nunquid si procurator est litem contestatus, & dominus citatur ad videndum iurare testes, valeat receptio testiũ.de quo dic vt hic plene per Doc.quibus adde inquantum tenẽt, ꝙ dominus comparuit virtute citationis, tunc valet receptio testium,quia dominus habet vtile ius instantiæ,cuius virtute potest procedere in causa & actus fieri cum eo,per l.in causæ.in fi. ff.de procu.sed Bal.diuersimode loquitur in diuersis locis.nam in l.si quando.C.de testi.in pe.col.simpliciter tenet, ꝙ receptio testium sit nulla,sequens Io.An.idem tenuit in sententia diffinitiua,in l.procuratoribus.C.de procu.licet ibi ponat exemplum solum,quando dominus erat absens.sed in l.fi.C.de sent.ex peric.reci.versus finem,tenet opi.Doc. & eorum distinctionem, p rationem præallegatam, & hoc etiam tenet Bart. vltra loca hic allegata,in l.j.C.de sen.Sed ꝯ Bar.& Doc.arguo sic, si ius instantiæ vtilis transiret ipso iure in dominum, tunc dominus posset assumere in se iudicium, & inuito procuratore, sed hoc est falsum,vt in c.2.de proc.li.6.& l.procuratoribus. C.eo.ergo ius instantię vtilis non transit in eum ipso iure.ꝓña patet,assumptum est probatum,maiorem ergo probo.quia ſm Bal.in l.j.de act.& obl.qñ habens ius vtile est principalis,ad quem pertinet cõmodum esse, semper habens ius vtile prefertur habẽti ius directũ. casus est clarus in d.l.in causæ. §.fi. & l.si procurator.ergo cum effectus causę pertineat ad dominum,dominus habens ius vtile instantiæ præfertur procuratori,quod non est verum . Vnde Bal.dicit notabiliter ad propositum,in l.j.circa princ.commenti,C.de sent.†
24 ꝙ ius vtile instantiæ non acquiritur domino ipso iure,nisi post finitum mandatum,& sic loquitur tex.in l.in causæ.& licet Bart.sentiat ꝯrium in d.l.j. dum dicit ꝙ quamuis ius vtile sit quęsitum domino,ipso iure,non tñ tenetur eo vti,si nõ vult,ex quo datur intelligi ꝙ ſm eum,est quęsitum ante reuocationem procuratoris, & hoc tenet Ange.expresse in l.stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de verb.ob.tñ opi.Bal.videtur verior ratione prædicta . & immo pro veritate huius articuli distingue , ꝙ aut quæritur vtrum valeat receptio testium facta domino prȩsente procuratore in iudicio & ignorãte præsentiam domini , & tunc dicendum est ꝙ non valet,quia non est dominus instantiæ etiã vtiliter,ex quo mandatum procuratoris non intelligitur reuocatum. Et aduerte , quia licet dominus etiam quando procurator est in iudicio, possit assistere causæ pro suo interesse & ꝑducere testes & probationes, vt l.Paulus.ff.de procu.& in c.si quẽ. §.j.de proc.li.6.& no.gl.in c.2. in fi.eod.tit. non tamen per hoc sequitur,ꝙ per partem aduersam cum ipso solo possit actus fieri non citato principali,qui est dominus instantiæ,sicut videm⁹ in materia c.cum super.de re iud.& in c.causam,quæ.j̃.e. de eo qui comparet pro suo interesse in lite mota inter duos. potest enim ipse producere testes citato aduersario duntaxat, nec est opus ꝙ intersit principalis, cui ipse cohæret. ideo ex̃ si aduersarius vellet ipse testes producere,est necesse ꝙ productio præiu dicet omnibus, vt citetur principalis causę, vt ibi plene traditur. aut mandatum est finitum tacite vel expresse. exemplũ si dominus comparuit prælente procuratore,& non contradicente, quo casu tacite videtur reuocare mandatum, vel saltem si procurator fuit sciens,& tunc valebit receptio testium & omnis actus per dominum, vt est casus in d.c.si quem.præallegato,iun-
25 cta gl. quæ bene adducit ad hoc do. Abb. Nunquid autem cessio[a] iuris instantiæ & cuiuscunque alterius iuris possit fieri domino absente.vide ꝙ singulariter ponit Ioan. And.in tit.de cessione actionis.§ fi.circa prin.& Bar.& Ang.in d.l.in causę,prȩallegata.& Bal.in l.per diuersas.in pe.chart.C.mandati.& in l.j. versus finem.C.de act.& obl.

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Adde,quando cessio iurium comprehendat præsentia tantũ,nõ futura vel in diem. ita sin §.fi.Instit.de act.col.pen.ubi plene ponit materiam per regulam, & xii.fallentias.

S V M M A R I V M.

1 *Mulieres contra clericos etiam admittuntur, cum de crimine laici ciuiliter agitur.*
2 *Particeps criminis in crimine adulterij,an admittatur ad testimonium.*
3 *Iudex per inquisitionem quando procedere potest ad solam criminis denunciationem.*
4 *Iudex,quando agitur ciuiliter de causa, potest ex aliena prouincia testes aduocare.*
5 *Mulier,an admittatur ad testimonium in criminalibus de iure ciuili, & quòd in qq.maiestatis admittitur.nu.6.*
7 *Masculis data numeri paritate plus creditur,quam fœminæ.*
8 *Patroni ecclesiæ masculus & fœmina si discordant in præsentando,cuius præsentatus præferri debeat.*

C A P. III.

QVoniam. Mulier testificatur ꝯ clericum , cũ de causa ciuiliter agitur. secũda ibi,
1 quatenus. No.primo, † ꝙ vbicunq; agitur ciuiliter de crimine laici, etiam mulieres admittũtur ꝯ clericos ad testimonium,siue agatur per viam inquisitionis,quæ est iudicium ciuile de iure canonico,vt in c.per tuas. j̃. de simo. siue per viam denunciationis,vel exceptionis,etiam si agatur ad priuationem,secundum Fede.de Sen.conf.suo 23. & dicetur in c.
2 ex parte.j̃.eo.No.secundo,†ꝙ particeps criminis admittitur ad testimonium in crimine adulterij vel fornicationis etiam ꝯ clericum,de quo in c.veniens.el j.j̃.eo.& in c.j. s̃.de confes. & in l. repeti.ff.de quæst.per Bar.& plenissime per Docto.in l.fi. C.de
3 accu.Nota tertio,ſm Ant.de Bu.†ꝙ ad solam denunciationem criminis iudex potest procedere per inquisitionem. sed hoc intelligunt Docto.Mod.& bene,si prȩcedat fama,& alia quæ dñr in c.qualiter.j̃.de acc.vel dic ꝙ tex.loquitur in denunciatore publico,ad cuius dictum formatur inquisitio, ut in c.præterea. j̃.
4 de testi.cog.& l.diuus.de custo.reo. Vltimo nota,† ꝙ etiam qñ agitur ciuiliter de causa, iudex potest aduocare testes ex aliena prouincia.& loquitur iste tex.in principe,qui hz̃ supremam potestatem.Quid autem iuris sit in alio inferiori iudice,dic vt traditur in c.cum causam.j̃.eo.& in c.j.de iud li.6. & in auth.apud eloquentissimum.C.de fi.instr.Et aduerte,quia hic non solum vocantur illi extra prouinciam, qui præsumuntur scire plenum negocium,sed etiam qui dñr aliquid scire.Vnde potest fieri ista vocatio etiam ad probandum iudicium criminis. In glo posita
5 in ver.mulieres.adde ad distinctio.huius gl. ꝙ de iure ciuili mu-
a lier[a] admittitur indistincte ad testimonium, etiam in criminalibus causis,ſm gl.in c.ex eo. 25.q.3.& in c.forus.j̃.de ver.sig. & hanc opi.sequitur d.Ant.hic,& Spec.in ti.de teste.§.j.ver.item quod est mulier.sed Io.An.infert ibi in additionibus,prout hic refert do. Abb. ꝙ etiam de iure ciuili mulier non admittitur in causa criminali, ſm Iaco.de Are.quia si mulier non admittitur testis in testimonio,vt Insti. de test. §.testes. multominus vr̃ admittenda in causa criminali,quæ est maioris præiudicij.sed Io. And.dicit,communiter seruari contrarium,& ꝙ contraria opi. habet ęquitatem,vbi per testes mares non posset crimen probari.Io.autem de Imo in l.qui testamento.§.mulier.ff.de testa.dicit,ꝙ Iaco.de Are.loquitur in causa capitali. & sic sentit ſm eũ, ꝙ aliud sit in aliis causis criminalibus . ipse tamen ibi sequitur communem opi.per illum tex.& per tex.c.ex eo. 15.q.3. sed ad illa iura posset responderi,ꝙ quamuis dicant simpliciter,mulierem posse testificari,dz̃ tñ restringi, nisi in cã criminali, sicu eꝯ tex.in c.mulierem. 33.q.5.& in c.forus.de ver.sig. qui dicũt mulierem non posse testificari in criminalibus , & ꝙ ista restrictio debeat fieri,videtur probari in l.in quæstionibus. ff. ad leg. Iul.
6 maie.canonizata. 15.q.3.c.in quæstionibus.vbi dr̃,† ꝙ in qõnibus maiestatis etiam mulieres admittuntur in testes. & sic dar̃ intelligi,

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ mulier de iure canonico potest esse testis in testamento,Rui.conf.9.nu.7.& 15.li.3.& in conf.192.nu.3.& 7.lib.2.

intelligi, ꝙ eſt ſpeciale in illo crimine, alias quare dixiſſet etiã, quia niſi implicat ꝙ non ſolum habiles, ſed etiam alias inhabiles admittuntur. in ꝯrium eſt caſus pro communi ſnĩa in l.3. §. l.Iulia. circa medium. ff. de teſti. vbi dr̃, ꝙ in accuſatione l.Iuliæ de vi publ. mulier repellitur a teſtimonio, quæ quæſtũ fecit corporis ſui. Ex quo patet clariſſime ꝙ mulier, quæ nõ eſt infamis, nõ repellitur a teſtimonio in cauſa criminali, ꝙ ſi repelleretur, non eſſet neceſſe ꝙ hr̃et illam qualitatem, de qua ibi in text. per quam efficitur infamis ipſo iure. Et ad tex. in l. in quęſtionibus, poteſt dici vel ꝙ ibi loquitur de muliere infami, prout oſtendit exemplum ibi poſitum. & tunc implicat dictio etiam, hoc modo videlicet, ꝙ non ſolum maſculi infames admittuntur in crimine maieſtatis, vt l. famoſi. in prin. ſed etiam fęminæ infames. oſtendit tñ ibi litera, ꝙ maioris fidei ſunt teſtes maſculi q̃ feminæ. & hoc bene probat tex. in ratione ſui, in c. forus. de ver. ſign.

7 † vnde poſſet inferri, ꝙ data paritate numeri & aliorũ, plus creditur maſculis, q̃ fœminis. vnde dicit Bal. not. in l.j. ff. de ſena. ꝙ

8 † ſi ſint patroni eccleſiæ maſculus & fœmina, & diſcordent in præſentando, præfertur pręſentatus a maſculo, quod eſt notabile. illud ẽt ſcias, ꝙ in teſtõ facto inter liberos mulier poteſt eſſe teſtis, vt traditur in tex. & gl. in l. hac conſultiſſima. §. ex imp ſecto. & in auth. ibi poſita. C. de teſta. & tꝫ Io. de Imo. in d. §. mulier.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio euangelica non debet eſſe niſi bina.*
2 *Legis naturalis diſpoſitio in materia probationis reſtringitur, ne ſequatur abſurditas, vel legum contradictio.*
3 *Probatio qualiſcunque efficitur, ideſt idonea, intelligitur in ſtatuto.*
4 *Actor quando, & qualiter præſumatur ſcire veritatem, de eo quod petit, ſicut reus cui deferendum ſit iuramentum.*

CAP. IIII.

Nomni. Ad probandum denunciationẽ de-nuncians computatur in numero teſtium. Vel ſic, ſecundum Abb. Vbicunque agitur de correptione peccati, de impediendo peccatum,

1 quis computatur in numero teſtium, licet agat. No. primo, † ꝙ

a denunciatio[a] euangelica non debet eſſe de neceſſitate, niſi bina, ad hoc vt poſſit peccator denunciari eccleſiæ. & hoc tenet hic Io. An. licet Hoſt. nitatur probare, ꝙ requiritur triplex monitio, ꝙ eſt ꝯ iſtum tex. qui alternatiue dicit, ꝙ in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum. vnde patet, ꝙ non requiritur trina monitio, quæ probetur per tres, ex quo ſufficit ſecunda, quę po-

2 teſt probari per duos. Nota ex tex. iuncta glo. † ꝙ diſpoſitio l. generalis in materia probationis reſtringitur, vt non ſequatur abſurditas, vel ꝯdictio legum. Ad idem tex. in c. ſolitæ, de maio. & obe. & in l. ſcire oportet. §. aliud. ff. de excuſa. tut. quinimo, fit reſtrictio in hac materia, ne quis indebite damno afficiatur. vnde

3 ꝯdicit Bal. not. in l.2. §. ꝙ ait prætor. ff. qui ſatiſd. cog. † ꝙ ſi ſtatutũ dicit, ꝙ in aliqua cauſa ſufficit qualiſcunque probatio efficitur, ſcilicet idonea. pro quo vide gl. & Bar. plene in l.3. C. de conue. fil. debi. li. 10. & gl. & ibi per Bal. in l.j. C. de fi. inſtru. hoc tamen pertinet ad materiam interpretationis reſtrictiuæ, de qua dic, vt in l. omnes populi. de iuſti. & iu. per Bar. & plene per Ant. de But. in c. fi. verſus fi. s̃. de conſuet. Nota tertio, ꝙ ad probandum aliquid etiam in foro iudiciali, poteſt allegari auctoritas ſcriptu ræ diuinæ, ſimile in c. nouit. s̃. de iudic. & in c. per venerabilem. qui fi. ſint legit. ipſa enim eſt præcipuæ auctoritatis. 25. quęſt. j.

4 c. ſunt quidam. & 10. diſtin. c. lege. Nota quarto ſingulariter, ſecundum vnam lect. quam ponit hic do. Abb. quam intendo tenere tanquam veram, quando actor æqualiter præſumitur ſcire veritatem de eo, quod petit, ſicut reus: tunc deferendum eſt ſibi iuramentum & non reo, vt patet in prin. tex. in ver. principalis perſona. Vltimo no. ꝙ nemo poteſt melius conuinci, quam ex ſcriptura approbata per ſe. concor. tex. 45. diſt. c. qui ſincera. & in Authen. de fide inſtru. & caute. §. ſed & ſi.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, quando demum noceat denunciatio, Rui. conſ. 122. nu. 13. 14. & 15. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione propinquorum, an omnes conſanguinei comprehendantur.*
2 *Statuto cauetur, quod mulier non poſſit ſe obligare ſine conſenſu conſanguineorum, vtrum cognatus dicatur conſanguineus.*
3 *Summus Pontifex, an per duos teſtes conuinci, & deponi poſſit.*
4 *Conſanguineus, quando non ſolum non eſt ſuſpectus, ſed etiam optimus aliorum teſtium.*
5 *Teſtes alij præter domeſticos, non admittuntur ad probandum niſi in ſubſidiũ, in domo vel naui.*
6 *Teſtibus ſenibus, quando magis, quam iuuenibus credatur.*
7 *Iuramenti præſtatio in teſte, eſt pars probationis.*
8 *Habuerit, verbum de ſui natura magis importat præteritum, quam futurum tempus.*
9 *Teſtimonium de credulitate, an & quando probet.*
10 *Teſtis deponens ſuper directo non perceptibilibus per ſenſum, nec alio modo certitudinaliter, ſed præſumptiue duntaxat, debet de credulitate adiungere aliquid, quod per ſenſum probetur. & an teneatur reddere cauſam non interrogatus, nu. 17. & 18.*
11 *Credulitatis in teſtimonio debet addi id, quod eſt cauſa credulitatis.*
12 *Teſtimonium ſuper parentela vt ſit perfectum, non ſufficit deponere de credulitate, niſi aſſignetur cauſa credulitatis.*
13 *Teſtes, quando deponunt in aliquo, quod dependet a peritia artis, principalis eorum depoſitio fundatur in ſubiecto, quod ſenſu apprehenditur.*
14 *Teſtis ſi deponat ſuper iſtis, quæ dicuntur poſſe apprehendi per ſenſum, non tenebitur reddere cauſam non interrogatus. Et quid ſi deponit de peritia artis.*
15 *Medici dicto, cum ſuper infirmitate, vel vulnere examinatur, quando credatur.*
16 *Teſti qualitas peritiæ, non præſumitur ineſſe, etiam ſi ſe aſſerat peritum.*
19 *Scire verbum, exponitur pro credere in materia teſtium.*
20 *Notorium præſumitur, quod probatur per teſtes, propter multitudinem.*
21 *Teſtis quando dicit ſe vidiſſe aliquid fieri, vel alias bonam ſui dicti cauſam aſſignat, licet poſtea dicat ſe illud credere, non per hoc videtur reuocare in dubium, quod primo dixerat.*
22 *Teſtis quamuis dicat, vidi hoc niſi fallor, per hoc non infringitur eius dictum.*
23 *Videtur verbum an veritatem, ſicut credulitatem importare poſſit.*
24 *Teſtis per ſenſum non coniunctum cum ratione probare non poteſt.*
25 *Teſtis ſi interrogatus dicat, ꝙ Titius poſſedit x. an. ſuo iudicio, vel ſe vidiſſe Titium poſſidere x. an. ſuo iudicio, an probet, & ſit inter iſta differentia.*
26 *Teſtis licet probet, quia dicit ſe ſimiliter ſcire, quia credit, tunc verbum credo, poſitum per modum cauſæ deſtruit teſtimonium.*

CAP. V.

Votiens. Ad probandum conſanguinitatem præferuntur conſanguinei cæteris, deinde ſeniores, in qua ſufficit teſtimonium de auditu & credulitate cum forma iuramenti hic expreſſa. ſecunda eſt ibi, probatio. tertia eſt ibi, & ſic. Nota primo, ꝙ

1 appellatione propinquorum, comprehenduntur generaliter omnes conſanguinei tam cognati, quam agnati, vt patet in ver. cognationem. de quo in l.j. C. vnde vir & vxor. & in cap. ſi pater. de teſtam. in ſexto. Quid autem veniat appellatione conſan-

a guineorum, [a] vide quod plene ponunt Moder. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebell. & eſt optimus text. cum glo. in l.j. in fin. & l. ſecunda. & l. ſequen. ff. de iuis & legiti. & inducitur ad

2 quæſtionem, † ſi ſtatutum vult ꝙ mulier non poſſit ſe obligare ſine conſenſu conſanguineorum, vtrum cognatus dicatur conſanguineus. ſuper quo conſuluit Dyn. & multi alij, vt ibi refert Ioan. de Imo. & ad quæſtionem vide Bald. in l. fin. C. de verbo.

3 ſignifica. No. ſecundo ibi, duobus, &c. † ꝙ vbi agitur de maximo pręiudicio, ſicut de dirimendo matrimonium contractum, ſufficiunt duo teſtes. Propterea dixit glo. notabilis. 2. q. 3. c. præſul. ꝙ etiam ſummus Pontifex poteſt conuinci & deponi per duos teſtes. de quo in ca. cum a nobis. & in c. licet. infra eodem. Et aduerte, ꝙ hoc procedit etiam vbi teſtes deponunt de auditu propter naturam & qualitatem rei, vt patet hic, & in ca. licet

4 ex quadam, infra eodem. Nota tertio caſum, in quo conſanguineus non ſolum non eſt ſuſpectus in teſtimonio, ſed etiam melior cæteris teſtibus, vbi agitur de probando impedimentum matrimonij, ꝙ ipſe præſumitur melius ſcire q̃ extraneus, vt eſt tex. no. in c. videtur. j. qui matr. acc. poſ. & benefacit tex. no. in c. cum in tua, in fi. de ſpon. vnde dixit Bar. ſingulariter per illũ tex.

5 in l. quotiens. C. de naufra. lib. 11. † ꝙ de his, quæ fiunt in domo vel in naui, non admittũtur ad probandũ alij teſtes, niſi in ſubſidium, qñ non ſunt domeſtici. & ad hoc facit mirabiliter iſta decre. & tex. in d.c. videtur. non ſolum ergo ſi concurrant teſtes domeſtici cum extraneis, videtur magis credendum domeſticis, q̃ tali caſu admittuntur ad teſtimonium, vt l. conſenſu. §. ſerui. C. de repudi. & l. lex, quæ tutores. C. de admi. tuto. & no. Bar. in l. ſi quando. C. vnde vi. ſed ꝙ eſt fortius alij non videtur admitti iſtis ſtantibus, quod tamen dictum nõ pono pro conſtanti, ſed vtrũ

6 ſit verum, dicemus plene in c. in literis. j. eo. † No. quarto, quod in his, quæ ſunt de tempore antiquo, creditur magis teſtibus ſenibus quam iunioribus. In factis autem nõ antiquis eſſet maior præſumptio pro iuuene, tamen eſſet arbitrarium, cui plus crederetur, vt inquit hic d. Abb. & ſic non ſuperſit niſi vnus cõſan

guineus

ADDITIO.

a VIN. GOD. Conſanguineorum appellatione ueniunt omnes agnati non cognati. Rui. conſ. 15. num. 2. & 15. lib. 3. & conſanguinei qui ſunt diuerſę ſpeciei per excluſiones agnatorum maſculorum, non extenduntur, Ruin. conſ. 107. num. 6. lib. 4.

guineus, tunc assumetur vnus consanguineus & vnus senior, vn de secundum eum si ex forma statuti mulier se non posset obligare sine cōsensu duorum cōsanguineorum ex parte patris, duorum ex parte matris, si non supereſt ex linea paterna nisi vnus, ille debebit coniungi cum altero ex latere matris. allegat Bart. q hoc tenet in l. Stichum, qui meus erit. ff. de leg. j. & Bal. in l. in copulandis. C. de nup. vult dicere in l. conuentione. tu vide tex. & quod ibi ponit Bal. in c. j. quid sit inuestitura, in vsi. feu. & ibi ēt determinat, quid si non sit nisi vnus consanguineus, vtrum ille debeat adhiberi, & non loquitur de consanguineis sed de prio-
7 ribus citatis, q requirunt in inuestitura. †No. quinto ibi, probatio autem, &c. & clarius colligitur hoc in c. licet ex quadam. j. e. iuncto isto, ꝙ præstatio iuramenti in teste & forma iuramēti est pars probationis. Et ex hoc patet ꝙ per iuramentum probatio dicitur vitiata, & ideo non est mirum si cū assignatur terminus ad probandum, sufficiat testem iurare in termino, de quo diximus plene in c. licet causam. s̄. titu. proxi. & quia iste tex. dicit ꝙ testis præstat duplex iuramentum, appareret ex secundo iuramento, quod est depositio testis, ꝙ quicquid testis dicit examinatus. dicit & asserit cum iuramento. Itē ꝙ in iuramento priori virtualiter continetur eius dictum, & hoc est quod dicit Bald. in l. Antistius. §. j. ff. de acq. hęre. sed primum dictum probatur clarius hic, quam hoc vltimum, & de hoc vltimo scripsi plene
8 in c. licet causam. præallegato. No. vltimo ibi, habuerint, &c. † ꝙ istud futurum subiunctiui importat magis tempus præteritū, q̄ futurum de sui natura, licet aliquando accipiatur pro tempore futuro, de quo vide plene per per Bar. in l. j. ff. de iure codi. In gl. vltima posita super verbo, credere, diffuse tractant hic Doct.
9 † vtrum admittatur testimonium de credulitate, de quo dic vt hic per eos, & Barto. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuia arcē. & pro declaratione hic positorum, quæritur de aliquibus. Primo, vtrum testis, qui potest deponere de credulitate, probet ita deponendo, si non reddit causam sui dicti non interrogatus. Secundo, quid si testis dicat se scire id, quod nō cadit in eius sciē tiam sed credulitatem. Tertio, vtrum testis qui deponit in his, de quibus est opi. & non scientia, deponendo aliquid per sensum, ex quo inferatur credulitas, debeat etiam affirmare se hoc
a credere. a Quarto, quid si testis a principio dicit se scire, & postea dicit se illud idem credere, vtrum vitietur testimonium. Quinto & vltimo, quid si testis deponat per verbum, videtur, pluſquam per verbum, suo iudicio, vtrum valeat dictum testis, & quādo.
10 † Circa primum Doct. hic videntur sentire, ꝙ testis qui deponit super his, quæ directo non possunt percipi per sensum, intellige nec alio modo certitudinaliter, sed præsumptiue duntaxat, debeat deponendo de credulitate adiungere aliquid ꝙ probet p sensum, ex quo inferatur credulitas & si sic intelligitur dictum eorum, clare tenent, ꝙ requiratur redditio causæ, sed quia verba ipsorum possunt aliud significare, vz ꝙ vbi causa coniungitur cum credulitate aliquando confirmet credulitatē si est bona. aliquando destruat, si est mala, sicut est in omni testificatu, etiam in illo, in quo testis non tenetur reddere causam non in-
11 terrogatus. † Ideo inuestigandum est aliter pro veritate articuli. & dixit no. Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de teste. §. nunc tractādum. ī vltima additione, quòd in testimonio credulitatis debet addi id, quod est causa credulitatis, & sic non statur simpliciter sine redditione causæ, idem tenet Bal. in l. solam. ver. 5. quæro. C. de testi. & videtur confirmari auctoritate & ratione. auctoritate quidem per istum tex. & in c. licet. in fi. j. eo. in quibus pa-
12 tet, † ꝙ vt testimonium super parentela sit perfectum, non sufficit deponere de credulitate, nisi assignetur causa credulitatis, ratione quia ea, quæ non cadunt de directo in sensum testis, sed in iudicio intellectus, percipiuntur tamen ex quibusdam medijs cadentibus in sensum, non probantur in teste, nisi reddat causam sui dicti, vt tradit Inno. & Mod. in c. causam. j. eo. sed tales sunt actus communiter, in quibus admittitur testimonium de credulitate, ergo debet reddere causam nō interrogatus. Cō trarium sentit expresse Anto. de But. referens dicta Inno. in c. cū
13 causam. j. eo. vbi dixit, † ꝙ quando testes deponunt in aliquo, ꝙ dependet a peritia artis, exemplū in c. causam. s̄. titu. proxi. principalis eorum depositio fundatur in subiecto ꝙ apprehenditur sensu, licet in quantitate apprehensionis adhibeatur iudicium intellectus, & ideo refert ibi, ꝙ si obstetrix interrogatur, vtrū talis mulier sit arta vel prægnans. Item si cantor sit peritus in arte cantandi, interrogatur vtrum aliquis sit bonus cantor vel malus, vterque istorum bene reddet causam dicendo, quia vidi, & quia audiui, nec est necesse ꝙ aliter per medium peritiæ declaret quæ sint signa prægnantis, vel bene canētis. Ex quo patet, ꝙ quando id, in quo testis deponit de credulitate, sicut in his q̄ pendent a peritia artis, potest saltem aliqua ex parte comprehēdi per sensum, licet ars perficiat sensum, non tamen dicetur res non posse apprehēdi per sensum, nec requiritur assignatio cau
14 sæ per mediū peritiæ artis. Et ex hoc sequitur, ꝙ † si testis deponat super istis, quę dicuntur posse apprehendi per sensum, non tenebitur reddere causam non interrogatus. ex hoc etiam sequitur ꝙ testis qui deponit de peritia artis, nō poterit deponere de credulitate vel saltem non tenebitur, quod videtur esse falsum, & contra gl. in l. j. ff. de ven. inspi. & ibi no. Docto. vnde alias cū scriberem in c. cum causam, non sum secutus ista dicta omnino, sed dixi & nunc dico, ꝙ si constat testem qui deponit p verbum, credo, vel videtur, esse peritum in arte, tunc poterit probare dictum suum, etiam si non reddat causam, quia ex qualitate personæ videtur reddere causam præsumptiuam, sicut si medicus diceret, credo hoc, quia sum peritus, creditur sibi constito ꝙ esset talis, per ea quæ no. Bar. in l. j. ff. si cer. pe. & Cy. & Bal. in l. testium. in pe. q. C. de testi. ita etiam credetur hoc casu. Sed cō tra istam conclusionem videtur tex. notabilis, & quod ibi ponit
15 Bar. in l. si semel. C. de re mil. lib. 12. vbi patet, † ꝙ quando medicus examinatur super infirmitate, vel vulnere, nō creditur dicto eius, nisi constet eum omni diligentia fuisse examinatum. & potest esse ratio, qa sæpe manus & oculus artificis fallitur, vt in c. causam. s̄. titu. proxi. Vnde ista ratio, quia sum peritus, non videtur adeo sufficiens, sicut illa, quia sum consanguineus vel vicinus. vnde etiā isto casu videtur ꝙ testis debeat reddere causam, non interrogatus. aliquando constat aliquem non esse peritum, vel non potest ostendi quòd sit peritus, & tunc, si simpliciter deponat de his, quæ requirunt peritiam, nō valebit eius testimonium, vt tradit Bar. no. in l. de ætate, in 2. char. ff. de mino. Aliquando testis qui deponit dicit se esse peritū, nec potest aliter constare, sed tamen assignat causas dicti sui, quæ inferunt dictum suum præsumptiue, & tunc credetur sibi, quia ex hoc solo
16 apparet eum esse peritum. † In dubio autem qualitas peritiæ nō præsumitur inesse testi, etiam si se asserat peritum, vt tradit no. Bal. in c. j. §. si instrumentum. de no. feudorum. & optime facit gl. in c. si forte. de elec. in 6. & quod tradunt Doc. in c. fi. j. de præ
17 sump. Ex his patet, † ꝙ siue testis deponat per verbum, credo, de his quæ nullo modo sunt directo subiecta sensui, siue de his q̄ sunt subiecta sensui quo ad principale subiectum, non tñ quo ad qualitatem subiecti iudicandam, sicut est in deponentibus de peritia semper respectu illius qualitatis, quæ directo non percipitur per sensum, tenetur reddere causam non interrogatus, quicquid dixerit do. Anto. & male in loco præallegato. Bart. tñ in d. l. de ætate. videtur sentire ꝙ quando testis, qui deponit, est peritus, ꝙ sufficiat testem simpliciter deponere, assignando causam solum de eo ꝙ potest subijci sensui, puta quia vidit vulnus absque eo ꝙ ponit aliud signum, propter quod detegatur qualitas probanda per peritiam artis, & istud forte obtineret in pra
18 ctica. sed † ꝙ dixi, videtur verius per d. l. si semel. & ꝙ testis qui deponit de credulitate & super maleficio, quod de directo probari non potest, non probat nisi reddat causam dicti, tenet Bal. clarius in d. l. solam. in j. col. & sequitur in l. testium. vlti. col. C. e. Circa secundum articulum dicēdum est breuiter, ꝙ licet in his, quæ directo non possunt apprehendi, nisi per sensum, & quæ non possunt intelligi nisi præsumptiue, testis rectius deponat per verbum, credo, si tamen deponat per verbum, scio, sustinetur eius testimonium, quia exponitur scio, id est credo, vel iudico. casus est no. in c. præterea. in verbo, conscios. j. e. & probatur in l. j. §. j. iuncto. §. seq. ff. de testi. dicitur enim in fine. §. j. q. iudex qui examinat testes, solus potest scire quanta fides sit eis adhi-
19 bēda. in §. autem seq. videtur † ꝙ iudex hēt examinare quid credat, aut quid sibi parum probatum obtinetur. & sic patet ꝙ verbum scire, exponitur pro credere, in materia testium. & hoc dicunt no. Cy. & Bal. in l. filium diffinimus. ff. de his, qui sunt sui, vel ali. iur. Circa tertium est dicedum, quicquid hic dixit domi. Ab. ꝙ aut testis qui deponit super his, quæ non percipiūtur sensu, deponit fundādo se super dicto & opinione aliorum, & tūc probabiliter potest dici, ꝙ ad esse testimonij requiritur ꝙ vltra testimonium de auditu dicat se ita credere, quia cum assertio aliorum sit quædam opinio, non est mirandum si credulitas testis debet adiungi. nam per hoc patet ꝙ opi. ista est fortior, quā to plures opinantur, vñ dicebat Bal. simpliciter in l. si vero. §. qui
20 pro rei. ff. qui satisd. cog. † ꝙ illud, quod probatur per 10. testes, presumitur esse notorium propter multitudinem. hoc tamē est restringēdum ad testem, qui deponit de opinione aliquorum. nam fortior est opi. trium quam duorum, vt se patet. vbi autē testis deponeret de opi. quæ in aliquibus casibus plene probat, vt videbis in c. veniens. j. eo. non crederem hoc esse necessariū. aut testis assignat aliam causam credulitatis, ex qua præsumptiue infertur de iure, hoc debere credi, & tunc sine dubio non est necessarium quod dicat se ita credere, dūmodo ponat causas, p quas hoc sit credibile. probatur ratione manifesta, quia in his quæ directo non cadunt in sensu, credulitas & indicium est po-

tius

ADDITIO.

a VIN. GOD. Testis de credulitate deponens, uel per uerbum iudicio suo quando probet. Probationes diuersi generis quando simul coniunguntur ut plene probent. Rui. consi. 46. nu. 12. lib. 4.

tius rationis & iudicij quam ſenſus. iudicare autem non pertinet ad teſtem, ſed ad iudicem, ſecundum Inno. in c. cum cãm. j. eo. & ibi Doct. & l. 3. §. magis, præallegata. ergo hoc non eſt de ſubſtantia in teſte. vnde dicit Anto. de Bu. in d. c. cum cauſam. q̃ non creditur teſti, qui dicit aliquem eſſe dominum, ſed quia deponit ſuper facto, ex quo reſultat dominium. Circa quartũ
21 eſt dicendum, †q̃ quando teſtis dicit ſe vidiſſe aliquid fieri, vt alias, aſſignat bonam cauſam ſui dicti, licet poſtea dicat ſe illud credere, non per hoc videtur reuocare in dubium, quod primo dixerat, vt ſentiunt hic Moder. ſed potius dicemus q̃ capiãt ſcire pro credere, ſicut econtra, vt. ſ. dixi. & hoc tenet do. Anto. & hanc ſentẽtiã ampliat Bal. in l. j. in prin. ff. de iuſti. & iu. vbi argu-
22 mento illius literæ dicit, †q̃ q̃uis dicat, vidi hoc, niſi fallor, p̃ hoc infringitur dictum eius. idem ſentit & clare, in d. l. ſolam. in 5. q. in vltimis verbis. C. de teſti. vbi autem teſtis primo diceret ſe ſcire, & poſtea ſe credere, vel ſimul ſcire & credere. dic vt do. Ant. qui bene loquitur. Circa quintum & vltimum dixit Bar. in l. j.
23 ff. de ven. inſpi. †q̃ verbum videtur, poſſit importare veritatẽ, ſicut & credulitatem. & hoc probat per illum tex. qui in principio dicit prægnantem videri, & poſtea prægnantem eſſe. vnde infert quod teſtis ita deponendo, recte deponit, etiam in his, q̃ poſſunt percipi per ſenſum. ſed in l. quid tamẽ. §. ſi arbiter, diſtinguit, q̃ aut teſtis ſimpliciter deponit per verbum, videtur, & tũc nõ probat q̃ videtur deponere de opinione & iudicio rationis, quod non pertinet ad teſtem. aut teſtis præmittit bonam cauſam, verbi gratia teſtis dicit quod vidit Titium poſſidere. interrogatus quãto tempore, reſpondit, decem annis, vt ſibi videtur, & tunc teſtis bene probat ſecundum eum, quia verbum videtur, refertur ibi ad iudicium rationis, quod eſt coniunctum cum ſenſu, & reſultat ex ſenſu. nõ enim poteſt probare per teſtis per ſenſum non coniunctum cum ratione, vt patet in furioſo & in infante. & hoc etiam declarat ipſe latius in l. de ætate. in repeti-
24 tione ſua. ff. demino. †Tu autẽ aduerte pro intellectu dicti, quod eſt obſcurum de ſe, quia ſi Bar. voluit teſtem probare quod Titius poſſideret non obſtante verbo videtur, bene dixit, quia hic quo ad poſſidere, ratio eſt coniuncta cum ſenſu. Sed tu aduerte, quia ad probandum hoc. i. Titium poſſediſſe, non refertur ad verbum, videtur, ſed ad quantitatem temporis, vt reſponſio ſit conformis interroganti, vt. l. ſi quis defenſor. §. qui interrogatus. ff. de interro. ac. Vnde quoad actum poſſidẽdi iſta inueſtigatio non erat neceſſaria. Si autem Bar. voluit probare nõ ſolum poſſidere, ſed etiam quot annos Titius poſſederit, tunc dictum ſuũ eſt falſum, quia teſtis ſuper quantitate temporis non reddidit cauſam de viſu. potuit enim videre Titium poſſidere per vnã diem, vt. l. j. §. quod autem. ff. de aqua quoti. & æſti. & ponit ipſe idem in ſimili quæſtione in l. Celſus. ff. de vſucap. vnde ſicut articulus de quantitate precij differt ab articulo de precio in cõfuſo, vt in c. cum cauſam, quæ inter iconomum. j. eo. & ibi videbis. ita differt idem ſuper quo teſtis deponit per verbum videtur, & illud ſuper quod depoſuit de viſu. In quæſtione autẽ noſtra dicendum eſt ſine dubio, ſecundum Bal. notabiliter in l. de quibus. in pe. char. ff. de legi. q̃ teſtis, qui deponit per verbum videtur, deponit non de ſcientia, ſed opi. quia ita exponitur in vulgari. & ſenſus literæ exponitur in vulgari econtra. & idem dixit in l. data opera. in 6. char. in vlti. col. C. qui acc. non poſ. quę opinio probatur ratione, quia non poteſt negari quin iſtud verbũ videtur, poteſt ſe habere ad id quod ſcitur & creditur vel opinatur. Eſt ergo verbum ambiguum, ergo interpretatur in teſte cõtra producentem, vt in c. in præſentia. ſ. titu. proxi. & in l. pupillus. §. fi. de ver. ſignifi. hanc etiam ſententiam tenuit Ioan. And. in titu. de teſte. §. nunc tractandum. in vltima additione. vbi dixit, q̃ teſtis nõ bene deponit q̃ per verbũ vr̃, deponit, vel per ver-
25 bum iudicio, in his, quæ ſunt ſenſu perceptibilia. †Ex hoc infertur, q̃ ſi teſtis interrogatus dicat q̃ Titius poſſedit. x. annis ſuo iudicio, nõ probaret, ſi autem dicat ſe vidiſſe Titium poſſediſſe. x. annis ſuo iudicio, quantum eſt de tempore, ſicut hodie cõmuniter notarij ſcribunt, videretur ſecundum Doc. & Bar. in §. qui arbiter quam. ſ. approbaui, q̃ teſtis probauit, quia loquitur de iudicio intellectus elicito per ſenſum, q̃ forte poſſet eſſe verum quando teſtis ſimpliciter diceret ſe vidiſſe aliquid ſuo iudicio, vel vt ſibi videtur. Sed quando teſtis deponit ſuper duobus de viſu, & ſuper altero tantum addit ſuo iudicio, vt cum dicit quãtum eſt de tempore, iſta verba nõ põt aliud importare niſi q̃ de hoc nõ recordat̃ pro certo, ſicut de primo, vel q̃ dubitat vtrũ vi-
26 derit. & iõ tutius eſſet hoc caſu dicere q̃ teſtis non probaret. †Il
a lud aũt ſcias [a] q̃ licet teſtis p̃bet, qa dicit ſe ſimul ſcire qa credit, ītũc. n. verbũ credo, poſitũ p̃ modũ cauſæ deſtruit teſtimoniũ ta tradit no. Bal. in l. q̃ēticulã. circa prĩ. q̃mẽti. C. de epi. & cle.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota q̃ teſtis qui deponit, per uerbum credit, non probat, niſi addat rationem concludentem per ſenſum corporeum. Goz. conſi. 94. Aggredior. nume. 33.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus eccleſiæ collegiatæ, an teſtis eſſe poſſit in fauorem ſuæ eccleſiæ.*
2 *Religioſus in cauſa eccleſiæ ſuæ poteſt agere & eſſe in iudicio.*
3 *Procuratores plures, inſolidum conſtitui poſſunt in cauſa ad agendum, vel defendendum.*
4 *Prælatus ſi conſtituit procuratorem in cauſa pertinente ad menſam propriã, an poſſit in dicta cauſa teſtificari.*
5 *Prælatus nunquid indiſtincte poſſit eſſe teſtis in cauſa ſuæ eccleſiæ in iudicio.*
6 *Procurator quando agit nomine eccleſiæ, & non nomine epiſcopi, epiſcopus poteſt eſſe iudex.*
7 *Perſonas plures ſiquis ſuſtinet, non dicitur, neque præſumitur variari animus.*
8 *Prælatus & capitulum ſi conſtituunt procuratorem in cauſa communi, an prælatus admittatur ad teſtimonium.*
9 *Prælatus qui facit actum tanquam prælatus cum capitulo, videtur illum facere non vt perſona vniuerſitatis, ſed vt perſona ſingularis.*
10 *Venditor, nunquid in cauſa emptionis teſtificari poſſit.*
11 *Venditoris teſtimonium de ſua poſſeſſione, vel de aliquo iure, quod ſibi competebat ante contractum, an admittatur.*
12 *Donator nunquid in cauſa donationis teſtificari poſſit.*
13 *Teſtificari qui non poteſt in cauſa propria, nõ poteſt teſtificari in cauſa, vel in iure, quod fundatur in perſonam teſtificantis.*
14 *Teſtimonio pro extraiudiciali non præſumitur propter iuramenti defectum.*
15 *Venditor teſtificari poteſt, quando eſt controuerſia inter duos emptores habẽtes cauſam ab eo, & vnicuique eorum tenetur de euictione ad intereſſe.*
15 *Ceſſionarius, nunquid in cauſa ceſſionis teſtificari poſſit.*
17 *Fideiuſſor, nunquid in cauſa fideiuſſionis teſtificari poſſit.*
18 *Adminiſtrator, vel procurator, an ſuper actu quem ipſe geſſit, poſſit teſtificari poſtquam deſijt eſſe procurator, vel adminiſtrator.*

CAP. VI.

INſuper. Prælatus & religioſi poſſunt teſtificari p̃ ſua eccleſia, niſi ſint procura-
1 tores in cauſa. ſecunda ibi, dummodo. No. primo ex tex. iuncta ſupraſcriptione, †q̃ etiam prælatus eccleſiæ collegiatæ poteſt eſſe teſtis in fauorem ſuæ eccleſiæ. idẽ probatur in c. & ſi Chriſtus. in fi. j. de iureiur. nec eſt mirum, ſecundum Moder. quia facilius repellitur iudex quam teſtis, vt in c. j. ſ. de offi. dele. Si ergo prælatus in cauſa eccleſiæ ſuæ non repelli tur a iudicando. 2. q. 7. c. ſi quis erga. & in c. perſonæ. de priui. li. 6. & plene per. Mod. in c. cũ veniſſent. ſ. de iudi. ita etiã nõ repel litur a teſtimonio. vtrum autẽ hoc ſit verum in adminiſtratione eccleſiæ non collegiatæ & in epiſcopo, quando ſolus conſtituit procuratorem, dic vt tradit Ioan. And. in titu. de teſte. §. j. ver. item quid ſi adminiſtrator. & in c. præſentium. de teſti. lib.
2 6. Nota ſecundo, †q̃ in cauſa eccleſiæ ſuæ religioſus poteſt agere & eſſe in iudicio. Eſt tamẽ honeſtius vt aliquis conſtituatur. ſic intelligo tex. in c. j ſ. de ſindico. & vide q̃ tradunt plene. Mo-
3 der. in c. cum. I. & A. j. de re iudi. Nota tertiò ibi, vel duo. † q̃ ad agendum vel defendendum in cauſa, poſſunt conſtitui plures procuratores inſolidum, de quo dic vt in c. non iniuſte. ſ. de p̃cura. & in c. ſi duo. eo. titu. lib. 6. & in l. pluribus. ff. eo. Nota quar-
4 to, †q̃ forma iſta mandati videtur eſſe ſufficiens, cum procu. cõſtituitur ad agendum & defendendum, de quo in c. accedens. ſ. de procu. In gl. vltima poſita ſuper verbo, admitti. pro declara-
5 tione tex. & materiæ, quærunt hic Doc. †nunquid indiſtincte p̃latus poſſit eſſe teſtis in cauſa eccleſiæ ſuæ in iudicio. de qua q̃ſtione vide hic plenius per eos, & in c. præſentium. de teſti. lib. 6. Et inquantum hic Doc. dicunt ſequendo diſtinctionem Io. An. ſi prælatus conſtituit procuratorem in cauſa pertinente ad mẽſam propriam, non poteſt in dicta cauſa teſtificari, per l. nullus. ff. de teſti. iuncto c. biduum. 2. q. 6. Adde q̃ hoc dictum non videtur verum duplici ratione. Prima eſt, quia hoc ſolum q̃ cauſa pertineat ad menſam ſuam, non videtur eſſe ſufficiens ad repellendum ipſum a teſtimonio. q̃ patet, quia per hoc non repellitur a iudicando in cauſa eccleſię ſuæ. 2. q. 7. c. ſi quis erga. & no. in c. ex parte. j. de verbo. ſig. ergo videtur, q̃ ſicut non repellitur a iudicando, multominus repellatur a teſtimonio. Secunda ratio eſt, quia ratio, quam aſſignat do. Abb. tenens opi. communem, non videtur eſſe generalis. dicit enim ipſe, quod quamuis præmiſſa ratio ſola non ſit ſufficiens ad repellendum prælatum a teſtimonio, ſubeſt tamen alia ratio, per quam repellitur, vz̃ quia ipſe conſtituit procuratorem nomine ſuo. Vnde quia agitur nomine ſuo in iudicio, videtur eſſe principalis perſona, vt in c. j. in fi. ſ. vt lite non conteſt. & non eſt conueniens, q̃ aliquis ſit principalis & teſtis, & ideo non debet admitti. Sed iſta ratio faciliter poteſt euitari, quia epiſcopus poſſit conſtituere procuratorem, qui ageret nomine eccleſiæ, vt traditur per Inno. & alios in c. cum ſuper. ſ. de cau. poſ. & in c. fi. eo. titu. per Anto. de But. & ſi ipſe non videretur perſona principalis. & hoc eſt quod dicit Bal. notabiliter ad propoſitum, in l. j. in fi. C. ne quis in ſua
6 cauſa. vbi vult, †q̃ qñ procurator agit nomine eccleſiæ & nõ nomine epiſcopi, tunc epiſcopus poſſet eſſe iudex in cauſa, qa non eſſet duplex perſona. i. principalis & iudex. Præterea dato q̃ conſtituat procuratorem nomine proprio, quia tamen cauſa principaliter

cipaliter pertinet ad ecclesiam, illa dicetur principalis persona, vt patet ex no. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de leg. j. & in l. fideicommissa. §. interdum. de le. 3. & ꝙ hoc sit verum, patet, quia si esset principalis persona iuraret de calumnia, quod non facit, vt in c. pe. & fi. s̄. de iura. calum. & hoc est, quod dicit hic Hosti. Præterea tex. in cle. si vna de reb. ec. quam inducunt hic Mod. pro se, nō videtur facere ad propositū, nec tex. in c. a collatione. in prin. de appel. lib. 6. dum ibi dicitur, ꝙ episcopus de eo quod fecit tanquam prælatus cum capitulo, non potest postea cognoscere solus, quia in illis iuribus in omni actu consideratur illa p̄sona eodem modo & non tanquam alia. ep̄us enim in clemē. si vna. interponit auctoritatem vnioni tāquam episcopus & vnit ecclesiam ad commodum suum tanquam episcopi non tanq̄ priuati. & similiter in c. a collatione, contulit beneficium tanq̄ episcopus & tanquam episcopus cognoscit de appellatione, vnde non est mirum si videtur auctorizari & iudicare in facto p̄prio, sed quando episcopus constituit procuratorem vt episcopus testificando postea non est eadem persona, quia testificatur tanquam quilibet & vt priuatus, & immo videtur ꝙ admittatur sicut singuli de vniuersitate, qui in diuersis actibus sustinent duas personas, vt hic probatur. & sic admittitur episcopus quādo confert beneficium vt canonicus & postea cognoscit de appellatione vt prælatus, vt in d. c. a collatione. 2. responso. His tamen non obstantibus, credo communem sententiam esse verā. pro qua adduco tibi tex. cum gl. no. & quod ibi ponit Bart. in l. impuberem. §. j. ff. de fal. vbi patet quod notarius, qui tanquam publica persona adhibetur ad scribendum testamentum, sicut non potest legatum sibi ascribere vt priuato, cum vertitur principaliter commodum eius, ita non potest ascribere legatum alteri, cuius vsusfructus pertinet ad scribētem. facit optime quod ipse idem ponit in l. j. in prin. ff. de auc. tu. & quod posuit Bal. in l. bonorum. C. qui admitti. Cum ergo prælatus dicatur vsufructuarius in vita, vt traditur in c. præsenti. de offi. ordi. lib. 6. & est bonus tex. & ibi per Doc. in c. peruenit. j̄. de fideiuſ. ergo videtur, ꝙ licet tanquam alius testificetur, per hoc tamē non admittatur ad testimonium. Confirmatur ista conclusio ex his, quæ tradunt Do. de Rota decisione sua. 102. quos refert & plene sequitur Domi. in c. a collatione, prēallegato. dum volunt, ꝙ si episcopus tulit sententiam tanquam episcopus, non potest appellari ad eum tanquam ad legatum prouinciæ, † quia per hoc ꝙ
7 aliquis sustineat plures personas, non dicitur, neque præsumitur variari animus. vnde sicut prælatus est suspectus, vt prælatus, ita est suspectus, vt testis, vt est casus notabilis in c. si quis iusto. §. 2. de elec. lib. 6. Vnde concludunt ibi, ꝙ illud quod aliquis fecit cum pluribus tanquam alius potest retractare solus, vt alia persona, & non est suspectus, vt hic, & in d. c. a collatione. & l. 2. §. idem solent. & ibi per Bar. ff. quando appel. sit. sed id, quod aliquis fecit vt vna persona, solus in eo non est idoneus iudex, vt alia persona, & talis videtur esse casus noster. & per hoc videretur posse inferri, attenta hac vltima ratione, ꝙ si alias solus constituit procuratorem vel episcopus in causa communi sibi & capitulo, adhuc non possit esse testis. & hoc tenuit Inno. in d. c. p̄sentium, & Archi. 14. q. 2. c. j. & sequitur do. Abb. hic & Bart. expresse in l. qui testamento. in prin. ff. de testa. nō enim potest negari ꝙ abbas, qui solus constituit procuratorem, videretur declarare ecclesiam fouere iustitiam, & sic videtur esse repellendus. contrarium tamen tenent hic Doc. communiter, & in d. c. præsentium. & sequuntur Ang. & Bald. in l. qui testamento. in prin. & fuit dictum Ioan. And. hic, vz ꝙ tunc prælatus admittatur in testem. sed de iuris subtilitate ratione præmissa, verior vi
8 detur opi. Inno. & Bar. in loco allegato. †Sed restat quærere pro discussione huius argumenti, quid si prælatus & capitulum cōstituunt procuratorem in causa communi, vtrum indistincte p̄latus admittatur ad testimonium. & est communis conclusio ꝙ sic hic, & in d. c. præsentium. contra quam arguo sic. Si causa est communis prælato & capitulo, ita ꝙ ad vtrunque pertineat vtilitas & emolumentum, prælatus & capitulum quodammodo videntur socij ista causa, tanquam prosequentes ius commune saltem, sed socius non potest esse testis in causa socij, quando p̄iudicium est inseparabile, licet vnus ex socijs agat, vt. j̄. videbis declaratum per Doc. ergo videtur ꝙ prælatus non possit esse testis nec potest dici id quod dicit Inno. in d. c. præsentium. ꝙ cū constituit procuratorem cum capitulo, non facit hoc tanquam prælatus, sed tanquam pars capituli, vnde nunc testificatur vt priuata persona. Primo, quia hoc videtur contra tex. in d. c. a col
9 latione. vbi patet, †ꝙ prælatus qui facit actum tanquam prælaa tus cum capitulo, [a] videtur illum facere non vt pars vniuersitatis, quia sic posset cognoscere de facto suo, sed vt persona singularis concurrens ad actum faciendum cum vniuersitate, & ideo probabiliter posset distingui, ꝙ aut loquimur in prælato non regulari, & tunc quia vtilitas communis potest applicari sibi soli vt vsufructuario, non admittatur in testem. aut loquimur in p̄lato regulari, & tunc prælatus regularis nihil habet proprium, licet ecclesia sua possit habere mensam propriam, vt in cle. frequēs. de excess. prēla. & in cle. j. de supplen. negli. prēla. Dicemus ꝙ ille dicetur bene facere actum vt pars collegij, & vnus de collegio, ex quo vtilitas omnino est communis. & sic intelligatur tex. noster, & in c. & si Christus. de iureiuran. Confirmatur ista differentia, quia ex quo episcopus constituit procuratorem vna cum capitulo propter particulare interesse, adhuc non potest dici constituere vt vnus de vniuersitate, sed vt persona particularis, per ea quæ habentur in l. cum fundum. de serui. ru. præ. & in c. cum omnes. s̄. de consti. Et ad rationem quam assignat. s̄. do. Abb. q̄ cōmunem sententiam, quam tenuit ꝙ prælatus in rebus spectantibus ad mensam propriam nō sit idoneus testis. Respondeo breuiter & dico ꝙ in illa causa non posset etiā esse iudex ipso iure, vt tenet do. Anto. & ipse idem Abb. in c. cū venissent. s̄. de iudi. Aduerte etiam ꝙ potest substineri opi. Ioā. An. & do. Anto. inquantum dixerunt ꝙ si Abbas solus constituit procuratorem, non repellatur a testimonio, licet do. Abb. hic teneat opi. Inno. quam. s̄. dixi videri veriorem de iure per. l. qui testamentum. in principio, & quod ibi per Bart. ff. de testa. vbi tenet post Iaco. de Are. ꝙ tutor possit esse testis in causa pupilli, si ipse non agat, vel non constituat actorem periculo proprio. cum igitur abbas non possit dici vsufructuarius, vt. s̄. diximus, videtur magis æquiparari tutori quam prælato, qui facit fructus suos. Nec obstat ratio assignata per me, quia dato ꝙ abbas constituendo procuratorem declarauit animum suum, & sic videatur esse suspectus tanquam testis, hæc tamen suspitio non est tanta, vt eum repellat penitus, sicut videmus in tutore, sicut repellit prælatum vtilitas vsusfructus, propter quem cā̄dī propria, vt diximus. Quod autem dicimus in abbate, non habet locum in prælato sęculari, quia si ipse repellitur a causa communi cum constituit procuratorem vna cū capitulo, vt. s̄. dixi, multo fortius cum solus constituit forte de consensu capituli. Fatendum est tamen, ꝙ hic abbas non erit omnino integer testis propter suspitionem prædictam, licet omnino non repellatur. Vlterius quærunt hic Doc. nūquid venditor possit testificari in causa emptoris. secundo, quid de donatore. tertio, quid de cessionario. quarto, quid de fideiussore. quinto, quid de administratore, vtrum possit testificari super actu, quem ipse gessit postquam
10 desijt esse procurator vel administrator. † Circa primam quæstionem distinguit gl. in l. nullus. ff. de testi. & Spec. in titu. de teste. §. j. ver. quid de venditore. ꝙ aut venditor habet regressum ad euictionem contra ipsum & non testificatur, & hoc tenent omnes, aut non habet regressum ad euictionem, & tunc admittitur ad testimonium, sed non est integra persona. & do. Anto. dicit, hoc sentire Iaco. de Are. & Ioan. And. in d. ver. quid de venditore. Sed certe Io. An. hoc ibi non sentit, licet referat Iaco. de Are. tenuisse, ꝙ in totum non admittitur, immo in alio ver. vt. j̄. dicam sentit contrarium. do. Abb. hic dicit, ꝙ quanta fides sit vēditori adhibenda, est in arbitrio iudicis, vtrum plena, vel maior, argu. c. in literis. & quod ibi no. j̄. eo. Cy. & Iac. de Are. in l. omnibus. C. de testi. dicunt ꝙ indistincte non admittitur, quia licet non teneatur de euictione, præsumitur tamen esse effectus pro emptore, vt actus quem fecit, valeat. Vnde sicut ista ratione pro xeneta repellitur, nisi producatur ab vtraque parte. in Auc. de testi. §. si vero dicatur. in fi. & in c. j. eo. titu. in 6. ita & venditor videtur esse repellendus. Nec ob. id, quod hic dixit do. Abb. ꝙ istud
b est in proxenetis, [b] quia sunt personæ viles & abiectæ vt plurimum, quia hæc non videtur ratio illorum iurium, secundum Doc. sed præmissa. s. affectio ad contractum, nisi dicas ꝙ ratio restringitur ad personas illius qualitatis, quia in multis alijs personis apparet ꝙ præsumptio affectionis non excludit totaliter a testimonio, vt patet in consanguineo domestico & similibus Bar. in d. l. omnibus. videtur distinguere, ꝙ aut venditor testificatur de contractu, vel descendētibus a contractu, & tunc procedit opi. Cy. & Iac. de Are. aut testificatur sup̄ alijs, & tunc qa cessat causa affectionis, erit idoneus testis. quod dictum potest in-
11 telligi dupliciter. vno modo, † vt si venditor testificetur de possessione sua vel maioris, vel de aliquo alio iure, quod sibi competebat ante contractum, admittatur eius testimonium. & si sic intellexit, non bene dicit, quia adhuc supereſt causa affectionis. ꝙ enim ipse habuit ius ante venditionem, quod trāstulerit in emptorem, hoc non potest pertinere nisi ad formitatē contractus in effectu, quia per hoc non aufertur res ab emptore. Secundo modo potest intelligi, ꝙ venditor possit testificari de his, quæ habent originem post contractum factum a se, & quæ emptor non acquisiuit ab illo, & tunc videtur ꝙ possit admitti, quia si res

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ꝙ prælatus solus procuratorem quem vna cum capitulo constituit reuocare potest, Rui. consi. 130. nu. 3. lib. 5.

b VIN. GOD. Proxeneta an possit esse testis in contractu in quo ipse interuenit Alexan. consi. 128. nume. 1. & 2. Ponderatis, lib. 2. & in consi. 13. nume. 14. lib. 1.

ſi res aufertur ab emptore, per hoc non infringitur factum venditoris, quod eſſet firmum, niſi noua cauſa ſuperueniſſet. In q̃ſtione autem propoſita do. Ant. videtur varius hic. nam in quæ
12 ſtione noſtra dicit ꝙ admittitur, ſed non eſt integer teſtis. †in q̃ſtione autem ſequenti de donatore, qui non tenetur de euictione, videtur tenere opi. Cy. & Iac. de Are. & tamen iſtarum queſtionum ſunt idem termini, vt fatetur Ioan. And. in d. ver. quid de venditore. & do. Abb. hic diſtinguens eodem modo in vtraque. niſi forte dicas ꝙ plus præſumitur contra donatorem quã contra venditorem, quia donatarius ex donatione eſt ei obligatus ad antidora, ſi donatio vꝫ. vnde videtur eſſe maior affectio q̃ in venditore. ſed non credo ꝙ propter hanc ſolam rationem debeat fieri tanta differentia, vt in vno caſu repellatur teſtis omnino, in altero non, nam lucrum proueniens in conſequentiam in ſpecie non repellit legatarium omnino a teſtimonio, vt communiter tenent hic Doc. multo minus videtur repellere generalis obligatio ad antidora in genere, quæ non ponitur ꝑ obligatione efficaci a iure regulariter, vt traditur in l. ſi teſtamento. §. j. ff. de fideiuſ. & in l. ex hoc iure gentium. ff. de iuſti. & iu. videtur ergo dicendum in vtraque quæſtione ꝙ opi. Cy. & Ia. ſit verior, ꝙ venditor teſtificaretur vel de ti. contractus vel de iure tranſfuſo per ſe in ſucceſſorẽ ſuum. Primum videtur probari ſingulariter in c. j. §. ſi duo. & ibi hoc tenet Bal. de pace tenenda. vbi ſecundum vtrunque intellectum probatur ꝙ auctor inueſtituræ non eſt idoneus teſtis ad probandum inueſtituram, facit tamẽ teſtimonium eius ꝙ probationes producentis eum in teſtem primo debent recipi tanquam veriſimiliores. & immo infert ibi ſingulariter Bal. ꝙ vbi probationes eſſent pares hinc inde, p̃. ualerent probationes illius qui haberet teſtimonium auctoris ſui. Secundum videtur probari in l. filius. §. maritus. & quod ibi no. ff. ad l. Cor. de fal. quem tex. induco ſic ſubtiliter, nullus poteſt ſibi abſcribere legatum in teſtamento, quia eſt ſuſpectus in cauſa propria, & immo ſcriptura præſumitur falſa præſumptione iuris & de iure, & vt in toto titu. C. de his, qui ſibi aſcribunt. modo quæritur in d. §. maritus. vtrum aliquis poſſit aſcribere legatum, cum emolumentum omnino ſit peruentitium ad alterum ex perſona ſua. & videtur dicendum ꝙ ſic, quia videt ceſſare cauſa præſumptionis falſitatis. Contrarium determinat ibi
13 Iuriſcõſultus, ꝙ legatũ hr̃ ꝑ nõ ſcripto, ex quo dat̃ intelligi, † ꝙ ille q̃ nõ põt teſtificari in cã ꝑpria, nõ põt teſtificari in cã, vel in iure ꝙ fundatur in ꝑſona teſtificantis, licet tranſeat ad aliũ. Cũ ergo emptor in iure transfuſo in ſe à venditore repræſentet ꝑſonam venditoris, videtur venditor teſtificari in cauſa propria, qa in illo iure emptor non repræſentat perſonam ſuam & habuit fundamentum in perſona venditoris. Si tamen velis tenere cõ-
14 munem ſententiam, † ꝙ ibi loquitur in teſtimonio extraiudiciali, pro quo non tantum præſumitur propter defectum iuramenti, nos autem in teſtimonio iudiciali, pro quo plus præſumitur & propter auctoritatem iudicis examinãtis. Et ad tex. in §. ſi duo. dic ſecundum vnum intellectum, ꝙ ibi auctor non deponebat in forma teſtis, licet ille tex. multum vrgeat. vel dic ꝙ licet ibi dicatur ꝙ debeat fieri probatio per idoneos teſtes, per hoc tamen non negatur quin auctor iſte admittatur, licet non vt teſtis integer. hæc tamen ſolutio contradicit literæ aliqualiter, quia ſi admitteretur & faceret aliquam fidem, viderẽtur ſufficere teſtes alij coniuncto ipſo qui non eſſent omnino idonei ad minus, ſi ex duobus alijs vnus eſſet omnino idoneus, cuius contrariũ ibi
15 dicitur. † Illud etiam ſcias, ꝙ venditor poteſt teſtificari, quando eſt controuerſio inter duos emptores habentes cauſam ab eo & vnicuique ipſorum tenetur de euictione ad intereſſe, & tunc affectio ſuſpitionem tollit, vt eſt etiam tex. ſecundum vnum intellectum perit. in l. eos. ff. finium regun. & refert Bald. in l. omnibus. C. e. & ꝙ donator admittatur in teſtem ſi non tenetur de euictione, ſentit expreſſe Ioan. And. referens quendam Doctorem antiquum in ti. de teſte. §. j. ver. ſed pone mutuaui. Et ꝑ prę dicta poteſt etiam decidi quæſtio de ceſſionario, & cedente, de
16 qua hic plene per Doc. vꝫ † ꝙ ſi cedens non tenetur de euictione & ceſſio non eſt facta in fraudem legis propter hoc ſolum vt cedens poſſit teſtificari admittatur in teſtem, quod tenuit Spec. in titu. de procu. §. fi. iuxta fi. Nec placet mihi illa conſideratio Bal. vel diſtinctio, quam facit in d. l. omnibus. ꝙ aut ius directũ remanſit penes cedentem, aut non. quaſi primo caſu fortius repellatur cedens, quia ex quo lis eſt conteſtata cum ceſſionario, patet ꝙ illud ius directum eſt effectum penitus inutile, vt. l. 2. & ibi no. C. de nouatio. perinde ergo eſt ac ſi non eſſet. arg. l. 2. §. ſi ſit conſanguinea. ff. ad Tertu. Item in ſecundo caſu q̃ nihil remanſit penes cedentem, & etiam in primo caſu aliquid remanſit ſi ceſſionarius intentat vtiles nomine ſuo, non magis repræſentat perſonam ſui auctoris quam emptor venditoris. agit. n. nomine proprio, vt traditur in l. ſi duo. in prin. ff. de ſolu. & in l. ſtip. C. de procu. Sed ex iure transfuſo in ſe a ſuo auctore, & ita etiam facit emptor. vnde non poteſt aſſignari bona ratio diuerſitatis, licet Bal. in d. l. omnibus. in venditore teneat opi. gloſ. &
17 Spe. & in ceſſionario opi. Pe. & Cy. † Circa quartam quæſtionẽ Specu. dixit in titu. de teſt. §. j. ver. quid de fideiuſſore. quod aut principalis eſt ſoluendo, & tunc admittitur fideiuſſor ad teſtificandum, aut non eſt ſoluendo & tunc non admittitur, quia cauſa videtur principaliter pertinere ad eum. allegat l. itaque ſullo. in prin. ff. de fur. Ioan. And. ibi in additionib tenet contrarium, maxime ſi fideiuſſor non renunciauit beneficio ordinis, quia intereſt ſua potius non ſoluere quam ſolutum repetere, vt dicit tex. in l. ſi cui legetur. §. fi. de le. j. Et pondera, quia per dictionem maxime, ſentit idem eſſe ſi fideiuſſor non renũciauit beneficio ordinis. & hanc ſententiam Ioan. And. approbat Ang. expreſſe in d. §. fi. Bal autem ibi diſtinguit, ꝙ aut fideiuſſor poterat conueniri prius quam principalis, & tunc non poſſit eſſe teſtis per rationem prædictam. aut non poterat conueniri, quia non renunciauerat beneficio excuſſionis, & tũc ſi principalis eſt ſoluẽdo, poterit eſſe teſtis, quia hoc caſu ipſe non poterit conueniri. vnde ceſſat ratio prædicta. Sed Ioã. de Imo. repræhendit hoc dictum, ꝙ licet tempore teſtificationis principalis eſſet ſoluendo, poſſet effici non ſoluendo, & ſic non poſſet conueniri fideiuſſor, quia ille qui tenetur ex altero exiſtente non ſoluendo, non liberatur ab obligatione per ſolam petitionem factam a principali, ſed per ſolutionem, vt. l. fi. in prin. ff. ſi cer. peta. & eſt clarus caſus in fideiuſſore in Auth. de fideiuſſ. §. j. circa mediũ, & vſq; ad fi. Circa quintam quæſtionem fuerunt opi. quæ plene recitãtur hic per Doc. & inter alias fuit opi. Bar. omittẽdo caſus nõ
18 dubios, † ꝙ procurator ad iudicia vel ad negocia, qui deſijt eſſe procurator, aut vult teſtificari ſuper contractu a ſe geſto & per talem teſtificatum conſequitur commodum vel vitet damnũ, quia liberatur ab aliqua obligatione, & tunc ſine dubio teſtificari non poteſt. exemplum ſi probat pecuniam ſibi datam a domino ſuo, vt traderet eam Titio tradidiſſe: per hoc enim quod dicit ſe tradidiſſe Titio, releuat ſe ab obligatione, qua eſſet obligatus domino ſuo, ſi non tradidiſſet eam, ita non poteſt teſtificari, licet gl. no. dixerit contrarium ſecũdũ Azo. in terminis Auc. de fi. inſtru. & cautela. §. in his. in quo dicto ibi no. reſidet, & ſic ſentit cum opi. Bar. aut procurator vult teſtificari in his, q̃ geſſit vt per ſuum teſtimonium ſe non exoneret, & tũc poteſt eſſe teſtis de voluntate vtriuſque partis, ſicut proxeneta. a domino
a autem ſuo produci non poteſt, ſicut dicimus in proxeneta[a] in Auc. de teſti. do. Anto. de Bu. hic refert Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de teſte. §. j. ver. quid ſi adminiſtrator. dicens ꝙ iſte repellit a teſtimonio, vbi conſequeretur commodũ, vt dixit Bar. & ẽt ibi tex. aliquo geſto, vel nõ geſto circa illũ actũ poſſet laus vel vituperium aſcribi, alias dicit ꝙ admittitur. probat prædictã diſtinctionem per tex. & quod ibi no. in c. cum a nobis. j. eo. Ipſe autem do. Anto. dicit etiam, ꝙ vbi poſſet aſcribi laus vel vituperium, talis admittitur in teſtem in ſubſidium, vbi per alios ſaltem præſumptiue veritas probari non poteſt. alle. tex. cum glo. in c. cum dilecta. de elec. & quod no. in c. tertio loco. s̃. tit. proxi. In illis autem, in quibus non poteſt aſcribi laus vel vituperium, ſequitur Io. An. vt admittatur etiam ſi producatur ab vna parte. & hanc opi. in effectu tenet hic do. Abb. Cy. autem & Dy. in l. omnibus. C. de teſti. tenent, ꝙ vbi per ſuum teſtificatum non releuaret ſe ab obligatione, vel non conſequeretur aliud commodũ, ſemper admittatur in teſtem, & ita intelligũt tex. in l. de ferre. §. idem decreuerunt. ff. de iu. fiſ. vbi hanc quæſtionem poſuit Bar. ſed ille tex. cum reuerentia, parum facit, quia ibi dicitur ꝙ tutor & procur. non poſſunt deferre dominum ſuum, non tamen eſt prohibitum eos rogare in teſtes. vnde attende diligenter, quod aut caſus teſtimonij ibi poſitus diuerſificatur a caſu accuſationis, ꝙ ibi intendit Iuriſconſultus, oportet intelligere illum text. in procuratore, qui producitur in teſtem contra dominum ſuum, quo caſu bene admittitur, ſecundum glo. in d. c. fi. præallega. & Bart. in d. §. idem decreuerunt. Bald. autem in d. l. omnibus. & Saly. ſequens eum dicunt ꝙ contra Bar. facit tex. quem ipſe allegat & probatur opi Cy. & Dy. in Auc. de teſti. §. ſi vero dicatur. in fi. nam ſecundum intellectum gl. ibi, proxeneta non cogitur teſtificari, ſi producitur ab vna partium, ſi tamẽ velit teſtificari. admittitur ergo ſi procurator æquiparatur proxenetæ. hoc eſt potius contra Bar. quam pro ipſo. & licet gl. in Auc. de fi. inſtru. dicat ꝙ proxeneta non admittitur in teſtem, vtraque parte volente. gl. tamen contraria eſt verior, ſecundum prædictos, & videtur probari in prin. tex. in §. præallega. dicit. n. ibi Imperator, ſe olim poſuiſſe legem, per quam diſponebat mediatores non cogi ad ferendum teſtimonium. vnde patet ꝙ nõ prohibuit eos teſtificari, ſed cogi. Tu autem dic, quicquid iſti dicant, ꝙ pro Bar. eſt caſus in eo. §. in fi. in verbo, prohibitione. in quo expreſſe apparet, ꝙ illa lex noluit proxenetam admitti, vo

lentem

ADDITIO.

a VIN. GOD. Dicas quod teſtis proxeneta ab una parte tantum productus non eſt idoneus teſtis quando tractat de ſe exonerando. Ruin. conſi. 76. nume. 1. lib. 4.

lentem testificari. Et si dicatur quod hoc ex illa l. non patet inducta, vt.ſ. reſpondeo dupliciter, vel q̃ in illa. l. erat aliud caput hoc exprimens, de quo non fit mentio in princ. ſed in fi. vel dic, & ſubtilius, q̃ quia proxeneta nō cogitur teſtificari illa ratione, vt communiter dicunt Doc. quia prę ſumitur nimis affectus ad contractum immediate factum, quæ ratio multo fortius vrget. quod ſi ſponte vult teſtificari, non debeat admitti. vnde ſatis videtur prohiberi a teſtimonio etiam volens, per hoc quod dicit l. quod non deberet cogi, quia quando cauſa, propter quam teſtis non cogitur teſtificari, æqualiter habet locum in teſte, qui ſponte vult teſtificari, ſicut non poteſt cogi, ita volens non teſtificatur, vt tradit Bar. no. Doct. in l. in teſtibus. ff. de teſti. & qa nō poteſt aſſignari bona ratio differentiæ inter procuratorem ad iudicia, qui deſijt eſſe procurator, cum non poteſt teſtificari & procuratorem ad negocia. Ideo videtur vera opi. Bart. quicquid dixerint alij in iſto articulo. fateor tamen q̃ limitatio do. Anto. quam facit per c. cum dilecti. ſ. de elec. eſt vera. Nec ob. opi. Bar. tex. in c. cum a nobis. cum ibi no. j. eo. quia quando iudici non poteſt aſcribi laus vel vituperium, tunc ideo admittitur in teſtē, quia non geſſit actum pro parte & nomine partis. & idem poſſumus dicere in arbitro, quia non magis eſt deputatus ab vna parte quam altera, vnde non eſt mirum ſi admittuntur in teſtes, ſed in procuratore eſt ſemper affectio & ſuſpitio, quia geſſit actum nomine domini & conſtitutus a domino. vnde indiſtincte repellitur vt d. c. fi. de teſti. lib. 6 & l. fi. eo. ti. & hanc opi. Bar. approbat Bal. in c. j. §. inter pares. de l. Contra. verſus finem commenti. Sed quia ſuperius eſt dictum, q̃ vbi teſtis ex dicto ſuo releuaret ſe ab obligatione ſua, tunc ſemper repellitur, ſecundum Bar. & ſequuntur omnes. hoc eſt limitandum dupliciter, ſecūdum Saly. primo quidem, vt non habeat locum quando præſentibus partibus tertio eſſet adhibitum ab vna partium adnumerandum alteri pecuniam. tunc enim idem admittitur in teſtē, quia functus eſt officio nudi miniſtri, vt eſt tex. in d. §. in his, ſecūdum vnam expoſitionem. ar. l. ſi procuratori præſentis. de verbo. oblig. Secundo, quando teſtis deponit ad commodum ſuum non prædictæ principali, ſed in cauſa dicti. Exemplum dicit quod vidit Titium poſſidere. in hoc nihil deponit ad commodum ſui, interrogatus in cauſa dicit q̃ ipſe fuit eius laborator illo tempore & ſingulis annis portauit ſibi tot fructus, quos collegit in dicto prædio. hic teſtis conſequitur commodum ex cauſa dicti, & ſic videtur conſequi commodum in conſequentiam ex teſtificatu. ergo debet admitti, ſicut dicimus in legatario, vt hic plene per Doct. Sed iſtud ſuū dictū non habet aliquam ſuā rationem, quia licet teſtis ita admittatur, q̃ ex teſtificatu non cō ſequitur commodum principaliter, ſed in conſequentiam, non tamen teſtis, qui ex quacunque parte teſtificatus conſequitur principaliter commodum, debet admitti, quia ex hoc repellitur q̃ conſequitur commodum vnde cūque liqueat, & immo dictum ſuum non videtur eſſe verum, & maxime quia dictum principaliter & virtus eius conſiſtit in cauſa, vt no. in c. cum cauſam. j. eo. ergo ſi in cauſa, quam reddit, exonerat ſe, ſatis videtur ſe exonerare per id, in quo principaliter teſtificatur. ſed in hoc eſt vis vt dixi, nec iſta differentia probatur iure.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionis diuturnitas, & ſi faciat aliquando præſumi titulum in beneficio, nunquam tamen inducit, vt quis non poſſit priuari titulo propter crimen.*
2 *Laicus quilibet admittitur ad agendum, quando agitur contra clericum ciuiliter de crimine.*
3 *Filius ſacerdotis etiam legitimus patri ſuo in beneficio, immediate ſuccedere non poteſt.*
4 *Clericus concubinarius publicus, ſi ciuiliter agitur contra ipſum, an beneficio priuetur, de non publico autem quid iuris ſit.*
5 *Infamis infamia iuris, & infamia facti in cauſa criminali ciuiliter mota, non videtur poſſe admitti ad teſtimonium.*
6 *Conuictus de periurio in vna cauſa, repellitur a teſtimonio in quacunque cauſa.*
7 *Laicus in teſtem admittitur, vbicunque contra clericum agitur ciuiliter, etiam ſi agatur de beneficij priuatione.*
8 *Attentata appellatione, pēdente ab interlocutoria iuſtificata appellatione vtiſunt nulla ipſo iure, ita confirmatio obtenta a ſede apoſtolica ſuper attentatis.*
9 *Laicus ad accuſandum clericum criminaliter, an & quando admittatur.*
10 *Laicus, an admittatur ad agendum contra clericum ciuiliter, ad priuationem beneficij.*
11 *Prohibitio, quæ fit de laico a cauſa criminali, non extenderetur ad iudicium mixtum.*
12 *Pœna in iudicio mere ciuili, applicatur fiſco, licet non ſit natura regularis illius iudicij.*
13 *Denunciatio, vbi fit iudici de crimine, non vt eſſet iudicium denunciationis, ſed excitandum iudicis officium ad inquirendum, an laicus ſit admittēdus, & quando iudex poſſit nomen denunciatoris tenere ſecretum. nu. ſeq.*
15 *Exceptio ſi opponitur contra teſtes pro tempore quo producitur, an excipiens debeat admitti ad probandum exceptiones incontinenti.*
16 *Iudex, quando ad vlteriora procedit, non cognito ſuper exceptione, quando videatur repellere exceptionem.*
17 *Iudex niſi exceptionem oppoſitam reſeruet procedendo ad actum incompatibilem, videtur eam repellere.*
18 *Iudex an debeat admittere ſtatim volentem probare, an vero debeat reſeruare probationem poſt receptiones teſtium, & publicationem in cauſa principali.*
19 *Iudex, ſi præſumat contra excipientem, vel dicatur factum eſſe publicum, vel quaſi, & probatio profertur incontinenti, debet admittere probantem, nec debet fieri reſeruatio.*
20 *Iudex quicquid arbitretur, nulla partium poterit appellare.*
21 *Teſtis quamuis non debuerit examinari ratione criminis vel alterius impedimenti, an examinatus faciat indicium. Et quid quando examinandus eſſet cum tortura. & nu. 22.*
23 *Crimen publicum, vel quaſi, quare ſatis ſit allegare, abſque eo q̃ quis ſe offerat probare incontinenti.*
24 *Iudex videns petentem in euidenti calumnia poteſt eum repellere, licet ex forma ſtatuti exceptiones debeant reſeruari. Et multo fortius quando exceptio. oppoſita præſumptio eſſet contra teſtem. nu. 25.*
26 *Teſti ſi capitalis inimicitia obyciatur, & excipiens velit ſtatim probare, eſt admittendus.*
27 *Exceptiones, ſi ex forma ſtatuti reſeruari debent, poſt lit. conteſtationem, talis reſeruatio quando non debeat fieri.*
28 *Intereſſe vexationis litis eſt conſiderabile.*
29 *Exceptio contra perſonas teſtium non oppoſita in cauſa principali, non opponetur in cauſa appellationis.*
30 *Partis in poteſtate, non eſt contrarius proteſtari.*
31 *Pars ſi ſe obtulit paratam probare exceptiones contra teſtes in prima cauſa, & non fuit admiſſa, q̃ in cauſa appellationis a diffinitiua ad opponendum exceptionem admittatur.*
32 *Exceptionis peremptoriæ appellatione in materia ſtricti iuris & exorbitanti, an veniret exceptio contra teſtes.*
33 *Pontifex in committendo cauſam principalem, non committendam niſi prius finita appellatione, an videatur interloqui ſuper appellatione.*
34 *Presbyter, ſi non poteſt reprobare teſtes productos contra ſe, non lata ſententia neque aliquo attentato poſt appellationem, cauſa non redibit ad priorem iudicem.*

CAP. VII.

EX parte. Hoc dicit, ſecundum Anto. Oppoſitio exceptionis & oblatio de probā do ipſam, iuſtificant appellationem reſpectu deuolutionis cauſæ, non reſpectu conſequendi effectū exceptionis. Vel ſic, ſecundum do. Anto. Si exceptio legitima, q̃ opponitur contra teſtes, non admittitur, licite appellatur. Vel tertio ſ. cundum Moder. Si opponitur exceptio contra teſtes & offerrur probatio, quæ reſeruatur eo caſu quo non debet, vel q̃ non admittitur, poteſt licite appellari. ſecunda eſt ibi, mandamus. Nota primo ibi, triginta annis, &c. † q̃ diuturnitas poſſeſ. ſionis, & ſi faciat aliquando præſumi titulum in beneficio, iuxta no. in c. ordinarij. de offi. ordi. lib. 6. & in c. ex inſinuatione. de procu. nunquam tamen inducit, vt quis non poſſit priuari titulo, propter quod intellige etiam niſi cognitioni criminis eſſet p̃ ſcriptum. quod an vtrunque de iure canonico fieri poſſit, dixi-
1 mus in c. licet cauſam. ſ. tit. proxi. No. ſecundo ibi, tacito † q̃ laicus eſſet, ſecundum vnum intellectum, quod quando agitur contra clericum ciuiliter de crimine, quilibet laicus indiſtincte admittitur ad agendum, ſed ſecundum alium intellectum, hic probatur, q̃ literæ de iniuſtitia, quę impetrātur ſuper literis beneficiorum, valent ipſo iure, quamuis ſint ſurreptitiæ, & valet iudicium, niſi pars de ſurreptione opponat, ſecus eſt in literis beneficialibus, vt in c. ad audientiam. ſ. de relcrip. & in c. ſi motu
2 proprio. de præben. lib. 6. No. tertio, † q̃ filius ſacerdotis etiam legitimus non poteſt ſuccedere patri ſuo immediate in beneficio, mediate autem ſic. de quo in c. ex tranſmiſſa. de fil. presby.
3 No. quarto, † q̃ cōcubinarius publicus, ſi ciuiliter agit contra ipſum, poteſt priuari beneficio. de non publico autem quid iuris,
4 tradunt plene Doc. in c. at ſi clerici. §. j. ſ. de iudi. † No. quinto, q̃ de iure canonico non ſolum infamis infamia iuris ſed ēt infamia facti, nō videtur poſſe admitti ad teſtimonium in cauſa criminali ciuiliter mota, de quo in c. teſtimonium. j. e. No. ſexto in
5 ver. de periurio, † q̃ conuictus de periurio in vna cauſa, repellitur in quacunque cauſa & teſtimonio. concor. tex. 22. q. 5. c. paruuli, & in c. teſtimonium. j. eo. hoc autem contingit, quādo periurus efficitur infamis. vnde infamia comitatur eum quocunque vadat, & in quacunque cauſa, vt l. ex ea. ff. de poſtula. prima
6 q. in c. ſcito turpē. No ſeptimo, † q̃ vbicunque contra clericum agitur ciuiliter, etiam ſi agatur ad priuationem beneficij admittitur laicus in teſtem, de quo in c. cum. P. j. de accu. & in c. decetę
7 ro. j. eo. No. vltimo, † q̃ ſicut attentata, pendēte appellatione ab interlocutoria, iuſtificata appellatione ſunt nulla ipſo iure, ita confirmatio obtenta a ſede apoſtolica ſuper attentatis eſt ipſo

iure

iure nulla & retractanda,nisi sit facta ex certa scientia, vt dicũt Doc.iuxta ea,quæ habentur in c.j.& pen.ĩ.de confir.vti.vel inuti.In gl.posita super verbo, tacito, ꝑ declaratione materię huius gl. tradendoeam ordinate, breuiter duo sunt videnda. † Primo, vtrum laicus a admittatur ad accusandum clericum criminaliter ad crimen.Secundo, vtrum admittatur ad agendum cõtra ipsum ciuiliter, etiam ad priuationẽ beneficij. Circa primũ videtur sensisse hic gl.secundum do.Anto.ꝙ aut crimen est publicum vel notorium,& tunc admittitur, vt in c.decętero.ĩ. eo. præterquam in criminibus & excessibus,de quibus in c.tanta.ĩ. de simo.& in c.cum.P ĩ.de accu.primum autem dictum intelligit do.Anto.hic,etiam si crimen non sit publicum, sed famosum,allegat gl.in c.cum.P ĩ.de accusa.Sed Doc. Moder. reprehendunt ipsum & bene,dicentes ꝙ dictum suum posset habere locum in criminibus, excessibus , & quando laicus esset vilis persona,quo casu distinguitur, vtrum crimen sit famosum nec ne,secundum glo.in d.c.cum P.quæ loquitur in dictis criminibus,licet eam do Anto.hic aliter alleget,sed in alijs criminibus exceptis ab ea dicunt Moder.ꝙ hoc dictum non esset verũ, quorum sententia placet.primo per tex.in d.c.cum P.iuncto principio,& fine.vbi patet ꝙ laicus fuit repulsus ab accusatione ex eo, quia laicus,& tamẽ inducitur purgatio illi presbytero,ergo erat infamatus.Secũdo,quia qui accusat clericum,præsumitur moueri malo zelo, 2.q 7. c.laicus.& c.laici.ergo videtur repellendus ab accusatione tanquam inimicus,vt in c.cum oporteat,& in c.repellantur.ĩ. de accu.secus quando delictum esse publicũ vel notorium. Pro sententia do. Anto. multum videtur facere ratio,quia in notorio non requiritur ordo iuris, vt c. ad nostrã. de iureiur. Item non videtur sup crimine notorio posse allegari laicus suspectus tanquam inimicus,sicut dicimus de iudice,ꝙ procedit super notorio,secundum gl.in c.j.de offi. deleg. lib. 6. & Moder.in c.cum venissent.ff.de iudi.& Bar.in l. si quis forte. §.nunc gña.ff.de pęn.Sed tamen potest dici ad præmissa, ꝙ illa ratio, per quam laicus repellitur ab accusatione clerici, adhuc durat in crimine notorio,de quibus videbis in articulo sequenti.vnde omnino repelletur laicus, maxime quia super notorio iudex poterit punire ex officio sine accusatore, vt in c.euidẽtia. ĩ.de accu. 2.q.j.c.Deus omnipotens.& quod ibi no. & istud arbitror esse verum etiam si laicus sit patronus & velit accusare clericum de crimine dilapidationis. licet enim tales admittantur ad denunciandum,& maxime in isto casu, vt.ĩ.videbis, non tamen admittentur ad accusandum criminaliter per rationem præmissam,& quia si præsbyter delinquit in dissipando, debet eum honeste admonere.ex quo datur intelligi, ꝙ non admittitur atrox inquisitio.vel honesta admonitio,vel ciuilis denunciatio,vt dicit tex.in c.filijs. 16.q.7.& hoc sentiunt hic Moder. glo. tamen in d.c.filijs.in casu præmisso permittit accusare criminaliter patrono vel parrochiano.& in c.constitutum,eadem causa,q.j.hoc affirmat de solo patrono.licet in c. Maximianus. 81. dist.hoc dicat sub dubio forte.quod tamen primo dixi, videtur verius.& ex his est expeditus primus articulus. Circa secundũ, qui est magis dubius,dixerunt Damasus & Philippus, quos hic recitat & sequitur Ioan.And.ꝙ nullus laicus admittitur ad denunciandum clericum ciuiliter ad crimen .primo per hunc tex. secundo,ꝙa ille debet agere ciuiliter, cuius interest.2.q.6.c. non soiet.Institu.de acti.in prin.sed laici nihil interesset de spiritualibus & pertinentibus ad clericos, vt in c. de suis. de elec.96.distin. c. bene quidem. ergo laicus non debet audiri. Et per hanc rationem dicit do.Anto.hic,ꝙ isti senserunt solum excludi laicum,qui non est parrochianus vel patronus,& sic restringit eorum dicta ad cõmunem sentẽtiam.Sed ista restrictio nõ põt fieri, quia aliæ rationes eorum sunt magis vniuersales ad oẽs laicos. Tertio, †quia quando agitur ad priuationem a beneficio sicut hic,ista causa non potest dici mere ciuilis, quia non continet pęnam,quæ applicetur parti , sed quæ tendit ad vindictam publicam,iuxta no.in l.j.in prin.ff.de sepul.viola. & in rub. ŝ. de iudi.ergo cum in causa criminali laicus non admittatur contra clericum,non admittetur etiam isto casu.Hosti. autẽ in c. quod Dei timorem.ĩ.de staru mo.approbat istam opin. præterquam in patrono,de quo probatur in d.c.filijs.gl.autẽ hic, & in c.qualiter & quando.iuxta finem primæ glos.ĩ. de accu. distinguunt, vtrum laicus sit patronus vel parrochianus, an vero extraneus, vt primo casu admittatur ad denunciandum & agendum ciuiliter,secundo non.primum probat per tex.in d. c. filijs. secundũ per tex.nostrum.& hæc videtur esse communis sententia Modernorũ,& in hac distinctione consentit Gof.in d.c. quod Dei. & do. Anto.de But.hic,limitando tamen ipsam hoc modo, ꝙ ista distinctio seruetur vbicunque crimen , de quo clericus denunciatur,est commissum post acceptationem beneficij. vel si est commissum ante,tunc non reddit institutionem nullam ipso iure,iuxta no.in c.cum nostris.de concess. præben. & in cap. dudum.ŝ.de elec.Si autem redderet institutionem nullam ipso iure,& tunc secundum eum,quilibet laicus posset denunciare neque deciperetur anima fratris,cui debent administrari sacramenta,per quod dictum idem possumus dicere,quando crimẽ superueniens institutionem priuaret vel suspenderet institutũ ipso iure,per eandem rationem.sed certe, vt dicit hic do. Abb. Moder.& bene,contra istud inconueniens aliter succurrerit, qa quamdiu taliter promotus tolerabitur,excusatur subditus secũdum glo.& Doct. in c.dudum.in ver.decepto.de elec. Sed posset esse tale crimen,ꝙ adeo suspenderet b potestatem prælati vel rectoris,vt subditus non deberet sibi parere ab ipso seu ab altero, vnde omni casu cessat ratio do. Auto. Abbas autem Moder nus hic,concludendo istam materiam,dicit ꝙ pro crimine dilapidationis in subsidium clericorum admittitur quilibet laicus ad denunciandum,sicut quilibet laicus admittitur ad reuocandum rem ecclesiæ male alienatam. 12.q.2.c. non liceat. & in c. si quis presbyterorum.in fi.ĩ.de reb ecclę.non alie. In alijs autẽ criminibus tenet distinctionem,quæ videtur communis opi.& primum membrum probat sic,quia si laicus admittitur ad accusandum criminaliter,quando prosequitur suam vel suorum iniuriam, vt in c.decętero.ĩ.eo. multo fortius admittitur, quando prosequitur interesse salutis animæ propriæ: interesset enim ipsius habere bonum pastorem, ne exemplo mali corrumpat ipsum & alios,8.q.j.c.qualis.& c.audiat.62.distin.c.2.& bene facit tex.in c.nullus.61.distin.secundum membrum probat,quia laicus præsumitur contra clericum moueri malo zelo, & quia in denunciatione,quam facit laicus,militent rationes, per quas prohibetur accusare,quæ ponuntur in d.c.laicos.2.q.7. Federi. autem de Senis,consi.23.simpliciter videtur tenere, ꝙ quilibet laicus admittatur ad denunciandum clericum & ad agendum contra ipsum remoueat a beneficio & mouetur per tex. in c.3. ŝ.eo.& c.tam literis.ĩ.eo.in quibus patet ꝙ laici testificantur cõtra clericum in causa criminis ciuiliter mota,& tamen sicut prohibentur accusare,ita prohibentur testificari, vt in c.decętero.ĩ. eo.Nec ob.ratio adducta in oppositum ꝙ laici non interest, qa cum hic agatur ad priuationem beneficij,& sic ad vindictã publicam actione populari. vnde non consideratur in ea interesse, licet ille cuius interest,præferatur alij, vt.l.3.in fi.ff.de popu. act. Item non obstat ratio assignata per Mod.dũ dicunt ꝙ istud non est iudicium mere ciuile,quia non agitur ad pœnam applicandam parti,sed ad priuationem a beneficio,licet appelletur iudi 11 cium ciuile,vt in c.per tuas.ĩ.de simo.†quia posito ꝙ hoc esset iudicium mixtum,prohibitio,quæ fit de laico a causa criminali,non extenderetur ad iudicium mixtum, vt patet in c.super.de accu.& in c.inquisitionis.in prin. eo.tit.& in c.tua. ŝ.de procu. Sed tamen adhuc posset dici, ꝙ quia pœna nõ applicetur parti, per hoc tamen non inducitur ꝙ iudicium non sit ciuile. repe- 12 ritur enim,† ꝙ aliquando in iudicio mere ciuili pœna applicatur fisco,licet hæc non sit natura regularis illius iudicij, vt plene no.Bar.in l.agraria.ff.de termi.amo.& immo bene videtur assumi argu.a contrario sensu in c. decętero. ꝙ si laicus prohibetur accusare in causa criminali, videatur permissum in ciuili ꝙ accuset similiter. & illa rõ vĩ posse tolli ad minus,qñ laicus vellet denunciare denunciatione canonica, quia tunc non præsumitur ꝙ malo zelo moueatur propter charitatiuam monitionẽ, quæ debet præcedere, vt.ĩ.dicam, sicut non repellitur a denunciatione euangelica,secundum gl. 2.q 7.in summa.iuxta fi.& in c.si peccauerit.j.q.j. & tenet hic do. Abb. Nec videtur esse bona ratio differentię inter testem & denunciatorem,quam assignat hic do.Abb.dicit enim ꝙ laicus admittitur in testem, tum quia astringitur testificari,tum quia in teste non consideratur vtrum eius intersit,immo si interest,non est idoneus testis, & ideo quilibet laicus admittitur,siue sit parrochianus,siue non, agens autem ciuiliter non auditur,nisi sua intersit, vt.ŝ. dixi. nam prima differentia respicit instantiam,si testis sponte testificetur productus a parte,quo casu non erit idoneus,siue sit astrictus. & maxime si habeat priuilegium,nec cogatur inuitus testificari. Secunda differentia est reprobata.ŝ.in prima ratione Doct.impugnata,quia in genere agendi non consideratur interesse, vnde quæstio relinquitur dubia. Posses ergo in ista materia dicere breuiter,ꝙ aut crimen,de quo denunciatur clericus,est crimen famosum vel scandalosum ,& tunc potest laicus quilibet ipsum denunciare.Moueor primo per tex.2.q.7.c.Paulus.in fi. vbi patet ꝙ quando ex malo exemplo timetur scãdalum , inferior potest arguere superiorem.Secũdo adducitur tex.eadem causa & quæstione.c.præsumuntur, in fi. vbi patet ex auctoritate inducta in illo tex.ꝙ etiam laicus,si sit integræ vitæ & famæ,potest arguere clericum & accusare, largo modo tamen sumpta accusatione. Tertio moueor,quia nulla de rationibus,quæ assignantur in c. laicos.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota,quibus laicus non sit idoneus testis contra clericum,facit tamen indicium ad torturam,Rui.cons.158.nu.17.lib.5.

b VIN. GOD. Suspensio quid sit,de eius effectu, & qualiter differat a depositione,Dec.in c.at si clerici.col.4.de iudic.

laicos. habet locum in casu isto. nã prima ratio est præsumptio odij, quæ ratio cessat etiam in denũciatione canonica, in qua agitur ad priuationem beneficij, quia eam debet præcedere charitatiua monitio, vt c. cum dilectus. & c. qualiter & quando. ĩ. de accu. & in c. licet. & in c. per tuas, de symo. vnde illa tollit dispositionem siue præsumptionem. Secunda ratio est, quia non debet laicus arguere clericum, cum non velit grauitatem eius & continentiam imitari. & ista ratio similiter cessat in casu isto, qa propter scandalum vitãdum & perniciem talis exempli tolerat̃ q̃ inferior arguat superiorem, vt. s̃. dixi. Tertia ratio, quæ assignatur est, quia si clericus non admittitur ad accusandum clericum, & ista ratio similiter cessat quia clericus monitione præmissa potest denunciare laicum ciuilier de crimine, & agere cõtra ipsum ciuiliter pro suo interesse, vt in c. prælatis. de homi. li. 6. & no. in c. nouit. s̃. de iudi. Confirmatur ista conclusio, quia si laicus potest esse denunciator clerici, quando est electus a iudice ecclesiastico ad hoc officium, quoniam tunc non est suspitio de eius persona, nec resultat aliqua absurditas de supradictis ꝓpter approbationem iudicis ecclesiastici, vt. 35. q. c. episcopus in sinodo. & c. præterea. ĩ. de testi. cogen. Eadem ratione videtur dicendum, q̃ vbi cessant rationes præallegatæ in alio casu, idem sit ius vt laicus denunciaret clericum de crimine non famoso, & quod non potest verisimiliter generare scandalum, & tunc teneo distinctionem communem, quia etiam si præcedat charitatiua monitio, non cessat secunda ratio de qua in cap. laicos.

Quæ autem dixi in primo membro, intelligo in iudicio denun
13 ciationis, & vbi præcessit monitio fraterna vt requiritur. † vbicũque autem fieret denunciatio iudici de crimine, non vt esset iudicium denunciationis sed excitandum iudicis officium ad inquirendum, vbi potest inquiri, tunc quia talis denunciatio non requirit monitionẽ fraternam, sed est potius quædam insinuatio facta iudici ad excitandum eius officium, non crederem laicum esse admittendum, si non sit patronus vel parrochianus, & ita intelligo istum tex. erat ibi crimen publicum, vel dicebatur saltem vnum ex duobus, vt patet ex litera. & de ista denũciatione fit mentio in c. licet. ĩ. de accusa. & in c. qualiter. in gl. eo. titu. vnde dixit Bar. singulariter in extrauaganti, ad reprimen. in ver
14 bo denunciationem. circa prin. † q̃ isto casu iudex potest tenere nomen denunciatoris secretum, & per hoc dico q̃ si laicus se opponeret confirmationi vel electioni prælati, pari ratione nõ audiretur, nisi sua interesset, vt qa esset patronus vel parrochianus, secundum glo. no. in c. vt circa. in ver. aliqui. de elec. in 6. & ponit Inn. in c. super his. ĩ. de accusa. & hic ponunt Mod. cętera dic vt hic per Doc. In gl. posita super ver. notabiles, pro declaratione materiæ quæ tangitur in hac gl. videndum est, referendo
15 dicta Doc. substantialiter, † nunquid si opponitur exceptio contra testes pro tempore, quo producitur, excipiens debuit admitti ad probandum exceptiones incontinenti. & omissis alijs opinionibus, de quibus hic per Doc. dixit hic Io. An. cuius opi. communiter approbatur, q̃ iudex exceptiones oppositas contra testes debet omnino admittere statim, aliàs grauat partem. & ita dicit intelligi posse tex. nostrum, videlicet q̃ iudex hic grauauit partem, non quidem reseruando probationem exceptionum, sed repellendo vel non admittendo exceptiones oppositas. & hanc lec. credo esse veram, quia iudex ex quo opposita exceptione processit ad vlteriora. i. ad actum incompatibilem ipsi exceptioni quæ ex receptio testium, videtur ipsam exceptionem reijcere. casus est no. in c. cum super. s̃. de offi. dele. iuncta gl. in ver. interposita. & in c. cum causam, eo. tit. & sentit Bar. in l. a procede-
16 dente. C. de dila. vbi dicit, aduerte † q̃ quando iudex procedit ad vlteriora non cognito super exceptione, videtur repellere exceptionem, quia non sit admittenda, quãdo vero cognoscit prius de exceptione & postea procedit, nihilominus iudex procedendo ad vlteriora, grauabit partem volentem probare ad vlteriora, tunc videtur eum repellere, quia non est vera. vtroque ergo casu repellit. Nec ob. q̃ exceptio, quæ opponitur contra testes, dicatur esse quasi peremptoria, secundum glo. huius decretalis, vt. ĩ. videbis, & glo. ĩ. c. j. de excep. quia quantum ad effectum suspendendi receptionem testium, cui est præiudicialis, sapit naturam declinatoriæ, vnde non potest simul & semel in ista exceptione procedi & in negocio principali, sicut in simpliciter peremptorijs. & licet de iure specialiter inductum sit, q̃ iudex probationem huius exceptionis possit reseruare ex natura tamen
17 sua est q̃ primo debeat discuti, & immo nisi iudex exceptionẽ opposita reseruet procedendo ad actum incompatibilem, videtur eam repellere. & ista lec. est verior. posset etiam dici, q̃ hic exceptiones non fuerunt admissæ, quia recipiendo testes videtur reiecisse exceptionem probationis, ex quo eam expresse non reseruauit. vnde forte pars vlterius ad probandum nõ posset admitti, & immo necesse fuit appellare, vel saltem si posset admitti, ad minus grauauit partẽ non admittens eam nũc, quia aut debuit admittere, aut expresse reseruare, quorum neutrum
18 fecit. † vtrum autem iudex debeat admittere statim volentem ꝓ bare, an vero debeat reseruare probationem post receptione testium & publicationem in causa principali, dicit esse in arbitrio iudicis, præterquam in casibus expressis in iure, de quibus hic per Doctores, qui ex varijs circunstantijs debeat modo ad-
19 mittere probationem, modo reseruare. † nã si iudex præsumat contra excipiẽtem, vel dicatur factum esse publicum vel quasi, & probatio profertur incontinenti iudex debet admittere probantem, nec debet fieri reseruatio, vt in c. licet causam. s̃. tit. proxi. vt hic. Si vero iudex dubitet de morte testiũ, vel absentia diuturna, tunc debet reseruare probationes & reseruare exceptiones in causa principali, vt c. quoniam frequenter. vt li. non contest. Item si opponatur exceptio contra testes, quæ sit similis exceptionibus, quæ secundum ius incontinenti vellent probare, de quibus in auc. si dicatur. C. de testi. & in c. causam. ĩ. eo. tunc similiter debent exceptiones admitti ad probandum incontinẽti, quia exceptio extenditur de simili ad simile, vt. l. obligatio. & quod ibi no. C. de prædi. mino. & per Bar. in l. cũ tacite. in princ. ff. solu. ma. & est bo. tex. in c. cum dilecta. de confir. vti. vel inuti. & no. gl. in l. j. C. de condi. inde. licet autem possent concurrere aliquæ circunstantiæ ex quibus arbitrium iudicis debet intimari ad admittendum probare volentem incontinenti in dubio, tamen non apparente aliqua de dictis coniecturis, vel alia causa iusta, iudex debebit reseruare probationes, vt in d. auc. si dicatur. & ex hoc inducitur multiplicatio litium. nam si incontinenti aliquis admitteretur ad reprobandum testes, tunc pars aduersa forte vellet producere testes reprobatorios istorum, q̃ potest, vt in c. licet. ĩ. eo. & sic implicarẽtur lites litibus, vnde vt videamus vtrũ ista implicatio vitiari possit, fit reseruatio probationũ. nam forte testibus principalibus non probantibus vel alijs probantibns æque bene qui non possunt reprobari, non curabit pars prosequi exceptiones oppositas contra personas testiũ. & quamuis ita debeat se habere arbitrium iudicis, vt. s̃. dictũ est,
20 infert tamen Io. An. † q̃ quicquid iudex arbitretur, nulla partiũ poterit ab ipso arbitrio appellare. nam si iudex admittit ad probandum excipientem incontinenti, certe excipiens non poterit conqueri, quasi velit q̃ exceptiones reseruentur, quia non debet excipere si secundum naturam exceptionis nõ volebat subire onus probandi, vt in l. exceptionibus. in prin. ff. de proba. aut iudex reseruat probationes, & tunc nihil interest excipientis, q̃ probatio reseruetur, ergo non potest appellari. 2. q. 6. c. solet, cũ similibus. q̃ autem non intersit, probat ipse, quia aut testes probabunt in integrum erit sibi reprobare personas ipsorum. aut non probabunt vel probabunt alij, qui non possunt reprobari vna cum illis, & ita bene vel melius, & tunc magis intererit sua non fecisse probationes in principio quam fecisse, & idem per omnia dicit econtra si iudex admittat excipientem ad probandum incontinenti, nam pars aduersa non poterit appellare: qa aut testes reprobabuntur vere, & tunc non interest sua, qa fuerunt examinati prius. aut non reprobabuntur, & tunc idem cũ sequenti q̃ consequeretur si post publicationem non potuisset reprobari. do. Ab. hic tenet primum dictum Ioan. An. q̃ arbitrarium sit, vtrum differatur vel admittatur probatio. dicit tamẽ, q̃ si iudex male arbitretur, poterit appellari ab eius arbitrio, iuxta regulam traditam per gl. in c. super his. ĩ. de accu. & ꝑ Bar. in l. si qua pœna. in fi. ff. de ver. sig. & per Bal. no. in c. j. in 3. col. de mil. vas. qui contu. est. nam si non interesset partem admitti ad probandum incontinenti, frustra statuissent leges in cęteris casibus præcise excipientem debere admitti ad probãdum. Præterea dicit ipse, testis, qui non debuit examinari, examinatus facit indicium, & si non plene probet, vt. l. maritus. & ibi per Bar. ff. de quæstio. & l. qui vlt. ff. de pę. ergo interest excipientis, testes non examinare, & sic probare incontinenti. Tu autem in ista
21 materia considera, † q̃ quamuis testis, [a] qui non debuit examina nari ratione criminis vel alterius impedimenti, examinatus tamen faciat indicium, vt dictum est: hoc tamen verum est, quando fieret examinatio parte non opponẽte, & forte ex interrogatione facta ipsi testi constaret ipsum esse inhabilem vel criminosum, vt dicit tex. in c. inquisitioni. §. pe. ĩ. de ap. vel acc. & ibi ꝑ Inno. & per Bal. in auc. si dicatur, C. de testi. Sed vbi esset opposita exceptio contra testem & reseruata probatio, sicut si testis a principio esset repulsus, nihil penitus probaret pro producẽte, quia non esset examinatus, ita si examinetur post reseruationẽ, nullum penitus indicium faciet exceptione probata, quia probatio operatur effectum conseruatiuum actus perinde ac si suo tempore factus esset quo ad omnia, vt probat tex. no. cum gl. in l. item Labeo. §. j. ff. famil. ercis. de quo meminit Bal. in l. terminato. C. de fruc. & li. expen. bene facit quod no. gl. & Doct. in c. cum contingat. s̃. de offic. deleg. & q̃ in tali casu testis nullum faciat indicium, allego tibi casum notabilem, in Auc. de testi. §. si

vero

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde quod testis non satis idoneus quando possit admitti Rui. consi. 130. nu. 9. lib. 4.

vero dicatur,circa princ. vbi tex.inquit ꝙ habetur perinde ac ſi nunquam fuerit examinatus.& hoc eſt quod dixit Bar.in l.ille a quo.§.ſi de teſtamento.ff.ad Trebe.ꝙ reſeruatio exceptionum operatur,ꝙ ſi poſtea pateat de veritate exceptionis,omnia retro ſunt nulla,& ſic videtur ceſſare ratio intereſſe, quā aſſignat do. Abb. vnde in iſta materia poſſumus ſic diſtinguere,ꝙ aut opponitur contra teſtem exceptio,quæ ſi eſſet vera,penitus & omnino repelleret teſtem a teſtificando,aut opponitur talis exceptio quæ ſi eſſet probata non ſemper omnino teſtem repelleret.Sed vtrum teſtis eſſet repellendus vel nō,eſſet in arbitrio iudicis,iuxta no.in c.in literis.j.e.primo caſu aut opponitur exceptio ſimpliciter & non eſt ſuſpitio contra teſtem & poterit reſeruari exceptio & debebit,vt dicitur in d.§.ſi vero.in exemplo de eo, qui
22 dicit ſe ingenuum a natiuitate,cui opponitur ſeruitus. † hoc tamen fallit,quādo teſtis eſſet examinandus cum tortura, tunc.n. ne fruſtra torqueat̄,ſemper debet examinari exceptio incontinenti,vt eſt caſus no.quem ibi ponderat Bar.in l.j.§.ſi quis dicatur.ff.de quæſtio.aut excipiens dicit defectum,quem obiecit eſſe publicum vel manifeſtum,& tunc Inno. & Doc. hic ſentiunt ꝙ debeat fieri reſeruatio, niſi excipiens offerat ſe paratum probare incontinenti. vbi autem ſe offerat non fiat reſeruatio.& ita
23 intelligas iſtum tex. †Tu verò dicas, quòd ſatis eſt allegare crimen publicum, vel quaſi abſque eo, ꝙ quis ſe offerat probare incontinenti,quia huic qualitati hæc præſumptio ineſt ex natura ipſius,vt facile & breui tractatu poſſit probari,vt.l.ſi.& quod ibi no.C.de compēſa.& hoc probat iſte tex.quia hic dixit ſe crimen probaturum,ſed non incontinenti, & licet Doc. ſuppleāt, diuinant ad tex.Pro hac concluſione facit optime,quod elegan
24 ter ponit Bal.in l.2. §.ſed quia.C.de iura.calu.vbi dixit,†ꝙ licet ex forma ſtatuti exceptiones debeant reſeruari : ſi tamen iudex videt petentem eſſe in euidenti calumnia,pōt ipſe repellere pe-
25 tentem ex officio propter calumniam . † Et idem eſt & multo fortius,quando exceptione oppoſita præſumptio eſſet contra teſtem, vel ipſo iure, vel ex dictis de teſte coram iudice,ꝙ exceptio oppoſita eſſet vera, tunc enim non admittitur ad teſtimonium niſi primus tollat illam præſumptionem,vt probatur in corpore in loco præallega.in exemplo de teſte,qui cum opponeretur ei ſeruitus,dixit ſe eſſe manumiſſum,& eſt mirabile, vt declarat Bal. no.in auc.ſi dicatur.in prin.ꝙ ibi excipiens videtur fateri intentionem aduerſarij quo ad hoc vt repellatur a teſtimonio, licet quo ad plenum præiudicium iuris,de quo fatetur, ſit ſecus, vt in c.cum venerabilis.j.de excep.hoc autem eſt ideo, quia iſta preſumptio hic non parat multum præiudicium, ſed ſolum facit vt teſtis qui deberet examinari reſeruata exceptione ſuſpendatur ab examine ſuo,& ſic patet ſecundum Bal.ibi,ꝙ licet exceptionem obijciens non videatur fateri quo ad plenum præiudicium excipientis, videtur tamen fateri quo ad aliquam preſumptionem, quæ videtur eſſe ita fortis ꝙ penitus repellit teſtem a teſtimonio,niſi probet ſe manumiſſum, & ſic non videtur agi de modico præiudicio,vt dicebam, quod eſt multum notandū. aut excipiens dicit crimen vel impedimentum eſſe publicū vel quaſi, ſed tamen offert ſe paratum probare incontinēti,& tunc videtur quod iudex non debeat exceptionem reſeruare, ſed recipere probationem ſaltem.tex.eſt in corpore in §.fin. niſi quis
26 dicat in verbo ſtatim,† vbi patet ꝙ ſi obijcitur teſti inimicitia capitalis,& excipiens velit hoc ſtatim probare, ſtatim eſt admittēdus.Nec ob.ſi dicatur,illud eſſe ſpeciale in illo caſu, quia ratio ibi poſita eſt generalis ad omnes caſus.dicit enim tex.ꝙ ex quo tamen infectus inimicus eſſe dicitur,propterea debet recipi probatio,quæ offertur incontinenti. quæ verba non poſſunt aliud ſignificare niſi hoc,ꝙ quia eſt ita grauis,quia ipſa vera exiſtente teſtis omnino eſſet repellendus,propterea debet admitti probatio incontinenti.Pro his facit optime quod no.dixit d.Ab. Mo-
27 der.in c.ſuper eo.s̄.de offi.deleg. vbi voluit, †ꝙ ſi ex forma ſtatuti exceptiones debent reſeruari poſt li.conte.talis reſeruatio nō debet fieri, vbi excipiens offert ſe paratum probare incontinenti. Facit etiam elegans doc.domini Ant.in ſimili quæſtione, in c.ſuper literis.s̄.de reſcri.dum quærit quando, exceptio peremptoria poſſit opponi in vim declinatoriæ. ſecundo caſu principali dicendum eſt,ꝙ ſiue excipiens dicat ſe paratum probare incontinenti, ſiue non, ſiue non allegetur factum eſſe notorium
a vel manifeſtum,debet reſeruari probatio exceptionis, [a] ita loqtur tex.in d.§.ſi vero dicitur.in 2.reſponſo.& eſt ratio,quia etiā ſi non probaretur exceptio adhuc, vel teſtis admitteretur quo ad aliquam fidem,vel ſaltem eſſet incertum,& in arbitrio iudicis,vtrum teſtis eſſet totaliter repellendus vel non. & propterea eſſet maior æquitas,vt fiat reſeruatio.Primum autem principale membrum diſtinctionis ſentiunt hic Doc.& Bald. in d.auc.ſi dicatur,circa prin.vbi videas.& quia Ioan.An.vt.s̄. dictum eſt, dicit ꝙ neutra partiū poterit appellare ,ſi iudex admittat vel nō admittat volentem probare exceptiones oppoſitas,quod nō interſit alicuius partium appellare:immo aſſignanda eſt ratio,per quam oſtendamus ꝙ immo intereſt,& incipiendo ab eo qui ꝙ ponit exceptionem,ſi non admittatur probatio ſua, intereſt ipſius propter vexationem diuturnioris proceſſus,nam ſi prius reciperentur teſtes in cauſa principali, frequenter cogeretur pars excipiens facere interrogatoria & capitula de directo contraria, ſuper quibus etiam ipſa produceret teſtes antequam publicentur teſtes partis aduerſæ,ꝙ non haberet neceſſe facere ſi admitteretur probatio ſua incontinenti,& teſtes omnino repellerentur.econtra autem ſi probatio recipiatur incontinenti , poterit intereſſe partis aduerſæ,quia cogitur facere longiorem proceſſum ſuper interrogatorijs & ſuper productione teſtium ad reprobandum reprobatorias , iuxta c.fi.j. eod.ꝙ forte ſibi non ex
28 pediret,ſi prius reciperentur teſtes in cauſa principali , per ea q̄ dicit hic Ioan. And. †Intereſſe autem vexationis litis eſt conſidē rabile,vt.l.etiam.ff.de mino.& l.ſi quis mihi bona.§.pe. in glo. ff.de acqui.hære.In gl.poſita ſuper verbo,conſtiterit.ibi,non vi
29 det audiendus. † ſentit iſta gl. & clare,ꝙ ſi exceptio contra perſonas teſtium non fuit oppoſita in cauſa principali , non poſſet poſtea opponi in cauſa appellationis.ſed in c.j.j. de excep. gl. dicit ꝙ ſi in cauſa principali pars fuit ꝓteſtata,exceptiones ſibi ſaluas fore,poteſt etiam illas opponere in cauſa appellationis & ſimiliter in alijs caſibus,qui ponuntur in c.præſentium. j. eod.& hanc ſententiam ſequitur hic do.Abb.& in d.c.j.Sed pro iſta gl. multum facit tex.in c.cum I.& A.j.de re iudi.vbi gl. idē tenuit, ꝙ hic in ver.ꝙ Abb.probare voluit &c.vbi patet ꝙ in admittendo exceptionem contra teſtes in cauſa appellationis ponderat ſummus Pontifex ꝙ excipiens voluit eas probare in prima cauſa.Et hoc videtur etiam eſſe verius.alia ratio, quia communiter actus a partibus in prima cauſa non extenduntur ad cauſam appellationis,ſicut eſt renunciare teſtibus & ſimilia , vt patet in c. cum veniſſent.& in c.fraternitatis.j. eo.ergo etiam proteſtatio non trahetur ad cauſam appellationis. Præterea iſta proteſtatio,per quam admittitur prius examen teſtis,& reſeruatur facultas recipiendi poſtea,eſt de iure ſpeciali, vnde ſi poreſt imputari negligentia taliter proteſtanti, cur non oppoſuit iſtas exceptiones,non videtur ꝙ tunc duret cauſa,propter quam fuit cōceſſa iſta reſeruatio.ſ.vt lites excipiantur,& per conſequens non
30 videtur durare poteſtas reſeruationis,quia non eſt in poteſtate patris proteſtari contra ius,vt in c.inter dilectos.j.de fide inſtru. & tradit Barto. in l. edita. C. de eden. Sed ſecundum naturam actus de iure,prius deberet diſcuti de perſonis teſtium quam recipi dicta ipſorum , quia exceptio iſta eſt præiudicialis ad dicta teſtium,vt in c.tua.s̄.de or.cog.& l.fi.& quod ibi no.C. de ordi. iudic. ergo videtur quod virtus proteſtationis non extendatur,
31 niſi vltraquam durat cauſa,propter quam eſt inducta. †Quando autem pars obtulit ſe paratam probare exceptiones contra teſtes in prima cauſa,non fuit admiſſa, licet videatur ſibi præiudicatum,quia interlocutoria illa tranſiuit in rem iudicatā parte non appellante , admittitur tamen hoc non obſtante ad opponendum exceptionem in cauſa appellationis a diffinitiua, vt probat tex.in d.c.cum I.& A.quia cum iſta exceptio reiecta ſapiat naturam peremptorij,vt dicit gl.noſtra,poteſt grauamen illatum per interlocutoriam releuari per appellationem a diffini
32 tiua,vt dicit tex.in c.fi.de ap.lib.6.†Et ex hoc poſſet inferri , ꝙ ēt in materia ſtricti iuris & exorbitante,appellatione exceptionis peremptoriæ veniret exceptio,quæ opponitur contra teſtes. cōtrarium tamen tenuit do. Abb. quod non decido pro nunc.In eadem gl.ibi,illa contraria loqnuntur,&c.gl.poſuit hic duas ſolu.quæ communiter non admittuntur per Doc. vt hic plene ꝓ eos.ponuntur & aliæ ſolutiones,quæ vel diuinant,vel non ſunt verę,de quibus etiam hic per Doc.Sed inter alias poſuit Philippus ſextam ſolu. quam ſequitur hic in effectu & approbat do. Anto.in qua reſpondens ad contrarium dixit, ꝙ hic non dicit, ꝙ ex ſola oblatione probationis appellatio interpoſita non iuſtificatur, immo dicit contrarium, ꝙ ſiue veritas exceptionis ſit probata,ſiue non,committitur cauſa principalis iudicibus nouis & auocatur a primis iudicibus , a quibus fuit appellatum,vt probat tex. in ver.ſi vero.non cauillando literam. Sed cōtra iſtā lec.inſurgit Io. An. quia ſi per oblationem probationi s appellatio eſſet iuſtificata,tunc Papa non mandaret,vel aſtringeret partem ad probandum veritatem exceptionis.Sed huic rationi reſpondet do.Anto.ꝙ pars voluntarie hic eſt proſecuta non ſolū grauamen,ſed etiam iniuſtitiam interlocutoriæ, & immo Papa mandauit inquiri de veritate,& pars hoc noluit volens probare non ſolum grauamen,ſed etiam iniuſtitiam. Sed iſta reſponſio diuinat ad tex.propterea nō procedit ex rationibus, quas elegānter adducit do.Abb.contra ipſum in tertio articulo, ſup glo. penul.de quo ibi dicetur.Vnde tu proſequendo iſtam lec. dicas ꝙ Papa hic iſtis iudicibus non committit cauſam appellationis, ſed cognitionem cauſæ principalis.ſi autem inſtituant iudices,

qua-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde ad hoc ꝙ exceptio debet eſſe de regula , & aduerſari in terminis regulæ Gor. conſi.82.nu.2.

qualiter sit ferenda sententia, ponit quid sit agendum probata exceptione contra testes,& quid non probata. Et si dicatur,quo modo committatur causa principalis non expedita primo appellatione ab interlocutoria contra cap. vt debitus. infra de appellat. respondeo & dico ꝙ committendo in omnem euentum causam principalem, videtur pronunciasse tacite super appellatione,quia sicut iudex in procedendo ad vlteriora ad actum incompatibilem, videtur interloqui super appellatione, vt in tex. & glo.in cap.cum super.supra de offic. delega. & in cap.ex parte. infra de appellatio. & traditur in dicto capit. interposita. ita
33 † Pontifex in committendo causam principalem,quæ non debet committi nisi prius sit finita appellatio, videtur interloqui super appellatione. Sed contra istam lecturam insurgunt Moder.infra in glo.penult.dum reprobant dicta domi. Anto. quia pars exceptionem opponens hic non obtulit se ad probandum incontinenti:sed dixit se probaturam simpliciter,ergo videtur, ꝙ ex sola oblatione non potuerit iustificare appellationem: licèt enim iura dicentia quòd si aliquis offerat se paratum probare & non admittitur,ex hoc solo iustificat appellationem, intelligantur de eo qui offerat se paratum probare incontinenti: qa hoc important ista verba,ꝙ aliquis sit paratus probare,nō enim diceretur aliter paratus, vt in cap.ad apostolicæ. in verbo, parati.de re iudic.lib.sexto.quia tamen verba ista hoc de necessitate non important, aliter sunt concipienda ab excipiente, quia debet offerre se paratum probare incontinenti, vt dicit tex.in cap. literas.versus fin. supra de restit.spolia. Cum ergo hic simpliciter dixerit se probaturum,non videtur fuisse sufficiens oblatio, quæ ex hoc solo iustificet appellationem, vt dicit hic do. Abb. Sed ab ista impugnatione subtili potest defendi ista lectura, ꝙ superaddita sunt verba,ꝙ exceptio de sui natura nō est talis, qđ verisimile sit iudici ipsam posse incontinenti probari:sed in casu decretalis nostræ opponebat exceptio notoria vel manifesta, de qua lex præsumit ꝙ faciliter & cito possint probari: vnde hac ratione dicit Innocen. no. ꝙ probatio debet reseruari, licet ipse requirat ꝙ pars debeat se offerre probare incontinenti, vt dixi in glo.præcedenti, quod tamen non est necessarium vt ibi dixi. & quod non est necessarium,probat tex. not. quem ibi ponderat domi.Abb.ad hoc, in cap.fin. in princip. infra eodem. sicut ergo si opponitur alia exceptio & pars offert se probare incontinenti, habet locum c.interposita. ita si verisimile sit exceptionem oppositam incontinenti posse probari, licet pars hoc non alleget.Sed contra istam lecturam fortissime facit,quia si Papa per commissionem istam videtur pronunciasse super appellatione:ergo incontinenti debuit retractare attentata, vt in capit. non solum.de appellatio.lib.6. cum materia.sed hoc non fecit, immo mandat retractari attentata post sententiam diffinitiuã ferendam in negocio principali, vt hic patet,secundum istam lecturam, ergo videtur ꝙ iste intellectus nō procedat: sed ad hoc potest dici, ꝙ immo facta pronunciatione super appellatione, summus Pontifex non reuocauit attentata, quia hoc non fuit petitum per partem,nec apparet in littera fuisse petitum. quinimmo est verisimile,ꝙ non fuit petitum, vt euitarẽtur. Si enim reuocata fuisset sententia & confirmatio ante omnia & actio possessionis rursum habuisset ferri sententia super quæstione principali & fieri nouus processus: vnde quia pars confidebat statim probare posse exceptiones suas, quas dicebat notorias, vt supra declaraui,non tamen curauit retractationẽ modico tẽpore quod solet causare leue interesse,iuxta ea quę habentur in c.potuit infra de locato.& in l.& si post tres.ff.si quis cau. & hęc
34 littera videtur esse tenenda. † Ex qua etiam infertur ad intellectum verbi,si vero,qui secundum Phil.& domi.Anto. sic intelligitur,ꝙ si presbyter non possit reprobare testes productos contra se,& non sit lata sententia, nec aliquid attentatum post appellationem: tunc quia appellatio fuit iustificata,ex hoc solo,ꝙ fuit oblata probatio exceptionum causa nō redibit ad priorem iudicem:sed isti qui succedunt loco Pontificis,qui erat iudex ad quem, procedent in causa, & determinabunt eam fine debito.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ad recipiendum testes qui sunt impediti,ad domum ipsorum,an mittere debeat.*
2 *Testium receptio in causa ciuili,delegari potest in criminalibus autem nō, sed iudex debet personaliter accedere si testis est impeditus.*
3 *Testium receptio,vni soli fieri non debet,licet soli notario fieri possit.*
4 *Iudex in receptione testium ad egregias personas, an & quando personaliter mittere teneatur.*
5 *Sacerdos & clericus,an egregiæ personæ dicantur.*
6 *Iudex ordinarius,vel delegatus Principis, in causa illa est maior partibus, coram eo litigantibus.*
7 *In testem pauper,an indistincte admittatur.*
8 *Probatum si sit aliquid per duos testes viles, quando non plene probatum dicatur,& quid quando per plures duobus.*
9 *Testis vilis sponte se offerens ad testimonium in causa criminali, an probet. & quid si alias est suspectus.nu.seq.*
11 *Proxeneta sponte se offerens ad testimonium,repellitur.*
12 *Pauper si debet producere testes,quis debet sibi expensas soluere.*
13 *Priuatus intentans iudicium ad publicam vtilitatem,siue clericus ad vtilitatem suæ ecclesiæ,an debeant sibi refici expensæ a fisco.*
14 *Priuatus si litigat in causa propria,& super bonis,quæ prętendit esse communia,vel ad se pertinere,tunc si aliqua præsumptio est pro ipso,debent subministrari expensæ litis de illis bonis.Et quid si quis litigat de re sua,cum paupere.nu.seq.*
16 *Iudex mittere notarium pro recipiendis testibus,vbi pars est impotens,an teneatur sumptibus proprijs.*
17 *Fideiussor ob paupertatem non prosequens appellationem excusatur.*
18 *Iudex si coegerit litigare pauperem, an teneatur reo se defendenti expensas subministrare.*
19 *Testes producti,si non reprobentur,verisimilius est, quòd aliquid probabunt, quam non.*
20 *Interesse alicuius, ex hoc solo consideratur, quòd duriorem habeat aduersarium.*

CAP. VIII.

SI qui testium. Iudex debet mittere ad recipiendum testes,qui sũt impediti ad domum ipsorum non diuiditur, quia
1 breuis. † Nota primo, ꝙ impedimenta prædicta, de quibus in tex. ita demũ impediunt vt iudex debeat mittere ad domũ testis pro ipso examinando, qñ essent talia,ꝙ per ea commode testes non possent ire ad iudicem, & probatur expresse in l.quæsitum.ff.de re iudica. & tenent Domini de Rota 223. con-
2 clusione.Nota secundo, † ꝙ receptio testium in causa ciuili potest committi & delegari,de quo in clem.prima, supra de offic. deleg.& in c.cum causam.infra eodem.In criminalibus autem non fit talis commissio,sed ipse iudex personaliter debet accedere si testis est impeditus,si forte sit tanta dignitas iudicis, vt non decipiat ipsum de iure ad testem, vel non possit impedimẽtum contingere in persona sua, vt est casus clarus & ibi glo.in c.2. de
3 iudic.lib.6.& tenent Docto.hic. Nota tertio, † ꝙ delegatio receptionis testium non debet vni soli fieri, sed debent admitti ad minus duæ personæ discretæ.posset tamen fieri soli notario,qui æquiualet duobus bonis viris,vt in cap. quoniam contra. supra titu.proxi.si tamen fieret commissio vni soli,qui examinaret testes adhibito notario, qui dicta testium scriberet, sentiunt Docto.ꝙ valeret commissio,pro quibus est casus clarus in d.c.2.supra allegato.In glo.posita super verbo,valitudinarij.glo.tenet,ꝙ
4 † ad egregias personas iudex necessario tenetur mittere. contrarium tenuit hic Ioan. And.& in c.significauit. supra de offi.ord. dom. Abb.Moder. tenet glo. propter verbum oportet, positum in d.l.ad egregias.dicit tamen ꝙ si essemus in casu, in quo non potest committi receptio testium:tunc egregia persona teneretur ire ad iudicem,& sic intelligitur tex.in l.2.§.si præses.ff.quis ordo in bo. pos. seruetur. Confirmatur primum dictum suum,
a quia in d.l.ad egregias, idem disponitur simul de egregia[a] persona & de impedito propter valitudinem,ergo pariformiter debet intelligi vt sicut ad impeditum debet necessario mittere, ita & ad egregiam personam, per l.quamuis, cum materia. C. de impube.& aliis substit.Sed contra hanc glo.& dicta sua,fortissime facit tex.in c.quanquam.14.quæstio.2.vbi patet ꝙ clericus, qui debet testificari coram iudice laico,debet loco iudicis testificari coram episcopo vel alio iudicè competenti, quæ verba necessario intelligantur in eo,qui comparet coram iudice, siue ꝙ clericus coram iudice venire debeat,quoniam in ver.sequenti,loquitur postea text.de commissione receptionis testiũ, quæ
5 fit alteri, † & tamen sacerdos & clericus dicitur egregia persona,secundum Spec.in tit.de testi.§.sequitur.in ver.quid si sacerdos. vnde potestis pro concordia opinionum distinguere,ꝙ aut iudex ordinarius vel delegatus Principis citat personam egregiam, vt iuret & testificetur coram se,& tunc hoc potest facere, nec tenetur mittere ad eũ, licet de gratia hoc facere possit. aut committit receptionem testium alteri,& tunc videtur,ꝙ ille debet ire ad domum egregiæ personæ.hoc probat tex.in d.c.quan
6 quam.ver.honorifice.& potest esse ratio differentiæ,† quia iudex ordinarius vel delegatus Principis, in cã illa est maior ipsis partibus,qui litigãt coram eo,vt in l.apud eum. & quod ibi no. ff.de manu.vindi.non sic autem potest dici in eo, cui delegatur sola testium receptio, vel ad minus non tantum honoris sibi debetur.In glo posita super verbo, paupertate. pro declaratione

ADDITIO.

a VIN. GOD. Notatur apud latinos,quid dicatur egregium, per Zas.in tracta.de feud.in decima par.in uolum.sexto.tracta.fol.194.num.71. & quæ dicantur egregiæ personæ, ponitur per DD.de Rot. decis.87. & qnando egregiæ personæ ad testificandum debeant ire ad iudicem, late per Fel.in hoc c.si qui testium.

ne glo. & eorum, quæ hic ſcribit Vincen. & Moder. poſt eum,
7 videndum eſt primo, † vtrum pauper indiſtincte admittatur in teſtem? ſecundo, quid ſi ille, qui habet teſtes producere, eſt pauper, quis habeat ſibi facere expenſas pro producendis teſtibus? Circa primum dicendum, quòd ſi pauper ſit bonæ opinionis, vel ſit poſitus in dignitate, vel officio publico, erit integer & idoneus teſtis. caſus eſt notabilis ſecundum expoſitionem glo. in Authen. de teſtib. §. ſancimus, circa principium. & tenet glo. in l. 3. in princip. ſuper verbo, pauperes. ff. de teſtib. ſi vero non probetur aliter bona opinio de teſte paupere, tunc dixit tranſiendum, vt hic referunt Moderni, & in criminalibus non admittetur in teſtem, quod intelligit Specu. in tit. de teſte. §. primo. ver. item ſi illud. quòd pauper non admittitur ſine tortura, ſed cum tortura bene admittitur. domi. Abb. hic dicit, quòd non eſt facienda differentia inter iudicium ciuile & criminale, quaſi ſenſerit q̃ in iudicio ciuili admittatur, vt ſit idone⁹ teſtis, ſed eſt dicendum in vtroque iudicio ſecundum eum, q̃ teſtis iſte admittitur: ſed tamen, quia eſt ſuſpectus de corruptione, quæ etiam in cauſa ciuili repellit teſtem, vt in cap. licet cauſam. ſupra titu. proxi. non erit integer teſtis, ſed quantum ſibi credatur, remanet in arbitrio iudicis. Tu vero dic in iſto articulo, q̃ ſecundum do. Abb. in cauſa criminali eſt maius dubium, quia gloſſæ noſtræ dixerunt q̃ homines viles, ideſt qui ſunt pauperes & non in dignitate, nec bonæ opinionis, non admittuntur in criminalibus, niſi cum tortura. allegat tex. in Authen. de teſtib. §. ſi vero ignoti. Sed contra ipſum eſt in l. diuus. § fin. ff. de quæſtio. caſus, vbi patet q̃ deportatus, qui nihil habet & eſt vilis perſona, admittitur in teſtem & non torquetur. & idem in liberto, cuius etiam conditio eſt vilis, vt ibi dicitur. vnde Barto. notabiliter in l. ex libero. in princip. ff. de quæſtio. dicit, q̃ tales admittuntur in teſtes in criminalibus ſine tortura, & tamen nõ creditur eis,
8 ſicut aliis idoneis † Ex quo poſſet inferri, q̃ ſi per duos tales probaretur aliquid, non diceretur plene probatum & ſuccumberet agens in cauſa, vbi non deberet deferri iuramentum ad minus in criminalibus. poſſunt tamen eſſe tot teſtes minimæ huius conditionis, q̃ perficerent probationem, ſicut dicit in ſimili Ioan. de Imo. de duobus vel pluribus legatariis teſtificantibus, vt l. qui teſtimonium. in princip. ff. de teſtib. & bene facit tex. in c. in noſtram. infra eodem. & in l. 3. §. eiuſdem quoque. ff. de teſtib. in vno tamen caſu omnino repellitur iſte in cauſa criminali ſiue non admittitur cum tortura, † videlicet quando ſponte
9 ſe offert ad teſtimonium. Ita dicit ibi notab. Barto. & allegat tex. in dicto §. ſi vero ignoti. in verbo, feſtinantes. ex quo text. ſic intellecto colligitur duplex ſingularis doctrina. prima eſt, † quod
10 a quando teſtis ſponte ſe offerens alias eſt ſuſpectus, tunc repellitur omnino a teſtimonio, niſi ſuſpitio purgetur per torturam. pro qua concluſione eſt caſus ſingularis cum gl. in Authen. de teſtib. §. ſi vero dicatur. in fin. vbi patet ſecundum intellectum
11 Accurſij, † q̃ quamuis proxeneta ab altera parte poſſit produci in teſtem, tamen ſi ſponte ſe offert omnino repellitur, quia de ſui natura perſona eſt ſuſpecta. ſecunda, quæ colligitur ex hoc dicto, eſt talis, Teſtis ſe ſpõte offerens ad teſtificandum, ſi alias nõ eſt ſuſpectus non repellitur omnino & creditur ei etiam ſine tormentis. hoc probatur in dicto §. ſi vero ignoti, per locum a ſpeciali. & in dicto §. ſi vero dicatur. in fi. ſed quia illa iura in veritate non probant ea, quæ ſupra diximus, ideo non eſt tenenda iſta concluſio contra communem ſententiam, de qua diximus in capit. primo, ſupra eodem. nam text. in §. ſi vero ignoti. non loquitur de eo, qui feſtinat ferre teſtimonium, ſed cum feſtinat teſtificando corrumpere veritatem: vnde ibi non repellitur quia vel vacillabat, vel aliter erat ſuſpect⁹ de falſo iudici examinanti. tex. autem in §. ſi vero dicatur, aliter intelligitur quam ibi dicat gl. quia proxeneta eſt adeo ſuſpecta q̃ repellitur etiam ſi producatur a parte, vt diximus in capit. inſuper. ſupra eodem. primum tamen dictum Barto. q̃ teſtis pauper omnino repella-
12 tur, ſi † ſponte ſe offert, credo verum, licet non per iura allegata per ipſum, ſed propter duplicem vehementem præſumptionẽ, quæ ſimul iuncta debet reddere teſtem inhabilem. & hoc maxime erit verum tenendo communem opinionem de qua diximus ſupra eodem, q̃ quilibet teſtis repellatur, qui ſponte ſe offert. Circa ſecundum articulum dicit hic Vincen. & approbant Moder. & Specu. in titu. de teſte. §. ſequitur. ver. quid de presbytero. iuxta fin. q̃ iudex tenebitur mittere notarium ſuis expenſis, ſi pars non poteſt procurare, ſicut tenetur de iure per l. quoniam liberi. C. de teſtib 4. quæſtio. 3. §. venturus. & in cap. ſtatutum. §. fin. & ibi plene, de reſcript. lib. ſexto. mouetur per text. in Authen. de mand. princ. §. ſi tibi. circa princip. & per capit. ſicut vnire. infra de exceſ. prælat. ex quibus dicit probari, q̃ iudex expenſis propriis debet ſupplere defectum pauperum. & hoc eſt verum, ſecundum eum, in iudice ordinario, non in delegato. ſatis eſt q̃ nihil exigat pro ſportulis vel per ſe, iuxta not. in c. cum ab omni. infra de vi. & hone. cle. ſed iura per eum allegata in primo membro non probant. nam text. nihil dicit in §. ſi tibi. non dicit q̃ iudex ordinarius teneatur ſubminiſtrare expenſas parti, ſed dicit q̃ non debet accipere ſportulas ſed cognoſcere gratis, vbi partes ſunt impotentes. Pro declaratione huius elegantis
13 articuli accipe breuiter aliquas concluſiones. † Prima concluſio, ſi priuatus intentat iudicium ad vtilitatem publicam, ſiue clericus ad vtilitatem ſuæ eccleſiæ debet ſibi refici expenſa a fiſco ſi vtilitas ſit fiſcalis, ideſt afferens lucrum fiſco. caſus eſt notabilis in l. mulier in opus ſalinarum. ff. qui pot. in pign. hab. ſecundum Bald. qui ita no. in l. prima, in princip. iuxta fin. commen. de iuſti. & iure. In clerico autem proſequente vtilitatem ſuę eccleſiæ eſt caſus in cap. ex parte. & ibi no. infra de accuſa. & licet ille tex. loquatur in monacho, qui nihil habet, idem tamẽ dicunt ibi Docto. in clerico, ſi eſt pauper, nec poſſit facere ſum-
14 ptus de ſuo. † Secunda concluſio, ſi priuatus litigat in cauſa propria & ſuper bonis, quæ prætendit eſſe communia, vel ad ſe pertinere, tunc ſi aliqua præſumptio eſt pro ipſo, deberent ſibi ſubminiſtrari expenſæ litis de illis bonis. dicitur autem inter alia eſſe præſumptio pro ipſo, ſi qua fuit lata ſententia, a qua fuit appellatum. iſte eſt caſus nota. in l. ſi inſtituta. §. qui de inofficioſo. ff. de inoffic. teſtam. ita tenet no. Specu. in titu. de inquiſit. §. fin. verſi. porro. circa medium. & ſentit clare Bald. in l. fin. C. de or-
15 di. cogn. vbi eſt bonus caſus. † Tertia concluſio ſingularis & pulchra, ſi creditor litigat contra debitorem, vel etiam aliquis pro re ſua contra alterum: tunc non tenetur debitor diues creditori ſubminiſtrare ſumptus litis, quantumcunque ſit pauper. & ſimiliter qui litigat de re ſua, non debet habere expenſas a poſſeſſore, quamuis ſit pauper & impotens, ſi in illa præſumptio eſt pro eo. primum probat text. ſingu. quem ibi ponderat Bald. ad hoc, in l. Imperatores. ff. de tut. & ra. diſtra. ſic colligitur ex dictis Specu. & Bald. in loco allegato. & bene facit text. in l. qui de
16 inofficioſo. ff. de inoffic. teſtam. † Quarta concluſio, ſit talis, iudex non tenetur ſumptibus propriis mittere notarium pro recipiendis teſtibus, vbi pars eſt impotẽs & inops. Primo, quia hoc non reperitur iure cautum, vt ſupra oſtendi. Præterea ſi pars non tenetur, quæ videtur in culpa iniuſte ſe defendendo, quanto minus iudex, cui nihil poteſt imputari. Iſta concluſio proba-
17 tur in l. ſi procuratorem. §. ſi ignoret. ff. mand. † vbi patet, quod fideiuſſor, qui propter paupertatem non proſequitur cauſam appellationis, eſt excuſatus. quod non eſſet verum, ſi poſſet petere ſumptus litis a iudice vel a parte: tunc enim ad minus fuiſ-
18 ſet in culpa hoc non petendo. † vbi autem poteſt imputari iudici culpa, cum coegerit litigare pauperẽ, iſto modo forte poſſet, vt eſt cum procederet contra ipſum ex inquiſitione. forte poſſet dici, q̃ teneretur reo ſe defendenti expenſas ſubminiſtrare, vt notab. tradit Specu. in quæſtio. de monacho inquiſito, in titu. de inquiſi. §. fin. verſus finem. & ſequitur dominus Anto. in ca. ex parte. ibi, & teſtes omnino repellerentur. Adde, nec obſtat q̃ iſtud intereſſe poſſet compenſari vexatione, quam fruſtra patietur ille, qui vult probare incontinenti, ſi teſtis non poſſit probari, vel ſi producens teſtes in cauſa principali probet intentionem ſuam per alios teſtes qui reprobare non poterunt,
19 quia ad iſtud dico, † q̃ veriſimilius eſt q̃ teſtes producti ſi non reprobentur, aliquid probabunt, quam q̃ non: ad quid enim produceret eos pars, niſi probabiliter crederet eos aliquid ſcire. Item ſi aliquis ſit probaturus per alios teſtes quam eos, quos non producit, & qui reprobari non poſſint, hoc eſt facti & nõ præſumitur. ſtante ergo iſta veriſimilitudine, intereſt partis potius admitti incontinenti quam probationem reſeruari, quia veriſimilius eſt q̃ per hoc non admitti vexetur laborib. & ſumptibus circa examen teſtium principalium, vt ſupra dixi, quam q̃ nunc fruſtra laboret in producẽdo teſtes reprobatorios. Præterea publicatis teſtibus in cauſa principali, cum pars ſciat poſt publicationem non poſſe nouos teſtes produci, præſumptio eſt q̃ fortius inſtabit contra teſtes reprobatorios, quam ſi produce rentur tantum teſtes in cauſa principali publicatos: & ſic per
20 hoc quis habebit duriorem aduerſarium, † q̃ intereſſe vtique conſideratur, etiam ſi ſit durior ex hoc ſolo q̃ pertinacius & contentioſius reſiſtat, vt eſt caſus in l. 2. & ibi per gl. ff. de alie. iudic. mu. cau. fac. ibi per ea, quæ dicit hic Ioan. Andr. Adde inquantum vult q̃ poterit eſſe q̃ teſtes producti in cauſa principali nihil probabunt, vel q̃ per alios teſtes qui reprobari non poterũt, non curabit accipere copiam teſtium reprobatoriorum. Item nec producere reprobatorios contra ipſos. quinimmo veriſimile eſt, q̃ per partẽ aduerſam non producentur, quia eſſet fruſtra, quæ omnia probant ſi teſtes reprobatorii admittantur incontinenti: vnde ſi non fiat reſeruatio in prędictis duob. caſib⁹, poteſt ſua intereſſe. In caſu aũt tertio magis veriſi. ſ. qñ teſtes ſui plene ꝓbarent, & nõ poſſet ipſe probare ꝑ alios q̃ reprobari

non

ADDITIO.

2 VIN. GOD. Adde, q̃ teſtis ille qui profert teſtimonium ſuum in ſcriptis, nihil probat, Rui. conſ. 110. nu. 5. lib. 5.

non possent, non magis sua interest ꝙ tunc recipiantur testes, quam ꝙ reseruantur, quia vtroq; casu idem habebit facere contra testes reprobatorios suorum, & immo si non fiat reseruatio vbi fieri debet, satis dicetur grauari ille qui producit testes, ex quo in nullo casu reseruatur in aliquo si testes recipiantur incontinenti & in aliquibus grauari potest. Quinimmo in omni casu & euentu grauatur in vno, videlicet in processu longiori, quia si admittitur probatio incontinenti ante testes receptos, dabitur ad minus vna dilatio plusquam daretur si fieret reseruatio. nam facta reseruatione assignatur communiter vna dilatio ad opponendum in dicta & personas, quæ dilatio etiam si per se non habeat reprobari propter dicta, tamen omnino assignaretur, vnde facta reseruatione propter testes reprobandos, nulla ordinaria dilatio accrescit. secus est si reseruatio non fiat, quia tunc dabitur vna dilatio nunc ad testes reprobandos, & alia postea ad opponendum & in dicta testium ad minus. ergo nō facta reseruatione vna dilatione plus protestabitur iudiciū.

SVMMARIVM.

1 *Testis si primo dicat vnum in iudicio, & aliud dicat postea extra iudicium, secunda assertio effectum primi non eneruat.*
2 *Testis quid si non extra iudicium, sed in iudicio dicit contrariū eius quod prius dixerat, vtrum secundum dictum tollat primum.*
3 *Depositio testis sub appellatione iuramenti comprehenditur.*
4 *Testis falsum deponens, etiam de omni crimine, quod occasione illius falsitatis committitur, tenetur.*
5 *Testis de delicto, quod ex falso oritur testimonio principaliter attento a teste, tenetur in foro conscientiæ.*
6 *Testis testificatus falsum in causa homicidij, tenetur lege Cornelia de sicarijs.*
7 *Fornicans pluries cum vna, an totiens committat adulterium, quotiens reiterat actum.*
8 *Delictum, quod non habet causam successiuam ex reiteratione actuum, tot delicta facit quot sunt actus.*
9 *Statuto ciuitatis cauetur, quod pro tribus furtis quis debeat suspendi, in numero trium, an comprehendantur priora furta, pro quibus fuit iam punitus.*
10 *Damnum dans per negligentiam leuis culpæ, dando tamen operam rei licitæ, non tenetur in foro conscientiæ.*
11 *Sententia lata in causa matrimoniali, an omni casu possit retractari, si de testium priorum falsitate probetur.*
12 *Si vero, dictio de sui natura ad ius & factum aduersatur.*
13 *Iuramentum de malitia, quando non requiritur.*
14 *Testis quando vt periurus repellitur a testimonio, nullum facit indicium.*
15 *Exceptio repellens testem, quando repellit ipsum propter crimen, non propter odium, vel fauorem præsumptum, semper opponi potest, licet nil sit protestatum.*
16 *Exceptio, quæ opponitur contra personas testium, potest opponi ante sententiam, quæ non transiuit in rem iudicatam.*
17 *Confessio partis facta extra iudicium, si dixisset dare pecuniam pro falso testimonio dicendo, non faceret de falsitate, nisi semiplenam probationem.*
18 *Testis quandocunque detegitur periurus post sententiam, sententia semper retractatur.*
19 *Testium de simplici falsitate, quare semper potest dici post sententiam, quæ in rem iudicatam transiuit.*

CAP. IX.

SIcut. Testes corrupti & periuri repelluntur a testimonio. Vel sic & melius, si testis deposuit contra matrimonium & est sententia lata, non auditur idem testis, dicens se fuisse corruptum. imponitur tamen sibi pœnitentia pro crimine. sed si alij probent corruptionem, retractatur sententia diuortij, nisi saltem alter coniugum transit ad secunda vota. hoc dicit secundum lecturam Io. And. & domi. Anto. quam teneo. Nota ibi, asserentes, &c. ꝙ si
1 † testis primo vnum dicit in iudicio, & aliud dicat postea extra iudicium, secunda assertio non eneruat effectum primi dicti. ad idem quod habetur in capit. per tuas. supra titu. proxi. & ita tenet Barto. per istum text. in l. eos. in princip. ff. de fal. quod est verum, etiam si testis hoc dicat in articulo mortis, secundū Bar. in l. si quis in graui. §. primo. ff. ad sillan. & Bald. in authen. si dicatur. C. de testib. † Sed dubium est, quid si testis non extra iudi-
2 cium, sed in iudicio dicat contrarium eius, quod prius dixerat, vtrum secūdum dictum tollat primum, ita ꝙ neutrum valeat? & Barto. dicit ꝙ sic, sed ipse videtur tenere contra tex. nostrum in fin. ibi, non enim, &c. vbi patet ꝙ testis, qui vult contradicere primo dicto in aliquo, non est admittendus, vt faciat retractari sententiam latam. & hoc ideo, quia dicendo secundo contrarium eius quod prius dixerat, eo ipso detegitur ꝙ tempore testificatus erat periurus si in primo dicto falso dixerat vel fue-
a rat corruptus. a Et si dicatur, & quomodo si non statur dicto suo secundo declaratur, ꝙ in primo falsum dixerat quantum ad hoc, vt ipse non repellatur vt periurus. Ad hoc respondeo, ꝙ testis qui secundo examinatur & confitetur se dixisse falsum in primo dicto, conuincitur quidem de falso periurio quo ad se, sed non quo ad præiudicium partis. & probaret hoc ista littera, si verò. non enim sentiret hoc, quod corruptio posset probari per alios testes, sed non per eosdem, qui videtur verus intellectus litterę. Si autem esset ratio principalis decisionis, cum sententia diuortij retractatur, sicut intelligit hic dominus Abb. tūc iste versiculus non probaret hoc, tamen probaret per versicu. & si tales, precedentem. in quo satis elicitur quod ab istis non potest probari corruptio, sed debet probari ab aliis. Et sic patet ꝙ non potest infringi primum dictum. de articulo tamen dic, vt plene per domi. Anto. in cap. cum in tua. infra eodem. & per Moder. in capit. per tuas. supra titu. proxi. & ibi diximus. Nota
3 secundo ibi, exhibent iuramenta, &c. † ꝙ depositio testis & dictum ipsius comprehenditur sub appellatione iuramenti, & ꝙc quid dicitur per testem explicite, virtualiter videtur dictum in iuramento. & hoc est quod dicit Bart. in l. Antistius. in princip. ff. de acquiren. hęredit. Ex quo patet ꝙ testis iurando virtualiter, videatur deposuisse, de quo diximus in cap. licet. supra titu.
4 proxi. Nota tertio ibi, de periurio & adulterio, &c. † quod testis deponens falsum, non solum tenetur crimine falsi, sed tenetur de omni crimine & delicto quod committitur occasione illius falsitatis. de quo dicetur plene in glo. quando delictum quod committitur, oritur ex falso testimonio prętер intentionem te-
5 stis. † de delicto autem, quod oritur ex falso testimonio principaliter attento a teste in suo significato, non est dubium, quod teneatur in foro conscientię, sed in foro contentioso est maius dubium, super quo dixit Bal. no. in cap. primo. §. homicidium.
6 de pa. iura. firm. † ꝙ testis, qui testificatus est falsum in causa homicidij, tenetur l. Corne. de sica. sicut de homicid. allegat l. j. in princip. ff. ad l. Corne. de sicar. vbi patet, secundum vnam lecturam, ꝙ iudex, qui cogit testem dicere falsum in causa homicidij, tenetur l. Corne. de sica. vt homicida. ergo eadem ratione & fortius videtur teneri testis. Pro hac opinione do tibi casum notabilem & clarum. 33. quęstio. 5. c. hęc imago. iuxta fi. vbi dicitur hoc esse verum etiam si reus sit absolutus, qui accusabatur de homicidio. & licet Ioan. ibi teneat oppositum exponendo testem pro accusatore, illa tamen expositio infert violentiam literę: vnde tene quod dixi. No. quarto ibi, vno plurib⁹ve, quod
7 † ille qui pluries fornicatur cum vna, totiens committit adulterium, quotiens actum reiterat. Ad idem text. & quod ibi per glo. sexta quęstio. prima. c. imitare. & in cap. ad apostolicę, de re iudica. lib. sexto. de quo quid iuris in foro contentioso, dic vt plene traditur per gl. Bart. & alios in l. vulgaris. §. qui furti. ff. de furt. & l. mariti. §. sex mensium. ff. de adulte. & est ista vniuersa-
8 lis regula, † ꝙ delictum, quod non habet causam successiuam ex reiteratione actuum, facit tot esse delicta, quot sunt actus, secundum Barto. qui ita declarat, in l. inficiando. §. infans. in vltima colum. ff. de fur. & quot modis dicatur vnum delictum vel plura: dic vt ibi per Bar. & per Bald. in l. quicunque. ff. de ser. fugi. plenius in l. si familia. ff. de iurisdictio. omn. iudic. vide etiam not. Ioan. Andr. in titu. de senten. §. species. in additio. delictum autem, ꝙ habet causam successiuam ex continuatione temporis & vnius actus, vtrum aliquando committatur, vt plura, est subtilis & pulchra quæstio. vide nota. per Barto. vltra ea, quæ dixit in d. §. infans in l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiuran. & quod posuit Bal. in cap. primo. §. Opizoni. de pace Constan. In glo. posita super verbo, adulterio. ibi, primum non aggraua-
9 tur per consequens. glossa optime facit in quæstione, † ꝙ si ex forma statuti ciuitatis pro tribus furtis debet suspendi, in numero trium non computentur priora furta, pro quibus quis fuit punitus, ne per indirectum quis bis puniretur de eodem furto, contra l. licet. §. penult. ff. nau. cau. stabu. & contra no. in capit. cum non ab homine. in fin. supra de iudic. de qua quæstione, vide, quod ponit Bald. in authent. qui semel. C. quomodo & quando iudex. & Petrus in regula, peccati venia. de regu. iur. Quid autem si priora delicta non sint punibilia, vel quia commissa alio loco, vel quia præscriptum sit punitioni vel alteri iurisdi. dic vt tradit singulariter Io. And. in addi. Spec. super rubr. de fur. vbi contradicit communi sententię, quam posuit Bar. in l. si cui. §. sacrilegium. ff. de accu. & Bald. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fug. de qua etiam posuit Spec. in c. j. circa medium. supra de consti. vide etiam quod ponit Bal. in l. Gracchus. C. de adul. circa prin. In glo. posita super verbo, causam. pro declaratione huius glo. vide text. optimum in c. sicut dignum. §. j. versicu. aut capiendi. iuncto ver. si de illa captione. & quod traditur in cap. fin. infra de homicid. sed plenius vide per Bald. in l. diuus.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde ꝙ si testis unus est corruptus præsumptio est alios quoque esse corruptos, Rui. consi. 36. nu. 9. lib. 4.

diuus. ff. ad l. Corne. de sica. & quod ponunt Cyn. & Barto. in l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi. vide etiam, quod ponit ad materiam Ioan. Andr. in mercur. in regula, cum quis in ius. de regu. iur. & in addit. Specu. super rubrica de adulte. tene etiamenti, quod dicunt notabiliter Innocen. & Anto. de But. in d.c.
10 sicut dignum. §. eos. † q̃ quando aliquis per negligentiam leuis culpæ, dando tamen operam rei licitę dedit damnum, non tenetur illud restituere in foro conscientiæ. Adde etiam ad præmissa, quod ponit notabiliter Bart. in l. si gemina. in penul. & antepen. quæstio. ff. arbo. fur. cæsa. In glo. posita super verbo, migrauit. ibi, sed hoc falsissimum est. tu dic secundum Ioan. Andr. &
11 domi. Anto. q̃ imo istud est verissimum. † licet enim sententia lata in causa matrimoniali in omni casu posset retractari quando probaretur de falsitate testium priorum, vt in iuribus allegatis in glo. si tamen probetur sola corruptio, tunc distinguemus, vt hic distinguitur, vtrum coniuges migrauerunt ad secũda vota, vel nõ. Aliud est enim probare falsitatem, & aliud corruptionem, sed secundum Ioan. And. & domi. Abb. Moder. hic ponit super hac decre. tres intellectus, qui repugnant distinctioni prędictæ. primus est, q̃ sententia possit retractari in casu huius decre. siue coniuges transiuerint ad secunda vota, siue non, & generaliter q̃ possit retractari quæcunque alia sententia, quæ etiã transiuerit in rem iudicatam, probata corruptione. Mouetur primo, quia probata corruptione probata est præsumptiue falsitas, secundum Barto. in l. diuus. ff. de re iudica. sed hoc dictum ego non tenui in d.cap. licet causam. sed ad istud dictum dic vt ibi. Secundo mouetur ex isto text. quia si ex corruptione non præsumeretur falsitas etiam vbi non esset transitum ad secũda vota & deberet retractari sententia, & tamen retractatur, ergo datur intelligi q̃ probata corruptione probatur falsitas, & per consequens q̃ etiam in alio casu retractabitur sententia. sed ista ratio nihil valet, quia ex quo sententia lata super matrimonio non transit in rem iudicatam, perinde est ac si essemus ante sẽtentiam, sed ante sententiam testis, contra quem probaretur corruptio, repelleretur tanquam inhabilis & periurus, non tamen tanquam conuictus de falso, vt declarat Ioan. And. in d.c. licet causam. ergo non sequitur propter hoc, q̃ ex corruptione probata sit falsitas. quod autem ex isto text. colligatur contrariũ
12 non supplendo ad litteram, † patet ex dictione, si vero, posita in tex. quæ aduersatur & ad ius & factum de sui natura, iuxta ea, q̃ habent in l. hoc amplius. §. fin. ff. de dam. infec. & in l. qui vsumfructum. ff. de verbo. oblig. Sed contra istam solutionem multum facit, quia si testis hic repelleretur prætextu corruptionis, tanquam persona inhabilis & non tanquam falsus, videretur q̃ ipsum repellens non esset simpliciter admittendus nisi seruaret formam cap. præsentium. infra eod. sed hoc non apparet, q̃ aliquid de his, quæ ponit in d.c. præsentium, interuenerit idest protestatio vel iuramentum vel tertium, quod ibi ponitur: ergo testis non videtur repelli prætextu corruptionis tanquam inhabilis. Relinquitur ergo q̃ tanquam falsus per se oportet dicere interuenit in prima causa protestatio, vel nunc iuramentũ de malitia, vt dicitur in d.ca. vel dic & notabilius, quia iuramen-
13 tum † de malitia non requiritur vbi constat iudici euidenter per aliam coniecturam, quod probabiliter opponitur exceptio contra testes, sicut in casu nostro, quia per hoc q̃ testes ipsi dicebãt se esse corruptos & falsum dixisse, satis debeat moueri iudex ad inquirendum de corruptione, vt tradit hic no. Innoc. sed contra istam solutionem fortiter facit tex. in fi. ibi, aliquatenus admittendum, &c. per quem text. videtur singulariter probari, q̃
14 † quando testis repellitur a testimonio vt periurus, nullum facit indicium, & sic debes limitare eleganter Barto. in l. maritus. ff. de quæstio. & l. admonendi. ff. de iureiur. & quod dicit Bald. in l. seruos. C. de testib. dum dicit, q̃ quando testis repellitur ratione infamiæ, examinatus tamen facit indicium, per l. quæ vltimo. ff. de pœ. sed potest responderi, q̃ non facit indicium quo ad effectum probationis, sed quo ad hoc vt tribuat iustam causam inquirendi super corruptione vel excusandi partem a præsumpta calumnia, propter quam requiritur iuramentum malitiæ satis videtur sufficere. Vel tertio potes dicere, secundum Nico. de Mata. & Bald. notabiliter in l. siquis testibus. in vltima colum. C. de testi. & videtur probari in cap. j. in ver. antequam
15 causa, &c. infra de except. † q̃ quando exceptio, quæ repellit testem, repellit ipsum propter crimen, non propter odium vel fauorem præsumptum: tunc semper opponi potest etiam si nihil sit protestatum. sed secunda solutio est tutior & notabilior, quacum ius præsumat contra opponentem, si non fuit protestatũ, videtur esse eadem ratio in omni exceptione. de hoc tamen dicetur in c. præsentium. infra eodem. Secunda ratio sua est talis: quia tex. dicit hic in ver. respondemus, q̃ etiam si coniuges transeunt ad secunda vota, testibus imponitur pœnitentia non solum de periurio, sed etiam de adulterio, ergo datur intelligi q̃ probata corruptione, probatur præsumptiue falsitas, alias non constaret esse adulterium. Sed ad hoc respondeo vnico verbo, q̃ ista ratio procederet si testes dixissent simpliciter fuisse corruptos: sed vltra hoc in tex. nostro dixerunt se falsum dixisse, & ex hoc secundo capite constat adulterium esse commissum. Et ex his patet veram esse lecturam Ioan. And. iuncto isto tex. ex qua
16 infertur iunctis his, quæ supra diximus, † q̃ exceptio, quæ opponitur contra personas testium, sicut potest opponi ante sententiam, quæ non transit in rem iudicatam, vel propter naturam causæ, vel quia est appellatum, quam glossam dixi in c. ex parte. supra eod. in glo. quæ incipit, ad hanc probationem, &c. est intelligendum q̃ in causa appellationis volens opponere contra testes nõ auditur simpliciter virtute protestationis factæ in primo iudicio, sed vellet iurare de malitia, vel vbi excusaretur a tali iuramento, vt in casu nostro, vt supra dixi, hic videtur probari q̃ debeat admitti, & erat vera opin. glo. in cap. j. infra de except. hoc modo declarata. Secundum intellectum ponit hic domi. Abb. & in ca. licet causam. supra titu. proxi. concordando dicta Bart. & Ioan. Andr. dicens, q̃ ideo hic corruptio probat falsitatem præsumptiue, & facit retractari tententiam in omni casu, quia probatum erat q̃ testes receperant pecuniam vt falsum dicerent. vbi autem probaretur simplex corruptio, ideſt q̃ receperint pecuniam simpliciter pro testificando, tunc vera erit opin. Ioan. And. Sed ista distinctio videtur repugnare textui in ver. si vero, quo ad intellectum decre. nostræ. vbi patet etiam q̃ simplici corruptione probata in vno casu, retractatur sententia. q̃ ergo textus noster intelligatur, quando testis accepit pecuniam vt falsum diceret, videtur repugnare literæ: dictum tamen in se
17 credo esse verum, † quia licet confessio partis facta extra iudicium inquantum dixisset dare pecuniam pro falso testimonio dicendo, non faceret de falsitate nisi semiplenam probationẽ, secundum glo. & Bart. in l. capite quinto. in princip. ff. de adult. & plene in c. at si clerici. in princip. supra de iudic. coniuncta tamen cum corruptione, credo q̃ probaret præsumptiue falsitatem, & multofortius si cum assertione partis tẽpore corruptionis concurreret assertio testis, per ea quæ habentur in cap. per tuas. & quod ibi diximus supra titu. proxi. & in l. eos. in princip. ff. de fal. plus tamen placet sibi prior intellectus. Tertius intellectus, qui ponitur per eum est in effectu, q̃ sententia etiam quæ transiuit in rem iudicatam, semper retractetur probata corruptione, post sententiam, nõ quia probata corruptione præsumptiue sit probata falsitas, vt dixit Bart. sed quia detegitur testis esse periurus, vt in c. quotiens. supra eodem. & in c. fraternitatis.
18 infra eodem. & per hoc infert generaliter, † q̃ quandocunque testis detegitur periurus post sententiam, semper sit retractãda sententia. Mouetur tamen canone & ratione, & primo per tex. istum in fi. in ver. non enim. vbi patet q̃ ratio, propter quam retractatur sententia in causa decretalis nostræ, est generalis ad omnem sententiam. fundatur enim, quia testis est periurus. qa ad istam inductionem respõde, vt plene dixi in c. licet causam. supra titu. proxi. quæ responsio est secundum expositionem gl. optime & communiter Docto. Ratione, quia ex quo constat testem esse periurum, patet q̃ sententia fuit lata ex probatione reprobata. ergo nulla, vt in c. secundo. & ibi per Ioan. And. infra
* de pur. vul. & per Bald. in l. libertorum. C. de testi. sed ista ratio parum valet, quia ille text. loquitur in probatione reprobata in suo genere, vt est probatio per duellum. probatio autem per testes non est probata in suo genere, alias sequeretur q̃ omnis exceptio quæ penitus repellit testem, posset allegari post sententiam, quia probata exceptione constaret sententia lata ex probatione reprobata, quod est ridiculum, & contra c. j. infra de ex-
19 ceptio. Præterea pro hac opin. sequeretur, † q̃ de falsitate simplici testium semper posset dici post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, quia ꝓbata falsitate probaretur periurium, vt de se patet: & tamen hoc non est verum, vt communiter tenent Docto. in c. licet causam. supra titu. proxi. & in l. diuus. de re iudic. sed hęc distinctio non placet, sed distinctio Ioan. And. declarata supra.

SVMMARIVM.

1 *Criminis & præmij socij, non testificantur etiam in crimine simoniæ.*
2 *Simonia an per donationem, seu remissionem alicuius temporalis committatur.*
3 *Consuetudo sola aliquid præstandi ecclesiæ, sufficiens causa videtur, vt in futurum quis obligetur ad illud præstandum ecclesiæ.*
4 *Præstatio formis, non causat obligationem in futurum.*
5 *Præsbyter parrochialis, an & quando licite possit subtrahere sacramenta pærochianis suis.*
6 *Clericus qualiter se exercere licite possit.*
7 *Absolutio de excommunicato, an fieri possit ad tempus.*
8 *Remittere an sit dare, & vtrum dare, & remittere sint idem.*
9 *Iurans soluere vel dare faciendo remissionem debiti, an liberetur.*
10 *Promissio de remittendo, aliud quam remissio esse videtur, sicut pactum de vendendo, aliud est quam venditio.*
11 *Promissione facta de liberando, debitori exceptio ipso iure acquiritur.*

12 *Viles personæ, an admittantur ad accusandum de simonia.*
13 *Specialitas duplex circa idem non admittitur.*
14 *Criminosus an admittatur ad accusandum, etiam non emendatus.*
15 *Meretrix emendata, an adhuc meretrix appellari possit.*
16 *Socius criminis in criminali, an admittatur ad accusandū de crimine simoniæ.*
17 *Criminosus & infamis, vtrum admittatur ad testimonium in crimine simoniæ.*
18 *Socius criminis, si est laicus in crimine simoniæ, cum agitur ciuiliter quando admittatur.*
19 *In ciuilibus, an fama faciat semiplenam probationem.*
20 *Numerus testium qualiter confirmat probationem.*
21 *Testes duo, quia consanguinei non probant plene: propter dignitatem tamen vel auctoritatem probatio eorum perficietur.*
22 *Matrimonium primum clandestinum probatum per vnum testem de veritate, & per alium de fama, non præualet secundo manifesto per duos testes similiter probato.*
23 *Possessio anterior probata per vnum testem de veritate, & alium de fama, nō præualet possessioni probatæ per duos testes de veritate.*
24 *Fama coniuncta cum vno teste in criminalibus, an probationem perficiat.*
25 *Excommunicatio, si alicui obijcitur per viam exceptionis, non probatur per vnum testem, cum publica voce, & fama.*
26 *Crimen ciuiliter intentatum, sola fama cum alia semiplena probatione, an probet.*
27 *Pœna capitalis, vbi non imponitur, sed pecuniaria, vel corporalis, vsque ad fustigationem, condemnatio potest fieri in criminali, etiam ex iuris præsumptione.*
28 *Probatio euidentissima, etiam dici potest, quæ fit per præsumptionem a lege approbatam.*
29 *Actor ad hoc vt cogatur suscipere fideiussorem, & sic præiudicet sibi in causa ciuili, quamuis præsumatur diues, nisi contrarium probatur, quando sufficiat illa præsumptio.*
30 *Fama vtrum sufficiens faciat indicium ad torturam.*
31 *Probationes per famam in excedentibus memoriam hominum, vtrum sufficiant.*
32 *Fama in quibusdam casibus plene probat.*
33 *Testimonium de auditu in excedentibus memoriam hominum valet. Et quid in his, in quibus non potest imputari negligentiam volenti probare. num seq.*
35 *Consanguineus sponte se offerens ad testificandam, an admittatur.*
36 *Fama sola, non solum non probat, sed etiam coniuncta cum possessione diuturna.*
37 *Famæ duæ contrariæ si concurrant, fundata ex causa vel indicio præfertur.*

CAP. X.

1 VEniens. † Socius criminis [a] & muneris, non te-
a stificatur etiam in crimine simonię. et ex probatione vnius testis, non fertur sententia condemnatoria. Nota primo ibi, canonicum nō habuisset ingressum, &c. si detur temporalitas pro iure mere spirituali, sed etiam detur pro iure annexo spiritualitati, ideſt pro iure patronatus, vel pro præsentatione ipsius: non enim potuit hic secundum Moder. & bene, aliter committi simonia cum ipsis laicis, nisi quia ipsi erant patroni ipsius ecclesiæ & receperunt pro præsentatione remissionem, de qua in tex. pro his facit tex. optime in cap. præterea. supra de transact. vbi probatur similiter, ꝙ pactio super iure patronatus interueniente temporali, est
2 illicita. No. secundo ex isto text. ibi, remittere, &c. ꝙ simonia [b]
b committitur non solum per donationem alicuius temporalis, sed etiam per remissionem seu liberationem, quia remittens videtur dare, in l. si mulier. ff. de condic. ob turpem causam. & plene per Bart. in l. Modestinus. ff. de donatio. per Bald. in l. illud, C. de sacrosanc. eccle. & qualiter debeat hoc intelligi, dicetur in gl.
3 Nota tertio ibi, consueuerant pro beneficio dari, &c. † ꝙ sola cō suetudo præstandi aliquid ecclesiæ, videtur esse causa sufficiēs, vt in futurum quis obligetur ecclesiæ & ad illud præstandum. ad idem tex. optimus in cap. ad apostolicam, & ibi plenius ꝛ. de simo. & ponit domi. Abb. post Innocen. in cap. Iacobus. eodem titu. sed istud dictum non probatur ibi cum reuerentia, quia si isti homines erant patroni, vt dictum est, & præstatio ista fiebat pro beneficio, vt dicit tex. satis vltra consuetudinem præstationis apparebat, siue allegabatur causa legitima, quæ probabatur ex præstatione, videlicet dos ecclesiæ, per quam forte istis erat quæsitum ius patronatus, iuxta ea, quæ habentur. 16. quæst. 7. c. piæ mentis. & tex. & glo. in c. primo. infra de iurepatro. vbi autem præstatio consueta, esset nuda ab alia causa legitima, esset maius dubium. tex. in cap. ad apostolicam. habet varios intelle-
4 ctus, & regula est in contrarium, † ꝙ præstatio informis, ideſt sine causa, non causat obligationem in futurum, vt traditur in c. peruenit. infra de censi. & in l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. Barto. tamen singulariter in l. priuilegia, in fin. C. de sacrosanc. eccle. expresse approbat istam singularem doctrinam, per text. in cap. ad apostolicam. & potest esse ratio, quia facilius fauore animæ præsumitur donatio ex continua præstatione, quam ex aliis causis, sicut & facilius valet in fauorem piæ causæ, vt l. illud. & quod ibi no. C. de sacrosan. eccle. pro articulo tamen vide Bald in l. solent. in princip. ff. de offi. præsi. Notant etiam Do-
5 cto. ex isto tex. † ꝙ sacerdoti licite cōferuntur temporalia pro sustentatione ipsius a parrochianis: immo vt hic non posset aliter viuere. dicit glo in cap. omnis Christianus. de conse. distinct. 50. ꝙ presbyter potest licite subtrahere sacramenta, si parrochiani ipsum non alant. quod intelligunt Moder. hic, & in ca. iam præallegato. vbi plenius ponunt, quando presbyter non posset viuere ex aliquo artificio, vel ex industria sua. tunc non deberet grauare alios, vt dixit glo. nota. 91. distinct. clericus victum. Qualiter autem clericus possit se exercere licite, dic vt traditur. 14. q.
6 3. in summa. Nota quarto, † ꝙ in causa criminali ciuiliter mota non defertur iuramentum actori in defectum probationis, etiā si habeat plus quam semiplenam probationem. erat enim hic vnus testis integer, & alter qui faciebat aliquod indicium, secūdum Innocen. hic, & tamen reus non condemnatur, quod est notabile. In glo. super verbo, remittere. pro declaratione mate-
7 riæ, quæ tangitur in ista glo. sola, † vtrum remittere sit dare. distinguit hic dominus Abb. & satis bene, & sumitur distinctio sua ex his, quæ tradunt Bart. Bald. & alij in l. si mulier. & in l. si quis accepto. ff. de condict. ob causam. & inter alia dicit Bald.
8 notabiliter in d. l. si mulier. in fin. † ꝙ ille, qui remittit debitum pœnale, quod sibi debetur ex maleficio, non videtur proprie dare, quia tales actiones non computantur communiter in patrimonio, vt l. cum emancipati. §. j. ff. de collatio. bo. facit optime quod habetur in l. quæsitum. ff. de sepul. viola. & in l. pro herede. §. fin. ff. de acquiren. hæred. illud tamen scias vltra ea, quę dicunt hic Docto. ꝙ remittere, & dare, non sunt proprie idem, vt est casus in l. Iulianus. & l. Proculo. ff. de condit. & demonstr. &
9 † ideo dubitatur, vtrum ille qui iurauit soluere vel dare, liberetur faciendo remissionem debiti, de quo ibi per Bart. & in l. am lius non peti. versus fin. ff. rem rat. hab. & plene in capit. ad nostram. in fi. infra de iureiuran. Et ad intellectum eorum, quę ponit Barto. in d. l. Iulianus. in fi. in quæstione de eo, qui debet soluere reipublicæ, vtrum liberetur compensando debitum vel remittendo, vide Bald. omnino in l. siquis accepto. in princip. ff. de condic. ob causam. & tene menti ante omnia id, quod dicit Bal. in dicta l. si mulier. & sequitur dominus Abb. hic, quamuis eum non alleget, ꝙ sicut ille qui remittit actionem conditionalem vel in diem, nō dicitur dare: ita & ille qui remittit actionem puram, quæ tamen est dubia, seu non liquida. Sed contra illum text. opponit fortissime, quia vt patet ex forma literę, presbyter iste non remisit istos bariles vini, sed promisit remittere.
10 † promissio autem de remittendo, videtur esse aliud quam remissio, sicut pactum de vendendo, est aliud quam venditio, vt patet in l. prima. C. de pact. inter empt. & vendito. & ponit Bar. in l. vxorem. §. hæres. ff. de lega. 3. & in l. qui vsumfructum. ff. de vsufruc. lega. sicut ergo proxeneta non repellitur a testimonio, si sibi fuisset promissa pecunia & non soluta, secundum Ioan. Andr. & Docto. in cap. primo. de testib. lib. 6. ita videtur, ꝙ in casu decretalis nostrę, quamuis posset dici commissa simonia ex hoc, ꝙ est quæsitum ius obligationis huic testi ad faciendum se liberari, quod est aliquid temporale, non tamen potest dici, ꝙ testis repellitur tanquam particeps muneris, ex quo adhuc non fuit actu liberatus. Timore huius contrarij dicunt Moder. in cap. j. ꝙ iste tex. debet intelligi hoc modo, videlicet, ꝙ post promissionem de remittendo, presbyter consecuto beneficio ante testificatum istius actualem fecit remissionem. Sed hoc est nimis diuinare quo ad istam literam, nec aliquis Doctorum hic dicit. Vnde oportet soluere secundum alias solutiones, quæ traduntur hic per Docto. in glo. super verbo, cum altero. quæ presupponunt ꝙ hic testis repellatur etiam si non sit particeps muneris, sed solum criminis. Sed quia communis intellectus huius literę est, ꝙ iste repellatur quia particeps muneris, siue clericus esset infamatus de crimine, siue nō, ideo obstat contrariū. vnde tu potes dicere tertio loco, & erit nouum dictum & singu-
11 lare, † ꝙ per promissionem factam deliberando acquiritur exceptio debitori ipso iure: & tamen poterit agere vt plenius liberetur, sicut dicimus quando testator mandat hęredi, quod liberet debitorem. licet enim non liberet de presenti, sed mandat liberari, acquiritur tamen exceptio ipsi debitori, in l. quarta. §. nunc de effectu. ff. de liber. lega. & tenet Barto. expresse in l. si peculium. in principio, circa medium commenti. ff. de pecul. lega. & quia de vltimis voluntatibus ad contractus licite

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Socius criminis nullum facit indicium contra socios, Rui. consil. 147. nu. 2. lib. 5.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ si per contrahentes fuerit commissa simonia, an alter celebrando committat irregularitatem, notat Dec. consil. 141. Ad plura. num. 4. lib. 1.

licite arguitur, vt l.ſeruum filij.§.eum,qui chirographum.ff.de leg.j.ideo probabiliter poteſt idem dici in cõtractu. & ſic potes intelligere iſtum text.licet Bal. de hoc articulo dubitauerit in l. pactum quod dotali.in ver. 18.quæro.C.de colla.& vide tex.& quod ibi nota.in l.ſi non ſortem.§.adeo.ff.de condictio. indeb. & ibi bona glo.In glo.poſita ſuper verbo,cum altero.pro declaratione huius glo.& eorum, quæ hic ſatis inuolute tradunt Docto.videndum eſt.Primo,vtrum criminoſus vel infamis admittatur ad accuſandum de crimine. Secũdo, nũquid admittatur
12 ad teſtificandum.† Super primo glo.hic,& in cap.ſi quis Papa. 79.diſtin.in prima opin.& in c.cum P.infra de accuſa.videntur
a dicere,ꝙ quando aliquis eſt bonæ opin.& famæ, tunc viles aꝑſonæ non admittuntur ad ipſum accuſandum de ſimonia, per text.2.q.j.c.in primis. & in d.c.cum P. quod dictum poteſt eſſe verum,quando talis perſona vilis eſſet laicus,vt eſt caſus in d.c. cum P.in fin.iuncto principio.& licet glo. ſecundum vnam ſolu.dicat ibi,ꝙ immo laicus in illo caſu repellitur, quia erat inimicus,illa ſolu.eſt contra text.in princip.qui fundat ſe repellendo accuſatorem in illa qualitate,ꝙ erat laicus,non ꝙ erat inimicus:vnde melius erat ſolutio Doctorum, qui ibi dicunt ꝙ ante accuſationem clericus ille nõ erat infamatus de crimine, & ſic laicus vt vilis perſona non admittebatur ad ipſum accuſandũ. & quamuis tex.dicat,ꝙ fuit repulſus, quia laicus, & ſic aliqualiter videatur diuinare,quia iungit ꝙ erat vilis perſona. minus tamen diuinatur hoc modo quam primo modo, ſubaudiẽdo ꝙ eſſet inimicus:quia,vt patet in eodẽ tex. frater illius laici fuit repulſus tanquam inimicus, & tamen erat clericus. veriſimile ergo eſt ꝙ fortius fuiſſet repulſus iſto prætextu laicus, ſi fuiſſet inimicus.& ſi glo.iſta ſic intellexit, recte ꝓcedit.Si vero intellexit,ꝙ clerici participes crĩs vel viles ꝑſonæ repellãtur ipſi ab accuſatione,tunc hoc eſt magis dubium,quia tex. in c.ſane.15.q. 3.quo ad proponendum accuſationem æquiparat crimẽ ſimoniæ & læſæ maieſt. Sed in crimine læſæ maieſtatis admittitur qlibet ſine dubio ad accuſandum,vt in d.c.ſiquis Papa, ſecundũ Goffre.ergo idem dicendum in ſimonia. & hoc videtur ſentire Pontifex expreſſe in d.c.licet Hely.infra de ſimo. verſus fi. & q̃uis ibi ponantur allegationes partium,apparet tamen ex text.ꝙ vtraque pars cõcordabat in hoc,ꝙ ad accuſandum in ſimonia quilibet criminoſus admittitur non facta diſtinctione, vtrũ accuſatus ſit infamatus vel non,quia ęquiparatur læſæ maieſtati. & cum Pontifex hanc ſententiam ibi non reprehendat, tacite videtur ipſam confirmare.& text.in c.tanta. eodem titu.etiam ſimpliciter admittit criminoſum ad accuſandum ſine aliqua diſtinctione.& poteſt eſſe ratio diuerſitatis, quia in laico criminoſo & vili perſona cõcurreret duplex ratio ſpecialitatis, ꝙ admitteretur ad accuſandum, & quia laicus & quia criminoſus, vt patet.2.quæſt.7.in ſumma.& in c.de cætero.infra eod. ſed in
13 clerico non concurreret niſi vna ſpecialitas.†duplex autem ſpecialitas non admittitur circa idem,vt in l.j. C.de do. promiſ.ergo fortius debet repelli laicus quam clericus. Et propter prædi
14 ctam æquiparationem videretur dicendum,†ꝙ criminoſus admitteretur ad accuſandum, etiam ſi non eſſet emendatus de crimine, quia bene admittitur in crimine læſæ maieſtatis. & ꝓ hoc bene facit tex.in c.tanta.in fi.in ver.meretrix.in prin.in ver. quilibet.licet etiam illi tex. poſſent intelligi in criminoſo emendato,qui bene retinet nomen qualitatis delicti, in quod incur-
15 rit.†vnde meretrix emendata, adhuc diceretur meretrix, vt eſt tex.no.& ibi per Bart.in l.palam.§.non ſolum.ff.de ritu nup. & hoc eſt magis de mente Docto. quia ipſi æquiparant accuſatorem teſti, & in teſte communiter tenetur, ꝙ non admittatur ſi non eſt emendatus de crimine,vt no.glo.ordi.in d.c.j.eod.titu. ꝙ communiter tenent Doct.hic,& hanc diſtinct. quam feci inter laicos & clericos,punctualiter approbat Abb.Mode.qui ſolus hoc tangit in c.cum P.& A.infra de accuſa.allegat tex. in c.j. ſupra de confeſſ.& in c.nemini.15.quæſt.3.quæ iura parum faciunt,quia loquuntur in teſtibus,nõ in accuſatore,ſed melius faciunt iura ſupra inducta.facilius enim repellitur accuſator, q̃
16 teſtis, qui regulariter debeat admitti. † Et ex his poſſet inferri, ꝙ in crimine ſimoniaco ſocius criminis admittatur ad accuſandum, licet non ad teſtificandum in cauſa criminali. & hoc tenent hic Docto.ſecundum Goffr.ꝙ in c.ſi quis Papa.79. diſtin. ſocius admittitur ad accuſandum, ſed non ad teſtimonium, vt hic.contrarium tamen tenet gl.ſecundum tex.in c.ſiquis.§.porro.6.quæſt.j.quæ dixit,ꝙ ordinator nõ poteſt accuſari de ſimonia ab ordinato,& illam ſequitur Anto.de But.in c.cum P.præalleg.ſed quod dixi,videtur verius. Circa ſecundum articulum
17 principalem, quo quæritur, † vtrum criminoſi & infames admittantur ad teſtimonium in crimine ſimoniæ. Conſidera aliquos caſus.nam aliquando agitur criminaliter, aliquando agitur ciuiliter,& teſtis non eſt emendatus de crimine, aliquando eſt emendatus de crimine.primo caſu tenet glo.ordi.quam ibi approbant communiter Docto. in c. per tuas. infra de ſimo. in verbo, diſtinguenda, ꝙ nullus teſtis criminoſus vel infamis admittitur contra accuſatum de crimine ſimoniæ, & eſt verum iſtud,ſecundum glo.ibi,& in alia glo.poſita ſuper verbo, prauitate,non ſolum in crimine ſimoniæ, ſed etiam in quolibet alio crimine excepto. Quæ autem ſint crimina excepta, dic vt traditur.2.quæſt.7.in ſumma.& in Specu.in titu. de accuſa. iuxta fi. ſed hoc ſecundum dictum non approbat dom.Abb. in d.c.per tuas.& bene, quia in hæreſi & in crimine læſæ maieſtatis qualitercunque agatur, admittitur non ſolum criminoſus, ſed etiã ſocius criminis, quod eſt fortius, ẽt ſi criminoſus non ſit emendatus de crimine, vt patet in c.j. de conſ.& 15. quæſt.3.c.vlt. & in c.in fidei.de hęreti.lib.6.In crimine autem ſimoniæ approbatur ibi communiter glo.per text.in prin.dum dicit,an criminaliter accuſetur,&c.confirmatur iſta concluſio per text. in c.j. in fi.de teſti.lib.6.vbi patet,ꝙ cum agitur criminaliter, ſocius criminis in crimine ſimoniæ non admittitur in teſtem. & ſecundum hoc quo ad admiſſionem talium teſtium, nullum hẽt priuilegium crimen ſimoniæ.contrarium ſenſit glo. in verbo, indifferenter.in c.licet Hely.infra de ſimo.de qua ibi bene perpẽdunt Moder. reprehendentes eam. ſed pro glo. illa multum facit,quia ſi laici admittuntur in crimine ſimoniæ cõtra clericos, licet agatur criminaliter, vt communiter tradit glo. & Doct. in c.cum P.de accuſ.& in c.de cætero.infra eod. fortius videtur ꝙ admittatur clericus, licet criminoſus, vel infamis, niſi dicas ꝙ plus fidei datur laico q eſt integra perſona, quã criminoſo clerico,licet ſit emendatus de crimine: ſed opinio poſita in ca. per tuas.ſeruaretur in practica tanquam communis. Secundo caſu glo. varie loquuntur. nam hic glo. ſimpliciter videtur velle, ꝙ nullus teſtis criminoſus, vel infamis, admittatur in teſtimonium,niſi contra infamem.& ſi intellexit de clerico,ſicut de laico,non bene dixit,vt infra videbis. Si autem intellexit de laico,
ſicut clare poſuit in d.c.cum P.& tunc credo dictum eius eſſe ve
b rum: quia licet laicus criminoſus, [b] vel vilis perſona repellitur ab accuſando,vt dictum eſt ſupra, multo fortius eodem modo repellitur a teſtificando,vt probatur in c.de cætero. in fi.infra e. vt patet ex c.licet Hely.infra de ſimo.vbi probatur,ꝙ facilius diſpenſatur contra inhabilem,vt accuſet,quam vt teſtificetur.ergo econtra ſi repellitur ab accuſando, fortius & a teſtificando. ſed in d.c.per tuas.in multis glo.& maxime in d.ver.diſtinguendo in effectu concludit,ꝙ admittuntur teſtes criminoſi vel infames,ſi ſunt emendati de crimine contra prælatum ſecularem, ſi concurrunt alia adminicula, videlicet ꝙ ſit infamatus de crimine, & alia indicia cum teſtibus concurrant. & idem dicit in prælato regulari, niſi ꝙ in eo admittit teſtem etiam non emendatum de crimine.Tu vero dic in iſta materia, vt dicunt Hoſti. & Innoc.in d.c.per tuas.quod præciſe admittuntur teſtes criminoſi non emendati de crimine,vt probat ille tex.in verbo, præſertim,non impropriando literam:& tenet ibi do.Abb. intelligo tamen, dummodo non ſint laici, quia illos dico admittẽdos cum diſtinctione hic poſita per glo.in d.c.cum P. videlicet vtrũ agatur contra infamatum vel non: ſed tamen hoc recidit in idẽ cum prædictis Docto.quia in caſu dicti c.per tuas. agitur cõtra infamatum. vnde etiam illo caſu laici admitterẽtur. vbi autem non concurrerent illæ omnes qualitates, tunc ibi dicunt Doct. ꝙ teſtes criminoſi vel infames admittuntur: ſed quanta fides debeat eis adhiberi,eſt arbitrium, & forte etiam debebant admitti,& quando non,de quo dic vt ibi plenius.in laicis tamen, ſi ſunt viles & criminoſi,ſerua diſtinctionem glo.hic, & in d. c. cum P.In ſocio autem criminis ſerua diſtinctionem tex.in c.j. e. tit.in ſexto.& tamen aduerte,quia glo.& Docto. hic volunt ex-
18 preſſe,† ꝙ etiam ſocius criminis,ſi eſt laicus, non admittatur in crimine ſimoniæ,cum agitur ciuiliter,niſi conuẽtus ſit infamatus de crimine:& ſic debes limitare illum text. In gl.eadem,ſed
19 non eſt verum.concludit gloſſator noſter,†ꝙ in ciuilibus fama faciat ſemiplenam probationem: ſed in criminalibus cõcludit, ꝙ non perficiat probationem.& hęc diſtinctio approbatur per Dy.in l.2.§.fin.ff.de excu.tuto.& per Cy.in l.fin. C. de quæſtio. per Bald.in l.3.C.de probatio. per Ioan.de Imo. in l.fi.in vltima colum.ff.de hęred.inſti.& per dominum Anto. hic.Ioan.And. autem in additio. Specu. variat, quia in titulo de notorio crimine. §. fama. in prima additione, referens dicta Iaco. de Are. in effectu verſus finem, clare videtur tenere, quòd fama faciat ſemiplenam probationem in ciuilibus. & miror quòd ita referat Iaco. de Are. quia in oppoſitum refert eum Barto. in d. §. tormenta. Addit tamen ex dictis Iaco. prædicti, quòd quæ dicta ſunt de plena, & ſemiplena probatione famæ habent

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Dicas,ꝙ ſicut vilis perſona in criminalibus non poteſt eſſe teſtis,ut per Ruin.conſil.149.numc.15.lib. primo. ita non admittitur ad accuſandum.

b VIN. GOD. Criminoſus de iure canonico repellitur a teſtimonio, Ruin. conſil.35.num.12.lib.quarto.De iure autem ciuili requiritur ſententia,Rui. conſ.36.nu n.11.lib.4.

bent locum in his, in quibus communiter solet esse fama, vt de maleficijs, in matrimonijs, de iurisdi. & huiusmodi, & sic sentit expresse, q̃ in his, de quibus non solet communiter esse fama, vt sunt dominia particularia, vel aliqui actus hominum particulares, in illis fama non facit semiplenam probationem, quasi sit suspicio contra testem deponentem de eo, de quo solet esse fama. ar. l. 3. §. j. ff. de testi. quod tamen dictum non seruatur in practica. Sed in alia additione eiusdem. §. posita in ver. quid si agenti. referens dicta Thomæ de Piperata, in tractatu suo de fama, decidit expresse, q̃ fama non facit semiplenam probationem aliquo modo, etiam si in ciuilibus. nihil allegat quod stringat, nisi q̃ respondet ad duo iura inducta per gl. de quibus vide ibi per eum, quia satis bene respondet, & dicit ibi vnum verbum notabile, declarando tex. in l. 3. §. eiusdem quoque. ff. de testi. † q̃ numerus testium confirmat probationem testium hoc modo, q̃a vbi duo soli non probarent plene tanquam personæ non integræ, vt quia viles vel criminosi, si sunt plures numero, probabũt plene. † & idem dicit respectu dignitatis vel auctoritatis personæ, q̃ si testes duo, quia consanguinei, non probarẽt plene, iuxta ea quæ dicemus in c. literis. j̃. eo. tamen propter dignitatem vel auctoritatem pficietur probatio. & similiter dicit facere famam quo ad istas qualitates. sed communior opinio est cum gl. q̃ fama in ciuilibus faciat semiplenam probationem. Bar. tamen in d. §. tormenta. hoc non tenet simpliciter, sed dicit hoc esse arbitrarium attentis verisimilibus, ex quibus fundatur fama, q̃ possent esse maiora vel minora. tu autem dicas vna cum cõi sñia, q̃ fama, dummodo sit fama, sicut dicemus postea in alio articulo, facit semiplenã probationẽ in quocunque actu præiudiciali & æquiualet vni testi de veritate in causa ciuili. quod probatur ex tex. c. super eo. j̃. de consang. & affi. iuncto. c. præterea. el. 2. & quod ibi no. j̃. de sponsali. quæ iura induco sic post do. Ab. in d. c. super eo. q̃ sponsalia de futuro iurata dissoluuntur, si probatur consanguinitas per publicam famam & vocem. dicit tex. in c. præterea. q̃ vnus testis, ẽt iuratus, qui tñ nõ deponit publice. & sic recipitur de iure speciali contra regulas iuris, dissoluit spõsalia de futuro non iurata, sed iurata non. ex quo datur intelligi q̃ fama est fortior vno teste iurato de veritate, qui recipitur de iure speciali. ergo est consequens quod æquiualeat vni testi legitimo, qui etiam dissolueret sponsalia iurata, vt in c. super eo. el 2. j̃. eo. & ibi dicetur Secundo ad idem adduco rationem tex. in c. super eo. j̃. eod. in ratione sui, in ver. quia præsumptio. vbi patet quod ad dissoluendum sponsalia iurata, requiritur præsumptio non modica. si ergo fama talia sponsalia dissoluit, videtur quod faciat vehementem præsumptionem vel non modicam. & consequenter posset argui q̃ posset ascendere vsque ad gradum dimidiæ probationis. & pro hoc facit tex. in d. c. illud. in fi. j̃. de præsump. & quod ibi no. Præterea contra Thomam de Piperata arguo sic, si fama potest integrare dicta duorum testiũ in d. §. eiusdem quoque. & ipse fatetur quod potest facere semiplenam probationem. nam cum sit in arbitrio iudicis, quanta fides sit testibus vilibus vel infamibus adhibenda vel domesticis, videbis in c. testimonium. & in c. in literis. j̃. eo. posset contingere quod qualitas duorum testium esset talis, q̃ nedum duo, sed etiam plures vix facerent semiplenam probationem, vt ẽt in exemplo de legatario testificante dicit Ioan. de Imo. in l. qui testamento. in prin. ff. de testa. illo etiam casu fama, quæ integrabit personas testium, faciet semiplenam probationem. Nec potest dicere, quod tex. in §. eiusdem quoque. restringatur ad casum, quando testes plus quam semiplene probant, quia cum suppletio famæ, vbi comparetur suppletioni numeri testium & auctoritatis, sicut illę duæ qualitates possent supplere probationem imperfectam, quæ non transcenderet semiplenam, ita & ista tertia suppletio per regulam. l. iam hoc iure. §. j. ff. de vulga. & pupilla. & hoc fatetur Ioan. And. & ipse Thomas in loco præallegato, videlicet q̃ ex exẽplo & numero & qualitate declaratur quomodo intelligatur exemplum de fama, per. l. si seruus plurium. in fi. de leg. i. Dixit tamẽ singulariter Vincen. in c. 2. de clandesti. despõ. † quod si primum matrimonium clandestinũ probetur per vnum testem de veritate & per alium de publica voce & fama, & secundum manifestum probetur per duos testes de veritate, quod præualebit probatio secundi matrimonij primæ, tum ratione clandestinitatis, tum quia probatio prima est pręsumptiua & secundum vera. propter quod infert ibi eleganter do. Abb. † quod si ego probo de mea possessione anteriori per vnum testem de veritate & alium de fama, & tu probas per duos de veritate de possessione posteriori, debet præualere ꝓbatio tua, quod non concedo præterquam in casu posito per Vincen. vbi concurrit qualitas clandestinitatis, quia matrimonium præsumptum præcedens tollit secundum de re probatũ, vt in c. veniens. j. de sponsa. & ibi no. fatendum tamen esset q̃ si ꝓbatio vera & p̃sumptiua ꝯcurreret circa idẽ, nũc p̃ualeret vera, secũ dũ Bal. no. in l. presbyteri. C. de episco. & cleri. Sed quæritur, nunquid vera sit gl. tua in secundo mẽbro, videlicet † q̃ fa-

a ma[a] coniuncta cum vno teste non perficiat probationem in criminalibus. super quo est communis opinio Dyn. & Cyn. & aliorum, quam refert Bart. in §. tormenta. & sequitur hic dom. Abb. & Specu. punctualiter in titu. de notorio crimine. §. fama. ver. quid si agenti. iuxta fin. & Salice. in l. ea quidem. in vltima char. C. de accusa. q̃ ista glo. sit vera, & q̃ non probetur crimen, non solum si agatur criminaliter de crimine vel ciuiliter ad finem condemnationis, vt tenet hic glo. sed etiam si agatur ciuiliter ad finem repellendi aliquem ab agendo. vnde dicit Spec.
25 in loco allegato in dicto verb. quid si agenti. † q̃ si obiicitur excommunicatio per viam exceptionis, non probatur per vnum testem cum publica voce & fama. & hoc sequitur dom. Anto. hic, de quo vide per Moder. in capit. prudentiam. §. sexto. supra de offic. delega. Sed Bart. in §. tormenta. quem sequitur Anto. de Butr. hic, dicit q̃ in arbitrio iudicis erit istud, qui habebit considerare ex quibus indiciis fundetur fama, vt si ex grauioribus fiet plena probatio, sed ex leuioribus non, & sic non distinguit ipse inter indicia ciuilia & criminalia, sed simpliciter inter indicia fundantia famam in vtraque causa, licet hoc nondicat ita expresse. & idem tenuit clarius in l prima. §. idem Cornelio. in fin. ff. eodem. pro cuius dicto videtur tex. in dicto §. idem Cornelio. vbi patet q̃ ex vno teste de veritate, coniunctis argumentis, fit plena probatio: sed fama est argumentum & præsumtio non leuis, vt dixi, ergo videtur quod plene probet etiam in criminalibus. Pro veritate huius articuli distingue, quod aut crimen est probatum solum per vnum testem vel aliter semiplene, & non vltra: & tunc vera sit communis opinio q̃ sola fama non perficiat probationem. aut crimen est probatum priusquam semiplene, verbi gratia per vnum testem de veritate per famam, & per aliquod aliud indicium, & tunc etiam in criminalibus fama perficiet probationem. ita distinguit singulariter Bald. dicens hoc esse ex mente Dyn. in l. si quis ex argentariis. §. primo. ff. de eden. hoc etiam singulariter determinat Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de probat. §. fin. ver. 13. circa medium magnæ additionis. Ista distinctio probatur per casum singularem, iudicio meo, in ca. præterea. infra eodem. vbi dicitur secundum vltimum intellectum glo. quod est verissimum, q̃ si testes deponunt super adulterio de auditu: quia testes deponũt adulteros commisceri, tunc probatio ista coniuncta cum fama & aliis legitimis adminiculis, probat crimen, ex quo colligitur vtrunq;
26 membrum. Primum, † q̃ sola fama coniuncta cum alia semiplena probatione non probat crimen etiam ciuiliter intentatum, cum requirantur vltra illa etiam duo alia adminicula. nec ibi potes dicere q̃ ideo fama non probet sine adminiculis, quia testes deponentes de auditu, non probent semiplene in adulterio. nam cum illud crimen sit difficilis probationis & probetur plene, si probẽtur actus propinqui de adulterio per visum, nullus iudex arbitraretur q̃ probatio per auditum in illo casu non esset semiplena. vnde indubitanter fama ibi coniungitur ex semiplena probatione, & tamen non sufficit etiam crimine, quia de difficili probatur nisi concurrant alia adminicula, & sic est probatum primum membrum. Secundum probatur coniunctis adminiculis fama probat nec potes dicere, q̃ ibi sit speciale in criminalibus, quæ de difficili probantur, quia ratio posita in fi. est generalis ibi, etenim circunspectus iudex, &c. Confirmatur ista opinio: quia, vt probaui supra in principio primi articuli, & probatur clare in d. cap. præterea. in verbo præsumptionem violentam, fama facit vehementem præsumptionem & violentam, ergo si est plus quam semiplenè probatum, conueniens est q̃ perficiat probationem. Nec vera est ratio gl. nostræ hic & eorum, qui dicunt q̃ ex præsumptionibus quis non deberet damnari, tamen q̃ hic probatio constat ex veritate & præsumptione, & debet admitti: & ita dicit tex. in d. §. item Cornelio. tum quia etiam ex præsumptionibus violentissimis concurrentibus fit condemnatio, vt plene scripsi in cap. tertio loco. supra titu. proxi. & hanc credo fuisse mentem Barto. in dicto §. tormenta. q̃ si malitia & fama perficiant plusquam semiplenam probationem coniunctam cum vno teste, plene probat crimen. Veruntamen aduerte ad dictum Specu. quod hic refert do. Ant. dum voluit, q̃ exceptio excommunicationis opposita non possit probari per vnum testem cum fama, quod probant Doc. in c. prudentia. §. sexto, præallegato. nam contra illam do-
27 ctrinam fortissime facit, † quia vbi non imponitur pœna capitalis, sed pecuniaria vel corporalis vsque ad fustigationem, condemnatio potest fieri in criminali, etiam ex præsumptione iuris & præsumptione p̃sumptiua. iste est casus no. in l. j. circa medium. ff. de offi. præfe. vrb. quem allegaui in c. tertio loco. s̃. titu. proxi.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Famæ probatio, qualiter fieri debeat, Ruin. consil. 52 num. 7. lib. quinto. Et quando per famam aliquid probetur, & quando non, Rui. cons. 158. nu. 23. lib. 5.

proxi. Cum igitur pœna repulſionis propter excommunicati onem ſit leuior pœna: eſt enim medicinalis, vt declarat Bart. in l 3.de pub. iud. videt q̃ idem iuris ſit ac ſi ageretur criminaliter & ciuiliter de crimine ad priuationē beneficij, quæ eſt grauior pena vel ad ſeparationem thori, vt agebatur in c.p̃terea.j̃.eod. Nec
28 ob.tex.in c.pia.de excep.in 6.in ver.euidentiſſimis. †quia etiam poteſt dici euidentiſſima probatio, quæ fit p̃ præſumptionē approbatam a lege, & ita reſpondent ibi Moder.in ſimili quæſtione, arg.l.ſi tutor, C.de pericu. tu. & tradit Bar.in l ſi conſtante.in prin.ff.ſolu.ma. & in l.ſi quis ex agentarijs.§.fi.ff. de eden. vnde ſicut eſt vera opinio Doct. in d.§.ſexta.quod per ſolam famam non probatur excommunicatio, vt eſt caſus no. in c. illud.circa princi.de cleri.excom.ita q̃ non probetur per vnum teſtem cū fama, eſt valde dubia. Et cōfirmatur iſta impugnatio, quia ſicut diſpoſitio legis inhabilitans probationes in cauſa criminali non trahitur ad cauſam ciuilem de crimine motam, vt eſt caſus in c. tuas.j̃.de ſimo.& declaraui.s̃.in illa gl.pleniſſime. ita videtur q̃ diſpoſitio inhabilitans probationē in, crimine criminaliter vel ciuiliter moto per viam actionis, non extendatur vbi crimē deducitur ſolum ad repellendum, quia eſt longe minor finis, vt in in c.cum dilectus.§. fi.& quod ibi no.s̃.de ord.cog. Præterea tex. dicit in d.c.illud, q̃ fama de excommunicatione probabile dubium, vtrum quis ſit excommunicatus, propter quod dubium excommunicatus debet abſtinere a ſacramentis & a quocunq; euitari, vt in c.cum deſideres.§.j.de ſen.excom.ſed non videre-
a tur eſſe probabile dubium, niſi per famā[a] ad minus fieret legitima probatio ſemiplena, quia tunc excuſabile eſſet q̃ quis inclinaret ad aliam partem, ergo ſatis videtur de mente iurium q̃ nedum ad repellendum excommunicatum ſed etiam ad incurrendum irregularitatem vel crimen fama ſemiplene probat excommunicationem. ſed pro Spe. multū facit tex. no. quem ibi ponderat Bal.ad hoc, in l.ſi per alium.§.docere. ff. ne quis eum, qui in ius voca. vi exi. per quem tex. dicit ibi q̃ ad faciendū quē condemnari ad pœnam, probatio debet concludere neceſſario, & ſic ſentit q̃ non ſufficiat ſemiplena probatio. pro quo allego tibi gl.ſibgu. in l.ſi vero. §. qui pro rei. ſecundum vnam lecturā
29 ff.qui ſatiſda.cogan vbi gl. voluit, † q̃ quamuis ad hoc vt actor cogatur ſuſcipere fideiuſſorem, & ſic præiudicet ſibi in cauſa ciuili, quilibet præſumatur diues, niſi probetur contrarium quātum ad hoc vt ille qui recuſatur poſſit agere actione pœnali iniuriarum, non ſufficit illa præſumptio, ſed eſt opus q̃ vere probet aliquis ſe fuiſſe diuitem, ſed tamen non obſtātibus premiſſis, verius videtur quod primo dixi, tum quia in repellendo excommunicatum agitur de leuiori præiudicio, quam in terminis illarum legum licet illa repulſio ſit quædam pœna. vel potes dicere q̃ tex. in §.docere, non probat dictum Bart. nam non ſequitur, citatus fuit captus per aliquem violenter, ergo præſumitur non comparuiſſe in iudicio, quia potuit mitti incontinēti;, nec reperitur quo ad aliquem effectum, iſta præſumptio approbata, niſi forte diceres ex quo ſemel fuit captus vel poſitus in certo loco præſumptio eſt, q̃ ibi ſteterit continuo niſi doceatur relaxatio, jar. eorū quæ habent in l.ſi quis ex argen.ff.de edē. ſed præſumptio forte non habet locum, niſi ex hoc oriatur continuatio delicti. pro quo vide q̃ dicit ſingulariter Barto. in l.j §. hinc.ff.de his, qui dele vel effu. Et ad gl.in §.qui pro rei, poteſt dici q̃ loquitur de præſumptione non ita vehementi, ſicut eſt præſumptio famæ, quæ poteſt dici eo vehementior, ex quo eſt magis immediata ideſt ſpecialis ad actum, de quo quæritur, ſecundum Bar.qui ita notat in l.fi.circa medium. ff. de quæſt. &
30 per hoc eſt expeditus primus articulus principalis †Circa ſecundum, dum quæritur, vtrum faciat ſufficiens indicium ad torturam. dixit Ioan. And. in titu.de proba.§.fi. ver. 14. iuxta fi. in addi.& in titu.de notorio crimine, loco prēallegato, ſecundū Thomam de Pipe. q̃ cum ad torturam requirantur plura indicia & probabilia, vt.l.milites.circa medium. C.de quæſtio.& l.vnus.§. j.eo. titu.& fama non ſit niſi vnum indicium, videtur q̃ nō ſufficiat ad torturam. ſed iſta ratio non videtur eſſe vera, cui reſpō de vt plene reſpondit Bart. in l.fi.ff.de quæſtio. vbi tenet, q̃ vnū indicium vehemens ſufficiat ad torturam Bal. autem videtur variaſſe in hoc articulo, quia in l.milites. C. de quæſtio. dicit abſolute, q̃ fama non facit indicium ad torturam, ſequens Cy. in l. fi. C.eo.de quo mouetur, quia ſicut fama non probat ipſum crimen, ita non debet probare, quo ad effectum torturæ, quæ ratio eſſet nimis inepta ſi ſimpliciter intelligeretur, quia non valet cō ſequentia, indicia non probant crimen quo ad puniendum, ergo non probant quo ad torquendum, vt dicit tex. in l.crimen. in prin.ff.de quæſtio. ergo fuit intentio Bal. q̃ ſicut fama non facit ſemiplenam probationem, vt coniuncta cum alio teſte nō probat crimen quo ad puniendum, ita non eſt ſufficiens indicium ad torturam. nam ipſe idem dicit notabiliter in l.ſciant cuncti, in vltimis verbis. C.de probat. q̃ indicium nō ſufficit ad torturā niſi ſit ſemiplene probatum. Alibi dixit idem Bald. q̃ ſola fama vehemens, ideſt multum generalis & notoria, facit indicium ad torturam, vt ipſe no. in c.j.§. homicidium. depace. rur. fi. & ſic in effectu incidit in opinionem Bart. dixit quod eſt conſiderandum, ex quibus coniecturis & præſumptionibus probetur fama, ſicut poteſt exponi dictum Bal. q̃ dicatur fama vehemēs, quæ vehementes habeat præſumptiones, & erit alia expoſitio a priori. ſed tamen prima magis placet, ſecundum quam no. dicit idem quod Bar. vt j̃.dicam. ſed ſolum facit vim inter famam minus generalē & magis. Bar. autem dixit in d.§.tormenta. & ſequitur Ioan.de Imo.in l.fi.in vlti.char.ff.de hære. inſti.& Moderni hic, q̃ eſt attendenda qualitas famæ, quia ſi fundetur ex coniecturis leuibus, vel ſaltem non grauibus, non poterit teſtis poni ad torturam, ſi non ex grauibus præſumptionibus, & tunc poſſit poni. nec credo q̃ ſit neceſſe indicium ſemper facere & ſemiplenam probationem, vt dicit Bal. ad hoc vt veniatur ad torturam, quia non reperitur iure cautum, & contrarium Bal.in fi.ff. de quæſtio.in quibuſdam exemplis.& iſta opi. eſt probabilior.
31 † Circa tertium articulum, quo quæritur vtrum in excedentibus memoriam hominum ſufficiant probationes per famam? fuerunt opiniones. nam Inno.in c.quid per nouale.j̃. de verbo. ſigni. quem ſequitur hic do. Abb. in fi. gl. ſuæ videtur ſentire q̃ præterquam in caſibus in iure expreſſis. i. vbi debet probari prę ſcriptio tanti temporis, cuius cōtrarium memoria non exiſtat, de quibus in l.ſi arbiter. ff. de proba.& in l.2.§. idem Labeo. ff. de aqua plu.ar.& in c.ſuper quibuſdam. in fi.j̃.de verb.ſig.& in c.j.de præſcri.lib.6.in glo.non ſufficit probatio in alijs caſibus p̃ famam,& ita etiam refert eam Spe.& ſequitur in titu. de proba.§.j. verſi.hoc etiam.& ver.ſeq. Sed aduerte, q̃ Inno.in princ. gl. præfatæ, & Spe. in d.titu.§.j. ver.& no. expreſſe ſentiunt oppoſitum, dum dicunt q̃ in omnibus caſibus ſimilibus, in quibus habet probari aliquid eſſe factum vel non, fit probatio per famam, niſi illa facta excedant memoriam hominum, puta ſi debet probari aliquem fuiſſe notarium vel prælatum. Quod ergo dixit Inn.in fi. q̃ iſta probatio non habet locum niſi in caſibus in iure expreſſis, ſupplet do. Anto. in d. c.quid per nouale. vel in factis antiqs, vt.s̃.dixi.& licet verba Inno. repugnent huic expoſitioni, quia cum Inn.reſtringat ſe ad caſus præcripti[o]nis excedentis memoriam, latis videtur ſentire q̃ in alijs, quæ excederent memoriam, non ſit idem, dictum tamen do. Ant. eſt verius, vt.j̃.dicam. Secunda fuit opi. Bal.in l.conuenticulam. C. de epiſ & cle.in vlti. char. qui videtur diſtinguere limitando dicta Bar. q̃ aut fama eſt multum generalis. verbi gratia in vna ꝓuin-
b cia,& tunc plene probet in factis antiquis, [b]& hoc iure poteſt p̃bare eccleſia Romana terras, quas tenet, eſſe iuriſdictionis ſuæ. allegat Inno.in c.cum cauſam.s̃.de iura.calum. aut fama nō eſt ita generalis, vt quia eſt ſolum in vno loco & nō in tota prouincia,& tunc videtur ſentire quod non probet dominia etiam excedentia memoriam hominum. Tertiam opi. ſentit clare Ioan. And.in addi.Specu.poſt Iac.de Are.in titu.de noto.cri.§. fama.
32 in addi.magna.iuxta fi. vbi dixit, † quod fama in quibuſdam caſibus plene probat. verbi gratia ſi habeat probari mors antiqua in quibuſdam ſemiplene vt.s̃.diximus & poſtea in fine addit, q̃ præmiſſa ſunt vera in his, de quibus communiter ſolet eſſe fama, vt de memorijs, de maleficijs, de mortibus, de iuriſdictionibus, & ſimilibus. In his autem, de quibus non ſolet eſſe fama, dicit prædicta non habere locum, quia fama in talibus non eſt p̃batio veriſimilis. ar c.in noſtra.j̃.eo.& l.3.§.tu magis.ff.de teſti. Cū ergo probatio famæ ſit probatio irregularis, eſt in ea ſtricte procedendum, quando plene probat. ad hoc eſt tex. optimus in c.tua nos. in fi.j̃.de conſang.& affi. communior opi. eſt, q̃ generaliter in omni caſu in excedentibus memoriam hominum ſufficiat probatio per famam. hanc tenet Bar. vt refert Bal.in d.l.cō uenticulam. hanc ſequitur ipſe Bal. expreſſe in l.3. C. de proba. & in auc. quas actiones. in vlti.q. vbi omnino videas. C. de ſacro ſan. eccle. Idem tenet Ange. dicens ſe de facto obtinuiſſe in Padua in l.at qui natura.§.cum me abſente. vbi eſt gloſ. ff. de nego.geſt.& hoc ſequitur do. Anto. hic, & in d. c. quid per nouale. quæ concluſio probatur ratione fortiſſima, † quia ſi in excedentibus memoriam hominum valet teſtimonium de auditu, quod eſt minus, vt in c.licet ex quadam.j̃.eod.& in d. c. tua nos. multo fortius teſtimonium de fama, quod eſt fortius de ſe. nec
34 potes dicere, vt Abb. Moder.in d.c.licet ex quadam.& hic, †qa ibi loquitur in his, in quibus non poteſt imputari negligentiam volenti probare. ſecus ſi poteſt imputari negligentia agenti, q̃ prius non egit, vt eſt in his, qui nunc agunt rei vendicatione,& volunt probare rem fuiſſe maiorum ſuorum. eſt. n. qd imputetur

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Fama quid Vide Cor.conſi.195.vila, litera c.& conſi.232. videtur per totum, lib 2. Et requiritur q̃ fama habuerit originem a perſonis honeſtis, Mar.de ord.iud.titu.de inquiſit.ver. Tertio modo, nu. 21. fol. 135.

b VIN. GOD. Fama in antiquis plene probat, nempe quando diſtat per annum, Rui.conſi.44.nu.7.& 15.lib.5.& cōſi.92.nu.2.& 151.nu.2.eo.lib.

putetur ipsis, aut eorum auctoribus, qui non prius egerunt. primo, quia ratio posita in c. licet ex quadã, est vniuersalis, cur admittitur testimonium de auditu, propter excessum temporis, vt ibi dicitur. Secundo, quia non semper potest imputari negligẽtia agenti vel auctoribus suis: quid enim si auctores ideo non egerunt, quia ignorauerunt rem esse suam, vel rem suam esse occupatam ab altero. Item, quid si ille qui nunc agit vel auctor suus de recenti cecidit a possessione, huic non poterit imputari negligentia, & tamen forte poterit probare dominium per famam contra possessionem continuatam, quæ sufficiat ad præscriptionem. vnde istæ sunt fantasiæ, & approbatur opin. communis, quia si per instrumenta antiqua probatur dominium in tali casu, vt plene scripsimus in c. cum causam. s. tit. proxi. eadẽ ratione videtur, ꝙ & per famam, maxime quia, vt tradit Ant. de But. in c. fin. de succ. ab intest. allegans Io. And. in quadam mer curiali, probatio per antiqua priuilegia equipollet famæ. & hoc est, quod dixit Bal. in l. cum aliquis. C. de iure deli. vbi voluit, ꝙ ideo in antiquissimis per instrumenta antiqua probatur ius, qa per illa probatur communis opinio, quæ habetur pro veritate in talibus. & licet do. Abb. in d. c. licet ex quadam. dicat ꝙ Host. & Io. An. ibi sentiunt in casu huius decre. non sufficere testimonium de auditu, nisi concurrat publica vox & fama: hoc tamẽ est diuinare ad tex. & aliter possunt intelligi dicta ipsorum, secũdum ꝙ refert hic do. Ant. Sed contra istam opinionem cõmunem multum facit tex. quem reputo notabilem ad hoc, in c. si
35 duo. 35. q. 6. vbi patet, † ꝙ in probandis gradibus consanguinitatis non sufficit sola fama, nisi etiam concurrat confessio coniugum. & tamen sunt quidam gradus, qui excedunt memoriam hominum, & in quibus admittebatur. tunc probatio de auditu, vt in iuribus præallegatis. possumus dicere, ꝙ ibi fama erat de gradu non excedente memoriam hominum, quo casu forte non admitteretur testimonium de auditu. & sic potest limitari tex. in c. tua nos. sed ista responsio non videtur sufficiẽs: quia etiam hodie si probatur vnus gradus de visu, alij possunt probari de auditu, etiam si non excedãt memoriam hominum, vt patet in c. licet. j. eo. fortius ergo videbatur de iure canonico, quo simpliciter permittatur testimonium de auditu in probãdo gradus. Vnde potes dicere subtilius, ꝙ in fama erat cõsanguinitas in confuso, videlicet ꝙ illi erant consanguinei in gradu prohibito. vnde non est mirum si non valeat testimonium de auditu, in quo debet fieri diligens computatio & distinctio graduum, vt in c. tua nos. erat ergo ibi casus singularis, ꝙ illa fama requiritur in probatione famæ quo ad matrimonium dissoluendũ, quæ requiritur in testimonio auditus, scilicet vt gradus probentur distincti per famam eo modo, quo per auditum. & quia gesta inducuntur specialiter in matrimonio propter fauorem sacramenti, vt dicit tex. in c. tua, non trahentur ad alios casus. vnde in probando dominium antiquissimum, sufficiat probare per auditum vel per famam, quia ista res fuit olim talis, licet fama non declaret specifice quomodo fuerit vnius & qualiter acquisierit. Aduerte tamen, quia in non excedentibus memoriã hominum, etiam si excedant 40. annos, sola fama non probat, vt tenet hic do. Ant. & Moder. licet aliter senserit Inn. & d. Ant. in d. c. quid per nouale. & non bene, quia cessat ratio, de qua in
36 d. c. licet ex quadam. & in auth. hæc constitutio. iuxta fi. † nõ solum autem sola fama non probat, sed etiam fama coniuncta cũ possessione diuturna. ita decidunt Do. de Rota solenniter, decisione 325. quos refert & sequitur Ant. de But. in c. cum ad sedẽ. 3. char. colla. 3. in ver. per prædicta. s. de restit. spol. Et quia dom. Abb. & Moder. hic, referentes dicta sua, dicunt ꝙ fama debet esse fundata in indiciis verisimilibus, alias non est fama, sed vana vox populi. Sciendum est, ꝙ hoc procedit quando constaret famam non habere ortum a personis honestis, quia tunc oportet ꝙ suppleatur per causas & verisimilia. sed vbi constaret famam habere originem ab honestis personis, tũc hoc sufficeret ad hoc, vt diceret fama, etiam si nulla coniectura vel indicium appareret. hoc tenet expresse Bar. in tertia & quarta quæstione in d. §. tormenta. hoc tenet Sal. in l. ea quidem, ver. quinto quæro. C. de accu. & sequitur ibi Bal. in pen. char. idem tenuit & notabilius in c. j. §. idem vasallus. in fi. de cõtrouer. inue. in vsi. feu. Idem sentit in l. testium. circa mediũ. C. de testi. & probatur ista conclusio ex tex. in c. qualiter & quando. j. de accus. vbi patet, ꝙ in probatione famæ non requiritur nisi ꝙ habeat originem ab honestis personis. idem probatur in l. miles. §. mulier. & quod ibi habetur. ff. de adult. & bene facit text. cum glo. in l. qui cum maior §. fin. ff. de bon. liber. & in l. Titio fundum. ff. de condi. & demonst. videtur bene sentire Bald. eleganter in cap. j. §. fin. qui
37 feud. da. poss. † quod si duæ famæ contrariæ concurrant, tunc illa præfertur, quæ esset fundata ex causa vel indicio, quod tene semper menti.

SVMMARIVM.

1 *Attestationes non publicatæ, vtrum fidem faciant coram eodem iudice, vel diuersis.*

2 *Confessio facta in iudicio ciuili, reipublicæ semper prodest.*

3 *Iudex procedendo ad actum incompatibilem publicationi, tacite videtur interloqui publicationem non faciendam.*

4 *Sententiæ diffinitiuæ actus publicationi est incompatibilis.*

5 *Clausula motus proprij, quid operatur.*

6 *Notarij scribentis dicta testium scriptura a præsentia iudicis authoritatem recipit.*

7 *Statutum factum a prioribus, quare successores non interpretentur.*

8 *Acta si essent facta inter easdem personas, an per alios iudices fieri possit publicatio.*

9 *Iudex successor, si præcedentem in forma testis recipere vellet, an coniuncto instrumento notarij fieret plena probatio.*

10 *Priuilegium post commissionem causæ impetratum, vtrum sit nullum, ratione litis pen. an ratione surreptionis.*

11 *Acta facta inter alias personas, quomodo præsumptionem contra alios faciant.*

12 *Iuramentum & probatio, æquiparantur.*

13 *Testes recepti in iudicio summario, inter easdem personas, etiam postea mortui plene non probant in iudicio ordinario.*

14 *Confessio parte absente facta, vel in iudicio inter alias personas, quomodo probet.*

15 *Iuramentum nullam facit præsumptionem contra tertium.*

16 *Sententia cui nocet, non nocent acta: regula, quando non vera.*

17 *Confessio de crimine, vel inhabilitate, inter duos de beneficio litigantes, quando præiudicet plene confitenti.*

18 *Cõfessio extraiudicialis, de crie facta priuate offenso præsente semiplene pbat.*

19 *Testem sic dixisse in primo iudicio, probatur per acta, non solum in præiudiciũ testis inter alias personas sed cuiuscunque.*

20 *Confessio in iudicio ciuili facta, an reipub. prosit. & nu. 22.*

21 *Confessio quare non præiudicet, vbi crimen deduceretur per viam exceptionis.*

23 *Confessio facta coram iudice inquirente, vel in iudicio moto per viam accusationis, an & quando faciat fidem contra confitentem in fauorem personæ, quæ non fuit prius in illo iudicio. 24.*

25 *Negatio facta in vna instantia, an præiudicet neganti in altera. & nu. seq.*

27 *Intentionem agentis ad fundandam, fundans se ex alicuius vita, non sufficit probare aliquem olim vixisse, vt nunc viuere præsumatur.*

28 *Excusatio proposita, & probationes in ea factæ contra vnum pupillum, licet contineant reipub. fauorem, non tamen dicitur causa acta cum repub.*

29 *Acta facta inter alias personas, faciunt magnam præsumptionem contra alios, qui non fuerunt in iudicio.*

30 *Acta facta in iudicio summario, etiam inter eosdem, an faciant fidem in plenario.*

31 *Sententia vel acta facta in vno iudicio, quamuis faciant fidem in alio intentato ad diuersum finem super eadem re contra eandem personam, an faciant fidem contra aliam, cui præiudicaretur.*

CAP. XI.

Ausam, quæ. Acta probatoria faciũt fidem coram iudice subrogato loco primi iudicis in eadem causa & instantia. h. d. non diuiditur, quia breuis. In glo. posita super verbo iudicibus, diffuse tractat hic d. Ant. & Moderni, quomodo acta facta in vno iudicio, faciant fidem in alio. & addendo, quãtum sit necesse, dictis Doctorum. Circa illum articulũ, quo
a quæritur vtrum attestationes [a] non publicatæ faciant fidem coram eodem iudice vel diuersis, duo sunt principaliter videnda. Primum est, vtrum attestationes non publicatæ faciant fidem coram iudice, qui eas recepit. secundo, vtrum faciant fidem coram successore in alia instantia vel coram alio iudice in diuer-
1 sa instantia. † Circa primum Barto. sentit & clare in l. gesta, circa medium. C. de re iudi. ꝙ etiam coram eodem iudice faciant fidem, licet contrarium senserit in l. 2. iudicatum solui. pro cuius opinione est gl. singularis in l. solam, C. de test. & hanc sequitur Bal. formaliter, in l. iusiurãdi. in 2. col. C. de testi. Effectus est magnus, quia si testes non publicati non probant, tunc iudex profe rendo sententiam, videtur eã tulisse non visis actis probatoriis. ergo sententia erit nulla, secundum Bald. notabiliter in l. 2. circa medium. C. de eden. Sed ista sua doctrina non est vera auctoritate & ratione. auctoritate quidem, quia vt inquit Inn. in c. cum
2 clamor. j. eo. † acta & dicta testium semper sunt publicata iudici, qui testes examinauit, vnde quo ad ipsum non requirit alia publicatio. & per hanc rationem Iac. But. & Bal. in l. prolatam. in vlt. col. C. de sen. tenent in hoc cõtra Bar. & rectius in l. gesta. C. de re iudi. Confirmatur ista conclusio, quia in auctenticãdo scripturam actorum, maior est auctoritas notarij quam iudicis vt in c. quoniam contra. s. tit. proxi. & in c. cum a nobis. j. e. sed acta non subscripta per notarium, & sic carentia testimonio publico, faciunt fidem coram iudice, qui testes recepit, vt tenet ipse Barto. in d. l. gesta. ergo multo fortius debent fidem facere, si

deficit

ADDITIO.

a VIN. GO D. Nota, ꝙ attestationes deponentium etiam extra iudicium, & parte non citata, debent mouere animum iudicis, nedum in re clara, sed etiã dubia, Rui. cons. 177. nu. 16. lib. 1.

deficit ſolennitas publicationis, quæ eſt actus iudicis. vnde dixit glo. no. in cap. fin. ſuper verbo, iudicis. de hæreti. lib. 6. ꝙ valet ſententia, licet iudex omittat publicationem, parte nõ opponente. Sed ego probo hanc concluſionem ratione noua & ſubtili, & arguo ſic, † iudex procedendo ad actum incompatibilem 3 publicationi, tacite dicitur interloqui, publicationem non eſſe faciendam, vt in c. ex parte M. j. de ap. & quod plene tradit Bar. in l. a procedente. C. de dilat. & Bald. in l. j. C. de ordi. iudic. ſed 4 † actus ſententiæ diffinitiuæ eſt incompatibilis publicationi, vt patet ex no. in l. prolatam. in gl. C. de ſen. ergo iudex ferendo diffinitiuam, quinimmo & citando partem ad audiendam ſententiam, videtur pronunciare tacite publicationem non eſſe faciẽdam, & quia ſententia lata tranſit in rem iudicatam, vt in c. cũ dilectus. s̃. de elec. in effectu videtur declaraſſe ꝙ ſtandum ſit ꝓbationibus non publicatis, & conſequenter valebit diffinitiua, quia ſententia interlocutoria valet, & facit ius, ex quo error nõ eſt expreſſus in ea, tenendo ꝙ publicatio proceſſus non ſit ordo 5 ſubſtantialis, vt communiter tenetur. † Circa ſecũdum eſt nuda varietas. nam Bar. in d. l. geſta. tenet, ꝙ publicatio poſſit fieri coram eodem iudice, vel ſucceſſore: ſed coram alio iudice non in alia inſtantia, ſed in l. 2. iudi. ſolui. tenet oppoſitum dicens, ꝙ coram quocunque iudice poteſt fieri publicatio etiam in alia inſtantia. primam opin. tenuit Bal. in diuerſis locis, ſequendo Iac. But. & quoſdam alios antiquos, videlicet in l. fi. circa prin. C. de teſti. in l. 2. in fi. C. de eden. in c. j. §. in cauſis. vbi perfectius loquitur q̃ alibi, de pa. Cõſtan. in l. prolatam. C. de ſen. & in d. l. geſta. Mouetur ſubtili ratione, quia publicatio proceſſus durante inſtantia fit officio iudicis mercenario: ſed officium iudicis mercenarium perit perempta inſtantia, vt l. 4. C. depoſi. ergo impoſſibile eſt, ꝙ iudex in alia inſtantia poſſit ſupplere defectũ publicationis. Confirmatur iſta ſua ratio, quia nos videmus ꝙ quãdo petitur executio ſententiæ per officium iudicis ſecundum quoſdam, ideo ludex alterius territorij non poteſt exequi, quia eſt officium iudicis mercenarium, ꝙ non egreditur perſonã iudicis iudicãtis, vt plene declarat Bal. in l. ſi cauſam iudicati. C. de execu. rei iud. ſed huic rationi poteſt reſponderi, ꝙ publicatio, quæ fit in alia inſtantia, fit per officium mercenarium, quod deſeruit huic inſtantiæ inquantum probationes faciẽtes ad cauſam & ad hanc inſtantiam reddit auctenticas & perfectas. Secundo pro hac opinione vltra ea. quæ adducit hic dom. Ant. qui tenet 6 hanc partem, arguo ſic, † Scriptura notarij, cum ſcribit dicta teſtium, recipit auctoritatem in facto & perſona notarij & a præſentia iudicis, quæ recipit teſtes præſente notario, & confirmat ſcripturam ipſam publicando, vt patet ex his quæ habentur in c. ad audientiam. j̃. de præſcrip. & eſt gl. no. in d. l. ſolam. Præterea publicatio debet fieri parte citata, ergo cauſa cognita. Primum tenet glo. & Doct. in d. l. geſta. ſecundum patet in l. in cauſe. §. cauſa cognita. ff. de minor. & probatur clare in terminis in c. fi. j̃. de fi. inſtru. & in l. publicati. cum materia. C. de teſtam. Ex his patet ꝙ publicatio iudicis & auctenticæ ſcripturę debet fieri a iudice, qui cognoſcat vel poſſit ſcire de veritate ſcripturæ. ſed iſtud eſt impoſſibile in caſu noſtro, præterquam in iudice, q̃ recipit teſtes, ſiue ſit eius ſucceſſor, ſiue ali⁹ iudex, vt omnino oſtendam. ergo videtur dicendum ꝙ non ſolum alius iudex, vt dixit Bal. ſed ſucceſſor in eadem inſtantia non poſſit publicare teſtes. ꝙ autem ſit impoſſibile, patet quia examinatio teſtium fit in ſecreto, vt in l. nullum. C. de teſti. & c. venerabili. j̃. e. vnde non poteſt probari niſi per notarium & iudicem. aut ergo dicis ꝙ fiat fides iudici per ſolum notarium, & hoc eſt falſum, quia hoc non reperitur iure cautum, ꝙ ſcriptura notarij ſine teſtib⁹ & ſine iudice ſola faciat fidem, immo reperitur contrarium in Auth. de fi. inſtru. & cau. §. ſed ſi inſtrumenta. Preterea, vt s̃. diximus, omnes concedunt, ꝙ ſola ſcriptura notarij de dicto teſtis non ſufficit ſine teſtimonio iudicis. pro his facit optime text. in corpore, in Auth. de Tabel. §. fin. & quod traditur in l. diuus. §. item ſenatus. ff. de fal. per Bar. & in c. inter dilectos. j̃. de fide inſt. ex quibus patet ꝙ notarius non poteſt ſubſcribere & auctenticare inſtrumentũ ſup negocio, cui nõ interfuit prius ipſe. & ita dicemus in iudice, quia ex quo non poteſt ſibi aliter conſtare de veritate ſcripturæ & ipſe non interfuit, non poſſit dare fidẽ ſcripturæ eam publicando. vnde dicebat Ange. not. in l. ex facto. in 7 prin. ff. de vul. & pup. †, ꝙ ſtatutum factum a prioribus vel antianis, non poſſunt interpretari ſucceſſores, quia intentio condẽtis ſtatutum coheret perſonæ, cũ ſit ſecreta animi. allegat quę habentur in l. inter ſtipulantem. §. ſi Stichum. de verb. obl. & licet Bart. in hoc teneat contrarium, quem ipſe non vidit in l. ab executore in princ. ff. de app. in caſu tamen noſtro & etiam in caſu Ang. vbi vel ex communi vſu loquendi, vel ex aliqua coniectura ſucceſſor non poteſt ſe fundare, verior eſſet doctrina prę allegata. ſed ad minus eſt vera in caſu noſtro, vt s̃. oſtendi. Et ex his videtur concludendum ſimpliciter, ꝙ publicatio non poſſit fieri nedum in alia inſtantia, ſed nec etiam in eadem inſtãtia a diuerſo iudice. Hoc tamen vltimum habet communem ſenten-

tiam contra ſe: primum autem valet ꝙ publicatio nõ poſſi et fieri in alia inſtantia. vnde eſt communis ſententia, quicquid dixerint hic Moder. qui ſequuntur Bar. in l. 2. s̃. allegata. & ad tex. in 8 c. conſtitutus. j̃. e. vbi videtur colligi per locum a cõtrario, † ꝙ ſi acta eſſent facta inter eaſdem perſonas, poſſit fieri publicatio ꝑ alios iudices, dicamus ꝙ non eſt colligendum argumentum a cõtrario ſenſu, maxime quia tex. in c. cum cauſam. in fi. j̃. eod. quem hic adducit d. Ant. multum facit pro hac parte. nec videtur poſſe dici quo ad illum tex. ꝙ ibi atteſtationes fuerunt nullæ, quia ſecundũ hoc male ponderaret ibi Pontifex ꝙ atteſtationes erãt clauſæ ad hoc vt teſtes prius recepti repeterentur, quia etiam ſi eſſent apertæ, idem eſſet, vt in cle. de teſti. in ver. rite. de teſti. & in c. præſentata. j̃. eo. Aduerte tamen, quia Bal. in aliis locis s̃. allegatis, præterquam. in l. geſta. concordat in effectu cum dicto Bar. in d. l. geſta. ſed ibi limitat illud dictũ, niſi pars aduerſa non contradicat, vel niſi teſtes qui nunc petuntur, publicati ſint mortui vel abſentes. quo caſu dicit, teſtes non publicatos facere fidem in alia inſtantia, per l. fi. C. de teſti. & per c. præſentata. j̃. eo. ſed illæ leges loquuntur in arbitrio, & fit in ipſis iſta diſtinctio etiam publicatis teſtibus. & contra Bald. tenet gl. expreſſe in l. 3. in fi. ff. quæ in frau. credi. col. 2 Aduerte etiã ad aliud, quia Bald. intelligit ſucceſſorem vbique, coram quo faciunt fidem teſtes non publicati, etiam iudice appellationis per l. cum apud. ff. iudi. ſolui. & in omnibus locis prædictis vult ipſe ꝙ coram ſucceſſore teſtes ipſo iure faciant fidem, nec ſit opus publicatione. ſed Bart. vult ꝙ debeant publicari & poſſint priuſquam faciant fidem, & hoc eſt communius dictum, & quia s̃. diximus ꝙ impoſſibile eſt conſtare ſucceſſori de veritate, per quam poſſit publicare ſcripturam, & ſic videtur ꝙ publicatio fieri non poſſit. Adde, ꝙ illud dictum procedit quando iudex ex ſola relatione notarij vellet publicare, vel forte ex ſimplici dicto iudicis præcedẽ 9 tis. † Sed ſi ſucceſſor vellet recipere iudicem præcedentẽ in forma iuris, tunc forte coniuncto inſtrumento notarij fieret plena probatio, per ea quæ habentur in c. qualiter. el j. j̃. de accuſ. & in c. cum a nobis. j̃. eo. & poſſet fieri publicatio, & multo fortius ſi eſſent plures iudices, qui atteſtarentur & fuiſſent præſentes examini, ſeruata tamen diſtinctione, quæ ponitur in d. c. cum a nobis, illorum caſuum, in quib. iudices poſſunt teſtificari de actibus probatoriis & in quibus non, de qua per Bar. in l. ne in arbitris. in fi. C. de arbi. & hoc caſu procedunt dicta Doct. in d. l. geſta. & etiam procederent dicta Bar. in d. l. 2. iudi. ſolui. ex quo plene poſſet conſtare de veritate, & videtur æquiſſima diſtinctio. & ad materiam vide quod ponit Bal. in c. j. §. item ſi vaſallus. in prin. de controuer. inueſt. allegans Io. And. & Inn. in c. inter dilectos. j̃. de fide inſtru. licet obſcure loquatur, videtur velle ꝙ publicatio non adiiciatur teſtibus, niſi hoc ꝙ ſtetur ſcripturę tanq̃ auctenticæ, ex quo videtur ſentire ꝙ virtus actorum & atteſtationum ad hoc vt poſſit fieri publicatio, duret in quacunq; inſtantia, quod tamen dixi verius eſt. Secundo adde dictis Docto. inquantum dicunt hic, ꝙ cui nocet ſententia, nocent acta & ꝓbationes, id quod eleganter & notabiliter ponit Io. An. in tit. de teſte. §. nunc tractemus. in addi. magna, in duabus quæſtionib⁹. vbi referens cõſilium Dy. & quæſtionem diſputatam per Vgo. 10 de Fonta. concludit, † ꝙ ſi teſtes ſunt examinati ad æternam rei memoriam ante venditionem factam de re, nocet iſta examinatio emptori poſtea ementi, ſicut noceret ſententia, vt l. mr̃. §. fi. ff. de excep. rei iudi. ſecus ſi teſtes ſint examinati poſt venditionem. & eodem modo dicit diſtinguendum in confeſſione venditoris, quod non attingit Barto. in d. l. ſi mater. Hoc tamen vltimum videtur eſſe limitandum, niſi poſſit probabiliter dubitari de fraude ipſius venditoris, videlicet vt videatur ꝓfeſſus in fraudem futuri emptoris, ſicut ea quæ habentur in l. ait prætor. §. itademum. ff. quæ in frau. cred. & in auth. ſed iam neceſſe. C. de dona. ante nupt. Item adde inquantum Moderni hic & Bart. in d. l. 2. iudi. ſol. in fi. videntur dicere, ꝙ regula præmiſſa nõ habet locum, vbicunque probatio vel publicatio teſtium fieret in contumaciam eius, cuius factum noceret ſucceſſori, per l. præſes. C. de pig. cum materia. & hoc eſt verum, quęcunque probationes fierent contra auctorem poſt ius acquiſitum ſucceſſori: tũc enim fit diſtinctio, vtrum ſententia feratur in præſentem, vel in abſentem, vt ipſe no. in l. cum filius. in prin. ff. de verbo. obl. Sed vbi ſententia eſſet lata, vel teſtes recipit ante ius translatum in ſucceſſorẽ, ſicut eſt in exemplo poſito per Bar. & per Ioan. And. in locis, vbi s̃. tunc indiſtincte noceret probatio & ſententia. ita decidit ſingulariter Bar. in l. ſi ſuperatus, in prin. ff. de pig. in diſtinctione ſua, iunctis his quæ ponit in fin. vbi proprie dicit, ꝙ omnia ſuperius dicta de ſententia, habent locum in probationibus. Tertio adde dictis Doctorum, inquantum dicunt hic 11 poſt Bar. in l. a ſententia. in prin. ff. de app. † ꝙ acta facta inter alias perſonas, faciunt preſumptionem contra alios, declarandũ eſſe qualis ſit præſumptio iſta, ſuper quo dixit Bart. in l. admonendi. in vlt. char. ff. de iureiur. ꝙ atteſtationes iſtæ faciunt ſemiplenã probationem, niſi teſtes viuant & poſſint interim produci. &

hanc

hanc sententiam sequitur Ant.de But.in c. fi.ĵ. de iureiur. Sed contra istam conclusionem vr̃ casus clarus in c.inter dilectos.§. porro.ĵ.de fide instru.vbi dicitur expresse, ꝙ attestationes receprę inter alias personas nihil nocent alij, & tamen ibi erant receptæ de tempore antiquissimo,ita ꝙ non erat verisimile testes extare.Secundo contra ipsum videtur casus in l.nam & postea.
12 §.fi.ff.de iureiur.& in l.sed & si possessori.§.pe.eo.titu.†ꝙ iuramentum & probatio ordinaria ęquiparantur, & tñ in dictis iuribus dicitur, ꝙ circa idem iuramentum contra alterum nihil nocet.Tertio contra istam opi.arguo sic respectu tertij,qui non fuit in iudicio receptus,sed testis receptus parte non citata nullum penitus facit indicium,secundum Bar. in l.maritus. ff.de q̃stioni. ergo videtur ꝙ nullam præsumptionem faciat. Quarto contra istam decisionem adduco tex.in ca. cum in tua. & quod
13 ibi ponit do.Anto.ĵ.eo.vbi concludit, †ꝙ testes recepti in iudicio summario inter easdem personas, etiam si postea sint mortui,non faciunt plenam fidem in iudicio ordinario,sicut si viuerent & possent iterum produci. Ex quo patet ꝙ præterquam in in casibus in iure expressis mors testium non facit vt adhibeat̃ testibus maior fides.vnde Bal.no.in l.2.C. de eden.distinguit dicens,ꝙ aut quæritur vtrum attestationes faciant semiplenã probationem pro alia persona contra eum ,qui fuit pars iudicij, & tunc esset vera doctrina Bar.ad hoc adducit tex.in l.si duo patroni.in prin. ff. de iureiur.sed ille tex.non loquitur de probatione testium,sed de confessione partis, vnde non est mirum, si in fauorem alterius personæ,qui fuit absens tempore confessionis a iudicio,confessio illa facit semiplenam probationem, quia etiã confessio extraiudicialis facta parte absente hoc induceret, secũdum Bar.in l.admonendi.ff.de iureiur.& gl.in l. capite quinto. ff.de adul.multo ergo fortius,si fuit facta in iudicio. Ex illo ergo
14 tex.probatur duplex confessio.†prima,quia confessio facta parte absente probat semiplene.secundo, ꝙ non probat plene, etiã si sit facta in iudicio inter alias personas,vnde etiam probaret ille tex.ꝙ confessio facta super iure reali parte absente, plene non probet,quod videtur contra Bar.in l.nõ solum.§. si liberationis verba.§.de libe.leg.Sed potest dici, ꝙ ibi loquitur in iure reali, ꝙ non erat in potestate confitentis constituere in se, sicut in casu Bart. erat in potestate confitentis illud dimittere. Et attende diligenter,quia Bal.in d. l. 2. dicit ꝙ testes examinati contra aliquem in fauorem tertij & alterius personæ faciunt talem qualem præsumptionem.vnde non consentit ꝙ semiplene probẽt, vt dicit Bar.sed tamen potest sustineri dictum Bal.per tex.no.iũcta gl.& ponit idem Bar.in l.res hæreditarias, ff. de crimi. expi. hære.vbi est casus,secundum vnam lect.ꝙ sententia lata ad petitionem vnius ex hæredibus in fauorem ipsius, facit prima facie præsumptionem pro altero contra eandem personam, licet non omnino standum sit huic præsumptioni.& sic patet ꝙ oritur talis præsumptio, quæ inclinat animum iudicis contra eũ,ꝫ quem est lata sententia,& per consequens potest dici ꝙ sit semiplene probatum. super quo vide Bart. in d. l.admonendi. circa prin.aut quæritur vtrum attestationes semiplene probent contra illum, qui nunquam fuit in iudicio pro eo, qui fuit in iudicio cum alio,& tunc dicendum est secundum Bal. in loco præallegato,ꝙ neque probant semiplene, neque aliquod faciunt indicium.allegat.l.Lucius.ff.de infami.sed tu allega iura superius allegata,quę melius probant,& maxime tex.in l.nam & postea. §.fi.ff.de iureiur.vbi probatur,ꝙ sicut iuramentum præstitum contra vnam personam nihil proficit contra aliam, ita & pro-
15 batio regularis.†sed iuramentum sine dubio nullam facit præsumptionem contra tertium,vt patet ex dictis iuribus,& etiam quia cum iuramentum sit probatio irregularis inducta ex volũtate partis,non est conueniens vt sicut pars potuit sibi præiudi-
a care deferendo iuramentum, a ita in aliquo possit præiudicare tertio,contra regulas iuris,de quibus in c.quamuis. de re iudic. sicut dicemus in sequentibus membris, ꝙ probatio priuilegiata inducta in vna instantia non facit fidem contra eundẽ in alia instantia ad alium finem.Sed prædictis obstat tex.in l.a sententia.ff.de appel.per quem se fundat Bar.cui respondeo, ꝙ inquãtum tex.in prin.dicit ꝙ cohæres passus est se vinci vt præiudicaret cohæredi,declaratur animus hæredis litigantis, non effectus iuris, quod patet, quia in ver. seq.tex. dicit ꝙ etiam si cohæres non appellaret esset tutus, & sic patet ꝙ sententia non facit sibi præiudicium. & si dicatur quia appellabat si sua non interest, respondeo quia interesset sua non ꝙ fiat sibi præiudicium, ꝙ oriatur præsumptio contra eum,sed quia appellando potest verisimiliter vitare sumptus & longitudines iudiciorum, nã si obtineatur in causa appellationis & retractetur prima sententia, forte aduersarius intelligens se fouere iniustitiam, non aget de nouo contra ipsum pro parte sua,quod est verisimile per ea, q̃ habentur in l.at qui natura.§. cum me absente. ff. de neg. gest.
16 Vel potes dicere, †ꝙ licet illa regula sit vera in plena probatione, ꝙ cui nocet sententia,nocent acta,non tamen est vera in prę iudicando tertio & introducendo præsumptionem contra tertium,quia non potest negari ꝙ probatio confirmata auctoritate iudicis plus habet fidei quam probatio simpliciter facta non approbata a iudice,& ista expositio est magis expedita. Quarto adde dictis Doc.inquantum hic volunt allegantes Spec. in titu.
17 de actio.& pe.§.super petitionibus,ver.sed quid si reus,† ꝙ confessio facta de crimine vel inhabilitate inter duos litigantes de beneficio, præiudicet plene confitenti, si agatur contra ipsum criminaliter,vel per viam inquisitionis in fauorem publicum, per tex.in c.per inquisitionem.s̃.de elec.& tenet etiam Io.And. in c.cum mãdatum.s̃.de rescrip.ꝙ ista doctrina videtur dubia. primo,quia tex.in c.ĵ.in fi.ĵ.de excep.expresse videtur dicere, ꝙ si testis est confessus crimen in iudicio ad vnum finem, sufficit ꝙ repellatur a testimonio. & sic videtur declarari ꝙ alia pœna non imponitur saltem ordinaria,vt ibi fatentur Docto. quando crimen non est connexum causæ,de qua agitur.& cum ille tex. hoc simpliciter dicat,non distinguam vtrum ex illa confessione iudex velit eum punire ex eadem instãtia vel diuersa. quia si sic distingueremus,tunc non esset verum absolute,ꝙ repulsio sufficeret.Præterea tex.ibi parificat testem conuinci de crimine, vel confiteri crimen.sicut ergo si testis esset conuictus, sine dubio non posset puniri criminaliter,etiam in alia instantia,vt in l.Lucius.ff.de his,qui no.infa.ergo idem dicendum in confitẽte, ar. l.nam hoc iure.in prin.ff.de vul.& pu.Confirmatur ista conclusio,quia ista confessio quo ad rem publicam,quæ non fuit pars iudicij, non potest considerari nisi vt confessio extraiudicialis.
18 † sed confessio extraiudicialis de crimine etiam si fiat priuate offenso præsente non probat plene crimen,sed semiplene, secũdum gl.in l.capite quinto.in prin.ff.de adul.& Bar. in d. l. ictus fustium,in prin.ff.de his,qui no. infa. & plene hoc probaui esse verum contra Bal.& quosdam Moder.in c.at si clerici. in prin. s̃.de iudi.ergo idem videtur dicendum in casu nostro. Non ob. tex.in c.per inquisitionem,quia potest dici ꝙ ille qui ibi fuit cõfessus delictum,fuit confessus coram iudice competenti & in ꝓcessu facto ad vtilitatem publicam erat ibi commissa inquisitio super statu ecclesiæ.vnde poterat procedi contra istum,qui erat vnus de ministris ecclesiæ.vnde ista confessio, quæ postea inducitur ad alium finem.i.ad priuãdum ipsum a beneficio, postea quæsito, videtur facta inter easdem personas.i.semper agente republica vel officiali publico, licet ad diuersum finem. Sed pro doctrina Spe.& cõmuni, multum facit id,quod no. tradit Bart. per illum tex.in l.eos.in prin.ff.de fal.vbi voluit ꝙ licet acta facta inter alias personas alijs non præiudicent,dictum tamen testis depositum in vna instantia,facit fidem contra ipsum in illa instantia in diuersas personas.& dicunt Moderni in c.veniens.s̃. eo.ꝙ immo repellitur secundum dictum testis in alia instantia, quia quodammodo conuincitur esse falsum in primo dicto,ꝙ a videtur esse quædam confessio testis respectu secundi. sed licet dictum Bar.sit verum in se,ratio tamen assignata non est vera:quia si esset vera,tunc sequeretur ꝙ esset standum primo dicto,ex quo per illud tanquam verum reprobatur secũdũ,quod nõ est verũ,vt colligitur ex no.in d.l.eos.& in c.cum in tua. ĵ.e. per do. Anto. Præterea etiam si ratio posset esse vera, non est necessaria,quia alia ratio reddi potest,vt statim dicam.declarando
19 ergo dictum Bar.dic,†ꝙ testem sic dixisse in primo iudicio,probatur per acta non solum in præiudiciũ testis inter alias personas, sed etiam in præiudicium cuiuscunque alterius, vt inquit Bar.in l.2.ff.iudi.fol.& diximus in voce.& ex hoc sequitur oftenso secundo dicto,ꝙ ex duobus dictis simul iunctis testis est contrarius vel varius & per consequens repellendus. cuius signũ est,vt dixi ꝙ neutri dicto statur.sed fortius facit pro opi. cõmuni,quia si priuatus qui agit ciuiliter de crimine,diceret alia persona respectu rei publicę,tunc sequeretur ꝙ nunquam probationes factæ in iudicio ciuili facerent fidem in iudicio criminali,maxime alio accusante,vel iudice inquirente.sed hoc est contra regulam, quæ probatur in l. præses. C. de plagi. & ponitur per Bar.in l.2.§.hoc edicto.ff.vi bo. rap. quia quo ad reũ absoluendum & quo ad ea,quę non respiciunt crimen, probationes factæ in iudicio ciuili,faciunt fidem in iudicio criminali.ergo videtur ꝙ res publica & priuatus habeantur pro vna persona.Nec potes dicere ꝙ ibi acta præiudicent propter connexitatem causæ,quia hoc esset contra tex.in l.ab executore. ff.de appropterea probationes factæ in iudicio ciuili quo ad condemnationem,ideo non faciunt fidem in iudicio criminali, secundum Bar.ibi, quia in tali iudicio requiruntur probationes fortiores.sed ista differentia non potest fieri in confessione,vt patet de se,& no.Inno.in c.cum dilectus.in fi.s̃.de ordi.cogni.& sequitur do. Anto.de Bu.hic,dum volunt ꝙ confessio facta in iudicio summario præiudicet etiam in plenario, licet secus sit in alijs proba-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota quòd iuramentum non ualidat actum qui odio alterius annullatur, sed solũ obligat iurantem ad obseruantiam & absolutio peti potest, Rui.consi.107.nu.7.lib.1.

20 probationibus.ergo videtur † ꝙ ſemper confeſſio facta in iudicio ciuili proſit rei publicæ.& per hanc vltimam rationem credo communem ſententiam eſſe veram,vbicunque agitur ciuiliter ſuper crimine directo ad ipſum crimen puniendum, tunc enim quia etiam pęna ciuilis aliquo modo pertinet ad rempu. cenſetur agens ciuiliter & reſpublica vna perſona. Et idem dicendū ſi agatur non ad pœnam,ſed ad intereſſe,vel ad conuincendam rem, quæ fuit ablata ex delicto & generaliter actione deſcendente ex delicto. quia etiam reipublicæ intereſt ſatiſſieri damnum paſſo, quod patet,quia iudex qui non poteſt cognoſcere niſi criminaliter de crimine incidenter,poteſt iubere rem reſtitui parti, vt.l. interdum.§. qui furem. & ibi plene. ff.de fur. vbi autem ageretur actione non deſcendente ex delicto,ſed alia
21 ciuili,vel † vbi crimen deduceretur per viam exceptionis, tunc quia nō agitur de directa punitione criminis, ſed potius ad aliū finem,non credo ꝙ confeſſio præiudicaret.& ideo in caſu Spe.
22 diſtinguo,†ꝙ aut ille qui egit principaliter,petijt declarari ius ſibi competere in beneficio & vendicabat beneficium & in conſequentiam deduxit nullitatem tituli illius,qui erat reus.& tunc
a confeſſio[a] facta in hoc iudicio,non proſit reipubli.quo ad plenā probationem.aut ille,qui egit principaliter,petijt reum beneficio priuari,& in conſequentiam illud ſibi conferri,forte ex forma mandati apoſtolici, & ſic eſt actum principaliter ad pœnā, & tunc crederem veram eſſe communem ſententiam, ꝙ ſi periret inſtantia in illo iudicio,ex confeſſione illa iudex poſſet nō ſolum inquirere ad priuationem a beneficio, ſed etiam punire clericum criminaliter,ſi actum eſt ad petendum illum remoueri a beneficio,quia nulliter fuit inſtitutus propter aliquam inhabilitatem.Si autem quis peteret ſibi aſſignari beneficium tāquam ius habens in ipſo & pro cauſa adduceret inhabilitatem & nullitatem poſſeſſionis,ſicut in caſu Spec. tunc videtur verū, vt dixi,ꝙ confeſſio non nocet confitenti.etiam in fauorem rei pu.Et pro iſta concluſione adduco tibi gl. 50.di.c.ex pœnitentibus.iuxta fi.vbi vult no.ꝙ confeſſio facta per clericum,qui vult promoueri ad ordines,non nocet ſibi,ſi agatur contra eum ad priuationem a beneficio,& proprie all.rex.per me alle. ad hoc.
23 Sed quæritur,& eſt elegans quæſtio,quid econtra,† vtrum confeſſio facta coram iudice inquirēte vel in iudicio criminali moto per viam accuſationis faciat fidem contra confitentem in fauorem perſonę.quæ non fuit præſens in illo iudicio. Super primo,cum proceditur per inquiſitionem,dixit Ioan.And. in titu. de accu.§.j.verſ.quid ſi latro.& ſequitur Bal.licet ipſum non allegat,in l.2.in fi.C.de eden.& in l.j.in vlt.col.C.de iudi.ꝙ confeſſio facta coram iudice inquirente prodeſt omnibus, quia ipſe repræſentat omnes perſonas offenſas ex illis criminibus, vt traditur in c.qualiter & quando.j. de accu. & in l. ſi maritus extraneus.ff.de adult.vnde ſatis videtur facta confeſſio præſente parte. Super ſecundo,cum proceditur per viam accuſationis, dixit Ioan. An.in loco allegato,ꝙ tunc confeſſio non nocebit confitēti in fauorem tertij,qui vellet ageret ciuiliter,& non fuit pars iudicij per titulum,res inter alios acta,& c.quamuis.de re iudica. Sed cōtra iſtam ſingularem doctrinam multum facit, quia acta facta in criminali per vnum accuſatorem, prodeſſent alteri,qui de nouo vellet accuſare,ſecundum Bar.in l.2.in penul q.ff.iud. ſol.perinde ergo eſt ac ſi iſte alium accuſaſſet ipſe, ſed ſi ipſe accuſaſſet, ſine dubio accuſatio facta in cauſa criminali noceret reo in cauſa ciuili in fauorē accuſatoris, vt traditur in l. 2. §. hoc edicto.ff.vi bo.rap.ergo idem videtur dicendum in altero. Sed poteſt dici ſaluando prædictam ſingularem doctrinam, ꝙ licet acta facta cum vno prodeſſent alteri agenti criminaliter, non tamen proderunt alteri agenti ciuiliter.& ſecundum hoc erit noua limitatio ad no.in d.§.hoc edicto.vt dicamus, ꝙ acta facta in cauſa criminali,faciant fidem in ciuili,in fauorem eius, qui accuſauit,& non in fauorem tertij prodeſſent acta, ſi vellet agere criminaliter,quod tamen dictum,vtrum verum ſit, non affirmo nunc.Et quia Bar.in d.§.hoc edicto.& Moderni hic tenent communiter, ꝙ ad condemnationem acta facta in cauſa ciuili non faciunt fidem in criminali.adde tex. ſingularem, qui videtur probare oppoſitum,& ibi eum ponderat Bar.in l. 3. §. ſed ſi dolo.ff.de tabu.exhi.ſed potes dicere ꝙ faciunt vehementem p̄ ſumptionem,non tamen plenam probationem.Item adde di-
24 ctis Doct.hic, inquantum dicunt, † ꝙ confeſſio facta in iudicio ſummario, facit etiam fidem in ordinario inter eaſdem perſonas,per ea quæ ſcribit Inn.in c.cum dilectus.in fi.§.de or. co. ꝙ eſt idem in negatione facta per partem,quia etiam illi ſtatur in alio iudicio contra negantem.ita no.Inn.ſing.& ſequunt Mod. in c.perpetuus.j.de fi.inſtru.hoc tamen eſt ſing.limitādum, niſi illa negatio fuerit impugnata per partem, & reprobata per iudicem.ita intelligo gl.no.in Auth.de trien,& ſemiſ.§.illud.& in auth.idem poſſeſſor.& ꝙ ibi ponit Bar.C, qui po.in pi. ha. & li. l. & Bart. videntur inferre ſimpliciter, †ꝙ negatio facta in inſtantia, non præiudicet neganti in altera, videtur tamen ngenda ad caſus præmiſſos,alias non procederet,vt prædixi. Et ad p̄dictā reſtrictionē bñ facit,qđ no.Bart. in l.poſt legatū. in prin.ff.de his, qui.vt indi.& Inno.in c.mulieri.de iureiur.hæc tamen regula,quæ hic ponitur per Docto. limitatur dupliciter. Prima limitatio,niſi confeſſio ſit facta in vno iudicio per procuratorem,nūquam præiudicat in ad alium finem.ita dixit Guil. ſing.in Spe.in titu.de confeſ.§.videndum.ver. ſed nunquid. & tenuit Compo.in c.per inquiſitionem.s̄.de ele.& refert & ſeqtur do.Ant.de Bu.in c.j.s̄.vt li.non conteſt. & poteſt eſſe ratio, ne concurrat duplex ſpecialitas circa idem,vcz fictio, per quam dominus fatendo per procuratorem, videtur per ſe confiteri. Secundo,quia contra regulas iuris probationes factæ ad vnum finem,faciunt fidem ad alium finem, vbi alias non facerent. Et attenta dicta ratione poteſt dici ꝙ ſi confeſſio fuiſſet facta a procuratore in iudicio ordinario,in quo etiam aliæ probationes factæ ad vnum finem facerent fidem in alio iudicio ad alium finem,tunc forte confeſſio præiudicaret in alio iudicio,tum quia non concurrit hic duplex ſpecialitas,tum quia ſi aliæ probatio
b nes præiudicant,quæ ſunt minoris effectus, multo fortius[b] con
26 feſſio.Secundo limitatur prima regula, †niſi confeſſio ſit ficta, vel præſumpta,quia tunc nunquam faciunt fidem in alio iudicio.caſus eſt no.in l.2.§.diuus.ff.de iu.fiſ.& tenet Bar. in l. eius, qui delatorem.in vlt.q.e.titu.& Bal.in l.2. C. de eden. Item aduerte ad quædam dicta Barto.quæ poſuit in d.l. 2. iuxta fi. iudi. ſol.reſpondendo enim ad.l.ſpadonem §.qui ſolutis. ff. de excu. tu.concludit in effectu,ꝙ ſi ego volens me excuſare a tutela vel muneribus publicis probarem,ꝙ olim habuiſſem tres filios,iſta probatio non eſſet concludens ad probandum, ꝙ nunc haberē. vnde dicit ipſe,non eſt mirandum, ſi in dictis legibus acta facta inter eaſdem perſonas in eadem inſtantia non probant, quia ēt ſi probatio fuiſſet facta in hac inſtantia, non concluderet ad probandum nunc liberos viuere vel ſupereſſe. ex quo dicto habes notare duo ſingu. primum eſt, ꝙ probationes factæ in iudicio vno ad finem vnum & proſequendo diuerſam rem faciunt fidem inter eaſdem perſonas ad alium finem,in quo non ſolum varietur finis,ſed etiam petatur alia res,quod tenuit hic expreſſe do.Ab.Moder.ſed non probat.Secundo habes notare ex doc.
27 Bar.†ꝙ ad fundandum intentionem agentis,qui fundat ſe ex vita alicuius, ſiue ex ſuperexiſtentia,non ſufficit probare aliquem olim vixiſſe,vt nunc præſumatur viuere, & hanc ſententiam tenuit ipſe idē Bar.in l.qui duos.§.cum in bello.ff de re.du. &'clarius in l.ſi inter.in fi.ff.eo.titu.& in l.ex facto.§.ſi quis autem.& ibi hoc ſequitur Angel. & Moder. ff.ad Treb. Sed hoc videtur contra tex.in l.fi.C.de ſacroſan.ecc.vbi patet ꝙ continuatio vitę duret vſque ad centum annos.& contra glo.& Bar.expreſſe in l. ſi dubitetur. ff.quemad.teſt.ap.Præterea ſi res mobilis,cuius de facili perditur poſſeſſio,vt.l.ſi rem mobilem.ff.de acqui poſ. p̄ſumitur eſſe apud eum,apud quem ſemel fuit, vt in l. ſi quis argentarijs.§.fi.& ibi per Bar.ff.de eden.& in l.ſi creditor.C. de pig.& puchre declarat Bal.in l.ex perſona.in vlti. col. C.de proba.cur non dicamus idem in eo,qui probatur ſemel fuiſſe in rerum natura.i.in prædicamento eſſe?'tenet Bal.expreſſe, & clare ſentit etiam de vita hominis in d.l.ex perſona.circa princi. Pro iſta concluſione adduco tibi tex.in d.§.qui abſolutus.in ver. nō omnino. Ex quo patet ꝙ quamuis probationibus iam factis de vita alicuius non ſtetur quo ad plenam probationem, multum tamen adminiculantur illæ probationes,licet factæ in alio iudicio.& innuit tex.pluſquàm ſemiplene probant. ſed hoc non eſſet verum,ſi probatio nunc facta ꝙ quis olim vixiſſet non plene concluderet de præſenti ad hoc vt eſſet differentia aliqua inter acta facta in alio iudicio & in eodem iudicio.ergo videtur ꝙ iſta probatio præſumptiue concludat.Sed ad hanc rationem poteſt dici,ꝙ in §.qui abſolutus.probatio non eſt perfecta,non quia ſit facta in alio iudicio,ſed quia de ſui natura non concludit, vt dixit Bar.& eſt colorata reſponſio,ſed magis tamē placet opi. iſta quam dixi,p opi.Bar.in d.§.cum in bello.& in d.l. 2. & ad text. in l.ex facto.§.ſi quis autem.reſponde,vt ibi plene p Io.de Imo. q optime dicit .Ad.l.ſpadonē.§.qui ſolutus.& ad.l.j.§.qui accuſatione.ff.de vaca.mu.dicemus ꝙ immo acta facta in priori iudicio,non plene probant in iſto:quia hic licet eſſent eędem perſonæ,i.reſpublica & priuatus,quia ſe excuſat,agebatur non ſolū ad diuerſum finem ſuper eadem re & ad diuerſam rem. Nam primum munus ſiue onus iniunctum,eſt diuerſum re a ſecundo,& immo excuſatio eſt diuerſa & ſuper diuerſa re,vt paret in l.voluntarie.in tex.& gl.C.de excu.tu.vnde per duas leges limi

to

ADDITIONES.

a VIN. GOD. De confeſſione facta in iudicio vide late Dec.poſt Ab.in c. at ſi clerici,in 4.no.de iudic. confeſſio autem delicti in iudicio etiam in ordinato & in valido facta ſufficit ad condemnationem confitentis.Ruin.conſi. 10. nume.5.& 8.lib.5.

b VIN. GOD. Adde ꝙ confeſſio in iudicio parte abſente quando operetur Rui.conſi.22.num.9.lib.4.& duę confeſſiones factæ parte abſente non coniunguntur,ibidem nu.5.& ꝙ duæ confeſſiones coniungantur, vt plene probent ad fauorem abſentis, idem conſi.40.nu 8.lib.4.

to sing.& pulchre dicta Bar.in l.2.§.hoc edicto. ff.vi bono. rap. dum dixit ꝙ acta facta inter easdem personas ad vnum finē in iudicio plenario, faciunt fidem si postea agatur ad alium finē, quia hoc dictum intelligo, quando agitur consequendo eodem negocio vel eadem re, licet ad diuersos fines, seu sub diuersa forma, sed quando agitur prosequendo diuersam rem, tunc si in iudicio primo pro alia re fuerit probatum aliquid quod etiā nūc deducitur pro consecutione alterius rei, sicut agenti non prodest sententia, vt.l.cum quæritur, & l.cum de hoc. ff. de excep. rei iudi. ita non nocebunt, nec proderunt probationes per regulam.s.traditam per Inno. & licet do. Abb. hic teneat oppositū, tamen hoc probat bene,& tene quod dixi. Et aduerte ad quandam glo. singularem, quæ est in d.§.qui solutus. secundum primam solutionem, quæ vult duo ad propositum eorum, quæ di
28 ximus.s. Primum est,† ꝙ excusatio proposita & probationes in ea factæ contra vnum pupillum, licet etiam contineat fauorem reipu. non tamen dicitur causa acta cum republica. dicit enim gl.ꝙ ideo probationes factæ in primo iudicio non valent, quia nunc agitur contra alias personas,& tunc videtur contra ea, quę s.diximus, cum assignauimus causam, cur confessio facta in causa ciuili mota super crimine noceat confitenti, si iudex inquirit de crimine,& verius puto quod ibi dixi,& hoc sentiunt Docto. in d.l.2. quia ad l. spadonem. §. quia absolutus. ponūt aliam solutionē, in qua præsupponitur, ꝙ acta essent facta inter easdē personas. Secundo debes notare illam gl. iuncto tex. in ver. non
29 enim,† ꝙ acta facta inter alias personas, faciunt magnam præsumptionem contra alios, qui non fuerunt in iudicio. & innuit tex. vt dixi, ꝙ plusquam semiplene probent, ꝙ possit concedi, vt s.dixi, quando fuisset lata sententia prætextu aliorū actorum, vt dictum fuit in d.§.qui absolutus. Sed quia ille tex. vere loquitur in alio casu, non affirmo pro nunc, ꝙ probent plene vel semiplene. fateor tamen ꝙ faciunt indicium, vt s.dixi. & quia do. Anto. hic referendo dicta Iac. de Bu. in l. ab hostibus. §. si qs simpliciter. ff. ex qui. cau. ma. & distinguendo dicta sua in effectu cōcludit, ꝙ si probationes in iudicio summario fiant plenarie, intelligēdo plenarie quo ad essentiam probationis & quo ad modum procedendi, hoc est dicere ꝙ in iudicio summario sit processum ordinarie seruatis omnibus, quæ requiruntur in plenario iudicio, tunc tales probationes faciunt fidem. si vero sit plena probatio in iudicio summario quo ad essentiam, vt quia plene sit disputatum de personis testium & de dictis, & diligenter data interrogatoria, vel saltem illa seruata, quæ solent seruari in iudicio plenario, non tamen circa modum procedendi sit plene cognitum, vt quia non sunt seruata solennia iudiciorum, & tunc dicit ꝙ tales testes nō probent, vt patet per locum a speciali, in c. quoniam frequenter. in princi. & per totum titulum. s. vt li. non contest. cui adde, ꝙ aliquando de plena causæ cognitione constat per solam iudicis assertionem, quia iudex dicit se plene cognouisse de causa, & tunc ista assertio nihil releuabit, vt acta faciant fidem in alio iudicio, vt dicit sing. Bar. in extraua. ad repri. super ver. summarie, circa fi. Si vero de plena causæ cognitione constat de pacta siue plena probatione, licet non sint probata solennia iudiciorum, tunc vide quæ dicunt eleganter Pet. & Cy. & sequitur ibi Bald. in l. quod tempore. C. de resti. mili. & in l.2. C. de eden. qui volunt, ꝙ testes recepti taliter vltra naturā iudicij non probent in alia instantia ad alium finem. Contrariū tamen tenuit ipse Bald. in l. si iudex. ff. de his, qui sunt sui, vel ali. iu. vbi dixit expresse, quod si in iudicio executiuo, quod est summarium, sit opposita exceptio, de quo est plene cognitum vltra naturam iudicij, sententia lata sup ista exceptio. proderit & nocebit super illo iure ordinarie intētato. sic etiam proderūt acta per regulam. supra. positam. sed tamen magis placet communis opi. sed difficile est considerare, ꝙ si est actum iudicio ordinario & plenario, ille contra quē fiunt probationes propter maius præiudicium non fuisset futurus diligentior. & ꝙ illud sit verum, patet, quia solum ista ratione attēta fit vt acta facta in causa ciuili non noceant in causa criminali, licet plene in causa ciuili fuerit cognitum. Illud etiam tenebis singulariter menti,
30 † ꝙ quamuis acta facta in iudicio summario, etiam inter eosdem, non faciant fidem in iudicio plenario, istud est verum si iudicium sit summarium ex sui natura, vel etiam ex commissione superioris: secus si sit summarium ex culpa partis. Exemplū, si procedatur contra contumacem absentem in iudicio plenario, omnis enim processus factus contra absentem, dicitur summarius, secundum gl. no. & Bar. in l.2. C. quorum ap. non reci. & tamen acta facta in vno iudicio contra contumacem, facerēt fidem in alio iudicio contra eundem, secundum Bar. in d.l.2. ff.
31 iudi. solui. Illud etiam scias,† ꝙ quamuis sententia vel acta facta in vno iudicio, faciant fidem in alio intentato ad diuersum finē super eadem re contra eandem personam, non tamen facient fidem contra aliam personam, cui præiudicarent acta & sententia, si ad hunc finem principaliter fuissent facta. ita probat text. sing. secundum vnum intellectum, in c. cum olim. s. de cā pos. & propri. & per hoc approbatur sing. doc. Ioan. An. & id quod s. dixi, cum tractauit, vtrum confessio facta in iudicio accusationis prosit tertio agenti ciuiliter, sicut prodesset si ageret criminaliter, & per hoc sit expedita ista decretalis.

SVMMARIVM.

1 *Homines vniuersitatis in causa vniuersitatis, an & quando admittantur in testes.*
2 *Clericus, cum percipiat reditus de manu alterius, non dicitur habere aliquod ius in re.*
3 *Testis a testimonio quare repellatur, quando ex testificatu & sententia ferenda in iudicio testificanti ius acquiritur.*
4 *Vsufructuarius rei vendicatione, si agatur contra eum, quare non nominare possit dominum in iudicio, respectu iuris vsusfr.*
5 *Testes pro vniuersitate testificantes, an sint omnino integri.*
6 *Domesticæ personæ aliquæ sunt, maius emolumentum ex rebus collegij consequentes, quam collegiatus.*
7 *Domestici in causa criminali non admittunt, & in causa ciuili multum ardua, an admittantur. nu. 8.*
9 *Testimonium clerici vel religiosi, sine licentia superioris coram iudice seculari, iuratis an valeat.*
10 *Compater in causa leuati de sacro fonte, non potest esse testis, & econtra.*
11 *Clerici, vel religiosi, testimonium iurati coram iudice seculari absque superioris licentia, vtrum valeat.*

CAP. XII.

Vm nuncius. Clerici possunt testificari in causa ecclesiæ suæ, nisi alia ratione repellantur. secunda est ibi, nisi &c. In gl. posita super ver. repellendi. concludit gl. ista, cir.
1 prin. † ꝙ homines vniuersitatis admittuntur in testes[a] in cā vni
a uersitatis, de qua materia hic plene per Moder. & in c. insuper. s. eo. quorum dictis adde breuiter quantum est necesse. Et primo inquantum dixit hic Ioan. And. ꝙ homines villæ non possunt testificari, si vertitur quæstio cum vniuersitate de pascuis vel siluis, de quibus singuli percipiunt fructum & commodum gratis. nam Moder. hic. i. d. Abb. & quidam alij, tenent oppositum, dicentes ꝙ immo isto casu admittuntur in testes, licet nō sint personæ integræ, sed aliqualiter suspectæ. Mouentur triplici ratione. prima, quia clerici qui viuunt de redditibus ecclesiæ, possunt testificari in causa ecclesiæ, vt hic, ergo eadem ratione poterit testificari ille, qui percipit commodum ex pascuis publicis. Sed huic respondetur, ꝙ inter clericum & istum est duplex differentia, quia clericus percipit redditus propter seruitium, vt in c. cum secundum. j. de præben. vnde est quodammodo locatio operæ pro pecunia. l. Meuia. in prin. ff. de annu. leg. & ideo non recipit redditus immediate ex re, sed ex sua opera, quia se-
2 cus est in casu nostro. Secunda differentia notabilior, †quia clericus percipit redditus de manu alterius, vnde non potest dici ꝙ habeat aliquod ius in re, de qua cōtenditur, vt l. fundi Trebatiani. & ibi per Bar. ff. de vsufru. leg. & per gl. in l. si quis rem. ff. de vsuf. & plene declarat Bar. in dispu. sua, quæ incipit, publicanus. isti autem percipiunt fructū in casu nostro propria auctoritate, vnde licet non habeāt vsumfructum formalem, habent tamen facultatem percipiendi fructum, qui est similis vsufructui, vt l. necessario. §. fi. ff. de peri. & commo. rei ven. & probatur ex his, quæ no. Bar. in l. cotem, §. j. ff. de pub. & clare sentit gl. & ibi Doc. in l. sicut. §.2. ff. quod cuiusque vniuer. no. vbi gl. posuit quæstionem de huiusmodi pascuis, & ideo posset inferri forte, ꝙ si litigatur super possessione, vel re, quæ pertinet ad titulum beneficij alicuius clerici instituti in ecclesia, de qua plene percipit fructus vt administrator, ꝙ tunc pro illo iure non poterit esse testis, de quo tamen dic, vt scripsi plene in c. insuper. s. eo. Secunda ratio do. Abb est ꝙ legatarius ferendo testimonium in causa testamenti, in consequentiam consequitur incommodū, & tamen per hoc non repellitur a testimonio, vt diximus in c. insuper. s. eo. Sed huic rationi respondet elegāter Bal. in rubri.
3 ff. de rerum diui. char.3. dicens,† ꝙ quando ex testificatu & sententia ferenda in hoc iudicio immediate acquiritur testificanti ius, & tunc repellitur quis a testimonio, quia æque principaliter sua interest, sicut illius qui pro iure suo agit in iudicio, & talis est casus noster, nam per sententiam latam pro vniuersitate, acquiretur immediate facultas vtendi singulis de vniuersitate, nec erit opus alia sententia vel iudicio, quod non est in legatario, qa licet feratur sententia pro hærede, non tamen videbitur sententia lata pro ipso contra hæredem, est ergo testimonium suum causa

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde quod testes de vniuersitate pro illa non admittuntur vbi in particulari commodum accipiunt Rui. consi. 106. num. 5. lib. 5. quando autem probent idem consi. 137. num. 11. eo. lib. & qua n fidem faciant & quomodo Rui. consi. 92. nu. 3. & consi. 98. num. 4. lib. 4. & consi. 106. nu. 5. & cōsi. 22. nu. 9. & consi. 119. nu. 8. lib. 4. & consi. 137. nu. 14. lib. 5.

causa mediata consequendi legatum,non immediata. Et eodē modo debes respondere ad tertiam rationem;dum adducit l.j. in prin.ff.de auth.tu. negando vz q̄ hic testificanti quæratur cō modum in consequentiam:tunc enim acquiritur in consequē tia,quando ex illo actu non immediate,sed mediate aliquid mi hi acquirit,sicut erat in d.l.j.quia causa immediata, propter q̄ acquirit actio tutori contra pupillum,fuit obligatio prima, per quam ille,cui successit pupillus,erat debitor tutoris. causa autē mediata fuit aditio,per quam obligatio illa,quæ erat penes defunctum, applicata est hæredi.& licet vniuersitas ipsa habeat principale ius in re.s.proprietatem,non tamen per hoc tollitur quin habeat vsum fructum, vel aliquid simile vsufructui,non dicatur ita interesse,vt non dicatur testificari in propria causa. & hoc sentiunt Doc.& clare in ista quæstione,sequendo dicta Io. And.in l.parentes,in fi.C.de testi.vbi plene per Bal. & Saly. Ad prædicta facit optime gl.ordi.in l.2. C. vbi in rem actio.qui vult
4 no.† q̄ si agitur rei vendicatione contra vsufructuarium,non potest nominare dominū in iudicio respectu iuris vsusfructus, qa causa est sua propria.vnde dicitur procurator in rem suam, vt l. j.in fi.ff. vsufruc.quemad.ca.& tunc est q̄ contumacia domini non nocet sibi, vt est tex.in l.j.in fi.ff.de ope.no.nū.& l. hoc amplius.§.fi.cum.l.seq. ff.de dam.infec. Vtrum autē subditus possit testificari in causa iurisdictionis pro suo principe, dic vt tradit Pe.& Bal.in l.eos.C.de testi.& Bar.post gl.in l.idonei.ff.de testibus.Secundo adde dictis Doc.inquantum dicunt, sequendo
5 Archi. 14 q.2.c.de prudētia.† testes,qui testificantur pro vniuersitate,non sunt omnino integri ex eo, quia non potest negari q̄ commodum non perueniat ad eos in cōsequentiam, & sic sunt suspecti,vt dicitur de legatario in c.insuper. s. eo. quod tenet d.Ant.in vniuersitate laicorum,quia istud dictum simpliciter nō procedit,nam vbi essemus in materia,qua illi de vniuersitate melius præsumerentun scire veritatem, tunc tex. dicit q̄ sunt meliores omnibus ad ferendum testimonium, vt patet in d.c.de prudentia. circa medium. Præterea sicut ibi dicitur, in prin.repelluntur illi de vniuersitate ratione cuiusdam domesti citatis, sed domesticus vel familiaris in tali casu non repellitur nec est suspectus,immo præfertur omnibus alijs, vt est casus singu.quem ad hoc ponderat Bal.in l.quotiens. C.de nauf. lib. 11. vbi patet,q̄ alij non admittuntur nisi in subsidium,ergo isto casu sunt integri testes.Nec ob.si dicatur,q̄ illa lex loquitur de domesticis &familiaribus, qui in consequentiam nullum consequuntur commodum. nam hoc est falsum,quia domestici dicuntur liberti,serui & filij inter alios,ad quos sine dubio in consequentiam,cum habitant in domo patris vel domini peruenit commodum , quia filius potest petere alimenta a patre, &
6 seruꝰ alimēta a domino,vt de se patet.† vnde sunt aliquę psonę domesticæ , quæ forte consequuntur in consequentiam maius emolumentum quam collegiatus ex rebus collegij . hoc tamē,
7 quod dixi,habet locum in causis ciuilibus,† quia in criminalib. nullo modo admittuntur domestici, vt l.j.§.ad quæstionem. ff. de quæstio.& ibi per Bar.dico etiam secundum Abb. Mod.hic, & bene, q̄ vbi non esset verisimile rem bene posse fieri p alios, in subsidium credetur testibus de vniuersitate quo ad plenam fidem,licet sentiant commodum in consequentiam, quia si creditur in tali casu de his, quæ geruntur in cap. ratione prædicta, vt in c.tertio loco.s.tit.proxi.vbi est bonus tex.eadē ratione credetur & in aliis casibus, in quib. licet potuerint interesse plures testes, ex casus tamen contingentia verisimile est, q̄ res nō possit per alios probari.Hoc tamen forte posset limitari, vt sing.dicit Bald.in præallegata rubr.ff.de rer. diui. nisi causa ciuilis esset multum ardua, quia tunc forte in isto casu etiā non essent omnes integri testes, & multofortius vbi verisimiliter alij possent inueniri.ar.c.frequens.de resti.spol.lib.6.& l.propter litem. §.j. ff.de excu.tut.in quibus dicitur, q̄ causa ardua æquiparatur cri-
8 minali.Item adde inquantum hic Ioan. And.vult, † q̄ in causa criminali tunc demum nullus possit testificari pro altero de collegio, quando est vniuersitas paucorum,ita q̄ ex cohabitatione vel paucitate oriatur quædam domesticitas, sicut est in clericis vnius ecclesiæ,& sic intelligit tex.in c.super prudentia.12. q.j.& in c.repellantur.j.de accusa. & 3.q. 5. c.accusationes. secus si sit vniuersitas cōsistens ex multis,q̄ melior videtur distinctio Spe. quam hic referunt Moder.in c.insuper.s.eo.videlicet q̄ in subsidium isti admittantur etiam in causa criminali.vbi autem possunt haberi alij testes,non admittantur,vt ipse no. in ti.de teste. §.j. ver. sed nunquid videtur esse. pro qua conclusione adduco tibi text.not.in l.j.ff.de quæstio.iuncto §.ad quæstionem.q̄ domestici non sunt admittendi in criminalibus etiam cum tortura:& tamen in §.seruum. dicitur q̄ seruus vniuersitatis seu municipium potest torqueri in singulos de municipio. & hoc etiā dicit tex.in l.in tantum.§.j.ff.de rer.di. & habet hoc locū vt not. Dy.in d §.seruum.non solum in vniuersitate ciuitatis, vel oppidi,sed in quolibet corpore & vniuersitate:& sic patet q̄ eodem modo potest testificari seruus vniuersitatis contra aliquem de vniuersitate,si sit parua,sicut si sit diffusa: nec potest dici respō. dendo ad illum tex.q̄ ibi non loquitur quando vnus de vniuersitate vult testificari contra alium,sed quando seruus ipsius vniuersitatis,quia ista responsio non est sufficiens, quoniam cum dispositio vnius personæ fictæ,scilicet vniuersitatis, pendeat tota ab omnibus,qui sunt de vniuersitate.qua ratione illi sunt suspecti,vt concedunt Doct.eadem ratione sunt suspecti illi, quibus ipsi possunt imperare,vt l.j.C.si quacunque prędi.pote.& l.j.C.si rect.prouin.& ibi per Barto.& bene facit tex.in l.si quis officij.ff.de ritu nup.Vnde forte posset sustineri absolute, q̄ nō in subsidium admitteretur quilibet de vniuersitate in testē pro altero de vniuersitate. Vel potes dicere,& melius, saluando distinctionem Io.An. & communem sententiam , q̄ in prædictis iuribus non producitur seruus vniuersitatis in testem ab homine vniuersitatis, quo casu non admitteretur, & esset suspectus, sed ab extraneo contra hominem de vniuersitate.& secundum vnum intellectum illa iura probant, q̄ licet pro homine eiusdē vniuersitatis quis non possit testificari in causa criminali, sed si producitur ab eo,tamen potest testificari contra ipsum, si producitur ab extraneo.In ea.glo.ibi,sed pone.& ibi iste filius,&c. de quæstione dic vt hic per Doct. sed tamen ad hoc contrariū not.
9 singularem doct. Io.An.qui dicit q̄ leges allegatæ in gl.loquuntur in filiatione naturali,vel ciuili, nō in spirituali.† Ex qua hēs, q̄ lex,quæ repellit filium in causa patris a testimonio vel descē dentem in causa parentis, vel econtra in causa filij vel descendentis, non habet locum in filiatione & paternitate spirituali. Contrarium tenuit Guil.& Bal.in l.generaliter ff.de in ius voc.
10 vbi dicunt,† quod in causa leuati de sacro fonte compater non potest esse testis & econtra, quia est loco patris. Sed contrariū tenuit ipse idem Bal.& melius in l.parentes.in vlti.col.C. de testi.cum enim non sit angustanda facultas probationis, sed potius ampliāda,odiosum est quod aliquis repellatur a testimonio,& ideo stricte fieri dēt interpretatio,arg.eorū quæ habētur in l.patri.in prin.ff.de adult.& c.si vero.de sent.excommu.& tene menti dictum Ioan.Andr.& quia Docto.Modern.hic inter
11 alias quæstiones,quæ dicentur in voce,quærunt, †vtrum valeat testimonium clerici vel religiosi, qui iurauit coram iudice seculari sine licentia sui superioris, sine qua iurare non debet.14. q.2.c.quamquàm.& in c.j.& ibi traditur.s.de iura. calum.Aduerte,nam do.Abb.hic,in duabus quæstionibus, simpliciter determinat q̄ siue clericus testificetur coram alio iudice ecclesiastico,siue coram seculari, valeat testificatus, quamuis iurauerit sine licentia superioris.& dicit in monacho sentire Spec. in titu. de teste.§.j.ver.item q̄ est monachus.& ver.quid de monacho. Prima ratio est,quia cum clericus sponte testificatur, non reperitur iure cautum q̄ debeat iurare de licentia sui superioris. sed hoc videtur contra tex.in d.c.quamquam.qui non distinguit q̄ clericus cogatur nec ne. Vnde ipse dicit pro secunda responsione,quod dato q̄ hoc non debeat fieri,factum tamen tenet,quia multa non debent fieri,quæ facta tenēt,vt in c.rursus.& ibi no. j.qui cle.vel vo.& in c.j.per totum.j.de clan.despō.sed ista ratio minus stringit.Vnde aduerte,quia cum tex.in c. quamquam,dicat hoc esse in arbitrio superioris,coram quo clericus iuret,apparet q̄ quia volūtas ista superioris debet actum pręcedere, est quædam licentia,quæ debet necessario antecedere actum , cuius omissio regulariter reddit actū nullum , adeo q̄ nō pōt postea ratificari,ſm Bal.in l.j.in vl.car.C.q admi.& in rub. de exer. & est de mente Bar.clare, in l.sinautē plures.ff.de aqua plu. ar. & plene per Ant.de Bu.in c.cum consuetudinis.s. de consue.& hoc est maxime verū in religioso,qui sicut in alijs actibus nō habet velle,nec nolle,ēt quo ad effectū validitatis actus,vt in c.si religiosus,& c.si abbatē.de elec.lib.6.eadem ratione & in hoc casu non debet habere nolle seu velle.communiter tamen credo q̄ seruaretur dictum d.Ab.in practica. & forte posset saluari in clerico seculari,quia ista prohibitio, de qua in c. quamquā. est inducta ex quadam condecentia & honore ordinis clericalis, vt s.iudex secularis nullam videatur habere iurisdictionem in clericum vel auctoritatem.vnde quia causa prohibitionis non est multum præiudicialis, nec multum derogat honori ecclesiasti co propter hoc si sponte clericus velit testificari,dicemus q̄ ista sit leuis solennitas,cuius omissio non vitiat contractum. ꝓ hoc allego tibi gl.no.63.distin.in sum.& bene facit tex.in l.j. in fi. de ven.inspi.& quod tradidit Bar.& Doc.in l.fi.in prin. C. de iure delib.in quæstione de signo crucis.

SVMMARIVM.

1 *Testis criminosus, qui communi opinione habebatur pro idoneo, an repelli possit.*

2 *Probationes factæ in vno iudicio, ad alium finem, & inter alias personas, per quas persona declaratur inhabilis,in alio iudicio fidem faciunt.*

CAP. XIII.

SVper eo. Crimen nunc probatum repellit te-
1 stem,etiam si alius de illo crimine nō sit damnatus.h.d.No.primo, † q̄ de iure canonico testis

a stis criminosus q̃uis toleratus, qui forte cõmuni opinione habe batur pro idoneo, potest repelli, si nunc probatur crimen, secus est in teste instrumentario, secundum Moder. Satis est enim vt instrumentum sit validum, q̃ tempore confecti instrumenti reputatur idoneus, vt l.j. & ibi no. C. de test. de quo dic ẽt vt traditur in l. ad testimonium. §. conditionem. ff. eo. quid autem sit in teste infami ipso iure, qui tamen communi opi. toleratur pro
2 idoneo. dic vt traditur in l. cum l. in gl. ff. de te. No. secundo q̃ p̃bationes factæ in vno iudicio ad alium finem & inter alias personas, per quas inhabilitatur persona, vel declaratur esse inhabilis, faciunt fidem in quocũque iudicio & inter alias p̃sonas, sicut præiudicaret sententia lata super statu, vt dr̃ in l. ingenuũ. ff. de statu ho. l. ex ea. ff. de post. & j. q. j. c. cito turpem, cum alijs si.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde quod non solum testis criminosus potest repelli sed ẽt ille qui est particeps criminis, Rui. consi. 7. nu. 14. lib 5.

SVMMARIVM.

1 *Laicus contra clericum examinatus, an faciat indicium.*
2 *Clericus in causa criminali laici, vtrum repellatur absolute a testimonio. Et quo casu possit, & cogatur testificari. nu. seq.*
4 *Laicus accusatore suam iniuriam prosequente, an contra clericum testis admittatur.*
5 *Probari quæ communiter non possunt nisi per domesticos, si inducatur q̃ probentur, in aliquo casu, ad consequentiam non trahantur in simili casu.*
6 *Probatio irregularis, quando non admittatur. & num. 7.*
8 *Seruus quamuis regulariter contra dominum non torqueatur super crimine, quare in adulterio torquetur: in ciuilibus tamen non admittatur. nu. seq.*
10 *Clericus in causa laici, an & quando repellatur a testimonio.*
11 *Testis domesticus, an repelli possit.*
12 *Laici examinati in causa criminali contra clericum, an faciant indicium.*
13 *Testis prohibitus examinari propter reuerentiam personæ, non facit indicium aliquod.*
14 *Iniuriarum actio non competit, nisi pro paucissimis personis.*
15 *Offensa | alicui facta non proprie dicitur eius consanguineo, etiam fratri facta.*

CAP. XIIII.

1 DEcętero. Laicus non testificatur contra clericum in causa criminali, nec ipsum accusat, nisi suam vel suorum iniuriã prosequatur. secunda est ibi, nisi forte. tertia ibi, nec tũc. †No. j. ibi, aliquatenus admittantur, ar. q̃ si laicus examinatur ꝯ cleri cum, nullum penitus faciat indicium, hoc enim vr̃ significare dictio aliquatenus. ꝯrium sentit Inn. in c. quoniam, §. e. & sequũ tur hoc aliqui Mod. de quo plenius dicetur in expeditione materiæ. †Sed quæritur, quid eꝯ, vtrum clericus in causa criminali
2 laici repellatur absolute a testimonio. tex. videt̃ dicere q̃ sic. 11. q. j. testimoniũ. sed Archi. ibi hoc limitat, nisi clericus vellet accusare vel testificari, ꝯ laicum etiam coram iudice seculari sup crimine ecclesiastico. alł. tex. 6. q. 3. c. j. qui tex. secundum gl. ibi non intelligit de clerico accusante, sed iudicãte. Præterea ibi vertebatur iudicium coram ecclesia, non coram iudice laico, vt patet ex tex. Secundo hoc limitat hic d. Ab. Mod. quando delictũ esset commissum in loco, in quo verisimiliter non posset probari per laicos, tunc enim nisi ex iudicio criminali imponatur pœna sanguinis, dicit clericum in subsidium posse admitti ad testi
3 monium ꝯ laicum, per tex. in c. q̃q̃. 14. q. 2. † Tu dic q̃ isto casu non solũ potest testificari, sed etiã cogitur, vt no. tenet Io. Cal. & d. Ant. per tex. in c. q̃q̃. in c. dilectorũ. in vlt. col. j̃. de test. cog. & licet tex. in c. quamquã. cir. prin. videat̃ loqui de ciuili, dũ dicit q̃ clerici non sunt adhibendi confirmationi instrumentorũ. in fi. tñ cũ permittit ipsos testificari, si forte aliqd casu viderint vel audierint, gñaliter loquit̃, & ẽt ratio respicit accusationẽ criminalẽ ibi, ne malus vt bonus putetur, &c. †No. secundo in ver. nec
4 tunc, q̃ ẽt cum accusator prosequitur suã iniuriam, non admittitur testis laicus ꝯ clericũ, sed hoc dictũ limitat hic fin. d. Ab. qñ del ctũ committeretur in loco, vbi esset copia clericorũ, ita q̃ verisimiliter posset probari per clericos. sed si essemus in loco, vbi non est copia clericorũ, sicut cõiter est in villis, tunc dicit q̃ laici admittẽtur in subsidiũ ꝯ clericos, per tex. c. fi. j̃. de test. cog. patet q̃ particeps criminis admittitur in subsidiũ, qa conspiratio aliunde detegi nõ potest. Et aduerte, qa ibi erat laicus & particeps criminis. ad idem tex. in simili in c. veniens. in fi. j̃. eo. & in c. cum dilecti. iũcta gl. s̃ de ele. in quibus patet q̃ testes alias suspecti admittũtur, quia aliũde non põt haberi probõ. idẽ ergo dicendũ est isto casu, fm eũ. qđ dictũ vtrũ sit verũ, dicet̃ tibi plenius in lectione sequenti. In gl. posita sup verbo, forte. ibi, & in exceptis criminibus, &c. ponũtur hic vltra istũ quatuor casus p̃ Doc. in qbus laicus testificat̃ ꝯ clericos in crimine, quorũ dictis adde primo inquãtũ d. Ab. Mod. hic dixit vt s̃. retuli in 2. no. q̃ in subsidiũ laici admittũtur ꝯ clericos, q̃ hoc dictũ non vr̃ verũ.
5 primo p̃ tex. no. in c. in literis. j̃. eo. vbi patet, †q̃ q̃is aliquo casu inductũ sit vt ea, quæ cõiter probari nõ possunt, nisi p̃ domesticos, possint per ipsos probari, hoc tñ non trahitur ad ꝯam in simili casu, vt quia veri simile est per alios non posse probari, quia est probatio per domesticos. Secundo contra ipsum facit tex. in c. super prudentia. 14. q. 2. dr̃ enim in prin. literæ, q̃ in criminalibus domestici non admittuntur: in alijs vero, in quibus põt melius veritas sciri per domesticos, non admittatur testimoniũ domesticorum, vnde debent admitti. Vnde vr̃ esse de mente illius literæ, q̃ etiam in his quæ cõiter non solent sciri nisi per domesticos, non admittatur testimonium domesticorũ in cã crimina li.. & hoc probat tex. in l.j. §. ad quæstionem. & ibi per Bar. ff. de
6 quæstio. †Confirmatur ista conclusio, quia probatio irregularis, quæ admittitur in causa ciuili, p̃p difficultatẽ probationis, & agitur ciuiliter ad pœnam, non admittitur quando agitur criminaliter. †
7 vnde licet contra dolosum cũ agitur ciuiliter data difficultate probationis fiat probatio per iuramentũ, nõ tñ cũ agit̃ criminaliter. ita tradit sing. Bar. in l. fi. ff. de iureiur. Præterea canones multũ præcise repellunt laicũ a testimonio clerici. & licet in quibusdam causis ciuilibus inueniatur admissus testis in subsidium, qui alias esset suspectus & non admitteretur, non vꝫ ꝓña, ergo idẽ dicẽdum in criminalibus, in quibus agitur de maiori præiudicio, vt patet in c. j. de testi. lib. 6. & in exemplo Bar. s̃. posito. & ex his, quæ diximus in c. veniens. s̃. eo. sed pro opi. sua multum facit tex. quem reputo singu. in ista materia in l. j. iun-
8 cto prin. & fi. C. de quæstio. vbi patet, †q̃ quãuis regulariter seruus non possit torqueri contra dominum super crimine, potest tñ torqueri in cã adulterij. & est ratio, secundum Doc. ibi, quia communiter ista non sciuntur, nisi per familiares & domesticos. vnde in subsidiũ cessat priuilegiũ dñi & patroni. Et q̃ istud sit dicendum in omni alio casu, in quo similiter super crimin. esse difficilis probatio, nisi per domesticos, probat tex. ille, in fi. in ciuilibus vero etiam in defectũ alterius probationis non admittitur seruus ꝯ dominum. vbi põdero dictionẽ aduersatiuã' quæ aduersatur in iure, retento eodem facto de natura ipsius. ex
9 qua videtur inferri †q̃ si in ciuilibus non admittitur seruus, a vbi
a alias deficit probatio, in criminalibus semper admittetur. † Ex
10 quo patet q̃ prohibitus testificari ꝯ aliquem propter reuerentiam & superioritatẽ, potest testificari in subsidiũ in causa criminali. Laicus autẽ duplici ratione prohibetur testificari ꝯ clericum. vna est, quia non est par sibi cõuersatione & gradu. & ista ratio respicit reuerentiam. Alia, quia præsumitur infestus clerico. 2. q. 7. c. laicos. & c. laici. Vnde sicut in subsidium ille admittitur cõtra dominum, vel patronũ, ita & ista ꝯ clericum. pro hoc facit optime tex. in ratione sui, quẽ ipse alle. in c. fi. de testi. cog. ibi, & ipse intentionem suam probare non posset, nisi testimonio, &c. per q̃ patet q̃ causa, cur particeps admittitur & laicus, est quia aliunde probatio haberi non põt. & licet ille tex. possit intelligi cum agitur ciuiliter vel in crimine excepto, potest ẽt intelligi cum agitur criminaliter, & ex mente tex. est q̃ ibi laicus admittatur, non quia crimen sit exceptum, sed quia veritas aliter haberi non põt, nam si esset crimen exceptum, tunc laicus ẽt particeps criminis, admitteretur ad testimonium non in subsidium, vt pulchre diximus in c. veniens. s̃. eo. & est casus in c. j. p̃-alleg. nisi forte restringas ad casum, in quo ẽt in crimine excepto laicus vilis persona non admitteretur in testem, sed tunc ẽt forte non admitteretur in subsidium. vnde aut est dicendum q̃ ibi agatur ciuiliter, aut ibi probatur intentio d. Ab. quæ est opi. multum æqua, sed tamen propter iura, quæ præcise loquũtur, non recederem a communi sententia, vel non sequere hanc nouam legẽ. si tamen velis eam tenere, ad argumenta in oppositũ
11 dic vnico verbo, †q̃ ideo testis domesticus ẽt in subsidium non admittitur etiam in criminalibus cum producitur a domestico, qa fides eius est suspecta. vnde in tanto præiudicio nunq̃ est testi suspecto credendum, sed econtra, qñ propter reuerentiam aliquis prohibetur testificari ꝯ aliquem, ne crimina remaneãt impunita, & quia reatus honorẽ excludit, non est mirandum si admittitur in subsidium, ex quo nõ repellitur, quia suspectus. & hac ratione differentiæ attenta potest dici in casu nostro, q̃ cũ laicus repellat̃ a testimonio clerici nõ solũ rõne reuerentiæ, sed ẽt qa suspectus, vt dixi in subsidiũ ẽt nõ sit admittẽdus, & procedũt rõnes præallega. Illud ẽt scias q̃ licet laicus non possit testificari ꝯ clericum, põt tñ testificari pro clerico in causa criminali. gl. est no. 81. distin. c. clerici. q̃ sequitur Ab. Mod. in c. cum P. j̃. de accu. facit optime pro illa gl. tex. 2. q. 7. c. si hæreticus. & c. seq. vbi patet q̃ licet hæreticus nõ possit testificari cõtra catholicũ, põt tñ produci a catholico in fauorẽ ipsius. pro his ẽt facit optime, quod no. gl. & Bar. in l. lege Iulia. & l. inuiti ff. de testi. Secundo
12 adde dictis Doc. in quantum d. Ab. hic dicit, † q̃ laici examinati contra clericum in causa criminali, faciunt indicium sufficiens ad torturam, & h. d. sentire Inno. in c. quotiens. s̃. eo. q̃ hoc non videtur verum, quia vt s̃. declaraui, ista prohibitio sit non solũ quia

ADDITIO.

a VIN. GOD. Hinc est, q̃ seruus accusans occisorem domini non solum admittitur verum etiam libertatem consequitur, Rui. consi. 138. nu. 17. lib. 5.

quia laicus sit suspectus quasi inimicus, sed ēt propter reuerentiam gradus & sanctioris vitæ. †vbicunque aūt quis prohibetur
13 a testimonio pp reuerentiam personæ, testis prohibitus examinari non facit indicium aliquod, vt est casus no. quem ponderat ibi Bar. ad hoc, in l. j. §. diuus. el. j. ff. de quæstio. & tenet glo. in l. j. C. e. & Bar. in l. maritus. ff. eo. super quo vide quod pulchre ponit Bal. in l. seruos. C. de testi. dicit tñ Bar. no. ꝙ probationes, quę plene probarentur in causa ciuili, si non concludunt in crimina li quia sunt præsumptiuę, vel priuilegiatæ, faciunt indicium sufficiens ad torturam in cā criminali. ita no. ipse in l. fi. in fi. ff. de in li. iu. Tertio adde dictis Doc, inquantum quęrunt hic pro declaratione, quis dicatur prosequi suā vel suorum iniuriam. reiectis alijs opi. quas hic referunt plene Doc. ꝙ vera est opi. Host. q dixit, ꝙ illi dñr sui, qui ponuntur in l. j. & 2. ff. de acc. & licet tex. in l. 2. dicat ꝙ mulier pōt accusare de morte illorū, qui non cogūtur in eā inuiti dicere testimoniū, & sic nō loquit̄ de alia iniuria illata suis, tñ a fortiori idem est dicendum, quia si mulier nō admittitur ad vindicandum mortē, nisi illorū de quibus ibi, q̄ est fortissima, multominus admittetur ad prosequendū leuiorem iniuriam pro his, qui non ꝓtinētur in illa l. Et attēde, quia quod dr̄ in d. l. 2. de muliere, debet tamen intelligi in prohibito accusatore pp reuerentiam, vt in casu nostro, quia talis æquiparat̄ mulieri quo ad hoc, vt prohibeatur vel admittatur ad accusandum, vt est casus clarus in l. qui accusare. cum l. seq. & sequenti. ff. de accu. Nec ob. tex. in l. j. §. fi. cum. l. seq. ff. de postu. per quē dixit Io. An. in tit. de accu. §. 3. ꝙ hic dicuntur sui omnes personæ, pro quibus remoti a postulando in tertio ordine pssunt postulare, p d. l. j. in fi. cum. l. seq. præter duas personas enumeratas in d. l. vꝫ pupillo & fatuo, quia isti non possunt dici proximi vel attinētes, q̄ approbant hic communiter Mod. quia ad illa iura dicimus, ꝙ ibi postulatio fit nomine alieno. i. illius, pro quo postulatur. hæc autem accusatio fit nomine proprio, vnde facilius est permittere ꝙ aliquis nomine alterius de ipsius volūtate ducat ius illius in iudicio, q̄ ꝙ nomine ꝓprio pro iniuria illata alteri experiatur
14 siue accuset, †vnde actio iniuriarum non competit nisi pro pauciissimis personis, de quibus in l. j. in fi. cum. l. seq. ff. de iniur. Vel potest dici ꝙ ibi loquitur de aduocante pro altero, quod est longe minoris præiudicij aduersario, q̄ ꝙ quis possit accusare. Et ad uerte diligenter, ꝙ licet Bar. in terminis istam. q. non tangat, tenuit tñ sententiam Host. in effectu, quæ fuit fere opinio gl. in l. si fœmina. C. ad Turpil. in l. fi. ff. de priua. delict. vbi dixit ꝙ pro crimine priuato potest accusare pullatus & etiam ꝓsanguine², qui non potest cogi testificari inuitus, iuxta l. 2. ff. de accu. Illud etiā scias, ꝙ licet Bar. in l. 3. §. si tutor inimicus. ff. de suspe. tut. videatur sentire, ꝙ iniuria facta vni ex consanguineis vere sit facta toti congregationi maxime vbi est consuetudo ꝙ omnes cōsanguinei capiant arma tanquam offensi, alibi tamen dicit, & nota,
15 † ꝙ proprie offensa alicui, non dicitur facta eius consanguineo etiam fratri, licet intersit fratris vel consanguinei, illā offensam vindicare, primum probatur in d. l. j. in fi. cum l. sequen. ff. de iniuri. vbi patet ꝙ non competit fratri actio iniuriarum vel consanguineo pro iniuria illata consanguineo. secundum patet in l. 3. cum l. sequen. ff. de lib. causa. vnde si aliquis sub pœna promittit, aliquem non offendere & offendat fratrem, non incidit in pœnam, quia ipse non dicitur offensus. proprie intellige, ita consuluit Dy. & refert & sequitur Bar. in l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. in vlti. q. ff. de verbo. oblig. quod dictum Bald. reputat no. & sequitur in c. j. §. similiter. in titu. quibus mo. feu. amit. dicitur tñ frater vel cōsanguineus largo modo offendi & iniuriari, & ideo ī tali causa licitè ciuiliter repelleretur a testimonio ꝓtra regulam positam in l. parentes. C. de testi. & in c. literas. j. de prę sump. ita tradit singulariter Bar. in l. lex Cornelia. in princi. ff. de iniu. & per hoc sit expedita ista decretalis.

SVMMARIVM.

1 *Causarum genus quotuplex sit.*
2 *Causæ spirituales ad instar temporalium, siue ciuilium tractantur.*
3 *Ius ciuile in foro canonico seruatur, vbi non contradicit canoni, circa decisoria & ordinatoria processus.*
4 *Dilationem ad obtinendam impedimentum solo iuramento probatur.*
5 *Productio triplex sola non concurrente alia, an quartam impediat non seruata certa solennitate, & quid aliud. nu. seq.*
7 *Renunciatio absente parte facta in iudicio quando valeat.*
8 *Conclusio in causa, an excludat ius, quod sibi quis competere ignorabat.*
9 *Iudex, si concedit quartam productionem, non seruata solennitate, an valeat productio testium parte non appellante.*
10 *Nullatenus, dictio quid importet. & an actum esse nullum ipso iure, semper importet. nu. 16.*
11 *Iudicis officium, si non excluderetur termino, sed actio, tolleretur actio ipso iure.*
12 *Productionem quartam concedit tex. in corpore, in ver. si vero, sub conditione si solennitas fuerit obseruata.*
13 *Conditio ex sui natura finalem causam importat.*
14 *Processus an valeat, si satisdatio omittatur ab eo, qui ex statuti forma non debet audiri, nisi primo præstet satisdationem.*
15 *Consentit actui tacite, qui non contradicit, vel contradicens non appellat.*
17 *Productio quando valeat, non solum parte præsente, & non contradicente, sed etiam citata, & non comparente.*

CAP. XV.

DE causis. Quarta dilatio non debet concedi, nisi cum solennitate legali; de qua in c. vltra tertiam. j. eo. & publicatis dictis testiū potest publice super ipsis disputari. Vel sic, secundum aliam lec. In eadem dilatione non debet fieri dilatio quarta sine
1 solennitate, de qua. s. No. primo, †ꝙ duplex est genus causarū. s. causæ ciuiles & causæ ecclesiasticæ. & potest ista differentia exponi dupliciter. vno modo vt causæ ecclesiasticæ dicantur pertinentes ad forum ecclesię, causa ciuilis ad forum seculare. secūdo, vt causæ ecclesiasticæ dicantur causæ spirituales vel crimina les. Causæ ciuiles sunt illæ, quæ sunt super rebus profanis siue tēporalibus, de quo vide plenius per gl. 11. q. j. in fum. No. secun-
2 do, †ꝙ causæ spirituales debent tractari ad instar causarum temporalium siue ciuilium. facit per locum a speciali, tex. in cle. dispendiosam. de iud. & in c. literas. s. de iur. ca. No. tertio, & tene-
3 menti, †ꝙ non solū in decisionibus vel circa decisoria, sed etiā circa ordinatoria processus ius ciuile seruatur in foro canonico, vbi non contradicit canoni, de quo in c. j. j. de ope. nun. & in l. priuilegia. C. de sacrosan. ec. per Bar. In gl. posita super verbo, tertia. ibi, vel dic ꝙ tertia productio. ad intellectum istorum iurium tenenda est lectu. Bar. quam hic sequitur d. Abb. & q̄ posuit in auct. at qui semel. C. de proba q̄ declara, vt hic tradit do. Abb. qui etiam ostendit ꝙ tex. in corpore non potest intelligi de pluribus dilationibus duplici ratione. prima est, qa tex. iste simpliciter negat quartam productionem pro quarta dilatione, nisi seruetur solennitas, de qua in gl. & sic vr̄ hāc negare intelligēdo quartā productionē pro quarta dilatione simplr & indistincte. sed hoc non esset verū, neque posset concedi, vbi in prima secūda & tertia nulli testes essent producti, tunc enim non haberet quis iurare ꝙ nō vidit dicta testium, cum nulli fuerint examinati, ergo sequitur ꝙ tex. iste non potest intelligi in quarta dilatione. sed huic rationi respondetur breuiter, ꝙ tunc requiritur illa solennitas in quarta dilatione, quando testes prius fuissent recepti. Nec ob. iste tex. qui simpliciter & semper videtur requirere
a hanc solennitatem, cum petitur quarta dilatio, [a]quia iste tex. refert se ad dispositionem iuris ciuilis, in qua expresse cauetur de testibus prius receptis. vnde quicquid dicitur in illa, videtur repetitum in ista, vt l. pe. C. de insti. & substi. & l. si ita scripsero. de condi. & demon. Secundo mouetur, quia in concedendo quartam productionem, tex. non requirit nisi ꝙ aliquis iuret se fuisse impeditum, quod non esset verum in quarta dilatione, quia nedum in quarta secunda & tertia debet probari impedimētū, secundum gl. in l. fi. ff. de feri. & videtur probari in tex. d. l. fi. Sed ad hoc respondet Inno. hic & ad tex. in corpore cum dicitur, ꝙ iuramentum est supplendum, ꝙ & alirer fiat probatio impedimenti, & cum hoc pars iuret, sed istud est diuinare ad literā. Vnde tu potes dicere melius, secundum ꝙ dixit Spec. in titu. de dila. §. j. versus finem. & sequitur Bal. in l. j. C. de dila. † ꝙ impedi-
4 mentum probatur per solum iuramentum quo ad dilationem obtinendam, ex quo non agitur de magno prędiudicio. & hoc tenet Bar. post Ia. de Are. in l. 2. §. quod diximus, vel. §. seq. ff. si qs cau. & si illa doctrina esset vera, quæ videtur esse communis vt vides, tollitur istud argumentū. immo potest dici, ꝙ ꝓ illa communi opi. est casus in istis iuribus, ꝙ tamen ista iura intelligant de productione proprie sumpta, & non de dilatione, sicut tenet Bar. & do. Abb. est verum, quia hoc est magis de mente literę, in
5 d. §. quoniam. †sed reuocatur in dubium, vtrum sola triplex ꝓductio alia nō cōcurrente impediat quartā productionē nō seruata solēnitate, de qua hic. super quo Doc. dicūt cōmuniter ꝙ sic. sed hoc vr̄ contra tex. clare in corpore in d. §. qm̄ vero. ver. si vero. vbi tria videntur requiri, vꝫ ꝙ fuerit renunciatum testibus, & ꝙ fuerit facta triplex productio, ꝙ pars aduersa didicerit testificata testibus sibi editis, & hunc intellectum fatetur Barto. esse verum in d. auth. at qui semel, in duabus quæstionibus, vꝫ quādo quærit, vtrum sola renunciatio impediat testium productionem: & in alia quæstione cum quærit, vtrum sola publicatio impediat productionē, nam fundat se per tex. in ver. si vero. ꝙ non omnino impedit productio illis duobus ꝓcurrentibus, & sic manifeste intelligit illum ver. quando erant publicati testes mō,

quo

ADDITIO.

2 V. IN. GOD. De secunda dilatione quando peti debeat, ad probandum. & ex quibus causis & quid si sine causa petatur an deat concedi Alex. cons. 101. visis omnibus, nu. 1. 2. & 3. lib. 5. & uide Aufr. in Decil. Tholos. 106. & de dilatione probatoria quod sine citatione assignata non valeat nec sufficiat notificatio secus autem in expectatoria Rui. cons. 61. num. 5. & 24. lib. 5. Adde multa tradita per Marant. de ord. iud. in tract. de dilat. ubi quomodo & quando dari possint, sub. nu. 1. 2. 3. & 4. cum aliis vsque ad nu. 28.

quo dixi&, renunciatum testibus. Secundo hoc videtur probari ex tex. in d. ver. si vero. in fi. vbi tex. dicit, ꝙ in casu quo ibi permittitur quarta productio ante illam l. non poterant modo aliquo testes produci secūdum ius vetus, sed hoc erat falsum, vbi non concurrebat nisi trina productio, quia qđnon cōcedatur quarta inducitut per illam. l. & quia nulla regula iuris obstabat huic productioni, dummodo fieret in eadē dilatione: ergo manifeste patet, ꝙ tex. non loquitur, nisi in casu, in quo olim erat ꝓhibita productio, vt nunc admittatur cum certa solennitate, ergo non debet extendi ad casum, in quo olim non erat prohibita productio, quia si fieret extensio, sequeretur duplex absurdum. primum, quia cum illa l. sit inducta ad tollendum prohibitionem, operaretur ꝯrium effectum, quia induceret prohibitionē in casu præmisso, ꝯ regulam positam in l. cum tale. §. fi. & quod ibi habetur, de cond. & dem. & quod hr̄ in l. qui res. §. fi. ff. de solu. Secundo, quia non est dubium, ꝙ cum quarta productio ꝓhibeatur in illo casu propter timorem subornationis & supitionem, vt si quis didicerit testificata, vt patet ex forma iurī, non vr̄ esse eadem ratio ista præsumendi, quando solum fuit facta trina productio, sicut quando vltra hoc fuit renunciatum testibus & altera pars didicit testificata, siue habuit copiam testium, ergo non debuit fieri extensio, vt probatur in d. §. quoniam vero. in prin. iuncto ver. si vero. vbi patet, ꝙ quia non est tanta ratio supitionis præsumendæ, quando non concurrunt tria, quę ponūtur in prin. tex. sicut qñ alterum ex ipsis deficit, non prohibetur quis producere testes in secundo casu, sicut in primo. ad hoc ēt facit regula, quæ vult ꝙ in materia exorbitanti, vbi non est eadē ratio, non fiat extēsio, vt l. lege Iulia. §. hoc caput. ff. de ritu nup. sed prima absurditas est fortior & subtilior, vnde attento tex. in corpore de iure ciuili non videtur posse sustineri ista opin. communis, sed videtur esse vera communis opi. dum dicit ꝙ tria debent concurrere, videlicet trina productio, renūciatio testium, & ꝙ pars aduersa habuerit copiam testium. Tu aūt adde quar-
6 tum, ꝙ reperitur tex. in corpore, † videlicet, qñ pars aduersa cum iudice de dictis testium disputauerit, & est saltem rationabilis qualitas, quia cum disputatio, quæ fit cum iudice, possit intelligi ꝙ fiat publice ad tribunal, vbi præsumitur esse multitudo hominum, vt in l. in donationibus. C. de dona. facilius potest pars, quæ produxit testes, discere testificata per plurimos, q̄ interfuerunt. & ista opi. videtur esse verior de iure ciuili, sed antequam determinem oppono ꝯ ipsam, quia si fuit renunciatum testibus, sola renunciatio vr̄ præcise excludere volentem testes ꝓducere, vt in c. cum venissent. & in c. de testi. j. eo. cuius ꝯrium dicitur in d. ver. si vero. Bar. respōdet in d. auth. at qui semel. ꝙ ideo renunciatio non impedit ꝙ producēs volebat producere testes, quos ignorabat se posse producere tempore renunciationis. vnde renunciatio non trahitur ad ignorata, vt l. mater decedēs. de inoff. testa. sed hoc vr̄ ꝯ tex. in corpore, in ver. si vero. circa fin. in verbo, testimoniis denunciatis. sed gl. exponit vno modo. s. quibus iudex denunciauerat vt testificarentur, & illa vr̄ melior expositio, quia alia extorquet literam, & sic patet ꝙ denunciatio non nocet etiam in his, quos sciebat se posse producere. Vnde tu potes soluere aliter & melius, ꝙ ibi renunciatio nō fuit facta parte præsente, vnde non valet quo ad effectum exclusionis, valet tn̄ quo ad accusandum suspitionem, ne quis didicerit testificata iuncta cum alijs adminiculis, & s̄m hoc approbaretur ibi
7 elegans doctrina Bar. in l. postquam liti. C. de pac. qui dixit, † ꝙ renunciatio facta parte absente in iudicio, non valet nisi iudex recipiat eam pro parte. contrarium tamen tenuit, & non bene, in l. non solum, §. si liberationis verba. ff. de libe. lega. Ex dicto tamen Bar. no fingulariter, † ꝙ conclusio in causa non solum nō im pdit allegationem iuris, q̄ oritur de nouo post conclusum in causa, vt pulchre scripsi in c. quoniam contra. s̄. de proba. sed etiam non excludit ius, ꝙ prius competebat, quod tamen quis ignorabat sibi competere. Contrarium tamen tenuit Bar. in terminofortiori. s. in iure orto de nouo in l. si mater. §. eandem. in vltimis verbis ff. de excep. rei iudi. & Io. An. no. in c. j. s̄. de mu. peti. & sequitur Io. Cal. & d. Abb. Moder. in c. cum dilectus. s̄. de ordi. cogni. vbi volunt ꝙ exceptio suspitionis superueniens post conclusum in causa non possit allegari, de quibus doctrinis dixi in d. c. quoniam contra. Et contrarium tenet do. Anto. in d. c. j. & Bal. in l. cum propria. C. si quisalteri, vel sibi. Sī tamē velles tenere dicta Ioan. And. & Batro. in d. §. eandem quòd loquuntur in quæstione in causa vniuersali, quæ fortius excludit quàm particularis conclusio facta super testibus siue renuncia. sed hoc non bene probatur iure. nam aut falsa esset ista doctrina Bar. hic, aut illa quam posuit in d. §. eandem, de quo dixi plenius in loco allegato. & quantum pertinet ad principalem articulum, de quo quæritur, licet illud quod dixi sit verius de iure ciui. de iure tamen canonico videtur esse declaratum ꝙ sola triplex productio alio non concurrente non per istum tex. neque per tex. in c. vltra tertiam. j. eo. quia cum ista se referant ad ius ciuile, videtur posse intelligi secundum ipsum, sed per tex. in c. significauerūt. circa medium. ibi, vt publicatio fieri iam deberet. vbi patet ꝙ in terminis illius decretalis quarta productio petebatur cum adhuc non essent publicati testes, & sic pars aduersa non poterat habuisse copiam testium, & tamen non conceditur nisi cum solennitate requisita a iure. & qua ratione non curatur ibi de publicatione, sed attenditur sola triplex productio, eadem ratione non videtur curandum si non præcessit renunciatio, maxime quia lex ibi non dicit ꝙ fuisset renunciatū. & quia tex. in corpore in ver. si vero, plus videtur se fundare in copia facta parti aduersæ de testibus quā in renunciatione, cū alterum dicat expresse, alterum tacite, per coniunctiuam præcedentis §. & quia de hoc fuit dubitatio inter Doc. iuris ciuilis, immo est communis opi. ꝙ sufficiat tertia productio sola ad impediendum quartam, ideo staretur etiam in foro seculari huic declarationi, iuxta c. Raynucius. & c. Raynaldus. j. de testa. Secūdo adde dictis Doctorum in ista materia, inquantum Inn. vult
9 hic no. & sequūtur hic communiter omnes, † ꝙ si iudex cōcedit quartam productionem, non seruata solennitate, valeat productio testium parte non appellante, quod tenuit etiam Bar. in dicta auth. at qui semel. & in l. fi. ff. de feri. quod istud videtur satis dubium. primo quidem, quia pars videtur esse prohibita ab hac quarta productione, nisi seruata solennitate. i. præstito iuramento. sed in tali casu productio facta videtur nulliter fieri, vt est casus in c. pastoralis. j. de excep. in verbo, nullatenus. vbi patet ꝙ qui vult opponere exceptionem post lapsum termini, nō potest hoc facere nisi prius iuret ꝙ exceptio de nouo venit ad notitiam ipsius. & sic prohibetur hic non simpliciter, sed secundum quid, vt in casu nostro, & tamen admissio exceptionis est
10 nulla ipso iure, vt si fiat non præstito iuramento. hoc probat̄ † ex dictione, nullatenus, quæ importat actum esse nullum ipso iure, secundum gl. no. in auth. si qua mulier. C. ad Velle. de. quo dixi in c. licet causam. s̄. titu. j. in simili. q. ad idem facit tex. in l. scire oportet. §. consequens. ff. de excu. tu. vbi probatur ꝙ aut iudicis officium debet impetrari. j. terminum, tunc post lapsum termini non audiatur impetrans, etiam si iudex eum admittat,
11 licet forte valeat iudicium & sententia, † si nō iudicis officium, sed actio excluderet̄ termino, etiam si tolleretur actio ipsō iure. & potest esse ratio differentiæ quia actio fundatur in parte. vnde licet pars excludatur a iure agendi, non tn̄ propter hoc ligatur potestas iudicis, quin possit admittere partem agentem de facto, vt l. cum putarem, cum materia. ff. famil. er. & pulchre per Moder. in l. si Titius. ff. de verb. ob. sed iudicis officium principaliter radicatur in iudice, iuxta ea, quæ tradit Bar. in l. vnica. ff. de condi. ex l. vnde si tollitur per lapsum termini iudicis officium, videtur ꝙ ligentur manus iudici, & postea nihil possit agere, ēt si velit. Tertio hoc confirmatur, quia tex. in corpore in ver. si vero concedit quartam productionem
12 † sub conditione, si prædicta solēnitas fuerit obseruata, ergo videtur quod ista solennitas sit substantialis, vt dixit singu. Bal. in auth. matri & auię. C. quando mul. tu. offic. fungi potest. ꝙ videtur esse rationabile, †
13 quia conditio ex natura sui importat causam fina. vt l. 2. §. fi. & quod ibi ple. ff. de dona. omissio autem solennitatis substantialis reddit actum nullū, vt in c. j. cum multis alijs. de reb. eccle. nō alie. in 6. ergo videtur ꝙ omissio productionis sit nulla ipsō iure. cō firmatur ista ratio, quia solennitas præcedens actum, tunc dicitur esse substantialis ita quod eius omissio reddit actum nullum, quando ipsa omissio substantialis actus posset aliter se habere, & multo fortius, si esset probabile, quod dispositio aliter se haberet, ita tradit no. Barto. in l. j. §. si plures. in penul. char. ff. de exerci. sed si petens quartam productionem non iurat, vt ius disponit, verisimile est quod iudex non concedit quartam productionem propter timorem subornationis. ergo ista solennitas non videtur esse substantialis, & per hæc quæstio redditur multum dubia, nec video quomodo Barto. verum dicat in d. authenti. at qui semel, tenendo istam opinio. dum dicit, quod valet quarta productio, quia hoc non reperitur prohibitum. si enim conceditur sub conditione, si seruetur ista solennitas, intentio legis est quod vbi non seruetur, inducatur prohibitio, & maxime quia, vt dixi, text. præsupponit ibi finem, quod olim quarta productio erat prohibita. vnde si permittitur sub conditione, sequitur quod vbi non adsit conditio, remanemus in prohibitione veteri. pro ista quæstione optime facit, quod singula. ponit Iaco. But. & Bald. in l. si tutor. in vltim. quæst. C. in
14 quib. cau. in integ. restitu. non est necess. vbi voluit, † quod si ex forma statuti aliquis non debet audiri, nisi primo præstita satisdatione, & omittitur satisdatio, non valet processus ipso iure. Pro veritate huius articuli confidera, ꝙ aliquando verba dirigūtur ad iudicem, abnegando potestatem faciendi actum, vt si lex vel statutum dicat, iudex non possit, & tunc Bar. videtur sensisse in l. j. C. de dila. & in l. fi. ff. de feri. ꝙ actus sit nullus ipso iure. & potest esse rō, quia ex quo negatur potestas, aut tollitur iurisditio, aut suspenditur. Et ideo nō vr̄ actus valere, ēt si pars ꝓtradicat hoc tn̄ nō firmo pro nunc, vtrum sit verū, sed dic vt diximus

in c.licet cauſam.s.tit.proxi.in illo articulo, vtrum probatio facta poſt terminum ſit nulla ipſo iure. & quamuis illa non ſit q̃ſtio Bar.in d.l.j. poſſunt tamen ibi notata adduci in aliam q. aliquando verba prohibitiua non diriguntur ad iudicem, ſed ad partem.exemplum in caſu noſtro, pars non habet licentiã producendi teſtes poſt tertiam productionem,vel non poteſt:vel ſi diriguntur ad iudicem,nõ ſunt abnegatiua poteſtatis: ſed dicit lex vel ſtatutum,iudex non concedat,vel nõ admittat,vel ſimilia,quæ verba in effectu idem important q̃ iſta verba,pars non audiatur,vt probat tex.valde no.in d.§.conſequens, iuncto §.j. eiuſdem l.& in his duobus caſibus eſt dicendum,ſecundum cõmunem ſententiam Docto. in quæſtione noſtra, q̃ ſi probatio fiat vel propoſitio eius, quod prohibetur parte non contradicente,vel ſi contradicit non appellante, valet actus & tenet probatio.caſus eſt no.& clarus in cle.conſtitutionem. §.fi.de elect. iuncto c.vt circa,eo.tit.lib.6.dicitur enim in c.vt circa.q̃ ille,qui appellat ab electione facta,debet exprimere ante omnia caſus, cur impugnat electionem,debet etiam iurare q̃ credit cauſas illas eſſe veras,& iſtis omiſſis,vel altero eorum, non poteſt causã non expreſſam proſequi in appellatione,vel probare, vel causã expreſſam,ſuper qua non ſit iuratum.modo dicit tex.in d.§.fin. q̃ ſi omittitur altera ex his ſolennitatibus & pars non contradicit, valet probatio facta ſup exceptione,& ſic patet quòd actus
15 non eſt nullus ipſo iure,niſi pars cõtradicat & appeller.†dicitur enim aliquis tacite conſentire actui,vel ſaltem ficte, qui vel nõ ꝺicit,vel contradicens non appellat,vt no.declarat Innoc. in c. quod ad conſultationem.j.de re iudi.Non ob.tex. in c.paſtoralis,de exce.†quia dictio,nullatenus,[a] poſita in text. non ſemper
16 a importat actum nullum ipſo iure,ſed aliquando non probat actum non valere ſecundum ſubiectam materiam.tex.eſt no.cũ gl.j.q.j.c.pueri.in verbo,nullatenus.ſicut videmus q̃ dictio, penitus,quæ aliquando importat actum nullum ipſo iure, vt eſt tex.no.in l.ſolutum.§.ſi forte.verſus fi.ff.de pign.act.iuncta l.ſi non ſortem.in prin. ff. de condi. inde. & tamen aliquando non importat actum nullum ipſo iure, ſecundum glo. no. in c. Romana.§.caueant de ſen.excom.lib.vj. Non ob. text.in §.conſequens,quia vel poteſt dici,q̃ ibi lex vltra proceſsit ad actum annullandum,vel q̃ ibi pupillus,in cuius fauorem inducitur excuſatio, non poterat tacendo, vel non comparendo præiudicare iuri ſuo,ſed prima ſolutio magis placet.Non obſt.tertia reſponſio.s.adducta,videlicet q̃ iſta videatur eſſe ſolennitas ſubſtantialis cuius omiſsio reddit actum nullum.Ad hoc eſt dicendum,q̃ cum iſta ſolennitas & prohibitio ſit appoſita parti, debet operari reſpectu ſolius actus partis. vnde ſi iudex non velit partem admittere, repelletur pars totaliter, ſed reſpectu actus iudicis, cui non apponitur iſta ſolennitas, non debet tãtum operari,vt eius omiſsio reddat actum nullum. Sed iſta ſolutio nõ videtur ſufficiens, quia ex quo productio teſtium pertinet ſimul ad partem, ſicut ad iudicem, videtur q̃ actus debeat eſſe nullus,ex quo reperitur commiſſa in actu perſonę prohibitę, vt in c.cum ſuper. s.de offi.dele.nam dicit melius, q̃ iſta ſolennitas videtur inducta fauore partis aduerſæ,cui pars tacendo & non contradicendo videtur renunciare, vel ſaltem ficte, quia eſt quid ſibi imputetur,cur non contradixit,& ideo valet actus.Iſta ſolennitas probatur formaliter in text. & quod ibi no. Barto. in l. quamuis.ff. de in ius voc. vbi patet, q̃ licet patronus non poſsit vocari in iudicium non petita venia,valet tamen iudicium,ſi eſt præſens & non contradicit: ſecus ſi ſit abſens, & eſt ratio primi dicit ſecundum Barto. ibi,quia patiendo ſe conueniri, videtur renunciare huic ſolennitati. Nec ob. præmiſsis, quod dicitur in c. ſi diligenti.s.de fo.compe.q̃ iuri introductiuo formæ vel ſolennitatis non poteſt renũciari, quia illud intelligitur ab eo, qui habet ſeruare formam,vel ſolennitatem , ſed non ab eo in cuius fauo
17 rem inducitur forma. † Intelligo autem, q̃ in quæſtione noſtra productio valeret non ſolum parte præſente & non contradicẽte,ſed etiam parte citata & non comparente,eſt.n.eadem ratio. ex quo.n. ſciebat quartam productionem fieri & non comparuit,vt contradiceret,eſt quid ſibi imputetur.Non ob.tex.in d.l. quamuis, quia ibi non valet proceſſus in abſente eo, quia citatio erat nulla & citatus non tenebatur comparere, vt l. i. §. Offilius.ff ne quis eũ,& ideo non eſt quid ſibi imputetur. Et quia Bart.in d.auth.at qui ſemel,in primo membro ſentit & ſingulariter,q̃ vbi pars prohiberetur producere teſtes, vel iudex non admitteret per verbum omnino, tũc productio ſit nulla ipſo iure. de hoc,vtrum ſit verum,dicetur in c.fraternitatis.j.eo. Illud etiã ſcias q̃ Bal.& Saly.in d. auc. at qui ſemel, volunt expreſſe q̃ ſi a prin. ſunt nominati plures teſtes, & poſtea feci quoſdam ex ipſis examinari primo,ſecundo & tertio loco,diuerſis vicibus,tũc admittatur quarta examinatio nominatorum, nec habeat locũ tex.noſter.ꝯrium eſt verius,vt.s.dixi,quod tenet Bar.in d.auc.at qui ſemel,expreſſe,& idẽ do.Ab. hic tenet, qa eſt eadẽ rõ & idẽ timor ſubornatiõis vel paulo minor:tũ quia tex. hoc probat in corpore ſm vnã expoſitionẽ gl. in ver.denunciatis teſtimonijs.

ADDITIO.

a VIN. GOD. De iſta dictione nullatenus, tractatur per Fel.in c.in cauſa. de teſti.in fi.2.col.& in c.Rodulphus.de reſcr.col.28. uerſ.verba latæ ſententiæ, nu.50.& in c.paſtoralis.de excep.in c.cum acceſſiſſent.nu.10 de conſt. uer.in apoſt.aliqua adducuntur.Vide latius per Rui.conſ.10.nu.11.lib.2. q̃ dictio, nullatenus,habeat ſignificationem modi,& temporis.Et eſt vniuerſalis negatiua,& exponitur,ideſt nullo modo,Rui.conſ.30.nu.9.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio in vniuerſitatem,an & qualiter fieri poſſit.*
2 *Actuum pluralitas,quando præſumatur.*
3 *Teſtes producti a diuerſis partibus ad concordiam reducantur, non ſolum vt fugiant reatum periurij,ſed vt probent. & nu.ſeq. Et quid quando interpretatio,quæ fit ſecundum communem vſum loquendi, aliqua coniectura iuuatur. nu.13.& 14.*
5 *Teſtis interrogatus de ætate,dixit quod Titius maior ſit 25.an. ex aſpectu,poſtea interrogatus qualis ſit iſte,dicit ſe neſcire,an ſit contrarius.*
6 *Teſtis aſſerens ſe nihil ſcire,ſi poſtea dicat de prædictis formam publicam eſſe,an ſit contrarius,& an ſit ei fides adhibenda.nu.ſeq.*
8 *Teſtes plures,ſi vni contradicunt,quomodo credatur.*
9 *Teſtes nunquid ſunt reducendi ad concordiam vt probent,quando plures contradicunt pluribus.*
10 *Notarius omittens aliquid ex dictis teſtatoris,potius erraſſe,quam falſum incidiſſe præſumitur.*
11 *Inſtrumenta duo eiuſdem temporis ſi producantur, quorum vnum maiorem ſummam altero contineat, quomodo ad concordiam reducantur.*
12 *Teſtes producti ad reprobandum inſtrumentum Ferrariæ factum, dicentes Titium illa die alibi fuiſſe,non concludunt neceſſario,niſi tota die dicant.*
15 *Dictio ante,& dictio poſt,quomodo exponuntur.*
16 *Præſumptio ſufficiens eſt quæ uenit a communiter accidentibus.*
17 *Actoris probatio,an prænaleat probationi rei.ſi actor plene probauit per duos teſtes,reus autem per vnum,totum oppoſitum.*
18 *Probationes,quando ſunt pares,quomodo iudex cui parti vult poteſt adhærere ſi pro actore,vel pro reo vult ferre ſententias.nu.ſeq.*

CAP. XVI.

1 CVm tu. Præſumitur multiplicatio actuum, vt teſtes euitent crimen falſi, & etiam ad finem probandi id, quod eſt deductum. h.d. ſecunda ibi, cũ conſtet.tertia ibi, nos.No.j. † q̃ quãuis ex communicatio non poſſit fieri in vniuerſitatem, quia perſona ficta non poteſt ligari,vt in c.ſi ſententia.de ſen.excom.in vj.poteſt tamen fieri in omnes de vniuerſitate ſingulariter, ſicut fuit hic factum,quia fuerunt excõ municati omnes & ſinguli canonici eccleſiæ,de quo dic,vt in c.Romana.§.in vniuerſitatem.de
2 ſen. excommu.in vj. No. ſecundo,q̃ licèt regulariter pluralitas actuũ non præſumatur,vt in c.in præſentia, & ibi no. s.tit.prox. hoc tamen fallit, quando teſtes deponentes ſuper actu, eſſent contrarij,quia præſumeretur multiplicatio.ad idem tex.in c.cũ Ioan.j.de fi.inſtru. & idem eſt dicendum, ſi teſtes producantur ab eadem parte, vt ſimiliter fiat concordia per multiplicationẽ actuum,vt dixit glo.no.3.q.9.c.nihilominus,& 4.q.3.c.ſi teſtes. vnde dixit Guil.no.hoc tenens in ti. de teſte.§.iam de interrogatorijs. ver.q̃ ſi vnus, q̃ ſi aliquis p quatuor teſtes probauit adulterium cõmiſſum in duobus locis, verbi gratia per duos in vno loco & duos in alio,dicetur probatum duplex adulteriũ,de quo dicetur plenius in apparatu glo. quod autem dixi q̃ præſumitur per multiplicationem actuum, intelligendum eſt niſi conſtet de vnitate actus,vel per confeſſionem partis, vel ex identitate temporis. de primo eſt caſus in c. cum Io. præallegato. de ſecundo eſt glo. in d. c.nihilominus, quæ dicit q̃ ideo teſtes non potuerunt reduci ad concordiam, quia quamuis deponerent de diuerſo loco, deponebant tamen de eodem tempore, vnde impoſſibile fuit ipſos deponere, niſi de vno actu. Tu autem aduerte quo ad præmiſſa, quod quando teſtes deponunt ſibi contraria, nec apparet quod deponant de diuerſo loco vel tempore, tunc proprie habet locum præſumptio multiplicationis actuum, de quo in tex. ſed quando teſtes deponunt de diuerſo loco vel tempore,tunc non eſt locus præſumptioni,quia formaliter & neceſſario apparet, q̃ deponunt de diuerſis actibus propter diuerſitatem dictarum qualitatum,ſecundum Bart.q̃ hoc declarat in l.denunciaſſe.§.quid ergo.ff.de adulter.& in l.is,qui reus.ff.de pub.iudi.facit optime glo.no.& quod ibi per Bald. in l.prima.C.qui accuſa. non poſ.& ideo glo.in cap.nihilominus. non facit ad propoſitum text.noſtri, ſed melior eſt glo. in dicto
a cap. teſtes. Nota tertio, quod teſtes [a] producti a diuerſis partibus

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde,q̃ teſtes dicuntur ſatis concordes ſi in facto principali & ad eundem finem concordãt, licet unus pluſquam alter in facto deponat, & modice contradicant, Rui.conſ.1.num.5.lib.3. & teſtes deponentes vnus plus alio probant in eo,in quo ſunt concordes, nec ſi in modico ſint contrarii reprobantur in eo,in quo concurrunt,Rui.conſ.19.nu.13.lib.4.

bus reducuntur ad concordiam non solum vt fugiant reatum periurij,sed vt probent,q patet,quia pronuncietur hic excommunicationem non tenere,q non potuisset pronunciari nisi ꝓbatum esset q sententia erat lata post appellationem. Nec obstat q sentit glossator in glo.magna,q ideo declaratur hic sentẽtia nulla,quia isti canonici erant rei. quasi sentiat q ex quo archiepiscopus erat actor,incumbat sibi onus probandi,q sentẽtia erat lata ante appellationem,quod ego non credo, quia cũ regulariter sententia excommunicationis liget, si probatur seruata solennitas requisita a canone,vt in c.sacro.j. de sent.excõ. immo etiam ligat non seruata solennitate,sequitur q hic archiepiscopus non habebat necesse allegare tempus ad fundandã intentionem;suam,sed potius allegatio temporis erat fundamẽtum intentionis ipsorum reorum: ergo debuit ab ipsis probari, licet reis. vtrunque istorum probatur in c.in præsentia. & ibi ꝑ Modernos.s̃.tit.j.& colligitur ex his,quæ tradit Bar.in l.non solum.§.sed vt probari.ff.de no.ope.nun.& in cle.fin.de rescript. vnde quicquid dicat glo. ista conclusio probatur in hoc text. in gl.vnica,posita super verbo,benigne.diffuse traditur hic per do. Ant.&|Moder. quomodo testes possint reduci ad concordiam, vt probent, vel vt euitent falsum, in qua materia pauca sunt addenda & succincte.& vt habeas remissiones,plene de ista materia posuit Bar.in l.2.§.creditum.ff.si cert.pet.& in l.in insulam. §.j.ff.solu.matr.vbi per Io.de Imo.in l.j.iuxta fi. C.de vsufruc.& in l.Gallus.§.ille casus.ff.de libe.& posthu.& in l.inter stipulantem.§.j.de verb.obl.& aliquid tetigit in §.quibus. in prima constit. C.& in l.sed & si possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiurã. Bal.autem posuit in d.§.ille casus.& no. in c.j.§.fi.in verbo, die lunæ.de pace Constan.& in eo.c.j.§.Opizoni.iuxta finem.& in quantum do.Anto.hic videtur sentire in penul.col. secundum Iac.But.in l.cum de ætate.ff.de proba.q quando vnus testis contradicit sibiipsi tunc possit reduci ad concordiam vt euitet falsum,non tamen vt probet,quod etiam sequuntur Moder. in d.
4 l.2.§.creditum. †Adde,quod potest sustineri vt concordia possit fieri etiam ad finem,vt probet, quia si eadem scriptura reducitur ad concordiam vt faciat fidem,vt est casus in c. inter dilectos.§. cæterum.j.de fide instru.idem videtur dicendum, & in eodem teste,& q scriptura reducatur ad talem concordiam,tenet Bar.no.in l.fi.ff.de condi.indebi.§.idem quæsiit.in exemplo de instrumento,in quo aliquis promittit ex certa scientia, dicẽs se ad infrascripta non teneri ex aliqua causa. suppletur enim ad instrumentum,vt non sit contrarium præterquam ex causa ꝑdicta,& q testis qui videatur contrarius, possit saluari ad fidem faciendam,tenet singulariter Bar.in l. de ætate. in pen. col. ff.de
5 mino.vbi dixit, † q si testis interrogatus de ætate dixit,q Titius erat maior xxv. annis ex aspectu, & postea interrogatus qualis sit iste, respondit se nescire, q propter hoc non videtur contrarius,quia subauditur alias quam s̃. dixit, & ideo probat. idem dicit no.Bal.in simili q.in l.data opera.in 6.char.col.2.C.qui accus.non pos.vbi voluit q si agens facit duo capitula,vnum de ꝯtractu,& aliud de obligatione, & testis interrogatus super capitulo de contractu,dicit vera esse,qa vidit, deinde in cap.de obligatione,dicit se nihil scire, quod nihilominus iste testis probat, nec dicitur contrarius. primo quidem, quia intelligitur dicere se nescire ius obligationis tanquam testis,quia super iure, vt testis non debet deponere. Secundo, quia intelligitur dixisse se nescire,subaudi præterquam id quod s̃.dixi.Cõfirmatur ista conclusio ex his,quæ tradit singul.Guil.in Spe.in tit.de noto.crimi.
6 §.fama.ver.vltimo.vbi dixit,† q si testis interrogatus super capitulis,dixit se nihil scire,& postea interrogatus super publica voce & fama, dixit de prædictis omnibus & singulis esse famam, non est contrarius, quia primo dixit se nescire per sensum proprium:nunc autem dicit se scire per auditum: & hoc tenet Sal. in l.ea quidem.C.de accu.& credo q Bar.tangat in d.§.tormenta.fatendum est tamen, q quanta fides sit adhibenda huic testi,
7 & etiam,† vtrum omnino non sit adhibenda,erit in arbitrio iudicis, qui debebit considerare non solum qualitatem personæ, sed etiam communem vsum loquẽdi.& vtrum faciliter vel difficulter contrarietas possit reduci ad concordiam, & vtrũ testis contradicat sibi incontinenti vel mediantibus pluribus capitulis, quo casu verisimilior est contradictio, vt l.non ad ea.cũ materia.ff.de condi.& demonstr. Aliquando vnus testis contradicit pluribus,& tunc domi.Ant. videtur aliqualiter in forma verborum variare.nam in hoc casu proprie satis clare sentit, q tũc si vnus reducitur ad concordiam, vt probet de altero facto, vel vt de alia re,vel alio iure loquatur, q non probet plene, sed tamen probet quantum probaret vnus testis alias,sed inferius referendo dicta Ioan.And.in addi,Specu.in titu.de teste. §.iam de interrogatoriis. ver.quid si vnus. dicit q si vnus testis contradicit vni,tunc licet reducantur ad concordiam vt euitent falsum, nihil tamen probãt, quod verbum videtur significare q etiam non probent semiplene. sed istud dictum non videtur verum, quia qua ratione quando plures testes contradicunt pluribus & sunt pares numero hincinde, si fiat concordia inter duos testes vterq; eorum probat plene, vt j.videbis, nec contradictio partis eneruat aliquid de fide testium, vt per hoc probatio reddatur imperfecta, eadem ratione idem erit dicendum in probatione semiplena,videlicet vt non diminuatur in aliquo, & hoc credo
8 verum indubitanter,vbi vnus testis contradicit vni,† sed qñ plures contradicunt vni, tunc est maius dubium: quia licet saluet dictum vnius a contrarietate, non tamen potest negari q propter auctoritatem plurium,qui conuincerẽt eum, si deponerẽt de eodem negocio,vt in c.in nostra.j.eo. vacillat fides testis,vnde forte in hoc casu posset distingui vel esset distinguendum,vt s̃.diximus in articulo præcedenti,quando vnus testis est contrarius sibiipsi.Pro præmissa ratiõe facit optime quod ponit Bal.in l.de quibus.ff.de legi.& q plene scripsi in c.cum causam.s̃.titu. proxi.Tertio adde dictis Doct.inquantum tangunt hic, vtrum quando plures testes contradicunt paucioribus, debeant testes reduci ad concordiam, q si quæritur vtrum debeant repuci ad concordiam, vt euitent falsum,sine dubio verior est opi. domi Ant.ex quo ad hunc effectum reducentur ad concordiã, quic. quid dixerit Bar.in locis allegatis,& in d.§.creditum. tum quia ratio huius tex.est vniuersalis,vt.s. fugiant reatum periurij, tum quia facilius excusatur quis a crimine falsi,q admittatur ad probandum aliquid esse,vt l.i.§.inter filium. & quod ibi no. ff. de fal.& hoc tenet glo.4.q.3.§.si testes.& intelligo istud dictum,si ue testes producantur ab eadem parte, siue a diuersis quo ad
9 hunc effectum.†Sed relinquitur pulchra dubitatio, nunquid testes sint reducendi ad concordiam, vt probent quando plures contradicunt pluribus.in quo considera tres casus. nam aliqñ plures contradicunt paucioribus, aliquando plures sibi contradicentes sunt pares numero & diuersis qualitatibus, & producuntur a diuersis partibus, aliquando producuntur ab eadem parte. Et pro euidentia & declaratione articulorum præmissorum videndum est de intellectu decre.nostræ, nunquid siue canonici essent hic rei,siue actores, incumberet eis onus probandi, q fuerunt excommunicati post appellationem interposit̃a. Super quo Hostien. hic & communiter Docto. videntur sentire q non,& etiam glo.nostra, dum dicit q in dubiis pro reo iudicari consueuit, ex quo datur intelligi q canonici non fuerũt hic absoluti ex eo,quia probauerint ipsi intẽtionem suam, sed
a ex eo,quia archiepiscopus non probauit,quia erat actor,[a] q excommunicatio fuerit lata ante appellationem. & hunc intellectum sequitur dominus meus in d. l. secunda. §. creditum. sed istud dictum non est verum de iure,& contrarium dico probari ex isto tex.posito quòd canonici hic essent rei, quia fundat se non super probatione non facta, sed super reductione ad concordiam, & sic super probatione facta. & quòd ille qui dicit se excommunicatum post appellationem, habeat præsumptionem contra se, & semper debeat probare hoc tempus, decidit hoc singula.text.cum glo.in cap.venerabilem.§ fin. in glo.pen. de senten.excommu.lib.6.& tenet notab.Ioan.And.& sequuntur Moder.in cap.si tibi absenti.in nouel.de prẽben.& Bal.proprie in excipiente,in l.fin.§.vlt.C.de appellat.& hoc est,quod dixi in notabilibus,& recte,q prius videbatur esse fundamentum intentionis canonicorum. vnde siue essent actores, siue rei, ab ipsis erat probandum, & hoc multum declarat veritatem articulorum præmissorum. Venio igitur, his præmissis, ad primũ. in quo breuiter dico,quicquid dixerit Barto. & legistæ in omnibus locis,vna cum d.Ant. hic, & Mod.quibusdam, & vna cum glo.in cap.in nostra.infra eodem.& 4 quæst 3. §. si testes. quòd etiam si plures contradicant paucioribus,nihilominus fiet concordia per multiplicationem actus, vel alio modo,vt prædicti testes probant,primo per tex.not.quem allegat hic domi.Abb.in cap.cum Ioannes.infra de fide instrumen.vbi patet,q licet probatio testium in eodem casu esset fortior probatione instrumẽti, nihilominus fieret reductio ad concordiam per multiplicationem factorum, quando non constaret de vnitate actus. & hoc tenet Bal.expresse in l.in exercendis.in j.col.C.de fi.inst. Secundo pro ista cõclusione adduco tex.no.in c.licet causam.ver. per quod.iuncto ver.cum ergo.s̃.ti.j. probant enim ibi testes archiepiscopi plures numero,& meliores,q a lxx.annis & citra,archiepiscopus possederat loca illa cum omni honore,iurisdictione, & districtu. Testes autem Fauentinorum probant, quòd a 50.annis citra,certa seruitia receperat in dictis locis, & declaratur in dictis duobus ver. q per testes Fauentinorum fuit probatum ista seruitia fuisse vsurpata in dictis locis, q non potuisset esse probatum, nisi præsumeretur multiplicatio actuum, videlicet vt eadem seruitia fuissent præstita archiepõ in specie & Fauẽtinis,alia tñ & alia in ĩdiuiduo,& ⅓ pars Fauẽtinorũ nullũ

consi-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde propterea,q agens ex capite non deducto, quando non obtineat,non obstantibus quibuscunque clausulis in libello appositis, Rota. cons.36.nu.7.lib.3.

consequatur commodum ex ista probatione,ex hoc tamen nō sequitur ꝙ non ostendatur per testes reductos ad concordiam aliquid fuisse probatum. Tertio hoc probatur ratione, quia cū testes deponunt sibi ꝯria, aut præsumuntur deponere circa diuersa:& tunc nullum præsumeretur delictum . vnde cū ex verbis testium vtrunque possit colligi, videlicet vnum & idem factum & duplex factum, præsumetur potius duplex factū quam vnum,quia per hanc præsumptionem euitatur præsumptio delicti, vt l. Titium & Meuium.§.pe.ff.de admini.tut. & quod traditur per Bar.in l.post mortem.ff.quādo ex fac.tut.& in l.gerit. ff.de acq.hære.& in c.j.j.de præsump.vnde ꝺt tex. quem ibi singulariter ponderat Bart.ad hoc,in l.quotiens. §.tantundē. ff.de
10 hære.insti.† ꝙ si notarius omisit aliquid ex dictis a testatore,præsumitur potius fuisse per errorem,q̄ incidisse in falsum. Et ex p̄misso patet,ꝙ non obstat obiectio,cum dicitur, quod non præsumitur pluralitas factorum, vt in c.in præsentia.s.ti.proxi.quia istud est verum, vt dicit hic do. Ant.& rectè,nisi ex verbis testiū interpretando vno modo possit colligi pluralitas,quia tūc præsumetur, vbi per hoc euitatur delictum. Et ex his infertur ad decisionem secundi articuli a fortiori,ꝙ multofortius fiet concordia ad finem probandi,qñ testes hincinde sunt pares,& hoc tenuit Bar.in d.l.Gallus.§.ille casus.& sentit etiam secundum Moder.ibi in l.2.§ creditum.si cer.pet.vbi dicunt no.Moder.ꝙ facilius fit concordia testium in dicto accessorio q̄ in principali.allegant Inn.in c.qualiter.j.de accus.& hoc videtur esse verius, q̄ id quod dixit Bar.in l.j.in fi.C.de vsufruc.& licet Mod.dicant ꝙ cōtrarium etiam tenet Bar.in l.inter stipulantem.§.si Stichum.de ver.obl.dico cum reuerentia,ꝙ ista non est mens Barto.in loco prædicto,sed sensus suus est iste, ꝙ quando subest causa vitandi falsum vel periurium,tunc fiat reductio ꝯrietatis ad concordiā. vtrum autem tunc fiat solum ad hunc finem , an vero etiam ad finem probandi,hoc non declarat ibi Bart. Si autem non subsit causa vitandi periurium vel falsum : tunc ad nullum effectū fit concordia:& sic non intelligit hoc vltimum dictum Bart.in testibus ꝯdicentibus,vt patet ex ll.alle.per eum.Ista conclusio probatur ex tex.nostro inducto subtiliter per me,vt s̄.dixi vltra Docto.quia si testes reducti ad concordiam hic non probarent canonici non probassent hic intentionem suam q̄ tenebātur probare, vt dixi, & sic non fuisset declarata excommunicatio nulla. Secundo probatur ista conclusio in l. Sempronius Proculo. &
11 quod ibi no.ff.de leg.2.vbi patet, † ꝙ qñ producūtur duo instra eiusdem temporis , quorum vnum continet maiorem summā & aliud minorem,reducuntur ad concordiam instra vt probēt, quia in maiori summa inest minor, vt ibi declaratur . Tertio ꝓ hoc adduco gl.no.q̄ ibi pōderat Bal.ad hoc in l.optimam. C.de
12 ꝯhen.& cōmit.stip.quæ dicit no.† ꝙ si testes producti ad reprobandum instrm factum Ferrariæ,dicunt ꝙ illa die Titius erat alibi,isti testes necessario non cōcludunt, nisi dicāt ꝙ tota illa die fuit alibi,quia potest esse ꝙ eadem die fuerit in diuersis locis & ꝙ testes deponant de parte diei,nō de tota.& licet probatio indefinita testis ęquipolleat vni,vt tradit no. Io.in c.auditis.s̄.de p̄.scrip.non tamen æquipollet vt reprobet instrumentū vel alios testes,vt dicit ibi no.Inn. dum vult ꝙ testes reprobantes vniuersalem affirmatiuam præferantur probantibus indefinitam.hoc autem,quod dixi ꝙ fit reductio ad finem probandi,quod est verissimum,quicquid dicat do.meus in d.§.creditum.cuius rationibus satis est responsum per p̄missa, vī esse dupliciter limitandum.primo quidem,nisi sermo in quo testes reducuntur ad cōcordiam, vel possunt reduci fm communem vsum loquēdi interpretatur vno modo, quia tali significatui videtur esse standum,vt in c.ex literis.infra.de sponsa.licet credam sine dubio ꝙ quo ad finem vitandi periurium vel falsum etiam tunc fiat concordia.hoc tenuit Bal.in d.c.j.§.fi. de pace Const. & sentit clare
a in eo.c.Opizoni.Aduerte tamen, quia communis vsus a loquēdi impediens concordiam per varios intellectus sermonis non per testes, qui reducuntur ad concordiam per multiplicationē actuum, quia qñ actus fit semel vel pluries factus hoc nō cadit in cōmuni vsu loquendi, nisi forte probaretur ꝙ qñ dicunt sic, & videntur sibi ꝯdicere, interpretetur ꝙ vere ꝯdicant sibi, & ꝙ non intelligatur deponere de duplici actu, qui communis vsus loquendi magis possit intelligi de stilo, prout accipitur pro obseruantia palatij quam de cōsuetudine . hoc etiam dictum Bal.
13 videtur posse limitari , † nisi interpretatio,quæ fit ꝯ communē vsum loquendi,iuuaretur aliqua coniectura,quæ posset colligi ex qualitate personæ testis, puta quia est forensis & parum conuersatus in loco, vnde præsumitur ignorare communem vsum loquendi,qui seruatur hic,arg.l.fi.& quod ibi traditur. ff. de decre.ab or. fa. Item si communis vsus sit apud peritos solum,vel apud imperitos solum,& qualis sit persona testis, vtrum peritꝰ vel imperitus,vt dixi in simili in c.per tuas.s̄.tit.proxi.& alię cōiecturæ sunt allegandæ, quæ ex testimonio testis vel ex actis colligi possunt,sicut videmus in simili,ꝙ iudex interpretando sententiam suam,posset recedere a communi vsu loquendi ex causa probabili, vt traditur in d.l.ab executore.in princ.ff.de appel. Secunda limitatio & notabilior ad principale dictum, est quando non est multum aliena a verisimili concordia,quæ fit p̄ multiplicationem actuum: tunc procedat quod testes probant & ꝙ
14 s̄.dixi,† sed quando multiplicatio licet esset possibilis, nō tamē esset verisimilis, exemplum si testes probent ꝙ tali die cōtract⁹ factus est Mutinæ , & alij testes dicunt ꝙ eadem die Titius contrahens erat Bononiæ.licet testes necessario non contradicant testibus in hoc casu,quia non est tanta distantia locorum,vt eadem die non potuerit quis esse in ambobus locis , non tamen est verisimile,sed vt plurimum contingit contrarium, & ideo talis p̄batio erit suspecta & ad minus non erit perfecta probatio, nisi aliter iustificetur.ita dicit sing.Bal.referens Nico.Mat. in l.scripturæ.in 2.col. C.de fi.instru.in simili q.de duobus instrumentis factis eadem die diuersis locis,& ita debet limitari glo. no.q̄ s̄.allegaui in l.optimam.C.de contrahen.& commit.stip.& aduerte,quia licet illa glo. s̄. per me inducta bene faciat ad materiam,dictum tamen Inn.in d.c.auditis.non facit,quia probatio indefinita succumbit contra probationem vniuersalem , non quia illa reducantur ad concordiam,sed quia illa est perfectior. Et quòd dixi , testes posse reduci ad concordiam vt probent, siue sint pares,siue dispares numero,intellige etiam si producantur ab eadem parte,vt tenent hic expresse Mod. & d.Abb. licet do. Ant.contra,& non bene,quia si scripturę probant,vt in c.in ter dilectos.§.cæterum. de fi.instrum.in quibus est fortior ratio dicendi ꝙ non probant q̄ in testibus per ea , quę habentur in c. imputari.j.de fi.instru.& in d.l.scripture.& hoc etiam tenet hic do. Ant. fortius idem est dicēdum in testibus . Illud etiam scias, ꝙ quando testes reducuntur ad cōcordiam per principium & finem temporis,vt in testibus qui deponunt ꝙ fuerit ante guerram & post guerram, do. Ant. tenet ꝙ testes isti non reducūtur ad concordiam vt probent, ꝙ dictum eiusdem testis potest dupliciter intelligi , ergo est ambiguum . sed pro certo non video differentiam inter hunc casum,& quando fit concordia p̄ multiplicationem actuum:nam & ibi dictum eiusdem testis potest multipliciter intelligi, vel ꝙ loquatur de actu , de quo loquitur alter testis, vel de alio,& similiter econtra.tamen Doct.Mod.tenent hic oppositum & melius,quia videtur esse eadem ratio in
b vtroque . Scias tamen ꝙ dictio ante, b & dictio post , q̄uis possint exponi ante guerram.s.finitam,& post guerram. s.inchoa-
15 tam, vt est tex.no.in c.cum accessissent,de despon.impu. † proprie tamen dictio,ante,significat tēpus præcedens actū inchoatum.casus est de hoc, qui declarat in l. si quis id quod.§.j.ff.de iurisd.om.iud.& de dictione, ante, ꝙ significat tempus ꝙ præmittit ante se perfectum & non inchoatum,vide tex.no. quem ibi ponderat Bald.in l.2.C.ne de statu defun. & per prædicta est expeditum,quicquid erat necessarium addere in materia.In eadem gl.ibi,sed hoc fuit dictū propter testes. ista ratio impugnatur communiter per Doct. quia ad tollendum periuriū vel falsum , potuit succurri alia via , videlicet ꝙ præsumeretur bis lata sententia & semel appellatum . cur ergo præsumitur magis appellatum q̄ bis lata sententia , multæ opin. ponuntur hic, inter quas placet tertia lec.quæ est Io.An.ꝙ ideo hic potius p̄sumatur bis appellatum q̄ bis sententiatum , quia verisimilius est,& frequentius contingit bis appellari pro eadem causa q̄ bis ex ea
16 dem causa, quē excommunicari,† & est sufficiens præsumptio illa,quæ venit a communiter accidentibus, vt in l.certi ꝺdictiō. §.quoniam.si cert.peta.& traditur in l.non ob hoc.C.vnde cog. cum si.& Mod.dicunt ꝙ ista lec.aliqualiter repugnat literę,quę nō fundat se super iustitia,& præsump.iuris, sed super benignitate.respondendum est ꝙ benignitas vertitur circa hoc, vt præsumatur multiplicatio actuum. vt autem multiplicatio præsumatur actus appellationis magis q̄ sententiæ, hoc non est de benignitate,sed præsumptione iuris regulariter, secundum domi. Ant.hic,quem sequuntur Io.de Imo.& Abb.dicit, ꝙ ideo in casu nostro declaratur excommunicationem fuisse factam post appellationem interpositam, quia canonici qui erant actores, probauerāt specifice,quia excommunicatio fuerat lata post appłonem interpositam,vnde ex hac probatione intentio actoris erat clare fundata.licet igitur reus postea probet, ꝙ excōicatio fuit lata ante ipsam,& per hoc videatur reddi dubia probatio actoris, redditur & dubia probatio ipsius rei, & eꝰ per probationem actoris,ergo actor debet vincere, ꝙa probatio clara actoris

non

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ communis vsus debet probari , & Doctori asserenti non creditur. Præceptor meus Goz.cons.35.nn.12.

b VIN. GOD. Nota, ꝙ dictio ante, dicitur proprie quod omnino est ante, & quandoque includit , Oldra. consil. 49. Consueuit dicere. de dictione autem, post, quod excludat omne tempus anterius,Paris.cons.31.nume.83. lib.primo.

non confundatur per probationem dubiam rei, ſm Barto. qui ita no. in l. non ſolum. §. ſed vt probari. ff. de ope. no. nun. & gl. ī cle. literas, de reſcr. ſed iſta dicta ſunt erronea manifeſte, ꝓ quorum intellꝰ ꝓſidera qđ aliqñ actor ꝓbauit plene intētionē ſuā ad vnum effectum ꝓndum, reus aūt non negat de directo ꝫrias probationes, ſed preſupponendo factum probatum ab actore, excipit ꝫ intentionem actoris. ſ. ꝫ effectum, quem actor vult cō ſequi ex facto probat, ꝙ eſt regulariter in omni exceptione, & tunc verum eſt ꝙ ſi actor plene probauit factum & reus nō clare probat exceptionem ſuam, quia poteſt elidere, & non elidere intentionem actoris, actor debet vincere, quia ſit reuocata in dubium ſua intentio, non tñ ſua probatio. Vel potes dicere, ꝙ eſt reuocata in dubium ſua probatio per indirectum, & quia ſuper illo indirecto vel ſuper exceptione incumbebat onus plenæ probationis excipienti, vt l. in exceptionibus. in prin. ff. de prob. ideo non ſufficit ꝙ reus probando fecerit dubiū ius actoris, ſed oportet ꝙ clare probet intentionem ſuam. non. n. dicitur effectum ius actoris adeo dubium, quod non dicatur liquere iudici de cauſa, ſed poteſt dici dubium pro tāto, quia incertum eſt, vtrum ius rei contineat veracem defenſionem, vel non. & quia non poteſt negari ꝙ aliquid eſt probatū, per ꝙ magis iudex debeat ſuſpicari ꝫ actorem q̄ ſi non probatum eſſet, per hoc tñ nō debet iudex differre ſnīam, ſicut dicit Bar. in ſimili in l. admonēdi. ff. de iureiur. & Cy. & Bal. in l. in bonæfidei. iuxta fi. C. de reb.
17 cre. vbi voluit, †ꝙ ſi actor plene probauit per duos teſtes, reus āt probauit per vnum, totum oppoſitum, præualet probatio actoris, nec defertur iuramentum reo, quinimmo preualet probatio etiam ſi reus probaſſet per plures teſtes, dummodo teſtes actoris eſſent meliores, vt in c. in noſtra. j. eo. & ſicut in illis caſib. non differtur ſententia pro actore, q̄uis non poſſit negari, ꝙ ex conflictu probationum res eſt dubia, ita tenetur in caſu noſtro. aliqñ actor probauit plene intentionem ſuam, reus autem ecō tra de directo probauit totum oppoſitum, & iſte eſt proprie caſus noſter. & tunc ſine dubio dicendum eſt ꝙ ſi probationes rei ſunt omnino pares probationibus actoris, probatio actoris quę prius erat clara, obſcuratur & abſoluitur reus, vt eſt caſus in c. ex literis. ſ. de prob. & licet gl. & omnes in c. licet cauſam, e. ti. in gl. vlt. vel pe. & Bal. in l. in exercendis. C. de fi. inſtru. & eſt caſus, quem ipſe ibi ponderat in c. j. §. promptiores. in tit. hic finit lex, deinde incipiunt conſuetudines regni. dixit tñ ipſe no. in l. cum
18 magiſtratus. in fi. C. qñ prouo. non eſt neceſ. †ꝙ qñ probationes ſunt pares, iudex poteſt adhęrere cui parti vult, dum tamen cauſam adhęſionis faciat ſcribi in actis. intelligo ſi velit ferre ſentētiā pro actore, quia præſumptio eſt ꝫ ipſum data paritate ꝓbationum, vt dixi. †
19 Si autem vellet ferre ſententiam pro reo, tunc non eſſet neceſſarium exprimere eas in actis, quia abſque alia expreſſione patet de ſe per regulas iuris. ſ. alle. vbi nunc nō poſſet diffiniri quis eſſet actor & reus, exemplum in c. licet cauſam, præalle. tunc etiam ne videretur grauaſſe alteram partē, ponenda eſſet cā in actis, cur adhęret vni partium. & ad materiā vide no. eundem Bal. cuius verba licet aliqualiter ſint obſcura, pūt tñ reduci ad ſenſum ſ. dictum in l. fi. C. communia de ſucceſ.

SVMMARIVM.

1 *Incidentis, & emergentis differentia.*
2 *Teſtis ſemel contra vnum teſtificatus, an poſſit contra eundem teſtificari.*
3 *Cauſa appellationis & cauſa principalis, an ſint diuerſæ.*
4 *Renunciatio facta productioni teſtium in cauſa principali, non excludit facultatem producendi teſtes in cauſa appellationis ſuper nouis articulis. et quid ſuper veteribus. nu. ſeq.*
6 *Iuramentum an præcedere debeat teſtis depoſitionē, & quid ſiquis ſit teſtificatus in vna cauſa, & ſuper eadem iterum productus ſuper nouo articulo, an iterum iuret.*
7 *Teſtes in cauſa appellationis ſuper eiſdem articulis, vel directo contrarijs, recipi non poſſunt, limitatur nu. 12. & 14.*
8 *Diſpoſitio facta in cauſa appellationis, quemadmodum non trahitur ad causā appell. in quæ non eſt eadem ratio, ita econuerſo.*
9 *Probandi maior poteſtas conceditur in cauſa appellationis, propter maius prę iudicium, quod in cauſa generatur, & maius eſt periculum ſubornationis, quam in cauſa principali. nu. 11.*
10 *Statuti tempus, quando loco temporis legis ſubrogatur diſpoſitio legis exorbitans, de tempore legati loquens, ad tempus ſtatuti trahitur.*
12 *Teſtibus examinatis in cauſa principali dicentis ſuper articulis ſe nil ſcire, in cauſa appellationis noui teſtes, an produci poſſint.*
13 *Pars tacendo & patiendo publicari proceſſum, dummodo non conſentiant, an ſibi præiudicet.*
15 *Publicatio duplex, & quæ.*
16 *Publicatio proceſſus fit, vt partes ſuper teſtium dictis diſputare poſſint.*
17 *Creditor reo opponente de tota ſumma, quando poſſit partem petere. & nume. 18.*
19 *Teſtes publicati in vna inſtantia, an nouos produci impediant in alia, ſi de cauſa in prima inſtantia plene fuit cognitum.*
20 *Teſtibus examinatis, & publicatis ad æternam rei memoriam, an noui produci poſſint.*
21 *Iudex cognoſcens de cauſa principali, teſtes nouos poſt publicationem examinat.*
22 *Teſtificata didiciſſe, an obſtet, cum proceditur ſine ſtrepitu & figura iudicij.*
23 *Pars, contra quam teſtes producti ſunt, an poſſit ſuos teſtes producere prius q̄ didicerit teſtificata.*
24 *Sententia contra vnū lata, ſi eidem in tertij fauorē, qui non fuiſſet in illo iudicio præiudicaret, an publicatio præiudicet, quin poſſit nouos producere teſtes.*
25 *Conuictus, an poſſit probare de nouo.*
26 *Publicatio ſola, an impediat teſtes de nouo produci, an vero requiratur etiam ꝙ pars didicerit teſtificata, de communi intellectu. nu. 29.*
27 *Subornatio non æque timetur, quando quis neſciuit, quid teſtes ſui dixerunt, ſicut quando viderit quid probauerint. & nu. ſeq.*
30 *Contradictio ſimplex vtrum ſufficiat, vt publicatio facta dicatur parte inuita, an vbi requireretur appellatio, ſi non obſt. contradictione iudex publicaret. Et an ſufficiat etiam, vt ſponte quis non videatur recipere terminum, licet pars non appellet. nu. ſeq.*
32 *Editio verbum aperturam, per quam iudex mandat dari copiam parti, ſignare poteſt, & copiæ traditio effectualiter publicationem imp ortat. & nume. 34.*
33 *Publicatio facta parte non contradicente, quæ præſumptio reſultet.*
35 *Scriptura penes tertium exiſtente, quando oriatur præſumptio contra alium.*
36 *Teſtes in criminali cauſa, an recipiantur poſt didicita teſtificata. nume. 37. & 38.*
39 *Teſtium receptio, an valeat ſuper eiſdem articulis, parte aduerſaria, non conſentiente expreſſe.*
40 *Omnino dictio, quid ſignificet.*
41 *Accuſatio in terminis §. accuſationem l. 1. ff. ad Turp. non eſt ipſo iure nulla, ſed oportet contra accuſantem excipere.*
42 *Exceptio repellens accuſatorem, ſi non opponatur ante litis conteſtationē, nō poteſt poſtea, & ſic valet proceſſus. Et quid ſi iudici conſtet de partis defenſione parte non opponente, an proceſſus ſit nullus. nu. ſeq.*
44 *Teſtes volenti producere iudicis officio mercenario, an illud ipſo iure denegetur.*
45 *Sententia prima ante probationes factas in iudicio productas, receptæ probationes nullæ eſſent.*
46 *Minor & eccleſia, an beneficio reſtitutionis admittantur ad probandum poſt didicita teſtificata. nu. 51. & 52.*
47 *Minor a dolo præſumpto in præteritum excuſatur, & quando in futurum.*
48 *Dolus, an præſumatur in tutore.*
49 *Minori in delictis reſtitutio non conceditur.*
50 *Mulier a dolo præſumpto, quando non excuſetur.*
53 *Minor ſi reſtituitur aduerſus didicita teſtificata, an etiam & eius aduerſarius.*
54 *Teſtes recipi poſſunt ſemper publicatis teſtibus, vbi ſuper peritia artis examinantur.*
55 *Probatio vbi fieri debet per inſpectionem rei, teſtes non obſtante publicatione produci poſſunt.*
56 *Noui & veteres articuli, qui dicantur, & qui noui dependentes ex veteribus.*
57 *Iudex non debet partis defectum ſupplere in probatione recipienda, ſuper non propoſito.*
58 *Articulando quis ſi deducit aliquid, & probat, quando per viam exceptionis deduxiſſe videatur.*
59 *Executore, qui de illo beneficio prouidit, vel iudice, qui ſententiam tulit, excō municatis per teſtes probatis, an poſſint poſtea teſtes in cauſa appellationis produci, qui probent illos publice excommunicatos.*
60 *Teſtis varians, circa quæ non pertinent ad negocium, in falſum non incidit.*
61 *Teſtis iuratus & examinatus ſuper articulo de veritate criminis facto, ſi poſt depoſitionem dicat ſe nihil ſcire, an ſuper articulo de publica voce poterit produci. Et quid ſi iuratus ſuper articulo de veritate deponat, interrogatis de publica voce & fama. nu. ſeq.*
63 *Famæ probatio non eſt immediata probatio veritatis, ſed probatio probationis veritatis.*
64 *Teſtis iuratus ſuper articulo de veritate ſi ſit ſuper fama examinatus, an ſecuta publicatione impediatur nouorum teſtium prcductio.*
65 *Articulo de contractu, & non de tempore, & loco eius facto, ſi teſtis de loco aut tempore incidenter deponat, non impedietur productio publicatis teſtibus pro loco, & tempore.*
66 *Locus & tempus, an ſint ſpecies probationis.*

CAP. XVII.

Fraternitatis.

In cauſa appellationis ſuper nouis capitulis tantum noui & veteres teſtes admittuntur, etiam ſi ſit renunciatum teſti, h. d. ſecunda eſt ibi, tibi duximus. tertia eſt
1 ibi, receptis. † No. primo, ꝙ incidēs aliqñ ſublato vocabulo vocatur emergens. quæ autem ſit differentia inter vtrunque, dic
2 vt no. in c. j. de ordi. cog. † No. ſecundo ibi, vel per iam recep. ꝙ ſi teſtis ſemel teſtificatus ꝫ aliquem, pōt iterum ꝫ eundem teſtificari, nec repellitur tanq̄ innocens, de quo dicet in gl. 2. & ī Spe.

3 de testi. §. j. ver. item ꝙ in alia. † No. tertio ibi, propter causam appellationis, ꝙ causa appꝶonis & principalis videntur diuersę causæ, ꝙ est intelligendum respectu instātiæ, vt l. ita demum. & ibi no. C. de procu. & sic exponitur hoc verbum causa, pro instātia, ſm Inn. nam capiendo causam pro eo, ꝙ deducitur in iudicio, manifestum est ꝙ causa appꝶonis est eadem cum principali, vt l j. & in rubr. C. ne li. in vna ea. que causa, & in c. sua nobis. j. de
4 ap. No. quarto, † ꝙ renunciatio facta productioni testium in cā principali, non excludit facultatem producendi testes in causa appꝶonis super nouis articulis, & idem esset etiam in prima instantia, vt in c. cum venissent. j. e. & hic per d. Ant. & in d. c. cum
5 venissent. Not. † quinto ibi, super nouis duntaxat, a ꝯrio sensu, ſm Inn. ex dictione taxatiua, ꝙ super veterib. capitulis, super q̄bus sunt producti testes in cā principali, non possunt noui testes produci in cā appꝶonis. & q̄is in prin. literæ videatur prę̄supponi, ꝙ fuit renunciatum testibus & sic aliud videbatur concurre re q̄ publicatio, tn̄ si recte inspicias conclusio prædicta videbit probari in hac decretali, tenendo intellectum Inn. ꝙ hic ponantur duæ qōnes. in prima ponitur, vtrum super nouis vel veteribus articulis quando est renunciatum testibus, possint produci testes. secunda in ver. & an testibus. quid si non sit renunciatū testibus, sed solum testes sint publicati, & cum respondeat vtri que quæstioni ſm intellectum istum in rn̄sione secundæ qōnis decidetur, ꝙ publicatis testibus in causa principali non poterūt noui testes produci in causa appꝶonis super eisdem articulis. & si vis tenere hanc lect. oportet ꝙ in ver. illo, an testibus in prima causa receptis, illa verba sint casus ablatiui, nam si essent casꝰ dativi & verbum liceat, referretur ad personam testium & non ad partem, vt intelligit Io. An. & j. dicam, tunc ista lect. non procederet, sed alia quæstio formaretur, de quo dicam in secūda lec. Io. autem And. quem communiter sequuntur Doct. intelligit hunc tex. ꝙ in primo responso quæratur, vtrum super nouis vl veterib. capitulis noui testes in causa appꝶonis produci possint. secundum vero responsum quærit, vtrum idem testes. i. veteres testes, qui fuerunt primo producti in causa principali, possint repeti super nouis vel veteribus articulis in causa appellationis, & ſm hoc illa verba, testibus in prima causa receptis, &c. sūt casus datiui, & verbum liceat, refertur ad personam testiū. Sed tn̄ aduerte, quia Io. And. præsupponit ꝙ istæ duæ qōnes fuerint factæ, siue fuerit renunciatū testib. in causa principali, siue non, sed solum publicatus processus, quod videtur ꝯ tex. in prin. vbi ponit, ꝙ erat testib. renunciatum. timore cuius ꝯrij gl. j. subaudit ad tex. maxime, quasi dicat idem si non sit renunciatum, sed istud vr̄ diuinare ad literam. vnde d. Abb. subtilius rn̄det dicēs, ꝙ ille qui quæsiuit de qōne, posuit istos duos casus, de quibus s̄. dixi. i. de testibus nouis & testibus veteribus in casu, quo erat renunciatum testibus duntaxat, quia forte credebat ꝙ vbi testibus non esset renunciatum ſm communem sn̄iam legis, nō impediretur productio nouorum testium vel eorundem super diuerso capitulo. Papa aūt, qui credebat ꝯrium respondendo non restrinxit se ad thema, quod patet, quia non fundat se sup renunciatione, sed simpl̄r vtrum capitula sint noua vel vetera: sed certe hoc non ostendit, ꝙ Papa non fundet se super renunciatione, quia ēt stante renunciatione distinguendum erat inter noua &
a vetera capitula, a quia super nouis non vr̄ renunciatum productioni testium, super veteribus sic, vt plene traditur hic p Docto. & in c. cum venissent. j. eo. vnde d. Ant. hic ponit sextam lec. ꝙ hic in duob. casibus præmissis fiat distinctio inter noua & vetera capitula, q̄n in prima causa fuit renūciatum testibus: & sic restringitur ista decre. & ſm hunc intellectum non probaretur hic intentio Canonistarum, ꝙ publicatio facta in cā principali impediat testes produci in causa appꝶonis, & forte de iure ista lect. est verior ad hoc, vt rn̄sio intelligatur secundum interrogationem, vt in c. inter dilectos. de fi. instr. & l. si defensor. §. j. ff. de interro. actio. Potest tn̄ sustineri lect. communis: tum quia non est inconueniens vt aliq̄n rn̄dens plus rn̄deat q̄ quæratur: tum quia in secunda consultat, quæ incipit ibi, & an testibus, non repetitur actus renūciationis. Cum igitur summus Pon. has duas q. si determinet, probabiliter dici potest, ꝙ etiam primā videat determinare in casu secundo. Præterea etiam si non determinaret nisi scdam in casu suo & primam in suo, ex decisione tn̄ secūdæ satis resultaret decisio in prima, ēt si ibi non fuisset renunciatum testibus: nam qua rōne publicatis testib. duntaxat veteres testes non possunt super eisdem artic. repeti. i. quia timet subornatio, eadem nec noui produci: & est ista rō æqualis post publicatos testes, licet ante publicationem esset diuersa inter veteres testes & nouos, quia si idem testis repetitur, tūc præsumptio est subornationis ēt ante repetitionem, cum per hoc ꝙ pars vult reperere semel examinatum inducatur suspitio ꝙ didicerit testificatum eius. quæ ratio cessat in teste nouiter semper producendo, & hanc lec. teneas, quicquid alias scripserim in isto notabili super ista decretali. No. sexto ibi, receptus prius, &c. duo. primo,
6 † ꝙ iur̄m debet præcedere depositionem testis. Quid autem si prius testis deponat, & postea iuret, vide c. de testi. j. e. & in l. iusiurandi. in prin. per Bal. C. de test. Secundum est, qd̄ si testis, qui fuit testificatus in vna cā, in eadem iterum producatur sup nouo art. tenetur iterum iurare. & est rō, ſm Doc. quia testis in primo testificatu iurauit super certis artic. vnde super reliquis non vr̄ fuisse iuratus, vt l. si duo patroni. §. idē Iulianus. ff. de iureiur. & no. in l. si quis libertatem. ff. de pe. hære. secꝰ si iurasset a prin. super tota cā, ar. c. de testibus. j. e. & c. cum dilecti. de accu. secundum Abb. Mod. hoc tn̄ suum dictum esset verum, q̄n idē testis repeteretur in cā principali: secus si repetatur in causa appellationis, vt in tex. nostro, quia tunc simpl̄r posset intelligi text. vt ēt si testis iurasset super tota cā, iterū debeat iurare in causa appellationis, vt d̄t d. Ant & Io. de Imo. post eum, sicut videmus in iuramēto calumniæ, vt in c. 2. de iura. calum. li. 6. mihi placet simpliciter opi. d. Abb. quia in iur̄o calumniæ potest esse ratio cur iur̄m repetatur, qa ille qui habuit sn̄iam ꝯ se ante probationes factas & iura partiū discussa, credebat se fouere iustitiā, postea intelligit ꝯrium, iuxta l. destitisse. ff. de iud. & propterea iteratur iur̄m calumniæ, quæ ratio non habet locum in iur̄o testis. & si dicatur, cur ergo defertur iuramentum calumniæ appellato? dicimus ꝙ est pp seruandam æqualitatem, iuxta l. fi. C. de fruc. & lit. in regula, non licet. de reg. iur. potest ēt contingere ꝙ licet appellatus habeat sn̄iam pro se, post causam tn̄ discussam credat se fouere iniustitiam, ꝙ prius in initio litis non credebat, & sic non cesset in eo oīno ratio, & de iur̄o testis, vide Bal. in c. j. circa prin. de contro. inuest. In gl. posita in verbo, super nouis. ibi, vn-
7 de dicendum est, &c. concludit ergo glossator, † ꝙ tam de iure ciui. ꝙ canonico in causa appꝶonis non possunt recipi testes super eisdem artic. vel directo ꝯriis, pro cuius opinione facit subtilis ratio, q̄ hic assignat d. Ant. nam dicit ipse, non est dubium ꝙ publicatio processus facta in cā principali habet virtutem suam in causa appꝶonis, quia facit ꝙ creditur testibus publicatis in primo iudicio sine noua publicatione. in Auth. de his, qui ingredi. ad appell. §. illud. l. 2. C. de edē. & l. qui ad ciuilia, cum materia, C. de ap. in c. cum ad sedem. de testi. spo. sed cōiter ista est natura actuum iudicialium, ꝙ si durat in appꝶonis causa ad vtilitatem partium, durat ēt quo ad excludendum partes, vt patet in litis conte. quæ sicut durat quo ad hoc vt possit ferri sn̄a parte absente lite non conte. vt l. fi. §. illud. C. de temp. ap. ita durat, vt in causa appꝶonis non possit opponi exceptio declinatoria, vt l. ita demum. C. de proc. ergo vr̄ ꝙ sicut durat effectus publicationis, ita publicatio impediat nouos testes produci. sed ista rō facile soluitur, quia non eadem publicatio, neque idem actus dat fidem testib. & impedit testes produci: licet istæ duæ publicationes soleant fieri simul & semel, vt ipsemet declarat in com mēto huius decre. & Bal. in auth. at qui semel. C. de proba. vn̄ Bald. in l. per hanc. C. de temp ap. & in l. eos. §. super his. C. de app. arguit ꝯ istam sententiam duobus modis. prima, quia dispō text. in Auth. de testi. §. quia vero. est correctiua iuris antiqui. nā de iure antiquo ſm eum, licebat producere testes vsque ad sn̄am, vel vsq; ad conclusionem in cā, vt l. officium. & ibi per glo. ff. de rei ven. & vr̄ clare probari vltra ipsum in §. qa vero. circa princ. vbi tex. dicit, ꝙ ante illam l. quidam producebant testes post attestationes sibi editas, & sic innūitur ꝙ ante hoc non esset prohibitum. Præterea ad minus nulla. l. hoc inueniebatur prohibitū, ergo censebatur permissum, quia sicut edictum de testib. est ꝓhibitorium, ita & pari ratione facultas, vt vbi quis nō reperitur prohibitus, censeatur admissus, sed in materia correctiua nō fit extensio, vt l. præcipimus. in fi. C. de ap. ergo cum tex. in corpore prohibeat nouos testes induci in prima causa, non extendetur ad causam appellationis. Secundo adducit tex. in l. per hanc. in fi. in verbo, pleniore lumine. ex quo verbo, quod est comparatiuum & præsupponit suum positiuum, datur intelligi ꝙ etiā si in prima causa aliquid sit probatum, tn̄ plenius ad hoc pōt probari in causa appellationis. & vltra suas rationes vr̄ confirmari
8 ista opi. & aliis duabus. prima est ista, † sicut dispositio facta in causa appꝶonis non trahitur ad instantiam causę principalis, q̄n non est eadem ratio, vt no. in cle. quandiu. de appel. & in l. properandum. in prin. C. de iudic. ita econtra non debet dispositio facta in causa principali trahi ad causam appellationis, in qua nō est eadem ratio, vt colligitur ex no. in l. si oleum. §. j. ff. de do. & authen. item si appellatione. C. de temp. ap. sed non videtur esse eadem ratio in causa appellationis. ergo non debet fieri ex-
9 tensio, ꝙ non sit eadem ratio, patet: † nam propter maius præiudicium, quod generatur in causa appellationis cōceditur maior potestas probandi. vnde videmus ꝙ iudex parte absente potest recipere probationes ex officio & supplere defectū partis, vt l. ampliorem. in prin. C. de appel. ꝙ non licet in cā principali,

vt

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nouum capitulum, quod dicatur, ponit Bar. in l. per hanc. nu. 4. C. de temp. app. & vide ibi in addit. per Alex.

vt l.4.§.hoc autem.ff.de dam.infec.cum materia.Secundo hoc vī confirmari, quia instantia causæ appellationis est diuersa ab instantia causæ principalis in his,quæ fiunt post li.conte. vt l.ita demum.C.de procu. Sed publicatio testium facta in vna instantia non impedit testes produci in alia, vt tenet hic lo.An.& communiter Docto.per ea,quæ habentur in c.dudum.de elec.ergo idem videtur dicendum in causa appellationis.Sed ista rō solui tur faciliter,quia Doc.loquuntur quando diuersa instantia tendit ad diuersum finem, quod non est in causa appellationis, vt bene dicit hic do.Ant.& hanc opi.q̄ aliud seruetur in terris ecclesiæ,& aliud in terris imperij,tenet Petr.de Anch. in cle. testibus.de testi.Bal.autem in loco allegato tenet,q̄ ista opin.sit verior de iure ciuili. sed primam opinionē, quæ est communior, tenet hic d.Ant.& communiter Moder.Ad arg.Bal.& superius facta potest respōderi,& primo dum Bal.dicit,q̄ in materia correctiua non fit extensio.respondeo dupliciter.primo,q̄ lex in §. quia vero.ver.illud, non restringit prohibitionem ad cām principalem , sed simpliciter dicit q̄ vlterius quis non admittitur ad probandum.est igitur oratio vīs negatiua propter verbum omnino,positum in tex.quæ complectitur omnem causam & omne tempus, vel saltem indefinita,quæ æquipollet vī, vt scis : qa magis placet q̄ sit oratio vniuersalis per id, quod dixi. vel aliter
10 †sic,qñ tempus statuti subrogatur loco temporis legis, dispositio.l.exorbitans,quæ loquitur de tempore legali,trahitur ad tēpus statuti,secundum Bar.in l.2.§.pen.ff.pro emptore.& Bal.in c.j.in prin.in tit.quo tempore miles inuesti.ita dicamus,q̄ quia causa appellationis subrogatur loco instantiæ principalis & cognitionis,in l.cum apud Sempronium.ff.iudi.sol.in his,in quibus est eadem ratio virtute subrogationis,dispositum in vno extenditur ad aliud.l.libertum.§.senatus.ff.de ritu nup.Ad secūdum dicas q̄ verbum , pleniore lumine, habet se comparatiue ad totam causam & non ad eundem arti.quasi dicat : licet forte causa fuerit competenter instructa probatis quibusdam articulis in prima causa,per probationem tamen noui articuli in causa appellationis illustrabitur metus,& pro ista expositione facit tex.circa medium secundi respōsi, vbi patet q̄ Imperator dispo nit de eo, qui tempore primæ causæ deficiebat in probatione, q̄ si intelligatur indefinite vt sonat, vt omnino nihil probasset, declarat q̄ super veteris art.permittuntur probationes in causa appellationis,vbi in prima causa nihil erat probatum.i.nō erāt producti testes,vel saltem examinati,vt j.videbis,secundum diuersas opiniones.Ad primum argumentum meum, in quo videtur deduci q̄ est maior ratio producendi testes in causa appel lationis q̄ in principali,& sic non videtur eadē ratio prohibitio
11 nis.Respondeo ex mente tex.in cle.testibus.eo.ti.† quia est maius periculū subornationis,q̄ in causa principali,vt dicit ibi text. & sic remanet eadem ratio excludendi , si bene consideres. Ad secundum argumentum meum est responsum per ea,quæ s̄.dicta sunt. Et quia super istas leges variant, nec habent certam decisionem etiam in foro ciuili,seruaretur cle.testibus,secundum do.Ant. & Mod.hic, per ea quæ habentur in c. per venerabilē. qui fi.sint leg &in c.Raynucius j.de testa. posita tamen cōmuni sententia pro vera, potes eam limitare dupliciter . primo, q̄
12 †quando testes examinati in causa principali dixerunt super articulis se nihil scire, tūc possunt noui testes produci in cā appellationis,secundum Iac.de Bel. quem refert sing.Bald. in c.j.§.si enim.in tit.quid sit inuesti.in vsi.feu.sed ꝯ hoc dictum tenet Io. An. & do.Anto.qui dicunt q̄ etiam si testes sint producti, licet non fuerint examinati, tamen super eisdem articulis publicato processu testes produci non possunt,quia tex.in corpore ponderat productionem.Aduerte tamen,quia ipsi non loquuntur in causa appellationis,sed in causa principali.Bald.autem in d.§.si enim. videtur intelligere dictum Iac. quando in causa appellationis ille vellet producere testes nouos, qui in prima illos producere fuisset impeditus,alias non tenet illud dictum,quia maior timor subornationis subest in eo qui se videt nihil probasse q̄ in eo,qui aliquid probauerit,& hoc potest concedi, qñ testis fuit examinatus & dixit se nihil scire, sed qñ simpliciter fuit productus,tunc nulla ratio vī consentire q̄ ex sola productione impediatur secuta publicatione, productio testium. aut.n.dicis,q̄ producens excludatur ex actu publicationis facto per iudicem, & hoc non est verum ſm communem sniam , nisi in vno casu, qñ publicatio esset facta de ꝯsensu partium, vt j.videbis . & ponit Bar.in auth.at qui semel.C.de prob.& satis probatur in corpore in §.quia vero.in prin.& ī ver.si vero. Aut dicis q̄ excludatur,quia didicit testificata, vt dī in corpore. in ver.illud. & tunc multo minus vī excludi,qa non potuit discere testificatum, qui non est. nec est verum q̄ tex.in corpore ponderet productionē. Inn.in ver.illud.ponderat didicisse testificata.& in princ.§.quia vero.ponderat testes esse publicatos,& tñ in casu illius principij non impeditur productio nisi ꝯcurrat renunciatio facta testibꝰ, vt ibi dī. Nec ob.si dicatur,q̄ ille qui passus est publicari processum,& primo testes produxerat,est suspectus de subornatione, quasi ex quo pmisit processum publicari, videatur tacite dixisse tunc se non posse, vel non velle aliter probare , quia ista coniectura non pōt sumi nisi qñ pars consensisset publicationi ꝓcessus, vt s̄.dixi,& hoc casu forte posset esse verum dictum ipsorū. in casu autem,in quo solus actus iudicis publicandi non præiudicaret parti, tunc non video quomodo simplex productio pīu
13 dicet,licet pars habuerit copiam processus, † quia pars tacendo & patiendo publicari processum,dummō non ꝯsentiat,iccirco id vī fecisse non quia tacite videatur fateri se vlterius non velle probare,sed ideo vī statuisse,quia sciebat ius suum illæsum durare.i.non tolli sibi facultatē producendi per actum publicationis,sicut dicimus in l.sicut.§.non vī.ff.qui.mo.pign.vel hip.sol. vnde istud dictum remanet valde dubium, nec placet mihi pro
14 nunc. † Secundo pōt limitari prædicta opi. nisi iudex appłonis absente parte ex officio suo vellet producere testes,quia tūc potest,ſm Bal.qui ita eleganter no. in l.ampliorem.in princ. C.de app. Et de isto artic.qñ possint produci testes in causa appłonis super eisdem articulis, maxime si actor non probauit in primo iudicio, nisi p vnum testem , vide quod solenniter & melius q̄ alij ponit Bal.in addi.Spe.in tit.de ap.vltra medium. in ver.qui incipit,casus talis.& in c.j.in 3.col.si de inuesti.lis ori.inter do.& vas.Item adde deci.d.Ant.hic, inquantum concludit in effectu hic,q̄ in diuersa instantia ad alium finem tunc pñt produci, qñ primum iudicium fuit summarium , vt in c. veniens. c.cum in tua.j.e.& idem si instantia fuerit inter alias ꝑsonas , vt in c.constitutus.j.e.secus si primum iudicium & prima instantia fuisset ordinaria:quia tunc,ſm eum,sicut præiudicaret snīa, iuxta no. in c.cum dilectus.§.fi.de or. cog. ita & publicatio. & idem dicit si in prima instantia summaria plene fuisset cognitum vltra naturam iudicij p ea,quæ tradidit Iaco.But.in l.ab hostibus §.sed quod simpłr.ff ex qui.cau.ma.nam quo ad primum dictum,ꝯrium tz hic expresse lo.An.in nouella,& sequitur d.Abb. Mod. per ea,quæ hñr in c.dudum.2.s̄.de ele. & in l.properandum.§. cum aūt.in gl.C.de iudi.sed Bar.in l.p hanc.in pe.q.C.de temp. ap.& in d.auth.at qui semel.versus finem , expresse tz snīam d. Ant.in hoc dicto reprehendens gl.in d.§.cum āt.quæ voluit, q̄ effectus publicationis non duraret perempta instantia . Sed tu
15 aduerte,† quia duplex est publicatio,[a] vt s̄.dixi.vna,q̄ autenticat
a dicta testium, & in ista fateor q̄ erat perempta instantia, vt plene dixi in c.causam.s̄.e.alia est,p quam manifestantur testib. testificata, vt possint super dictis testium disputare. & de ista non loquitur gl.in d.§.cum autem.neq; Doc.in l.2.iud. sol.vnde posito q̄ publicatio q̄ autenticat testes & effectus eius non perempta instantia,p hoc nó infertur ad publicationem aliam,de qua s̄.dixi.sed tñ placet mihi opi.Bar. & d.Ant. vbi pars excluderet ad producendos nouos testes,quia didicit testificata. hic.n. effectus non est introductus ex priori instantia,sed ex facto partis & suspitione legis,quæ sequitur ex facto. vnde eadem ratio est, vt nunc aliquis excludatur, sicut in prima instantia . Præterea oēs fatentur,q̄ quo ad merita causæ alia est instantia appłonis ab instantia principali , & tñ in appłone testes produci non possunt, vt dictum est:ergo idem in casu nostro.vbi vero pars excluderet ad producendos nouos testes , non per didicita testificata , sed ex sola publicatione facta de consensu,& gñaliter in casib. in quibus publicatio sola excludit,de quibus dicemus infra.tunc vera
16 videtur esse opin.Io.And.† quia publicatio processus quæ fit vt partes possint disputare super dictis testium,vt dī in corpore. §. quia vero.vī potius pertinere ad ordinatoria iudicij & instātiæ q̄ ad merita causæ,licet fiat ad finem disputandi de meritis causæ,nam & posse appellare ante snīam,& assignare terminū parti,sił pertinet ad ordinem cognoscendi de meritis causæ.tamē ista dicuntur ordinatoria iudicij, vt traditur in c.quod dicit s̄.de fo.compe.& est bonus casus in c.licet ex suscepto.in fi.eo.ti.sed in actis ordinatoriis, quatenus respiciunt effectum instantiæ, acta pereunt perempta instantia, ergo sequitur q̄ peribit etiam effectus publicationis,sicut periit effectus litis conteſt.& inquā tum lit.conte. inducit effectum repellendi aliquem opponēdo excep.declinatorias,vt traditur in d.l.2.iudic.sol. & tñ repulsio talium exceptionum posset esse maximi effectus,vt pz ex no.in l.Titia.ff.de accu.Et quia vera est opi.Bart.vt dixi, vbi pars didicit testificata,ideo ipse ponit in d.auth. at qui semel. vnā singularem & notabilem cautelam, q̄ creditor magnæ q̄titatis si dubitat se non posse probare tpe litis motę sufficienter petat de tota q̄titate particulam aliquam siue summam, vt p illud modicū præiudicium experiatur quid possit probare,& sic decidit expresse,q̄ si actor in illa modica summa succūberet & absoluere tur reus ipsi actori agent de nouo ad reliquā summā,nō ob.exceptio.rei iud.&posset de nouo ꝓducere testes,vñ tenebis mēti sing.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde,q̄ publicationis defectus tunc nocet , quando quis vult probare testamentum per instrumentum uel scripturam , secus si per testes, Rui.cons.1.nu.3 & 21.lib.3.

17 ſing.† ꝙ licet reo opponente de tota ſumma creditor nō poſſit petere partem, vt plene tradidit Bar.& Moder. in l.quidam extimauerunt.ff.ſi cer.pet.& Bal.in l.j.ff.de acquir.hære.ſi tamen repetatur pars,& reus non opponat, ſententia abſolutoria lata ſuper parte non parit exceptionem rei iudicatæ in reliquo, ſed hoc videtur eſſe contra tex.cum gl.no.in l.ſiquis cum totum. §. fi.ff.de excep.rei iudi.vbi gl.dicit ꝙ ſi ex pluribus rebus hæreditariis petiit vnam & reus fuit abſolutus, quia non probaui me hæredem,agendo poſtea pro alia re,ob.ſibi exceptio rei iud.vel agendo vniuerſaliter poſtea petitione hæreditatis. eſt enim petitio hæreditatis,actio vniuerſalis,quæ p̄ro omnibus reb.ſimul competebat,ſicut pro vniuerſitate. vnde qui petiit vnam rē de pluribus, vī petiiſſe partem quodammodo huius vniuerſitatis, ex quo plures computantur pro vna, iuxta l. ſcire debemus. in prin.de ver.obl. Pro ꝯcordia habemus diſtinguere,vt diſtinguit hic Bar.declarando gl.ꝙ aut abſolutoria lata ſuper parte fuit lata,quia debitor totum debitum ſoluit vel præſcribit, vel in caſu d.§.fi.quia conuentus probauit ſe eſſe hæredem, & tunc agenti poſtea &pro alia ſumma obſtabit exceptio rei iud.quod probo

18 ratione ſubtili & pulchra,† quia ille qui petiit partem ſummæ de toto,aut debet petere illam non tanq̄ ſibi debitam per ſe,ſed tanq̄ partem de ſuo toto,vt inquit Bart.no.in l.in commodato. §.duobus reis.ff.commodati.aut ſi petat eam ſimpliciter intelligitur petiiſſe prædicto modo, vt libellus ſaluetur. ita tradit ipſe no.in l.ſcire debemus.in prin.ad fi.commenti.ff.de ver.obl.vnde apparet ꝙ omnino obligatio de reliqua ſumma neceſſaria ī hoc iudicio cenſetur deducta per modum cauſæ. ergo ſi poſtea illa eademq; cauſa vel illud idem ius principaliter deducatur p̄ alia re in iudicio,obſtabit exceptio rei iudi.vt tenet Bar.in d.§.fi. & ſequuntur communiter Mod.contra d.Ant.in c.cum eccleſia.de cau.poſ.& proprie.aliquando reus abſoluitur, quia actor non probauit,& iſte eſt caſus Bart.in auth. at qui ſemel. & tunc quia non poteſt negari ꝙ alia res petitur in iudicio nunc quam prius,licet hoc ius quod nunc petitur,fuerit deductum in iudicio primo per modum cauſæ,non obſtabit exceptio rei iudi. vt colligitur ex no.per Bart.in l.qui Romæ. §.duo fratres.de verb. ob.& per Mod.in d.c.cum eccleſia,de cau.poſ.& in c.cum dilectus.in fi.§.de or.cog.& ſic remanet vera doc.Bart. q̄ ſemper te-

19 nebis menti.Secundo adde dictis do.Ant.† inquantum vult,ꝙ teſtes publicati in vna inſtantia impediant nouos teſtes produci in alia,ſi de cauſa in prima inſtantia fuit plene cognitum, ita ꝙ ſententia lata in prima inſtantia pareret exceptionem rei iudi.in alia,& hanc q.ſolenniter mouet Bart.quem ipſe non vidit in l.2.§.hoc edicto.in vlt.q.ff.vi bo.rap.& ibi concludit expreſſe

a ꝯ d.Ant.ꝙ etiam ſi in prima inſtantia[a] plene fuiſſet cognitum, ita ꝙ noceret exceptio rei iud.tamen poterunt produci noui teſtes.& hanc ſequitur Bald.in auth.āt qui ſemel.C.de probat.& Mod.hic.ſed iura allegata per eum non videntur hoc probare. nam tex.in c.veniens.& c.cum ita, loquuntur qñ teſtes fuerunt recepti in iudicio ſummario,& ꝯ Bar.vī caſus, qui optime probat hāc partem a d.Ant.in c.conſtitutus.j.e. in ver.atteſtationibus apud eum depoſitis,&c. vbi p̄ ſecundum verum, & communem ſenſum,ꝙ teſtes fuerant recepti ſuper poſſeſſore ſuper certis iudicibus ad vnum finem poſtea. i.poſt recep.dictorū appareat ꝙ ſecuta fuit ſpoliatio & ſic neceſſe eſt dicere,ꝙ nunc oīno ſuper ſpoliatione teſtes ad alium finem inducerentur, & tñ qa pars præſumitur didiciſſe teſtificata eo, ꝙ habebat teſtimonia penes ſe excluditur a producendo nouos teſtes. Secundo ꝯ Bar.facit tex.in Auth.de teſti.§.quia vero.ver.illud.vbi tex.d̄t,vt §. induxi, ꝙ poſt didicita teſtificata omnino non eſt admittendus. i.nullo tempore. & ſic vīr videtur excludere quocunq; tēpore & in quacunq; inſtantia.& iſta opin.magis placet,ex quo infertur ꝯ vnam fallentiam q̄ ponunt communiter hic oēs Docto.& etiam d.Ant.approbātes dic.Spe.in ti.de teſte.§.ſatis vti-

20 liter.ver.17.vbi dixit,† ꝙ ſi teſtes ſunt examinati & publicati ad æternam rei memoriam,maxime parte non citata, poterūt noui teſtes produci non obſtante publicatione,quia primo fuerūt examinati extra iudicium & ad aliud, ergo non ob. vt in c.cum cauſa.j.eo.& c.veniens.& ſic tranſeunt communiter Mod.Sed tu aduertas,quia ſi bene reſpicias dicta Spec.in prin.Spe. loquitur quando teſtes ſunt recepti ex parte rei,iuxta c.ſignificauit.& c.Albericus.j.e. quo caſu dicit ipſe teſtes recipiuntur ad defenſam.& ſic clare vī ſentire ꝙ vbi teſtes illi producerentur ad aliū finem,non probarent.& iſto caſu fateor dictum Spe. eſſe verū, quia eſt caſus in d.c.veniens.ſed ſi teſtes recepti ad æternam rei memoriam,& ad defenſam ex parte rei probarent etiam ſi reus ageret, & ſic ad alium finem: vel ſi poneremus ꝙ teſtes eſſent recepti ex parte actoris,quo caſu non poſſunt dici non eſſe recepti ad alium finem,tunc nulla ratio ob.quin debet dici ꝙ publicatio impediat nouos teſtes produci,ſiue fuerint recepti ad eū dem finem,ſiue ad diuerſum.nam ſi ad eundem finem,cur ſm regulam §.poſitam non ob publicatio. nec eſt verum quod d̄t Spe. ꝙ teſtes iſti ſint recepti extra iudicium,immo ſunt recepti in iudicio,licet ꝯ regulas iuris ex cauſa legitima.vnde videmus,

21 †ꝙ iſta examinatio eſt pars iudicij, vnde ille idem iudex qui haberet cognoſcere de cauſa principali dz examinare iſtos teſtes, vt eſt tex.not.& ibi per Barto.in l.cum hi.§.tranſactionem.ff.de tranſa.& tenent Doct.in c.fi.j.de fi. inſtr. Nec dicas ꝙ non dicat̄ iudicium propter ſolennia iudicij, quę deficiunt, quia ſm hoc

22 ſequeretur,†ꝙ vbi proceditur ſine ſtrepitu & figura iudicij,non obſtaret didiciſſe teſtificata,cuius ꝯrium determinat Bar. in extrauag.ad repri.in verbo,figura. & probatur in eadem extraua. in verbo,publicis.ad quid.n.fieret publicatio, quæ ibi requirit̄, niſi operaretur effectus ſuos. forte poſſet dici ꝙ fieret vt non auferretur defenſio parti,ſed tamen primum dictum plus placet. vbi autem teſtes eſſent publicati ad diuerſum finem, dummodo ſententia lata in primo iudicio noceret in ſecundo, adhuc p̄batum eſt §. ꝙ publicatio impediret teſtes produci etiam in caſu,quo teſtes fuiſſent recepti parte non citata,quia reſpectu producentis ipſos partem non eſſe citatam, nihil inducit de nouo, cur magis debeat admitti productio teſtium,reſpectu vero eius ꝯ quem producuntur,adhuc videtur idem, quia datur ſibi poteſtas opponendi ꝯ dicta & perſonas teſtium productorum,ſed tamen in hoc caſu poteſt dici ꝯrium & eſt vera opi. Doct.qñ teſtes fuiſſent recepti & publicati ante partis citationem, quia ſi pars fuiſſet præſens, forte produxiſſet teſtes ſuper articulis direct̄e ꝯriis,anteq̄ publicarētur teſtes. vnde cum reſeruetur ſibi integra defenſio,ꝙ vī eſſe de mente text.in c.quoniam frequēter, in fi.principij ibi, vel alia,&c. §. vt h. non ꝓte.vī ꝙ non a publicatione & ꝙ pars didicerit teſtificata poſſint produci noui teſtes, ſed tñ hic etiam poſſet dici,ꝙ non poſſent produci,& forte hoc

23 eſt verius,†quia pars ꝯ q̄ teſtes fuerunt producti,poterat ſuos teſtes producere priuſquam didiceret teſtificata, licet teſtes eſsēt publicati,licet publicatio eſſet facta eo abſente.ſi ergo didicit teſtificata,imputet ſibi. aufert enim ſibi defenſionem ex facto p̄-

24 prio,& hoc credo verius de iuris ſubtilitate. † Illud etiam ſcias, ꝙ quando ſententia lata ꝯ vnum pręiudicaret eidem in fauorē tertij,qui non fuiſſet in illo iudicio, exemplum in l.ingenuum, cum materia.ff.de ſta.ho.& in c.ſuper eo.§.eo.tunc licet acta facta in illo iudicio præiudicent ſibi quo ad fauorem tertij,nō tamen præiudicabit publicatio, quin poſſit producere nouos teſtes,non ob.publicatione.caſus eſt not.in c.j.j.de excep. ibi,niſi

b prius ſe probauerint innocentes.[a] & licet glo.deſtruat tex. intelligendo ꝙ probent ſe eſſe emendatos de crimine, & ſequantur communiter Doct.non eſt tamen neceſſe ſic dicere & diuinare ad literam.& poteſt dici id,quod dixi.nec mireris,quia ſi Bar.in loco §.allegato, tenet etiam inter eaſdem perſonas,ꝙ etiam vbi præiudicaret ſententia etiam in diuerſa inſtantia, non tamē noceat publicatio, q̄uis illud dictum non tenuerim,longe facilius poteſt dici in hoc caſu,cum probationes fuerint factæ inter alīs perſonas,vt ſicut conuictus in vno grauatur,quia nocent ſibi p̄bationes ad fauorem tertij ꝯ regulas iuris, in alio releuetur, vt poſſit probare non obſtante publicatione, iuxta l. eum qui. in

25 prin.ff.de iureiur.& forte poſſet attentari per illum tex.†ꝙ non ſolum conuictus poſſet probare de nouo,ſed etiam condemnatus,vbicunq; ſententia allegaretur a tertio, qui non fuit pars iudicij.hoc tamen non affirmo pro nunc. Et quia §.dictum eſt, ꝙ

26 publicatio teſtium regulariter impediat teſtes produci,†quæritur vtrū ſola publicatio hoc faciat, an vero requiratur vltra publicationē,ꝙ pars didicerit teſtificata. Io.An. hic ſimpliciter dixit, ꝙ ſic, quia ius canonicum vī ſolum ponderare publicationem,vt patet in c.cauſam,quæ.& in c.cum veniſſent.j.e.& in c. ex tenore.& in cle.teſtibus.e.ti.ſecundo,quia ratio cur publicatis teſtibus noui teſtes produci non poſſunt,non eſt ſolus timor ſubornationis, ſed vt ſit aliquis terminus probationum, & per ꝓns finis litium. aliquando ſi ſola ſubornatio eſſet cauſa huius prohibitionis,deberent etiam prohiberi teſtes produci ante publicationem proceſſus &anteq̄ pars ſciret dicta priorum teſtiū, quia adhuc noui teſtes tunc ſubornari poſſunt. ſed vt dicit do. Ant.de But.prima ratio non concludit,quia ad euitandū facultatem probandi,vel longitudinem, ſunt aliæ ſufficientes, ſicut termini,concluſiones in cauſa,renū ciationes & ſimilia.ītē multiplicatio productionū,vt in c.in cauſis. §.e. qui ergo vult dicere ꝙ publicatio proceſſus etiam ob hanc cauſam fuerit inuēta dz probare.hoc maxime,quia tex. in corpore vnde ſumitur iſta mā,ponderat ſolū ſuſpitionem ſubornationis. ſcđa vero abſurditas nō procedit,† quia non ęque timetur ſubornatio, c qñ qs

27 c non ſciuit qd dixerint teſtes ſui, ſicut qñ videt qd p̄bauerunt,& ēt qd non, vt plene declarant hic Io.An.& Mod. & colligitur ex

tex.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota,ꝙ inſtātia nullitatis & appellationis ſimul deductæ perēptæ pōt quis iterū de nullitate ſine appellatione dicere, Rui. conſ.37.nu. 16.lib.5.

b VIN. GOD. Adde tamen,ꝙ qualitas teſtis debet conſiderari tempore quo teſtificatur,vt tradit Dec.conſ.163.nu.12.lib.j.

c VIN. GOD. No.ꝙ ſubornationis met[a] nō ē in diuerſa inſtātia, ſicut in eadē, Tind.in trac.de teſti.in c.2.nu.3.ꝙ habetur in 1,lib.trac.fol.202.

tex.in loco alle.aliud ẽt absurdũ, quod deducit Ioã. An.dum dicit, ꝙ si sola ratio subornationis impediret testes produci, sequeretur ꝙ si testes primo examinati & publicati nihil deponerent super articulis, possent produci noui testes, quasi tunc ex dictis priorum testium pars non possit instrui, quid deberet addere
28 vel corrigere, nõ procedit, †quia ẽt si testes dicant se nihil scire, adest tñ par vel maior timor subornationis, quando pars videt se nihil probasse, ſm d. Ant.& bene.vnde ipse no. Ab.in c. constitutus, el. 3. j. eo. distinguit, ꝙ aut publicatio est facta parte præsente & volẽte, aut parte absente vel inuita. primo casu nõ possunt testes vltra produci,& ita intelliguntur iura, quæ ponderant publicationem. secundo casu possunt produci, si pars non didicit testificata,& ita intelligatur tex.in Auth. de testi. §. quia vero, ver. illud. qui videtur ponderare didicisse testificata.& hãc distin. approbat Bar.in d.auth.at qui semel, per tex.in d. §. quia vero, ver. si vero deducens. vbi probatur ſm membrum huius distin. vz ꝙ si publicatio est facta parte absente vel inuita, possunt produci testes, ſm eum. Sed aduerte, quia Ioan. And. in loco allegato,& do. Ant. hic videntur sentire, dum dicunt ꝙ publicatio facta inuita parte non impedit testes produci, ꝙ voluntas, de qua fit mentio in primo membro & qua concurrente non possunt testes produci, sufficiat ꝙ sit tacita, i. ꝙ pars sit præsens & non p̃dicat. Bar. autẽ in dicta auth. qui semel, licet ẽt vtatur simili verbo in secundo casu, in primo tñ vr̃ requirere voluntatẽ expressam. dicit enim ꝙ si publicatio est facta parte volente & pe
29 tente, tunc nocet vt testes non possint produci. † Communior tamen intellectus est, ꝙ sufficiat partem esse præsentem & non p̃dicere. hunc sequitur clare do. Ab. hic, hunc etiã sequitur Bal.
30 in locis. j. allegandis. †vtrum autem sufficiat & simplex cõtradictio ad hoc, vt publicatio diceretur facta parte inuita, an vbi requireretur appellatio, si nõ ob. p̃dictione iudex publicaret. hoc non declarãt Doc. sed de mente ipsorum vr̃ esse, vt ẽt clare dicit do. Abb. ꝙ virtus publicationis excludentis nouos testes produci, fundetur super tacito consensu partis, vnde non volũt ꝙ parti absenti præiudicet publicatio, q̃ non consentit. & iõ vr̃ posse dici ꝙ sola p̃dictio sufficiat ad excludendũ consensum, licet. n. pars postea non appellet, per hoc non p̃sumitur p̃sentire vere, sed ficte, vt est casus no.& ibi dixi in c. ꝙ ad cõsultationem. j. de re iudi.& tenet Bar. in l. ab eo. C. quõ & qñ iudex. qui fictus consensus non sufficiet, sicut verus. pro hoc facit optime, quod sin.
31 ponit Hosti. in d. c. dum dicit, †ꝙ in terminis illius decre. ad hoc vt sponte quis non videatur recipere terminum, sufficit simplex p̃dictio, licet pars non appellet.& q̃uis Inno. ibi aliter dicat, hoc tñ vr̃ verius rõne præmissa,& quia mutatio voluntatis non p̃sumitur, vt c. maiores. de bapt. & quod ibi no. Itẽ aduerte, quia si tex.in d. §. sicut, ibi exponat gl. super verbo, edictum.& Bar. in d. auth. at qui semel, tex. allegatus per Bar. nihil facit. dicit. n. in illo ver. si non pars, quòd si pars deducens. testes, necdum adiectionẽ acceperit. i. si testes non fuerunt aperti exponendo, vt dixi, ergo ille tex. non loquitur post publicationẽ, sed ante. D. An. hic distinguit ꝙ aut est facta tertia productio & publicatio, & tunc p̃sumptione iuris & de iure p̃sumitur ꝙ pars didicerit testificata & ideo nõ admittit vltra ad producendos testes. adducit tex.in §. quia vero. super verbo, edictũ. iuncta gl. q̃ põderat sola aperturã cũ trina produc. nõ didicisse testificata. sed istud suũ dictũ nõ procedit cum reuerẽtia, tũ qa in dicto prin. concurrebat & aliud tertiũ si renũciatio facta testibus, vt patet in verbo p̃cludẽte, q̃ licet sola nõ impediret p̃duc. testiũ, vt s̃. eo. declaraui. c. in causis, reddit tñ p̃iũcta cum alijs p̃ducẽtẽ magis suspectũ, vt dixi in d. c. in causis. Præterea illa expositio gl. q̃ exponit edictũ. i. aperturã, nõ est vera, vt probat in prin. d. §. vbi tex. declarãs quod erat. j. dicendum dicit, quod quidam, cum testimonia excepta fuerint. i. a partibus recepta, vt clare patet de se, & etiam exponit ibi gl. voluit producere nouos testes. Præterea verbum editio, signat copiæ datione m, vt l. j. §. edere. ff. de eden. Sed ad
32 hoc posset responderi, †ꝙ editio posset significare aperturam, p quam iudex mandat dari copiam parti. vnde satis diceretur ac-
a cepta editio, si iudex esset paratus edere a absque eo quod pars actualiter copiam accepisset. Sed tamen propter verbum. s̃. positum, dicendum est vt dixi, & etiam quia tex. dicit si pars editũ acceperit. verbum autem accepisse, non põt proprie stare, nisi post acceptã copiam, licet editio posset videri facta per publicationẽ & sõlã aperturã. aut fuit facta duntaxat prima vel secunda productio,& tunc ipse probat distinctionẽ Ioã. An. & Bar. dicit
33 tñ, †ꝙ qñ publicatio est facta parte non p̃tradicente, vt dixi, quia in isto casu resultat sola p̃sumptio iuris ex publicatione processus ꝙ pars didicit testificata, vel probando ꝙ notarius se incontinenti absentauit, vel non legit attestationes, neque habuit copiã per iuramẽtum proprij & notarij, tunc admittet ad probãdũ nõ obstãte publicatione. ar. c. ex insinuatione. s̃. de procu. qa lex fundat se isto casu sup̃ suã attestationẽ, vt in corpore in §. illud & immo publicatio intantum obstat, inqaantum facit p̃sumptionem. Bal. aũt in l. peremptorias. C. sen. rescin. nõ pos. & in l. per hanc. in pe. col. C. de temp. ap. simpliciter distinguit, vtrum publicatio fuit facta præsentibus partibus, an vero altero absente, vt j. casu publicatio obstet, secundo nõ,& sic sequit in effectu distinctionem Io. An. declaratam vt s̃. mihi videtur simpliciter posse defendi, ꝙ opi. Bernar. in c. constitutus. j. eo.& Spe. in titu. de teste. §. satis vtiliter. ver. sed pone publicatione. qui tenent ꝙ sola publicatio sine sententia non sufficit sic. nam quando pars fuisset præsens publicationi, nec consensisset expresse, per tex. in corpore in d. ver. si vero deducens. quem sic induco. dicitur ibi, si deducens non accepit editionem,& de testibus cũ iudice non disputauit, admittitur quarta productio cum solẽnitate, de qua ibi, licet aduersarius acceperit copiam testium & didicerit testificata. vnde patet ꝙ ille tex. loquitur post aperturam testium, quia alias non data fuisset copia parti aduersæ, neque disputatũ
34 fuisset super testibus, vt patet in c. præsentium. j. e. †quinimmo ipsa traditio copiæ effectualiter importaret publicationem processus, quia non potest aliter fieri,& quia finis publicationis nõ est nisi vt copia processus detur parti, vnde qui cõsequens, vult & antecedẽs, vt dicitur in l. actione. in prin. ff. pro socio. & in l. illud. ff. de acqui. hære. Nec ob. ꝙ Bar. intelligat illum tex. quando publicatio fuit facta parte absente, quia hoc non dicitur in text. & ꝙ hoc sit falsum rõne ostendo. aut enim dicis ꝙ ex præsentia partis impediatur productio, ꝙ pars tacite patiendo publicari processum videtur renunciare iuri producendi testes, vt hic dicit do. Abb.& hoc non procedit, quia ſm Bar. in extrauag. ad reprimẽ. in verbo, sine figura iudicij, publicatio principaliter fit, vt nõ auferatur copia defensionis parti. i. vt pars visis dictis testium possit impugnare & discutere, vtrum probent. vnde ille qui est præsens & non cõtradicit, potest videri consensisse publicationi propter aliud quam vt renunciet productioni testiũ, si publicatio de natura sui sine consensu partis non habet hoc ꝙ excludat testium productionem, vt l. sicut. §. non videtur. ff. q. mo. pig. vel hip. sol.& melius facit tex. in l. si fundum per fideicommissum.& quod ibi traditur, de leg. j. & quod habetur in c. in præsentia. s̃. titu. j.& in l. pro hærede. in prin. cum materia, de acqui. hære.& est bonus casus in c. illud. j. de præsump. Præterea non plus debet operari renunciatio tacita q̃ expressa, sed renunciatio simpliciter facta non impedit testes produci in causa appellationis, vt traditur in c. cum veniissent. j. eo. ergo si publicatio impediret testium productionem, quia tacite videtur renunciatum testibus, etiam sequeretur ꝙ publicatio non obstaret in causa appellationis, contra tex. hic, & in cle. testibus. ergo patet manifeste ꝙ ex vi tacitæ renunciationis nõ sit exclusio, nec etiam illud dictum do. Anto. ꝙ ex publicatione facta parte p̃sente p̃sumitur pars didicisse testificata, probatur iure, †quia
35 quando scriptura est penes tertium, non oritur p̃sumptio de illa scriptura contra alium, ꝙ in ea aliquid fecerit, nisi sit persona domestica, vt est casus no.& ibi hoc ponit Bal. in l. j. §. ille autem. C. de Lati. liber. tol.& no. Io. An. in titu. de instru. edi. §. ostẽso. ver. illud autem. in addi. magna.& qua ratione nihil p̃sumitur actum a tertio, eadem nõ p̃sumetur lecta scriptura, qa & legere & percunctari acta, est facti, siue cancellare scripturã. vbi autem testes essent penes partem & fuisset facta publicatio, bene oriretur p̃sumptio iuris, quod quis legisset acta, secundum gl. no. in c. constitutus. j. eo. quam allegat hic d. Anto. sed est casus de iure ciuili, in l. non est ferendus. in prin. ff. de trãsac.& bonus tex. in corpore. §. quia vero. in ver. vt pote. vbi hoc probatur expresse,& tenet Bal. in auth. at qui semel. sæpius allegata. Et. s̃. diximus ꝙ quãdo testes sunt examinati ad ẽternã rei memoriam & publicati, si pars didicit testificata, non possunt amplius produci testes contra communem sententiam Docto. hic scias, ꝙ hãc quæstionem mouet gl. no. in auth. sed & si quis. C. de testi. vbi videtur tenere communem sententiã. sed Balp. ibi & Saly. tenent oppositum & melius,& formaliter vtit Bal. ratione allegata per in prædicto arti. Et quia Io. An. & Doc. hic prosequuntur multas fallentias, vltra quasdam, quas declaraui-
36 mus omissis his quæ non indigent additione, †Vtrum in criminali testes possint recipi post didicita testificata. do. Abb. hic refert Iona. An. in c. de testibus. j. eo. simpliciter dicere, ꝙ idẽ testis repeti potest in causa criminali publicatis testibus ex offi. iudi. p l. diuus. ff. de custo. reo.& per l. repeti. in prin. ff. de quæstio.& de hoc nihil trademus hic, sed dic vt per Barto. in d. l. repeti.& plenissime per Cano. in c. cum clamor. j. eo.& in c. per tuas. alij Moder. intelligunt & referunt Io. An. ꝙ & idem testis possit repeti & nouiter produci,& transeunt hic cõmuniter. Tu vero pro intellectu istius articuli debes scire, ꝙ Bar. in dicta auct. at qui semel. simpliciter dicit, ꝙ ad petitionem partis testes non possunt

produci

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota quod edere actiones ad petitionem rei actor tenetur quando constat eum illa fecisse, aut facere debuisse, Rui. consi. 69. nume. 1. lib. 4.

produci, ſed ex officio iudicis ſic, non tñ declarat vtrum poſſint ꝓduci ad offēſam, an ad defenſam. ſed in l.2.§.ſi pub.ff. de adul te. ſimpliciter tenet, ꝙ ex officio poſſunt produci ad offenſam & ad defenſam publicatis teſtibus. intellige in caſu, in quo añ publicationem iudex poſſet in criminali recipere teſtes ex officio, ꝙ quando ſit, dic vt plene traditur per Bar. in diſpu. ſua, quæ incipit, iudex maleficiorum. & in l.4.§.hoc autem. de dam. infec. & per Bal. no. in l.2. circa prin. commenti. C. de eden. in l. j. §. fi.
a ff. de quæſt. dicit ſimpliciter, ꝙ in criminali iudex ex a officio ꝓducit teſtes, nedum publicatis teſtibus, ſed etiam poſt concluſum in cauſa, quod dictum ponit alibi in l. vnus. §. reus. eo. titu. vbi perfectius loquitur, q̃ alibi, ꝙ non ſolum ad defenſam, ſed ēt ad offenſam pñt ꝓduci teſtes publicatis teſtib. in cauſa criminali, nec declarat ibi vtrum hoc poſſit facere pars, an ſolum iudex ex officio, ſed ex his, quæ dicit Bar. in locis ſupradictis, videtur ꝙ
37 ex officio non parte petente. †Tu vero dic, ꝙ ſi teſtes producuntur ad defenſam, communis eſt ſententia quare etiã approbat Bal. in dicta auct. at qui ſemel. ꝙ teſtes poſſunt produci ex officio. ego autem addo etiam ad petitionem partis, vt eſt caſus clarus in ver. poſtulante in l. vnus. in §. fi. ff. de quæſt. vtrum autem ad offenſam hoc liceat, eſt maius dubium. nam Bal. in l. præsbyteri. in j. col. C. de epiſ. & cleric. tenet ꝙ non poſſiut produci. idē, poſt longam diſpu. ſentit Hoſti. & do. Anto. in c. cum clamor. j. eo. vbi dicit, ꝙ ſi teſtes ſunt examinati & publicati ad petitionē promouentis inquiſitionem, cum eſt promotor volũtarius nō deputatus a iudice, iudex nō debebit producere nouos teſtes ex officio, niſi ex coniectura ſuſpicetur reum eſſe culpabilem. & poſtea addit Hoſti. ꝙ melius faciet iudex tunc abſoluere reũ & poſtea formare de nouo inquiſitionem, & ſic tandem videtur remanere, ꝙ iudex ex officio teſtes producere non poſſit. hanc ſententiam tenet expreſſe Saly. in l. fi. in vlti. col. C. de quæſtio. per regulam poſitam in dicta auct. at qui ſemel. cui eſt ſtandũ, quia non inuenitur correcta in cauſa criminali. Nec ob. dicit ipſe, tex. in §. reus. quem inducit Bar. pro ſe hoc modo videlicet, qa in illo tex. dicitur, ꝙ ſi reus ſemel fuit tortus & iudici probentur noua indicia, iterum torquebitur, nam dicit ipſe in caſu illius. §. ꝙ publicatis teſtibus teſtes producuntur ſuper nouis capitulis. i. ſuper nouis indicijs non prius deductis in capitulis, quod fieri poteſt, vt in tex. noſtro, & ſic dicit intelligendum dictum Barto. ſed tu conſidera ſubilius, ꝙ Bar. multũ colorate inducit illũ tex. ꝑſupponit enim qđ primi teſtes probantes prima indicia, quorum dicta fuerunt publicata, fuerint recepti ſuper probatione criminis, non ſuper indicijs de per ſe, licet crimen probauerit ꝑ indicia, & tunc bene probaret ille tex. hanc quæſtionem, quia cum etiam noua indicia pertineant ad probandum crimen & ſuper crimine teſtes ſemel ſint producti & publicati, obſtaret publicatio in cauſa ciuili: ſed tamen quia odioſum eſt, ꝙ poſſint ꝓduci teſtes in cauſa criminali ad offenſam, & in cauſis criminalibus proceditur ad inſtar ciuilium, vt l. abſentem. ff. depœnis. te neamus intellectum Saly. ad d. §. reus, ꝙ ibi teſtes priores non fuerunt recepti ſuper crimine, & ſic ſuper tota cauſa, ſed ſuper quibuſdam indicijs de per ſe, quæ pars intendebat reum poni ad torturam, & etiam ſi aliud intenderet non eſt vis, ex quo nno capitulauit expreſſe ſuper crimine. Sed contra iſtam determinationē multum facit, ꝙ in caſibus in quibus iudex ex officio poteſt recipere teſtes in cauſa criminali ante aperturam teſtium, non videtur ratio cur idem non poſſit poſt teſtificata, in c. cum clamor. j. eo. ideo ſi proceditur per inquiſitionem, iudex ſemp poteſt recipere nouos teſtes non obſtãte publicatione, quoniã in eo non eſt timor ſubornationis, quæ ratio etiam videtur ha-
38 bere locum in caſu noſtro. Sed potes dicere, †ꝙ quãdo iudex ꝓcedit ex inquiſitione, fauorabilior ſit proceſſus ſuus quam quã do procedit vna cum parte, tum quia ex quo pars ſuſcepit iudicium in ſe, & ſic eſt alius qui promoueat litem, iudex non debet ita faciliter ſupplere ſicut quando ſolus procedit, tum quia licet non ſit ſuſpitio ſubornationis in iudice, eſt tamen in parte, quæ etiam teſtes qui producent ex officio, faciliter poterit ſubornare, ꝙ non contingit vbi ſolus iudex proceditalio non promouente inquiſitionem. Sed quæritur pro declaratione materiæ, quia Io. An. & Doc. hic dicunt ꝙ valet receptio teſtium ſuper veteribus capitulis de conſenſu ambarum partium, niſi ſit cauſa reſpiciens ius publicum, cui partes conſentiendo nō poſ-
39 ſunt præiudicare, ſecundum do. Anto. hic, †nunquid valeat receptio teſtium ſuper eiſdem articulis parte aduerſaria non contradicente, vel opponente, non tamen conſentiente expreſſe. ſuper quo dixit Bal. no. in c. j. §. item ſi vaſallus. de controuer. inueſti. ꝙ valeat receptio, per l. argentarius. §. cum autem. ff. de edē, quæ ſic inducitur, quia ſicut valet ſententia, cum iudex non admittit volentem probare, vt ibi dicitur, ita econtra debet valere cum admittit ad probandum, quem admittere non debet. & hanc opi. ſequitur Guili. & Io. de Imo, in cle. teſtibus. eo. titu. & referunt hi aliqui Moderni. quæ opi. videtur probari ratione fortiſſima, quia ſi lata ſententia parte non contradicente valet probatio recepta ſuper iniuſta ſententia, ita quod ſententia iam lata retractatur, vt no. Inn. in c. cum dilecta. ſ. de reſcrip. & in c. cum Bertoldus. de re iudi. & eſt caſus in c. inter monaſterium. eo. titu. in ver. cum ſi prædictis, &c. licet gloſa ibi deſtruat tex. intelligendo ꝙ prima ſententia erat nulla, & tenent communiter Moder. in c. quoniam contra. ſ. titu. proxi. ergo multoſotius valet probatio recepta ante ſententiam, quando terminus ſententiæ fortius excludit, quam terminus ipſam præcedens, vt in c. licet. ſ. titu. proxi. Secundo hoc confirmatur ex his, quæ tradit Inno. in c. per tuas. j. eo. & Bar. in l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. & probatur in c. j. de reſti. ſpoli. & ibi per Doc. vbi dicunt ꝙ quamuis in iudicio recuperandæ poſſeſſionis non debeat pars admitti ad probandum de dominio, ſi tamen admitti tur & fuit data copia articulorum parti aduerſæ, valet probatio quia imputet ſibi pars quæ nō oppoſuit. Tertio arguitur ſic, for maliter quantumcunque denegatur facultas parti iuris quod eſt iudicatum originaliter in ipſa parte & competit ſibi ipſo iure, tunc ita demum videtur denegari talis facultas ſi opponatur ſufficiat. l. j. in prin. ff. ad Velleia. & his, quæ no. Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuſſo. ſed facultas probandi quantumcunque pendente iudicio videtur competere parti ipſo iure. ergo ſi poſt certum terminum prohibetur, intelligitur ſi pars opponat vel contra-
b dicat. In contrarium arguitur, quia receptio b teſtium in iſto caſu ſit nulla ipſo iure, ſiue fiat publicatis teſtibus, ſiue poſt trinã productionem, ſiue etiam poſt primam vel ſecundam. nã tex. in Auth. de teſti. §. quia vero. quando emanauit prima productio, publicati ſunt teſtes & renunciatum teſtibus, dicit ꝙ ſi pars velit producere teſtes hoc omnino non adeſſe. i. ſecundum gl. non deberet concedi. Item in ver. illud, quando facta eſt prima vel ſecunda productio dũtaxat denegat licentiam parti, quę dicit teſtificata per dictionem omnino, vt patet in d. ver. ibi om-
40 nino ſententiam denegamus. †quæ quidem dictio ſignat effectum diſpoſitionis, quæ introducitur per l. ipſo iure induci, ſecũ dum gl. no. in l. j. §. ſi pecunia. ff. depoſi. & ibi hoc no. Bald. & tenet Bar. expreſſe in l. j. ff. iudi. ſol. in 2. q. & eſt caſus no. in verbo omnimodo, in l. j. §. accuſationem. circa prin. ff. ad Turpil. iuncto ver. pe. ſed quando denegatur parti facultas agendi actum, ipſo iure non valet actus, vbi pro illo actu competat officium iudicis, vt ſatis probat tex. in d. §. accuſatione. in pe. reſpon. & in prin. d. §. in ver. mouet. & ver. ibi, pene nulla ſit accuſatio. licet Bar. ibi teneat contrarium, & non bene, ergo videtur ꝙ iſta protio non valet, & hanc cõcluſionem tenet Bar. ſi recte inſpicias, in auth. at qui ſemel. ſæpe alleg. vbi dicit ꝙ ſi tria concurrant, valet publicatio, trina productio & renunciatio, ſine dubio probatio admiſſa per iudicem erit nulla. poſtea ſubdit, ꝙ vbi trina productio dutaxat fuit facta, valet receptio probationis parte nō opponente, quia hoc non reperitur prohibitum iſto caſu, niſi ſubeſſet alia cauſa impediens, de qua dixi ſuperius, vel j. dicam, & clare ſentit ꝙ etiam quando didiciſſet teſtificata & nihil aliud concurreret, receptio probatio vel admiſſio ſit nulla. Præterea,
c ſi teſtis c receptus poſt lapſum termini nulliter recipitur, ſecundum Cyn. in l. j. C. de ſepul. vio. & Bar. in l. 2. ff. de ap. recip. & Bal. in l. 2. C. de epiſ. audi. & in l. ſi ea. C. qui accu. non poſ. idē & fortius, vī dicēdum in caſu noſtro, quia vt patet de ſe lapſus termini non ita præciſe excludit, ſicut publicatio. & hanc opi. firmat Bal. vel ſentit potius, in l. peremptorias, in 2. col. C. ſen. reſcin. non poſ. & in l. eos. §. ſi quid tamen. ff. de ap. & iſta pars videtur
41 tur eſſe verior de iure. †pro declaratione videndum eſt de intellectu tex. qui videtur determinare pro hac parte in d. §. accuſatione. nam Bart. ibi tenet ꝙ in caſibus illius. §. accuſatio non ſit nulla ipſo iure, ſed ſit opus excipere contra accuſantem. adducit tex. in d. §. accuſatione. duobus modis. primo in ver. multoque magis. vbi text. dicit ꝙ accuſatio facta a muliere, potuit habere effectum, & ſic patet ꝙ valuit ipſo iure. Sed ad illum tex. reſpondeo dupliciter. Primo, ꝙ ille ver. poteſt intelligi nō in caſu, quo ſuam iniuriam proſequeretur, quo caſu permittitur ſibi accuſatio, vnde non loquitur tex. de acuſatione propoſita, ſed de accuſatio. quæ in caſu licito poſſet proponi, & tunc intentio literæ eſt arguere ſic a fortiori, ſi mulier tenetur petere abolitionem, q̃ aliquo caſu potuit accuſare, multo fortius illi, qui in nullo caſu permittũtur accuſare. vel dic & melius, quod in illo ver. mulier accuſabat in caſu licito, quia dicebat ſe conſequi ſuam vel ſuorũ iniuriam, ſed quamuis ita diceret, reuera hoc non poterat probare. & ideo dicit Iuriſconſultus, ꝙ accuſatio potuit habere effectum, intellige ſi probaſſet qualitatem allegatam. vnde non pro

bat

ADDITIONES.

a VIN. GOD. In huiuſmodi q. Vide Aret. conſi. 80. ſicut decet. ubi multa diſcutit in hac materia.

b VIN. GOD. Adde ꝙ teſtes recepti ante inquiſitionem & parte non citata non probant. Rui. conſi. 10. nu. 9. lib. 5.

c VIN. GOD. Adde ꝙ teſtis deponēs de tempore cum hac adiectione iudicio ſuo, ſatis dicatur probare Rui. conſi. 69. nu. 12. lib. 4.

bat ille tex. ꝙ in casu prohibito accusatio videtur esse nulla. Se cũdo mouetur per tex. in prin. d. §. ibi præscriptione moueri po terat. ex quo innuitur, secundum eum, ꝙ opus est exceptione vt repellatur appellatio. sed ista inductio modicum facit, quia fateor ꝙ exceptio, quæ excludit accusatorem ipso iure potest opponi ꝯ p rocessum, si reus vult, vt traditur in l. si pupilli. §. fin. ff. de neg. gest. & in l. nam & postea. ff. de iureiu. sed non valet consequentia, ergo non potest opponi postea, qñ ex quo processus est nullus ipso iure, sicut dicimus in exceptione falsi procuratoris in c. in nostra. s̃. de procur. & l. licet, cum materia. C. eo. & traditur in l. Pompo. §. rati. per Bar. ff. eo. titu. Tertio adducit tex. in quantum vult, ꝙ vbi accusatio est prohibita, sit necesse accusatori petere oblationem ꝙ non est si processus est nullus ipso iure, sed ipse non perpendit ꝙ implicat contradictionem ad dicta sua, habita relatione ad tex. nam cum fateatur inferius ꝙ quando quis accusat adulterum & adulterã simul, processus est nullus ipso iure, petenda est abolitio, quia ille est vnus de casibus expressis in tex. in quo Iurisc̃ōsul. vult, ꝙ p abolitionē videtur reiecta sua opi. vt non vera. quo ad illum tex. dico manifeste & multipliciter probari ex illa litera, ꝙ in casu d. §. processus est nullus ipso iure. & primo hoc probatur in verbo multo magis ibi, illorum accusatio voce duntaxat testis interuenit. Secundo adduco tex. in ver. quid porro refert. vbi tex. dicit, quid porro refert propter causas suprascriptas accusatio non valuerit propter numerum personarũ non tenuerit. & sic patet, ꝙ in casibus præcedentibus eodem modo accusatio non valet, quo quando qs accusat simul adulterum & adulteram. sed in illo casu sine dubio processus est nullus ipso iure, vt dixi, & ipse fatetur, ergo idē dicemus in alijs membris. Confirmatur ista inductio, quia in ver. sequenti, qui incipit, an hoc intersit, Iurisconsatis clare ostēdit, ꝙ si processus est nullus in eo qui accusat adulterum & adulteram, multo fortius est nullus in eo qui repellitur præscriptione vel vitio personæ. Tertio hoc probat texi. n ver. mouet. ibi, dum dicit, ꝙ pœnæ, quæ forte videntur innuere ꝙ accusatio valeret, quia vt patet ex sequentibus. s̃. inductis, hoc non est dictum, qa accusatio vere non sit nulla, sed quia quo ad formam sui habet faciem accusationis. i. habet formam esse, licet non habeat esse, & propter hoc aliquo modo improprie potest dici accusatio, vt est casus no. in simili, in l. si quis legatum. in prin. ff. de fal. Sed p opi. Bar. fortissime facit tex. quem ipse allegat in l. si maritus. §.
42 præscriptiones. de adult. vbi clare videtur probare, † ꝙ si exceptio quæ repellit accusatorem, non opponitur ante litis cōtest. non potest postea opponi, & sic valet processus. quod Bar. multum fuit varius in isto puncto, nam in l. absentem. in fi. ff. de pę. dixit ꝙ facultas accusandi non tollitur ipso iure per præsumptionem, immo non valet processus, & posito ꝙ tollatur ipso iure, adhuc dicit valere processum parte non opponente, per l. cum putarem. cum si. ff. sami. er. & sic sensit id, quod in §. accusatione. Contrarium tenuit expresse in l. cum lex. in vlti. col. ff. de fideiuss. vbi dixit, ꝙ vbicunque lex denegat officium iudicis parti, intelligitur denegare ipso iure secundum Ia. de Are. ita ꝙ nullo modo quis audiatur. & sic sentit clare, ꝙ processus est nullus ipso iure. & quamuis possit cauillare dictum suum, dicendo ꝙ licet officium iudicis non competat ipso iure, tamē valet processus ipso non opponente, hoc tamen non est de mente sua, quia ipse addit ꝙ nullo modo pars debeat audiri. & ita intelligit dictum suum Bal. in l. non dubium. in vlti. col. vbi omnino videas. C. de legi. Et tenendo hanc opi. quæ vr̃ probari ex tex. in d. §. accusationes. tamen ex ratione subtili, quam assignat Bart. in d. l. cum l. de quo ibi per eum. ad tex. in §. præscripriones. respondeo dupliciter, & dico ꝙ loquitur de exceptionibus declinatorijs, quæ non excludunt totaliter accusantem ab accusatione, sicut exceptiones ordinis, de quibus in l. 2. in prin. ff. eo. & in legibus sequentibus, vel exceptiones quæ prohibent aliquem accusari ad tempus, de quibus in l. si maritus. §. j. & ꝙ hoc sit verũ, patet ex verbis literę, quia tex. non dixit simpliciter, ꝙ si exceptiones repellentes accusatorem in causa adulterij sint proponendæ ante li. contest. sed loquitur de exceptionibus legis Iuliæ de adul. quæ sunt proprie exceptiones supradictæ specialiter inducta in illo crimine, & tamen fatendum est, ꝙ oportet restringere illum tex. ad illas exceptiones procedentes ex illa. l. quæ sunt exceptiones ordinis & temporales, vt dixi, & generaliter quia non reddũt processum nullum. Nec ob. tex. eiusdem legis in §.
43 fi. vel potes dicere, † ꝙ quando pars non opponit, & tamen notorie constat iudici de defensione partis, tunc processus est nullus etiam parte non opponente, vt tradit Bal. in d. l. nō dubium. in fi. & in dispu. sua, quę incipit, fenerator quidam. quam refert Pe. in regula, ea quæ fiunt, in 3. char. de reg. iur. quinimmo inferendo ad casum nostrum, possumus concludere, † ꝙ quia volen
44 ti producere testes iudicis officio mercenario, illud iudicis offi-
a cium [a] denegatur ipso iure propter verbum omnino, positum in corpore, &c. propter naturam officij iudicis, quod videtur tolli ipso iure, vt supradictum est, etiam si pars nihil opponat, non valeat testium receptio, & hoc manifeste est verum ꝓpter dictionem omnino, vt dixi, quæ est in tex. nam si simpliciter prohiberetur pars producere testes, non tamen per illam dictionē vel similē quæ esset ita præcisa forte posset dici, ꝙ valeret actus parte non opponente, quia licet cum negatur iudicis officium nobile, quod tollitur ipso iure vt dixi etiam parte non opponente, processus sit nullus, secus tamen posset dici qñ negatur iudicis officium mercenarium, licet ipso iure videatur denegatũ, qa cum istud officium deseruiat actioni propositæ & sic veniat accessorie ad ipsum sequetur naturam suam, vt l. j. §. hæc actio, cũ ibi no. ff. si quis test. lib. esse iuſ. & immo sicut valet iudiciũ sine actione parte non opponente, vt dixi, ita videtur valere factum a iudice, licet officium iudicis ipso iure non competat. sed hoc dictum non est expeditum, quia secundũ hoc sequeretur ꝙ si iudex qui non potest interponere officium parte non petēte, hoc faceret, valeret actus, ꝙ non est dicendum, & immo ista sit conclusio in effectu ꝙ in casu nostro ꝓbatio erit nulla propter tex. in corpore, vt dixi in verbo, omnino. vbi autem non esset prohibitio ita præcisa, adhuc forte esset idem, vt patet ex præmissis, non tamen hoc affirmo ita pro constanti, sicut primum dictũ. Nec ob. præmissis ꝙ si pars fuit præsens & non contradixit, videatur consentire, quia hoc negatur, quia quãdo actus de se esset nullus ipso iure ex sola præsentia eliciatur aliquis consensus saltem tacitus, alioquin tex. in §. accusationem, deberet intelligi, quando esset processum reo absente, ꝙ diuinat ad tex. Præterea regula est in oppositum, vt l. quæ dotis. ff. solu. ma. ꝙ præsentia sine contradictione non indũcit consensum verum in actu difformi. i. qui non cadit in contractu vel quasi. Præterea sicut ille qui non appellat a sententia, non videtur vere consentire, sed ficte, secundum Bar. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. & est casus in c. cum ad consultationem. de re iudic. ita & ille q nō contradicit receptioni testium. Nec potes dicere ꝙ valeat receptio propter consensum fictum, quia illa fictio nō inducitur, quando actus qui fit parte non contradicente, valet ipso iure, tunc enim est quid impuretur parti, cur non ꝯ dixit, vel saltē cur non appellauit. alias quando actus est nullus ipso iure, nihil est ꝙ imputetur parti, quia sciebat ius suum illæsum durare, sicut similiter non imputatur parti si non appellat, quando sententia est nulla, nec etiam imputatnr illi qui litigat cum falso procuratore, si non opponit exceptionem a principio, cum postea possit, qñcunque opponi, vt in c. in nostra. s̃. de procu. & in l. 2. C. eo. nec pars tacendo a principio videtur fateri ipsum esse verum procuratorem. Nec ob. ar. a sententia, quia probatio prohibetur fieri post sententiam propter præsumptionem iuris & de iure, quæ resultat pro sententia ꝙ sit iusta. vnde si postea liquidatur de iniquitate ipsius, quia cessat præsumptio, non est æquum ꝙ probatio reddatur nulla ipso iure. vnde quia causa propter qꝫ prohibetur fieri probatio non durat probatione iam facta, ideo intentio legis non videtur esse vt quis repellatur a probando ipso iure, si pars non opponat. sed in casu nostro causa probationis durat etiam receptis testibus, quia præsumuntur esse subornati, & immo non est mirandum si durat etiam ipsa prohibitio & eius effectus, & ista solutio plus placet quam id, quod scripsi alias in isto articulo. Vel potest dici, vt alias dixi, quod in casu nostro liqueat manifeste de exceptione partis tempore, quo ꝓducebantur testes, & immo iudex non debuit testes admittere, secundum Bal. vt s̃. sed in terminis Doc. potest dici ꝙ prius erat facta probatio de iniquitate primæ sententiæ quam ipsa senten
45 tia produceretur in iudicio, & ideo valuit. † & per hāc solu. pos-
b set inferri, ꝙ si ante probationes factas prima sententia [b] fuisset producta in iudicio, probationes receptæ fuissent nullæ, & sic potest intelligi tex. no. in c. cum inter. j. de re iudi. vbi videtur probari ꝙ standum sit primæ sententiæ, etiam si in secundo iudicio sit liquidatum de iniquitate ipsius, & est nouum dictum in ista materia. Non obstant no. per Bar. in l. si duo patroni. s̃. alle. & qđ dicit in c. j. de resti. spo. quia respondeo ꝙ ibi facultas probandi de dominio non est adempta ipso iure, nec officiũ iudicis mercenarium, quoniam allegatio dominij non excluditur præcise, sed reseruatur in alio iudicio. vnde ista est potius exceptio ordinis, prius debeo restitui quam tu audiaris super dominio vel exceptio feriens quartum alios repellens, quæ nō tollit iudicis officium ipso iure, vt dicit tex. no. in d. §. accusationem. in ver. pe. in illo exemplo, quando quis accusat duos simul. & idem esset in exceptione, quando quis repelleretur per modum agendi, vt probat ille tex. & per hoc est expeditus iste articulus difficilis, & hoc est tenendum, quicquid alias scripserim super hoc articu-
46 lo. Quærunt etiam hic Doc. † nunquid minor & ecclesia admit

tantur

ADDITIONES

a VIN. GOD. Nota quod officium iudicis & actio differunt, Rui. consi. 87. nu. 6. lib. 4.

b VIN. GOD. Sententia prima quãdo est nulla, secunda est ēt nulla, qa sniam nullã reformat, cum eodem uitio laboret, Rui. consi. 74. num. 10. lib. 4.

tantur beneficio restitutionis ad probandum post didicita testificata. super qua quæstione concludit Inn.& post ipsum Io.An. in c.auditis. ℨ.de resti.in inte.& sequitur Bar.in l.j.§. nunciatio. ff.de no. ope.nun. ꝙ aut minor vel ecclesia nullos produxit testes,& tunc sine dubio potest restitui,vt in d.c.auditis.& in l. maior autem omissa. ff. de mino. Hoc enim ipso patet de lęsione ꝙ minor aliquos testes produxit,& tamen debet adhiberi causæ cognitio, vt iudex videat, vtrum a principio produxerit meliores testes & in numero sufficienti,& fecerit id quod qlibet diligens paterfamilias fecisset, vt tunc nō concedatur restō̄,vt l.verum.§. non semper.& §.si locupleti.ff.de minoribus. Si vero nō produxit meliores, vel non in sufficienti numero, in quo debebit haberi respectus ad numerum testium aduersarij inter alia, & tunc concedetur restitutio,quia patet quod sub facilitate fuit lęsus,vel dolo aduersarij.Nec obst.secundum Bar.ꝙ quis prohibetur producere testes publicatis attestationibus propter timorem fraudis ,quā lex ptæsumit,vt in §.quia vero.in Auth.
47 de test. † quia minor excusatur a dolo præsumpto in præteritū, vt l.j.in fi.ff.de eden.& etiam a dolo præsumpto in futurū,quādo si non excusaretur incurreret damnum de præsenti alias secus.primum probatur,secundum eum in l. j. §. accusationem. in fi.ff.ad Tur.iuncta.l.qui destitit, eo.tit. & in l.consilium,in 2. responso.ff.de mino.cum ergo si præsumeretur hic dolus in futurum in minore,minor dānificaretur de præsenti, quia excluderetur a falcultate probandi,ergo videtur ꝙ talis dolus nō præsumatur. & si dicatur ad minus pręsumitur dolus in tutore vel in prælato ecclesiæ,respondet ipse ꝙ dolus non præsumitur in talibus,qui gerunt alienum negocium,vt l.videmus. ff. de in li. iurā.& si præsumeretur,non noceret minori vel ecclesiæ, vt in c.j.& ibi no. ℨ.de dolo & contu.& in l.apud Celsum.§. illam ēt. ff.de doli exce.Sed tu aduerte, quia si consideremus personam ipsius minoris,siue personam tutoris vel curatoris,videtur ꝙ aduersus vtrunque præsumatur dolus. nam de minoribus dicit tex no.in l.si ex ea.§.nunc videndum.ff.de mino. ꝙ si minor negauit se dedisse damnum, cum dedisset, restituitur ad hoc solū, vt habeatur pro confesso,& sic videtur inferre tex. ꝙ quantum ad euitandam pœnam non præsumatur dolus in minore,secuquo ad alia.Secūdo adducitur tex.in l.cum de indebito.in prins ff.de proba.vbi tex.dixit ꝙ si recipiens indebitum,negauit se recepisse , sine distinctione punietur in eo, de quo dicitur ibi in tex.i.tenebitur probare se recepisse debitum, ex quo videtur inferri ꝙ istud habeat locum ita in minore, sicut in maiore negā te, vt propter dolum præsumptū grauetur onere probandi.Præterea si ponderas tex. in l.auxilium. in 2. responso. non fundat se in illo casu Iurisc̄ōsultus, nisi per æquiparationem calumnię præsumptæ ad alia delicta , sed in alijs delictis non fit distinctio Bar. videlicet vtrum sentiat damnum de præsenti, vel non, ergo
48 idem videtur dicendum in hac præsumpta calūnia.†Quod autem præsumatur dolus in tutore, videtur probari ꝙ condemnatio,quæ fit in expensis,fit propter præsumptam calūniam, vel temeritatem, vt l.sancimus. cum ibi no.C. de iudi. sed si pupillus litigat cum tutore,condēnatur ipse tutor & etiam pupillus, vt l.qui solidum.§.etiam.ff.de lega.2.& ibi per Bar. in l. non est ignotum.C de admi.tu.ergo videtur præsumi dolus in tutore ad damnum pupilli. Ad idem adducitur tex.in auth.qui ,ppriā. in fi. C. de non nu. pecu.vbi patet ꝙ procurator, qui negat scripturam factam manu propria, punitur pœna duplici, & nō potest allegare solutionē in futurum,& sic repellitur actione doli præsumpti,vnde qō remanet dubia. His tamen nō obstātibus, quicquid alias scripserim,distinguendo in ista materia dicimus simpliciter communem sententiam esse veram,& dicta Bart. in d.§.nunciatio.quem etiam sequitur eleganter Saly. post Bal. in auth.in l.vbi exigitur.§.j.de eden.& ad contraria respōdeo particulariter,& primo ad tex.in §.nunc vidēdū.dico,ꝙ minor ne
a gando se dedisse damnum, potest dici esse in dolo a vero,non p̄sumpto,vt expresse tenet ibi Bar.sed contra hanc respōsionē facit tex.in ver.præcedenti,& l.auxilium.§.in debitis. ff. de minori. quia sicut in alijs delictis minori non remittitur pœna delicti,ita non videtur remittenda pœna publicationis, qñ minor negauit se damnum dedisse, si esset in vero dolo. Sed respondeꝙ immo illa pœna facilius remittitur,quia non est pęna ordinaria delicti,ꝙ punitur sicut pœnę aliorum delictorum. Ad tex.in l.cum de indebito.in principio,in verbo,sine distinctione , dico ꝙ illa verba signant, ꝙ quando quis negauit se recepisse pecuniam,deinde conuincitur de mēdacio,debet probare pecuniam solutam,sibi fuisse debitam,non distinguendo vtrum ille q̄ soluit fuerit diligens homo,vel potius simplex, sicut distinguitur in casu sequenti,& hoc importat verbum sine distinctione, nō autem significatur per illud verbum,vt si minor negasset pecuniam sibi esse solutam,conuictus de mendacio deberet probare pecuniam esse debitam,quasi ex dolo præterito præsumeretur contra ipsum in futurum , idest cum vellet allegare se recepisse pecuniam debitam. Ad tex.in l.auxilium.§.j. ff. de mino. p̄ quē Dy.dixit in §. nunciatio. ꝙ minor non restituitur aduersus dolū præsumptum in futurum, respondeo aliter q̄ respondeat Bart. nam Bar.dicit,ꝙ tunc minor restituitur, quoniam si tunc restitueretur,incurreret damnum de præsenti,secus si nullum damnum incurreret de præsenti,quæ responsio videtur ℨ l. allegatā per eū, videlicet cōtra l.qui destitit.ff.ad Tur.iūcta.l.j.§. accusationem, eo.titu. vbi patet ꝙ minor non repellitur propter dolū præsumptum in futurum,& tamen ibi si repelleretur, nō incurreret damnum de præsenti,sed simpliciter excluderetur ab exe cutione pęnæ,aduersus quam minor non restituitur, vt l.auxilium.in prin. ff. de mino. ex quo patet, ꝙ omittendo accusationem,non incurreret damnum.Tu ergo dic ꝙ tex.in d.l.auxiliū. in 2.responso.dum dicit ꝙ si minor non accusauit iure mariti j. 40. dies, non potest petere se restitui,vt iure mariti excuset,j.40. dies,quia deprecatur veniam calumniæ,non dicit ꝙ minor excludatur a restitutione,quia præsumatur ℨ ipsum in futurū. sed hoc vult in effectu,ꝙ denegatur sibi restitutio, quia vult restitui aduersus pœnam delicti futuri, intellige si committetur, ꝙ
49 non est concedendum,ne detur materia delinquendi,† & quia in delictis non conceditur minori restitutio,& sic non concedi tur post delictum commissum,ita & multofortius nō debet cō cedi ante delictum commissum, ne detur materia delinquendi.Quod autem pupillus excusetur a dolo præsumpto, bene ꝑ bat tex.in simili,in Auth.de hære.& falc.§.pupillus, iuncto. §.si vero non fecerit. vbi patet ꝙ quamuis præsumatur hæres ma-
b lignus,qui non confecit inuentarium,pupillus b tamen restitui tur aduersus confectionem inuentarij omissam. Secundo hoc probatur ratione,quia si in pupillo circa negocium suum in dubio præsumitur facultas & negligentia, vt l.j. in fi.ff. de mino. & l.cum de indebito.§. si autem minor.ff. de proba.ergo licet attestationes sint publicatæ & post didicita testificata communiter vel frequenter accidat ꝙ pars quærat subornare nouos testes, hæc tamen præsumptio cessat in minore,qui in rebus suis non præsumitur diligens,vt concludit nedum vitraquam cōueniat. vnde dicit Bal.in auth.at qui semel.super isto articulo,ꝙ minor restituitur,quia propter qualitatem personæ suæ non præsumitur ita fuisse diligens,sicut maior in perscrutando testes & dicta eorum. Et aduerte, quia quāuis mulier & rusticus excusentur a dolo præsumpto,sicut minor, vt probatur in iuribus prælegatis, in hoc tamen casu non poterunt producere testes, vt declarat Bar.& Ang.in locis allegatis.& rationem dic,vt hic p eos.
50 Dixit tamen Bal.sing.† ꝙ mulier non excusatur a dolo præsumpto,quādo nulla subest causa colorata, saltem grosso modo & vulgari,cur non faciat id quod tenetur facere.vnde si omisit penitus confectionem inuentarij,cum sit tutrix,non excusatur, secus si aliquas res omisit ponere in inuentario p̄tensa causa aliqua,quæ habeat aliquid coloris, saltem grosso modo ita singu. dicit ipse in l.i.§.idem solent ffde ossi.præse.vr.ꝙ dictum posset habere rationem,quando mulier omitteret aliquid, vel faceret quod esset ℨ ius naturale vel gētium,quo casu etiam non excusaretur ab ignorantia iuris. l. venia. cum ibi no. C. de in ius vocan.quo casu dixit Ia.de Bel.singu.& sequitur Bal.in c.j.§.præterea.el.j.de prohi.feu.ali.per Fed.ꝙ maior. 18.annis non posset petere restōnem in integrum,licet esset minor.25.annis.sed vbi mulier, vel rusticus,vel minor omitteret, vel faceret aliquid contra ius ciuile sicut est omissio confectionis inuentarij,dictū non videtur habere rationem,quia in talibus personis in dubio præsumitur error iuris & non dolus a quo excusantur, vt l.fi. C. de iur.& fac.igno.& l.2.§.fi.ff.de iure fis. hæc tamen duo dicta Bal. non affirmo pro nunc, etiam cum dicta limitatione, maxime secundum quod est magis dubium, & per hoc approbatur cōmunis sententia in casu nostro,ꝙ minor vel ecclesia possit restitui post didicita testificata,licet aliter ista sit regula. Hoc tū fallit
51 in duobus casibus. † primus est, quando minor c vellet restitui
c aduersus probationem exceptionis declinatoriæ, vel aduersus ipsam exceptionem omissam,quæ non sit multi præiudicij. ita tenet no.Inno.in c. coram felice. j. de resti. in integ. & sequitur Bald. & si debet intelligi in l. peremptorias in 6. col. C. sen. rescin.non posse.Si vero sit exceptio non leuis præiudicij, sicut exceptio recusabilis rei iudicatæ & similes,& tunc restituetur minor & ecclesia.ita dixit no.Guil.in Spe.in titu.de resti.in integ.§. j.ver.illud,si minor vel ecclesia.& est glos. ordi.quam approbat
52 Bar.in l.minor autem. ff.de mino.†Secundo fallit , quando minor omisisset exceptionem criminis,per quam vellet repellere aliquem,de quo dic vt no.Ioan.And. in ca. auditis. de restitu.

in

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ꝙ dolus re ipsa sufficit indistincte ut minori conceda tur absolutio a iuramento,Rui.consi.170.nu.20.lib.1.

b VIN. GOD. Pupillus tamen in expensis damnari pōt si tutor a causa calū niosa ceciderit,Rui. consi.138.nu.26.lib.5.

c VIN. GOD. In quibus casibus minor possit restitui & in quibus non possit, Rui.ostendit in consi.107.& 170.lib.1.vbi uidere non pigeat.

53 in integ. †nunquid autem si minor restituitur aduersus didicita testificata, restituatur aduersarius eius. vide per Bar. in d. §. nunciatio. qui optime loquitur, quicquid dixerit Bal. in l. per hãc. in pe. q. C. de temp. appel. sed contra ea, quæ superius dicta sunt p Bar. q minor excusatur a dolo præsumpto in præteritum, multum facit tex. in d. l. auxilium. in 3. responso. vbi tex. dicit q si minor petit se restitui, vt possit accusare iure mariti j. dies, denegatur restitutio, quia minor videtur deprecari pœnam calumnię præsumptę, & sic videtur q minor puniatur ratione doli præsumpti, q probatio, quia si minor esset in calumnia manifesta, etiam si accusaret j. 40. dies iure mariti, puniretur de calumnia, vt dicit gl. no. in d. l. auxilium. & est casus in l. is cuius. §. fin. ff. de adul. & ibi per Bar. & per eundem in l. senatus. §. eos. ff. ad Turpil. Cum ergo tex. dicat q volendo accusare iure mariti, vult vitare pœnam calumniæ, manifeste datur intelligi, q si accusaret iure extranei puniretur de calumnia præsumpta. vel si intelligeremus de manifesta, falsum diceret iurisconsultus, q volẽdo accusare iure mariti, deprecaretur pœnam, quia etiam accusando illo iure puniretur. vnde quæstio remanet multũ dubia, nisi dicamus q in odium accusationis hoc sit inductũ q minor non excusetur a dolo præsumpto q oritur ex prosecutione accusationis, quam non probauit, secus si oriretur ex desistentia ab accusatione, tunc enim non puniretur, vt dicitur in d. §. accusationem. quia non est ita fortior præsumptio doli in eo qui desistit,
54 sicut in eo qui perseuerat in accusatione vsque ad finem. †Illud etiam scias in ista materia, q vbicunque producuntur vel examinantur super peritia artis, semper possunt testes recipi publicatis testibus, quia cum artifices de facili possint decipi contra dicta priorum, vel ad confirmationem ipsorum, videtur posse recipi testis non obstante publicatione, vt est casus secũdum vnũ intellectum, in c. causam matrimonij. s̃. titu. proxim. & sic tenet do. Abb. & satis est de intentione domini Anto. in c. proposuisti. eo. titu. dum vult q possint produci etiam post sententiam, de quo tamen dic vt ibi scripsimus. Sẽsit etiam Gof. no. & Vin.
55 post eum in d. c. causam matrimonij. †q vbicũque probatio debet fieri per inspectionem alicuius rei, semper possunt produci testes non obstante publicatione. & hoc sequitur Bal. no. in l. si quis testibus. in vlt. quæst. C. de testi. allegãs Spe. qui hoc dicit in titu. de proba. §. vidẽdum. ver. hoc quoque notandum. Quod dictum posset esse verum, vbicunque inspectio requireret peritiam artis, per rationem. s̃. allegatam. vbi autem non esset iudicandum prætextu periti artis, sicut si damnum esset datum, vel non datum, & in similibus casibus, tunc hoc dictum non procederet, vt sentit dom. Abb. & bene, in d. c. causam. qa adhuc durat timor subornationis, propter quem repellitur productio testium, vt ibi plenius per eum. & quia do. Anto. hic multum diffuse prosequitur, †qui dicantur noui & veteres articuli, & qui
56 dicantur noui pendentes ex veteribus vel noui omnino: ideo ad de dictis suis & primo inquantum dicit, q si reus proposuit vnã exceptionem & postea facit positiones & capitula super alio facto penitus separato ab illa exceptione, videtur esse capitulum omnino nouum & admittendum, allegans Bart. in l. j. ff. de excep. adde q ex dictis Bar. in d. l. j. potius colligitur oppositum. dicit enim ibi Bar. q ille, qui proponit factum simpliciter, etiam si non dicat, excipio vel obijcio, q satis videtur excipere, vel saltẽ sufficit propositio ista facti, quia pro bono facto iudex ex officio suo poterit agentem repellere, per l. plane. ff. de peti. hære. & l. fi. eo. titu. Si ergo proponitur factum in articulis & positionib. videtur q ex hoc pars videatur excipere, & ꝯr q probationes sunt admittendæ. sed tamen considerando subtilius dicta Bart. non dicit q proponens factum videatur excipere, sed q si factũ propositũ probatur iudex poterit ex officio prouidere. Ex quo datur intelligi, q antequam factum probetur q probatio non
57 erit admittenda, si pars contradicat, †quia super nõ proposito aliquo modo, vel allegato, iudex non debet supplere defectum partis in recipiendo probationem, vt traditur in l. 4. §. hoc autẽ. de dam. infec. & hoc modo possunt induci dicta Bar. per dom. Anto. l. vt ante probationem factam reijciatur allegans factum simpliciter, nisi formaliter prius excipiat. & hoc tenuit Bart. no. in l. per hanc. circa prin. commenti. C. de temp. appel. vbi dicit, q simplex propositio facti non sufficit, ad hoc vt exceptio videatur proposita, intelligo quantum ad finem vt simpliciter proponens factum admittatur ad probandum, vt dicit do. Ant. sed contra hãc suam doctrinam facit auctoritas, & ideo dicunt Do. de Rota sing. decisio. 321. quos refert & sequitur Anto. de Bu.
58 in c. vnico. in 3. char. s̃ de li. conteſt. †q ille, qui articulando vel ponendo deducit aliquid, & probat, videtur illud deduxisse per viam exceptionis, si illud est tale q via exceptionis oppositæ repelleret agentem, quia verba debent intelligi, secundum subiectam materiam. pro his facit ratio, quia qui vult consequens, videtur velle antecedens, sine quo illud stare non potest, vt patet in l. illud in fi. ff. de acq. hære. & l. j. & quod ibi per Bar. C. si vt se ab hære. absti. qui ergo vult probare aliquid, licet deducat principaliter positionem & articulum ad finem probandi qa tñ p. batio nõ fit, nisi sup allegato, satis videtur illud allegare ad suidefensionem, & hoc est excipere. vnde verius videtur q si reus produxit positiones vel capitula, super eo, super quo nondum excepit, dummodo illa capitula faciant ad defensionem suam, q illa capitula sint admittenda, quia capitulando videtur excipere. Aduerte etiã ad dictum Bart. in d. l. j. de excep. qa dum sentit
a q proponens factum simpliciter non videtur excipere. [a] hoc est intelligendum nisi pro bono facto intelligit illud probare p. rationem, quam dixi. s̃. vt in ponente & capitulante. Item aduerte, quia inquantum vult q vno facto probato iudex ex officio possit succurrere reo, de cuius notoria defensione sibi constat, hoc non esse verum simpliciter, sed est recurrendum ad ea, quæ ponit post gl. in l. si vnus. § pactus ne peteret. in versi. in opponẽdo. ff. de pac. & quæ traduntur in c. bonæ de postu. præla. & in c. cum dilectus. s̃. de consue. per do. Anto. Et ad ea, quæ scripsimus. s̃. vide Bal. in l. vnica. ff. de confes. Item adde dictis Io. And.
59 hic, inquantum dixit, †q si contra executorem, qui prouidit de beneficio, vel contra sententiam latã a iudice, opponitur q executor, vel iudex erat excommunicatus, & probatur excommunicatio per testes, q postea in causa appellationis poterunt produci testes, qui probẽt illum fuisse publice excommunicatum: secus si primi testes producti & examinati non probassent excommunicationem, quæ tunc non possunt repeti nunc, vt probarent vna cum qualitate substantiam excommunicationis, cuius respectu viderentur recipi testes super eisdem capitulis. Adde, q primum dictum placet & approbatur hic per omnes, sed secundum dictum videtur esse dubium, quia si probatio facta in excommunicatione simplici fuit impertinens & non concludens, ergo videtur fuisse nulla, vt in c. cum contingat. s̃ de offi. delega. & l. ad probationem. C. de proba. sed receptio probationis mulier facta non impedit secuta publicatione, quin testes de nouo recipiantur, vt in cle. testibus. in verbo, rite. eo. titu. ergo videtur q non obstet publicatio, quin possit probari de nouo substantia excommunicationis. Primo probatur primum antecedens ex his, quæ dicit no. Bar. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiuran. vbi voluit, quod quando probatio est oratio impertinens, tunc sit nullus effectus, & immo ipse infert
60 no. in l. eos. in prin. ff. de fal. †q testis q variat circa ea, quæ nullo modo pertinent ad negocium, non incidit in crimen falsi, cum dictum eius non accipiatur pro testimonio. Sed tamen his non obstantibus, placet mihi dictum Io. An. quia licet probatio huius excommunicationis simplicis, per se sit omnino impertinẽs, tamen allegata postea qualitate q excommunicatio fuerit publica, apparet q coniuncta cum publicatione potuit esse pertinens. sicut igitur si esset probata excommunicatio hoc prodesset nunc allegãti excommunicationem fuisse publicam, ita nocebit productio & publicatio testium facta super ipsa excõmunicatione, si testes eam non probant. non est enim omnino probatio impertinens, quæ posset esse pertinens cõiuncta cũ alio, licet sit impertinens & soluta de per se, vt est casus, quẽ ibi ponderat Bal. in d. l. ad probationem, præallegata, quod est verum, vt vides in exemplo nostro, siue alia probatio, cui ista coniungitur, fiat simul & semel cum illa, siue ex interuallo. Item adde inquantum dicit not. domi. Anto. referens dicta Ioan. And. in
61 addi. Specu. in titu. de teste. §. nunc videndum. in vlti. addi. †q si testis est iuratus & productus, examinatus super articulo facto de veritate criminis & postquam deposuit dicat in fine se nihil amplius scire, q postea idem testis vel alius poterit produci super articulo de publica voce & fama, quasi sit nouum capitulum, super quo primo non fuit productus, q istud dictum videtur dubium primo per ea, quæ primo ponit singulariter Bald. in l. non nudis. in vlti. q. C. de proba. vbi dicit reprehendẽdo Iac.
62 de Bu. †q si testis iuratus super articulo de veritate deponit interrogatus de publica voce & fama, quod dictum eius valet, qa cum veritas possit demonstrari per diuersas species accidentium, quæ demonstrant substantiam eius, q est testis, qui iurat dicere veritatem super articulo de veritate, videtur etiam iuratus super publica voce & fama, & super omnibus coniecturis vel indicijs, per quæ probatur veritas. Hoc etiam videtur de mẽte. Bar. satis clare in l. vnius. §. j. de quæstionibus. cuius dicta retuli. s̃. ibi in alia quæstione & declaraui. vbi voluit q si testis est examinatus super maleficio & publicatis testibus iterum p. ducãtur testes super nouo iudicio, iste testis de nouo dicatur p. duci publicatis testibus contra regulas iuris, & sic super eisdem capitulis, quod non esset verum, si testis productus super maleficio non videretur iuratus super quocunque iudicio faciente ad maleficium, & hoc videtur persuaderi ratio, cum per famam p.

betur

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota q excipiens inepte debet succumbere sicut agens inepte. Barto. in l. si quis libertatem, nume. 7. ff. de pet. hæred. & Old. con. 205. prima dubitatio.

betur crimen aliquo modo, vt vidisti in c. veniẽs. supra eodem, testis iuratus super crimine. i. super veritate criminis approbata, satis videtur iuratus sup fama, quæ aliquo modo probat crimẽ. & licet hoc clare sentiat Bart. in d. l. vnius, potest tamen sustineri opi. Io. An. vt verior, vt dicamus ꝙ quamuis testis iuratus super articulo de veritate possit deponere etiam super publica voce & fama, vt dixit Bal, non tamen principaliter super hoc videatur productus, sed valet eius dictum tanquam deponentis accessorie de pertinentibus ad articulum. † non enim põt negari ꝙ ꝓbatio famæ non est immediata probatio veritatis, sed probatio probationis veritatis, sicut dicimus in teste, qui probat confessionem partis, vt tradit domi. Anto. in c. si caurio. j. de fide instru. cum ergo testis principaliter producatur ad probandum veritatem, non videtur principaliter iuratus super fama & productus, & immo licet valeat dictum eius, si super ea deponat, si tamen nihil deponat, non impeditur productio si de nouo articuletur de fama, cum non reperiatur neque productus, neque examinatus super fama, & hoc maxime est verum, tenendo opinionem, quam. s. tenui, ꝙ testis productus & iuratus super articulo, si non fuit interrogatus, quia pars non curauit, non impediat alios de nouo produci publicato processu. Sed tu posses dicere, cũ fama sit pars veritatis ipsius criminis, satis testis qui aliquid dixit super veritate, videtur examinatus super fama implicite, ex quo in articulo veritatis fama a implicite continetur, nã ad hoc respõ. dupliciter & primo, vt s. dixi, ꝙ testis, qui deponit super fama, non deponit immediate super veritate. & immo nego, quod testis examinatus super veritate, nisi specifice sit interrogatus de fama, videatur examinatus super fama. Amplius potest dici, † ꝙ etiam si testis iuratus super articulo de veritate, sit examinatus super fama, nihilominus secuta publicatione non impedietur productio nouorum testium, quia cum super hoc non sit principaliter productus, licet aliquid dixerit pertinens ad articulum, per hoc tamen non impedietur productio publicatis testibus, vt tradit no. Bar. in d. auth. at qui semel. in pen. col. vbi dixit, †ꝙ si est factus articulus de contractu, & non de tempore contractus, neque de loco, licet testis incidenter deponat de loco, aut de tempore, non impedietur productio publicatis testibus super loco, vel tempore, vt in c. ex tenore. j. eo. quia ad hoc vt obstet publicatio, requiritur ꝙ testis deponat super eo, de quo fuit productus. intellige principaliter: nam accessorie ẽt super loco & tempore censetur productus, alias non valeret eius dictum, contra c cum causam. j. eo. & licet Bal. dubiter de isto dicto in l. si quis testibus. C. de testib. communiter tamen Docto. hic approbant, & est tex. in c. ex tenore. nec video differentiam inter dictum nostrum, & dictum Bar. quia sicut in casu Bar. probatio contractus potuit fieri sine loco & tempore, ita in casu nostro probatio veritatis maleficij immediata potuit fieri sine publica voce & fama. Forte tamen potest assignari differentia, & hoc est verius, quia locus & tempus non sunt aliquæ species ꝓbationis, vnde per quãcunque speciẽ probationis posset probari contractus & factum sine loco & tempore. & ideo non includitur tempus & locus in articulo, aliquo modo de necessitate probationis: sed fama est species probationis, vnde magis videtur esse inclusa in articulo circa locum & tempus. si tamen ꝙa vt s. dixi, includitur accessorie & non principaliter, forte posset sustineri quod dixi, hoc tamen non affirmo pro nunc, placet tamen conclusio Io. An. per rationem primo loco assignatã. Adueruerte etiam pro eo, quod s. diximus, † ꝙ licet locus & tempus non sit species probationis sicut fama, vidẽtur tamen esse pars probationis, inquantum ipsa probatio redditur clarior & certior. vnde termini videntur multum pares in casu nostro a casu Bar. in auth. at qui semel. qui tamen illud dictum Bar. non inuenio tactum hic per aliquem, licet s. aliquid dixerim, & Bal. illud reuocat in dubium, vt s. dixi, hoc dictum non esset omnino expeditum. & si velles tenere contra Bar. posses dicere, ꝙ cum causa, quare excludatur publicatio, sit timor subornationis, vt sæpe dictum est, eadem ratio videtur esse, siue testis deponat sup eo, super quo fuit principaliter productus, siue super alio, quod tamen sit pertinens ad articulum. Nec obst. text. in c. ex tenore. qa capitula directo cõtraria super loco & tempore, ideo ibi admittuntur, quia non est quid possit imputari aduersario, qui nõ potuit diuinare de quo loco & tempore dicturi essent testes, quæ ratio cessat in producente testes. quia cum ipse articulet de contractu, verisimile est ꝙ scierit locum & tempus, & est quid imputetur sibi, qui non articulauit de loco & tempore, vnde dictũ illud remanet satis dubium. & ꝓ hoc sit expedita ista decretalis.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota ꝙ fama sola una cum uno teste in causa matrimoniali, nõ ꝓbat, Dec. cons. 133. Viso processu li. j. & cons. 163. in cã mrimoniali, eo. lib. In crimi alious facta cum uno teste non probat. Dec. cons. 189. nu. 13. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio sola testium, & sola renunciatio facta testibus, an videantur excludere facultatem de nouo producendi testes.*

2 *Promissio cum iuramento de non testificando, nunquid faciat vt testis non cogatur testificari.*

3 *Consilium & auxilium non dare verba, quid significant. & nu. seq.*

5 *Testes. si fuerint subtracti per dolum partis. si esset renunciatum testibus, vel publicatus processus saltem via restitutionis in integrum, nunquid isti testes produci possint.*

6 *Confessus dolo ac præsumptione aduersarij ad suum præiudicium, an & quomodo errorem illum retractare possit.*

7 *Renuncians testibus pars, an testes, quos tempore renunciationis ipse habere ignorabat, producere possit.*

8 *Renunciatio ad ius ignoratum sibi competere nõ trahitur, sed ad species vnius iuris, quod quis in genere scit sibi competere.*

9 *Restitutione post didicita testificata in casu, in c. intimauit, an sit opus, sed admittatur ad testes producendos.*

10 *Instantia causæ appellationis per dolum aduersarij lapsa, actio de dolo ad interesse competit.*

11 *Dolus iudicis fortior quam partis ad inducendum, vt terminus non currat ipso iure.*

12 *Instrumenta de nouo reperta ipso iure, post conclusum in causa, an produci possint.*

13 *Testes producere impeditus ante sententiam aduersus sententiam, vt producere possit, restituitur. Et quid de impedito per factum iudicis, & post conclusum in causa, an possit producere post didicita testificata. nu. seq.*

15 *Reus creditori succedens, nescit se habere quosdam testes ad debitum probandum, quæro si post didicita testificata, vellet restitui ad probandum hos testes, vtrum sit audiendus.*

16 *Testis præstans temerarium iuramentum, ne testificetur, nunquid admittatur simpliciter ad testificandum. & nu. seq.*

18 *Periurium non incurritur sine dolo.*

19 *Excipere contra testes in sui odium, pars non potest.*

20 *Excipiendi ius, licet non competat alicui, an iudex cui de hoc liqueat, ex officio aduersarium repellere possit.*

21 *Bannito, si ex statuto audientia denegari debet, si quis vti bannitus offendatur. sicut is non potest agere, ita iudex inquirere non potest.*

22 *Iudex, si ei liqueat de inhabilitate actionis, an ex officio repellat actorem.*

CAP. XVIII.

INtimauit. Qui iurauit, testimonium nõ dicere, cogitur testificari, non obstante iuramento. secunda est ibi, Ideoque. No. primo, †ꝙ sola publicatio testium, & sola renũciatio facta testibus, videtur excludere facultatem de nouo producendi testes. de primo, quia est articulus dubius, dic vt plene scripsim? post Doct. in c. fraternitatis. j. eo. De secundo dicetur plenius in c. cum venissent. post Inno. j. eo. & in c. constitutus. el. 2. j. eo. super quo vide omnino, quod ponit Bal. in auth. iubemus. C. de iudi. No. 2. †ꝙ promissio de non testificando, etiam cum iuramento, non facit, vt testis non cogatur testificari. Sed vertit dubium pro intellectu literæ, nunquid istud sit verũ absolute, vel indistincte, siue aliquis non possit probare vtilitatem per alios testes, siue post. Do. Anto. hic, in 3. no. secutus Lauren. Tanc. & quosdam alios antiquos, sentit expresse ꝙ iuramẽtum istud sit seruandum, vbi potest veritas probari per alios testes. tũc enim occultare veritatem non est peccatũ mortale, vt traditur ꝓ Gos. hic, & in c. j. j. titu. proxi. ergo videtur ꝙ iuramentum sit seruandum, quia seruatum non vergit, &c. vt in c. cum contingat. j. de iureiur. ad hoc adducit ipse istum tex. in fi. ibi, & alios si necesse fuerit idoneos. Ex quo verbo patet, ꝙ isti nõ cogantur, nisi quãtum est necesse. Do. Abb. Moder. hic contrarium & ibi no. & in gl. & hoc magis placet. tamen quia tex. in c. constitutis. j. eo. & in c. olim. j. de accu. simplr dicit, ꝙ qui taliter iurauit denũcia tur non teneri iuramento. & bene facit tex. in c. plerique. de offic. ordi. lib. 6. tamen quia istud iuramentum videtur lędere vti litatem publicã, cum testificari sit officium publicum, vt l. vel necare. ff. quemad. testa. aperi. & l. si quando. cum ibi no. C. de testi. vnde nõ valuit iuramentum ꝓ publicam vtilitatem, vt in c. si diligenti. in fi. s. de foro compe Præterea hoc iuramentum tendit ad præiudicium tertij, ergo non est seruandum, vt in c. cũ contingat. in fi. j. de iureiu. & in c. veniens. eo. titu. & ibi per Docto. & plene tradit Bar. in l. Titia. §. Imperator. in vlt. q. ff. de leg. 3. & Bal. in l. 2. C. de inoffi. dona. Non ob. tex. in fi. quem inducit a do. Anto. quia ibi verbum, necesse, ° si diligenter inspicias, non minus refertur ad alios testes, quam ad istos, qui iurauerunt, vnde ergo & idem sensus debet esse respectu vtriusque, vt l. iam hoc iure. in prin. ff. de vul. & pu. sicut ergo respectu aliorum testium illud verbum, necesse, hoc significat. i. si producens crediderit sibi expedire, ita etiam idem significabit respectu istorũ. non enim capitur necesse, semper proprie, sed largo modo, vt dixi, & est casus vt per Moder. in c. & si Christus. circa mediũ. j. de

ADDITIO.

a VIN. GOD. Necesse. Idest utile ut exponit Bar. in 1. Cõst. ffor. §. sed cũ nos. de quo uerbo necesse, vide Fely. in c. super causa, de test. cog.

3 de iureiu. Addit etiam hic Io.An.in expositione tex. † ꝙ per verba posita in tex. consilium,vel auxilium,ꝫ ipsum, nō probetur ille,qui sic promittit, videlicet nō dare alicui aliquod cōsiliū auxilium & fauorem,intelligitur.ſ.iniustum alleg.tex.in c.petitio. j. de iureiu.cum his,quæ habentur in c.grauem.j.de excess.præla.& sequuntur hic communiter Doc.istam conclusionem.Tu vero aduerte diligenter,quia tex.in c.petitio,non probat,ꝙ promissio astringatur duntaxat ad casum iniustum, sed ꝙ restringit,vt non comprehendat certas personas,de quibus ibi.Et pro intellectu eorum,quæ ibi dicuntur,vide tex. no.in c. fi. finit lex, deinde incipunt consuetudines regni. & quod ibi ponit Bal. & quod idem posuit in l.2.23.q.ff.de re.diui. & in c. imperialem. §.præterea.de prohi.feu.alie.per Fede.in l.j.§.nunc autem.C.de cadu.tol.& quod tradit Bar.in l.j.ff.de Sena.in q.autem proposita videtur distinguendum, ꝙ aut aliquis promittit dare alicui auxilium consilium,& fauorem,& tunc intelligitur, si iuste petat, & de iusto auxilio ita sentit glos.& ibi expressius Docto.in c. breui.j.de iureiu.quia in generali promissione non venit in dubio delictum,vt l.si procurator.ff.de condi.inde.ad hoc glo no.
85 distinctio. c.Florentinum.aut econtra aliquis promittit alicui non dare tertio ꝫ ipsum consilium & fauorem, & tūc subdistingue,quia aut erat obligatus dare auxilium illi tertio, aut non erat obligatus,sed poterat iure permittente. primo casu sine dubio iuramentum non obligat iurantem ad præiudicium tertij, vt in c.cum contingat.j.de iureiu.& in c.sicut nostris.eo.titu.cū multis alijs.& immo tenetur ad præstandum auxilium, vt expresse concludunt Moder. in d. c. petitio. Secundo casu subdistingue iterum,quia aut ista facultas probandi auxilium vel cōsilium erat inducta in fauorem publicum principaliter, & tunc non potuit tolli per pactum etiam iuratum,vt in c.si diligenti.j. de fo.compe.& in c.ad nostram.j. de iureiu. vnde non obstante promissione poterit præstare auxilium.ita determinat no. Bart. in dispu.sua,quæ incipit,statuto Lucanæ ciuitatis,&c.in illa q̄stione,qua quis promittit non offendere bannitum, qui poterat impune occidi ex verbis statuti.& sequitur Bald.in l.j. C.si a non compe. iudi. aut ista facultas non erat inducta principaliter in fauorem publicum, & tunc promissio non restringitur, vt dicit Ioan.An.sed simpliciter est aliquis obligatus neque iuste neque iniuste præbere auxilium vel fauorem, vt tenet Bald. in d.l.j.dum vult,ꝙ si ex forma statuti soli offenso permittitur occidere bannitum,ille qui permittit offendere, non possit vti facultate statuti. hoc etiam sentit Inno. & Moder. in d. c. petitio. & videtur esse verissimum,quia non est causa constringēdi verba ista generalia isto casu,cum quilibet possit renunciare fauori suo.vnde sicut ille,qui promittit non molestare,non mouens controuersiam & similes promissiones, intelligitur obligatus, vt non molestet,neque de iure,neque facto, vt plene traditur in l.Lucius.§.tres hæredes.ff.ad Treb.& l.amplius non peti. ff. rē ra.ha.ita videtur in eo, qui promittit non esse contra aliquem,
4 vel non dare auxiliū.Limitatur tamen prædicta conclusio,†nisi velit dare iuste auxilium ex causa de nouo superuenienti, quia promissio & iuramentum non trahitur ad futura, vt in c. cum inter.P.s̄.de renun.quæ conclusio est verissima, & probatur in l.quæro.§.inter locatorem.ff.loca.pro qua vide quod ponit Io. An.in regula,frustra,de reg.iur.in mercu.& Bar.in l.qui seruū. ff.de ver.ob.& in alijs locis alleg.in voce. In gl. posita super ver.
5 illorum.pro declaratione literæ quærunt hic Doc.†nunquid in casu decretalis nostræ,quando testes fuerunt subtracti per dolū partis,si esset renūciatum testibus,vel publicatus processus, saltem via restitutionis in integrum possent isti testes produci.In quo articulo difficili considera quatuor casus, nam aliquando antequam renunciaretur testibus, vel publicaretur processus, pars quæ vult istos testes producere, sciebat istos testes esse informatos de causa,vel quod iurauerant non testificari, & tunc sine dubio non concederetur restitutio ex clausula generali, qa si pars non obstante iuramento sciebat se posse producere istos testes,voluntarie videtur ipsis renunciasse,vel saltem fuit in lata culpa & dissoluta negligentia. Si vero credebat obstāte iuramēto isto non posse produci,tunc errabat in iure,& erat in lata culpa,& talibus non concedatur restitutio ex clausula generali, etiā si sint læsi per dolum partis aduersæ,vel iudicis,vt tradit no.Bar. in l.seruo,iuncto.§.cum prætor.in vlti.q.ff. ad Treb. & bene facit tex.in l.ab hostibus.§.fi.cum.l.seq.ff.ex qui. cau. ma. & licet Bal.aliter dicat reprehendens dicta Bar.in l.j.in 2.col.C. de condi.inde tamen opi.Bar.melius probatur iure & est verior, quia si non succurritur impedito quando non fecit quicquid potuit vt remoueret impedimentum,vt l.quibus diebus.in prin. ff. de condi.& demon.& in l.fi.C.de adul.quæ proprie loquit in impedito ex facto partis aduersæ, multo minus succurreretur existenti in lata culpa. datur tamen casus, in quo aduersus dolum partis conceditur restitutio ex clausula generali,etiam existenti in aliqua culpa.ſ.leui.vt est tex.in l.j.in fi.ff.quando actio de pecu.est annalis.prout declarat Bar.in l.non fatetur. circa mediū commenti, ff. de confes. aliquando pars quæ nunc petit se restituti ad testes producendos fuit impedita producere testes per dolum partis aduersæ,nec est quid sibi imputetur. Exemplum, secundum Moder.si ego interrogaui testes,qui iurauerant nō testificari,vtrū scirent aliquid de ista causa. & illi dixerunt ꝙ non occultarēt veritatem per fraudem & per iuramentum præstitum parti.& dicunt hic Inno.Hosti. & omnes Moder. ꝙ siue sit renunciatum testibus siue sit publicatus processus de consensu partis siue pars didicerit testificata concederetur restitutio in integrum ex clausula generali, si qua iniusta causa esse videbitur, de qua in l.j.in fi.ff.ex qui.cau.ma.mouent̄ per duo iura.Primo per tex.in corpore,in Auth.de testi.§.qui vero.in fi. vbi patet secundum eos,ꝙ impeditus producere testes, potest eos producere etiam post conclusum in causa. ergo multo fortius post publicationem conceditur restitutio. Sed tu aduerte, quia si post conclusum in causa licet producere testes ipso iure, vt dicitur in d.tex. ergo in casu nostro non erit necesse petere restitutionem ꝙ ipsi volunt, vnde tu dicas ꝙ in isto tex.non erat conclusum in causa ab ambabus partibus sed renunciatū testibus ab vna partium. In hoc tamen non facio multam vim, quia quantum ad renunciantem diceretur satis in causa conclusum. Intellige ergo tex.illum,vt.j.dicetur,vt diximus in c.in causis.s̄. eo. Secūdo adducunt tex.in l.si quis ex argentarijs.§.fi.cum.l.seq.ff. de edē. vbi patet ꝙ si semel fuit tradita copia scripturæ & perdita per casum, iterum debet dari copia. Sed ad illum tex.potes dicere ꝙ cum scriptura de facili non possit mutari neque falsificari stante originali penes eum,qui tradit copiam,non est tamen p̄sumptio calumniæ,sicut in casu nostro.hanc tamen sententiā Doc. hic approbat Bal.in c.j.§. si enim.quid sit inuestitura. in vsi. feu. & bene facit quod no.Spe.in titu.de præscrip.§.j.ver. Item pone.melius facit tex.in l.j.in fi.ff. quando actio de pecu. est annalis.& quod no.Bar.in l.fi.ff.de confes.& in l.non fatetur.eo.titu.
6 in quibus locis vult per illum tex. †ꝙ ille,quia per dolum & persuasionem partis aduersæ confessus est aliquid ad præiudicium sui,poterit petere,illum errorem retractari post sententiā per restitutionem in integrum ex clausula generali. Idem ergo videtur dicendum, ꝙ si per dolum partis subtractæ sunt probationes,alicui concedatur restitutio ex æquitate prętoris,ne pars ex dolo lucretur,aduersus didicita testificata,vel renunciationē factam testibus.Tu vero aduerte,quia duo casus sunt hic considerandi.primus, quando est renunciatum testibus expresse, vel publicatus processus de consensu partis,non tamen didicita testificata.secundus,quando pars excluditur, quia dicit testificata,quo casu non excluditur propter suum consensum, sed propter dolum præsumptum.in primo casu videtur dicendum, ꝙ pars possit producere testes ipso iure, nec sit opus restitutione, quia secundum Bar.eleganter in auth.at qui semel. C. de pro-
7 ba.†quando pars renunciat testibus non impeditus producere testes,quos ignorabat se habere tempore renūciationis. ad hoc adducit tex.in corpore,in §.quia vero. vbi dicitur ꝙ pars, quæ renunciauit testibus,debet iurare ꝙ non poterat illos testes pri° producere,ꝙ ipse intelligit ex capite ignorantiæ, vt vides. sed ista sua inductio non videtur vera, cum reuerentia,primo quia contra tex. & gl.in corpore,in ver.denunciatis testibus. vbi patet ꝙ possunt produci testes,quibus prius erat denunciatum testimonium,& quos pars sciebat se posse producere, vt plenius dixi in c.in causis.s̄. eo.Secundo, quia si tex. loqueretur solum de testibus ignoratis,tunc non debet iurare producens generaliter de omni impedimento,ꝙ non potuit eos producere, q̄ forma iuramenti ostenditur, ꝙ siue quis fuerit impeditus producere propter ignorantiam,siue sciuerit se habere testes,sed alia de causa fuerit impeditus,adhuc admittetur ad producendum te
a stes,ꝙ non esset verum si renunciatio a facta de testibus ibi fuisset valida. vnde ille tex. non videtur probare intentionem ipsius.Secundo mouetur ipse ratione, quia nemo videtur renunciare iuri ꝙ ignorat,vt l. mater decedens. ff.de inoffi.test. & l.cū Aquiliana.ff.de transl.ille ergo,qui renunciauit testibus,non videtur renunciasse illis,quos ignorabat se posse producere, ego
E hoc suum dictum credo verum in terminis decretalis nostrę,& in casu nostro, quando ista ignorantia fuisset causata ex malitia partis aduersæ,per l.tres fratres.& quod ibi no.ff.de pac. vnde in casu nostro verior videtur opi.Bar.quam Doc.hic allegāt. sed quando ignorantia non fuisset causata à dolo aduersarij,tūc verior esset opi.Doc.hic, nec credo tunc ꝙ ipso iure per ignorātiam testes possint produci.Nec ob.ratio Bar.quia satis est ꝙ renunciās sciret in genere hoc ius sibi competere,ſ. producendi
8 testes. † licet enim renunciatio non trahatur ad ius, quod quis ignorat sibi competere, trahitur tamen ad indiuidua, vel species vnius iuris, quod quis in genere scit sibi cōpetere,licet ignoret

ADDITIO.

a VIN. GOD. Renunciatio exceptionis nullitatis non ualet,quādo actus est simulatus etiam cum iuramento,Rui.consi.137.nu.8.lib.4.

ret quaſdam ſpecies, vel indiuidua illius iuris, vt ꝓbat tex.no.in l.ſub prætextu.la.2.C.de trāſac.& ibi hoc tenet Bar.& clarius in l.ſi de certa.in fi. C.e.Aliquando & eſt ſecūdus caſus, quis petit ſe reſtitui in caſu decretalis noſtrę poſt didicita teſtificata,& hic
9 videtur, primo dicendum, †ꝙ non ſit opus reſtōne, ſed admitta tur ad producendum teſtes ipſo iure. primo quidem, quia cum ex iſta ſubtractione probationū reſultet quædam præſumptio iniuſtitiæ contra ſubtrahentem,& hoc videtur purgari calumnia præſumpta, propter quam quis impeditur producere teſtes poſt didicita teſtificata, ergo videtur admitti probatio ipſo iure, ſicut dicimus de iudice inquirente in c.cum clamor.j. eo. ſecun do, quia ſicut dolus iudicis examinantis teſtem verus præponderat dolo præſumpto partis, qui didicit teſtificata, vnde iterū poteſt teſtem exterminatum producere, vt in c.per tuas.j.eo.& ibi no.& tradit Bal. in d.c.j.ſæpe alleg. ita videtur ꝙ dolus partis aduerſæ verus præponderet dolo præſumpto partis volentis ꝓducere teſtes, arg. l.idem ſi obſtetrix.in fi ff.ad l.Aquil. Præterea tex. dicit in l.fin. C. de adul. & in l.ſi cum ipſe.ff.de excu.tuto.ꝙ quando terminus ad probandum præfigitur a lege vel ad proſequendum cauſam ſuam, ita ꝙ expirat cauſa & inſtantia, tunc non currit terminus ipſo iure, ſi aliquis eſt impeditus facto partis. ergo dicendum ſimiliter videtur in caſu noſtro, ꝙ qui didicit teſtificata, ipſo iure non excludat volētem probare, ex quo fuit impeditus dolo partis aduerſæ. Et vide ad premiſſa, quę no. Bal. in illis duabus legibus, vbi firmat quod dixi. Ecōtra videtur, ꝙ non ſolum competat facultas ipſo iure producendi teſtes, ſed ꝙ eſt fortius, nec ope reſtitutionis, vt dicunt Doc. primo quidem,
10 quia ego habeo, †ꝙ quando inſtantia cauſæ appellationis labitur per dolū partis aduerſæ, tūc non datur reſtitutio, ſed competit actio de dolo eſt intereſſe, vt eſt caſus ſecundum ſecuudam lectu.& ſentit Bar.in l.arbitrio.§.pe.ff.de dolo. Si ergo nō datur reſtitutio, cum per dolum partis perimitur tota cauſa, & directo, multo minus vbi per indirectum,& maxime quia non ſemper contingit ꝙ per ſubtractionem probationis perimatur cauſa. Secundo ad idem facit tex.in l.argentarius.§.cum autem. ff. de eden. vbi probatur, ꝙ ſi ſubtrahitur mihi facultas probandi per dolum tertij, competit mihi actio contra tertium ad interaeſſe ſed non datur reſtitutio a contra ſententiam, vt plene declarant Pe.& alij in l.j.C. de condi.inde niſi forte in ſubſidium, vbi tertius non eſſet ſoluendo, vt tenet Bar. & communiter Docto. in d.§.cum autē. ita ergo videtur dici poſſe in caſu noſtro vt non nompetat reſtitutio, ſi pars aduerſa eſſet ſoluendo, alias ſic. Sed tamen prædictis non obſtantibus, placet mihi communis ſentētia Doc. in hoc articulo,& ad duas leges.s̄. allegatas, videlicet ad l.fi.de adul. cū altera dico, ꝙ in caſibus illarū legum ceſſabat omnino cauſa excluſionis & curſus termini,& concurrebat dolus, vel culpa partis aduerſæ, quia ceſſabat negligentia propter impedimentum. Sed in terminis noſtris, quamuis probatio fuerit ſubtracta dolo partis aduerſæ, non tamen ceſſabat omnino ſuſpitio ſubornationis, quia cum hoc poterat ſtaret ꝙ pars, quæ iſtos teſtes vult producere, ſubornet eos, & ideo eligitur via media, vt excludatur ipſo iure a facultate probādi, vt hic.& tamen cōcedatur reſtitutio propter dolum partis aduerſæ, & maxime quia iſta præſumptio diminuitur propter præſumptionem iniuſtitiæ non eſt contra partem aduerſam, vt dixi, non tamen in totum tollitur, qia eſt præſumptio iuris,& illa quæ reſultat contra eū, qui didicit teſtificata, eſt præſumptio iuris, & de iure, vt
11 patet in ver. illud, in corpore. in Auth. de teſtibus. †Ad illud argumentum de dolo iudicis, dic ꝙ fortior eſt dolus iudicis, quā dolus partis ad inducendum, vt terminus non currat ipſo iure, vt colligitur in Auth. vt ſpon. largi. §. rurſus. iuncta l. Labeo. §. pe. prælegata.& ex his, quæ ſcripſi in c.pe.s̄.de iudi. Non obſt. l.arbitrio. prælegata. quia vel dicimus ad illam ꝙ loquitur de dolo tertij, non de dolo partis, ſicut tex. in §. cum autem. & fortius conſeruatur ius alicuius impediti per factum aduerſarij q̄ per dolum tertij, vt patet in l.in teſtō.& ibi per Bar. ff.de condi. & demon. vel ad vtranque. l. ꝙ ſpeciale eſt propter auctoritatē rei iudi. ꝙ non detur reſtitutio, licet interueniat dolus partis, ſicut & multa alia ſunt ſpecialia. Et ad ea, quæ diximus in princi. huius articuli de eo, qui renunciat teſtibus, adde ſolennem doctri. Bar. quam poſuit in l.admonendi. ff. de iureiur. circa princi.
12 & approbat Bal. in l.j. C. de condi. indebi. †ꝙ poſt concluſum in cauſa, non poſſunt ipſo iure produci inſtrumenta de nouo reperta, ꝙ videtur conſonare his, quæ dixit in auten. at qui ſemel, de quibus s̄. De tertio caſu dic, vt hic plene per Moder. de q̄bus nihil addo. De quarto caſu dic breuiter, ꝙ ſine dubio impeditus producere teſtes legitimo impedimento, poteſt eos producere poſt didicita teſtificata, non quidem ipſo iure, quia ſi ſpeciale eſt ꝙ poſt tertiam productionem ante didicita teſtificata ꝓpter impedimentum probatum iuramento poſſunt ipſo iure producere teſtes, vt dicit tex. in corpore, in loco ſæpius allegato. ergo in q̄. rium eſt ius commune, ſed ope reſtitutionis vtique poterit, vt tenent hic Inno. communiter Doct. & do. Anto. in c. fraternita-

tis. s̄. in 6. vel. 7. fallentia. & probatur ratione, quia ſi legitime impedito conceditur reſtitutio contra ſententiam, vt patet in c.cū Bertoldus. j. de re iudi. fortius ante ſententiam, vt in c. licet. s̄. ti. proxi. Vnde dicit no. Inno. & ſequuntur ibi Doc. in c. vltra ter-
13 tiam. j. eo. & do. Abb. Moder. in c. ſuborta. j. de re iudi. † ꝙ ſi aliquis fuit impeditus ante ſententiam producere teſtes, reſtituetur aduerſus ſententiam, vt poſſit eos producere. Amplius ſentit Bal. & ſingulariter in c.j.§.item ſi vaſallus. circa prin. de con-
14 trouer. inueſti. †ꝙ quando aliquis eſt impeditus per factum iudicis, ipſo iure poteſt producere teſtes poſt didicita teſtificata. & idem eſt ſi ſit concluſum in cauſa, vt tradit ſingu. Ant. de Bu. in c. tam literis. j. eo. allegat gl. in ſimili, in c. ex conqueſtione. de reſti. ſpo. quæ dicta non approbo pro nunc. Illud autem eſt dubium in iſto quarto caſu, nunquid ignorantia probabilis ſit iuſtum impedimentum, vt concedatur reſtitutio, vbi non proceſ-
15 ſit ex dolo aduerſarij. Exemplū, †hæres ſuccedens creditori neſciebat ſe habere quoſdam teſtes ad probandum debitum, ta-
b men in probabili ignorantia, vt[b] l.qui alterius. de reg. iur. quæritur, ſi poſt didicita teſtificata vellet reſtitui ad proband. hos teſtes, vtrum ſit audiendus. in quo multum dubito, quia nullus Doctorum tangit, & ſi peteretur reſtitutio aduerſus ſentētiam propter probationem de nouo repertam, licet quis iuſte ignoraſſet, communis eſt opi. ꝙ non daretur reſtitutio, vt plene traditꝰ in l.j. de condi. inde. & in c. ſuborta. de re iudic. licet aliqui dixerint contra. & quia etiam publicatio & didiciſſe teſtificata ſunt inducta ad rigorem iuris conſeruandum, ſecundum Bar. in l.j. §. nūciatio. ff. de ope, no. nunc. Ideo prima facie videtur poſſe dici, ꝙ non datur reſtitutio ex capite ignorantiæ. ſicut non datur ꝯ ſententiam ratione prædicta. Sed quia propter auctoritatem rei iudicatæ multa inducunt ſpecialiter, vt ſit finis litiū, immo for-
c te poſſet dici, ꝙ iuſta ignorantia [c] eſſet cauſa ſufficiens ad reſtituendum aduerſus didicita teſtificata, ſicut per ea conceditur reſtitutio in alijs caſibus, vt patet ex no. in l.cum filius. §. in hac. ff. de verbo. obli. & in l.j. §. ſi quis autem. ff. de iti. actuque priua. & in c. vigilanti. j. de præſcrip. per Moder. hoc tamen tanquam dubium non determino pro nunc. In gl. 2. poſita ſuper ver. aſtricti ibi, idoneoque non obſtante, &c. iſta concludit in effectu, quod iſtud iuramentum ſimpliciter non ſit ſeruandum, & vtrum ſit verum in ſubſidiū duntaxat, videlicet vbi non poſſet ꝑ fieri probatio per alios teſtes, an vero vbi poſſet ꝑ alios ꝓbari, dic vt diximus in notabilibus. Sed quæritur pro declaratione gl. nunquid teſtis iſte, qui præſtitit temerarium iuramentum, admittaꝰ ſimpliciter ad reſtificandum. Secundo quæritu r, poſito ꝙ cōtra eū qui participat ſecum fraudem poſsit admitti etiam non emne datus de crimine, vtrum iudex ex officio ſuo in dicto caſu repellere poſſit. Circa primum diſtinguit hic do. Abb. de mente Doc.
16 & clarius in c. conſtitutus. j. eo. † ꝙ aut teſtis iſte producitur contra eum, qui adegit ipſum iuramento, ne reſtificaretur, aut producitur contra alium. primo caſu in odium participantis fraudem admittetur teſtis etiam perſeuerās in crimine, & vt ait hic Innocen. aduerſus exceptionem criminis, quam faciet pars, cō petet producenti teſtem replicatio de qualitate criminis, iuxta c. pe. & fi. j. de adul. & eſt iſta notabilis limitatio ad c. teſtimonium. j. eo. quam tamen intellige, quādo pars fuit particeps criminis in committendo: ſecus ſi fuit particeps in omittendo. verbi gratia, quia non corripuit criminoſum, cum ad eum ſpectaret, ſed tolerauit. ita no. eleganter Ioan. And. & Moder. in c. cū I. & A. j. de re iudica. approbantes glo. ibi poſitam, quæ ſentit contrarium. Amplius eſt dicendum in caſu noſtro, ꝙ etiam ſi ſolus teſtis fuiſſet in hoc crimine, vel in alio ſimili commiſſo, vt vitaret teſtificatum, adhuc non obſtante crimine cogeretur teſtificari, nec poſſet repelli, vt in c. inquiſitioni, in fi. j. de accuſa. & bene facit tex. de iure ciuili, in c.j.§. ſi enim. quid ſit inueſtitū-
17 ra. † Secūdo caſu, videlicet cū teſtis producīt contra alterū, diſtingue ſecundum Moder. ꝙ aut non erat emendatus de crimine, & tunc repellitur. ſic intellige Inno. in c. cōſtitutus. j. eo. aut erat emendatus de crimine, & tunc non repellitur, quia ſecundum Moder. præſtans temerarium iuramētum, eſt periurus largo, mō & ideo nō repellitur poſt peractam pęnitentiā, vt periurus ſtricte, ſecundum Hoſtien. & Ioan. An. in c. teſtimoniū, prælegato. Ad hoc etiam adducūt glo. in ſimili, lxxxv. diſtin. c. Florentinum. quæ vult, ꝙ præſtans temerarium iuramentum poſſit promoueri poſt peractam pęnitentiam. pro quo eſt caſus in c. ſicut noſtris. j. de iureiuran. & iſtud dictum conſonat auctoritati & rationi. Auctoritati, & hoc tenet glo. & ibi Moder. in c.j.

de

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nam reſtitutio non datur etiam lapſo ex propria culpa, Ruy. conſi. 48. nu. 10. lib. 4.

b VIN. GOD. Ignorantia autem ex quibus præſumatur. Ruy. conſilio. 26. nu. 21. lib. 3.

c VIN. GOD. Adde quòd ignorantia excuſat a pęna, quando factum non eſt de iure prohibitum, Ruy. conſ. 184 nu. 9. lib. 2.

de iureiuran.lib.6.conuenit rationi,quia ſecundum Bal.not.in l.obſeruare.§.proficiſci.in 23.quæſtio.ff.de offic. proconſul. &
18 leg.† periurium nunquam incurritur vel committitur ſine dolo, & iudex qui per interiora fert iniquam ſententiam, non eſt periurus ſecundum eum,præſtans autem temerarium, licet ſit in dolo in eo ꝙ vult offendere partem,& non teſtificari,non tamen eſt in dolo ueniendo contra iuramentum. fuit autem in culpa iurando ꝙ non debebat iurare:& ideo non debet dici ſtricte periurus, ſed largo modo hoc dicatur periurium, vt in d.c. ſicut noſtris.Secunda quæſtio eſt magis difficilis.nam Innoc.&
19 Docto.hic expreſſe ſentiunt, † ꝙ quia pars non poteſt excipere contra teſtes in odium ſui, ideo iudex ex officio non debet teſtē repellere,ne concedatur vna via ꝙ alia negatur, & eſt magna limitatio & pulchra ad tex.2.quæſtio.7. c.quærendum. & cap. ſi qui ſunt.vbi probatur, ꝙ iudex accuſatorem & teſtem inhabilem poteſt repellere ex officio, immo debet. Sed contra iſta dicta eſt glo.ordinaria,in cap.nullis.de accuſatio. quę dicit expreſſe, ꝙ licet epiſcopus non poſſit repellere accuſatorem inhabilē, cuius mores videtur approbaſſe, tenendo eum ſecum in contubernio, & hoc in odium ſui, iudex tamen talem accuſatorem poteſt repellere ex officio,& illam glo.approbat ibi dom. Abb. Moder.per ea,quæ habentur in cap.primo.de elect.lib.ſexto.in glo.& in c.j.de iudi.eodem lib. in quibus patet,ꝙ ſi pars non opponit contra procuratorem, ꝙ non habeat mandatum, vel ꝙ non poſſit admitti in cauſa criminali, iudex tamē ex officio ſuo poterit tales repellere.ſed iſta non ſnnt ſimilia,quia ibi pars poterat opponere ſi volebat. vnde nō ſequitur abſurditas, de qua in caſu noſtro, de quo ſupra.Item contra iſtam concluſionem facit,ꝙ tradit ſingulariter Hoſtien.& ſequuntur ibi Docto. in c. quia fruſtra.infra de vſur.qui dixit, ꝙ ſi vſurarius repetit vſuras ab altero, licet poſſit repelli in odium ſui propter ſimilitudinē criminis, iudex tamen ex officio poteſt cogere conuentum ad reſtituendum vſuras,non quidem vſurario,ſed aliis, quibus extorſit ipſe vſurarius. Et eſt ſciendum, ꝙ etiam inter Legiſtas in iſta quæſtione fuit aliqua varietas,nam Bart. etiam no. in l.fin. §.ſi ſtipulator.ff.de eo,per quem factum erit, in effectu ſuper il
20 la quæſtione,† ꝙ licet non competat ius excipiendi alicui, ſi tamen liquet iudici de tali inhabilitate partis aduerſæ,quæ oſtendat aliquem non habere ius agendi ipſo iure, tunc iudex poſſit aduerſarium repellere ex officio, & debebit, per l. vbi pactum, cum ibi no. C. de tranſact. Si vero inhabilitas non concludat,ius agendi non competere ipſo iure, & tunc ſentit expreſſe, quod perſona inhabilis non repelletur. hanc ſententiam ſecutus eſt Bald.in hoc vltimo cap. in l. cum mulier. ſolu. matrimo. & refert & ſequitur Pet.in repetitio. ſua in regula, acceſſorium, de regu.iur. in quæſtione de bannito, qui non debet audiri ex forma ſtatuti agendo & excipiendo. concludunt enim, ꝙ ſi actor ſit bannitus & reus excipiens,quia reus non poteſt excipere, bānitus agens admittetur, nec poterit repelli per iudicem, & ſecundum hanc ſententiam vera erit opin.Docto. hic, & falſa opin.glo.in cap.nulli. Pro hac concluſione facit,ꝙ ponit Barto.in l.non ſolum.§.quanquam.ff.de iniur.& l.quæſitum.ff.de in ius
21 vocan.dum dixit, † ꝙ ſi ex forma ſtatuti bannito [a] debet negari
a audientia vel ius,ſi talis offenditur,ſicut bannitus,ſicut ipſe non poteſt agere,ita iudex non poteſt inquirere. idem tenuit.Bal. in l.prima,in ſecunda lectu.ff.de ſta. homi.& in l.j.in 3.colum. vbi hoc prolixius proſequitur.C.ſi a non compet.iudi. ſicut ergo iudex non poteſt ſupplere ex officio defectum banniti in agendo, eadem ratione videtur, ꝙ nec poſſit ſupplere in excipiendo loco banniti,vel alterius, qui propter odium ſui ab excipiendo repellitur.Sed contra iſtas doctrinas eſt deciſio Bal. in terminis in l.vbi pactum, in vlt.colum.C.de tranſact. vbi tenet per l. plane.
22 & l.fin.ff.de petit.hæred.† ꝙ ſi ex proceſſu liquet iudici de inhabilitate actionis,quamuis actor nō excludatur ipſo iure,& pars non poſſit hanc inhabilitatem allegare,iudex tamen repellet ex officio.& ponit exemplum de eo, qui non ſoluit collectas, cui ꝺz denegari audiētia,vel ius ex forma ſtatuti.ſed iſta ſua doctrina non videtur vera, quia leges allegatæ p ipſum nō loquuntur de exceptione odioſa, vt eſt exceptio criminis contra teſtem, vel exceptio banni, ſed de exceptione, cuius loco iudex interponit officium,ne pars aduerſa locupletetur cum aliena iactura, quo caſu fatetur ꝙ quamuis pars ab excipiēdo repelleretur propter odium ſui, iudex tamen poſſet ſupplere ex officio, vt ſatis probatur in dic.l.plane,& eleganter declarat Bart.in l.ſi vnus.§.pactus.in ver.opponendo. ff. de pact. Sed contra iſtam communem ſententiam magis faciunt duo iura. primo tex. cum glo.in l.prima.C.ſi tu.non geſſerit,vbi patet, ꝙ quamuis libertus non poſſit accuſare patronum nomine ſui pupilli,nec contra ipſum agere actione famoſa, poteſt tamē implorare officium iudicis. Secundo contra prædicta facit tex. quem Barto.adducit pro ſe, in dic. §.pactus. in l. plane. de petit. hæredit. vbi Iuriſconſultus dicit, ꝙ ſi infertur iniuria perſonæ, quæ non poteſt audiri in actione iniuriarum, ſed qui per medium illius perſonæ iniuria-
tur maxime,& hoc quia principaliter offenſus non poteſt audiri,audietur ipſe pro ſuo intereſſe,& ſuo nomine. & ſic videtur, ꝙ quia offenſo bannito offenditur reſpublica,ſaltem iudex poſſit inquirere pro publico intereſſe in caſu Barto. & ſimiliter videtur poſſe dici, ꝙ quia intereſt iudicis non admitti teſtem criminoſum, vel accuſatorem,licet pars non poſſit repellere teſtē, iudex ex officio poſſit repellere. Sed tamen his non obſtantib⁹, credo ſententiam Doctorum hic eſſe veram, & in terminis decretalis noſtræ ſine dubio vera eſt duplici ratione particulari. Prima eſt,quia etiam ſi pars,quæ nunc repellit teſtem,non fuiſſet particeps doli & criminis,adhuc iſto caſu non poſſet teſtem repellere, vt ſupra dixi per capit. inquiſitionis. infra de accuſat. Secunda, quia pars aduerſa læderetur, ſi teſtis poſſet repelli ex officio iudicis per dolum partis, ad cuius commodum repelleretur, quod eſt abſurdum & inconueniens,& hanc rōnē ſentit hic do.Abb. & bene. vbi autem eſſemus in crimine non commiſſo a teſte & a parte ad ſubtrahendum facultatem probandi, quo caſu ſi ſolus teſtis eſſet criminoſus, ſine dubio poſſet per partem repelli. tunc proprie dubitatio, in qua poteſt concludi ex præmiſſis vna cum Docto. hic, quod dixit gl.in dic.cap.nulli.ꝙ ſicut pars,quæ eſt particeps criminis, non poteſt teſtem repellere,ita nec iudex poſſit repellere ex officio. Eſt enim iſta exceptio odioſa, in qua admittitur compenſatio doli effectualiter, vt dictum eſt, ne alioquin criminoſus conſequatur per indirectum,ꝙ nō poteſt conſequi per directum. Ad duas leges prę allegatas, contra iſtam opin.dic,ꝙ ibi non tollebatur accuſatio parti propter odium ipſius accuſantis,ſed propter reuerentiam perſonæ accuſatæ,contra q̄ non debet intentari actio famoſa,& quia officium iudicis non infamatur, ideo attenta cauſa prohibitionis non tollitur per reuerentiam. Item ꝙ reuerentia,quæ debetur ab vno,non tranſit ad tertium, iccirco tertius pōt agere actione iniuriarum.Sed in caſu noſtro eſt eadem ratio denegandi officium iudicis.ſ.par turpitudo.& bene facit tex. 2.q.6.c. ſi hæreticus.& c.ſeq. Et ſi diceretur,ꝙ cum in caſu noſtro iudex pro intereſſe publico poteſt repellere, cuius reſpectu nō debet conſiderari odium,in caſu autem Bar. iudex debet poſſe inquirere,quia ſimiliter odium non egreditur perſonam banniti, dico prout refert Bal.in d.l.j.ſi a non compe.iudi. ꝙ hoc ipſo ꝙ in his caſibus lex negauit actionem vel exceptionem odioſam pro delicto videtur remiſiſſe offenſam, quæ pertinebat ad rēpublicam.& ideo reſpectu reipublicæ non poteſt officium iudicis interponere.ſed in §.quanquam.licet iniuria remittatur patrono reſpectu liberti, non tamen videtur remiſſa iniuria tertio, qui non habet eandem qualitatem. Et quia ſ.diximus, ꝙ quando quis renunciauit teſtibus, poteſt iure producere teſtes, qui fuerunt ſibi ſubtracti per dolum aduerſarij, per l. tres fratres. ff. de reſtit.in integ.vt dicunt hic Doct.& ſic indiſtincte procedat iſta litera. & ad l. tres fratres. dic ꝙ magis delinquit, qui ſubtrahit immediate rem alterius per dolum,quam qui mediate ſubtrahendo probationem.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Quoniam bannitus habetur pro mortuo, ut tradit Rui.in con fil.25.nu.5.li.5.nimirum ut debeat ſibi denegari audientia.

SVMMARIVM.

1 *Terminos duos excluſiuos productionis teſtium, publicationem & renunciationem eſſe.*
2 *Reſcriptum ad hoc,vt dicatur impetratum lite pendente, quid requiratur.*
3 *Iudex concordiam quærere poteſt in cauſa dubia, vbi de iure eccleſiæ contenditur.*
4 *Priuilegium iuri communi contrarium,de falſo eſt ſuſpectum.*
5 *Motus proprius,licet ſurreptionem tollat,non tamen conualidat gratiam contra concedentis intentionem. & quomodo Aduocatus debeat eſſe cautus in opponendo ſurreptionem.nu.ſeq.*
7 *Motus proprij clauſula,quid operetur.& nu ſeq.*
9 *Lex facta ad partis poſtulationem,in dubio facta præſumitur motu proprio.*
10 *Lis per ſolam commiſſionem,an pendere dicatur.*
11 *Princeps priuilegium concedendo,mentionem de iure communi facere non tenetur.*
12 *Iudicem impetrans, etiam antequam præſentauerit literas iudicibus,aliquid præparatorium ad cauſam feciſſe dicitur.*
13 *Commiſſio facta ſimpliciter de cauſa,an literas gratioſas ſurreptitias reddat.*
14 *Priuilegium impetratum lite pendente,an ſit nullum.*
15 *Dominus ex vno capite, iure ſuo dubio uel non notorio exiſtente,an poſſit ad cautelam acquirere nouum titulum.*
16 *Lex,vel reſcriptum, quod expreſſe ad præterita trahitur, quare in dubio non trahitur ad ea finita & deciſa.*

CAP. XIX.

CAuſam. Renunciatio vel publicatio facta in q buſdā capīs,nō ob.volēti ꝓducere teſtes in aliis capīs.ſcda eſt ibi,cūq;. tertia eſt ibi,iudicibus.quarta ibi,qa vero. No.primo duos terminos
1 Franc.Aret.in ij.Decretal. O exclu-

excluſiuos productionis teſtium de iure canonico, videlicet publicationem & renunciationem, ſicut in cap.præcedenti.de quibus in cap.fraternitatis. & in capit. cum veniſſet. infra eodem.

2 Nota ſecundo ibi, & nullis capitulis, &c. † ꝙ quantum ad hoc vt reſcriptum dicatur impetratum pendente lite, ſatis eſt cauſam fuiſſe commiſſam abſque eo quod ſit proceſſum ad aliquē alium actum. & poteſt eſſe ratio ſecundum domi. Anto. quia commiſſio facta iudicibus de cauſa, intelligitur reſpectu iuris, ꝙ habebant partes tempore commiſſionis, quia pro illo poterat eſſe lis, vt in c. fin. ſupra de præſcrip.ſed tamen hoc dictum reuocabitur in dubium infra in glo. vnde dic, vt in ea dicemus.

3 Nota tertio ibi, concordia vel iuſtitia, &c. † quod etiam vbi conditur de iure eccleſiæ iudex poteſt quærere concordiam & tranſactionem, quando cauſa eſt dubia, de quo dic, vt plene ſcribit Anto.& Moder.in cap.primo, ſupra de mutuis peti.& traditur in cap.fin. ſupra de tranſact. & quod ponitur in l. congruit. ff.de offic.præſid. per Bart.in l.æquiſſimum.in princip.ff.de vſu fruct.& in l.huiuſmodi.§.fin. ff.de lega. primo. Nota quarto &

4 vltimo, † ꝙ priuilegium [a] contrarium iuri communi, ſtilo &

a conſuetudini priuilegiorum, eſt ſuſpectum de falſitate. vnde iudex, qui recipit tale priuilegium vel reſcriptum, debet illud remittere ad ſuperiorem, qui conceſſit, & expectare ſecundā iuſſionem, vt in cap.2.ſupra de reſcript.& in cap.ad noſtram. & in cap.porrecta.de confir.vti.vel inuti. facit, quod no.in dic. cap. cum adeo, ſupra de reſcrip. In glo.poſita ſuper ver.capitulis. ibi, impetrata, &c.addit Hoſtien.& valde ſingu. ꝙ idem eſt, ſi priuilegium ſit conceſſum motu proprio, quod dictum approbant hic Moder.per ea, quæ no. Ioan.Andr.in cap. ſi motu proprio.

5 de præben.lib.6.vbi dicit in effectu, † ꝙ licet motus proprius tollat ſurreptionem, non tamen conualidat gratiam cōtra vel præter intentionem concedentis etiam præſumptam. vnde ſi aliquis habet beneficium motu proprio, non videtur diſpenſatum, vt poſſit illud obtinere contra formam ſtatuti iurati diſponentis de numero canonicorum.exemplum in capit. conſtitutus.ſupra de reſcrip.& ſimiliter non videtur ille, cui fit talis collatio, habilitari, ſi ex aliqua qualitate criminis, vel alio modo erat inhabilis, vt etiam tenet ibi glo.& in clem.ſi Romanus Pontifex.de præbend. Hoc autem verius eſt, vt dixi, quia veriſimile eſt, ꝙ ſi concedens gratiam motu proprio iſta ſciuiſſet, non fuiſ-

6 ſet gratiam conceſſurus. vnde dicit Ioan.And.ibi, † ꝙ aduocatus debet eſſe cautus in modo opponendi. non enim debet dicere gratiam ſurreptitiam eſſe, quia hoc eſſet falſum, quoniam nemo ſurripit Principi, cum conceſſit gratiam motu proprio, ſed debet opponere ꝙ intentio conferentis gratiam non extenditur ad hunc caſum. hanc ſententiam ſequitur domi. Abb Moder.multum diffuſe, allegans deciſiones Rotæ in cap. quia circa.de conſangui.& affi.omnino videas. pro hac ſententia videtur eſſe caſus ſingularis, quem ibi ponderat Bart.in l.fi. C.de coarctalibus.lib.12.ipſe tamen ſentit in contrarium dicens, quod eſt ſpeciale in illo caſu. Sed contra iſtam concluſionem multum facit duplex ratio. prima eſt, quia ſecundum dicta illorum ſequeretur ꝙ proprius motus, præterquam in collatione beneficij, parum vel nihil operaretur. ſi enim eſſet expreſſum tale quid, quo non expreſſo faciens gratiam non fuiſſet cōceſſurus, & ſimiliter tacitum tale quid, quo expreſſo gratia non eſſet conceſſa, tunc ſine dubio gratia non valeret, ſecundum iſtos. Et ſi dicatur, poſito ꝙ ita ſit, adhuc proprius motus poterit aliquid

b operari, quia ſi gratia [a] ſit conceſſa ex cauſa falſa, qua tamen non expreſſa Pontifex præſumeretur gratiam conceſſurus, tunc reſcriptum gratioſum eſſet nullum, ſi eſſet impetratum a parte, ſecundum Innocen.& Docto.in cap.ſuper literis.de reſcript.& in cap.ad audientiam.eodem titu.dico ꝙ hoc caſu hoc eſt ſatendum, motum proprium aliquid operari. Sed ſi gratia eſſet conceſſa, nulla falſa cauſa expreſſa aliquo non tacito, ꝙ etiam ſi fuiſſet expreſſum Princeps fuiſſet gratiam conceſſurus, tunc non videtur differentia, ſi ſit gratia conceſſa ad partis impetrationē vel proprio motu, quia vtroque caſu valeret, vt eſt caſus a contrario ſenſu, in c.2.de fil.præsby.lib.6.& bene facit tex.in ca.dudum.infra de priuileg.& tenent Moderni in c. ſi motu proprio, præallegato.& ſic in hoc caſu clauſula motus proprij videretur eſſe ſuperflua. quod non eſt dicendum, vt in c.ſi Papa.de priui-

7 leg.lib.6.† Sed ad iſtud poſſemus dicere, ꝙ clauſula motus proprij etiam operaretur duo. videlicet primo, ꝙ vbi alias gratia eſſet ſurreptitia, quando ſaltem illo expreſſo quod eſt tacitum, p̄ſumeretur ſuperior difficilius aliquid eſſe conceſſurus, ſecundum Innocen.in cap.cum dilecta.ſupra de reſcrip.& bene facit tex.in c.poſtulaſti.in fi.eodem tit.tunc ſuſtentabitur gratia pro-

8 pter clauſulam proprij motus. † Secūdum effectum poterit operari, quia propter motum proprium gratia eſt fauorabilis, vbi alias non eſſet, & facilius extenditur. ſic tradit ſingulariter Ioan. And.in cap.cum in cunctis.§.primo ſupra de elect.Sed fortius obſtat ratio, quæ ſequitur, quia tex.in clemen. ſi Romanus Pontifex.dicit, ꝙ cum gratia conceditur proprio motu, tollitur ſurreptio ſecundi beneficij non expreſſi; qualiacunque & quæcunque beneficia quis pri⁹ haberet. ponatur ergo, ꝙ ille q impetrauit, primo erat ſufficienter beneficiatus, & ex nunc impetrat beneficium melius omnibus priorib⁹, certe præſumptio iuris eſt, ꝙ habenti beneficium ſufficiens, ſummus Pontifex non eſſet aliud collaturus, ſi hoc ſciret, eriā ſi per aſſecutionem ſecundi primum ſit amittendum. & multo fortius iſtud eſt, quando primū beneficium eſſet tale, ꝙ de iure poſſit retineri cum iſto ſecūdo. vel forte ex diſpenſatione, quam habuit impetrans. iſta probantur in cap.cum adeo.ſupra de reſcript.& in cap.ſuper inordinata. infra de præben. & tamen contra hanc præſumptam intentionem valet clauſula motus proprij. vnde iſta dicta videntur contra mentem illorum iurium ſimpliciter intellecta, & ſemper dubitauit domi. Anto.de But.in cap.per venerabilem. in 7. char.col.vlt.qui fil.ſint legi.qui tenet expreſſe id, quod dixit hic

c Hoſtien. & credo eſſe verum, ꝙ clauſula c motus proprij non operatur aliquid, quod affert præiudicium tertio, quia hoc in dubio non præſumitur velle Princeps, vt l.2.§.merito.& §.ſiqs a Principe.ff.ne quis in loco publico.& in c. ex multiplici. infra de deci.& in c.ex parte.ſupra de offic. deleg. & licet Innocen.in c. fin. ſupra vt lite penden. teneat & ſequuntur ibi Moder. ꝙ licet non ſufficiat clauſula motus proprij, in terminis noſtris, ſufficeret tamen clauſula ex certa ſcientia, adhuc illud dictum eſt dubium, quia certa ſcientia non habet vim clauſulæ non obſtā tium, vbi agitur de præiudicio alterius, ſecundum Bal.in prælu. ſeu.char.3.licet aliter ibi dixerit, de quo dic vt plene ſcripſi in c. j.ſupra de præſcrip. Vnde ego in iſta materia breuiter conclude rem, ꝙ clauſula motus proprij non operetur ad præiudiciū tertij, ſecundum Hoſtien.hic, nec etiam tollat vel habilitet ad aliquam qualitatem, ex qua cauſaretur maior inhabilitas, quam illa, quæ cauſatur ex obtinendo ad beneficium, quæ tollitur per motum proprium. Eſt enim ratio expreſſa in c. ſi motu proprio. ꝙ ideo nō vitiatur gratia, quia procedit a mera liberalitate Principis. quæ ratio, licet ſimus in materia exorbitanti, & contra regulas iuris, facit vt idem ſit in quocunque caſu ſimili, vt in c.cū dilecta.infra de confir. vti. vel inuti. & quod traditur in l.ſi conſtante.ſolu.matri.per Bart.in c.j.de tempo.ord.lib.6.& iſtud eſt magis rationabile, attento ꝙ vt ſ.diximus, ſecundum Ioan.And. gratia conceſſa motu proprio eſt fauorabilis. ergo & lex vel canon diſponens de validitate huius gratiæ.& ſecundum hanc diſtinctionem debes intelligere dicta Bar.in d.l.fi.præallegata. qui ſenſit ꝙ regulariter motus proprius validet gratiam etiam ſi ſit tacitum tale quid, quo expreſſo, &c. ſic etiam debet intelligi Bal. qui idem ſenſit clare in l.fin.in vlt.colum.C.ſenten.reſcin. non poſ.vbi voluit ꝙ primus motus validet gratiam ſuper eo, quod eſt prohibitum impetrari a Principe. cuius contrarium ſenſit Ioan.And.in d.c.ſi motu proprio.dum allegat c.eam te.de ęta. & quali. & forte in illis terminis dictum ſuum eſt verius, quia quando prohibetur impetratio, videtur eſſe odioſior qualitas, quam inhabilitas beneficij. Et ſcias, pro complemento clauſu-

9 læ motus proprij, † ꝙ etiam lex facta ad poſtulationem partis, ſortitur naturam priuilegij impetrati a parte, licet in dubio præſumatur facta motu proprio.glo. eſt ſingu. quam ibi ponderat Bar.in l.prima.C.de bo.vacan.lib.10.quod autem dicitur, ꝙ lex in dubio videtur facta motu proprio, vt l.j.C.de peti.bo. ſubla. & no.Bar.in l.3.in princip.ff.quod quiſque iur.videtur ipſe limitare, niſi lex ſit extrauagans, vt ipſe ponit in l.fin.C.de peti. bon. ſubla.quod dictum non affirmo pro nunc.& licet vera ſit opin. Hoſtien.de qua ſupra dixi, ꝙ priuilegium conceſſum motu proprio lite penden.non valet: Glo.tamen ſingularis, quam approbat ibi Bald. expreſſe, tenet contrarium. & videtur ibi caſus in l. qui autem. in princip. ff.ſi quis cautio. Sed ad iſtum text. potes dicere, vt ſentit ibi ſecunda lectura glo. quòd priuilegium fuit conceſſum ex certa ſcientia, non ſimpliciter motu proprio. Vel dicamus, ſaluando glo. & Bald. quòd ſit vera, vbicunque agitur de modico præiudicio partis, puta quando conceditur priuilegium lite pendente, quod eſt dilatorium iuris partis, non reſtrictiuum, iuxta l. quotiens. C. de preci. Impera. offeren. & ita videtur ſentire ibi Bald. ex exemplo ibi per eum poſito. ex

quo

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Et ideo priuilegium ceſſabit, ſi cauſa eiuſdem ceſſauerit, vt meminit Rui.conſ.142.nu.19.lib.5.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ gratia dicitur ſurreptitia, quando exprimitur falſum vel quando non exprimitur illud, quod ſi fuiſſet expreſſum, aut ſuperior nō conceſſiſſet, aut difficilius. Rui.conſ.157.nu.5.li.1.

c VIN. GOD. Adde de huiuſmodi clauſula motu proprio, quando habeat vim clauſulæ non obſtante, Rui.conſi.109.num.5.lib.3.& conſ.21.nume.10. lib.5.Et quando præiudicet tertio.conſ.222.nu.7.& conſ.123.num.3. & 19. li.3. Et ꝙ iſta clauſula motu proprio, non tollit ſurreptionē in præiudicium tertii, cui ius fuit in re, vel ad rem quæſitum, conſ.63.nu.3.lib.5. Nec præiudicat tertio, ubi non apparet de ſcientia Principis, conſ.160.num.16.lib.4.Et quando faciat ceſſare uitium ſurreptionis, Rui.conſ.148.nu.9.lib.4. & uide in conſ.70.nu.15.lib.5.

quo limitat singulariter dicta Bar in l.oēs populi.in 5.q.prin.ff. de iusti.& iu.& quia s̄.diximus, allegando Ioan. And. in c.cum in cunctis. de elect. q̄ motus proprius facit gratiam fauorabilem,scias q̄ illa conclusio videtur probari singulariter in l. vniuersis.& quod ibi per Bar.de legatio.lib. 11. vbi est casus, secundum Bar.q̄ dignitas concessa motu proprio, habet hoc q̄ priuilegium concessum tali dignitati, durat etiam finita administratione,secus si sit concessa de postulatione partis.In gl.posita super verbo,commissum.hanc glo. singulariter approbat hic Ioā. Calde.in c.cum olim.infra de re iudica.Hostien. dicit q̄ ista glo. est vera,si sit secuta citatio,vel saltem pars sciat de commissione iudicibus facta,argum.c.meminimus.infra de appellatio.dom. Anto.de But.hic distinguit,q̄ aut quæritur,vtrum priuilegium impetratum post commissionem causæ sit nullum, quia lis pēdeat,seu ratione litis penden.aut quæritur vtrum sit nullum ratione surreptionis.Primo casu dicendum est, q̄ per solam commissionem lis non dicitur pendere,quo ad effectum nihil innouandi pendente lite, sed dicitur pendere duntaxat citatione secuta secundum formam cle.secundæ, vt lite penden. vbi est casus.& sic no.Ioan.And.in c.j.de priuileg. lib. 6. ita etiam tenent communiter Doct.in c.fi.s̄.vt li.penden.licet Hostien. aliter dixerit in c.j.eod.tit.vt refert gl.in d.clem.2.pro hac etiam conclusione vide glo.in c.j.vt lite penden.lib.6.& in c.j.ʒ. de confir. vti. vel inut.Secundo casu dicit ipse, q̄ priuilegium potest dici nullum ratione surreptionis, & sic intelligatur iste text. videtur tamen requirere vltra glo. & Ioan. Calde. q̄ pars aduersa sciuerit de impetratione.ego autem fateor, q̄ propter hoc facilius præsumeretur fraus in impetrando: sed etiam tamen sine scientia partis,cum ille ex hoc non requirat,videtur ista glo. procedere, vt infra dicemus.dom.Abb. Moder. reprehendit hoc vltimum dictum do.Anto. mouetur, quia Princeps, si causa non fuisset commissa, concedendo priuilegium illis monachis contra ius commune huius plebani simpliciter potuisset tollere ius commune, & valuisset priuilegium etiā nulla facta specifica expressione de iure ipsius plebani, † quia Princeps concedendo priuilegium, 11
non tenetur facere mentionem de iure communi, vt in c.j.& quod ibi habetur in glo.de constitu.lib. 6.& hoc est,quod dicunt Io.And.& alij in c.j.de excess.præla.in 6. q̄ si Princeps intendit priuilegiare,valet priuilegium sine clausula, non obstantium. quinimmo & sine clausula ex certa scientia, quia ex quo non agitur de facto, sed de iure communi simpliciter tollendo, satis sit princeps ius quod tollit. pro qua conclnsione soleo allegare tex.no.licet glo.ibi dicat contrarium,in l. 3.§.si is,pro quo. ff.quod quisque iuris.& ita scripsi in c.j.s̄.de rescrip.Si ergo cōcedendo priuilegium simpliciter,Princeps videtur velle tollere ius commune,a fortiori secundum eum præsumitur q̄ tustulisset,si sciuisset commissionem ipsius factam. sed ista ratio nō est sufficiens,cum reuerentia, quia si accipis illa duo in sensu diuiso,idest de per se & separatim, tunc verum est,quod dicit dom. Abb. sed si accipis illa duo in sensu cōposito, scilicet q̄ illa duo sunt simul iuncta,tunc non est verum,quod dicit, quod facilius præsumitur Princeps concessurus priuilegium, vbi obstaret ius commune faciens pro altero duntaxat, quam nisi obstaret ius commune,& commissio facta ipso iure iudicibus. Pro cuius in 12
tellectu aduerte diligenter, † quia ille qui impetrauit iudicem, etiam priusquam presentauit literas iudicibus, dicitur fecisse aliquid præparatorium ad causam, vt est casus in c. ex parte. s̄. de rescrip.iuncta l.j. §.expresse. ff.de poll. preparatio autē facta de causa,operatur aliquos effectus, ac si causa esset inepta in fauorem præparantis,& contra ipsum. De fauore, est casus in l.si defunctus.in prin.ff.de procur.& quod ibi per Bar.& in l.quemadmodum.ff.de inoffi.testa.De odio & preiudicio,est casus vnicus,secundum Dy.& Bar.in l.miles.§.socer. ff.de adul.vnde nō potest negari,q̄ impetrato iudice res non est omnino integra.et ideo præsumeretur difficilius Princeps parti præiudicaturus, q̄ nulla commissio esset facta,& hoc sufficit ad reddendum grām nullam & surreptitiam, vt traditur in c. cum dilecta. & in c. postulasti,s̄.de rescrip. ad hoc faciunt leges, quæ facultatem purgandi moram considerant,vtrum res sit integra,de quibus in l. si post tres.ff.si quis cau.& licet gl. notabilis,quam ibi not.Bart. in l.si pecuniam.ff.de condic.ob cau.sentiat,q̄ propter præparamenta res non desinat esse integra, debet intelligi qn̄ aliter pōt esse consultum illi,qui fecit præparamenta. vel potes dicere, q̄ quo ad quædam dicitur integra,quo ad quædam non, vt patet 13
ex notatis in d.l.si defunctus. † vnde standum est literæ nostræ, quæ clare probat intentionem gl.& concludēdum,q̄ commissio facta simpliciter de causa,reddit literas gratiosas surreptitias etiam si pars aduersa non sciuerit de commissione.& hoc tenet Io.de Imo.dicens amplius, q̄ quo ad effectum annullandi priuilegium, potest dici q̄ lis pendeat per solam impetrationem, & sic videtur sentire q̄ cle. 2. vt lite pend. non habeat locum in priuilegio impetrato pendente lite,sed in eo q̄ attēderetur a iudice vel a parte.Contrarium tamen tenet ibi gl.tertia,vel quarta,& verius,quia illa clemen.est facta ad interpretationem tituli,vt lite pendente,in antiquis.quicquid ergo dicitur in l. interpretata, vel continetur, dicitur repetitum in l.interpretante. in Authen.de filiis ante dota.instru.§. vlt.sed in titulo,vt lite pen. in antiquis,sine dubio continetur prohibitio impetrationis priuilegii,vt patet ex rubrica,iuncto c.j.& fin.eodem tit.ergo similiter continebitur in clem. 2. vnde dic vt dixi. & quia do. Abb. Moder.hic attingit quandam quæstionem, quam plenius posuit in cap.fin.supra vt li.penden.post Innocen.& multum pertinet ad intellectum materiæ,quam diximus, ideo tractabimus 14
eam succincte hic:quæstio est, † vtrum priuilegium impetratū lite pendente,sit nullum'absolute,vel potius non valeat duntaxat in illa lite,qua pendente fuit impetratum,ita q̄ si peremptа instantia illius litis vel aliter extincta illa lite priuilegium in nouo iudicio producatur, & super eisdem rebus valeat & teneat. in quo articulo Innocen. & Ioan. And. & communiter Docto. faciunt duo membra. primum, quādo post litem contestatam instantia fuit peremptа vel lata absolutoria ab obseruatione iudicij,vel lata sententia in fauorem illius, qui impetrauit priuilegium. & similiter procedit quæstio, si ante litem contestatam lis sit finita, vel per absolutionem ab obseruatione iudicij, vel quia sit renunciatum liti & causæ.secundum membrum,quando sententia fuit lata super lite pendente contra impetrantem priuilegium.primo casu tenent Innocen.& Ioan.And.& sequitur etiam domi.Abb.in ca. fin. q̄ priuilegium in alio iudicio de nouo instituendo non sit inutile,nisi forte fuisset per dolum impetratum,secundum domi.Anto.ibi,per cap. super literis.de rescript.fundamentum ipsorum est, quia si noua lite & noua instantia cessat causa prohibitionis,non enim nunc pēdet lis, qua pendente priuilegium fuit impetratum. Sed ista ratio,cum reuerentia non est sufficiens,quia satis est q̄ tempore impetrationis priuilegij adesset qualitas prohibens priuilegium impetrari,vt in cap.si eo tempore.de rescrip.lib.sexto.& traditur in cap. dudum.de elect.Præterea, q̄ ista opin. sit falsa, probatur ratione forti.quia peremptio instantię non tollit effectus,qui sunt inducti ex litis contestatione & pendentia litis in præteritum, & inde est q̄ non tollitur vitium litigiosi,licet pereat instantia, secundum Barto.in l.prima.C.de fruct.& lit.expen. & l.secunda. ff.iudic.fol.& plene in cap.causam,quæ.supra eodem.sed q̄ priuilegium non potuerit impetrari, est effectus inductus ad pendentiam lit.in preteritum,ergo non videtur tolli,licet lis postea perierit.Pro ista prima conclusione viderur esse casus clarus,in Authen.in medio litis non fieri sacras iussi.§.primo.in ver.si vero.ibi,vacantibus,& nullam vim penitus habentibus.quæ verba vniuersalem & præcisam significant nullitatem actus. & licet incontinenti verba videantur restringi ad iudices, qui iudicabant super lite mota,dum mandatur illis iudicibus, quod talia priuilegia non admittant: vt tamen verbum, penitus, positum in text. aliquid operetur, videtur esse de mente literæ, q̄ nullo casu vel in aliquo iudicio habeat effectum. ad hoc bene facit iste tex.ibi,in hac causa,&c. vnde Bart. in l.omnes populi. in quinta quæstio.princip.ff.de iusti. & iu. expresse declarando illum tex.simpliciter dicit, q̄ neque priuilegium, neque statutum valet,q̄ emanat super iure, de quo lis pendet. & hoc sine dubio credo esse verius. Sed tamen posita opinione communi pro vera,aduerte: quia, quādo ille qui impetrauit priuilegium pendente lite obtineret sententiam pro se in illa lite, in duobus casibus priuilegium illud relinqueretur superfluum, in tertio posset esse vtile. superfluum erit, si esset impetratum ab actore,& sententia lata pro ipso, maxime si esset facta executio,nam cum per sententiam sit declaratum eum esse dominum, non potest esse dominus ex noua concessione priuilegij, vt in capit. inter dilectos.§.cæterum.infra de fide instrumen. maxime si sit facta executio, per quam etiam si vere esset dominus, efficeretur dominus secundum ea,quæ habentur in l.Pomponius. §.si iussu.ff de acquiren.possess.& idem esset,si reus esset absolutus, quia erat dominus, vt patet ex not.in loco præallegato. si vero reus fuisset absolutus simpliciter,quia actor non probauit, tūc priuilegium posset esse vtile, si reus caderet a possessione, vel quasi, cum per sententiam non esset effectus dominus, vt traditur in l. exceptio. ff.de excep. rei iudica. & in dicto §. si iussu, 15
& per Bald.in l.prima.C.communia vtriusque iud.† licet enim ille, qui est dominus ex vno capite, quando ius suum est dubium, vel saltem non est notorium, possit ad cautelam acquirere nouum titulum, & dicatur titulus vtilis propter dubium remouendum, secundum Ioan. And. in cap. cum personæ. de priuileg.lib.sexto.per text. in cap.post electionem. infra de concess.præben.& sequuntur Moder. in cap. veniens. infra de præscript. In casu tamen nostro, qnia ius fuit effectum notorium per sententiam, non videtur valere ad aliud, nisi forte sententia de iure spāli aliquo mō posset impugnari.forte ēt possent ꝓsiderari alij casus,īqb⁹ esset vtile hr̄e priuilegiū. Sed vbi ꝓtēderetur de iure reali sup iurib.corpalib.vel incorporalib⁹, p̄dicta ñt

ſatis bene dicta. In ſecundo caſu principali dicunt communiter Docto. in d. c. vltimo, ꝙ extinguitur virtus priuilegij, quando eſt lata ſententia cõtra eum, qui impetrauit. ſed do. Abb. dixit, ꝙ ſi priuilegiũ fuit conceſſum pendente lite, & fuit facta mentio expreſſe vel tacite de iure illius, cui præiudicabatur, ꝙ valet priuilegium, non obſtante ſententia. exemplum, ſecundum eum, qñ fuit conceſſum priuilegium monachis de noualibus, ꝙ non ſoluerẽt decimas: nam reſpectu eccleſiæ parochialis, ad quam ſpectabat perceptio decimarum de iure communi, ſatis videtur eſſe facta mentio de iure eccleſiæ parochialis, ideſt de iure cõmuni, ꝙ competebat eccleſiæ parochiali, de quo Princeps non debet facere mẽtionem, de quo s̃. dixi in alio articulo. & ꝙ de iſto iure cenſetur facta mentio, ſufficit vt valeat priuilegium, quamuis non ſit facta mentio de ſententia, quia ſentẽtia continet idẽ, quod ius commune. ergo de cauſa non debuit fieri mentio, ſicut nec de ſtatuto vel reſcripto, ꝙ continet idem, quod ius commune, ſecundum glo. in c. j. de conſti. lib. 6. Et eſt caſus, ſecundũ vnum intellectum, in c. j. s̃. de reſcrip. per Doct. hoc dictum placet mihi, ſed non iſta ratione, nam contra iſtam rationem vide.
a tur caſus in c. cum olim. j. de præſcrip. vbi patet, ꝙ priuilegium a conceſſum contra ius commune, cum quo concurrebat ſentẽtia arbitri, eſt ſurreptitium, ſi non facit mentionem de ſententia. ſed illud poſſet euitari, ꝙ loquitur in iure quæſito ex conuẽtione partium, vt dicit d. Ant. in c. j. s̃. de reſcrip. ſed eſt fortior ra
16 tio, quia lex vel reſcriptum, quod expreſſe trahitur ad preterita, in dubio non trahitur ad præterita finita & deciſa, quia illa difficilius retractantur, vt l. cauſas, vel lites. C. de tranſac. & plene per Bar. in l. omnes populi. in loco præallegato. ſicut ergo ſi ſententia præceſſiſſet priuilegium, ſine dubio priuilegium eſſet ſurreptitium, ſi non faceret mentionem de ſententia, vel nõ tolleret ſententiam, ita ſi ſententia ſequatur poſt priuilegium, quia Docto. videntur ſentire, ꝙ habeatur perinde ac ſi præceſſiſſet, ſed hoc non probatur iure. Vnde poſſet dici, ꝙ quia impetrans priuilegium de iure de futuro non debent facere mentionem, & quia ſententia poſtea lata non parit exceptionem rei iudicatæ reſpectu iuris quæſiti pendente iudicio, vt in c. Abbate ſane. de re iudica. lib. 6. & l. non poteſt videri. ff. de iudic. ſententia non obſtabit alleganti tale priuilegium.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Quod priuilegium conceſſum contra ius commune non extẽdatur, ponit Alex. conſ. 178. lib. 2. Interpretari tamen poteſt ſecundum conſuetudinem, quæ eſt contra ius commune, Bar. Cæp. in rub. de uerb. ſig. q. 4. ult. q. princ.

SVMMARIVM.

1 *Certum & probabile, quomodo differant.*

CAP. XX.

PErſonas. Teſtis laborans conſimili morbo, nõ admittitur ad teſtimonium, hoc
a dicit, non diuiditur. No. ibi, ſi certum a ſit, †ꝙ differẽ
1 tia eſt inter certum & probabile. dicitur enim certum, quod eſt notorium. in c. quoniam. s̃. de fil. præsby. ſecundũ Io. An. Probabile autem illud, quod poteſt probari, licet nõ ſit notorium, etiam ſi difficulter probari poſſit.

ADDITIO.

a VIN GOD. Nota ꝙ certum dicitur, quando nõ poteſt eſſe fallentia, ita Bal. in l. hac conſultiſſima. col. 2. C. qui teſt. fac. poſſ.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex ſummus in pertinentibus ad decorem religionis, an in laicos iuriſdictionem habeat.*
2 *Infidelis in cauſa infidelium teſtis produci poteſt, licet fidelis concurrens præferatur.*
3 *Iudæi Chriſtianorum ſerui ſunt.*

CAP. XXI.

IVdæi. Chriſtianus contra Iudæum admittitur in teſtimonium, nec debet ſibi in teſtificando infidelis præferri, ſecunda eſt ibi, & anathe-
1 mate. Nota primo, † ꝙ in pertinentibus ad decorem religionis, ſummus Pontifex habet iuriſdictionem in laicos, & in terris Imperij. Ad idem tex. in cap. j. de homicid. lib. 6. vbi hodie prouiſum eſt in clemen. prima, eodem tit. aduerſus Iudeos, qui impetrant a Principib. & Regibus priuilegia, ne Chriſtiani
2 admittantur in teſtimonium contra eos. † Nota ſecundo ibi, q-
a cunque Iudæos a Chriſtianis, &c. ꝙ in cauſa infidelium poteſt produci teſtis infidelis, licet fidelis concurrens cum eo ſibi præ-
3 feratur. ad idem text. 2. quæſtio. 7. c. ſi hæreticus. † Nota tertio ibi, ſubiacere oporteat. & verſic. ſequen. ꝙ de iure Iudei ſunt ſerui Chriſtianorum, vel plus quam ſerui. ad idem tex. in ca. ſi Iudæos. infra de Iudæ. & ita patet, ꝙ canon poteſt inuenire aliquã ſpeciem ſeruitutis, vltra illam, quę eſt inuenta de iure gentium. Ad idem tex. in c. quorundam. infra de Iudæ. hæc tamen ſeruitus debet habere admixtam materiam, propter quam tolera-
mus Iudæos, qui ſunt proximi, vt dicitur de pœnit. diſtinctio. 2. c. proxi.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde quare Iudæi conſtitutionibus canonicis non ſubiiciantur, nec ligentur, Rui. conſ. 159. num. 13 lib. 5. ſubſunt tamen ſtatutis loci in quibus habitant. Rui. conſi. 4. num. 13. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Mater, an admittatur in teſtem ad probandum de fide matrimonij.*
2 *Matrimonij vinculum ad probandum, an duo teſtes ſufficiant.*
3 *Mulier nubendo viro digniori, efficitur dignior & illuſtrior.*
4 *Dignitas quam acquirit mulier fortior eſt quæſita ex uiri participatione.*
5 *Dignitas, quæ acquiritur mulieri per uirum, an duret matrimonio ſoluto.*
6 *Vidua retinet priuilegium viro, etiam contra iuris regulas conceſſum.*
7 *Compromiſſum ſi ex ſtatuti forma fieri debet inter ſocerum, & generum, an ſoluta affinitate locum habeat ſtatutum.*
8 *Puellæ nubenti inæquali, puta ruſtico, an vir poſſit dotem conſtituere ex cauſa donationis.*
9 *Maritus ꝙ nolit dotem recipere, & non intelligatur velle obligari ad eam reſtituendam, an poſſint iſta ſimul ſtare.*
10 *Qualitates quatuor, ex quibus aliquis dicitur melior altero. & nu. 13. declaratur potentiæ qualitas.*
11 *Illegitimus vti non dicitur de familia, ita nec nobilis.*
12 *Nobilitas, etiam conſuetudine, vel ſtatuto aliter diſponente, a genere materno non trahitur.*
14 *Doctoratus an ſit dignitas, & licentiatus an veniat Doctoris appellatione.*
15 *Doctor vt aliquis ſit, ſola inſignia non ſufficiunt.*
16 *Teſtis vnus ſufficiens, vehementem facit præſumptionem.*
17 *Probatio ſemiplena, an ſemper dicatur præſumptio.*
18 *Teſtis vnius dictum, in quo caſu ſufficiat.*
19 *Conſanguinei in criminalibus, quando teſtes admittantur.*
20 *Filius de contractu patris inſtrumentum, an conficere poſſit.*

CAP. XXII.

SVper eo. Ad probandum matrimonium eſſe contractum, non admittitur mater ſponſæ, vbi conditio ſponſi eſſet ſuperior. & ad impediendum matrimonium contrahendum, ſufficit dictum vnius teſtis deponentis de parentela: ſecus in contractu. ſecunda ibi, conſultationi tuę. tertia ibi, ſuper illa vero. vltima ibi,
1 ſi vero. Nota primo, †ꝙ ad probandum de fide matrimonij, vbi datur inæqualitas inter coniuges, non admittitur mater in teſtimonium: ſecus ſi daretur ęqualitas vel modicus exceſſus, vt hic colligitur a contrario ſenſu. Et aduerte, quia gloſ. hic & Moder. ſentiunt, ꝙ iſta diſtinctio debeat obſeruari, etiam ſi parentes teſtificentur ſuper impedimento matrimonij, de quo in cap. videtur. infra qui matri. accuſ. poſſ. & 35. quæſtio. 6. c. conſanguineos. videntur etiam velle, ꝙ in aliis cauſis præter matrimoniũ, mater non admittitur pro filia in teſtem, etiam vbi ceſſaret cauſa ſuſpitionis. quæ dicta ſimpliciter mihi non placent, vnde dic vt dicemus in glo. declarando ipſam. Nota ſecundo ex iſto text.
2 a contrario ſenſu, † ꝙ ad probandum vinculum matrimonij, a
a ſufficiunt duo teſtes, etiam ſi ſint fœminæ. ad idem tex. in cap. licet ex quadam. infra eodem. Et ſecũdum hoc, licet de iure dubium ſit, vtrum in contractibus excedentibus vnam libram auri ſufficiant duo teſtes, vt plene traditur in l. fin. & authen. ibi poſita. C. ſi certum peta. erit tamen ſpeciale propter fauorem matrimonij, quamuis ſit res magni præiudicij, vt traditur in c. mulieri. infra de iureiuran. ꝙ ſufficiat probatio per duos teſtes. glo. tamen in l. pluralis locutio. de regu. iur. ſequens dicta Spec. ſimpliciter tenet, ꝙ vbi contractus non celebratur in ſcriptis in quacunque cauſa, ſufficiunt duo teſtes. vnde dicit glo. no. in c. præſul. 2. quæſt. 4. ꝙ etiam ſummus Pontifex poteſt deponi, ſi conuincitur per duos teſtes. Nota tertio, ſecundum Docto. ibi, in-
3 crementum & honorem, &c. † quòd mulier nubendo viro di-
4 gniori, efficitur illuſtrior & dignior. † fortior eſt tamen dignitas, quam acquirit mulier, quam dignitas quæſita ex participatione mariti, vt eſt tex. cum glo. & ibi per Bald. in l. fœminæ. ff.
5 de Senato. † vtrum autem dignitas, quæ acquiritur mulieri per virum vel priuilegium, duret ſoluto matrimonio in viduitate, tangit hic dom. Abb. adducens tex. ꝙ ſic, in cap. licet. in fi. de ſepul. lib. 6. ſed hoc limitat Ange. no. in l. cum quædam puella. in princip. ff. de iuriſdict. omn. iudi. ſi viuat honeſte, alias non gaudet priuilegio, vel non retinet priuilegium mariti. illud autem
6 ſcias, †ꝙ ẽt in priuilegio conceſſo ꝫ regulas iuris, & exorbitãti, vidua retinet priuilegiũ ꝓceſſũ marito. caſus eſt no. & ibi p Bar. in l. quotiẽs. C. de priuil. ſchola. li. 12. & tñ rña eſt in oppoſitum. vñ

ꝙ dicitur

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ matrimonium ſufficit probari per uerba de præſenti, Grat. conſ. 2. nu. 1 lib. 2. tamen dicitur clandeſtinum, quando non fuit contractum in faciem eccleſiæ, ut ibi per eum, num. 45. Vide & ſub nu. 65. & 66.

ꝙ dicitur in marito & vxore, nõ habet locum in socero & gene
ro. Propterea dicit Bal. notabiliter in l. affinitatis. C. communia
7 de succes. in vltimis verbis, † ꝙ si ex forma statuti debet fieri com
promissum inter socerum & generum, non habet locum statu-
tum, quando est soluta affinitas, licet remaneant reliquiæ qua-
litatis, propter quam conceditur priuilegium. allegat gl. in l. sed
hoc ita. ff. de re iudi. & tex. qui optime facit in l. cui eorum. §. fi.
ff. depositi. & eodem modo dicit & distinguit in l. fin. circa prin.
commenti, C. de verb. sign. licet autem vidua in priuilegiis exor
bitantibus retineat priuilegium mariti, super quo etiam vide
Bald. in l. cum te. C. de nupt. in materia tamen pœnali non con-
tinetur vidua appellatione vxoris, secundũ Iaco. de Are. & Bar.
in l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. & sequitur Bald. in l. cum acutissi-
mi, in 3. colum. C. de fideicommis. Et per prædicta infert domi.
8 Abb. hic, ad notabilem quæstionem, † vtrum si puella nubit ma
rito sibi inęquali, verbi gratia, nobilis rustico, maritus possit sibi
constituere dotem ex causa donationis, vel aliquid aliud dona-
re? & concludit ꝙ sic, secundum Bart. in l. si diuortio. ff. de verb.
oblig. per tex. in l. si stipulatus fuerim, te sisti. §. fin. eodem tit. &
quia donatio remuneratoria prohibetur inter coniuges, vt l. qđ
autem. §. si vir. ff. de dona. inter vi. & vxo. Tu vero pro declara-
tione huius articuli considera, ꝙ aliquando quæritur, vtrũ ma-
ritus qui confitetur dotem, videatur hoc confiteri animo donã
di, vbi est disparitas supradicta, videlicet ꝙ nobilis nubit ignobi
li. aliquando quæritur posito ꝙ animo donandi confiteatur do
tem, vtrum valeat ista donatio. Ad primum dicit glo. in l. si vo-
luntate. C. de do. promis. ꝙ maritus magis videtur confiteri do-
tem donationis suę tanquam quia speret dotem sibi numerari
ab vxore. & ex hac glo. assumit Bart. intellectum in l. si diuortio,
prędalleg. ꝙ quia maritus confitendo non videtur habere spem,
ꝙ mulier sibi numeret dotem, iccirco videtur eam constituere
de suo & sic donare. sed salua reuerentia sua, iste non est intelle
9 ctus glo. † nam possunt ista stare simul, † ꝙ maritus[a] non velit re
a cipere dotem ab vxore, & tamen ꝙ non intelligatur velle se ob-
ligare ad restituendum dotem, quam non habuit. & hunc intel
lectum bene declarat, & sequitur Saly. in l. 2. C. de dote cau. nõ
nu. hunc etiam sequitur Barto. in d. l. si voluntate. & dominus
meus in d. l. si diuortio. vnde Cyn. in d. l. 2. C. de dote cau. sentit,
ꝙ in dubio maritus videatur velle donare, licet contrarium sen
tiat post Iac. de Are. in d. l. si voluntate. Bal. autem in l. j. C. de do
na. ante nup. simpliciter videtur sequi dicta Bart. In d. l. si diuor-
tio. videtur velle donare, sed in l. si voluntate, tenet oppositum,
vt dixi. mouetur, quia potest esse hic alia cõiectura, quam aper-
tura donationis, videlicet ꝙ confiteatur dotem, quia turpe esset
sibi ducere vxorem indotatam, ergo non præsumitur donatio,
argu. l. si id, quod aurum. ff. de solu. Prętera dicit Salyce. in d. l.
2. hoc præsumitur facere maritus, quia nisi confiteretur se ha-
buisse dotem, tamen esset ignobilis, alias non inueniret nobilẽ.
vnde subest alia causa, quam causa donationis. Pro ista conclu-
sione, & pro primo dicto facit optime tex. no. & quod ibi ponit
Bar. in l. pecuniæ. in fi. ff. de ali. & ciba. lega. vbi voluit ꝙ vbicun-
que aliquid fit, vel non fit propter verecundiam, ista est iusta cã
excusandi aliquem, sicut error. facit optime quod traditur in l.
non est verisimile. § j. ff. quod met. cau. pro primo facit optime
tex. elegans in l. si vt certo. §. interdum. & quod ibi per Barto. ff.
commo. vbi probatur, ꝙ quando concessio, quæ fit a marito,
vel ab alio ꝑt habere alium respectum ad honorem proprium,
tunc non præsu mitur donatio, & ita tenet ipse in simili q. in l. in
his. §. j. ff. solu. ma. & in tractatu de duobus fratribus. Confirma
tur ista opinio contra Bar. fortissima ratione & naturali, quia si
ex confessione mariti induceretur donatio, nisi ꝙ vellet consti-
tuere dotem vxori, tunc resultaret ex vno actu duplex donatio.
Prima illa, de qua glo. dixit in d. l. si voluntate. ꝙ maritus obliga-
ret se ad alendum vxorem sine dote. Secũda, ꝙ obligaret se ad
restituendum dotem non habitam. sed hoc non est verisimile,
ꝙ duplici præstatione voluerit se grauare, vt l. Titia. la prima.
§. qui inuita. & ibi no. ff. de leg. 2. ergo dos non videtur constitu
ta ex causa donationis. & quamuis primæ rationi non posset re-
sponderi, negando quod maritus sit de ducibus, cum est ignobilis ducere vxorem nobilem indotatam, vel vbi vxor est puel-
la, & maritus senex. Secunda tamen ratio, quam Sal. dicit fuisse
Cy. videtur approbari. Tertia ratio ẽt habet multum æquita-
tis. assignatur per tex. vno actu resultat duplex donatio, vel saltẽ
duplex onus. vnde credo opi. Cy. in d. l. 2. quam ibi sequitur Sa-
ly. & Bal. in d. l. si voluntate. esse veriorem in dubio. quando au-
tem puella esset pauper ita ꝙ non posset soluere dotem, vel ad
minus non tantum. dic vt ponit Saly. in loco allegato. Circa se-
cundum articulum tenet Cy. in d. l. si voluntate. & Bal. ibi & Sa
ly. in loco allega. ꝙ non valeat donatio. & licet ipsi nihil boni al
legent contra Bar. contra ipsum tamen facit, quia tex. in l. ꝙ au-
tem. §. si vir. ff. de dona. inter virum & vxo. loquitur de donatio
ne remuneratoria, per quam renunciatur illi, qui alibi dedit ęsti
mabile, & valet tunc donatio, præterquam in eo, quod superex-
cedit ab altero, vt est casus notab. in l. ex anno. in princip. ff. de
donatio. inter vi. & vxo. l. si quis pro vxore. ff. eodem. Sed in ter-
minis nostris datur pecunia, vel donatur per augmentationem 11
honoris & dignitatis, vel per augmentationem domus & liber-
torum, vt quando senex dotaret puellam, quę commoditas nõ 11
videtur ęstimabilis, vt interesse pecuniarum, vt colligitur ex l. 81
naturalis. §. fin. ff. de præscript. ver. cum ibi no. & quæ habentur
in l. plane. in fi. ff. de lega. primo. ergo ista non videntur similia.
Confirmatur ista conclusio per tex. in l. si propriis. C. de donat.
inter vi. & vxo. vbi tex. videtur ponere ista vt diuersa, aliquem
esse factum locupletem, vel accreuisse honorem & dignitatẽ.
Sed tamen his non obstantibus, dico sententiam Barto. esse ve-
ram, quam probo per l. ꝙ adipiscendæ, & duas leges sequentes.
ff. de donat. inter vi. & vxo. iuncta l. si sponsus. §. concessa. ff. eo
dem tit. dicitur enim in dicto §. concessa. ꝙ donatio non est pro-
hibita inter vi. & vxo. nisi quando ille, cui donatur, fit locuple-
tior. & tamen tex. in dictis ll. ostendit, ꝙ ante specialem promis-
sionem ibi factam non poterat vxor donare viro pro honore &
dignitate acquirenda. ergo patet, ꝙ ex augmento dignitatis vel
honoris quis dicitur factus locupletior, si hoc est quo ad prohi-
bendum donationem, in cuius prohibitione proceditur stricte,
vt l. sed & si vir. §. primo. ff. eodem titu. & l. si id quod. §. 2. ergo
idem & fortius debet dici quo ad remittendam donationem, vt
10 probat tex. in dic. l. si id, quod. prædallegata. † Nota quarto, secun
dum Moder. hic, quatuor qualitates, ex quibus aliquis dicitur
melior altero, videlicet diuitias, nobilitatem, potentiam, & ho-
norem. Et de prima qualitate dicunt hic Moder. ꝙ etiam de iu-
re diuino & canonico diuitiæ reputantur ad bonum, si sunt con
iunctæ cum bono opere, vt patet hic, & in cap. hæc descripsim⁹.
30. distinctio. & tangit glo. 12, quæstio. j. c. clericus. & bene facit
tex. eadem quæstione, c. habebat. vbi autem quis sit diues & ma
le moratus, non solum est ista bona qualitas, sed aliquando fa-
cit videri aliquem non esse idoneum ad soluendum, vt est ca-
sus & ibi per Barto. in l. si quis stipulatus fuerit. ff. de verb. oblig.
De secunda, qualiscunque est nobilitas, dicunt hic Mod. quod 11
etiam de iure canonico ista consideratur in collatione dignita-
tum vel gratiarum, & etiam in impositione pęnarum. primum
probatur in cap. de multa. in fi. infra de præben. & no. in capit.
penul. eodem titu. secundum 24. quæstio. j. c. qui contra pacem.
dicit tex. 66. distinctio. c. nunquam. ꝙ ex talibus nunquam ali-
quis fit nobilior, vel deterior. vnde refert glo. in cap. quoniam
vetus. 24. quæstio. j. historiam, de qua ibi plene. & vltra ea, quæ
scribit Bart. in l. prima. C. de digni. lib. 10. De nobilitate scias, ꝙ
11 † sicut illegitimus non dicitur de familia, ita etiam non potest
dici nobilis, secundum Bald. in l. cum legitime. ff. de sta. homi.
12 Scias etiam, † ꝙ nobilitas non trahitur a genere materno, etiam
b si consuetudo vel statutum aliter disponat, vt est text. singularis
Bart. in l. exemplo. C. de decur. & fil. eo. lib. 11. Scias, ꝙ vna spe-
cies nobilitatis comparatur bonis moribus & virtuti, in l. j. C.
de contur. & publ. ore. eodem lib. Et de materia vide per Bald.
alibi, in l. fin. C. de ser. fugi. & in l. nobiliores. de donatio. De ter-
13 tia specie, scilicet de potentia, declarando dic, † ꝙ per potentiam
significatur potentia amicorum, vel clientum, secundum glo.
in cap. constitutis. infra de appellatio. pro honore vero signifi-
catur dignitas vel officium honorabile, secundum Docto. puta
si aliquis sit consiliarius vel Doctor & similes. quod dictum
14 commendat hic domi. Abb. quia per hoc ostendit, † ꝙ docto-
ratus est dignitas, super quo multa scripsi in cap. clerici. supra
de iudic. vide quod dixit domi. Abb. in cap. quanto. infra de ma
gistris. & multis aliis omissis, quæ possent dici, scias ꝙ appella-
tione Doctoris, non venit licentiatus, nec gaudet priuilegio Do
ctorum. ita determinat Bald. in l. qui indignus. ff. de Sena. Scias
etiam, quòd doctoratu omne dignitatur, videtur probari in ter
minis in l. iudices. C. de dignita. lib. 12. vbi probatur, secundum
c Bald. ꝙ Doctores sunt nobiles. c nobilitas autem est dignitas, er
go, &c. vltra ea, quæ scripsi in cap. clerici. scias, quod Ange in l.
15 sed si hac. §. patronus. ff. de in ius vocan. dixit, † ꝙ ad hoc, vt
aliquis sit Doctor, non sufficiunt sola insignia, nisi concurrant
alia requisita. sed vide in dic. capit. & quando diuersæ personæ
concurrerent, quarum vnaquæque haberet aliquam de istis
qualitatibus, quis esset præferendus. vide pulchrum tex. in l. sci-
re oportet.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ maritus confessus recepisse centum pro dote, si po-
stea manualiter recepit septuaginta, tenetur restituere 70. tantum, Bal. in l. ab
Anastasio. C. mand. Lud. Pont. in suis singu. vers. confessus sum, & quando fa-
cta fuit per maritum constante matrimonio confessio, an valeat in præiudi-
cium creditorum, Goz. cons. 28. nu. 1. 2. 18. 20. & 21.

b VIN. GOD. Nobilitas unde proueniat. Vide late per Paris. de Put. in tra-
cta. de re milit. & in lib. 7. de pug. nobilium, ꝙ habetur in lib. 6. trac. fol 131.
& quomodo amittatur nobilitas per alicuius artis exercitium, Abb in cons.
43. Præsupponitur.

c VIN. GOD. Quod Doctores sint nobiles, ponit Soc. in cons. 39. Perspe-
ctis, nu. 27. lib. 2.

re oportet.§.cum reliquis.ff.de tuto.& cur.da.ab his.vbi vī præ-
ferri virtuosus.& in l.maiorē.ff.de pac.& quod traditur in l.fin.
16 ff.de fi.inst. No.quinto ibi,qa p̄sumptio est non modica,q; vnus
testis sufficiens facit præsumptionem vehementem. & p hunc
17 tex.possumus colligere,†q; semper semiplena probatio est præ-
18 sumptio.†Vltimo collige vnum casum singularem, secundum
Moder.in quo sufficit dictum vnius testis.ad idem tex.in c præ-
terea.j̄.de spon.Et per ista iura dicit dom.Abb.se alias dixisse, q;
vbicunque agitur ad pœnitentiam & non tangitur præiudiciū
alterius,stat̄ dicto vnius,de quo dicemus in c.licet. j̄.eo. de quo
etiam vide in c.in omni s̄.e.In gl.posita super verbo,mater.ibi,
q; autem hic dicitur, &c.sentit ista gl.& vult expresse,q; siue pa-
ter & mater producuntur in causa matrimonij ad probandum
fœdus matrimonij, distinguēdum est, vt dicitur in casu nostro,
vtrum sit æqualitas inter coniuges, vel inæqualitas. & sequitur
hic d.Ant.& Mod.communiter.sed ista dicta non placēt mihi,
quia in primo casu cum agitur de probanda cōsanguinitate,du-
plex ratio assignatur,cur testes admittuntur: vna,quia p̄sumun
tur melius scire veritatem,vt est tex.in c.consanguineos.35.q.6.
alia,fauor matrimonij,cui hoc conceditur p̄ regulas iuris, vt d̄t
tex.in c.videtur,in fi.j̄.qui ma.accu.poss. & vtraq; ratione atten
ta,ostendo etiam q; si sit inæqualitas inter coniuges, nihilomi-
nus parentes debent admitti ad testimonium.nam, quia præsu
muntur melius scire veritatem, non est inconueniens q; vbi aliās
essent suspecti,tunc admittantur in fauorem mr̄imonij. vult in
ducere specialitatem quandam in matrimonio p̄ regulas aliorū
p̄actuum & negociorū,vt patet de se, & clare colligitur ex dictio
ne aduersatiua posita in d. c. vī. licet si tenemus distinctionem
vnius decretalis,nulla esset specialitas in matrimonio, vt ostē-
dam,ergo dicendum est,vt s̄.dixi.q; autem nulla esset ratio,pro-
batur,quia etiam in aliis causis consanguinei & parentes admit
tuntur,vbi cessat præsumptio affectionis,& similiter quilibet a-
lius prohibitus ratione affectionis vel interesse. De consangui-
neis est glo.ordi 3.q.5. c.consanguinei. quæ tamen restringit se
19 ad iudicia ciuilia † sed Bart.vult etiam istud in criminalibus, q;
vbi est par ratio affectionis cōsanguinei in criminalibus,admit-
tantur in testes,sicut serui torquentur inter dominos,vt l.ex libe
ro.§.1 ff.de quæstio.& ita no.ipse in l.qui testamento.§.j.ff.de te
sta.De parentibus videtur casus singularis in d. c. cōsanguinei.
ibi inter se.quæ verba sic expone,q; possunt esse testes inter ser-
uos,in quibus est æqualis affectio,si volunt, licet non cogantur.
& sic limitatur tex.4.q.3. §.parentes. De aliis,quæ prohibentur
ratione interesse vel affectionis,est tex.no.cum glo.in l.eos.ff.fi-
nium regun.& tenent omnes in c.insuper s̄.eod.sicut ergo istę
personæ non videntur prohibitæ testificari in aliis actibus, vbi
par ratio affectionis vel interesse excludit suspitionem,ita vī di-
cendū q; alia causa,vel ratio suspitionem excludat,ad hoc pōde-
ro singulariter istum tex. vnde concludo in isto articulo, q; aut
parentes producuntur ad testificandum super cōsanguinitate:
& tunc admittuntur indistincte,siue sit inæqualitas,siue nō,nec
aliquid sit speciale in matrimonio,vt dixi eo casu,quo id,quod
est probandum,melius d̄r sciri a consanguineis q̄ ab aliis,vt pō
deret vtraque ratio simul iuncta.aut agitur de probando fędus
matrimonij,& tūc nihil sit speciale in matrimonio,per ea,quæ
s̄.dixi.sed admittatur mater,vel non admittatur, secundum di-
stinctionem,quæ colligitur ex isto tex.& hanc distinctionē clare
sentit Io.An.5.q.j. in summa,iuxta finem gl.dum dicit,q; paren
tes admittuntur ad probandam consanguinitatem,ad proban
dum vero fœdus,non admittuntur,vt in decretali nostra.intel-
ligo,vt saluetur dictum eius,vbi esset inæqualitas,vt d̄r in tex.&
20 quia d.Ant.de But.hic in fine tangit istam quæstionem, † nun-
quid filius possit conficere instrumentum de p̄actu patris, &
remittit ad Spec.in tit.de instru.edi.§.instrumentum.ver.idem q;
est domesticus.vbi Spe.sentit q; sic,si filius emancipatus,per l.j.
C.de his quæ sibi ascribunt.vide tu hoc plenius declaratum per
Bar.in l.si pater.ff.ad l.Cor.de fal.vbi etiam dixit,quid econtra.
& plenius per ipsum in d.l.qui testamēto.§.j.ff.de testa.& vtro-
biq; concludit,q; potest per ea,quæ hñt in l.impuberem. §. j. ff.
de fal.Et ad intellectum gl.nostræ vide bonum text.31.q.2.c.j.
vbi videtur probari,iuncto prin.cum fi.q; pater non potest esse
testis super sponsalib.de futuro.dicitur enim in prin.literæ,si cō
stiterit patrem huius puellæ per metum,&c.& postea in fi.con
cluditur,q; hoc constito debet deferri iuramētum ipsi patri. vn-
de pondero,q; iuramentum patris nihil prodest, nisi concurrāt
aliæ legitimę probationes.& secundum hunc sensum,verū erit
simpliciter,quod dicit hic Host.,quia decretalis nostra habet lo-
cum in sponsalibus,sicut in fędere mr̄imonii.Io.aūt An. quem
sequuntur hic Mod.dicit,q; pater in sponsalib.est minus suspe-
ctus,quia spōsalia p̄nt dissolui multis modis,& istud ego fateor,
sed tā vī q; sit sufficiens suspitio ad repellendū ipsum.quędam
tñ gl in d.c.j.d̄t p̄rium expresse,quia sumus in cā matrimonii,pr̄
pōt esse pars probationis licet solus eam non perficiat,vt d̄t glo.
sequens post illā,& si sic intelligis illum tex.op3 istū restringere,
vbi nō esset inęqualitas inter p̄iuges, & de mr̄imonio spirituali,
vtrū parens possit sup eo testificari,vide text.cū gl.20.q.3.c.pūs,
quem tamen restringe & declara,vt hic per do.Abb.Moder.

SVMMARIVM.

1 *Christiano quod non permittitur,multominus permittitur Iudæo infideli.*
2 *Immunitas concessa incolis loci,an intelligatur concessa Iudæis.*
3 *Iudæi sine causa a ciuitate,an repelli possint.*
4 *Testes magis idonei contra clericum requiruntur.*
5 *Scripturæ diuinæ adducuntur ad causæ decisionem, siue ad videndum, quæ sit probatio sufficiens.*
6 *Leges disponentes,quòd maior numerus testium, quam duorum vel trium requiratur,valent.*

CAP. XXIII.

Licet vniuersis. Iudæus non potest proba re aliquid nisi per duos te stes honestos,& fideles,si producit eos contra Chri-
stianos.secunda ibi,mādamus. tertia ibi, quia licet.
1 No.j.ibi,& crucis Christi inimico,&c. illud, † q; non permittit Christiano, multominus debet permitti Iudęo, & infideli. Ad idem in c.Iudæi. s̄.eo & sic valet arg. a maiori negatiue in c.cū in cunctis.in prin.s̄.de elect.& in auth multomagis.C.de sacro-
san.eccle.& per Bar.in l.nec in ea.§.j.ff.de adul.quia in c.Iudei.
s̄.eo.Doct.dicunt,q; Iudæi sunt serui Christianorum.hoc est in-
telligendum secundum rigorem iuris,de gratia tamen tolerant
in libertate,vt patet in c.2.j̄.de Iudæ.vnde retinent ius patrię po
testatis in filio,secundum q; sentit gl.28.q.2.c.Iudęorum filios.
licet Archid.dixerat contra.45 dist.c.qui sincera.vt plene refert
2 do mens in l.multum interest.ff.de verb.obl.†Item immunitas
concessa incolis loci, extenditur etiam ad Iudæos, secundū Bal.
3 in l.spadonem.§.iam autem.ff.de excu.tuto. † Item nō possunt
repelli de ciuitate, nec eis auferri bona a Principibus sine causa
legitima,vt l.nullus. C.de Iudæ.& in d.c.qui sincera. vbi autem
imminet periculum vel scandalum Christianorum, bene pos-
sunt expelli,secundum Inn.no in c.q; super his. j̄.de voto. super
quibus,& vtrum eo casu possint vendi per Principes seculares,
vide quod ponit Old.q.sua.91.quem refert Pet.de Anch.& de-
clarat solenniter in regula,peccatum.in 3.q.prin. de reg.iur. Et
quia diximus in c.Iudæi.q; dignitas non competit Iudęo, vt l.fi.
C.de Iudæ.& in c.cum sit.eo.tit dicit Bar.no.q; honor,qui per-
tinet ad dignitatem, quæ necessario imponitur propter fauorē
publicum,bene pertinet ad Iudæum, sed non honor dignitatis.
4 ita no.ipse in l.omnes qui.C.de decur.lib.10. No.secundo, † q;
contra clericum requiruntur testes magis idonei,& clarior pro
batio,quia est præsumptio pro ipso,& ex eodem vere collige, q;
quando testes non sunt omni exceptione maiores,etiam si sint
tres,non faciunt plenam probationem.dicit enim hic tex.q; de-
bent esse duo vel tres probatæ vitæ,&c.q; etiam si sint tres,dum
modo non sint probatæ vitæ, idest omni exceptione maiores,
non perficietur probatio,q; multum facit ad not.in cap.fi.infra
de iureiur.hoc tamen crederem esse arbitrarium attenta quan-
titate & qualitate defectus. Et quis dicatur testis omni exceptio
ne maior,vide glo.in cap.primo.infra de consangui.& affini.&
5 in cap.primo,supra eodem.Nota tertio,†q; ad decisionem cau-
sæ adducuntur scripturæ diuinæ,siue ad videndum quæ sit pro-
batio sufficiens.ad idem in cap.qualiter & quando.el secondo.
de accusatio.in cap.in omni.supra eodem 25.quæstio. j. c. sunt
quidam, cum multis aliis. Nota quarto,& semper tene menti,
6 secundum Moder. hic, † q; valent leges & cēsentur approbatæ
a canone,in quibus disponitur q; requiratur maior numerus te
stium, quam duorum vel trium. q; multum facit ad notata in
cap.cum esses,& in cap.relatum.infra de testib. Et ex hoc infer-
tur,quod contra præcepta moralia affirmatiua vel saltem iudi-
cialia Princeps condendo legem potest statuere ex aliquo ca-
su,de quo in cap.cum ecclesiarum.supra de constitu.& in c.fin.
supra de consuetu.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas contrahitur per coitum,quamuis illicitum, per quam matrimonium impeditur,& dirimitur contractum.*
2 *Testis familiaris,an omnino repellatur a testimonio.*
3 *Testes non admittuntur nisi omni exceptione maiores in causa matrimonij.*
4 *Testis integræ vitæ non præsumitur deierare.*
5 *Assertio vnius ex coniugibus impeditiua matrimonij,nullo modo probat impedimentum,quando ille asserit contra matrimonium.*
6 *Domesticus & familiaris,qualiter differant,& domestici proprie qui sint.*
7 *Domestici,an dicantur ad inuicem plures cohabitantes æqualiter in eadem domo.& nu 8.9.11.& 18.*
8 *Seruiens alicui gratis,an testis repellatur.*
9 *Consanguineus non cohabitans,dicitur domesticus.*
10 *Subiectus alicui ratione iurisdictionis,an pro ipso testificari possit.*

11 Dome-

11 *Domesticus est etiam qui frequenter versatur in domo alicuius.*
12 *Preces, & mandatum superioris an includant metum reuerentialem.*
13 *Familiaris siue domesticus in testem, an admittatur, si sit persona valde honesta, & in magna dignitate. & nu. seq.*
15 *Metus præsumptus, vbi agitur de periculo animæ, an præstet impedimentum, vt familiaris ad testimonium admittatur.*
16 *Domestici quando admittantur contra testes, & præferantur alijs.*
17 *Domestici, vbi possunt haberi extranei, quando admittantur in testimonium. & nu. seq.*
19 *Filius, an admittatur in testem.*
20 *Domesticus, an repellatur in causa matrimonij dissoluendi nu. 21. & 22.*
23 *Dominus in causa sui domestici a iudicando, & testificando, an repellatur. & nu. seq.*
25 *Domestici in his, quæ melius sciri per ipsos præsumuntur, an in criminali admittantur.*
26 *Vxori testificanti pro viro, quanta sit fides adhibenda.*
27 *Consanguineus vtrum admittatur in testimonium in ciuili, vel criminali.*
28 *Familiaris, aut domesticus olim, si tempore quo testificatur non est, an testis esse possit, & quid econtra.*
29 *Testis produci prohibitus contra aliquem ratione reuerētiæ, prohibetur etiam pro ipso vel ab ipso.*
30 *Domestici, coloni, & ascriptitij, an proprie dicantur.*

CAP. XXIIII.

IN literis. Non sunt idonei testes, quos actor de familia sua producit. secūda est ibi, respondemus, &c. No. primo ibi, consobrinam patris eius, &c. † ꝙ per coitum, quantumcunque illicitum, contrahitur affinitas, per quam impeditur matrimonium, & dirimitur contractum, dummodo illicitus coitus precedat matrimonium, secus si sequatur, vt in c. discretionem. & in c. fi. infra de eo, qui cogno. consangui. vxo. suæ. Nota secundo
1 ibi, de sua familia, &c. † ꝙ testis familiaris omnino repellitur a testimonio, ꝙ non est verum simpliciter, sed in his, in quib. imperari potest, vt testificetur. 4. quæst. 3. §. item idonei. & §. item testes. & plene dicetur in glo. vbi etiā declarabimus, qui dicātur
2 de familia. Nota tertio, † ꝙ in causa matrimoniali, quæ est grandis præiudicij, non admittuntur testes, nisi omni exceptiōe maiores. & hinc est, ꝙ in omni causa non defertur iuramentum, vt
3 traditur in c. mulieri, j. de iureiur. Nota quarto, † ꝙ testis ille non præsumitur deierare, qui est integræ vitæ, & ꝙ omnis & talis videtur omni exceptione maior, secundum Doc. qui ad hoc mul
4 tum ponderant istam literam. Vltimo no. † ꝙ assertio vnius ex coniugibus impeditiua matrimonij, nullo modo, probat impedimentum, quando ille asserit contra matrimonium, de quo in c. super eo. j. de eo, qui consangui. vxo. suæ. In glos. posita super
a verbo, familia, [a] ibi, solutio domestici appellantur. Pro declaratione huius glo. & materiæ, videndum est primo, vtrum ista nomina, domesticus & familiaris, differant adinuicem. Secundo, vtrum subiectus alicui ratione iurisdictionis possit pro ipso testificari. Tertio, vtrum familiaris vel domesticus totaliter repellatur a testimonio, vel potiꝰ admittatur. In qua questione etiam videbimus de vxore, vtrum debeat omnino repelli, vel potius admitti: sed quanta fides ei sit adhibenda, relinquitur arbitrio iudicis. Quarto vtrum ille, qui fuit olim domesticus, si testificatus tempore non est, admittatur ad testimonium, & quid econtra si hodie est domesticus & tempore testificatus non erat. Cir
6 ca primam quæstionem declarandum est primo, † qui sint domestici proprie, & ex hoc diffinietur quæstio proposita, vtrum domesticus & familiaris, dum glo. allega. l. præsenti. §. sane. qui proprie vtitur nomine domestici, qui dicuntur familiares, quæ sunt personæ positæ in d. §. sane. videlicet seruus, colonus, ascriptitius & libertus. sed inferius dum dicit, solutio, domestici ap-
b pellantur, videtur restringere hoc nomen, domestici, [b] ad eos, ꝙ sunt subiecti ratione patriæ vel dominicæ potestatis, & sic soli filij & descendentes & serui dicerentur personæ domesticæ. sed hoc est manifeste contra tex. in d. §. sane. vbi etiam connumerat famulus, ideſt mercenarius, & clare probatur in l. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. vbi liber & famulus mercenarius appellantur domestici. Item aduerte hic, quia coloni & ascriptitij non videntur comprehendi sub appellatione domesticorum, vt dicit glo. in prin. Primo, quidē, quia tex. ponit istos vt diuersæ qualitatis & domesticitatis, vt patet in d. §. sane. Secundo, quia tex. valde not. in dicto §. delinquunt, tunc demum dicit libertum domesticum, cum cohabitabat patrono. vnde sola ratio superioritatis non facit vt aliquis dicatur domesticus. & sic etiam glo. in princip. non videtur perfecte dixisse Specu. in titu. de teste. §. primo. ver. item ꝙ est domesticus, in pluribus versiculis, videtur in effectu velle, ꝙ omnes illi dicantur domestici, de quibus est supra & etiam cōsanguinei. adducit multa iura. Sed de consanguineis est bonus tex. in l. prima. C. de emenda. ser. & in l. fi. & si quis. §. præterea. ff. si quis cautio. Bald. in l. secunda. C. eodem. sequens dicta Nico. de Matta. in effectu concludit, ꝙ omnis ille, qui cohabitat in domo tanquam minister, vel subiectus ad caput domus, possit dici domesticus, quia domus cōstat ex subiacente præcedente & ministrante, secundum eum. &
7 † secundum hoc, si plures cohabitarent in eadem domo æqualiter, tunc non dicerentur domestici adinuicem. & aduerte in isto articulo, quia Ioan. And. in addit. Specu. loco & ver. sæpe allega. referens Cy. in l. etiam. C. de testib. remanet in hac conclusione, ꝙ iste proprie dicatur domesticus, qui cohabitat alicui in domo suis expensis, etiam si sit homo liber & in aliquo non obligatus. allegat text. optimum ad hoc, in capit. sicut. de verbo. signifi. lib 6. & per hoc vltimum verbum reprehenditur dictum Specu. in d. versicu. vbi dixit, quòd nomen famuli mercenarii,
8 accipitur stricte, † vnde non putat repelli illum, qui alicui seruit gratis, quod non est verum, si cohabitat illi, cui seruit & expensis suis. & hoc probat text. in l. si libertus. ff. de fur. dum loquitur de crimine. & ista opinio est multum probabilis, & bene consonat iuribus, cui coaddo, secundum eam, quam supra posui, & etiam ille potest dici domesticus, qui est de eadem consanguinitate, quoniam hoc modo accipitur nomen familiæ, vt dixi. est tamen diuersa species domesticitatis, quia consanguineus non repellitur a testimonio, vt infra videbis. Secundo ex dictis meis videtur argui, quòd si aliquis cohabitaret alicui, & ille haberet in eum aliquod ius superioritatis vna cum cohabitatione, licet non viueret expensis eius, cui cohabitat, forte posset dici domesticus. Sed quia iura superius allegata possunt omnia restringi ad eos, qui cohabitant expensis cohabitantis, ex quo solo causatur quædam superioritas, teneamus simpliciter domi. Ioan. & eius doctrinam cum additione, quam fecit de consanguinitate, quinimmo nec familiares. Pro ista conclusione allego tibi duo optima iura, videlicet text. in cap. primo. circa medium, qualiter debeat iurare vasallus fidelit. & ibi per glo. & Bald. vbi text. vult, quod domesticus debeat iurare fidelitatem domino, sicut subditus. Et sic datur intelligi, quod domesticitas dicitur p quādam qualitatem subiectionis largo modo. Secundo adduco tibi tex. 3. quæstio. quinta. cap. primo. vbi ista ponuntur vt diuersa, familiares vel de domo prodeuntes. Ex quo datur intelligi, quod non omnes cohabitantes in eadem domo eodem modo dicuntur domestici, sicut non omnis ille, qui est bannitus aliqua specie subiectionis, dicitur domesticus, nisi etiam cohabitet, vt probat tex. in d. § delinquunt. Conclude ergo breuiter in hoc primo articulo, ꝙ ille dicitur domesticus, qui non solū subest rationi dominicæ vel patriæ potestatis & cohabitat, sed etiā, qui cohabitat & aliquo modo est inferior capite familiæ, & sibi
9 subiectus. † dico etiam, quod & consanguineus non cohabitans dicitur domesticus, vt patet in iuribus præallegatis, & idem pōt dici de filio in potestate, & de seruo, licet non cohabitent patri vel domino propter fortius ius potestatis, quod habetur in istis quam subiectis, vt patet in l. prima. in fin. l. sequen. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. Est altera ratio, cur consanguineus non dicitur domesticus, licet non habitet, & filius seruus similiter, quia nomen familiæ consideratur tripliciter, vt dicitur in l. pronunciatio. §. familiæ, ff. de verbo. signifi. nam significat gentem & cognationem vel seruos & filios, vel plures, qui reguntur sub illo conuictu & vna domo, vt l. iustissime. §. familiæ. ff. de ædil. edic. vnde cum familiares dicuntur a familia, quilibet cui altera istarum qualitatum pōt competere dicitur familiaris, sed quicunque familiaris dicitur etiam domesticus, vt patet in l. 2. in fi. ff. de in ius vocan. iuncta l. sed & si quis. §. præterea. præallegata. ergo non est mirandum, si omnes isti possunt dici domestici, & per hoc patet, quod familiaris & domesticus sunt nomina synonima, quæ significant idem, vel important. & ita notat Specu. in loco allegato. & ita sentit domi. Anto hic, & patet recte intuenti per leges, quæ dicunt quod consanguineus est domesticus, quod non potest esse alia ratione, nisi quia dicitur de familia, licet glo. & Moder. aliter sentiant. Circa secundam quæstionem senuit hic Ioan. And. & sequitur Ioan. de Imo. qui eam
10 ponit hic, † quod illi, qui sunt subditi alicui Principi, vel Regi, ratione iurisdictionis, possunt testificari pro ipso, quia ibi superior non habet ius patriæ vel dominicæ potestatis, vel saltem aliquid simile. Præterea dicunt ipsi, sequeretur absurdum si aliud diceremus, qđ Princeps in probando aliquem actum gestum p se, non pōt vti testimonio, quia videretur esse inconueniēs, maxime in Principe hūte latum dūium. Itē in prelatis, qui forte vellent se purgare p manum subditorum suorū, vel probare innocentiam suam. hoc sequitur Pe. & Cy. in l. cos. C. de testi. & Bar.

etiam

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota ꝙ familiæ nomen, etiam ad futuros extenditur, Rui. consil. 22. nu. 13. lib. 2.

b VIN. GOD. Domestici, quando in testimonium sint admittendi, & quando sint repellendi, Rui. cons. 158. nu. 28. lib. 5.

etiam ſentit in l. idonei. C. de teſti. licet glo. ibi expreſſe tenuerit oppoſitum. Pro gl. videtur eſſe caſus valde no. in l. ſi libertus. ff. 11 de iur. † vbi patet, quod non ſolum ille dicitur domeſticus, cui poteſt imputari modis prædictis, ſed etiam ille, qui frequenter conuerſatur in domo alicuius ſub prætextu alicuius protectionis & vocatur clericus. vnde videtur, q̃ multo fortius ſubditus dicatur domeſticus reſpectu domini, qui habet in eum iuriſdictionẽ, ſi clericus dicitur domeſticus reſpectu ſolius protectionis. Secundo pro glo. videtur eſſe caſus in d. ca. j. qualiter debeat vti vaſallus feu. vbi patet q̃ ſubditus domini & domeſticus cõmittitur præſtare eidem iuramentum: vnde q̃ ſaltem ſit ſimilis qualitatis reſpectu ſuperioritatis. Ioan. And. in titu. de teſte. §. j. verſic. ſed nunquid vaſallus, in ſimili quæſtione, nunquid vaſallus [a] poſſit teſtificari pro domino. In effectu dicit eſſe diſtinguẽdum, quia ſi perſona domini eſt talis qualitatis, q̃ præſumeretur inferre violentiam teſti, ſi non teſtificaretur ſuo modo, vel in fauorem ipſius, & tunc non admittatur ſubditus pro domino, argumen. c. ſi j. de appellat. & l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. ff. de oper. nou. nunci. Si vero non ſit talis qualitatis, & tunc licet ſubditus in cauſa domini ſui poſſit recuſari vt ſuſpectus, ſi eſt iudex, vt in c. accedens. §. vt lite non conteſta. non tamen repelletur, vt teſtis. & ita etiam diſtinguitur per Bal. in l. vbi eos. C. eo. & ſequ-tur dominus Abbas Moder. in c. ſuper eo. in vltimis verbis, & aliqui Moderni hic. Iſta diſtinctio probatur per tex. ſingularem, & quod ibi ponit notabiliter Ioã. And. & Moderni in c. inſinuãte. j. qui clerici vel vouen. vbi concludunt per illum tex. † quod 12 preces vel mandatum ſuperioris non includunt præſumptiue metum reuerentialem, niſi ſit conſuetus non parentibus inferre terrorem. Addit Inno. ſingulariter in c. cum inter ſeniorem. §. de electio. q̃ etiam ſi ſint preces inſtantes, nihilominus nõ p̃ſumitur metus reuerentialis. & iſta credo procedere cum prædicta diſtinctione. Nec obſtat tex. allegatus in contrarium in c. j. qualiter debeat vaſallus iurare fidelit. quia dicendum eſt, quod licet æquiparetur domeſticus & ſubditus quoad illud iuramentum, non tamen quoad omnia, neque quoad hoc non eſt eadẽ ratio, vt vidiſti. Circa tertiam quæſtionem vidẽda ſunt duo principaliter. primo, nunquid perſona domeſticá, cui poteſt imperari aliquo modo, vt dixi ſupra in prima quæſtione, ſi eſt perſona honeſta & bonæ opinionis, admittatur ad teſtimonium vbi alias non admitteretur. Secundo vtrum ſit aliquis caſus, in quo talis perſona admittatur vt integer teſtis, quin immo & præfe- 13 ratur alijs. Circa primum dixit hic Innocen. † quod ſi perſona familiaris, ſit honeſta, vt ſunt familiares epiſcoporum vel prælatorum vel Principum, tales admittuntur in teſtes. & ſic limitatur iſta decretalis. ita refert & ſequitur Bald. & Salyce. ibid. in l. 2. C. eo. & etiam aliqui Mod. hic. ſed iſtud dictum cũ reuerentia, non videtur verum, † quia præſumptio affectionis, quæ eſt 14 contra aliquem propter domeſticitatem, non tollitur ex eo q̃ aliquis ſit honeſta perſona, etiam ſi ſit in dignitate magna. caſus no. in ver. domeſticos, in l. j. circa medium. C. ſi rector prouinciæ. vbi patet quod ſi rector procurat nuptias pro ſe, ita etiã procurat pro domeſtico, & tamen ratio dignitatis deberet facere quod ſola domeſticitatis qualitas non faceret præſumi in eo aliquid illicitum. Præterea non poteſt negari, quod quamuis familiaris honeſtus ſit perſona magis fide digna quam ſi nõ eſſet talis, tamen adhuc in eo durat quædam ſuſpitio, quæ præſumitur habere ad patronum, ne ipſum offendat. quæ quidem reuerentia ſicut ſola non facit videri actum geſtum per metũ reuerentialẽ, ita vt actus reſcindatur, vt ſupra dixi in proxima quæſtione, & plene tradit Barto. & Docto. in l. interpoſitas. C. de tranſac. & in c. cauſam matrimonij, ſupra de offic. delega. & in cap. accedẽs. ff. de conuer. coniunga. ita ſine dubio facit, quod non ceſſat omnino ratio prohibitionis, propter quam familiaris, cui poteſt imperari repellitur. vnde in actu requirente om- 15 nimodam libertatem, † & vbi agitur de periculo animæ, talis metus præſumptus præſtat impedimentum, vt videtur probari ſingulariter in tex. & glo. 20. quæſt. 3. cap. præſens. de quo vide per Ioan. de Imo. in l. ſi cum dotem. §. eo. autem tempore. ff. ſolu. matrimo & immo non videtur ceſſare prohibitio, qui dicit q̃ domeſticus repellitur, & ille cui poteſt imperare. conſequentia tenet per tex. in l. non ſolum. in princip. & in §. fi. ff. de ritu nup. vnde ſimpliciter crederem, iſtum omnino repellendum, maxime quia tex. 4. quæſt. 3. §. item idonei. & in l. ẽt. C. de teſti. abſolute repellunt domeſticum, & illum cui poteſt imperari. Circa ſecundum videtur velle tex. ſingularis, & ibi per Barto. in l. quo- 16 tiens. C. de naufra. lib. 10. † quod in his, quæ veriſimiliter melius ſciuntur per domeſticos & familiares, quam per ipſos non ſolũ admittuntur domeſtici & familiares, vt in c. veniens. in fi. j. eo. ſed etiam præferantur alijs. & ad hoc bene facit tex. in c. ſup prudentia. 24. quæſt. 2. poſt princip. Vnde quod dicit Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de teſte. §. j. verſi. item quod eſt domeſticus, quod in talibus negocijs admittuntur teſtes domeſtici, quod etiam approbat & ſequitur Barto. in l. ſi quando. C. vnde vi. in vlti. col. videtur eſſe ampliandum modo prædicto, vt non ſolũ admittantur, ſed præferantur alijs, niſi forte ſint ſerui. illi enim admittuntur in ſubſidium, in l. conſenſu. §. ſerui. C. de repud. & idem forte dicendum eſſet in filio propter magnum vinculum, quod habet cum patre. Sed circa iſtum articulum dubita- 17 tur primo, † nunquid in tali caſu extranei ſint admittendi, vbi poſſunt haberi domeſtici. & videtur quod non, per text. in d. l. quotiens. & quod ibi no. Bar. & per tex. in c. conſanguineos. 35. q. 6. vbi dicitur, quod in probando parentelam quouſque extant conſanguinei, qui melius præſumuntur ſcire veritatem, nõ ſunt admittendi extranei. contrarium credo eſſe verius, & concludo quod quamuis plus credatur hoc caſu domeſticis, non tamen pars prohibetur alios producere. hoc probat tex. in ver. potiſſimum, in d. c. ſuper prudentia, ſæpe allegato. Non obſtat tex. in l. quotiens. quia vel intelligo illum tex. quando teſtes ſunt examinandi cum tortura, ſicut videtur intelligere Bart. in l. j. in fi. ff. de fur. balnea. quo caſu, ne fiat præiudicium irreparabile torturæ his, qui minus præſumuntur ſcire veritatem, debet iudex incipere a domeſticis. non tamen eſt negandum, quin ſi extraneus ſponte vellet ſubire torturam, poſſet recipi. Vel dic, qđ illud eſt potius conſilium, quod datur parti & iudici, quam neceſſitas. Sed contra prædicta facit tex. in l. cõſenſu. §. ſerui. C. de repu. vbi videtur dici, q̃ ſerui [b] & ancillæ de his, quæ geruntur b domi, non admittuntur, niſi in ſubſidium, & cum tortura, ergo videtur, quod non præferantur alijs, vt dictum eſt. Secundo di- 18 co, † ienſus illius literæ eſt, quod recipiantur in ſubſidium reſpectu aliorum domeſticorum, qui non ſunt ſerui, qui preferũtur ipſis, puta liberti mercennarij, clientes & ſimiles, vel cohabitantes æqualiter, qui largo modo dñr domeſtici, vt j dicam. & hoc plus placet, quam id quod dixi in princip. huius articuli, quod filio & ſeruo non crederetur de rebus domeſticis. dico enim, q̃ creditur, ſed minus quam alijs domeſticis, & ideo non debent admitti, vbi alij domeſtici exiſtant ſine dubio cum tormentis ſerui, vt eſt caſus in l. lex, quæ tutores. §. j. ff. de admini. tuto. & in 19 l. j. §. officio. & ibi, no. ff. de tuto. & ratio. diſtrahen. † De filio autẽ non reperitur iure cautum, & forte poſſet dici, quod non admitteretur per regulam poſitam in l. parentes. C. de teſtib. hoc tamen non affirmo pro nunc. Secundo dubitatur, quia quod dictum eſt. §. per d. l. conſenſu. & alia iura prælegata, videtur cõtra tex. noſtrum ſecundum domi. Abb. Moder. hic, in notabilibus, nam hic agitur de probando actum carnalem ipſius domini habentis familiam, & certum eſt quod talia præſumuntur melius ſciri per domeſticos quam per extraneos, & tamen non admittuntur illi de familia. domi. Abb. Modern. reſpondet, q̃ tex. in l. conſenſu. habet locum, quando agitur de probando crimen contra vxorem, vel econtra pro vxore contra virum, ſecus ſi agitur de probando crimen ad præiudicium tertij. ſed iſte magis reſtringit illum textum, quia ſecundum hoc ſequeretur q̃ per familiares & domeſticos non poſſet probari aliquis actus ad præiudicium tertij penitus extranei, quod non eſt verũ, vt patet in iuribus prælegatis, & ideo poſſumus ſoluere dupliciter. 20 vel dicendo, † q̃ ſpeciale eſt vbicunque tractatur de diſſoluendo matrimonio propter magnitudinem præiudicij attenta diſpoſitione iuris canonici contra matrimoninm, quod eſt magis diſſolubile, quàm de iure ciuili. vnde cenſebitur iſta cauſa pro nunc criminalis, vel ſimilis criminali, vnde repellitur domeſticus in fauorem domeſtici, ſicut repelleretur in criminali, vt infra videbis. Pro hac concluſione facit optime quod tradit ſingulariter Bal. in rubrica de rer. diui. quam allegaui in c. inſuper. 21 §. eo. dum dixit † quod ſicut in cauſa criminali vniuerſitatis nõ poteſt teſtificari aliquis de vniuerſitate, vt ibi concluditur, ita in cauſa ciuili multum graui, per rationem prædictam. & licet iſta ſolutio videatur multum colorata, repugnat tamen ſibi, quia in ſeparatione matrimonij propter impedimentum admittuntur conſanguinei contra regulas iuris, & parentes etiam, quia etiam præſumuntur melius ſcire veritatem, vt dictum eſt. Vnde ſolue alio modo & verius, quod iſta probatio irregularis, quę fit per domeſticos, admittitur in caſu prædicto contra illum, q̃ conuenitur ex officio ſuo, † ſed contra tertium, cui paratur præiudicium ex facto alterius ſine aliqua ſua culpa producentis teſtem non admittitur iſta probatio irregularis. Pro iſta ſolutione adduco tibi, quod ponit Dy. & Bar. in l. j. ff. quando ex facto tuto. & in l. ne quid. ff. de incen. rui. & nauf. vbi volunt quod contra illum, qui tenetur ex facto alterius, non admittatur probatio per iuramentum de quantitate rerum vel intereſſe, iuxta formam c. fina. §. quod metus cauſa. Vtraque ſolutio poteſt ſuſtineri,

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod vaſallus poteſt de feudo francho teſtificari, Rui. conſi. 38. nu. 14 lib. 1.

b VIN. GOD. Serui in quibus caſibus poſſint eſſe teſtes Alb. de Roſ. in tracta. de teſt. verſ. videndum eſt nunc de perſonis, num. 2. & 3. cum ſeq habetur in lib. 1. trac. fol 262.

ſtineri, quia prima poteſt defendi a contrario ſibi facto, quoniã
a in probanda ibi conſanguinitate a non agitur de impedimento,
quod cauſetur ex culpa penitus diſſolui matrimonium: ſed in
caſu noſtro ſic videtur forte attenta magnitudine præiudicij &
culpæ ſua non admitteretur probatio domeſtica in iſto caſu. vtrũ
autem ſicut domeſticus regulariter, cui poteſt imperari aliqua
ratione, non admittitur ad teſtificandum: ita etiam non admitta
tur ad iudicandum pro eo, qui ſubeſt excepto filio & ſeruo, de
quibus non eſt dubium, ꝙ non admittitur, non tangitur hic iſta
quæſtio per Doc. ſed tangit eam Bar. vnico verbo in l. idonei. ff.
de teſti. & videtur ſentire per textum, quem allegat, videlicet p
23 c. cauſam, quæ s̃ de offic. delega. † ꝙ ſicut dominus in cauſa ſui
domeſtici repellitur a iudicando, ita repellitur a teſtificando. Sa
ly. dicit & melius, in d. l. 2. ſępe allegata, ꝙ admittitur attenta ta-
24 men qualitate perſonæ, quod eſt dicere, † quia poſſet eſſe domi
nus & ſuperior adeo vilis conditionis & timens domeſticum &
ſibi ſubiectum, ꝙ repelleretur totaliter, ſicut dicit Spec. ꝙ repel-
leretur maritus, ſi teſtificaretur pro vxore in iſto caſu. vbi autem
hoc non conſtaret, concedendum eſt ꝙ admittitur in teſtem,
quia non reperitur prohibitus. fateor tamen, ꝙ in dubio nõ eſt
integra perſona, quia non poteſt negari quod eſt aliqualiter ſu-
ſpectus, vt in c. cauſam quæ s̃. de officio deleg. & bene facit tex.
in l. j. C. ſi rector prouinciæ. Sed quæritur pro complemẽto ma-
25 teriæ, † nunquid in his, quæ præſumuntur melius ſciri per do-
meſticos, quã per alios, admittatur domeſticus in cauſa crimi-
nali. Doctores communiter præciſe iſtum caſum non attingũt,
ſed dicunt ꝙ domeſtici etiam largo modo, ideſt qui ſimul coha
bitant æquo iure non admittuntur in cauſa criminali, nec con-
ſanguinei nec affines, vt patet 3. quæſt. 5. c. j. & quęſt. 9. c. abſens.
& tenent Doct. in c. inſuper. ſupra eo. in illa quęſtione, vtrum in
cauſa criminali illi, qui ſunt eiuſdem vniuerſitatis, poſſint teſti-
ficari vnus pro altero. eodem modo loquitur text. & ibi Bart. in
l. j. §. ad quæſtionem. ff. de quæſtio. & ſic videntur ſentire, ꝙ in
illo caſu domeſticus admittatur. ſed Spec. ſentit oppoſitum in
tit. de teſte. § j. ver. nunquid in cauſa. vbi videtur velle, ꝙ vn⁹ de
vniuerſitate poſſit teſtificari pro altero in ſubſidiũ in cauſa cri-
minali, & ſic videtur ꝙ domeſticus admittatur pro domeſtico,
ſaltem vbi non reperiretur vere vel præſumptiue alius, q poſ-
ſet teſtificari. & hoc dictum poſſet tolerari in domeſtico largo
modo, vt s̃. dixi. ſed in eo, cui poſſet imperari aliqua ratione ſi-
militer ſtandum eſſet dictis communibus, ꝙ non admittatur, &
forte etiam de ſubtilitate iuris in illo caſu dictum Spec. nõ pro-
cedit per tex. in d. c. ſuper prudentia. 14. q. 2. vbi ſimpliciter dici-
tur in prin. ꝙ in cauſa criminali domeſticus non admittit. Dein
de in cauſis ciuilibus tex. dicit, ꝙ ſunt potiſſime aſſumendi, cũ
præſumuntur melius ſcire veritatem: ergo patet manifeſte, ꝙ
iſta diſtinctio fiat in ciuilibus, alias potius confunderetur iſta
qualitas, ꝙ in criminalibus non fiat iſta diſtinctio, in quib. pro-
cedit ſimplex prohibitio in princ. tex. licet autem non admitta-
tur domeſticus pro domeſtico in cauſa criminali, poterit tamen
produci domeſticus contra domeſticum, dummodo non ſit p-
ſona priuilegiata, quæ non cogatur contra domeſticum teſtifi-
cari, de qua in l. lege Iulia. ff. de teſti. & hoc tenet glo. in l. 3. C. eo.
& Spec. in loco ſæpe allegato. ſed non loquuntur ſpecifice in cri-
minalibus primo tex. in l. j. §. ſeruum. fi. de quæſtio. & quomo-
do eum inducam vide, quod ſcripſi in c. inſuper. s̃. eo. Secundo
eſt caſus ſecundum lecturam in l. quotiens. C. de naufra. li. 11.
intelligendo ꝙ ibi ageretur criminaliter. Et per prædicta, quę s̃.
diximus de domeſtico, poteſt inferri ad quæſtionem de vxore,
26 † vtrum vxor poſſit teſtificari p viro, in qua ſto diſtinctioni Spe.
in duobus caſibus, videlicet quando eſt certum ꝙ mulier time-
ret virum, vel eſt certum ꝙ nihil timet. in dubio autẽ licet Mo-
der. diſtinguant hic aliter, placet mihi opin. glo. quam ſequitur
Bal. & Saly. in l. 2. præallegata, ꝙ non admittatur in teſtem, quia
licet vxor non dicatur ſubdita viro quo ad omnia, ſed quo ad
quædam, vt traditur in l. ſi vxorem. C. de condi. inſer. per Cy. &
Bal. non tamen poteſt negari, ꝙ quia cohabitat cum viro & nu-
tritur expenſis ſuis, & quia vir habet ius caſtigandi moderate,
vt dicitur 7. q. j. c. ſicut alterius. in glo. & per Io. An. in addi. Spe.
in rubrica de iniur. non detur aliqua ſuperioritas, ex qua infici-
tur perſona mulieris. pro his facit tex. 38. q. vlt. c. hæc imago. ibi
in ver. pene famulam. vbi Auguſtinus dicit, ꝙ lex fecit vxorẽ pe
ne famulam viri: & propterea vt ibi ſequitur, magis punit vxor
de delicto, quam vir de calumnia, quod eſt etiam ſignum cuiuſ
27 dam ſuperioritatis, vt dicit ibi text. † De conſanguineis autem,
vtrum admittãtur in teſtimonium in ciuili vel in criminali, dic
vt traditur in c. literas. j. de præſump. vbi ponit Abb. Moder. &
in Spe. in ver. item ꝙ eſt cõſanguineus. & per Bar. in l. qui teſtõ.
§. i. ff. de teſta. & per Bal. in l. parentes. C de teſtib. vbi oĩno vide.
Circa vltimam qõnem conſiderãdi ſunt duo caſus. primus eſt,
28 † vtrum ille, qui olim fuit domeſticus, ſi tempore ferendi teſti-
monij non eſt amplius, poſſit admitti, ſecundo quid econtra, cũ
producitur, eſt domeſticus, ſed tempore actus quando teſtifica
tur, non erat. ſuper primo diſtingue, aut durant reliquiæ prioris
domeſticitatis, puta in liberto & filio emancipato, & tunc non
poteſt eſſe teſtis, vt no. Bar. in l. j. §. itẽ Nũmo Iuliano. ff. de quæ-
ſtionibus. pro quo dicit eſſe caſum in §. præcedenti. vbi patet, ꝙ
libertus non poteſt torqueri in caput patroni. ſed ille tex. non lo
quitur, vtrum poſſit produci pro domeſtico, ſed an contra do-
meſticum. fieri enim poteſt, ꝙ propter reuerentiam quam de-
bet filius vel libertus patrono, non poſſit produci cõtra ipſum,
& tamẽ ſi deſijt eſſe domeſticus, poſſit produci pro ipſo, & ideo
29 gl. ibi fuerunt contrariæ, ſed vera concluſio eſt, † ꝙ ille qui pro-
hibetur produci contra aliquem rõne reuerentiæ vt filius eman
cipatus & libertus, prohibetur etiam produci ab ipſo vel pro ip
ſo, vt tradit Bar. in l. j. de teſti. & plenius in l. qui teſtamento. §. j.
præallegato. & vltra duas leges, quas ipſe allegat, vide tertiam
in l. nullus. ff. de teſtibus. & ſic remanet verum iſtud dictum. aut
nullæ remanent reliquiæ domeſticitatis prioris. Exemplum in
famulo mercenario, q recedit, vel ſimiliter ſtet ſumptib. meis,
& tunc talis nunc poterit teſtificari, arg. d. § itẽ Nũmo. quia cũ
dictum teſtis attenditur tempore teſtificatus, vt l. 3. §. lex Iulia.
C. de teſti. ſecundum Bald. ſimpliciter in l. 2. ſæpe allegata. Sed
Spe. in tit. de teſte. §. j. ver. quid ſi olim, diſtinguit ꝙ aut ego ex-
puli familiarem lite mota vel præparata, & tunc preſumor hoc
feciſſe in fraudem, nec poterit teſtificari, qui deſiit eſſe domeſti-
cus. pro quo videtur caſus not. licet ipſe nõ alleget, in l. j. §. ſi ſer-
uum. in verbo, ſuſceptæ cognitionis. ff. de quæſtio. vbi tex. dicit
ꝙ ſi poſt accuſationem inchoatam aliquis emit ſeruum alicui⁹
ne torqueretur contra ſe, iſta fraus ſibi non prodeſt. & illum tex.
notat ibi Bar. in prin. aut fuit dimiſſus familiaris ante litem mo-
tam, & tunc videtur quod poſſit teſtificari. Sed Specu. & Ioan.
And. ibi in addi. referentes Iaco. de Are. & Cy. in l. 2. ſæpe allega-
ta, dicere ꝙ etiam familiarem dimiſſum propter hoc vt teſtifi-
cetur, dummodo vere ſit dimiſſus & non ſimulate, non dicitur
fraus, nec videtur eſſe aliquis in dolo, ſi parat ſibi probationem
per aliquod factum, ſine quo alias ſuccumberet per ea, quæ ha
bentur in tex. & glo. in l. at qui natura. §. cum me abſente. ff. de
nego. geſt. tenent, quòd iſto caſu familiaris poterit probare, &
hoc dictum placet. Non obſtat tex. in §. ſi ſeruus. quia ideo ibi,
vt ſubtraheretur aduerſario probatio, vnde eſt fraus & dolus q
nõ debet prodeſſe hoc procurãri, vt eſt tex. & ibi per Bar. & Bal.
in auth. ſi dicatur. C. de teſtib. ſed parari ſibi probationem, hoc
non eſt illicitum, vt s̃. dixi. Si vero famulus dimittatur ſimulate
& non vere, tunc adhuc videtur eſſe domeſticus, & ꝙ immo nõ
admittatur eius teſtimonium, ſecũdum prædictos, præſumitur
enim diſceſſus ſimulatus quando incontinenti poſt teſtimoniũ
rediret ad dominum. ſecus ſi ex interuallo, ſecundum eum, per
l. ſi ventri. §. fin. ff. de priuileg. credi. Tu vide tex. ſingularem, per
quem Bar. ibi decidit iſtam quæſtionem in l. ſi. ff. de dona. inter
vir. & vxo. vbi Bar. circa hoc concludit, ꝙ duo faciunt ceſſare ſu-
ſpitionem ſimulationis, vel interuallum longum, vel ꝙ nunq̃
b famulus b redeat ad dominum, vel ꝙ poſuerit ſe cum alio, vel
ꝙ quæſierit ſe ponere. Ego autem credo, interuallum ſufficere,
quando poſt teſtificatum interceſſit hoc interuallum, ſed ſi in-
terceſſiſſet ante teſtificatum, & poſt teſtificatum, famulus redi-
ret incontinenti, magna ſuſpitio eſſet contra teſtem, ꝙ ſaltẽ ſub
ſpe redeundi fuiſſet ſubornatus, & ꝙ immo an eſſet admitten-
dus, non eſſet arbitrium, & crederem, eum in dubio eſſe repel-
lendum, quia factum ſequens multum declarat animum prete
riti temporis, vt in l. ſed & Iulianus. § mutui. ff. ad Mace. Secun
do caſu principali, quando teſtis eſt domeſticus tempore, quo
eſt teſtificatus, eſt communis ſententia, ꝙ repellatur a teſtimo-
nio, per iura ſuperius allegata, & ita etiam ſentit Bar. in d. §. ſi ſer
uus, & Bal. in l. 2. præalle. facit, quod habetur in d. l. qui teſtamẽ-
30 to. §. conditionem. ff. de teſta. † Et quia ſupra diximus, ꝙ colon⁹,
& aſcriptitius non ſunt proprie domeſtici, quia non cohabitãt,
dico, ꝙ licet non ſint proprie domeſtici, repellentur tamẽ a teſti
monio, ex quo ipſis aliquo modo imperati poteſt per rationem
poſitam. 4 q. 3. §. item idonei.

ADDITIONES.

a VIN. GOD Conſanguinei in cauſa matrimonii, quando poſſint eſſe teſtes pro conſanguineis, ponit Rui. conſ. 110. nu. 16. lib. 5. & quid ſit conſanguinitas, & unde dicatur, tradit Steph. Coll. in trac. de conſanguinitate, in princip. nu. 9. repertur in lib. 9. trac. fol. 196.

b VIN. GOD. De huius teſtificatione famuli, vide Alex. conſ. 8, in cauſa appellationis, nu. 7. li. 1 & conſ. 109. Viſa inquiſitione, nu. 6 lib. 6. Dec. cõſi. 459. Viſo, nu. 6 lib. 4. & Alc. in trac. præſump. reg. 1. præſ. 28.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ confirmatio cum petitur, quæ tranſiuit in rem iudicatam, quid fieri dicatur.*
2 *Appellationi, an videatur renunciare appellans, faciens aliquem actum poſitiuum coram iudice a quo appellauit.*
3 *Renunciatio teſtiũ & publicatio productionẽ teſtium excludunt ſingula p ſe.*
4 *Publicatio vt impediat teſtem produci, neceſſe eſt, quòd teſtes depoſuerint.*
5 *Iudex in dubio, an dictis teſtium credere debeat.*

6 *Iudex*

6 *Iudex, quando in causa vertuntur plures articuli separati, probationes recipere potest super vno articulo.*
7 *Delegatus ab inferiore datus, si confirmatur per sedem apostolicam, an postea reuocari possit per eum, a quo actus fit. & nu seq.*
9 *Iudex qui procedit, si ignoret delegantem decessisse, tenet quod agit.*
10 *Omnino verbum, idem quod tota iter significat.*
11 *Delegatus simplex exercitium habet.*
12 *Iurisdictionis delegati reuocatio iudice ignorante, an impediat processum.*
13 *Iurisdictio quamuis post mortem ipso iure expiret, an tamen prorogari possit in delegatum.*
14 *Probationi testium, per pactum extra iudicium, an renunciari possit.*
15 *Renunciatio simplex, an trahatur ad articulos de nouo productos.*
16 *Accusator, si testibus renunciauerit, iudex videtur ex officio in causa crimina li posse producere.*
17 *Reus in capitalibus & statutorum causis defensionibus renunciare nõ potest. Nec ad torturam se obligare. nu. seq.*
19 *Renunciatio rei, termino sibi assignato et defensionibus, licet dubitetur vtrum valeat, tamen conclusio in causa valet.*
20 *Iudex maleficiorum faciendo reum renunciare termino & defensionibus, quid agere debeat, & quid si non fecerit renunciare. nu. seq.*
22 *Reus omittens defensionem, post terminum non auditur.*
23 *Renunciatio facta de testibus in certo articulo, an noceat etiam in causa appellationis.*
24 *Renunciatio simpliciter, an impediat produci testes super antiquis capitulis, super quibus testes non fuerunt producti.*
25 *Renuncians allegationibus, non videtur simpliciter renunciare allegationibus factis.*

CAP. XXV.

Vm veniſſet. Publicatis teſtibus, vel facta renunciatione productio. teſtium ſuper eiſdem articulis nõ poſſunt noui teſtes produci, ſuper aliis ſic. ſecunda eſt ibi, mandamus. tertia ibi, quæſtiones. quarta ibi, ſi quæ vero. Nota ibi, canonice promulgatum, &c ſecundum vnum intellectum, quem ſentiũt
1 Doct. hic, † q̃ quando petitur confirmatio ſententiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, petens confirmationem non habet docere de iuſtitia ſententiæ, nec in iſto iudicio de iuſtitia quæritur, ſed vtrum ſententia fuerit rite lata. hoc enim importat verbum canonice, q̃ deſignat idem, quod legitime, vt patet in c. lator. ſ. de re iudi. iuncto prin. Verbum enim legitime, reſpicit ordinem & ſolennitatem, vt in c. conſanguinei, in tex. & glo. eo. ti. & hoc eſt quod dicit no. Inno. in c. j. de confir. vti. vel inuti. vbi etiam dixit ſingulariter, q̃ quamuis præſumatur pro ſolennitate ſentẽtiæ, quæ tranſiuit in rem iudicatam, tamen petitur confirmatio ipſius ſententiæ coram ſuperiore, pro quo dicto facit optime illa litera in verbo, noueritis, & vtranque doctrinam approbat do. Abb. Moder. tanquam pulchram, in c. ea quæ, in vlt. col. ſ. de re iudi. & pro primo dicto, q̃ non poſſit quæri de iniquitate ſentẽtiæ, facit: quia etiam ſi agatur actione. prima & ad probationẽ iuris ſui & actor producat ſententiam, non poteſt parte inuita diſputari de iniquitate ſententiæ, vt eſt caſus in c. cum inter. in
2 fi. ſ. de re iudic. Nota ex iſto text. ibi, cum poſtea egerit, &c. † q̃ ſi appellans facit aliquem actum poſitiuum coram iudice a quo appellauit, hoc ipſo videtur renunciaſſe appellationi. Ad idem tex. in c. gratum. s̃. de offi. deleg. de quo vide glo. & quod ibi plene traditur, in c. ſi a iudice. de ap. lib. 6. & in c. cum veniſſent. s̃. de
3 eo qui mit. in poſ. cau. rei ſer. † Nota tertio ibi, quæſtiones quoque, &c. vſque ad verſ. nullis. q̃ renunciatio teſtium & publicatio, ſingula de per ſe, excludũt productionem teſtium. de publicatione eſt magnum præiudicium, de quo dic vt ſcripſi in c. fraternitatis. s̃. eo. de renunciatione dixi in c. intimauit. s̃. eo. & dicetur inferius in vlt. glo. Nota quarto ex eodem ver. in verbo,
4 depoſitiones. † q̃ ad hoc, vt publicatio impediat teſtes produci, neceſſe eſt q̃ teſtes depoſuerint, & ſic non ſufficit eos eſſe productos, quod eſt contra Io. And. & do. Ant. in c. fraternitatis. s̃. eo. vbi illa dicta reprobaui. Ex iſto etiam ver. probatur in verbo, ab altera parte, q̃ ſicut pars, quæ produxit teſtes poſt publicationẽ non poteſt nouos teſtes producere, ita nec pars aduerſa ſup directo contrariis, quod eſt hodie declaratum in cle. teſtibus. de teſtib. Nota quinto, & tenementi ibi, ſecundum tenorem ipſarũ, † q̃ iudex in dubio debet credere dictis teſtium, niſi alia cauſa extrinſeca appareat, cur eis non credat. quinimmo ſi ferat ſententiam contra dicta teſtium, alia non apparente cauſa, retractabitur eius ſententia in cauſa appellationis & condemnabitur in ſindicatu. Fallit in vno caſu ſingulariter, ſecundum intellectum Moder. in c. cauſam, quæ. ſ. de re iu. vbi plene videas de iſto articulo per Moder. & quod tradit Bar. in l. Lucius. ff. de his, qui no. infa. No. ſexto in verſi. ſi quæ vero, ſecundum vnum intellectũ,
6 † q̃ iudex quãdo in cauſa vertuntur plures articuli ſeparati, poteſt recipere probationes ſuper vno articulo, & publicare etiam teſtes, omiſſo interea alio articulo. Item colligitur ex hoc tex. ſecundum alium intellectum, q̃ renũciatio probationum, & publicatio facta ſuper vno articulo, non impedit quin ſuper articulo ſuperueniente poſſint nouæ probationes recipi, ſed primus intellectus eſt notabilior, ſecundum quem limitatur & declaratur id, quod dixit Bar. in l. ſi. ff. de fer. & in l. 2. ff. de re iud. videlicet, q̃ licet iudex poſſit aſſignare vnum terminum ad probandum, quando plures articuli ſunt ſimul cõpatibiles: hoc tamen non tenetur facere de neceſſitate, ſed poteſt examinare prius vnum articulum, & poſtea alterum, vt hic eleganter probatur. In glo. j. in verbo, confirmatis, declarat glo. q̃ quicquid eſt factũ a delegato, videtur etiam factum a delegante. & ponuntur concordantes tex. in c. paſtoralis. §. Papa. s̃. de offic. or. & melior tex. in c. hi, qui. de præb. lib. 6. & ſicut confirmatio facta per delegatum dicitur proprie confirmatio apoſtolica: ita actus confirmatus per ſedem ap̃licam ex certa ſcĩa, dr̃ proprie act⁹ ſedis apoſtolicæ. vt eſt caſus notab. in c. ſi ap̃licæ, de præb. lib. 6. Vñ dixit Ant.
7 de But. ſimp̃r in c. nouit. s̃. de iudi. † q̃ ſi delegatus datus ab inferiore cõfirmatur per ſedem ap̃licam, non põt poſtea reuocari per eum, a quo fit actus, iuxta l. iudicium ſoluitur. de iud. hoc tamẽ
8 limitat Bal. multum eleganter eſſe verum, † quando confirmatio ſuperioris reſpicit particulariter vnum actum. ſecus ſi fiat vniuerſaliter de omnibus legib. & ſtatutis: illa enim ſtatuta ſic confirmata non dicuntur tunc proprie diſpoſitio ſedis apoſtolicæ, vt ipſe no. in l. ex placito. C. de re. permut. & ad primum dictum vide tex. in l. ius ciuile. in fi. cum l. ſeq. ff. de iuſti. & iure. In gl. poſita ſuper verbo, egerit. ibi, cõtradico. hæc eſt communis ſententia, in quam inclinat Spec. in tit. de iudic. delegato. §. reſtat. verſ. item mortuo. & eam tenet hic Io. An. in nouella, & cõ
9 muniter omnes Moderni, † q̃ ſi iudex, qui procedit, ignoret delegantem deceſſiſſe, tenet q̃ agit, quod etiam tenet Barto. in l. & quia. ff. de iuriſd. om. iud. Et vltra ea, quæ addunt hic Docto. pro illa parte, adducitur text. valde ſing. per Dominicum in c. ſi cui. in fi. de præben. lib. 6. vbi text. dicit, q̃ poteſtas executoris reintegra omnino expirat. † verbum autem, omnino, ſignificat idem
10 q̃ totaliter, ſecundum Io. And. in c. ſi beneficia. eo titu. Tu vide glo. & quod ibi per Bal. in l. j. §. ſi pecuniam, ff. depoſiti. quæ di-
a cit, q̃ illud verbum, omnino, [a] importat ipſo iure. & ſic concluditur, q̃ iuriſdictio reintegra expirat ipſo iure. executor autem habet iuriſdictionem delegatam, vt in c. ſi ſuper gratia. de offic. deleg. lib. 6. ergo ibi videtur caſus quæſtionis. Secundo, vltra ipſum adduco tex. no. in c. præſenti. in fi. iuncto prin. de offi. dele. lib. 6. vbi patet, q̃ poteſtas executoris deputati a legato expirat finito officio legati, ideo collatio beneficij facta per eum eſt nulla ipſo iure finito officio. Tertio adduco ſubtiliter text. pro iſta parte in d. c. ſuper gratia. dicitur enim ibi, q̃ ſi opponitur exceptio, per quam dicitur finitum eſſe mãdatum iuriſdictionis, [a] eo q̃ delegans dicatur mortuus reintegra, iſta exceptio non debet agitari, neque proponi coram delegato, qui ſubdelegauit, quia ſi coram eo proponeretur, excipiens videretur eſſe ſibi contrarius, quia videretur negare & affirmare delegatum habere iuriſdictionem. ſed hoc non eſſet verum, ſi iuriſdictio non expiraſſet ipſo iure, vt oſtendam. ergo ſequitur, q̃ iuriſdictio ipſo iure expirauit. q̃ autem ita ſit, patet: quia ſi iuriſdictio competeret delegato ipſo iure, iſta ſtarent ſimul, nec eſſent cõtraria, q̃ ego vellem eludere iuriſdictionem ſubdelegati & vti aduerſus eum exceptione, tamen non vellem vti exceptione contra delegatum, qui ſubdelegauit. Quarto pro iſta cõcluſione facit ſubtilis ratio Petri, quam ipſe ponit in l. j. ff. de iuriſd. om. iudi. & refert hic d.
b Ant. quia delegatus [b] non dicitur habere iuriſdictionẽ, ſed exercitium iuriſdictionis, vt l. j. §. qui mandatam. ff. de offic. eius, cui man. eſt iuriſdi. Extincta igitur iuriſdictione in committẽte, impoſſibile eſt q̃ ſine iuriſdictione remaneat exercitium iuris. & ſic videtur extingui poteſtas ipſo iure. Sed tu aduerte hic, quia Bar. in l. more maiorum. in prin. ff. de iuriſd. om. iudi. dicit, q̃ delegatus habet iuriſdictionem propriam ſubſiſtentem in ſe, ſed tamen eam exercet nomine alieno, & ſecundum hoc ratio Petri eſt falſa. Præterea iſta conſequentia non videtur eſſe bona. aliquis habet nudum exercitium, ergo extinguitur mandatũ ſuũ morte mandãtis, quia contrarium videmus in l. illam. C. de donat. & traditur in l. j. C. de actio. & oblig. per Bart. Ad primum dictum, defendendo Petrum, dicas q̃ verum eſt dictum ſuum, q̃
11 † delegatus habet ſimplex exercitium, & ſic exponit Ange. tex. in d. l. more. in princ. & licet text. in §. qui mandatam. in vltimo reſponſo, faciat pro ſententia Bart. & videatur corrigere principium

ADDITIONES.

a VIN. GOD. De iſta dictione, omnino, quid ſignificet, Rui. conſ. 133. num. 22. lib. 5. Soc. in l. j. §. per ſeruum, el 2. num. 4. ff. de acquir. poſſeſſ. Idem Socin. tal 205.

b VIN. GOD. Adde quis dicatur iudex delegatus, & quomodo cognoſcatur ab ordinario, & in quibus differant, Mar. de ord. iudic diſtinct. 5. num. 4. A quibus conſtitui poteſt. num. 23. An alienam iuriſdictionem habere dicatur, quando ſubdelegare poſſit, num. 24. 25. & 26. An appellari poſſit a ſubdelegato. num. 27. Et ibi in dicta diſtinct. 5. multa ponuntur ſub ſequen. numeris.

pium tex. potest tamen aliter exponi, non vt intelligatur secundū principium, sed vt in fine iurisdictio assumatur pro ipso exercitio. vel dic, posita opinione Bar. pro vera, ꝙ licet sit quæsita sibi iurisdictio, est tamen fragilis, quia potest reuocari ad nutū concedentis, & ideo non est mirum si expirat morte. Ad secundum dic, ꝙ ibi concurrunt duo. s. exercitium iuris & vtilitas propria, quia illa lex loquitur in procuratore in rem suam, vnde ꝓpter finem, qui respicit vtilitatē propriam procuratoris, ius vel exercitium iuris habet perinde ac si esset proprie radicatum in ipso, arg. l. fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. 3. cū similibus. Pro ista etiam sententia bene facit, quia tex. in d. l. & quia. in fi. quo ad finiendum mandatum æquiparat mandatum iurisdictionis mandato priuati. Sic ergo sine dubio in priuato extingui tur ipso iure, quia non est considerabilis ista distinctio in mandato extraiudiciali, vtrum finiatur ipso iure vel ope exceptionis. ita videtur dicendum in mandato iurisdictionis. Nec obst. prædictis tex. in d. c. si super gratia. in verbo, maxime vbi videtur innui, ꝙ quando iudex procederet ignorāter, ista qualitas debeat attendi ad faciendum processum validum, quia dico ꝙ coniuncta cum perpetuatione iurisdictionis ignorantia de morte mandatoris magis iustificat processum, sed sola de per se non est sufficiēs, ex quo deficit iurisdictio. Nec etiam obst. tex. in l. si forte. & quod ibi habetur. ff. de offi. præsi. quia ibi est speciale in iurisdictione ordinaria, quæ magis est fauorabilis quā delegata. Nō ob. tex. in c. audita. de restitu. spo. & quod tradit Bal. in l. fallus.
12 in vltima char. C. de fur. qui notabiliter vult per illum tex. † ꝙ reuocatio iurisdictionis delegati non impediat processum iudice ignorante, quia illud est verum in reuocatione expressa, quę fit per hominem. sicut enim illa non imprimitur nisi præsentatis literis, vt in c. super eo. ĩ. de app. ita econtrario non aufertur nisi prę̃sentata reuocatione, vel data aliqua scientia saltem. Nō obst. decre. nostra, quia secundum glos. ideo valuit hic processus, quoniā interuenerat citatio & erat iurisdictio perpetua. vi debatur autem processus non valere propter appellationem interpositam ab ipso iudice, ne procederet quæ dubitatio tollitur in verbo, nec appellatio. Ista exceptio vel intellectus non placet domino Abbati, quia diuinat ad tex. cum hic non appareat citationem præcessisse, tum quia poneret casum indubitatū, de quo in c. si super gratia, prælegato. Tu autem assigna potiorē rationem, quia si vere iurisdictio erat perpetuata appellatio interposita propter hoc erat interposita ex falsa causa, & ideo non poterat iustificari. ergo etiam si non videtur ipsi renunciatum, appellationis pendentia non redderet processum iudicis nullū, vt in c. non solum. de appel. lib. 6. non ergo ponderat ꝙ fuit renunciatum, cum etiam ipsa pendente idem esset, nisi dicas, saluādo intellectum gl. ꝙ erat secuta inhibitio per iudicē ad quē. vel iudex reiecerat excipientem, qui obtulerat se paratum probare incontinenti, in quibus casus ad retractandū attentata nō esset opus probare veritatem causæ appellationis, vt traditur in c. interposita. de appel. & in d. c. non solum. sed quia est etiā ista diuinatio, ideo do. Abb. dicit ꝙ immo hic ponderatur renunciatio appellationis, quia propter appellationem interpositā pars volebat impedire confirmationem sententiæ. & hoc tollitur, qa videtur appellationi renunciatum, secundum eum. non tamen negatur, quin si per viam nullitatis pars vellet impugnare sententiam, ꝙ hoc non posset, vt quia sententia fuerit lata a nō suo iudice, arg. c. licet. de sen. excom. in 6. & in c. dilecto. ĩ. de appel. & ibi no. sed ista expositio videtur supponere, quod hic esset appellatū à diffinitiua, & ꝙ de ista appellatione ageretur. quod est manifeste contra istam literam, quia appellatio fuit interposita propter mortem mandatoris, & sic ex eo, quod allegabatur exceptio iurisdictionis finitæ, quæ fuit repulsa. hoc etiā probat tex. in verbo cum postea. dum dicit, ꝙ post appellationem interpositam iste egit & produxit testes coram illo iudice. & sic declaratur ꝙ tempore appellationis non erat lata diffinitiua. Nec potes dicere ꝙ egerit super alijs articulis, de quibus ĩ. quia per illos non videretur renunciasse appellationi in causa & articulo penitus separato, vt in c ad hæc. ĩ. de appellatio. & quod ibi no. Tu ergo dicas, ꝙ hic deducebatur nullitas sententiæ, qa fuerat lata pendente appellatione ab interlocutoria, quæ etiā nūc dicebatur esse interposita ex legitima causa & vera. vnde hoc respectu consideratur, ꝙ appellationi fuerit renunciatum, quia si non fuisset renunciatum, non esset confirmanda sententia, nisi post appellationem finitam. immo nec tunc etiam si iustificaretur appellatio. potes etiam simpliciter saluando lecturam glos. dicere, ꝙ quamuis appellatio esset interposita ex falsa causa, ita ꝙ processus iudicis & sententia interim lata bene valeret, tamē confirmatio sententiæ, si appellationi non erat renunciatū, saltem non poterat fieri tunc, quousque non erat pronunciatum super appellatione, & fieret præiudicium appellationi. & isto respectu ponderatur renunciatio. & si tenes primam solutionem meam dic, ꝙ quamuis nullitas sententiæ non posset deduci, qa esset lata pendente appellatione interposita ex causa legitima, prout allegabatur, potuisset tamen produci & impediri confirmatio sententiæ, si pars allegasset nullitatem ex defectu iurisdictionis. sed tamen secunda solutio mea magis placet, & procedit absolute. Et inter alia dicta, quæ Innocen. ponit hic, notabis
13 singulariter id, quod ipse hic dicit, † ꝙ quamuis iurisdictio post mortem expirat ipso iure, potest tamen prorogari iurisdictio in iudicem delegatum, ita ꝙ de consensu partium valebit processus. ex quo dicto, si esset verum, sequeretur notanda conclusio, & quidem noua in materia prorogationis, ꝙ licet in eum q nūquam habuit iurisdictionem, iurisdictio nō possit prorogari, vt l. priuatorum. de iurisdi. om. iudi. tamen in eum, qui olim habuit iurisdictionem, fuerit extincta, possit prorogari iurisdictio propter reliquias præcedentis iurisdictionis, sicut dicitur in simili in l. si ex pluribus. ff. de admini. tuto. quod dictum communiter hic non approbatur, vt vides. In gl. posita super verbo, re-
14 nunciatum, tradunt hic Inno. & Moder. post eum, † nunquid renunciatio facta testibus valeat. Pro qua materia perfectius declaranda, quam ipsi ponant, considera ꝙ aliquando quæritur, vtrum possit renunciari probationi testium extra iudicium per pactum. & hoc dicendum est, vt plene traditur in Specu. in titu. de proba §. fi. ver. sed quid si per pactum, & per Anto. de But. in c. 2. s̃. de probati. pleniſſime per gl. & Doc. in authen. iubemus. C. de iudi. aliquando fit renunciatio in iudicio, & tunc quæritur primo, vtrum possit renunciari productioni in causa criminali. secundo, quia communiter concluditur in causa ciuili, ꝙ potest renunciari in iudicio, vtrum renunciatio facta in instantia principali, trahatur ad causam appellationis. Tertio, vtrum quando super quibusdam articulis sunt producti testes, super quibusdā non, & est facta renunciatio simpliciter, renunciatio trahitur ad articulos, super quibus non fuerunt producti. Super primo articulo, in quo sic distingue, quia aut quæritur, vtrū accusator possit renunciare testibus, aut vtrum accusatus vel inquisitus, &c. Super primo dixit Bar. sub dubio forte, in authen. at qui semel. C. de probatio. ꝙ non videtur posse renunciari, ꝓ l. iurisgentium. § si paciscar. ff. de pac. quæ lex dicit, ꝙ accusatio non potest tolli per pactum, quia esset derogare iuri publico, vt traditur ibi in glo. in l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adulte. Cōfirmatur ista conclusio, quia cum agitur criminaliter, pęna applicatur fisco. vnde videtur, ꝙ accusator sicut non potest deferē do iuramētum præiudicare fisco, vt plene declarat Bar. in l. maritus. ff. de quæstio & in l. 3. in prin. ff. de iureiuran. ita multomi nus possit renunciando præiudicare facultati probationis. In contrarium facit, quia in criminalibus concluditur in causa, vt l. quamuis indubitati. C. de adulte. secundum vnum intellectū. sed conclusio in causa nihil aliud est quam renunciatio, quæ fit allegationibus iuris & facti, secundum gl. in c. cum dilectus. de fide instru. & traditur in c. pastoralis. s̃. de cau. posses. & ꝓprie. ergo videtur ꝙ accusator possit renunciare in præiudicium fisci. Pro concordia istarum quæstionum videtur esse distinguendum, ꝙ aut accusator renunciat testibus ante aliquos testes ꝓductos & tunc cum ista sit manifesta calumnia & donatio siue remissio pœnę, hoc fieri non poterit, vt patet ex no. in d. l. maritus. Aut renunciat testibus post testes productos, & terminū probationum elapsum, & tunc videtur, ꝙ nisi doceatur de collusione valeat renunciatio, quia videtur renunciasse hoc animo, quia non habebat alios testes, quos produceret. sicut enim potest concludere in causa & renunciare in fi. ita videtur ꝙ possit, postquam produxit testes. Nec obstat, si dicas ꝙ posset super uenire nouus articulus probandus, de quo tempore renunciationis accusator non suspicatur, vel si suspicatur renunciat: cum tamen super illo non sint adhuc producti testes. ad istud dico,
15 † ꝙ simplex renunciatio non trahitur ad articulos de nouo productos, vt in c. causam, quæ. s̃ eo. & tenet hic Inno. & ĩ. dicetur. quinimmo si expresse vellet accusator renunciare testibus producendis super nouis articulis, non esset audiendus per rationē præmissam. nec valeret renunciatio, nec etiam forte super anti-
16 quis, super quibus testes non fuerunt producti. † Aduerte tamē quia licet accusator renunciauerit testibus, vel concluserit in causa, iudex tamen videtur testes posse producere ex officio in causa criminali, vt tradit singulariter Bar. in l. j. §. fi. in 2. nota. ff. de quæstio. Secundo casu principali, cum loquitur de reo, Bar. declarans gl. in l. pactum inter hæredem. in vltimis verbis, ff. de
17 pac. dicit, † ꝙ in causis capitalibus & statutorum non potest reus renunciare defensionibus suis. & immo infert alibi singulariter idem Bar. videlicet in l. custodias. de publi. iudic. ꝙ male videntur facere assessores, qui faciunt ꝙ reus renuncier termino & defensionibus suis, qa hoc non videtur posse fieri, vt in l. non tantum. ff. de appella. & in l. addictos. C. de episco. audien. Confirmatur ista conclusio ratione, quia cum nemo sit dominus membrorum suorum, vt l. liber homo. in prin. ff. ad l. Aquil. sicut attenta ista ratione non potest aliquis se obligare ad pęnam capitalem pro altero, secundum glo. no. 23. q. 5. c. cum homo.
18 † nec etiam potest se obligare ad torturam, secundum Bar. in l.

inter-

interdum.§.qui furem.ff.de fur.ita non videtur quis posse facere actum renunciationis,per quem incurrat pœnam capitalē. Et aduerte,quia in d.l.custodias.probatur ſm Bar.quia non solum non potest reus renunciare defensionib.ꝓcernentibus merita causæ,sed etiam defensionibus dilatorijs,verbi gratia, cum procedatur tempore feriato ob necessitatem hominum.& sic limitatur singulariter.l j.ff.de feriis Bal.autem in auth.iubemus. C.de iudi.& in l.si accusatoribus.in fi.C.de accusa.& Ang. in d. l.pactum,præallega.simpliciter intelligunt gl.in d. l.pactum. in qualibet causa criminali,ꝙ posset concedi in causa criminali, q̄ imponeret pœnam pecuniariam.posset saluari dictum in vno casu,videlicet qnando ex sententia lata super crimine condemnatus efficeretur infamis.ꝙ quando sit, dic vt traditur in l. infamem.ff.de publi.iudi.Tunc enim induceretur quædam mutatio status, quia fama dicitur illæsæ dignitatis status vno modo, vt l.cognitionum.§.j.ff.de var.& extraordi.cognitio. & no. in l. de minore.ff.tormenta.ff.de quæstio.per Bar. vbi autem ex condemnatione non infertur infamia,vt est in quibusdam delictis, & quando quis litigaret per procuratorem,vt l.furti.ff.qui alieno.ff.de his,qui no.insa.tunc credo, ꝙ valeat renunciatio facta testibus,sicut in causa ciuili,in qua non agitur de statu,quia cessat ratio superius allegata. Ang.autem in d.l.pactum dixit,† ꝙ li
19 a cet dubitetur vtrum valeat renunciatio,[a] quæ fit per reū de termino sibi assignato & defensionibus,valeat tamen conclusio in causa,quia illa fit secundum ordinem iuris.vnde dicit ipse, ꝙ si iudex vult excludere reum a facultate probandi,debet facere ꝙ reus inquisitus concludat in causa.Ego autem non video, quæ differentia sit respectu probationum facti concludere in causa & renunciare defensionib.suis & termino,cum ista sint idē quo ad probationes facti, licet in conclusione in causa fiat renunciatio etiam allegationibus iuris.vnde ista differentia nō placet aliquo modo.& ad tex.in l.quamuis indubitati.dico, ꝙ ibi non apparet fuisset conclusum in causa.& est diuinare ad illam literā, ꝙ ibi fuerit facta renunciatio.& quamuis Bar.vt dixi, simpliciter tenuerit ꝙ in causis capitalibus vel status non possit renunciari defensionibus ex parte rei,& idem dixit Bar.in qualibet cā criminali singulariter in d.auth.iubemus.ipse tamen in d.l.si accusatoribus.videtur restringere hoc esse verum, quando tamē pars habet probationem promptam & notoriam,alias dicit renunciationem præiudicare,& sic intelligit.l.quamuis indubitati.sed quia vt dixi,illa lex parum facit,immo ista distinctio non probatur iure,& durat ratio s̄.assignata,etiam si probatio nō sit notoria.Ang.autem.in d.l. pactum. considerat tres casus, vz ꝙ aut certum est reo nullam defensionem competere,& tunc valet renunciatio, verbi gratia,cum proceditur super notorio. vn-
20 de infert ibi, † ꝙ quando iudex maleficiorum facit renunciare termino & defensionibus,debet facere reum confiteri, ꝙ ideo renunciat,quia nullas habet defensiones. Est enim ista cautela vtilis,quoniam ex confessione facta per reum,nisi aliud dicat,p ea,quæ habentur in l.nam & postea.§.si minor.ff.de iureiuran. ostendatur præsumetur ꝙ ratione nulla competat defensio. & licet ipse non declaret, poterit habere hanc vtilitatem ista confessio,quia si reus petat sibi statui terminum ad probādum, vel dicat se velle probare aliquid, non audietur ita incontinēti, nisi prius iudex summarie inquirat, vtrum habeat iustam causam id petendi.i.vtrum verisimile sit,ꝙ possit probare, ꝙ dicit verū per ea,quæ habentur in l.nam & postea.§.si minor.ff.ide iureiur. per Bar.& bene facit quod no.Inno.& ibi Moder.in cap.tenor.j̄.de re iudi.& Abb.Moder.in c.lator.eo. tit. Et aduerte, vt intelligas dictum Ang.in hoc primo membro, quia renūciatio, quæ fit termino & defensionibus, vbi certum est nullam defensionem competere,est superflua respectu defensionis,sed nō re-
21 spectu termini,† quia si non fieret renūciatio,reus pendente termino non posset condemnari,& est originaliter dictum Bal. in d.l.si accusatoribus.in j.col.sed hoc videtur contra Bar.in d.l.custodias.qui vult ꝙ etiam termino vel defensioni dilatoriæ non possit reus renunciare,licet per hanc renunciationem nihil prę iudicetur defensioni respicienti ipsum crimen. sed ad hoc est dicendum,ꝙ licet Bar.ita inducat illum tex.ista inductio tamē nō videtur bona.ibi enim non defertur probatio sententiæ condēnatoriæ post ferias ex eo,quia pars non posset renunciare,sed qa hic statutum est.Nec obstat,ꝙ sententia absolutoria possit ferri,quia nec illud est propter voluntatem partis,sed quia in multis causis conceditur absolutionis sententia, nisi condemnatio sequi deberet. tolle exemplum in l.fi. C.vbi sena.vel cla. vnde dicebat Bal.no.ad propositum in l.j.2.char.3.col.C.qui accu. non pos.ꝙ reus non potest renunciare defensioni in criminalibus, q̄ fundatur super iure gentium,sed exceptionibus, quæ inducunt a iure positiuo communi vel statutorum bene potest renunciare allegat gl.no.in d.l.si accusatoribus.Et aduerte,quia licet ipse dicat ibi.ꝙ illa exceptio non potest tolli, quæ tollit funditus crimen,idem tamen est dicendum, si exceptio modificet pœnā criminis,vel si reo competit quelibet alia defensio dūmodo sundetur in iure gentium vel naturali. vnde relinquitur conclusio Ang.pro vera,ꝙ termino duntaxat,vbi per terminum non aufertur defensio,potest reus renunciare.pro qua optime facit,qđ tradit Bal.in l.j.§.Offilius.ff.ne quis eū,qui in ius voca.vbi cōcludit,ꝙ statutū in causa criminali, potest auferre reo defensiones, quæ respiciūt vices iuris,& non negociū principale.Et forte posset dici idem de renūciatione,ꝙ quamuis defensio ꝓpetēs sit introducta de iure ciuili,si tamen respiciat renūciationem de terminis in totum vel in parte,reus non posset ei renunciare.quod patet,quia appellatio formalis est introducta de iure ciuili,& tamen illa non tollitur,vt in d.l.non tantum.Item, qa adhuc durat ratio s̄.assignata, cur non valet renūciatio in criminalibus. Et aliquando dicit Ange.certū est,ꝙ defensio competit reo, & tunc stat cum Bar.ꝙ non valeat renunciatio. aliquando est dubiū.& tunc dicit ipse,ꝙ renunciatio valet. allegat tex. cum gl. in l.j.ff.de fur.balnar.Sed parcat mihi reuerentia sua, illa glo. non dicit hoc.licet enim ex gl.inferatur,ꝙ reus potest omittere defēsionem,si vult,non tamen dicitur ꝙ hoc possit pars facere exp̄s-
22 se renunciando. & hoc est probandum, † quia omittendo sine dubio reus potest sibi p̄iudicare,vnde post lapsum termini non auditur,vt patet in l.fi.ff.de feriis.& tenet Bal.expresse in d.l.j.p̄allegata. Et addit tamen ꝙ licet valeat renunciatio, reus tamen hanc renunciationem poterit reuocare. vnde instruit aduocatum rei,ꝙ priusquam producat nouas probationes,reuocet renunciationem.sed certe in l. non tantum. ff. de appellatio. non apparet ꝙ certitudinaliter competeret reo defensio,& tamē tertius potest appellare inuito reo.ergo datur intelligi, ꝙ non pōt intelligi illa lex secundum sensum suum,nisi diuines dicendo,ꝙ ibi reus condemnatus reuocauit renunciationem.Vnde simpliciter in isto tertio casu teneo,quod s̄.dixi,secundum Bar. ꝙ non valeat renunciatio.& ꝙ non possit concludi in causa criminali, tenet Bal.no.in l.j.in ver.quarto quæro.ff.de condi.indebi.allegans Bar.in l.diui fratres.ff.de pœnis. vbi vult idem. quod in §.si quis vltro.s̄.allegato.Sed potest intelligi dictum Bar.ꝙ productio testium fiat per per officium iudicis, vt s̄.dixi.Circa secū dum articulum principale dixit hic Inno. & sequitur do. Anto.
23 & Ioan.de Imo.† quòd renunciatio facta de testibus super certo articulo,nocet etiam in causa appellationis,per c.constitutis. in fi. el. 2.j̄. eo. a contrario sensu. secus si renunciatio fiat simpliciter vel generaliter,quia tunc non trahitur ad causam appellationis,sicut nec conclusio in causa,vt in c.cum Ioannes.j̄.de fide instru..& l.per hanc, de tempo.appella.& no.Spe.in tit.de renun. & conclusione.§.j.ver.hoc autem scias.& Bal.in d.l. accusatoribus.in fi.s̄.alleg.Sed contra primum dictum insurgit hic dom.
b Abb. quia instantia[b] appellationis dicitur esse alia ab instantia causæ principalis a lite contesta.vt l.ita demum.C.de procu. vnde secundum eum,rescinditur etiam renunciatio.sed ista ratio non est generalis,quia publicatio processus & eius virtus durat in causa appellationis,licet pars non didicerit testificata, dūmodo sit facta parte non contradicente,vt est tex.cū gl. ordi. in cle. testibus.eo.tit.ergo non potest durare etiam renunciatio, maxime quia publicatio in illo casu videt sumere robur a tacito consensu partium,vt plene fuit declaratum in c. fraternitatis. s̄. eo. Mihi tamen placet dictum suum noua ratione, quia sicut fideiussio præstita coram iudice primæ instantiæ, etiam nō expresso proprio nomine,finitur in causa appellationis, vt l. 2. C. de procu.& plene per Bar.in l.cum apud Sempronium.ff. iudi.sol. & tamen ille est actus particularis,qui fit super vno articulo iudicij vel causa:ita videtur dicendum in casu nostro. Præterea licet aliquando renunciatio generalis minus possit quam renūciatio specialis,regulariter tamen renunciatio specialis tantū potest quantum renunciatio indiuidua,vt patet no.in l. j. in tex.& gl.& ibi per Docto.ff.si quis in ius voca.non ie.& bene facit tex. in l.si duo.ff.de admi.turo.Sed renunciatio facta similiter testibus,quæ est specialis,non extenditur ad causam appellationis, vt ipsi concludunt.ergo idem in renunciatione facta super vno articulo.Non obst.tex.in c.constitutis. quia si tex.in fi. ita diceret,cum non renunciauerit testibus in causa principali,bene sumeretur argumentum a contrario sensu renunciatio in causa principali p̄iudicat in causa appellationis.sed tex.simpliciter dicit,cum non renunciauerit testibus.Vnde a contrario sensu solum

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod renunciatio facta iuri quod quis ex una causa tantum putabat sibi competere trahitur etiam ad ius aliud quod vere ex alia cā competit,Rui.consi.141.nu.7.lib.4.renūciatio uel liberatio generalis ād omnia indistincte trahitur nisi de quibusdam ante actum fiunt quoniam ad ea tantum referuatur,Rui.consi.210.nu.2.& 3.lib.1.

b VIN. GOD. Nota quod instantia causæ principalis ex partium conuentione sispendi non potest:secus causæ appellationis,Rui.consi.36.nume.3. 8. & 10.lib.5.instantia vero nullitatis & appellationis simul deductis, peremptæ, potest quis iterum de nullitate sine appellatione dicere. Ruin. consi. 37. nume.16.lib.5.

lum sumitur argumentū, ꝙ si sit renunciatum testibus, nō possunt testes produci, non tamen si sit renunciatum in causa principali, sed super sit in causa de instantia. sed multum applaudit illi literæ. s. ꝙ testes fuerunt producti ab alia parte, ideo est differentia in causa appella. non in causa principali: quia in princi. text. dicit, ꝙ coram primo iudice non potuit accedere, vt poneret allegationes suas. Super tertio & vltimo, communis opinio
24 est, quam approbat Spec. in tit. de teste. §. fi. ver. sed quid si is. † ꝙ simplex renunciatio impediat produci testes super antiquis capitulis, super quibus testes nō fuerunt producti. sed hoc videtur repugnare manifeste textui nostro, in fi. vbi vel testes nō fuerūt producti, vel renunciatum eisdem. vbi propter alternatiuam in textu patet, ad hoc vt testes possint produci sufficere, ꝙ alterum duorum sit, vel ꝙ testes non fuerūt producti super articulis, vel ꝙ si fuerint producti, non fuerit renunciatum. sed istud esset falsum, si renunciatio traheretur ad capitula, super quibus testes non erant producti, quia immo requirerentur duo copulatiue incipiendo a primo, & ꝙ testes non essent producti, & ꝙ nō esset productioni renunciatum. ergo verior videtur opinio glo. in c. causam quæ s̃. eo. quæ sensit ꝙ renunciatio non noceat, per illum tex. qui etiam bene facit ad hoc, in verbo, iudicibus. quod tamen est intelligendum, quādo super quibusdam articulis fuerunt producti testes, & super quibusdam non. nam si super nullis capitulis essent producti testes, necessario & vniformiter renunciatio referretur ad omnia capitula. Et pro sententia glo. facit optima ratio, quia sicut quando petitio est generalis, & prosecutio specialis, pactum vel trāsactio facta generaliter restringitur ad prosecuta duntaxat, nisi alia fuerint malitiose omissa, vt l. sub prætextu, la seconda. & ibi per Bar. C. de trāsac. & l. licet. C. de iudi. ita videtur, quod renunciatio facta in iudicio, quæ habet vim pacti vt scis, restringitur duntaxat ad articulos, quos pars fuit prosecuta producendo testes. & istud habet æquitatem, ne deangustetur materia ꝓbationis. & quia verisimilior causa est, ꝙ quis videatur renunciasse articulis, in quibus ꝓduxit aliquos testes quam his, in quibus nulli sunt producti. Scias etiam, ꝙ licet ego in c. intimauit. s̃. eo. dixerim ꝙ renunciatio facta testib⁹, parte absente non nocet, & credo esse verius per ibi dicta: contrarium tamen tenet expresse Bal. in l. postquam liti. in pe. col. C. de
25 pac. Istud etiam scias, † ꝙ qui renunciat allegationibus, non videtur simpliciter renunciare allegationibus facti, & immo nō impeditur producere testes, nisi quando aliter interpretetur istud verbum. ita tenet singulariter Io. An. in tit. de renun. & conclusio. §. j. circa principium, referens dicta Guid. de Suza. in l. si quis in cōscribendo. C. de pac. & ad materiam vide, quod ponit Bal. in l. per hanc. in 2. col. C. de tempo. ap.

S V M M A R I V M.

1 *Accusatio proprie & largo modo, quomodo dicatur.*
2 *Frater & soror de iure canonico, an proprie dicantur in primo gradu.*
3 *Consuetudo non valet, qua probatio impeditur, quæ debet admitti, vt fugiatur peccatum.*
4 *Verba enunciatiua instrumentorum, an probent.*
5 *Instrumentum enunciatum adminiculatur, vt subornationis testium suspitionem tollat.*
6 *Confessio a venditore iuris post venditionem facta, successori etiam singulari præiudicat.*
7 *Instrumentum pro natiuitate alicuius, an confici possit. Et an requiratur notarij præsentia. nu. seq.*
9 *Probatio coniecturalis vti admittitur in his, quæ difficulter probari possunt, ita per eadem signa potest notarius rogari.*
10 *Mortuum aliquem esse, vel natum, ad quos pertineat iudicare.*
11 *Identitas personæ, quomodo probetur.*
12 *Nominis eiusdem pluralitas in vna domo, de facili non præsumitur.*
13 *Maleficium per instrumentum probari non potest.*
14 *Testes super impedimento matrimonij testibus publicatis, an produci possint.*
15 *Probare per testes prohibitus, nunquid per testes & instrumentum simul probare possit.*
16 *Probatio, si debet fieri per instrumentum publicum, si illud sit suspectum, an possit per testes coadiuuari.*
17 *Lex quando mandat ob celeritatem fieri probationem per instrumentum, an fieri possit per testes.*
18 *Testes multum legales, non obstante statuti prohibitione, iudex admittere potest.*
19 *Statutum valet, quòd testis examinatus contra magnatem, non possit argui de falso.*
20 *Testes recepti parte non contradicente, vtrum faciant fidem in casu, quo non potest per testes probari.*
21 *Dispositio legis pœnam imponens reo, si actor probauerit per testes, non comprehendit probantem per vnum testem & iuramentum.*

C A P. XXVI.

SEries. In causa matrimonij, vbi agitur de probando impedimentum non subesse, possunt recipi testes publicatis testibus, vel post didicita testificata. Vel sic, secundū alium intellectum, qui communior est. Publicatis testibus possunt testes produci, sup eisdem articulis, vbi pars aduersa ante publicationem non potuit instrui plene, super quo testes essent deposituri. secūda ibi,
1 parsque. tertia ibi pars autem quarta ibi, præsenti. † Nota primo ibi, matrimonium accusabat, &c. secundum do. Abb. ꝙ verba libelli & petitionis impropriantur, vt saluetur intentio libellantis. accusatio enim proprie dicitur circa causam criminalē, vt in c. tuæ. s̃. de procura. & in c. qualiter. j̃. de accusa. & tamen matrimonium dicitur accusari, cum agatur ciuiliter ad dissolutionem. sed in ista materia hoc non est mirum, quia iura vsurpant communiter hoc verbum accusatio, quando matrimoniū separatur propter impedimentum, vt patet j̃. in toto titu. j̃. qui mat. accusati. pos. In alia autem materia satendum est, ꝙ largo modo verbum accusatio, dicitur etiam iudicium ciuile, ꝑ quod. compræhenditur aliquod delictum, vel male factum, vt est casus, & ibi vide per Bar. qui idem declarat in l. j. §. sciendum. ff. de suspe. tu. & tex. in l. non solum. §. fi. ff. de procur. Stricte autē accusatio, dicit causam criminalem, vt l. j. in fi. cum l. seq. in tex. & gl. ff. ad Turpil. Vnde infert hic do. Abb. ꝙ iudicium criminale a ciuili cognoscitur potius ex qualitate deductorum in causa, q̃ ex verbo, accuso. simile in c. ex parte. s̃. de foro compe. & quod traditur in simili in c. cum ecclesia. s̃. de causa possess. & proprie.
2 † Nota secundo ibi, in primo gradu, &c. ꝙ de iure canonico frater & soror dicuntur in primo gradu, quia non fit computatio
3 a stipite, vt in c. tua. j̃. de consangui. & affi. † Nota tertio, secundū communiorem lecturam, ꝙ non valet consuetudo, per quam impeditur probatio, quæ debet admitti, vt fugiatur peccatum. In gl. posita super verbo, publicum. ibi, videtur ꝙ instrumentū illud, & c. videtur concludere glossator, siue ponere duas notabiles conclusiones. Prima conclusio sua est ista, ꝙ verba enunciatiua posita in instrumento probent consanguinitatem. a Secunda, ꝙ de directo non possit confici instrumentum super consan
4 guinitate. † Primam conclusionem declarant & limitant Doct. ꝙ est intelligenda vel in facto de antiquo, sed ex quo non constet non esse in cōtrarium memoriam hominum, quo casu verba enunciatiua instrumentorum probant, vt plene scripsi in c. cum causam. s̃. titu. proxi. & est istud notabile verbum ad illam materiā, ꝙ sicut dominiū in rebus antiquissimis vel iurisdictionis probatur per verba enunciatiua instrumentorum, ita etiam consanguinitas. & hoc est, qđ dixit notabiliter Bal. declarans dicta Bar. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. loquitur tamen de fama. sed eadem ratio est de instrumētis antiquissimis per ea, quæ dixi in d. c. cum causam. vbi autem factum non esset antiquum, siue consanguinitas, dicunt Docto. limitando gl. ꝙ per instrumentum enunciatiuum consanguinitas non probaretur plene, vt probatur in c. si Papa. de priuile. lib. 6. & in c. cum olim. j̃. de censi. sed adminicula quædam faceret instrumentū
5 ad probationem, † intantum ꝙ tolleret suspitionem subornationis testium, & faceret quod testes vna cum tali instrumēto possent produci post didicita testificata, vt est casus hic secundū do. Anto. de quo j̃. dicetur. Tu vero considera in isto articulo, ꝙ gl. in suis exēplis potest habere duos intellectus. primus est, ꝙ enunciatio facta a maioribus illorum, qui nunc contendunt de consanguinitate. secundus casus, ꝙ fuerit facta ab illis, qui nunc cō tendunt, & de eorum præiudicio agitur. & intelligo ante cōtractum matrimonium. Exemplum de primo, reperitur in quodā instrumento, ꝙ illi qui probati erant fuisse fratres per testes nominabant consobrinos. & hoc casu vera est sententia Doctorum, quia cōfessio vel assertio tertij non debet nocere mihi, vt l. qui seruum. ff. de interro. actio. & in c. cum super. & in c. quamuis. j̃. de re iudi. Nisi forte sustinendo glo. dicas, ꝙ quando illi q̃ contendunt de consanguinitate concordant in hoc ꝙ aliquæ ꝑsonæ fuerint de eorum maioribus siue auctoritatibus, vel aliter hoc constat, tunc assertio & confessio facta per illos maiores arguunt gradum & qualitatem consanguinitatis, ita vt præiudi-
6 cet successoribus, sicut videmus, † ꝙ confessio facta a venditore iuris, si fuit facta ante venditionem, præiudicet, post vero transfertur ius suum in alterum vt præiudicet successori etiam singulari, vt plene scripsi & declaraui in c. causam s̃. eo. titu. & tradit Io. And. in titu. de testi. §. nunc tractemus. in sua additione magna. & bene facit ꝙ no. Bar. in l. si superatus. in prin. ff. de pigno. sed qua omnino non sunt similes isti auctores, quia transfusio iuris fit voluntarie, sed transmissio sanguinis fit naturaliter præter voluntatem, vt l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. Ideo non est recedendum a doctrina Doctorum. ideo aut intelligas glo. ꝙ ista confessio fuerit facta per illos, qui contendunt de hac consanguinitate, tunc dictum Docto. sit verum per ea, quæ scripsi in c. per tuas. j̃. tit. proxi. vbi concluſi contra communem sentētiam

Cano

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Late in materia consanguinitatis, & qs sit consanguineus, uide quæ narrantur per Tiraq. in trac. lignag. in glo. 9. nume. 1. 2. 3. 4. cum pluribus sequen.

Canoniſtarum,q̃ verba enunciatiua præiudicant partibus,etiã ſi agatur de probando principaliter id,quod fuit denunciatum. & certe ſi ageretur de alio effectu,qui penderet a poteſtate partium,crederem opi.quam ibi tenui,eſſe veram. & illo caſu dicerem iſtam gl.procedere ſimiliter.Sed cum agatur de materia diſſoluenda,videtur q̃ ſicut confeſſio amborum coniugum facta in iudicio,etiam ſi alter coniugum ſtet pro matrimonio ſolo,non ſufficit,vt traditur in c.ſuper eo.de eo,qui cognouit conſangui. vxo.ſuæ.ita non ſufficiant verba enunciatiua, licet præceſſerit matrimonium, & ſic relinquitur in caſu glo. vera opinio Doctor. quæ ſine dubio procedit, quando enunciatio iſta fieret modicum ante matrimonium contractum. Poſſet enim aliquando præſumi confeſſio & fraus.ſed vbi fieret multo tempore prius,videretur ceſſare ratio,propter quam probatur confeſſio coniugum facta poſt matrimonium ſuper impedimẽto. & tunc gl. forte ſimiliter procederet retenta opinione mea pro vera,in d.c.per tuas.Super ſecunda concluſione dicit hic Hoſti.
7 no.† q̃ ſuper natiuitate alicuius poteſt fieri inſtrumẽtum de directo,per quod probetur quomodo aliquis ſit natus & quo tẽpore.quod declarant Doc.Mod.iſto modo, videlicet q̃ de natiuitate ex parte matris,i.q̃ aliquis ſit natus ex iſta, & ſimiliter de tempore natiuitatis poteſt fieri inſtrumentũ directo, per quod
8 plene probetur hunc eſſe natum ex iſta & iſto tempore.†requiritur tamen vel q̃ notarius ſit præſens & videat partum edi vna cum teſtibus,quod tamen, vt dicit do.Anto. eſt verecundum, & veriſimile eſt q̃ rariſſime deducent hæc ad actum.vel ſi notarius non eſt præſens ad hoc,vt poſſit conficere inſtrumentum, neceſſe eſſet ad minus q̃ foret in loco, vñ intelligat & exaudiat ſigna partus,quæ debebit exprimere & per ipſa contrafacere inſtrumentum natiuitatis,ſecundum do. Anto. hic:quod dictum
9 ſemper notabis,quia concludit,† q̃ ſicut in his, quæ difficulter poſſunt probari,admittitur probatio coniecturalis facta per teſtes, vt in c.præterea.j.eo.ita aduerte, q̃ poſſit per eadem ſigna rogari notarius,quod non memini me legiſſe alibi. Quod autẽ aliquis ſit natus ex tali viro, impoſſibile eſt probari de directo, nec per teſtes, nec per inſtrumẽtum, vt l.Lucius, cum materia. ff.de condi.& demon.& l. filium diffinimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.ſed tamen fatetur do. Abb. Mod. & notarius poteſt eſſe rogatus de tali actu,ſiue de tali qualitate, quæ erat ſibi nota.quia probat̃ ſic filiatio præſumptiue.Exemplum, ſi notarius ſit rogatus,qualiter Titius natus eſt in domo mariti muliere exiſtente in forma matrimonij vxoris.item ſcientibus & præſentibus vicinis & viro & ali,vt vxore & viro ſe tractantibus,
a licet enim directo per hoc non probetur filiatio,a probabitur tamen qualitas,per quam præſumitur filiatio, iuxta no. in c. trãſmiſſa,q̃ fil.ſint leg.Sed iſta dicta non videtur eſſe vera, qa ſecũdum Ioan.And.in tit.de inſtru.edit.§.poſtquam.ver. numquid notarius etiam mandantibus, non poteſt eſſe rogatus de his, q̃ non pendent a voluntate partium,ſed a rerum natura, vel caſu.Vnde non põt eſſe rogatus de natiuitate alicuius,vel de morte & ſimilibus,quorum effectus non pendeat a poteſtate partiũ ſ.q̃ filius ſuccedat patri,vel alatur ab ipſo,& pater de filio. & ſimiliter q̃ per mortem deferatur ſucceſſio,quia viuens non habet hæredem.Quantum autem ad effectus,qui poſſunt a quolibet induci ex conſenſu vel voluntate partium,dicit notariũ eſſe poſſe rogatum de morte,&c.Primum probatur duabus rationibus.prima ratio eſt, quia data eſt certa forma & certus mod⁹ ſiue ſolennitas,per quam ſcriptura notarij poſſit probari vbicũque non eſt rogatus de eo,quod pendet a voluntate partium,vt in Auth.de tabel.§.j.ergo vltra caſum conceſſum non debet extendi eius auctoritas,quoniam fit contra regulas iuris,vt tradit
10 Inno.in c.cum P.j.de fide inſtru.Secundo,† quia iudicare aliquem eſſe mortuum,vel natum,vel ſimiles caſus, de quibus s̃. pertinet ad iudicem, & aliquando ad phiſicum, vel per idem medium l.ſeptimo menſe,cum ibi no.ff.de ſta.homi.ſed illa,q̃ æſtimari debent per iudicem,non poſſunt æſtimari per notariũ ſolum,vt l.inſtar. C. de iure fiſci.lib. 10.ergo notarius non poterit eſſe rogatus.Secundum dictum probatur, quia eadem ratio eſt de effectu,quæ eſt de cauſa,vt l.3. §.conditio, cum ibi no. ff. de ali.leg.ſicut ergo,quando cauſa pendet a poteſtate contrahẽtium poteſt notarius eſſe rogatus, ita etiam procedens a cauſa poteſt induci vel tolli ex voluntate partium. vbi autem non poſſet induci, vel tolli ex voluntate partium, notarius non poteſt eſſe rogatus, vt s̃.dixi. Et hanc diſtinctionem ſequitur dom. Abb.in c.j.j. fide inſtru. & licet do.Anto. de But. ibi alleget Bar. in contrarium in l.j.ff.de ſtip.ſeruo.vbi dixit,q̃ vbi non ſunt partes,notarius poteſt eſſe rogatus ſine rogitu partium, non tamẽ videtur recte intellexiſſe Bar. non enim eſt intentio Barto. q̃ de his,quæ pendent a poteſtate partium, notarius poteſt eſſe rogatus.ſed hoc voluit in effectu, q̃ etiam ſi non ſint aliquæ partes, poſſit rogare inſtrumentum,vbi agitur de præiudicio,quod oritur a facto eius, cui præiudicatur per inſtrumentum. Vnde infert ibi,q̃ poteſt facere inſtrumentum procuratorium ad ſui p̃.
iudicium,& ſimiliter teſtamentum. Bal. autem, ſequens dicta Nico.de Mata in l.neque natales. C. de proba. rationibus præmiſſis ſimpliciter tenet ſine diſtinctione Ioan. Andr. s̃. dicta, q̃ notarius non poteſt eſſe rogatus de actu naturali, vel contingẽti,qui non pendet a poteſtate partis, vel partium. Et ſi ſecunda ratio aſſignata.s̃.per Io.An.eſt vera,q̃ iſtud eſt ideo,qa talia æſtimare pertinet ad iudicem,ſine dubio falſa eſt diſtinctio ſua, & vera opi.Bal.ſimpliciter, quia exemplario inſtrumenti facti ab altero notario,in qua continetur aliqua obligatio, non poteſt fieri a notario ſolo.& de conſenſu partium ſine auctoritate iudicis,vt patet in c.fi.j.de fide inſtru.& plene in auth.ſi quis in aliquo.C.de eden.& tamen agitur de inducendo effectum,quem partes ipſæ de nouo poſſent inducere.i.de probando obligationem contractam,q̃ poſſet fieri per confeſſionem partium, vnde dicta Bal.videntur veriora de ſubtilitate iuris.ſed poſito q̃ p̃ inſtrumentum publicum poſſit probari natiuitas, quæ etiam probatur præſumptiue per ſcripturam partis, vt traditur in d.l.
11 neque natales.†Quæritur,quomodo poterit probari identitas perſonæ. videlicet quod ille, de quo nunc quæritur, ſit illa perſona,de qua confectum fuit inſtrumentum. Exemplum, notarius fecit inſtrumentum de partu mulieris, inde ad aliquos annos comparet aliquis, mortua illa muliere, & petit hæreditatẽ dicens ſe eſſe filium eius.& ad probandum filiationem producit inſtrumẽtum notarij vel ſcripturam partus.Opponitur ſibi q̃ ipſe non eſt ille,de quo fit mentio in inſtrumento, vel in ſcriptura paterna. Quæritur, quomodo poſſit probare identitatẽ.
b b ſuper hoc dixit Nico.de Matta in loco præallegato,q̃ nõ videt ipſum poſſe obtinere,niſi probet ſaltem q̃ fuit habitus & tractus pro illo,de quo dicit inſtrumentum.& hoc dicit procedere, quando fieret quæſtio de identitate poſt multos annos a die natiuitatis vel ſcripturæ. Vbi autem hoc reuocaretur in dubium paruo tempore poſt natiuitatem, tunc dicit q̃ faciliter poteſt p̃ bari identitas.& licet ipſe non declaret quare non ita faciliter in primo caſu,ſicut hoc,ego declaro, & dico q̃ in hoc ſecundo caſu teſtes,qui fuerunt præſentes natiuitati, poterunt recognoſcere hunc eſſe illum,qui natus eſt per ſigna,quæ viderunt in natiuitate,& aſpectum qui non præſumitur in modico tempore taliter commutatus.& q̃ ideo propterea poſt multos annos ſine dubio facies & aſpectus identitatis etiam non redditur difficilior probatio.Bal.in d.l. neq; natales. loquitur ſatis obſcure. ſed ſecundum q̃ declarat ibi Saly. ibi, in verſi. non poteſt dici alius bonus ſenſus.mens ſua eſt iſta,q̃ ſi aliquis probat ſe filium vere vel præſumptiue,tunc probata filiatione præſumetur q̃ iſte ſit ille filius,de quo fit mentio in inſtrumento, quia ex quo cõſtat hunc eſſe filium,præſumitur eſſe illum,de quo dicitur in inſtrumento,quoniam non præſumitur in factis vel perſonis pluralitas,vt l.idem Pompo.ſcribit,ſi frumenti.§.fi.ff.de rei ven. & eſt bonus caſus in c.in præſentia.s̃.de proba.& no. Inno. in c. cum Ioãnes.j.de fide inſtru.Si vero ille,qui dicit ſe illum,de quo continetur in inſtrumento,non probat ſe filium, tunc ex ſolo inſtrumento non eſt fundata ſua intentio, quia non probatur identitas.Facilius eſt autem,ſecundum eum, q̃ ille probet ſe filium ſaltem per tractatum,qui poſt natiuitatem fuit ſemper preſens in loco natiuitatis, vel in domicilio parentum. Et forte poſſet dici q̃ licet ſola probatio filiationis per ſolam famam nõ ſit plena probatio,vt plene dixi in c.per tuas.s̃.titu.proxi. tamen in caſu noſtro propter concurrentiam inſtrumenti probaretur plene.& maxime,ſi conſtaret per ſcripturam paternam vel de quo fuit rogatus notarius,vel facta ſcriptura a patre, & quod nomẽ haberet iſte,qui diceret ſe eſſe illum: probata enim filiatione & identitate nominis,probaretur identitas perſonæ ſine dubio,qa in vna familia non præſumitur pluralitas nominum eorumdẽ, ideſt pro vna domo, vt patet a communiter accidentibus. vbi autem allegans identitatem in caſu noſtro, vellet eam probare per ſolam identitatem nominis,Bal.& Nico. in loco præallegato,ſentiunt q̃ non ſufficeret,dum dicunt,s̃.dicta eſſe probanda ſaltem ſi fuit confecta ſcriptura de natiuitate ante impoſitionẽ nominis.& hoc eſt verius,quia per ſolam identitatem nominis non probatur identitas perſonæ ſine alijs circunſtantijs vel qualitatibus,vt notabiliter declarat Barto. in l.demonſtratio,in prin.in ver. ſeptimo quæro. & melius in fine commenti. ff. de condi.& demon.ſuper quo vide,quod ponit Cy.& Bal.in l.hac conſultiſſima,in prin.C.de teſta.Nec eſt verum,q̃ Barto. dixerit

oppoſi-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Filiatio quomodo probetur & qualiter ſit probanda, Ruin. con.52. nume.2.lib.5.& uide conſi.36.nume.6.lib.1 Goz.conſi.12.num. 20. 21.& 22.& conſi.13 nu.29.41.& 44.

b VIN. GOD. Identitas qualiter probetur, Ruin.conſi.115.nume.6.lib. 5. & quoniam identitas rerum non præſumitur, ideo probari debet,conſi. 141. nume.4. & quid in identitate actuum, Rui.conſi. 87. nume. 6. lib.5.& conſi.65. nume. 3. & 10.lib.5. & In ſtatutis licet identitas rationis non inducat extenſionem,declarat tamen ambiguam intentionem.Ruin.conſi.30. nume.5.lib.3.

oppositum in l.qui seruum.§.si inter duas.ff.de lega.2. licet illũ ita intelligat Ioan.de Imo.& non bene,quia si bene inspicias dictum Barto. præsupponitur ꝙ vltra nomen erant probatæ aliæ circunstantiæ.Refert tamen ibi Io.de Imo. Bal. hoc tenuisse in quodam cõsilio suo,& idem ipse hoc tenet, & idem tenet Bar. licet ipse non alleget in l. si in rem. in prin.ff.de rei ven.Sed tu tene,quod prius dixi,quia a communiter accidẽtibus patet ꝙ nomina propria sunt communia plurimis, vnde ex solo nomine non inducitur certitudo,nisi forte esset nomen valde notum, vt dixit Bar.in d.l.demonstratio.vel nisi, vt dixi, ageretur de eligendo vnum,vel cognoscendo ex certa familia,siue domo.† In vna enim domo, vt dixi, non præsumitur pluralitas eiusdem nominis ita de facili & a communiter accidentibus, concludit argumentum in probatione in l.certi condictio.§.quoniam.ff.si certum pet.Et quia,vt s̃.dixi,Ioan.And.in additione præallegata dixit,ꝙ de morte,incendio & natiuitate & similibus potest fieri instrumentum,si ex præmissis inducatur aliquis effectus,q̃ posset induci per partes vel colligi,declarandum est vt intelligas istud dictum per aliquod exemplum, quid istud significet. & ponatur exemplum in natiuitate filij, nam per hoc ꝙ aliquis sit natꝰ ex Titia,& in domo patris,scientibus vicinis, non solum resultat effectus succedendi,qui non pendet a potestate partium, vt dixit Ioan.And.& bene,sed etiam effectus alendi filios,vt patet in toto titulo, de libe. agno. Hic autem effectus posset induci p partes, quia hoc modo pater & mater possent se obligare etiã extraneo si vellent ad præstandum sibi alimenta, & valeret ista obligatio non solum si promitterẽtur alimenta vt extraneo,sed si promitterentur vt filio,qui vere non esset filius,dummodo ꝑ missio fieret ex certa scientia, ita ꝙ nõ vitiaretur in falsitate causæ,iuxta notata in c.si cautio.j̃.de fide instrumen.& l. 2. §. circa. ff.de doli except.Potest etiam poni exemplum in casu mortis,& quo ad effectum,qui potest tolli.Nam si tu occidis aliquod animal meum, quia ex isto facto teneris mihi ad ęstimationem, l. Aquilia, vel alia actione,potest ergo occidens vna cum domino rei facere notorium rogatum de morte animalis siue occisione,non quidem vt aliquis puniatur criminaliter, †quia maleficium non potest probari per instrumentum,vt plene declarat Barto. in l.in senatus. aliter incipit.§.eis. ff. ad Tur. sed quo ad agendum pro ęstimatione animalis mortui,quia ille,qui occidit voluntarie,posset se obligare ad soluẽdum æstimationem huius animalis,eo modo, quo.s̃. dixi de alimentis. Et similiter potest poni exemplum de effectu, qui potest tolli ex voluntate partium.verbi gratia si debitor,qui debet speciem vna cum creditore,roget notarium de interitu speciei debitæ, sicut enim creditor posset liberare creditorem,etiam si species non interesset, ita videtur posse fieri instrumentum de morte ad ipsius petitionem, vt debitor ipse liberetur.Et si tenes opinionem, quę dicit ꝙ liberatio potest fieri absente debitore,de qua in l. non solum. §.si liberationis verba.ff.de libe.leg. ad petitionem solius creditoris posset rogari instrumentum.Item in omnibus casibus supradictis videtur posse rogari instrumentum ad petitionem illius,in cuius præiudicium referretur instrumentum,si notarius recipit pro absente,sibi acquireretur commodum, iuxta nota. per Barto. in l. non quasi.in princip. ff.rem pu. fal. fo. hoc tamen non esset verum, quia hic non agitur de iure quærendo a facto partis,a qua notarius vice absentis videtur posse stipulari.In gl.posita super verbo,iuri.ibi,quidam dicunt,&c.hanc literam approbant hic communiter Docto. †& qualiter super impedimento matrimonij publicatis testibus possint produci testes,& vtr[illegible]m ab eo qui stat contra matrimonium, [a] sicut ab eo qui stat pro matrimonio,vt plene hic per Docto. & plenius per do.Anto.in c.fraternitatis.s̃.eo.& in c.iurauit. s̃. de proba. q̃ inter alia impugnãdo istam literam hic,dicit ꝙ dictus intellectus diuinat ad istum tex.quia in tex.non fit mẽtio de publicatione, tum quia summus Pontifex non fundat se super priuilegio causæ matrimonialis.ideo dicendum est ad ista saluando hanc lecturam, ꝙ satis fit mẽtio de publicatione in tex.in ver.pars autẽ.ibi,id falsum esse dicebat.non enim potuisset pars aduersa dicere testes deponentes dixisse falsum,nisi saltem didicisset testificata.& hoc sufficit ad exeludendum quem a probando,vt plene dicetur in c. vltra tertiam.j̃. eo. Ad secundum est dicendum, ꝙ satis facit mentionem summus Põtifex de priuilegio causę matrimonialis,ex quo refert se in genere ad ius,in quo hoc priuilegium continetur,vt patet in c.causam matrimonij. s̃. titu.prox. & in c.cum in tua.j̃.eo. Posuit tamen inter alias Vincen.hic vnã lecturam,quæ continet vnum dictum singulare, si esset verum. dixit enim ꝙ ideo pars hic excludebatur a producẽdo testes, q̃a interfuerat examinationi testium.& erat consuetudo ꝙ quãdo pars intererat examinationi testium, ꝙ nõ admitteretur vlteriꝰ ad probandum,quæ consuetudo non valet secundum eum. & hoc multum notant hic Moder.Ex quo elicitur talis conclusio, ꝙ si pars didicit testificata,dato ꝙ per hoc non interfuit examinationi testium, tamen idem est ac si interfuisset examinationi testium de iure communi,ex quo didicit testificata.Sed istud dictum non videtur esse verum, quia gl. ordinaria & notabilis. 2. q.j.in primis,quam approbat,& sequitur do.Anto.in c.vltra tertiam.j̃.eo.& etiam meminit de ipsa in c.2.s̃.eo.tenet, ꝙ etiã de iure communi non solum stante consuetudine ista, si interfuerit quis examinationi testium repelleretur. & credo ꝙ dicat verius,quia pars quæ fuit præsens examini testium,cum testes diligenter examinari debeant, satis videtur esse instructus de his, quæ probant testes. vnde ista lectura non probat, nec de iure ẽt multo minus, vbi sit consuetudo. Si enim lex potest excludere probationem,etiam si non constet ipsum didicisse testificata ꝑpter præsumptionem solam ꝙ didicit resultantem ex renũcia. publicatione & trina productione,vt dicitur in Auth.de testi.§. quia vero.in principio.quia vbi constat partem didicisse testificata,non est iusta causa,cur consuetudo debet posse excludere probare volentem,licet forte posset dici ꝙ in tam modico tempore non potuit considerare dicta testium. vnde do. Anto. hic ponit aliam notabilem lecturam ad istam decretalem. Sed tu aduerte,quia vt patet in exemplis s̃.positis,nõ est verum ꝙ omnino partes possunt inducere eundem effectum, qui induceretur ex natiuitate,morte & similib.ga ex alio titulo & ex alia obligatione & actione deberetur promissum ab homine. & illud quod resultaret ex morte,natiuitate & similib. & similiter per alium in odium liberaretur debitor. vnde stricte non potest dici idem effectus.habet tamen ista opinio magnam æquitatem, sed de æquitate iuris credo opi.Bal. veriorem. Vltimam lecturã posuit hic Anto.de But.dicens,ꝙ immo publicatis testibus admittuntur hic testes,quia non producebantur soli, sed cum instrumento.ꝙ quidem instrumentũ tollit præsumptionẽ subornationis testis. & immo potest fieri productio. Sed contra istud dictum multum facit,quia etiam quando aduersarius meus voluit mihi subtrahere testes producendos, per quod oritur præsumptio per me contra ipsum,& ꝙ testes dicant verum, vt patet in c.peruenit,& in c.proximo,& in c. constitutus,j̃. eo. & tamen illi tales testes non possunt produci stante illa præsumptione post didicita testificata,vt patet in ca. intimauit. s̃. eod. ergo idem videtur dicendum in casu nostro.Sed potest dici ꝙ p̃sumptio resultans ex instrumento,est fortior,quia immediate respicit negocium,de quo agitur.quod non est in alia præsumptione,tenet assumptum ex his,quæ no.Bar.in l.fi ff. de quæstio. & potest induci ista doctrina ad nota.quæstionem, †nunquid prohibitus probare per testes ex forma statuti,possit probare per testes simul & instrumentum.In qua quęstione considera tres casus principales.nam aliquando ipsum debitum principale probatur per instrumentum, & quæritur, vtrum quantitas possit probari & declarari p testes.Aliquãdo quæritur,vtrũ istud principale debitum,de quo disponitur,ꝙ non possit probari per testes & instrumentum simul,quando statutum prohibet probari per testes,quia non confidat de probatione testium. Aliquando statutum prohibet probari per testes propter naturam iudicij,quia vult illud esse expeditum & summarium. Exemplum in primo articulo, ego promisi tibi occasione certi contractus reficere tibi omnia damna & interesse, peto contra te interesse & probo,ꝙ tu es mihi obligatus ad interesse per instrumentũ, deinde volo probare quantitatem & interesse per testes, quæritur vtrum possim.super quo dixit Ia.Bu.& Bar.eum referens,in l.certi condictio.§.quoniam.ff.si cer.pe. ꝙ probatio potest fieri per testes, quia statutum loquitur de probatione debiti, quod est probatum per instrumentum. & vt intelligas istam rationẽ, interesse de sui natura non requirit probatione certam, vt traditur in l.2.§.fi.ff.qui satisda.cog.& in l.stipulationes.§. Celsus. ff.de ver.obli.vnde non potest dici,vt dicunt quædam argumẽta posita in illa disputatione, ꝙ probatio quantitatis dicat essentialis probatio debiti, quia in casu nostro hoc non requiritur ad esse debiti.& hanc sententiam secutus est Ioan.An.in addi.Specu.in titu.de fru.& interesse.§.fi.in fine.vbi tamen magis formatꝰ quæstionem,quam decidit.sed Petrus eam sequitur clare ratione præmissa post longam disputationem in regula, accessorium.in ver.quarto quæro,de reg.iur.& in c.j. de consti. q. 12.Idem tenuit Bal.in l.j.in vlti.q.siue repeti. C. de re.cre. & in l.2.§.creditum.ff.si cer.pet.Sed quidam Moderni in l.2.§. creditum.distinguunt,ꝙ aut statutum dicit ꝙ debitum non põt probari per testes, & est dicendum, vt dicit Barto. quod aliud est quantitas,aliud debitum, vt l.si quando.C.vnde vi. & quod traditur in c.fi.ꝙ me.cau. Aut statutum dicit,ꝙ in causa debiti excedentis certam summam non possit fieri probatio per testes, & tunc

---

ADDITIO.

a VIN GOD. Matrimonium probari debet per testes omni exceptione maiores,quia est causa grauis,Ay.Cra.consi.169.nume.2.& Grat.consi. 38. num. 28.lib.2.sufficit tamen probari per verba de præsenti,Grat.consi.2. nume. 1 lib.2.tamen dicitur clandestinum quando non fuit contractum in faciem ecclesiæ.ibi.nu.45.& nu.55.& 66.

& tunc videtur etiam ꝙ quantitas per teſtes probari non poſſit, per ea quæ dicit Bar. no. in l. ſolent. in fi. ff. de alim. & cib. le. vbi ſimiliter diſtinxit, facit optime tex. in l. cum hi, in prin. & §. tranſactionem. ff. de tranſact. & in clemen. diſpendioſam. de iudi. & quod not. in c. literas. s̃. de iura. calum. & illam doctrinam ſecutus eſt Bal. bene declarans eam, in l. j. in j. col. C. de re. cre. & iure iur. Sed tu aduerte, quia cum ex probatione quantitatis ſola nõ reſultet aliqua probatio ſeu aliquis effectus, ſed ex probatione debiti & quãtitatis ſimul ad minus videtur vera doctrina Bart. quia iſta non poteſt dici ſimplex probatio per teſtes, ſicut tãgit ipſe & Iac. But. in ſecunda ratione, & ſtatim dicetur in ſequenti articulo, ꝙ immo dictum Bart. ſimpliciter verũ videtur. Aduerte tamen, quia illa doctrina Barto. in d. l. ſolent. dum dicit, ſi fiat mentio de cauſa damni dati, intelligitur de omnibus pertinentibus modo aliquo ad illam cauſam. Reuocatur in dubium, vtrum habeat locũ in materia odioſa, ſicut videtur eſſe noſtra, quæ reſtringit facultatem probandi inuentam a iure diuino & naturali & allegatur contra ipſum ſingularis doctrina Bar. quã ipſe ponit in l. in quæſtionibus. ff. ad l. Iul. maie. & Bald. in auth. ſi dicatur. C. de teſti. quem articulum non decido pro nunc, qa ſufficit ratio ſuperius aſſignata ad veritatem deciſionis. vbi autem quãtitas, quæ probaretur per teſtes, eſſet de eſſentia formali obligationis, ſicut eſt regulariter in omnibus contractibus, p̃terquam in certis caſibus, vt patet in l. triticum. & in l. vbi autẽ. ff. de verb. oblig. & in l. cum poſt. §. gener. ff. de iure do. tunc nõ poſſet dici, quod dicit Bar. in prima ratione ſua, immo ex probatione promiſſionis & quãtitatis fieret vnum totum eſſentiale, quod eſt forma contractus, de quo dicitur in ſecũdo articulo. & vtrum titulus cõtractus poſſit probari quo ad aliquem effectum, v. g. titulus emptionis, non probata quantitate precij, vide quod ſingulariter ponit Bal. in l. j. C. de reb. eccle. non alien. & ꝙ poſſit declarari quantitas per teſtes ſiue probari, ſicut fuit poſitum exemplum in iſto primo articulo, eſt caſus ſin. ſm Ant. de But. ibi, in 6. no. in c. auditis. s̃. de reſtitutio. in integrum. Sed certe ſi inſpicias tex. in c. auditis. j̃. de præſcrip. ibi declaratio loci, q̃ continebatur in priuilegio Pontificis, non fiebat per teſtes, ſed p aliam ſcripturam. i. per priuilegia & conceſſiones Regum. Defendendo tamen inductionem ſuam, dic, vel ꝙ teſtes de quibus fit mentio in d. c. auditis. in fi. producebantur etiam ad probandum identitatem loci, vel ad declarandum in aliquo priuilegio Pontificis, quamuis iſtud diuinet ad illam literam, & contrariũ innuat tex. in c. auditis. el. 2. vel dic & melius, ꝙ quamuis fieret in dictis iuribus probatio per ſcripturam, non tamen fiebat per illam ſpeciem ſcripturæ, quæ requiritur a iure. gratia enim Pontificis requirit ſcripturam ipſius Pontificis, ſecundum gl. in c. j. de cenſi. lib. 6. & tamen identitas rei probatur principaliter per ſcripturam & teſtes, non probando gratiam, ſed aliquid declaratiuum gratiæ. idem ergo videtur poſſe dici de teſtibus. & attende, quia tex. in c. tertio loco. s̃. de proba. quem ibi ſingu. ponderat domi. Anto. ad hoc, probat ꝙ ſi teſtes ſunt publicati contra inſtrumentum poſſunt non obſtante publicatione produci teſtes ad coadiuuandum inſtrumẽtum ad quæſtionem noſtrã, eſt enim tunc alia ratio, quam quia concurrat probatio mixta, cum teſtes poſſint produci, de qua dicetur ibi poſt gl. in c. extenore. j̃. eo. & immo d. Abb. qui allegat ibi no. ad quæſtionẽ do. Anto. hic non recte allegat. Super ſecũdo articulo principali eſt communis concluſio in locis allegatis, & maxime Bal. qui quæſtionem poſuit in terminis in d. §. quoniam, ꝙ ſi ſtatutum prohibet probari per teſtes poſſit fieri vna probatio irregularis ex teſtibus & ſcriptura. & hoc etiam aperte ſentit Bar. ibi, licet moueat quæſtionem, ſecundum exemplum primi articuli in ſecũda ratione aſſignata per ipſum, in qua vult ꝙ iſta eſt probatio mixta, quæ non cõpræhenditur ſub appellatione ſimplici. p qua concluſione do tibi caſum nota. & clarum in Auth. de fide inſtru. & cau. §. ſed & ſi quis. ibi, fidem cauſa ex vtroq; ſuſcipiat. & in alijs verſiculis ſequentib. in quibus probatur, ꝙ probatio, quæ fit per teſtes & per comparationem literarum, non dicitur ſimplex probatio ſcripturæ vel teſtium, ſed tertia ſpecies per ſe ſimul iuncta, quæ non cõpræhenditur in materia ſtricti iuris ſub prohibitione ſimplici, vt plene traditur in l. 2. ff. de verbo.
16 obli. vnde dicit Bal. in l. fi. C. de fideicom. † ꝙ ſi probatio debet fieri per inſtrumentum publicum, & non per teſtes & inſtrumẽtum publicum ſit ſuſpectum, prima facie poteſt coadiuuari per teſtes. pro quo bene facit tex. in l. iubemus. C. de proba. & in l. diuus. in prin. ff. de fal. & hæc procedunt, vt dixi, quod probatio
a adebet fieri p inſtrumẽtũ in iudicio ordinario, ita ꝙ ratio ſtatuti videtur eſſe, quia plus confidit de probatione ſcripturæ quã de viua voce. Vbi autem probatio deberet fieri per inſtrumentum, nec poſſet fieri per teſtes in iudicio ſummario, ita ꝙ ratio ſtatuti videtur eſſe abbreuiatio litis, tunc dixit ſingulariter Iaco. Bu. in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. ꝙ non debet admitti p. batio teſtium modo aliquo, etiam cum ſciptura, quia adhuc militat ratio prohibitionis. Dixit tamẽ gl. ſingulariter in auth. ſi di-
17 catur. in prin. C. de teſti. †ꝙ quando lex propter celeritatem mã dat fieri probationem per inſtrumentum, poteſt fieri probatio per teſtes, ſi teſtes offerantur incontinenti, ita ꝙ non petatur aſſignari dilatio ad producendum. quod dictum mihi non placet, quia non poteſt negari, tamen propter interrogatoria danda a parte aduerſa, & propter examẽ faciendum, & propter diſputationem, quæ poteſt fieri circa dicta teſtium, ꝙ aliquando non ſunt omnino conformes, plus temporis conſumetur quã in probatione facienda per inſtrumentum, nam de probatione perſonarum nihil dico, quia in iudicio ſummario non admitti tur talis reprobatio. intellige, ꝙ ex illo prę̃iudicio non pararetur plenum præiudicium, quia tunc eſſet admittenda probatio teſtium, adhuc videretur minus vera concluſio gl. Et ad prædicta adde omnino, quod ponit notanter Anto. de But. allegans Spe.
18 eo. titu. s̃. de proba. vbi voluit, †ꝙ non obſtante prohibitione ſtatuti iudex poſſit admittere teſtes, ſi ſint multum legales, vbi ſi non admittuntur, locupletaretur quis cũ aliena iactura. de quo tamen dic, vt ibi ſcripſi. Vltimam lecturam poſuit hic do. Abb. Moder. dicens per iſtum tex. probari, ꝙ non valet conſuetudo inducens, vt poſtquam actor probauit intentionem ſuam per teſtes ante publicatos teſtes reus non poſſit probare contrariũ. quam lecturam & concluſionem credo eſſe verã in ſe, vbi ſtatutũ vel conſuetudo hoc induceret ſine cã tollit enim tale ſtatutum defenſionem parti, & ideo non valet ſecundum Bar. in l. cũ mulier. ff. ſolu. matri. & Bal. in l. vt vim, in j. col. ff. de iuſti. & iure. & vt plenius per eum in l. 3. §. ſi is, pro quo. ff. ꝙ quiſque iuris. & conſuetudo, quæ eſt contra ius diuinum vel naturale, in dubio præſumitur irrationabilis, vt tradunt communiter Doct. in c. fi. s̃. de conſue. ſuper quo vide, quod plene ſcripſi in c. 2. s̃. de proba. eadem ratio eſt in ſtatuto. ſed vbi ſubeſſet cauſa legitima tunc ſtatutum & conſuetudo valeret, ſicut videmus, ꝙ aliquãdo lex vult reprobare aliquam probationem, vt patet in l. fi. C. arbi. tute. & in l. antiquæ. in prin. C. ad Velleia. cum multis alijs.
19 vnde Bar. in l. abſentem. ff. de pẽn. clare ſentit, †ꝙ valeat ſtatutũ, quo cauetur ꝙ teſtis examinatus contra magnatem non poſſit argui de falſo, quia propter potentiam eius, contra quem deponitur, ſtatutum eſt hoc, ne alioquin daretur materia facile inueniendi falſos teſtes. videas etiam ad quęſtionem proxime dictã,
20 Bal. in d. §. quoniam. vbi quærit, †quid ſi eo caſu quo non poteſt probari per teſtes parte non contradicente teſtes recipiantur, vtrum faciãt fidem. de qua quæſtione dic vt ibi ſcripſi poſt eum. & ad quæſtionem ſupra dictam & ſecundum articulum ipſius, in quo præſumimus vtrum probatio poſſit fieri per teſtes & per inſtrumẽtum ſimul, adde quod nota. poſuit Bar. in l.
21 eum qui, in prin. in vltimis verbis. ff. de iureiur. †vbi voluit, ꝙ diſpoſitio legis vel ſtatuti imponens pœnam reo, ſi actor probauerit per teſtes, non habet locum in eo, qui probat per vnum teſtem & iuramentum, quia iſta eſt probatio mixta, nec dicitur ſimplex probatio per teſtes.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota ꝙ probatio debet de neceſſitate concludere, Rui. conſi. 59. nu. 4. lib. 5. & probatio vera pro implemento coditionis requiritur non ficta, Rui. conſi. 68. nu. 8. lib. 1, probationes quippe. luce meridiana clariores requiruntur, maxime quando criminaliter agitur etiam quo ad ea quæ incidenter veniunt in iudicio, Rui. conſi. 35. nu. 9. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Probatio de viſu, ſufficiens dicitur in copulæ carnalis probatione quando fit, ſecundum quod ius apprehendere poteſt.*

2 *Fama non concurrentibus veriſimilibus coniecturis, quando faciat vehementem præſumptionem.*

3 *Probationum ex diuerſis ſpeciebus circa idem pendentium, perficitur plena probatio.*

4 *Arbitrio iudicis, quando quid committitur, de diſcreto & iuſto atbitrio intelligitur.*

5 *Adulterium vel copula, probatur præſumptiue eo ipſo quod aliquis inuenitur occulte in domo, in qua eſt pulchra mulier.*

6 *Teſtis vnus, ſi in crimine difficilis probationis probet de veritate, & famæ probatione cum alijs adminiculis concurrente, fit plena criminis probatio.*

7 *Teſtes duo ſi probent ꝙ quis trãſiuit vſque ad dimidium loci, & alij duo ꝙ reliquum dimidium, an ſufficienter probent, ſtatuto ſtante, quòd puniatur tranſiens de vno loco ad alium.*

8 *Actus tres, ſi probantur per tres teſtes, non reſultat totum.*

9 *Factum non probatur vno teſte deponente de vna parte ciuitatis, alio de altera.*

10 *Teſtes tres ſuper tempore deponentes, vnus de annis 30. alter de 20. tertius de 10. quomodo probent.*

CAP. XXVII.

PRæterea. Carnalis copula probatur per conueniens teſtimoniũ de viſu, idem in teſtimonio auditus, quẽ fama & adminicula coadiuuant. ſecunda eſt ibi, reſpodemus. tertia eſt ibi,
1 & enim. †No. primo ibi, inconueniens de viſu reddatur, &c. Iz

teſti

testimonium de visu totaliter non possit præstari vel fieri in pbatione actus copulæ carnalis: quia, vt de se patet, talis actus in ea non potest cerni vel elici, &c. dicitur tamen sufficiens probatio de visu, quando fit secundum ꝙ visus apprehendere potest. quod facit ad ea, quæ scribit Bart. in l. singularia. versus finem. ff. si certum peta. & Bald. in rubrica, de rerum di. Nota secundo
2 ibi, & præsumptionem violentam, &c. † ꝙ probatio famæ, etiã si cum fama non concurrant verisimiles coniecturæ, dummodo habuerit ortum ab honestis personis, facit vehementẽ præsumptionem. hoc patet, quia fama ad probandum crimen hic distinguitur ab adminiculis & argumentis, & videtur sic inferri, ꝙ etiam si illa argumenta non subsint, fama faciat præsumptionem. & hoc tenet Bar. si recte inspicias, in l. de minore. §. tormenta. ver. tertio quæro. ff. de quæstio. & sic debẽt intelligi, quæ dicit in fine eiusdem commenti, vt plene scripsi in c. veniens. supra eodem. & quia text. noster dicit, ꝙ fama facit vehementem præsumptionem, potest inferri ꝙ semiplene probet, quia vnus testis qui probat semiplene, dicitur facere non modicam præsumptionem vehementem, vt in c. super eo. in fi. supra eodem. hoc tamen declara, vt dixi in d. c. veniens. Nota tertio ibi, ac alia
3 legitima, &c. † ꝙ ex diuersis speciebus probationum pendentiũ circa idem, perficitur vna plena probatio, de quo plene dixim⁹ in c. cum causam. supra titu. proximo. Nota vltimo ibi, circun-
4 spectus iudex, &c. † ꝙ quando aliquid committitur arbitrio iudicis secundum Modernos, intelligitur de arbitrio discreto & iusto. vnde si iudex malearbitretur, poterit appellari, vt traditur in l. si qua pœna. ff. de verbo. signific. per Bart. & in c. j. supra de dila. In glo. posita super verbo, auditu, ibi, vel simpliciter potest intelligi. Dom. Ioan. & communiter hic Docto. intelligunt generaliter istum textum, ꝙ illa probatio sit sufficiẽs etiam ad matrimonium dissoluendum, & in quocunque alio casu. quę opinio placet, tum propter generalitatem literæ, tum quia ipsam approbat Barto. etiam in criminalibus in l. capite quinto. ff. de
5 adul. & inter alia dixit Bar. no. in l. j. ff. de fur. † ꝙ adulterium vel copula probatur præsumptiue hoc ipso, ꝙ aliquis inuenitur in domo occulte', in qua est pulchra mulier. quod dictum potest intelligi, vt sit verum de adulterio, id est de animo adulterandi, & de delicto attentato ex parte inuenti., nam ꝙ per prædictum actum solum probaretur copula ex parte mulieris vel delictum perfectum ex parte inuẽti, hoc esset absurdum, quia sæpe ingreditur quis sine voluntate mulieris. & per hanc rationem reprehendit hunc dictum domi. Abb. Moder. in c. tertio loco. supra de probat. & potest esse verum, vt supra dixi, in hoc tamen esset attendenda qualitas inuenti ad suspicandum, ex qua causa lateret in domo, vt per istum tex. in fi. in versic. etenim, &c. In quo ratio videtur esse generalior dicto. Ego dixi in ca. veniens. supra
6 eodem, †ꝙ etiam in crimine, [a] de cuius natura est, ꝙ sit difficilis
a probationis, si vnus testis probet de veritate & concurrat probatio famæ cum aliis adminiculis, fiet plena probatio criminis, etiam si agatur criminaliter ad pœnam quamcunque imponendam. & hoc sentit hic domi. Anto. de But. referens dicta Iaco. de Bel. pro quibus adduxi auctoritates & iura in d. c. veniẽs. vnde dic, vt ibi. & quia domi. Abb. tetigit hic, vtrum probatio facta a cæco, ꝙ aliquis contraxerit, vel ab eo qui habebat parietem medium, sit sufficiens. de quo dic, vt plene tradit domi. Anto. de But. & ibi plene scripsi post eum, in c. cum causam. infra eodem. & quia iste tex. inter alios modos probãdi ponit modum probandi copulam per visum, dicit hic domi. Abb. duo testes vel plures probant copulam, etiam si vnus per rimulam inspiciat post alterum. allegat glos. 3. quæstio. 9. nihilominus. & Cy. in l. testium. C. de testib. vbi hoc etiam tenet Bald. Tu vero pro ista conclusione vide tex. cum glo. quem ibi ponderat Bart. ad hoc, in l. quærebatur. in fin. ff. de testamen. mili. & ibi firmat Bart. istam conclusionem. Idem tenet Anto. in cap. cum oporteat. infra de accusa. vbi allegat glo. præallegatam. quæ dicta sine dubio videntur procedere, vbicunque ageretur de probatione actus indiuidui. vnde dicit Anto. de Butrio in loco allegato, ꝙ aliquem celebrare missam probatur per duos testes, quorũ vnus deponit vsque ad euangelium, & alter abinde citra. Sed si ageretur de probando actum, qui sui natura non esset indiuiduus, vt verbi gratia, accessus de loco ad locum, tunc est maius dubium, quia testes qui vident aliquem procedentem successiue non possunt testificari de eodem loco, vt patet de se. & ideo Bald. dicit singulariter in l. obseruare. C. quorum appella. non
7 recip. in vlti. colum. † ꝙ si ex forma statuti punitur transiens de vno loco ad alium, & duo testes probant, quod aliquis transiuit vsque ad dimidium loci, & alij duo ꝙ transiuit reliquum dimidium, istæ probationes non sunt sufficientes, quia probant duo imperfecta in se, ex quibus hoc perfectum resultare non potest. Sed istud dictum Bald. in d. l. secunda. in terminis suis non videtur verum, quia probare ꝙ quis iuerit vsque ad medium loci, est quidam actus imperfectus respectiue ad totum, sicut est probare consanguinitatem ab vno latere, nam respectu amborum probatio est imperfecta, vel de imperfecto, & tamen potest fieri pro parte, vt plene videbitur declaratum in c. licet ex quadam. infra eodem. vbi hoc communiter tenetur. & no. Innocen. in c. series. supra eodem. & sicut probatio consanguinitatis ab vno latere absolute est aliquid perfectum in se, ita ambulare vsque ad hunc locum est actus perfectus in se absolute, quia sicut determinatio loci, pendet a voluntate habentis dominium in loco, vt l. scire. §. tiranno. ff. de fide instrumen. & l. Caius. §. fi. ff. de lega. secundo. ita determinatio actus voluntarij, qui sit in loco pendet a voluntate facientis. & contra istam doctrinam Bal. tenet expresse Anto. de But. in d. c. licet ex quadam. in fi. vbi vult ꝙ probatio per duos testes potest fieri per partes de toto. sed sicut illud dictum Bal. non placet, ita videtur esse verum quod in princip. dixi, ꝙ in actu sui natura diuiduo, & qui potest constare ex partibus separatis, probatio facta per testes, qui viderunt successiue vnus post alium non videtur esse sufficiens, quia testes relinquuntur singulares, ex quo vnusquisque deponit de diuersa parte temporis, vel loci, vel alterius rei. vnde Cy. dicit no.
8 in l. secunda. C. quæ sit lon. consuet. † ꝙ si tres actus probantur per tres testes, ita ꝙ vnusquisque deponit de vno, ex his partib⁹ non resultat totum, ideſt probatio consuetudinis. de quo vide diligentius per Anto. de But. in cap. cum oporteat. de accusa. & in cap. licet ex quadam. & in cap. fin. de consuet. vnde etiam est,
9 † ꝙ si ad probandum famam esse in tota ciuitate vnus testis deponit de vna parte ciuitatis, & alter de altera, non probatur fama, vt tradit Bald. singu. in l. j. C. de testamen. & est dictum Vin-
10 cen. in c. illud. infra de præsump. Vnde etiam vides, † ꝙ si tres testes deponunt super tempore, vnus de triginta annis, alter de viginti, tertius de decem, primus dicitur singularis in maiori tempore, quia non habet contestem in illo principio continuate illius temporis, vt plene declarat Bald. in loco allegato, & plenius per Moder. in l. inter pares ff. de re iudic. & in l. prima. §. si stipulanti. de verbo. obliga. vbi per Dominum meum. si tamen testes vellent probare, aliquid esse factum in certo loco circũscripto certis finibus, puta in domo vel in theatro, & quælibet pars loci sit in loco & de loco & respectu illius loci determinati sit quodammodo totum indiuiduum, videtur ꝙ testes probarent etiam si deponerent de visu successiuo vnus post alium vel alio modo de diuersis locis eiusdem loci, argum. l. 3. in princip. ff. de acquiren. poss. & quod ibi no. & hoc posset esse verum, quando testes vellent probare vidisse aliquid in certo loco. Sed si vellẽt probare aliquid esse factum in certo loco, tunc videtur maius dubium, quia ex diuersitate locorum loci inducitur singularitas, vt patet in exemplo. 3. quæstio. 2. Susanę. nihilominus tutius est dicere etiam absolute, ꝙ & in probando aliquem fuisse in loco, ista probatio non sufficeret, quia per hoc non potest negari, ꝙ re ipsa pro hoc testes redduntur singulares.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ in crimine priuato pro quo ciuiliter agitur, potest iudex in eodem processu condemnare reum, etiam pro crimine. Ay. Cra. consil. 53. nu. 2. lib. 1. Et in criminalibus in dubio pronunciare debemus in fauorem rei. Ay. in cons. 50. num. 3. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Lex ciuilis in foro canonico allegari potest.*
2 *Dignitas ecclesiastica nulla facit, quòd vni iudici credatur.*
3 *Contractus appellatione large uenit iuramentum.*
4 *Scripturæ iudicis, etiam non subscriptæ testibus, quandoque creditur.*
5 *Papæ literis non solum creditur, vt non possint per testes reprobari, sed etiam eius uerbo. Et in quibus etiam procedat. nu. seq. & latius de materia, num. 10. 11. & 12.*
7 *Assertioni summi Pontificis nunquid stetur semper, & an admittatur probatio in contrarium, & quòd credatur eius assertioni, est ex priuilegio supernæ potestatis. nu. seq.*
9 *Princeps habens supremam potestatem, priuilegium dare potest alteri, quòd ei soli credatur.*
10 *Literarum, & assertionis viuæ vocis Papæ, vna videtur differentia posse poni, & distinguitur. nu. seq.*
13 *Cardinali de commissione sibi facta, vtrum credatur. & nume. 14. 15. 16. 18. & 19.*
17 *Legatus Principis, quando pluries ponit manum alicui de reseruatis, an mandatum habere præsumatur, & gesta valeant.*
20 *Iudex tanquam iudex, vel arbiter tanquam arbiter, suam sententiam an interpretari possint.*
21 *Legatus, vtrum suam constitutionem interpretari possit.*
22 *Quid si duo iudices, vel duo arbitri qui tulerunt sententiam, producantur vt testes ad declarãdum dictum suum, vtrum vnus faciat semiplenam, & duo plenam probationem.*
23 *Iudex vel arbiter, an possit produci ad impugnandum factum suum, & etiam si detegant suam turpitudinem. nu. 28.*

24 *Iudices & arbitri criminoſi ſocij, & participes, an & quando admittantur in teſtimonium.& nu.25.26.& 27.*
29 *Teſtis confitens crimen,quando non repellatur.*
30 *Iudex ſi atteſtetur de actis coram ſe,tanquam relator, vel tãquam inſtructor, qualis fides adhiberi debeat, & quid ſi atteſtetur non pro reddendo ſuam ſententiam iniuſtam, ſed validam, an repellatur vt ſuſpectus. & nume. ſequen.*
32 *Iudex,an poſſit eſſe teſtis ſi ſententia dicitur nulla ex aliqua ſolennitate proceſſus non ſeruata.& nu.34.*
33 *Arbiter & iudex de actis ordinarijs,an atteſtari poſſint.*
35 *Iudex in cauſa appellationis,an atteſtari prohibeatur de geſtis coram ſe in prima cauſa.*
36 *Iudex præſumitur iratus contra appellantem.*
37 *Iudicibus ſi ex eorum teſtificatu damnum oriri poſſit,ſi illud probetur vel nõ, aut honor vel vituperatio,& illud non ſit tactum,an poſſit teſtificari de geſtis per ſe,vel coram ſe.*
38 *Aduocatus pro ſuo clientulo,an atteſtari poſſit.*
39 *Teſtes in ſubſidium admiſſi, an ſint integri.*
40 *Acta probari poſſunt per teſtes abſque eo,quòd probteur ſcripturam interueniſſe.*
43 *Relatoris dicto ſtabitur,ſi eſt deputatus a Papa.*

CAP. XXVIII.

Vm anobis. Vnius iudicis verbo non creditur, ſcriptura vero eius per teſtes reprobari poteſt, ꝙ fallit in ſummo Pontifice. Secunda ibi,nec ſcripturæ. Tertia ibi,ſaltem. Nota
1 primo,† ꝙ poteſt allegari lex ciuilis in foro canonico, nõ ſolum vbi deficit lex canonica, vt in c.ſi in adiutorium. 10. diſtinctio. & in c.j.de no.ope.nun.ſed etiam,vbi idem diſponit ius canoni cum, ꝙ ius ciuile. ex quo datur intelligi ꝙ ius ciuile non eſt ſuperfluum etiam in terris eccleſiæ, qua muis idem diſponatur de iure canonico. ꝙ facit not.ad quæſtionem,quæ ponitur in c. j.ſupra de reſcrip. vtrum ſtatutum diſponens id, quod ius commune, ſit ſuperfluum, an vero inducat nouum vinculum, de quo ibi ſcripſi plene in repetitione quam feci. & traditur ꝑ Bar.
2 in l.j.in princip.ff.ad l.Falc.† Nota ſecundo ibi,quantumcunq; ſit auctoritas,ꝙ nulla dignitas eccleſiaſtica facit,ꝙ vni ſoli iudici credatur.ex quo infertur,ꝙ etiam Cardinali non crederetur, vt ſentit glo. in c.ſicut. infra de ſenten. excommu. de quo plene in c.conſtitutis.infra de appellat.& in c.cum in iure.ſupra de of-
3 fic.delega. Nota tertio ibi,aliis contractibus,ꝙ appellatione contractus,largo modo venit etiam iuramentum,quod tamen ſtricte loquendo non eſt,ſiue proprie,vt l. teſtium. & ibi per Bald.
4 C.de teſtib.† Nota quarto, ꝙ ſcripturæ iudicis aliquando adhibetur fides,etiam ſi non ſit ſubſcripta teſtibus, de quo tradit hic ſatis plene domi. Anto.& etiam plenius, vbi ſcripſi,in capit.poſt ceſſionem.ſupra titu.proxi.Et aduerte,quia tex.innuit,ꝙ ſi ſcriptura iudicis ſit adminiculata ſubſcriptione teſtium,in tantum adhibetur ei fides, ꝙ non poteſt reprobari dicto duorum vel trium teſtium.ſed domi.Ant.intelligit hoc,quod teſtes ſubſcripti atteſtentur veritatem poſtea in iudicio, & hoc credo verius,
5 vt plenius dicam in gl. No.ſexto ibi,ſalua in omnibus, &c. † ꝙ
a non ſolum creditur literis Papæ a ita vt non poſſint reprobari ꝑ teſtes, vt hic probatur clare inquãtum iſta clauſula refertur ad dictum præcedens,in quo dicitur ꝙ ſcriptura iudicum poteſt re-
6 probari per teſtes,ſed creditur etiam eius verbo,† ꝙ videtur procedere per iſtam literam, non ſolum ſi agatur de his, quæ coram eo ſunt agitata in cauſis ſpiritualibus, ſed etiam in profanis,quod facit nota. per Innocen.in capit. inquiſitioni. infra de ſenten.excommu.& in clemen.literis.in cap. fina. de ſucceſſio. ab inteſta.Et aduerte,quia Ioan.Andr.dixit hic, & refert domi. Ant.ꝙ non ſolum creditur ſimplici verbo Pontificis, ſed etiam non poteſt probari contra ipſam aſſertionem ſuam, per tex.noſtrum.ſed iſte tex.cum reuerentia non probat hoc,quia in quãtum in primo reſponſo agitur de verbo iudicis, & non de ſcriptura,nihil dicitur ibi niſi ꝙ vnius dicto non ſtabitur. vnde clauſula limitatiua, ſalua in omnibus, &c. non poteſt limitari niſi quod eſt poſitum.cum ergo nihil dicatur in primo reſponſo de probatione facienda in contrarium, impoſſibile eſt ꝙ iſte text. probet, ꝙ contra aſſertionem Pontificis non poteſt probari.melius tamen probatur iſta concluſio in c.quicunque. 11. quæſt. j. intelligendo illum tex. de epiſcopo, ideſt de ſummo Epiſcopo, ideſt Pontifice,vt poſuit hic Innocen.& refert domi. Anto. qui in hanc expoſitionem expreſſe conſentit. Aduerte etiam,inquãtum dixi per iſtum tex.probari,ꝙ contra ſcripturam Papæ non admittitur probatio, quia dictum huius decre. reſtringitur ad probationem teſtium:non enim in regula fit mentio,niſi de teſtibus, & ſi quis etiam vellet aliter reſpondere, poſſet dicere ꝙ hoc non prohibetur reprobare contrarium per teſtes,ſed quod per duos vel tres teſtes non reprobaretur illa ſcriptura, ſicut reprobatur ſcriptura aliorum iudicum, & illa reſponſio bene cõuenit quo ad proprietatem verborum.ſed non credo hanc fuiſſe mentem Pontificis,nam hodie videtur certum eſſe in iſto caſu, ꝙ nullo modo admittitur probatio in contrarium. In gloſ. poſita in verbo,nec vnius. pro declaratione materiæ huius glo. videndum eſt bene, nunquid aſſertioni ſummi Pontificis ſemper ſtetur & an admittatur probatio in contrarium. Secundo, quid de Cardinali. Tertio, vtrum plures arbitri, vel plures iudices delegati poſſint interpretari verbum ambiguum poſitum in ſententia. Quarto vtrum arbiter, vel iudex poſſit produci ad impugnandum vel teſtificandum factum ſuum, ideſt contra id,quod ipſe fecit. Quinto, vtrum de geſtis coram ſe poſſit teſtificari.in quo articulo vnus eſt caſus dubius dũtaxat. Vltimo,
7 ſi iudex atteſtatur de actis coram ſe tanquam relator vel tanq̃ inſtructor,qualis fides debeat adhiberi.† Ad primum dixit Hoſtien.& eſt communis opinio, ꝙ creditur aſſertioni ſummi Põtificis,vt probatur in text.noſtro, in fin. & aliis iuribus allegatis per eum.vide hic per Moder.hoc autem dictum admittit dom. Abb.Moder. in his, in quibus proprie Papa habet ſupplere variam poteſtatem, vt in ſpiritualibus & in beneficialibus. vbi autem ageretur de iure naturali, vel gentium, ſeu de iure diuino, tunc videtur ſecundum eum,ꝙ non ſtetur aſſertioni ſolius Pontificis. Primo per ea,quæ habentur ſecunda quęſtio.quinta,c.j. vbi patet directe, ꝙ voluit procedi in probando vt in probando de iure communi proceditur, quia allegauit teſtimonium duorum,quia Iudæi non recipiebant eum pro ſummo Pontifice. vnde ſubaudiendum erat ſecundum regulas legis eorum. Secundo dicit ipſe,ꝙ contra hoc ius diuinum non reperitur diſpenſatum in ſummo Pontifice, & ꝙ non poſſit diſpenſari niſi ex cauſa iuris ꝙ ſeruanda ſit regula, vbi aliter tamen non ſubſiſtat, iuxta ea quæ habentur in c.quæ in eccleſiarum.de conſtitutio.& adducit text. 2.quæſtio.5. Deus omnipotens. vbi patet, ꝙ Deus noluit iudicare ſodomitas, niſi per prius legitime probaretur crimen. ſed iſte text.magis probat ꝙ ſententia non poſſit ferri cauſa non cognita, & ꝙ executio non debet fieri ante ſententiam,& quod nõ ſtetur teſtimonio Iudæi, immo ex illo tex. patet, ꝙ per iuſſionem Dei fuerunt condemnati, niſi exponas, videbo, ideſt cognoſcam. ad quæſtionem autem dico bene, ꝙ propter excellentiam perſonæ iuſta eſt cauſa, ꝙ ſibi ſoli credatur,ſicut etiam ſpeciale eſt in ipſo, ꝙ cum diſpenſat contra ius diuinum,præſumitur cauſa legitima,prout traditur in ca. quæ in eccleſiarum.ſupra allega.& pro communi ſententia, ꝙ cre-
b datur etiam in talibus aſſertioni ſummi Pontificis,b eſt iſte tex. in fin.iuncto ver.ſi ſuper teſtamentis, vel aliis contractibus. ex quibus patet,ꝙ etiam in his,quę ſunt de iure gentium,creditur ſummo Pontifici, alias clauſula in fine non referretur ad primum dictum tex.ꝙ eſt obſeruandum. Vnde non poteſt reſtringi iſte tex.ad ſpiritualia, vt dixit domi. Abb. & ꝙ iſta concluſio ſit vera,videtur eſſe caſus in c.ad audientiam. infra de præſcrip. quem tex.ibi ponderat dom.Abb.ad hoc.vbi patet, quod ex aſſertione Pontificis probatur obligatio cenſus debiti contra laicum.quinimmo,ſecundum vnum intellectum, probat tex.etiã ꝙ ſit probatio etiam contra laicum non ſubiectum eccleſiæ.& hoc tener ibi domi.Abb.ſed reputatur dictum nouum.ſed hoc
8 vltimum non placet mihi, † quia per hoc ꝙ creditur aſſertioni ſummi Pontificis, eſt priuilegium ſupernæ poteſtatis, quo priuilegio non poteſt vti Princeps contra non ſubditos, vt eſt caſus in clemen.paſtoralis.ver.cæterum.de re iudica. vnde dicere, ꝙ ſpeciale ſit in Papa,vt dicit ibi domi.Abb. non videtur habe-
9 re rationem. Secundo pro communi ſententia arguo, † ſi Princeps habens ſupremam poteſtatem poteſt dare priuilegium alteri,ꝙ credatur ſibi ſoli in quocunque negocio,vt eſt caſus. 11. quæſt. j. c.quicunque. ergo hoc priuilegium fortius habet in ſe, vt dicit tex.12.diſtinct.c.omnes.vt patet ratione, quia nemo poteſt alteri concedere,niſi ipſe.ergo cõcluditur, ꝙ etiam ſummo Pontifici in his,quæ pertinent ad ius gentium, ſoli creditur.ſicut enim creditur referendario:Principis de his, quæ ſunt ſibi commiſſa a Principe,vt eſt caſus notabilis in Auth. in medio litis non fieri ſacras iuſſio.§.j. Pro iſta concluſione eſt glo. not.in c.ad apoſtolicæ.de re iudica. lib.6. quæ vult, ꝙ de promiſſione & contractu ſtetur aſſertioni ſummi Pontificis,etiam ſi atteſtet de his,quæ fuerũt geſta cum eo ante Papatum. & eſt ſimilis gl. in c.j.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ꝙ tanta eſt potentia Papæ, ꝙ poteſt tollere ius quæſitũ eccleſiæ,etiam ſine cauſa,Ay. Cra.conſ.152.nu.8.lib.1.

b VIN. GOD. Nota,quod probatio debet de neceſſitate concludere, Rui. conſil.49.num.quarto.lib.6. Et probatio uera pro implemento conditionis requiritur non ficta.Ruin.conſil.68.nume.3. lib.primo. Probationes quippe luce meridiana clariores requiruntur, maxime quando criminaliter agitur etiam quo ad ea,quæ incidenter ueniunt in iudicio.Ruin.conſil.35.nume.9. lib.primo.

in c.j.de renun. eodem li. & ſic iſtæ rationes optime faciunt pro iſta concluſione,quam domi.Abb.reliquit hic ſub dubio. non tamen per tex.in cap. ad audientiam. de cuius intellectu ſtatim dicetur.intelligitur autem prædicta concluſio de his, quæ ſunt geſta per Pontificem,vel coram eo,ipſo auctore, vel etiam corã eo ſimpliciter,ſicut etiam dicitur de literis ipſius in clem.literis,
10 de proba.in tex.& glo.† vna tamen videtur differentia poſſe poni inter eius beatitudinis literas & aſſertionem viuæ vocis, quia in literis ſi Papa narrat aliquod factum coram ſe, non tamen ſe auctore, diſtinguitur ꝙ aut hoc narrat motu proprio, & creditur ſibi,aut ad inſtantiam partis,& non creditur. & traditur no. in c.fi.infra de ſucceſſ.ab inteſta. quæ diſtinctio non videtur habere locum in Papa aſſerẽte, quia videtur ceſſare cauſa propter quam non creditur literis impetratis ab aliis. potuit enim eſſe cauſa nimiæ importunitatis impetrãtium,vt in c. ex parte. infra de capel.monach.& in l.2.C.de peti.bo,ſubla,lib.10.quæ ratio
11 ceſſat in aſſertione facta viua voce,vt de ſe patet.† vbi autẽ ſummus Pontifex vel literis, vel verbo atteſtaretur de eo, ꝙ non eſſet geſtum coram ſe, tunc debes conſiderare duos caſus. nam aliquando aſſeritur aliquid,quod eſt leuis præiudicij, & in quo ſufficeret probatio per famam, & tunc videtur ꝙ ſtetur eius aſſertioni. Vnde ſi ſummus Pontifex committẽdo cauſam dicat, cum conſtet nobis aliquem eſſe infamatum,poterit iudex procedere ad inquiſitionem, quia per eam probatur fama præcedens.ita traditur per Ioan.And.in addi. Specu.in tit. de inquiſitione.§.tractemus.ver.hoc autem notandum.& in c.cum oportea
12 teat.infra de accuſa.in nouella,& ſequuntur ibi Moder. † Si vero tractatur de non leui præiudicio,& tunc fuerunt opin. vt no. glo.in d.clemen.literis. Et attento exemplo poſito per ipſum, videtur velle ꝙ credatur ſummo Pontifici narranti aliquem deceſſiſſe in curia.Non eſt autem credibile, quod glo.reſtrinxerit ſe de mortuo ipſo præſente Pontifice.vnde ſentit hoc, quod dixi.hoc etiam videtur tenere Lapus,quem refert domi.Anto. in c.fin.ſæpe allegato,dum limitat illam glo.& dicit eam eſſe verã, quando Pontifex ita narrat ex motu proprio.ſed Ioan.Calde.& do.Anto.in c.poſt ceſſionem.ſupra titu. prox. & in d.c.fi.tenẽt, ꝙ tunc non credatur aſſertioni, ſi Pontifex nil allegat. & contra ipſorum opin. videtur caſus in d.c.ad audientiam. vbi ſtatur aſſertioni Pontificis de caſu conſueto ſolui, & tamen ibi non attenditur factum coram ſe.Sed pro illa opin. facit ſubtilis ratio, qa ſi ſtaretur aſſertioni ſummi Pontificis de non geſtis coram ſe, hoc non poſſet eſſe, niſi quia ſummus Pontifex de actu non geſto coram ſe receperit fidem & probationem ab alio. ſed illa fides non videtur eſſe ſufficiens ad probandum aliquid in præiudicium partis, vt probat: ideo non eſt ſtandum huic aſſertioni. ꝙ autem non ſit ſufficiens patet,quia probatio ad præiudicium partis non poteſt recipi niſi parte citata, vt in c.2.ſ.eod.nec Pontifex poteſt tollere hanc defenſionem, vt patet in clemen. paſtoralis. de re iudi. ergo relinquitur, ꝙ per aſſertionem Pontificis non ſit plena fides.Non ob.tex.in c.ad audientiam. quia poteſt dici, vt dicunt ibi Moder.tertio intelligitur, ꝙ ibi non ſtatur ſoli aſſertioni poſitæ in priuilegio, ſed vna cum teſtibus & lib. cẽſua li.& ſecundum hoc ibi erit caſus pro illa parte, quod videtur verius.Circa ſecundum articulum conſidera duos caſus.vnus,nã aliquando quæritur, vtrum credatur Cardinali de commiſſione ſibi facta. Aliquando quæritur, vtrum credatur de geſtis per
13 ſe,vel coram ſe.† Super primo dic, vt tradit no.Spec.in ti.de leg. §.ſupereſt, ver.quid ſi delegati.& Ioan.And.in tit. de offic.dele. lib.6.& do.Ant.iſta dicta referens in c.ꝙ ſuper his.ſ. de fi. inſtr. & pro primo dicto ipſorum,dum dicunt, ꝙ quia Cardinalis nõ ſolet exire de curia ſine commiſſione,vel delegatione, ideo cre-
a ditur[a] ſibi aſſerenti eſſe legatum.facit optime tex.in l.fina. ff de eo,per quem factum erit.& dicit not.Bart.in l.ſi mei cauſa.§.ſi. ff.commo.ꝙ ſi ego credidi alicui ſe aſſerenti nuncium, quia ipſum conſueuerat mittere pro nuncio ſuo talis dominus,præſu-
14 mitur mandatum, ex iuſta cauſa credendum eſt.† Et aduerte, quia non ſolum creditur legato Cardinali, ſi dicat ſe legatum eſſe in prouincia,ſed etiam ſuper his,quæ exponit alicui,ad quẽ dicit ſe miſſum, vt patet in tex.in c.ad apoſtolicam. in ver. proponit,de re iudi.lib.6.& in c.nobiliſſimus.96.diſtinct.Ad ſecun
15 dum dictum,dum dicunt,adde ꝙ non creditur de iure iudiciali,ſi dicat ſe habere mandatum in his, quæ non tranſeunt ex natura legationis,ſed ſunt ſpecialiter reſeruata Principi. de quibus in c.poſt translationem. ſ.de offi. lega. nam hoc dictum limito dupliciter.primo quidem,ſecundum Ange. qui ſuper hoc conſuluit,quem refert Pet.de Ancha.in clemen.literas, de probat. quando illud tale non tẽdit ad præiudicium alicuius,vnde vult
16 Ange. † ꝙ credatur Cardinali dicenti ſe habere poteſtatem diſpenſandi cum regulari vel cum illegitimo,quo ad ordines: ſecus vbi ageretur ad præiudicium alterius.Pro primo dicto allegat tex.in d.cap.nobiliſſimus.pro ſecundo valde bonum tex. in Authen.de manda.Princi.verſic.ſi vero. & bene facit tex. in l.j. C.de ſuperindict.lib.11. ſed primum dictum non placet Petro, & merito, quia text.in c.nobiliſſimus. non dicit, ꝙ credatur illi nuncio ſibi aſſerenti eſſe commiſſum aliquid ex reſeruatis, & cum talia non ſolent faciliter concedi ſine regula, ꝙ qui allegat mandatum,debet probare,vt l.j.C.de man.Princi. & in c.cum in modo.ſupra de offic.deleg.ſecundo limitat hoc ſolẽniter Bal.
17 in l.exemplo.in vltimis verbis.C.de probat.volens,† ꝙ quando legatus Principis apponit manum ad aliquod ex reſeruatis, & hoc facit pluries, præſumitur habere mãdatum, ſi ita aſſerat, & valent geſta ratione communis erroris & publicæ vtilitatis,& ſi non præſumeretur habere mandatum. allegat pro primo not. in c.cum ex literis.ſupra de reſtitu.in integ. pro quo etiam allegat l.Barbarius.cum materia.ff.de offic. præto. ſed primum dictum non videtur verum,tum quia non probatur iure, tum qa regula ponitur in oppoſitum per Innocen.& Doct. in c.j. infra de fi.inſtrumen.dum voluit, ꝙ aliquem eſſe notarium nõ probatur ex hoc ꝙ publice ſe exercuit pro tali, & quod multa fecerit inſtrumenta, qui ergo voluit oſtendere hoc eſſe ſpeciale in Cardinali,debet hoc probare. de ſecundo dicto non eſt tractandum hic,ſed eſt in materia,quæ ponitur in c.nihil.ſupra de electio.& in d.l.Barbarius.in qua Bar.ſentit, iuxta fi.in vlt. q.per l. actuarios. C. de numerariis, & actuariis. lib. 12. ꝙ in officialibus, qui creantur a ſolo Principe ratione communis & publicæ vtilitatis non conualidantur geſta,quod multum faceret cõtra Bar.in caſu iſto,de hoc tamen dic, vt traditur in d.l. & vide Spe. in titu.de legato.§.ſupereſt, paulopoſt. ver.ſupra allega.vbi format iſtam quæſtionem de legato in his, quæ requirunt ſpeciale mandatum,quando aſſerit ſe eſſe legatum in prouincia, maxime ſi reſpiciunt præiudicium alterius. ita videtur dicendum, ꝙ ſi legat⁹ mittitur ad aliquam perſonam, & aliqua proponat, vel exponat,quid ſit credendum de his,quæ exponit nomine ꝙmittentis.nam dato quodfaciat aliquid quod ſpectet ad Principem, non poteſt committi ſine ſpeciali licentia Principis.Circa ſecundum caſum,communis ſententia eſt in d.cap. ꝙ ſuper his.vt ibi refert domi. Anto.& in d.conſtitutus. infra de appell. vbi ponit hoc Ioan.Andr.in nouella, & tenet Specu.in titu. de
18 teſte.§.j.ver.quid ſi aduocat⁹.† De geſtis per ſe, vel coram ſe in legatione non creditur de iure Cardinali, niſi ſint aliis indiciis roborata,de quibus infra dicetur. vnde non creditur ſibi ſoli: cõ ſueuit tamen curia ſeruare contrarium. pro qua multum facit tex.in c.cum parati.infra de appel.& in d.c. conſtitutus. ſed Docto.intelligunt,vt dixi,ꝙ Papa ſeruat ibi conſuetudinem curiæ, quia eſt communis ſententia, quam etiam approbat Petr. in d. clemen.literis. ideo non eſt ab ea recedendum. ꝙ autem debeat ei credi,ſentit expreſſe domi.Anto.in c. quoniam contra.ſupra titu.proxi.ꝙ credatur Cardinali legato enuncianti acta in ſentẽtia, allegat Specu.in tit.de leg.in fi.§.ſequitur.ſed hoc non dicit, niſi forte allegatio ſit corrupta, & contrarium ſentit ipſe in d.c. quod ſuper his.& hoc videtur verum per tex. in ver. cuiuſcunque dignitatis, & etiam per regulam poſitam in d. c.quoniam contra.quicquid dixerit Domi. meus in l. ſciendum. de verbo. obliga.allegans dicta Innocen.in c.cum dilecti. infra de accuſa. & Spec.in tit.de teſte. verſ.præalleg.ſed certe Spec.ibi in fi.dicit
19 contrarium,ꝙ de iuris rigore non creditur,† cõſuetudo autem dictat cõtrarium, vnde reſtringenda eſt illa decretalis, & tex.in d.c.cum parati. quando Cardinalis vellet atteſtari de geſtis vel per ſe,vel coram ſe,vt legato de latere,vbi autem vellet atteſtari de geſtis taliter, vel tanquam coram iudice ordinario aliter, quam ex virtute legationis, vel de geſtis tãquam coram iudice vel legato,eſſet maius dubium, quia conſuetudo eſt contra ius vt infra c.fi.& ibi no.ſupra de offic. Archidiac.ergo non videtur eſſe dicendum,niſi forte probaretur eſſe conſuetudo in eo caſu, & de articulo dic plenius per domi.Ant. in d.c.quod ſuper his.
20 Circa tertium articulum,quo quæritur,† vtrum iudex vel arbiter poſſit atteſtari interpretando ſententiam ſuam.& prętermittendum non eſt,ꝙ quæritur,an iudex tanquam iudex, vel arbiter tanquam arbiter poſſit interpretari ſententiam ſuam. illa non eſt noſtra materia, ſed eſt dicendum vt plene tradit Bart.in l.ab executore.in princip.ff.de appellat.& Bal. in C.comminat.
21 vel epiſtolas.& Innocen.& Moder.in c.j.de poſtula.prælat.† & vtrum legatus poſſit interpretari ſuam conſtitutionem, vide tex.infra,& ꝙ ibi ponit Ioan.And. in c. ex parte. infra de verbo. ſignific.& an prælatus contractum factum a ſe finita prelatura. vide Bald.in cap.primo.qui ſucceſſores teneãtur. Sed quæritur
22 nunc,† quid ſi duo iudices, vel duo arbitri,qui tulerunt ſententiam, producuntur vt teſtes ad declarandum dictum ſuum, vtrum vnus faciat ſemiplenã probationem,& duo plenam. Specu.in titu.de arbit.§.fin. verſic. ſed nunquid verbo. & abſolute videtur concludere, ꝙ arbiter non poſſit interpretari verbum ambi-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota ꝙ Cardinali creditur de legatione ſibi facta, quando alteri non præiudicat,Rui.conſ.90.nu.4 lib.j.

ambiguum prolatum in laudo, ſed iſtud dictum poteſt reſtringi, vt ſupra dixi, quando vellet interpretari vt arbiter, ita quod ſtaretur ſoli dicto ſuo, ſi ſolus tuliſſet laudum, nec deponeret in forma teſtis. ſuper qua quæſtione dixit Bald. nota, in l. ne in
a arbitris, C. de arbitr. quod arbitri[a] poſſunt declarare dictum ſuum vt teſtis,& ſtatur dicto duorum. hanc ſententiam approbat hic in effectu do. Ant. referens Innoc. hoc tenentem in c. 2. ſupra de arbitr. dicit tamen ibi Innoc. ꝙ in declarando dictum ſuum interrogati debent aſſignare cauſam bonam ſuæ declarationis,& ſentit ꝙ alias non probarent, ſi interrogati non redderent cauſam bonam, quia motus animi ipſorum arbitrorū vel iudicum nulli præſumuntur veriſimiliter ſcire, niſi ipſi iudices, vt traditur in §. aliæ. Inſtitu. de act. in fi. & in c. ſi vero ĩ. de homi. eſt autem regula, vt infra videbis in ſequenti, ꝙ in ſubſidium ad mittuntur iudices ad teſtimonium, vbi alias non admitterētur, vt in c. cum dilecti, ſupra de electio. ergo etiam hoc caſu videntur eſſe admittendi. Sed contra iſtam doctrinam multum facit, quia ſicut teſtis, qui ſemel depoſuit & locutus eſt aliquid obſcure, quod tamen ex vnius præſumptione accipitur in vno ſenſu, non poteſt repeti poſt publicatos teſtes ad petitionem partis, quia eſt ſuſpitio, ꝙ non ſit ſubornatus, vt communiter concludunt hic Doct. & in c. cum clamor. ĩ. eod. & in c. per tuas, vbi eſt bonus caſus. ita videtur, ꝙ ſi ſententia tranſiuit ad notitiam partium ſuſpectus ſit arbiter, qui producitur ad declarandum dictum ſuum. facit optime quod habetur in l. ſi quis decurio. C. de fal. & propterea iſta doctrina non videtur vera. Fateor tamē, ſicut dicimus in teſte, ꝙ ſi iudex ex officio ſuo vellet recipere iſtos arbitros, poſſet, ſicut dictum eſt, & Doct. dicunt de teſte in
23 locis allegatis, & Bal. in auth. at qui ſemel. C. de probat. † Circa quartum articulum Doctores varie referunt dicta Innoc. nam dicit Anto. hic, in princ. referens Inno. dicere in c. 2. ſupra de arbi. ꝙ ſi arbiter vel iudex producitur in teſtem ad impugnandū id, quod ipſe fecit, valet dictum ſuum, etiam ſi detegat turpitudinem ſuam, per tex. in d. c. 2, quod optime facit. & hanc opin. tenet hic Io. Cald. & inferius in ver. ſeptimus caſus tangam. d. Anto, refert Innoc. dicere in loco prēallegato, ꝙ creditur iudici, qñ impugnat factum ſuum, ſi teſtificando non detegit turpitudinē ſuam, ſicut etiam creditur aduocato, quando producitur cōtra clientulum ſuum, ſecundum gl. in c. Romana. de teſti. lib. 6. & domeſtico, ſi producitur contra domeſticum, vt ait gl. in l. 2. C. de teſti. & Spec. in tit. de teſte. §. j. ver. quid ſi fuerit aduerſarius. Si vero detegat turpitudinem ſuam, tunc dicit ꝙ non creditur plene talibus teſtibus, ſed tamen admittuntur ad aliqualem fidem, ad arbitrium iudicis. ſed in c. 2. prēallegato, circa finem cōmenti ſui, refert Inn. dicere, ꝙ aut detegit turpitudinem omnino inexcuſabilem,& tunc nullo modo admittitur in teſtē. Primo, quia ſocius criminis non teſtificatur contra ſocium ſuū. 15. q. 3. c. veniens. & in c. j. §. de confeſſis, & in c. veniens. §. eo. Secūdo, quia ſi arbiter vel iudex dicit ſe aliquid turpiter feciſſe, tunc apparet, ꝙ eſt criminoſus tempore teſtificatus, ergo repellitur a teſtimonio, vt in c. ſicut. in fi. §. e. Si vero detegat turpitudinem, quæ prima facie ſonat in delictum, ſed tamē aliquo caſu poteſt eſſe actus licitus. exemplum in cap. 2. prēallegato. ibi enim erat data pro iure ſpirituali, quod prima facie prēſumitur illicitum, vt in c. cum pridem. de pœnis. & in c. fi. de tranſac. ſed tamē aliquo caſu non ex pacto, ſed pietatis cauſa hoc permittitur, vt in c. niſi eſſent. & ibi no. ĩ. de præben. & tunc dicit, ꝙ tales admittūtur in teſtes, non tamen plene probant, & ita intelligas tex. in d. c. 2. do. Abb. Moder. hic ſimpliciter tenet, ꝙ ſi detexerint per eorum dictum tale crimen, ꝙ repelleret a teſtificatu, totaliter repellantur, per no. in c. teſtimonium. ĩ. eo. ſecus ſi concipiatur ex ſuo dicto, fuiſſe in aliqua culpa, vel negligentia leui, & tali, quæ non repellat teſtem regulariter, vt dicetur in d. c. teſtimonium, & licet iura allegata per Inn. & Docto. ſint ſatis colorata, de iure tamen videtur poſſe dici ſimpliciter, ꝙ tales iudices vel arbitri admittentur ad teſtimonium. & pro declaratione concluſionis
24 duo ſunt fundamenta. † Primum eſt, ꝙ ſocij & participes crimi-
b nis[a] admittuntur ad teſtimonium quo ad plenam probationē in crimine, quod veriſimiliter non poteſt probari per alium, vt eſt tex. no. quē ponderat do. Abb. hic, & in c. fi. de teſti. cogen. & ideo dicit nota. tex. ad propoſitum in c. peruenit. el primo. e. tit. ꝙ teſtis, qui ad inſtantiam partis nō poteſt teſtificari, poteſt probare ſe ita iuraſſe in præiudicium partis, licet ſit particeps delicti, quia talia iuramenta communiter teſtantur in ſecreto & remotis arbitris. & iſte eſt verus intellectus c. 2. §. de arbitris. nō tamen, vt videtur ſentire do. Ant. ibi arbitri detegebant turpitudinem ſuam in hoc, ꝙ deponerent actum datum ſententiæ eſſe temporalem pro ſpirituali, ſed quia deponebant ſe detuliſſe ſententiam gratioſe & ſcienter contra iuſtitiam. hoc indicat text. in ver. fauentes. & ideo declarat glo. & ſic debet intelligi verſi. ne-
25 quiter arbitratos, &c. † vnde, quia ea quæ pendent ab animo cōmuniter ſunt aliis occulta, ideo admittuntur illi ad detegendū turpitudinem, licet ſint criminoſi & participes criminis. ex hoc autem ſolo, ꝙ iudex detegens turpitudinem ſuam conuinceretur eſſe criminoſum, etiam ſi eſſet particeps criminis, nullo modo eſſet repellendus, ex quo produceretur in teſtem contra auctorem criminis, propter quem repellitur, vt eſt caſus not. in c. intimauit. §. eod. & ibi diximus & in c. conſtitutis. ĩ. eod. & vtrunque per Moder. videtur autem maxime dicta concluſio eſſe vera, quia particeps criminis hoc non atteſtatur ſuper crimine ad pœnam imponendam criminaliter, ſed ad prēiudicandum parti ciuiliter, quo caſu facilius admittitur ſocius criminis, vt in l. qcunque. & in l. cum ſeruum quiſpiā. C. de ſer. fugi. & tradit Sal.
26 in l. fi. in fi. C. de accuſa. † & in cauſa ciuili, vel vbi ageretur ciuiliter de crimine, ſicut eſt in caſu noſtro, quia hæc cauſa eſt ciuilis, credo concluſionem prædictam eſſe veram, vt quis poſſet teſtificari, licet eſſet particeps criminis. †
27 vbi autem ageretur de crimine criminaliter, vtrum propter hoc ſolum, quia crimen veriſimiliter per alios non poteſt probari, particeps criminis admittatur, eſſet magis dubium, quod non determino nunc: ſed de articulo recurro ad ea, quæ pleniſſime ſcribit Saly. in l. fin. C. de accuſatio. & Bar. in l. repeti, in princ. ff. de quæſtio. & Moder. in c. j.
28 §. de confeſſ. † etiam in iſto dubio articulo poſſumus cum effectu concludere, ꝙ arbitri, vel iudices admittentur ad teſtificandum, etiam ſi detegant turpitudinem ſuam in ſubſidium, ideſt quando veriſimiliter non poſſet alio modo fieri probatio. Nec obſtat tex. præmiſſæ concluſioni in ca. ſicut. in fi. ſupra eodem. vbi patet, ſecundum verum intellectum, quem ibi tenui, ꝙ ſi teſtis primo dixit in vno iudicio cum iuramento, non auditur ſecundo dicendo contrarium, quia hoc dicendo confitetur ſe fuiſſe periurum, cum primo teſtificatus eſt, & ſic propter crimen periurij tunc repellitur, nam dicimus ꝙ ſpeciale eſt in crimine, quod de directo reſpicit fidem teſtis, ꝙ qui conuincitur de tali crimine non poſſit teſtificari contra auctorem criminis, ſicut & aliud inducitur in cap. teſtimonium. infra eodem. Vel potes dicere, ꝙ ibi teſtis qui ſecundo loco dicebat ſe falſum depoſuiſſe, nō præiudicabat auctori criminis, ſed poti[ꝰ] ſumitur pro pub. periculo animarū, quod poterat oriri, ſi legitime ſeparati iterū ſimul redirent, &c. & vtraque ſolutio poteſt ſuſtineri, ſed prima magis placet. Nota tamen dicta Innocen. & domi. Ant. in c. 2. de arbitris. ſuperius relata, quia ex ipſis infertur talis noua cō-
29 cluſio, † ꝙ quando teſtis confitetur crimen, ꝙ prima facie præſumitur eſſe crimen, in aliquo tamen caſu poteſt fieri licite, tunc tale crimen non repellit penitus teſtem de iure canonico, ſed diminuit eius fidem, quę eſt noua limitatio ad c. teſtimonium,
30 cum materia, infra eodem. de cuius veritate ibi dicetur. † Circa quintum articulum, omiſſis aliis quæſtionibus, non eſt addendum, & conſidera tres caſus, nam aliquando quæritur, vtrū plures iudices admittantur ad teſtificandum de geſtis coram ſe, vel per ſe, quando tale teſtimonium tendat ad iuſtificationē ſententiæ ſuæ, vel ſui facti ad validitatem. aliquando, vtrum poſſint teſtificari in præmiſſis, non ad iuſtificandum ſuam diffinitiuā, vel interlocutoriam, quod poteſt eſſe dupliciter, vel quia nō eſt concluſum in cauſa, ſed aut perit inſtantia, aut cauſa fuit commiſſa alteri, vel quia etiam ſi tulerunt ſententiam, actus ſuper quo atteſtantur, non tendit ad iuſtificationem ſententiæ modo aliquo. & hoc ſecundo caſu ſubdiſtingue, quia aut quæritur, vtrum de taliter geſtis poſſint teſtificari in cauſa appellationis, aut vtrum in alia cauſa. Circa primum glo. tua hic, & Bart. in d. l. ne in arbitris. videtur ſentire, ꝙ iudices poſſint teſtificari, dum volunt ꝙ prohibentur teſtificari duntaxat, ſuper negocio principali, ſuper quo pronunciauerunt, per text. in c. ſtatuendum. 2. quæſtio. 6. ſed domi. Anto. hic, magis generaliter dicit, quòd iudices non poſſunt teſtificari ad iuſtificationem, vel validitatem ſententiæ interlocutoriæ vel diffinitiuæ, quod magis placet, tamen quia eadem ratio eſt, propter quam prohibetur teſtificari ſuper negocio principali, per text. in dicto capit. ſtatuendum. tum quia iudex, qui tulit interlocutoriam, vel diffinitiuam, vel iniquam, tenetur regulariter ad intereſſe partis, vt l. ſi filius. cum materia. ff. de iudic. & licet ſententia lata inter partes non præiudicet ſibi tanquam res inter alios acta, ſecundum Bald. in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de offi. proconſu. tamen quia non poteſt negari, quod cum ipſe in ſindicatu habeat vti eiſdem defenſionibus, quibus vtitur nunc pars ad iuſtificandum ſententiam, quod habet cauſam ſimilem illi, in qua teſtificatur, ergo repellitur, vt in capit. perſonas. & quod ibi traditur, ſupra eodem. ſed illa ſecunda ratio, licet ſubſtantialis ſit, non eſt firma, ſicut prima, qua de re dominus Abb. ibi non tenet, quod ſit

bona

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ arbitri ex poſt teſtificando poſſunt interpretari uerba laudi, Rui. conſ. 10. nu. 10. lib. 4.

b VIN GOD. Adde, quando criminoſus indicium faciat, aut præſumptionem contra ſocios, Rui. conſ. 146. nu. 8. & num. 10. lib. 5. & quando quis præſumatur complex delicti, tractatur per Albe. in ſuo conſ. 56. quamuis. nume. 29. & 30.

bona similitudo ad repellendum testem, & etiam fuit magna varietas inter scribentes Doct. vt refert no. Ioan. And. quem do. Abb. non vidit in titu. de teste. §. j. versi. item ꝙ est socius, & Cy. & Saly. in l. quoniam liberi. C. de testi. dictum tamen placet per
31 primam rationem, vt dixi. † sed reuocatur in dubium, quid si iudex attestetur pro non reddendo suam sentētiam iniustam, sed validam, vtrum repellatur tanquam suspectus? dominus Anto. dicit, ꝙ sic per eadem iura. Tu vero potes distinguere vltra ipsum, ꝙ aut nullitas nascitur ex turpitudine iuris, intellige autem turpitudinem, siue sit in dolo, siue sit in lata culpa, & tūc iudex non potest testificari, quia isto casu iudex remaneret vt suspectus a iudicando super ipsa nullitate, secundum Bart. in l. iudex postquam. de re iudic. & est casus, secundum vnum intellectū, in l. absentem. C. de accusat. ergo videtur, ꝙ fortius a testificatu repellitur propter maius præiudicium. sed illa ratio non videtur sufficiens, quia vt infra dicetur, facilius repellitur iudex quā testis, vt traditur in c. cum I. supra de offic. delega. & ideo dicendum est, ꝙ repellitur regulariter, in subsidium tamen admittetur, vt infra dicit do. Anto. in tertio casu. Si vero nullitas non surgeret ex turpitudine iudicis, exemplum quia forte sententia fuit lata contra minorem non habētem tutorem, & sic est nulla vel ex aliqua causa extrinseca non nota iudici, tamen tollit sententiam. & tunc sine dubio poterit testificari, quia si non remouetur a iudicando, multominus remouetur a testificatu, quoniā facilius quis repellitur a iudicando, quam a testificando, a iudicando autem non remouetur de tali casu, vt l. 4. C. de accus. & per Bar. in d. l. iudex postquam. ideo nec a testimonio. Et ad præ dictam conclusionem domi. Anto. vide Bald. qui sentit in effectu idem in l. ne in arbitris, præallegata, dum concludit generaliter, non distinguendo causam principalem ab actis, ꝙ iudex non potest testificari ad iustificationem sententiæ suæ. Sed quę
32 ritur pro declaratione huius elegantis articuli, † quid si sentētia dicatur nulla ex aliqua solennitate processus non seruata, vtrū iudex potest esse testis, verbi gratia si dicatur lis non fuisse contestata? & videtur dicendum ꝙ iudex non admittatur ad tale testimonium, quia ꝙ lis non fuerit contestata, hoc tendit ad dolum vel culpam, qui videtur inferendo sententiam lite non contestata, aut saltem in lata culpa, vel quia non vidit acta vel quia ignorauit ius, ergo videtur ꝙ non admittatur nisi in subsidium, vt dicam infra in tertio casu. quinimmo videtur, ꝙ non sit admittendus aliquo modo, vt simpliciter dicit domi. Anto. in isto casu, quia iudex, qui tulit sentētiam nullam, etiam tenetur parti ad interesse, si pars ex hac sententia incurrit aliquod interesse, vt traditur in l. si iudex. ff. de var. & extraor. cog. & in l. si filius. ff. de iudic. ergo videtur repellendus, quia testificatur super causa consimili, vt dixi supra in principio huius articuli. & etiam quia sicut proxeneta repellitur, quia præsumitur habere affectionē vt valeat contractus, se mediante factus, vt plene declaraui in c. insuper. supra eodem. ita videtur eadem ratione repelli iudex. Contrarium determinat Guil. in Specu. in tit. de sententia. §. iusta. versic. sed pone. vbi expresse vult, ꝙ litem esse contestatam reprobari per iudicem & notarium vel per duos iudices qui tulerunt sententiam, hunc allegat & sequitur domi. Ant. in c. quoniam contra falsam. supra titu. proxi. idem tenet Bald. expresse in l. ne in arbitris. circa princip. commenti. C. de arbitr. vbi dicit, ꝙ si arbiter tulit laudum, vel reuocatur in dubium, vtrum lis fuerit coram eo contestata, potest attestari per hoc. idem tenet Iac.
33 de But. dum dicit, † ꝙ de actis ordinariis arbiter potest attestari & iudex. illa conclusio videtur probari ex l. 4. cum ibi not. C. de accu. vbi patet, ꝙ si iudex tulit sententiam nullam parte non citata vel non cōtumace, potest ipse cognoscere de nullitate prioris sententiæ, ꝙ non esset si sententia esset nulla ex turpitudine iudicantis. vnde dicit ibi no. Ang. in vltimis verbis ex illo tex. probatur, ꝙ iudex non dicitur conuinci de turpitudine ex hoc ꝙ tulerit sententiam parte non citata, vel citata & non contumace. sed tamen his non obstantibus placet mihi opin. do. Anto. hic.
34 & concludo bene, † ꝙ iudex vel arbiter non potest esse testis, vbi agitur de validitate, vel nullitate suæ sententiæ per rationes premissas, nisi esset talis nullitas, in qua iudex excusaretur probabiliter a culpa, & non teneretur modo aliquo ad interesse partis. & credo ꝙ iudex indistincte repellatur propter hoc interesse, licet ratione solius culpæ vel turpitudinis forte non repelleretur in subsidium, vt infra dicetur, non obstante tex. in d. l. 4. per quē videtur inferri, ꝙ si præmisso casu iudex non repellitur a testificando, multo fortius non repelletur a testificatu, quia ad istud dico, ꝙ tex. ille probaret hanc conclusionem, si vera esset distinctio Cy. & Iaco. de Are. de qua in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iudex. & in l. iudex postquam. de re iudi. per Bar. in l. si expressim. de appella. videlicet quod quando sentētia est nulla non ratione turpitudinis iudicis, licet alia ratione præcise super nullitate deberet adiri iudex prior, tūc enim tex. in d. l. 4. de necessitate probaret quod dixi. sed communior opi. est, de qua per Bar. in locis prædictis, quod etiam vbi non versatur turpitudo iudicis, iudex superior potest adiri, & similiter ibi versatur, sed hoc non tollitur, quādo etiam pars posset approbare personam iudicis, qui contra se turpiter iudicauit. vnde text. in d. l. 4. dum dicit ꝙ aditus est ipse idem iudex, non dicit hoc, qa iudex non iudicauit turpiter, sed quia pars contra quam fuit iudicatum, potest approbare personam eius, si vult & ipsum adire, nō tamen tenetur. vel dic, ꝙ tenetur ipsum adire, licet turpiter iudicauit, sed vult prosequi primam instantiam, vel principaliter agere super causa principali, quia vbi cæptum est iudicium, ibi debet finiri, vt l. vbi cęptum. ff. de iudic. sed si velit principaliter deducere nullitatem, tūc potest adire superiorem, nec est aliquod absurdum, ꝙ pars cogatur litigare coram iudice suspecto, qui turpiter iudicauit, quia imputet sibi, quare adit superiorem per viam nullitatis. Præterea non negatur ibi ꝙ iudex non possit allegari suspectus & associabitur sibi aliquid de iure ciuili, iuxta formam auth. si vero contigerit. C. de iudic. Super secundo arti
35 culo dic breuiter, † ꝙ licet simus in causa appellationis, per hoc solum prohibebitur iudex testificari super gestis per se vel coram se in prima causa, secundum distinctionem, quæ ponetur in tertio casu, licet Spec. senserit contrarium in ti. de teste. §. prę-
36 allegato. ꝙ si appelletur. & do. Ant. hic. mouentur, † quia ex appellatione iudex præsumitur iratus contra appellantem, vt in c. suspitionis. supra de offic. delega. sed illa ratio modicum valet, tum quia nō omnis inimicitia repellit testem a testimonio, sed grauis & capitalis, vt traditur in c. cum oportet. infra de accu. & in Auth. de testi. §. si vero odiosus. vnde illa ratio potius infert, ꝙ non probaretur plene, quanquam omnino repellerētur. sed adhuc non credo esse verum ꝙ diminuatur eorum fides, dummodo non attestentur ad iustificandum sententiam, vt supra dixi in pri. quia illa ratio non est bona, quòd iudex a quo appellatur est suspectus a in iudicando, ergo repellitur a testimonio, vt supra dixi. secundo, quia communis opinio habet in c. ad hæc. & in c. j. de appel. & in c. proposuit. ꝙ per solam appellationem in alia causa non posset iudex recusari vt suspectus tanquam inimicus. ergo multominus poterit recusari vt testis, si habeat attestari super eo, quod nullo modo iustificat sentētiam suam, vel reddit eam validam. Circa tertium casum distinguit hic d. Ant.
37 † ꝙ si ex testificatu iudicum, ideſt ex eo, super quo iudices testificantur, potest oriri damnū iudicibus, si illud probetur vel non, aut honor vel econtra vituperium, si illud non sit factum, tunc iudices non poterunt testificari de gestis per se vel coram se. & idem est si iudices testificentur aliquid non esse factum, quod non esse factum posset ascribi ad laudem ipsorum, vel econtra si sit factum, tendit ad eorum vituperium: repellūtur enim isto casu isti, quia præsumuntur nimis affecti, sicut proxeneta repellitur, simili ratione & procurator & negociorum gestor extraiudicialis, vt tradit no. Io. An. in tit. de teste. §. j. versi. item opponitur, ꝙ est administrator, quæ dicta plene retuli & discussi in c. in super. supra eo. putat do. Ant. ꝙ in subsidium isto casu isti tales admittuntur per tex. in c. cum dilecti. supra de elect. & in c. tertio loco. supra tit. proxi. & in c. veniens. infra eodem. pro hoc dicto facit optime, quod tradit notanter Io. And. in addit. Spec. in tit. de teste. §. j. ver. item ꝙ fuit. & sequitur do. Anto. infra. in alia
38 quæstione. vbi voluit, † ꝙ licet aduocatus pro suo clientulo non admittatur in testem, in c. Romana. de testi. lib. 6. admittitur tamen in subsidium, vbi verisimiliter veritas per alios probari nō
39 potest; † isti tamen testes in subsidium admissi non erunt integri, sed in arbitrio iudicis erit quantum eis credatur, secundum eum. vbi vero nulla laus, vel vituperium posset ascribi, tunc de gestis pro se, vel coram se, negatiue & affirmatiue deponere possunt, vt in c. cum dilectus. infra de accusa. vbi est bonus casus, & in c. inter dilectos. §. præterea. infra de excess. præla. Tu vero circa primum aduerte, quia si tenemus sententiam Bar. in l. ne in arbitris. C. de arbi. ꝙ testis qui habet probare acta, necessario habet deponere de scriptura actorum confecta, tunc enim nullus erit casus, in quo si iudex attestatur aliquid factum coram se nō si deponat tale quid, quo omisso argueretur non solum de delicto & culpa, sed etiam esset puniendus. & eadem ratione teneretur parti ad interesse non admittetur per d. l. si iudex. & l. qui nomine. cum materia. ff. de fal. & hoc est, quod dicit Bart. in illa materia, in l. si iudex. in vlt. q. ff. de var. & extraordi. cog. dum voluit, ꝙ sicut iudex propter negligentiam potest puniri criminaliter, ita videatur etiam, vt teneatur ad interesse partis. vnde, secundum doctrinam Bar. in d. l. ne in arbitris. non solū iudex repelleretur, quia ageretur de vituperio suo, si esset omissa scriptura, sed etiam videretur repellēdus fortiori ratione, quia per hoc

ADDITIO.

a VIN. GOD. Iudex ex quibus causis possit allegari suspectus, & quæ dicantur causæ suspitionis, scribitur per Maran. in suo tract. de ord. iudic. in 6. partē. uerficu. secundus actus. nume. 27. 28. & 29. cum pluribus numeris sequent.

hoc teſtimonium exoneraret ſe a pœna & ab intereſſe, pro quo teneretur parti. Ex quo infert quòd etiam in ſubſidium non eſſet admittendus, vt dicit domi. Anto. quia videtur atteſtari in cauſa propria, ſicut dicunt de procuratore ad negocia, in l.
40 de ferre. §. fin. ff. de iure fiſci. † vnde vt ſaluetur communis opin. quomodocunque fieri poteſt dicamus, ꝙ acta poſſunt probari per teſtes abſque eo, ꝙ probatur ſcripturam interueniſſe, vt ſatis probat text. in d. cap. quoniam contra. in fi. in verbo, legitimis documentis. iuncto c. plerique. 2. q. 7. & tenent ibi communiter omnes Docto. & Bal. in l. geſta. C. de re iud. & in l. emã cipa. circa princ. C. de fide inſtrum. allegat tex. in l. ſcire oportet. §. oportet. ff. de excuſa. tuto. & illa eſt æquior opinio & communior, de qua etiam vide per eundem Bal. in l. 2. C. de eden. ſed tamen, quia ſunt quædam acta, in quibus requiritur ſcriptura, in illis videtur poſſe dici, ꝙ iudex nunquam admittetur in teſtem ratione prædicta, ſicut in libello & ſententia. ſed contrarium poteſt dici, quia ſcriptura, quæ requiritur pro forma eſſentialis ſententiæ & libelli, non eſt ſcriptura actorum, quam debet ſcribere notarius, cum nõ habeat locum pœna, quæ proponitur in c. quoniam contra. quia forte in ſcriptura ſententię poſſet dici, ꝙ iudex repelleretur, quia ex omiſſione ſcripturæ poſſet adſcribi
a ſibi negligentia a & turpitudo, ꝙ omiſerit ſolennitatem a iure requiſitam. Circa ſecundum autem dictum, dum vult do. Ant. ꝙ in ſubſidium iſti teſtes admittantur, etiam vbi iudicant aſcribi laus vel vituperium, vt dixi, eſt aduertendum ꝙ quantum ad actum iudicij de ſui natura videatur, quod poſſet ꝓbari ꝓ multos propter copiam hominum, quæ præſumitur eſſe in iudicio ſi aliquis volens producere iudicem in ſubſidium dicat ſe non habere alios teſtes, per quos probet, præſumptio facit contra ipſum. & ideo alio non probato forte non eſſet audiendus. ſuper quo tamen articulo dic, vt ſcribunt Docto. in ſimili quæſtione, in c. ſuper eo. ĩ. de teſti. in q. illa, cui incumbat probatio, ꝙ non ſunt alij teſtes: vbi autem hæc conſtarent veriſimiliter per alios teſtes, non poſſet probari veritas, quæ ſequeretur communem opinionem Docto. quamuis iura, quæ allegant, non loquũtur omnino in caſu noſtro, loquuntur enim in actibus, qui nõ poſſunt probari niſi per eos, qui producuntur ex natura ipſorum actuum, quia communiter talibus non ſolent intereſſe, niſi tales teſtes, vnde non eſt quid imputetur parti, ſi alios nõ habuit, ſed cum hoc poſſit imputari parti, primo ꝙ non fecit aſcribi acta, ſecundo ꝙ ſaltem in actibus, in quibus frequenter multi interſunt, non adhibuit teſtes nõ ſuſpectos, videretur ꝙ iſti teſtes non eſſent admittendi, quia inopia probationum ſuperueniẽs parti ex culpa ſua non releuatur a iure, vt dicit tex. no. in l. veluti. in prin. ff. de eden. & bene facit tex. in ſimili, in l. de die. §. fi. ff. qui ſatiſda. cogan. & poteſt dici ſaluando dicta maiorum, quòd acta non ſcribi eſt culpa iudicis, cui ius hoc imponit, vt in c. quoniam contra. ſæpe allegato. ꝙ autem pars non adhibeat teſtes, non videtur eſſe talis culpa, quæ conſideretur in iure. Circa vlti
41 mum † principalem articulum pone verba do. Anto. inquantũ dicit, ꝙ ſtabitur dicto relatoris, ſi eſt deputatus a Papa, per iura per eum allegata. facit optime tex. in c. de priore. ĩ. de app. & ſic videtur caute ſentire, ꝙ ſi relator deputareẽ ab inferiore a Principe, non eſſet ſibi credendum, in quo recurro ad ea, quæ ſcribit Bar. in l. diuus. de cuſto. reo. & in extrauaganti, ad reprimen. in glo. ſuper ver. per nuncium. & ſecundum illam diſtinctionẽ dicas in relatore deputato ab inferiore a Principe, de inſtructione autem, ideſt, quando illi qui fuerunt iudices in cauſa, non recipiuntur in forma teſtium, ſed a dinſtructionem iudicis, dicit do. Ant. ꝙ regulariter faciunt aliqualem præſumptionem, nec plene probant, vt eſt caſus & ibi per Ioan. An. in c. olim. ſ̃. de reſcrip. & dum addit, ꝙ poſſint eſſe tot numero & tales, ꝙ eis eſſet plene credendum, dic ꝙ iſtud non videtur verum, quia eodem caſu, quo talibus non eſſet credendum, ſi reperirẽtur in forma teſtium, minus erit credendum quam ſi recipiantur, vt inſtructores, vt patet de ſe. eodem autem caſu, quo crederetur ipſis ſi reciperentur in forma teſtium, adhuc videtur idem, quia teſtis, cuius dictum eſt nullum ratione ordinis omiſſi, regulariter nõ facit indicium, ſecundum Barto. in l. maritus. ff. de quæſtio. Si ergo ſinguli per ſe non faciũt indicium, quomodo multi ſimul iuncti poſſunt plene probare? Præterea ſequeretur ex hoc, ꝙ aliquando crederetur teſtibus non iuratis prẽter caſus exceptos in iure, quod non reperitur iure cautum, vnde iſtud dictum non videtur bene probari. Et quia ſuperius in quodam articulo allegauit ibi Bar. in l. ſi iudex. ff. de vari. & extraordin. cognit. vtrum quando iudex fert ſententiam nullam, faciat litem ſuam. vide tamen plenius in diſputatione ſua, quæ incipit, iudex qui per imperitiam, &c. & Bal. in c j. §. iudices. de pace iura. firman.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ negligentia in uno actu non facit ſibi in ſequẽti actu præiudicium, Rui. conſ. 50. nu. 10. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Teſti vt non credatur. ſatis eſt, quòd non iurauerit ſuper ſecundo articulo ſuper quo deponit.*
2 *Teſtis quando producitur ſuper declinatoria ante lit. conteſt. quando poſſit cogi iurare, & deponere ſuper principali.*
3 *Teſtis ab vna parte productus, tenetur pro vtraque parte veritatem dicere.*
4 *Renuncians teſtibus, vel qui fecit productionem, vel publicare proceſſum, ſi non poteſt principaliter altero ex his caſibus teſtes producere, nec etiam poteſt vti productione facta ab aduerſario, ſuper alio articulo ſuper quo aduerſarius teſtem produxit.*
5 *Exceptio dilatoria ſolutionis. ſi proponatur lite non conteſtata, vtrum teſtes producti ſuper tali exceptione poſſint peti iurare, & examinari ſuper negocio principali.*
6 *Teſtis deponens extra vel ſupra articulum, quia non iuratus, nulliter deponit. Et an incidat in pœnam falſi. nu. 10.*
7 *Teſtis deponens non declarando, ſed addendo aliquid ex his quæ ſunt dependẽtia ad negocium principale, ſuper quo eſt iuratus, dictum ſuum an valeat.*
8 *Teſtis deponens ſuper dependentibus ſiue acceſſorijs, & pertinentibus ad factum contentum in articulo, an extra, vel ſupra articulos deponere dicatur.*
9 *Commiſſo vno, in hominis depoſitione, videtur committi acceſſorium.*
11 *Teſtis ſuper acceſſorijs deponens, non deductis principaliter in cap. non facit, vt publicatis poſtea teſtibus impediatur productio ſuper illis.*
12 *Teſtis ſi iurauit ſimpliciter dicere veritatem ſuper tota cauſa, poſtea a parte petatur interrogari ſuper certis articulis, & deponit aliquid in cauſa extra articulos, numquid valeat dictum eius. & nu. ſeq.*
14 *Teſtis productus & iuratus ſuper pluribus articulis, ſi poſtea ſuper quibuſdam interrogetur, publicato deinde proceſſu an noui teſtes poſſint produci ſuper articulis ſuper quibus primi non depoſuerunt.*
15 *Teſtis dictum prius deponentis, & poſtea iurantis, an valeat.*
16 *Teſtis deponens non iuratus, pœna falſi punitur, ſi falſum dicit.*
17 *Præpoſteratio ſolennitatis ſubſtantialis facta incontinenti, quando valeat.*
18 *Iudex, ſi non debet interponere decretum in fine, ſine cauſæ cognitione, interponit in principio, an præpoſteratio talis vitiet. & nu. ſeq.*
20 *Teſtis an deponere poſſit dictum ſuum per ſcripturam, & quòd debeat ſcribere dicta teſtis. nu. ſeq.*
22 *Teſtis ſi teſtificaretur ſine lectione ſcripturæ, cuius vultus color, & conſtantia magis diſcerneretur, an iudex poſſit admittere.*
23 *Actore excluſo ex lapſu termini, vel ex renunciatione teſtibus, ſi reus ſuper vno articulo producat teſtem, quem actor interrogari petat ſuper eod. vtrum fieri poſſit, & quid ſi faciat ſimpliciter iurare de veritate in cauſa, vtrum ſuper tota cauſa productus dicatur. nu. 27.*
24 *Teſtes partis aduerſæ ad reprobandos. ſi ſunt producti & iurati teſtes in iudicio, quibus pars producens renunciare velit, an poſſit altera parte inuita. Et ſi producens nullo modo velit facere illos examinari, pars aduerſa poterit. nu. ſeq.*
26 *Delegationis reſcriptum, quando eſt præſentatum iudici ipſo iure reo, & actori per productionem, effectum eſt commune.*
28 *Teſtis ſimpliciter iurans, quando ſuper tota cauſa iurare videatur.*
29 *Producens teſtes ſuper certis articulis, non videtur renunciare productioni iam factæ ſuper tota cauſa.*
30 *Actor quando excluſus eſt a probandi facultate, quando vti poſſit dilatione rei, tanquam communi.*

CAP. XXIX.

DE teſtibus. Qui ſuper exceptione tantum iurauit, non eſt ſuper negocio principali examinandus, poſt litem tamen conteſtatam teſtis, qui producitur ſuper exceptione peremptoria, cogi poteſt deponere & iurare in principali negocio, niſi obſtet impedimentum iuris legitimum. ſecunda eſt ibi, ſi vero. tertia ibi, niſi. Nota primo ibi, nec debent audiri, &c. quòd ad hoc vt non credatur teſti, quia depoſuit ſine iuramento, non eſt neceſſe quod nullo modo iurauerit, ſed ſatis eſt, ꝙ non iurauerit ſuper ſecundo articulo, ſuper quo deponit. ad idẽ text. in l. ſi duo patroni. §. idem Iulia. ff. de iureiuran. & ibi plene per Barto. † Nota ſecundo in verbo, negocij, &c. iuncto ver.
2 ſi vero. quod quando teſtis producitur ſuper declinatoria ante litem conteſtatam, non poteſt cogi iurare & deponere ſuper negocio principali, ſecus ſi producitur ſuper exceptione peremptoria. Et eſt ratio differentiæ, ſecundum Moder. & bene, duplex. Prima, quia ante litem conteſtatam ſuper negocio principali non debent teſtes examinari, & illa ratio tangitur in glo. ſecunda, quia teſtes ſimul & ſemel ſuper exceptione declinatoria & ſuper negocio principali, implicat contradictionem, nam exceptio declinatoria dicit non eſſe producendum in principali negocio, ſed recipere teſtes ſuper principali, eſt in ipſa procedere. ergo hoc non eſt admittendum, vt in capitu. exhibita. & ibi plene, ſupra de iudiciis. & hanc rationem ſentit hic
a Ioan. Andr. & diffuſe ponit hic dominus Abb. Modernus. Tertio nota, quod teſtis qui producitur ab vna parte, tenetur dicere veritatem pro utraque parte, non ſolum in articulo in

quo

quo producitur, vt in Auth. sed si iudex. C. de epiſco. & cleri. & in c. sane. 14. q. 5. sed etiam in toto negocio, si pars petat illum super negocio iurare. de quo dicitur plenius in apparatu materiæ. † Vltimo no. & semper tene menti, ꝙ si renuncians testib⁹, vel ille qui fecit productionem, vel qui fecit publicare proceſſum, non poteſt principaliter altero ex his caſibus teſtes producere, ita nec poteſt vti productione facta ab aduerſario ſup alio articulo, ſuper quo aduerſarius teſtem produxit, quod facit mirabiliter ad notata per Bald. in l. petendæ. C. de tempo. in integ. reſtitu. peten. & per Specu. in titu. de dila. §. videndum. in verſi. in ſumma. Ex hoc etiam verbo iuncto præcedenti colligitur, ꝙ exceptio peremptoria poteſt opponi & probari, & ante publicationem proceſſus ſuper teſtibus actoris, & etiam poſt. de quo plenius dicetur in glo. In glo. poſita ſuper verbo, iurauerit. hanc glo. declara quo ad quæſtionem in ea poſitam, vt hic plene per Docto. & inquantum Docto. hic dicunt ſuper hac glo. ꝙ ſi proponitur ante litem conteſtatam exceptio dilatoria [a] ſolutionis, quæ debet probari poſt litem conteſtatam, vt in l. exceptionē. C. de probat. tunc teſtes producti ſuper tali exceptione poſſunt peti iurare, & examinari ſuper negocio principali. † Adde quod Abb. Moder. hic dicit, hoc eſſe verum, ſi illa dilatoria proponitur vt dilatoria ſolutionis, ſecus ſi proponatur in vim declinatoriæ ad impediendum proceſſum, vt ipſe dicit. ſed hoc eſt dubium, & non admittitur ab omnibus, tenuit tamen hoc not. Innocen. in cap. paſtoralis. infra de excep. & ſequitur dom. Ant. in c. exceptionem. infra de excep. & in cap. j. ſupra de plus petitio. & communiter ibi Moder. pro quibus multum facit text. in l. j. in fin. ff. quando dies vſusfruct. leg. ced. vbi tex. dicit, ꝙ qui ante diem agit, male agit. ſed ille, qui prohibetur agere, poteſt repelli a limine iudicij exceptione declinatoria, ſecundum Io. Andr. in c. exceptionis. de lit. conteſt. lib. 6. & Bal. in l. poſtquam liti. C. de pact. & ſatis probatur in l. nam & poſtea. in princip. ff. de iure iuran. ſecundum intellectum Bart. ergo videtur, ꝙ exceptio declinatoria in vim declinatorię opponi poſſit. ſed cōtra iſtas multum facit regula poſita in d. l. exceptione. quæ ſimpliciter dicit, ꝙ illa exceptio debet probari poſt litem conteſtatam, etiā ſi opponatur ad finem intrandi iudicium. & declarat Innocen. & domi. Anto. in loco allegato. vnde illa exceptio videtur habere naturam anormalam. habet enim effectum declinatoriæ inq̄tum per eam ſequitur abſolutio ab obſeruatione iudicij, vt in §. temporales, Inſtitu. de excep. & hoc reſpectu potes dicere, ꝙ qui ante diem agit, male agit, quia reus abſoluitur a iudicio. habet etiam naturam peremptoriæ inquantum non impedit proceſſum, quia ſuper negocio principali videtur Bald. tenere expreſſe in illa l. exceptione. ꝙ illa exceptio non poſſit probari ante lit. conteſta. & ſic non poteſt habere vim declinatoriæ. Barto. tamen videtur ſentire cum Innocen. & communi ſententia in l. eum qui ita. in §. qui ita. de verbo. obligat. & quia iſta opin. eſt communior, ſeruaretur in practica, alia tamen videtur verior per textum in d. l. exceptionem. & quia dicitur in princip. gl. noſtræ, † ꝙ teſtis deponens extra articulum, vel ſupra, nulliter deponit, quia non iuratus, ideo ſciendum eſt pro declaratione huius dicti, quòd quādo teſtis deponeret aliquid extra articulum, quod tendit ad declaratationem articuli, vel eius, ſuper quo principaliter depoſuit, ſine dubio valeret dictum eius, ſecundū Bar. in l. ſi duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiuran. quia qui declarat, nihil addit. vnde dicitur deponere ſuper ipſo articulo. facit optimè tex. ſecundum vnam lecturam, & Bart. in l. petens. C. de pactis. & in l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſta. Sed quæritur, † quid ſi teſtis non deponat declarando, ſed addēdo [b] aliquid ex his quæ ſunt dependentia & cōnexa ad negocium principale, ſuper quo eſt iuratus, vtrum valeat dictum ſuum. ſuper hoc Bald. dicit ꝙ ſic abſolute, in l. momentanea. C. qui legitimā perſonam. vbi vult quod teſtis iuratus ſuper poſſeſſione poſſit deponere ſuper proprietate, quando alia venirent adminiculatiue ad iudicium poſſeſſorium. & hoc dicit domi. Anto. de Butr. not. in cap. ſuper hoc. ſupra de renūncia. vbi voluit, ꝙ teſtis non dicitur deponere extra articulum, ſi deponit aliquid ab extra ad declarationem articuli, vel ad iuſtificationem facti deducti in articulo. † & ꝙ teſtis deponens ſuper dependentibus & acceſſoriis ſiue pertinentibus ad factum contentum in articulo, non dicatur deponere extra articulum, vel ſupra, tenet Innocen. in cap. paſtoralis. de exceptio. vbi dicit, ꝙ ſi actor producit teſtes ad probandum debitum, & illi teſtes deponunt, ꝙ fuit factum pactum de non petendo vſque ad tempus, etiam exinteruallo, iſti teſtes probant hanc exceptionem dilatoriam. allegat tex. in cap. inquiſitionis. infra de accuſat. per quem dicit probare, ꝙ teſtis deponens ſuper articulo poteſt deponere extra acceſſoria & pertinentia ad articulum. Idem ſenſit referēdo vnam opinionem in c. cum ſuper. ſupra de confeſſis. ſed contrarium videtur tenuiſſe in cap. per tuas. infra eodem tit. ſecundum Ange. qui iſta dicta allegat, & not. in l. ſecunda. in princip. ff. de iuriſdic. omnium iudi. ipſe vero pro concordia diſtinguit, quod aut dictum teſtis principale non valeret ſine acceſſorio, ſuper quo deponit, & tunc poſſit deponere. & idem forte poteſt intelligi, & credo hanc fuiſſe mentem ſuam, ſi dictum teſtis in ſe valeret, ſed ſine acceſſorio probaret factum inualidum, vel nihil releuans, & ſic intellexit Ange. per d. l. 2. cum materia. vbi autem id, quod eſt probatum ſuper articulo principali, poſſet habere effectum de ſe, etiam ſine acceſſorio, ſuper quo teſtis deponit, licet forte eſſet magis iuſtificatum, ſi probaretur illud acceſſorium, vel magis veriſimile, vel ipſum acceſſorium, vt nil cō ferret ad articulum, conferret etiam tamen ad cauſam aliquo modo, & tunc videtur, ꝙ tale dictum teſtis non valeret, argum. eorum, quæ habentur in d. l. 2. de iuriſdic. omnium iudi. & per hanc diſtinctionem videtur inferri notabiliter, ꝙ falſa eſt doctrina Innocen. in d. c. paſtoralis. dum dixit, ꝙ poteſt probari exceptio dilatoria, vt dictum eſt, etiam ſi ipſa exceptio formaliter eſſet oppoſita reo. quod dictum credo eſſe falſum & alia ratione, quia licet creditor, qui in articulo deducit contractum, videatur etiam deducere ſaltem tacite obligationem de præſenti ex contractu, propter quod ipſa exceptio ſolutionis vel pacti de non petendo facta ex interuallo, videtur quodammodo eſſe de pertinentibus & acceſſoriis ad obligationem, tamen nō eſt dubium, ꝙ quo ad contractum, qui eſt facti, iſtæ exceptiones nullam habent pertinentiam vel acceſſionem. teſtis autem producitur ſuper facto, non ſuper iure & obligatione, vt l. j. & ibi not. C. de vſur. ergo non videtur probare exceptionem talem, ſiue ſit dilatoria exceptio, ſiue peremptoria. & hoc videtur verius, licet Bal. ſimpliciter determinet contrarium in iſto puncto, in l. peremptorias. in vlt. col. C. ſen. reſcin. non poſ. & licet Ange. in iſta ſua diſtinctione velit, ꝙ quando id quod principaliter deducitur in articulo, poſſet habere effectum de ſe, tunc non valeat dictum teſtis ſuper acceſſorium, licet aliquo modo pertineat ad iuſtificationem vel impugnationem eius, quod continetur in articulo. vnde mihi placet ſimpliciter & eſt verius, ꝙ qualitercunque acceſſorium pertineat ad articulum, vel id ſuper quo deponit teſtis contingat articulum, teſtis probet, vt tenuit Ant. in dicto c. ſuper hoc. tum quia facultas probationis eſt extendenda, non reſtringenda, vt l. quoniam. in fi. C. de hæret. vnde ſicut in materia fauorabili conceſſo vno venit etiam antecedens & acceſſorium, ſine quo principale poteſt eſſe, licet non æque commode, vt l. penul. ff. de vſufruc. & plene per Bart. & Bald. in l. 2. ff. de iuriſdic. omn. iudic. ita dicendum erit in propoſito. † & maxime, quia in depoſitione hominis iſta eſt regula, quia vno commiſſo, videtur committi acceſſorium, [c] ſine quo licet actus poſſit expediri melius, tamen expeditur cum ipſo, vt eſt caſus nota. hic, & in l. cuicunque. §. ſi ei, qui ad vendendum. ff. de inſtitoria. & bene facit, quod no. in gl. in l. j. §. qui depoſiti. ff. depoſi. † Vtrum autem teſtis, qui deponit extra articulum, vel ſine iuramento, totaliter incidat in pœnam falſi. tangit hic do. Abb. & nos dicemus cum aliis. j. eod. † Item ſcias, ꝙ teſtis qui deponit ſuper acceſſoriis non deductis principaliter in c. non facit, vt publicatis poſtea teſtibus impediatur productio ſuper illo acceſſorio de nouo, ſecundum Bart. no. in auth. at qui ſemel. C. de proba. Tangit etiam hic do. Anto. † numquid ſi teſtis iurat ſimpliciter dicere veritatem ſuper tota cauſa, & poſtea petatur interrogari ſuper certis articulis a parte, & deponat aliquid in cauſa extra articulos, valeat dictum eius. & concludit ꝙ valet, alle. Specu. in tit. de teſte. §. j. verſi. qui ergo. vbi hoc plene diſputat. & ꝙ verum ſit iſtud dictum, finaliter vtitur hac ratione, quia pars producendo certos articulos, non videtur propterea renunciaſſe productioni factæ ſuper tota cauſa, per l. j. in fi. cum l. ſeq. ff. de publiciana. vbi patet ꝙ licet prætor det publicianam illi, cui acquireretur dominium per traditionem, tamē quia alij ſunt modi acquirendi dominium, quam per traditionem, & ſi tradens non ſit dominus, non tamē propter hoc videtur excludere alios modos acquiſitionis dominij, qui ſinant aliter quam per traditionem, & hæc opi. Spec. eſt cōmunis, vt addit Bar. & tradit plene in §. idem Iul. ſepe alle. ſed iſta opi. & ratio aſſignata videtur contradicere his, quæ dixit d. Ant. in prin. huius commenti, dū voluit notabiliter, ꝙ ſi teſtis non fuit interrogatus non impedietur productio nouorum teſtium, quia licet iurauerit generaliter, † & pars eum generaſ̄ produxerit, faciēdo tū poſtea interrogari ſuper certis articulis, vī reſtrinxiſſe productionem generalē ad illos articulos, per l. licet. C. de iudi. & per not. in l. ſi de certa.

C. de

ADDITIONES.

a VIN GOD. Adde, ꝙ exceptio poteſt opponi in vim dilatoriæ, ante litem conteſtatam, Ay. Cra. conſ. 263. nu. 5. lib. 2.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ teſtis qui deponit ſuper uno certitudinaliter, ſuper eodem interrogatus, ſi dicat neſcio, intelligitur aliter quam ſupra dixerit, Rui. conſ. 1. nu. 1. lib. 3.

c VIN. GOD. Adde, ꝙ acceſſoria, & appendices cenſentur incluſa in diſpoſitione, quando diſpoſitio in principali ſolo uerificari non poteſt, Ay. Cra. conſil. 149. Petrus Bileti. nu. 6. lib. 1.

C.de tranſac.& in l.ſub prætextu.C.eod.tit.& ſic quo ad alios articulos habetur pro non producto, quod videtur contradicere proprie dictis.ſed concordando dicam,ꝙ quando teſtis interrogatus ſuper certis articulis, ſuper aliis nihil dicit, renunciatio q̃ tacite videtur facta a parte reſpectu aliorum articulorum valet & tenet,ꝙ nihil actum videtur pro parte aduerſa, ex quo ſuper aliis articulis nihil dixit, per quod videatur renunciatum. Sed quando teſtis productus ſuper tota cauſa, & interrogatus ſuper certis articulis,dicit aliquid extra articulum,aut hoc dicit in fauorem partis aduerſæ, & tunc etiam ſi pars producẽs videatur renunciaſſe productioni,hoc non potuit facere,quia ius erat q̃ſitum parti aduerſæ,ꝙ teſtis habet deponere pro vtraque parte.14.q.5.c.non ſane.& in d.authen. ſed iudex. C.de epiſcop.& cler. & ideo inquantum teſtis dicit in fauorem partis aduerſæ, non videtur valuiſſe renunciatio,vt in c.ab eo.de elect.lib.6.vbi eſt optimus caſus,& l.ſi poſt mortem.§.fin.& ibi per Bart.ff.de contratabulas.aut teſtis dixit aliquid in fauorem partis producentis,tunc ſimiliter videtur ꝙ dictum valeat, quia probatio teſtis non poteſt diuidi. vnde ſicut faceret fidem pro parte aduerſa,vt dictum eſt,ita neceſſe eſt,ꝙ faciat fidem pro producente ꝑ d.auth. ſed iudex. ex dicto Ant. poſito in princ. apparet falſum eſſe,ꝙ ipſe dixit poſt Ioan.And.in c.fraternitatis, ſupra eodem.

14 dum voluit,† ꝙ ſi teſtis producitur & iurat ſuper pluribus articulis, & poſtea ex culpa partis non interrogetur ſuper omnib⁹, ſed ſuper quibuſdam publicato poſtea proceſſu non poterunt noui teſtes ꝑduci ſuper articulis, ſuper quibus primi teſtes non depoſuerunt.nam ſi pars,quę fecit iurare teſtem ſuper tota cauſa,faciendo ipſum interrogari ſuper certis articulis, videtur renunciare productioni quo ad alios articulos,eſſet eadem ratione dicendum etiam quando fecit teſtem iurare ſuper pluribus articulis.vnde illa doctrina domi.Anto.hic videtur expreſſe cõtradicere his,quæ dixit in d.c.fraternitatis.Aduerte tamen,quia domi.Ant.hoc non dicit intelligendo proprie verba ſua, ꝙ qui facit interrogari teſtem ſuper certis articulis,videatur renuncia re reliquis articulis, vt ſuper ipſis non velit hunc teſtem nunc examinari,ſed ſimpliciter dicit per l.licet.C.de iudi. ꝙ pars proſequendo in examine certos articulos, facit ꝙ productio facta ſuper tota cauſa reſtringatur ex diſpoſitione iuris,ſicut fit in d l. licet.ſed iſta ſua ratio poreſt eſſe vera, quando pars quæ facit iurare ſimpliciter,vel ſuper tota cauſa, non produxiſſet teſtes niſi ſuper certis articulis, quia ignoraſſet ſe habere facultatem probandi ſuper aliis vel penitus diuerſis articulis,ſicut loquitur tex. in d.l.licet.& declarat Barto.plene in l.de rebus. ff.de arbit. ſed quando ceſſaret illa ignorantia, tunc ęquitas l. licet non haberet locum, vt ibi dicitur,& tunc credo dictum domi. Anto. eſſe verum in ſe,etiam in ſuo caſu, per ea quæ ſcripſi contra Io. An. in d.cap.fraternitatis. vnde in illo ſecundo caſu dic, vt ibi. Et qa hic dicitur, ꝙ teſtis debet deponere iuratus, vt valeat dictum ſuum. Quæritur per Docto. de duabus quæſtionibus. primo,

15 † quid ſi teſtis prius deponit & poſtea iurat, vtrum valeat dictũ eius. ſecundo, vtrum teſtis poſſit deponere per ſcripturam dictum ſuum.Circa primum concludit hic domi.Anto.& domi. Abb.ſequendo dicta Archid.& quorundam aliorum,quod il-

a la peruerſio[a] ordinis reddit dictum teſtis nullum,per tex.in cap. fraternitatis.in fi.ſupra eodem.3.q.9.c.hortamur.& 4.q.3.§.teſtes.verſicu.item iuriſiurandi.& 2.quæſtio.1.c.in primis.in quibus videtur probari in effectu,ꝙ prius debet iurari & poſtea deponi,cum autem illa ſit ſolennitas ſubſtantialis,ſecundum eos, & patet ſatis clare, quia eius omiſſio reddit dictum teſtis nullũ, vt in tex.noſtro videtur, ꝙ peruerſio ordinis vitiet actum, ſicut in qualibet ſolennitate magni præiudicij,vt l.2.§.prius.& quod ibi traditur.ff.de vulga.& pupilla.& licet Ioan.Calde.& Gaſpar eius filius dixerint,ꝙ quando teſtis primo deponit & poſtea iurat incontinenti,videtur valere dictum ipſius, magis mihi placet dictum Abb.prædictum,etiam in dicto caſu.Bald.autem in dicta l.iuriſiurandi.C.de teſti.diſtinguit eo.modo,quo Io.Cald. quia quæ incontinenti fiunt,videntur ineſſe,vt l.lecta.ver.dicebam,cum multis aliis.ff.ſi certum petat. vnde vult in effectu, ꝙ ſi teſtis primo deponit & iurat incontinenti, valet dictum eius, ſi vero iurat ex interuallo,tunc non valet. Nec obſt.dicit ipſe,ꝙ teſtis qui iurat ex interuallo verum eſſe quod dixit, videtur per relationem ad aliud iterum deponere,& ſic iuramentum habetur pro ſecunda depoſitione,& videbitur valere. quia ad hoc reſpondet ipſe notabiliter, ꝙ teſtis non poteſt deponere dictum ſuum per relationem ad aliud & implicite, quia iudex debet diſcernere quo intellectu & quo pallore loquatur in explicatione teſtimonij, vt l.de minore. §.tormenta. ff. de quæſt. ſed illa prima ſua reſponſio videtur eſſe dubia, quia contra ipſum tenet Bar.expreſſe in l.eos.circa medium.ff.de fal. fatetur tamẽ Bart. ꝙ ſi iudex velit,poteſt eum cogere teſtificari explicite per rationem ſupradictam.de quo etiam vide quod pulchre ponit Bald. in l.fin.circa fi. C.de teſtib. vbi etiam reprehendit illam doctrinam Bart.de cuius veritate dicetur in c.cum in tua.j.eod. ſed licet illa reſponſio ſit dubia,tamen dictum eſt verum in ſe alia ratione,quam aſſignat Saly.in d.l.iuriſiurandi. & dom.Abb. hic, quia ſi teſtis primo iurat, & poſtea deponit, præſumitur ꝙ timore iuramenti non dicet falſum. nec eſt aliqua cauſa impellendi ipſum ad falſum dicendum.ſed quando teſtis prius depoſuit & poſtea iurat ex interuallo,verum eſſe, quod dixit, ſuſpectum eſt eius teſtimonium, quia præſumitur ꝙ propter timorem infamiæ & erubeſcentiæ nunc non diceret contrariũ eius, quod dixerat.quinimmo etiam propter timorem pęnę,vt dicit

16 do.Abb.& bene.†quia licet teſtis,qui deponit non iuratus,nulliter deponat,quo ad fidem faciendam,ſi tamẽ dicit falſum,punitur pœna falſi,ſecundum Bar.in l.ſi quis legatus,in prin.ff.de fal.& Moder.hic.Sed quando teſtis primo depoſuit & poſtea iurat incontinenti,eſt maius dubium,quia ex quo iurauit incontinenti poſt depoſitionem,præſumptio eſt,ꝙ quãdo depoſuit, cogitauit de iuramento præſtando. & ideo propter reuerentiã iuramenti ꝙ ſciebat ſe præſtiturum, eodem modo præſumitur verum dixiſſe,ſicut ſi iuramentum præcedat. ergo videtur vale

17 re dictum eius, † quia præpoſteratio ſolennitatis ſubſtantialis, dummodo ex ipſa præpoſteratione non ceſſet cauſa, propter q̃ permittitur depoſitio,& requiritur ordo,facta incontinenti reducitur ad ordinem legitimum,& valet actus,vt tradit gl.quam ponderat Bar.ad hoc in l.vt iuriſiuran.in prin.ff.de oper. liber. per quam dicit ſe alias reſpondiſſe, ꝙ ſi pater prius donat filio, & poſtea emancipat filium incontinenti, valet donatio,quia ꝑpter contiguitatem temporis res reducitur ad ordinem iuris. ſed vbi præpoſteratio ordinis facit ceſſare cauſam, propter quã actus cum certo ordine permittitur, vel ſaltem omnino nõ adeſt eadem cauſa.nec etiam incontinenti præpoſteratio vitiat,ſecundum ꝙ dixit Bal.no.in l.non aliter.in commento ſuo. iuxta

18 fi.ff.de adop.qui dixit †ꝙ ſi iudex,qui non debet interponere decretum in fine cauſæ cognitione interponit illud in principio,illa præpoſteratio vitiat,quia apparet, ꝙ illud fecit ſine cauſæ cognitione.& ideo in caſu noſtro videtur eſſe diſtinguẽdum,

19 †ꝙ aut teſtis primo depoſuit & poſtea iurauit incontinenti ſpõte nullo interrogante vel petente ipſum iurare,& tunc valet dictum eius ratione præmiſſa.aut teſtis iurauit incontinenti iudice interrogante, vel parte petente, & tunc non valet dictũ eius, quia non eſt præſumptio ꝙ in dicto cogitauerit de iuramento præſtando a ſe.tum quia neſciret, vtrum eſſet ad hoc cogendus, immo veriſimili⁹ debuit cogitare ꝙ non,cum iuramentum de ſui natura debeat præcedere, vt dixi ſupra.Circa ſecundam quæ

20 ſtionem † quæritur, vtrum teſtis poſſit teſtificari per ſcripturã. domi.Anto.hic refert dicta Bart. & ſequitur in l.Theopompus, ff.de dote prælegata.vbi Barto.concludit in effectu, ꝙ valet dictum teſtis per illam l.niſi iudex velit teſtes audire viua voce, vt intelligat eos quo vultu & quo pallore loquantur, vt in d. l. de minore.§.tormenta.ff.de quæſtionib.fatetur tamen Bar. quod etiam tunc teſtis poterit redigere dictum ſuum in ſcriptura, argum.l.diſcretis.C.qui teſtamen fac.poſſ.ſed Bald.& domi.Abb. Moder.hic ſequuntur dicta Goffr.& Anto. quorum hic poſita, videlicet, ꝙ etiam ſi iudex tale dictum admittat, dictum teſtis non valet per text in c.teſtes.9.quæſtio.3. quem allegant antiqui, vbi dicitur ꝙ teſtes non debent deponere per ſcripturam, ſed præſentes. fatetur dominus Abb. iuxta fin. quod ſi pars ſit præſens & non contradicat, valebit teſtimonium,quia non contradicendo poſſit remittere iuramentum, vt in cap. tuis. infra eodem.ergo & hanc ſolennitatem.ſed hoc dictum eſt valde dubium, videlicet quod ex ſola præſentia & non contradictione videatur remiſſa ſolennitas requiſita. vnde de hoc dicemus in cap.tuis,an ſit verum.& ideo tenendo opinionem Bal.& Goffr. quæ eſt communis,ad l.Theopompus.reſpondeo aliter, ſecundum Salyc.in l.iuſiuran.C.de teſtib. vbi etiam Bald.hanc quæſtionem poſuit,ꝙ ibi declarator voluntatis defuncti non fuit receptus in forma teſtis a iudice, ſed coram parte extra iudicium iurauit & declarauit voluntatem ſuam,vt patet ex tex.ibi,a marito iuratus. ꝙ autem dictum teſtis deponentis taliter, ſit nullum ipſo iure, probo tibi noua inductione & veriſſima ex text. 3.quæſtio.5.c.relatum.vbi patet,quòd illa duo prohibentur pariformiter, aliquem poſſe accuſari in abſentia, & aliquem poſſe teſtificari per ſcripturam in abſentia.ſed accuſatio,que fieret per abſentem, qui non præſentaret ſe iudici, eſſet nulla ipſo iure,quia præſumitur contra accuſatorem de calumnia,& eſt defectus identitatis præſentiæ accuſantis, &c. de qua in l. libellorum.ff de accuſ.ergo ſimiliter ſit nulla teſtificatio. & propterea non poſſet procedi ſuper accuſatione niſi accuſatore p̃ſente ad minus ante lit.conte.de quo vide in l.abſentem.ff.de pœnis. dicit tamen

ADDITIO.

a VIN. GOD. Peruerſio ſiue præpoſteratio, quando reddat actum nullum, Bart,Brixien.in ſuo tract.quæſt.uener.q.46.nu.2.& 3.habetur in lib.12.tract. fol.39.Vide Soc.conſ.24.col.pen.lib.1.

cit tamen Bal. in d.l.iurisiuran. ꝙ si testis præsens coram iudice legat ipse scripturam, tunc valebit eius testimonium. sed hoc dictum non placet ibi Saly. primo per tex. in d.c.testes. qui valde parum facit, quia ibi loquitur, quando testis erat absens & deponebat per scripturam, licet idem sit si esset præsens & traderet scripturam iudici duntaxat. sed nos loquimur, qnando te
21 stis legit scripturam. †Secūdo arguit ipse sic. Notarius debet scribere dicta testis, vt in c. quoniam contra. s̄. de proba. sed si testis posset testificari coram iudice legendo scripturam, iam non ipse Notarius scriberet dictum testis, quia iam est scriptum, ergo &c. sed ad istud dic vnico verbo, quod scriptura, quam facit testis, fit ad sui instructionem, ne capiatur in verbis, & forte non vacillet, non autem fit vt probetur per illam testificatum, sicut per scripturam Notarij, & ideo per hoc non tolletur officiū Notarij, quin & aliter possit scribere dictum testis, dūmodo scribat idem in effectu. & posito ꝙ illam scripturā copiaret de verbo ad verbum, scriptura tamen ipsius facit fidem, nō vt scriptura ipsius testis, sed vt originalis scriptura faciens fidem de dicto testis, quia verum est id, quod continetur in scriptura testis fuisse dictum in teste præsente Notario. fateor tamē, ꝙ quia testificatur per scripturam legendo, vt dixi, videtur significare ꝙ testis
22 afferat sermonem præmeditatum. † Item quia non potest negari ꝙ melius discerneretur vultus color & constātia testis, si testificetur sine lectione scripturæ, quæ quo ad aliqd faciunt ad fidē detrahendam & augendam, vt l. 3. §. tu magis. ff. de testi. in d. §. tormenta, præallegato. iudex poterit hunc testem testificantē non admittere. posset tamen esse casus, in quo esset iusta causa admittendi, si factum esset valde implicitum & inuolutum, in quo casu ex inaduertentia magis quam ex dolo posset causari variatio, sicut in tali facto probabiliter causatur error, vt l. fi. & ibi per Bar. ff. de confes. Et pro complemento huius decre. quia in ipsa dicitur, ꝙ testis non potest cogi iurare in fauorem actoris, si producit a reo, quando actor ipse erat exclusus a facultate
23 probandi, †quæritur quid si actore excluso ex lapsu termini vel ex renunciatione facta testibus reus producat testem super vno articulo & actor petit ipsum interrogari super eodem articulo, vtrū hoc fieri possit, & idē quæritur si actore excluso approbando per lapsum termini vel renunciatione reus ipse producat testes & faciat eos iurare simpliciter in præsenti causa, vtrū actor poterit petere testes taliter iuratos examinare super aliquo articulo ad fauorem sui & petere hoc, quando actor hoc peteret dum ipse testis examinat̄ pro parte aduersa ad hoc quod in se afferat magnum dubium. sed cum testis debeat dicere veritatem pro vtraque parte, non est dubium ꝙ teneatur respondere interrogationi actoris. 14. q. 5. c. non sane. & c. fraternitatis. in fi. s̄. eo. nec est mirum, ꝙ actor consequatur ex persona rei, ꝙ ex sua cō sequi non potest, vt patet in l. petendæ. in fi. C. de temp. in integ. resti. & l. fi. C. de fruc. & li. expen. sed dubium relinquitur, quia si actor petat interrogari hunc testem ex interuallo, ꝙ faciliter contingere potest, cum testis iurauit dicere veritatem super tota causa, vel indefinite in præsenti causa, vtrum tunc, quia productio fecit hunc testem communem, poterit interrogari. inueni istam quæstionem decisam in terminis, cum anno præterito occurrisset in facto, sed videtur decidi illa quæstio satis clare ex his, quæ no. Inno. & sequitur ibi do. Anto. & communiter Mo-
24 derni in c. præsentium. j. eo. vbi dixit, † ꝙ si ad reprobandos a te-
a stes partis aduersæ sunt producti & iurati testes in iudicio, & postea pars producens velit renunciare illis testibus & eorum productioni, vt non examinentur, non potest altera parte inuita, qa per productionem illi testes sunt effecti communes. Ex his pa-
25 tet etiam, † ꝙ si pars, quæ producit testes nullo modo velit facere ipsos examinari, tamen altera pars poterit facere eos examinari. Si ergo testes producti sunt adeo communes, vt quando producens eis non vellet vti quo ad actum testificatus, tamen pars aduersa posset eis vti, multo fortius idem erit, quando altera pars ad sui commodum fecit eos testificari, quia per hūc actū adhuc facti sunt communiores quam essent per solam productionem. pro his facit optime quod tradit Bar. in l. j. §. j. ff. quod quisque iur. & in d.l. petendæ. & Inno. in c. ex quæstione. de resti tu. spolia. quem sequuntur ibi communiter Docto. vbi volunt,
26 † ꝙ quando rescriptum delegationis est præsentatum iudici ipso iure effectum est commune reo & actori per productionem. & ideo inferunt ꝙ si actor postea velit renunciare rescripto & p ductioni factæ pro se, tamen poterit reconueniri a reo & etiam conueniri nouo iudicio compræhenso in literis, quia rescriptū est effectum commune. ita in proposito, licet producens testem nolit eo vti: tamen quia per productionem factus est communis, poterit eo vti pars aduersa. Nec dicat aliquis ꝙ in cāsu nostro debet illud dici, quia est quid imputetur parti aduersæ, ex quo non petijt testem interrogari & examinari tempore, quo examinabatur ad instātiam producentis, quia responsio est clara, ꝙ ex quo testis videbatur productus, & iuratus pro vtraque parte, pars sciebat ius suum saluum & iurare & posse hunc testē examinari etiam pro se. ideo nihil est ꝙ sibi imputari possit, vt l. satis. §. non videtur. ff. quibus mod. pigno. vel hip. sol. alias sequeretur, ꝙ quando præsentaret rescriptum delegationis coram iudice, & reus citatur incontinenti, deberet vti ipso rescripto eo. t. tempore, quo pars aduersa vtitur. idem quando p̄sentat & citet, postea autem non posset, quia esset imputandum ei, cur non fuisset vsus tempore quo producens vtebatur. quod est ridiculum, & nullus dicit. immo simpliciter dicitur in locis allegatis, ꝙ postquam est factum commune, reus inuito actore eo vti potest, vt s̄. dixi. & sine dubio cum iura dicant ꝙ testis iuratus intelligitur productus pro vtraque parte, standum est regulæ, quia illa restrictio, ꝙ hoc sit verum si examinatur simul p vtraque parte, non probatur iure. immo est contra doctrinas p̄dictas. & prædicta procedunt, vt dixi, quando pars ex interuallo vellet facere iurare testem super articulo, super quo fuit produ
27 ctus a parte aduersa. Sed dubium remanet in præmissis, † quid si actore excluso per lapsum termini a facultate probandi reus producat testem, quem fecit simpliciter iurare vt diceret veritatem in causa, vel in præsenti causa, vtrum testis iste videatur p ductus super tota causa, etiam super intentione actoris. in quo articulo considero tres casus. nam aut iste testis sic simpliciter producitur & iurat, quia facultas probandi non est adempta parti aduersæ. & licet ille casus non pertineat ad quęstionē nostram, dicendum tamen est in eo, secundum Anto. de But. hic,
28 † ꝙ testis simpliciter iurans videtur iurare super tota causa, qa
b indefinita b æquipollet vniuersali, quando est eadem ratio omnium indefinite comprehensorum, vt traditur per Dy. in rubrica, de reg. iur. in 6. & per Bar. in l. si pluribus. de leg. 2. & hæc interpretatio videtur etiam esse facienda, quia est conuenientius ꝙ testis debet iurare dicere verum super tota causa, secundum Bar. in l. si duo patroni. §. idem Iulia. ff. de iureiuran. & no. in c. fraternitatis. in fi. s̄. eo. & hoc arbitror esse verum, licet pars p̄duxerit in causa certos articulos, quia non sequitur, ꝙ propter productionem certorum articulorum videatur restringere p̄ductionem testis indefinitam, sicut sentit hic Io. de Imo. qui repræhendit do. Anto. sed non recte iudicio meo: vt enim ait Spe. in titu. de testi. §. j. ver. quid ergo, in fi. & s̄. diximus intelligendo
29 eum sane, non sequitur, †aliquis produxit testes super certis articulis, ergo videtur renunciare productioni iam factæ super tota causa. & similiter non sequitur, aliquis produxit certos articulos, ergo videtur protestari ꝙ super alijs non vult producere testes. non enim per deductionem vnius iuris videtur renunciatum alteri, nisi quando sunt incompatibilia, vel electione tollū tur, vt l. Luci⁹. ff. de pet. hær. & plene traditur in l. j. C. de fur. vbi omnino vide. vnde licet pars dederit articulos, non probatur iure ꝙ etiam super alijs facientibus ad causam non velit testē deponere, si fecerit ipsum simpliciter iurare. Secundus casus est, quando actor est exclusus a facultate probandi, & alia pars quę fecit testem simpliciter iurare in causa habet probare idem ꝙ actor, sicut est in interdicto vti possidetis, quando duo contendunt se possidere, vt in casu l. fallaciter. C. de abolitionib. & tūc sine dubio testis iuratus simpliciter poterit interrogari ab actore excluso super eo, super quo haberet probare reus, quia super hoc videtur esse productus. Aliquando vnum & idem non incumbit probare reo & actori, quia actor habet probare obligationē, reus defensionem. & tūc est magis dubium, quia licet re⁹ faciat testem iurare simpliciter super causa, quia tamen productio indefinite debet restringi ad intentionem producentis, nec est verisimile ꝙ reus velit producere testem, per quem detur facultas actori probandi intentionem suam, cum hoc sit ad eius p̄ iudicium, quia inducta ad vnum finem non debent operari effectum contrarium, vt in l. qui res. §. fi. ff. de solu. & in regula, ꝙ ob gratiam. de reg. iur. in 6. cum alijs vulgaribus. ideo non videtur testis esse productus, nisi super exceptionibus & defensioni-
c bus rei. & ad istud restringet̄ indefinita c productio & iuramētū, quia indefinita non æquipollet vniuersali, quando non est eadē ratio omnium in vniuerso comprehensorum, vt l. obligatione generali. ff. de pigno. & plene per Bar. in l. si pluribus, præallegata. & hoc credo esse verissimum, quando actor qui fuit exclusus a facultate probandi, non plene probauit intentionem suam, vel saltem taliter ꝙ reus probabiliter possit suspicari actori deferendum esse iuramentum in causa. vbi autem alter istorum interueniret, quia tunc forte intentio rei potuit esse velle producere

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quando reprobatio locum habeat per Ay. Cra. cōs. 175, edictum regium, nu. 5 & 6. lib. 1. reprobare enim possumus diuerso respectu ꝙ aliquando approbauimus inquit Tiraq. in trac. ligna. q. 2 nu. 23.

b VIN. GOD. Nota ꝙ indefinita quo ad personas oēs non cōpræhendit quā do militat diuersa ratio. Rui. consi. 64. nu. 5 lib. 3.

c VIN. GOD. Nota ꝙ indefinita æquipollet vniuersali ex interpretatione ubi est identitas rationis, Rui. consi. 6. nu. 2. lib. 3. indefinita autem ubi non est eadem ratio non æquipollet uniuersali, Goz. consi. 88. stante statuto, numero. 17.

ducere teſtes, qui de directo reprobarent intentionem actoris, dicemus, ꝙ tunc ceſſat ratio præmiſſa, & teſtis videtur eſſe iuratus ſuper tota cauſa, & conſequenter poterit ad inſtantiam actoris ex interuallo interrogari, & per hæc ſit expedita iſta elegans
39 decretalis, per quam videtur probari, vt ſenſi in notabilibus, † ꝙ quando actor eſt excluſus a facultate probandi, non poteſt vti dilatione rei tanquam communi, niſi ſuper articulis, ſuper quibus teſtis producitur. & hoc tenet Bar. in l. petendæ, præallegata. & Spec. in loco ſupra allegato in notabilibus. licet Bar. ſenſerit contrarium in l. j. §. nunciatio. de no. ope. nun. dum reſpõdet ad l. petendæ. de cuius articuli veritate alias diſcutiemus, quia non eſt nunc materia.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium & ius commune circa idem, an concurrere poſſint.*
2 *Reſtitutionem petens ad beneficium, debet eam petere colorate.*
3 *Corruptio commiſſa circa teſtes in amiſſione cauſæ, an aliquem punire faciat.*
4 *Iudicium & acta facta cum collatore vel electore, non proſunt, neque nocent.*
5 *Acta facta inter duos, an faciant fidē etiam ſemiplenam pro tertio contra illorum vnum, qui iudicij fuit particeps.*
6 *Pars quæ habuit teſtes penes ſe, quando præſumatur percunctata dicta teſtiū.*
7 *Teſtes in vno iudicio examinati ad vnum finem, quorum dicta fuerunt publicata, vel didicita per partem, an impediant nouos teſtes produci ſuper eisdē articulis in alio iudicio ad alium finem.*
8 *Producens ſemel teſtes coram vno iudice, an poſſit in eadem cauſa, vel in alia, in qua iidem exāiati fecerāt plenā fidem, etiā ante publicationem repetere.*
9 *Teſtes examinati in uno iudicio, ad vnum finem intentato, an pars quæ eos produxit, poſſit petere in alio ad alium finem intentato publicari.*

CAP. XXX.

Conſtitutus. Teſtes examinati inter alias ꝑſonas non poſſunt pẽti publicari a tertio. & ſi teſtes examinati reperiuntur penes partẽ, preſumitur didiciſſe teſtificata, nec admittitur ad alios teſtes producendos. hoc dicit, ſecundum vnum intellectum. Sed ſecundum alium, in quo fundatur ſolum ſecundum reſponſum, hoc intendit. Teſtes ſemel producti corã vno iudice, coram alio in eadem cauſa produci non poſſunt. ſecun-
1 da ibi, nos eos. † Nota primo ibi, cum priuilegij proprij, &c. ꝙ illud quod competit alicui de iure communi, poteſt etiam competere ex priuilegio. & ſic videtur circa idem poſſe concurrere
2 priuilegium & ius commune, de quo in c. j. ſ. de reſcrip. † Secundo no. ibi, canonice contuliſſent, & ſecundum do. Anto. ꝙ petens reſtitutionem ad beneficium, debet eam petere colorate. i. debet probare titulum ſaltem coloratum in tantum ꝙ pars aduerſa admittitur ad producendum teſtes ſuper titulo incolorato eius, qui petit ſe reſtitui, vt patet in verbo, alioqn. de quo dic
3 vt plene traditur per Doc. in c. in literis. ſ. de reſti. ſpoli. † Tertio no. ſingulariter & tene menti ibi, nos eas aperire volumus, &c. ꝙ ſi teſtes ſunt examinati inter partes principales in iudicio, & tertius qui eſſet pro ſuo intereſſe aſſit cauſæ, non poteſt petere illos teſtes publicari examinatos inter alias perſonas. eſt autẽ cauſa, quare hoc non poteſt petere, ſm gl. ſuper ver. Eboracenſem, & communiter Doc. hic reſpondent, quia teſtes iſti examinati inter alias perſonas non facerent fidẽ pro iſto tertio. ex qua
4 ratione infert duplex no. concluſio. Prima, † quia iudiciũ & acta facta cum collatore vel electore non proſunt neque nocent electo, vel illi cui eſt facta collatio. hoc autem ideo eſt, ſm Abb. Moder. hic, quia electus vel eligi prouiſus, non eſt paſſus de iure ſuo per collatorem ſuper ipſa inſtantia cauſæ pro ſuo intereſſe quæritur, vtrum ratio iſta ſit ſufficiens? dicetur in gl. & de materia gl. no. 3. q. 6. c. hoc quippe. & in c. cum ſuper. & in c. quamuis. j. de re iudi. Secunda concluſio eſt magis ſ. quia videtur hic
5 probari, † ꝙ acta a facta inter duos, non faciunt fidem etiam ſe-
a miplenam in fauorem tertij contra vnum ex illis duobus, q̃ fuit particeps iudicij tantum: nam ſi facerent fidem ſaltem ſemiplenam, videretur ꝙ poſſent peti publicari, quia ceſſaret cauſa ſ. aſſignata. quæ concluſio videtur contra Bart. in l. admonendi. ff. de iureiuran. ſuper quo vide, quod ſcripſi plene in c. cauſam, q̃.
6 ſ. eo. † Quarto no. ſecundum vnum intellectum, ꝙ pars quę habuit teſtes penes ſe, præſumitur fuiſſe percunctata dicta teſtiũ, niſi forte receperit teſtes clauſos & ſigillatos, & ſimiliter eos reddiderit, ſecundum Hoſtien. & Doct. hic. vnde patet per iſtũ tex. ꝙ non ſolum ille, de quo eſt certum quod didicit teſtificata, excluditur a productione teſtium, licet proceſſus non fuerit publicatus, ſed etiam ille qui preſumptiue didicit teſtificata. Ego autem feci ponderare iſtum textum in c. fraternitatis. ſ. eo.
7 ad vnum. & non tangunt Doct. hic, vez † ꝙ teſtes examinati in vno iudicio ad vnum finem, quorum dicta fuerunt publicata vel didicita per partẽ, impediunt nouos teſtes produci ſup eiſdem articulis in alio iudicio intentato ad alium finem, quod eſt de directo contra Bar. in l. 2. §. hoc edicto. in vlti. q. ff. vi bo. rap. & pro opinione do. Ant. in c. fraternitatis. & ibi ſcripſi per eum.

hic enim teſtes fuerunt publicati producente iſto Honorio in cauſa mota inter archiepiſcopum & Rogerium ſuper nullitate collationis iſtius Rogerij & produxerat in ea iſtos teſtes, tunc ꝑ ſuo intereſſe ad faciendam ceſſare collationem Rogerij, nũc volebat producere nouos teſtes in poſſeſſorio recuperandæ intentato ab ipſo Rogerio ſuper eiſdem articulis, vt oſtenderet titulũ Rogerij eſſe incoloratum, vt ſupra dixi, & ſic ad alium finem. i. vt impediretur reſtitutio, & tamẽ obſtat publicatio vel didiciſſe
8 teſtificata. † Vltimo no. ſecundum lecturam Inno. de qua dicetur in gl. ꝙ qui ſemel produxit aliquos teſtes coram vnó iudice, non poteſt in eadem cauſa vel in alia, in qua iſti teſtes examinati fecerant plenam fidem eoſdem teſtes repetere etiam ante proceſſus publicationẽ, quia ad petitionẽ partis regulariter teſtes ex interuallo repeti non poſſunt, niſi prout dicetur in c. per tuas. j. eo. Et cauſa, cur non poſſunt repeti, eſt timor ſubornationis, vt ibi plene declaratur, & in c. cum clamor. j. eo. & in c. præterea. j. titu. prox. probat etiam iſte tex. ibi, atteſtationibus apud eum, &c. ꝙ acta facta in iudicio plenario. i. in quo plene cognoſcitur de cauſa ad vnum finem, faciunt fidem in alio iudicio inter eaſdem perſonas intentato ad alium finem, de quo diximus in c. cauſam, quæ. ſ. eod. & plene per Bar. in d. §. hoc edicto & per Moder. in c. veniens. j. eo. vbi dicetur. Probat etiam iſte tex. ibi, non eas aperire voluimus &c. iuncto ver. fin. in cap. proxi-
9 me præcedẽti a contrario ſenſu, † quod teſtes examinati in vno iudicio intentato ad vnũ finem pũt peti per partem, quę eos ꝑduxit publicari in alia cauſa & inſtantia, & in alio iudicio intentato ad alium finem. quinimmo in ver. atteſtationibus. qui eſt in fine, probatur quod etiam ſine publicatione teſtes iſti faciũt fidem in alia inſtantia, per quod videtur determinari quæſtio, q̃ tangitur per Bar. in l. geſta. C. de iud. & in l. 2. ff. iud. ſolui. de qua diximus in d. c. cauſam, quæ.

ADDITIO.

2 VIN. GOD. Ideo dicendum eſt quod acta facta in iudicio ſummario nõ no cẽt in plenario etiam inter eoſdem Goz. conſi. 18. uidetur prima facie, nu. 7.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio, quæ opponitur contra teſtium perſonas non eſt omnino declinatoria, nec omnino peremptoria.*
2 *Aſſerentis iuramento ſtatur in ijs, quæ ex animo pendent.*
3 *Proteſtatio aliquando dolum præſumptum excludit, & aliquando inducit.*
4 *Teſtium dicto non creditur, in faubrem eius, qui dixit velle eos reprobare.*
5 *Teſtibus publicatis pars, an poſſit opponere contra eorum perſonas.*
6 *Teſtis de iure inhabilis partes non poſſunt facere, quòd ſit habilis, & quid in excommunicato. nu. ſeq.*
8 *Teſtem criminoſum, quando iudex etiam parte nihil opponẽte repellere poſſit.*
9 *Pars abſens in his, quæ ſunt ad ſui præiudicium, non poteſt intelligi conſentire.*
10 *Producens teſtem pro ſe, perſonam eius impugnare tamen poteſt.*
11 *Approbans aliquem in vno officio, in conſimili officio non reprobat.*
12 *Producens teſtes, ſi non poſſit, vel nolit eis vti, an in alio iudicio eorum perſonas reprobare poſſit.*
13 *Producens falſos teſtes ſuper falſo articulo, an poſſit enitando vſum pœnam falſi euadere.*
14 *Notarius erraſſe præſumitur, ſi vnum rogando inſtrumentum dixit, & poſtea aliter ſcripſit.*
15 *Error facile præſumitur in aſſertione extraiudiciali ad damnum vitandum.*
16 *Teſtem vel inſtrumentum de falſo arguere, ſi pars aduerſa dicit, an ſufficiat proteſtari parti producenti teſtes, ꝙ intendit vti dictis teſtium, vel inſtrumentis inquantum apparuerunt vera, & an cogatur pars abſolute & præciſe reſpondere, & quid ſi iudex veriſimiliter præſumat partem non potuiſſe informari. nu. 17. & 19.*
18 *Terminus ad reſpondendum de veritate alicui, non eſt aſſignandus ſuper facto alieno.*
20 *Inſtrumento falſo vtens, vt condemnetur de falſo, an ſufficiat quòd pars aduerſa interroget vtrum producens eo velit vti.*
21 *Falſitas teſtium productorum. ſi patet ex ipſorum dictis, pars vtendo eis incidit in falſum, & qua ad hoc cautela opus ſit. nu. ſeq.*
23 *Proteſtans indiſtincte contra teſtes, & perſiſtens in proteſtatione, & impugnatione teſtium vſque in finem, an talis proteſtans totaliter repellatur, vt in eius fauorem non credatur illis teſtibus. & nu. ſeq.*
25 *Impugnans inſtrumentum, non poteſt ſe in inſtrumento, quo vtitur, fundare in cap. penitus ſeparato.*
26 *Proteſtatio facta contra teſtes poſt ipſorum depoſitionem, vtrum impediat depoſitionem teſtium. & nu. ſeq.*
28 *Renuncians proteſtationi antequam teſtes, contra quos fuit proteſtatus, examinentur, an ex illis poſſit ad plenam fidem ſe fundare.*

CAP. XXXI

Præſentium. Publicatis teſtibus non poſſunt teſtes probari niſi in tribus caſibus hic poſitis, & in fauorem proteſtantis ℨ teſtes non facile creditur teſtibus, contra quos fuit
1 facta proteſtatio. ſecũda ibi, niſi. tertia ibi, certum. † No. primo, ſecun-

secundum Moder. ꝙ exceptio quæ opponitur contra personas testium, non est omnino declinatoria, neque omnino perẽptoria. declinatoria non est, quia nec opponitur ante li. contest. nec retardat processum, sicut exceptio declinatoria, vt patet ex no. in c. ex parte Adę. s̃. eo. & nõ est peremptoria, quia neque perimit de directo negocium principale, neque potest opponi post publicatos testes, vt exceptio peremptoria, vt patet in c. de testib. s̃. eo. dicitur tamen peremptoria indirecte, inquantum perimit probationẽ, & per probationes perimitur negocium principale, secundum gl. no. in c. ex parte Adę s̃. eo. & in c. j. s̃. de excep. & in c. de testi. s̃. eo. No. secundo, †ꝙ in his, quæ pendent ex animo, stat̃ iuramento afferentis aliquid de animo suo, de quo in c. si vero. j̃. de sen. excommu. & in c. significasti. de homi. & in §. aliæ. Insti. de actionib. in gl. quod declara & modifica, vt ponit Ioan. And. in cap. peruenit. de censi. & in cle. j. de pœnis. in vlti. gl. & melius per Bart. in l. inter omnes. §. recte. ff. de fur. Tertio no. †ꝙ protestatio aliquando excludit dolum præsumptum, sicut & aliquando contra inducit dolum præsumptum, vt patet in l. fundum. cum ibi no. C. de rei vendi. nec requiritur consensus partis aduersæ in ista protestatione, quia est simplex declaratio, ante de eo, quod pendet a sola voluntate protestãtis, vt l. Nẽ sennius. in prin. ff. de neg. gest. & plene per Bart. in l. non solum. §. morte. in primo articulo prin. ff. de no. ope. nunc. & hoc tenet hic do. Anto. & dom. Abb. & satis probatur ex isto tex. quia hic non fit mentio de consensu iudicis vel partis. in vno tamen casu, secundum Abb. Moder. hic, potest saluari dictum Inno. qui hic tenuit, ꝙ requiratur ꝯsensus partis, videlicet quãdo pars nõ protestaretur ise velle reprobare testes, sed ꝙ esset sibi salua facultas probandi testes. Et est ratio differentiæ, quia in primo casu protestatio facit ius ex his, quæ pendẽt ab animo proprio, vt dixi, & patet ex ista decretali, quæ permittit ita protestari. sed in secundo casu protestatio fit contra ius: qa, vt patet ex isto tex. facultas reprobandi testes non durat publicatis testibus. ergo non releuat, nisi pars consentiat, vt patet in c. inter dilectos. circa medium. de fi. instrumen. j̃. & per Bart. o. in l. edita. C. de edẽ. & licet protestatio, de qua fit mentio in litera, sufficiat sine iuramento calumniæ, de quo etiam hic dicitur, hoc est verum in eo, qui protestatur contra testes, qui producuntur super negocio principali. secus si aliquis protestaretur contra testes, qui producuntur ad reprobationẽ testium causæ principalis. est enim tũc maior prẽsumptio calumniæ contra eum, qui opponit istas exceptiones, vt est casus in c. præsentium. de testib. in 6. & tenet hic Inno. & communiter Docto. †Vltimo no. & semper tene menti, ꝙ in fauorem eius, qui dixit velle reprobare testes, regulariter non creditur dicto talium testium. & potest esse ratio, quia pars reprobando testes, videtur asserere non esse credendũ dictis eorum tanquam falsis. vnde si testis aliquid dixit in fauorem partis, videtur asserere illud esse falsum. & certum est quod in præiudicium magis quam partis statur assertioni partis, & notabiliter dicto testium, secundum ꝙ dixit Inno. in c. cum contingat. s̃. de offi. de leg. & refert Bart. in l. 2. in prin. ff. si cert. pet. ꝙ dicta testium contraria parti nunquam reducuntur ad concordiã cum dicto partis intelligo, quia assertioni partis statur contra se, quicquid dicãt testes. Et antequam veniam ad explnationem gl. pro declaratione decretalis nostræ, dum dicit, ꝙ publicatis testibus pars non potest opponere contra personas testium, nisi prius iuret de calumnia. †Quæritur, vtrum hoc dictum procedat indistincte in omnibus exceptionibus, quæ possunt opponi contra testem? Hanc quæstionem non inuenio hic tactam per Docto. sed tangit eam solenniter Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de teste. §. sæpe. circa prin. ipsius. §. & ibi concludit in effectu, ꝙ illæ exceptiones quæ possunt postponi tacito vel expresso consensu partium, bene possunt tolli, quas ibi bene enumerat, inter quas ponit exceptionem criminis, si non sint exceptiones, quæ non possunt tolli ex voluntate partiũ, vt ꝙ aliqs sit hæreticus Iudęus paganus vel excommunicatus, vel impubes vel furiosus, tunc putat non habere locum istam decretalem. & ꝙ poterunt opponi istæ exceptiones sine aliquo iuramento calumniæ. & licet ipse non dicat hoc formaliter, fundamentum distinctionis suæ stat in hoc, quia pars quæ non reprobat testes ante publicationem in primo casu, tacite videtur remittere exceptionem, quã habet, quod potest. In secundo autem casu, etiam si tacite velit remittere, non potest, quia exceptiones illæ videntur inductæ in odium testis potius quam in fauorem partis, contra quam testes producuntur, vt l. quoniam contra. de hæreti. ergo huic exceptioni non videtur posse renunciare, vt l. tam etsi. in tex. & gl. ff. ad Macedo. & plene in c. si diligenti. in prin. s̃. de fo. competen. & per hanc rationem ita tenuit Nico. de Matta. & sequitur Bal. ponens exemplum in excommunicato & bannito, in l. si quis testibus. j̃. eo. in exemplo autem impuberis & furiosi sentit contra Io. And. dum allegat Specu. in titu. de excep. §. 2. versi. item quod est immutabile. vt in d. §. sed naturalia. Insti. de iure na. ergo antequam discutiamus de veritate huius dicti, habes notare vnum ex hac doctrina Ioan. And. & exemplis ab eo posi
6 tis, † ꝙ partes non possunt ex communi consensu facere, ꝙ Iudęus vel hæreticus vel excommunicatus vel paganus vel impubes vel furiosus sint testes habiles de iure. & esset ista magna am
7 pliatio ad c. licet, & c. Iudæi s̃. eo. †& in excommunicato crede, ꝙ dictum sit verum, quia nõ est in potestate partis facere, ꝙ possit cum eo participare ante absolutionem. sed de Iudæo & infideli, qui non esset excommunicatus. sed hoc dictum est dubiũ, quia tex. 2. q. 6. c. si hæreticus. vult, ꝙ hæreticus vel infidelis, licet non possit produci contra Christianum, potest tamen produci a Christiano contra infidelem. Ex his datur intelligi, ꝙ illa prohibitio est facta in fauorem eius, contra quem producuntur testes. ergo huic fauori potest renunciari, vt in c. ad apostolicam, de regula. cum similibus. Quantum autem est ad dictum principale dico, ꝙ textus ille intelligitur absolute etiam in exceptionibus prædictis. quod probo ratione forti, quia si non posset opponere post publicatos testes exceptiones eius nisi ex tacito consensu, propter quem renunciatum intelligeretur exceptionibus, quibus testes poterant repelli, negari non potest ꝙ ex hoc tacito consensu sequeretur quædam approbatio personæ, quæ alias non potest expresse fieri ad minus ad hoc vt de istis exceptionibus nihil possit allegari contra testem. ex quo sequeretur ꝙ si testis confiteretur iudici in examine se esse inimicum parti vel criminosum, quia pars nihil opposuerit ante publicatos testes, non possit illa inhabilitas testem repellere. sed istud est falsum & contra tex. & quod ibi no. Innoc. in c. inquisitionis. ver. aut etiã aduersus. iuncto prin. §. j. de accu. & tenet Bal. in auth. si dicitur. C. de testi. ergo hic non est dicendum. & cum tex. in d. c. inquisitionis. loquatur indistincte, non potest restringi, ꝙ tunc testis repellatur, quãdo pars fuisset ꝓtestata, saluum sibi esse ius.
8 & etiam caret ratione illa restrictio, † quia quando constat iudici testem esse criminosum, etiam si pars nihil opponat, potest eum repellere, & debet 2. q. 7. c. quærẽdum. & in tex. & gl. in c. alieni. & tenent Docto. in teste criminoso expresse in c. cum I. & A. j̃. de re iudi. Præterea si pars non contradicens tacite videre tur renunciare, tunc non deberent admitti publicatis testibus etiam cum iuramento calumniæ vel malitiæ, ex quo per renunciationem est quæsitum ius parti, non potuit variari in præiudicium partis, vt in c. ab eo, de elec. lib. 6. & in l. si post mortem. in fi. ff. de contrab. cum multis alijs. vnde debemus dicere, & hoc est verius, ꝙ ideo excludendo partem a facultate opponendi cõtra testes publicatis testibus non est tacitus consensus siue tacita remissio, sed præsumpta malitia, quia præsumit lex, ꝙ qui nihil opposuit & protestatus est tempore productionis testium, reuera sciret se non posse testes repellere. & ideo exigitur iuramẽtum de malitia seu calumnia, per quod pars iurat, ꝙ non malitioso animo differendi litem facit, sed ꝙ credit se posse probare, quod intendit, ideo opponit. & ideo in quæstione proposita cõcludendum est, ꝙ publicatis testibus nulla exceptionum prædictarum poterit opponi. & hanc opi. meam approbat Saly. quã dicit esse communem in d. l. si quis testibus. tum quia illa iura indistincte loquũtur, tum per alias rationes & responsiones ad obiecta, de quibus non multum curo, quia meliora sunt, quę. s̃. dixi pro illa parte. vnde dic, vt ibi per eum. Et ex hac decisione inferri potest contra quandam doctrinam Bal. & Saly. in dicto loco, dum volunt, ꝙ si testes fuerunt recepti ad iuramenta parte absente, non habeat locum ista decretalis, inquantum excludit volentem reprobare testes post ipsorum publicationem. qa
9 dicunt isti, †pars absens non potest intelligi consentire in his, q̃ sunt ad sui præiudicium, vt l. 2. §. voluntate. ff. solu. mar. nam vt vides probatum ex præmissis, illa non est ratio excludendi volẽtem reprobare testes, sed præsumptio iuris, quæ videtur posse habere locum in absente, quando in citatione essent sibi edita nomina testium. vbi autem pars esset citata simpliciter ad vidẽdum iurare testes, nec tamen sciret qui testes essent producendi, tunc forte cessaret præsumptio legis, & esset verum dictum Bal. Sed tamen adhuc in illo casu potest dici, ne melioris conditionis sit contumax quam præsens, & quia contumax quo ad sui præiudicium habetur pro præsente, vt l. properandum. §. sin autem. C. de iudicijs. etiam modo non admitteretur sine iuramento. quia per eum stetit, quo minus posset cognoscere testes & opponere in personas ipsorum. vnde forte non caret omnino suspitione, quasi videatur se absentasse, vt esset sibi largior facultas reprobandi testes, si dicerent contra eum. In gl. posita sup ver. si quis. ibi, qui autẽ producit testes, &c. Pro declaratione ipsius gl. videndum est omnino, quod ponit Spec. per plures quæstiones, & Ioan. And. post eum, in additionibus. Specu. in titu. de teste. §. sæpe. ver. quid si eum. in alijs ver. sequentibus vsque ad

fi. &

ADDITIO.

a VIN GOD. Adde ꝙ protestatio contraria facto nihil operatur Goz. consi. 3. num. 21. protestatio autem facta ex causa non releuat cessante causa idem Goz. consi. 71. nu. 7.

fi. & quod no. Innoc. in c.cùm venerabilis. de excep. & eorum dicta plene referunt hic do. Anto.& Moder.quibus addebreui ter,inquantum volunt ſequendo Inno.& Ioan.And.in loco p̃-
10 allegato,in verſ.quid ſi produxit.†q̃ qui produxit teſtem pro ſe,
a non poteſt perſonam [a] eius impugnare etiam ſi producatur in alia cauſa ab alia perſona,quã ab ea,cõtra quam fuit productus. & tenet hoc gl.in l.ſi quis teſtibus.ſæpe allegata.tum quia tex. il le loquitur imperſonaliter & ponit Ioã. An. in dicta additione. dicit enim, q̃ teſtis probatus in alia cauſa non poteſt reprobari ſi producatur,vnde videtur poſſe generaliter intelligi a quocũque producatur,quod probatur ẽt per tex.in l.3. §.hęc pęna. ff. q̃ quiſque iur.vbi probatur,q̃ qui impetrauit ius iniquum pro ſe,debet illum acceptare contra ſe, non ſolum ſi ille eo vtatur, contra quem fuit impetratum,ſed etiam ſi alij,vt approbatio iuris etiam iniqui præiudicet approbanti quo ad omnes. Adde, quia iſta quæſtio eſt dubia,& contra iſtam opi. ſenſit Specu. in ver. præallegato.& Guido.de Suza.antiquus Doctor, in d.l.ſi qs teſtibus. C. de teſti. vt refert Io.And. in addi.præallega. & q̃ illa opi.ſit verior, videtur probari ex his,quæ tradit gl.per Barto. & communiter Doc.in d.§.hæc pœna.vbi reſtringendo illum tex. dicunt,q̃ aduerſus eum,qui impetrauit ius iniquũ contra vnũ, alius non poteſt vti illo iure,cõtra quem non fuerit impetratũ. allegant tex.in l.3. in prin.& in l.j. §.j.ibi reo poſtulante. ff. eod. ti. Secundo contra iſtam opinionem facit tex.no.ſecundum lectu. Accur.quæ videtur verior in l.j. C.qui & aduerſus quos.vbi probatur, q̃ approbatio facta de aliqua perſona reſpectu certæ perſonæ,vt reſpectu rei publicæ circa eoſdem actus non inducit, vt eadem perſona videatur approbata quo ad alias p̃ſonas Tertio hoc confirmat ratione contrarietatis.quia ille qui ſemel approbauit teſtem,iccirco non poteſt eum reprobare, quia eſſet ſibi contrarius,ſed reſpectu diuerſarum perſonarum admittitur varietas & contradictio contra eundem ab eadem perſona, vt eſt caſus no.& ibi hoc firmat Bar.& communiter Doc. in l.Papinianus.§.ſed nec impuberis. ff. de inoffi. teſt. ergo non videtur impediri reprobatio perſonæ ſi producitur ab altero. & iſta multum vrgent in veritate. ſed tamen poteſt ſuſtineri opinio Doctorum,quæ videtur eſſe communis. Et ad primum argumentum dic,q̃ verior eſt intellectus Ioan.An.ad d.§.hęc pœna.quam gl. & communiter Doctorum ibi. Non obſt. tex. in l. 3.in prin.& l.j.in prin.quem ibi allegant pro ſe,quia tex.in l. 3. nihil facit cũ reuerentia.dicit enim ſolũ, q̃ titulus,quod quiſq; iuris,habet locum ſi reſcriptum eſt conceſſum illo poſtulante, qui obtinuit ius iniquum,ſecus ſi motu proprio: vnde non dicit ille tex.q̃ non habeat locum ille ti. niſi eo poſtulante,cõtra quẽ fuit impetratum.Non obſtat tex.in d.l.j. §.j. quia dum tex. dicit reo poſtulante,non debet reſtringi ad reum, contra quem fuit impetratum ius,ſed debet intelligi de quolibet reo,vt ſit ſenſus, q̃ ſi aliquis impetrauit ius iniquum pro ſe,tanquam pro reo,& poſtea agat contra aliquem,quilibet quieſt reus, poſſit retorq̃re illud ius contra ipſum. Vel dic,tenendo communem iutellectum ad illa iura,q̃ retorſio quæ fit ex titulo,q̃ quiſque iuris,ſit in pœnam & non ex voluntate partis.& ideo non eſt mirum, ſi non trahitur ad alias perſonas,vt in regula,in pœnis.de reg.iur. ſed diſpoſitio l. ſi quis teſtibus.oritur ex tacito conſenſu & approbatione producentis teſtem,& ideo fauorabilior eſt, & debet extendi quo ad omnes.Ad ſecundum reſpondeo, q̃ ibi approbatio facta quo ad vnam perſonam, non nocet quo ad aliã, ad præiudicium perſonæ approbatæ,ſed bene ad præiudicium perſonæ approbãtis, quod eſt æquius propter ſuum cõſenſum, & magis ille actus poterit præiudicare ſibi quam alteri. Præterea,ſecundum intellectum Vltramontanorum, ibi eſt caſus in contrarium,quem ſequitur ibi Bar.licet Bal.illum impugnet & forte rectius.dicunt tamen Vltramon. per illum tex. iuxta fi.q̃ electus in ſubſidium ad officium publicum,non videtur approbatus pro ſufficienti in eiſdem actibus,vbi non eſt ea. cauſa. Ad tertium reſpondeo,& dico q̃ in §. ſed nec impuberis, ſm veriorem intellectum,quis non allegabat ſibi contraria,vt ibi declarat Bar.& dato q̃ communis intellectus eſſet verus, qui ibi ponitur, poteſt dici,q̃ licet allegans cõtraria,p̃ quæ aduerſus perſonas poteſt audiri, iſtud procedat reſpectu iurium contrariorũ, quæ quis vult allegare in diuerſis cauſis,ſed in probatione perſonæ ſeruatur alia regula,quia ſicut perſona reprobata quo ad vnum,cenſetur reprobata quo ad omnes, vt l. ex ea. ff. de poſtula.j. q. j.c.turpem.& traditur in c. ſuper eo.de elec.ita & contra perſonam approbatã quo ad vnum videbitur approbata quo ad omnes.& per hoc ſaluatur communis opi.Ex his infert Inn.
11 no. in c.cum venerabilis.de exceptio.& refert d.Anto.hic,†q̃ ſi aliquis approbauit aliquem in vno officio,non poteſt poſtea illum reprobare in officio conſimili. pro quo eſt optimus caſus in c.recepimus.& ibi no.s̃.de ætate & qualitate.ſicut econtra reprobatus in vno officio non poteſt deputari ad aliud ſimile, ſecundum Bar.in l.Caſſius. in vlti.q.de Senatoribus.& Bal.no.in c.j.§.ſi duo. iuxta fin.de pace tenenda.& bene facit text in l.3.§.

quæri poteſt.ff.de ſuſpec.tuto.Item adde dictis Docto. & Spec.
12 in loco allegato,inquantum volunt in effectu, †q̃ ſi producens teſtes non potuit vti teſtibus, vel noluit, nihilominus non poſſit in alio iudicio eorum perſonas reprobare.dic q̃ iſtud procedit ſecundum exemplum Specu v3,quando non potuit vti, qa nihil dixerunt pro eo.ſed ſi non potuit vti,quia pars aduerſus ip ſos impugnat & repellit, tunc in alio iudicio teſtes poſſunt a p̃ducente impugnari, ex quo approbatio in eo fuit reprobata p̃ iudicem ex facto partis aduerſæ, vt tradit Bald. in l.ſi quis teſtibus.ſæpe allegata.allegat Inno.in c.mulier.j.de iureiur.Tu dic, q̃ pro illa quæſtione & pro iſto dicto eſt caſus, quem ibi ponit Bal.& Ang.in l.nihil.§.ſi cum filius.ff.de inofficio.teſta.& ibi ẽt probatur a contrario ſenſu.& tenet ibi Bart. expreſſe, q̃ producens ſi non vtitur teſtibus,quia nõ vult,nihilominus nocet ſibi ſua approbatio.In eadem gl.iuxta finem ibi,poteſt tamen aliqs dicere ſe velle vti.&c.tractant hic Doc.aliqua,pertinentia ad intellectum.l.3.C.de fide inſtru.de quibus in Specu. & in addi. in titu.de inſtru.edi.§.inſtrumentum.ver.ſed nunquid.& eo.titu. §. videndum. ver.ſed quid ſi velis. & inter alia refert hic domi. Abb.Moder.quædam dicta Bar.ſatis dubia in l.ſi falſi.C. de falſis.& pro declaratione illorũ & totius materię videda ſunt duo principaliter.Primo,nunquid ille qui producit teſtes ſuper falſo crimine hoc ipſo puniatur de falſo tanquam fecerit teſtẽ de falſo deponere,ita q̃ proteſtando ſe nolle vti,nõ euitet crimen falſi. Secundo, ſi pars aduerſa dicit ſe velle arguere teſtem vel inſtrumentum de falſo,ſufficiat proteſtari parti, quæ produxit teſtes,q̃ intendit vti dictis teſtium vel inſtrumentis, ſi & inquantum apparuerint eſſe vera & nõ aliter.Circa primum refert hic
13 do.Abb.Bar.tenere in d.l.ſi falſis.& ſequitur opi. †q̃ produxit teſtes falſos ſuper falſo articulo,non poteſt euitando vſum,eua dare pœnam falſi, quia iſte dicitur cõmittere falſum in fabricã do & non in vtendo, ergo non prodeſſet pœnitentia,vt d.l.ſi falſos.& l.qui ea mente, cum materia. ff. de fur. ſed iſtum dictum non videtur ſemper verũ, & in vno caſu eſt valde dubium. vnde conſidero, q̃ aliquando certum eſt q̃ producẽs ante ſciebat eum eſſe falſum,& tunc verum eſt dictum Bar. q̃ committitur falſum in producendo teſtem ſuper falſo articulo,& ita videtur ipſe intellexiſſe in d.l.ſi falſos.dum dicit q̃ punitur de falſo, qa ſcienter produxit falſos teſtes,& ita videtur ſe reſtringere in l.3. C.de fide inſtru.aliquando certum eſt, vt eſt præſumptio iuris clara,q̃ qui fecit falſum articulum,illum fecit ignoranter, & qa erat de facto alieno vel in facto proprio eo caſu, quo præſumitur ignorantia & eſt probabilis,de quo in c.fi. s̃. de confeſ. & in l.non fatetur.ff.eo.per Bar.& tunc ſine dubio dictum Bart. non
b produceret,quia falſum [b] non committitur ſine dolo,vt l. quid ſit falſum.ff.de fal.& l.nec exemplum. C. eo. aliquando ſumus in dubio,quia articulus articulatus de facto proprio non eſt, iuſta cauſa præſumendi ignorantiam, & tunc videtur dicendum abſolute,q̃ niſi probetur aliter ſciẽtia, præſumatur error ad euitandum falſum,ſi perſona alia ſit honeſta & non ſuſpecta. dicit enim tex.s̃.quem no.ibi Bar.ad hoc,in l.quotiens.§. ſed ſi nõ in
14 corpore ff.de hære inſti,†q̃ ſi Notarius vnum dixit rogando inſtrumentum,& poſtea aliter ſcripſit,addẽdo forte vel diminuẽdo,præſumitur feciſſe propter errorem, vt euitet falſum. Sed ad
15 iſtud poteſt reſponderi,†q̃ facilius præſumitur error in aſſertione extraiudiciali ad damnũ euitandum,vt patet ex his, quæ tradit Bar.in d.l.non fatetur.vbi vult,q̃ ad euitandum damnum p̃ſumatur error in facto proprio in confeſſione extraiudiciali, p̃ l.ſed ſi me putem, in fi. ff. de condi.indebi.ſecus in confeſſione iudiciali.vnde forte poteſt diſtingui in iſto difficili articulo, q̃ aut ille qui produxit teſtem ſuper falſo articulo, vſus eſt eis vſq; ad finem,& tunc dicatur commiſiſſe falſum,quia non præſumitur error in facto proprio, vt dixi.& idem forte ſi nullo admoniente ſponte renunciet teſtibus.ſi autem aduerſario proteſtante falſitatem incontinenti renunciet vſui teſtium, tunc oritur p̃ſumptio per renunciantem,quæ ſatis facit præſumi errorem iuris,qui alias non præſumitur ad euadendum pœnam, vt eſt caſus no.& ibi per Bar.in l.adulterium.§.j.ff.de adul ita præſumitur error in facto proprio eadem ratione,dummodo ille qui renunciat vſui teſtium,alleget errorem, vt dicat ſe erraſſe in articulando, vt dicit in loco allegando in ſimili.& ſecundum hũc modum poteſt intelligi Bal. in l.ſi in vlti. col. C. ſi ex fal. inſtru- vbi expreſſe videtur tenere,q̃ producẽs teſtem ſuper falſo articulo, poſſit euitare falſum renũciando vſui ipſorum teſtium. in alijs autem caſibus vera eſt opi. Bart. in d.l. ſi falſos.quam approbat

idem

ADDITIONES

a VIN. GOD. Adde q̃ probationum facultas non debet anguſtari ut ponit Bart. in l.quoniam C. de hæret.& uide ibi apoſt. per Alex.& per Soz. in cõſi. 26.num.2.lib.3.

b VIN. GOD. Crimen falſi vt ſine dolo committi non poſſit ponit Ruin. conſi.83.nume.4.lib.4.non poteſt tamen committi pœna falſi vbi commiſſum non cadit in aliquid legis Corneliæ de falſis.ibidem nume.6.

idem Bal. in l.3.in fi. C. de fide instru. Circa secundum articulū fuerunt opiniones. Nam Spec. quem nobis allegant hic Moder
16 ni, in titu. de instru. edi. §. videndum. versi. si velis. † videtur dicere simpliciter, ꝙ ista protestatio sufficiat & releuet aliquē a pœna falsi. & si pars aduersa dicat, certifica me vtrum deliberes te velle vti instrumentis tanq̄ veris, non tenetur eum certificare. allegat l. si quidem. C. de excep. & l. de pupillo. §. si quis. ff. de no. ope. nun. q̄ lex parum facit. Bar. autem dixit in hoc articulo in l.
17 diuus. in prin. ff. ad l. Cor. de falsis. † ꝙ si pars interrogata, vtrū velit vti instrumentis vel testibus, dicit, intendo vti inquantū apparent vera, alias non, ꝙ pars aduersa potest facere statui sibi terminum ad deliberandū vt respondeat præcise & absolute, vtrū velit vti, per l. Titia. ff. de accusa. & per l. si ea, cum materia. C. q accu. non pos. sed illa l. non loquitur in materia nostra, sed in casu speciali, cum procedat diffamatio, vt ibi plenius. Nec etiā obstat tex. in l. j. de optio. leg. quem ipse allegat. facit in fi. in ratione sui, inquantum ibi potest colligi ꝙ iste terminus potest dici, vbi cunque subest instantia. sed contra illam doctrinam arguo formaliter, quia assignare terminum huic ad deliberandum, vtrū velit vti testibus tanquam veris, videtur inducere hunc effectū, vt si postea vtitur testibus simpliciter, qui sunt falsi, vel instrumentis, ipse videatur vsus falsis testibus scienter, quasi informa-
18 tus de veritate. sed hoc non videtur posse fieri, † quia super facto alieno non est assignatus terminus alicui ad respondendum de veritate, vt l. Marcellus. §. j. rerum amotarum. & traditur ꝑ Bar. ibi, & in l. 2. §. quod obseruare. C. de iura. calum. ergo videtur ꝙ ista doctrina procedit. Saluando istud dictum possumus dicere, ꝙ ad incurrendum crimen falsi, non est necessarium ꝙ aliquid sciat pro certo instrumento esse falsum, sed ꝙ credat verisimiliter istud esse tale, si cum sua opinione concordat veritas, quia verum est, aliquē fuisse vsum falso instrumento & dolose: ex quo enim credebat instrumētum esse falsum, debuit abstinere, vt l. 3. C. de fide instrum. & dicta l. si falsos. C. de falsis. & vtrobique notatur. vnde potuit statui sibi terminus ad informandū credulitatem suam, vt tradit Bar. in locis præallegatis. Præterea potest dici, ꝙ etiam si dubitatur instrumentum falsum, potuit sibi statui terminus ad informandum, sed hoc, quia non agebatur de crimine criminaliter vel ciuiliter, vt est casus in l. iusiurandum
19 & ad pecunias. §. j. ff. de iureiuran. † Fateor tamen, ꝙ si vel a principio, quando pars ita protestatur, vel post lapsum termini iudex verisimiliter præsumat partem non potuisse informari de veritate vel credulitate, tunc debebit admittere partem cū protestatione sua, vt probat tex. in d. l. iusiurandum §. j. in simili. qa ex quo pars non potuit informari, admittitur responsio eius dubia, secundum Bar. in d. §. quod obseruari. & erit vera opi. Spec.
20 in isto casu. & aduerte, † quia ad hoc vt ille qui vtitur falso instrumento, vel falso teste, possit condemnari de falso, non sufficiet ꝙ pars aduersa interroget, vtrum producens instrumentum velit vti instrumento, sicut sensit Bar. in d. l. si falsos. in fi. C. de falsis. sed erit opus ꝙ adiungat causam interrogationis, ꝙ inquantum velit vti, intendit arguere instrumentum de falso. Ex hoc enim oritur prę̄sumptio contra partem producentem, vt plene
21 declarat Bar. in d. l. diuus. Illud etiam scias, † ꝙ si falsitas testium productorum patet ex dictis ipsorum testium, tunc pars vtendo testibus, incideret falsum, etiam si pars aduersa non protestatur aliquid, quia falsitas est notoria, quæ constat ex actis, vnde non poterit allegari præsumptio ignorantiæ vel error iuris, qui non præsumitur, vt traditur in l. sed si lege. ff. de peti. hære. probat minus facti, vt in c. j. s̄. de postu. præla. & in c. cum in tua. j. de
22 spon. † vnde tunc necessaria est cautela, quam docet Bar. in locis allegatis, quam primum pars legit testem, si videt aliquem testem dixisse falsum, protestetur ꝙ non vult vti dictis ipsius. vbi autem falsitas esset probanda extrinsecus, tunc essent producenda, vt distinxi in prædicto articulo, in eo, qui produxit falsos testes, vtrum sciēter præsumeretur quis vti falsis testibus vel ignoranter, vt dicta l. diuus. in principio. In gl. vltima ibi, vel intellige quod dicit, &c. pro declaratione eorum, quæ hic tangunt diffu
23 se Docto. videndum est primo, † nunquid indistincte ille, qui ꝑ-
a testatus est ꝓtra testes, & perstitit in protestatione a & in impugnatione testium vsque ad finem, repellatur totaliter, vt in fauorem eius non credatur illis testibus. Secundo erit videndum quid si protestatio fiat post testes examinatos, vtrū habeat locū dispositio huius decretalis. & in hoc articulo excutietur, vtrum protestatio, quæ fit contra testes possit fieri postquam testes deposuerunt priusquam publicentur, an vero debeat fieri in tempore iuramenti testium. Tertio tangetur vnum verbum, vtrum ille qui renunciat protestationi antequam testes contra quos fuit protestatū examinentur, possit se fundare ex illis testibus, quo ad plenam fidem. Super primo do. Anto. hic simpliciter di
24 cit, † ꝙ ille qui non renūciat protestationi, sed perstitit in ea, nullum commodum consequatur ex dictis testium, ꝓtra quos fuit protestatus & ante, quia ipse videtur intelligere hoc non solum in eo qui post protestationem produxit exceptiones & probationes contra testes, ita quod fecit quicquid potuit, sed in eo qui simpliciter fuit protestatus, nec reuocauit protestationem, licet vlterius in reprobando non processerit. & hoc tenet expressius Bar. & clarius in eo, qui impugnat instrumentum in l. post legatum. in pe. col. ff. de his, qui. vt indig. & videtur esse satis rationabile, quia ex quo non reuocat protestationem simul factam, videtur semper contradicere & durare in priori voluntate, cuius mutatio non præsumitur, vt in c. maiores. de baptismo. ergo cū semper reprobauerit testes, quantum fuit in eo, non debet consequi commodum ex eorum dictis. & licet isti testes nō probēt in fauorem impugnantis, probabunt tamen plene in fauorem producentis. sed do. Abb. Moder. dicit, ꝙ prædicta possunt esse vera, quando producens vult vti testibus super quibusdam capitulis, & protestans vel impugnans super quibusdam alijs diuersis ab illis. sed si impugnās testes velit vti testibus quibus vtitur producens super capitulo eodem & super connexo, tunc vī secundum eum, ꝙ nō obstante impugnatione possit vti. vnde si testes probant factum in fauorem producentis, & aliquam qualitatem illius facti in fauorem illius impugnantis, vī ꝙ possit ꝓbatio istorum testium impugnari per ea, quæ tradit Innocē. &
25 referunt Moder. in c. cum olim. j. de censi. vbi dixit, † ꝙ impugnans instrumentum non potest fundare se ex instrumēto, quo vtitur producens super capitulo penitus separato, sed super capitulo eodem vel connexo bene potest, quia talia non possunt diuidi quo ad effectum probationis, vt l. Publia. §. fi. in tex. & gl. ff. depos. & tradit Bar. plene in l. Aurelius. §. idem quæsijt. ff. de libe. leg. & in l. quædā. §. nūmularios. ff. de eden. & Bal. in l. vna. C. de confess. & no. in c. j. eo. titu. lib. 6. & in c. cum venerabilis. j. de excep. ꝑ Doc. in simili quæstione. super quæstione vero nostra vide tex. tu Canonista, & quod ibi ponunt Moder. in c. tua nos. j. de spon. el grande. sed illa dicta primo, quæ sequitur hic, vt dixi in testibus do. Abb. in casu nostro, vz in eo qui reprobat testes, videntur impugnari posse duplici ratione. primo, quia videtur esse contra tex. in d. c. cum olim. vbi patet ꝙ Abbas q impugnabat instrumentum compositionis, non potuit vti illo instrumento ad obtinendum aliquas deductiones ex decimis præstandis, quæ debebant sibi fieri virtute compositionis. & licet Inno. ibi dicat & Moder. ꝙ illa erant duo diuersa capitula, non connexa: Istud dictum non videtur posse procedere, quia illa relaxatio vel productio, quæ fiebat in fauorem Abbatis, erat causa, per quam fiebat compositio. vnde promissio de decimis per viam compositionis non fuisset forte facta, nisi cum illa qualitate. & ideo illa capitula videntur cōnexa, quorum vnum nō fuisset factum sine altero, vel quorum vnum venit ad modificationem alterius, secundum Bar. in d. §. idem quæsijt, in fi. de quo ēt vide per Bal. in l. 2. C. de re iudi. Secundo contra istam doctrinā facit, quia secundum ꝙ sentit gl. tua hic, & affirmant Doc. ideo non creditur testibus deponentibus in fauorem protestantis cō tra eos, quia p̄sumitur ꝙ timore impugnationis futuræ, vel potius causa euitandæ impugnationis futuræ, testificatur aliquid in fauorem impugnationis, ēt si non sit verum. vnde oritur suspitio falsitatis contra istos testes. sed probatio super vno & eodem capitulo vel super connexo potest diuidi, quando est præsumptio contra illum, qui vult vti illa probatione integra, nec vult eam diuidi secundum Bar. eleganter in d. § idem quæsijt. & Bal. in l. vna. in j. col. C. de confes. in quæstione de eo, qui fatetur se occidisse aliquem ad sui defensionem. & idem traditur in l. per seruū. §. fi. ff. de vsu, & habi. & in l. 2. C. de dona. ante nup. & tenent Doc. in c. cum venerabilis. j. de excep. ergo videtur, ꝙ etiam in eodem capitulo vel connexo, quia est præsumptio cō tra impugnantem testes, ꝙ in eius fauorem non credatur. & cō cludit illa ratio nō ꝙ repellatur totaliter iste ex illo capite, quia impugnauit testes per regulam, ex eo, de regu. iur. sed ꝙ in fauo
b rem impugnantis etiam in eodem capitulo vel cōnexo, b sicut videbis. j. in tertio articulo, in alio casu. Propterea Inno. in d. c. cum olim. refert aliam opinionē, quæ non vī distinguere inter capitula connexa vel diuersa, sed vult ꝙ pars non possit aliquo modo vti instrumento, quod impugauit. iudex tamen ex officio suo, siue in connexis, siue in diuersis capitulis potest credere instrumento impugnato, quando factum intētionis partis aduersæ penderet ex illo instrumento. & intellige in totum, vel in partem, dummodo illud instrumentum esset necessarium ad victoriam aliquo modo. secus si pars, quæ produxit instrumentū sine illo possit vincere per alias probationes, vel per aliud ius. & hanc sententiam sequitur Bar. expresse, non faciens mentionē de prima, in d. l. post legatum. in prin. ff. de his, qui. vt indig. in col. j.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota ꝙ protestatio non tenet nisi protestans impleat quod quo ad se complendum est. Rui. cōsi. 64. nu. 11. lib. 4. hinc est quod protestatio nō est necessaria ubi agitur de pœna euitanda, Rui. consi. 150. nu. 14. lib. 1.

b VIN. GOD. Adde quid dicatur cōnexum, Dec. post Fely. in c. translato, col. 11. nu. 4. de const. & in c. quanto. no. 3. ubi late de iudi.

col.j.hanc etiam approbat Anto. de But.in c.licet causam. s. tit. proxi. referens illud Innocen: & quia tex. in ca.cum olim.fortiter vrget, videtur q̃ illa opinio sit verior. quæ licet procedat in instrumento impugnato absolute, in testibus tamen impugnatis videtur limitanda, videlicet q̃ in eodē capitulo vel cōnexo iudex possit admittere probationem testium, & similiter in diuersis, si arbitretur testem esse talis conditionis & qualitatis, ēt ex alijs circunstantijs,quam propter probationem non sit verisimile ipsum falsum dixisse.fateor tamen, q̃ facilior esse debebit modus approbandi fidem testis super vno eodemque capitulo vel connexo,quam super capitulo diuerso. quia non potest negari q̃ approbatio facta per partem in aliquo confirmat fidē testis super facto vnico vel connexo magis quā super diuerso. vbi autē verisimiliter esset q̃ testis in fauorē impugnātis fuisset mē titus,tunc videtur q̃ iudex non debeat vti arbitrio in admittendo testem super eodem capitulo vel connexo.quæ consideratio cessat in instrumēto vt vides.Nec obst. prædictis tex.in l.Publia. in fi. cum alijs præallegatis. quia in dictis iuribus non credebatur scripturæ vel assertioni.facit q̃ sic ex dispositione iuris est, q̃ præsumitur neminē esse testem idoneum in facto proprio, sed hic non credebatur testibus dicentibus aliquid pro protestante ex præsumptione resultante ex facto proprio, quia impugnauerat eos.& videbatur protestando fateri ipsis non esse credendū, vnde resultat fortior præsumptio contra ipsos,argumento. l.generaliter.C.de non numera.pecu.& c.per tuas. s.titu.proxi.Præterea etiam in odiū ipsius, vt patiatur pœnam iniustæ impugnationis, potest dici hoc esse inductum,& hæc sola rō differentiæ sufficit.Circa secundum articulum principalem, in quo q̃-
26 ritur,†vtrum protestatio facta cōtra testes post ipsorum depositionem impediat protestātem,in dictis ipsorum testium. dixit Abbas antiquus, q̃ omnino impediret,quia cessat causa, ꝓpter quam prohibetur credi testibus in fauorem protestantis, vz timor & suspitio,ne dicant aliquid falsi, ne reprobentur. ex quo enim ante protestationem deposuerunt, non potest amplius ꝓsiderari ista ratio.ideo adijcit sibi non placere hoc dictū.sed cur non placeat,non exprimit.tamen do.Anto.& Ioan.de Imo. approbant illud ratione præmissa,quicquid domi.Abb. Mod. dicat,se non credere q̃ intentio Ioan.And.fuit dicere, q̃ pars protestans non possit vti dictis testium in isto casu, sed credit eum sensisse q̃ ille qui passus est iurare testes & nihil opposuit, non possit ex interuallo ꝓtestari aliquid vel excipere post testes, vel vel etiam ante testes publicatos, quoniam pars tacendo tempore iuramenti videtur eos approbare, vt in cap.ex parte Adę. supra, eod. & hoc dicit sentire hic Goff. & credit esse verum contra textum nostrum, & rationem ipsius.quia si ille, qui nihil fuit protestatus, prohibetur ab opponendo duntaxat publicatis testibus,admittitur quis ad reprobādū cum iuramēto malitiæ sed hoc non esset conueniens, si tacendo videretur approbasse personas testium, nisi ostēderet q̃ de nouo didicit crimē, vt ibi dicitur.quia quem semel approbaui, nō possum amplius reprobare, vt l.si quis testium. C. de testi. Vnde non posset dici nunc reprobans esse in malitia,veniendo contra id, quod fecit ex certa scientia, nam ista doctrina non videtur vera. vnde ipse domi.Abb.longe melius,licet ad aliud propositum, sentit aliā
27 distinctionē, quæ est vera in c.1. s̃.eo.vcz,†q̃ aut quæritur, vtrū excipens post iuramētū ex interuallo debeat admitti ad excipiendum & probandum crimen incontinenti,& tunc dicendū est,q̃ non admittitur,etiam si admittetur,si excepisset tempore iuramenti. imputet enim sibi q̃ statim testem non repulit,cum producebatur.& hoc facit tex.in auth.eo.§.si vero dicet. vbi patet ratio clara.qa ex quo semel testis fuit admissus ad iuramētū, non potest amplius impediri eius examinatio,quia dictum pendet a iuramento. aut quæritur , vtrum posset admitti ad protestandum,aut ad excipiendum , dummodo ante publicatos testes,quo ad hoc vt de tali exceptione fiat examen post testiū publicationē,iuxta ea,quæ diximus in c.ex parte Adę. s̃. eo. & tūc admittetur, vt patet ex his, quæ.s̃.diximus.Quod autem dicitur in casu nostro, q̃ publicatis testibus non potest quis impugnare testes,nisi cum iuramento,etiam est limitandum dupliciter.Primo, nisi iudex ex aliqua præsumptione intelligat excipientē nō excipere malitiose.casus est no.secundum lectu. Ioan. And. & ibi dicit,in c.sicut,s̃.eo.Secundo, nisi pars citata ad videndum iurare testes,fuerit impedita comparere,vel fuerit citata ad domum,& nunc velit probare q̃ ignorauerit citationem, tunc cū non sit vere cōtumax,non habetur pro præsente, vt excludatur ab oppositione contra testes.ita dicit Ioan.And. in regula, præsumitur.in fi.sui mer.commenti,de re.iuris. & approbant Moder.in c.2.s̃.eo.vbi autem citatus non comparuisset per contumaciam, tunc excluderetur eodē modo , sicut si fuisset præsens tempore iuramenti per ea,quæ diximus.& quia exclusio, quæ inducitur per istam decretalem,non inducitur ex tacita approbatione,sed ex culpa & negligentia non opponentis, ex qua resultat malitia præsumpta, quæ præsumptio non minus habet locum in vero contumace quam in præsente, immō fortius propter delictum suum.& ideo falsa est doctrina Bal. qui dixit oppositum in l.si quis testibus.C.de testi.& vt sit vera, restringenda est ad casum Ioan.And.In artic.autem princ.dic breuiter, q̃ intellectus Ioan.And.potuit esse, q̃ protestatio contra testes, q̃ iam deposuerunt,non quidem propter suspitionem deducendi falsum,sed alio capite & medio induceretur suspitio, nō crederetur testibus in fauorem protestantis, quia sic protestando impugnando testes qui deposuerunt, vī renunciare huic speciei probationum,sicut ille,qui impugnat instrumentum videt renunciare instrumento, vt dicit tex.in c.cum olim.de censi. & ēt
a satis colligitur ex no.in l.j.C.de fur.Renunciatio [a] autem in iudicio potest fieri etiam testibus productis, vt c.cum venissent, s̃. eo.& maxime,quando pars reputat eos esse falsos, in l.j.C. de fi. instru.& diximus plene.s̃.in j.glo. & credo istud dictum, sic intelligendo,esse verissimum.Fateor tamen, q̃ tantum operabitur ista protestatio,quantum simplex renunciatio & non vltra,
28 de qua diximus in c.cum venissent.s̃.eo. †Circa tertium & vltimum articulum,verior vī opi.do.Anto.qui dixit, q̃ si protestātem pęniteat ante testes examinatos suæ protestationis, creditur in totum testibus deponentibus pro eo.quæ etiam fuit opi. do.Abb.qui dixit, q̃ adhuc sit arbitrium quantum testibus debeat credi. nam ex quo in istis actibus habentibus causam successiuam admittitur pœnitentia absolute,& probant leges allegatæ in gl.& cessat causa,propter quam testis deponens pro ꝓtestante est suspectus q̃ integrum sit eius testimonium. & hoc sentit Bar. clare in simili q̃stione,de instrumēto impugnato, in l.post legatum.in prin.ff.de his,quib.vt indig.Et aduerte pro intellectu huius decre.quia non credo, q̃ si pars simplicitur protestatur hoc modo, saluis exceptionibus indicijs & personis, prout obseruat practica,haberet locum finis istius decretalis, quoniam per ista verba pars non declarat se velle impugnare testes, sed potius reseruat sibi protestatem impugnandi, non tamē impugnat vel declarat velle impugnare.vnde, quia materia probationū non est coangustanda,vt dicitur in l.quoniā.C.de hær.nō credo q̃ isto casu detraheretur fides testibus in fauorem protestantis,nisi pars vltra procederet dicendo, q̃ hos intendit reprobare, vel similibus verbis vteretur. & isto casu posset esse vera opin. Innocen.qui dixit,quod protestatio facta generaliter de reprobando testes,non nocet.de qua vide hic solennius per Domi.Anto.de But.

ADDITIO.

a VIN GOD. Nota q̃ renunciatio generalis simplex ad illos casus ad quos nec etiam iurata referri non potest, Ruin. consi.71. nu.7. lib.4. & renuncians vni iuri non excluditur ab alio iure sibi ad eandem rem competente. Ruin. consi.141 nu.3.7.& 9.lib.4.

SVMMARIVM.

1 *Testium data paritate deponentes negatiuam, vtrum preferantur.& tria sūt, quæ faciunt testes testibus præferri.nu.seq.*
3 *Creditur magis paucis peritis, deponentibus de eo quod exigit peritiam artis, quam multis imperitis.*
4 *Testium data contrarietate, non semper fertur pro reo sententia.*
5 *Probatio perfecta, quæ dicatur.*
6 *Testis conuictus de vno falso, an totum dictum suū vitiet. nu.8.9.10.11.12. & 14.*
7 *Testis periurus de iure ciuili, an repellatur a testimonio in alia causa.*
13 *Hæredis nomen, si per testatorem non nominatur, præsumitur testamentum falsum.*
15 *Testis vnus actoris, si est melior teste rei sibi contradicente, an stetur meliori testi quo ad semiplenam probationem.*
16 *Actori, si ex statuti forma contra reum permittitur priuilegiata probatio, per testes æquales testibus actoris, reus vincet.*
17 *Testes viliores, quòd præferantur melioribus in probando, non valet consuetudo.*
18 *Testis si deponit negatiuam, remouendo affirmatiuam a sensu, an testibus pluribus vel melioribus negantibus stetur. & quid data eorum paritate. nu. seq.& 21.*
20 *Affirmatiua an negatiuæ succumbat, si testes ex vna parte probent famam affirmatiuam, & ex alia negatiuam.*
22 *Testis deponens, negatiuam valde large coarctatam, an sit de falso suspectus.*
23 *Probationes rei & actoris, si sunt pares, an & quando reus absoluatur.*
24 *Testium negantium & affirmantium data paritate, an in dubio præferantur affirmantes.*
25 *Laici admittuntur in causa criminali in fauorem clericorum.*
26 *Reus vincit, quando modica disparitas est inter testes actoris & rei.*
27 *Testibus affirmantibus, an quandoque plus credatur in causa criminali, quam negantibus,*

CAP.

CAP. XXXII.

1 IN nostra. †Testes in maiori numero prę feruntur minori numero data pari tate honestatis & qualitatis dictorum, & numerus minor testium præfertur maiori propter auctoritatem maiorem minoris numeri. secunda est ibi, mandamus. tertia
2 ibi, si vero. †Nota primo ibi, sed ad testium qualitatem, &c. tria esse in ordine, quæ faciunt præferri testes testibus. quorum primum est auctoritas & honestas personarum. secundum præsumptio, ꝙ testes aliqui melius sciant veritatem & verisimilitudinem, quæ oritur ex qualitate depositionis. tertius est, numerus testium. & ex ordine istius literæ patet secundum Doctores, ꝙ auctoritas & qualitas depositionis est maior qualitas q̃ numerus testium vel præsumptio, ꝙ testis melius nouerit veritatē. vnde dicit Spec. notanter in titu. de proba. §. videndum. versi. hoc quoque. ꝙ magis creditur paucis peritis deponentibus de eo, quod exigit peritiam artis, quam multis imperitis. & tenet do. Anto. in c. proposuisti. s̃. titu. proxi. addit hic Hostien. quartam qualitatem, vz qualitatem personæ producentis testes, ex qua augetur fides vel suspitio. Et adde ad materiam, quod dicitur in
3 tex. & quod ibi no. Inno. in c. auditis. j̃. de præscrip. †Secundo nota, ꝙ non semper data contrarietate testium fertur sententia p reo, immo fertur pro actore, quando probatio actoris est posterior. vbi autem probationes essent pares, tunc obtinet illa regula, ꝙ reus absoluitur, vt in c. ex literis. s̃. titu. proxi. & in ca. inter dilectos. in fi. j̃. de fide instrumē. Nota tertio ibi, motum animi
4 sui, &c. † ꝙ illa dicitur perfecta probatio, per quam iudex inclinatur totaliter ad credendum sic esse, de quo vide per Bart. in l. admonendi. ff. de iureiur. In gl. posita super ver. aduersa. ibi, idē
5 videtur, &c. Concludit ergo gl. † ꝙ si testis conuincitur de falso vno, totum dictum suum vitietur, vt sit falsum totum. de quo articulo multa tradit Specu. in titu. de teste. §. j. versi. item quod adiunxit aliquid de suo. & Inno. in c. fraternitatis. j̃. de homici. Bar. etiam aliquid tetigit, licet quæstionem non determinet, in l. si ex falsis. C. de transac. & in l. scribit Quintus ff. de auro & argen. lega. Circa quem articulum concludunt Bal. & Saly. sequē. do dicta Inno. & Oldra. in d. l. si ex falsis. ꝙ aut testis deposuit falsum super articulo substantiali, ex quo pendet victoria causæ, tunc dictum testis vitiatur in totum, non tamen ex eo, quia in reliquis præsumitur falsus, quam quia sine isto articulo principali reliqua dicta nō prosunt parti. aut testis deposuit falsum super articulo non pertinente ad causam, & tunc super illo videtur deponere non iuratus, vt l. si quis libertatem. in fi. ff. de peti. hæredi. & l. si duo patroni. §. idem Iulianus. & ibi per Bart. ff. de iureiur. ergo talis testis non est periurus, etsi sit mendax, & sic non repellitur a testimonio in alijs. & ideo taliter deponens nō punitur pœna falsi, secundum Bar. qui ita notat in l. eos. in fi. ff. de falsis. Nisi forte iurasset dicere veritatem de omni eo, quod interrogabitur, secundum Bal. singulariter in c. j. in 2. col. de cōtrouer. inuesti. Aduerte tamen ad illud dictum, quia forte posset dici periurus, non ñ falsus falsitate punibili, quia illa falsitas non lędit in aliquo partem, iuxta l. damus. & quod ibi notat. C. de falsis. & ponit idem Bar. in l. si quis legatum. ff. eodem. operaretur ergo illa forma iuramenti, ꝙ quia testis conuincitur de periurio, nō crederetur sibi in alijs capitulis, vt j̃. videbis. sed aduerte ad primum dictum, quia procedit sine dubio de iure ciuili, sed de iure canonico esset maius dubium, quoniam nō potest negari ꝙ qui dixit falsum super capitulo impertinenti dolo se mentitus est, ergo debet repelli tanquam criminosus, vt in c. super eo. s̃. eo. vnde non posset procedere hoc dictum, nisi dicas ꝙ quia est mendacium nulli præiudicans, non dicetur peccatū mortale, & tale crimen ꝙ excludat a testimonio, de quo. 22. q. j. in summa. & per totum, dicetur in c. testimoniū. j̃. eod. aut testis deponit super articulo ptinēti, cuius veritas qualificat totā cām, exinde si testis dicat se non esse consanguineum, cum sit consanguineus, nam ista qualitas diminuit fidem testi respectu totius negocij, & tunc similiter non creditur testi in aliquo capitulo, secundum Doct. aut testis deponit super vno articulo penitus diuerso ab alijs, & tunc communiter tenent Doc. ꝙ nō credatur testi in aliquo, per tex. 3. q. 9. c. pura. & 9. distin. c. si ad sacros. & quia testi periurio non creditur, vt in c. super eo. s̃. eo. & c. testimonium. j̃. eo. quæ ratio ita concludit de necessitate in foro canonico, in quo etiam in alio iudicio & negocio penitus diuerso testis
a periurus [a] non admittitur, vt in d. c. testimonium. Sed de iure ciuili ista ratio esset magis dubia, quia si tenemus ꝙ dixit notabi-
6 liter Bal. in l. si vteris. circa fi. C. de fide instru. † ꝙ etiam de iure ciuili testis periurus repellatur a testimonio in alia causa, vt sit speciale in illo crimine, si periurium fuerit commissum in dicēdo falsum infamia testis, adhuc procederet ratio. s̃. dicta. sed tenendo contrarium, prout ipse tenuit in l. 2. C. de fide icomm. lib. & melius, ista non esset bona ratio. & hoc videtur verius, quia tex. in l. Lucius. de his, qui no. infa. dicit, ꝙ testis qui commisit periurium, dicendo falsum, non est infamis ipso iure. lex autem canonica non repellit testem ratione criminis, sed ratione infamiæ, vt vidisti in c. super eo. s̃. eo. & probatur in l. 3. §. l. Iulia. ff. de testi. nam cum non reperiatur hoc specialiter statutum in periurio, stabimus regulæ. melior ergo est ratio, quam assignant Doctores in hoc casu, in d. l. si ex falsis. quia respectu vnius causæ, in qua testis iurat, fides eius videtur esse indiuidua. & propterea suspecta, si dicit falsum in vna. Stante tamen hac distinctione Doctorū, debes hoc vltimum limitare dupliciter.
7 † Primo, nisi testis in vno articulo deponat falsum ignoranter, quia tunc non est periurus, nec est aliqua ratio, quę repellat eū in reliquis, secundum Bal. qui ita no. inquit in d. l. si ex falsis. cuius dictum est intelligendum, quando error probabiliter potest tolerari in teste vel præsumi, vel ex obliuione vel aliter. vnde si testis deponeret de facto multum antiquo vel multum implicato, possit audiri allegans errorem, qui præsumeretur, iuxta ea, q̃ traduntur in c. fi. s̃. de confes. & in l. non fatetur. ff. eo. alias testis allegans se erasse non audietur, cum debeat deponere de his, q̃ cadunt in sensum suum, & quodammodo in facto proprio. ita dicit eleganter Specu. in §. prædallegato, qui sic debet intelli-
8 gi. †Secundo limitatur prædicta doctrina, nisi testes conuincantur super vno articulo de mendacio a pluribus vel melioribus, & omnes deponant de his, quæ consistunt in peritia artis. nam cum in talibus cadat probabiliter error & deceptio, vt in c. canon. s̃. titu. proxi. merito si testis conuincitur per plures in vno capitulo, præsumetur potius ꝙ deposuerit ex errore quam ex dolo, sicut dicit tex. notabiliter in simili, & quod ibi per Bar. in l.
9 quotiens. §. tātummodo. ff. de hære. instit. †Tu vero in ista materia considera tres casus. nam aliquando testis cōuincitur de falso, quia est ibi contrarius vel varius in seipso. aliquado, ꝙa vnus vel duo reprobantur a pluribus, quibus est standum, vt in tex. nostro. aliquando sunt multi testes qui producti vel ab eadem parte vel a diuersa reprobantur singuli ab alijs in aliquibus articulis. & hunc casum nō memini me vidisse discussum. Circa pri
10 mum probatur, † ꝙ procedit opinio Doc. per tex. in c. licet causam. in verbo, quamquam. s̃. titu. proxi. Et patet etiam ratione,
b quia contradictio vel varietas [b] in eodem testificatu notorie arguit calumniam & falsitatem testis. vnde iudex ex arbitrio suo habet in eius potestate quantum credat testibus, vt l. 3. §. tu magis. ff. de testi. & debebit talem testem omnino repellere ex præsumptione regulæ, semel malus. & sic intelligitur. 4. q. 3. ca.
11 qui falsa vel varia. †In secundo casu est magis dubium. & videtur ꝙ doctrina Doctorum sit falsa ratione & lege. ratione, quia inhabilitas superueniens testi post depositionem ipsius non vitiat dictum suum, vt traditur in l. 3. §. lex Iulia. ff. de testi. & in l. ad testium. §. conditionem ff. de testa. & in c. testimonium. j̃. eodem. Sed testis deponens super vno articulo falso non videtur esse periurus antequam deponat super alijs articulis, vt probabo, ergo in alijs non repelletur. ꝙ autem non videatur esse periurus, probo quia licet aliquando possit procedere depositio super articulo falso, & sic ordine temporis prius videatur testis esse periurus, qui deponat super veris capitulis: tamen secundum intellectum iuris, omnia quæ dicuntur a teste antequā habeat testificatum pro absoluto, simul videntur dici, quia incontinenti ante actum perfectum omnia simul in perfectione actus vidē tur fieri. & inde est ꝙ testis ante absolutum testificatum potest corrigere dictum suum, vt in c. præterea. j̃. titu. proxi. Probatur conclusio ista in l. lecta. & ibi per Bar. ff. si cer. peta. & in l. iurisgē tium. & in l. petens. C. de pac. vnde patet ex præmissis, ꝙ non est distinguendum, vt quidam dixerunt, vtrum depositio procedat super falso capitulo, vel sequatur, sicut dixit Bal. in c. j. in 2. col. de controuer. inuestit. & ideo ipsemet notabiliter reprehendit illud dictum in l. fi. in quarta oppositione. C. de edic. diui Adri. tol. Et etiam hoc videtur probari in l. iubemus. §. j. & ibi p Bal.
12 C. de testa. vbi patet, † ꝙ si nomen hæredis non scribitur per testatorem, vel nominatur, præsumitur in illa parte testamētum falsum, vt patet in prin. literæ, & tamen valet testamentum in alijs capitulis & subscriptio testium. & quia subscriptio facta p testem debet recognosci vt habeat effectum, vt l. si quis ex signatoribus. ff. quemad. testa. aper. ideo præsumitur falsa pro parte, in reliquo tamen valet dictum testis. Sed ad primum argumentum, tenēdo communem opinionē, potest dici ꝙ & si testis qui deponit non possit dici adhuc falsus vel periurus, & sic videatur sufficeret ꝙ tempore depositionis sit habilis, secundum glo. in l. notionem. §. instrumentorum. ff. de verbo. signifi. tamen cū ista inhabilitas superueniat incontinenti post testificata, vt ex causa, quæ trahit originem ad ipso testificatu, vtique videtur in-

esse,

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Testis periurus a testimonio repellitur infamis, Rui. consi. 147. nu. 4. & consi. 158. nu. 4. lib. 5.

b VIN. GOD. Nota ꝙ varietas circa qualitates, quæ negocium principale non tangunt nō repellit testes, Rui. consi. 36. nu. 2. lib. 4.

esse, vt l. 3. C. de ædil. acti. & tenet Bar. & clarius Bal. ibidem in l. in bonæfidei. C. de pact. in simili quæstione. & bene facit tex. in l. si rem. §. fi. ff. de pig. act. ad l. iubemus. dicēdum est, quia illa lex loquitur in illo falso improprie, & inregulari inducto ex quadam præsumptione, in quo non habet locum doctrina Doctorum, immo testis falsus nullo modo in vno capitulo non erit in reliquis, vt est tex. no. in l. filius. §. sequens, ff. de falsis. per quē ita tradit no. Bal. in l. 2. C. de fideicom. liber. sed quia ille tex. in §. sequens quæstio. loquitur de falso instrumento præsumptiue, in quo etiam si verè falsum committeretur in vno capitulo, instrumentum non esset falsum in alio capitulo separato, vt plene traditur in locis s̄. allegatis. ideo melius probatur ista conclusio in
13 d. l. iubemus. quam Bar. non allegat. † Circa tertium & vltimū videtur dicendum, ꝙ quando singuli testes approbantur in alibus a pluribus, propter paritatem reprobationis neuter censetur esse reprobatus de falso. licet in illo articulo in quo testis reprobatur credatur pluribus & melius deponentibus, sicut dicimus, ꝙ quando probationes sunt pares, conflictus probationū impedit se adinuicem & reddit rem obscuram, vt in in cap. licet causam. in vltima gl. s̄. titu. proxim. & in glo. nostra. In eadē gl. ibi, si vero testes ex vtraque parte, &c. quærendum est pro declara-
14 tione eorum, quæ tangunt hic Doct. † nunquid si vnus testis actoris est melior teste rei, sibi contradicente, stetur meliori testi quo ad semiplenā probationem. super quo dixit hic simpliciter Vincentius, & sequitur do. Anto. & Abb. Mod. ꝙ testis melius probans, semiplene probat, itaque actor poterit petere deferri sibi iuramentum in defectum probationis, quia sicut plures testes præferuntur pluribus quo ad plenam probationem, ita vnus testis debet præferri vni, quo ad semiplenam probationem, & sic potest deferri iuramentum. sed istud dictum non videtur procedere, quia fatendum est ꝙ resultat sempleno probatio quo ad effectum, qui resultaret ex semiplena probatione de iure communi, & secundum regulas iuris, sed quo ad faciendū deferri iuramentum in defectum probationis, quæ est probatio irregularis, vz. ꝙ quis sit testis in causa propria, contra. l. nullus. ff. de testi. hoc non videtur posse procedere, quia licet testis actoris sit melior teste rei, non tamen potest negari quin testis rei faciat aliquam præsumptionem pro ipso reo, sicut diximus in teste infame infamia iuris, contra quem est maior præsumptio q̄ in casu nostro, quia examinatus facit indicium, vt l. qui vltimo. & ibi per Bar. ff. de pœnis & per eundem in l. maritus. ff. de quæstio. fortior enim videtur esse præsumptio iuris & de iure, quæ resultat contra testem infamem, quam præsumptio resultans contra testem ex facto dignioris testis, quæ videtur esse præsumptio iuris duntaxat, sed quælibet præsumptio, quæ est contra testem semiplene probantem, facta vt non deferatur iuramentū in defectū probationis, vt l. j. & ibi per Bar. C. q & aduer. quos. & plene per Bal. in c. j. §. sacramentum. de consue. recti feudi. ideo non esset iuramentum ferendum. forte tamen in practica propter auctoritatem tantorum Doctorum, seruaretur eorum opinio. Et quia gl tua dicit hic notabiliter, ꝙ quando probationes sunt pares in causis quatuor hic expressis in gl. non fertur sentētia pro eo, sed in fauorem illarum causarum. dic magis generaliter, ꝙ data paritate testium in omni causa illi testes præferuntur, quia deponunt in fauorem causæ, pro qua iudicibus discordantibus in prolatione sententiæ præualeret sententia. ita probat tex. valde notabilis in l. lex Petronia. ff. de manumissio. quē tex. adducit Bal ad hoc in c. j. §. promptiores. hic finitur lex, in l. magistratus. in fine. C. quando prouocare nō est necesse. & hoc tenet hic in effectu gl. nostra. & vide quod ibi p intellectu materiæ eleganter ponit Bal. in l. fi. C. comminationes vel epistolas. in quibus locis videtur dicere, ꝙ quando probationes sunt
a omnino pares, in potestate iudicis[a] est, quibus adhęreat: debet tamen causam adhæsionis eius exprimere, alias retractar et̄ sententia, quia in dubio debet sentētiare pro reo, vt hic vides in gl. & in c. ex his. s̄. titu. proximo, & in c. inter dilectos. in fine. j. de fide instru. & idem dicit, si causa adhæsionis expressa nō esset sufficiens. †
15 Illud etiam scias, ꝙ si ex forma statuti permittitur priuilegiata probatio actori contra reum, verbi gratia per publicā vocem & famā, probando contrariam vocem & famam per testes æquales testibus actoris, vincet, vt seruetur ęqualitas in iudicijs, iuxta. l. fi. C. de fructi. & li. expen. & regulam, non licet. de regu. iur. ita tradit notabiliter Bal. in fi. ff de ferijs. & ad materiam istam vide tex. & no. etiam ibi per Doc. in c. ad nostram. s̄. titu.
16 proximo. † vbi probatur, ꝙ non valet consuetudo vel statutum, quod testes viliores præferantur melioribus in probando, vel ꝙ iuramentum partis præualeat probationi legitimæ. Et pro cōplemento materiæ huius decretalis quæritur, vtrum testes probantes affirmatiuam præferantur testibus probantibus negatiuam. de qua materia sparsim ponitur in diuersis locis j̄. allegandis. & inter alios casus, quos tangit Bart. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbit. est vnus, quando plures testes sunt omnino æquales, & in hoc est maior dubitatio, nec tangitur specifice per Bar. sed sentit tantum aliquid de secundo. Super primo autem concludit ibi & in l. hęredes palam. in princi. ff. de testamē.
17 † ꝙ si testis deponit negatiuam, remouēdo affirmatiuam a sensu, verbi gratia, dico ꝙ hoc non fuit in tali loco & tali tempore factum, statur testibus pluribus, vel melioribus negantibus, ęa
b æque bene videtur probari negatiua, sicut affirmatiua, vel saltem ita bene, ꝙ standum est pluribus, argu. l. j. §. si omnes. ff. de vent. inspi. quod dictū debet limitari, nisi testis deponat negatiuam non stricte coartatam, sed large. exemplum in teste, qui dicit non extare memoriam, vel nunquam se hoc audiuisse. & idē in teste, qui deponeret negatiuam de vno mense, vel de vno anno, qui videtur esse suspectus propter lapsitatē tēporis, de quo deponit, secundū Dy. & Bar. l. j. §. hoc interdicto. ff. de itine. actuque priuato. & Bal. in l. actor. C. de probatio. & bene facit text. in c. cum ecclesia. de causa pos. & proprie. & tunc etiam videtur magis credendum paucioribus affirmantibus. sic intellego gl. in c. quid per nouale. de verbo. signifi. & Bal. qui eam refert in l.
18 hæredes palam. ff. de testa. Super secundo articulo, quo quæritur data paritate testium in hunc modum, vtrum præferantur testes deponentes negatiuam. dicendum est ꝙ aliquando testes sibi contradicentes non reddunt causam sui dicti, & tunc semp præfertur testis asserens affirmatiuam, quia non creditur testi deponenti negatiuam sine redditione causæ. ita determinat elegenter Bal. in l. cum hi. §. si integra. ff. de transac. vbi omnino videas ꝙ dictum sine dubio esset verum, quando testis non interrogatus teneretur reddere causam sui dicti, deponendo negatiuam, quod est regulare, vt plene scripsi in c. cum causam. j. eo. & ibi videbis. sed quando propter indubitatam assertionem negatiuam & facilem, quæ bene præsumeretur credere negatiuā saltem per indirectum in sensum testis, sicut affirmatiua. & vt exemplificant hoc Doc. in c. bonæ. s̄. de electio. tunc hoc dictū forte procederet, ꝙ credatur paribus testibus affirmantibus & negantibus, vt ibi videbis. & dixi in d. ca. cum causa. Aliquando testes, qui probant negatiuam, probant eam de aliqua qualitate inuisibili per medium alicuius sensati & signi affirmatiui. & tunc si per eadem media habeat probari etiam affirmatiua. exemplum ꝙ res sit vitiosa vel non sit vitiosa, ꝙ aliquis sit furiosu vel ꝙ sanę mentis sit, alias ꝙ sit mortuus vel viuat, ꝙ ęgrotet vel non. & tunc dicendum est absolute, ꝙ inter testes negantes vel affirmantes non est differentia, ęa vtraque probatio dicitur directa, licet mediata. iste est casus & vnicus, quem ibi ponderat Bar ad hoc, in l. j. C. de canon. frumen. vrbis Ro. lib. 12. p
19 quem dixit Bal notabiliter in l. j. C. de testa. in pe. char. † ꝙ si testes ex vna parte probant famam affirmatiuam, ꝙ maleficium sit commissum, & ex illa parte probetur fama negatiua, ꝙ non fit commissum. ꝙ probatio negatiua non succumbet affirmatiuæ, quia probatio vtriusque famæ potest habere fundamentū & originem a sensatis. i. coniecturis & verisimilibus, a quibus oritur fama. vnde quia medium probādi est par, erit similis effectus. secus esset si testes probantes negatiuā super aliqua qualitate inuisibili probarent eam per medium signi visibilis, vt dixi. & ad tollendam aliam qualitatem deponentes affirmatiuam tanquam fortiorem. exemplum, aliqui testes probant ꝙ contractus fuit factus sponte. i. sine metu. & hoc deponunt per aliqua signa, ex quibus mediate probatur contrahentem spōte cō traxisse, tunc enim credetur magis testibus deponentibus de metu, qui potest compræhendi per sensum, secundum Bald. q̄ deponentibus de spontanea voluntate, quæ immediate nō potest compræhendi per sensum, sed mediantibus signis. ita tradit no. Bal. in l. obseruare. §. proficisci. versi. 13. quæro. ff. de offi. pro con. & le. allegat Inno. in c. super hoc. s̄. de renun. quod dictum prædicta ratione non placet, quia metus non potest comprāhē di immediate per sensum, cum sit passio animi, sicut spotanea voluntas Potest enim fieri vt quis immineat terror armorum, tamen aliquis non timeat. fatendum tamen est, ꝙ si testis, qui deponit de metu, allegat causam extrinsecam sufficientem ad præsumendum metum, quod quia magis est verisimile stante causa metus aliquem timere quam non timere sponte facere actum, in dubio testes melius probabunt metum, nisi signa adducta ex alia parte sint multum euidentia, ꝙ quis non timuit, vel ꝙ omnino sine metu idem erat facturus. vnde hoc nō erat arbitrarium. Aliquando testes deponunt negatiuam non p modum sensati & signi affirmatiui, sed remouentes actum a sensu, & tunc data paritate in cęteris succedunt opi. quia Bart. sentit, ꝙ nulla sit differentia tunc inter testes affirmantes & negantes, dum dicit in locis allegatis, ꝙ recurrendum est ad l. ob carmē. §. testes.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quo casu reo non ualente iudex supplere possit, Ruin. consi. 158. num 2. lib. 5.

b VIN. GOD. Negatiua loco & tempore coartata æque probari potest atque affirmatiua, Rui. consi. 145. nu. 2. lib. 5. & debet probari per allegantem eā ad fundamētū intētionis eius, cōs. 89. uiso, litera. n. & cōs. 87. uisis. lra. b. li. 2.

testes.ff.eodem.si testes sunt pares, vt dixi sed Bald.affirmat expresse in d.§.si integra.& etiam in d.§.si plures.& dom.Ant.de Butr.in c.bonæ.supra de elect.Videntur tamen omnes prædicti hoc intelligere,quando negatiua est bene coarctata,idest ad certam diem & locum vel per limitationem subiecti, vt cum testis deponat ꝙ vidit Titium non habentem biretum in capite, & similia,quæ prosequere,vt per Doct.in d.c.bonæ,& per Bald.in l.actor.C.de probatio. & credo istud dictum esse verum per ea, quæ supra dixi,in princ.huius quæstionis. Sed Bal.in l.2. ad fin.
21 C.de rescin.vendi.firmum & clarum tenet, † ꝙ data paritate in cæteris,in dubio præferuntur asserentes affirmatiuam,quia ens melius imprimitur in intellectu, quam non ens, quantumcunque circunscriptum . & hoc idem sentit in l. testium,in vltima col.C.de testi.& in l.actor.de probatio.& idem sub dubio,forte tenet Ioan.de Imo. in l.inter pares. in prima char.ff.de re iudic. prima opinio tenetur communiter & forte obtineretur in practica. sed tamen pro nunc possunt concordari istæ opiniones hoc modo,ꝙ aliquando testis deponit negatiuam per medium affirmatiuæ,idest quia deponit affirmatiuam,quæ est incompatibilis cum eo,ꝙ testis negat interueniſſe,& tunc vera sit opinio domi.Anto.& Bal.in d.§.si integra.ꝙ non sit differentia inter testes negantes & affirmantes. vnde dixit Bald. signanter in c.j.§.si quis per triginta. cum prin.si de feudo fuerit controuer.inter do
22 mi. & agna. † ꝙ licet testis deponens negatiuam valde coarctatam,verbi gratia deponens ꝙ aliquis non possedit per vnum annum,est suspectus de falsitate,secundum Dyn.& Barto.in l.j.§. hoc interdicto.de itinere actuque priua. hoc est verum, nisi deponat hanc negatiuam & affirmatiuam simul, ex qua hæc negatiua infertur:quia id,quod negat, non potest simul cum affirmato esse verum, verbi gratia si testis dicat ꝙ Titius non possedit per annum,& Seius possedit: ex hac enim affirmatiua cõcluditur probatio negatiuę de necessitate,quia duo nõ possunt possidere insolidum. vnde probatio ista negatiuæ, quæ fit per affirmatiuam,ex qua de necessitate negatiua resultat, videtur æque bene posse fieri a teste,sicut affirmatiua, quod prosequitur per exempla,vt ponit Ioan. And.in c.bonæ.supra de elect.aliquando probatio negatiuæ fit per simplicem remotionem actus cõsenſu:verbi gratia,testis dicit ꝙ tali die, tali loco non fuerunt dicta talia verba,nec potuissent dici quin audiuisset,vel similia:& tunc verior videtur opin. Bal.& Ioan. de Imo. quia non potest negari vt dictum est,quia melius ens comprehenditur a teste & imprimitur in eius intellectu,quam non ens.glo.tamen simpliciter in Authen.de hære.& falci. §.si vero absint, expresse videtur sentire contrarium, quãdo testis deponit modo supradicto, videlicet ꝙ non potuisset fieri quin vidisset.dicit enim quod negatiua isto modo probata æquipollet affirmatiuæ. & hoc videtur sentire Bal.in c.j.de conten.inter me & dominum,licet verba eius possent deponi, secundum distinctionem meam, quæ videtur vera de subtilitate iuris.sed forte prima obseruaretur in practica,quia communior,& quia diximus in cap. ex literis. su-
23 pra de probatio.† ꝙ quando probationes rei & actoris sunt pares,reus absoluitur,etiam si actor possideat absoluitur si agatur rei vendicatione non solum quia actor non probauit, sed quia ipse videtur probasse se dominum, vnde considerando diligentius dico, ꝙ illa dicta non placent, quia data paritate in cæteris nõ posset negari quod actor esset superior ratione possessionis, quæ facit aliquam præsumptionem pro proprietate, ꝙ patet, quia quando dominium deducitur incidenter,sola possessio ꝓbat præsumptiue dominium,vt l.quidam in suo.& ibi no. ff.de condit. institu.& plene in ca.cum ad sedem. supra de restitutio. spolia. Nec obstat inductio, quam ibi feci, dum dixit in absolutione,ꝙ ibi non consideratur possessio ipsius rei,quinimmo ille tex.videtur sentire ꝙ data dicta paritate in testibus illa paritas non inducatur ad imparitatem propter possessionem rei. tunc enim absolueretur ibi reus,quia melius probaret ꝙ non est verum,quia immo absoluitur vt dicit tex.quia promptiores sum⁹ ad liberandum,&c.&in veritate est colorata inductio.sed tamẽ potest responderi,quia licet summus Pontifex assumat vnã cautam sufficientem ad absoluendum reum, non tamen videtur reprobare aliam,ꝙ ex possessione inducatur imparitas.vel possumus dicere,ꝙ ibi paritas resultabat ex testibus rei & expositione simul,quod dictum non videtur verum,videlicet ꝙ reus debeat declarari dominus,quia tex.in verbo,ꝙ si amborum, simpliciter dicit ꝙ præferuntur testes possessoris testibus actoris.postea tamen videtur illud restringere quoad effectum absolutionis ex regula. l.fauorabiliores.de regu. iur. per quam regulam data paritate probationum reus debet simpliciter absolui,quia non est probatum contra eum, vt in c. inter dilectos. in fi. infra
24 de fide instrumen.† Quod autem dictum est,ꝙ data paritate te
a stium negantium [a] & affirmantium in dubio præferuntur affirmantes,limitatur simpliciter per Bald.in l.data opera. C.qui accusa, non poss. quod verum est in ciuilibus, secus in criminalibus.allegat glo.81.distinctio.in c.clerici.quæ dicit, ꝙ testes laici probantes negatiuam in fauorem clerici, præferuntur clericis probantibus affirmatiuam. Ex qua glo.habes notare tria,& ele-
25 ganter.† Primo,ꝙ laici admittuntur in causa criminali in fauorem clericorum.& ad hoc allegat eam domi.Abb. in c. cum P.
26 Manconella.infra de accusatio.† Secundo,ꝙ quando est modica disparitas inter testes actoris & rei,adhuc debet vincere reus. & ad hoc allegat eam domi. Anto. hic,& in cap. ex literis. supra
27 titu. proxi. † Tertio, ꝙ quandoque plus creditur testibus affirmantibus in causa criminali quam negantibus, immo eliguntur probationes actoris in fauorem rei. sed hoc dictum restringit domi. Abb. in d.cap. cum P.in accusatione clerici. & placet mihi ista restrictio, quia propter dignitatem præsumitur magis pro persona, vt traditur 11. quæstio.3. c.absit. & ideo forte posset dici, quòd in casu illius gl. probationes non essent pares,quia dignitas clerici accusati iuncta cum testibus pro eo facit imparitatem,& secundum hoc non probaretur, ꝙ secundo loco fuit dictum in illa glo. videlicet,quod vbi est modica disparitas, vincantur testes rei: quia immo videtur dicendum, ꝙ licet testes rei,quia erant laici,essent ex ista qualitate inferiores clericis, præsumptio tamen quæ est pro dignitate clericali, faciebat ꝙ probatio eorum erat melior. non est enim inconueniens ꝙ authoritas vnius suppleat defectum auctoritatis alterius, vt l.si quis ex argentariis.§.j.ff.de eden.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota,ꝙ testes negantes præferuntur affirmantibus,quãdo deponunt etiam super affirmatiua.Rui.cons 9.nu.12.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Testes laici & mulieres contra clericum testificari possunt,quando agitur ciuiliter de crimine.*
2 *Delegatorum literis de gestis coram se,an plene credatur.*
3 *Famæ probatio,an sit sufficiens etiam concurrente testimonio de auditu.*
4 *Testes, an non solum post publicationem ipsorum,sed etiam post relationem superiori factam,vel post conclusum in causa,produci possint,quando non stetit per eum,qui noluit eos inducere.*
5 *Transmissio actorum & relatio facta superiori, vim conclusionis in causa habet.*
6 *Delegatus iurisdictionem exercet in impedientes suam iurisdictionem.*
7 *Deputatus ad testes recipiendos, impedientes excommunicare potest.*
8 *Purgatio indicitur infamato de delicto, & super irregularitate ex eo procedente.*
9 *Electus & confirmatus in episcopum,prælatus appellatur.*
10 *Principales de capitulo scribentes literas nomine totius capituli, inscio capitulo,an tanquam falsarij puniri possint.Et an sint suspensi ipso iure. & num. sequen.*
12 *Testificans coram iudice falsum, an sicut potest absque nouo processu extra ordinem puniri,ita attestans per falsas literas, etiam si non attestetur in forma testis.*
13 *Suspensio quando fertur per hominem in aliquem inferior a suspendente absoluere suspensum non potest.*
14 *Excommunicatus a canone,nunquid ab inferiore absolui possit.*
15 *Suspensionis pœna, an possit imponi pro delicto, non solum a canone, sed ab homine.*
16 *Probatio per auditum auditus,vel per auditum visus alterius,nunquid in factis antiquissimis, memoriam hominum excedentibus sufficiat. & nume. seq.& 19.*
18 *Præscriptionem centenariam ad probandam contra ecclesiam Romanam, an probatio per auditum sufficiat.*
20 *Probari quid per scripturam lege disponente, non extenditur ad alium casũ, vbi forte eadem ratio possit esse.*
21 *Testes deponentes se audiuisse ab vno,an & quando sufficiant. & nu.seq.*

CAP. XXXIII.

1 IAm literis. † Testes laici & mulieres possunt testificari cõtra clericum, quando agitur ciuiliter de crimine,& testimonium de auditu & fama non est sufficiẽs ꝓbatio. secunda est ibi,quia vero.tertia ibi,nos vt.quarta ibi,archipresbyterum.
2 † Primo nota ibi,tam literis,ꝙ literis delegatorum,de gestis corã se creditur,vel plene, vel saltẽ ad coadiuuandum alias probationes,& quando credatur plene & quando non. dic vt scripsimus in c.cum a nobis.supra eod.†Secundo nota,ꝙ probatio famæ non est sufficiens, etiam si concurrat cum ea testimonium
4 de auditu, de quo in c.veniens.supra eodem.† Tertio no.ꝙ non solum post publicationem testium, sed etiam post relationem superiori factam, vel etiam post conclusum in causa,secundum domi.Anto.possunt produci testes,quando non stetit per eum, qui noluit eos inducere,vt quia fuit iniuste expulsus, vt dicim⁹, ꝙ coactus litem contestari potest opponere exceptionem declinatoriam post litem contestatam secundum glo. no.in c.ex conquestione.supra de restitu.spolia.quam allegat hic dom.Anto

Tu autem aduerte, quia domi. Anto. hic clare ſentit in duobus
5 locis, † ꝙ tranſmiſſio actorum & relatio facta ſuperiori, habet
a vim concluſionis in cauſa, a quod eſt ſemper menti tenendum,
& videtur probari in l. cum a nobis. & quod ibi per Bald. C. de
dilat. Secundo debes aduertere, ꝙ dictum domi. Anto. poteſt
procedere duobus concurrentibus, ſicut etiam inferius ipſe vi-
detur intelligere, quo ad vnam ex iſtis qualitatibus. Primum
eſt, ꝙ concluſio in cauſa non ſit facta de voluntate partium: qa
ſi partes ſponte renunciaſſent iuribus & proteſtationibus, vide-
retur eſſe eis imputandum, & ꝙ non poſſent redire finita appel
latione ad producendum teſtes ſuper illo articulo, de quo in
tex. Secũdum, quod videtur requiri eſt, ꝙ pars fuit impedita im
pedimento iuris, ꝙ ſaltem prima facie creditur eſſe iuſtum, ſicut
hic erat impedita per appellationem aduerſarii. & idem ſi fuiſ-
ſet impedita, quia iudex detulit appellationem fruſtratorie, ad-
huc enim reſultaret impedimentum iuris, quia ſunt ligatę ma
nus iudicis poſt dilationem. ſecus ſi pars non potuit probare, qa
iudex ſimpliciter repulit eam: tunc enim cum potuerit appella-
re & non appellauit, eſt quid imputetur ſibi, vt in cap. cum dile
cti. ſupra de electio. & in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex.
6 † Quarto no. ibi, excommunicantes, &c. † ꝙ iudex delegatus nõ
ſolum poteſt exercere iuriſdictionem in partes impedientes iu
riſdictionem ſuam, ſed etiam in terminos excommunicando ip
ſos, vt hic patet, de quo per Innocen. in cap. j. ſupra de offic. dele-
7 ga. ex quo arguit domi. Anto. † ꝙ deputatus ad recipiendos te-
ſtes duntaxat, poteſt excommunicare impedientes, de quo in
cap. ex literis. ſupra de offic. delega. & quam iuriſdictionem ha-
bet iſte talis, dic vt in c. ſuper quæſtionum. §. primo. eodem tit.
& in clemen. vnica, eodem titu. & in iſto caſu, quando turbatur
iuriſdictio iudicis eccleſiaſtici eſt vnus caſus, in quo talis iudex
exercet iuriſdictionem etiam contra laicos, licet econuerſo ca-
ſu iudex ſecularis non poſſet eã exercere in clericũ, vt traditur.
14. quæſtio. j. c. quanquam. & 11. quæſt. j. c. teſtimonium, ſecun-
dum Abb. Moder. hic. Et aduerte, quia illa duo iura non dicunt
ꝙ iudex laicus non poſſit punire clericum impedientem teſtes
produci coram ſe, ſed inducuntur in ſimili hoc modo, quia ſi-
cut iudex ſecularis non poteſt cogere clericum teſtificari corã
ſe, ita non poteſt punire clericum impedientem teſtes produci.
minus enim de directo impedit cognitionem iudicis clericus,
qui non vult teſtificari. pro hoc facit, quia etiam incidenter non
permittitur iudici laico iuriſdictio in clerico, vnde non poteſt
eum punire, ſi dicit falſum coram eo, vt plene traditur in capit.
8 verum. ſupra de foro competen. † Quinto notabis ibi, indicatis,
purgationem indici poſſe infamato non ſolum de delicto, ſed
etiam ſuper irregularitate perueniente ex defectu, ſiue delicto.
Ad idem tex. in cap. accedens. de purga. cano. nec requiritur in
tali purgatione ꝙ purget ſe per homines ſimilis dignitatis, ſed
ſufficit ꝙ purget ſe per homines bonæ famæ, vt probatur hic &
in cap. conſtitutus. & c. cum in iuuentute. de purga. cano. Sexto
9 nota ibi, a præſumptione, † ꝙ electus & confirmatus in epiſco-
pum, poteſt appellari prælatus, licet nondum ſit confirmatus
& conſecratus. ad idem tex. in cap. tua. infra de his, quæ fiunt a
prælato. quamuis ante conſecrationem non dicatur epiſcopus
vt traditur in cap. niſi. ſupra de auctoritate & vſu pallij. & no. in
ca. cum ex eo. de electio. lib. 6. Septimo nota ibi, ab officio, &c.
10 † ꝙ ſi principales perſonæ de capitulo ſcribunt literas ſub nomi
ne totius capituli, in ſcio capitulo, punientur tanquam falſarij.
11 † Sed quæritur, vtrum ſint ſuſpenſi ipſo iure, an vero ſint ſuſpen
dendi, & poſtea denunciandi? ſed contra hos multum facit tex.
ibi, denuncietis eſſe ſuſpenſos. per quem mandatur fieri denun
ciatio, præſupponendo ꝙ ſit iam facta, non quaſi ſit facienda, &
ſuppletur ad text. denuncietis eos eſſe ſuſpenſos, & poſtea ſu-
ſpendendos, eſt diuinare. vnde Ioan. de Imo. hic videtur hoc te-
nere, ꝙ hic infligatur pœna extraordinaria pro delicto, ſicut
imponitur teſti dicenti falſum coram iudice, vt traditur in l. nul
lum. C. de teſti. & declarabitur inferius in explanatione materię
ſummi Pontificis, mandando ꝙ ſuſpenſio denuncietur, & ſic
quodammodo committendo executionem ſententiæ ſuſpen-
ſionis, tacite videtur ſuſpendere per iſta verba. cum enim proce
datur imponendo hanc pœnam ſine proceſſu & figura iudicij,
poteſt iudex incipere ab executione, & committendo executio-
nem videtur pronunciare. nec habet locum tunc lex prima, C.
de execu. rei iudica. quæ dicit, quod iudex non poteſt incipere ab
executione. ita tradit Barto. in extrauaganti, ad reprimen. ſuper
12 ver. figura. † Vlterius nota ſuper eodem ver. ab officio, &c. ꝙ ſi-
cut ille, qui teſtificando coram iudice dicit falſum, poteſt ſine
nouo proceſſu puniri extra ordinem, vt l. nullum, præallega. &
plene in cap. primo, infra de crimine fal. & not. in l. 3. §. præte-
rea. ff. de ſuſpect. tuto. ita ille, qui per falſas literas atteſtatur fal-
ſum coram iudice, etiam ſi non atteſtetur in forma teſtis, ſed in
forma inſtructoris, ꝙ ſemper tene menti. & ſecundum hunc in-
tellectum non eſt neceſſe dicere, vt dicunt hic Docto. ꝙ hanc
pœnam potuit imponere Papa, qui non ligatur ad obſeruan-
tiam ordinis iuris, ſed alius iudex non poſſet, quia immo quili-
bet iudex poterit ratione præmiſſa, & hunc intellectum ſentiũt
hic Hoſtien. & Ioan. And. dum remittunt ſe ad not. in cap. 2. ſu-
13 pra de confeſſ. Vltimo nota ibi, donec noſtram, &c. † ꝙ quando
b ſuſpenſio b in aliquem fertur per hominem, nõ poteſt inferior
a ſuſpendente ſuſpenſum abſoluere, & idem in excommunica-
to, vt eſt caſus in cap. paſtoralis. §. primo, ſupra de offic. ordin. &
ita no. Ioan. And. in cap. ex frequentibus. infra de inſtitu. & Ar-
14 chidia. 17. diſtinctio. in ſumma, & dom. Abb. hic. † Sed relinqui
tur dubium, nunquid ſicut excommunicatus a canone poteſt
abſolui ab inferiore, niſi abſolutio ſit ſpecialiter prohibita, vt
in cap. nuper. infra de ſenten. excommunica. ita ſit ſuſpenſus a
canone, ſuper quo dixit glo. no. in clemen. j. de hæreti. in ver. ex-
communicationis. ꝙ aut aliquis ſuſpenditur ad certum tem-
pus, & tunc non poteſt inferior abſoluere ante illud tempus, qa
lex abſoluendo poſt certum tempus alio tempore videtur id
prohibere, vt in c. nonne. infra de præſumpt. & l. ſtatuliberum.
§. j. de lega. ſecundo. Aut canon imponit pœnam ſuſpenſionis
ſimpliciter, & tunc quilibet inferior poterit abſoluere, quia ex-
communicatio & ſuſpenſio æquiparantur, vt patet in capit. re-
prehenſibilis, & in cap. ad hæc quoniam. de appellatio. & c. ſta-
tutum. de ſenten. excommunic. in ſexto. niſi ſuſpendens reſer-
uauerit ſibi abſolutionem. ſed dom. Abb. Moder. hic referendo
rationes glo. in cap. cupientes §. cæterum. de elect. lib. 6. qui vi-
detur ſimpliciter tenere vt colligitur ex rationibus ſuis, ꝙ infe-
rior a ſuſpenſione canonis non poſſit abſoluere, videtur diſtin-
guere & melius iudicio meo, quod aut ſuſpenſio imponitur p
pœna delicti a canone, aut imponitur pro pœna contumaciæ.
ſi imponitur pro pœna delicti, non poſſit inferior iudex hanc
pœnam tollere, niſi ex cauſa, & prout traditur in c. at ſi clerici.
§. j. ſupra de iudic. & bene facit tex. in l. j. §. calumniatoribus. ff.
15 ad Turpillia. † & ꝙ poſſit imponi pœna ſuſpẽſionis pro delicto
non ſolum a canone, ſed ab homine, habes tex. ibi & in ca. cum
ſit. de exceſ. prælato. quæ iura non allegat domi. Abb in c. repre
henſibilis. infra de appellatio. vbi hoc tenet. Nec obſtat tex. in c.
nuper. quia ad illud reſponde, vt reſpondet glo in d. §. cęterum.
quam refert domi. Abb. hic. ſuſpenſio enim facta ſimpliciter,
videtur facta in perpetuum, ſecũdum eum, vt l. ſeruus. & quod
ibi no. C. de pœnis. Super quo vide quod traditur in l. fin. ff. eo.
& l. j. C. de poſtulan. aut ſuſpenſio fertur a canone propter con-
tumaciam: & tunc inferior poſſit abſoluere, vt eſt caſus in c. ex
literis. ſupra de conſtitu. & quod ibi no. In glo. poſita ſuper ver-
bo, auditu. ibi, ſit ergo teſtimonium de auditu ſuo, vel de audi-
tu auditus. Et quia cætera ſcripſimus plene in ca. cum cauſam.
infra eodem, ad quæ erat addendum: nunc ſolum tractandum
16 eſt, † nunquid in factis antiquiſſimis, excedentibus memoriam
hominum, ſufficiat probatio per auditum auditus, vel per au-
ditum viſus alterius? ſuper quo do. Anto. hic, & in c. licet ex qua
dam. infra eod. & per Inno. in c. quid per nouale. infra de verbo.
ſignific. tenent ꝙ ſic, quia eadem ratio eſt in omnibus caſibus,
in quibus agitur de probando rem antiquiſſimam, vt dictum
eſt, quæ eſt in probando memoriam extare vel gradus conſan-
guinitatis, vel affinitatis, qui poterant probari per auditum audi
tus, vt l. ſi arbiter. ff. de probatio. & l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua
plu. arcen. & 35. q. 6. c. de parentela, & in c. licet. infra eodem. &
cum ratio ſit ſcripta in l. quare admittitur iſta probatio in caſu
conſanguinitatis, vt patet in d. c. licet. in prin. videtur, cum mate
ria probationis ſit fauorabilis & non coaguſtanda, quod fieri
poſſit extenſio ad omnes alios caſus, in quibus eſt eadem ratio,
vt in c. cum dilecta. de confirmatione vtili vel inuti. & quod ple
ne traditur in clemen. j. de elect. & in l. ſi vero. §. de viro. ſolu. ma
trimo. per Moder. non enim ſumus in materia correctoria, ſed
exorbitanti, in qua fit facilius extenſio, vt patet ex his, quæ ſcri-
bit plene Bar. in l. ſi conſtante. in princ. ff. ſolu. matrimo. vbi re-
curras. ſed Hoſtien. & Ioan. Andr. in c. licet. & declarat ibi Abb.
17 Moder. idem tenens, qui videntur velle, † ꝙ teſtimonium de au
ditu non ſufficiat, niſi concurrant fama & alia adminicula. alle
gat tex. in c. præterea. ſupra eod. & in c. cauſam, quæ. ſupra titu.
proxi. & idem tenet ibi Io. de Imo. dicens, ꝙ cum illa probatio
ſit contra regulas iuris, non debet extendi extra caſus in iure ex-
preſſos per regulam, quæ a iure. de reg. iu. Confirmatur illa opi.
18 per glo. in c. cum a nobis. in fi. infra de præſcrip. quæ vult, † ꝙ ad
probandum

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ concluſio quælibet potius attendenda eſt, quam ipſa narratio. Ruin. conſil. 127. nume. 4. lib. quinto. Et concluſum in cauſa dicitur per actum, ꝙ poſt concluſionem ſequi ſolet. Corne. conſil. 235. uidetur, litera S. lib. quarto.

b VIN. GOD. Suſpenſio quid ſit de eius effectu, & qualiter differat a depoſitione. Dec. in c. at ſi clerici. colum. 4. quinto notabili. de iudi. Et ſuſpenſio temporis de medio tollitur, ſi conditio eſt omnino extitura in hæredis inſtitutione. Rui. conſ. 17. nu. 17. lib. 2.

probandum præscriptionem centenariam contra ecclesiã Romanam non sufficit probatio per auditum, quæ glo. videtur ꝓbari in c. si diligenti. in fi. eo. tit. vbi summus Pontifex dicit, ꝙ sit difficilis probatio, ꝙ non esset si posset fieri per auditum. Posset tamen exponi aliter ille tex. ꝙ ideo non credit eum posse probari non quia probatio esset difficilis, sed quia credebat vere tantum temporis non esse lapsum. Secundo pro illa conclusione facit optime tex. quem reputo valde no. in ista materia in c. tua
19 nos. infra de consangui. & affini. vbi text. dicit not. † ꝙ quia testimonium de auditu auditus minus est validum, facultas probandi totaliter non est in vnum relaxãda, & sic videtur ꝙ in tali modo probandi facienda sit stricta interpretatio. Tertio hoc confirmatur per tex. no. & quod ibi per Bald. in l. fi. C. de fide instru. &
20 iure hastæ fiscal. lib. 10. † vbi probatur, ꝙ dispositio. l. quæ vult aliquo casu probari per scripturam, non extenditur ad alium casum, in quo forte possit esse eadem ratio. ideo dixit Bald. in l. testium. in 2. col. C. de testi. ꝙ licet solutio debeat probari per scripturam, quando debitum fuit contractum in scriptis de voluntate partium, non tamen debet probari per scripturam, quãdo debitum requirit scripturam ex dispositione legis, vt est in multis casibus, de quibus in c. j. de censi. lib. 6. in glo. & licet Ricard. de Sali. & Saly. ibi defendentes eum, teneant oppositum, prima tamen opin. Bal. videtur verior per rationes & iura supra allegata. & licet ista prima facie satis vrgeant pro opin. Moder. in d. c. licet. alia tamen opi. videtur communiter approbata, prout traditur in d. §. idem Labeo. per Barto. & per Cy. in l. testium. C. de testi. Præterea si admittebatur illa probatio in dissoluendo matrimonium ratione supradicta, ꝙ est res fauorabilis & magni præiudicij, vt in c. tua. infra de consangui. & affini. absurdum videtur esse, ꝙ non admittatur eadem probatio in causis minus fauorabilibus & minoris præiudicij. vnde ex regula supra posita in l. videlicet. in d. c. licet ex quadã. magis videtur esse de mente iurium, ꝙ admittatur illa probatio. Non obstat tex. in c. præterea. supra eodem, quia ibi non loquitur de probatione facti antiquissimi, quod no. nec de proba. de auditu auditus, sed de probatione auditus proprij, quæ fit non de facto principali, de quo agitur: sed de aliquo facto ei cohærẽti, & minus in illo casu cessat ratio, vel saltem non est eadem ratio, quæ est in his, quæ excedunt memoriam hominum, videlicet impossibilitas, vel maxima difficultas aliter probandi. Non obstat text. in c. cum causam. quia illa, quæ ponuntur ibi copulatiue, nõ requiruntur simul: immo aliqua ipsorum sufficerent de per se, vt ibi fuit de-
a claratum. Præterea ibi non fit mentio de testimonio auditus a specialiter. Non obstat glo. in d. c. cum nobis. quia vel potest dici, ꝙ est falsa, vel ꝙ est speciale priuilegium ecclesiæ Romanæ. Ad tex. in cap. tua. qui magis vrget, potest dici, ꝙ licet illa probatio de sui natura non sit nimis relaxanda, non tamen prohibetur quin fiat extensio, vbi esset maior ratio & scripta in l. vel saltem omnimoda ratio, vt in glo. dicti c. primi, de tempo. ordin. lib. 6. Ad tex. in l. 3. præallegata, potest dici, vel ꝙ ibi non est eadem ratio in probando contractus initos cum fisco, quæ in probando solutionem factam fisco per debitorem suum redactũ in numero debitorum fisci, quia quanto certius ius ex illa relatione erat quæsitum fisco, tanto maior cautela in solutione de-
21 buit adhiberi. vel dic, ꝙ ibi ratio non erat expressa in l. † Sed quæritur pro intellectu huius articuli, nunquid si testes deponunt se audiuisse ab vno sufficiat. super quo glo. not. in l. si arbiter. ff. de probatio. videtur dixisse, ꝙ sic, contra quam videtur casus in c. licet ex quadam. infra eodem. vbi contrarium tenent Docto. & contrarium sentit Ioan. de Imo. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. licet non bene se firmet, quia remittit se ad alibi no. Potest tamen saluari prædicta gl. in casu illius l. si arbiter. ipse testis habet probare solum memoriam operis extare: quia licet duo testes audierint ab vno opus fuisse factum, est tamen verum, quia memoria extat apud ipsos. vnde videtur satisfactum iuri. propterea dicit no. in l. 2. C. quæ sit lon. consuet.
22 & refert Anto. & sequitur in d. c. licet ex quadam. † ꝙ quando testes habent probare memoriam extare, sufficit ꝙ ex duobus testibus vnus dicat se audiuisse ab vno, & alter ab altero: & tamen per istos duos non probatur plene nedum ꝙ audiuerũt a duobus, sed nec ab vno. secus est, dicunt ipsi, quando alius ex istis certificaret de auditu, quia tunc duo testes debent deponere se audiuisse a duobus & ab eisdem, de quo dic vt ibi plene per eos. & an testis possit testificari de visu, vel auditu alterius, idest ꝙ talis vidit, vel audiuit fieri, & similia, vide Bal. eleganter in c. j. in fi. de contentione inter domi. & vasal. de inuesti. &c. dic vt dicemus in c. cum causam.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ testimonium nullum dicitur, quando de auditu auditus fertur. Rui. cons. 141. nu. 1. li 4. licet testes de auditu in antiquis plene probent dominium. Rui. cons. 14. nu. 8. lib. 4. alias non probant. idem cons. 173. nu. 8, co. lib.

SVMMARIVM.

1 *Testes lite contestata recipiuntur contra contumacem in causa status.*
2 *Ecclesiæ persona particularis, an pro pluribus ecclesiis, & nomine proprio, vel ecclesiæ, agere possit.*
3 *Locus tutus sufficit, quòd sit procuratori, licet non domino, vt dominus principaliter citetur ad comparendum per procuratorem.*
4 *Comparere per procuratorem in arduis causis, an quis comparere vel agere compellatur.*
5 *Lis an contestanda sit in præsentia vtriusque partis, cum de ecclesiæ statu agitur.*
6 *Testes regulariter de necessitate extra prouinciam, de qua sunt, non coguntur ire.*
7 *Iudex, cui instructio processus, & non diffinitio committitur, an cum remittit processum ad superiorem, ad sententiam audiendam coram superiore, possit partes citare.*
8 *Citata pars ad procedendum, licet fuerit contumax, an denuo citanda sit ad sententiam audiendam.*
9 *Citatio ad sententiam audiendam, an censeatur peremptoria, si non dicatur.*
10 *Ecclesiæ rerum male alienatarum reuocatio, an indistincte fieri possit per quẽlibet de ecclesia, ac si res ecclesiæ vi occupatæ sint.*
11 *Ecclesiæ aliquis si agit nomine ecclesiæ ea sciente & patiente, an videatur ex hoc sibi mandatum dari.*
12 *Prælatus & capitulum, an non data negligentia eorum quilibet de ecclesia agere possit. Et quid de alienatione existente negligente in re recuperanda. & nu. 13.*
14 *Episcopus si quid in iuris ecclesiæ detrimentum faciat, capitulum incontinenti illud reuocare potest, & corrigere. nu. 21.*
15 *Præscriptio contra ecclesiam, non currit durante prælato, qui nulliter rem ecclesiæ alienauit.*
16 *Canonum dispositio, an contra inuasorem rei ecclesiasticæ locum habeat.*
17 *Ecclesiæ rerum male alienatarum si cui committitur reuocatio, an possit ponere manum ad alienata per ecclesiam, in quibus ipsa non habet ius possessionis.*
18 *Absente spoliato sua possessione quilibet admittitur ad agendum sine mandato.*
19 *Ecclesiasticus quilibet, an ad agendum admittatur sine mandato pro iuribus ecclesiæ, volens pro ea agere.*
20 *Episcopi & capituli data negligentia, an quilibet de ecclesia sine mandato agere possit.*
22 *Eleemosina pauperum relicta, videtur ad honorem ciuitatis, & fauorem publicum relicta.*
23 *Episcopus & capitulum, quando dicantur negligentes.*
24 *Puniatur si quis propter non factum, in pœnam incidit, si non facit quam primum potest.*
25 *Iudex, quòd ex officio lege præcipiente inquirere teneatur, quomodo intelligatur.*
26 *Negligentiam superioris ad conuincendam, quot monitiones requirantur.*
27 *Monitio trina requiritur ad hoc, vt vassallus adire possit superiorem domini sui, propter iustitiam denegatam.*
28 *Agitur cum contra subditum, æque principaliter interest in casu subditi, sicut domini.*
29 *Ecclesiasticus quilibet agens pro ecclesia, an nomine ecclesiæ, an proprio agere debeat.*
30 *Ecclesiæ rem male alienatam reuocans, procuratorem ante lit. contest. constituere potest.*
31 *Pater agens pro rebus aduentitijs filij, nomine cuius agere debeat.*

CAP. XXXIIII.

1 Vm olim. † In causa liberali, siue in causa
2 status ecclesiæ contra contumacem recipiuntur testes lite contestata, & fertur diffinitiua. secunda est ibi, mandamus, &c. † No. primo ibi Archid. &c. ꝙ vna persona particularis de ecclesia potest agere pro pluribus ecclesiis. Vtrum autem possit agere nomine proprio, vel nomine ecclesiæ, dicetur tibi plene in glo. quia est
3 solennis articulus. † Secundo no. simpliciter, secundum Docto. ꝙ sufficit ꝙ locus sit tutus procuratori, licet non sit tutus domino, vt ipse dominus principaliter citatus citetur ad comparendum per procuratorem. & sic pondera text. dum dicit, partibus si poterit fieri vel procuratoribus earum, &c. quia iste tex. videt velle ꝙ tunc sufficiat locum esse tutum procuratori, quando principalis locus tutus commode dari non potest, alias videtur quod debeat locus esse tutus respectu partis. & isto modo possunt concordari opin. Hostien. & Inn. in c. ex parte. j. de appella.
4 vt ibi diximus. & erit hic casus scilicet secundum Hostien. † ꝙ licet in causis arduis quis non compellatur comparere per procuratorem, vel agere, vt traditur in c. querelam. supra de procura. hoc est verum, nisi ipse qui agit, vel qui se defendit, nõ possit comparere in loco, quia locus non sit tutus, posset tamen saluari notabile collectum per Docto. quia tex. iste videtur ponere ista duo alternatiue, quòd partes ipsæ compareant per se, vel per procuratorem, & quod sufficit locum esse tutũ procurato-

ri:ſed hoc non videtur de mente literæ propter verbum, ſi potest fieri, poſitum in principio. ex quo videtur innui, quod partes debeant habere locum tutum ad tempus ſi eis dari poteſt.

a Nec eſt nouum, ꝙ alternatiua [a] poſita inter duo aliquando intelligatur ſecundum ordinem, vt ſi primum fieri nō poteſt, fiat ſecundum, vt traditur in c.cum plures.de offi.deleg.lib.6. & in

5 l.hæredes mei.§.peto.ff.ad Trebel.per Bar.† Tertio no.ibi,& lite,&c.ſecundum Doctores, quod cum agitur de ſtatu eccleſię, conteſtanda eſt lis data in præſentia vtriuſque partis, ſecus altera parte abſente, vt patet in text.ſecundum eos. ſed hoc videtur expreſſe contra tex.in ver.verum. vbi iſta ponuntur paria, nolle comparere,& ſic non eſſe præſentem, aut nolle litem conteſtari, etiam ſi ſit præſens. ex quo verbo, vltra Docto.colligo tibi duo ſingularia & pulchra.primum ꝙ quando reus eſt præſens, & non vult litem conteſtari, poteſt procedi contra ipſum, tanq̃ contra contumacem, ſicut ſi eſſet citatus & non comparuiſſet. Vnde hic probatur concluſio, quæ ponitur per Bar.& Doct.in l.conſentaneum.C.quomodo & quando iudex. vbi videas plene.Secundum eſt, ꝙ iudex non poteſt cogere partem litem conteſtari, vel ſaltem hoc probatur ꝙ non poteſt habere litem pro conteſtata,quia iſta duo æquiparantur hic, non comparere, & nolle litem conteſtari. & de materia. vide ꝙ traditur in c. quo-

6 niam frequenter.§.porro.ſupra vt li.non conte. † Quarto nota ibi in Anglia, &c. ꝙ teſtes de neceſſitate non coguntur venire extra prouinciam,de qua ſunt.de quo vide in c.cum cauſa.j.eo. & in c.ſtatutum.§.fi.de reſcrip.lib.6.& in authen.apud eloquētiſſimum,de fide inſtru.& in Spec.de teſte.§.nunc tractādum,

7 poſt principium.† Quinto no.ibi,ſtatuentes,ſecundum d.Ant. ꝙ iudex, cui committitur inſtructio proceſſus & non diffinitio, poteſt cum remittit proceſſum ad ſuperiorem citare partes ad audiendum ſententiam coram ſuperiore. ſed d.Abb. dicit hic, ꝙ hoc non probatur in iſto tex. quia iſtud fuit hic commiſſum expreſſe iudicibus,& verum dicit.& allegat ad hoc Inn.in c.fi.j. de accu. Tu vide tex.not.cum glo.ſuper verbo,remiſiſſent.in c. cum Bertoldus.in prin.vbi hæc probātur, ſecundum induc-

8 nem glo.de ſententia & re iudicata.† Sexto no.ꝙ licet pars fuerit citata ad procedendum & fuerit contumax,debet tamen de nouo citari ad ſententiam diffinitiuam, quod procedit ſine dubio, quando pars fuiſſet citata ſimpliciter ad procedendum in cauſa, vel ad omnes & ſingulos actus proceſſus, & maxime ſi diceretur vſque ad ſententiam incluſiue. & tunc eſſet dubitatio, vtrum iſta citatio valeret,de qua vide pleniſſime per Doct.in c. conſuluit.s.de offi.deleg.& quod no.Spec.in tit.de citatione.§.

9 viſo.ver. item licet ſententia. † Vltimo no.ꝙ citatio, quæ fit ad ſententiam audiendam,non cenſetur eſſe peremptoria,niſi hoc dicatur.ad idem tex.24.q.4.c.de illicita.& plene in d.c.cōſuluit. s.allega.in glo.2.poſita ſuper verbo, per exceptionem. ibi, ſed non eſt verum in hoc caſu.pro declaratione huius elegantis ſolutionis & eorum, quæ perfecte & ſubtiliter ſcribit hic do. Ant. videnda ſunt pro nunc tria.Primum eſt,nunquid reuocatio rerum eccleſiæ male alienatarum poſſit fieri indiſtincte p quemlibet de eccleſia ac ſi res eccleſiæ ſit occupata violenter. Secundo,vtrum pro iuribus eccleſiæ indiſtincte admittatur quilibet de eccleſia ad agendum ſine mandato extra primum caſum. s. poſitum. Tertio, quia Doct. concedunt in hoc ſecundo caſu, ꝙ quilibet de eccleſia poteſt agere data negligentia epiſcopi & capituli,quando dicatur epiſcopus & capitulum eſſe negligēs, &

10 eſt quæſtio cæteris elegantior.† Super primo articulo Doct. hic ſimpliciter dicunt,ꝙ quilibet de eccleſia admittitur ad reuocādum rem eccleſiæ male alienatam,etiam ſi non detur negligentia epiſcopi & capituli,vt tenet hic expreſſe do.Abb.Moder. qa cum tex.12.q.2.c.non liceat.& in c.ſi quis presbyterorum. j. de re.eccle.non alie.ſimpliciter hoc permittant indiſtincte permittetur.quinimmo, vt tenet ibi Philippus & communiter Doct. non ſolum quilibet de eccleſia admittitur, ſed quælibet eccleſiaſtica perſona.iſta concluſio probatur no.de iure ciuili,in Authen.de non alie.§.hæc nobis.quem tex.adducit glo.in c.venerabili.s.de offi.deleg. vbi omnino videas.ſed dom.Ant.& Doc. in d.c.ſi quis presbyterorum,licet non ita clare,in effectu videntur diſtinguere,quod aut res eccleſiæ alienata non fuit alienata in damnum eccleſiæ, ſed forte non ſeruata ſolēnitate legitima. quo caſu etiam alienatio eſt nulla,vt plene traditur in c.1. ſupra de reſti.in integ.& per Moder.in c.fraternitatem.infra de dona. & in c.2.infra de rebus eccle.non alie.in 6. & tunc contradicente prælato.& ſi eccleſia non contradicat,dummodo non cōſentiat, adhuc non poſſit fieri iſta vendicatio, quia contractus iſto

b caſu non eſt nullus,niſi eccleſia [b] velit eum improbare. vel ſaltem ſi eſt nullus,poteſt ratificari ab eccleſia ad vtilitatem ipſius, ſecundum gl.no.quam ibi approbant Docto.in c.j. j.ne ſede vacante.allegat tex.12. q.2. ſi qua de rebus. vnde ne auferatur illa facultas eligendi eccleſiæ ex facto tertij, non debet admitti tertius iſto caſu ad agendum,quia eccleſia nondum declarauit velle vti nullitate contractus.pro his facit optime text.cum gloſ.in l.his conſequenter.§.j.ff.fami.er.& quod no.Bart.in l.2.in fi.ff.

11 de excep.rei iudi.† Vtrum autem hoc caſu, ſi vnus de eccleſia ageret nomine eccleſiæ, ipſa ſciente & patiente, ex hoc videretur dari ſibi mandatum.hoc pendet a quæſtione,quam ponit Innocen.& Doct.in c.ex parte decani.s.de reſcript.& in c.cum in iure.de offi.deleg.& in c.quamuis.s.de re iudi. aut res fuit alienata in damnum eccleſiæ,& tunc dom.Ant.hic dicit,ꝙ ſiue eccleſia non contradicat,ſed taceat, ſiue etiam expreſſe contradicat, quia non poteſt eccleſiaſticus prælatus ratificare contractum factum in damnum eccleſiæ,poterit agere quilibet de eccleſia, arg.c.j.de his quæ fiunt a maio.parte cap. quod dictum intelligit do.Abb.ibi,quando prælatus cum cap.cōtradiceret,nec vellet ipſe agere, nam ſi vellet agere, videtur eſſe præferendus per ea,quæ habentur in c.cum deputati.s.de iud.& inferius hic plene tangunt Docto.Tu autem aduerte,quia tex. in d.cap. ſi quis presbyterorum. prima facie multum repugnat huic opinioni, licet eam videatur approbare glo.no.16.q.3.c.ſi ſacerdotes.quę ſentit,ꝙ quilibet de eccleſia poſſit reuocare rem alienatam etiā

12 contradicente prælato,& in hoc reprehendendo Doct.† Sed relinquitur dubium,quid ſi prælatus & capitulum non contradicit, vtrum non data negligentia prelati & capituli poſſit agere quilibet de eccleſia.& tenent communiter Docto. quod ſic, vt dixi.contra quos videtur tex. in d.c.ſiquis presbyterorū. in verbo,ꝙ ſi minores.dum dicit, remedium ablatum, ꝙ ſi neglexerint,&c.iuncto ver.ſed etiam liceat.ex quibus videtur inferri, ꝙ

13 † ſi alienator eſt negligens in recuperādo rem, euacuatur inſtrumentum factum ſuper alienatione, & etiam permittitur cuicūque perſonæ vendicare,&c.& ſic cum ibi ponatur dictio implicatiua etiam, [c] ſi illa dictio implicatiua implicat ad proxima,id. eſt ad cautelam annullationis actus, tantum eſt dicere ac ſi diceret,& vltra dictam pœnam quilibet poſſit vēdicare. vnde ſi nō videretur loqui, niſi in caſu, in quo pœna illa imponitur, ideſt poſt negligentiam alienationis.ſed tamen poteſt ſuſtineri communis ſententia, vt illa dictio, etiam, & ille verſiculus non referatur ad proxima,ſed ad verſiculum præcedētem, niſi forte alienatio, &c. quaſi dicat, non ſolum qui alienauit poteſt reuocare,ſed etiam quilibet & alius.pro hoc facit optime tex.in c.dilecti.ſupra de maio.& obed. † vbi patet,ꝙ ſi epiſcopus facit aliqd

14 in detrimentum iuris eccleſiæ, capitulum incontinenti poteſt illud reuocare ſine epiſcopo,quia licet epiſcopus poſſit ipſe cōtrauenire,non tamen eſt veriſimile quod veniat contra factum ſuum.& ex iſta vehementi præſumptione inducitur canon. 16.

15 q.3.c.ſi ſacerdotes.& no.gl.& Doct.in c.2.j.de præſcrip.† ꝙ durante prelato,qui nulliter alienauit rem eccleſiæ non currit preſcriptio contra eccleſiam, quia lex præſumit ꝙ ſit negligens in recuperando, ne veniat contra factum ſuum. vnde quia prelatus eſt in negligentia præſumpta, poterit incontinenti quilibet agere de eccleſia. Pro illa concluſione facit optime text. in Authen.de non alien.§.hęc verbis. vbi ſimpliciter permittitur poſt alienationem reuocatio a quocunque,nec ibi fit mentio de ne

16 gligentia alienantis.† Sed quæritur,nunquid diſpoſitio canonū habeat locum contra inuaſorem rei eccleſiaſticæ. ſuper quo dixit ſimpliciter Spec.in titu.de reſcript.præſentatione. §. ratione formæ. ver. item ꝙ in reſcripto. ꝙ habet locum, quia ſatis dicit alienatum, ꝙ eſt inuaſum. hanc ſententiam ſecutus eſt Lapus concluſione ſua 52.& do.Anto.hic communiter,& Moder.per ea,quę tradunt no.Innocen.& Doct.poſt eum in c.epiſcopi.de

17 rebus eccle.non alie.infra. vbi dixit Innoc.notanter,† ꝙ ſi committitur alicui ꝙ debeat reuocare male alienata in preiudiciū eccleſiæ, poteſt talis delegatus ponere manum ad alienata per eccleſiam, in quibus eccleſia non habet ius poſſeſſionis, & etiā ad ea, quæ fuerunt violenter ablata ab eccleſia, quia largo modo hoc poteſt dici alienatum. Primum dictum approbat Bald. no.in l.iubemus.in princip.in vlt.q. C. de ſacroſanct.eccle. pro quo allegat text.in l.magis puto.§.j.ff.de rebus eorum.pro quo eſt caſus,ſecundum Bar.ibi,in l.ſi minoris. C.de iure fiſci.lib.10. Secundum dictum, licet poſſit ſuſtineri in commiſſioue & delegatione,quia agitur in ea de modico preiudicio, in caſu tamē noſtro nō videtur verum, quia qñ res eccleſię fuit occupata de facto, ceſſat rō in eo propter q̃ permittitur in rem male alienatam

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Conſiderandum eſt, ꝙ quando alternatiua eſt poſita inter genus & ſpecies,reſoluitur in coniunctam.Rui.conſ.110.num.j.lib.4. Quando autem eſt poſita inter filios & filias,non reſoluitur in coniunctam.conſ.158. num.1.lib.2.

[b VIN. GOD. Adde,ꝙ eccleſia de iure ſpeciali contra præſumptionem reſtituitur ſaltem ex iure ſpeciali,& capite ignorantiæ. Ruin. conſil.103.nu.18. lib.5. Et poteſt agere contra prælatum præſcriptionem patientem ex negligentia,Rui.conſ.27.nu.5.lib.2.

c VIN. GOD. De iſta dictione,etiam,quod poſſit ſtare augumentatiue,dicit Rui.conſ.53.nu.19.lib.2.& inducit repetitionem præcedētis qualitatis.Rui. conſ.84.nu.4.lib.1.

tam cuicunque agere. videtur enim esse ratio, quia non est verisimile vt dixi, ꝙ ille qui alienauit, velit ipse contra factum suũ venire, vt colligitur in c. si sacerdotes. supra allega. in text. & per glo. in c. is qui. infra de præscrip. quæ non cessat, quando sine voluntate rectoris res esset inuasa, tamen ad maius non est eadem ratio, ergo in materia exorbitanti & contra regulas iuris, non debet fieri extensio, vt l. lege Iulia. §. hoc caput. ff. de ritu nup cum multis aliis. & maxime, quia in materia exorbitanti verbũ alienatio, non solet capi ita large, vt traditur in l. fin. C. de rebus alie. non alienan. videretur autem posse sustineri illa opinio potius per text. not. secundum lecturam communiter approbatam in
18 l. j. C. si per vim, vel alio modo. vbi probatur, † ꝙ quando absens fuit spoliatus possessione sua, quilibet admittitur ad agendum pro ipso sine mandato. ergo idem videtur dicẽdum in ecclesia, quia cum ecclesia æquiparetur minori & pupillo, vt in c. auditis, & in c. j. supra de restitu. in integr. non videtur deberi minor fauor minori, & ecclesiæ, quam absẽti, cuius possessio aufertur. vnde dixit glo. quam reputo singularem, in l. necnon. §. primo. ff. ex quibus cau. maio. ꝙ ista regula negatiua est vera, in quibus casibus denegatur restitutio minori, multo fortius absenti: & sic patet, ꝙ fauorabilior est persona minoris quam absentis regula riter. & credo communem sententiam hac ratione, posse defendi, nisi dicam ꝙ illa æquiparatio minoris & ecclesiæ ad absentem procederet, quando ecclesia non haberet rectorẽ, sicut absens ibi carebat legitimo defensore, & hoc casu posset esse vera opinio communis. sed quando ecclesia & pupillus habent rectorem, non videtur esse eadem ratio. & ideo de subtilitate iu-
19 ris non tenerem illam sententiam. † Circa secundum articulum principale, quo quæritur, vtrum in aliis casibus ad casum præmissum admittatur quilibet de ecclesia, volens agere pro ecclesia. ponenda est regula negatiua, ꝙ regulariter non admittitur sine mandato, vt in c. coram dilecto. supra de offic. delega. & in c. causam, quæ. supra de iudic. & est casus optimus de iure ciuili in l. sicut. in fi. per locum a speciali. ff. ꝙ cuiusque vniuersi. nomine. Defendere autem potest quilibet extraneus vel vniuersitatem seu ecclesiam ad instar priuati de vniuersitate, est casus not. & ibi per Docto. in l. j. in fi. in verbo, extraneus. ff. ꝙ cuiusq; vniuersi. nomine. De ecclesia est tex. & ibi per glo. in ca ex parte Astensis. infra de concess. præben. & traditur in glo. in c. j. supra
20 de procur. † Sed reuocatur in dubium, nunquid data negligentia episcopi & capituli, quilibet de ecclesia possit agere sine mãdato pro ecclesia. super quo communis est opinio, quam approbant communiter Doct. Moder. ꝙ possit data negligentia, vt supra. primo per istum tex. secundo per tex. no. quem allegat do. Abb. ad hoc, in c. dilecti. supra de maiorit. & obed. vbi text. dicit,
21 † ꝙ si episcopus fecit aliquid in damnum ecclesiæ, capitulum appellando potest corrigere factum episcopi & agere solum. &
a idem dicit ibi Innoc. si episcopus sit negligens a in aliquo. & licet ille tex. non loquatur de singulis de capitulo, sed de ipsa vniuersitate: eadem tamen ratio videtur esse, si totum capitulũ sit negligens vna cum prælato. Sed hoc non videtur bene dictum, cum reuerentia, quia secũdum hoc sequeretur, ꝙ in casibus in quibus ex negligentia prælati trãsferret potestas a cap. iuxta c. 2. infra de concess. præben. tunc si omnes de capitulo essent negligentes præter vnum, ad illum solum pertineret prouisio, ꝙ nõ admitteretur in casu illius capituli. non est enim tanta coniunctio inter prælatum & vnum de vniuersitate, sicut inter prælatum, &c. ꝙ æquiparatur corpori respectu capitis, vt traditur in c. nouit, infra de his, quæ fiunt a prælato. Tertio allegat Abbas, quia prosecutio iuris ecclesiarum videtur respicere vtilitatem publicam, quia ius publicum. & sic videtur ꝙ quilibet possit agere. Præterea dicit ipse, ex negligentia episcopi & capituli ius vniuersitatis videtur remanere penes vnum, qui non fuit negligens, iuxta no. in c. bonæ. & in c. quia propter, de electio. de quo vide melius in c. gratum. de postula. prælato. sed illa iura non loquuntur in negligente, sed in cap. aliter delinquẽte, vel priuato potestate faciendi sibi conuenientia. ꝙ autem ex sua negligentia priuetur episcopus, & capitulum, ita ꝙ eorum potestas trãsferatur ad vnum, licet non est adhuc probatum. Sed pro ista cõclusione videtur casus in Authentico de ecclesiasticis titu. §. fin autem hæres. vbi probatur eleganter, ꝙ si episcopus est negligens petere relicta pauperibus vel captiuis, quilibet absolute potest agere in fauorem pauperum & piæ causæ, & illum tex. ita intelligit Bar. notanter in l. ne quicquam. §. fin. ff. de offic. procon. & lega. Pro ista conclusione facit optime tex. & quod ibi ponit
22 Bal. in l. ciuitatibus. in prin. ff. de leg. j. vbi probatur, † ꝙ elemosina pauperum relicta, videtur relicta ad honorem ciuitatis, & fauorem publicum. vnde infert ibi Bal. ꝙ sindicus reipublicæ potest illã petere. Nec dicas ꝙ text. in corpore loquatur de relicto facto pauperibus & captiuis: quia ratio scripta in corpore, est generalior, scilicet respectu piæ causæ. & quicquid statuitur in ea pia causa, vbi est eadem ratio, extenditur ad aliam, secũdum glo. in l. fin. C. de sacrosanc. eccl. & ibi per Doct. & no. in l. illud. C. eod. tit. videtur autem probari ex prædicto tex. quod non solum aliquis de ecclesia admittitur sine mandato, sed etiam quilibet, licet ius canonicum primo casu præmisso videatur se restringere ad personam ecclesiasticam. Sed non obstat, quia ibi loquitur quod conceditur potestas ante negligentiam prælati & capituli. & licet text. allegatus in corpore videatur loqui de relicto facto pauperibus, vel pro captiuis, ratio tamen assignata in tex. est generalis fauor, scilicet piæ causæ. ideo ratio magis, quam dictum debet attẽdi. Præterea de vna pia causa ad aliam fit extensio, vbi subest eadem ratio, secundum glo. in l. fin. C. de sacrosanc. eccle. posset tamen dici, secundum communem opinionem, ꝙ quamuis ille text. in corpore permittat agere omnibus indistincte, debeant tamen restringi ad illos, qui sunt de ecclesia in casu, in quo ageretur, non pro pauperibus, sed pro ecclesia, quia licet hoc sit statutum in fauorem ecclesiæ, quia tamen non est merum priuilegium, sed aliqualiter obligat ecclesiam, videlicet inquantum factum istius agentis præiudicaret ecclesiæ. vnde non videtur talis dispositio seruanda in foro canonico, nisi quatenus reperitur de iure canonico approbata per ea, quę habentur in cap. quod clericis. supra de foro competen.
23 & in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutio. † Sed quæritur incontinenti pro declaratione præmissorum, quando dicatur episcopus & capitulum esse negligens. super quo dixit hic Innocen. quòd in hoc videndo, quando isti dicantur negligentes, erit adhibenda per superiorem summaria cognitio. & videtur sentire, quod non requiratur monitio ad inducendum negligẽtiam. & hoc tenet Lapus clarius allega. 52. & dominus Anto. & Moder. hic dicentes, quòd episcopus & capitulum dicuntur in negligentia, si quam primum potuerunt, non sunt prosecuti iura ecclesiæ. Nec possunt allegare ignorantiam, secundum Lapum, quia cum episcopus & capitulum tenentur scire iura ecclesiæ, non præsumitur ignorantia in talibus, vel si est ignorantia, est culpabilis, vt in cap. innotuit. supra de electio. & traditur in regula, ignorantia. de regu. iur. lib. sexto. sed contra istos multum facit, quia delictum negligentiæ regulariter non incurritur, nisi monitione præmissa, vt tradit Innocen. in cap. extirpandæ. de præb. nisi forte esset apposita dies ad aliquid faciendum, tunc enim dies interpellat pro homine. ita distinguit not. Ioan. And. in cap. licet canon. de elect. lib. 6. in nouella. & sequuntur ibi Moder. vnde videtur ꝙ illa dicta, hic non procedunt. sed potest responderi, vt respondet domi. Abb. in d. c. extirpandæ. ꝙ illa dicta Innoc. non sunt vera, & contra glo. ordi. in l. j. C. de his, quibus vt indi. quæ videtur probari in l. 2. §. confestim. ff. ad Tertul. & eam ibi sequit Bal. reprehendendo illa dicta Inno. in d. c extirpãdæ. idem videtur sensisse Bar. in l. in cognitione. in prin.
24 ff. ad Sylle. † vbi vult, ꝙ ille qui punitur propter non factum, incidit in pœnam, si non facit quam primum potest, per quæ dicta domi. Abb. repræhendit Inno. in d. c. licet canon. Sed pro doctrina Inno multa faciunt iura, videlicet tex. in c. extirpandæ. de cleri. non resi. & in c. cum in cunctis. § inferiora. s̃ de elec. & in l. i. §. magistratibus. de magi. cõue. ff. quæ est no. ad hoc. & quod
25 ibi per Bal. per quem tex. dicit Bal. solẽniter, † ꝙ licet iudex ex officio teneatur inquirere lege præcipiente & sub pœna, nihilominus intelligitur si sibi delictum sit denunciatũ, alias possit ignorare. Nec est verum ꝙ semper prælatus & capitulum præsumãtur scire iura ecclesiæ ex hoc solo, quia tenentur illa scire & in-
b uestigare, quia secundum hoc sequeretur, ꝙ prælatus b qui successit prelato habenti malam fidem, & similiter illi de capitulo, q̃ successerunt prioribus de capitulo illis remotis nunquã haberent bonam fidem in præscribendo, sicut dicimus de illo, q̃ erat in iure communi. l. si fur. §. j. ff. de vsucapio. quæ iura nõ sunt vera, vt patet in c. cura. de iure patro. & per Bar. in l. potest quis. in fi. ff. de vsucapio. Præterea, secundum hoc non excusaretur iudex, qui deberet inquirere super certo genere maleficiorum, contra tex. in d. §. magistratibus. Non obst. tex. in d. c. innotuit. quia fateor ꝙ ille, qui gerit actum cum aliquo, præsumitur scire qualitatem & conditionem illius, vt est casus no. quem ibi ponderat Bar. in l. si patroni. ff. de confir. tuto. vel saltem debet scire ita, quòd est in lata culpa, si se non informat, per l. qui cum alio. ff. de regu. iur. Sed non est ita in eo, qui nullum gerit actũ, sed ex hoc solo obligatur, quia sibi committitur administratio, vel officium inquirendi super certo genere rerum, vel sup certo patrimonio. hoc enim casu excusatur ignorantia, si procedat a facto alieno. & licet non possit negari ꝙ administrator est in aliqua culpa, non tũ erit in culpa lata, vel in tali q̃ ꝓsideratur ad propositum. i. quo ad transferendũ pr̃ãtem agendi in alium, vt

patet

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota ꝙ episcopus q̃ i per l.am negligentiam fuit in mora petendi consecrationem possit fructus aliorum beneficiorum suorum facere, Rui. consi. 153. nu. 12. lib. 4

b VIN. GOD. Adde ꝙ prælatus in quærendis ecclesiæ præiudicare põt non tamen immodice, Rui. consi. 164. nu. 22. lib. 5.

patet ex præmiſſis.eſt enim illa translatio quædam pęna,inquã tum, ſcilicet per negligentiam adminiſtratio mihi ſoli competens committatur alteri, vnde in iſta materia pro concordantia opinionum videtur poſſe diſtingui, q̃ aut ius eccleſiæ erat notorium,& tunc non requiratur monitio ad conuincendam negligentiam,vt eſt text.nota.in c.j.§.notoria.de cenſibus.lib.6. facit optime,quod tradunt Docto.in c.j. ſupra de offic. ordi. aut non erat notorium, & tunc quia ſaltem non datur tanta negligẽtia, ſicut in iure notorio,dicam q̃ requiritur monitio ad conuincẽdum iſtam negligentiam,& ſic loquuntur iura allegata pro iſta parte,pro quibus facit tex.in Authen.de eccle.titu.in §.ſinautẽ. vbi patet,q̃ hæres antequam perdat lucrum, debet moneri.& in corpore,de hære.& fal. §.ſi quis autem non implẽs. & quod traditur in c.tua nobis.infra de teſtam. & eſt iſtud conforme regulis iuris, quia ex quo obligat lex epiſcopum & capitulum ad procurandum iura eccleſiæ,& ſi ſint negligentes transferũt hãc poteſtatem in alium, videtur q̃ requiratur interpellatio, ſicut quando ſtipulatio pœnalis incipit a præcedenti conuentione, ſecundum Bar.& communiter Docto.in l.ita ſtipulatus. in vlt. char.ff.de verbo.oblig.& in iſto caſu poteſt eſſe vera opin. Inn. in d.c.extirpandæ. ſed ſi lex imponens pœnam inciperet a præcedenti conditione duntaxat, verbi gratia ſtatutum dicit ſi ſindicus non denunciauerit maleficium,puniatur tanta pœna, vel ſi condemnatus pœna pecuniaria non ſoluerit, puniatur pœna corporali, tamen quia illud quod eſt in conditione, non eſt in obligatione & petitione,ſecundum Bar.in l.2.ff.de publi. iudic. qui proprie format iſtam diſtinctionem in diſpoſitione legali, non caderet hic interpellatio vel monitio, & ideo tunc vera eſſet opin.Bal.& domi.Abb.q̃ nulla interpellatio vel monitio requireretur.ſed in caſu noſtro verior videtur opin. q̃ requiratur
26 monitio.† Vtrum ſufficiat vnica monitio, [a] an requiratur trina
a monitio ad conuincendam negligentiam ſuperioris, per tex.in c.j.de ſupplen.negli.præla.ſupra.de hoc tenet domi. Anto. in c. ex literis. de conſ.per text. in dict.cap. j. pro illa concluſione eſt caſus ſecundum Bald.in cap.j. de milite vaſallo, qui contumax
27 eſt.in vſibus feu.vbi patet,† q̃ ad hoc vt vaſallus adire poſſit ſuperiorem domini ſui propter iuſtitiam ſibi denegatam a domino requiratur trina monitio. quid autem iuris ſit in requiſitione,quæ non ſit ſuperiori,ſed pari,vel inferiori,non eſt nunc noſtra materia,ſed debes videre glo.in cle.j.de hæreti. & do. Ant. plene in c.ex literis.allegata,& in c.cum cauſam. de offic. deleg. & pleniſſime per Moder.in ca.ſi contra vnum. de offic. delega. lib.6.& vide per eundem domi.Anto.in c.tua nobis.infra de teſtamen.& in l.nam ita diuus.ff.de adop.per Bal.& licet do.Bar. expreſſe teneat q̃ etiam,quando requiritur ſuperior ad conuincendam eius negligentiam,ſufficiat vnica requiſitio,prout ipſe no.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi.ff.de no.ope.nunc. in tertia oppoſitione,& in l.Titia.§.vſuras.ff.de lega.ſecundo.opin. tamen Hoſtien.in negociis & iuribus eccleſiaſticis videtur melius probari iure & etiam in aliis videtur verior, per tex.in d.c.j.de milite vaſallo,&c.& in authen.ſtatuimus.C.de epiſc.& cleri. vbi ad perdendum iuriſdictionem ex negligentia,ſiue ex iuſtitia denegata,requiritur triplex interpellatio.forte tamen poſſent ſaluari dicta Bart. in caſu ſuo & poſſet diſtingui, q̃ aut ex negligentia iudicis quis intendit conſeruare ius de nouo vel trãsferre ius ſuperioris in alterum : & tunc habet locum, quod dicit Hoſtien. cuius opin.ex præmiſſis videtur eſſe vera in terminis concluſionis noſtræ.& quamuis Docto.communiter decretalem noſtrã intelligant,q̃ Archid.hic egit data negligentia prælati & capituli,poteſt tamen procedere ſimpliciter hæc glo.q̃ etiam non data negligentia admittatur iſte Archid. ad agendum de ſtatu eccleſiæ, ſicut admittitur patronus ad agendum pro eo, qui eſt in ſeruitute ſua,quia ſua intereſt,vt dicit tex.in l.3.& l.ſequenti.ff. de libera.cau. vnde non puto Archid.hic admitti,tanquam cõiuncta perſona, quia hoc non probatur iure cautum, ſed q̃ pro ſuo intereſſe.Oſtendebat enim Archid.eccleſiam ſuam eſſe metropolitanam nec eſſe ſubiectam alteri. vnde intererat ſua,tanquam ſubditi interſit non mutare dominum. prius enim erat ſubiectus epiſcopo tanquam metropolitano : nũc autem eſſet ſubiectus alteri.intereſt autem ſubditi,non mutare dominum. vnde vaſallus non poteſt ſubiici altero inuito,vt dicit tex.in cap. imperialem.el ſecondo.§.præterea.de prohi. feu.alie. per Fed. vnde dicit Innocen.in c.auditis.infra de prę ſcrip.& ſequitur do
28 mi.Abb.in c.cum ſuper.de re iudica.† q̃ cum agitur cõtra ſubditum æque principaliter intereſt in caſu ſubditi, ſicut domini:vnde non poteſt conueniri pro ſuo intereſſe tanquam ſubditus,vt eſt dictum & ſententia lata ɔtra ipſum non prę iudicat eccleſiæ,vt in c.cum ſuper.de re iudica.& ibi plene no.vbi autem ageret data lata negligentia epiſcopi & capituli,vtrum tunc præiudicetur eccleſiæ,dic vt hic pleniſſime per Docto.Ex his infer-
29 tur ad deciſionem alterius quæſtionis,† nunquid Arch.iſte, hic, vel quilibet alius eccleſiaſticus,qui agit pro eccleſia, debeat agere nomine proprio, alias vero nomine eccleſiæ. nam ſi agit pro intereſſe proprio, poteſt agere nomine ſuæ dignitatis, pro qua habet intereſſe, vt dicit hic dom.Ant. & bene. ſi autem nõ agit pro intereſſe proprio,ſed tanquam quilibet:tunc Innocen. variat, quia in eo, qui reuocat rem eccleſiæ male alienatã, vult q̃ debeat agere nomine proprio : quia cum permittatur cuilibet indiſtincte agere,iſta actio videtur eſſe popularis, & ſic poſſe intentari nomine proprio a quocunque, iuxta notata in l.eũ qui.§.qui in popularibus.ff.de iureiuran.& in titu. de popularibus acti. ſi vero aliquis agat pro iure eccleſiæ in negligentiam
b prælati [b] ſeu capituli:tunc enim videtur velle,quod debeat agere nomine eccleſiæ.& potuit eſſe mens eius in effectu, quia primo caſu agens non ſubrogatur loco prælati & capituli, ſed potius admittitur,vt quilibet ex perſona ſua & caſu illo,qui admittitur per negligentiam prælati, videtur ſubrogari loco prælati: ergo eodem iure fungi debet, vt in cap.eccleſia. vt lite pendente. ſicut ergo prælatus debet agere nomine eccleſiæ, vt in c.literæ.ſupra de dila.& ibi no.& no.in c.cum ſuper,de cauſa poſſ.& proprie.per Innocen.& per eundem in c.literis.de reſtitu. ſpol. & in multis aliis caſibus,quos proſequitur hic domi. Anto.pro lege ergo idem videtur dicendum in ſubrogato loco ipſius. ſed Lapus in ſuis allegationibus, quem refert & ſequitur do.Anto. hic,dicit q̃ in vtroque caſu agens ſubrogatur loco prælati, & in primo caſu,in quo poteſt eſſe maius dubium,alleg. Specu. hoc tenentem in titu.de procuratore.§.ratione quoque conſtituen
30 tis.verſicu.q̃ ſi aliquis.† vbi dicit q̃ reuocans rem eccleſiæ male alienatam, poteſt conſtituere procuratorem ante lit. conteſta. quia ſuccedat loco capituli,qui hoc poteſt.& ita refert Io. And. ibi fuiſſe determinatum Bononiæ. Vnde concludit iſte in effectu,quod poteſt agi in vtroque iſtorum caſuum nomine eccleſiæ,& videtur ſentire q̃ etiam poſſit agere nomine proprio. & vt ſentit etiam domi.Abb.dum dicit, quod tutius eſt agere nomine eccleſiæ. tu vero potes dicere ſimpliciter, vt paucis expediam,q̃ tam in primo caſu, quam in ſecundo, debet agi, vt dixi in ſecunda glo.cum enim agatur principaliter ad vtilitatem eccleſiæ,ſequitur q̃ nomine ipſius agi debet.vnde dicit Barto.no-
31 tanter in l.j.C.de bonis mater.† q̃ ſi pater agit pro rebus aduentitiis filij,quarum eſt adminiſtrator legitimus,& habet mandatum a l.ſimiliter, vt traditur in cap. nonnulli. ſupra de reſcript. tamen debet agere nomine eius, ad cuius vtilitatem agit, vt eſt caſus in l.Pomponius.§.fin. ff.de procura.vbi dicitur,q̃ coniuncta perſona non debet admitti contra voluntatem eorum, pro quibus agit.non autem ſignificat agere pro aliquo, quantum nomine proprio,vt eſt tex.no. quem Bart.ponderat ibi ad hoc, in l.fideicommiſſa.§.interdum.ff.de lega.3.& tradit idem Bart. in l.j.§.nunciatio.ff.de no.oper.nun. Præterea in caſu, quo vnus de eccleſia in negligentiam epiſcopi & prælati agit, adhuc eſt fortius dicẽdum hoc, quia ſubrogatus loco alterius per eius negligentiam, ideo eodem modo debet expĺicare actum, ſicut ille, vt eſt caſus nota.in clemen.j.circa princip. de ſupplen. negli. præla.Nec obſtat de populari actione,in qua quis agit nomine proprio:quia in illa actione pœna & vtilitas pecuniaria applicatur parti,vt l.ſi qua.in fi.ff.de verbo.ſignific.& per Bar.in l.agraria.ff.de termino amo. & ideo non eſt mirum, ſi ibi aget nomine proprio. ſed hic vtilitas pecuniaria applicatur eccleſiæ ſimpliciter tantum, vnde non eſt caſus ſimilis. vbi autem vnus de eccleſia ageret pro intereſſe proprio, tũc bene procedit dictum Docto.q̃ poſſit agere nomine propriæ dignitatis,pro quibus videtur bonus tex.in ſimili,in l.licet.in princip.ff.de procu. Et aduerte,quia ſicut quilibet de eccleſia poteſt agere pro eccleſia negligente cap. & prælato, ita ſuperior ex officio poteſt deputare æconomum pro eccleſia, qui agit,vt eſt caſus in c.cum cauſam. & in cap. imperatorum. in fi. ſupra de iuramen. calum. ſecundum vnum intellectum. vbi hoc tenet domi. Anto. cætera dic, vt hic per Docto.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde,q̃ monitio conſtituit in malam fidem, quando eſt certa ratione rei & perſonæ,alias ſecus.Rui.conſ.37.nu.18 lib.4.

b VIN. GOD. Adde,q̃ eccleſia priuatur relicto ex facto vel delicto,etiam ſolius prælati,etiam in iure quæſito, quando legans uel donans expreſſe, ſic voluit,Rui.conſil.27.num.3.lib.ſecundo.

SVMMARIVM.

1 *Falſitas priorum teſtium publicatis teſtibus veridice probari poteſt.*
2 *Iurans aliquam in vxorem ducere,an videatur contrahere matrimonium per verba de præſenti.*
3 *Contrahere matrimonium aliud eſt,& aliud ad domum tranſducere.*
4 *Litis conteſtationem,etiam per ſimplicem narrationem, & reſponſionem inducitur.*
5 *Excipiendi cauta forma,qualis.*
6 *Negatiua probatio,loco & tempore coarctata,an directo probari poſſit.*
7 *Accuſatus de homicidio, ſi dicat quòd tali die talem occidit, & teſtes deponant,*

nunt, semper ea die fuisse cum eo non videntem homicidium committi, an absoluendus sit.

8 *Dies commissi criminis, quando poni & specificari debeat.*

9 *Testis de loco & tempore, an deponere teneatur.*

10 *Testes omnes si dicunt, se non recordari, an sint suspecti. & quid si vnus varie ab altero deponens, respondeat se non recordari. nu. 13.*

11 *Testis non reddens causam dicti sui non interrogatus, an reprobet notarij instrumentum.*

12 *Testes volentes probare negatiuam, si dicant se non recordari, quæ verba in cõtractu interuenerint, an probent.*

14 *Testibus per verba vniuersalia deponentibus, quam per indefinita magis creditur.*

15 *Testes vnius partis, si probant aliquem possidere pro sua & tanquam suam, & alij probant, quòd viderunt hunc tenere rem hanc, vt colonum alterius, & alteri de fructibus respondere, quæ probatio præualeat.*

CAP. XXXV.

1 EX tenore. †Publicatis testibus potest falsitas priorum testium iuridice probari. vel sic, secundum dom. Abb. si pars aduersa ante testes publicatos non esset instructa in reprobatione dictorum testium, possunt testes recipi non obstante publicatione. secunda ibi, cunque. tertia ibi, prædictas. quarta ibi, nos.

2 No. primo ex isto tex. ibi, ꝙ ipsam duceret in vxorem, &c. ꝙ ille, qui iurat aliquam ducere in vxorem, non per hoc videtur contrahere matrimonium per verba de præsenti, quia verba referuntur ad initium matrimonij, secus si referuntur ad executionem matrimonij, vt est casus in ca. ex parte. infra de spon. & ibi plene. & pro primo dicto vide tex. in c. ex literis. el secondo. eo. tit. †Secundo no. secundum doct. Moder. ꝙ aliud est contrahere matrimonium, & aliud transducere ad domum. primum. n.

3 est iuris, secundum facti. & vide tex. in l. mulieri. ff. de ritu nupt.

4 †Tertio no. simpliciter, iuncta glo. super verbo inficiatur, &c. ꝙ litis contestatio inducitur non solum per petitionem in iure ꝓpositam & negationem secutam, sed etiam per simplicẽ narrationem & responsionem ad eam, de quo in c. vnico. s. de lit. con

5 testa. †Quarto nota cautam formam excipiendi, secundũ Docto. non enim debet reus simpliciter excipere, ne sic videretur fateri intentionem aduersarij, sed debet prius negare, & inquantum constet crimen, proponere exceptionem, de quo aliquid dicetur in glo. & traditur plene in c. cum venerabilis, infra de ex-

6 cep. †Quinto nota secundum Docto. ꝙ negatiua [a] coarctata loco & tempore, potest probari per indirectum. concordat text.

a cum glo. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acquiren. hæred. & inducitur iste tex. per Docto. hic, †ad quæstionem de accusato de homicidio, qui dicit ꝙ tali die occidit talem. nam si testes deponant, ꝙ semper illa die fuerunt cum eo, nec viderunt committi homicidium, vel non viderũt eum fuisse in illo loco,

7 vbi dicitur commisisse homicidium, videtur ꝙ debeat absolui accusatus. Dicit tamen hic Ioan. And. ꝙ testes debent deponere ita se continue fuisse cum accusato, vt extra illud tempus impossibile sit commissum a se maleficium, alias non probarent, argum. c. in nostra. & quod ibi notatur supra titu. proxi. & quod traditur in l. non ob hoc. C. vnde cognati. Et aduerte, quia dom. Anto. referens Ioan. And. videtur velle, ꝙ testes isti deponentes hanc negatiuam, debeant deponere ꝙ non potuisset committi homicidium, vel testis fuisse in loco commissi homicidij, quin ipsi vidissent. allegant glo. no. 81. distinct. c. clerici. & in Authen. de hære. & fal. §. si vero absunt. sed tex. ibi facit in contrariũ. Vnde de isto articulo dic, vt scripsi in c. cum causam. infra eodem. vbi videbis, ꝙ propter huiusmodi reprobationes faciendas, di-

8 xit Bart. no. in l. j. §. qui reus. ff. de publi. iudi. † ꝙ quamuis in accusatione non debeat poni dies commissi criminis, si tamẽ reꝰ vult reprobare testes actoris, vel probare de sua innocentia, potest petere vt specificetur dies commissi criminis, ne inferatur sibi defensio, de quo vide per eundem in l. 2. vel 3. in princ. & fi. ff. de eo ꝙ certo loco. vbi idem dixit. & per Bal. in l. j. C. qui accu-

9 sa. non pos. †Sexto nota ibi, determinantes tempus & locũ, &c. ꝙ testis debet deponere de loco & tempore, maxime si interrogatur, vt in c. cum causam. infra eodem. & hoc est verum, quod de tempore debet deponere necessario etiam non interrogatꝰ, quando tempus est de substantia probationis, vt erat hic, quia maritus producebat testes hic, vt probaret se prius contraxisse cum alio, ꝙ non poterit probari, nisi sui testes probarent de tẽpore. vnde de tempore hic necessario deposuerunt testes, sed nõ

10 de loco. Dixit tamen no. hic Hostien. † ꝙ si omnes testes [b] inter-

b rogati de tempore dicunt se non recordari, testimonium eorũ est suspectum, nec eis videtur credendum. dicunt enim eundẽ sermonem, vt l. 3. §. tu magis. ff. de testi. postea mutat sententiã, & dicit, hoc esse arbitrarium. & hoc est verum, secundum Moder. & videtur velle tex. in c. cum Ioannes. infra de fide instrum. ꝙ in dubio talibus testibus credatur, de quo vide in Spec. & in addi. per Ioan. And. in titu. de teste. §. nunc de interrogationib ver. & no. per Innocen. in c. qualiter. el secondo. infra de accusa & quia iste articulus est quotidianus, declaranda est nunc veritas ipsius. & in primis aduerte, quia Hostien. hic & Ioan. And-

5 qui videtur probare dictum suum in additione Spec. in loco p̃. allegato, dum dicunt, ꝙ testes sunt suspecti, loquuntur quando omnes testes hoc modo deponunt: sunt enim suspecti tunc, secundum eos, quia deponunt vnum & eũdem præmeditatumque sermonem, vt dixi. & quando vnus ex testibus deponeret de loco & tempore, alter diceret de loco & tempore non se recordari, hoc non attingunt ipsi hic, sed ponit Innocen. in d. cap. qualiter & quando. Specu. in titu. de inquisitione. §. nunc tractemus. ver. nunc. & videtur concludere, quod tunc talis testis probet, quia præsumitur deponere de eodem actu, de quo deposuit ille, qui se restrinxit ad locum & tempus, quoniam pluralitas non præsumitur, vt in c. in præsentia. supra titu. proxi. & Innoc. in c. cum Ioan. supra de fide instrum. & cessat ratio supra assignata per Hostien. isto casu, quia testes non loquuntur eundem præmeditatumque sermonem. sed do. Ant. in c. cum oportea. de accus. etiam isto casu videtur tenere, ꝙ testis sit suspectꝰ. & sic videtur sentire, ꝙ duo testes non plene probarent. mouetur primo auctoritate Hosti. hic, postea quæ est in parte sui iudicij. Secundo, quia suspitio est contra testem, qui deponit de contractu. & dicit se non recordari de tempore & multo fortius si dicit se non recordari de loco, quia facilius obliuiscitur tempꝰ, quam locus, secundum Inno. in d. c. qualiter. alij videntur indistincte dicere tam in primo quam in secundo casu, quod testes probent. & hoc tenet expresse Petr. etiam in primo casu in d. §. iam de interrogatoriis. vbi etiam mouetur per text. in d. c. cum Ioannes. quem induco sic, vltra Doct. hic. tex. enim qui dicit, ꝙ testes, qui dicunt se non recordari de loco & tempore, præualent instrumento notarij, etiam ipso notario pro suo instrumento attestante, & vno ex testibus subscriptis in instrumento. ergo datur intelligi, ꝙ probatio non est suspecta, immo ꝙ est omni exceptione maior & perfectissima, quia si esset aliqua suspitio probabilis contra ipsum, non deberet præiudicare probationi instrumentali sic corroboratæ. Vnde dixit Bal. no. post Iac. But.

11 in l. presbyteri. in vlt. col. C. de epis. & cler. † ꝙ testes, qui nõ reddunt causam dicti sui, non interrogati, non reprobant instrumẽtum notarij, quia illa probatio non est omninò perfecta, licet crederetur istis testibus, si non deponerent contra instrumentum. Pro his facit optime, quod posuit no. Cy. & Bal. post eum

12 in l. si præsidi. in fi. C. de dona. ante nupt. vbi dicunt, † ꝙ si testes volentes probare negatiuam, dicunt se non recordari, quæ verba interuenerint in contractu. & tamen dicunt ꝙ verba, de quibus in capitulo sciunt, non interuenisse sufficienter, probant hanc negatiuam, quia satis est ꝙ testis recordetur de eo, quod est de substantia probationis. & tamen non potest negari quod etiam potest esse suspitio contra testem, qui recordatur de negatiua & non de affirmatiua, quæ facilius imprimitur in animo, vt scripsi in c. tam ex. supra eodem. & hanc eandem sentẽtiam confirmat Bal. in l. 3. in 2. col. C. de sen. quæ sine cer. quanti. Pro his etiam facit, quod posuit Nico. Matar. & Bald. post eum in l.

13 testium. C. de testib. vbi dicunt, † ꝙ si vnus ex testibus probat de percussione in certo loco, & alter probat de percussione & de loco, interrogatus dicit se non recordari, satis est probata percussio. Nec obst. argum. Hostien. hic, quia iura quæ dicunt testes, qui deponunt eundem præmeditatumque sermonem esse suspectos, debent intelligi, cum dispositio vertitur sup actu, vel super re, quæ in eodem effectu multis modis præferri potest. sed quod quis non recordetur de loco & tempore, hoc nõ potest significari, nisi per diuersa verba, vt de se patet. fateor tamen, quod si aliqui testes super eodem facto deponerent diuersa vel contraria, & ex his aliqui specificarent locum & tempus, aliqui vero dicerent se non recordari de loco & tempore vel de altero ipsorum, crederetur magis testibus specifice de loco, & tempore deponentibus per ea, quæ dicit super hoc Innocen. & Moder. post eum in capitu. auditis. infra de præscriptio. vbi vo-

14 luit, † quod magis creditur testibus deponentibus per verba vniuersalia, quam deponentibus per verba indefinita, quia illa est magis specifica probatio. Vnde dicit ibi notanter Ioan. de

15 Imo. † quod si testes vnius partis probant, quod viderunt aliquem possidere rem pro sua & tanquam suam, & alii probant, quod viderunt istum tenere istam rem vt colonum alterius, & respondere de fructibus alteri, præualebit ista probatio vltra tanquam magis specifica.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ negatiua non coarctata, non cadit in notitiam hominis. Cor. cons. 299. uidetur, litera K. lib. 2.

b VIN. GOD. Vide, quæ probationes sufficiant in causa matrimoniali. Alexan. cons. 153. in princip. lib. 5. & cons. 152. eodem lib. per totum. & latius per Fer. cons. 196. num. 20.

SVMMARIVM.

1 Productio quarta, si denegatur sine causa cum solennitate legali petita, an appellari possit.
2 Causa ad instantiam actoris commissa, quando tam super possessorio, quam petitorio, potest actor super alterutro inchoare iudicium.
3 Abbas, agens, & conuentus, in causa sui monasterij, an solus agere dicatur, an uero vna cum capitulo.
4 Successor vniuersalis possessorio recuperandæ pro violentia illata prædecessori, agere potest.
5 Actus gesti in iudicio pro solennitate extrinseca, a parte non præsumitur.
6 Appellans ab interlocutoria, an infra decem dies probare debeat se appellasse.
7 Appellans ab interlocutoria, an teneatur probare causam appellationis.
8 Appellari potest ab interlocutoria lata in possessorio de iure canonico.
9 Testium ob sufficientem productionem excluditur quis a producendo nouos testes.
10 Petitorij suspensio, quando duret donec sit finitum possessorium.
11 Appellans, an sicut procedendo coram iudice a quo videtur renunciare appellationi, ita qui est intra tempus appellandi.
12 Iudex nullam habet potestatem in dilatione legali.
13 Terminum capiens ad purgandum se, non excluditur a facultate purgandi se non esse appellan. per lapsum temporis.
14 Appellationi renunciatum, an videatur per actum executiuum sententiæ, si terminus a iudice recipitur.
15 Exceptio contra sententiam, si ex forma statuti nulla potest opponi, soluens uir tute guarentigiati repetere potest.
16 Dilationem quartam si quis cum solennitate debita petat, & iudex simpliciter pronunciet, cognito prius de causa productionem non esse concedẽdam, an appellatio sit iusta.
17 Iudex si interloquendo causam exprimit, de qua non cognouit, an esset vera, an ex hoc iustificetur appellatio.
18 Causa in sententia exprimi non debet.
19 Victus in expensis condemnari debet.
20 Citatus an comparere teneatur, quando notorium est ipsum prima facie non debere comparere.
21 Exceptionem notoriam, si quis opponit, quam iudex reijcit, quomodo appellatio a reiectione iudicis iustificetur.
22 Appellari an possit a futuro grauamine, sub hac forma, peto mihi assignari quartam dilationem, & si non fuerit assignata, appello.
23 Iudex si quartam productionem deroget propter testium multitudinem refrenandam, & coram iudice appellationis liqueat de non refrenata, an appellari possit.
24 Voluntati iudicis, cum quid committitur, intelligitur i. arbitrio.
25 Iudici liquere de causa non dicitur vsque ad conclusionem exclusiue.
26 Probationes in iudicio productæ, an ante conclusionem non faciant notorium.
27 Confessio rei euidentiæ & probatio per testes facta æquiparantur.
28 Reus si ante lit. contest. producit instrumentum, repellit a limine iudicij actorem.
29 Probatio, quæ fit per instrumentum, dicitur euidentissima.
30 Debitorem confiteri debitum, vel esse conuictum per instrumentum publicũ, paria sunt.
31 Instrumentum & sententia ad faciendum aliquid euidens, æquiparantur.
32 Litem si quis tanquam actor contestetur super dominio, & pendente lite efficiatur reus, durat virtus contest. litis, quo ad faciendum eum malæ fidei possessorem.
33 Instantia perempta per expressam partis renunciationem, an perimatur effectus inductus malæfidei per litis contestationem. & nu. seq.
36 Mala fides præsumpta per litis contestationem causata, an habeat locum in alia causa, vel quo ad aliam personam.
37 Fauore alicuius inductum, non debet ad odium conuerti.
38 Emptor ad precium conuentum, si opponat quòd res erat vitiosa, & lis sit contestata, licet ius per viam exceptionis deduxerit, illud per litis contestationem perpetuatur.

CAP. XXXVI.

1 SIgnificauerunt. † Si quarta productio denegatur sine causa
2 petita cum solennitate legali potent appellari. secũda est ibi, moniales, &c. † No. ꝙ causa commissa ad instantiam actoris, tam super possessorio, quam super petitorio, potest actor super alterutro inchoare iudicium, prout sibi videtur, quinimmo & potest sulpendere petitorium prius intẽtatum, etiam post receptionem testium super eo factum, & in iudice ordinario hoc est expeditum in c. pastoralis. in fi. s̃. de cã. pos. & proprie, & no. in cle. vnica. eo. tit. sed in iudice delegato, cui committitur causa possessionis & proprietatis, in eodem rescripto, videbatur dicendum contrarium ꝙ intentio rescribentis esset, vt simul procederetur super vtraque, cuius contrarium determinatur hic, quia rescriptũ interpretatur secundum formam iuris, vt in cap. causam, quæ. s̃. de rescrip. † Secundo nota,
3 ꝙ Abbas agens & conuentus non agit solus in causa sui monasterij, sed vna cum cap. de quo in c. causam, quæ. s̃. de iudi. & in
4 c. edoceri. s̃. de rescrip. Nota tertio ibi, solenniter, &c. ꝙ successor vniuersalis potest agere possessorio recuperandæ pro violẽtia illata prædecessori, facit optime quod habetur in c. quia Gu. s̃. de iudi. & in c. sæpe. de restit. spol. pondera semper istum text. quia per istum tex. videtur posse dici ad intellectum d. c. quia sicut succedens in beneficij titulo, dum esset vniuersalis successor, quo ad effectum illius decretalis, vt rescriptum transeat cõtra eum, ita & succedens in proprietate reali beneficij parificantur: moniales enim illæ non habebant tunc prioratum in titulum, sed erat eis concessa ista ecclesia, iuxta formam, de qua hic
5 no. & in c. de monachis. j. de præben. † Quarto no. semper tex. vltra Doct. ibi, si vobis constiterit, &c. ꝙ pro solennitate extrinseca actus gesti in iudicio a parte, non præsumitur nisi probetur. patet enim hic, ꝙ monachi debẽt probare, ꝙ quarta productio fuerit petita, & cum solennitate debita, quod perpetuo tenemẽ ti ad c. sicut. j. de re iudi. & d. l. sciendum. de verb. oblig. & ad ea, quæ ponit gl. no. in c. vt circa. de elec. lib. 6. & Bal. in l. gesta. in fi. C. de re iudic. videlicet an si reperitur in actis, ꝙ aliquis iurauit,
6 vtrum, præsumatur tetigisse scripturas. † Item inquantum Doc. quærũt, an ille qui appellat pro interlocutoria, debeat probare se appellasse infra decem dies. quam dubitationem succedit regula, ꝙ fundanti se in tempore incumbit probatio temporis, nec præsumeretur quis appellasse infra decem dies hoc ipso ꝙ ostenderet se appellasse. & hoc tenet Bald. notanter in authen. hodie. circa prin. C. de appel. & tenet Specu. in tit. de instru. edi. §. j. ver. sed pone. & est bonus tex. in c. Romana. §. si vero. de appel. lib. 6. † Sexto no. ꝙ licet appellãs ab interlocutoria teneatur
7 probare causam appellationis, tamen si causa illa est approbata a iure, nec cõsistit in facto extrinseco, puta cum aliquid petitur, ꝙ de iure regulariter debet concedi, tunc non est opus alia probatione, sed solum sufficit probare illud esse petitum, tunc eñ
8 sine facto hominis probat iustitiam esse. † Septimo no. ꝙ de iure canonico potest appellari ab interlocutoria [a] lata in possessorio, nec est mirum, quia de iure canonico a diffinitiua potest appellari, vt communiter tenent Canonistæ in c. cum ad sedem. s̃. de restit. spol. vbi est casus. sed de iure ciuili esset ista maior dubitatio, quia non potest appellari a diffinitiua. super quo articulo vide quod ponit Guil. de Cu. & Bal. post eum, in l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de mino. & in l. post sententiam. C. de sen. & in l. j. C. si de momen. poss. vbi glo. ordin. tenet ꝙ sic. & videtur
9 casus in l. j. C. de appel. † Octauo no. ꝙ propter sufficientẽ productionem testium excluditur quis a facultate producendi nouos testes, etiam si velit seruare solennitatem legalem quæ alias requiritur in quarta, productione facta. tex. est in c. de testib⁹. s̃. e.
10 † Nono no. & vltimo, ꝙ suspensio petitorij [b] durat donec sit finib tum possessorium, & hoc si nõ liqueat de petitorio, alias durat, donec durat examinatio possessorij, cum vtrunq; simul terminentur. quod intellige, prout habetur in c. pastoralis, & in c. cũ dilectus. supra de causa poss. & proprie. in glo. posita super ver. decem dies. & vbi alias transit in rem iudicatam, intellige quo ad ipsam partem, vt quo ad iudicem interlocutoria non transit in rem iudicatam, vt in c. cum cessante. infra de appell. sed reuocatur hoc in dubium, & valde eleganter, quia sententia confirmatur per renunciationem factam appellationi, vt in c. cum ve
11 nissent. s̃. eo. & in c. gratum. s̃. de offi. deleg. † nunquid, sicut appellans, qui procedit coram iudice a quo videtur renunciare appellationi, vt videtur in prædictis iuribus, ita ille qui est infra tẽpus appellandi, si procedit coram iudice, videatur renunciare facultati appellationis. super quo articulo ipse distinguit in effectu, & sequitur domi. Ant. ꝙ aut ille, qui potest appellare ab interlocutoria, vel grauamine, paret iudici in eo, ꝙ ptinet ad executionem sententiæ, a qua potest appellari, aut non paret iudici in illo, sed forte recipit terminum, vel facit aliquid aliud in alio articulo. Primo casu videtur renunciare facultati appellandi, quia ante interpositam appellationem tenetur respondere coram iudice & iudicium redditur in inuitum, vt l. inter stipulãtem. §. j. de verb. oblig. & ideo non videtur renunciare voluntarie facultati appellandi. est enim cautela, secundum eum, ꝙ ille qui procedit coram iudice, protestetur quod saluum sit sibi ius appellandi, sicut dicit text. in simili, in c. præsentium, s̃. eod. Tu adde ꝙ Io. An. in c. fi. de app. lib. 6. & Moder. post Inn. in c. solici tudinem. j. de re iudi. sequendo quædam dicta Dom. de Rota, de quibus ille per eum latius distinguit, ꝙ aut pars acceptat terminum ad finem reuocandi grauamẽ, & tunc nunq̃ videtur renunciare facultati appellandi, qnimmo nec appellationi, vt plene traditur

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Interlocutoria mera, quæ dicatur, Areti. cons. 106. In præsenti, nu 2. & quid debeat facere appellare uolens ab interlocutoria, idem Areti. cons. 107. clarissime, per totum.

b VIN. GOD. Nota, ꝙ petitorium suspenditur etiam publicatis attestationibus, plurieſque suspendi potest ante conclusionem in causa. Gozad. cons. 20. nu. 2. & nu. 21.

ne traditur in gl.in c.si a i
minum sibi datum ad lil
pali,& adhuc idem,quia
a quo,vt l. non videtur. ff
ptat terminū ad faciēdur
Hostien.nec videtur iura
indice,vt dixit Ioan. And
ista materia, quia arti.ist
chro, videlicet vtrum sic
interlocutoria veniunt
viam attentati tanquam
dato ad appellandum.su
cupientes.de elec.lib.6.&
eodem lib.quod non ad
tatem Spe.in in titu.de a
iudex qui tulit interlocu
pore dato ad appellandu
tradicit nec auferatur sib
non admittitur contra d
tiam executioni quasi a
per illas auctoritates aug
tronibus. §.fi.ff.de testa.
allegatam.tu dic, ꝙ ista
iudex possit procedere
hoc potest etiam interp
bitio & sic fugietur incc
rum sit ꝙ iustificata app
tum.Pro opi.ista quæ vi
d.c.non solum.nam in p
parat attentata tēpore a
medio aut cum facit m
disponit de attentatis p
innuere, ꝙ de tempore
iuris.Sed contra istam
dine iudex non potest
modo præiudicium his
ue pars.C.de dilatio.&
de re iudi.& plene in c.
di, quia appellatio post
effectum quo ad suspe
pastoralis.in fi.de appe
fuit attentatum illa per
tire Bal.in l.fi.in prin.ff
12 get manus iudicis, vt q
a in dilatione a legali, in qua iudex nullam habet potestatem, vt
in ista. videtur satis conueniens idē dicere.& etiā, quia istud idē
inuenitur in appellatione a diffinitiua.est enim tempus appellā
di præambulum quo ad ipsam appellationem & preparatoriū,
quia in illo tempore quis deliberat & consultat,an velit appella
re,ergo idem dicendum in eo, ꝙ in tempore appellationis, sicut
dicimus in l.quemadmodū.ff.de inoffi. testa. in querela præpa-
rata.& illa ratio multum vrget, sed tamen in practica seruanda
est illa opi.quia est communis, qua supposita pro vera, sequeretur ad casum nostrum id, quod dixit Hostien. ꝙ attentās ī. ter
minum datum sibi a iudice non videretur renunciare facultati
appellādi, quia cogitur inuitus litigare, vt dictum est. Sed si alia
opi. esset vera, dicendum esset totum oppositum, quia si attenta
ta pendente tempore ad appellandum appellatione postea secu
ta essent nulla, pars non cogeretur litigare inuita, sciens ꝙ nō cō
parendo non fieret præiudicium appellatione postea interposi
ta. Retenta tamen illa opinione pro vera, ꝙ attentata pendente
tempore ad appellandum non sint nulla, adhuc dicta Hostien.
hic non videntur esse perfecta, quia inquantū vult, quod si fit
actus ad mandatum iudicis qui respexit executionem interlo-
cutorię videatur semper renunciatum appellationi. hoc vide-
tur contra tex.in c.ꝙ ad consultationem. ī. de re iudic. vbi clare
13 innuitur,† ꝙ q accipit terminum ad purgandum se, nū excludi-
tur a facultate purgandi se non esse appellan.per lapsum tempo
ris.& sic videtur omnino ꝙ videatur renūciatum appellationi.
vnde dicunt ibi Inno.& Io.And. ꝙ aliud est suscipere terminū,
& aliud sponte postulare.& ita respondent ad l. ad solutionem.
14 C.de re iud.vnde clare sentiunt, † ꝙ etiam per actum executiuū
sententiæ non videatur renunciatum appellationi, si terminus
recipitur a iudice & non sponte petitur. & hanc opinionem seq
tur ibi tandem Ioan.de Imo. contra do. Anto. quæ videtur esse
verissima per illum tex.& etiam per rationem,quia sicut ille, q
iudicat inter duos super re pertinente ad ipsum ferendo senten
tiam pro vno præiudicat sibi, qa hoc facit ex necessitate officij,
vt est casus in c. suborta. ī. de re iudica. & ibi per Doc.& notatur
in c. inter dilectos. ī. de fide instru. ita iste qui cogitur litigare ex
necessitate non videbitur renunciasse iuri suo.Pro his facit optime, qđ tradit Bar. nota.in l.j.§.hoc interdicto.ff. qđ vi aut clam.

udice.de appel.lib. 6.aut acceptat ter-
erandum etiam super negocio princi
per hoc nihil videtur agi coram iudice
, de iudi. 3. q. 3. in c. offeratur. aut acce-
n aliquid, & tunc distinguitur vt hic ꝙ
re sponte, vt faciat actum si sit iussus a
,in loco allegato. Tu autem aduerte in
e videtur pēdere ab alio nō minus pul-
ut attentata pendente appellatione ab
euocanda, iustificata interlocutoria p
nulla,ita attentata pendente tempore
per quo dixit nota. Io. Monachus in c.
& Ioan. And.in c.non solum. de appel.
ducit gl. Io. An.in c.fi.eo.titu.& auctori
ppel.§.restat,in fi. qui concludunt ꝙ si
toriam vult procedere pendente tem-
m ad executionem sententiæ & pars ꝙ-
i effectus & beneficium appellationis
ictio,quia immo potest mandare sentē
dhuc non sit suspensa eius iurisdictio &
ere.& Io.de Imo. post ipsum in l.q à la
tenent opi.Ioā. And. & Ioan. de Imo.ſ.
possunt stare simul & esse simul vera, ꝙ
non obstante contradictione partis,quia
posita appellatione antequam fiat inhi-
mueniens,de quo ibi per gl. & tamē ve
pellatione etiam ista retractātur in inui-
detur communis, facit multum tex. in
rin. cum loquitur de diffinitiua æqui-
ppellandi & post ipsam appellationē in
entionem de interlocutoria simpliciter
ost appellationem, vnde tacite videtur
appellandi ab interlocutoria non sit idē
opi. multum facit, quia pendente dila-
procedere ad illa, per quæ fieret aliquo
,quæ debent geri in illa dilatione, vt l. fi-
ibi per Bar.& per eundem in l. 2. in fi.ff.
præterea.ſ. de dilationib. Sed iudex exe-
atoriam præiudicaret beneficio appellā
ea interposita non possit operari eundē
ndendam iurisdictionem iudicis, vt in c.
l.& in c.cōstitutus.eo.tit.ergo quicquid
idente,debet retractari,& sic videtur sen
de ferijs. ꝙ pendentia dilationis adeo li-
12 quicquid agit interea sit nullum. † Sed qd

15 vbi dicit † ꝙ si ex forma statuti contra sententiam nulla potest opponi exceptio,soluens virtute guarentigiati,potest illud repe tere per condictionē indebiti,quia non videtur renunciasse iuri suo nec est quod sibi imputetur,ex quo præcise cogebatur solvere,vt probatur in c.debitores.ī.de iureiuran. Nec obstat tex. in c.ꝙ ad consultationem.in fi.in verbo,sponte.per quem videtur probari, ꝙ ibi acceptatio termini dicitur casus spontaneus: quia,vt alias dixi legendo illam decretalem, in illa attentatione duo sunt consideranda.vnum est ipsa acceptatio termini, aliud acceptatio tanti termini.primum fuit necessarium, ex quo erat lata sententia.secundum non erat necessarium, quia poterit dicere pars, terminus est minus breuis, & illo respectu terminus dicitur sponte acceptus. vel dic, ꝙ & si dicatur acceptare sponte aliquo respectu, puta quia pars appellando poterat euitare hanc assignationem termini,tū non dicitur ita spontaneus actꝰ, sicut pars peteret vltra terminum a iudice, quia in hoc vltimo casu actus est spontaneus absolute,in primo est necessarius, tamen inspecto statu presenti antequam quis appellet. sed spontaneus propter facultatem appellandi quam habuit iste cui terminus fuit assignatus. & priusquam assignaretur & priusquam acceptaret.ex his relinquitur conclusio in articulo nostro ꝙ nō est distinguendum inter actum executiuum sentētiæ & alium, vt facit Hostiē.sed vtrum quis faciat actum ad mandatum iudicis, vel sponte, vt s. In gl. posita super verbo, effrenatam. pro declaratione huius glo.& eorum quæ tradit hic Inn. omissis aliis,
16 quæ non indigent additione, vidēdum est, † vtrum si quis petijt quartam dilationem cum solennitate debita,& iudex simpliciter pronunciauit, cognito tamen prius de causa productionem non concedendam,non tamen expressit causam,propter quam ita pronunciabatur, ex hoc sola interlocutoria sit iniusta, & appellatio iusta,etiam si probaretur coram iudice, ad quē, ꝙ nec
17 ex causa legitima productio non fuit extendenda.† Secundo,qd
b si iudex b interloquendo, vt ī. exprimit causam, sed non cognouit de ista causa,an esset vera,vtrum ex hoc solo iustificetur appellatio.& idem potest quæri, si iudex causam non exprimat,& non cognoscat, vtrum saltem ex hoc secundo capite interlocutoria reddatur iniusta,posito ꝙ causa non deberet exprimi. Super primo articulo refert hic Inno.duas opiniones. vna fuit dicentium,ꝙ iudex debet exprimere causam, alias ex hoc solo interlocutoria erit iniusta. Vnde si pars appellata sit parata probare postea coram iudice appellationis ꝙ iusta causa suberat, quinimo & si constet ex actis ꝙ iudex de causa cognouit, nihilominus reuocabitur interlocutoria, vt male lata,quia est fundata intentio petentis quartam productionem de iure communi, & iudex qui pronunciat causa non expressa, videtur pronunciare contra iustitiam,& sic ius partis, vt ī. dicam,& reum grauat partem. Alij dicūt dummodo causa vere subsit & sit cognitum de ipsa, valebit interlocutoria, & erit iniusta appellatio. hanc opinionem Hosti. dicit esse veriorem,& de iure, licet prima sit subtilior.& hanc approbant in effectu omnes Doct.& adducunt Moder.istum tex.pro illa parte ibi,pro eo, ꝙ nouerint effrenatā multitudinem, vbi ponderant, dicunt ipsi, ꝙ satis est in secreto habere voluntatem iustam absque eo ꝙ eam exprimat. Præter-
18 ea, secundum Hostien.† causa non debet exprimi regulariter in sententia, vt in c.sicut nobis.ī.de re iudi.quinimmo secundum eum,in casu nostro non posset iudex exprimere causam aperte, quin faceret contra regulas iuris, nisi forte essent producti. 11. testes,quia iste est numerus præfinitus a canone, vltra quem testes dicuntur superflui, vt in c.cum causam.eo.titu.In alio autē inferiori numero nunquam dicetur testium multitudo effrenata,nisi quis vult producere testes, postquam plene probauit, secundum eum. vnde iudex non poterit exprimere causam, nisi exprimat motum animi sui in sententia ferenda dicendo, quia plene probasti,superflua est ista. Quarta productio & effrenatus est numerus testium. sed hoc iudex facere non debet, vt l. vbi est,de falsis.ergo non cogetur ad exprimēdam causam. Sed Doc.Moder.hic sequendo do.Anto. consulunt iudici ꝙ exprimat causam,sic tamen vt non producat motum animi sui.& sic sentiunt,ꝙ ista ratio Hostien.non est vera ea ratione, quia sicut dicit gl. in c.cum causa.ī. eo. numerus quadragenarius non ibi est ita præcisus vt sit seruandus in omnibus casibus.Sed aliquando poterit iudex arbitrari plus,aliquando minus, pro qualitate personarū & causarum.vnde tam in minori quā in maiori numero poterit iudex exprimere hanc causam, non exprimendo motum animi sui. potest enim esse quod iudex attēta qualitate personarum vel causæ ex verisimilibus cōiecturis arbitraretur,

ꝙ

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota delegationē legalem potest iudex breuiare & prorogare Mara.in trac.iud.in 6.parte.versi.dilatio.nu.16.

b VIN. GOD. Adde ꝙ iudex in dubio fert sententiam inhærendo regulis Albe.consi.25.num.18.

q̄ quis poteſt probare in illo negocio,& probatum ſatis eſt per teſtes productos. poteſt etiam arbitrari q̄ non ſit veriſimile teſtes producendos aliquid collaturos producendi vltra eos, q̄ producti ſunt. & ſic non exprimit iudex motum animi ſui, de quo dic, vt in d.c.cum cauſa. Tu tamen aduerte in iſto articulo, quia videtur q̄ ſententia iſta, qua iudex pronunciat non eſſe concedendum quartam productionem teſtiū, ſit nulla ipſo iure, niſi exprimat in ea, per tex.in Auth.de iudi.§ oportet. vbi videt probari ſingulariter, q̄ quādo iudex abſoluit ab expēſis nō valeat sē tentia niſi exprimat cām, quare abſonit. & ita no. Bal.in auth. nouo iure.C.de iudi. per illum tex.idem dicit do.Anto.in abſolutione ab obſeruatiōe iudicii,in c.examinata. ꝛ̄.de iudicijs. vbi plene ſcripſi de hoc.nec poteſt ſubeſſe alia ratio in dictis caſib⁹,
19 † niſi quia regulariter victus debet condemnari in expenſis, & ſententia diffinitiua ferri ſuper negocio nō ab obſeruatione iudicij.ita ergo dicam in propoſito, q̄ ex quo de iure debet concedi quarta productio, niſi in caſibus exceptis, iſta interlocutoria ſit contra iuris præſumptionem & præceptum niſi ſit in ea cauſa expreſſa, ſicut videmus citatione, quæ eſt interlocutoria, vt l.
20 omnes. & in l.cum clericus.C.de epiſ.& cleri.† q̄ citatus non tenetur comparere, quando notorium eſt ipſum prima facie non debere comparere, & dicitur eſſe notorium, ſecundum Bar.in l. 2.ff.ſi quis in ius vocatus non ierit.quando prima facie quis nō eſt de iuriſdictione iudicis citantis, licet poſſit eſſe caſus, in quo ſit de eius iuriſdictione.facit optime, quod ipſe idem ponit in l. quotiens.ff.ſi quis cau.& q̄ tradunt Inno.& Moder.in c.fi.ꝛ̄. de libel.oblatione. Sed tamen ſequendo communem ſententiam dici poteſt, q̄ ſententia eſt nulla, nec erit irritāda, licet iudex nō expreſſerit cauſam. & ad tex.in § oportet.ꝛ̄.allegato, dic vt reſpōdet plene do.Abb.in d.c. examinata quia ſecundum eum, ibi ille tex.non dicit q̄ debeat exprimi cauſa, ſed q̄ ſi iudex vult abſoluere ab expenſis, debet hoc exprimere. Ad l.2. cum materia, quæ fortius vrget.ff.ſi quis in ius vocatus, dicimus q̄ eſt ſpeciale in illa interlocutoria, quæ profertur ſine cauſæ cognitione. vnde non tantum præſumitur pro ſententia iudicis, ſed in caſu noſtro loquimur in alia interlocutoria, de cui⁹ natura eſt cauſæ cognitio.immo ſupponitur in iſta quæſtione, q̄ etiam cauſa conſtet in actis, & ideo non eſt ſimile. potuit enim moueri iudex ex iuſta cauſa, licet non expreſſit. vnde non dicitur ſententia lata p̄tra notorium, licet regula iuris ſit in contrarium & pręſumptio, vt eſt tex.no.& ibi vide per Bar.in l.relegatorum. §. ad tempus. ff.de interdi.& relega.& notat gl.in l.quod ad ſtatum. ff.de pœnis. & hæc procedunt clarius, quando iudex non expreſſit cauſam in denegatore quartæ productionis. & tamen conſtat q̄ cognouit de cauſa ex actis. Sed quando nō cognouit de negatore tempore interlocutoriæ ferendæ & pars poſtea appellat & appellatus eſt paratus probare, quod vere iuſta cauſa ſuberat denegandi productionem, tunc eſt maius dubium, vtrum interlocutoria poſſit iuſtificari aduerſus appellationem. & eſt in effectu ſecūdus articulus, quem habemus expedire, in quo dixit Hoſti. & ſequuntur communiter Doc. quod ſi nunc probatur iudicē habuiſſe iuſtam cauſam denegandi productionem, licet iudex de ea non cognouerit quandoque interlocutorie poteſt iuſtificari interlocutoria, quamuis a principio cauſa non fuerit exp̄ſſa, ſed de ea cognitum. Sed illa dicta videntur dubia. & videtur primo dicendum, q̄ quando non fuit cognitum de cauſa, iſta interlocutoria ſit nulla, ſi cauſa non fuit in ea expreſſa, quia remanet lata contra notorium, & non habet pręſumptionem pro ſe, quæ reſultat ex cauſæ cognitione, vt dixi in primo articulo. ergo idem vr̄ dicendum, q̄ in citatione, quæ fit de illo, qui prima
a facie non eſt ſubiectus. Præterea poſito q̄ iſta interlocutoria[a] valeret, adhuc vr̄ q̄ nō poſſit iuſtificari ex nouis actis, vt cle. appellanti.de appella.ita econtrario non poteſt iuſtificari, quia eſt eadem ratio. quomodo poteſt ergo probari iuſtam cauſam fuiſſe tempore interlocutoriæ. Præterea tex. ſecundum vnum intellectum,
21 in c.cum cauſa.ꝛ̄ de offi.deleg. videtur probare, †q̄ ſi aliquis opponit exceptionem notoriam, quā iudex reijcit, appellatio a reiectione iudicis iuſtificat̄ ex hoc ſolo, q̄ iudex de exceptione notoria.i. quæ allegabatur notoria, noluit cognoſcere eum, tunc non eſt opus q̄ pars offerat ſe paratam probare exceptionem, vt dicitur in c.interpoſita.in princi. ꝯ. eo.ergo cum hac obſeruata ſolennitate legali notorium eſſet productionem debere concedi, videtur q̄ hoc ipſo quod iudex reiecit hāc exceptionē notoriam, ex ſola reiectione iuſtificetur appellatio, etiam ſi vere ex aliqua cauſa productio concedi non debuiſſet. Sed ad primam rationem poteſt dici, q̄ illa non procederet, vbi iudex expreſſiſſet cauſam, & de eo non cognouiſſet, quia etiam nec expreſſa cā valet, vt ꝛ̄.dictum eſt Item vere procederet ſi cā iuſtificans interlocutoriam appareret ex actis, quia tunc non eſt opus cognitione, vt dicit domi.Anto. & bene poſſet habere locum iſta ratio, quando cauſa p̄ quā iuſtificatur interlocutoria, non cōſtaret ex actis, ſed eſſet probanda. & tunc adhuc iſto caſu credo q̄ illa ratio non obſtat, quia non eſt ratio in iſta interlocutoria, quæ in citatione, quoniam citatio nullam habet formam cauſæ cognitionis, quia committitur parte abſente & nō citata. ſed iſta interlocutoria ferē parte p̄ſente vel citata, vnde videt valere ex quo habet formam cauſæ cognitionis, vt l.in cauſæ.§.cauſa cognita.ff.de minorib. ſicut dicimus in ſimili, de ſententia diffiniti ua, in l.prolatam. C.de ſen. & probatur in cap.interpoſita. infra de appel.& ibi dicetur. Ad ſecundam tationem dico breuiter, q̄ etiam ſi cauſa iuſtificat interlocutoriam ſit probanda nunc coram iudice ad quem, ſatis etiam dicetur iuſtificari interlocutoria ex primis actis, ex quo iſta cauſa fuit allegata vel conſiderata a iudice vel a parte in primo proceſſu, vt declarant gl. & Docto.in clem.appellanti.in glo.pen. & probatur in d.c.interpoſita.& ibi no.& colligitur ex his, quæ tradit Bart. in l.a proceden te.C.de dilationib. Ad tertium potes dicere, ſicut diximus ſuperius allegando Bar.in ſupra allegatis locis, ex quo potuit ſubeſſe aliqua cauſa iuſta excludens notorium iuris, non dicetur iudex ita grauaſſe partem, vt ex hoc ſolo q̄ non admiſit petitionē partis, ſententia dicatur lata contra notorium. Et ad text.in d.c. cum cauſam.poteſt dici, q̄ ibi vel veritas cauſę fuit probata, vel q̄ ex alio reſpectu non requiritur ibi probatio veritatis cauſæ, q̄ q̄ exceptio allegata eſſet notoria prima facie. nam in tex. nō fit mentio ibi de notorietate. & ſic relinquitur communis opinio
22 vera. †Quærit etiam hic Inno.& notabiliter, vtrum poteſt appel
b lari a grauamine[b] futuro ſub iſta forma, pero mihi aſſignari quartam dilationem, & ſi non fuerit aſſignata, appello, concludit valde notabiliter q̄ non, quia appellare a futuro grauamini non licet, ſed a præſenti, vel a comminato duntaxat, vt in c.dilecto, & c.cum ceſſante.ꝯ.de appella.& hanc ſententiam ſentiunt communiter Doct. ſed do.Abb. Moder. credit contrarium eſſe verius de iure. mouetur, quia ille qui appellat ſub conditione, ſi grauaueris me, &c. videtur referre appellationem ad tempus conditionis completæ. vnde videtur appellare tunc magis quā nunc, etiam ſi diceret, ex nunc appello, nec trahetur retro iſta ꝯditio in ſententia iudicis, vt probatur ex his, quæ habētur in c.p̄terea.infra de appella.& in clem.ꝯ.de conceſ. præb. ergo nec eadem ratione in actu appellantis. & hoc credo eſſe veriſſimum, ſcilicet q̄ appellatio non trahetur retro, quia non inueniret extremum habile, ad quod. ſi enim traheretur, videretur appellatum ante grauamen, q̄ non poteſt. & in effectu concludit, q̄ quamuis propter honorem iudicum non ſit conueniens ita appellare, ramen ſi appelletur, valet appellatio, ſicut dicimus in ſententia.2.q.6.in §.biduum. quia licet non debeat ferri ſub cōditione, lata tamen tenet. Pro opinione ſua multum facit, quia etiam ille qui non poteſt de præſenti validum facere actum ipſo iure, illum actum validum facit ſi confert in tempus p̄miſſum, vt l.ſi eū.§. fi.cum l.ꝯ.ff.de dona.inter vi.& vxo. Sed contra ſuam opinionem videtur quaſi caſus not.in ca. Romana.§.ꝯ.de offic.ordi.lib.6. vbi tex.dicit, q̄ archiepiſcopus in diœceſi ſui ſuffraganei non poteſt committere cauſam appellationis, vel aliquem actum ipſius ſub conditione, cum contigerit ad eum appellari.nec eſt differentia inter ſe, & eum, quantum ad propoſitum, quia vtraque dictio facit conditionem, vt traditur in rubr. de condi & demonſtra.ſicut ergo ibi, ne aliquo modo lædatur iuriſdictio ſuffraganei, nō poteſt committi cauſa appellationis ſub conditione, ita ne lædatur honor iudicis, de cuius perſona appellans videtur diffidere, non permittetur appellatio cōditionalis. Non obſtant iura adducta in contrarium per domi. Abb. quia in prædictis iuribus prohibitio fit habenti poteſtatem faciendi actum. vnde nō eſt mirum, ſi nō annullat actum ipſo iure. ſicut in caſu noſtro, in quo appellans ipſo iure non habet poteſtatem appellandi, niſi poſt grauamē, quia appellatio nō conceditur niſi a grauamine. Cum autem diſpoſitio, quæ fit tempore prohibito, confertur in tempus permiſſum, ex hac collatione purgat cauſam prohibitionis, & tunc valet diſpoſitio. verum quia aliquando non purgat, & tunc non valet, vt probat text. in l.ſi minor in fi.de ſeruis expor. & talis eſt caſus noſter. quia licet ego appellem, ſi grauaueris, & ſic conferatur appellatio in caſu permiſſo, non tamen ceſſat cauſa prohibitionis, ſcilicet honor adhibitus iudicibus. Præterea adhuc ſubeſt alia ratio, quia poteſt eſſe q̄ iudex antequam interloqueretur, ita iuſtificaret interlocutoriam ſuam, q̄ traheret partem ab appellando. quid.n. ſi probetur id, quod pars credit non poſſe probari, vel ignorat. certe poſſet pars mutare propoſitum & nō appellare. vnde ne pars vtatur ſuperflua appellatione & fruſtratoria, ſatis ſubeſt cauſa, & cur poſſit appellari iſto modo. & iſta ratio multū plꝫ,

per

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Interlocutoria, an & quando tranſeat in rem iudicatam. Cor. conſ.62. Quanquam, litera B.lib.4 & conſ.42. In cauſa, litera A.lib.4, & conſi. 274.inſurgit, litera A.eo.lib.& conſ.69. Viſis, litera Z.lib.2.

b a VIN. GOD. Adde, q̄ appellatio ueritate grauaminis non probata coram iudice a quo poteſt probari coram iudice ad quem, ſi in appellatione fuit expreſſa cauſa. Goz.conſ.22.nu.15.

per quam sequor sententiam communem cum alijs prædictis.
23 † Quærit etiam hic Hosti. quid si iudex deroget productionem quartam propter refrenandam multitudinem testium, & corã iudice appellationis postea liqueat, ꝙ multitudo testiũ non erat refrenata, vtrum possit prouocari ab ista interlocutoria. & videtur dicendum, secundum eum, ꝙ sic, quia hoc vr̃ poni in voluntate ipsius iudicis, vt patet in verbo, voluerit. & sic videtur ꝙ voluntas eius sit probanda, siue iusta, siue iniusta, vt l. cum quidã. ff. de leg. 2. & l. fidei commis. §. quamquam. & ibi no. ff. de leg. 3. contrarium determinat dicens, ꝙ istud intelligitur de voluntate rationabili. vnde si male arbitretur, poterit corrigi per iudicẽ appellationis, iuxta ea. quæ tradit gl. & Doc. in c. super his. j. de accu. †No. istud dictum perpetuo, ꝙ sequuntur hic Doc. ꝙ quando aliquid committitur voluntati iudicis, intelligitur. i. arbitrio. super quo vide, quod notanter ponit Bar. in extrauagã. ad reprimen. in gl. verbo, videbitur. vbi dixit, ꝙ tunc debebit sequi æquitatem, & ius gentium, non tamen tenebitur sequi rigorem iuris ciuilis in his, quæ habet facere ipse vel concedere, non tamẽ poterit auferre exceptionem quæsitam parti, etiam de rigore iuris. & hanc sententiam approbat gl. singularis, quam ipse nõ vidit, in l. penul. ff. de arbit. & Cy. qui prius dixit hoc, & Bald. post eum, & l. si cum ea. C. de dotis promiss. & idem dicit Bald. in l. & si post tres. ff. si quis cau. de quo etiam vide per Bar. in l. filij familias. in prin. ff. de dona. vbi videtur sentire, ꝙ per ista verba iudex potest procedere prout vult, dummodo excludatur dolus. sed prima opinio est magis communis, quam approbat Anto. diffuse in c. j. s̃. de consti. in casu tamen decretalis nostræ nõ videtur committi hoc in voluntate iudicis, vt ait Hosti. sed fit mẽtio de voluntate iudicis ad ostendendum, quid iudex voluerit, id est ex qua causa sit motus ad ferendum sententiam. vnde ad aliũ finẽ proferuntur hic ista verba, quã ad ponendum hoc voluntatem iudicis. nec est inconueniens, ꝙ arbitrium appelletur voluntas, quia est voluntas regulata ratione, vt declarat Bart. in dicto verbo, videtur. Circa principium in gl. posita super verbo,
25 liqueat. ibi, & conclusum, &c. †Nota hanc gl. quam sequuntur expresse Domini de Rota conclusione sua 383. & do. Anto. hic, & do. Abb. Moder. ꝙ non dicitur iudici liquere de causa vsque
26 ad conclusionem in causa exclusiue. †Ex quo sequitur, ꝙ probationes productæ in iudicio non faciunt notorium ante conclusionem in causa. super quo articulo videtur fuisse aliqua varietas inter Doctores, nam in c. pastoralis. s̃. de cau. pos. videtur sentire in vna additione, seu gl. ꝙ satis dicatur liquere de causa, si publicati sunt testes, & nihil opponitur contra testes. sed contrarium sentit hic in quadam alia gl. prout eum refert ibi dom. Anto. in 4. char. & hanc opinionem sequitur do. Anto. in principio decretalis nostræ in dictis locis, & in fine eiusdem capituli. vbi Ioan. And. videtur sensisse oppositum, licet dicta sua possint reduci ad defensum do. Anto. & ibi allegantur decisiones Rotæ, quæ allegantur hic. sed in principio decretalis nostre fundamentum gl. & Doc. tenẽtiũ hanc patem, est, quia ante cõclusionem in causa possunt adhuc produci instrumenta. Item noui articuli & testes super eis, vt in c. fraternitatis. s̃. eo. & in c. cũ dilectus. j. de fide instru. possunt etiam aliquando testes reprobari per indirectum, vt in c. ex tenore. & quod ibi diximus. s̃. eo. vnde licet nihil sit oppositum contra testem, licet etiam sit disputatum super testibus & dictis eorum, & sit finita disputatio, quia tamẽ adhuc testes & instrumenta possunt impugnari, nõ dicetur iudici liquere de causa. & hanc conclusionẽ secutus est Ang. & Ioan. de Imo. post eum, in l. Pomponius. alias incipit, si vni. ff. de re iudi. & do. Anto. de Bu. in c. in literis. s̃. de resti. spo. videtur dicere, ꝙ quantum ad hoc ꝙ si liquet pro actore de possessorio, & pro reo in petitorio simul debeat pronunciari super vtroque, & sic impediatur restitutio in possessorio, iuxta notata in c. cum ecclesia. & in c. cum dilectus. de causa pos. & proprie, & non dicetur liquere de causa in petitorio, nisi post conclusionem in causa. sed quo ad repellendum agentem interdicto recuperandæ possessio. per exceptionem notorij dominij sufficit secundum eum, ꝙ testes sint publicati, & nihil opponatur contra eos. allegat notata per Hostien. in c. cum speciali. j. de appel.
27 & vide tex. in c. cum olim. in fi. de ver. sig. † vbi æquiparatur cõfessio tei euidentiæ & probatio facta per testes. sicut ergo aliqd diceretur notorium ex sola confessione etiam ante conclusionẽ
a in causa, & omnes fatentur, & tamen confessio [a] potest aliquando remoueri vsque ad sententiam sic impugnari. ita dicamus in probatione testis vel instrumenti. & pro hac conclusione facit multum iste text. hic enim fuit suspensum petitorium, vt dicitur in præsenti litera, nec apparet ꝙ in ea postea fuerit processum, vnde dicere ꝙ hic fuerit conclusum in causa, est diuina re. Sed aduerte, quia sicut prædicta videntur probare, quod dr̃ liquere de causa, & probatio esse notoria, etiam ante cõclusum in causa, ita non placet illa differentia do. Anto. de qua. s̃. quia cum idem sit effectus in illis duobus casibus, videtur sufficere eadem qualitas probationis, ex quo est eadem ratio, vt in ca. cũ dilecta. de confir. vtili vel inutili. sicut enim ille, qui obijcit exceptionem dominij, & per hanc exceptionem dñij notoriã intendit excludere restõnem possessionis petitæ, ita reus qui petit pronunciari simul super petitorio, & intendit ideo pronunciari, vt sententia lata contra eum in possessorio non habent effectum, vt patet in d. c. cum ecclesia. vnde non videtur esse facienda ista differentia. Pro opinione ista, quæ habet ꝙ ad hoc vt dicatur liquere de causa, non requiratur conclusio vel renunciatio, facit quod s̃. dixit Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de excep. §. dicto.
28 ver. an reus. tene menti. vbi voluit, †ꝙ si reus ante litem contestatam producit instrumentum, repellit actorem a limine iudicij, quia dicitur esse in euidenti. & sic manifeste tenet ꝙ sola productio instrumenti faciat notorium. & hanc opi. sequitur do. Anto. in c. fi. s̃. de lib. obla. & in c. super literis. de rescrip. & in c. pastoralis. j. de excep. Pro ista conclusione facit tex. in c. licet causam. s̃. titu. proxi. in ver. maxime. ibi, euidẽtissime colligatur, &c.
29 vbi patet, †ꝙ probatio, quæ fit per instrumentum, dicitur euidẽtissima, sed potest restringi post conclusum in causa, vt dicunt alij. Pro illa etiam opi. facit, quod tradit notabiliter Cyn. & alij Doct. in l. 2. C. quando fiscus vel priuat. vbi concludunt contra
30 gl. ibi, †ꝙ paria sunt debitorem confiteri debitum, vel esse conuictum per instrumentum publicum. & hoc est, quod sentit notabiliter Bar. in l. j. in prin. ff. de no. ope. nun. tene mẽti, †quia iura ibi æquiparant quo ad faciendum aliquid euidens instrumẽtum & sententiam & similia. sed dominus Bal. multum notabiliter in l. etiam. C. de execu. rei iudi. videtur dicere, ꝙ instrumentum non facit rẽ notoriã & liquidam, nisi quando habet executionem, siue ex forma statuti ratione s̃. allegata, per tenẽtes hãc partem. & idem sentit in d. l. 2. C. quando fiscus vel priua. dum
31 dicit, ꝙ opinio Placentini est vera in probatione probata, & sic ista quæstio redditur dubia. sed tamen pro nunc placet opi. do. Anto. in c. in literis, reiecta illa sua distinctione, de qua s̃. dixi. & teneo simpliciter, ꝙ illa dicitur probatio liquida, quæ constat ex actis & nulla suspitione potest impugnari, tene menti. ita videtur probare tex. no. in l. diuus. in prin. ff. de offi. præsi. vnde si iudex inspecto statu præsentis causę instrumentorum vel testium productorum in iudicio nihil suspicatur contra testem vel instrumentum, & pars nihil coloratum apponit verius videtur ꝙ videatur liquere de causa, & maxime per istum tex. in fine deductum, vt s̃. dixi. Nec obst. ꝙ nouus articulus, vel noua impugnatio potest produci, quia per hoc quod supradixi, non infligitur quin probatio sit liquida, alias sequeretur ꝙ quia confessio potest impugnari & reuocari non induceret notorium, & hoc potest probari consimili, quia illa qualitas dicitur notoria, quę prima facie de iure communi est talis, licet possit subesse causa, ꝑ quam redderetur falsa, vt l. quotiẽs. & ibi per Bar. ff. si quis cau. & l. 2. & ibi no. ff. si quis in ius vocatus non ierit. & probatur in c. ad decimas. de restitu. spol. & per. hoc est expeditus iste articul⁹ notabilis. In gl. posita super verbo, retrusum. & ibi, & per litis ꝯtestationem fiunt malę fidei possessores. ista gl. continet duo dicta singularia & multum noua in hoc ver. & in ver. sed si forte,
32 sequenti. primo enim concludit, †ꝙ si aliquis contestatur litem super dominio tanquam actor, & postea pendente illa lite possessio peruenit ad eum & enunciatur de actore reus, durat vir-
b tus contestationis litis [b] quo ad faciendum eum malæfidei possessorem, sic prætenditur ex eadem instantia, quod est nouum dictũ in ista materia, & approbatur hic communiter ꝑ omnes.
33 Secundo dicit gl. in verbo, sed si forte. †ꝙ si instantia perimitur, siue expirat propter expressam partis renunciationem ex perẽptione instantiæ perimitur effectus inductus malę fidei, ꝙ fuit inductus per litis cõtestationem. & potest esse ratio, quia actor renunciando instantiæ videtur quodammodo pęnituisse interpellationis iam factæ & forte dubitare de iure suo, & ideo non est mirum si purgatur malafides rei conuenti. & quia in iudicijs debet seruari æqualitas, vt in regula, non licet. de reg. iur. & l. fi. C. de fruc. & li. expen. ideo etiam respectu renunciantis purgatur mala fides, vt dicit gl. no. ex quo limitatur signãter, quod dixit Bar. post Cy. & Pe. in l. 2. C. de fruc. & li. expen. & in l. 3. C.
34 iudicatum solui. vbi dicunt, †ꝙ si instantia est perempta per lapsum ipsius rei, non perijt effectus litis contestationis quo ad interruptionis præscriptionẽ & malam fidem causandi, quia iste est effectus de præterito respiciens causam & non instantiam. & ita tradunt Docto. in c. causam quæ. s̃. eo. & hanc limitatio-
35 nem sensit Bal. in l. 2. s̃. allegata. dum defendendo gl. j. dixit, † ꝙ perempta instantia ideo videtur perimi effectus malæfidei, ꝙa

pars

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ꝙ confessio facta in vno iudicio in alio indistincte plenam probationem facit, Rui. consi. 19. nu. 5. & 7. lib. 5.

b VIN. GOD. Contestatio litis committi potest alicui ut iudici, & non nudo ministro, Ruin. consi. 149. nume. 13. lib. 5. nec litis contestatio ualet iudice absente licet coram notario actoris, Ruin. consi. 150. nume. 2. lib. 5.

pars vī renunciare instantiæ patiendo ipsam labi,& sic videt sen
tire,ꝙ si renūciatum esset expresse, tolleretur mala fides. & hoc
36 dictum tanquam nouum in ista materia tene menti.† Sed sup
primo articulo est pulchrior dubitatio, qa videtur ꝙ mala fides
præsumpta,quæ causatur per litis contestationem, non habeat
locum in alia causa,vel quo ad aliam personam,vt est casus no-
tabilis, & ibi per Bart. in l.fiscus.ff de iure fisci.tene menti. Sed
hic litis contestatio fuit facta per istum,vt per actorem, & sic fu
per iure suo intentato ad vnum finem , ergo non debet habere
effectum super isto iure intentato nunc,tanquam pro reo, quia
37 est alter finis,vt in c.cum dilectus.§.fi.de ordi.cognitio.†Præte-
rea inductum ad fauorem alicuius, non debet cōuerti ad odiū,
vt regula,quod ob gratiam.de regu. iur. sed in fauorem actoris
videtur inductum contra ipsam rem,ꝙ reus videatur malęfidei
possessor,seu dicatur constitutus in malafide, ergo hoc non est
conuertēdum ad eius odium,quod esset in casu proposito. Sed
his non obstantibus,dico glo. istam esse verissimam, quia licet
varietur modus agendi,agitur tamen de eodē iure, & inter eas-
dem personas. quinimo & in casu nostro ex eadem instantia ,
quod est fortius. vnde sicut sententia lata contra actorem,quan
do erat actor,in qua reus fuisset declaratus dominus,noceret ip
si actori, si postea possessio rei peruenisset ad ipsum , vt tradit in
l. exceptio.ff. de excepti.rei iudi.& in l.Pomponius.§. si iussu. ff.
de acq. pos. per Bart.ita nocebit litis contestatio, quia cui nocet
sntia,nocent acta,ſm Inno.in c.causam quæ. s. eo. & licet Inno.
ibi loquatur de actis probatorijs,idem tamen debet esse de actis
ordinatorijs,quatenus non pereunt perempta instantia. & hoc
sentit Bar.notabiliter in proposito,in l.2. versus finē. C. de fruc.
& li. expen.dum dicit,ꝙ ideo litis contestatio facta in vna causa,
vel contra vnam personam non inducit malam fidem in alia,
vel quo ad aliam personam, quia sentētia in dictis casibus non
præiudicaret,& sic clare sentit, ꝙ effectus litis contestationis re-
guletur a sententia.& per hoc potest inferri in casu nostro, am-
pliando hanc gl.ꝙ si instantia in petitorio fuisset perempta, ita
ꝙ monachi haberent agere de nouo super petitorio,adhuc es-
set dicendum,quod allegat gl. nostra,videlicet ꝙ moniales resti
tuerent fructus a die litis contestatæ a prima instantia. Et ꝑ hac
singulari conclusione allego tibi pulchram decisionem Io. An.
in addi. Specu.in titu.de emp.& ven.§.nunc dicendū. circa prin
cipium ipsius.§. vbi refert Franciscum Accursij disputando ter
38 minasse,† ꝙ si emptor conuentus ad precium a venditore oppo
nit exceptionem,ꝙ res sibi vendita erat vitiosa, vnde erat locus
redhibitoriæ,& fuit litem contestatus in isto iudicio, ꝙ quam-
uis ius suum deduxerat per viam exceptionis,nihilominus hoc
ius totaliter deductum perpetuatur per litis contestationem. vn
de si postea deducatur per viam actionis in iudicio non poterit
operari exceptio præscriptionis. & licet ipse, meo iudicio, non
alleget bonas rationes, conclusio tamen videtur verissima,ex ra
tionibus præmissis.& cofirmatur ex ea conclusio gl. nostræ, &
extendit,vt dixi. Non obstat ꝙ hoc videtur inductum in fauorē
actoris,quia dico,ꝙ non minus videtur inductum in fauorem
rei, vt respectu iuris ipsius rei , & econtra actor videtur cōstitu
tus in mala fide ad effectum,qui sequi potest in fauorem ipsius
actoris,cum æqualitas sit seruanda in iudicijs, vt dixi.& licet iu-
ra simpliciter videntur considerare malam fidem respectu ip-
sius rei,& finaliter interruptionem præscriptionis,hoc est,quia
frequentius isti effectus contingunt in persona rei,quam in per
sona ipsius actoris.

SVMMARIVM.

1 *Testes diligenter discutiendi,qui repellantur.*
2 *Testes.si examinandi sunt extra prouinciam iudicis, receptionis testium com-
missio in causa ciuili,an fieri possit.*
3 *Terminum assignari posse , vtrique parti simul, tam super principali , quam
super reprobatione testium partis aduersæ.*
4 *Iudicis ad officium,quando spectet interrogare testes , etiam de non contentis
in libello .*
5 *Fama,an inducat effectum probationis in causa.*
6 *Testis accepti de scientia deponentis dictum,si postea dicat se illud credere,an
destruatur.*
7 *Iudex impedientem testes produci,an punire possit .*
8 *Videlicet,dictio,non semper ponitur limitatiue.sed aliquando expositiue.*
9 *Iudicis est testium multitudinem refrenare , & quæ dicatur multitudo suffi-
ciens .*
10 *Acta facta coram vno iudice,si coram primo non fuerunt publicata, an fidem
faciant coram alio iudice.*
11 *Testis dicta, interrogati super capitulis , & super quibusdam , qui dixit se nil
scire super quibusdam,interrogatus postea in capitulo de publica voce, &
fama de prædictis,& contentis in capitulo , an reducantur ad capitula om-
nia.& nu.seq.*
13 *Inquisitio generalis,si est contra officialem formata, & specialis super vno cri-
mine,absolutio facta super generali,an liberet specialiter inquisitum .*
14 *Testis examinatus super facto principali , si respondeat se nihil scire in publi-
catis attestationibus,an ipse idem,vel alij possint induci super capitulo pu-
blicæ vocis,& famæ.*
15 *Testis , si iudici interroganti eum in causa scientiæ , non respondeat, an præsum
ptionem faciat.*
16 *Iudex,si non interrogat testem de causa scientiæ, an valeat testimonium , licet
causam non reddat.& an parti teneatur ad interesse ipse iudex.nu.seq.*
18 *Iudex parte non petente condemnationem expensarum omittens , an possit in
fine iudicij ad interesse condemnari .*
19 *Testis non interrogatus, quando teneatur reddere causam dicti sui . & nume.
22.& 23.*
20 *Testis qui non vidit contrahentes,sed tantum audiuit , vtrum legitime testifi-
cetur .*
21 *Testis deponens super re sensu immediate perceptibili , an causam non dicens
probet.& nu.24.*
25 *Testis personæ qualitas per pub. vocem & famam probatur.*
26 *Testi & alteri de sua qualitate deponenti,an credatur.*
27 *Testis vtrum possit probare visum vel auditum alterius.*
28 *Testis interrogatus de causa,quam causam sufficientem allegare debeat .*
29 *Testis reddens causam scientiæ , si deponat se audiuisse id quod percipitur per
alium sensum,quam per visum,nunquid probet.*
30 *Oculus mentalis,& materialis .*
31 *Tangere manu dicimus communi loquendi consuetudine, quod quocunque sen
su percipimus .*
32 *Testis præsentia,præsumptiue concludit,quòd testis audierit, & verba per sen
sum congruum perceperit.*
33 *Testis se recordari Titium natum esse dicens,& hoc assignat pro causa sciētiæ
ætatis,an probet .*
34 *Testatore vnam rem,per appellationem alterius , nullatenus ei conuenientem
significante,dispositio an valeat. & nu.seq.*
36 *Testem,an sufficiat dicere in causa scientiæ,quia fui præsens in loco,an vero re-
quiratur quòd dicat,nec potuisset fieri vel dici,quin vidissem.*
37 *Testis.si dicat se fuisse in loco,& non vidisse ædificium, an probet , si ædificium
erat magnum,quòd verisimiliter non videretur .*
38 *Testes dicentes aliquem fuisse nudo capite , an probent hanc negatiuam , quia
vidi .*
39 *Testis dicens aliquid non esse factum,exponitur dictum suum , quòd ipse sciat.*
40 *Testis non videns,sed audiens contrahentes,an legitime testificetur . & num.
41.42.43.44.& 45.*
46 *Literarum similitudini , & comparationi ad probandum literam esse manu
mea,non creditur.*
47 *Vocis testis per qualitatem,quòd deponat de persona cōtrahentis,hoc est quę
dam notitia non per se .*
48 *Testes deponentes Titium contraxisse,si possit probari quòd tempore contra-
ctus pars erat infirma,an probent. Et quid si tempore cōtractus homo erat
perfectus,& testis dicat se cognouisse iudicem eius in adolescentia,vel pue-
ritia.num.seq.*

CAP. XXXVII.

1
Vm causam. †Testes debent diligenter examinari & discuti, qui eo
rum repellendi sunt,& ipsorum numerus est retra-
ctandus a iudice.secunda est ibi,testes.tertia ibi, vo-
2 lentes.†No.primo,ꝙ quando testes sunt examinandi extra pro-
uinciam iudicis,potest fieri commissio receptionis testiū in cau
sa ciuili. Quid autem in causa criminali, vide hic plenius per Ab
batem Moder.& Inno.& Ioan. And. in ista materia,in c.2.de iu
di.in 6. & aliquid in c.Romana.§.contrahētes.de foro compe.
in 6.per legistas plene in auth.apud eloquentissimum.C. de fi-
de instru.per gl.3.q.9.c.testes.& in cle.j.de offi.deleg.& in c.at si
3 clerici.in prin.de iudicijs.†Nota secundo, posse assignari termi-
num vtrique parti simul & semel,tam super principali , quam
sup reprobatione testiū partis aduersæ.regulariter autē in vtra
que est contrarium de iure.nam primo debet terminus assigna
ri actori,demum reo.super quo vide gl.no.in cle.sæpe , sup ver-
bo, vel partes.de verbo.signifi.& quod traditur in l.2.ff.de re iu
di.probatur per Bar.& Bal.in l.frustra,C.de probatio.item si op
ponitur exceptio contra personas testium,solet reseruari exami
natio testium super tali exceptione post testes in causa principa
li examinatos & publicatos,argu.in c.præsentium.s. eo.& in au
then.si dicatur.C.de testi.& ex hoc tex. duo inducuntur specia-
lia contra regulas iuris. Prima specialitas est, nam hic agebatur
a interdicto vti possidetis inter partes.quod est iudicium duplex,
in quo vnusquisque sustinet partes,actoris & rei, & ideo vterq;
probat in causa, vt in c.ex literis.s.de proba.& ibi diximus. & iō
vtrique simul assignatur tempus ad probandum. Secunda autē
specialitas est,ꝙ quia simul testes recipiuntur reprobatorij cum
pro-

A D D I I O.

a VIN. GOD. Nota quod interdictum vti possidetis conuenit ciuiliter possi-
denti,Rui. consi.127.nu.6.lib.5.competit & ei qui turbatur in quasi posses-
sione iuris incorporalis,consi.157.nu.4.lib.5.& competit pro quasi posses-
sione iuris personæ debiti etiam discontinuam possessionem habentis.cons.
106.nume.11.lib.5.non tamen competit pro seruitute habente causam di-
scontinuam, ibidem num.8.

probatorijs,secundum do.Anto.propter longinquitatẽ loci,vbi sunt testes examinandi in loco iudicij.Sed hoc magis placet, q̃ quod dixit gl.j̃. vt in ea videbis.& est limitatio ad c.præsentium.
4 & ad iura prẽallegata, vꝫ ca.ex literis,&c.†No.tertio ibi,& de singulis circunstantijs. ꝙ ad officium iudicis spectat interrogare testes,etiam de his,quæ non continentur in libello, dummodo interrogationes illæ sint pertinentes ad causam,vel ad personam testis.concordat.4.q.3.versi.item testium.& l.3.in princ. ff.de testi. ꝙ iudex debet interrogare testes de fama & de credu-
5 litate. Ex quibus elicio duo notabilia.† Primum est,ꝙ aliquan-
6 do fama inducit effectum probationis in omni causa. † Secundum est,ꝙ si testis acceptus deposuit super aliquo facto de scientia & reddidit bonã causam,licet postea dicat illud credere,non tamen destruatur prẽcedens dictum. vnde semper esset testis interrogandus de credulitate.sed quando deposuisset de scientia, quia ista interrogatio potius destrueret dictum, & magis esset inutilis quam vtilis. Ad primum de fama concordant tex.in c. veniens.s̃.eo.& quod ibi notatur,in l.3.§.causam.ff.de testibus. Ad secundum vide,quod eleganter ponit do. Anto. & Moder.
7 in c.quotiens.s̃.eo.vbi fuit dictum.†Nota quinto ibi, ꝙ si forte &c.ꝙ iudex,siue delegatus,siue ordinarius,potest punire impe-
8 dientem testes produci.idem in c.j.de offi.delega.†Nota sexto. in verbo, ita videlicet. ꝙ dictio videlicet, non semper ponitur limitatiue,sed aliquãdo expositiue & declaratiue, sicut ista, ita tamen vt,& consimiles, de quo vide tex. & ibi per Bart. in l.j.in prin.ff.ad l.Aquil.& ĩ l.Lucius.§.q̃ habebat.ff.ad Treb.& quod ponit idem Bar.in l.quæsitum.§.idem respondit.ff.de fundo in
9 stru. & Bal.eleganter in præludijs feudorum.† No.7.ꝙ ad iudicem pertinet refrenare multitudinem testium.quæ autẽ dicatur multitudo sufficiens, dixit Specu. in titu. de teste. §. restat. ver.hoc etiam no.& Ioan.And.in addi.Specu.eo.titu. sup rub. ꝙ istud est in arbitrio iudicis,attenta qualitate certarũ personarum,& alijs,de quibus etiam Host.in summa,in titu.de dilatio. §.j. & sequuntur hic Moder. & est casus clarus in l. j. in fi. ff. de testi.quod autem dixit hic Pontifex de numero quadragenario, fuit accidens, quia sic visum est esse æquum in ista causa. vnde
10 iste numerus non facit regulam.†Vltimo no. ꝙ acta facta corã vno iudice,non faciunt fidem coram alio iudice, si coram primo non fuerunt publicata,de quo in l.2.ff.iud.sol. per Bar. & in l.gesta.C.de re iudi.per Moder.plene in c.causam,quæ.& c. constitutus.s̃.eo.& antequam veniam ad additiones dandas in glo. tractanda est hic duplex quæstio,de quibus late posuit hic Ant.
11 † Prima est,vtrum si testis interrogatus super capitulis & super quibusdã,dixit se nihil scire super quibusdam, interrogatus postea in c.de publica voce & fama de prædictis & de contentis in capitulis, ista sua testificatio reducetur tantum ad capitula, super quibus ipse testificatus est,& etiam ad illa,de quibus dixit se nihil scire.& est communis conclusio, ꝙ ad omnia capitula dictum testis referatur,quia quãdo dixit se nihil scire,breuiter intelligitur dixisse de vera scientia & propria. hoc autem non habetur per famam,vt in c.inquisitionis. de accusa. & tenet gl. & ibi Bal.in l.in bonæfidei.C.de rebus.cre. Quando autem testificatus est de publica voce & fama, deposuit de scientia impropria,& sic non est sibi contrarius.hanc sententiam tenuit Spec. in titu.de notorio crimine.§.fama.in fi.hanc tenent Bar. in l. de minore.§.tormenta.ff. de quæstionib. & Saly. in l. ea quidem.
12 C.de accu.Sed contra istam facit,† quia dictum testis non reducitur ad concordiam de seipso ad seipsum, vt probet, vt tenent communiter Doct.in c.cum tu.s̃. eo.Sed vt ostendam, de proprietate sermonis iste testis videtur contrarius sibi. ergo nõ debet impropriari,vt probet,sed vt euitet falsum. quod autẽ de ꝓprietate sermonis sit sibi contrarius, probatur, quia secundum Bar.subtiliter in l.admonendi.ff.de iureiuran.ille,qui dicit se aliquid nescire, per illam nescientiam , excludit non solum scientiam, sed fidem & opinionem.ergo eadẽ ratio videtur excludere famam,quæ est circa ea,quæ homines opinãtur. Sed ad istud argumentum respondeas dupliciter. Et primo,ꝙ si esset ad finẽ probandi test. de seipso ad seipsum,potest reduci ad concordiã, sicut plene probauimus in d.c.cum tu.& tenet Bart.notabiliter vltra ea,q̃ ibi diximus,in l.de ætate. ff. de mino. in duobus locis in sua repetitione.Secundo potes respondere, quia illa doctrina Bar.non est vera:quia ista verba,nescio, vel nihil scio, de sua proprietate non excludunt nisi scientiam.& non valet cõsequẽtia,ergo excluditur opinio vel fides,quæ est alia scientia, vt in c. quotiens.s̃.eo.vnde placet cõmunis opinio in isto articulo, quã probo noua & subtili ratione. nã sup eo videt̃ deponere testis quod est deductũ in articulũ, & non super alio articulo. l. si defensor. §.j. ff de interrogat. actio.& in l.j.§. si quis simpliciter.ff. de ver.obli.alias nulliter deponeret,si productus esset super articulo tantum.sed ille,qui articulat primo de facto, & postea in fi.particulariter de fama,in primo articulo non videtur capitulasse de facto, vt factum probaretur per famam, quia generalis clausula non refertur ad specificata, vt l.doli clausula. de verbo. obli.& in regula graui.de regu.iur.ergo testis super fama nõ videtur deposuisse.vnde dixit Bal.notanter in l. fi. C. de pœna iu-
13 di.†ꝙ si cõtra officialem est formata inquisitio generalis, & est inquisitio specialis super vno crimine,absolutio facta super generali,non liberat eum,de quo fuit specialiter inquisitum,quia illud non videtur comprehensum in inquisitione generali. &
14 per hoc sit expedita ista quæstio.† Secundo quæritur, vtrum si testis examinatur super facto principali, verbi gratia super homicidio,& respondet se nihil scire,in publicatis attestationibus ipse idem, vel alij possent induci super cap. publicæ vocis & famæ.super quo præmissa disputatione, distingue breuiter vltra Doct.hic, quod aut est testis examinatus & publicatus sup vno indicio ipsius malæfidei, vꝫ super fuga, quia de illo indicio fuit capitulatum duntaxat,& non de alio,& tunc non obstante publicatione poterit idem testis, vel alius super vno eodemque indicio recipi,ita dicit Cy.& Salyce.post eum,in l.fi.C.de quẽstionib.& probatur in c.fraternitatis.s̃. eo. Aut fuit examinatus super maleficio,& tempore,quo fuit capitulatum de publica voce & fama,nullus testis possit produci in cap. super alio indicio, quod de nouo deducitur. quia secundum Bal.ad propositũ in l.non nudis,in fi.C.de proba.ille,qui capitulat, de facto videtur producere testem super illo articulo,& probat factum per omne genus probationis,siue per directum, siue per indirectum. l. eum,qui.in prin.ff.de iureiuran.& quod ponit Bar.in l. solet.ff. de ali.& ci.le.ergo sicut noui testes non possunt produci ad probandum de certitudine malæfidei,quia producerentur ad probandum super eodem cap. ex specie probationis primo deductę,ita videtur dicendum de fama. non enim diuersitas probationum,sed diuersitas factorum facit diuersa capitula, vt patet in l.Publia.§.fi.ff.depositi.& per Bar.in l.etiam. §.j. ff. de mino. & illa opinio videtur verior de subtilitate iuris.nisi forte dicere mus,ꝙ quando capitulatur factum probationis,non videtur deductum genus probationis per famam principaliter,sed incidẽter,sicut pertinens ad principalem probationem, & per consequens nõ obstabit publicatio,vt dicit Bar. in auth. at qui semel, in pen. col.C.de proba.hoc tamen non affirmo.sed credo ꝙ de subtilitate iuris primum dictum si verius, ex quo testes producuntur super eodem facto.aut simul & semel fuit capitulatum de facto principali,& postea in vltimo articulo de fama,& tunc si testis non fuit interrogatus super fama, sed solum super articulo principali, credo ꝙ publicatis testibus ipse idem vel alius possit repeti super articulo famæ,quia modus probandi per famam non videtur deductus super articulo facti principalis, vt s̃.in proximo præcedenti articulo.& ita tenet Ioan.And.in titu. de teste.§.nunc videndum,in additione vltima. & sequitur hic do.Anto.& ad materiam vide,quod ponit Bar. in l. de minore. ff.de quæstionib.In gl.posita super verbo,ad alium.hæc gl. com-
15 muniter approbatur in vtroq; dicto,& ponit duas regulas.† Prima est,ꝙ si iudex interrogauit testem in causa scientiæ, & ipse non respondit ad dictum eius, non valeret,vt faceret præsumptionem,vt inquit Specu. in titu.de teste.§.j. versicu. sed si cau-
16 sam.†Secundum dictum est,ꝙ si iudex[a] non interrogat testem
a de causa scientiæ,vꝫ testimonium,licet non reddat causam,circa quam principaliter duo sunt videnda.Primum est,vtrum testis non interrogatus teneatur reddere causam dicti sui, & quę causa dicatur sufficiens & legitima.Circa primum est regula, ꝙ si iudex non interrogat de causa scientiæ, dictum testis valet, vt hic per gl.in l.solam.C.de testibus.†Sed circa hanc regulã quæritur, vtrum iudex qui non interrogauit testem de causa scientię, teneatur parti ad interesse,qua propter fuit victa.super quo dixit Io. An..in tit.de teste.§.j.ver. itẽ quod interrogatus, ꝙ si ꝑdo lum notabilem cadentem in intelligentiam iudex prætermisit interrogare testem in causa scientiæ, tenetur parti læsæ in foro conscientiæ. in foro autem iudiciario dicit ꝙ non videtur quomodo pars posset probare de isto interesse, nisi iudex confiteatur,ꝙ si interrogasset testem non reddidisset bonam causam. & hanc sententiam sequitur hic do.Anto.Do.Abb.hic concludit, ꝙ si posset constare de interesse in foro iudiciali, si testis q̃ fuisset examinatus vel interrogatus a iudice declararet quam causam fuisset assignaturus, & per quod medium tunc dixit se scire:tunc dixit,ꝙ iudex condemnaretur,si fuisset in dolo, vel lata culpa.Tu autẽ aduerte in isto articulo,&considera, ꝙ interesse potest probari faciliter eo modo, quo dixit do. Abb. nam quando in iudicio aliqs dixit vel fecrit aliquid,de quo possit esse dubium,ex qua causa fecerit vel dixerit si de illo dubitatur postea inter alias personas statur declarationi illius, qui dixit hoc non equidem ad commodum sui,sed ad commodum tertij, casus est singularis & vnicus,& hoc sentit Bar.in teste,in l. duobus. §. siquis ei.ff.de iureiur.Sed dubiũ facit circa illa iura, quid si pars

petit

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde ꝙ iudex testem repetere potest ut declaret dictum suum, Rui.consi.135.num.1.lib.4.

petit a iudice vt interroget teſtem,vnde videtur iudex non interrogando facere litē ſuam.nam quando lex conſtringit iudicem ſub pœna quod quid faciat,intelligitur ſi pars interpellauit,in l. j.§.magiſtratibus.& ibi per Bal.ff.de magi.conue.& tenet Ant. in c.venerabilis.ſ. de iudi. vnde quamuis ad priuatam vtilitatē iudex poſſit interponere officium ſuum,non petitum, ſicut in his quæ emergunt poſt litis conteſtationem,vt in c.j.de offi. iudi.nunquam tamen tenetur ad pœnam, vel ad intereſſe partis, niſi pars imploret officium.& ita eleganter dicit Cy. & Bar. per
18 Ioan.And.in l.4.§.hoc autem, in penul.col.de dam. infec.† ꝙ ſi iudex parte non petente omittit condemnationem expenſarū, non poteſt conueniri ad intereſſe in fine iudicij. hanc ſententiā approbant Moderni in c.ſignificauerunt.j.de excep.licet Dom.
19 de Rota,contra in deciſionib.in 2.char.†Secundo fallit,ſecūdū quosdam,quos refert do.Anto.hic,quando teſtis deponeret ſu per publica voce & fama. nam tunc tenetur reddere rationem, ſiue cauſam ſcientiæ ſuæ,etiam non interrogatus .Ipſe tamē tenet hanc opinionem dicens,ꝙ immo teſtis probat, & ꝙ Innoc. non ſentit contrarium in c.cum oporteat,de accuſa. ſed intentio Inno. fuit declarare, quando teſtis eſt interrogatus in cauſa ſcientiæ, quomodo debeat reſpondere. hanc ſententiam tenet
20 do.Flo.dicens,† ꝙ fama eſt de his,quæ percipiuntur modico diſcurſu intellectus,& ideo teſtis non reddens cauſam,probat, ſecundum Bar.in tracta.de teſte.ſed do.Abb.Moder.hic tenet oppoſitum,cum quo videtur concordare Bal.in l.quid ergo. §. ex compromiſſo.ff.de his,qui no. infa. Tu autem vltra Docto. ſcribentes hic,conſidera in iſta materia duo. Primo, aliud eſt quod teſtis debeat dicere,a quibus audiuit etiam non interrogatus, vt per Inno.in d.c.cum oporteat,& per Bar. in l.de minore.§. tormenta.ff de quæſtionib.& per Inno.& Anto.in c.qualiter.el. 2. de acc. & aliud quod quæritur,videlicet vtrū teneatur reddere cauſam ſcientiæ non interrogatus.& ꝙ ſint diuerſa,patet, quia ſi teſtis dicat ſe audiuiſſe a duobus vel tribus, & poſtea ſubiungat,& a multis alijs,a quibus non recordatur, ſatisfacit interrogationi,a quibus audierit,& tamē ſatisfacit redditioni circa cauſam ſcientiæ. deberet enim dicere, quia audiui a maiori parte populi,vel vicinię. Item aliud eſt quod teſtis deponat de cauſa, vnde habuit ortum fama.i.a qua multitudine vel cōiectura. & aliud eſt cauſa ſcientiæ ipſius famæ, nam in primis teſtis habet reſpondere allegando aliquam ſuſpitionē vel indicium contra infamatum. De ſecunda nihil habet dicere, ſed ſimpliciter, ꝙ audiuit dicere a maiori parte populi.ex his patet,ꝙ doctr. Inno. in c.cū oporteat.q̄ loquitur de illo interrogatorio,a quibus audiuit,non facit ad caſum noſtrum.nec etiā eſt ex doctrina Bart. in §.tormenta.quam allegat hic Abb.qui loquitur de cauſis, ex
21 quibus oritur fama,& non de cauſa ſcientiæ teſtis.†Secūdo principaliter conſidera,ꝙ aliquando teſtis deponit ſuper re perceptibili ſenſu immediate,vt per nomen impoſitum a natura, vel iuregentium,& tunc etiam ſi non dicat cauſam probat, vt deponat ſuper contractu emptionis vel venditionis, nam probat reſpectu nominis attributi ipſi rei,quia quod eſt de iure naturali vel gentium præſumitur eſſe notum omnibus, vt l. venia. & qđ ibi no.C.de in ius vocan. Aliquando teſtis deponit ſuper re, q̄ aliquando non percipitur per ſenſum,ſicut dominum, iura incorporalia & interiores animi paſſiones,& tunc non probat ſi non reddit cauſam ſui dicti.de quo tamen dic, vt hic plene per Inno.& Moder.& Bal.in l.ſolam.C.de teſti. & Specu. in titu. de teſte.§. nunc tractandum. & ibi plene. Aliquando teſtis deponit ſuper ſenſu perceptibili,quæ tamen habet nomen ſibi impoſitum iure ciuili,vel canonico.exemplum in ſtipulatione, in fa-
a ma,[a]vel infamia,quæ ſunt nomina impoſita a iure ciuili. & tūc ſi quæritur vtrum teſtis non reddens cauſam probet. ſubdiſtingue,quod aut ille teſtis eſt peritus ad minus tantū,ꝙ veriſimiliter præſumatur ſcire quid ſignificat nomen,de quo deponit. & tunc talis teſtis probat famam & ſtipulationem & ſimilia.aut teſtis non eſt peritus,& tunc non probat nec famam, nec ſtipulationem,ita ſignanter dicit Cy.& Bal.& Saly.poſt eum ponendo exemplum in ſtipulatione in l.j.C.de vſuris pro quibus adduco caſum.ſ.in c.inquiſitionis.ver.vtrū.iuncto ver.ſiue de accu.hoc tamen eſt verum,niſi teſtis interrogatur quid eſſet fama. & legitime diffiniret,de quo poteſt interrogare.Hoc vltimum colli-
22 go ex mente Bar.in l.j.ff.ſi cer.pet.in ſimili quæſtione. †Tertio fallit regula præmiſſa, quando teſtis deponeret ſuper negatiua. exemplum,ſi teſtis vellet probare ꝙ villa non cepit malefactorem & generaliter culpam in omittendo,quia cum iſtud negatiuum non ſit ſenſu perceptibile tanquam non ens, ſecundum Cy.& Bal.in l.2. C.de erro.aduoca.ſequeretur ꝙ caderet immediate in ſenſum teſtis.ita dicit Bar.in conſilijs ſuis,conſilio. 120. quod incipit,chariſſime Domine, &c.& ſequitur Bal.in l.ſolū, in pe.col.C.de teſtib.Sed hoc dictum eſt limitādum ex his, quę dicentur.j. in ſecundo articulo,in prin.in quæſtione,quæ ſit ſufficiens cauſa in teſte deponente ſuper negatiua.Nam poſſet eſ-
b ſe negatiua [b]aliqua,quæ per limitationē ſubiecti facillime poſſet apprehendi per intellectū. & propterea non requireretur ꝙ teſtis redderet cauſam,ſecundum Bar. in tracta. ſuo de teſte. &
23 Moder.hic.†Quinto fallit,quādo teſtis interrogatur ſuper eſtimatione rei,nam tunc debet reddere cauſam etiam non interrogatus.ita elegāter dicit Bal.per illū tex.in l.fi.in vltimis verbis. C.de iure domi.impe.Sed aliqui Moderni hic dicunt oppoſitū, allegantes Bar.in tractatu de teſte.quia æſtimatio rei videtur facile in diſcurſu rationis poſſe percipi.& ſic non eſt neceſſe,ꝙ teſtis non interrogatus reddat cauſam. & ponunt exemplū in æſtimatione frumenti,quæ de facili poteſt ſciri.doctrina autē Bald. poſſet habere locum in æſtimatione rei mobilis, vel immobilis,cuius valor non ita de facili diſcerneretur ab omnibus. vnde dixit idem Bal.eleganter in l.vna.in 4.char.col.j.C. de ſent. quæ ꝓ eo,qđ intereſt proſer.ꝙ in probando intereſſe, quia iſtud eſt difficile,teſtis debeat reddere cauſam dicti ſui, alias non probat.
24 † Sed relinquitur in hoc primo articulo pulchra dubitatio, ꝙ ſi aliquid percipitur immediate per ſenſum, ita tamen ꝙ non ſufficiat ſolus ſenſus,ſed requiritur peritia artis coniuncta cum ſenſu.ſuper quo etiam omiſſa diſputatione concluditur, ſecundū Inno.hic,& Anto.de Bu.& Specu.in titu.de teſte.§. nunc tractādum.ꝙ ſi teſtis interrogatur de cauſa ſcientiæ, ſufficit ꝙ reſpondeat ꝙ audiuit,vel quia vidit abſque eo quod vlterius ſe extendat in aſſignando rationē, peritiam artis,quia cum fundamentum perceptionis ſit in ſenſu,licet ſenſus perficiatur per artē,& ſic melius & perfectius intelligat,non tamen propter hoc debet deponere de his,quæ non ſubijciūtur ſenſui immediate, immo magis perfecte deponit per ſenſum.& ex hoc infertur ad qōnē, cū talia dicantur īmediate ſenſu ꝓceptibilia,ſi teſtis non interrogatus de cā ſcientiæ deponat non reddēs cām,depoſitio tz.qđ dictum intelligo poſſe ſuſtineri,quando teſtis deponens eſt peritus & artifex,& hoc conſtat iudici,quia tunc dato ꝙ quaten⁹ agitur de peritia artis eſſet iudicium intellectus,ſed non apprehenſio ſenſuum,quod videtur verius, cum præſumptiue videretur reddita ratio & cauſa ſcientiæ de eo quod eſt ſ.ſenſum,vt patet ex his,quæ notat Bar.in l.j.ff.ſi cer.pet. dum vult ꝙ iſta ſit
c bona ratio,ſcio quia ſum vicinus,quia hæc qualitas vicinus,[c]inducit præſumptionem ſciētiæ in teſte de eo, quod dicit. de quo etiam per Bal.in l.data opera.C.qui accuſa.non poſ.& in l.conuenticulam.C.de epiſ.& cle.& quamuis Bar.loquatur ibi, quādo qualitas perſonæ teſtis exprimitur a teſte per modum cauſę,tamen eadem ratio eſt, ſi aliter conſtet iudici de illa qualitate, vt patet ad ſenſum.ſi vero teſtis deponens non eſſet peritus, vel hoc non conſtaret iudici, & tunc indubitanter eſt tenendū, ꝙ etiam ſi redderet cauſam ſcientiæ dicendo,quia vidi & audiui, non probaret nec dum ſi non redderet cauſam dicti ſecundv Bar.qui ita eleganter no.in l.de ætate,in ſua repeti.de mino. Si vero teſtis,de cuius peritia iudici non conſtaret,aſſignaret bonam cauſam,quæ concluderet cuilibet perito in arte, tunc iſte teſtis probaret ſi iudex adhibitis peritis in arte iudicaret de conſilio ipſorum,illam cauſam eſſe ſufficientem,non per hoc ſolū, & ſi aliquando non conſtet de peritia teſtis. Et adde ad præmiſ-
25 ſa gl.ſingularem.2.q.7.c.quærendum.quæ vult, †ꝙ qualitas ꝑſonæ teſtis probetur per publicam vocem & famam. Bal. autē dixit magis pulchre in c.j.§.j.de notis feu.ꝙ qualitas artificij vel peritia non præſumitur in teſte vel alia qualitas. nec creditur
26 ſibi aſſerenti de tali qualitate,ſine qua teſtis nō probaret.†Vtrū autem credatur ſibi & alteri,dic vt ibi per Saly.illud etiam ſcias pro complemento materiæ,ꝙ teſtes deponentes ſine redditione cauſæ,etiam ſi non ſint interrogati, non reprobant inſtrumētum,ſi ſint duo vel tres,ſecundum Bar.in diſputatione ſua,quē refert Bal.& ſequitur in l.presbyteri.C.de epiſco. & cleri.nec ētdefertur ſacramētum in defectum probationis,ſi vnus teſtis deponat non reddēs cauſam ſui dicti,ſecundum Bal. qui ita ſinguIariter ponit in c.j.§.ſacramentum. per quos teſtes probetur in
27 ueſtitura.†Sed reſtat vnica dubitatio, de qua non tangunt hic Docto.nunquid teſtis poſſit probare viſum, vel auditum alterius.ſuper quo vide, quod notabiliter ponit Bal.in rubrica. C. ſi ex falſis inſtru.& in c.j.iuxta finem,de controuer.inter dominū
28 & vaſallum.in ver. feu.† Circa ſecundum articulum principalem, videlicet qū teſtis interrogatur de cauſa, quam cauſam debeat

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota quòd teſtis deponens de fama & aliis quæ intellectu percipiuntur,non probat niſi etiam non interrogatus cauſam exprimat,Rui. cōſ. 59.nume.9.lib.4.

b VIN. GOD. Teſtis deponens ſuper negatiua debet ſui dicti rationem reddere etiam non interrogatus,Dec.conſi.173.col.2.in principio.& in proban da negligentia debet reddi ratio per ſenſum corporis, Alexan. conſi. 172. nume.12.lib.6.

c VIN. GOD. Nota quod vicinus ſola præſumitur ſcire de quibus eſt fama publica & de illis quæ ſunt notoria,Rui.conſi.66.num.13.lib.3. & regula illa quod uicinus præſumitur ſcire facta vicini, non procedit in actibus qui ſolēt fieri clam.Albe.conſi.25.nu.15.

beat assignare,quæ sit sufficiens.dic,vt hic plene per scribentes.
29 † Circa tertiam tamen,alijs omissis,videtur insistẽdum. Primũ est,nunquid si testis reddens causam scientiæ deponat se audiuisse id,quod percipitur per alium sensum quam per visum & probat. Et quid si dicat se tetigisse manibus vel simpliciter tetigisse ea,quæ simpliciter non possunt apprehendi per tactũ. Secundum est,qualiter testis deponens super negocio habeat red dere causam scientiæ,vt probet. Tertium est, vtrum testis q non videt contrahentes, sed tamen audit, puta quia socius vel cortina est in medio,legitime testificetur.Circa primum est communis sententia Doc.hic,per gl.3.q.9.c.testes.q testis assignans causam scientiæ per visum,probet,siue actus sit perceptibilis solũ per alium sensu quam visu,siue sit perceptibilis visu & alio sensu copulatiue,ita q alius sensus requiratur vltra visum. rõ mouens eos est , quia sensus visus est communis ad omnes sensus , inquantum visus refertur ad visionem intellectus,sicut sæpe refertur,vt l.videamus, in prin.de in litem iuran. & l. si pupilli. §.
30 videamus, ff.de nego.gest.†est enim oculus mentalis,sicut materialis , quo videmus, secundum gl. in c. quorundam. de elec. in 6.vnde de tali visione videtur loqui testis in l.si Titio.in prin. & ibi per Bar.ff.de leg.2.& multa iura super hoc vide per Spec. & Ioan.And.in addi.in titu.de teste.§.j. ver.item opponitur. & idem dixit Bar.si testis interrogatus dicat,scio qa hoc tetigi manibus.ita no.ipse in l.fi.C.de proba.Bal.in l.non omnium. ff. de
31 legib.†quia de communi consuetudine loquẽdi illud dicimus tangere manibus quod percipimus quocũque sensu.Sed tu aduerte,quia contra hanc communem sententiam tenet Spec. in titu.de teste.§.nunc tractandum.in verbo,de auditu.& Bal. clare in rubrica.C.si ex falsis instru.pro quibus videtur tex.& ibi ẽt per Bal.in l.fi.circa medium.C.de iure dom.impetrã.q ista opi. sit verior , ꝓbatur manifeste,quia aut capimus sensum visus, ꝓ isto organo corporali.i.pro oculo vidente , & tunc falsum est q sensus visus sit sensus communis,immo distinguũtur sensus inter se,sicut diuersa,vt patet in d.l.fi.& in c.2.s̃. de ꝙsuetudi. Aut capimus sensum visus pro discretione intellectus,vel pro apprę henssione,quæ est in sensu communi,& tunc verum est q visus est generalis ad omnia organa,quia eadem virtute intellect9 & sensus communis discernit.i.apprehendit & intelligit & iudex oculo mentali,quod repræsentat sibi ad aures,quod audit & discernit, quod repræsentat sibi oculus , sed capiendo verba testis isto modo,& de visione intellectus nõ de visione corporali, tũc testis non reddit bonam causam dicti sui, quia testis debet testificari de his,quæ apprehendit organo sensitiuo & per medium organi,non de his quæ intelligunt̃ per medium intellectus,& q̃ iudex per oculum mentis,secundum Inno.hic,& omnes.& probatur.3.q.9.c.testes.& in l.qui testamento.in fi.ff.de testa.& in l.testium.C.de testi.vnde Bal.multum eleganter in l. solam.2 in 7.q.C.de testi.videtur attingere veritatẽ huius articuli vltra ea, quæ dixit in l.testium.ver.2.quæro.ff.eo.tit. Ex cuius dictis distingue breuiter pro veritate,q aliquando testis deponit per visum,vel de visu de eo,quod percipitur sensu visus & audit9. exẽplum in stipulatione,nam si testis dicit q Titius promisit Sempronio centum,ad probandum q talis sit Titius,& ille Sempronius,qui contraxerat,melius probatur per visum quam per auditum,quia illi protulerint verba apta ad stipulationem, hoc ꝓbatur per solum auditum.si ergo testis interrogatus quomodo scit dicat,q videt,tũc probabilius potest sustineri quod probet etiam de auditu,non enim potuit videre illos contrahentes qn
32 fuerit præsens contractui. † Præsentia autem testis præsumptiue concludit q testis audiuerit & perceperit verba per sensum congruum,secundum Bar.in l.j.in si ff.de aucto.tut. vnde si subtiliter inspicias,hæc depositio per visum virtualiter includit depositionem per auditum.testis autem non solum necesse ꝓbat si specifice deponit de sensu, per quem percipit aliquid , sed etiã se virtualiter & implicite.vnde dixit Bal.singulariter ad propositum in l.2.circa medium.C.de tempo.app.†q si testis dicit se re
33 cordari,quando Titius natus est,& hoc assignat pro causa sciẽtiæ ætatis,satis probat,quia non posset recordari,nisi fuisset præ sens natiuitati,& ideo implicite deponit per sensum, licet non explicite.hanc sententiam tenet hic do.Anto.& in c.tam literis. s̃.eo.& Bal.in l.ad testium.& in l.vna.C. de confess. in 2. char. ꝑ tex.no.in c.fi.de succes.ab inte.& hæc pars videtur verior, licet ipse Bal.in rubrica.C.si ex falsis instrumen. sentiat oppositum. & Ange.in l.sciendum.de verbo.obliga.in sua repeti. Aut testis deponit per sensum visus de eo,quod percipitur solum alio sensu,& tunc regulariter non probat per ea,quæ s̃.dicta sunt, & ꝑ ea,quæ habentur in l.si quis in fundi vocabulo. ff. de lega. j. vbi
34 patet,†q si testator voluit significare vnam rem per appellationem alterius,quæ nullo modo illi rei potest conuenire , non valet dispositio.hoc tamen potest limitari dupliciter. Primo quia dem, nisi communis vsus[a] loquendi accipit vnum sensu pro alio , sicut pro tactu accipimus omnes sensus , vt dixit Bart.in loco prædicto.& bene facit tex.in l. Labeo. §.j. de sup. lega. & quod no.Bar.in l.si quis in fundi vocabulo,prædicta. & Inn. hic,& Specu.in titu.de teste.§.nunc tractandum. ver. hoc etiã no.qui dicunt, q verba testium sunt intelligenda fm communem vsum loquendi.Secundo,nisi testis qui dicit,quia vidi,procedat ex suo sensu se declarando,& faciat mentionem de sensu congruo,quia tunc exponit seipsum,q intellexerit per visum,se
35 cundum Bal.in prædicta rubrica.†Circa secundum,quando testis interrogatus de causa super negatiua debeat deponere,sciẽdum est q Doc. valde breuiter & varie loquuntur. nam Bar.in l. hæredes palã. in princ. ff.de testa.videtur sentire q testis debeat deponere hoc modo videlicet,scio,quia non vidi, vel non audiui:nec potuisset eẽ vel fieri vel dici,qn audiuissem,vel vidissem, & idẽ videtur dicere Bal.in l.2.C.de bo.pos.fm tabu.Vnde dicit ibi,q si testis reddens causam scientiæ,quia non vidi, vr̃ potius remouere sensum ab actu,quam actum a sensu.& idẽ vr̃ tenere do.Anto.post Io.An.in nouella, in c.ex tenore .s̃. eo. contrariũ videtur sentire Bar.expresse,in l j.in fi.quemad.test.aperi.vbi te
36 net,†q sufficiat testem dicere in causa scientiæ,quia præsens in loco, & hoc non fuit dictum.nec videtur ibi requirere q testis dicat,nec potuisset fieri, vel dici quin vidissem.Pro cuius conclusione est casus singularis & rotundus in Auth.de hære. & fal. §. si vero abest. licet gl. ibi videatur sentire primam famam. & ne vlterius procedamus disputando distingue breuiter aliquos casus pro veritate huius subtilis articuli. & dicas q aliquando testis absolute interrogatus in causa scientiæ, dicit, quia non vidi vel non audiui,& tunc nullo modo probat negatiuã, quia iste remouet absolute sensum ab actu,secundum Bar.in d. l.j. in fi. non enim concludit dictũ testis vel præsumptiue, vel necessitate. Aliquando testis interrogatus dicit, quia fui in loco, vbi dicitur esse actum tale quid,& in illo tempore non vidi & non audiui,& tunc aut testis testificatur super eo,q si esset in loco, esset notorium, vel manifestũ aut testificat̃ sup eo,qđ possit decipere
37 sensum testis etiam si esset in loco. Exemplum de primo,†si testis dicat fuisse in certo loco,& non vidisse ibi tale ędificium,nã si illud erat ædificium magnum,ita q non esse verisimile q nõ videretur si ibi fuisset , & tunc iste testis probet.Pro hoc adduco tex.no.& ibi per gl in l.lex,quæ tutores.circa medium.C.de admi.tuto.in verbo,testificati operis.pro hoc bonus tex. in l. sed si pupillus.§.proscribere.ff.de insti.nam quæ notoria & manifesta sunt,præsumuntur in loco,vt in c.j.de postu.præla.& l.si tutor.in gl.C.de peri.tu. Si vero testificetur super eo, q alias esset factum vel dictum in loco,potest fugere sensum testis , & tunc subdistingue,quia aut negatiua est valde coarctata, verbi gratia, ad diẽ vel ad horam,& tunc si testis simpl̃r deponeret,quia non vidi,non probaret.sed si dicat,quia vidi fieri , & tunc necessario probet fm Bar.in loco prędallegato,& est casus in d.§.si vero abest.quẽ tenebis mẽti,licet testis non adiungat, nec potuisset fieri quin vidisset.stat.n.præsumptio iuris pro teste ꝓp magnã comitationem, vt præsumatur q non fuerit factum id, quod non vidit.aut negatiua non est ita coarctata,& tunc non sufficit modo prædicto, sed oportet dicere, nec potuisset fieri qn vidissem. sic intelligo dicta contraria, quæ habẽtur ꝑ gl. in l.j. §. hoc interdicto.ff.de itine.actuq; priua.hoc autẽ vltimum est verum, quã do testis deponeret negatiuã non valde coarctatã priuatiuè simpliciter, verbi gratia,dico q Titius non possedit istam rem ꝑ 15. dies,secus si testis deponeret negatiuam ꝑ medium actus incõpatibilis affirmatiue.exẽplum,si testis dicat,q Titius non possedit ꝑ mẽsem,& interrogatus de causa respondeat, quia vidi Sẽproniũ illo mẽse possidere,nam cum duo nõ possint possidere insolidum, vt l.3.§.ex contrario.ff.de acqui.posses. & l.si duo.in prin.ff.vti posside.ꝑ medium affirmatiuæ incompatibilis cum negatiua sufficienter, comprobaret testis,ẽt si negatiua esset coarctata longo tẽpore , verbi gratia vnius anni. ita dixit signanter Bal.in c.j.§.si quis ꝑ 30.in prin. comme.si de feu. fue.contto. inter do.& agna.sic limitabis ea, quæ habẽtur in c.cum ecclesia. de causa pos.& proprietatis.& ꝑ Cy.& alios in l.actor.C.de proba.Præmissa etiam debes intelligere de negatiua, quæ probat̃ ꝑ remotionẽ actus a sensu simpl̃r,sed est quædam negatiua, quæ ꝓbatur ꝑ mediũ immutationis subiecti. & ista est similis proximæ præcedẽti,quæ probatur ꝑ medium affirmatiuæ incompatibilis.vnde si testis deponat super ista,sufficit quod dicat, quia vidi,vel quia non vidi plus. exẽplum , si volo probare q minus iste erat instructus, nisi per tria brachia ad mẽsuram. vel q illa res non ponderabat nisi tres libras.& simil̃r potes ponere exemplum in muro.hoc enim ipso q testis interrogatus , quomodo scit,q murus erat tria brachia & non plus.respondit, quia vidi ipsum mẽsurare.& similiter de re ad pondus, quia ponderaui, vel quia vidi ponderare ipsam rem,bñ probat negatiuã, q mẽsura & pondus nõ erat plus.quoniã & si illud, nõ plus, non ꝑci

piatur

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota quod communis vsus loquendi inspiciendus est, Tiraq: in retrac.lign.gl.2.nu.3.fol.23.& latius fol.136.nu.5 & 6.

platur immediate ſenſui, percipitur tamen immediate ab intellectu per medium ſenſus. vnde dicit Bal. q̃ iſto caſu negatiua ꝓbatur de directo, ex quo intellectus negatur immediate ſequit neceſſario ad appræhenſionem ſenſus, prout ipſe ſubtiliter no. in d.l.actor.C.proba.& propterea dixit Ioā. An. ad propoſitū in
38 c.bonæ, de elec.in 6.†q̃ teſtes, qui dicunt, aliquem fuiſſe nudo capite, probant hanc negatiuam hoc modo, quia vidi. non eſt enim compatibile, caput nudum & coopertum. vnde quia teſtis pōt videre nuditatem capitis propter qualitatē ſubiecti, ad quam neceſſario ſequitur negatiua, q̃ nihil habuit in capite, ꝓpterea bene probat: & propterea ſm Bal.eleganter in l.data opera.C.qui accu.non poſ.teſtis videtur deponere & probare non ſolum id, ſuper quo expreſſe loquitur, ſed etiam quod ſequitur ex eo neceſſario vel præſumptiue, vt inquit gl.in l.ſtipulatio iſta, §.hoc quoque.de ver.obl.& ad notitiam vide, quod ponit Bar. in l.diē proferre.§.ſi plures.ff.de arbitris.& Inno. poſt eum do. Anto.in c.cum Ioānes.de fi.inſtru.in 3.char. & in 5.& quod s̄.
39 dicit Bal.in prædicta.l.data opera.vbi voluit.†q̃ ſi teſtis dicit aliquid nō eſſe factum, exponitur dictum ſuū in dubio q̃ ipſe ſciat. & ſic videtur remouere ſenſum ab actu.& allegatur ad hoc glo. 8.q.3.in c.Artaldus.quæ gl.non probat hoc.Sed vtrum dictum
40 eius ſit verum, patet ex ſupradictis.† Circa tertium & vltimum dicit gl.3.q.9.c.teſtes.& in Auth.de hære.& falc.§.ſi vero abeſt. q̃ teſtis cæcus, vel qui habet cortinam, vel parietem medium, ꝓbat contractum, & quicquid poteſt percipi per auditum. vnde probat ſtipulationem ſi habet notas voces contrahentiū. & hāc ſententiam tenet gloſ.& Bartol. poſt eum in l.1.§. Labeo. ff. de aqua plu.arcen.idem tenet Specu.in titu.de teſte.§.j.ver.quod decętero.& Io.An.in c.ad noſtram.de conſuetudine. ratio illorum eſt, quia quę ſunt perceptibilia per auditum, ſufficit q̃ poſſint appræhēdi per ſenſum ſuum ſiue auditum, licet paries ſit intermedius, vt l.j.§.eo. autem tecto.ff.ad Sillania. vnde ex quo conſtat de verbis per auditum, de perſonis autem proferētibus verba de qualitate vocis nota teſti. videtur probare contractū,
41 ſecundum do.Ang.in l.ſine ſpeciali.C.de teſta.vbi dicit, † q̃ ſicut teſtis debet videre teſtatorem in teſtamento, alias non probat, vt Lilla probatur, & eſt communis opi. ita etiam in contractibus eſt dicendum. vnde ipſi diſtinguunt q̃ aut teſtis qui teſtificatur ſuper contractu habet notam perſonam contrahentis & vocem mediocriter, aut habet cauſam valde notam, ſicut communiter ille qui conuerſatur cum aliquo. primo caſu dicit q̃ teſtis nō probat, quia alias de facili poſſet imitari vocem alterius, iuxta gl.in l.quotiens.ff.de hære.inſti. Secundo caſu dicit, q̃ teſtis non probat plene, niſi aliud concurrat, faciunt tamē aliqualem probationem, quia poteſt imitari vocem alterius ꝑ alium, vt dictum eſt, tum quia in eadem perſona facile pōt contingere mutatio vocis, vel propter infirmitatem, vel propter diuerſitatem, ita vt patet ad ſenſum, vel per minimum laborem, vel per multa alia accidentia. & hanc ſententiam ſequitur hic Abb. di-
42 cens, †q̃ ſi teſtes deponunt de auditu duntaxat, q̃ viderūt paulatim contrahentes in alio loco, licet tempore contractus nō viderint ipſos recte probare, quia licet alias poſſet ſubmitti q̃ imitaretur vocem, tamen eſſet difficile vnum ita imitari in tēpore tā propinquo. & hoc ſentit Bar.in tex.in d. §. idē Labeo. alioqn præter iſtum caſum dicit, q̃ teſtes non bene probant, ſicut dicit Ang. per rationes prædictas. & quia eſt eadem cauſa in contractu q̄ in teſtis, ergo idem debet eſſe ius, vt l.ſeruum filij. §. eum qui chyrographum.ff.de leg.j. Tu vero in iſta materia, vt ipſam clare & ſubtiliter intelligas, conſidera aliquas concluſiones pro
43 veritate ipſius. quorum † prima eſt illa, quando idem quod teſtificatur teſtis cęcus, vel qui eſt poſt parietem, eſt abſolute ſenſu auditus perceptibile, ita q̃ non cadit in alium ſenſum, tunc talis teſtis ꝓbat & bene, verbi gratia, ſi teſtis velit probare aliqua verba eſſe dicta, ſed non dicit a quo, vel ſe audiuiſſe ſonum cāpanæ. hoc probatur primo ex regula, quia obiectum auditus ꝓbatur per ſolum ſenſum auditus, vt l.ſi.C.de iure dominij impe. & in l.hæredes palam, in prin.ff.de teſta, ſicut & hic per Docto.
a ſed vox a eſt proprium obiectum, ergo probatur. hoc modo intelligo.l.j. §. eodem tecto.ff.ad Syl. nā teſtis quando audit clamorem, licet ſit poſt parietem, debet currere incontinenti, etiā ſi non ſit certus q̃ non ſit dominus, qui patitur vim, dummodo iudicialiter poſſit credere. & ideo punitur ſi non occurrit, quia
44 vox poteſt audiri pariete intermedio, vt dixi.† Secunda concluſio, q̃ in criminalibus ſiue agatur ciuiliter, ſiue criminaliter, dūmodo ad pœnam, teſtimonium de auditu non probat hoc ēt dictum a Titio, vel a Sempronio, quantumcunque teſtis haberet vocem notam loquentis, vt in c.præterea.s̄.eod. & tenet expreſſe Io. de Imo. in l.3.§.idē Labeo.s̄.allegata. vnde niſi cōcur-
45 rant adminicula, probatio eſſet imperfecta.† Tertia concluſio, q̃ ſiue teſtis habeat mediocriter notam vocem contrahentis, ſiue habeat notam, non videtur plene probare ſi non videt perſonam contrahentem, ſicut dixit Ange. s̄. pro hoc adduco tex. in Authen.de fi. inſtrumen. & cau. vſque ad §.ſed & ſi quis. vbi
46 patet, †q̃ ideo non creditur ſimilitudini & comparationi literarum ad probandum hanc literam eſſe manu mea, quia ex multis cauſis poteſt variari litera. Item quia poteſt alius imitari literam meam. quæ rationes punctualiter aſſignantur in teſte. s̄. ꝑ Doct. vt habeāt locum in teſte tāto fortius, quanto facilius mu-
b tatur vox, b quaſi ſtilus ſcribendi vel quanto facilius poteſt aliqs imitari vocem prę ſcriptam alteri, & ſicut per comparationem literarum fit ſemiplene probatio, & ſi non plena, ita poſſet dici, q̃ per teſtes fieret ſemiplena probatio, qui dicerent ſe habere notam vocē perſonæ contrahentis, & pluſquàm ſemiplenam, quanto magis haberet notam, vt dicit Ang. & tu vide Bal. tractātem iſtam quæſtionem in l.conuenticulam, in penult.col.C.de epiſ.& cle.& tenet cum communi ſententia.& per Bart.qui tenet cum ea ſententia, & credo in tractatu de teſte. & iſta opi. eſt veriſſima per ſupradicta. Nec obſt. q̃ non præſumitur mutatio vocis in eadem perſona, vel q̃ alius imitetur vocem alterius, vt dicit ibi Cal. quia ſatis eſt vt iſtud faciliter poſſit fieri ad debilitandam fidem probationis, vt patet in text. per me allegato.
47 † Præterea, q̃ per qualitatem vocis, teſtis deponit de perſona contrahentis, hoc eſt quędam notitia accidens, ideſt nō per ſe, quia notitia perſonæ per prius ſubiicitur ſenſui viſus. ideo nimirum ſi teſtes non probant. & hanc opin. dicit Io. de Imo. de iuris rigore eſſe veriorem in d. §. idem Labeo. cuius rationes videas ibi ꝑ
48 ipſum. vbi etiam dixit, † q̃ ſi poſſit probare q̃ tempore contractus pars erat infirma, & tempore quo contractus dicitur eſſe factus ſine dubio teſtes deponentes Titium contraxiſſe, moueātur ſolum ex qualitate vocis, quia cognoſcunt vocem ſuam, nō probāt, quia propter infirmitatem præſumitur mutatio vocis, vt de facili contingit.l.hac conſultiſſima. §.at cum humana. C.
49 de teſta. † Idem etiam crederem ſi tempore contractus contrahens erat homo perfectus, & teſtis diceret ſe cognouiſſe vocem eius in adoleſcentia vel pueritia. quia per mutationem ętatis variatur vox, vt de ſe patet. Et vtrum ſi vnus teſtis dicit de tempore, alter dicat ſe non recordari, vide in c.cum oporteat. de accu. & in c.in præſentia.de probat. & in c.cum Ioannes.de fi.inſtru. & quod de actu iterabili per Bal.in l.j.de erro.aduoc.& in l.3. C. de teſtamen. Bar.in l.Celſus, de vſu. Bald.in l.fin. de edicto diui Adria. tollen.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, q̃ uoces ſunt ſigna eorum, quæ ſunt in anima paſſionum, no. Alex.conſ.52. circa hanc, nu.3. lib.4.

b VIN. GOD. Adde, q̃ uiua uox habet, neſcio quid latentis energiæ, inquit Diuus Hiero. in prooemio Bibliæ, & meminit Boer.deciſ.prima.numero.34. litera &, uiua uox non eundem producit effectum, idem Boer.ſub nu.43.

SVMMARIVM.

1 *Receptio teſtium facta in iudicio ſummario, in iudicio ordinario productionē teſtium non impedit.*
2 *Sententia pro parte executioni an mandari poſſit.*
3 *Iudex delegatus, ſi pro parte ſentētiam miſerit executioni, an impediatur executio petitionis coram ſuperiore delegante.*
4 *Sententia diffinitiua poſt interpoſitam appellationem ab interlocutoria ea pendente, an executioni mandanda ſit.*
5 *Nullitatis exceptio, vel ſimilis, quæ ex actis probari poteſt, ſemper in ſententiæ executione apponi poteſt.*
6 *Tertius comparens pro ſuo intereſſe executioni ſententiæ, an ſe opponere poſſit, ne ſententia contra eum lata, executioni mandetur cum ſuo præiudicio. & nu.15.& 20.*
7 *Executionem ad impediendam, an quis in beneficialibus ſententiæ admittatur.*
8 *Litem conteſtari tenetur, non ſolum pars principalis, ſed tertius etiam pro ſuo intereſſe comparens, quando a diffinitiua appellatur.*
9 *Sententia lata contra electores, quo ad plenum præiudicium non præiudicat electo.*
10 *Atteſtationes productas in alia cauſa, & ad alium effectum, communi conſenſu approbari poſſunt.*
11 *Publicatione atteſtationum in ſummario iudicio facta, an poſſint in plenario de nouo teſtes produci.*
12 *Tacta in capitulo, etiam per extraneos capitulo, an probari poſſint.*
13 *Excommunicati, ſi dicant excommunicationem eſſe nullam, an ad teſtimoniū admittantur.*
14 *Excommunicatum ſe dicens nulliter, an ſemper ad cautelam abſolui debeat, vt agere & teſtificari poſſit. & plenius nu.35.36.37.& 38.*
16 *Appellationem interpoſitam a principali, an tertius proſequi poſſit.*
17 *Actus quando faciendus eſt intra certum tempus, videlicet in perſona agentis proprio nomine, alius extra tempus ratificare, an poſſit.*
18 *Reali, ſi agitur contra poſſeſſorem, & pro actore feratur ſententia, an tertius poſſit ſe in executione opponere.*
19 *Vincens ſubire iudicium, an cogatur ex eadem inſtantia contra agentem, virtute cautionis præſtitæ.*
21 *Actum ſi ſit realiter contra aliquem, & decreto tanquam contra poſſeſſorem interpoſito, ſi tertius poſſidet illam rem, quid agere debeat.*

22 *Iudex dans tenutam, in dubio non videtur velle tertio præiudicare. & an per eam datam auferatur inuito possessio. nu. seq.*
24 *Incontinenti probare, quando quis dicatur.*
25 *Executio nullitatis opposita, infra quantum tempus probari possit.*
26 *Executio sententiæ si petatur, transacto tempore quadrimestri, an possit contra petentem opponi compensationis exceptio.*
27 *Tenuta data pendente exceptione vel tertij protestatione, an sit ipso iure nulla.*
28 *Recusationis exceptionem ex persona sua contra iudicem tertius opponere potest.*
29 *Exceptio a tertio proposita, quando iudicis processum nullum reddat.*
30 *Probatio, quo ad modum debet esse plena.*
31 *Iudicium summarium, vbi parat præiudicium reparabile in alio iudicio, plena probatio non requiritur.*
32 *Iudicia duo, quando sic se habent, quòd sententia in vno lata parat exceptionẽ rei iudicatæ in altero, an admittatur cumulatio.*
33 *Testes in summario iudicio examinati, non facientes fidem in ordinario ad fauorem producentis, an faciant ad dictum suum reprobandum.*
34 *Testis assertio in primo iudicio facta quo ad ipsum testem, quædam est confessio.*
35 *Consanguineus sponte ad testificandum se offerens, an a testimonio repellatur.*

CAP. XXXVIII.

1 VEniens. † Vbi variatur modus agendi publicatis attestationibus possunt super eod. cap. testes produci. vel sic, & clarius, Receptio & publicatio testium facta in iudicio summario non impedit productionem testium in iudicio ordinario. & diuiditur in tres partes. In prima ponit ordinem processus & dispositionẽ partium super receptione testium. In secunda ibi, nos igitur, ponitur Pontificis interlocutoria. In tertia ibi, quo circa, causam
2 committit. † No. ibi, in parte, &c. ꝙ sententia potest pro parte executioni mandari. itaque non est actus, qui vno contextu expediri debeat, sicut electio, testamentum, & similia, vt in c. quia propter. s̃. de elec. & in l. cum antiquitas. C. de test. Tu vero no. vltra
3 Doc. ex isto tex. & collige, † ꝙ licet iudex delegatus pro parte mi serit sententiam suam executioni, non impeditur executio petitionis coram superiore delegante, & hoc probat ista litera intelligendo, ꝙ isti essent iudices delegati, & ꝙ ex parte ipsi misissent sententiam executioni, & vide tex. qui loquitur de secunda vice, in c. constitutus. j̃. de ap. Secundo no. ibi, & post applonem, &c. secundum vnum intellectum, ꝙ tertius comparens pro suo interesse, potest prosequi appellationem interpositam ab eo, qui erat principalis in lite, de quo in l. si perlusorio. §. quotiens. ff. de app. & in l. a sententia, in prin. eod. tit. & in c. cum super. j̃. de re iudi. & hoc innuitur ex isto tex. secundum Mod. dum hic dr̃, ꝙ super snĩa fuit lis contest. & secundum hunc intellectũ esset hic casus sing. ꝙ partibus præsentibus in appellatione ab interlocutoria est lis contestata, de quo dic vt diximus in c. per tuas. j̃. de app. & dicetur in c. interposita. §. pe. eo. tit. & licet iste intellectus sit not. in se, non tñ verus est ad nostrum tex. tum quia tex. in verbo, lite, dicit ꝙ lis fuit contestata super snĩa, quę petebatur mandari executioni, ꝙ non esset verũ, si pars prosequeretur causam applonis ab interlocutoria, quia tunc esset lis contestanda super grauamine, & illo probato snĩa retractãda esset tanq̃ nulla per viam attentatorum, vt in c. ex parte Adæ. s̃. eod. tum quia tex. dicit, ꝙ lis fuit cõtestata super elec. & sic super negocio principali & quod sit non esset faciendum pendente artic. applonis vt in c. j. de app. lib. 6. & in c. vt debitus. eo. tit. in antiquis. Colligimus ex isto tex. vt etiam colligunt hic Mod. †
4 ꝙ snĩa diffinitiua lata post appellationem interpositam ab interlocutoria nõ est executioni mandanda ea pendente. & est ratio, quia si postea ꝓ nunciabitur bene appellatum tractanda esset ista snĩa tanq̃ lata a iudice cuius iurisdictio erat suspensa, vt in c. non solum, & c. si a iudice. de app. lib. 6. Sed aduerte, quia ille text. in c. non solum, facit ꝺ istud no. quia ibi dr̃ quod iudex a quo fuit appellatũ, potest procedere ad vlteriora quousq; non constat de veritate appellationis, cur ergo pendente appellatione non potest exeq̃ sententiam, immo vr̃ ꝙ possit per iudicem a quo, nec retractet executio nisi probata veritate causæ, vt est casus clarus in c. ex parte Adæ. in fi. s̃. eo. potest dici saluando dicta Doct. ꝙ aut petit executio coram iudice aliquo, & tunc non obstante appellatione possit fieri executio. aut executio petitur coram superiore, corã quo pendet appellatio ab interlocutoria, & tunc non posset fieri, quia qua ratione teneretur inhibere iudici a quo, ne procederet ad executionem parte hoc petente, vt in c. Romana. §. si vero. de app. li. 6. ita debet ipse deferre applони, nec aliquid attẽtare ipsa pendente. & posset dici ꝙ si ꝺrium faciet, actus non erit
5 nullus ipso iure, quia iurisdictio sua non est suspensa, sicut nec iurisdictio iudicis a quo, cuius loco succedit in hoc actu, sed bene poterit appellari, quod est nouum & singulare dictum in illa materia, tene mẽti. Ex hoc ẽt tex. collige, † ꝙ exceptio nullitatis vel similis, quæ potest probari ex actis, semper potest opponi in executione snĩæ. de quo in c. j. & in c. de cæte. j̃. de re iudi. & ꝓ Bar. plene in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & in l. iudicati. C. si ex fal. instru. per Bal. in l. j. C. de iuris & fac. igno. & in l. fi. C. de
6 ord. cog. † Tertio no. ibi, ꝙ subdiaconus, &c. ꝙ tertius comparẽs
a pro suo interesse, potest se opponere ẽt executioni sententiæ, a ne snĩa ꝺ reum lata mandetur executioni cum suo præiudicio, de quo dicemus plenius in gl. explicando materiam, & plene ꝓ Bar. in l. a diuo Pio. in §. si super rebus, de re iudic. & in l. Titia. ff.
7 solu. mat. † No. etiam ex eodem ver. ꝙ etiam in beneficialib. nõ admittitur quis ad impediendum executionẽ snĩæ, nisi sua specialiter interfit, sed an admittatur non prætendens interesse ad excipiendum ꝺ petentem confirmationem vel conseruationẽ, est dicendum vt plene traditur in c. super his. j̃. de acc. & in c. ex
8 parte. s̃. e. & in c. vt circa, de elec. lib. 6. † Nota. 4. ibi, lite igitur, & extra, secundum vnum intellectum, ꝙ qñ est appellatum a sententia diffinitiua, non solum pars principalis, si est præsens, tenet litem contestari, vt l. fi. §. illud. C. de temp. ap. sed etiam parte absente tertius, qui comparet pro suo interesse, tenetur litem ꝓtestari, & sic no. ampliatur ille tex. & quod no. in c. per tuas. j̃. de app. sed licet intellectus iste approbatur hic per d. Ant. dũ declarat dicta Inn. qualiter teriuts potest se opponere in executione, tamen non procedit aliquo modo ad istam literam, tum quia non apparet, ꝙ fuerit appellatũ ab ista diffinitiua, tum quia in prin. literæ dr̃ ꝙ sententia diffinitiua non debeat mandari executioni, quia erat lata post appellationẽ ab interlocutoria, modo si fuisset appellatum ab ista diffinitiua, nõ est verisimile ꝙ illa negatio fuisset omissa ad impediendum executionẽ, quæ erat magis notoria quam alia & magis iuridica. Prẽterea si fuisset appellatum a diffinitiua, & hãc appellationem prosequeretur tertius pro suo interesse, non diceretur hic ꝙ lis fuisset contestata super electione. super sentẽtia & quia. n. qñ est appellatũ a diffinitiua posset prosequẽs applonem deduceret totum ius causæ electionis quo ad se, ad sui præiudicium, sicut deducebatur quo ad præiudicium ipsorum electorum, ꝺ quos litigauerat Archid. & non fuisset opus suscitare litem de per se in causa electionis, vnde reiecto isto intellectu, maxime quia diuinat ad text. intelligamus istum tex. ꝙ lis fuit contestata super sentẽtia in iudicio executiuo intẽrato per istum Archi. & super elec. in iudicio electionis principaliter intentatum per istum subdiaconum, vt colligi ꝑt ex verbo, ꝙ subdiaconus, vsque ad verbum, cum igitur. & ſm hunc intellectum cum in iudicio petitur executio per officium iudicis, non debet lis contestari, vel offerri libellus, vt plene traditur in c. j. s̃. de libel. obla. per do. Ant. & per Bar. in l. intra dies. ff. de re iudi. qualiter ergo hic fuerit contestata lis, oportet dicere altero de duobus modis, vel ꝙ voluntarie fuit lis contest. non de necessitate. sed hoc non est verisimile, quia superfluis solennitatibus & remediis non est vtendum, vt l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt le. nomine cauea. & maxime in præsentia summi Pontificis, coram quo aliqui tenent, ꝙ ordo non seruatur de necessitate, vt no. in c. vnico. s̃. vt lit. nõ ꝓte. bene potest dici & melius, quia executio petitur sine litis contest. & libelli obla. qm̃ petit̃ coram iudice, qui tulit snĩam, vel quia proceditur officio iudicis mercenario, ſm Bal. in loco statim allegando, vel quia proceditur super notorio noto ipsi iudici, vt in c. ad nostrum. j̃. de iureiur. sed qñ petitur executio coram alio iudice, tunc est intentata actio iudicati, in qua dꝫ lis contestari, & notatur in dictis iuribus, tenementi. & hanc no. dr̃iam facit Bald. post Cy. in l. vna. C. de confes. in vlti. char. & plenius in l. si causam iudicati. C. de execu. rei iudi. super quo vide quod ponit do. Ant. in c. pastoralis. s̃. de so. comp. & conclusio vr̃ esse probabilis, qũo petitur executio snĩæ latæ ab vno iudice ordinario corã alio. sed qñ iudex delegatus tulit snĩam & petitur executio coram superiore, qui causam delegauit, vt vr̃ esse in casu nr̃o, maius dubium est, quia
b delegatus b & delegans vñr eędem personæ, vt l. j. §. qui mãdatam. de offi. eius, cui man. est iurisd. ff. & in c. pastoralis. §. j. de offi. ordi. sed ꝑt dici, ꝙ adhuc esse potest diuersa rõ inter delegatum & delegantem, vcꝫ ipsa notorietas snĩæ & meritorum causæ, q̃ magis est no. ipsi iudici, qui tractauit causam q̃ deleganti. posset ẽt dici, si tenemus ꝙ executio petat officio iudicis mercenario, ꝙ forte illo officio non succedit delegans, quia cohæret psonæ iudicis, qui iudicauit, sed prima rõ magis placet, ex qua habes sing. ex hoc tex. ampliatam doctrinam Cy. & Bal. in locis allega.
9 Ex hoc ẽt verbo probatur, † ꝙ sententia lata ꝺ electores nõ præiudicat quo ad plenum præiudicium ipsi electo. nam si præiudicasset

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ executio sententiæ suspenditur, si de nullitate incontinenti apparet. Rui. cons. 59. nu. 1. li. 5. Et executio snĩæ, super actione personali latę contra tertium possessorem fieri ex aliqua cã non potest. Rui. cons. 87. nu. j. li. 4. & quando impediatur. Goz cons. 103. nu 1. & 10. Et exequutionem sententiæ non impedit tertius opponens, si sciuit ante, uel si cautio detur per victorem. Boer. q. 79. nu. 2. in 1. parte. fol. 88.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ delegati iurisdictio est odiosa, & restringenda. Corn. cons. 157. Viso, litera A. lib. 2.

dicaſſet plene,non erat opus,ꝙ ex quo lis conteſtabatur ſup sẽtentia conteſtaretur etiam ſuper ipſa electione.immo ſuper iure ipſius electi principaliter & de per ſe. quinimmo non potuiſſet ipſe electus pendente iudicio ſup executione ſententiæ principaliter agere pro iure ſuo, quia qñ duo iudicia ſic ſe habent, ꝙ ſnīa lata in vno parit exceptionem rei iudicatæ in altero,non admittitur cumulatio vel ab eadem parte vel a diuerſa,vt tradit̃ in l. naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.poſ.nam ſi præiudicaſſet ſnīa potuiſſet dici huic ſubdecano pendente qõne nullitatis ſnīæ ſeu retractationis, tu non potes agere pro iure tuo, qa ſi ſnīa ſit firma obſtabit tibi exceptio rei iudicatæ.& de iſto articulo dic, vt traditur 3.q.6. in c.hæc quippe.& in c. q̃is. j. de re
10 iudi.†Quinto no.ibi,quæſitum fuerit,&c.ꝙ partes de communi conſenſu poſſunt approbare atteſtationes productas in alia cauſa & ad alium effectum,quæ non probarent alias in iſto iudicio.facit optime quod hr̃ in c.cum cauſam,in fi. In glo.s̃. eod. dicit tñ hic ſingulariter do. Ant.de But.& per iſtum tex. ꝙ requiritur conſenſus vtriuſque partis: vnde ſi vna partium produceret teſtes iſtos in iudicio etiam ad finem inducendi plenam ꝓbationem,ſeu vt probaret in cauſa principali,non præiudicaret ſibi,quia eſſet quædam obło ſeu promiſſio facta parte abſente, quæ non valet.Pro qua concluſione vide tex.in ſimili in Auth. de teſtib.in fi §.quia vero,ſecũdum intellectum, quem dedi ad illum tex.alias,vbi probatur ꝙ renunciatio facta teſtibus nõ impedit teſtium productionem,niſi & alia concurrant,& hoc ſem
11 per tene menti ad no.in c.cum cauſam.in fi.s̃.eo.†Sexto no.ibi,
a ꝙ teſtes,&c.ꝙ publicatio[a] atteſtationum facta in iudicio sũmario non nocet, quo minus in plenario produci poſſint teſtes de nouo non obſtante ipſa publicatione, quod ideo eſt, quia non faciunt fidem de eo, vt eſt hic,& ita limitantur c.fraternitatis,&
12 ſimilia.s̃.eo.†Septimo no.ibi, non facile,&c. ꝙ quæ tanguntur in c.probari pñt non ſolũ per illos de capitulo,ſed etiã per alios extraneos,& admittentur in iſto,ꝙ de facili hoc non contingat, vt tenet hic Io.An.facit quod no.in c.quia propter.s̃.de elec. &
13 in c.cum eccleſia.s̃.de cauſa poſ.†Octauo no.ibi, volumus, &c. ꝙ excommunicati non admittuntur ad teſtimonium,ſi dicant excommunicationem eſſe nullam,ſed in hoc reputo iſtum tex. eſſe ſingularem.nam tex.in c.decernimus. de ſent.excom. in 6. dicit ſimpliciter,ꝙ excommunicatus non admittitur ad teſtimonium,ſed non loquitur de eo,qui dicit excommunicationẽ nullam,de quo tex.in c.ſolet.in fin.de ſen.excom. in 6.dicit, ꝙ talis non debet vitari extra iudicium,ſed in iudicio debet vitari tanq̃ actor,& ſic ꝙ de vno negatur, videretur concedi, vt ſi poſſet eſſe iudex vel teſtis.ꝯrium determinatur hic ſignanter, & ſi repellitur a teſtimonio,multofortius a iudicando, quia facilius repelli tur iudex quam teſtis,vt no.in c.cum. R.s̃.de offic.deleg.& in c.
14 poſtremo.j.de appel.†Et aduerte,quia ſicut ille qui dicit excõmunicationem nullam,abſoluitur ad cautelam,vt dicitur in c. venerabilibus,verſus finem.de ſent. excom. in 6.vt forte poſſit agere in iudicio: ita abſoluitur,vt poſſit teſtificari. Hoc tamen videtur velle iſta litera, vbi alias præſumptiue factum non poſſet probari per alios,quod ſemper tene menti.& vtrum ſuſpenſus repellatur a teſtimonio,ſicut excommunicatus,dic vt tradit Spec.in tit.de teſte,§.j.ver. quid de ſuſpenſo. & Doct. in c.olim. j.de accu.& in c.apoſtolicæ.de excep.in gl. poſita ſuper ver. audiendus.ibi, ſi ius alterius lædatur, &c. Pro declaratione huius glo.tangitur hic diffuſe per Inn.& Moder.qualiter tertius ſe opponens in executione ſit audiendus,quorum dictis adde breui-
15 ter,& primum inquantum dicit,†ꝙ tertius poteſt impedire executionem appellando pro ſuo intereſſe, quod iſtud eſt verum. nam ſi iudex poſſit procedere in cauſa appellationis remota,qa illa clauſula non extendit vires ſuas ad præiudicium tertij, vt eſt caſus no.& ibi hoc tenent Moder.in c.ſuper eo. in fi.s̃.de offi.deleg.& ita no.determinat Bar.per illum tex.in l.j.§.interdum.ff.a quibus appell. non licet. debet tamen tertius appellans pro ſuo intereſſe exprimere cauſam in appellatione, vt tradit not. Bart. in l.a ſententia.in fi.ff.de app.& ſequitur do.Abb. in c.cum ſup.
16 j.de re iudi.†Secundo adde,inquantum Doct.addunt,ꝙ appellatione interpoſita a principali tertius poteſt proſequi, per l.a ſententia.ff.de app.quod hoc videtur eſſe verum, ſi incipiat illã proſequi j.tempus, j.quod ipſe potuiſſet appellare: ſecus ſi velit adhęrere appellationi poſt tempus lapſum ad appellandum,qa tunc vr̃ quod nõ poſſit,vt tenet gl.no.quam ſequitur ibi Archi. & Doct.in c.vt circa.in ver.adhærentes.de elec.lib.6.quam glo. approbat Bald.in auth.hodie.in vlt.q.C.de app.Sed iſtud dictũ vr̃ valde durum & irrationabile,quia ſi appellatio & proſecutio appłonis facta per eum,qui erat principalis,prodeſſet tertio,cuius intereſt non proſequentis,iuxta ea, quæ tradũtur in l.ſiquis prouocatione.§.fi. C.de app. quare non admittetur qñcunque prætendens intereſſe ad proſequendum ſi illud idem poſſet ꝓſequi iſto caſu. Facit optime tex.& quod ibi no.Bal.in l.j. C.qui admitti. vbi dixit, ꝙ quando actus,qui debet fieri infra certum tempus,videlicet in perſona eius qui agit nomine proprio, tunc alius poteſt ratificare extra tempus,ꝙ habet locum l.bonorum. ff.rem ra.hab. quod dictum ſine dubio procedit in caſu noſtro, quando appellatio interpoſita infra tempus valet, & habet effectum, non ſolum quo ad appellantem, ſed etiam quo ad tertium: vnde credo,ꝙ ſi appellatio interpoſita per principalem & victoria in ipſa plene ꝓdeſſet huic tertio, poſſet ſine dubio, hic tertius proſequi appellationem poſt 10.dies.quia verũ eſt, quo ad ipſum actum eſſe factum j.terminum.vbi autem appellatio interpoſita non prodeſſet & victoria ſuper ea ipſi tertio:& tunc 22
faterer poſſe procedere dictum gl.& Bal.ꝙ tertius deberet adhęrere.j.tempus appellãdi.ergo eadem videtur ratio,ſi tertius, cui prodeſſet victoria in appellatione quo ad qualemqualẽ fauorem & præſumprionem,non tamen quo ad plenam victoriam vellet proſequi appellationem poſt 10.dies,eſſet diſtinguendũ, ꝙ aut vult illam pars proſequi quo ad finem attingẽdi plenam 23
victoriam,& tunc nõ admittatur: aut quo ad finem vt victoria ſibi proſit,vt prodeſſet,etiam ſi non aſſiſteret in iudicio,& tunc poſſint.& ſic̃ eſt dicendum, ꝙ ſi victoria in cauſa appłonis plene prodeſſet tertio adhærere appellationi qñcunq; ratione præmiſſa quicquid dixerit Bal. Tertio adde dictis Doctorum hic,in
17 quantum Inn.dixit,†quia vbicunq; petitur executio ſnīæ ſuper re,cuius poſſeſſio vacat: tunc tertius poteſt ſe opponere in executione,per iſtum tex.ꝙ pro iſta concluſione vr̃ caſus,ſecũdum intellectum Bar.qui ibi alleg. iſta in l.ita tamen. §.quotiẽs. ff.ad Treb. Quarto adde,inquantum Innoc.hic dicit,& But.poſt eũ,
18 †ꝙ ſi agitur reali ꝯ poſſeſſorem, & fertur ſnia pro actore, ꝙ ter-
b tius[b] nõ poteſt opponere ſe in executione, ſed ſatis eſt ꝙ victor caueat victo de reſtituendo rẽ alterius in caſu victoriæ. & quod illa cautio non habet locum,niſi qñ ille tertius, qui ſe opponit in executione,prius egerat,ita ꝙ pendet iudicium inter ipſum & reum,ſecus ſi non egiſſent.ita tenent communiter Doct.in c.cũ ſuper.j.de re iudi.& poteſt eſſe ratio dr̃iæ, quia quando ille,qui nunc ſe opponit in executione prius egit ꝯ reum, ſi transferatur poſſeſſio ſine cautione,tunc oportebit inchoare nouam inſtantiam & nouum iudicium ꝯ victorem, & ideo intereſt eius, qui ſe opponit,præſtari hanc cautionem, quæ tamen principaliter præſtatur in fauorem rei,vt colligitur in l.is a quo. ff. de rei ven. quæ ratio ceſſat,qñ ille qui ſe opponit executioni nondũ egit ꝯ reum: non enim ſi vellet agere ꝯ poſſeſſorem, habet inſtituere nouum iudicium.& hanc rationem põderauit Bart.no.in l.pe. ff.de pet.hęre.vbi eſt optimus caſus in materia. Ceſſat etiam & alia ratio,quia ſi reus non faceret interponi hanc cautionẽ poſſet conueniri a ſecundo agente,quaſi dolo deſiiſſet poſſidere,ſecundum Bar.in l.is a quo,vel in l.ſeq.ff.de rei ven. quæ ratio ceſſat,qñ lis nondum eſt mota ꝓp eum,qui ſe opponit executioni, vt patet ex no.in l.ſinautem.§.poſſidere.ff.de rei vend.Et aduer
19 te,quia Bar.vult notanter in d.l.pen.†ꝙ virtute cautionis pręſtitæ poſſeſſori cogatur vincens ſubire iudicium ꝯ ſecundum agẽtem ex eadem inſtantia,quæ fuerat intentata ꝯ primum poſſeſſorem.Quinto adde dictis do.Anto.hic,dum dicit,†quando tertius qui ſe offert ad impediendum executionem prætẽdit ſe poſſidere,non illum qui conuenitur ꝙ tunc fiet executio ſine præiudicio poſſeſſorio.alleg.tex.in c.cum ſuper.j.de re iud.& quod tradit Inn.in c.quoniam frequenter.§.ꝙ ſi ſuper.s̃.vt lite non ꝙteſt.& tex.in c.olim. ſupra de reſti.ſpol. Adde ꝙ hic poſſunt cõſiderari duo caſus.vnus eſt ille,quem ponit d.Ant.qñ tertius, q̃ prætendit ſe poſſidere comparet ſecundus, quando tertius poſſidet & ipſo non comparente non datur tenuta de re per eũ poſſeſſa tanquam de re per alium poſſeſſa.primo caſu diſtingue, ꝙ aut tertius ſciuit cauſam agi per eum,ꝯ quem nunc petitur executio:& tunc videtur ꝙ fiat executio in poſſeſſorem,etiam quo ad præiudicium ipſius, quo ad poſſeſſionem, licet non quo ad proprietatem, vt eſt caſus no.in c.cum ſuper.j.de re iudi.ſecundum communem intellectum.de hoc tñ qualiter procedat,nõ determino nunc,licet d.Abb. ita hic dicat ſed remitto te ad nota.in d.c.cum ſuper.aut ille,qui prætendit ſe poſſidere, ignorauit cauſam agi cum illo, contra quem petitur executio, & tunc non eſt dicendum, vt dicit d.Ant. ꝙ fit executio ſine præiudicio poſſeſſoris,ſed debet dici ꝙ poſſeſſor admittetur ad contradicẽdum & ad impediendum executionẽ, & no.Inn.& Doct.in d.c. cum ſuper.& hoc tenet Bar.expreſſe in l.iuſte poſſidet, ff.de ac-
21 quir.poſ.vbi vult,†ꝙ ſi ſit actum realiter contra aliquem & interpoſitum primum decretum tanquam contra poſſeſſorem,ſi tertius poſſidet illam rem comparendo j.annum,poterit ex iudicio sũmario docere ꝺ ſua poſſeſſiõe,& facere retractare tenu

ta,iuxta

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ publicatio & approbatio ſcripturæ coram teſtibus facta perfectionem uoluntatis oſtendit, Rui.conſ.15.num.11.lib.2.

b VIN. GOD. Nota, ꝙ tertius poteſt aliquando opponere de nullitate contractus,ꝙ non poteſt contrahens. Rui.conſ.40.nu.5.lib.5. & tertius pro iure ſuo comparens,prodeſt etiam illi, qui alias non potuiſſet pro iure ſuo comparere. Rui.conſ.3.nu.9.lib.3.

ta, iuxta l.a diuo Pio. §. si super rebus. quæ licet loquatur in speciali, habet locum ēt in reali, qñ tertius, qui se opposuit executioni, prætendit se possidere, vnde non potest saluari dictū Ant. nisi qñ ille, ꝯ quem petita fuit executio, possideret in vna specie possessionis, v.g. naturaliter: tunc.n. fieret executio in illa possessione sine prę iudicio tertij possidentis ciuiliter, hoc tñ declara & intellige, ſm quod ponit Bar. in d. §. si super rebus. & Bal. no. in l. fi. ff. si ex nox. cau. aga. Secundo casu, cum tertius comparet, & datur tenuta vere tanq̃ possessa per reum conuentum, dixit
22 Inn. no. in d. §. porro. † ꝙ iudex, qui dat tenutam, in dubio nō vī velle præiudicare tertio in sua possessione. vnde tertius sp poterit facere tenutam reuocari post executionem, agēdo tñ via ordinaria, vt dixit Bar. in d. l. iuste possidet. sed Bart. in l. peregre. §. quibus. ff. de acq. pos. vī dubitare de hoc dicto, & dicit ꝙ illud facit tex. in d. l. qui vniuersas. §. item cum prętor. ff. de acq. pos. vbi
23 patet, † ꝙ per tenutam datā a iudice aufertur possessio inuito, ergo & ignoranti per ea, quæ traduntur in l. qui ad certum. ff. locati. secundo per l. Celsus. §. j. ff. ad exhiben. sed illæ leges parum faciunt ad propositum, tum quia l. Celsus, non loquitur de amissione possessionis, tum quia tex. in d. §. item cum prætor. dū dicit ꝙ possessio aufertur inuito, non loquitur de possessione, quę est penes condemnatum vel reum ꝯ quem agitur cui aufertur res inuito. & hoc non est dubium, ꝙ iudex tertio, qui non interfuit, non possit auferre possessionem inuito: immo si tertius spoliaretur a iudice de facto sine ordine iuris seruato restitueretur per interdictum tanq̃ spoliatus, vt l. meminerint. C. vnde vi. & no. in c. ex conquestione. s̄. de resti. spol. vnde ipse idem Barto. in l. 2. C. vbi in rem actio simpliciter tenet doctrinam Inn. ꝙ per talem tenutam tertius non priuetur sua possessione. & hoc tenet ibi Bal. ēt si iudex intenderet tertium priuare, quia hoc non potest, vt s̄. dixi. Ang. autem in d. §. item cum prætor. sequendo ista dicta Inn. limitat ea, nisi tenuta sit data de re pro executione sententiæ, & facta adiudicatio insolidum creditori. tunc.n. non audietur tertius possessor postea superueniens, nisi super proprietate. alleg. tex. in l. a diuo Pio. §. si post aditā. ff. de re iud. sed istud dictum non placet Io. de Imo. in d. §. quibus. & recte, quia text. in d. §. si post aditam. non probat, ꝙ si tertius possidebat, perdat possessionem, sed solum dicit ꝙ si tertius superueniat post executionem factam, oportebit ꝙ agat via ordinaria, ita ꝙ non obtinebit reuocari tenutam officio iudicis & per summariam cognitionem. hæc āt via ordinaria potest intelligi ita de petitorio, sicut de possessorio. & ita tenet Ang. in d. §. si post aditam. vt refert ibi Io. de Imo. dicit tñ ibi Ang. & est singulare dictum, ꝙ q̃uis alius qui possidet rem, possit vrgentem in rem expellere ꝓpria auctoritate, per l. clam possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acq. pos. tñ hoc poterit in isto casu pp auctoritatem iudicis, qui reddit possessionem vel tenutam missi in possessionem iustam quoulq; nō constat alium possidere. & hoc probat per illū tex. qui vult agere via ordinaria ad recuperandum ius suum, & sic non vī permittere ꝙ quis expellat missum propria auctoritate, ꝙ satis placet, licet Io. de Imo. sentiat oppositum, ex quo missus hz iustam caulam credendi se possidere & adest auctoritas iudicis. vtrum autem si tertius comparet in executione sñiæ & protestatur ꝙ non fiat executio, quia ipse possidet illam rem, si iudex procedit ad executionē pendēte protestatione vel exceptione opposita processus sit nullus ipso iure. vide quod not. ponit Bal. in l. 2. C. ne vxor pro marito. vbi tenet, ꝙ est nullus. sed quia istud dictum est dubium, non affirmo illud pro nunc, sed declarabitur forte in lectione sequenti. cætera in ista gl. dic, vt hic per
a Doc. In gl. posita super ver. incontinenti.[a] pro declaratione hu-
24 ius gl. & materiæ videndum est, † qñ quis dicatur probare incōtinenti. Super quo dixit hic Inn. ꝙ istud est arbitrarium, attenta qualitate causæ & personę & aliis circunstantiis. dicit tñ, ꝙ nō audietur aliquis, si velit aliquid probare vltra montes. alleg. bonum tex. in c. literas. in fi. s̄. de rest. spolia. Bart. in l. si is, a quo. in prin. ff. vt in pos. lega. & in l. 4. §. condemnatus. ff. de re iud. Fatetur ꝙ hoc est arbitrarium, vt dicit gl. in d. l. si is a quo. Sed tñ đr, ꝙ iudex debet arbitrari illum posse probare incontinenti q̃ potest probare j̄. tantum tempus. j̄. quantum posset expediri illud iudicium, in quo ista exceptio exponitur, si talis exceptio non esset opposita, per tex. in d. l. si is a quo, q̃ optime vī probare hoc, vt j̄. dicam. sed ista opi. non placet Doct. Mod. hic, vnde eam impugnat Io. de Imo. & do. Abb. Primo quidem, quia hoc non reperitur jure cautum. j̄. quantum tempus debeat fieri executio, si ista exceptio non esset opposita, vt no. in c. quærenti. s̄. de offi. deleg. Sed ista ratio parum valet, quia in §. condemnatus. Bart.
25 declarando seipsum đt, † ꝙ j̄. tātum tempus poterit probari exe-
b cutio nullitatis opposita. j̄. quantum expediretur executio, [b] q̃ deberet fieri de mobilib. & immobilibus, &c. vnde hæc est mēs sua, ꝙ tantum tempus debeat dari, quantum consideretur de tē pore, computando tempus ab initio executionis incæpto, vsq; ad finem, nulla facta intermissione, nisi quatenus est ꝙueniens pro expeditione actus. vnde ego non habeo iurare de tempore, nisi a quo potest fieri executio, si iudex forte vult differre & non continuare executionem, sed de tempore, quod necessario cōsequeretur in executione cæpta & continuata, quod licet non sit determinatum a iure, iudex tamen ipse posset æstimare, & secū dum illud tempus concedere terminum excipiendi. & hoc est, quod voluit Iurisconsultus in d. l. si is, a quo. dum dixit, ꝙ volēti probare incontinenti legatum non deberi, non est neganda exceptio, quia citius posset expediri iste articulus q̃ ipsum iudiciū cautionis interponendæ. vnde est de mente Iurisconsulti, ꝙ executio dicatur posse probari incontinenti, si non excedat terminum, j̄. quem causa illa expediretur exceptione non proposita. Secundo contra istam opi. arguunt Moder. per istum text. quia cum hic fiat executio sententiæ super re petita, si non opponeretur aliqua exceptio fieret executio incontinenti, vt Insti. de offic. iudi. §. fin. nec requireretur citatio partis, iuxta ea, quæ habē tur in c. ex ratione. j̄. de appel. & per Bar. in §. si super rebus. s̄. allegato. ergo secundum hoc, hic nullum esset dandum tempus excipienti, nisi produceret instrumentum, vel testis non esset audiendus, sicut dicit in simili Io. And. in c. interposita. infra de appel. Sed ista ratio concludit hoc solum, ꝙ vbi nullum esset tempus vel dilatio in executione facienda, tunc si opponitur executio, adhuc debeat dari aliquis terminus. & hoc ego fateor, licet Bar. dicat contrarium & non bene in l. aufertur. §. qui compensationem. in fi. ff. de iure fis. Contra quem Bal. in l. fi. C. eo. ti. vbi
26 patet, † ꝙ si petitur executio sententiæ transacto tempore quadrimestri potest opponi exceptio compensationis aduersus taliter petentem. & licet ibi compensatio, quæ opponebatur forte posset probari sine illa dilatione. quia erat lata sententia super illo debito poterat tamen contingere quod etiam requireretur aliquod tempus. quid enim si sententia fuerat lata in alio loco, quam vbi litigabatur tunc & opponens haberet instrumentum sententiæ penes se, certe hoc casu requirebatur interuallum. vnde ille tex. videtur probare intentionem Bal. prima facie. sed tamen non probat, quia adhuc supererat tempus ꝙ iudex consuleret ista exceptione non opposita in executione sententiæ latæ in actione personali, vt dicit Bar. in d. §. condemnatum. dictum tamen Bal. reputo verum in se per illum text. & ne auferatur alioquin defensio parti. vbi autem probatio debet fieri incontinenti in iudicio executiuo, vel in alio iudicio, quod capit dilationem temporis, tunc satis videtur probabilis opin. Barto. ꝙ in dubio iudex non debet assignare plus tempus ad probandū exceptionem quam sit illud tempus, de quo supra dixi. & si tantū tempus assignat non videatur grauare partem aduersarij quasi admittat exceptionem requirentem altiorem indaginē. fateor tamen ꝙ ex causa iudex posset vel abbreuiare hunc terminum, vel elongare, & in hoc versabitur arbitrium eius, & maxime in iudiciis summariis, iuxta ea, quæ habentur in clemen. sæpe. de verbo. signific. & isto modo possunt intelligi dicta Docto. hic & Bald. in l. 2. C. de edic. diui Adri. tol. qui tenuit similiter, ꝙ quando dicitur probari incontinenti sit arbitrarium. opinio tamen Innocen. & Docto. hic est communis, & ideo seruaretur in practica. & ad materiam vide text. no. in c. prudentiam. §. sexta, s̄. de offic. delega. vbi videtur probari in ver. statim, vel infra terminum competentem. quod illa probatio dicatur proprie fieri incontinenti, quæ fit sine termino. ponit enim differentiam inter probationem, quæ fit statim, & probationem quæ fit in termino competenti, sed hoc videtur contra tex. in ca. literas. sæpe allegato. & ideo ad illum tex. dic ꝙ illa alternatiua non significat, quod probatio fiat sine termino, sed ꝙ dabitur minor terminus illi, qui offert se paratū probare incontinenti, quamuis hoc non expediat, ꝙ quis probet incontinenti in illo casu. & hoc significat illa alternatiua, per quam tex. sic intelligendo probatur singulariter, ꝙ executio quæ opponitur ad processum, si non est reparabilis in alio iudicio, non reseruatur etiam si requirat altiorem indaginem, sed debet examinari ante litem contestatam, & sic limitatur quod dicitur no. in l. nam & postea. in prin. ff. de iureiur. & est istud solenne dictum Bar. in l. fi. ff. pro suo sed plenius & perfectius dixit in extrauagan. ad reprim. super ver. summarie. vbi posuit pro regula, ꝙ etiam in iudicio summario tales exceptiones non deberent reseruari, tene menti. Et quia superius in glo. præcedenti allegata fuit solennis doctrina Bal. in l. 2.
27 ne vxor pro marito. † ꝙ tenuta data pendente exceptione, vel protestatione tertij est nulla ipso iure. dic ꝙ istud dictum non videtur

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Incontinenti fieri dicitur, quod fit ante actum perfectum, & consummatum. Rui. cons. 108. nu. 7. lib. 5. Hier. Gig. in trac. de pens. in lib. 11. tract. fol. 229. nu. 5.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ executio nulliter facta, & bonis distractis, quo remedio domino bonorum consulatur. Rui. cons. 15. nume. 10. lib. 4. Et executio sententiæ non impeditur per tertium, & quando impediatur. Goz. consi. 103. num. 1. & 10.

videtur verum. Primo, quia tex. alleg. per Bal. in auth. vt nulli iudi. §. ſuper hoc, non probat. loquitur enim de iudice, cuius iuriſ. dictio eſt ſuſpenſa per appellationem, de quo non eſt dubiū, ꝙ non poteſt exequi ſnīam, vt in c. non ſolum. de ap. lib. 6. nos autem non ſumus in caſu, in quo iuriſdictio iudicis ſit ſuſpenſa. Secundo, quia aut iudex cognouit ſuper iſta exceptione & producendo ad vlteriora, vī ſuper ea pronunciare, vt eſt tex. cum gl. in c. cum ſuper. s̄. de offi. deleg. & tradit Bart. in l. a procedente. C. de dila. & plene in c. interpoſita. in prin. de app. aut iudex nō cognouit, aut illico proceſſit ad vlteriora, & tunc licet grauet partem, vt in c. ex conqueſtione. s̄. de reſtit. ſpol. & in d. c. interpoſita. & eſt communis concluſio in c. exhibita. s̄. de iudi. nec dicat Bar. ꝙ iura prædicta loquuntur in executione oppoſita a parte, ſecus in tertio, quia hoc ipſo ꝙ tertius comparuit in executiōe, fecit ſe partem. vnde pronunciatur pro ipſo & p̄ ipſum, vt hic, & in §. ſi ſuper rebus. vnde vī eſſe eadem ratio, & p̄ iſtam differentiam vī eſſe caſus no. iuncta gl. in d. c. cum ſuper. ſecundum
28 intellectum Doc. vbi probatur ſingu. † ꝙ tertius poteſt obiicere exceptionem recuſationis ex perſona ſua p̄ iudicem. & dī ibi in tex. iuncta gl. ſuper verbo, deſierit, ꝙ iudex ꝑdidit ibi iuriſdictionem per exceptionem propoſitam a tertio, & appellationem ſecutam, & ſic ſentit glo. clare, ꝙ ſola exceptio tertij non iudicetur hīe effectum. Ad idem melius facit tex. in c. ſuper eo. ad finem. de offi. deleg. ibi, ſi videntes iuri ſuo detrahi, &c. per quam ſatis
29 probatur, † ꝙ exceptio propoſita a tertio non redderet proceſſū iudicis nullum niſi ſequeretur appꝫo, alias ſi actus eſſet nullus, non detraheretur iuri opponentis, ſed remaneret integrū, niſi forte dicas ꝙ detraheretur de facto, ſed iſtud eſt īpropriare verba literæ. vnde non placet prædicta opi. ſed eſt tenendum ꝙ valeret proceſſus, ſi pars non appellaret. Et quia hic Inn. & Doct. tractant, qualis debeat eſſe iſta probatio, & inter alia ꝯcludunt,
30 ꝙ † probatio quo ad modum debet eſſe plena, vnde requiritur probatio intereſſe per duos teſtes vel per inſtrumentum, vt patet ex iſto tex. Addunt tamen ꝙ in iſta ꝑbatione ſummaria non poſſunt reprobari teſtes in dictis vel in perſonis, & fuit dictū Pe. & Abb. antiqui, quem ſequuntur hic Io. An. & Moder. & dicit d. Ant. probari per iſtum tex. vbi patet ꝙ allegatio opponendi p̄ teſtes fuit deducta duntaxat in iudicio ordinario in probatione intereſſe. ſed primum dictum valet quo ad hoc vt iſte admittatur debet probari plene intereſſe, videtur tū eſſe dubium primo quidem, quia Bar. in l. j. §. ſi ſit aliqua. de præt. ſtip. & in l. ſi quis a liberis. §. ſi quis ex his. ff. de libe. agno. vī parere hanc regulā,
31 † ꝙ vbicunque iudicium ſumarium parat præiudicium reparabile in alio iudicio, ibi non requiritur plena probatio. allegat tex. in l. in lege Aquilia, ſi deletum. ff. ad l. Aquil. & in l. 3. §. cauſa. ff. ad Carbo. ergo in caſu noſtro vī dicendum, ꝙ per iſtas probationes in quibus agens habet probare de intereſſe paretur p̄ iudicium reparabile in ipſo iudicio executiuo, & iſto admiſſo ad p̄ dicendum ſufficiat ſemiplena probatio per vnum teſtem, vel per alias præſumptiones. Sed iſta rō poteſt tolli per ea, quæ tradit idem Bar. in extrauag. ad reprim. in verbo, ſummarie. vbi corrigendo prædictas doctrinas dicit, ꝙ præterq̄ in certis cauſis fauorabilibus, de quibus ibi per eum, ēt in caſu prædicto requiritur plena probatio. alle. tex. in l. j. §. j. C. quorum bonorum. iūcta l. momentaneæ. C. vnde vi. in quibus iuribus patet ſimul iunctis, quæuis cauſa poſſeſſionis ſit ſummaria & grauamen, ꝙ infertur in ea, poſſit reparari per aliud iudicium, tū requiritur plena probatio. Sed fortius obſtat huic doctrinæ Doctorū, quia
a hic per probationem iſtius intereſſe, [a] non aufertur aliquod ius aduerſario, licet ſit reparabile, ſed potius ſuſpenditur ius aduerſarij. i. ipſa executio, quouſq; cognoſcatur de iuribus opponētis. vnde vī quod agatur de longe minori p̄iudicio, q̄ ſi auferatur ius, licet reparabile. Et ideo vñr ſufficere probationes præſumptiuæ, quæ ſemiplene probarent, vel vnius teſtis, ſicut dt Bart. in l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiur. & in eo qui petit reſtitutionem aduerſus lapſum termini, vel ſententiæ, ſiue iuīm. & profecto ſi illa doctrina eſt vera, quam ipſe probat per l. in lege Aquilia. præallegata, dicta Doct. non vñr hic procedere. Bal. tñ ibi dubitauit de hoc. & allegat iſtum text. cui poteſt rñderi, ꝙ q̄uis hic iſte probauerit, per hoc tū non ſequitur ꝙ alia ꝑbatio minus perfecta nō fuiſſet ſufficiens, nec hoc text. negat. vnde in practica valde eſſet æqua opin. d. Bart. ſed tū in terminis noſtris iſta opin. eſt communis, vnde ſeruaretur in practica. Et per ea, q̄ dicta ſunt s̄. patet deciſio ad ſecundum, quia ſi producuntur teſtes ad finem ſuſpendendi ius alterius, vt in caſu noſtro, videtur poſſe ſuſtineri opi. Pet. & Abb. cum ad probandum intereſſe ſufficeret imperfecta probatio, vt s̄. dixi. vnde fortius admittetur probatio perfecta, quæ prima facie videtur eſſe talis. vbi autem producerentur teſtes in iudicio ſummario, in quo ageretur de pleno & irreparabili præiudicio: tum quia in eo requiritur plena probatio, vt concludunt omnes, non eſſet auferenda defenſio parti quin poſſit obiicere in perſonas & dicta teſtium, vt in ꝯcle. ſæpe, in verbo, defenſiones. de verb. ſig. & tenet Bar. expreſſe in extrauag. ad repri. in verbo, figura, in ver. ſed an publicatio eſet in caſu. vbi poteſt procedi ſine figura iudicij, & vt ibi per eū. & idem vī eſſe dicendum, ſi in iudicio ſummario pareretur p̄ iudicium reparabile præterq̄ in cauſis, in quibus ſufficeret probatio imperfecta, vt s̄. dixi. tum quia in ipſis requiritur plena ꝓbatio, vt dictum eſt, tum quia eſt caſus in c. præſentiū. §. teſtes. de teſti. li. 6. iuncto prin. ipſius decretalis, in quo patet ꝙ agebatur poſſeſſorio recuperandæ, & ſic iudicio ſummario pariente præiudicium reparabile: & tñ admittuntur ibi teſtes reprobatorij, vt ibi dī. & bene facit tex. in c. licet cauſam. s̄. de proba. vbi admittunt̄ ſimiliter in interdicto, vti poſſidetis. In glo. poſita ſuper verbo, vtraq; pars. ibi, reſpondeo ꝙ de hoc agebatur. iſta gl. ſentit, ſi teſtes producerentur ſuper ſcientia vel ignorātia iſtius, &c. & concludit in fi. huius partis ꝙ ſententia lata p̄ electorem prę-iudicaſſet huic electo, ſi fuiſſet lata ipſo ſciente, per ea quæ hñr in c. pen. j. de re iudi. & in l. ſæpe. ff. eod. & idem videtur ſenſiſſe gl. 3. q. 6. hoc quippe. de quo plene in d. c. q̄uis. per Docto. ſed p̄ iſtum intellectum faciunt duo. Primo quidem, quia ex tex. tam ſuper ſententia q̄ ſuper electione magis videtur produci teſtes in iſta decretali ſuper validitate ipſius ſententię, quam ſup ſcientia vel ignorantia ſe opponentis. Secundo facit p̄ gl. quia vt dixi in notabilib. ſi ſententia lata p̄ electores præiudicaſſet huic electo, videretur ꝙ pendente appellatione ſuper illa ſententia, ſm vnum intellectum, vel petita executione ſententiæ ſm alium & veriorem, non poſſet iſte P. deducere ius ſuum principaliter per viam agendi p̄ iſtum Archid. & ſi pendebat appellatio. oſtendo hoc eſſe verum ex regula, quæ ponitur per Dy. & alios, in regu-
32 la, nullus pluribus. de reg. iur. videlicet, † ꝙ quando duo iudicia ſic ſe habent, ꝙ ſententia lata in vno parit exceptionem rei iudicatæ in altero, non admittitur cumulatio, vt l. fundi. & l. fundū. ff. de excep. Sed ad hoc poteſt reſponderi, ꝙ illa regula habet locum, quando ſunt duo iudicia intentata ab eadem parte, ſecus ſi a diuerſis partibus, quia tunc diſtinguitur, ꝙ aut ambo iudicia ſunt æqualia, & tunc admittitur cumulatio. aut ſecundum eſt maius primo, & tunc ſuperſedetur in primo, vt diſtinguit Bart. in d. l. fundi, & l. fundum. & eſt caſus in l. ſi inter me & te. ff. de except. rei iudi. eſſet etiam caſus no. hoc tenendo quod hic fuerit appellatum a diffinitiua, & quod hanc appellationem proſequeretur, ideo, &c. ſed quia iſte intellectus non placet, vt s̄. dixi, ideo ſequendo intellectum, ꝙ hic peteretur executio ſententiæ, alia ratione videtur dicendum ꝙ etiam ſi iſte P. ſciuiſſet ꝙ ſentē tia non nocere potuiſſet ipſi agenti, & principaliter deducenti ius ſuum obiici exceptio litis finitæ dicendo, tu non potes agere, quia obſtat tibi ſententia, & ſic non fuiſſet admiſſa ſua petitio p̄ iſtum tex. vnde ego dixi in no. hic probari totum oppoſitū eius, quod dicit gl. Sed ſaluando gl. & Doct. potes dicere, ꝙ licet potuiſſet opponi iſta executio ad proceſſum, forte fuit omiſſa. vel potes dicere, ꝙ requirebat altiorem indaginem, vnde nō potuit opponi ad proceſſum. forte enim ſententia iſtius non poterat probari, niſi per teſtes, qui erant vltra montes. executio aūt litis finitæ quæ opponitur ad proceſſum, non admittitur niſi qs offerat ſe paratum probare incontinenti, vt traditur in c. j. de li. conte. li. 6. & in c. ſuper literis. de reſcr. & in l. cum quærebatur. ff. iud. ſol. per Bar. & in l. nam & poſtea. in prin. ff. de iureiur. poſito ꝙ hæc ſnīa lata p̄ electores non præiudicaſſet ipſi P. ſubdiacono ſcienti, non tñ eſſet inconueniens nec p̄ ius vt iſte ſubdiaconus produceret teſtes p̄ ſnīam, ſiue dicamus, ꝙ hic eſſet appellatum a ſnīa. & hunc caſum attingunt hic Mod. qui etiam tenēt ꝙ ſnīa non aufert plenum præiudicium, poteſt proſequi appellationem & producere teſtes, vt in c. cum ſuper. j. de re iu. & d. l. a ſnīa. in prin. hoc aūt permittīt ſibi vt euitet quale quale præiudicium quod ſibi poſſet inferri ex ſnīa. Et idem eſt dicendum, ſm alium intellectum, ſi tertius opponebat ſe executioni, vt qa intererat ſua vt poſſeſſio remaneret vacua, vt ꝑp hoc intereſſe admittatur ad producendos teſtes p̄ ſnīam, licet ſnīa plene ſibi non præiudicet, vnde valde miratus ſum, cur glo. in hoc fecerit tantam difficultatem. In ea. glo. ibi, ſi illi qui primo inducti fue-
33 runt, &c. No. hanc gl ſing. quæ vult, † ꝙ q̄uis teſtes examinati in iudicio ſummario non faciant fidem in ordinario ad fauorem producentis, faciunt tū fidem ad reprobandum dictum ſuum, licet p̄rium dicant in iudicio plenario. & eſt ratio ſm Inn. quia ex primo dicto notoriū eſt in iſto ſecundo iudicio ipſos eſſe periuros & dixiſſe falſum, vnde repelluntur a teſtimonio, vt in c. teſtimonium. j. eo. Sed p̄ hoc facit, ſm do. Ant. quia ſi dicta in primo iudicio faciunt notorium quo ad hoc, eodem modo vñr facere quo ad probandum in iudicio plenario: ergo nec quo ad detegendam falſitatem ſecundi dicti. Sed ad hoc rñdet ipſe, ꝙ
34 † aſſertio teſtis facta in primo iudicio quo ad ipſum teſtem eſt quædam confeſſio, confeſſio aūt facta in iudicio ſummario bñ

facit

ADDITIO.

a VIN. GOD. Intereſſe quomodo, & quando probetur per iuramentum in litem. Rui. conſ. 29. nu. 3. lib. 5.

facit fidem in ordinario, ſm Inn. in c. cum dilecti. s̃. de or. cogn. vnde quo ad reprobandum ſm dictum ipſius teſtis & ad prciu dicium ipſius, ſtabitur primo dicto. & hanc doct. ampliat Bart. ſolenniter in l. eos. in prin. ff. de fal. etiam ſi teſtis depoſuerit primo, etiam inter alias perſonas vt per aliud dictum infligatur ſecundus teſtificatus ſi poſtea teſtificetur in alia cauſa & inter alias perſonas quæ dicta ſunt procedere de iure canonico, ſecundum ꝙ teſtis criminoſus repellitur a teſtificatu, quia teſtis repelletur nunc in iſto ſecundo dicto ſaltem ex eo, quia nunc conſtat ipſum commiſiſſe crimen periurij, vt ẽt de iure ciuili repellatur a teſtificatu, licet teſtis non ſit damnatus, de quo dic vt ſcripſimus in c. licet cauſam. s̃. ti. proxi. ſed ſi teneremus ꝙ ꝓꝑ periurium commiſſum in alia cauſa de iure ciuili teſtis non repelleretur a teſtimonio, tunc eſſent magis dubia, & maxime dictum Bar. quia poſito ꝙ primum dictum reſpectu teſtis eſſet quædã confeſſio: iſta tñ confeſſio quo ad eum, cum quo litigatur, nunc videretur facta parte abſente: ergo non deberet præiudicare cõfitenti quo ad plenam probationem, vt l. ſi duo patroni. §. idem Iul. ff. de iureiur. & traditur in c. fi. s̃. de confeſ. vnde videreẽ eſſe eadem ratio, quæ eſſet in confeſſione extraiudiciali facta parte
a abſente, [a] ergo non deberet præiudicare confitenti quo ad plenam probationem, vt l. ſi duo patroni. §. idem Iul. ff. de iureiur. & traditur in c. fi. s̃. de confeſ. vnde vr̃ eſſe eadem rõ, quæ eſſet in confeſſione extraiudiciali facta parte abſente, & multum viget illa rõ in veritate, vt per primum dictum non probetur ꝺ̃ teſtem ipſum dixiſſe falſum. Præterea ẽt ſi teſtis produceretur nunc inter eaſdem perſonas, qui eſt caſus gl. noſtræ, adhuc videretur dicendum idem. nam cum ſm dictum teſtis hic reprobetur ad ꝓ̃ iudicium ipſius partis producentis, non ipſius teſtis reprobati principl̃r, vt l. Lucius. ff. de his, qui no. infa. & in c. dilectus. in fi. de ord. cog. vr̃ ꝙ ꝓfeſſio facta in vno iudicio per ipſum teſtẽ præiudicet in alio parti, ſicut ſi fuiſſet facta in eodem iudicio, vt inquit Spe. in ti. de ꝓfeſ. §. nunc videndum. ver. ſed nunquid. & ſequitur d. Ant. in c. j. vt li. conte. vbi voluit, ꝙ ꝓfeſſio procuratoris facta in vno iudicio ad vnum finẽ, nõ nocebit dño in alio iudicio ad alium finem intentatum, & ſic vr̃ ꝙ illa doctr. non procedat. Sed ꝓ̃ dici ſuſtinendo dicta gl. & Doc. ꝙ hæc cõfeſſio principaliter deducitur ad reprobandum ipſum teſtem, quia maius eſt dictum ipſius. & licet ex iſto facto cõcernente perſonam teſtis reſultet principl̃r ad præiudicium dño, quia tñ hoc præiudicium reſultat non immediate ex ipſa ꝓfeſſione, ſed ex perſona teſtis reprobari per ꝓfeſſionem, principl̃r ipſa confeſſio dr̃ nocere teſti, quia repellet ipſum teſtem immediate. hæc tñ rñſio nõ eſt tuta per ea, quæ hñr in l. fideicommiſſa. §. interdum. ff. de le. 3. & in l. ſeruo legato. §. ſi teſtator. ff. de le. j. in quib. iuribus probatur, ꝙ in alium dr̃ eſſe collata diſpõ, ad quem principl̃r pertinet emolumentum & commodum diſpõnis. & illa perſona dꝫ attendi, vt l. mulier, alias Sulpitius. ff. de dona. inter vi. & vxo. tñ ſuper hoc eſt cogitandum, & ſine dubio mature ponderantib⁹ ratio, q̃ aſſignat hic d. Ant. de ꝓfeſſione non eſt ſufficiens ſaltem in caſu Bar. nam in caſu gl. & Inn. poſſet dici ꝙ licet per ꝓfeſſionem iſtam eneruetur dictum ſm in præiudicium partis, principaliter tñ agitur de præiudicio ipſius teſtis, quia ex iſta varietate poteſt puniri criminaliter. vnde non ob. iura ſuperius alleg. in oppoſitum, vcꝫ tex. in l. mulier. & in §. interdum. ſed tñ vtrunq; dictũ põt ſuſtineri meliori ratione, q̃ vr̃ ponderare tex. in l. eos. in prin. in vl. rñſo. ff. de fal. vcꝫ quia ex varietate & ꝺ̃dictione red
b datur teſtis fides dubia, ſicut dubia [a] probatio non releuat probantem, qñ dubietas ſurgit ex diſcurritate ſermonis, vt in c. in præſentia. s̃. titu. prox. ita qñ oritur ex vacillatione & ꝺ̃rietate, & multofortius nunq̃ prima cõfeſſio reddet primum dictum notorie falſum. ſed quia ex ipſa natura ꝺ̃dictionis & varietatis fides teſtis redditur ambigua & ſuſpecta, non credetur. & hoc eſt ꝙ proprie dicit Iuriſcon. in d. l. eos. ibi, cuius anceps fides vacillat. pro hoc facit, quia etſi confeſſio prima in caſu Bar. poſſet dici facta parte abſente, tñ quia facit ſemiplenam probationem, aduerſus hanc eſt ſufficiens indicium ad torturã, vt l. capite qnto. in princ. ff. de adul. & reddit fidem teſtis dubiam. teſtis aũt iõ punitur de falſo, quia neceſſe eſt eum dixiſſe ſolũ in altero iſtorum dictorum, licet non conſtet in quo, & hoc ſufficit ad puniẽdum, ar. l. ꝙ ſi dubitetur. & quod ibi no. ff. de acq. hær. & pro cõfirmatione dictorum Bar. vide Bal. in l. geſta. in 2. col. de re iudi. vide ẽt quod ſolenniter idem poſuit in l. 2. in fi. C. de fi. inſt. vbi dixit, ꝙ etiam de iure ciuili teſtis qui cõmiſit periurium in alia cã, licet non fuerit condẽnatus, repellitur a teſtimonio, licet gl. ibi ſentiat ꝺ̃rium. quod dictum ſi eſſet verum, confirmaret rõnem aſſignatam s̃. de periurio. de quo tñ dic vt ſcripſi in ca. licet cauſa. s̃. tit prox. in gl. vlt. poſita ſuper verbo, inimicos. ibi, nec in-
35 telligas ꝙ quilibet excõicatus, &c. ſentit iſta gl. expreſſe, † ꝙ ẽt in ſubſidium teſtis excõicatus non ſit abſoluendus, vt poſſit teſtificari, niſi dicat ſe nulliter excõicatum, tunc. n. abſoluit̃ in ſubſi
36 dium ad cautelam, ſm gl. † Sed ꝺ̃ iſtud vltimum dictum multũ facit, quia ille qui dr̃ ſe nulliter excommunicatum, ſꝑ dꝫ abſolui ad cautelam, vt in c. ſolet. & in c. venerabilibus. in fi. de ſen. exc. in 6. & in c. per tuas. j̃. e. ti. ergo non eſt ddm, ꝙ in ſubſidium debeat abſolui. vnde dicit Abb. Mod. hic, tñ non reprehendendo gl. ſed tenendo ſuam diſtinctionem, vr̃ ſimpliciter hoc cõcedere, ꝙ fiat indiſtincte abſolutio ad cautelam, vt teſtis poſſit teſtificari, quod vr̃ ꝺ̃ tex. iſtum, & ꝺ̃ gl. hic & in c. decernim⁹. de ſent. excom. in 6. quæ punctualr̃ dixit idem, quod iſta glo. & ſine dubio credo dicta iſtarum gl. eſſe vera, qñ pars peteret teſtes ipſos abſolui ad cautelam, tñ quia abſolutio regulr̃ non debet fieri ipſo excõicato non petente, vt in c. ſignificauit. j̃. de eo qui duxit in matrimo. &c. & eſt bonus caſus in c. ſolent, in ver. petierit, & in
37 c. per tuas. s̃. alle. † Vnde regulr̃ non debebit fieri abſolo ad inſtãtiam partis, ex quo excommunicatus hoc non petit niſi in ſubſidium, vt hic dr̃. Si vero excommunicatus peteret ſe abſolui, tũc refert aut petit ſe abſolui ſimpliciter corã ſuperiore, non vt poſſit teſtificari, & poteſt eſſe aliqua ſuſpitio vt petat ſe abſolui ꝓꝑ hoc, & tunc indiſtincte debebit abſolui, vt probant iura ꝓ̃dicta. Si vero petat ſe abſolui vt poſſit teſtificari, vel præſumptiue de hoc conſtet, & tunc vr̃ ddm ꝙ iudex nõ debeat eum abſoluere, quia hoc petendo reddit ſe ſuſpectum. vnde iudex non dẽt arbitrari ipſum eſſe admittendum, niſi forte in ſubſidium. tũc. n. poſſet ſe offerre teſtis bono zelo, ne periret veritas, ar. eorũ, quę ſcripſimus in c. 2. s̃. e. & quæ hñr in l. poſt legatum. §. is vero. ff. ꝺ̃ de his qui. vt indi. & per præmiſſa puto ꝙ ẽt ſi excommunicatio non dicatur nulla, poſſit teſtis abſolui in ſubſidium, licet nõ petat ſe abſolui, dummodo remoto vinculo excommunicationis non remaneret in peccato euidenti: tunc. n. non eſſet abſoluendus, quia adhuc remoto vinculo excõicationis remaneret crĩoſus & eſſet repellendus a teſtimonio, vt optime declarat hic do. Abb. licet. n. tex. nr̃ loquatur in eo, qui dicebat excommunicationem nullam, eadem tamen ratione vr̃ eſſe in eo, qui nõ dicit excommunicationem nullam ſed iniuſtam, ita ꝙ non ꝓſtat notorie eum eſſe in peccato. quia in caſu c. noſtri etiam ille, qui dixit excommunicationem nullam, ex quo non petebat ſe abſolui, non erat abſoluendus. & tamen abſoluitur ne pereat facul-
38 tas probandi. † Et aduerte, quia do. Anto. in vltimis verbis ſuis ſimpliciter videtur dicere, ꝙ cum excommunicato poſſit fieri ad tempus abſolutio, vt quis teſtificetur & poſtea reincidat ĩ excommunicationem. & ſic vr̃ ex verbis ſuis intelligere, ꝙ indiſtincte teſtis cauſa teſtificatus poſſit abſolui, quod d. Abb. Mod. reſtringit hic, quando aliter non poſſet probari veritas. & licet ſua ratio forte non ſit vera, placet tamen iſta opin. quia eſt caſus in decre. noſtra, in ratione ſui. Quod autem dictum eſt, ꝙ excommunicatio poteſt fieri ad tempus, non ſic eſt intelligendum vt excommunicatus, v. g. pro duobus menſibus, vel vſque ad duos menſes incontinenti elapſo termino ſit abſolutus, quia excommunicatio requirit abſolutionem formalem. ita no. Ant. & cõmuniter Doc. in c. cum bonæ. s̃. de ęta. & qual. & bene facit tex. cum glo. a ſimili, in cle. j. de deci. in c. fin. de immu. eccl. lib. 6. & quod no. Docto. in c. j. s̃. de iudi. & quia poſt lapſum termini eſt opus abſolutione, videretur dicendum econtrario, ꝙ ſi teſtis eſt abſolutus vt poſſit teſtificari, non ſit excommunicatus poſt teſtificatum, niſi reducatur in excommunicationẽ. pro quo bene facit tex. in c. quæſtioni. & quod ibi no. j̃. de app. & ad materiam vide quod no. in c. eos. de ſen. excom. lib. 6. & quia s̃. diximus, ꝙ ſi teſtis petat ſe abſolui ad cautelam propter hoc vt teſtificetur, tunc non erit abſoluendus, quia ſit ſuſpectus ſponte ſe offerens. Pro illa concluſione facit optime tex. no. in c. ex literis. s̃. de reſt. in integ. & quod ibi voluit do. Ant. in no. vbi dixit per illũ tex. ꝙ
39 † conſanguineus, qui ſponte ſe offert ad teſtificandum, totaliter repellitur a teſtimonio. & ita dicit Bart. de alias ſuſpecto in l. ex libero. in fi. commen. ff. de quæſtio. & eſt gl. no. de iu. ciui. in Authen. de teſti. §. ſi vero odioſus. in fi. dum loquitur de proxeneta, qui producitur in teſtem. ſicut. n. in illis caſibus teſtis aliqualiter ſuſpectus efficitur magis ſuſpectus & repellitur, quia ſe offert: ita excommunicatus de iure communi repelleretur, vt eſt caſus hic, offerendo ſeipſum, repelletur multofortius. Fatendũ tamen eſt, ꝙ illa non ſunt omnino ſi'ia, quia excommunicatus non repellitur ꝓꝑ ſuſpitionem, vt conſanguineus, ſed potius ꝓꝑ odium ſui. quia tñ admittetur ad teſtificatũ, licet petat ſe admitti ex iuris diſpõne ꝺ̃ regulas iuris, ex quo offerendo ſe eſt ſuſpectus. & plꝫ mihi ꝓ̃dicta ꝓcḟo, quia facili⁹ tollitur priuilegiũ q̃ ius cõe, vt l. eius militis. §. militia miſſis. ff. de teſta. mi. & pro illa cõcḟone vr̃ tex. optimus in c. cũ in tua. j̃. de ſpon. in ver. ſponte ob

lata.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ confeſſio facta parte abſente, ſemiplene probat. Ruin. conſ. 69. nu. 10. lib. 4. quandoque autem fidem nullam præſtat. Rui. conſ. 152. nu. 16. lib. 5. & aliquando ſemiplene tantum probat, vt ſupra. & conſil. 199. nume. 13 lib. 2. & non præiudicat confitenti. Ruin. conſil. 141. nume. quinto, lib quinto.

b VIN. GOD. Nota, ꝙ dubium dicitur, quod poteſt pluribus modis intelligi. Cor. conſ. 30. Videtur, litera B. lib. 3. & dubitans æquiparatur erranti. Alb. conſ. 9. num. 53.

lata.vbi probatur ſecundum vnum intellectum,ꝙ licet alias parentes admittantur ad teſtificandum ſuper matrimonio, hoc tamen eſt verum,niſi ſponte ſe offerant. & per hæc ſit expedita iſta decretalis.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi abſque iuramento, ad teſtificandum non admittuntur,niſi a partibus remittatur.*
2 *Monaſterij cauſa,propria monachorum dici poteſt.*
3 *Remiſſio partium tacita nunquid ſufficiat in iuramento, vt teſtis dictum valeat.*
4 *Teſtis,an probetur fuiſſe ſolenniter & legitime iuratus, ſi in actis reperitur, talis teſtis iuratus,& examinatus depoſuit.*
5 *Notarius,vtrum poſſit iuramentum teſti ſine iudice deferre.*
6 *Renunciatio tacita,ſicut ſpecialis expreſſa,quando non tantum valeat.*
7 *Præſentia & patientia,etiam in actu iudiciali, an inducat conſenſum ad patroni præiudicium.*
8 *Teſtis,ſi in actis reperiatur,quòd iurauerit tali die, & coram iudice præſente parte,an præſumatur tetigiſſe ſcripturas.*
9 *Præſentia iudicis,non præſumitur in loco,niſi probetur.*
10 *Notarius ſi ſcribat iuramentum teſtis,& quòd præſente parte, & iudice fuerit præſtitum,& debitum iuramenti tempus,an ſcripturarum tactus præſumatur.*
11 *Partes ſine iudicis auctoritate,iuramento an renunciare poſſint.*
12 *Teſtes examinati in iudicio ſummario, an de partium conſenſu fieri poſſit, ꝙ faciant fidem in ordinario.*
13 *Iuramentum teſti,ſi deferatur ſuper reliquijs Sanctorum,vel iurat ſuper fidem ſuam,vel conſcientiam,an iſtud iuramentum ſufficiat ad hoc, vt dictum ſit validum.*
14 *Fidei præſtatio iuramento æquipollet.*
15 *Iuramentum corporale,vbi ſimpliciter lex requireret,& non tangi ſacrã ſcripturam,vel euangelia, an quemlibet librum tangere ſufficiat.*
16 *Iuramentum vtrum fortius ſit tactis ſcripturis,quam ſine.*
17 *Teſtis ſi detulit iurare, & pars petijt ſibi iuramentum deferri, iudex tamen non detulit,an eius dictum valeat.*
18 *Index, an notario committere poſſit, vt teſtium iuramentum in ſua abſentia recipiat.& nu.20.& 21.*
19 *Actum non facere,vel non ſolenniter facere,paria ſunt.*

CAP. XXXIX.

1 VIS. †Religioſi ad teſtificandum non admittuntur abſque iuramento, niſi a partibus remittatur.primo ponit dictum. ſecunda ibi, niſi, caſum excipit.†No.differentiam inter monachos & cõuerſos,& etiam oblatos,de qua in c.non dubium.ĵ.de ſent.excom. & 27.q.j.c.vt lex continentiæ.& in clem.j.de deci.& in c.2.s̃.de
2 ſo.comp.& hic aliquid per Mod. † Secundo no.ibi,in cauſis ꝓpriis,&c. ꝙ cauſa monaſterij poteſt dici cauſa ꝓpria monachorum.Item ꝙ in cauſis monaſterij teſtificari poſſunt monachi & conuerſi,& eadem ratione etiam oblati.de quo plene in c.inſuper.& in c.cum nuncius.s̃.e.Tertio no.ibi,niſi forſan,&c.ſecun
3 dum quoſdam Mod.†ꝙ iuramentũ non eſt de ſolennitate ſubſtantialĩ teſtimonij,cum poſſit a partibus remitti,vt hic, & no.ĩ c.de cauſis.s̃.de offi.dele.& in c.fi.de re iud.lib.6. Alij dicunt, ꝙ eſt de ſolennitate ſubſtantiali, cum non valeat dictum abſq; iuramento,vt in c.de teſti.s̃.e. quia tũ illa ſolennitas concernit fauorem partium,poteſt remitti,alias ſi concerneret fauorem publicum,remitti non poſſit,vt l.nemo poteſt.cum materia. ff. de lega.j.ſed primum dictum vr̃ melius.tamen quia iſta conſequẽtia non eſt bona,actus non valet ſine ſolennitate,ergo eſt ſolennitas ſubſtantialis,vel eſſentialis,vt patet in c.j.de re.ec.nõ alie. li.6.& in l.obligari.§.tutor.ff.de auct.tu.cum multis aliis.patet,
a 4 quia ſi eſſet ſolennitas [a] ſubſtantialis,non poſſet remitti a partibus.non.n.poſſent facere ꝙ emptio & venditio conſtarent ſine precio,vel ſtipulatio,ſine interrogatione,&c.vt tradit in c.ſi diligenti.de fo.comp.per Doc.& in d.l.nemo poteſt.& pro differẽtia iſtarum ſolennitatum, vide quod ponit Bart. in l. cum quis, in ſua repe.C.de iur.& fac.ignor. In glo. poſita ſuper ver.aperte. ibi,ſic patet iuramẽtum teſtium, &c. pro declaratione iſtius gl. & materiæ videndum eſt primo, nunquid ſufficiat tacita remiſ
4 ſio partium in iſto iuramento,vt valeat dictum ipſius teſtis.†Secundo,quid ſi reperitur in actis ꝙ talis teſtis iuratus & examinatus depoſuit,vtrum probetur teſtem fuiſſe ſolẽniter & legitime iuratum, ideo videndum erit vtrum cum renunciatur iur̃o teſ
5 tium debeat ĩteruenire auctoritas iudicis. † Tertio,ſi deferr̃ iuramẽtum teſti ſuper reliquiis Sãctorum,& ſuper cruce,& ſim. vel ſi teſtis iurat ſuper fidem ſuam,vel conſcĩam ſuam, vtrũ ſufficiat iſtud iuramentum ad hoc vt dictum ſit validum.primam qõnem tangit Hoſt.in c.nuper.ĵ.eo. vbi vr̃ tenere, ꝙ requiritur conſenſus expreſſus,licet tex.ibi in ver. ꝺicente,facit in ꝺrium, & hanc opi.ſequuntur hic Doct.ſed Io.An.ſin.in addit. Spec.in tit.de teſte.§.ſequitur.ver.& no.hanc opi. approbãs ſimpliciter cum limitat dicens,ꝙ q̃uis in remiſſione iur̃i requiritur conſenſus expreſſus,ſi tũ teſtis iurat non tactis ſcripturis parte præſente & non ꝺicente, vr̃ remiſſa,iſta remiſſio ſolennitatis tactus ſcripturarum, ſine qua ẽt iuramentum obligat ad periuriũ,ſm gl.22.q.j.in ſumma. primum dictum placet, ſed non per rõnẽ, quam vr̃ ſentire Doc.quaſi requiratur conſenſus expreſſus,& non ſufficiat tacitus, quia cum in actib. qui ꝺhuntur conſenſu ẽt iudicialibus tm̃ valeat tacitus conſenſus q̃ expreſſus, vt patet in c.gratum.de offi.dele.& in c.ſolicitudinem.ĵ.de app.dummodo tacitus conſenſus præſumptiue reſultet,non video cur renũciatio iſta non operetur effectum,vñ ꝺt Ang.in l.ſi fideiuſſor.in prin. ff.qui ſatiſ. cog. ꝙ ẽt vbi ex diſpõne legis requiritur ſpãlis renunciatio: taciturnitas tm̃, ex qua elicĩt præſumptus ꝙſenſus, inducit virtutem huius ſpãlis renunciationis,quia tacens vr̃ cõſentire eo modo,quo debuit. pro qua opi. eſt caſus in d.l.ſi fide-
6 iuſſor.& ſic in alio inueniret̃ fideiuſſor.† & ſic in alio caſu vr̃ innui,ꝙ non tm̃ valeat tacita renunciatio,ſicut ſpãlis expreſſa.qa ad hoc eſt ꝺ̃m,ꝙ ꝺria quæ ibi ponitur,vtrum poſſit inueniri alius fideiuſſor qui non ponitur, vt ſi ſit facta proteſtatio ꝓ actorem ẽt cum inueniretur alius fideiuſſor idoneus, taciturnitas non operaretur eundem effectum, ſed ponitur ꝙ ſi inueniatur alius fideiuſſor,actor põt priuilegiatum fideiuſſorẽ repellere abſolute, nec hꝫ neceſſe acceptare eum cũ proteſtatione, ſed vbi alius non reperit̃,non auditur repellens eũ,ſed ꝺꝫ eum admittere cum proteſtatione.in primo tũ caſu, ſi fideiuſſor priuilegiat⁹ ſponte renunciaret priuilegio tm̃ teneretur actor eum admittere,vt l.j. ff.ſi quis in ius voc.non ierit.ſed tũ placet illa opi.vt dixi,quia pñtia ſimplex ſine ꝺictione ẽt in actu iudiciali non inducit ꝙſenſum præſumptum, niſi poſt tps datum ad appellandum,quo caſu inducitur magis fictus ꝙſenſus q̃ verus,vt in c.qꝺ ad ꝙſultationem.de re iud.& tradit Bal.not.in l.ab eo. C.qũo &
7 qñ iud.Ex quo datur intelligi, † ꝙ præſentia & patientia etiã in actu iudiciali non inducit ꝙſenſum ad præiudicium patroni,ſed lex fingit ꝙſenſum interueniſſe, vt dixi, qñ actus valet ipſo iure, & ꝺꝫ appellari ab eo,ad hoc vt nõ valeat,vt in caſu noſtro, cum nulla rõ eſt cur inducatur vel præſumatur interueniſſe ꝙſẽſus, vt latius dicam in ſequenti artic.vbi ẽt cadit iſta difficultas,& tene menti hunc articulum,quia ſæpe cõtingit in practica,nec traditur de eo aliquid per Doc.& vt bene intelligas rõnem premiſſam,declaro id quod dixi,quia vt pꝫ per iura s̃ alle. pñtia partis non inducit præſumptum ꝙſenſum, fictus aũt conſenſus nõ pt induci hic ꝓp non appellare, quia ab actu nullo non eſt neceſſe appellare,vt l.j. qñ prouoc.non eſt neceſ.vnde nihil eſt, ꝙ poſſit imputari parti,ſi non appellat,& ſic ceſſat cã fingendi ꝙſenſum, ergo & fictio,quæ ꝺꝫ fundari ſuper æquitate,vt l.nec vtilem. & ibi no.ff.ex qui.cau.ma.& plene traditur in l. ſi quis pro emptore.ff.de vſucap.Circa ſecundum artic.fuerunt diuerſæ opi.nam Bar.in l.Theopompus.ff.de dote præleg.in effectu concludit, ꝙ per iſta verba notarij probatur iur̃m eſſe interpoſitum, quia eſt iſta ſolennitas quæ potuit interuenire tempore actus facti, ergo enunciata præſumitur, vt l.j.C. de fi.inſtr. & iure haſtæ fiſ.li.10. ſed quia per hæc verba non probatur partem fuiſſe præſentẽ, ideo concludit ꝙ dictum teſtis non valet niſi notarius atteſtet̃ tunc partem fuiſſe præſentem. & hanc opi. ſequitur hic d. Ant. dicens ita tenere Io.An.in ti.de teſte.in addi.Spe.qui hoc ibi nõ tenet, ſed vt ĩtelligas illam additionem, mouet ibi duas qõnes.
8 vna eſt,† ſi in actis reperitur ꝙ tali die talis teſtis iurauit præſente parte,& coram iudice, vtrũ præſumatur tetigiſſe ſcripturas. de qua concludit,ꝙ iſta verba non probant iur̃m teſtis trib. rationibus.Prima, quia notarius enunciat actum de præterito,ergo non creditur ſibi, vt no.Inn.in c.qm̃ ꝺ̃.s̃.ti.proxi. Secunda,qa per iſta verba non apparet iudicem & partem fuiſſe præſentẽ. Tertia, quia in iſta teſtificatione non continetur dies iuramẽti præſtiti,ꝙ requiritur in deſcriptione actorum,vt in c.qm̃ ꝺ̃. pre alle.ex prima ergo & vltima ratione clare patet,ꝙ etiam ſi notarius atteſtetur de preſentia iudicis & partis,adhuc tũ remanerẽt aliæ duæ,per quas ſentit tpe quo nõ valeret talis atteſtatio. Tu vero in iſto artic. pro intelligentia ipſius, conſidera ꝙ primum membrum Bar.vcꝫ qñ notarius atteſtatur de iur̃o ſine præſentia partis,eſt verum in vtroq; dicto: nam verum eſt ꝙ probatur iur̃m fuiſſe preſtitum,ex quo actus potuit fieri tunc, cum limitatione tñ, quæ ĵ.dicetur ratione prealleg. pro qua eſt caſus, ſm Bar.ibi in l.per hanc.in fi.C.de ero. mili. anno.li.12.vbi hoc firmat Bar.licet ille tex.hoc non probet,vt plene declarat Do.me⁹ in l.ſciendum.de ver.obl.Sed tũ verum eſt per s̃.dicta. ſecundũ etiam dictum procedit per tex.no.& quod ibi per Bal.in l.2. C.
9 de ſtatu.& imagi.per quem probatur,†ꝙ præſentia iudicis non ꝓſumitur in loco in dubio,niſi probetur. & ſi r̃ non præſumitur præſentia partis,niſi qñ eſſet de ſolennitate intrinſeca, vt declarat Bar.in l.Titia.§.idem rũdit.ff.de ver.ob.vnde verum eſt dicere ꝙ atteſtatio ſola iur̃i non erit ſufficiens ratione prædicta,

ſed

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ ſolennitas in eadẽ ratificatione requiritur, quæ a principio exigebatur, Rui.conſ.71.nu.32.lib.3. Et ſolennitas iuris poſitiui in teſtimonio ad pias cauſas remittitur, ibi.nu.24.

sed quando notarius attestatur de presentia partis & iudicis, vel præsentia solius partis, quando esset sibi commissa receptio & examinatio testium, sicut communiter fit, tunc aliquo casu pōt esse vera opi. Bar. & aliquo casu dubia, nam si non constat ꝙ testis fuerit examinatus, & illa verba scripta loco prædicto in loco, vel tempore non iuridico, tunc quia reperitur iuramentum esse præstitum parte præsente, valebit actus. si vero constat scripturam fuisse factam & examen die feriata in honorem Dei, in qua ēt de consensu partium procedi non potest, vel in camera, & in loco iuridico, & tūc necessario notarius attestatur de actu de præterito, non de actu facto, tunc ergo deficit partis præsentia, quia non attestatur partem fuisse præsentem tempore actus gesti, & attestatur de actu præterito non apponendo diem actꝰ limitatum, ꝙ fieri non potest, vt s. dixi. & hanc considerationē approbat Bal. no. in l. gesta. in fi. C. de re iudi. & in l. iurisiur. in 2. col. C. de testi. sed Do. meus in l. sciendum. ff. de verb. obl. etiam in hoc secundo membro sequitur Bart. & impugnat dictū Bal. tali ratione, quia solennitas enunciata in instrumento, si nō potuit interuenire tempore actus gesti, præsumitur in præiudiciū partis præsentis ratificantis, vt l. optimam. C. de ꝺhen. & cōmit. stip. & tradit Bar. in d. l. sciendum. & Mod. in c. sicut. ſ. de re iudi. tangit etiam Bar. in l. licitatio. in princ. ff. de pub. & vect. Sed ista ratio cum reuerentia non est sufficiēs, quia in instrō in quo enūciatur ꝺctus factus a partibus, quicquid notarius enunciat, præsumitur dictum a partibus. & positum de volūtate earum, ideo statur instrō non probante ꝺrium, vt l. cum precibus. C. de proba. & probatur in d. l. optimam. & hoc est quod dicit Bal. not. in l. errore. in prin. C. de testa. vnde non est mirum, si confessio partium præiudicat ipsis confitentibus in his, in quibus possunt sibi præiudicare, sed in casu nostro qū notarius dicit, talis testis iuratus, ista non vīr esse verba partium, quia iuramentū & alia acta scribit notarius ex officio suo, vt in c. quoniam ꝺ. s. tit. ꝓxi. & ideo ista non vī esse confessio partius, sed potius assertio ipsiꝰ notarij, qui ēt sine consensu partium habet scribere acta. vīr autem pendere ista quæstio ab alia difficiliori, de qua per Bar. in l. fi. ff. qñ ap. sit. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. quia si verū est, ꝙ Bar. dicit in dictis locis, per l. 2. C. de relatio. ꝙ qū iudex partibus præsentibus enunciat acta in præterito partes videantur fateri illa acta fuisse facta, tunc videretur dicendum, ꝙ probaretur testem fuisse iuratum tēpore debito, quod tñ procederet, si notarius enūciaret nō solum iuramentū, sed etiā partis præsentiā, i. ꝙ pars fuerit præsens tempore iuramenti, & sufficeret si istud enunciaret implicite, v. g. si diceret solenniter & legitime iuratus. si autem simplr enunciaret testem iuratum, tunc adhuc nō videretur probare iuramentum validum, quia ista stant simul ꝙ pars videatur fateri testem iurasse, & tñ non fateri ꝙ fuerit ꝓsens. Sed quia illa opi. Bar. communiter reprehēditur. & per Io. An. in ti. de sen. prola. §. vt autem. & per Inn. & alios in c. qm̃ ꝺ. s. tit. proxi. & per Dom. meum in d. l. sciendum. vbi plene rndit ad ll. alle. per Bar. Et ex dictis superius in primo artic. patet, hoc dictum non esse verum, quia sola scientia & præsentia nō inducit tacitum consensum in actu iudicij, vt ibi dixi. vī. n. pars tacēs ideo tacere, qū actus fit nulliter a iudice, quia licit ius suum saluum & illæsum durare, ar. l. sicut. §. non vī. ff. qui. mo. pig. vel hi po. sol. ideo simplr vī dicendum, ꝙ & si notarius enunciet explicite testem fuisse iuratum parte præsente, adhuc ista enunciatio non sufficiat, nisi forte enunciaret diem, vel tempus delati iuramenti, tunc. n. perinde esset ac si tempore iurī scripsisset iuramentum delatum, ſm Bal. in d. l. iurisiurādi. & recte, super quo
10 vide Hosti. & Doc. in d. c. quoniam ꝺ. † Et aduerte, si notarius[a]
a scribit iuramentum testis, & ꝙ prȩsente parte & iudice fuerit ꝓstitum & tempus debitum iurī, vt dixi, non tñ appareat ꝙ testis tetigit scripturas, tunc ꝓp concurrentia, s. præsentia iudicis, notarij & partis præsumeretur tactus scripturarū, secus si ista tria non concurrerent. ita tradit sin. Io. An. in addi. prædicta, sic limitās gl. suam in c. vt circa. de elec. li. 6. in ver. corporali. quod ēt sequitur do. Ant. hic, & plenius & diffusius in c. fraternitatis. in fi. s. e. & Bal. in l. iurisiu. C. de testi. sequitur tñ opi. Io. An. loquēdo ēt absolutius & simplicius in c. j. §. fi. n. quid sit inuest. in vsi. feu. per l. cum ostendimus. §. fi. & quod ibi no. ff. de fideiuss. tut. & licet placeat istud dictum pro nunc, ratio tñ d. Ant. in d. c. fraternitatis, non placet. dicit. n. ꝙ illa solēnitas præsumitur, quia est intrinseca, cuius ꝺrium sentit Io. An. in d. addit. & melius, quia si esset solennitas intrinseca, tunc iurans non tactis scripturis non obligaretur ex iuramento, quia deficiente solennitate intrinseca deficiat actus omnino in l. j. in prin. ff. de ver. obl. Præterea sequeretur ex hoc, ꝙ si testis deponeret non tactis scripturis, non posset puniri de periurio. Item ꝙ non solum illis tribus continētibus præsumeretur ista solennitas, sed ēt non concurrentibus, quia regulariter solennitas intrinseca præsumitur, vt l. sciendū. præalle. ꝙ est ꝺ Io. An. expresse in loco præalle. Tertium articu-
11 lum circa gl. tuam. gl. vt vides, tenet hic, † ꝙ partes non possunt renunciare sine auctoritate iudicis, & ita transeunt communiter Doc. vlq; ad Abb. Mod. vñr tamen sentire in verbis suis, ꝙ sufficiat iudicem esse præsentem & non ꝺdicere. hanc opi. secutus est Spe. in tit. de teste. §. sequitur. ver. & no. Bal. in l. j. in prin. ff. de feri. sed gl. ibi simpliciter vī tenere, & etiam Bal. ꝙ simplex remissio partium hoc possit. & hanc opi. sequitur hic do. Abb. Mod. licet illam gl. non viderit. mouetur l. & ratione. per l. si cōuenerit. ff. de re iud. & per l. j. §. vnde quæritur. ff. de no. ope. nū. in quibus patet, ꝙ si partes conueniunt ꝙ iudex ferat sentētiam certo modo, vel componunt inter se litem, iudex debet parere conuentioni partium. Secundo, quia iuramentum non dz prestari nisi cogēte necessitate, vt in c. & si Christus. §. j. j. de iureiur. non tamen vī esse necesse, ꝙ testis iuret si partes remittunt sibi iuramentum, ergo non dz iurare. Nec obst. si dicatur, quia acta non pñt destrui sine consensu iudicis ex voluntate partium, vt l. acta. in prin. ff. de re iud. quia in actis interest iudicis, vt maneāt, ne forte posset aliqñ argui, vt male iudicasset, secūdum Bart. ibi, & Io. An. & Mod. in c. quoniam ꝺ. s. ti. proxi. quæ ratio cessat in casu nostro, ſm eum, & bene. Sed aliud vī obstare, quia videtur interesse iudicis, vt dicit gl. in casū nostro, vt testis deponat cum iuramento ad hoc vt non ita de facili dicat falsum & offendantur aures iudicis, vt dicit tex. in l. nullum. Cleod. Sed ad hoc potest responderi dupliciter. Primo quidem, vt dicunt hic Doct. ꝙ satis præsumetur abstinere a falso, ex quo omnino si dicat falsū, esset puniendus pœna falsi, vt traditur in regula, fine culpa. de re. iu. in mercu. & per Barto. in l. si quis legatum. in fin. col. ff. de fal. Secundo principaliter agitur de præiudicio partiū, satis possunt renunciari vni solum in consequentiam possit aliquid interesse reipublicæ vel iudicis, dummodo non sit interesse pecuniariū, vt colligitur in l. ius publicum, & l. pactum inter hæredē. ff. de pac. & in c. si diligenti. s. de fo. compe. & hanc opi. d. Abb. putat veram. pro qua conclusione allego casum, quem ibi ponderat do. Bal. ad hoc, in l. fi. ī prin. C. de testi. vbi omnino videas, per quem probatur secundum Bald. ibi, ꝙ ex conuentione partium potest dictum inualidum testis fieri validum, & econtra, & hoc dixit glo. in c. cum causam, in fi. supra eod. Secundo addu-
12 co tex. in c. veniens. supra eo. vbi probatur, † ꝙ de consensu partium fieri potest ꝙ testes examinati in iudicio summario faciūt fidem in ordinario. & tamen de iure deberent iterum iurare, si producerentur in ordinario, vt est casus in c. cum in tua. infra eod. & sic patet, ꝙ remittitur iuramentum a partibus, quia testes nulliter examinati, vel in alio iudicio, qui de sui natura nō facerent fidem in isto, quo ad istud iudicium habentur pro nō iuratis, vt patet in d. c. cum in tua. Si ergo iuramentum non posset remitti iudice non consentiente, ergo in casibus illis requiretur ꝓsensus iudicis, nec sufficeret consensus partium, ꝙ illa iu-
13 ra negant. † Circa quartum dixit do. Ant. ꝙ si defertur iuramentum testi super animam, aut super fidem suam, & supra reliqas Sanctorum, vel per crucem & similia, ꝙ tale iuramētum astringit testem, sicut si iurasset ad sancta Dei euangelia, & sic videtur velle, ꝙ sufficiat. alleg. multa iura, videlicet tex. in c. si episcopus, & in c. si duo. 35. q. 6 & in c. ad aures. supra quod met. causa. & in c. 2. infra de fideiuss. & in c. constitutus. in text. & glo. infra de
14 appell. in quibus probatur, † ꝙ præstatio fidei æquipollet iuramento. & idem si aliquis dicat sub periculo animæ suæ, vt est casus in c. fraternitatis. infra de frigid. & malefic. & ꝙ tales formæ iuramenti obligant ad periurium. Et simile adducit Archid. in c. iuramenta. 22. q. 5. & in c. j. de sepul. Hostien. in titu. de iureiu. supra. §. j. ver. in summa. vbi dicit, ꝙ tales formæ iuramenti æquipollent iuramento, quod fit ad sancta Dei. & sunt dicta Innoc. in c. & si Christus. infra de iureiur. & idem dicit Spec. in parte, quæ promittit seruare compromissum per fidem suam in ti. de arbi. §. fi. ver. sed pone. & est casus in c. cum tempore. s. de arbi. sed do. Abb. Moder. hic reprehendit ista dicta, quia secundū eum in iuramento testis requiritur tactus euangeliorum, vt dicit tex. 3. q. j. c. hortamur. & glo. in c. fraternitatis. in fi. s. eo. vnde licet in aliis actibus, in quibus pro forma non requiritur tactus euangeliorum, vera sint supra alleg. tamen in teste, & vbi requiritur tactus euangeliorum, vt dictum est, alia iuramenta nō sufficiant, quia euangelia non debent tangi, nisi per ea iuratur. vnde si aliter iuretur, non vī posse seruari forma prædicta, ergo iuramentum non vī valere. alle. gl. in cle. i. de hæreti. in ver. tactis, & in c. vt circa. in ver. corporali. de elec. li. 6. Si tñ esset consuetudo, vt tangeretur alius liber pro euangelio, sufficeret, vt inquit illa gl. & Bal. in auth. sacra puberum. C. si aduer. ven. in alio etiā casu non deberet iurari tactis euangeliis, videlicet quādo testis, qui examinaretur, esset infidelis: tunc enim esset inrandum per legem

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ notarius, si narrat quid factum aliquo præsenti, intelligitur præsenti, ac intelligenti, secus si alius puta testis. Ruin. consil. 108. nu. 11. lib. 1. Et notarius actorum non potest delegari a iudice ad aliquem actū iudicialem. Rui. consil. 149. nu. 14. lib. 5.

legem ſuam,non per euangelium: quia licet in veritate ſic iurã do obligaretur ipſe, tamen contemneret & etiam daretur contentus fidei noſtræ,vnde Bal.dicit ꝙ iſto caſu non valeret dictũ, vt ipſe not.ſuper rubr.ff.de iuſti.& iure.Sed contra domi.Abb. multum facit tex.in c.fraternitatis.præallegato. vbi recipitur iuramentum ſub periculo animarum,vel in fidem iurantis ab hoſtibus,quæ inſpiciunt mulierem, vtrum poſſit cognoſci necne; & referunt iudici.& ſic ille tex. loquitur in iuramento teſtium, & tamen ſufficit ibi illud iuramentum. Pro concordia iſtarum opi.poteſt dici, ꝙ aut teſtis iurat verbo, & tangit aliquod ſacrũ, licet non tangat euangelia, v.g.reliquias martirum, altare, crucem,& ſimilia: & tunc iuramentum ſit ſufficiẽs etiam in teſte, & in quocunq; alio actu,etiam ſi in tali deberent tangi euangelia ex forma iuris.pro hoc adduco tibi tex.in terminis, 2.q.5.c. presbyter,ſi a plebe. iuncto c.quæ de cauſa, eadem quæſtione. dr̃.n.in d.c.presbyter.ꝙ ille, qui purgat ſe cum purgatorib.ſuis, dz iurare in ſancto euãgelio præſente,& tamen in c. quæ de cã,
a ſufficit iurare a ſuper reliquiis martirum. Secundo adduco text. de iure ciuili,quem ponderat Bal.in l.generaliter.C.de reb.cre. in verbo,ſacroſanctis ſcripturis,vel in oratorio.& ita exponit gl. ibi,dum dicit.i.ſuper altari.per quem tex. ibi ita tenet Bal.no.in c.j.§.item ſacramenta.de pa.iura.fir.vbi omnino videas,& melius & clarius in c.j.circa prin.de no.for.fidel.vbi dixit,ꝙ ſufficit iurare ſuper qualibet ſacra ſcriptura, & etiã ſuper reliquiis, vel cruce,vel ſim.Confirmatur iſta concluſio ex tex. allegato hic ꝑ d.Ant.in c.de parentela,& in c.illud,35.q.6.Et aduerte diligenter ad illa iura,quia licet tex.in d.c.illud. q loquitur de iuramento teſtis,non repetat ꝙ dictum eſt in c.de parentela. in fi.in iuramento accuſatoris de reliquiis martirum,ſed ſimpliciter videatur velle ꝙ ſufficiat teſtem iurare verbaliter, dicendo ſic, Deus me adiuuet:tamen ſupplendus eſt per c.præcedens,de parentela.quia abſurdum eſſet, ꝙ grauius iuramentum imponeretur accuſatori,q̃ teſti,qui teſtis in dicto ſuo affert maius prẽiudiciũ. Pro hoc facit text.in c.epiſcopus in ſinodo, eadẽ quæſtione.vbi teſtis ſinodalis iurat tactis reliquiis. Illud etiã ſcire debes, quòd
15 †quando lex non requireret tangi ſacram ſcripturam,vel euãgelia,ſed ſimpliciter iuramentum corporale. ꝙ glo. ſenſit tunc in cle.j.de hær.inſti.ver.tacto, ꝙ ſufficiat tangere quemlibet librũ, etiam non ſacrum, & ſic admittitur ſecundum interpretationẽ conſuetudinis. ſed vbi requireretur tactus euangeliorum, tunc non credit ꝙ poſſit tangi alius liber. Tu dic ꝙ de iure non poſſit tangi alius liber non ſacer,& forte hoc eſſet verum,etiam vbi requiritur iuramentum corporale ſimpliciter,quia tactus non videtur requiri niſi propter reuerentiam rei tactæ, alias ad qd requiritur. ſi autem conſuetudo eſſet ꝙ etiam vbi requirit̃ tactus euangeliorum ſufficeret tangere quamlibet ſcripturam, fateor ꝙ illa non eſſet conſuetudo interpretatiua,quia interpretatio eſſet erronea,vt dixit glo.in loco præalleg.ſed tamen,ſi conſuetudo eſſet præſcripta de iure canonico,dicendum eſſet ꝙ præiudicaret legi,quia conſuetudo circa ſolẽnitates multum poteſt, vt in c.cum dilectus.de fi.inſtru. & hoc ſequitur Bal. in auth.ſacra puberum,præallegata,& d.Abb.hic. aut teſtis iurat ſimpliciter verbo,non tangendo aliquod ſacrum,vt dictum eſt,& tunc ſine dubio non ſufficiat iſtud iuramentum, quia iura requirunt ta-
16 ctum,†& fortius eſt iuramentum tactis ſcripturis,q̃ ſine, vt l.fi. & ibi no.C.ſi minor ſe ma. dixerit. vnde in hoc nõ ſequor dicta do.Ant.nec in teſte,nec in aliquo caſu,in quo requiritur corporale iuramentum,vt dicit gl.in c.vt circa,præalle. Non obſt.tex. in c.fraternitatis.præalleg.nam dum dicit in princ.ſub periculo animæ ſuæ,&c. dicendum eſt, ꝙ illa fuit iuratio iudicis, de qua dicitur in c.conſtitutus. j.de ap. Sed tamen vltra illam debet intelligi,ꝙ teſtis iurauerit formaliter,& ſic videtur ſentire ibi glo. Nec ob.j.tex.dum dicit ꝙ matronæ retulerunt in fide ſua, quia dico,ꝙ illud iuramentum fuit adiectum vltra primum ad cautelam,tum ꝑꝑ præiudicium ſeparationis matrimonij, tũ quia illud genus teſtificatus,quod pendet a peritia artis,eſt periculoſum & minus certum, vt d̃t tex.in c.cauſam matrimonij.s̃.titu. proxi.& ideo ẽt iudex a prin.ad cautelam poſt iuramentum formale teſtium adiurabit teſtes ſuper periculo animæ. Tetigit ẽt
17 do.Ant.†vtrum ſi teſtis detulit iurare, & pars petit deferri ſibi
18 iuramentum,iudex tñ non detulit,an valeat dictum teſtis.†Secundo,vtrum Notarius poſſit deferre iurm teſti ſine iudice.Super primo alleg.Iac.But.in l.videamus.§.referre.ff.de in li.iurã. dicentem,ꝙ teſtis non probat,& id credo veriſſimum, ꝙa ſicut qñ iudex oĩno repellit volentem probare,probatio omnino ꝑꝑ hoc non hr̃ pro perfecta, ſed tñ iudex tenetur ad intereſſe parti, vt l.ſi quando.in fi.C.de teſti.& in l.argentarius. §. cum autem. ff.de eden.ita idem eſt dicendum, ſi non admittit probantẽ mo
19 do debito,†quia paria ſunt non facere actum, vel facere & non ſolenniter, vt in c.abbate ſane.de re iudi. ſi.n. probatio haberẽ pro facta,qñ fuit oblata:ergo nihil intereſſet partis,& ſic nõ poſſit agere contra iudicem ad intereſſe, cuius ꝓrium dicitur in dictis iuribus.Circa ſecundum dicit ipſe,tenere Bar.in §. deferre. ꝙ iuramentum non poteſt deferri a Notario teſti, iudice abſente,ſed præſente ſic, quia tunc videtur delatum ab ipſo iudice, ꝑ l.ſi procuratoris præſentis.ff.de verb.obl. Tu aduerte,quia Bar. requirit duo copulatiue, vt poſſit deferri iuramentum a Notario,vt deferatur iudice præſente & mandante:non tamen loquitur in iuramento teſtium,ſed in iuramẽto in litem,in d.§.de iuramento autem teſtis eſt gl.or.& no.in l.hac conſultiſſima.§.fi. C.de teſta.quæ vult,ꝙ Notarius tale iuramentum nõ poſſit deferre,quia probatio debet fieri iudici,vt l.inſtar. C.de iu.fiſ.lib. 10.& l.iubemus.& ibi per glo. C.de libe.cau.faciamus punctũ. Vnde dixit Bal.no.in c.j.§.in cauſis.iuxta fi. de pace Conſtan.ꝙ etiam de conſenſu partium Notarius non poteſt deferre iuramentum teſti, niſi iudex committat Notario receptionem iuramenti. vtrum autem inſtrumenta poſſint produci coram Notario abſente iudice,& confeſſio fieri coram ipſo,eſt maius dubium.ſuper quo vide quod ponit eleganter Bart.in l.ſi finita.§. Iulianus.ff.de dam.infec.& in auth.quæ ſupplicatio. C.de preci.impe.offe.vbi plenius per Bal.qui contradicit ibi Bart.& etiã in d.l.hac conſultiſſima. vide etiam eundem Bald.in l.præcipimus.in prin.C.de app.& in l.vna,in vlt.col.C.de confeſ.& inter alia tene menti vnam l.ſcilicet l.pen.C.de fideiuſ.quæ ſecundũ Bal.ibi,probat ꝙ confeſſio coram Notario actorum videtur facta in iudicio, & ſic eſſet ibi caſus decidens quæſtionem, ſi hoc probaret. ſed ille text. poteſt intelligi de alio quam de Notario actorum,vnde articulus eſt dubius.dic ergo de eo,vt in locis al-
20 leg.†Sed reſtat circa iſtum articulum duplex inquiſitio. primo, quia do.Ant.videtur hic ſentire, ꝙ ſufficiat iudicem eſſe prẽſentem,cum Notarius defert iuramentum,etiam ſi nihil committat Notario.quod ego non credo eſſe verum,quia conſenſus iudicis,quĩ debet interuenire in delatione iuramenti, non põt intelligi requiri,vt interueniat,niſi vt auctoritas præſtetur per ipſũ ſuperiorem, ad quem nihil de cauſa pertinet ratione proprij intereſſe,&c.vt no.Anto.& Moder.in c.cum conſuetudinis. s̃.de conſue.ſed ille, qui debet auctorizare præſens & tacens non videtur hoc facere,vt l.3.& ibi per Bar.de auct.tu.vnde dixit idem Bar.magis generaliter in l.quæ dotis, in 2.col.ſo.ma.ꝙ præſentia & patientia illius,ad quem pertinet actus,cura & ſolicitudo in præiudicium tamen pertinet ad tertium,vt eſt hic, non inducit conſenſum.alle.l.3.præallegatam:ex quo patet,ꝙ ſiue actus ſolus ſit ab vno,& auctoritas ſit interponenda ab altero, ſiue actus ſit faciendus ab illo,qui hoc facit tanquam ſuperior ad præiudicium alterius,eadem eſt ratio.Secundo aduerte,quia dom. Bar.in d.§.deferre.videtur clare ſentire, ꝙ non ſufficiat mandatum ſine præſentia, & hoc proprie indicant leges allegatæ per
21 ipſum.†Ex quo ſequeretur,ꝙ iudex non poſſit committere Notario,vt reciperet iuramẽtum teſtium in ſua abſentia. quod dictum eſt valde durum, & ꝯ practicam communem. & ꝯrium tenet Bal.in d.l.hac conſultiſſima,& in d.§.in cauſis.in fi. & ſine dubio procedit dictum Bal.in caſibus, in quib.iudex poteſt cõmittere receptionem teſtium alteri,de quibus in ca.2. de iudic. li.6.& in c.cum cauſam.in fi.s̃.e.per Abb.Mod.& in auth.apud eloquentiſſimum,in fi.C.de fi.inſtr.in cauſis autem, de quibus
b iudex b deberet examinare teſtes per ſeipſum,adhuc videt̃ poſſe dici,ꝙ iudex poſſit committere nudum miniſterium recipiẽdi iuramentum,non autem examinandi,quia ceſſat cauſa, propter quam fit illa prohibitio.Barto.autem in illo §.deferre,non loquitur de iuramento deferendo teſti, ſed de iuramento in litem, & forte voluit ſentire iſta eſſe ſpecialia in illo iuramento: magis tamen placet etiam in illo, quod dictum eſt ſupra, quia tex.in d. §.deferre. non excludit illum, qui repreſentat perſonã iudicis.arg.c.mulieres. & quod ibi no.de ſen.excom.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde,ꝙ iurans per membra Dei, quãdo dicatur blaſphemaſſe, & ſit pœna puniendus,Boer.q.301.nu.11.& 14.in 2.par.

b VIN. GOD. Notarius autem ſine iudicis commiſſione,non poteſt teſtes recipere. Afflic.in deciſ.Neap.deciſ.193.nu.8.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus neceſſarius in teſtem,a iudicando remouetur.*
2 *Præbendas conferendi ius,an laico conferri poſſit.*
3 *Ius patronatus in fœminam in dignitate poſitam cadit,etiam ſi priuata ſit.*
4 *Iudex neceſſarius adhibendus in teſtem,poteſt peti remoueri.*
5 *Iudex ab officio iudicandi propter teſtificandi officium,an remoueatur.*
6 *Lis an habeatur pro conteſtata, vbi per primum actum mediate reſpicientem merita cauſæ, ipſa non requiritur.*
7 *Exceptio, per quam iudex repellitur, vt ſuſpectus,ante lit. conteſta. proponi debet.*
8 *Exceptionis declinatoriæ notitia poſt lit. conteſta.ſuperueniens, an opponi poſſit.*
9 *Iudex ſeu actor & teſtis, quòd nemo poſſit eſſe,de quibus intelligatur. & nume.12.*
10 *Maior,qui teſtificatur coram inferiori.ſi dicatur falſum coram eo, an ab eo puniri poſſit. & nu.11.*
13 *Reprobatus in vno officio,amplius ad idem,vel ſimile aſſumi non poteſt.*

CAP.

CAP. XL.

1 DIlecto. †Delegatus necessarius in testem remouetur a iudicando, & alius subrogatur. secunda est ibi, ne igitur. tertia est ibi, mādamus &c. No. ibi donatione. ℭ hoc verbum exponi pōt duobus modis. vno modo donatione. i. collatione, sicut exponitur ī c. fi. de offi. vi. lib. 6. secundum hoc habes notare duo. primo, ℭ
2 collatio beneficiorum est donatio. † secundo, ℭ ius conferendi præbendas potest conferri laico. quod est verum ex priuilegio sedis apostolicæ, pro quo vide tex. cum gl. in argumētum, in c. Adrianus. 63. distin. alias non posset ad laicum spectare, ēt ex cō suetudine præscripta spatio tanti temporis, de cuius initio memoria non existit, argu. c. causam, quæ. j. de præscrip. quinimo ex transcursu illius temporis non præsumeretur priuilegiū. ista dicta tradit signanter Io. An. in c. j. de præben. lib. 6. & ad materiam vide gl. 96. distin. c. bene quidem. & in Specu. de præben. §. j. circa fi. secundo modo potest exponi donatione. i. præsentatione, prout exponitur in c. fi. j. de concess. præben. qui tex. proprie loquitur de ista Comitissa Flandrensi. & secundū hoc hic intelligit Oldra. hunc casum. s. ℭ procurator vīs etiam cum libera non videtur habere mandatum ad præsentādum clericū
a in beneficio, quia ad donandum a requiritur mandatum speciale, vt in d. c. fi. de offi. vica. lib. 6. & in l. contra iuris. §. si filius. ff. de pac. quod est multum notabile. Ex hoc etiam tex. sic intellecto
3 colligitur, † ℭ iuspatronatus cadit in fœminam positam in dignitate, & idem est, si fęmina sit priuata, vt dicit gl. no. 16. q. 7. c. quoniam in uestituras. cum transit istud iuspatronatus ad fęminas, sicut masculos, vt sentiunt Doct. in cle. 2. de iurepatron. & tenet expresse do. Abb. hic in 2. no. ibi sacerdotalium, &c. quod est reperire præbendam, quæ non potest conferri nisi sacerdoti ex ordinatione & priuilegio, vel consuetudine. & quæ dicatur præbenda sacerdotalis, traditur in c. significatum. j. de præben.
4 & in c. cui de non sacerdoli, eo. titu. in 6. † Tertio no. ibi, postulauit, &c. ℭ in eadem causa durante officio iudicandi nō potest aliquis esset testis & iudex. & ideo iudex necessario adhibendus in testem potest peti remoueri, de quo diximus plene in c. cum
5 a nobis. s. eo. † Quarto no. ℭ propter officium testificandi remouetur iudex ab officio iudicandi, præmissa tamen aliquali causæ cognitione, secundum Inno. hic, quod an sit verum, dicetur in glo. ℭ procedit etiam si vnicus tantum sit datus a iudice, secundum Inno. & Moder. & ex hoc patet ℭ officiū dicitur esse testis, vt in c. cum R. & ibi no. s. de offi. dele. In glo. posita super ver. litis, &c. Doc. communiter dicunt ℭ hæc protestatio non erat necessaria, quia per hæc verba non respondebatur petitioni, ideo non poterat induci litis contestatio, vt in c. vnico. s. de li. conte. vnde ipsi dicunt & melius, ℭ ideo dixerat, citra litis contestationem, vt denotaret tempus, j. quod deberet ista obligatio fieri, quia post litem contestatam non potest peti remoueri iudex, vt alius ad causam subrogetur loco ipsius. 3. q. 3. offeratur, in c. insinuante. s. de offi. deleg. secundum Abb. ad quam nisi ex noua causa agatur, &c. vt propter infirmitatem, vel aliter nouiter superuenientem. i. nouiter sciret illum esse vel fuisse de illa causa informatum, cum tunc esset idem subueniendum, ar. c. præsentium. s. eo. secundum Host. & Ioan. And. facit optime, quod notant Doc. contra gl. ibi positam in c. pastoralis. j. de excep. & qđ no. gl. & Archi. 3. q. 9. c. exceptio. Tu vero potes dicere, defendē do gl. ℭ ideo fuisset inducta litis contestatio, nisi fuisset protestatio præmissa, quia forte causa erat commissa, vt procederetur sine figura iudicij. itaque non requirebatur litis contestatio, sicut hodie proceditur in istis beneficialibus, vt traditur in cle. dispen
6 diosam. de iudi. & tunc hic esset casus no. † ℭ sicut per primum actum immediate & de directo respicientem merita causæ, vbi litis contestatio non requiritur, lis habetur pro contestata, vt l. nulla, & l. nihil arbitramur. C. de procur. & traditur per gl. in c. j. de elec. lib. 6. & per do. Anto. plene in c cum M. s. de consti. ita p actum, qui non respicit immediate, sed mediate merita causæ. facit optime pro hoc dicto, quod ponit gl. no. in c. ex parte Adæ. s. eo. & in ca. pastoralis. de excep. dum dicunt, ℭ exceptio, quæ opponitur contra personam testis, dicitur indirecte peremptoria. nec potest non violando literam stare expō Doc. quia secundum ipsos, ista essent verba Papæ, quia non videtur esse de mente literæ. narratur hic modus proponēdi ipsius propositi, in quo dicitur, ℭ petijt hoc citra litis contestationē. vnde apparet ℭ ista fuerunt verba partis. vnde aut est dicendum, vt dixi, aut potest dici ℭ pars contestata est ad cautelā, licet non expediret. Dubitauit enim forte ℭ attingebat merita causæ, nec per hoc videret litem contestari. potest enim intelligi, vt dicunt Doc. ℭ sunt verba Pontificis ibi, citra litis, &c. sed magis videtur esse, vt dixi, ℭ
7 sunt verba partis. † No. tamen perpetuo ex dictis Doct. duo. primum est, ℭ non solum exceptio, per quam iudex repellitur, vt suspectus, vel vt alias inhabilis, debet proponi ante litem contestatam, sed etiam quandocunque, tenet exceptio vel allegatio, per quam iudex petitur remoueri a iudicando generaliter, nec terminatur termino litis contestatæ ex qua cunque causa id pe-
8 tatur. † Secundo no. ℭ notitia exceptionis declaratoria superueniens post litem contestatem, potest opponi, ℭ intellige, si verisimiliter ante litem contesta. non potuit sciri. alias si posset impurari parti culpa, non admitteretur. primum probatur in cap. nulli, de elec. lib. 6. secundum in c. innotuit. s. de elec. & sic concordantur opiniones contrariæ per Doc. Moder. in d. c. pastoralis, vlti. gl. sic intellige dicta Doc. hic. pro qua distinctione bene facit tex. in l. vtilitatem, & in l. in confirmando. ff. de confi. tu. & quod no. Barto. in simili quæstione in auth. minoris debitor. C. qui dari tuto. pos. Et ad materiam vide tex. cum glo. in l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbi. Et aduerte, quia licet cō munis opi. hic, & in d. c. pastoralis. teneat id, quod s. dixi. s. ℭ notitia exceptionis superueniens post litem contestatam, facit vt exceptio possit opponi, si pars prius probabiliter ignorauit, tamen contra istam opinionem videtur casus, secundum glos. & Ang. ibi, in l. de die. §. si seruus. ff. qui satisda. cog. vbi petitio fideiussoris, quæ debet fieri ante litem contestatam, non pōt fieri post iudicium cęptum. & intelligit Ang. etiam si sit error probabilis. & videtur esse de mente literæ. tamen quia alias contineret non dubium, cum ex ver. sequenti in quo est dictio implicatiua. sed vnde, datur intelligi ℭ in eodem casu intelligitur ver. præcedens. i. vbi quis probabilitet ignorasset. sed tu tene sententiam communem, quia pro ea est casus in d. §. si seruus. cū ver. sequenti. propter prædictam dictionem implicatiuam quæ implicat idem esse in casu præcedenti. vnde sicut in versic. mulieri succurritur dictis duabus personis etiam post litem contestatā & in verbo præcedenti. & hoc probant verba tex. etiam in principio non transponendo tex. vt facit glos. quæ transpositio fieri non debet, cum non sit necessaria, vt patet ex præmissis. Et pro ista conclusione vide tex. no. in l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbi. in ver. repertus fuerit. vbi videtur probari ℭ satis est inimicitias detegi nunc, licet gl. ibi illum tex. destruat. Ad materiam ēt vide bonum tex. in c. vt circa, in fi. de elec. lib. 6. In glos. posita super ver. adhuc credo &c. Adde ad declarationem istius glos. ℭ etiam si plures quam duos testes haberet qui peterent iudicem remoueri vt possit testificari, adhuc posset dari casus, in quo obtineret. quid enim si reus produxisset vel cōstaret ℭ esset producturus plures testes super eisdem articulis vel directo contrarijs, ita ℭ probatio sua perfecta possit confundi, iuxta notata in c. in nostra. s. eo. Item quid si esset probabilis suspitio ℭ testes illi quos pars vult producere possent reprobari. puta quia laboraret infamia de crimine ꝯ eos, vel saltem aliqua probabilis coniectura. certe eadem ratio videretur esse quā in casu posito per gl. & militaret ratio assignata per text. In dubio tñ ille, qui habet tres testes per se, præsumitur posse sufficienter probare quo ad hoc, vt non sit opus assumere plures. casus est, quem ibi ponderat Bart. in l. quotiens. C. de naufra. lib. 11. non tamen propter hoc dicerem, sicut ipse ibi sentit, ℭ si quis in vno articulo produceret vltra tres, possit repelli, quasi esset effrenata multitudo testium, quia istud est arbitrarium, & aliqñ admittitur longe maior numerus, vt in c. cum causa. s. eo. potest enim fieri vt lex præsumat probationem esse sufficientem, & tamen ℭ probatio adiecta vltra illam non sit effrenata, dummodo nō procedat in magno numero. quod potest esse vtile, saltem quia numerus confirmat fidem, vt in c. nostra. §. eo. addit etiam hic no. Inno. ℭ non statim cum petitur iudicem, vt testis sit, remoueri a iudicando, &c. hoc debebit concedi, sed debet interuenire summaria cognitio, in qua iudex informabit se de duobus, videlicet vtrum iste testis sit necessarius, deinde vtrum verisimiliter præsumatur aliquid scire de his, super quibus petitur in testem. si enim in concedenda prima dilatione requiritur aliqua lis causæ cognitio. 3. q. 3. §. spatiū. & traditur in c. præterea. s. de dilatio. multo fortius in hoc casu ista cognitio requirēda est. dupliciter enim videtur præiudicari parti. primo, quia remouetur iudex sibi gratus, & de quo multum cōfidit, ℭ interesse videtur esse aliqualiter considerandum. quod patet, quia propter hoc pars appellata non potest præuenire appellanti in impetratione nimium substituendo, vt patet in c. oblatæ. §. j. j. de appel. secundo pp expensas, quas fecit pars impetrando. & hanc conclusionē approbant hic Moderni. pro qua dom. Abb. dicit esse casum hic in si. in ver. mandamus. vbi iniungitur onus probandi allegationē factā huic proposito. & sic videt ℭ debeat ꝓbare, ℭ ille testis sit sibi necessarius, &c. tu dic ℭ iste tex. facit fortiter in oppositum: quia, vt patet in ver. ne igitur. antequam iustificetur ipsa

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde quòd ius patronatus absque traditione transferri potest in alium per donationem, Rui. consi. 108. nume. 1. lib. 5. & quot possit modis acquiri per laicum. Alexan. consi. 74. num. 21. lib. 4. & donatio iuris patronatus non ualet nisi interueniat in ea consensus episcopi, Ruin. consi. 108. nu. 2. lib. 5. & competit fęminæ sicut masculo. Roc. de Cur. in trac. de iu. patr. in uerbo competens. num. 1. 2. & in lib. 9. trac. fol. 60. & idem Roc. in eodē trac. in 7. parte, nu. 22. fol. 106. ciusdem libri, dicit quod competit uxori.

Ipſa appellatio,& ſic antequam veritas iſtius allegationis ſurrogatur alius teſtis loco ipſius. ergo datur intelligi, q̃ abſque aliqua probatione iudex, qui petitur in teſtem, eſt remouendus. Nec ob. tex. in ver. mandamus. quia luce clarius patet ex p̃miſſis, q̃ illa verba, ſi eſt ita, non referuntur ad probationẽ neceſſitatis, de qua ſ̃. i. q̃ iſte teſtis eſſet neceſſarius, quia cũ iam iudex eſſet remotus per ſummum Põtificem, ex hac cauſa fruſtra ad finem obtinendi, hæc fieret probatio, q̃ iam eſt obtentum. illa ergo eſt cauſa ad hoc, videlicet vt debeat probari p̃poſitũ fuiſſe ſuſpenſum ex hac cauſa & appellatione iam interpoſita. ſi enim ex alia cauſa fuiſſet ſuſpenſus, non eſſet relinquenda ſuſpenſio. Item ſi appellatio non fuit interpoſita ante ſuſpenſionem, non eſſet relaxanda tanquam nulla. Vnde ſuper vtraque neceſſario erat probatio. opinio tamen Inno. placet mihi per iſtum tex. in ver. ne igitur. vbi ſummus Pontifex in remouendo iudicem fundat ſe ſuper hoc, ne iuſtitia valeat reperire. & ſic patet q̃ remotio non eſt facienda niſi ſubſiſtente neceſſitate, ſaltem veriſimili. & cum iſta neceſſitas ſit fundamentum remouẽdi iudicem, videtur q̃ qui eam allegat ad ſui fundamentum, debet probare, vt in regula, ei qui dicit. ff. de proba. & in c. in præſentia. ſ̃. tit. proxi. vnde dixit Anto. de Bu. valde ſingulariter, in c. ſuper eo. q̃ ille, qui vult teſtem cogi ad teſtificandum in ſubſidium, qa non habet alias probationes, debet hoc probare, quia eſt fundamentum ſuæ intentionis, ſi hoc petat in cauſa criminali, vt ibi latius per eum, qñ habet ius commune contra ſe. & ita videtur eſſe in propoſito. nam regulariter iudex non eſt remouendus a iudicãdo ſine cauſa, vt in c. cum ſpeciali. & in c. 2. requiris. j̃. de appell. contra ipſum tamen multum facit tex. vt ſ̃. dixi, vbi nõ patet aliquid fuiſſe probatum contra ſummum Pontificem, & tamẽ iudex remouetur. vnde oportet dicere alterum de duobus, vel q̃ hic probatio fuerat facta coram primis iudicibus, de qua conſtitit Pontifici, vel q̃ hic ſit caſus contra dominum Anto. in loco p̃allegato, videlicet q̃ ille qui dicit ſe non poſſe aliter probare, habeat fundatam intentionem ſuam, ita q̃ non teneatur ipſe p̃ bare hoc, quod allegat. & tunc vera erit doc. Inno. ſ̃. dicta, q̃ debebit adhiberi ſummaria cognitio, quia forte pars aduerſa præparabit oppoſitum. ſed primum magis placet, quia magis innititur regulis iuris, licet aliqualiter diuinet ad iſtum tex. Sed contra rationes Inno. poteſt argui, & primo contra primam, inquãtum conſiderat intereſſe expenſarum, quia ad iſtud poteſt dici q̃ intereſſe expenſarum non aufert beneficium conceſſum parti de iure communi, ſed inducit vt pars non poſſit vti beneficio, niſi refundat expenſas, vt eſt caſus in c. interpoſita. §. ille deniq;. j̃. de appella. & in l. edita. iuncta gl. ſua. C. de eden. Præterea hoc intereſſe expenſarum non eſt conſiderabile, niſi vno caſu, videlicet q̃ ſi impetrans non potuiſſet impetrare hunc iudicem non fuiſſet veriſimile alium impetraturus tunc cum præcederet intereſſe expenſarum, quia pars non feciſſet iſtas expenſas, qa pars quæ petit nouum iudicem ſurrogari, cum hoc fiat eius cauſa & contemplatione, tenebitur ſubire expenſas noui iudicis in impetrando, vt l. ſi poſtulauerit. in prin. ff. de adul. nihil ergo poterit intereſſe prioris impetrantis, quaſi habeat facere nouas expẽſas in impetrando nouum iudicem, quia illa ſubit pars aduerſa. Nec ẽt poteſt dicere q̃ priores expenſas debeat repetere, ex quo iudex impetratus remouetur, quia ex quo alium omnino erat impetraturus, etiam iſto remoto non dicitur affici damno quo ad expenſas, vt poſſit eas repetere ab aduerſario, vt l. ſed ſi hæreditas. § j. ff. ad exhibe. facit optime quod no. Bart. in ſimili quæſtione, in l. edita, in vltima quæſtione præallegata. vbi vult, q̃ qñ actor mutat libellum, vel emendat, reus non poteſt petere expẽſas ab eo, quando eaſdem expenſas eſſet facturus in libello emẽdato quas in primo. hæc tamen ſecunda ratio non infligeret dictum Inno. quin poſſit euadi, quia pur remaneret aliqua recognitio. ſed prima ratio concludit & bene q̃ cauſæ cognitio vertitur ſuper refectione expenſarum non ſuper ratione iudicis. contra ſecundam rationem Inno. facit tex. in l. pe. §. j. ff. de vaca. mune. in ver. tollerabilius. vbi tex. videtur velle q̃ in remouendo. iudicem quem pars petit remoueri ex aliqua iuſta cauſa non attendatur intereſſe partis aduerſæ, niſi vno reſpectu duntaxat, in quantum. ſ. per dationem noui iudicis prolongaretur cauſa, quia iam prius iudex cognouiſſet de cauſa. ſed tamen hoc non obſtante, placet opinio Inno. & ratio ſua per tex. in d. l. penul. §. j. vbi probatur, q̃ ex leui præiudicio quod infertur parti: verbi gratia ex inſpectione modici temporis non remouetur iudex cum captione alteri⁹ partis. & licet poſtea in ver. tolerabilius. loquatur de vno intereſſe partis dũtaxat, non tamen reſtringit p̃cedens dictum, ſed videtur poſitum cum exemplo. pro quo bene facit tex. in l. ſi longius. in prin. ff. de iudic. vbi ſimpliciter dicitur à contrario ſenſu, quod propter modicam dilationem nõ
a remouetur iudex, [a] & ſic patet, q̃ ratione leuis præiudicij pars non poteſt petere remoueri, vt inquit idemmet. In eadem ibi, ſed ſi omnino nollet, &c. do. Abb. Moder. hic repræhendit iſtud dictum gl. quia eum. ſ̃. concluſum ſit, q̃ iudex non eſt remouendus, niſi in ſubſidium. i. vbi aliter veritas probari non poſſet, in iſto caſu etiam in criminalibus teſtis poteſt cogi teſtificari, ergo licet proteſtetur ſe nolle, nihilominus poteſt. quod autem poſſit cogi, notatur plene in c. dilectorum. j̃. titu. proxi. Sed poteſt ſaluari gl. in vno caſu, videlicet qñ ille qui petit remoueri iudicem, habet duos alios teſtes, per quos poſſit probare, quo caſu licet æquum ſit remoueri iudicẽ teſtificari, vt dixit gl. ſ̃. in prin. non tamen videtur æquum ſi cogatur teſtificari in criminalib⁹, quia non conſtat ſufficienter q̃ probatio non poſſit fieri p̃ alios quo ad effectum tollẽdi priuilegium teſtis. In gl. poſita ſup ver. recuſaſtis. ibi, ſed quid erit ſi iudex iſte, de quo quæritur, &c. De materia huius quæſtionis & ſequentium vſque ad finem, dic vt traditur in Spec. in tit. de teſte. §. j. ver. quid ſi impetrans. & verſ. ſequentibus. Et circa hanc quæſtionem primam tranſeunt aliq Doctores antiqui cum gl. & Hoſt. & Ioan. And. alij tenent opinionem Io. vt hic in gl. & Inno. quia delegatus repræſentat perſonam delegantis, vt l. j. §. qui mandatam. ff. de officio eius, cui man. eſt iuriſdi. & in c. paſtoralis. §. j. ſ̃. de offi. ordi. Sed hoc dictũ negant Moder. quia ſi delegatus in totum commiſit vices ſuas, ſubdelegatus non repræſentabit amplius, quia ipſe remanet priuatus, & deſinit eſſe iudex. hinc eſt, q̃ ad eum non appellat̃, ſed ad primum delegantem, vt in c. ſuper quæſtionum. §. porro. ſ̃. de offi. dele. & in c. delegatus. in fi. eo. titu. in 6. vnde quando delegatus in totum commiſit vices ſuas, nec proceſſit ad pronunciandum aliquid in cauſa, tunc ſi poſtea in totum committit vices ſuas q̃ non poſſit teſtificari ſecundum do. Abb. Moder. per ea, quæ habentur. 2. q. 6. c. ſtatuendum. qui enim aliquid pronũciauit in cauſa videtur eſſe affectus ad cauſam, intellige in fauorem eius pro quo pronũciauit, ergo repelletur à teſtimonio, qđ non eſt verum aliquo modo, quia etiam iudex qui proceſſit in cauſa, quinimmo & qui tulit ſententiam poteſt atteſtari de geſtis coram ſe, vel pro ſe, dummodo ex tali atteſtatione non conſequatur laudem, vel fugiat vituperium, vt plene ſcripſi in c. cũ a nobis. ſ̃. eo. & probatur in c. cũ dilecti. j̃. de acc. & in c. cũ inter dilectos. § præterea. de exceſ. præla. vnde iſtud dictum non habet ſaporem iuris, niſi reſtringatur eo modo, quo. ſ̃. dixi, niſi qñ teſtificatnr ad releuandum ſe. ſed eſt magis dubium, quid ſi delegatus reſeruat ſibi aliquid de iuriſdictione, vel quid ſi ordinarius deleget ipſe cauſam, vtrum poterunt eſſe teſtes. ſuper quo hic dom. Abb. in effectu concludit, q̃ poſſunt. de quo dic vt hic plenius per eum. cui adde caſum valde bonum in ſimili in ca. in ſup. ſ̃. & qđ ibi no. vbi p̃z q̃ q̃uis prælatus nõ poſſit teſtificari in cã eccleſiæ ſuæ, ſi ipſe agat in iudicio p̃ ſe, põt ſit teſtificari, ſi cõ
9 ſtituat p̃curatorẽ ſuo noĩe ad agẽdũ. †Ex quo p̃z, q̃ iura dicentia q̃ nõ põt eſſe iudex & teſtis, neq; actor & teſtis, intelligunt̃ de his, q iudicãt vel agũt actũ. ĩtellige, qñ repellunt̃ pp hoc ſolũ, qa agũt vel iudicãt, ſecus ſi cã eſſet propria, vt patet de ſe. Quærit etiam hic do. Anto. quia gl. dicit q̃ epiſcopus poteſt teſtificari
10 coram ſuo vicario. †Quid ſi maior, qui teſtificatur coram inferiori, dicat falſum coram ipſo, vtrum poterit ab eo puniri. & remittit ad no. in Specu. in titu. de teſte. §. j. verſi. quid ſi is. vbi Spe. refert quatuor opiniones. & videtur inclinare in vltimã q̃ poſſit puniri per l. nullum. C. de teſti. do. Abb. diſtinguit, q̃ aut ſuperior, qui dicit falſum coram inferiore, habet iuriſditionem in ipſo, vt archiepiſcopus in epiſcopum, epiſcopus in vicariũ ſuũ, & in Archidiaconum, & ſimiles, & tunc videtur q̃ puniri non poſſit, per c. cum inferior. de ma. & obe. & per ea, quæ habẽtur in c. j. j̃. de rapto. & in c. 2. de conſti. Si vero non habet iuriſdictionem in ipſum, & tunc licet ſit maior poteſt puniri, quia quo ad iſtum habetur loco priuati, vt l. apud eum. ff. de manumiſ. vin.
11 & l. 3. ff. de offi. præſi. †Sed quæritur in primo caſu, quid ſi eſſet maior, vel par habitu, ſed non actu, vtrum poterit puniri. ſuper hoc dicit Bar. notabiliter in l. inter tutores. ff. de admi. tu. q̃ ſimiliter non poterit puniri. & ponit quæſtionem de duobus dominis, qui ſunt pares in iuriſdictione & diuiſerũt territorium inter ſe. dicit enim, q̃ ſi vnus delinquat in territorio alterius, non poterit puniri, quia habet iuriſdictionem in illo territorio habitu, & ſic eſt par punienti, & de ſuperiore qui habet iuriſdictionem habitu & non actu, poteſt poni exemplum in c. irrefragabili. §. j. de offi. ordi. & illam concluſionem Bar. ſequitur Bal. in c. imperialem. §. præterea. de prohi. feu. alie. per Fede. licet aliter ſentiat in fi. qualiter debeat iurare vaſallus fidelitatem. ſed primum dictum eſt cõmunius, & videtur eſſe ſatis conueniens & æquũ, q̃ propter habitum iuriſdictionis, qui remanſit, iſte dicatur vel par, vel ſuperior, vt in vniuerſali poteſtate conceſſa inferioti vel pari non compræhendatur iſta perſona, argu. eorum, quæ habẽtur in l. ſi pluribus. ff. de aucto. tu. In gl. poſita ſuper ver. defectu.

ibi,

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Adde an iudex poſſit remoueri vel recuſari quando pater eſt aduocatus in cauſa in qua filius eſt iudex & econtra, Albe conſi. 92. nu. 1. & ibidem ſub pluribus nominis. quando poſſit recuſari & ex quibus cauſis & recuſatus per ſententiam, an poſſit appellare, ibi. nu. 4. & 7.

ibi,sed nunquid aduersarius obijcere poterat, &c. Innocē. in c. cum olim. de excep. limitat istam gl. & dicit eam esse intelligendam, quando exceptio, propter quam repellitur testis, pariter & eodem modo potuisset repellere iudicem, verbi gratia exceptio excommunicationis, infamiæ & similium, de quibus in c. sciscitatus. s̄. de rescrip. sed vbi exceptio, quæ nunc opponitur cōtra testes, non potuisset repellere iudicem, tunc licet aliquis approbasset aliquem in iudicem, nō tamen videretur eum approbasse in testem. exemplum in exceptione criminis, vt refert hic do. Anto. & in c. 2. s̄. eo. Sed etiam in primo casu hoc dictum gl. nō videtur verum, quia maius præiudicium potest afferre testis testificando quam iudex iudicando, quoniam error iudicis & iniustitia potest corrigi per appellationem, sed non dictum testis nisi reprobetur alia reprobatione. † & ideo non valet illa cō
12 sequentia, pars approbauit aliquem in iudicem, ergo ipsum ꝑbauit in testem, quia quo ad partem maius videtur esse officiū testis quam iudicis. vnde approbatus ad vnum officiū, non videtur approbatus ad maius, vt in ca. cum illis. de præben. lib. 6. & est tex. de iure ciuili, & quod ibi per Bar. in l. tutor. §. curator. ff. de adm. tut. ꝑer quem dicit ibi no. Bar. q̄ si pater deputat aliquē tutorem testamento, qui non potest esse tutor propter eum cui datur, & est approbatus ad officium tutelæ ex mente testatoris videtur esse datus curator, vt l. pater Seuerinam. §. j. de condi. & demon. quia maius est officium tutoris vel curatoris. secus ecōtra, si deputatur aliquis curator in testamento illi, cui debebat dari tutor, quia approbatus ad officium minus, non videtur approbatus ad maius. & idem dicimus econtra in reprobatione,
13 † q̄ reprobatus in vno officio, non potest amplius assumi ad illud idem officium, vel simile. De eodem officio ponit Bal. notabiliter in c. j. §. si duo. iuxta fi. de pace tenen. De simili tenet Bar. in l. Cassius. in fi. ff. de Senato. secus si sit dissimile, vt ibi per eū, quia hic in fi. literæ causa remittitur ad priores iudices, a quib⁹ fuit appellatum. videtur contradicere tex. in c. vt debitus. & in c. cum speciali. §. porro. j̄. de appella. Doc. soluunt tripliciter, vel q̄ hoc processit de communi consensu partium, & ista solutio diuinat ad tex. vel secundo dicit do. Anto. q̄ ex quo nouus iudex adiungitur prioribus, non dicūtur ratione adiuncti esse ijdem iudices ꝓꝓ mixturam huius noui, argumento eorū quæ habentur in c. quia circa, de consangui. & affinita. & in l. 2. in princ. ff. de verbo. oblig. sed cum non redeatur ad primos iudices ex eo, quia præsumuntur suspecti, vt j̄. dicemus, adhuc videtur durare causa cur ad eos non debeat fieri remissio. pro hoc facit optime, quod tradunt Docto. reprehendendo gl. in c. dilecti. j̄. de ap
14 pel. vbi voluit, † q̄ non possit appellari ab aliquo, qui iudicauit solus ad eundem, si habet iudicare cum alijs tāquam caput, sed omnes tanquam collegæ. hæc tamen solutio non placet, ratione prædicta, quia sub eadem ratione ab ipsis fuit appellatū, sub qua nunc iudicant, licet vt collega. non tamen firmo nunc, an vera sit decisio præallegata, in qua adde etiam quod traditur in c. a collatione. de appella. lib. 6. Tertiam solutionem posuit Ab. antiquus, quæ est. s̄. & pulchra, & eam approbant hic Ioan. An. & Moder. q̄ ideo causa remittitur ad priores iudices, quia & si errauerint, fuit tamen ante decisionem huius decretalis iste probabilis error. vnde nō possunt dici priores iudices suspecti quasi dolose, vel per ignorantiam iuris grauauerint partem. vnde cū cessat causa, propter quam causæ cognitio deuoluitur ad iudicem, ad quem. s. suspitio priorum iudicum, cessabit etiam iuris dispositio. & hæc opi. multum placet, maxime quia Barto. in l. eius, in vlt. q. ff. de appel. reci. declarans intellectum c. vt debitus. expresse vult q̄ dispositio illius c. surgat ob iniuriam, qu infert iudex parti grauando ipsam. allegat. l. si quis prouocatione. C. de appel. quæ sine dubio cessat, vbi datur probabile dubium iuris. Et aduerte, quia in illa q̄stione in finalibus verbis ampliat dispositionem c. j. §. j. de appel. lib. 6. dicit enim ille tex. q̄ si pars appellans antequam appellatio super interlocutoria finiat̄, &c. vult causam principalem expediri per iudicem ad quem finito appellationis articulo cognoscetur causa coram iudice ad quē, etiam si pronunciaretur bene appellatum & male interlocutum, vt ibi exponit quædam glo. parua, & est communis sensus. Bar. autem in loco præallegato vult, q̄ idem sit etiam si postquā
a pronunciat male esse appellatum, [a] pars appellata vellet causā cognosci per iudicem ad quem. & credo esse verum, quia ratio propter quam pars appellata hoc potest petere prius, est quia appellans non potest contradicere, quoniam appellando tacite videtur dixisse appellando appellationem suam iustam, & sententiam iniustam. & q̄ causa principalis erat deuoluenda ad iudicem ad quem, secundum Io. An. in d. c. j. & sic videtur approbasse iudicem ad quem, quo ad cognitionem principalis, quātū est in se, vnde nō pōt eū amplius reprobare. q̄ rō habet locū, siue appel. hoc petat añ articulum diffinitum, siue post, vt vides.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde q̄ quis dicitur appellatione abstinuisse iusto metu quā do iudex solet male tractare appellantis cōsanguineos, Rui. consi. 8. nu. 2. li. 5.

SVMMARIVM.

1 *Probationis copia ne pereat ex parte rei produci possunt testes aduersario citato.*
2 *Fundans ecclesiam ab initio ipso iure habet intentionem fundatam etiam pro hæredibus.*
3 *Ius patronatus ecclesiasticum, ad hæredes extraneos, an transeat.*
4 *Fundator ecclesiæ, an possit iuri patronatus renunciare, & quid operetur renunciatio.*
5 *Episcopus, si concedit ecclesiam monasterio patrono consentiente, ius patronatus acquiritur monasterio.*
6 *Episcopus, licet exemerit aliquem a sua iurisdictione, tamen tenetur sibi præstare reuerentiam.*
7 *Ingratitudinis causa vna ex tot, propter quas libertus in seruitutem reuocatur, qualis sit.*
8 *Patroni ius in liberto, an fortius sit, quam patroni in ecclesia.*
9 *Testes non solum, quando recipiuntur ordinariè, post lit contest. pars est citanda, sed etiam cum extra ordinem ad æternam rei memoriam.*
10 *Citatio peremptoria, ad videndum testes iurare, ibi requiritur vbi lite non cōtestata procedi potest ad diffinitiuam.*
11 *Receptio & examinatio testium qualiter differant.*
12 *Citatio, quæ fit cum testes recipiuntur ad æternam rei memoriam, sit sub condi tione. si pars interesse velit.*
13 *Citatio non præsumitur, nisi probetur.*
14 *Examinatio testium ad æternam memoriam, quæ fit ex parte rei, an coram eo dem iudice, coram quo idem reus reconueniendus est, fieri debeat.*
15 *Testes recepti ad æternam rei memoriam, citato venditore siue auctore, vtrū probent contra singularem successorem.*
16 *Publicatio testium fit, si ex eius parte examinantur.*
17 *Testes quando examinantur, & non publicantur, an acta non publicata per notarium tamen scripta faciant fidem in alio iudicio.*
18 *Publicatio testium, qui a reo ante lit. contest. producuntur, an ipso inuito fieri debeat.*
19 *Citatus aduersarius, si fuerit tantæ proteruiæ, vt audire nollet testes alterius partis, valet citatio, ac si præsens esset.*
20 *Testes ad æternam memoriam ex parte rei parte contumace recepti, an possint in personis reprobari.*
21 *Testes ex parte actoris, quando ius suum in diem est suspensum, an possint ad æternam rei memoriam examinari.*
22 *Ius petendi bonorum possessionem, quòd vere non competat, cum testimonium sit falsum, sed non obtineam bonorum possessionem mihi decerni a iudice, nisi probem illud esse factum. stant simul.*
23 *Publicatio testium testamenti, quare fit.*
24 *Chirographo deleto, conditionale debitum, quod testibus probari poterat, con ninente, an pars possit illud delentem condemnari facere.*
25 *Reus & actor, quando quis esse potest, si faciat examinari testes ad æternam memoriam, an prosint sibi contra aduersarium citatum, si per reum conue niatur.*
26 *Actor in causis non requirentibus lit. contest. an semper possit testes ad memoriam ęternam examinare.*

CAP. XLI.

1 Significauit. †Ne copia probationis depereat ex parte rei produci possunt testes & examinari ad æternam rei memoriā, aduersario prius legitime citato. secunda est ibi, quo circa. tertia ibi, denæciando. Pimo no. ex isto tex. in ver. fundato
2 res, &c. secundum Moder. † q̄ ille, qui fundat ecclesiam ab initio, ipso iure habet intentionem fundatam, non solum pro se, sed etiam pro hæredibus, vt intelligatur esse patronus, nisi aliud protestetur. concor. tex. in c. quoniam. j̄. de iurepa. & ibi gl. & in c. nobis. eo. titu. 16. q. j. c. filijs. & in c. decernimus. cum si. & quia tex. hic facit simpliciter mentionem de hæredibus, videtur hic
3 probari, sicut in c. quoniam, † q̄ iuspatronatus ecclesiasticū trā-
a sit ad hæredes extraneos, [a] de quo fuit aliqualiter dubium. quia gl. videtur de hoc dubitasse in c. filijs, prę allegato, & in c. considerandum. s̄. allegato, & ēt in c. constitutum, ea. causa, q. j. Quibus adde gl. no. quę idē tz q̄ p̄dicti Doctores in cle. de iurepatro. in ver. libere. Ratio ipsorum in hoc secundo dicto est, quia si iuspatronatus transit ad hæredes ēt extraneos, prout dictum est, & tenuit gl. in d. cle. 2. iuxta finē gl. magnæ, sequitur q̄ si filius non est hæres, non pōt succe

dere

ADDITIO.

a VIN. GOD. Quando iuspatronatus ecclesiasticum transeat ad hæredes extraneos & quando per episcopum immutari possit voluntas testatoris Alexā. consi. 72. in causa & lite, lib. 7.

dere in iure, quod est vniforme quo ad omnes. Si primum dictum redditur magis dubium,& secundum est aliter declarandum,quia si iuspatronatus transiret ēt ad hæredes extraneos,,put ipsi dicunt,sequeretur q̄ ēt commoda iuris patronatus.Item prout est præsentatio & pceptio alimentorum in casu egestatis, vt in c. nobis.j. de iurepat.& enumerat plenius gl.in ca.quia piæ mētis. 16.q. 7.transirēt ēt ad hæredes extraneos. sed hoc est falsum,quia ius alimētandi debetur solum patrono & liberis,vt dicit tex. no.in c.quicunque.in fine,ea. causa, & q.ergo hoc dictū nō videtur verum,præsertim quia tex.in c. filijs. circa medium, in ver.ipsis hæredibus,iūcto prin.ipsius, videtur restringere hāc qualitatē hæredum,ad hæredes sanguinis.Scis enim q̄ dictio relatiua refert substantiam & qualitatē de subtilitate iuris, maxime p̄ tex.in c.quicunq;.forte verior esset opinio contraria, quā videtur sequi Bal.in l.j. C.de bo.liber. & est de mēte Bar.in l.qa, alias si patroni.§ j.ff.ad Trebel.saluando tamē communē sentē tiam,potes dicere q̄ tex. qui vult prēstari alimēta patrono & liberis,non intelligitur taxatiue,ita q̄ ēt alijs præstari non debeāt. & quamuis de suo proprio significatu ita deberēt intelligi,vt in ca. nonne,& quod ibi not.de præsump.quia tamen communiter canones simpliciter dicunt, quod iuspatronatus transit ad hæredes,vt in iuribus s̄.allegatis.q̄ nomen de suo proprio significatu complectitur hæredem extraneum,vbi materia subiecta non repugnat,vt traditur in l.in annalibus.C.de leg.& in l.in cō uentionalibus.ff.de verbo.signi.dicemus,q̄ illa tacita exclusio, quæ fit in iuribus præallegatis hoc casu non habebit locum per ea,quæ habentur in fi.q.in c.ab apostolica.de his, quæ fiunt a p̄ la.sine consensu cap.& in c.cum generali.de elec.lib.6.& l.omnes populi.de iusti.& iu. per Bart. in quibus locis concluditur, q̄ argumentum a contrario sensu, non colligitur vt corrigat. l. expressam.licet autem iuspatronatus transeat ad hæredē extraneum,non tamen venit in restitutionem vniuersalis fideicommissi, vt tradit singu Bar.in d.l quia patroni.§.j. ad Trebel. cuius dicta approbat Ioan.de Imo.noua ratione,in l. si patroni. in prin.ff.eo.titu.quia posito q̄ iuspatronatus trensеat ad hæredē extraneum,vt est communis opi.quia tamen principaliter non consistit in commodo pecuniario,sed est ius annexum spiritualitati,vt in c. quanto.s̄.de iudi.non veniet in resti. fideicommissi.sicut dicimus de iure monumentorum,q̄ licet transeat ad hę redes extraneos, non tamē venit in restitutione fideicōmissi ratione prædicta.primum probatur in l. familiaria.cum.l.sequen. ff.de reli.& sump.fu.Secundum in l.quia proinde,allegata Sed posito sine præiudicio veritatis,q̄ tale ius transiret ad solos hæredes sanguinis,adhuc falsa est gl.in d.c.considerandum,& d.c. constitutum,ea. causa, q.j.quia hoc ius non defertur simpliciter filijs,vt propinquis,sed defertur ipsis vt hæredibus, vt clare probat tex. in d.l. filijs. circa medium. quem tenebis menti.Modo stat regula,q̄ illud ius quod non defertur nisi hæredibus sanguinis,non transit ad eos,si non sint hæredes, quando defertur eis, vt hæredibus sanguinis,secundum glos. no. quam ibi approbat Bar.in l.ex facto.§.fi.ad Treb.& est bonus tex.& ibi no.Bar.in l. tale pactum.§.fi.ff.de pac. vtrum autem iuspatronatus ecclesiæ transeat in fiscum,vide gl.no.ibi in d.c.filius.& glo. contrariam in clemē.pastoralis,in verbo,subiecte. de re iudi. & Abb. Mod. in c.cum laicis.j.de iurepatro.& in c.quanto.de re iudi. vbi plenius.sed melius & plenius omnibus ponit Ioan.de Imo. referēs
4 dicta do.sui Anto.de Bu.in l.insulam,in prin.ff.solu.mat.†Secū do nota perpetuo ex isto tex.ibi,liberam esse voluntatem,&c.q̄
a ab ipso principio fundator a ecclesiæ potest renūciare iuripatronatus. Sed quæritur pro declaratione literæ hic, per Ioan. And. & alios scribentes,quid operetur ista renunciatio.& breuiter refert do.Anto.duas opiniones.prima opinio fuit quorundam,q̄ dixerunt per istam renunciationem patronus non deperdit aliquid iurispatronatus,sed hoc solum cōsequitur ecclesia, q̄ nullum onus poterit apponi post ipsam renunciationē præstandū ab ipsa ecclesia.quæ opinio reprehenditur & merito ab omnibus,quia parum vel nihil operaretur ista renunciatio.vnde Ioā. And.& do.Anto.hic concludens, q̄ per hanc renunciationem pdetur iuspatronatus quantum ad respiciendū commodū ipsius patroni vel honorē,per hoc tamē non releuabitur patron⁹ quin possit & teneatur denunciare clericum institutum in beneficio dilapidantem bona ecclesiæ iuxta tex.in c.filijs. 16. q. 7. & in c.constitutū.ea.cau.q.j. præterea hoc probant ipsi per tex.
5 in c.pastoralis.j.de donatio.vbi dicitur,†q̄ si episcopus concedit ecclesiā monasterio cōsentiente patrono,ex isto cōsensu acquiritur monasterio iuspatronatus siue transfertur. & sic datur intelligi q̄ patronus amisit. Secundum dictum probant duabus rationibus.prima ratio est,quia quilibet alius non solum patronus,potest taliter dilapidantem denūciare in fauorem ecclesię, vt in c.si quis presbyterorum.de reb.eccle.non alienan. & not. gl.in d.c,constitutum,& in c. venerabili,de offi.deleg.ergo & patronus eodem modo poterit. Secundo,quia in generali renuncia.non venit dolus futurus,qui non potest remitti ēt specifice, vt l. Aurelius.§. Caio. ff.de lib.lega.& in c. quemadmodum, in fi.& ibi per gl.j. de iureiuran. Tertia fuit opinio Lauren. qui dixit in c.considerandum.16.q.7.approbans ibi glo. q̄ renunciatio,quæ fit iuripatronatus,operatur quo ad præiudicium hæredum legitimorum,si tales hæredes patronus habet.quantum autem ad hoc vt patronus non possit tanquam patronus denūciare clericum vel accusare,non operatur ista renunciatio, ēt si expresse super hoc iure fiat. & in hoc approbatur gl. singularis, quæ hoc ibi dixit,quam etiam sequitur do. Anto.de Bu.in d. ca. cum seculum.j.de iurepat. Mouetur gl. tali ratione, quia q̄ patronus teneatur defendere ecclesiam,hoc est inductum in fauorem ecclesiæ,non suo iuri autem inducto in fauorem tertij, nullus renūciat,vt l.iubemus.§.sane, & ibi gl.in verbo, consentiāt. C.de sacrosan.eccle. & est casus clarus in l. fi. ff. de pac. Confirmatur ista ratio, quia q̄ patronus teneatur ēt defendere ecclesiam,erat etiam illo tempore, quo nullum aliud ius habet patronus in ecclesia,secundum gl.no. 10.q.j.c.nouerint.ergo videtur,q̄ quamuis patronus simpliciter renunciat iuripatronatus, nihilominus hoc possit remanere,quasi non sit connexum, & onus impositum patrono propter emolumentum, quod hēt. Sed contra primum dictum facit,quia nos videmus in simili,q̄ si patronus remittit liberto totum iuspatronatus,non videtur remittere ius reuerentiale.Item nec ius reuocandi libertum in seruitutem propter ingratitudinem,vt dicit tex.in l.fi. C.de bon. li-
6 ber.per quē tex.refert ibi Bal.dixisse Oldra. ad q.†q̄ licet episcopus eximat aliquem a sua iurisdictione,tenetur tamen sibi præstare reuerentiam,& exire obuiam,cum alijs clericis, cum epi-
7 scopus intrat ciuitatem.†Item vna ex causis ingratitudinis, propter quas libertus reuocatur in seruitutem, est quando dominum infirmum,vel senem egentem non curauit.i. non aluit, vt l.alimenta.§.fi.de lib agno.si ergo non videtur remissa necessitas alimentandi liberto,nec ius reuerentiæ.idem videtur posse dici in patrono ecclesiæ,vt debeatur sibi honor tanquam patrono,sicut ponit gl. & Archi.in c.piæ mentis. 6. q. 7. quia in processione debet ire iuxta presbyterum. Item videtur q̄ possit pe-
8 tere aliquādo si est senex,vel infirmus,sicut dicit in liberto.†Sed ad istud respondetur tenendo sententiam communem, q̄ ius quod competit patrono in liberto, est fortius quam iuspatroni in ecclesia,vt inquit gl.no.in cle.2.de iurepatro. in ver. liber. & probatur ratione,quia iuspatronatus competit in liberto de iure communi.sed patrono in ecclesia ex priuilegio de iure speciali,vt in c.quoniam, de iurepat. Facilius autem tollitur priuilegium quam ius commune,vt l. eius militis.§. militia. de testamen. mili.ergo non potest inferri de vno ad aliud. vnde non reperitur iure cautum, q̄ propter ingratitudinē commissam ab ecclesia,reuocetur dos data ecclesiæ.Sed circa dictum glo. in c. considerandum est maius dubium,quia sicut ego fateor, q̄ patronus qui renunciat iuripatronatus potest non tanquam patronus,sed tanquam quilibet de parrochia vel de populo denūciare rectorem dilapidantem,vt in c.si quis presbyterorum,præallega. & ita credo hoc intellexisse Doct. per iura, quæ allegant. Item dubium videtur, q̄ patronus, qui denunciat tanquam patronus,vel accusat,admittitur,sicut ille qui prosequitur iniuriam propriam,vt dicit gl.in c.constitutum,sæpe allegato.vnde primo cum ista facultas concedatur sibi tanquam patrono, videtur q̄ ex quo desinit esse patronus,vt talis non possit amplius accusare vel denunciare, vt dicit tex.in simili,in l.cui eorum.§. affinitatis.de postula.Et posito q̄ patronus existēte patrono nō possit specifice renunciare huic iuri,vt glo.extincto tamen iure patronatus in consequentiam etiam hoc toleratur.multa enim permittuntur in consequentiam, quæ non principaliter, vt in c.super eo.de præben. lib.6.& in c.ex literis. j. de iurepa. & in l. si quis seruo.ff.de ac.emp. cū multis alijs. Præterea sicut in casibus,in quibus non licet transigere vel pacisci,non potest renunciare iuri accusandi simpliciter,potest tū denunciare iuri accusandi priuilegio,quo præfertur alijs puta iure mariti, vt est casus in l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adul.iuncta.l.3.§.is. qui.ff. de sepul. vio.secundū vnam so.Bart. in d.§.si negauerit.ita videtur posse dici q̄ patronus non possit renunciare iuri denunciādi tanquam quilibet,sed bene tanquam patronus,qui prosequitur iniuriam propriam. Nec dicas,q̄ isti casus sint dissimiles, qa sunt,quia omnis accusatio,quæ instituitur a quocunque principaliter tendit ad vindictam publicam,vt traditur in ca. 2.j. de collu.detegenda.& probatur in l.licitatio.§.q̄ illicite. ff.de pub. & in l.ne quicquam.ff.pro socio.sic ergo etiam ibi accusatio ad vindictam propriam quam etiam alterius.s.publicum.& tamē lex tolerat. q̄ ex quo non tollitur omnino ius accusandi valeat

quo

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde q̄ fundatores ecclesiarum curam in presentatione qualem habere debeāt quia ponitur per Vgon.in trac.de officio quatuor prælatorum.vers. sunt autem,nu.3.& quando filij fundatorum ab ecclesia fundata alij debeant.ibi.nu.4.in lib.8,trac.fol.96.

quo ad aliquid ista renunciatio. Fateor tamen, ꝙ potest esse aliqua differentia, per quam forte posset euitari ista ratio, a qua tamē non recedo pro nunc, nec etiam a reproba. gl. in d. c. considerandum. maxime ex prima ratione. s̄. posita. Dictum autem Lau. dum dicit, ꝙ renunciatio patroni non præiudicat hæredibus sanguinis, nullo modo posset esse verum, si iuspatronatus transit ēt ad hæredes extraneos, quia in iure quando transeunt vniuersaliter ad omnes hæredes, sine dubio factum defuncti p̄iudicat hæredi, vt l. cum a matre. C. de rei ven. & l. j. C. vt ac. ab hære. & bene declarat Bar. in ſ. q. ad propositum in d. l. si patroni. in prin. ad Treb. Si vero transit solum ad hæredes sanguinis, tunc posset dicere verum aliquo casu, super quo distingue, vt p̄fecte distinguit Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. in 3. char. in q. de patre renunciante feudum in manibus domini, quæ est omnino eadem quæstio, quando iuspatronatus ecclesiæ non transiret ad hæredem extraneum. Tertio no. ibi, denunciando, &c.

9 † ꝙ non solum quando testes recipiuntur ordinarie post li. contesta. pars est citanda, sed etiam cum recipiūtur extra ordinem ad æternam rei memoriam. immo in casu istius decre. cum recipiuntnr ex parte rei & publicantur, requiritur citatio personalis, vt plene declarant hic Doc. & Bar. & plenissime in l. 4. §. prætor ait. ff. de dā. infe. & Bal. in auth. sed & si quis. C. de testi. Quinimo in isto casu testes recipiuntur lite non conte. videtur ꝙ deberet esse citatio peremptoria. casus est sing. & vnicus in c. quoniam frequenter. §. porro. in ver. peremptoria citatio. s̄. vt li. nō contesta. per quem tex. dicunt ibi Io. And. & do. Anto. ꝙ semp

a citatio[a] ad videndum iurare testes debet esse peremptoria, qa agitur de magno præiudicio. sed illud dictum non est commune, & contrarium tenet Bar. expresse in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. & in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. & Moder. in c. 2. s̄. eo. & colligitur ex dictis Ioan. And. in c. cō

10 soluit. s̄ de offi. de leg. vnde nos dicamus melius, prout loquitur litera, † ꝙ vbi potest procedi ad diffinitiuam lite non contest. ibi requiritur citatio peremptoria ad videndum iurare testes, & similiter cum testes examinantur ad æternam rei memoriā, qa nec tunc lis contestatur, & istos duos casus parificat Bart. in ista materia in d. §. prætor ait. & isto modo potest saluari opi. Bal. in l. si quando. C. de testi. qui dixit, ꝙ ad videndum iurare testes requiritur citatio peremptoria. Reperitur tamē casus sing. in quo propter distantiā loci & periculum moræ testes recipiuntur ad æternam rei memoriam parte non citata, videlicet in l. 2. & ibi hoc ponit Bart. C. de naufra. lib. 11. de cuius intellectu plenius scripsi in c. 2. s̄. eo. & vide omnino quæ ibi dixi. Quarto no. ibi, vt receptioni testium, &c. secundum Abb. Moder. ꝙ cum testis iurat testificari, videtur virtualiter tunc deponere dictum suū. vides enim hic ꝙ pars citatur ad receptionem testium. i. ad iuramenta. quia examen fit in secreto sine partibus, vt in c. venerabili. j. eo. & in l. nullum. C. de testi. & sic datur intelligi, cū pars quæ citatur ad iurandum, dicatur citari ad receptionem, ꝙ ipsa receptio. i. examinatio testis iuest virtualiter iuramento. & hoc est, quod dicunt Doc. in c. licet causam. j. titu. proxi. ꝙ dictum te

11 stis trahitur ad diem iuramenti. † Tu vero dicas, ꝙ & si verbum receptio, aliquando ponatur pro ipsa examinatione, vt patet in c. quoniam frequenter, in fi. prin. s̄. vt lite non contesta. proprie tamen receptio & examinatio differūt, quia receptio est admissio testium ad testificandum, quod fit tempore iuramenti, examinatio autem est cum testis deponit dictum suum. ista dicta probātur in multis locis, sed maxime in c. cum causam. s̄. eo. ibi, recipias & examines. & in c. licet causam. s̄. titu. proxi. vbi est similis locutio. vnde hic non probatur hoc, quod dicit do. Abb. vnde receptio de se nō dicit examinatio proprie sumpta. Quin

12 to no. ibi, si velint, interſint, &c. † ꝙ citatio, quæ sit cum testes recipiuntur ad æternam rei momoriam, fit sub conditione, si pars velit interesse. ex quo datur intelligi & singulariter, ꝙ iudex partem non comparentem non posset aliter mulctare propter suā contumaciam. vnde ex isto tex. no. potest poni talis conclusio, ꝙ vbicunque actor nihil petit a parte, sed solū petit aliquid fieri a iudice, pars citata, si sit contumax, & non compareat, non pōt mulctari. pone exemplum in l. de ætate. ff. de mino. & in l. ne qc quam. §. vbi decretum & quod ibi no. ff. de offi. procon. & leg. nec mireris, quia vt tangit gl. & ibi ponit Bar. in l. de ætate. ff. de mino. in illo casu non requiritur libellus neque litis contestatio. secus esset vbi aliquid peteretur a parte, qa tunc ēt si ꝓtumacia ꝓmittēt in receptione testiū, iudex poterit ꝓtumacē mulctare, vt est casus no. in c. accedēs. el primo. s̄. vt li. nō cōtesta. Sexto

13 no. fm Doc. ibi, cōfici facias publicū instrm, &c. † ꝙ in dubio citatio nō p̄sumit. nisi probet. ꝓcordat tex. quē ibi pōderat Bal. ad hoc, in c. j. circa medium, de allodijs. vnde attende diligenter, ꝙ quamuis citatio præsumatur præcessisse postquam sententia fuit lata, & transiuit in rem iudicatam, vt in c. bonæ. s̄. de elec. secundum vnum intellectum, qui approbatur communiter a Modernis in c. quoniam. s̄. titu. proxi. tamen ista solennitas tā quam extrinseca non præsumitur ad validandos alios actus factos per iudicem, licet illi actus non expectent post se aliam sententiam ex illo processu. vnde dixit Fede. de Se. solenniter consilio suo 165. quem allegat & sequitur do. Abb. in c. tenor. j. de rei iudi. ꝙ si sit interpositum primum vel secundum decretum a iudice, non præsumetur citatio nisi probetur. & ista sunt vera, qū pars quæ citatur, non comparuit. nam si comparuisset, vtrum præsumeretur fuisse citata, est alia quæstio, de qua vide qđ pulchre ponit Archi. 82. distin. c. proposuisti. & Bal. in l. 2. C. quomodo & quando iudex. & in l. j. ff. de in ius vocan. & plene dom. Anto. & ibi plenius scripsi in c. j. s̄. de iudi. Et aduerte, quia nisi dicas hoc vltimum verbum intelligi de consilio & cautela, hic videtur casus ꝙ super citatione cum testes examinantur ad ęternam rei memoriam, non credatur nuncio iudicis delegati, & esset magna limitatio ad ea, quæ dicemus post Doc. in c. cum parati. j. de appel. & quæ ponit Bar. in l. j. §. quies. ff. de offi. præfec. vigi. quod tamen non firmo pro nunc. & quia gl. hic & Doc. plene attingunt materiam, quādo testes possint examinari ad ęternam rei memoriam, quæ dicenda sunt in gl. dicentur in sequēti lectione. nunc breuiter attingemus duo dicta Doctorum hic, quæ ponuntur extra gl. scias ergo, secundum Abb. Moder. hic,

14 † ꝙ ista examinatio testium, quæ fit ex parte rei, vt diximus, debet fieri coram eodem iudice, coram quo esset idem reus cōueniendus. ita tradit Bar. quem allegant hic Moderni in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. ita etiam ponit Bar. per illū tex. in l. cum hi. §. transactionem. ff. de transac. sed Ang. ibi hoc limitat nota. nisi iusta causa aliud suadeat, puta quia periculum est in mora, & aliquis est valde remotus a iudice ordinario. allegat tex. in l. 2. C. de naufra. lib. 11. Tu vero vide tex. singu. in l. ne quid. in fi. ff. de incen. rui. & naufrag. vbi patet in ver. testari, secūdum vnam expositionem Bar. ibi, ꝙ si reperiūtur testes ad ęternam rei memoriam ex parte actoris, & examinātur coram præfectis, & cum rei remittuntur postea ad præsidem prouinciæ, q habet officium iudicandi. & sic patet ꝙ nihilominus iudex competens examinat, vt ibi in tex. & est tex. sing. secundum Bart. ibi in quo examinātur testes ex parte actoris ad ęternam rei memoriam. Et ad quæstionem vide etiam do. Anto. in c. fi. j. de fide instru. Secundo tetigit hic do. Anto. illam notabilem quæstionē, quam posuit Io. And. in titu. de teste. §. nunc tractemus. ver. 32.

15 vbi quærit, † vtrum testes recepti ad æternam rei memoriam, citato venditore siue actore probent successorem singularem, verbi gratia contra emptorem, super quo refert ibi Dy. consuluisse ꝙ aut testes fuerunt recepti ante venditionem factam, aut post. Primo casu probent contra emptorem, qui postea emit, quia ex sententia lata contra emptorem priusquam transferat ius in singularem successorem, ei nocet, in l. si mater. §. fi. de excep rei iudic. & in l. si superatus. in fi. prin. ff. de pigno. Secundo casu cōsuluit, ꝙ non noceat successori nō citato per ea, quæ habentur in c. quamuis. j. de re iudi. & l. sed & si possessori §. fi. ff. de iure iur. cum multis alijs. Et de primo membro non est quæstio, qa est verissimum. sed in secundo membro dom. Anto. considerat duos casus. nam aliquando emptor nesciuit causam agi cū suo venditore, & tunc planum est ꝙ isti testes non probabunt p̄ iura s̄ allegata. aliquando emptor sciuit, & sumus in casu, in quo sententia lata contra vnditorem noceret ipsi, verbi gratia, quia venditor citatus comparuit & fuit præsens examinationi testiū. Et tunc videtur dicendum, ꝙ cui noceret sententia, noceāt acta, secundum Inno. in c. causam quæ. s̄. eo. & Bar. in l. 2. ff. iudi. sol. contrarium determinat ipse dominus Anto. multum singulariter dicens, ꝙ quia ista probatio non est omnino ita perfecta, eo quia fit lite non contesta. neque instructa tela iudicij, videtur ꝙ hac ratione debeat esse speciale, vt alteri nō noceat. pro ista opinione facit opime gl. singu. in l. 2. §. diuus. ff. de iure fis. & quod ponit Bar. in l. eius, qui delatorem. in fi. eo. tit. & Bal. in l. 2. C. de eden. in quibus dicitur, ꝙ etiam si alias probatio facta in vno iudicio valeret, in alio non, tamen valet si sit probatio priuilegiata, puta ficta confessio. vnde alibi dicitur in l. si quando. C. vnde vi. per Bart. & in l. j. in fi. fur. aduer. nau. ꝙ probatio priuilegiata, q̄ potest fieri contra dolosum per iuramentum non præiudicat tertio, qui tenetur pro facto suo. Tu autem aduerte in isto articulo, quia primo Bar. in d. l. si mater. in fi. & darius in d. l. si superatus. in vltimis verbis, referens consilium Dyn. expresse sentit contrarium, & vult ꝙ probatio non noceat emptori isto casu, quia sibi non noceret sententia. & sic clare sentit, ꝙ vbi sententia noceret, similiter & ista probatio noceret pro qua conclusione est casus cum glos. & ibi per Bart. in l. de ætate. ff. de mino. vbi patet ꝙ sicut sententia lata super ætate præiudicat omnibus, ita & probationes receptę super ætate, licet nihil pronuncietur, & hoc credo verius. & sic debes intelligere Io. And. non ob. ratio.

do. Ant.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Citatio ad uidendum iurare testes est nulla si in processu non cōstat de iudicis commissione ad instantiam partis quæ non p̄sumitur, Rui. consi. 32. num. 1. lib. 4.

do.Ant.confirmata per me,quia dico ꝙ iſta probatio nō eſt imperfecta imperfectione eſſentiali,cum pars poſſit dare interrogatoria ſua,vt dicit hic Ioan. An.& teſtes publicentur, & ſuper eis poſſit diſputari,ſicut cum producuntur ordinarie. vnde dicetur receptio teſtium ſummaria reſpectu ordinis,magis quam reſpectu modi ꝓbationis.& ſic videbitur eſſe perfecta,ſicut ſi fuiſſet facta in iudicio.ergo eundem oportet habere effectum. pro his facit optime,quod tradit do.Anto.& Moder.in c.cauſam,q̄. ſ.eo.in illa quæſtione,quando teſtes in iudicio ſummario ſunt plene examinati vltra naturam iudicij, vtrum faciant fidem in plenario,de qua vide,quod ibi ſcripſi.In gl. poſita ſuper verbo, idoneus,&c.Item hic ſtatim publicantur ad memoriam perpetuam.In hac ſecunda differentia, in qua concluditur in effectu,
16 †ꝙ ſi teſtes examinantur ex parte rei,fit publicatio teſtium, ſed ſi examinantur ex parte actoris, non fit publicatio. adde breuiter tria.Et primo ex parte actoris,ꝙ quando actor non poſſet ſtatim agere, puta quia ius ſuum eſſet ſub conditione vel in diē, tunc ſi timetur de morte,vel diuturna abſentia teſtium &c. teſtes non ſolum examinantur ad æternā rei memoriam,ſed etiā publicantur,vt tradit ſingulariter Bar. in hoc puncto, in l. in lege Aquilia, ſi deletum. ff.ad l.Aquil. & nota illud dictum, qa in auth.ſed & ſi quis. C. de teſti. vt j.dicetur, ſimpliciter dicit ꝙ recipiuntur vel examinantur. & ſicut communiter intelligunt hic Doc intentionem Bar.ibi eſſe,ꝙ in huiuſmodi examine ſeruetur forma c.quoniam frequenter,in prin. ſ.vt lite non conte. & ſic ꝙ teſtes non publicētur.& hoc credo verius per ea, quæ j.
17 dicam de intellectu illius.l.Secundo adde,†ꝙ in caſu,quo teſtes examinantur & non publicantur,ſpeciale eſt contra regulas iuris, vt acta non publicata, dum tamen ſint ſcripta per manum publicam, faciunt fidem in alio iudicio.Ita declarat ſolenniter Bar.in fi.in dicta auth.ſed & ſi quis.Tertio debes ſcire, ꝙ Spec. in titu.de teſte. §.nunc tractemus.prælegato.& in verbo, iam dicto.tenuit contra gl. noſtram hic.Dixit enim, vt refert hic do-
18 mi. Anto.& Moder.†ꝙ cum publicatio teſtium,qui producuntur a reo ante litis conte. ſit inducta in fauorem rei inuito ipſo, non debebit fieri, ne inductum in fauorem ꝙuertatur ad odiū, contra regulam,quod ob gratiā,eum ſi.de reg.iur.Quid enim ſi vellet poſtea producere alios teſtes,certe excluderetur a facultate producendi propter publicationem.Sed Ioan.And. ibi in addi.& do.Anto.hic tenent oppoſitum.& ad inconueniens allegatum per Spec.dicunt,ꝙ duplex erit remedium, vel ꝙ reus omnes teſtes illo tempore producat, vel ꝙ ſi vult inquirere diligentius, vtrum alios habeat,differat productionem.do. Abb. Mod. hic primo videtur conſentire communi ſentētiæ, dum inclinat in opinionem Specu. videlicet ꝙ ſi reus contradicat publicationi,actor non poſſit petere illam fieri.& ſi dicatur, ex hoc auferē defenſio actori,ſi velit impugnare fieri poteſt, vt in c. ex tenore. ſ.eo.& l.optimam.C. de contrahen. & commit.ſtip. vel etiā directo in caſibus, in ꝙbus licet.& forte ſi differaē reprobatio, morerentur interim teſtes.reſpondendum eſt actori, ideo &c. ꝙ actor debet ſibi hoc imputare, qui potuit agere, & non egit.
a Tu vero dicas in iſta materia,ꝙ publicatio teſtium,[a] quę debet fieri cum teſtes examinantur ad æternam rei memoriam, eſt inducta magis in fauorem actoris quam rei. caſus eſt no. quem reputo ſingularem in Auth.de teſti.§.penul.prout ibi loquitur de teſtibus productis a reo ad æternam rei memoriam, qui eſt
19 vnus intellectus ad illud authēticum.Dicit enim ibi tex.†ꝙ ſi aduerſarius citatus, fuerit tantæ proteruiæ vt nollet audire teſtes alterius partis,valet receptio, vt ſi eſſet præſens. Sed quia poterat dici quod etiam ſi aduerſarius citatus compareret, non poſſet audire dicta teſtium alterius partis, ſi nō publicarentur,ideo reſpōdet tacitæ obiectioni in ver.ſe.& dicit,publicabūtur enim. ex quo datur intelligi luce clarius, quod quamuis diſpoſitio fiat ad fauorem rei,publicatio tamen fit ad fauorē actoris principaliter, vt ipſe poſſit audire vel legere dicta teſtium.facit optime tex.eo.titu.§.quod vero.vbi patet, ꝙ inter alios effectus publicatio fit, vt pars aduerſa aſſumat diſputat ſuper teſtibus.& q̄uis in illo.§.pe.meo iudicio tex.non loquatur de teſtibus, q̄ examinantur ad æternam rei memoriam,ſed potius quando eſt in ſtituta tela iudicij,& ſimpliciter intendat tollere,dubitat quando pars non eſt præſens,ſed citata,ꝙ valeat receptio teſtium.de quo tunc dubitabatur,vt dicitur in prin. §.adhuc tamen ille tex. optime facit,per quem patet ꝙ publicatio quæ ſit in iudicio ordinario,fit nō minus in fauorem actoris quam in fauorem rei, licet ipſa productio ſit tota in fauorem producentis principaliter.Præterea ego conſidero,ꝙ publicatio teſtium, licet ſit aliud quam productio & examinatio,eſt tamen de dependentibus & acceſſoriis ad pri⁹ dicta.ſit enim publicatio, vt diximus,vt poſſit fieri diſputatio ſup teſtib⁹,& poſſint diſcuti dicta teſtiū.ſicut ergo qñ reus ꝓducit teſtes ad æternā rei memoriā,actor ſimr̄ poterit ꝓducere ſuos ſup eiſdē articulis,vel directo ꝺrijs,p l.petende.in fi.C.de tēpo.& integ.reſti.vt no.tradit Nico.Matta.& Bal. in authen.ſed & ſi quis.verſus fin.C.de teſti.ita videtur ꝙ etiam beneficium publicationis, quod eſt acceſſorium ad ipſam examinationem,pariter competat vtrique.quia etiā in materia ſtricti iuris priuilegium conceſſum ſuper principali,trahitur ad cōnexa & dependentia, vt l.Lucius.la ſeconda. §.Paulus reſpōdit. ff.de admi. tut.& ibi per Bar.facit optime tex. & quod ibi p Bar. in l.cum hi.in prin.ff.de tranſac.& in clem.diſpendioſam. de iu
20 di.& in c.quanto.eo.titu.in antiquis.†In ea.glo.ibi,item ꝺ illos poteſt obiici, &c. glo. ſentit hic, vel ponit vnum ſingulare verbum,ſi eſſet verum.refert enim quoſdam tenere, ꝙ ſi teſtes sūt
b recepti ad æternam rei memoriam [b] ex parte rei parte citata & contumace non poterunt poſtea reprobari in perſonis,nec pars poterit aliquid obiicere contra eos. Sed hoc dictum non placet glo.nec etiam Hoſtien.nec Moder.hic,primo per tex. in c.accedens. ſ.vt li.non conteſta.el primo. vbi teſtes fuerunt recepti in contumacia,& tamen aſſignatur poſtea parti terminus ad obijciendum in dicta & perſonas.Secundo,quia cum tex.in d.c.præſentium.in fi. ſ.e. pro contumacia non imponat aliam pęnam, niſi ꝙ valet receptio teſtium,ſicut ſi pars fuiſſet præſens,non debemus excedere pœnas legales.ſimiliter dicitur in c.bonæ.ſ.de elec.el primo.in glo.in c.fi.de iurepa.in antiquis.Tu vero ꝓ iſta concluſione ſcias eſſe caſum ſing. in d.§.pe.in vltimis verbis, in Auth.de teſti.vbi tex.dicit,ꝙ receptis teſtibus & publicatis contumax poterit obiicere ꝺ illam probationem, quicquid prius ſibi competebat.& ſic ſi prius poterat reprobare teſtes, & nunc. Moderni tamen hic defendentes, alias ſaluantes dicta Vincen. dicunt,ꝙ eo modo & illis caſibus, quibus pars præſens potuiſſet obiicere in perſonas,poterit iſte cōtumax.i.ante publicationem teſtium vel poſt in caſibus poſitis in c.præſentium. ſ.eod. præter caſum proteſtationis, qui non conuenit contumaci. & ſic aliquo caſu vera erit opin. Vincen.ſcilicet poſt publicationē teſtium,& aliquo opin.glo.ſ.ante publica.vel poſt interueniente iuramento,vt dicitur in d.c.& iſta modificatio placet per tex. in corpore in loco allegato.Dicit enim ibi tex.ꝙ aduerſarius citatus & contumax erit præſenti ſimilis, & ſic ſatis datur intelligi,ꝙ eo modo quo poſſet præſens obiicere, poterit & cōtumax, ne melioris ſit conditionis contumax q̄ præſens. & cum iſta diſtinctione debes intelligere,quod poſuit no. Io.And. in regula, præſumitur.de reg.iur.in mercu.vbi ſenſit,ꝙ qñ aduerſarius eſt perſonaliter citatus,ſi non eſt impeditus legitime, non admittitur ad opponendum contra teſtes. ibi etiam dixit no. & referūt Moder.in c.2.ſ.eo.ꝙ ſi reus fuit citatus ad domum, & probat ſe ignoraſſe citationem,vel fuit legitime impeditus,reſtituetur,vt opponat omnes exceptiones ꝺ teſtes. de quo plene ſcripſi in d. c.2.ad quæ dicta adde tex.ſing.in corpore allegatum,in ver.ineuitabilem neceſſitatem. per quem clare vr̄ probari ꝙ ſi citatus perſonaliter fuit legitime impeditus, receptio teſtium ipſo iure ſibi non præiudicet.quod tenuit do.Abb.in c.2. qñ iudex ſciuit impedimentum partis. & forte hoc eſt verius per tex.prælegata
21 tum,quicquid ſcripſerim tūc in d.c.2.†In ea.gl.ibi,& no.ꝙ hæc publicatio,&c.dubitat hic gloſſator, nunquid ex parte actoris, qñ ius ſuum eſt ſuſpenſum in diem vel ſub conditione, teſtes poſſint examinari & publicari ad æternam rei memoriam, ſicut ex parte rei.& finaliter tenet ꝙ ſic.& hanc ſententiam ſequitur Io.And.in addi.Spe.in tit.de teſte.§.nunc tractemus.ver.aſs autem.ſ.allegato. & ſequuntur hic communiter Doct. & Inn. in c.quoniam frequenter,in prin. ſ.vt lite non conte.mouetur lege & ratione.Lege,quia hoc videtur probare text. ſecundum vnam lectu.in d.l.in lege Aquilia,ſi deletum.ff.ad leg.Aqui. Ratione,quia ex quo actor non poteſt agere de præſenti, eadem ratio videtur eſſe in eo,quæ in reo.ergo idem ius,vt in regula,in iuriciis.de reg.iur.& in l.fin.C.de fruc.& lit.expen. hac etiam ratione vtitur Barto.qui tenet hanc partem in dic.authent. ſed & ſi quis.ſed Bar.ibi tenet oppoſitum dicens, ꝙ aliquando ſi non examinentur teſtes & publicentur, non poteſt competere ius agendi actori.aliquando poteſt competere ante examinationē teſtium, licet illud ius habeat probari per teſtes. Exemplum de primo in publicatione teſtamenti, nam niſi teſtes examinētur & publicentur, non poteſt hæres adire hæreditatem, & ſic conſequi ius agendi tanquam hæres, quia ignorat de viribus teſtamenti,vt l.ſed ſi de ſua. in prin.de acqui. hæredi. Item nō poteſt petere bonorum poſſeſſionem ſecundum tabu. quia eā non daret prætor, niſi viſo prius teſtō & probato per teſtes, vt l.2.C.de bono.poſſ.fm tabul. & ideo permittit tūc exaīatio & publicatio, vt l.publicati.C.de teſta. & l.2.C.quemadmo. teſta.aper. Et exēplum ponit in l.de ætate,ff.de minor.in eo,q̄ vult ꝓbare ętatem maiorem,q̄ ſimiliter poteſt probari per teſtes exaīatos ad æternam

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod publicatio teſtium legitime facta a iudice non eſt ſufficiens ſola ad impediendum receptionem aliorum teſtium, niſi pars didiciſſet teſtificata.Alex.conſi.181.viſo proceſſu.nu.4.& 5.lib.7.

b VIN. GOD. Teſtes quando poſſint examinari ad æternam rei memoriam in quibus caſibus,Alexan.conſi.203.ſuper themate,nu.7.& 8.lib.20.

nam rei memoriam, vt ipse dicit, &, probatur in l. 2. ver. ætatis. ff. de ferijs. Exemplum de secundo, quando creditor habebat ius conditionale, vel in diem, quo casu impleta conditione priusq̃ fiat probatio potest superuenire creditori ius agendi. Primo casu dicit ipse, ꝙ testes possunt semper recipi & publicari ad æternam rei memoriam. a & loquitur tex. in l. publicati. C. de testa. & in l. 2. C. quemad. te. aperi. Secũdo casu dicit, ꝙ testes nõ possunt recipi actoris, nisi sit timor mortis, vel absentiæ diuinæ, ſm formam c. quoniam frequenter. in princ. s̃. vt lite non contesta. Sed primum dictum placet Bal. ex ratione, quam Bar. assignat, quia dicit ipse in auth. sed & quis. C. de testi. ꝙ etiam antequã examinentur & publicentur testes testamenti, potest hæres esse certus, vtrum testamentum sit factum, puta quia interfuit testamẽto, sicut hoc modo esse certus, vtrum testamentum sit falsum, vt dicitur in l. cum falsum. ff. de acqui. hær. vbi probatur ꝙ hæres potest esse certus de facto suo, licet aliàs dubitet. & sic poterit adiri hæreditas. sed ista impugnatio non videtur sufficiens, quia dato ꝙ hæres ante publicationẽ testamẽti possit adire hæreditatem, siue sit certus modo supradicto, siue per famam, & communem opinionem, quam puto sufficere in hoc, vt dicitur in simili, in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. hære. tñ cum in potestate hæredis sit vel adire, vel petere bonorum possessionem ſm tabulas, quæ bonorum possessoria hæreditatis petitio non vr̃ competere antequã testes examinentur & publicẽtur, hoc videtur sufficere ad hoc vt testes possint recipi pro hærede volente adire, & vt possit adire, ad quod saltem vnum ex remedijs prædictis possit competere sine publicatione, sicut dicimus hic in reo, qui potest agere & excipere simul, ꝙ quia non potest agere si non vult, poterit facere recipi testes tanquã reus simplex. & licet Bal. in d. authen. sed & si quis. impugnet Bar. in ista sua ratione, tamen in d. l. publicati. in fi. C. de testa. videtur eam sequi. Tu vero cõsidera, ꝙ ratio Bal. est falsa tripliciter. primo, quia si ratio sua esset vera, sequeretur ꝙ hodie post l. fi. C. qui admit. per quam sufficit simplex agnitio bonorum pos. absque eo ꝙ eam iudex decernat, non haberet locum. l. publicati. quod est manifeste falsum. Secundo ista opi. est contra tex. in l. j. §. sufficit. ff. de bon. pos. secundum tabu. vbi tex. expresse dicit, ꝙ quamuis tabulæ non extent, potest tamen peti & decerni in bono. pos. secundum tabu. vnde Bar. ibi declarans tex. & gl. dicit, ꝙ bo. pos. possit decerni per summariam cognitionem, licet non constet de testamento. hodie autem nulla cognitio requiritur, cum sufficiat simplex agnitio partis, & iudex nihil decer-
22 nat, vt expresse dicit ibi gl. † Præterea ista sunt simul, ꝙ in veritate non competat ius petendi bonorum pos. ex quo testamentũ est falsum, sed non obtineam bonorum possessionem mihi decerni a iudice, nisi probem testamentum esse factum. Posset tñ dici ad hoc, ꝙ ante bono. pos. decretalem interpositam hoc ius non causat mihi potestatẽ agendi pro rebus hereditarijs, vt traditur in l. 3. §. acquirere. ff. de bono. pos. & in l. j. §. decretalis. de succes. edicto. Præterea cui dubium, ꝙ si aliquis est vere maior, verũ competit sibi ius agẽdi & standi in iudicio, licet si deficeret probatio ætatis non audiretur in iudicio, & tamẽ sup ætate possunt testes examinari ad æternam rei memoriam, vt l. 2. in ver. ætatis. ff. de ferijs. & tradit ipse in l. de ætate. sæpe allegata. Dicamus ergo nos, & est pulchrum & no dictum, quod sentit Bal. li
23 cet nõ firmet se, in l. publicati. prẽallegata, † ꝙ publicatio testiũ testamenti fit, vt constet aliquem esse hæredẽ, & probari possit. esse autem hæredẽ, est ius & qualitas, quæ ita se habet ad defensionem, sicut ad actionem. nam hæres res hæreditarias vacãtes potest occupare propria auctoritate, & sic si agetur cõtra ipsum peti. hære. testes probabunt ad defensionẽ rei. Item si agetur vti li vendicatione, & velit vti præscriptione sui auctoritate ad repellendum agentẽ, similiter habebit probare de titulo hæreditario, & sic de alijs. quia igitur declaratio huius tituli hæreditarij potest se habere & ad defensam & ad agendum, dicemus ꝙ testes poterunt examinari ad rei memoriam, sicut potest quando circa id aliquis potest agere & excipere, vt in tex. nostro, & in c. Albericus. j. eo. Nec requiro ꝙ actu hæres possideat bona hæreditaria, sicut refert Bal. quosdã dicere in d. l. publicati. quia satis est ꝙ hoc ius naturaliter se habeat ad vtrunque, sicut patet expresse in exemplo de ætate, quoniam ætas probata in genere habilitat aliquem ad defensam, & ad agendum in iudicio examinantur testes, vt s̃. dixi. Super secundo dicto est maior dubitatio, & est præmittendum pro veritate, sicut verissime dicit Bal. in d. authẽ. sed & si quis, ꝙ in l. in lege Aquilia, si deletum. testes non examinantur ante ceptionem litis ad æternam rei memoriam. quod patet manifeste, quia ex eodem processu fertur sententia, cuius executio differtur in euentum conditionis, vt clare dicit ibi tex. sed potest induci illa. l. a simili, probãdo hoc modo.
24 † Dicitur enim ibi, ꝙ si chyrographum fuit deletum, in quo erat scriptum debitum conditionale, & tempore deletionis illud creditum poterat probari per testes, ꝙ pars potest facere condẽnari eum, qui delenit chyrographum, si adducat iudicẽ in suspitionẽ. q̃ verba videtur hoc significare, videlicet ꝙ aut est verisimile & probabile testes mori ante conditionẽ impletam, & tũc sequeretur condemnatio in actione l. Aquiliæ, quia probat interesse chyrographi deleti, & si nõ de præsenti, saltem de futuro verisimiliter. Si vero debitum possit probari per testes, quos nõ sit verisimile ante conditionis euentum posse mori vel se absentare, iuxta c. quoniam frequẽter. sæpe allegato, tunc non fiet cõdemnatio, quia cum actio l. Aquil. regulariter non detur illi, cuius non interest, satis est ꝙ isto casu concedatur pro interesse futuro, quando est verisimile. secus si non sit verisimile. Potest ergo induci d. l. probatio. hoc modo, quia sicut ad probandum interesse propter mortem testium non consideratur ꝙ testes possint mori, nisi sint senes, vel valetudinarij, &c. quãuis actor de p̃senti agere non possit contra debitorem, ita etiam quantum ad hoc vt iudex examinet testes ad æternam rei memoriam, nõ debet iudex moueri nisi sit verisimile testes morituros. Sed ista ratio sic inducta non videtur sufficiens, quia secundum eam seq̃
b retur, ꝙ sicut debitor cui est subrepta apocha, b vel deleta, nõ potest agere actione facti, vel l. Aquiliæ, si habet alias probationes, quibus probet solutionem, vt est casus in l. qui tabulas. in pen. responso. ff. de furt. ita non posset petere testes examinari ad æternam rei memoriam. quod est manifeste falsum, & contra tex. nostrum, & contra. l. pupillus, & quod ibi no. C. de vsu. pupil. & potest esse ratio differentiæ, quia actio l. Aquiliæ, vt dixi, de sui natura non competit, nisi pro interesse præsenti, & ſm regulas iuris tractus futuri temporis non pertinet ad iudicẽ, vnde proceditur strictius quam in casu nostro, in quo non est nisi vna specialitas, ꝙ testes examinantur post li. contesta. contra regulas iuris, & tamen cum non reperiatur iure cautum ex parte actoris pro iure condi. vel in diẽ possit petere testes examinari, vt dictum est. probabilior videtur regulariter opi. Bar. ꝙ ista examinatio non debeat admitti, quia videtur esse aliqua dria rõnis inter reum & actorẽ, nam potest imputari actori ꝙ recepit conditionalem promissionem, cur non fecit sibi caueri per scripturã, præsertim cum sibi fieri a principio hoc non fecerit, & semper possit debitorem ad hoc cogere, secundum gl. no. & ibi p Doc. in l. 2. in prin. ff. soluto matrimo. Nec obstat si dicatur idẽ posset imputari reo, quia similiter potest agere, vt hic agitur in tertia gl. quia dico, ꝙ inter actorẽ & reum est differentia, quoniam reus non potest agere, vel non tenetur quando potest esse actor & reus ex natura ipsius rei. Sed actor, qui habet ius conditionale, hoc non potest ex voluntate sua, cum apposait conditionẽ. facilius autem subuenitur ei, qui necessario cogitur ad aliquid, quam cuius necessitas habet originẽ a voluntate, vt l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cog. & bene facit quod tradit Bar. in l. procurator, qui pro euictione. ff. de procu. Præterea in dubio magis fauemus reo quam actori in decisorijs, vt traditur in c. cũ dilectus. in fi. j̃. de fide instru. & in regula, cum sint. de regu. iur. vnde forte de iuris subtilitate opi. Bart. esset verior, licet alia sit æquior & communior, quam etiam approbat Saly. in d. auth. sed & si quis. Et forte ista communis opinio in vno casu de iuris subtilitate posset sustineri, videlicet quãdo creditor a principio sibi fecisset fieri instrumentum, quod postea esset ꝑditum, tunc enim minus posset sibi imputari. & sicut conceditur illi, qui perdidit instrumentum, etiam si sit actor ꝙ possit probare ꝑ testes ius suum, etiam eo casu quo casu probatio debet fieri ꝑ scripturam, vt est casus in l. sicut iniquum, & in l. emancipatis, & vtrobiq; ꝑ C. de fide instru. nec põt dici sibi facias refici tibi instrumẽtum de nouo, iuxta gl. in d. l. 2. quia satis est ꝙ a principio fuerit cautus, ita videtur posse dici, vt hoc casu contra regulas iuris
25 actor faciat testes recipi & publicari indifferẽter, sicut reus. † Dixit enim hic no. Inno. ad intellectum huius decretalis, ꝙ quando ille qui põt esse reus & actor facit examinari testes ad æternã rei memoriam, isti testes proderunt sibi contra aduersarium citatum, si ipse reus conueniatur. Sed si idem reus velit agere, exẽplum in decre. nostra, si rector ecclesiæ vellet agere negatoria pro libertate ecclesiæ, tunc dicit ꝙ isti testes non probant, quia cum priuilegium concedatur reo, ex eo quia non potest vel nõ tenetur agere, ꝙ si velit agere, hoc priuilegium cessabit, iuxta regulam positam in l. Titia. §. vsuras. de leg. 2. & in l. & qui data. cũ l. præceden. ff. ex qui. cau. ma. quæ probant ꝙ cessante causa priuilegij, cessat priuilegium. do. Imo. & Bal. in d. auth. sed & si qs, tenent opinionem, ne probationis effectus circa idẽ diuidatur. vnde dicit Bal. ꝙ non est inconueniens, ꝙ in consequentia actor consequatur id, quod principaliter consequi non possit, per l. si is, qui duos. ff. de lib. leg. & quamuis dictum Inno. videatur iatis coloratum,

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota ꝙ quando testes probant ꝺ de tempore cuius memoria non extat necessario debent deponere commu em opinionem & publicam famam ꝙ memoria non extat, Rui consi. 66. nu. 22. lib. 3.

b VIN. GOD. Apocha priuata quomodo & quando fidẽ faciat, Afflit. Decis. 181. nu. 1. & 9. & ibi, nu. 7. sine scriptione testium an probet.

coloratum, quod ſimpliciter refert hic do. Anto. probabilior tamen videtur contraria opinio & æquior. Vnde conſidera, ꝙ teſtes qui examinantur a reo, examinantur quidem principaliter ſuper exceptione vel defenſione, quæ competit actu. Sed tamē etiam examinantur ſuper iure, ꝙ cum ſit ipſa exceptio vel cauſa exceptionis poteſt eſſe cauſa actionis, & ideo ad vtrunque videtur prodeſſe iſta probatio, ſicut dicimus de ſententia, quæ licet ſit ſtricti iuris, vt l diui fratres. ff. de lib. cauſa. & per Bar. in l. ſi expreſſim. de appel. tamen ſi fertur pro reo, quia dominus, licet principaliter ſit lata in cauſa defenſionis, prodeſt tñ ſi reus agat rei vendicatione, & ſic deducat idem ius per viam actionis, vt eſt tex. no. & ibi per Bar. in l. ſi quis rem. ff. de excep. rei iudi. Et aduerte, quia tex. ille loquitur, quando ius defenſionis cō petebat actu, quia aliud eſt quam ſi aptitudine. nā domino ius agendi competebat ſola aptitudine, quia poſſidenti non datur rei vendicatio vt ſcis, & tamen ſententia lata ad defenſam prodeſt ad agendum, vt etiam eſt caſus no. in iuramento quod hz vim ſententiæ in l. ſed & ſi poſſeſſori. in prin. ff. de iureiuran. & ibi vidē per Bar. multo ergo fortius quando ius agendi tempore ſententiæ vel probationū competeret actu, ſicut in caſu nro competit, idem eſt dicendum. Scias etiam ꝙ Bal. in d. authē. ſed
36 & ſi quis, in vlti. col. dicit, † ꝙ in cauſis, in quibus non requiritur litis conteſta. ſemper poteſt actor examinare teſtes ad æternam rei memoriam, niſi reus petat ſibi libellum offerri, quo caſu ne fatigetur duplici iudicio actor non audietur. vnde infert ibi, ꝙ ſi ex forma ſtatuti legatarius poteſt petere legatum, & in illa cauſa lis non debet conteſtari, poterit facere examinari teſtes ſuper legato ſuo ad æternam rei memoriam. quod dictum eſt mihi valde dubium, quia dato ꝙ lis formaliter non debeat conteſtari, primus tamen actus attingens merita cauſæ habetur pro conteſtatione, vt eſt gl. in c. j. in ver. abſentia. de elect. lib. 6. & tradit in l. nulla. & in l. nihil arbitramur. C de procura. vnde adhuc videtur durare ratio effectualiter, ꝙ non debet incipi a medio iudicij, ſed a capite. Præterea ratio legis, & i canonum, qu volunt prius conteſtari vel quaſi, videtur ſtare in hoc vltra peruerſionem ordinis, quia prius volunt fundari inſtantiam, ſine qua nō poteſt ferri ſententia, vt l. j. ſecundum vnum intellectum. C. quā do prouo. non eſt ne. & l. properandum. §. illo. & per totā. l. C. de iudi. quam fiant probationes, vt ſic cauſa poſſit expediri &
a ſententia, vt & lites [a] abbreuientur, quæ ratio etiam durat quando non requiritur litis cōteſtatio, quia ad minus ex illo proceſſu poſſet ſequi ſententia, cum detur inſtantia, & ſic expediri lis, quod non eſt in caſu noſtro. cętera dic vt hic per Docto.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde quod lite pendete nihil innouandū, Afflict. Deci. 354. nu. 20. & quando quis poſſet lite pendente innouare. idem Deciſ. 241. num. 3.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes poſt publicatas atteſtationes, an produci poſſint ad probandum nouū capitulum, in quo materia veteris reperitur.*
2 *L. 2. de reſcin. vend. in remedio, quomodo oportet precij exceſſum probari.*
3 *Actor ſatis eſt, quòd intentionem fundet a principio vt probet principale, quādo vnum eſt in obligatione principaliter, & aliud in ſoluendi facultate.*
4 *Venditor contractum reſcindere volens, quid probare teneatur.*
5 *Precium rei probandi onus, an incumbat actori, quando ſpecies eſt in obligatione, & quantitas in ſolutione.*
6 *Actor, ſicut in principali probare tenebatur, ita & in ſubrogato.*
7 *Teſtis prius contra me examinatus ſuper nouo capitulo, iterum produci poteſt.*
8 *Teſtis ſi dicat Titium poſſediſſe 10. an. & vltra, ſiue plus, an probet.*
9 *Matrimonium contractum ad probandum valere, an ſit ſatis quòd teſtes dicant, contrahentes eſſe maiores 12. vel 14. an.*
10 *Teſtis ſemel interrogatus, qui dicit ſe neſcire, poſtea iterum repetitus dicit ſe ſcire, & rei pretium ponat, an contrarius repellatur.*
11 *Teſtis interrogatus ſi dicit ſe non recordari, poſtea dicit, ſe recordari in actu momentaneo, an repelli poterit.*
12 *Receptione vltra dimidiam iuſti pretij, ſufficiat teſtes dicere, quòd pretium cōuentum habet deceptionem in dimidia iuſti.*
13 *Teſtes vnius partis ſi in interdicto vti poſſidetis de certo tempore poſſeſſionis probent, alterius vero partis per tantundem temporis, & plus, quæ pars obtineat.*
14 *Teſtis interrogatus, quomodo ſcit, quòd res tanti valeat ſi reſpond. quia tantū darem, an & quando commune pretium probetur.*
15 *Eccleſia ab emptore, plus iuſto pretio offerente, recipere non debet.*
16 *Teſtis habens probare communem opinionem, interrogatus in cauſa ſcientiæ, quomodo reſpondere habeat.*
17 *Aeſtimationis rei in probatione facile ſenſu perceptibilis, teſtis non interrogatus, rationem reddere non tenetur. Et quid ad probandum communem conſuetudinem itinerationis tanto tempore, vel tot millia paſſuum. nu. ſeq.*
19 *Laboratoris ex parte dictum deponentis de valore agri ruſtici, cuius notitiam habeat, an & quomodo probet.*
20 *Valor rei per inſtrumentum probatur, quomodo intelligatur.*
21 *Pretium iuſtum rei, in dubio per librum æſtimi probatur.*
22 *Probatio, de qua eſt incertum, vtrum concludat præſumptiue, vel vere, ſatis eſt, quòd in vnaquaque parte idem concludat, quando ad fundandam intentionem probantis, ſufficeret probatio præſumptiua.*
23 *Valore rei in iudicio nō directe ꝓbato iudex, an & qualiter æſtimare debeat.*
24 *Carius rem vendere in foro conſcientiæ, vltra dimidiam iuſti pretij, an liceat. & nu. ſeq.*
26 *Officialis non habens ſalarium ſi conſuetudine immoderate extorquet pro ſuo miniſterio, an ad reſtituendum teneatur.*
27 *Lucrum plus iuſto appetitum, turpe eſt.*

CAP. XLII.

1 Vm cauſa. † Poſt publicatas atteſtationes poſſunt ꝓduci teſtes, ꝙ prius in articulo fuerant producti, ad probandum nouum capitulum, in quo reperitur materia veteris articuli, non ad neceſſitatem probationis. ſecunda eſt ibi, cum igitur.
2 tertia eſt ibi, mandamus. quarta ibi, ſi vero. † Primo no. ex iſto tex. ibi, venditionis tempore, &c. ꝙ ad obtinendum in remedio. l. 2. de reſcin. ven. oportet probare exceſſum precij & iuſtum precium tempore contractus initi. & ſicut dicit Bar. in l. 2. C. de reſcin. ven. & in l. precia rerum. ff. ad l. fal. probans non debet ſe inferre ad tempus contractus duntaxat, ſed dicere & ante poſt per aliquot mēſes, vel aliquod tempus conueniens, ſecundum qualitatem rei, vt j̃. declarabitur. ſic probat tex. in l. ſi quis. C. de reſcin. ven. † Secundo no. ſecundum do. Anto. hic, ꝙ quando vnū
3 eſt in obligatione principaliter, & aliud in facultate ſoluendi, ſatis eſt ꝙ actor a principio fundet intentionem ſuam, vt probet ipſum principale, ſicut hic eccleſia probauit exceſſum vltra dimidiam ad reſoluendum contractum. Ego autem colligo nota
4 bilius ex iſto tex. † ꝙ ſicut venditor, qui vult reſcindere contractum, tenetur probare exceſſum deceptionis, ita tenetur probare quod ſit iuſtum precium rei, quod eſt in facultate ſoluendi Et per hoc poteſt dici no. ad intellectum. l. miles. §. 10. de re iudi.
5 † ꝙ quando ſpecies eſt in obligatione & quantitas in ſolutione tanquam precium ſpeciei, hoc ipſo ꝙ reus offert ſe velle ſoluere precium, onus probandi precium rei incumbat actori. poſſet tamen iſte tex. euitari, quia hic nō imponitur onus monaſterio probandi, ſed dicitur ꝙ intendebat probare. vnde hoc forte fa-
6 ciebat voluntarie. dictum tamen credo verum in ſe, † quia cum vnica æſtimaito ſuccedat loco rei principaliter petitæ, ſicut in principali tenebatur actor probare, ita & in hoc ſubrogato loco ipſius, ſicut videmus ꝙ quando petitur res & venit intereſſe in condemnatione, actor ipſe debet liquidare intereſſe, vt in §. curare. Inſti. de act. & in l. j. in prin. & ibi plene per Barto. ff. de acti.
7 emp. † Tertio collige ex iſto tex. ibi, eoſdē teſtes produxerit, &c. ꝙ ſuper nouo capitulo teſtis prius examinatus cōtra me poteſt iterum produci. concor. tex. in c. fraternitatis. & ibi traditur. s̃. e. vnde licet teſtis, qui habet litem mecum, aliquando repellatur, vel ſi aliter eſt inimicus, vt plene traditur in c. cum P. & ca. cum oporteat. j̃. de accu. & in auth. ſi dicatur. C. de teſti. per hoc tamē non præſumitur aliquis inimicus alicuius eo ꝙ alias fuerit teſtificatus contra ipſum, de quo dic vt in d. c. fraternitatis. Quarto no. ſingu. & ſemper tene menti ibi, quoniam aliud eſt, &c. quia per iſtud verbum arbitror limitari no. ea, quæ tradit Bal. in Celſus. de vſuca. & Bal. in l. ſi quis in ſuo. in prin. C. de inoffi. teſta. & Moder. in c. literæ. s̃. de dila. & in c. licet cauſam. s̃. titu. proxi. dū
8 dicunt, † ꝙ ſi teſtis dicit Titium poſſediſſe. 10. annis & vltra, ſiue plus, dictum teſtis in eo ꝙ deponit eo modo eſt obſcurū & non probat, vnde illa verba habentur pro non adiectis. nam illa verba ſunt, quando teſtis debet deponere aliquid certum & determinatum. Sed quando ad fundandam intentionem actoris nō
a eſt probatum aliquid determinatum, ſicut in exemplo decretalis noſtræ, quia ſatis eſt probare ꝙ deceptio [a] ſit facta in plus dimidia iuſti precij, tunc iſta probatio nō eſt obſcura, ſed eſt ſufficiēs,
9 vt clare probatur in hoc ver. † Et per hoc poteſt inferri ꝙ ad ꝓbandum matrimonium contractum valere, ſatis eſt ꝙ teſtes dicant ꝙ contrahentes erant maiores. 12. vel 14. annis vel ꝙ habebant plus. 14 annis abſque eo ꝙ determinate ponant de tēpore. facit gl. nota. & quod ibi per Bar. in l. ob carmen. §. ſi teſtes. ff. de teſti. In glo. poſita ſuper ver. quoniam aliquid. ibi, ſed intelli-
b ge, &c. & ibi, vel hoc non nocet. iſta gl. reputatur multum no. di cit enim ꝙ teſtis, [b] qui ſemel interrogatus ſuper precio rei dixit ſe neſcire, ſed iterum repetitus dicat ſe ſcire, & ponat precium rei, non eſt contrarius, neque repellendus. quod intelligunt do. Anto. & Moder in facto habente cauſam permanētem, in quo illequi prius neſciuit, poteſt poſtea reformare, ſicut eſt in valore

rei,

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod deceptio maxima in principe non præſumitur. Afflict. Deciſ. 302. poſt num. 4.

b VIN. GOD. Sic teſtis deponens rem ualere minus decem non negat quin plus ualeat. Rui. conſi. 67. num. 7. lib. 1.

rei, quia res continue se exhibet. in facto autem habente causã momentaneam, v.g. in ꝯctu, confessione & si. sentit do. Ant. & Moder. ꝙ testis hoc non posset dicere. & quamuis ipsi non ponant, declarãda est mens eorum hoc modo, quia cum testis debeat deponere per sensum corporeum, si prius se dixit nescire, videtur negare se fuisse præsentem. Cum ergo postea dicat se scire, affirmat ꝯ illud quod dixerat, quia de scientia testis vr̃ loqui, quæ percipitur per sensum. Et pro intellectu huius elegantis articuli considera, ꝙ in parte quæ prius dixit se nescire aliud, vel non credere, si postea dicat se scire, ista nõ est ꝯdictio si dicat ex interuallo, quia prius nesciebat, potuit postea discere, vel per testes aduersarij publicatos, vel per scripturam, quę peruenerit ad manus suas, vel aliter. ita dicit gl. fin. & pulchra, quam ibi approbat Bar. & Bal. in l. 2. §. ꝙ obseruari. C. de iur. cal. & est bon⁹ tex. & ibi hoc ponit Bar. in l. qui bona. §. si quis stipulat⁹. ff. de dam.
10 infec. per quem Bar. dicit ibi, †ꝙ si testis interrogatus dixit se nõ recordari, potest postea dicere se recordari. sed qũ testis dixit se nescire, vt in casu gl. nostræ, adhuc vr̃ velle Bar. no. ꝙ in actu momentaneo possit dicere se scire, quia cum dixit prius se nescire, idest se non recordari priusq̃ loquatur cum parte, valebit eius testimonium. secus si ex interuallo, per ea quæ habentur in Authen. de testi. §. illud. hanc doctrinam ponit ipse Bal. no. in rubr. de contro. inuesti. in ver. & no. Tu potes dicere, ꝙ etiam si hoc
a dicat ex interuallo, [a] non repelletur omnino dictum testis, sed erit magis suspectus, iuxta ea quæ tradit Inn. & Io. An. in c. præterea. ĵ. tit. proxi. in illo articulo, vtrum testis possit addere ad dictum suum. & hoc ẽt sequitur Io. de Imo. in d. §. si quis stipulatus. qũ testis dixit se non recordari. Et quia facultas probationis non est coangustãda, ex quo potest saluari testis, qui dixit prius se nescire, quod intelligatur, quia nõ recordabatur de eo, quod recordatur nunc. forte etiam in actu momentaneo posset saluari dictum testis, licet Doct. hic sentiant ꝯrium. In vno tamen casu indubitanter posset saluari, videlicet quãdo testis deponeret super eo, quod reqrit peritiam alicuius artis, si forte vidisset aliquid tempore, quo non erat artifex & antequam fieret artifex interrogatus dixit se nescire: nam cum postea per artificium factus sit instructior, poterit dare indicium de his, quę olim vidit, si de eis recordetur. & sic poterit scire, qđ prius nesciebat. Quid
11 †autem eꝯ, si testis dixit prius se scire, & postea dicat se nescire. vide quod sing. ponit Bar. in l. de ætate. ff. de mino. & Bal. elegãter in l. data opera. in 6. char. C. qui accusa. non pos. & ex ista glo. iuncto tex. sic declarato probatur, secundum hunc intellectum, ꝙ si testis fuit interrogatus super vno capitulo de eo, quod non continebatur in capitulo, sed tñ pertinebat aliquo modo ad capitulum, depositio testis facta super eo, & publicatio secuta non impediunt quin noui testes, & ẽt ijdem testes possint super eo repeti & produci. & hoc dixit Bar. in auth. at qui semel. C. de p-
12 ba. & d. Ant. in c. fraternitatis. s̃. eo. quod no. †Et quia ista gl. præsupponit ꝙ ad probandum deceptionem vltra dimidiam iusti pretij, non sit necesse probare certum pretium vltra dimidiam, sed sufficiat testes dicere ꝙ pretium conuentum habet deceptionem vltra dimidiam, vel plus dimidia iusti pretij, siue continet deceptionem in dimidia iusti pretij, & plus, sciendum ꝙ Bal. in l. 2. C. de rescin. ven. vr̃ dixisse ꝯ istum tex. quem tamen adducit pro se. Vnde vult ipse ꝙ si res fuit vendita pro 10. & testis dicit, ꝙ res valebat 15. & plus, ꝙ non sit probata intentio volentis rescindere ꝯctum, quia quatenus testis dicit, & plus, istud dictum est obscurum. alle. l. cum furti, & ibi per Bar. ff. de in litem iurando. & quod hr̃ in l. hæc adiectio. ff. de ver. sig. Sal. ibi dicit ꝯrium & melius, quia ista adiectio, & plus, ad minus est certa in minima quantitate, quia cum possit cõtinere minimam, mediocrẽ, & maximam, semper est certum de minima, quia in maiori sũma inest minor, vt l. j. §. si stipulanti. de ver. ob. & in c. j. de arbit. li. 6. Ad rescindendum vero ꝯctum, secundum Cy. ibi, sufficit qlibet minimus excessus. Præterea quæcunq; quantitas, quæ pos-
b sit comprehendi sub ista dictione, & plus, [b] potest operari effectum rescis. vt dictum est; ergo non est curandum, si sit incertũ, quæ quantitas probata sit per illam dictionem plus, nihilomin⁹ tu vide tex. & quod ibi ponit Bar. in l. quod si dubitet. ff. de acqr. hære. & in l. Gallus. §. si eius. in fi. ff. de libe. & posth. & quod ibi per Bar. & Bal. & quod tradit Bald. in l. 2. C. de iure emphit. & in effectu pro ista conclusione est clarus tex. hic, vbi clare dr̃ in verbo, quoniam aliud, ꝙ probatus erat excessus vltra dimidiam iusti precij, licet non esset probatum certum iustum pretium. sed istud esset impossibile dicere testes si deposuissent de certa quãtitate excessus, quia necessario illa esset iustum pretium. vñ Bal. alibi multum sin. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. dicit, ꝙ vbi ad fundandum ius actoris, non est necesse probare certum tempus vel numerum, valet testificatio
13 per istam dictionem, & plus. † Ex quo infert ibi, & est singulare verbum, qđ si in interdicto vti possideris testes vnius partis probant de certo tempore possessionis, testes vero aduersæ partis dicunt ꝙ pars sua possedit per tantundem temporis & plus, ista pars obtinebit, quia aliquo spatio temporis probat de possessione anteriori, quod est semper menti tenendum. In ea. gl. ibi, sed hoc qualiter probatur. satis succincte tangit glossator hic modũ probandi valorem & æstimationem rei. do. Ant. remittit ad nota per se in c. cum dilecti. j̃. de emp. & ven. vbi dicit se relaturũ dicta Io. Cal. quæ do. Abb. refert hic plene, & sunt dicta Nic. de Matt. quem Io. Cal. retulit & Bal. plenissime in l. 2. C. de rescin. ven. Et inter cætera, quæ dicunt prædicti Docto. volunt, quòd
14 †si testis interrogatus, qũo scit, ꝙ res valeat tantum, respondet, quia ego tantum darem, isti testes probãt commune pretium rei in duobus casibus, videlicet quãdo esset certum ꝙ testis hoc non diceret ex particulari affectione, quam haberet ad rem ratione propinquitatis vel alteri⁹ suæ commoditatis particularis. Secundo, qñ simpliciter non cõstaret ꝙ hoc diceret pro affectu, & interesse particulari, quia in dubio testis qui dicit ꝙ tantũ daret ipse, si aliud non constat, vr̃ se retulisse ad interesse commune, ad quod communiter omnes se referũt, vt l. si pactum. in fi. ff. de proba. & l. fi. cum materia. C. de fideius. & sic in effectu prę sumptiue deponunt de pretio communi. Tertius casus est, qñ constaret ꝙ testis qui sic dicit, habebat aliquod interesse ad rem ipsam. & isto casu dicunt ꝙ non probaret, quia non videtur deponere de interesse communi. & ista dicta sequitur Bal. in d. l. 2. & ẽt Saly. ibi post longam disputationem, & per ea, quę dixim⁹ in secundo casu vr̃ responderi ad rationes & dicta gl. & Bar. in l. 2. C. de rescin. ven. qui tenuerunt ꝯrium. & idem tenuit se sing. in l. j. in fi. C. de sen. quæ pro eo, quod interest, proferuntur. qa quando ipsi dicunt, ꝙ testis dicendo hoc modo, videtur deponere de interesse singulari non communi, ex quo etiam sequitur, ꝙ testes sunt singulares in dictis suis, quia non deponunt de eodem interesse in primis duobus casibus. do. Io. de Imo. multum diffuse tractans hunc articulum in d. l. pretia rerum. ad l. falc. finaliter tenet sententiam Bar. fundamentum suum est, quia dictum testis debet concludere necessario, vt in c. in præsentia. de proba. & l. non hoc. C. vnde cognati. & per Bar. in l. inter stipulantem. §. j. de ver. ob. melius in l. de minore. §. tormenta. de qõ. in modo probandi famam. testis autem ipse potest loqui & de interesse singulari & de communi, ergo probatio eius non concludit necessario, & sic non probat. Sed ista ratio non videt̃ esse sufficiens, quia sicut dicit Bar. in l. j. ff. si cer. pe. & in l. de ætate. ff. de mino. satis est ꝙ ratio testis concludat prę sumptiue in causis ciuilibus. & est casus, secundum lec. Inn. in c. tertio loco. s̃. ti. proxi. vnde do. Abb. hic, qui sequitur eandem opi. vtitur alia ratione. dicit. n. ꝙ testis sic deponens potest esse deceptus in communi ẽstimatione, sicut sæpe decipiuntur ꝯhentes, vt in c. cum dilecti j̃. de emp. & ven. vnde dicit gl. no. secundum eum. 10. q. 2. c.
15 hoc ius porrectum, † ꝙ si emens rem ab ecclesia offert ecclesiæ plus iusto pretio, ecclesia nõ debet recipere. & idem no. c. j. j̃. de emp. & ven. Sed ista ratio non concludit, sicut ẽt tangit Saly. in d. l. 2. quia si testis diceret, & ego darem tantum pro communi æstimatione, vel dicat, scio quia res similes hic cõmuniter ẽstimantur tantum, similiter testis non probat. Et idem sub simili forma, quia sic res ista communiter tantum venderetur. & tñ Bar. tenet, & etiam ipse do. Abb. hic, ꝙ testis bene probet. super quo vide omnino Bart. in l. prima. in fin. C. de senten. quæ pro eo, quod interest, proferuntur. Tu vero considera in ista materia, quod Ioan. Andr. in additio. Specu. in titu. de emptio. & venditio. §. nunc dicendum. in vlt. additio. magna, iuxta si. referens dicta Mar. de Fano, quæ videtur sequi, est in opinione,
c quòd etiam quantum ad l. secundam. de rescin. vendit. istum [c] pretium dicatur non solum id, quod communiter est iustum, sed id quod aliquis inueniret ab vno, vel a duobus. allegat ad hoc multas leges, sed præcipue l. si seruus. de condictio. fur. & l. prima. §. si hæres. ff. ad Trebellia. in quibus dicitur, ꝙ pretium rei dicitur esse, quanti vendi potest, vnde dummodo inueniatur vnus, qui tantum velit dare, satis videbitur probatum iustũ pretium. & hoc per tex. quem ibi no. domi. Anto. ad hoc, in c. cum Ioannes. infra de fide instrumen. Sed istud dictum non est commune, neq; verum, & ꝯ d. l. pretia rerum, in prin. ad l. fal. in ver.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ testis se incontinenti corrigere potest, non autem ex interuallo. Rui. cons. 158. nu. 8. lib. 5. tamen non dicitur omni exceptione maior, quia dictum suum ex interuallo correxit ibi nu. 9.

b VIN. GOD. De ista dictione, plus, ut de eo, qui confitetur se debitorem in decem, & plus, uide Dec. consil. 385. prope fin. lib. 3. Et cum plus sit, quod res sit in actu, quam in potentia, meminit idem Dec. consilio 609. nume. undecimo. lib quinto. Et quod plus uel minus dicitur respectu temporis, dicit Alb. cons. 4. nu. 45.

c VIN. GOD. Pretii quantitas arguit quid, & quantum ueniat in uenditione. Ay. Cra. cons. 105. nu. 9. Et arguit an aliquid ueniat in uenditione, consil. 310. nu. 3. cum seq. Pretio autem non probato infertur nullitas uel inualiditas contractus uenditionis, quia sine pretio uenditio constare non potest, idem Ay. Cra. cons. 282. nu. 9.

ver. communi æſtimatione. & ſic debent intelligi leges prælle-
gatæ. Saluatur tamen in vno caſu, qui ponitur ibi per Io. And.
videlicet, quando quis ex pacto vel forma ſtatuti teneretur ven-
dere rem alicui, vt tunc pretium iuſtum dicatur id, quod qs in-
ueniret a quolibet alio, quod declara vt pleniſſime declarat Io.
de Imo poſt Ang. qui ibi ponit hanc quæſtionem in l. q Romę.
§. cohæredes. ff. de ver. ob. & ad illam quæſtionem vide text. ſin.
quem ibi ponderat ſolus Bar. ad hoc, in l. 2. ff. de pac. dota. ſecun
dum q legit Bar. maxime autem eſſet falſa iſta doctrina, ſi aliqs
qui vellet dare tãtum de re, moueretur ex particulari intereſſe.
ex rationibus tamen ſuperius aſſignatis alio non deducto & ex
reſponſionibus s. factis, ad ꝯria videretur poſſe dici, q ſi modus
probandi de quo ponit Bart. in d. l. 2. & etiam modus probandi
ſecundum Nic. Mat. & Io. Cal. eſſet legitimus, ſufficerent. Sed
quia videtur, q omnes iſti modi non procedant, quia licet teſtis
addendo cauſam dicat, quia res tãtum communiter emeretur,
vel venderetur, vel quia vidi quamplures tales res ementes pro
communi æſtimatione, adhuc non videtur concludenter dice-
re. quod oſtendo luce clarius, & præmitto pro euidentia q quia
teſtis debet deponere per vnum ex quinq; ſenſibus corporeis,
vt l. qui teſtõ. in ſi. ff. de teſta. & l. teſtium. in fi. C. de teſti. niſi red
dat cauſam per ſenſum ſaltem implicite, & non videtur proba-
re legitime. vnde dixit Bar. punctualiter in terminis in l. Labeo.
16 ff. de ſupel. lega. vbi omnino eſt videndum, † q teſtis qui hz pro-
bare communem opi. interrogatus in cauſa ſcientiæ, debet rũ-
dere, quia ita vidi practicare & alias audiui per eos, qui ſimilia
tractant. Aeſtimatio autem communis nihil aliud eſt, q̃ opi. cõ-
munis de pretio, vel de valore rei. ergo vr̃ probanda eo modo,
quo dicit Bar. ibi & ſentit in ſimili quæſtione in l. de minore. §.
tormenta. ff. de qõ. hanc cõcluſionem ſentit Bar. expreſſe in tra-
ctatu ſuo de teſte, quem refert & ſequitur Bald. in l. ſolam. C. de
17 teſti. vbi dicit, † q in probatione æſtimationis rei, quę poteſt per
cipi facili diſſenſu teſtis, non tenetur reddere cauſam non inter-
rogatus. vnde ſi dicat q frumentum valet tantum in foro, nõ te-
nebitur dicere, quia ita vidi communiter vẽdi in foro, & ſic ma-
nifeſte ſentiunt q ſi cauſa eſſet reddenda, iſta eſſet legitima cau
ſa reddendi. & ita tenet Bar. expreſſe in probatione de intereſſe,
in l. nemo eſt q neſciat, in vltimis verbis, de duob. reis. facit opti
me quod ipſe idem ponit in l. cõtinuus. §. cum ita. ff. de ver. obl.
18 vbi dixit no. † q ad probandum communem conſuetudinẽ itine-
rationis tanto tempore, vel tot milia paſſuum per iſtud iter,
& ſi teſtis dicat ſecundum eum, quia ſępe itineratus ſum cũ ho
minibus huius conditionis, qui præceſſerunt per tantum ſpa-
tium, licet enim teſtis non deponat explicite per ſenſum, depo-
nit tamen implicite ex quo dicit ſe itineratum cum illis homi-
nibus. & hoc eſt quod dicit Bal. reprehendendo Bart. in d. l. La-
beo, præallegata. in l. de quibus. in ſua repet. in pe. char. & in l. te
ſtium. in fi. C. de teſti. in ſimili quæſtione, de qua vide ibi p eũ.
videtur ergo ex deciſione maxime Bar. in d. l. Labeo. q teſtis in-
terrogatus in cauſa ſcientiæ debeat dicere, quia vidi per hoĩes,
qui practicant de rebus ſimilibus huiuſmodi talem rem vel ſi-
milem æſtimari tantum in vno caſu. tamen poſſent procedere
dicta Doctorum, videlicet quando teſtes deponentes ſuper valo
re rei eſſent valde periti, puta architectores, vel fabri deponen-
19 tes de valore domus vel alterius ædificij. † Item ſi laborator ex-
pertus & conſuetus deponeret de valore agri ruſtici cuius noti-
tiam haberet iuxta l. mortis cauſa. §. fi. ff. de dona. cauſa mor. tũc
enim ſi teſtis diceret ſe ſcire qualitatem rei & ſe æſtimare, q cõ-
muniter illa res uenderetur tantum, forte probaret quia ꝯiun-
cta notitia qualitatis vna cum peritia, quam hz de ſimilibus re-
bus, ẽt ſi deponeret p verbum opinor, vel credo, valeret eius di-
ctum, ſi referret ſe ad communem æſtimationem, vt eſt caſus
ſing. fm vnam lect. quam ibi ponderat Bart. in l. hi, qui fundos.
C. de præd. nauicula. li. 11. facit optime tex. in l. 2. C. eo. ti. vbi pa-
tet, q æſtimatio domus fit per peritum deputatum de publico.
& hoc ſatis placet Io. de Imo. in l. precia rerum, ad l. fal. & poteſt
eſſe rõ, quia propter peritiam, quam hz, prælumitur q ſciat cõ-
mune iudicium ſe intromittentium de ſi. & q̃is ille qui iudicat
prætextu peritiæ poſſit aliqñ falli, vt in c. cauſam matrimonij. s.
ti. proxi. hoc tñ in dubio non præſumitur, ſicut de alio, qui non
20 eſſet peritus, vt l. j. cum materia. ff. de ven. inſpi. † Et quia Doc. tã
gunt hic, q per inſtr̃a probatur valor rei, adde q hoc eſt intelli-
gendum quando inſtr̃a de pretio iſtius rei vel ſi. non eſſent mul
tum diſtantia a tempore venditionis, de qua agitur, quoniã ex
a propinquitate temporum non præſumeret variatio valoris re-
rum, ſeu æſtimationis, vt declarat no. Bal. in l. vna. C. de ſen. quę
pro eo. Si autem non eſſet propinquitas temporis, tunc nõ pro-
baret. pro qua concluſione vide tex. ſing. in l. non intelligitur. §.
diui fratres. ff de iure fiſci. qui probat q ex emptione præterita
vnius rei non concluditur ad iuſtum pretium in emptione de
nouo faciẽda, quia qualitas prædij ex mala vel bona cultura po
tuit mutari, & ſic videtur innui ex illo text. q ſi eſſet modicũ in-
teruallum temporis, quo caſu non præſumitur mutatio, ſecun-
dum Cy. in auth. ſed quamuis. C. de rei vxo. act. etiam vnum in-
ſtrumentum emptionis eiuſdem rei præcedens probaret iuſtũ
pretium. Et hoc caſu poteſt eſſe vera doctr. Bal. maxime, quam-
uis etiã producerentur inſtrumenta de ſimilibus rebus non co-
hærentia tempori: tunc enim verum eſſet dictũ ſuum, quia pro
pter hoc interuallũ non poſſet bene argui q prædia huius qua-
litatis olim valebant tantum, ergo tantum valeat nunc. & decla
rat Bal. in l. 2. C. de reſcin. vendi. Scias etiam pro complemento
21 materiæ, † q iuſtum precium rei in dubio probatur, per librum
æſtimi, quæ eſt ſcriptura publica, vnde ſi emptor velit oſtẽdere
venditorem non eſſe deceptum, producat æſtimum, vt eſt caſus
no. ſecundum Bart. in l. hi qui fundos. C. de prædiis nauicula. li.
11. hoc tamen recipit duplicem limitationem. Prima eſt, vt in-
telligamus ſi venditio fuit facta de propinquo ad tẽpus æſtimi,
vt s. diximus in aliis inſtrumentis. Secundo, niſi fama vel cõmu
nis opi. ſit in contrarium, caſus eſt ſing. & ibi Bar. in l. fi. C. de ma
gi. conue. nec mireris quia æſtimum probat iuſtum pretiũ rei,
quia hoc facit ſolennitas, quæ adhibetur in æſtimo. nam cum fit
æſtimatio generalis, debet citari ſindicus villæ, vel caſtri, vbi ſita
ſunt bona. Item ſi pars conqueratur male æſtimatam, incum-
bit onus æſtimatoribus probare, q bene ſit æſtimata, propter
quod præſumuntur q ſint magis diligentes. primum ꝓbat tex.
no. & ibi per Bart. in l. ſuſceptores. C. de ſuſcepto. & archa. li. 2.
lib. 10. Secundo tex. & ibi etiam Bar. in l. quotiens. C. de diſcuſſo
ribus. lib. 10. Et ad id, quod diximus s. q leges quæ dicunt, q res
tanti æſtimatur, quanti vendi poteſt, debet intelligi. ſ. commu-
ni æſtimatione. Adde glo. no. quæ idem dicit, & ibi do. Anto. in
c. in ciuitate. j. de vſur. Ad illud etiam quod s. diximus de proba
tione facta per hanc adiectionem, & plus, q ex quo concludit in
omni caſu ad exceſſum pretij, eſt ſufficiens. ita Bal. in loco præ-
alleg. vide tex. quem do. Ant. reputat ſing. in c. per tuas. j. qui fil.
22 ſint legi. vbi probatur, ſecundum eum ibi, † q quando ad fundã
dam intentionem probantis ſufficeret probatio præſumptiua,
ſicut certa: tunc probatio, de qua eſt incertum vtrum cõcludat
præſumptiue vel vere, ſufficit, quia ſatis eſt q in vnaquaq; par-
te idem concludat licet altero modo fortius. cætera dic vt in c.
cum dilecti. j. de empt. & vend. & in d. l. 2. Et vltra prædicta dixit
23 Io. Cald. & ſequitur do. Abb. † q quando valor rei vel æſtimatio
non eſt de directo probata in iudicio, ſi tñ iudex ex narratis ex in
ſtrumentis vel teſtibus poſſit coniecturaliter æſtimare valorẽ
rei, nunq̃ debet reum abſoluere ſed dz ipſe æſtimare ex officio
ſuo & ſi ipſe non poteſt æſtimare, vel quia forte non ſit peritus,
vel quia coniecturæ non ſunt ſufficientes, debet eligere ex offi-
cio peritos, per quos referatur ſibi vera æſtimatio. ar. l. compa-
rationes. cum materia. C. de fi. inſtru. & c. cauſam matrimonij.
s. tit. proxi. Pro primo dicto vide Bar. qui idem tenuit, poſt Cy.
& alios, in l. j. in vltimis verbis repetitionis ſuæ. C. de ſen. quæ p
eo, quod intereſt. & in l. ſi traditio. C. de act. emp. vbi Bal. aliqua
liter diſſentit à ſententia communi. vide etiam Bar. in quæſtio-
ne de acceſſionibus, qui ponit eandem doctrinam in l. ſi quod
ex Pamphila, in fi. de leg. 2. & quomodo iſti periti, qui mittũtur
a iudice, poſſint, &c. & de materia, quomodo debet fieri æſtima
b tio [b] de valore rei emptæ, vide per Saly. & ibi per Ang. & Io. de
Imo. in fi. commenti, in l. pretia rerum. ſæpe alleg. In glo. poſita
ſuper ver. deceptionis. tangit hic do. Abb. Moder. ſatis diffuſe,
24 † vtrum liceat in foro conſcientiæ vendere rem carius, ita q ſi
deceptio ſit vltra dimidium iuſti pretij, ille qui vendidit plus de
bito, teneatur illud plus reſtituere? in quo articulo, vt breuiter ti
bi inferam dicta ſua, ipſe conſiderat aliquos caſus, nam aliquã-
do dolus dat contractui cauſam, vel incidit contractui, & tunc
ſine dubio ꝯctus reſcinditur, vel reducitur res ad æquum in fo-
ro contentioſo, & multofortius in foro animæ, vt plene traditur
in c. cum dilecti. j. de emp. & vend. & in l. ſi quis cum aliter. & in
l. ſi id, quod aurum. ff. de ver. obl. Dicitur autem dolus incidere
ꝯctui, ſicut plene declaratur in l. eleganter. ff. de dolo. qñ alias ꝓ-
tracturus decipitur a venditore, vel mittendo de qualitate rei,
vel tacendo & occultando aliquid circa rem, pp quod res pluris
venditur. Aliquando dolus non ineſt ꝯctui, ſed vendens credit
ſe vendere iuſto pretio, & emens ita ſe credit emere. & iſto caſu
do. Abb. dicit, q non credit decipientem re ipſa peccare, & q te
neatur ad reſtituendum in foro conſcīæ, quia ſic tunc inducere
tur peccatum, quod intellige, qñ poſtea ſuperueniret ſcīa de nõ
iuſto pretio, tunc ius canonicum dediſſet remedium ad euitan-
dum peccatum ẽt in foro contentioſo, ar. c. prior. de regu. iur. &
c. fi. j. de præſcr. Cum igit̃ non det remedium in foro ꝓtentioſo,
vt pz i c. cũ cãm. j. de emp. & ven. pz q nõ eſt peccatũ. aliqñ ille,

qui

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde in hac materia ualoris rerum quomodo ualor beneficio
rum debeat conſiderari, an deductis pẽſionibus uel aliis oneribus, quod tra-
ctatur per Dec. in conſ. 156. ſtatutis cathedralis eccleſiæ, per totum.

b VIN. GOD. Adde, q æſtimatio rerum in dotem datarum emptionẽ facit,
niſi actum ſit, q reddantur. Rui. conſ. 134. nu. 2. & 4. lib. 4.

qui vendit,scit rem valere plus tempore venditionis & emptor ignorat,& tunc dicit veram esse sententiam Inno.in c.in ciuitate.ĩ.de vsuris,in quadam additione, ꝙ in foro conscientiæ vendi-
a tor[a] non est tutus.fecit enim contra charitatem,qua debuit diligere proximum,sicut seipsum.de pẽni. dist.2.c.proximus.Aliquando venditor sciens vendit emptori scienti, & tũc similiter nullum erit peccatum, quia emptor scienter emens rem plus debito.videtur donare,vt l.cuius per errorem.ff.de reg.iur.& l.
25 quisquis.& ibi no.C.de rescin.ven. † Super ista quæstione, quæ est de materia periculosa,attendendum est diligẽtius, & est sciẽdum,ꝙ Inn.multum sing.in c.quia plerique.ĩ.de immu. eccle. videtur tenere,ꝙ etiam si venditor sciens rem valere minus, vẽdat eam plus, vel econtra emptor emat eã minus q̃ valet scienter,non tenetur ad restitutionem in foro conscięti̇æ. Mouetur, quia ex quo dominium pecuniæ est translatum in venditorem de consensu partis, venditor non tenetur ad restitutionẽ de eo, quod immoderate accepit, etiam si ꝯctus possit expugnari per restitutionem in integrum ante ipsam ꝯctus rescissionem.alle. tex.valde no.14.q.5.c.non sane.circa medium. quem ꝯ ipsum
26 induco clarius,& sic.†Dicitur ibi,ꝙ si officialis, qui nõ habet salarium,permittente consuetudine exigit pro ministerio suo, siue extorquet immoderate.i.vltra debitum,magis reprehendendus est,qui repetit,q̃ qui accepit,& sic concluditur, ꝙ non tenet̃ ad restitutionem, vt etiam patet ex verbis sequentibus. Modo arguo sic, in ista materia deceptionis locatio & emptio procedunt a pari,vt l.item si precio.§.fin.ff.loca.Sed ille,qui præstans operas suas vt officialis publicus, recepit mercedem in recompensatione operarum,quodammodo locat operam suam,licet non semper agatur actione locati.vnde sequeretur,ꝙ si plus reciperet de opera sua q̃ præstaret de opera, ꝙ quia minus dat de opera,& sic de re & plus recipit quod non liceret, quod tamen negatur: ergo idem eadem ratione in ꝓtractu emptionis & venditionis vel locationis factæ de aliqua re & de locatione operarum, vide in l.si vno.§.item cum quidam.ff.loca.& in l.j.§.diu⁹. ff.de var.& extraord.cogni. vbi agitur de operis istorum officialium. Præterea pondero rationem tex. in d.c.non sane. dicit.n. Augu.ibi,ꝙ ista tolerantur, quia per tales personas subuenitur multis necessitatibus actuum humanorum,quam si ꝯ obserua
27 retur. q.d.quamuis lucrum sui ratione sit turpe,†quia lucrum, quod plus iusto appetitur,turpe est, vt in c.j.ĩ. ne clerici vel mona.tamen propter bonum commune fit, vt turpiter agens non arctetur adrestitutionem sicut propter bonum religionis,aliq̃ permittitur præscriptio rei alienæ ꝯ conscientiam ad modum, vt in c.j.s̃.de præscrip.& ibi no. & hoc est quod arbitror sensisse Iurisconsultos in d.l.idem si procon.in fi.& in l.in causæ.§.fi.ff. de mino.dum dicunt,ꝙ naturali ratione permittitur ꝯhentibus se decipere,non quia hoc sit iustum in se, sed de iure gentiũ tolerabitur hoc,ne impedirentur commercia,& sic exponendo illa iura,quæ hoc dicunt,patet ꝙ lex positiua concordat cũ æquitate naturali,quæ præfert maius bonum minus bono: ergo videtur, ꝙ ista lex sit attendenda in foro conscientiæ,vt tradunt ꝯmuniter Doct.in c.j.s̃.de consti.& etiam Moder.in d.c.quia plerique.& hanc sententiam secutus est Bald.in auth.ad hæc. C.de vsur.in pe.char.& ideo est de iure multum probabilis. & ad iura quæ dicunt ꝙ turpiter facit qui emit rem vilem,vt vendat carius,vt dicitur 14.q.4.c.quicunque.& est tex.multo clarior. 77. dist.c.eiiciens.circa medium.potest dici, fatendo quod turpiter agit,qui sic agit.vnde debet moneri,ne sic agat, & potest impediri ante factum,vt est casus in c.j.ĩ.de emp.& ven.qui tex.in clericis hoc dicit expresse,sed tamen in laicis innuit in prin.hoc esse illicitum:vnde vult,ꝙ debeant moneri per clericos,vt non vẽdant rem vltra iustum precium,ita ꝙ & ex illo tex.& aliis iurib. s̃.adductis,fatendum est ꝙ laicus illicite agit: sed non valet ista consequentia, ergo tenetur ad restitutionem propter rationem supradictam,quæ fundatur non dico in bono publico simpliciter,sed in conseruatione societatis totius generis humani, quæ fit propter commercia & ꝯctus.Potest.n.lex ad vtilitatem publicam auferre ius tuum,& transferre in alterum sine tuo ꝓsensu, vt l.Lucius.de euic.& plene in c.quæ in ecclesiarum. s̃.de cõsti. & in prima consti.fforum per Bart.communiter tamen tenetur snĩa lo.Cal.in c.nauiganti.ĩ.de vsur.item Inn. & do:Ant. in c.in ciuitate.eo.ti.quam etiam approbat do.Ant.& Abb.Mod.in d. c.quia pleriq;.ꝙ si venditor & emptor a principio errabãt in iusto pretio rei,& postea superuenit scientia vẽditori,quod accepit plus iusto pretio,tenebitur restituere illud pretium,nisi forte a prin.pro tali precio rem non fuisset empturus, tunc enim potest restituere rem,si vult,arg.l.quod si vno. ff.de in diem addic. & l.tutor.§.j. ff.de mino. Si vero non vult, tunc debet supplere iustum pretium , & sic expresse contradicit his, quæ hic posuit in hoc membro.sed plus placet dictum hic positum, & suppositacommuni opin.pro vera in casu præcedenti,quia ex quo tẽpore contractus fuit quæsitum sibi pecunię dominium sine peccato,licet postea superueniat scientia, non debet irritari acquisi tio semel iuste facta.Sicut dicimus in eo, qui præscripsit cũ bona fide,ꝙ scientia postea superueniens non obligat eum in foro
b conscientiæ, [b] secundum communem sententiam, de qua in c. vigilanti.ĩ.de præscrip.Pet.autem de Anch. in isto articulo multa prolixe prosequitur in regula,peccatum.de regu.iur.in char. 16.cuius dicta omnia referre longum esset,sed referendo melio ra & magis dubia, erimus contenti tribus conclusionibus suis. Prima conclusio,sequendo in hoc Ioan.Cald.est talis in eo, qui frequenter emit rem vilius & vendit carius quam communiter valeat,vendere carius iusto pretio est illicitum,& tenetur ad restitutionem,vt probatur in d.c.quicunque. & melius in d.ca. eijciens, in fi.punit enim canon cupiditatem frequentius exercentium se in huiusmodi lucris illicitis,secundum eum. Et aduerte,vt intelligas,quia,vt dicit Ioan.Calde.in d.c.nauiganti.& bene,ille qui emit rem vilius & vendit carius,aut peccat in emẽdo,aut in vendendo,quia si emit vilius iusto pretio, peccauit vt emptor,si vendit carius iusto pretio, peccauit vt vẽditor, potuit etiam peccasse vtroque modo,& emisse vilius iusto pretio,& vẽdidisse carius.Super qua conclusione tu potes dicere, ꝙ quamuis illa iura vocant hoc turpe lucrum,nõ sequitur, ergo hoc est restituendum,ergo actus,qui geritur,est de se licitus,sed peccatum est in solo excessu,vt s̃. diximus . Secunda conclusio sua est talis,etiam in his,qui non sunt negociatores, sed forte vendunt res suas vel suos redditus carius , tamen a principio non emerunt, vt venderent, vel saltem non exercent se frequẽter in istis. carius vendens alicui, qui propter magnam necessitatem , vel propter vitandum magnum scandalum carius emit, tenetur ad restitutionem & illicite facit.Et idem econtra,si aliquis vendit rem suam vilius, vel vt redimat se & suos ex captiuitate , vel vt sustentet se & familiam in magna penuria emens vilius,tenetur in foro conscientiæ, quia emens carius vel vilius vendens in casibus prædictis non consentit simpliciter, quasi videatur donare illud , quod plus est, sed quodammodo extorquetur sibi propter necessitatem.Tertia conclusio sua est ista,si vendens rẽ plus iusto pretio,respectu precij communis habet illam rem cariorem pretio communi , pro aliquo particulari interesse , potest vendere rem licite vltra precium commune,vsque ad illud suum singulare interesse.& in hoc casu habeant locum leges, q̃ dicunt,ꝙ res tantum valet,quantum vendi potest. & hanc sententiam sequitur Tho.secunda secundæ,in tractatu de iustitia, quę vertitur circa commutationes voluntarias,articulo primo. Forte tamen posset dici,ꝙ si emptor sciens illud nõ esse iustum pretium commune,non fuisset empturus, daretur facultas sibi restituendi rem , vt diximus s̃. in simili casu referendo dicta do. Abb.Si vero aliquis vendat carius non propter interesse suũ particulare,sed propter interesse ementis , verbi gratia , quia ꝓpter aliquam qualitatem emptoris res ipsa plus valet, quam sit communis ęstimatio.& tunc ista auctio pretij esset illicita , secundũ beatum Tho.in loco præalleg. quia venditor debet habere pretium rei suæ & eius, quod suum est . nam pretium datur ꝓpter rem vendentis,sed vtilitas, quæ ꝓuenit emptori ex persona sua, non potest dici res venditoris, neque tradita a venditore, q̃ non erat penes eum,ergo non debetur pretium . Et per eandem rationem, quam diximus in primo dicto huius conclusionis, potest dici ꝙ si venditori ob aliquam causam id , quod venditur, valet minus : emptori autem valet plus , licet possit emi res illa pro minori pretio,quam sit pretium commune , & similiter ẽt potest dici , ꝙ econtra si venditori res valeret plus emptori , aut minus,possit etiam emi viliori pretio:quamuis,vt supra dixim⁹, econtra venditor possit eam vẽdere minori pretio propter suũ interesse.pone exemplum in vtroque in nomine debitoris vendito,quod mihi vendenti valet minus, quia forte sum recessur⁹ ad loca remota,vel sũm in remotis,vel forte sum homo talis cõditionis , ꝙ non æque bene & faciliter potero exigere sicut cessionarius, quod exemplum potes conuertere pro vltimo casu, videlicet ꝙ cedens facilius & commodius possit ipse plus exigere quam cessionarius.& ita determinat Bal.no. in l.per diuersa. ver.12.quęro.C.mandati.& sequitur ibi Saly.Quarta & vltima
c conclusio sua est ista,ille qui est negociator, si vendit rem suam scienter plus debito,quia hoc facit de lege permittente,nõ peccat, & consequenter nihil tenetur restituere.23.q.3.c.qui peccat.& l.Gracchus.C.de adul.lex.n.ꝑsumitur in dubio iusta. 4.dist.erit aũt lex. vnde in dubio possumus ei adhærere in foro conscięti̇æ, ſm eum:maxime,quia si aliter dicamus,intrincarẽtur multi &

valde

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota,ꝙ uenditor non præstans rem bonam , tenetur emptori ad interesse.Afflic.decis.399.post nu.2.

b VIN. GOD. Conscientia uera ex fonte rerum scaturit.Afflic.in decis.331. post nu.1.Et in dubiis, quis non dicitur contra conscientiam facere.Idem decis.384 nu.15.

c VIN. GOD. Nota, ꝙ ut quis dicatur negociator uel mercator, requiritur pluralitas actuum,Cor.cons.33.Quoniam,per totum.lib.4.

valde impedirẽtur commercia. Super hac quarta concluſione conſiderandi ſunt duo caſus, nam aliquando ille, qui vendit rẽ plus iuſto precio, mentitur affirmando illud eſſe iuſtum pretiũ, propter quod emens ita perſuaſus emit tali pretio, & tunc ſine dubio iſtud ẽſt illicitum non ſolum in foro animæ, & tenet decipiens ad reſtitutionem, vt clare colligitur ex verbis Tho. in loco præallegato, circa prin. ſolutionis, ſed etiam in foro contentioſo per actionem de dolo, vel ex ipſo contractu. ita dicit glo. no. in l. item ſi pretio. §. fi. in vltimis verbis. ff. loca. cuius cõcluſio probatur no. vt ibi per Bar. in l. eleganter. §. fin. ff. de dolo. cũ l. ſeq. vbi patet ꝙ ſemper ille, qui mentitur ad lucrum ſuum, in damnum alterius committit dolum & tenetur propter dolum ipſum. aliquando vendens rem non affirmat illud eſſe iuſtum precium, vel ſi affirmat emptor non credit ſibi, ſed alia ratione mouetur ad emendum plus iuſto pretio, & tunc quæſtio relinquitur dubia, quia Thomas in loco præallega. tenet expreſſe, ꝙ iſtud ſit illicitum. dicit tamen, ꝙ ſi deceptio ſit notabilis, tenetur venditor ad reſtitutionem, ſecus ſi ſit modica quantitas, quia cũ æſtimatio rei quandoque non ſit certa, ſed pendeat ab æſtimatione, ſupple communi, modicus exceſſus non inducit inæqualitatem iuſtitiæ commutatiuæ, quaſi ſentiat ꝙ quia æſtimatio per communem opin. non eſt omnino certa permittatur. poſſet enim communis opinio errare. Iccirco in modico exceſſu non detur indubitata inæqualitas & deceptio videtur, ꝙ iſtud ſit illicitum in ſe. Probat ipſe, quia cum contractus emptionis & permutationis ſit inuentus propter vtilitatem communem cõtrahentium, ſicut probat philoſophus in primo Politicorum, & etiam Legiſtæ noſtri dicunt, vt traditur in l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ff. commoda. & per Bar. plene in l. quod Nerua. ff. depoſi. ſi vnus plus recipit quam alter, iam reſultat inæqualitas ꝫ naturam contractus, & contra finem ipſius. vnde leges ciuiles non dicuntur approbare iſtum ꝫctum, ſecundum eum, ſed potius improbare, inquantum nullam imponunt pœnam, niſi ſit exceſſus vltra dimidiam. & per hoc vr̃ tollii argumentum Petri, cum dicit ꝙ lex approbat ꝫctum iſtum. & ſic non committitur peccatum legis auctoritate. Sed iſta doctrina, cum reuerentia ſemper tanti Doctoris, de iure noſtro videtur eſſe dubia, quia ſi lex ciuilis & canonica non improbarent iſtum ꝫctum, non aſſiſterent, neq; reſiſterent huic ꝫctui: ergo ex iſto ꝫctu nulla orietur actio, iuxta regulam, quæ traditur in l. ſtipulatio iſta, §. alteri. de verb. obl. & in l. cum lex. ff. de fideiuſſo. ſed hoc eſt falſum, quia dummodo non ſit exceſſus vltra dimidiam, vtiq; datur actio ex tali ꝫctu: ergo datur intelligi ꝙ lex expreſſe approbat talem contractum, & reuera ita eſt, quia hoc dicit tex. & no. in l. ſi voluntate. C. de reſcinden. vendit. vbi Imperator dicit, ꝙ nec bona fides, nec aliqua ratio patitur, ꝙ contractus iſto caſu non ſit ratus, in qua lege ego pondero duo no. ad propoſitum. primo, inquantum dicit ꝙ nulla ratione hoc permittitur, ex quo datur intelligi, ꝙ neq; ſecundum iuris rigorem, neq; ſecundum æquitatem naturalem hoc debet permitti modo, vt ſ. diximus, quando lex poſitiua concordat cum æquitate naturali eſt ſeruanda, etiã in
a foro conſcientiæ, a vt etiam tradit Bal. elegãter in l. j. §. fi. ff. quod quiſque iuris. Et ſi dicatur, quomodo concordat lex cũ æquitate naturali, ꝙ quis locupletetur cum aliena iactura. l. nam hoc natura. ff. de condi. indebi. reſponde, ꝙ hoc ſurgit duplici ex cauſa. primo quidem, quia etiam naturalis æquitas habet, ꝙ cõſeruatio vniuerſalis boni, & maxime omnium gẽtium præferatur bono particulari. & iſto modo reſpondet lo. An. in ſimili quæſtione de præſcri. in regula, peccatum, de reg. iur. Vel potes dicere & ſubtilius, ꝙ quando ꝫhentes ꝫhunt, volũtas eorum poteſt conſiderari dupliciter. vno modo ante ꝫctum in ipſo actu ꝫhendi, vt æſtimemus quid velint: tunc alio modo poſt ꝫctum perfectum, vt conſideremus poſito ꝙ vna partium ſit decepta, quid præſumatur voluiſſe deceptus ante ꝫctum, & in ipſo ꝫctu præſumptio eſt, ꝙ nemo velit rem carius emere, quia nemo præſumitur iactare ſuum, vt l. cum de indebito. ff. de proba. & tamen partes ꝫhendo videntur cogitare in genere, ꝙ ſi aliqua earum decipiatur in ipſo ꝫctu, poſt contractum, acquieſcat conuentis, & hoc eſt quod dicit tex. ſi bene ponderes, in d. l. ſi voluntate. dicit enim, ꝙ partes ad contractum ipſum ineundum accedunt diuerſo animo, vnus vt vilius emat, alter vt carius vendat. & hoc dicit Tho. accidere non ex ratione naturali, ſed ex vitio communi vitioſis. quod tamen frequenter contingit, & vt in pluribus, vt patet ex d. l. dum dicit, ꝙ vnus, ſcilicet venditor diminuit de pretio pluſquam poſſit, & alter ſcilicet emptor auget pretium, quod obtulit quouſque conueniant in certam ſummam, propter quam causam ſubiungit iniquum eſſe recedi a contractu, quæ verba non poſſunt aliter exponi, vt concludant, niſi vt per hanc altercationem partes tandem conuenientes videantur cõſentire, vt qui decipitur, æquo animo ferat & ſic lucrum acquiritur ex voluntate ipſius decepti. & hoc ſoluit omnia argumẽta ſ̃dicta, ſicut dicimus, qñ vtraq; partium ſcit pretium non eſſe iuſtum, quo caſu oẽs tenent, ꝙ quis non obligetur in foro ꝓſcíæ.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Conſcientia quæ ſit, & ad quid referatur & regulet ur. Io. Bapt. de Peru. gener Bar. ponit in tract. de arbit. c. 15. lib. 10. habetur in 1. lib. tract. fol. 127. & nota ꝙ conſcientia non ligat quos natura non obligat. Io. Leicio in trac. de primogenit. q. 15. 2. lib. habetur in li. 12. trac. fol. 152. Et nemo dẽt habere conſcientiam ſcrupuloſam ex opinione ſui capitis. Io. Bap. Caccialup. in trac. de penſion. 19. num. 73. habetur in lib. 11. trac. fol. 188. ubi ego addidi. Cor. in conſ. 201. nu. 2 lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes qui interfuerunt ſententiæ, recipiuntur & publicantur, quando per ſcripturam non apparet de ſententia.*
2 *Capitulum eccleſiæ cathedralis de cauſa matrimonij, an cognoſcere poſſit.*
3 *Capitulum ſede vacante non ſolum ſuccedit in his, quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis, ſed etiam in his, quæ ſunt dignitatis epiſcopalis.*
4 *Sententia. ſi non poſſet probari per publicam ſcripturam, an per teſtes probari poſſit, qui ſententiæ interfuerunt.*
5 *Sententia lata inter virum & vxorem, ius facit, & prodeſt filijs ex alio matrimonio natis.*
6 *Teſtes examinati ad æternam rei memoriam ad hoc, vt fidem faciant, ſatis eſt, quod extendantur in publicam ſcripturam.*
7 *Sententia in cauſis, in quibus ſine figura iudicij proceditur, in ſcriptis eſt ferenda.*
8 *Sententiæ ad eſſe ſufficit. quòd proferatur in ſcriptura priuata, quam poſtea notarius authenticat, & an ſi reperiatur in archiuo publico, & non ſit per notarium in fine appoſitum, lecta, lata, &c. nu. ſeq.*
10 *Princeps, ſi ſententiam ſine ſcriptura profert, diſpenſaſſe videtur ex certa ſcientia.*
11 *Subſtitutum non eſt neceſſe citare, ſi contra hæredem agitur.*
12 *Citatio teſtium cum requiritur, vtrum ſufficiat citatio ad domum, ſi aliquis non ſit preſens in ciuitate, an vero requiratur citatio perſonalis.*
13 *Citatio perſonalis requiritur, quando ad receptionem teſtium procedi poteſt.*
14 *Inſinuatio donationis parte non citata a donatario, an teneat.*
15 *Tenorem inſtrumenti ad probandum, amiſſio & tenor eius per teſtes peritos probari debet.*
16 *Inſtrumenti amiſſio, qualiter probetur.*
17 *Citatio, an preſumatur in dubio ob auctoritatem iudicis mandantis exemplari inſtrumentum.*
18 *Acta authenticata manu notarij, non tamen manifeſta per iudicem inter alias perſonas in alia inſtantia, an fidem faciant coram alio iudice.*

CAP. XLIII.

1 ALbericus. † Recipiuntur & publicantur teſtes, qui interfuerunt ſentẽtię, vbi per ſcripturam de ſententia non apparet. ſecunda ibi, ideoque. Nota primo ibi, coram cap. Rauenna-
2 te, &c. † ꝙ capitulum eccleſiæ cathedralis poteſt cognoſcere de cauſa matrimoniali, quod potuit contingere hic dupliciter, ſecundum Docto. vel quia vacabat eccleſia archiepiſcopalis, vel quia competebat cap. etiam non vacante ſede ex reſcripto, vel
3 priuilegio. Ex primo dicto habes notare, † ꝙ capitulum ſede vacante non ſolum ſuccedit in his, quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis epiſcopi, vt in c. 5. de maio. & obe. & ibi no. & in c. fi. ne ſede vacan. in antiquis, ſed etiam in his, quæ ſunt dignitatis epiſcopalis. nam cauſæ matrimoniales de iure poſſunt cognoſci per ſolos epiſcopos, vt in c. accedentibus. j. de exceſ. præl. & traditur in c. j. j. de conſangui. & affini. concor. tex. optimus & ibi vide in c. præterea. j. ti. proxi. Ex ſecundo modo intelligendi habes notare, ꝙ iſta quæ competunt ſolis epiſcopis de iure, dummodo ſint iuriſdictionis & non ordinis, poſſunt præſcribi per inferiorẽ ab epiſcopo, ſuper quo vide gl. no. in c. literas. in prin. ſ̃. de reſtit. ſpol. & quod traditur in c. auditis. j. de præſcrip. Secundo no. ſo-
4 lemniter ex iſto tex. † ꝙ quando ſententia non poteſt probari ꝑ ſcripturam publicam, probatur per teſtes, qui interfuerunt ſententiæ. ſi. in c. ſicut nobis. infra de re iudica. & videtur requirere Innocen. in d. c. ſicut nobis, cuius dicta refert & ſequitur Bal. in l. geſta. in vlt. colum. C. de re iudic. ꝙ teſtis deponens audiuiſſe legi ſententiam a notario deponit ſufficienter, licet non dicat ſe legiſſe dictam ſcripturam, quia propter auctoritatem notarij legentis, præſumitur ꝙ id quod legebat eſſet ſcriptum in illa ſcripta: teſtis autẽ in illo capitulo ſicut videtur præſupponere hoc eo ipſo ꝙ teſtis notariũ legiſſe in ſcriptis, quòd etiam ſit lata in ſcriptis, licet expreſſe de ſcriptura non teſtificentur. & hoc ſequuntur ibi multi Docto. licet Bald. in l. j. C. de ſent. ex peri. reci. ſentiat oppoſitum dicens, ꝙ iſtæ ſolennitates regulariter non præſumuntur. alleg. gl. in ſi. in c. vt circa. de elect. lib. 6. & iſta dubitatio procedit quando teſtes ipſi deponunt de ſententia, quæ non apparet, ſed quando de ſententia appareret per ſcripturam authenticam, tunc dixit no. Spec. in tit. de ſen. prola. §. iuſta. ver. non valet ſentẽtia. ꝙ aut verba ſcripturæ ſunt formata in prima perſona, aut in tertia. primo caſu preſumitur recitata deſcriptio & lata in ſcriptis. ſecundo non præſumitur lata in ſcriptis, qa niſi aliter probetur deſcripta per id non patet quod debes intellige-re niſi notarius dixerit, ꝙ fuit ſententialiter promulgatum, ſicu

tradit

tradit Bal. in l. sciendum. in vltimis verbis. de verb. ob. & per istū tex. potest argui, ꝙ acta iudicij possunt probari per testes, nā sententia dicitur esse de actis, secundum Bar. in l. in fraudem. §. neque. ff. de iure fis. & Io. An. in addi. Spec. super rubr. de re iud. de qua quæstione dic vt plene scribitur in c. quoniam contra. in fi. s̄. tit. proxi. & l. ne in arbitris. C. de arbi. per Bar. & Bal. in l. emancipatione. C. de fi. instru. & per Bal. in l. gesta. C. de re iudi. Tertio nota perpetuo ibi, ex filiis, quos de legitima vxore, &c. † ꝙ sēntentia lata inter vir. & vxo. facit ius, & prodest etiam filiis natis ex alio matrimonio. de quo dic, vt plene scribitur in c. quāuis. j̄. de re iudi. & in c. causam. j̄. qui fil. sint legit. Quarto & vltimo vi
6 detur casus hic, † ꝙ ad hoc vt testes examinati ad æternā rei memoriam ex parte rei faciant perpetuam fidem, satis est ꝙ extendantur in scripturam publicam, & sic videtur, ꝙ nō requiratur publicatio, quam facit iudex, & multominus declaratio, siue ꝓnunciatio: sed ꝙ talibus testib. sit fides plena adhibenda, de quo aliquid dicitur in materia huius decretalis. & potest induci hoc ad quæstionem quam posuit plene Bart. & Moder. in l. stipulatio. §. habet autem. ff. de no. ope. nunc. & in authen. hoc si debitor. C. de pigno. In glo. j. posita super ver. in scriptis. ibi, hoc speciale fauore filiorum. dicas ꝙ idem tenent hic Hosti. Vinc. Gof. & Innoc. Sed glo. de hoc dubitat in c. fi. de re iudi. lib. 6. & Hosti. hic Io. An. & do. Abb. Moder. tenent contrarium. mouētur per tex. in clem. dispendiosam de iudi. iuncta cle. sæpe. de verb. sign.
7 † Ex quibus patet, ꝙ in causis, in quibus proceditur sine figura iudicij, inter quas est causa matrimonialis, sententia est ferēda in scriptis. & hanc opinio. secutus est Spec. expresse in tit. de sen. prola. §. iusta. ver. supra allegato. vbi etiam Io. An. in addi. refert rationem supradictam. Et ad istum tex. respondet Hosti. dicēs, ꝙ hic non interuenerat scriptura, scilicet publica vel authentica. interuenerat tamen scriptura priuata iudicis, quæ non face-
8 ret fidem, nisi comprobaretur per testes. † Ex cuius dicto nota perpetuo, ꝙ ad esse sententiæ sufficit ꝙ proferatur in scriptura priuata, quam notarius postea authenticat, faciendo de ea instrumentum publicum. & ita tenet Bald. expresse in l. cum sententiam. C. de senten. & glo. in d. c. fi. s̄. allegato. super quo vide quod in simili no. glo. & Hosti. ibi, & Io. in c. j. in ver. in scriptis. de appell. lib. 6. vnde dicit Bal. multum singulariter & pulchre,
9 † ꝙ si reperiatur scriptura sententiæ in archiuo publico, nec sit appositio in fine per notarium sicut consueuit, lecta lata & in scriptis promulgata fuit hęc sentētia sub annis Domini, &c. Ista scriptura non probabit sententiam, vt ipse ponit secundum laco. de Are. in l. si is qui. ff. de testa. quod videtur mirum, quia scriptura etiam priuata, quæ reperitur in archiuo publico, ratione loci in quo reperitur, facit fidem & dicitur scriptura authētica, licet non publica, vt in auth. ad hæc. C. de fide instru. facit tex. in c. ad audientiam. j̄. de præscrip. Sed intentio Bal. videtur esse, ꝙ quia deficiunt illa verba, de quibus dixi, præsumatur sententia ista fuisse scripta, sed non lecta & esse actus imperfectus, & illam sententiam sequitur ibi Ioan. de Imo. Sed ista præsumptio videtur tolli propter locum, si scripturæ authenticæ duntaxat, solebant poni in archiuo, sicut plene declarat Bal. in rubrica de fide instrum. versus finem. vnde hoc dictum est valde dubium. In quæstione autem hic posita Ant. de But. hic, & Ioan. de Imo. & aliqui Moder. in c. fi. de re iudic. in 6. tenent se cum glo. & vtuntur tali ratione, quia cum clemen. sæpe, fuerit inducta ad inueniendum solennitates iudiciales, non debet operari contrarium effectum suum, vt in c. maiores. de baptis. & l. falsa. §. fi. de condit. & demonst. cum multis aliis. Si ergo de iure antiquo priuilegium idem, quod nunc competebat causæ matrimoniali, non videtur sublatum in clem. sæpe. & ista opi. videtur multum colorata, maxime quia tex. hic simpliciter dicit, ꝙ sententia non fuit redacta in scriptis, & sic videtur negare, ꝙ ītereuenerit aliqua scriptura. & hoc dicit do. Anto. prouenire, quia causa matrimonialis debet terminari & decidi inspecta naturali ætate, omisso omni rigore iuris, sicut dicit Bal. in simili, in l. prolatam. C. de sen. ꝙ quando statutum dicit procedi omni iuris solennitate omissa, non seruabuntur solennitates de quibus ibi in glo. inter quas est vt sententia feratur in scriptis. Sed cum multæ sint causæ, quæ fauorabiles sicut causa matrimonialis, quæ enumerātur in cle. dispendiosam. durum est dicere ꝙ in illis sententia feratur in scriptis, & ista no. & quamuis verba literæ huius multū faciant pro ista prima lectu. de mente tamen literæ maxime in ver. postea vero. & etiam in fi. in verbo, publicam. ſſatis apparet, ꝙ cum dicebatur scripturam interuenisse, hoc erat intelligendū per scripturam, scilicet authenticam, per quam ius partiū posset probari. vnde verior videtur opin. Hosti. & Io. And. & aliorū supra relata, vt in dubio fiat interpretatio, per quam minus deuietur a iure, iuxta c. cum sis. supra de aucto. & vsu pal. & in c. cū dilectus. supra de consue. Vnum tamen non est omittendum in hac glo. licet alia omittam, quæ scribuntur in cap. fin. sæpe allegato, videlicet ꝙ quando Princeps ipse fert sententiam, non requiritur in ipsius sententia solennitas scripturæ. ita dixit glo. no.
25. quæstio. 2. c. institutionis. quam allegat Ioan. And. in prooemio sexti. Tu autem aduerte, quia contra illam glo. & contra gl. in d. cap. fi. q̄ idem dicit, videtur esse casus satis clarus in Authē. in medio litis non fieri sacras iussiones. §. 2. ibi, diffinitione nostra ex scriptis præcedente, per quam l. Specu. inclinat in hanc partem in titu. de sent. prola. §. iuxta. ver. non valet etiam. & bene facit tex. in cap. in causis. infra de re iudica. nisi dicamus, † ꝙ
10 quamuis a Principe debeat ferri in scriptis, si tamen Princeps eā sine scriptura profert, cum scientia iuris præsumatur in Principe, vt in cap. j. de consti. lib. 6. videtur dispensasse ex certa scientia contra hanc solennitatem iuxta no. in c. 2. infra de scismati. & in c. j. de excess. præla. in nouella. In glo. posita super ver. publicam. ibi, vocandi sunt, quos negocium tangit, &c. gl. tamen ista communiter approbatur ab omnibus & est verissima in casu suo, scilicet cum recipiuntur testes ad æternam rei memoriam, super eo, de quo non erat scriptura, vel si erat, erat priuata, quia casus est in cap. significauit. supra eodem. & in corpore, de testi. §. penult. prout ille tex. intelligitur de testib. qui recipiuntur ad æternam rei memoriam, sicut habet communis opin. generaliter tamen in ista materia, siue in istis casibus, siue cum petitur innouari priuilegium, vel instrumentum, de quo est periculum ratione vetustatis, siue cum petitur instrumentum exemplari non ab illo, qui confecit instrumentum, sed ab alio, siue cum testes producuntur ad probandum tenorem instrumenti deperditi. Docto. communiter tenent hic, & in capit. fin. infra de fide instrumen. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. vbi per Bart. & Bal. & per Barto. satis plene in l. nam ita diuus. ff. de adopt. ꝙ pars debet citari, alias innonatio vel exemplatio erit nulla, seu publicatio, & quando innouaretur seu publicaretur scriptura, quæ non respiceret præiudicium certę personæ, puta priuilegiū indulgentiæ & si. tunc sufficeret proclama generale, quicunque vult se opponere. & secundum Innocen. hic si. dixit in cap. humilis. supra de maio. & obedien. allegat tex. in c. cum inhibitio. de clandesti. despon. & in cap. cum in tua, qui matrimo. accusa. pos. facit text. & quod ibi per Barto. in l. si eo tempore. C. de remis. pign. & quod ipse no. in l. si quis hæres instituatur in princ. vel §. primo, per Imo. ff. de hæred. instit. & per Bal. in l. fin. C. de edic. diui. dixit autem Bald. no. in ista materia in l. nec quicquā. §. vbi decretum. in penul. char. ff. de offic. procon. & lega. quòd licet debeat citari aduersarius specialis in exemplatione instrumenti vel priuilegij. non tamen debet citari aduersarius specialis, qui non prætendit ius in re, sed in spe, per l. j. §. denunciari. de ven. inspic. per quam l. Bart. dixit no. in l. is, cum quo. ff. de aqua
11 plu. arcen. † ꝙ si agitur contra hæredem, non est necesse citare substitutum, quia ille habet ius in spe, vnde sententia lata contra hæredem nocebit sibi. & licet alibi sentiat oppositum in l. filiusfamilias. §. diui. de lega. primo. Ange. tamen & Moder. sequuntur primum dictum, quod est verius. quod etiam approbat Bal. in casu nostro vt dixi. & quia communiter Docto. concludunt vt dictum est, ꝙ in exemplatione instrumenti, quod fit per alium requiritur citatio partis & auctoritas iudicis, vt in c. fin. infra de fide instrum. immo infert Bal. no. in authen. si quis in aliquo. C. de eden. quamuis insinuatio donationis vel alia, quæ debet fieri de contractu de forma statuti possit fieri parte non citata, hoc est verum, quantum ad validandum ipsum contractum, sed quantum ad fidem probationis, vt supra instrumētum donationis exemplatum probet, non potest fieri parte absente. & ita dicit esse intelligenda dicta Cy. in l. fi. C. qui admitti. qui voluit, ꝙ insinuatio non requireret citationem partis. Pro ista distinctione, quam reputo verissimam, allego tibi duo iura singularia & multum pulchra. & pro primo membro videtur esse tex. in authen. eo decursum. C. de donatio. ante nup. vbi pa-
a tet, ꝙ insinuatio a potest fieri ab vna ex partibus. & per illū text. ita eleganter determinat ibi Bal. ponderatum vt supra. pro secū do membro vide text. solennem in Authen. de instrum. fide & cau. ver. de quibus. vbi text. solenniter dicit, ꝙ ad hoc vt instrumentum insinuatum probet, requiritur consensus ambarū partium. intellige si vna ex partibus aliter non vult probare ius suū. Sed si vna ex partibus faciens insinuari instrumentum, vellet probare ius suum, vel per testes, vel per scripturam authēticam, tunc credo ꝙ sufficeret citatio vel præsentia. similiter videmus, ꝙ productio instrumenti vt satisfiat termino, potest fieri parte non citata, sed non vt fiat probatio ex productione secūdū Bal. in l. fi. C. qui admit. & in l. si ea. vbi no C. qui accus. non pos. Pro prædicta distinctione multum facit, quod eleganter tradit Bar. in l. si consul. ff. de adopt. vbi concludit, ꝙ quamuis insinuatio

requirat

ADDITIO.

a VIN. GOD. Insinuationis actus est uoluntariæ iurisdictionis, unde in donatione habentis merum & mixtum imperium, non est necessarius. Rui consil. 23. num. 12. lib. 2. Ideo insinuatio non requiritur in donatione regis. Old. consil. 230. Vide Felin. in cap. cum non licear. in princip. colum. 4. uersic. De istis dicit.

requirat cauſæ cognitionem, eſt tamen actus voluntariæ iuriſdi
ctionis. vnde poteſt donans inſinuare donationem apud ſeip-
ſum, & ex hoc datur intelligi ꝙ non requiritur citatio partis. di-
xit tamen Bal. no. in d. §. vbi decretum. in prima char. ꝙ conſan-
guinei & cognati donatoris poſſunt voluntarie ſe opponere, &
contradicere inſinuationi donationis, & tunc iudex debet pro-
nunciare inſinuando vel confirmando donationem, ſicut dici-
mus in ſimili in l. 5. §. ſi cauſa cognita. ff. de bo. poſ. & in l. 2. C.
12 de bo. poſ ſecundum tab. † & quia gl. tua dicit & bene, ꝙ in rece
ptione iſtorum teſtium requiritur citatio, dubium eſt qualis ci-
tatio requiratur, vtrum ſufficiat citatio, ad domum, ſi aliqs non
ſit præſens in ciuitate, an vero requiratur citatio perſonalis, vbi
alias latitatio non præſumeretur. Super quo communis opi. ha
bet, ꝙ non ſufficit citatio ad domum, cum teſtes recipiuntur ex
parte rei ad æternam rei memoriam & publicantur, quam po-
ſuit Bar. referens dicta Dy. in l. 4. §. prætor ait ff. de dam. infe. cū
quibuſdam limitationibus, de quibus ibi per eum referens etiā
dicta Io. An. in regula, præſumitur. de regu. iur. qui idem tenuit
in effectu, quam ſententiam approbat Bal. & Salyc. in auth. ſed
ſi quis. C. de teſti. & Anto. de But. plene in c. fin. ſupra de eo qui
mitt. in poſ. cau. rei ſeruan. verſus finem commenti. & tenuit ēt
Inn. in c. ſignificauit. ſupra eod. vbi dixit no. ꝙ iura quæ permit-
tunt citationem ad domum, ponunt caſus ſpeciales contra regu
las iuris. Hoſti. ibi & do. Abb. Moder. videntur tenere ꝙ ſi citan-
dus non reperiatur in ciuitate, poſſit citari ad domum. & hoc
ideo dicit do. Abb. quia agitur de modico præiudicio, quod nō
eſt verum, cum probationes iſtæ ſint facturæ, plenam fidem ad
decus cauſæ principalis. vnde hoc negat Barto. & communiter
omnes. Pro hac tamen parte multum facit text. in corpore quē
ipſi Doct. adducunt pro ſe in Auth. de teſti. §. pe. in ver. oportet.
dixit enim tex. oportet enim exiſtētem in ciuitate moneri, &c.
& ſic ſatis innuit, ꝙ ſi aliquis non erit in ciuitate non erit neceſ-
ſaria monitio perſonalis. Prēterea eſt tex. in c. quoniam frequē-
ter. §. porro. quem etiam adducunt pro iſta parte. ſ. vt lit. non
13 conte. vbi videtur probari, † ꝙ quando poteſt procedi ad rece-
ptionem teſtium & diffinitiue lit. non conteſt. requiritur cita-
tio perſonalis vel latitatio, nec aliter poteſt euitari, quia ſi reſpi
cias in ſequentibus in vno de duobus caſibus ibi poſitis, ſcilicet
vbi agatur de matrimonio ſpirituali contrahendo permittitur
ſic, vt in ver. quod ſi forſan poſt certum ſpatium, de quo ibi in
tex. & ꝙ talia fiant etiam contra non latitantem. in alio autem
caſu nō permittitur, ſcilicet in matrimonio carnali in quo mul
ta ſunt ſpecialia propter periculum animæ. vnde iura quæ ſim-
pliciter dicunt aliquem poſſe citari ad domum. vbi non eſt præ
ſens, videntur etiam poſſe intelligi in iſto caſu, ꝙ ſit valde impu
tandum illi, qui ſine cauſa neceſſaria, vel probabili abſentat ſe,
& non dimittit procuratorem. & hoc tenuit Nico. de Matta. in
d. authen. ſed & ſi quis. ſed quia minime ſunt mutanda, &c. &
Moder. omnes in c. fi. præalleg. conſentiunt huic opin. Reſpon-
deamus ad prædicta iura, videlicet ad quintum oppoſitum, ꝙ
ille tex. non innuit ꝙ poſſit fieri citatio ad domum, ſed potius
ꝙ ſi citandus non ſit in ciuitate, nec poſſint teſtes recipi. ſic ad
tex. in ver. quod ſi forſan, dicamus ꝙ ſpeciale eſt ne eccleſiæ vi-
duatæ patiantur detrimentum, ſicut dicimus in d. §. porro. dixit
tamen no. Archi. 3. q. 9. c. caueant. & in c. Romana, §. contrahē-
tes. de foro compe. lib. 6. & referunt ibi Moder. ꝙ vbi alias requi
reretur citatio perſonalis. hoc tamen fallit, niſi quis eſſet abſens
extra prouinciam capiendo prouinciam vulgari modo, ideſt
prout capitur in communi vſu loquendi adducunt text. & ꝙ
ibi not. Gof. in c. cum olim. in fi. ſ. de dolo & contu. ſed ille text.
parum vrget, quia ſi bene reſpicias ad text. in illa cauſa ille prius
fuerat ter perſonaliter citatus, quanquam tamen de iuris rigore
ſententia tranſiuiſſet in rem iudi. diſpenſatiue ibi fuit admiſſus
ad dicendum ꝯ ſententiam, ſecūdum verum intellectum. vnde
non eſt mirum, ſi vno introducto pro ipſo aliud fuerit ꝯ ipſum
inductum, iuxta l. eum qui. ff. de iureiur. oportet ergo intelligere
illa dicta in caſu, in quo poteſt fieri citatio ad domum, vel dice-
re ꝙ non ſint vera, per ea quæ ſ. diximus. Aduerte tamen, quia
in vno caſu poſſet ſufficere citatio ad domum. ſ. qñ vel eſſet ti-
mor ꝙ teſtes eſſent perituri vel inſtra & priuilegia quę petūtur
innouari. tunc tñ reciperentur teſtes iuxta formam c. quoniam
frequenter. in prin. ſ. vt lit. non conteſt. & de teſti. hoc dicūt Bar.
& Doct. in locis ſ. alleg. & do. Abb. hic. de inſtrumentis vī idem
dicendum per tex. in c. cum dilecta. de conſir. vtili vel inuti. vbi
inſtra, quæ de proximo præſumuntur peritura, comparantur
teſtibus eiuſdem qualitatis. dixit ēt Inn. hic valde ſing. & ſequit
do. Ant. & do. Abb. ꝙ qñ priuilegia innouantur ab eo, qui poſ-
ſet ea de nouo concedere, puta a ſummo Pontifice, tūc poſſunt
innouari etiam parte non citata, qñ non ſunt ſuſpecta vel ꝯ ipsā
non mouetur quæſtio, alias deberet citari pars per ea, quæ ha-
bentur in d. c. cum dilecta. nam primum dictum videtur ſatis
dubium, licet enim in conceſſione priuilegij non requiratur
partis citatio, ſecundum Inn. in c. niſi cum pridem. ſupra de re-
nun. & eſt caſus & ibi per Moder. in c. cum olim. de re iudic. ꝙa
tamen innouatio priuilegij eſt potius actus iuſtitiæ quam gra-
tiæ: fit enim ad inſtar teſtium, de quorum morte vel abſentia
diuturna timetur, vt dicitur in d. c. cum dilecta. & per eam in du
bio non videtur concedi nouum ius, ſed conſeruari iam conceſ
ſum, videtur ꝙ princeps non debeat procedere parte non cita-
ta, vt in c. j. ſ. de cau. poſ. & proprie. 3. q. 9. c. caueant. 2. q. j. nos in
quemquam. cum multis aliis. & l. fi. & ibi per Bal. C. de legi. ma
xime, quia illa ratio, quam ipſi aſſignāt in exemplatione inſtru-
mentorum, videlicet, quia non poteſt fieri parte nō citata, quæ
eſt, quoniam iudex & notarius facile poſſunt decipi, ſi non audi
rent partem, habet locum etiam in priuilegiis iſtis, maxime qñ
ſuperior innouaret priuilegia conceſſa a ſuo prædeceſſore, quo
caſu facilius decipi poſſet, ſed etiam in teſtibus & ſimilibus poſ-
ſet cadere iſta deceptio propter nimias occupationes aliquan-
do, ſicut dicitur in ſimili in c. porrecta j. de confir. vtili vel inuti.
vnde articulus remanet ſatis dubius. Et quia ſuperius in iſta gl.
14 diximus ſecundum Bal. in locis ſ. alleg. † ꝙ inſinuatio donatio
nis parte non citata ab ipſo donatario tenet, &c. debes ſcire, ꝙ
Ang. tenuit oppoſitum in cōſilio ſuo 108. quod incipit, In Chri
ſti nomine, &c. viſis inſtrumentis. mouetur per regulam com-
munem, quæ eſt in l. nam ita diuus. de adop. & in l. de vnoquo-
que. ff. de re iudi. 3. q. 7. c. omnia, cum aliis. & tamen ibi fatetur,
ꝙ donans vel hæres eius citatus non poterit ex hoc ſolo contra-
dicere donationi, quia non fuerit inſinuata, ne ſit in poteſtate
eius reuocare donationem contra l. perfecta. C. de donat. q̄ ſub
modo. intentio ergo eius eſt, ꝙ citatio fiat, vt ſi forte donans vel
hæres eius, velit dicere inſinuationem falſam, vel infirmandā,
quia extorta per dolum vel metum hoc poſſit allegare, ne dona
tio inſinuetur. Tu vero aduerte in iſta materia, quia inſinuatio
etiam ſi fieret parte non citata, non auferret iſtas deceptiones
donatori, vel eius hæredi, quin poſtea ſi ageretur ꝯ ipſos, poſſet
allegare iſtas exceptiones, quia hoc nullo iure cauetur. & ideo
propter hoc non viderentur eſſe citandi. ſicut dī in ſimili in l. 3.
§. ſi cauſa cognita. ff. de bo. poſ. Sed maius dubium eſt apud me
contra dicta Bal. ſuperius allegata, quia quamuis ego inueniā,
a ꝙ donatio[a] ex interuallo poteſt inſinuari ad petitionem donā-
tis, vt eſt caſus in l. in hac ſacratiſſima. C. de donatio. & in authē.
eo decurſum, præallegata: non tamen inuenio quod ad petitio
nem donatarij ex interuallo donatio poſſit inſinuari, licet Ang.
hoc teneat expreſſe in d. conſi. nam tex. in l. fin. §. ſimilique mo-
do. C. de dona. ante nup. qui dicit, ꝙ donatio facta ante nuptias
poteſt inſinuari conſtante matrimonio, & ſic ex interuallo, non
aperit ad cuius petitionem illud fiat. tex. autem in l. fi. in princ.
& §. j. C. de iure do. ſimiliter loquitur, quando inſinuatio fit ad
petitionem donatoris, & hoc eſt ſatis conueniens, quia cum aga
tur de præiudicio ſuo & fauore alterius, ipſe ſolus poſſit facere
comprobari ꝯctum ad obligandum ſe, ſicut dicit Bar. in ſimili,
in auth. ſi quis in aliquo. in materia noſtra, ꝙ ſine auctoritate iu
dicis pars poteſt facere inſtrumentum exemplari, vt credatur il-
li exemplo ꝯ ſe, donatarius autem per inſinuationem firmat ꝯ-
ctum in ſui fauorem, quod non videtur poſſe facere iure & ra-
tione. & primo per tex. quem reputo ſingularem ad hoc, in Au-
then. vt fratrum fil j. §. j. in vltimis verbis. dicitur enim in præce-
dentibus, ꝙ ſi maritus prætermittit inſinuare donationē factā
vxori, valet donatio ꝑꝑ nuptias in fauorē vxoris, ſed nō valet ad
fauorem ſuū, vt propter hoc poſſit lucrari dotem ex pactis do-
talib. poſtea admittit rōnē in fi. ꝙ cū ſit in mariti poteſtate inſi-
nuare donationē, ineptum eſt factum mariti vel negligentia no
cere vxori, q̄ ratio niſi intelligeretur qđ hoc eſt in ptāte mariti, &
non vxoris, eſſet falſa & impertinens, quia poſſet rñderi, ꝙ non
imputatur vxori culpa mariti, ſed ſua, cum ēt potuerit facere in
ſinuari. vt ergo rō ſit ſufficiens, dz intelligi ꝙ ea citata id fiat, vt
dixi: ſed ne ſit in ptāte donantis & nō donatarij. & ꝑꝑ hoc bene
facit tex. in d. §. oportet. in prin. qōnis allegatæ. Confirmatur di-
cta ꝯcluſio, quia rō propter q̄ eſt inducta inſinuatio eſt, ne poſſit
committi falſitas per donatarium addendo vel detrahendo, vel
ēt in totum fingēdo, vt dicit tex. in l. data. C. de dona. Sed aduer-
ſus hanc abſurditatem nō præuideretur, ſi ſolus donatarius poſ
ſet inſinuare donationem, quia prius ex interuallo potuit decī-
pere & inſtruere fraudem clandeſtinam, ꝯ quam donator cita-
tus nihil poſſet probare: ergo, vt ſp maneat ratio illius legis, dica
mus ꝙ ſolus donatarius non cōfirmat donationem per inſinua
tionem ſine conſenſu donantis. & hoc eſt ſecundum regulas iu-
ris, quia ſi donatio fuit nulla ante inſinuationē, ꝯctus nullus nō

potuit

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ donatio ultra quingentos aureos, ſine inſinuatione
valet propter iuramentum. Ruin. conſil. 172. nume. 23. lib 1. & conſil. 180.
num. 4. & 14. eo. lib. 1. Et donatio inter uirum & uxorem, ex defectu inſinua-
tionis nulla redditur. Rui. conſ. 132. nu. 18. lib. 4. & an in totum ſit nulla. Rui.
conſ. 44. nu. 8. & 20. lib. 2.

potuit ratificari sine consensu eius, cui prę iudicatur: vnde si am bobus præiudicaretur. v.g. propter aliquod onus impositũ donatario in ipsa donatione crederem requiri vtriusque consensũ supposito, ꝙ talis donatio deberet insinuari, de quo est dubium cum sit donatio ob causam. de quo dic plene vt tradit in l. illud. C. de sacrosan. eccl. per Bal. & alios, & per Ang. in prædicto consilio. & aliquid tangit Bal. in auth. eo decursum, præalle. Ista est regula, quæ ponitur per Bar. in l. ab emptione. in fi. ff. de pact. & per Io. An. in addi. Spec. in ti. de loca. §. postq̃. & Bal. in l. quæcũque. C. de bo. quæ libe. bene facit text. & quod ibi per Bart. in l. j. C. de ritu nup. per quam dicit ibi, ꝙ solennitas quę requiritur in confectione instr̃i, requiritur etiam in refectione, per tex. in l. in donationibus. C. de dona. vbi dr̃ simpliciter, ꝙ donatio insinuata non requirit testes. sed ista rō non esset vera, si donatarius solus posset insinuare, quia quo ad probationem requiritur ꝯsensus vtriusq;, vt s̃. diximus in prin. fm Bal. & probatur in corpore de fi. instr. s̃. alle. ergo vt simpliciter illa lex intelligatur, quæ sic loquitur intelligamus, ꝙ insinuatio semper aut fiat in ipso contractu, vt dicit text. in l. data. & in l. donatio. C. de donat. aut si fit ex interuallo, requiratur consensus donatarij. & hoc multum placet, quicquid superius dixerim, sequendo dicta Bald. Et quia hic Doct. prolixe post Inn. tractant materiam innouatę refectionis & exemplationis instrumentorum, ideo addo breuiter pauca. & primo, quod tradit singu. & pulchre Bal. in ista materia, in auth. si quas ruinas. C. de sacrosan. ecc. in 2. col. vbi dixit inter alia, ꝙ renouatio instrumentorum veterum nō solum fit si timetur consumptio propter vetustatem vel aliam causam, vt in c. fi. j̃. de fi. instr. & in c. cum dilecta. j̃. de confir. vti. vel inut. sed etiã si propter antiquitatem instrumenti, & ꝯctus non possunt amplius cognosci confines vel termini agrorum, de quib. in instrumento. Secundo adde dictis Mod. hic, inquantum concludunt,
15 secundum Bar. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. † ꝙ ad probandum plene tenorẽ instr̃i, debet probari amissio & tenor instrumenti per testes peritos, puta aduocatos vel magnos notarios, & sic intelligit tex. in c. cum olim. j̃. de priuile. ꝙ si probatio fiat per testes non ita peritos, faciet talis probatio semiplenã ꝓbationem, per quam poterit deferri iuramentum, secundũ qualitatem causarum. gl. est fin. & pulchra, quam ibi approbat Bar. ad hoc, in l. sicut iniquum C. de fi. instr. & ibi videtur probari ꝯclusio Bar. ꝙ regulariter non creditur testibus deponentibus de tenore instrumenti. vnde licet text. in c. cum olim. non dicat, ꝙ testes illi non fuerint periti, videtur tamen sic intelligendus, qa in his quæ non cadunt nisi in sensum peritorum, testis non peritus non probat, vt plene declarat Bar. in l. de ætate. ff. de mino. & satis probatur in l. j. ff. de ven. inspi. cum multis aliis si. pro qua conclusione vide quod posuit idem Bar. in l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci. & adducitur optima ratio, quia videmus ꝙ regulariter testibus, qui deponunt se vidisse aliquem scribere hanc scriptam, non creditur simpliciter sine comparatione literarum, vt in Authen. de fi. instr. & cau. §. j. & tamen posset esse tanta peritia & auctoritas testis, ꝙ quia non esset verisimile eum decipi, solis testibus crederetur, vt probatur in eo. tit. §. si vero aliquid tale. &
16 tradit Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. † Qualiter autem ꝓbetur amissio instrumenti, dicit Bar. in l. emancipati. in fi. C. de fi. instru. ꝙ probabitur per iuramentum, de quo etiam ponit in l. nam ita diuus. iuxta fi. ff. de adopt. Sed ego istud intelligo cõcurrentibus coniecturis & verisimilibus, sicut dicitur in l. si quis ex argentariis. §. fi. ff. de eden. & per Bal. in rub. C. de fi. instr. qui allegat tex. in l. nediu. C. de discussorib. li. 11. Potest tamen saluando dictum Bar. distingui, vt ipse distinguit in d. §. fi. Super quo etiam vide, quod ipse ponit in l. fi. ff. de bo. pos. & tex. in l. fin. C. de fi. instr. & vt compleamus istam materiã scias, ꝙ q̃is instrumentum exemplatum auctoritate iudicis faciat fidem sicut originale, vt in c. cum P. & in c. fi. j̃. de fi. instr. si tamen statutum dicat, ꝙ instrumentum authenticatum manu notarij habeat executionem paratam, sicut sententia, istud priuilegium non competet instrō exemplato per alium auctoritate iudicis, vt est glo. no. & sing. quam ibi Bart. inducit ad hoc in l. probatorias. C. de
17 diuer. offic. lib. 12. Tangunt ẽt hic plene Inno. & Docto. † vtrum si non apparet partem esse citatam, citatio in dubio præsumatur propter auctoritatem iudicis mandantis exemplari instrumentum, vel innouari vel reijci. de quo pleniſſime scripsi, & ibi videas, in c. quoniam contra falsam. s̃. de probat. & ad materiã vide quod ponit do. Abb Moder. in c. tenor. j̃. de re iudi. & Bal.
18 in l. iurisgentium. §. quod fere. ff de pact. † Tangunt etiam Inn.
a & Moder. vtrum acta [a] authenticata manu notarij, non tamen authenticata, idest manifestata per iudicem, faciant fidem inter alias personas in alia instantia & coram alio iudice. & tenet ꝙ sic, etiam cum testes sint examinati solum ad perpetuam memoriam.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Acta enim faciunt notorium post conclusionem in causa. Socci. iun. cons. 144, nu. 60 lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus in causa matrimoniali, super eisdem articulis, vt directo contrarijs, testes recipi an possint.*
2 *Ille cuius non interest propter periculum animæ, & bonum publicum, matrimonium iam contractum accusare an possit.*
3 *Coniuncti alicuius siue vt agnati siue vt cognati, dicuntur esse in parentela.*
4 *Testes consanguinei in causa matrimoniali, an admittantur.*
5 *Publicatio testium facta in iudicio summario, an noceat in plenario, quin noui testes possint recipi.*
6 *Testes super negatiua coarctata, quando præualeant affirmatiuam deponentibus.*
7 *Negatiua, quando per medium affirmatiuæ probari habet, affirmatiua dicitur.*
8 *Testis examinatus denuo super eodem articulo dicens, dico prout alias testificatus sum, an valeat.*
9 *Testes examinati in iudicio summario, si sint mortui, vel absentes in remotis, nunquid eorum dicta probent in iudicio ordinario.*
10 *Testis si contradicit sibi extra, vel in iudicio, nunquid stabitur primo dicto. & num. 12.*
11 *Testis dicto cum tortura, quando plus creditur, quam sine.*
13 *Testis quid si in eodem iudicio, vel in diuersis inter easdem personas, vel alias dixit vnum, & postea dixit contrarium. & quid si vnum extra iudicium, & aliud in iudicio. nu. 16.*
14 *Testimonia contraria diuersis personis dicens imprudenter, an in falsi pœnam incidat.*
15 *Testis in articulo mortis si dicat se dixisse falsum ad præiudicium primi dicti, an sibi credatur.*

CAP. XLIIII.

1 CVm in tua. † In causa matrimoniali publicatis attestationibus super eisdẽ articulis, vt directo contrariis, testes recipi possunt. secunda est ibi, quanquam. tertia est ibi, nec eo. No.
2 primo ibi, accusatore idoneo, &c. secundum Moder. † ꝙ etiam ille, cuius non interest, propter periculum animæ & bonum publicum potest accusare matrimonium iam contractum. cõcor. tex. in c. cum in tua. in fi. j̃. qui matrim. accus. poss. & in c. literas. infra de præsumpt. Et vt inquit hic Ioan. And. verbum, accusatio, ponitur improprie, quoniam non agitur nisi ad separationẽ thori, non autem ad pœnam imponendam, sicut dicimus in c. tuæ. supra de procur. & hoc dicunt Moder. esse no. propter statuta, quæ faciunt mentionem de accusatione, vel accusatore. intelliguntur improprie de agente criminaliter, & hoc est quod dicit Bar. in l. agraria. ff. de termi. amo. ꝙ quando lex introducit accusationem, pœna applicatur fisco, quia agitur criminaliter, vt in l. 3. & ibi no. & in l. qui destitit. ff. ad Turpill. licet iura aliquando vtantur isto ver. accusat. improprie, vt hic. & 2. q. 7. in diuersis capitulis illius quæstionis, & in l. posthumus. §. fin. ff. de inoffi. testamen. & l. non solum §. fi ff. de procura. si tamen ageretur hic simul & semel ad separationem matrimonij, & ad pęnam imponendam pro incestu, posito quod posset agi & ad separationem matrimonij istud iudicium posset dici proprie criminale, secundum ea quæ tradit eleganter Barto. in l. j. §. sciendum. ff. de suspec. tut. vbi vult, ꝙ quando agitur contra tutorem suspectum ad puniendum eum, & ad remotionem ab officio propter pœnæ admixtionem, iudicium est criminale. Secundo
3 colligo in ver. parentela probaretur, &c. † ꝙ illi, qui sunt coniuncti alicui, siue vt agnati, siue vt cognati, dicuntur esse de parente-
a la & parentes. [a] & est verbum repertum de consuetudine. nam de iure significat ascendentes, vt l. Iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradi. per quod significatur, secundum vulgares, affinitas nõ consanguinitas. ita dicit glo. tua in cle. ne Romani. in ver. parentelam. de iureiur. nam si restringeres istum tex. vt verbum, parẽtela, significet agnatos duntaxat, inepta fuisset locutio quærẽtis, quare magis quæsiuisset de agnatis q̃ cognatis, tamen pariformiter prohibeantur contrahere matrimonium, vt in c. non debet. j̃. de consang. & affi. vt ergo mõ quærat quo debet, dicimus per nomen parentelæ importari cognatos, sicut agnatos, & cõsequenter parentes dici vtrunq; ipsorum, quod probat text. clarius in c. cum in tua. infra de sponsa. iuncto cap. quotiens. supra eodem tit. nam in c. cum in tua. apparet quod parentela & propinquitas ponitur pro eodem. propinqui autem dicuntur etiã cognati vt patet in dic. cap. quotiens. iuncta glo. & istud est verius, quia nomen parentelæ, est nomen significans naturaliter & ciuiliter, secundum Barto. in l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verb. sign. & similiter nomen cognatis, est nomen naturale, vt l.
Iurisconsultus.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Parentum appellatione ueniunt pater & mater. Afflic. decis. 178. num. 2. Et statutum excludens matrem stantibus parentibus masculis ex parte patris & aui, an excludat parentes ex parte aui ex altera linea. Rui. cons. 23. Visis, in prin. & per totum. lib. 3.

Iuriſconſultus,circa prin.ff.de gradi,vnum ergo nomen naturale comprehendetur in alio: vnde ſi ſtatutum facit mentionem de parentibus in materia ſucceſſionis, niſi ratio & mens ſtatuti reſtringat ſignificatum,comprehendentur cognati,maxime qñ naſcuntur ex ſororibus,qui habent originem ab eodem ſanguine,quicquid dixerit Bal.qui dixit contrarium in c.j.quemadmodum feudum ad filiam fœminam pertineat. cuius dictū debet
4 intelligi, vt dixi. Tertio no. † ꝙ ad probandum conſanguinitatē in cauſa matrimonij admittuntur teſtes conſanguinei contra regulas iuris,quinimmo præferuntur aliis,quia melius præſumū tur ſcire veritatem, vt in c.videtur.j.qui matri.accuſ.poſ. & in c. quotiens.s̃.eod.& ibi no. Hoc tamen eſt limitandum,niſi vltro ſe offerant ad teſtimonium,quia tunc eis minus creditur,nō ſolum contra alios teſtes,ſed contra famam, vt eſt caſus ſingu. in c.cum in tua.j.de ſpon.licet alij dicant, quod iſti teſtes parentes repelluntur propter intereſſe quod forte habebant ꝙ matrimonium contraheretur,iuxta,no.in c.ſuper eo.s̃.eo.ſed tex. in d.c. cum in tua. videtur ſe fundare ſuper ſpontanea oblatione ibi, ſponte oblata,&c.potes tamen intelligere,ꝙ vtraque ſuſpitio facit ibi teſtimonium nullum ſimul iuncta,vnde ſi eſſet aliquis cōſanguineus,qui non eſſet ſuſpectus de aliquo intereſſe,ſicut aliquando ſunt parentes,non repelleretur in totum. & pro iſta diſtinctione facit optime tex.no. quem ibi ponderat do. Anto.ad hoc,in c.in literis.s̃.de reſti.in integ.per quem tex.ibi dicit,ꝙ teſtis conſanguineus ſponte ſe offerens a teſtificatu repellitur omnino.intellige in cauſa, in qua alias propter conſanguinitatem eſſet ſuſpectus. vnde ex his dictis ſic declaratis ſingulariter tenementi,ꝙ teſtis qui alias eſſet ſuſpectus, non tamen repelleretur omnino,totaliter repellitur ſi ſponte ſe offert. & hanc doctr.poſuit ſingu.Bar.in l.ex libero. ff.de quæſtio.pro cuius dicto eſt gl. ſingularis quam ipſe non allegat in Auth. de teſti.§.ſi vero dicatur,in exemplo quod ponit de proxeneta. & hæc tenementi ad limitationem eorum,quæ tradūtur in l.poſt legatum. §.2. ff. de his,qui.vt indi.& in c.2.vel j.s̃.eo.nec mireris,ꝙ teſtis cōſanguineus præferatur alij, vt dixi, in probanda conſanguinitate tanq̃ melius informatus, quia idem dicimus de teſte domeſtico de his, quæ fiūt in domo,vel in naui, vt eſt tex.no.quem ibi ponderat Bar.in l.quotiens.C.de naufrag. lib.11, & in c. cum l. & A.j. de re iudi.ſecundum intellectum Gof. vnde etiam ſi teſtes conſanguinei eſſent pares aliis teſtibus,deberēt præferri in caſu huius decretalis, non ſolum quia ſtarent pro matrimonio, quod eſt fauorabile,vt inquit hic Inn. per ea, quæ habentur in c.ex literis,s̃.de proba.ſed etiam quia in dubio videntur meliores te-
5 ſtes per rationem poſitam in d.c.videtur.†Quarto no.ꝙ publicatio teſtium facta in iudicio ſummario non nocet in plenario, quin teſtes noui non poſſint recipi, ſicut neque probatio facta in illo iudicio facit fidem in iſto, vt in c. veniens.s̃.eo.& hic.vnde pondera tex.noſtrum,ſecundum do.Ant.& bene,ꝙ etiam ſi teſtes examinati in iudicio ſummario ſint longe plures numero & meliores, non tamen confundant probationem factā per pauciores in iudicio plenario. Fatetur tamen d.Ant.in c.fraternitatis.s̃.eo.ꝙ teſtes examinati in iudicio ſummario, faciunt ſemiplenam probationem in ordinario, quod non examinio pro
6 nunc, vtrum ſit verum.Quinto no.ſecūdum Doc.hic,† ꝙ teſtes deponentes ſuper negatiua, quæ eſt coarctata, præualent deponentibus affirmatiuam,quando ſunt plures numero vel meliores.vides enim,ꝙ hic illi qui probant non ſubeſſe impedimentum conſanguinitatis inter coniunctos deponunt negatiuam, & tamen præualent deponentibus affirmatiuam.ſ.impedimētum ſubeſſe,qñ ſunt plures numero, vel meliores.quod ergo dicit Inn.in c.ſuper hoc.s̃.de renun.& glo.in l.diem proferre. §.ſi plures.ff.de arbi.ꝙ plus creditur duobus teſtibus affirmantibꝰ, q̃ mille negantibus,debet intelligi niſi negatiua ſit coarctata, vt etiam dicit Io.An.in c.bonæ.s̃.de elec.Tu dicas ad intellectum
7 literæ noſtræ,† ꝙ qñ negatiua habet probari per medium affirmatiuæ,tunc iſta non dr̄ negatiua,ſed affirmatiua,ſecundū glo. in l.fi.in prin.ff.de doli excep.& eſt tex. in l.inter ſtipulantem.in prin.de ver.ob.s̃.& egregie declarat Bar.in l.de ætate.in fi.repeti.ff.de mino.& alij ſcribentes in l.actor.C.de prob. Teſtes ergo in caſu noſtro,qui deponunt coniunctos non eſſe in gradu prohibito,hoc deponunt per mediam affirmatiuam,ponendo ſingulas perſonas in ſuis gradibus,vt dr̄ in tex. vnde potius hic probatur,ꝙ qñ negatiua probatur per affirmatiuam, quod non hz locum regula Inn s̃.dicta,q̃ de negatiua coarctata, vt Doct.dūt. De illo tamen artic.vide Bald.no.in l.cum hi.§. vult igitur.ff.de tranſac.& in l.2.C.de bo.poſ.fm tabu.& ſuper iſto artic. multū
8 plene ſcripſi in c.cum cauſam.el primo,s̃.eo.vbi videas.†Sexto no.& ſingulariter,fm Moder.ibi,illa eadēq; primo dixerūt,&c. nam hic vr̄ probari multum ſing.ꝙ ſi teſtis examinatus in vno iudicio dicat iterum examinatus ſuper eodem articulo, dico,ꝙ ut alias teſtificatus ſum, valet dictum teſtis. ſi tamen iudex velit ipſum audire explicantem teſtimonium ſuū perfecte, vt videat qua conſtantia & quo vultu loquat̄,poteſt non admittere hanc depoſitionem,arg.l.de min ore.§.tormenta.ff.de quæſtio. tunc tamen teſtis poteſt petere a iudice, vt oſtendatur ſibi prius teſtificatum per ſe,& inquantum non poſſet aliud videre,& etiam ſi illud videat,ſed forte dubitet labi in aliquo,cautela eſt ꝙ proteſtetur,ꝙ ſi aliquis plus vel minus vel aliterdixerit in ipſo teſtificatu quam in primo,vult ſtari primo, quia tunc melius recordabatur.& iſta ſunt dicta Bart.quæ refert hic do.Abb.in l.eos.in princ.ff.de fal. Tu adde primo,ꝙ Io.And.in nouella, in c. de teſtibus.s̃.eo.videtur firmare hanc doctrinam, dum dicit,ꝙ ſi teſtis primo depoſuit & poſtea iurat vera eſſe,quę teſtificatus eſt, valet dictum teſtis, quia in iuramēto breuiter videtur repetere, quod prius dixerit,& ſic repetitur dictum iuratum, vel cautela eſt,ſecundum eum,ꝙ poſt iuramentum breuiter repetat quod dixerat.& ſic ſentit in hoc ſecūdo dicto.ſed expreſſius in primo, quod ſufficiat deponere per relationem ad primum dictum.ſed Bal.in hoc articulo videtur variaſſe,nam in l.geſta.C.de re iudi. videtur ſequi dicta Bart.qui etiam mouit iſtam quæſtionem in l.legata inutiliter.ff.de leg.primo.& ibi arguit per illum tex.pro opinione ſua,quam poſuit in l.eos.dicit tamen, ſe non firmare aliter.ſed idem Bal.in l.fin. C.de teſtibus. & in l.iuriſiurandi. in prin.eod.tit.determinat contrarium. Primo,quia ſi teſtis repetitus poſſet ſic deponere ſuperfluum,eſſet remedium illius l. & c.præſentata.j.eo. videlicet,ꝙ cum teſtes ſunt examinati coram arbitro, pars poſſit petere iterum eos examinari, ſi vult coram ordinario iudice, vt prius nullus nouus effectus reſultaret. ſed huic rationi poteſt dici,ꝙ reſultabit hic effectus,quia iudex poterit eum examinare extenſe,ſi vult, & facere ſibi noua interrogatoria ad arbitrium ſuum,ſicut dicitur in c.cum cauſam.s̃.eo. Secundo dicit ipſe in d.l.iuriſiurandi.ꝙ ſicut teſtis debet interrogari clare & certe,ita debet reſpondere clare & explicite, vt l.3.
a §.idem diuus.ff.de teſti. Generalitas a enim ſolet parere obſcuritatem, vt l.ita fidei.ff.de iure fiſ. & in c. 2. de dolo & contu. Sed ad iſta dicta reſpondet Salic.egregie in d. l.iuriſiurādi. quia non dicitur teſtis generaliter & obſcure deponere, quando refert ſe ad certam ſcripturam, vt l.certum,cum multis aliis.ff.ſi certum petatur.Tu ergo pro concordia iſtorum dictorum potes diſtinguere,ꝙ aut primus teſtificatus,ad quem ſe refert teſtis, fuit factus in iudicio plenario, in quo fit plena diſcuſſio perſonarum & dictorum, & debet fieri diligens examinatio, & tunc vera ſit opinio Barto.ꝙ iudex poſſit admittere talem teſtificatum, quia cum præſumptio ſit pro diligentia officialis publici, vt l.j. C. de offi.ciui.iudi.& l.j.C.de ponderato.auri. lib.10. & tradit ſolenniter Bar.in l.damni.§.Sabini.ff.de dam.infec.& poteſt iudex eſſe contentus primo examine,& induſtria primi iudicis. Sed qñ primus teſtificatus fuit coram arbitro, pro cuius diligentia minus præſumitur,& quem teſtis minus timet quam iudicem, & quem iudex poteſt punire ſi offendat aures eius, vt l.nullum.C. de teſti. vel quando teſtis eſſet examinatus in iudicio ſummario, in quo nec præſumitur adhibita tanta diligentia in examine, nec admittuntur tot exceptiones in perſonas teſtium, ſicut in iudicio plenario,vt eleganter declarant Doct. in c. veniens.s̃. eo.tunc videtur,ꝙ talis teſtificatus non valeat. moueor per rationem text.in l.3.§.Sabini.ff.de teſtib.& in §.item diuus. Dicit enim ibi Imperator,ꝙ immo non vult credere teſtimoniis ſine præſentia teſtium,quia cum teſtes ſunt præſentes,ſolent eos interrogare.quaſi dicat,deficit induſtria iudicis, per quā teſtis abſens non poteſt teſtificari per ſcripturam. 3.q.9. c. teſtes. licet ſi ſit præſens, ſit dubium vtrum poſſit teſtificari per ſcripturā, de quo dic, vt diximus in c.de teſtibus.s̃.e.poſt Doct. ſed iſta ratio, ſi bene conſideres,habet locum proprie,quādo teſtis preſumitur minus perfecte examinatus prius,deficit enim ex parte diligentia examinis,vel præſumitur deficere.ergo idem videtur eſſe dicendum.& iſta diſtinctio eſt ex mente Sali.in d.l.iuriſiurandi.& in d.l.fi.vbi diſtinguit inter priorem teſtificatum factū coram iudice,& factum coram arbitro, ratione ſupradicta. Non obſtat iſte tex.quia ſunt verba legis hic,ꝙ ſi teſtes dicant illa eadem,&c.& quamuis iſta locutio ſufficiat ad exprimendum ſenſum legis, videlicet ꝙ ſi ſecundum dictum concordat cum primo,bene probabit, non tamen ſufficiunt ad exprimendum ſenſum teſtis ratione prædicta. pro qua differentia vide quod not. Bar.& Bal.poſt glo.in l.ſi quis filiabus.ff.de teſta.tut.& in l.j. C.
9 de vſur.Quærunt etiam hic Inn.Io.An.& alij Docto.†nunquid ſi teſtes examinati in iudicio ſummario ſint mortui,vel abſentes in remotis probent eorum dicta in iudicio ordinario,ex quo repeti non poſſunt,iuxta diſtinctionem, quæ fit in teſtibus examinatis coram arbitro in c.pūtata.j.e.& in l.fi.C.de teſti. & breuiter oēs concludunt ꝙ nō,quia ibi iudex ſuccedit loco arbitri,cū teſtes fuerint exaīati ad eundem finē & ad eandē cām, vñ nihil dficit ibi,niſi auctoritas officialis.& īmo fit p̄dicta diſtīctio vtrū

teſtes

A D D I T I O.

a VIN. GO D. Nota,ꝙ generalitas reſtringitur ne ſequatur abſurdū,ꝙ minus dilectus præferatur magis dilecto.Rul.conſ.39.nu.10.lib.1.

testes viuãt, vel sint mortui. Sed in casu nostro iudex, qui cognoscit in iudicio ordinario, non succedit loco iudicis, qui cognouit in summario, quia sunt diuersa iudicia, & ad diuersum finẽ, vt hic dicitur. In glos. vltima posita super verbo, in hoc casu. ibi, sed Ioan. dicit &c. licet glos. secundum Ioã. videatur requirere ista duo copulatiue, videlicet ꝙ simus in causa matrimoniali, & pars protestetur ante publicationẽ, quod intẽdit postea producere testes. glo. tñ in decre. 4. q. 3. c. si quis testibus, simpliciter in omni causa vĩ velle, ꝙ protestatio ista operetur hunc effectum, ꝙ licet producere testes post didicita testificata super eisdem articulis, vel directo contrarijs, quam approbat Io. An. hic, & do. Anto. in c. fraternitatis. s̃. eo. quando pars aduersa consensisset protestationi. Sed vbi non consentiret, tenet contrarium, & hic
a omnes Moderni, quia protestatio [a] facta contra ius, nihil releuat, vt l. alimẽta. & ibi no. C. de neg. gest. & plene in c. cum M. s̃. de consti. Tu vide tex. cum gl. in c. inter dilectos. j̃. de fi. instrum. & quod ponit Bar. in l. non solum. §. morte. de no. ope. nunc. de illa clausula, saluo iure addendi, &c. & hoc est verum, maxime in hoc casu, quia non cessat causa subornationis propter protestationem partis, ergo debet stare legis dispositio. vnde reiecta ista lectura, & alijs, de quibus hic per Doc. post gl. do. Anto. vltimo loco posuit aliam lecturam, multum singularem, quam ẽt tenuit ad istum tex. in c. fraternitatis. s̃. eo. videlicet ꝙ ideo publicatis testibus admittantur ijdem testes, vel alij super articulis directo contrarijs, quia isti testes directo producebantur ad confirmationẽ priorum testium, qui videbantur reprobati per testes partis aduersæ. vnde secundum eum, siue primi testes fuerint recepti in eo. iudicio, siue in alio iudicio, etiã summario, vt hic, ad confirmationẽ ipsorum poterunt isti noui produci. allegat Inno. in c. cum clamor. j̃. eo. & quæ no. in c. ex tenore s̃. eo. Et ratio est secundum eum, quia pars priusquam videret suos testes reprobatos, non produxit illos, quos nũc vult producere, quia cõfidebat forte de prioribus probationibus. vnde nihil est sibi imputandum. & istud dictum satis procederet, quando testes fuissent recepti in eo iudicio vel in alio, & facerent plenam fidem in isto. Sed in casu decretalis nostræ ista ratio nõ videt habere locum, secundum Moder. quia cum testes recepti in summario non probarent, vt hic dicitur, & clarius in prima glo. ideo non potes dicere, ꝙ pars fuerit confisa de prioribus probationibus, cum non probarent plene, vt dictum est. vnde do. Abb. Moder. hic, dicit ꝙ si alij testes producerẽtur nũc, quam primo examinati. istud dictum non videtur verum in casu huius decreta. Sed si iidem testes reputantur, qui fuerunt examinati in iudicio summario, tunc dicit posset sustineri dictum do. Anto. quia ex quo testes semel deposuerunt, cessat in eis timor subornationis. Sed hoc cum reuerentia, non videtur bene dictum, quia isti testes non coguntur formaliter dicere idem, sed possent addere prius dictis. vnde videntur posse repelli, quasi hic possit ẽt esse timor subornationis. Sed saluando illa dicta, dicas ꝙ ex quo deponunt idem, quod primo, istud sufficeret, non præsumitur ꝙ frustra pars subornet eos ad dicendum plus. pro his facit, quod traditur in c. series. s̃. eo. in illa quæstione, quomodo publicatis testibus testes possint produci ad comprobandam scripturam ẽt priuatam. In eadem gl. ibi, tamen si testes dicant cõtrarium, &c.
10 diffuse tractant hic do. Anto. & do. Abb. & alij Moder. † nunqd si testis cõtradicit sibi extra, vel in iudicio, est diuersus, stetur primo dicto, vel secundo, vel nullum sit vtrunque. Et est vtilis materia, in qua Moderni ẽt referendo dicta do. Anto. & aliqua mutando, vel addendo, dicunt ꝙ aliquando testis dixit vnum sine tortura & simplĩciter, & allegat. l. si postulaue. §. quæstioni. ff. de adult. & Bar. in l. eos. ff. de fal. in quibus dicitur totum oppositũ,
11 videlicet † ꝙ plus creditur dicto testis cum tortura, quã sine tortura. & hoc est verum, quia quando quis interrogatur de se tantum, creditur plus cum tortura quam sine. secus si aliquis interrog. de se & de alio, vt est tex. singu. quem ibi ponderat Bart. ad hoc in l. j. § quæstioni. ff. de quæstio. & credo ꝙ sit error, qa do. Ab. in c. per tuas. s̃. de proba. bene refert Bar. sicut dicit in l. eos.
12 † Secundo dicunt Moder. ꝙ si primum dictum testis fuit dictũ ex calore iracundiæ, statur potius secundo dicto quam primo, argu. c. ex literis. j̃. de diuor. & l. ꝙ calore. de reg. iur. sed ꝙ ipsi in hoc præsupponant ꝙ primum dictum si fuisset iuratum, & per consequens si secundum idctum esset verum, detegerentur testes tempore secundi dictiperiurij, non video quomodo credatur secundo dicto, quia etiam de iure ciuili testi periuro non creditur, vt plene declarauimus in c. licet causam. de proba. & hoc modo arguendi vtitur Pontifex in c. sicut. in fi. s̃. eo. vnde hoc dictum non placet, sed potius esset dicendum in hoc casu, ꝙ vtrũ
13 que dictum destruatur, vt j̃. dicetur. † Est & tertius casus magis dubitabilis. s. quando testis vel in eodem iudicio, vel etiam in diuersis inter easdem personas, vel alias dixit vnum, & postea dixit cõtrarium, in quo subdistinguitur, quia si testis in eodem iudicio incontinenti correxit se, allegans causam correctionis iustam, tunc omnes tenent ꝙ stetur secundo dicto, secundum gl. in §. quia vero. in Auth. de testi. & est casus in c. præterea. j̃. titu. proxi. Si autem variet non animo corrigendi, vel non afferat iustam causam correctionis, & tunc secundum omnes vtrunque dictum destruitur, vt est casus in c. licet causam. j̃. titu. proxi. & in l. qui falsa vel varia. ff. de testi. Si vero testis, vel in eodem iudicio, vel in diuersis, vt s̃. ex interuallo contradicat sibi. & hoc est dubium, quia Bar. in l. eos, non aperit, cui dicto stetur, sed simpliciter dicit ꝙ testis punitur pœna falsi. Moderni tamen interpretantur, ꝙ sentiant neutri dicto stari. & hoc tenet ibi aperte do. Anto. per l. eos. in prin. præallegata. Hanc sententiam videtur sequi Bal. in l. gesta. C. de re iudi. in 2. col. Contrarium tenet Inno. in c. præterea. j̃. titu. proxi. dicens, ꝙ per secundum dictum debilitatur primum, non tamen in totum tollitur. & hoc credit do. Abb. Moder. esse verius. nihil tñ adducit, nisi tex. in c. præterea. qui prima facie multum facit in cõtrarium. nam in ver. quorum testimonia, dicitur ꝙ testimonia testium nõ debent reprobari, si incontinenti se corrigant. secus est si correctioni suæ interponant interuallum. & sic in casu contrario expresse videtur velle, ꝙ totum instrumentum ruat. Pro ista conclusione multũ fa
14 cit tex. in l. eos. in 3. responso. ff. de fal. vbi dicitur, † quod imprudentia eius, qui diuersis personis contraria testimonia dixit, & cuius fides ita anceps vacillat, non potest dubitari quin puniatur pœna falsi. vnde pondero illum tex. quod loquitur in contradictione facta ex interuallo propter diuersitatem personarum in ea. instantia, vel diuersa, ꝑm diuersas lecturas. Et considero ꝙ
b Iurisconsultus dicit, ꝙ valde dubia est fides testis & vacillat, [b] ergo neutri dicto est stãdum. probatur ꝓñtia, quia si probatio nõ est verisimilis, facit ꝙ testi non creditur non verisimilia deponẽti, vt l. 3. §. fi. ff. de testi. & tradit Bal. in l. j. C. de ser. multo fortius probata varietate videtur ꝙ eius fides dicitur dubia. Præterea sicut per contradictionem aliorum testium probatio actoris quę redditur dubia, non fundat intentionem ipsius, vt in c. inter dilectos. in fi. de fi. instr. & in c. in nostra. s̃. eo. & ibi no. ita probatio, quæ efficitur dubia alia ratione. & hoc satis patet de se, quia per dubium naturaliter non fit aliquod certum. Sed pro sententia do. Abb. multum facit tex. in c. sicut nobis, in fi. s̃. eo. vbi videtur probari secundum verum intellectum, ꝙ si testis deposuit primo contra matrimonium, non potest neque debet admitti secundo in iudicium contra primum dictum. & dato ꝙ ille ver. haberet alium intellectum, quem tradunt ibi Doc. videlicet ꝙ sententia lata in causa matrimonij per testes corruptos, de quorum corruptione per alios est probatum sit retractanda, nihilominus ista conclusio satis videtur reprobari in præcedenti ver. si vero. vbi patet in ver. & si tales. ꝙ ad probandum corruptionem ipsorum testium alij testes debent produci. & sic videtur ꝙ ipsi non sufficiant. Nec obst. si tu dicas, ꝙ statur primo dicto, & nõ secundo, ergo testes non conuincuntur de periurio ꝑ ꝑm dictum, quo ad præiudiciũ ipsius testis, vt repellat̃ tanq̃ periurus, non quo ad præiudicium partis cui sit ius quæsitũ ex proprio testificatu, & in veritate ille tex. multum vrget. forte possemus dicere, vt dicit Bal. in auth. at q semel. C. de proba. ꝙ si pars, q̃ quam testis iterũ producitur, dicat eum non debere admitti, quia q̃ dicendo sibi esset periurus. nã aut deieraret in secundo dicto, aut in primo, vt in c. literas. j̃. de præsump. tũc debeat audiri, vt testis non admittatur, q semel testificatus est. Si vero parte nõ opponẽte fuit admissus in eodẽ iudicio, vel forte deposuit prius in alia instantia, vel inter alias personas, & tunc repetitur ad alĩ finẽ. & videtur verius, quod s̃. dictum est, ꝙ vtrunque dictũ destruatur. Aliquando testis vnum dixit in iudicio & aliud postea dicit extra iudicium, & tunc concludit do. Anto. & do. Abb. ꝙ tunc non tollitur primum dictum ꝑ ꝑm aliquo modo si est lata snĩa, vt in d. c. sicut. Si autem non sit lata sentẽtia, tunc similiter non tollitur primum, ꝑm eos, sed debilitatur dictum primũ, ita vt iudex ex prioribus non possit ferre sentẽtiã. Et ex isto secundo dicto extraiudiciali poterit formari inquisitio contra testẽ, & ipse testis ponit ad torturam, iuxta gl. in l. capite quinto. in prin. ff. de adult. & quod no. in c. at si clerici. s̃. de iudi. Sed contra illud primum dictum multum facit, quia si testis plene reprobat̃ de falso iudicio criminali intentato contra se, non destruit dictum suum in fauorem partis, vt probationes non probent sicut priꝰ. oriat̃ aliqualis suspicio, vt est casus & ibi ꝑ Bar. in l Lucius. ff. de his qui no. infa. & per Bal. in l. si veteris & in l. fi. C. de fide instru. & communis sententia, de qua traditur in l. j. C. qui accus. non
c pos. ergo multo fortius videtur ꝙ sola confessio [c] testis extraiudicialis

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Sic nota ꝙ protestatio ad impediendũ iuris effectũ nihil operatur nisi hæres interesse expresse consentiat, Ruin. co si. 31. num. 15. lib. 5.

b VIN. GOD. Adde quod variare non dicuntur testes nec reprobantur, dũ modo concordent in eo quo consistit substantia negotii. Thom. Gram. Decis. 43. num. 1. cum seq.

c VIN. GOD. Confessio extraiudicialis licet non præiudicet confitẽti quo ad personam si interuenit iuramẽtũ erit valida & p. ꝙiudicabit. Thom. Gram Decis. 34. nume. 59.

dicialis non tollat probationem prius perfectam,maxime quia testis facilius mentitur extra iudicium quam in iudicio.vñ Ioã. de Imo,hic ſimpliciter tenet,ꝙ ſtatur primo dicto, licet non per rationem præallegatam,& hoc videtur ſenſiſſe Bart. ſatis clare in l.ſi quis in graui. §.ſi quis moriens ff.ad Sille.& Bald. in auth.
15 ſi dicatur.C.de teſti.dum dicunt,†ꝙ ẽt ſi teſtis in articulo mortis dicat ſe dixiſſe falſum, non creditur ſibi ad præiudicium pri-
16 mi dicti. † Aliquando teſtis dixit vnum in iudicio nulliter examinatus vel extra iudicium,& poſtea dixit aliud in iudicio legitime examinatus, & tunc vtrum ſtetur ſecundo dicto, non obſtante primo, dic per Anto.de But.& Mod. ſuper quo pleniſſime ſcripſi,multa addendo poſt do.Abb.in c.per tuas.x̃.ti.prox.

SVMMARIVM.

1 *Impediens actorem in teſtibus producendis,an excommunicari poſſit.*
2 *Canonicus prælatum ſuum,an denunciare poſſit.*
3 *Iudex in criminalibus cauſis,an teſtes coram ſe examinare debeat, etiam extra prouinciam exiſtentes.*
4 *Teſtis per partem productus,an ſponte teſtificari dicatur.*
5 *Teſtis promittens parti extra iudicium teſtificari in cauſa ſua, an & quando vt ſuſpectus repellatur.*
6 *Iudex ex officio,an poſſit prouidere,vt accuſatori non deſit probandi facultas etiam accuſatore non petente.*
7 *Iudex, accuſatore & reo præſentibus ex officio pro vtraque parte producere poteſt.*
8 *Excommunicatio generalis pro futura culpa,an poſſit inferri.*
9 *Iudex eccleſiaſticus in laicos impedientes ſuæ iuriſdictionis exercitium in cauſis ad ſe pertinentibus,iuriſdictionem habet.*
10 *Iuramentum præſtitum de non teſtificando contra aliquem in cauſa criminali, an ſit nullum.*
11 *Delictum vbi ab amico vel conſanguineo committitur,meam vtilitatem reſpiciens,an de voluntate mea in dubio factum præſumatur.*
12 *Epiſcopi nuncius,quamuis ſpoliauerit hoſpitalarios rei, cuius epiſcopus eſt poſſeſſor,an probetur per hoc mandatum de ſpoliando.*
13 *Pœna criminalis,quando ex præſumptionibus,& argumentis imponatur.*
14 *Suſpenſionis ab officio pœna,an poſſit immediate imponi pro delicto abſque monitione præcedente.*
15 *Impediens teſtes produci contra ſe,an pro conuicto habeatur.*
16 *Fraus vel corruptio circa teſtes commiſſa, an faciat aliquem puniri in cauſæ amiſſione.*
17 *Iuramentum iurantis non teſtificari,an ſit ipſo iure nullum.*
18 *Teſtis iurans non reuelare ſecretum,an admitti debeat ad teſtificandum.*

CAP. XLV.

1 ONſtitutis. j. †Excommunicari poſſunt impedientes actorem in teſtibus producendis. hoc primo. & pronunciari debet teſtis non teneri iuramento de veritate tacẽda. hoc ſecundo.Item punitur reus,cuius conſanguinei teſtes actorem impediunt, quia præſumitur factum eius voluntate. Nota
2 ex tex.primo, †ꝙ canonicus poteſt denũciare prælatum ſuum, quinimmo & accuſare,&c.de quibus in c.licet.& in c. veniens. j.de accuſa.& de materia vide.2. q. 7. in ſumma.Secundo nota
3 ibi, in noſtra præſentia &c. † ꝙ in cauſis criminalibus iudex debet examinare teſtes coram ſe, etiam ſi teſtes ſint extra prouinciam.Contrarium ſentiunt Io.Mo.& Ioan.And.in c. Romana. §. contrahentes,de foro compe. lib. 6. de quo dic, vt plene ſcribunt Moder.in c. cum cauſam. x̃.eo.in fi.commẽ. & Cy. & alij in authẽ.apud eloquentiſſimum. C.de fide inſtru. Tertio nota
4 ibi,ſecum haberet,&c.†ꝙ quando teſtis producitur per partem non dicitur ſponte teſtificari,ſed præſumitur veniſſe,qui eſt ſtimulatus a parte.& hoc tenent Moder.in c.j.& 2.x̃.eo.vbi plene ſcripſi.& dicit Bal.no.in l presbyteri.C.de epi.& cle. ꝙ quando teſtis producitur a parte hoc ipſo,ꝙ iudex defert ei iuramentum, videtur eum monere,& ſic non ſponte deponere.Aliter ẽt
5 dixit,†ꝙ etiam ſi teſtis promittat parti extra iudicium teſtificari in cauſa ſua,propter hoc non repellitur tanquam ſuſpectus,dũ modo non promittat præciſe teſtificari certum quid,vt ipſe po
6 nit no.in l.data opera,C.qui accuſa.non poſ.in ſua repe.Quarto nota ibi,nos ex officio,&c †ꝙ in cauſis criminalibus iudex ex officio poteſt prouidere, vt accuſatori non deſit facultas probandi,etiam ſi accuſator hoc non poſtulat. & facit optime iſte tex. ad deciſionem primi membri queſtionis,quam diſputauit Bar,
7 quæ incipit,iudex maleficiorum,&c. vbi dixit no.†ꝙ quando accuſator & reus ſunt preſentes,iudex poteſt producere ex officio pro vtraque parte.quæ dicta refert ipſe idem Bart. in l.4. § hoc autem.in pe.col.ff.de dam.infe.& Bal.in l. presbyteri.C.de epiſ. & cle.Quinto nota ſingulariter iſtum tex.in ver.mandamus. p-
8 bantem.†ꝙ tunc excõmunicatio generalis pro culpa futura poteſt ferri,quando præcedit culpa vel offenſa, quæ & ſi aliter non probetur,eſt tamen veriſimilis,attẽta qualitate perſonarum, & aſſeritur a parte cuius intereſt,hoc probat iſte tex.ſignanter iuncto ver.cæterum,præcedenti. Ex quibus iunctis apparet ꝙ ſummus Pontifex fundat ſe in proteſtatione partis, & ſic ampliatur tex.& declaratur in c.Romana,in §.caueant.de ſent.excommu. in 6.lib.in quo dicitur ꝙ excommunicatio in genere, nõ debet ferri pro culpa futura, niſi præcedat culpa vel offenſa.Sexto no-
9 ta ex eo,ver.†ꝙ iudex eccleſiaſticus habet iuriſdictionem in laicos,qui impediunt exercitium iuriſdictionis ſuæ in cauſis ad ſe pertinẽtibus.de quo in c.j.x̃.de offi.deleg. Septimo nota in ver.
10 illos autem,† ꝙ iuramentum præſtitum de teſtificando contra
a aliquem in cauſa criminali,eſt nullum a ipſo iure.quod eſt intelligendum ſimpliciter & indiſtincte,ſecundum do.Anto. & Moder.quia licet in cauſis criminalibus teſtis non poſſit cogi teſtificari, vt in c.dilectorum.j.titu.proxi poterat tamen ex prioribus induci ad teſtificandum, vt dixit Hoſtien.in c.j.x̃.eo. vnde per iuramentum de non teſtificando aufertur libera poteſtas teſtificandi teſti.& hoc videtur eſſet contra bonos mores, ſicut cũ aufertur libera teſtamenti factio,vt l.ſtipulatio hoc modo concepta.de verbo.oblig.ſecundum do.Anto.hic.ſed in c. intimauit. x̃.eo.do. Anto. videtur diſtinguere, vtrum veritas poſſit erui per alios, vel non.de quo diximus plene in d.c.intimauit. poſt Modernos. vnde dic vt ibi. Octauo nota ibi, quia veriſimile non vi-
11 detur,&c.†ꝙ vbicunque committitur delictum b ab amico, vel
b conſanguineo,quod reſpicit vtilitatem meam,in dubio præſumetur factum de voluntate mea.quod eſt valde no.& menti tenendum.& ita no.in ſimili in c.Petrus.j.de homi.& j. q.4. quia præſulatus.vbi etiam videtur probari in ver.ſi ita eſt. & ita ſentit gl. idem eſt ſi delictum committatur ab aliquibus de familia,ſecundum Bar.no.in l.de pupillo.§.ſi qui ipſi.ver. decimo q̃ro ff.de no.ope.nun.Sed contra hanc doctrinam multum fortiter facit tex.valde no.in c.cum ad ſedẽ.x̃.de reſti.ſpol. vbi dici-
12 tur,† ꝙ quamuis nuncius epiſcopi ſpoliauerit hoſpitalarios, & epiſcopus reperiatur in poſſeſſione illius rei,quam prætẽdit ad ſe pertinere de iure,nihilominus per iſta non probatur mandatum de ſpoliando, neque ratificatio.& hunc tex. allegat Bald. no.ad hoc in l.j.C.de epiſ.& cle.vbi omnino videas.vnde difficile redditur iſtud contrarium.& forte poſſumus dicere, ꝙ ad inferendum pœnam leuem vt ſuſpenſionis vel excommunicationis ſufficiat iſta coniectura propter difficultatem probationis, quia iſta ſolent fieri occulte,ſicut dicit tex.in c.præterea.x̃.eo. ti. Sed vbicunque ageretur de maiori præiudicio, puta ad imprimendam pœnam ordinariam ex crimine graui,vel ad auferendum alicui poſſeſſionem rei ſuæ,iſta non videtur eſſe ſufficiens probatio.hoc colligitur ex mente huius literæ ibi,dum dicit, & ob hoc non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ.i.ſuſpitione & dubitatione,ſicut dicitur in ſimili,in c.quanto.j.de ſen. excommu. & in c.dilecto.eo.titu.lib 6.& in c.ſicut dignum.in prin.j. de homi.& tamen in dictis iuribus ex illo ſcrupulo non probatur mãdatum.vnde gl.tua no.quam ibi approbat Bar.in l.j.in prin. ff.ſi famil.fur.fe.di.expreſſe vult ꝙ ſcientia & præſentia domini non inducat mandatum, licet potuerit prohibere delictum cõmiſſum a familiari.pro his facit optime tex.ſing. quem ibi ponderat Bar.ad hoc in l.j.§.ſi quid tamen.ff.quod vi,aut clam. vbi dixit,ꝙ quamuis conſuetudo inferendi iniurias,probet contra aliquem delictum præſumptum,ſi agatur ciuiliter, vt in §. ſi quis ipſi,præallegato.& in c.fi.j.de appel.non tamen erit iſta ſufficiẽs probatio ſi agatur criminaliter & iſtud credo veriſſimum. nec diſtinguo,prout diſtinguit hic do.Abb.inter factum ſucceſſiuũ & momentaneum,per tex.in c.quia præſulatus.j.q.4.quia vt x̃.diximus,ille tex.in ver.ſi ita eſt,potius innuit, ꝙ ibi præſumatur in dubio delictum factum de conſcientia illius clerici. & ita videtur intelligere glo.ibi, quæ dicit,ꝙ clericus ille tenetur purgare voluntatem deductam in actum.Preterea licet hic impedire teſtem teſtificari habeat cauſam ſucceſſiuam,factum tamẽ cur impeditur teſtificari.ſ.minæ & terrores, potuit habere cauſam momentaneam,quia potuit ſemel eſſe factum inſcio epiſcopo. Sed potes dicere reſpondendo ad hoc, ꝙ ex quo effectus habet cauſam ſucceſſiuam,quam epiſcopus poſſet tollere,ſi non tollitur,ex hoc præſumitur retro mala voluntas.tex. tamẽ iſte magis ſe videtur fundare in hoc ibi,talia fierent &c.ꝙ propter conIunctionem perſonarum & cauſam ad ſe pertinentem inducatur
13 ſuſpitio voluntatis ab ipſo principio.Nono nota, †ꝙ aliquãdo imponitur pœna criminalis ex præſumptionibus & argumentis abſque alia probatione.& hoc etiam reperitur in pœna mediocri de iure ciuili in l.j.circa mediũ. ff. de offi. præfec. vig. de quo diximus multum extenſe in c.tertio loco.x̃. tit.proxi. De
14 cimo habes notare iſtum tex. † ꝙ pœna ſuſpenſionis ab officio poteſt immediate imponi pro delicto abſque alia monitione p̃cedente,de quo diximus in voce plene in c. reprehenſibilis. de appel.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota quod iuramentum contra publicam vtilitatem nõ tenet, Thom.Gram.Deciſ.12.num.17.

b VIN. GOD. Nota ꝙ delictum commiſſum pp aliquã cãm affectionis,pœna eſt committenti minoranda.Thom.Gram,Deciſ.5.nu.30.

appel. vbi per Modernos, qui etiam tangunt istam quæstionem in c. tam literis. s. eo. Et forte loco monitionis hic sufficit protestatio facta per partem coram iudice quæ conquesta est, ꝙ a cõ-
15 sanguineis episcopi sui testes prohibebantur. † Vndecimo & vl-
a timo videtur probari in ista litera, ꝙ impediens [a] testes cõtra se produci non habetur pro conuicto ab ipsis testibus. verum, cũ quæritur an testes habeãtur pro productis contra ipsum, dic, vt j. statim. de qua quæstione plene scribit do. Abb. Moder. post gl. in c. cum causam. s. eo. & ibi in effectu concludit referendo dicta Hostien. & aliorum, ꝙ si pars impedit produci testes contra se, aut hoc facit in causa ciuili, aut in criminali: si hoc facit in causa ciuili, siue impediat manifeste, siue sit præsumptio ꝙ impediat, vt in decreta. nostra. testis habebitur pro producto secundũ gl. & Hostien. in loco præallegato. Quinimmo secundum Cyn. in l. prouidendum. C. de postu. impediens produci testes cadit a causa, quod non placet do. Abb. per ea, quæ habentur in c. peruenit, & in c. fi. j. titu. proxi. vnde ipse simpliciter sequitur dicta gl. & Hostien. cum aliqua modificatione, videlicet ꝙ quãdo qs impedit producere testes, tale impedimentum non facit, vt omnino testes habeãtur pro productis. Sed si aliquis produxit vnũ testem, & in producẽdo alium fuit impeditus, defertur iuramẽtum producenti in defectum probationis isto casu, vbi alias nõ deferretur, secundum Vin. in d. c. peruenit. cuius dicta ipse videtur sequi. Si vero loquimur in criminalibus, tunc subdistinguit ꝙ aut plene est probatum de impedimẽto facto per partem in productione testium, & tunc idem quod s. in ciuilibus, vt in d. c. peruenit, & in c. fi. j. titu. proxi. Si vero probatio impedimẽti est facta præsumptiue, vt in tex. nostro, tunc imponitur pena extra ordinaria leuior, non tamen testes habentur pro productis. & ita intelligatur decre. nostra. Tu autem in ista materia adde, & primo, qualiter succurratur contra impedimentum testes produci, si est tertius, & non pars litigans. vide tex. solennem, quem ibi põderat Bar. in l. fi. in fi. ff. de dolo Secundo scias, ꝙ Ang. in l. j. §. si reus. ff. de eo per quem factum erit. expresse tenet doctrinam Cy. in l. prouidendum, C. de postu. videlicet ꝙ impediens produci testem, cadat a causa. quod dictum ego reputo esse falsum, quia ista est regula, quam ponit no. Bar. per illum tex. in l.
16 3. in fi. C. si ex fal. instru. † ꝙ fraus vel corruptio commissa circa testes, non facit aliquem puniri in amissione causæ. & idem dixit in l. j. §. sed constitutio. ff. de calum. & sequitur Ioan. de Imo. in l. diuus. de re iudi. Si ergo corruptio testis, per quã mutatur veritas causæ, nõ operatur hoc, multo minus corruptio, vel alia fraus, per quam testis impeditur testificari. Tertio adde declarãdo dicta Doctorum, ꝙ tunc habet locum illa pœna, ꝙ testis habeatur pro corrupto, quando aliter non potest succurri illi, in cuius præiudicium committitur dicta fraus. & ita intellexit gl. in d. c. cum causam. & probatur satis clare in tex. nostro, & in d. c. fi. de testi. cogen. & etiam in d. c. causam. in quibus patet, ꝙ debet adiri superior, vt faciat remoueri impedimentum, si remoueri potest, & testis admitti ad testificandum. amplius dico & notabilius, ꝙ quamuis in iure intentato in illo iudicio nullũ haberet remedium ille, qui sic opprimit, si tamen intẽtato ꝑ aliud remedium posset esse sibi prouisum, illo debet esse contentus. casus est valde no. in ista materia in c. pastoralis. in fi. s. de causa pos. & proprie. nec placet mihi illa modificatio Vin. ꝙ testes nõ habeantur omnino pro productis, quia pone ꝙ omnes testes impediuntur testificari, & sic non potest suppleri probatio imperfecta per iuramentum, quod faciet tunc ille, qui est impeditus, succumbet ne in causa? certe hoc est ęquum. vnde dicamus simpliciter, ꝙ testes habentur pro productis, vt ꝙ operatur subtractio instrumenti vna cum probatione tenoris ipsius instrumenti facta ab hominibus non peritis, vt l. si de possessione. C. de proba. videlicet vt instrumentum habeatur pro producto. idem operetur in testibus fraus partis aduersæ, & instantia partis, quæ volebat testes producere, licet aliter non constet quid testes essent dicturi. Illud etiam, quod dixit do. Ab. ad intellectum istius literæ, videlicet ꝙ quando probatur impedimentum præsumptiue in criminalibus, tunc testes non habeantur pro receptis, potest etiam admitti in ciuilibus, ne propter præsumptionem quis afficiatur graui pœna. & pro ista cõclusione vide tex. singu. & quod ibi ponit Bar. in l. 2. §. diuus. in vltimis verbis. ff. de iure fis. vbi dicit per illum tex. speciale esse in fisco, vt propter præsumptam subtractionem instrumenti instrumẽtum habeatur pro producto, & sic patet, ꝙ quo ad alios ista ꝑsumptio hoc non operaretur. Sed quia superius diximus ꝙ præterquam quo ad imponendam leuem pœnam, vt in ista decre. non præsumeretur mandatum, seu voluntas illius, qui scit amicum vel consanguineum delinquere ad vtilitatem suam, cuius contrarium volunt hic Doc. & Bar. in § si quis ipsi. Adde ꝙ ad istum tex. possumus addere alium intellectum, videlicet ꝙ intentio literæ sit ex delicto commisso ab amico in vtilitatem meam in dubio præsumitur scientia. i. quod fuerit factum me sciente. alias si non præsumeretur scientia, in dubio falsum esset, quod hic dicitur in tex. in ver. eo. ꝙ prælatus ipse, si voluit, potuit prouidere. Item præsumitur data scientia, ꝙ si ille ad cuius emolumentũ fit delictum contradixisset, delictum non fuisset secutum, quia non est verisimile, ꝙ tui causa te inuito delinquam. & ex hoc sequitur, ꝙ etiam si ex ista scientia & pacifica non resultet, vel nõ probetur plene mandatum, & si oriatur aliqua suspitio, vt dicitur in tex. nihilominus prælatus iste potuit affici pœna spirituali suspensionis, quia per hoc impedimentum testium iniuria inferebatur clerico, qui volebat eos producere. quinimmo Archiepiscopus erat in dolo præsumptiue, maxime propter commodũ, quod redundabat in eum. vnde poterat puniri, vt est casus, secundum lectu. Inno. & Hostien. quæ communiter approbatur in c. quanto. j. de senten. excommuni. & licet ibi loquatur de iniuria, quæ afferret magnum præiudicium, & ad hoc singulariter adduco istum tex. & est nouus intellectus ad hanc decre. licet enim in actu licito oriatur præsumptio mandati ex scientia & participatione commodi, siue lucri, vt singulariter tradit Cy. in addi. & Bal. post eum in l prætor. §. sed si quæstus ff. de eden. in delictis tamen secus est, vt s. diximus. pro qua conclusione vide, quod no. ponit Bal. in l. 2. in prin. ff. de eo, per quem fac. erit.
17 In gl. quæ incipit, & ita iuramentum, &c. patet ex ista gl. † quòd iuramentũ eius, qui iurat non testificari, indistincte est nullũ ipso iure, de quo plene scripsimus in c. intimauit. s. eo. & aliquid fuit dictum in notabilibus. & per istum tex. & gl. & per ea, quæ diximus post Inno. in c. intimauit. videtur falsa esse quædã pulchra doctrina Bal. quã ipse posuit in l. nullum. C. de testi. vbi di
18 xit, † ꝙ testis qui iurauit non reuelare [b] secretum, non debet ad-
b mitti ad testificandum, quia cum incideret in periurium reuelãdo secretum, tanquam periurus repellitur. nam primo potest dici ꝙ aliquis iurans non reuelare secretum, non videtur se referre ad casum, quo interrogetur tanquam testis per superiorem, sicut dicunt Moder. in d. c. intimauit. allegantes dicta Innocen. in c. qualiter. j. de accusa. Secundo potest dici, quòd si expresse & intentionaliter retulisset se ad actum testificatus, non ligaretur iuramento, vt hic, & in c. fi. j. titu. proxi. & sic non esset periurus. cætera dic vt dixi in d. c. intimauit.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod impeditus opera aduersarii facere id quod teneba tur non excusatur nisi congruo tempore protestetur. Ruin. consi. 74. nume. 1. lib. 5.

b VIN. GOD. Adde quomodo sit puniendus reuelans secretum alterius, Iac. de Belui. in sua prat. iud. in prima q. nu. 41.

SVMMARIVM.

1 *Testificata, qui non didicit, nec testium productioni renunciauit, an adhuc super antiquo capitulo producere possit.*
2 *Sententia condemnatoria, vel absolutoria in personam nuncij, an ferri possit.*
3 *Nuncius generalis ad totam causam in genere, an sufficiat.*
4 *Regis ad esse, quid requiratur.*
5 *Prouinciæ de esse quid sit.*
6 *Iudicis copiam, vbi quis habere prohibetur, an ab illius processu appellare possit, ne perdat suis defensionibus non admissis.*
7 *Appellatione actionis, largo modo exceptio & defensio continetur.*
8 *Appellatione interposita a diffinitiua, an appellans ab appellatione interposita ab interlocutoria recessisse videatur.*
9 *Testificata didicisse sufficere an videatur, testibus etiam non publicatis, ad quẽ excludendum a facultate probandi.*
10 *Renunciatio sola testibus facta, an impediat illos produci. & nu. 15.*
11 *Priuilegium causæ matrimoniali concessum, vt post didicita testificata, testes produci possint, an habeat locum in processu causæ factæ super ipso matrimonio, si processus veritas habeat per testes probari.*
12 *Priuilegium certæ causæ concessum, quando omnibus antecedentibus, uel consequentibus ad ipsum principale, non videatur concessum.*
13 *Testes producere post didicita testificata aliquem prohiberi, est de rigore iuris.*
14 *Testis semel examinatus, an repeti possit.*

CAP. XLVI.

1 Constitutis. ij. † Qui testificata non didicit, nec renunciauit productioni testium, adhuc super antiquo capitulo põt testes producere. secũda est ibi, Pragensis. tertia est ibi, mandamus. Pone, colligitur ex hoc tex. ibi, & nuncia &c. ꝙ sicut iudicium potest agitari per procuratorem, ita potest agitari per nuncium. sed Ioan. And. hic dicit contrarium per ea, quæ habẽtur in c. cum dilecti. s. de dolo & contu. & in c. bonæ. s. de elec. vnde exponit istum tex. nuncium. i. procuratorem, quia dũ modo constet de forma contractus, non est facienda vis in nomine, vt l. si vno. ff. loca. & in l. si insulam. ff. de præscrip. ver. & in c. intelligentia. & in c. his. de verbo. signifi. & est bonus casus in c. petitio. s. de procu. pro cuius intellectu vide, quod no. tradit Bar. in l. j. in §. quibus. in fi. ff. quod cuiusque vniuer. no. & text. quem ibi ponderat Bar. ad hoc in l. j. C. de neg. gest. Mod. dicũt

fatendo

fatendo dictum Ioan. And. ꝙ iste tex. potest stare proprie, quia potest esse ꝙ iste Princeps misit nuncium propter itinerationis destinatum ad notificandum certum quid, non agendum in iudicio. Tu autẽ aduerte, quia iura allegata per Ioã. An. facile possunt euitari. nam loquuntur non de nuncio misso ad litigandũ, sed ad excusandum impedimentum, vel forte ad notificandũ aliud. Præterea dato ꝙ in c. bonæ. fuerit missus ad faciendũ actũ iudicij, non sequitur, ergo erat idoneus procurator, quia oportebat ꝙ haberet mandatum, etiam ad alia, ad que non habebat, ideo ibi fuerunt reputati contumaces. Et scias, ꝙ istam doctrinã posuit no. Guil. in Specu. in titu. de procura. §. vt auth. ver. & no. & ibi hoc tenet, ꝙ iudicium non possit agitari per nuncium. Cy. qui egregie declarat hanc materiam in addi. secundum ꝙ refert Bal. in l. j. §. j. ff. de procur. videtur etiam hoc tenere. & sequitur ibi Bal. tali ratione, quia quod fit per nuncium vel epistolam, videtur fieri inter absentes, vt l. j. in fi. in tex. & gl. ff. de procu. & in l. j. in fi. de contrahen. emp. sed litis contestatio non potest fieri inter absentes, sed inter præsen. vt l. j. C. de li. conte. ergo videtur ꝙ talis actus non poterit fieri per nuncium. Ang. ibi dicit meli⁹, referendo eadem dicta, videlicet ꝙ illa, in quibus substantialiter iudicium non potest fieri per nuncium, sicut est litis contestatio, sed illa videntur posse fieri per nuncium. Ex ista doctrina seque
2 retur etiam, † ꝙ sententia condemnatoria vel absolutoria non posset ferri in personam nuncij. & credo ꝙ istud sit verum, maxime quia etiam in sententia quasi contrahitur, secundum glo. in l. 2. in fi. & ibi per Bar. ff. de præto. stip. & ista opinio placet, ex qua forte posset inferri, ꝙ in casibus, in quibus non requiritur litis contestatio formalis, sed primus actus attingens merita causæ, habetur pro contestata, iuxta gl. in l. 2. C. de consor. eius-
a dem litis. & in c. j. in ver. absentia. de elec. lib. 6. forte iudiciũa pos-
3 set agitari per nuncium vsque ad sententiam exclusiue. † Vtrum autem oporteret constituere nuncium sigillatim & particulariter ad omnes actus, an vero sufficeret nuncius generalis ad totã litem in genere. ista quæstio incidit in illam, qua quæritur vtrũ possit constitui nuncius generalis. de qua vide per Bar. no. in l. si pupilli. §. item si procur. vel seq. ff. de neg. gest. & in l. qui autẽ. §. fi. ff. de consti. pecu. per Bal. plenius in l. multum. C. si quis alte-
4 ri vel sibi. † Secũdo collige ex tex. ibi, illustris Princeps Bohemorum, &c. ꝙ tempore istius decre. Rex Bohemiæ nõ erat Rex, sed Dux Bohemiæ merito, quia cum hic habeat nisi vnam ciuitatẽ, & vnum episcopum, licet hodie sit Rex. dicit Hostien. ꝙ non
b est Rex[b] perfectus, quoniam ad esse regni & regis requiritur ꝙ habeat sub se prouinciam, que constat ex. 10. vel 12. ciuitatibus
5 & metropolitano. 6. q. 3. scitote. † Tu autem aduerte, quia licet de esse prouinciæ sit ꝙ habeat. 10. vel 12. ciuitates sub se, & ciuitatem matricem, quæ dicitur metropolis, vt dicit tex. in d. c. scitotæ. & multa ponit Bar. in l. j. C. de metropoli. Berito. lib. 10. & in extrauagã. qm̃ nuper. in ver. prouincia. nõ tñ de esse regni vr̃ esse vt habeat sub se prouinciã. quinimmo hoc videt p̃ tex. in l. 2. §. post originem. ff. de orig. iur. vbi patet, ꝙ in initio creationis Vrbis populus Romanus creauit sibi Regem, cui tamen non erat subiecta alia ciuitas præter Romam. vnde gl. in l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. super ver. regna distincta, dicit ꝙ illi erãt Reges de iuregentium, quos aliquæ gentes sibi proponebant non distinguendo quot ciuitates essent illius gentes. Tertio nota ele-
6 ganter ex isto tex. † ꝙ vbicunque aliquis prohibetur habere copiam iudicis, vel propter potentiam aduersarij, vel propter potentiam iudicis, vel etiam tertij, intelligendo hic ꝙ isti satellites non fecerint hoc de voluntate domini sui, ex hoc sola potest appellare a processu iudicis, ne procedat nõ admissis suis defensionibus, secundum do. Anto. hic. quod nota singulariter ad ea, q̃ ponit Bal. no. in l. cum solitum. C. de sen. & in l. sed & si per prætorem. §. 2. ex qui. cau. ma. vbi quæritur vtrum a negligentia iudicis possit appellari, si requisitus nõ facit iustitiam. de qua quę-
stione traditur aliquid in c. dilecto. j. de appel. & ibi dicemus. nã posito ꝙ ex simplici negligentia iudicis, cum datur aditus ad ipsum, non possit appellari, vt quidã tenent, posset tamen appella-
ri hoc casu, quando quis prohibetur adire iudicem. Quarto no.
7 iuncta prima gl. in ver. actiones. † ꝙ appellatione actionis, largo modo continetur exceptio & defensio rei, de quo articulo dic vt solenniter tradit Bar. in l. j. circa princi. commenti. ff. de excep. Quinto no. ibi, post appellationem ad nos interpositam, &c. &
8 ibi, a qua ipse fecit &c. † ꝙ per appellationem interpositã a diffinitiua, non videt appellans recessisse ab appellatione interposita interlocutoria. & hoc est quod dixit gl. no. in cle. j. de dolo & contu. quam allegat Bal. ad hoc in l. generaliter. §. iuramẽto. C. de reb. cre. & iureiu. & d. Ant. hic. Aduerte tamen, quia melius est prosequi grauamen illatum per interlocutoriam in appellatione a diffinitiua, quoniã tunc poterit testificari appellatio ex nouis causis & probationibus, secundum Bal. no. in l. arbitrio. qui satisda. cog. Sexto no. ibi, cum nondum testificata didicerit,
9 &c. † ꝙ ad excludendum aliquem a facultate probandi, videtur sufficere didicisse testificata, etiam si testes non sunt publicati. & hoc est, quod dicit Barto. in authen. at qui semel. C. de proba. & quia hic ponderatur didicisse testificata, volunt multi ꝙ sola publicatio non excludatur a facultate probandi, de quo statim remittemus in gl. Vltimo no. ex isto tex. ibi, cum non renunciaue-
10 rit testibus, &c. † ꝙ sola renũciatio facta testibus, impedit testes produci, licet processus non sit publicatus. de quo etiam remittemus. In gl. posita super ver. didicerint. ibi, super isto processu causæ criminalis, habuit ista gl. sanum intellectum, quem communiter hic approbant Docto. Ex quo nota, & semper tene mẽ-
11 ti, † ꝙ priuilegium concessum causæ matrimoniali, vt possint p̃. duci testes post didicita testificata, non habet locum in processu causæ factæ super ipso matrimonio, si veritas processus habet probari per testes. Sed hoc videtur contra tex. in cle. dispendiosam. de iudicijs. & contra tex. cum gl. in c. literas. s̃. de iuramen. calum. in quibus probatur, ꝙ priuilegium concessum vni causæ extenditur ad pendentia & consequentia ad causam. Doct. hic tangunt, ꝙ immo non extendit̃ hoc priuilegium, quia nõ est eadem ratio, quæ est in causa matrimoniali, eo quia nõ agitur de periculo animæ, sicut cum probatur impedimentum matrimonij, vel matrimonium esset contractum, iuxta distinctionem, de qua diximus in c. iurauit. s̃. titu. proxi. potest enim iudex nulliter processisse, & tamen quo ad veritatem iuste. Præterea quando quis dicit processum nullum allegat rigorem iuris, vnde nõ est mirum si pars aduersa vtitur apicibus iuris & rigore inducto per leges, ꝙ post didicita testificata quis non debet admitti, sed vbi agitur de probando ipsum matrimonium, magis inspicitur veritas & æquitas quam iste rigor. Et ex hac solutione habes col-
12 ligere duo semper tenenda. primum est, † ꝙ quamuis regulariter priuilegium concessum certæ causæ videtur concessum omnibus antecedentibus vel consequentibus ad ipsum principale, quod deducitur in iudicio, vt est casus no. & ibi per Bar. in l. cum hi. in prin. ff. de transa. & per Bal. in l. j. C. de reb. cre. hoc est limitandũ, nisi rõ priuilegij non sit communicabilis ipsis accessorijs & dependentibus. Vel potes dicere & notabilius, ꝙ hoc priuile-
c gium c non conceditur simpliciter causæ matrimoniali, sed dun taxat certo articulo causæ matrimonialis. sed cum habet probari consanguinitas, vel matrimonium esset contractum ꝓpter periculum animæ, & immo in cæteris dependentibus vel consequentibus non habebit locum. conceditur enim priuilegiũ ipsi probationi impedimenti non causæ, in qua ipsum impedimentum probatur. & ideo non est mirum, si non traditur ad consequentia. ista est no. & pulchra distinctio Barto. pro qua facit iste tex. cum gl. in l. solent. in vlti. col. ff. de ali. & ciba. leg. Secũdo ha-
13 bes colligete ex ista solutione, † ꝙ aliquem excludi a producendo testes post didicita testificata, est de rigore iuris & de apicib⁹ iuris magis quam de æquitate. & secundum hoc posset inferri, ꝙ in curia mercatorum, in qua proceditur de æquitate, ista exceptio non esset admittenda. Sed contrarium vult Bar. expresse in extrauagan. ad reprimendum, in ver. figura iudicij. vbi dicit, ꝙ istud est inductum ex æquitate naturali, quæ prohibet hominẽ homini insidiari, vt l. veluti. ff. de iust. & iure. Excluditur enim quis a producendo post didicita testificata propter dolum præsumptum, vt in Auth. de testi. §. quia vero. quod istud est veri⁹, quamquam etiam si doctrina Doc. esset vera, hic dubium esset, vtrum ille qui potest producere de æquitate, posset in hoc non seruare ius scriptum, quæ non est nostra materia. Sed dic, vt plene scripsimus in c. dilecti. s̃. de iudi. & plene ponit Bal. in l. si pro ea. C. manda. In gl. posita super ver. indulsit. tria tangit glos. ista.
14 primum, † vtrum testis semel examinatus poterit iterum repeti. de quo dicemus plene in c. per tuas. j. eodem. vbi ponunt Docto. Secundo vtrum sola publicatio excuset aliquem a facultate producendi nouos testes, si pars non didicit testificata. de quo hic aliquid per Doc. sed pleniſſime per do. Ant. & ibi plene scri-
15 pti multa addendo in c. fraternitatis. s̃. eod. † Tertio tangit hic glos. vtrum sola renunciatio facta testibus excludat renunciantem a facultate productionis, licet non didicerit testificata, ne sit facta publicatio. de qua quæstione aliquid hic per Moder. sed plene in c. intimauit, & ibi dixi, s̃. eo. & in c. cum venissent. & in Specu. de teste. §. j. ver. pe.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Iudicii substantialia quæ sint, Afflict. Decis. 84. nume. 4. & iudicium non substantiatur per probationes. Decis. 28. num. 4.

b VIN. GOD. Adde quod regum facta in manu Dei sunt Afflict. Decis. 392. nume. 29. & regnum ponitur pro vna prouincia, idem Afflict. Decis. 109. ante nume. 2. Regum licui non licet pacẽ inhinire cum infidelibus absque licẽtia Papæ quoniam eo casu committeretur crimen lęsæ maiestatis. Thom. Grammat. 65. nu. 69. 70. 72. q dicit quod DD. Barchino, consuluerũt Rei Ioãni quod non poterat facere pacem cum Rege Tuneti in consulto Pap.

c VIN. GOD. Adde quod priuilegium vltro citroque obligatorium an semper transeat in contractum quod non potest reuocari Afflict. Decis. 392. nume. 20. & priuilegia dotibus & vxoribus concessa amplectunt̃ vxores per verba de futuro. Afflict. Decis. 61. nu. 5.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Testimonium de auditu auditus, an admitti debeat, & vt valeat, quid requiratur. nu. 6.*
2 *Testimonium de auditu auditus, admittitur in his, quæ præcedunt memoriam ad cursum vitæ hominum.*
3 *Testis qui deponit de auditu auditus, in excedentibus memoriam, ad minus de auditu a duobus deponere debet.*
4 *Testis de auditu in casu antiquissimo, etiam de communi opinione deponere debet. & nu. seq.*
7 *Grauis persona, quæ dicatur.*
8 *Didicisse id quod testificatur, quomodo quis dicatur.*
9 *Testis omni exceptione maior, quis dicatur.*
10 *Testis turpitudo, an ex idoneitate, & honestate sui auctoris suppleatur.*
11 *Testis testificari debet proprio iuramento mediante.*
12 *Iuramentum proprium pro forma vbicunque ex legis dispositione requiritur, non potest quis iurare per procuratorem.*
13 *Demonstratio vna, vel plures, sicut in libello certificant rem, sic expressio nominis.*
14 *Testis deponens super materia, quæ potest probari per visum, & per auditum auditus, non interrogatus, causam sui dicti, an reddere debeat.*
15 *Testes, si deponunt de vltimo gradu, de quo est contentio inter coniuges, & viderint, hæc probatio illos se habere pro consanguineis in tali gradu, quando sufficiat.*
16 *Testanti pro matrimonio in dubio magis fauetur, quam testanti contra matrimonium.*
17 *Leges & canones, ius humanum proprie dicuntur.*
18 *Ius diuinum proprie, quid sit.*
19 *Testes duo producti ad probandum confessionem vnius dicti, Titium fuisse confessum vna die aligalia, an dicantur singulares.*
20 *Testes deponere in genere, vtrum sufficiat, an vero specialiter personas nominare debeant.*
21 *Testes si in genere deponere possunt, vtrum si non constat quod audiuerunt a pluribus, an testimonium valeat: & quid si debeant nominare personas. nu. seq. Et quid si vnusquisque testium nominauit duos vel plures. nu. 23.*
24 *Testes duo super fama deponentes, interrogati an de aliquibus audiuerint, & dicat vnus de aliquibus, & alter de alijs diuersis, an probent.*
25 *Testes de consuetudine deponentes, quando vnus ex eis dicit fieri vidisse aliquem actum per vnum, & alter per alterum, vtrum recte deponant.*
26 *Consuetudine in probanda & actu, ex partibus, vel ex diuersis actibus constante, an sufficiat vnam partem, vel vnum actum probari per duos testes, & alium per duos alios.*

CAP. XLVII.

TIcet ex quadam. Non summatur pp multiplicitatē dicto rum. & ponit duodecim qualitates, quæ requiruntur in probatione graduum cōsanguinitatis ad dissoluendum matrimonium, quarum sex primæ respiciunt personas testium, aliæ sex a versiculo, testes autem, respiciunt modum dispositionis. secunda est ibi, testes. tertia ibi, tolerabilius. Nota primo ibi, ex quadam necessitate, &c. prēter communem
1 formam, † ꝙ testimonium de auditu auditus dicitur esse contra regulam iuris, quia regulariter non debet admitti, cum testis debeat testificari de his, quæ vidit vel audiuit fieri siue dici. 3. q. 9. c. testes. & c. de his, & in c. cum causam. s̄. eo. & in c. 2. s̄. de consue. & l. testium. in fi. C. de testi. per hoc infert hic Ioan. And. ꝙ quia ista materia est exorbitans & prēter regulas iuris communis, quinimmo testimonium de auditu non dicitur proprie testimonium, secundum gl. in l. 2. §. idem Labeo. de aqua plu. ar. & ideo dispositio istius ar. non extēderetur ad alium casum nō expressum in iure. & hoc sequitur hic do. Anto. & do. Abb. Moder. declarans istud dictū dicit, ꝙ si ageretur de probando aliud impedimētum matrimonij, puta compaternitatem, in quo nō esset eadem ratio, istud dictum procedit. secus si esset impedimētum, in quo non esset eadem ratio propter antiquitatem temporis. sed intentio Ioan. And. qui fundat se super exorbitantia, videtur esse eadem, etiam vbi esset eadem ratio. quod nō fieret extensio contra regulas iuris. quod vtrum sit verū, dicemus plenius in secundo nota. & facit hæc doctrina ad ea, quæ no. dicit Ang. in l. si vacantia. in repe. lua. C. de bo. vacan. lib. 12. vbi dixit, ꝙ si ex forma statuti in causa accusationis sufficit probare crimē per publicam vocem & famam, dispositio ista tanquam exorbitans non trahetur ad causam inquisitionis, vt similiter crimē possit probari. Secundo no. sing. ibi, cum propter breuem ho-
2 minum vitam, &c. † ꝙ in his, quæ precedunt memoriam ad cursum vitæ hominum, admittitur testimonium de auditu auditus. & cum ista ratio sit generalior dicto, videtur eadem ratio in omnibus similibus casibus. & hoc tenet hic do. Anto. per istum tex. vnde in omnibus talibus causis non solum sufficit probatio per publicam vocem & famam, vt plene tradunt Doc. & ibi scripsi, in c. veniens. el primo, s̄. eo. sed etiam sufficiet probatio p̄ auditum auditus. dixit tamen no. Inno. per istum tex. in c. veniens.
3 j̄. de ver. sig. † ꝙ testis, qui deponit de auditu auditus, in taliter excedētibus memoriā, dēt deponere ad minus de auditu a duobus, sicut hic dicitur in tex. in materia nostra. sed istud dictum d. Anto. reuocatur in dubium, quia Host. & Io. And. hic videtur sentire, ꝙ in alijs causis excedentibus memoriam hominum, non sufficit simplex testimonium de auditu auditus, nisi concurrāt fama & alia adminicula. addunt tex. in c. causam, quæ. s̄. de proba. in ver. testes famam & alia adminicula. & tex. in c. præterea. s̄. eo. vbi est casus secundum verum intellectum, ꝙ quando testis deponit de adultero, in quo est difficilis probatio non directo, vt ibi dicitur, sed deponit de ipso per auditum, ista probatio sola non est perfecta, nisi fama & alia adminicula concurrant. & hanc sententiam sequitur do. Abb. & etiam Ioan. de Imo. dicē., ꝙ dispositum hic contra regulam iuris, non debent extendi ad alium casum non expressum, vt in regula, quæ a iure, cum alijs. Tu autem aduerte, quia ista fuit originalis doctrina Host. in ca. quid per nouale. j̄. de verbo. signi. ver. fi. quam gl. refert formali
4 ter, & sequitur in c. j. de præscrip. in 6 vbi vult expresse, † ꝙ testis qui deponit de auditu in casu antiquissimo, debeat etiam deponere de communi opinione. i. de publica voce & fama. & hanc etiam sententiam satis sentit Specu. in titu. de teste. §. j. ver. item, quod non prohibet. q̄ dicit testimonium de auditu non valere nisi in cēteris casibus, quos ibi enumerat, inter quos nō est iste. Nec ob. tex. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. quia ibi non agebatur de probando dominium vel possessionem, sed solum memoriam operis extare. Vnde cum testes deponūt de auditu auditus, satis certe probant memoriam extare, ex quo ipsi reminiscuntur, & dicunt se audiuisse ab alijs. sed non est similis ratio in probādo dominiū & possessionem, vnde gl. no. in c. cū olim. de præscrip. vult, ꝙ etiam per famam non possit probari præscriptio centenaria. de hoc tamē dic, vt diximus in c. veniēs.
5 s̄. eo. † Sed contra istas opiniones multum facit ratio istius literæ, in ver. cum propter breuem hominum vitam, &c. vbi patet, ꝙ causa cur admittebatur testimonium de auditu in cōsanguinitate erat, quia homines propter breuem vitam non poterant de visu deponere. ergo cum hic sit ratio expressa in l. videbatur, ꝙ deberet fieri extensio etiam ad alium casum secundum glo. in cle. j. de elec. & per id quod habetur in l. vna. C. de his qui ante aper. tabu. Præterea fama communiter non solet esse de iuribus priuatis & particularibus hominum, sed vel de maleficijs vel de iurisdictionibus vel de actibus publicis, vt patet de se, & eleganter declarat Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de noto. cri. §. fama. quæ dicta declaraui in c. veniens. s̄. eo. Vnde cum lex debeat adaptari ad ea, quæ frequenter eueniūt, videtur ꝙ leges, q̄ inducunt acquisitionem ex præscriptione tanti temporis &c. ꝙ non est memoria inter priuatos etiam, vt in c. j. de prescrip. lib. 6. & in l. hoc iure. §. aquæ ductus. de aqua quo. & æsti. & in multis alijs iuribus, cum super ipsis non soleat communiter esse fama, viderentur impositæ verbis, si non posset fieri probatio per auditum, quia crearent ius, quod vt in pluribus esset impossibile probari. Præterea sicut dicimus, quamuis de sui natura crimina debeant probari luce clarius, cum agitur criminaliter, vt l. sciāt cuncti. C. de proba. propter difficultatem tamen quorundā criminum, quæ raro de directo contingit posse probari, admittun
a tur probationes [a] coniecturales, vt in c. præterea. s̄. eo. & l. capite quinto. in prin. ff. de adul. ita videtur, ꝙ ex quo verisimiliter aliæ probationes frequentius in talibus fieri non possunt, ita probatio dispensatiua debeat admitti. & sic articulus iste non transit sine dubitatione. finaliter non recedo à cōmuni sententia, quā etiam videtur sentire Inno. & do. Anto. in d. c. quid per nouale. & ad primum argu. ex illo tex. quod est fortius, dico ꝙ duplici respectu non debet fieri extensio extra casum nostrum. primo, qa in casu proposito non est omnino eadem ratio, quæ in isto propter periculum animæ, quæ hic vertitur, si aliqui sint coniuncti contra prohibitionem canonum, quæ consideratio non habet locum in alijs casibus. Secundo, quia ista est regula, quā pleniſſime prosequuntur Moder. in l. si vero. §. de viro. ff. solu. matrimo. ꝙ in exorbitantibus, quando dispositio non est fauorabilis, nec vna persona potest compræhendi sub alia, saltem sub larga vi vocabuli regulariter non fit extensio, quamuis ratio sit scripta in l. non est extendendum de persona ad personam. & maxime, vbi non est omnino eadem ratio, secūdū gl. in cle. vt hi, qui. de æta. & quali. & l. Iulia. §. hoc senatus, ff. de ritu nup. quod ergo disponit hic inter coniuges litigantes super matrimonio, nō trahetur ad alias personas litigantes super alio iure. sed qđ habetur hic dispositum de impedimento consanguinitatis, bū trahetur ad aliū casum impedientem matrimoniū, in quo esset eadem ratio, verbi gratia, ad compaternitatem vel aliud impedimentum, si excedent memoriam hominum, quia etiā in materia exorbitanti inter easdem personas fit extensio de casu ad casum,

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota ꝙ in probatione consanguinitatis quæ dicitur res anti qua, admittitur probatio per indicia & cōiecturas in antiquis, Albe. cons. 83. nu. 8. & nu. 10. & de huiusmōi probatione per discursum in dicto cons. dī.

casum, quamuis materia non sit fauorabilis, iuxta ea quæ tradit Bar. in l. si constante. in prin. ff. solu. ma. cuius dicta sequunt Moder. in loco præallega. vnde dictum Ioā. And. s. relatum in alio notabili esset verum, vt dicit do. Abb. quando in alio impedimēto non esset eadem ratio, secus si esset eadem ratio, vt diximus. Non ob. secundum arg. quia satis est, ꝙ vel per instrumenta antiqua, vel per famam & alias coniecturas ista dominia antiqua possint probari vel per libros antiquissimos, sicut diximus in c. causam. s. titu. proxi. & simili responsione vtuntur Doct. in ista materia in d. c. qui nobis olim. Non ob. ea, quæ habentur in c. p. terea. & in l. capite quinto, quia concedo ꝙ in talibus toleratur probatio coniecturalis, non tamē ita remota a veritate, sicut est testimonium de auditu. & pro ista cōclusione facit optime tex. in c. tua nos. in fi. j. de consan. & affi. vbi tex. dicit, ꝙ quia testimonium de auditu regulariter non est validum, ideo etiam in materia, in qua admittitur non est ampliandum, sed potius restringendum. quod autem dicūt præfati Doc. ꝙ vltra famam debēt cōcurrere adminicula, intellige eo modo, quo plene vltra alios scripsimus in c. veniens. el. j. s. eo. vbi omnino videas. Et aduerte, quia tex. ille & in c. quotiens. in fi. s. eo. videtur requirere, ꝙ testis q deponit de auditu auditus, dicat se audiuisse a maioribus. i. senioribus. & hoc credo obseruandum in terminis huius decre. Sed in alijs casibus, in quibus testis debet deponere de auditu, vel de publica voce & fama, propter publicam vocem & famam, quæ coadiuuat, forte hoc non esset necesse, sed videt sufficere forma posita per gl. in c. j. de præscrip. lib. 6. præallega. dixit etiam hic do. Abb. ꝙ testimonium de auditu etiam cum publica voce & fama non esset admittendum in factis excedentibus memoriam hominum, tamen posset imputari parti negligentia, cur prius ipsa vel auctores, &c. non egissent. quod dictū etiam pōsui in c. veniens. s. eo. sed est contra communem sentē tiam. ideo non placet, vt ibi plenius declaraui. Tertio no. ibi, nisi
6 forte personæ &c. & ibi, ante litem motam, † ꝙ ad hoc vt valeat testimonium de auditu, debet testis audiuisse qđ testificatur ante litem motam. quia si diceret se audiuisse post, potuisset subornari aliquis ad ita dicendum ad præiudicium partis aduersæ. vnde vt cesset omnis suspitio in causa ex tam fragili probatione lex vult, ꝙ dicat se audiuisse ante litem motam. & idem credit do. Abb. dicendum in probatione publicæ vocis & famæ. qđ esset singulare verbum, si esset verum. sed tamen cum publica vox & fama sit cōmunis opinio hominum, vel maioris partis, difficilius cadit subornatio in tanto numero. vnde forte nō esset ead. rō, maxime qa fama ꝑprie plene, vel semiplene debet vel habere verisimiles coniecturas secum concurrentes, vel originem ab honestis & fide dignis, vt plene declarat Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. Posset tamen saluari dictū suū, quando fama non haberet originem a probabilibus coniecturis, sed solum fundaretur in auctoritate personarum, a quibus sumeret originem, sicut declaraui in c. veniens. & secūdum hoc limitaretur doctrina Bar. in d. §. tormenta. in ver. quarto quæro, dum dicit ꝙ fama potest etiam incipere post maleficium commissum ex interuallo, & sic post factum, de quo est fama, quia istud esset intelligendum, nisi fama solum haberet originem ab honestate personarum, quia tunc licet posset oriri ex interuallo ante litem motam, de quo articulo tangit etiam Saly. in l. ea quidem. C. de accu. Quarto nota ibi, graues &c. iuncta glo. sua,
7 † ꝙ grauis persona dicitur illa, quæ est bonæ opinionis & famę, licet non sit posita in dignitate, gl. tamen intelligit ꝙ habeat aliā qualitatem, videlicet ꝙ sit antiqua, & ita transeunt Docto. Sed hoc mihi non placet, quia vbi non essent seniores, etiam alij qui essent honestæ personæ admitterentur ad testificandum. quinimmo etiam si admitterentur nō æque bene probarent se vt seniores, sicut satis clare colligitur ex tex. in c. quotiens. in princi. s. eo. quod facit ad statuta loquētia de graui persona. Quinto no.
8 ibi, testificata didicerint &c. † ꝙ ille dicitur didicisse id, qđ testificatur, quia audiuit hoc dici ab aliquo extra iudicium, & sic est argumentum, ꝙ si pars interrogat testem postquam deposuit, quid dixit in testificatu suo, & testis dixit, satis videtur didicisse de testificatu, vt excludatur a facultate probandi, iuxta materiā in c. fraternitatis. s. eo. Sexto nota ibi, sed a fide dignis omni ex-
9 ceptione, &c. † ꝙ ille testis dicitur omni exceptio. maior, cuius dictum perfecte debet admtiti, vel cui plene sine aliqua suspitio-
a ne credi debet.[a] pro quo vide tex. & quod ibi no. Moder. in c. j. j. de consan. & affi. & quod no. in c. j. j. de excep. Septimo no. ibi,
10 nec tamen &c. † ꝙ turpitudo testis deponentis non suppletur ex idoneitate & honestate sui auctoris. vnde licet vnus testis magnæ auctoritatis & famæ suppleat defectum alterius testis, qui est vilis persona & abiecta, vt l. si quis ex argentarijs. §. j. & ibi ꝑ Bal. ff. de eden. honesta tamen persona auctoris non supplet in casu differentiæ, quia de assertione auctoris honestæ personę non potest cōstare, nisi per remedium testis suspecti. vnde qua ratione alia dicta eius sunt suspecta, eadem erit suspectum eius dictum, qui audiuerit a tali, & sic ꝙ persona honesta sit auctor
11 suus. Octauo no. in ver. proprio iuramento, &c. † ꝙ testis debet testificari mediante iuramento proprio. ex hoc dicunt Pe. & Abb. antiquus hic simpliciter, ꝙ testis non potest iurare per ꝑcuratorem etiam habentem mādatum speciale ad hoc. Ex quo
12 dicit do. Abb. Moder. talem conclusionem, † ꝙ vbicunque ex l. dispositione proprium iuramentum requiritur pro forma, nō potest quis iurare per procuratorem quantumcunque speciale. lem. secus vbi hoc non requireretur pro forma, vt in ca. fi. & qđ ibi no. de iura. calum. lib. 6. ad idem allegat glo. in ca. vt circa. de elec. vbi Ioan. And. in nouella, finaliter concludit contratū, nisi constitutio dicat ꝙ debeat iurare personaliter, vel per alia verba importantia personalitatem, vt puta in propria persona, vel alia similia. & pro eius conclusione vide gl. in c. 2. in ver. ꝑprio, de iureiuran. lib. 6. quamquam illa non ſeruatur, vbi iuramentū requiritur pro forma. quicquid sit in alijs casibus in teste credo opi. Doc. hic esse verissimam, quia qua ratione testis non potest testificari per scripturam ad minus in absentia sua. 3. q. 9. c. testes. & per Bald. in l. iurisiur. C. de testi. & est casus in l. 3. §. tu magis. ff. de testi. quia iudex debet videre testē quo vultu & quo pallore loquatur, eadem ratione videtur dicendū, ꝙ debet iurare pro se, vt iudex perpendat in ipso actu iurameti ex habitu ipsius aliquid pertinens ad veritatem testimonij. Præterea lex dicit ꝙ iuramentum debeat deferri testi, & sic videtur ꝙ si iudex defert iuramentum testi, non possit iurari per procuratorem, vt est casus no. secundum Bal. ibi in l. generali. §. eisdem præsentibus. in prin. C. de re. cre. sed ista ratio concluderet, quādo iudex actualiter detulisset iuramentum testi. sed si deferret procuratori habenti speciale mandatum non concluderet. Et scias pro intellectu istius notabilis quæstionis, ꝙ quando lex mandat alicui ꝙ faciat aliquid per seipsum, intelligitur ꝙ hoc non possit facere per procuratorē, secundum gl. no. in c. statutum. de præben. in 6. nisi forte esset legitime impeditus, sicut dicit Ang. no. in simili, quando lex requirit præsentiam alicuius personaliter, vt ipse no. in l. Pomponius, in prin. ff. de procu. Nono nota ex isto
13 tex. ibi, personas, &c. † ꝙ sicut in libello, vel in alia dispositione demonstratio vna vel plures certificant rem, sicut expressio nominis, vt plene traditur in l. certum. ff. si certum peta. & in l. demonstratio. in prin. ff. de cond. & demō. ita etiam in teste redditur eius dispositio certa, eodem modo. concor. tex. in c. tua nos. j. de consan. & affi. Decimo no. ibi, & in suo hic nihil tutius iura-
14 mēto &c. † ꝙ testis, qui deponit super materia quæ potest probari per visum & per auditum auditus, debet reddere causam sui dicti non interrogatus, ne si causam non reddat iudex reddatur incertus, quantum testi credere debeat. nam si dictum testis fundaretur in auditum auditus, plura requiruntur ad hoc vt dictū probet, quam si fundaretur in suo proprio, & ideo vt probatio reddatur certa, requiritur ꝙ sponte præferat causam depositionis seu testificatus. Vndecimo nota ibi, se vidisse personas, dum dicit se in vno prædictorum graduum constituens. nam si intel
15 ligimus istum tex. prout sonat generaliter, sequitur, † ꝙ si testes deponunt de vltimo gradu, de quo est contentio inter cōiuges, ꝙ viderint illos se haber e pro consanguineis in tali gradu, ista sola probatio non sufficeret, nisi etiam deponerent priora, quæ sunt in testificatu tali oportuna, &c. & sic esset hic casus singularis, ꝙ ad dirimendū matrimonium non sufficeret probatio cō sanguinitatis per tractatū, & quasi possessionem, & facit possessionem ipsius probatam in vno gradu duntaxat, quod videtur contra ea, quæ traduntur in c. transmissa. j. qui filij sint legi. per do. Anto. ego plene dixi in c. per tuas. j. titu. prox. Oportet ergo dicere, ꝙ hic non probatur istos habuisse se pro consanguineis, in certo gradu, vel simpliciter ꝙ habuerunt se pro consangui-
b neis. vel dic ꝙ speciale est, cum agitur de dissolutione matrimo nij propter grauitatem prejudicij & fauorem matrimonij.[b] sed
16 prima solutio plus placet. Duodecimo no. tolerabilius est &c. † ꝙ in dubio magis fauemus stanti pro matrimonio, quam stanti contra matrimonium, etiam si stans contra matrimoniū prætendat impedimentum, quod oritur ex constitutione canonica. concor. tex. in c. fi. j. de re iudi. Sed dubitat hic do. Abb. Mod. quid si allegetur impedimentum contra matrimonium de iure diuino, verbi gratia in primo vel in secundo gradu consanguinitatis vel affinitatis, de quibus in c. literas. s. de resti. spo. in glos. vbi stantibus probationibus paribus iudicabitur pro matrimonio. & finaliter residet in hac conclusione, ꝙ tunc seruemus regulas iuris, vt dicamus ꝙ feretur sententia pro reo, siue sit contra matrimonium, siue pro matrimonio, vt in c. ex literis. s. tit. j.

&in

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Ideo qa matrimonii causa grauissima est & dicitur causa status in ea testes omni exceptione maiores esse debent, Bero. q. 55. num. 2.

b VIN. GOD. Nota ꝙ matrimonii causa dicitur fauorabilis, vt meminit Ay. Cra. consi. 285. nu. 1. & tam etsi vt supra dixi, debeat probari per testes omni exceptione maiores, quia est causa grauis, vt inquit etiam idem Ay. Cra. consi. 169. nume. 2.

& in c. inter dilectos. §. fina. ĩ. de fide instru. Sed istud dictũ non placet multiplici ratione. Primo quidem per tex. in c. videtur, in fi. ĩ. qui matri. accu. pos. vbi tex. dicit ꝙ consanguinei admittuntur ad testificandum in causa matrimoniali, tum propter prærogatiua matrimonij, tum propter fauorem ipsius. quæ verba nihil aliud indicant, nisi ꝙ fauemus matrimonio duplici respectu, & propter periculum animæ, & quia ipsum matrimonium ex hoc est causa fauorabilis, & oritur iste fauor etiam ex parte ꝓbantis impedimentum de iure diuino. Cum igitur ex parte matrimonij sit duplex fauor, ex parte autem probantis impedimẽtum de iure diuino sit vnus fauor dũtaxat, sequitur ꝙ fauor matrimonij vincet. Ista cõclusio confirmatur per tex. in c. tua nos. ĩ. de consan. & affi. vbi patet ꝙ consanguinitas est probanda distincte, sicut ibi dicitur, & clarius in tex. nostro propter fauorem matrimonij. vnde nisi restringas illam literam, quando allegatur consanguinitas in gradu prohibito de iure diuino fauorabilius est matrimonium quam probatio impedimẽti, quæ restringitur propter fauorẽ ipsius matrimonij, quæ restrictio videtur esse de mente huius literæ in hoc ver. sed ego non auderẽ affirmare, quia iste ver. potuit habere respectum ad id, quod frequẽtius contingit, videlicet ꝙ sit quæstio in gradibus remotioribus prohibitis de iure positiuo, sed prima ratio magis placet. Vlti-
17 mo no. ex isto tex. ibi, contra statuta hominum &c. † ꝙ quamuis leges & canones dicantur per ora Principum diuinitus promulgari, vt est casus 16. q. 3. §. fi. 11. q. 3. c. imperatores. 8. dist. c. quo iure. l. distin. c. si ille. tamen non dicuntur proprie ius diuinum,
18 sed humanum, sicut hic probatur. Vnde ex hoc colligitur, † ꝙ illud dicitur proprie ius diuinum, quod immediate in facta scriptura reperitur latum & est maioris effectus, vt vides, quam humanum. & eius transgressio fortius ligat, quã illud propter peccatum, vt colligitur ex his, quæ no. Archi. 77. distin. c. vlti. & plene Doc. Moder. in c. nam concupiscentia. s̃. de constitu. In glos. super ver. vno. ibi, nisi ꝙlibet illorum audiuisset a pluribus, &c. ista gl. singulariter vult ꝙ si testes deponentes de auditu, secundum formã huius decre. dicunt se audiuisse singulariter ab vno, non legitime probant impedimentum matrimonij. secus si singuli ipsorum dicant se audiuisse a duobus diuersis, verbi gratia, vnus dixit se audiuisse a Petro & Paulo, alter a Sẽpronio & Martino. Inno. hic refert, quosdam dicere ꝙ etiam si ex duobus testibus vnus dicat se audiuisse ab vno, & alter ab alio, ista probatio erit sufficiẽs, quia satis est ꝙ a pluribus audiuerit, & ꝙ testes sint contestes in principali dicto. i. in gradu, de quo testificantur, sicut no. Inno. in simili in c. qualiter & quando. ĩ. de accu. in modo probandi iurisdictionem, de quo etiam modo aliquid tetigit hic. Dicit tamen tutius esse, ꝙ deponant se audiuisse a duobus, vel ab eisdem duobus, alias videntur esse singulares, vt in c. cum dilecti. de elec. Host. hic, quem sequitur dom. Anto. dicit ꝙ hoc est necesse. vnde considerat no. ꝙ aliquando testes deponũt de eo, quod ipsi immediate percipiunt per sensum suum mediate, sed per sensum alterius, immediate vero vt dixi per suum. Primo casu licet testes sint singulares in suis sensibus, dummodo concordent in eo, de quo deponunt, valet testimonium ipsorũ, quia auditus meus non est tuus, licet sit circa idem, neque visus meus est tuus, vt subtiliter declarat Bar. in l. i. in fi. quemadmo. test. ape. sed Bal. dicit no. & verius, in l. de quibus. in sua repeti. in vlti. verbis. ff. de legi. ꝙ pluralitas sensuum circa idem sensatum, ideſt circa idem obiectum, non est singulariter formaliter, sed materialiter, immo est vniuersitas plurium sensuum concordãs in idem, & in effectu non differt a mente Bar. sed formalius loqtur. Secundo casu, secundum Hostien. & notabiliter, necesse est ꝙ testes concordent nõ solum in eo, super quo principaliter deponũt, sed ẽt in eo sensu alterius, ꝓ cuius mediũ deponũt, nihil
19 tñ allegat. & tñ d. Ant. approbat istã doctrinã, & ex ea infert, † ꝙ si duo testes producant ad probãdũ ꝓfessionẽ, & vnus dicat Titiũ fuisse confessum vna die, alius alia die, isti testes sunt singulares, ꝙa nõ probãt immediate debitũ, sed ꝓ mediũ confessionis i. probant probationem probantem, sicut dicit do. Anto. alibi in c. si cautio. ĩ. de fide instru. quinimmo in illo medio debent esse contestes. adducit ea, quæ no. Cy. qui hoc tenet in l. 2. C. quę sit lon. consue. do. Abb. Moder. hic & Ioan. de Imo. dicunt, ꝙ q̃uis tutius sit, vt dicit Inno. ꝙ testes deponant de istis duobus, valet tamen dispositio facta, vt dixit Inno. & gl. si dicant se audiuisse a diuersis duobus, duntamen vnusquisque eorum a duobus audiuerit. quinimmo volũt ipsi ꝙ testes, ꝙ habent deponere in terminis huius decretalis, nõ teneãtur specifice deponere in genere, ꝙ audiuerint a maioribus suis, vel pluribus maiorum suorum. pro hoc adducunt hanc decre. ibi, a suis maioribus. & in c. quotiens. in fi. s̃. eo. addit etiam do. Abb. rationem, quia satis est esse conformes in eo, quod principaliter habent deponere, vt no. Inno. in c. qualiter. in fi. ĩ. de accu. si ergo isti testes deponũt, satis videntur esse conformes in principali dicto, super quo debent deponere. Pro declaratione istius articuli, ex quo potest inferri ad decisionem multorum. sed videndum est primo, quo
20 ad intellectum decre. † vtrum in casu nostro sufficiat testes deponere in genere, videlicet ꝙ audiuerint a pluribus, an vero de-
21 beant specialiter nominare personas † Secundo, posito ꝙ pos-
a sint deponere [a] in genere, vtrum si non constat ꝙ audiuerint ad eisdem pluribus, verbi gratia per assertionem eorum istud testi-
22 monium valeat. † Tertio, posito ꝙ debeant nominare personas, vel ꝙ interrogati sint a iudice a quibus audierint & singuli sin-
23 gulas personas nominauerint, vtrum valeat eorũ dictũ. † Quarto, quid si vnusquisque eorum nominauit duos vel plures. & hic discutietur difficultas istius articuli Circa primum non placet mihi opi. Moder. qui dicunt, ꝙ sufficit depositio in genere. & contrarium est hic de mente gl. quod est verum. probo manifeste ex isto tex. nam requirit ista decre. in ver. nec ab infamib⁹. ꝙ auctores isti, qui nominantur, debeant esse non suspecti, neq; infames, sed omni exceptione maiores. sed quis non videt, ꝙ nõ posset cognosci, nisi personæ nominarentur specialiter. nisi for-
b te diceres, ꝙ in hoc crederetur assertioni [b] testium in præiudiciũ partis aduersæ, quod non est dicendum, sicut non credunt ipsi testi de se, quo minus pars possit eum reprobare, vt in auth. si dicatur. C. de testi. & ibi no. & plene in c. ex parte. s̃. eo. & probatur in c. licet, & c. per tuas. ĩ. de simo. cum enim isti auctores nominati, sint pars testimonij, quod prohibetur de auditu, eadem rõ est in ipsis, quæ in ipsis testibus. vnde licet olim ante istam decretalem forte posset tolerari dictum ipsorum per cap. quotiens. in fi. s̃ eo. & per ea, quæ habentur. 35. q. 6. c. de parentela. hodie tamen non videtur posse per istam decre. Nec ob. tex. inferius in ver. a suis maioribus. quia declaratur per id, quod dictum est in ver. nec infamibus, sed a suis maioribus. s. expressis. Circa secundum potest dubitari, quia nisi testes dicant se audiuisse ab eisdẽ pluribus, dictum testis redditur imperfectum & obscurum, & sic videtur non probare, vt in c. in præsentia. s̃. tit. proxi. & bene facit tex. in c. Abbate sane. de re iudi. in 6. & quod tradit Bar. in l. triticum. in fi. ff. de ver. obli. & in l. & an eãdem. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. d ũdicit, ꝙ si testis dicit, vel deponit sup mutuo facto debitori non probat, nisi referat se ad mutuũ factum ante litem motam, quia potuit testificari de mutuo facto post & non deducto in iudicio. Si ergo non præsumimus ꝙ ab eisdem pluribus audiuerint, istud dictum remanet ambiguum, quia potest se habere & ad legitimam probationem & ad singularitatem, posito ꝙ testes si sint singulares in hoc casu non probent, sicut dicemus in quarto articulo. Contrarium tamen videtur de iure verius, quia in dubio sicut non præsumitur multiplicatio & pluralitas actuum, vt in c. cum Ioannes. ĩ. de fide instru. & no. Inno. in c. in præsentia. s̃. titu. proxi. ita non præsumitur multiplicatio & pluralitas personarum, secundum Bar. in l. si in rem agat aliquis. ff. de rei ven. & plene declarant Mod. allegantes dicta Bal. in quodam consilio, & in l. si quis seruum. §. si inter duas. ff. de leg. 2. & hoc voluit Io. An. in nouel. in c. j. de arbi. lib. 6. vbi dixit no. inferendo dicta Spe. ꝙ si in probante iurisdictionem vnus testis dicit, ꝙ vidit condemnari 5. homines, & alter vidit condemnari. 10. isti testes in minori numero sunt contestes. & tamen ille, qui deponit de 10. potuit intelligere de alijs 10. vltra illos 5. de quibus deposuit alter testis. sed quia non præsumitur multiplicatio & pluralitas, neque actuum, neque personarum, testes concludunt præsumptiue de eisdem. & licet Ioan. de Imo. in l. inter pares. ff. de re iudi. videatur reprehendere istud dictum ꝓ rationem. s̃. allegatam in oppositum, defenditur tamẽ eo modo, quo dixi. & est verum. Circa tertium dicendum est indubitanter etiam de mente Modernorum hic, licet non bene se explicent, ꝙ sine casu decre. nostræ non sufficeret ꝙ vnusquisque testis diceret se audiuisse ab vno, sed vnusquisque debet audiuisse a duobus ad minus & hoc tenet glo. tua. & probatur expresse in tex. in ver. testes autem. vbi ponitur forma testificatus quæ de necessitate refertur ad singulos testes. & dicitur ꝙ debent deponere se audiuisse a maioribus, sicut etiam ponitur in d. ca. quotiens. vt igitur aliæ, quæ continentur in forma huius testificat⁹, referuntur sine dubio ad singulos testes ad formam testimonij, ita & hoc. Circa quartum aduerte, videtur saluo iudicio melius sentientis dicendum cum Host. & do. Anto. ꝙ si testes non deponunt de eisdem pluribus, sed nominant diuersos, non probatur consanguinitas & gradus deductus. Et pro declaratione est sciẽdum ꝙ aliquando testes deponunt circa diuersa obiecta, vel sensata, ad quæ principaliter probanda inducuntur, & tunc nullus dubitat ꝙ sunt singulares & non probant, sicut loquuntur oĩa

iura

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod testes de maiori tempore nempe 60. an. dicuntur contestes de minori videlicet. 40. deponentium licet alii pauciores de alio minori puta 20 deponant. Rui. consi. 92. nu. 3 lib 4.

b VIN. GOD. Nota quod non creditur assertioni clerici asserentis se emisse ex pecuniis suæ concubinę, Dec. consi. 132. in casu proposito. Et licet standum sit assertioni alicuius, admittitur tamen probatio in cõtrarium. Ay. Cra. consi. 121. nu. 9. & assertioni alicuius etiam iuratę, vbi standum est, tamen procedit quãdo ꝑ iurantẽ est ꝓsumptio aut verisimilitudo. Ay. Cra. ꝑsi. 170. nu. 8

iura vulgaria,si bñ inſpicies, videlicet tex.in c.bonæ.& c.cũ dilecti.s̃.de elect.3.q.9.nihilominus.ver.glo.no. & magiſtra, & l.2. & l.teſtium.C.de teſti. Aliquando teſtes concordant in principali dicto,ſuper quo producũtur, ſed ſunt ſingulares in medio, per quod principaliter venit probandum id,quod intendit̃ probari, quia eſt tale, quod immediate non eſt applicabile ad ſenſum teſtis, niſi per medium alterius actus. vel ſic eſt applicabile teſtis non deducitur ad probandum illud per eum modũ, ſed per alium aliquid immediatum inter ſenſum teſtis & ipſum intelligitur, tunc eſt probandum vtrunque. exemplum poteſt poni in conſanguinitate, quia conſanguinitas poteſt probari per viſum & per medium affectionis.ſimiliter eſt in confeſſione, q̃ fit de pecunia ſoluta,vel depoſita: nam poteſt probari depoſitã directe per teſtes & mediante confeſſione, quæ ſuper depoſito emanauit. De primo, quod non poteſt probari niſi per mediũ, pone exemplum in dominio,poſſeſſione, & aliis, de quibus in c.cum cauſam.s̃.eo.per Doct. & hoc caſu multi Doct. ſentiũt, hic & alibi quod ſatis ſit teſtes eſſe cõcordes in principali dicto, licet ſint ſingulares in medio, per quod probatur. Sed iſtud videtur falſum auctoritate & ratione.Auctoritate quidem, ſicut debet probari diſpoſitio principalis, cum probatur immediate, ita debet probari medium, per quod diſpoſitio principalis probatur,cum eſt probanda mediate.tex. eſt no.cum glo.& ibi per Bar.in l.cum proponeretur.in prin.ff.de lega.2. & tenet Bal.expreſſe in auth.rogati.C.de teſti.In quibus patet,q̃ ſicut requirũtur ſeptem teſtes,vel quinque in probando teſtamẽtum vel codicillos,ita requiruntur ad probandum verba enunciata, ex q̃bus probatur diſpoſitio præciſe.vnde ſicut ſingularitas circa ipſum principale dictum cum immediate probatur per teſtẽ reddit teſtimonium inualidum,ita ſingularitas circa medium, per quod fit probatio ipſius principalis,& hoc tenet Bal.no.proprie in terminis in l.ſi quis ex argentariis.§.j. ff.de eden. q̃ ſi maleficium habet probari per medium indiciorum, & præſumptionum, non ſufficiet q̃ vnus teſtis deponat de vna præſumptione & alter de alia,ſed erit neceſſe de quibus præſumptio probetur per duos teſtes, vt illæ poſtea poſſint ſimul coniungi. Amplius dixit ſingu. Ioan.An.in c.vt officium.de hære.lib.6. in nouella,q̃ illa præſumptio, quæ probata per duos teſtes plene p̃baret maleficium,non probat illud,ſi probatur per vnum teſtẽ & coniungatur cum publica voce & fama.& eſt magna ampliatio ad glo.no.in c.veniens.el primo.s̃.eod.& hoc eſt,quod dicit gl.l.ſi.C.fam.erc.q̃ quodlibet indicium debet probari per duos teſtes,& Inno.in c.ſicut.j̃.de ſimo.& hoc dictat ratio,quam aſſignat Pet.in ſi.q.de conſuetudine in l.2.C.quæ ſit longa conſue. vbi eum refert Cy.& ſequitur do.Ant.in c.fin.in pen.char.s̃.de conſue.quia cum teſtis debet teſtificari de eo, quod perceperit per ſenſum,vt l.qui teſtamentum.§.j. ff.de teſta. & c. cum cauſam.s̃.eod.ſuper illo duntaxat videtur produci, de quo ipſe deponit per ſenſum,non ſuper illo,ſuper quo non poteſt deponere immediate,ideſt ſuper iure,quod reſultat ex facto: puta ſup dominio vel poſſeſſione & ſimilibus. & iſtud eſt, quod ſubtiliter intuenti teſtes dicuntur ſingulares circa id, ſuper quo principaliter deponunt,quia non dicuntur deponere & teſtificari ſuper eo,quod percipiunt ſenſu, licet articulus formetur principaliter ſuper eo,quod reſultat ex ſenſu mediate. Præterea in omni diſpoſitione ad conſiderandum eſſe ipſius,& validitatẽ, magis attenditur cauſa immediata,quam mediata, vt l.ſi is q̃ duos, & ibi per Bart.ff.de libe.lega. & l. ſocium qui in eo, cum materia. ff.pro ſo. cum igitur cauſa immediata teſtimonij ſit ſenſatũ applicatum ſenſui, videtur q̃ illa attendatur, vt videamus vtrũ teſtimonium ſit validum vel non,& per præmiſſa,puto in q.gl. veram eſſe ſententiam Hoſtien.& do.Anto.q̃ teſtis debeat deponere ſe audiuiſſe ab eiſdem duobus,non diuerſis. ſed hoc videtur contra doctrinam Bar.clare in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæſtio.in ver.ſed quæro. vbi expreſſe dicit, ſequendo Inno.in c.qualiter.j̃.de accu. †q̃ ſi duo teſtes deponentes ſuper fama interrogantur ſi de aliquibus audiuerũt, & vnus dicat de aliquibus,& alter de aliis diuerſis, probant,quia ſatis eſt quod concordent in hoc,quod audiuerunt a pluribus.& illam opi.ſequitur Saly.cum ſubdiſtinctione quadam in l.ea quidem,in tractatu de fama, in ver. quæro.C.de accuſa.Potes reſpondere,quod ibi teſtes non ſunt ſingulares in eo,quod eſt de ſubſtantia teſtimonij, & in cauſa immediata, ſed in cauſa mediata iuſtificante teſtimonium. Nam ſubſtantia teſtimonij in illo caſu ſtat in eo,quod teſtes audiuerũt ab omnibus & maiori parte & in hoc
a teſtes ſunt conteſtes. Sed quia fama[a] debet habere originẽ ab honeſtis perſonis,ideo debent reſpondere a quibus audiuerũt, vt dicit Inno.in d.c.qualiter. videlicet vtrum poſſit cõſtare, vtrũ illæ perſonæ ſint honeſtæ.in caſu autem noſtro teſtificari q̃ auditu maioris eſt medium ſubſtantiale ipſius teſtimonij.vnde aliqua videtur eſſe differentia inter iſta.ſed quia ſi fama non habet originem ab honeſtis perſonis, probatio famæ eſt inualida, videtur fere eſſe eadem ratio.Vnde oportet dicere, q̃ illa dicta non procedũt de ſubtilitate iuris,& fundatur in errore Inn.& gl. hic. Et ex præmiſſis poteſt inferri ad deciſionem quæſtionis, quam
25 tangit do. Anto. in vlti.gl.†vtrum teſtes deponentes de conſuetudine recte deponant,quando vnus ex eis dicit fieri vidiſſe aliquẽ actum per vnum,& alterum per alterum, ſiue per plures.
b Nã videtur q̃ quamuis conſuetudo b recte probaretur,ſi duo teſtes deponerent de vno actu & alij de alio,quia duo actus perfecte probati poſſent coniungi,vt plene declarauimus in vlti. glo. non tamen probetur, ſi duo actus diuerſarum perſonarum p̃bẽtur per ſingulos teſtes per ſuperius allegata,licet do.Anto.hic ſentiat oppoſitũ. ſed in c.fi.præallegato ſequitur expreſſe dicta Cy.& Pe.& ita in probatione de cõſuetudine tenet Pau. de Leaza.in diſpu.ſua,quam refert Ioan.de Imo.plene in l.inter pares. ff.de re iudi.vbi dicit, q̃ quando actus, ex quibus habet reſultare genus,non ſunt de ſpecie generis,ſed aliquid aliud ex quo genus reſultat,non per teſtes regulares in medio probandi probatur illud genus,& hoc credo eſſe veriſſimum ex his,quæ.s̃. diximus,& quia in primo caſu & ſuperius diſtinctis nos diximus in terminis decretalis noſtræ,q̃ teſtes debent nominare a quibus audiuerint, ſcias q̃ hanc eandem ſententiam in ſi. q. tenet Inn. & ſequitur ibi Ioan.And.in c.cum oporteat.j̃.de accu.ibi dicũt, q̃ quia fama debet habere originem ab honeſtis perſonis,teſtes deponentes ſuper fama, tenentur nominare aliquas perſonas, ẽt ſi non ſint interrogati a quibus audiuerunt,& illã opi. ſequitur Ang.in l.ea quidem.C.de accu.aſſignans rationem, quã.s̃. dixi. quia non poſſet conſtare vtrum fama haberet originẽ ab honeſtis perſonis,niſi perſonæ exprimerentur.& iſta opi. verior etiam videtur in illo caſu,quando fama haberet originẽ & fundamentum in honeſtate perſonarum. ſed quãdo fama haberet originem ex fortibus coniecturis, quo caſu poſſet habere originem ab illis ſolis ſine honeſtate perſonarũ, ſicut declarat Salyc. in l.ea quidem.C.de accu. & eſt de mente Bart.in §. tormenta. in ver.tertio quæro.tunc forte verior eſſet opi.contraria, immo ſine forte.tunc vera eſt ſententia, q̃ teſtis non teneretur nominare perſonas,niſi eſſet interrogatus, quam ſecutus eſt Inno. in c.qualiter.de accu.& ſentit Bar.in d.§.tormenta.& Saly. in loco allegato. & poſito ſine præiudicio veritatis, q̃ iſta ſecunda opi. eſſet vera indiſtincte, poſſet tamen euadi iſta doctrina, quo ad caſum noſtrum,quia in caſu Inno.& Bar. ſubſtantia principalis teſtimonij non fundabatur in auditu maiorum honeſtorũ, ſicut hic,ſecundum communem opi. Præterea, quando teſtes deponunt de fama,facilius præſumatur pro honeſtate perſonarum,a quibus orta eſt fama propter communem vtilitatẽ, quã præſumatur in caſu, vbi non adeſt iſta qualitas. & iſta ſecunda ratio magis placet.In gl.poſita ſuper ver.gradus.ibi, ſed hoc nõ credo.Ioan.And.recitatis aliorum opinionibus concordat eas, ęquo fedęre diſtinguendo ſuper iſto dubio,q̃ aut teſtes probantes conſanguinitatem deponunt de viſu, aut deponunt de auditu,iuxta formam iſtius decretalis.Primo caſu vera ſit opi.Ioan. hic recitata,quam ipſemet ponit in c.de parentela.35.q.6.q̃ tales teſtes poſſunt ſimul iungi,vt probetur conſanguinitas, & certus gradus vtrinque. Secundo caſu habet locum opi. gloſſatoris,& Hoſti. hic, propter verba tex.& requirunt computationẽ fieri per teſtem ab vtroque latere.vnde in iſto caſu non, eſt rece
26 dendum a verbis literæ.†Ex his infert do.Anto. hic, q̃ in probãda conſuetudine,& quolibet alio actu, qui conſtat ex partibus, vel ex diuerſis actibus, ſufficit vnam partem,vel vnum actũ probari per duos teſtes, & aliam partem vel actum probari p̃ alios duos, quæ probationes poſtea ſimul iunctæ facient vnam perfectam.ſed ipſe iſtam doctrinam concedit, quando pars capitularet de partibus ipſis pro ſe vel de actibus, verbi gratia in termini noſtræ decretalis capitulat primo q̃ Ioan.fuit filius Pe. ſecũ do,q̃ Chaterina fuit filia eiuſdem Petri. ſimiliter in conſuetudine capitulat q̃ a 10.annis citra verum eſt q̃ inter Pet. & Martinum fuit lata talis ſententia,vel factus talis actus, & rurſus poſtea per ſe capitulat de alio actu ad probandum frequentiam actuum,ex quibus ſimul iunctis reſultat conſuetudo. Sed quando capitulans non deduceret partes diſcrete,ſed capitularet ſuper toto, verbi gratia capitulat q̃ conſuetudo ſuper tali re taliter viget & ad probandum ipſum totum producit teſtes, qui nõ probant totum ſimul,ſed ſinguli duo partes, ex quibus conficit̃ totum,

---

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Vt fama probet quod debeat habere originem ab honeſtis perſonis & fide dignis,conſuluit Ay.Cra. conſi. 41. nume 1.fama enim non probatur per teſtes ſimpliciter deponentes quod quis eſt diffamatus de tali crimine niſi teſtes deponant de tali crimine apud maiorem partem populi. Ay.Cra conſi.12,nume.5.

b VIN. GOD. Adde conſuetudine generaliter probari non ſufficit ſed probari debet ſpecialiter in caſu de quo agitur, Ay.Cra.conſi.96.nume.4.& nume.5.& 6.& inſuper conſuetudo debet plene probari & probatio eſt multum difficilis,idem conſi.325.num.1.lib.2.conſuetudo autem ſpecialis derogat generali,Ay.Cra.conſi.111,num.16.lib.1.

totum, tunc ipse credit, ꝙ totum non sit probatum, quia ꝑ partes diuisim positas non integratur totum, sed per partes integrabiles ex dicto testiū resultantes omnino. sic igitur si duo & duo considerentur per se. Item nec potest dici, ꝙ probent partē, quia cum sint producti & iurati super toto, deponendo super parte, deponunt extra articulum, & sic non iurant. ergo non valet eorum testimonium, vt in c. de testibus, s̄. eo. Doct. Mod. videlicet do. Abb. hic, & aliqui sequentes, impugnant istud dictum, quia iudex ex actitatis in iudicio, de quibus sibi constat, potest ipse ex officio suo fieri certus, quamuis pars nō alleget, vt l. j. C. vt quæ desunt aduo. & plene in c. bonæ. s̄. de postu. prel. vnde licet pars non deduxit istos actus separatim, ex quo tamen sunt probati, satis est. Præterea nos videmus in c. licet causam. s̄. ti. proxi. ꝙ iudex dicit ex dictis testium ea, quæ non continentur expresse in testibus, videlicet ꝙ possessio sit clandestina, aut violenta. Prętera tex. in c. cum Ioannes. j. de fi. instrum. dicit ꝙ ex confessione partium & dictis testium perficitur vna probatio, sicut videm⁹, ꝙ possessio probatur per testes, & titulus per instrumentum. Et ex his duobus resultat vna plena probatio præscriptionis, vt patet in c. auditis. s̄. de præscrip. & in c. personæ. §. pen. de priuil. & quod no. in l. 2. C. de acquir. pos. Sed ista dicta cum reuerentia sua, non sunt contra do. Ant. quia in illis casibus vnaquæq; species probationis probat perfecte id, super quo erat producta, sicut testes probant possessionem perfecte, super qua solum erāt producti & instrumentum tituli, quod solum inducebatur. & similiter in c. cum Ioannes, testes erant producti ad probādum contractum esse factum sub certa forma, sed non ad probādum illam negatiuam, ꝙ ille solus contractus inter partes esset fact⁹ & non alius, quod probat confessio partium. vnde illa iura loquuntur in primo casu do. Anto. & Ioan. And. Tu ergo considera, vltra eos, ꝙ in primo casu, in quo communiter Doct. concordant, Bal. dixit & multum singu. in l. 2. in vlt. col. C. quorū app.

a non reci. ꝙ duo actus[a] perfecti probati singulariter per duos testes bene possunt coniungi ad vnam probationem perfectam. Exemplum in decretali nostra, & in q. posita in glo. quia quælibet persona facit gradum perfectum de se: sed quādo quis vellet probare per duos actus imperfectos, vnum perfectum, tunc ipse dicit hanc probationem non posse coniungi. vnde infert, ꝙ si statutum punit incidenter in tali loco vsq; ad talem locum, ꝙ est medium itineris, & alij probant ꝙ eum videbant ire ab illo medio itineris vsque ad aliud extremum, non est probata intētio accusatoris, secundum eum. Ex quo sequeretur, ꝙ si duo testes probant ꝙ viderunt Titium possidere per quinquennium vnam rem, & alij per aliud quinquennium, ꝙ non esset probata præscriptio, cuius cōtrarium ipsemet tenuit expresse in l. testiū. in j. char. C. de testi. per ea, quæ hic notantur. vnde, quicquid ipse dicat in d. l. 2. tenendum est simpliciter id, quod hic dicitur, & maxime, quia licet gradus hic sint perfecti ex parte vnius, istud est verum respectu ascendentium & descendentium, sed respectu lineæ transuersalis gradus videntur dicere relatiue ad alterum: non enim cum dico frater, est in primo gradu, cum frater sit nomen relatiuum, hoc non dico simpl͂r, sed per relationem ad alium fratrem. & sic non est verum sit probata vna res perfecte. Sed dubium maius remanet in conclusione do. Ant. in qua etiam non videtur recedendum a communi sententia, quia in iudicio, & maxime in positionibus & capitulis, ille qui deducit totum, videtur deducere quamlibet eius partem, vt l. qui solidum. in prin. ff. de lega. 2. & tenet Bart. expresse & communiter Moder. in l. j. §. si stipulanti. ff. de verb. obl. vnde satis videtur deponere testis, qui deponit super partem iuratus, & consequēter perficitur probatio totius. facit optime tex. in l. si vnus. §. si cum decem. ff. de pact. & hoc magis placet, ne angustetur facultas ꝑbandi. & per hoc sit expedita ista no. decretalis.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ actus unus recipit interpretationem a uerbis interpretatis in alio actu. Ay. Cra. cons. 231. nu. 12. lib. 2. & ubi actus potest dupliciter intelligi, eo modo intelligitur, qui declaratur per protestationem. Idem cons. 309. nu. 18. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Testes ad petitionem producentis post publicationem, an repetendi sint, & quando. nu. seq.*
3 *Testes potest pars etiam super certis articulis producere.*
4 *Recurrendi ad superiorem remedium, aduersus malitiam, vel negligentiam iudicis datur, non appellandi.*
5 *Iudicis malitia & negligentia, quando æquiparentur.*
6 *Testis repeti ad partis petitionem, an possit, vt corrigat vel addat. & nume. sequen.*
8 *Testis vtrum ex interuallo sponte sua non productus a parte, possit se repetere.*
9 *Articulos duos, si pars produxit, vnum super veritate facti, & alterum super fama, examinato super veritate tantum, an repetatur etiam post publicat. primi testificatus super fama.*

10 *Articulorum ad admissionem, partis citatio requiritur.*
11 *Iudex, si articulorum non dat copiam, pars quandocunque poterit allegare, ꝙ capitula non debuerint admitti.*
12 *Testes instantia perempta examinati, an coram eodem iudice publicari petantur durante prima instantia, noua vero incipiente.*

CAP. XLVIII.

1 PEr tuas. † Testes post publicationem ad petitionem producentis non sunt repetendi, nisi iudex per malitiam, vel negligēriam omiserit eos interrogare super aliquibus capitulis. secūda est ibi, nos igitur. vbi ponitur regula & exceptio. Primo nota ex isto tex. ibi, tribus mensibus post testium publicationem ela-
2 psis, iuncto ver. nos igitur, † ꝙ testes[a] non possunt repeti post pu-
a blicationem, maxime quando reperuntur ex magno interuallo, ꝙ videtur ponderari hic in narratione facti. & ex isto tex. posset argui, ꝙ sola publicatio excluderet quem a protestatione ꝑducendi nouos testes, etiam si esset facta parte inuita, dummodo pars fuisset negligens & interposuisset nouum interuallum in producendo post publicationem, pro quo videtur quasi casus in corpore in Auth. de testib. §. quia no. ibi, non longo interuallo. qui tex. loquitur in producente testes antequam didicerit testificata. sed post aperturam testium, ꝙ patet, quia alias non fuisset data copia parti aduersæ, quæ tamen, vt ibi dicitur, datur. hoc tamen non affirmo pro nūc, quia est valde nouum dictum
3 in ista materia. Secundo collige ex isto tex. † ꝙ pars potest nō solum simpliciter producere testes super tota causa, vt in c. de testibus. s̄. eod. sed etiam super certis capitulis. Et sicut dicunt hic Doct. vtile est capitula fieri in causa propter clariorem probationem, quia datis capitulis probatio fit distinct⁹ & perfectius. de quo est hodie casus clarus in cle. sæpe. ver. si. de verb. sig. vbi hoc clare probatur. licet autem vtile sit, ꝙ pars faciat capitula ad ꝑbandum, & ita obseruet consuetudo, vt dicitur in illo tex. iudex tamen nō debet facere iurare testes simpliciter super capitulis, sed etiam super tota causa, ad hoc vt si testis dicat aliquid extra articulum, valeret dictum ipsius, si pertinet ad causam, vt tradūt hic Hostien. do. Anto. & Moder. & clare ponit Bart. & no. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiuran. Tertio no. ibi, ꝙ
4 malitiose, vel negligenter, &c. † ꝙ aduersus malitiam vel negligentiam iudicis non datur remedium appellandi, tamen cōceditur a iure remedium recurrēdi ad superiorem, qui iudicis negligentiam puniat, sicut dicitur in l. fi. C. de tempo. appell. & in Authen. vt differ. iudices. in prin. tunc pars seruatur illæsa ꝑ iure a malitia in omittendo, vel negligentia. Nam intelligēdo istā decretalem, sicut communiter intelligitur, quod quia iudex in examine secreto omiserit interrogare testes super capitulis, pars ante factum non potuit sibi prouidere, si iudex prius non notifi cauit se velle ita facere. & ideo seruatur illæsa pro iure, quando
5 nihil est ꝙ sibi possit imputari. Vltimo collige ex isto tex. † ꝙ q̄tum ad conseruandum partem illæsam a damno malitia & negligentia iudicis æquiparantur, non tamen sic quantum ad puniendum iudicem, vt dicitur in fin. in ca. super literis, supra de rescrip. & in c. ad falsariorum. infra de crim. fal. secundum Docto. Tu vide in iudice meliorem tex. in l. si filius. & quod ibi no. ff. de iudic. & quod traditur in ca. cum etiam. infra de re iudica. in sexto. In gl. posita super ver. audiendum. ibi, ante aperturam testium, &c. Ista gl. videtur sentire, ꝙ in publicationem testium neque possit dictum suum corrigere, nisi incontinenti, neque etiam ad alium effectum, puta addendi vel declarandi iterum sua sponte ad iudicem redire, &c. & hunc sensum dat sibi dom. Anto. hic. Sed potest habere alium intellectū, videlicet ꝙ illud, dum tamen incontinenti, quod ponitur in glo. referatur ad actum receptionis duntaxat, sed in c. constitutus. supra eod. glo. videtur velle, ꝙ seruetur ante publicationem distinctio c. præsentata. infra eodem. sed vtrum pars aduersa velit stare simpliciter prioribus attestationibus, vel non, vt in c. cum causam. el primo. glo. expresse tenet. In glo. super ver. latas, ꝙ etiam ad petitionem partis producentis possint clausis attestationib. ijdem testes repeti, vt aliquid addant ad prius dictum, non vt corrigāt, nisi incontinenti, vt dictum est. & optime facit illa decretalis pro isto dicto, quæ inferius subtiliter inducetur. domi. Ant. hic reassumit articulum bis, & ex eis dictis remanet talis conclusio,
6 † ꝙ ad petitionem partis nūquam possit testis repeti, siue vt corrigat, siue vt addat, siue vt declaret, nec ex interuallo, nec incontinenti. fundamentum suum est, quia parte ipsa producente sēper subest timor subornationis, ex quo si apparet partem locutam esse cum teste. vnde sicut iste timor post didicita testificata repellit a productione aliorum testiū, vt in §. quia vero. in Auth. de testi. ita & fortius repellit a repetitione eiusdem. Si vero testis sua sponte velit seipsum repetere ex interuallo post q̄ verisimiliter

ADDITIO.

a VIN. GOD. Tu dic, ꝙ testes post publicatas attestationes in causa matrimonii, ex iudicis officio recipi possunt. Rui. cons. 15. nu. 2. lib. 2.

liter potuit loqui cum parte, vt communiter declarant Doct. in c. præterea. j. tit. proxi. tunc similiter hic tenent, ꝙ hoc fieri non possit neque ad effectum addendi, neque ad effectum declarãdi. Cuius contrarium tenet Inn. in c. præterea. j. tit. proxi. & sequitur ibi idem do. Ant. & do. Abb. Moder. qui voluit in effectu, ꝙ testis sua sponte etiam ex interuallo possit redire ad iudicem, vt addat, vel declaret dictum suum, licet minus credatur sibi quã incontinenti id feciſſet. primum dictum do. Ant. hic videtur sequi Bart. in l. repeti. in princ. ff. de quæstio. & Bal. multum diffuse & clare in authen. at qui semel in j. char. C. de proba. quando scilicet testis ex interuallo vellet addere ad prius dictum: vbi autem testis vellet non addere, sed declarare prius dictum, qã forte non haberet certam declarationem a iure, tunc ipse dicit, ꝙ etiam per partem ex interuallo ad istud dictum potest repeti p ea, quæ habentur in l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testa mentis. Circa secundum, quando testis spõte vult addere ex interuallo. glo. in Authen. de testi. §. quia vero. ibi habuit vel habuerit, quæ est multum no. & omnino videnda in ista materia, in effectu sentit idem, quod do. Anto. hic dicit tamen vnum no
7 tabile verbum, quod refert Bald. in d. authen. at qui semel. † ꝙ
a licet ad petitionem partis producentis testis a non possit repeti. Item nec ad petitionem partis aduersæ, vt addat nouum dictũ, potest tamen repeti instante parte aduersa de consuetudine, vt testis reddat causam sui dicti, quam non reddidit prius. intelli-ge, quando non fuit interrogatus, nec tenebatur sponte eã reddere: nam si fuisset interrogatus, vel teneretur eam reddere, nõ esset dubium, quia dictum primum non valeret, vt traditur in c. cum causam. s̃. eod. sed contra communem sententiam, quæ dicit ꝙ ad petitionem partis testis non potest repeti vt addat, quinimmo nec vt declaret propter præsumptionem subornationis, multum facit tex. in c. cum causam. s̃. eo. in fi. vbi text. dicit, ꝙ cum non inessent publicati attestationis testes, ijdẽ potuerunt repeti, & sic videtur ꝙ etiam pars possit ipsos facere repeti super testificatis, dummodo processus non sit publicatus. nec potes dicere ꝙ ibi attestationes essent nullę, quia si sic esset, tunc etiam publicatis testibus possent iterum repeti, vt in cle. testibus. in ver. lite testibus. & ibi per glo. Nec potest etiam dici, ꝙ ibi testes fuerint recepti coram arbitris, quia tunc si pars aduersa nollet stare illis attestantibus, vt ibi dicitur, adhuc possent repeti testes post publicationem, vt in c. præsentata. j. eo. cuius cõtrarium ibi præsupponitur. oportet ergo dicere, ꝙ attestationes ibi fuerunt receptæ coram iudice & iuridice, & sic ibi est casus, secundum hanc glo. ibi positam, secundumque intellectũ text. ibi dũ dicit, Si Fauen. testium depositiones ratas habere voluerint. & in ver. alioquin, est intelligẽdus de testibus productis ab illis Fauenti. & est tex. si voluerint illos testes repetere in numero quadragenario, illi computabuntur. Si vero voluerint eos repetere actualiter, illis computatis, iterum examinabuntur quadraginta. nam si intelligeres ꝙ testes essent producti a diuersa parte, tunc cum essent iuridice producti, non esset opus ratifica tione partis aduersæ, & profecto ille tex. multum vrget, p quem Martinus Syl. & Io. An. in ti. de test. §. nunc videndum. in vltima addi. videtur simpliciter concedere, ꝙ testis ex interuallo possit repeti, vt addat etiam ad peti. partis, ergo nullum ius vrget ad dicendum contrarium, sed simpliciter ratio posita in corpore in verbo, additamento, in Auth. de testi. §. quia vero. & quæ dicitur ex mente tex. in c. preterea. in fi. j. tit. proxi. timore, s. subornationis, postquam testis locutus est cum parte, vel præsumit locutus, & sic pars præsumitur didicisse testificatum ipsius. ideo sic præsumitur, &c. & quia sententia Docto. hic est communis, defendẽdo ipsorum positiones, dicamus ꝙ vel in c. cũ causam, est supplẽdum, maxime aduersariorum attestationes, vel ꝙ ibi testes repetuntur non ad corrigendum, vel addendum, sed ad ꝯfirmandum & declarandum prima dicta, quę forte indigebant declaratione, & tunc remanebit opi. do. Ant. falsa, & Mod. hic, qui dicunt, ꝙ nec incontinenti, nec ex interuallo testis potest ꝓduci ad petitionem partis, etiam ad declarandum, quia videtur esse eadem ratio & timor subornationis, secundum gl. in Auth. §. quia vero. in ver. præallegato, iuxta fin. ad quam remittit se Bar. in auth. at qui semel. in fin. C. de probat. qui videtur sentire idem. & licet loquatur de confirmatione, exponitur tamen ex mente Doct. illo modo, ꝙ testes reproducantur ad declarationem. non tamen bene se firmat, quia refert postea, quosdam dicere contrarium, si pars iuret se non didicisse testificatum, nec dolo se agere. pro opin. Bald. in authen. at qui semel, facit, quia sicut habens articulare in termino potest declarare articulum post terminum, quia qui declarat nihil addit, vt singu. tradit Io. And. in tit. de teste. §. nunc videndum. ver. hoc etiam no. & Bal. in l. j. §. huius studij. ff. de iust. & iu. ita videtur, ꝙ licet testis a parte producente nequeat repeti ad testificandum, posset tamẽ repeti ad declarandum, & hoc tenet Bart. in l. Lucius. ff. de his, qui
b no. infa. Quo autem casu testis a debeat repeti ad declarationẽ, dicemus in c. cum clamor. infra eodem. & tangit Bar. in d. auth. at qui semel. sed quia eadem ratio timoris subornationis videtur subesse etiam cum producitur ad declarandum, possumus tenere Docto. communem sententiam hic, licet multum dictis
8 eorum repugnet text. in d. c. cum clamor. † Super articulo autẽ, quo quæritur, vtrum testis ex interuallo sponte sua non productus a parte posset se reperere: placet mihi opi. Inno. & do. Abb. hic, vt possit se repetere ex interuallo. noua & pulchra ratio est, quia suspitio, quæ in isto casu oritur contra testem, est quia potuit loqui cum parte. vnde facile est, quod pars didicerit testificatum & subornauerit testem, vnde testis non repellitur hic, quia certum sit partem didicisse testimonium eius, sed quia probabile est, ꝙ potuerit accidere. Ista autem præsumptio, vel suspitio, non est sufficiens ad repellendum testem, sed bene cogetur testis iurare, dum se repetit, ꝙ non fuit locutus cũ parte, vel si fuit locutus, non de eo, quod esset testificatus & super quo vult addere, & cum isto temperamento semper sequor sententiã Inn. & pro ista conclusione adduco text. no. in Auth. de testi. §. quia vero. circa finem. vbi dicitur, ꝙ quando pars post publicatũ vel communicatum processum, vult facere quartam productionẽ, quia est aliqua suspitio propter publicationem & aperturam testium, ꝙ pars aduersa didicit testificata, & ꝙ etiam producẽs occulte non didicerit testificata, nõ admittitur quarta productio cum iuramento, quia non excluditur pars totaliter ab ipsa suspitione. ita ergo dicemus in casu nostro, ꝙ quãdo præsumptio vel suspitio sola est, ꝙ pars fuerit locuta cum teste & didicerit eius testificatum, non excludatur totaliter testis, vel admittatur, nisi cum iuramento. Nec obstat, ꝙ non admittitur ad corrigendum dictum suũ ex interuallo, quia maior præsumptio est doli & malitiæ contra illum, qui dicit contraria, quam contra illum, qui supplet non dicta. quod patet, quia primus incontinenti nõ auditur, nisi alleget probabilem causam suæ corteptionis, vt est casus no. & ibi per glo. in c. fi. de iureiuran. in 6. & tenet Bar. expresse in l. eos. in princ. ff. de fal. Secundo vero casu auditur, dũmodo dicat se oblitum absq; eo, ꝙ adducat causam obliuionis, quia memoria hominum est labilis. 3 t. dist. c. in nomine Domini. & tamen si volens vnam addere probaretur illud a principio tacuisse ex malitia & dolo, non admitteretur, quia esset periur⁹ tacendo veritatem, vt in c. j. de crimi. fal. & est casus in c. accusatus. §. j. de hæret. in 6. & intelligo, si tacuit donec testimoniũ fuit absolutum. Pro ista differentia facit, quod tradit Bar. in l. si librarius. ff. de reg. iur. dum dixit, quod notarius omissum potest supplere, sed errorem non potest corrigere, nisi causa cognita. & q̃ dicta sunt, ꝙ testis non potest repeti vt addat, nec etiam seipsum repetere ex interuallo, intelligit do. Anto. hic in duobus locis, non solum si testes velint addere ad ea, de quibus iam dixerunt, vel fuerunt interrogati, &c. sed etiam declarare, non possint repeti. nisi, & infra Seia. vnde concludit ipse & Moder. hic in effectu, ꝙ si testis iurat dicere veritatem super tota causa, si quidem iudex omittit interrogare super aliquibus argu. substantialibus, vt puta interrogauit ipsum de possessione, sed non de tempore requisito ad præscriptionem, vel non interrogauit de titulo, aut de bona fide, quod tunc super istis testis debet iterum interrogari, & potest produci per partem etiam publicatis attestationibus & postquam pars didicit testificata, quia iudex fuit in culpa omittendo ista substantialia. & idem est secundum eum, & Moder. hic, si testis fuit iuratus super certis capitulis, in quibus aliqua substantialia implicite continebantur ex necessitate probationis, puta si pars capitulauit se præscripsisse, nam iudex fuit in dolo, vel negligẽtia, si omisit interrogare de titulo necessario ad præscriptionem. quod plene prosequere, vt hic per eos. Sed qñ iudex omisit interrogare in prædictis casibus non super aliquo substantiali, sed super aliquibus circunstantiis, q̃ possent iustificare, & ẽt magis certificare probationẽ, puta de loco, tpe, & sim. tunc ipsi tenent, ꝑm Inno. ꝙ testis non põt repeti, maxime post publicatas attestationes nisi repereret seipsum ex interuallo añ attestationes publicatas, tenendo illam sniam Inn. & do. Abb. q̃ s̃. retuli, ꝙ etiam ex interuallo testis sua sponte possit addere, q̃ tñ non est cõis, vt vidistis. Sed ista opin. cum reuerentia, non videtur vera, & contra ipsam videtur determinare Io. And. referens dominum suum in legibus ita disputasse publice, in titu. de testi. §. nunc videndum, in vltima additione, in ver. illud au-
9 tem. vbi dicunt, † ꝙ si pars produxit duos articulos, vnum super veritate facti, & aliũ super publica voce & fama, & fecit exa-

minari

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ testes recipiuntur publicatis attestationibus super facto nouo & diuerso, licet ex eo partis reprobetur intentio. Ay. Cra. cons. 74. num. 5. lib. 1. Et etiam admittunt publicatis attestationibus, quando proponitur tale quid quod ab initio cogitari non potuit. ibidem, nu. 4. & ꝙ pars diuinare non potuit ante publicationem. idem, cons. 65. nu. 1. & parte nõ opponente. & ibi uide nu. 2. & 3.

b VIN. GOD. Nota, ꝙ testis non potest repeti etiam per fiscum post pronunciatum in causa. Thom. Gram. decis. 28. nu. 6.

minari testem super articulo de veritate duntaxat, potest idem testis repeti etiam post publicationem primi testificatus, vt sup voce & fama. Nec ob. dicunt ipsi, ꝙ testis non potest repeti nisi incontinenti, vt in c. præterea. de testi. cogen. quia illud verum, vt se corrigat, sed vt addat, bene potest repeti etiam parte ꝓducente, ꝙ intellige super nouo cap. alias esset ꝯ communem sententiam, de qua s̃. vides ergo, ꝙ nō solum potest produci idem testis super nouo cap. substantiali omisso, sed etiam super cap. iustificante probationem priorem vel coadiuuante, sicut est fama, vt l. 3. §. eiusdem quoque. ff. de testi. & hanc sententiam credo esse verissimam, si pars de nouo velit capitulare de loco & tempore, vel aliis circunstātiis dispositionis, seu causæ deductæ in iudicio. vt. n. ait Bar. in auth. at qui semel. C. de probat. quē sequuntur communiter Doct. in c. fraternitatis. s̃. eo. pars, quæ capitulat de loco & tempore, & si. quæ non fuerunt expresse prius capitulata, dicitur deducere nouum capitulum, licet illa venirent accessorie in cap. facto de substantia actus. vnde testis hac ratione super illis diceretur deponere iuratus, secundum Bald. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. & plene declaraui in d. c. fraternitatis. in fi. s̃. eo. & in c. constitutus. quando & quomodo super nouis capitulis ijdem testes possunt repeti, nō tamen video, quid repugnet quin pars de nouo capitulando facere possit testes semel examinatos deponere, nam testis q fuit iuratus & productus super tota causa, deponendo postea particulariter super certis capitulis ipsius causæ & non super toto, videtur super illis duntaxat esse productus, quia productio generalis restringitur per specialem testificatum, sicut dicimus in indicio in l. licet. C. de iudi. & plene in l. de rebus, § j. de arbi. ꝑ Bar. & hoc tenet expresse do. Ant. in ista materia in c. de testi. s̃. eod. vnde non impeditur productio nouorum testium super his, super quibus testis non fuit interrogatus, secundum eum ibi. & quia Inn. no. dicit hic, & sequuntur communiter Doct. ꝙ iudex debet dare copiam articulorum parti, si tamen eam non det, valet receptio testiū. sed pars aduersa semper poterit allegare de impertinentia capitulorum, & ꝙ testes nulliter fuerint examinati super articulis, qui non erant admittendi. & hanc sententiam approbat Bar. in l. si duo patroni, §. idem Iulianus. ff. de iureiur. Adde ꝙ in hoc articulo possunt considerari duo casus. nam si iudex admisit articulos cū protestatione consueta, scilicet saluo iure impertinentium, & non admittendorum, tunc istud est verissimum absolute, quia propter protestationem neque pars videtur consentire capitulis tanquam pertinentibus, neq; iudex videtur admittere illam tanquam pertinentem. vnde si postea liquet causa post non admittendum fuisse retro, declarabit dictum testis fuisse nullum, secundum Barto. in d. §. idem Iulia. & Bal. in l. fi. in vlt. q. C. qui legi. perso. & ista est vnitas protestationis reseruatoriæ, vt si postea docetur de iure, protestatione, vel allegatione reseruatis, retro processus sit nullus ipso iure, secundum Bar. qui ita no. in l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad Trebell. & est optimus tex. in corpore, quem ibi no. Ange. in Auth. de testi. §. si vero odiosus. & tradunt Moder. in c. cum cōtingat. s̃. de offi. deleg. vbi est bona gl. Si vero vel iudex expresse admittat, vel saltem tacite recipiendo testes super ipsis, vt dicunt Domini de Rota in suis decisionibus, quos refert Ant. de But. in c. de testibus. s̃. eo. tunc est maius dubium, vtrum pars postea possit dicere capitula non esse pertinentia. † & prēmitto vnum pro euidentia, ꝙ cum admissio articulorum [a] tacite vel expresse sit quædam interlocutoria, quæ potest præiudicare parti aliquando: aliquando vero non, secundum quod not. declarat Bart. in d. l. idem Iulianus. ad admissionem talium articulorum requiritur citatio partis, vt tradunt Dom. de Rota tenuisse Aegidium in consi. suo 80. & refert & approbat do. Ant. in c. 2. s̃. eo. vbi omnino vide. Cum ergo pars citetur principaliter, vt possit se defendere, vt in cle. pastoralis. de re iudic. & in c. j. s̃. de cau. poss. & proprie. 3. q. 9. caueant, cum si. vr̃, ꝙ si pars petit copiam capitulorum, & iudex denegat, vel non dat, possit appellari, & si nō appellat, imputet sibi, quia interlocutoria iudicis transit in rem iudicatam quo ad partem, vt in c. cum dilecti. s̃. de elect. & in c. ꝙ ad consultationem. s̃. de re iud. & hoc fortius vr̃ esse dicendum, si pars præsens vel citata non petiit copiam, quia fortius est qđ sibi imputetur. vñr ergo Bar. & Inn. cum dicunt, † ꝙ si iudex nō dat copiam articulorum, pars poterit quandocunq; allegare, ꝙ capitula non debuerunt admitti, sentire ꝙ iudex denegando copiam, aut vñr reseruare tacite ius partis, aut ꝙ ista interlocutoria sit nulla ipso iure, per quam tacite vel expresse capitula admittuntur non data copia. primum quandoq; non videt̃ posse dici, hoc esse verum, maxime si iudex expresse admisit capitula [b] & simpliciter, quia sententia [a] iudicis tantum continet, quantū loquitur, & non vltra, cum sit stricti iuris, vt l. j. & ibi per Bar. C. si plures vna sententia. & bene facit tex. in l. diui fratres. ff. de libe. causa. ergo si hæc est interlocutoria & sic minus quam diffinitiua sententia, in qua requiritur maior cognitio causæ & nō est nulla, secundum communem opinio. quamuis non apparet esse cognitum de causa, dummodo notorie non appareat contrarium, iuxta ea, quæ tradit Bar. in l. prolatam. C. de senten. & pleniſſime Io. And. & Moder. in c. ecclesia S. Mariæ. supra de consti. & bene facit tex. in l. argentarius. §. cum autem. & quod ibi per Bart. ff. de eden. vbi valet sententia, licet iudex non admiserit volentem probare. in casu ergo nostro potest dici, ꝙ licet iudex non dederit copiam articulorum petitam, pars tamē sufficienter legit articulos, & sic potuit allegare de impertinentia. vnde non videtur constare manifeste, ꝙ de causa non sit cognitum, ex quo resultat ꝙ immo ista dicta remanent dubia, maxime quando pars non petiisset copiam sibi dari, quo casu adhuc min⁹ liquet, ꝙ iudex sine cognitione admiserit articulos, iō, &c. Ego autem propter auctoritatem tātorum, non discederem ab ista opin. in practica. & ad materiam nostræ decretalis vide qđ ponunt Ange. & Bal. in l. si quis ex argentaris. §. fin. & l. sequen. ff. de eden. forte posset intelligi dictum Innocen. & Bart. quando iudex admisisset articulos parte non citata, neque præsente, quo casu dictum esset verissimum per ea, quæ ponit domi. Anto. in d. c. 2. supra eodem. de quibus aliquid supra tetigi. Tangit etiam hic domi. Anto. illam quæstionem vulgarem, de qua posuit in c. causam, quæ. supra eodem. in princip. videlicet vtrum perempta instantia testes coram eodem iudice vel successore, qui prius fuerant examinati in instātia perēpta, possint peti publicari. † Et quid si ꝓetuntur publicari durante prima instantia veteri, sed incipit noua instantia? & concludit in effectu, ꝙ si instantia est perempta, non potest peti publicatio in noua instantia coram successore primi iudicis. & ratio ipsius, licet ipse non dicat, infert ꝙ nec coram eodem iudice, quia secundum eum, cum testes adhuc non dicantur perfecte examinati, ille futurus effectus qui perficit examinationem, scilicet potestas publicandi, perit vna cum instantia, & inchoatur coram alio iudice noua instantia, quo casu non idem est dicendum, quia licet prima instantia duret, durat tamen quo ad effectum producendi in illa instantia. adducit tex. in cap. cum causam. in fi. supra eodem. qui bene facit, & in cap. constitutis. in fi el 3. supra eodem. dicit tamen, ꝙ si testes examinati in prima instantia sint mortui, ita ꝙ de nouo nequeant reperi, tunc poterunt peti publicari in secunda instantia coram eodem iudice, vel successore, argumen. c. præsentata. infra eodem. & l. fi. C. de testi. & idem debes intelligere eadem ratione, ꝙ possunt peti publicari coram alio iudice in secunda instantia, dummodo si in prima instantia fuissent publicati, in hac secunda facerent fidem instantia, & hoc casu posset esse vera doctri. Bar. in l. 2. ff. iudica. fol. de primo articulo in principali dicto, vide quod plene scripsimus post eundem, & Moder. in illo cap. causam, quæ. & licet ibi, vt plurimum æque scripsi, videantur inferri ad publicationem, quę petitur fieri coram alio iudice in secunda instantia, mens tamen mea satis clara fuit idem dicere de publicatione, quæ petitur coram eodem iudice, vel eius successore perempta prima instantia & renouata secunda. & ista est mens Bar. in pluribus locis ibi per me allegatis. sed secundum dictum, quod ipse ponit, fuit originaliter dictum Bal. in l. gesta. C. de re iudi. vbi dicit idem esse si testes non sint mortui, sed absentes in remotis ita, ꝙ de facili haberi nō possint, & habet magnam equitatem in se, quia facultas probationis non debet coangustari. in l. quoniam. in fin. C. de hæret. Sed contra istas opin. est glo. singularis in terminis, in l. 3. in princip. & ibi per Bald. ff. quæ in frau. cred. vbi glo. expresse dicit, ꝙ licet testes examinati in prima instantia sint mortui, tamen non poterunt peti publicari in secunda instantia. [c] & illam glo. approbat Bal. expresse in rub. C. quæ in frau. cred. vnde quæstio relinquitur dubia. Sed tamen pro nunc sequor sententiam Bald. & do. Anto. tanquam magis fauorabilem, & quia vt supra dixi, & ponit Bal. in c. j. §. item si vasallus. de controuer. inuesti. publicatio testium nihil addit perfectionis examinationi testium, sed solum authenticat scripturam, per quam probatur testificat⁹, vnde proprie loquendo satis dicitur perfectus actus examinationis sine publicatione. ad hoc text. in c. Albericus. in fin. supra eo. vbi publicatio & receptio ponuntur vt diuersa, & similiter reperies in multis iuribus huius tit. & quia ista est regula, quòd quando scriptura non est de substantia actus, sed requiritur ad probationem actus, dicitur perfectus satis actus sine scriptura, vt no. in l. contractus. C. de fide instru.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, quod articuli dicuntur impertinentes, ex quibus nullus effectus sequi potest. Ay. Cra. consil. quinto. nume. 18. lib. primo. Et articuli tunc dicuntur admissi ex eo, ꝙ testes super eis recipiuntur. Aym. consil. 179. num. 12. eod. lib.

b VIN. GOD. Quoniam sententia operari non debet vltra intentionem iudicis. Ay. Cra. consi. 10. nu. 4.

c VIN. GOD. Nota, ꝙ instantia dicitur perire culpa partis, non iudicis. Ay. Cra. consi. 270. nu. 7.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſuper principali productos & reprobatorios ſimiliter, an reprobare liceat.*
2 *Teſtes quando producuntur ab vtraque parte, tunc cuilibet parti competit triplex productio.*
3 *Reprobatio de ſe, eſt actus odioſus.*
4 *Productio tertia teſtium reprobatoriorum, reſpectu teſtium vnius partis, an ſicut non admittitur, quando non reprobantur perſonæ, ita quando dicta.*
5 *Reus ſi velit teſtes reprobatorios productos ab actore, in dictis ſuis reprobare per nouos teſtes a ſe producendos, vtrum poſſit.*
6 *Teſtis falſus in vno, an ſemper ſit falſus in omnibus.*
7 *Notarius hæredis nomen ſcribens a teſtatore nutu, non voce expreſſum, an vt falſarius puniatur.*
8 *Diſpoſitio iuris de teſte, an trahatur ad inſtrumentum.*

CAP. XLIX.

1 Licet dilectus. † Teſtes ſuper principali ꝓductos reprobare licet, & reprobatorios ſimiliter reprobare, ſed vlterius non eſt locus reprobationi. ſecunda eſt ibi, mandamus. 2 tertia eſt ibi, ita ꝙ vltra. quarta ibi, ne ſi producendi. † Nota primo ex iſto tex. recte expoſito, ſecundum gl. ꝙ quando teſtes ꝓducuntur ab vtraque parte, tunc cuilibet parti competit triplex productio reſpectu diuerſorum teſtium, reſpectu autem teſtiū productorum a ſe, cuilibet parti cōpetit duplex productio, vna probatoria, & altera reprobatoria, & hoc modo debet intelligi do. Ant. de But. in no. ſuis, quem do. Abb. Moder. impugnat, & non bene. poteſt enim ſaluari, intelligendo hoc modo. Nec eſt credendum, ꝙ cum glo. hic ita clare computet tres productiones, quam etiam do. Ant. prolixe refert, ꝙ Inno. tam ruditer errauerit, & vt paucis intelligas prædicta eſſe vera, Actori competit vna productio ad producendum teſtes in cauſa principali, q̄ dicitur probatoria. Competit & ſecunda productio reprobatoria, in qua poteſt producere teſtes ꝓductos per reum ad reprobandum ſuos primos productos in cauſa principali. Ecce ergo, ꝙ reſpectu teſtium ſuorum actorum habet duas probationes, vnam probatoriam, & aliam reprobatoriam. Sed reſpectu teſtium rei competit ſibi ſecunda productio reprobatoria, quia ſi reus produxit ipſe teſtes in cauſa principali ſuper ſuis exceptionibus actoris, poterit producere teſtes reprobantes illos teſtes rei, & ſimiliter econtra poteſt imaginari de reo, nam reus habet primam productionem probatoriam, cum vult probare ſuas exceptiones, & ſic contra ſuos teſtes reprobatorios ipſe reus rurſum poterit producere teſtes reprobatorios teſtium actoris, & ſic habet ſecūdam productionem reprobatoriam habet. & tertiam reſpectu teſtium actoris productorum in cauſa principali, quia contra ipſos reos poteſt inducere teſtes reprobatorios vltra tertiam productionem, neque reus, neque actor poſſunt amplius reprobare, quia ſi actor induxit pro ſecunda productione teſtes ad reprobandum reprobatorios productos per reū, reus contra iſtos non poterit alios producere, vt infinitas euitetur, vt dicitur in tex. & ſimiliter econtra, ſi reus in ſua ſecunda productione produxit teſtes reprobatorios teſtium actoris, quos actor produxerat contra primos teſtes rei productos in cā principali, actor non admittetur ad reprobādum iſtos reprobatorios rei. Secundo collige ſecundum Hoſt. & Io. An. hic, quia cū multiplex productio reprobatoria hic refrenetur, datur intelligi, ꝙ 3 † de ſe reprobatio eſt actus odioſus. a & ex hoc inferunt ipſi & a Moder. ꝙ maior cauſæ cognitio debet adhiberi in concedendo ſecundam & tertiam dilationem ad reprobandum, quam ſi cō cederetur ad probandum, in quibus tamen adhuc debet adhiberi cauſæ cognitio. 3. q. 3. §. ſpatium. & l. a procedente. C. de dila. vnde etiam inferunt, ꝙ termini aſſignati debent eſſe breuiores. adducunt ad iſta tex. in arg. in c. licet cauſam. s̄. de proba. Tu adde, ꝙ magis pr̄ſumitur contra ſecundo producentem teſtes reprobatorios, quam contra primos, vt eſt tex. no. cum glo. in c. præſentium. in fi. s̄. e. ſatis ergo innuit, ꝙ iſta productio eſt odioſa, dum vult ſpecificari crimina, quæ obiiciuntur teſtibus, ſicut ſi ageretur ciuiliter de crimine ad condemnationem. facit optime, quod tradunt Moder. referentes Spec. in c. paſtoralis. j̄. de exceptionibus, dum volunt, ꝙ minor non reſtituitur aduerſus lapſum termini ad opponendum crimina & defectus per viam exceptionis, quia eſt actus odioſus. Et pro declaratione iſtius decretalis quærit hic Ioan. And. & in c. præſentium. de teſtib. lib. 6. in no- 4 uella, † vtrum ſicut hic non admittitur tertia productio teſtium reprobatoriorum reſpectu teſtium vnius partis, quando non reprobantur perſonæ, ita non debeat admitti, quando ageretur de reprobatione dictorum & non perſonarum. verbi gratia publicatis teſtibus actoris reus per indirectum vult eos reprobare, iuxta cap. ex tenore. infra eodem. & poſt teſtes productos ab ipſo reo ad reprobandum dicta priorum actorum vult ipſe producere teſtes ad probandum dicta teſtium rei, ꝙ etiam fieri pōt. 5 † quid ergo, ſi rurſum reus velit teſtes reprobatorios productos ab actore in dictis ſuis reprobare per nouos teſtes a ſe producendos, quæritur, vtrum poſſit? ſuper quo Ioan. And. hic, & in loco allegato videtur inclinare, ꝙ reus poſſit, & ꝙ non habeat locum prohibitio iſtius decretalis. Mouentur in effectu ipſe & do. Ant. de But. & Io. de Imo. qui tenent hanc partem, triplici principali ratione. Prima ratio eſt, quia cum teſtes regulariter in perſonis poſſint reprobari de iure, vt in cap. præſentium. ſupra eo. & in authen. ſi dicatur. C. de teſt. decretalis iſta prohibens tertiam reprobationem, eſt exorbitans a iure communi: ergo non eſt extendenda, iuxta glo. in cap. conſtitutionem. de regula. in 6. & regulam, quæ a iure, de regu. iur. eodem lib. Secunda ratio eſt melior, quia non videtur eadem ratio in ſtatuendo, ꝙ teſtis crib minoſus b non poſſit reprobari, vel aliter inhabilis, & in ſtatuendo ꝙ dicta teſtis, quæ quis prætendit falſa, non poſſint reprobari, quoniam teſtis, licet criminoſus, vel aliter inhabilis, poteſt tamen verum dicere, vnde lex non approbat præciſe hoc, neque coadiuuat falſitatem. & ideo in quibuſdam criminib⁹, exceptis multi teſtes inhabiles admittentur, vt patet in cap. licet Hely. & in cap. per tuas. infra de ſimo. & in cap. mediatores. de teſti. in 6. & l. in quæſtionibus. & l. famoſi. ff. ad leg. Iul. maieſt. Sed quando impediretur reprobatio dictorum, tunc approbaretur ipſa falſitas, quæ cum nullo modo poſſit bene dici, vel fieri, nullo caſu eſt approbanda. 22. quæſtio. 2. c. j. in fi. & in capitulis ſequentibus. Eſt enim contra Chriſtum, qui eſt veritas, vt ipſe dicit in euangelio. cum ergo non ſit eadem ratio, ergo non fiet extēſio, vt l. l. Iul. §. hoc cap. ff. de ritu nupt. & eſt optimus text. in c. licet Hely. circa medium. infra de ſimo. vbi pars allegabat, ꝙ licet in crimine ſimoniæ admitteretur accuſator infamis, non tamē debeat admitti teſtis, quia non erat eadem ratio, quoniam maius præiudicium infertur a teſte, quam ab accuſatore. Tertia, quia de falſitate poteſt dici poſt ſententiam, vt in ca. licet cauſam. & quod ibi no. ſupra de proba. & plene in c. cum venerabilis. infra de excep. ergo multo fortius debet admitti tertia probatio, & etiam vlterior ante ſententiam. Sed iſta ratio, cum reuerentia, non placet, quia de falſo non poteſt dici ciuiliter poſt ſententiā regulariter contra teſtes, vt plene traditur in d. c. licet cām. Præterea ſicut dicunt Moder. hic, ratio poſita in tex. ſcilicet vt ſit finis litibus, & cauſa infinitatis vitetur, eadem etiam ratio dicitur excludere volentem producere & poſt ſententiam & ante ſententiam. vnde iura, quæ dicunt poſt ſententiam poſſe dici de falſo, loquuntur quando non ſequeretur iſtud inconueniens. ideo Ioan. Cald. hic ſimpliciter tenuit opinio. quam tenuit Ioan. An. in illo c. præſentium. videlicet, ꝙ non admittatur tertia reprobatio dictorum teſtium. Primo per rationem Ioan. An. ibi, quia videtur etiam eadem ratio. Secundo, quia per reprobationem factam de teſte in dicto reprobatur etiam perſona, cum teſtis falſus in vno, ſit falſus in omnibus. 9. diſtinctio. c. ſed ad ſacras. & 3. quæſtio. 9. c. plura. & patet in c. fraternitatis. infra de hæret. & l. ſi ex falſis. C. de tranſac. Tertio, quia etiam teſtis criminoſus repellitur, quia præſumitur non dicere verum, vel dicere falſum, & tamen non admittitur reprobatio talis teſtis, ergo nec alteri⁹ falſitatis. do. Ant. hic, licet primo videatur tenere ſimpliciter dicta Io. An. poſtea refert Paulum de Eleaza. in c. teſtimonium. j̄. eo. diſtinguere, ꝙ aut aliquis vult reprobare dictum, vt reprobet perſonam, vel vt remoueat teſtem, non ſolum in eo quod probatur dixiſſe falſum, ſed etiam in eo, quod non probatur falſum dixiſſe, aut vult ſimpliciter repellere teſtem, quatenus dixit falſum. Primo caſu, quia non ſolum reprobatur dictū, ſed perſona, habeat locum iſta decretalis, vt nō poſſit fieri tertia reprobatio, ſecundo caſu ſit vera opi. Io. An. & in hoc videtur reſide- 6 re do. Ant. Ex qua diſtinctione no. ſin. † ꝙ licet regulariter falſus in vno, ſit falſus in omnibus, iſtud eſt verum ſi pars non alleget. Sed ſi pars ſimpliciter reprobet vnum dictum teſtis, tanq̄ falſū, & multofortius ſi expreſſe dixit non velle impugnare alia dicta teſtium, vī ꝙ ſit in ptāte partis ꝓ parte impugnare dictū teſtis, & pro parte approbare tacite vel expreſſe. d. Abb. Mod. ſimp̄r per rationes prædictas ſequitur ſn̄iam Io. Cal. quia f̄m aliā opi. poſſet protrahi lis in infinitū, quod eſt inconueniens. Nec ob. d̄t ipſe, dr̄ia Io. An. s̄. allegata, dum dicit, ꝙ ſi non admitteretur tertia productio & vlterior, approbaretur falſum, quia non approbatur, f̄m eum. Sed lex præſumit teſtem falſum non deponere, ſicut in non repellendo teſtem crīoſum, lex non approbat teſtē criminoſum, ſed præſumitur eum non eſſe crīoſum. Super iſta quæſtione placet mihi ſimpliciter opi. Io. An. quicquid dixerit Hoſti. in c. ex tenore. s̄. eod. qui dixit idem, quod Ioan. Calde. Et conſidera

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Ratio quippe adduci poteſt, quia probationibus fauendū eſt, vbi res eſt in obſcuro. Ay. Cra. conſ. 207. nu. 9.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ teſti qui ſe ſocium criminis facit, non creditur. Bero. q. 58. num. 2.

considera pro fundamento, ꝙ ratio decretalis nostræ est finis litium. i. vt lites non protrahantur in infinitum, vel vltra debitū. vnde stante ista ratione, si esset eadem ratio in reprobatione dictorum, quæ est in reprobatione personarum, vera esset contraria opi. quia propter fauorem publicum, qui est in litibus finiendis, vt l. properandum. in prin. C. de iudic. & l. j. ff. de vsucap. non solum fieret extensio per idētitatem rationis de casu ad casum, sicut in casu nostro, sed etiam de persona ad personam, vt patet in l. illud. & l. fi. iunctis gl. C. de sacros. eccl. & plene tradunt Moder. in l. si vero. §. de viro. ff. solu. mat. Sed ego non credo aliquo modo hic esse eandem rationem, vnde non debet fieri extēsio, vt dicit glo in simili in c. statutum. in ver. apostolicæ. de rescrip. in 6. & alia in c. j. eo. ti. li. 6. in ver. ad nos. ꝙ autem non sit eadem ratio, probo vltra dicta Io. An. quia testis, qui repellitur pro crīe, vel aliis qualitatibus ipsum inhabilitantibus, repellitur pro falso prēsumpto, non sic sicut probaretur inhabilitas, sed testis qui repelleretur pro falso & dolo non sic, sed facilius admittit lex excusationem a dolo præsumpto q̄ a vero, vt l. auxilium. in princ. & ibi per Bart. ff. de mino. ergo non est mirandum, si lex facilius approbat personam testis ad tollendam falsitatem præsumptā, si crimen probaretur, q̄ ad tollendam falsitatem veram, si esset probata. pro his text. in l. si filius. §. sequens quæstio. & quod ibi per gl. & Bar. ff. de fal. vbi patet, ꝙ quamuis instrumentum notarij falsum in vno capitulo, sit falsum in omnibus, hoc tamen non habet locum in communi falso, ideſt in falso præsumpto, secundum Bal. qui ita intelligit illum text. in l. 2. C. de fideicom. liber. Vnde dixit Bar. no. in l. si post diuisionem. C. de iur. & fac.
7 igno. †ꝙ quamuis notarius scribens nomen hæredis, ꝙ testator voce non expressit, sed nutu, puniatur tanquam falsarius, ꝓ hoc nomen non vitiatur testamentum in aliis capitulis, quia nō est proprie falsum, sed habetur pro falso, iuris prēsumptione, vt l. iubemus. in fi. C. de testa. facilius ergo videtur, vt ipsa ratio naturalis dictat, ꝙ propter bonū publicum excludetur facultas probandi falsitatem præsumptam, q̄ falsitatem veram. vnde videm⁹ in simili, ꝙ quædam personæ excusantur in criminalibus a dolo præsumpto, puta denunciatur publicus maritus & miles, q nō excusantur a dolo vero & manifesto, iuxta ea, quæ habentur in l. ab accusatione. §. denunciatores. ff. ad Turpil. bene facit tex. in simili, in c. licet causam. s̄. tit. proxi. Pro ista conclusione adduco tibi pulchram doctrinam Spec. in tit. de citatione. §. j. ver. quid si literis legati. & gl. ordi. & Io. And. in nouella in c. 2. de rescript. in 6. vbi etiam propter infinitatem vitandam prohibetur impetrans rescriptum cum clausula, & quidam alij, quos nominauerit, vltra quatuor, quos possit conuenire, non prætenditur modo ille tex. loquitur de impetrante separationē. cuius ratio, vt dixi, fundatur super infinitate vitanda, sicut decretalis nostra. vnde dicit Spec. in loco alleg. ꝙ dispositio illa trahitur ad impetrātem delegatum a delegato apostolico, quia in ipso est eadē rō, quoniam sicut Pontifex committens causam derogat iurisdōni episcopi iudicio ordinarij, ita & legatus apostolicus similiter derogat iurisdictioni episcopi, qui est iudex ordinarius. Sed si iudex denegetur ab episcopo, tunc, quia non præiudicatur iurisdictioni alicuius ordinarij, non habebit locum dispositio illius decretalis. vides ergo, ꝙ quando inducitur aliquid contra regulas iuris pro infinitate vitanda, non fit extensio ad casum, in quo licet sit absurditas infinitatis, non tamen ex parte personæ prohibitæ est eadem ratio. Confirmatur ista conclusio per no. singul. per Archid. & Io. An. in c. per hoc. de hæret. in 6. vbi volunt, ꝙ in crimine hæresis testes non possunt produci per partes post dicta testificata, & hoc est propter vehementem suspitionem falsitatis. & tamen in illo crimine admittuntur testes criminosi ad probandum, vt in c. in fidei. eo. tit. nec valet secunda ratio Ioan. Cal. qui dixit, ꝙ in reprobatione dicti sequitur reprobatio personarum, quia respondeo ꝙ hoc sequitur in consequentiā, & non principaliter propter indiuiduam fidem testis. nam ex hoc, ꝙ dixit falsum in vno, sequitur ꝙ non creditur sibi in aliquo. vnde non est inconueniens, ꝙ id quod nō permittitur principaliter, permittatur tamen in consequentiam, vt in c. super eo. de p̄bē. in 6. & bene facit gl. in c. non debet. de consangui. & affi. & text. in l. non existimo. ff. de admi. tut. sicut econtra propter principale prohibitum tollitur etiam id, quod venit in consequētiam, vt l. filius. §. sequens quæstio. ff. de fal. & ibi per Bar. Et hoc est, ꝙ dixit Bar. no. ad propositum, in auth. at qui semel. C. de probat. vbi voluit, ꝙ quamuis publicatis testibus dictum testis ꝑ se non possit reprobari, potest tamen reprobari vna cum persona. Præterea posito ꝙ pars quæ fundatur ex dicto falso, vult etiam confundere testis personam æque principaliter, videretur reprobare personam, sicut dictum est. quod tn̄ non potest esse verum, quia persona reprobatur per medium dicti. sed tamen hoc posito, adhuc esset dicendum idem in casu nostro, ex quo ista sunt inseparabilia, quia non potest reprobari persona, quin reprobet dictum propter regulam, quæ est, ꝙ quando concurrunt duæ qualitates contrariæ in dispositione, prima attenditur, quæ est fauorabilior, vt l. verum. §. fi. cum l. seq. ff. de mino. & bene facit tex. & quod ibi per Ant. de But. in c. dudū. j. de deci. & in c. causam, quæ. s̄. de rescrip. debebit ergo attendi qualitas, quæ admittit volentem probare, tum quia facultas probādi per se est fauorabilis, vt l. quoniam. in fi. C. de hære. tum quia habet pro se ius commune, sicut dicit Inn. sing. in fi. in c. auditis. j. de præscrip. & per prædicta etiam non placet mihi distinctio Pauli. s̄. relata ꝓ do. Ant. & etiam alia ratione. quia inquantum ipse vult, ꝙ pars possit sic reprobare dictum testis in vno cap. ꝙ non reprobetur in aliis, hoc non videtur esse possibile, cum fides testis sit indiuidua, in qua connectuntur omnia dicta testis, sicut plene scripsi in c. in nostra. s̄. eo. & traditur per Bald. & alios in l. si ex falsis. C. de transac. & in c. fraternitatis. j. de hære. per Inn. & alios, impossibile est, ꝙ pars eam diuidat, vt l. etiam. §. j. ff. de mino. & in reg. vtile, cum materia sua, de reg. iur. in 6. quinimmo Bart. vī velle in auth. at qui semel. præalleg ꝙ si constat iudici testem esse falsum, non potest fieri ex consensu partium, vel iudex debeat credere tali testi, licet alias probatio nulla possit per partes ratificari, secundum gl. in c. cum causam. in fi. s̄. eod. & in l. fi. & ibi per Bal. C. de testi. de quo aliquid dicemus in c. statim sequenti. vnde simpliciter teneamus sententiam Ioan. And. per supra dicta.
8 † Sed quæritur. & secundo, vtrum quod hic dicitur de testib. habeat locum in instrumentis, quæ quæstio habet duas dubitationes. prima est, vtrum si producitur instrumentum, verbi gratia ab actore, illud instrumentum habeatur pro prima productione testium, vt sic probatio ꝓpetat actori producenti instrumentum, nec possit fieri vlterior reprobatio. Secūda, numquid post secundam reprobationem factam per testes admittatur. tertia & vlterior, si fiat per instrumenta & non per testes. Super prima dubitatione concludit hic Io. An. & communiter Doct. ꝙ cum in materia exorbitanti & stricti iuris casus omissus debeat haberi pro omisso, vt l. si cum dotem. in prin. sol. mat. lex nostra, quæ loquitur de testibus simpliciter, non habebit locum in instrumentis. Ex quo sequitur, secundum Io. An. ꝙ testes, quos ꝓducit reus ad reprobandum instrumentum, capientur pro prima productione, ex quo deponunt super facto & non contra personas, quia quicquid dicunt testes deponentes super facto siue ꝓbando, isti dicuntur prima productio, ex quo alij testes non præcesserunt, cum patet. s̄. in hoc casu etiam super intentione actoris reo competit duplex reprobatio, vna ꝯ instrumētum, & alia ꝯ testes producendos per actorem ad reproba. testium suorum. Et idem esset eꝯ, si reus super sua exceptione produceret instrumentum, quia tunc ipsi actori competeret duplex reprobatio & reo vna tantum, sicut in casu præcedenti, vna tm̄ cōpetit actori, & hanc sn̄iam communiter approbant omnes. Ex qua habes no. sin. ꝙ dispositio iuris, quæ loquitur de teste, ēt permittēdo, non trahitur ad instrumētum, sicut hic lex, quæ loquitur de prima productione testium actoris, non hz locum in productione testis facta per ipsum, vt hr̄ pro prima productione testium, & ista dicta possunt esse vera, q̄n instrumentum productū ab actore impugnaretur ꝓp falsitatem dicti vel scripti in instrō, sed q̄n instrumentum productum impugnaretur propter personā notarij: puta quia diceretur non esse notarius, vel esse ꝑdemnatus & depositus ab officio, tunc est satis dubium, vtrum procedat,
a quia ex quo impugnatur persona notarij, a de directo repellit quodammodo quidam testis, qui ex auctoritate authētica scripturam. & sic vī esse eadem ratio, quæ q̄n repellitur testis ratione communis, vel alterius inhabilitatis. ergo vī fieri extensio, qa ista est regula, ꝙ vbicūq; dispositio est fauorabilis propter fauorem publicum per identitatem rationis semper fit extensio de persona ad personam, sicut s̄. dixi in alio articulo, vt tradūt Moder. in d. §. de viro. & bene facit quod singu. no. Archi. & Io. An. in c. in fidei. de hære. in 6. dum volunt tex. & gl. ibi positæ, ꝙ dispositio illa, quæ loquitur in iudice inquirēte propter fauorem publicum, habeat locum etiam in accusatore. finaliter non est recedendum a communi sententia, maxime quia nomē instrumenti respectu testium, est quoddam genus, sub quo continentur & testes & multæ species probationis largo modo, vt in c. peruenit. j. tit. proxi. el primo, & l. 2. ff. de fi. instru. & l. notionem. §. instrumentorum. ff. de ver. sig. quod ergo dispositio facta de instrīs traheretur ad testes, vbi esset eadem ratio, istud esset facili⁹, ex quo testis potest comprehendi sub ista appellatione, vt probatur in d. c. peruenit. Sed econtra, vbi fit mentio de testibus, dispositio trahatur ad instrumenta, hoc non potest eodem modo dici, per tex. no. quem ibi ponderat Barto. ad hoc, in l. tutores. ff. de admi.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ notariatus consistit in facto, ideo probari dēt, quādo negatur qualitas notariatus. Ay. Cra. cons. 72. nu. 1. li. 1. & cons. 172. num. 16. Præsumitur tamen propter antiquitatem temporis vltra centum annos. Idē cons. 274. nu. 14. lib. 2.

de admi.tut.per quem Bar.dicit,ꝙ quando fit mentio de tutore in vltima voluntate,ſed non poteſt conuenire,hoc nomen proprie exponit pro curatore,& comprehendit curatorem,qa plus eſt tutela quam cura,vt l.pater Seuerinam.§.j.ff.de condi.& demon.vt ſæpe exponitur tutor,id eſt curator.ſed non econtra, qa curator eſt quædam ſpecies tutelæ,largo modo ſumpto, & minus continet quam tutela, ſi teſtator dat curatorem in teſtamẽto,non exponitur pro tutore, quia id quod eſt minus non continet id quod eſt plus. In ſecunda autem dubitatione concludit Io. And.& recte,ꝙ licet tertia reprobatio teſtium ſit prohibita p teſtes,non tamen eſt prohibita per inſtrumenta,quia negatiue non eſt eadem ratio in prohibendo inſtrumenta, quæ eſt in prohibendo teſtes,& in c.cum dilectus.j.de fi.inſtru.vt patet ex no. in c.j.de cenſi.in 6.in glo.& in l.teſtium.in fi. C.de teſti.in quibus locis enumerantur caſus, vbi admittitur probatio per inſtrumentum & non per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſi indiſtincte mortui ſunt,atteſtationes receptæ per arbitros faciunt fidem,ſin autem in electione illius eſt contra quem producuntur, an velit eſſe contentus prioribus dictis,an velit ipſos de nouo produci.*
2 *Compromiſſum factum cum rectore eccleſiæ,tranſit ad ſucceſſorem, licet compromiſſum ſimpliciter factum ad hæredem non tranſeat.*
3 *Acta iudicij qualiter authenticentur, vt fidem faciant coram alijs iudicibus.*
4 *Arbitro diu abſuturo a compromiſſi loco, an etiam partes iudicem ordinariũ adire,vel impetrare delegatum poſſint.*
5 *Acta ordinaria coram arbitro facta, an perire coram iudice ſubrogante videantur.*
6 *Producere iterum teſtes,pars contra quam ſunt producti,an teneatur, nolens habere rata dicta eorum.*
7 *Teſtium examinatorum coram arbitro, diſpoſitio huius decretalis, an coram arbitratore examinatos comprehendat.*
8 *Confeſſio coram arbitro facta,quando dici poſſit iudicialis.*
9 *Sententia per arbitrum lata,an infamet ſicut ſi fuiſſet per iudicem lata.*

CAP. L.

1 PRæſentata. †Atteſtationes receptæ per arbitros faciunt fidẽ,ſi teſtes mortui ſunt indiſtincte.ſi nautem in electione illius, contra quem producuntur, eſt an velit eſſe contentus prioribus dictis,an velit ipſos de nouo produci. h.d.ſecunda eſt ibi,diſcretioni veſtræ.tertia eſt ibi, ſaluo iure. Primo not.ex iſto
2 tex.ibi,inter quondam R.prædeceſſorem ſuum,† ꝙ cõpromiſſum factum cum rectore eccleſiæ tranſit ad ſucceſſorem, licet compromiſſum ſimpliciter factum non tranſeat ad hæredem, vt in c.fi.ẽ.de arbi.& l.diem proferre. §.ſi quis litigatorum. ff.e. & hoc eſt ideo ſecundum Lau.& Vin.hic,& etiam do.Ant.qui ita refert,quia ꝓmiſſum fuit factum nomine eccleſiæ, quaſi ſentiant ꝙ ſecus ſit, ſi ſit factum nomine perſonæ, v.g.expreſſo nomine proprio ipſius compromittentis,intellige tamen,ꝙ interuenerit auctoritas ſuperioris, alias non tranſiret ad ſucceſſorem in eccleſia, vt in c.veniens.& c.de cætero.ẽ.de tranſac. & in c.peruenit,ẽ.de arbi.ſuper quo vide quod no. Doct.in c.fin. ne prela. vi.ſuas.dom. Abb.intelligit & melius ꝙ in dubio etiam ſi non ſit factum nomine eccleſię, nomine ipſius videatur factũ. tu dic clarius ꝙ etiam ſi nomine proprio ſit factum, ex quo cã poterat ad eccleſiam ſolam pertinere, quia agebatur de iuriſdictione archidiaconatus,in dubio videtur factum nomine eccleſiæ,iuxta ea, quæ traduntur in l.poſt mortem. ff. quando ex facto tu.& l.j.§.nunciatio ff.de oper.no.nun.per Bart.hoc tamen eſt limitandum, quando compromiſſum hincinde fieret inter ipſas eccleſias,quæ non poſſunt mori.12.q.2. c.liberti.& in c. ſi gratioſe.de reſcri.in 6.vel inter eccleſias, vel aliquam vniuerſitatem.ſed quãdo compromiſſum fieret inter eccleſiam, & priuatum hominem,etiam clericum,dummodo ageretur de reb. ſui patrimonij:tunc niſi ex parte priuati, cum eſſet facta expreſ-
3 ſa mentio hæredum,etiam ex parte eccleſiæ, compromiſſum a non tranſiret ad ſucceſſorem,vt claudicaret,vt eſt caſus in ſimili in l.ſed interpellatur.§.fi.ff.de arbit.per quem tex.ibi ita determinat Cy.in q.noſtra,& Bal.refert, & idem tenuit olim Odofr. cuius dicta refert Guil.in Spec.in tit.de arbit.§.finitur.ver.quid ſi prælatus.& q̃uis ibi ita ſe bene non expediat,mens tñ ſua videtur eſſe ſecundum diſtinctionem prędictam.Secundo no.ibi,ſi-
3 gillorum ſuorum impreſſione, &c. nã hic videtur caſus no.† ꝙ acta iudicij authenticantur, vt faciant fidem coram aliis iudicibus per ſigilla ipſorum iudicum.de qua materia dic, vt tradunt Inn.& Mod.in c.2.j.de fi.inſtr. Tertio no. & ſingulariter, in ver.
4 & aliis, † ꝙ qñ arbiter eſt diu abſuturus a loco compromiſſi nõ ſolũ ipſe ꝑt iuſte deponere õmiſſionẽ ſibi faciam, vt l.licet.& l. ſi qua.in prin.ff.de arbi.ſed etiam ipſæ partes,vel altera ipſarum poſſunt adire iudicem ordinarium, vel impetrare delegatum a ſuperiore ſine metu pœnæ.& hoc tenet hic Hoſti. & communiter Doct.licet ſi vna partium iret ad iudicem ſine iuſta cauſa incideret in pœnam compromiſſi,vt l.ſi quis rem. & ibi no. ff. de arbit. Vides etiam hic, ꝙ hic ponderatur abſentia alterius ex arbitris a loco compromiſſi quo ad faciendum nouam commiſſionem,ſed ex eodem ver.ſecundum Doct.hic, licet glo.ibi ꝺicat & non recte, limitatur ſingulariter text. in l. non diſtingue-
b mus.§.ſacerdotio.ff.de arbit. vbi dicitur,ꝙ arbiter [b] excuſatur a compromiſſo,ſi ſuperuenerit ſibi ſacerdotium. nã illud eſt verum in eo,qui prius non erat ſacerdos · ſed ſi ſacerdos acceptat compromiſſum,licet poſtea efficiatur Archiepiſcopus, vel Epiſcopus,& ſic mutẽ in altiorem gradum,tamẽ non poteſt ſe excuſare.pro quo facit litera, quæ non ponderat aſſumptionẽ ad maiorem gradum,ſed diſtantiam a remotis diuturna abſentia. & pro primo dicto videlicet,ꝙ pars poſſit ſine metu pœnæ adire iudicem,bene facit tex.in l.ſi longius.in prin. ff. de iudic.& l. pe.§.fi.de vac.mune.qa ſi quãdo iudex eſt abſuturus diu, pars poteſt impetrare alium iudicem loco illius,vt probant dictæ leges,ergo ſimiliter poterit adire iudicem loco arbitri,qui eſt ſi-ꝑis iudici,vt l.j.ff.de arbit. Quarto no.in ver. mandamus.ibi,iudex
5 huiuſmodi acta.†ꝙ acta ordinaria facta coram arbitro, non videntur perire coram iudice ſubrogante, & hoc communiter tenent hic Doct.quando partes ita expreſſe conueniſſent, vel quãdo hoc faceret ſuperior hñs ſupremam poteſtatem, ſicut ſummus Pontifex.& ita intelligunt iſtum text.hic. vbi autem alterũ iſtorum non interueniret, quid iuris ſit, dicemus tibi in proſecutione materiæ. Quinto no. ibi, vt idem admittatur iterum,
6 vt hic per Mod.& bene,†ꝙ pars contra quam teſtes ſunt producti,non tenetur,ſi nõ vult habere rata dicta teſtium, ipſos iterũ producere,ſed ſatis eſt ꝙ conſentiat,vt producantur.ſimilia verba ponit tex.in l.fi.circa prin.C.de teſti. Ex quo infertur,ꝙ expẽſæ, quæ ſunt faciendæ in teſtibus producendis, ſunt faciendæ ꝑ partem aduerſam, quæ illos producet. quæſtio decidetur in §. venturus.licet lo.Cal.hic aliter dixerit,male intelligens iſtũ tex. intellexit videlicet ꝙ pars, quæ non vult habere ratas atteſtationes,ſit illa quæ habeat teſtes producere, cuius contrarium manifeſte innuunt iſta iura, vt patet ibi,conſentiant, &c. Aliud eſt enim conſentire,ꝙ fiat actus,& aliud facere actum. Ex illo etiã ver.habes no. ꝙ non requiritur in terminis decre. conſenſus vtriuſq; partis,ſed ſufficit conſenſus & probatio partis, ꝺ quã teſtes ſunt producti. Secus eſſet,ſi atteſtationes eſſent oĩno nullæ, vt patet in c.cum cauſam.in fi.ſ.ea.ſecundum Docto.& pro declaratione materiæ huius decretalis,quærunt hic d.Ant. & Mo
7 der.†vtrum,ꝙ hic dicitur de teſtibus examinatis coram arbitro, habeat locum in teſtibus examinatis coram arbitratore. ſuper quo do.Ant.referendo do.Bar.breuiter in l.fi. C.de teſti. diſtinguit,ꝙ aut arbitrator recepit teſtes ſolenniter in forma iuris, ſicut ſi fuiſſet iudex vel arbiter, & tunc iſti teſtes faciant fidẽ: aut recepit eos non in forma iuris,& tunc non faciant fidem,qa nõ videntur teſtimonia recepta, neq; iudicialiter, neq; quaſi iudicialiter,ergo non creditur eis,vt l.3.§.diuus. ẽ.de teſti. do.Abb. Mod.hic ponit multa verba,& in effectu adducit duas rõnes, ꝑ quas concludit,ꝙ ſiue recipiantur in forma iuris,ſiue non, non eſt credendum iſtis teſtibus coram iudice. Prima ratio ſua ſtat in hoc,quia ſecundum Inno.in c.Quintauallis.j.de iureiur.arbitrator non procedit iudicialiter,nec quaſi iudicialiter, vnde ſm eum,non eſt vis, ſiue faciat litem conteſtari coram ſe,libellũ offerri,& ſimilia,ſiue non, quia poteſt ſine iſtis ſolennitatibus extraiudicialiter procedere. vnde cum ſemper & in oi caſu non procedat ad inſtar iudicis,ſicut facit arbiter, non credetur teſtibus exaĩatis coram ipſo. Secundo, ꝺt ipſe, iſti teſtes coram arbitratore examinantur in iudicio ſummario ad alium finem.ſ.ad decidẽdũ litẽ,nõ ꝑ viã iuris, vt l.ſi de meis. §.recepiſſe. & ibi no. ff.de arbi. ergo non debent prodeſſe coram iudice ad finem pronunciãdi de iure,iuxta c.veniens.ẽ.eod.& in c.cum in tua.vnde nec ſibi placet diſtinctio Bar.nec dictũ do.Card.Flo. qui tenuit, ꝙ indiſtincte iſti teſtes faciant fidem coram iudice.licet.n.ſecundum eum,aliqñ appone arbitri, arbitrator largo modo cõprehendatur.l.ſi ſocietatem.§.arbitrorũ.ff.pro ſoc.nihilominus in caſu noſtro non venit ꝓp diuerſitatem rõnis, quia vnus ꝓcedit ad inſtar iudicis,& alter non, ſicut ẽt in multis aliis appone arbitri, non venit arbitrator,iuxta dĩas, quæ ponũtur inter eos in c.Quintauallis.j.de iureiur.tu aũt aduerte,quia Bar. & Sal in illa l.fi.ſimpliciter referunt Iaco.de Butr. tenere ſine diſtinctione Bar.licet Bar.illam appropriet Iac. But. ꝙ teſtes producti coram arbitratore non probent coram iudice. & pro iſta concluſione facit tex.cum gl.& quod ibi no.Doc.in auth.decernimus. C. de arbit. dum volunt quòd diſpoſitio in materia correctiua facta

de arbitro

ADDITIONES.

a VIN. GOD.Adde,ꝙ compromiſſum de re eccleſiaſtica,& ſpirituali,in laicũ arbitratorem fieri poteſt. Grat.conſ.87.nn.10.lib.1.

b VIN. GOD. Nota,ꝙ arbiter non poteſt ferre ſententiam partibus abſentibus,etiam per contumaciam. Goz.conſ.100.nu.3. tamen in laudo ferendo non tenetur citare partes.ibidem,nu.17.

de arbitro non trahatur ad arbitratorem. Secundo pro ista conclusione facit optime quod tradunt Cy. & Bal. per illum text. in l. quod tempore. C. de resti. mili. & in l. 2. in vltimo verbo. C. de eden. vbi Bal. posuit. vbi volunt no. ꝙ licet iudex in iudicio summario vltra naturam ipsius iudicij recipiat testes plene, sicut si reciperet in iudicio plenario: nihilominus si factum testis in iudicio plenario erit idem dicendum & fortius in casu nostro, qñ vt arbitrator plene recipiat testes: secꝰ si esset arbiter vel iudex, quia nihilominus arbiter est & non arbitrator propter naturã cognitionis, videtur ꝙ testes non faciunt fidem coram iudice, licet Iac. de But. in l. fi. C. de reb. cre. & iureiur. dixit ꝙ si arbitrator procedit secundum ordinem iuris, efficitur arbiter, & tenet̃ pronunciare vt arbiter, & non vt arbitrator, hoc tamen non approbatur communiter, quia patet per hoc ꝙ aliquis eligitur arbitrator, videtur quidem sibi data potestas procedendi extraiudicialiter & non seruato iuris ordine, si tamen velit iuris ordinẽ seruare in procedendo, potest quidem & etiam ferre sententiã de iure, & tamen dicetur arbitrator & non arbiter, quia non repugnat naturæ arbitrationis, ꝙ possit & procedere de iure & ꝓnunciare de iure. & ita tradit singu. Io. An. in addi. Spec. in titu. de arbit. §. fi. ver. quid si compromissum. & sequitur do. Ant. de But. in quarta differẽtia in c. Quintauallis. de iureiur. & per istas rationes patet, ꝙ quandocunque procedat, non procedit quasi iudicialiter. dom. Ant. in illo c. Quintauallis. in 14. differentia, expresse reprehendit Bar. in d. l. fi. C. de testi. Sed contra ista pro dictis Bar. multum facit tex. in cle. sæpe. in fi. de verb. sign. vbi tex. vult, ꝙ ille qui potest procedere de plano, sine strepitu, &c. possit in totum vel in partem obseruare ordinem iudiciariũ, si vult. & dicetur tunc cognitio facta plenarie, licet virtute commissionis possit procedere summarie. Similiter videmus in clem. j. de offi. deleg. in glo. ordi. ꝙ executor deputatus ad prouidendũ, qui potest procedere extraiudicialiter, nihilominus in procedendo in forma iudicij efficitur efficit ordinem iudiciarium parem, ergo idem dicemus in arbitratore, ꝙ quantum ad actum, quem
a exercet vt arbiter, [a] dicatur arbiter, licet in aliis actibus procedat vt arbitrator, sicut sentit gl. in d. cle. vnica. dum vult, ꝙ qñ executor citauit partem, & sic assumpsit partes iudicis, possit tamẽ postea vt executor non admittere excipiẽtẽ. Prẽterea contra illam doctri. Cy. & Bal. s̃. alleg. tenet do. Ant. de Bu. in c. causam, quæ. s̃. eo. & Iac. But. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex q. cau. maio. pro quibus multum facit tex. in d. cle. sæpe. Vnde articulus remanet dubius. finaliter omnibus recte ponderatis, placet mihi con. do. Ant. in d. c. Quintauallis. & Moder. hic no. per rationes ipsorum, quia dato ꝙ arbitrator, ꝙ recipit testes in forma iuris, recipiat eos vt arbitrator, & non vt arbiter: si tamen esset omnino eadem ratio in arbitratore, quæ est in arbitro, quia sub appellatione arbitri largo modo potest venire arbitrator, dicendum esset, prout dixit Bar. in d. l. fi. dispositio enim facta sub nomine officij, trahitur ad aliud officium habens omnino eandem potestatem, vt l. 2. §. si iure. vers. & si quidem, & ibi per Bar. ff. ad Tertul. Vnde dispositio etiam pẽnalis, quæ fit de iudice ordinario vel delegato, trahitur ad arbitrum iuris, licet non sit ꝓprie ordinarius, neq; delegatus, vt ait Io. An. no. in tit. de recusa. §. fi. ver. sed nunquid. & tenent Mod. in c. fi. j̃. de re iudi. & gl. est no. in c. j. in ver. in iudicio. li. 6. & istud consonat regulæ communi, quæ vult, secundum Mod. in l. si vero. §. de viro. sol. mat. ꝙ in materia exorbitanti, dummodo non sit multum odiosa, fit extẽsio de persona ad personam, quando vna persona potest cõprehendi sub altera, saltem ex vi vocabuli lata. & hoc est, quod dicit Bal. no. per illum tex. in l. ex facto. ff. de neg. gest. dum vult, quod dispositio facta de vno officio, trahatur ad alium, quãdo est eiusdem potestatis, & sic in qua est eadem ratio. Sed in quæstione proposita subtiliter considerando, sicut ego scripsi in sim. q. in c. causam, quæ. s̃. eo. non videtur esse omnino eadem ratio, quia possibile est, ꝙ licet arbitrator receperit testes in forma iuris, vt pars producens testes, vel pars aduersa in probãdo, vel in reprobando, ꝙ non habuerit tantam diligentiam, sicut si fuisset processum coram iudice, vel arbitro, quia arbitrator potest credere veritati, licet forte non ita de stricto iure probatur, vt in fi. tradit Bal. in l. solam. in fi. C. de testi. vel quia non fuisset forte admissurus aliquas exceptiones, quas admitteret iudex & arbiter, cũ arbitrator procedit de æquitate, vel quia concedit pars, quæ poterat reprobare testes, ꝙ arbitrator inspecta veritate, non tm̃ inferret sibi præiudicium per dictos testes, sicut iudex vel arbiter. Vnde propter minus præiudicium non curauit ita diligẽter reprobare personas vel dicta. quinimmo dispositum in arbitro, non vr̃ trahi ad hunc arbitratorem, sicut videmus, ꝙ licet testes qñ agitur ciuiliter, dummodo recipiantur in forma iuris, nihilominus non probant ad condemnationem in iudicio crĩali propter maius præiudicium, quod infertur in illa cã, vt l. 2. §. hoc edicto. & ibi per Bar. ff. vi bo. rap. & per hanc similitudinem ego dixi in d. c. causam, quæ. ꝙ testes recepti in iudicio summario, quod est summatum gestum, quia snĩa nõ infert plenum præiudicium, non probant in iudicio ordinario, & illo casu sum secutus dicta Cy. & Bal. in locis s̃. alleg. quæ secutus forte non essem, si alia ratione iudicium esset summarium: puta ex cõmissione superioris, vel propter priuilegium causæ. exemplum in cle. dispendiosam. de iudi. & isto modo intelligo tex. in cle. sæpe. in fi. qui videtur probare, ꝙ si in iudicio summario proceditur ordinarie, dicatur ordinarie processum, & sic plene cognitum, & isto modo modifico, quæ scripsi in c. causam, quæ. siue sit cognitum ordinarie in totum, siue in partẽ, quia intelligo quatenus est ordinarie processum, ꝙ dispositio facta de vna specie officij, non trahat̃ ad aliam, vbi non est eadem ratio, vt est glo. in c. dispendiosa. §. reus quoque. de rescr. in 6. & licet Io. An. in ti. de recusa. §. fin. s̃. alle. velit, ꝙ licet iudex ordinarius vel delegatus a Principe pos-
b sint committere vices suas, non tñ idem erit in arbitro [b] iuris, q tñ habet iurisdictionem, & est iudex. & ꝙ acta facta coram arbitratore non probent coram arbitro vel iudice, tenet Dy. & Bal. in l. si de meis. in §. recepisse. ff. de arbi. Secundo adde dictis Docto. hic, inquantum d. Ant. referens dicta Pet. & Cy. in l. vna. C. de confes. & Io. An. qui ista dicta videtur sequi in ti. de confes. §. nunc videndum. ver. quid de confessione. tenet, ꝙ confessio facta coram arbitro, valet tanq̃ confessio extraiudicialis. Ex quo infertur, ꝙ nec habet executionem paratam, neque facit fidem tanq̃ iudicialis, etiam si sententia arbitri esset emologata, & sic hr̃et executionem, sicut snĩa iudicis, iuxta l. cum antea. C. de arbi. & quod do. Abb. & Io. de Imo. hic non approbant. Mouẽtur subtiliter ratione, quia cum tex. in l. cum antea. in fi. intendat inducere aliquid de nouo vltra ius vetus, vt patet per verbum statuimus, positum in tex. iuxta ea, quæ habentur in c. consultationi. s̃. de temp. or. dicatq; standum esse testibus, & confessionib. factis coram arbitro, manifeste datur intelligi ꝙ ille tex. vult cõfessionem factam coram arbitro facere fidem tanq̃ iudicialem: alias nil induceret de nouo, quia omnino etiam ante illam l. ꝓfessio illa valeret, vt extraiudicialis, sicut dicimus de confessione facta coram iudice incompetenti, vt plene traditur in c. at si clerici. in prin. s̃. de iudi. & hoc videtur sentire Bar. in l. vna. in prin. C. de confes. & in l. non fatetur, in pulchra quẽstione. ff. eo. & ita
8 transeunt communiter Mod. † I u vero considera diligentius ꝙ aliquando quæritur vtrum ista confesio possit dici iudicialis, vel quæ habeatur pro indicio aliquo ad effectum probatiuũ. Aliquando quæritur vtrum possit dici quo ad effectum inductiuum vcz, vt habeat executionem paratam vt sententia & sicut habet cõfesio facta coram iudice, vt l. post rem. ff. de re iudi. & l. vna. C. de confes. & hoc est quod tetigit hic dom. Ant. ad quod Moder. non bene prospexerunt. Primo casu indubitanter credo confessionem censeri iudicialem, i. haberi pro iudiciali, quo ad omnes effectus probatorios. & vltra rationem subtiliter assignatam adduco duas alias. prima est, quia si probatio facta ꝑ testes coram arbitro habetur pro iudiciali, alias nõ probaret coram iudice, vt in textu nostro: multo fortius ipsa cõfessio, ad cuius validitatem vt dicatur iudicialis, & reus ex illa possit condẽnari, nõ requiritur ordo iuris, vt si probatur per testes, vt in c. fi. s̃. de resti. spol. & ibi no. & tradit Inno in c. qualiter & qñ. el 2. j̃. de accu. & Bar. in l. si confessus. ff. de custo. reo. inde est ꝙ confessio facta in iudicio summario, semper facit fidem in plenario, vt no. Inn. in c. cum dilectus. s̃. de or. cog. quæ tamen non est in testibus, vt in c. veniens. & ibi no. j̃. eo. Præterea cum text. in d. l. cũ antea. in fi. simul inducat de confessione & de testibus productis coram arbitro, quod eis debet stari vniformiter, & secundũ eandem qualitatem, ergo sequitur ꝙ de vtroq; velit determinare, iuxta l. q̃uis. C. de impube. & aliis substi. & l. iam hoc iure. §. j. ff. de vulg. & pupil. sicut igitur testes habentur pro productis in iudicio, quia alias non probarent, vt l. 3. §. idem diuus. ff. de test. ita & confessio. & hoc credo esse verum siue sentẽtia arbitri sit emologata vel emologabilis siue non, quia iura simpliciter dũt probationibus factis coram iudice esse standum cum distinctione hic posita. & hoc tenet Bald. assignans rationem diuersitatis inter snĩam & acta in d. l. fi. C. de test. Secundo casu debes cõsiderare tres casus. nam aliqñ ꝓfessio fit coram arbitro cuius snĩa nõ est emologabilis: puta qñ fuit factum ꝓmissum cũ pẽna sine clausula rato manente contractu, sicut dicit gl. in l. j. ff. de arbit. &

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, an a sententia arbitri possit appellari stante statuto, ꝙ non, uide Soc. iun. cons. 48. nu. 35. & nu. 49. & 61. & arbitrorum omniũ præsentia requiritur de iure ciuili, de iure autem canonico saltem absentis citatio. ibidem nu. 48. lib. 1.

b VIN. GOD. Differentiã inter arbitrum, & arbitratorem, ponit Alex. consi. 22. nume. 10. lib. 5. Arbiter enim est ille, qui habet iudicare secundum ordinem iudiciarium. Arbitrator autẽ est ille, qui assumitur de iure & de facto, ita Alex. post Bar. cons. 13. col. 3. li. 1. & ideo potest partes lædere. Alex. consil. 254. col. 2. lib. 6. & tollere de parte una & dare alteri. Alex. cons. 62. num. 17 lib. 7. & Soc. cons. 220. col. 1. lib. 2.

bit. & tunc non est dubium, q̃ confessio non habet executionē paratam, quia nec ipsa sententia haberet. aliquando sententia arbitri est emologabilis: & tunc considera duos casus, quia aut est lata sententia per arbitrum & emologata, aut nulla sentētia est lata. primo casu licet hoc non tangant, dicendum est, q̃ confessio non erit exequibilis, quia confessio meretur executionē ex eo quod confessus habetur pro condemnato, vt l. vna. C. de confes. quod non est verum quando post cōfessionem expectatur sentētia, puta quia præcessit libellus, &c. vt ibi declarat Bar. in l. j. ff. eo. vnde si præcedit confessio & sequitur sententia, satis est, q̃ sententia ipsa sit exequibilis, quia lex non vtitur remediis superfluis, vt l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt le. no. caue. & l. j. §. dixit aliquis. ff. de publi. Sed tertio casu relinquitur in dubio, videlicet quando confessio fuit facta coram arbitro, nec est secuta sententia, in quo casu videtur dicendum q̃ ista confessio habet executionem paratam, sicut si esset facta corā iudice. & primo quidem per gl. valde no. in l. quid ergo. §. ex compromisso. ff. de his qui no. infa. vbi gl. sentit, q̃ confessio facta coram arbitro, reguletur a sententia ipsius arbitri. vnde infert ibi, q̃ sicut sententia arbitri non infamat, ita nec confessio. ergo videtur q̃ illū effectum operetur confessio, quem operatur sententia. Præterea sicut promissio facta inter partes de parendo sentētię, quia subrogatur loco sententiæ, habet executionem paratam, vt sentētia, vt est casus singularis in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. & ibi per Bart. & plene traditur per Moder. in c. si quando. s̃. de offi. dele. vbi bonus tex. ita videtur de confessione, quæ est facta coram arbitro, quia subrogatur loco sententiæ. posset eñ arbiter facere preceptum sicut iudex, quando libellus non præcessit, secundum Bar. iuxta l. si debitor. ff. de iudic. vel etiam si libellus præcessit, dummodo iudex eligat quomodo ferret sentētiam, secundum Io. An. in addit. Spec. cuius dicta referunt Moderni in l. debitoribus. ff. de re iudicata. videtur q̃ similem effectum talis confessio debet sortiri, quem haberet sententia arbitri, si esset emologata. His tamen non obstantibus, in hoc casu sequor sententiam Cy. & Pet. & Io. And. in locis s̃. allegatis, licet Bar. sentiat contra in l. vna, in fi. C. de confess. & pro veritate cōsidera, q̃ aut tu dicis hanc confessionem esse exequibilē ex eo, quia arbiter equiparetur iudici per l. j. ff. de arbi. Et sicut cōfessio facta coram iudice meretur executionem, vt l. post rē. ff. de transac. ita & facta coram arbitro. aut tu dicis, quia ideo ista cōfessio sit exequibilis, quia cum hodie sententia arbitri emologata meretur execu. per l. diem proferre. §. stari, &c. videtur q̃ inductū in sententia extendatur ad cōfessionem factam coram arbitro. sed primum est falsum & contra tex. in l. quid ergo. §. ex cōpro-
9 misso. præallegata. vbi Iurisconsultus sic arguit, †q̃ immo sentē tia per arbitrum non infamat sicut lata per iudicem, quia non per omnia equiparantur arbiter & iudex, & sic manifeste datur intelligi q̃ equiparantur. l. j. ff. de arbi. non tamē potest argui de iudice ad arbitrum quo ad effectus qui ex facto iudicis oriūtur sed solum quo ad modum procedendi ordinarie inductū. Pro qua conclusione facit optime tex. cum gl. in l. si cum dies, §. fin. ff. de arbit. vbi patet q̃ condemnatis ab arbitro non datur tēpus quadrimestre, sicut condemnatis a iudice. secundum etiam nō videtur posse dici, quia cum tex. in l. cum antea. C. de arbi. inquātum vult q̃ sententia arbitri emologata habet executionem, & inducat dispositionem exorbitantem a regulis iuris, dispositio facta in sententia intelligitur de sententia vera. Confessus au-
a tem non est condemnatus [a] vere, sed habetur pro cōdemnato. ergo & propter hoc quia habetur pro condemnato, confessio efficitur exequibilis, si est facta coram iudice, vt in d. l. vna. C. de confess. sicut ergo dispositio loquens de vera confessione simpliciter non trahitur ad confessionem fictam, vt est gl. no. in l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci. quam approbat Bar. in l. eius qui delatorem. in fi. ff. eo. tit. & Bald. in l. 2. C. de eden. ita dispositio facta de vera sententia non trahetur ad fictam. & ad materiam vide tex. & quod ibi no. in l. si tutor. C. de interdic. mat. Et per ista sufficienter sit expressus & expeditus iste ar. & quia sicut dixi in no-
4 tabilibus glo. prima tenet, q̃ ille qui tempore compromissi erat sacerdos, si postea efficitur archiepiscopus vel episcopus nō cogatur sententiam dare, reprehenditur communiter a Doctoribus. debes scire, q̃ do. Abb. Moder. hic defendit istam glo. & recte iudicio meo, q̃m ratio tex. in l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de arbit. est, vt laicus effectus sacerdos non cogitur dare sententiā, quia est occupatus in religione & sacris. qua ratione attenta sequitur, q̃ cum episcopus vel archiepiscopus lōge magis sint occupati quam simplices clerici in administratione rerum spiritualium. 40. distin. c. ante omnia. 8. quæstio. j. c. qui episcopatum. adhuc stat ratio illius tex. vt propter superuenientiā maioris occupationis debeat recusari. Pro ista conclusione facit, quia non potest negari quin episcopatus vel archiepiscopatus sit diuersus ordo a sacerdotio, vt patet 21. distinct. c. cleros, & traditur in procœmio sexti. per glo. q̃ sacerdos simplex, qui acceptauit compromissum, licet præiudicauerit sibi in vno ordine, non tamen videtur sibi præiudicasse in alio ordine postea superuenienti, nedum si alias ordo esset maioris ponderis, etiam si esset æqualis. casus est nota. ad propositum in l. non distinguemus. §. item siquis Romæ. in ver. nec interest. ff. de arbi. vbi tex. dicit, q̃ licet ille qui existens legatus Romæ facit compromissum, non obstante legatione, in qua fecit compromissum, teneatur coram arbitro respondere durante illa legatione: secus tamen est si compromissum fiat in vna legatione & aliquis citet coram arbitro in alia legatione de nouo sibi concessa, quia quo ad illam nouam non videtur sibi præiudicasse.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Condemnatus dicitur rite condemnatus. Tho. Gram. decis. 27. nu. 5. & 6. & nota cautel pro condemnato ad mortem, ut eius exequutio differatur, & qualiter quis possit euadere, tradit Cæpol. caut. 1 & 2.

SVMMARIVM.

1 *Testibus etiam religiosis sine iuramento, parte contradicente, non creditur.*
2 *Frater minor & alij religiosi in causis ad suam ecclesiam pertinentibus, testes esse possunt.*
3 *Fratres minores & alij religiosi, extra causam sui monasterij inter laicos, an esse possint testes.*
4 *Professionis ad essentiam & necessitatem probandæ, an scriptura requiratur.*
5 *Custos fratrum minorum, tanquam prælatus religiosum sibi subditum, an vendicare possit.*
6 *Professio præsumptiue, an probetur per solum ingressum religionis infra ann. probationis.*
7 *Religionem ingrediens, infra ann. probationis expresse profiteri non potest.*
8 *Probationis infra annum religionem ingressus, an absque licentia discedere possit.*
9 *Testis receptus, non iuratus, parte præsente & non contradicente, an probet.*
10 *Vsurarius, si in mortis articulo confessus est presbytero extorsisse vsuras, an soli presbyteri testimonio credatur, vt publicetur vsurarius.*
11 *Imperator, quando statuere possit, quòd vni testi soli credatur.*
12 *Imperator an statuere possit, quòd testibus non reddentibus concludentem rationem credatur.*

CAP. LI.

1 NVper †Non creditur testibus ēt religiosis par-
te d̃icente sine iuramēto. secūda est ibi,
2 rñdemus, &c. † No. primo, q̃ frater minor potest esse testis in causis pertinētib. ad suam ecclesiam sicut & alij religiosi, de quibus in c. tuis. & in c. insuper. s̃. eod. & in c. etsi
3 Christus. in fi. j. de iureiur. ††, Vtrū āt possint esse fratres minores & alij religiosi testes extra causas suæ ecclesiæ, maxime inter laicos. cōiter concluditur q̃ sic, vt plene tradit Spec. in tit. de teste. ver. item q̃ etiam monachus. vbi sentit fm gl. Accursij in Auth. de monachis. §. cogitandum. q̃ possint testificari indistincte sine licētia sui prælati. quod vtrum sit verum, dic vt plene scribit do. Abb. Mod. & ibi scripsi post eum in c. cum nuncius. s̃. eo. & de ipsis & de clericis ibi vide, vtrum valeat eorum iurm & testimonium sine licentia p̃lati. & tex. 14. q. j. c. q̃q̃. & qd̃ no. in c. j. s̃. de iura. cal. Secundo no. ibi, ad probandum, q̃ idē p̃sbyter, &c.
4 †q̃ ad essentiam professionis vel ēt ad necessitatem eius probādæ non requiritur scriptura. vides. n. hic, q̃ professio p̃t probari per testes, & hoc tenuit gl. no. 20. q. j. c. vidua. q̃ alleg. hic Moder. Tu vide gl. quæ tenet oppositum in c. j. de censi. li. 6. In scdo, vel tertio casu, & allegat in oppositum tex. 27. q. j. c. oēs fœminæ. & pro ista parte facit ēt tex. in d. c. vidua. Sed quia iste tex. satis clare probat s̃. & ēt videmus, q̃ tacita professio, de qua non fit scriptura sufficit, vt in c. j. de regul. in 6. cum materia, dicamus q̃ ibi scriptura requirit ad cautelam, sicut d̃t gl. in c. vidua. Tertio no.
5 †q̃ custos fratrum Minorū tanq̃ prælatus p̃t vendicare religiosum sibi subditum, & de aliis prælatis hñtibus legitimam administrationem, sicut sunt abbates, priores, & hmōi, indubitanter verum est hoc, vt probatur 18. q. 2. c. abbates. & in c. fi. j. de regula. 20. q. j. c. præsens. cum multis aliis. & de materia dic, vt tradit in c. edoceri. s̃. de rescrip. De custode autem, de quo fit mentio in tex. dixit hic Vin. q̃ nō potuisset agere pro isto suo fratre, nisi de lnīa sui superioris, quod dictum nō habet rōnem, nisi forte præsupponat q̃ iste custos non est proprie prælatus ecclesiæ, su-
6 per quo est inspicienda forma suæ ptātis. †Quarto no. q̃ per so-
a lum ingressum religionis nō probatur præsumptiue professio. [a] j. annum probat. immo presumitur q̃ ingrediens noluit mutare voluntatem, neq; profiteri nisi probetur p̃rium, vt hic patet, & clarius in c. non solum, circa medium, in ver. q̃ nō p̃sumitur, de regula. in 6. & in c. beneficium. in ver. cōstet. & ibi per gl. eo.
7 tit. †& aduerte, quia vt hic vides, de iure isto poterat ingrediens religionem profiteri expresse j. annum, hodie non potest, vt obligetur religioni Minorum, vel aliorum mendicantium, obligatur tamen in genere religioni alicui, vt in c. non solū, et in c. p̃sti-
tutionem.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Professio tacita quomodo inducatur, Phil. Franc. in tract. petitor. dub. 3. nu. 3. & ibi, nu. 11. q̃ professio non inducitur nisi constet de consensu, habetur in 1. lib. trac. fol. 144.

8 tutionem.de regula.in 6. † Et sicut hic refert do. Abb. ĵ. annum probationis non requiritur licentia discedendi, sed potest quis recedere propria auctoritate, vt hic fecit, nec posset agere conuentus vel monasterium remedio possessorio ad recuperandū taliter exeuntem, nisi probaret de professione, vt hic probatur, & constat ratione, quæ sumitur ex no.in c.ex parte, & in cap. ex transmissa.s̃.de resti.spol.Cum enim ante professionem monachus iste non sit religiosus propriè, sed homo liber, licet quo ad quædam habeatur pro persona ecclesiastica, vt in ca. religioso. de senten.excommu.in 6.& c.beneficium, de regu.eo. lib. cum liber homo non possit possideri, vnde sicut vir, cum petit sibi restitui vxorem, debet probare de ti.matrimonij colorato, vt doceat de sua quasi possessione, quia alia libera persona possideri non posset, vt l.cum hæredis ff.de acquiren.posses. ita & prælatus, cum vendicat, vel petit sibi restitui quasi possessionem sui re
9 ligiosi. † Quinto no.ibi, contradicenti &c. arg. ꝙ quando testis recipitur non iuratus, & pars est præsens, & non contradicit, valet dictum testis. sed Hostien.& Ioan.And.hoc subaudiunt, maxime hic, & volunt ꝙ nisi pars expresse consentiat, sola præsentia & taciturnitas non valet ad dictum testis, vnde intelligunt c. tuis.s̃.eo.quando partes expresse consentiunt, ꝙ testis nō iuret. & hanc sententiam sequitur hic do. Anto.& do. Abb. Moder. p regulam positam in c.nonne.de præsump.& in regula, is qui tacet, de reg.iur. Tu autem aduerte, quia etiam si partes expresse consentiant, requiritur aliud, videlicet approbatio iudicis, vnde si iudex contradiceret, posset non admittere testem non iuratū, licet partes consentirent.ita determinat singu. Spec.in tit.de teste, §.sequitur.versi.& no.el secondo.qđ dictum cōmendat Bal. pro no.in l.j.in prin.ff.de ferijs.ita declarās ibi gl.dixi ttamen singulariter Ioan.And.in addi.Specu. in d.§.& nota, cuius dicta refert, & sequitur do.Anto.in c.fraternitatis, super vltima glos. s̃. eo.ꝙ quamuis sola taciturnitas partis non valeat ad dictum testis non iurati, si tamen testis iuret & non tangat actualiter scripturas sicut debet, vt probatur in ca.hortamur.3.q.9.& plenè in cle. j. de hæreti. in ver. tacto.per glos.ordina. & in cap. fin. s̃. de iuram.calum. vbi per Moder. sola taciturnitas partis cōualidat iuramentum sic præstitum. Quinimmo propter præsentiam iudicis & notarij præsumitur quod tetigerit scripturas, sicut debebat, licet alias vbi notarius solus esset præsens & attestaretur de iuramento non præsumeretur iste tactus scripturarū & sic iuramentum solenne, vt est gl.nota.in c. vt circa. in ver.præstitum.
a in fi.de elec.in 6. Licet autem quilibet religiosus [a] debeat iurare, vt credatur testimonio, sed in episcopo tamē speciale est, ꝙ non tenetur tāgere scripturas. 11.q.j.nec honore.& in auth. sed iudex.& ibi no.C.de epis.& cle.& de argumento.s̃.posito, videlicet vtrum requiratur expressus consensus partis & auctoritas iudicis. Item an præsumatur in dubio testis, qui iurat tetigisse scripturas, dic vt plenissime scripsi post Moder.in c.tuis.s̃. eo.In gl.posita sup ver.iuratus.ibi,& si quis vult probare se egisse pœnitentiam, adde quod nō solum statur dicto sacerdotis in fauorem ipsius pœnitentis, sed etiam in fauorem tertij, licet agatur de præiudicio alterius, vt notanter dicit gl. vlti.in c.testimoniū. ĵ.eo. per quam glo. dixit singulariter Guil.de Monte laud.& re-
10 fert Ioan.And.in c.quamquam.de vsur.lib.6. †ꝙ si vsurarius in articulo mortis confessus est presbytero se extorsisse vsuras, credetur soli testimonio presbyteri, vt ille possit publicari vsurarius & interdici sibi sepultura.& licet Moderni in casu vbi agitur de odio, non admittant istud dictum, communiter tamen concludunt ꝙ si ageretur de fauore animæ crederetur soli presbytero. & pro hoc ego dixi alias in ista ciuitate, quod si in extremo mortis articulo & in confessione infirmus reddit pacem offendenti, super hoc debeat credi soli presbytero. & posito ꝙ sibi crederetur, valebat remissio offensionis, licet pars non fuisset præsens, vt singulariter disputat Ioan.And.in titu.de instru.edit. §. compendiose.ver.14.& optime facit quod no.Bar.& Bal.in l.j. §. ius publicum.ff.de iusti.& iu.& quia gl. hic enumerat aliquos casus, in quibus creditur vni soli testi, quos plenius refert Specu. addendo alios in titu.de teste.§.restat.ver. licet autem. de duobus nunc est aliquid dicendum,& primo de intellectu c.quicunque. 10.q.j.quod transumptiue positum est in c.nouit.s̃.de iud. vbi probatur quod per l. concessum est priuilegium episcopis, vt credatur testimonio ipsorum duntaxat.nam aliqui dicūt hic, ꝙ illud c.est sublatum per tex.6.q.j.c.si tantum. & c. seq. alij dicunt, vt refert Inno. ꝙ illud c. habet locum in foro seculari non in foro ecclesiastico, quia Imperator non potuit concedere priuilegium in foro ecclesiastico, vt in c.tua.ĵ.de decimis, & in c.fi.
11 de reb.eccle.non alie. † & ex hoc no. hic modum ꝙ imperator potest statuere terminum ex causa, vel propter qualitatem causæ, vel propter honestatem personæ, quod credatur vni testi soli. fatetur tamen do.Abb.& etiam sentit Specu. in loco allegato, ꝙ illud c. quicunque, hodie non seruetur de consuetudine. nec mireris, ꝙ. Imperator hoc posset, qa etiam vniuersitas, quæ habet iurisdictionem, puta collegium mercatorum, hoc potest
12 statuere, secundum Bal.in l.fi.C.de consti.pecu. †vtrum autem possit concedere, vel statuere Imperator vel statutum populi, ꝙ credatur testibus non reddentibus concludentem rationem in aliquo casu, vide ꝙ solenniter ponit Bal.in l. si non speciali. in fi. C.de testa.& in l.solam.in vlti.q.C.de testibus. Alij dicūt, vt est Inno.in c.cum a nobis.s̃.eo.ꝙ tex.in c.quicunque. non intelligitur de quolibet episcopo.i.pōtifice.& secundum hunc intellectum determinaretur illa no. quæstio de qua tangitur in c. ad audientiam. ĵ.de præscrip.per Moder.& ego posui in cap. cum a nobis. s̃. eo. vz quia testimonio solius Papæ crederetur ēt in foro seculari, quæ opinio non est communis. Secundo dicit Specu.in loco prælegato in ver.24.ꝙ ex conuentione partiū potest induci, vt credatur, vel stet dicto vnius. allegat tex.in l. Theopompus. ff.de do.præle.& in l.fi.C.de fideicom. quam sententiā Bal. approbat in l. bonæfidei.C. re. cre. quando partes consentiunt in persona & in dicto, quia si simpliciter cōsentirent, ꝙ Titius testificaretur, per hoc non videntur approbare dictum suū, vt in l.si quis testibus.C.de testi.& 4.q.3.c.si quis.& Bar.in l.j.§. fi.ff.de verbo.obliga. videtur sentire oppositum, dum opponit ad illam l.in qua statur dicto vnius interpretis, de quo c. in omni.s̃.eo.dicit enim, ꝙ illæ leges loquuntur in teste. sed tex. ille loquitur in declaratione illius, qui non est testis. quę responsio cū reuerentia non est vera, quia sicut ipse dicit melius in d.l. Theopompus. ff.de dote prælega. tūc aliquis dicitur declarator & nō testis siue arbitrator, quando deponit super aliqua re iudicium suum. Sed quando solum refert id, quod audiuit ab altero ex cōmissione illius tunc est, vt persona testis, qui immo debet iurare vt ibi dicitur, interpres autem, qui refert in latinum id, quod est dictum alio sermone, simpliciter refert dictū alterius ex cōmissione partium. Vnde non potest dici testis, sed immo est ibi casus notabilis decidens istam quæstionem. Et hoc tenuit glos. no. quam ibi approbat do. Anto.in c.cum dilectus.s̃.de or. cog. per quam ibi dicit ꝙ ex conuentione partium semiplena probatio potest transire in plenam.& hoc est tenendum quicquid
13 senserit Bald. in l.vnica.C.de senten. quæ pro eo ꝙ interest.in 2. col.vbi inclinat in oppositum & quia hic dicitur in tex. ꝙ nulli quantumcunque religioso creditur sine iuramento, debes scire ꝙ do. Ant.de But.singulariter in c.si.in vlti.parte.s̃.de consue.tenuit ꝙ quando testes recipiuntur super notorio vel super consuetudine, possunt recipi sine iuramento. potest moueri quia in notorio non requiritur ordo iuris, vt in c.ad nostram.s̃. de iure iu. sic dixit Bar.no.l.fi.§.j.ff.de dona.ꝙ si potestas procederet in aliqua causa iuris solennitatibus omissis potest recipere testem sine iuramento.& idem dixit in l.j.ff.de testa.mili.de primo dicto do.Anto.quia dependet a materia notorij, nō discutio nūc, sed videndum est quod traditur in c.cum olim. ĵ. de re iudi. & & in c.vestra.ĵ.de coha.cler.sed secundum dictum Bar.non placet Bal.in l.milites.C de testa.mili.mouetur, quia testis non iuratus non deponit in forma testis, ergo non potest stare eius testificato.sed ista ratio est multum friuola, quia istud est verum, quando debet seruari solennitas iuris in processu, sed vbi solennitas est remota, cū iuramentum testis sit de iure positiuo,& ea possit tolli, hoc non esse verum, vt dicit Bar.in d.l.filius. sed ipse idem Bal.in l.presbyteri.C. de epis. & cle.in vlti. col. declarat sè melius. dicit enim ꝙ iuramentum est de substantia, vel de materia testificationis.i.cum intelligas de forma substantiali, vel de materia ipsius testificatus. Scis enim, ꝙ forma substantialis.s.cō tractus consistit ex materia contractus,& modo contrahendi, vt in §. precium.Insti.de emp.& ven.& in l.in ementis.C.eo.tit.qđ dictum non est verum, quia si sic esset, partes non possent renunciare tali solennitati, vt in d.l.in ementis & in l. cū precario. ff.de preca. vnde Ricar.Malum.in publica disputatione per rationem præmissam dicit totum oppositum, ꝙ iuramentum nō est de forma substantiali intrinseca, sed est de solēnitate extrinseca.& illam sententiam approbat Bar. expresse in l. si quis legatum.in fi.ff.de fal.& Ioan.And.in sua mercuriali. in 6 & in c. fine culpa.de reg.iu.vbi dicit, ꝙ de iure ffōrum testis non iurauit, & ꝙ ista non est solennitas substantialis, vt dixit. vnde alia ratione vtendum est, qua vtitur Ioan.de Imo in d.l.filius.& est ratio originalis extrauagan.ad reprimen.in verbo, sine figura iudicij. vbi dicit, ꝙ licet possit procedi sine figura iudicij, quæ verba reuera idem important ꝙ absque alia solennitate. sicut ipse idem sentit circa primum, non tamen videtur remissum iuramentū testis, quia licet formaliter & specialiter iuramētum testis sit de
b iure positiuo, est tū iuramentū in genere de iure diuino [b] ꝓpter credulitatē hominum, vt in c.& si Christus. de iureiuran.& ne

veritas

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota ꝙ religiosus non seruans regulam non dicitur testis idoneus, Ay.Cra.consi.9.num.4.

b VIN. GOD. Nota ꝙ iuramentum est de iure diuino. dicitur etiam de iure naturali. Ay.Cra.consi.241.Princeps Illustriss.nu.12.lib.2.

veritas occultetur, ꝙ ius naturale suadet. & de ista secunda causa, vide tex. in cle. sæpe. de ver. significa. vnde quia nō videtur remota per verba. s̄. scripta solennitas iuris diuini, vel naturalis, vt Bar. met præsupponit in d. l. filius. ideo iuramētum testis nō videtur sublatum. sed ista ratio de subtilitate iuris non videt omnino vera, quia sicut expresse declarat tex. in c. & si Christus per missum est de iure diuino, vt iuret ad petitionem exigentis iuramentum, quæ ratio concluderet ꝙ tunc testis teneretur iurare, quando pars hoc peteret, & sic si pars taceret tunc ꝙ testis deberet iurare, nō videtur inductum de iure diuino, quia tamē omitteretur iuramentum daret materiam occultam de veritate, vt dicit tex. in d. cle. sæpe, cum loquitur de iuramento calum. possumus dicere ꝙ etiam isto casu quando pars expresse non peteret, satis tenetur testis iurare, ne alias daretur materia delinquendi, ꝙ in dubio lex non præsumitur velle, vt in l. si vnus. ff. illud nulla. ff. de pac. & l. conueniſſe. ff. de pac. dota. & in c. quemadmodum. j. de iure iuran. vel potest dici, ꝙ si pars expresse non renunciet, tacite videatur petere ꝙ testes iurent: quia cum istud sit naturale testium, testis vel tacite videtur agi inter partes, vt ita fiat, in l. cum quid. cum materia. ff. si cer. pe.

SVMMARIVM.

1 *Canonizationis ad esse vnius Sancti, quæ requirantur.*
2 *Actus miracu osi ex virtute diuina a malis aliquando fieri possunt.*
3 *Testes examinandi singulariter, de per se.*

CAP. LII.

VEnerabili. Diligenter, cum agitur de miraculis probandis, examinandi sūt testes, sicut cum reperiūtur in alijs causis. secūda est ibi, mādamus, &c. Primo no. ibi, testes quos Abb. & monachi, &c. ꝙ sicut quādo inquisitio fit super crimine ad esse eius est auctoritas iudicis minister sit in promouenda inquisitione, vt in c. cum clamor. j. eo. & in c. cum olim. j. de accu. & plene traditur in c. qualiter & quando. el. 2. eo. titu. in gl. ita & quando fit inquisitio super miraculis, vt canonizetur Sanctus, cuius canonizatio ad solam fidem apostolicam pertinet, secundū gl. quæ hoc multipliciter probat in c. j. de reli. & vene. Sanc. lib. 6. qn immo aliquando iudex habet iubere propter vtilitatem publicam, vt aliquis fiat delator, vt l. 3. & ibi per Bar. C. de delato. lib. 10. †Secundo no. ibi, sup vita & miraculis, [a] &c. ꝙ ad esse canoni
a zationis Sancti requiritur concursus duorum simul, meritum vitæ, & miracula. nam vita sola non sufficit quo ad hunc actū, quia potuit esse ficta & simulata, & non ad bonum finem, & sic non meritoria. j. q. j. c. vide. licet illa sufficiat quo ad meritū animæ sine miraculis, sicut dicit Augu. j. q. j. cap. teneamus. in fi. miracula etiam sine vita non sufficiunt, tum quia possunt fieri per artem magicam, vt in d. c. teneamus, & 27. q. 5. in c. nec mirum.
2 †Item actus miraculosi, qui possunt aliquando fieri etiam a malis ex virtute diuina dono quodam gratiæ specialis, quæ aliquā dō transit per totum genus descendentium, sicut videmus Regem Francorum, secundum Doc. de conse. distin. 4. c. solet. circa medium. Vnde & Saul, cum persequeretur Dauit, prophetauit, & tamen erat malus. j. q. j. c. propherauit. Et quæ qualitates requirantur, vt miraculum sit indicium sanctitatis, vide plene per gl.
3 in d. c. j. iuxta finem gl. Tertio no. ibi, sigillatim curetis, †ꝙ testes examinādi sunt singulariter de p se. hoc. n. indicat verbum sigillatim, in tantum ꝙ si duo vel plures examinarentur simul, non valeret examinatio vel receptio testium secundum Ioan. And. hic, & gl. in c. cum causam. s̄. eo. & est secunda gl. illius decretalis, & ibi hoc tenent Moderni. & potest esse ratio, licet ipsi non dicant, quia ista solennitas videtur plene esse grauis & nō leuis, ꝙ testes examinarētur seorsum. Est enim introducta, vt dicit gl. & recte, vt tollatur materia fallum fabricandi, ergo eius omissio reddit actum nullum, vt in c. nuper. s̄. eo. & in c. j. de rebus ecc le. non alienan. in 6. cum similibus. licet autem pars esset præsens examini, per hoc non vitiaretur receptio testium. Sed quia didicisset testificata, præiudicaretur sibi vt non posset vlterius testes producere, secundum gl. no. in l. minime. ff. de leg. & Bar. in l. quando. C. de testi. Vnde dixit hic Ioannes An. in verbo, quod etiam vna alia ratio, vltra rationem gl. potest adduci, vt testes debeāt examinari separatim, ne si simul examinētur, incidat inter ipsos varietas vel contradictio ex exaltatione vocum & contentione & partes possint audire testificata, vt excludantur per consequens ad productionem nouorum testium, iuxta c. fraternitatis. s̄. eo. Sed istud dictum non placet domino Abbati, & merito, quia vt quis excludatur a productione testium, opus est ꝙ ipse legerit attestationes & diligenter non perfunctorie. Nec suffi cit si testis ei retulit id, quod fuerit testificatus, vt satis colligī ex mente tex. in Authen. de testi. §. qui vero. & tradit Bar. in authē. at qui semel. C. de proba. multo ergo minus videtur sufficere, considerando ꝙ pars, quæ est remota a teste vel examinatore, videatur didicisse testificata, cum diligentia, licet audiuerit contradictionem vel varietatem testium, nisi forte testis totum testimonium deposuisset tam clara voce, vt totum potuerit intelligi a partibus, quia tunc satis viderentur fuisse præsentes examini, & per consequens haberet locum doctrina glo. & Bar. s̄. allegata. arg. l. j. §. eadem autem. ff. ad Sille. Et scias ꝙ per istum tex. Bal. dixit in l. solam. in fi. C. de testi. ꝙ testis, qui deponit sup miraculo, debet reddere causam, etiam si non fit interrogatus. Sed hoc non probat iste tex. ideo potius facit in oppositum, quia requirit eandem diligentiam, quæ solet & debet adhiberi in alijs examinationibus testium. vnde non videtur velle inducere aliquid speciale in ista causa. dictum tamē credo esse verum in se, & propter magnitudinem præiudicij, sicut dicimus, quando testis deponit in causa hæresis, quia semp debet reddere causam vt no. Archi. & loā. An. in c. in fidei. de hære. in 6. & etiam quia sicut declarat glo. in c. j. de reliquijs & vene. sanct. lib. 6. miraculum, per quod debet Sanctus canonizari, requirit plures qualitates, quæ non cadunt de facili in sensum ad discursum rationis omnium.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Miraculum quomodo probetur & qualiter fiat, Troil. Mal. titu. de canoniz. sanctorum, 3 dub. num. 5. & 54. habetur in lib. 9. trac. fol. 130.

SVMMARIVM.

1 *Fama præcedente, an iudex ordinarius de iure canonico per inquisitionem procedere possit.*
2 *Iudex etiam publicatis testibus in causa inquisitionis, ex officio ad offensam & defensam testes recipere potest.*
3 *Accusatio si est instituta, vel inquisitio per aliquem, qui promouetur voluntarie, nunquid iudex tunc ex officio testes producere poterit post didicita testificata.*
4 *In causa inquisitionis semel absolutus, an possit amplius inquiri, vel ciuiliter molestari.*
5 *Inquisitionis promotor prioribus testibus publicatis, an possit nouos testes producere.*
6 *Fideiussore iurato, nihil debere præstare, si contra principalem agatur, iudex coget fideiussorem dictum suum obscurum declarare.*

CAP. LIII.

VM clamor. Iudex ex officio potest repetere testem in causa inquisitionis, vt declaret dictum suum. Secunda ibi, verum. Tertia ibi, mandamus, &c. Primo nota ex prin. lite-
1 ræ, †ꝙ præcedente fama de iure canonico iudex ordinarius videtur posse procedere per inquisitionem. vnde dixit no. Io. An. in c. non est. de consue. in 6. ꝙ si agitur ex inquisitione contra p̄latum ad depositionem de beneficio, vel ad priuationem, semper fama debet præcedere inquisitionem. secus si agatur ad pœnitentiam sibi imponendam, & ista est vna de regulis, quam ponunt quidam, vt refert Ang. in l. si vacantia. C. de bo. vacan. lib. 10. in materia inquisitionis, videlicet ꝙ super omni crimine, in quo permittitur inquisitio, infamia præcedere debeat, regula multum videtur consonare dispositioni canonum, vt patet in c. qualiter & quando. j. de accu. & in c. 2. eo. titu. lib. 6. Ipse tamē non tenet eādem regulam simpliciter in loco allegato. & quia non est materia nostra, dic vt ibi per eundem, & per Docto. in c. qualiter & quando. Secundo no. ꝙ quando dictum testis est ita obscurum, vt nullus intellectus ex eo possit extrahi, iudex ex officio potest testē repetere, vt declaret seipsum. Et aduerte, quia gl. tua videtur velle ꝙ isto casu iudex habeat hoc facere de necessitate, dū vtitur ver. debet. sed Doc. communiter dicūt, maxime do. Abb. ꝙ pōt repetere, si vult, sed nō cogīt per c. in p̄sentia. de proba. Item aduerte, quia secundum do. Anto. hic, iudex ex officio potest repetere testem non solum vt declaret, sed etiam vt addat. Nec ob. ratio Fed. de Senis, qui tenet oppositū in consilijs suis, ex eo quia si testis adderet ad prius dicta, detegeret nūc ꝙ tempore primi testificatus fuisset periurus, quoniā tacuit aliquid contra formam sui iuramenti, de qua in c. fraternitatis. s̄. eod. Nam ad hoc respondet ibi Lapus Abbas, ꝙ non detegeretur periurium, quia præsumitur ꝙ testes omiserit quod addit ex obliuione, iuxta ea quæ diximus in c. cum causam. s̄. eo. quod dictum est valde nota. in practica, per quod limitantur ea, quæ diximus in c. per tuas. s̄. eo. licet enim cum testis sponte fua vult addere ex interuallo non audiatur, quia non præsumitur obli-
a uio, [a] sed potius subornatio partis, vt ibi fuit dictū, & tenet Bal. expresse in l. presbyteri. circa prin. C. de epis. & cle. hoc tamē fallit, quando testis repellitur a iudice, vt ex prædictis vides. cętera pertinentia ad hoc notabile dicemus in gl. Tertio no. ibi, quam
2 aliorum, &c. † quod etiam publicatis testibus in causa inqsitionis iudex potest recipere testes ex officio ad offensam, & hoc tenet Bar. expresse in l. 2. §. si publico. ff. de adult. & multo fortius
3 ad defensam, vt ipse ibidem declarat. †sed reuocatur in dubiū, quid si est instituta accusatio, vel inquisitio promouetur per aliquem

ADDITIO.

a VIN. GOD. Obliuio verisimilis est iusta causa vt testis possit dictum corrigere, secus si non sit verisimilis, Alci. in trac. de præsump. q. 29. nu. 3. habetur in lib. 8. trac. fol. 182.

quem voluntarie, quo casu lis ꝓtestatur cum eo, sicut cū parte,
a vt ibi videbis ex dictis Hostiē. & aliorum. Vtrum tunc iudex ex officio poterit producere testes post didicita testificata non solū ad defensionē rei, sed etiam ad offensam ipsius. & hunc art. ego tractaui solēniter in c. fraternitatis. eo. vbi omnino videas. Nūc autē declarando & addendo quædam, aduerte, quia Hosti. hic attingēs hunc articulum, cuius verba sequuntur Mod. dicit, ꝙ si iudex vidit promotorē inquisitionis voluntarium, qui tenet locum partis, vt dixi, publicatis testibus non probasset intentionē suam & suspicatus, ꝙ prælatus nō expellit de ecclesia ipsum pōt ipse producere testes ex officio. Sed melius & iustius faceret absoluere reum ab illa inquisitione, & postea inquirerete cōtra p̄latum de nouo, quæ verba in c. fraternitatis. ego sum sic interp̄tatus, quasi Hostiē. entiret ꝙ iudex ex officio ad defensam posset testes producere. Nunc autem maturius considerans, elicio ex verbis suis oppositum, ꝙ iudex suspicatus reum esse culpabilē, hoc possit, licet melius faceret absoluere. Bar. autem, vt scripsi in loco allegato, in l. vnius §. reus. ff. de quæstio. videtur simpliciter tenere sine aliqua limitatione, ꝙ publicatis testibus iudex possit producere testes ad offensam, nam ꝙ eos possit producere ad defensionē rei, non est dubium. & vltra ea, q̄ allegata sunt ibi pro eo, vide Bal. in l. quædam. in prin. ff. de eden. qui similiter videtur tenere ꝙ iudex officio possit testes producere, non obst. publica. Cuius contrarium ego tenui ibi, secutus dicta Salyc. in l. fi. C. de quæstio. & quia ibi dixi inter alia, ꝙ publicatis testibus in causa criminali, etiam ad petitionem rei poterunt testes produci ad eius defensionem, per tex. in l. vnius. §. fi. ff. de quæstio. in ver. reo postulante. scias ꝙ communis opi. est in oppositum, quam tenet Ang. in l. si vacātia. C. de bo. vac. & Io. An. in regula, nullus pluribus. de reg. iur. in mercurialibus. vbi voluit expresse, ꝙ reus in causa homicidij non possit producere testes ad sui defensionem post testes publicatos, ꝙ idem communiter tenent Doc. in c. fraternitatis, præallegaso. & obseruatur etiam ista regula in causa hæresis, vt publicatio impediat partem producere, secundum Archi. & Ioan. And. in c. per hoc, de hære. lib. 6. & pro illa communi opi. facit optime tex. no. in c. cum dilecti. j̄. de accu. vbi in testibus producendis a reo in causa inquisitionis pō deratur, ꝙ processus non erat publicatus, & sic datur intelligi ꝙ sic publicatio facta obstaret reo ad defensionem suam. sed possumus dicere, ꝙ ibi non producebantur testes super crimine intentato, sed super certo actu iudiciario, vnde non est eadē ratio fauoris. cętera dic, vt diximus in loco præallegato. Aduerte tamen, quia inquantum Hostiē. hic dicit, ꝙ iudex potest absoluere inquisitum, & postea de nouo contra ipsum inquirere: hoc
4 dictum non videtur verum, † quia semel absolutus in causa inquisitionis non potest amplius inquiri, vel ciuiliter molestari, ēt alio agēte, vt est casus notabilis cum glo. in c. cum dilecti. in fi. s̄. de elec. sicut semel absolutus in causa criminali, vel in actione populari, non potest iterum accusari regulariter, vt in c. de his. & ibi plene. j̄. de accu. & in l. sicut, in princip. ff. eo. & in l. 3. ff. de popu. act. & si dicas ꝙ speciale est in iudice inquirente, ꝙ potest mutare sn̄iam per se semel latam, & sic iterum inquirere, vt singulariter no. Ioan. And. in c. significantibus. j̄. de pur. vulga. & tenet Anto. de But. in c. cum cessante. j̄. de appel. & videtur probari ex singulari doctrina Bar. in l. j. §. fi. ff. de præto. stip. vbi dixit, ꝙ vbicunq; iudex procedit ex officio, potest suadēte æquitate mutare & corrigere sententiam diffinitiuam. dico, posito ꝙ illa dicta sint vera, quæ non affirmo pro nunc, quia casus non est similis, quia Hostiē. præsupponit ꝙ inquisitio fuerit facta cum promotore, qui tenet locum partis & contestatur litem, vt j̄. videbis. vnde perinde est ac si iudicium hic esset agitatum cum accusatore. Et hoc tenet Bar. notanter in l. diuus. in repetio. fua. ff. de custo. reo. vbi vult, quod si crimen deducitur ab administratore per viam denunciationis, absolutus in tali iudicio nō potest iterum accusari. nec dicas ꝙ ibi loquitur de iudicio denūciationis, hic autem loquitur in iudicio inquisitionis, quia quando inquisitio habet promotorem & iudicium substantiatur in eo, quia contestatur lis cum ipso, eadem ratio est in vtroque casu, vnde
b istud dictum remanet dubium. In gl. super ver. confuie. b ista gl. notanter tractat id, quod tetigis etiam in c. per tuas. s̄. eod. & in c. in præsentia. s̄. titu. proxi. videlicet quomodo testis potest repeti, vt declaret dictum suum. & inter cętera concludit, ꝙ ex officio potest iudex testes repetere, vt se declarent in omni causa, sed ad petitionem partis testis non posset repeti. Sed quæritur pro intellectu huius secūdi dicti, vt compleamus ea, quę scripta
5 sunt in c. per tuas. s̄. eo. †nunquid promotor inquisitionis possit producere testes nouos, publicatis prioribus testibus, vel ēt facere testem repeti, vt se declaret. quā quæstionem posuit hic Inno. & refert duas opiniones. quarum secunda inclinat, quod non possit. de cuius dictis dic, vt hic per Docto. & adde dictis Hostien. quæ communiter approbant hic per Moder. dum distinguit, ꝙ aut promotor est deputatus a iudice, aut voluntarie se offert ad promouendum. inquisitionem. primo casu, quia secū dum eum est quasi nudus minister, & potest promoueri ad nutum superioris, vt in d. c. olim. j̄. de accu. dicit, ꝙ iste potest producere testes nouos, sicut posset ipse iudex, quia in ipsum non fundatur iudicium, nec cum eo contestatur lis. Vnde non pōt dici pars, sed quodammodo minister iudicis, vt quod facit, iudex videatur facere. secundo casu dicit, ꝙ iste promotor tenet locum partis, quod patet, quia cum eo contestatur lis in causa inquisitionis, vt in c. cum dilecti. j̄. de purga. cano. in c. veniens. j̄. de accu. & in c. exhibita. s̄. de iudi. Vnde quia censetur esse pars, excluditur a productione nouorum testium, & repetitione veterum. Nam primo in secundo membro ista sua distinctio debet limitari, quando promotor inquisitionis prius detulit querelam, propter quam facta est inquisitio: iste enim proprie tenet locum partis. sed quando iudex prius formasset inquisitionem, licet postea aliquis voluntarie adhæreret & iuuaret inquisitionem, cum illo non contestaretur lis, nec posset dici proprie pars iudicij. ita no. Archi. & Ioan. And. eleganter in c. indmenitatibus. §. j. de elec. in 6. vbi volunt ꝙ prohibitus appellare excipere & contradicere, non videtur prohibitus iuuare iudicem inquirentem officio, quia adhærere iudici inquirēti non est actus iudiciarius per ea, quæ habentur in c. quoniam contra, de probationib. in quo adhæsio non numeratur, vt actus iudicij. pro quibus bene facit tex. in l. j. §. incidit. ff. ad Turpil. vbi patet, quod quādo accusatio fundatur in persona vnius, inuestigatore etiam adhærens accusationi non incidit in pœnam ex verbis senatusconsulti, quia non dicitur accusator ipse, sed ille qui prius accusauit. similiter ergo dicemus quod cum iudex inquirens, vt succedat in locum accusatoris, si prius ipse cępit inquirere, adhærens postea inquisitioni non possit dici pars iudicij, in quo fundetur iudicium. Item aduerte, quia Ang. in l. si vacantia. in 8. char. C. de bo. vac. simpliciter sequitur secundam opi. Innoc. sine hac distinctione, vtrum promotor deputetur a iudice, vel spōte promoueat inquisitionē & vult ꝙ semper teneat locum partis, & non possit testes producere publicatis attestationibus. & idem sentit & clarius in l. ob hæc verba. ff. de his, qui no. infa. & re vera ista differentia non probatur iure. Nec ob. ꝙ promotor deputatus a iudice potest remoueri ad nutum deputantis, vt in cap. olim. j̄. de accu. quia ad hoc potest responderi ꝙ ibi loquitur in summo Pontifice, qui hoc potest ex plenitudine potestatis. in aliis autem forte non posset remoueri sine causa, sicut dicit hic Inno. in secunda opi. per ea, quæ habentur in c. 2. de procu. lib.
c 6. Item tutor, c qui accusat nomine pupilli, accusat ex necessitate officij, vt l. tutorem. ff. de his, qui. vt indig. ꝙ tamen non est dubium, ꝙ si ipse accuset nomine pupilli, iudicium substantiatur in eo & criminale & ciuile, vt l. 2. & quod ibi no. C. qui accu. nō pos. vbi patet, secundum intellectum Bar. quem ipse ponit ibi, & in l. 2. ff. de accu. quod ipse accusans nomine pupilli subscribit se ad pœnam talionis. quod non esset, si iudicium non fundaretur in ipsum. vnde nos possumus dicere & melius, ꝙ distinctio Hostien est vera, sed alia ratione, quia causa, propter quam iudex ex officio potest ipse producere testes, non ob. publicati. & testem repetere, est quia cum procedat ex necessitate officij, nec pertineat ad eum commodum vel incommodum, in dubio nō præsumitur in eo calumnia vel subornatio, vt tradit Cy. & Bal. in l. sancimus. C. de iudi. necessitas enim officij excusat a præsumpta calumnia, vt est casus notabilis proprie loquens in casu nostro in l. 2. C. de delator. lib. 10. & ibi per Bart. & bene facit tex. & quod ibi ponit Bar. in l. accusatione. §. denunciatores. ff. ad Turpi. sicut ergo illa ratione iudex admittitur ad recipiendos testes vel repetendum, ita & promotor inquisitionis deputatus ab eo. Item adde dictis Doc. hic, inquantum Inno. hic dixit, ꝙ tunc demum potest iudex testes repetere, vt declaret dictum suum, quando dictum est ita obscurum, quod ex eo nullus sensus potest elici, secus si verbis testis: exemplum, si in iure circa aliquod verbum dubium detur aliquis significatus & intellectus, quia tunc non fit repetitio, cum cesset causa repetitionis ex parte testis secundum eum. nam do. Anto. hic referens istud dictum, dicit plus sibi placere, quod etiam in isto casu iudex possit repetere testem. Sed pur sibi placet nota. cum tamen textus noster loquitur proprie in casu quem ponit Inno. & do. Abbas adducit doctrinam Bar. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. vbi Bar. dicit, ꝙ iudex potest repetere testē, vt declaret dictum suum. quinimmo etiam vt addat, vt ponit in l. repeti.

ff. de

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod iudex inquirit de facto etiam testes producendo in omnibus causis in quibus procedere potest ad diffinitiuam sententiam cōtra absentem, siue in ciuilibus siue in criminalibus, Maran in trac. de ord. iudi. in 6. parte prin. num. 184.

b VIN. GOD. Nota ꝙ confusio non fit uigore successionis quando creditori competit actio hypotecaria, Goz. consi. 94. nu. 47.

c VIN. GOD. Tutor hodie de consuetudine administrat non petita licentia iudicis: satis est enim eam allegare. Alb. consi. 21. difficultas, num. 9.

ff. de quęstionibus. quasi indistincte velit, eum posse repeti. quæ dicta possent faciliter euitari. Vnde Bal. in authen. at qui semel. C. de proba. approbans hic doctrinam Inno. addit, q̃ etiam si dictum testis nō habeat intellectum sibi datum a iure quo ad effectum probandi, sed solum quo ad effectum saluandi testem a falsitate, vel contrarietate, iuxta c. cum tu. §. eo. iudex non poterit repetere testem. quæ verba mihi non placent, maxime in secundo dicto, quia si testis est obscurus quo ad effectum probandi, satis est ex mente huius literæ ad hoc q̃ fiat repetitio, vt patet ibi, non potest veritas declarari &c. Contra autem primum dictum Innoc. facit, quia si iudex potest declarare verbum ambi-
a guum positum in sententia, licet tali verbo a iure sit atributus certus intellectus præsumptiue, dummodo declaratio non repugnet expresse proprio significatui verborum, secundum glo. & Bar. in l. ab executore. in prin. ff. de appella. & per Bal. vbi loquitur optime in l. ea, quæ. C. comminationes vel epistolas. quare autem sententiam non posset idem ferre ex verbis testis, non video, præsertim cum sit minus suspectus in repetitione testium ante suam sententiam, quam in expositione sententiæ suæ, cum expositio possit aliquando tenere ad exonerandum eum in sindicatu, vel ad sustinendum honorem suum, sicut dicunt Docto. in simili in c. cum a nobis. §. eo. Pro ista cōclusione est casus singularis, quem ibi ponderat Bar. ad hoc, sed non ita explicite, sicut ego induco in l. duobus. §. si ei, qui. ff. de iureiuran. vbi pro-
6 batur singulariter, † q̃ si fideiussor iurauit se nihil præstare debere, & postea agitur contra principalem, & dubitatur quem intellectum habeat istud iuramentum, iudex potest cogere fideiussorem, qui iurauit vt declaret dictum suum obscurum, videlicet ex qua causa iurauerit se non debere, vtrum q̃ nihil promisit ipse, vel q̃ ipse, vel reus soluerunt. nam secundū vnū intellectum iuramentum prodesset reo, secundum alium non prodesset. & tamen si iuramentum istud non exponeret, lex daret sibi intellectum, quod videtur iuratum q̃ nihil promisisset, sicut declarat idem Bart. in eadem. l. 3. §. ergo. vnde per præmissa placet mihi opi. Moder. hic, qui etiam reprehendunt Innocen. dum dicit, q̃ quādo iudex non repetit testem, verba testis in dubio intelligentur secundum communem vsum loquendi. & istud est verum, & approbatur ab omnibus. & colligitur ex tex. & ex his quæ tradit ibi Bart. in l. Labeo. ff. de supel. leg. & tenet Bal. expresse in rubrica. ff. de re. diui. in vlti. char. vbi autem non
b appareret de communi vsu loquendi, dicit ipse q̃ attenditur id quod benignius est. arg. l. si præses. cū materia. ff. de pęn. & hāc doctrinam posuit Inno. in c. dudum. §. de electio. sicut refert Bal. qui eum sequitur in l. de die. in princi. ff. qui satisda. cog. & hoc etiam sequitur do. Anto hic. sed do. Abb. Moder. credit contrariū per regulam positam in c. in præsentia. §. titu. proxi. quam Bar. declarat & approbat in l. si quis intentione ambigua, præallegata. & clarius & melius in l. inter stipulantem. §. j. ff. de ver. obli. videlicet q̃ verbum ambiguum in dubio interpretatur cō tra producentem, vt l. neque natales. C. de proba. & l. non hoc C. vnde legitimi. Sed tu aduerte diligenter, quia forte intentio Inno. & istorum ratio, est bona, vt intelligatur, q̃ quando verba testis posita in vtroque sensu probarent aliquid, & dicto testis daretur vnus significatus a iure communi. exemplum in l. ex vnius. de leg. 3. non in fauorem producentis, sed in fauorē rei, contra quem testis producitur, debeamus interpretari in mitiori significatu, licet illis verbis a iure communi detur alia interpretatio. hoc tamen dictum nō affirmo pro nūc, quia durū est dicere quod discedatur a significatu imposito per legem, nisi testis seipsum aliter declaret in præiudiciū probantis. & adde, quod eleganter posuit Bal. in ista materia in l. Lucius. ff. de his, qui no. infa. vbi dixit, quod quando obscuritas dicti testis p̃cedit ex obscuritate articuli, tunc non potest testis repeti, vt declaret dictum suum. & est ratio, licet ipse non dicat, quia etiam si testis super obscuro articulo clare deponeret, pars non posset postea dicere, ego intellexi sicut intellexit testis, vt eleganter declarat Barto. in l. si quis intentione ambigua, præallegata. frustra ergo repeteretur, quia etiam si clare deponeret, depositio non iuuaret partem.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Ambiguum & obscurum quomodo differant, ponit Soz. in l. in ambiguo ff. de reb. dub.

b VIN. GOD. Nota q̃ communis vsus debet probari, Goz. consi. 25, breuiter agendo, num. 12. quia est quid facti.

SVMMARIVM.

1 *Criminosus perseuerans in crimine, & emendatus, a testimonio quomodo repellatur, & quid in iudice, an repellatur a iudicando. nu. 9.*
2 *Infamis etiam in causa ciuili, quando repellatur.*
3 *Actione ciuili in iudicio intentata, quæ ex crimine oritur, illud iudicium non dicitur proprie ciuile.*
4 *Periurus semper est infamis.*
5 *Periurij, & corruptionis ex crimine etiam non damnatus, an repellatur testis.*
6 *Probationis factæ in vno iudicio, contra vnum faciunt plenam fidem contra eundem inter alias personas, & ad alium finem.*
7 *Infamia facti in criminali, repellit quem a testimonio.*
8 *Emendatus de crimine, quis dicatur.*
10 *Testis pro quolibet peccato mortali, an repelli possit a testimonio. & latius nu. 16. & num. 21.*
11 *Testis habilis tempore iuramenti, ante depositionem inhabilis facti, dictum an valeat.*
12 *Infidelis Deo, non præsumitur infidelis hominibus.*
13 *Verbum, videtur, quid importet.*
14 *Criminis appellatione, an contineatur omne peccatum mortale.*
15 *Testificari contra clericum non possunt, gradum obtinere nequeuntes.*
17 *Testi integritas vitæ, & honitas inesse debet.*
18 *Iurans temerarie ante pœnitentiam peractam, à testimonio repellitur.*
19 *Testis se inquisiti inimicum dicens, cum non esset, an possit cogi ad testificandum.*
20 *Criminosus, quando admittatur ad testificandum contra regulas iuris. & nu. sequen.*
22 *Episcopus suspensus, si in petendo absolut. negligens est, post negligentiam, an amplius conferre beneficium impeditus dicatur.*
23 *Criminis verbum duplex habet significatum.*
24 *Scelus quid significet.*
25 *Testis pro illo crimine repellitur, pro quo criminaliter punitur, vel conuenitur.*
26 *Infamis infamia facti in ciuilibus, qualiter repellatur testis.*
27 *Infami testi infamia facti, in grauibus non creditur.*
28 *Testi criminoso, etiam non damnato in criminali, an credatur sine tormentis.*
29 *Excommunicatus vtrum sit infamis infamia ciuili.*
30 *Crimen in ciuili, si testi obijcitur dicenti se emendatum, an ei credatur, vel dicenti non emendatum.*
31 *Occulta in meliorem partem interpretanda.*
32 *Excommunicatus semel fuisse probatus, an nisi probet se absolutum, nunc etiā excommunicatus præsumatur.*
33 *Testem ad repellendum, si crimen pars obijciat, an testis simile crimen obijciendo partem repellere possit.*
34 *Iudæus Christianum criminosum, an possit repellere testem.*

CAP. LIIII.

1 Estimonium. †Criminosus perseuerans in crimine in omni causa repellitur a testimonio. si vero sit emendatus, repellitur in causa criminali & in causa ciuili, si sit periurus, vel infamis, alias non repellitur. Secunda est ibi, si vero. & illa subdiuiditur. Secunda est ibi, in criminali. No. primo ibi, si nō
2 sit emendatus, &c. † q̃ infamis repellitur etiam in causa ciuili, quamuis sit correptus de crimine. quod est intelligēdum de infami infamia iuris, nam infamis infamia facti in causa ciuili nō repellitur totaliter, vt satis probatur hic in fine. habetur & tenetur communiter hic per scribētes. de quo vide per Bar. in l. j. C. de sum. trini. Secundo nota ibi, vel etiam cum de crimine, &c.
3 q̃ quando intentatur in iudicio actio ciuilis, quæ oritur ex crimine, illud iudicium non dicitur proprie ciuile, neque causa ciuilis, sed potius potest dici aliquid mixtum, vt in cap. tuæ supra. de procura. secundum do. Abb hic. & bene facit tex. in c. super his. j. de accu. & secundum hoc est tex. in c. per tuas. j. de simo. q̃ dicit, q̃ iudicium inquisitionis de iure canonico est iudicium ciuile, quia non agitur ad pęnam ordinariam delicti, sed ad priuationem a beneficio duntaxat. declarandus erit isto modo, vt sic sit iudicium ciuile largo modo, sed stricto modo dicatur mixtum. & forte hoc potest esse verum in terminis istorū iurium, in quibus non agitur ad pœnam pecuniariam applicādam parti, licet Ioan. And. singulariter dicat in c. frequens de resti. spoli.
a in 6. in nouella, q̃ iudicium a inquisitionis de iure canonico est ciuile, etiam in illis casibus, in quibus omnino eadem pœna venit īponenda, q̃ imponeret̄ p̃ viā inq̃sitionis de q̃bus in c. inq̃sitionis. in prin. j. de accu. sed vbi ageret̄ ad pœnā pecuniariā applicādā parti, licet in libello requirat̄ maior specificatio, cū intentatur actio famosa ex delicto, vt l. prætor edixit. in princ. & ibi per Bar. ff. de iniur. & in ca. præsentium. de testi. lib. 6. ciuilis tamen actio & iudicium diceretur, vt plene declarat Bar. in l. agraria. ff. de termino amoto. & est gl. in l. 3. de sepul. vio. super quo scripsi in rubrica de iudic. & satis probatur in l. j. quando ciuilis actio criminali præiudicat. & secundum hanc distinctionem debet intelligi iste versiculus cum ponit causam ciuilem, velut diuersam a crimine ciuiliter intentato. Tertio nota ibi, præter quam pro

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota q̃ iudicium dicitur iudiciale certamen, Afflict. Decis. 265. nume. 46. & iudicium idem de sequela quod de principali, Decis. 285. nume. 20.

4 pro reatu periurij,&c. † ꝙ periurus ſemper eſt infamis. & ideo iſta ſecũda exceptio facta de reatu periurij eſſet ſuperflua, quia comprahenderetur ſub prima exceptione de teſte, qui eſt infa-
5 mis. † Vtrum autem ex crimine periurij,& corruptionis teſtis repelleretur etiam de iure ciuili,licet non eſſet damnatus, eſt pulchra quæſtio, ſuper qua plene ſcripſi anno præterito, in c. licet
6 cauſam. s̃. tit. proxi. † Quarto no. ibi,in alio iudicio,&c. cauſam in quo probationes factæ in vno iudicio contra vnum, faciunt fidem plenam contra eundem inter alias perſonas & aliũ finẽ. vides enim hic, ꝙ probatio facta in accuſatione criminaliter inſtituta ad puniendum reum, facit fidem cõtra eundem in fauorem repellentis eum a teſtimonio, ſicut ex ſententia lata contra eum in cauſa accuſa. de materia dic vt in c. quamuis. j̃. de re iudi. & per Bar. in l. 2. §. hoc edicto. ff. vi bo. rap. Quinto no. ibi,aut
7 grauata ſit eius opinio,&c. & in ver. quamuis,cum ſequenti. † ꝙ in criminalibus ex ſola infamia facti repellitur qs a teſtimonio, ſed in ciuilib⁹ nõ. de quo plenius dicemus j̃. in gl. Sexto & vlt. no.
a ibi,licet egerit pœnitentiam, a &c. iuncto ver. ſi vero. † ꝙ ille dici
8 tur emendatus de crimine, qui egit pœnitentiam de crimine. vnde ſecundum hoc non ſufficit ſola contritio & confeſſio, quantum ad effectum huius decretalis, ſed requiritur peractio pœnitentiæ. de quo etiam dicemus in gl. In gl. poſita ſuper verbo, perſeueret. Pro declaratione huius gl. & materiæ videnda ſunt ho
9 die tria principaliter. † Primo quæ ſit ratio differentiæ inter iudicem & teſtem, quia vt hic vides, teſtis perſeuerans in crimine repellitur a teſtificando, ſed iudex criminoſus nõ repellitur a iudicando, vt in c. ſciſcitatus,& ibi plene per Inno. s̃. de reſcrip. 3.
10 q. 7. §. tria. † Secundo erit videndum, vtrum de iure canonico teſtis repellatur a teſtimonio pro quolibet peccato mortali, ſi in eo perſeuerat, an vero ſolum pro crimine quod ſit punibile
11 in iudicio, prout ibi diſtinguetur. † Tertio vtrum ſi teſtis eſt habilis tempore iuramẽti & efficitur inhabilis ante depoſitionẽ, debeat repelli a teſtimonio, vel valeat dictum ſuum Super primo addo, quod dixit Io. And. in c. ſi celebrat. de cleri. excom. miniſtrante. & refert do. Anto. hic, ꝙ ratio differentiæ eſt, quia in teſte principaliter requiritur fidelitas ſeu fides, cui repugnat infidelitas peccati, vt in c. j. s̃. eo. 2. q. 7. c. non poteſt. Sed iudex iudicat ipſe, prout ſibi videtur, in Auth. iuſiurãdum quod prẽſtatur ab his. §. j. vnde ita non opponitur actui iudicãtis infidelitas peccati, ſicut actui teſtis. Sed iſta ratio cum reuerentia, non procedit, quia fidelitas, de qua fit mentio in c. j. intelligitur de opinio
12 ne rectę fidei, † quoniam infidelis Deo, non præſumitur infidelis hominibus. 2. q. 7. c. ſi hæreticus. & in d. c. non poteſt. Non autem de fidelitate. i. ſinceritate, quam debet habere teſtis in reddendo teſtimonium, iuxta formam iuramenti, quæ ponitur in c. fraternitatis. s̃. eo. vnde non minor ſinceritas & fidelitas in ſequendo iuſtitiam requiritur in iudice quam in teſte, vt dicitur in tex. 3. q. 7. c. iudices. dum infert, quod bonus iudex nihil agit ex proprio arbitrio, neque ex propoſito domeſticæ voluntatis, ſed ex arbitrio boni viri, qui conformatur legibus & iuſtitiæ.
13 † vnde verbum vr̃, quod ponit̃ in authẽtico præallegato, importat arbitrium boni viri, ſicut declarat Bar. in extrauagan. ad reprimendum, in gl. videbitur. melior ergo videtur ratio Inno. in c. nihil. s̃. de elec. quem refert hic do. Anto. videlicet quia auctoritas iudicis pendet a commiſſione & approbatur publica, propter quam iudex qui nititur auctoritate publica tolerat̃ quouſque non amouetur ab officio. 8. q. 4. ca. nonne. & per gl. in c. cũ ex officij. j̃. de præſcrip. officium autem teſtis non eſt publicum. i. ex commiſſione publica, quia actus teſtificandi competit teſti de his quæ vidit & audiuit, vel aliter percepit. licet dicatur publicum officium propter publicam vtilitatem quæ conſiſtit, vt lites expediantur, vt l. ſi quis ex ſignatoribus. ff. quemadmodum teſta. aperi. Sed iſta differentia licet videatur coloratior & verior quam prima, adhuc videtur dubia, quia etiam teſtes cuius inhabilitas eſt occulta,& qui pro habili toleratur, nõ poteſt repelli, quamuis vere ſit inhabilis. vnde non ſufficit probare cõtra teſtem ꝙ ſit infamis, niſi etiam probetur ꝙ communiter habeatur pro infami, ſecundum gl. nota. in l. cum lege. ff. de teſta. & tenet Bar. expreſſe in l. j. C. eo. titu. & in l. ad teſtium. §. conditionem ff. de teſta. ergo etiam iſta differentia non videtur bona. & licet obiectio ſit difficilis, poſſumus dicere ꝙ facilius toleratur inhabilitas teſtis, quando inhabilitas alia eſſet immediata cauſa, quam crimen, vel quam quando immediate obijcitur crimẽ teſti, quia tunc de directo vulneratur fides eius propter maculã peccati. vel dicamus,& iſta eſt forte melior reſponſio, ꝙ licet de iure ciuili tolerantia inhabilitatis in teſte reddat teſtem habilẽ de iure ciuili, de iure tamen canonico non ſit idem, licet in iudice ſit idem de iure canonico & ciuili. nec mireris, quia etiam in alio eſt differentia in iſta materia, quando lex requirit teſtem eſſe condemnatum de crimine & effectum infamem, vt j̃. videbimus ſtatim. & tamen hoc non requirit canon. & ſic apparet ꝙ facilius admittitur teſtis de iure ciuili quam de iure canonico. Circa ſecundum articulum fuerunt variæ opi. do. Anto. hic videtur tenere dicta Io. An. Alani, & aliorum in c. ſuper eo. s̃. eo. ꝙ pro illo crimine repellatur teſtis a teſtimonio. pro quo repelleretur a promotione. & ita refert tenere hic Pau. de Eleaza. pro
14 qua opi. adducitur primo iſte tex. in ver. crimen. † nam criminis appellatio non continetur omne peccatum mortale, ſed peccatum quod poteſt accuſari & puniri, ſicut declarat gl. in regula, peccatum. de reg. iur. & in l. j. C. ſi aduerſus delictum. & eſt caſus. 81. diſtin. c. j. per quod crimen etiam repellitur quis a promotione. Secundo multum coadiuuat iſtam opi. tex. in cap. ipſi Apoſtoli. & in c. teſtes. 2. q. 7. & in c. ſacerdotes. e. ca. & q. in quis-
15 bus expreſſe videtur dici † ꝙ illi non poſſunt teſtificari cõtra clericos, qui gradum obtinere non poſſunt. i. qui non poſſunt ad ordines eorum accuſatorum promoueri ratione criminis, vel etiam ratione defectus, puta quia ſunt illegitimi, vel corpore viciati, vt eſt caſus no. cum gl. ſua. 2. q. 7. c. clericus. Inno. autẽ quẽ refert hic do. Abb. Moder. dixit, ꝙ iſta opi. eſt vera, quando quis producitur in teſtem contra clericum, ſecus ſi ducatur in teſtẽ contra laicum, etiam in foro canonico, quia tunc ex illo ſolo crimine repelletur teſtis, ex quo ſi condemnaretur, efficeretur infamis. Sed tu aduerte hic, quia ſi reſpicimus illa iura, concluſio præmiſſa habet reſtringi quando teſtes producuntur contra clericos, qui accuſant de delicto, vel denunciant, quia in tali caſu videntur colligi dicta iura. ſecus forte ſi contra eos ageretur ciuiliter de alia re quam de crimine. Secunda fuit opi. dom. Floria. quem refert hic do. Abb. qui ſimpliciter voluit, ꝙ pro illo crimine de iure canonico teſtis repellatur, pro quo ſi condemnaretur, efficeretur infamis de iure ciuili, iuxta. l. 3. §. l. Iulia. ff. de teſti. & l. ſcio. & l. repetundarum. ff. eo. quod probat tali ratione, quia ius canonicum corrigit ius ciuile ſolum in hoc, ꝙ vbi de iure ciuili teſtis non repellebatur pro ſolo crimine, niſi eſſet condenatus & effectus infamis, hodie non requiratur condemnatio & infamia de iure canonico. vnde in aliis criminibus, in quibus etiam ſi ſequeretur condemnatio, teſtis non repellitur de iure ciuili, nihil videtur eſſe mutatũ, & ſic ſtamus diſpoſitioni iuris ciuilis. 10. diſtin. c. ſi in adiutorium. & in c. j. j̃. de ope. no. nũ. & pro iſta ſua inductione adducitur tex. in c. j. & in c. ſuper eo. s̃. eo. in ver. ꝙ etiam. vbi ſummus Pontifex reſpondendo quæſtioni propoſitæ dicit, ꝙ crimina obiecta repellant teſtem, etiam ſi antea non ſint conuicti vel confeſſi, quaſi ſentiat, ꝙ illa crimina repellant teſtem de iure canonico, quæ repellebant ipſum de iure ciuili poſt cõdemnationem. Dominus Abb. Moder. hic poſt multa verba tenet opi. glo. hic, & gl. in ca. ipſi Apoſtoli. 2. q. 7. &
16 aliorum, qui dixerunt, † ꝙ pro quolibet peccato b mortali poteſt teſtis a teſtimonio repelli, ſi non eſt emendatus de iure canonico. Primo, quia quodlibet peccatum mortale eſt dignum damnatione æterna, & vocat̃ crimen. 25. diſt. c. criminis. & ver. & alias ea demum. Secundo pro iſta opi. videtur tex. in c. forus.
17 verſus ſi. j̃. de verbo. ſignific. vbi dicitur. † ꝙ in teſte requiritur integritas vitę & bonitas, quia ſi dicta bona defuerint, fide carebit. non enim poteſt iuſtitia cum ſcelerato homine habere cõmercium. ſed non eſt dubium, ꝙ exiſtens in peccato mortali, ſine dubio non habet vitam bonam, nec eſt integer, ergo qdlibet peccatum mortale excludit a teſtimonio. Pro qua concluſione facit optime tex. 2. q. 7 c. teſtes. in ver. ſine vlla macula. vbi tex. dicit, ꝙ teſtes debent eſſe ſine vlla macula, ꝙ non poteſt dici de eo, qui conuincitur a peccato mortali. Tertio, quia ſi teſtis remoueretur a teſtificando pro crimine, pro quo impeditur promoueri ad ordines, vt dicit prima opi. & videtur probari in ver. nulla macula. 25. diſtin. c. ſi. ergo ſimiliter pro quolibet peccato mortali quis repellitur a teſtimonio. Confirmatur iſtud ſuum argumentum, vltra eum, per tex. 6. q. j. c. illi qui. 1ũcto c. infames. ea. ca. & q. dicit enim tex. in c. illi qui. ꝙ qui agũt ita, de quibus Apoſtolus dicit, ꝙ talia agentes regnum Dei non poſſidebunt, ſunt infames, & valde cauendi. Poſtea adiungit tex. in c. infames. ꝙ illi dicuntur infames, quo ad hoc vt nõ poſſint promoueri ad ordines, quos leges ſeculi, vel eccleſiaſtici canones inter infames computant. & ſic patet ex his duobus iuribus conſimul iunctis, ꝙ etiam ille, qui eſt in ſimplici peccato mortali, quod non incidit in crimen punibile in foro contentioſo, non poteſt ordinari. nam Apoſtolus in illo loco multa peccata mortalia enumerat, quibus non eſt conſtituta accuſatio & pœna, & tamen illi repelluntur a ſuſceptione ordinum. & hanc ſententiam dicit ipſe ſentire Hoſtien. hic, & Inno. in c. intimauit. s̃. eo. dum dicunt,

ꝙ ille

ADDITIONES

a VIN. GOD. Nota quod pœnitentia permittitur in crimine falſi etiam in cauſa appellationis: ideo qui falſo inſtrumento vſus eſt in prima inſtantia poteſt in cauſa appellationis pœnitere & dicere eo nolle uti, Ay. Cra conſ. 46. de ſtilo ciuitatis, num. 11.

b VIN. GOD. Peccans mortaliter dicitur pati maximam capitis diminutionem, nam primo amittit ciuitatem quia ex ciuitate Dei conſtituitur de ciuitate Diaboli. Murat familiam, quia de ſeruo Dei ſit de familia Diaboli & mutat ſtatũ quia efficitur ſeruus peccati, Alb. de Roſa. in trac. de teſtib. quãdo teſtes repel. ratio. crim. Conſequenter, nu. 11. habetur in lib. 1. trac. fol. 158.

ꝙ ille qui iurauit iuramentum temerarium, potest testificari p. acta pœnitentia,& tamen pro illo iuramento non reperitur im posita pœna grauis, vt notatur. 22.q.4.c.qui iuramento.& idem gl. in c.j.de iureiur. in 6.& 85.distin.c.Florentinum. quæ doctri-
18 næ hoc sentiunt, †ꝙ temerarie iurans [a] ante pœnitentiam per-
a actam repelleretur a testimonio. Non ob.tex.secũdum eum, in
19 c.ingsitionis.§ pe.de accu. vbi videtur probari singulariter, †ꝙ testis qui dixit se esse inimicum inquisiti nunc cum nõ esset inimicus,& sic mentitus est, potest cogi ad testificandum,& tamẽ erat in peccato mortali, quia dixerat mendacium in præiudiciũ proximi, quia illud est in odium ipsius testis,& ne alias per indirectum subtrahatur facultas probationis, sicut dicit Bar. in simi.
20 in l.j.§.cum quis.ff.de quæstio. Tu dicas & melius,†ꝙ testis criminosus admittitur ad testificandum contra regulas iuris inter cętera in duobus casibus. Vnus est contra illũ, qui fuit illius criminis auctor.& iste est casus nota.& tenent Moder. in c.intimauit.s̃.eo. Secundo, quando delictum commissum a teste erat cõmissum in fauorem eius, contra quem non producitur,& circa ipsum actum testificandi. ita singulariter Inno.& sequuntur ibi Moder. in c.constitutis. s̃. eo. vnde in illo casu inquisitionis aut testis criminosus admittitur, quia præsumitur instigante parte commisisse illud crimen, aut quia illud delictum tendebat in fauorem partis circa ipsam litem. dicit tamen posse dici de equitate magis quam de subtilitate iuris,ꝙ quamuis testis perseuerãs in quolibet peccato mortali semper a testimonio repellatur, secus tamen est dicendum si sit emendatus de peccato, vt tunc in emendato distinguamus inter crimen & peccatũ simplex in cã criminali, vt pro peccato simplici emendati non repellatur, sed pro criminali repellatur etiam emendati, vt dicit text. in ver. in criminali. allegat tamen gl. in c.ipsi Apostoli. 2.q.7. tenentẽ oppositum, videlicet qualiter emendatus a simplici peccato mortali non admittatur ad testimonium in criminalibus.& hoc dicit esse verius de iure.& pro illa æquitate inducit istum text. sed ea inductione, quam ego non intelligo, quia ex forma tex. clare apparet,ꝙ tota litera loquitur in eodem casu. si ergo principiũ loquitur in simplici peccato mortali, non video quomodo posset restringi ver. in criminali, ad crimen publicum, ex quo irrogatur infamia, vel saltem ad crimen, quod sit punibile in foro contentioso. Et hanc suam opi. dicit esse seruandam in foro canonico.& iura ista, quæ dicunt testem non damnatum excludi propter crimen, sed in foro ciuili seruarentur leges, iuxta no. per gl. in regula, possessor. de reg. iur. Nam non est dubium, secundum eum,ꝙ Princeps habens supremam potestatem in suo territorio, potest testem criminosum habilitare, vt patet in c.per tuas. j̃.de simo.& in c.in fidei.de hæreti. in 6.& in l.famosi.ff.ad l. Iuli. maie. vnde etiam Papa dispensat contra istos canones, vt possit admitti testis criminosus, quandocunque vellet dispensare, secundum Guil. in Specu. in titu. de teste.§.j. ver. sed id quod Pa-
21 pa.†Pro declaratione huius q. difficilis est respondendum. primo ad iura, quæ dicunt ꝙ illi qui non possunt ad ordines promoueri, non possunt testificari in clericos, vel potius declarandũ quid illa iura sentiant.& in primis fateor, quod dicit d. Abb. per iura. s̃. allegata, quia existens in peccato mortali quocunq;, non potest promoueri ad ordines. Sed tamen non est considerandum,ꝙ ex quo ille habet in potestate sua abolere peccatum per pœnitentiam,& sic fieri habilis in delictis, quæ non sunt crimina, vt j̃.dicam, iste non dicitur proprie non posse promoueri, quia ille dicitur proprie aliquid non posse, qui etiam si faciat diligentiam suam, hoc non potest, secus si ex diligentia sua possit remoueri impedimentum. Casus est etiam no. vbi per Bal. in l.quibus diebus. in prin.ff.de cond.& demõ.& est optimus tex. de iure canonico, in c.j. in ver. in mora, ne sede vacan. lib. 6. vbi
22 dicitur,†ꝙ episcopus qui est suspensus, si est negligens in petendo absolutionem a suspensione post negligentiam non dicitur amplius impeditus ꝓferre beneficiũ, sed potius nõ velle, vel negligere.& ideo deuoluitur potestas ad capitulum, vt ibi dicitur. modo ad propositum nostrum dico,ꝙ iura, quę dicunt illos nõ posse testificari in clericos, qui non possint ad ordines promoueri, debẽt intelligi de impotentia proprie sumpta.& istud verbum reperitur in criminibus enormibus vel mediocribus, in quibus etiam post peractam pœnitentiam si aliquis cõuincitur de crimine, non potest promoueri sine dispensatione. Nam in his, quæ non sunt crimina punibilia in foro contentioso, videtur qs posse promoueri sine dispensatione peracta pœnitentia, vt clare colligitur ex verbis Aug. in c.Apostolus. 81.dist. & sentit glo. in c.ex tenore.de tempo. or.& etiam tenentes primam opi. hic s̃.recitatam.& sic in effectu illa iura non prohibent aliquos in testes recipi, nisi criminosos, sicut vult prima opinio. Pro ista conclusione adduco tibi tex. optimum in c.j. in fi. j̃.de excep. dicitur enim ibi, iuxta fi.ꝙ si testis conuincitur de criminibus per modum excep. satis est ipsum repelli a testimonio absque eo ꝙ puniatur pęna ordinaria, quia accusatio in ipsos, secũdum iuris ordinem non processit, ex quo testis repellitur, semper potest puniri in foro contentioso, si instituatur accusatio,& sic habeo pro positum ꝙ pro aliis peccatis mortalibus testis non repellitur, nã si pro aliis repelleretur, tunc ratio assignata in tex. non esset bona,ꝙ non puniuntur pœna ordinaria, quia non fuerunt accusati, sed potius esset dicendum in illis peccatis, ꝙ non puniuntur, quia pro eis non datur iudicium criminale. vnde aut oportet dicere, vt dixi, aut restingere tex.ꝙ loquatur de quibusdam criminibus, quæ obijciuntur contra testes, non de omnibus,ꝙ est diuinare, cum tex. indefinite ponat regulam super criminibus, q̃ testes repellant. Secundo pro ista conclusione videtur casus clarus. 3.q.5.c.constituimus. vbi tex. enumerat aliqua crimina publica vel priuata, quæ repellunt testes a testimonio,& postea addit,& isti & eorum similes aliquatenus non admittantur ad testimonium. Ex quo patet,ꝙ non omnis criminosus, etiam si cõcedam omne peccatum mortale esse crimen, a testimonio repellatur, sed solum similis criminosis ibi expressis.& licet tex. in illo c. constituimus. circa medium, generaliter nominet criminosos,& dicat ꝙ non admittuntur ad testimonium, quia tamen præcedentia declarant sequentia,& econtra, vt in c.solitæ. s̃.de maio.& obe.& l.qui filiabus. in princi.ff. de leg.j. cum postea dicat, enumeratis aliquibus criminibus,ꝙ ille & similes eorum excluduntur, satis ostendit quomodo intellexit verbum criminosi, quod est positum in medio, & maxime hoc est dicẽ-
23 dum in illo c.constituimus. † quia verbum criminis, habet duplex significatum,& magis proprie significat crimen punibile p viam accusationis, vt dictum est. vnde possumus dicere,ꝙ non restringitur illud verbum. sed cum possit intelligi in duabus significationibus, vnde per sequentia declaratur in quo significatu sit acceptum, sicut dicunt Docto. in l.non dubium. C.de legi. Non obst. tex. in c.forus. j̃.de verbo. signifi. quia non potest dici, vel ꝙ determinatur per alia iura strictius loquentia, vel melius ex fine eius apparet, quod non loquitur de quolibet peccatore, dum dicit, cum scelerato homine iustitiam non posse communicare,&c. † Scelus[b] enim videtur significare aliquod graue cri-
24 b men.& similiter non ob.ꝙ quodlibet peccatum mortale possit dici graue crimen, quia fatendum est in foro conscientiæ, prout distinguitur a veniali. sed in foro contentioso, & vbi non agitur de pœnitentia imponenda, non solum est graue crimen aliquod peccatum mortale, sed non est crimen proprie sumptum, quia non potest puniri per accusationem in foro contentioso, quod requiritur ad esse criminis, vt dixi in d.c.j.s̃.alle. 81.distin. Quinimmo etiam inter delicta punibilia dicuntur quædam leuia, vt l. leuia.ff. de ac. Sup quo vide ꝙ distinguit Bar. in l. nõ solum.§.si mandato ff.de iniur. Et aduerte diligenter, quia etiam si aliqua iura inueniam, quæ prohibent constitutos in quolibet peccato mortali accusari, sicut videtur probari in c. infames. in d.6.q.5. maxime iuncto. c. omnes. ea. ca.& q.& c.illi qui. ista consequentia non est bona, aliquis non potest accusari, ergo nõ potest testificari, qm̃ maius præiudicium affertur in repellendo testem, q̃ in repellendo accusatorem. ita arguit summus Pontifex in c.licet Hely. in ver. aliis,& econtrario. j̃.de simo.& licet illa sit allegatio partis, approbatur tamen per summum Pontificẽ in c.per tuas. super ver. distinguenda. vnde ex præmissis omnibus
25 relinquit cõclusio,†ꝙ pro illo crimine põt testis repelli, ꝑ quo possit criminaliter puniri & crimiſr ꝙueniri in iudiciũ. nã dicere, sicut dt do. Flo.ꝙ solũ repellat pro crĩe, ꝑ quo si eẽt dãnat⁹, esset infamis,& sic esset min⁹ restringere ista iura.& licet tex. multum faciat pro eo in illo c. constituimus. in ver. similes eorũ, inquantum enumerat quædam delicta, quæ inferunt infamiam,& postea repellit eorum similes, magis tñ vr̃ de mente literæ,ꝙ similitudo fiat ibi potius respũ punitionis, q̃ respũ infamiæ inferendæ, maxime ꝑꝑ verbum crĩosi, quod potest continere oẽs, q puniuntur crĩaliter,& sic ista verba declarabunt se adinuicem. Non ob. tex. in c. super eo. s̃. eo. ibi, ẽt si non sit confessus vel conuictus,&c. quem tibi induxi superius. quia dico ꝙ ille tex. nõ hz respectum ad ius ciuile, quia tunc idem dixisset ẽt si non sit dãnatus de crĩe, nam sola conuictionis confessio non sufficit ad infamandum, sicut facta in iudicio crĩali, vt plene declarat Bart. in l. infamem. de publi. iudi. sed habuit respectum potius ad ius canonicum, fm ꝙ facilius aliquo casu admittitur occultus criminosus, qui tñ non potest probari, quod sit talis q̃ manifestus iã conuictus, vt pz in c.constitutus. j̃.de purg. cano.& ẽt ipsa ratio ostendit de se,ꝙ crimen iam publicatum fortius repellit, vt pz in c.decedens. j̃.de accus. Sed ista conclusio eleganter declarata & defen-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Temerarium iuramẽtum dicitur quod temere & illicite emanat. Tindar. in tracta. de testib. c.12.nu.5. habetur in primo lib. trac. fol.274. & temeraria asseueratio facta de eo quod qs nescit, sibi nocet. Bapt. Cac. lup. in trac. de ludo. 6. casus, num. 24. habetur in lib.1. trac. fol.170.

b VIN. GOD. Scelus semel examinatum nunquid iterum examinandũ, Bart. Brix. in trac. Quæst. Dominc. q.11. nume. 3. habetur in lib.12. trac. fol.18.

defensata limitatur multiplr & egregie vltra illas duas limitationes, quas dixi tibi superius. Et primo, ꝙ q̃uis testis criminos⁹ admissus ad testificandum non facit plenam fidem, facit tñ aliqualem prę̃lumptionem, & hoc dixit do. Ant. Tu autem ꝑ hoc vide gl. or. & no. quam ibi approbant communiter oẽs Doct. in c. cum l. & A. j. de re iudi. quæ hoc dixit & in socio eiusdem criminis, iuxta no. in c. j. s̃. de cõfes. & in alio teste crĩoso. & ista limitatio est vera, quia probatur per l. qui vltimo. ff. de pœnis. & tꝫ Bar. expresse ẽt in teste infami in l. maritus. ff. de quæstio. & hoc ego crederem esse verum, nisi iudex reseruasset exceptiones in personas & dicta testium, quia tunc reseruatio operaret vt perinde esset ac si testis a principio fuisset repulsus, vt tradit Bart. in simili qõ. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. & in l. ille a quo. §. de testõ. ff. ad Treb. & idem crederem, si pars ipsa fuisset protestata, & pars aduersa consensisset, hoc tñ non affirmo pro nunc. Secundo limitatur sin. ſm Gof. & Doc. Moder. in d. c. cum l. & A. nisi simus in casu, vbi verisimr factum nõ potest probari per alios, q̃ per criminosos, quia tunc in subsidium ipsi admittunt̃, sed qñta fides illis adhibeatur, hoc relinquitur arbitrio iudicis, ar. eorum, quæ hñr in c. veniens. s̃. eo. tit. & in c. in literis. vbi patet, ꝙ testes domestici admittuntur in his, quæ fiunt in dicto, quia per alios communiter veritas sciri non potest. & forte istud procederet de iure canonico & in personis ecclesiasticis, quæ de facili non torquentur, vt traditur in c. cum in contẽplatione. j. de reg. iur. sed in laico videretur dicendum, quod ad minus non deberetur eis credi sine tormentis, vt l. ob carmen. §. 2. ff. de testib. vt patet etiam ꝙ in crĩe læsæ maiestatis, qñ tales recipiuntur, non admittuntur sine tormentis. generaliter tñ qñ
a testes sint torquendi, a vide Bar. in l. ex libero. §. j. ff. de quæstio. Tertio hoc limitat Hosti. qñ agitur ad corruptionem & pẽnitẽtiam per inquisitionem gñalem, de quo ibi per Docto. Quarto debes singulr hoc limitare per singularem & pulchram doctrinam Inn. quam approbant ibi omnes Mod. in c. cum primo. j. de re iudi. vbi dixit, ꝙ testem crĩosum, qui non est infamis, ꝑt habilitare eꝑs ex dispensatione, quia si potest dispensare cum ipso ad ordines, multofortius vt admittatur ad testimonium. Quinto debes scire, & est no. valde, ꝙ qñ testis cõuincitur in eo, ꝙ prima facie præsumitur esse crimen, põt tñ aliquo casu excusari a delicto, vel propter ignorantiã, vel alia ratione, & tunc testis criminosus non repellitur omnino. nõ tñ creditur sibi plene, vt est casus singularis, ſm Inno. & sequit̃ ibi Ant. de But. in c. 2. s̃. de arbi. Illud etiã scias, ſm gl. 2. q. 7. c. quærendum. ꝙ iudex ex officio potest repellere testem criminosum, quando constat sibi ꝑ acta, ꝙ est criminosus ꝑ l. quos prohibet. ff. de post. & ita tenent Mod. contra Inno. in d. c. cum l. & A. quinimmo potest iudex se informare de conditione testis ex officio & ipsum repellere, si inueniet inhabilem, secundum Bal. in l. j. §. si curatores. ff. de mag. cõue. Vtrum autem si testis erat habilis tempore iuramenti & postea efficitur criminosus, tempore depositionis possit repelli. tãgit Arch. 3. q. 5. in c. constituimus & Io. An. in regula, actus legitimi. de reg. iur. in suis mercu. & do. Anto. hic & Moder. & communis conc. est, ꝙ sufficiat inhabilitas tempore testificatus, vt dictum sit nullum. Econtra autem si testis erat inhabilis tempore iuramenti de crimine non fuit exceptum contra eum, secundũ Ioã. An. in d. mercuriali. & idem erit, si inhabilitas superueniat testi post iuramentum & depositionem, quia tunc non irritabitur dictũ testis, ẽt si sui natura talis inhabilitatio trahatur retro ante tempus testificatus, quia in actibus, qui necessario fiunt, sicut testificari, ista fictio & retrotrahitio non consideratur, vt cõualidet vel destruat actum secundum Bar. & Bal. in l. furti. §. j. ff. de infamib. & bene facit quod no. gl. & Doc. in c. sæpe. j. de appel. & ad declarationem præmissi ar. vide quod pulchre ponit Bal. vbi attingit omnes casus prædictos, in c. j. quot testes sint necessarii ad probandum ingratitudinem, in vsibus feudorum. Et aduerte, quia Archi. in c. constituimus, sæpe allegato, dicit ꝙ si notorium est, testem esse factum inhabilem post iuramentum, iudex debet eum statim repellere. Si autem non est notorium, debet eum admittere cum reseruatione disputationis post testes receptos. quod dictum do. Anto. videtur hic reprehendere, referens etiam quædam dicta Pauli, de quibus non curo ad præsens. & allegat Io. An. in oppositum in regula, factum legitime, de re. iu. & in addi. Specu. de teste. §. j. ver. quid si testis. qui dicit, ꝙ dictum talis testis, cui superuenit inhabilitas post iuramentum, est nullum. Sed istud contradicere nõ videtur Archidiacono, qui expresse idem sentit, dum dicit ꝙ disputatio reseruabitur post receptum testem, & eius dictum, videtur secundũ regulam iuris. sicut enim si opponeretur crimen testi tempore iuramenti, reseruaretur regulariter exceptio tempore disputationis, nisi crimen esset notorium, vt in c. ex parte, & in c. præsentium. s̃. eo. ita videtur dicendum, cum crimen superuenit post iuramẽtum ante disputationem, vnde nulla videtur hic contradictio. Secundo principaliter tangunt hic Doct. nunquid ratione infamiæ testis repellatur a testimonio. quorum dicta omnia non attinet referri, sed addendum breuiter, ad quædam est. & primo inquantum Io. And. hic dicit, ꝙ si testis infamis infamia facti non est emendatus de crimine potest repelli indistincte a testimonio propter solam infamiam facti. & hoc dictum nõ videtur posse procedere quia tex. in c. sup eo. s̃. eo. ad hoc vt ratione criminis testis repellatur videtur velle requirere vel quod sit conuictus de crimine vel non conuincatur. Sed per famam vel infamiam facti non dicitur conuictus de crimine, vt patet hic in fi. tex. ibi, Aut grauata sit eius opinio. vbi istud ponitur vt diuersum a conuictione, ergo non videtur posse dici ꝙ sola infamia facti repellat, quia hoc non reperitur iure cautum, sed sola fama regulariter non probat crimen, vt traditur in c. veniens. s̃. eo. Secundo adde inquantum Moder. hic referentes dicta Bart. & Bal. in l. j. C. de sum. tri. & fide catho. dicunt, ꝙ infamis infamia iuris in dubio repellitur totaliter a testificatu, per l. 3. § l. Iulia. ff. de testi. & per l. repetundarum. & l. ex eo. eo. titu. ꝙ sicut s̃. fuit tactum in prin. commenti, non sufficit ad repellendum testem probare ꝙ tempore depositionis sit infamis infamia iuris sed debet articulari & probari ꝙ pro tali habetur, & reputatur illo tempore, vt est gl. no. in l. cum l. ff. de test. & tenet Barto. expresse in l. j. C. eo. titu. & bene facit quod ipse no. in l. ad testium.
26 §. conditionem. ff. eo. † Tertio adde dictis Bar. & Moder. hic, in-
b quantum dicunt ꝙ testis infamis [b] infamia facti in ciuilibus nõ repellitur totaliter, sed aliquando plus, aliquando minus creditur, vt probatur in tex. nostro. aliquando nihil creditur, vt videtur probari in c. licet causam. s̃. de proba. Adde ꝙ Ang. in l. j. in fi. ff. de his qui no. infa. simpliciter videtur tenere ꝙ de iure canonico testis infamis infamia facti non admittatur. quod tenuit ẽt hic dom. Flo. principaliter propter tex. nostrum hic, qui loquitur generaliter de infamia. Sed ista dicta sunt falsa, & contra tex. nostrum in ver. quamuis. Ad rationes domi. Flor. respondet hic do. Abb. sufficienter, vnde dic, vt hic per eum. Veruntamen ad-
27 uerte, inquantum do. Abb. dicit, † ꝙ in causis grauibus non creditur testi infami infamia facti, quia illa æquiparantur criminalibus, vt in c. frequens, de restit. spol. in 6. & l. propter litem. §. j. ff. de excu. tu. allegans Bal. in d. l. j. de sum. Tri. Adde quod Bal. cũ reuerentia, non loquitur in casu isto, quando dicit de causis grauibus, sed loquitur de quadam infamia, quæ cohæret ipsi crimini hoc ipso, quod crimen est commissum, quo delinquens dicitur infamis, etiam si nullus sciat illud delictum, vnde non loquitur de infamia facti, quæ procedit a diffamatione hominũ. vnde sentit satis clare, ꝙ in causis criminalibus & grauibus testis, qui conuincitur de crimine, etiam de iure ciuili, repellatur a testificando, quia est vilis persona, vt l. j. C. vbi Sena. vel cla. & hanc eandem sñiam melius & clarius ipse posuit in auth. si dica-
28 tur. in vlti. col. C. de testi. vbi dicit, † testi criminoso, etiam si non sit damnatus, non esse credendum in causa criminali sine tormentis. Sed ista sua doctrina cum reuerentia, non est vera & ꝯ communem sententiam hic, & in c. super eo. s̃. eo. & ꝯ text. in l. 3. §. l. Iulia. ff. de testi. & alia iura ciuilia, quæ requirunt damnationem & infamiam. Quãtum autem pertinet ad dictum principale do. Abb. dum dicit, ꝙ in causis grauibus testis infamis infamia facti omnino repellitur, potest dici ꝙ hoc dictum est dubium: quia licet quo ad quædam inueniamus ꝙ causæ magnæ æquiparantur criminalibus, vt patet in iuribus. s̃. allegatis, & in c. fi. s̃. de iureiuran. non tñ inuenitur, ꝙ quo ad claritatem probationum, vt debeãt esse luce clariores, sicut in criminibus cãæ magnę æquiparentur criminalibus, immo ꝯrium colligitur expresse ex his, quæ tradit gl. Bar. & Doct. in l. 2. §. edicto. ff. vi bon. rap. vbi concludunt, ꝙ probationes factæ sup crimine ciuiliter
c [c] motu, non faciunt fidem in causa criminali, quia in ea requirũtur probationes perfectiores, & cum non est dubium ꝙ cã furti, verbi gratia ciuiliter mota debeat dici magna cã, quia efficit cõdemnatus infamis, vt l. infamem. de pub. iudi. Pro ista tñ doctrina vr̃ esse casus singularis, quem ibi põderat Bal. in c. j. circa mediũ. in ver. integræ opinionis, quot testes sint necessarij ad probãdum ingratitudinem. vbi patet, ꝙ quia agitur de crimine, qđ habet grauare personam vasalli, licet agatur ciuiliter ad amissionẽ feudi, nihilominus non admittuntur testes infames infamia facti, quia illi nõ possent dici integræ opinionis. vñ vult vbi Bald. no. ꝙ vbicunque in l. reperiretur tale verbum, nunquid admitteretur testis infamis infamia facti. sed quia natura feudorum est exorbitans à regulis iuris communis, debemus seruare in casu

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Testes torqueri non possunt nisi indicia contra reum inquisitum præcedant, Rui. consi. 147. num. 6. lib. 5.

b VIN. GOD. Nota ꝙ infamis est testis faciens se criminis participem, quia detegit propriam turpitudinem sui ipsius, Thom. Grammat. decis. 36. nume. 7. 7. & decis 40. nume. 16 & testis infamis ex quo condemnatus ad mortẽ etiam ex inquisitione non est idoneus, consi. 34. num. 2. & 8 lib. 4.

c VIN. GOD. Probatio facta per testes in causa criminali probat in ciuili in eadem instantia & inter easdem personas ficte, Rui. consi. 4. nume. 5. lib. 4.

ſu ſuo,ne extenderetur ad alium caſum.facit optime,quod tradit Bar.in l.in qõnibus.in fi.ff.ad l.Iul.ma. vbi dixit ꝙ licet ad ꝓbãdum crimen læſæ maieſtatis admittantur teſtes infames, nõ tamen computet illud priuilegium ad probandum connexa & antecedentia ad ipſum crimen,& hoc digne ſequitur Bald. in d. auth.ſi dicatur.Item adde inquantum Bar.dicit ꝙ teſtis infamis infamia facti creditur in criminalibus in ſubſidium, ſed cũ tormentis,in l ob carmẽ.§.2.ff.de teſti.Quo ad primum dictũ videtur,ꝙ credatur in ſubſidium,quod videtur eſſe probabile,qm̃ videmus ꝙ etiam ſocium criminis, qui regulariter repellitur a teſtificando,vt in c.j.s̃.de confeſ.& l.fi.C. de accu. & tunc creditur in ſubſidium,quando crimen per alium non poteſt probari,vt eſt caſus no.in c.fi.j̃.de teſti.cogen. quem ibi ponderãt Moder.ad hoc & Bal.ipſum allegat in l. quoniam liberi. C. de teſti. ita poſſumus dicere de iſtis infamibus,qui alias repellerentur,& bene facit tex.cum gl.in c.cum dilecti.s̃.de el.c. Sed vtrum debeat adhiberi tortura,eſt maius dubium, quia ꝯ Bar. videtur eſſe caſus clarus in l.diuus.§.fi.ff.de quæſtio.vbi probatur , ꝙ deportatus,qui producitur in teſtem,qui ſine dubio eſt infamis & infamia iuris & facti , non debet torqueri. & hoc expreſſe affirmat Bar. per illum tex.in l.ex libero.in prin.ff.eo.titu.vbi expreſſe vult, ꝙ neque deportatus , neque alia vilis & abiecta perſona libera poſſit torqueri,niſi in vno de tribus caſibus, quos nũc nõ proſequor, quia non faciunt ad qõnẽ. Et ideo æquo fædere poſſumus conſiderare iſtam veritatem hoc modo, vt dicamus, quę dam ſunt perſonæ infames infamia iuris & etiam viles & inhoneſtæ, propter qualitatem criminis, ex qua reſultat infamia, ver bi gratia pugnantes ad beſtias , hiſtriones , ioculatores & ſimiles & de his loquitur tex. in d.l.ob carmen,in §. 2.ꝙ eis non credatur ſine tormentis.Quædam ſunt perſonæ, quæ & ſi ſint infames infamia iuris, propter quod eius crimen, de quo ſunt dãnatæ , non tñ ſunt perſonæ turpes ex rõne communis ſtatus & exercitij ſui,& in iſtis procedat doctrina Bart. in l.ex libero , ꝙ in ſubſidium credetur eis ſine tormentis,dumtamen cũ dictis eorum cõcurrant adminicula & aliæ probationes, vt eſt caſus no. quẽ ſemper tenebis menti,in c.in fidei,de hæret.in 6.& bene facit tex.& quod ibi in glo. c. per tuas. in ver.denique.j̃.de ſymo. Item adde,ꝙ vbicũque probatio eſt priuilegiata & irregularis, verbi gratia cum recipitur teſtimonium de auditu , vel de credulitate ad inducendum actum magis præiudicij,puta ad ſeparandum matrimonium,probabiliter poteſt dici ꝙ tunc teſtes debent eſſe omni exceptione maiores , & ſic non videatur debere admitti infamis infamia facti, quia illi non dicerentur omni exceptione maiores,ſecundum gl.in c.j.j̃.de conſan.& affi. & traditur per Bal.in l.j.C.qui & aduerſus quos. Pro iſta concluſione bene facit tex.in c.licet ex quadam.s̃.eodem.ibi dum dicitur,exceptis maioribus.& in c.laudabilem in verbo, bonæ famæ. j̃. de frig.& malefi.nec mireris,quia tex.no.dicit in c.tua nos. de conſang.& affi.ꝙ quando probatio debet fieri ꝯ regulas iuris communis,puta per auditum,debet adhiberi maior diligẽtia in examinatione teſtis. Illud etiam ſcias , ꝙ ſi vnus teſtis infamis eſſet coniunctus cum altero, qui eſſet vir grauis & magnæ auctoritatis,defectus eius ſuppleretur per ſocium, vt l.ſi quis argentarijs. §.j.& ibi hoc ponit Bal.ff.de eden.quod Ang.intelligit ibi & re ẽte,niſi teſtis infamis oĩno eſſe repellendus de ſe,quia tunc nihil eſt, quod poſſit ſupplere. vtrum autem valeat conſuetudo vel
a ſtatutum, ꝙ teſtes viles a & abiecti præferantur honeſtis & fide dignis. vide tex.& Anto.de But.ibi, in c.ad noſtram.s̃.titu.proxi. Et quia ſuperius diximus circa principium diſcuſſionis huius materiæ, ꝙ non ſufficit probare , teſtem eſſe infamem infamia iuris, niſi probetur ꝙ tempore teſtificatus communiter pro tali habebatur. Aduerte,quia Bal.in d.l.j.C.de teſta.repræhẽdit iſtã doctrinam Bar.dicit enim,ꝙ cum exceptio infamiæ, quæ proponitur ꝯ teſtem,debet proponi cum expreſſione criminis,ex quo eſt totaꝫfundata ſuper crimine,per ea,quæ habentur in c.præſentium.de teſt.in 6.hoc ipſo ꝙ eſt propoſitum crimen,ex quo dico teſtem eſſe damnatum & factum infamem , præſumitur ꝙ teſtis communiter pro tali habeatur , & ſic non eſt opus aliter allegare & probare.ſed hoc dictum ſuum non procedit ſimpl̃r. & cogitabam hodie,ꝙ vterque poteſt dicere verũ aliquo caſu. nam ſi infamia iuris infertur ipſo iure per legem ſicut in caſib' no.in l.j.ff.de his,qui no.infa.tunc verior eſt opi.Bar.qui ante declarationem criminis ponit crimẽ eſſe occultum, vt in c.cum ſecundum,de hære.in 6.& in c.fi.de præſcrip.eo.lib.& patet de ſe. ſed ſi teſtis factus eſt infamis ꝑ ſnĩam,tunc eſt maius dubiũ,quia licet quo ad partes & iudicẽ ſnĩa inducat notorium,tñ quo ad ꝑ ſump.ſcĩæ & aliorũ,vcꝫ ꝙ omnes ſciant,vel ſcire debeant, diſtinguitur qualitas fori,numerus officialiũ,& multitudo eorũ,ꝙ ſolent intereſſe talibus ſententijs,m̃ gl.ſingularẽ in cle.j. de ſepul. in ver.publice.quam approbant Mod. in c. excep.j̃.de excep. vñ m̃ illam diſtinctionẽ ego dicerẽ, ꝙ vel ꝑſumeretur ſciri ab omnibus teſtem eſſe damnatum,vel non præſumeretur. & ſi tu dicas,ad minus,& ſic hoc non debet probari,debet allegari, ſicut diximus de notorio in cle.appellanti.de appella.in gl.& per loã. And.& Doc.in c.3.s̃.vt lite non conte.reſpondeo, ꝙ illud eſt verũ,qñ expreſſio vel propoſitio alicuius iuris requiritur pro forma iſta.ſed in caſu noſtro iſta forma non requirit̃, quia ſatis eſt ad hoc vt ꝑſumat̃ ꝙ teſtis eſt infamis pro tali habeat̃. vñ dixit alibi Bar.in l.cum quid.ff.ſi cer.pet.ꝙ cũ præſumptio reſultat ex facto tertij,ſatis eſt proponere factum & probare abſque eo ꝙ ꝑſumptio,q̃ reſultat ex facto aliter allegetur.& ad materiã noſtrã vide quod ponit Archi. 2.q.7.c.ipſi Apoſtoli.vbi dixit, ꝙ teſtes infames admittantur ꝯ reg.iur.ꝙ qñ ſit.s̃.diximus. ꝙa nõ debẽt admitti ſine tormentis,quia debent ſemꝑ præcedere aliqua adminicula de delicto,qm̃ ad qõnẽ non deuenit̃ niſi ꝑcedentibus indicijs.l.j. in prin.ff.de qõ.& in c.cũ in ꝓtẽplatione, de reg.iur. vide ẽt notabil̃r in c.inter ſolicitudines.j̃.de pur.cano.& Bal.ipſum allegantẽ in l.Caſſius.ff.de Sena.q̃ vult ꝙ q̃libet ꝑſona poſſit abolere infamiam facti per purgationẽ canonicã , de qua in c.quotiẽs,& in c.conſtitutis,j̃.de pur.cano.qđ dictũ ſi intelligat̃ ẽt de laicis,eſt valde dubium , quia diſpoſitio iſta eſt inducta in clericis,pro quibus magis præſumitur q̃ pro laicis, vt patet in c. decẽtero.s̃.eo.cum ibi no. 11.q.3.c.abſit,cum multis alijs: vnde nõ videtur eſſe eadem ratio, dictum tñ eſſet notabile in ſe. nã de clericis ꝙ auferatur infamia facti per purgationem, etiã quo ad effectum teſtimonij ferendi,dicunt hic Moder.& credo eſſe veriſſimũ,quia ſi permittuntur miniſtrare in ſuis ordinibus ꝓpter hanc purgationẽ,qđ eſt plus.2.q. 5.c.veniam, & in c.cũ in iuuẽtute.j̃.de præſump. multo fortius permittetur,quod eſt minus. In gl.poſita ſuper ver. periurij.diffuſe tractant hic Doc.maxime
b do.Anto.& Moder.nunquid ex periurio b quis infametur ipſo iure vel per ſnĩam.quorum dictis parũ eſt addendum. vnde inquantum do.Flo.hic tenet,ꝙ de iure canonico q̃libet periurus ſit infamis, non ſolum infamia canonica,ſed infamia vera, ꝓ ea quæ tradit glo. in c. querelam.j̃.de iureiur.& in c.peruenit.j.de fideiuſſo. Scias ꝙ do.Abb. Moder. repræhendit iſta dicta multum bene.& vltra ea,quæ ipſe dicit, conſidera ꝙ ſi vera eſt gl.in c.niſi cum pridem.§ pro defectu quoque criminis.s̃. de renun. ꝙ infamis infamia iuris etiam poſt peractam pnĩam nõ habeat executionem officij.contra do. Flo.eſt caſus rotũdus in c.fi. ver. periurij.s̃.de tempo.ordi.vbi tex.dicit expreſſe. ꝙ periurus per acta pœnitentia poteſt in officio ſuſcepto miniſtrare & aſcendere ad nouos ordines,ſi ſit occultus.& ſic patet ꝙ nõ eſt infamis, & ſentiunt hic Doc.ſatis clare,ꝙ periurus de præſenti vel præterito iuramento ſeu aſſert. non eſt infamis,ẽt ſi ſit damnatus rõne ſolius periurij,vt l.2.iuncta.l.de periurio.ff.de crimine ſtellio natus,ſi periurus damnetur iudicio publico tanquam teſtis falſus,vt dicunt hic Moder.& bene.ſed Ang.in l. Lucius. ff. de his qui no.infa.dicit ꝙ ſi periurus damnatur, quia doloſe iurauerit,ſemper condemnatus efficitur infamis,quando poſſet agi ciuiliter ꝯ ipſum actione,quæ infamaret,puta actio de dolo, ita ꝓbatur in l.furti.§.fi.&.ibi per gl.ff.de his qui no. infa. & ſic ſunt declaranda & limitanda dicta Doct.Et aduerte,ꝙ rñſio do.Flo. ad iſtum tex.in prin.dum dicit quod iſtud hic colligitur per ar. & non expreſſe, ꝙ periurus nõ ſit infamis per quod nõ debem' recedere a canonibus expreſſe ꝯdicentibus, non eſt bona, quia ſicut dicitur in c.paſtoralis.in prin.j̃.de appel.ſemper verba,l. & reſcripti ſunt interpretanda ne ſint ſuperflua etiam ſi inducant aliquid exorbitans a iure cõi,vt tradit Bar.in l. 3. §. prætor ait.ff. de dam.infec.vñ bene poteſt ſumi argumentũ ex iſto tex. vt eut teſt ſuperfluitas ad limitãdũ iura expreſſa,vt dũ dñt periurũ eſſe infamẽ,intelligãtur de infamia canoni. Et ad mãm iſtã vide tex. ſingula. cũ gl.& ibi ꝑ Bar.in l.quotiẽs.C.de digni.li.12.vbi ꝓbatur ꝙ licet veniẽs ꝯ factum & iurm̃ ipſo iure ſit infamis , veniẽs tñ ꝯ iurm̃ ſolum,nõ eſt infamis ipſo iure, & hoc eſt qđ dixit hic d.Ant.efficit̃ tñ infamis ꝑ ſnĩam , qđ patet,ꝙa ꝯdẽnatus de periurio ſpoliat̃ de dignitate.& in hoc approbat̃ doctrina Ang.ĩ l. Lucius,q̃.s̃.retuli.Cũ.n.ille proprie dicat̃ periurus,ꝙ eſt in dolo , vt Bal.declarat in l.obſeruare.§.ꝓficiſci.q.33.de offi.procon. & le. ꝙeniens eſt ꝙ ꝯdẽnatus rõne doli ſit infamis,vt s̃.dixi,niſi forte actio ciuilis,q̃ cõpeteret pro periurio, eſſet alia actio , q̃ actio de dolo,& talis q̃ non infamaret,vt.s̃. eſt dictũ.In gl. poſita in ver. ꝯfeſſus. vides hic, ꝙ teſtis ꝯfeſſus vel ꝙictus de crĩe in iudicio crĩali repellitur ex ꝓbationibus in illo iudicio factis,licet iſta cã nõ ſit inter alias ꝑſonas,& agat̃ de crĩe ad aliũ finẽ, qđ vr̃ ꝯ regulas poſitas in c.q̃uis.j̃.de re.iu.& in c.inter dilectos.s̃. de fi. inſtr. vbi eſt ꝓprie caſus in teſte D.Abb.dicit, ꝙ hoc eſt ꝙa agit̃ de leui ꝑiudicio.vñ colligit ex hoc tex.ꝙ teſtis & ꝯfeſſio ꝯ illũ , ꝯ quem fuerũt recepta in vno indicio,faciũt fidẽ in fauorẽ tertiæ ꝑſonæ in alio iudicio. Tu autẽ dicas,hic eſſe caſum no.& mẽti tenẽdũ,

per

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Teſtes uiles & pauperes non ſunt omni exceptione maiores, Rui.conſi.150.num.12.lib.5.

b VIN.GOD. Nota quod periurus teſtis a teſtimonio repellitur vt infamis, Rui.conſi.147.num.4.lib.5.

per quem clare probatur, ꝙ sicut sententia lata in iudicio accusationis, vel pro accusatore, vel contra accusatorem prodest regulariter, & nocet omnibus, vt in c. de his, & quod ibi plene, de accu. & l. si cui. & ibi per Bar. ff. eo. titu. & sentit satis clare Barto. in l. 2. §. diuus. ff. de iure fisci. ita vtacta facta in criminalibus licet non sit data sententia nocent & prosunt omnibus, quia cui nocet sententia nocent acta ſm Inno. in c. causam, quæ. s̃. eo. & per hanc rationem ita determinat punctualiter Bar. in l. 2. in vlt. col. ff. iudi. sol. vbi notanter concludit per regulam prædictam, ꝙ qa sententia lata pro primo accusatore prodesset secundo, &c. ita probationes factæ proderunt sibi in diuersa instantia. non solū autem proderunt secundo accusatori, sed cuicunque volenti ꝓbare crimen etiam ciuiliter, vt est casus no. hic. nam dico sic, dicit d. Abb. ꝙ vbi ageretur de leui præiudicio, hoc non videt posse stare, neque respectu partis producentis testem, neque respectu ipsius testis. nam exceptio, quæ opponitur cōtra testem per indirectum dicitur peremptoria, quia si repellatur testis potest ius partis perire secūdum gl. no. in c. ex parte. & in c. j. de excep. vbi patet, ꝙ potest inferre magnum præiudicium ista probatio respectu etiam testis potest leuis esse & etiam magni præiudicij inquātum eius repulsio verisimiliter habet notare seu infamare personam eius de facto. vnde quia non agitur de non leui ꝓiudicio exceptio criminis contra testem debet opponi designādo crimen specifice, sicut si ageretur de crimine ciuiliter, vt in c. præsentium. de testi. lib. 6. ꝙ non est ni si ratione grauis præiudicij vt dicit tex. in l. item exigit. ff. de dolo. & tradit Bar. in l. prætor
29 edixit. §. j. ff. de iniurijs. † Consequenter etiam ponunt hic Inno. & Hostien. illam no. q. vtrum per excommunicationem, a qua
a quis fuit absolutus, a repellatur testis, quasi vel infamis, vel per ipsam excommunicationem prohibetur crimen. & inter alia dicit Inno. & hoc confirmāt omnes, ꝙ excōmunicatus nō est infamis infamia ciuili. quod patet quia post reconciliationem corrigitur illa infamia, vt est casus. 6. q. j. c. illi, qui. in fi. quem allegat Arch. ad hoc in c. determinus. de sen. excom. & hoc etiā suadet natura sententiæ: quæ cum sit medicinalis, vt in c. cum medicinalis. de sent. excom. in 6. ij. q. j. c. nonnulli. debet inferri tantum detrimentum secuta absolutione, vt inquit Bal. allegās dicta Inn. hic, in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui no. infa. & hoc approbant omnes. Sed dubium relinquitur, nunquid testes repellātur hoc casu, tanquam probetur crimē contra eū, propter quod lata est excommunicatio. super quo articulo ex dictis Innoc. & Host. do. Ant. hic, considerat duos casus. Nam aliqn̄ fertur excommunicatio nulla cā in ea expressa, aliqn̄ fertur cum causæ expressione, vt si iudex dicat, excommunico, qa non satisfeciſti de tali crimine, de quo eras culpabilis vel condēnatus, vel mando tibi vt compareas, & nisi comparueris j. tantū tps, excommunico te, vel si dicat, quia fuisti ꝓtumax in nō comparendo, excōico te. Primo casu dicit ipse ſm Doc. prædictos, ꝙ ꝑ excōicatum vel absolutū non probatur crimen vt repellatur tanq̄ testis vel accusator. & ita intelliguntur tex. qui hoc clare ꝓbare videntur. 4. q. j. c. j. & 2. & opi. tenentiū hoc in gl. summæ illius. q. quæ in hoc puncto refert plures opi. & est ratio, ſm eos, qa licet pro snīa excommunicationis, a qua non est appellatū, elapso termino appellādi præsumatur, vt tradit in c. qm̄ ꝑ s̃. de proba. per Inno. & alios, & in c. bonæ. s̃. de elec. Ista tn̄ præsumptio iustificat snīam in cā, de qua agit inter ipsas partes, & quo ad iudicem, qui tulit eam, sed ad præiudicandum excōicato iā absoluto quo ad tertiū, qui obijcit sibi excommunicatio. ista ꝑsumptio non extenditur, vt satis colligitur ex mente dictorū iuriū. & ideo testis vel accusator non repellitur propter hoc. dom. Abb. Moder. addit, ꝙ cum hodie in snīa excōicationis debeat exprimi cā, alias sentētia præsumitur iniusta & sine difficultate relaxatur, in c. j. de sentē. excom. in 6. indubitatum est hodie ꝙ ista snīa non probatur crimen. quinimmo ex illo text. posset inferri ꝙ etiā si cā probaretur per acta, nihilominus testis non repelletur, cuius ꝑrium dicit hic do. Anto. quia cum tex. in d. c. j. inditum dicte velit in odium iudicis sententiam relaxari vt iniustam, apparet quod etiam tollit virtutem probationum. Aliquando iudex excōicat simpliciter expressa causa contumacię. & tunc licet d. Anto. dicat ꝙ excommunicatus absolutus repelletur: do. Abb. dicit ꝙ hoc non est verum nisi quis diu perseueraſſet in contumacia, quasi sentiat ꝙ ꝓtumacia alias sit leue crimen ex quo qs non repellat a testificando, postq̄ est emendatus, sicut ipse supe
b rius dixit esse de æquitate. pro quo facit, quia contumacia b non dr̄ proprie delictum, nisi qn̄ habet originem a crimine, vt l. omne delictum. §. contumacia, & ibi ꝙ Bar. ff. de re mili. Secūdo ꝙ hoc multum facit, quia ꝓtumacia, quę ꝑhitur ex dolo, potest puniri criminaliter. Nam multa possunt imponi pro contumacia non solum officio iudicis, vt dixit Bar. in l. 2. in fi. ff. si quis in ius voc. non ierit. sed etiam per viam accusationis, vt est casus no. secundum Bar. ibi in l. j. §. fi. si quis ius di. non ob. & ꝙ contumacia possit criminaliter puniri tenet expresse Io. An. in addi. Spe. referens dicta Nico. Matta. de iureiur. §. j. vt s̃. ꝓclusum est. & est casus clarus in criminali, ꝙ ille qui potest puniri criminaliter de crimine emendatus non admittitur in criminali, ergo si contumax esset in dolo, quo casu potest imponi mulcta, ista doctrina non videretur tuta. Aliquando iudex excommunicat expressa causa mediata delicti & immediata contumacia, vt cum dicit alicui, si non restituas rem furatam a te Titio, sicut a me fuisti monitus, excōico te. & hoc casu do. Ant. tenet simpliciter, ꝙ per causam expressam in excommunicatione, probetur crimē etiam post absolutionem ab excommunicatione & vere probatur. sed do. Abb. credit istud dictum esse verum, si sententia sit lata in præsentem, qui non appellando videtur sententiam approbare, vt in c. quod ad consultationem. de re iudic. & l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. Si vero sententia sit lata ꝑ absentem & ignorantem se esse excommunicatum, tunc quia nō videtur approbata per tacitum consensum, non probabitur crimen, secundum eum. sed ista sua distinctio non videtur probabilis. Primo, quia etiam si sententia sit lata contra absentem, vt currat sibi tempus appellandi, debuit habere notitiam sentētiæ ex postfacto, vt in auth. hodie. C. de ap. not. glo. & sic similiter tacendo videretur approbasse. Præterea, sicut præsumitur pro instrumento sententiæ latæ ꝑ præsentem in præiudicium ipsius, contra quem fertur, ita ad ipsius præiudicium præsumitur pro sententia lata ꝑ absentem, si transiuit in rem iudicatam, vt patet in c. bonæ. s̃. de elec. & tenent communiter Doc. in c. quoniā contra. s̃. ti. proxi. Præterea secundum istam distinctionem haberemus dicere, vel ꝙ contra reum contumacem, quia non potest appellare, vel contra eum qui secundo prouocauit & succubuit, quod in istis non dicitur tacita approbatio sententiæ, sicut dicunt Doct. in simili materia in c. nouit. s̃. de iudi. & in c. quia plerique. s̃. de immu. eccle. ergo non probaretur crimen. quod ego non credo esse verum, tum ratione supradicta, tum quia sicut dicit Barto. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. ille, qui non appellat a sententia, non videtur vere approbare sententiā, sed ex fictione iuris. vnde etiam in casu, quo quis non appellat, non datur verus consensus non appellatur. Contra tamen istā communem opi. multum facit, quod dicitur ꝙ causa expressa in sententia vere probatur per sententiam, quod nihil aliud est dicere, nisi quia iudici credatur de substantia probationū, quas recepit coram se. Cum enim iudex dicit, quia furatus es, iō te excommunico. si ista tua assertione probatur furtum, ergo statur relationi iudicis de probationib. factis de furto sed istud est falsum, vt in c. quoniam contra. in fi. s̃. tit. proxi. & in c. cum a nobis. s̃. e. ergo ista doctrina non videtur procedere. Quinimmo etiam cum iudex potest procedere sine actis & sine scripturis, non creditur sibi de actis probatoriis, vt tradit d. Ant. in c. Quintauallis. infra de iureiuran. & plene scripsi declarādo dicta Bart. in c. qm̄ ꝑ. præalle. vnde ego non video, quomodo ista dicta procedant, præsertim in snīa excommunicationis, quæ non semp fertur cum tanta causæ cognitione, sicut deberet, & tn̄ valet, vt in c. sacro. & ibi no. j. de sent. excom. vz tamen propter auctoritatem maiorum. hanc opi. relinquo in dubio. In gl. vlt. quę inci
30 pit, s. qn̄ grauata est, &c. † Quærunt hic Doct. si crimen obiicitur testi in cā ciuili, & testis dicit se emendatum de crīe, cui incumbat probatio, vtrum dicenti eum non esse emēdatum, vel testi dicenti se esse emēdatum. Super quo gl. no. 2. q. 7. c. ipsi Apostoli. dicit ꝙ si crimen est manifestum, onus incumbit testi crīoso,
c secus si sit occultum, c de quo nunc non dico, † quia in occultis debemus omnia interpretari in meliorem partem, vt in c. ex tenore. de reg. iur. & in c. ex tuarum. infra de sortileg. cum multis aliis. & hanc sententiam approbat Spec. in tit. de teste. §. primo. ver. item opponitur. Innocen. & Ioan. And. hic sentiunt oppositum etiam in crimine occulto, dum dicunt, quod confessio in positione pœnitentiæ debet probari per sacerdotem, vt dicit gl. nostra, quæ dixit. tamen debet esse iuratus in forma testis, secundum Io. An. satisfactio autem pœnitētiæ, si delictum sit manifestum, dz per alios probari, si sit occultum præsumetur, quia cum satis cām fieri in occulto non posset per aliquem sit quem probari, sicut dicitur in simili in materia denunciationis euangelicæ.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, quando excommunicatus absolutus restituatur ad iura lapsu temporis deperdita. Fely. in c. cum inter. de excep. col. 10. uers. utrum excommunicatus.

b VIN. GOD. Contumacia quotuplex sit, ponit Maran. de or. iud. uer. contumacia. num. 8. & unde dicatur. ibi. nume. 7. & pœna contumaciæ intelligitur commissa contra uerum contumacem, & non contra fictum. Idem in 6. parte, uers. appellatio, nu. 278.

c VIN. GOD. Nota, quod occultatio inducit præsumptionem contra occultantem. Ay. Cra. consil. 578. nume. quinto. quod autem occulta sint in mitiorem partem interpretanda, tradit Barbat. in tract. de testib. in principio. nu. 31. habetur in lib. 8. tract fol. 147.

gelicæ.2.q.j.ſi peccauerit.& c.ir omni.s̃.eo.tit.vnde patet, ꝙ sẽ tiunt etiam emendationem occulti criminis per teſtem debere probari,& volunt ꝙ ad hoc vt quis dicatur emendatus de crimine elegiſſe pœnitentiam non ſufficiat,nec contritio cum confeſſione,ſed requiratur realis peractio pœnitentiæ iniũctæ. & hãc ſententiam approbat hic in effectu do.Ant.& Moder. per regulam, ſemel malus de re. iu. Tu autem adde prædicta text. optimum cum gl.in c.j.j̃.de excep. in ver. ſe probauerint innocẽtes. ideſt emendatos de crimine, exponit ibi gl. & bene. & loquitur
32 ille tex.de crimine manifeſto. Secundo vide tex.ſingu.& glo.ibi etiam Doct.in c.propoſuit.j̃.de cleri.excom.mini. vbi probatur clare, ꝙ ille qui probat aliquem ſemel fuiſſe excommunicatũ, præſumptiue probatur eum nunc eſſe excommunicatum, niſi ille probet ſe abſolutum,etiam ſi ille habebatur pro nõ excom. vt ibi dicitur.& licet Bal.in l.ſiue poſſidetis .C.de probat.dicat ꝯ allegans Io.An.in c.literas. j̃.de præſumpt.maledicit, & contra tex.allegatum.nec Io.An.dicit aliquid in c.literas.ſecundum ꝙ referunt Doct.Moder. Et quia hic in vltima glol.determinatur
33 & recte,ſecundũ omnes,† ꝙ ſi pars obiicit teſti crimen ad eum repellendum,teſtis non poteſt repellere partem obijciendo ei ſimile crimen, quantumcunque criminoſus & infamis admittatur ad proſequendum ius ſuum.& in c.in omnibus.4.q.5. adde ad confirmationem huius concluſionis gl. in cle.j. in ver. Chriſtianos.de teſti.& quod no.Hoſt.& Io.And.in c.Iudæi.s̃.eod.in
34 quibus concludunt,† ꝙ etiam Iudæus,qui eſt infamis,poteſt repellere teſtem Chriſtianum criminoſum. & quia s̃.circa princ. commenti decretalis in notabilibus ego dixi ꝙ iſte tex.in ver.ẽt cum de crimine,&c. poterat intelligi quãdo agebatur de crimine ciuiliter,non ad pœnam applicandam parti, ſed ad remotionem a beneficio: ſcias,ꝙ iſtud non videtur ſimpliciter procedere,quia tex.in c.per tuas.j̃.de ſimo.vt ibi declarat glo. ſuper ver. diſtinguenda.quam omnino videas,etiam in crimine excepto, non admittit teſtem emendatum de crimine, cum agitur ꝓ inquiſitionem ad remotionem a beneficio, & ſic ciuiliter in ſe cõcurrentibus certis aliis qualitatibus, & ſic datur intelligi ꝙ in aliis criminibus non exceptis nullo modo admitteretur. & illam decretalem ad hoc ponderauit gl.6.q.3. c.qui crimen, vñ oportet aliter ſaluare illum ver. quam dixerimus in notabilibus. & dicitur ꝙ illa diſtinctio in ver.vel & ſi, non ſignificat ꝙ non agitur ciuiliter de crimine, cum non ſit proprie ciuilis, ſed ꝙ illæ cauſæ ciuiles tenent primum & præcipuum locum inter ciui-
a les cauſas.& hoc indicat dictio, etiam ,a quæ eſt implicatiua, nã de iure verum eſt,quod dixi,ꝙ quando agitur de crimine ad pœnam applicandam parti,iudicium dicitur mere ciuile, ſeruãtur tamen quædam ſolennitates in libello, quando actio ciuilis infamaret,quæ non ſeruantur in aliis iudiciis ciuilibus,vt l.prætor edixit.in prin.& ibi per Bar. ff.de iniur. per quod datur intelligi, quod dixi,quod tenet primum locum in cauſis ciuilibus.

CAP. LV.

Vltra tertiam. Quarta productio teſtium non datur,niſi ſeruata ſolẽnitate legali,de qua hic in litera . Secunda eſt ibi,niſi
1 preſtito.†No.ꝙ poſt tertiam productionem teſtium lex præſumit dolum & malitiam partis volentis nouos teſtes producere,quæ tamen eſt purgabilis per ſacramentum, vt hic vides,dubitat enim lex,ꝙ ille qui ter produxit teſtes, non diſtulerit hos nouos producere, vt ſubornaret eos: alioquin quare nõ produxit in primis productionibus,ſicut & alios nõ poteſt præſumi.& ideo dixit Lapus allegatione 88. vt refert hic do.Ant.ꝙ ſi in prima,ſecũda,& tertia dila.nulli teſtes eſſent producti, poſſent produci, intellige probato impedimento legitimo ſine iuramento hic poſito,quia tũc ceſſabit ratio ſuſpitionis. Et aduerte,ꝙ licet gl.hic,& in §.ſpatium.3.q.3.capiant tres productiones cum tribus dilat. vnde dicit glo. in illo §.ſpatium.ꝙ j̃.vnam dilationem poſſent fieri mille productiones.tex.tamen ille & in corpore, vnde ſumitur, videlicet in Auth.de teſti.§.quia vero.& in c.ſignificauerunt. s̃.eo. ſimpliciter videntur loqui de triplici ꝓductione,non de triplici dilatione, & quia iſte articulus habet varias opi.dic vt pleniſſime ſcripſi vltra omnes in c.in cauſis. s̃.
2 eo.Secundo no.ibi,neq; per ſe,neq; per alium,&c.† ꝙ paria sũt, partem didiciſſe teſtificata vel ſubtraxiſſe,quia ꝯ eum,qui furatur atteſtationes,inſurgit præſumptio,ꝙ acta fuerit percunctatus.i.ꝙ didicerit teſtificata, & hoc ꝓpter odium delicti, ſicut dicimus in ſi.in l.ſi de poſſeſſione.C.de proba.ſecundum Inno.& Doct.hic.ſed Bar.in auth.at qui ſemel. C.de proba.ſentit,ꝙ iſta præſumptio non oriatur ex odio delicti,ſed potius,quia ille qui ſubtraxit ſubtrahedo reduxit atteſtationes apud ſe, vnde ex hoc quod habuit eas penes ſe,reſultat præſumptio, ꝙ illas fuerit ꝓcunctatus. vnde etiam Doct. concedunt hic, ꝙ qualitercunque acta reperiantur penes partem,præſumptio eſt ꝙ didicerit teſtificata, vt eſt tex.no.cum gl.in c.conſtitutus.s̃.eo. & de iure ciuili probatur in corpore,de teſti.§.quia vero.in ver.editionem acce
3 perit.& in ver.vtpote,in quibus patet, † ꝙ ille qui probatur habuiſſe copiam atteſtationum,& ſic habuiſſe illas penes ſe,præſumit illas fuiſſe percunctatus.& bene facit tex.in l. nõ eſt ferendus.in prin.ff.de tranſ.quem allegat Bald.ad hoc in auth.at qui ſemel,præallegata. Tertio no.ibi, vel fuerit percunctatus . nam per hoc verbum,quod ponitur in corpore in Authẽ.de teſti.di-
4 cunt hic Doct.† ꝙ quia iſtud percunctari, ſignificat perfecte inquirere,vt l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verb.ſign.& in c.ſi cõſtiterit.j̃.de accu.neceſſe eſt,ꝙ quis non legat perfunctorie & trãſcurſiue,licet mature & diligenter,vt non poſſit poſtea teſtes ꝓducere,& videntur hic ſentire Inn. & Hoſt. ꝙ in dubio vnica lectio non repetita non præſumatur talis,licet Doct.hoc non declarent. Ex hoc etiam inferunt,ꝙ ſi pars didicit a teſte vel ꝙ ipſe erat teſtificatus non ſufficiat ad excludendum eam,tum ꝙa hoc non cauetur,tum quia vox viua non potuit ſufficienter inſtruere,arg.c.cum perſonæ.in prin.de priui.in 6.vnde videmus ꝙ ad probandum tenorem ſcripturæ aliquando teſtes non admittũtur in ſubſidium,vt traditur in l.ſicut iniquum. & in l. emanci-
5 pat.C.de fi.inſtru.& in c.Albericus.s̃.eo.† Quarto no.ſecundũ Hoſti.quia teſtis met potuit mentiri parti, vt gratiam ipſius ſibi pararet,vt in c.inquiſitionis.§.pe.j̃.de accuſa.vel potuit forte de omnibus non recordari . Si tamen pars fuiſſet præſens examini toti,tunc bene excluderetur a producendo nouos teſtes,& videretur dediciſſe teſtificata,ſecundum glo.no.quam hic alleg.do. Anto.2.q.j.c.in primis.in ver. eo præſente. cui adde ſimilem in l.minime.ff.de legi.& vide quod ſcripſi in c.venerabilis. s̃.eod. & hanc ſententiam ſequũtur Io.de Imo.& alij Mod. licet aliter ſenſerit in c.ſeries.s̃.e.& potuit forte moueri,quia tex.in corpore,in ver.atteſtationes fuerit percunctatus, vñ requirere ꝙ legerit dicta redacta in ſcripturam & illum tex. adducit Bar.in auth. at qui ſemel,ad probandum concluſionem proxime,videlicet, ꝙ non ſufficiat ſi teſtis dixerit parti teſtificatum ſuum, ſi tamen pars fuit pñs & bene potuit intelligere teſtem, eadem rõ vñ eſſe. Pro qua concluſione vide tex.no.in corpore,de teſti.§.quia vero.in ver.illud.ibi diſputationem acceperit. qui tex.vñ ſignificare ſatis eſſe, ſi pars cognouerit diligenter dicta teſtium ex dictis aduerſariorum,licet poſſit reſtringi qñ habuit copiam, & ſic diſputauit cum aduerſariis, alias periculoſum eſſet hoc dicere, ꝙ ex dictis aduerſariorum dicentur didiciſſe,quia pars aduerſa potuiſſet eſſe ita inſtructa ꝙ poſſit in aliquo occultare veritatẽ. cõcluſio tñ vñ vera in ſe,& probat ille tex.ſm Bar.in loco allegato, ſiue quis didicerit atteſtationes pro ſe factas, ſiue atteſtationes aduerſarij,vt ſufficiat,vt ſuper eiſdem argumentis vel directo ꝙ contrariis nequeat teſtes producere,& hoc tenuit Inn.hic,& com-
6 muniter Moder.Quinto no.ibi,nec per dolum, &c. † ꝙ in his,q̃ pendent ab animo,ſicut dolus,malitia & ſimilia, frequenter ſtatur iuramento illius,qui de animo ſuo teſtificatur,ſuper quo vide quod traditur in c.ſi vero.infra de ſen.excom.& in §.aliæ.Inſti.de ac.& in clemen.peruenit.de cenſi.Pondera etiam tex.hic

in quo

ADDITIO.

a VIN. GOD. Et dictio, etiam,poteſt ſtare augumentatiue.Ruin.conſ.57.nume.19.lib.2.

SVMMARIVM.

1 *Quarta productio teſtium,an & quando detur .*
2 *Teſtificata didiciſſe partem vel ſubtraxiſſe,paria ſunt .*
3 *Atteſtationum copiam, qui probatur habuiſſe, an illas percunctatus præſumatur.*
4 *Percunctari,quid ſignificat .*
5 *Teſtis,an poſſit parti mentiri,vt eius gratiam ſibi paret.*
6 *Iuramento teſtificantis de animo ſuo ſtatur in his,quæ ab animo pendent.*
7 *Impedimentum quando eſt in parte,vel in teſtibus, et tota legalis dilatio lapſa eſt,an tertia ſit aſſignanda.*
8 *Condemnato in abſentia iuſte impedito, ſicut competit in integ.reſtitutio, an etiam impedito probare de iure ſuo .*
9 *Terminus legalis,ſemper eſt peremptorius.*
10 *Dilationis primæ in conceſſione,an pars citari debeat .*
11 *Dilationem aſſignare,nulla partium petente,an iudex ex officio poſſit .*
12 *Terminum quidam aſſignant prius ad articulos producendum,quidam ad probandum aſſignãt,in quo articuli producuntur, & examinatur , an dum iudex deliberat vtrum articuli ſint admittendi , terminus ad probandum currat .*
13 *Terminum ad ponendum habens,an termino ſatisfaciat,ſi in termino poſitiones producat,licet intra terminum non faciat reſponderi poſitionibus.*
14 *Terminus probatorius an currat,licet articuli non ſint admiſſi .*
15 *Probare volenti intra prouinciam,vel ex continentibus prouincijs,aut in trãſmarinis,quare tempus aſſignetur,& aſſignato elapſo,quid agendum .*
16 *Dilatio alia impedito,an & quando concedatur,ſi ſit aſſignatus terminus ad declinatoriam excep.probandam.& nu.19.*
17 *Exiſtens in vtero,tanquam natus in integ.reſtituitur.*
18 *Reſtitutio ex capite minoris ætatis competens, eſt fauorabilior .*
20 *Probationis terminus,quando currere incipiat .*

a in quo noīe artis significatur dolus a malitia & similia. 22. q. 5. c. quacunque arte. 46. dist. c. sicuti. aliqñ tñ capitur in bonã part. tem, vt in c. clericus. 96. dist. & quia hic fit mentio de quarta productione, Inn. inter alia hic dixit, ꝙ tunc demum concedit quarta productio, qñ non esset elapsus terminus legitimæ dilationis, de quo fit mentio. 3. q. 3. §. spatium. & in l. j C. de dila. ꝙ nullam habet dubitationem, quia cum ista quarta productio debeat fieri cum competat facultas probandi, non est dubium ꝙ si p̃ lapsum termini dilationis lõgioris assignati a lege aliquis est exclusus a facultate probandi, non poterit quartam productionẽ facere. sed videtur, ꝙ etiã si quis esset exclusus per lapsum primæ dilationis duntaxat, quæ non complecteretur totum tempus, de quo in l. j. C. de dila. adhuc idem esset dicendum, quia cum secũda dilatio non debeat concedi, nisi probato impedimẽto & ex causa, vt l. oratione. ff. de fer. adhuc exclusus a facultate probandi non posset facere quartam productionem. Et si dicas, poterit cum causa tunc facere probato impedimento, certe idem esset, si tota dilatio legalis a principio fuisset assignata, quia etiã post illam ex cã conceditur secunda, vt j̃. videbis. & probatur satis in d. l. j. in fi. in ver. non facile. Potest dici declarando istud dictum, ꝙ mens Inn. fuit ista, videlicet si non sit assignatus totus terminus legalis in prima vel secunda dila. admittatur ista quarta productio & impedimentum probetur per solum iuramentum, ꝙ multi tenent in l. fi. ff. de fer. & in illa l. j. C. de dila. vbi tetigit Bal. & dicetur inferius in explanatione gl. Si vero tota dilatio legalis sit assignata, debeat probari impedimentum aliter q̃ per iuramentum. Subdit tamen Inn. & sequitur loã. An. & do. Ant. hic, ꝙ si pars assignata dilatione legali integraliter fuit impedita per iudicem vel receptorem testium quominus faceret examinari suos testes dabitur sibi restitutio in integ. ex cla generali, si qua mihi iusta cã esse videbitur, per ea, quæ hñt in c. pastoralis. in fi. & in c. de causis. s̃. de offi. dele. & per text. in Auth. vt spon. lar. §. hoc quoq; dicit tñ Io. And. ꝙ tunc faciet pars si de hoc impedimento protestetur. D. Abb. Mod. dicit, ꝙ sine resti. in integ. pro-
b bato impedimento poterit vel dari noua dilatio b vel vetus prorogari, si nondum est finita, sicut dicit tex. in l. j. in fi. in ver. nõ facile. C. de dila. & tenent Doct. hic inferius, & Bar. in l. fi. ff. de fer. & in illa l. j. Tu vero iungendo istam quæstionem, vna cum duabus aliis, quas ponunt hic Inn. & Io. An. quos ẽt sparsim d. Ant. refert, cõsidera duos casus. nam aliqñ quis fuit impeditus negligentia vel facto iudicis seu examinatoris. Aliqñ fuit impeditus, vel eo impedimento respiciente personam testium, quia erant priuilegiati, vel aliter non poterant examinari. primo casu difficultas stat in hoc, vtrum regulariter impeditus facto iudicis seruetur illęsus ipso iure, vel aliter sit opus restitutione. nã si tenemus, ꝙ secundum fatale applonis & primum currat impedito facto iudicis & detur restõ, vt vr̃ tenere Bar. in auth. item si appellatione. C. de temp. ap. & in l. arbitrio. §. j. ff. de dolo. & sequũtur multi Moder. in c. ex ratione. j̃. de app. maxime in cursu secundi fatalis, tunc recte dixit Inn. hic, quia sicut quo ad alios effect⁹ negligentia iudicis in iudicio non conseruat partem illæsam ipso iure sed datur restõ regulariter. ita erit dicendum in termino p̃batorio. Vnde dicit Bald. no. ad propositum in auth. at q̃ semel. in vlt. q. C. de proba. & Ang. in l. fi. ff. de fer. ꝙ qñ est impeditus probare facto iudicis non est danda noua dilatio, sed est restituẽda prior & supplẽda. In hoc tñ est modica dr̃ia, vt j̃. videbitis. maxime cum ista restõ possit concedi a iudice incidenter sine libello ſm Bar. in d. auth. item si appell. Si vero teneres sn̄iam glo. in Auth. de appel. §. sancimus. quam Bal. approbat in d. auth. item si applone, ꝙ impedito ex facto iudicis terminus nõ curreret ipso iure, saltem in secundo fatali, quia non potest dari reparatio p̃ tertium fatale, quod non inuenitur, sicut probare vr̃ tex. nõ violando literam, in illo §. hoc quoq;. nisi haberemus dicere, ꝙ primus terminus non currit ipso iure, & sic non esset opus restitutione vel secunda dilatione quatenus durauit impedimentum sicut dicit Bal. no in l. fi. C. de adul. ꝙ terminus probatorius p̃fixus a statuto non currit ipso iure, quando aliquis fuit impeditus ex facto partis aduersæ. Pro quo est casus & in l. si tamen ipse. ff. de excu. tut. sed quia communior opin. est, ꝙ in casu illius §. hoc quoque, succurratur appellanti per viam restitutionis. iõ dicamus secundum Inn. ꝙ currit iste terminus, sed datur restitutio. & quia Io. An. dicit ꝙ isto casu tutum est protestari, declarando hoc dictum, dicas ꝙ si protestatio contradicit iudicis interpellationi, non solum est tutum, sed necessarium, quia aliter non videretur stetisse per iudicem, nisi post iuramenta testium pars peteret vt examinaret testes, vt l. fi. in fi. C. de adulte. in ver. imminente. & tenet Bar. expresse in propriis terminis, in l. damni. §. Sabini. in vlt. quæst. ff. de dam. infec. sufficeret tamen tunc vnica interpellatio secundum Bart. in l. Titia. §. vsuras. de leg. 2. & est bonus text. & ibi per Bald. in l. properandum. §. finautem vtraque. C. de iudic. & in l. fin. §. vlt. C. de tempo. appel. Si autem intellexit Ioan. An. ꝙ vltra interpellationem factam iudici, pars deberet protestari in actis, ꝙ per eam non stat, tunc fateor ꝙ ista
c protestatio c erit vtilis, sed non necessaria, quia ex quo vere pars impediebatur per iudicem protestari de impedimento, si vere subest, non est necesse, prout plene scripsi in cap. penul. supra de iudi. quibus etiam potes addere istam auctoritatem Ioan. And.
7 † Circa tertium dubium, cum quæritur quando impedimentũ est in parte vel in ipsis testibus, & est elapsa tota dilatio legalis, considera duos casus. nam aliquando terminus legalis assignatur ministerio iudicis, sicut est dilatio de qua in l. prima. C. de dila. Aliquando terminus legalis assignatur ipso iure sine iudicis ministerio, & hunc casum non attingunt hic Docto. Primo casu Innocen. hic, & Moder. dicunt, quòd si impedimentum non est diutius duraturum, potest assignari tertia dilatio, vel prorogari primo causa cognita. Pro qua conclusione est casus clarus in illa l. j. in fi. ver. non facile. supra allegata, quem Moder. allegant hic & bene, & satis est de mente Barto. in l. fin. ff. de fer. Si vero impedimentum est diutius duraturum, tunc ne detur materia parti fingendi impedimenta, vel inducendi, per quæ lites protrahantur in longum, iudex debet ferre sententiam non data alia dilatione, & postea si cessabit impedimentum pars petet rescindi sententiam per restitutionem in integrum ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur, per ea, quæ habentur in l. mater. in princip ff. de excep. rei iudic. & in l. prima. in fi. ex quib. cau. ma. Ex quo dicto no. domi. Anto. vnum not.
8 valde, † ꝙ sicut illi, qui fuit cõdemnatus in absentia, si iuste erat impeditus, competit restitutio in integrum iuxta ea, quæ plene tradit Bart. in l. fin. ff. de in integ. restitutio. ita illi, qui fuit impeditus probare de iure suo, licet fuerit præsens in iudicio, competit talis restitutio. pro hoc alleg. domi. Anto. glo. in l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. manda. vbi glo. dicit, ꝙ si reus reperit instrumẽtum solutionis post sententiam, ꝙ prius ignorabat, vbi esset, cõpetit restitutio aduersus sententiam ex clausula generali. sed illa glo communiter reprehenditur per omnes, vt scribit Bart. in l. si sine. §. j. ff. rem ra. hab. & in l. j. & ibi per Bald. C. de condi. indeb. & plene tradunt Moder. in cap. suborta. infra de re iudica. vnde iste articulus est dubius, & vide quæ scripsi in sim. quæst.
9 3. c. intimauit, supra eodem. † Secundo casu, quando dilatio assignatur a lege, dixit Bal. in l. fin. ff. de fe. ꝙ nunquam conceditur secunda dilatio, quia terminus legalis semper est peremptori⁹, vt l. facta. §. si quis bonorum. ff. ad Trebellia & magis quam terminus hominus, sicut ipse declarat in l. diffamari. C. de inge. & manumis & idem dixit ipse in l. secunda. C. de tempo. appell. & in c. j. §. sancimus. in vltimis ver. quo tem. mi. inuesti. Tu autem dicas, secundum glo. not. in cap. solet. in ver. octo dierum. & Io. And. in cap. primo. de elect. eodem lib. in nouella, super ver. instructos, quòd si aliquis est legitime impeditus saltem per viam restitutionis ex clausula generali, sibi subuenietur. glos. tamen hoc videtur singu. limitare in cap. pia. de excep. in sexto. in ver. octo dierum, quando probatio esset facienda super iure, quod non repellit in perpetuum, sed ad tempus, sicut est excommunicatio, de qua dic vt ibi per Ioan. And. in nouel. & quia domi. Anto. refert in effectu multa dicta Barto. in l. fina. ff. de fer. pro declaratione eorum, quæ dicunt̃ circa concessionem primæ di-
d latio. d † Quæro, vtrum in concessione primæ dila. pars debeat citari. & potest ista quæstio intelligi tam de parte, cui conceditur dilatio, vel assignatur si ipsa sit absens, quam de parte aduersa. Spec. in titu. de citatio. §. nunc videamus. ver. scias. & ver. sed pone, dicit simpliciter ꝙ dila. debet assignari iudice sedente pro tribunali causa cognita & partibus præsentibus per l. a procedẽte. C. de dilatio. postea in ver. sed pone. videtur sentire ꝙ satis sit citari vel esse præsẽtem illum cui assignatur terminus. licet alia pars non fuerit citata neque præsens. sed istam differentiam improbat ibi Ioan. And. super quo vide quod scripsi post domi. Anto. in cap. licet causam. supra titu. proxi. Sed aduerte, quia cum Specu. dicat & referentes eum in c. licet. præallegato, ꝙ dilatio debet concedi iudice sedente pro tribunali, per illa verba videtur restringi dictum suum ad alias dilationes, quia prima dilatio cum fiat cum leui causæ cognitione potest concedi de plano iudice non sedente pro tribunali secundum Bar. in d. l. a procedente. & Ang. in l. fin. ff. de fer. dum dicit ꝙ prima dilatio debet concedi cum causæ cognitione, si est probatoria, sed si est expectatoria, secus, per l. diem proferre. in prin. ff de arbit. sed hæc improbatur, ꝙ dilatio expectatoria assignatur parti absenti. Et

ego

ADDITIONES

a VIN. GOD. Dolus & fraus quibus coniecturis probetur, & an iure probari possit. Rui. cons. 4. nu. 10. lib. 1. & ibidem, nu. 11. Et dolus & fraus in dubio non præsumitur, quamuis alteri fiat præiudicium, quando quis disponit de re sua. Rui. cons. 213. nu. 10. lib. 1.

b VIN. GOD Dilatio, quando datur ad aliquid faciendum, an requiratur sententia, uel denunciatio. Alex cons. 24. col. 2. lib. 4.

c VIN. GOD. Adde, ꝙ protestatio requiritur pro impedimento facti, secus p̃ impedimento iuris. Rui. cons. 77. nu. 2. lib. 5.

d VIN. GOD. Nota, ꝙ dilatio probatoria sine citatione assignata non ualet, nec sufficit notificatio, secus in expectatoria. Rui. cons. 61. nu. 5. & 24. lib. 5.

ego dico indubitanter ꝙ q̃uis possit prima dilatio assignari de plano, & sic non requiratur in ea plena causæ cognitio, citatio tamen requiritur. hoc probat text. clare. in clem. sępe. in verbo, citationes. iuncto § fi. de verbo. sign. dicitur enim in verbo, citationes. ꝙ si papa committit causam simpliciter & de plano & sine figura iudicij, quod est fortius, non debet omitti citatio. in §. fin. dicitur ꝙ idem iuris est, si ex forma alicuius l. siue canonis, debeat procedi modo prędicto. Ex quo patet ꝙ licet lex dicat in causis q̃ non requirunt plenam cãæ cognitionem, posse de plano procedi, ita ꝙ iudex non tenetur sedere pro tribunali, tũ vbi
11 agitur de præiudicio tertij semper citatio est facienda. † Secũdo quæritur nunquid iudex ex officio proprio nulla partium petẽte possit assignare dilationem. super quo dixit Bar. in l. j. C. de dila. ꝙ potest. mouetur primo per illum tex. in versi. verum vrgentissima necessitate. vbi patet, ꝙ satis est causæ propositæ necessarium esse terminum, licet non petatur a parte. Secundo per l. ꝓperandum. §. j. C. de iudi. vbi tex. dicit, ꝙ inuito iudice non licet partibus litem protelare. & sic patet ꝙ etiam si partes negligant iudex ex officio potest impedire litis expeditionem. & hanc sententiam vr̃ sentire gl. j. in c. licet causam. §. ti. proxi. & hoc dictũ sequitur do. Ant. sed ipse idem Bar. clarius & melius loquitur in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infec. vbi in effectu distinguit, ꝙ aut quæritur vtrum iudex ex officio hanc dilationem possit assignare absenti. & hoc fieri non potest, vt l. properandum. §. & si quidem. in ver. recusante, &c. C. de iudi. & in auth. qui semel. in ver. reo postulante. C. qũo & qñ iudex. aut quæritur vtrum eã possit assignare præsenti & post per iura allegata, & per l. fin. C. vt j. cert. temp. & ratio est ꝼm eum quare assignare dilationem põt, vt lites abbreuientur quod respicit iuris publicam obseruationem, ergo iudex potest supplere ex officio, vt l. 2. §. sed quia. C. de iura. calum. & l. j. ff. de offi. assess. & hanc distinctionem approbat Bal. in l. j. versus finem. C. vt quæ desunt aduo. & per do. Anto. expresse in c. bonæ. el j. s̃. de postu. præla. Sed Iac. But. subtilis doctor, & Bal. referens & declarans in l. fi. ff. de fer. dicit, ꝙ iudex potest assignare dilationem non petenti. quinimmo & inuito, dummodo hoc saltem petat pars aduersa quæ potest petere vt aduersario assignetur terminus ad procedendum in causa, vt in auth. at qui semel. qũo & qñ iud. in authẽ. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi oportet. sed neutra partium petente hoc fieri non
12 potest. allegat tex. optimum iudicio meo, in l. 2. in ver. si petantur. C. vt j. cer. temp. & bene facit tex. in l. fi. quem Bart. allegat ꝓ se in verbo partibus imminentibus. C. de dila. & in ver. postulatum. & istud credo verius de subtilitate iuris. Amplius dicit Cy. & not. in l. 2. sæpe allegata. ꝙ si iudex offert parti dilationem vel terminum & pars eam non acceptat pars nihilominus postea poterit dilationem petere, ꝙ Bal. ibi si superueniat noua cã dilationis petendæ. alias vr̃ sibi pars præiudicasse ex sua renunciatione. Sed ista restrictio non vr̃ esse vera, quia licet pars dicat se nolle acceptare dilationem oblatam, non tñ vr̃ dicere ꝙ velit eam repudiare. potest enim forte hoc dicere, quia vult deliberare & instruere se prius ꝙ habeat probare anteq̃ dilationem petat. casus est in l. filij mater. §. j. ff. ad Tertul. vbi patet, ꝙ ille qui ꝺt nolo adire vel nolo hæreditatem, non videretur dicere ꝙ repudiet hęreditatẽ, quia inter ista duo est medium. s. deliberatio vtrum acceptet vel repudiet, sicut subtiliter declarat Bar. in l. si qs suus. ff. de iure delibe. quinimmo ẽt si expresse renunciaret dilationi sibi oblatæ, adhuc non videretur excluſus a dilatione quam postea peteret, quia ista videretur esse alia dilatio ꝓp diuersitatem prioris tpis ipsius dilat. vt l. j. §. sed cum adijcit. ff. de ver. ob. & bene facit tex. & quod ibi per Bar. in l. si vsusfructus in biennium. ff. de vsufru. leg. & quod hr̃ in l. voluntarie. C. de excu. tu. Sed redeundo ad principale dubium dico, ꝙ si iudex ex officio nõ potest hanc dilationem assignare absenti & contumaci qui ꝓ delinquit q̃ ille qui est præsens & negligit, vt l. 2. vt j. cer. temp. prę-alleg. & ꝯ quem est maior præsumptio velit dilatare iudicium. ꝙ patet ex ratione naturali, & ẽt quia videmus ꝙ ille qui semel fuit contumax ẽt si possidebat immobilia ꝓp suspitionem, quæ de eo orta est, non euitat satisdationem de iudicio sisti ꝼm Bart. in l. hæc autem. in prin. ex qui. cau. in pos. ea. & bene facit tex. cũ gl. in c. significauit. s̃. de offi. or. & in c. qm̃. s̃. de appell. & ibi no. multo fortius vr̃ ꝙ præsenti similiter non possit hanc dilationẽ assignare ex officio. & licet reperiatur in certis casibus ꝙ iudex magis faueat absenti q̃ præsenti, hoc est verum in his quæ pertinent ad inquisitionem veritatis modo in his quæ pertinent ad abbreuiãdas lites quas iudex suspicatur protrahi per partẽ. Nec est verum quod dicit Bar. in §. hoc autem. videlicet ꝙ assignatio dilationis pertinet ad iuris publici obseruantiã, quia hoc nõ potest dici nisi de illis quæ respiciunt vel solennitates substantiales iudicij vel quæ sunt introducta principaliter in fauorem publicum, vel de his in quibus si iudex non suppleat iudicium redderetur elusorium, vt dicit gl. no. in c. j. in ver. absentia. de elec. 1̃6. Dilatio autem non est de talib. vnde videmus ꝙ potest ferri sententia diffinitiua ẽt sine assignatione alicuius termini & valet, vt l. si qñ. & ibi per Bal. ff. de dila. possunt enim probationes fieri sine termino vt ibi, & in l. in crimine. ff. de adult. & per Bal. in l. cum a nobis. C. de dila. immo etiam si nulla reperiatur facta ꝓbatio neque assignatus terminus, tamen valet sententia diffinitiua vt declarat Bar. in l. prolatam. in fi. C. de sen. nisi angustia tẽporis excluderet præsumptam causæ cognitionem, secundum eum ibi. Posset tamen dici, ꝙ qñ iudex esset prope finem instantiæ & nihil esset probatum ne haberet ferre absolutoriã ab obseruatione iudicij, forte isto casu hoc posset ex officio partibus præsentibus sicut potest ferre sentẽtiam & expedire causam ex officio nullo pendente, vt tradit singulariter idem Bar. in l. Seius & Augerius ff. ad l. fal. & sequitur Bal. in l. j. in fin. vt quæ desunt aduo. & do. Abb. Moder. in c. venerabilis. s̃. de iud. de iure tamẽ licet ista limitatio sit multum ęqua, non recederem a prius dictis: quia quamuis reipub. interſit lites finiri in genere & ꝓpter hoc statuitur terminus instantiæ, litem tamẽ sic finiri, idest per diffinitiuam sententiam magis quam per lapsum instantiæ principaliter videtur interesse partis & secundario reipublicæ. Non ob. tex. in l. properandum. in fi. prin. quia tex. non dicit simpl̃r, ꝙ sit in potestate iudicis litem expediri, sed ꝙ est magis in potestate iudicis q̃ partis. & sic patet ꝙ etiam ad partem pertinet aliqua diligentia. & cum dr̃ postea, nullus erit tam audax ꝙ inuito iudice litem possit protelare, non significat ꝙ solus iudex possit expedire litem, cuius ꝯrium postea dicit in §. & si quidem, sed ꝙ vna partium instantiæ in vita altera poterit expedire iudicium. nam si illa ratio haberet ꝼm quod dicit Bar. fuisset restringenda qñ iudicium fit partibus præsentibus. quæ ratio ibi generaliter ponitur. quod autem assignatio dilationis non sit de his quę tẽdunt ad iuris publici obseruantiam, satis sumitur ex l. nemo potest. cum materia. ff de leg. j. & ex no. in c. si diligenti. de foro cõpe. illa. n. videntur esse de iuris publici obseruantia, quæ sunt de solennitate necessario requisitæ ad actũ cui partes non possunt renunciare vel quæ sunt inducta principaliter ad vtilitatem publicam, sicut iur̃m calumniæ. & istę solent habere hanc naturã, ꝙ lex semper vult ea seruari, quæ nõ sunt fautricia induciarum terminorum, quæ multa inducta expediuntur sine termino & dilatione, vt s̃. est dictum. Sed quæritur pro declaratione practicæ, quam ponit Bar. in l. fi ff. de fe. & do. Ant. hic, dum dicunt, ꝙ
12 † quidam prius assignant terminum ad producẽdum articulos quidam assignant terminum ad probandum, & in ipso termino faciunt produci articulos & examinant vtrum sint admittẽdi. & nunquid quousque iudex deliberat vtrum articuli sint ad
a mittendi currat terminus [a] agnatis ad probandum. & similis quæstio potest esse si sunt productæ positiones quibus est respõdendum per partem aduersam, quæ forte voluit terminum ad respondendum positionibus vtrum currat terminus probatorius ante responsionem. super quo articulo dixit Bald. in l. quandiu. in vlt. q. ff. de acquiren. hæred. quod terminus non currit in vtroque casu, quia priusquam iudex admittat articulos vel pars respondeat positionibus volens probare est impeditus impedimento iuris. ergo non currit sibi terminus, vt l. 2. §. in omnibus. secundum vnum intellectum. ff. de iudi. & plene per Bar. in l. senatus. ff. de offic. præsi. per Bal. & Ang. in l. 2. §. si quis in iudicio. ver. fin. ff. si quis cau. in l. j. C. de iura. calum. vnde dicit ibi ꝙ terminus probatorius non currit ad probandum excep. donec disputatur, an exceptio sit admittenda. hanc sententiam sequitur glo. singul. in c. cupientes. §. ꝙ si per viginti. in ver. videbitur. de elect. lib. 6. vbi expresse affirmat ꝙ terminus legalis assignatus ad probandum non currit donec pendet cognitio vtrum exceptio proposita admittatur. sed glo. singu. & pulchra in clemen. sæpe. in ver. post dationem articulorum. de verb. signific. aperte tenet contrarium: dicit enim ꝙ iudex non debet assignare ter
b minum [b] ad articulandum & ponendum, & post illum terminum ad probandum successiue, quia ex hoc sequeretur talis absurditas quòd productis articulis vel positionibus in termino tempus curreret ad probandum priusquam responderetur
13 positionibus vel admitterentur articuli. † Ex qua glo. colliguntur duo. primo ꝙ ille qui habet terminum ad ponẽdum vel articulandum, videtur satisfacere termino, si producat articulos vel positiones in termino, licet infra terminum non faciat ad-
14 mitti articulos vel responderi positionibus. † Secundo ꝙ terminus probatorius currit, licet articuli non sint adhuc admissi vel rñsum positionibus. & in hanc sn̄iam inclinat Bal. allegans Dy. in l. si cum ipse. ff. de excusa. tuto. vnde dicit, ꝙ cautela est facere

pronunciari

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ terminus debet dari unicuique ad suam defensionem faciendam in causa criminali, nisi sit deprehensus in flagranti crimine. Tho. Gram. decis. 36. nu. 53.

b VIN. GOD. Terminus datus ad ponendum seu articulandum, est tantæ potentiæ, ut post eum fieri possit positionis declaratio. Ruin. consil. 109. num. 4. lib. quinto.

pronunciari per iudicē, ꝙ non currat terminus probatorius donec rñsum sit positionib. & ita ad has tollendas difficultates obseruat practica. Tu vero in ista materia dicas, ꝙ qñ iudex deliberat vtrum articuli sint admittendi, aut probabiliter poterat dubitari vtrum articuli essent admittendi vel non. & tunc ēt si iudex aliquos non admittat, propter quod distulit admissionem cæterorum, non currit terminus probatorius, quia pars interea non potuit probare se impeditam impedimento iuris, & idem est & multofortius si articuli de quibus dubitabatur postea fuerunt admissi. Si vero non erat probabilis dubitatio vtrum articuli [a] essent impertinentes vel non admittendi alia ratione. & tunc imputet sibi pars quæ illos articulos deduxit. vnde terminus probatorius curret, vt est tex.no. & ibi per Bart. in l.2. §. hoc solum. ff. ad Tertul. per quem dixit ibi, quod si disputatur super iurō procuratoris & postea iuramentum pronunciatur non legitimum, currit terminus statutus ad faciendum actum sequentem, si exceptio proposita non habeat probabile dubium, alias imputet sibi producens mādatum & disputans super eo, super quo non debebat probabiliter dubitari. & ita etiam distinguit Bal. in l. quæstionem. & in l. ꝯ maiores. in fi. C. de inoffi. testa. Et hanc distinctionem facit domi. meus qui fuit vidit ista duo dicta in d. l. quandiu. si vero loquimur vtrum terminus nō currit anteq̄ sit rñsum positionibus. credo sniam Docto. in l. quandiu, esse veriorem, quia cum pars vtatur permissione iuris, quia inuenit positiones non hūs probare releuetur ab onere probādi, vt in c. j. de confes. lib. 6. & in cle. sæpe. de ver. sig. quia nihil est, ꝙ sibi possit imputari si non voluit probare priusq̄ sciret in quib.
15 releuaretur ab onere probandi. † Successiue quærunt hic Inno. Host. & alij scribentes post eum, quia in l. j. C. de dila. & 3. q. 3. §. spatium, dr, ꝙ volenti probare intra prouinciam, tres menses, si vero ex continentibus prouinciis, sex: in transmarinis vero 10. menses, vtrum si aliquis dicat se velle probare in his tribus locis & patiatur primo labi terminum trium mensium, deinde velit assignari sibi sex menses vt probet extra prouinciam, quibus elapsis petat nouem menses probationibus transmarinis, vtrum sit audiendus. ita ꝙ in effectu habeat decem & octo menses. & ista tempora computentur distincte vt vtrum incipiat currere finito alio, & prius tempus non computetur in parte sequentis, sup quo articulo Io. An. volens concordare opi. Inn. cum opi. Pet. & Cy. in l. j. C. de dilat. in effectu distinguit, ꝙ aut petens dilationes vult probare super eisdem articulis in omnib. locis, vel sup aliis, quos a prin. tempore primæ dilationis præuidere potuit sibi esse probandos, & status causæ vel impossibilitas facti nō ꝺicit, quin alias in locis omnibus possint probari, tunc tēpus computatur in tempore primo in secūda dilatione, quæ assignatur ad probandum extra prouinciam, quæ est dilatio sex mensium, cōputando tres menses primæ dilationis. & sic pro secunda nō habebit, nisi tres menses, & per ꝑns tota probatio dilatio erit 9. mē sium. Et ita loquatur opin. Pet. & Cyn. qui dixerunt, ꝙ tempus computatur in tempore. Si vero vel status causæ, v.g. quia in dilatione concessa intra prouinciam erat probandus articulus p̄iudicialis ad articulos probandos extra prouinciam, vnde non poterat simul & eodem tempore pro ambobus assignari dilatio, & tunc non similiter concurreret, iuxta ea, quæ tradit Bart. in l. fi. ff. de fer. & in l. 2. ff. de re iudi. & gl. in cle. sæpe. in ver. articulos. de verb. sig. ex eo, ꝙ impossibilitas facti excusat, puta quia non poterat simul & semel mittere ad examinandos testes extra prouinciam, & facere examinari in prouincia. vel quia tempore primæ dilationis verisimiliter non potuit præuidere ius, ꝙ nunc sibi est probandum, & superuenit. & tunc procedat opin. Inn. Nec ob. opi. Pet. & Cy. ne terminus videatur currere impedito, & videatur assignatus ei, qui non potest probare, ꝙ esset in iustum. & hanc distin. in effectu sequitur hic do. Anto. & Mod. Tu autem aduerte, quia ex ista doctr. Pet. & Cy. s̄. relata sequeretur, ꝙ ille qui habet probare in istis tribus locis, in duobus ex ipsis cogeretur litigare per procuratorem, vel per nunciū, quia hoc est certum, ꝙ ipse simul pluribus locis esse non posset. hoc autem est ꝯ regulam iurium, de quibus in l. j. §. vlus. ff. de proc. & in c. j. de iud. in 6. nemo. n. cogitur litigare per se, vel p̄ ꝓcuratorem, nisi qñ non potest ipse comparere in iudicio, iuxta l. Papinianus exuli ff. de mino. Sed secundum istam doctri. ille, q̄ est præsens in iudicio, & vult litigare per se, cogeretur aliquam partem processus expedire per alium. ergo istud vr esse incōueniēs. Nec dicas ꝙ forte in vna dilatio. posset expedire per se oēs istos actus, vel in his tribus, computando tempus in tempore transferendo se de loco ad locum, quia cum iudex, pro cuius facto pre sumitur, vt l. 2. C. de offi. ejui. iudi. ex arbitrio suo assignat tātum temporis ad sic faciendum, p̄sumptio est ꝙ minori tpe non possit se expedire, pr̄ertim cum iudex debeat moderari dilationes iuxta possibilitatem probandi pro locorum & personarum q̄titate, vt dicitur in iuribus s̄. alle. Pro ista conclusione Inn. qui simpliciter tenuit, non computari in tempore, facit optime tex. sin. in l. in Senatus. §. q̄q̄. ff. ad Turpil. vbi tex. dicit, ꝙ accusator post abolitionem criminis habet 30. dies ad repetendum accusationem, vt l. aut priuatim. §. fi. ff. eo. Pone ergo, dicebat Iurisconsultus, ꝙ primo facta est abolitio, deinde pendente termino primę abolitionis fiat secunda abolitio, tempus accusandi 30. dierum vel repetendi currit, & numeratur non ex tempore primæ abolitionis, sed ex tempore secundę, & sic patet ꝙ tempus non computatur in tempore, & tñ processus erat ibi faciendus circa idē, & super iure prius præuiso tempore primæ abolitionis, nam si tempus computaretur in tempus, haberemus ibi dicere ꝙ dies primę abolitionis elapsi computarentur in diebus secundę. Sed saluando communem sententiam possumus dicere, ꝙ ibi si tēpus computaretur vt tempus, possit contingere casus, in quo beneficium secundæ abolitionis esset fere inutile. quid. n. si iam cucurrissent 29. dies ante abolitionem secundā, certe secunda abolitio non daret beneficium, nisi vnius diei, vt interpretemur beneficiū legis aliquid operari, in omni casu stat illa dispositio. magis autem vrget ratio, quam s̄. dixi, quia hic ille, qui comparet in iudicio, & est præsens, cogitur litigare per procuratorem. sic possumus dicere saluando communem sententiam, ꝙ sicut iudex ex causa in aliquo actu iudicij potest dominum cogere vt compareat personaliter, vt l. fi. cum materia. C. de procu. & l, si actor malit. ff. eo. ita eꝯ, vt abbreuientur lites, poterit cogere in isto casu vt recipiat & faciat testes recipi per procuratorem, vel nūciū.
16 Sed quærit pro declaratione materiæ, † nunquid dispō istius c. & l. orone. ff. de fer. quæ dicunt, ꝙ impedito concedit alia dila-
b ño, habeant locū, si sit assignatus [b] terminus ad probandū exceptionem dilatoriam. in qua q. Io. An. in addi. Spec. in ti. de teste. §. qualiter. ver. sed nunquid super, &c. cuius dicta sequitur hic do. Ant. in effectu concludit, ꝙ aut loquimur in exceptionib. declinatoriis, quæ repellunt ad tps, aut loquimur in exceptionib. peremptoriis. primo casu impedito non datur secda dilatio p̄ rōnem assignatam ibi p̄ Guil. quia frequenter istæ exceptiones opponunt̄ per calumniam & ad litem protelandam, vt in c. finē litibus. s̄. de do. & contu. & in c. pastoralis. in prin. j̄. de except. & in c. frequens. de resti. spol. in 6. Scdo p̄ tex. quem adducit idem Guil. in c. prudentiam. §. j. s̄. de offi. dele. vbi tex. dicit, ꝙ exceptio excom. dz probari j̄. terminum ꝑtentem. & sic innuit, ꝙ sufficiat vnus terminus. Si vero loquimur in exceptionib. perēptoriis, & tuncille attingant cām principalem, & sint magni præiudicij, aliqñ probentur vna cum principali, vt in c. de testi. s̄. eo. idem erit ddm, ꝙ in probatione negocij principalis, vt concedā-tur plures dilationes impedito. & idem dicit Lapus in alle. suis, si exceptio non sit proprie peremptoria, sed quasi peremptoria, idest per indirectum, sicut exceptiones, quæ opponuntur ad repellendos testes, de quib. dicit gl. in c. ex parte Adæ. & in c. de testi. s̄. eo. & in c. j. j̄. de excep. sed d. Abb. Mod. dicit se credere simpliciter, ꝙ ēt in exceptionibus declinatoriis debeat assignari impedito scda dilatio, quia iura indistincte loquuntur. & quia text. in c. prudentiam, parum facit. licet. n. dicat, ꝙ exceptio dz probari j̄. competentem terminum, nō tñ negatur quin terminus ex cā debeat concedi alius, sicut videmus q̄ l. fin. ff. de fer. dicit, ꝙ in singulis causis vna dilatio est danda ad probandum, & tñ ex cā possunt concedi plures, vt l. oratione. eo. tit. Nec ob. ratio alleg. per Guil. quia illa posset esse cā dandi dilationem breuiorē, sed ꝙ penitus deneget dilatio pp̄ suspitionē calumniæ, vel malitiæ, hoc non est conueniens, si alias a iure concedit, vt in c. licet causam. §. j. s̄. ti. proxi. vr aūt concedi, quia vt dictum est, lex indistincte loquit, ꝙ impedito scda dilatio est concedenda. Tu aūt aduerte, quia hanc doctri. posuit originaliter Inno. in c. prudentiā. §. 6. s̄. de offi. deleg. vbi dicit no. ꝙ ille, qui habuit terminū ad ꝓbandum excōicationem, si dicat se attestationes perdidisse, non tñ dabitur sibi scda dilatio, quia ista est exceptio declinatoria, q̄ repellit ad tempus, non in perpetuum. & sic idem sentit in quacunque alia exceptio. & ita colligit Ange. ex isto dicto, illud referens in l. si quis ex argentariis. §. fin. ff. de eden. Pro ista conclusione est glo. ordi. & magistra, in c. pia. in ver. octo dierum. de excep. in 6. quæ expresse dicit, ꝙ impedito j̄. illum terminum non conceditur noua dilatio, quia exceptio excommunicationis repellit ad tempus, & illam ibi approbat Io. And. in nouella. sed in c. solet. de sen. excom. in 6. referens opi. Bernardi, videtur sentire idem in sententia excom. sed in aliis declinatoriis secus. vnde dixit Bernardus, ꝙ impedito competit restitutio ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur. Pro ista conclusione multum facit, quod singulariter tradit Archid. 87. distinct. c. in religiosum.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Articuli, an debeant admitti ita uel non, dum prætenduntur impertinentes, ita ꝙ ubi est dubium, ne processus retardetur, posset tunc iudex admittere illos cum protestatione impertinentium, tamen melius faceret uelle plus hoc discutere, quia magis hoc expedit partibus, ne uexentur super fluis litibus, & ideo huiusmodi cautela non seruatur Romæ. Thom. Gram, decis. 45. nu. 5. & ibidem, nu. 6. & 7.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ assignatio facta filiis, uidetur facta animo concedēdi in præiudicium, nisi contrarium appareat. Rui. cons. 186. nu. 6 & 8. lib. 2.

religioſum.referens dicta Inn.& Hoſt.in c.coram fœlicis. de reſti.in integ.vbi dicunt,q̃ neq; minor, neq; eccleſia reſtituuntur ad proponendum exceptionem declinatoriam, quæ repellit ad tempus & non in perpetuum.& illam ſolennem doctrinam ſequitur Bal.in l.peremptorias.in vlt.char.C.ſen.reſcin. nō poſſ. ſed reſtō,quæ competit minori ex capite impedimenti per clauſulam generalem,ſi qua mihi iuſta cā,eſt eiuſmodi, vt eſt gl.no. in l.neceſſario.§.j.ff.ex qui.cau.ma.& eſt caſus no.in l.etiam ei.
17 ff. de mino.vbi dr̄,† q̃ illi,qui eſt in vtero, ſubuenitur per reſti.in
18 inte.perinde,ac ſi eſſet natus. Ex hoc collige,†q̃ reſtō competēs ex capite minoris ætatis eſt fauorabilior, quia exiſtens in vtero hr̄ pro nato ſolum in his, quæ reſpiciunt fauorem ſuum, vt l.q̃ in vtero.ff.de ſta.ho.ſed ſi reſtitutio prædicta non eſſet fauorabilior,tunc exiſtens in vtero non deberet haberi pro nato,quia ēt ſi non hr̄etur pro nato, competeret ſibi reſtitutio ex cla generali,vt ibi declarat Bart. Prætereā ꝯ dictum Lapi, quod approbat do.Ant.dum vult,q̃ in excep.oppoſitis ꝯ teſtes,detur ſecūda dilatio,multum facit quod no.Compoſtellanus in c.q̃ ſicut.s̄.de elec.& Spec.in ti.de excep.§.j.ver.ſed pone.& do.Anto.clarius, iſta dicta referens,in c.paſtoralis.j.de except.qui volunt in effectu,q̃ ille qui habuit terminum ad proponēdas excep. criminoſas, poſt terminum non auditur, non ſolum ſi velit iurare notitiam exceptionis ad ſe peruenīſſe de nouo, iuxta formam c.paſtoralis.in fi.de excep.ſed ēt ſi velit probare ignorantiam legitimam propter odium crīoſitatis,quod eſt reſtringendum, quia eſt illaudabile genus intentionis.2.q.7.c.ſi quis epūs.& 6.q.j.c.q̃ crimen.& quia ille,qui obiicit crimē, infert pœnam repulſo inquantum ex repulſione ſolet ſequi infamia facti, vt vidimus in c.teſtimoniū.s̄.eo. vnde adhuc magis dz̄ repelli. Sicut ergo ꝓbā ti impedimentum impedimentū ignorauit non ſuccurritur, vt detur ſibi noua dilatio ad proponendum, ita non vr̄ ſuccurri,vt detur ſibi noua dilatio ad probandum, quia eadem rō vr̄ eſſe.
19 † Pro declaratione iſtius articuli conſidero,q̃ aliqñ ad probādū excep.declinatoriam aſſignatur terminus a l.ipſo iure,aliqñ eſt aſſignandus ab hoīe. primo caſu proprie loquitur glo. in c.pia. Pro cuius intellectu debes ſcire, q̃ qñ aſſignatur alicui termin⁹ legalis,ille terminus ipſo iure eſt præciſe peremptorius, qa non reperitur iure cautum, q̃ tunc ipſo iure poſſit concedi ſecunda dilatio iuſto impedimento.vnde qui vult reſtitui ad terminum, iuuatur ex cla generali,ſi qua mihi,&c.beneficio reſtitutionis in integ.vt expreſſe dicit gl.in d.c.ſolet,& c.pia, & eleganter declarat Pet.& Cy.& Bal.eos referens,in l.j.in vlt.q.C.de requi.re.vñ
a videbatur ex s̄.dictis inferri poſſe, q̃ ſicut minor a & eccl'ia poſt lapſum termini non audiuntur ad proponēdas exceptiones, ita non audiantur petentes reſtitutionem ex cla generali,quia reſtitutio minoris eſt fauorabilis,vt dixi,& eſt caſus no.& ibi hoc ponit Bal.in l.fi.ff.de in integ.reſti.tit.generali.Sed tñ hoc non obſtante q̃ illa opi.ſit vera,&c.tñ ꝯrium ſenſit gl.in l.minor aūt, q̃ omiſſa.ff.de mino.poteſt dici in hoc caſu ꝯrium,vt impedito ꝯcedatur reſtō,quia ſi minor nō proponit exceptionem declinatoriam in termino,multum diſpendium incurrit,ſed ſi propoſitum non probat,condemnatur in expenſis regulariter, vt patet in d.c.pia.& in c.finem litibus,s̄.de do.& contu. minor autē reſtituitur propter intereſſe ſolutis expenſis,ſcd̄m Bart. not.in l.ſi finita.§.ſi forte.ff.de dam.infec.vbi dicit, q̃ quia minor contumax non dz̄ audiri niſi refectis expenſis & præſtita ſatiſdat.iccirco poteſt petere reſtōnem in integ. aduerſus primum decretū, vt traditur in l.ſi qñ contumax.ff.de mino.Nec valet rō Frāciſci Vercel.quam refert Io.An.in illo c.pia,in nouella.dum dicit,q̃ ideo non poteſt dari reſtō,quia poſt lapſum termini eſt quęſitū ius aduerſario pro expēſis,quia adhuc ego dico q̃ ex quo ſubeſt iuſta cā euitandi expenſas, ipſa præſtatio expenſarum eſt cā iuſta reſti. ſi tñ forte minor non eſſet condemnandus in expēſis & ꝓp probabilem cām litigandi,vel quia pars petiiſſet eum nō cōdemnari,& iudex condemnaſſet,poſſet procedere tunc q̃ nō daretur reſtō,ſicut non datur ei qui proponit except.iſtas in termino,quia agitur de modico præiudicio.& optime facit tex. ꝓ iſta concluſione in c.audi'tis.in fi.de reſti.in integ.ibi,ne graui præiudicio eccleſiæ, &c. ſi vero terminus aſſignetur ab hoīe & non a iure, quia tunc impedito non poteſt concedi ſecunda dilatio ipſo iure abſq; reſtitutione,licet nō agatur de graui præiudicio, quod vr̄ requiri in obtinenda reſtit. vt l. ſcio. ff.de mino. vera vr̄ eſſe opi.do.Abb. q̃ impedito poſſit concedi ſecūda dilatio. Iſta con.iudicio meo, probatur ſatis clare in c.paſtoralis.in fi.j.de excep.vbi tex.dicit q̃ ſi aliquis iurat ſe fuiſſe impeditum proponere exceptionem propter ignorantiam admittitur ad opponendum, non ob.lapſu termini. Si ergo tunc non excluditur quis ꝓ terminum ab opponendo,multominus vr̄ q̃ excludatur a probando propter expenſas,in quibus non probans venit condemnandus regulariter, vt dictum eſt. vnde ex mente decre. ſatis vr̄ decidi iſta quæſtio. quia etiam ex generalitate legum dicēdum eſt impedito in primo termino ſm concedi. Sed circa eum,qui oppoſuit excep.criminis ꝯ teſtes remanet dubitatio propter dicta Compo. ſuperius allegata, atque ſequendo communē opi. Docto. hic breuiter reſpondeo,q̃ licet opponens crimina excludatur irreparabiliter per lapſum termini ab opponendo, ratio differentiæ eſt,quia elapſo termino ad opponendum exceptionem criminoſus non poteſt ſubueniri volenti opponere, niſi p reſtitutionem in integ. ex clauſula generali, quia non reperitur iure cautum de alio remedio in iſtis exceptionibus criminoſis, vt colligitur ex dictis do. Ant. in d.c.paſtoralis. reſtitutio autem in integrum non datur ad executionem criminum,vt l.auxiliū. in princ.ff.de mino & iſta eſt ratio,quam aſſignat Spec. in ſim. q.in tit.de reſti.in integ.§.j.ver.ſed pone. reiectio autem teſtis videtur eſſe quædam pœna,vt in c.j.in fi. s̄.de ordi.cog.vnde non eſt mirum,ſi elapſo termino nō ſuccurritur impedito legitime, cur datur reſtitutio ad executionem pœnæ,ſicut nec minori.gl. eſt ſingu.in l.ſi qua militi.in prin. ff.ex qui.cau.ma. ſed quando quis propoſuit exceptionem criminoſam & non probauit,nec eſt opus ſibi reſti.ſi fuerit impeditus,quia ipſo iure poteſt petere ſcd̄am dilationē,ergo admittit̄ ad eā,ſicut videmus q̃ qñ abſens vel minor non poſſunt in integ. reſtitui ad executionē pœnæ,tempus tamen vtile,quod ipſo iure non currit impedito,nō currit abſenti, & in hoc eſt melioris conditionis quam minor propter naturam termini. dicit glo.in d.l.ſi qua militi.& probatur in l.miles. §.locerum. ff.de adulte. ergo aſſignatio ſecundæ dilatio.poteſt peti ipſo iure ſine reſti. temp. dila. probatoriæ reſpectu impediti parum differt a tempore vtili, niſi q̃ illud non currit ipſo iure,iſtud per iudicem reſtauratur parte petente,ſed non per viam reſti.Illud etiam ſcias,q̃ Archi. 13.q.2.in ſumma dicit,q̃ contra Compoſt.in terminis ſuis, & contra Spec. eſt caſus in c.vt circa.de elec.lib.6.vbi videtur probari,q̃ probato impedimento per iuramentum admittitur quis ad opponendum crimen poſt tempus ſtatutum a iure.Nec ob.q̃ in execu. pœnarum dicitur reſtitutio, quia reuera, licet ex repulſione teſtis vel partis communiter ſequatur ſigillatio perſonę & infamia facti, ipſa tamen repulſio, quæ eſt finis principaliter intentus ad minus in teſte non videtur eſſe pœna, & videretur debere attendi, quod principaliter agitur,vt l.j. §. ſi te rogauero. ff.depoſi.cum multis aliis,& hoc ſequitur ibi do.Abb.hunc tamen articulum
20 non determino pro nunc,ſed ſufficit reſponſio præcedens.†Cōſequenter quærunt hic Doct. quando incipiat currere termin⁹ probationis.& vtrum iſtud tempus ſit vtile,vel cōtinuum, poſtquam cæpit currere. Super primo dicunt ipſi, q̃ incipit currere ſtatim ab ipſa aſſignatione termini,vnde caute faciet hūs probare extra locum incontinenti petere literas commiſſionis. Tu autem declara hoc eſſe verum, ſi pars fuit præſens aſſignationi termini,ſi autem fuit abſens,terminus nō currit niſi a die notificationis,ſecundum Bal.& recte in l.ſi ea.in prima lect.C.qui accuſa.non poſſ.ſed alibi ipſe idem Bal. videtur diſtinguere, vt inſpiciamus modum aſſignādi terminum.nam ſi iudex dicit,aſſigno terminum 10.dierum ad probandum,requiritur notificatio,vt dictum eſt. Si vero dicit, aſſigno terminum ad probandū hinc ad 10.dies,vel ab hodierna die vſq; ad 10.dies,tunc videtur q̃ tempus currat incontinenti, vt ponit ipſe in l.j. ff. ſi quis cau. quod dictum mihi non placet, quia quantumcunq; terminus a quo præciſe videatur ſignare q̃ currat incontinēti,dz̄ tamē recipere interpretationem a iure, vt intelligatur hinc ad 10. dies, ſi incontinēti hoc ſciuerit, ſecus ſi ignorauit. vnde reſolues ab iſta die,ſupple ex ſciētia eius,cui terminus aſſignatur,ſicut reſoluimus in auth,hodie,C.de appella.& q̃ iſta reſolutio debeat fieri, allego tibi duo optima iura. primo text. not. in l. 3. §. ſi quis hæredi. ff.de ſta.lib. vbi iuſſus implere conditionem in perſona hæredis poſt certum tempus numerandum a morte teſtatoris, quia conditio in perſona hęredis nō poteſt impleri ante aditionem hæreditatis, ſupple tu ibi a die mortis, ſupple & aditę hæreditatis.& illum tex.ſolēnē alle.Bar.in ſi.q.in l.ſi cui legetur.in prin.ff.de leg.j.&allego ad hoc optimum tex.in l.ſi cui.§.tā diu. iuncta gl.ff.ex qui.cau.ma.vbi tex.dicit,q̃ ſtatim,q̃ cum quis deſiit abeſſe,deſinit cā reipu.Supplet glo.ſtatim interiecto tamen aliquo tempore neceſſario ad componēdas ſarcinulas.& ſic pz̄, q̃ verba quæ ſignificāt tempus, ſtatim currere, recipiunt interpretationē ciuilē ex mente iuris. nam ſi interpretamur, vt dicit Bal.interpellationē ſeu interlocutionē,contineret notoriā iniquitatem,vcz̄ q̃ tempus curreret ignoranti ꝯ l.j. §.annus. qñ act.de
b pecu.eſt anna.& ꝯ no.tex.in l.genero.ff.de his,q̃ no.infa.verba b aūt iuris debent impropriari, vt ſaluetur intētio, vt l. & puto.in prin.ff.fa.er.quia dato, q̃ nullam reciperēt interpellationē, vel interlocutoriam, non valeret ipſo iure, vel eſſet ſine difficultate

ADDITIONES.

a VIN. GOD Adde,q̃ minoribus, mulieribus, militibus, & ruſticis clandeſtinè, quid agentibus, non ſubuenitur,licet tractent de uitando damno. Ay. Cra.conſ.35.nu.12.lib.1.

b VIN. GOD.Nota,q̃ uerba ſecundum formam iuris in ſtatuto appoſita ſunt intelligenda,& quomodo intelligantur.Rui.conſ.64.nu.3 lib.3.

tate retractanda, vt traditur in c. inter cętera. ĩ. de re iu. Aduerte, quia ēt istum terminum probatorium assignatum absenti, Bal. alibi dicit non esse peremptorium, qñ notificatio non fuit facta absenti personaliter, sed ad domum, sicut ipse not. in auth. eiq. in fi. C. de temp. ap. & idem tenet bī in l. j. in fi. C. eo. tit. vnde ſm eum, si notificatio termini fiat ad domū, primus terminus non excludet probare volentem, sed dabūtur alij duo termini, quod non placet. & ꝯrium sentit Ang. expresse in l. fi. ff. de fer. vbi dicit hanc distinctionem inter absentem & præsentem seruandā esse in terminis expectatoriis, sed in terminis probatoriis non, quia lex simplr dicit, ꝙ terminus probatorius nō debet assignari nisi semel, vt in l. fi. & l. oratione. sæpe alle. vnde cōmuniter omnes Doc. hic, & plenissime do. Anto. in c. pastoralis. ĩ. de excep. & in
a d. l. fi. præalleg. simpliciter dicunt, ꝙ oīs terminus probatorius a censetur peremptorius ēt ante lit. conte. Super secundo pūcto dicit hic Inn. & sequuntur communiter scribentes, ꝙ tps istud est continuum, postq̄ cæpit currere, ita ꝙ neque feriæ solennes, neq; repentinæ excipiuntur, vt l. siue pars. C. de dilat. & l. j. C. de fer. & ita transeunt communiter oēs. Sed tu aduerte, qa in feriis repentinis conceditur restitutio ex cła generali impedito ꝓbare, si qua mihi iusta cā, &c. ita concludit Bal. no. in l. 2. in sua longa distinctione. C. de temp. ap. & in l. sed & si per prætorem. §. si feriæ. ff. ex qui. cau. ma. & optime facit ille tex. pro con. præmissa. si. n. impedimentum superueniens ex casu fortuito, vel ex facto iudicis, est cā concedendi secundam dilationem, multo fortius dz subueniri impedito impedimento iuris, ꝙ non potuit ꝓuideri. vnde licet tex. in l. siue pars, dicat ꝙ feriæ repentinæ non subducuntur de dila. intelr ipso iure. est. n. impedimentum iuris efficacius aliis impedimētis, vt l. 2. §. in oībus. ff. de iud. & traditur in l. Senatus. de offi. præsi, per Bar. sed ipse idem Bal. multū subtiliter & pulchre attingēs istum articulum in l. si ipsi. in ver. quarto quæro. C. de testi. refert Hosti. in c. licet causam. s̃. ti. proxi. dicere, ꝙ qñ tota dilatio vel magna pars ipsius incideret in ferias ēt solennes, tunc de mente eius vr esse, ne assignatio termini reddatur inutilis, quā citius incipiat currere post ferias. & ponit exemplum, si assignetur dila. in sabbato præcedente palmas oliuarum, quod dictum Host. Bal. ītelligit, qñ feriæ essent inductæ in honorem Dei, secus si feriæ sint inductæ ob necessitatem hominum, quia tunc si partes cōsenserint termino, vñr tacite egisse, vt illo tēpore procedatur. & dato ꝙ altera pars ꝯdiceret, po-
b terit tñ procedi in feriis inductis ad necessitatem hominum, b quia res vr esse tempore peritura, vt l. eadem oratione. ff. de fer. Et ista dicta credit Bal. esse vera, qñ dila. assignaretur a Principe, a cuius facto nō potest appellari, secus si assignaretur ab illo iudice vel ipso iure a l. quia in primo casu debet pars sibi imputare, cur acceptauit dilat. si est ei assignata ad petitionem alterius partis. & sic sentit, ꝙ pars potest ꝯdicere & ap. ab indiscreta assignatione termini, quod credo esse verissimum, quia istud est in effectu assignare nimis breuem dila. a qua potest appellari, vt in c. j. s̃. de dila. & multofortius debet imputari parti, si tali tpe ipsā dila. petiit. In secundo casu cum terminus est statutus a iure, imputet sibi pars, quæ tali tpe ius suum agendo vel excipiendo deduxit. ex quo potes colligere ꝙ si nihil posset imputari proponēti ius suum. v. g. excipiens de excommunicatione ideo ꝓposuit nunc, quia actor paulo ante egerat, tunc forte esset secus. Illud āt quod dixit Bal. de Principe, potes declarare hoc modo & supplere distinguendo, ꝙ aut Princeps simpliciter assignauit terminū. v. g. 20. dierum. & tunc intelr assignatus terminus post ferias, quia ista interpretatio minus lædit ius commune, vt dr in c. dudum. ĩ. de deci. & in c. j. de rescrip. Si vero assignatio dila. fuit facta ita vt ex verbis appareat ꝙ princeps voluit terminū statim currere dicendo, hinc ad tot dies, vel similia verba, & tūc ne fiat impropriatio verborum, cum saluari pñt, dicemus ꝙ prius vr dispensasse, vt procedatur dieb. feriatis in honorem Dei, ex quo disponit ex certa scientia & mādat fieri actum, qui de iure fieri non potest, per ea quæ hñr in c. præterea. ĩ. ti. proxi. & in l. quidā consulebat. de re iu. & in c. j. de excel. præla. in nouella. & ꝓ ista conclusione adduco tibi no. doc. Bal. qui hoc dicit in terminis fere idem in l. obseruare. §. proficisci. ver. quæro. ff. de offic. procon. & leg. vbi dixit, ꝙ qñ statutum abbreuiant instantiam no. ita ꝙ deductis diebus feriatis communiter causa expediri non posset breuius, intelligitur substuliſſe ferias inductas in honorē Dei. Et ita vr esse tenendum in materia nostra, licet super illa doctrina Bal. forte esset cogitandum, quicquid dixerit Bald. in sua longa dist. in l. 2. in vlt. char. ff si quis in ius voc. non ier. & ad materiam vide, quod ipse ponit in l. j. in fi. ff. de fer.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ terminus in termino referente dr repetitum, quicqd est in termino relato. Soc iu. cons. 49. nu. 12. & terminus ad examinandos testes sup inualida scriptura incedendū post ꝯclusum in cā. Affl. dec. 271. n. 1.

b VIN. GOD. Feriati dies ob necessitatē hoīum, qui dicantur, ponit Pet. de Vnzo. in pract. ar. notar. tit. de benefic. ne quis uocetur in ius die fer. nu. 3. & ibidem, nu. 4. feriæ repentinæ quæ sint, habetur in lib. 12. trac. fol. 244.

SVMMARIVM.

1 *Accusatione pendente quis in testem produci non potest in causa criminali.*
2 *Accusati opinio per accusationem grauata dicitur.*
3 *Infamis infamia facti in ciuili, in testimonium admittitur.*
4 *Exceptio contra testem, si est notoria, an post examinationem testis reseruetur.*
5 *Accusatus de crimine, an repellatur ab accusatione.*
6 *Criminosus, & accusatus de causa infami infamia facti, non admittitur ad accusandum.*
7 *Accusatus de graui crimine, si testem accusat, an propter vitandam pœnam talionis præsumatur exponere se periculo leuioris pœnæ.*

CAP. XLVI.

1 NOn debet. † Hoc dicit, Pendente accusatione, non potest aliquis produci in testem in causa criminali. secūda est ibi, cum etiam.
2 Nota primo, † ꝙ per accusationem dicitur grauata opin. accusati. & ex hoc infert hic dom. Abb. ꝙ in omni casu, in quo requireretur integritas status, vel personæ, vel vbi testes requirerentur omni excep. maiores, tales non admitterentur. vide quod diximus in c. testimonium. s̃. eod. Secundo no. ex isto tex.
3 † ꝙ infamis infamia facti admittitur ad testimonium in causa ciuili. nam fortius grauatur opin. accusati, secundum Mod. propter inscriptionem, quam facit accusator ad pœnam talionis, quam ex vocibus vulgi, quod aliquando mētitur, vt in c. Osius. s̃. de elect. & tamen iste admittitur in testem, ergo multofortiꝰ ille. & secundum hāc limitationem debes intelligere dicta Bal. in l. Barbarius, ff. de offic. præto. & Ange. in l. j. C. de reis postul. quæ dicunt ꝙ accu. pendente iudicio, non potest esse testis. Ter
4 tio no. & singu. secundum vnum modum exponendi, † ꝙ quando exceptio, quæ opponitur contra testem, est notoria, sicut est ista, quia aliquem esse accusatum patet per acta, quæ faciūt notorium, non reseruatur post examinationem testis, & sic limitatur tex. in auth. si dicatur. C. de testi. & in c. præsentium. s̃. eo. cū ibi no. & quæ plene scripsi post Doct. in c. ex parte Adæ. s̃. c. sed dom. Abb. Moder. hic dicit hunc tex. posse aliter exponi, vt intelligamus ꝙ ista exceptio reseruetur vsque ad sententiam ferēdam, vt si tempore sententiæ ferendæ adhuc pēdebit accusatio, non credatur testi, si non erit finita accusatio, credetur testi si esset absolutus, secus si sit condemnatus. sed istud dictum, preterquam in casu ibi posito per Io. And. videlicet, quando iudex dubitaret de fraude, non bene probatur iure, & est contra regulā, quia licet post depositionem testis declaretur innocens, & sic purgetur infamia facti, non tamen sequitur ꝙ tempore quo deposuit, non esset infamis. nam sententia condemnatoria vel absolutoria super crimine non trahitur retro, vt l. furti. §. j. in ver. non retro notatur. ff. de his qui not. infam. vnde dixit Bald. in d. §. j. ꝙ si testis condemnatus deposuit ante appel. infra terminum appellandi & postea appellauit & absolutus est, dictum testis non conualidatur, quia satis est, ꝙ tempore depositionis erat inhabilis, idest infamis infamia iuris, ergo eadem ratione videtur dicendum in infamia facti, quæ licet extinguatur nunc per absolutionem, tunc tamen tempore depositionis erat. Est enim regula, ꝙ habilitas testis inspicitur tempore depositionis, vt l. 3. §. lex Iulia. de testi. & l. notionem. § j. de verbo. sig. Quarto no. argum. bonum ex ista litera, ꝙ testis repellitur etiam pro crimine priuato a testificando criminaliter, licet sit emendatus. ęq paratur enim hic actus testificandi susceptui ordinis, qui prohibetur etiam pro crimine priuato. 25. distinct. c. fin. secundum Abb. Moder. hic. tu dic, vt diximus in c. testamento. Vltimo no.
5 † ꝙ accusatus a de crimine repellitur ab accusatione, de quo Mo
a der. remittunt. 3. q. 9. c. neganda. & quod habetur in l. is, q reus. ff. de publi. iudi. Sed aduerte, quod de iu. e canonico cum infames repellantur ab accusando & criminosi. 2. q. 7. ipsi Apostoli. & c. seq. & 6. q. j. c. infames. ego non restringerem hanc decre. ad accusandum, qui recusat, siue accusatorem, de quo loqtur ma-
6 teria dictorum iurium. sed simpliciter dicerē, † ꝙ sicut criminosus non admittitur ad accusandum de iure canonico, ita nec accusatus de causa, quæ est infamis infamia facti. vnde sicut repellitur a testimonio & in criminalibus, ita repellatur ab accusatione, cum ista duo communiter æquiparētur in ista materia. 4. q. 3. c. testes. cum si. In glo. posita super ver. pendente accusatione, super gl. ista & extra gl. Doc. plura scribunt, quorum dictis inter cætera duo videntur esse addenda. Primo in quantum Io. And. hic & Doct. dicunt, ꝙ qñ reus ante accusationem de se factā, vel post accusat testem, illa accusatio in dubio non videtur fieri in fraudem testimonij ferendi ꝓtra se propter pœnam talionis, ad quam

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ accusatus absolutus non potest de eodem crimine ab alio iterum accusari. Alex. cons. 11. lib. 1. & Aret. cons. 58. ubi late.

quam ſe inſcribit. non eſt.n.veriſimile ꝙ tanto periculo ſe ſubij
ciat vt repellat illum a teſtimonio ferendo ꝯ ſe. Adde primo, ꝙ
7 illud non eſt verum indiſtincte.† quid.n. ſi ſit accuſatus de grauiori crimine,certe faciliter poteſt præſumi ꝙ propter vitandā pœnam maioris criminis exponit ſe periculo leuioris pœnæ,ſup ponendo ſe ad pœnam talionis.deinde tamen ſubiungit,ꝙ ſi iudex ſuſpicetur de fraude,poteſt ſtatuere terminum reo accuſanti teſtem.ꝯ.quem accuſat.ſuam proſequatur,iuxta id quod dicit in ſi.in c.frequens.in fi.de reſti.ſpol in 6. vel recipere teſtem reſeruato euentu adhibendæ fidei in ſententia ferēda in iudicio, in quo teſtis eſt accuſatus & interim differetur pronunciatio in
a cauſa,in qua reus eſt accuſatus,[a] qui accuſauit teſtem producēdum. Tu vero in iſta materia conſidera,ꝙ aliquando reus poſt accuſationem inſtitutam contra ſe, vel ſaltem ordinatā ſeu præparatam accuſat teſtem contra ſe producendum,& tunc in dubio præſumitur hoc facere in fraudem, ne dicat contra ſe teſtimonium.caſus eſt ſing.& pulcher,in l.j.§.ſi ſeruus.& ibi ꝑ Bart. ff.de quæſt.in ver.tempore cognitionis cæptæ.& ita decidit Bal. in terminis noſtris,in auth.ſi dicatur.C.de teſti.& ideo hoc caſu iſte teſtis non repelletur,quia mutauit cōditionem ſuam ex facto partis,contra quā producitur,in quo præſumitur eſſe fraus. vnde non erit opus remediis Ioan.An.tunc.Si vero reus teſtem contra ſe producēdum prius accuſauit quam ipſe accuſaretur, & tunc ſi ſubeſt ſuſpitio fraudis,quæ tamen non faciat præſumptionem plene probantem fraudem eſſe, in arbitrio iudicis eſt, vtrum credat & quantum credat.caſus eſt not. & ibi per Barto. aliquid in ſi.q. in l.j. §.cum quis. ff.de quæſtio. ibi enim aliquis detulerat aliquos facinoroſos priuſquam ipſe nominaretur, & dubitabatur vtrum poſtea contra ipſum crederetur illis delatis per ſe in iudicem. & diſtinguitur ibi, ꝙ hoc eſt in arbitrio iudicis.& in iſto caſu placet duplex cautela Io.An.ſ.allegata, quam poſuit Nico.de Matta.& Bal.refert in auth.ſi dicatur.C.de teſt. vbi etiam allegat no.per Ioan.An.hic, licet non reſtringat ſe ad ſuſpitionem fraudis,ſed ita debet intelligi.Secundo adde dictis Innoc.hic, & aliorum, inquantum dicunt ꝙ in criminibus excep. ſicut eſt crimen hæreſis,læſæ maieſtatis, & alia, quæ refert hic domi.Anto.& Specu.in titu.de accuſatore,teſtes non admittuntur ſi ſunt criminoſi vel infamati, vt in tex.noſtro, niſi contra perſonam infamatam de crimine, vel concurrentibus aliis adminiculis,quia tex.2.quæſtio.j.c.in primis,non apparet ꝙ loquatur in criminibus excep.& tex.in c.per tuas. infra de ſimon. loquitur in crimine ſimoniæ, ꝙ non perficeretur omnino quo ad teſtes admittendos crimini hæreſis & læſæ maieſta. vt patet in c.licet Hely.verſus fi.eod.tit.tu vide text.ſingu.de hoc, qui id probat in terminis in c.in fidei.in fi.de hære.in 6.vbi tex.dicit, ꝙ in crimine hæreſis admittuntur teſtes excommunicati & participes criminis,dummodo numerus teſtium & coniecturę veriſimiles,aut qualitas teſtium,vel illorum, contra quos deponūt, faciat præſumi ꝙ falſa non dicant.& ſic vides,ꝙ ſufficit vel perſonam eſſe infamatam, vt ibi exemplificat glo. vel ꝙ concurrat numerus teſtium & coniecturæ veriſimiles.& per illum tex.poteſt dici,ꝙ in talibus teſtibus criminoſis vel infamibus non ſufficerent duo teſtes etiam concurrentibus coniecturis veriſimilibus,& ſic intelligo ſing.doctrinam Hoſti.quam refert Ioā.And. in nouel.in c.vt officium.de hære.lib.6.dum dixit,ꝙ in cauſa hęreſis non ſufficiunt duo teſtes. nam quando teſtes eſſent criminoſi,vel infames,illud dictum ſatis probatur in d. c.in fidei.licet autem in criminibus exceptis admittantur teſtes tales ad probādum crimen,ad excuſationem tamen accuſati & inquiſiti requruntur teſtes idonei adeo,ꝙ domeſtici non admittuntur,etiam ſuper his,quæ fiunt in domo,vel alias admitterentur, iuxta not. in c.in literis.ſupra eod.caſus eſt no.& vnicus in c.filij. in fin. de hære.lib.6.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Accuſatus licet poſſit contrarium ſuum accuſare,uel pari, uel maiori crimine, dummodo ipſum crimen ſit præiudiciale primo crimini: attamen fuit iuri communi derogatum in Regno Neapolit. ut refert Tho. Gram.deciſ.53.per totum.

COMMENTARIORVM FRANCISCI ARETINI

in Secundum Decretalium

FINIS.

FRANCISCI DE ACCOLTIS ARETINI

In Quinti Decretalium Titulum, de Accusationib. Inquisitionib. & Denunciationib.

ACVTISSIMA COMMENTARIA,

Vincentij Godemini, præter cæterorum Iurisconsul. apponi solitas, Adnotationibus illustrata.

SVMMARIVM.

1 *Iudicijs, in criminalibus qualiter procedatur.*
2 *Exemplar & exemplatum, quid sit.*
3 *Accusatio quid sit. & nu. 4.*
4 *Accusatio, quare ab inquisitione distinguatur.*
5 *Accusatio, an sit eadem species officij iudicis, officium inquisitionis, & officiũ per quod in materia accusationis proceditur.*
6 *Actio ciuilis ad pœnam, quæ oritur ex maleficio, quare ex æquitate naturali vult delicta puniri.*
7 *Obligatio naturalis quædam est, non oriens ex consensu.*
8 *Accusatio, an dicatur ius distinctum de per se.*
9 *Eequitas naturalis dictat, vt potius læso principaliter satisfiat, quam reipub.*

De Accusationibus. Rubrica.

Ontinuatur Rubrica ista ad præcedentes hoc ordine, dictum est. s̃. tit. proxi. de iudicijs ciuilibus & mixtis, quę pertinent ad ius personarũ, sicut est cum accusatur matrimoniũ vel spõsalia, & fit diuortium vel separatio thori, aut cum sponsalia dirimũtur, vt patet. s̃. in titu. de diuort. & q ma. accus. pos. cum multis alijs. & prius in libris præcedentibus fuerat dictũ

1 de iudicijs, quæ intentantur respectu rerum, seu iurium. †Et qa
a in iudicijs[a] criminalibus proceditur ad instar ciuilium, vt l. absentem. ff. de pœnis. ideo conuenienter postq̃ compilator po-
2 suit exemplar, †vnde sumitur forma iudicij criminalis, debuit poni ipsum exemplatum, quia illud natura præcedit, & istud sequitur, vt l. in testamento. ff. de condi. & demon. Et ista cõtinuatio est de mente gl. & clarius ponit eam Bal. non tamen ita perfecte, in rubrica. C. qui accus. non pos. Et de materia primi reme
b dij, quod ponitur in rubrica. s. de accu. [b] habetur plene in Decretis, 2. q. 7. per totum. 6. q. j. similiter per totum. 2. q. j. c. in primis.
c vbi bonus casus. & 2. q. 5. De inquisitione[c] autem traditur. 2. q. j. c. primò semp. 81. dist. c. si qd vero. & in c. Deus omnipotens.
d j. q. j. De denunciatione[d] aũt traditũ in d. c. primò semper & in 2. q. j. c. si peccauerit. Cuius materiam plene scribunt Moderni in c. nouit. s̃. de iudi. nos dicemus aliquid cum gl. in c. qualiter, el.
3 2. j̃. eo. Et omissis alijs, quæ ponunt hic Sũmistæ, †quæritur de noua & subtili q. pro intellectu primæ partis rubricæ, vtrum ac
e cusatio[e] sit ius distinctum de per se, ita q̃ non sit actio neque officium iudicis, an vero sit idem, quod iudicis officium. Sup quo duplex fuit opi. Prima Bar. qui dixit in l. cum lex. in vlti. col. ff. de fideiu. & in l. imperiũ. ff. de iur. om. iudi. & in extrauaganti, quoniam nuper. in verbo, merebitur q̃ accusatio, cum non sit actio. & Instit. de pub. iudi. in prin. necessario est officium iudicis, qđ nullam præsupponit obligationem, quia non reperitur præter actionem, & officium iudicis ex obligatione prexistenti, vel vbi non præexistit obligatio, aliquod tertium ius per viam agendi, quo quis sibi debitum consequatur. Et per hoc infert ipse singu
f lariter, q̃ in criminalibus si statutum[f] denegat audientiam accusatori, ipso iure tollitur officium iudicis, quod sibi competebat, & per consequens iudicium est nullum etiam parte non opponente. De qua q. dicemus tibi in c. j. j̃. eo. sed Bal. in d. l. imperium, in l. placet. C. de peda. iu. in pe. col. dicit q̃ accusatio nõ est officium iudicis, sed est ius radicatũ in parte differens ab actione & officio iudicis. Mouetur, quia si esset officium iudicis, non
4 distingueret̃ † ab inquisitione, quæ est officium iudicis, quo cri
mina puniuntur, vt in c. licet, & in c. per tuas. j̃. titu. proximo, de
simo. vt l. si idem. C. de codi. & quia si esset iudicis officiũ, & sic idem cum inquisitione, accusator superueniens posit inquisitionem formatam posset inhærere primo processui absque eo, q̃ nouam porrigeret accusationem, quod non est verum, secũdũ Dy. & alios in l. si maritus. §. sinautem extraneus. ff. de adul. Sed
5 istis rõnibus respõdet̃ faciliter, †quia fateor, q̃ accusatio est officium iudicis, sed tamen dico q̃ non est eadem species officij iudicis officium inquisitionis & officium, per quod proceditur in materia accusationis, quia primum officium non radicatur in parte aliquo modo, sed iudex in eo procedit nemine postulante, sed secundum radicatur in parte, quia non potest intẽtari, neque deduci in actum, nisi parte petente, vt l. rescripto. §. si quis accusatorem non habens. ff. de mun. & hon. & in 2. q. j. c. in primis, & in c. qualiter. el. 2. j̃. eo. Vnde primum non dicitur habere istas actiones, sed secundum, sic, vt in c. 2. s̃. de of. iudi. Et ista est causa, propter quam licet accusatio sit officium iudicis, distinguitur tamẽ vt species officij ab inquisitione, sicut actiones sunt quidem eiusdem generis inquisitionis, omnes competunt p̃ iudicio ciuili & pro p̃sequendo ciuiliter id, quod debẽtur, vt Insti. de act. in prin. & tamen quia differunt specie inter se, quoniam alia est actio depositi, & alia commodati in instantia cæpta sup
vna specie actionis non potest deduci actio, vt in c. examinata. & ibi plene, s̃. de iudic. & l. habebat, cũ si. ff. de insti. Fortius autẽ
6 facit̃ pro ista opi. †quia sicut ex maleficio oritur obligatio natu
g ralis, ex quo oritur actio ciuilis ad pœnam ex æquitate naturali, quæ ex bono & æquo vult puniri maleficia, vt l. j. in princ. ff. de furt. & Insti. de ob. quæ ex de. nas. §. j. & tradit Bar. in l. ex hoc iure gentium. ff. de iusti. & iu. & gl. no. & ibi plenius per Bal. & Ange. in l. seruus. ff. de his, qui no. infa. ita videtur q̃ etiam ad puniẽdum crimen criminaliter, pari ratione & multo fortius oriatur obligatio naturalis & etiam ciuilis, & ex quo lex vult punire delicta & statuit pœnam, vt Insti. de obli. in prin. quia magis fauemus reipu. quam priuatis hominibus, vt in auth. res quę, in fi. C.
7 com. de le. †Et vt intelligas hoc ar. scias, q̃ vltra obligationẽ naturalem, quæ oritur ex consensu, de quo in l. Stichum. §. naturalis. ff. de sol. est quædam alia obligatio naturalis, quæ non oritur ex consensu, sed quia æquitas naturalis suggerit aliquẽ debere

ADDITIONES.

a Iudicjis. Facit glo. Insti. de pub. iu. in prin. Bar. in l. accusatorem. ff. de pub. iud. & Bal. in l. 1. in 3. col. C ne ex del. defunc.

b Accusationis. Vide per Inno. in c. veniens. infra. eo.

c De inquisitione. Vide Bar. in l. 2. §. si publico, in 2. 3. & 4. col. ff ad l. Iul. de adul. & Ang. in rep. l. si vacantia. C. de bon. va. lib. 10. tangunt Doct. in c. super literis, de rescrip. Bal. Ang. & Raph. in l. si seruus plurium. ff. de leg. 1.

d De denunciatione. Vide Bar. in l. diuus. ubi Alex. in addit. latissime, ff. de custo. & ex. reorum. & per Bar. in l. 1. C. de hirenarch. lib. 10.

e VIN. GOD. Accusatio qualiter incipi seu formari debeat ponit Placent. in trac. de accul. in 1. titu. quod habetur in lib. 3. trac. fol. 126. nu. 2. & ibi qualiter accusatio sit exequenda, num. 3.

f Statutum. Adde quod istam quæstionem sequitur Bal. qui eam lati. examinat in disputatione sua quæ incipit, statuto ciuitatis cauetur quod fænerator, &c. & de isto statuto uide per eundem Are. in c. nulli episcoporum, in 1. col. uer. & per istam gl. dicit. infra, eo. adde Bar. in l. omnes. C. de fund. prim. lib. 11. ubi uult quod ista exceptio introducta per statutum quod pars non debeat audiri impedit litis ingressum, & uide Hostien. in c. pastoralis, de iudi. & Angel in consi. 130. ubi dicunt quod ualet lex uel statutũ denegans audientiam alicui, propter suum delictum, tamen Ang. in d. consi. subdit quod non ualet statutum denegans iustitiam, ut singu. dixit Inno. in c. quæ in ecclesiarum, de constitu. adde etiam Ang. in l. si non speciali. C. de test. & in l. . C. de bo. uac lib. 10.

g Fortius autem facit. Vide Bal. in l. post decisionem. C. de furt. & in auth. ad hoc. in 6. q C. de usuris. 10, Fab. in §. ius autẽ gentium, Insti. de iu. naturali gen. & ci. adde & Mat. in no. suo 47. incipi. no. q̃ actiones facit. etiam ad illud glo. reputata singu. in c. tuæ fraternitatis. 12. q. 2.

bere obligari, vt ſubtiliter declarat Bar. in l. Iul. verum. ff. de cō. inde. in q. illa, quomodo ex ſententia condemnatoria oriat̃ obligatio naturalis, & ex hoc capite naſcitur obligatio naturalis in delictis, vt clare ſentit Bart. in l. non ſolum. §. iniuriā. ff. de iniur. non enim datur conſenſus delinquentis in pœnam ſaltem talis, ex quo poſſit ſurgere nālis obligatio primo mō, i. ex conſenſu, vt optime declarat Bal. repræhendēdo glo. ibi poſitam in l. j. §. beſtias. ff. de poſt. & iſtis rationibus fortaſſe motus, licet nō alleget in l. vna. ff. de con. ex le. in pe. col. expreſſe ſentit, q̄ accuſatio ſit ius diſtinctum de per ſe, ita q̄ non ſit officium iudicis. &
8 poteſt defendi ſubtiliter iſta opi. diſputando. † Sed quia non reperimus in iure per viam agendi diſtinctū aliquod ius ab actione, & officio iudicis, credo opi. Bar. in d. l. cum lex, magis eſſe de mente iuris, quam etiā probo per tex. in l. bona fides, circa prin. ff. depoſi. vbi tex. vult q̄ ſi ille, qui depoſuit aliquam rem, antequam repeteret depoſitum fuit deportatus, & poſtea quæritur
a cui debeat reddi depoſitum, vtrum fiſco ª ad quem pertinēt bona deportati, vel ipſi deponenti ex ratione naturali & iuris gentium, debet reddi deponenti & non fiſco, quod nō eſſet verum ſi obligatio naturalis ex æquitate iure naturæ induceretur pro pœna applicanda fiſco in iudicio criminali, quia tunc æquitas illa q̄ depoſitum debeat reddi deponenti, confunderetur p̄ maiorem æquitatem, quæ dicitur maior, quia prodeſt pluribus, q̄ vellet pœnam imponi delinquentibus. Non ob. quod dictum eſt obligatione naturali, ex qua oritur actio ad conſequendam
9 pœnam ciuiliter, † quia æquitas naturalis magis dictat, vt iniuriam paſſo ſatisfiat, qui eſt principaliter læſus, quam ſatisfiat rei publicæ, quæ læditur mediante perſona, cui iniuria irrogatur, vt probatur in l. ſed ſi vnius. §. filio. ff. de iniurijs. Et q̄ accuſatio ſit ius differens ab officio iudicis, tenet Bar. expreſſe in extrauaganti. ad reprimen. in verbo, accuſationem. Pro quo facit, quia accuſatio dicitur eſſe remedium ciuile, vt l. 2. §. deinde Cornelius, & ibi hoc tenet Bal. ff. de ori. iur. ergo videtur non eſſe officium iudicis, quia illud videtur eſſe iuregentium, quo tempore omnia manu regia expediebantur, vt in d. l. 2. circa. prin. Sed poteſt dici, q̄ pro tanto dicitur de iure ciuili, quia noua forma in modo accuſandi eſt introducta a iure ciuili, ar. l. j. §. cum adijcitur. ff. de verbo. oblig.

ADDITIO.

1 VIN. GOD. Fiſci probationem ubi defenſiones inquiſiti reddunt dubiam iudicis motus debet ſe incli are in mitiorem partem, Thom. Gra n. deciſ. 26. num. 18. Vtrum fiſco facit etiam pro iſta deciſione, quia in dubiis eſt iudicandum contra fiſcum. tex. eſt in l. non puto. ff. de iu. fiſ quem tex. ad hoc reputat ſing. Mat. in no. 72. quod incipit, nota unam regulam. Adde Andre. Bar. & d. Iaſon. in l. ulti. C. qui adm. in prin. poſt Bal. in l. 3. §. ibidem ff. ad exhi..

SVMMARIVM.

1 *Iudicio in criminali ante omnia primo diſcutiendum eſt de perſonis, vtrū ſint legitimæ.*
2 *Exceptioni opponendæ contra iudicem, an videatur renunciaſſe aliquis opponens contra actorem vel accuſatorem, priusquam contra iudicem.*
3 *Exceptiones, ſi ſimul proponantur, & in ordine ſcripturæ, & propoſitionis præcedat exceptio contra perſonam accuſatoris, & ſequatur exceptio contra perſonam iudicis, quid faciendum. & nu. 4.*
5 *Iudex, an & quando ex officio ſuo etiam parte non opponente poſſit repellere accuſatorem, quando illi liqueret de inhabilitate ipſius accuſatoris.*
6 *Terminus excludens exceptionem partis, an excludat officium iudicis. & nume. ſeq.*
8 *Iudici, quando notorie conſtat agentem ſine actione agere, licet ex ſuo delicto reus ab exceptione repellatur, tamen agentem repellit.*
9 *Exceptio inhabilitatem accuſatoris reſpiciens, an proponi debeat ante litem conteſta.*
10 *Exceptiones accuſatoris inhabilitatem reſpicientes, ſi tempore debito non opponantur, an proceſſus valeat. & nu. 11. & 12.*
13 *Exceptio iſta, tu non es procurator, quia miles, quocunque caſu omiſſa ſit poſt litem conte. an opponi poſſit.*
14 *Exceptiones merita cauſæ tangentes, quare facilius reijciuntur, quam aliæ.*
15 *Excluſio, quæ ſit fortior hominis, an legis.*
16 *Ignorantia per iuramentum probatur, niſi contra ipſum ſcientiæ eſſet præſumptio.*
17 *Proceſſus nunquid valeat, ſi perſona eſt inhabilis parte non opponente, an vero ſit nullus ipſo iure. & quid ſi per acta liqueat nu. 24. 25. & 26.*
18 *Accuſare non valenti propter qualitatem perſonæ rei accuſati, competit facultas accuſandi ipſo iure. & nu. 20.*
19 *Exceptio præſcriptionis, an accuſationem nullam reddent.*
21 *Dictio, omni modo, quid ſignificet.*
22 *Bannitus, quòd non audiatur agendo, vel accuſando, ſtante ſtatuto, eo agente ipſo iure proceſſus eſt nullus.*
23 *Verba non audiatur, quid importent.*
27 *Mulier ab accuſando repellitur, niſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriam.*
28 *Prohibitus accuſare, nunquid poſſit eſſe promotor inquiſitionis. Et quid ſi a iudice deputatus eſt inquiſitionis promotor. nu. 31.*
29 *Diſpoſitio de homine facta reſpectu certæ qualitatis vel officij, trahitur ad habentem diuerſam qualitatem nomine, ſed eandem re.*
30 *Exceptio inhabilitatis, quæ repellit accuſatorem, an denunciatorem publicum repellat.*
32 *Diſpenſari cum teſte criminoſo, vt admittatur, an poſſit.*
33 *Inhabilitas accuſatoris ſuperueniens, vtrum eum impediat a proſecutione accuſationis.*
34 *Criminoſus condemnatus de crimine, vtrum tam de iure ciuili, quam canonico, repellatur ab accuſando. & nu. 37.*
35 *Argumentum de teſte ad accuſatorem, quando valeat.*
36 *Teſtis in delictis nunquam repellitur a teſtimonio, neque accuſator ab accuſando, niſi ſit infamis, vel iure, vel per ſententiam.*
38 *Infamis infamia facti, an de iure canonico accuſare poſſit, & quid de iure ciuili, nu. ſeq.*
40 *Teſtis infamis infamia facti, an repellatur.*
41 *Infamis infamia iuris, an accuſare poſſit.*
42 *Delicti nomen omne genus criminis complectitur.*
43 *Adultus maior 14. an. an, & quando poſſit accuſare.*
44 *Adulto conceſſum videtur, quod de pupillo prohibetur.*
45 *Teſtis maiorem requirit idoneitatem, quam accuſator.*
46 *Pupillus, & adultus ad Reipublicæ vtilitatem, opus nouum quare non poſſunt nunciare.*

CAP. I.

SI legitimus. Exceptio inhabilitatis Perſonę poteſt opponi ad proceſſum. Vel ſic & clarius. In iudicio criminali quærendū eſt
1 ante omnia de habilitate p̄ſonæ. † No. primo ex iſto tex. ſecundū vtrūque intellectum, q̄ in iudicio criminali ſicut & in omni alio iudicio, primo & ante omnia diſcutiēdum eſt de perſonis, vtrum ſint legitimæ. concor. tex. 2. q. j. c. in primis, & in l. ſi quæramus. ff. de teſt. Eſt autem adeo hoc verum, vt etiam ſi ſimus in iudicio ſummario, & exceptio reſpiciens inhabilitatem perſonæ requirat altiorem indaginem, nihilominus ſit admittenda contra regulam poſitam in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhi. Iſte eſt caſus nota quem ibi ponderat Bartho. ad hoc, in l. 2. in fi. C. de edi. di. Adria. tol. & clare ponit Bar. in l. fi. ff. pro ſuo, in vlti. q. pro qua concluſione eſt caſus nota. de iure canonico, in c. prudentiam. §. ſexta. s̄. de offi. deleg. vbi tex. dicit, q̄ exceptio excommunicationis, quæ opponitur ad perſonam in iudicio, poteſt probari vel incontinenti, vel. j. competentem terminū, niſi dicas, & reſtringas tex. ad iudicia ordinaria, quæ non ſunt ſummaria, ſed tex. loquitur ſimpliciter. Quod autem dicitur in decre. noſtra, q̄ ante omnia quærendum eſt de perſona accuſatoris, debet intelligi per reſpectum ad cauſam principalē, de qua poſtea quærit̄, non per reſpectum ad alias exceptiones declinatorias, quia in ipſis perſonis locus eſt exceptionib. quæ reſpicinnt
2 p̄ſonā iudicis. † nā ſi aliq̄s opponat p̄ actorē vel accuſatorē priuquā p̄ iudicē, uidebit̄ renūciaſſe exceptioni opponēdæ p̄ iudicē.
3 † Vn̄ ēt ſi iſtę exceptiones ſimul p̄ponant̄ in ordine ſcripturæ, & p̄poſitionis præcedat exceptio p̄ p̄ſonā accuſatoris, & ſequat̄ exceptio contra perſonam iudicis, reducemus ordinem ſcriptu ræ ad ordinem iuris. Primum probat̄ in c. inter monaſterium. & ibi hoc no. Inno. s̄. de re iudi. & in l. fi. C. de excep. & traditur plene per Bar. & alios in l. ſi conuenerit. ff. de iu. om. iu. & in l. nō videtur. ff. de iud. & plene per Cano. in d. c. inter monaſterium. ſecundum dicit nota. Bar. in l. quidam, conſulebat. ff. de re iudi.
4 † Sicut autem ª prius cognoſcendum eſt de exceptione rei op-
a poſita ad perſonam, ita cognoſcendum eſt de replicatione actoris, quæ excluderet exceptionem propoſitam a reo. Exemplum 2. q. 7. c. ſi hæreticus. & c. ſe. iſte eſt caſus nota. & ibi per Bal. in l. quoniam Alexādrum C. de adul. & tradit Bal. in l. j. §. Offilius. ff. ne quis eum. ſecus eſſet ſi replicatio actoris contra exceptionē inhabilitatis non reſpiceret ipſam exceptionem inhabilitatis, ſed merita cauſæ, ſic intellige gl. no. in c. cupiētes. §. ſi vero, in ver
5 bo, compareat, de elec. lib. 6. quam hic allegat do. Anto. † Secun
b do no. ſecundum alium intellectum, q̄ quādo iuduci ᵇ notorie liquet de inhabilitate accuſatoris, poteſt ex officio ſuo etiā parte non opponente repellere accuſatorem. Et hoc eſt q̄ dicit gl. no. quam ſemper Cano. allegant in c. quærendum. 2. q. 7. & melius in c. alicui. licet Inno. ſenſerit oppoſitum & non recte in ca. cum I. & A. s̄. de iudi. & hic tenet do. Anto. & Moder. Eſt autē hoc adeo verum, q̄ etiam ſi pars ſit excluſa a proponendo declinatoriam contra inhabilitatem perſonæ per lapſum termini, iuxta c. paſtoralis. s̄. de excep. nihilominus iudex poſſit inhabilē
6 repellere, † quia terminus excludens partē, non excludit iudicē,

ſecundum

ADDITIONES.

a Sicut autem. Vide omnino Bar. in l. 3. §. ſed & ſi ſtipulator, el 2. & ibi Doc. ff. de eo per quem fac. erit & do. intelleximus de adul.

b Adde quod faciunt in ſimili quæ tradunt Doct. & maxime do. laſ. in l. 1. in glo. in uer. libellis. ff. de offic. aſſeſ. ubi uolunt quod iudex poſſit etiam parte non opponente ineptum libellum dentibus lacerare.

ſecundum Bal. no. in l. 2. §. ſed quia. C. de iura. calum. & hoc tenet do. Anto. in terminis in d. c. paſtoralis, allegat gl. in verbo, q̃rendum, in c. in primis. 2. q. 1. quæ loquitur de teſte, & in ſi. caſu, quod dictũ poteſt eſſe verum in termino aſſignato ab homine: ſed in termino iuris. i. ſi lis fuerit conteſtata, tunc ſicut pars non poteſt obijcere declinatoriam, ita nec iudex qui ſuccedit loco partis. ita ſingulariter tradit Bal. & Ang. in l. filius. §. veterani, vbi dicũt eſſe calum. ff. de procu. Hoc autem quod iudex poſſit repellere inhabilẽ accuſantem, eſt limitãdũ ſingulariter ex his, q̃ tradit Inno. & Moder, referentes eum in c. intimauit. s̃. de teſti. vbi voluit, q̃ ſi pars repellitur ab excipiendo cõtra perſonã actoris vel teſtis, propter delictum ſuum, tunc iudex non poſſit ſupplere vicem partis. intellige ad vtilitatem ipſius partis, licet ſibi conſtet de inhabilitate perſonæ. ſecus ſi iudex vellet ſupplere defectum partis, quæ repellitur ad vtilitatem tertij. ita tradit Hoſt. ſingulariter, & ſentit d. Anto. in c. quia fruſtra. j. de vſur. & ideo forte poſſet attentari, q̃ cum inhabilitas accuſatoris & repulſio ipſius accuſatoris inhabilis in iudicio reſpiciant vtilitatẽ publicam, quia tales perſonæ inhabiles repelluntur ex cauſa honeſtatis publicæ, vt colligitur ex tex. 2. q. 1. c. prohibentur, & l. qui accuſare. ff. de accu. forte iudex ipſe poſſet ſupplere, licet pars excludatur ab opponendo, vt optime probat tex. in ſi. & ibi per gl. & Doct. in c. forte, de elec. lib. 6. † Illud etiam ſcias, q̃ quando iudici notorie conſtat, agentem agere ſine actione: tunc licet reus excludatur ab excipiendo propter delictum ſuum, iudex tamen poterit agentem repellere, ne alioquin cogatur ferre ſententiã iniquam, ſecũdum Bar. qui ita no. in l. ſi. §. ſi ſtipulator. ff. de eo, per quem fa. erit. † Tertio no. q̃ exceptio reſpiciens inhabilitatem accuſatoris, eſt dilatoria ſeu declinatoria. Et ex hoc infertur, q̃ debet proponi ante litem conteſtatam, ita q̃ non poteſt proponi poſt, vt in c. inter monaſterium. de re iudi. & in §. veterani. s̃. allegato. † Item ex hoc ſequitur, q̃ ſi iſtæ exceptiones nõ opponantur tempore debito, valet proceſſus & non eſt nullus ipſo iure. & hãc ſnĩam tenet hic do. Ant. & Mod, allegãt Bar. ita tenẽtẽ in l. j. §. accuſationẽ, ff. ad Turpil. & hoc dicit d. Ant. eẽ verũ, ẽt ſi exceptio inhabilitatis liq̃ret ex actis, & eſſet notoria iudici, p̃ tex. & qđ ibi p̃ ſo. An. in vlti. gl. in c. pia. de excep. lib. 6. vbi patet, q̃ lz aliqs ſit notorie excõicatus, vz tñ iudiciũ, ſi pars & iudex nõ repellit. Hoc tamen dictum limitat hic do. Abb. Mod. † quando ille, qui habet exceptionem, per quam repellitur accuſator ſciuit hanc exceptionem ſibi competere ante litem conteſtatã. ſecus ſi ignorauerit probabiliter tale ius ſibi competere, qa tũc poterit eam opponere, per ea quæ habentur in gl. & per Archi. 2. q. 6. §. exceptio. vbi gl. hoc tenuit expreſſe, & per tex. in c. nulli. & in c. vt circa, in ſi. de ele. lib. 6. & in c. ad audientiã, el 2. s̃. de reſcri. Sed tu debes ſcire q̃ gl. ordinaria tenuit contrarium expreſſe in c. paſtoralis, vlti. gl. s̃. de excep. & ibi plenius de hoc articulo, vbi Doc. concordando opinio. in effectu cõcludunt, † q̃ ſi poteſt imputari culpa alleganti ignorantiam, quia non fecit diligentiam ſuam ante litem conteſtatam, vt ſciret exceptionem ſibi competentem, tunc non audiretur poſt litis conteſtationem, vt in c. innotuit. ver. nec probata cogimus. s̃. de elec. & ſatis colligitur in d. cap. vt circa. Si vero nihil poteſt imputari, & tunc ſit verum q̃ poſſit proponi iſta exceptio. Mihi autem videt̃ de ſubtilitate gl. in c. paſtoralis, eſſe veriſſimum ſimpliciter & indiſtincte in iſtis exceptionibus declinatorijs, quæ non ſunt magni p̃ iudicij, ſicut potes exemplificare in l. reum criminis. & in l. militem. C. de procu. Moueor primo per tex. ſin. in l. filius, §. veterani. in verbo, quocunque caſu. ff. de procu. vbi tex. dicit, † q̃ quocunque caſu ſit omiſſa iſta exceptio, tu non potes eſſe procurator, quia miles, non poteſt poſt litem conteſtatam opponi, ergo non diſtinguimus ex qua cauſa non ſit oppoſita exceptio. Secũdo adduco tibi gl. ſin. quæ hoc dicit, & illam ibi approbat Bald. expreſſe, in l. qui procuratorem dat. §. j. ff. de procu. Et ſicut hoc eſt verum ex parte rei, q̃ propter ignorantiam poſt litis conteſtationem non ſuccurritur ſibi, ita eſt verum ex parte actoris, vt ſi aliquid habeat petere ſibi fieri per reum ante litem conteſtatam, verbi gratia, ſatiſdari de iudicato ſoluendo non audiatur lite conteſtata, licet alleget ignorantiam. Gl. eſt no. & pulchra, q̃ ibi approbat Ang. in l. de die. §. ſi ſeruus, qui ſa. cog. Et multum placet mihi ratio gl. in d. c. paſtoralis, vt ſit finis litium. i. vt lites non prorogentur. Vbi vero eſſet exceptio declinatoria magni p̃ iudicij, verbi gratia exceptio recuſationis iudicis, vel alia pars p̃ iudicij, vel ſi. ſeu maioris, tunc ſequerer diſtinctionem Doct. in d. c. paſto. Nec mireris de iſta diſt. quia & alibi reperitur, † q̃ exceptiones non tangentes merita cauſæ facilius reijciuntur, quã aliæ, vt patet in l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ff. man. & ex his quæ tradit do. Anto. referens dicta Barto. in c. j. s̃. vt li. non conteſta. in illa q. vtrum procurator habens mandatum cum libera poſſit renunciare exceptionibus declinatorijs, de qua Bar. poſuit in l. ſi. in prin. ff. de his, quæ in frau. cre. Non obſtant iura allegata per Moder. hic, & in c. paſto. quia illa iura non loquuntur de termino litis conteſtationis, † qui quidem terminus, quia iam iudicium eſt initiatum, vt facilius expediatur lis & vt non pereant acta iudicij præterita, fortius excludit quam terminus extraiudicialis, de quo in dicto c. vt circa. vel quam terminus hominis ante litem conteſta. quia fortior eſt excluſio legis quam hominis, vt l. facta. §. ſi quis bonorum. ff. ad Trebel. Sed poſito q̃ iſta opinio Modernorum eſſet vera, videlicet q̃ ignorantia poſſit allegari & probari poſt litem conteſtatam, † debes dicere q̃ tunc ignorãtia probaretur per iuramentum, vt probant iura ſuperius allegata, niſi eſſet præſumptio ſcientiæ contra ipſum allegãtem, quia tunc deberet aliquid probari veriſimile vltra iuramentum ad præſumendum ignorantiam & etiam iurare, vt inquit glo. no. in d. c. innotuit, quam ſequitur do. Anto. in illo c. paſtoralis. licet aliter dixerit gl. no. & non bene. 12. q. 2. c. q̃ & humanis. vbi videtur velle q̃ etiam ſi ſit præſumptio contra ignorantem, ſufficiat probare ignorantiam per ſolum iuramentum, quod forte poſſet procedere ad euitationem pœnæ, vt eſt gl. no. & menti tenenda in c. 2. de temp. or. lib. 6. † Sed reuocatur in dubium id, quod dicunt hic Docto. ſuper iſto eleganti articulo, nunquid proceſſus valeat, ſi perſona eſt inhabilis parte non opponente, an vero ſit nullus ipſo iure? ſuper quo articulo procedendo cõcluſiue ſine diſputatione, conſidero q̃ aliquando accuſatio nõ procedit propter priuilegium perſonæ accuſati, vel qualitatẽ ipſius. exemplum ſi non poteſt accuſari aliquis, quia eſt in magiſtratu. Item ſi non poſſunt accuſari duo ſimul in eodem libello, iuxta. l. hos accuſare. §. lege Iulia. ff. de ac. & tunc fatẽdum eſt q̃ valet iudicium, ſi pars iſtam exceptionem non opponat, nec poteſt eam opponere poſt li. conteſt vt eſt caſus in d. l. hos accuſare. §. hoc beneficio. & ibi hoc no Bar. & in prin. illius l. & idem dicit glo. in 2. exemplo. s̃. poſito in l. ſi accuſatoribus. C. de accuſa. & ibi per Doc. & eſt ratio huius deciſionis, quia vt ait ſin. Iuriſcon. in l. j. §. accuſationem ver. an hoc interſit. ff. ad Turp. † qũ quis non poteſt accuſare, non propter inhabilitatem ſuam, ſed propter qualitatem perſonæ rei accuſati, competit facultas accuſandi ipſo iure, ſed accuſanti ob. exceptio. & ideo non eſt mirum ſi proceſſus valet, quia ipſo iure competit facultas accuſandi. Ex qua concluſione ſic declarata infertur contra id, quod dixit Bal. in l. non dubium, in vlti. q. C. de leg. vbi voluit q̃ quando de exceptione competẽte aduerſario liquet in actis, ſemper accuſatio eſt nulla, licet pars non opponat. quod dictum vbi accuſatio competit ipſo iure non procederet: quia quãdo quis accuſat duos in eo, libello, exceptio iſta, q̃ accuſatio non poteſt fieri, eſt notoria iudici, & tamen procedit iudicium, vt dicitur in d. l. ſi accuſatoribus. Nec ob. premiſſis tex. in d. §. accuſationẽ, circa prin. vbi videtur innui, vt inferius dicã, q̃ exceptio præſcriptionis reddit accuſationem nullam. quia ego dicam, ibi eſſe caſum ſingularem, † q̃ quamuis præſcriptio non tollat actionem ipſo iure, ſed elidat, tollit tamen accuſationem criminalem ipſo iure. Et iſto modo poterit procedere, quod dicunt Doc. Moderni in c. ad aures. s̃. de præſcrip. q̃ præſcriptio tollit actionem ipſo iure, ſicut videmus in ſi. q̃ actiones deſcendentes ex delicto facilius tolluntur ipſo iure quàm aliæ per pactum, vt l. ſi tibi. §. quę dam. ff. de pac. Et licet Bar. dicat contrarium, q̃ exceptio preſcriptionis non tollit ipſo iure ius accuſandi, vt ipſe no. in l. abſentem, in fi. ff. de pęn. hoc videtur verius per d. §. accuſationẽ. † Aliquando facultas accuſandi non competit alicui ex perſona ſua, quia eſt inhabilis ad accuſan. & tunc Iuriſconſultus expreſſe teſtatur in illo ver. an hoc interſit, q̃ non competit facultas accuſandi ipſo iure. Et ideo probabiliter poteſt dici, q̃ ſi de inhabilitate accuſatoris conſtat ex proceſſu, vel aliter eſt notoria, q̃ ẽt ſi iudex non repellat accuſatorem, proceſſus erit nullus ipſo iure. Et hoc dicit tex. in d. §. accuſationem, in tribus locis, in princ. ibi, plene nulla, &c. In ver. † omnimõ remouet, quę dictio idem ſignificat q̃ ipſo iure, vt eſt glo. or. in c. fi. de offi. deleg. lib. 6. verſ. finem. & caſus in c. iudex. eo. titu. & in l. j. §. ſi peculia, & ibi per Bal. ff. depoſiti. Tertio idem probatur in d. §. in ver. vocetenus accuſauit, in quo oſtenditur manifeſte q̃ præter verba, accuſatio nullam habet vim. & ad illum tex. cum inducitur in contrarium

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota q̃ inhabilem eſſe & nõ eſſe paria ſunt. Cathald. de Buon compag. in trac. de pot. ſecul. & eccle. c. 87. num. 1. habetur in lib. 10. trac. fol. 177. & inhabilis impedimentum non præſtat. 10. Lecir. in trac. de primoge. q. 4. lib. 3. habetur in lib. 12. trac. fol. 155. num 2.

b Adde Bar. aliter loquentem in l. ſi maritus, la. 2. in §. præſcriptiones ff. ad l. Iul. de adul. & in l. abſentem, ff. de pæ. adde etiã quæ tradit Rom. in l. 1. §. occiſorũ, ff. ad Sil. poſt Bal. in l. ſi eũ, in prin. ff. ſiqs caut.

c Ex parte actoris. Adde bene facere quia non debet licere actori quod reo non licet l. non debet actori. ff. de re iu. de quo vide per Dy. in regula, non licet, de reg. iur. lib. 6.

VIN. GOD. Ideo actor repliçãdo de iure tertii excluſiuo opponere nõ põt, Rui. cõſi. 88. nu. 1. li. 3. ſecus in reo in ſua exceptione, Rui. cõſ. 48. nu. 12. lib. 4.

d Adde an & qñ ignorantia poſſit allegari & quãdo noceat p̃ do. in l. iuris ignorantia, & in l. pe. C. qui adm. & per Barb. Fely. & Mod. in c. 2. de conſti.

VIN. GOD. Adde q̃ ignorantia banni publici allegari non poteſt nec allegans admittitur ad probandum, Thom. Gram. decif. 36. nu. 34.

rium a Bar. reſpondetur breuiter, ꝙ in ver. effectum habere potuit accuſatio. tex. loquitur, quando mulier accuſat in caſu permiſſo, non in caſu prohibito, ſicut ſatis ibi oſtenditur ex verbis, ſuper quo vide quod plene ſcripſi in ca. fraternitatis. s̄ de teſti. Item non ob. tex. in prin. dum dicit, qui præſcriptione ſubmoueri poterat; quaſi innuat quod ſit opus exceptione. quia ad hoc reſpondeo, ꝙ illa verba, non ſignificant hoc, ſed oſtendunt ꝙ ſi reus voluiſſet opponere, non fuiſſet amplius iudicatum, quia accuſator fuiſſet repulſus incontinenti, vt in caſu noſtro. & quãdo Iuriſconſultus dicit ꝙ iſta accuſatio eſt penè nulla, & ſic ꝑ-
a pter dictionem penè, [a] videtur ſignificare, ꝙ aliquo modo valeat: dicas ꝙ ideo adiunxit verbum, penè: quia ſi nõ fuit oppoſita exceptio, & de ea non conſtitiſſet iudici, proceſſus valeret, vt j. dicam. Item quia prima facie accuſatio non petebat in forma, vnde & ſi non habebat eſſe, habebat tamẽ formam eſſe prima facie, ſicut dicimus in l. ſi quis legatum, in prin. ff. de fal. Et ꝙ proceſſus in illo. §. accuſationem. fuerit nullus ipſo iure, tenet Bart. expreſſe in extrauaganti, ad reprimendum, in gl. ſuper verbo, accuſationem, in vltimis verbis. Nec ob. dicit ipſe ibi, ꝙ eſt neceſſaria abolitio, quia etiam pro accuſatione nulla debet peti abolitio vt l. libellorum. §. quod ſi libelli. ff. de accu. Et ſic reſpõdet ad tertiam rationem ſuam in §. accuſationem. Sicut autem iſtud eſt dubium, vtrum accuſatio ſit nulla ipſo iure, quando inhabilitas accuſatoris cauſatur a iure ciuili, vt dictum eſt, ita quando cauſaretur a iure gentium, puta in ſeruo, indiſtincte verum eſſet iudicium eſſe nullum, etiam ſi exceptio non liqueret iudici ex actis, ſecundum Bal. in rubrica. C. qui accu. non poſ. allegat optimum tex. in l. non idcirco. §. fi. ff. de iudi. Sed ſuppoſita communi opi, pro vera, quæ tenet ꝙ proceſſus non ſit nullus, hoc videtur eſſe limitandum, quando lex ſimpliciter prohibet aliquem
22 accuſare. † Sed ſi ſtatutum [b] inhabilitaret accuſantem denegan-
b ſibi audientiam, verbi gratia, ſtatutum dicit ꝙ bannitus non audiatur agendo vel accuſando: tunc Bar. tenet ꝙ iudicium ſit nullum ipſo iure in l. cum lex, in vltima quæſtione. ff. de fideiuſ. & ita intelligit & declarat eum Bal. in l. non dubium. prælegata. Hanc ſententiam tenuit diſputando Iac. de Are. quem refert & ſequitur Ioan. An. in addi. Specu. in titu. de ſententia. §. iuſta. in quadam addi. Eandem ſententiam diſputando publice ſecutus eſt Bal. proſequendo multos caſus in diſputatione quæ incipit, Statuto ciuitatis cauetur ꝙ fœnerator &c. quem refert & ſequitur elegantiſſime Pe. de Anch. in regula, ea quæ fiunt, in 4. carta, de reg. iur. Sed iſta limitatio & differentia non videtur conueniens. quia iſta verba, ꝙ accuſator non poſſit accuſare, quo modo loquendi communiter vtuntur iura, vt patet in ca. prohibentur, ſæpe allegato. idem important ꝙ ille accuſans nõ audiatur, vt eſt caſus nota. in cle. conſtitutionem. §. ceterũ. de electio. iuncto. c. vt circa. eo. titu. lib. 6. Præterea hoc idem probatur. 2. q. 7. c. ſi qui ſunt. & c. alieni. & c. quærendũ. nam in c. ſi qui ſunt, dicitur expreſſe ꝙ accuſator non eſt audiendus, ſi ſit infamis, criminoſus, &c. & in c. quæren. dicitur ꝙ non recipiuntur tales. & in c. alieni ꝙ non debent ſuſcipi. i. nõ debent audiri. & cum dici-
23 tur ſecũdum Bar. in d. l. cum lex. † ꝙ iſta verba non audiatur, tollunt ipſo iure officium iudicis. concedo & addo ꝙ etiam ꝑ iſta verba quis non poſſit accuſare, ipſo iure tollitur officium iudicis vel ius accuſandi. vt eſt caſus in d. §. accuſationem. Reiecta igitur iſta differentia dicimus ſimpliciter, ꝙ qualitercunque lo-
24 quatur lex vel ſtatutum, † ſi liquet, vel peracta, vel aliter notoria de inhabilitate accuſantis proceſſus erit nullus ipſo iure. Et ex iſta concluſione reſultat ſingulariter correlarium, quod eſt tale,
25 † licet in iudicio ciuili, qñ pars agit ſine actione, quæ non competit ipſo iure, valeat iudicium parte nõ opponẽte & iudice nõ repellente, vt l. vbi pactum, cum materia. C. de tranſact. ſecus tamen eſt in criminalibus. & poteſt eſſe rõ differentiæ, quia in ciuilibus iudex non tenetur ſupplere, licet poſſit, & ideo non tantum peccat, ſi patitur procedere iudicium, ſed in criminalibus iudex, qui admittit accuſationem illicitam punitur, vt eſt caſus nota. & ibi ꝑ Bal. in l. 2. C. vt nemo pri. Vel poſſumus dicere, ꝙ in criminalibus fauemus magis reo quam in ciuilibus, quod patet quia iudex poteſt producere probationes ex officio ad defenſam rei, vt l. ſi non defenduntur. ff. de pœn. quod non licet in ciuilibus regulariter, vt l. 4. §. hoc autem. de dam. infec. cum mate-
26 ria. † Aliquando, & eſt tertius caſus, non opponitur de inhabilitate, nec de ea conſtat peracta. Et tunc dicendum eſt ꝙ proceſſus valet, per tex. in l. ſi maritus. §. præſcriptiones. ff. de adulte. quem allegat Bar. ad hoc. ſed quia ille text. poſſet aliquo modo euitari, reſtringendo eum ad exceptiones, quæ competunt reo ex perſona ſua, & quæ non tollunt ius accuſandi ipſo iure, ideo do tibi tex. clarum hoc probantem in l. 2. §. qui hoc dicit. ff. de adulte. iuncta. l. ita pudor. C. eo. nam maritus eſt inhabilis ad accuſandũ, qui fuit particeps turpitudinis, vt in d. l. ita pudor. & tamen non poteſt repelli poſt litem conteſtatam, & valet proceſſus, vt in d. §. qui hoc dicit. Et ad iſtam partem bene facit gl. quã hic allegat do. Anto. in l. reum criminis. C. de procu. & iſto mo-
do procedit tex. nota. in cle. conſtitutione. in fi. de elec. qui vult ꝙ licet pars non debeat audiri, valeat tamen proceſſus, ſi nõ opponitur contra ipſam. Et quia multæ aliæ perſonæ ſunt inhabi-
27 les, quam illæ de quibus dicitur in gl. † ideo dicendum eſt vnũ
c verbum circa mulierem, [c] quæ repellitur regulariter ab accuſando, niſi proſequatur ſuam vel ſuorum iniuriam, vt in c. prohibẽtur. ſæpe allegato, videlicet ꝙ mulier, quæ accuſat prælatũ ſuũ de crimine, ſatis dicitur proſequi ſuam vel ſuorum iniuriam, vt admittatur ad accuſandum, vt eſt caſus ſingularis in c. indẽnitatibus. §. verũ. de elec. lib. 6. † Sed quæritur pro declaratione ma-
28 teriæ nunquid ille qui prohibetur accuſare, poſſit eſſe promotor inquiſitionis. In qua q. Io. An. & Archi. dixerunt ꝙ ſic in c. indẽnitatibus. §. j. de elec. lib. 6. & idem dixit Bald. quem allegãt ali qui Moder. in rubrica huius titu. in l. j. C. ſi tutor non geſ. per illum tex. Facit optime quod tradit Ang. in l. quæſitum. ff. de in ius voc. Tu autem ĩ iſta q. diſtingue, ꝙ aut promotor inquiſitionis eſt voluntarius, & facit ſe partem iudicij, & tunc repellitur ſicut accuſator, quia iſte dicitur vere pars & aduerſarius & cum ipſo conteſtatur lis & ipſe ſolus poteſt expedire proceſſum quãdo aſſiſteret accuſatori. Primum tradit Hoſtien. & omnes Doc. in c. cum clamor. s̄. de teſti. Secundum probatur in c. cum dilecti. & ibi plene. j̄. de pur. cano. Tertium in l. j. §. incidit. ff. ad Turpil. & in l. ſenatus. in prin. eo. titu. vnde quia habet in effectu virtutẽ accuſatoris eo fortius videtur excludi, ſi non inſcribit ſe ad
29 pœnam talionis. & ſic minus eſt cautum reo & reipublicæ, † ga diſpoſitio facta de homine reſpectu certæ qualitatis, vel officij, trahitur ad habentem diuerſam qualitatem nomine, ſed eandẽ re, vt l. ex facto, & ibi per Bal. ff. de neg. geſt. facit optime tex. & quod ibi per gl. in verbo vicarios. in cle. j. de renũc. Bar. in l. diu⁹.
30 de cuſto. reo. ad propoſitum dicit, † ꝙ omnis exceptio inhabilitatis, quæ repellit accuſatorem, repellit denunciatorem publicum, qui tamen non ſe inſcribit ad pœnam talionis. Si vero promotor inquiſitionis non ſit particeps actorum iudicij, ſed ſimpliciter inſtruit iudicem vel accuſatorem extraiudicialiter, & tunc vera ſit iſta opi. per ea quæ traduntur per gloſ. & Docto.
31 in l. ob hæc verba. ff. de his, qui no. infa. † Si vero promotor inquiſitionis deputaretur a iudice, quod poteſt fieri, vt in c. olim. j̄. eo. & tradit Hoſti. in d. c. cum clamor. tunc quia iſta non dr̄ pars iudicij, ſed nudus miniſter iudicis, & poteſt remoueri ad nutũ iudicis. forte ſimiliter poſſet admitti, ſi iudex ex certa ſcientia eũ
32 deputauit, maxime quia ſicut iudex maior, puta eps, † poteſt diſpenſare cum teſte criminoſo, vt admittatur ad teſtimonium, vt ſingulariter tradit Inn. & ibi Moder. in c. cum te. s̄. de re iudica. ita videtur poſſe diſpenſare cum accuſatore inhabili, niſi eſſet infamis. vbi autem iudex deputaſſet eum ignorans ipſum eſſe talem, poſſet allegari inhabilitas per partem ad eum non repellendum præciſe, ſi iudex vellet eum confirmare, ſed quia forte iudex cognita inhabilitate remoueret eum. Secũdo quærit do.
33 Abb. & aliqui Moderni, † vtrum inhabilitas ſuperueniens accuſatori impediat eum a proſecutione accuſationis? & concludũt, ꝙ non, per l. is qui reus, in fi. ff. de publ. iudi. & ſunt dicta Bart. in l. Vrannius. in fi. ff. de fideiuſ. Quibus adde tria breuiter. primũ eſt, ꝙ eandem ſententiam confirmat Io. And. ſolenniter in ti. de accuſatore. ſuper rubrica, in vlt. q. per eadem iura. Secundum eſt ratio decidendi, quia ille, qui ſemel cæpit accuſare, cum eſſet habilis, idcirco poteſt proſequi accuſationem, quia neceſſitatur quodammodo propter periculum pœnæ, in quam incideret, ſi deſereret accuſationem, vt eſt bonus tex. in l. qui cum maior. §. j. ff. de bo. lib. Sed forte poſſet dici, ꝙ ideo non incideret in pẽnã propter impedimentum ſuperueniens, ex quo culpa vnde oritur impedimentum non fuit præordinata ad caſum iuxta materiam. l. quod te. ſi cer. pe. & c. j. s̄. de commodato. Tertio adde ꝙ eo caſu quo accuſatio non eſt nulla ipſo iure, quod quando ſit. ſupra. dixi, ſi ſuperueniat econtra accuſatori a principio inhabilitas pendente iudicio priuſquam ſit repulſus procedit iudicium, nec poterit repelli, vt tradit Bal. no. in l. per diuerſas, circa medium commenti. C. mandati. In glo. j. ibi, quia ſi ſit criminoſus, &c. reuocatur hic in dubium per do. Abb. Mod. & alios
34 ſcribentes, † vtrum indiſtincte tam de iure ciuili, quam de iure
d canonico, criminoſus [d] non damnatus de crimine repellatur ab accu-

ADDITIONES

a Dictionem penè. De iſta dictione uide extra de elec. c. dudum, ad fi. & quod iſta dictio reſtringat, uide tex. in §. ius autẽ gẽtiũ, inſti. de iure na. gẽtiũ & ci.

b Sed ſi ſtatutum. De iſta q. uide no. in rub. in prima col. uer. & omiſſis aliis. & infra eo. ĩ c. nulli cẽporũ, ĩ 1. col. & Lu. Ro. ĩ cõſ. 20. & Barb. in rub. de excep. Bal. ĩ l. 1. C. de pat. po. & ĩ l. peremptorias. C. ſen. reſcin. ñ poſ. & ĩ l. plane, de pet. hær.

c VIN. GOD. Nota ꝙ mulieres plerũq; ĩperite loquunt. Afflict. deciſ. 244. nu. 2. & iõ minis & pcib. facile ĩducunt ad alienãdũ. idẽ Afflict. deciſ. 260. pⁿ nu. 2.

d VIN. GOD. Criminoſus. Adde uidẽdũ de materia Spe ĩ ti. de acc. & ĩ ti. de crimĩib. §. 3. uide et Pe. de Anc. ĩ conſ. 306. & adde q̃ tradit Bar. ĩ l. 1. §. accuſatore. ff. ad Turp & Bal. ĩ rub. C. q̃ ac. in 3. col. & in l. eũ, in prin. ff. ſi qs cau. & p Lu. Ro. ĩ l. 2. §. occiſorũ. ff. ad Sile. Adde ꝙ criminoſus delictũ Thom. Gram. deciſ. 36. num. 30. & ideo interdicitur ei etiam appellatio. ibidem num. 31.

accusando? Et sic circa hunc primum articulum concludit do. Io.de Imo. & do. Abb. ꝙ de iure ciuili non repellitur criminosus, nisi sit condemnatus de crimine, sicut dicimus de teste in c. 35 super eo.& in c.testimonium.s̃.de testi.† Nam communiter iura videtur arguere de teste ad accusatorē, vt patet.4.q.3.c.testes. & in c.fi.s̃.de testi.& ita dicit glo.esse arguendum, vbi est eadem ratio, in l.qui iudicio pu.ff.eo.& ibi per Bar. Sed quidam Docto. Mod. hic in effectu concludunt contrariū, videlicet ꝙ etiam de iure ciuili crimen simpliciter obiectū & probatum repellat accusatorem. Et primo pro hoc adducit glo.not.quam ibi probat Bar.in d.l.qui iudicio.quę fundat se per tex.in l.3.§.lege Iulia.ff. de testi.transposita in §.item lege Iulia.4.q.3.vbi tex.dicit,ꝙ dānatus propter pecuniam acceptam causa testimonij dicēdi, vel non dicendi, vel conuictus de illo crimine, repellitur a testimonio.& sic patet ꝙ sufficit sola probatio sine sententia propter alternatiuam positam in tex.Secundo inducit tex. in l. accusator. ff.de præuari.vbi dicitur ꝙ præuaricator conuictus de tali crimine non accusat, & sic sufficit conuictio sine damnatione. Non ob.dicit ipse l.athletas.§.calūniator.ff. de infamib. quia fatetur ꝙ ad irrogandum infamiam iuris requiritur sententia, vt ibi. sed ista consequentia non valet ſm eum, iste non est infamis, ergo non prohibetur ab accusatione, vt patet in l. qui accusare, in fi.cum l.se.ff.de accusa.cuius dicta possunt esse vera aliquo ca 36 su.vnde pro concordia opi. distingue, ꝙ in omnibus delictis †regulariter testis non repellitur a testimonio, neque accusator ab accusatione, nisi sit infamis ipso iure, vel per sententiam, vt dicit tex.in l.qui accusare, in fi.ibi, propter delictum repellūtur vt infames.vnde pondero ꝙ delictum nō excludit regulariter, nisi mediante infamia.hoc tamen fallit in criminibus quæ directo, vulnerant fidem accusatoris vel testis, sicut est crimen, quando quis accipit pecuniam propter testificatum, quādo instituit falsam accusationem, vel præuaricatur in ea.vnde non intelligunt mentē luriscon.in d.l.qui accusare,& in l.se. quia postquam dixit, ꝙ quidam excluduntur propter delictum vt infames, subiūgit inter alia, ꝙ quidam repelluntur propter præsumptam calūniam, vt qui subornati falsum testimonium dixerunt. quidam quia acceperunt pecuniam ob accusandum vel non accusandum, vel quia instituerūt duas accusationes, qui prohibentur ab accusatione propter quæstum, quasi lex suspicetur de eis ꝙ calūniose non agant in accusando vt lucrentur. Vnde in illis casib⁹ clare apparet, ꝙ non requiritur damnatio ad eos repellendos, quia si fuissent damnati, erant infames.vnde satis poterāt repelli prætextu infamiæ.ergo non erat opus assignare istas alias causas seu rationes, quæ cum assignentur pro sufficientibus, apparet ꝙ solæ sufficiant sine infamia. & de talibus criminibus loqtur gl.in d.l.qui iudicio.& Bar. ibi. Vnde ego alias scribendo, & in c.licet causam.col.4.vers.12.collige, de probatio. ostendi per 37 multa iura & auctoritates,† ꝙ etiam de iure ciuili poterat repelli propter periurium vel falsum, quia directo vulnerabat fidem testis, licet damnatus non esset de crimine. Et ista distinctio est verissima, si bene prospicias dicta iura. De iure autem canonico clarum est, ꝙ criminosus repellitur ab accusando. 2.q.7.c. quęren.& in c.ipsi Apostoli.non solum si aliquis accusat clericum, sed etiam si accusat laicum in foro canonico, vt videtur probare tex.in verbo, quemcunque.6.q.j.c.qui crimen.& 2.q. 7 cap. alieni.Sed dubitatio relinquitur, pro quo crimine repellatur testis & accusator.de quo dic vt annō præterito pleniſſime scripsi in c.testimonium.s̃.de test.nu.16. & magis in quadā additione, quā feci ad prius scripta.In eadem gl.ibi, infames. sentit hic ista 38 gl. ꝙ †infamis [a] infamia facti non possit accusare. Et de iure ca- a nonico credo hanc gl. verissimam, quam confirmat gl. Io. 2. q. 7.c.ipsi Apostoli.& ita tenent hic do.Abb.& Ioan.de Imo.quia iura repellunt non solum criminosos, sed etiā suspectos de crimine, vt in c.si qui sunt,& in c.testes.in verbo, absque vlla suspitione. 2.q.7.sed nō potest negari ꝙ laborans infamia facti de crine, vtique est suspectus de crimine, quod patet, quia tanquam suspecto indicitur purgatio, vt in ca cum P.j. eo. & 2.q.5. c. infamia, & c.presby.cum multis alijs.ergo patet ꝙ infamia facti repellitur. Pro ista conclusione vltra Doct. do tibi casum clarum in c.fi.s̃.de testi.vbi dicitur, ꝙ accusatus de crimine, quia eius fama est tolerata de facto, vt ibi dicit gl.& bene, repellitur ab accusatione & testimonio. Pro hoc etiam facit tex.in d.c.quæren. in fi.in verbo, viles personæ.& in d.c.testes.in prin.in verbo, absque vlla infamia. & sic videtur comprehendere diuersas spe- 39 cies infamiæ, iuris. s. & facti. †Sed relinquitur dubium de iure ciuili, vtrum taliter infamis repellatur ab accusando. Et super hoc dicit Bar ꝙ non repellitur, quia hoc nō reperiretur iure cautum, vt ipse no.in l.qui accusare. ff. de accu. Specu. contradixit sibijpsi in isto arti.in titu.de accusatore.§. j. ver. item quid si suspectus.& ver.item quid de his. nam in primo ver. vult, ꝙ infa- b mis [b] infamia facti repellatur, iuxta sententiam Gof.in cap.omnipotens.j. eo.quam ibi approbat Ioā. And.in alio ver.dicit idē ꝙ Bar. ꝙ non repellitur Do.Anto.hic concordando ista dicta dicit, ꝙ tam de iure ciuili, quam de iure canonico istud est arbitrarium, quia attenta qualitate infamiæ facti, quæ est multiplicis qualitatis, vt tradit Bar.in l.j.C.de sum.trini.& fi.ca.& ipsa accusatione.i.crimine de quo quis accusat & alijs circunstantijs, iudex posset repellere & admittere infamem de facto Mod. tenent hic de iure ciuili cum Bar.in d.l.qui accusare.tum propter rationem suam, tum quia edictum de accusando est prohibitorium.vnde quilibet censetur permissus accusare, qui non reperitur prohibitus, Institu.de publi.iudi.§.j.& in d.l.qui accusare. Tu autem considera in ista materia, ꝙ videtur reperiri de iure ciuili cautum duplici modo, ꝙ infamis infamia facti non semper repellatur ab accusando.& præmitte, vt dixi, quod accusatus de crimine pendente accusatione habet grauatam exrimationem, vt dicit tex.in d.c.fi.de testi.& 1.distin.c.tantis Daniel. & in c.omnipotens.j.eo.vnde de isto dicitur in l.neganda. C. q ac. non pos. quod potest accusare extraneum de maiori crimine, quam ipse sit accusatus & non de minori vel pari, secundum intellectum, quem approbat Bart.in l.is qui reus. in secunda lect. ff. de publi. iu. ergo reperitur de iure ciuili, quod infamis infamia facti aliquando repellitur ab accusando. Præterea si eo casu quo repellitur testis repellitur & accusator, vt dicunt glos. & 40 Bar.in d.l.qui iudicio.†certum est ꝙ in criminalibus testis infamis infamia facti repellitur præterquam in subsidium, & tunc creditur sibi cum tormentis, vt communiter concludunt Doc. in c.testimonium. s̃. de testi.ergo eadem ratione repelletur accusator: quia tamen tex.omnino in l.neganda, non excludit infamatum infamia facti, placet mihi opi.domi.Ant.de iure ciuili, quod istud sit in arbitrio iudicis, vbi non est determinatū specialiter, sicut in l.neganda. Pro ista conclusione facit optime, qa c sicut declarat gl.in l.nonnulli. ff. de accu. ideo pauper excluditur ab accusando, quia est persona suspecta propter vtilitatem ipsius.vnde si prohibetur probus & industriosus admittitur.Sed quis dubitat, ꝙ infamia malorum morum similiter debet reddere accusatorem suspectum, ergo debet esse in arbitrio iudicis 41 vt dixi.†Et quia approbatur pro regula hic & in iuribus allegatis, ꝙ infamis infamia iuris repellitur ab accusando: aduerte, qa quidam Moderni hic sentiūt, ꝙ istud sit verum in infamia, quæ oritur ex sententia in iudicio criminali lata, secus si sit lata ex iudicio ciuili.allegat Inno.in c.qualiter & quando, in fi.j. eo. & Bald.referentem ipsum in l.in re mandata.C. mand.qui dicunt ꝙ infamia, quæ infertur ex iudicio criminali, est fortior quam il lata ex iudicio ciuili. Sed tu vide Bald. qui clarius & latius ponit in l.qui deposit.C.depos.i. vbi similiter declarat dicta Innoc. pro qua doctri. facit optime quod dixit Cyn. in addi.& Guil.de Cu.in l.j.§.hoc edicto.de postu.quos refert Bald. in l.Cassius.ff. de senato.qui volunt ꝙ infamis ipso iure vel per sententiam latam in iudicio ciuili non prohibeatur esse procurator, licet secus sit, si sit condemnatus in iudicio criminali.sed gl.sing.in l.q iudicio, in prin.ff.de accu.quam ibi multum no.Bar.dixit, quod condemnatus iudicio publico, non potest accusare etiam si prosequatur iniuriam propriam contra regulam positam in c.omnibus.4.q.6.& in c.decętero, s̃.de testib.secus si sit cōdemnatus in iudicio criminali priuato, quam Bar.ibi relinquit sub dubio. & si illa gl.esset vera, multo fortius videretur dicendum ꝙ infamis ex iudicio ciuili non esset repellendus ab accusatione, sicut condemnatus iudicio criminali.sed neutrum dictum placet. Et primo debes ponderare tex.in l.qui accusare, in fi.ff. de accusa. 42 dum dicit ꝙ infamis propter delictum repellitur,& c.†nam no d men delicti, [d] cōplectitur omne genus criminis, immo etiā aliquid vltra crimen, vt l. j. vbi per glos.C. si aduer. deli. Quinimmo etiam appellatio criminis, [e] quæ est strictior, comprehendit dolum commissum in contractu, qui purgatur per actionē ex contractu, vt est casus in l.j.§.j.ff.de cri.stel. iuncta.l.j. in fi. ff. de pig. act. Si ergo infamia, quæ infertur condemnato in actione depositi vel mandati, exēpli gratia dicitur prouenire ex delicto, vt dictum est, ergo comprehenditur sub verbis.l. qui accusare.sæpe allegatæ.nam illud dictum gl.in l.qui iudicio, dum dicit ꝙ condemnatus publico iudicio, licet possit accusare cū pro sequitur suam vel suorum iniuriam, nō tamen potest accusare in

ADDITIONES.

a Infamis,&c. Vide pro intelligentia quæ tradit Lu.Rom.in l.de pupillo, in prin. ff de ope.no.nun.Ang.in l.2.ff.eo.Saly.in l.2.C.de accu.

b VIN. GOD. Adde quod infames sunt lusores per constitutionem Regni, & prohibiti testificari & testamentum facere, Thom. Grammat. decis. 40. nume.7.

c Pauper. Vide quis dicatur pauper, per glo.in auth. præterea.C.vnde vir, & vx. Imol.& Abb.in c.Odoardus, de sol.Adde etiam Lu. Rom. in l.si constante. ff. sol.mat.& in consi.382.& per Pet.de Anch.in consi.417.

VIN. GOD. Adde ꝙ vt quis dicatur pauper relinquitur arbitrio iudicis Dec. consi.142. nume.6.lib.1.& ibi num.4 quando paupertas repellat quem a testimonio.

d Delicti. Vide in proposito Bar.in l.2.& in l.itaque fullo.ff.de fur.

e Criminis. Vide de materia Bar.& Doc.in l.transigere.C.de transa.

in casibus exceptis, in q̃bus alij infames ad accusandũ admittun
tur ꝙincitur manifesta rõne: quoniã, si in illis casibus exceptis
admittatur seruus ad accusationem, vt dicitur in l. famosi. ff. ad
l. Iul. maie. multo fortius debet admitti condemnatus publico
iudicio. quia vt s̃. fuit dictum, fortior est inhabilitas iurisgentiũ,
quam inhabilitas ciuilis. & probatur ista consequentia in l. is q̃
reus, in fi. ff. de publi. iudi. vbi patet ꝙ condemnatus publico iu-
dicio, licet sit infamis, potest reaccusare suum accusatorem, & ta
men si perdidit libertatem non potest, vt ibi dicitur, & sic appa
ret ꝙ maior est inhabilitas seruitutis quam infamiæ. vnde sim-
pliciter videtur concludendum, ꝙ etiam infamis iudicio publi-
43 co, possit accusare in casibus exceptis. † Et q̃ hic do. Abb. Mod.
a diffuse tractat, vtrum adultus a maior 14. annis possit accusare,
intellige vltra casus, in quibus permittitur accusatio pupillo, de
quibus in l. 2. in fi. ff. de accu. ideo videndum est breuiter de ve-
ritate huius arti. in quo fuerũt tres opinio. principales. Vna fuit
Azo. in d. l. 2. quam approbat Odo. & Bal. in rubrica. C. qui ac-
cusa. non pos. ꝙ adultus indistincte possit accusare cum aucto-
ritate curatoris. Et hanc opinio. sequitur do. Abb. hic, per l. cla-
rum. C. de aucto. præstan. Idem quia si speciale est in accusatio-
ne aduiterij, ꝙ minor. 25. annis non auditur, vt l. si maritus. §. lex
44 Iulia. ff. de adulte. ergo regulariter potest minor accusare. † Ter-
tio, quia quod prohibetur de pupillo, videtur concessum adul-
to, vt in l. si minor. ff. de ver. obli. sed accusatio prohibetur pupil
lo, vt l. qui accusare. sæpe allegata, ergo videtur concessa adulto.
Non obstat secundum eos, ꝙ maior. 14. & minor. 20. ann. non
potest testificari. quia ad hoc respõdetur dupliciter, & primo ꝙ
licet repellatur a testimonio, non tamen sequitur, ergo & ab ac
45 cusatione, † quia maior industria & idoneitas vel sufficientia re-
quiritur in teste, quã in accusatore, propter maius præiudiciũ,
quod infertur reo. vnde attenta ista ratione, sicut ista consequẽ
tia non est bona, aliquis admittitur ad accusandum, ergo admit
titur ad testificandum, vt dixit tex. in c. licet Heli. j. de simo. & in
c. per tuas, eo. titu. quia si conceditur minus, non sequitur, ergo
conceditur ꝙ est plus. Ita ista consequentia econtrario non erit
bona, testis repellitur a testimonio vel non admittitur, ergo nõ
admittetur ad accusationem, quia cui negatur id, quod est plus,
ergo negat̃ quod est minus, non sequitur. & vide gl. tu Canoni-
stain c. cum in cunctis, in princi. s̃. de elec. quod traditur in l. cui
pacto. ff. de ser. expor. Vnde secunda opin. quæ fuit in ista ma-
teria, distinguens inter adultum, qui non attingit. 20. annum, vt
nõ admittatur ad accusandum, & eum qui excessit annum. 20.
vt admittatur, non videtur procedere, secundum Abb. Moder.
Primo, quia non est eadem ratio de teste ad accusatorem, vt di-
ctum est. Secundo, quia vt ait Bal. in illa rub. in accusatione de-
fectus industriæ & consilij minoris potest suppleri per curato-
rem, vt dicitur in d. l. clarum, in fi. sed non sic cum testis exami-
natur, quia examinatur in secreto, remoto curatore, vt in c. vene
rabilis. s̃. de testi. vnde non æque bene potest instrui, sicut in ac-
cusando. Tertia fuit opi. Ang. & Saly. qui latissime disputãt istũ
articulum vltra omnes, in l. 2. C. qui accu. non pos. dicentium ꝙ
adultus nullo tempore admittitur ad accusandum, nisi prose-
quatur suam vel suorum iniuriam. quod deducunt principaliter
duplici ratione. Primo per rationem positam in tex. in d. §. lex
Iulia. Dicit enim Iurisconsultus ꝙ ideo lex Iulia prohibuit minorem
25. annis accusare specialiter de adulterio, quia habuit suspectã
ætatem eius propter lubricum consilij, & quia non videbat̃ suf-
ficiens ad tantam rem. sed ista ratio videtur esse vniuersalis, quo
ad omnes accusationes criminales, & maxime quo ad illas, quę
sunt maioris præiudicij quam crimen adulterij vel æqualis. er
go cum ratio sit vniuersalis, generaliter habebit locum in omni
casu, vt l. illud, in fi. ff. ad leg. Aquil. & l. illud. C. de sacrosan. eccl.
cum multis alijs. & in c. cum dilecta. s̃. de confir. vti. vel inuti. Se
cundo dicit Ange. ꝙ quando minor accusans non prosequitur
iniuriam propriam, tunc istud ius accusandi nõ est in patrimo
nio aliquo modo, sed extra administrationem patrimonij. Aut
ergo dicis quod admittat̃ solus ad accusan. & hoc est falsum, &
contra l. clarum, de aucto. præstã. Aut dicis ꝙ admittatur cum
curatore, & etiam istud non potest fieri, quia in his, quæ sunt ex
tra administrationem bonorum, non solum auctoritas curato-
ris non attenditur, vt l. cum in vna. §. tutor, de appel. sed etiam
tutoris auctoritas, vt l. fi. ff. de cur. fu. & ista fuit ratio Bart. in l. de
46 pupillo, in prin. de no. op. nun. vbi in fi. q. dicit, † ꝙ pupillus adul
tus nõ pũt nunciare nouũ opus ad vtilitatem reipublicæ, quia
nec possent soli, cum sint inhabiles personæ, nec cũ tutore vel
curatore, quia eorum auctoritas in istis non attenditur. Nõ ob,
dicit Salyc. in d. l. hi: ꝙ minor. 25. annis & maior. 20. admittitur
ad testimonium, ergo debet admitti ad accusationem: quia ista
argumentatio esset bona, si respiceremus præiudicium ipsius ac
cusati, quia non est dubium ꝙ plus præiudicatur sibi per testẽ,
quam per accusatorem, sed regulariter minor inhabilitatur ad
iudicium magis in fauorem sui, quam in fauorem aduersarij,
vel in fauorem reipu. in isto casu. Sed magis præiudicatur mino
ri accusando quam testificando propter pœnam talionis, quã
potest timere vt in l. fina. C. de accusatio. & propter condemna
tionem expensarum & multa alia. ergo licet admittatur ad te
stimoniũ, nõ admittetur ad accusandum, vt videtur ꝓp̃ pericu-
lum supradictum. Super ista materia videntur ponendæ tres ꝙ-
clusiones pro concordia opi. Prima conclusio est, ꝙ adultus cu
iuscunque ætatis potest accusare prosequendo suam vel suorũ
iniuriam. Ista conclusio probatur in illo. § lex Iulia. in fi. in ratio
ne sui, quæ est generalis quo ad omnem ætatẽ, licet tex. in prin-
cipali dicto possit restringi ad maiorem 20. annis & minorem
25. Secundo probatur ex tex. nota. iuncta glo. parua in l. auxiliũ.
in prin. ff. de minor. vbi patet, ꝙ minor adultus potest agere pro
iniuria ciuiliter & criminaliter. Tertio hoc confirmatur, quia
b mulier[b] potest prosequi suam & suorum iniuriam accusando,
vt in l. 2. ff. de accu. ergo multo fortius adultus. tenet consequen
tia, quia in prosequendo ius publicum, fortius admittitur adul
tus quam mulier, vt patet in l. popularis actio. iuncta. l præcedẽ
ti. ff. de popu. actio. Secunda conclusio erit talis, vltra Doct. Mi-
c nor [c] annis. 17. nõ potest aliquo modo accusare, licet sit maior
14. si non prosequitur iniuriam suam vel suorum, vt dixi. Ista
conclusio probatur subtiliter sic. Adultus minor annis 17. non
potest agere populari actione in fauorem publicum, vt est casus
in l. popularis actio. præallegata, & tenet glos. in l. de pupillo, in
prin. sæpe allegata. sed lõge minus periculum est in actione po
pulari, quam in accusatione. Item maius emolumentum pu-
pilli, quia pœna imponenda applicatur sibi, vt l. si cui. de verbo.
signific. ergo si prohibetur ab agendo actione populari in fauo-
rem publicum, multo fortius ab accusatione. facit optime text.
in l. j. §. in vnum. & quod ibi no. ff. de post. Tertia conclusio, ab
annis 17. vltra minor non potest accusare cum auctoritate cura
toris, secundum Ang. & Saly. rationibus prædictis. Et videtur
eorum opi. verior de iure per rationem tex. in d. §. lege Iulia. cui
male potest responderi. nam illa ratio Ang. non videtur bona,
qui secundum eam sequitur, ꝙ adultus non posset accusare ꝓ-
sequendo iniuriam propriam, quoniam actio quæ competit ad
vindictam, non computatur in patrimonio, vt l. quæsitum. &
ibi per Bar. ff. de sep. vi. & l. cum emancipati. §. emancipatus. ff.
de col. bo. Sed tex. in §. lege Iulia. magis vrget. Nec ob. secundũ
Saly. verbum specialiter positum ibi in tex. quia illud verbum
non significat ꝙ illud sit specialiter inductum in adulterio con-
tra iuris, vt intelligit ibi gl. & communiter Doct. sed hoc signifi
cat ꝙ lege Iulia specialiter. i. nominatim & indiuidualiter exp̃s-
sit quasdam species inhabilitatis, sicut dicimus in l. item apud
Labeonem. §. conuicium. ff. de iniur.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adultus an possit accusare vr̃ ꝙ non ex ea quæ ponit Rui. cõsi. 117. num 18. lib. 3. & Ias. in consi. 107. in fi. lib. 4.

b Mulier. Adde d. Alex. in consi. 14. in 3. uolu. & Ol. in consi. 195.

c VIN. GOD. Adde ꝙ minor cum non possit per se, nec potest ad id per ꝓ-
curatorem constituere, Soz. consi. 254. uisa. uer. 1. ratio, lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Actus substantiam ad cognoscendum, ipsius nominatio non attenditur.*
2 *Conuentio nomen, interpellationem etiam extraiudicialem significat.*
3 *Accusare licet plures possint, non tamen denunciare.*
4 *Dictio nunc, & dictio olim, quid significent.*
5 *Lex iubens aliquam solennitatem præcedere actum iudiciale, omissio illius so-
lennitatis reddit iudicium nullum.*
6 *Actor forensis agens, si ex statuti forma fideiussionem præstare debet, antequã
agat, si satisdatio omittitur, iudicium an sit ipso iure nullum.*
7 *Fideiussio in casu Statuti, non est ab actore offerenda, nisi a reo petatur.*
8 *Causæ episcoporum, si agitur de depositione ab episcopatu, vbi tractandæ sunt.*
9 *Concilium prouinciale de episcopi causa cognoscere, non autem diffinire potest.*
10 *Archiepiscopus quilibet, & eius absentis Vicarius pro criminibus alias pœ-
nas præter depositionem suo episcopo irrogare potest. & nu. seq.*
12 *Archiepiscopus, vel primas, nunquid sicut non potest cognoscere causam epi-
scopi, cum agitur ad depositionem, ita non possit pronunciare.*
13 *Primas, quãdo cum concilio prouinciali de causa, sicut potest cognouit, vtrum
pronunciare possit episcopum esse deponendum.*
14 *Potestas, si statuto cauetur, quòd vltimo mense condemnare non possit, nun-
quid poterit pronunciare reum absoluendum, vel condemnandum. & quid
si pronunciet super exceptione peremptoria committendo eam. nu. 16.*
15 *Remedia superflua, & nihil conferentia, inducenda non sunt.*
17 *Denunciatio, vel monitio præcedens, an requiratur, quando ciuiliter agitur,
& quæ.*
18 *Interpellatio extraiudicialis in actionibus, quem effectum operetur. & an vna
vel plures requirantur. nu. 23.*
19 *Testes falsos producens dolose, vtrum simul accusari possit cum ipso teste falsũ
deponẽte, & vtrũ ipsi testes plures numero possint simul accusari de falso.*
20 *Actus plures ad eundem finem tendentes, vnum & idem negotium esse cen-
sentur.*
21 *Producens testes falsos de omnibus vno libello accusari potest.*
22 *Percutientes plures simul, an de eodem delicto intelligantur accusati.*

CAP.

CAP. II.

a SI quis[a] episcopus. Denunciator criminis non debet audiri nisi monitione præmissa. vel sic. Si denunciatio fit de crimine, nō præmissa monitione, & postea fit monitio, procedet monitio, vt ex nunc, & non vt ex retro. vel sic, secundum tertium intellectum: Qui accusat episcopum, debet eū monere, alias non procedit accusatio. h.d. Prima lect. est melior omnibus: nam secūda, licet no. vt j. dicemus, minus applaudet literæ, quæ dicit, non olim, sed nunc causa deferatur, ex quo datur intelligi ꝙ non agitur de ratificatione primi processus, sed dicitur ꝙ ante monitionem non debet offerri denūciatio. secus si dixisset tex. non olim, sed nunc prosecutio denūciationis fiat,
1 vel denunciatio vires sumat. Non diuiditur aliter. † No. primo, secundum primam & secundam lec. ꝙ ad cognoscendum speciem vel substantiam actus, non attenditur nominatio ipsius actus, sed qualitas expressa in dispositione, in qua fit mentio illius actus. vides enim hic ꝙ licet fiat mentio de accusatione, ga tamen dicitur ꝙ debet interuenire monitio fraterna, verbum accusatio, exponitur. i. denunciatio, quæ largo modo accusatio dicitur. 2. q. 7. c. accusatio. & c. si quis ergo. facit ad ea, quæ tradit Bar. subtiliter in disputatione sua, Publicanus quidam. & in l. cō
2 tem. §. qui maximos. ff. de public. † Secundo no. ibi, charitatiue
b conuentus, &c. secundum do. Abb. quod verbum [b]conuentio, significat interpellationem extraiudicialem, sicut iudicialem, licet de communi vsu loquendi conuentus dicatur interpellatus iudicialiter, cui est standum, vt in cap. ex literis. s̄. de spon. & l. librorum. §. quod tamen Cassius. de leg. 3. vnde si quis promitteret non conuenire aliquem sub pœna, secūdum proprietatem verbi, satis esset interpellare extraiudicialiter. sed aliud de com
c muni vsu, vt dictum est. Et verum est, ꝙ conuentio [c] est nomen generis, vnde Imperator in l. omnes. in fi. C. de præscrip. 30. an. volendo significare citationem iudicialem, vocat eam conuentionem iudiciariam, quasi sit & alia conuentio extraiudicialis. iura tamē in diuersis locis verbum conuentionis, simpliciter interpretatur pro conuentione iudiciali, vt patet in l. 2. §. omnes, in tribus locis. ff de iud. & in auth. & consequenter. C. de sentē. & interlocu. posset tamen dici, si non cōstaret de communi vsu loquendi, ꝙ istud verbum acciperetur secundum subiectā materiam, & vbi materia esset indifferens comprænderet cōuentionem iudicialem, & extraiudicialem, per ea quæ dicta sunt.
3 † Tertio no. ꝙ licet plures[d] non admittantur ad accusandum, vt
d l. si plures. ff de accu. admittuntur tamen ad denunciandum. &
e sic in hoc denunciatio [e] non est similis accusationi, valet tamen processus pluribus accusantibus, si non opponitur per partem, secundum gl. in l. si accusatoribus. C. de accusati. super quo vide bonam gl. & tex. in c. quotiens, s̄. de pur. cano. in verbo, accusationibus & tex. in c. 2. j. de collusio. Quarto no. ibi, non olim,
4 sed nūc: duo, quorum secundum est valde pulchrum. † Primū de significatione istius dictionis nunc, & olim, quia vna significat tempus præsens, & alia tempus præteritum. s. dictio olim.
f De prima[f] vide quod traditur in tex. & gl. in cle. j. de concess. præben. & in c. præterea. s̄. de ap. & in l. 2. in prin. de condi. & demō.
g [g] De secunda vide quod plene scribit Bart. super rub. de no. ope.
5 nun. & in l. eius qui in prouincia. ff. si cer. peta. † Secundo colligitur ex isto ver. fm secūdū intellectū, ꝙ vbicunque lex actū iudicialem iubet præcedere aliquam solennitatem, omissio illius solennitatis reddit iudicium nullum. vides enim hic, quia primo denunciationem non præcessit monitio, sicut debebat, illa habetur pro non facta, & debet fieri noua denunciatio. quod facit ad no. q. quā ponit Bar. in l. si tutor. in fi. C. in qui. ca. in inte-
6 restit. non est ne. vbi voluit † ꝙ si ex forma statuti actor forensis agens debet præstare fideiussionem, antequam agat si omittitur satisdatio, iudicium est nullum ipso iure, quod etiam ponit Ang. no. in l. postquam. §. Imperator. ff. vt le. no. ca. pro quibus facit optime ista decre. licet aliter videatur sensisse Bald. in si. q.
7 in l. qui crimen. C. qui ac. non pos. † Aduerte tamen, quia in casu statuti fideiussio non est offerenda ab actore nisi petatur a reo vt singulariter decidit Ang. in terminis consilio suo. 60. in ordine. quod loquitur de modo cessantium & fugitiuorum. adducit intercętera duo iura simul iuncta. vz. l. mutus. §. pœna. ff. de ꝓ-
8 cu. iuncta. l. Pomponius. §. rati. eo. titu. † Quinto & vltimo no. ibi, ad primates causę eius, secundum vnum modum exponendi, ꝙ causæ episcoporum si agitur de depositione ab episcopatu, sunt tractandæ in concilio prouinciali, vbi debet esse patriarcha vel archiepiscopus, si prouincia non habet patriarcham vel primatem, vna cum. 12. episcopis prouincialibus ad minus, vt ꝓbatur. 3. q. 7. c. accusatus, & c. quamuis, & c multum stupeo. & per glos. 2. q. j. c. primates. & ea. causa, & q. 6. c. decreto. intellige
9 tamen † ꝙ concilium prouinciale potest de causa episcopi cognoscere sed non diffinire, vt dicitur in dictis iuri. Archiepiscopus autem vel primas, solus nullo modo potest cognoscere. de qua materia plene tradit Inno. in c. graue. s̄. de præben. & in ca. sicut. s̄. de elec. pleniſſime do. Anto. in c. j. s̄. de iudi. vbi omnino vide. & do. Abb. Moder. in c. non potest, de re iudi. Sed si ille tex. intelligatur de causis, in quibus nō agitur de depositione ab episcopatu, tūc potes intelligere primates. i. patriarcham, seu primatem solum vel etiam archiepiscopum, qui licet non sit primas, est tamen iudex ordinarius illius episcopi, vt in c. sane. s̄. de so. compe. & in c. duo simul. s̄. de offi. or. secundum Docto. & hic,
10 & bene. † nam quilibet archiepiscopus potest pro criminibus alias pœnas irrogare episcopo suo, præter depositionem. 12. distin. c. de his, in fi. & ibi per glo. & per eandem in d. c. primates. & probatur in c. sacro. de sen. excommu. & in c. Romana. de offic. ordi. lib. 6. † vbi patet, ꝙ etiam vicarius archiepiscopi absen-
11 12 te archiepiscopo idem potest. † Sed quæritur hic per do. Abo. Mod. nunquid sicut archiepiscopus vel primat non potest cognoscere, nec diffinire causam episcopi, cū agitur ad depositionem, ita non possit pronunciare eum deponendum. & allegat gl. 2. q. 6. c. biduum. in verbo, deportandum. quæ dicit quod archiepiscopus potest. Tu adde aliam gl. quæ idem dicit in legato sedis apostolicæ. 16. q. j. cap. frater noster. sicut videmus ꝙ præses licet non posset deportare, potest tamen pronunciare aliquē esse deportandum. Item, qui non potest mittere in possessionē, potest pronunciare aliquem esse mittendum, vt l. cognitio. §. vt bonorum. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdict. Ipse autem tenet hic oppositum, quia cum archiepiscopo nulla penitus competebat cognitio istius causæ, si non potest cognoscere, non potest pronunciare. ꝙ autem nulla penitus competat cognitio, probatur. 5. q. 4. c. j. Et profecto in solo archiepiscopo vel primate ista q. parum habet dubitationis. nec credo istam fuisse mentē
13 illarum glossarum. † Relinquitur ergo dubitatio, quādo primas vna cum concilio prouinciali cognouit de causa, sicut potest, vt s̄. diximus, vtrum post cognitionem vna cum concilio pronunciare episcopum esse deponendum. & hanc q. attingit do. Ant. diffuse in cap. j. s̄. de iudi. in qua dicit Arch. tenuisse idem, quod dixerunt prædictæ gl. quas etiam ibi allegat in c. accusatus. 3. q. 6. & in c. si quis suadente. 17. q. 4. Sed ipse tenet ibi oppositum, dicens quod ista op. est contra omnia iura dicentia, ꝙ conciliū prouinciale potest cognoscere, sed non diffinire, vt in d. c. accusatus. & c. quamuis. & c. multum stupeo. 3. q. 6. & 5. q. 3. c. 2. Et istā opi. sequitur do. Abb. diffusius in ca. non potest. s̄. de re iud. Sed potest responderi, saluando dicta Arch. & gl. ꝙ licet illa iura prohibeant concilium prouinciale diffinire causam episcopi, non tamen videntur prohibere ꝙ pronuncient episcopum deponēdum, quia aliud est deponere, & aliud pronunciare deponēdū, vt est casus in l. prima iuncta l. fi. C. si aduer. lib. & ibi per glo. & Bal. & est gl. in l. fi. C. vbi & apud quem. Vnde dixit Bar. no. ad ꝓ
14 positum in l. solent, in prin. ff. de offi. procon. & leg. † ꝙ si ex forma statuti potestas vltimo mense non potest condemnare vel absoluere, poterit tamen pronunciare reum absoluendo, vel cō demnando, quod videtur sequi Bal. in l. j. ff. de iu. om. iud. in primo cōmento. Sed ipse idem Bal. in l. nec quicquam. §. vbi decre. ff. de offi. procon. & leg. in vlti. car. col. pe. & in illa l. solent, in prin. fatetur ꝙ ista re vera sunt diuersa quo ad formam & quo ad esse formale. dicit tamen ꝙ prohibita condemnatione. aut oportet dicere ꝙ videbitur prohibita ista via pronunciandi modo prædicto, ne per indirectum cōcedatur alicui quod directo non competit, contra. l. fraus & l. contra legem. ff. de legib. Aut quod si prædicta via non est prohibita ad minus superior vel successor non teneatur stare huic sententiæ. Et idem sentit in effectu eleganter in l. si quis filio exhæredato. §. eius. ff. de iniu. & rupto testa. Et quodcunque istorum dicas, modica differentia est. probabilibus tamen videtur esse dicere, ꝙ iudex non possit
15 taliter pronunciare, † quia remedia superflua & nihil conferentia, non sunt inducenda, vt l. hæc stipulatio. §. diuus, ff. vt leg. no. ca. & l. qui bis idem. ff de ver. obli. Quod autem ista pronunciatio no possit sic fieri, vt necessario obtineatur, patet quia si esset

necessario

ADDITIONES.

a Si quis. Facit tex. in c. cum dilectus, infra eodem.

b Conuentio. Adde tex. in l. si conuenerit. ff. de iu. om. iu. Bar. & Doc. in l. lecta ff. si certum pet. & in l. sciendum. ff. de verbo. obli.

c VIN. GOD. Adde quando conuentio partium executionem paratam habeat, Rui. consi. 135. num. 11. lib. 5 & de conuentione facta inter regem regni & sanctam Romanam ecclesiam, uide Thom. Gram. decis. 29. num. 13. & decis. 60. num. 17.

d Plures de hoc. Vide gl. in c. accusatoris, & ibi Arc. 2. q. 1. & per Inno. in c. olim super verbo idoneo. infra, eo.

e VIN. GOD. Nota quando denūciatio noceat denunciato, Rui. consi. 122. num. 13. lib. 5. & ibidem nume. 14. quando fit de una causa ad aliam non est porrigenda.

f De prima. Vide & Bar. in l. si ita stipulatus in prin ff. de uer. obli.

VIN. GOD. Hæc dictio olim, significat tempus præteritum & officium finitum, Amad. de castel. in trac. de sindic. in uerbo, olim. num. 41. habetur in lib. 6. trac. fol. 16.

g De secunda. Adde etiam Bar. in l. 1. in prin. ff. de ope. no. nun.

necessario seruanda, ista esset interlocutoria, quæ habet vim dif
16 finitiuę, † sicut quando iudex pronunciat super exceptione peremptoria admittendo eam, secundum glo. in cle. cum a repulsione. de app. Quicquid ergo dicitur de diffinitiua, etiam de ista videretur dispositum, per ea, quæ habentur in c. peruenit. s. de ap. & in l. intra vtile. cum ibi no. ff. de mino. In glo. ibi, cum agi-
17 tur, &c. Doct. hic communiter concludunt, † q̃ quando agitur ciuiliter, non requiritur denunciatio vel monitio præcedens, p̃terquam cum sit denunciatio euãgelica vel iudicialis, vt in isto tex. & idem si agatur criminaliter secundum gl. in c. licet Hely. j. de simo. Quorum dictis adde inquantum do. Abb. hic dicit, q̃
18 † interpellatio extraiudicialis in actionibus ciuilibus, operatur hũc effectum, videlicet q̃ debitor postea citatus in iudicio si cõfitetur debitum, debet condemnari in expensis factis pro citatione & libello, secus si non fuisset interpellatus. Primo alleg. Guil. in l. omnes. C. de epis. & cle. & Ange. in l. debitores. C. de pig. & dic q̃ idem dictũ Guil. refert Anto. de But. in c. nouit. in vlt. char. s. de iudi. Amplius dixit Ange. & no. in l. si reus paratus. ff. de p̃cur. referens eadem dicta Guil. q̃ non solum tenebitur reficere expẽsas factas in citatione & libello, sed etiam in præparatoriis: verbi gratia in collectis instrumenti a notario in pecuniis datis aduocatis, & si. hoc tamen videtur dupliciter limitandum. Primo, q̃ habeat locum in debitore, qui potest cõueniri iure actio
a nis, secus si officio iudicis, quia interpellatio extraiudicialis [a] nõ constituit in mora in his, quæ officio iudicis debentur, vt est casus no. & ibi per Bar. in l. cum postulassem, in prin. ff. de dam. infec. & tenet idem Bar. in l. veluti. ff. de eden. Secundo videtur limitãdum, nisi creditor post interpellationem nimis festine egerit non relinquendo spatium debitori ad inueniendum pecuniam, iuxta l. sciendum. ff. de vsu. quinimmo dixit Iac. But. sing. in l. & si post tres. ff. si quis caut. q̃ si contumax purgat cõtumaciam iucontinenti non debet condemnari in expensis, quod tamen ibi Bal. & Ang. non admittunt. Et ista sufficerent ad declarationem gl. Sed quia tex. dicit hic q̃ plures admittuntur ad denunciandum, tangunt hic do. Abb. & alij Doct. Mod. nunquid istud sit verum indistincte, q̃ ad accusandum plures non debeãt admitti, licet admittantur ad denunciandum. de quo dic, vt plene per Bar. in l. si plures. ff. de accu. ego aliquid dicam vbi melius cadit in c. olim. post Inno. j. eod. Quid autem sit econtra, vtrum vnus possit accusare plures. dic vt plene scribit Bart. in l. hos accusare. §. lege Iul. ff. de accus. & in l. cum rationibus, per Cyn. &
19 alios. C. qui accu. non pos. † Et tangunt hic aliqui Mod. illam q. quam ponit hic Ang. in l. si plures. ff. de accus. vtrum in eodem libello quis possit accusare testes, qui deponunt falsum & producentem ipsos. quæ quidem q. recte intuẽti diuiditur in duas. nam primo est videndum, vtrum producens testes falsos, intellige dolose & scienter, possit accusari simul cum ipso teste falsũ deponente. Secunda, vtrum ipsi testes plures numero possint simul accusari de falsitate. Super primo consuluit Dy. q̃ producens testes possit accusari vna cum teste, per l. j. C. si reus vel ac. mor. fu. concurrunt enim hic ista duo delicta ad eundem finem & sunt facta communicato consilio, quia producens est quodammodo loco mandantis, vnde possunt accusari simul, quia censetur idem factum, iũxta regulam, quæ ponitur in l. hos accusare. §. lege Iulia. ff. de accus. Pro ista conclusione est casus in terminis, quem ibi Bar. no. in l. athletas seruus. ff. de fal. vbi patet, q̃ simul fuit accusatus cohæres qui procurauit falsum fieri & procurator falsitatis. Ad idem tex. optimus, & ibi hoc etiam ponit Bar. in l. nihil. §. fin. ff. de adult. Et ista conclusio est vera in effectu quam etiam ponit & probat Ioan. And. in titu. de accusatio. §. j. Sed dubium remanet in 2. quæst. in qua Io. An. in addit. prædicta qui solus eam attingit, distinguit secundum d. suum in ll. q̃ aut isti testes dixerunt falsum communicato prius consilio simul, & tunc dicitur vnum delictum. & omnes possunt eodem libello accusari. Pro qua cõclusione vide tex. & quod ibi p̃ Bar. in l. si familia. ff. de iu. om. iu. Si vero non communicauerunt simul istud consiliũ deponendi falsum, & tunc dicit q̃ quia quilibet testis examinatur de p̃ se, & sic vnusquisque delinquit seorsum ab altero & ex interuallo, dicentur plura delicta, & per cõsequeus non poterunt accusari eodem libello, ar. l. illud. in fi. ff. ad l. Aquil. Sed istud secundum dictum cũ responso nõ placet,
20 † quia ex quo isti testes delinquunt ad eundẽ finẽ & in eadẽ cã, satis videtur q̃ ratione vnitatis causæ & finis dicantur committere vnum delictum, sicut dicimus q̃ plures actus tendentes ad vnum finem, dicuntur vnũ negociũ. verbi gratia cultura agri p̃ vno anno, licet habeat diuersos actus, vt arare, serere & similia, dicitur tamen vnum negociũ, vt traditur in l. si pupilli. §. fi. ff. de ne. gest. & in l. Pomponius si negocijs, eo. tit. Inde est q̃ dicimus q̃ plures tutores administrantes circa idem, dicuntur habere administrationem connexam, vt no. in l. j. C. de transi. Non ob. tex. in l. illud. in fi. quia fateor in illo casu, q̃ vulnerans prius & postea occidens ex interuallo punitur pro duobus delictis separatis, quia propter interuallum temporis nõ præsumitur cõmisisse primum delictum ad finem occidendi, sicut commisit secundum, intellige occidẽdo. tunc cũ fo occidit: sed si constaret plura facta licet ex interuallo fieri ad eundem finem sicut constat in casu nostro, eadem ratio est vt diceretur vnũ delictũ vel duo
21 connexa. † Et adde ad materiam, quod tradit Bal. in l. quicunq; C. de seru. fug. & vbi dixit q̃ producens falsos testes & falsam
22 scripturã dr̃ posse accusari de omnibus vno libello. † Et aduerte, ne erres, quia qñ plures insultant vnũ & percutiũt eũ vel qñ plures testes deponũt falsum, quantũ ad imponendam pœnam singulis insolidũ dicũtur esse plura delicta, si delinquunt homines liberi, vt plene declarat Bar. in l. si integra. ff. ad l. Cor. de sic. in l. j. in prin. si fa. fur. fe. dica. Quod ergo dicit Bar. in d. §. lege Iulia. q̃ plures percutientes simul dicunt accusari de eodem delicto, est intelligendum. i. de eodem facto & connexo, ex quo tamen tot oriuntur delicta, quot sunt personæ delinquentes. potest tamen saluari dictum Ioan. An. quando plures testes deponerẽt falsum circa articulos penitus diuersos, qui nõ essent ꝯnexi, quia tunc dicta eorum non concurrerent proprie in eundẽ finem. Hoc non affirmo pro nunc, sed vide tu tex. & quod ibi
23 no. in si. in l. scire debemus, in prin. ff. de verbo. obliga. Tangunt etiam hic aliqui Moder. vtrum interpellatio siue monitio ex-
b traiudicialis sufficiat vna, [b] vel requirantur plures. de quo dicam alibi plenius, plura addens vltra Docto. pro nunc vide glo. no. in cle. j. de hæret. in verbo, requisiuerit. & aliam in clem. j. de deci. in verbo, facta, in c. si episcopus. 18. distin. & in c. cum circa, s. de offic. deleg.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota q̃ licet alias per interpellationem quis constituatur in mora, tamen illud est uerum quando quis eligii uiam interpellationis, secus vero si eligit uiam iudicii. Marci. Anto. Bau. in trac. de mora. q. 3. nume. 22. q̃ habetur. in lib. 1. fol. 234. Quando autem interpellatio dicatur in loco incõgruo. Tract. idem in eodem titu. in 3. parte. num. 7. eo. lib. fol. 237.

b Vna. Adde gl. in c. cum causam, & ibi per Inno. s. de offi. dele. & per Inno. in c. cum nobis olim, de elec. Ant. in c. tua nos, de testa. Lu. Ro. l. de pupillo. § si qs ipsi prætori. ff. de ope. no. nuncia.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi prælatum proprium, an denunciare possint.*
2 *Conuersi ecclesiæ laicæ personæ sunt ecclesiasticæ.*
3 *Culpa & reatus qualiter differant.*
4 *Omissio in prelato peccatum est mortale.*
5 *Iurisdictionem habens per successionem, ea priuari non potest. non sic prælatus ex collatione habens.*
6 *Superior ter requisitus, vt faciat actum quem facere tenetur, eius negligentia habetur pro recusatione expressa.*
7 *Laicus ad denunciandum clericum de crimine, an admittatur.*
8 *Coacte testis testificatus & citatus, magis integer quam sponte veniens, præsumitur.*
9 *Testis, si a parte non citatus, a iudice producatur, sponte testificari præsumitur.*
10 *Ecclesiæ causa cum agitur, satis est citare immediate illius rectorem ad quem prima defensionis causa pertinet.*
11 *Dominus vel superior. pro suo interesse, an voluntarie comparere possit, & subditum suum defendere. & nu. seq.*
13 *Vtilitas publica in consequentiam veniens, non consideratur.*
14 *Iudicis condemnantis aliquem præstare in instrumento non producto contentum, sententia non valet.*
15 *Dispositio dicitur esse certa per se, vel per relationem ad aliud.*
16 *Condemnatio, si actor probauerit sibi deberi, valet. & quid in sententia absolutoria nu. seq.*
18 *Sententia diffinitiua incerta non valet, licet interlocutoria sic.*
19 *Sententia, an continere debeat verbum, condemno, vel absoluo.*
20 *Sistere in iudicio qui promisit, an possit ad pœnam euitan. per suum fideiussorem defendi.*

CAP. III.

a Illa[a] præpositorũ. Ad denũciandum vel accusandum p̃latum admittuntur religiosi subditi. h. d. vel sic, Crimina sunt discutienda cum his, quorum interest. in prima ponitur præfatio, & factum decisum: in secunda. ibi, si ve-
1 ro, ponitur thema & responsio ad q. † No. primo q̃ religiosi possunt denunciare prælatum proprium, quia ipsorum maxime dicitur interesse. & ponderat hic d. Abb. q̃ tex. dicit aliquis, demõstrando, q̃ verbum generaliter potest intelligi de quocunq; existente in monasterio, siue sit monachus, siue conuersus. Adducit tex. cũ gl. in c. ex eo, quod. in fi. de elec. lib. 6. † Tu vide tex. & gl. qui dicunt, q̃ istæ sunt personæ ecclesiasticæ etiam si sint cõuersi ecclesiæ laicæ, in c. parrochianos. & in c. non dubium j. de sent. excom. & 27. q. j. c. vt lege continentiæ. & quod plene scribit do. Anto. sup ipsis in ca. 2. de fo. competen. † Secundo no. ibi,
3 ad

ADDITIO.

a Illa. Pro intelligentia uide d. Aiex. in l. ait prætor. § si iudex. ff. de re iu. adde etiã & intellige istum tex. ut nouissime per d. Fe. in c. eam te, de rescrip.

8 *Criminis notorij exceptio, an opponi possit contra petentem restitutionem beneficij licet eo non sit priuandus. & quando præmiatur. num. 10.*
9 *Confessio in iudicio summario facta, nocet in plenario.*
11 *Exceptio notoria defectus proprietatis, an & quãdo excludat agentem possessorio recuperandæ. & num. 12.*
13 *Confessio eneruat præsumptionem ex sententia orientem.*
14 *Sententia in beneficialibus lata, an transeat in rem iudicatam.*
15 *Commenda simpliciter facta de beneficio an reuocari possit. & nu. 17. & 18.*
16 *Commenda quid sit.*
19 *Commẽdatarius simpliciter deputatus ad tempus, nũquid faciat fructus suos.*
20 *Collegia, vel singulares personæ ex priuilegio vel consuetudine ius custodiendi ecclesiam vacantem habentia fructus, in vsus suos non conuertunt licet titulum administrandi habeant.*
21 *Bulla Papali concedente beneficium in commendam, si exprimatur q̃ commendatarius faciat fructus suos videtur constitutus possessor in rebus beneficij.*
22 *Missus in tenutam si Statuti forma ex primo decreto lucretur fructus, videtur constitui possessor.*
23 *Confessio facta in iudicio criminali accusatore absente, an noceat confitenti.*

CAP. XII.

1 Si constiterit. Clericus † ebriosus potest priuari beneficio, si añ dormitionem post ebrietatem celebrauit. h. d. secunda est ibi, si de hoc. tertia est ibi, cęterum. No. primo, q̃ beneficium, quod possidetur a clerico, in dubio non præsumitur concessum in commendam, sed in titulum perpetuum, vn-
2 de qui allegat commendam, debet probare. † Collatio autẽ beneficij sub conditione, vel ad tempus, non potest fieri, nisi per sedem apostolicam, secundum gl. in c. si gratiose, de rescrip. lib. 6. & in c. j. de cape. mo. eo. lib. 7. q. j. pastoralis. sed commenda bene potest fieri per inferiorem a Papa, de qua dic, vt plene in tex. & gl. in c. nemo deinceps. de elec. lib. 6. Pro cuius gl. intellectu,
a dum dicit q̃ commendatarius [a] non facit fructus suos, sed tenetur eos seruare deductis sumptibus, vide quod eleganter tradit Ioan. And. in titu. de dispensatione. §. nunc vidẽdum. ver. illud,
3 in addi. Specu. † Secundo no. q̃ crimen ebrietatis [b] per se, nõ est
b crimen dignum depositione. vnde si ebrietas non sit frequens,
c non est peccatum mortale, [c] sicut no. in §. ea. 25. distin. & in ca. a crapula. & in c. clerici. s̃. de vi. & ho. cle. tex. tamen in ca. j. de reliq. & ven. san. videtur ponere pro regula, q̃ sit peccatum mortale. de quo vide plenius per Tho. in secunda secundæ, in tracta-
4 tu de gula. † Tertio tene menti pro primo hunc tex. q̃ si presbyter celebrat post cibum sumptum ante dormitionem, istud dicitur crimen graue, & dignum depositione a beneficio: celebrando tamen sine dubio consecrat, quia hoc non repugnat institutioni sacramenti, cum fuerint instituta in cęna. de quo vide qđ traditur in tex. & gl. de conse. distin. 2. liquido. 75. distin. c. quod
5 a patribus. † Quarto & vltimo no. q̃ [d] spoliatus pendente appel-
d latione debet restitui [e] ante omnia, etiã si opponatur sibi in causa beneficiali notorius defectus proprietatis, vel notorietas criminis, propter quod deberet beneficio priuari, secũdum diuersos intellectus. Vides enim hic in ver. post appella. q̃ ad concedendum restitutionem huic presbytero, alterum istorum sufficit, aut q̃ non constiterit de aliquo, aut q̃ sit spoliatus post appellationem. ex quo datur intelligi manifeste, q̃ etiam si constaret de crimine notorie & per confessionem petentis restitutionem, nihilominus restitutio esset facienda p̃ viam attentati, iuxta c. non solum, de app. lib. 6. quod est valde no. & plenius declarabitur in gl. & ita referunt hic quidam Moderni quosdam no. ex isto tex. Sed hoc videtur contra ea, quæ no. sing. Inno. in c. bonæ. s̃. de ap. vbi voluit, q̃ etiam quando petitur restitutio per viã attentati, obstet petenti exceptio, q̃ habet ius commune cõtra se, iuxta c. ad decimas. de rest. spoli. lib. 6. & sic exceptio notorij non iuris sui. Vnde aliqui Moder. hic dicunt concordando, q̃ iudex ex officio potest restituere spoliatum pendente appellatione, licet habeat ius contra se, & sic notorie constet de non iure suo, sed ad petitionẽ partis hoc non potest facere iudex. Et fuit ista distin. do. Anto. in d. c. bonæ. Sed do. Abb. Moder. ibi dicit, q̃ aut opponitur petenti restitutionem officio iudicis notorium præsumptionis, verbi gratia q̃ petens se restitui habet ius commune contra se. & tunc simpliciter dicamus q̃ agenti officio iudicis ad reuocandum attentata, ista exceptio non potest opponi, vt tenuit Lapus in alleg. suis, & est no. limitatio ad c. decimas, præallega. aut opponitur exceptio veri notorij, puta quia aliqd est notorium euidentia facti, vel per testes, vel per confessionẽ partis. & tunc dicamus, secundum eum, q̃ ista exceptio impediet reuocationem attentatorũ. Sed istud dictum videtur exp̃s̃e contra istum tex. inquantum non obstat, q̃ de crimine liqueret per confessionem, vel per probationes, nihilominus non denegatur restitutio spoliato post spoliationem. Et ideo potest dici melius, q̃ attentata pendente appellatione a diffinitiua iudiciali, indistincte reuocantur, etiam si notorie constet de iure petentis, sed attentata pendente appellatione extraiudiciali, vel iudiciali interposita ab interlocutoria, non reuocantur. Est enim appellatio iudicis interposita a diffinitiua fortior quam prædictæ appellationes, vt patet ex tex. & ibi no. in c. non solum. de appel. lib. 6. Aduerte tamen, quia si fuit hic appellatum a diffinitiua lata super priuatione beneficij, istud non colligeretur, secundum 3. lec. do. Abb. qui voluit, q̃ restitutio denegetur, si crimen est notorium, quamuis adhuc priuatio pro crimine non sit secuta. sed etiam si tenemus alias lec. quæ præsupponunt, q̃ appellatio fuit secuta, vel priuatio in primo casu decre. tũc istud no. nõ colligeretur hic, quia licet crimen esset notorie probatum p̃ cõfessionem, vel per probationes in causa criminali, tamen quando a sententia priuationis fuit appellatum, priuatio fuit suspensa, vel extincta, secũdum gl. no. in c. sæpe. s̃. de appel. vnde si post appellationem appellans fuit spoliatus, quamuis constet notorie de crimine suo, quia tamen adhuc non est priuatus, iõ posset petere se restitui ad administrationem beneficij. & hoc non faceret priuilegium, quod conceditur in reuocando attentata.
6 † Sed quia criminosus, quantumcunque notorius, ante suã priuationem potest retinere beneficium suum regulariter. 8. q. 4. c. nonne. & in c. cum non liceat, in gl. ordi. s̃. de p̃scrip. nisi dicere mus q̃ reuocatio attentatorũ peteretur post appellationem desertam, quo casu notorium esset clericum esse priuatum, nec habere ius in beneficio. Sed hoc diuinat ad tex. & propterea nõ crederem quod ista reuocatio attentatorum deserta appellatione posset impetrari, ex quo de directo contradiceret' executioni sententiæ, quæ transiuit in rem iudi. In gl. magna in fi. ista positio casus ostendit, q̃ presbyter iste agebat interdicto recuperandæ possessionis. & quod prætextu notorij criminis probati contra ipsum repellitur. Sed istud videtur falsum, quia agenti interdicto recuperandæ, non potest opponi exceptio criminis, quinimmo nec exceptio defectus proprietatis & tituli, vt in ca. item cum quis, & in c. literis. s̃. de restitu. spolia. quatuor so. ponũtur ad istud contrarium. Prima est de mente Ioan. An. & gl. qui supplet ad istũ tex. q̃ iste clericus non solum fuit conuictus & confessus, sed etiam condemnatus & priuatus beneficio, & legitime facta executio, & tunc respondetur ad contrarium, † q̃ quãuis exceptio respiciens proprietatem non possit opponi contra
7 agentem possessorio recuperandæ, potest tamen opponi ista exceptio, q̃ quis non de facto, sed iuste & rite fuit spoliatus, qa ista respecit possessorium de directo, sicut illa, non debes restitui, qa nunquam possedisti, vel quia nunquam fuisti spoliatus. de quo vide gl. in c. a d decimas, de resti. spolia. in 6. & tex. in c. olim, el. 3. eo. titu. in antiquis. Vtrum autem si iudex, qui rite tulit sentẽtiam, executus est eam non seruato iuris ordine, tunc competat
f remedium spoliato, sicut si esset spoliatus † non interueniẽte iudice. vi. quod plene scribit do. Anto. in c. conquerente, de resti. spolia. & quod tradit Bar. in l. sequit. §. si rem. ff. de vsucap. & in l. iuste possidet. de acq. pos. Sed ista sol. videtur diuinare ad tex. & propterea laborat eo. morbo, quo sequẽtes, de quo dicetur' ī secunda so. Vnde alij dixerunt, & est secunda so. q̃ hic oppo. exceptio defectus proprietatis notorij, quia iste presbyter beneficio fuerat priuatus per sententiam, quæ transiuerat in rem iud. vñ licet regulariter exceptio cernens proprietatẽ in iudicio recuperandæ non possit opponi, istud est verum, nisi sit notoria, qa tunc in beneficialibus & spiritualibus obstat, vt est casus in d. c. ad decimas, & no. Inno. in c. constitutus, s̃. de fil. presby. & plene

per

ADDITIONES.

a Commendatarius. Adde Alexan. in l. Lucius. ff. depos. ubi dicit quod commendatarius non facit fructus suos. & quid sit commenda. uide Hostien. in c. dudum, el. 2. de elec. § insuper. & no. per Ioan. And. de sup. neg. prę. in c. 2. in 6. & per Archi & Ioan. And. in c. nemo de elec. lib. 6.

b VIN. GOD. Nota q̃ ebrietas a culpa non excusat, quamuis pœnam leuiat. Lod. Molt. in trac. de retrat. sen. pil. in primo dubio. habetur in lib. 4 trac. fol. 60. nume. 4.

c Mortale. Vide hoc per Alb. de Ros. in l. 1. C. si quis imp. mal. & per Doct. supra, de ui. & ho. cle. in c. a crapula. & vnde habuerit principium ebrietas uide gl. in l. 1. in uer. iurisgentium. ff. de his qui sunt sui uel ali. iu. quæ allegat tex. in c. die 6. 35. distin.

d VIN. GOD. Adde q̃ spoliatus debet restitui & contra tit. & bona fide possidentem, Rui. consi. 46. num. 6. lib. 1. tamen non restituitur si obstat exceptio dominii quando postea esset difficilis recuperatio, Rui. consi. 42. nu. 10. li. 4.

e Debet restitui ante omnia. Ad istam reg uide d. Car. in cons. 54. inci. lite in causa rũ apostolico palat. uertẽte &c. & in cõsi. 75. in c. uenerãde pater &c. adeo quod possessor non intelligitur priuatus sua possessione propter hoc secundum Pet. de Anch. in suo consi. quod incip. missio in possessionem &c. plus dico quod etiam habens ius in re si intrat possessionem nõ citato possessore ẽt cum auctoritate iudicis cadit a iure suo iuxta. l. si quis in tantam. & l. memine rit. C. unde ui, secundum Pet. de Anch. in consi. 126. incipit, de pluribus speciebus, &c. quem refert & sequitur Lu Bo. in rep. §. nihil commune, in 11. col. in fi. & se. ff. de acqui pos. & ibi Doc. examinant istam regulam latissime ubi uide & maxime per do. Ial. ibi in 4. col. ver. iuxtam glossam.

f VIN GOD. Spoliatus non restituitur quando causa proprietatis salua non remanet, Rui consi. 37. num. 1. lib. 4. quod non procedit quando ad principẽ spectat executio contra inferionem, nec ubi scandalum non timetur uel sequi non potest. ibidem num. 3.

per Doc.in c.literis.s.de resti.spolia.Sed & ista so.similiter diuinat, & propterea ꝙfundit noua ratione & forti.quia si hic fuisset lata sententia,quæ transiuisset in rem iudi.tunc etiam si non constaret per testem,vel per confessum de crimine, quia sententia faceret ius, satis appareret de defectu iuris petentis restōnē. Sed contrarium dicitur expresse in tex.nostro in ver. cæterum, & etiam satis in ver.siue hoc,præcedenti.ergo impossibile est dicere,ꝙ hic fuerit lata sententia. Et per easdem rationes videtur posse impugnari,3.so.quam hic dedit Innocē.dicens,ꝙ hic erat actum petito. in quo secundum regulas iuris potest opponi q̄libet exceptio per quam concluditur aliquem non habere ius in beneficio quod petit.secus si illa exceptio concludit aliquem esse priuandum iure.quod habet in beneficio vt ipse Inno.plenius not.in ca.inter dilectos j̄.de excess.præ. Vnde Doct. Moder.
8 ponunt quartam so,dicentes,ꝙ hic non erat lata sententia. †Et ad contrarium respōdent ꝙ exceptio criminis notorij potest opponi contra petentem restitutionem beneficij,licet pro crimine quis non sit priuatus sed priuandus. Nam secundum eos, ex quo crimen est notorium, iudex potest remouere a beneficio clericum absque accusatore & sine iuris ordine, vt in c.euidentia.s.eo. & 2.q.j.c. de manifesta.& in c.ad nostram. s̄.de iureiur. & quia si clericus petatur priuari beneficio,multofortius potest excludi a restitutione, quia turpius ejicitur, &c.vt in ca. quemadmodum.s̄.de iureiur. Et quia infamibus non patet accessus ad beneficia,vt in c.inter dilectos. præallegato. Sed ista lec. non videtur posse procedere de iure,quia quando crimē deducitur per viam exceptionis,& sic incidenter ad repellendum, quantū cūque tale crimen sit notorium, puta per confessionem partis, non pōt imponi pena,quæ debetur pro crimine,vt dicit gl.ord. in l.si filium.C.de lib.causa.& no.Bar.in l.si confessus. ff. de custo.reo.& Bal.in l.quod cuitandi.C.de condi.ob tur.causam.& multo fortius idem est quando crimen esset notorium per probationes.Super quo vide quod plene ponunt Doc.in ca.j. s̄. de excep.& in c.cum dilectus.§.fi.s̄.de ord. cog. Nec potes dicere, quod ista superius allegata loquuntur, quando quis est confessus crimen in iudicio ciuili,secus si primo esset confessus in iudicio criminali, & confessio nunc produceretur in iudicio ciuili, quia ista differentia posset habere locum in probationibus & testibus,quæ factæ in iudicio ciuili non faciunt fidem in causa criminali ad puniendum crimen,iuxta ea, quæ plene tradit Bart. in l.2.§.hoc edicto. ff. vi bo. rap. Sed in confessis ista differentia non procedit. Vnde dicit Inno.no.in c.cum dilectus, præallega-
9 to,†ꝙ confessio facta in iudicio summario, nocet in plenario. & tenet do.Anto. in c.causam,qnæ.s̄.de testi. Saluando istā lec.
10 possumus dicere,† ꝙ speciale sit in istis causis beneficialibus, qđ licet crimē sit deductum ciuiliter & in iudicio ciuili, tū sine nouo processu & noua instantia iudex si crimen est notorium posset punire,& priuare aliquem beneficio, sicut multa alia sunt specialia in talibus causis propter officium iudicis, quod superabū dat in fauorem animarum vel ecclesiarum, vt patet in c. cū nobis olim.§.his igitur.s̄.de elec.& in c.constitutus, in fi. s̄. de appel.& ī c.si forte.in tex.& gl.de elec.lib.6. Vel potes dicere quin to loco,tenendo secundam solu.s̄.positam,hic esse casum sing.
11 & pulchrum,† ꝙ exceptio notoria recuperandę,si sit notorium inductum ex probatione vel confessione partis, vel per euidentiam rei,vel quia quis habeat ius commune contra se, quæ est
12 fortissima præsumptio,vt in c.j.de præscri.lib. 6. †secus est, si sit notorium præsumptionis,ꝙ oritur ex sententia,quę transiuit in rem iudicatam,quia cum per hanc præsumptionem non videatur æque constare de non iure partis,sicut per præcedentes qualitates,dicemus ꝙ sola auctoritas sententiæ non repellit agentē possessorio recuperandæ.& ista est causa,quare hoc mandatur inquiri,vtrum crimen sit probatum per testes, vel per confessio-
13 nem.nam † confessio a eneruat præsumptionem,quæ oritur ex
a sententia,vt tradit Inno.in c.quia plerique, de immu. ecc. Et si pars,quæ obtinuit sententiam,patitur probari contra ipsam, re tractatur sententia,vt plene declarat do.Anto.& Moder.in cap. quoniam contra.s̄.de proba.Ex quibus patet,ꝙ fortius ostendit ius partis per ista duo, quam per auctoritatem sententiæ. Posset etiam defendi illa secunda so.alio modo,ꝙ hic non staretur sententiæ, nisi pateret de crimine per confessionem vel per te-
14 stes,† quia sumus in beneficialibus, in quibus dixit Inno. sing. in c.cum Ber s̄.de re iudi.ꝙ sententia lata in eis, nunquam trāsit in rem iudicatam.Sed illa doctrina communiter non approbatur ibi.& dato ꝙ esset vera,ibi loquitur quando agitur de titulo beneficij,vtrum sit legitimus, vel non, non quando clericus priuatur propter crimen.vnde magis placet saluatio præcedēs, cum qua potest teneri secunda solu. quæ est notabilior cęteris. Sed etiam prima & 3.possunt saluari.vel potest teneri.4. so.Mo dernorum.In glos. in verbo, commendare. ibi,& ita licite huic
15 presbytero poterit auferri,&c. Tenet gl.ista satis expresse,ꝙ† cō menda facta simpliciter de beneficio,possit reuocari quandocū que ad libitum concedentis.& idem tenuit.21.q.j.c.si plures.& Inno.in c.dudum.s̄.de elec. Sed contrarium tenuit gl. in c. nemo.de elec.lib.6.nisi sit finita causa propter quam fuit facta.do. Abb.hic concordat, ꝙ aut commenda fuit facta temporaliter, & cum causa,& tunc non potest reuocari causa non finita. aut fuit facta sine causa,& tunc potest reuocari pro libito.Sed ista distinctio videtur modicę vtilitatis, quia regulariter per inferiorē a papa commenda ecclesiarum non fit sine causa saltem vtili,vt no.in d.c. nemo, Præterea etiam si commenda fiat cum causa, ꝙ hoc non videtur impedire potestatem reuocandi,quia episcopus potest custodire ecclesiam per se, vel alium æque idoneū, iuxta c.cum vos.& ibi no. s̄.de offi.ordi. & quod traditur plene
16 in c.bonæ.s̄.de appell. †Vnde si commenda b nihil aliud est,quā
b depositio,vt videtur sonare verbum, & natura ipsius,quia commendatarius est custos & non facit fructus suos, vt infra. videbis,non apparet ratio cur non possit reuocari,sicut videmus, ꝙ quamuis actor non constituitur a tutore sine causa, vt l. decreto.ff.de admi.tuto.& traditur in l.neque.C.de procur. potest tamen reuocari ad libitum tutoris,eriam si sit constitutus a pupillo cum auctoritate tutoris,vt no.declarat Bart.in l.actor.ff.rem ra.habe.Nec video, ꝙ commenda beneficij sit aliquid plus quā simplex depositum,si verum est,vt j̄,dicetur,ꝙ commēdatarius non lucretur fructus,licet Io.And.aliud dicat in nouella in d.c. nemo,defendendo gl.suam,quem sequūtur ibi Pau. de Leaza. & aliqui Moder. nam primo conuenit verbum ad contractum depositi,vt probat gl. nostra. Secundo conueniunt qualitates, quæ faciunt contractum depositi. ex quibus maxime cognoscitur essentia contractus,etiam si nomen non conueniat,vt l.insulam.ff.de præscrip.ver.l.si vno.ff.loca.& plene per Bar. in disputatione sua quæ incipit,Publicanus quidā,&c. & in l. j. §. quod ait prætor.ff.de superfici.Et pro ista conclusione facit iste text.q simpliciter dicit, ꝙ commendatarius potuit a commendante spoliari non distinguendo,vtrū causa esset finita,vel non. Quinimmo probat iste tex. sing. ꝙ dummodo spoliatus sit verus cōmendatarius & non intitulatus,licet contendat se intitulatum, etiam antequam liqueat esse commendatarium,potest expelli propria auctoritate.Et sic deciditur illa quæstio no. in vno mēbro,quam posuit Bald.in l.2.ver.decimo quæro. C.de seruit.& aqua.& Bar.in simili q.in l.creditores. C. de pigno. in sua repe-
17 titione.†Sed tamen volens reuocare commendatarium, hoc faceret malitiose, vt afficeret commendatarium damno sine aliqua causa,vel subtraheret sibi mercedem laboris sui,quia forte nondum erat consecutus expensas pro victu temporis præteriti, posset adiri superior commendantis, vt refrenaret malitiam ipsius,ita dicit sing.Inn.& Host.in c.insinuante.s̄.qui cle. vel vo. & Ioan.And.in c.præsenti.de offi.ord.lib.6.& do.Abb. Moder. in c.ad nostram. de confir. vti. vel inuti.in quæstione de monacho,qui habet beneficiū manuale,quod potest reuocari ad libi
18 tum superioris.†Illud autem est certum, ꝙ quando commēda esset facta ex aliqua cā,finita illa cā ipso iuro censeretur commēda esse reuocata.Vnde non posset commendatarius amplius administrare fructus, vel res beneficij, vt colligitur ex his, quæ tradit Bar.in simili,in l.solent, circa medium commenti.ff. de tut. vbi dixit, ꝙ quando actor vel curator creatur propter aliquam necessitatē ad supplementū tutoris,finita cā creationis finit ipso
19 iure potestas.†Sed quærit pro declaratione præcedentium, nūquid commendatarius,maxime qui non est deputatus ad tps, sed simpliciter, faciat fructus suos.Super quo gl.in d.c.nemo,dicit ꝙ non.sed Io.Mo.ibi tenet oppositum, vt ibi refert Io. An.in nouella.Mouetur,quia ex quo habet titulū legitimū in administratione,ergo facit fructus suos.Sed Mod.dicunt ibi, & melius, ꝙ iste titulus non est titulus,qui conferat ius in re,sed titulus cō ferens facultatem administrandi duntaxat. vnde non sequitur, ergo est causa acquisitionis fructuum,quia secundum hoc ille, q̄ habet titulū depositi in re deposita acquiret fructus: vnde vi-
20 detur † ꝙ collegia vel singulares psonæ,quæ habent ex priuilegio vel consuetudine ius custodiendi ecclesiam vacantē nō pūt quertere fructus in vsus suos,& tū hūt titulū legitimū quo ad facultatem administrandi.ita probat tex.in c.quia sæpe,de ele.lib. 6.Et est gl.ordinaria in c.generali,in verbo,redditus.eod. titu.& probatur in c.præsenti,in prin.de offi.ord.lib.6.& in cle,statutū, de elec.ergo non omnis titulus infert acquisitionem fructuum,
c sed solū titulus c habilis ad transferēdū possessionē, ex qua acq-

sitio

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Confessio in iudicio facta inducit notorium,Thom Grammat. decis.31.num.8.& sic confessio in actis inducit notorium & manifestum contra confitentem,decis.35.num.38.& decis.65.num.55.

b VIN. GOD. Nota ꝙ beneficia commendata non vacant durante commenda,qa est canonicus titulus sed ea sublata remanet antiqua uacatio. o. Fran. Paui.in trac.de offi & por.sede uacan.q.3.num.8.habetur in lib.9.tract.fol.19.

c VIN. GOD. Nota ꝙ titulus qui causatur ab errore iuris, quādo inducat præscriptionem,Rui.consi.162.num.20.lib.3.& titulus in præscriptione 40. an.non est necessarius.consi.165.num.9.lib.1.

cum essentia & ius dignitatis perficiatur ex duobus extremis simul iunctis, videlicet ex electione & acceptatione, nisi concurrat vtrunq; extremum & habilitas vtroq; tempore, non potest valere actus. licet.n. electio trahatur ad acceptationem & tunc videatur creari dignitas & non prius, vt l.fi.C.de consulibus.lib. 12.& c.cum inter.s̃.de electio.& ibi plene,& in c.licet.s̃.de transla.prela.quia si tantum tempore electionis quis esset inhabilis deficeret extremum a quo, quia si illo tempore nō poterat esse officialis, non posset fieri ista retrotractio vno extremo inhabili existente, vt in l.bonorum.& ibi per Bart.ff.rem ra.habe.Fateor tamen, ꝙ si ex coniecturis probabilibus posset præsumi accusatio instituta in fraudem, iuxta ea quæ ponuntur in tex. & glo.in c.fi.de renun.lib.6. non prohiberetur iste eligi, quinimmo nec confirmari in illo casu, nec consecrari, & sic intelligo no. ꝑ Hosti.in c.accusatum. j̃.de simo.& optime facit tex.in l.j.§.cū quis.
8 ff.de quæstio.†Circa secundum articulum dixit glo.& communiter sequuntur hic Doct.in c.tantis.81.dist.ꝙ promotus pendēte accusatione, licet postea absoluatur a crimine, nihilomin⁹ debet remoueri a prælatura & administratione sibi concessa, per tex.in l.qui de libertate, circa medium.ff.de libe. causa. & l. qui status, ff.de re milit. Et credo istam sententiam esse verissimam, quia ex quo tempore acquisitionis officij vel dignitatis erat inhabilitas, quæ reddidit promotionem nullam, habilitas postea superueniens non consideratur, vt in c.si eo tempore. de rescr. lib.6.l.j.§. si filius,& ibi per Bar. ff.de leg.3. Sed ꝯ ista dicta multum facit, quod tradit fin.Inn.in c.nisi cum pridem.s̃.de renun. quem refert & sequitur Anto.de But.in c.at si clerici.§.j.s̃.de iudi.vbi voluit, ꝙ inhabilis tempore promotionis ad prælaturam si postea ex dispensatione efficitur habilis, non debet remoueri, quia prima electio & promotio magis videtur retinisse in suspēso, quam fuisse nulla totaliter.Pro qua cōclusione facit optime tex.not.& quod ibi per Bar.in l.si tibi optio. ff.de opt. lega.ergo videtur in casu nostro similiter posse dici, ꝙ si re⁹ absoluitur, & sic cessat inhabilitas, confirmetur promotio facta accusatione pendente.Hoc tamen non obstante dicendum est, prælatū esse remouendum & promotionem factam pendente accusatione non confirmari, quia probatur expresse per iura prælegata.
a & illa dicta Inn.intelliguntur, quantum ad forum animę & cōscientiæ, sed non quantum ad forum contentiosum, quia habito respectu ad illud, si promotio a principio fuit nulla, non pōt confirmari cessante inhabilitate.Et hanc distinctionem sing.posuit Inn.& Host.post eum, & sequitur ibi do.Ant.in c.innotuit. s̃.de elec.cuius secundum membrum optime probatur in iuribus hic allegatis per Doct.in ista quæstione.

quo ēt vide Bal.in auth.si dicat.C.eo. In gl.sup verbo, repellere. no.hāc gl.fin. q̃ ampliat doc.gl.in c.alieni,& in c. q̃rēdū. 2.q.7.
4 †Dūt.n.illę gl.ꝙ si pars non repellat accusatorē inhabilē, iudex ex officio pōt repellere, qñ de inhabilitate ꝓstat per acta, sed sequunt̄ qñ ipsa pars, licet non repelleret, poterat tn̄ repellere, si
a volebat.Gl.aūt nostra ḋt, ꝙ ēt si pars non possit a repellere accusatorē, iudex tn̄ ex officio hoc possit.q̃ doc. credo esse verā, vbi cunq; inhabilitas ꝓstat ex actis, vel aliter est notoria, sed qñ non ꝓstaret ex actis, vel nō esset notoria, ꝙ iudex possit supplere defectum partis, quæ non pōt excipere, non vr̄ verum.&ꝯriū tenuit Io.Bu.in dispu.publica, quem refert Bart.in l.cum mulier. solu. mat.& hanc dist.vr̄ sequi Bald.referens illa dicta in l.vbi pactū. C.de transact. licet. n. repellere accusatorem inhabilem aliquo modo pertineat ad vtilitatem publicam principal̄r, tn̄ pertinet
5 ad vtilitatem rei. † vnde non permittitur supplere iudici ex officio, quia iudicia crīalia respiciunt vtilitatem publ. quia �fm hoc sequeretur, ꝙ ſp iudex pñte accusatore posset inducere testes ex officio, ꝙa punitio criminum ptinet ad vtilitatem pub.qđ ē falsissimum, sicut plene declarat Bar.in dispu.sua.iudex maleficiorum.& in l.4.§.hoc aūt.ver.fi.ff.de dam.infec. Et per istam glo. ḋt hic do.Abb.inferendo ꝯ Bar.in l.non solum.§.q̃q̃.ff.de iniur.
6 vbi dixit �fm Ia.de Are.in dispu.sua, †ꝙ si ex forma statuti b bannito debet denegari audientia tam in ciuilibus q̃ in crīalibus, licet bannitus non possit accusare de iniuria sibi illata sine offensa, iudex tn̄ poterit inquirere de tali offensa, sicut hic, licet criminosus vel reus repellatur ab excipiendo, nihilomin⁹ iudex ex officio pōt repellere crīosum.De qua q.quia est subtilis & solēnis, posuit Ang.plenissime in repet.sua.l.si vacantia.C.de bo.vac.li. 10.in char.9. siue pe.suæ repeti de hac ēt q.subtiliter & elegan-
b ter posuit Bal.in l.j.§.Ossilius.ff.ne quis eum qui in ius vo.est.& multum prolixe.& no.in l.j.in 2. char.C.si a non ꝓpe.iudi.aliqd ēt tetigit in l.j.C.si tut.nō ges.& Ang.in l.quæsitum. ff.de in ius voc.& in l.querela.C.de fal.In qua q.sunt considerandi tres casus.Nam aliqñ statutum ḋt ꝙ bannitus possit licite offendi, aliqñ dicit ꝙ possit impune offendi, aliqñ ꝙ non audiatur accusādo crīaliter.Primo casu communis est snīa, & Bal. in d. §. Ossilius.& Ang.in l.si vacantia.præall.ꝙ iudex non poterit inquirere aliquo modo, quia illud verbum licite, facit offensam cōmissam in bannitis non esse delictum, vt l.si seruus. C.de his, qui ad
7 ec.con & l.j.& 2.C.qñ li.se si.iud.vin.† Super eo aūt, ꝙ non est delictum, iudex non inquirit, ergo ꝓclusio vera. Scdo casu dixit Bal.in d.§.Ossilius.& in l.decuriones.C.de his qui no.infa. ꝙ offensa, q̃ committitur in bannitum, vere est delictum, vt est cas⁹ no.in l.2.ff.ne quis eum, qui in ius vo.est. Sed lex fingit hoc non esse delictum, q̃tum ad pœnæ impositionem,& quia inquisitio non fit nisi ad finem pęnæ imponendæ, vt in c.inquisi.& c.qualiter. j̃.eo.ergo vbi cessat pena, cessabit inquisitio, vt ēt dixit Ange.in d.l.si vacantia.& Bal.in l.j.C.si a non compet.iudi. Aliqñ simpl̄r statutum denegat bannito facultatem accusandi, ꝙa ḋt, ꝙ non audiatur, vel ꝙ non reddatur sibi ius,& sil̄a verba,& tūc casus relinquitur dubius, quia text.in l.non solum.§.q̃q̃.in quo se fundat Bar.non vr̄ probare hanc cōclusionem, quia ibi libertus non repellitur ab agēdo actione iniuriarum, quia ipsa liberta, cui fuit illata iniuria principal̄r non possit ipsa agere, sed ꝙa libertus ipse erat inhabilis ad agēdum pro iniuria sibi immediate illata, vnde multofortius dz repelli, si agat pro iniuria, q̃ sibi infertur per medium alterius.quæ rō cessat in re pub. & iudice inquirente. Præterea tex.in l.j.§.qđ ait.ff.de aleato. in quo ēt se fundat Ia.de Are.vno mō inductus, sicut vr̄ inducere Bal. in l.j. si a non comp.iud.sil̄r non probat istam cōclusionem, ꝙa licet qñ per legem denegat̄ ius seu iudicium, verba complectant̄ oē genus iuris sicut simpl̄r dūt, debent tn̄ restringi ad ius quod cō-
8 petit personæ, q̃ excluditur, † quia generalis dispō restringit̄ ad personam de qua loquitur & ad locū, vt l.3.§.j. ff. de lega.j.& l. nam qđ liquido.§.fi.ff.de pe.leg. Licet igit̄ bannitus qui non dz audiri, vel cui ius non dz reddi, excludatur generaliter ab oī iure & actione, non tn̄ excluditur iudex, qui est alia persona & tenet locum accusatoris, qui non prosequitur iniuriam suam, vt dicetur in c.de his. j̃. eod. Similiter non videtur obstare text. in quo Ange.se fundat in l.filius. §. veterani. ff. de procura. vbi videtur probari, ꝙ sicut pars excluditur ab opponendo exceptionem decli-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ habeat locum in foro iudiciali, obtinet locum in foro conscientiæ, secundum Beatum Thom. prout refert Mat.de Afflic.in trac. de iu.protom.in rub.nu.7. habetur in lib.12.tract.fol.162.

SVMMARIVM.

1 *Familiaris in domo, & domesticus ante recusationem in domo, an tanquam criminosus repelli possit.*
2 *Episcopus, si de crimine sit accusandus, remouendo quem a sua familiaritate, cum in fraudem facere videatur, sibi hoc non prodest.*
3 *Testis inhabilitas superueniens ex facto accusatoris, vel accusati post accusationem, an prosit eis.*
4 *Iudex an possit accusatorē inhabilem repellere, quem repellere pars abstinuit, & an ex officio suo possit supplere ipse iudex.nu.seq.*
6 *Bannito, si ex forma statuti audientia denegari debet, an iudex inquirere ex officio suo possit.*
7 *Iudex super eo, quod non est delictum, non inquirit.*
8 *Dispositio generalis, ad personam, de qua loquitur, & ad locum restringitur.*
9 *Potestas, si ex statuti forma arbitrium procedendi de iure & de facto in maleficijs habeat, an poterit occidentem bannitum punire.*
10 *Trahi verbum, quid significet.*
11 *Nutritus in domo accusati, propter diuturnam cohabitationem ab accusatione repellitur.*

CAP. V.

NVlli episcoporum. Eps non pt repellere crīosū, quē
1 añ accusationē habuit sibi familiarē. Nō recipit cōmodā diuisionē. No. primo �fm Doc. ꝙ† approbatus tanq̃ familiaris & domesticus in domo vr̄ ēt approbat⁹ quo ad actū accusationis.& sic approbatus ad vnū officiū, vr̄ approbat⁹ ad sil̄e, vel par, vt no. Inn.in c.cū venerabilis.s̃.de except. Super quod vide qđ plene scripsi, post d. Ant.in c.pñtiū.s̃.de test. Scdo
2 no.ibi,† anteq̃ se ab eis, qđ si eps remouet aliquē a familiaritate sua, postq̃ scit se accusandū de crīe, hoc vr̄ esse factū in fraudē, vt possit eū repellere ab accusatione tanq̃ crīosū.& iō nō ꝓdest sibi, ar.c.meminimus,& c.suggestū.s̃.de ap.facit optime tex. &
3 qđ ibi ꝑ Bar.in l.j.§.si seruus.ff.de qō.vbi probat̄, †ꝙ habilitas superueniēs in teste ex facto accusatoris, vel accusati, post accusationē institutā, nec ꝓdest accusatori vel accusato, ꝙa vr̄ facta ī fraudē iudicij.de quo plene scripsi post Io.An.in c.fi. s̃. de testi. sup

ADDITIONES.

a Non possit. Adde gl.in c.quærendum.2.q.7.& Innocen.in c.intimauit.de testi. quem sequitur Ludo.Rom.in rubr.de arb.in 10.col.& do.Anto. in c.bonæ.el primo.in 7.col.de pos.præla adde etiam Bar.in l.filius fami. §. veterani.ff.de procu & in l.libellorum.§.fi.uer.item quæro iudex.ff.de accu.& in l.2. C.de dilat.lib.10.& in l.si maritus.la prima.§.1.ff.de adul.

b Statuti. Vide de hoc statuto supra eodem.in rubr.& in c.primo, per eundem Areti.

VIN. GOD. Adde, ꝙ bannitus is dicitur, qui rite & recte bānitus fuit. Tho. Gram.decis.20.nu.11.& decis.79.nu.10.

declinatoriam post litem contestatam, ita & iudex qui poterat supplere ex officio defectum partis non opponentis, quia dico, q̃ istud est propter duo in illo tex. idest propter naturam exceptionis declinatoriæ quæ non debet alterari, licet iudex possit eam obiicere, & quia est quid imputetur iudici si non opposuit eam tempore debito & secundum suam naturam, vnde eadē ratio est excludendi iudicem & partem, idest natura ipsius exceptionis opponendæ & par negligentia. Sed in casu nostro non videtur ita, quia licet propter odium sui bannitus repellatur ab accusando, non debet repelli iudex, cui nō inest ista qualitas ab inquirendo ad vtilitatem publicam, vnde Bal. in hoc tertio casu tenet oppositum in illo §. Offilius. & in illa l. j. C. si tut. non gess. Mihi autem videtur, q̃ opinio cōmunior sit vera per text. inductum aliter, quam prius in d. l. j. §. quod ait. ff. de aleato. Dr̃. n. in prin. l. q̃ propter verbera, vel pro verberibus illatis illi, qui acceptat aleatores in domo sua, non datur receptanti & verberato iudicium, quæ verba declarat Iurisconsul. in §. q̃ ait. hoc significare q̃ illud delictum potuit committi impune. vnde patet clare, q̃ tantum est dicere, bannitus nō audiatur accusando pro offensa sibi facta, quantum dicere, possit offendere impune. quo casu iudex non posset inquirere, vt s̃. dixi in secūdo ar. Vnde dicit alibi Bal. no. in l. vbi pactum. in vlt. q. C. de transac. † q̃ si ex forma statuti potestas habet arbitrium procedendi de iure & de facto in maleficiis, non poterit punire occidentem bannitum, q̃ potuit impune offendi, quia istud non est maleficium. & hoc modo inducit illam l. subtiliter Iac. de Are. in sua disputatione, quē refert & sequitur Io. An. in ti. de acc. §. sequitur. in vlt. add. q. magnæ. & ideo infert ibi sing. q̃ licet bannitus postea eximatur de banno, non poterit accusare pro offensa sibi illata tempore banni, quia cum actus fuerit licitus, nūq̃ fuit ortum ius accusandi. Sed ꝯ istud dictum & inductionem s̃. factam videtur casus sin. in terminis in c. felicis. §. verum. iuncto prin. ipsius c. de pe. in 6. Dr̃. n. in prin. decre. q̃ ille, qui insequitur Cardinalem vt eū persecutiat, est bannitus ipso iure, & non debet sibi in iudicio rñderi, postea dr̃ in §. verum. q̃ si bannitus iste & excommunicatus reconcilietur & redeat ad gratiam, debet audiri si accusat prosequendo suā vel suorum iniuriam, & pro debitis ꝯctis post recōciliationem vel pro debitoribus, quos acquisiuit post restitutionem de se factā, potest agere in iudicio ꝯ suos debitores. Primo ergo vr̃ ibi probari, q̃ resoluto banno potest agere pro offensa in se commissa tempore banni. ex quo infertur, q̃ illa offensa tē pore banni fuit delictum & ex ea ortum ius accusandi, licet bānito obstaret exceptio, alias non posset nunc accusare, ſm q̃ declarat Io. An. in loco alleg. nec videtur posse restringi ille tex. ad offensam commissam post restōnem factam a banno, quia cū istam restrictionem faciat in debitis ciuilibus propter rationē, q̃ ibi assignat gl. & in c. accusatione, simpliciter loquatur, pz̃ satis de intentione literæ, q̃ in primo casu restrictio ista non est faciē da, quia quod in vno negatur, in alio vr̃ concedi, in c. nonne. de præsumpt. Finaliter possumus dicere saluando snīam cōem, q̃ vel ibi sit speciale in recompensatione maximarum penarum, quæ imponuntur bannito in alio casu, vel q̃ qualitas adiecta in seq. c. videatur repetita in præcedenti propter identitatem rationis. Hoc tñ est ꝯ regulam, quam ponit Bar. in l. auia. §. j. ff. de ꝺd. & demō. vnde prima sol. videtur melior. Et ad materiam istam adde quod sin. ponit Io. An. in c. 2. de testi. in 6. Inno. ibi dixit, q̃ vbicunque aliquis prohibetur trahi ad iudicem aliqua de causa, † quia verbum trahi, significat actorem trahentem, non videtur impedire remedium inquisitionis, si iudex procedit ex officio. quod tñ dictum non affirmo pro nunc. In glo. ibi, iniquum. gl. non soluit istud ꝯrium, sed Doct. communiter soluunt, q̃ hic est speciale in ep̃o, qui punitur magis q̃ alij: quoniam debuit esse diligentior in eligendo familiares, & ideo admittitur hic accusator, licet dupliciter sit inhabilis. primo quidem, quia erat familiaris, secundo, quia criminosus. Sed ista sol. non placet d. Abb. & quidam alteri Doct. Mod. quia de mente literæ est hic repellere vel admittere accusatorem, qui repellitur propter defectum criminis, non autē admittere eū, qui repellat propter aliā qualitatem. vnde d. Abb. dicit, † q̃ leges ꝯriæ loquuntur in eo, qui est nutritus in domo a pueritia, in quo est maior ratio repellendi pp diuturnam domesticitatem. & ita loquitur tex. in l. iniquū. tex. autem noster etiam loquitur de eo, qui fuit nutritus a pueritia. Sed ista so. licet satisfaciat textui in l. per iniquum. non tñ satisfacit. l. pe. eo. tit. quæ loquitur transumptiue 4. q. vlti. in §. si quis ex familiaribus. quę simpliciter prohibet familiarem accusare. Nos ergo dicamus & tertio, q̃ hic tempore accusationis a iste non erat familiaris [a] accusati, erat tamen remotus a familiaritate, postq̃ sciebat se accusandum ab eo. Vnde licet ipsa mutatio conditionis non prosit ipsi accusato, vt l. j. §. si seruus. ff. de q̃stio. cum ibi no. potest tñ sibi nocere, vnde ex quo tēpore accusationis porrectæ iste non erat amplius familiaris non repellatur, quia qualitas ista requiritur illo tpe, vt per l. adul. §. si eo tpe. ff. de adul. & l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. Et ista est melior so. q̃ so. Doc. quia ſm illam concurrit duplex specialitas circa idem ex eadem causa. i. ex approbatione facta de familiari. q̃ regulariter non admittitur, vt l. j. C. de dot. promis. & plene per Bar. in l. si is, qui pro emp. ff. de vsucap.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Familiaritas nimia, qñ testē repellat. Affl. decis. 304. post nu. 13.

SVMMARIVM.

1 *Sententia absolutoria lata in criminalibus, an in rem iudic. transeat, si non appelletur. & quid in condemnatoria. nu. 2. 3. & 4.*
5 *Defensionibus pars, renunciare non potest in criminalibus.*
6 *Facultas accusandi de crimine, non tollitur per pœnitentiam impositam in foro conscientiæ.*
7 *Pœnitentia, quæ imponitur in foro animæ, an imponatur pro punitione delicti.*
8 *Pœnitentiæ publicæ finis, quis.*
9 *Accusari, an aliquis possit de crimine commisso ante baptismum, postquam baptizatus est.*
10 *Actio ciuilis, vbi datur ad dolum purgandum, an competat iudicium criminale.*
11 *Pœnitentia publica, vbi per ecclesiam imposita est, an iudex secularis amplius punire possit.*
12 *Crimen mixtum, quod potest puniri in foro ecclesiastico & seculari, si est punitum per iudicem ecclesiasticum, an puniri possit postea in iudicio seculari.*
13 *Condemnatus, qui pœnam soluit, vel condemnationem in loco delicti, vtrum accusari possit in altero ex dictis locis non obst. absolutoria, vel condemnatoria lata in alio loco. & nu. 18. & 19.*
14 *Absolutus in iudicio inquisitionis, vtrum accusari possit, non ob. dicta absolutione. & nu. 21. & 22.*
15 *Pœna conueniens, quando iurisdictionis defectu imponi non potest, ad alterū, qui possit, recurritur.*
16 *Pœnæ duæ, quando ad vindictam concurrunt, an & quando vna per alteram eliditur. nu. seq.*
20 *Condemnatio facta ab vno duorum, potestatem habentium puniendi delictum insolidum, an tollat coram alio accusationem.*
21 *Inquisitionis remedium, an succedat loco ciuilis accusationis.*

CAP. VI.

a 1 DE his [a] criminibus. Absolutus de crimine non potest iterum accusari. h. d. No. ſm Mod. q̃ † snīa absolutoria lata in crīalibus, si ab ea non appelletur, trāsit in 2 rem iudicatam. Sed reuocatur in dubium, † vtrum sit condemnatoria transeat in rem iudicatam. Super quo do. Abb. Mod. ꝺt Doct. tenere in cle. pastoralis. de re iudic. q̃ non transit, si sit snīa afflictiua corporis, quia cum nemo sit dñs membrorum suorū, vt in c. ꝓtingit. de sen. excom. 23. q. 5. c. si non licet. & l. liber hō. ff. ad l. Aquil. non p̃t reus condemnatus ad pœnam corporalem tacite approbare snīam in appellando, iuxta c. qđ ad cōsultationem. s̃. de re iu. Sed ipse ꝺt ꝯrium esse tenēdum p l. diui fratres. ff. de pe. vbi patet, q̃ post snīam latam in cā capitali, snīa non p̃t rescindi nisi recurratur ad Principem. ergo datur intelligi q̃ trāsiuit in rem iudicatam. Idem probant duo alia iura, quæ ipse nō alle. tex. s. in l. moris. §. istæ fere, in fi. ff. de pę. & in l. j. §. fin. & ibi vide per Bar. ff. de qō. Licet. n. quis non possit absolute præiudicare sibi quo ad personam, potest tñ prę iudicare via statuta a iure, confitendo. s. crimen, vt l. qui snīam. C. de pe. & similiter nō 3 appellando. † Tu rñde subtilius, q̃ qñ snīa transit in rem iudi. qa quis non appellat, non appellans non vr̃ vere consentire, sed fingitur consentire, vt no. declarat Bar. in l. ab eo. C. qūo & qñ iud. & est casus no. in l. si ab arbitro. ff. qui satis. cog. vnde non ꝑpriꝰ consensus non appellantis, sed ipsa lex sibi præiudicat. In hoc tamen articulo debes scire, quod ista fuit originalis opi. Hostien. quam posuit in c. 2. de pur. vul. & eam ibi approbat Doc. Mod vbi dixit, q̃ vbicunq; sententia est lata ꝯ ius partis, licet non possit retractari si non est appellatum: directe, potest tamen peti restitutio in integrum ex clausula generali, si qua mihi iusta causa, &c. si superueniat facultas probandi, vel si aliquis nunc velit detegere iniquitatem snīæ, quæ dicta non sunt vera & ꝯ iura. s̃. allegata in criminalibus. In ciuilibus autem cōtra l. si fideiussor. §. fi. ff. man. & alia iura, quæ allegant Doct. maxime Bal. in l. j. C. de condi. inde. Limitatur tamen ista cōclusio tripliciter. primo 4 modo, † q̃ sententia lata in criminalibus retractatur, vbicunq; fuit lata prætextu præsumptionis ex alia prę sumptione fortiori ſiſis speciei. Casus est sin. ſm Bal. in l. si qui adulterij. C. de adult. & ita tenet Pet. in repetitione sua in regula, semel malus. de reg. iur. Secundo limitatur, quando sententia lata efficeretur notob orie iniqua, [b] ver bi gratia, si condemnaretur aliquis pro Titio occiso, & post sententiam appareret Titius viuens, vel si condemnaretur

ADDITIONES.

a De his criminibus. Vide ad materiam istius tex. eundem Aretin. in consil. 58. §. col. uer. uenio.

b VIN. GOD. Nota, q̃ sententia iniqua ex eisdem actis, non est nulla. Afflic. decis. 28. nu. 8. Sententia autem manifestam iniquitatem continens, est ipso iure nulla, ibidem, nu. 7.

naretur aliquis pro furto, & postea reperirẽtur res extare penes alium, & ipse fateretur se esse furatum. Iste est casus not. in d.c.2. de pur. vul. secundum vnum intellectum. & bene facit text. in l. inde Neratius. in fi. ff. ad l. Aquil. & quod tradit Bart. per illam l. in l. absentem. ff. de pœ. & Bal. in l. ⁊ negantem, vel in l. ex morte. C. ad l. Aquil. Tertio limitatur, vbicunq; sentẽtia esset lata in crimine ex probatione imperfecta, quæ tñ ex consuetis vel statuto haberetur pro legitima, vt probatur in d.c.2. secundũ aliũ intellectum. Licet autem non appellando pars possit sibi prẽiudicare, non tamen expresse renunciando appellationi, secundũ quosdam, tum † quia pars non potest renunciare defensionibus in criminali, secundum glo. no. in l. pactum inter hære. ff. de pac. & ibi per Bar. tum quia casus videtur clarus in l. non tantum. ff. de app. In gl. quæ incipit, quia si probatum est crimen, &c. in fi. ipsius ⁊cludit glossator, ꝙ † per pnĩam impositã in foro conscĩẽtiæ non tollitur facultas accusandi de crimine. & idem concludit in c. admonere, præal. & 25. dist. c. fi. & Archid. 7. q. j. c. cũ pastoris. & gl. in c. gaudemus. s̃. de diuort. & hoc habent Legistæ ꝑ indubitato, sicut patet ex dictis Bar. in l. qui ea mente. ff. de fur. & Dy. in regula, peccati. de regu. iur. Sed Bal. formaliter hoc posuit in l. placet. C. de sacrosan. ecc. Hosti. tamen in c. tuæ. s̃. de ꝑcura. quem sequitur domi. Anto. hic, not. dixit, ꝙ ista sunt vera, quando pœnitentia imponitur occulte, secus si imponatur pœnitentia publica, quia illa succedit loco pœnæ ordinariæ. alleg. tex. 11. q. j. c. aliud. vbi dr̃, ꝙ pœnitenti publice, conceditur venia
7 delicti. Sed d. Abb. Mod. non credit istud verum, † quia pnĩa, q̃ imponitur in foro animæ, nõ imponitur pro punitione delicti. quod patet, quia si esset pœna delicti, iudex loci delicti posset illã
a imponere, quod non est verum, a vt patet in c. placuit, de pœni. dist. 6. Nec ob. ꝙ maior sit pœnitentia publica, quam priuata, ꝙ respondetur, ꝙ ista maioritas nõ diuersificat finem, sed solũ fit propter scandalum, quod ex peccato publico prẽsumitur ortũ. 26. q. 6. c. fin. Tu autem aduerte, quia pro snĩa do. Host. vr̃ casus in c. ad abolendam. §. statuimus. in prin. j. de hæret. vbi dicitur, ꝙ excommunicatus propter hæresim, nisi celeriter abiuret hæresim, & satisfaciat ecclesiæ, potest puniri per potestatem sæcularem, si est laicus. & sic datur intelligi, ꝙ si satisfacit ecclesiæ, nõ poterit puniri. Præterea tex. in c. 2. circa prin. j. de malefi. dicit, ꝙ impositio pnĩæ publicæ, quæ ibi subijcitur, est pœna. Cum ergo sit pœna tendens ad vindictam publicam, impositio talis pœnæ tollet aliam pœnam criminalem, etiam si imponatur in iudicio ciuili, vt l. prætor edixit, §. si dicatur. ff. de iniur. In contrarium fortiter facit illa litera, circa finem. quæ vult ꝙ vltra pœnitentiã publicam impositam potestas secularis possit & debeat procedere ad pœnam pecuniariam pro eodem delicto. & iste text. fortius vrget, q̃ tex. in c. felicis. §. pe. de pœ. lib. 6. quem adducit hic do. Abb. qui tex. bene facit, si intelligamus illum versi. ꝑ hęc quoq; qñ pro pœnis spiritualibus illatis & pro criminibus commissis iam fuerat recepta satisfactio & publica pœnitentia, de qua ponitur forma circa medium literæ. Sed tex. non vrget nos ad hoc, vnde ꝑt intelligi, ꝙ per pœnas impositas ab illo canone non videtur sublata potestas iudici seculari puniendi crimen, intellige durantibus pœnis spiritualibus ante pnĩam peractam. Pro ista conclusione facit optime gl. in d.c.2. relata ad text. dum dicit, ꝙ pro blasphemia ffm leges imponitur pœna mortis, in Authen. vt non lux. ⁊ naturam, &c. §. j. quasi sentiant, ꝙ vltra pœnitentiam positam in canone possit reus puniri in foro ciuili. & q̃uis ad tex. in c.2. posset responderi, ꝙ ibi lex vltra procedat in detestationem crĩs, vt pnĩa publica concurrat cum pœna, sicut dicit gl. in fi. in illo c. felicis. §. pe. hoc tamen non vr̃ esse de mente literæ, maxime quia ista dispositio non est ⁊ aliquam regulam iuris expressam. Et hanc opi. credo verã de iure, quia sicut ostenditur clare in c. in capite. 50. dist. & in c. admonere, iuxta fi. allegato hic in gl. †pœnitẽtia publica fit, & finis eius videtur esse, re-
8 conciliatio ad Deum & euitatio pœnæ æternæ. vnde licet multa fiant in pnĩa publica, quæ tapiunt pœnam: hoc tamen est in consequentiam, quia finis principalis ipsius est pnĩa ad reconciliationem potius quam pœna. Non obst. tex. in §. statuimus. in c. ad abolendam. quia dicit, ꝙ sicut in fauorẽ fidei multa alia specialia inducta sunt, vt in c. in fidei. & in c. filij. de hæret. li. 6. ita ẽt statuitur hoc, vt hæreticus facilius reuertatur ab errore, & sic vt amplietur fides catholica, ꝙ iudex secularis non possit punire.
9 Consequenter quærũt hic Doct. † vtrum de crimine commisso
b ante baptisma b possit aliquis accusari post baptismum? super quo gl. dixit 32. q. j. c. quod autem. ꝙ non potest accusari. Non ob. tex. in c. gaudemus. in fin. s̃. de diuor. vbi vr̃ permitti marito opponere ⁊ vxorem de fornicatione commissa ante baptismũ. quia ffm gl. ibi in d.c. quod autem. remedium exceptionis competens marito est fauorabilius q̃ ipsa accusatio. & ideo non valet ⁊ntia, permittitur exceptio fornicationis, ergo ꝑmittitur accusatio. ex qua gl. no. fin. limitationem ad l. j. §. j. & quod ibi no.
10 ff. de cri. stellio, quæ videtur probare, † ꝙ vbicunq; datur actio ciuilis ad purgandum dolum, ibi competit iudicium criminale. Nam hoc est concedendum, nisi aliqua lex simpliciter & indefinite inducat remissionem criminis, quia tunc non potest arguj illo modo, sicut videmus in casu nostro, in quo simpliciter iura dicunt, crimina commissa ante baptismum remitti in baptismate, de conse. dist. 4. c. pœnitentia. 26. distin. c. vna tantum. Sed in q. nostra, gl. in c. admonere, hic alleg. in glo. & in c. gaudemus. s̃. alle. tenet, ꝙ non tollatur facultas accusandi per baptismum. & hanc sequitur d. Abb. hic, licet do. Ant. videatur sequi primam, allegans etiam si. gl. 48. dist. c. quoniam. mouet quasi ratione dicta in præcedenti q. quia purgatio baptismatis vr̃ inuenta ad reconciliandum animam Deo. vnde non respicit forum contentiosum, nec ius vindictæ, quod competit reipu. pro prima opi. faciat tex. in c. j. 26. dist. in verbo, prorsus. vbi ponitur dictio illa vniuersalis, q. d. crimina penitus & omnino abolentur per baptismum. Sed possumus intelligere, ꝙ per illam generalitatem significatur ꝙ tolluntur in totum in foro conscĩẽtiæ. i. quo ad pœnam gehennæ & pœnam purgatoriam, de pœ. dist. 7. c. nullus. & sic non excludatur accusatio in foro contentioso, & hoc credo verius. pro quo etiam facit tex. in illo c. quod autẽ. dum æquiparat abolitionem peccati, quæ fit per baptismũ, illi q̃ fit per pœnitentiam. & pro materia præcedentis q. & istius vide
11 gl. & quod ibi no. 2. q. 5. c. habet hoc proprium. † Et scias, ꝙ Hosti. & Io. An. in nouella in c. j. s̃. de offi. or. expresse tenet, ꝙ quando est imposita pœnitentia publica per ecclesiam de delicto, iudex secularis non possit amplius punire, sic confirmat dicta in c. tuæ, de procur. Sed quæritur pro declaratione huius materiæ
12 de triplici q. † Prima est, vtrum crimen mixtum, quod potest puniri in foro ecclesiastico & seculari, vt in c. cum sit. s̃. de fo. compe. si est punitum per iudicem ecclesiasticum, quia reus fuit accusatus coram ipso possit puniri rursum in iudicio seculari. & & vtrum absolutoria lata in foro ecclesiastico, impediat cogni-
13 tionem iudicis secularis. † Secundo quęritur, vtrum condemnatus, qui soluit pœnam vel condemnationem in loco delicti, vel domicilij, possit inquiri vel accusari in altero ex dictis locis, non
14 obstante absolutoria vel condemnatoria lata in alio loco. † Tertio principaliter quæritur, vtrum absolutus in iudicio ĩquisitionis possit accusari non obstante dicta absolutione. Super prima q. distinguit hic do. Anto. pauca verba dicens, ꝙ quando in vno foro imponitur pœna non naturalis delicti, sed accidentalis vel extraordinaria, tunc accusatus in vno foro & absolutus vel condemnatus, licet soluerit condemnationem, potest iterum accusari. allegat Hosti. in c. tuæ. s̃. de procu. & tenet in c. ꝑlicis, versus fi. de pœn. lib. 6. si vero pro delicto imponitur pœna generalis delicto in vno foro, tunc soluta pœna vel reo absoluto in illo foro, non poterit in alio accusari. 23. q. 3. c. si illic. & l. licet. §. fin. ff. nau. cau. sta. allegat Inn. in d.c. fœlicis. Ex hoc infertur ad primam q. ꝙ quia pœna spiritualis, quæ imponitur in foro ecclesiæ, non est pœna generalis delicto, idcirco absolutus in foro ecclesiastico, vel condemnatus & soluens, poterit accusari in foro ciuili, cuius contrarium tenet expresse Host. & Io. An. in illo c. j. de offi. ordi. Pro intellectu istius q. debes scire, ꝙ Bald. super ipsa consuluit solenniter. cuius dicta refert Pet. multum diffuse in regula ea, quæ fiunt, de re. iu. in char. 16. & in effectu. in d. consi. & in l. j. C. de sum. Tri. & fide catho. & in l. placet. C. de sacrosan. ec. concludit, ꝙ accusatus de crimine mixto coram episcopo, & excommunicatus, quinimmo etiam positus ad perpetuum carcerem, potest puniri per iudicem secularem. & idem si sit absolutus in iudicio ecclesiastico. Mouetur primo per tex. in Auth. de san. epis. §. si vero crimen. & in Auth. vt cler. apud proprios episcopos. ver. fi. in quibus iuribus patet, ꝙ quãdo clericus poterat puniri per iudicem secularem, ffm leges committit delictum, & si primo est punitus per iudicẽ ecclesiasticum, potest postea puniri per secularẽ. Vnde aduerte, quia licet hodie clericus non possit puniri ꝑ iudicem laicum, vt in c. si diligenti. & c. 2. de fo. ⁊pe. nihilominus adhuc durat rõ decidendi illarum legum, vel potius decisio, vbicunque datur crimen, quod potest puniri per vtrumq; iudicem, sicut tunc poterat in clerico. Secũdo hoc idẽ ipse suadet ea, vel tali ratione, quia pœna conueniens delicto de iure canonico non potest imponi ꝑ naturam iurisdõnis, quia eccl esia non profert snĩam sanguinis, vt in c. sententia. s̃. ne cle.
15 vel mo. & in c. fi. eo. titu. lib. 6. † Modo stat regula, ꝙ q̃ propter defectum

ADDITIONES.

a Verum. Vide glo. in c. placuit. 16. q. 1.
VIN. GOD. Adde ꝙ tres sunt species pœnitentiæ. Quædam est solẽnis, quædam publica, quædam priuata, seu secreta. Nic. Ploue. in tract. de sacram. in c. 1. 4. par. num. 3. habetur in lib. 8. tract. fol. 51.

b Ante baptisma, uide circa hoc gl. in c. quoniam. 44. dist. & gl. 2. in c. fine pœnitentia. de ⁊se. dist. 4. & gl. in c. 2. ead. di. & Archi. 50. dist. in sũma. q̃is ꝓriũ teneat Inno. Host. & do. Abb. in c. gaudemus, per illum tex. in fi. de diuort.
VIN. GOD. Adde Dec. in cons. 130. Ponitur, ꝙ Iudæus, qui dicit, quod Iudæus, qui efficitur Christianus post baptismum, tenetur ad restitutionem. nume. 3. & ibi. nume. secundo. quod per baptismum tollitur omnis pœna spiritualis.

defectum iurisdictionis habentis imponere pęnam, non potest imponi pœna conueniens, tunc recurritur ad alium, qui potest eam imponere, nec tollitur ista impositio per minorem pœnã impositam, vt est casus no. & ibi per Cy. & Bald. in l. 2. in fi. C. de
16 spor. Non ob. secundum eum, q̃ † quando duæ pœnæ concurrunt ad vindictam, vna tollitur per aliam indistincte, vt l. quod Senatus. ff. de iniur. & plenius dicetur in artic. seq. quia istud est verum, nisi prima pœna imposita sit minor propter naturã iurisdictionis imponentis pœnam, quia non potest maiorem imponere, vt in d. l. 2. Hanc conclusionem sequitur Pet. per multa verba in loco allegato. pro quo dicit esse casum in c. fœlicis. §. fi. de pę. lib. 6. & licet gl. dicat, q̃ ibi est speciale ꝓpter immanitatẽ criminis, hoc tamen est diuinare, secundum eum. Pro ista conclusione vr̃ casus clarus in c. ad abolendam. in prin. iuncto §. sta
17 tuimus. j̃. de hæret. vbi probatur, q̃ licet hæreticus sit excommunicatus ipso iure per ecclesiam, nihilominus potest puniri a iudice seculari. nisi forte respondendo ad illam decre. & ad c. fœlicis, præall. diceres, q̃ in dictis iuribus pœna infertur a canone ipso iure, quo casu stat regula, q̃ † quando vna pœna a imponitur
a ipso iure, & alia est imponenda ab homine ex diuersis legibus, istæ pœnæ concurrunt non solum in origine, sed ẽt in executione, licet ambæ sint impositæ ad vindictam ꝯ regulam positam in l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniur. Ista est sing. determinatio Ray. de Forli. in sua disputatione publica, quem refert & sequitur Bar. in l. sanctio legum. in prin. ff. de pę. & isto modo possent euitari illa iura. Sed tamen conclusio est vera rationibus supradictis, quæ tamen habent locum, qñ in foro seculari esset imponenda corporis afflictiua. nam si esset imponenda pęna pecuniaria, tunc si ecclesia imponeret aliam pœnam q̃ spiritualem pro delicto, esset dicendum idem, q̃ in q. seq. quia illa posset dici pęna generalis delicti. Pœna aũt spiritualis non potest dici pęna generalis delicti, maxime vel saltem respectu fori secularis. Circa secundum articulum debes præmittere, secundum la. de Bel. in sua disputatione, quem refert hic do. Anto. & Io. And. in addi. Spe. in ti. de compe. iudi. adi. §. j. in addi. quæ incipit, anteq̃
18 exeamus delicta, † q̃ quæstio formata non procedit in eo, q̃ esset bannitus in vno ex istis locis propter contumaciam, quia iste attento iure communi, vr̃ potius punitus de cõtumacia, quam de delicto, vt l. j. §. ex hoc rescripto. ff. de ven. inspi. & plene declarat Bal. in l. neganda. C. qui acc. non pos. Si autem ex forma statuti bannum post lapsum termini haberet vim diffinitiuæ, tunc idem esset dicẽdum in bãnito, quod in aliter condemnato per sniam. in qua q. fuerũt diuersæ opi. Nam Bar. in l. sepulchri vio-
b lati actio. in effectu concludit, q̃ condemnatus [b] in vno ex istis locis, si non soluit pęnam, potest accusari in alio, quia ante solutionem pœnæ non dr̃ punitus, vt l. nepoti. ff. de fun. instru. & qa snia condemnatoria non debet proficere ꝓdemnato, nisi postq̃ soluit condemnationem, vt l. euidenter. ff. de excep. rei iudi. Sed postq̃ pœna fuit soluta, non poterit in alio foro accusari, secundum eum. quia regula est, q̃ de delicto eiusdem hominis, &c. vt l. licet. §. possumus. ff. nau. cau. sta. & in c. cum nõ ab homine. in fi. & ibi concordantiæ. §. de iud. de pœ. dist. 4. c. diuina clemẽtia. Et sicut condemnatus qui soluit condemnationem, non potest in alio foro accusari, ita si sit absolutus in vno foro, qa sentẽtia condemnatoria postq̃ quis soluit, habet virtutem absolutoriæ, vt l. siquis cum totum. §. plane. ff. de exce. rei iudi. & hanc distinctionem sequitur Bal. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. Et aduerte, quia ista opi. non distinguit, vtrum quis fuerit absolutus in loco delicti, vel in loco domicilij, sed parificat ista loca. Secunda fuit opi. do. Bal. in l. executorem. C. de exce. rei iu. qui dixit, q̃ absolutus vel condemnatus in loco delicti, non ꝑt amplius accusari in loco domicilij, quia de iure ille est principalis locus, in quo debet fieri punitio, q̃ patet, quia ad ipsum fit remissio, in Auth. vt nulli iudi. §. si quis vero. & in cle. pasto. de re iud. & illa est res publica, quæ offenditur per delictum. Sed eꝯ condemnatus vel absolutus in loco domicilij non impeditur accusari in loco delicti, quia iniuriam illatam illi reipublicæ, nõ potest iudex domicilij auferre. Sed ista opi. cum reuerentia, non vr̃ vera, quia resistit sibi regula posita in l. prætor edixit. sæpe alleg. q̃ qñ plura remedia ꝓpetunt ad vindictam, vno intentato tollitur aliud, vt l. Senatus. ff. de acc. licet igitur diuersis respectibus in duobus foris esset ius puniendi delictum, quia tamen delictum est vnum, & omnia iura tendũt ad vindictam, snia lata in vno iudicio, obstabit in alio, sicut videmus q̃ vno accusante, alij accusare volentes excluduntur, vt dr̃ in tex. nostro. & hic plene in gl. Vnde tertia fuit opi. d. Ant. in l. si vacantia. in 5. char. C. de bo. vac. li. 10. q
dixit, q̃ si in vno loco ex his foris pœna est minor & alia maior, sententia lata in foro vbi est minor pœna non tollet accusationem in alio loco vbi est maior. vnde dicit se obtinuisse de facto, q̃ si pro homicidio aliquis est punitus in loco homicidij vel domicilij pœna pecuniaria ex forma statuti, poterit postea decapitari in loco delicti. Sed ista opi. vr̃ ꝯ regulas iuris. quia sicut solenniter declarat Bar. in l. j. in vlt. q. ff. vi bo. rap. illa distinctio, q̃ qñ vna pœna est minor alia, pœnæ concurrunt in executione, quaten⁹ alia pęna superexcedit, & est maior, vt ipse declarat plene, vbi casus, in l. j. §. vnde quæritur. ff. de pub. non habet locum qñ pœnæ plures concurrentes imponuntur ad vindictam, vt patet in d. §. si dicatur, sæpius alle. Vnde aduerte, q̃ qñ vna pęna q̃ imponitur ad vindictam, est minor, non quia imponens possit maiorem imponere, sed quia illa est sibi visa pœna conueniens, seruari debet regula ꝯ. dicta. secus si non posset maiorem imponere, vt diximus in præcedẽti ar. Et hanc dr̃iam tacite sensit Bal. in d. l. executorem. Et ideo Pet. non stat in ista doctrina in regula ea, quæ fiunt. sed simpliciter vr̃ sequi dicta Bal. in l. nullum. C. de testi. & licet Bald. loquatur ibi in alio casu, videlicet qñ quis
19 potest puniri in duobus locis, quia vtrobiq; vr̃ deliquisse, ꝓclusio tñ est vera in se, vt dicamus in effectu rõnibus præmissis, † q̃ absolutus in loco domicilij vel condemnatus, qui soluit condẽnationem, non potest accusari in loco delicti, & eꝯ. Et ad materiam vide quod no. Io. An. in regula, in obscuris. de re. iu. in sua
02 mercu. vbi tenuit expresse, † q̃ qñ duo habent ptãtem puniendi delictum insolidum, condemnatio facta ab vno & exactio pœnæ tollit accusationem & punitionem coram alio. & h. d. Bald. esse verum de rigore iuris. De consuetudine tñ dicit non seruari, qñ quis potest puniri a duobus insolidum, quia vr̃ deliquisse in vtroq; territorio, vt ipse tradit plene in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cle. & idem sentit in c. j. §. fur. de pace iura. fir.
c Super tertio c ar. do. Ant. hic refert Inn. ponentem duas opin. in c. cum dilecti. j̃. de pur. cano. & non bene firmat pedes. do. Abb.
21 hic simpliciter dicit tenendum, q̃ † q̃nis remedium inquisitiõis de iure canonico sit remedium ciuile, vt in c. per tuas. j̃. de simo. tñ quia ex eo agitur ad vindictam, vt in c. qualiter. ver. ad corrigendos. j̃. eo. sp absolutoria lata in illo iudicio pariet exceptionẽ rei iu. aliquo accusante. Et hanc snĩam tenet expresse Inno. licet non alleget, in c. cum dilectus. s̃. de ele. & Ang. qui eum refert in l. non cogendum. §. qui ita. in fi. ff. de procu. Io. An. in addit. Spe. in tit. de inquisi. §. nunc videndum. in quadam addi. magna dicit, distinguendum q̃ aut ille idem qui fuit promotor inqsitionis vult accusare & non potest, ar. d. c. cum dilectus, de elec. Aut alius vult accusare & potest. vnde dicunt hic aliqui Mod. ex ista doctrina singu. elici, q̃ ille idem qui intentauit remedium ciuile ꝓpetens ad vindictam, non potest accusare, sed alius bene ꝑt accusare, licet in iudicio ciuili reus fuerit absolutus vel ꝓdemnatus & satisfecit, quæ doctrina si esset vera in q. proxime præcedenti esset determinãdum totum oppositum eius, qđ diximus, nisi dicas q̃ illa qõ loquitur, qñ fuit actum primo iudicio criminaliter & hoc est verum. sed tñ q̃ ista cõclusio in casu nr̃o nõ sit iuridica, probatur, quia si verum esset, q̃ qñ actio ciuilis competens ad vindictam intẽtatur per vnũ, alius posset accusare: tunc non deberet prætor vetare qñ seruus est occisus, quin dñs reus posset agere actione iniuriarum, qm̃ cã vetandi est, vt non ꝑiudicetur accusationi publicæ & iudicio crĩali. sed si alius posset accusare non præiudicaret, ergo cessat rõ tex. in l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniuriis. qui simpl̃r dicit, q̃ præiudicaret legi Corneliæ. Præterea si velles restringere illum tex. q̃ præiudicaretur respectu volentis agere actione iniuriarum, ista restrictio nõ est ꝓueniens, tum quia tex. simpl̃r dicit præiudicari, & idem dr̃ in l. qđ senatus, in fi. ff. e. ti. tum quia regulariter ille, qui prosequit iniuriam propriam, ꝑt quo ad se renunciare facultati accusãdi, vt plene traditur in tex. & glo. in l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adult. Vnde tenendum est simpl̃r, quicquid dixerit ille singularis Doct. in illa addi. q̃ non solum de iure ciuili absolutus in iudicio inquisitionis non ꝑt iterum accusari, sicut tz hic d. Ant. & Bar. expresse in l. sicut. §. j. ff. de acc. & cõis est opin. sed etiam de iure canonico. In quo remedium inquisitionis est remedium ciuile, nec succedit per oĩa loco accusationis, sicut succedit de iure ci. intellige, qñ per viam inquisitionis de iure canonico non imponitur ea pęna oĩo, q̃ imponeret ꝑ viam accusationis, qđ est regulare, vt in c. tz. & in c. ꝑ tuas. j̃. de si. Nã si imponeretur oĩo ea pęna, vt in qbusdã casibus, de qb. in c. inqsitionis, in prĩn. j̃. e. do. Ant. tz & oẽs Mod. q̃ tunc absolutus in iudicio inqsitionis non
22 posset iterũ accusari. † Lz ãt ad instantiã ptis nõ possit accusari, vt dictũ est, iudex tñ q̃ tulit snĩam in cã inqsitionis, ꝑt ex offõ eã retractare, si ex mero offõ suo ꝓcessit. Ita no. sin. Io. An. ĩ c. significantibus. j̃. de pur. vul. & refert & sequit Ant. de But. in c. cum cessante. j̃. de app. hoc ẽt tenet no. Bar. in l. j. in fi. ff. de prẽto. stip.

quæ

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Notz, q̃ quando pœna non est imposita a lege pro aliquo delicto, succedit pœna iudicis arbitrio. Thom. Gram. decis. 2. nu. 27.

b Condemnatus. Faciunt quæ notabiliter tradit Bar. in l. senatus. ff. e. & in l. sepul. ff. đ sep. uio. adde ẽt Ang. ĩ pl. 28. qđ ĩcipit, ꝑ đcisiõe qõnis ꝑdictę ĩ 1. & 2. col.

c Super tertio ar. Vide pro intelligẽtia Bar. in l. 2 §. si publico. ff. de adul. adde ẽt quæ tradit ipsemet Aret. in pl. 58. 7. col. uer. præterea. et in pe. col. uersi. uenio nunc ad tertium.

VIN. GOD. Adde Maran. de ord. iud. par. 6. nu. 6. vbi latissime discutitur.

quæ tamen dicta non affirmo pro nunc. Et ad q. nostram vide Bal. in c.j.§.furtum, de pa.iur.fir. vel in §.iniuria. vbi dixit allegãs Inn. in c.fi.j. de colluſ. idem quod concluſum eſt ſ. ꝙ abſolutus in cauſa inquiſitionis non poteſt iterum accuſari. Et adde ad p̃miſſam q. qđ ſin. tradit Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci, ver. quarto quæro. ff. de of. procon. & le. vbi dixit ꝙ abſolutus ab inquiſitione generali in loco delicti non pōt amplius accuſari pro illo delicto in loco domicilij &, ſic in diuerſo foro, quod eſt fortius.

SVMMARIVM.

1 *Amicitia ex cohabitatione, an præſumatur.*
2 *Amicitia & inimicitia coniecturis probatur.*
3 *Salutare ſolitus in via, non amplius ſalutãs, an præſumatur effectus inimicus.*
4 *Amicus inimici mei, meus inimicus eſſe præſumitur.*
5 *Inimici capitales, qui dicantur.*
6 *Litem criminalem, qui contra me habuerunt, an ab accuſatione repellantur.*
7 *Inimicitia, an præſumatur durare, niſi reconciliata probetur.*
8 *Inimicitia, quando cauſatur ex culpa ipſius accuſati, vel ipſius contra quem teſtis producitur, vtrum habeat locum iſta decretalis, quod accuſator repellatur ab accuſando, & teſtis a teſtificando.*
9 *Accuſator, & teſtis regulariter repellitur, niſi ex coniecturis probari poſſit inimicitiam in fraudem contractã, vt aduerſarius ab accuſat. excluderetur.*
10 *Inimicitia ſuperueniens poſt compromiſſum factum ex culpa partis, quæ arbi trum offendit, an impediat arbitrum ſententiare.*
11 *Inimici mentio cum fit, de quali inimico intelligatur.*
12 *Reconciliatus de recenti etiam, non tantum inimicus ab accuſando repellitur.*
13 *Cohabitantes proprie, qui dicantur.*
14 *Domus, cum aliquis citandus eſt ad domum, quomodo intelligatur.*
15 *Habitationes ſuas, ſi aliquis legat, quid veniat per verbum habitare.*
16 *Domici lium citandi, quid ſignificet.*

CAP. VII.

REpellantur. Cohabitans inimico, præſumitur inimicus, & ideo repellitur ab accuſando. h. d. Non diuiditur, ꝙa breuis eſt. No. primo, † ꝙ ex cohabitatione quæ fit cum aliquo, p̃-
1 ſumitur amicitia, [a] inter ſe & illum, cum quo habitat, ſicut ex
a multa ꝙuerſatione, & ꝙtinua non modico tpe, vt l. latæ culpæ. §.
2 amicos, ff. de ver. ſig. Vnde colligit hic do. Abb. † ꝙ amicitia & inimicitia probant̃ per cõiecturas, ſicut dolus & ſimiles qualitates aĩ, vt l. dolum. C. de dolo. & in c.fi. de renun. li. 6. Vnde glo.
3 dicit in c.cum Adrianus. 63. diſt. † ꝙ ille, qui nõ ſalutat aliquem in via, ſi prius erat ſolitus ſalutare, præſumitur effectus eius inimicus. †Secundo no. [b] ꝙ amicus inimici mei præſumit̃ eſſe me[a]
4 b inimicus, maxime ſi cohabitat ſecum. Facit text. in c. accedens. ſ. vt lit. non conte. & in c. inſinuante. ſ. de off. deleg. vnde đt Bal. in l. liberi. C. de inof. teſt. q̃ lex allegatur hic in gl. ꝙ ille qui facit ligam vel parentelam cũ inimicis meis p̃ſumitur mihi inimic[a]. Ad idem tex. cũ gl. & ꝙ ibi no. in l.j. §. cum patronus. ff. de offic. præſe. vr. In gl. ſuper verbo, cohabitantes. q̃ incipit, nõ ſolũ, &c. quærit hic Vinc. & Doc. poſt eum, de quibus inimicis intelligãt
5 iſta decr. † Et rñdet, ꝙ intelr de inimicis capitalibus vt videbis in c.cũ oporteat. j. eo. In gl. quę incipit, patet. hic & ibi plenius ꝑſe
c quemur, qui dicantur inimici capitales. [c] Et inter alios đt Vinc. ꝙ inimici capitales dicuntur illi, qui mouerunt alicui litem criminalem, in Auth. de teſti. §. ſi vero odioſus. Sed dubitatur circa
6 iſtos, † nunquid illi repellantur ab accuſatione vel teſtimonio q olim habuerunt litem crĩalem ꝺ me, ſed tempore quo accuſãt eſt finita vel quo volunt teſtificari. Hãc q. mouet Ant. de Butr. & do. Abb. Mod. in c.j. ſ. de iud. & formant q. in teſte, qui eſt repellendus propter inimicitias. & ibi vñr tenere, ꝙ licet lite crĩali pendente teſtis repellatur tanq̃ inimicus, finita tamen lite nõ repellantur. alle. Io. An. hoc dicentem in addi. Spec. ſuper rubrica de teſte in ver. 6. quærebatur, qui in veritate non habuit hũc intellectum, ſed vult dicere, vt clare patet ex iuribus allegatis per eum, ꝙ teſtis non repellitur ꝓp litem ciuilem motam ꝺ ſe, ſicut dicit tex. in §. item propter litem. Inſti. de excu. tu. Et ꝙ iſta doct. non ſit vera, probatur rõne fortiſſima, quia ſi propter litem cri-
7 minalem teſtis ſemel præſumitur effect[a] inimicus, † inimicitia iſta præſumitur durare, niſi probetur reconciliatio, vt eſt caſus no. & ibi per Bal. in l. in ipſius. C. fa. er. & no. Inn. in c.cum oporteat. j. eo. Si ergo præſumit̃ durare inimicitia capitalis, nõ video qũo admittatur ad teſtimonium vel ad accuſandum. Tex. tñ facit multum pro ipſorum opi. in illo §. ſi vero odioſus. in ver. donec lis pendet. Sed tñ prædicta rõ vr̃ demonſtrare, hoc dictũ nõ eſſe verum, & pōt exponi tex. donec lis pendet, ſupple vel duret
8 effectus cauſatus ex lite. ſ. inimicitia, &c. † Vtrum autem q̃ inimicitia cauſatur ex culpa ipſius accuſati, vel ipſius ꝺ quẽ teſtis produeitur, habeat locum iſta decre. ꝙ accuſator repellatur ab accuſando, vel teſtis a teſtificando, ponit hic do. Abb. plene, & in effectu concludit ꝙ regulariter in repellendo teſtem iudicẽ, vel accuſatorem non diſtinguitur, vtrum repellens ſit inimicus ex culpa ſua vel non. quia ſp poteſt repellere dummodo ſit inimicitia capitalis. alle. Archi. in c. ſtatutum. de reſcri. li. 6. & ita tenet Inn. in c.cum I. & A. ſ. de re iud. licet gl. in iudice ſentiat cõtrarium in c. vt debitus. ſ. de ap. Pro iſta concluſione adducit ꝛ ſi l. j. de his, qui. vt indi. vbi probatur, ꝙ ſi libertus detulit patronum, qui exercebat merces illicitas, priuatur legato ſibi relicto in teſtõ, licet habuerit præmium a fiſco, & ſic patet ꝙ inimicitia ꝺcta propter culpam teſtatoris, nihilominus priuat libertum legato. Sed in illa materia hoc dictũ eſt falſum, quia eſt caſus ſin. quem ibi no. Bar. in l. cum tabulis. §. fi. ff. eo. ti. ꝙ inimicitia ſupueniens culpa teſtatoris non priuat legatarium legato. & ita no. Bal. in l. eam quam. C. de fideic. Non ob. tex in l.j. quia ſecundũ Bart. ibi, licet factum liberti eſſet iuſtum de ſtricto iure, erat tñ inhoneſtum attenta æquitate propter reuerentiam, quam debebat patrono. dicit tñ allegando doctri. Bart. in l.j. §. cum quis. ff. de quæſtio. ꝙ quando inimicitia cauſatur ex culpa accuſati vl illius, ꝺ quem producitur teſtis, ſicut teſtis non ſemper admittitur, ita non ſp repellitur, ſed eſt in arbitrio iudicis quando repel
9 lat & qñ non. Tu dic clarius, † ꝙ teſtis regulariter & accuſator repellatur, niſi probabiliter ex coniecturis poſſit probari, ꝙ iſta inimicitia fuiſſet ꝺcta in fraudem, vt aduerſarius excluderet ab accuſatione vel teſtimonio. præſumeretur autem fraus ſi poſt litem motam vel præparatam inimicitia iſta cauſaretur ex culpa partis, vt dixi, vt eſt caſus ſolennis, qui hoc probat in verbo, cognitione ſuſcepta, in l.j. §. ſi ſeruus. ff. de quæſtio. ſecũdo principali reſpon. bene facit tex. & quod ibi no. in c. fina. de renunc. in 6. vnde in repellendo accuſatorem ego dicerem, ꝙ ſi inimicitia fuit ꝺcta ex culpa accuſati, vel poſt accuſationem cæptã ante litem conteſtatam, vel ante accuſationem tempore quo iam parabatur accuſatio, præſumatur fraus per text. in d. §. ſi ſeruus. & per ea, quæ habentur in ſimili materia in l. poſt ꝺctum. ff. de dona. vbi autem non poſſet probari veriſimiliter ſuſpitio fraudis, non credo, ꝙ haberet locum arbitriũ iudicis, quia tex. q relinquit hanc rem in arbitriũ iudicis in illo §. cum quis, ſimpliciter conſiderat rõnem ipſius fraudis, quę potuit adhiberi ad eui
10 tandum iudicium vel punitionem crĩs. Hinc dixit ſing. Ioã. An. in addi. Spe. in ti. de arbitro. §. finitur. iuxta fi. ꝙ † inimicitia ſuperueniens poſt compromiſſum factum ex culpa partis, quę offendit arbitrum, non impedit quin arbiter poſſit ferre ſentẽtiam, ne pars ex dolo ſuo lucretur. circa quod vide quod no. Bar. in l. non diſtinguemus. §. cum quidam. ff. de arbit. Quicquid tamen ibi ſenſerit, credo dictum Io. An. eſſe verum per tex. in d. §. ſi ſeruus. & §. cum quis. Et ad prædictum artic. vide Bal. referentẽ dicta Bar. in d. §. cum quis. in auth. ſi dicatur. C. de teſti. & qđ not. Io. An. in nouella, & Mod. in c. fi. ſ. de teſti. & ibi etiam aliquid ſcripſi in ſi. q. Et ad materiam iſtam adde duo no. quæ ſufficiẽt
11 pro nunc. † Primum, ꝙ q̃is in iſta materia requiratur inimicitia capitalis, quia leges & canones ita vñr ſentire, ſicut dicetur in c.cum oporteat. j. e. in alia diſpõne tñ, ſi fiat mẽtio de inimico, intelligitur quilibet inimicus, ſm gl. no. in c. 2. de procur. li. 6. ſ. in
12 verbo, inimicus. †Illud etiam ſcias, ꝙ non ſolum inimicus repellitur vt dictum eſt, ſed ẽt reconciliatus, qui olim fuit inimicus, qñ eſt de recenti reconciliatus, quia adhuc præſumitur durare aliqua particula inimicitiæ. caſus eſt no. in c. accuſatores. 3. q. 5. & tenet no. Gui. in ti. de iudi. dele. §. ſupereſt. ver. item ꝙ quondam, quem ita declarat ibi Io. And. in addit. Et ad materiam de cohabitante inimico vide tex. & quod ibi per Bar. in l. ſciẽdum. §. j. ff. de lega. & tex. in ſi. & ꝙ ibi per Bal. in l.j. C. ſi rect. prouin. &
13 in l.j. C. ne li. po. & ibi per Bar. Quærit ẽt hic Vin. † qui dicantur
d proprie cohabitantes. [d] Et reſpondet, ꝙ dicuntur illi q non paruo tpe manent apud aliquem, ſecus ſi paucis diebus hoſpitarẽtur penes eum, per l. licet. §. pe. nau. cau. ſta. & ita ſequuntur hic Doct. ſecundum eum. Sed tex. in l.j. §. habitare. de his qui deie. vel effu. ſecundum eum videtur velle, ꝙ ille dicatur habitare in loco

ADDITIONES.

a Præſumitur amicitia. Vide no. tex. in c. deinceps. 88. diſtinc. & do. Abb. in c. cum ſuper. in 2. col. de off. dele. & elegantiſſime M. Cicero. in ſuo diuino lib. de amicitia, per totum, & maxime circa finem.
VIN. GOD. Amicitia æquipollet affinitati, & poteſt amicus agere pro amico ſine mandato. Rui. conſ. 100. nume. 1. lib. 4. Ideo habetur eccleſiaſtici. c. 6. Amicus fidelis protectio fortis, qui autem inuenit illum, inuenit theſaurum.
b Secundo no. Adde benefacere, quæ tradit Bal. in l. 1. C. ſi quacunque prædi. pote. poſt gl. in c.cum ſuper. de off. dele. & in c. Adrianus. 63. diſt. & Bal. l. prĕſcriptione. in 12. col. C. ſi contra ius uel uti. publ.
c Inimici capitales, qui dicantur, uide Barba. in c. accedens. ut lit. non conte. faciunt quæ tradit Bart. in l. 1. uer. quæro quid de ignorante. ff. de his quibus ut indig. & Bal. in c. porro. quæ fuit prima cauſa inueſti. & in l. reſcrip. C. ſi contra ius uel uti. pub. uide etiam Inn. in c.cum I. & A. de re iu. uide d. Iaſ. latiſſime in l. apertiſſimi. C. de iu. in 2. col. in uer. & dicit gl.
VIN. GOD. Adde eundem Iaſ. in l procuratoribus. nu. 4. C. de procu. & inimicitia an & quando dicatur grauis, & quæ repellat, & non repellat teſtes, remittitur hoc iudicis arbitrio. Thom. Gram. deciſ. 34. nume. 28. & uide deciſ. 86. num. 5.
d Cohabitantes. Vide Bar. in l. prima. §. primo. ff. de libe. agnoſ. & in l. cum de lanionis. §. Sabinus. ff. de fun. inſtruc. & in l. prima. §. habitare. ff. de his, qui deie. uel effu.

oco qui habet ibi domicilium, ideſt qui eſt ibi cum familia perpetuo manſurus, per l. ciues. C. de inco. & hoc videtur tenere ibi Bar. & idem ſentit, licet non ita clare in l. cum de lanionis. §. quidam. ff. de fun. inſtru. Pro qua concluſione videtur caſus in l. j. §. domum. ff. de lib. agn. & iuxta l. 3. §. totiens. de dam. infec. 14 dicitur enim in §. totiens. ꝙ † ſi aliquis debet citari ad domum vel denunciari, verbum domus, ſignificat habitationem citandi. modo in §. domum, dicitur ꝙ illa dicitur eſſe domus alicuius, in qua conſtituit larem pro matrimonio, ideſt in qua habitat cum familia & vxore, & ſic videtur ſignificari locus domicilij, iuxta no. in d. l. ciues. Sed contrariam ſententiam tenent Archid. & Io. An. in c. pen. de ver. ſig. lib. 6. vbi volunt, ꝙ etiã in materia priuilegiatiua ille dicatur habitare, qui eſt in loco ad tempus, dummodo non ſtet in loco ad momentum temporis vel paucis diebus, vt dixit Vinc. & in hac concluſione videtur reſi- 15 dere Bal. in l. j. in pen. col. ff. de ſta. hom. † vbi quærit, ſi aliquis legat habitationes ſuas, quid veniat per iſtud verbum habitare. & finaliter dicit, ꝙ iſtud eſt verbum frequentatiuum, quod ſignificat vt quis frequenter & non paruo tempore ſtet in loco. vnde infert ibi, ꝙ non veniat ſub iſto nomine, domus, quę eſt in rure, quam quis habitabat tempore peſtis. vnde ſatis patet ex verbis ſuis, ꝙ iſtud verbum verificatur in habitante non modico tempore in loco, licet ibi non habeat domicilium. Et hãc concluſionem credo eſſe veriſſimam, quia iſta quęſtio clare deciditur pro iſta parte in l. lege Cornelia. §. domum. ff. de iniur. vbi Iuriſconſultus declarat, ꝙ ille qui eſt in certo loco ad tẽpus, v. g. ſtudiorum cauſa, tamen dicitur habitare, & ſimiliter ille, q habitat certo tempore anni villas ſuas. Nõ obſtat tex. in §. habitare, † quia verbum domicilium, ibi poſitum, non ſignificat nomen iuris, ex quo quis poteſt conueniri in loco, vbi dicitur habe- a re domicilium, [a] ſed ſignificat vſum frequentem & continuationem facti, qui vſus appellatur domicilium, vt clare demonſtrat Iuriſcon. in d. §. domum, circa prin. iunctis ver. ſeq. pro iſta concluſione bene facit tex. in l. 3. cum gl. C. de inco. lib. 10. quæ clare ſentit, ꝙ aliud eſt habitare, & aliud habere domicilium. & tex. in d. §. habitare ibi, dum dicit, tantiſper, quaſi dicat ꝙ ille dicitur habitare, qui non paruo tempore manſurus eſt in loco. & ad tex. in l. j. §. domum, iuncto. §. totiens, poſſumus reſpondere dupliciter, ꝙ ad conſtitutionem domicilij non ſufficit ſola habitatio cum familia, vt patet ex l. ciues. C. de incolis. vel dic ꝙ illa interpretatio fit ibi ex mente legis propter ſubiectam materiam, loquitur tamen ibi de proteſtatione, quæ habet inſtar cuiuſdam citationis. vnde ſicut quis debet citari in loco domicilij, ita & denũciari in caſu ipſius edicti. & hæc pars videtur verior, licet iura ſint ſatis ambigua in iſta materia. Non obſt. tex. in illo §. quidam, vel §. Sabinus. quia illud procedit propter præſumptam mentem teſtatoris, qui præſumitur magis habere reſpectum ad locum, vbi quis eſt perpetuo manſurus, quam vbi habitat temporaliter.

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Domicilium ex facto & uoluntate conſtituitur, maxime ſi maior pars facultatum ibi transfertur. Rui. conſ. 58. num. 10. lib. 3. & domicilii appellatione, in dubio intelligitur de domicilio habitationis, uel magis principali. Rui. conſ. 59. nu 9. lib. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Pœnitentia ſolennis propter ſcandalum, an omitti poſſit.*
2 *Inſtituens accuſationem iuſtam non ad conſeruationem boni publici, ſed odio & appetitu vindictæ, peccat mortaliter.*
3 *Occidens plus punitur, quam membrum abſcindens.*
4 *Occidere aliud eſt, & aliud mutilare.*
5 *Accuſare an liceat occiſorem, quem de delicto pœnituit, maxime ſi accuſator hoc facit, ne hæreditate defuncti priuetur, quia non vindicauit mortem ipſius.*
6 *Accuſationem propter crìminoſam in qua tamen accuſator obtinuit verum, ſicut imponitur pœna in foro pœnitentiæ, ita imponatur pœna in foro contentioſo.*
7 *Membrum debilitatum aliud eſt, & aliud mutilatum.*
8 *Debilitatus dicitur is, cui membrum abſcinditur.*

CAP. VIII.

Accuſaſti. Inſtituẽs accuſationẽ calũniosã vl malo zelo peccat, & imponit ſibi pnĩa, de qua hic ĩ tex. ſi re° ex accuſatione ẽ punit°. h. d. ſa ibi, ſinaũt. No. primo ibi, niſi ꝑ pace, &c. ſm 1 vnã exceptionẽ, q̃ hic ponit Vin. † ꝙ ꝑ vitãdũ ſcãdalũ ꝑt omitti pnĩa ſolennis, vel alterari, q̃ dz ĩponi ꝑ delicto. & ſic eſt argumẽtũ, immo quaſi caſus, ꝙ iuſta cã moderandi pęnã ex arbitrio. l. qd ergo. §. pęna grauior. ff. de ijs q̃ no. infa. de quo in c. de cauſis. de offi. dele. & in c. j. j̃. de delic. puer. p̃t eſſe timor ſcandali, vel ipſius euitatio. Hoſt. tñ dixit no. in c. 2. j̃. de malefi. ꝙ ꝓnis poſitis in magna dignitate, q̃ multũ erubeſcerent in ſuſtinendo publicas pnĩas, poteſt indulgeri diſpenſatiue, vt pnĩa commutetur & alteret. facit ꝙ hr̃ in c. 2. j̃. de no. op. nunc. & in c. niſi cũ pridẽ. 2 §. pro ſcandalo. s̃. de renun. † Secundo no. ſecundum expoſitionem Inn. & in eo. ver. ꝙ ille, qui inſtituit accuſationem iuſtam, non ad conſeruationem boni publici, quod hic appellatur pax, ſed odio & appetitu vindictæ, peccat mortaliter, & eſt afficiendus magna pœnitentia, vt hic vides. facit optime text. 23. q. 4. c. ea vindicta, & ea. cauſa q. 5. c. cum miniſter. & plenius declarabi- 3 tur in glo. Tertio no. & tene menti, ꝙ magis delinquit occidens hominem & plus debet puniri quam abſcindens membrũ hominis. vnde in cle. ſi furioſus. de homi. occidere & mutilare mẽbrum ponuntur vt diuerſa & verum eſt. vnde dicit Bar. in l. 2. ff. de pub. iud. ꝙ abſciſſio membri non eſt pœna capitalis. ille tñ q percutiẽdo abſcindit membrum de iure debet decapitari, quia lege Cornelia punitur non ſolum occidens, ſed etiam qui doloſe deuenit ad actum proximum facti, vt l. is qui cum telo. ff. ad l. Cor. de ſica. & ita declarat Bald. in terminis in c. j. §. homicidiũ. 4 circa prin. de pa. iur. fir. in vſib. feu. † In pœna autem, quæ imponitur pro homicidio per ſtatutum, non eſſet ſic, quia cum aliud ſit occidere, & aliud ſit mutilare, & vnum ſit longe minus altero, ſtatutum quod non punit niſi actum perfectum, nullo modo comprehenderet iſtum, vt patet ex his, quæ no. Bart. in l. j. §. diuus. ff. de ſic. In gl. ſuper verbo, per tuam, ibi, calumnioſe. ſentit iſta gl. expreſſe, ꝙ ſi accuſatio inſtituta ſit vera, accuſans nullo modo puniatur in foro conſcientiæ. Sed hoc dictum videtur ꝺ tex. non impropriando literam in ver. niſi pro pace. vbi tex. vult ꝙ ſolum quando quis accuſat bono zelo. i. propter rem publicam, non debeat imponi pœnitentia. vnde vt exce. ſtet proprie, oportet intelligere principium literæ ẽt in vera accuſatione. & hanc expoſitionem approbat hic Inn. & communiter Doct. vt dicamus, ꝙ qui inſtituit veram accuſationem propter odium, & vindictam, non propter vtilitatem publicam puniatur in foro pœnitentiæ, vt hic dr̃, quia etiã ille qui facit actum licito animo vlciſcendi, peccat. 23. q. 4. c. ea vindicta. & ea. cauſa. q. 5. c. cũ 5 miniſter. † Sed quærit hic Vinc. vtrum liceat accuſare occiſorẽ, quem pœnituit de delicto, maxime ſi accuſator hoc facit, ne priuetur hæreditate defuncti, quia non vindicauit mortem ipſius, iuxta l. j. cum materia. C. de his, qui. vt indi. & vr̃ inclinare, ꝙ nõ liceat, quia non vr̃ eſſe in bono zelo, qui accuſat pœnitentem. 23. q. 5. c. j. 2. & 3. Io. An. hic, & communiter Doct. tenent op. qa licet aliquis ſit punitus in foro pœnitentiæ, non tamẽ ſequitur, ergo non poteſt puniri in foro contentioſo, ſecundum gl. in c. de his. s̃. eo. & ibi diximus. Sed ꝺ hoc facit, quod no. gl. 23. q. 5. in ſumma, quæ dicit per iura proxime allegata, ꝙ ſi aliquis eſt correctus de crimine, vel paratus corrigi, non dz occidi vel debilitari in foro contentioſo. Sed poteſt dici, ꝙ vel illa glo. intelligitur de honeſtate & condecenti, non de neceſſitate, ſicut dr̃. 11. q. j. c. te quidem. & in c. magnæ. s̃. de voto. Vel dicamus ꝙ hoc non licet clericis, vt. ſ. eorum cã aliquis correctus debilitetur vel occidatur. nam ipſi ad pœnam ſanguinis non poſſunt accuſare, neque non correctum. Vel potes dicere, ꝙ illa glo. non procedat, ſi proprie intelligatur. q̃r etiam quærit hic Pet. de Anch. vt refe- 6 runt aliqui Mod. † vtrum ſicut propter accuſationem criminoſam, in qua tñ accuſator obtinuit, imponitur pœna in foro pœnitentiæ, ita imponatur pœna in foro contentioſo. & in effectu vr̃ inclinare, ꝙ ſic. Sed iſtud dictum nõ videtur poſſe ſtare de iure, quia ſicut abſolutoria lata pro reo tranſit in rem iudicatã in fauorem ipſius, non ſolum quo ad eundẽ accuſatorem, ſed quo ad oẽs, vt vidiſti plene declaratum in c. de his. s̃. eo. ita vr̃ ꝙ ſnĩa cõdemnatoria rei in cauſa criminali, per q̃ in effectu actor fuit abſolutus a pœna talionis, tranſeat in rem iudicatam in fauorẽ actoris, & ſic ꝙ amplius de calumnia eius nõ poſſit quæri. ergo non poterit puniri in foro contentioſo. Quid aũt ſit in iudice & teſte, quorum alter tulit ſnĩam iniquam, vt accuſatus occideretur, alter tulit falſum teſtimonium. Vide in iudice tex. in l. lex Iulia. §. fi. ff. ad l. Iul. rep. quem alleg. Bal. in l. j. C. ex del. defun. & in l. j. in prin. ff. ꝙ quiſq; iur. dic, ꝙ puniatur ea. pęna. de teſte ponit Bal. in c. j. §. homicidium, de pa. iur. fir. Et ad vtrũq; dictum vide tex. & quod ibi per Bar. in l. j. in prin. & in §. j. ff. ad l. Cor. de ſica. In gl. vltima in verbo debilitatus. Quidam Moder. reprehendũt 7 hic iſtã gl. & non bene iudicio meo, † quia licet aliud ſit mem- a brum [a] debilitatum & aliud mutilatum, ideſt detruncatum, vt plene declarat Bar. in l. j. ff. de pub. iu. & Docto. in c. j. qui cle. vel vo. & in c. cum illorum. j̃. de ſen. excom. vbi plene ponit d. Abb. 8 Iſta tamen locutio eſt propria & vera, ꝙ † ille cui abſcinditr mẽbrũ dicatur debilitatus non dico in mẽbro ſed in toto hoĩe vt in l. ſi fugitiui. C. de ſer. fugi. Et iſto mõ loquitur gl. nr̃a & optime.

A D D I T I O.

a Membrum debilitatum. Adde quomodo cognoſcatur, per Bar. in l. 1. §. is. ff. ne quid in flu. publ. uide etiam per eundem Bar. nonnulla in l. non ſunt liberi. ff. de ſtatu homi.

VIN. GOD. Adde, ꝙ mẽbrum nullum abſcindi nõ dẽt niſi ſola manus. Placent. in trac. de accu. ti. 7. nu. 29. ꝙ habetur in lib. 3. tract. fol. 129.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex ſine accuſatore, an & quando procedere poſſit.*
2 *Notorium quid requirat.*

CAP.

CAP. IX.

VIdentia. Super notorio iudex procedit sine accusatore. Non recipit diuisionem, quia breuis est.† No. ex regula huius canonis, ꝙ super notorio iudex potest ex officio supplere, sicut dicitur in c.ad nostram.el 3.s̃.de iureiur. quod quidam Doct.Mod.hic intelligũt de notorio facti permanentis, quia illud dicitur proprie euidens, sicut dicit gl.in c.2.de ver. sig. lib.6. Vel de notorio facti transeuntis, quod tamen non transiuit momento, sed habuit permanentiam aliquo tempore. nam notorium facti transeuntis incontinenti, cum sit probandum coram
a iudice, requirit ordinem iudiciarium, secundum eos. Tu vide[a] de materia, quod plene scribit do.Anto.in c.cum dilectus. s̃.de consue.& in c.bonæ.de postula.præla.& quod tradit glo.& Docto.in c.ad nostram.s̃.de iureiur.& quia gl.tua dicit hic, vt j̃. vi-
2 debis, ꝙ † in notorio nihil requiritur nisi sentẽtia. Addit hic Io. And.in nouella, supple & citatio, de quo quia est solennis articulus, dic vt plene tradunt Moder.in c.ad nostram, præall. & in c.olim cum.s̃.de re iu.& in c.vestra.de coha.cle. & per Bal.in l. cum fratrem.C.de his quibus vt indig.

ADDITIO.

a Vide de materia Alexan.in l.absentem.in apost.ad Bart.ff.de pę.& Bal.in l.presbyteri.C.de epis.& cle.Innoc.in c.ex insinuatione.de appel.& do.Ant.in c. olim.infra de uerb.oblig.

VIN. GOD. Notorium dicitur, quicquid in iudicio probatum est, Thom. Gram.decis.36.nu.37.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex officio suo, an accusatorem repellere possit, si sibi constaret de inhabilitate.*
2 *Testis semel testificatus contra aliquem in causa criminali, si idem testificari vellet in diuersa instantia, an repelli debeat.*
3 *Testificatus contra aliquem in causa criminali ex necessitate, & mandato iudicis, vtrum in alia causa, tanquam inimicus repellendus sit.& nu.seq.*
5 *Iudex qui tulit sententiam contra partem in vna causa, quando recusari possit vt suspectus in alia.*
6 *Necessitas faciendi aliquem actum, excusat aliquem, vt non videatur calumniari.*
7 *Testis de necessitate testificans in causa criminali, an repellatur tanquam inimicus iudicando qui ex necessit facit officium suum.& nu.9.*
8 *Inimicitiam ad contrahendam necessitas attenditur, vt quis non videatur offendere.*
10 *Frater & consanguineus offensi, non solum præsumitur esse inimicus offendentis, sed frater offendentis præsumitur inimicus offensi.*
11 *Inimicitiæ exceptio accusatorem, etiam in criminibus exceptis, an repellat.*
12 *Offensio vni de cognatione facta, an videatur omnibus vsque ad certum gradum facta.*
13 *Pœna an committatur, si promitto te non offendere sub pœna, & offendo fratrem tuum.*
14 *Vxori illata iniuria, quomodo marito etiam illata videatur.*
15 *Laicus, an admittatur ad accusandum de simonia commissa in beneficio, sicut in ordine.*
16 *Laicus clericum criminaliter, vtrum possit accusare super crimine notorio, nõ excepto.& nu.20.*
17 *Declinatoriæ exceptiones, an & quando accusatorem repellant, reo de crimine confesso.& nu.seq.*
19 *Confessione facta, an procedatur super notorio, in quo iuris ordo non requiritur.*
21 *Criminosi & infames, vbi in criminibus exceptis ad testimonium admittũtur, non faciunt fidem nisi aliquę coniecturę legitime concurrant.*
22 *Laici alias infames & inhabiles, sicut in criminibus exceptis, possunt testificari contra clericos diffamatos, ita possunt testificari super his, quę non discernunt immediate crimen sed sunt preambula ad crimen.*
23 *Testes infames, si statuto cauetur, quòd super adulterio produci possint, an produci possint ad matrimonium probandum, sine quo adulterium esse non potest.*
24 *Fideiussor, si promittat rem pupilli saluam facere pro tutore, qui nihil gerat, an committatur stipulatio.*
25 *Probandi facultatem per iuramentum, si statutum confert, vel potentia appellandi tollatur, intelligitur in omnibus pertinentibus ad illam causam.*
26 *Dispositio exorbitans contra regulas iuris ad antecedens, & preambulum tollendum extenditur, per quod illa posset impediri.*
27 *Simonia commissa in beneficio, an sit crimen exceptum.*
28 *Accusatio criminalis pro priuato crimine ad pœnam tendit corporalem, an solus prosequens suam vel suorum iniuriam, admittatur ad accusandum.*
29 *Clericus, an in subsidium per honestas mulieres purgari possit.*
30 *Laici in causa criminali, pro clericis admittuntur.*
31 *Testis debet deponere pro vtraque parte.*
32 *Clerici & laici innocentiam suam per testes domesticos, an purgare possint.*
33 *Testes domestici, an meliores sint, quam alij in criminibus, quę in domo committuntur.*

CAP. X.

CVm P.Manconella. Laici, vel inimici repellũtur ab accusatione clericorum. secunda est ibi, cumque. tertia est ibi, sed vtrique. Nota primo ibi, quia
1 laicus erat, &c. † ꝙ iudex potest repellere accusatorem inhabilẽ ex officio suo, cum sibi notorie constat de inhabilitate, de quo plene diximus in c.j. s̃.eo. Vtrum autẽ simpliciter ex officio suo posset repellere testem inhabilem. dicemus plene in c.inquisitionis, ver.aut etiam. infra eo. vbi est casus no. Secundo no.ibi, quia in testimonium illius, esse sin.& tene menti, iuncta gl. posi
2 ta super illo verbo, ‖ quod testis a repellitur, qui semel testificatus est contra aliquem in causa criminali, non solum si sit testificatus in alia causa, sed etiam si sit testificatus in eadem, in diuersa instantia. quod multum limitat gl.4.q.3.§.item in criminali. præsumitur enim ex testificatu in causa criminali inimicus, & ideo repellitur ab accu. vt hic, & in c.meminimus. j̃. eo. & a te-
3 stificatu, vt l. produci.ff. de testi.† Sed reuocatur in dubiũ istud no. vtrum indistincte procedat, quia si aliquis est testificatus cõtra aliquem in causa criminali, & hoc fecit ex necessitate & mãdato iudicis, iuxta no.in c.dilectorũ. s̃. de testi.& in l.si quando. C.de testi. videt, ex quo testificatus est ex necessitate, ꝙ nõ sit repellendus postea in alia causa tanquam inimicus, quia necessitas faciendi aliquid excusat ab offensa, vt l.post lega. §. aduocatus. ff.de his, qui. vt indi.& l.qui cum maior.§.si patris & §.fi. ff. de bo.li. propter quod d.Pe.de Anch. hic, & do.Abb. Mod.post eum, in teste concludunt esse distinguendum, quod aut sponte testificatur. s. nõ coactus a iudice: & tunc procedat iste tex. quẽ d.Abb.reputat sing.ꝙ testis in vna causa criminali, in alia repellatur tanquam inimicus capitalis ab accusando & a testificãdo. & sic intelligatur.l.produci.ff.de testi.Si vero coactus & ad mandatum iudicis testificatur, tunc non repellatur in alia causa tan
4 quam inimicus ratione. s̃. dicta. ipse tamen † posset repellere illum, contra quem testificatus est tanquam inimicum, si vellet eum accusare vel in eum testificari, quia licet testis offenderit eum ex necessitate, ipse tamen præsumitur prouocatus, quia ad causandum inimicitiam non attenditur, vtrum quis iuste fuerit offensus, vel non, vt plene scripsimus in c.repellantur. s̃. eod. Facit optime tex.23.q.5.c.non est crudelis.in fi. Et cum hac distinctione intelligit gl.4. q.3. §.item lege Iulia. quæ tenet secundum eum, ꝙ testis potest produci in alia causa contra illum, ꝫ quem fuit testificatus prius in iudicio criminali. Et illam sentẽtiam sequitur Gui.in Spec.in tit.de teste.§.j. ver. item ꝙ in alia. Hanc etiam distinctionem. s̃. positam sentiunt Host. & Io. An. & clarius ibi Moder.in c.fraternitatis in 2.gl.s̃.de testi.licet glo. ibi simpliciter teneat, ꝙ testis repellatur a testimonio, si semel testificatus est contra reum in causa criminali. quam gl. etiam videtur sequi Bar.allegans duo iura ista in dicta.l.post leg.§. his ver.ff.de his qui. vt indig. Sed pro distinctione do. Pet.& d.Abb. multum facit vna ratio, quam adducunt Moder.in illo.c. frater
5 nitatis. quia † si iudex qui tulit sententiam cõtra partem in vna causa, non potest recusari tanquam suspectus in alia, nisi pars recusans doceat se iniuste grauatã, vt l.j.& ibi per Bar. ff. apud eũ à quo quis appel.& plene per Io.An.& alios in c.ad hæc, & in c. proposuit. s̃. de ap. ergo eadem ratione & fortiori non repelletur testis, quia facilius repellitur iudex quam testis, secundũ gl. in c.cum R. s̃.de offi. dele. Sed in contrarium valde faciunt, primo ista iura hic, & in c.meminimus. quæ non distinguũt, vtrũ testis fuerit coactus vel nõ. similiter in d.l.produci, & multo fortius ratio, quia si reus ex testificatu quantumcunque necessario videtur prouocari & effici inimicus testificantis, ex hoc solo ꝙ testificans sciat se illum offendisse capitaliter, & per consequẽs ꝙ ille est suus inimicus, præsumitur & ipse prouocari contra ipsum, quia inimicum suũ capitalem nemo præsumitur eligere. Vnde adhuc remanet ratio, propter quam iste testis repellat. & ideo forte de iuris subtilitate ista opi. esset verior. Pro cuius intellectu aduerte, quia si constat accusantem accusare bono zelo.i.pro pace publica, non potest dici ꝙ iste quia sponte accusauit, dicatur fecisse propter odium, & sic præsumatur inimicus accusati, ex quo causa motiua fuit bonum publicum, & tamen iste semper repellitur tanquam inimicus, vt in tex. nostro & in c.cum oporteat, j̃.eo.& in §.si vero odiosus. in Auth.de testi. vñ ergo potest nasci ista inimicitia, nisi ex eo quod dixi, quia quamuis accusator accusans ex bono publico, per hoc non possit censeri

ADDITIO.

a Testis repellitur. Faciunt, quæ tradit Bal.in c.si vasallus in primo.tit. si de feudo fuerit contro.& in c.1.§.similiter, in titu.qui.mo.feu.ami.post Bar.in l.si stipulatus. §. Grisogonus.ff.de uerbo. oblig. uide etiam Io. in mercu.in regula frustra, faciunt etiam quæ no. s̃.eo.in c.repellantur.

VIN. GOD. Adde ꝙ testes qui reprobantur per repulsam criminosi si ex diuersis delictis, si non apparent ex eis condemnati non repelluntur & hoc de iure ciuili & non canonico & sic seruatur in terris Imperii non in terris ecclesiæ. Thom.Gram.decis.34.num 29.

ſeri inimicus, præſumitur tamen prouocari contra illum, quem ex accuſatione debet credere ſibi eſſe inimicum capitalem. & ꝑ
6 hoc reſpondetur ad iura primo inducta, quia fateor † ꝙ neceſſitas faciendi aliquem actum, excuſat aliquem, vt non videat̃ calumniari, vel iniuſte offendere, ſed non inducit, vt per hoc offendens capitaliter non cenſeatur capitalis inimicus ratione. s̃. dicta, & ad tex. in c. ad hęc, cum ſi. s̃. allegatis, poſſit reſpõderi ꝙ reſtringuntur, quando iudex iudicauit in cauſis ciuilibus, ex ꝗbus non oritur inimicitia, ſicut ex cauſis criminalibus. Sed quia iſta eſt magna reſtrictio ad illa iura ſimpliciter loquẽtia, ſequamur opi. communem & diſtinctionem. s̃. poſitam. Aduerte tamen,
7 quia d. Pe. hic cum s̃. dixerit, ꝙ † teſtis qui ex neceſſitate teſtificatur in cauſa criminali non repellitur poſtea tanquam inimicus iudicando, qui ſimiliter ex neceſſitate facit officium ſuum, vt l. munerum. §. iudicandi. ff. de mu. & ho. dicit totum oppo. videlicet ꝙ ſi fert ſententiam in cauſa criminali efficitur inimicus of-
8 fenſi & conſanguineorum ſuorũ. mouetur, † quia ad cauſandã inimicitiam non attenditur, vtrum offendens iuſtè vel iniuſtè offendatur. allegat. l. j. ff. de ijs qui. vt indig. quidam Mod. adducunt pro iſta. l. poſt legatum. §. ſunt qui putant. ff. eo. tit. Tu dic idem in iudice quod in teſte per s̃. dicta, maxime per no. in c. ad hæc, & in c. propoſuit. licet enim ad contrahendam inimicitiã non attendatur iuſtitia vel iniuſtitia cauſæ offendendi, attenditur tñ neceſſitas, vt quis non videatur offendere, vt expreſſe ꝑbat tex. in d. §. aduocatus, & in l. qui cum maior. s̃. alleg. Nõ ob. tex. in § ſunt qui putant, vbi dicitur ꝙ iudex qui tulit ſententiam contra teſtamentum, non poteſt conſequi legatum ex eo, quia ſicut recte & clare declarat ibi Bar. ſin §. p̃cedenti, licet iudex cogatur iudicare, non tamen cogitur ſic iudica. vnde iudicando inique contra teſtamentum videtur voluntarie deliquiſſe, & priuatur legato, quod ei aufertur, non quia iudicet, ſed quia male
9 iudicet. † Ad propoſitum ergo noſtrum aut vis excludere iudicẽ quia iudicauit, & non potes, quia iſte eſt actus neceſſarius: aut vis excludere ꝗa male & inique iudicauit, & ꝓpter hoc præſumtur inimicus, & potes, vt in d. c. ad hæc, & c. propoſuit, ſecundũ
10 communem intellectum. Tertio no. ꝙ † non ſolum frater, & conſanguineus offenſi præſumitur eſſe inimicus offendentis, vt l. lex Cornelia. §. j. & ibi per Bart. ff. de iniur. & per eundem in l. qui teſtamento. §. j. ff. de teſt. ſed etiam frater & conſanguineus
a [a] offendentis præſumitur eſſe inimicus offenſi. Et vſque ad quẽ gradum conſanguinitatis tranſeat offenſio vel inimicitia, vide tex. cũ gl. & quod ibi no. Bar. in l. 3. §. ſi inimicus. ff. de ſuſ. tu. Et vide ꝙ ſolenniter tradit Ioan. An. in c. poſtremo. s̃. de ap. & Bar. in d. l. lex Cornelia, & quod ipſe not. pulchre in l. ſi ſtipulatus. §.
11 Griſogonus. ff. de verb. obli. † Quarto & vltimo no. ſingulariter, ſecundum Moder. ꝙ exceptio inimicitiæ repellit accuſatorem, etiã in criminibus exceptis, quamuis reus ſit infamatus de crimine. ad idem optimus tex in c. per tuas, in ver. nos vero. j̃. de ſy. qui tex. idem dicit eſſe in teſtibus, quod hic determinatur de ac
12 cuſatore. Et quia. s̃. diximus in 3. no. ꝙ † offenſio facta vni de cognatione, videtur illata omnibus vſque ad certꝙ gradũ, eſt ſciẽdum ꝙ in hoc eſt differentia inter perſonas & perſonas quæ offendũtur, nam ſi offenditur perſona de cognatione, quæ vel ꝑ qua non competat mihi actio iniuriarum, exemplum ſi offenditur frater in materia ſtricti iuris, & in qua verba ſunt ſumen-
13 da proprie, offenſio facta illi non videtur facta mihi. vnde ſi †, ꝑmitto te non offendere ſub pœna, & offendo fratrem tuum, nõ committitur pœna, ſecundum Dy. & Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Griſogonus. s̃. alleg. & Bald. in c. j. §. ſimiliter, in vlti. col. qui. mo. feu. am. Et hanc concluſionem approbat Io. And. in mer. ſua in regula, fruſtra. de reg. iur. Si vero offenditur perſona, pro qua cõperet mihi actio iniuriarum, puta vxor, filius vel ſeruus. tũc Bar. ſentit & Bal. in locis allegatis, ꝙ committatur ſtipulatio pœnalis perinde, ac ſi ego eſſem offenſus. Quod dictum poteſt intelligi eſſe verum, quando quis promitteret non offendere aliquẽ ſimpliciter, vel quando ſtatutum & diſpoſitio ſtricti iuris loqueretur de offenſa facta alicui ſimpliciter: ſecus ſi loquereꝫ de offenſa perſonali vel perſonaliter facta, quia iſta verba de ſui proprietate videntur importare, ꝙ offenſio fiat immediate in perſonam, vt probatur in ſi. in c. j. de iudi. lib. 6. Facit optime, quod ponit Inno. & Moder. in c. nuper. j̃. de ſen. excom. & Bart. in l. licitatio. §. quod illicite. ff. de pub. & ita ſing. determinat Ioan. An. in illa ſua Mercu. in ſecundo membro. vbi dicit ꝙ promittens nõ offendere aliquem perſonaliter vel realiter, non incidit in pœnam ſi offendit vxorem illius, quem promiſit non offendere. &
b tamen pro iniuria illata vxori [b] competit actio marito, vt in l. j.
14 in fi. & l. ſe. ff. de iniur. & ratio ſecundum eum, † quia iniuria illata vxori, videtur illata marito, non vere, ſed ficte. ſtipulatio autẽ debet intelligi in caſu vero, quia eſt ſtricti iuris. In gl. poſita ſup verbo, laicus. ibi, reſpondeo quia erant inimici. Iſta ſo. gloſ. repræhenditur communiter ab omnibus, quia ſummus Pontifex hic repellit accuſatorem, non quia inimicus, ſed quia laicus. Vnde Vin. ſoluit alio modo & melius, ꝙ hic tempore accuſatio nis correctæ clericus nondum erat infamatus, ſed infamia fuit ſecuta ex accuſatione, ſicut dicitur in gl. in c. at ſi clerici. in prin. s̃. de iudi. Vel potes dicere, & tertio, & eſt noua ſo. ꝙ tex. iſte lo
15 quitur † de ſimonia commiſſa in beneficio, in quo cum ſit minor quam ſimonia commiſſa in ordine, vt plene videbis in c. tã ta. & in c. per tuas. j̃. de ſimo. non admittitur laicus ad accuſandum, ſicut cum ſimonia fuit commiſſa in ordine. Vnde in iſto caſu dico, ꝙ non eſt crimen exceptum, quod probo, quia in c. veniens. s̃. de teſti. ſimpliciter dicitur, ꝙ in tali ſimonia non admittitur in teſtem ſocius criminis, & tamen in criminibus exceptis ſocius criminis admittitur, vt in c. in fidei, de hære. lib. 6. & ꝑ gl. in c. j. s̃. de confeſ. & 15. q. 3. c. nemini, & in l. fi. C. de acc. Et quia
c hic traditur diffuſe per Moder. an laicus [c] poſſit accuſare clericũ criminaliter & in ipſum teſtificari, quærendum eſt ſuper iſto ar
16 ticulo de duabus q. † Prima, vtrum laicus poſſit accuſare clericum criminaliter ſuper crimine notorio non excepto. Secũda vtrum ſicut in criminibus exceptis laici alias infames & inhabiles poſſunt teſtificari contra clericos diffamatos, vt dicit gloſ. ita poſſint teſtificari ſuper his, quæ non diſcernunt immediate crimen, ſed ſunt præambula & pertinentia aliquo mõ ad cauſam criminis. Super prima q. ſenſit gl. & do. Anto. clarius in c. ex parte Adę. s̃. de teſti. vbi iſte articulus tangitur, ꝙ laicus admittatur ad accuſandum. & eſt ratio ſecundum eum, quia laici remouẽtur ab accuſatione clericorum, ſquia præſumuntur ꝙ moueantur malo zelo, tanquam clericis infeſti. 2. q. 7. c. laicos. & in c. clericis. de immu. ecc. lib. 6. Sed iſta ratio ceſſat in crimine notorio, quia ex quo crimen eſt notorium inimicitia non videtur poſſe aliquid nocere clerico. ergo videtur admittendus, ſicut dicimus ꝙ quando iudex procedit ſuper notorio, non poteſt recuſari tã quam ſuſpectus, quando pœna eſt determinata a iure, vt eſt caſus, & ibi per Moder. in c. propoſuit, in fi. s̃. de ap. & no. gl. in c. j. de offi. delega. lib. 6. & Archi. 3. q. 5. c. quia ſuſpecti. & Bart. in ſi. q. in l. ſi quis forte. §. j. ff. de pec. Sed huic rationi, ſequendo ſententiam Moder. ſqui tenent contrarium in c. ex parte, præalle. ego ibi reſpondi, ꝙ licet videatur ceſſare ratio mali zeli, non tamen ceſſat alia ratio aſſignata in d. c. laicos. & c. ſe. 2. q. 7. ratio. ſ. reuerentiæ, quia non debent laici illos accuſare, quorum vitam altiorem nolunt imitari, quæ ratio reuerentiæ adhuc videtur durare. Nunc vero conſiderans diligentius proſpexi ꝙ hic poterãt conſiderari duo caſus. nam aliquando laicus accuſat clericum, & prius quam repellatur, vel a iudice, vel a parte, reus fateꝫ crimen, & tunc quæritur vtrum laicus poſſit poſt confeſſionem repelli. Aliquando laicus accuſat de crimine notorio aliter quã per confeſſionem. Primo caſu dixit Bal. & eſt dictum ſingulare, & nouum in iſta materia, in l. criminis, in vlti. col. C. qui accuſ.
17 non poſ. ꝙ † exceptiones declinatoriæ non repellunt accuſatorem, poſtquam reus eſt confeſſus de crimne, niſi ſit exceptio in competẽtiæ iudicis, quia illa ſemper poteſt allegari. vnde infert ibi, ꝙ ſi ex forma ſtatuti reſeruant̃ exceptiones declinatorię poſt litem conteſtatam & reus confitetur crimen, non poſſunt allegari, ne per verſutias & ſubtilitates partis excludatur punitio criminalis. allegat tex. in l. ita pudor. C. de adult. & in l. quamuis in dubitati. C. eod. Sed illa iura non probant iſtam concluſionem, quia ego fateor ꝙ vt facilius puniantur crimina, lex poteſt tollere quaſdam exceptiones declinatorias. ſed hoc nõ poteſt iudex, qui non habet poteſtatem tollendi legem, vt l. j. §. j. ff. ad Turp. Et ita reſpondetur ad l. ita pudor. Non ob. tex. in l. quamuis. ꝗa ſecundum verum intellectum ibi exceptio declinatoria nõ debebat admitti, quia lis erat conteſtata. vnde ſi poſt litem cõteſtatam potuiſſet admitti, ita potuiſſet proponi liquidato negocio, ſicut ante. Et de intellectu illius. l. videbis plene in c. veniens. j̃. e.
18 Facit tamen melius prima facie, quam lex ita pudor. † Vnde tu potes dicere & melius, ꝙ exceptio declinatoria, quę repelleret accuſatorem, poteſt quidem opponi poſt confeſſionem, quando eſſe talis naturæ ꝙ redderet officium vel iudicium retro nullum, vel eſſet reſeruata a ſtatuto, vt in caſu Bal. iuxta. l. licet. ff. de iudi. & in c. in noſtra. s̃. de procu. ſed tamen iudex ex officio ſuo,

quia

ADDITIONES.

a Conſanguineus offendentis. Adde Ang. in conſi. 248. inci. in ſplendidiſſima ciuitate Flor. & idem etiam tenet dom. Alexand. in conſi. 23. col. 5. ver. non ob. in 2. vol. & vide ſupra, eo. in c. repellantur.

b VIN. GOD. Nota quod uir & uxor reputantur una & eadem caro & ſunt ſocij diuinæ & humanæ domus, Thom. Grammat. deciſ. 45. nume. 13. & deciſ. 73. nume. 2.

c An laicus. Vide de materia Fel. in c. de cætero, de teſti. faciunt quæ tradit Abb. in c. quod Dei timore. de ſta. mo. & in c. ex parte, de teſti. & Anto. Corſ. in ſuis ſingu. in uer. accuſatio.

VIN. GOD. Nota quod laicus clericum nominans in iudicio aduocat eo caſu iudicium coram iudice eccleſiaſtico. Thom. Grammat. deciſ. 21. nume. 3. & ſcias quod laicorum ſtatutum etiam in fauorem eccleſiæ non valet quia canoniſtę non concedant ut laici poſſint mittere falcem in meſſem alienam. Thom. Gram. deciſ. 31. num. 8.

quia crimen est notorium per confessionem, non obstante inhabilitate accusatoris, poterit reum condemnare, vt tradit Bar. no. in l. confessus. ff. de custo. reo. & Inno. in c. qualiter. el. 2. ĩ. eo. & ibi dicemus plenius de articulo. Vbi autem exceptio declinatoria nõ solum repelleret accusatorem, sed extingueret crimẽ: verbi gratia, exceptio præscriptionis, adhuc esset magis dubium dictum Bal. ꝙ si esset reseruata statuto non posset opponi, vbi si esset talis, ꝙ ex forma iuris redderetur iudiciũ retro nullum: qa licet appareat de crimine commisso per confessionem, punitio tamen eius est elisa præscriptione temporis, vt l. j. §. accusationẽ. & ibi per Bar. ff. ad Turpil. vnde non videtur ista defensio posse auferri reo. Et vide super isto art. quod ponit Dom. meus in l. j. §. occisorum. ff. ad Sil. qui allegat Bal. in reportatis suis, siue collectis, in l. genero. ff. de his, qui no. infa. qui tenuit in effectu, ꝙ licet constet de crimine per confessionem, nihilominus non potest accusatus vel inquisitus puniri, si reus potest ostendere præscriptum esse contra cognitionem criminis, quia paria sunt satisfactum esse de crimine, & pœnam solutam & præscriptum esse cognitioni criminis, vt est casus no. secundum eum, in l. sed. si vnius. §. sed si ante. ff. de iniur. Sed Dom. meus dicit hoc dictũ non procedere per ea, quæ tradit idem Bald. in l. properandum. in fin. princ. C. de iudi vbi dixit sing. ꝙ si finita est instantia, vel deserta, potest tamen ferri sententia, si reus confitetur debitum
19 vel delictum, † quia post confessionem proceditur super notorio, in quo non requiritur ordo iuris, vt in c. ad nostram. ĩ. de iureiur. & in c. euidentia. s̃. eo. Sed ista doctrina est multum diuersa a casu nostro, quia per peremptionem instantiæ non permittitur ius accusandi. vnde non est mirum, si stante crimine puni bili reus potest puniri fatendo delictum, sed per præscriptionẽ contra cognitionem criminis tollitur in effectu ipsa punitio delicti, vt in §. accusationem. præal. Vnde auferre istam defensionem reo est æqualis præiudicij, sicut si auferes excepti onem ꝑemptoriam. Vnde Bar. dicit in l. Titia. de accu. ꝙ interlocutoria, quæ fertur super ista exceptione declinatoria, non potest procedi in accusatione, quia præscriptum, vel quia offensus poterat impune offendi, habet vim diffinitiuæ. Quinimmo dixit Bal. in l. si eum, in prin. ff. si quis cauti. & in l. nõ dubium. in fi. C. de leg. ꝙ si constat ex actis, ꝙ sit præscriptum contra cognitionem maleficij, iudicium est nullum ipso iure, & sententia, in quo tamen Bar. sibi contradixit in l. absentẽ. in vltima quæstione. ff. de pẽn. Et de veritate huius puncti non determino pro nunc, sed concludo in effectu, in q. nostra, ꝙ non obstante confessione, exceptio quæ impediret totaliter cognitionem criminis, licet nõ redderet iudicium retro nullum, posset opponi quando exceptio declinatoria reseruaretur a statuto, sicut ponit Bald. Et attende, quia quando exceptio declinatoria esset talis naturæ ꝙ redderet iudicium retro nullum, etiam Bald. voluit in d. l. criminis, ꝙ possit opponi non obstante confessione. Tu dic per omnia, vt s̃. dixi. Circa secundum videtur esse casus singu. in l. j. C. de quæstio. ꝙ iste accusator laicus debeat admitti, vbi probatur ꝙ licet
a libertus [a] non admittatur in causa criminali ad testificandum contra patronum, admittitur tamen quando crimen est factum notorium per alias probationes. Cessant enim tunc præscriptionis inuidia. i. odium, propter quod inducitur exceptio. ex quo liquet, patronum esse criminosum. communiter tamen gl. & Docto. ibi intelligunt, ꝙ quamuis reus possit condemnari per alias probationes legitime factas, probationes tamen liberti non valeant & non admittantur, & secundum hoc ibi esset casus propopi. Moder. quam credo esse veriorem. Nam licet delictum clerici sit notorium, donec tamen non est remotus ab ordine, debetur sibi reuerentia. 8. q. 4. c. nonne. & in c. cum non liceat, & ibi ꝑ
20 gl. s̃. de præscrip. † Circa secundum principalẽ articulum ꝑmittẽdum est pro euidentia, ꝙ quamuis laici in criminibus exceptis admittantur ad accusandum clericos cum distinctione posita in glo. ista. non tamen sic admittantur ad testificandum contra ipsos in omnibus exceptis, sed admittuntur in crimine hæresis, & læsæ maiestatis, etiam si agatur criminaliter de dictis criminibus, vt in c. in fidei, de hæreti. lib. 6. & tradunt Mod. in c. veniẽs. s̃. de testi. & bene facit tex. 79. distin. c. si quis papa. In crimine autem simoniæ dic & distingue, vt traditur per gl. & Docto. in c. ꝑ
21 tuas, & in c. licet, de si. Secundo præmittẽdum est, † ꝙ in illis casibus, in quibus crimino si & infames admittuntur ad testimoniũ in criminibus exceptis non creditur eis, nisi concurrant aliquæ coniecturæ legitimæ. casus est no. & ibi hoc dicit glo. in c. ꝑ tuas.
22 ĩ. de si. † In socio autem criminis, vt credatur sibi in istis criminibus exceptis vltra adminicula & coniecturas requiritur ꝙ iudex ex numero testium vel ex qualitate deponentiũ vel ex ꝑsona eorum, contra quos deponitur, verisimile sit eos non mentiri. casus est singu. in c. in fidei. §. fin. de hæret. lib. 6. His breuiter præmissis venio nunc ad q. in qua Bar. in l. in quæstionibus. ff. ad l. Iul. maie. dixit, ꝙ non admittuntur testes inhabiles in criminibus exceptis nisi ad probandum crimẽ immediate, intellige vel coniecturas, per quas probatur crimen, sed ad alia præambula connexa, vel dependentia non admittuntur. allegat gl. in ca. per tuas, ĩ. de si. vnde infert Bal. referens ista dicta in auth. si dicatur,
23 in vlti. col. C. de testi. † ꝙ si statuto cauetur, ꝙ sup adulterio possint produci testes infames, illi testes non poterunt produci ad probãdum matrimonium cõtractum inter vi. & vxo. sine quo non potest esse adulterium. Sed ista conclusio in crimine læsæ
b maiestatis, [b] & alijs criminibus exceptis, in quibus procedit ad instar criminis læsæ maiestatis, vt in c. sane. 15. q. 3 & c. vergentis, in fi. ĩ. de hæreti. non videtur procedere, quia cum tex. in l. in quæstionibus. ff. ad l. Iul. maie. dicat ꝙ in causa huius criminis vel in hoc crimine, admittuntur famosi, &c. per ista verba videtur comprehendi, quicquid ad crimẽ læsæ maiestatis pertinet, vt l. cum hi, in prin. ff. de transac. & l. cuicunque. §. non tamẽ, & ver. sequen. ff. de instit. act. Nec dicas, ꝙ illa iura loquunt in materia fauorabili vel indifferenti, quia idem est in materia stricti iuris, in qua casus fictus non comprehenditur sub ver. casus est no. & ibi per Bal. in l. Lucius. §. Paulus respon. ff. de admi. tuto. iuncta l. 3. §. illud. ff. rem pup. sal. fore quæ sunt duæ. ll. singu. in
24 ista materia. dicitur enim in §. illud. ꝙ † si fideiussor promittit rẽ pupilli saluam fore pro tutore, & tutor nihil gerat, stipulatio nõ ꝓmittitur, licet tutor possit ꝙueniri perinde, ac si gessisset, qa stipulatio stricti iuris, quæ loquitur de tutore administrante, non verificatur in casu ficto. i. in eo, qui habetur pro administrante. & tamen fideiussor, qui taliter per stipulationem promisit, non solum teneretur pro his, quæ principaliter pertinent ad administrationem, sed etiam pro dependentibus & connexis, vt dicit tex. no. in d. §. Paulus respondet. ita ergo videtur dicẽdum in ꝓposito. Facit optime tex. in l. si quis officij, in prin. ff. de ri. nup. Pro ista conclusione videtur esse decisio Bar. in l. solent. in fi. de ali. & ciba. leg. quam refert & sequitur Bal. in l. j. C. de re. credi. &
25 iureiur. vbi volunt in effectu, ꝙ † si statutum confert facultatem probandi per iuramẽtum, vel tollit potentiam appellandi in aliqua causa, intelligatur istud statutum in omnibus pertinentib⁹ ad illam causam consequenter vel antecedenter. secus si statutũ dicat, ꝙ quantitas dãni illati possit probari per iuramentum, qa tunc cætera non poterunt iuramento probari. Pro ista conclusione facit optime tex. in l. j. §. nepos. ff. si quis a pa. fuer. ma-
26 nu. † vbi probatur, ꝙ dispositio exorbitans contra regulas iuris extenditur ad antecedens & præambulum tollendum, ꝑ quod illa dispositio posset impediri. Et quamuis ista multum vrgeãt, saluando tamen dicta s̃. allegata possumus dicere ꝙ in terminis q. nostræ materia est exorbitans & odiosa simul, quia tendit ad punitionem rei in atrocissimo crimine. vnde minus debet extẽdi, quam si non esset ita odiosa, vt dicit gl. not. in simili, in clem. vt hi, qui. in verbo, eisdem, de ẽta. & quali. & bene facit tex. in c. statutum. de elec. li. 6. & in l. sed sciendum. ff. de paricid. Et alias consulendo seruaui hanc distinctionem in causa multum ardua. Et quia in prin. istius commenti declarando fi. gl. nostræ dixi ꝙ ad istum tex. poterat dari secunda so. videlicet ꝙ ideo laic⁹ hic fuerat repulsus, quia simonia erat commissa in beneficio, & non in ordine, consideraui hodie diligentius & inueni ꝙ glo. in
27 c. veniens. s̃. de testi. & communiter Docto. intelligunt, † ꝙ etiã simonia commissa in beneficio sit crimen exceptum, licet hoc non probetur expresse in aliquo canone ꝙ meminerim. quia tamen tex. in c. licet. & in c. per tuas, simpliciter dicunt ꝙ istud crimen comparatur crimini læsæ maiestatis, tutius est tenere communem opin. reiecta illa tertia sol. seq. solu. Vincen. Et pro illa communi videtur casus. 15. q. 3. sane. vbi dicitur ꝙ tam ille, qui recipit pecuniam pro ordine episcopali, quam ille qui recipit pecuniam pro eligẽdo aliquem in episcopum, potest puniri ad instar criminis læsæ maiestatis. Et sic patet, ꝙ etiam si simonia
c committatur aliter quam in ordine proceditur, vt in crimine [c] læsæ maiestatis. Sed ad illum tex. posset respõderi dupliciter, vel ꝙ electio est præambulum cõsecrationis: & ideo sic statutũ esset expresse in ea, vel ꝙ quãtum ad illum casum verba illius cõstitutionis, quæ est lex ciuilis, non reperiantur approbata a canone. ergo lex illa non erit seruanda, cum disponat super spiritualibus & mere ecclesiasticis criminibus. 86. distin. c. bene quidem. & plene in c. ecclesia sanctæ Mariæ. s̃. de consti. & in c. j. ĩ. de no. op. nun. Communis tamen opin. videtur tenenda per supradicta. Item adde ad dicta Moder. hic inquantum referunt dicta
28 gl. & Bar. in rubrica. ff. de popu. act. Ipsi dicunt † ꝙ qñ accusatio crimi-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ꝙ libertus patrono & parentibus ipsius alimenta præstare tenentur, Rui. consi. 144. num. 11. lib. 5. & ibidem num. 13. ꝙ libertorum filii licet ingenui, reuerentiam debent patronis parentum.

b Crimine læsæ maiestatis. Vide circa istam materiam per eundem. in consi. 29. in 11. colum. facit quod dixit Bal. in auth. si dicatur, in ult col C. de test.

VIN. GOD. Crimẽ læsæ maiestatis ꝙ incurrere dr̃ qui iurisdictioni ac potestati imperii suppositus ab eius obediẽtia se subtrahit & ꝑ ipsum se ꝑparat. Thom. Grã. decis. 6. nu. 4. & 5. & uide ibi. nu. 8. & num. 16.

c VIN. GOD. Nota ꝙ simoniacus de crimine simoniæ cõdẽnatus nõ appellat. Maran. in trac. de ord. iud. in 6. par. ver. appellatio, nu. 287.

criminalis pro crimine priuato tendit ad pœnam corporalem tunc solus ille qui prosequitur suam iniuriã vel suorum admittitur ad accusandum: ꝙ licet in libello accusatorio ista qualitas non exprimatur, valet tamen iudicium nec cẽsetur libellus ineptus esse, dummodo in processu probetur ꝙ accusator prosequitur iniuriam suam vel suorum. ita determinat sing. Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de accusationibus. §. huic formæ. In gl. posita sup verbo cum tribus. ibi ꝙ si habet bonos laicos, &c. Adde glo. in c. cũ in iuuẽtute. in fi. j. de pur. cano. & in c. in decima. 19. q. 2.
29 quæ dicunt † ꝙ in subsidium ꝙ etiam bonas mulieres purgari poterit. Et pro conclusione gl. bene facit tex. secundum Io. An. in c. omnibus. 2. q. 5. & in c. clerici. 81. distin. vbi est gl. sing. secun
30 dum d. Abb. hic, ꝙ † laici in causa criminali admittuntur ꝑ clericis. & præponderat eorum probatio negatiua fauore absolutionis probationi affirmatiuæ quæ fit ꝑ parẽ numerum testiũ. Et ad hoc adducit Bal. singulariter illam gl. in l. data opera. C. q ac. non pos. Sed de negatiua dic vt plene scripsi in c. cũ causam. §. de testi. & vt traditur in c. j. de arbi. lib. 6. De dicto autem do. Abb. hic potest esse dubium, quia gl. ibi non loquitur expresse, quando agebatur criminaliter, vnde potest intelligi cum agitur ciuiliter de crimine, quo casu laici admittũtur contra clericum pro clerico, vt in c. quoniam. & in c. tam literis. §. de testib. dictum tamen in se non videtur verum: quia, vt §. diximus in alio articulo, laicus non admittitur contra clericum, vel quia ꝓsumuntur moueri malo zelo. & ista ratio cessaret, quando clericus produceret eum. 4. q. 3. c. si quis testibus, & in l. si quis testibus, C. de testi. Sed alia ratio est propter reuerentiam, quæ debetur a laicis ipsis clericis, quia nõ debent illos arguere, quorũ vitam nolunt imitari. & attenta ista ratione videtur ꝙ laicus nõ possit produci a clerico in testem in causa criminali, ne si productus in iudicio pro clerico aliquid deponeret contra clericũ,
31 possit ei nocere, quia † testis debet deponere pro vtraque parte, vt in c. de testibus. in fi. §. de testi. & in auth. sed iudex. C. de epis. & cle. Casus est no. & ibi gl. in l. pridem. C. de quæsti. & clarius per gl. no. in l. nulla iuris. ff. de legi. Hoc etiam colligitur ex his, q̃ no. tradit Bar. in l. in legibus. ff. de testi. vbi omnino est videndũ Et super ista vltima glos. quærunt hic aliqui Moder. vel dicunt,
32 † ꝙ laici & clerici possunt purgare innocentiam suam. i. probare in iudicio se esse innocentes per testes domesticos qui alias sunt minus idonei. allegant Specu. hic dicentem in titu. de inq. §. j. ver. sed nunquid ea. allegat ibi Specu. tex. 2. quæstio. 7. c. cum pastoris. & in 2. q. j. c. de manifesta. Adducunt etiam no. per Bar. in l. j. §. si quis vltro. ff. de quæstioni. & tex. in l. si non defen-
33 datur. ff. de pœnis. † Tu autem aduerte, quia in criminibus, quę committuntur in domo, verum est ꝙ ad excusandũ crimen meliores sunt testes domestici quam alij. quinimmo præferuntur alijs. Casus est singu. secundum Bar. ibi in l. quotiens. C. de nau. lib. 21. & sufficiunt dicti testes non solum ad excusationem criminis, sed etiam ad condemnationem alterius, secundum Bar. to. in l. si quando, in fin. C. vnde vi. & in l. j. in fin. ff. fur. aduer. nau. &c. Sed in alijs criminibus, quæ æque bene præsumuntur posse sciri per extraneos, sicut per domesticos, non est intelligenda doctrina Specu. quia illi regulariter non sunt integri testes, vt l. etiam. C. de testi. & in c. literis. eo. titu. & ibi plene. & ꝙ ita debeat intelligi Specu. patet per iura, quæ allegat. quia dicta duo iura loquuntur de conuersatione & vita domestica episcopi vel prælati, & melius præsumitur sciri per domesticos & familiares. pro istis bene facit tex. 13. quæst. 3. cap. de prudentia. Et vide ad materiam quod no. Io. And. in titu. de teste. §. j. ver. item ꝙ est domesticus.

SVMMARIVM.

1 *Monachus, quamuis ex obedientia promittat Abbati fidelitatem, an tamen impediatur eum accusare. & nu. 4.*
2 *Promittens aliquem non offendere, intelligitur nisi iusta causa superueniat.*
3 *Promittens aliquem non offendere, an ipsum bannitum offendere possit.*
5 *Veniæ in concessione, an partis citatio requiratur.*
6 *Monachus accusans de licentia abbatis sui, alium quam abbatem proprium, vtrum a monasterio expensas habere debeat. & quid si clericus secularis prælatum suum. nu. 8.*
7 *Monachus sicut clericus secularis, quando pro alio aduocatus esse potest, salarium non percipit.*
9 *Dispositum in monacho, an habeat locum in clerico seculari.*
10 *Qui prius debeat admitti ad accusandum, an monachus, an secularis clericus.*
11 *Agens sine mandato si succumbat, vel cum generali, & non speciali, non repetit expensas.*
12 *Sumptus litis, qui non potest repetere nisi in vno casu, an si vincat, vel succumbat, possit pendente lite petere sibi expensas ministrari.*
13 *Abbas mittens monachum ad studium, an teneatur sibi expensas facere. & num. 26.*
14 *Monachus, si est in studio de licentia abbatis, & habeat prioriam manualem vnde viuere possit, vtrum tunc monasterium obliget, si monachus redditus inutiliter consumpsit.*
15 *Abbas monacho, etiam intra tempus probationis expensas debet, necessarias tamen, non commodas. nu. seq.*
17 *Abbas & eius successor, mittens monachum ad studium, an obligetur ad expensas.*
18 *Monachus, si in studio ægrotet, an pro medicinis conueniatur eius pater, an monasterium.*
19 *Ingrediens monasterium, an retineat ius successionis in bonis paternis.*
20 *Nepos filij emancipati, cui quærat.*
21 *Auus filios ex masculo, & non ex fœmina, an alere teneatur.*
22 *Naturæ, & patriæ potestatis vinculis, simul iunctis concurrentibus, an ius patris naturalis extinguatur.*
23 *Mulier dum seruit viro, a patre non petit expensas, & si dotem non dederit.*
24 *Legitima loco alimentorum succedit.*
25 *Alimentis mulieri relictis, dum steterit cum filijs, an religionem ingrediendo illa amittat.*
27 *Monachus alimenta sibi promissa, vel relicta, an exigere possit.*
28 *Iudex, an suis expensis mittat Notarium pro recipiendis testibus ad ipsos testes, si producens est notorie inops.*
29 *Vxor accusans matrimonium, an pendente accusatione expensas a viro petere possit.*

CAP. XI.

a EX parte tua. [a]Monachus non prohibetur ab accusatione Abbatis, sed ab accusatione aliorum, & debent sibi subministrari expensæ ad prosequendam accusationem. secun-
1 da est ibi, quibus siquidẽ. No. primo, † ꝙ quamuis monachus ex obedientiã promittat fidelitatem Abbati suo & reuerẽtiam, sicut dicitur in iuramento fidelitatis. 22. q. 5. c. de forma. & in c. ego enim. §. de iureiur. tamen per hoc non impeditur accusare suum prelatum, quia si accusat bono zelo, secundum eum, in hoc non dicitur facere contra ipsum, sed pro ipso ad eius emendationem. 22. q. 4. c. ipsa pietas. 5. q. 5. c. j. & 2. 45. distin. c. q emẽdat. Tu adde, ꝙ etiam si hoc non prodesset accusato, dum tamẽ prosit reipublicæ, satis est, vt non videatur compræhendi sub iu
2 ramento. † vnde qui promittit, aliquem offendere, intelligitur nisi iusta causa superueniat. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. ideo dicit Bar. in l. qui seruum. ff. de ver. obli. & in l. eleganter. §.
3 fi. ff. de pig. ac. † qui promittit, aliquem non offendere, potest illum offendere si postea sit bannitus. & hoc tenet Ioan. And. in mercuriali sua in regula, frustra. de reg. iur. & in addi. Specu. super rubrica, de homicidio. vbi est videndum. & ego multa dixi de hoc in c. intimauit. supra de testi. Secundo no. ibi, sunt nul-
b latenus [b] repellendi, &c. nam per illam dictionem vniuersalem
4 videtur probari, † ꝙ indistincte & simpliciter monachus est admittendus ad accusandum Abbatem & si videtur, ꝙ quantum ex hoc monacho non sit adhibenda aliqua causæ cognitio in admittendo ipsum ad accusandum. & per hoc videt confundi sing. doctrina Arch. quam ipse posuit. 2. q. 7. cum pastoris. & refert hic do. Abb. qui dixit, ꝙ monachus non ꝑt accusare abbatẽ, nisi prius petita venia & licentia. Nam iste tex. simpliciter videt velle, ꝙ præcise debeat admitti, & sic non vr seruari cognitio aliqua, ꝙ sit monachus. & hoc forte est verius de iure. quia si monachus in isto casu ꝓpararetur filio, tunc non posset aliquo mõ accusare abbatem, sicut filius non ꝑt accusare patrem, vel eꝯ, vt l. si magnum. cum l. seq. C. qui ac. non pos. vnde placet hic doct. Inn. qui dixit, ꝙ iudex dꝫ adhibere aliqualem causæ cognitionẽ priusq̃ admittatur ad accusandum. quæ tñ cognitio, ꝑm eum, fiet per iudicem parte non citata, sicut dꝫ fieri in omnib. aliis, qui volunt accusare priusq̃ admittantur ad accusationem. Sed
c de aliis accusatoribus, [c] ꝙ possit iudex inquirere ex officio parte non citata, non credo esse verum, quia iudex nõ repellit accusatorem ex officio, nisi qñ ꝓstat ex actis de ipsi⁹ inhabilitate, vt ꝺt glo. 2. q. 7. c. quæren. & c. si qui sunt, & dixi in c. j. §. eod. de monacho autem posset hoc esse verum, si deberet petere veniam priusquam

ADDITIONES.

a Ex parte tua. De materia istius text. uide latissime Archid. in c. accusatus. 3. q. 2. Vinc in c. fi. infra eo. Archi. in c. si quis ex his. 2. q. 7. Specu. in titu. de inquisi §. ult. pet totum. uide no. decisionem Rotæ in decisione 293. quæ incipit, Item quod monachus, & in decis. 323. in ordine nouissi no.
VIN. GOD. Adde, quando monachus factus episcopus episcopatui acquirat. Bero. q. 83. nu. 1. & in d. q. Multa de monacho tractantur. quando autem monachus agere possit pro iniuria sibi illata. Nic Boer. q. 121. nu. 10.

b Nullatenus. Adde quod uerbum nullatenus, est canon latę sententiæ, gl. est elegans in Auth. si qua mulier. C. ad Senatusc on. Vell. quam reputauit singu. do. Car. in c. super literis. de reser, & sequitur ibi And. Barb, & in repe. sua. c. testimonium. de test facit etiam gl. in cle. j. in uer. nullatenus. & quod ibi uoluit do. Ant. de But. de sequest. poss. & fru. & quod uolunt Mod. in c. quia frustra. in uer. nullatenus andiatur. de us. & facit tex. in c. constituimus. in uer. nullatenus. 3. q. 5. & uide etiam Ang. in l. si quæramus. ff. de testa & ibi etiam per Io. de Imo. adde Gemin. in c & Romana. §. cum ad præfatam in quarto no. in fi. de app. in 6. & in eo. c. 1. §. sententias.

c VIN. GOD. Adde in materia accusatoris, siue delatoris, dictum Domit. Imper. qui delatores non castigat, irritat. Polid. Vir. prouer. 238. Qualiter autem puniatur. Barb. in tract. de testib. nu. 28. habetur in lib. tract. fol. 147.

priuſquam accuſaret, vt dixit Archi. quia cõceſſio veniæ ſit cauſa cognita, vt l. ſed ſi hac. §. ait prætor. ff. de in ius voc. In hac tamen conceſſione non requiritur citatio partis, quia vbicunque aliquid debet fieri coram iudice priuſquam aliquis vocetur in ius, etiam intelligitur ꝙ poſſit fieri parte non citata, alias etiam illud non poſſet fieri, quia per citationem pars vocaretur in ius, vt l. quamuis. ff. de in ius voc. & ita decidit ſing. Io. And. in addi. Specu. in titu. de iureiur. ſuper rub. & Bal. in d. §. ait prætor. Facit optime, quod no. ponit Bart. in l. extat, in fi. ff. quod me. cauſa. Et iſto modo poteſt intelligi Inno. hic dum dicit, ꝙ iudex cognoſcit, vtrum monachus ſit admittendus parte nõ citata. Tertio no. regulariter, monachum non admitti ad accuſandum, qa qualiter intelligatur, dicetur in ſecunda gl. In gl. j. ibi, debet habere expenſas. concludit gl. hic in fi. ꝙ ex quo monachus procurat bona monaſterij accuſando prælatum ſuum, debet habere
6 expenſas monaſterij, & ſimiliter Abbas qui ſe defendit. † Sed ꝑ declaratione gl. videnda ſunt breuiter duo. Primo, quid ſi monachus accuſat de licentia Abbatis, alium quam Abbatem proprium, vtrum debeat habere expenſas a monaſterio. Secundo, quid ſi clericus ſecularis accuſat prælatum ſuum. Sup primo dixit gloſ. no. 2. q. 7. c. cum paſtoris. & refert hic, do. Anto. ꝙ nõ debet habere expenſas, quamuis poſſit accuſare de licentia Abbatis, vt ſuperius concluſit gl. Sed hoc dictum in addit. non placet do. Anto. quia ex quo accuſando procurat vtilitatem monaſterij, videtur eſſe eadem ratio, vt poſſit repetere expenſas, vt in ca. cum pro cauſa. s̃. de procu. & in c. vt præteritæ. s̃. de elec. optime facit quod tradit Arch. 63. diſt. c. ſi forte. & gl. & Ioan. And. in c. cupientes. §. ſi vero, de elec. lib. vi. Tu potes diſtinguere, & breuiter, ꝙ aut monachus accuſat principaliter pro vtilitate monaſterij, & immediate: & tunc debet habere expenſas, vt l. ſocium, qui in eo. §. fi. cum l. ſeq. ff. pro ſocio. Vnde dicit tex. not. in l. mulier in opus ſalinarum. ff. de capti. ꝙ expenſa, quæ ſit per prælatum ad vtilitatem reipu. debet reſundi per fiſcum, & ita refert Bal. in l. j. in prin. ff. de iuſt. & iu. Aut monachus accuſat, vel agit
7 non principaliter ad vtilitatem monaſterij, ſed pro homine valde amico monaſterij, vel pro miſerabilibus pſonis, pro quibus poteſt agere de licentia Abbatis, vt ſingu. declarat Ioan. And. in mer. ſua in regula, in argumentum, de reg. iur. & ponit Inno. de amico in c. cum I. & A. s̃. de re iud. & tunc poſſit procedere gl. in
8 ca. cum paſtoris. Et aduerte & tene menti † ꝙ eo caſu, quo monachus poteſt eſſe aduocatus pro alio, non poteſt percipere ſalarium, nec etiam clericus ſecularis. Caſus eſt ſingu. 15. queſt. 2. c. vnico. & no. Io. An. in loco præallegato. † Circa ſecundũ Doc. communiter concludunt hic, & Specu. valde eleganter, in titu. de inquiſi. §. fi. ver. j. ꝙ ſi presbyter ſecularis habet vnde faciat expenſas, non debet habere ſumptus, ſed ſi ſit pauper, tunc debet habere ſumptus, ſi denunciat crimẽ ſui prælati, quia ad hoc
9 tenetur 2. q. 7. c. qua propter. Si vero accuſat, non debet habere expenſas, quia exercet genus illaudabilis intentionis, ea. cauſa, & q. c. ſi quis epiſcopus. do. Ioã. de Imo. hic dicit, idem eſſe in clerico, quod in monacho, vt referunt hic quidam Moder. ſed quibus rationibus dicat, idẽ eſſe, non adducunt. † Tu ergo conſidera in iſta materia, ꝙ diſpoſitio facta de monacho, vel de religioſo, etiam in materia pœnali, extenditur ad clericum ſecularem, vbi eſt eadem ratio, niſi agatur de reſtringendo vel tollendo ius quæſitum alteri. Primum dicit gl. no. in cle. j. de reſcrip. in verbo, reſidentes. ſecundum glo. quam reputo ſingu. in iſta materia, in cle. j. in verbo, regulares. de ſup. negli. præla. Diſpoſitio. n. facta de clericis regulariter non trahitur ad laicos, quando impo nit pœnam, vel aliter eſt odioſa, gl. eſt no. & ibi per Ioan. An. in c. ſciant cuncti. de elec. lib. 6. Videndum eſt ergo, hoc præmiſſo, nunquid eadem ſit ratio in clerico paupere accuſante, quæ eſt
a in monacho? [a] & videtur ꝙ non, quia licet vtriuſque interſit habere bonum prælatum, magis tamen videtur intereſſe monachi, tum quia cohabitant cum abbate, tum quia fortius eſt ſibi ſubiectus. & licet hoc ſit verum, ſi tamen conſideras ex alio ca-
10 pite, † ad accuſandum regulariter facilius admittitur clericus q̃ monachus, vt patet ex iſto tex. & ex nota. in c. præcedenti, omnibus ſimul conſideratis videtur eſſe eadem ratio tã in admittendo clericum, quam monachum, vnde ſicut nõ conſideratur in monacho, ꝙ illaudabile genus intentionis exerceat, ita non debet conſiderari in clerico paupere. Aduerte etiam, quia Specu. in loco præallegato, ver. quid ſi canonicus, videtur ſentire multum clare, ꝙ quamuis clericus beneficiatus, qui accuſat ad vtilitatem eccleſiæ ſuæ, non poſſit ante factum petere expenſas, poteſt poſtea eas repetere, ſi obtinuit in cauſa, quia conſtat quod geſſit vtiliter negocium eccleſiæ. Et econtra poſſet dici, ꝙ ſi clericus pauper non fecerit expenſas in principio accuſationis, ſed forte mutuatus eſt pecuniam pro proſecutione accuſationis, deinde ſuccubuit in cauſa, ꝙ non poterit iſtas expenſas repe
11 tere ab eccleſia, quia qui agit † ſine mãdato & ſuccumbit, vel cũ mandato generali & non ſpeciali, regulariter non repetit expenſas, ita tradit gl. ibi eleganter Ang. in l. liberto. §. lit. ff. de neg. ge.
12 & in l. actoris. ff. de procu. † Et aduerte, quia regulariter qui non poteſt repetere ſumptus factos in lite in omnem euẽtum ſed in vnum caſum, verbi gratia ſi vincat, vel ſi ſuccumbat, non poteſt expenſas ſibi miniſtrari pendente lite, vt tradit ſolenniter Bar. in l. venditores. circa medium, ff. de verbo. obli. ſed in monacho & clerico paupere hoc permittitur propter inopiam. Et adde ad materiam, quod no. Bal. in l. etiam. C. man. quem hic allegant aliqui Moder. In gl. 2. in fi. Doc. Moder. communiter repræhen
13 dunt iſtam glo. dicentes, † ꝙ ſi Abbas mittit monachum ad ſtudium, iu dubio videtur ſe obligare ad expenſas factas in ſtudio, ſicut pater videtur ſe obligare ad expenſas filij, iuxta. l. ſed Iulianus. §. proinde. ff. ad Mace. & l. fi. C. e. ni forte Abbas proteſtaretur tempore profectionis, ꝙ nollet teneri ad expenſas. & ita tradit Ioan. And. poſt Archid. in c. 2. ne cler. vel mo. lib. 6. & tangit Arch. in c. cũ paſtoris, præallegato. quos refert hic do. Abb. & bene. Cuius dictis & aliorum addunt hic aliqui Moder. ꝙ ſi monach⁹ fecit expẽſas ſibi de pecunijs ſibi collatis aliunde quã a monaſterio, tũc nõ ꝑt eas repetere à monaſterio, qa cũ qcqd acqrit monachus acqrat monaſterio, ſi monachus repeteret expẽſas, poſſet repelli a monaſterio ꝑ regulã, dolo facis, de reg. iur. ita pronunt Dñi de Rota, ſm eos deciſio. ſua 281. quæ incipit. Itẽ ꝙ monachus, quod tamen ipſi Moder. dicunt intelligendum, niſi monachus pro alendo ſe accepiſſet pecuniam ab altero, vel eſſet factus debitor alterius, quia res fuerunt ſibi creditæ. nam tũc poſſet repetere a monaſterio, vt eas ſolueret creditoribus, allegat Bart. ita diſtinguentem in filio in l. libertis. §. j. de ali. & cibar. leg. nec aliud volunt. dicunt ꝙ pro expenſis monachi obligatur monaſterium etiam ſine mandato ſpeciali & hoc dicit gl. expreſſe in c. non dicatis. 12. q. j. vbi vult, ꝙ mutuum factum monaſterio
14 obliget monaſterium, quando eſt factum in ſtudio. † Quid au-
b tem eſſet, ſi monachus [b] erat in ſtudio de licentia abbatis, q̃ habebat prioriam manualem, & ex redditibus illius prioriæ, vnde poſſet viuere, habebat: vtrum tunc monaſterium obligeẽt, ſi forte monachus redditus illius priorię cõſumauit inutiliter, vel male diſſipauit. nam tunc dicendum eſſet, ꝙ tunc non poſſet petere expẽſas, ſicut dicimus in filio, qui poterat ali ex redditibus peculij, quod adminiſtrabat, vel ex legitima ſibi aſſignata a patre ſuo in vita, ꝙ ſi diſſipat peculium. vel legitimam, non poſſit petere a patre alimenta, ſecundum Bal. no. in auth. cõtra rogatus. C. ad Treb. Et licet iſtud dictum in filio ſit dubiũ, quia contrarium tenuit ipſemet in l. j. §. ius naturale. ff. de iuſti. & iu. In monacho tamen exiſtente in ſtudio habet magnam æquitatẽ, ſaltẽ ſi creditor ſciebat ꝙ monachus haberet peculium particulare.
15 † Illud etiam ſcias in iſta materia, ꝙ monacho Abbas debet expenſas non ſolum profeſſo ſed ẽt j. tempus probationis. ſecus eſt in incluſo in monaſterio ad pœnitentiam peragẽdam, vt no.
16 Archi. & Ioan. And. in c. beneficium, de regula. lib. 6. † Debet autem expenſas neceſſarias non commodas. i. ſine quibus non poteſt viuere, ſecundum gl. no. in c. j. in verbo, penuria, de ſta. mo. lib. 6. niſi forte conſuetudo ſit in monaſterio ſuper modo expenſarum, ſicut dicit Bal. de veſtitu, in l. j. §. ſed ſancimus. C. de lati.
17 lib. tol. † Sicut Abbas, qui mittit ad ſtudium, videtur obligari ad expenſas monachi, ita & ſucceſſor ſuus in abbatia, niſi reuocet licentiam, ſicut tradit Bal. per illum tex. ꝙ expenſas cæptas a patre de filio in ſtudio tenentur ſucceſſores perficere. Sed quæritur de pulchra. q. quam format Specu. in titu. de ſalarijs. §. fin.
18 ver. quid ſi monachum. † nunquid ſi monachus exiſtens in ſtudio infirmatur & efficit debitor pro medicinis, vel medico, poſſit conueniri eius pater naturalis, qui teneretur ipſum alere, ſi non eſſet monachus, vel potius monaſterium. Et videtur dicendum ſecundum eum, ꝙ pater ipſe teneatur, ſi expenſæ ſint factę ex contemplatione ſua: verbi gratia, quia medicus credit ſibi cõtemplatione patris, vel mercator credit ſibi merces ſuas eiuſdẽ
19 contemplatione, argu. l. ſi pupilli. in prin. de neg. ge. † Nam licet filius, qui ingreditur monaſterium, exeat poteſtatem patris, & tranſeat in poteſtatem abbatis, ſecundum glo. in l. ſi ex cauſa. §. Papinianus. ff. de mino. retinet tamen ius ſuitatis, & ſucceſſionis in bonis paternis, & debet habere legitimã, vt l. Deo nobis, & ibi per Bal. C. de epiſ. & cle. Legitima autem videtur concedi pro alimentis, vt in Auth. de tri. & ſe. §. j. ergo ſi cut debet habere legitimam poſt mortem, ita & alimenta in vita. & iſta rõ prima facie multum vrget. ſi vero creditor contraxit cum monacho contemplatione monaſterij, & tunc agatur contra ipſum monaſterium, ſicut dicimus in d. l. ſi pupilli. in prin. & in d. l. ſed ſi ego. In dubio autem dicit conſiderandam eſſe qualitatem ꝑſonarum credentium monacho, vbi videndum cuius contemplatione videaẽ facta expenſa, ſiue pecunia, vel merces credita monacho.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Monachorum appellatione in materia odioſa non veniunt cõ uerſi, Rui. conſi. 153. nu. 2. lib. 3.

b VIN. GOD. Nota ꝙ monacho litiganti cum Abbate alimenta ſunt præſtãda, Soz. iu. conſi. 8. audio, num. 3. li. 3.

monacho. Tu vero aduerte,quia videtur esse casus no. q̃ solũ monasterium teneatur,in l.pe.cum gl.sua.ff.de adop.vbi proba tur q̃ si filius naturalis adoptatur,pater naturalis non teneatur amplius ad alimenta sed adoptiuus.quia transiuit a potesta. sua in potestatem alterius. Sed ad illum tex potest responderi q̃ secundum iura fforum filius adoptatus non habebat legitimam in bonis patris naturalis. vnde non est mirum si ao eo non debebat ali.sed hoc non est in monacho,quia licet transeat in potestatem monasterij & liberetur a patria potestate retinet ius successionis & petitionis legitimę in bonis patris,sicut dictum est. Sed q̃ monachus possit petere alimenta a patre,videtur probari ex his,quæ tradit no.Cy.post laco.de Are.in l.fi.C.de alen.libe. cuius dicta refert & approbat Bart. in l.pen.in prin. ff. de lib.agno.
20 in quibus locis in effectu concludunt, q̃ † nepos filij emancipati.i.filius suus,qui est nepos respectu patris sui, debet petere se alià patre,nec põt petere ab eo,in cuius est potestate, & cui q̃rit quicquid quærit iure patriæ potestatis.ergo similiter videtur dicendum in casu nostro,q̃ quamuis monachus transeat in potestatem monasterij & absoluatur a potestate patris ita, q̃ quic-
a quid quærit,quærat monasterio, nihilominus debet alià patre, quia ratio sanguinis est fortior in patre, super qua fundatur ius præstandi alimenta filio, vt l.si quis a liberis, in prin. ff. de liber. agnos.Et aduerte,quia ista ratio difficilis concludit, q̃ non solũ monachus põt petere alimenta a patre naturali,si vult, vel a monasterio si sibi videtur, vt sentit Specu.in loco allegato,sed q̃ nõ possit petere alimenta a monasterio viuente patre.& si illa opi. Bar.& Cy.est vera,multum obstat ista decisio volenti tenere oppositum Sed tamen euitando ipsam, possumus dicere q̃ inter auum ex vna parte, & monasterium ex alia sunt aliqua differmia,quoniam in successione nepotis pater præfertur auo, vt in auth.defuncto.C.ad Tert.Sed in successione monachi monasterium præfertur patri, quia omnia bona monachi transeunt ad monasterium. 19.q.j.c.vnico.& inc.in p̃sentia.s̃.de proba.Itẽ auus obligatur nepoti ad alimenta propter filium, vt l. dedit dotem.ff.de col.bonorum.ergo non est mirum, si prius obligatur ipse filius,ex quo auus tenetur propter ipsum.Præterea licet illa opi.in auo sit communis,non tamen videtur vera, quia contra
21 tex.in d.l.pen.iuncto fi.ipsius.l.† Dicit enim tex. in prin. q̃ auus tenetur alere filios ex filio masculo, postea adiungit q̃ filios ex filia fœmina non tenetur alere,nisi pater ipsorum filiorum sit inops.ex quo fi. manifeste apparet,q̃ in nepotibus filij masculi, etiam si pater sit diues,auus tenetur ad alendum eos.Nam si distinctio posita in fi.tex.deberet etiam seruari in prin.cur nõ posuit eam in primo responso,sicut in secundo. Confirmatur ista conclusio ex tex.multum no.in l.cum in adoptiuis.§.si vero. C.
22 de adop.vbi tex.eleganter dicit,q̃ quando † in persona vnius cõcurrunt duo vincula,ius vel vinculum naturæ & vinculum patriæ potestatis, ista duo vincula simul,iuncta extinguunt ius patris naturalis in totũ.Ita ergo dicemus in proposito.q̃ ex quo in auo cõcurrit ius potestatis & charitas sanguinis. quamuis charitas sanguinis sit minor in auo quam in patre, attenditur tamẽ magis propter aliud vinculum sibi cohęrens & isto modo respondetur ad rationem Bar.in l.pe.Sed redeundo ad quæst. nostram,tu posses dicere q̃ quamuis in q. prædicta auus teneatur ad alimenta,& non pater,non tamen videtur inferri, q̃ idem in monasterio,in quo vna cum potestate & subiectione non concurrit charitas sanguinis. vnde q. remanet dubia.Sed tamen in ipsa videntur posse poni duæ conclusiones. Prima conclusio sit ista,Donec monachus seruit in monasterio, a solo monasterio potest petere expensas,& non a patre.Ista conclusio proba-
23 tur a fortiori,& sic:quia† donec mulier seruit viro, quamuis nõ potest petere expensas a patre,sed a viro,cui seruit,secundũ Bar. in l.q̃ in vxorem.C. de neg.gest.& Specu.no.in titu.qui filij sint legi.§.j. ver.nunc dicamus.ergo multo fortius idem etiã in monacho, qui non solum seruit monasterio.sed etiam est in potestate abbatis.& quicquid acquirit acquirit monasterio. Et propter dictã conclusionẽ de vxore vide Bal.& Moder. qui idem tenent,in l.si cum dotem.§.sinautem in sæuissimo. ff. solu. matri. Secunda conclusio,quæ est magis dubia,est ista, etiam si mona
b chus nullas operas exhibeat monasterio b propter infirmitatẽ vel aliam iustam causam,non potest petere alimẽta a patre, nisi in subsidium,quando monasterim esset inops,& non sufficeret ad expensas Ista conclusio probatur ex ratione, quæ assignatur in tex.in si. casu,in l.cum in adoptiuis,circa mediũ. C. de adop. vbi Imperator dicit,q̃ ideo pater adoptiuus non tenetur relinquere aliquid filio adoptiuo,secundum illa tempora, quia qcquid acquirit filius adoptiuus, acquirit patri naturali, quasi dicat q̃ secundum naturam, qui sentit emolumentum debet sentire onus.Præterea leges simpliciter dñt,q̃ seruꝰ debet alià dño vt l.2.ff.de his q̃ sunt sui, vel alie, iur.& l.seruo.ff.de neg.gest.Et idem in monacho, qui æquiparatur seruo. 54. distin. c.vltimo. & in c.cum olim j.de priuil. Non ob. q̃ monachus succedit pa-
24 tri naturali,& debet habere legitimam, †q̃ succedit loco alimẽ torum, vt dictum est: quia illud est inductum sicut satis ostendit tex.in l.Deo nobis.C.de epis.& cle. & ne filius retrahatur a religionis ingressu.Vnde dicit singu. Guil. in Specu. in titu. qui
25 fil.sint leg.§ j.ver.quid ipsa velit,q̃ † si mulieri relinquuntur alimenta,donec steterit cum filijs ingrediendo religionem,nec p.. dit relictum alimentorũ, ne retrahatur a vita contemplatiua. Vel potes dicere,q̃ præstatio alimentorum in hoc casu, differt a legitima,quia cum illa debeatur post mortem patris in tali lucro,quod debetur patre non viuo, non debet fieri compẽsatio, alias consideratio emolumenti,quod posset prouenire patri ex persona filij. Sed in alimentis, quæ filius percipit in vita patris, potest admitti ista consideratio, vt si patri nihil quæritur lucri ex persona filij, sed monasterio, pater non teneatur ad alimen-
26 ta.†Et quia diximus referendo dicta Doct. q̃ si Abbas protestatur monacho eunti ad studium, q̃ non vult sibi facere expensas, non tenetur tunc ad expensas. Adde q̃ istud idem dicit glo. no. in filio,in l.item si filius.§.quod dicitur.ff.ad Maced. quam approbat Bal.no.in l.Macedoniani.in prin. C.eo. Ego tamen dicebam, q̃ si monachus non consentit expresse huic protestationi, ex quo existens in studio de licẽtia habebatur pro seruiente monasterio, vt in c.relatum.de cle.non resi.& in l.quæsitũ.in prin. & ibi per Barto. ff. de le. 3. saltem poterat petere expensas,quas
c fuisset habiturus dom.& idẽ forte possumus dicere in filio choc
27 tamen non determino pro nunc. † Et vtrum alimenta relicta,
d vel promissa monacho, d possint exigi per ipsum monachum, an vero competat ius petendi monasterio.vide quod no.Bar.in l.cum hi.§.eam autem.in fi.ff.de transa.& in l. seruos ad custodiam.ff.de ali.& ciba.le. In gl vltima,quæ incipit, argumentũ, &c.Super isto articulo dic, vt plene scripsi vltra omnes, in c. si q̃ testium.s̃.de testi.vbi videas.Vnum tamen,in quo ibi tenui cõ-
28 tra Specu.& Vin.est emendandum, videlicet q̃ si † iudex mittit notarium pro recipiendis testibus ad ipsos testes, & persona q̃ debet testes producere, est notorie inops, iudex mittere debet notarium suis expensis.nam illud dictum videtur verum de iure,quicquid ego scripserim in c.si q̃. testiũ.quia notarius, q̃ mittitur ad recipiendos testes,In hoc actu repræsentat personã iudicis, vt l.iudex,& auth.ibi posita.C.de fi.instru. Sed quando habet proficisci extra locũ,vbi cognoscit, tenetur proficisci suis expensis,si persona quæ debet subministrare expẽsas, est notabiliter inops, vt est casus no.in c.statutum.§.insuper.de rescrip. lib.
29 6.ergo idem in persona,quæ ipsum repræsentat. †Dicunt etiam Doc.hic allegantes Guil.in Specu.in titu.de inquisi.§.fi.q̃ si mulier accusat matrimonium.i.petit separari a viro tanquam male coniunctam, pendente ista accusatione,debet petere expensas a marito. & istud est indubitanter verum, quando mulier ipsa dedisset dotem mariro vsque ad quantitatem reddituũ dotis vt satis clare probatur in §.finautẽ in sæuissimo, prælleg. Sed si nullam dedisset dotem, vel expẽsa excederet redditus dotis,tũc hoc dictum non procederet,si mulier possit se alere aliũde, vel ab alio de iure posset petere alimẽta, vt distinguit Bar.in l. quod in vxorem, prælle. Et primum dictum optime facit ad no. per Mod.in l.insulam.§.j.ff.sol.mat.& in l.salubriter.j.de vsu.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Hinc est q̃ monasterium ingressurus non potest in fraudem illius renunciare hæreditatem, Rui.consi.204.num.11.lib.1.

b VIN. GOD. Adde q̃ si quis ingreditur ad hoc vt fraudetur fideicommissarius monasterium,ei non nocet.Barb.consi.18.num.7.lib.2. & ibidem nu. 8.simoniacus si habeat priuilegium a Papa ut possit testari fideicommissarius recuperat ius fideicommissi,quia viderur feciſſe in fraudem.

c VIN. GOD. Adde quando pater incipit pro filio expendere in studio utrũ patre mortuo debeat perficere studium de communi fratribus inuitis. Alex. consi.76.& 77.lib.4.& de libris empris filio, Alex.consi.149.col.fi.lib.7.

d Monacho.Faciunt ad istam quæst. quæ tradit Barto. latissi. in tract.minoricarum.cuius dicta pro maiori parte reassumit Bal.in auth. ingressi. C. de sacro san.eccl.aliquid per Bal.in l.priuilegia.eo.titu.unde per Fed.de Se.in consi.22. & in consi.75.& in consi.202.per Bar.in l.legatum.ff.de cap.dim.ali quid etiã per Bal.in l.1.C.qui ad lib.pu.nõ pos.& in l.seruo alieno, in fi. principii. ff. de le.1.& per Ang.& Moder.in l.Stichum §.stipulatis. ff de ver.obli.& per do. Ias.in l.cum hi.§.eam tranſactionem in fi.ff.de transa.& latissi.per præstantissimum meum do.Hiero.Butig.in l.si longius.§.fi.ff.de iud.& per do.Ias.in l.1.in 3.col.ver.2.facit.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ebriosus beneficio priuari an possit.si ante dormitionem post ebrietatem celebrauerit.*
2 *Collatio beneficij ad tempus,an fieri possit.*
3 *Ebrietatis crimen per se,non est depositione dignum.*
4 *Celebrans post cibum sumptum,ante dormitionem,an graue crimen committere dicatur.*
5 *Spoliatus pendente appellatione,an ante omnia restitui debeat si defectus prorietatis opponatur,vel criminis notorietas.*
6 *Criminosus quantumcunque notorius,an ante suam priuationem possit beneficium retinere.*
7 *Exceptio respiciens proprietatem,quamuis non possit opponi contra agentem possessorio recuperandæ,an possit si quis recte fiat spoliatus, opponi.*

Cri-

ad culpam reatumque eius pertineat. nam culpa hic dicit, secũ dum Doct. omne genus peccati, quod committitur sine dolo, reatus autem dicit peccatũ cũ dolo, sicut distinguitur in simili inter delictum & crimen. 81.dist. c.j. & in regula, peccatum.de reg.iur.in glo.& in l.j.C.si aduer.delic.† Et per hoc arguunt hic 4
Mod.q Abb.potest remoueri ab administratione etiam ꝓpter
a negligentiam. [a] Est enim omissio peccatum mortale in prælato, secundum glo.in c.ea quæ.s̃.de offic.archi. Tu vide tex.& qđ ponit ibi do.Abb.in c.ea quæ.s̃.de sta.mon.& in c.siquis Abb. 8.q.2.& glo.singu.in c.grandi.s̃.de sup.negl.præla.lib.6.quæ di- 5
cit no. † q ille, qui habet iurisdictionem vel administrationem per successionem, non potest priuari propter negligentiam. sed prælatus, qui habet eam ex collatione, bene potest. & vide gl.in c.dictum, 81.dist. quæ similiter vult prælatum posse remoueri ex negligentia. Bal.tamẽ no.in auth.statuimus. C.de epis. & cle. referens ibi dicta Pet.& Cy. dicit, q de iure ciuili administrator vel iudex habens iurisdictionem propter negligentiam, non po- 6
test remoueri ab officio, nisi in casu illius auth.† Gl.autem sing. & pulchra in cle.dudum.de sepul. dicit, q quando superior est ter requisitus, vt faciat actum, quem tenetur facere, negligentia ipsius habetur pro recusatione expressa, & sic erit maius delictũ quã simplex negligentia. Tertio no.ibi, quorum interest, secun dum vnum modum exponendi, quem ponit hic Inn. q quãdo agitur de crimine ꝯ personam ecclesiasticam, superior ipsius de bet interesse. quod qualiter sit intelligendum, dicemus in gl.in 7
lec.seq. † In glo.posita super verbo, interest.ibi, aut parrochiani. dubitatur hic per Mod. nunquid laicus admittatur ad denunciandum clericum de crimine. & sicut vides glo.tua hic, & in c. qualiter.el 2.in fi.glo.magnæ.j̃.eo.& in c. venerabili. s̃. de offic.
b deleg.concludunt, q laici parrochiani admittuntur, [d] quia interest ipsorum habere bonum prælatum, ar.c.plebs. 63. dist. & 2.q.2.c.qua propter. vnde glo.no.in c.vt circa. in verbo aliquid, de elect.lib.6.dicit q ꝯ personam electi nó potest opponere crimen vel defectus laicus, qui non est de diœcesi vel parrochia episcopi vel beneficiati. Et ista est communis sententia, quã sequitur do. Ant.in c.ex parte Adæ.s̃.de testib. licet Moder. eum aliter hic referant. & quia super isto articu. plenissime scripsi in d.c.ex parte. multa addens vltra Doct. ideo pro nunc solum declarabo duo dicta ex his, quæ ibi sunt posita. Et primo inquantũ
c d.Abb. Mod. hic dicit, q quamuis laicus [c] possit testificari ciuiliter de crimine ꝯ clericum, vt in c.quoniam. & in c.tam literis. s̃.de testi. non tamen sequitur, vt dixit Fed.consi.suo 23. ergo p̃t
8 denunciare clericum de crimine. † Nam testis, qui testificatur coactus & citatus, præsumitur esse magis integer q̃ ille, q venit sponte ad testificandum, vnde non est eadem ratio in vtroque. 2.q.7.c.laicos. & quod ibi no. Nam debes aduertere, q ista ra-
9 tio differentiæ non videtur sufficiens, † quia si testis produceretur a parte non citatus a iudice, satis diceretur sponte testificari, & voluntarie offendere clericum. Casus est in l. post lega. §.his vero.& ibi per Bar. ff.de his qui.vt indig. & in l. qui cum maior. §.sed si testificatus. ff. de bo. lib. Et idem esset, si testis citatus a iudice non cogeretur testificari ex priuilegio, q qñ sit, dic vt in c.dilectorum. s̃.de testi.cog.& in l.inuiti.ff.de testib. Nam tunc comparendo & non excusando se similiter spontanee deponeret secundum Bar.no.in d.§.his vero. licet aliud tenuerit & nõ bene in authen.presbyteros.C.de epis.& cle.super quo vide ibi Bal.& in l.libertorum. C.de testi. Præterea zelus malus, quem præsumitur habere laicus in clericum, vr̃ cessare propter fraternam monitionem, quæ debet præcedere denunciationẽ canonicam, & est actus charitatis, vt videbitis in c.cum dilectus. j̃.eo. Alia ergo ratio quærenda est, de qua dicendum, vt in d.c.ex parte. Illud ẽt scias, q speciale est in crimine dilapidationis rerũ ecclesiæ, vt in subsidium quilibet laicus admittatur ad denunciandum, licet non sit parrochianus, ſm Abb.Mod.in d.c.ex parte, p̃ tex.12.q.2.c.non liceat.in verbo, quælibet ecclesiastica persona, & in c.si quis presbyterorum, in fi.de reb.ec.non alie. Sed cum illa iura dicant de persona ecclesiastica, capiẽdo verba proprie, non comprehenderent laicum. 17.q.4.c.quisquis. & not. in c.si quis suadente, ea. causa & q. vnde forte illa iura non probant hoc. In gl.posita super verbo, quorum.ibi, s.factum suorum. Ista expositio communiter non approbatur, sed illa quæ est in gl.se. vt intelligatur de denunciantibus crimen, quorum interest denunciare. Et ſm hanc posui casum in litera. Tertiam dedit hic Inn. q tex.intelligitur de prælato denunciati siue accusati, quod dictum potest intelligi dupliciter, vno modo q prælatus taliter denunciati debeat citari. Et hoc non admittunt Doc.Mod.quia solum de accusato vel denunciato reperitur, q est citandus, vt in c.qualiter.§.debet igitur.j̃.e.3.q.9.in c.omnia. & c.caue. Pro ista conclusione Mod. vide quod plene tradit Innoc.& Doct.in
10 c.cum deputati. s̃.de iudi.vbi concludunt, † q cum agitur causa ecclesiæ, satis est citare immediate rectorem ecclesiæ, ad quem prima causa defensionis pertinet, licet non citetur superior, ad quem pertinet mediate. Pro ista conclusione vide casum no. in c.cum venerabilis.§.2.de sen.excom.lib.6.vbi patet, q si contẽditur inter partes de excommunicatione iniusta ad earum præiudicium, superior non est citandus. facit quod tradit Innoc. & ibi dixi in c.sæpe.supra de appel. facit optime tex.in l.j.§ denunciari.ff.de vent.inspi.& quod tradit Barto. in l.is cum quo.ff.de aqua plu.arcen.in illa q. vtrum quando agitur ꝯ hæredem substitutus sit citandus. † Secundo modo potest exponi, vt dominus
11 vel superior pro suo interesse possit ipse voluntarie comparere & defendere subditum suum. Et hoc modo intelligendo dicendum est, q potest, & est vera doctrina Innocẽ. quamuis crimen sit tale, in quo accusatus non posset comparere per procuratorem, iuxta no.in c.veniens. j̃.eo. & licet dictum Inn. relatum ad tex.non loquatur in tali casu, quia tex. loquitur cum agitur per viam denunciationis & sic ciuiliter: hoc tamen tenet Bar. vt refert hic d.Abb.in l.pen.§.ad crimen.ff.de publ.iud.vbi voluit, q sicut dominus potest in iudicio capitali defendere seruum pro suo interesse, vel pater filium: ita possit episcopus vel aliquis superior suum subiectum, licet alias procurator nõ admitteretur.
12 † Quod etiam sequitur Bal.in l.reos.C.de accu.& est solenne dictum limitans no.per gl.in c.auctoritatem.de præb.li.6. quæ dixit, q pro iniuria illata subdito, non potest agere dominus vel superior regulariter, & no.Inn.in c.dilecti.s̃.de ap. nam illud est verum, quod non potest agere, potest tamen ipsum defendere, ẽt in iudicio capitali. potest etiam accusare criminaliter pro iniuria illata subdito, quia sua interest, vt tradit Bart. ita distinguens in l.j.§.fi.ff.de iniur. Addit etiam hic do.Abb. q exceptio ista, q bannitus vel occisus fuerit bannitus & potuerit impune occidi, potest opponi per quemlibet de populo ad defensam rei, qa respicit vtilitatem publicam. allegat Bart. qui hoc tenet in l.vbi pactum, C.de transa. Tu considera, q ista exceptio, per alium q̃ per accusatum, potest allegari dupliciter. Vno modo tanquam per procuratorem habentem mandatum, & tunc vtrum hoc fieri possit, est magna difficultas, de qua dicemus tibi in cap. veniens.j̃.eo. Alio modo vt per quemlibet de populo, & tũc istud dictum relinquitur dubiũ, quia licet ille qui proponit exceptionem banni, proponat aliquid ad vtilitatem publicã, hoc tamen est in consequẽtiam, quia prima & principalis vtilitas pertinet
13 ad reum, qui defenditur. † ergo vtilitas publica, quæ venit in cõsequentiam, non videtur considerari, vt l.2. in fi. ff. ad municip. & per Barto.in l.j.ff.solu.matr. De hoc tamen dicetur plenius in d.c.veniens. & vide ad materiam Ange.in l.quos prohibet.ff.de postu. & in l.reos.C.de accusatio. In gl.vlt.quæ incipit, hoc sem per debet continere diffinitiua Docto. ex ista glo. arguunt hic,
14 † q si iudex condemnat aliquem ad præstandum id, q continetur in tali instrumento, & instrumentum illud non sit productũ in actis, non valet sententia, quia sententia debet certificari per acta, allegant Io.And.istud tenentem in tit.de sententia. §.qualiter.ver.quid si iudex. & addit do. Ant.de But.non hic, sed in c. cum venerabilis. s̃.de exceptio. nouam rationem, quia dicit ipse quando iudex refert se ad instrumentum non productum apparet, q fert sententiam sine causę cognitione, quia iudicat prę textu instrumenti cui non fuit imposita fides in iudicio iuxta l. fin. C. de fide instrum. ergo non valet sententia ex quo notorie apparet quod per medium de quo non cognouit iudex fertur. & hæc est communis sententia Doct. in illo c.cum venerabilis. licet Inno.ibi teneat oppositum, cuius doctrinam sequitur Bal. in l.3.in vltima col.C.de senten.quæ sine certa quantita. & plenius, licet ibi non alleget Innoc.in l.j.C.de sent.ex peri.reci. Mouetur primo per tex.in l.ait prætor.§.si iudex. ff. de re iudica. qui hoc probat nihil subaudiendo ad literam. Secũdo per regulam
15 communem, quæ dicit, † q dispositio dicitur esse certa per se, vl per relationem ad aliud, vt in l.certum.ff.si cert.pet. Confirma-
16 tur ista conclusio, † quia si valet ista sententia lata sub conditione intrinseca, condemno te si actor probauerit sibi deberi, prout no.Ange.in l.non quemadmodum.ff.de iudi.& videtur esse communis opinio contra glos. in l. cum iudex. C. de senten. de qua vide per Bald. in l.j. ver. fina. C. qui accusa. non pos. videtur posse dici quod sicut valet sententia, quæ est incerta, vtrum

id quod

ADDITIONES.

a Propter negligentiam. Adde tex.in c.licet Hely.infra de simo.& quod negligẽtia sit delictum, facit gl.in c.siquis Abb.18.q.2.& glo in c.contrarius infra de re.iu.& gl.in c.sæpe.in gl.fi.12.q.2.uide etiam d.Maria.Soc.in consi.2.3.col. in prin.post gl in c.ea quæ.de off.Archid.

VIN. GOD. Nota, q negligentia non imputatur ei, qui non fecit, q non releuat, & nihil prodest. Rui.cons.42.nu.8.lib.4. Quando autem teneantur officiales de negligentia, uide Amod.de Castel.in trac.de findic. Item de eo, &c. nu.69 habetur in li 6.trac.fol.17.nu.69.

b Admittuntur. Vide gl.in c.Maximianus.81.dist.& gl.in c.ut circa.in uer. aliqui. & ibi Dominicus in 4.col.latissime examinat.de elec.l.b.6.

c VIN. GOD. Nota, q laicus clericum nominans clericum in iudicio, aduocat eo casu iudicium coram iudice ecclesiastico. Thom.Gramma. decis. 21. nume.3.

id'quod inducitur ſub conditione, ſit debitum, ex quo liqdatio reſeruatur & ſuſpenditur in futurum, ita videtur valere iſta, in qua debitum eſt incertum, quantum ſit, ex quo eius liquidatio reſeruatur in futurum per productionem. ſ. inſtrumenti faciendam in iudicio. nam quando iudex condemnat modo ſupradicto, ego non intelligo vt hoc ipſo videatur approbare inſtrumẽtum tanquam verum, de quo non fuit diſcuſſum in iudicio, ſed ꝙ ita demum ſtetur inſtrumento, ſi apparuerit iudici validum, & ſic videtur poſſe ſaluari doctrina Inn. ab argumento do. Ant. & hoc eſt, quod dicit Bal. no. in l. peremptoria. C. ſen. reſcin. non
17 poſ.† vbi vult, ꝙ quando reus abſoluitur ſub cõditione ſi probauerit, probatio facta poſt ſententiam trahatur retro, & ſic retro videatur fuiſſe cognitum. Præterea ſicut dicebam in voce, ſi reꝰ condemnatur ad petita in libello, ſi actor probauerit, licet ſentẽtia prima facie videatur certa, poſſet tamen contingere ꝙ eſſet incerta, puta ſi actor probauit non de tota ſumma, ſed de aliqua parte, v.g. de quinquaginta, nam reſpectu illius partis iudex videretur condemnaſſe ad illam ſummam, quæ probabitur, & tamen communiter tenetur, ꝙ illa ſententia poſſit ferri ex iuſta cauſa, vel etiam vbi non ſubeſt cauſa, licet non debeat terri, ꝙ lata teneat, vt plene ſcribit Bal. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in l. non dubium. C. de legib. & eſt caſus in ſimili vna cum gl. in l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. quam gl. alle. Ang. ad hoc in d. l. non quemadmodum. s̃. alleg. Vnde articulus relinquitur ſatis dubius. finaliter tamen non recedo a ſententia communi, quam etiam Ang. approbat, & Io. de Imo. poſt eum, in l. ſi cõuenerit. in prin. ff. de re iud. Moueor principaliter, quia ſnĩa per quam iudex condemnat reum actori, ſi actor probauerit in certa quantitate, peccat in vno dum taxat, videlicet quia fertur ſub conditione, continet tamen quantitatem certam prima facie. ſed quando iudex condemnat ad id, quod in tali inſtrumento continetur, hic eſt conditio & incertitudo, quia videtur condẽnare, ſi inſtrumentum hoc dicat, vt l. Stichum, qui meus erit. ff. de leg. j. & in illa quantitate, de qua inſtrumentum loquitur. vnde maiori vitio laborat iſta ſententia, quam ſententia lata ſuper certo, licet conditionaliter. Præterea ſententia lata ſub conditione, quæ facit incertum, an hoc ſit debitum, licet non debeat ferri, tamen lata tenet. 2. q. 6. §. biduum. ſed ſententia incerta in q̃ti tate, vel in qualitate rei, non valet ſimpliciter, vt l. 3. & fina. C. de ſen. quæ ſine cer. quant. vnde patet, ꝙ magis eſt vitium incertitudinis, quod eſt in quantitate, vel qualitate rei, q̃ illa incertitudo, quæ cauſatur ex appoſitione conditionis, ſcilicet an aliquid ſit debitum. vnde licet valeat ſententia illa, cõdemno te ſi actor probauerit, non tamen debet valere iſta. Nec obſt. ꝙ etiam illa poteſt habere incertitudinem in aliquo caſu, quia ſatis eſt, q̃ pri
18 ma facie ſit certa in eo, quod petitur. † Licet autem ſententia b
b diffinitiua incerta non valeat, valet tamen interlocutoria, quia qua ratione iudex poteſt interlocutoriam corrigere, eadem rõne poteſt & declarare. Caſus eſt ſing. ſecundum Inn. ibi & Mod.
19 in c. auditis. s̃. de proc. † Et quia tex. noſter, & etiam gl. dicit, ꝙ sẽtentia debet continere verbum abſoluo, vel condemno, tangũt hic aliqui Mod. nunquid ſi reperitur tota ſentẽtia ſcripta, & deficit verbum, condemno, in illa ſcriptura poſſit ſaluari ſentẽtia, quando ex præcedentibus verbis & ſequentibus apparet, ꝙ iudex voluit cõdemnare. De qua q. vide Bar. in l. præſes. C. de ſen. & in l. j. §. j. ff. de hære. inſtit. quam allegant hic iſti Mod. vide ẽt Bal. qui eleganter loquitur in l. errore, in fi. C. de teſta. & Ange. in l. terminato. in vlt. q. C. de fruc. & lit. expen. Et ad materiã noſtram vide tex. no. in l. inter Caſtellianum. ff. de arbit. vbi probatur, ꝙ quando iudex declarat ſuper iure partium, ſatis videt condemnare vel adiudicare, licet hoc formaliter non dicat. Et quia in præcedenti gl. referendo dicta Bar. & Moder. diximus, ꝙ ſuperior dominus & pater poterant comparere in iudicio criminali ad defenſionem ſubditi filij vel ſerui, licet procurator non poſſit interuenire, adde tex. ſing. ſecundum Bar. & Ang. ibi in l. ſi eũ. in prin. ff. ſi quis caut. iuncta l. 2. §. j. eod. tit. in quibus ſimul iun-
20 ctis probatur, † ꝙ ille, qui promiſit ſe ſiſtere in iudicio, licet nõ poſſit comparere per procuratorem, vt euitet pœnam, poteſt tamen defendi per fideiuſſorem ſuum, cuius intereſt pœnam non committi.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ ſententia, quæ miſericordiam negat, minime ſententia dici poteſt: melius enim eſt, ut quis reprehendatur de miſericordia, quam de rigore. Thom. Gram. deciſ. 93. nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *Reus pendente accuſatione, vel denunciatione ad dignitates, an promoueri poſſit.*
2 *Condemnatus de crimine appellatione pendente, non prohibetur adminiſtrare.*
3 *Accuſatus pendente accuſatione, infamis infamia facti dicitur. & an repellatur a teſtimonio. nu. 5.*
4 *Accuſatus de crimine ad dignitatem eccleſiaſticam, an eligi poſſit.*
6 *Officialis eſſe prohibitus prætextu certæ qualitatis, ad aliud officium prohibitus eſſe videtur.*
7 *Dignitatis eſſentia, ex electione & acceptatione duobus extremis iunctis, quando perficitur.*
8 *Promotus accuſatione pendente, licet poſtea a crimine abſoluatur, ab adminiſtratione remouendus eſt.*

CAP. IIII.

a Omnipotens a Deus. Accuſatus vl de nunciatus de cri-
1 mine non debet promoueri. ſecunda ibi, valde. † No. primo, ꝙ pendente accuſatione vel denunciatione reus non poteſt promoueri ad dignitates eccleſiaſticas, quia cẽſetur eſſe grauata eius opinio. concordat tex. in l. reus delatus. de mune. & hono. 81. diſtinct. c. tantis Daniel. licet autem remoueatur ab honoribus conſequendis, non tamen remouetur a iam habitis, nec ab eorum adminiſtratione, vt eſt caſus clarus
2 8. q. 4. c. nonne. † Quinimmo etiam ſi ſit condemnatus de crimine pendente appellatione non prohibetur adminiſtrare ſecundum gl. in c. ſæpe. de app. & plene tradit Barto. in l. furti. §. j. ff. de his, qui no. infa. & hoc eſt generale in quolibet infamato de facto, vt non cenſeatur ſuſpenſus ab adminiſtratione dignitatis iã ſuſceptæ, nec debeat remoueri vel ſuſpendi, niſi ſecundum formam. c. 2. j. de purg. cano. & c. ſi mala fama. 2. q. 5. & ita plene diſputat Io. An. in c. j. de accu. li. 6. quem refert do. Ant. hic. Tu vide gl. ordinariam & quod ibi notatur in c. cum non liceat. s̃. de
3 præſcrip. Secundo no. † ꝙ accuſatus pendente b accuſatione di-
b citur eſſe infamis infamia facti. & ideo eſt, quòd nõ poteſt accuſare vel teſtificari de iure cano. vt in c. fi. & ibi per gl. s̃. de teſti. In gl. poſita ſuper verbo, nunciantur, quærunt hic Doct. pro declaratione materiæ, de duabus q. † Prima eſt, vtrum ſicut denuncia
4 tus vel accuſatus de crimine non poteſt conſecrari in epiſcopũ, vel ſuſcipere ordines, vt hic, & in c. fi. s̃. de teſti. ita non poſſit eligi ad dignitatem eccleſiaſticam. & finaliter ſequendo dicta Hoſti. hic, & in c. accuſatum, j. de ſimo. diſtinguũt, ꝙ aut quęrimus de inquiſito de crimine, aut quærimus de accuſato vel denunciato. Primo caſu indiſtincte repellitur inquiſitus, nec poteſt eligi, quia inquiſitio non fit niſi præcedente infamia, vt in c. qualiter. el 2. j. eod. & in c. licet Hely. j. de ſimo. vnde quia infamatus de facto repellitur a dignitate acquirenda, vt l. 2. C. de digni. lib. 12. & in c. inter dilectos. j. de excel. præla. non eſt mirum, ſi non poteſt eligi. Secundo & tertio caſu concludunt, ꝙ aut accuſatus vel denunciatus erat prius infamis infamia facti, & tunc ſimiliter non poteſt eligi eadem ratione, ſecus ſi aliter non erat infamis. Sed iſta dicta ſunt valde dubia, quia cum text. hic prohibeat denunciatum honorari ſub iſto verbo, ſine dubio videtur prohiberi poteſtas eligendi, quia per ſolam electionem, maxime acceptatione ſecuta, dicitur acquiri dignitas aliquo modo, vt in c. hic. s̃. de transla. præla. & in c. ſuper his. & ibi videbis. j. eo. & probatur de iure ciuili in l. Publius. in prin. ff. de condi. & demon. & plene declarat Bar. in l. abſenti. in prin. ff. de dona. & in l. pen. vbi
5 omnino vide. ff. de teſtam. mili. † Præterea ſi aliter infamis infamia facti non poteſt eligi, vt ipſi fatentur, quare non repellitur accuſatus vel denunciatus de crimine, cuius opi. ex hoc ſolo dicitur eſſe grauata, vnde repellitur a teſtimonio & ab accuſando, vt in c. fi. s̃. allegato. niſi forte dicas, ꝙ minor infamia facti eſt illa, quæ ſurgit ex pendentia accuſationis, quam quæ ſimpliciter ex opinione communi bonorum virorum diuulgata, vel ex aliis modis, cum multi ſint modi inducendi infamiã facti, quos proſequitur Bar. in l. j. C. de ſum. tri. & fide cath. Sed iſtud non videtur poſſe dici, quia ego habeo de iure ciuili, ꝙ accuſatus de crimine nõ poteſt accuſare extraneum de crimine minori, vel pari, vt l. neganda. C. qui accu. non poſ. ſecũdum intellectum Bart. in l. is, qui reus. ff. de publ. iudi. Et tamen de aliis infamibus infamia facti hoc non reperitur de iure ciuili, vt ſcribit Bar. in l. qui accuſare. ff. de accuſa. Pro iſta deciſione multum facit, quod ponit ſingulariter Io. And. in titu. de accuſa. §. ſequitur, in addi. ma
6 gna, in verſi. eſt & alia quæſtio. vbi concludit, † ꝙ prohibitus acceptare officium prætextu certæ qualitatis, vel prohibitus eſſe officialis, videtur etiam prohibitus eligi ad illud officium, ꝑ tex. in c. cum in cunctis. §. inferiora. iuncto §. clerici. s̃. de elec. vnde prohibitus hic honorari pendente accuſatione, ſiue videat̃ prohibitus acceptare electionem, ſiue ſimpliciter fieri prælatus, vl̃ prohibitus eligi, ita ꝙ ſi ſit inhabilis tpe electionis, non valet ele
7 ctio, licet poſt illud tempus ceſſaret inhabilitas. † Et eſt rõ, quia cum

ADDITIONES.

a Omnipotens. Vide pro intelligentia iſtius tex. Cal. in ti. de præbẽ. conſi. 20. & in iſtomet tit. in conſi. 4.
VIN. GOD. Nota, ꝙ denuncia non requirit inſcriptionem, ſicut accuſatio. Thom. Gram. deciſ. 39. nu. j.
b Pendente. Vide nonnullos effectus, qui oriuntur ex pendentia litis, per tex. in c. præſenti. uer. attentata. de offi. leg. in 6. & adde quod notarius qui incępit inſtrumentum, poteſt eum conficere pendẽte accuſatione, ita determinat Bal. in c. fi. de teſti. facit gl. in ſimili in c. & officium. de hęre. lib. 6.

sitio fructuum procedit, vt l.3.§ ex contrario.& ibi per glo.ff.de acqui.pos.& hanc sententiam sequitur ipse idem Ioan. An. vbi optime loquitur in addi.Spec.in tit.de legato.§.videndũ.ver.illud autem.Et ideo inferunt hic quidam Moder. ꝙ † si in bulla[a] papali concedente beneficium in commendam exprimitur, ꝙ commendatarius faciat fructus suos, videtur constitutus possessor in rebus beneficij, quia qui vult ꝯsequens,[b] vult antecedens, ex quo illud sequit̃, vt l.illud.ff.de acq.hær.& hanc illationem facit Bal. sing.in ista materia in l. consentaneum. C. quomodo & quando iu.† vbi dixit, ꝙ si ex forma statuti, vel consuetudine missus in tenutam ex primo decreto lucratur fructus, videtur cõstituti possessor, licet regulariter missus in actione personali nõ possideat, vt in c.quoniam frequenter.§.fi.& ibi plene. s̃. vt lit.non conte.& l.3.§.quod autem.ff.de acq.pos.In gl.posita super verbo, ante episcopum suum. No. istam gl. perpetuo, quia vult expresse ꝙ † confessio facta in iudicio criminali absente accusatore, non noceat confitenti, licet iudex fuerit præsens. Sed d.Ant. hic,& do.Abb. videntur reprehendere eam, quia cum hic agatur ad vtilitatem publicam, sufficit iudicem esse præsentẽ. alleg. do.Abb.ea, quæ habentur in c.cum dilecti, s̃.de elect. & in c.cũ nobis olim.eo.tit.Tu autem aduerte, quia si essemus in causa, in qua ageretur de titulo beneficij, de plano ego fateor dictũ Doc. esse verum, quia in talibus causis iudex ex officio omnia potest, siue præsente, siue absente actore, vt probatur in iuribus præallegatis, in c.constitutus, in fi.s̃.de app. Sed in accusatione etiam publica, in qua ageretur ad pœnam imponendam clerico vel seculari ad vindictam publicam, cum in criminalibus regulariter procedatur ad instar ciuilium, vt l.absentem. ff.de pœn.ista glo. posset saluari, nisi reus esset confessus ad iudicis interrogationẽ, vel confessionem sponte factam, iudex recepisset nomine accusatoris absentis. nam his duobus casibus cõfessio præiudicaret, quia iudex absente accusatore, potest supplere defectum ipsius in prosequendo processum, vt l.pen.in prin.ff.de pub.iud. quod videtur facere interrogando reum, vel accipiendo cõfessionem nomine accusatoris vltro factam. Primum tradit Bar. solenniter in l.is, qui reus.in vlt.char.ff.de pub.iud.& sequitur Bal. in l.j.C. qui accu. non pos.circa medium. Secundum probatur ratione præmissa,& tenet dom.Ant. etiam in causa ciuili in c.fin. supra de confessis. allegans Pet.in l.si sine. ff. de inter. act. Sed sicut illud dictum est dubium in causa ciuili, quod non determino ꝙ nunc, ita videtur verum in causa criminali intentata pro crimine publico ratione supra assignata.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quod Bulla solenniter publicata præsumitur moribus utentium approbata,& ideo qui contrariũ dicit, probet.Goz.cons.16.nu.16.

b Qui vult consequens. Vide ad istam regulam, latissime per Docto. in l.2. ff. de iur.om.iud.& maxime per præstantissimum præceptorem meum, do.Hieronymum Butig. ibi, ubi eam multipliciter limitat. Ad istam regu. uide etiã per Bal.aliquã in l.fi.in j. col.uer.sed pone.C.de usur.& in l.si creditores.in 2.col. C.de pac.Fel. in c.sedes.in prin.& in c.causam, quæ.in 12.col.in fi.de rescrip. Limita tamen istam regulam, ultra alios Doc.in locis præallegatis, ut per Dominos de Rota decisione eorum 246. incip. quod si in procuratorio.quam sequitur Gemi.in c.1.§.licet.de procur.ubi concludunt, ꝙ dominus faciens procuratorẽ & dicens, releuo procuratorem meum ab onere satisdandi, & eius substitutum, quod tamen hoc casu non dat licentiam instituendi. uide etiam ad istam regulam Bulgarinum in repe.rubr. C. qui admi.in 15. uer. sequitur quinta.

SVMMARIVM.

1 *Abbas electus & confirmatus ante benedictionem, nomen abbatis an sibi acquirat.& nu.4.*
2 *Episcopus, quod non poterat cedere episcopatui sine licentia sedis apost., iura dicentia, non loquebantur de electo & confirmato.*
3 *Episcopi nomine, licet non veniat confirmatus, an dispositio iuris facta in materia, quæ ita conuenit confirmato, sicut consecrato, trahatur ad cõfirmationẽ.*
5 *Episcopi appellatione, licet non veniat electus & confirmatus, prælati tamen appellatione venit.& nu.17.*
6 *Doctoris appellatione, licentiatus an veniat.*
7 *Abbas sicut post confirmationem benedicitur, ita & abbatissa,& quid hæ benedictiones conferant.*
8 *Benedictio abbatis seu abbatissæ, an sit reiterabilis,& an per talem benedictionem imprimatur caracter.*
9 *Benedictione de abbate facta, an simpliciter conferendi ordines minores, potestas conferatur.*
10 *Consecrari sicut quis prohibetur, ita & ordinari.*
11 *Episcopus, cui facta est collatio episcopatus per sedem apostolicam, per inferiorem aliquem an consecrari possit.& an ordinari.nu.13.*
12 *Iurisdictionis actus voluntarie per vnum incæptus, an possit per alium perfici, coram quo a principio fieri potuisset.*
14 *Licentiatus in vno loco, non potest in alio doctorari.*
15 *Inimicus, sicut ab accusando repellitur, ita ab obijciẽdo crimẽ p uiã exceptiõis.*
16 *Iudex a quo quamuis ab executione sententiæ supersedeat, an videatur appellationi deferre.*
18 *Accusatione pendente super crimine, an sicut præsumitur reus infamatus, vt promoueri impediatur, ita ex protestatione in iudicio de aliquem accusando præsumatur eius opinio grauata.*

CAP. XIII.

MEminimus. Inimicus non solum repellitur ab accusando, sed etiã ab excipiendo voluntarie de crimine. Vel sic, secundũ verum intellectum vltra Doc. Sicut accusatio proposita ab accusatore illegitimo rõne inimicitię nõ suspẽdit vel impedit promotionem promouendi, ita nec protestatio de accusando facta in iudicio.h.d. Et est casus sing. secundum istum intellectum, vt sentit hic Host. vt j̃.dicam in gl.limitans c.omnipotens.s̃.eo. secunda est ibi, quia vero.tertia est ibi, mandamus.

1 †No.primo ibi, C.abbatissę,&c. ꝙ abbatissa electa & cõfirmata acquirit nomen abbatissæ etiam ante benedictionem. Idẽ probatur & de abbate in c.j.s̃.de sup.neg.præl. non est autem sic in episcopo, quia ille non consequitur nomen episcopi, nisi post consecrationem, vnde prius vocatur electus, vt in c.tua.s̃.de his quæ fiunt a præla. sicut & archiepiscopus non consequitur nomen archiepiscopi, nisi post receptionẽ palij, vt c.nisi s̃.de auct. & vlupal.& no.in c.ꝙ sicut.circa mediũ.s̃. de elec. Et est rõ differentiæ, secundum d.Abb. hic, qui ponit ista dicta, quia post confirmationem episcopi expectatur maior dignitatis ordo. s. episcopalis, qui datur per consecrationem, quod non habet locum in abbate, quia benedictio abbatis nõ confert nouum ordinem, licet conferat aliquid plus de nouo, vt j̃. dicam. vnde electio & confirmatio ipsius videntur esse principalia. Tu vero vide gl.in c.j.s̃.de reli.do. quæ in effectu in episcopo dicit idem. & adde tex.sing.& no.in c.inter corporalia.§.sicut.el.2.s̃. de transla.præla. vbi tex.expresse dicit,† ꝙ iura dicentia, ꝙ episcopus nõ poterat cedere ẽpatui sine licẽtia sedis apostolicæ, non loquebãtur de episcopo electo & confirmato, quia ille nõ habet episcopalem dignitatem, vt in eodem ver. dicitur. vbi text. vult, quòd acquiritur per consecrationem. & ad idem vide alium bonum

3 tex.in c.nosti.s̃.de elec.† Licet autem proprie nomine episcopi, non veniat cõfirmatus, dispositio tamen iuris facta in materia, quæ ita conuenit confirmato, sicut consecrato, trahitur ad cõfirmationem, licet loquat̃ de episcopo, vt est glo.no.& menti tenenda, in cle.j.de fo.comp.in verbo, episcopi. cuius opi. probatur expresse in d.c.inter corporalia.ver.præallegato. Et scias, ꝙ ista dicta superius recitata per Mod. sunt dicta originaliter Host. & Ioan.And.in nouella, c.inter monasterium, in vlti.glo. s̃. de

4 re iud.† vbi dicunt fortius, ꝙ non solum ante benedictionẽ Ab.
a potest vocari abbas,[a] sed etiam põt uti mitra & baculo concesso
5 abbatibus in priuilegium.† Licet autem appellatione episcopi, non veniat proprie electus & ꝯfirmatus, appellatione tamen p̃lati venit non solum confirmatus, sed simpliciter electus, qui acceptauit electionem, secundum Hugo.& Lau.8.q.2.c delectissimi.& Ioan. And.in nouella, in c. sicut, de elec.lib. 6. benefacit tex.& quod ibi no. in c.licet. s̃. de transla. præla.& in c.cum inter vniuersas. s̃. de elect. Et ista inducunt Moder. in procœmio

6 sexti ad quæstionem, †nunquid a ppellatione Doctoris,[b] veniat
b licentiatus. de quo dic vt ibi.& vt tradit Bal.no.in l.qui indign⁹.

7 ff.de sena. Secundo no.ibi, benedictionis, &c. ꝙ † sicut abbates benedicuntur post confirmationem, vt in c.cum contingat. supra de æta.& quali.& in c.j.supra de sup. negli.prælat. ita & abbatissæ similiter, vt in c.indemnitatibus, de elect.lib.6. Et de virtute istarum benedictionum, quid conferant, vide glo. in cle.2. §.statuimus, de sta.mo. quæ in effectu concludit, ꝙ benedictio abbatissæ est simplex, quia nihil confert noui iuris vltra id, quod habebat prius. Sed benedictio abbatis confert potestatem conferendi ordinis, vt in c.cum contingat, prẽallegato:& benedicẽdi monachos, vt in c.j. de sup.negl. præl. Dicunt tamen hic Doc. Mod. ꝙ etiam benedictio abbatissæ confert aliquid iuris de nouo, quia si nihil noui iuris conferret, tunc per appellationem interpositam post confirmationem non deberet impediri simpliciter executio facti, vt in c.constitutis.in fi. s̃.de app.& in c.accedens.& ibi videbis. j̃.eod. Sed quale sit istud ius, non declarant. Nos possumus dicere, ꝙ confert ius benedicendi monachas. intellige benedictione simplici ad augmentum gratiæ, non benedictione solemni, quam facit prælatus, per quam remittuntur peccata venialia, ꝯm gl.in procœmio sexti, in verbo, benedictione. nã simplicẽ benedictionẽ p̃t facere simplex sacerdos, ꝯm glo. in c.abbatis.de priui.li.6. quia tñ tex.in c.noua quædã, de pœ.& remiss.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Quæ autem sint communia episcopo, & abbati, ponit Rui.consil.138.nu.14.lib.5.

b Appellatione Doctoris, ueniat licentiatus. Adde tex.in l.pen.ff.de mili.testam. ubi est tex. quod proximus cingi habetur pro cincto, & istam reg.amplia, ut procedat tam in absoluendo, quam in iudicando secundum d.Iaf. in l. in condemnandis.in gl.in ver.noua instrumenta.ff.de iureiu.& in l.diuortio.§.interdum.ubi etiam Bar.hoc no.ff.sol.ma post gl.in l.1.in uerbo, naturaliter.uer. tu distingue.ff.de acq pos.uide etiam d.Abb. in c.fin.de Iudæ. & Fel.in c.cum adeo.in 1.& 2.col.de rescri.& in c.eam te.in 1.& 15.col.de rescr.& in procœ. decre.in 5.col.ubi plene examinat istam regulam.

a remiſ. ſimpliciter prohibet abbatiſſam a benedicere. Dicamus & melius, recedendo ab hoc dicto, q̃ & ſi nó augeatur poteſtas adminiſtrandi, augetur tamen dignitas & honor, quæ dignitas aliquando conſideratur ſine adminiſtratione, vt l.j. C. vt dig. or. ſerue. lib. 12. Sed quæritur per gl. hic no. & per dom. Anto. nun-
8 quid † illa benedictio ſit reiterabilis. & vt quæſtio ſit dubia, po. natur q̃ pendente appellatione legitime interpoſita, abbatiſſa iſta fuiſſet benedicta, deinde facta pronunciatione ſuper appellatione, per quam pronũciaretur bene appellatum, & ſic deberent retractari omnia, in irritatione iterum abbatiſſa peteret ſe benedici, vtrum iſta benedictio ſit iterabilis. do. Ant. dicit, q̃ iſta quæſtio pendet ab alia, vtrum benedictio iſta imprimat aliquẽ caracterem, vel ſit ſacramentum, quia ſi eſſet ſacramẽtum, vel imprimeret caracterem, non deberet iterari, ſicut dicimus de ꝯſecratione facta ꝯ prohibitionem ſuperioris. allegat gl. quam dicit eſſe no. in c. prouida, de elec. lib. 6. & tamen aliter nõ determinat. Tu dicas, q̃ cum iſta benedictio non numeretur inter ſacramenta, de quibus in c. veniens. s̃. de tranſac. in gl. non videtur, q̃ imprimat aliquem caracterem etiam in abbate. Vnde aduerte ad tex. in c. cum contingat, de ẽta. & qual. qui vult q̃ per bene
9 dictionem factam † de abbate non confertur ſimpliciter poteſtas conferendi minores, ſed ita demum, ſi abbas ſit presbyter. & ſic patet, q̃ per iſtam benedictionem conceditur officiũ coniunctum cum ordine, ſicut dicit gl. in ſi. de conſec. diſt. 5. c. manꝰ impoſitio. & dato quod iſta benedictio eſſet ſacramentũ, quod tamen nullibi probatur ex quo, non confert aliquem caracterem poſſet reiterari, vt tradit no. Io. An. loquens de extrema vn-
10 ctione, in c. 3. s̃. de ſecun. nup. † Et de articulo illo, vtrum quãdo quis prohibetur conſecrari, ita ordinari, maxime ſi apponit decretum irritans & annullans, vide plenius per Io. An. & d. Ant. in c. quanto, ſuper prima gl. s̃. de conſue. & gl. ſing. & no. in cle. in pleriſque. de elec. in verbo, aliquod. & quod no. gl. 36. diſt. in c. j. de conſe. diſt. 5. c. manus impoſitio. & Io. An. in nouella in c.
11 fi. de temp. or. lib. 6. † Tertio no. argumentum, ſecundũ Io. An. q̃ epiſcopus, cui eſt facta collatio epiſcopatus per ſedem apoſtolicam, non poteſt per inferiorem aliquem conſecrari. & ſimiliter abbas nõ poteſt benedici per alium, cui eſt facta collatio abbatiæ per ſedem apoſtolicam. & hoc tenuit gl. in c. ſi eo tempore. in fi. de cle. lib. 6. per illum tex. & per tex. in c. cũ in diſtribuendis. s̃. de temp. or. quia ex quo ſemel eſt cæptum negocium coram ſede apoſtolica, non poteſt perfici per alium, q̃ per eum q̃ cæpit. Pro iſta concln ſione vltra Doc. facit optime tex. in l. j. ff. de
12 offi. conſu. & quod ibi per Bar. per quem probatur, † q̃ actus iuriſdictionis voluntariæ inceptus per vnum, non poteſt perfici p alium, coram quo a principio actus potuiſſet fieri. idem probatur & no. in l. j. C. de ſpor. & ibi per Bal. & in l. repetita. vbi ẽt per Bal. C. de epiſ. & cle. Et iſta concluſio procedit de iure, ẽt ſi ſummus Pontifex eſſet impeditus, vel deputatus ab eo ad faciẽdum hunc actum, ſm Bald. ita ſing. declarantem in c. j. §. ſi de pacta. ſi
13 de feu. fue. contro. inter do. & agna. † Quinimmo tenuit Archi. & no. in c. cũ nullus, de temp. or. li. 6. q̃ promotus in eꝑm, vel in abbatẽ per ſedem apoſtolicam, non ſolum non põt conſecrari per alium, vt dictum eſt, ſed nõ poteſt ordinari ad aliquos ſacros ordines, niſi per ſedem apoſtolicam. Sed Io. An. tenet ibi ꝯriũ. in quo dic, vt ibi per eum. Nec ob. præmiſſis, quod no. ſing. Inn. & Mod. in c. cum M. s̃. de conſt. vbi vult, q̃ licet cã ſit incæpta coram ſede apoſtolica, valeat tũ iudicium coram inferiore, ſi non excipiẽt, quia aliud eſt cãm de nouo coram inferiore excipere, & aliud eſt cãm ſemel cæptam per vnum velle perficere, quia hoc vltimum non licet, nec in actu volũtarię iuriſdõnis, nec in actu ꝯtentioſe, vt probant iura s̃. alle. Vnde dicit Bal. no. per illas ll. in
14 l. qui indignus. ff. de ſena. † q̃ ltĩmatus in vno loco, nõ poterat ca
15 pere inſignia doctoratus in alio. † Quarto no. q̃ ſicut inimicus repellitur ab accuſando, ita ẽt repellitur ab obiiciendo crimine p viam exceptionis. Nam iſta voluntaria obiectio, ſiue exceptio in multis habet vim accuſationis, ſm Inn. in c. dudum. s̃. de ele. & hic, ſm communem intellectum. nam ſm lectu. quam poſui, non probatur. & hoc facit ad no. per Inn. & alios in c. cũ inter. s̃. de exce. & in l. de pupillo. §. ſeruo. p Bar. ff. de no. oper. nun. Et vi de tex. & qđ ibi no. in c. dilecti filij. s̃. de except. vbi dr̃, quod dixi.
16 † Quinto no. & ſp tene menti ex ver. quia vero. iuncto prin. q̃ q̃. uis iudex a quo appellatur, ſuperſedeat in executione ſentẽtiæ, vel actus ꝓſequẽdi, nõ tũ propter hoc vr̃ deferre appꝓoni, quia ſi per hunc actum iudex videretur detuliſſe, ſummus Pontifex in ver. quia vero. diceret, quia vero te non decuit appꝓoni eius deferre. Sed non dicit ſic, immo vtitur verbo præſentis tpis. ex quo patet, q̃ nondum detulerat. & hoc tenent hic d. Ant. & aliq
17 Mod. & facit optime ad no. in c. cum appꝓonibus. de ap li. 6. † Et adde ad ea, quæ diximus in primo no. q̃ epiſcopus electus & nõ dum confirmatus non venit ſub appꝓone electi, vt ſin. dixit Inn. in c. cum dilecti, circa prin. s̃. de do. & cont. Et ſicut confirmatus non comprehenditur ſub appꝓone epiſcopi, ita non comprehẽditur ſub nomine pontificis, ſecundum glo. no. in cle. 2. de cele. miſſ. & in cle. j. de pœ. in verbo, quamuis. In gl. poſita ſuper ver
b bo, inimicus. b quæ inci. ergo ſi non fuiſſes, &c. Iſta gl. relata ad tex. probat ſing. id, q̃ dixi in ſecũdo ſummario. & limitat vel ampliat c. omnipotens. s̃. eo. † vult. n. q̃ ſicut pendente accuſatione
18 ſuper crimine, præſumitur reus infamatus ex accuſatione, & iõ impeditur promoueri, ita ex ꝓteſtatione facta in iudicio de accuſando aliquem præſumitur grauata eius opi. & impedit promoueri, quod eſt nouum dictum ad illam materiam, & ad ea q̃ tradit Bar. in l. qui à latronibus. § ſi quis in capitali. ff. de teſta. & Bal. in l. Barbarius. ff. de offi. præſi. Sed ꝯ ipſam vr̃ eſſe caſus in c. licet. j̃. eo. in fi. iuncto princ. tex. vbi patet, q̃ quamuis epiſcopus ille per literas eſſet denunciatus de crĩe, de quo denunciãtes intendebant accuſare, ſecũdum communem intellectum, nihilominus ex illa denunciatione ſic facta non probatur, eꝑm eſſe infamatum ſuper illis criminibus. quod patet, quia in fi. lr̃æ ſummus Pontifex committit inquiſitionem famæ. & ſic patet, q̃ p illam comminationem non præſumebatur. Sed poteſt rñderi dupliciter, licet obiectio multum vrgeat. Primo modo, q̃ ibi nõ conſtabat, denunciatores velle accuſare, licet nuncius hoc aſſeruerit vltra formam mandati, vt ibi dr̃. Vel aliter, & melius, pendente accuſatione vel comminatione facta in iudicio de accuſando, præſumitur grauata opi. promouendi, & impeditur promotio. Sed in c. licet, non pẽdebat comminatio accuſationis futuræ, cum eſſet iam impoſitum perpetuum ſilentium iſtis denunciantibus ex eorum tacita vel expreſſa deſiſtentia. Vnde q̃tum nocuit comminatio accuſandi ipſi reo, tm̃ fere prodeſt deſiſtentia ab ipſa comminatione, vt ſic non p̃ſumatur amplius infamatus, licet aliqualiter remaneat ſuſpectus. Vnde ibi eſt caſus ſin. q̃ ſicut abſolutus ab accuſatione nõ remanere præſumitur amplius infamatus, vt diximus in c. omnipotens. s̃. eo. ita tollitur infamia, nec præſumit̃ amplius infamatus, ſi non ſit abſolutus diffinitiue, ſed accuſator deſiſtat ab accuſatione, vel a commination de accuſando. Pro iſta concluſione facit, quia diſpoſitio facta de accuſante, trahitur ad eum, qui comminatur accuſare, vbicunq; eſt eadem rõ in vtroq;. Vnde ſicut deſiſtẽs ab accuſatione non audit̃ amplius, ita deſiſtens ꝯmination em factam de accuſando, vt eſt caſus no. in d. c. licet. & ibi per Mod. & in l. miles. §. ſoc. ff. de adul. & ibi per Bart. & pro ijs bene facit text. in ſi. in l. quemadmodum, circa medium. ff. de inoffi. teſta. & in l. denunciaſſe, in prin. ff. de adul.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, q̃ abbatiſſa abbati æquiparatur in bonorum adminiſtratione, vnde ſine conſenſu ſuperioris infeudare poteſt. Vlder. Zaſ. in tract. de feud. in 1. reg. nu. 30. habetur in lib. 6. trac. fol. 182. nu. 30.

b VIN. GOD. Inimicus quis, ut pro tali repellatur, ſatis eſt probare, q̃ habeat cauſam odii capitalis, quamuis odium non oſtendat. Thom. Gram. deciſ. 33. nu. 7. & uide dec. 86. nu. 2. 6. & 22.

SVMMARIVM.

1 *Accuſatio, licet non poſſit fieri per ſcripturam, non præſente accuſatore, denunciatio tamen criminis fit.*
2 *Reus accuſandus ante porrectam accuſationem, & inſcriptionem factam ad pœnam talionis, an citari poſſit.*
3 *Citra, dictio, quid ſignificet.*
4 *Denunciatio licet non requirat inſcriptionem, requirit tamen libelli oblationẽ.*
5 *Copiam accuſationis, reo tranſmittere in citatione, quæ fit in iudicio criminali, an neceſſe ſit. & quid in ciuilibus. nu. ſeq.*
7 *Citatio per prædeceſſorem facta, an reum citatum obliget, quod compareat eodem termino coram ſucceſſore. & quid in delegato. nu. ſeq.*
9 *Procurator, an in cauſa criminali admitti poſſit, licet agatur per viam accuſationis.*
10 *Accuſatori ad accuſandũ, & reo ad cõparẽdũ ſi terminus ſtatuat̃, an poſt illud tẽpus accuſator excludat̃. & nu. 14. & 15. de intellectu c. quiſquis. 4. q. 5.*
11 *Impedito legitime accuſare tempus a lege & ab homine ſtatutum reſtituitur.*
12 *Minori ad accuſandum, aduerſus tempus a lege, & ab homine ſtatutum non reſtituitur.*
13 *Terminum poſt lapſum ſtatutum ad accuſandum, iudex an poſſit interloqui, & actori ſilentium imponere, niſi iterum actore citato. & nu. 17.*
16 *Informatores iudicis extraiudicial es, nulla pœna puniuntur.*
18 *Accuſatori in quibus caſibus ſine pœna deſiſtere liceat. & nu. ſeq.*
20 *Iudex quid habeat facere, quando accuſator deſiſtit, vel non proſequitur accuſationem, reſpectu ipſius rei.*

CAP. XIIII.

Licet in beato. Qui non proſequitur accuſationem j̃. terminum ſtatutum, excluditur ab accuſando, non tũ punitur, ſi deſiſtit ante inſcriptionẽ, quæ dz in accuſatione fieri. Vel ſic, ſm do. Abb. Qui comminatur ſe aliquem accuſaturum, ſi non proſequitur accuſationem. i. non accuſat, non auditur amplius, non tũ punitur deſiſtens aliqua pœna. ſecunda eſt ibi, cum aũt. tertia eſt ibi, nos igitur. quarta ibi, ne aũt Commodius tũ ad ſenſum diuidit̃ in tres partes, quia in prima narrat̃ factum. In ſcđa ibi, nos igitur, ponit̃ declaratio iudicis. In tertia ibi,
1 ne autem, committitur inquiſitio famæ. † No. primo, q̃ quãuis

accuſatio

accuſatio non poſſit fieri per ſcripturam, non præſente accuſatore, non probatur. 2. q. 8. c. per ſcripta. denunciatio tamen criminis, ſiue comminatio de accuſando poteſt fieri. Secūdo no. & tene menti perpetuo, † ꝙ in criminalibus reus accuſandus ꝑt citari ante porrectam accuſationem & inſcriptionem factā ad pœnā talionis. Sed hoc vī ꝯ tex. in l. 2. C. de exhi. & intro. reis. vbi expreſſe dī, ꝙ accuſator a qñ reus eſt de longinquo. i. multum remotus a loco iudicij, non poteſt facere citari reū, niſi prius ſubſcribat ad pœnam talionis. do. Abb. Mod. hic tangens iſtud ꝯriū dicit, ꝙ de iure iſtud non potuit fieri, ſed de ſtilo & conſuetudine curiæ, aſſerens hoc non eſſe tactum a Doc. hic, ſed Io. An. hāc ſol. & iſtud dictum poſuit expreſſe in c. j. s̄. eod. & ibi illud refert do. Ant. Iſta tñ ſol. vī diuinare ad tex. ex quo non apparet de iſto ſtilo, vel iſta conſuetudine. vnde forte melius eſſet dicere, ꝙ hic agebatur per viam denunciationis, in qua non dz præcedere inſcrip. vt in c. qualiter. el 2. j̄. e. & pro hoc optime facit tex. in ver. quia ſuper quibuſdam, &c. Nec ob. tex. j̄. in ver. quia vero. ibi, ci
3 tra vinculum inſcriptionis. quia ibi dictio, † citra, [b] nō ſignificat
b excluſionem temporis. 1. ꝙ anteq̄ accuſatores inſcriberent deſtiterant. quia ſic daretur intelligi, ꝙ procederetur per viam accuſationis, ſed ſignificat idem, quod præter, ac ſi diceret, quia in iudicio denunciationis non ſit inſcriptio, nec aliqua promiſſio de proſequendo litem, ideo ante litis cont. licuit deſiſtere, ſm hūc intellectum limitatur no. l. 2. C. de exhi. reis. ꝙ nō habet locum vbicunq; agitur ciuiliter de crimine per viam denunciationis,
4 quia in ea non fuit inſcriptio. Sed huic vltimæ ſol. obſtat, † quia licet in denunciatione non requiratur inſcriptio, requiritur tñ libelli oblatio, vt patet in c. licet. j̄. de ſimo. Sed citatio nō poteſt fieri de reo, ita vt per eam conſtituat̄ contumax, niſi libello prī oblato iudici, vt in auth. generaliter. C. de epiſ. & cle. & ſolenniter declarat Bar. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. ergo vī, ꝙ ēt in cauſa denunciationis iſta citatio fieri non debuerit. Soluendo bī dicas, ꝙ in iſta denūciatione ſimplex notificatio facta per literas obtinuit vim petitionis, quia in ea proceditur de plano, non ſeruato totaliter ordine iudiciorum, vt in ca. nouit. s̄. de iud. vel dic & melius, ꝙ illa iura alle. per Bar. in loco præalleg. loquuntur, vbi proceditur ordinarie, ſecus eſſet vbi procederetur de plano, & multo fortius ſi poſſet procedi ſine figura iudicij, &
5 erit ſolennis limitatio ad illa dicta. Tertio no. ſin. ex iſto tex. † ꝙ in citatione, quæ fit in iudicio criminali, non eſt neceſſe trāſmittere reo copiam accuſationis, vel effectum ipſius. immo ſufficit citare reū, ꝙ veniat rñſurus cuidam accuſationi propoſitæ ꝯ ſe per talem. & iſtum tex. ad hoc ſignanter alle. Bar. in l. inter accuſatorē. ff. de pub. iu. ſed d. Abb. Mod. hic dicit, ꝙ ꝯ Bart. vī caſus 5. q. 2. c. ſi primates. vbi tex. expreſſe dicit, ꝙ ſi eps accuſat̄, & eſt de longinquo, dz per literas citatorias moneri de crimine, ſuper quo impetitur. & ita tenet gl. in c. 2. s̄. de dila. vnde in effectu ipſe dicit, diſtinguendum eſſe, ꝙ aut reus citatur in criminalib. de longinquo, aut de loco vicino, vel eſt in loco, in quo tractat̄ accuſatio. primo caſu dz inſeri in citatione ſaltem effectus accuſationis, ita ꝙ reus poſſit comparere inſtructus, & ita intelligatur tex. in c. ſi primates. ſic ēt debes intelligere tex. noſtrum hic, ꝙ in citatione crīa fuerunt ſpec ficata, licet prima facie text. faciat in ꝯrium, ſecundo caſu procedit dictum Bart. ſuperius allegatum. ſed ipſe non vidit Bar. hanc q. plenius explicantē in extrauag. ad reprimen. in glo. ſuper verbo, ſi de prædicto crimine, qui confirmans opi. ſuam, q̄ poſuit in d. l. inter accuſatorem. dicit, pro ea eſſe caſum in l. 2. in fi. in verbo, exploraturus ius q̄ſitū. C. de exh. re. Et ad tex. c. ſi primates, rñdet ꝙ ibi eſt ſpeciale in epo, in cuiꝰ accuſatione & alia ſunt ſpecialia ꝓp dignitatem perſonæ. nā nō poteſt examinari cā ſua, niſi in cōcilio prouinciali, & ſolus ſummus Pontifex pōt eum ꝺdemnare. 3. q. 6. c. q̄uis, cū aliis c. ſeq. & plene in c. non pōt. s̄. de re iu. & in c. j. s̄. de iudi. Sicut videmus in ſi. ꝙ in perſonis clariſſimis & quibuſdam officialib. pub. q̄dā ſpālia inducuntur in iudiciis in eorum fauore. l. fi. C. vbi Sen. vel clarif. & in l. ſacris. C. de proxi. ſac. ſcri. lib. 12. & l. quotiens. C. de pri. ſco. eo. li. Et hanc ſnīam ſequit̄ Io. de Imo. in d. l. inter accuſatorem. Mihi multum placet diſt. do. Abb. vt vbicunq; quis citatur de loco remoto, ſaltem in crīalibꝰ, in quib. agitur de magno præiudicio, debeat fieri citatio, quæ poſſit inſtruere reum, vt ſic parcat̄ laborib partium & expen. Pro qua cōcluſione pondero iſtū tex. in quo fuit aſſignatus terminus, non ſolū ad ꝺparendū, ſed ad rñdēdū obiectioni. Sed iſtud fuiſſet iniquū, niſi reus fuiſſet ꝑ citationē inſtructus, ꝙ imparatus cogeret rñdere, ꝓp quod dant̄ inducię deliberatoriæ, vt in auth. libellū. C. de lit. conte. & tradit in c. 2. s̄. de dila. ergo de neceſſitate dz intelligi, crīa fuiſſe
6 expreſſa. In ciuilibus ſtaūt, in quib. non agit̄ de tanto ꝓiudicio, ꝑt tolerari doctri. Bart. ſimplr, licet ēt in illo caſu eſſet valde æquū, ꝙ qñ citatio remittit̄ ad locum remotum, inſtrueret̄ reus, & ſic abbreuiaret̄ iudiciū. Et ꝙ in ciuilibus ſimplr poſſit fieri citatio, abſq; tranſmiſſione effectus libelli porrecti vel porrigendi, probat tex. ꝑ locum a ſpeciali, in cle. fi. vt li. pen. vbi dī, ꝙ q̄tū ad hoc vt lis dicat̄ pendere ꝑ citationem, requiritur ꝙ in citatione expri-

mat̄ res, quæ petit̄, & ſic ponat̄ effectus libelli. ergo quo ad alios effectus non eſt neceſſe. Amplius dixit Bal. & no. in l. conſentaneum. in j. char. C. qūo & qñ iu. ꝙ non ſolū eſt neceſſe exprimere actum, ad quē quis citatur, ſed ſufficit a iudice ordinario citare aliquem, ꝙ ꝺpareat coram ſe, ēt ſi non dicat ad rñdendū cui dā petitioni porrectæ ꝑ talē. Non ob. tex. l. 2. allegatus ꝑ Bart. ꝙa ille tex. intelr de diſcuſſione ſolenni, q̄ coram iudice & pñte accuſatore facturus eſt reus ad repulſionem crīs. & hoc ſignificat verbū, adhibita aduocatione, poſitū in tex. nā pro recipiēdo copiā libelli, ex qua poſſet intelligere qūo accuſareī, non erat opꝰ adhibere aduocatum, cuius peritia poſſet diſcerni, vtrū accuſatio ꝓcedat, vel non, & an accuſatio ſit admittēda. Quarto no. in
7 ver. iuxta tenorē citatiōis, &c. † ꝙ citatio facta ꝑ p̄deceſſorē obligat reū citatū, ꝙ ꝺpareat corā ſucceſſore in eodē termino. Sed hoc vī eſſe falſū, & ꝯ tex. iuncta gl. in l. edictū. ff. de iu. vbi dī, ꝙ ſi p̄deceſſor aſſignauit terminū ꝑēptoriū, & aliꝰ iudex poſtea ſibi ſuccedat, dz pars iterū citari, nō ob. primo perēptorio elapſo, ergo ꝑs nō aſtringit ꝺparere ī termino aſſignato a p̄deceſſore. vñ dixit Bal. in d. l. ꝓſentaneū. ꝙ ſi poſt cęptā cāæ cognitionē & citationē factā de ꝑte iudex delegat cām, delegatꝰ dz & iterū citare. Et hanc ꝺcłonē ſeq̄t Spe. in ti. de citatione. §. dicto. ver. itē q̄rit. ergo vī, ꝙ iſta līa nō ꝓcedat. Hoſt. ſoluēdo dixit, ꝙ iſte citatꝰ nō tenebat ꝺparere, ſed voluntare ꝺparuit. Alij dūt, & iſta eſt cōis ſnīa, ꝙ ſpāle eſt in ſede apłica, ꝙ citatio facta a p̄deceſſore arctat corā ſucceſſore. Et iſtud eſt hodie declaratū expreſſe, & ibi eſt gl. ī cle. ne Romani, ad fi. de ele. & iſto mō intelr iſte tex. Qd aūt s̄.
8 dictū eſt de iudice delegato, † limitat ſin. Io. An. in d. ver. itē q̄rit. quē refert d. An. hic, niſi iudex q delegat cām, citet añ delegatio nē ꝑtē, vt ꝺpareat corā ſe, vel corā illo, cui cām delegauerat. tūc enim citatio aſtringit ēt corā delegato. intellige poſt notificatio nē factā ꝑti de delegatione. alias nō dēret currere terminus, iuxta ea q̄ tradit Bal. ī l. j. ſigs cautio. & ī l. ſi ea. C. q acc. nō poſ. nec eſt iſtud nouū, ꝙ vnus citet ꝑtē, ꝙ ꝺpareat corā alio iudice, q eſt diffiniturus cām. immo hoc fieri ꝑt ꝑ eū, cui ꝺmittit̄ cognitio cāæ, & nō diffinitio. caſus ē no. & ibi ꝑ gl. ī c. cū Ber. s̄. de re iud.
9 qd tz d. Ant. ī c. dudū. el j. s̄. de ele. & Inn. in c. fi. j̄. e. † Quinto no. ex iſto tex. ibi, ꝓ ſe vel aliis ꝓponere vellet, ꝙ ī cā crīali ꝑt admitti ꝓcurator, licet agat̄ ꝑ viā accuſationis, ſm cōem intellectū. Sed hoc vī ꝯ tex. ī c. veniēs. j̄. e. Inn. hic dat plures ſo. ſed īter ałs ē vna nota. & mēti tenēda, ꝙa ḋt ꝙ ex plurib. accuſatoribus, q dūr ꝺſortes eiuſdē litis, vnus ꝑt eſſe in iudicio crīali ꝓ ſe, & ꝓ ꝺſorte, licet alius extraneus nō poſſit interuenire, vt ꝓcurator. & hanc doctrinā tanq̄ no. alłat Bal. & ſeq̄t in l. ſeruū quoq;. §. publice, in vlt. char. ff. de ꝓcu., ꝓ qua doctrina multū facit tex. cū gl. ī cle. religioſus. de ꝓcu. vbi ꝓbat̄, ꝙ licet monachus nō poſſit eſſe ꝓcurator ꝓ cā aliena, ꝑt tñ eſſe ꝓ cā ꝺſortis eiuſdē litis, no. in c. femina. in c. cū dilecta, de ꝺſir. vti. vel inut. bñ facit tex. in l. filius. §. veterani, in verbo, in cā ſui numeri. ff. de ꝓcu. Do. Anto. hic non reprehendit expreſſe iſtud dictū, ſed tñ ponit aliā ſo. q̄ plus ſibi placet, vt j̄. dicā. Inn. in c. cū dilecti. s̄. de do. & cont. q̄ decretalē alłat hic ꝓ caſu iſtius ꝺcłonis, licet ī oppoſitū dicēs, ꝙ ſi ibi fuiſſet ꝓceſſum crīaliter, illi duo canonici non fuiſſent admiſſi ꝓ aliis. & hanc ꝺcłonē credo eſſe verā, quia rō ꝓp q̄ accuſator vel reus ꝓhibent ꝺſtituere procur. in cā crīali, adhuc militat in iſto caſu. Deſignat̄. n. inter alias rōnes vna rō ꝑcipua, ꝙ non admittit̄ procurator, ne iudiciū ſit eluſoriū, ꝙa ſi reus videret ſe ꝺdemnādū, nunq̄ ꝺpareret, & ſiłr accuſator, q videret reū abſoluendū, quia ipſe punit̄ de calūnia & pœna talionis. q̄ rō ſiłr hret locū in caſu nro, vt ꝓ ſe pz. & hoc tenet Bar. ſatis clare in l. ſi plures. ff. de acc. dum ḋt, ꝙ qñ ꝺparent plures accuſatores in caſu, quo oēs debēt admitti, iudex non dz eis ꝓmittere, vt ꝺſtituat vnum pro oībus: in iuribus āt alle. per Inn. non durabat rō prohibitionis in agente pro ꝺſorte eiuſdem litis, ſicut ſatis poteris ꝺſiderare per te ipſum. Sexto no. ꝙ ille qui deficit ab accuſando, non ſolū repellitur a via accuſationis, ſed etiam a quacunq; via, per quā crimen poteſt deduci in iudicium. Si vero intelligamus, ꝙ hic agitur via denunciationis, qd vī eſſe multum conforme literæ, ſicut diximus in c. proxime præcedenti, tunc adhuc tex. iſte eſſet notabilior, & probaret ꝙ deſiſtens in iudicio denunciationis non ſolū repellit a denunciatione, ſed ēt a facultate accuſandi. Vltimo potes colligere ex iſto tex. ꝙ qñ accuſator deſiſtit ab accuſatiōe, iudex non ꝑt procedere vt expediat eundē proceſſum, & viā accuſationis intentatā, ſed non pōt inquirere ſup fama accuſati, qua ꝓbata procedet ꝑ inquiſitionē. qd qualr procedat, dicemus tibi in lec. ſeq. ſup gl. In glo. q̄ incipit, ſed quare Papa, &c. poſita ſup ver. quæſiuimus. glo. noſtra ponit duas concluſiones ad ꝯria,

& allegata

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ſi accuſatus reptus eſt nō culpabilis, an poſſit petere accuſantem puniri ſimilitudine ſupplicii. Alex. conſi. 11. circa primū. nu. 10. lib. 1

b VIN. GOD. De illa dictione citra, quid ſignificet, ponit Alex. conſi. 119 Viſis acutiſſimis. in fi. lib. 1. & conſi. 108. lib. 2. col. 3. & conſ. 96. in fi. li. 5. & conſil. 45. col. 3. lib. 2

& allegata in ipsa. ex quibus do. Ant. & Mod. loquendo aliqua-
10 liter clarius, in effectu distinguunt, †q̃ aut terminus statuit accu
satori ad accusandum, aut statuitur reo ad comparend. in causa
criminali. Primo casu excluditur accusator post lapsum termi-
ni, vt in l. si ea. C. qui accus. non pos. cum aliis hic allegatis in glo.
Secundo casu non excluditur accusator a facultate accusandi, si
non comparet in termino, sed debet iterum citari, vt veniat ad
agendam causam, vt l. qui crimen. C. qui accusare non pos. Et si
non comparuerit, tunc excludetur a facultate prosequẽdi accu-
sationem, vel potest, secundum do. Anto. actor si comparuit in
primo termino, & nihil dixit, interrogari a iudice, vtrum velit
prosequi accusationem, & si non prosequatur, habebitur p̃ de-
sistente & non audiatur amplius, sicut fuit factum hic. Tu autẽ
ad ista dicta breuiter adde: & primo, q̃ ista fuit distinctio Bar. for
maliter reprehendentis ibi gl. no. in l. Papinianus. §. si quis. ff. de
inof. test. vbi gl. fin. voluit, q̃ in criminalibus si actor nõ compa
ret in termino, in quo reus est citatus, videatur desistere & am-
plius non audiatur. sed Bar. ibi reprehendit glo. quia cum in cri-
minalibus procedatur ad instar ciuiliũ, vt l. absentem. ff. de pub.
iu. sicut in ciuilibus actore non comparente in termino assigna
to reo ad comparendum actor non cadit a causa, vt l. post edi-
ctum. §. circumducto. ff. de iud. ita nec accusator. adducit tex. in
l. libellorum, in fi. ff. de acc. non tamen alleg. l. qui crimen, quæ
est clauis in ista materia. Secundo pondera glo. tuam in prima
11 sol. nam ex ea colliguntur tria no. dicta. Primum est, †q̃ sicut im
pedito impedimẽto ltimo restituitur tps statutum a lege ad ac-
cusandum, vt l. si qua militi. in prin. ff. ex qui. cau. ma. ita restitui
tur tempus præfixum ab homine. i. a iudice, iuxta formam l. dif-
famari. C. de inge. & manu. Et hoc tene menti ad no. in c. perso-
a nas. s̃. de ap. In illa q. quomodo impeditus[a] in termino hominis
prosequi appellationem, possit restitui ad instar impediti in ter
12 mino legali. †Secundo habes no. ex hac gl. q̃ sicut minor non re
stituitur ad accusandum aduersus tempus statutum a lege, vt
l. auxilium, in prin. ff. de mino. ita non restituitur aduersus tem-
pus statutum a iudice ad accusandum. & est magna ampliatio
13 ad illam l. † Tertio habes no. eleganter ex ista gl. q̃ post lapsum
termini statuti ad accusandum, vel ad agendum, iudex non po-
b test interloqui, & imponere actori perpetuum[b] silentium, nisi
iterum actore non citato, quia posset actor habere aliquam iu-
stam causam petitionis, cur non debet excludi. & istud est addẽ-
dum ad ea, quæ posuit no. Bar. in l. 3. §. si ad diem. ff. de re. mili.
& in l. 2. in fi. ff. siquis in ius voc. & in l. si finita. §. Iulianus. ff. de
dam. infec. & in illa q. vtrum iudex possit contumaci impone-
re pœnam eo vlterius non citato. Sed ista responsio glo. licet sit
no. non tamen congruit textui, quia secundum hoc, Põtifex hic
interrogasset istos canonicos, quare nõ accusassent in termino,
sicut debebãt. sed hoc fecit, immo simpliciter interrogauit, vtrũ
vellent agere. & sic præsupponit, quod habebant facultatẽ agẽ-
di absque probatione alicuius impedimenti. Vnde tu potes di-
cere, sequendo istam primam lec. quæ habet, q̃ isti accusatores
fuissent excluſi per lapsum termini, hic esse casum sing. q̃ exclu-
sus ab accusando vel agendo per lapsum termini, potest nihilo-
minus agere vel accusare antequam iudex interloquatur, eum
non esse audiendum, si res est integra. i. si ius aduersarij non est
factum deterius. Et hoc dicit Innocen. no. in c. cum in tua. s̃. qui
ma. acc. pos. & tenet Bal. expresse in terminis nostris in auth. ad
hæc, in vltima char. C. de vsur. & Ange. in l. Papinianus, §. siquis,
14 alias si is qui. s̃. alle. † Tertio adde dictis Doct. inquantum ipsi in
telligunt, q̃ in c. quisquis, in 4. q. 5. fuerit assignatus terminus ac
cusatori ad accusandum, q̃ illa decre. non patitur hunc intelle-
ctum, quia expresse loquitur de termino assignato reo, ꝯ. quem
actor ad causam non comparuit, quæ debebat agitari in concili-
o prouinciali. Vnde Io. dicit ibi in gl. respondendo ad l. qui cri-
men. C. qui accus. non pos. q̃ ibi est speciale in accusatione epi-
scopi, in qua & alia redduntur specialia, vt dixi in no. ad intelle-
15 ctum c. si primates. 5. q. 2. † Aduerte tamen, q̃ causa immedia-
ta excludendi accusatorem, ibi non est lapsus termini, sed est ex
communicatio, qua debet puniri accusator non comparens in
termino. Vel si vis dicere, q̃ sit lapsus termini, potest tolerari id,
quod dixi, vt sit speciale in episcopo citato ad concilium prouin
ciale, secus sit si alibi citetur etiam coram sede apostolica, vt est
casus sing. hic. Sed hoc videtur durum, q̃ citatus corã sede apo-
stolica minus puniatur quam citatus ad concilium prouincia-
le. Et ideo dicamus aliter tenendo sol. præmissam, q̃ ibi accusa-
tor plus deliquit, quia iam produxerat accusationem in iudicio
& forte inscripserat ad pœnam talionis. hic autem minus deli-
quit, quia nondum accusauerat solenniter, vnde non ita exclu-
ditur præcise post lapsum termini. In ea. ibi, sed excludantur p̃-
pter nuncium. Glo. ista reprehenditur hic per do. Abb. quia se-
cundum hunc intellectum archiepiscopus non fuisset citat[9] ad
instantiam canonicorum, & per consequens non videretur im-
putandũ canonicis, si non comparuissent in termino. & sic non
posset eis imponi silentium, quasi destitissent ab accusatione.

Præterea tex. iste in ver. citra vinculum inscriptionis, ostendit q̃
accusatio aliquo modo erat cæpta, nam desistere dr̃ ille, qui se-
mel cæpit, vt l. destitisse. ff. de iud. & dicendo, q̃ destiterant citra
vinculum inscriptionis, datur intelligi q̃ inscriptio erat faciẽda,
si iudicium processisset. ergo procedebatur per viam accusatio-
nis, vt in c. qualiter. ꝯ. eo. & in c. super his. Item tex. dicit, q̃ Ponti-
fex processit seruata iudiciaria grauitate. sed hoc non fecisset, si
commisisset citationem, credens falso nuncio, & non habenti
mandatum legitimum, propter quas facultates ipse dicit hanc
sol. non esse veram, & tenet in effectu, q̃ reuera nuncius habuit
mandatum legitimum ad faciendum committi citationem de
isto ad petitionem accusare volentium. sed tunc obst. quia si sic
fuit, ergo canonici non comparentes in termino, debuerunt cõ-
demnari in expensis, vt dicit gl. Sed ad hoc ipse respõdet, q̃ ideo
non fuerunt condemnati in expensis, quia hoc nõ fuit petitum
per partem. Sed sicut non apparet in tex. hoc fuisse petitum per
partem, ita non apparet ꝯrium, vnde ista so. aliqualiter diuinat.
propter quod ipse ponit aliam so. dicens, q̃ & si ista citatio & p̃-
paritio archiepiscopi fuerit inutilis quo ad accusandum, potuit
tamen esse vtilis quo ad denunciandum. Sed hoc non potest di
ci, quia nullus ex istis prosecutus est crimẽ aliqua via. vnde nec
accusatio, nec denunciatio habuit effectum. Nos ergo possum[9]
tenere simpliciter, q̃ hic isti volebant accusare, & per ꝯsequens
ad eorum petitionem non videtur Archiepiscopus fuisse cita-
tus. Et si dicitur, ergo quomodo fuerunt excluſi tanquam desi-
stentes? Respondeo, q̃ non fuerunt excluſi virtute termini ela-
psi, sed virtute responsionis suæ, quia interrogati dixerũt se nol
le accusare, vt l. si maritus. §. si negauerit. secundum vnum intel
lectum, & ibi per Bar. ff. de adul. Item si dicatur, q̃ cũ isti fuerint
causa per suas literas faciendi citari hunc Archiepiscopum, ad
16 minus propter hoc debent condemnari in expensis. † Rñdeo, q̃
isti non fuerunt instigatores iudiciales, sed informatores iudicis
extraiudiciales: qui, quia non sunt pars iudicij, sicut ista ratione
non incidunt in Turp. nec puniuntur aliqua pœna, vt l. ob hæc
verba, & ibi per glo. & Bar. ff. de insa. & clarius per Ang. qui po-
nit exemplum in informatore iudicis extraiudicialiter, ita cum
non sint pars iudicij, non possunt videri contumaces, & per con
sequens condemnari in expensis. Dicuntur autem isti desistere
non proprie sed largo modo, quia dederunt principium causæ
& inquisitioni criminis, sicut ille qui comminatur se accusatu-
rum, si postea non accusat, largo modo dr̃ desistere. Pontifex au
tem non fecit citari istum Archiepiscopum simpliciter sup via
accusationis, sed q̃ veniret respõsurus criminibus sibi obiectis.
vnde seruata iudiciaria grauitate, potuit committere citationẽ
ex officio tuo, vt sic & eo comparente posset procedere, vel per
viam denunciationis, si aliquis vellet denunciare, vel per viam
accusationis, vel per viam inquisitionis sibi videretur proceden
dum. Et si dicatur, q̃ si procedendum erat via denunciationis,
non potuit committi citatio parte non petente, vt l. ad perẽpto-
rium. ff. de iu. & l. properandum. §. & si quidem. C. eod. Rñdeo,
q̃ ex denunciatione criminũ facta, potuit procedi & via denun
ciationis, & etiam via inquisitionis ad instantiam denunciato-
ris, & videbit in c. qualiter & quando. ꝯ. eo. & est casus in c. licet
Hely. ꝯ. de simo. in qua causa inquisitionis iudex sine dubio pos-
17 set committere citationem ex officio. † & licet ista citatio non
fuerit facta pro certo iudicio intentando, quia tamen quacunq;
via ageretur, vniformiter & eodem modo erat facienda citatio,
propter hoc nõ videtur reddi citatio obscura, sicut dicimus de
libello alternatiuo quando ex vtraque parte alternatiue resul-
tat idem ius omnino, prout tradit Bald. in l. Gallus. §. ille casus.
vel §. si eius. ff. de libe. & posthum. & in l. secunda. C. de iure em
phyte. In glo. in ver. de cætero. ibi, nam exceptio rei iudicatæ
non obstat. Communiter omnes Docto. approbant istam glo.
quæ tamen in vno casu est manifeste falsa, in alia est dubia.
nam si ille, qui destitit, fuit condemnatus pœna Senatusconsulti, esset effectus infamis, vt l. secunda. C. vt infra cert. temp.
igitur non posset accusare, vt l. qui accusare. ff. de accusatio.
Et ad hunc casum credo non respexisse glos. quia refert se ad
casum literæ, in quo desistens non punitur. sed alius casus est
c dubius, quando desistens[c] non esset punitus pœna Senatusconsulti.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, q̃ impeditis legitime, tempus a iure prefixum nõ currit, uel saltem illis restitutio in integrum conceditur. Bero. q. 64. nu. 1.

b Perpetuum silentium. Vide de hoc quæ tradit Old. in cons. 3.
VIN. GOD. Adde, q̃ silentium continuum inducere uidetur remissionem, in casu in quo non petitur interesse, Io. Franc. Balb. in trac. de præsc. q. 10. nu. 17. q̃ habetur in lib. 3. trac. fol. 137.

c VIN. GOD. Desistens uigore pronunciæ iudicis de non procedendo, non incidit in Turpillianum, l. quærebatur. & ibi Alexand. ff ad Turpillia. Item etsi non potuit accusare, l. in Senatus. §. eos. ubi Alexand. post Barto. eodem titu.

sulti. nam Bart. in l. si maritus. §. si negauerit, circa princi. ff. de adul. dicit, q̃ qui negat se accusaturum post accusationē pro-positam non repellitur, quasi renunciatio eius valeat, sed quia est infamis. & sic videtur velle, q̃ incurret infamiam ipso iure ēt priusquam sit punitus, per l. qui destitit. ff. ad Turp. & secūdum hoc ista gl. non procederet. sed hoc non reperitur iure cautum, q̃ ex sola desistentia quis incurrat infamiā, maxime in casu quo non incurrit alia pœna, & p̄ ipsum facit ista litera, inquantum dicit q̃ desistenti non imputatur desistere. Sed hoc non esset verum, si propter hoc incurreret infamiam, quia immo imputare tur sibi, & puniretur pœna infamiæ. ergo gl. nostra relinquitur vera. Repellitur enim qui desistit ab accusatione propter prę̄ptam suspitionem calumniæ, quæ est p̄ ipsum, ex quo semel de stitit, quæ est sufficiens causa repellendi ab accusando, vt l. qui ac cusare, circa medium. ff. de accu. In gl. posita in verbo, inscriptio nis. ibi, in ciuilibus tamen actionibus, &c. pro declaratione isti⁹
18 gl. & materiæ videnda sunt duo principaliter. † Primo, in quib. casibus liceat desistere sine pœna. secundo, quādo accusator de-sistit, vel non prosequitur accusationem, quid habeat facere iu-dex respectu ipsius rei accusati. Super primo do. Ant. de Bu. hic in additione, & do. Abb. Mōd. referunt dicta Bart. & sequuntur in l. quæsitum. ff. ad Turp. addentes ad dicta Bar. vnum casum, quem ponit glo. 3. q. 9. c. quisquis. de quo dic vt ibi per eos. Ve-rum tamen in tertio casu Bart. inquantum ipse dicit, q̃ quando est porrectus libellus accusatorius, & sequitur citatio rei, tunc non licet desistere, sicut non licet desistere in ciuilibus, per au-then. qui semel. C. quomodo & quando iud. Aduerte, quia tex. in l. j. C. ad Turp. videtur requirere tria copulatiue, vt non possit desistere, videlicet q̃ fuerit facta inscriptio, & data fideiussio de prosequenda lite. Item q̃ reus sit citatus & positus sub custodia iudicis. & sic non videtur sufficere citatio simplex etiam præce-dente libello & inscriptione. Sed saluando dicta communia di-cas, maxime per istum tex. qui videtur pōderare inscriptionem factam vel non factam, q̃ illa lex exponitur per alia iura, q̄ sim-pliciter dicunt, q̃ post inscriptionem non licet desistere, vt l. qui crimen. C. qui accu. non pos. Item aduerte circa vltimum mem brum Bar. inquantum ipse vult, & ita exponunt hic Moder. q̃ si citatio est facta de reo, nondum tamen est porrecta accusatio, tunc accusator possit desistere sine pęna, & videtur esse casus in ista decretali, quia per illam doc. videtur limitari singula. tex. in auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex. videlicet, q̃ non habeat locum, q̄n reus fuit citatus ad petitionem actoris, & p̄. porrectus libellus, qui tamen modus citationis est probabilis, & potest fieri, secundum Bar. in auth. offeratur. C. de lit. contest. Quinimmo tex. in auth. qui semel, videtur requirere q̃ in cita-torio sit transmissus effectus libelli, vt habeat locum dispositio illius auth. & per hoc potest limitari præcedens ꝯclusio, q̃ tunc demum accusator non possit desistere oblato libello, & facta ci tatione, quando in ipsa citatione est transmissus saltem effectus libelli, & hoc videtur consonum rationi, quia si litis pendentia non inducitur per citationem, nisi quando in ea exprimitur cla re quid petitur, vt in cle. fin. vt li. pend. ergo debet posse pęnitere actor, quia nondum lis dicitur pendere p̄ reū. Et adde, secundū quosdam Mod. hic, q̃ sicut ille excluditur ab agēdo, qui expres-se destitit ab accusatione, ita ille qui passus est labi instantiā cau-sæ criminalis. allegat tex. & Bal. hoc dicentem in l. abolitionem. C. de adul. Tu dicas, q̃ non solum nō potest amplius agere, sed punitur pœna Senatusconsulti, tanquam proprie desistens. est casus in l. 2. C. vt j. cer. tem. & no. declarat Bar. in l. j. §. si quis au-tem. ff ad Turpil. Super secundo principali articulo sunt consi derandi duo casus principales. Primus est, quādo accusator nō comparuit in termino, non tamen totaliter destitit ab accusa-tione, sicut diximus tibi in prima gl. huius decre. Secundus, q̄n accusator tacite vel expresse destitit, vel mortuus est, aut impe-ditur prosequi accusationem. Circa primum dixit Bart. qui po-nit q. in terminis, in l. inter accusatorem, in vlt. q. ff. de pub. iud.
19 † q̃ iudex[a] accusatore non comparente potest, si vult, absolue-
a re reum ab obseruatione iudicij, vt est casus in l. libellorum. §. fi. in verbo, reo postulante. ff. de accus. Sed si vult ipse assumere processum accusatoris per se, & prosequi causam vsq; ad finē, potest, & tunc condemnabit reum vel absoluet diffinitiue. alle.
20 tex. in l. pen. in prin. ff. de pub. iudi. & in l. 2. C. de aboli. † in quib. probatur, secūdum eum, q̃ iudex potest supplere defectum ac-cusatoris, & prosequi processum inchoatum solus. Et idē dicit probari secundum intellectum suum, in l. libellorum, §. fi. prę-alle. & ibi hoc ponunt. Tu aduerte, quia in ea. l. inter accusato-rem. in illa q. vtrum reus non comparens censeatur contumax, si accusator non accusat contumaciam suam, & est absens, ipse dicit, q̃ si secundum consuetudinem Italiæ iudex habeat licen-tiam ab accusatore prosequendi processum in sua absentia, suf ficiet præsentia iudicis, qui reputet reum contumacem. Sed nó habita ista licentia necesse erit, q̃ accusator compareat & accu-set contumaciam. Et sic expresse vult, q̃ iudex in absentia accu-satoris non possit supplere defectum ipsius, licet contrarium te-neat expresse in l. is qui reus, circa medium commenti. ff. de pu. iu. vbi voluit, q̃ etiam si non detur expresse sibi licentia a parte, possit supplere vicem accusatoris absentis, & idem dixit & no. in extrauaganti, ad reprimendum, in glo. super verbo, neglexe-rit. vbi contradicit his, quæ dixit in l. inter accusatorē. j. q. proxi-me allegata. Sed quicquid ipse dixerit, dictum suum in d. l. inter accusatorem, videtur esse verius, quia si iudex absente accusato-re nondum deserta accusatione per ipsum possit prosequi pro-cessum vice accusatoris ex officio, sequeretur q̃ posset absol-uere vel condemnare reum, etiam non citato accusatore, sicut po test, quando est data licentia sibi a partibus procedēdi in absen-tia ipsarum, vt est gl. no. & ibi hoc ponit Bar. in l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ff. de arbi. & idem tenuit in l. si accusatori-bus. C. de accusa. Sed istud est contra tex. in d. l. si accusatoribus. ergo, &c. Præterea ego video, q̃ quando inquisitio fit cum pro-motore voluntario, qui substantiat in se iudicium, vt dicit Ho-stien. in c. cum clamor. s̄. de testi. non valet processus factus lite non contestata cum promotore, vt est casus in c. cum dilecti. j̄. de purg. cano. & traditur in c. quoniam frequenter. §. in aliis. s̄. vt li. non conte. Sed hoc non esset dicendum, si ista doctrina es-set vera, quia saltem absente promotore iudex ipse posset pro-cedere ex officio & contestari litem, sicut dicit Bart. in d. l. is qui reus. ergo videtur q̃ ista dicta non procedant. Non obstant iura allegata per ipsum, quia dato q̃ probarent illud, q̃ dicit, de quo videbimus in secundo casu, loquuntur tamen, quando accusa-tor fuit exclusus a iudicio. Vñ sicut illo casu iudex posset subro-gare sibi nouum accusatorem, qui prosequeretur iudicium ex eadem instantia, vt est casus fin. secundum vnum intellectum, & ibi hoc no. Bar. in l. 2. C. de delat. li. 10. ita poterit ipse supple-re propter vtilitatem publicam defectum accusatoris exclusi. Sed quando accusator non est exclusus, licet sit absens, nō vide tur conueniens, vt iudex possit supplere defectum suum, qa est remedium promptum, q̃ accusator ipse citetur ad prosequen-dum assignato sibi termino, post quem si nō veniat, excludetur
b ipse. & tunc iudex[b] forte poterit supplere, vt dicit tex. in d. l. qui crimen. & in l. ab accusatione. §. destitisse. ff. ad Turpill. Facilius enim admittitur quis ad accusationem post primam accusatio nem extinctam, siue desertam, quam pendente prima accusa-tione, vt dicit tex. no. in l. hi tamen omnes. §. fi. de accusa. Pro ista conclusione facit optime, quod traditur in l. si maritus. §. si nau tem extraneus. ff. de adulter. vbi concludit Bart. & communiter Do ct. q̃ superueniente accusatore legitimo cessat inquisitio iā formata tanquam remedium extraordinarium, & videbis in c. qualiter. j̄. eo. ergo multo facilius debet impediri a principio iu dicis officium subsistente adhuc accusatore. Pro ista conclusio-ne est casus, non cauillādo literam, in l. libellorum. §. fi. de cuius intellectu dicetur in secundo arti. hanc conclusionem tenet ex-presse Bar. in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infec. vbi dixit per d. l. libellorum, q̃ absente accusatore non potest sequi absolo diffi-nitiue de reo, sed solum ab obseruatione iudicij. & sic simplici-ter tenet, q̃ iudex non possit absoluere ab obseruatione iudicij. & sic etiam dicit, q̃ in locum accusatoris non potest recipere te-stes absente accusatore. Super secūdo articulo, communis opi.
c est, q̃ iudex[c] desistente accusatore ex quacunq; cā possit ipse p̄ sequi processum & inire. & ita vī probari de iure canonico in c. 2. de collu. ibi per Inn. Sed quicquid sit de iure canonico, vel de iure ciuili, Bar. tenuit idem esse in l. si maritus. §. si negauerit. ff. de adul. & in l. transigere. C. de transac. idem tenuit & prolixius in l. pe. in prin. ff. de pub. iu. & in l. libellorum. §. fi. præalle. alleg. tex. in d. l. pe. in prin. & in l. 2. in fi. C. de aboli. & in d. §. fi. quæ iu-ra, si recte inspiciantur, non probant opi. suam, quia text. in l. pe. loquitur non de prosecutione iudicij, sed de executione senten-tiæ, vt patet in tex. res ab alio iud. posito in tex. Et iō hz aliā lect. quæ vī verior. tex. in l. 2. C. de aboli. non dicit, q̃ iudex prosequa tur ex officio, sed q̃ accusator cogitur persistere in accusatione, si non petit abolitionem ex iusta causa. Nec potes dicere, q̃ ac-cusator non debet admitti tanquam suspectus, quia hanc suspi-tionem tollit metus pęnæ talionis, si non probauerit accusatio-nem, propter quem præsumitur, q̃ fideliter litem peragat. Præ-terea iudex ipse poterit assistere & non pati accusatorem dolo-se versari, vt in fin. q. respondet Bald. in l. quædam, in princ. ff. de eden.

ADDITIONES.

a Iudex. Ad accusatorem adde Bar. post gl. in l. Papinianus. in §. j. ff. de in offic. te sta. & in extrauag. ad reprimendum. in uer. neglexerit. & per Imo. in d. l. inter accusatorem. & in c. licet. de loca. & adde meliorem tex. in l. quamuis indubi tati. C. de aduo.

b VIN. GOD. Iudex potest, & debet pro reo supplere, quando uidet actori a-ctionem non competere, & etiam in instrumento impugnato se fundare. Rui. cons. 190. nu. 9. lib. 1.

c VIN. GOD. Quando iudex potest etiam parte non petente in iudicio inqui sitionis condēmnare ad damnum, & interesse. Goz. cons. 103. nu. 7.

de eden.quinimmo accusatore p̃sente poterit testes ꝓdncere, vt tradit Bart.in dispu. sua,§. allegata, & Bald. in l.presbyteri.C.de epis.& cler.Tex.autē in l.libellorū in fi. probat ꝯ ipsum, ꝙ reus est absoluendus ab obseruatione iudicij de necessitate,si hoc postulet.& ita illum tex.intelligit Bar. in illo §. hoc autem iudiciū. Nec obst.ꝙ in illo §.fi.ꝓmittitur repetitio rei.j.30.dies,prosecutio veteris instantiæ per alium accusatorem vel per iudicem, secundum eum,quia ille intellectus manifeste repugnat text. qui dicit,ꝙ repetitio fiet ex integro.& sic patet ꝙ non potest fieri ꝓsecutio veteris accusationis.& hoc bene ponderat Io.de Imo.in l.inter accusatorem,prælegata. Sed tamen pondera diligētius illum tex.& fortius, quia si iudex potest prosequi veterem instātiam,& finire iudicium loco accusatoris, ergo non est prius facienda absolutio ab obseruatione iudicij, quasi accusator defecerit,quia immo non deficit, ex quo iudex subrogatur loco ipsius.Præterea accusatore mortuo,cum quantum ad eum sit finita accusatio ipso iure, respectu ipsius absolutio ab instantia iudicij esset superuacua.vt ergo operetur aliquid, dicamus ꝙ ex eadem instātia nullus poterit prosequi iudicium accusationis,sed bene poterit de nouo alius accusare,vel iudex inquirere, faciendo nouum processum,vt ibi tangit Bar. Et si tu dicas,quomodo restringitur potestas accusandi.j.30.dies. ꝯ l. querela. C. de fal. Respondet,vt dicit Io.de Imo.in d.l.inter accusatorem, ꝙ speciale est illo casu in fauorem rei, vt qui vult repetere accusationē abolitam per mortem, vel impedimentum accusatoris, agat j. 30.dies.& ista opi.videtur verior de iure. sed alia est cōmunior & seruaretur in practica.Et ad ea,quæ diximus in gl.ista de pœna desistentis ab accusatione, adde ꝙ licet ante litem contestatam in multis casibus quis non possit desistere,semper tamē potest corrigere & emendare libellum vsque ad litem contestatā, sicut posset in ciuilibus,per l.edita.C.de eden.ita dixit gl.quam Bal.reputat sing.in l.si maritus.§.si negauerit,de adul.& allegat eam diffuse hoc declarans in l.accusationem,in vlt.q. C.qui accu.non poss. Et ad text. quem allegaui tibi contra communem sententiam in l.j.C.ad Turp.respondet, vt ibi per gl. Et ꝙ per solam inscriptionem auferatur facultas desistendi, est casus in l.2. C.vt j.cer.temp. Et ꝙ non requiratur, ꝙ reus sit detentus & sub custodia probat tex.in l.fallaciter. C.de calum. Et ad materiam vide Bal.in l.j.C.vt infra cer.temp.

S V M M A R I V M.

1 *Promoueri patiens se ad dignitatem ecclesiasticam,cum sit inhabilis, committit crimen graue.*
2 *Intrusus,quis dicatur.*
3 *Prælatus ecclesiam suam subijciens Principi seculari contra eius priuilegia, crimen depositione dignum committit.*
4 *Princeps secularis in temporalibus suam intentionem de iure communi fundatam habet,vt pro his ecclesia homagium sibi facere debeat.*
5 *Citatio,quod aliquis compareat die feriato,an fieri possit.*
6 *Reus citandus vbi est valdè remotus,iudex etiam in causa grauissima & criminali peremptorium in prima citatione assignare potest.*
7 *Viarum discrimina allegans,an excusetur a comparendo coram iudice.*
8 *Procurator in causa criminali, etiam vbi agitur de depositione ab ordine, an interuenire possit.*
9 *Contumax per iudicem nouo genere pœnarum, vltra refectionem expensarum,mulctatur.*
10 *Citatus ad petitionem accusatoris inhabilis,de cuius inhabilitate non constat euidenter,si non comparet,an sit contumax.*
11 *Infamia ex accusatione minus legitimi accusatoris,si oritur, purgatio indicitur post accusatorem repulsum, an orta præsumatur, & grauata accusati opinio.nu.seq.*
13 *Procurator in populari actione ex parte actoris,quando interuenire possit.*
14 *Actionis popularis commodum agenti applicatur,& actio per litis contesta. propria efficitur.*
15 *Procurator in causis criminalibus, vel ciuilibus, an & quando interuenire possit.*
16 *Accusare licet quilibet de populo potest a princip.in crimine publico, an postq̃ accusauit,alter possit.*
17 *Agens ciuiliter in duobus casibus singularibus vltra cæteros, non potest procuratorem constituere.*
18 *Exceptio declinatoria in iudicio criminali,quæ contingit crimen per procuratorem,vtrum opponi possit cum suis expensis.nu.seq.*
20 *Notorium ab onere probandi,sed non proponendi releuat.*
21 *Iudex an supplere possit partis defectum in opponen.exceptionem notoriam.*
22 *Crimen quantumcunque notorium,iudex incompetens non punit.*
23 *Causa dispositionis propter notorij qualitatem actui adiunctam cessante,cessat & ista dispositio.*
24 *Procurator ad proponendas exceptiones ante litem contest. etiam non satisdans,est legitimus.*
25 *Principaliter quod agitur,in omni dispositione attenditur.*
26 *Tutorem ad remouendum,cum ciuiliter agitur, an & quando in consequentiã possit tutor puniri criminaliter.*
27 *Exceptio declinatoria,defensionis appellatione,an contineatur.*
28 *Ex,dictio,quid significet.*
29 *Exceptio banni,an sit exceptio declinatoria,& vtrum sit peremptoria, & possit opponi in vim declinatoriæ, nu.seq. & quid si statutum dicat, punietur exceptio peremptoria. nu.31. & an opponi possit etiam post sententiam. num.38.*
32 *Exceptio,quæ causatur ex qualitate personæ agentis, declinatoria appellatur.*
33 *Exceptio peremptoria,non declinatoria per bannum paratur.& quid quando statutum permittit bannitum impune occidi nu.seq.35.& 37.*
36 *Probare contra instrumentum,& contra præsumptionem ex illo orientem, diuersa sunt.*
39 *Accusatus vel inquisitus de crimine capitali, si statuto cauetur, quod nō possit aliquam exceptio proponere, nisi compareat, vtrum erit aliquod remedium, si velit per procuratorem proponere exceptionem banni, vel aliam declinatoriam.*
40 *Exceptio euidentis calumniæ,ineptitudinis libelli,exceptioni comparatur.*
41 *Appellationis remotio præcise in rescripto facta, non tollit quin ex iniquitate notoria appellari possit.*
42 *Excipiendi facultate,per superioris priuilegium ablata,etiam fundata in naturali æquitate exceptio tollitur.*
43 *Excipere prohibitus,non videtur prohibitus proponere exceptionem concludentem,agentem non habere ius ipso iure.*
44 *Statutum si ad ius commune reducatur,superfluum non videtur.*
45 *Iudicis officium,quando sit defensio.*
46 *Reus impeditus probabili impedimento,sed non præcise necessario, vt puta nō audet comparere propter inimicitias capitales,an quilibet excusator etiam sine mandato admittatur.*
47 *Periculo se obijcere nemo præsumitur in dubio. & quid in actu de natura non illicito.nu.seq.*
49 *Defensor cum mandato,procurator vocatur.*
50 *Defensor absque mandato,quando admittatur.*
51 *Exceptio loci non tuti,si a reo opponitur,quando tollatur,si iudex offert securitatem.*
52 *Locus securus esse dicitur non solum pro reo, sed etiam pro testibus aduocatis,& alijs personis necessarijs.*
53 *Reus citatus, quādo dicontumacia propter hostilitatem excusari non habeat.*
54 *Impedimentum,quod facile remoueri potest,non est iustum.*
55 *Procurator ad articulum vnum constitutus,non tenetur per satisdationem legitimare personam.*
56 *Exceptiones declinatoriæ,an & quando sine mandato proponi possint.*
57 *Reus qui personaliter comparere habet,licet ex statuti forma nullam proponere possit defensionem,tamen incompetentiæ potest.*
58 *Procurator, quare sit, ꝙ tam ex parte rei, quam actoris non admittatur in causa relegationis.& nu.seq.*
60 *Præsentia dictio, de proprio significatu personarum præsentiam importat.*
61 *Carceratus non præsumitur ita diligens,sicut procurator expeditus.*
62 *Procurator in causis grauioribus,quare non admittatur.*
63 *Iudex in alijs causis a relegatione infra partem volentem comparere,personaliter cogere potest.*
64 *Interesse publicum a priuato, quando est inseparabile, iuri publico renunciari non potest.*
65 *Relegationis in causa,an possit interuenire procurator.*
66 *Pœna minor,an imponatur honestioribus,quam humilibus, in quantumcunq; atroci crimine,& in personis illustribus, quandoque maior relegatione imponatur.*
67 *Exilium proprie,quid.& quid relegatio.nu.69.*
68 *Iudicium publicum,quid.*
70 *Lex generalis sequens, vel præcedens restringitur per legem specialius disponentem.*
71 *Procurator,si non potest constitui ab homine in facientibus pro se tantum, an hoc a lege iuduci possit.*
72 *Procurator,sicut non interuenit in capitali causa,an ita in integ. restitntio per eum non peti possit.*
73 *Reus per procuratorem in capitali causa non confitetur crimen.*
74 *Procurator in causa capitali pro carcerato,vtrum interuenire possit.*
75 *Reus vinculatus in causæ examinatione apud acta audiri debet.*
76 *Diligentia in officiali præsumitur.*
77 *Appellandi actus,non est proprie actus iudicialis.*
78 *Seruus ad defensionem,non debet admitti,nisi in subsidium.*
79 *Consors pro consorte,in criminali procurator esse potest.*
80 *Procurator ex parte rei,vel accusatoris,vtrum si non repellitur, valeat processus ipso iure.*
81 *Iudex & reus,an accusatori remittere possint pœnam calumniæ.*
82 *Crimine in priuato, quòd non possit accusare criminaliter,pars non pacisci tur, licet iniuriam quo ad actum ciuilem remittat.*
83 *Accusatore absente,& reo præsente iudicio,p reo liquidato,an reus ipse absolui possit,licet accusatus non possit de calumnia puniri.*
84 *Reus,quamuis sit absoluendus in omnem euentum, siue sententia præiudicat alijs,siue non,vtrum absolutoria contra accusatorem præiudicet alijs.*
85 *Iudicium an sit nullum,quando procurator interuenit a principio ex parte accusatoris, vel rei.*
86 *Sententia lata pro vno in causa,in qua agens non petit sibi aliquid dari, sed a iudice declarari,an prosit omnibus.*
87 *Reus quamuis absens,non possit damnari in causis a relegatione supra,an possit diffinitiue absolui.*

88 *Iudex in iudicio plenario, si protulit sententiam, in qua dicit se summarie cognouisse, sententia est nulla ipso iure.*

89 *Dictio penitus, quid importet.*

90 *Actus factus per procuratorem, in quibus casibus prohibetur constitui, si nō opponatur, an valeat.*

CAP. XV.

VEniens. Qui iurauit aliquem nō accusare, ab eius accusatione repellitur. Vel sic & plenius. In causa criminali procurator non admittitur ad disputandum de crimine, sed ad exceptiones declinatorias non tangentes crimen, & iurans non accusare aliquem, repellitur ab accusando. Et sunt duæ partes principales. Secunda est ibi, cum igitur. In prima ponitur factum. in secūda

1 pronunciatio. † No. primo [a] ibi, cum esset filius sacerdotis, ꝙ ille

a qui patitur se promoueri ad dignitatem ecclesiasticam, cum sit inhabilis, committit crimen graue & depositione dignum. sup quo vide quod tradit no. Bar. in l. j. & 2. C. si seruus, aut li. ad decurio. aspir. & quod no. in c. sciscitatus. s̄. de rescript. Secūdo no.

2 ibi, † intrusus, &c. ꝙ ille dicitur intrusus [b] in beneficio, qui in eo

b est in possessione de facto, & cuius titulus est nullus. Et de virtute huius verbi vide per Hosti. in c. in literis. s̄. de resti. spol. & tex. cum gl. in c. tanta. & in c. ad aures. j̄. de excess. præl. & in c. cum iā dudum. s̄. de præb. Et qualiter illegitimus non possit promoueri ad episcopatū, vide tex. & quod ibi no. in c. innotuit. s̄. de elec.

3 † Tertio no. ibi, Homagium duci Boemiæ, ꝙ prælatus subiiciens ecclesiam suam in aliquo principi sęculari contra priuilegia ꝓpria ecclesiæ, committit crimen grauissimum, dignum depositione. Quid autem sit homagium, [c] & quid importet, vide glo. ordinariā in cle. pastoralis. ver. rursus. in verbo, homoq; ligius, de re iud. & quod no. in c. fi. j̄. de reg. iur. & in c. ex diligenti. j̄. de

c simo. Et quia iste tex. dicit, ꝙ episcopus fecit ꝯ priuilegium ec-

4 clesiæ, seu arguit hic Host. † ꝙ Princeps sęcularis in bonis temporalibus intentionem suam habet fundatam de iure communi, vt pro his ecclesia debeat sibi facere homagium. ad idem 8. dist. c. quo iure, & in c. nimis. s̄. de iureiur. vbi de hoc. Sed Doct. Mod. intelligunt & bñ, ꝙ ecclesia pro rebus, quas habuit a Principe sęculari, tenetur facere homagium, i. promittere obedientiam & subiectionem, si eas habet in feudum, sicut traditur in c. solitæ. de ma. & obe. 18. dist. c. si episcopus. secus si bona sint libere collata ecclesiæ, vel simpliciter, non in feudum. 10. q. j. c. nouerint. & 16. q. 7. filiis. ver. fi. Pro ista conclusione vide optimum tex. & ibi glo. in c. vnico, circa medium, de statu mona. lib. 6. vbi tex. faciens mentionem de homagio præstando per moniales, dicit, si habent illud prę̄stare Principi sęculari ratione feudi. & sic

5 tacite innuit, ꝙ ex alia causa non præstetur. † Quarto no. ibi, ad

d festum, &c. ꝙ citatio [d] potest fieri ꝙ aliquis compareat ad diem feriatam, & saluatur ista citatio, secundum Doc. i. post ferias immediate primo tēpore iuridico. de quo in c. fi. s̄. de feriis. Quin-

6 to no. ꝙ † vbicunq; reus citandus, est valde remotus, iudex etiam in causa grauissima & criminali potest assignare peremptoriū in prima citatione. de quo in c. j. s̄. de dilat. & in c. cum dilecti. s̄.

7 de do. & contu. † Sexto no. ibi, discrimina viarum. ꝙ allegans discrimina viarum. i. periculum, non excusatur a comparendo coram iudice. secus si allegaret periculum itineris, quia esset transiturus per locum inimicorum, vt in c. accedens. el 2. s̄. vt li. non

8 conte. & no. in c. ex parte. s̄. de app. Septimo no. ꝙ etiam vbi agitur de depositione ab ordine, non potest interuenire procurator in cā criminali, potest tñ interuenire a proponēdo exceptionem declinatoriam, per quam accusaror repellitur ab accusando, dummodo illa exceptio non contingat crimē. & in hoc iste tex. est valde no. & probat vnum membrum dist. Bar. q̄ ipse posuit in l. pe. §. ad crimen. in pe. col. ff. de publ. iud. de quo dicetur

9 plenius in gl. Octauo no. † ꝙ vltra refectionem expensarum ꝓtumax pōt puniri per iudicem nouo gñe mulctæ, quia licet sit absolutus a iudicio propter inhabilitatem accusatoris, cogitur tñ ꝓparere ꝑsonaliter coram Pontifice. & q̄uis in text. nostro non deprehendatur, ꝙ iste contumax refecerit expensas, dz tñ p̄supponi, ex quo declaratur fuisse ꝓtumax, iuxta materiam c. finem

10 litibus. de do. & cont. † Vltimo no. & semper tenemenți, ꝙ citatus ad petitionē accusatoris inhabilis, de cuius inhabilitate non ꝓstat euidenter, si non ꝓparet, est ꝓtumax, & pōt puniri ꝓtumacia sua, ēt postq̄ est detectum accusatorem fuisse inhabilē. & sic ampliatur l. 2. ff. si quis in ius vo. & l. siquis ex aliena. ff. de iudic.

11 fm Mod. hic. † Colligeē t ex fi. huius decre. ꝙ ex acusatione minus ltīma, si oritur infamia, indicitur purgatio post accusatorē repulsum. Ad idem tex. & gl. vlt. in c. cum P. s̄. eod. Vtrum autē

12 † in dubio ex accusatione minus legitimi accusatoris prę̄sumat̄ orta infamia, & grauata opi. accusati. tex. vr̄ probare, ꝙ non, fm so. Host. in c. memini mus. s̄. eo. & ibi fuit dictum. Ille tñ tex. loquitur de inhabilitate, quæ surgit rōne inimicitię, quia inimicis & maliuolis non est credendum, vt in c. qualiter. in verbo, a maliuolis. j̄. eo. Sed videtur esse eadem ratio in qualibet inhabilitate, per quam quis iudicatur illegitimus accusator. vbi autē quis ab accusatione voluntarie destitisset, in dubio præsumeret̄ potius remanere suspitio quædam, quam plena infamia, vt in c. licet, in fi. s̄. eo. In glo. posita super verbo, criminali, diffuse tract̄at hic Doct. vtrum in causis criminalibus vel ciuilibus possit interuenire procurator, quæ est materia multum vulgaris apud legistas. & quia gl. posuit hic plurimas fallentias, quæ loquuntur, cū agitur ciuiliter de crimine, dicunt Doct. & bene, ꝙ non sunt ꝓ-

13 prie exceptiones a regula. † Et inter alia, dum gl. dicit, ꝙ in actio-

e ne [e] populari nō potest interuenire procurator ex parte actoris, nisi quando vna cum interesse publico est coniunctum interesse priuatum, vt dicit tex. in l. licet, in prin. ff. de procur. Quæritur de ratione decidendi in hoc casu. & assignat glo. paruula in d. l. licet, duas rationes. Prima ratio est, quia agit causa publica, non propria ipsius agentis, ergo non potest constitui procurator, q̄ constituitur regulariter a domino causæ, vt l. j. §. vlus. ff. de proc. Secunda ratio est, quia cum quilibet de populo possit agere nomine suo, frustra constituitur procurator ad id, quod ipse habet

14 æquale ius, vel idem. † Et quia istæ rationes cessant post litē contestatam in actione populari, quia commodum actionis popularis applicatur agenti, & actio efficitur propria per litis contestationem, vt l. si cui. ff. de ver. sig. tenuit Bar. in d. l. licet, & Mod. hic referentes eum, ꝙ post litem contestatam, etiam ex parte actoris, poterit constitui procurator. Et ex hoc infert ipse ibi, ꝙ ex

15 † parte accusatoris in causis criminalibus non poterit interuenire procurator indistincte, siue imponatur pęna pecuniaria, siue corporalis, quia agit causam publicam, non propriam, quæ nō efficit̄ propria per litis contestationem, quia pęna non applicat̄ sibi, sicut in actione populari. Et hoc idē sentit clare in l. pe. §. ad crimen, circa prin. præall. vbi referens dicta Iac. de Bu. cuius fuit ista ratio, dicit ꝙ ista ratio est bona in accusatore, qui non prosequitur suam vel suorum iniuriam, & sic videtur sentire satis clare, ꝙ accusator in crimine publico, etiam si pro eo imponatur pœna a relegatione citra, non possit constituere procuratorem, quando non prosequitur suam, vel suorum iniuriam. Sed ista dicta cum reuerentia, non videntur vera, & contra illa videtur casus in l. j. §. plane. ff. an per ali. causæ ap. vbi Iurisconsultus expresse dicit, ꝙ in causa appellationis accusator potest constituere procuratorem, sicut accusatus. nisi ergo restringas tex. illum ad casum, cum prosequitur suam vel suorum iniuriam, ibi est casus ꝯ istam opi. nec videretur esse ista restrictio de mente litęræ, quia Iurisconsultus ibi in facultate constituendi procuratorem solum facit vim in hoc, vtrum causa sit pecuniaria, vel corporalis. Secundo pondera tex. in §. ad crimen, in ver. multo magis. dum dicit, quod multo magis repellitur procu. ex parte rei, quam ex parte accusatoris. sed hoc non esset verum, si accusator repelleretur ex eo, quia agit causam publicam & non suam, vt ostendam. ergo hoc non est dicendum. ꝙ autem ita sit, patet, quia sicut declarat Bar. & alij in d. §. ad crimē, circa prin. omnes aliæ rationes, quæ repellunt reum a constitutione procuratoris in causa crīali, habēt locum in actore. si ergo vltra illas rationes adiungatur etiam ista ex parte accusatoris, fortius repelletur accusator, q̄ accusatus. Vnde potest dici saluando istud dictum in aliquo casu, ꝙ ante litem contest. accusator qui nō prosequitur suam vel suorum iniuriam, indistincte non p̄t constituere procuratorem, sed post lit. contest. poterit cōstituere procuratorē, quia satis est, ꝙ sit effectus dñs instantię, licet ꝯmoditas cāę non

16 ptineat ad eū, vt possit substituere alterū loco sui, vt in c. j. de ꝓcu. li. 6. & l. nulla. & l. neq;. C. de ꝓcu. Itē licet † qlibet de populo possit accusare a principio in crīe publico, vt Insti. de publ. iud. §. j. post q̄ tñ vnus accusauit & factus est dñs iudicij, alter nō posset accusare, vt l. hi tñ oēs. §. fi. ff. de accu. vnde cessant rōnes assignatæ in glo. in actione populari. Si quis tñ vellet tenere simp̄r, ꝙ etiam ante litem contest. accusator possit constituere procu. a relegatione citra, etiam q̄ non prosequitur suā iniuriā, posset

ADDITIONES.

a No. primo. Adde ad hoc notabile, ꝙ uoluit Bal. in l. Imperialis. §. fi miles. C. de nu. ubi per illum tex. dicit, ꝙ si papa promouet spurium in episcopū ex certa scientia, uidetur eum legitimare, & sic limita istum text. faciunt quæ tradūt Ang. & Imo. in l. quidam consulebant ff. de re. iud. uide etiam Ro. in sing. 680. incl. lex, Barbarius. & Ant. Corse. in suis sing. in uerbo, Error communis. d. Iaſ. in l. 1. in prin. C. de test. & d. Fel. in c. Rodulphus. in 28. col. uer. & gusta. de rescri. & in c. ad probandum. in 3. col. uer. Limita secundo. de re iud.

b Dicitur intrusus. Adde tex. 7. q. 1. c. factus. et de uirtute istius, uerbi intrusus, habes tex. in c. cum uenissent. de rest. in integ. et tex. in 1. 72. dist. & in c. sup. 63. dist. ubi intrusus episcopus non habetur pro episcopo, faciunt nota ta ꝓ Bar. & Doc. in l. meminerint. C. unde ui.

VIN. GOD. Nota, ꝙ intrusus non habeat uerum prælaturæ titulum, etiā si post papa eum ignorans intrusionem promoueret. Pet. a Biax. in tit. directorium elec q. 8. nu. 2. ꝙ habetur in lib. 8. trac. fol. 24.

c Quid āt sit homagiū. uide no. ī c. 3. ī prī. d̄ ista. mo. et ī cle. d̄ iureiu. c. 1. & plene ī Sp. d̄ feu. §. nūc d̄ hōagiis, et uid̄ ī c. nimis. de iureiu. et ī c. grauē. d̄ excess. ꝓl.

d Q̄d citatio. Adde, citatio facta die feriata nunquid ualeat ꝓ Bart. et Doc. inl. 1. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun. et faciunt ad istud notabile quæ tradit Bar. in l. sed si uices. §. fi. ff. quod ui aut clam. et in l. 2 ff. siquis in ius uo. non ierit.

e VIN. GOD. Adde de actione populari, q̄ scribit Rom. cōs. 152. ꝑlens. nu. 2.

reſponderi ad l.licet,& ad ſi.ꝙ propter periculũ, quod ſubit accuſator poſt inſcriptionem,per quam obligatur ad proſequendam litem vſque ad finem,alias ſubiicitur pœnis deſiſtentium, de quibus in c.licet. s̃.eo. ipſe habeat plus poteſtatis quam ille, qui agit actione populari ante litem cõteſtatam. Et ad hoc mult tum facit text.in d.l.j,ver. plane.qui ſimpliciter dicit, ꝙ in cauſa appellationis accuſator conſtituit procuratorem.& tamẽ ſi partes ſunt præſentes,lis in iſta cauſa eſt de nouo conteſtãda. & ſic accuſator non poſſet cõſtituere procuratorem in qualibet parte illius cauſæ,quod videtur contra mentem illius literæ. Preterea ſaltem ante litem conteſtatam in aliquo caſu fortius dicere tur repelli procurator accuſatoris in crimine publici iudicij, q̃ procurator rei, cum tamen indiſtincte tex.dicat op. in §. ad crimen.diſtinctionem tamen s̃. poſitam ſequuntur hic Mod. qui ita referunt dicta Bar.ſed reuera Bart.ſenſit, vt s̃. retuli. Dicit tamen tex.no.quem ibi ponderat Bar. ad hoc,ꝙ etiam quando ille qui proſequitur cauſam publicam,habet priuatum intereſſe admixtum, non admittitur ad conſtituendum procuratorem ſimpliciter,ſed cã cognita,& cum permiſſione iudicis, ita ꝓbatur in l.non cogen.§.qui ita.ff.de procu.† Et quia hucuſque diximus de actione ciuili, in qua non poteſt conſtitui procurator, duos alios caſus ſingulares tenebis menti,in quibus agens ciuiliter non poteſt conſtituere procuratorem. Vnus eſt in actore,q̃ alienauit ius ſuum in potentiorem, vt eſt caſus not. ſecundum Bar.ibi in l.cum miles.in fi.ff.de ali.iu.mu.cau.fac. Alius in ſeruo,qui prouocat de ſeruitute in libertatem, credo propter magnitudinem præiudicij.& quia magna pręſumptio eſt cõtra eũ caſus eſt ſin.quem ibi ponderat Bal.ad hoc in l.j.in princ. C.de aſſer. tol. & vide Guil.in Spec.in ti.de proc. §.j, ver.item excipitur.Et in illo caſu,ſi agens eſſet impeditus,non poſſet adhuc cõſtituere procuratorem, ſed deberet mittere executorem, ſecundum Bal.ibi.ſed Ang.dicit & no.in l.Pompo.in prin. ff. de procur.vbi notat alium caſum ſing. in quo non licet in cauſa ciuili comparere per procuratorem,quod illud eſt intelligẽdum,niſi impeditus iuſto impedimento. Et quia gl.tua circa prin.dixit,ꝙ in cauſa criminali reus poteſt conſtituere procuratorem ad exceptiones proponendas, reuocatur in dubium cæteris omiſſis, ad quæ non eſt opus addere, † vtrum exceptio declinatoria in iudicio criminali,quæ contingit crimen,poſſit opponi per procuratorem. tolle exemplum ſi opponitur exceptio præſcriptionis contra crimen, iuxta l.querela.C.de fal.& l.j.§.accuſationẽ, & quod ibi per Bar.ff.ad Turpil. quæ poteſt opponi ad proceſſum,ſecundum omnes in c.paſtoralis.s̃.de excep. vtrum iſta exceptio ad repellendum per procuratorem poſſit opponi. Tolle aliud exemplum, † ſi ſtatutum dicat, ꝙ bannitus non audiatur a in criminalibus & in ciuilibus, vel quod bannitus a poſſit impune occidi, quæ exceptiones poſſunt opponi ad proceſſum, vt j. videbis.ſuper quo Bar.in d.§.ad crimen.referens diſputationem Iac.de Are.quam etiam refert & ſequitur Io.An in ti.de accuſatore.§.fi. ver.quid ſi bannitus.diſtinxit,ꝙ aut exceptio declinatoria eſt notoria, puta ſi excipitur ꝙ non debet procedi in accuſatione,quia reus ſemel abſolutus de crimine vel condemnatus & ſoluit.& tunc iſta exceptio poteſt allegari per procuratorem, quia iudex ipſe ex officio poſſet repellere accuſatorem, vt arg.l. Fulcinius,§.ꝙ ſi aduerſus.ff.ex qui.cau.in po.ea.iuncta l.eo tempore.ff.de procur.& quod traditur in l.qui maior, §.ſi libertus, & §.ſi præſens.ff.de bo.lib.vbi patet, ꝙ euidenter calumniãtem iudex ex officio repellit, iuxta l.2, C. de fal. Confirmatur hic ex no per glo.& Doct.in l.vbi pactum. C.de tranſ. Sed contra hãc ſententiam inſurgit hic do.Ant.de But.& Salic.idem tenens,in b l.reos.C.de acc.& mouentur in effectu iſta rõne,quia notoriũ b † releuat ab onere probandi,ſed non proponẽdi,vt in cle.appellanti.de ap.& in l.ſi adulterium.§.idem Pollioni. ff. de adult.& traditur per Io.An,in c.2.s̃.vt li.non conte.Dicitur igitur proponi iſta exceptio notoria . ſed procurator non poteſt eam proponere , quia poteſt per eam legitimare perſonam ſuã in iudicio. ergo non admitteretur ad proponendum . Et vt creſcat dubitatio conſidera,quia non eſt verum ſimpliciter ꝙ iudex poſſit ſupplere defectum partis in opponendo exceptionem notoriam , niſi vel exceptio notoria concludat agentem non habere ius accusãdi ipſo iure vel agendi, vt dicitur in d.l.vbi pactum. Vel ſi iudex non ſuppleret vicem partis,actor locupletaretur cum aliena iactura,ſecundum quod ſin.diſtinguit Bar.declarando ibi gl. in l. ſi vnus.§.pactus ne peteret.in verbo, in opponendo. ff. de pac. Pone ergo, ꝙ obiiceretur ad proceſſum exceptio, quæ elideret potius ius accuſandi, quã tolleret ipſo iure, ſicut ipſa exceptio, ꝙ bannitus non audiatur, vel ꝙ eſt præſcriptum crimen.tunc iudex non poſſet repellere ex officio . ergo nec alius poſſet proponere pro ipſo reo. Do. ſo.de Imo.in §.ad crimen.præal.ſequẽdo communem ſententiam in hoc membro in effectu reſpondet, ꝙ ſpecialẽ eſt in notorio in quo non ſeruatur ordo iuris,ꝙ licet procurator non poſſit legitimare perſonam ſuam, admittatur tñ ad proponen.iſtam exceptionem iuxta c.ad noſtram. de iure

22 iur.Sed iſta ratio non ſatisfacit,quia ſicut † crimen c quomodo-
c cunq; vel quantumcunq; notorium, nõ poteſt puniri per iudicem incompetentem,vt l. magiſtratibus.& ibi per Bar.ff.de iur. om.iudi.ita non dz concedi,ſi procurator non eſt ltĩmus,ꝙ poſſit proponere exceptionem q̃is notoriam. Vnde oz dicere,ſaluando iſtam communem ſnĩam,ꝙ q̃is alias in cauſa criminali perſona procuratoris non eſſet ltĩma,quando tñ proponit exceptionem notoriam,dicetur ltĩma,quia ceſſant rationes, propter quas procurator prohibetur conſtitui in cã criminali,de q. bus dicetur tibi poſtea,& traditur in d.§.ad crimen, in prin.cõmenti.Sed d.Ant.fuit in hac opi.quia ipſe dixit, ꝙ cã cur procu. non admittitur ex parte rei, eſt quia non poteſt ſatiſdare de iudicato ſoluendo,ſicut tenetur facere procu.rei, vt l.j. C.de ſatiſda. Quare iſta ratione attẽta,ipſe dicit quod cum iſta rõ adhuc duret,ſi exceptio eſt notoria,talis exceptio non poteſt proponi per procuratorem.Sed iſta ratio reprehenditur & merito, vt j. videbis,& ideo poterit allegari iſta exceptio, quia aliæ rationes aſſignatæ per Doct.ceſſant, vt dictum eſt. & licet iudex aliqñ ſuper exceptione notoria non poſſit ſupplere,poteſt tñ concedi, ꝙ id quod iudex non poteſt ſine mandato, poſſit procu.cum mãdato. † quia quando ceſſat cauſa diſpoſitionis propter qualitatem 23 notorij adiunctam actui,ceſſat etiam ipſa diſpõ, vt in c.propoſuit.s̃.de ap.& quod ibi no.Et quod s̃.dixi,ꝙ procu. conſtitutus ad vnum articulum non tenetur ltĩare perſonam ſuam per ſatiſdationem de iudicato ſoluendo, vr̃ eſſe veriſſimum, quia cũ ſnĩa lata pro ipſo non valeret,vt l.ſi procur.C.de procur. nec ſit ipſe condemnatus,non eſt interponẽda iſta cautio,nec ẽt reperitur iure cautum, ꝙ talis procu. conſtitutus ad vnum articulũ, teneatur ſatiſdare de iudicio ſiſti. Sed eſt alia reſponſio no.quia 24 † ad proponendas exceptiones ante litem conteſtatam proc.eſt legitimus,licet non ſatiſdet, vt tradit ſing. Spec.in titu.de ſatiſda. §.expedito, ver.ſed pone, procura. Secundo caſu, quando exceptio declinatoria, d quæ proponitur,non eſt notoria,articul⁹ eſt d valde dubius,& fuerunt diuerſæ opi.nam Io. And.hic,in nouel. & Iac.But.in l.2.C.de accu.dicunt ꝙ iſta exceptio poteſt proponi in vim dilatoriæ.& hanc ſententiam ſequitur Ioã. de Imo.in d.§.ad crimen, in effectu tribus rationibus . Prima ratio ſua eſt, 25 † quia in omni diſpoſitione debet attendi id,quod principaliter agitur, vt l.ſi quis nec cauſam,in fi.ff.ſi cer.pet.& in l.j.§.ſi te rogauero.ff.depoſiti.Sed excipiens ad repellendum accuſatorem, licet deducat crimen,ſuper quo eſt facta accuſatio , non tamen deducit ad eum finem,ſed ad finem repellendi : ergo cum non agatur de crimine,prout eſt deductum ad puniendum,vel prout eſt deductum in accuſatione,ceſſabunt iura,quę in illo crimine prohibent conſtitui procura. Sed iſta ratio poteſt reuolui ad oppoſitum,quia quamuis iſte actus opponendi exceptionẽ declinatoriam de ſe non tendat ad punitionem criminis, & ſic ad proſecutionem accuſationis intentatæ, quia tantum actus iſte venit incidenter, & vt pars iudicij criminalis,ſine dubio dicetur actus criminalis,factus ſuper crimine, & hoc videtur ſufficere, vt procu.in eo non poſſit conſtitui, quod ſuper crimine intercedit.quia ſi debet attendi, quod principaliter agitur, ergo ipſum iudicium criminale principaliter intentatum debet conſiderari,vt videamus quid poſſit fieri in illo iudicio,vt patet in l.interdum.§.qui furem.cum ibi no.ff.de fur.Vnde rñdendo formaliter,ego dicam ꝙ debet attendi quod principaliter agitur reſpectu actus principalis deducti in iudicio,non quod agitur principaliter in actu incidenti,qui dz dependere a natura principalis. Pro iſta ꝯcluſione eſt caſus quem ipſe ſcdo loco inducit pro ſe ĩ l.non ſolum.§.fi.ff.de procu.iuncta l.j.§.item ſolet ff.de offi.p̃f. 26 vr. vbi probatur f̃m eundemmet in d.§.ad crimen. ꝙ † q̃is cũ agitur ciuiliter ad remouendum tutorem,in ꝑnam poſſit tutor puniri pęna crĩali,quia tñ iudicium principaliter intentatum eſt ciuile in toto iudicio quo ad omnem effectum poterit interuenire procura.Idem ergo dicamus eꝯ,ꝙ ſi iudiciũ principale eſt crĩale licet actus veniens, vel incidens ei de ſe tendat ad effectum

ciuilem

ADDITIONES.

a Bannitus poſſit impune offendi.An autem tale ſtatutum ualeat, uide Bart.late in l.omnes populi.in 8,col.uer.exiſta theorica.ff.de iuſti.& iu.ubi Mod.latiſ. ſime,adde ẽt per d.Fel.in c.quæ in ecc. in 2,col,de conſt. ponit etiam d.Alex. in conſ.63.alias 65.inci.attenta diſpoſitione ſtatuti,in prin.in 3.uol.

b Notorium releuat ab onere.Vide ad iſtam reg.d.Fel.in c.prudẽtiam. in 3. col. uer,nõ ob.de of.dele.& d.Ia.in l. ex quacũq;. in 6.col.ff.ſiqs in ius uo.nõ ier. VIN. GOD Adde,ꝙ in notoriis ceſſat iuris ſolemnitas, nec eſt neceſſe dare copiam repertorum tali delinquenti notorio, nec poterit dici de nullitate, ſi in iſtis non ſeruetur ordo, aut ſolemnitas.Thom.Gram.deciſ.37.nu.56

c Crimen quomodocunq;.Adde Bar.in l.non dubium.& in l.diuus,ſecũda. ff.de cu.reo.aliquid in l.unica.ad fi.prin.ff.ſi quis ius dic.non obt.& per do.Ant.de But.in c.1.de of.or. et ibi dicit Imo.quod legiſtæ cõiter tenent iſtam opin. tu uide Bal.ꝓrium tenentem in auth.clericus.C.de epiſ.& cle. Ang.in d l.diuus. et in l.j. C.de exhi.reis.Sal in l.ea quidem.in 8.col.C.qui acc.non poſ.et Imo. et do.Abb.in d.c.1.de offi.ord.

d VIN. GOD.Exceptio declinatoria euidenter nota iudici,etiam non oppoſita operatur.Cor.conſ.203.in hac,litera G.lib.2.

ciuilem sicut exceptio ad repellēdum, iudicabitur tamen vt criminalis. facit tex. in l. quotiens. & quod ibi no. C. de iudi. & per hæc tolluntur duo argum. sua. Tertio arguit ipse & inducit tex. in d. §. ad crimen, quia tex. dicit ibi quod ad prosequendum crimen publicum non admittitur procur. prohibetur ergo procur. a prosecutione criminis, sed reus opponendo exceptionem declinatoriam non prosequitur crimē, quinimmo repellit prosequi volentem prosecutionem. ergo procur. iste debet admitti. Sed ista inductio est impertinens, & verba tex. reuoluētur ad oppositum, vt ĩ. videbis. nam tex. dum loquitur de prosecutione, non loquitur in reo, sed in accusatore. In reo autem dicit cō sequenter, ꝙ non potest constituere procuratorem ad defendē
27 dum, sed † defensionis appellatione continetur exceptio declinatoria, vt l. sed si susceperit. §. j. in verbo, alijs defensionib⁹. ff. de iudi. & traditur per Bal. in l. quoniam Alexandum. C. de adulte. ergo ille tex. facit pro sententia communi. Vnde arguo sic formaliter, aut quæris vtrum per verba posita in d. §. ad crimen, accusator videatur prohibitus constituere procuratorem. videt ꝙ sic, quia etiam in controuersia ipsius exceptionis declinatoriæ accusator petit se admitti ad prosequen. ergo non admittitur ꝓcur. vt ibi. Aut quæris, vtrum videatur reus prohibitus ex verbis illius literæ. & videtur prohibitus, quia est prohibitus se defendere per procuratorem, & exceptio declinatoria est defensio, vt dictum est. Vnde his argumentis reiectis, debes considerare in ista materia, quod quamuis ex parte accusatoris accusator non possit dici super exceptione declinatoria prosequi accusationē, quia non prosequitur accusationem, sed petit se admitti ad prosequendum, non obstante exceptione: nihilominus, quia ista petitio est prosecutio causæ criminalis, non quia immediate ꝓpinqua, tamen ad prosecutionem immediatam, quia per hoc quod petit se admitti ad prosequendum, appropinquat ad actū prosecutionis, alias expeditionis causæ. i. ad ipsam prosecutionē dispositio facta super prosecutione principali & immediata de crimine, habebit effectum in isto, per tex. no. in l. qui vxori. ff. de au. & arg. leg. per quem Bar. dixit no. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordi. facien. quod dispositio facta super vno actu, respicit etiā causam mediatam non multum remotam. licet ergo iura dicunt ꝙ super criminis prosecutione non potest constitui procurator ex parte accusatoris, verificabuntur etiam quando accusator non prosequitur, sed petit se admitti ad prosequendum, maxime, quia verba conueniunt, quoniam disputatur super crimine. Nec ob. si dicatur, ꝙ cum dispositio iuris dicat, ꝙ sup crimine non admittatur procur. ista dispositio non debet extendi ad articulos contingentes crimen, in quibus tamen non tractatur de punitione criminis, iuxta ea quæ tradit Bar. plene in l. solent, in fi. de ali. & ciba. leg. cuius dicta retulimus in c. cum P. s̃. eo. maxime quia non videtur esse eadem ratio repellendi procuratorem in ista exceptione, quæ est in causa principali, quoniam non tractatur de puniendo reum vel accusatorem. & sic videtur cessare ratio potissima, propter quam prohibetur interuenire procur. ex parte vtriusque, ne. s. pœna illudatur. & ideo dispositio. §. ad crimen, non videtur extendi ad hunc casum, arg. c. super his. ĩ. eo. Quia ad hoc respondetur, ꝙ cum hic disputetur de crimine, vt dictum est, & accusator satis dicatur prosequi crimen, vt s̃. declaraui, ex parte accusatoris satis conueniunt verba legis, ex parte etiam rei magis cōueniunt, qui prohibetur cōstituere procuratorem ad defendendum, vt s̃. declaraui. & ideo alia iura loquuntur paulo largius quam tex. in §. ad crimē. quia dicunt, ꝙ in causa criminali non admittitur procur. vt patet in c. j. de iud. lib. 6. & 5. q. 3. in criminalibus. & quamuis tex. in l. j. §. j. ff. an per alium cau. op. red. pos. procurator non potest interuenire in crimine, ex quo sequitur pœna, &c. declaratur tamē per præcedentia & sequentia, quod intellexit in crimine. i. in causa
28 criminis. & sic non ob. ille tex. qui propter † dictionem ex, [a] quæ
a ponitur in tex. quæ significat causam immediatam, vt l. j. §. ex incendio. ff. de incen. rui. & nau. daretur significare, ꝙ solum prohiberetur constitui procurator quando ageretur super crimine ex quo esset pœna imponenda. Et ista conclusio est tenenda, qa communis & vera, licet Bal. aliter sentiat in c. j. §. homicidium,
29 de pace iuramē. firmā. †Sed quia in isto articulo diximus, quod exceptio declinatoria non potest opponi ad processum si cōtingat crimen. Quæritur vtrum exceptio banni in qua ponunt exē plum Doct. sit exceptio declinatoria & vtrum sit peremptoria. ita ꝙ possit opponi vtroque modo. quam q. mouet Io. de Imo. in d. §. ad crimen. & ibi referens dicta Iaco. de Are. & Ioan. And. in titu. de accusatore. §. fi. ver. quid si bannitus, in effectu conclub dit, ꝙ aut statutum dicit, bannitus [b] non audiatur, vel querela deposita pro bannito occiso non audiatur. Aut statutum simpliciter dis ponit ꝙ bannitus possit impune occidi. Primo casu paratur exceptio declinatoria quæ potest opponi ad processum & ēt peremptoria quæ potest opponi ad merita causæ. Vnde est addendus modus opponendi secundum Ioan. An. quia si opponitur non pot est procedi in accusatione, quia occisus erat bannitus. ista exceptio erit declinatoria & ad processum. Si vero reus petat se absolui, quia occisus erat bannitus & non debuit audiri querela pro eo opposita. & tunc ponetur in vim peremptoriæ. †Cui adde ꝙ hanc exceptionem posse opponi in vim declinatorię est verum omnino, vt colligitur per Bar. in l. nam & postea. in prin. ff. de iureiur. & l. cum lex. in fi. ff. de fideiuss. & declarat Ang. eleganter in l. 4. C. pro emp. Nam ipsa verba statuti hoc
31 sonant cum dicunt, querela non audiatur. †Sed dubiū est nunquid quando statutum loquitur isto modo paretur exceptio ꝓemptoria, sicut dicunt Doc. prædicti. nam Bal. & no. in l. peremptorias. C. sen. rescin. non pos. & in l. per hanc. C. de tempo. ap. expresse tenet ꝙ per ista verba, bannitus non audiatur, non pa
32 retur exceptio peremptoria † quia exceptio, quæ causat̃ ex qualitate personæ agentis, & sic repellit personam, est declinatoria sui natura. l. filius. §. veterani. & ibi per Bal. in fi. commenti. ff. de procur. & plene probatur in l. exceptionem. C. de proba. & in c. pastoralis. s̃. de excep. Alibi dicit idem Bal. ꝙ ista exceptio potest opponi etiam post sententiam tanquam exceptio odiosa per l. tam & si. ff. ad Mace. ita no. ipse in l. eleganter. §. si post. ff. de condi. inde. Pro concordia possumus considerare tres casus. Nam aliquando ista exceptio inducitur per statutum prohibens contractum vel depositionem aliquam fieri simpliciter vel sine aliqua solennitate ita ꝙ causa huius exceptionis oritur ex actu magis quam ex qualitate quæ inhęret personæ. & tunc paratur exceptio peremptoria etiam ad merita causæ, sicut patet in l. j. C. ad Mace. & in l. j. ff. ad Mace. quæ iura adducit Bar. in loco, allegato. Aliquando statutum denegat audientiam non bannito ꝓ iniuria vel maleficio commisso in bannitum. & tunc manifeste patet ꝙ ista audientia denegatur non propter qualitatem inhærentem agenti, sed quia statutum non vult maleficium esse punibile. Et tunc dicendum est idem quod in casu præcedenti. qa vt ĩ. videbis quando delictum potest committi impune ipso iure non competit facultas accusandi. ideo accusans agit sine accusatione. quæ exceptio potest opponi ad merita causæ sine dubio sicut ad processum, vt in secūdo articulo dicetur. Si vero statutum negat audientiam ipsi bannito, tunc refert quia aut negat audientiam super actione ciuili descendente ex contractu vel quasi vel ex alijs causis quibus dantur actiones ciuiles: & tūc vera est opi. Bal. in l. peremptorias. ꝙ non paratur exceptio peremptoria sed declinatoria duntaxat, tum ratione. s̃. dicta, tum ratione fortiori. quia si pararetur exceptio peremptoria quę respiceret ipsam causam & non personam iuxta. l. exceptionem. §. rei. ff. de excep. tunc etiam si bannitus esset absolutus a banno obstaret agenti ista exceptio ex quo ius semel fuit elisum vel factum elidibile. item obstaret hæredi banniti. Sed vtrunque est falsum quia immo non obstat. Primum probat tex. singu. in ca. felicis. §. verum. de pœnis. lib. 6. Secundum tenet Iac. de Are. in disputatione sua, & etiam primum, sed non allegat illum tex. Io. And. in titu. de accusatione. §. fi. in vlti. q. addi. magnæ in ver. est alia quæstio. Iaco. de Are. Si vero bannito denegatur audientia in criminalibus pro offensa sibi facta. & tunc articulus est magis dubius. Nam si tenemus quod tenuit Ioan. And. in illa addit. quod per illa verba inducatur delictum non esse delictum. tūc sine dubio parabitur exceptio, & ad processum & ad merita causæ. vnde etiam poterit opponi absoluto a banno & hæredi ipsi⁹. vel saltem si teneremus ꝙ per illa verba in criminalibus ius accusandi videretur sublatum ipso iure vt tenuit Bart. in l. nam & postea, prælleg. & in l. cum lex, de fideiuss. de quo plene scripsi in c. nulli. s̃. eo. vbi videas. Sed si tenemus ꝙ per illa verba non tollatur facultas accusandi ipso iure. tunc forte verior esset opi. Bal. etiam in isto casu. licet ipse Bal. in l. seruum quoque §. publi
33 ce. ff. de procu. in prin. 3. cartę, teneat simpliciter, †ꝙ per bannū paratur exceptio peremptoria non declinatoria. sed ipse non loquitur quando statutum vtitur verbis prædictis. Si tamen vis tenere sententiam communem dicas ꝙ parabitur exceptio peremptoria si agat pro delictis commissis pendente banno, secus si agat pro delictis commissis ante bannū. Et ꝙ ista exceptio respectu actionis ciuilis, tu non debes audiri, inducat declinatoriam & non peremptoriam, satis bene probatur in cle. constitutionem, in prin. iuncto fi. de elec. lib. 6. non debeat audiri ad prosequendum

ADDITIONES.

a VIN. GOD. De ista dictione ex, quod causam significet immediatam, scribit Rui. consi. 162. num. 5 & 7. lib. 5.

b Bannitus non audiatur. An autem tale statutum ualeat. uide Ang. in consi. 230. & Inno. in c. quæ in ecclesiarum, de constitu. Barto. in l. si cum mulier. ff. solu. matri. vbi etiam Nico. de Nea. & Mo. Bal. in l. iubemus. §. sane. C. sacrosan. ecc. vbi allegat. l. si seruus. C. de his qui ad ec. confu. & uide eundem Bal. in q. incip. statuto cauetur & in repetit. d. l. si cum mulier, post gl. in c. 1. de rescri. in 6. Adde etiam Ang. in l. si non speciali. C. de test. & in l. 1. C. de bo. vacan. lib 10. & Lu. Rom. in consi. 20. & Bar. in ru. de exc. & adde bonum tex & ibi Bal. in l. 1. C. de pa. po & in l. plane, de peti. hæredi.

VIN. GOD. Adde ꝙ bannitus non potest acquirere ciuilem possessionem. nec naturalem, Rui. consi. 49. nu. 5. lib. 4.

ſequendum cauſam electionis. Si tamen aduerſarius patitur ꝓbari deducta, valet probatio & eſt caſſanda electio. quod non eſ
34 ſet verum ſi pararetur per iſta verba exceptio peremptoria. Sed poteſt reſpõderi, ꝙ ius deductum in iudicio ibi principaliter reſpiciebat eccleſiam. vnde non potuit parari exceptio quæ perimeret ius eccleſiæ, ſed ſolum repellens perſonam. † Circa ſecun
a dum a caſum, quando ſtatutum permittit bãnitum impune occidi, fuerunt opin. quia Iac. de But. in l. 2. & in l. adulteram. C. de adul. vñ ſenſiſſe, ꝙ per iſta verba paretur exceptio peremptoria, non declinatoria, & Io. An. hic, ſicut refert Io. de Imo. in d. §. ad crimen. Sed Bar. in §. præallegato. Iac. de Are. & Io. An. in addi. præallegata, dicunt contrarium, ꝙ iſta exceptio poteſt opponi ad proceſſum. Et hanc opi. approbat Io. de Imo. quia iſta exceptio oritur ex ſententia lata contra bannitum, quoniã ideo potuit bannitus impune occidi, quia fuit bannitus per ſentẽtiam. ſed exceptio re. iudicatæ poteſt opponi ad proceſſum, vt in c. j. de lit. conteſt. lib. 6. ergo & iſta poterit opponi. Sed tu aduerte, quia iſta exceptio ꝙ de iſta occiſione reus non poſſit accuſari, non oritur immediate & directo ex ſententia lata contra bannitum, ſed ex legis diſpoſitione, quæ vult, bannitum poſſe impu-
35 ne occidi. † vnde priuilegium iſtud, quod oritur ex ſententia, debet intelligi ſtricte de eo, quod immediate ex ſententia oritur, quia ſuper illo lex dicitur finita non mediate. Pro hoc optime facit, quod ponit glo. no. in l. hæredibus. in princ. ff. de dolo. quæ vult ꝙ exceptio, quæ competit contra agẽtem ex cauſa odioſa, non habet locum, ſi agatur ex illa cauſa mediate & non immediate. bene facit tex. gl. & quod ibi per Docto. in l. iuriſgentium.
36 §. quod fere. ff. de pac. † vbi patet, ꝙ aliud eſt probare contra inſtrumentum, aliud cõtra præſumptionem, quæ oritur ex inſtrumento. Pro iſta concluſione videtur caſus ſing. in l. j. §. præterea. in ſecundo reſponſo. ff. de contra. tu. vbi non impropriando tex. videtur probari, ꝙ ſententia lata ſuper exceptione compenſationis, licet pariat exceptionem rei iudicatæ contra agentem, non tamen repellit eum a limine iudicij, vt declinatoria. & tamẽ ſuper illo iure fuerat pronunciatum, licet non directo in forma, in qua agebatur. vnde dato ꝙ in illo caſu obſtaret exceptio litis finitæ, in caſu tamen noſtro non videtur obſtare. & in hanc par
37 tem inclinat Bal. in d. §. publice. Dicamus ergo, † ꝙ iſta opin. eſt vera meliori & fortiori ratione, quam ſentit Bart. in d. l. vbi pactum. Sed clarius ponit eam Bal. reprehendendo dicta Iaco. de But. in l. decurionum. C. de his, qui not. infa. ꝙ ex quo ſtatutum vult bannitum poſſe impune occidi, ſaltem quo ad ius ciuile, & quo ad obligationem pœnæ, iſtud delictum non eſt delictum, & nulla oritur pro ipſo accuſatio. ergo accuſatus poteſt repelli a limine iudicij, ſicut ille qui agit ſine actione ipſo iure, vt eſt caſus not. & ibi per Barto. in l. Papinianus. §. ſiquis impubes. ff. de inoffi. teſta. & eſt bonus tex. de iure canonico, in c. cum ad diſſoluendũ, in prin. de deſpon. impu. & in c. dilecti, de excep. Et quia ſ. diximus, ꝙ vbicunque denegatur audientia, ibi paratur exceptio declinatoria ad proceſſum, vide tex. & Bar. hoc dicentem in l. omnes. C. de fun. pat. lib. 11. & Bal. in l. poſtquam liti. C. de pac. & in l. j. C. de pa. po. Vide etiam Bal. ad articulum præcedẽ-
38 tem in l. legis virtus. in ſecunda lect. ff. de legi. vbi † dixit, ꝙ exceptio banni poteſt opponi etiam poſt ſententiam, tanquam odioſa. Sed cõtrarium tenuit in d. §. publice. vt ſ. dixi. & credo ꝙ melius, quia l. tam & ſi. ff. ad Mace. loquitur in exceptione odioſa, quæ oritur propter odium contractus. vnde quia ibi facit ipſam radicem obligationis, non eſt mirum, ſi eſt fortior. & poteſt op-
39 poni etiam poſt ſententiam. † Conſequenter quærit Bald. in d. §. ad crimen, & referunt ibi Moder. & etiam hic, quid ſi ex forma ſtatuti accuſatus vel inquiſitus de crimine capitali non poteſt ꝓponere aliquam exceptionem vel defenſionem, niſi compareat perſonaliter, vtrum erit aliquod remedium, ſi velit proponere per procuratorem exceptionem banni, vel aliam declinatoriã, quæ ſit notoria. ſuper quo dixit Bal. in d. §. ad crimen, ꝙ iſto caſu reus prohibebitur excipere per procuratorem, poterit tamẽ procur. implorare officium iudicis, vt repellat accuſatorem exiſtentem in euidenti calumnia, ſicut dicitur in d. l. qui cum ma-
40 ior. ſæpe alle. † quia exceptio euidentis calumniæ comparatur exceptioni ineptitudinis libelli, ſecundum Inno. in c. j. de offic. vic. & Ioan. And. in c. conſtitutus, de fil. presby. optime facit ꝙ ponit Bald. in l. j. §. ſed qui. C. de iura. calum. Et hanc opi. dicit fuiſſe Ric. Mal. in l. filius. §. veterani. ff. de procu. eandem doctr. poſuit Ang. licet Moder. non allegent in l. quos prohibet. ff. de poſt. & in l. reos. C. de accu. dicens ꝙ quando procur. implorat officium iudicis, neque excipit, neque defendit, & ſic euitat verba ſtatuti. ſed hoc non videtur verum, ſecundum Ioan. de Imo. in d. §. ad crimen. qui ſub nomine defenſionis, quæ tollitur, ſine dubio continetur officium iudicis, iuxta ea quæ declarat Bar. in l. j. §. j. ff. quod vi, aut clam. & refert Bal. in l. j. C. de con. inde. ſed ſaluando dicta iſta, ipſe reſpondet ꝙ licet ſtatutum excludat defenſionem, non videtur excludere illam, quæ eſt notoria. Pro iſta reſponſione facit glo. no. in c. ex conqueſtione. ſ. de reſt. ſpo-

quam approbant Doc. in c. inter ceteras, de re iudi. quæ vult, ꝙ
41 † remotio appellationis præciſe facta in reſcripto, non tollit ꝙ poſſit appellari ex iniquitate notoria, ſicut in ſi. dicit Bald. in l. j. C. ne lic. in vna & ea. cauſa prouo. ꝙ contra tres ſententias põt opponi exceptio nullitatis euidentis, limitando cle. vt calũnijs, de re iudi. ſuper quo vide quod ponunt Moder. in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de no. ope. nun. Sed contra iſtam ſo. multum facit, quia ſecundum hoc ſtatutum vltra ius commune, nihil operaretur contra regulam poſitam in c. ſi Papa. de priuil. lib. 6. & in l. ſi quando. ff. de lega. j. Confirmatur iſta obiectio ex tex. ſing. quem ibi ponderat Bal. ad hoc, in l. 3. §. ſi is pro quo. ff. ꝙ quilq;
42 iuris. vbi probatur, ſecundum eum ibi, † ꝙ ſi ſuperior ex priuilegio tollit in aliquo caſu facultatem excipiendi, ad hoc vt verba priuilegij aliquid operentur, videtur ſublata exceptio, etiam q̃ fundatur in equitate naturali. ꝙ autem iſtud ſtatutum nihil operaretur, patet; quia ſi exceptio eſt notoria etiam de iure, poteſt interuenire procur. vt ſ. diximus. Si ergo ſtatutum limitabitur ad exceptionem, vel defenſionem non notoriam, cum iſtud ſit prohibitum de iure communi, nihil operabitur. nec valet, ſi dicas, operabitur hoc, quod exceptionem etiam notoriam nõ poterit obijcere, ſed bene defenſionem notoriam. ſed iſtud erit imponere legem verbis, vt ſub alio modo proponendi idẽ ius poſ-
43 ſit deduci. † Præterea prohibitus excipere, non videtur prohibitus proponere exceptionem, quæ concludit, agentem non habere ius ipſo iure. vnde prohibitus excipere, non videtur prohibitus opponere exceptionem banni, per quam delictum reddi tur impunibile ipſo iure, quia iſta non eſt proprie exceptio, ſed defenſio, quæ vocatur alias intentio exceptionis & facti, ſicut dicit gl. in l. qui ſe debere. ff. de con. ob cau. ita tradit Bald. no. in l. j. §. Offilius, in vlti. col. ff. ne quis eum, qui in ius vocan. eſt. & idẽ dixit in ſi. q. per eandem regulam, in l. peremptorias. C. ſen. reſcin. non poſ. & in l. in rebus. in fi. C. de iu. do. & in l. reſcriptum. §. ſi pacto. ff. de pac. Si ergo ſtatutum prohibendo reum excipere per procuratorem non compræhendit exceptionem banni. ergo non poterit videri prohibitus excipiens, etiam ſi exceptio ſit notoria. Sed ab hac exceptione repelletur ex ſecundo capite, quia prohibetur ſe defendere. Vnde illa reſponſio non eſſet vera aliquo mõ, ſi teneres prædictas doctri. Bal. quas tamen nõ affirmo pro nunc, quia Doct. communiter ſentiunt in iſta materia, ꝙ veniant ſub nomine exceptionum declinatoriarum. ſed dato ꝙ illæ doctrinæ non eſſent veræ, adhuc nõ placet mihi iſta
44 reſponſio ratione. ſ. dicta. Dicamus ergo, & melius, † ꝙ etiam ſi
b iſtud ſtatutum [b] reſtringatur ad terminos iuris communis, non dicitur ſuperfluum, quia declaratur quod erat dubium de iure communi, ſicut ſæpe facit ius canonicum ad dubia iuris ciuilis & leges nouæ, quę declarant veteres, vt patet in l. ſed & poſterio res. ff. de legi. & in c. Raynutius. de teſta. cum multis alijs. Vel di-
45 cas & ſubtilius, ꝙ † tunc officium iudicis eſt defenſio, quãdo fundatur ſuper æquitate naturali, reſpiciente partem, cum deficit remedium ordinarium. exemplum in l. ſi. & in l. plane. ff. de pehær. Sed quando iudicis officium imploratur, vt euidens calumnia excludatur a iudicio, hoc videtur potius reſpicere in criminalibus vtilitatem publicam, quam ius partis, propter quam introductum eſt, vt calumniator puniatur, ſi non probat crimen, vt l. j. ff. ad Turpil. & hoc ſentit Ang. ſatis clare in d. l. reos. dum dicit, ꝙ implorando officium iudicis euitat nomen defenſionis. Sed quia iſta differentia non probatur iure, ideo doctri. iſta remanet multum dubia, ſequenda tamen eſt, quia videtur multũ
46 communis. † Sed quæritur pro cõplemento iſtius articuli, vtrũ quando reus eſt impeditus impedimento probabili, ſed nõ ꝓciſe neceſſario, puta quia prohibetur comparere in loco ꝓpter inimicitias capitales, vel quia eſt ibi bannitus, vtrum admittatur quilibet excuſator ſine mandato, ſicut admittitur, quando impedimẽtum eſt præciſum. ſuper quo Bar. dixit in loco præal. ꝙ non admittitur tunc excuſator ſine mandato, quia forte im-

peditus

ADDITIONES.

a Circa ſecundum. Adde quæ tradunt Do. ! & maxime Bar. in l. omnes populi. 8. col. ver. ex iſta theorica. ff. de iuſ. & in. uide quæ addidi ſupra, eo. & adde ꝙ ſtante ſtatuto quod occidens bannitum habeat mille pone quidam proiecit indirecte & interfecit bannitum, an habeat præmium, dic quod non. ita dixit Innocen. in cap. ad audientiam. de homi. & Barto. in l. 2. ff. de condi. & demonſtra. & in l. genero. ff. de infa. & in l. nulla macula. C. de dila. lib. 10. adde dom. Abb. in c. eccleſiis. de cen. & in c. nemo. de ſim. Bal. in d. l. qui hæredi. ff. de condi. & demonſtra. & in l. ſi quis in graui. ff. ad Sil. & ibi omnes. adde etiam do. Car. & Barb. in cap. cognoſcentes, de conſtitu. & Barb. in d. cap. ad audientiam, de homi.

VIN. GOD. Bannitus ad ciuitatem reuerſus & per multos menſes a principe toleratus, an pro rebannito haberi debeat ut impune occidi non poſſit. Rui. conſi. 85. num. 2. 9. 15. lib. 4. & uide eundem in conſi. 49. nu. 8. lib. 4.

b VIN. GOD. Nota quod ſtatutum loquens in materia iuris communis recipit omnes interpretationes limitationes ampliationes & reſtrictiones ipſius iuris. Tiraq. in titulo de retrac. lig. q. 5. nume. 55. & uidendum eſt nume. 56. quod late proſequitur.

peditus tali impedimento,non obſtante hoc impedimento, cō-
pareret non obſtante periculo ſibi imminenti, vnde debemus
eſſe certi de voluntate impedimenti, ex quo eſt in poteſtate ip-
ſius, vtrum velit vti hac excuſatione.ſed Bal. in d.§.ad crimē. &
47 Ioā. de Imo.ibi repræhendit iſtud dictum duplici ratione. †Pri-
ma eſt,quia nemo præſumitur in dubio velle ſe exponere peri
culo,licet poſſit, vt in cle.paſtoralis,de re iudi.& quia exponens
ſe periculo,poteſt impune defendi & inuitus, vt l. non tantum.
ff.de ap.Secundo,quia ſi diceremus ꝙ reus, qui non comparet,
non videretur omittere comparitionem ex iſta cauſa, tunc eſſet
contumax,& ſic delinqueret, vt l.omne delictum. §. contumax.
48 de re mili.& l.contumacia.in prin.ff.de re iud.†Sed iſtud in du-
bio non debet præſumi in actu,qui de ſui natura non eſt illicit⁹,
vt traditur in c. j.s̄.de præſump.& probatur in l. merito. ff. pro
ſoc.& in c.eſtote.j̄.de reg. iur. ergo præſumendum eſt, ꝙ nolit
comparere ex hac cauſa,& per conſequens excuſator ſine man-
dato non præſumitur agere contra voluntatem citati.& hoc vi
detur ſufficere,ꝙ admittatur,iuxta regulam.l.liberto.§.fi. ff. de
nego.geſt.& l.ſeruum quoque.§.publice.ff.de procur. Pro veri-
tate iſtius difficultatis ſciendum eſt ꝙ Ange. hanc q.diſputauit
publice,prout apparet in diſputatione ſua,quæ incipit,Bon.qui
dam,in 6.& vltimo dicto ipſius.& ibi concludit, ꝙ quamuis ꝓ-
pter reuerentiam non audeat diſcedere a dictis Inno. & Bar. de
a iure tamen quilibet defenſor a ſine mandato poteſt allegare in
iudicio criminali quaslibet cauſas abſentiæ,etiam ſi aliquis non
teneatur comparere propter locum non tutum, quinimmo ex
ceptiones declinatorias iure non contingentes crimen.vnde in
fert ibi, ꝙ poterit defenſor ſine mandato allegare exceptiones
incompetentiæ contra iudicem ad vtilitatem ipſius abſentis, in
tellige non ad præiudicium ipſius facto defenſore ſine manda-
to poſſit ſibi præiudicare, ſicut declarat Bar.in d.§.publice. mo
uetur quibuſdam rationibus ſatis debilibus,ſed vna eſt quę ha
bet aliquem colorem, quia procura. qui allegat exceptionē de-
clinatoriam,quodammodo ipſo geſtu gerit vtiliter negotiū do
mini. ergo ipſe dominus debet habere ratum, ſicut dicimus in
l.qui vtiliter.cum materia.ff.de neg.ge. ꝙ autem ita ſit, probat,
quia aut dominus poſtea veniens habebit ratam oppoſitionē
per eum factam, & tunc apparet ꝙ fecit iuxta voluntatem do-
mini & liberauit dominum a iudicio,& ſic geſſit negocium ſuū
vtiliter.Aut non habebit ratum, & tunc poterit quandocūque
renunciare huic exceptioni declinatoriæ oppoſitæ per defenſo
rem,& ſic factum defenſoris non poteſt nocere domino, & ta-
men prima facie prodeſt. Sed iſta ratio de facili tollitur, quia li-
cet non inteſitrei,cuius nomine opponitur,intereſt actoris, con
tra quem opponitur, vt defenſor habeat mandatum, ad hoc vt
ſententia lata cōtra ipſum præiudicet domino. vnde iſta eſt cā,
propter quam defenſor ſine mandato non admittitur,niſi ſatiſ-
det de iudicato ſoluēdo,ne iudicium ſit fruſtratorium, vel ſaltē
vt fortius habeat effectum,vt traditur in l. Titius. & ibi per Bar.
ff.de procur.& in d.l.liberto.§.fi.Alias rationes non curo refer-
re: verum tamen placet mihi iſta opi.quicquid dixerit Bar. in §.
ad crimē.ꝙ ſaltem ad allegādas cauſas abſentiæ,quæcūque ſint
illæ,reiecta ſua diſtin.admittitur defenſor ſine mandato.Primo,
quia prc iſta concluſione videtur caſus clarus in l. fin.circa me-
dium.ff.de req.re. vbi tex.dicit, ꝙ ſi reus nō comparet j̄. annum
poſt citationem, vel non habet,qui eum defendat in cauſa capi
tali,poſt annum confiſcantur eius bona.ergo cum tex.non poſ-
ſit intelligi de cauſis innocentiæ, intelligetur de cauſis abſentiæ
excuſatoris,in quibus lex admittit ſimplicem defenſorem. Nec
49 potes dicere,ibi debet ſuppleri ꝙ veniat cum mandato,qa†tūc
non vocatur ſimpliciter defenſor,ſed procur. vt l.reos. C. de ac-
50 cuſa.ſicut etiam vocatur in l.pe.§.ad crimen,præalleg. † Secun-
do hoc idem probo & deduco ſubtilius, quia admittitur defen-
b ſor b ſine mandato, vbicunque in criminalibus reus abſens po-
teſt condemnari ad allegandas cauſas innocentiæ, vt eſt caſus
in §.publice,ſecundum intellectum Bar.& communem,quan-
tum ad hoc.& probatur in l. non ſolum.§. fi. in vltimo reſpon-
ſo.ff.eo.ergo idem videtur dicendum in cauſis capitalibus, quā
tū ad allegandas cauſas abſentiæ. Et ꝙ idem ſit in domino, pro-
bo tibi duplici ratione.Prima eſt,quia tex.in j. & 2. reſponſo, in
§.publice,ex eadem cauſa permittit allegari cauſas inocentiæ in
vno caſu,& cauſas abſentiæ in cauſa capitali . Secunda , quia in
cauſa capitali frequenter poteſt agi de maiori prejudicio, ſi non
admittantur excuſationes defenſoris,quam ſi non admittantur
cauſæ innocentię allegat in alio caſu,quia ſi reus non excuſatur
legitime in cauſa capitali,confiſcantur omnia bona eius & irre
cuperabiliter poſt annū, vt l.2. C.de req.rei.ſed in alio caſu, ſi ꝓ
crimine imponatur pœna pecuniaria,quæ forte non exhauriat
totum patrimonium, ſine dubio minus præiudicium fiet. vnde
ſi ſuccurritur ex æquitate ei, qui poteſt condemnari abſens in
cauſis innocētiæ, ita debet & fortius ſuccurri in cauſis abſentiæ
excuſantibus contumaciam in cauſis capitalibus. Et iſtę ratio-
nes ſatis viderentur probare, ꝙ ad excuſandam contumaciam
poſſit admitti defenſor ſine mandato,etiam ad proponēdas de-
clinatorias iuris quando reus eſſet abſens.quia tamen iura ſim-
pliciter loquuntur de cauſis abſentiæ. i. de impedimentis facti,
in reliquis poſſumus admittere opi.Inno.& Bart.Debes tamen
ſcire,ſecundum Saly.in l.reos,C.de accu.& Moder.in d.§. ad cri
51 men,ꝙ† ſi reus opponit exceptionem loci non tuti, & iudex of-
fert ſibi ſecuritatem, tollitur iſta exceptio quando. ſ. eſſet talis
inimicitia,cui iudex ipſe dando ſecuritatē poſſet prouidere. Exē
plum,ſi aliquis eſſet bannitus,vel condēnatus in loco a republi
ca,ſed ſi timeret inimicitias potētis aduerſarij, quibus iudex nō
poſſet prouidere,vel haberet tranſire per loca inimicorum,pro
quibus iudex ſimiliter non poſſet dare ſecuritatem,tunc iſta ſe-
52 curitas non ſufficeret.†Debet autem locus c eſſe ſecurus nō ſo-
c lum pro reo,ſed pro teſtibus,aduocatis, & alijs perſonis neceſſa
rijs.33.q.2.c.ſiue de coniugij.& debet etiam eſſe ſecurus pro ip-
ſa cauſa agenda,quia ſi aliquis non timeret perſonæ ſuæ, time-
ret tamen propter potentiam aduerſarij non poſſe conſequi iu
ſtitiam in loco iſta eſſet iuſta cauſa non comparendi, ſecundū
Ang.qui ita eleganter no.& omnia.s̄. dicta tradit in diſputatio-
ne prædicta in 4.& 5.dubio.bene facit tex.pro iſto vltimo in ca.
ſtatutum.§.cum autem,de reſ.lib.6.Et præter vltimam conclu
ſionem,pro alijs vide Ioan.And.in titu.de accu.§.fi.ver. quid ſi
bannitus.quem allegant Moder. in d.§.ad crimen. Amplius di-
cunt Domini de Ro.deciſione ſua.315.ſecundum Moder.in lo
53 co alleg.ꝙ† reus citatus non excuſatur a cōtumacia propter ho
ſtilitatem,quæ fit in territorio,vnde habet tranſire,ſi communi
ter tranſeuntes per illa loca ſunt ſoliti obtinere ſecuritates,quia
eſt in culpa ipſe, hocidem non petendo. Pro qua concluſione
vide duo iura vltra Doc.quæ hoc probant, videlicet tex.in l. qui
bus,in prin.& ibi per Bal.ff.de condi. & demonſtra. & tex. cum
gloſ.not. in l. ſed ſi prætorem.§.ait prætor,j.ff. ex qui. cauſ. ma-
54 io. vbi gl.in † effectu concludit,quod impedimentum,quod de
facili poteſt remoueri,non eſt iuſtum impedimentum, ſecus ſi
de difficili,quamuis in remotione eius requiratur auctoritas ſu
55 perioris.†Et adde ad ea,quæ.s̄.diximus,circa declinatorias pro
ponēdas, & reſpōdeo ad dicta do.Anto.ꝙ procur.cōſtitutus ad
vnum arti. non tenetur legitimare perſonam per ſatiſdationē,
vt expreſſe tradit Ang.in l.filius. ff.qui ſatiſda. cog. & ita intelli-
56 gitgl.in l.in eo.§.j.ff.de reg.iur.†Secūdo adde ad id, quod proxi
me fuit dictum,ꝙ exceptiones declinatoriæ non poſſunt propo
ni ſine mandato, ꝙ iſtud videtur verum , niſi exceptio ſit noto-
ria,quę conſtet ex actis,ſed eadem ratio videtur eſſe in qualibet
alia notorietate.ita tradit no. Ang.in l. filius.ff.qui ſatiſda. cog.
allegat Inno.hic,dum reſpondet ad l.exigendi.C.de procura. Et
iſtud procedit iuridice iudicio meo,in exceptione notoria,quę
contingeret crimen,cū illa ſit vera defenſio,ſicut iudex ipſe poſ-
ſet ex officio ſupplere,ita debet admittere defenſorem ſine mā
dato,vt patet ex his,quæ no.Bart. in l.ſeruum quoque. §.publi-
ce,de procu.vbi æquiparat iſta duo: ſed vbi exceptio eſſet mere
declinatoria,non contingens crimē, eſſet maius dubium, quia
Ang.ſimpliciter loquitur de defenſione, quæ cōſtat ex actis.cre
do tamen idem,per ea quæ habētur.2.q.7.c. quærendum. & c.
alieni.& quæ diximus in c.j.s̄. eo.Tertio adde, ꝙ quamuis reus
57 † qui debet comparere perſonaliter ex forma ſtatuti, nullā poſ-
ſit proponere defenſionem,non tamen videtur prohibitus pro
ponere exceptionem incompetentiæ, vt tradit Bal. no. in l.reos.
C.de accuſa.ſic amplius gl.in cle.j.de ſe.poſ. & fruc. Item adde
ꝙ quamuis procur. rei iſto caſu non poſſet implorare officium
iudicis,quia reo aufertur defenſio, iudex tamen, cui liquet de
defenſione,ex actis debet actorem repellere, vel abſoluere diffi-
nitiue,ſi eſſemus poſt li.conteſta.ita tradit ſingu.Bal.in rubr.C.
de indi.vi.in vlti.col.Et ad materiam vide Bald.in l.exigendi.C.
de procu.& in l.2.ff.ſi quis in ius voc.non ie. Et pro declaratio-
58 ne huius gl.& materiæ,quærendum eſt, † quæ ſit ratio tā ex par
te rei,quam ex parte accuſatoris, quare non admittitur procur.
in cauſa a relegatione s̄.Et omiſſis alijs rōnibus,quas plene pro-
ſequuntur Moder.hic,& in d.§.ad crimen.& bene repręhendū
tur per eos ibi, videndum eſt de tribus rationibus, vtrum proce-
dant.Prima ratio,& quæ communiter approbatur ab omnib⁹,
eſt iſta,quia ſi poſſet conſtitui procurator,tunc iudicium poſſet
eſſe eluſorium,quoniam reus vidēs ſe condemnandum,non cō
pareret in iudicio,& ſic nunquam poſſet damnari, quia in cau-
ſis a relegatione s̄.non poteſt ferri ſententia in abſentem,vt l.ab
59 ſentem. ff. de pœnis. & l.j. in prin.ff.de requi.re.† Sed iſta ratio
videtur eſſe inſufficiens propter duo. Primo quidem , quia ſi
nulla

ADDITIONES.

a VIN GOD. Defenſor pro alio unuſquiſque admitti poteſt, ſcribit Ruin. conſi. 118.num.4.lib.4.

b VIN. GOD. Adde ꝙ defenſor vti poteſt exceptionibus ex pſona ſua quas defenſor non poſſet.Cor.conſi.79.in hac,litera.10.lib.4.

c VIN. GOD. Locus tutus debet partibus per iudicē aſſignari. Par. de Put. in trac.de ſindic.c.de offi. ſindic.§.uiſo de modo.

hulla alia ratio prohiberet constitui procurator: ista cõstitutio ꝓ curator. non posset habere locum, quoniam satis dicetur præsens ille, qui esset præsens per procuratorem, qui legitime defenderet causam, nec vocatur iste absens, vt patet ex no. in l. fi. ff. de in inte. re. ti. generali. vbi sententia, quæ fertur contra absentem simpliciter, aliquando est nulla, quæ tamen est valida, si qs fuit
60 per procuratorem legitime defensus. licet † ergo verbum presentia, de proprio significatu importet præsentiam personarũ, vt est tex. cum gl. in cle. dudum, de sepul. in verbo, præsentari. & in c. cum parati. & ibi per Moder. s̃. de ap. interpretatione tamẽ iuris agens per procuratorem non diceretur absens. Vnde ego nego, ꝙ iura dicentia, absentem non posse condemnari, haberent pro absente eum, qui cõstituisset legitime procuratorem, si alia ratione non prohiberetur constitui. Preterea si vera est opi. quam tenet Bar. ꝙ etiam cum imponitur pœna relegationis, non possit interuenire procurator, ista ratio non esset generalis: quia cũ in relegatione possit damnari absens, vt l. absentẽ, ff. de pœ. ergo iudicium non esset elusorium. Vnde assignatur ꝑ ipsum Bar. alia ratio, videlicet ꝙ idem non admittitur procurator: quia si admittetur, reus videns se damnandum, non cõparet, & sic non faciẽdo copiam sui, non posset habere locum executio pœnæ, & per consequens iudicium redderetur sine effectu. Sed ista ratio similiter non procedit. Primo quidem, quia secundum hoc libertus in causa ingratitudinis non posset constituere procuratorem, quia cum agatur de pœna, quæ est maior relegatione, vt fatetur Bar. in d. §. ad crimen, & Doc. hic, præsumitur ꝙ non compareret, vt redigeretur in seruitutem, & similiter non posset constitui procurator ab eo, qui vocaretur in seruitutem ex libertate, quorum vtrunque est falsum, vt patet in l. licet. §. j. vel in l. sed & hæ. §. 2. in fi. de procu. & in l. seruum quoque. §. eum. ff. eo. titu. & in l. j. in prin. de cad. tol. Præterea si ista ratio esse vera, sequeretur ꝙ in casu decre. nostræ posset interuenire procurator contra istum tex. nam hic agebatur ad remotionem ab officio & beneficio, quæ pœna sine dubio non possit eludi, quia trahet secum suam executionem post sententiam, & tamen non admittitur procur. Et aduerte, quia do. Ioan. in d. §. ad crimen, dicit ꝙ ista non est alia ratio de per se, sed est eadem cum præsenti. Sed hoc non est verum, sicut patebit ex j. dicendis in q. seq. Et quia aliæ rationes, quæ assignantur sunt bene reprobatæ per Mod. in d. §. ad crimen. insistendum est in tertia ratione, quæ sequitur, quæ fuit Bart. in d. §. ad crimen, quam ego bene declaratam puto esse verã, vt j. videbitis. Dixit ergo Bar. ꝙ tam ex parte rei, quam ex parte accusatoris, ratio est, quia diligẽtius presumitur causa tractari & agi per ipsos principales, quam per procuratores, vt l. j. in fi. ff. ad Carb. quam tamen rationem debes restringere, vt j. dicam, vel declarare potius. Sed cõtra istã rationem insurgit Bal. & Ioan. de Imo. in loco allegato, dicentes ꝙ ista ratio non est generalis, quia secundum eam sequeretur
a ꝙ carceratus a non deberet audiri per procuratorem, qui tamen auditur, vt fatetur Bar. in d. §. ad crimen. Item sequeretur ꝙ vbicunque potest procedi contra absentem ad diffinitiuã, nõ posset constitui procurator, quod tamen fieri potest, vt l. seruũ quoque. §. publice. ff. de procu. Sed ad ista potest breuiter responde
61 ri. Et primo, quo ad carceratum dicimus, ꝙ † qui est in carceribus, non præsumitur, ꝙ possit esse æque diligens, sicut procurator expeditus, immo non præsumitur ꝙ possit esse diligẽs, sicut natura causæ requirit. Vnde, quia cessat causa vera, admittitur procurator. Et ideo si bene aduertis, iste casus facit pro opi. Bar. Ad secundum dicimus primo, negando ꝙ in illis casibus admittatur ꝑcurator, licet admittatur excusator simpliciter, si teneas opi. Bar. & aliorum, de quo videbimus in q. seq. Sed suppositio ꝙ admitteretur procurator, dico ꝙ ideo nunc admittitur, quia in quibusdam illarum causarum non agitur de tanto præiudicio, sicut agitur in pœnis vsque ad relegationẽ exclusiue vel in-
b cluſiue, secundũ diuersas opin. Et posito ꝙ in quibusdam agere tur de pari ꝑiudicio, sicut est in crimine læsæ maiestatis, & alijs, in quibus proceditur in absentem cõtra regulas iuris est, respondendum ꝙ non requiritur tanta diligentia in examinatione criminis propter immanitatem ipsius, propter quã videmus ꝙ recipiuntur in quibusdam ex ipsis testes non legitimi, vt l. famosi. cum ibi no. ff. ad l. Iul. maie. & permittitur ꝙ procedatur in absentem & contumacem, quamuis reo absente non possit ita plene cognosci de causa, vt in l. qui repudiantis. §. fi. de inoffi. testa. & in l. præses, & quod ibi notatur. C. de pig. ista responsio optime procederet, si teneremus † ꝙ in causa relegationis posset in-
62 teruenire procurator, quæ fuit opinio glossatoris & communior. Sed si teneremus opinionem Bar. de qua statim dicemus, tunc ista responsio non esset tuta, quia posset dici ꝙ in causa relegationis quis potest damnari absens, & tunc non posset interuenire procurator. Dicas igitur & clarius, ꝙ ideo admittitur procurator, cum proceditur contra absentem, quia si non admitteretur, & si reus nollet comparere, posset fieri maius præiudiciũ reo, videlicet ꝙ condemnaretur absens & indefensus, vt dicit tex. no. in l. exigendi. in fi. C. de procur. vnde hoc toleratur, vt eni tetur maius præiudicium, ꝙ causa cognoscatur per procuratorem, ne. s. si reus non compareat, adhuc minus diligẽter cognoscatur de causa, quam si procurator interueniret. Pro ista conclusione facit optime tex. in l. non solum. §. fi. ff. de procu. vbi patet ratione prædicta concedi, quod ille admittatur in causa suspecti, qui alias non admittetur. Vnde si bene respicias, illa ratio quæ facit ꝙ procurator non admittatur, cum reus non põt damnari abs̃, s. maior diligentia in examinatione causæ, illa eadem ratio inducit, vt admittatur procurator, quando potest absens damnari. Et ideo reiectis istis rationibus, quæ non concludunt, dicamus nos potius ex mente Bar. quam ex verbis, ꝙ ideo non admittitur procurator in causis grauioribus, siue in ipsis cõprehendatur relegatio, siue non, quia lex præsumit melius posse liquere de veritate ipsis partibus litigantibus per se. Casus est clarus qui hoc dicit in c. tuę. in fi. s̃. de procu. & satis patet ex his quæ ponit tex. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. vbi Iurisconsultus dicit ꝙ ex sermonibus ex trepidatione & constantia
63 partium in iudicio criminali veritas melius innotescit. † Et inde est, ꝙ etiam in alijs causis criminalibus a relegatione. j. iudex po
b test cogere partem, si vult comparere personaliter, b vt tradit Bar. no. in l. 2. §. defendi. ff. ex qui. cau. in pos. ea. & in l. fi. C. de ꝑcur. & in l. seruum quoque. §. publice, in vltimis verbis. ff. eod. Considerauit ergo lex, ꝙ propter magnitudinem præiudicij, q̃ vertitur in causis vsque ad relegationem, non debebat admitti procurator, vt causæ ipsæ perfectius innotescerent & liquidarẽtur. & hoc non solum introduxit in fauorem accusatoris & accusati, sed etiam in fauorem publicum, quia accusatio criminac lis tendit ad vindictam publicam, & interest rei publicæ c maleficia puniri, vt l. ita vulneratus, §. quod si quis. ff. ad l. Aquil. vñ quia agendo causam negligentius præiudicaretur non solũ iuri priuato, sed publi. & agitur de grandi præiudicio partium & ẽt reipublicæ. Istæ sunt causæ propter quas non permisit constitui
64 procuratorem, etiam si partes vellent, † tum quia quando inter esse publicum est inseparabile a priuato, iuri priuato propter publicum renunciari non potest, vt traditur in l. iuris gentium. §. si paciscar. & in l. ius publicũ. ff. de pac. tum quia in criminalibus reus non potest renunciare defensionibus suis, vt l. pactum inter hæredem. ff. de pac. per gl. & ibi per Doc. & no. in l. non tantum, ff. de app. Sed prima ratio magis placet. s. fauor publicus & grauitas causæ. & ꝙ grauitas causæ sit iusta causa, cur non tractetur per procuratorem, patet in causis ciuilibus arduis reus citatus non tenetur comparere per procuratorem, vt l. eũdem. §. j. ff. de leg. & no. in c. querelam. s̃. de procu. per Ang. in l. 2. §. j. ff. si quis caut. Quod ergo pars non tenetur facere in causa priuata, non potest facere aliquo modo in causa publica, vbi agitur de grauissimo præiudicio, vel saltem valde grauatur, ne præiudicetur in re tam graui reipublicæ, tum quia regulariter reus non potest præiudicare vel renunciare defensionibus suis in cã criminali. Et ex hac ratione, quæ est verissima & bene declara-
65 ta, inferetur postea ad quæstiones sequentes. † Consequenter quæritur pro declaratione gl. nostræ, vtrum in causa relegationis possit interuenire procurator. quæ est quæstio multum vulgaris & difficilis, in qua nõ sunt referenda omnia, quæ scribũt Doc. quia nimis longum & tædiosum esset. Dicamus ergo, ꝙ tenentes opi. glo. nostræ hic, principaliter laborant respondere ad tria iura. Primo ad l. j. §. j. an per alium ca. cui non impropriam do literam, sicut facit Bart. & sequentes eum, respondent optime Ric. de Saly. & Bar. eius nepos, in l. eos, sępe allegata, ꝙ ver. sed & in alijs causis, debet intelligi de pœnis, quæ sunt mediæ inter pœnas capitales & relegationem, sicut pœna fustium, vel flagellorum. Item datio in opus publicum ad tempus, de quibus fit mentio in l. capitalium, in prin. ff. de pœnis. Et ista responsio est optima, quantum ad illum ver. nisi aliud obstaret. Secundo respondent Doc. Moder. ad l. fi. C. de iniuri. Et primo respondet Saly. & Ric. in loco allegato, ꝙ ibi non admittitur procurator, quia illustris ꝑsona intulerat iniuriam illustri, vnde in illo casu

cessat

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota quod carceratus dicitur etiam qui extractus de carceribus uolentibus custodibus posset tetineri. Goz. consi. 6. num. 16.

b Comparere personaliter. Adde etiam quod uoluit Bar. in l. non solum. ff. de procur. & adde quod Bar. in l. qui bona. §. si alieno. ff. dẽ dam. infe. videtur restringere hoc, vt solum procedat in criminalibus. uide etiam per Alex. in l. seruũ. §. pu ff de procu,

VIN. GOD. Adde Afflict decis. Neap. 64. nu. 2.

c Reipublicę maleficia. &c. Adde rex. in l. 2. §. sed si agant. ff. de iu. & in l. bona fides. ff. depos. & in l si operis. C. de pœnis. & in c. ecclesiarum. de vi. & ho. cle. & in c. est iniusta, 23 q. 3. sed tu habes tex. in contrarium cũ glo. in l. 3. §. diuus in verbo fine permissu. ff. de sepu. uio. & tex in l. si longius. §. 1. in ver. impunita. ff. de iud. & ibi Bar. ad hoc notat.

VIN. GOD. Et adde quod maleficium quod quis nomine suo uel alterius mandato sit commissurus ex præfationibus cognosci potest, Ruin. consi. 6. num. 5. lib. 5.

ceſſat priuilegium, de quo in l. fina. ff. eo. videlicet quod nō imponitur eis pena corporis afflictiua propter paritatem perſonę offenſæ. ſed iſta reſponſio eſt multum friuola. Primo, quia iura ſimpliciter dicunt ꝙ honeſtioribus perſonis non imponitur ma
66 ior pœna, &† quia in quocunque crimine quantūcunque atroci, imponitur minor pœna honeſtioribus quam humilibus, vt patet in l. mortis. §. fi. ff. de pœnis. & in l. capitalium. §. non omnes, eo. titu. & tamen poſſet eſſe aliquod delictum grauiſſimū, in quo plus delinqueretur, quam ſi quis inferret iniuriam in illuſtres perſonas. Vnde quia iſta limitatio ſua non probatur Lege, & etiam ratione pręmiſſa, Doc. Mod. repræhendunt eam & recte. Eſt & alia ſol. ſecundum eoſdem, quia in l. fi. non conſtabat iudici, qualis perſona eſſet illa, quæ intulerat iniuriam, vtrū illuſtris, honeſta vel humilis. Et ideo propter hoc dubium non erat admittendus procur. poterat enim eſſe perſona plebeia, cui imponitur pœna corporis afflictiua. Doc. Moder. dicunt, ꝙ iſta ſolu. videtur ridicula, quia communiter qualitas perſonæ illuſtris ſolet eſſe notoria. Et ſi iſta qualitas cauſaret ex dignitate cū adminiſtratione conceſſa in loco, vbi agitur de iniuria, verū diceret, vt eſt caſus & ibi per Bar. in l. j. C. qui, & aduer. quos. Sed ſi iſta qualitas cauſaretur ex genere, vel ſi ageretur de iniuria in loco, vbi quis non geſſit dignitatem: iſta ratio non eſſet ſufficiēs cum reuerentia, quia quod eſt notorium in loco, vbi res eſt geſta, non præſumitur notorium his, qui ſunt extra locum, vt in c. cum tua. s. qui ma. ac. po. & tradit Bar. eleganter in l. is poteſt. ff. de acqui. hæredi. Tu ergo dicas & ſubtiliter, quod ex parte rei, qui habet conſtituere procuratorem iſta ſolu. non poſſet ſtare aliquo modo, quia ſi vult conſtituere procuratorem de iure ſpeciali tanquam illuſtris perſona, hoc non poterit impetrare, niſi
a prius conſtet iudici de iſta qualitate, ꝙ ſit illuſtris, a vt l. diuus. & ibi per Bar. ff. de teſta. mil. & l. ſi quando, & ibi per Bart. C. vnde vi. Aut ergo non probabit hanc qualitatem, & non admittetur. Aut probabit, tunc non erit amplius dubium iudici, quin ſit illuſtris. & ſecundum hoc aut ex parte rei nunquam conſtituetur procurator, aut ſi conſtituetur, conſtituętur de iure communi, nō de iure ſpeciali, quod eſt contra illam. l. Vnde iſtis ſo. reiectis tanquam vanis, ponit Ioan. de Imo. ſo. no. meliorem omnibus alijs ſine dubio: dicens ꝙ etiam in perſonis illuſtribus & honeſtis de iure communi aliquando imponitur pęna maior relegatione. Exemplum in l. j. C. de famo. lib. vbi aduerſus proponentem libellum diffamatorium imponitur pœna capitalis. Secundo, quando eſt facta iniuria, quia homo eſt occiſus, vel percuſſus animo occidendi, nam tunc criminaliter agitur l. Corne. de ſica. & ſic imponitur honeſtioribus pœna deportationis. l. prætor. §. j. ff. de iniu. & l. 3. in fi. ad l. Cor. de ſic. Adde tertio caſum, ſecundum gl. or. ibi, in l. ſi quis in. hoc genus. C. de epiſc. & cleri. vbi pro iniuria illata clericis in eccleſia imponitur pœna capitalis, & eſt crimen publicum. Pro confirmatione huius ſuæ ſo. inducit tex. in l. qui iniuriarum. ff. de iniur. vbi probatur, ꝙ calū niatori in iudicio criminali iniuriarum imponatur pœna exilij,
67 vel relegationis, vel interdictionis alicuius rei. † Vnde pondero, dicit ipſe, ꝙ ibi nomine exilij debet intelligi deportatio, ne nomen ſequens ſit ſuperfluum, ſi nomen exilij ſignificaret relegationem. & ſic patet, ꝙ aliquando in vno crimine imponitur pęna capitalis. Cōfirmatur iſta ſua inductio, quia exilium proprie dicitur, cum quis amittit ciuitatem, & ſic eſt pœna capitalis, vt l. 2. ff. de pub. iud. Sed ad iſtas. ll. videtur poſſe reſponderi, qa tex. in l. fi. in prin. C. de iniur. loquitur, quando pro iniuria intentabatur iudicium, priuatum criminale. & ſic nō loquitur in caſu, quo agitur lege Cornelia, quo agitur iudicio publico, nec etiam videtur loqui in caſu. l. j. de famo. lib. quia & ibi agitur iudicio publico ꝙ iniuria illata. Caſus videtur expreſſus in l. lege Cornelia. §. fi. cum l. ſeq. ff. de iniur. ibi, publico iudicio, &c. & tenet gl. expreſſe in l. & in priuatis. ff. ad Turpil. Et licet Bar. in l. j. ff. de pub. iu. dicat, ꝙ illud iudicium eſt priuatum proprie loquēdo, & nō publicum: hoc tamen non videtur verum, quia ex quo pro ip-
68 ſo imponitur pęna grauiſſima. ſ. capitalis, † & lex appellat iſtud iudicium publicum, dicere ꝙ non ſit publicum proprie, qa non numeratur in l. j. ff. de pub. iudi. inter publica crimina, eſt valde friuolum iudicio meo, quia in alio caſu ipſe fatetur ibi expreſſe,
69 ꝙ illa lex ſuppletur per aliam. † Ad tex. in l. qui iniuriarum, dicamus ꝙ verbum exilium, ibi capitur pro vna ſpecie relegationis, & non eſt ſuperfluum, quia proprie relegatio dicitur concluſio in inſulam: exilium autem dicitur lata fuga de omnibus locis, præter quam in vno, vel de aliquibus locis, vt l. exilium. ff. de inter. & rele. licet leges aliquando abutantur his nominibus, vt etiam relegatio extra inſulam vocetur relegatio, vt patet in l. relegatorum, fere per totam. l. ff. eo. Præterea poſito ꝙ loqueretur in exilio, per quod perditur ciuitas, cum tex. non diſtinguat iniuriam ab iniuria, ſed ſimpliciter dicat, ꝙ aliquando imponit pœna exilij, aliquando relegationis, no poſſumus intelligere ꝙ imponatur pœna exilij, quando iudex ex cauſa alterat pęnam criminis propter magnitudinem calūniæ. Quo caſu propter iſtā alterationem, quæ ex cauſa poteſt fieri, non impediretur procurator admitti in cauſa criminali, vt tradit Bart. & omnes in d. §. ad crimē, & eſt bonus tex. in ſi. in l. qui cum maior. §. his demū, de bo. lib. ſed prima reſponſio magis placet, & eſt verior. Pro ſaluatione iſtius ſo. quæ eſt verior cęteris, adduco tibi duos alios caſus, pro quibus imponitur pœna grauior relegatione. Vn⁹ eſt in l. j. §. j. de extraor. cri. vbi Iuriſconſultus dicit, ꝙ pro iniuria, q̄ infertur contra bonos mores, & ſic non eſt ibi ſimplex iniuria, ſed qualificata. Exemplum ſi aliquis ſpurcauerit faciem alterius ce no, vel aliter, vt ibi exēplificatur, ſolet grauiter in reos animaduerti. Vnde ego conſidero in illo tex. ꝙ ibi aggrauatur pœna ꝓpter qualitatem iam dictam, vnde debet eſſe maior quam pęna ordinaria ſimplicis iniuriæ, quæ eſt relegatio, & hoc ſignificat verbum grauiter, poſitum in tex. Secundo conſidero, ꝙ inter alia exempla ibi ponitur exemplum de eo, qui corrupit ædificia publica, vt puta aquæductus, & ſic fecit iniuriam reipublicæ. & pro omnibus dicitur ꝙ animaduertitur grauiter & pœna imponitur. Vnde etiam ex qualitate ipſius exempli, quod videtur mereri pœnam atrociorem quam ſi inferatur iniuria vni priuato, ſatis demonſtratur ꝙ imponitur pœna maior relegatione. eſt & alius caſus, in quo imponitur pœna capitalis, & tamen de eo non eſt iudicium publicum, de quo in l. ſaccularij. §. ſunt quidā. ff. eo. titu. vbi tex. dicit ꝙ qui comminantur mortem alteri, patiuntur ꝙ comminati ſunt. Vnde ex omnibus prædictis videtur poſſe formaliter reſponderi ad l. fi. præalleg. ꝙ quia etiam in quibuſdam priuatis criminibus pro iniuria reperitur imponi pęna capitalis, vel maior relegatione, conceſſum eſt priuilegium, qđ pro cauſis iudicij priuati, in quibus non admitteretur procurator poſſet admitti ĩter illuſtres perſonas. Vel ſi vis tenere ꝙ ille tex. det priuilegium, etiam cum crimen eſt iudicij publici: dicamus ꝙ illa verba poſita in principio tex. intelligantur hoc modo, ꝙ accuſatio iniuriarum regulariter, & vt in pluribus, eſt priuata, quia tamē aliquando eſt etiam publica & imponitur maior pœna quam pœna relegationis pro illis accuſationibus publicis, videatur conceſſum priuilegium. & iſta videntur poſſe dici cum aliquo colore iu. ſed reuera nimis reſtringunt illum tex. qui indifferenter concedit priuilegium in cauſis priuatis criminaliter motis. vnde reſtringere illam. l. ad tam paucos caſus, eſt contra naturam legis. Et ideo non diſputando vlterius in iſta materia, opi. Bar. & vltramon. videtur eſſe verior, ꝙ in cauſa relegatio
b nis non poſſit interuenire procura. b Hoc probatur clariſſime ex mente literæ in. l. j. §. j. & ſeq. ff. an per alium cau. quem text. induco ſic Ibi enim in ſecundo reſponſo principali dicitur, ꝙ in cauſis capitalibus & alijs vſque ad relegationem nō interuenerit procurator. In tertio reſponſo ſequenti dicitur, ꝙ in cauſis pecuniarijs criminalibus poteſt interuenire ꝓcur. Si ergo dictio, vſque, ſtaret excluſiue ad ſecūdum reſpōſum, ſicut vult Accur. & communiter ſequentes eum ex tribus caſibus, primus & vltimus remanerent determinati. Tertius vero, in quo erat maior dubitatio quam in cauſa criminali, pro qua imponitur pęna pecuniaria, remaneret indeciſus ſaltem expreſſe. Sed tunc ego quęro, quare caſum magis dubium tacite decidit Iuriſconſultus po
c nendo dictionem vſque, ꝙ contra ſignificationem ipſius dictionis, vt patet ex his, quæ tradit Bar. in l. patronus. §. Sempronio. in vlti. q. ff. de leg. 3. & ſic adhuc relinquitur deciſio magis ambigua, & caſum minus dubitabilem expreſſe decidit, in ver. ſe. per tot verba, quæ etiam tacite per dictionem, vſque, poſitam excluſiue, decidebatur certe in Iuriſconſulto, qui vtitur ſermone proprie, ſicut dicit gl. in l. ꝙ ſi nepotes. ff. de teſt. tut. de homine perito iſta non ſunt admittēda, maxime quia tex. in l. pe. §. ad crimē, in fi. expreſſe oſtēdit eſſe aliquem caſum, in quo poſſit ferri ſententia in abſentem, & tamen non poſſit interuenire procur. Et ſi tu dicas, ꝙ Bald. ibi & Moder. exponunt illum tex. de ſententia annotationis bonorum. Reſpondeo tibi, ꝙ magis impropriatur litera iſto modo exponendo, quam improprietur text. in l. ſeruum quoque. §. publice, reſtringendo verbum quo minus, ad eum qui comparet ſine mandato, quia adhuc ſic reſtrictum retinet naturam ſuam diſponendo vniuerſaliter, ꝙ alias inhabilis admittatur ad defendēdum. Et quia Bal. in d. §. ad crimen, & Fran. de Ramp. quos refert ibi Ioan. de Imo. videntur concordā

do

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Illuſtris perſona a ſolo principe & non ab alio iudicari debet Thom. Gram. deciſ. 60. num. 22.

b VIN. GOD. Procurator non poteſt interuenire in cauſa relegationis. Tu adde ꝙ quando procurator non admittitur poteſt admittitur defenſor. Ruin. conſi. 118. num. 1. lib. 5.

c Vſque excluſiue. De iſta dictione vide Alb. in authen. quod ius. C. de procura. & Archi. in cap. ſi gracioſe, de reſcrip. lib. 6. & vide Ioan. And de præben. c. quamuis, lib. 6. Hoſt. in ſum. de feriis §. fina. de ui. & ho. cleri. cap. 2 adde quæ tradit Iac. de Are in l. hæreditatum ff ad l. Falc & Dy. in l. patronus §. Sempronio ff. de leg. 3. & Albe. in l. meminiſſe. ff. de offi procon. & leg. & adde tex. Inſti. de pub. iud. §. 1. & in c. qui presbyterum, de præben.

do opi.istas distingue,q aut relegatio fit in certis locis,& tũc nõ possit interuenire procur. quia tunc reus posset eludere pęnam non eundo ad locum deputatum.& sic subest vna ratio,propter quam procur.non admittitur in iudicio criminali. Si vero relegatio sit exilium,idest exclusio ab omni loco præter vnum,tunc quia reus potest ab illo loco excludi, & pœna non erit elusoria, admittatur procur.Dicas reiectis istis fantasiis, super quib. multum dubitat Io.de Imo,& frustra,q l.absentem.ff.de pęnis.quę dicit absentem in criminibus grauioribus non posse condemnari,non fundatur ex eo, quia in illis criminibus reus possit pœnã eludere,sed fundatur,quia cum agatur de grauissimo præiudicio lex noluit causa non plene cognita & defensa reum cõdemnari,ita dicit Iurisconsultus expresse in l.j.in princ. ff.de req.rei. Vnde illatio prædictorum Doct.non est bona,quia quando re° relegatur in certum locum, posset pœnam eludere,ideo nõ posset ferri sententia tunc in absentem,& propterea non potest admitti procurator.quia, vt dixi, ista non est causa, propter quam inducitur, q sententia non possit ferri in absentem.& vltra inductionem factam,pondera tex.in l.j.præal.dum dicit, q nõ est æquum,absentem in causis grauioribus condemnari. Et ex isto etiam intelliges, q ratio assignata per istos non est vera, quia si ex illa ratione impediretur sententia contra absentem,hoc non faceret aliqua æquitas, sed ne maiestas prætoris vel iudicis posset eludi.& sic esset ratio conseruandæ dignitatis publicæ. Præterea etiam si illa ratio esset vera,nonne posset capi, qui est relegandus, vel ab ipso iudice ferendæ sententiæ, vel ab alio & ad eum remitti?vtiq;, ut in auth.qua in prouincia. cũ materia.C. vbi de cri.agi oportet.& in cle.pasto.in gl.ordi. de re iudi. Vnde iste fantasiæ non procedunt.& licet aliquo casu reus posset eludere pœnam latitando,ita q non posset inueniri, per hoc tamẽ non dicetur elusoria,quin frequentius posset habere effectum, licet forte frequenter posset retardari. Et aduerte, quia ad text. in l.seruum quoque.§.publice. ff.de procu. quæ est fundamentum gl.& tenentium opi. suam,potest responderi aliter quam dictum sit,vt dicamus q generalitas illius l.quæ dicit, q vbi potest procedi in absentem,potest interuenire procur.& non procur.debet restringi,nisi in casibus,in quibus specialiter procur. reperitur prohibitus,sicut in causis capitalibus, & in causa relegationis.& ita respondet Ang.in d.§.publice. quãtum est respectu causarum capitalium. sed eadem ratio est, vt possit fieri re-
70 strictio etiam respectu relegationis. quia ista est regula, q † lex generalis sequens vel præcedens,restringitur per legem specialius disponentem,secundum glo.& Doct.in l.sciendũ,in princ. ff.qui satis.cog.& Bar.plene in extrauaganti,ad reprimen. in verbo,non obstantibus.Item aduerte,quia Bal.& Ang. in §.ad crimen.& Ang.in d.§.publice. vtuntur vna ratione contra Barto. quæ est falsa.quia dicunt ipsi,si text.in §.publice. intelligatur de defensore sine mandato, qui possit prodesse & non obesse, tũc sequeretur q posset constitui procurator ab aliquo quantum ad vtilia sibi duntaxat,quod est falsum,& contra gl. not. 12. q.j. c.relatio.& contra ea,quæ no.Inno.in c.constitutus, de procur. & Io.An.in c.exposuit.s̃.de dila. Sed ista ratio concludit,si bene aduertis,q in casu.§.publice.defensor sine mandato non admittitur,quod est contra illum text.& communem sententiam, &
71 contra tex.in l.non solum.§.fi.ff.de procu.†Præterea ista consequentia non est bona,procurator non potest constitui ab homine in facientibus pro se duntaxat, ergo hoc non potest induci aliquo casu a lege,vt patet in l.j.& 2.C.de tut.& cur.qui satis nonded.& declarat Bar.in l.tutor qui repertorium.in prin.ff.de admi.tuto.Sicut videmus, q tutor potest accusare nomine pupilli,secundum Bar.& quosdam alios in l.2.ff.de accusa.& tamen non potest eum obligare ad pœnam talionis. vnde debet sub-
72 scribere nomine proprio,vt l.2.C.qui accusa.non pos.†Et adde in ista materia ad dicta Doct. q sicut in causa capitali nõ potest interuenire procura.ita non potest peti per procuratorem restitutio in integrum aduersus sententiam latam in causa capitali. ita no.sing.Bal.in l.j.§.de quare. ff.de post. Secundo adde, q licet ille qui accusat, in libello accusatorio dicat, accuso nomine talis,libellus tamen substinetur, nec videtur interuenire procuratorio nomine,sed exponitur nomine talis, idest ad vtilitatem talis,vel ad petitionem talis.ita tradit no.Bal.in l.Polla.in vlt.q. C.de his qui.vt indig.alle.tex.in l.j.§.incidit. ff.ad Turpil. Tu vide glo.ordinariam pro hoc,& ibi Bart.qui tamen dicit,q ista est impropria locutio in l.non tantum.ff.de app. Tertio adde text. notab.secundum Bal.in l.2.C.quo.app.non reci. in verbo, sua
73 voce,per quem tex.ipse dicit ibi,q† in causa capitali reus nõ po-
74 test confiteri crimen per procuratorem. † Sed adhuc restat vna
a dubitatio non parua, vtrum procurator[a] in causa capitali possit interuenire p carcerato.super quo opi.Bar.in d.§.ad crimen. est q possit interuenire pro carcerato, præterquam ad actũ sententiæ.Fundamentum suum & tenentium hanc partem, est in duobus.Primo per tex.in l.2.ff.de accu.& in l.seruus. & l.sciendum.ff.de pub.iud.in quibus apparet, q dominus defendit seruum accusatum de crimine capitali. quinimmo & alius nomine domini, vt l.Lucius. ff.de ap. Sed istæ leges facile repellũtur, quia communior intellectus est,q dñs admittatur ad defenden dũ pro suo interesse. Nec mireris,q vbi procurator non admitti tur,admittat tertius p interesse suo.qa hoc reperitur expressum in alio casu,nã dñs,pro quo alius promisit de iudicio sisti sub pę na,non euitat pœnam comparendo per procuratorẽ, vt est casus & ibi clare per Bar.in l.2. in prin.ff.si quis cauti.& tñ fideiuss. sor,q p promisit pro eo, de ipso sistẽdo, p̃t eũ defendere, ẽt quo ad hoc,vt dñs vitet pœnã.casus est sing quẽ ibi no. Ang.ad hoc, & ẽt ibi sentit Bart.in l. si eũ, in prin.vel.§.j.ff.eod.titu. Vñ melius facit pro ista opi.tex.in l.si non defendantur, in fi. ff. de pęn.vbi expresse dicitur,q seruus nõ solum potest defendi per dominũ, sed per alium.& sic videtur,q etiam ille,cuius non interest,possit interuenire pro eo,qui est detẽtus.quia, vt ibi apparet,seruus poterat duci ad supplicium.Et hanc sententiam tenet gl. ordinaria,per illam.l.in l.2.in prin.in verbo,exiero.ff. de cu. reo. Ioan. And.in addi.Specu.in titulo de procuratore.§.j.vers.sed nunqd ad media causæ.addit q reus principalis debet etiam litem contestari,licet sit in carcere.Ad alios autem actus cõcedit q potest admitti procurator.& hanc sentẽtiam secutus est Bal.in l. reos. C.de accu.Hanc sententiam dicit Ioan.de Imo.esse satis rationabilem, vbi refert multos alios tenere hanc opi. quos nunc non attinet referre.Sed fatendum est,q ista opi.est communior. Sed tu aduerte,quia Bar.in l.eos.§.super his, C.de ap. expresse tenet contra.& Bar. in §.publice. & etiam Ang.ibi vtuntur in effectu duabus rationibus. Prima fuit Bal.qui dixit,q cum in causis capitalibus reus debeat capi & detineri,vt l.fi.C. de accusa. & l. 2. & fi.de exhi.reis.sequitur q semper poterit admitti procurator in causa capitali.Sed ad ista respondet optime Ioã. de Imo. in d. §.ad crimen.q leges,quæ dicunt procuratorem nõ admitti, hñt respectũ ad absentiam rei,quando reus non potest haberi in custodia.Pro hoc adducit tex.in §.ad crimen. in ver. sed absentiũ. Sed ista responsio licet possit substineri de subtilitate iuris,videtur tamen nõ esse ex mente legum,quia cum esset locus remissioni in delictis grauibus, vt dixi, quis non videt q frequentius contingebat reum esse in custodia quam non posse detineri? ergo non debuit poni regula in casu,de raro contingenti, sed potius econtra. Secunda ratio est Ang. qui dicit q de ista q.est ca-
75 sus in l.2.ff.de cu.reo.vbi probatur,q † reus[b] qui est in vinculis,
b in examinatione causæ debet audiri apud acta. Et idem probat tex.in l.2.in fi.de exhi.reis.in verbo,adhibita aduocatione crimẽ exploret,per quas leges videtur imponi necessitas reo præsentãdi se in iudicio.Præterea secundum Saly.& subtiliter, in l. reos. C. de accu. ista conclusio probatur recte intuenti in l.j.§.i. an p alium causa ap.quam inducit sic.ibi dicitur, q in causa appellationis reus non potest constituere procuratorem:modo arguitur sic. si contra reum fuit lata sententia,ergo erat præsens in iudicio,alias nõ potuisset damnari in causa capitali,si erat præsens tempore sententiæ,debebat etiam esse detentus & custoditus, & fortius quam ante examinationem negocij, vt l.j.C.de custo. re.ergo præsupponitur q tempore appellationis adhuc erat in carcere,& tamen non potest constituere procuratorem.D. Ioã. in §.ad crimen. nititur respondere ad illum tex.q ille tex.debet intelligi,quando reus post sententiam arripuerat fugam. & sic restringit regulam ibi generaliter positam ad vnum casum,qui
76 licet sit possibilis,de raro tamen contingit,quia † diligentia pre sumitur in dubio in officiali,secundũ Bart. l.damni.§. Sabini.ff. de dam.infe.Pro opi.Bar.& aliorum videtur esse casus in d.§.super his.s̃.allegato.& in l.non tantum.s̃.alle.in quibus patet, q pro detento in causa capitali procurator appellat & illam communem sententiam sequitur Bal.in l.seruus.ff.de sta. ho. Mihi placet opi.Saly.quam ipse optime probat, maxime quia nõ est verum, q cesset ratio in isto casu vera, propter quam prohibetur procurator constitui.Est enim ratio, vt s̃.dixi, & clare sentit eam Bar.in vltima q.in §.ad crimen, & do. Abb. hic in eadem q.vt perfectius possit cognosci veritas criminis,nõ tantum in fauorem partium,sed etiam in fauorem publicum,vt s̃. ostendi: quoniam si carceratus possit comparere per procuratorem,iudex nõ poterit interrogando eũ,& audiendo ipsum ex sermonibus eius elicere veritatẽ criminis,nec videre quo vultu,qua ꝑsũtia, qua trepidatione loquatur,quæ conferunt plurimum ad cognoscendum veritatem,vt dicit Iurisconsultus in §. tormenta. sæpe allegato. Nec dicet reus minus idoneè posse defendi, si tenet ꝑparere per se,quam si esset solutus, quia in actibus iudiciarijs

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Procurator & informator potest interuenire in causa criminali Thom.Gram.decis.60.num 72.& 91. num.72.

b VIN. GOD. Adde q licet reus non possit proponere defensiones suas nisi personaliter comparat, tamen non ex hoc videtur prohibitum pro eius parte opponi de incompetentia iudicis, Thom.Gram.consi.1.num.39.

rijs erit ipse præsens etiam cum aduocatis & coadiutoribus cau sæ, vt dicit tex.in illa l.2.in fi. de exhiben. reis. Testes autē & alia præparanda extraiudicium pro defensione causæ, vt possint allegari per reum in iudicio, poterunt parari per coadiutores & instigatores, vt dicit tex. in l.j. §. incidit.ff.ad Turpi.& in l.ob hęc verba,& ibi per gl.ff.de his, qui no.infa.& dato ꝙ propter detētationem non posset omnimodo reus æque diligenter defendi, si habet litigare per se,plus tamen subtraheretur cognitioni veritatis,si non deberet adhibere suam præsentiam, & personaliter audiri,quam adiungeretur,si posset litigare absolute p procuratorem. & ista pars est verior de iure. Non obstant iura allegata in oppositum, quia tex.in l.non tantum, & in §. super his, non loquuntur de prosequente appellationem,sed de appellante duntaxat,& respice quantum vis l.non tantum, quia non loquitur nisi de actu prouocandi. Potest autem reus per procura-
77 torem appellare,† quia actus appellandi est proprie actus iudicialis,quod patet,quia potest fieri die feriata, vt l.j.C.de ferijs.& tenet Bar.expresse per illam.l.in l.si expressim.in 2.col. ff. de ap. & non est actus in quo requiratur inscriptio quę est principium accusationis sicut libellus causæ principalis, quem propter inscriptionem non potest offerre procurator,secundum Specu.in titu.de procur. & Moder.§.in d.§.ad crimen. Ad l.si non defen-
78 dantur.& ad l.2.respondeo dupliciter.Et primo, †ꝙ istud est speciale in seruo, quia cum regulariter non sit legitima persona in iudicijs,non debet admitti ad defensionem,nisi in subsidiū.h.d. tex.clarissime in l.serui. ff. de app. Vel dic, vt colligitur ex eodē
a tex.ꝙ extraneus a & defensor,qui admittitur pro seruo, admittitur nomine domini,& pro interesse domini, non nomine ip-
79 sius detenti.†Et adde ad ea, quæ diximus gl.no.2.quæst.6.cap.si quando.quæ dicit ꝙ consors potest esse procurator pro consorte in causa criminali.de quo tetigit Inno.in c.licet.s̄.eo. & ibi diximus. Adde etiam gl.no.& mēti tenendam. 3.q.6.c.hoc quippe. vbi gl. dicit no. ꝙ quando petitur sententia lata in causa criminali declarari nulla propter iuris ordinem non seruatum, po-
80 test interuenire procurator,quia illa est causa ciuilis.† Sed quæritur pro perfectione materiæ vltimo loco, vtrum si procura.ex parte rei,vel accusatoris,non repellitur, valeat processus ipso iure,an vero sit nullus?super quo longā filateriam scribit Ioan.de Imo.in §. ad crimen. cuius dicta non sunt referenda, nisi quatenus est opus addere.Adde igitur primo ad eius dicta,in quan-
81 tum dicit reprehendēdo ibi Bar. † ꝙ iudex & reus non possunt remittere accusatori pœnam calumniæ,quia istud respiceret p̄iudicium publicum,per ea quæ habentur in l.diuus.ff. ad Silla. & in l.ius publicum.ff.de pac. Adde ꝙ pro ista cōclusione est casus clarus & no.in l.fallitur,in princi.& secundo responso. C.de abo. ex quibus probatur, ꝙ quando accusator instituit accusationem calumniosam, iudex etiam de consensu partis non potest concedere abolitionem,& sic per indirectum remittere pę-
nam calumnię.ergo multo minus directo. vñ dicit Dy. & Bart.
82 post eum,in l.j.§.vsque adeo.C.de iniu.† ꝙ etiam in crimine priuato licet pars quo ad actum ciuilem possit remittere iniuriā, non tamen valet pactum quod non possit accusare criminali-
83 ter.†Secundo adde dictis suis inquantum ipse concludit,ꝙ si accusator sit absens & reus præsens,& pro ipso reo præsente sit liquidatum iudicium,ꝙ reus ipse poterit absolui, licet accusator non possit puniri de calumnia,per l.si accusatoribus.C.de accu. & per ea,quæ no.Bar.in l.absentem.circa prin.ff.de pœ. ꝙ dubitari potest, vtrum sententia lata pro reo in isto casu accusatore absente noceat alijs volentibus accusare,iuxta.c.de his.s̄. eo. Super quo d. Ioan.hic dubitat & quasi videtur sentire ꝙ si sententia non posset præiudicare alijs volentibus accusare reus sit absoluendus.Sed ista sunt diuersa in se,nam dato ꝙ sententia non præiudicaret alijs,tamen posset multum operari, si excluderetur ipse accusator absens. Quid enim si accusator prosequebatur suam vel suorum iniuriam,ita ꝙ ipso exclusō per sententiā forte non præsumatur alius de facile accusaturus. Item quid si sit crimen priuatum,quo casu non admittitur quilibet ad accusandum,vt l.fi.& ibi per Bar.ff.de priua.delic.certe nihil,alias
84 multum posset interesse rei absolui.†Sed quæritur,posito quod sit absoluendus in omnem euentum, siue sententia præiudicet alijs, siue non, vtrum ista absolutoria lata contra accusatorem præiudicet alijs.super quo Io.de Imo.dubitat,vt dixi: quia Bar. no.in l.qui repudiantis.,§.fi.ff.de inoffi.test.videtur velle p glo. ibi positam,ꝙ etiam si actor fuerit præsens vsque ad sententiam exclusiue, tamen sententia lata contra ipsum postea absentem non præiudicat alijs.dicit tamen,ꝙ præiudicabunt acta facta p̄sente ipso.Sed quicquid senserit gl.in d. §. veritas videtur esse in
b oppositum, videlicet ꝙ tunc sententia b lata contra absentem p̄ iudicabit alijs,quia ex quo cœpit abesse finito toto processu,& sic paulo ante sententiam præsentia sua nihil potuisset operari amplius, vt l.si rem quam.§.fi.ff.de eui.& ideo non debet attendi.alias posset de facili concludi per accusatorem vel agentem in præiudicium rei, vt sententia non prodesset sibi quo ad omnes,quod est inconueniens.Et hanc opi. expresse sequitur Bart. in l.si superatus.in prin.ff.de pig.& Bal.in l.j.C.quib.res iud. nō noc. allegat tex. tin.l.2.vel 3.C.de contra. iu.tu. Tertio adde dictis suis,inquantum in secundo casu principali ipse dicit, ꝙ ista exceptio,tu non debes admitti,vt procur.quia causa est capitalis, potest opponi etiam post litem contestatam quousque non finitur liquidatio negocij,quia adhuc durant rationes, propter quas procur.prohibetur admitti,allegans ea quæ no. Saly. in l. quamuis.C. de adult.ꝙ istud dictum non videtur procedere de iure, quia etiam post litem contestatā durat causa, propter quā miles non debet admitti ad procurandum.s.vtilitas publica, neque reus criminis,neque fœmina,neque similes personæ.In milite vtilitas publica,vt l.militem.C.de procu. In alijs causæ particulares assignatæ in illis legibus, & tamen non possunt tepelli post litem contestatam.vnde si iudicium non esse nullum, vt j. dicam,& istud dictum non bene probaretur iure,nec videretur procedere. Et super isto articulo, vtrum iudicium sit nullū, qū procur. interuenit a principio ex parte accusatoris vel ex parte
85 accusati,d.Io.in effectu tenet,ꝙ in duobus casibus iudicium nō sit nullum.Primus est,quando procurator fuit admissus ex parte accusatoris,& plene probauit crimen contra reum præsentē. Secundus,quando procurator interueniret ex parte accusati,& plene constitit de innocentia rei contra ipsum accusatorem prę sentem. Mouetur,quia licet isti procuratores a principio nō debuerunt admitti, quia tamen non fuerunt repulsi, & per ipsos fuit liquidatum crimen,videtur ꝙ debeat ferri sententia, nec sit curandum ꝙ alius diligentius potuisset liquidare, ex quo sufficienter crimē est liquidatum,ar.l. Gal.§.si eius.ff.de lib.& posthu.quia vndecunque crimina claresçant,punienda sunt.24.q.
86 3.c.eccl.†& quia vt dicit Inno.in simili in c.in nostra. de procu. & in c.causam quæ,qui fi.sint legi. & Bar. in l. posthumus. §. si quis ex his.ff.de inoffi.test. sentētia lata pro vno in causa,in qua agens non petit sibi aliquid dari vel fieri, sed solum aliquid fieri a iudice vel declarari,prodest omnibus, vnde sententia lata hic pro procuratore accusante,proderit accusatori,& reipublicę & omnibus,dato ꝙ ille non fuerit legitima persona, vt dicit tex. in §.si quis ex his,prælegato. Et cessant istis duobus casibus omnes rationes,propter quas procurator prohibetur admitti. Nec ob.dicit ipse,si dicatur in secundo casu.s.quando reus constituit procuratorem,& liquidauit innocentiam suam,ꝙ sicut reus absens non potest condemnari,ita non videtur posse absolui, per regulam positam in l.3.ff.de re iu.& l.3.C.vbi Sena. vel cla. per locum a speciali,& in c.cum inferior.de ma.& obe. quia ad hoc respondet ipse,ꝙ illa regula procedit, vbi est eadem ratio: secus
87 si sit diuersa ratio condemnationis & absolutionis.† Ex quo dicto no.singu.ꝙ quamuis reus non possit absens damnari in causis a relegatione s̄. vt l.absentem.ff.de pœn. potest tamen diffinitiue absolui,si iudex patiatur liquidari de innocentia sua.allegat Dominos de Rota hoc tenentes.Mihi placet indistincte sen tētia communior,ꝙ iudicium sit nullum ipso iure.moueor forti ratione & auctoritate siue lege.Ratione quidem, vt s̄.dictum est.Causa,propter quam prohibetur procurator in istis iudicijs, est quia lex non iudicat sufficienter discuti & cognosci de crimine siue de causa, quando partes non sunt præsentes in iudicio. Vnde si processum fuit cum procuratoribus vsque ad sententiam, notorium est ꝙ non fuit cognitum de causa,prout natura causæ requirebat, ergo sententia est nulla,quia causæ cognitio est de essentia iudiicj, vt l.si ex stipulatione.C.de sen.& l.fi.C.cō min.vel epistol.& tradit Barto.in l.prolatam.C. de sen.& est casus in c.cum ex literis.s̄.de resti.in integ.& plene per gl. & Doc.
88 in c.ecclesia sanctæ Mariæ.s̄.de constitu. Vnde dicit † Bar. sing. in extrauaganti,ad reprimē.in gl.super verbo,summarie, ꝙ si iudex in iudicio plenario profert sententiam, in qua dicit se summarie cognouisse,sententia est nulla ipso iure.Nec ob. quod dicit Ioā de Imo.ꝙ satis est in primo casu plene fuisse probatum, vt sequi posset condemnatio,licet possit probari melius,& in secundo casu innocentiā rei esse probatam,vt possit absolui, quia respondeo,ꝙ vtrunque istorum est satis ad ferendam condemnatoriā vel absolutoriam,sed nō est satis quo ad veram liquidationē innocētię in primo casu: & criminis in scdo casu.qa in primo si accusator ipse fuisset præsens, ex sermonibus ex cōstantia & trepidatione potuisset deprehendi innocentia rei & confutari calumnia probationum.& sic patet ꝙ adhuc durat ratio.& si militer in secundo casu,si reus fuisset præsens ex sermone, constantia & trepidatione eius potuisset detegi crimē, quod ꝓpter absentiam fuit occultatum,saltem quo ad aliquod indicium, p

quod

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde q dicantur extranei, And.Barb.consi. 18. clementissime in fi.col.pen.lib.2.

b VIN. GOD. Nota quod sententia potest ferri in absentem vbi non requiritur alia monitio sed sola calculatio,Rui.consi.111.num.10.lib.1.

quod postea fuisset positus ad torturam. vnde manifeste patet, quod non est plene cognitum de causa, sicut cognosci debuit. Confirmatur ista conclusio ex tex.no.2.quæst.6.c.si quando, iũ cta l.j.in prin.de asser.tol.dicit enim tex.in c.si quando, ꝙ causa criminalis & causa status prohibentur agi per procuratorem,& sic parificat istas duas causas. sed in causa status tex. dicit in l.j. in prin. præalle. ꝙ penitus prohibetur per procuratorem comparere seu litigare,ergo videtur ꝙ iudicium sit nullum in vtro-
89 que casu.†nam dictio a penitus,importat actum esse nullum ip
a so iure,vt l.solutum.§.si in sortem,in fi.ff.de pig. act. iuncta. l. si non sortem,in prin.de condi.inde.bene facit gl.no.in verbo, penitus.in c.Romana.§.in vniuersitate,de senten. excommu. in 6. Cõfirmatur & tertiò ista cõclusio,ga tex.noster dicit, ꝙ iudex nõ potest recipere procuratores in causa criminali, & sic denegatur potentia iudici procedenti cum tali procuratore, ergo processus videtur esse nullus,tenet consequentia per tex. no. quem ibi ponderat Bar.ad hoc,in l.j.in fi.C.de dilati.& est bonus tex. in c.j.s̃.de causa poss.& ꝓprie.bene facit quod no.Bar. in l. suus quoque.ff.de hẽre.insti.Vnde concludamus cum sententia cõmuni, ꝙ in omni casu processus sit nullus ipso iure,attenta potissime prima ratione,quæ est fundamentalis & vera.Posset tamen saluari dictum Ioan.de Imo.in primo casu,quando de crimine cõstaret per spontaneam confessionem rei,quam nulla p̃ cessisset tortura,vel metus toturæ. quia illo casu,etiam si totum iudicium esset nullũ, tamen posset ferri sententia tanquam super notorio,vt no.Inno.in c.qualiter & quando.j̃.eo.& ibi dicemus.& Bar.in l.si confessus.ff.de custo.reo. Pro ista limitatione est tex.sing.in l.ait prætor.§.permittitur.ff.de mino. secundum intellectum,quem sing.ponit Bal.ad illum tex.in l.2.in fi.C. de re iudi.vbi dixit ꝙ inhabilitas personæ agentis non attenditur ẽt vt possit repeti quando constat de eo quod petitur per confessionem. Et ad materiam nostram vide glos.no.in Authen.qui. mo.na.effi.legi.§.si quis quę dicit quòd in casibus in quibus procurator prohibetur constitui,valet actus factus per procuratorem si non opponatur.quam gl. allegat Bart. tanquam no.in l. post mortem.§.fi.ff.de adop.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Dictio penitus, importat nullitatem absque aliquo decreto, Alexan in l.qui vsumfructum ff.de verbo.obliga.& in l.imperator.de iu. fis.

SVMMARIVM.

1 *Crimen quotupliciter deducitur in iudicium.*
2 *Denunciationis finis,quis.*
3 *Crimen quando proponitur per viam exceptionis de iure ciuili, vtrum ad pœnam talionis requiratur inscriptio.*
4 *Per electionem & acceptationem ante confirmationem non acquiritur ius in re,sed ad rem.*
5 *Ius in re,an per acceptionem in qualibet electione indigente confirmatione,uel concessione administrationis acquiratur.*
6 *Conseruari se petens,dicitur aliquid iuris petere.*
7 *Arbitrium iudicis,debet ratione regulatum esse, & an appellari possit,si quid eius libero arbit.committatur.nu.52.*
8 *Dispositio iuris, aliquam solennitatem in iudicio criminali requirens, quando ad ciuile trahatur.& latius nu.seq.& 57.*
10 *Loci & temporis appositio in ciuilibus iudicijs, vbi de crimine agitur, est ex extensione l.libellorum.ff.de accus.*
11 *Procurator interuenire potest,si ciuiliter agitur de crimine ad vindictam publicam.*
12 *Procurator interuenit, si agitur contra clericũ,qui petatur priuari beneficio.*
13 *Inquisitionis iudicium,est ciuile.*
14 *Iudex causæ ciuilis, qui alias non posset puniri ordinarie de crimine pœnã extraordinariam imponit pro crimine ipso.*
15 *Pœna priuationis a beneficio si constitutione episcopali esset ordinaria delicti, iudicium esset criminale.*
16 *Electione,quæ expectat confirmationem,ius in habitu acquiritur.*
17 *Electo non confirmato mortuo in curia, non dicitur beneficium per mortem suam.*
18 *Actor nomine alieno accusans, an inscribere teneatur, & vtrum accuset, vt defuncti mortem vlciscatur.*
19 *Maritus accusans iure extranei,subscribere tenetur. & quid in muliere accusante nu.seq.*
21 *Processus an valeat si inscriptio ad pœnam talionis omittatur, ita quod si accusator non probat ex eo,puniatur ad similitudinem pœnæ.*
22 *Solennitatis omissio, quæ a lege ipso iure suppletur, nunquam reddit actum nullum.*
23 *Pœna,quæ non probanti imponitur, intelligitur imposita illi, qui per diffinitiuam succubuit.*
24 *Iudex aliquem iniuste occidens,talioni non subscribit.*
25 *Testis deponens falsum in crimine capitali,punitur talione.*
26 *Lex,accusatore non inscribente, imponit ipsi pœnam talionis, quare introductum fuit,vt cogatur accusator se inscribere,cum promissio superflua non approbetur a iure.*
27 *Pœnæ corporali,an & quando quis possit ex pacto obligari.*
28 *Subscriptionis talioni effectus.*
29 *Litigandi iniusta causa,an in ciuili causa ab expensis excuset.*
30 *Accusans mortuum,ad talionis pœnam inscribere tenetur.*
31 *Talionis in pœna nobilis,ab ignobili distinguitur.*
32 *Exceptio de crimine,quando opponitur in famam,an iudex debeat cogere excipientem ad certam pœnam promittendum,si non probatur.*
33 *Inscriptionis talioni forma,qualis esse debeat.*
34 *Pœna pecuniaria,quando pro crimine est imponenda promissio de litem prosequendo,quid operetur.*
35 *Criminosus an admittatur ad excipiendum contra petentem confirmationẽ, vel conseruationem.*
36 *Excipiens voluntarie,magis tenet actoris locum,quam rei.*
37 *Denunciator criminosus,si ad matrimonium carnale impediendum non admittitur,multo magis excipiens ad spirituale.*
38 *Criminosus non admittitur ad denunciationem canonicam si interesse propriũ non prosequatur.*
39 *Subditus contra prælatum excipiens,proprium interesse prosequi dicitur.*
40 *Confirmatio,& consecutio officio iudicis petuntur.*
41 *Exceptionem proponere differens,vsque ad cõsecrationem,an & quando quia calumniose distulisset,repelli possit.*
42 *Crimine contra aliquem probato exceptionis via, si repellitur alia exceptione de se facta,habilitatur purgationem canonicam subeundo.*
43 *Crimen,quando contra promouendum obijcitur,superior ex officio, an possit purgationem indicere.*
44 *Appellari an possit à pœna iudicis arbitrio relicta.*
45 *Iudex quando vt bonus vir arbitrari debet, an ab eius sententia appellari possit.*
46 *Arbitri a sententia,sicut appellatur,quando loco iudicis subrogatur, ita quando iudex loco arbitri.*
47 *Appellari primo a sententia iudicis recursus sicut dicimus, ita & secundo.*
48 *Appellari ab actu extraiudiciali,qui fit cum iurisdictione,an semper possit.*
49 *Iudex si vt superior adeatur, qualitas arbitratoris, an attendatur, cuius loco subrogatur.*
50 *Ecclesia quando vacante imperio, vel ex præscripta consuetudine in iurisdictione super laicos succedit, an omisso medio ad papam appellari possit ab interlocutoria.*
51 *Appellari a sententia arbitratoris,an possit appellatione extraiudiciali.*
53 *Appellari an possit a cõmissis potestati iudicis, si non vult ipse iudex ea facere.*
54 *Arbitrio iudicis, cui lex committat,vt quid commissum faciat, aliud est, & aliud quod est omnino faciendum a iudice.*
55 *Appellari,an & quando per legem possit a pœna statuti.*
56 *Episcopum electum & confirmatum,quis deponere possit.*
58 *Exceptio, tua non interest,post lit.conte.an opponi possit, & quis probare habet,vtrum ille,qui dicit excipientis non interesse,vel potius ipse excipiens, quod sua interfit.& nu.60.*
59 *Interesse vbi desinit,& actio desinit.*

CAP. XVI.

SVper his. Denunciator criminis non tenetur inscribere,sed accusator tenetur,& excipiens ad pœnam extraordinariam,quando exceptio non repellit simpliciter, sed etiam priuat aliquẽ iure quæsito.& cum agitur ciuiliter de crimine, admittitur procurator in causa. h. d. Et sunt duæ partes principales,secundum Host.secunda est ibi,Licet enim. Tu dicas vnum esse principale quæsitum.Et quod dicitur in ver.licet, est proba tio vltimæ conclusionis principalis quæsiti. Et tria facit principaliter in principali quæsito.Primo enim enumerat modos exponendi crimina,secundo ibi,Quando crimen,&c.agit̃ de modo opponendi crimen per viam denunciationis.tertio ibi,cum excipiendo, &c. prosequitur de modo proponendi crimen per viam exceptionis,qui regulatur ab effectu resultante ex ipsa ex-
1 ceptione.†Nota primo tres modos,per quos deducitur crimen in iudicio à parte.& quamuis reperiatur quartus modus, vt tãgit hic prima gl.in quo quæritur de crimine.s. via inquisitionis, summus tamen Pontifex non est partitus imperfecte,vt dicunt hic Doc. reprehendentes gl. quia in iudicio inquisitionis licet agatur crimen vel discutiatur,non tamen dicitur opponi a parte vel proponi,sed iudex ipse est ille,qui crimen proponit, vt in c.qualiter.j̃.eo.Et ideo videretur dicendum, ꝙ pars quæ ꝓmouet inquisitionem,non dicatur substantiare iudicium in se,nec teneatur litem constari. Contrarium tamen est verum, vt probat tex.in c.fi.j̃.de pur.ca.& plene traditur in c.quoniã frequenter.§.sunt & alij.s̃.vt lite nõ contesta.de quo dicemus in c.qualiter.el.2.j̃.eo.Et considera,secundum Doct. fines istarum viarũ,
2 seu modorum agendi,†quia finis denunciationis est correctio a peccato,non punitio.& tamẽ si aliquis nõ possit corrigi a peccato, nisi dimitteret beneficium, auferretur sibi beneficium, secundum Doc. hic,& in cap.nouit.s̃.de iudi.Finis autem accusationis est punitio,secundum qualitatem delicti.i.impositio pœnæ ordinariæ, quæ pro delicto imponitur,& tamen incidenter aliquando iudex causæ criminalis impedit se de satisfactione ciuili,quæ respicit interesse partis,vt l.medicus.de var.& extraor. cog.& l.interdum.§.qui furem. ff.de fur. & plene per Bart. in l. 2.§.j.circa prin.alias.§.hoc edicto.ff.vi bo.rap. Tertio considera

finem

finē exceptionis, cuius natura est repellere, vt in c. cum dilectus. §. fi. s̄. de ord. cog. & in c. a nobis. s̄. de except. & tamen in consequentiam aliqñ propter connexitatem iurium, sicut repellit a iure quærendo, ita aufert ius quæsitum. nam ille, qui ꝑp crimē impeditur consecrari vel ordinari, ideo perdit ꝓnam in ius sibi acquisitum in beneficio, quia illud est connexum ad ordinationem vel consecrationem, nam qui non potest ministrare in ordinibus pertinentibus ad suam dignitatem, cēsetur inhabilis ad
3 illam. & ideo debet priuari iure iam quæsito. † Vtrum autē qñ crimen proponitur per viam exceptionis, de iure ciuili requirat inscriptio ad pœnam talionis, dic vt plene ponit Bart. in l. si cui. in prin. ff. de acc. & vide, quod ipse no. in l. si præteritus. ff. de bo.
4 pos. ꝯ tab. & dicetur in declaratione materiæ. † Secundo no. ibi, impedit promouen. sed non deijcit iam promotum, secūdum
a Ant. de But. & Mod. ꝙ per electionem a & acceptationem ante confirmationem non acquiritur ius in re, sed ad rem. Quæ aūt sit dr̄ia inter ista duo, vide tex. in c. fi. de concess. præb. li. 6. & in c. pe. de præb. eo. li. & in c. si tibi absenti. Gl. autem in c. quanto. 64. dist. quam adducit hic d. Abb. vr̄ velle, ꝙ per electionem & acceptationē acquiratur ius in re habitu, sed non actu, seu exercitio. quia vere per ista duo ꝯhitur matrimonium spirituale, sed non dr̄ perfectum, quia contrahitur reuocabiliter, quoniam electus ante confirmationem potest transire ad aliam ecclesiam. hoc videtur satis probare tex. in c. licet, circa prin. s̄. de transl. præla. Dicit. n. primo, ꝙ per acceptationē & electionem, matrimonium est initiatum, per confirmationem efficitur ratum, per consecrationem consumatum. Vnde per secundum dictum illius literæ patet, ꝙ primum dictum ideo dicit matrimonium initiatū, non quia totum vinculum nō sit perfectum, sed quia cum possit reuocare ex parte electi non dr̄ adhuc firmum, sicut dicimus de dominio, quod transit in legatarium ipso iure, vt in l. si plurib⁹. ff. de leg. j. & l. si tibi homo. §. cum seruus, eo. tit. hoc etiam ꝓbat tex. in c. inter corporalia. circa medium, eo. tit. in ver. maxime, si secuta sit confirmatio. & tenet glo. in c. cum inter canonicos, de
5 elect. † Vtrum autem in qualibet electione, quæ indiget confirmatione, vel saltem concessione administrationis, acquirat̄ ius in re per acceptationē electionis, est maior dubitatio, quia Bart. super hoc variauit, nam in l. absenti. in prin. ff. de dona. tenuit ꝓ regula, ꝙ per electionem, quam electus non tenetur acceptare, ex sola acceptatione acquiritur ius, ad quod quis est electus, per l. fi. C. de consuli. li. 12. & per l. Publius, in prin. de condi. & dem. sed alibi dicit ꝙ in dignitatibus minoribus sola acceptatio cum electione non acquirit ius, ad quod quis est electus, puta dignitatem, sed solum in maioribus, vt ipse plene disputat in l. fina. ff. de testa. mil. de quo est dicendum, vt in dictis iuribus. Et si volumus tenere, ꝙ per electionem ꝯhatur matrimonium spirituale, cum ecclesia secuta acceptatione, & sic acquiratur ius in re, ad istum tex. habemus respondere, qui fortiter facit in oppositum, ꝙ dr̄ repelli a iure quærendo propter exercitium, quod nō habet, sine quo habitus iure quæsiti & amissio ipsius reputatur
6 modici præiudicij. † Tertio no. ꝙ ille, qui petit se consecrari vel ordinari, dr̄ petere aliquid iuris, quod patet, quia ꝯ ipsum pōt excipi de crimine, quod non posset fieri si restaret sola exceptio facti, vt in c. constitutis, in fi. s̄. de ap. & in c. accedens. & ibi dice-
b tur. j. eo. Et pondera illum ver. ibi dum dicit, aut etiam b ꝓsecrādum, ꝙ per illam dictionem implicatiuam satis ostendit sūmus Pontifex, ꝙ consecratio episcopi habet ordinem in se. de quo vi
7 de gl. in prooemio sexti, & ibi plene per Mod. † Quarto no. & tene menti ibi, secundum arbitrium discreti iudicis, &c. quod arbitrium iudicis, qui habet imponere pœnam arbitralem, dz esse regulatum ratione. & ideo si indiscrete arbitretur, potest appel-
8 lari, vt j. videbis in gl. † Vltimo no. in ver. licet. n. iuncto responso præcedenti, ꝙ dispositio iuris, quæ requirit aliquam solennitatem in iudicio criminali, trahitur ad iudicium ciuile, quatenus in eo est eadem ratio, quæ in criminali. & hoc secundum communem intellectum, qui habet ꝙ in ver. præcedenti excipiens debeat subscribere ad pœnam extraordinariam. Vnde dicit tex. no. in c. tuæ. s̄. de procu. ꝙ quando agitur ciuiliter de crimine, in libello dz poni locus & tēpus, &c. sicut requirit lex ciuilis in ac-
9 cusatione. Et per ista iura pōt inferri duplex no. conclusio. † Prima, ꝙ sicut dispositio c facta in iudiciis ciuilibus respectu processus trahitur ad iudicia criminalia, vbi aliter non reperitur in eis dispositum, vt l. absētem. ff. de pœ. & plene per Bar. in l. inter accusatorem. ff. de publ. iudi. ita eꝯ dispositio facta circa processum in causa criminali, hēt locū in causa ciuili, in qua est ead-
10 ratio. † Secunda conclusio est no. quia vr̄ probari in his duobus iuribus, & maxime in d. c. tuæ. ꝙ appositio loci & temporis & similium circunstantiarum in iudiciis ciuilibus, in quibus agitur de crimine, est ex extensione l. libellorum. ff. de accu. & sic videt̄ posse inferri, ꝙ sicut si ista omittantur in iudicio criminali, libellus est ineptus & iudicium nullum, vt in d. l. libellorum. ver. ꝙ si libelli, canonizata. 2. q. 8. c. libellorum. ita similiter sit in iudicio ciuili, de quo articulo aliqua pulchra scribit Bal. in c. j. quib.

mo. feu. ami. & ego plene scripsi referens dicta sua in l. edita. C.
11 de eden. † Vltimo ex eodem ver. collige, ꝙ licet agatur de crimine ad vindictam publicam non ad priuatam, si tamen agitur ciuiliter & non criminaliter, potest interuenire procurator, & dr̄ iudicium ciuile. & hoc multum ponderat hic do. Abb. Mod. licet enim quo ad beneficium, ꝯ quod opponitur exceptio, istud iudicium ciuile operetur idem, quod iudicium criminale, non tamen operatur per eundem modum, quia si ageretur criminaliter remoueretur iste a beneficio in pœnam, sed in isto iudicio non aufertur sibi beneficium in pœnam, sed potius tanq̄ inhabili, quia ex quo non potest ordinari vel consecrari, consequens est vt non sit habilis ad beneficium retinendum, & per hoc di-
12 cit veram esse doctrinam Fede. de Senis cons. suo 22. † qui dixit, ꝙ quando agitur contra clericum, & petitur priuari beneficio simpliciter, in hac causa potest interuenire procurator, quia iudicium est ciuile, cum non agatur ad remouendum eum in pœnam, sed potius tanquam inhabilem ad beneficium retinēdū. Pro ista conclusione adducit text. quem reputat no. in c. ꝓ tuas. j. de simo. vbi probatur, ꝙ iudicium inquisitionis de iure canonico, in quo agitur ad remotionem a beneficio, quia illa nō est pœna ordinaria delicti, dicitur iudicium ciuile. & ita alias disputando dixi per illum tex. Aduerte tamen, quia sicut hoc est certum, ꝙ quando crimen obiicitur per viam exceptionis, istud est iudicium ciuile, vt est casus hic, quia principaliter agitur ad repellendum, & in consequentiam aufertur ius quæsitum, vt diximus, ita est dubium, quando agitur per viam inquisitionis ad priuandum aliquem beneficio, istud iudicium sit ciuile. nā hic videtur agi principaliter ad pœnam imponendam, vt in c. inquisitionis. in fi. prin. j. eo. ergo cum agatur de pœna non applicanda parti, sed respiciente vindictam publicam, iudicium videtur criminale, iuxta regulam positam per Bar. in l. agraria. ff. de termo. Io. An. in addi. Spec. in tit. de inquisi. §. nunc videndum, re-
13 ferens dicta Damasi in quadam sua disputatione, dicit, † ꝙ iudicium inquisitionis est iudicium ciuile, quinimmo etiam si agatur per inquisitionem de tali crimine, in quo venit imponenda pœna depositionis ab officio, etiam in processu inquisitionis, nihilominus iudicium dicitur ciuile. ita dt̄ singul. Ioan. And. in ca. frequens. de rest. spol. lib. 6. Et potest esse ratio, quia priuatio ab officio venit in consequētiam ad priuationem a beneficio, vel potius fit priuatio ab officio, quia persona est inhabilis ad eius executionem, quam sit pœna formalis delicti. Contra hoc tamen dictum singu. facit tex. in c. inquisitionis. in princip. infra eodem. vbi dicitur ꝙ in tali casu proceditur, sicut in accusationis iudicio. Sed redeundo ad principale dictum, ista conclusio, quæ dicit, ꝙ cum proceditur ad priuationem a beneficio, iudicium dicitur ciuile, videtur fundari in hoc, quia non imponitur pœna ordinaria delicti, sed extraordinaria. ita videtur dicere tex. in d. c. per tuas. Et probatur ista conclusio ratione fortissima, qa cum inquiritur de crīe contra clericum, admittuntur testes laici & fœminæ, vt in c. quoniam, de testib. patet enim, ꝙ ibi iudex procedebat ex officio, licet crīa fuissent sibi denunciata, & ita tenet ibi do. Anto. Sed si iudicium inquisitionis esset crīale, tales personæ non admitterētur contra clericum, vt in c. de cætero. e. tit. & in c. cum P. s̄. eo. Et hanc conclusionem tenet Bar. ꝙ quādo agitur ad remotionem a beneficio, sit remedium ciuile, & non succedat loco accusationis, in l. 2. §. si publico. ff. de adult. & in l. j. §. sciendum ff. de suspec. tuto. vbi declarat dicta Inno. in c.
14 fi. de purg. cano. Pro ista conclusione facit, † quia pœnam extraordinariam pro crīe imponit iudex causæ ciuilis, qui alias non posset punire ordinarie de crimine, vt l. nullum, & quod ibi no.
15 C. de test. Dixit tamen hic do. Ant. de But. † ꝙ si per constōnem
d episcopalem pœna d priuationis a beneficio esset pœna ordinaria delicti, tunc iudicium esset crīale, quia cessat ratio, propter quam dicitur ciuile, in c. per tuas. & hoc sequitur hic do. Abb.
16 Et quia s̄. diximus in vno no. † ꝙ per electionem, quæ expectat confirmationem post se, acqritur ius in habitu, sed non in actu, sicut dixit gl. in c. q̄to. præall. vide ad confirmationem huius ꝓclusionis Bal. in auth. habita, in vlt. char. C. ne fi. pro pa. & ī l. priuatorū. & ī l. fi. in fi. C. de iur. om. iu. & Abb. Mod. ī c. post q̄ s̄. de ele. Lz āt ex electione sola cū acceptatione acqratur ius in re habitu.

ADDITIONES.

a Per electionem. Vide ad hoc Bal. in auth. habita. in ult. char. C. ne fil. pro pat. & in l. priuatorū. & in l. fi. in fi. C. de iur. om. iu. & d. Abb. & Mod. in c. postquam. supra de elect.

VIN. GOD. Adde de electione Papæ ꝓ Cardinales a quo iure habuerit or tū. And. Bar. de ꝓstan. Card q. 1 primæ partis. n. 29. ꝙ hr̄ in li. 10. trac. fol. 241.

b Etiam. Adde quod ista dictio implicat, ut per Bar. in l. etiam. C. si tut. uel cur. & in l. si tertius. § offensum. ff. de aqua plu. arc. Moder. & maxime Iac. in l. 1. in 2. col. uer. in tex. C. qui admit.

c VIN. GOD. Nota ꝙ dispositio simpliciter loquens, simpliciter debet intelligi. Soc. iu. cons. 122. nu. 1. lib. 3. Nec adaptatur dispositio, cui uerba non adaptantur. idem cons. 123. nu. 11. eo. lib.

d VIN. GOD. Dicendum uidetur, ꝙ pœna priuationis non debet habere locum, nisi reperiatur expressa. Soc. iun. cons. 3. nu. 32. lib. 3.

bitu, vt dictum est, dicitur tamen adhuc beneficium vacare an-
17 te confirmationem superioris. † Vnde si electus non confirma-
tus moreretur in curia, non dr̃ beneficium vaca. per mortẽ suã.
Gl. est sin. & vnica, in cle. j. in verbo, collato, vt li. pen. In gl. posi-
ta in verbo, inscribi. enumerat hic gl. aliquos casus, in quib, nõ
est necesse inscribere ad pœnam talionis. aliquos etiã vltra istos,
enumerat gl. 2. q. 8. in summa, & Hosti. & Mod. quorum dictis
18 adde & br̃, inquãtum † volunt ꝙ actor accusans nomine alieno
non tenetur inscribere, & similiter ille, qui accusat vt vlciscatur
mortem defuncti, per l. tutorem. ff. de his, qui. vt indig. ꝙ ista di
cta simpliciter intellecta non sunt vera, quia ista consequentia
non est bona, aliquis excusatur accusando a præsumpta calum-
nia, ergo non tenetur inscribere, vt est casus clarus in l. 2. C. qui
acc. non pos. vbi patet, ꝙ tutor qui excusatur a præsumpta calũ-
nia, nihilominus subscribit, Et quæ sint illę personæ, quæ excusã
tur a calumnia præsumpta, vide per glo. no. in l. j, in princ. ff. ad
Turp. & melius in l. athletas, §. calumniator. ff. de infami. Potest
tamen saluari doctrina Hosti qui dixit, vt dicamus, ꝙ tales non
tenentur subscribere sub forma communi, sed magis stricte, qa
dicunt se obligare ad pœnam, si fuerint deprehensi in, euidenti
calumnia. Et ex his infertur ad intellectum. l. j. C. de fal. mo, nã
ibi non probatur, ꝙ non requiratur subscriptio in accusatione,
sed solum ꝙ accusator non punitur de calumnia, secundũ expo
sitionem glo, quod est intelligendum. s. præsumpta, per ea quæ
habentur in gl. in l. sed si hac. §. finautem. ff. de in ius voc. & in l.
qui cum maior. §. fi. ff. de bon. libe. Et tamen aduerte diligenter
ad tex. in d. l. j. quia si bene respicies, videbis ꝙ etiam nõ probat,
ꝙ ibi dicit gl. nam vt patet ex ver. dispar patrimonium. ꝙ intel-
lectus illius est, ꝙ accusatori probanti accusationem datur præ-
mium immunitatis a muneribus. Et quia diuersæ sunt formæ
immunitatis, quia quædam liberãt a muneribus personalibus,
quædam a realibus, ideo dixit Imperator, ꝙ pro qualitate patri
moniorum ipse statueret immunitatem concedẽdam singulis
accusantibus, nam a muneribus realibus non ita concederetur fa
ciliter excusatio habenti amplas facultates, sicut habẽti medio-
19 cres vel modicas. † Secundo adde ad dicta Doc. dum dicunt cõ-
muniter, ꝙ maritus si accusat iure extranei, tenetur subscribere,
per c. tuæ. s̃. de procu. secus si accuset iure mariti, vt l. quamuis.
la 2. C. de adul. & Saly. in d. l. quamuis, dicit illam l. esse correctã
per ius nouissimum. i. per auth. sed hodie, C. de adul. & sic tex. in
a c. tuæ. intelligeretur simpliciter, siue maritus a accuset iure ma-
riti, siue tanquam extraneus, & ita videtur necessario dicendũ,
quia de iure C. solus maritus & consanguinei vxoris, secũdum
quorundam opi. admittuntur ad accusandum propter iniuriã
sibi illatam, vt dicit tex. in l. quamuis. in fi. ergo maritus non po
test accusare iure extranei, cum extraneus hodie non admittat.
20 † De muliere autem, quæ accusat in casibus sibi permissis, tenẽ
da est sententia gl. nostræ & communis, ꝙ potest accusare sine
subscriptione, quicquid dixerit Io. de Imo. quia tex. clare hoc di
cit. 15. q. 5. c. de crimine. & l. de crimine. C. qui accu. non pos. Et
21 † quia hic agitur de pœna talionis, quærunt Doct. post Io. And.
quid si inscriptio vel subscriptio ad pœnam talionis omittatur,
vtrum valeat processus, ita ꝙ accusator si non probat, ex eo pu-
niatur ad similitudinem pœnæ. super quo communis opin. est
cum gl. in l. 2. & fi. C. de fi. instru. ꝙ omissio istius subscriptionis
non vitiat processum, quia etiam ipsa omissa accusator damna-
tur ex legis dispositione, similitudine supplicij, vt l. fi. C. de accu.
& l. fi. ff. de furt. licet glo, aliter dixerit. 4. q. 4. §. inscriptio. Pro ista
opi. facit optime tex. & quod ibi tradit Bal. in prima lec. in l. his
22 verbis. cum l. seq. ff. de adop. vbi probatur, † ꝙ omissio solenni-
tatis, quæ suppletur a lege ipso iure, nunquam reddit actũ nul-
lum, quia sic suppletio legis esset frustratoria. ad idem tex. in l. j.
in princ. C. de rei vxo. ac. Si ergo lex ipso iure obligat accusatorẽ
ad similitudinem supplicij, supplet defectum solennitatis omis-
sæ. ergo valet iudicium. Sed dubium remanet in hoc, quia le-
b ges dicentes ꝙ accusator b punitur similitudine supplicij, vel pę
na talionis, loquuntur & præsupponunt ꝙ inscriptio præcesse-
rit, & sic iudicium solenniter fuerit inchoatum. Nam si ista so-
lennitas fuisset omissa, tex. videtur dicere ꝙ libellus est ineptus
& iudicium nullum, in l. libellorum, in ver. ꝙ si libelli. ff. de acc.
& reus absoluitur ab obseruatione iudicij, non diffinitiue, vt ibi
23 dicitur. † Sed pœna, quæ imponitur non probanti vel succum-
benti in causa, intelligitur imposita illi, qui succumbit per diffi-
nitiuam, non illi qui repellitur a limine iudicij, vt est casus no,
in l. Papinianus. §. meminisse. iuncto ver. siquis impubes. in pri-
mo responso ff. de inoffi. testa. ergo accusator non debet puniri,
quæ iura inducuntur sic. dicit enim tex. in §. meminisse, ꝙ qui
succumbit, vel non obtinuit in querela inofficiosi, perdit relic-
tum sibi factum in testamento. deinde dicitur in §. siquis im-
pubes, ꝙ si impubes arrogatus dicat testamentum patris arro-
gatoris inofficiosum, dubitari potest vtrum perdat quartã, quæ
sibi debetur de bonis patris arrogatoris. cui quæstioni respõdet
Iurisconsultus, dicens ꝙ iudex nõ debet admittere istum ad di-
cendum inofficiosum testamentum. & si iudex faciat debitum
suum, non procedit quæstio. & sic deciditur clare, ꝙ quando ac-
tor repellitur a limine iudicij, & reus absoluitur ab eius obser-
uatione, non incurrit pœnam amissionis relicti, propter quę ar-
ticulus iste non est expeditus. Saluando tamen communem sẽ-
tentiam dicamus, ꝙ quia tex. in l. j. §. calumniatoribus. ff. ad Tur
pil. dicit, ꝙ pœna talionis, quæ imponitur calumniatori, impo-
nitur per l, satis apparet, quod similitudo supplicij imponitur
accusatori ex legis dispositione, etiam si nulla præcedat promis
sio. hoc etiam probatur in ratione sui, in l. j. §. incidit. eod. tit. vbi
tex. dicit, ꝙ ille qui diffidentia probationis mandauit alteri vt
accusaret, ideo punitur tanquam calumniator, ne lucrẽ ex deli
cto suo, & vt pœnam calumniæ, quam alium supponendo vo
luit fugere, merito subsistineat. Ita ergo dicem⁹ in casu nostro, ꝙ
accusator qui non subscribendo voluit fugere pœnam calum-
niæ, cum subscriptio sit inuenta ad calumniam puniendã, non
lucretur ex delicto suo & eandem pœnam calumniæ patiatur.
24 † Confirmatur ista conclusio, quia si iudex, qui iniuste occidit
aliquem, patiatur talionem, vel qui non punit puniendum, &
tamen non subscribit, eadem ratione punietur accusator non
subscribens. Primum probatur in tex. sing. in l. lege Iulia. §. fi. ff.
ad l. Iul. repe. quem ad hoc adducit Bald. in l. j. in princ. ff. quod
quisque iur. Secundum in l. j. C. de deserto. lib. 12. & ibi hoc po-
25 nit Bart. † Similiter etiam dicimus in teste, ꝙ testis qui deposuit
falsum in crimine capitali, punitur talione, vt est casus sing. 33.
q. 5. c. hæc imago. in fi. & licet glos. ibi teneat oppositum, tamen
tex. hoc probat, & tenet Bal. expresse in c. j. §. homicidium, de pa
ce iura. fir. allegat casum in l. j. in prin. ff. ad l. Cor. de sic. Et licet
inter istas personas posset assignari aliqua differentia, opi. tamẽ
communis potest sustineri, licet non transeat sine dubio. Potis-
sime autem moueor ad tenendũ communem sententiam ex
26 ratione, quæ elicitur ex d. §. incidit. s̃. relato. † Sed quæritur pro
declaratione q. præcedentis, & totius materiæ, si lex etiam accu
satore non inscribente imponit ipsi pœnam talionis, quare fuit
introductum vt accusator cogatur se inscribere, cum promissio
superflua non approbetur a iure, vt l. qui bis idem. ff. de ver. ob.
& l. hæc stipulatio. §. diuus, vt leg. no. ca. Hoc tangit solus Bal. in
l. qui crimen. C. qui accus. non pos. Et ibi videtur assignare duas
rationes. Prima est, quia quod specialiter exprimitur & promit-
titur, magis timetur, quasi sit magis ante oculos, sicut dicimus
de scripturis sacris, quarum præsentia semper admonet iudices
sacramenti & religionis, in l. rem non nouam. §. generaliter. s̃.
de iud. Sed aliud est, ꝙ pœnitentia sacrorum valeat ad confirmã
dum animum iudicis, vt bene iudicet, aliud quia promissio, q̃
c exprimit id, quod tacitè inest, aliquid operetur, quia regula c est
in contrarium, in l. 3. ff. de leg j. vnde ipse infert secundam ratio
nem, quæ est melior, ꝙ ex promissione facta ab accusatore obli
gatur accusator ad pœnam ex obligatione naturali surgente ex
consensu, vbi alias non obligaretur ex tali obłone, sed solũ obli
gatione descendente ex æquitate naturali, sicut plene declarau
mus s̃. in rub. huius tit. declarando dicta Bar. in l. ex hoc iure. ff.
27 de iust. & iu. † Et ex hoc resultat vnum aliquid singulare & pul-
chrum, ꝙ quamuis ad pœnam corporalem non possit aliquis
obligari ex pacto, vt l. liber homo. ff. ad l. Aqui. secundum gl. 23.
q. 5. cum homo. & Bar. in l. interdum. §. qui furẽ. ff. de fur. Istud
est limitandum, nisi aliquis obliget se ad pœnam corporalem, q̃
ex legis dispositione esset oĩno subiturus, & est limitatio iuri cõ
ueniens per ea, quæ habentur in fi. in tex. & glo. in l. legitima. ff.
de pac. Tu potes addere ad istam secundam rationem, quæ est
satis probabilis, ꝙ cum leges dicant, subscriptionem esse inuen-
tam ad compensandam calumniam & ad vlciscendam, si com-
mittatur, vt dicit tex. in d. l. si cui. & in l. quamuis. la 2. C. de adul.
& in l. fi. ff. de fur. sine dubio aliquis notabilis effectus & non le-
28 uis, debet induci ex ista subscriptione. † Dicamus ergo, ꝙ subscri
ptio inducet hunc effectum, quia subscribens & non probans
crimen, in dubio præsumatur calumniari absque eo, ꝙ aliter
probetur calumnia sua. Et sic intelligetur text. in l. j. C. de cal. &
glo. in l. athletas. §. calumniator. de his qui no. infa. Sed si fuerit
omissa subscriptio, tunc non præsumetur in dubio calumnia-
ri, nisi aliter ex coniecturis constet iudici, & sic intelligetur tex.
in l. j. §. calumniatoribus. cum §. sequenti. ad Turpil. nec restrin-
getur ad personas exceptas, vt ibi dicit Barto. & istud dictum
est valde

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ si maritus etiam parcat uxori adulteræ, tamen ipsa pu
niri debet, ex quo est de casibus ubi proceditur ex officio, & absque accusa-
tore. Thom. Gram. decis. 31. nu. 4.

b VIN. GOD. Accusator, qui debeat puniri similitudine supplicii, quo puniẽ-
dus fuisset accusatus. Alex. ponit in cons. 11. nu. 10. lib. 1.

c Quia regula. Adde tex. in l. nõ recte. C. de fideic. & tex. in l. uerba hæc ff. de ꝓst. q̃
reg. adeo est uera, quod etiam procedit in spiritualibus, gl. est in c. ad audien-
tiam, secundo. in gl. 3. de re. & ibi d. Abb. d Car. & Imo. gl. in c. relatum. in gl.
1. de præb. gl. in c. cũ M. Ferrarien. in uer. perceperit. & ibi do. Anto. de But. in
38, col. de const. gl, in c. olim, primo in gl. 2. & ibi d. Abb. de rest. spol.

eſt valde nouum in iſta materia,& contra communem ſententiam,quæ ſimpliciter dicit,q̃ non probans præſumitur calumniari. Dicamus ergo & alio modo, inhærendo communi ſniæ, q̃ vltra effectum quem dicit Bal. induceretur ex ſubſcriptione, q̃ accuſator qui non probat, difficilius excuſabitur a calumnia, & erit opus clarioribus indiciis & argumentis, vt promiſſio hominis aliquid operetur. ſicut dicimus in ſimili,† q̃ quamuis in-
29 iuſta cauſa litigandi excuſet ab expenſis in iudicio ciuili, ſi tamẽ expenſæ promittuntur per ſtipulationem non excuſatur, ſecundum gl. quam Bal. dicit eſſe ſing. in Auth. de iudi. §. oportet. ſed eſt alia, quæ idem dicit in effectu, in l. ſi mulier. §. ſi rem. ff. de lega. 3. quam Bal. videtur ibi approbare. licet Bart. aliter ſentiat in l. properandum. §. ſi autem alterutra. C. de iudic. Ad minus tñ
30 eſſet concedendum, q̃ iuſtior cauſa requireretur. † Et ad materiam noſtram vide glo. ſing. 24. q. 2. c. ſane. el 2. quæ dicit, q̃ q accuſat mortuum de crimine tenetur inſcribere ad pœnam talionis. Vide etiam Bald. & Gui. de Cun. in l. athletas. §. calũniator.
31 præal. & in l. 2. in fi. C. de fi. inſtru. vbi dixit, † q̃ in pœna talionis non diſtinguitur nobilis ab ignobili, quia lex vult accuſatorem púniri eadem pœna. ſecus ſi lex puniret nobilem & ignobilem eadem lege, quia tunc ſeruatur diſtinctio perſonarum, de qua
32 in l. capitalium, in prin. & in l. in ſeruorũ. de pẽnis. † Vide etiam Bal. ad materiam in l. Caſſius. ff. de ſen. vbi dixit, q̃ quando exceptio de crimine opponitur in famam, intellige de facto, ſicut eſt cum allegatur dolus criminoſi, iudex ſemper debet cogere excipientem ad promittendam certam pœnam, ſi non probatur, ſicut iudex poteſt comminari pœnam tutori, cum conſtituit alimenta pupillo, ſi celet aliquid de ſubſtantia pupilli, vt l. ius alimentorum. §. 2. ff. vbi pup. educ. deb. Sed ibi concurrunt multa ſpecialia, cur iudex ita faciat perfidia tutoris & cã alimẽtorum, quæ eſt fauorabilis, quæ non concurrunt hic, & ideo ſtandũ eſt ſimpliciter huic decre. quæ dicit, q̃ non debet ſe inſcribere etiã ad pœnam extraordinariam, vt patet ex prin. iũcto ver. poſt ꝓfir-
33 mationem, per locum a ſpeciali. † Tractant etiam hic Doc. poſt Io. An. de forma huius inſcriptionis, qualis debeat eſſe. & eſt cõ
a munis concluſio, quam etiam approbat [a] Bar. in l. ſicuti. ff. de accuſa. q̃ inſcribens debeat ſe obligare ad ſimilitudinem pœnę, & promittere de proſequendo litem vſq; ad finem. Primam partem formæ probat tex. in c. tuæ. s̃. de procu. & in l. fi. C. de accuſ. Secundam probat tex. in d. l. ſicuti. in ſecundo reſponſo. & in l. q̃
34 crimen. C. qui accu. non poſ. † Et aduerte, quia quando pro crimine eſſet imponenda pœna pecuniaria, iſta promiſſio poſſet multum operari, quamuis enim lex non aſtringat eum dare fideiuſſorem, ſicut facit in promiſſione de perſeuerando vſq; ad finem habens ſimpliciter promittere nuda cautione, ſaltem deberet obligare bona in genere, vbi vt dixi pœna quæ veniret imponenda, eſſet pecuniaria, iuxta regulam poſitam in text. & in glo. in l. filio vel ſeruo. §. fin. ff. quando dies leg. ced. & in l. Paulus, alias prætoriæ. ff. de præto. ſtipu. Vnde fiſcus pro pœna haberet bona tacite obligata, vbi alias non habet, vt l. j. & ibi no. C. creditorem pœnis fiſc. &c. lib. 10. & no. in l. ſi is qui. ff. de iur. fiſ. Forte tamẽ poſſet dici, q̃ cum leges ſimpliciter & vniformiter aſtringant accuſatorem ad obligandum ſe ad pœnam talionis, ſiue illa ſit corporalis, ſiue pecuniaria, q̃ ſicut in pœna corporali non deberet obligare bona, ita nec in pœna pecuniaria, vt ſic vniformiter illa determinet. Et pro declaratione hui⁹ materiæ quærẽdum eſſet hic, vtrum ſi locus tempus & alia requiſita in accuſatione omittuntur, valeat iudicium parte non opponẽte. Et vtrum ſi crimẽ obiicitur per viam exceptionis, debeat apponi locus, tempus, & ſimilia, de quibus omnib. dicetur plene in c. qualiter. el 2. j. eo. In gl. poſita in verbo, ab accuſatione. ibi, ſed
35 ab excipiendo non repellitur. Glo. † iſta ſecundum Mod. ſentit q̃ criminoſus admittatur ad excipiendum ꝯ petentem ꝓfirmationem vel conſecrationẽ. Super quo Inn. hic poſuit duas opi. Prima opi. diſtinguit, q̃ aut criminoſus excipit pro intereſſe proprio. v.g. patronus eccleſię vel parrochianus, qui eſt futurus ſubditus præla. Aut excipiens non proſequitur proprium intereſſe ſed commune. i. bonum publicum. Primo caſu admittitur cri-
b minoſus [b] ad excipiendum, quia admitteretur ad accuſandum, quod eſt fortius, vt in c. de cætero. in fi. s̃. de teſti. 4. q. 6. c. oĩbus. ſicut & admittitur ad denunciandum, vt no. in c. ex parte Adæ.
36 s̃. de teſti. Secundo caſu non admittitur, † quia excipiens volũtarie tenet magis locum actoris quam rei, vt no. Inn. in c. cum inter. s̃. de excep. & no. in c. ſuper eo. s̃. de elec. Et inde eſt q̃ repelli tur, ſi eſt inimicus, vt in c. meminimus. s̃. eo. quod non contingeret ſi eſſet proprie reus ſimpliciter, q̃ fuit opin. quam ipſe approbat hic tenens. Secunda etiam ſi non interſit excipientis particulariter criminoſus ad excipiendum debeat admitti, qa hoc ipſo q̃ in confirmatione vel conſecratione apparet ꝯdictor, & excipiens petens ſe confirmari vel conſecrari debet offerre libellum & litem conteſtari, & per conſequẽs conſtituetur actor & excipiens reus. ergo tãquam reus debebit admitti. ſed iſta ratio non videtur confundere, quia poſtquam excipiens eſſet admiſſus ad excipiendum, verum eſſet iſtud dictum. Sed quando petens confirmationem a principio repelleret excipientem dicendo, tua exceptio non debet admitti, quia eſt criminoſus, tũc antequam liqueret vtrum iſte eſſet repellendus, vel nõ cogeretur petens confirmari offerre libellum & aſſumere partes actoris, quia ante omnia diſcutiendum eſt de perſonis, vt in c. j. s̃. eo. 2. q. j. in primis, & in l. ſi quæramus. ff. de teſta. Vnde Archi. in c. illud. 24. diſt. prolixe hoc diſputans ſequitur primam opi. s̃. relatam, pro qua videtur caſus in d. c. illud. Et licet Inn. hic in 2. opi. dicat reſpondendo ad illum tex. q̃ ibi diſcutitur perſona opponentis, non vtrum ſit criminoſa, vel non, ſed vtrum habeat prõptas probationes eius, q̃ obiicit, vel vtrum excipiat malo zelo & ex inuidia. iſta reſponſio aliqualiter reſtringit illum tex. Et iõ Mod. hic & do. Ant. ſequuntur primam opi. diſtinguendo vt s̃.
37 dixi, quam credo de iure eſſe veriorem. † Primo quidem, quia ſi ad impediendum matrimonium carnale non admittit denũciator, qui ſit criminoſus, vt eſt caſus in c. tua. & ibi per glo. s̃. de ſpon. multominus debet admitti excipiens criminoſus ad impediendum matrimonium ſpirituale, quia vacatio diuturna eccle-
38 ſiæ eſt periculoſa, vt in c. ne pro defectu. s̃. de elec. † Secundo hoc probatur, quia criminoſus non admittitur ad denunciationem canonicam vel iudicialem, ſi nõ proſequitur intereſſe propriũ. 3. q. 7. c. qui ſine, & c. poſtulatus. & in c. cum dilectus. j. eo. & tenet glo. quæ ibi probatur a Doct. in his duabus denunciationibus in c. in omni. s̃. de teſti. ergo idem dicendum in excipiente a fortiori, quia denunciatio videtur eſſe fauorabilior exceptione, cum præſumatur fieri ex charitate propter monitionem præcedentem, & fiat ad finem correptionis a peccato. Confirmatur iſta concluſio ex tex. no. in iſta materia in c. cum dilecti. s̃. de exce. in ver. ſuæ eccleſiæ deteatores, vbi canonicus criminoſus nõ repellitur ab excipiendo ꝯ confirmandum, quia defendit cauſã ſuæ eccleſiæ, & ſic tacite datur intelligi, q̃ vbi nõ ageretur de intereſſe proprio, quia ille erat futurus ſuus prelatus criminoſus, non admitteretur ad excipiendum. & ille tex. probat not. id, qđ
39 dixit hic † Inn. q̃ ſubditus [c] excipiens contra prælatum propriũ,
c dicitur proſequi proprium intereſſe, contra quod tamen multum facit primo tex. in c. cum dilectus. j. eo. iuncta gl. ibi poſita, vbi clerici, qui erant ſubiecti epiſcopo, vt ſatis patet in fin. illius decretalis, remouentur a denunciatione canonica, vel iudiciali, quia erant publici concubinarij. quod glo. dicit ideo eſſe, quia non proſequuntur proprium intereſſe, ſed commune. Secũdo contra iſtud facit tex. not. in cle. conſtitu. in prin. & in §. ſane. de elec. vbi ille, qui opponit ſolum crimina contra perſonam electi, iuxta formam c. vt circa, eo. ti. in 6. dicitur proſequi intereſſe commune, non particulare. nec reſtringit ſe ad opponentẽ, vtrũ ſit ſubiectus, vel non ſubiectus. Sed ad tex. in c. cum dilectus. potes dicere, q̃ ibi clerici non erant ſubiecti epiſcopo. Ad text. in cle. conſtitutionem. dic q̃ quantum ad releuandum proponentem a ſpecificatione criminum & circunſtantiarum, quę debẽt poni in forma exceptionis, loquitur illa decre. quia cum ſpecificatio criminum ſit inuenta ad refrenandas calumnias opponẽtium, odioſum eſt q̃ quis admittatur ad excipiendum ſine illa ſolemnitate. Et ideo ſtricte capitur ibi intereſſe proprium ꝓ aliquo iure particulari reſpiciente ſolum ipſum opponentem. q̃tum autem ad repellendum alias admittendum excipientem, vt non repellatur prætextu criminis, proceditur magis ſtricte. Et quia hic cæpimus tractare materiam exceptionis, annectenda
40 eſt quædam doctrina Inn. quam hic poſuit. † Dicit enim, q̃ quia confirmatio & conſecratio petuntur officio iudicis non iure actionis, verbum exceptio, q̃ hic ſæpius ponitur, ſtat improprie,
d quia exceptio [d] eſt actionis eliſio. vnde cum hic nihil elidat, ſed ſolum impediatur officium iudicis, dicetur potius allegatio & propoſitio, quam exceptio, vel exceptio intentionis & facti. & q̃ exceptio quæ repellit agentem ipſo iure, non ſit proprie excep. dixi tibi in c. veniens. s̃. e. & vltra ibi allegata, vide bonum tex. in
41 l. j. §. ait prætor. ver. idem Pomponius. el 2. ff. de dolo. † Adiungit deinde Inn. q̃ ille, qui differt proponere exceptionem vſque ad cõſecrationem, ſi potuit eam prius proponere, quia & habebat notitiam

ADDITIONES.

a Approbat Bar. Adde ad iſtam concluſionem Cy. Ang. & Sal. in l. 3. C. qui accu. adde etiam, q̃ in hac pœna talionis habetur cõſideró priuilegii. tex. eſt & ibi Bar. in l. fi. ubi ſing. nel cl. adde & tertio quod ubi de crimine agitur ciuiliter, non habet locum inſcriptio. & no. Bal. in l. 2. C. de fi. inſt. & eſt tex. & ibi Doct. in l. momentaneæ. C. unde ui. uide Spe. in ti. de ac. §. qualiter. uer. porro.

VIN. GOD. Adde q̃ pœna talionis infringitur propter calumniam, & ſic propter intrinſecam cauſam. Catald. de Buoncomp. in trac. de ſindic. nu. 112. q̃ habetur fol. 35. in lib. 6. trac.

b VIN. GOD. Nota, q̃ criminoſus notorie dicitur confeſſus delictum. Thom. Gram. deciſ. 36. nu. 30. & ibi, nu. 31. q̃ criminoſo notorie interdr appellatio.

c VIN. GOD. Subditus qualiter ſe hr̃e dẽat erga ſuperiores maxime p̃sbyteros. Hug. in trac. quat. p̃la. de ſacerdo. reuer. nu. 1. q̃ hr̃ in lib. 8. trac. fol. 100.

d Exceptio. Adde facere, quæ tradit Fel. latiſſime in c. accedens, ſecundo. §. qm̃ frequenter. in 1. & 2. col. ut lit. non cont. & in c. 2. in 18. col. in prin. de reſcri. no. in l. nam q̃ liquide. ff. de pen. le. & per Bar. in rub. & l. 1. ff. de exce.

notitiam exceptionis & facultatem probandi, præsumitur calũ nioſe diſtuliſſe,& calumnioſe opponere,& ideo poterit repelli, iuxta l.2.C.de falſis.& iuxta no.in c.licet cauſam.s̃.de proba.qđ dictum eſt no.& videtur confirmare gl.no. quam ibi communiter approbant Doct.in c.inter monaſterium,de re iud. & hic, vbi dicit ꝙ obiiciens exceptionem peremptoriam in cã appellationis,quam potuit opponere in cauſa principali, non auditur, quia videtur malitioſe diſtuliſſe.Forte tamen poſſet dici in caſu noſtro,ꝙ præſumptio calumniæ ceſſaret, ſi excipiens offerret ſe paratum probare incontinenti, vt not.Inn.in c. poſt ceſſionem. de conceſſ. præb.&ego plene ſcripſi in c.licet cauſam. de prob. Sed quia cauſa vexandi aduerſarium diſtulit,forte poſſet ꝺdemnari in expenſis,ſicut dicit tex.in excep.s̃.de except.Et hoc eſt,ꝙ ſingulariter dicit Guil.de Cu.in l.cogi.C.de peti.hære.quam refert ibi Bal.ꝙ ille, qui proponit exceptionem peremptoriam, q̃ potuit proponere in vim declinatoriæ ad proceſſum, ſi hoc facit,ſine cauſa,debet condemnari in expenſis. Et multũ facit tex. pro iſta doctrina in d.c.exceptionem, quam tamẽ non affirmo
42 pro nunc. † In gl.quæ incipit, propter hoc non præiudicat aliis dignitatibus.Nam illa glo.no.in fi.ſui, quæ concludit ꝙ quãuis crimẽ ſit probatum ꝯ aliquem per viam exceptionis,nihilominus ſi repellitur in alia exceptione de ſe facta, poſſit habilitari ſubeundo purgationem canonicam,quam gl.do. Abb. hic dicit eſſe ſing.alleg.tamen aliam, quæ idem ſentit in c.inter ſolicitudines,in ſecunda glo.de purg. cano. Nec obſtat ꝙ crimine ꝓbato non debeat indici purgatio, vt in c.cum dilecti. j̃.de purg. cano.& in c.ad noſtram. s̃.de prob.quia reſpondet ipſe, ꝙ q̃uis ex probationibus factis de crimine ſuper vna electione, & ex repulſione electi, præſumatur eſſe grauata opinio huius repulſi, & ſic indigeat purgatione, vt in c.cum tu, & in c.teſtimonium, in fi. s̃.de teſti. de directo tamen per probationes factas in iudicio non probatur nunc crimen in alia cauſa.Et hoc dicit gloſ.in ſimili q.in d.c.teſtimonium.vnde non eſt verum, quantum ad
43 hanc electionem,probatum eſſe crimen.† Sed tu aduerte,quia
a quando contra promouendum a obiicitur crimen vel defect⁹, ſuperior ex officio ſuo nõ debet indicere purgationẽ, niſi prius diligenter inquirat,vtrum poſſit probari crimen vel defect⁹, vt eſt caſus valde clarus in c.accedens,infra de purg.cano. & inde eſt,ꝙ quando aliquis eſt infamatus de crimine, iudex dẽt prius inquirere q̃ indicere purgationem,vt in c.qualiter.j̃.eod.in ver. debet,& in c.licet Hely.j̃.de ſimo.licet gl.aliter ſenſerit in prima gl.in c.inter ſolicitudines. præalleg. Vnde iſta practica glo.tunc poſſet habere locum, quando teſtes examinati in prima cã electionis,vel aliæ probationes non poſſent repeti nũc, vt ſic plene probent in iſto iudicio, alias non eſſet admittenda probatio, aſs
44 purgatio.† In gl.quæ incipit,Hoc generale eſt.ibi, & a tali pena impoſita poteſt appellari.regula hic poſita ſuper glo.eſt veriſſima,& probatur de iure canonico in c.j. s̃.de dilat. & in c. quod ad conſultationem.de re iu.ſecundum Doc.hic.Eſt tamẽ intelligenda,quando iudex grauiter lædit, vel ſaltem non leuiter. qa
3 ſicut partes,quæ dant arbitrium arbitratori, videtur dediſſe ſententiam,vt in modico lædant,vt l.ſi de meis.§.recepiſſe.in tex.& glo.ff.de arbi.ita videtur eſſe de mente legis,vt in his, quæ committit arbitrio iudicis, pro modica læſione nõ poſſit appellare,
45 ſecundum Bal.in c.j.de mili.vaſ.qui contu. eſt. † Dicit tamẽ hic do.Abb. referendo dicta Inno.in c.præſenti.de reſcrip. quod eſt hodie.c.ſtatutum.& Bar.in l.j.ff.de leg.2.ꝙ quando iudex habet arbitrari vt bonus vir.i.tanquam arbitrator, quod eſt qñ cognoſcit de iniquitate laudi lati per arbitratorem, tunc ab eius ſentẽtia non poteſt appellari,quia cum ſubrogetur loco arbitratoris, ſicut ab arbitratore non appellatur,ita nec a iudice qui ſuccedit loco ipſius,per regulam.l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſiqs caut. Dicit tamen ſub dubio forte,ꝙ forte poſſet recurri,ſicut poſſet a ſententia arbitratoris.& ita intelligit 2.gl. quam in voce declaraui. Et hanc ſententiam,licet ipſe non alleget,ſecutus eſt in publica diſputatione quidam Doct.antiquus, quẽ refert & ſequitur Io.An.in tit.de app.§.in quibus.ver.quid ſi conuenit. Mouetur
46 vltra rationem ſubrogationis,per duas rationes. † Prima eſt,qa ſicut appellatur a ſententia arbitri, quando ſubrogatur loco iudicis, vt l.cum ſpecialis & l. cum apertiſſimi. C. de iudic. & in c.ab arbitris.de offi.dele.lib.6.ita econtra,quando iudex ſubro-
47 gatur loco arbitri,debet ſapere naturam ipſius. † Secunda, quia ſi diceremus a ſententia iudicis recurſus poſſe appellari primo concedendum eſſet ꝙ poſſet etiã appellari ſecundo, vt in c. ſua. s̃.de ap.Et ſic intricarentur lites & protelarentur, quod eſt ꝯ naturam arbitramenti. quod cum ſit tranſactio, videtur inuentũ ad lites abbreuiandas.Sed Pet.de Anch. diſputauit publice contrarium,cuius dicta refert & ſequitur Io.de Imo.in l.j.ff.de le.2. Mouetur,quia cum regulariter a iudicis ſententia poſſit appellari etiam in arbitrariis,vt s̃. probatum eſt, ſtandum eſt regulæ, vbi contrarium non reperitur iure cautum. Nec ob. argumentum de ſubrogatione, quia non eſt verum,dicunt ipſi,ꝙ in cauſa recurſus iudex omnino ſubrogetur in locum arbitratoris, qa coram arbitratore non datur libellus, & tamen in cauſa recurs⁹ porrigitur libellus, vt no.Inn.in c.Quinta uallis.de iureiur.Item arbitrator non habet ferre ſententiam in ſcriptis,&tamẽ nullus dicet, ꝙ in cauſa recurſus iudex poſſet ferre ſententiam ſine ſcriptura,contra l.fi.C.de ſen.ex peri.reci.& c.fi.de re iu.lib.6.Bald. autem in materia iſta varie locutus eſt.nam in c.j. §. ſancimus. in vltimis verbis,allegans Inn.in c.innotuit.s̃.de arb.ſimpliciter tenet contra Bar.ꝙ a iudice recurſus poſſit appellare. Et idẽ tenuit in effectu,ſed ſubtilius loquitur in l. vnica. C. ne lic. in vna eademq; cauſa ter.prouo. vbi declarans mentem Bart. arguit ꝓ ipſo ſic, De iure non reperitur, ꝙ a laudo arbitratoris poſſit recurri pluſquam ſemel,quia leges, quæ dicunt ꝙ a laudo arbitratoris poteſt recurri,debent intelligi de primo recurſu, vt l. hæc conditio.de cond.& dem.& l.boues.§ hoc ſermone.de ver. ſig. licet ergo iudex ferat ſententiam, vt bonus vir, & vt arbitrator, non tamen poterit ab eo recurri, ſicut dixit hic d. Abb. quia nõ datur recurſus,niſi ſemel.ibi tamen tenet ꝯ Bar.ꝙ poſſit appellari.& idem tenet in l.j.C.de his,quæ pẽ.no.in 2.col. vbi addit ſin. ad prius dicta,ꝙ licet poſſet appellari,debet tamen appellari expreſſa quantitate vel qualitate læſionis, quia nõ quælibet læſio dat facultatem appellandi,ſed magna læſio.vnde infert ibi,ꝙ & in libello recurſus & in appellatione, quæ fit a ſententia iudicis pronunciantis ſuper iudicio recurſus, debet eximi qualitas, vel quantitas læſionis.Sed ꝯrium tenet,& credo ꝙ rectius, in l.fi.§. ſed & ſi quis.C.cõmunia de lega.vbi dicit,ꝙ cum ſententia lata in iſta cauſa ſit diffinitiua,appellari poteſt ab ea ſine expreſſione cauſæ,ſicut diffinitiua,vt l.ſcio quæſitum.§.fi. ff.de app. Mihi in hac pulchra dubitatione placet ſententia Pet. & Bal.in locis p̃al. legatis,ꝙ ab iſta ſententia poſſit appellari.primo, quia inter arbitratorem ferentem laudum & iudicem eſt vna differẽtia realis, quæ proprie eſt cauſa cur ab vno non poſſit appellari, & ab
b alio poſſit,quia iudex cognoſcit cum iuriſdictione, arbitrator b autem ſine iuriſdictione. quamuis ergo iudex per omnia procedat vt arbitrator extra iudicium & non iudicialiter, ꝙ poſſit appellari, hoc ſolum ſufficit ꝙ procedit cũ iuriſdictione. caſus eſt expreſſus in l.j.§.ſolent,& ibi per Bart. ff quando ap.ſit.per quẽ
48 tex.ibi & in l.fi.ff.de ap.reci.ipſe ponit talẽ regulam,† ꝙ ab actu extraiudiciali,qui fit cum iuriſdictione, ſemper poteſt appellari, vt eſt caſus in l.nominationes.& l.hi,qui ad ciuilia. C.de app. Secundo confirmatur iſta concluſio, quia aut dicis iudicem in cauſa recurſus adiri tãquam ſuperiorem, qui corrigat iniquum factum arbitratoris,aut hoc negas. & ſimpliciter dicis, ꝙ iudex aditur tanquam alius bonus vir, qui cognoſcat loco prioris ex
49 legis diſpoſitione,ſi concedis,ꝙ † adeatur vt ſuperior, dico ꝙ tũc
c non debet attendi qualitas arbitratoris,c cuius loco ſubrogatur tãquam ſuperior,ſed qualitas ipſius qui ſubrogatur quo ad modum & formam appellandi. caſus eſt nota. quem ibi ponderat Ant.de But.ad hoc,in c.licet ex ſuſcepto.§ fi.s̃.de fo. compe.vbi
50 probatur,† ꝙ quando vacante imperio vel ex conſuetudine præſcripta eccleſia ſuccedit in iuriſdictione ſuper laicos, poteſt appellari ad Papam omiſſo medio,& ab interlocutoria ante ſentẽtiam,quod non poſſet fieri ad Imperatorem & in iudicio ſeculari, vt eſt notum de iure. & inde eſt, ꝙ quamuis iudex appellationis ſubrogetur loco iudicis cauſæ principalis,promiſſio facta coram iudice a quo,non durat coram iudice ad quem, vt l.cum apud.ff.iudic. ſol. Si ergo negas, ꝙ ſuccedat tanquam ſuperior, adhuc dico idem non ſolum ratione & propter differentiã primo loco aſſignatam,ſed etiam per tex.& quod ibi tradit Bar.in l.mulcta,in prin.ff.de cond.& demon.iuncta .l. fin.§.ſed & ſiqs, C.communia de lega.dicitur enim in d.§.ſed & ſi quis, quod in vltimis voluntatibus receditur a perſona.i.ſi ille, cui teſtator cõmiſit,non arbitratur,ſucceſſit alius diſpoſitione legis. quantum tamen ad commiſſionem pœnæ non committitur pœna arbitrante illo,qui ſuccedat in loco primi ex legis diſpoſitione, ſicut arbitrante primo,quia pœna eſt odioſa, & ideo proceditur magis ſtricte in ipſius impoſitione. Cum igitur remouere facultatem appellandi a ſentẽtia iudicis ſit res odioſa,quia tollit defenſionem,quæ competit ẽt excommunicato, vt in c.cum inter,in fi.s̃. de except. dicamus ꝙ quantum ad hoc iudex non ſuccedat oĩno in locum arbitratoris.& ad rationes Io. An. rñdendum eſt bĩ.Ad ſecũdam & tertiam dico, quia ad primam patet rñſio ex præmiſſis.& primo ad l.cum ſpãlis, dicimus ꝙ ibi non appellat ã ſententia arbitri, quia ſuccedat in locum iudicis, ſed quia eſt iudex, ſicut ſunt arbitri electi de neceſſitate iuris, vt ibi declarat Bar.vnde c. ab arbitris, ponitur in titu. de offic. delega. Prætera ibi

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Promouẽdus ad ordines ſacros,an requiratur, ꝙ ſit legitimus a natiuitate.Ant.de Roſ.in trac.de legit.ult.q.nu.13.ꝙ hĩ in li 6. trac. fol.45.

b VIN. GOD.Arbiter,inquam,non ꝑt cognoſcere ultra id,qđ eſt ſibi in ꝓpromiſſo ꝓceſsũ.Soc.iu.ꝓſ.80.n.53.Nec recõuẽtio corã arbit. fieri ꝑt.ibid.n.54.

c VIN. GOD. Nota ꝙ arbitrator iudicat ex modo aſſumẽdi,& poteſtate.Goza.conſi.100.nu.11.cum plurib.ſeq.

rea ibi arbiter succedit iurisdictione iudicis, ita quod vterq; iudicat cum iurisdictione,& sic fit subrogatio per omnia, qđ non contingit in casu nostro,quia arbitrator procedit non cum iurisdictione,& iudex cum iurisdic. quæ differētia est iusta cā appellandi, vt §.dixi. Ad tertiam rationem Io An.dū dicit, ꝙ sic multiplicarentur plures appellationes,respondet Bal.no.in illa l.vnica.C.ne lic.in vna eademq; causa.& sequitur Io.de Imo. licet ipsum non alleget,in l.j.de leg.2.ꝙ recursus factus ab arbitratore, respectu recurrentis dicitur quædam appellatio largo modo,vt l.non distinguemus.§.cum quidam.ff.de arbit.vnde illa habebitur pro prima appellatione. si ergo petens reductionem succūbat coram iudice recursus,nō poterit appellare nisi semel.& habet istud dictum magnam æquitatem,licet Io.An. expresse sentiat oppositum in loco allegato.Dubitatio autem prędicta principalis esset minus dubitabilis,si teneres opi.Bar.in l.fi.ff.de ap-
51 pel.recip.† vbi expresse concludit, ꝙ etiam a sententia arbitratoris potest appellari appellatione extraiudiciali,quæ tamen inducet effectum reuocationis attentatorum,sicut de iure canonico dicitur in c.ad audientiam.& in c.bonæ.s̄.de app. & in c.consuluit.Illa tamen doctrina sua est dubia, quia Bal.contradicit sibi in l.eos,in prin.C.de ap.& in l.hi qui ad ciuilia,in pen.q. C.e. Secundo adde dictis do.Ant.& Mod.inquantum dicunt, ꝙ vbi
a aliquid committitur libero arbitrio iudicis,[a] cum libera voluntas non reguletur ab aliquo.l.siquis.in prin.de leg.i.& ibi ꝑ Bar.
52 & in l.fideicom.§.q̄q̄.de leg.3.ꝙ tunc non potest appellari,nam hoc dictum simpliciter videtur falsum. vnde est recurrendum ad ea,quæ no.tradit Bart.in extrauag. ad reprimendum. in ver-
b bo,[b] videbitur & in l.filiusfa.ff.de dona in princ.vbi dixit,ꝙ per ista verba non videtur data potestas iudici disponendi ꝯ ius gētium,vel æquitatem naturalem, vel auferendi ius quæsitū parti,etiam de iure ciuili,puta exceptionem præscriptionis,quę doctrina videtur tenenda,quicquid notent Cy.& Bal. in l.si cū eo. C.de dot.promis.& Io.de Imo.in l.j.in fi.ff.de le.2.vnde si iudex non potest lædere in supradictis, secundum Bart. necessario videtur inferendum ꝙ possit appellari,alias de iure ciuili nō dare
53 tur remedium,quomodo corrigeretur eius iniquitas.† Et ad ea quæ ponit Io.An.in tit.de citatione.§.sequitur.ver.sed nunquid credetur.vbi dicit ꝙ ab eis,quæ sunt commissa potestati iudicis, non appellatur,si iudex non vult ea facere.exemplum in c.con
54 suluit.s̄.de offi.deleg.& in l.non quicquid ff.de iudic.† dicas ꝙ aliud est, ꝙ lex committat aliquid arbitrio iudicis & potestati, vt faciat vel non faciat id, quod committitur, & aliud est id, qđ est omnino faciendum a iudice, qualiter fiat committatur eius libero arbitrio, sicut aliud est ponere substantiam voluntatis in voluntatem alterius,& aliud aliquid disponere,quod sit declarandum per alterius arbitrium, vel voluntatem. patet in l.vtrū. §.cum quidam.ff.de reb.dub.Primo enim casu,cum ponitur in potestate iudicis libera, vtrum faciat vel non faciat actū, si pars non vult facere,vel iudex,pars non grauatur,& ideo non potest appellare,vt no.Spe.in ti.de offi.iudi.§.impendit.ver.quid si iudex.& Bal.in l.ne quicquam.§ vbi decretum.ff.de offi. procon. & leg.Sed quando lex committit aliquid faciendum iudici,puta ꝙ imponat pœnam prout voluerit, vel ꝙ habeat liberum arbitrium in procedendo & diffiniendo in causis criminalibus, tunc non committitur arbitrio iudicis,vtrum faciat actum, sed quomodo faciat.& ideo regulatur eius arbitrium quantumcūque liberum,vt non sit contra æquitatem vel ius gentium,& vt contra prędicta non possit lędere enormiter vel grauiter,ita tradit Bal.not.in l.siquis maior.C.de transac. & in rubrica de pęna iud.qui male iu.& in d.l.& si post tres,in repetitione sua. ff.siqs cautio.Et ad materiam vide tex.no.in c.irrefragabili.in princ.& ibi Ant.de But. s̄.de offic.ord.cuius dicta debes temperare,put no.Bar.in l.filius.prælegata.Vide etiam glo.sing.& pulchram in clem.dudum.de sepul.in verbo,exigit. quæ dicit,ꝙ etiam qū iudex procedit extraiudicialiter,pōt ab eius arbitrio appellari.
55 †Tertio adde gl.nostræ & dictis Mod.hic,inquantum dicunt,ꝙ a pœna statuta per legem non potest appellari, nisi lex sit facta ꝯ sing.personam,vel licet sit facta, vel videatur facta in gñe,prima facie vere,tū fiat ꝯ particularem personam. Adde tex.no.in c.quia nos.s̄.de ap.& quod eleganter tradit d.Abb.Mod.in c.consuluit.s̄.de ap.& in l.quisquis.C.quo.ap.non reci. In gl.posita in verbo,criminali. Gl.ista approbatur cōmuniter a Doc.& vī sa-
56 tis clare sentire,†ꝙ cum excipitur ꝯ electum & confirmatū, archiepiscopus non solus cognoscit de ista exceptione, sed cū 12. epīs,iuxta no.3.q.6.c.quamuis.& c.seq. in c.non potest. s̄.de reiu.& ita tenet Inn.in c.graue.s̄.de præb. Quæ conclusio placet mihi simpliciter,per tex.in c.2.s̄.de translat.præla. vbi tex.clare dicit,ꝙ epm electum & confirmatum solus Pontifex potest deponere. Si ergo quo ad potestatem disponendi dispositio facta de iudicio crīali trahitur ad iudicium hoc ciuile, ergo idē iuris erit quo ad solennitatem,quæ requiritur in cognitione. Nō ob. tex.23.dist.c.illud.per quem aliqui Mod.sentiunt hic oppositū, dicentes ꝙ sufficit numerus vj.eporum,quia ille tex.potest intelligi,qñ exceptio erat opposita ante confirmationem.Sed ista solu.non vr̄ tuta, quia secundum hoc haberemus dicere, ꝙ solus
c Metropolitanus[c] non posset infirmare vel confirmare electū, quod tamen non reperitur iure cautum. Dicamus ergo, ꝙ ibi non loquitur de iudicibus, habentibus cognoscere de causa & crimine obiecto,sed de numero habentium purgare infamatū electum. Et ex hac glo. sic declarata habes notare perpetuo, ꝙ
57 †dispositio exorbitans & ꝯ regulas iuris facta de iudicio criminali,trahitur ad iudicium ciuile, in quo est eadem ratio, ꝙ addes ad no.per Bar.& alios in l.inter accusatorem. ff.de pub.iud. Et vltra ea,quæ scripta sunt ad declarationem gl. tangit hic Inn.
58 plures alias quæstiones,inter quas quęrit,vtrum ista †exceptio, tua non interest,possit opponi post lit. contesta. & quis habeat probare,vtrum ille qui dicit excipientis nō interesse, vel potius ipse excipiens ꝙ sua intersit.Super prima q.dixit Inno. ꝙ ista exceptio non potest opponi post litem contesta.licet prius referat alios aliter dicere,quia exceptio declinatoria repellens personā, debet ante litem conte.proponi,vt l.fi. C.de exce.& c.inter monasterium.s̄.de re iud.do.Ant.hic distinguit,ꝙ aut excipiens vel agens agit pro interesse publico principaliter,& excipitur cōtra ipsum,ꝙ non debet admitti ad agendum vel excipiendum,quia sua non interest hoc interesse publicum prosequi,quod tamen principaliter pertinet ad bonum publicum.& tunc vera sit opi. Inn.ꝙ talis non potest repelli post lit.conte.quia in isto casu ista exceptio,tua non interest,non elidit vel extinguit ius agendi totaliter, sed solum inhabilitat hanc personam & excludit eā ab opponendo hoc ius. vnde sicut aliæ exceptiones inhabilitantes personam non possunt opponi post lit.contest. vt l.ita demum. C.de procur.& l.filius.§.veterani.ff.eo.ita similiter & ista, ideo si tertius qui non fuit pars iudicij, velit appellare a sententia pro suo interesse,iuxta c.cum super,de re iudi.& l.a sententia, cū ibi no ff.de ap.& opponatur sibi,quod non debet audiri appellās, quia sua non interest,iuxta ea,quæ habentur 2.q.6. c.nō solent. credo ꝙ ista exceptio esset opponenda ante litem contest. vel si lis non esset contestanda ante primum actum,qui haberet vim contestationis,iuxta l.nulla.cum ibi no. C. de proc. & iuxta no. per gl.in c.cum M s̄.de consti. & per Mod.in c.pastoralis s̄.de exce. quoniam ista exceptio nō extinguit vel elidit totaliter ius deductum in iudicio inter ipsas partes principales. & ita debes intelligere dicta Bar.qui sequitur Inn.in l.mater decedens,& in l.posthumus.§.siquis ex his.ff.de inof.test.quem tex. hic allegat Inn.pro ista conclusione.& gl.quæ hoc idem dixit in c.ex parte Adæ.s̄.de testib. vbi etiam do.Ant.& Mod.ponunt istum articulum.Si vero ista exceptio,tua non interest, concludit agentem, qui est principalis agens in iudicio,nō habere actionem, vel ex-
59 ceptionem,quia† vbi desinit interesse, desinit actio competere, vt l.qui autem.cum materia.ff. siquis cau. Et tunc videtur dicēdum ꝙ cum ista exceptio sit peremptoria iuris agentis,possit opponi etiam post litem conte.vt in c.de testi.s̄.de testi.& in c.j.de li.conte.li.6 & plene in l.exceptionem.C.de proba. Vtrum autem isto casu sicut potest opponi post litem contest.secundum do.Ant.hic,& Bal.& Ang.qui hoc latius prosequuntur in l.posthumus.§.siquis ex his,prędallegato,ita possit opponi ad processum ante litem conte.est distinguendum, sicut traditur in d.c.j. de li.conte.lib.6. & per Bar. in diuersis locis. sed multum clare in l.fi.ff pro suo,& in l.nam & postea,in prin.ff.de iureiur. videlicet,ꝙ tunc poterit opponi ad processum,quando concludit agentem non habere actionem ipso iure,vt est casus no. quē ibi ponderat Bar.in l.Papinianus.§.siquis impubes.ff.de inoffic.testa.alias nō posset opponi,nisi esset de exceptionibus priuilegiatis,de quibus in locis prædallegatis. & sic debes temperare dicta Bar.in l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pac. possumus tamen dicere ꝙ doctrina Inn.bene intellecta in omni casu sit vera: videtur.n. sensisse Inno. ꝙ quando ista exceptio opponitur sub ista forma, tua non interest, agatur principaliter de repellendo personam, & ideo semper debeat proponi ante litem conte. vt s̄. probaui. vnde forte posset dici & non male,ꝙ sub ista forma, tua non interest,& ideo non debes audiri vel admitti, nunquam posset opponi post litem conte.sicut exceptio peremptoria priuilegiata, licet possit opponi post litem contesta. in forma peremptoriæ, non tū potest opponi vt declinatoria ad repellendam personā.

& hanc

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Arbitrium iudicis, quando censeatur electum, si in contractu locationis declaratio boni uiri arbitrio sit facienda. Rui.ꝑsi 63.n.1.& 5 li.4.

b VIN. GOD. De huiusmodi uerbo, quādo sit ueritatis expressiuum. Iaf.inst. de ac.§.prætudiciales.num 23.Soci.cons.149. in causa Ambrosii.uers.2.quia lib.2.& cons.92.circa,iuxta fin.eo.lib.& alibi.Cor..cons.305. in hac,litera P. & S.lib.primo.

c VIN. GOD. Nota,ꝙ Metropolitanus,dum uacat,eccl.sia cathedralis,potest delegare confirmationē,uel infirmationē electionis in ea fiēdā,put de iure, & ualebit ,processus.Io.Fran.Paul.in trac.de o.fi.& pot. cap. sed.uac.q.4. nu.7. ꝙ habetur in lib.7.trac fol.21.

ſententiam expreſſe affirmat ſingu. Ioan. And. in titu. de accuſa. §. huic formæ, in vlt. addit. vbi dicit, ꝙ quando iſta exceptio, tua non intereſt, concludit agentem nō habere actionem, licet iſta exceptio non poſſit proponi poſt litem conteſtatam, ſi tñ actor non probauit ſibi actionem competere, iudex debet abſoluere reum. Ille ergo, qui habet exceptionem, per quam poteſt oſtendere agenti pro ſuo priuato intereſſe actionem ipſo iure nō cōpetere, ſi excipit poſt lit. conteſt. iſto modo, tu non debes audiri, quia tua non intereſt, male excipit, quia repellit perſonam, non petit ſe diffinitiue abſolui. Debet ergo excipere aliter, dico me eſſe abſoluendum diffinitiue a petitis, quia tibi nulla penitus ꝙ-
60 petit actio, vel ius agendi. † Super ſecundo articulo dicit Inno. & ſequitur hic do. Ant. ꝙ ſi iſta exceptio opponitur ante litē conteſt. contra agentem vel excipientem, tunc agens vel excipiens contra quem opponitur, ꝙ ſua non intereſt, debet ipſe probare ſua intereſſe, vt in c. veniens, el 2. ſ̄. de teſt. ſuper quo vide quod tradit Bar. in l. a ſent entia, in prin. de app. & Ang. in l. ſi ſuſpecta, in prin. ff. de inof. teſt. Si vero opponitur iſta exceptio poſt litem conteſt. & tunc incumbit onus probandi illi, qui allegat ꝙ agentis non intereſt, quia per litis conteſt. habilitata eſt perſona agētis, vt l. Pomponius. §. rati. ff. de procur. cum ibi no. Sed iſtud dictum ſuum poteſt procedere, tenendo primam opin. quam ipſe hic ponit, ꝙ iſta exceptio poſſit proponi ante lit. conteſt. & poſt. nam ſi teneas ꝙ ſub hac forma non poſſit opponi, ſicut ſ̄. dixi, quia principaliter repellit perſonam, non poteſt procedere iſta diſtinctio. Et aduerte, quia ſi iſta exceptio oppoſita poſt lit. cōt. ſub iſta forma idē operaretur omnino, ꝙ iſta exceptio, tibi non competit actio, & ideo ſum abſoluendus diffinitiue, & ſic eſſet exceptio peremptoria abſolute, tunc falſiſſimum diceret Inno. & contra regulas, quæ dicunt ꝙ actore non probāte reus abſoluitur, vt in c. inter dilectos. §. fi. ſupra, de fide inſtr. & in c. j. vt eccleſiaſtica beneficia. vnde non reus deberet probare, ſed actor, quando ſcilicet reus ſimpliciter poſt litem conteſt. negaret intētionem actoris. nam ſi obiiceret ipſe exceptionem peremptoriam ſolutionis. ſ. vel liberationis, vel aliam ſimilem, tunc ipſe reus haberet probare, vt eſt notum de iure, vt l. in excepti. & l. ei qui dicit. ff. de prob. Sed iſta non fuit intentio Inn. ſed hoc voluit in effectu, ꝙ quia iſta forma excipiendi repellit perſonam, non elidit ius, diſtinguamus ſicut diſtinguimus in procuratore in c. in noſtra. ſ̄. de procu. & in d. §. rati.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitio generalis habet ſuum ordinem, ſicuti accuſatio.*
2 *Ordo iuris, a iudicibus ex quacunque cauſa omitti non debet, & an eo omiſſo cauſa ad ipſum cognoſcenda remittatur. nu. ſeq.*
4 *Iudex grauans partem non ſolum re. ſed etiam animo, & propoſito, an vt ſuſpectus recuſari poſſit, et quid eum excuſet, vt non grauaſſe videatur. nu. ſeq.*
6 *Delegatus ſuper inquiſitione generali ex cauſa legitima, an recuſari poſſit.*
7 *Iudex ſi erronee, vel iniuſte quid fecerit, quid agere debeat.*
8 *Sententia valida non ſequitur ex proceſſu nullo, propter ordinis defectum.*
9 *Inquiſitio generalis non præcedente fama ad inquiſitionem, an procedere poſſit.*
10 *Delegatus in cauſa inquiſitionis ad finem pœnitentiæ peragendæ, non præcedente fama inquirere non poteſt.*
11 *Inquiſitionis commiſſio expreſſa clauſula, non obſt. ꝙ fama non præcedat, ſubreptitia præſumitur.*
12 *Exceptio reddens iudicium retro nullum, ſemper opponitur. & an poſt litis conteſtationem opponi poſſit, quòd iudicium valeat parte non opponente. nu. ſeq.*
14 *Exceptio præpoſterationis, cuius omiſſione redditur iudicium nullum, poſt lit. cont. an opponi poſſit.*
15 *Inquiſitione in generali, quæ contra promouendum fit, capitula cum ſpecificatione criminum, an dentur.*
16 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, cui æquiparetur.*
17 *Iudex qualiter, & quando poſſit mutare ſententiam. nu. 24. & 25.*
18 *Sententia depoſitionis per appellationem ſuſpenditur.*
19 *Appellatione interpoſita pendēte minor petere poteſt reſtitutio. in integrum.*
20 *Iudex ſolus mixtum imperium habens, ſuam ſententiam interpretatur, & quomodo & quando. nu. ſeq.*
22 *Iudex ſolus delegatus, vel vnus arbiter verbum ſententiæ ambiguum, licet nō interpretetur, an tamen plures poſſint.*
23 *Declaratio, quæ ſit per iudicem in forma iudicij, non niſi ſemel fit.*
24 *Iudex ſententiam, quando corrigere & mutare poſſit.*
25 *Reſeruatio iudicis non prodeſt, ſi velit facere actum ex interuallo poſt ſententiam.*
26 *Iudex delegatus, an verum pronunciare poſſit, ſi nulliter pronunciauit.*
27 *Delegatus principis, an poſſit reſtituere contra ſuam ſententiam, ſicut ordinarius.*
28 *Nullitatis cauſa per iudicis officium, nobile expeditur. & qualiter qui fecit actum nulliter in extraiudicialibus id poſſit, vel non. nu. ſeq.*
30 *Iudex delegatus, ſi deceptus errore facti, tulit ſententiam, an iterum iudicare poſſit.*
31 *Prouideri verbum, quid ſignificet, quando ſuperior mandat prouideri extra iudicium.*
32 *Promittens non reuelare ſecretum cum iuramento, reuelare cogitur, ſi in forma teſtis interrogatur.*

CAP. XVII.

Valiter & quando.

Generales inquiſitores, ſi non ſeruauerunt debitum inquiſitionis ordinem, prudenter & caute corrigere debent. & clerici ſuper generali inquiſitione examinati, debent iurare ſecundum formā hic poſitam, hoc dicit. Secunda pars principalis eſt ibi, Formā vero. Et prima ſubdiuiditur, quia circa principium & finem ipſius ꝙ. Et prima ſubdiuiditur, quia circa principium & finem ipſius ꝙ. mendat iudices, ſi ordinem ſeruauerunt, & inſtruit qualiter debent ſe habere in poſterum. in alia parte, quæ incipit in verſic. ſi vero, inſtruit iudices, quomodo errorem ſuū corrigere debeāt,
1 & monet, ꝙ debent ſe corrigere. Nota primo ex iſto tex. † ꝙ etiā
a inquiſitio [a] generalis habet ordinem ſuum, ſicut & accuſatio, ſicut dicimus, ꝙ & proceſſus in cauſa notoria habet ordinem
2 ſuum particularem, vt in c. ad noſtram. ſ̄. de iureiur. † Secundo
b no. ibi, qualibet occaſione, &c. † ꝙ ordo iuris [b] non debet omitti a iudicibus ex quacunque cauſa vel occaſione prætenſa. vnde licet iſte epiſcopus hic eſſet vehementer infamatus, & de grauib. criminibus, non debuit tamen propter hoc ordo iudiciarius ꝙ-uerti. ſola tamen immanitas criminis eſt iuſta cauſa, propter q̄ iudex contra infamatum poteſt augere pœnam ſtatutam a canone, vt eſt tex. no. in verbo, propter immanitatem, &c. in c. inter ſolicitudines, in prin. j. de pur. cano. † Tertio no. ibi, eundem
3 adhuc ipſum tempore opportuno, &c. ꝙ licet iudex omittēdo ordinem iuris grauauerit partem, nihilominus remittitur cauſa cognoſcenda ad ipſum. Sed hoc videtur cōtra tex. in c. ad hęc, & c. propoſuit. ſupra de appellat. vbi dicitur, ꝙ iudex, qui ſemel grauauit partem in aliquo articulo, eſt ſuſpectus in tota illa cauſa. Docto. ſoluunt, ꝙ ideo iudices hic non repellunt vt ſuſpecti, quia non deliquerunt doloſe, ſed grauauerunt partem, vel ex nimio zelo iuſtitiæ, forte propter atrocitatem criminum, vel quia infamia contra archiepiſcopum erat valde vehemens & notoria, quod tamen non debuerunt facere. ſecus ſi doloſus grauaſſet partem, quia tunc cauſa non remitteretur ab eo, vt in iurib.
4 contrariis. † Ex qua ſo. no. duo ſingu. & tenementi. Primo, ꝙ ad hoc, vt iudex, qui grauat partem, poſſit recuſari vt ſuſpectus, requiritur quòd grauet non ſolum re ipſa, ſed animo & propoſito. Et hoc tenet Ioan. And. in d. cap. ad hæc, & Bart. in l. j. ff. apud eum, a quo quis appel. Et ſicut dubium eſt, vtrum quando iudex grauat, preſumatur grauaſſe ex animo, & ſic doloſe. de quo
5 dic vt in dicto cap. ad hæc. item per iſtum text. † probatur no. in verbo, qualibet occaſione, quod quælibet cauſa quantumcunque friuola prætenſa a iudice, excuſat iudicem a dolo, vt non videatur grauaſſe ex animo, vt probat tex. hic, & maxime ſecundū expoſitionem Doctor. & hoc eſt quod dicit gloſ. de iure ciuili in l. prima, §. ſi procura. ff. ſi quis ius dic. quòd quælibet leuis cauſa excuſat aliquem a vera contumacia, quam glo. allegat Bald. in l. deberi. C. de fideicommiſ. libe. Iſta concluſio probatur de iure ciuili in l. ſenatus, & quod ibi per glo. C. de his, qui ſibi aſcri. & tradit Barto. in l. prima. §. non autem. ff. ſiquis teſtam. lib. eſ-
6 ſe iuſ. † Secundo probatur ex iſta ſolu. Docto. & no. ꝙ delegatus ſuper inquiſitione generali poteſt recuſari ex cauſa legitima, tāquam ſuſpectus. Cuius expreſſe contrarium tenet Archidia. & Ioan. And. & ſequuntur ibi Moder. in cap. quia plerique. de offic. ordin. lib. 6. vbi dicunt, ꝙ quia per inquiſitionem generalem non proceditur ad priuationem adminiſtrationis, ſed ad pœnitentiam imponēdam pro peccato, ideo in illa proceditur de plano, vt in capit. olim. infra eodem. & non poteſt recuſari inquiſitor, tanquam ſuſpectus. Item admittuntur denunciatores & teſtes criminoſi. Et hoc vltimum tetigit Ioan. An. hic, in nouella. Sed ibi plenius allegant text. ſecundum vnam lecturam in c. cū I. & A. in ſimili. ſupra de re iudica. Sed ſicut in teſtibus hoc poteſt concedi, ita non videtur valere conſequentia, teſtis non poteſt repelli, ergo iudex poteſt recuſari, quia facilius repellitur iudex quam teſtis, ſecundum glo. in c. cum R. ſupra de offic. dele. & Docto. in c. poſtremo. de appella. vnde æquior videtur opin. Doct. hic, quòd iudex poſſet recuſari, ſiue inquiſitor, ſaltem pro
7 cauſa expreſſe approbata in iure. † Quarto no. ibi, ita vęz, vt in-

ueniatis,

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Inquiſitio ſuccedit loco accuſationis, & ideo ſicut in accuſatione debet inferi locus certus, & tempus certum, ita debet inferi in inquiſitione. Rui. conſ. 10. nu. 1. lib. 5.

b Ordo iuris. Vide Barto. in l. filius. ff. de donatio. & in l. ſecunda. §. prius. ff. deuulga. & pupilla. & in l. ſi duas. in princip. ff. de excuſa. tuto. & in l. prolatam. C. de ſen.

c VIN. GOD. Adde, quod ordo iuris non requiritur in principis proceſſu. Rui. conſi. 61. nu. 26. lib. 5.

ueniatis, &c. ꝙ iudex si fecit aliquid erronee vel iniuste, debet illum reuocare, cum cautela tamen, vt saluetur honor suus, quātum fieri potest, ne vilescat honor eius, quem iudex debet cōseruare. Ad primum vide tex. 22. q. 4. c. magnæ. ad secundum in l.
8 obseruandum. ff. de offi. præsi. † Quinto no. ibi, quoniam ex his, quæ inordinate sunt acta, ꝙ ex processu nullo propter defectū ordinis non potest sequi aliqua sententia valida, & inde est, ꝙ quando defectus causans nullitatem respicit non solum sententiam, sed acta præcedentia, omnia acta sunt renouāda, vt possit ferri sententia, secundum Bart. in l. si vt proponis. C. quomodo & quando iu. & Doct. in c. dilecto. s̄ de app. Hoc tamen fallit, qñ constaret de iustitia actoris per confessionē rei, de quo dicemus in c. si constiterit. & simile dicit tex. j. q. j. c. cum Paulus. & c. prin
9 cipatus. † Sexto no. in ver. formam vero Iurisc̄onsulti. ibi, exceptis occultis criminibus. ꝙ etiam inquisitor generalis non pōt procedere ad inquisitionem non præcedente a fama, & ita exponūt
a hic omnes Doc. Ex hoc sequitur primo vna differentia inter accusationem & inquisitionem, quia accusatio potest fieri de crimine occulto, dummodo possit probari. 2. q. 7. ca. plerique. sed
10 inquisitionem debet præcedere fama. † Secundo sequitur vnū, quod est magis singulare, ꝙ quamuis iudex ordinarius, cum inquirit ad finem pœnitentiæ peragendæ, possit inquirere nō præcedente fama, secundum Archid. & Io. An. in c. non est, de consuetudine. lib. 6. hoc tamen non potest delegatus in causa inquisitionis. nam, vt dictum est s̄. in tertio no. generalis inquisitio fit de iure canonico ad finem pœnitentiæ imponendæ, & tamen
11 requiritur ꝙ præcedat infamia, vt hic expresse dicitur. † Et tenemenți quandam nota. doctrinam Hosti. quam posuit hic, quæ dicit, ꝙ si superior committit inquisitionem expresse apponēdo clausulam, non obstante, ꝙ fama non præcedat, ꝙ ista commissio p̄sumitur surreptitia. vnde non est seruanda, nisi emanauerit secunda iussio, quæ exprimit indubitatē scientiam Principis. allegat tex. in c. ex parte. de offi. deleg. & in corpore, vt nulli iudicum. §. & hoc vero iubemus. col. 9. & de manda. prin. §. & non permittimus. col. 3. Tex. autem in c. ex parte, probat conclusionem isto modo. quia Princeps non est solitus in commissionibus, quæ fiūt per viam iustitiæ, auferre parti legitimas exceptiones, ergo si reperiatur concessum, præsumitur cognitio, aut falsa, aut surreptitia, vt in c. porrecta. & in c. ad nostram. de confir. vti. vel inut. Et pro confirmatio. tex. quærunt hic Doct. quæ forma fuit omissa in processu istorum iudicum. Hosti. dicit, ꝙ fuit omissa inquisitio infamiæ, quæ debet præcedere inquisitionem super veritate criminis, vt in c. cum oporteat, & in c. qualiter. j. eo. Vnde infert ipse duas conclusiones. Prima est, ꝙ licet postea probaretur coram iudice de infamia rei inquisiti, testes prius recepti super veritate criminis, non probarent crimen, quia nul liter fuerunt recepti. Sed ista conclusio reprehenditur per Ioan. And. & omnes, quia est s̄ tex. in c. 2. de accu. lib. 6. vbi patet, ꝙ valet processus omissa inquisitione famæ, si pars non opposuit. Secunda conclusio, ꝙ ista exceptio, quæras prius de infamia quā de veritate criminis, potest opponi in qualibet parte iudicij. & hoc esset verissimum, si dictum suum præcedens esset verū. i.
12 si iudicium esset nullum, licet quis non opponeret, † quia exceptio reddens iudicium retro nullum, semper potest opponi, vt
13 l. licet. ff. de iudi. & in c. in nostra. & ibi plene. s̄. de proc. † Sed remanet dubium, posito ꝙ iudicium valeat parte non opponēte, prout dicitur in d. c. 2. vtrū ista exceptio non possit opponi post lit. conte. ad impediendum processum in futurum, nisi prius q̄ratur de fama. Io. An. videtur sentire & clarius d. Abb. Mod. ꝙ ista exceptio non possit opponi, nisi antequam incipiat procedi super inquisitione. Et pro hoc facit tex. in c. 2. vbi dicitur, ꝙ non impeditur processus, si exceptio non fuit opposita a principio. & ratio vrgens, quia cum præposteratio ista de sui natura non reddat iudicium nullum, vt dictum est, regula est, ꝙ †
14 exceptio præposterationis, cuius omissio, vel qua omissa non redditur iudicium nullum, non potest opponi post litem contestatam, vt l. si mancipium. §. si communi. ff. de eui. & est casus & ibi per Bald. in l. j. C. de ap. & per gl. & Doc. in l. 2. communi diui. & licet Bal. ibi aliqualiter deuiet a communi sn̄ia, hoc tamen est tenendū, per quod relinquitur vera conclusio prædictorum Doc. ꝙ non possit opponi ista exceptio post lit. conte. quia ergo tex. iste non potest intelligi de inquisitione famæ prætermissa, dicunt Doct. ꝙ potest intelligi prætermissus ille ordo, de quo in c. qualiter. §. debet. j. eo. quia non fuerunt data inquisitioni capitula, in quibus essent specificata crimina conuenienter, super quibus volebant procedere, vel quia fuerat processum s̄ inquisitionem ipso non citato Dixit tamen Inno. sing. in c. j. s̄. de postul. præla. &
15 sequuntur Moder. ibi, & in c. postquam. s̄. de elec. † ꝙ in inquisitione generali, quæ fit contra promouendum, neque dantur capitula cum specificatione criminum, neque testes accipiuntur in forma testium. Super quo dic, vt plene scripsi in c. 2. s̄. de testi. post domi. Anto. In glo. posita super verbo, volumus. ibi, secus in casu isto. Hanc glo. no. singu. cum isto tex. quia conclu-
16 dit expresse, † ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum æquiparatur ordinario, quantum ad hoc, vt possit iterum cognoscere & pronunciare, si tulit sententiam nullam & de nullitate sentētiæ suæ cognoscere. & hanc conclusionem posuit Ang. in d. l. iudex postquam. ff. de re iudic. de qua dubitat ibi Ioan. de Imo. qa & si in quibusdam aliis reperitur delegatus ad vniuersitatē causarum, equiparatur ordinario, vt patet ex no. in c. cum causam. s̄. de appel. & in c. ne aliqui. de hæret. lib. 6. & in l. prætor, in prin. ff. de iudi. In hoc tamen casu non reperitur, quod non est verū, vt patet ex isto tex. cum glo. sua. Et occasione eorum, quæ dicūtur in ista glo. tractant hic diffuse post domi. Anto. Docto. Mo-
17 der. qualiter † & quando iudex possit mutare sentētiam suam. quorum dictis adde breuiter, non sequendo per omnia ordinē ipsorum, & primo in quantum domi. Flor. hic dicit, ꝙ lata sententia diffinitiua, si est appellatum, licet regulariter iudex, a quo fuit appellatum, non possit retractare sententiā, cuius retractatio iam pertinet ad iudicē ad quem, vt in c. ut debitus. s̄. de app. pōt tamen concedere restitutionem aduersus sententiam. allegat glo. no. in cap. quamuis. de rescrip. in sexto. Adde ꝙ si intellexit solum de illa restitutione gratiosa, quæ non posset fieri, si sētentia transiuisset in rem iudicatam, potest tolerari dictum suū, & erit casus, in quo plus poterit iudex in retractatione suæ sententiæ, vel in restitutione magis proprie loquēdo, pendente ap-
18 pellatione quam postea. † Et potest esse ratio diuersitatis, quia sententia depositionis suspenditur per appellationem, secundū gl. no. in c. sæpe, in fi. de appella. vnde quo ad effectum, adhuc non videtur clericus depositus, sed si intellexit de restitutione, quæ petitur per viam iustitiæ: exemplum in ecclesia, vel minore, tunc hoc dictum non esset verum. Pro cuius intelligentia p̄mitto, ꝙ restitutio in integrum per viam iustitiæ bene potest intentari coram iudice, qui tulit sententiam, si est iudex ordinarius, etiam si pars possit appellare a sententia, & sit. j. tempus appellandi. Primum probatur in l. in causæ. §. nunc videndum, cū l. sequen. ff. de mino. Secundum tenet gl. no. & Bar. ibi in l. fi. C. si aduersus rem iudi. & Bal. in l. cum & minoris. C. eo. sed si ille, qui potuit appellare appellauit, ꝙ possit postea petere restitutionem in integrum pendente appellatione. Istud non videtur verum, per regulam positam in l. vbi acceptum, & in l. de qua re.
b ff. de iudi. & quę plene b no. Inno. in c. cum M. s̄. de constitut. forte tamen posset restitui minor, si doceret se læsum ex hoc ꝙ elegit viam appellationis. Nam minor aduersus malam electionē
19 restituitur, vt l. si sine, in prin. ff. de mino. † Gl. tamē in l. fi. C. si aduer. rem iudi. expresse tenet ꝙ interposita appellatione & ipsa pēdente potest minor petere restitutionem in integrum. & hoc tenet Specu. in titu. de restitu. in integ. §. qualiter. ver. si minor, p l. si minoris. ff. de admi. tut. quam allegat gl. in d. l. fi. quæ. l. nihil facit. Primo, quia secundum verum intellectum, ibi non loquitur de appellatione interposita a minore. Secundo, quia dato ꝙ de iure loqueretur ille tex. non dicit ꝙ post appellationem restitutio possit intentari. vnde tene ꝙ †
20 s̄. dixi. Secundo adde dictis Doc. inquantum hic communiter concludunt, ꝙ solus iudex q̄ habet merum imperium, potest interpretari sententiam suam. Nam aliqui Moder. hic dicunt, ꝙ idem videtur dicendū, in quolibet iudice ordinario, per tex. in l. ab executore, ib prin. de app. vbi dicitur ꝙ procurator Cæsaris interpretatur sn̄iam suam, & tamen non habet merum imperium. quod patet, quia non potest deportare, vt l. fi. ff. de offi. procur. Cæsa. Sed ista opi. resistit tex. in l. ab executore, qui videtur velle ꝙ non omnes iudices ordinarij hoc possint, ponēdo exemplum in duobus iudicibus ordinarijs, quibus hoc conceditur. Vnde possumus dicere, ꝙ licet procurator Cæsaris non habet merum imperium, in fauorem tamen fisci habet multa priuilegia, ex quibus hoc erit vnum. & ista sol. magis placet. Vel potes dicere, ꝙ ideo non potest deportare, quia iurisdictio sua non cohæret territorio, vnde nō habet locum subiectum, vnde excludat deportandū, vel vbi includat.
21 † Secundo adde, ꝙ quando iudex interpretatur sententiam suā tanquam iudex, hoc debet facere durante officio, causa cognita, & citatis partibus, secundum Bal. no. in l. ea quæ. C. cōminatio. vel epistolas. vbi omnino vide. quod no. ponit Ioan. An. in c. ex parte. j. de verbo. signifi. & Bald. in c. j. qui suc. ten. in vsib. feudo.
22 Tertio adde, ꝙ quamuis vnus iudex solus delegatus, vel vnus arbitr. in arbitr. in cap. j. supra, de postu. prælat. & sentit Specu. licet ponat

ADDITIONES.

a Præcedente fama. Adde benefacere ea, quæ tradit Bar. in l. 2 C. de offi. præf. ur. VIN. GOD. Adde, ꝙ fama sola iunctis aliquibus adminiculis, ubi uertitur difficultas probationis, inducit plenā probationē. Tho. Gram. decis. 42 n. 12.

b Quæ plene Adde ad istam regulam, quæ latissime prosequitur Fel. in c. ex tenore. in 7. col. uer lex, ubi cæptum, de rescrip. sub nu. 30. cum plurib. seq. VIN. GOD. Adde Soc. in consi. 195. circa ueri ficu. ex quibus patet, circa medium. lib. 2

nat duas opi. in tit. de arbitro. §. fi. ver. ſed nunquid. plures tamẽ iudices delegati, vel plures arbitri recepti in forma teſtium, poſſunt declarare verbum ambiguum poſitum in ſua ſentẽtia, vel laudo. ita tradit no. Inno. in c. 2. s̃. de arbitr. & refert & ſequitur Ant. de But. in c. cum a nobis. s̃. de teſtib. Idem tenet Bal. dicens ſe ita conſuluiſſe in l. ne in arbitris. ver. fi. C. de arbit. Hæc tamen dicta debent reſtringi iuxta materiam d. c. cum a nobis. videlicet niſi ex vna interpretatione ſequeretur arbitris vel iudicibus laus, vel vituperium. Inn. tamen & do. Anto. ſimpliciter hoc di-
23 cunt ſine iſta reſtrictione in loco præallegato. † Declaratio autem, quæ fit per iudicem in forma iudicij, non poteſt fieri niſi ſemel, ſicut eſt regulare in qualibet declaratione, ita tradit Bal. in l. de die, in prin. ff. qui ſatiſ. cog. per l. quicquid aſtringendæ. & quod ibi per Bar. ff. de ver. obl. Et idem dicit Ang. in l. quod iuſ-
24 ſit. ff. de re iu. † Tertio principaliter adde, inquantum d. Abb. hic referendo dicta do. Cal. & Flor. dicit, ꝙ iudex poteſt corrigere, vel mutare ſententiam, quando reſeruauit ſibi poteſtatem mutandi, per glo. in l. item Labeo. §. pen. ff. fa. er. & arg. eorum, quæ no. Bar. in l. quid tamen, in prin. ff. de arbi. ꝙ iſtud dictum poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, ꝙ iudex poſſit addere, vel mutare virtute huiꝰ reſeruationis ex interuallo, vel poſtquam habet ſententiam pro abſoluta, & tunc hoc eſſet falſum, quia proteſtatio de mutando vel emendando eo tempore, quo ius non ꝑmittat, eſt ꝯ ius, & non valet, ſecundum glo. in c. inter dilectos. s̃. de fide inſtru. & Bar. in l. edita. C. de eden. Et ideo Bal. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. declarando glo. in d. l. Labeo, expreſſe
25 dicit, † ꝙ reſeruatio iudicis non prodeſt, ſi velit facere actum ex interuallo poſt ſententiam. & hoc etiam ſatis clare tenet Ioã. de Imo. in l. iudex poſtquam, in vlt. char. ff. de re iudi. Vbi autem iudex condemnando vel abſoluendo in eadem ſententia poſt cõdemnationem vel abſolutionem vellet corrigere vel modificare ſententiam, vtrum hoc poſſit. Iſta eſt difficilis quæſtio, ſuper qua multa ſcribit Io. de Imo. poſt Ang. & alios in d. l. iudex poſtquam. & finaliter remanet in iſta concluſione, ꝙ iudex põt modificare & corrigere ſententiam in eodem contextu verborũ. i. vel in vna oratione, vel in duabus, quarum vna ſequitur alterã immediate, ita ꝙ apparet iudicem vnũ ſine alio noluiſſe ſtatuere, ſicut cum dicit, adiudico ibi fundum, ſaluo eo ꝙ ꝯ. dicam, vt dicit gl. in l. itẽ Labeo. ff. fa. erc. benefacit gl. 16. q. i. c. prædicator. quæ dicit, quòd valet iſta ſententia, condemno, immo abſoluo.
a vbi vero modificatio vel correctio[a] non poneretur in eodẽ contextu orationis, tunc dicit ꝙ in eadem ſentẽtia antequam iudex habeat pronunciationem pro perfecta, poterit apponere modificationem, ſeu qualitatem, quam primo non appoſuit, ſed corrigere in totum vel in parte non poterit, quæ differentia non videtur vera, quia ſicut iudex non poteſt mutare ſententiam, ita non poteſt aliquid addere poſtq̃ eam tulit, niſi circa acceſſoria, vt patet in l. Paulus. ff. de re iud. & in l. iudex poſtquam. in prin. in ratione literæ. Præterea hoc videtur expreſſe ꝯ tex. in l. itẽ Labeo, ver. ꝙ ſi pure. vbi text. dicit, ꝙ iudex qui primo adiudicauit fundum alicui pure, non poteſt adiucando fundum alteri parti imponere ſibi ſeruitutem. Nec potes dicere, ſicut dicit Ioan. de Imo. ꝙ ibi ſecũda adiudicatio fuit facta ex interuallo, quia iſtud eſt dicere ꝯ l. in iudicio. ff. eo. vbi probatur, ꝙ abſolutiones & cõdemnationes in iudicio fami. erc. ſunt faciendæ quo ad omnes perſonas, & maxime quia ita fieri conſueuit. vnde Ang. in l. nõ quemadmodum. ff. de iudi. ſequitur ſimpliciter opi. Bar. licet in d. l. iudex poſtquam. teneat ꝯ Bar. & in conſi. ſuo 41. vbi no. loqtur. Et idem tenuit Bald. multum diffuſe in l. quid ergo. §. pœna grauior, in ſua repetitione. ff. de his, qui not. infami. Fundamen-
b tum eorum præcipuum eſt hoc, quia quæ fiunt[b] incontinenti, videntur ineſſe, vt l. lecta. ver. dicebam. ff. ſi cer. pe. vnde ſi iudex condemnauit prius, vel abſoluit ſimpliciter, poſtea antequã habeat ſentẽtiam pro abſoluta & perfecta corrigit eam in totum, vel in parte, vel modificat, perinde eſt, ac ſi in eodem contextu orationis idem feciſſet, iuxta ea quæ tradit Bar. in l. iuriſgẽtium. §. quinimmo. ff. de pact. & in l. in bonæfidei. C. eo. Sed ad iſtam rationem ſufficienter reſpondet loã. de Imo. in d. l. iudex poſtq̃. quia illa iura loquuntur in contractibus, qui poſſunt oratione dari & qualificari, prout partibus placuerit, etiam poſt actum perfectum, quæ ratio ceſſat in ſententia, in qua etiam maior ſolennitas requiritur quam in actu extraiudiciali, & ſine dubio ſi non eſſet text. in l. item Labeo. qui multum vrget pro ſententia Bart. ego per rationem prædictam ſequerer dicta Bal. & Ange. ſed text. obſtat fortiter in dicto ver. ſi pure. Et ad materiam vide Bald. in l. etſi ſeuerior. C. de infam. & Ang. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. & Pet. de Archa. in quinta & ſexta char. in re-
26 gula, ea quæ fiunt. de reg. iuris. † Item adde dictis Docto. in iſta materia, inquantum ipſi concludunt, ꝙ iudex delegatus nõ poteſt verum pronunciare, ſi nulliter pronunciauit, iuxta l. ſi vt ꝓponis. C. quomodo & quando iudex. ꝙ Ange. intellexit hoc verum in dic. l. iudex poſtquam. in aliis delegatis. Sed in delegato principis dixit, ꝙ poterit cognoſcere de nullitate, & iterum pronunciare in cauſa principali, ſicut ordinarius, cui delegatus principis æquiparatur, vt l. j. in fi. C. qui pro ſua iuriſdict. & in c. paſtoralis, in princ. s̃. de offic. dele. Sed Ioan. de Imo. ibi dicit, quod quantum ad hoc non reperitur iure cautum, ꝙ delegatus Principis æquiparatur ordinario, licet in quibuſdam æquiparetur. Tu adde ꝙ iſta concluſio Ange. non videtur vera, quia ſicut cõcludit glo. Barto. & communiter omnes in l. fin. C. vbi & apud
27 quem. & in l. 2. C. ſi aduer. rem iudi. † delegatus Principis nõ poteſt reſtituere contra ſententiam ſuam, ſicut iudex ordinarius, q eſt de maioribus magiſtratibus, iuxta l. in cauſæ. §. nunc videndum. ff. de mino. licet Bar. aliter ſentiat in l. minor autem. §. fin. ff. eodem. Ergo eadem ratione dicamus, ꝙ non poteſt declarare
28 ſuper nullitate, † cum cauſa nullitatis expediatur per officium iudicis nobile, ſi principaliter intentatur, ſicut reſtitutio in integrum. † Qualiter autem in actibus extraiudicialibus ille, qui fe-
29 cit actum nulliter, poſſit vel non poſſit ipſum expedire. Dic, vt plene declarat Barto. in l. 2. ff. de opti. lega. & Bald. & Moder. in l. ſerui electione. ff. de lega. j. & plene ponunt Archid. & Io. An. in c. is cui, de præben. lib. 6. & Innocen. & Moder. in c. j. s̃. de re
30 iu. & in cap. in literis. ſupra de offic. delega. † Adde etiam dictis Docto. inquantum dicunt hic Moder. ꝙ ſi iudex delegatus tulit ſententiam nullam, deceptus per errorem facti, poteſt iterum iudicare, allegantes Innocen. in c. j. ſupra de offic. deleg. ꝙ iſtud dictum non placet Ioan. de Imo. in d. l. iudex poſtquam. vnde dicit ipſe Innocen. in c. j. de re iudi. non loquitur de actu iudiciali, neque de actu iudicis, ſed de eo, cui committitur prouiſio extraiudicialiter. Et pro hac differentia adducit ipſe dicta Innoc. in c. in literis. ſupra de offic. delega. facientis hanc differentiam inter actus iudiciales & extraiudiciales. Et poteſt eſſe ratio diffe-
31 rentiæ, † quia quando ſuperior mandat prouideri extra iudiciũ, verbum prouidere, ſignificat actum fieri cum effectu. vnde dũmodo ille, qui facit actum inutiliter, non faciat hoc ex certa ſciẽtia, vel errore improbabili, intẽtio ſuperioris videtur eſſe, vt poſſit iterum actum legitime facere. & ita declarat Bart. in l. 2. ff. de opt. leg. Sed in iudice proceditur ſtrictius, vt ſi ſemel pronunciauit, dicatur functus officio ſuo, quia etiam in actu extraiudiciali, in quo non ponitur verbum prouiſionis, ignorantia nõ excuſat, vt ille qui facit actum inutiliter, poſſit iterum facere, vt eſt caſus no. & ibi vide in glo. in verbo, conſenſerit. in c. ſi compromiſſarius, circa medium. de elect. lib. 6. Et ad materiam noſtram vide quod ſcripſi in c. de his. ſupra eodem. vbi retuli dicta domi. Anto. & Bart. ſuper ſuo articulo, vtrum quando iudex fert ſen-
32 tentiam ex officio ſuo poſſit eam mutare vel corrigere. † Extra glo. quia hic Innocen. not. dicit, ꝙ qui promittit non reuelare ſecretum & iurat, poteſt nihilominus cogi ad reuelandum ſecretum, ſi interrogatur in forma teſtis. adde ꝙ ſimiliter poteſt cogi ad reuelandum ſecretum, ſi hoc reſpicit vtilitatem publicã. & ſuper vtroque dicto vide Bal. & Ang. in l. fi. ff. qui ſatiſ. cog. & quod ponunt Moder. in c. intimauit. & c. conſtitutis. de teſti. & hoc eſt tenendum, quicquid dixerit Bal. in l. nullum. C. de teſti. vbi dixit, ꝙ qui iurauit non reuelare ſecretum, ſi vult teſtificari, repellitur, quia aut dicit falſum, aut eſt periurus. alleg. Io. And. in c. literas. de præſump. nam, vt patet ex dictis Inn. hic, iſtud iuramentum non obligat teſtem, ergo non eſt periurus.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde, ꝙ in correctoriis non eſt licita extenſio, etiam ex maioritate rationis. Cur. iun. conſ. 5. nu. 7. hinc eſt, ꝙ regula illa, ſi uinco te, uinco uincentem te, non habeat locum in materia correctoria. ibidem, nu. 8.

b Quæ fiunt incontinenti. Ad iſtam regulam uide pulchre Ange. in q. ſua incip. renouata guerra. in primo dubio. in 3. col. uer. his igitur. faciunt ultra eum, quæ tradit Barto. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & in l. ſi de eo. §. 1. ff. de acquir. poſſ. & in l. 1. ff. de ſo. & in d. l. lecta. ff. ſi cert. pe. in 2. quæſtio. no. Bald. in l. fin. C. de his quæ a non. do. man. & in l. fi. C. de iud. poſt gl. in c. an ſit, de appel. & facit quod no. in c. præterea. de teſtib. cog. & per Mod. in c. ſignificaſti. el 2. de ho. hic omnia refert Alex. in l. idem eſt. §. cum igitur. in addit. ff. de ui & ui ar. & ibi uide etiam Bar. & Bar. in l. quod ait. §. 1. ff. de adulte. & in l. quotiens. ff. ſol. mat. & in l. 1. C. unde ui. & Alex. in conſ. 100. inci. in caſu prædicto. in ult. col. in 3. uol. & in conſi. 90. incip. fere omnis uis, in primo uol. ubi prope loquitur in terminis. Are. hic, & in conſ. 119. inci. omnis uis. in 3. uol. uide etiam Iaſ. in l. error. in 1. col. C. de iu. & fact. igno.

SVMMARIVM.

1 *Monacho, an cauſa committi poſſit.*
2 *Iuramenti forma duplex ab inquiſitis præſtari ſolita.*
3 *Iudicibus pluribus in forma teſtium examinatis, depoſito officio, & eorũ ſcripturis, creditur.*
4 *Teſtes duo ſcripturam authenticam non publicam, an ſemper reprobent.*
5 *Teſtes poſt didicita teſtificata ex parte rei, an produci poſſint in cauſa inquiſitionis, cum agitur ad priuationem beneficij.*
6 *Teſtibus, ſeu eorum productioni, in iudicio criminali, an per reum renunciari poſſit.*
7 *Veritatem reſpondere ſuper articulis, vbi quis ex iuramenti forma, vel legis diſpoſitione debet, ſi reſponſio poſſet interpretari ad plures ſenſus, an iudex admittere debeat.*

8 *Reo confitente aliquid, quod ad plures sensus capi possit, qualis sensus capiatur.*
9 *Iuramento quid facientis, an stetur in dependentibus ab animo.*
10 *Licito & illicito modo vbi quid potest esse factum, modo licito præsumuntur factum.*
11 *Labor litigandi, item pudor & verecundia, pœna aliqua dicuntur.*
12 *Indulgentia proprie, gratia remissionis pœnæ dicitur.*
13 *Timor verecundiæ officium iudicis causat, ex quo contractus rescinditur.*
14 *Simonia in collatione beneficiorum, dilapidatio bonorum ecclesiæ, & furtum ex naufragio, an sint sufficientia crimina ad beneficij priuationem, & an sint digna depositione.nu.20.*
15 *Iurans dicere plenam veritatem, an possit confessionem suam exponere, si omisit quid de veritate tempore responsionis.*
16 *Defensio non repellitur ob periurium.*
17 *Reus, an condemnetur, si per confessionem partis in iudicio constet notorie de crimine, licet crimen oriatur post formatam inquisitionem.*
18 *Reus, si a principio confitetur maleficium, & postea ex interuallo vult dicere, quod hoc fecit ad defensionem suam, an audiendus sit.*
19 *Reus si a principio dicit se ad suam defensionem percussisse, & postea confitetur delictum, quid iuris sit.*
21 *Pars si dicit aliter dixisse, quam sit scriptum in actis cui stabitur, an scripturæ actorum, an assertioni partis.*
22 *Iudex potest partem cogere remotis omnibus respondere positionibus & capitulis.*
23 *Acta an & quando fieri possint sine testium presentia.*
24 *Naufragij res auferens, naufragis fidelibus existentibus, an sit excommunicatus. & nu.seq. & 26.*
25 *Excommunicationi se nouerint subiacere verbis, ab inferatur canon latæ sententiæ ipso iure.*
26 *Naufragij res inuentas capiens, an præsumatur bonum animum habere, vt reddat vero domino.*
27 *Confessionem suam episcopus, an possit reuocare, licet potuerit declarare.*
28 *Confessio facta in iudicio in criminalibus, an & quando reuocari possit. et quid in causa appellationis, allegato tamen errore. nu.seq. & 34.*
30 *Confessio facta in tormentis, ex interuallo ratificata, an dici possit omnino spontanea.*
31 *Coactione, vel metu coactionis quid factum, paria sunt.*
32 *Metus iustus oritur a fieri consuetis.*
33 *Consuetudo inferendi iniurias, an sit sufficiens probatio metus, ad faciendum quem puniri pro metu criminaliter illato.*

CAP. XVIII.

Vm dilecti filij. Qui iurat respõdere ad interrogata, vel ad ea, de quibus fuerit interrogatus, super his de quibus non interrogatur, non tenetur exprimere veritatem. secus si iuret plenam & meram dicere veritatẽ super cõtentis in inquisitione. secunda pars est ibi, quod si excusationes.

1 † No. primo, ℣ de iure isto causa poterat delegari monacho. intellige si fiebat mentio in commissione de monachatu, ita ℣ apparet summum Pontificem ex certa scientia monacho cõmittere, vt dicit gl. no. quam ibi approbant Doc. in c. cum olim. el 2. ℨ. de priui. Hodie autem simplici monacho non potest fieri delegatio a sede apostolica, vt in c. statutum. in prin. de rescrip. lib.

a 6. Si autem esset monachus in ecclesia cathedrali, ita ℣ simul esset monachus & canonicus, tunc vtrum possit fieri commissio, est pulchra dubitatio, quam do. Abb. ponit in c. causam, quę. ℨ. de iudi. & ego ibi scripsi multa addendo. & præsertim dicta do.

2 mei in l. 2. in prin. ff. de verbo. ob. † Secundo no. ibi, vtrum ꝝ iurauerit, &c. duplicem formam iuramenti, quæ solet præstari ab inquisitis. Nam aut iurant meram, & plenam dicere veritatem, aut ad inquisita veraciter respondere. & de effectu vtriusq; for-

3 mæ dicetur inferius in alio no. † Tertio no. & semper tene mẽti, ibi, Fideliter intimare, &c. ℣ de actis & gestis coram se, non solũ creditur pluribus iudicibus examinatis in forma testium, postquam deposuerint officium iudicandi, vt in c. inter dilectos, circa medium, de excess. præla. & in c. 2. de arbi. sed etiam creditur scripturæ eorum, tanquam instructorum & informatorum iudicis, licet non sint recepti in forma testium. Nam si hic fuissent recepti in forma testium, vt dicit d. Floren. & bene, non ipsi intimassent per scripta sua iudicibus veritatem, sed iudices ipsi per

b sonaliter deberent ipsos examinare, quia testes b non possunt deponere per scripturam, & maxime absentes. 3. q. 9. ca. testes. & plene per Bar. in l. Theopompus. ff. de do. præle. Repellitur tamen facilius dictum ipsorum, quam si examinarẽtur in forma testium. Casus est no. hic in ver. aut per depositiones. & in c. cũ

4 a nobis, in fi. ℨ. de testib. per quę iura alias dixi, † ℣ quamuis duo testes non semper reprobent scripturam publicam, sed sit arbitrarium, iuxta no. in c. cum Io. ℨ. de fi. instru. semper tamẽ reprobant scripturam authenticam, quæ nõ est publica, nisi aliud ex-

5 presse disponatur. † Quarto no. ibi, aut etiam aliorum, &c. ℣ in causa inquisitionis, vbi agitur duntaxat ad priuationem a beneficio, non possunt ex parte rei produci testes post didicita testificata. & ita limitatur sing. ℣ dixit Bart. in l. j. in fi. ff. de quæstio. & in l. 2. §. si publico. ff. adult. & quod ego scripsi plenissime post

6 Io. And. in c. fraternitatis. ℨ. de testi. † Quinto no. ibi, nam productioni testium, &c. ℣ in iudicio criminali videtur posse renũciari per reum testibus seu productioni testium. Sed in cõtrarium allegat hic Pe. de Anch. gl. & quod ibi no. in l. pactum inter hæ-

c redem. ff. de pac. vbi concludit, ℣ reus c in criminalibus non potest renunciare defensionibus, sed illa loquitur in iudicio ꝑprie criminali, secundum eum. Iudicium autem inquisitionis de iure canonico est iudiciũ ciuile, vt in c. per tuas. de simo. Et plenè fuit dictum in c. super his. ℨ. eo. Et ex hac so. no. singu. ex isto tex. ℣ in iudicio ciuili, etiam in quo agitur de crimine ad vindictã publicam, potest reus renunciare defensionibus suis. Vel potes dicere ℣ gl. illa loquitur, quando pro crimine posset imponi pę na corporis afflictiua. Tunc enim possent defensiones fieri etiã post conclusum in causa, vt est casus, secundũ Bar. ibi in l. vnius. §. fi. de quæsti. secus in pœna, quæ non esset corporis afflictiua. Et ratio differentiæ sumitur ex his, quæ habentur per gl. 23. q. 5. c. cum homo. & in l. liber homo. ff. ad l. Aqui. quia nemo est do-

7 minus membrorum suorum. † Sexto no. ibi, nisi ad inquisita, &c. ℣ vbi ex forma iuramenti vel legis dispositione, debet respõdere veritatem super articulis, vel super inquisitione, satis videtur satisfacere iuramẽto vel dispositioni legis, licet respõsio possit interpretari ad plures sensus, dummodo respondeat per verba facti: secus si responderet per verba iuris. vnde iudex non debet admittere istam responsionem, dico ℣ non sum culpabilis, secundum Bar. in d. l. j. §. accusationem, in fi. ff. ad Turpil. & Bal. in auth. ꝯtra qui propriã. C. de nõ nu. pe. iuxta fi. commenti. Hoc tamen, quod elicimus est isto tex. debet intelligi esse verũ, quando responsio rei est certa, saltem præsumptione iuris, quia ius in dubio responsioni rei dat certum significatum. nam si omnino esset obscura, non esset admittenda, sicut dicimus in responsione, quæ fit ad positionem & capitula in c. j. de confessis lib. 6. in

8 gl. † Septimo no. ibi, Et si eas probauerint, &c. ℣ quando reus cõfitetur aliquid, quod potest exponi ad plures sensus, si factum illud qđ ꝑfiteť, est de genere prohibitorũ, ĩ dubio capitur sensus, ꝙ est contra reum, nisi reus aliter probet verba sua debere accipi. Ista conclusio probatur in c. fi. ℨ. de transl. præla. & in c. j. ℨ. de ꝑ-

d sum. cum materia. vnde illa regula, d quæ ponitur in §. aliẹ. Inst.

9 de act. per gl. ℣ † in dependentibus ab animo statur iuramento eius, qui fecit, vel dixit aliquid, limitatur nisi sit præsumptio contra dicentem vel facientem, secũdnm Bart. qui ita declarat in l.

10 inter omnes. §. recte. ff. de fur. † Et similiter illa regula, quæ dicit ℣ vbicunque aliquid potest esse factum duobus modis, vno licite, alio illicite, in dubio præsumitur factum tempore vel modo licito, vt l. merito. ff. pro soc. & in c. estote, cum ibi no. ℨ. de reg. iu. cum concordantijs ibi positis. & ponit Bar. eleganter in l. nõ solum. §. sed vt probari. ff. de no. ope. nun. habet locum, nisi præsumptio iuris sit contra facientem, quia attentat aliquid de genere prohibitorum, vel alia præsumptio, quæ oriatur ex alio capite, vt declarat Bar. in d. §. recte, & in l. falsus. §. si autem, de fur. Quæ conclusio probatur optime in ista decre. vt statim dicam.

11 † Octauo not. ibi, Cum & sit repertus, &c. ℣ labor & fatigatio litigandi. item & pudor, siue verecundia, dicuntur aliqua pœna, propter quam in leuibus delictis videtur ℣ iudex posset pœnam ordinariam remittere ex arbitrio. l. quid ergo. §. pœna grauior, de infami. Et hoc probaret iste tex. sine scrupulo, si Princeps ipse non tulisset sententiam, & sic remitteret pœnam gratiose. &

12 hoc significat verbum, † indulgere, positum in tex. est enim in-

e dulgentia e proprie, gratia remissionis pœnæ, vt no. in d. §. pœna grauior. cum gl. & in l. 3. & in l. fi. C. de sen. pass. Quod autem pudor, sit aliqua pœna considerabilis, probatur in l. fi. §. si fęnerator.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Monachus uel canonicus regularis an possit creari Cardinalis. Io. Bert. in trac. de episcop. q. 40. nume. 74. tenet quod sic, quod habetur in lib. 4. tra. fol. 24.

b Testes non possunt. Adde nunquid possint deponere per procuratorem vel per nuncium ut per Bar. in l. qui bona. §. qui alieno. ff. de dam. infec. vbi uidetur tenere quod nõ. & idem tenuit Bal. in rub. ff. de iureiur. & do. Anto. in c. licet, per illum tex. de test. sed Ioan. And. in c. ut circa, de ele. in 6. in nouella tenet contra. faciunt etiam dicta per Bal. in l. bonæfidei. C. de reb. cred.

c VIN. GOD. Nota ℣ reus in iudicio conuentus dicens alieno se possidere nomine & contrarium apparet per instrumentum, an in pœnam mendacii possessionẽ rei perdere debeat, Afflict. decis. 28. post num. 2.

d Illa regula. Adde bene facere illud quod dixit tex. in l. si quis intentione dubia. ff. de ind. quod uerbum in dubio prolatum intelligitur secundum mentẽ proferentis. quod an habeat locum in criminalibus, uide per Alex. in l. diuortio, in 6. col. ff. solu. matri. & faciunt quæ pleniſſime tradit idem Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune, in 38. col. ff. de acquiren. possess. & aliquid per eundem Aret. in d. §. nihil commune. in 24. col.

e VIN. GOD. Adde ad hoc ℣ indulgentia ex causa necessaria concessa durat post concedentis mortem, Afflict. decis. 228. num. 4.

13 tor. & ibi per Bald. ff. quod met. causa. vbi est casus, q; † timor verecundiæ causat officium iudicis, ex quo rescinditur contractus, tex. tamen in verbo punitus, hic non videtur se simpliciter fundare in gratia, sed quia propter laborem & pudorem substinuit aliquam pœnam. potest tamen dici, quod illa est causa iustificans gratiam, vnde inferior iudex hoc non posset, licex forte
14 posset diminuere pœnam in aliquo ex istis causis. †No. ibi, q; si excusationis, &c. iuncto ver. pæcedenti, quod quodlibet ex istis criminibus per se, videlicet simonia in collatione beneficij, dilapidatio bonorum ecclesiæ: furtum ex naufragio, videntur esse crimina sufficiẽtia ad priuationem beneficij etiam episcopalis. nam, vt vides, in ver. post excusationes suas. iste debet probare omnes excusationes propositas, ergo videtur quod vnum ex his tribus criminibus non excusatum sufficeret. Et ad materiã istã vide gl. & quod ibi no. in c. q; sicut, in fi. s̃. de elec. & tex. 13. q. 2.
15 apostolicos. †Decimo no. in ver. aut sub prima forma, q; quan-
a do quis iurauit dicere meram [a] & plenam veritatem, verbi gratia super contentis in inquisitione, non potest si omisit aliquid de veritate tempore responsionis postea confessionem suam exponere, sicut potest quando iurauit veraciter respondere ad interrogata, vt patet in ver. vos excusationes. & semper allegat iste ver. ad hoc, q; quamuis confessio non possit reuocari, vel qa nõ allegatur error, vel alia de causa, semper non potest exponi. i. declarari, vt dicit Bald. allegans hanc decre. in l. 2. C. de custo. reo. quem hic allegant aliqui Moder. Sed contra istud multum facit, quia reus excusando confessionem istam, videtur se defendere, exponendo confessionem suam ad actum licitum. Vnde hoc in effectu est auferre reo defensionem propter periurium com-
16 missum, quod est contra regulas iuris, quia † propter crimen p̃. iurij non repellitur a defensione, vt in ca. dilecti, circa medium. s̃. de excep. sicut nec propter aliquod aliud crimen, secundũ gl. in c. super his. s̃. eo. & in c. j. nam si admittitur excommunicatus, vt in c. cum inter. de excep. multo fortius quilibet alius. Potes dicere, sequendo communem intellectum, a quo nullus discrepat, q; ista sit pœna committentis periurium in iudicio, in quo vult se defendere, licet propter periurium aliter commissum qs non repellatur a confessione. Sed istud dicere est valde durum, quia si ille, qui corrumpit testem, vt deponat falsum, non punitur in amissione causæ, secundum Bar. in l. j. §. & generaliter. ff. de calum. & in l. fi. est in l. pe. in fi. C. si ex fal. instru. multo minus videtur puniendus ille, qui incidit in periurium, quia tacuit veritatem, quia si fuisset expressa tempore iuramenti, poterit prodesse sibi. Saluando dicta Doct. dicas, q; reus hic non simpliciter punitur in amissione causæ, sed propter dolum suum inducitur hoc vt præsumptio, quæ oritur ex confessione sua contra eum, non possit purgari, vel excludi per contrariam probationem. sicut videmus in minore, qui dolose asserit se maiorem, in l. si alterius. C. si mi. se ma. dixe. Posset tamen attentari nouus intellectus ad istam decretalem, vt dicamus q; in isto secundo casu, vilicet quando iurauit respondere plenam veritatem, episcopus non priuetur propter crimina intentata contra eum, sed ꝓpter quod confitetur, dicendo se velle proponere, quod tempore re-
17 sponsionis omiserat. †Et secundum hoc hic esset casus singularis, q; vbicunque de crimine notorie constat in iudicio per confessionem partis implicitam vel explicitam, potest reus simpliciter condemnari de crimine, licet crimen oriatur post inquisitionem formatã ex his, quæ facta sunt in iudicio: per ipsum reũ, & sic ampliatur quod no. Bar. in l. si confessus. ff. de custo. reo. lõ autem non admittuntur excusationes super aliis criminibus, qa cum ex solo crimine periurij deberet priuari, frustratorie esset probatio & excusatio aliorum criminum: sed quia hunc intelle-
18 ctum nullus tangit, non esset sequendus in practica. † Retento autem intellectu Docto. videtur singu. decidi ex isto tex. q; si re[9] a princi. confitetur maleficium, & postea ex interuallo vult dicere quod hoc fecit ad defensionem suam, non sit audiendus si iurauit super inquisitione dicere meram & plenam veritatem, secus si iurasset respondere his de quibus esset interrogatus, qa ista allegatio quod fecerit ad sui defensionem, non est peremptio prioris confessionis, sed expositio: nisi forte reus esset cõfessus a principio, se commisisse factum illicite, vel contra formam
19 iuris & statutorum. † Quid autem ecõtra, si reus negauit a principio maleficium intentatum in inquisitione, & iurauit dicere merã & plenam veritatẽ, vtrũ probato crimine possit postea allegare q; fecit ad sui defensionem, vi. Bal. qui solẽniter istam q. posuit, quem allegant hic aliqui Moder. in auth. contra qui pro
20 priam, de nõ nu. pec. & quod no. Bar. in l. nemo. ff. de excep. † Et inquantum s̃. diximus in quodam no. per istum tex. probari, q; quodlibet istorum trium criminum hic positorum erat dignũ depositione, aduerte, qa ver. ille, q; si excusationes. potest adduci in contrarium, dum requirit, vt iste priuetur, si super omnib[9] criminibus deficiat in probatione, & sic datur intelligi q; si super aliquo posset se excusare, non priuaretur. & ideo potest dici q; iste ver. & præcedens faciunt pro vtraque parte, & sic non bene
21 probatur alterum ex eis ex ista decretali. † Vndecimo no. ibi cũ hoc per se probare non posset, &c. q; si pars dicit aliter dixisse q̃ sit scriptum in actis, statur scripturæ actorum, & non assertioni partis. Et sic facit ad q. de teste, qui dixit se aliter dixisse quam no
b tarius[b] scripsit, de qua in c. ad audientiã. s̃. de præscrip. & in l. si qs
22 decurio. C. de fal. & in l. j. in fi. ff. quemad. te. aper. †Duodecimo no. ibi, tanquam qui solum examinabatur, &c. tex. quasi expressum, q; iudex potest cogere partem, remotis omnibus, respondere positionibus & capitulis. Et hanc practicam obseruant quidã iudices, dicit gl. in c. j. de confe. lib. 6. quæ non allegat istum text.
23 optime probantem. †Ex isto etiam ver. colligitur, secundũ Moder. quod acta possunt fieri sine præsentia testium. vnde sufficit q; sint subscripta solum manu notarij absque eo, q; sint inscripti vel subscripti testes, de quo dic vt in ca. quoniam contra, de proba. & in l. in rationibus. C. de dona. In gl. quæ incipit ibi, episcopus, &c. ibi, vnde videbatur propterea excommunicatus. gl. ergo ista sentit id, quod clarius dicit in c. excommunicationi, hic
24 allegato, †q; auferens res ex naufragio, quando naufragi sunt fideles, est excõmunicatus ipso, iure qd̃ tamen debes intelligere si non restituat res, quas ex naufragio cepit. Et aduerte, quia glo.
25 ibi Docto. inter pretantur, q; † per verba posita in illo tex. excommunicationi se nouerint subiacere, inferatur canon latæ sententiæ ipso iure. contra quam multum facit illa litera, quæ in princ. ponit de ijs, qui spoliant nauigan. qui non sunt excommunicati ipso iure, sed excommunicandi, vt patet ex verbis tex. sonantib[9] in futurum & fatentur ibi omnes Doc. præter gl. Postea in ver. illi etiam, per dictionem implicatiuam dicit, Illi etiam, qui spoliant naufragos, nouerint se excommunicationi subiacere. Si ergo primi non sunt excommunicati ipso iure, ergo nec secundi: quia dictio implicatiua implicat idem esse & in eo, quod implicatur, & in extremo a quo fit implicatio, vt l. mutus. §. cum quẽritur, & ibi per gl. ff. de procura. Verba tamen ista de sui significatu videntur hoc importare, secundum gl. in c. j. de iniur. & damda. in 6. & in c. j. iuncta gl. quod me. ca. eod. lib. benefacit glos. in c. non minus, de immu. ec. & in c. fi. §. vt autem, in verbo, incurrat, de offi. dele. lib. 6. Et ad tex. in d. c. excommunicationi. sic inductum possumus respondere, quod ex quo in primo casu illius literæ apparet, q; non infertur canon latæ sententiæ implicatio quæ fit in secundo casu, de primo per dictionem, etiam, non fiat quo ad omnia, sed fiat quo ad pœnam imponendam, nõ tamẽ quo ad modum imponendi ipsam pœnam. Et pro declaratione istius gl. dic breuiter, q; aliquando res iactantur in naufragio per dominum rerum. aliquando reperiuntur in litore vel in mari, quia nauis fuit fracta. Primo casu non semper committit̃ furtum, si quis occupet illas res, sed tunc demum, quando iactans videtur eas habere pro derelictis. Et vtrum in dubio videat̃ habere hunc animum, colligitur ex coniecturis, de quibus ponit glo. & Bar. in l. falsus. §. si iactum, de fur. & hic per Mod. Iurisconsult. tamen in d. §. si iactum. in ver. plerunque. arguendo à communiter accidentibus, videtur sentire q; in dubio iaciens videatur res habere pro derelictis. In secnndo casu est idem iuris, ac si aliquis inueniret aliquam rẽ in platea, vel in via, in quo Bart. dicit in l. falsus. §. j. de fur. q; in dubio non præsumitur res haberi pro derelicta. vnde si occupans tollet rem, dicit q; credebat eã habitam pro derelicta ad excusandum se a furto, non statur suæ assertioni, quia præsumptio est contra ipsum, vt l. fi. C. vnde vi.
26 †Sed dubitatur super isto articulo, nunquid ille qui rem taliter inuentam capit, præsumatur habuisse bonum animum capiẽdi, vt redderet vero domino si inueniret. super quo dixit gl. no. 14 q. 5. c. si quid inueniſti. q; nisi quis protestetur per libellum, q; est paratus eam reddere &c. non pręsumitur bonus animus, sed malus. allegat tex. optime probantem in l. falsus. §. j. præallegato. pro qua conclusione est casus no. in ista decre. vbi patet q; hoc alleganti incumbit probatio, & in dubio præsumitur cõtra ipsum. Quicquid autem sit faceindum, si posito libello in publico, vel proclamate facto nullus compareat, qui dicat rẽ esse suã, & det conuenienti: adicendum est tũc, q; aut ille qui inuenit ero gabit pecuniam vel pretium pauperibus vel ipsam rem, aut cõcedat rem episcopo, qui ita distribuat, ſm Bart. in loco allegato, & Moder. hic qui ponunt vnum ex istis modis, alium ponit Bal.
27 vbi omnino vide, in l. j. in princi. ff. de rerum diui. †Extra glo. opponitur s̃ istum tex. hic, in ver. vos excusationes, videtur satis clare innui, q; episcopus iste confessionẽ suã nõ potuisset reuocare,

licet

ADDITIONES.

a Quando quis iurauit dicere merã veritatem, uide in proposito Alex. notabiliter in consi. 88. incip. quoniam omne datum optimum, in 4. col. uer. 2. respondeo per ea. in 5. uol. post Inn. & Bal. in c. cum super, de conf. & Inn. in c. pastoralis, de exce. quos refert Iaſ. in l. 2. in 2. col. uer. 4 addo. ff. iu. om. iudi.

b Quam notarius scripſit Adde nota. in add. Spe. in fi. de instr. edi. §. restat, in uer. quid si dum. & in uer. & no. & per ipsum Spe. in titu. de teste. §. 1. uer. sed pone ecce iudex. faciunt nota. per Bar. in l. si quis filiabus. ff. de test. tut.

VIN. GOD. Adde Alex. consi. 42. in prin. & in fi. lib. 1. & in consi. 213. col. 11. lib. 2. & consi. 70. col. 12. lib. 3. & consi. 104. prima col. lib. 5.

licet potuerit etiam exponere & declarare. Sed hoc videtur ꝺ̃ iu
ra, quæ dicunt ꝙ cõfessio facta in iudicio potest reuocari vsque
ad tentiam, vt in c.fi.s̃.de confessis.& l.error.C.de iur.& fac.
igno.Hostien.& hic cõmuniter Doc.sequentes eum, dicunt ꝙ
sub quacunque forma iuramenti inquisitus iurauerit, potuisset
reuocari confessio, allegato errore: non allegato autem errore,
28 non posset reuocari, & ita intelligatur iste tex.† Tu vero scias pro
intellectu huius elegantis articuli, quo quæritur vtrum in crimi
nalibus confessio facta in iudicio possit reuocari, ꝙ hanc q. mo-
uet Specu. originaliter in titu. de confessis. §. fi. ver. sed nunquid.
& ibi refert quosdam tenuisse, ꝙ ista confessio in criminalibus
non possit reuocari per l.2.cum materia.C.de custo.reo. Sed ip
se in effectu tenet ibi contrarium, licet d.Anto. aliter alleget eũ,
& non bene, in loco sta tim allegando, requirit tamen ad hoc vt
a possit reuocari confessio, ꝙ allegetur & probetur error.[a] hanc
sentẽtiam tenet gl. expresse in c.Romana. §. finautem, de appel.
lib.6.& in l.creditor. §. iussus. ff. de ap. dum allegat l.j. §. fi. ff. ad
29 Turpil. quam. l. allegando clare† sentit, ꝙ etiam in causa appel-
lationis confessio facta in iudicio criminali potest reuocari, alle
gato tamen errore. & hanc sententiam sequitur Bald. in l.2. cir-
ca prin. C. quo. appel. non reci & sentit gl. satis in ca. ex literis. s̃.
de diuort. iuxta fi. gl. licet do. Anto. aliter eam alleget & non be
ne. Ipse autem Anto. de But. in c.fi. in pe. carta. ver.2. requiritur.
s̃. de confess. latius explicat hunc articulum, & finaliter conclu
dit ꝙ etiam si aliquis iurauerit meram & plenam dicere verita
tem, nihilominus potest reuocare confessionem allegato erro-
re & probato. quia non potest iste reuocans repelli tãquam p-
iurus, quasi iurauerit falsum in confessione. quia ex quo hoc fe-
cit errando & credidit iurare verum, non dicitur esse periurus,
vt in ca. quanto. s̃. de iureiur. Tu vero considera in ista materia
tex. in l.j. §. si quis vltro, circa princ. ff. de quæsti. vbi dicit̃ ꝙ spon
taneę confessioni in criminalibus non semper est credendum,
quia non nunquam metu, aut ex alia causa rei in seipsos mẽtiũ-
tur, per quem tex. Saly. dicit & no. in l.2. C. de custo. reo. ponen-
do nouam lectu. ad illum tex. quod si confessus sponte vult sim
pliciter reuocare confessionem suam sine causa non potest, ga
regulariter confessio spontanea præiudicat confitenti, vt in iuri
bus s̃. allegatis. Sed si allegat aliquam causam vel metus non so
lum inferendi a iudice sed extrinseci, sicut ponit exemplum tex.
in §. si quis vltro, de seruo, qui quoniam metuebat redire in ma
num domini confessus est crimen vel alterius iustæ excusatio-
nis audietur volens reuocare confessionem suam. Et licet ipse
non loquatur ita clare, vt dicturus sum, potest tamẽ dici in hoc
articulo ꝙ aut reus confitetur præcedentibus tormentis & po-
stea ratificat confessionem, quam vult postea reuocare proban
do rẽ aliter se habere, & allegando ꝙ id qđ dixit, dixit metu tor-
mentorum. Aut reus dixit ante tormenta & postea vult reuoca
re confessionem, quam dicit se fecisse, quia metuebat torturam
sibi inferri. Aut allegat causam erroris, cuius prætextu vult reuo
care confessionem. Primo casu videtur posse dici, licet sit nouũ
dictum, ꝙ debeat admitti ad probandum falsitatem confessio-
nis, licet non alleget errorẽ, sed timorem, ita ꝙ confessio in effe
30 ctu reuocetur, probando rem aliter se habere, quia † quamuis
confessio facta in tormẽtis sit ratificata ex interuallo & dicatur
spontanea iuris interpretatione, vt est text. in d. §. si quis vltro,
secundum vnam lecturam, & ibi per Bar. in fi. & per eundem in
§. diuus. ea. l. vere tamen donec ille qui confitetur est in potesta
te rectoris, quia scit si varieta primo confessis se iterũ posse tor-
queri, secundum Bar. in l. vnius. §. cogniturum. ff. eo. ex quo du-
rat potestas coactionis, confessio non potest dici omnino spon-
tanea. ita tradit Bal. no. in l.2. C. quod me. cau. vbi est casus in si-
mili, & est bonus tex. cum gl. in c.j. eo. tit. & idem dicit Bal. in l. si
quis in hoc genus. C. de epi. & cleri. facit optime tex. & quod ibi
per Dy. & Bald. in l. nouissime. §. ꝙ si compulsus. ff. quod fal. tu.
31 aut. vbi probatur, ꝙ† paria sunt, aliquid fieri per coactionẽ, vel p
metum coactionis. Et ista opi. habet magnam æquitatem, quia
experientia discimus ꝙ ita est. Secundo casu est in arbitrio iudi
cis, admittere vel non admittere petentem confessionem reuo-
cari, probando. s. contrarium. nam si erant indicia sufficiẽtia ad
torturam, quæ reus verisimiliter non debebat ignorare esse no
ta iudici, & quæ erant sibi nota, tunc quia probabiliter potuit ti
mere torturam, præsumendum est ꝙ omnino sponte fuerit cõ
32 fessus, † quoniam ab his, quæ consueuerunt fieri, oritur iust⁹ me
tus, vt in c.fi. s̃. de ap. & quod ibi no. & plene tradit Barto. in l. de
pupillo. §. si quis ipsi. ff. de no. ope. nunc. licet ergo lex confessio-
nem factam non præcedentibus tormentis propter vtilitatẽ pu
blicam interpretetur esse spontaneam, fieri non potest, vbi sit
verisimilis præsumptio, vt dixi, quod quis debeat torq̃ri, ꝙ non
sit omnino spontanea, sed possit dici meticulosa, non quidem
quo ad omnem effectum, sed quo ad hoc, vt det facultatem p-
bandi contra ipsam ipsi confitenti, etiam si non allegetur error.
& hoc probat tex. in d. §. si quis vltro. dum dicit, ꝙ non semper
est credendum confessioni spontaneæ, quia aliquando fit per
metum. Nec mireris, ꝙ vnus & idem actus dicatur factus per me
tum, quo ad vnum effectum inducendum & quo ad alium, qa
istud reperitur iure cautum expresse in l.j. §. si quid tamen. & ibi
per Bar. ff. quod vi aut clam. vbi probatur singulariter, secundũ
33 Bar. ibi, † ꝙ quamuis consuetudo inferendi iniurias faciat præ-
sumi iustum metum quo ad excusandum appellantem, vel ha-
bentem facere alium actum ciuilem, non tamen est sufficiens
probatio metus ad faciendum aliquem puniri pro metu illato
criminaliter. & hoc satis ostendit tibi text. in § si quis vltro. qui
primo vocat istam spontaneam confessionem, & postea dicit ꝙ
aliquando fit per metum. si vero non subsint indicia verisimi-
lia, quæ reus sciat nota esse iudici, & tunc non prodesset sibi ista
34 allegatio timoris ad reuocandam confessionem. † Tertio casu
est communis sententia, ꝙ allegato errore admittitur reuoca-
tio. Aduerte tamen, quia non sufficit quilibet error, sed error q
non cadat in latam culpam, vt plene traditur per Bar. in l. nõ fal
lit. ff. de ꝓfessis. & hoc est, quod voluit dicere gl. ī c. ex literis. s̃. al

---

ADDITIO.

a Allegetur & probetur error. Facit gl. in c. fi. in uer. iusta. de iureiu. lib. 6. quam gl. sequitur Bald. in l. edita. in pe. car. in uer. sæpe accidit quod quis uult emẽ dare, C. de eden. & in l. in 7. col. uer. & no. ꝙ interdum. C. de fur. de quo vi-de latius per Moder. in l. error, C. de iu. & fac igno.

VIN. GOD. Nota quod error iustus est loco tituli & inducit bonam fidem. Rui. consi. 24. num. 17. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitionem si superior delegat super criminibus, an videatur ordinem iuris tollere ad inquirendum, quòd inquisitus non sit infamatus.*
2 *Denunciatio sola facta de crimine, si fiat a pluribus, vtrum det iustam causam inquirendi iudici, si non constat de fama.*
3 *Iudex cui committitur inquisitio criminis, habet etiam potestatem inquiren-di de fama.*
4 *Libello iudici ordinario oblato, qui alteri causam committat, an reus possit pro ponere declinatorias coram ordinario.*
5 *Reo se sponte in iudicio offerente, etiam non præcedente citatione actus factus valet.*
6 *Consanguinei qui dicantur, & qui complices.*
7 *Crimen quando non probatur contra inquisitum, an cesset infamia prius orta.*
8 *Consanguineus in criminalibus non admittitur in testem, & quid in ciuilibus. nu. seq. 11. 12. & 13.*
10 *Consanguinei vsque ad quem gradum non admittantur in testes.*
14 *Papæ testimonium propter familiaritatem, propter excellentiam dignitatis non repellitur.*
15 *Consanguineus testis instrumentarius esse potest.*
16 *Cognatio, quæ contrahitur per compaternitatem, nunquid quem a testificando repellat.*
17 *Inimicus alicui, præsumitur esse toti suæ cognationi.*
18 *Iniuria illata vni consanguineo, an omnibus illata videatur.*
19 *Inimicitia capitalis, vel quasi, accusatorem & testem repellit.*
20 *Quæstione omnium bonorum vel maioris partis, an resultet præsumpta inimi-citia tutoris ad pupillum.*
21 *Inimicus, an præsumatur habere causam status contra aliquem.*
22 *Testis vel accusator, ut repellatur in leuibus inimicitijs an arbitrarium sit. & quæ dicatur inimicitia, vel offensa grauis. & quomodo debeat regulari arbi trium. nu seq.*
24 *Inimicum capitalem repellere, canonum est mens.*
25 *Inimicitiæ appellatio proprie, & ex interpretatione, quid comprehendat.*
26 *Episcopus si quem iniuste carcerauit, an & quantam fidem in criminali faciat co tra ipsum carceratum. & nu. 33.*
27 *Col habitantes inimicis, an repellantur testes.*
28 *Ali.. dictio est repetitiua qualitatis personæ sequentis in præcedenti.*
29 *Inimico meo confœderatus repellitur testis contra me.*
30 *Inimicus repellitur ab accusando, vtrum hoc sit verum, quando suam vel suo-rum iniuriam prosequitur. & nu. seq.*
32 *Corruptus falsum testimonium dicens, est magis de calumnia suspectus, quam inimicus.*
34 *Turpitudine mea per alium detecta, an possim illam allegare.*
35 *Inimicus de recenti reconciliatus, an repellatur tanquam inimicus.*
36 *Pontifex si committendo inquisitionem narrat reum infamatum, an delegatus super fama, vel infamia quærere teneatur.*
37 *Rescripti verba debent interpretari, vt minus quam fieri potest, partem lædant.*
38 *Constare quid potest, vel iudicialiter, vel extraiudicialiter.*
39 *Famam contrariam ad probandam si quis vellet admitti, an sit denegandum.*
40 *Iudex ordinarius inquisitionem formans, & narrans in ea, famam contra in-quisitum ad se peruenisse, vtrum reo petente, debeat sibi facere fidem de ista infamia. & nu. seq.*
42 *Fama vel infamia præcedens, fundamentum est potestatis procedendi per in-quisitionem.*
43 *Iudici, cum in processu extraiudiciali non teneatur acta facere ad sui instru-ctionem procedendo, an & quando credatur.*
44 *Iudex vel arbitrator, quando sine scriptura procedere potest, statur de actis ordinatorijs suæ scripturæ.*

45 Iudex

45 *Iudex ſicut infamia præcedente, poteſt inquirere de crimine, vtrum ita inquirere poſſit, præcedente aliqua probabili ſuſpitione, licet non præcedat infamia.nu.48.49.& 50.*

46 *Crimine eodem vel connexo probato inter alias perſonas peruenitur ad inquiſitionem contra tertium, abſque alia præcedente infamia.*

47 *Inquiſitio contra reum formatur ex probationibus in iudicio ciuili factis, licet non plene in criminali probent.*

48 *Inquiſitio ex præſumptionibus, vel ex fama, an formari poſſit.*

49 *Superioris ad ſolam denunciationem inferior denũciare, & inquirere debet.*

51 *Iudex inquirens præcedente ſuſpitione, ſi omittat inquiſitionem famæ, an proceſſus ſit nullus.*

52 *Infamia, ſi contra inquiſitionem eſt probata, an reus poſſit probare bonam famam.*

53 *Famæ contrarię, ſi probentur in eodem loco & tempore, & teſtes ſint pares, ſtatur veriſimiliora deponentibus.*

54 *Famę vltimę an ſtandum, ſi duę contrarię in diuerſis temporibus probentur.& nu.ſeq.*

56 *Fama & infamia, qualiter per teſtes probari debeat.*

57 *Teſtis alios nominare an teneatur, ſi a iudice interrogatus eſt a quibus audierit.& nu.ſeq.*

59 *Teſtes deponentes ſuper fama iuriſdictionis, quaſi poſſeſſionis iure decimandi & aliis actibus, nunquid debeant eſſe conteſtes. & ius decimandi per quales actus probetur.nu.66.*

60 *Teſtes ſi non deponũt teſtificando, de cõtrac. vel de loco & tẽpore, qa dicũt ſe nõ recordari, an ſint contrarij, & an multum pro ipſis præſumatur. nu.ſeq.*

62 *Multiplicatio actuum, an & quando præſumatur.*

63 *Teſtis ſi ex ſua conditione ſuſpectus & interrogatus de tempore, dicat ſe non recordari, an repellatur.*

64 *Teſtis ſi non recordatur de loco, qui eſt de ſubſtantia, an probet.*

65 *Teſtis, licet dicat ſe non recordari de contractu facto, dicat tamen ſe ſcire, quòd nulla cauſa in promiſſione fuit expreſſa, an probet promiſſionem ſine cauſa factam.*

67 *Acquirit quis tantum, quantum vtitur.*

68 *Teſtes deponentes de diuerſa fructuum perceptione, an dicantur ſingulares.*

69 *Teſtes ſi dicant ſe vidiſſe vnus poſt alium aliquid fieri, an ſimul vidiſſe dicantur, vt probent.*

CAP. XIX.

Cum oporteat. Delegatus cui committitur inquiſitio criminum debet prius inquirere ſuper fama & ad teſtimoniũ vel proſequen. inquiſitionem, non admittuntur inimici. Et vbi crimen nõ probatur in cauſa inquiſitionis propter infamiam, indicitur purgatio inquiſito. h. d. ſecunda eſt ibi, verum. tertia ibi, diſcretioni veſtræ, &c. in qua. 3. parte tripliciter inſtruit iudices. ſecunda eſt ratio ibi, q; ſi. tertia inſtructio eſt ibi, &

1 ſi nihil. † Nota primo ibi, vobis inquiſitis, &c. iuncto ver. diſcretioni veſtræ, q; ſi ſuperior committit ſeu delegat inquiſitionem ſuper criminibus, non videtur tollere per hoc ordinem iuris, vt poſſit procedi ad inquirẽdũ de veritate, ſi inquiſitus nõ ſit infamatus, iuxta c. qualiter. j. eo. quinimmo etiam ſi committat ſuperior, citari teſtes ſuper veritate criminum, adhuc intelligitur pręcedente infamia, ſecundum Hoſtien. in c. qualiter, ſ. eod. & quãdo committeret inquiſitionem expreſſe non obſtante q; fama non præcederet, præſumeretur reſcriptum eſſe ſubreptiũ vel falſum potius & eſſet expectanda ſecunda iuſſio, ſecundum

2 Hoſtien ibi, vt etiam ibi diximus. † Secundo no. ex eiſdem duobus ver. ſimul iunctis, q; ſola denunciatio facta de crimine, etiã ſi fiat a pluribus, non dat iuſtã cãm inquirendi, iudici, niſi cõſtet de fama vltra denunciationem, & hoc dicit do. Abb. eſſe notab. pro qua concluſione videtur eſſe caſus in c. licet Ely. ver. nos vt prædiximus, de ſy. vbi patet, q; quamuis monachi denunciaſſent, abbatem ſuum de multis criminibus, ſuperior tamen fundat ſe & procedit ad inquirendum ex infamia præcedenti. Sed ad iſtam decre. poteſt dici q; Papa hoc non negat penitus inquiſitionem poſſe committi ad inſtantiam denunciatorum, ſi non præcedat infamia, ſed dicit q; nõ ſubito debet procedi ad inquiſitionem. quæ verba videntur potius ſignificare quod prius debent diſcuti perſonæ denunciatorum. & ſi reperiantur habiles ad denunciandum, & ſic denunciatio fuerit facta legitime, procedatur poſtea ad inquiſitionem, ſicut proceditur ad inquiſitionem ex denunciatione criminis facta per denunciatorem publice deputatum, vt eſt caſus & ibi per Bar. in l. diuus. ff. de cuſt. reo. & traditur in c. præterea. ſ. de teſti. cog. ad rex. in c. licet Ely. poteſt dici q; ideo Pontifex non fundat ſe in denunciatoribus, quia adhuc erat dubium vtrum denunciatio eſſet legitime facta propter charitatiuã monitionem prętermiſſam. vnde iſtud non colligitur ex iſto tex. ſi inſpicias verbaliter. Sed ſi reſpicias communem intellectum, bene colligitur. quid autem iuris ſit,

3 dicemus in c. qualiter. j. e. in materia inquiſitionis. † Tertio no. ex eiſdem, &c. q; iudex, cui committitur inquiſitio criminis, ha-

a bet etiam poteſtatem inquirendi[a] ſuper fama. & ſic ſuper præambulo ipſius negocij, ſine quo negocium expediri non debet. Ad materiam vide quod no. in c. prudentiam. §. ſexta. in c. præterea. & ſane. de offic. dele. & quod ponit Bart. Ang. & Bald. in

4 l. 2. ff. de iuriſ. om. iudi. † Quarto no. in ver. verum, &c. q; ſi libellus eſt oblatus iudici ordinario & ipſe committit cauſam alteri, reus comparens coram iudice ordinario etiam poſt citationem commiſſam a iudice delegato, dummodo citatio non peruenerit ad eum, poteſt proponere declinatorias ſuas coram iudice ordinario, nec eſt opus noua propoſitione coram delegato.

5 † Probat etiam iſte tex. no. q; quando reus ſponte ſe offert in iudicio, licet non præceſſerit citatio, valet tamen actus factus per eum. vnde citatio non eſt principium formale iudicij, quando

6 reus eſt præſens, vt dicit Ioan. And. in c. fi. de elec. lib. 6. † Quinto no. ibi, conſanguineos, &c. q; proprie loquendo alij ſunt con-

b ſanguineij, [b] alij complices. Bal. tamẽ dicit in l. j. C. ſi rec. prouin. per illum tex. q; appellatione complicum, veniunt cõſanguinei

c & domeſtici [c] de quibus in c. ſicut, de verb. ſigni. in 6. Qui autem veniant nomine adhærentium & ſequacium, conſuluit Ang. in conſilio ſuo, quod refert Pe. in cap. j. de conſtit. in ſua repetitio-

7 ne. † Vltimo no. ibi, vos purgationem, &c. q; quando crimen nõ probatur contra inquiſitum, non per hoc ceſſat infamia prius orta, niſi infamatus ſe purget. concordat tex. in c. inter ſolicitudines. j. de pur. cano. In gl. poſita in verbo, conſanguineos. glo. iſta concludit ſimpliciter, q; conſanguineus repellitur a teſtimonio

8 in cauſa criminali. † Super quo Doc. Mod. referũt aliquas opi. Prima fuit opi. gl. hic, quam ſequitur Ioan. And. & Bar. in l. qui teſtamento. §. quicunque. ff. de teſta. qui dicunt q; in criminalibus conſanguineus non admittitur in teſtem, quia iniuria facta vni conſanguineo, videtur facta omnibus de conſanguinitate, vt l. lex Cornelia. in prin. & ibi per Bar. ff. de iniur. & eſt optimus tex. & ibi per Bar. in l. cum ſcimus. C. de agri. & cenſi. lib. 11. ſed vbi agitur ciuiliter de crimine, tunc bene admittitur conſangui-

d neus in teſtem. Intellige, [d] qũ ageretur ciuiliter ad pœnãvel commodũ applicandum parti, nam ſi agatur ad vindictã publicam, ſicut cum agitur per viam inquiſitionis, hoc eſſet contra iſtum tex. q; admitteretur conſanguineus: allegat tex. in c. literas. ſ. de præſump. Et quia hoc non reperitur prohibitum in iure, ergo cenſetur permiſſum, vt l. j. in prin. ff de teſti. & in c. j. eo. tit. lib 6. Secunda fuit opi. Alani, quam refert gl. 3. q. 5. in ſumma dicẽtis, q; non repellitur cõſanguineus abſolute in criminali, ſed eſt in arbitrio & æſtimatione iudicis, & attenta qualitate perſonarum repellere vel non repellere. Sed illam opi. reprobat ibi glo. & in c. j. in fi. gl. magnæ ea. q. tenet opi. ſ. poſitam. l. q; in cauſa criminali repellatur, in cauſa vero ciuili admittatur. Dom. Abb. hic quando conſanguineus vel frater admittatur in cauſa mere ciuili remittit ad no. in l. parentes. C. de teſti. & in d. l. qui teſtamento. §. j. per Bar. & per Specu. in titu. de teſte. §. j. ver. ſed nun-

9 quid frater. † Si verò quæritur vtrum admittantur ad teſtificandum ſuper crimine, diſtingue q; ſi agitur de crimine ciuiliter admittitur, vt dixit Ioan. And. niſi agatur actione iniuriarum, quia cum iniuria illata vni videatur illata toti cognationi, vt l. lex Cornelia, prælegata, non poterit propter communionem iuiuriæ conſanguineus teſtificari. & ita tenet Barto. in d. l. lex Cornelia.

10 † Et ſi quæritur, vſque ad quem gradum prohibeatur conſanguineus teſtificari ratione prędicta, diſtingue vt ponit Ioan. An. de iudice, qui recuſatur ſuſpectus ratione conſanguinitatis in c. poſtremo ſ. de appel. Si vero agitur criminaliter, & tunc ſubdiſtinguit, quia aut agitur criminaliter pro intereſſe publico, ita q; accuſans nõ proſequitur vindictam ſuam vel ſuorum, & tũc dicit q; conſanguineus admittitur & frater etiam ſi non cohabitet fratri, quia ceſſat ratio poſita in d. l. lex Cornelia. Ad hoc adducit tex. in c. cum P. ſ. eo. vbi clericus accuſante fratre fuit in teſtem inductus, nec ibi apparet q; fuerit repulſus. Si vero agitur ad proſequendum iniuriam ſuam vel ſuorum, & tunc dicit q;

repellitur

ADDITIONES.

a Poteſtatem inquirendi. Adde facere quæ tradit Innocen. in cap. licet cauſam. & ibi Bal. in 3. col. de proba. Bar. & alii, in l. a diuo Pio. ff. de reiu. l. qui procuratorem dat, per gl. ibi. ff. de procu.

VIN. GOD. Adde quod poteſtas præiudicandi etiam cum cauſa tertio in iure quæſito, quomodo per principem cenſeatur inferiori conceſſa, Rui. cõſ. 161. nume. 15. & 28. lib. 2.

b Conſanguinei qui dicantur, vide latiſſime per Alex. in conſi. 82. incipi. in cauſa vertente inter, in prima & 2. col. in 1. vol.

VIN. GOD. Nota q; conſanguineorum appellatione. ueniunt omnes agnati non autem cognati, Rui. conſi. 15. num. 2. & 12. lib 3.

c Domeſtici qui dicantur, vide Alex. in conſi. 115. incipi. in cauſa & lite, in 4. col. uer. non probat etiam, in 5. uolu.

VIN. GOD. Domeſtici qui dicantur Soz. conſi. 17. ſupra dicta, uerſi. quoniam edictum, lib. 1.

d Intellige Credo Are. male interpretari mentem Ioan. And. quia immo etiam ſi agitur ad uindictam publicam dummodo ciuiliter, admittuntur conſanguinei, patet per c. literas, allegatum per ipſum Ioan. And. ad teſt. enim reſponde vt hanc per Ioan. And. uel melius, quod iſti conſanguinei erãt periuri & criminoſi ut patet ex litera.

VIN. GOD. Adde quod conſanguinei qui ſunt diuerſæ ſpeciei per inclusionem agnatorum maſculorum non excludunt, Rui. conſi. 107. nu. 6. lib. 4.

repelli tur a testificando, iuxta no. in d. l. lex Cornelia. Vides ergo ꝙ in iudicio criminali dissentit a communi sententia & non recte iudicio meo, quia ipse non videt ꝙ etiam qñ accusator accusat pro bono publico & non prosequitur iniuriam propriam propter periculum pœnæ talionis, & sic propter repellendā iniuriam sibi inferendam, est eadem ratio prohibendi consanguineum vel affinem, qui similiter prohibetur testificari in causa criminali. 3. q. 9 c. absens, el. 2. Præterea ista ratio concludit ꝙ ex parte accusatoris admittitur consanguineus, sed ex parte accusati non admitteretur, quia iniuria illata sibi per accusationem, videtur illata omnibus cōsanguineis. ex hoc autem resultaret inæqualitas in iudicijs, contra. l. fi. C. de fruc. & li. expen. & maxime, quia facilius admittitur ad testificandum persona inhabilis ad absolutionem pro reo, quam ad condemnationem pro accusatore, vt est gl. singu. 81. distin. c. clerici. quam ipsemet Abb. allegat in c. cum P. s̄. eo. vnde Bal. dixit in l. parentes, C. de testi. ꝙ consanguineus & frater admittitur quidem prō fratre reo ad excusandum delictum, sed non pro fratre accusatore. & ita intelligit tex. in c. literas, de præsump Sed istud est de directo contra tex. quem ego reputo singu. in c. filij. §. fi. de hæreti. lib. 6. vbi tex. expresse dicit ꝙ ad excusandum hæreticum ab hæresi nō ad
a mittuntur domestici familiares filiorum hæretici, nec aliqui
11 suorum, sed requirūtur testes, quibus debeat adhiberi fides. † Vnde in ista materia videtur sequenda communis sententia posita s̄. in prima op. ꝙ in causa criminali consanguineus vel affinis repellatur, in causa vero ciuili non repellatur omnino sed minor fides ei adhibeatur. quia si testis valde amicus non est integra persona vt l. 3. in prin. ff. de testi. multo minus cōsanguineus. & hoc tenet Specu. in titu. de teste. §. j. ver. sed nunquid frater. s̄. allegato. Nec ob. tex. præmissę communi sententię in c. literas. s̄. de p̄sump. quia licet Papa ibi narret factum ꝙ frater ibi cum iuramē to purgauit fratrem ab hæresi, non tamen aperit vtrū ista purgatio valuerit vel non. Et si memoria defuncti non potest purgari per consanguineum, cum agitur solum de cōfiscatione bonorum & damnatione memoriæ ipsius, ergo multo magis cum agitur de capite ipsius consanguinei, quia vt dicit tex. 3. quæst. 5. cap. accusator. amor vel affectio carnalis solet impedire veritatem. Ad tex. in c. cum P. potest dici similiter ꝙ ibi non apparet, vtrum testis ille fuerit receptus per iudicem, sed solum ꝙ fuit productus per partem. Præterea etiam si ibi diceretur ꝙ testis probaret quod non dicitur ibi, loquitur in crimine excepto. s. simoniæ, in quo multi alij alias inhabiles admittuntur, vt ibi traditur per gl. Vnde adhuc ille tex. non poneret regulam, nisi in criminibus exceptis. Supposita ergo communi opi. pro vera, q̄ satis probatur in c. j. in c. suspectos. & in c. accusatores. 3. q. 5. quæ
12 iura loquuntur de causa criminali. Adde primo, † ꝙ vbi alias cō sanguineus admitteretur, totaliter repellitur, si sponte se offerrat. Casus est no. secundum Anto. de Bu. ibi, Inno. in c. ex literis, s̄. de rest. in inte. quæ decreta. in verbo, ad plenum. potius facit ad oppositum. Sed vide tex. in c. cum in tua. s̄. de spon. & Bart. qui hoc dicit in simili no. in l. ex libero ff. de quæsti. iuxta fin. per tex. in c. illi qui. 5. q. 5 & est glo. no. in Auth. de testi. §. si dicatur.
13 dum loquitur de proxeneta. † Scias etiam ꝙ dictum Alani positum. 3. q. 6. in summa, potest esse verum in vno casu, videlicet quando consanguineus qui producitur in testē, est persona multum approbata ratione ꝓfessionis, quam gerit, verbi gratia est religiosus de obseruantia, vel episcopus bonæ famæ & religioſę vitæ. Nam si talis non potest recusari suspectus, cum deputatur iudex, vt dicit Vin. in c. postremo. s̄. de appel. & ibi Mod. & Spec. in titu. de iudi. delegato §. supereſt. ver. quid si non est, &c. multo minus videtur posse recusari pro teste, quia facilius repellitur iudex quam testis secundū gl. in c. j. 3. q. 5. & in c. cum R. s̄. de offic. dele. Vnde alibi dicit gl. sing. in cle. Romani. in verbo Bonifa
14 cius. de iureiur. ꝙ † testimonium Papæ non potest repelli propter familiaritatem propter excellentiam dignitatis, propter q̄ etiam sibi soli creditur, vt in c. in literis. de probatio. Vbi autem consanguineus non est repellendus in totum, sicut est regulariter in causis ciuilibus, non potest repelli etiam si prius sit in illa causa recusatus tanquam iudex prætextu consanguinitatis, qđ est mirum, quia non potest negari ꝙ aliquid sit suspitionis, propter consanguinitatem, & tamen Specu. hoc tenuit in titulo de
15 teste. §. j. ver. quid si iudex. † Illud etiam scias ꝙ consanguineus licet non possit esse testis iudicialis, potest tamen esse testis instrumentarius, secundum Inno. & Anto. de But. in c. ex literis, de trā
16 sactio. † Nunquid autem consanguinitas spiritualis. i. cognatio quæ contrahitur per compaternitatem, repellat quem a testificando. Bal. dixit ꝙ repellit, vnde leuans de baptismate non potest testificari in causa leuati, & econtra, vt ipse no. in l. generaliter. ff. de in ius voc. Sed in l. parentes. C. de testi. tenet opi. Pa. & forte melius, quia ista iura exorbitantia contra regulas iuris nō sunt extendenda, vt in regula, quæ contra ius. Et quia etiam. s̄.
b diximus, ꝙ cōsanguineus repellitur b in criminalibus, quoniam iniuria consanguinei pertinet ad eum: vide, quod plene scripsimus in c. cum P. s̄. eo. & quod ponit Bar. no. in l. athletæ. §. dant remissionem, de excu. tu. vbi dixit per tex. in l. j. C. si qua prę po.
17 ꝙ † inimicus alicui præsumitur esse inimicus toti sui cognationi, sicut econtra quilibet cognatus præsumitur inimicus ipsius offendentis. Et ad materiam vide tex. & quod ibi no. Cy. & Ang.
18 in l. j. C. de rap. vir. vbi † dicit ꝙ quia iniuria illata vni consanguineo, videtur illata omnibus, nullus consanguineus in illa causa potest testificari etiam si sit spurius & non legitimus. & hoc dicit Bar. singu. in l. cum scimus, præalleg. & hoc est verius, quam id quod dixit Ioan. An. in addi. Specu. super rubrica de teste. quā refert hic d. Anto. vbi voluit ꝙ consanguinei vel illi qui sunt de genere accusatoris admittuntur ad testimonium in causa accusationis, licet minus eis credatur. Et quia s̄. respondimus ad tex. in c. literas, de præsump. vno modo pōt responderi & secundo. secundum Bal. in l. parentes, præalle. ꝙ ibi frater fuerat product⁹ in testem per iudicem contra fratrem, vnde potuit deponere in consequentiam etiam pro fratre vt in auth. sed iudex. C. de epis.
19 & cleri. † In gl. super verbo, inimicos. ibi, dicas esse arbitrarium, &c. Doc. communiter declarando gl. istam, dicunt ꝙ inimicitia capitalis vel grauis inimicitia, quæ dicitur quasi capitalis, sicut cum est quæstio de omnibus bonis vel maiori parte, sine dubio
c repellit accusatorem & testem, c vt in §. si vero odiosus, in Auth. de test. col. 7. & in c. per tuas, in fi. de ſy. De inimicitiis autē leuibus dicit, ꝙ est in arbitrio iudicis, vtrū testis admittatur vel non, vel accusator, & quantum credatur ipsi testi, si admittatur. Quo
20 rum dictis adde primo, † ꝙ quamuis respectu diligentię adhibē dę in causa communium bonorum vel maioris partis æquiparetur criminali, propter quod sit vt tutor excusetur si habet litē cum pupillo de omnibus bonis vel maiori parte, quia in tāta re debet vti diligentia solum pro se nō pro aduersario vt l. propter litem, in prin. ff. de excu. tu. nō tamē ex hoc resultat præsumpta inimicitia tutoris ad pupillum & econtra. Ita videtur probare tex. singularis in l. si inimicitiæ, iuxta fi. de his quib. vt indig. vbi tex. dicit no. ꝙ si legatarius agit contra testatorem vt reuocet ipsum in seruitutem. & sic agit contra reum causa status non reuocatur legatum sibi factum ipso iure sed aufertur sibi & applicatur fisco, cum tamen ex inimicitia graui superuenienti reuo-
21 cetur legatū ipso iure. † Et sic datur intelligi, ꝙ licet aliquis habeat causam status contra aliquem, non tamen præsumitur esse eius inimicus. nec præsumitur mutatio voluntatis in eum. & est ratio secundum Bar. ibi, quia licet causa status sit grauissima ille tamen qui intentat eam, agit vt cōsequatur ius suum ad sui commodum. vnde quia non facit hoc in contumeliam rei vocati neque vt expectet vindictam, sicut facit accusans reus nō præsumitur mutasse voluntatem contra ipsum & per consequens non præsumitur effici inimicus. & profecto ille tex. est ineuitabilis, nisi dicamus eius saluando communem sententiam ꝙ per litem motam super statu vel de omnibus bonis non probatur plene inimicitia quod requiritur in reuocatione legati. est tamē aliqua suspitio grauis inimicitię, quæ sufficit ad repellendum testem vel accusatorem. 3. q. 5. c. suspectos, & no. Innoc. in c. cum
22 P. s̄. eo. & Bal. in auth. si dicatur. C. de testi. Secundo adde dictis Doc. in quantum dicunt, in leuibus inimicitijs esse arbitrarium vt testis vel accusator repellatur, quod hoc non videtur bene dictum, nisi exponatur, nam propter leuem offensam non præsumitur mutatio animi in beneficio collato, vt dicit tex. in l. 3. §. fi. de adi. lega. ergo multo minus præsumetur rācor & odium ad repellendum testem vel accusatorem, & sic ad auferendū ius cō mune. & ideo gl. no. 3. q. 5. c. accusatores. multum clare dicit, ꝙ pro leuibus inimicitijs isti non repelluntur, sed pro capitalibus
d vel pro grauibus. & quæ sint graues inimicitiæ, d arbitrabitur iudex. In hoc ergo est arbitrium iudicis in videndo, quæ inimicitia debeat æstimari grauis. & hoc sequitur Bal. in auth. si dicatur. C. de testi. Possumus tamen exponere dicta Doc. ꝙ hic pro inimicitia graui assumāt illam quæ est similis capitali, puta causam status, vel maioris partis bonorum, vel cām criminalem, q̄

licet

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota ꝙ hæretico semiplene probanti contra Christianum non defertur iuramentum in supplementum probationis, econtra autem Christiano semiplene probanti sic. Bundis. in trac. de hæret no. 47. num. 2. quod habetur in lib. 4. trac. fol. 94.

b Consanguineus repellitur. Vide per Alexan. in consi 102 incipi. viso processu causæ uertentis, &c. in 2. col. uer. uideamus ergo, in 5. uolu & quid in matrimonio, per eundem Alexan. in consi. 149. incipi. uiso processu causæ uertentis inter Michaelem, in 1. col. uer. mouetur principaliter in eo. uolu.

c Repellit accusatorem & testem. Vide nunquid ratione inimicitiæ quis repellatur a testificando, ut per Alex. in consi. 150. quod inci. in causa & lite uertente inter dominam Lucretiam, in 2. col. uer. 4. ratione, in quinto uol.

VIN. GOD. Adde ꝙ inimicus testis ad hoc ut tanquam inimicus repelli possit requiritur quod etiā probetur euidens & manifesta inimicitia, Thom. Gram. decis. 86. num. 4. ibidem & num. 6.

d VIN. GOD. Nota istud dictum an & quando dicantur graues inimicitię & quæ repellant & non repellant testē, remittitur hoc arbitrio iudicis, Thom. Gram. decis. 86. num. 26.

licet non ſemper imponat pœnam capitalem, quia tamen plerunque condemnatus infamatur infamia iuris, vt l. infamem. ff. de publ. iudi. vel ſaltem ſigillatur infamia facti, dicitur eſſe ſimilis capitali, ſicut dicit tex. in d. §. ſi vero odioſus. In aliis vero, quę cauſa dicatur grauis, & quæ inimicitia, arbitrabitur iudex. Et ſi quæris, quomodo debuit regulare arbitrium. dicendum eſt, q̃
23 † illa dicitur inimicitia & offenſa grauis, quæ facit iniuriam, vel offenſam atrocem. de qua in §. atrox. Inſtit. de iniur. Iſta concluſio probatur notãter in d. l. ſi inimicitiæ. circa medium. ff. de his quib. vt indig. vbi tex. dicit q̃ inimicitia vocatur grauis, quando quis publice maledicit teſtatori, vel dicit in eum verba infauſta & contumelioſa, nam propter qualitatem illam, quia palam dicit, iniuria dicitur atrox. Ad idem bonus tex. in l. licet. in princ. ff.
24 de arbit. in verbo, infamatus fuerit. † Et q̃ intentio canonum. s̃. allegatorum ſit repellere non ſolum capitalem inimicum, ſed etiam grauiter inimicum, probatur ex c. accuſatoribus. & c. ſuſpectos. vbi dicit, q̃ non ſolum repelluntur inimici, ſed etiam ſuſpecti, per quod verbum videtur ſignificari inimici non capitales, ſecundum glo. tuam, quam tenementi in c. 2. §. inimicitiæ. de procu. lib. 6. ſed Bal. in auth. ſi dicatur, allegans Inn. in c. cum P. s̃. eo. videtur intelligere illa iura de ſuſpecto de capitali inimicitia vt s̃. diximus. ¶ verum tamẽ credo dictum eſſe verum p̃ text. in d. §. ſi vero odioſus. in fi. vbi reſeruatur arbitriũ iudici in ad-
25 mittendo vel non, ſi bene inſpicias. † Et quia appellatio inimicitię de proprio ſignificatu ſuo comprehendit omne genus inimicitiæ, ex interpretatione autem iuris comprehendit capitalem & grauem, vt probatur in l. 3. §. fi. præalle. & in d. l. ſi inimicitiæ. licet Bal. dicat q̃ ſolum capitalis comprehendatur in d. §. dat re-
26 miſ. ſed hoc videtur verius. † Ex iſtis deciditur id, quod tãgit hic do. Ant. referens dicta Io. An. in addit. Spec. ſuper rubrica de teſte. vbi dixit, q̃ ſi epiſcopus carcerauit aliquem pro aliqua cã, ille non repellitur a teſtificando contra ipſum in cauſa criminali, ſed quanta fides ei adhibeatur, eſt in arbitrio iudicis. quod dictum eſt verum, quando ille fuiſſet carceratus iuſte, vel non cõſtaret q̃ iniuſte: ſed ſi iniuſte fuiſſet carceratus, tunc quia fuiſſet ſibi illata atrox vis, vt l. j. in fi. iuncta l. qui in carcerem, ff. quod met. cau. oriretur grauis inimicitia, quæ licet eſſet orta ex culpa accuſati, repelleret tamẽ teſtem, vt plene ſcripſimus poſt Abb. Mod. in c. repellantur. s̃. eo. & eſt bona glo. ſecundum Bal. ibi in
27 d. §. dat remiſ. † Sed quæritur adhuc pro declaratione materiæ & tex. nunquid ſicut cohabitantes inimicis, ſine dubio repellũtur, vt in c. repellantur. s̃. eo. & 3. q. 5. c. accuſatoribus. ita repellãtur qui frequenter cõuerſantur cum inimicis, vt ſunt homines eis valde amici. Et debes præmittere pro euidentia, ſicut tradit Bal. in l. eos. C. de teſti. q̃ amicitia non eſt qualitas totaliter repellens teſtem de ſe, ſi eſt amicus illius qui litigat mecũ, ſed dubium facit quando eſt amicus vel conuerſatur cum eo, qui eſt inimicus meus capitalis vel grauis, vt s̃. Super qua q. aliqui Moder. hic allegant Bal. & bene, in l. ſi quis teſtibus. C. de teſt. vbi referendo dicta Pe. & Cy. videtur concludere q̃ iſta qualitas non repellit omnino teſtem ſed minus ei creditur. quia hoc non reperitur iure cautum & amicus regulariter prætextu amicitiæ non repellitur, vt dictum eſt. Sed iſtud videtur contra iſtum tex. in verbo conuerſentur. vbi videtur ſufficere ſimplex cõuerſatio ſine habitatione. Sed reſpondetur ſequendo illã opi. q̃ iſti repelebantur nõ ſolum ex hac qualitate, ſed quia erãt manifeſti inimici. Et ad hanc qualitatẽ videtur habere reſpectum ſummus Pontifex in ver. prædictos, vel alias, &c. dicendo enim alios eſſe repellendos, qui ſint inimici, oſtendit q̃ & præcedentes repellũ
28 tur tanquam inimici, quia † iſta dictio alia, [a] repetit qualitatem perſonæ ſequentis in præcedenti, vt l. mutus. §. cum quęritur. in
29 tex & gl. ff. de procu. † Si tamen aliquis contraheret parentelam cum inimico meo, vel faceret ligam & confœderationem ſecũ, & maxime contra me, ſine dubio iſte repelletur. ligam intelligo vniuerſalem de iuuando ipſum ſimpliciter, vel contra omnem perſonam. nam ſi liga eſſet limitata quo ad tertium, non ita dicerem. ſic debes intelligere text. in l. j. §. cum patronus. ff. de of-
30 fic. præ. vr. hic alleg. in gl. & Bal. in l. liberi. C. de inoffi. teſt. † Sed adhuc reſtat vna pulchra & noua dubitatio, quia iura dicunt q̃ inimicus repellitur ab accuſando, vtrum hoc verum, qñ proſequitur ſuam vel ſuorum iniuriam. Et hunc articulum non inueni tactum ſpecifice, niſi in quadam apoſtilla, quam habeo in c. cum P. s̃. eo. quæ dicit q̃ admittitur. allegat tex. in cle. conſtitutionem, in principio, de elec. vbi probatur q̃ ille qui alias excluditur ab impugnando electionem & perſonam electi propter formam non ſeruatam, non excluditur ſi proſequatur propriũ intereſſe. ſed illa cle. parum facit, quia ideo ibi non excludit, quoniam intentio c. vt circa. de elec. lib. 6. non fuit tradere formam his, qui proſequuntur ius proprium. Præterea fortior eſt excluſio, quæ fit propter inimicitiam, ex qua præſumitur dolus in accuſatore, & zelus malus, quando quis excluditur propter negligentiam formæ non ſeruatæ. Secundo pro iſta opi. poteſt adduci regula. 4. q. 6. §. omnibus. vbi dicitur q̃ quibuſcunque perſonis permittitur proſequi ſuam vel ſuorum iniuriam, vt videbis in c. cum dilectus. j̃. eodem. Sed ille tex. poteſt reſtringi ad criminoſos, non tamen vt permittat accuſare inimicos. Vnde glo. tua expreſſe, in c. cum P. s̃. eo. ibi, inimici in nullo caſu admittũtur, relata ad principia ipſius, manifeſte decidit contrarium ſi referatur ad accuſatores, ſicut ad teſtes. Et quia iura ſimpliciter dicunt accuſatorem inimicum repelli: iſta opinio videtur tutior. Poteſt tamen limitari, ſecundum ea quę dixi in c. accuſaſti i. s̃. eodem, q̃ tunc accuſator repellatur, quando accuſat malo zelo & animo vlciſcendi, ſecus ſi hoc non appareat, quia tunc præſumitur ſi proſequitur vindictam propriam accuſare pro ſatisfactione iniuriæ quam poteſt licite petere remiſſo rancore, ſecundũ gl. notabilem, 90. diſt. in. c. ſi quis contriſtatus. & in c. prælatis, de homicid. lib. 6. Et in dubio iſta cauſa eſt præſumenda ne alias ſequatur abſurdum q̃ regulariter quis excludatur a proſecutione iniurię proprię, contra c. de cętero. s̃. de teſtibus. Nam pone aliquem accuſare pro iniuria capitali ſibi illata vel conſanguineo ſuo, nec eſſe inimicum capitalem illius ex alia cauſa niſi pro illa pro qua vult accuſare, certe ſi excludimus inimicum ab accuſatione regulariter nullus poterit proſequi vindictam ſuã vel ſuorum niſi probetur q̃ remiſit rancorem & odium, quod videtur abſurdum & contra iura ſimpliciter hoc permittentia. Et ideo dici poteſt abſolute, q̃ ad proſequendam ſuam vel ſuorum iniuriam admittitur quilibet etiam ſi inimicus. Et hoc tenet Archi. 3. q. 5. ca. 2. quando quis eſt effectus inimicus ex cauſa pro-
31 pter quam accuſat. † Sed tu potes dicere, quod etiam ſi prius ex aliã cauſa erat inimicus poteſt nunc accuſare ſi ſuam proſequatur vel ſuorum iniuriam propter generalitatem tex. in c. omnibus. 3. q. 6. & quia inimicus non repellitur accuſando niſi quia præſumitur calũniari propter appetitum vindictæ, vt dicit tex.
32 in c. accuſatores, el. 2. 3. q. 5. ſed non poteſt negari † q̃ ille qui corruptus dixit falſum teſtimonium, eſt magis ſuſpectus de calumnia vel ſaltem æqualiter, ſicut inimicus, ergo ſicut ille admittitur cum proſequitur iniuriam propriam, 2. q. j. c. prohibent, ver. 2. tamen omnes. ita & iſte, & hoc credo eſſe verius. Et qa ſupra-
33 diximus in iſta materia, † q̃ ſi epiſcopus iniuſte carcerauit aliquem, tunc ille repelleretur totaliter a teſtimonio contra epiſcopum accuſatum. Nam hoc debet intelligi & limitari eſſe verum, ſi epiſcopus poteſt admitti ad allegandum turpitudinem ſuam, videlicet q̃ iniuſte carcerauit, q̃ quando ſit, dic vt traditur plene in c. cum ſuper. s̃. de conceſ. præben. per do. Anto. & in l.
34 iuſiur. §. fi. cum l. ſe. ff. de iureiur. † q̃ communiter ſolet dici in illa materia, q̃ quando turpitudo mea eſt detecta per alium, poſſam illam allegare. vnde ſi captura epiſcopi fuerit reuocata tanquam iniuſta, forte poſſet epiſcopus hoc allegare. de hoc tamẽ
35 dic vt in dictis iuribus. † Scias etiam q̃ quidam Moder. hic reprehendunt dicta Inno. & dom. Anto. inquantum dicunt q̃ inimicus de recenti reconciliatus repellitur tanquam inimicus p̃ ea, quæ habentur. 3. quæſt. 5. ca. 2. nam dicunt ipſi hoc eſſe contra caſum in l. athletæ. §. dat remiſſ. ff. de excu. tuto. vbi tex. dicit qđ ſi teſtator eligit aliquem tutorem in teſtamento, qui prius erat ſibi inimicus, hoc ipſo videtur ſibi remiſiſſe inimicitiam, & tamen poteſt fieri q̃ teſtator incontinenti poſt teſtamentum deceſſerit, & nihilominus præſumitur deceſſiſſe amicus. ſed põt dici quod modus reconciliationis ibi hoc inducit, quia in dubio teſtator præſumitur velle eligere filijs tutores amiciſſimos, vt l. amiciſſimos, in prin. ff. eo. titu. & idem poſſet dici, vt dicebã in voce quando reconciliatio p̃ſumeretur ſecuta ex maximo beneficio facto ab inimico, quia illud præſumeretur omnino tollere memoriam præcedentis iniuriæ, ſi eſſet par iniuria vel maior. Extra gl. pro declaratione multarum q. quas poſuit hic Inn.
36 † videndum eſt primum, quando ſummus Pontifex committẽ do inquiſitionem narrat reum fuiſſe infamatum, vtrum iudex delegatus teneatur amplius quærere ſuper fama, vel infamia. Secundo ſi iudex ordinarius format inquiſitionem, narrans in ea famã contra inquiſitum ad ſe perueniſſe, vtrum reo petente debeat ſibi facere fidem de iſta fama. Tertio, vtrum ſicut infamia præcedente iudex poteſt inquirere de crimine, ita poſſit inquirere præcedente, aliqua ſuſpitione probabili, licet non præcedat infamia. Quarto ſi omittitur inquiſitio famæ, vtrum valeat proceſſus. Super primo adde dictis Doc. inquantum dicunt, q̃ ſi Papa facit mentionem de fama aſſertiue, exemplum ſi dicat, cum nobis conſtat talem eſſe infamatum, vel fidedignorũ relatione accepi.

ADDITIO.

a Alia repetit. De natura iſtius dictionis, alius alia, uide gl. in l. ſi fugitiui & ibi Alexan. in apoſtillis. C. de ſer. fu. Bal. in l. conuenticulam. C. de epiſ. & cle. Are. Iaſ. Lancil. & dom. Phi. Dec. in l. pe. per illum tex. C. qui admi. Fel. in c. ſedes in ulti. col. in prin. de reſcri & ultra alle. per eos uide Alexan. in conſi. 11. incipi. viſo ac ut oportet conſiderato, in 3. col. uer. pro quo etiam, &c. in 2. uol. & in ꝑſi. 1. 4. col. ĩ 11. uol. & in ꝑſi. 105. inci. uiſo themate añ poſito. ĩ 3. col. ĩ 3. uol. VIN. GOD. Adde, de natura iſtius dictionis alius alia aliud, eſt denotare diuerſitatem in qualitate & ſubſtantia, Berou. in q. 71. num. 5.

accepimus, talem esse infamatum, tunc iudex delegatus non tenetur amplius inquirere de fama, quia stat̃ assertioni Pontificis, iuxta cle. literis. de proba. & ĩ c. si Papa. de prini. lib. 6. nã hoc
37 dictum, videtur esse dubium, quia † in rescriptis, maxime de iustitia verba debent interpretari, vt minus lædant partem quam fieri potest, vt in c. j. & c. causam, quæ. de rescrip. & in c. dudum.
a j. de decim. ergo verba ista Pontificis a videntur posse intelligi, ꝙ
38 de ista infamia sibi constiterit extraiudicialiter. † potest enim aliquid constare dupliciter, vel iudicialiter vel extraiudicialiter, secundum gl. in cle. vnica, de offi. dele. & Bal. in l. neque natales. in fi. C. de proba. Cum ergo iudex delegatus teneatur ipse iudicialiter se informare de fama, non videtur ꝙ ista cognitio censeatur sublata per informationem extra iudicium datam summo Põtifici parte non citata. sicut enim probationes receptę in iudicio summario non faciunt fidem in ordinario, vt in c. veniens, el. 2. de testi. quia non præsumitur adhibita diligentia, quæ debet adhiberi in ordinario, ita videtur ꝙ instructio recepta extraiudicialiter a summo Pontifice, ex quo nõ asserit se processisse iudicialiter & citata parte, nõ debeat sufficere coram iudice delegato, qui iudicialiter debet recipere probationes super fama. Sed saluando dicta communia Doc. dicas ꝙ iudex ordinarius in receptione probationis infamiæ suæ famæ potest se informare non in forma iudicij, sed ad instructionem suam de plano, vt in c. cũ in tua. s̃. de spon. secundum Inno. & do. Anto. hic. & statim probabitur esse verum in quæstione seq. Vnde instructio recepta ꝑ summum Pontificem quamuis extraiudicialiter esset sufficiẽs si ipse vellet procedere in causa, ergo debet esse sufficiẽs coram delegato ipsius. quia sicut probatur in isto tex. & est clarum de iure, processus factus coram ordinario bene sortitur effectus, si causa postea delegetur etiam coram delegato. licet ergo iudex delegatus si de nouo haberet procedere deberet solenniter inq̃rere super fama, quia non hẽt tãtũ priuilegiũ sicut ordinarius. si tamẽ ordinarius processit super fama debet sufficere proces-
39 sus factus ab eo, modo quo potuit. † Credo tamen ꝙ si quis vellet admitti ad probandum famam contrariam, hoc non esset sibi denegandum, ex quo informatio famæ esset recepta ipsa parte non citata, vt est tex. in simili, in c. quoniã frequenter. in prin. vt li. non contesta. Secundo adde inquantum do. Anto. in ista quæstione dicit, ꝙ si verba commissionis dicant ita, multorum fide dignorum relatione ad nos peruenit talem commisisse talia delicta, ꝙ tunc non tolleretur quin iudex delegatus deberet inquirere super fama, quia ista possunt stare simul, quod per aliquos fide dignos denũciatum fuit delictum sedi apostolicæ, & tamen non sit probata infamia, vt patet in c. inquisitionis. §. tertiæ. j. eo. Sed tu aduerte, quia esto ꝙ non esset probata infamia, non tamen posset negari quin per ista verba iudex ordinari⁹ habet eum suspectum de crimine. ergo etiam non præcedente infamia poterit procedi ad inquisitionem, vt j. videbis late in 3. ar-
40 ticu. † Circa. 2. dicendum est, ꝙ Ang. in l. si vacantia C. de bo. va. lib. 10. in 6. carta, dixit simpliciter ꝙ iudex ordinarius potest inq̃rere etiam si non præcedat fama per tex. in verbo libere, in ca. j. s̃. de offi. ordi. Et si vera esset ista opi. sine dubio fatendum esset, ꝙ quamuis iudex in inquisitione alleget infamiam, non tamen tenetur de ea fidem facere, ex quo sine ea poterat procedere ad inquisitionem, sicut dicitur in simili in cle. sæpe. in fi. de ver. sig. Sed istud suum dictum non procedit, quia est contra tex. in c. licet Hely. j. de simo. ibi, nos vt diximus &c. Præterea tex. in ca. j. non probat dictum suum. non enim dicit simpliciter ꝙ episcopus libere possit inquirere super criminibus, sed addit secundũ
b b canones, & sic debes seruare formam positam in c. qualiter. j. eo. Facit optime tex. & quod ibi ponit Anto. de Bu. in c. irrefragabili. §. j. eo. tit. Vnde, reiecta illa opi. tanquam falsa, dicunt hic communiter Doc. sequendo dicta Innoc. & Abb. antiqui, quẽ sequitur etiam Specu. in titu. de inquisitione. §. nũc tractemus,
41 versi. hoc autem scias, † ꝙ si iudex ordinarius asserit famam ad se peruenisse, non tenetur aliter facere fidem parti de ista fama, quando procedit ex officio mero. secus si procedat ad instantiã promouentis inquisitionem, quia tunc promotor debet famã probare. Mouẽtur per tex. c. inter solicitudines, in prin. j. de purga. cano. & in c. qualiter. j. eo. in quibus dicitur ꝙ episcopus si peruenit ad eum de crimine potest formare inquisitionem. Sed ista iura faciliter possunt euitari, quia licet tex. illi dicant, ꝙ fama publica referente potest formari inquisitio, non tamen dicunt ꝙ famam publicam peruenisse ad iudicem probetur per assertio-
42 nem iudicis. immo regula est in contrarium, † quia cum fundamentum potestatis procedendi per inquisitionem sit fama vel infamia præcedens. ergo de hoc debet constare & fieri fides parti, quæ hoc negat prius quam procedatur ad vlteriora, secundũ gl. in c. j. de offi. dele. lib. 6. Et bene facit tex. & quod ibi per Bart. in l. diuus. ff. de test. mili. & quod ipse no. in l. si quando. C. vnde vi. vnde ista dicta remanent dubia, maxime quia alia ratio quæ assignatur hic per Doc. est longe peior. dicunt enim, ꝙ iudex nõ tenetur facere fidem parti de infamia coram seipso, quia nõ esset coram quo fieret probatio, quæ ratio concludit quod idem sit dicendum in iudice delegato, aut ꝙ si debet fieri fides de fama, probationes non fiant coram ipso delegato, sed coram superiore, quæ sunt manifeste contra istum tex. in ver. læsam noueritis. & cõtra tex. in c. 2. eo. titu. lib. 6. Sed id quod ipsi addunt, videtur esse deterius dum dicunt, ꝙ si pars appellet propter hoc qa iudex non vult facere fidem de fama, tunc debebit fieri de fama fides per iudicem coram superiore, quod videtur mirabile, qa si iudex non tenetur facere fidem, ergo non grauat partem, ergo non potest appellari, vt in c. vt debitus. s̃. de appel. Saluando cõmunem sententiam Doc. potes dicere ꝙ iudex ordinarius in receptione informationis super infamia, licet possit procedere iudicialiter recipiendo testes in forma testium, potest tamen etiã extraiudicialiter per viam instructionis suæ & informationis informare se super fama vel infamia. intelligo nõ citata parte, qđ probatur vltra auctoritatem Inno. hic lege & ratione. Lege quidem, quia hoc probat tex. in c. licet Hely. j. de simo. in ver. tunc enim. & in ver. nos, vt prædiximus. In quibus patet ꝙ informatio famæ defertur a superiore duobus modis vel per publicam vocem & famam, intellige legitime probatam, vel per frequentem insinuationem. vnde patet ꝙ isti duo modi probandi sunt diuersi. & ideo si primus modus continet probationem iudicialiter factam, necesse est dicere ꝙ secundus modus nihil aliud significet nisi diffamationem factam frequenter auribus superioris non in forma iudicij. Ratione, quia sicut probatur in l. 4. ff. ad l. Iul. pecu. & est communis conclusio Bar. & aliorum in l. 2. §. si publico. ff. de adul. ex inquisitione generali in qua iudex procedit non citata parte, sed simpliciter ad sui instructionem, qa nõ
c est quis possit citari, vt dicit Bald. in l. ea quidem. C. de accu. c & recte si iudici constet de crimine oritur præsumptio ex qua potest procedi ad inquisitionem particularem. Et sic patet ꝙ ad ꝑcedẽdum per inquisitionem potest fieri examinatio eius quod facit præsumptionem, propter quam potest inquiri extraiudicialiter & parte non citata. Idem ergo dicendum erit de fama.
43 † Et ex hoc sequitur quòd quia in processu extraiudiciali iudex non tenetur facere acta cum procedit ad sui instructionem, inquantum ad ordinandum iudicium & ad ea quæ sunt modicí præiudicij creditur sibi, licet aliter non faciat fidem. Ista conclusio probatur ex his quæ tradit Bar. in auth. nisi breuiores. C. de sen. ex peri. reci. & dom. Anto. in c. Quintauallis s̃. de iureiuran.
44 † vbi concluditur ꝙ quãdo iudex vel arbitrator procederet sine scriptura, statur de actis ordinatorijs suæ assertioni. Facit optime, quod ipse idem no. in l. ambitiosa. in vltima carta. ff. de decre. ab or. faci. vbi concludit ꝙ officialibus approbatis de publico ad faciendum aliquid extraiudicialiter, datur fides, si asserant aliquid inuenisse ad se pertinere ad sibi commissa. allegant glo.
45 in c. post cessionem. s̃. de proba. † Super tertio articulo multa refert hic do. Anto. & in effectu concludit vna cum Innoc. addito, ꝙ aut loquimur in crimine hæresis, & tunc ex sola suspitione licet non præcedat infamia, potest fieri inquisitio, vt in c. vt officium, de hæreti. lib. 6. Si vero loquimur in alijs criminibus, & tunc sit in arbitrio iudicis. Erit autem arbitrium in hoc, vt videamus qualis sit præsumptio, ex qua iudex vult inquirere, quia debet esse valida fama vel saltem similis famæ, vt dicitur in simili in c. super eo. de eo, qui cog. consang. vxo. suæ. tu vero vide tex. singu. quẽ ibi ponderat Bar. in l. de summersis. C. de nau. lib. 11.
46 probatur ꝙ per † crimen idem vel connexum probatum inter alias personas peruenitur ad inquisitionem contra tertium absque eo ꝙ alia præcedat infamia. idem probatur in l. diuus. § cũ
47 autem. ff. de offi. præsi. † Similiter etiam inuenitur, ꝙ ex probationibus factis in iudicio ciuili contra reum licet non facint plenam fidem in iudicio criminali vt plene traditur in c. cãm quæ. de testi. potest tamen inquisitio contra reum formari, vt est casus no. secundum Bal. ibi in l. quod euitandi. C. de condi. ob tur. ca. vnde Barto. in l. congruit. ff. de offi. prę. expresse fatetur quod
48 † ex præsumptionibus potest formari inquisitio vel ex fama. & idem Bal. in l. ea quidem. C. de accu. licet non allegent illa optima iura quæ. s̃. allegauit † Reperitur etiam vnus casus, in quo
49 ad solam denunciationem superior inferior non solum potest,

sed

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Considera ꝙ quicquid potest facere Papa de plenitudine potestatis potest alteri concedere de plenitudine potestatis, Rui. consi. 76. num. 10. & 18. lib. 3. & potest fingere ꝙ non est expressum sit expressum. ibi nu. 12.

b Secundum canones. Adde quod istam dictionem secundum ponderant hic nõ nulli mod. pro opi. Are. de cuius natura est facere, relationem pro quib. adde bene facere Rom. in consi. 336. incipi. circa propositam consultationem. & latiss. d. Pa. de monte pico. præceptorem excellentiss. in l. 1. C. de bo. pos. concrata. in gl. 1. vbi in proposito per istam dictionem decidit multas quæstiones. & inter alia adducit Ioan. And. in titu. de feudis in prin. & Alexan. in consi. 145. quod inci. quoniam abunde, in ult. col. in 2. uol. & Pa. de Ca. & Mod. in l. pen. C. de insti. & substi. post Bar. in l. admonendi, in 2. col. ff. de iureiuran.

c VIN. GOD. Nota quod inquisitio ad hoc ut formari possit debent præcedere indicia Thom. Gram. decis. 48. nu. 6.

ſed debet inquirere quando.ſ.archiepiſcopus,qui viſitauit prouinciam denunciat epiſcopo ſe inueniſſe aliquod delictum, ſuper quo iubet inquiri,ſecundum Archi. & Ioan.And.in ca.j.de
50 cen.lib. 6. †Reperitur etiam caſus econtra,in quo etiam ſi præcedat infamia, & quicquid debet præcedere, iudex tamen non debet procedere ad inquiſitionem inconſulto Romano Pontifice. Et hoc eſt própter qualitatem perſonæ,pro qua inquiritur, vel vniuerſitatis,vel ſimiliter timeretur magnum ſcandalum & magna turbatio,vt tradit ſingu.Ioan.And.in c. inquiſitores, de
51 hæreti.lib.6.& vide bonum tex. in cle.j.eo.ti. † Circa quartum articulum, quem hic attingunt pleniſſime dom.Abb.& aliqui Modern. dicendum eſt,vt plene dicitur, in cap. inquiſitionis. §.
52 tertiæ.j.eo.vbi melius cadit,& ibi eſt caſus.†Quinto pro declaratione materiæ quæritur hic per Doc. vtrum ſi probata eſt infamia contra inquiſitionem, reus poſſit probare econtra bonam famam.ſuper quo articulo do.Bart.conſiderat tres caſus in l. de minore.§.tormenta.ff.de quæſt.cuius dicta plene refert hic do. Abb.addens duo duntaxat. Primum,inquantum Bart.dicit ꝙ ſi fama eſt in diuerſis locis contraria,præualebunt probationes veriſimilius probantes & veriores:nam hoc eſt intelligẽdum quãdo præſumitur quod æqualiter in vtroque loco ęque bene poſſit ſciri veritas, ſecus ſi in vno loco præſumatur melius ſciri veritas quam in alio,& ita intelligit hic dictum Ioan.antiqui ſummi
53 ſtę,& eſt de mente Ioan.And.†Secundo adde,inquantum Barr.
a dicit ꝙ ſi famæ[a] cõtrariæ probantur in eodem loco & tempore & teſtes ſunt pares, tunc ſtatur deponẽtibus magis veriſimilia, nam ipſe dicit ꝙ etiam ſi teſtes ſint diſpares,iſtud eſt dicendum per ea,quæ habentur in c.auditis,de præſcrip.per Inno.4.q.3.c. teſtes. Tu de hoc dic,vt habetur in c.in noſtra.s̃.de teſtib. Tu vero in iſta materia ad ea,quæ dixit Bar.in §.tormenta, adde eundem Barto. qui no. loquitur in l. ſed & ſi lege,§. de eo.ff. de pet.
54 her. vbi dixit, prout etiam dicit in §.tormenta ꝙ † ſi probantur duæ famæ contrarię,vna priori tempore,alia poſteriori,ſtandũ eſt vltimæ famæ.Mouetur, quia quod heri opinati ſunt homines, hodie non poſſunt opinari,¦vt l.qui bona.§. ſi ſtipulatus. de dam.infec.& vide gl.in c.cum cauſam. s̃. de teſti.nihil aliud alleg. Tu vide tex.qui decidit quæſtionem in terminis quẽ Bal. ibi multum no.in l.ſi mater.C.ne ex deli.defu.vbi dicit no.ꝙ vltima fama eſt attendenda.& ibi hoc tenet Bal.ſed ipſe idẽ Bal. multum no.ponit iſtud dictum in c.j.§.no.ĩ vltimis verbis, qui feu.da.poſ.& in c.j.§.item ſi vaſallus,in ſi.de controuer. inue. & in d.§.no.videtur limitare præcedens dictum,quod tunc ſtetur vltimæ famæ, vt etiam dicit tex. in l. 2.in prin.ff.quis or.in bon. poſ.ſer.quem allegat Bar.ad hoc, quando fama ſecunda eſt fundata melioribus vel æque bonis coniecturis, ſecus ſi fama prima ſit magis veriſimilis ex melioribus coniecturis.Tu vero non diſcedas a tex. in d. l. ſi mater. qa dato ꝙ fama haberet meliores coniecturas,mutatio tamen opinionis apud eoſdem, quæ non præſumitur eſſe facta ſine cauſa, reddit eam valde ſuſpectam.
55 †Adde etiam ꝙ ſingulariter tradit Bal.in l.ea,quidem.in vltima carta.C.de accuſa. vbi dicit ꝙ etiam non ſolum fama ſequẽs cõtraria in ſpecie famæ priori addit priorẽ, ſed etiam fama ſequẽs in genere contraria priori. verbi gratia probatum eſt per teſtes aliquem eſſe diffamatum de certo crimine,certe ſi probatur ꝙ poſtea iſte homo eſt reputatus bonæ conditionis & famæ,regulariter iſtud ſufficit.quinimmo ſi iſta probatio fieret per plures vel meliores teſtes,confunderet famam contrariam,etiã ſi vtroque tempore & loco,ſecundum Bal.ibi.Et iſto caſu proprie loquitur ipſe,ſed per ipſum alias iſtum fortius deciditur præcedẽs.
56 † Tractat etiam hic diffuſe Inno.& do.Anto. referens dicta ſua hic,& in c.qualiter.j. eo.qualiter teſtes debeant probare famã & infamiam. & inter alios dicit ꝙ quia aliquis debet eſſe infamatus penes bonos & graues,ſi teſtis dicit aliquem eſſe infamatum, debet etiam non interrogatus dicere a quibus, & ſi non nominat ſaltem duos,non valebit dictum ipſius, quia non poteſt conſtare iudici,niſi nominet aliquos,vtrum illi ſint viri graues & honeſti,a quibus audiuit iſtum eſſe infamatum.ſed in ca.
57 qualiter.j.e.videt dicere,†ꝙ tunc teſtis tenetur nominare alios quando eſt interrogatus a iudice,a quibus audiuit. Et hanc opi. refert Specu.in titu.de noto.crimine.§ fama, alias in titu.de inquiſitione.§.nunc tractemus & Bar.in l. de minore. §. tormẽta. præallegato.& ſimpliciter ſequuntur.& idem ſequitur Saly. in l.ea quidem.C.de accu. Sed Ioan.And.hic & Ang. in d.l.ea quidem,ſequuntur primam opi.Inno.hìc poſitam, ꝙ teſtis etiã nõ interrogatus debeat dicere a quibus audiuit.do.Anto. hic ſatis obſcure loquitur.ſed tamen in fi.videtur ſequi iſtud dictũ Inn. hic dum dicit primum verius. & ita practicatur. Fuit & tertia opi.quam refert hic Inno.aliquorum,qui dixerunt ꝙ nec ſponte, nec interrogatus teſtis debet aliquos nominare, dummodo dicat ſe audiuiſſe a tota vicina vel maiori parte,& ſic formaliter deponat, & recte in cauſa ſcientiæ, quando vult probare famã. Mouentur iſti,quia cum quilibet præſumatur bonus, niſi probetur contrarium,vt in c.j.s̃.de ſcru.& in c.fi.& ibi no. s̃.de præſump.ſatis præſumptiue deponit teſtis famam eſſe apud bonos & graues,vel apud graues & honeſtos,vt vtamur verbis.ca.qualiter.j.eo.Pro concordia iſtarum opi.potes dicere† ꝙ aliquãdo
58 rumor populi & fama vel ciuitatis vel vicinię confirmatur ex veriſimilibus & probabilibus coniecturis:& tunc nõ eſt neceſſe ꝙ teſtis etiam interrogatus dicat a quibus audiuit, quia fama poteſt habere ortum a coniecturis & argumẽtis probabilibus. nec requiritur tũc ꝙ habuerit originem a prouidis & honeſtis, quia defectus perſonarum ſuppletur per argumenta probabilia.ita eleganter vult Bar.in §.tormenta.ver.3.quæro. & ver. ſe. & tenet Bal.expreſſe in l.ea quidem.in vlti.carta. C. de accuſ. & etiam Saly.in tractatu de fama, ver.tertio quæro.Et probatur ratione,quia ſi coniecturæ & probationes ſufficientes tenent locũ famæ,vt poſſit formari inquiſitio, quando ſunt tales, vt æquiua
b leant famæ,vt s̃.dicimus.ergo coniecturæ illæ poſſunt cõfirmare famam & facere eam veriſimilem, dato ꝙ non ſint tot & tantæ ꝙ æquiualeant famæ datæ,quia tunc non eſſet opus famæ [b] dummodo ſint probabiles,quæ concludat iudici vna cum voce populi vel viciniæ. Aliquando non concurrunt præſumptiones ſufficientes ad reddendum vocem populi probabilem & veriſimilem,tunc ſubdiſtingue.quia aut teſtes deponunt de fama ciuitatis vel caſtri inſignis, in quibus ſicut præſumitur eſſe copia peritorum,vt in c.ſtatutum,in prin.de reſcrip.lib.6.& plene per Bar.in l.in bonorum. ff. de bon. poſ.ita præſumitur eſſe copia virorum grauium & honeſtorum. & tunc quia eſt violenta præſumptio contra teſtem ſi dicit ſe audiuiſſe ab omnib⁹ vel maiori parte,cum in tanta multitudine ſunt graues & honeſti, ſicut dicit Bar.in ſi.in l.ſi conuenerit.ff.pro ſo.& in l.de pupillo. §.ſi quis ipſi, ff.de no.op.nũc.adhuc videtur procedere dictũ teſtis,licet interrogatus neſciat dicere a quibus audiuerit. i. dicat ſe non recordari: erit tamen dictum aliqualiter ſuſpectum, qa non eſt veriſimile ꝙ ſi audiuit a tã multis de aliquibus nõ recordetur.Vnde in arbitrio iudicis erit,quantum ei credat, ſi interrogatus non nominauit aliquem.Secundo caſu,quando teſtis deponit de clamore viciniæ vel loci non ita inſignis, & tunc quia poteſt eſſe ꝙ in vicinia illa ſunt aliqui graues,& honeſti viri,poteſt eſſe,aliter relinquimus hanc rem ad arbitrium iudicis, vt ſi interroget teſtem a quibus audiuit & teſtis non nominet ſaltẽ duos non probet: ſi vero non interrogat valeat eius dictum. Cõmunior tamen opi.quæ ſeruatur in practica eſt illa, quam ponit Inno.in c.qualiter.& Bar.in §.tormenta.videlicet ꝙ teſtis interrogatus debeat dicere a quibus audiuit,alias non probet. Illa tamen communis opi.recipit limitationem de mente Bar. Bal. & aliorum quos.s̃.retuli,quando foueretur probabilibus coniecturis, vt s̃.dixi. multa etiam ponit Inno.in c.qualiter.j. cod. &
59 diffuſe refert do.Anto.†hic,nunquid teſtes deponẽtes ſuper fama iuriſdictionis,quaſi poſſeſſionis iur. decimandi & alijs actibus,debeant eſſe conteſtes non ſolum in dicto principali, ſed etiam in modo,ſiue in cauſa cognoſcendi,ſeu probandi dictum principale.& quia multa ſcripſimus de hoc articulo in ca. licet ex quadam s̃.de teſtibus. ideo pauca addemus hic, & breuiter. Adde ergo dictis eorum primo inquantum do. Anto. hic dicit,
60 quod † ſi teſtes non deponunt teſtificando de contractu vel de loco & tempore, quia dicunt ſe non recordari,ꝙ iſti teſtes ſunt contrarij,ꝙ iſta fuerunt dicta Hoſti.originalia, quæ refert Ioan.
61 And.& ipſe do.Anto.in c.ex tenore.s̃.de teſti. †dicentis multũ præſumi contra teſtes, ſi omnes teſtes dicunt ſe nõ recordari de tempore.quãtum tamen eis credatur,dicit eſſe arbitrariũ. Spe. autem in titu.de teſte.§.iam de interrogatorijs, ver. fiunt autẽ, in effectu concludit ꝙ licet teſtes de tempore dicant ſe non recordari,vbi tempus non eſt de ſubſtantia probationis,nihilominus probant.adducit tex.qui hoc optime probat in c.cum Ioannes eremita. s̃.de fi. inſtru. quem induco vltra ipſum ſic. quoniam ibi dicitur,ꝙ quando ex confeſſione partium conſtat vnicum contractum fuiſſe factum,tunc teſtes qui depoſuerunt ſuper contractu,reprobant inſtrumentum, licet dixerint ſe non recodari de tempore. Sed ſi ꝓbatio teſtiũ eſſet imperfecta,non reprobaret inſtrumentum. ergo illa probatio videtur ſufficiens. Quidam tamen dicunt,ꝙ illud eſt ibi, quia conſtabat vnicum actum eſſe geſtum,¦vnde teſtes nõ poterant videri deponere de
c alio & alio actu,[c] & ſic eſſe ſingulares. Sed tamen eſt dicẽdum
62 vt prius, hoc non obſtan.† quia multiplicatio actuum non præſumitur in dubio,niſi forte ad euitandam contrarietatẽ teſtiũ, vt eſt caſus in c.in præſentia, & ibi nota.s̃. de proba.& no. in ca.

cum

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota quod fama bona in inquiſitum tollit vnum indicium ẽt quod alias eſſet ſufficiens ad torturam, Thom.Gram.deciſ.60. num.12.

b VIN.GOD. Vt dicitur de luſoribus qui ſunt per conſtitutione n regni infames, & prohibiti ſunt teſtificari & teſtimonia facere & incurrunt etiam alias pœnas,Thom.Gram.deciſ.40.num.7.

c VIN. GOD. Aduerte quod actus nominũ diſtinguitnr per uolũtatem & propoſitum Par.de Pu.in trac.de re mil.uerſi.cum inter.num. 5.quod habetur in lib.6.trac.num.5.fol.144.

cum tu fili.s.de testi. Dixit tamen Iac.de Are. & refert Saly. in l.
63 testium. C.de test.† q si testis ex conditione sua esset suspectus, & interrogatus de tempore, diceret se non recordari, repelleret. allegat duo iura parum facientia. Vnde tu dicas & melius, secūdum communem sententiam, quam etiam approbat Inn.in d. c.qualiter. q isti testes in dubio admittuntur, sunt tn magis suspecti, si alias persona testis sit suspecta, & eis minus creditur, q
64 si testis de sua conditione esset integer.† Sed dubium est, quid si testis non recordatur de loco, intellige quando locus non est de substantia probationis. super hoc dixit Bal. in d.l.testium.in vlt. char. q valet dictum eius, & tenet Spe. referendo dicta Innoc.in loco s. alle. quia tamen Inn. dicit, q testis melius debet recordari de loco, quam de tempore, ex hoc elicit Sal.in d.l.testium. q si testis interrogatus de loco, dicit se non recordari, non valet eius dictum. Sed ista non est mens Inn. cum reuerētia sua, qui prius expresse affirmat q vbi locus & tempus non est de substantia, pt testificari his omissis. Nos ergo dicamus q valet dictum eius, vt dixit Bal. fateor tamen q est aliqualiter suspectus. vnde in hoc concordo cum Host. & do. Ant. q quantum sit sibi credendum erit in arbitrio iudicis. Et ad prædicta vide quod sing. ponit Bal.
65 in l.fin.in fi. C.de do.ante nup. vbi dixit † q licet testes dicant se non recordari de ꝺcto facto, si tamen dicunt se scire, q nulla cā in promissione fuit expressa, satis probant promissionem fuisse factam sine causa, quia satis est q concordāt in eo q principaliter
66 est probandum & in quo pendet substantia probationis.† Secū do adde dictis do. Ant. hic, inquātum dicit q vsus iurisdictionis, item & quasi possessio iuris decimandi, probantur per actus diuersos, de quibus singuli testes deponunt, & hanc eandem conclusionem in iurisdictione & decima posuit Bal. in l.de quibus, in vlt.char.ff.de legi. in sua repetitione, & plenius de articulo iurisdictionis in l.j.C.de testa.ver.8.quæro. vbi etiam ponit modū probandi famam. & aliquid tetigit in l.data opera, in 6.char.C. qui accus. non pos. Ego autem super hoc articulo plene scripsi, addendo nouas rationes subtiles, in c.licet ex quadam.s.de test. & plene ponit do. Ioā.de Imo. vbi refert disputationem Pau.de Elez. vnde do. Ant. hic sumpsit suam distinctionem ex parte in l.inter pares.ff.de re iud. Saly. autem in l.testium, præalle. in ista materia addit duo duntaxat. Primo dicit, q si vnus testis in probatione quasi possessionis iuris decimandi, probat perceptam esse decimam de frumēto, & alter de ordeo, q isti testes sunt singulares, quia non deponunt de actibus eiusdem speciei, vn magis vnus supplet dictum alterius, quam sint contestes in eodem dicto, quia ista stant simul, secūdum eum, q mihi ꝓpetat quasi possessio & ius decimandi frumentum & non hordeum, maxime quando ista quasi possessio acquireretur ad præiudiciū alterius, ad quem illud ius prius spectabat, quo casu stat regula, q
67 †tantum acquirit quis, quantum vtitur & non vltra, vt est casus & ibi per Docto.in c.auditis.s.de præscrip. & in l.3.§.siquis hoc interdicto. & ibi per Bar.ff.de iti.actuq; priu. & per eundem in l. si publicanus.§.in vectigalibus.ff.de public. Et ista ratio videtur etiā militare in iurisdictione probanda, vt statim dicam. Sed saluando communem sententiam Doc.hic, potes dicere q qui ac
a quirit quasi poss.decimandi[a] in vna specie fructuum, vr etiam acquisiuisse in omnibus, vt est casus no. secundum vnam lect. quæ videtur verior & magis amica literæ in c. cum in tua.s. de
68 deci. † Et ideo si testes deponūt de diuersa perceptione fructuū, non dicentur singulares, quia deponunt de actibus eiusdē speciei. Secundo addit ipse, & recte iudicio meo, q quādo testes habentes probare iurisdictionem. i. quasi poss. iurisdictionis deponunt de diuersis actibus eiusdem tamen speciei. v.g. vcz de duobus actibus, qui sunt meri imperii, tunc recte procedit doctrina Inn.in d.c.qualiter, q isti testes nō probant. Sed si vnus deponat de actu meri imperii, alter de actu simplicis iurisdictionis, tunc quia isti actus sunt diuersæ speciei nō poterit dici q istæ sint duæ partes tendentes ad idem totum. & istud dictum ego credo esse verum, vbi agitur de acquirēda quasi possessione iurisdōnis in præiudicium alterius, ad quem primo iurisdictio pertinebat, quia sicut dixi tunc vsus vnius speciei non infert ad acquisitionem alterius, vt patet in c.auditis. & in iuribus s.alle. & no.Inn. in c.dilectus.s.de capel.mo. & plene d.Ant.in c.fi.s de cau.pos. & proprie. sed quando ageretur de probando quasi possessionē illius, ad quem iurisdictio pertinet de iure communi, quia tūc per vsum vnius speciei extensiue acquiritur quasi possessio in qualibet specie iurisdictionis, vt est casus no. & ibi Doct.in c.j.s. de relig.domi. isti testes viderentur probare sufficienter, ex quo vterq; istorum actuum infert ad vnum totum, id est ad vniuersalem quasi possessionem totius iurisdictionis. Ego tamen ista dicta Inn.non sum secutus omnino in c.licet ex quadam. Vnde
69 dic plenius vt ibi.† Tertio adde inquantum do. Anto. hic allegat glo.3.quæstio.9.c.nihilominus. quæ vult q si testes dicant se vidisse, vnus post alium aliquid fieri. i. vnum & eundem actum continuatum, satis dicuntur simul vidisse, vt probent, q de hoc est casus no. quem ibi Bart. ponderat in l.quærebatur.in fi. ff.de testam. mili. & est optimus tex. per quem Bal. ita dicit in l. quid ergo.§.quod ait prætor. ff.de infami. & ponit etiam Bald.in l.testium.in vlt.col.C.de testi.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota q decimas capiens ex frumento, quasi possessionem iuris, uniuersaliter decimandi acquirit. Rui.cons.142.nu.3.lib.5.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio per procuratorem proponi non potest, denunciatio sic.*
2 *Rescriptum impetrantis, habilitas & inhabilitas tempore impetrationis attenditur.*
3 *Accusatori inhabilitas superueniens post accusationem inchoatam, an repellat ab accusationis prosecutione.*
4 *Crimen, cum qualificate per viam exceptionis ad repellēdum deducitur, simul cum qualitate probari debet.*
5 *Subditus cum accusat prælatum, an rursus, vt suspectum accusare possit Et quibus permittatur denunciare prælatum. num. 10.*
6 *Accusatione vti quis præsumitur effectus inimicus alterius, ita denunciatione de crimine facta.*
7 *Processus iudicis ordinarij, vt sit nullus quando recusatur suspectus, oportet appellare.*
8 *Denunciationis causa contra prælatum finita non impeditur contra subditum denunciantem procedere.*
9 *Iudex inimicus partis culpa partis effectus, an recusari possit.*
11 *Criminosus prosequendo iniuriam propriam, an admittatur ad accusandum.*

CAP. XX.

CVm dilectus. Denunciator criminosus, vel inimic⁹, vel excommunicatus, vel qui denunciauit monitione non p̄missa, repellitur a denunciatione. h.d. Et sunt duæ partes principales. In prima instruit iudicem in exceptionibus declinatoriis, & vt illæ non obstent in modo procedendi. in secunda ibi, Eidem episcopo, &c. mandat inhiberi episcopo, ne pen-
1 dente appellatione aliquid noui attentet.† No. primo ibi, Quorum nomine, &c. q quamuis accusatio non possit proponi per procuratorem, vt in c.veniens. s. eo. denunciatio tamen potest, sicut cum opponitur crimen per viam exceptionis, quia agitur de crimine, sed ciuiliter, vt in c super his, in fi. s. eo. Secundo no.
2 ibi, tunc. secundum do. Abb.† q habilitas vel inhabilitas impetrantis rescriptum, attenditur tempore impetrationis, vr no.gl. in c.dilectus. s. de præben. Et bene facit text. in c.eam te. s. de rescrip. de quo plenius in c. post cessionem, supra de proba. & in c.
3 si eo tempore, de rescript. lib.6.† Tu vero pondera singu. istum versic. ad duo. Nam primo hic probatur per istam dictionem,
a tunc, a q inhabilitas superueniens accusatori post accusationē inchoatam nō repellit eum a prosecutione accusationis, & hoc est quod dixit Bart. not. in l. Vranius.§.fina.ff.de fideiuss. & in l.is qui reus.ff de publ.iud. de quo articulo tetigit do. Abb. aliquid
4 post alios in c.j.s.eo.in vltima quæst.† Secundo probat singulariter iste ver. in verbo, publice, q quando crimē deducitur qualificate per viam exceptionis ad repellendum, debet probari crimen & qualitas simul, etiam si solum crimen simpliciter obiectum sufficeret, nam cum quilibet criminosus repellatur ab accusando, vt vidisti in c.j.s. eod. satis erat oppositum quod isti essent concubinarij, & tamen debet probari ista qualitas, vt patet in tex. quod essent publici concubinarij, quia ita fuerat crimen obiectum. Pro quo vide tex. optimum in c.ab eo. de elec.lib.6. & facit ad not. per glo. & Docto. in capit. licet causam. supra de
5 probat.† Tertio no. ibi, ne super his, &c. quia quando subditus denunciat vel accusat prælatum, potest postea eum rursus accusare vt suspectum & appellare, ne procedat cōtra ipsum in causa sua. Super quo considera duos casus, secundum domi. Abb. Primus est, quando per processum faciendum cōtra subditum impediretur prosecutio accusationis, vel denunciationis factæ de prælato. Et isto casu ipso iure non potest prælatus procedere, vt in cap.olim.infra eodem. Aliquando non impeditur accusatio vel denunciatio per processum, qui debeat fieri contra subditum, & tūc competit iurisdictio superiori ipso iure, vt satis

patet

ADDITIO

a Tunc. Quid importet ista dictio, uide Bar. in l.lecta in 2.op.ff.si certum pet. & in l.tur.ff de test. tut. & in l.in substitutione.ff. de uulg & pup. & in l.illa.ff de uerb.obl. & uide tex.gl. & Bar in l.4.§.fi.ff.de condi. & demon. & tex.in l. Gallus. & ibi glo. & Ang.ff. de lib. & po. facit etiam quod no.Bald.in l. ignorare. ad fi.C. de testa. mil.

VIN. GOD. Adde q dictio, tunc, significat tempus extremum. Corn.cons. 77.licet, litera O.lib.4.

patet in d.c.olim,& 8.q. 4.c.nonne.& ex his,quę no.gl.in c.cum ex officij j.s̃.de præscrip.Subditus tamen potest eum recusare tã quam suspectum,& appellare ne procedat ꝯ ipsum, quia præsu
6 mitur esse eius inimicus, vt probat iste text. no. † Ex quo collige duo & tene menti perpetuo. Primum est, ꝙ sicut per accusationem quis præsumitur effectus inimicus alterius, vt in §.si vero odiosus.in Auth.de testi.& diximus in c.cum oporteat.s̃.eo.ita per denunciationem factam de crimine, quod est mirabile, qa cum denunciationem præcedat fraterna monitio, & sic videatur esse actus charitatis, non videbatur esse præsumẽdum, ꝙ ex actu facto ad bonum finem,& cum charitate prouocaretur de-
7 nunciatus.† Secundo ex eodem ver. collige ꝙ ad hoc, vt processus iudicis ordinarij sit nullus,quando recusatur suspectus, necesse est appellare, & sic videtur ꝙ sola accusatio non reddat ꝓcessum nullum. Ponderat.n.hic summus Pontifex appellationem interpositam,de quo est magna dubitatio,quam ponit Innoc.& alij Doct.in c.cum speciali.s̃.de ap. & Moder.in c.iudex. de offi.dele.lib.6.Bar.& alij in l.quia poterat.ff.ad Treb. Vltimo
8 no.perpetuo ex isto tex.† ꝙ finita causa denũciationis ꝯ prælatum, prælatus non impeditur procedere ꝯ subditum suum, qui eum denunciauit,quod est intelligendũ, quando prælatus fuisset absolutus a denunciatione vel accusatione,nam si fuisset cõdemnatus,remansisset tamen in prælatura,cum præsumeretur inimicus denunciantis vel accusantis, non est ratio cur non possit accusare. videtur ergo ista litera sentire ꝙ si causa prælati sit finita per absolutionem,tunc prælatus non possit amplius recusari, quia inimicitia videretur causata ex culpa ipsius subditi, ꝙ iniuste detulit eum. Et hoc est, quod dixit glo. sing. in verbo, ad
9 interiorem,in c.vt debitus.s̃.de appel.ꝙ †quando iudex est effectus inimicus culpa partis,non potest per partem recusari. Sed quia illa gl.communiter reprehenditur ibi,vt etiam aliquid diximus in c.repellantur.s̃.eo.ideo dicamus, ꝙ in tex.nostro ideo ponitur ista dictio donec,quia appellatio fuerat interposita limitate,ne procederetur pendente delatione facta de ipso prælato. multum tamen prima facie facit iste tex.pro illa gl. In gl.posita
a super verbo,concubinarius. a ibi,respondeo, non prosequũtur iniuriam propriam.Ista solu.est multum no.& declarat ea,quæ habentur in c.ex parte Adæ.in gl.s̃.de testi.& quæ diximus in c.
10 super his.s̃.eo.ꝙ † quamuis aliquibus permittatur denunciatio prælati.quia prosequuntur interesse proprium sicut sunt subditi & maxime canonici ecclesiæ.2.q.7.c.qua propter. hoc tamẽ interesse non est tale vt propter hoc subditus vel canonicus dicatur prosequi suam vel suorum iniuriam. facit optime quod no.glo.16.q.j. c.constitutum. vbi quærit vtrum patronus laicus possit accusare institutum in ecclesia in qua est patronus. Et q̃uis gl.sentiat ibi, ꝙ sic, communiter tamen tenetur oppositum in d.c.ex parte Adæ. ex quo patet ꝙ non omnis ille, cuius interest, prosequitur iniuriam propriam, propter quam etiam laicus potest accusare clericum,vt in c.de cętero.s̃.de testi.Pro ista conclusione facit optime tex.in cle.constitutionem. in princ.& §.j.de elec.cum ibi no.facit etiam regula, quia illud interesse ꝓprie cõsideratur,quod est principale in re,de qua agitur, vt l.2. & ibi per Bar.ff.ad munici. interest autem principaliter sponsę & ecclesiæ, vt malus prælatus remoueatur, licet in consequentiam etiam clericorum ipsius ecclesię intersit.Sed d.Ant.de Bu.
11 hic ponit aliam solu.valde sing.dicit enim, † ꝙ ad accusandum admittitur criminosus,qui prosequitur iniuriam propriam, qa accusatio tendit ad finem vindictæ,vt in c.qualiter. j. eo. & in c. tuæ.s̃.de procur.sed ad denunciandum criminosus non admittitur etiam pro crimine,quod respicit iniuriam suam & suorũ, quia denunciatio non instituitur ad finem vindictæ,sed ad correctionem fraternam,vt in c.super his.s̃.eod.& est valde solẽne dictum in ista materia limitans.c.omnibus.allegatum in gl.Gl. tamen nostra sentit hic oppositum dum dicit,ꝙ isti non ꝓsequebantur propriam iniuriam.& sic sentit ꝙ si prosequerentur, essent admittendi. & istud dictum est æquius pro quo benefacit tex.& quod ibi per gl.in l.de pupillo.in prin.ff.de no.oper.nun.

8 *Confessio ficta in multis habet vim veræ confessionis.*
9 *Confessus vere,& conuictus non appellat.*
10 *Condemnatus per inquisitionem,si est præsens,vel si fiat per procuratorem,legitime defensus efficitur infamis.*
11 *Libertus quamuis actionem famosam non intentet, inquisitionem tamen, qua non infamat,promouet.*
12 *Infamis non efficitur is,cuius ex contumacia bona confiscantur.*
15 *Certi condictio,quæ loco actionis famosæ intentatur,non infamat.*
16 *Condemnatus ex crimine publico ciuiliter,an infamis efficiatur.*
17 *Actio in factum,quæ oritur ex publico crimine,generaliter infamat.*
18 *Damnatus non solum de inquisitione, sed nec per accusationem efficitur infamis,quando fuit condemnatus absens,& non defensus per procuratorem.*
19 *Condemnatus in iudicio criminali,an infametur,quando sententia in absentem ferri potest.*
20 *Statutum in præiudicium rei condemnati probationem fictam, & priuilegiatam inducendo,an reum grauare uideatur causæ merita.*
21 *Statutum in suo territorio,dicitur lex.*
22 *Exceptio eundem effectum operans, quem actio principaliter proposita,idem reputantur.*
23 *Inscriptio ad pœnam talionis,quare inducta sit.& quando quis ad eam non debeat obligari.nu.seq.*
25 *Iudex,cui datur arbitrium ad pœnam diminuendam,an illam augere possit.*
26 *Arbitrium.si conceditur iudici in maleficijs puniendis, iudex vtrum virtute illius arbitrij pœnam mortis imponere possit.nu.29.& quando ab ipso appellari.num.27.& quid si pœna,nec a lege, nec a statutis imposita sit. nume.30.*
28 *Iudex ob seueritatem,an vsque ad mortem pœnam alterare possit.*
31 *Iudex ob arbitrium sibi concessum a pœna statuti determinata, an recedere possit.*
32 *Arbitrium potestati.si in puniendis maleficijs per statutum præcedens concedatur, & per sequens certa pœna pro aliquo delicto imponatur, an clausula generalis, ad specificata referatur.*
33 *Pœna arbitraria,an veniat duplicanda stante statuto, quod in maleficijs commissis de nocte,pœna duplicetur.*

CAP. XXI.

INquisitionis. Contra eum, qui commisit crimen, qđ impedit executionem officij vel beneficij post pœnitentiã pactã potest imponi in iudicio inquisitionis pœna, quę imponeretur in iudicio accusationis, in aliis autem criminibus imponitur pœna ad iudicis arbitrium. Vel sic & clarius,secundum Moder.Si crimen impedit executionem officij vel retentionem beneficij,peracta pœnitentia iudex non potest minuere pœnam statutam pro crimine,licet procedat per inquisitionem. In aliis vero crĩbus habet arbitrium imponendi pœnam pro qualitate delicti,& meritis personæ.h.d. secunda est ibi, in quo quidem.
1 †No.primo duo crimina, propter quæ etiam peracta pœnitentia impeditur executio officij.Primum est, crimẽ homicidij, de quo in c.fi.de temp.or.& in c.miror. 50.dist.Secũdum, est simonia commissa in ordine. Sunt & alia crimina,quæ plene enumerat Io.And.in nouel.in c.nisi cum pridem. §.propter conscĩam. s̃.de renun.& d.Ant.in c.ex tenore.s̃.de temp. or. Ego aũt plenissime scripsi super hoc multa addens,in c.cum non ab homi-
2 ne.s̃.de iudi. † Secundo no ꝙ de iure canonico cum proceditur per viam inquisitionis in criminibus, non impediẽtibus executionem officij, pœna est arbitraria, quia proceditur super crĩe extra ordinem,& ideo non imponitur pœna ordinaria delicti.facit optime tex.& quod ibi per Bal.in l.nullum. C.de testi.& in l.diuus.in prin.ff.de fal.Et ex hoc arguit hic do.Abb. † ꝙ saltem de
3 iure canonico damnatus ex inquisitione nõ efficiatur infamis, quia sicut receditur a pœna ordinaria delicti imponenda per hominem, ita eadem æquitate vĩ recessum a pœna iuris, quę est infamia,quæ sequitur condemnatum pro crĩe, vt l.infamem.ff. de pub.iu.Et secundum ius canonicum poterit esse vera gl.quæ est in l.3.§.præterea,de suspec. tut.& in l.j. C.de modo mulct. ꝙ condemnatus ex inquisitione non est infamis. Nam de iure ciuili Bart.tenet op.in l.infami. ff.de pub.iudi. Et potest esse ratio dr̃iæ ſm eum,quia de iure ciuili regulariter non potest procedi per inquisitionem, nisi in certis casibus, de iure autẽ canonico semper potest procedi præcedente infamia. Vnde quia inquisitus magis grauatur de iure canonico in iudicio inquisitionis,iõ releuabitur in alio, vt non sit infamis. Sed ista ratio non vĩ sufficiens, quia grauamen illatum in modo procedẽdi non est iusta cã alterandi pœnam,vt plene declarat Bar.in l.ictus fustium, in vlt.q. ff.de insa.& in l.infamem.ff.de publ.iud. Aliqui Mod. hic referunt Bal.qui prolixe tractat istam q.in l.ẽt.C.de fur.& in d.l. infamem.Et in effectu concludit Bal.in l.infamem,ꝙ ex inquisi-
4 tione generali condemnatus non efficitur infamis,vnde† infert ꝙ si officialis in sindicatu condemnatur virtute generalis inqsitionis ꝯ se factæ, non efficitur infamis, quia non potest dici hic, ꝙ inquisitio succedat in locũ accusationis,qm̃ accusatio nõ potest fieri

---

A D D I T I O.

a VIN. GOD. Concubinarius manifestus uenit a testimonio repellendus in causa ciuili.Steph.Auf.in tract. de reprob.uers.canonicus. nu.22. ꝙ habetur in lib 4.trac.fol.178.

S V M M A R I V M.

1 *Crimina,quot sunt,quæ etiam post peractam pœnitentiam impediunt executionem officij.*
2 *Crimina executionem officij non impedientia,cum per viam inquisitionis procedatur de iure canonico,pœnam habent arbitrariam.*
3 *Ex inquisitione damnatus de iure canonico,an efficiatur infamis.*
4 *Officialis si in sindicatu condemnatur virtute generalis inquisitionis, an infamis efficiatur.*
5 *Condemnatus ex interlocutoria,an infametur.*
6 *Banno, quod hodie datur contra contumacem, an quis efficiatur infamis. & nu.13.& 14.*
7 *Confessio ficta,an infamet.*

test fieri sine specificatione criminum. 2.q.8. cap. libellorum.& hanc sententiam sequitur Ioan.de Imo.in d.l.is,qui reus, vel in d.l.infamem.& aliqui Moder.hic,qui multum instãt circa hoc, vtrum ex inquisitione generali possit sequi condemnatio. sed non est instandum, quia Bal.ponit exemplum,quando ex ipsa potest sequi condemnatio de iure,quia formatur cõtra certam personã pro administratione vnius officij,vt in l.2. C. vt omnes tam ciuiles quam mili.& in Authen.vt iud.sine quoquo suf. §. necessitate.quo casu ex inquisitione generali potest sequi sentẽ tia condemnatoria & absolutoria, vt no.An.in l. si vacantia. C. de bo.va.lib. 10. Sed in l.etiam.C.de fur.vbi latius discutit q. in
5 effectu ponit tres vel quatuor conclusiones. † Prima conclusio sua est ista, Si aliquis condemnatur ex interlocutoria, non infamatur, vt l.verbum. & l.interlocutio. C.de his,qui no.infa. nisi ex genere pœnæ postea secuto,puta si fustigaretur,vel imponeretur sibi mitra,vt plene declarat Bar.in l.infamem, circa prin. ff.de pub.iudi.& est casus in l.ictus fustium, secundum vnã lec.
6 Ex hoc infert ipse,q; † proprer bannum,q; hodie datur cõtra cõtumacem,quod est interlocutoria quædam, non efficitur quis
a infamis,vt l.j.C.de modo mul.Est enim bannum a sententia interlocutoria punitiua contumaciæ,vt l.j.§.ex hoc rescripto, cũ gl.& ibi per Bar.ff.de ven.inspi.Et hoc credit ipse, esse verum si statutum dicat q; bannitus habeatur pro confesso, quia licet tacita confessio surgens ex aliquo facto infamet sicut expressa, vt
7 l.si tutor. C.de inter.ma.& ibi per Bald.† ficta tamen confessio non infamat.Tu dic & melius,secundum Bart.in l.ictus fustiũ, in vltima q.ff.de infa.q; ideo ista ficta confessio non infamat,qa sola confessio sine condemnatione secuta in criminalibus non infamat, vt plene declarat ipse in l.infamem, s allega. Nam id, quod dicit Bal.q; si vera confessio infamaret,ficta non infamet,
8 est magis dubium, quoniam videmus q; † in multis ficta confessio habet vim veræ confessionis. Nam videmus q; per eã tolli tur præsumptio iuris & de iure,sicut per veram confes.vt tradit Bar.singu.in l.absentem.ff. de pœn. Item dixit singu. But. & re-
9 fert Bal.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu. q; † sicut vere confessus & conuictus non appellat,vt l.2.C.quo.app.non reci.ita nec ille qui ex forma statuti habetur pro confesso & cõuicto, & videtur istud dictum fundari ratione,quia hoc ipso quod aliquis fingitur esse confessus per interpretationem passiuam legis loquentis de confessione videntur trahi ad istum, vt l. j.§.lex falcidia.& ibi per Bar.ff.ad l.fal.& est optimus tex.in l. atqui natura. §.fi.ff.de neg. gest. Vnde istud q; ficta confessio infamet, & vera
10 infamaret,non est omnino expeditum.† Secunda conclusio sua in illa.l.etiam est talis, Condemnatus per inquisitionem, si est præsens, vel si fuit per procuratorẽ legitime defensus, efficitur infamis,intellige quando sententia ferretur in ipsum, & non in procuratorem,& in hoc sequitur opi.Bar.in l.infamem, quam Bar. probat in effectu per.l.athletas.§.calumniator,ff.de infam. & per l.j.C.de cal.Ex quibus patet q; calumniator punitur p inquisitionem de calumnia,& tamen efficitur infamis, vt d.§. calumniator.sed ista iura possent restringi,quando ageretur de calumnia per viam accusationis, vnde do.Ioan.de Imo.in d.l.infamem,dicit posse saluari gl.in l.3.§.præterea.ff.de suspec. tu. quę dixit q; condemnatus per inquisitionem non fit infamis, quia pro ea videtur esse casus,quem ipsa glos. allegat in l.j.C. si tutor non gesser.per quam.l.dixit Ang.in l.si libertus.ff.de in ius voc. q; remota accusatione,non videtur remota inquisitio. Et tamẽ si sententia lata in inquisitione infamaret,debet excludi ab ea libertus,qui non potest intentare actionem famosam contra patronum,sicut ab actione famosa.Do.Bar. in d. l. infamẽ,respondet ad illam. l. q; ibi non dicitur q; sententia lata super inquisitione non infamat.sed huic responsioni ob.ratio prædicta,quia si non infamaret,deberet libertus admitti.Ang.in l.j. in prin. ff. de his qui no.infa.dicit q; speciale est in illo casu,q; sententia lata super inquisitione non infamet, quia ibi inducitur inquisitio
11 & prohibetur ob reuerentiam personæ.† Tu respondeas dupliciter & no.q; quamuis libertus non possit intentare actionẽ famosam,potest tamen promouere inquisitionem,quæ infamat, quia non est ita apertus & manifestus accusator doli,sicut cum accusat,vel agit.Casus est singularis cũ gl.sua,qui hoc dt in simili in l.non debet.§. fi. cũ l. seq.ff.dolo. vbi probatur q; quamuis istæ personæ non possint deducere dolum apertum,possunt tamen deducere dolum velatum,quia non est tanta iniuria prouocati. Vel dicas & melius q; ille tex.non dicit q; ibi formetur inquisitio ad remouendum tutorem,sed ad prouidendum, ne qd tutelæ desit, qa libert9 nũciabit iudici res pupili male geri.& ipse iudex prouidebit q; tutor sit diligentior comminando multum & imponendo,si sit opus,iuxta.l.j.in prin.& ibi no.ff.de admi.tuto. vel dando forte actorem, vel coadiutorẽ, iuxta materiã l.decreto.ff.eo.& l.solet.ff.de tuto.& hoc sonat magis litera dũ dicit,ne quid tutelę deesset quam q; ageretur ad remotionẽ tutoris. Ex dato q; iudex forte ex ista admonitione liberti,vidẽs alr non posse prouidere tutelæ,remoueret tutorem, quia tũ hanc deductionẽ non deducit libertus expresse,sed velate, petendo p uideri,ideo non repellitur per.l.non debet.s.allegatã. Et sic possunt formari tres responsiones ex s. dictis. & hanc sentẽtiã Bar. secutus est Bal.expresse in d.§.calũniator.& ipse idem Bart. no. in l.j.in prin.ff.de his qui no.infam. & Bal.post Cyn.in l.j. in fi. C.de calum.licet autem condemnatus ex inquisitione efficia-
12 tur infamis,† ille tamen,cuius bona confiscantur propter contumaciã, iuxta.l.j.ff.de requi.reis, quia non est damnatus, non efficitur infamis,secundum gl.no.in l.fi C.de requi. reis. p quã
13 Bal.ibi † dicit q; bannitus ex contumacia non efficitur infamis, licet habeatur tacite pro confessio Et hoc vltimum ponit singulariter Ioan. And.in titu.de contumac.§.sequitur.in 2.addi.Sed
14 reuocatur in dubium id,quod dicit do.Abb.† vtrum de iure canonico istud procedat,sicut de iure ciuili.Nam ratio differẽtię, quam ipse assignat,non est sufficiens, vt s. dixi & contra. l. ictus fustium,secundum vnam lect.ff.de infami.& ibi hoc no. Barto. vnde alia ratio videtur quærenda. Et videtur duplici medio dicendum,q; sua opi.sit vera. Primo per gl.nota.in l. certi condi-
15 ctio,in prin.ff. si cert.pet. vbi gl. dicit,q; † certi condictio,quæ intentatur loco actionis famosæ,non infamat sicut sentẽtia, quę ferretur in ipsa actione famosa,& hoc videtur esse,quia nõ succedit per omnia loco actionis famosę & istud idem videtur esse in inquisitione de iure canonico, quia vt vides, mitior pœna imponitur quam in iudicio accusationis.Sed ad illam gl.respõdeas, q; in certi condictione medium concludendi immediate non est crimen,ex quo condemnatus efficitur infamis, sed certum quod est in obligatione,sicut declarat Bar.in d.l.certi condictio.Vnde non potest dici in illa actione cõdemnatus esse, cõdemnatus de crimine infamante,sed ex alio medio, quod non infamat.& ita respondet ipse Bar.pũctaliter in quæstione nostra
16 in l.j.in prin.ff.de infam.vbi omnino videas.† Secũdo arguitur pro opi. do. Abb. quia de iure canonico inquisitio est remediũ ciuile,vt in c.per tuas j.de simo.sed cõdemnatus ex crimine publico ciuiliter non efficitur infamis, secundum Iaco. de Are. & alios in d.l.infamem. quia competit ex crimine publico agẽdo ciuiliter actio in factum,quæ non infamat, vt l.non debet. cũ l. seq.ff.de do.ergo idem dicendum in iudicio inquisitio. si est remedium ciuile,quia non est dare rationem diuersitatis,cur officium iudicis ciuiliter intentatum magis infamet quam actio in factum.Sed ad istud est respondẽdum, secundũ gl.& Bar.in d.l.
17 infamem.† q; etiam actio in factum, quæ oritur ex crimine publico,regulariter infamat.Præterea non competit actio in factũ regulariter pro agendo ciuiliter de crimine, vt dicit Iac.de Are. sed actio de dolo, quæ infamat, nisi quando in lege introducta accusationem criminalem expresse induceretur remedium ciuile,sicut in l.qui nomine.ff.de fal. ita declarat plene Barto.versus fin. commenti in l.eleganter. ff. de dolo. Et attende, pro eo quod diximus supra respondendo ad glos. in l. certi condictio. quia in inquisitione etiam de iure canonico deducitur idem
18 titulus criminis publici, qui deduceretur in accusatione. † Tertia conclusio sua in d. l. etiam est ista,damnatus non solum per inquisitionem, sed per accusationem non efficitur infamis, quando fuit damnatus absens,& non defensus, saltem per procuratorem.mouetur,quia leges quæ dicunt, damnatum de publico crie effici infamem, non loquuntur in isto casu. ergo non sunt trahendæ ad consequentiam, iuxta regulam, in pœnis. de
b regu.iur.Et hanc sniam b videtur sentire Bart.in l.ictus fustium. in vlt.q.ff.de infam. in prima ratione, quam assignat. vbi dicit q; damnatus per procuratorem,non efficitur infamis, vt l.furti. §.qui alieno. ff.de infam. multofortius reus, qui fuit damnatus absens & nunquam fuit in iudicio. Sed ista dicta in vno casu videntur esse contra tex.expresse in l.absentem. ff.de pœ. vbi pro-
19 batur clare, † q; in casibus,in quibus sententia potest ferri in absentem cõdemnatus in iudicio criminali infamatur. vnde si crimen esset vere probatum contra absentem,ista opinio non posset stare,sed si crimen non esset probatum vere,sed ex forma statuti, reus haberetur propter contumaciam pro confesso & conuicto, tunc forte posset sustineri ista conclusio, quia iura non loquuntur in isto casu, videlicet q; absens est conuictus p fictas probationes.Sed hoc videtur ɔ mentem iurium,quæ ponderãt quo ad inferendã infamiã, solũ hoc aliquẽ esse dãnatũ de crie,

vt patet

ADDITIONES

a VIN. GOD. Nota,q; bannum ad hoc,ut liget,debet promulgari in locis solitis & consuetis.Thom.Gram decis.47.nu.9.

b Hanc sententiam uidetur,&c.Adde quod idem tenet Bart.in l.non solum.§.1. ff.de proc.uide ẽt An.& Imo.in l.infamem.ff de pub.iu. & ibi Alex.post Bart. ibi,& in l.si ideo.ff.de eui. per Bal.in l.1.in ult.col. C.de hære.insti. & in l.cũ mulier.in antep.char.& pe.ff.so.ma.& in l si tutor.C.de interd.ma. Iac.Bu.in l.qm̃.ff.de his qui no infa. Sal.in d.l.si tutor.Io.An.in Spe.de contu. §. sequitur.in prin. Pau. de Cast.in consi.198. in 2.col. in antiquis. & Alex. in consil. 116.in 2.uol.quod inci.animaduersis statutis, in prin.

VIN. GOD. Adde ea,quæ dicuntur per Dom.de Rot.decis.201.licet in causa.sub tit.de procu.in nouis.

vt patet in l.j.& in l.athletas.§.calumniator.ff.de infami.& hoc
est quod dicit gl.in l.fi.C.de requi.reis.vnde Bart.in d.l.ictus fu-
stium.in isto casu vtitur alia ratione magis no. quia dicit secun-
20 dum quosdam consulentes,† ꝙ statutum inducendo in præiudi
cium rei condemnati probationem fictam & priuilegiatam,vī
grauare reum circa ipsa merita causæ, ergo videtur per hoc cū
infamia dispensatum,sicut quando pœna grauior imponit pro
delicto, vt l. si Possidonium.C.de his qui not. infam. sed ista sua
ratio præsupponit,ꝙ sicut qñ iudex qui auget pœnam legis, vī
dispensasse cum infamia, ita qñ lex noua auget pœnā legis ve-
teris.& hoc ipse tenuit expresse in d.§.pœna grauior. sed Bald. &
Ang.ibi p̄ & melius iudicio meo,quia vt habeat locum dispō il
lius legis,oportet ꝙ pœna sit imposita vltra legem, sed non pōt
21 dici imposita vltra legem si p̄ legem nouam imponitur, † quia
statutum,est lex in suo territorio, vt l.omnes populi.ff.de iust.&
iu. ergo non conueniunt verba legis & multominus vī conue-
nire mens,quia secundum hoc sequeretur,ꝙ si per nouam legē
imponitur noua pœna, quæ esset maior pœna veteris legis,sicut
est videre in l.qui sepulchra.C.de sepul. vio. & melius in l. sena-
tus.ff.de acc.ꝙ si reus puniretur ex dispositione nouæ legis, nō
efficeretur infamis, & sic in aliquo esset recessum a dispositione
legis veteris,quod non vī de mente iurium,& p̄ tex.in l.quotiēs,
de act.& obli.& p̄ no.in d.l.qui sepulchra.& in l.j.ff.vi bon.rap.
Et ideo in isto vltimo casu forte de subtilitate iuris verior esset
opi.Iac.But.quam refert Bar.in d.l.ictus fustium. opi.tñ alia ser
uaretur in practica propter auctoritatem Bar.& illorum consu
lentium,& ad articulum istum vide quod ponit Bald. in l. Cas-
sius.ff.de senat. In gl.posita super ver.in accusationibus.ibi, sed
non credo,& c.Communiter Docto.Mod.hic sequuntur doctr.
Host.qui dixit,ꝙ in istis casibus denunciator debebit subscribe-
re ad pœnam talionis, secus si accusaret, reprehendendo dicta
Inn.de quibus dic vt hic per eos,& maxime per d. Abb. qui me-
lius cæteris loquitur. Et ad dicta ipsorum adde primo, ꝙ ponit
• Bar.no.in l.si cui.in prin.ff.de accu.& quod ipse no.in l.si præ-
teritus.ff.de p̄tab.& est bonus casus in l.Papinianus.§.si filius.ff.de
22 inoffi.test.in quibus locis concluditur in effectu,† ꝙ quando ex-
ceptio operatur eundem effectum,quem actio principaliter p̄-
posita,iudicamus de ipsa sicut de accusatione, vel sicut de actio-
ne principaliter intentata,& ista confirmant dicta Hostien. Sed
23 † relinquitur vnum dubium,quia inscriptio ad pœnam talionis
est inducta principaliter ad refrænandum calumniam volentiū
accusare,vt dicitur in l.si cui,in princ.ff.de accus.& plene scripsi
mus in c.super his.s̄.eod.Sed ista ratio videtur cessare in denun
ciatore,vel saltem non esse eadem quæ in accusatore.ergo vide-
tur ꝙ dispositio illa non sit seruanda in ipso.Nam denunciatio-
nem præcedit fraterna monitio, vt in c. cum dilectus. s̄. eod.ex
qua non ita præsumitur dolus & calumnia de facili in denūcia
tore,sicut in accusatore qui exercet inlaudabile genus intentio
nis.2.q.7.c.siquis episcopus. Ego tamen non auderem recede-
re ab ista communi sententia ex hac sola ratione. Secundo ad-
24 de inquantum dom.Abb.hic dicit,† ꝙ si agitur pro crimine,qđ
impedit retentionem dumtaxat beneficij,post peractam pœni
tentiam,quia simonia fuit commissa in beneficio dūtaxat,tunc
non debet ipse obligari ad pœnam talionis,quæ esset imponen
da pro illo crimine, si reus conuinceretur per accusationem.
Nam aliqui Moderni impugnant istud dictum, dicētes ꝙ istud
est contra tex.nostrum,qui dicit ꝙ siue impediatur retentio of-
ficij acta pœnitentia,siue impediatur retentio beneficij,in vtro-
que casu procedendum est sicut in iudicio accusationis, & sic
in vtroque casu debet quis se obligare ad pœnam talionis. Sed
ad istum tex.respondetur,prout patet ex prin.tex.& ver.alioqn.
ꝙ ista æquiparatio non per omnia,sed solum quo ad hunc effe-
ctum, vt in neutro casu pœna imponenda possit minui per iudi
cem.Et si opi.istorum esset vera, sequeretur magna absurditas,
ꝙ plus puniretur promotor inquisitionis in isto iudicio, quam
ipse reus si condemnaretur, quia reus priuaretur solum a bene
ficio, promotor vero a beneficio & officio, & sic non esset pœ-
na talionis, quæ est similitudo supplicij,quod ex illo iudicio erat
imponendum reo, vt l.fi. C.de accus.In glo. posita super verbo,
25 alioquin.quæ incipit, † si aliud crimen,& c.Hanc glo. valde no.
Doct.inquantum vult,ꝙ si iudici datur arbitrium ad diminuen-
dam pœnam, istud arbitrium importat ꝙ non possit pœnam
augere,quia inducta ad diminutionem,non operant augumen
26 tum,de quo dic vt per eos.† Sed quærit hic consequenter Io. de
Imo.& aliqui Mod. vtrum si iudici conceditur arbitrium sim-
pliciter in puniendis maleficiis, sicut est concessum per legem,
vbi pœna certa non est statuta a iure.l.j.§.expilatores.ff.de effra
cto.& expila.& in c.de causis.in fi.s̄.de offi.delega.iudex virtute
istius arbitrij possit imponere pœnam mortis,quam q.latius, &
prolixius disputat ipse idem in l.2.ff.de publ.iudi.& omittendo
duo membra de suis,quæ non habent dubitationem, videlicet
quando statutum cōcedit arbitrium expresse vsq; ad mortem,
vel qñ concedit arbitrium, dum tñ non imponat pœnam mor-
tis, videndum est solum de tertio membro, quod ipse ponit in
d.l.2.& hic, quod est quando simpliciter conceditur arbitrium
iudici non exequendo illud expresse ad causam mortis,neq; rur
sus limitando citra pœnam mortis. super quo ipse concludit in
effectu, ꝙ si qualitas delicti & circunstantiæ sint ita atroces, ꝙ
mereantur pœnam mortis,iudex ex arbitrio potest illam impo
nere.ita intelligit glo.quæ hoc dixit Instit. de iniur.§.in summa.
nihil tamen allegat pro hoc dicto, nisi tex. per locum a speciali,
in l.3.§.fin.ff.de cri.stelli.& in l.pactum.in fin.ff.de furt. Bald.in
quibus lex limitat arbitrium iudicis,vt non excedat pœnam me-
talli.& sic datur intelligi ꝙ si arbitrium non esset limitatum,pos
27 set comprehendere omne genus pœnæ & etiam mortem.† Vbi
autem qualitas & circunstantiæ delicti non mererentur tātam
pœnam,tunc si iudex imponeret pœnā mortis, ab eius iniquo
arbitrio posset appellari, vt l.si qua pœna.ff.de verbo.sign. & est
glo.super qua plene scripsimus in c.super his.s̄.eo.& secūdum
istam distinctionem debet intelligi doctrina Bal. qui simplici-
ter sequitur.glo.præalleg.in c.j.circa princ.de pa.tenen. & in c.j.
§.iniuria,de pa.iur.fir.aliqui Moder.allegant hic Bal.in l.j.C.de
his qui latro.occi.vbi Bal. not. esse casum, ꝙ iudex habens arbi-
trium puniendi delictum, potest imponere pœnam corporalē,
non tamen dicit ꝙ possit imponere pœnam mortis. Audiui a's
a patre meo in ciuitate Florentiæ Bald consuluisse contrarium
in quodam consilio, quod incipit, Cehus confecit venenum.&
forte potuit moueri, quia si lex imponi voluisset pœnam mor-
tis,quæ non imponitur nisi pro delicto grauissimo, vt l.capita-
lium.in prin.ff.de pœ. determinasset illam pœnam, nec reliqsset
a eam arbitrio iudicis.Sed potest rñderi,ꝙ quia circunstantię,a vt
plurimum diminuunt vel aggrauant delictum, vt in c. sicut di-
gnum,& ibi no.j.de homi.& l.aut facta.ff.de pœn.ideo forte lex
non determinauit pœnam. & ꝙ pœna arbitraria comprehendat
pœnam mortis,tenet Bal.expresse in l.fi.ff. de re.diui. Pro qua sē
tentia est casus sing.in l.qui cum maior.§.his demum. ff. de bo.
28 lib.vbi tex.dicit,ꝙ † iudex propter seueritatē potest alterare pœ-
nam vsq; ad pœnam capitis.nec potes dicere ꝙ ibi intelligat de
pœna capitis.i.capitali,iuxta l.2.ff.de pub.iud.quia cum in prin.
tex.loquatur de pœna capitis,quod potest intelligi de pœna mor
tis,sicut de alia pœna capitali,non video quare finis tex. qui dicit
ꝙ iudex ex seueritate talem pœnā imposuit, debeat restringi ad
illam speciem pœnæ capitalis,quæ non includat pœnā vel mor-
tem naturalem. Vnde ex illo tex.sic declarato arguo sic. Si iudex
pœnam determinatam a lege ex arbitrio.§.pœna grauior.potest
alterare vsq; ad pœnam mortis, recedendo a legis dispositione.
ergo multo fortius, si pœna non est determinata poterit pœnam
mortis imponere. Pro ista conclusione facit optime tex.in l.sac-
ularij.§.sunt quædam.in fi.literæ.ff.de extraor. crimi.vbi ex ra-
tione assignata in litera colligitur,ꝙ consuetudo quæ extēdit pœ
nam arbitrariam vsq; ad mortem,potest esse iusta, si reus patit,
ꝙ fuit comminatus.ergo etiam remota consuetudine iudex nō
29 vī inique arbitrari, si qualitas delicti hoc mereatur. † Illud autē
est certum,ꝙ iudex vigore talis arbitrij potest imponere non so-
lum pœnam corporalem,sed ēt pœnam capitalem, quia potest
dare reum in metallum virtute talis arbitrij, quæ est pœna atro-
cissima post mortem.Casus est no.& menti tenendus in l.j.§.cū
30 patronus,in vlt.rñso.ff.de offi.præfec.vr.Aduerte tñ,† quia sicut
in lege arbitrium conceditur iudici ad punienda delicta, vbi pœ
na non est determinata,ita aliqñ ēt super maleficiis hūtibus pœ-
nam determinatam statuta vel reformationes ciuitatum cōce-
dunt gñaliter arbitrium rectori in puniendis maleficiis. Et isto
casu dixit Bal.no.in l.obseruare.§.proficisci.ver.25.quæritur, ꝙ
31 † p̄p arbitrium sibi concessum iudex non dz recedere a pœna sta
tuti determinata,nisi ex causa.& istud idem dicit in effectu in l.
j.C.vt j̄.cer.tem.Sed p̄ hoc dictum facit, quia cum iudex ex cau-
sa de iure cōi habeat istud arbitrium,vt in §. pœna grauior.s̄.al-
le.ergo istud statutum redderetur superfluum,p̄ c.fi Papa, cum
aliis vulgarib.de priuil.lib.6.& contra gl.in c.j.de rescript. Potes
dicere saluando istud,ꝙ arbitrium operatur hoc,ꝙ facilius & ex
leuiori causa iudex possit augere vel minuere pœnam, quam
32 vbi hoc arbitrium concessum non esset.† Aduerte etiā,quia An
ge.no.in l.siquis alio,in prin.ff.de calum.dixit ꝙ quando per sta-
tutum præcedens conceditur arbitrium potestati in puniendis
maleficiis,& postea in statuto sequēti pro aliquo delicto impo-
nitur certa determinata pœna,clausula generalis nō refertur ad
specificata.vnde super illo delicto,in quo pœna est determinata,
non habebit arbitrium,iuxta l.sanctio legum.ff.de pœn. & tex.
33 in cap.dudum.de præben.lib.6.& in c.j.s̄.de rescrip.† Et vtrum

pœna

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota,ꝙ circunstantiæ in pœnis sunt generaliter attendendæ. Io.Cal.in trac.de interdic.uers.circa quintum membrum.n.58.ꝙ hī in li. 11. trac.fol.82. Circunstantiæ autem, quæ aggrauant peccatum, quæ sint, ponit Nic.Plou.in tit.de sacram.in c.4.uersi.2.uiden. nu.3. ꝙ habetur in lib.8.tra-cta.fol.52.

pœna arbitraria veniat duplicanda, si statutum dicit, ꝙ in maleficiis commissis de nocte pœna duplicetur, vide quod ponit Bal. no. in l. arbitrio. in princip. ff. de dolo. Ad materiam etiam vide glo. in c. j. 16. q. j. quæ videtur velle, ꝙ iudex loci delicti non possit alterare pœnam statutam a lege ex arbitrio. §. pœna grauior. ꝙ dictum an sit verum, non discutio nunc.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatio sequi non potest, vbi contra reum tela legitima iudicij non est instituta, licet crimen per testes sit probatum.*
2 *Inquisitio infamia non præcedente, facta contra reum absentem, nulla est.*
3 *Inquisitio nunquam permittitur, nisi præcedat infamia de crimine. & nume. sequen.*
5 *Solummodo, solum, & cæteræ dictiones, casum similem, non excludunt.*
6 *Insinuatio clamosa, quæ fit per frequentem delationem multorum ad iudicis aures, per libellum in secreto porrectum non inducitur.*
7 *Testis non potest interrogari, an sit criminosus, sed an sit inimicus.*
8 *Testis si fatetur se inimicum eius, contra quem producitur, repellitur, licet causam vel qualitatem inimicitiæ non assignet. & num. seq. & de qua inimicitia interpretetur in dubio. nu. 10.*
11 *Testis de inhabilitate, vbi iudici constat per testis cõfessionem, an repelli possit.*
12 *Notorium ab onere probandi non releuat, quando propositio alicuius iuris uel qualitatis, pro forma actum solennizante requiritur.*
13 *Iudex, quando agenti non competit actio ipso iure, repellit eum ex officio.*
14 *Inhabilitas excommunicationis, an per partem remitti possit.*
15 *Iudex an possit de testis inhabilitate per partem remissibili quærere, si pars nihil opposuit.*
16 *Testis criminosus non semper a testificando repellitur.*
17 *Iudex, si super crimine inquirit, non præcedente inquisitione super fama, an processus sit ipso iure nullus.*
18 *Ordo circa præparatoria iudiciorum, non dicitur esse substantialis, nisi respectu oblationis libelli.*
19 *Actor, si ex legis forma, prius quã agat, satisdare debeat, ordo huiusmodi omissus, an reddat iudicium nullum.*
20 *Iudiciorum formæ substantiali, an partes renunciare possint.*
21 *Iudex si super crimine, de quo est prohibitus inquirit, processus est ipso iure nullus.*
22 *Processus, vbicunque inquisitio prohibetur, est nullus.*

§. Tertiæ dubitationis. Ex testibus deponentibus de veritate crĩs non debet puniri reus, ꝫ quem non præcessit diffamatio de crimine, nec dr aliquis de crimine diffamatus propter famosos libellos in secreto porrectos, & non creditur testi qui tempore testificatus fatetur se esse inimicum rei, & idem si ante testificatũ hoc esset passus, nisi forte hoc fecisset in fraudẽ, vt eius testimo-
1 nium non valeret. h. d. No. primo, secundum Mod. & bene, † ꝙ vbi ꝫ reum non est instituta tela legitima iudicij, licet crimẽ sit
a probatum per testes, non potest sequi condemnatio [a] super crimine. Ex quo sequitur ꝙ testes videntur nulliter recepti. & hoc satis innuit tex. cum dicit, ꝙ tales testes non debuerunt recipi. Et potuit hoc contingere dupliciter, vel quia nulla præcedente accusatione, seu inquisitione iudex ad instantiam partis producẽtis recepit testes super veritate criminis, vel quia cum iudex inqreret super infamia testes iurati non deposuerunt de infamia, sed de veritate criminis, vt hic plene declarat d. Abb. Vtrum autem si de crimine constaret per confessionem rei, posset sequi condemnatio, licet non præcesserit tela legitima iudicij, dicem⁹ in c. qualiter. j. eo. vbi posuit Inn. & aliquid fuit dictum in c. si ꝙstiterit. s. eod. sed iste tex. potest intelligi tertio modo vltra Doc. & no. ꝙ hic testes fuerunt recepti pro formanda vel formata inquisitione super crimine, non tamen præcedente infamia, quæ debet præcedere inquisitionem. Et secundum hunc intellectũ, qui satis elicitur in ver. cum inquisitio fieri debeat, esset hic ca-
2 sus singu. † ꝙ inquisitio facta non præcedente infamia, & processus factus super eo contra reum absentem, est nullus ipso iure. Et ita limitatur singu. tex. in c. 2. de accusa. lib. 6. Et hunc articulum plene prosequitur do. Ant. & dom. Abb. in c. cum oporteat. supra eod. & quia de ipso promisi me dicturum hic, scribemus aliquid super eo in lectu. sequen. Secundo no. & semper te-
3 nementi ibi, solummodo super illis, &c. † ꝙ inquisitio nũquam videtur permitti, nisi quando præcedit infamia de crimine. Ex hoc posset inferri, ꝙ etiam in casibus exceptis, in quibus leges pmittunt procedi per inquisitionem, non potest inquiri nisi præcedente infamia. de quo dicetur in c. qualiter. j. eod. in materia
4 sua. † Secundo, ꝙ ex aliis præsumptionibus vehementibus non possit procedi ad inquisitionem, nisi præcedat infamia. cuius ꝙtrarium diximus in c. cum oporteat. supra eod. post Docto. Sed
5 potest responderi ad istum tex. † ꝙ istę dictiones taxatiuæ [b] so-
b lummodo, solum, &c. non excludunt casum vel dispositionem similem, secundum glo. in l. ob æs. C. de prædi. mi. & plene declarat Bart. in l. si constante, in princip. ff. solu. matri. Tertio no.

6 † ꝙ clamosa insinuatio, quæ fit per frequentem delationẽ multorum ad aures iudicis, non inducitur per libellum in secreto porrectum, quia ista porrectio libelli diffamatorij in occulto est suspecta, ne forte ille qui in occulto porrigit, velit vitare periculum calumniæ & pœnæ, quæ debetur diffamanti, de qua 5. q. j. per totum, & in l. lex Cornelia. §. fi. cum l. seq. ff. de iniur. argum. optimum in l. j. §. incidit. ff. ad Turp. Et quia clandestina regulariter sunt suspecta, vt l. fina. cum concordantiis ibi positis. ff. de
7 rei ven. & in c. ex iuncto. j. de hære. † Quarto no. in ver. aut ẽt, ꝙ quamuis testis non possit interrogari vtrum sit criminosus, secundum glo. & Doct. in c. cum causam, supra de testib. potest tamen interrogari vtrum sit inimicus, quia inimicitia non semper causatur ex crimine, & aliquãdo causatur ex crimine aduersarij, vt plene diximus in c. cum oporteat, supra eod. Si tamen testis interrogatus super crimine respondet, quamuis non tenere tur respondere, repellitur, si fatetur se esse criminosum. Ita declarat no. Bal. in fi. commẽti. in l. si duo patroni. §. idem Iul. ff. de iureiur. Vtrum autem si testis interrogatus vtrum testificatus sit prece, precio vel humana gratia, teneatur huic interrogatorio respondere, vide quod not. Bald. in c. j. §. idcirco, de notis feudo.
8 † Quinto no. ꝙ si testis fatetur se inimicum eius, ꝫ quem producitur, repellitur ipso facto, & non creditur sibi. Ex hoc resultat
9 duplex sing. conclusio. Prima est ista, ꝙ ad hoc vt testis † repellatur, satis est ꝙ simpliciter fateatur se inimicum, licet nõ assignet causam inimicitiæ, & licet nõ specificet ꝙ sit capitalis inimicus. sed hoc secundum reuocat hic do. Abb. in dubium, quia ista ꝓbatio inimicitiæ, redditur obscura, quia non quælibet species inimicitiæ concludit ad repellẽdum testem, vt in c. cũ oporteat, & ibi plene. s. eod. Vnde sicut quando opponitur exceptio excõmunicationis ad repellendum agentem nõ sufficit illam opponere in genere, quia non quælibet species excommunicationis repellit agentem, vt est casus & gl. ord. in c. pia, de excep. lib. 6. in verbo, speciem. ita non erit satis ꝙ testis vel in iudicio examinatus, dicat se inimicum, vel probetur hoc dixisse extra iudicium ante examen, nisi appareat quo genere inimicitiæ sit inimicus. vnde iudex si testis fatetur se esse inimicum, debet vlterius interrogare de qualitate inimicitiæ ipsum testem. Tu autẽ aduerte, quia ista sua doctrina repugnat multum literæ, quæ simpliciter dicit, ꝙ qui fatetur se inimicum tacite vel expresse, in dubio repellitur a testimonio. vnde licet iudex cautius faceret faciẽdo
10 declarari speciem inimicitiæ, si tamen hoc non faciat, in † dubio interpretamur de inimicitia graui, per quam testis repelleretur, & potest esse duplex ratio. Prima, quia secundum Bal. in l. athletæ. §. dat remiss. ff. de excu. tuto. appellatio inimicitiæ in dubio intelligitur de capitali. Sed quia hoc reprobaui in c. cum oporteat. s. eo. ideo dicas & melius ꝙ quia testis repellitur ex confess. sua in dubio, cum ista confessio sit obscura, interpretabitur contra confitentem, vt l. veteribus. ff. de pac. & l. de ętate. §. ꝙ tacuit. ff. de interro. actio. Debet enim sibi imputare testis, ꝙ nõ distinxit speciem inimicitiæ si volebat admitti & inimicitia non erat grauis. Et in hoc reputo istum tex. sing. in materia nostra. Secun
11 da no. conclusio, quæ elicitur ex isto tex. est ista, ꝙ vbicunq; per confessionem testis cõstat iudici de testis inhabilitate, iudex potest repellere testem, vel non credere, etiam si pars nihil opponat. Dicit enim tex. simpliciter, huic testi non esse credendum. facit optime tex. & gl. 2. quæst. 7. c. quærendum. & c. si qui sunt, & quod diximus in c. j. supra eod. & hoc tenet Bal. in auth. si dicatur. C. de testib. allegat Bart in l. decem. ff. de verbo. obligatio. Sed dom. Anto. de But. in c. cum dilectus. supra de consuet. & in c. bonæ. de postu. præla. vbi diffusius loquitur, videtur intelligere istam doctrinam, quando inhabilitas testis est talis ꝙ neque tacite nec expresse, potest remitti per partem. exemplum si testis est excommunicatus, hæreticus, Iudęus, vel paganus. sed quando inhabilitas posset remitti tacite vel expresse per partẽ, sicut exceptio criminis inimicitiæ consanguinitatis & sim. tunc

ipse

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Dicas ꝙ condemnatio locum habebit, ubi præsumptiones uiolentissimę, & indicia concurrunt. Thom. Gram. decis. 42. nu. 3.

b Dictiones taxatiuæ, &c. Adde bonum tex. in l. j. §. 1. ff. si men. fal. mo. dix. & tex. in l. fin. iuncta glo. ubi Cyn. & Sal. C. de reuoc. donat. facit etiam quia natura uerbi taxatiui est excludere extranea, sed cuncta pertinentia indulgere. text. est in clem exiui. in uer. cum autem natura de uerb. sign. & illum tex. ad hoc no. & reputat singu. Ludo. in l. unica. in princip. ff. si quis a pa. fue. ma. & Ioan. de Ana. in cons. 30. incip. vtrum cosani. Adde etiam id, quod tenet Ang. quod si statutum permittit solam talem exceptionem posse opponi, quod tale statutum non excludit alias exceptiones permissas in alio statuto, ita determinat Ange. in l. ita pudor. per ibi no. ff. de adul. facit etiam quod tenet Bald. in l. nullus. C. ad l. Iul. maiest. est. An. in l. si mora. per illum tex. ff. sol. matr. & ad materiam taxatiuę, uide Rom. in consi. 114. inci. uisis supra consultis. & in cõsil. 456. inci. in proposito casu.

VIN. GOD. Nota, ꝙ dictio, taxatiua excludit omne aliud tempus & omnẽ aliam personam. Rui. cons. 37. nu. 26. lib. 2. Quando autem dictio taxatiua, subaudiatur. ibidem, nu. 4.

ipſe dicit ꝙ iudex non ꝑt repellere teſtē, quantūcunq; ſit inhabilis. & hoc ſibi conſtet ex actis, allegat Io. An. in ti. de teſte. §. ſæpe. circa prin. in addi. & eo. ti. §. j. ver. quid ſi vidit. & verſ. quid ſi adminiſtrator. Vtitur etiam ratione, quia notorium nō releuat
a ab onere proponēdi,[a] licet releuet ab onere probandi, ſecundū gl. in cle. appellanti. de ap. & Io. An. & alios in c. 2. §. vt lit. nō conte. Pro iſta concluſione facit quod no. glo. & ibi per Bart. in l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. in verbo in opponendo. ff. de pact. Ex qua patet, ꝙ non ſemper iudex exceptionem notoriam rei, & q̄ conſtat ex actis, poteſt opponere vice partis, ergo idem erit dicēdum de exceptione, per quam repellitur teſtis. Sed huic rationi poteſt reſponderi dupl'r. Et primo, ꝙ tunc notorium non releuet ab onere proponendi, quando ſi pars non proponeret vel non eſſet qui poſſet ſupplere, ſicut in caſu clem. appellanti. prę. alleg. vel ſi eſſet, qui poſſet ſupplere & non vellet eo caſu', quo non teneretur de neceſſitate, ſi iudex nollet ſupplere ex officio,
12 vt repelleret teſtem. Vel dicas & ſecundo, ꝙ † quādo propoſitio alicuius iuris vel qualitatis requiritur pro forma ſolennizante actum, tunc notorium non releuat ab onere proponendi, quæ forma ſemper eſt ſeruanda, etiam ſi ceſſet ratio', propter quam forma eſt introducta, vt no. in l. cum hi. §. eam autem. ff. de tranſac. Non ob. gl. s̄ allegata in verbo, in opponendo. quia in terminis illius gl. ius actoris, quod erat elidendum exceptione rei, erat fundatum ipſo iure, vnde non eſt mirum, ſi ita faciliter non repellitur. ſed in terminis noſtris, quando conſtat iudici de inhabilitate teſtis, ex actis apparet teſtem eſſe inhabilem ipſo iure, & iō
13 facilius poteſt officio iudicis repelli, ſicut videmus, ꝙ † qñ agenti
b non competit actio ipſo iure, iudex [b] ſemper poteſt ex officio repellere agentem, vt l. vbi pactum, cum materia. C. de tranſac. Et pro illa concluſione, ꝙ iudex poſſit, quinimmo debeat repellere teſtem, cum conſtat ſibi ex actis de eius inhabilitate, eſt caſus hic non cauillando literam, & bene facit tex. cum gl. in c. quærē dū, & in c. ſi qui ſunt. 2. q. 7. & quod no. gl. & Doct. in c. nulli. s̄. e. Nec ob. præmiſſis, ſi diceretur ꝙ ex quo pars tempore iuramēti nihil oppoſuit tacite, vr approbaſſe perſonam teſtis, quia ſup defectibus notoriis, ēt ſi eſſent facta notoria poſt iuramentum, pars non vr tacuiſſe, quia approbet perſonam teſtis, ſed potius quia ſciebat ꝙ notoria inhabilitas repellebat teſtem ipſo iure, qm̄ iudex tali teſti non debet credere, vt hic probatur. Notabis tamen dicta Io. An. in locis allegatis, quia licet reuera nō loquatur quando ꝓſtat de inhabilitate ex actis vel aliter notoria, vult
14 tamen duo ſing. & menti tenenda. † Primum eſt, ꝙ inhabilitas excommunicationis, item ſurgens ex infidelitate teſtis, qa ſit paganus, vel Iudæus, non poſſit remitti tacite vel expreſſe per par-
15 tem. † Secundo vult, ꝙ quando tempore iuramēti pars nihil oppoſuit ꝯ teſtem, iudex non poſſit quærere de inhabilitate teſtis ex officio ſuo, quando talis inhabilitas erat remiſſibilis per partem tacite vel expreſſe. Sed hoc vr ꝯ iſtum tex. vbi patet ꝙ iudex in examine ſecreto interrogauit teſtem, vtrum eſſet inimicus, niſi dicas ꝙ hic pars petit ita interrogari, vel ſaltem fuerat proteſtata, ꝙ vellet opponere in dicta & perſonas. Sed quia iſtud eſt reſtringere iſtam decre. iſta ſingularis doctrina remanet aliqualiter dubia, maxime quia Inno. ſimpliciter tenet, ꝙ iudex ex officio poteſt ſe informare de conditione teſtis in c. cum dilectus. ſæpe alleg. & Bar. in l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infec. & Bald. in
16 l. j. §. ſi præſes. ff. de mag. conue. † Vltimo no. ꝙ teſtis criminoſus non ſemper repellitur a teſtificando. non. n. repellitur, qñ commiſit crimen ne teſtificaretur, & hoc ne pars lucretur ex malitia ſua. Et eſt caſus, ſecundum Inn. ibi, & Docto. in c. intimauit. s̄. de teſti. licet autem teſtis criminoſus non repellatur in odiū eius, qui participauit fraudem cum eo, repellitur tamen teſtis periurus, ſecundum Io. An. hic, & communiter Docto. & ſatis innuit tex. in verbo, ante iuramentum', quod qualiter ſit intelligendū, declarat hic plene do. Abb. qui etiam inducit iſtum tex. in fi. ad ea, quæ tradit Bar. in l. eos, in prin. ff. de fal. videlicet, ꝙ ſi teſtis dixit vnum extra iudicium, & aliud poſtea in iudicio, credatur ei, quod dixit extra iudicium ad eneruandum poſtea dictum in iudicio, ſicut hic creditur teſti confitenti ſe eſſe inimicum extra iudicium, niſi forte ſubeſſet iuſta cauſa, puta quia teſtis vnum dixiſſet extra iudicium propter reuerētiam perſonæ potētis, quæ erat præſens. nam tunc credetur magis ei, ꝙ dixit in iudicio, vbi liberius præſumitur locutus. de quo articulo dic vt plene ſcri-
17 pſi poſt Doct. in c. per tuas. s̄. de proba. † Et quia in c. cum oporteat, s̄. eo. promiſi me hic dicturum, vtrum ſi iudex inquirit ſup crimine non præcedēte inquiſitione ſuper fama, maxime ſi eſt delegatus, proceſſus ſit nullus ipſo iure. ideo ſciendum eſt, ꝙ do. Abb. in c. cum oporteat. ponit quinq; caſus, quorum quatuor ſunt ſatis expediti, & de illis dic vt ibi per eum & per Doct. Sed eſt quintus caſus, qui eſt multum dubius, videlicet quando formata eſt inquiſitio ſuper crimine, & reus citatus eſt contumax, & proceditur ꝯ ipſum omiſſa inquiſitione infamiæ. Scis enim, ꝙ quando iudex procedit ex officio, poteſt procedere ꝯ abſentē in cauſa inquiſitionis lite non conte. vt in c. quoniam frequenter. §. ſunt & alij. s̄. vt lit. non cont. Super quo ipſe concludit in effectu, ꝙ proceſſus valet, ſicut ſi fieret ꝯ præſentē, & nihil oppo-
c nentem, iuxta c. 2. de acc. li. 6. Et iō infert ꝙ contumax poterit opponere iſtam exceptionem, ꝙ prius dz̄ inquiri de fama ſolū ante lit. conteſt. vel anteq̄ ſit habita pro cōteſtata & eo tpe, quo potuiſſet eam opponere, ſi fuiſſet pñs, quia non dz̄ eſſe melioris condōnis contumax & delinquens, q̄ non contumax, vt in c. eū qui, de præb. li. 6. alle. Inn. in c. præterea. s̄. de dilatio. & gl. in c. j. in verbo, abſentia, de elec. li. 6. Et ſine dubio iſta dicta eſſent vera, qñ proceſſus non eſſet nullus ipſo iure propter omiſſam inqſitionem famæ. Sed hoc eſt, quod quæritur, & quod erat probādum, ꝙ proceſſus non ſit nullus ipſo iure, & ꝙ proceſſus non ſit
18 nullus, probatur, † quia ordo circa præparatoria iudiciorum regulariter non dr̄ eſſe ſubſtantialis, niſi reſpectu oblationis libelli, vt eleganter & plene declarat Archi. & Io. An. in c. j. de accuſ. li. 6. vbi oīno videas. & benefacit gl. 17. q. 4. c. vxor fœlicis. Vnde infert Bal. no. ad propoſitū in auth. generaliter. C. de epiſ. & cle. ver. quinto quæro. & in l. qui crimen. ver. 7. quæro. C. qui accuſ.
19 non poſ. ꝙ † ſi ex forma legis vel ſtatuti, dz̄ actor prius ſatisfare q̄ agat, omiſſio iſtius ordinis non reddit iudicium nullum rōne s̄dicta. & hoc eſt, quod ipſe dicit in l. ſi quæramus. ff. de teſta. allegans gl. no. in l. propter li. §. j. ff. de excu. tu. Confirmatur iſta ratio, quia ſi forma iſta eſſet ſubſtātialis, vel ſaltem ſi aliqua alia ratione diceretur deficere forma ſubſtātialis in iſto iudicio, tūc
20 iudicium eſſet nullum etiam parte præſente, quia † formæ ſubſtantiali iudiciorum partes non poſſunt renunciare ēt expreſſe, ſm gl. in c. fi. de re iudi. li. 6. & plene in c. j. s̄. de libel. ob. & in c. de cauſis, de offi. deleg. & tamen valet iudicium, ſi pars ſit præſens, & non ꝯdicat, vt in d. c. 2. Et iſta rō multum vrget pro iſta parte. In ꝯrium facit fortiſſime iſte tex. qui vt rō aſſignata per Pontificem non ſit ſuperflua, de neceſſitate vr intelligēdus, qñ fuit formata inquiſitio & tela iudicij per modum inquiſitionis, nam ſi teſtes fuiſſent receptí nulla præcedente inquiſitione ſuper crīe, & ſic tela iudicij, tunc non erat neceſſe dicere, ꝙ ex iſtis teſtibus non poteſt ſequi condemnatio, quia inquiſitio non debuit formari non præcedente infamia. nam ēt ſi inquiſitio potuiſſet formari non p̄cedente infamia, quia tñ nulla fuit formata, adhuc ſtaret ꝙ receptio teſtium eſſet nulla, quia teſtes regulariter recepti non præcedente iudicio, nulliter recipiuntur, vt in c. qm̄ frequenter, in prin. s̄. vt li. non conte. Præterea ēt ſi alia cauſa redderet iſtum proceſſum nullum, Pontifex tñ fundat ſe ſuper iſta cā, quia non præceſſit inquiſitio famæ. Præterea confirmatur iſta concluſio ex ratione, quam aſſignat Iac. Butr. quem refert & ſe-
21 quitur Bal. in l. licet. C. de procu. vbi dicit, † ꝙ ſi iudex inquirit ſuper crimine, de quo eſt prohibitus inquirere, proceſſus eſt nullus ipſo iure. & poteſt opponi iſta exceptio etiam poſt ſententiā latam, ſecundum Bal. ibi, quia in iſto proceſſu deficit forma ſub
d ſtantialis iudicij. Iudicium [d] enim conſtat ex actore, reo, & iudice, vt in c. forus. de ver. ſig. Sed hic deficit, ſiue accuſator, quia iudex prohibente ſtatuto non poteſt tenere locum accuſatoris,
22 ergo videtur ꝙ iudicium ſit nullum. † Et ꝙ proceſſus ſit nullus, vbicunq; prohibetur inquiſitio, tenet expreſſe idem Bal. in l. j. §. cum vrbem, in vlt. char. ff. de offi. præfe. vrb. Vnde quæſtio relinquitur ſatis dubia, & maxime, quia hoc eſt ꝯ regulas iuris, ꝙ iudex teneat vicem accuſatoris & iudicis. Sunt. n. iſta ſui natura officia incompatibilia, quia inter agēs & paſſum debet eſſe diſtinctio, ideſt inter iudicem iudicātem & accuſatorem iudicatum, vt l. 2. & ibi per Bar. ff. de ſtipu. ſeruo. & traditur in c. eccleſia veſtra. j̄. de ſorti. Et quia nemo debet eſſe iudex in cauſa propria, vt l. vna. C. ne quis in ſua cauſa. Si non eſſet iſta decretalis, quæ fortiter vrget, poſſumus dicere ꝙ aut inquiſitio prohibetur ſimpliciter, & tunc vera ſit opi. But. & Bal. aut non prohibetur ſimpliciter, ſed ita demum, niſi præcedat certa ſolennitas, puta inqſitio famæ, & tunc valeat proceſſus etiam in contumacem, quia contumax ad odium ſui habetur pro præſente, vt in authē. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. Et fortior eſt prohibitio præciſa & ſimplex, quam prohibitio, quæ fit ſi non ſeruetur certus ordo, vbi ille ordo non ſit ſubſtātialis, vt patet ex præmiſſis. Sed quia iſte tex. proprie loquitur in materia & in caſu noſtro, quāuis non ſit recedendum a communi ſententia, cogitandum eſt pro reſponſione.

ADDITIONES.

a Ab onere proponendi, &c Adde bonum tex. in l. i. in fi. ff. de do. præl. per dom. Ia. in l. ex quacunque. in 6. col. in fi. ff. ſiquis in ius uo. non ier. Fel. in c. prudentiam. in 3 col. uer non ob. de offi. dele. poſt eundem Are. in c. ueniens. in 4. colum. in uer. & quia glo. tua. ubi etiam addidi, ſupra de accuſa. & ultra omnes uide Alex. in conſ. 150. inci. in cauſa & lite uertente. in 4. col. uer. domina Catherina, in 5. uol.

b VIN. GOD. Adde, ꝙ iudex ſi ei non conſtat de non iure partis eam repellere debet, etiam ſi altera pars opponere non poſſit. Rui. conſ. 145. nu. 8. li. 3.

c VIN. GOD. Ratio adduci poteſt, quia contumax non habetur pro confeſſo de iure communi. Rui. conſ. 31. nu. 1. lib. 5.

d VIN. GOD. Propterea iudicium cum falſo procuratore agitatum, nullum eſt, niſi ſequatur ratihabitio. Rui. conſ. 8. nu. 8. lib. 4.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Fama coniuncta cum credulitate testium, in criminibus, an probet crimen ad condemnationem.*
2 *Testis vnus de veritate & fama plene probata, an crimen probent, cum de eo puniendo agitur.*
3 *Scientia per solam famam, an sufficiat, quando illa ad incurrendum delictum requiritur.*
4 *Testibus de credulitate deponentibus non creditur, etiam publica uoce concurrente.*
5 *Testes interrogari possunt, an credant id quod testificantur, vel vtrum sciant per auditum.*
6 *Infamia, quę ex communi opinione vicinię constat, an probetur per duos vel plures, dicentes quem apud se infamatum.*
7 *Negatiua quomodo probari potest contra testes de infamia probantes.*
8 *Iudex de fama, quomodo possit se informare.*
9 *Famę de essentia, an & quando locus requiratur.*
10 *Fama, an & quando a mulieribus vel pueris ortum habere debeat?*
11 *Testis dictum deponentis super fama, an valeat, si in redditione causę locus & tempus non repetatur.*

§. Quæsiuisti. Propter solam famam & testimoniū de credulitate, non debet reus ꝯdemnari. Et ille non dicitur infamatus, qui est inculpatus a paucis apud iudicem, si nō constat ꝙ etiam sit infamatus apud bonos
1 & graues. h.d. secunda est ibi, ad quod. † Nota primo ibi, vel tantum per famam, &c. ꝙ in criminibus, etiam cum proceditur ꝑ viam inquisitionis, fama coniuncta cum credulitate testiū non
2 probat crimen, ita ꝙ possit sequi condemnatio. † Vtrum autem
a vnus testis de veritate & fama, [a] plene probata, probent crimē, cum agitur ad punitionem criminis. est no. quæstio, de qua vide gl. or. & Doc. in c. veniens, el j. de testib. & ꝙ ponit Bar. in l. j. §. idem Cornelio. ff. de quæstio. & in l. de minore. §. tormenta, in vlt. col. ff. eo. Reperitur tamen vnus casus, in quo sola fama probat crimen, in c. quia nos, s̄. de appell. vbi aliqui dicunt ꝙ ad puniendum regularem, sufficit probatio per solam famam, quod non placet ibi do. Abb. Mod. & merito, quia videtur cōtra tex.
3 in c. licet, & in c. per tuas. j̄. de si. † Vtrum autem, quādo ad incurrendum delictum requiritur scientia, sufficiat scientia per solā famam, vide borum tex. in c. cum desideres. §. secundæ quæstioni. j̄. de sen. excom. & tex. sing. in c. illud. in verbo, non oīno culpabilis. j̄. de cler. excom. mini. & glo. in c. j. s̄. de postul. prælat. & quod ponit Bal. in c. j. §. vasallus, si de feu. fuer. controuer. inter
4 do. & agna. vbi est bonus casus. † Secundo no. ꝙ testibus deponentibus de credulitate, non creditur, etiam si concurrat publica vox & fama. Et quia isti testes dixerunt se credere, &c. ex hoc
5 sumitur argum. secundum Io. An. ꝙ † testes possunt interrogari, vtrum credant id, quod testificantur, vel vtrum sciant, quod testificantur per auditum, quod Io. And. concedit posse fieri, cū testis examinatur super vno capitulo, vel articulo, sed quando testis est examinatus super articulis interrogare eum in interrogatoriis generalibus, quæ fiunt in fine testificatus, vtrum credat q̄ dixit esse vera, vel audiuerit ex auditu auditus, esset periculosū, quoniam si testis diceret se illa credere, videretur recessisse a primo dicto, in quo dixit se illa scire, assignando congruā rationē, vel nullam assignando, si fuit interrogatus, & sumus in casu, in quo tenetur reddere causam, si non fuit interrogatus. Tu dic de hoc vt verius & plenius tradit d. Ant. & Mod. in c. quotiens. s̄. de testi. vbi de materia. Et vide quod no. Bal. in l. solam. C. de testi. ver. quinto quæro. & in l. j. in prin. ff. de iust. & iu. Tertio no. ibi,
6 propter dicta paucorum, &c. † ꝙ licet duo, vel tres, vel etiā plures dicant, aliquem esse infamatum apud se, propter hoc nō ꝑbatur infamia, quæ cōstat ex communi opi. parrochiæ, vicinię, vel populi. Et hoc probatur hic, secundum vnum intellectum communiorem, & est optimus text. ad ea, quæ scripsimus in c. cum oporteat. s̄. eo. Sed potest dari alius intellectus magis conueniens literæ, quem ponit hic do. Abb. Mod. & mihi placet, ꝙ isti testes probabant aliquem esse diffamatum communiter in vicinia vel parrochia, sed iudex ex officio inquisiuit postea sigillatim a personis grauibus & honestis de parrochia super ista infamia, & inuenit ꝙ apud eos & maiorem partem eorum, non erat ista infamia, & ꝙ nunquam diffamauerant eum, & ꝑ hunc modum reprobatur probatio priorum testium, qui alias ꝑbassent infamiam, nisi sic fuissent reprobati, quoniam duo testes ꝑbando communiter ita dici apud bonos & graues, bene probāt famam, secundum gl. 2. q. j. c. omni. aliquando, & in l. 3. §. eiusdem quoque. ff. de testi. & Bar. in d. §. tormenta. ff. de quæstio. Et
7 ex isto intellectu sic declarato no. sing. ꝙ † ꝯ testes probantes de infamia, potest probari negatiua, inquirēdo sigillatim ab homi-
8 nibus populi, vel vicinię. † Secundo no. ꝙ iudex potest se informare de fama ex officio inquirendo a singulis de parrochia de veritate famæ, licet eos non recipiat in forma, & procedat, quodammodo extra iudicium. & hoc est quod dixit Innoc. & refert dom. Ant. in c. cum oporteat. s̄. eo. In gl. posita in verbo, paucorum, &c. ibi, credo ꝙ maior pars vicinię requiritur, &c. tractat
9 hic dom. Abb. Moder. diffuse, † nunquid de essentia famę requiratur locus, & apud quos, & in quo loco debeat esse fama, referens in effectu dicta Bar. in §. tormenta. ver. secūdo quæro. ff. de quæstio. Cuius dictis adde breuiter primo, inquantum dicit, ꝙ
b in negociis minimis vel modicis sufficit esse famam in vicinia. [b] Sed in magnis oportet esse famam in ciuitate, secundum eum. Adde quod ipse idem dixit in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acq. hær. & tex. in c. per tuas, s̄. qui fi. sint legi. & in c. cum dilectis. j̄. de purg. ca. Et pondera, quia in d. §. quod dicitur. loquitur clarius, quam in §. tormenta. quia dicit, ꝙ dummodo negocium non sit arduum & magni præiudicij, sufficit famā vicinię.
10 † Secundo adde, inquantum dicit hic, ꝙ fama non debet habere ortum a mulieribus vel a pueris, sed debet habere originem a grauibus personis, & ab his qui habent regimē ciuitatis in manu, si agatur de his, quæ pertinent solum ad regentes & gubernantes ciuitatem. secus si agatur de his, quæ possunt etiam pertinere ad mulieres, quia tūc & a muliere poterit oriri fama. Adde ꝙ in pueris & minoribus, quod ipse ibi non prosequitur, possunt considerari tres casus, nam aut fama est de his, quæ ptinent ad regimen vel administrationem reipublicæ, & tunc videtur, ꝙ non possit habere ortum de iure a minoribus 25. annis, quia illi non possunt dare vocem in consilio, nec administrare rē publicam, vt l. ad rempublicam. ff. de mu. & hono. & l. spurij. §. j. ff. de accu. super quo vide quod eleganter ponit Bald. in l. administrantes. §. fi. ff. de excu. tu. & in l. exigendi. C. de procur. & quod habetur in tex. & glo. in c. ex eo quod, de elec. lib. 6. & in clem. vt hi qui. de æta. & quali. In aliis autem actibus videtur dicendum, ꝙ ab illis minoribus, qui possunt testificari, possit oriri fama: ab illis vero, qui non possunt testificari, non possit oriri, quia turpe est vt illi admittantur, quorum repelluntur auctores, vt in c. licet ex quadam, circa medium, vbi est optimus tex. s̄. de testi. Et in qua ætate minor possit testificari, vide quod no. gl. & Doc. in c. cum nobis. s̄. de præscrip. & Io. And. plenius in addi. Specu. in tit. de teste. §. j. & glo. & Doc. in l. ad testium. §. condiitonem ff. de test. & in l. notionem. §. instrumentorum. ff. de verb. sig. & ad materiam istam vide quod sing. ponit Bar. in l. Labeo. in princ. ff. de sup. leg. & Bald. in l. de quibus. in vlt. char. ff. de legi. vbi volunt in effectu, ꝙ †
11 si testis deponit super fama, vel cōmuni opinione, & in redditione causæ scientiæ non repetit locum & tēpus positum in dicto, nihilominus valeat dictum testis. Cætera dic, vt hic per Doct.

ADDITIONES.

a Veritate & fama plene probata. Adde ad istam q. benefacere quæ tradit Alexan. in cons. 150. incip. in causa & lite uertente inter dom. Luc. &c. in 4. & 5. col. in 5. uol. & in cōsi. 151. repetitus in causa matrimoniali, in 2. col. uer. subiungo etiam, in eo. uer. & in cons. 154 inci. uisis narratis. in pe. col uer. præterea ut testis. in eo. uol. & in consil. 155 incip. alias consultus respondi. in uer. non ob. etiam, in eod. uol. & in consi. 159. incip. in causa & lite uertente inter priorem, in 6. col. uer. præterea non concludunt, in eo. uol. & in consi. 89. incip. excellentissimi iurisconsulti. in 1. col. uer. præterea dicti testes, in eo. uol. f. in 4. uol. uide melius quam alibi per Bart. in l. de minore. §. plurimum. in 4. col. uer. quæro qualiter. & in se. col. & se. & ibi Alex. in apostillis per quatuor co. ff. de quæstionibus. & ultra omnes Aret. in cons. 13. incip. uiso diligenter themate, & c. in 4. col. uer. præterea sunt plurimi. & in consi. 15. inci. reuerendissime pater & domine mi. in 2. col. in fi. & seq. in cons. 61. inci. in causa illorum. uer præterea & hic aduertat. & in consil. 73. incip. diligenter ac mature consideratis, in 5. col. uer. testis autem. uide etiam aliquid per d. tas. in l. cum ea, quæ. circa fi. C. de transac.

b VIN. GOD. Adde, quando uicini præsumuntur scire facta uicini, quoniam non procedit in actibus, qui clam solent fieri. Alb. cons. 25. nu. 15.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitione ex generali, & ex processu in ipso facto, an possit veniri ad diffinitiuam sententiam.*
2 *Inquisitio specialis si formetur, vtrum probationes faciāt fidem in eius iudicio.*
3 *Inquisitione ex generali, quę super statu ecclesię formatur, an possit ad beneficij priuationem veniri.*
4 *Collegij vel ecclesię quilibet, contra quam generalis inquisitio committitur, an possit comparere & opponere exceptionem pro suo interesse.*
5 *Cardinalis etiam legatus de latere, an possit tanquam suspectus recusari. & num. 12.*
6 *Exceptiones duę declinatorię incompatibiles, an simul copulatiue opponi possint.*
7 *Papa, quando deponitur per concilium, ad quem pertineat electio.*
8 *Mori quo ad beneficium dicitur, qui deponitur, vel priuatur.*
9 *Mortis appellatione, an veniat mors ciuilis.*
10 *Agenti interdicto recuperan. possessionis, obst. exceptio criminis notorij, notorietate iuris.*
11 *Iudex, quando spoliat aliquem ordine iudiciario non seruato, an possit petere se restitui, sicut si fuisset spoliatus a priuato de facto.*

12 *Errans non consentit tacite vel expresse.*
13 *Papa sententiam iudicis nulliter latam ex plenitudine potestatis ratificare potest.*
15 *Iurisdictio etiam in criminalibus, an tacite & expresse prorogari possit. & an ex sola præsentia partis in iudicio, & patientia procedendi inducatur prorogatio. nu. seq. & 18.*
17 *Exceptio declinatoria per iuris errorem omissa, quæ competebat ad iudicis iurisdictionem elidendam, an opponatur post terminum ad proponendas declinatorias statutum.*
19 *Renunciare literis, an antea possit quam eas impetrans præsentet.*
20 *Iurisdictionis prorogatio in iudice non suo facta, an tollat iudici competenti potestatem etiam pendente processu coram primo procedendi per inquisitionem.*
21 *Iurisdictio cum non acquiratur delegato, nisi post literarum præsentationem, an & quando consequenter non sit ablata ordinario.*
22 *Iudex ordinarius, si causæ cognitionem prius præueniat, quam literæ præsentẽtur delegato, valet iudicium coram ordinario.*
23 *Impetrans quare literis non præsentatis, renunciare non possit.*
24 *Fauori meo, quando renunciare non possim.*
25 *Iudex declinatorijs exceptionibus tempore debito oppositis, de illis prius cognoscere debet, quam super principali negocio pronunciare.*
26 *Super, dictio, mediatam causam hic significat.*
27 *Iurisdictio in casu hoc, an prorogari possit.*
28 *Iurisdictio voluntaria non habet aduersarium de sui natura.*
29 *Delegatione facta a sede apostolica de certa causa literis præsentatis ipsi iudici delegato, an sit ipso iure adempta iurisdictio ordinario.*
30 *Conferendi beneficium potestas est actus voluntariæ iurisdictionis.*
31 *Iurisdictio adeo ordinario iudici auertitur, vt mortuo re integra, causa ad ipsum non redeat.*
32 *Exemptus & immediate sedi apostolicæ subiectus, an sine papæ consensu in alium iudicem iurisdictionem prorogare possit. & nu. seq.*
34 *Restitutionem petenti, an & quando exceptio criminis notorij obstet.*
35 *Tenutam datam, si pars reuocari potest, an econtra missus in illam possit confirmari petere, nisi datio primæ fuerit inutilis.*

CAP. XXII.

AD petitionem. Si committitur inquisitio per sedem apostolicam, legatus etiam de latere super commissis inquisitioni se intromittere non debet. h. d. Vel sic, secundum Abb. Mod. Exceptio notorij criminis, ex quo aliquis non est priuatus ipso iure, sed priuandus, obstat agenti interdicto recuperandæ possessionis. h. d. etiam si sit notorium iuris, & est singu.
1 casus. Diuisio est communis. secunda est ibi, cum igitur. † Nota
a primo, ꝙ ex inquisitione [a] generali potest veniri ad sententiã diffinitiuam, & ex processu facto in ipsa inquisitione, quod est verum, secundum do. Abb. hic, quando inquisitio esset generalis respectu causæ, sed non respectu personæ, quia committitur ɔ̃ vnum collegium, vel vnam ecclesiã, quo casu singuli de illa ecclesia censentur esse inquisiti. vbi autem inquisitio esset generalis tam respectu personarum, quam respectu causę, sicut est inquisitio generalis, quã facit potestas in principio sui officij, tunc vtrum ex probationibus in ea factis possit veniri ad diffinitiuã,
2 vel † si formatur specialis inquisitio, vtrum probationes illæ faciant fidem in iudicio specialis inquisitionis, remittit se ad no. per Inn. in c. bonæ. de electio. aliqui Moderni remittunt ad not. per Bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adult. Tu vide Bar. qui no. loquitur in l. fi. ff. de quæstio. vbi vult, ꝙ istæ probationes non faciant fidem, etiam quo ad torturam in iudicio specialis inquisitiõis. & idem tenet Ant. in l. si vacantia. in 3. char. C. de bo. vac. lib. 10.
b Et de materia [b] vide Bal. in c. j. §. homicidium. de pa. iur. fir. & in addi. Spec. in tit. de inquisitione, circa medium, & l. congruit. ff. de offic. præsi. & in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. & leg. Et sicut, quando inquisitio committitur contra certum collegium, dicitur commissa contra certam personam, ita multo fortius, quando ageretur ɔ̃ vnam singularem personam, sicut fa
3 ciunt sindicatores ɔ̃ Potestatem in sindicatu & eius familiã. † Et aduerte, quia hic est casus clarus, ꝙ ex inquisitione generali, quę formatur super statu ecclesiæ, potest probato crimine veniri ad priuationem a beneficio, cuius contrarium sentiunt Archi. & Io. An. in c. quia plerique. de offi. ord. lib. 6. quorum dicta retuli in c. qualiter. el j. s̃. eo. Sed possunt intelligi dicta eorum, quãdo superior vellet inquirere non præcedente infamia, quo casu potest inquiri ad pœnitentiam agendam, non ad priuandum a beneficio, vt no. Archi. & Ioã. And. in c. non est, de consue. lib. 6. &
4 dixi aliquid in d. c. qualiter. Secundo nota, † ꝙ quilibet de collec gio [c] vel ecclesia, contra quam committitur inquisitio generalis, potest comparere & opponere exceptionẽ pro interesse suo, quatenus illa inquisitio respiceret eius præiudicium, secus si inquisitio, & id quod allegatur coram inquisitore, respiceret ipsum collegium in vniuerso, quia tunc vnus solus non admitteretur sine mandato, secundum Inn. hic, per ea, quę habentur in c. edoceri. s̃. de rescrip. & in c. cum olim. s̃. de test. & in c. fi. de p. cu. Aduerte tamen ad istũ tex. quia hic ille, qui opponebat istas exceptiones, fuerat legitimatus pro aduersario per acceptationem ipsius iudicis. vnde non est mirum, si poterat opponere q̃. cumque exceptionem. dictum tamen est verum in se, quia omnes illi, de quorum vita inquiritur, quo ad eorum præiudicium possunt dici rei & inquisiti, alias non posset ferri in eos sentẽtia,
5 quod est contra istum tex. & ɔ̃ c. qualiter. s̃. eod. † Tertio no. ibi eliguntur, ver. idem, &c. ꝙ Cardinales etiam legatus de latere, potest recusari tanquam suspectus. Host. tamen dicit hic, ꝙ con
d tra Cardinalem [d] non admittitur de facili recusatio, allegat tex.
6 in c. nouit, de app. & ibi de hoc per Moder. † Ex eodem ẽt versi. no. ꝙ duæ exceptiones declinatoriæ incompatibiles possunt opponi simul copulatiue, & resoluitur ista copula in disiunctam & orationem conditionalem. Vnde iste, qui dixit legatum esse iudicem incompetẽtem & suspectum, perinde est ac si dixisset, dico te esse incompetentem vel suspectum, si non sis incompetens. posset etiam dicere, dico tę incompetentem, & si sis competens, dico te suspectum. Facit optime iste text. ad ea, quæ ponit Bar. in ista materia, in l. quidam consulebat, de re iudic. & in
7 l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iud. † Quarto no. ibi, dictis fratribus eiusdem loci, &c. ꝙ in ecclesia conuentuali vel collegiata, sicut electio pertinet de iure communi ad collegium, cum prælatus moritur, ita & cum priuatur vel amouetur. De electione autem summi Pontificis refert hic do. Abb. Mod. fuisse dubitatum in concilio Pisano, vtrum quando Papa deponitur per cõcilium, electio pertineat ad Cardinales, quia iura dicentia ꝙ electio pertinet ad Cardinales, loquuntur quando vacat sedes apostolica per mortem, vt in c. licet. s̃. de elect. 22. dist. c. in nomine Domini. & in c. vbi periculum. de elect. lib. 6. nec determinant
8 aliter quid iuris. Aliqui Moder. dicunt hic, ꝙ largo modo † ille, qui deponitur vel priuatur, dicitur mori quo ad beneficiũ, quo priuatur, vnde satis sub nomine mortis, videtur comprehendi iste casus. allegant glo. in c. j. in verbo, prædecessor, de renuncia. li. 6. quæ dicit ꝙ Celestinus dicitur prædecessisse, quia largo modo cedens beneficio, dicitur mortuus quo ad illud. ad idem adducunt glo. in c. si propter tua, in verbo, vacarent. de rescri. in 6. Tu vide tex. & glo. meliorem in c. suspectum, in verbo, moris, de rescrip. eod. lib. vbi concluditur, ꝙ in his, in quibus est facienda stricta interpretatio, priuatus cedens & si nõ veniret sub verbo, decedentis, vel morientis, vt etiam not. declarat glos. in c. q̃. uis. el 2. de præben. lib. 6. in aliis autem dispositionibus fauorabilibus forte veniret per ea quę habẽtur in l. sed si mors. in prin. ff. de do. inter vi. & vxo. licet glo. sentiat oppositum in loco allegato allegans glo. 16. q. j. c. placuit. sed tamen regula est ista, quã
9 dixi, † ꝙ appellatione mortis venit ciuilis mors vbi operat eundem effectum, quem naturalis vt plene traditur in l. ex ea parte. §. insulam. ff. de ver. obl. & per Bal. in l. Deo nobis. C. de epis. & cler. Et ex his videtur posse dici, ꝙ cum electio summi Pontificis pertineat ad Cardinales de iure communi, vt est casus. 79. distinct. c. j. & idem effectus inducatur per depositum siue renunciatum summi Pontificis, quantum ad actum eligendi, qui inducitur per mortẽ, quia per omnes istos actus vacat sedes, licet
10 in isto casu potestas eligendi pertineat ad Cardinales. † Quinto no. ibi, conuincitur. ꝙ agenti interdicto recuperandę possessionis ob. exceptio criminis, quod est notorium notorietate iuris, non solum si ex ipso crimine inferatur defectus tituli ipso iure, sed etiam si inferatur ꝙ habens titulum sit priuandus. Et ad hoc dicit do. Ant. hunc tex. esse sing. & idem tenet in c. literis. & in c.
11 item cum quis. s̃. de rest. spo. † Sexto no. ꝙ quando iudex spoliat aliquem non seruato ordine iudiciario, spoliatus potest petere se restitui, sicut si fuisset spoliatus a priuato de facto, vt est casus in c. conquerente. s̃. de resti. spo. quem tex. proprie ad hoc alleg. Bar. in l. sequitur. §. si rem. ff. de vsu. dicit tñ ibi, & no. ꝙ tunc spolians auctoritate iudicis inordinate ꝓcedentis, nõ dr̃ esse in dolo, sed

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ inquiri non potest ex officio, sine accusatore, si crimẽ non est notorium. Afflic. in decis. Neap. 176. post nu. 2.

b Et de materia, &c. Adde no. per Doc. in l. maritus. ff. de qõ Bal. in l. iubemus. in 3. col. C. de proba. & in l. obseruare. §. proficisci. in 6. q per Barto. in l. 1. §. qui quæstionem. ff. de qõ. uide etiam Inn. in c. inquisitionem. de elec.

c VIN. GOD. Adde, ꝙ collegium propter caput suspectum, totum recusari potest. Grat. cons. 134. nu. 1. & 2. lib. 2. & ibidem, nu. 4. propter unum supectũ, quid facere possit.

d Contra Cardinalem, &c. Adde facere text. in c. per uenerabilem. §. rationibus. in uer. sunt autem sacerdotes. in ti. qui fi. sint leg. unde Bal. in suo diuino consilio scismatis, posito in titu. C. si quis aliq. tel. prohib. appellat centum Cardinalium senatum diuinum. sed uulgo sacrum collegium nuncupatur, alio nomine dr̃ gremium ecclesiæ. tex. est in c. in nomine Dñi. in uer. de ipsius ecclesiæ gremio. 24. dist. alio etiam nomine dicitur chorus apostolorum. c. in nouo. 21. dist. immo Cardinalis dicitur pars Papæ, ut in c. fœlicis. de pœn. li. 6. ubi Arch. Io. de Li. in c. 2. de cle. non resi. Io. Mo. in c. i. de scism. in 6. & notatur in c. 1. de of. dele. in 6.

VIN. GOD. Adde formam eligendi Cardinalem, per Iaf. in cons. 145. omnipotentis Dei, in princ. lib. 2.

lo, sed in culpa. Et ista est causa, propter quam in decretali nra iste qui successit in beneficio in locum alterius, non priuati iuridice, non impeditur de nouo promoueri ad idem bñficium, quia tex.in c.j.s̃.de concess.præben.imponit pœnam illi,q̃ scienter accipit beneficium viuentis, vt patet ex verbo,passus est,posito in illo text. Nam errans in iure vel in facto, non diceretur pati se admitti in beneficio viuentis,quando credebat primum
12 esse remotum,quia†errans non consentit tacite vel expresse, vt l.qui ad certum.ff.loca.& l.mater decedens.ff.de inoffi.testam. cum enim decre.illa,vt probatum est,puniat dolum,non punietur ille qui auctoritate iudicis spoliauit aduersarium. quia per hoc in dubio excusatur a dolo,quamuis iudex non rite processerit,sed nulliter & inordinate.ita declarat Bart.in d.l.si rem,& in l.iuste possidet,in vlt.q.ff.de acquiren.pos.Et hoc modo tollitur obiectio,quam faciunt hic aliqui Moder. ex dictis Bart. in d.l.iuste possidet,circa princ.Et ad ea,quæ supra diximus,q̃ Cardinalis potest recusari vt suspectus, vide quod sing.no. Spec.in tit.de iudi.deleg.§.supereſt.ver.item si sit concanonicus.vbi punctua-
13 liter allegat istum tex.†Et quia summus Pontifex in versic. & si restituendus foret, ratificat in effectu sentẽtiam iudicis nulliter latam,quod facere potest ex plenitudine potestatis.3.q.6.c.hoc quippe.2.q.j.c.in primis.9.q.2.c.j.per glo.ideo tangit hic generaliter dom.Flor.& aliqui Moder.q̃†quando superior factum
14 præcedens habet pro infecto,& sic facit in casu conuerso ad decret.nostram,vtrum ista clausula operetur hoc,quod dispositio talis trahatur ad præterita ita, quod quicquid secutum sit ex illo facto,prius irritetur.& in effectu dicit,q̃ ista clausula facit dispositionem trahi retro & cassari quicquid est secutum ex illa dispositione in præteritum.allegat glo.no.in clem.j.de immu.ec. quam etiam allegant Moder.in c.fin. supra de consti. & d. Ant. in c.cæterum.supra de rescript.& do.Abb.Moder. in c.non debet.supra de consang.& affi.vbi est similis glo. Et loquitur gl. in clem.j. de lege noua quæ habet legem veterem pro infecto.dicit tamen do. Cardi. q̃ ista retrotractio non fit ad præiudicium iuris quæsiti tertio per ea quæ habentur in c.super eo. s̃.de offi. deleg.& in c.ex multiplici,de decimis,cum multis aliis.Vnde infert in q.de facto, q̃ si Papa committit alicui quod recipiat ab aliquo resignationem alicuius beneficij, & illud beneficium cõferat,q̃ si postea cassat dictam commissionem factã, & vult haberi pro infecta, omnia inde secuta irritabuntur, videlicet resignatio & collatio beneficij, non tamen reuocabuntur alienata de bonis ecclesiæ per illum,cui fuit beneficium collatum, licet eius collatio irritetur.Est ergo mens do.Cardi. recte inspicienti, quod per istam clausulam tollitur ius quæsitum retro immediate ex ipso actu,qui cassatur,& quicquid ab eo necessario dependet.vnde irritatur resignatio facta, quæ pendet immediate ex commissione,& consequenter coactio facta tertio, quæ necessario est connexa resignationi, quia si resignatio non valuit, beneficium non potuit alteri conferri,vt in tex. nostro. Ius autẽ quæsitum tertio mediate ex ipsa commissione, quod est ius q̃situm possessori per alienationem factam ab instituto in beneficio,non videtur reuocari.Hanc dist.posuit Iac.de Bel. in sua disputatione publica,quem refert & sequitur Bald. in c.j.hic finit lex,deinde incip.consue.reg.in vsibus feud.Et ad materiam vide quod ponit Bar.& Moder.in l.Gallus. §.& quid si tantum.ff. de libe.& posthum.& glo.in c.quamuis.de rescrip.lib.6. & tex. sing.qui multum limitat prædicta & ibi Bal. in c.j.§.priuilegia. de pace constan.In glo.posita in verbo,reclamante. Gl. ista ponit vnum intellectum ad decre.nostram,q̃ hic processus & sententia fuerit nulla propter iudicis incompetẽtiam, quia ex quo iurisdictio fuit delegata inquisitoribus, iudex ordinarius non erat amplꝰ iudex. Sed obiicitur huic lec. ex quo Abbas iste fuit præsens in iudicio & nihil excepit,videtur prorogasse iurisdõnẽ
15 in istum iudicem ordinarium,quia† etiam in criminalibus tacite & expresse potest prorogari iurisdictio, vt l.j. C. vbi de crimi. agi oportet.& est communis sententia Doct. contra glo. ibi posita in c.si diligenti,de fo.compe. Aliqui Moder.dicunt hic,q̃ glo.tacite respondet huic obiectioni,q̃ ideo hic non fuit prorogata iurisdictio, a quia abbas petierat inducias deliberatorias. a Sed ista non videtur fuisse mens glos.quia tex.manifeste dicit,q̃ Abbas fuit præsens vsque ad completum processum & non cõtradixit.vnde patet q̃ etiam post deliberatorias petitas & transactas adhuc passus est Abbas procedi in causa.vñ non est credendum q̃ gl.tam aperte dixerit s̃ tex.simpliciter. ergo affirmat gl. ista hic,& in alia gl.inferius super verbo,inordinate, q̃ iste Abbas non consenserat in istum iudicem.sed quare non consenserit,hoc non declarat.Vnde Inno.hic posuit tres so.ad istud contrarium.Prima so.q̃ hic,Abbas nullum fecit actum coram iudi
16 ce ordinario,sed simpliciter fuit præsens,cum procedebat. †videlicet ex processu facto coram iudice tacite prorogetur iurisdictio,vt dictum est, non tamen ex sola præsentia partis in iudicio & patientia procedendi inducetur prorogatio.& hanc so. sing. no.ad limitationes eorum,quæ ponuntur in c.P.& G.de ossi.de le. & in c.j.s̃.de iudi.& approbatur ista so.cõmuniter hic a Doc. in se,licet aliqui dicant q̃ non conuenit literæ nostræ vt j̃. dicemus.sed contra ipsam potest argui sic.Regulariter præsentia & patientia dicitur inducere tacitum consensum, quando ille qui est præsens actui,poterat impedire actum ne fieret de iure, vt l. Caius.ff.de pig. act.& est vna regula quæ ponitur per Bar.in l.q̃ dotis.ff.sol.matri.Facit optime quod no.Inno.& Moder.in c. ex parte decani.s̃.de rescrip.in illa q.vtrum scientia & patiẽtia domini inducat tacitum mandatum.Sed si Abbas iste cõtradixisset processui, allegando exceptionem incõpetentiæ, sine dubio potuisset impedire processum.ergo videt̃ q̃ sola præsentia sufficiat ad prorogationem inducendam. quod contrarium soluemus tibi in lectu.sequenti,aut declarabimus.Secunda so.Inno.
b fuit,q̃ ideo non est secuta hic prorogatio,b quia Abbas errabat in iure:credebat enim per delegationem factam non esse extinctam iurisdictionem ordinariam,& ideo non videtur prorogata iurisdictio, vt l.si per errorem,ff.de iurisd.om.iud.Sed hanc so.
17 ipsemet damnat,¦quia exceptio † declinatoria omissa per iuris errorem,quæ competebat ad elidẽdam iurisdictionem iudicis, non potest opponi post terminum statutum ad proponẽdas declinatorias, non probat hoc dictum, sed in se est verissimum p ea,q̃ habentur in gl.& ibi per Doc.in c.pastoralis.in fi. s̃. de excep.& per Archi.3.q.5. §.exceptio. & est optimus tex. & ibi per Ang. in l.de die.§.si seruus. ff.qui iurisd. cog. Dictum tamen sũ quantum ad hanc decretalem est falsissimum,si intelligas literas præsentatas esse iudicibus delegatis,quia tunc ipso iure non competeret iurisdictio iudici ordinario,¦vt j̃.dicetur.potest autẽ esse vera,si literæ prorogationis non fuerunt præsentatæ iudici-
18 bus delegatis,vt j̃.videbis.†Tertia so.magis singularis & no. est q̃ cum hic simus in causa criminali siue in causa inquisitionis, in quibus agitur de puniẽdis criminibus & sic ad vtilitatem publicam,¦iurisdictio non potuit prorogari in iudicem ordinariũ, nec potuit Abbas tacite renũciare literis, quas interpretauerat, cum tenderent ad bonum publicum,vt in c.si diligenti. cũ materia.s̃.de foro compe.Per hanc enim prorogationem priuarẽtur iudices delegati iurisdictione sibi commissa,quod fieri non
19 potest in præiudicium publicum,licet cum agitur de præiudicio priuato, ille † qui interpretauit literas, possit antequam eas præsentet,ipsis renunciare & eis non vti secundum Inn.& Host. in c.ex conquestione.s̃.de resti.spo.& est casus & ibi per Bal. in l.3.§.j.ff.quod quisque iu.Contra istam tertiam so.sic declaratã insurgit dominus Anto.& dominus Abb.& primo dicit dominus Anto.q̃ quãuis iurisdictio in iudicem ordinarium hic non possit prorogari priuatiue. s. extinguendo iurisdictionem iudicum delegatorum, potest tamen prorogari accumulatiue,hoc est,quia & ipse iudex ordinarius erit iudex,& etiam ipsi delegati remanebunt iudices.Sed contra hoc facit,quia licet delegati remaneant iudices ipso iure,quia tamen causa prius fuit cepta coram iudice ordinario, poterit coram ipsis delegatis, si velit inq rere,opponi exceptio prꝛoccupationis & litis pendentiæ corã alio iudice,vt probatur in tex.& gl.in l. Pomponius, alias si vni. ff.de re iu.& ibi per Bar.& plene declarat idẽ Bart. in l.sepulchri violati actio.ff.de sep.vio.Et sic in effectu extinguitur iurisdictio iudicum delegatorum,saltem parte opponente.Sed declarãdo
20 & saluando dicta do.Anto. dicas, † q̃ prorogatio iurisdictionis facta in iudice non suo, non tollit potestatem iudici competenti etiam pendente processu coram primo procedendi per inq sitionem,licet per vim accusationis non possit procedere,ex quo accusator & reus semel consenserunt in iudicem non suum. Et hoc intellige,quando sumus in casu,in quo de iure iudex potest procedere per inquisitionem,sicut poterant delegati in casu nostro.ita determinat singulariter Ioan.And.in addi.Specu. in tit. de compe.iudic.adi.§.j.ver.sed quale.& refert & sequitur Ant. de Bu.in c.si diligenti.s̃.de foro compe.Secundo dicit do. Anto. referendo dicta Hostien.hic,& etiam Inno.in alia parte, q̃ cum hic inquisitio fuisset impetrata ad petitionem huius Abbatis,vt patet in principio literæ,potuit Abbas nõ vti literis & tacite eis renunciare, vt s̃.diximus, & per consequens remansit firma iu-
21 risdictio iudicis ordinarij.†quoniam cum iurisdictio non acquratur delegato,nisi post præsentationem literarum, vt in c. sup eo.in fi.s̃.de appel.& plene per Doc.in c.ex conquestione. s̃. de resti.spo. consequenter non fuit ablata iudici ordinario, quousque non fuit acquisita iudici delegato. Præterea dicit ipse, etiã circun-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde q̃ iurisdictionis concessio facta per principem alicui videtur cumulatiue facta & non priuatiue nisi exprimatur q̃ priuatiue concessa sit illa iurisdictio.Thom.Gram.decis.30.num.1.nec videtur derogatum iurisdictioni ordinariꝛ, ibi num.2.

b VIN. GOD. Prorogatio potest fieri de persona uel personam habente iurisdictionem ordinariam uel etiam delegatam,Bart. in trac.de differ.inter ius can.& ciui. q̃ habetur in lib.8.trac.fol.6.num.175.

22 circunſcripto conſenſu partis.iſta eſt regula,† q̃ ſi iudex ordinarius præuenit cognitionem cauſæ prius quam literæ præſententur delegato,valet iudicium corã ordinario, vt eſt caſus expreſſus & ibi per gl.& Doc.in c.vt debitus.de app.ergo hic valuit iudicium, vel hic iudicium non fuit nullum ex defectu iuriſdictionis.Confirmatur iſta concluſio,ſecundum eum : quia ſi iudicium eſſet nullum propter iudicem incompeten. nã tunc nõ eſſet nullum propter iuris ordinem non ſeruatum, quia eſſe iudicem competentem, vel non eſſe, non reſpicit proprie ſolennitatem & ordinem iudicij, & tamen hic dicitur q̃ ſententia fuit
23 nulla ex defectu ordinis. † Sed ad primam rationem ipſius põt dici, q̃ ideo impetrans non põt renunciare literis non præſentatis,quia vt dixit Ioan.And.reſpiciebant fauorem publicum, cũ ageretur de punitione criminum,cui priuatus renunciare non poteſt, vt s̃.diximus.Et ita limitatur ſingu.quod dicunt Docto. in c.ex conqueſtione.s̃.de reſti.ſpo.Præterea hic agebatur etiã de præiudicio & fauore totius collegij exiſtentis in monaſterio. modo ſtat regula,quam ponit do.Anto.& Moder.in c.ſi diligen
24 ti,de fo.compe.& probatur in l.j.2.& 3. ff. de lib.cauſa. † q̃ ego non poſſum renunciare fauori meo, quando eſt inſeparabilis a fauore tertij.hic autem eſt inſeparabilis ibi, quia nõ eſt dubiũ q̃ melius cognoſcet vnus iudex de capite & membris, quã duo diuiſim.Secundæ rationi reſpondetur,q̃ hic debet intelligi literas commiſſionis fuiſſe præſentatas, alias fatendum eſſet quod dicit do.Abb.per c.vt debitus,ſæpe alleg. Videbis enim inferius probatum,q̃ delegatio facta de cauſa particulariter præſentatis literis iudici,tollit iuriſdictionem iudicis ordinarij ipſo iure. Et quamuis iſta ſit aliqualis diuinatio ad literam, in qua nihil dicitur de literarum præſentatione, tolerabilius eſt quam aliẽ de quibus dicitur,ſi ſequaris aliam lectu.Tertiæ rationi reſpondetur,q̃ hic fuit peruerſus ordo iuris, non quidem in toto proceſſu, ſed ſolum poſt exceptiones oppoſitas & appellationem ra-
25 tione earum interpoſitam. † Iudex enim oppoſitis exceptionib. declinatorijs ſi opponuntur tempore debito debet prius cognoſcere de ipſis exceptionibus quam pronunciare ſuper negocio principali:& ſi aliter facit,peruertit ordinem, vt in c.exhibita,& ibi no.s̃.de iudi.& ibi diximus & in l.fi.C.de excep.Et ſi dicatur q̃ peruerſio huius ordinis ſola nõ redderet proceſſum nullum, niſi fuiſſet appellatum, & ſic videtur q̃ non peruerſio ordinis, ſed ipſa appellatio reddat proceſſum nullũ iuxta ea,quæ habentur in d. ca. exhibita, & in d.cap. ex parte, N.de ap.reſpondetur
26 q̃ † dictio ſuper,hic poſita in tex.poteſt ſignificare cauſam mediatam,non immediatam,vt no.in l.non ſolum. C.de legi. & in l.j.§. ex incendio. ff. de incen.rui. & nau.& tunc bene procedat iſta litera quia propter ordinem peruerſum iuſte fuit interpoſita appellatio,ex qua proceſſus redditus eſt nullus, & ſic peruer-
a ſio ordinis a fuit cauſa mediata nullitatis proceſſus. & ſi tu dicas q̃ etiam ſi non fuiſſet oppo.exceptio & ſecuta appellatio,ex quo iudex erat incompetens, proceſſus fuiſſet nullus, concedo.ſed ad nullitatem vnius actus bene poſſunt concurrere plures cauſæ,vt probatur in d.c.exhibita,& no.in c.dilecto,de appe.ponderat autem hic ſummus Pontifex nullitatẽ ſurgentem ex peruerſione ordinis tanquam magis euidentem & notoriam. & iſta lec.quæ videtur communior, eſt minus abſurda ad iſtam literã, nam ſi ſequaris aliam q̃ hic proceſſus fuerit nullus ratione alterius ordinis omiſſi, reſultat primo q̃ fruſtra in hac parte deciſa fuiſſet facta mentio de exceptione incompetentiæ oppoſita, ex quo illo tpe non potuit opponi, nec potuit iuſtificare appellationem,deinde fuiſſet facta mentio eius,quod non erat neceſſarium ad deciſionem dubitationis, de qua in litera & omiſſum id, quod erat neceſſarium. Ex quo infertur ad deciſionem q. quis fuerit iſte ordo omiſſus.& licet iſtæ rationes poſſunt etiam
27 cauillari,realiter tñ,& ad mentẽ bene ꝯcludunt.† Sed tunc reſtat dubitatio,retenta prima lec.pro vera, nunquid in caſu noſtro iuriſdictio poterit prorogari. & tenent communiter Moder. q̃ ſic,poſt do. Anto.Sed dubium facit,quia Bal.in l.j.C. ad l. Cor. de ſic.& l.j. ver.7.quæro.C.vbi de cri.agi oportet.vbi plenius loquitur quam alibi,& l.ſi qui ex conſenſu.C.de ep. au. quod dictum allegant quidam Moder.hic, videtur tenere q̃ in cauſa in quiſitionis non habeat locum iuriſdictionis prorogatio, qđ probat in effectu vnica ratione,quia prorogatio requirit cõſenſum ambarum partium,vt l.ſi per errorem. ff.de iuriſdi.om.iu. & ibi gl.& Bar.l.actoris & rei.Sed in caſu noſtro locum actoris vel accuſatoris tenet fama,vt in c.qualiter.j. eo. quæ cum ſit aliquid inanimatum, non poteſt conſentire.Præterea etiam ſi dicis iudicem tenere locum accuſatoris,quod tamen tex. negat in d. c. qualiter. adhuc erit idem, ſecundum eum, quia ipſemet non poſſet prorogare iuriſdictionem in ſeipſum,quia inter agens & paſſum debet eſſe differentia,vt l.frater a fratre. §.quæſitum. ff. de condi.inde.& l.2. & ibi p Bar.ff.de ſtip. ſeruo. & in c.eccleſia veſtra.j.de ſorti Et iſta dicta ſimpliciter referunt hic aliqui Moder.non reprehendentes ea aliter.Tu autem dicas,q̃ ex quo in iudicio inquiſitionis non datur verus accuſator, & ſic non agitur niſi de præiudicio rei, ſatis eſt q̃ ipſe reus conſentiat ad prorogationem iuriſdictionis, quod patet per tex.clarum in l. etiã. §.fin.ff.de manu-vin.vbi probatur iuriſdictio per ſolum cõſen-
28 ſum volentis manu mittere,† quia iuriſdictio voluntaria nõ habet aduerſarium de ſui natura.Et licet aliquando in illa iuriſdictione requireretur conſenſus duorum ad eam prorogandam, puta quando actus fieret inter duos,quorum vnuſquiſque poſſet conſiderari vt perſona legitima,de cuius fauore ageretur, ſicut cum fieret emãcipatio vel adoptio in manumiſſione, tamẽ hoc nõ poteſt dici,quia ſeruus antequam manumittatur quo ad actum prorogandæ iuriſdictionis computatur pro nihilo,cũ non ſit perſona legitima de iure ciuili,vt l.quod attinet.ff.de re. iur.Pro iſta concluſione videtur caſus clarus.2.q.5. c.auditum. vbi Papa prorogat iuriſdictionem in ſe ſubeundo volũtariè purgationem canonicam, & tamen purgatio canonica ex ſolo iudicis officio fit,vt eſt notum. Ad idem facit optime tex.2.q.7.c. nos incompetenter. in verbo inquirat. qui text. ſi bene inſpicias etiam loquitur in iudicio inquiſitionis. Vnde ex iſto capite non poteſt ſuſtineri ſol.Ioan.And.quam etiam poſuit Innoc.
29 prius.† Sed ſi vis eam ſubſtinere dicas,q̃ per delegationem factã a ſede apoſtolica de certa cauſa præſentatis literis ipſi iudici delegato ipſo iure adempta eſt iuriſdictio iudici ordinario in cauſa iſta.& ita ſentit hic gl.expreſſe,& tenentes eius lect. & probat̃ no.in c.cum dilecti.in fi. de pur. cano. vbi Papa pronunciat factum iudicis ordinarij eſſe nullum,quia pendebat cognitio coram delegatis a ſede apoſtolica. Pro iſta concluſione facit optime text. in cap.dudum, de præben.in 6. vbi probatur, maxime in fin.q̃ per poteſtatem datam ſpecialiter vni executori de conferendo beneficium,ipſo iure tollitur poteſtas vniuerſalis, quæ erat conceſſa alteri,quod patet,quia actus factus per primũ, eſt
30 nullus ipſo iure,vt ibi dicit tex. † Poteſtas autem conferendi beneficia,eſt actus iuriſdictionis voluntariæ,ſecundum gl.in c.dilectus.s̃.de offi.ordi.& eſt caſus in c.cõquerente,eo.tit. Et beneficit tex.in c.ſtuduiſti,de offi.le.† & adeo aufertur iuriſdictio iudi
31 ci ordinario, vt etiam ſi delegatus ſit mortuus re integra, cauſa tamen nõ redeat ad ordinarium,ſed ad delegatum.ita tradit ſingulariter Bal.allegans Archi.in l.ſi vt proponis.C. quomodo & quando iu.& aufertur iuriſdictio ab ordinario etiam ſi delegatio fiat nõ ad vnam cauſam,ſed ad vniuerſitatem cauſarum. Cauſus eſt no.per locum a ſpeciali,in c.per hoc,& ibi hoc ſentit loã. And.clare,de hęreti.lib.6.Cum ergo quo ad iſtã cauſam iſti clerici eſſent exempti ipſo iure a iudice ordinario,ex hoc ſequit qđ non potuerunt prorogare iuriſdictionem iudicis non ſui ſine conſenſu ſedis apoſtolicæ qui quo ad iſtam cauſam dicitur eorum epiſcopus & iudex ordinarius,vt in c.ſignificaſti,de foro cõpe.Et hoc determinat ipſe Ioan.And.in ſimili,in mercu.ſua, in regula,ſcienti.de reg.iur.& ſequitur dom.Anto.in d.c.ſignifica
32 ſti. † vbi concludunt q̃ exemptus b ex priuilegio & immediate
b ſubiectus ſedi apoſtolicæ non poteſt prorogare iuriſdictionem in alium iudicem ſine conſenſu Papæ,& idem iuris videtur eſſe in exempto quo ad vnam cauſam, quod in exẽpto quo ad omnes.Et iſta ratio ſatis poſſet procedere de iure.Gl.tamen & Inn. hic & communiter Doct. ſentiunt oppoſitum. vnde tutius eſt tenere alias ſolu.s̃.tactas. Et ſecundum hoc ſi tenemus q̃ iuriſdictio potuerit prorogari ſimpliciter, limitatur ſingu. doctrina Ioan.And.in d.regula ſciẽti.q̃ habeat locum impliciter & ſimpliciter in exempto & non in exempto quo ad vnam cauſam duntaxat.Et quia s̃.dixi circa prin.commenti,q̃ præſentia iſtius Abbatis,qui poterat contradicendo actui impedire actum, videbatur inducere prorogationem tacitam per tex. in l. ſi fideiuſſor.§.pater.ff.de pig.& per ea,quæ tradit Bar.ī loco. s̃. allegato.
33 † Saluando iſtas doctrinas reſpondeo, quod iura illa loquuntur quando alius diſponit me præſente ſuper re mea.Sed iudex procedendo in cauſa non diſponit aliquid ſuper re mea,licet vtatur iuriſdictione ſua indebite ad mei præiudicium,vnde caſus non ſunt omnino ſimiles. Et pro confirmatione huius ſententiæ vide quod ſing. ponit Specu.in titu. de li.conteſta.§. nunc videndum.ver.qd ſi in termino.ver.quid ſi iudex. vbi dicit no.q̃ quãuis reus in termino ſibi aſſignato ad proponendas declinatorias non proponat exceptionem incompetẽtiæ per hoc non videtur prorogare iuriſdictionem.hoc tamen dictum aliqui Moder.reprehendunt in c.paſto. s̃. de excep. ſed ſiue ſit verum ſiue non, principale dictum noſtrum videtur verum per.s̃.dicta.In gl.poſita

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde q̃ ordo iuris non requiritur in notoriis & etiam iudex in modo procedendi põt leges trãſgredi.Thom.Gram.deciſ.36.nu.45.& 55.

b VIN. GOD. Adde qualiter & qñ poſſit exemptio prolequi & defendi tracta per Alex.ſiue Barb.inter conſilia Alex.conſi.135.per totum,lib.4.& per eũdem Alex conſi.34.uiſo priuilegio,lib.5.& q̃ exempti ligentur ſtatutis, Alex. q.151.lib. 2.& exemptiones a præſidum & iudicum conſtitutione ortum habuerunt, Bal.de perigl.in tractatu de exempt.ver. ſimilia feri nu. 13.ſuntque exemptiones conceſſę canonice & longam interpretationem habuerũt, vt habetur ibidem nu.17.q̃ habetur in lib.10.trac.fol.289.

sita in verbo, prouidimus. ibi, de plenitudine potestatis, sed non de iure. do. Anto. hic & Moder. sequentes eum dicunt, ꝙ ista gl. non est vera, & ꝙ Papa processit hic de iure. & volūt hic esse ca-
34 sum singu. †ꝙ petēti restitutionem obstat exceptio criminis notorij, non solum per quod inducitur defectus tituli in beneficio ipso iure, sed etiam per quod non declaratur beneficiatus priuatus ipso iure, sed priuandus. de quo plene diximus, post d. Abb. in c. si constiterit. s. eo. vbi est similis casus. & videt esse ſm hunc intellectum, hic casus sing. optime faciens ad illam no. q. quam tetigit Bar. in l. 3. §. si sub conditione. ff. de bon. pos. contrata. &
35 aliquid in l. 3. §. missum. ff. ad Carbo. vbi dixit, ꝙ† si post datam tenutam pars, contra quam fuit data, petit eam reuocari, econtra missus in tenutam potest petere eam confirmari, nisi datio prima tenutæ fuerit inutilis, quia tunc spoliatus ante omnia restituendus est. Et idem dicit in simili q. in disputatione sua, q̄ incipit, Lapus fuit captus & in carceribus recommissus, de quo etiam vide aliquid per Bal. in l. j. C. ad Carbo. Nam potest limitari ista sua doctrina hoc modo ꝙ quando notorie constaret ex actis tempore quo petitur tenuta confirmari tenutam de nouo esse dandam. tunc possit prior tenuta confirmari quamuis inualida nec prius sit faciēda restitutio rei aduersario vt euitēt circuitus. & ita potes intelligere dicta Ang. & Ioan. de Imo. qui videntur hoc tenere in l. si finita. in prin. ff. de dam. infec. Et idem esset multo fortius quando licet tempore quo petitur reuocari tenuta non esset notorium tenutam de nouo esse dandam pars tamen quæ petit eam reuocari pateretur litigari de causa, ꝓpter quam tenuta iterum esset danda. & ita etiam potest intelligi iste tex. ꝙ pars quæ poterat petere se restitui passa sit probari de crimine coram summo Pontifice, propter quod & si non sit priuata, constat eam esse priuandam, sicut dicimus in c. j. s̄. de restit. spo. Si tamen velles simpliciter tenere sententiam Bar. habes respondere ad istum tex. ꝙ speciale est in beneficialibus, in quibus iudicis officium multum exuberat, vt in c. cum nobis olim, de elec. & in c. constitutus, el. j. de ap.

SVMMARIVM.

1 *Filius sacerdotis, etiam legitimus, quamuis non possit promoueri ad beneficiū paternum immediate, nepos tamen eius promoueri potest.*
2 *Filij appellatione in materia pœnali, & exorbitanti, nepos an comprehendatur.*
3 *Dispositio exorbitans & prohibitiua de descendentibus loquens, ad transuersales non trahitur.*
4 *Exceptio criminis contra electum, & confirmatum, non potest opponi, vbi nō restat executio facti.*
5 *Nullitatis exceptio admittitur contra sententiam, quæ in rem iud. transiuit, quando pars offert se paratam probare incontinenti.*
6 *Deficiens in purgatione, punitur eodem modo, quo si conuictus esset in iudicio inquisitionis. nu. 10. 11. & 12.*
7 *Iudex reum condemnans ex præsumptionibus, sententiam temperare debet, pœnamque lenire.*
8 *Presbyter deficiens nulla tela iudicij præcedente in purgatione, simpliciter ab officio suspenditur. & an priuetur beneficio, qui non est in beneficij possessione. nu. seq.*
11 *Infamatus, si crimen est enorme, vel scandalosum, incontinenti ab officio suspenditur.*
13 *Reo in criminalibus vincente, an actor in expensis condemnari debeat. & nume. seq.*
15 *Reus in capitali causa, temerarius, vel calumniosus litigator videri non potest.*
16 *Expensarum condemnatio, an & quando loco decimæ partis litis subrogetur, quæ olim victori in pœnam soluebatur.*
17 *Iudex cognoscens de causa criminali incidenter, partis indemnitati cauere potest.*
18 *Damna illata partibus propter litem, quando sub nomine expensarum veniant.*
19 *Iudex facilius ex officio mercenario in emergentibus post litem contestatam supplet, quam in alijs.*
20 *Iudex in criminali iudicio, an non solum rem parti restitui iubere possit, sed etiam reum cogere ad pœnam pecuniariam parti soluendam.*
21 *Exceptio criminis, quomodo contra petentem beneficium opponi possit.*
22 *Suspensio etiam a beneficio, an tollat quin clericus debeat etiam sustentari de fructibus beneficij.*
23 *Beneficiato existenti in beneficij possessione, proque eo agenti, an opponi possit criminis exceptio, donec a superiore toleratur.*
24 *Petens coram superiore declarari sibi plenum ius competere, an exceptione criminis repelli possit.*
25 *Excipiens de crimine, quod infert nullitatem tituli, ipso iure offerens se paratū probare incontinenti, nunquid audiendus sit.*
26 *Impotentiæ conferendi exceptio, an contra executionem, quæ de beneficij possessione petitur, opponi possit.*
27 *Nullitatis defectus surgens ab impotentia conferendi ex parte conferentis an maior sit, quam inhabilitas ab incapacitate eius, cui fit collatio.*

CAP. XXIII.

ACcedens. Exceptio criminum possessionē non retardat, nisi de ipsis criminibus potens possessionem publicè fuerit infamatus. h.d. Et sunt duæ partes principales. secunda est ibi,
1 mandamus. †No. primo ibi, nepos, &c. exponendo hic nepotē pro filio filij, qui proprie dicitur nepos, vt l. Iurisconsultus. §. nepotes. ff. de gradi. ꝙ quamuis filius sacerdotis, quamuis legitim⁹ non possit promoueri ad beneficium paternum immediate, vt in c. ex transmissa, & quasi per totum, de filijs presby. nepos tamen eius potest promoueri, cuius contrarium dicit gl. in ca. ad
2 extirpandas, s̄. de fi. presby. †Et secundum hunc intellectum probatur hic eleganter, ꝙ in materia pœnali & exorbitanti appellatione filij, non comprehenditur nepos, de quo plene in l. liberorum. ff. de verbo. signifi. per Bar. & per Moder. in l. Gallus. §. instituens, de li. & posthu. Exponitur etiam iste text. & alio modo, vt appelletur hic nepos, filius fratris vel sororis, sicut appella
a tur in c. j. de sciſmatic. lib. 6. De[a] materia vide plene per Bal. in l. si auiæ. C. de suc. edi. & per Bar. & Bal. in l. si instituta. §. fi. ff. de in
3 offi. test. †Et secundum hanc expositionem tenementi, ꝙ dispositio exorbitans & prohibitiua, quæ loquitur de descendentib⁹, non trahitur ad transuersales siue collaterales. facit optime tex. in l. 3. §. j. ff. de leg. præst. & quod no. Bald. in l. fratres. C. de in-
4 offi. testa. †Secundo no. ꝙ exceptio criminis contra electum & confirmatum, vel qui habetur pro electo & confirmato, sicut ille cui est facta ꝓuisio a sede apostolica, vt no. Inn. in c. cū olim, de causa pos. & prop. non potest opponi, vbicunque non restat, nisi executio facti. Idem probatur, secundum vnum intellectū, in c. constitutis, in fi. s̄. de ap. & intelligit do. Abb. hic, hoc esse verum, etiam si sit tale crimen, quod concludit nullitatem tituli in beneficio, sicut est crimen homicidij, quod hic obijciebatur. Nā
b homicidium[b] istud erat commissum ante collationem sibi factam a sede apostolica, collatio facta homicidæ, erat ipso iure nulla, vt no. in c. cum nostris, s̄. de concess. præb. & de tali benefi
5 cio verisimile est hic fuisse obiectum. †Sed tu aduerte, quia si exceptio nullitatis admittitur contra sententiam quæ transiuit in rem iudi. quando pars offert se paratam probari incontinenti, vt l. 4. §. condemnatum, & ibi per Bar. de iudi. & no. in c. j. & c. de cætero. s̄. de re iudi. ergo idem videretur dicendum in casu nostro & fortius, cum ista collatio fuerit facta sine causæ cognitione. de veritate huius puncti dicemus in prosecutione materiæ. Tertio no. secundum Gof. ꝙ deficiens in purgatione punitur eadem pœna, qua deberet puniri in iudicio præcedēte ipsam pur
6 gationem, si de ipso crimine in iudicio fuisset conuictus. † Sed ꝯ istud insurgit d. Flor. dicens, ꝙ ſp in iudicio purgationis deficiēs in purgationis, punit eodē mō, quo si esset ꝯuictus in iudicio inquisitionis, quod probat duabus rationibus. Prima ratio est, ꝙ purgatio semper indicitur iudicis officio, vt in c. inter solicitudines, in prin. in tex. & gl. de pur. ca. ergo in effectu iste est processus inquisitionis, nec differt in alio, nisi in forma probationis quo ad effectum. Nam in iudicio inquisitionis regulariter probat crimen, qui illud intendit, sed quando indicitur purgatio, reus iste est ille, qui probat innocentiam suam, non tamen vera probatione, sed ꝓbatione credulitatis, vt in c. quotiēs j. de pur. ca. Itē ī iudicio inquisitionis reus condemnatur ex veris probationibus, aliquando hic condemnatur ex sola præsumptione iure concurrente cum infamia præcedenti, vel cum suspitione, ex qua
7 possit indici purgatio, iuxta no. in c. ex parte, de offi. ordi. †Secunda ratio sua est ista, quia quando reus condemnatur ex presumptionibus, iudex debet temperare sententiā & lenire pœnam, secundum Inno. in ca. quia verisimile. s̄. de præsump. & est casus secundum vnum intellectum quem ponit ibi gl. in c. inter solli citudines, in fi. de pur. ca. do. Abb. hic referens dicta Ioan. And. quem etiam do. Flor. retulit in c. significasti. j. de adul. in effectu
8 in ista materia ponit tres conclusiones. Prima conclusio sua est ista, Si aliquis deficit in purgatione, nulla præcedente contra eū tela iudicij, quia simpliciter post infamiam indicitur sibi purgatio, quod quando possit fieri, vide per gl. 2. q. 5. c. presbyter tunc deficiens in purgatione non est deponendus ab officio & beneficio sed simpliciter debet suspendi ab officio. ita probatur in c.

signi-

ADDITIONES.

a De materia. Vide Alexan. in consi. 1. incipi. perspectis uerbis test. per totum, in 1. uol. & in consi. 9. inci. uisis uerbis testi. per totum, in eo. uol. & in consi. 61. inci. super eo de quo quæritur, in eo. uol. & in consi. 175. incip. attentis uerbis inuestiturę, in 2. col. in fi. & seq. in 5. uol. & in consi. 169. incipi. perspectis his quæ in themate supra scripto. in 5. uol. & in consi. 91. incip. ponderatis his de quibus in themate, &c in princ. in uolu 1. & in consi. 30. inci. uiso & oportune animaduerso, in pe. co. uer. vnde in proposito, in eo. uol. & in consi. 105. incipi. perspectis uerbis testi. in eo uol. et in consi. 4. qd inci Ponderatis uerbis, &c. in 2. col. in 4. uol. et uide Lu. Bo. in consi 53. inci ꝯuocato diuino suffragio quo mediāte veritas eluceſcat, &c. in 4. col. in 4. uol. inter consilia Alex uide etiā aliqua per Soc. in l. nunc de lege, in 2. col. in fi. et seq ff. de lib. & posthu.

b VIN. GOD. Nota ꝙ homicidiū nō dolo sed culpa cōmissum punitur pœna arbitraria aut relegationis quinquennalis, Thom. Gram. decis. 28. num. 9.

9 ſignificaſti, de adulterijs, & ibi hoc tenet Io. An. †Scđa cõcluſio, ſi indicitur purgatio, nulla prȩcedente tela iudicij illi, qui nõ eſt in poſſeſſione beneficij, deficiens in purgatione priuatur a beneficio, vt eſt caſus hic, ſecundũ vnum intellectũ, & eſt rõ differentiæ ad primum caſum, quia turpius eijcitur, &c. vt in c. quẽ admodum, de iureiur. Item quia infamato non debet conferri beneficium, cum poſſit ſuſpendi ab adminiſtratione, ſi eſſet in
10 eius poſſeſſione, vt in d.c. p̃sbyter, & in c.3. de pur.ca. Facit tex. ĩ c inter dilectos, de exceſ. præ. †Tertio, quia non cadit in infamat. umpœna ſuſpenſionis, cũ adhuc non ſit in poſſeſſione beneficij. Tertia concluſio ſua eſt iſta, Si indicitur purgatio infamato, contr aquem præceſſit aliqua tela iudicij, puta accuſatio, inq̃ſitio vel exceptio de crimine. exemplum de primo in c. quotiens. j̃. de pur. ca. 2. q. 5. c. omnibus, in fi. de ſecundo in c. inter ſolli. j̃. de pur. ca. de tertio in decre. noſtra. Et tunc deficiens in purgatione ſecundum eũ, punitur eadem pœna qua punietur ſi fuiſſet conuictus in iudicio præcedẽte purgatione. & hoc tenet Io. An. in loco allegato. & Gof. hic & Abb. antiquus per iſtum tex. hoc probat ipſe hac ratione quia quod crimen non probatur in iudicio præcedenti contra reum, nondum dicitur finitum iudicium quia adhuc reſtat purgatio propter infamiã. vnde ſi reus deficit in purgatione condemnatur, quaſi ex tela primi iudicij & ex illa inſtantia. Contra primam concluſionem, quæ fuit Ioã.
11 And. arguo ſic formaliter, † quando aliquis eſt infamatus, ſi crimen eſt enorme vel ſcãdaloſum, poteſt propter ipſam infamiã incontinenti ſuſpendi ab officio, vt eſt caſus no. 2. q. 5. in c. præſbyter ſi a plebe. & tenet ibi gl. expreſſe, & in c. inter ſollici. circa prin. vbi bonus tex. j̃. de pur. ca. Si ergo diceremus, quod in illis caſibus deficiens in purgatione ſolum deberet ſuſpendi ab officio, vt dicit Ioan. And. tunc nulla noua pœna ſibi inferretur ex defectu purgationis, quod eſt inconueniens. quia deficiens in purgatione, debet puniri, vt in c. tua. in fi. de coha. cle. & mu. &
a maiori pœna quam ille, qui ſolum fuit negligens in purgãdo a ſamam ſuam, vt ſtatim probabitur ex deductione duorum iurium. Secundo contra ipſum videtur eſſe caſus clarus in c. inſinuatum, infi. j̃. de ſimo. vbi nulla præceſſerat tela iudicij, & tamen deficiens in purgatione priuatur a beneficio. & bene facit tex. in c. de hoc, eo. titu. Tertio adducitur tex. & ibi gl. ordi. in ca. pe. in prin. in j. gl. j̃. de pur. can. vbi ſimiliter non præceſſerat tela iudicij. & nihilominus deficiens in purgatione fuit priuatus beneficijs ſuis: narratur tamen ibi factum epiſcopi quod potuit nõ eſſe iuſtum. gl. tamen ibi nota. determinat q̃ iuſte fecit. Preterea inc. cum P. eo. tit. ſicut declaratur ex c. cum P. s̃. eo. quæ eſt pars illius non præceſſerat aliqua tela iudicij. quia licet præceſſerit, accuſator fuerat repulſus tanquam illegitimus, & tamen deficiens in purgatione priuatur officio & beneficio. Præterea contra iſtam poſitionem eſt caſus in terminis in c. ad abolendam. §. qui vero. j̃. de hæreti. ſecundum cõmunem intellectum Doc. vbi dicitur q̃ ille qui eſt ſuſpectus de hæreſi ſi deficit in purgatione punitur eadem pœna qua ſi eſſet de hæreſi cõuictus. Nec ob. tex. in c. excommunicamus. §. qui autem. eo. tit. vbi videtur probari q̃ deficiens in purgatione quando nulla præceſſit tela iudicij nõ debeat deponi ſed ſolum excommunicari. quia Doc. communiter ibi & etiam do. Abb. in c. cum P. j̃. de pur. cano. intelligunt illum tex. in eo qui negligit ſe purgare. non autem in eo qui ſuſcepta purgatione in ea deficit. hoc tamẽ limita vt no. ponit Inno. in d.c. cum P. Pro cuius limitatione vide tex. ſingu. quem ipſe non allegat, & illum ponderat do. Abb. in c. tua. in fi. s̃. de coha. cle. & mu. vnde in iſto primo caſu videtur vera opi. do. Car. maxime propter rationem primo loco aſſignatam, videlicet q̃ etiam ſi nulla præceſſerit tela iudicij, deficiens in purgatione poſſit puniri, ſicut ſi eſſet conuictus per inquiſitionem. quod intelligo etiam ſi in iudicio inquiſitionis deberet puniri, ſicut per viam accuſationis, quod eſt vbi eſſet commiſſum crimen impediens executione officij peracta pœnitentia, vt eſt caſus in d.c. ad abolendam. §. qui vero. & in d.c. cum P. s̃. allegato. intelligendo q̃ ibi ſimonia fuerit commiſſa in ordine, vt videt debere intelligi, & idem probatur, ſm veram lect. in c. inter. §. fi. de pur. ca. ſæpe allegato. ille tamen tex. loquitur, quando præceſſit inquiſitio, vnde melius faciunt iura præcedentia. in ſecundo caſu principali quando purgationem præceſſit aliqua tela iudicij, dico idem quod in caſu præcedenti, quia iſta differentia non reperitur iure probata, nec etiam illud reperitur iure probatum, q̃ qñ præceſſit accuſatio vel alia tela iudicij, & reus fuit abſolutus, q̃ ſi poſtea deficit in purgatione condemnetur ex priori inſtantia ſeu ex priori iudicio, quia lata ſententia regulariter finitur inſtantia & per conſequens iudicium, quod fundatur ſu perinſtantia, vt l. 4. C. depo. & per gl. ordi. in l. j. C. quando prouo. nõ eſt ne. Iſte autem tex. nullo modo probat differentiam iſtã, immo loquit̃ in primo caſu qñ nulla præceſſit accuſatio. & p̃p infamiam purgatio elicitur vt patet expreſſe ex prin. ver. ſi vero. & præterea ratio do. Cardi. militat etiam in hoc caſu. Poſſet tñ forte dici, q̃ qñ purgatio ſequitur iudicium, in quo crimẽ fuit obiectũ per modũ exceptionis ad repellẽdũ aliquẽ à beneficio nondũplene obtento, tunc ne fortius puniatur deficiẽs in purgatione qui conuincit̃ ex purgatione præſumptiua, quã ſi vere eſſet conuictus de crimine in iudicio præcedenti: tunc reus puniatur minus quã ſi eſſet conuictus per inquiſitionẽ. quo caſu priuaretur oĩbus beneficijs ſuis, & ita vr̃ probare tex. no. in c. tã 12 literis. s̃. de teſt. circa medium. †Item aduerte, quia licet dixerimus. s̃. q̃ deficiens in purgatione regulariter puniendus eſt ac ſi eſſet in iudicio inquiſitionis conuictus, iudex tñ ſi vult poterit minorare pœnã qñ in iudicio inquiſitionis puniretur reus ſicut in iudicio accuſationis, quod qñ ſit. s̃. diximus. Eſſet autem hic iuſta cauſa minorandi, quia crimen non probatur vere, ſed præſumptiue, & p̃p magnitudinẽ pœnę, quæ venit imponenda. De iſta ꝯcluſione eſt caſus ſing. hic vbi deficiens in purgatione criminis homicidij non priuat̃ ab officio & beneficio, ſicut ſi eſſet conuictus per inquiſitionem, vt in c. inquiſitionis, in prin. s̃. eo. ſed priuatur a bñficio duntaxat, cuius occaſione erat orta qõ criminis. & idem probatur, ſm alium intellectum, quem ponit ibi gl. in c. inter. §. fi. j̃. de pur. ca. In gl. poſita in verbo, in expẽſis, &c.
13 † videtur hæc gl. relata ad tex. clare probare, q̃ in criminalibus b ſi reus vincit, actor debeat condẽnari in expenſis, & ſic q̃ in cã criminali fiat condemnatio expenſarũ, quæ non eſt proprie noſtra materia, ſed eſt dicendũ vt plene tradit d. Ant. & Mod. in c. finẽ litibus. & c. cũ dilecti, de dolo & contu. quia tñ quidã Doc. Moder. multum diffuſe hunc articulum hic attingit, tangendo pauca ex multis & quæ magis ſtringunt, debes ſcire q̃ communis opi. de qua ponit Bar. in l. j. in prin. ff. ad Tur. & in l. non ignorat. C. de fruc. & li. expen. habet, q̃ fiat ꝯdẽnatio expenſarũ. ſed
14 † Bal. in auth. gñaliter. C. epi. & cle. & in d.l. non ignorat. vr̃ conſentire huic cõi ſententiæ, niſi in vno caſu, vcz qñ cã criminalis eſſet capitalis, de cuius natura eſt q̃ ad condemnationem perſonæ in conſequentiam veniat confiſcatio bonorum, vt l. j. ff. de bo. dam. & ibi no. & l. 2. C. ſi pen. ap. mors inter. Mouetur, quia ſi condẽnatio expenſarũ fieret ex parte rei, ipſe reus cuius bona publicantur, non eſſet ſoluendo, nec in aliquo deberet grauari, vt in l. j. C. de fideiuſ. & l. ſi debitori deportato. ff. eo. quæ ratio ſimiliter vendicat ſibi locum ex parte actoris, qui patitur ſimilitudinem ſupplicij, vt in c. qualiter. j̃. eo. Sed iſta ratio cum reuerentia poteſt ſolui, quia ſi reus ipſe ſuccumbit, patet q̃ accuſator eſt proſecutus vtiliter negociũ publicum. vnde ſi ille, qui proſeq̃tur negocium publicum vtiliter poteſt repetere expenſas a fiſco, vt l. mulier in opus ſalinarũ. ff. de capti. & tradit Bal. in l. j. in prin. in vltimis verbis. ff. de iuſt. & iu. & benefacit tex. & quod ipſe ibi no. in l. ſi ſeruus. C. de his qui pro prę. libe. me. multo fortius dicendum eſt q̃ condẽnationẽ factã in expenſis de reo ipſe teneatur ſoluere, cũ fuerit facta vtiliter reſpectu reipublicæ. ſed dato q̃ nõ eſſet aliquis reſpectus vtilitatis, adhucpoteſt dici q̃ ſicut fiſcus qui ſuccedit debitori, tenetur ipſe ad ſoluenda oia, debita iam contracta, dũmodo ſint pura, vt l. ſi tutoris. C. ad l. Iul. de vi. & ibi no. & l. quotiens. §. fi. ff. de noua. ita teneatur ſoluere condemnationẽ expẽſarũ, quæ præcedit confiſcationẽ, vt re⁹ vel accuſator conſeruentur indemnes. licet enim ex ĩnia iudicis bona ſint confiſcanda, nondum tñ ſunt ꝯfiſcata actualiter. & dato q̃ ipſo iure eſſent confiſcata, cenſebitur tñ condemnatio expẽſarũ facta ante confiſcationem, ex quo poſtea fieri nõ poſſet, vt actus magis valeat quam pereat. facit tex. & quod ibi per glo. & Bar. in l. iureiu. in prin. ff. de ope. lib. & quod ipſe no. in l. quidã ꝯſulebat. ff. de re. Ad aliã rationẽ, quam ipſe adducit in dictis locis & in l. qui crimen, in vlt. car. C. qui ac. non poſ. 15 †dum dicit q̃ reus nõ põt videri in cauſa capitali temerarius vel calumnioſus litigator, quia licet vnicuique defendere ſanguinẽ propriũ qũocunque, vt l. j. ff. de bo. eorũ qui mor. ſibi conſci. rñdeo & dico q̃ quãtum ad hoc vt non incidat in pœnã corrũpentis iudicẽ vel aduerſarium, loquitur illa lex, ſed non quo ad ſubtrahendã refectionẽ expenſarũ parti, quia pœna facilius tollitur quam intereſſe & damnũ partis, vt patet ex ijs, quæ habentur in l. cũ qui
16 dã. §. j. ff. de vſu. & in l. cũ de in rẽ verſo. eo. ti. †Tertiam rõnẽ aſſignat But. dum dicit, q̃ cõdemnatio expenſarũ ſubrogatur loco decimæ partis litis, quæ olim ſoluebat̃ victori ĩ pœnã, vt Inſti. de pœna te. li. §. hæc autem omnia, quæ quidẽ decima pars litis nõ poterat ſolui in pœna capitali, vel vbi agebatur de pœna afflictiua corporis. & ſic videtur, quod quia illud in cuius locum ubrogat̃ condemnatio. expenſarum non habebat locum in cauſa criminali, de qua s̃. ita etiam cõdemnatio expenſarũ vt poſſet fieri

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Purgatio quando & in quibus caſibus ſit indicenda, & de eius effectu, Dec. in c. at ſi clerici, col. 6. de iudi.

b In criminalibus ſi reus, &c. Adde quæ tradit Mathe. in no. 3. incip. no. quod ſi actor, & in no. 82. incipi. no. quod Bar. uide etiam Iaſ. in l. properandum. § & ſi quidem, in 3. col. in fi. C. de iudi.

VIN. GOD. Adde q̃ condẽnatio expẽſarũ locũ habet in cã criminali, ſiue agatur per viã inquiſitionis ſiue denunciationis. Thom. Gram. deciſ. 39. nũ. 4.

fieri iudicis officio mercenario, quia ſubrogatus ſapit naturam, &c. vt l.j.§.hæc actio.ff.ſi quis teſt.li. Ad quam rñde, ꝙ licet ex illo capite mercenarium iudicis officium non poſſet deſeruire, in criminalibus quo ad condemnationem expenſarum, pót tamẽ
17 ſeruire ex alio capite, †quo iudex qui cognoſcit de cauſa criminali incidenter, poteſt cauere indemnitati partis, vt patet in l. interdũ. §. qui furem.ff. de fur.& ex his quæ tradit Bar.plene in l.2.§.hoc edicto, in 2.col.ff.vi bo.rap.& Inno.& Ioan. And. in c. cum oporteat. s̃.eo.& eſt ratio, quare iudex poteſt cauere incidẽter indemnitati partis, maxime in iſtis expenſis, quia quando prouidetur reipub. quo ad intereſſe publicum, ſimiliter ęquũ eſt,& videtur eſſe prouiſum parti quo ad ſuum intereſſe, vt l. q nomine, cum materia.ff.de fal. Sed ad puniendam calumniam accuſatoris iudex poteſt interponere officium ſuum mercenarium, vt l.j.& ibi per Bar.ff.ad Turpil.& etiam in his, quæ deſeruiunt accuſationi ad puniendum reum. ergo æquum eſt vt ſimiliter officio iudicis mercenario poſſit conſuli parti, quo ad expenſas.& quamuis Bal.in d.l. qui crimen, in fi. reſpondendo ad l.ſi poſtulauerit.§.ſi reus.ff.de adul. dicat ꝙ illa loquitur in caſu ſuo.i. in particulari damno illato parti per torturam ſerui: iſta rñſio non eſt bona, quia non poteſt aſſignari ratio diuerſitatis, cur magis iudex ex officio mercenario ſuppleat in illo caſu ad cõſeruandum partem indemnem, quam a condemnatione expenſarum.& per eandem rationem reprobatur rñſio quorundã Mod. hic, qui dicunt quod illa lex loquitur in intereſſe nõ in
18 expenſis, †præſertim cum aliquando damna illata partibus ꝓp litẽ veniant ſub nomine expenſarũ, qũ expenſæ ſunt reficiendæ rõne contumacię, ſm gl. no.& ibi per Bar. in l.j.§.fi.ſi quis ius di. non obtem. de quo plene per eũdẽ in l.j. in fi.ff. de alien. iu. mu.
19 cã fac. †Præterea iudex facilius ſupplet ex officio mercenario in his, quæ emergunt poſt litem conteſtatã q̃ in alijs, vt l. ędiles. §. item ſciendum.ff. de ædi.edi. & plene in cap.grauis. s̃.de reſtitu. ſpol. Si ergo iudex cauſæ criminalis incidenter ex officio facit reſarciri damnum illatũ ante iudicium cęptum, vt l.medicus, & ibi per Bar.ff.de var.& extraor.cog. ergo de neceſſitate concludetur ꝙ fortius poſſit interponere officium ſuum in expẽſis ſaltem factis poſt litem conteſtatam, ſed etiam in factis poſt libellum datum eſt maior ratio ſupplendi q̃ in damnis, quæ emerſe rũtante litem motam. Et ad materiam vide quod ſingulariter ponit Bal. in l.j.C.de iudi.circa medium commenti. vbi ampliã
20 do dicta Bar.in §.qui furem. †dicit ꝙ in iudicio criminali iudex poteſt incidenter non ſolũ iubere rẽ reſtitui parti, ſed etiam cogere reum ad ſoluendam pęnam pecuniariam applicandã parti, quod eſt valde nouum in iſta materia. non tamen affirmo ꝓp nunc, vtrum ſit verum, & vtrum iudex inquirens de crimine ſi reus non reperitur culpabilis, reficere debeat expenſas. vide Cy. & Bal. in l. ſeueriter. C. de excu.tut.& eundem Bal. plenius in l. ſancimus. C. de iudi. in fi. commenti.& in l. obſeruare. §. profici ſci. ver. ſextodecimo quæro. ff. de offi. proconſul.& lega. In gloſ. poſita in verbo, publice. ibi, ſecus eſt in his, &c. Prolixe tractat
21 hic do. Anto.& Moder. †quomodo o̅ petẽtem beneficium vel repetentem poſſit opponi exceptio criminis, de quo etiam in c. conſtitutis. in fi. s̃.de app.& quia longum eſſet proſequi iſtã materiam, addendo breuiter, vbi eſt opus.& primo adde inquantum dicit hic d. Abb. Mod. ꝙ petenti reſtitutionẽ beneficij obſtat exceptio non ſolum notorij criminis, vt in c.ad petitionem. s̃.eo.& ibi diximus, ſed etiam infamia notoria, ꝙ iſtud dictũ nõ poteſt aliquo modo ꝓcedere, quia dato ꝙ beneficiatus exiſtens in poſſeſſione beneficij poſſet ſuſpendi ab officio, vt in c.presbyter,& c.ſi mala fama. 2.q.j. non tamen eſſet ſuſpenſus a beneficio, niſi iudex hoc faceret expreſſe ꝓp immanitatẽ criminis, nec eſſet ſuſpendendus, vt eſt caſus clarus in ver.ab officio tantũ, in c.inter. in prin. j̃. de pur. ca.& tenet gl. ordinaria & no. in cle. cupientes. in ver. ſuſpẽſi, iuxta fi. de pęn. & ſunt dicta Gof.& Abb. antiqui in c.a crapula. s̃.de vi.& ho.cl.& in c.paſto. in fi. s̃. de ap. vnde non ſequitur rõ o̅ria. quia ſi eſſet in poſſeſſione beneficij non priuaret̃ adminiſtratione beneficij, ſicut nũc priuatur ſi de
22 negetur ſibi reſtõ. †Præterea ſuſpenſio[a] etiam a beneficio non
a tollit quin clericus debeat ẽt ſubſtentari de fructibus beneficij, ſi aliter nõ põt ſubſtentari, ſm gl. no. in c. cum Vintonienſis. s̃. de elec.& plene declarant Moder. in c.paſto. in fi. de ap. Hoc autem non contingeret clerico, cui denegaretur reſtõ, quia aduerſarius interim perciperet fructus, idem quod petenti reſtitutionem non obſtet exceptio criminis. iſtud eſt inductũ in odiũ ſpoliatoris non minus quam in fauorẽ petentis ſe reſtitui, vt patet in c.itẽ cũ quis.& in c.ĩ literis. ſæpe alle. licet ergo clericus ipſe forte eſſet priuandus ab adminiſtratione bñficii, ne tñ raptor lucretur, ex delicto ſuo remanẽte poſſeſſione apud ipſum, dicem⁹ fieri reſtitutionem, ſed prima ratio eſt melior cæteris & euidẽtior.
23 † Secundo adde inquantum Moder. dicunt hic poſt do. Ant. ꝙ bñficiato exiſtenti in poſſeſſione bñficij,& agẽti pro iure ſui beneficij, non poteſt opponi exceptio criminis, donec toleratur a ſuo ſuperiore, allegant. 8.q.4.c.nonne.& quod no. in c. ſciſcitatus. s̃. de reſcri. ꝙ iſtud procedit indubitanter, quando oppoſitio criminis non inferret nullitatem tituli in beneficio ipſo iure. de quo tamen dic, vt in c cum ex officij. s̃. de præb. in gl. ordinaria. Sed quando exceptio criminis inferret nullitatem tituli, & ſic agens diceretur prælatus putatiuus, tunc vtrum poſſit repelli tali exceptione, iſta eſt longior materia, de qua no. Inn. & Doc. plene in c.nihil,& c. tranſmiſſa. s̃.de elec.& in c.in literis. s̃.de reſtit. ſpol. Super quo vide, quod prolixe & ſubtiliter no. Bal. in l.2. C. de ſer.& aqua, in vltima carta.& Bar. in l.ſi vrbana. vbi eſt op
24 timus tex. ff. de cõdi. inde.& idem Bal. in l. falſus. C. de fur. † Tertio adde inquantum do. Ant.& do. Abb. hic dicit, ꝙ ſi aliquis petat coram ſuperiori declari plenum ius ſibi in beneficio cõpetere, vel confirmari ſibi collationem factam, tanquam canonicã cã cognita, ſimiliter non poterit repelli exceptione criminis, qa in effectu nihil noui iuris petitur. Adde quod Ioan. de Imo. hic ſub dubio forte dicit, hoc non procedere, qa in decre. noſtra agitur poſſeſſorio adipiſcendæ, quod eſt iudicium ſummarium, in quo non admittuntur exceptiones longioris cognitionis, vt l.3. §. ibidem. ff. ad exhi. iuncta. l.j. C. quo. bo. Sed in caſu ſupradicto iudicium eſt plenarium, ergo non bene inferẽ de vno ad aliud, quia in iudicio plenario quælibet exceptio legitima admittitur. Mihi placet opi. d. Anto quia ꝙ exceptio criminis, ſiue infamia non admittatur, hoc non facit natura iudicij ſummarij: nam ſi ex hoc induceretur iſta diſpoſitio, admitteretur excipiens ſi vellet probare crimen incontinenti, iuxta ea quæ tradit Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqui. poſ.& in l. 2. C. de edic. di. Adri. tol. cum tñ iſte tex. indiſtincte repellat excipientẽ. Vnde vera rõ iſtius literæ videtur eſſe, quia exceptio criminis in iſtis beneficialibus vr̃ eſſe inducta ad repulſionẽ alicuius iuris quærendi, nõ ad extinctionem iuris plene quæſiti, ſicut ſentiũt Doc. & iſta ratione attenta, eadem rõ eſt in caſu do. Anto. quæ in de-
25 cre. noſtra. † Dubium tñ remanet, nunquid ſi excipiens de crimine, quod infert nullitatem tituli ipſo iure offert ſeparatũ probare incontinẽti, ſit audiendus Do. Abb. dicit ꝙ non, per iſtum tex. qui loquitur in crimine homicidij, quod ſi præcedit collationem, reddit eã nullam,& tñ non admittitur excipiens. Sed in o̅rium fortiter facit ratio, quam o̅ eũ adduxi in no.& etiam Doc.
26 Hoſtien.& Doc. †hic, qui dicunt ꝙ exceptio impotentiæ conferendi vel ſubiectionis gratiæ, quia vulnerat directo ipſum ius principale & extinguit, a quo pendet acquiſitio poſſeſſionis, poteſt opponi o̅ executionem, quæ petitur de poſſeſſione beneficij, vt in c.cum olim.& ibi no. s̃.de cauſa poſ.& pro. Sed non videtur eſſe differentia, vnde nullitas tituli cauſetur, dummodo titulus ſit nullus, ergo videtur ꝙ iſta exceptio ſit admittenda. finaliter non recedo a ſententia d. Abb. ne reſtringamus iſtum tex. ad homicidium commiſſum poſt collationem factã, quod eſt diuinare.& ad rationes in oppoſitum dicamus, ad primam, quã aſſignauimus in no. ꝙ iſtud eſt propter naturam exceptionis, quæ debet opponi ad repellendum ius quærendum, vt dixi, nõ ius quæſitum prima facie, licet in veritate non ſit quæſitum. be
27 nefacit tex. in ſimili in l.fi. C. de edic. di. Adri. † Ad ſecundam rõnem nuper aſſignatam dicimus, ꝙ maior videtur eſſe defectus nullitatis ſurgens ab impotentia conferendi ex parte conferẽtis, quã inhabilitas ſurgẽs ab incapacitate eius, cui ſit collatio. facit optime quod no. in l. Barbarius. ff. de offi. præto.& in c. nihil. s̃.
b de elec. per Inno. Et ſimiliter maior videtur eſſe nullitas[b] ſurgẽs ex defectu conſenſus in gratijs, quæ ſunt ſtrictiſſime interpretã
28 dæ. † Quarto adde inquantum do. Ioan de Imo. hic refert Cõpo. dicere in c.quod ſicut, de elec. ꝙ ſicut ille, qui excipit de crimine cum infamia, poterat hanc exceptionem proponere ante collationem factam, quia collatio prius quam conferret declarauit, cui volebat conferre, tunc non admittetur proponẽda poſt collationem, admittetur tamẽ ad accuſandum de crimine partis in c.fi. s̃.qui ma.accu.poſ. ꝙ ille tex. non probat hanc concluſionem, quia ibi pars excluditur non quia potuerit proponere & accuſare matrimonium ante eum contractum, ſed propter terminum præfixum a iudice per bannum publicum, per quẽ volens opponere nunc excluditur, iuxta no. in c.licet. s̃. eo. & in l.daffamari. C. de inge. & ma. Et ſicut ille, qui potuit proponere ante diffamationem & non propoſuit, non excluditur a proponendo in actu conſecrationis, quod eſt ius connexum a confirmatione precedente, vt in c.ſuper his. s̃. eo. ita videtur dicẽdum in caſu noſtro, ex quo hic poteſt excipi de crimine cum infamia poſt collationem factam. vnde in hoc articulo crederem dicendum, prout no. Doc. in d.c.ſuper his. in terminis illius decre.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Suſpenſio eſt prohibitio facta alicui de non exercendo aliquo actu legitimo alias ſibi competenti. Nic. Plou. in trac. de excommunic. uerſi. circa ſuſpenſionis, num. 1. cum pluribus ſequen. ubi quando ſuſpẽſus fructus beneficium perdat. ꝙ habetur in lib. 9. trac. fol. 308.

b VIN. GOD. Nullitas apparens ex inſpectione ſententiæ opponi poteſt non obſtante prohibitione ſtatuti, Rui. conſi. 29. num. 2. lib. 5.& nullitate ſententiæ reiecta non reducuntur ea quæ veniunt ex defectu poteſtatis, Ruin. conſi. 85. num. 6. lib. 5.

SVM-

Franc. Aret. in Quintum Decretal.

SVMMARIVM.

1 Auctoritas sacræ scripturę, non solum noui, sed etiam veteris testamenti in iudicio allegari potest.
2 Præcepta iudiciaria, quæ sunt in Deuteronomio, an & quando sint seruanda.
3 Ius canonicum, large ius diuinum vocatur.
4 Confirmatio canonis a Pontifice editi ad concilium non pertinet.
5 Procuratoris infamia si oriatur, q̃ male negocia gereret, an mandatum ipso iure reuocetur.
6 Iudex non solum ad puniendum crimen inquirit, sed etiam ciuiliter ad ecclesiæ vtilitatem.
7 Iudex in negocio ciuili, quibus casibus per inquisitionem procedat.
8 Iudex ex officio miserabili personæ, an & quando prouidere possit.
9 Clamor & fama, qualiter differant.
10 Quæ requirantur, vt possit procedi ex fama ad inquisitionem.
11 Iudex per inquisitionem procedendo, locum accusatoris non tenet. & nu. 51.
12 Infamia in inquisitione, an semper præcedere debeat. & nu seq. & nu. 52.
14 Iudex si cepit inquirere, vtrum superueniente accusatore cesset inquisitio.
15 Accusatio secunda, quando post primam prohibeatur instituti.
16 Iudex & accusator, an duæ diuersæ personę videantur.
17 Cumulatio quare impediatur, duplex est ratio.
18 Actiones plures eiusdem speciei, quando cumulantur, vnum est iudiciũ, vnaq; fertur sententia.
19 Delictum super quo iudex inquirit, si est commissum in iudicis offensam, nunq̃ tollitur inquisitio accusatore superueniente.
20 Venditori si lis denunciatur post publicatas attestationes, in congruo tempore denunciari videtur.
21 Accusatio, etiam si præcedat inquisitionem coram iudice incompetenti, an tollatur facultas ordinario competenti inquirendi de crimine.
22 Accusator secundus, si post lit. contestatam super prima accusatione compareat, an sit audiendus.
23 Pœna priuationis a beneficio, ordinaria est.
24 Omnino vel omnimodo, & nullo modo dictiones, an semper sint præcisæ. num. 25. & 26.
27 Scandalum ob euitandum multa omittenda vel facienda.
28 Episcopus in dictis grauioribus, an cum adultero dispensare possit.
29 Pœna ordinaria, quæ imponeretur per viam accusationis, an etiam in iudicio inquisitionis vbi de crimine constat, imponatur.
30 Confessio cum inducat notorium, non attenditur vtrum præcesserit legitimus ordo indiciorum vel non, ad sententiam ferendam.
31 Confitens quis crimen coram iudice, an possit puniri, si virtute reseruationis factæ a statuto exceptio opponatur, quæ reddat iudicium retro nullum.
32 Sententia, quando prætextu confessionis non præcedentę tela iudicij fertur, an interlocutoria sit, an diffinitiua.
33 Iudex vtrum ex confessione facta in vno iudicio incidenter, formando postea inquisitionem, possit reum punire. & an probet talis confessio. nu seq.
35 Confessione ex reprobata nemo damnatur.
36 Confessione non obst. absolutus, non potest amplius ex illa damnari.
37 Confessione facta post latam sententiam, reus non damnatur.
38 Sententiæ, quæ in rem iudicatam transiuit, præsumptio tollitur per notoriã iniustitiam ex partis confessione resultantem.
39 Monitio trina an requiratur, si proceditur per inquisitionem ad alterius denunciationem.
40 Denunciatione agitur ad pœnitentiam.
41 Procedendi ex qualitate & modo cognoscitur via, quam quis elegit.
42 Probationis sola difficultas, an sit sufficiens causa, cur debeat stari alicuius iuramento.
43 Prælati maior est potestas, quam hospitalariorum, tutorum, & curatorum.
44 Expensæ in quibus casibus possint per iuramentum probari.
45 Probationis appellatione in dubio de plena intelligitur.
46 Probatio si sit difficilis dispensatiua, cum agitur de modico præiudicio, an admittatur iuramentum.
47 Præsumptio contra administratorem oritur, quando omittit rationes.
48 Crimen proponens contra electionem sine specificatione circunstantiarum, an ad illas omissas supplendum admittatur.
49 Administrator si confecit librum & rationes, an simpliciter credatur libro suo saltem cum iuramento de magna quantitate. Et quid si specifice quantitas expensæ factæ non probaretur. nu seq.
54 Accusator de vera & euidenti calumnia pęna talionis punitur. & quid in iudice. nu seq.
56 Fama præcedens accusationem, a præsumpta calumnia excusat.
57 Iudicia prępparatoria, quando habeant locum.
58 Lex remedia superflua non inducit.
59 Lex quamuis generalis, si contra vnum fit in fraudem, rescindi potest.
60 Iudex potest procedere per inquisitionem, cum in accusando aliquid de iuris solennitate relaxatur.
61 Iudex ad officialis publici denunciationem, an inquirere possit.
62 Iudex, an inquirere possit de delicto commisso coram ipso.
63 Iudex per inquisitionem in criminalibus actionibus, an inquirere possit.
64 Furtum de iure communi, an sit de atrocioribus delictis.
65 Solennitas iuris in atrocioribus delictis, an relaxetur.
66 Iudex in atrocissimis. s. hæresis, læsæ maiestatis, & similibus delictis, an per inquisitionem procedat.
67 Inquisitio vtroq; iure prohibita est, nulla legitima fama, vel præsumptione precedente.
68 Iudex infamia, vel alia legitima præsumptione præcedente, surgente ex actu iudiciario, inquirere potest.
69 Iudex, quando ex officio inquirat.
70 Iudex, an ex confessione de socio criminis facta in iudicio per inquisitionem cõtra nominatum etiam prima instantia finita procedat.
71 Dispositio canonis generalis, per alias specialius disponentes limitatur.
72 Iudex in criminibus priuatis, in quibus quilibet de populo non posset accusare, nunquid posset procedere per inquisitionem.
73 Furtum, crimen priuatum est.
74 Dictum non solum plurium grauium virorum, sed vnius etiam a dolo præsumpto excusat. nu seq.
76 Probatio priuilegiata contra iuris regulas, magis certa esse debet, quam regularis in suo genere.
77 Insinuatio clamosa, quæ dicatur.
78 Inquisitio, cum formatur contra personam, sed generalis respectu criminum, an infamia præcedere debeat. Et quid si inquirens pœnitentiam, non autem pœnam debitam imponere intendat. nu seq. Et quando huius inquisitionis esset impositio pœnæ, eadem in vtroque solennitas requiritur. nu. 80.
81 Episcopus diœcesim visitando iuramentum subdito, vt super crimine occulto respondeat in generali inquisitione, non alias, fama tamen præcedente, deferre potest.
82 Locus & tempus persona accusatoris, & accusati, & qualitas criminis specifice in inquisitione, & accusatione poni debet. & si ista omittantur, an processus sit nullus.
83 Formæ substantialis omissio, libellum & totum processum vitiat.
84 Abolitio vtilis est, vt accusator in expensis condemnetur, cum reus ab obseruatione iudicij absoluitur.
85 Libellus, quando non solenniter formatur in criminalibus pars certa pœna punietur, & an nullitas actus reseruari videatur.
86 Falsi in accusatione, vel inquisitione locus apponi non debet.
87 Loci & temporis descriptio si quãdo agitur ciuiliter de crimine in libello omittatur, processus an sit ipso iure nullus.
88 Denunciator qui in testem repetitur, si de calumnia, saltem euidenti puniretur, an esset admittendus.

CAP. XXIII.

QValiter & quando. Superior ꝫ subditum suum & maxime prælatum, dz procedere ad inquisitionem tm̃ super crib̃us, super quibus est infamatus, cui dz tradere capitula & articulos inquisitionis, nomina testium ede re & eorum dicta publicare, exceptiones eius & replicatio nes ltimas admittere, & si fuit conuictus de tali crie, ab administratione remouetur. forma tñ premissa cum inqritur ꝫ personas regulares, totaliter non seruatur. Et sunt quatuor partes principales. in prima ponitur, qñ debeat inquiri. in secunda ibi, debet igitur. qualiter debeat procedi ꝫ inquisitum. in tertia ibi, ad corrigendos, ponit de fine inquisitionis. in quarta ibi, hunc tñ ordi-
1 nem, excipit vnum casum a dispositiõe s̃. dicta. † No. primo ibi,
a exactorib. noui & veteris testa. q̃ auctoritas [a] sacræ scripturæ, & non solum noui sed ẽt veteris testi, potest allegari iudicio pro lege, quia est lex diuina, quæ præualet cuicunq; legi humanæ etiã summi Pontificis. 25. q. j. c. sunt quidam. de quo vide per Inn. & Mod. in c. quæ in ecclesiarum, s̃. de consti. & de iure ciuili hoc tz gl. tua expresse in Auth. vt iu. sine quoquo suf. §. j. in ver. eloqorum. q̃ quidam Mod. reputant hic sing. vide ẽt secundum eos, quod no. Io. An. in c. certificari, de sepul. Tu vide optimum text. & quod ibi ponit Mod. in c. per venerabilem, circa medium, q
2 fi. sint leg. † vbi satis clare datur intelligi, quod præcepta iudiciaria, quæ sunt in Deuteronomio, quod interpretatur secũda lex, etiam hodie sunt seruanda. Intellige, nisi quatenus reperirẽtur mutata per l. nouam. Sed tex. ibi tacite vĩ sentire, quod pręcepta iudiciaria, quæ essent in alia lege veteri, quæ non significant nouum typice, sicut Deuteronomio non sint seruanda. Nam de ceremonialibus & sacramentalib. est expeditum, quod hodie non seruantur ad literam, sed in eo quod figurant, ſm gl. or. 6. dist. §. his ita. Et adde gl. no. ad materiam. 20. dist. in c. de libellis. q̃ hic
3 alle. d. Abb. † Secundo no. ibi, ex quibus postea, &c. q̃ ius canonicum in multis hz originem a iure diuino, & ppea aliquo modo potest dici ius diuinum, de quo Host. remittit ad no. per se in c. cum sit, s̃. de ęta. & qua. Vocatur aũt ius diuinum largo modo pp auctorem ipsius iuris, qui est vicarius Iesu Christi, vt dt text. in c. nimis, de iureiur. ſm vnam expositionem. Tu vide duas gl. ſm Mod. quæ idem dicunt. vna est in c. 2. de priuil. lib. 6. alia in

c. ex

ADDITIONES.

a Auctoritas sacræ scripturæ, &c. Adde tex & ibi Abb. in c. i. de offic. delega. uide per Fel. in c. 2. de rescrip. & per Ias. in l. 1. in 6. colum. circa medium. ff. si certum peta.

VIN. GOD. Adde, q̃ auctoritas sacræ scripturæ, ut inquit Augu. super gen. maior est, quam omnis humani ingenii perspicacitas, refert Io. de Tur. Crem. in c. nolo dist. 9.

c.ex diligenti, in 4.gl.de si.Largiori ẽt modo dicitur ꝙ leges sunt per ora principum diuinitus promulgatæ, vt dicit tex. 16.q.3.c. fi.& tex.& gl.in l.fi.C. de præ.lon.tem.& ad materiam vide bo-
4 num tex.cum gl.8.dist.c.quo iure.† Tertio no.ibi, ꝓfirmamus, &c.ꝙ confirmatio canonis editi a Pontifice non pertinet ad cõ cilium, sed ad ipsum Pontificẽ.& rõ est, quia concilium est infe rius ipso summo Pontifice, vt in c.significasti, s̃.de elec.Cõfirma re autem est superioris, vt c.j.& 2.de confir.vti.vel inuti.Vñ etiã p̃sente ꝯcilio sol⁹ summ⁹ Pont.fert inĩam depõnis in Imperato
5 re, vt c.ab apostolicæ, in prin.de re iudi.lib.6.Quarto no.ibi, †ꝙ villicus ille, qui diffamatus erat, ꝙ ꝯ prælatum dilapidantem bo na ecclesiæ, si orta sit infamia ꝯ ipsum, proceditur per inquisitio nem, vt reddat rõnem administrationis suæ, in simplici autem procuratore dicit hic Petrus de Ancharano, ꝙ si oriretur infa mia de ipso, ꝙ male geret negocia domini, ipso iure mandatum videretur reuocatum, quia cõditio eius esset facta deterior ꝓp
a insamiam, quo casu ipso iure reuocatur mandatum [a] procura-toris, vt est casus no. secundum Bar.ibi in l.si cum Cornelius. ff. de solu.de quo vide per Bar.in l.cum quis, in prin. ff. eo. titu. & tex. sing.& ibi Bar.in l.liberto.§.largius.ff. de an.leg.& quod no. in l.vtilitatem.& in l.confirmãdo.ff.de confir. tu.& per Bal. in l.
6 mandatũ.C.man.in j.q.† Et ex eo.ver.no.hic Pe.de Anch. & ali qui Moder.ꝙ iudex põt inquirere nõ solũ ad puniendũ crimẽ, sed ẽt ciuiliter ad vtilitatem ecclesiæ, sicut facit cum inquirit ex officio de p̃sona confirmandi vel consecrãdi, quod ẽt tendit ad vtilitatẽ ecclesiæ, vt in c.cum nobis olim, de elec.& in c. constitutis, in fi.de ap.& bñfacit tex.& gl.in c.si forte.in prin. de ele. li. 6.quod dictũ cum reuerentia non probatur hic, quia non agit simpliciter ad reuidendum rõnem,& sic ciuiliter ad vindictam publicam,& ad puniendum crimen dilapidationis, vt patet ibi, iam enim non poteris villicare,&c.& ita declarat inferius Pontifex istã auctoritatem.& ꝙ ista sit intentio literæ, patet: quia hic debet præcedere diffamatio, qđ nõ esset necesse, qñ iudex ingre ret super negocio ciuili ad vtilitatem publicam, vel ecclesiarũ,
7 vt hic tenet d.Ant.& in c.cum oporteat.s̃.e. † Et occasione hinc sumpta Mod.ponunt hic plures casus, in quibus iudex per inq-sitionem procedit in negocio ciuili, de quibus vide per Io.And. & Doc.in c.ad nostrã, el.2.s̃.de iureiur. inter quos ponũt duos,
b qui sunt valde no. Primus est, ꝙ episcopus[b] ex officio suo põt exi gere relicta conuertenda in pios vsus, vel eroganda pauperibus. & idem intellige, si alio modo debeantur quam per viam reli-cti.ita tradit no.Bal.secundum eos, in l.si vacantia.C. de bo. vac. lib.10.Tu vide tex.sing.in Auth.de eccle.titu.§.sinautem, col. 9.& Bar.qui hunc tex.allegat in l.nec quicquam.§.fi.ff. de offi. procon.& leg.& tex.& quod ibi ponit Bar.in si. in l.cum alicui.
8 ff.de neg.gest. † Secundo dixit Io.An.in c.sollicite.s̃.de resti.spo. ꝙ iudex ex officio suo põt prouidere p̃sonæ miserabili & oppꝑ-sę.intellige, de qua sit verisimile ꝙ ius suum non possit, vel non audeat ꝓp timorem potentioris in iudicio deducere.ita videtur temperare istud dictum Bar.in extrauaganti, ad reprimendũ, in verbo, denunciat. circa prin.vbi allegat optima iura. benefacit
9 tex.23.q.5.c.administratores. † Quinto no.ibi, si per clamorẽ & famam,&c. ꝙ aliud est clamor,& aliud fama, vt clamor dicatur rumor paucorum procedens a certo auctore, fama vero rumor multorum procedens ab incerto auctore, ſm Hosti. Inno. exponit ista duo pro vno, sicut exponitur in si.in c.super eo.de eo qui
10 cog.consan. vxo.suæ. † Sexto no. ꝙ vt ex fama posset procedi ad inquisitionem, requiritur ꝙ non habeat originem a maliuolis. secundo, ꝙ a prouidis & honestis. tertio, ꝙ non semel, sed sæpe aures iudicis pulsauerit.& de materia ista, & qũo rumor differat a fama, vide plene per Bal.in l.ea quidem.C. de accusa.& de clarabitur in explanatione gl.Septimo no.ibi, coram ecclesiæ se nioribus, ꝙ episcopus vel prælatus debet procedere super crimine præsente suo capitulo & de consilio ipsius, nisi aliud præ-scripserit de consuetudine, vt in c.non est, de consue. lib. 6. & 5. q.7.c.episcopus.& in c.quanto.& c.nouit, de his quæ fiunt a p̃-
11 la. † Vltimo collige ex isto tex.ibi, non tanquam, ꝙ iudex procedendo per inquisitionẽ, non tenet locum accusatoris, sed ipsa fama deferens crimen, & propterea, quia deficit verus accusa-tor, inquisitio de iure ciuili dr̃ esse remedium extraordinarium, de iure canonico sit ordinarium, ſm Bal. in l. ea quidem. C. de accu. Doc. Mod. dicunt hic, & bñ, ꝙ ista dr̃ia inter ius ciuile & canonicũ, non est vera: quia sicut de iure ciuili accusator debet inscribere ad pẽnã talionis, ita de iure can. vt in tex. nostro. vnde de iure ciuili dr̃ inquisitio remediũ extraordinariũ, quia nõ est ibi verus accusator, qui posset inscribere, eodẽ mõ dicetur de iu re can. quicquid no. Inn. quẽ ipse allegat in c.cũ dilecto. de sen. excõ. lib.6. Tu dic de illo articulo, vt plenissime scripsi post do. Ab. Mod. in rub. s̃.de iud. & vide Bal. omnino in l.j.§.cum vrbẽ.
12 ff.de offi.præ. vr. † In gl.j. posita in verbo, ad inquiren. ibi, cum ꝓ famã & frequentẽclamorẽ,&c. diffuse tractat hic do. Ant. & d. Abb. vtrum sp̃ī inquisitione debeat præcedere infamia. de quo dic, vt plene in voce diximus. Sed circa vnum tantum est aliqua liter instandum. & primo inquantum Doc. dicunt ꝙ si fit inqui sitio per episcopum ꝯ certam ecclesiã suæ diœcesis, tunc nõ de-bet p̃cedere infamia, allegãt ea, q̃ habentur. 10.q.j. c. placuit. & in c.cũ venerabilis. de reli.do.& in c.j.& in c.irrefragabili. de offi.or. nam hoc dictum est tẽperandũ, qñ episcopus inquirit de statu ecclesiæ visitando, quo casu nõ inquirit ad finẽ puniendi, sed ad finẽ corrigendi & pęnitentiã imponendi, vt dicit tex. de archiep̃o in c.j.§.sane. de censi. lib. 6. vel p̃parandi viã ad futurã inquisitionẽ specialẽ. cum enim agit ad finẽ pœnitentiæ non re peritur iure cautũ, ꝙ debeat p̃cedere infamia. Et hoc tenẽt Ioan. An.& Arch. vt alias dixi in c.non est, de consue. lib. 6. Et simiłr inquisitio gñalis, quæ fit vt præparatorium, specialis ex qua non põt sequi condemnatio vel punitio, nõ requirit ista solennia, vt plene declarat Bar.in l.congruit.ff.de offi.præs.& in l.2.§. si pu-blico.ff.de adul. facit optime, quod no. Inno.& Mod.in c.j.s̃.de
13 post.præl. † Sed qñ ep̃s vellet ingrere ꝯ caput & membra, ẽt non specificando aliquod delictũ ad finẽ puniendi, tunc dẽret p̃ce-dere infamia no. vt est casus in ca.cum dilecti.& in c.qualiter.s̃. eo.& tenet gl.nostra hic ibi, dum dicit, super statu ecclesiæ, cum ecclesia est infamata.& licet iura.s̃.dicta loquantur in delega-tis a sede apostolica, eadem tñ rõ vr̃ in ordinarijs per rõnem assi gnatã in ista decre. Et quia nõ põt assignari rõ diuersitatis inter eos: vtrũ aũr tunc debeant obseruari alia, quę ponunt̃ in §.dẽt.j. eo.& maxime repelli testes, q regulariter non sunt habiles. vide quod dixi in c.quam.s̃.eo.& in c.ad petitionẽ.dũ retuli dicta Io. An.& Archi. in c.quia pleriq;, de offi.or. lib.6. Et ad casus, q po-nuntur hic per Doc.& in c.ad nostrã s̃.de iureiur. in quibus sup negocio ciuili iudex inquirit, vide vnum casum no. quem po-nit gl.in cle.præsenti.in verbo, constiterit, de censi. Consequen-ter, quia gl.nostra in ver.illud aũt.vel in ver.item illud, conclu-dit ꝙ iudex põt inquirere p̃cedente infamia, nõ expectato accu
14 satore, quærit hic † do.Anto.qd si iudex [c] cæpit inquirere & po-
c stea superueniat accusator, vtrũ superueniẽte accusatore cesset inquisitio seu iudiciũ inquisitionis? sup quo ipse refert tres opi. principales. quarũ prima fuit Mar.de Fa. qui dicit, ꝙ non cessat inquisitio.& hanc sequit̃ Cy.in l.ea qdẽ. C. de accu. cuius rõnes plene refert Bar.in l.si maritus.§.sinautẽ extraneus. ff. de adult. Et inter alias rõnes assignat Cy.j.scriptã rõnem, quia quãuis in-quisitio sit remediũ extraordinariũ, saltẽ de iure, ſm oẽs, & est bonus tex. & ibi per Bal.in l.j.C. de bo.lib. est tñ inductũ non in subsidiũ, vbi deficit facultas accusandi, sed potius ad coadiuuan dũ punitionẽ crĩs, quæ posset fieri p viã accusationis: nã & ille q est infamatus de crĩe, potest accusari. 2.q.5.c.oĩbus.& hic, & in
d c.ex tuarũ.j.de pur.vul. Sed remediũ extraordinariũ[d] nõ cessat, qñ est inuentũ ad coadiuuandũ ordinariũ, vt l.j.§. p hanc.ff. de rei vend.& l.j.§.vnde q̃ritur.ff. de publi. ergo nõ vr̃ cessare inqsi tio pp superuenientẽ accusationẽ. Secũda fuit opi. Nic. de Mat. quã refert & sequit̃ Io.An.in addi.Spe.in titu.de inquisitione.§. tractemus.ver.porro.q dixit ꝙ procedẽt sup vtroq; iudicio tam super iudicio inquisitionis q̃ sup iudicio accusationis. allegat iu ra parũ faciẽtia, vcz l.si suspecta. ff. de inoffi.test. Et quia interest iudicis per quirere veritatẽ oĩ mõ, quo melius põt, vt l.si is apud quẽ. C. de eden. Vñ infert Io.An. q sequit̃ hanc partẽ in loco p̃al legato, ꝙ non feret iudex sñĩam sup vtraq; instantia, sed super vna duntaxat, vt hic plene declarat d.Ant. Et hanc opi. dicit ipse esse approbandã p Principes & Pontifices, qa ſm eã dicit d.Ant. cessare oĩa inconuenientia, nã si ꝓpareat accusator, q̃ prosequit suã vel suorũ ĩiuriã, nõ excludẽt a p̃secutione p̃priæ iniuriæ. itẽ, qa iudex ẽt ipse p̃cedit in inquisitione, cessabit suspitio & timor collusionis in accusatore. qa si ipse colludet, iudex nõ colludet in iudicio inquisitionis. Itẽ si lex confidit plus de iudice q̃ de ac-cusatore, vt dixit Cy. habes iudicẽ, qui põt prosequi processum inquisitionis.& inquantũ Bar.dicit in §.sinautẽ extraneus ꝙ in accusatione additur vltra diligentiã iudicis, diligentia accusato-ris,& sic in iudicio accusationis habemus plus q̃ in iudicio inqsi tionis, adhuc istud saluabit̃ in ista opi. qa iudex procederet cum accusatore & sine.& hãc sñĩam p prædicta approbat hic d. An-to. qñ accusator accusaret corã eodẽ iudice, secus si accusaret co rã alio iudice, quia tunc ne possint sequi sñĩæ ꝯriæ & aliæ ꝑplexi

rates

ADDITIONES.

a Reuocatur mandatum,&c. Adde Bar.in l.falsus.C.de fur. per Bal. in l.pater. §. fi.ff.de leg.tu.& in l.cum mandati C.man.& in l.eum qui ita.§. qui sibi. ff. de verbo. obli. Cy. in d.l.pater.§.fi.& in d.l.falsus.in 1.q.Imo. in d.l.eum qui ita. §.qui sibi.faciunt notata in c.2.de procu.in 6.

VIN. GOD. Adde ꝙ mandatum censetur reuocatũ, quãdo contingit mu tatio status ipsius p̃sonæ mãdantis. Soz.consi.172.nullũ abũde, ver.3.est li.2.

b VIN. GOD. Episcopus quando possit imponere caritatiuum subsidium po nit Paris. consi.105.lib.4.

c Quod si iudex,&c. Circa istam q uide Doc.in c.super literis. de rescri. Ange.in l.si uacantia, post me C.de bo.vac.lib.10. Bal. Ang. & Raph. in l. si seruus plu-rium. ff. de le.j. Saly.in l.ea quidem. uer. sed quia, de accu.

d VIN. GOD. Remedium extraordinarium quando cum ordinario concur rere possit, Rui. consi.130.num.7.lib.5.

tate,& quia bis est secunda snīa,ipse tenet opi.Bart. de qua statim dicemus,& superueniente accusatore cessetinquisitio,non quidem ipso iure,sed si opponatur ista exceptio per accusatorē, vel per reū,non contumacem in iudicio accusationis vel per ipsum iudicem,coram quo est porrecta accusatio,sicut plene declarat Bar.cuius ista sunt dicta in illo.§.sinautē extraneus.in fi.& in l.sepulchri violati actio.ff.de sep.vi.Nec ob.dicit ipse,premissæ decisioni,si dicatur ꝙ quis non debet super eodē fatigari duobus iudicis, vt in c.ex tenore.s̄.de rescrip.& plene in c.dispēdia, in prin.de rescri.lib.6.quia licet sint duæ instantiæ, non tñ ferretur nisi vna snīa,vt dictum est,nec multiplicantur istæ duæ instātiæ siue causæ,quia si iudex pōt prosequi processum inquisitionis, cū illæ solum pertineāt ad eum,p̄sumitur ꝙ diligētius aget cām & curabit, vt crimen probetur, maxime quia aliqñ posset cōdēnari in expen. vt diximus in c. accedēs.s̄.eo.& tñ est,ꝙ si tu lit snīam in cā inquisitionis & pars appellet ipse citat in cā inqsitionis vel appellationis tanq̄ pars,ſm eū, vt in c. venerabilibus.ī prin.de sen.excō.li.6.& no.in c.cū speciali, in fi. s̄. de appellati.

a Secūdo ēt nō ob.si dicas ꝙ ista iudicia a nō pñt cumulari simul, qñ snīa lata in vno pareret exceptionē rei iudi.in altero, iuxta ea quæ plene diximus in c.de his.s̄.e.post Doc.& quod no. Bar. in l.si cui.§.iisdem.ff.de accu.& Inn.in c.cum dilecti.j̄.de pur.cano.& sic videretur,ꝙ ista iudicia nō possent cumulari p̄ regulā, quā ponit gl.& oēs ī l.edita.C.de edē.& Dy.ī regula, nullus pluribus,de reg. iur.Nā ad hoc ipse rñdet,ꝙ illa regula ꝓcedit, qñ duo remedia,q̄ sic se habēt, cumulantur ab eodē, secus si a diuersis.Itē ꝓcedit,qñ essent ferendæ duæ snīæ,sicut in casu l.fundi & fundū,de exceptionib.sed hic non fertur,nisi vna, vt dictū est,q̄ opi.non placet Io.de Imo.hic, quia de qua recognouit iudex,de illa pronunciare debet,vt l.de qua re.ff.de iudi. ergo falsum est, ꝙ duæ snīæ non sint ferendæ. Tu vero considera subtiliter,& videbis ꝙ ista opi.est falsa lege & rōne.Lege quidē, qa sicut declarat Bar.in l.qui de crimine.C.de accu.& in l.seruus.ff.

15 eo. †tunc post primam accusationem prohibetur institui secunda,qñ snīa lata in prima parit exceptionem rei iudicatæ in secūda,alias secus.& istud est verū, siue vnus & idem secundo accuset, siue alius, vt probatur in prin.illius.l. iuncto secundo rñso. Nā in prin.de eo crimine pendente accusatione facta ab vno ꝓhibetur accusare alius,in secūdo rñso de diuerso crimine descēdente ex eodē facto prohibetur accusare idem,sed non alius,qa in diuerso crimine snīa lata p̄ vnum non præiudicaret alteri. vñ dicere ꝙ hic admittatur cumulatio quia diuersi accumulāt ista remedia.s̄.iudex & accusator est dicere ꝙ tex.in d.l.qui de crimi

16 ne & in l.ij tamen omnes, in fi.ff.de accu.†Præterea licet iudex & accusator videantur duæ personæ,re tñ vera nō sunt nisi vna persona, quia vnusquisque agit nomine reipub.& ad vindictā publicā. vñ semp vna & eadē persona dr̄ esse in iudicio, scilicet respub.ita declarat Bal.& verissime in l.2.in prima col.C.res inter alios acta. Et ista est cā, ꝑ quā snīa lata p̄ vnū nocet alteri, sicut dicimus in actione populari in l.eū qui.§.in popularibus.ff. de iureiur. vñ satis videntur ista remedia cumulari ab vno.i. a republi.cuius nomine agitur ad vindictam. Vnde ex primo capite ista sol.nō pōt stare. Ex secundo ēt capite nō procedit, inquantū dicit ꝙ ideo procedit hic cumulatio, quia non est ferēda snīa nisi in vno iudicio.Nā ſm hoc similiter haberemus dicere,ꝙ qñ vnus accusat prius,& alter postea,iudex non haberet ferre sententiam,nisi in vno iudicio,& per ꝓns ꝙ admitteretur cumula-

17 tio,quod est falsum,vt s̄.dixi.†Preterea rō,quare cumulatio impeditur,est duplex,sicut dicit no.Iurisc̄on.in l. singulis. ff. de excep.rei iudi.Vna est,ne in eadē cā ferantur diuersæ snīæ,qđ posset ꝓtingere.secunda,ne multiplicētur lites frustra, & procedāt diutius in dispendiū partiū.Sed ista secunda rō ita habet locū,si non sit ferenda snīa in ambobus processibus, sicut si sit ferēda, quia partes satigabūtur in vtraque instantia,cum vna sufficeret.

18 ergo ista opinio non procedit.†Præterea, quando plures actiones eiusdē speciei cumulantur, tunc super ipsis est vnum iudicium,& fertur vna snīa, ſm Bar.in l.edita.C.de eden.Et tamen nullus diceret,ꝙ illo casu admitteretur cumulatio. Itē aut dicis in actionibus cumulatis ferendas esse duas snīas, sicut sunt duæ instantiæ,vt expresse dicit Bar.post gl.in d.l.edita.& habeo propositum.aut dicis non esse ferēdam hoc casu,nisi vnā snīam, cū tñ sint duæ instantiæ & duo iudicia, & tunc idem ego dicam in alijs actionibus cumulatis,quæ sic se habent, vt snīa lata in vno pariat exceptionē rei iudicatæ in altero, quia non pōt reddi rō diuersitatis,cum ista sint iudicia eiusdem generis seu qualitatis, & hoc sentit Bar. in d.l. edita. Et tñ hoc non obstante in talibus

b iudicijs non admittit cumulatio,[b] vñ ista opi. non placet, maxime qa dicere ꝙ fiat iudicium & instātia,sup quo nō possit ferri snīa: istud est nouū nec reperitur iure cautū. Vñ fuit tertia opi. Dy.in regula,factū legitime, de reg. iur. quā plene prosequitur Bar.in loco allegato,q̄ considerat multos casus,inter quos vnus solus remanet dubitabilis, vz̄ qñ iudex prius cæpit inqrere,qñ superuenerit accusator,q̄ nō prosequitur suā vel suorū iniuriā, quod pōt esse in criminalibus publicis,vt Insti.de publi.iu.§.j.& super isto tenent Doc.præfati,ꝙ superueniente accusatore cessetinquisitio.& hoc sequit̄ Bal.in l.ea quidem.in vlt.car.C.de accu.& Ang.in l.si vacantia.in.8.car.C. de bo. vac.lib. 10. dicit tñ

19 ibi Ang.†ꝙ si delictum,sup quo iudex inquirit,esset ꝓmissum in iniuriā vel offensam iudicis,tunc nūquā tolleretur inquisitio superueniente accusatore,quia ipse prosequit̄ iniuriā propriā,ſm Inn.in c ex parte,de ver. sig.ergo debet præferri alijs, vt l.si maritus.§.sinautē.sæpe allegata,& l.2.in fi.ff.de adul.Bal. autē in ista materia variauit, quia in l.j.§.cum vrbem.de offi.præfec. vr. ipse dicit in effectu ꝙ si inquisitio alias accusatio porrigitur corā alio iudice,tunc per accusationē non tollitur inquisitio,qa iudex inquirens iam p̄uenit aliuꝫ, iuxta c. proposuisti. de foro compe.& l.si quis postea ff.de iudi.Si autē porrigitur vel fiat coram eodē iudice, tunc subdistingue quantū ad articulū nostrū, ꝙ aut liquet de cā,quia processus est publicatus & probatū crimen,& tunc non admittetur accusator,ar.l. quamuis indubitati.C.de adulter.& quod ibi no.An.aut,nōdū liquet de cā, & tūc admittetur accusator,& excludetur inquisitio. Et hāc snīam refert ipse fuisse Cy.in addi.in l.3.§.j.ff.de mino. vbi hanc q̄stionem posuit. Sed in l.quædam, in prin. ff.de eden. referens Cy. in addi.in l.siue.ff.de lib.ag.non stat in ista snīa, sed dicit ꝙ excluditur inquisitor tunc. addit tamen ꝙ si iudex habet accusatorē suspectum de collusione ex officio suo poterit in iudicio accusationis producere testes,quos scit scire veritatem super delicto,p̄ l.3.§. si tibi iudicium.ff.de condi.ob tur.causam. Tu vero in isto articulo declarando & addendo ad superius dicta, potes dicere ꝙ si accusator superueniat ante litem contestatā, vel habita pro contestata. i. ante quā reus respondeat inquisitioni, tunc cessetc inquisitio,quia si secundus accusator [c] superueniens ante litem contestatā,pōt præferri primo,si sit magis idoneus,ſm Bar. in l. si plures.ff.de accu.ita videtur ꝙ accusator comparens illo tempore,sit præferendus sicut fuisset prælatus,si a principio cōcurrisset cum iudice.Si vero compareat post litem contestatā d un taxat,vel quasi contestatam,tunc verior videtur opi. Cy. & Saly.qui eam sequitur in l.ea quidem.C.de accu.& hoc etiam tenet hic Io.de Imo.quam opi.Bar.& tenentium oppositum,quia non est verum id, quod dicit Bar. ꝙ remedium extraordinariū non possit cōcurrere cum ordinario actu, dummodo alia regula nō impediat,vt j̄.dicam,qñ vnum tendit ad coadiuuationem alterius, vt dictum est. nam tex.in l.cum in secundo.quē ipse allegat,nihil facit.ibi enim aditio hæreditatis,quæ est remediū ordinariū,& bonorū possessio,quæ petebat ex secundo testamento,quæ dr̄ remediū extraordinariū, non concurrebat ad eundē effectū, immo ad p̄rios.quia si poterat adiri hæreditas de iure ciuili ex primo testamento, ſm testamentū non poterat stare, cū nemo possit decedere cum duobus testamentis. Et p̄ suam conclusionem est gl. ordinaria, & no. quam ibi approbant omnes communitet,in l.fi.C.si aduer.rem iu.quam etiam tenet Spec. in titu.de resti.in integ.§.qua iter.ver.quid si minor. vbi patet, ꝙ licet minor appellauerit a sententia pēdente appellatione, potest petere restitutionem in integrum. quod est remedium extraordinarium,vt l.in causæ.§.fi.ff.de mino. Et si tu dicas, ergo simul & semel, secūdum hoc poterit procedi in inquisitione & in accusatione. Ad hoc respondeo, ꝙ concursus iste impedit̄ ex alia regula,de qua.s̄.dixi,reprehendendo dicta do. Anto. quia snīa lata in vno pareret exceptionē rei iudicatæ in alio,in qua regula iudiciū præcedens obstat sequēti,qñ illa iudicia sunt ęqualia.Et hoc est,quod vr̄ ꝙ impeditur cumulatio in d.l.edita. & satis probatur in l.qui de crimine.in j.respō so.C.de accu. si tñ velles defendere cōem snīam,posses dicere ꝙ per accusationem sequentem ideo suspenditur iudiciū inquisitionis,quia causa accusationis est maior,quia agitur de maiori præiudicio ꝑp̄ pœnā talionis, quæ imminet accusatori. Et ista ratio maxime ꝓcedit de iure canonico secundum quod imponitur minor pœna per viam inquisitionis & iudicium dicitur ciuile,vt in c.per tuas. j̄. de simonia.nā per iudiciū criminale,quod est maius,suspenditur iudiciū,quod est minus, vt l.si.C.de ordi.iudi.& l.per maiorē. ff. de iudi. & ibi per Bar. quia tñ regula illa & leges loquunt̄ de iudicio ciuili,quod tendit ad interesse partis. Itē non loquūtur,qñ proceditur super eodē crimine,ideo ista rō nō est omnino expedita.Et si teneres opi.Bar.per hanc rōnem non haberes distinguere,sicut ipse distinguit,vtrum inquisitio esset remediū ordinarium vel extra ordinarium, quia ratio concurreret pari-

formiter

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde quando iudiciū criminale & ciuile cumulari possit,Grat. consi.71.circa dubia,num.21.lib.2.

b VIN. GOD. Cumulatio duarum actionum quæ electione tollūtur admittitur quando sunt talis naturæ quod vna subordinatur ad aliam, Rob.Maran. in trac.ord.iud.in 4.par.pri.dist.num.24.

c Secundus accusator.Vide in proposito quæ tradit Cy.in l.senatus.C.ec.& aliqua per Bal.in l.2.§.fi.de adul.& per Alex.in l.libellorum.§.sed & aliud. ff. eo.

formiter ad vtrunq;. Posita tñ opi. Bar. quæ est communior pro vera, multum placet mihi limitatio Bal. in illa. l. 3. §. j. ff. de min. & in d. §. cum vrbem. qñ crimẽ in iudicio inquisitionis esset plene & clare probatum, sed si non esset clare probatũ vel non plene & fortius si nullo mõ, tunc posita opi. Bar. pro vera, siꝰ cessaret inquisitio per accusationem. † Pro primo dicto facit optime
10 tex. & qđ ibi no. in l. si rem q̃. §. fi. ff. de euic. vbi dr̃, ꝙ si venditori denunciaẽ lis post publicatas attestationes, ſm qđ exponit ibi glo. in congruo tpe vr̃ denunciari, quia iam superfluo veniret in iudicio tpe, quo ad nihil posset esse vtilis vel modicum. Idẽ ergo a siꝰ dicamus in casu nro, si crimen erat clare & plene probatũ in via inquisitionis, ne vtamur remediis superfluis & inutilibus, ꝯ l. hæc stipl'o. §. diuus. ff. vt legato. nomi. caue. & ista est rõ Saly. referentis Cy. licet non alle. l. prædictam, in d. l. ea quidem. Secũdum dictum procedit, supposita opin. Bar. ex eisdem rõnib, Sed si opi. Cy. esset vera, q̃ s. tenui, tunc non est verum, qđ đt Saly. in d. l. ea quidem, vbi voluit ꝙ q̃uis accusator non admitteẽ añ publicatum processum, admitteret tñ post, si in iudicio inquisitionis crimen non est probatum. fundat. n. se ꝙ accusator debet admitti, ne cria remaneant impunita ꝯ. l. ita vulneratus. ad l. Aqu. quæ rõ concludit cum reuerẽtia, quia si hẽt nouos testes, quos velit producere, iudex non obstante publicatione poterit eos in ducere ex officio, vt in c. cum clamor. s. de test. & statim dicetur. Quinimmo & ipse tanq̃ coadiutor inquisitionis, tenendo ꝙ ẽt accusator possit non obstante publicatione producere testes ad offensam, de quo in c. fraternitatis. s. de testi. sed primum sufficit, ꝙ hoc possit facere iudex. Et ad materiam nr̃am vide qđ ponit Bar. quem hic adducunt aliqui Mod. in extrauag. ad repri. in verbo, denunciat, circa prin. Et quod tradit sing. Io. An. in tit. de
21 compe. iudi. adi. §. j. ver. sed quis exequetur. † vbi voluit ꝙ ẽt si accusatio p̃cedat inquisitionem coram iudice alias incompetẽti, coram quo partes litigant prorogando iurisdõnem, nõ tolletur facultas iudici ordinario ꝓpetenti inquirendi de crie. De quo vide p̃ do. Ant. in c. si diligenti. s̃. de fo. compe. Dixit ẽt Ang. in l. ea quidẽ. C. de accu. ꝙ sicut in crie hæresis accusatio sequens non tolleret inquisitionem præcedentem, quia duo siꝰ super illo crimine p̃nt procedere, vt in c. vt officium, & in c. per hoc, de hære. li. 6. ita in crie læsæ maiestatis per similitudinẽ rationis. Tu dic ſm Bar. in d. extrauag. verbo, denunciat. ꝙ quia in illo crie remedium inquisitionis est ordinarium, non tollet inquisitio p̃ accusationem, qđ tñ procedatur super vtroq;, non est ꝓcedendum,
a ꝙa tex. in c. vergẽtis. in fi. de hęret. arguit de crie læsę maiestatis[a] ad crimen hæresis a fortiori, quia maius est crimẽ qđ ꝓmittitur in Deo, q̃ qđ committitur in hoie, ergo eꝫ dispõ in crie hæresis non trahetur ad crimen læsæ maiestatis, quia non est tanta rõ, cum non sit æque graue crimen. Et ad materiam vide gl. not. in c. in fidei. de hære. li. 6. quæ đt, ꝙ inquisitio est magis remedium fauorabile q̃ accusatio. Et quia s̃. diximus, ꝙ opi. Bar. & communis videbit posse saluari noua rõne per regulam. l. per maiorẽ. ff. de iudi. & maxime de iure canonico, in quo minor pœna imponit̃ in iudicio inquisitionis, scias ꝙ ista conclusio de iure canonico vr̃ verissima per ea, quæ tradit no. Bar. ad propositũ. in l. se-
22 natus. in pen. col. ff. de accu. † vbi dixit, ꝙ qñ secundus accusator ꝓparet post lit. conte. super prima accusatione, q̃uis regulariter non sit audiendus, hoc tñ fallit nisi in scđa accusatione super eo. crie deducat qualitatem, pp quam reus veniat plus puniendus, q̃ in primo iudicio, quia tunc suspendet prima accusatio per sequentem, quæ est maior cã & maioris præiudicij. alle. l. p minorem, pręall. & l. j. C. qui accu. non pos. & sic intelligit. l. per minorem, et in duab. causis crialibus, in quib. agitur ad vindictam publicam. & est istud nouum dictum in ista materia probatum, vt vides. De iure vero ciuili ista rõ est magis dubia, quia cum imponaẽ eadem pœna tã per viam inquisitionis q̃ per viã acculatiõis, non vr̃ scđa cã esse maioris præiudicij, nisi forte ex parte accusatoris, qui dz subscribere ad pœnam talionis, super quo est cogitandum, vt dixi superius. Et quia s̃. reprehendendo dicta d. Ant. dixi ꝙ cumulatio non poterat fieri a diuersis personis i.a iudice inquirente & accusatore, sicut scds accusator non admittebaẽ cum primo, põt hic replicari pro opi. sua ꝙ iudicium inquisitionis p̃cedens concurrat cum accusatione sequenti ex eo interest reipublicæ, quia iudex p̃sumetur diligentior in processu inquisitionis, quem ipse hz expedire solus, q̃ in processu accusationis. q̃ ratio non vr̃ hre locum in duobus accusantibus. Sed si bene inspicias, ista rñsio nõ procedit, quia ẽt in duob. accusantib. posset ꝓsiderari ista rõ respectu secundi accusatoris. nam si esset longe magis idoneus q̃ primus, ſm hanc rõnem haberemus dicere, ꝙ pp interesse reip. ambo deberent admitti, quod nullus dicit, & leges allegatæ simpl'r repellunt ſm accusatorem. In eadem gl. ibi, & ita idem est q̃tum ad pœnam, &c. gl. ista relata ad ea, quę dixi in prima parte, vult in effectu ꝙ si prælatus conuincitur de crie per inquisitionem, siue procedaẽ ex mero officio, siue ad instantiam impetrantis inquisitionem debeamus dicere, ꝙ prelatus debet remoueri a beneficio, in aliis aũt non prælatis ꝙ pœna sit arbitraria, iuxta c. inquisitionis, in prin. s̃. eo. Host. Io. An. & cõiter Doc. hic soluunt ꝯrium. c. inquisitionis. aliter, &
23 † dñt ꝙ pœna priuationis a beneficio est pœna ordinaria, quæ põt imponi in iudicio inquisitionis vnicuiq; conuicto de crie, siue sit prelatus, siue non. Illam tñ pœnam poterit minuere iudex attenta qualitate delicti personarum, &c. sicut dr̃ in d. c. inquisitionis. Et hãc so. secutus est ibi, d. Abb. Mod. Sed hic op. ꝯ ipsam de verbis istiꝰ literæ, quæ đt prelatum omnino ab administratione remoueẽ.
24 † Est. n. omnino, [b] dictio præcisa, ſm eum, sicut dictio nullo mõ,
b quæ vr̃ prohibere dispensationem ep̃i, qñ est apposita in dispositione, ſm gl. in cle. vt ij qui, in verbo, nullo modo, de ęta. & qua. nihil allegat. Sed tu vide tex. Insti. de tutel. §. fina. & gl. in cle. j. in verbo, oĩno. de vi. & ho. cle. & Archi. & Io. An. in c. si beneficia, de preb. li. 6. & tex. no in l. 3. §. ex hoc edicto. ff. nau. cau. sta. per
c quæ iura vr̃ probari ꝙ dictio omnimodo, vel oĩno, significãt idẽ ꝙ præcise, totaliter, & in oĩ casu, & sic vr̃ mandari, ꝙ semper imponatur pœna remotionis a beneficio, tñ dixit Bar. no. in l. si cũ exceptione. §. sed & siquis. ff. ꝙ met. cauſ. per illum tex. probari sing. ꝙ obligatus ad factum ex l. dispositione, præcise tenetur ad
25 illud pp dictionem oĩno, quæ est in tex. † Sed tñ his non obstantibus saluari potest opi. communis, quia licet istæ dictiones, vt dixi, significẽt aliquid præcise, & sine exceptione debere fieri, vꝰ obseruari, recipiunt tñ interpretationem, nisi alia cã aliud suadeat. ita dixit glo. no. iuncto tex. ſm vltimam so. quæ fuit Garsiæ in c. si forte, super verbo, initio. de elec. li. 6. Et idem dñt Arch. &
26 Io. An. in alia q. in c. cum ex eo. eo. tit. † Confirmatur ista conclu-
d sio, quia videmus ꝙ ista dictio omnimodo, [d] aliqñ impropriaẽ a proprio significatu pp subiectam materiam, vt est tex. not. cum gl. in c. j. s̃. de despon. impu. Et secundum hanc communẽ opi. no. sing. ꝙ ẽt si statutum vel lex mandet, imponi certam pœnam per istas dictiones ita pręcisas, non tñ tollitur ptãs iudici ex causa diminuẽdi pœnam ex arbitrio. §. pœna grauior. quod est multum no. opi. Si aũt statutum diceret ꝙ imponatur talis pœna, & alia imponi non possit, tunc dixit Bald. referendo dicta Pet. in l. non dubium. C. de legi. ꝙ iudex non poterit augere pœnam vel diminuere ex arbitrio illius §. pœna grauior. Et q̃is ista so. communis possit subtentari, plus tñ placet, ne impropriemus verba solutionis do. Abb. qui dixit, ꝙ iste tex. in ver. omnino. logtur, qñ si prelatus non remoueatur ab administratione, sequeretur
27 scandalum, quo casu præcise debet priuari beneficio, † quia pp scandalum multa sunt omittenda, vel facienda, iuxta ea quę habentur in c. 2. j. de no. ope. nun. & in c. cum pridem. §. pro scãdalo. s̃. de renun. Vbi autem non sequeretur scandalum ex nõ priuatione, tunc iudex posset moderari pœnam, iuxta c. inquisitionis. s̃. eo. Et ex his infert & recte, ꝙ dispositio. c. at si clerici. §. j. s̃.
28 de iudi. † quæ dicit, ꝙ in delictis grauioribus adulterio ep̃s nõ dispensat, intelligatur qñ clericus fuit conuictus de crimine p̃ viã accusationis, secus si per viam inquisitionis. & hoc satis ostẽdit illa litera, quæ loquitur ibi de pœna depositionis ab officio, q̃ non imponitur communiter in via inquisitionis. Pręterea si speciale est in criminibus impedientibus executionem officij peracta pœnitentia, vt non possit imponi pœna arbitraria in iudicio inquisitionis, vt in d. c. inquisitionis. ergo in aliis quantumcun-
29 que grauissimis aliud erit. Sed quæritur ꝓ ñr, nũquid dispositio huius decre. habeat locum, qñ in iudicio inquisitionis cõstaret de crimine per confessionem inquisiti. super quo dixit hic Inn. & sequuntur communiter Mod. ꝙ pœna ordinaria, quæ imponeretur per viam accusationis, imponitur etiam in iudicio inquisitionis, vbi constat de crimine per confes. partis. alle. tex. in c. ... s̃. de confes. 2. q. j. c. j. & 2id. Abb. allegat meliorem tex. in c. fi. s̃ de cele. mis. vbi patet, ꝙ quia constabat de crimine per confessionem, clericus fuit depositus ab officio. & est ratio istius decisio-
30 nis, † quia cum confessio [e] inducat notorium, non attendit vtũ
e præcesserit legitimus ordo iudiciorum vel non, ad ferendam sẽtentiam, quia etiam si processus præcedens sit nullus & ineptus,

potest.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Crimen læsæ maiestatis, & rebellionis quando incurratur. Rui. cons. 2. nu. 3. lib. 5.

b Omnino dictio præcisa. Adde tex. in l. 1. §. fin ff. de his, quæ in frau. cred. & in l. si cum exceptione. §. quæsitum, cum glo. ff. quod met. cau. Adde tamen quod ista dictio, recipit congruam interpretationem ab aliis legib. text. est in l. stipularus sum damam & ibi Bar. ff. de uer obl. l. quamuis. ff. de in ius no. Bal. in l. si. in 1. col. C. de contrah. emp. idem Aret. in l. 1. in 1. no. ff. de leg. 1. uide per do. Ias. in l. legem quam. in 1. no. de pac. & in l. 2. 3. col. & in xx. col uer. l. 2. pro hac parte, &c & in 59. col. uer. illam opin. firmo, &c. ubi dicit idem esse in dictione penitus. C. de iur. emph.

VIN. GOD. Adde Rui cons. 133. nu. 22. lib. 5.

c Dictio omnimodo, quid importet, uide Aret. in l. 1. in 1. no. ff. de leg. 1. latissime per Ias. in l. siquis in conscribendo. in 6. not. C. de pac. & in l. qui se patris. in 21. col. uer in 2. parte gl. C. unde lib.

d VIN. GOD. De ista dictione, omnimodo, quid significet. Rui. cons. 138. nume. 12. lib. 5.

e VIN. GOD. Confessio facta reuocari non potest, nisi de errore doceatur, & qualiter & quando hoc procedat, Rob. Maran. de ord. iudi. in 6. par. uersic. positio. nu. 6. 8. & 9.

potest ferri snīa, cum constet de crimine per confessionem. facit optime tex. in c. Pisanis. s. de rest. spol. quem ibi no. d. Ant. ad hoc, & Bal. in l. 2. in fi. C. de re iud. vbi etiam alleg. dicta Inn. hic. & hanc conclusionem approbat Bar. in l. si confessus. ff. de cust. reo. sed Bal vī aliter sentire expresse in l. criminis. C. qui acc. non
31 po. vbi dixit, † q si aliquis confitetur crimen coram iudice, & postea opponitur virtute reseruationis factæ a statuto, exceptio q̄ reddat iudicium retro nullum, q ille qui confitetur nō poterit puniri, quasi ēt ipsa confessio fuerit nulla. Vnde ḋt alibi no. in l. quid tū, in prin. ff. de arbi. q si nullitas processus respicit ēt cōsessionem, sicut & alia acta, reus pōt reuocare illam ꝓfessionē, nec tenetur ei stare, quia non est verum, q de crīe constet per ꝓfessionem factam in iudicio, cum iudicium fuerit nullum, & per ꝓns ipsa confessio, sicut videmus qn̄ fit coram iudice competēti, vt in c. si clerici. in prin. s. de iudi. Sed ad ista pōt rn̄deri defendendo communem snīam, q quia ꝓfessio est ius notorium. i. q facit rem notoriam, respectu huius actus non requiritur aliqua solemnitas, quæ alias requireretur, vt in c. ad nr̄am. de iureiurā. tex. tū in c. Pisanis. non probat istam conclusionem, quia ibi vitium nullitatis non respiciebat ꝓfessionem, sed solum snīam, in qua sola delegatus prætermittebat formam mādati. dicit tamē
32 Bal. & no. in l. j. §. cum vrbem. ff. de of. præf. vr. q † qn̄ fertur snīa prætextu confessionis non p̄cedente legitima tela iudicij, ista sē tentia erit interlocutoria non diffiniti ua sicut pr̄ceptū qd̄ fit in ꝓfessum non præcedente libello iuxta. l. si debitori. ff. de iudic. & c. ex parte. j. de ver sign. habebit tū vim diffinitiuę sine dubio, vt plenius declarat Bar. in l. Titia. ff. de accus. & sic̄r text. in l. ait prætor. §. permittitur. non probat hanc conclusionem, licet Bal. dicat eum esse sing. ad hoc in d. l. 2. in fi. s. alle. quia vt ipse ḋt in prima rn̄sione, ibi iudicium erat aliquod in fauorem minoris, licet non esset agitatum interueniente tutore per l. non eo minus. C. de procu. Et ista sunt vera, qn̄ crimen, de quo quis cōfitetur, est deductum principaliter in iudicio, vt puniatur, secus si sit deductum incidenter, puta ad repellendum, nisi sit crimen connexū crimini deducto in iudicio. Ista distinctio probatur in l. si filiū. C. de li. cā. iuncto c. 2. s. de confess. & c. j. s. de excep. quæ iura ita ꝓcordat d. Ant. limitans dicta Bar. in l. si confess. præalle. & communiter Mod. in c. j. s. de excep. & in c. cum dilectus. de ord. cog. Super quo vide, qd̄ no. ponit Bal. in l. fi. C. de ꝓdi. ob tur. caus. &
33 gl. q̄ alle. hic d. Abb. 50. dist. c. ex pēnitentibus. † Vtrum autē ex confessione facta in vno iudicio incidenter, iudex formando postea inquisitionem possit punire reum, ita vt crimen probet̄ per illam confessionem. Bald. dixit q sic, in d. l. si. cuius ꝓrium sentit gl. in illo c. ex pēnitentibus. Sup hoc vide d. Ant. & qd̄ ibi plenissime scripsi, in c. causam quæ, s. de test. †Reperitur tū vnus casus
34 valde no. in quo Bal. expresse decidit, q ista confessio incidenter facta nō probat crimen, quo ad probationē, vcz qn̄ ꝓfessio eius q ꝓfitetur crimen incidenter, non esset admissa, sed reiecta. exēplum si aliquis in sindicatu accusat officialē, quia dedit sibi pecuniam & corrupit eum, nam si ista sua petitio reijcitur tanquā
35 non vera, ex ipsa non probatur crimen ꝑ eum, † quia ex ꝓfessione reprobata nemo pōt damnari, vt no. Inn. in c. mulieri. s. de iureiur. ita determinat Bal. no. in auth. nouo iure. C. de pē. iud. Vñ
36 alibi dixit, † q si non obstante cōfessione fuit absolutus a iudice, non pōt amplius ex illa confessione cōdemnari, vt ipse ponit in
37 l. siquis in hoc genus. C. de episco. & cle. vbi ēt dixit nota. †ad ꝓpositum, q ex ꝓfessione facta post snīam latam non pōt reus dānari, quia nō vī facta in iudicio, quod forte esset verum, si fuisset absolutus, quia pro ipso est casus no. fm secundam lect. in l. si q adulterij. C. de adul. sed si fuisset ꝓdemnatus de crīe, & post condemnationem confitetur crimen, de quo prius erat conuictus p probationes, tunc videretur q si confessio esset facta coram iudice sedente pro tribunali, q actus valeret, ex quo actus de se nō requirit solennitatem iudicialem. vnde licet posset dici expiras se instantiam post snīam latam, quia tū confessio vt dictū est, non requirit solennitates iudiciales, vt q valeat, & glo. in l. non tm̄. ff. de ap. debeat intelligi qn̄ cōfessio fuit facta extra iudiciū. & ita ēt vī loqui Bal. Quinimmo si præcessit absolutoria vide-
38 retur idem dicendum, † quia præsumptio snīæ, quæ transiuit in rem iudicatam, tollitur per notoriam iniustitiam, quæ resultat ex confessione partis, vt no. Inn. & sequuntur communiter Docto. in c. quia plerique. de immu. eccl. Et ex prædictis patet, verā esse no. doctr. Io. An. in ti. de ac. & pet. §. sequitur. ver. hoc quoque. vbi dixit q si est actum actione depositi, & reus confitet in iudicio de commodato, quia agebatur ad aliud & ex alia cā, nō potest sequi ꝓdemnatio, qm̄ cā ista confessata est deducta incidenter in isto iudicio. & hanc opi. approbat do. Ant. ēt de ęquitate, in c. examinata. in pe. col. de iudi. & sicut qn̄ constat de crīe per confes. iudex pōt imponere pēnam ordinariam delicti, vt dictum est ēt non p̄cedente ltīma tela iudicij, ita qn̄ crimen alias diceret̄ esse notorium & probaretur ita esse. ita tenet hic Inn. ꝓ quod. Abb. alle. casum in c. cum non ab hoīe. de iudic. Tu uide meliorem tex. & ibi per Bart. & Bal. fm vnam lectu. in l. ictus fustium. ff. de his, qui not. infam. & hoc est verius quicquid dixerit Bal. qui tenuit oppositum in notorio facti transeūtis in c. j. §. ho-
39 micidium, de pace iur. fir. † In ea gl. ibi, & cum proceditur p de-
a nunciationem. [a] glo. nostra expresse determinat, q si proceditur per inquisitionem ad denunciationem alterius, non requiratur trina monitio, de qua in c. cum dilectus. s. e. quia illa requiritur in iudicio denunciationis, in quo non agitur ad pœnam, sed ad pnīam, vt patet j. eo. ver. illo, sed in inquisitione agitur ad pēnā, in qua sufficit infamia m, vt patet in ver. ad corrigendos. j. eod. Spec. in tit. de inquisitione. §. j. ver. sed nunquid, tenet opi. Goff. Philip. & multi alij in c. 2. j. ti. j. & vult q ēt cū inquiritur ad petitionem denunciantis, debeat præcedere trina monitio, quia in effectu istud est iudiciū denunciationis, ex quo inquisitio formatur alio denunciante. vnde eadem solemnitas seruanda est. Et ita refert hic dom. Abb. tenere Archid. 12. qęst. 2. c. indigne. vbi dicit, q quando Papa concedit iudices super crimine ad denunciationem denunciantis, illud est iudicium denunciationis, & ideo debet præcedere trina monitio, vt capit. licet Hely. post princip. infra de simo. sed ipse non dicit, quòd quando ex verbis literæ expresse appareret committi inquisitio, requiratur illa trina monitio. & ideo Ioan. And. hic melius intelligendo. gl. nostram, quem sequitur declarat in effectu do. Anto. dicit si denunciato crimine ad instigationem denunciatoris iudex assumit viam inquisitionis & procedit ex officio, tunc non est opus trina monitione, quia istud est vere iudiciū inquisitionis. & ꝓbatur ista conclusio recte intuenti in d. c. licet Ely. §. j. vbi patet q contendebatur inter denunciatores & denunciatos, q nō prę cesserat trina monitio, vt debebat. Deinde infert Pontifex, q qa ipse intendebat p̄cedente fama procedere ex officio, ideo de illa contentione, vtrum præcesserit trina monitio, non esset curan. & econtra patet expresse ex fine illius literæ, & ex c. per tuas, eo. titu. q illi met monachi denunciauerant, prosequebanť inquisitionem. Probatur ista conclusio ratione manifesta, quia si istud esset iudicium inquisitionis, vt isti dicunt, sufficeret denunciatio sine infamia, cum committitur inquisitio ad petitionem denunciatoris, quia in iudicio denunciationis non requiť infamia p̄cedens, vt patet in ver. ad corrigēd. j. eod. sed cū cōmittiť inqsitio tali mō, vtiq; debet p̄cedere infamia, vt est casus clarus & ibi diximus & Inn. in c. cū oporteat. s. eod. ver. discretioni. ergo patet manifeste, q istud nō est iudiciū denunciationis, vt qdā dnt. & p illū tex. patet opi. Spe. esse falsam in ti. de inquisitione. §. 3. vers. 3. mēbro ad §. fi. qui dixit, q qn̄ inquisitio cōmittitur ad denunciationē alterius, & ad vtilitatē publicā, tūc non requritur q procedat infamia, si denunciator est subditus, & talis persona q̄ tenet̄ denunciare, iuxta ea, quæ habenť in 2. q. 7. c. qua pp. 17. q. 7. c. filijs, & ea. cā, q. j. c. cōstitutū. Nā in c. cū oporteat, denunciabant canonici Vicen. ep̄m suum, & nihilominus nō proceditur nisi prius probet̄ fama, & hoc ēt satis probat tex. in c. licet Ely. ibi, nos tū ex frequentibus clamoribus excitati, &c. Præterea si istud esset iudiciū denūciationis, tunc non posset imponi pena,
40 quia † in denunciatione agiť ad pēnitentiā, vt dicit gl. qd̄ tū est falsum, vt patet ex not. in d. c. cū oporteat. & hic p Doct. Si vero aliquo denūciante crimē iudex ordinarius simpliciter procedit super denunciatione non formādo inquisitionem de nouo, tūc vera est opi. ꝓria. Sed maius dubium est, qn̄ Papa aliquo denunciante, committit causam, vel alius superior. Nam Archi. in loco alle. vī sentire, q si fiat mentio de ipsa denūciatione & de denunciatore in lr̄is, in dubio videat ꝓmissū iudiciū denunciationis & nō inq̄sitionis, qd̄ ego ꝓcederē, nisi in lr̄is esset expressum verbū inq̄sitiōis, vt patet in d. c. cū opor. & in c. exhibita. & ibi p
41 Mod. s. de iu. & idē, si supior mādaret īq̄ri de fama, †qa ex qualitate & mō p̄cedēdi cognoscit̄ via, q̄ quis eligit, fm gl. no. quā ibi approbāt oēs in l. j. in fi. de iu. & plene declarat d. Ant. in c. Quintauallis. de iureiur. In gl. q̄ incipit, sed qualiter debet, &c. ibi pōt
42 dici q staretur iurō suo, &c. Gl. †ista sentit satis clare, q sola diffi-
b cultas [a] probationis sit cā sufficiens, cur debeat stare iurō alicuius, qd̄ non est verum, neq; cōiter approbatur, quia cū difficultate probationis dēt ꝓcurrere dolus aduersarij regulr, vt plene traditur in c. fi. s. quod me. cau. & in l. in act. ff. de in litem iuran. per Bar. & in l. j. in fi. ff. fur. aduer. nau. Dicit etiam hic Hosti. sub dubio forte, q dictū istius gl. non esset seruādū in hospitalarijs, qui ad instar tutorum & curatorum tenētur reddere rationem

admini-

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Denunciatio quotuplex sit, Rob. Maran. in tract. de ordi. iudic. in 6. parte, uer. denunciatio. nu. 1. & denunciatio in quo differat ab accusatione. ibid. nu. 2.

b Difficultas probationis sit cā. &c. Adde pro ista gl. benefacere regulam, nam in his quæ sunt difficilis probationis, sufficit præsumptiua probatio, & sufficiūt uerisimiles coniecturę. arg l. non omnes. §. a Barbaris. ff. de re mi. quam regulam latissime ꝓsequtur do. ias. in l. cū ea quæ. uer. 2. adduco regulā. C. de trāsa.

c VIN. GOD. Adde, q difficultas aliquid permittere facit quod non permitteretur. Ioan. Lecir. in tract. de primogen. q. 9. lib. 1. num. 3. q habetur in lib. 22. trac. fol. 113.

administrationis singulis annis, vt in cle. quia cõtingit, de re. do.
43 † Et potest esse dria inter prælatos ex vna parte, & hospitalarios tutores & curatores ex alia, & alios administratores simplices, quia maior est ptãs prælati q̃ illorum, & in pluribus differt, fm gl. no. quam hic addunt Doc. 5. q. 4. c. in crialibus. vnde licet tutor & curator in hoc conueniant cum prælato, ꝙ bona vtriusq; sunt obligata pro administratione, fm glo. no. in c. ex literis. s̃. de pig. & in c. sit. r 6. q. j. & Bal. ī l. siquis presbyter. C. de epis. & cle. quem hic alle. aliqui Moder. Item & in libera administratione, quia tutor & curator habet liberam sicut prælatus, vt l. præsens. & ibi no. C. de transs. maior tñ est ptãs prelati & in pluribus dissimilis. do. Abb. Mod. hic & alij Mod. scribentes dicunt in hospitalario, esse distinguendum, sicut distinguitur in sim. in executoribus relictorum ad pias causas, in c. 2. de testa. lib. 6. & in Spec. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ver. 48. & ver. 20. vbi plenius per
a Io. An. in addi. vcz ꝙ aut administrator siue hospitalarius a reddidit rõnem de expensis minutis & modicæ q̃titatis, in quibus non consueuerunt adhiberi testes, aut fieri scripturæ authẽticę, quia nimis onerosum esset, & tunc credatur simplici iurõ administratoris, per l. siquis pro redemp. C. de dona. Aut reddidit rationem de magna q̃titate expensa per se, & tunc debeat probare ltime. similis distinctio fit in probatione impedimenti in c. ex rõne. s̃. de ap. & in l. j. C. de dila. per Bal. quia agit de leui præiudicio & impedimentis probatur iurõ, vt c. vt circa, & c. vt nulli. de ele. in 6. secus si agat de graui præiudicio. & hanc similitudinem executorum ad pias causas in aliis administratoribus secutus est Bar. in l. fin. §. in computatione. C. de iure del. allegans dicta Cy. in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. Sed quicqd sit in executoribus, in quib. vr̃ statui aliquid speciale in fauorẽ piæ causę, qd̃ quale sit, non determino pro nunc. In aliis administratorib. Bar. dt in l. qui sub conditione reddendarum, in prin. ff. de ꝺd. & dem. ꝙ administrator debet probare duo aliter q̃ per iuramentum, vcz expensam esse a se factam, ꝙ quilibet diligẽs & bonus vir tantundem impendisset. alle. tex. in l. fi. C. de ali. pu. & in l. excellentia. C. de erro. mi. anno. li. 12. & hoc dicit verum regulariter exceptis casibus, in quib. leges de expensis volunt stari iuramento expendẽtis. Ex quo dicto, si bene respicias, elicitur du-
44 plex conclusio. † Prima est, quod expensa non põt probari p iuramentum, nisi in casibus spãliter a iure statutis. Scda quod si ꝓbatur expensa facta in reb. dñi, ista probatio non concludit ad vtilitatem probatoris, nisi ẽt probet se illam expensam fecisse, quia alius potuit eam facere. pro primo dicto facit text. quẽ hic adducunt aliqui Mod. in l. 3. C. de admi. tu. vbi tex. dicit ꝙ sump-
45 ptus facti per tutorem debent probari. † probationis aũt appellatione in dubio intelligimus de plena, vt l. Lucius. & ibi ꝑ gl. & Bar. ff. de cond. & dem. & plene scripsi in rubrica, s̃. de proba. ergo vr̃ ꝙ non stet simplici iurõ ẽt in expensis minutis & non magnæ q̃titatis. Sed ad ista iura põt dici saluãdo intiam communẽ, ꝙ debet intelligi de expensis, de quib. verisimiliter possunt haberi probationes, quod non contingit in istis expensis minutis &
46 modicæ q̃titatis, vt dictum est, † quia cum agat de modico præiudicio, & probatio sit difficilis dispensatiua admittit iuramentum, vt c. statutum. §. cum vero, in tex. & gl. de rescr. lib. 6. & est optima gl. & no. in cle. põti. de censi. in ver. negociandi. Io. tamẽ An. & Moder. in c. dilecti, de foro compe. in si. q. dicit ꝙ quę ꝓbatio debeat admitti in istis minutis expensis, erit arbitrarium concordando cum doctrina superiori, quæ vr̃ cõis, possumus dicere ꝙ arbitrium versabit in qualitate personę & verisimilitudine expensæ, quia si persona sit non suspecta, & verisile sit tantũ esse expensum, vel saltem non verisile, stabitur iurõ expendentis, vt dictum est. hoc tñ vr̃ esse sin. limitandum, qñ posset imputari administratori, cur non confecisset librum & rõnes, quas tenetur facere de iure & multofortius si consuetudo hoc habeat, vt est casus no. & ibi per Bar. in l. creditor. §. inter cætera. ff. de libe. leg. & tradit idem Bar. post lac. de Are. in l. j. §. officio. ff. de tu
b te. & rat. dist. nam isto casu si administrator b velit stare suo iura-
47 mento simpliciter, non vr̃ esse standum, qñ † præsumptio oritꝰ ipsum hoc ipso ꝙ omisit rõnes & ꝑ culpam suam, debet privari beneficio huius probationis priuilegiatę. vnde si scripsisset librum rectum, fatendum esset ꝙ staretur libro suo cum iurõ, sed si omisit scribere, vr̃ ꝙ non stetur, nisi alię coniecturæ cõcurrant. & hoc tz Bal. expresse ẽt in executore ad pias causas in l. qd̃ pauperibus, in vlt. col. C. de epi. & cle. non tñ per istam elegantẽ rõnem, pro qua facit tex. in l. tutor qui repertorium, in prin. & ꝙ
48 ibi no. de admi. tu. & tex. & gl. ordinaria, in cle. constitutionẽ. in ver. de nouo. de elec. Dicit. n. ibi tex. † ꝙ ille qui proponit crimẽ ꝰ electionem sine debita specificatione circunstantiarum, si postea vult supplere circunstantiam omissam a principio, iurãdo ꝙ notitia eius superuenit de nouo, non auditur. & rõ est, dt ibi gl. cur non admittit probatio circunstantiæ per iurm, sicut admitteret probatio noui crís, vt in c. vt circa. de ele. lib. 6. quia est quid sibi imputetur. fuit. n. in culpa præponendo crimen, cuius qualitates non bene nouerat. vnde qñ esset consuetudo, ꝙ istas minutas expensas administratores non scriberent, concederem communem opi. esse veram, sed vbi non esset ista consuetudo, vel & fortius, vbi esset consuetudo ꝰria, tunc vr̃ dicendum, vt s̃.
49 ꝙ sine aliis ꝓiecturis non sufficeret iurm † Vtrum aũt si administrator ꝓfecit librum & rõnes, credatur simplr libro suo, saltem cum iurõ, ẽt de magna q̃titate. Bart. vr̃ sentire ꝙ sic, in l. ex snia. circa fi. commenti. ff. de test. tu. & idem tenet Io. An. in executore ad pias causas, in loco ꝑallega. in addi. Spe. sed hoc vr̃ falsum, quia rra est, ꝙ in fauorem scribentis librum nõ statur libro, nisi in capitulis connexis ad capitula libri, in quib. pars se fundat, ut plene declarat Bar. in l. quædam. § nummularios. ff. de eden. & d. Ant. & Mod. in c. 2. s̃. de fi. instru. Vnde Bal. sentit oppositum in magna q̃titate in loco præalleg. & hoc vr̃ verius de iure, & te-
50 nẽt ẽt hic Mod. † Aduerte tñ, c quia qñ probaretur expensam esse factam, sed specifice non probaretur q̃titas, tunc iudex ex
c officio posset taxare q̃titatẽ ex verisilibus instructionib. ita declarat Bar. no. in l. cum seruus. ff. de ver. ob. & idem dt sub dubio forte, in d. §. in computatione. & benefacit, qd̃ ipse idem ponit in simili qõne, in l. non ignorat, C. de fruc. & lit. expen. & in l. j. §. fi. ff. siquis ius dic. non obtem. Secunda cõclusio vr̃ dubia, quia ipse vr̃ tenere ꝰrium in d. l. cum seruus. Vnde Ioã. de Imo. in d. l. q̃ sub ꝓditione. concordando ista dicta in effectu distinguit, ꝙ si est verisile esse factam per procuratorem, tunc præsumit facta ab eo, alias debet hoc probare & prosequere per exempla, vt ibi per eum, & per Bar. in d. l. cum seruus. Et ad materiam nostram vide qd̃ no. ī c. preteritæ. s̃. de elect. In glo. posita in verbo, fama. & incipit Arg. famam nihil per se probare, &c. in materia ista non est tractãdũ, hic qualiter fama in ciuilib. & crialibus ꝓbat, sed dm est, vt plene traditur per Doct. post gl. in c. veniens, el j. s̃. de testi. & in c. quid per nouale. j. de ver. sign. & ꝑ Bar. in §. tor-
51 menta. † Tangit tñ hic do. Abb. vnum, qd̃ est multum no. quia dt, ꝙ si qñ proceditur per inquisitionem, tunc quia fama præcedens tenet locum accusatoris, nihil operabitur ista fama, q̃tum ad perficiendam probationem delicti vel coadiuuãdam, ne idẽ dicatur esse accusator & testis, ꝰ c. forus. j. de ver. sig. quod dictũ esset valde no. si esset verum, & sine dubio procedit, qñ testes q̃ fuerunt recepti ante inquisitionem sup̃ fama, non producerent iterum post lit. conte. vel quasi, tunc. n. cum producti fuerint ad finem fundandi & ordinandi iudiciũ, ẽt si fuissent producti parte citata, nihilominus non probarent ad finem ꝺdemnandi reũ, per ea quæ hñr plene per Bar. in l. præscriptione, ver. fi. C. si contra ius, vel vti. pub. & in c. veniens, el ij. s̃. de testi. Sed qñ iudex repeteret eosdem testes super fama post lit. conte. vel quasi, tunc esset magis dubiũ, quia licet fama sit loco accusatoris, cessat tamen rõ in fama, ꝑꝑ q̃ accusator verus non põt esse testis, s. periculum & interesse proprium. vnde dt Bar. in si. in l. diuus, in vlt. qõne. ff. de cust. reo. ꝙ iudex denunciatorem crís, cum procedit per inquisitionem, põt postea facere iurari vt testem, & rñ denũciatio est cã inquisitionis, sicut & fama. Quinimmo est fortius in denunciatore, quia ipse punit, si est in euidenti calũnia, secus si sit in præsumpta. Casus est no. fm duas leg. quas ibi approbat Bar. in si. in l. ab accusatione. §. nunciatores. ff. ad Tur. Erga iste articulus incidenter nunc venit in mentem, sũspendo decisionẽ
52 eius in fi. istius gl. † Et qñ hic dr̃, ꝙ fama præcedente potest procedi ad inquisitionem, reuocatur in dubium, vtrum de iure ciuili sit permissa inquisitio simpliciter, vel saltem fama precedẽte, sicut de iure canonico, vel potius regulariter sit prohibita. Et est qõ antiqua, de qua multa scribuntur in diuersis locis. j. allegandis. Nam Accursius & cõiter antiqui dixerunt inquisitionẽ de iure ciuili regulr esse prohibitã, sicut vr̃ dicere tex. in c. j. circa prin.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Hospitalarius quis esse possit, & an & quando inuentariũ conficere habeat. Ang. de Gambel. in trac. de testa. gl. 25. nu. 2. ꝙ habetur in lib. 2. trac. fol. 36.

b VIN. GOD. Administrator quilibet tenetur rationem reddere & propterea inuentarium debet, & librum rationum conficere. Ruin. consil. 29. nume. 11. lib. 5.

c Aduerte tamen, &c. Adde quia hit tetigit aliqua de modo probationis expensarum, quæ tradit Bar. in l. non ignorat per illum text. ualde no. C. de fru. & li. expen. & l. diuus. in fi. & ibi Alex. ff. si cui plusquam per l. fal. Bal. in l. restituenda. C. de pet. hared. & in l. fin. C. de ali. pu. præstan. & in l. id quod pauperib. in fi. C. de epis. & cle. & in l. fi. §. in computatione. C. de iu. deli. & per Fede. de Se. in cons. 144. inci. nulli dubium. &c. & adde eundem Are. in cons. 160 inci. longa est consultatio, post prin. & an appellatione expensarum comprehendatur ipsum principale uel eius pretium, uide per Alex. in consi. xx. inci. requisitus ut breuibus dicam, &c. in j. col. in 5. uol. & an depositi sint ministrãdæ expensæ, uide per Fel. in c. ex parte. in 2. col. s̃. eo. & an expensa facta a principe uel communitate in reparatione alicuius castri propter guerram imminentem possit peti a domino illius castri. uide do. Fran. Cre. in no. 25. incip. si princeps. & adde etiam ea quæ tradit Corset. in suis singu. in litera E. in uer. Expensa.

VIN. GOD. Adde in hac materia expensarum, an expensæ factæ in litem per matrem pro defensione bonorum pupilli, possint per eam repeti, etiam non consecuta victoria. Ruin. consilio primo. nu. 23. & 29. lib. 3.

ptin. s. vt eccle. benef. Posuerunt tñ aliquas fal. de quib. vide per gl. & Doc. in l. 2. §. si publico. ff. de adult. & in l. ea quidem. C. de accu. & p Gui. in Spe. in ti. de inquisi. §. qualiter, circa princ. ubi enumerat multos casus. Sed Nic. Ma. & Bar. declarãs eius dicta & pficiens ponunt vnam rām gñalem, vt refert Bar. in §. si publico, & in extrauag. ad repri. in verbo, per inquisitionem, & in l. athletas. §. calumniator. ff. de infa. p q̃ inferunt postea sex cõclu-
53 siones. † Est igit in ista materia eorum doctrina talis, q̃ in omnibus casibus, in quib. accusator posset accusare sine metu calũniæ p̃sumptæ. i. quia si deficeret in probando, nõ puniretur de calumnia in illis iudi. de iure ciuili põt procedere p̱ inquisitionem. q aũt sint illi casus, vide per gl. no. in d. § calumniator, & p gl. & Bar. in l. j. in prin. ff. ad Turpill. Sed q̃ritur pro declaratione istius conclionis, quæ sit rõ vel cã huius cõclusionis, vt qñ accusator non punit de calumnia p̃sumpta, iudex possit inquirere. Hoc non declarat Bart. in §. si publico. Vnde cã duplex assignatura a diuersis Doc. istius conclionis. Nam ipse Bart. in §. calumniator. s. alle. dicit, q̃ cã est, quia statutum est, vt nullus deberet damnari sine accusatore p̱p pœnam talionis, quam dẽt subire accusator, ex qua præsumitur q̃ rarius & moderatius deducẽt crimen in iudicio, & magis cessabit calumnia in iudiciis crialib⁹, iuxta l. fi. C. de accu. & l. sicuti. in prin. ff. eo. ti. & l. q̃uis. la 2. in fi. C. de adul. quę ratio cessat, vbicunq; accusator non probans, nõ punit de calumnia, quia tunc non est rõ cur magis debeat p̱mitti cuilibet accusare q̃ iudici inquirere, ex quo neuter eorũ timet pœnam talionis. Scd̃m rõnem assignat Sal. in l. ea quidem. C. de accu. quia inquisitio subrogatur in locum accusationis, vt ī tex. nr̃o, in ver. non tñ. Si ergo permittit accusatio, ergo debet ẽt esse permissa inquisitio, vbi non põt dari rõ diuersitatis. Vñ Io. An. & Arch. in c. in fidei. de hęre. li. 6. reprehendunt ibi gl. quæ dicit no. q̃ dispõ facta in cã inquisitionis, nõ trahitur ad causam accusationis, qñ in istis iudiciis, cum est eadem rõ, facile fit extensio de vno ad aliud, sicut vidisti declaratum in c. de his. s. e. in illa q. vtrum absolutus in iudicio inquisitionis posset iterum accusari. Sed prima rõ assignata per Bar. & secunda sit assignata p̱ Sal.
54 non vr̃ sufficiens, quia dato † q̃ sint aliqui casus, in quib. accusator non puniatur de præsumpta calumnia, sp̃ tñ accusator punitur de vera & euidenti calumnia pœna talionis, vt l. si vxor. §. fin. ff. de adul. & ibi per Bar. & per eundẽ in l. senatus. §. eos. ad Tur.
55 & est casus in l. 2. C. qui acc. non pos. qd̃ † tñ non probatur in iudice, q̃ si non probat crimen puniat pœna talionis, q̃uis sit in euidenti calumnia, licet puniatur extra ordinem, si fuit in dolo, vt l. scueriter. & ibi no. C. de excu. tu. Et idem videmus in sit in denunciatore, qui p̱p necessitatem officij publici, quæ rõ habet ẽt locum in iudice, non punitur pœna talionis, sed extra ordinem, vt est casus. & ibi hoc declarat Bar. in l. diuus. ff. de cust. reo. vnde quia in toto processu, vel in aliqua parte ipsius, accusator posset esse in euidenti calumnia, & magis puniret q̃ iudex, adhuc videretur durare rõ prędalle. Et per hoc ẽt patet, q̃ non est eadem rõ permittendi inquisitionem, sicut accusationem. & ꝯ istam conclusionem s. positam insurgit Ang. multis verbis in l. si vacãtia.
56 in 3. & 4. char. de bo. vac. lib. 10. † Primo quidem, quia certũ est, q̃ fama p̃cedens accusationem excusat a p̃sumpta calumnia p̱ l. fi. ff. de hęre. insti. & per l. cum quidam. §. qd̃ dr̃. ff. de acq. hęre. Tu vide tex. ī terminis & ibi Bar. in l. miles. §. mulier. ff. de adul. quem ipse allegat ad hoc in l. j. in prin. ff. ad Turp. & in d. §. calũniator. & bonum tex. & ibi ẽt Bar. in l. 2. C. si fer. aut lib. ad decu. aspi. ī quib. probatur, q̃ fama excusata dolo & delicto p̃sumpto, & tñ de iure ciuili fm eum non reperitur cautum, q̃ fama p̃cedente posset procedi ad inquisitionem. Sed ista rõ posset faciliter tolli, quia dato q̃ non reperitur iure cautum, si tñ vere cessaret rõ. cur non permittit inquisitio de iure ciuili in isto casu, tũc dispõ facta in accusationem, traheret ad inquisitionẽ, vt sicut qs eo casu põt accusare, ita iudex posset inquirere per doct. gl. not. quam ibi approbant oẽs in l. querelam. C. de fal. & per rõnem.
a s. dictam, quia inquisitio a subrogatur loco accusationis. Prętera põt dici, q̃ satis caueatur de iure ciuili, hoc vel expresse vel ex identitate rõnis. expresse quidem, quia hoc vr̃ probari in l. iustissimos. C. de offi. prouin. vbi Imperator d̃t se procedere ad punitionem iudicum ex infamia sibi delata, q̃. l. ad hoc alle. Bar. vt j. dicetur. ex idẽtitate aũt rõnis, quia si ex aliis quibusdam vehementibus præsumptionib. probat q̃ iudex potest inquirere, vt plene j. dr̃, referendo dicta Sal. & plene dixi in c. cum oporteat. s. eo. post Inn. & Doct. Et vr̃ probari ista conclusio no. in l. j. §. si quis, vlt. verbo, quæsiturus. ff. de qõni. & in c. j. circa medium. s. vt eccl. benef. vbi Papa d̃t se non ex plenitudine ptãtis, sed ex debito ordinatio iustitię formasse inquisitionem, quia orta erat suspitio ex quibusdam agitatis coram se ꝯ inquisitionem. ergo eadem rõne, si præcedat fama publica, quæ nõ est leuis p̃sumptio, vt hic in text. sit poterit procedi per inquisitionem. non. n. dẽt allegari animus iudicis ad vnam spẽm p̃sumptionis. vt in c. prætera. & ī c. in nr̃a. s. de testi. & in l. 3. §. tu magis. ff. de testi. Scd̃o dicit Ang. q̃ reperitur aliquis casus, qui non comprehendit sub ista regula, ergo doctrina est imperfecta. nam videmus q̃ in crie suspecti tutoris, iudex procedit per inquisitionem, vt l. 3. §. prætea. ff. de suspe. tu. & tñ accusans in crie suspecti punitur de calũnia, fm gl. in l. j. §. sciendum. de suspe. tut. & ibi per Bart. Sed ipse non ppendit de duob. ad intellectum illius literæ. Primo quidem, quia ibi iudex inquirit super notorio, vt clare colligitur ex verbis illius lr̃æ, quo casu cessaret præsumptio calumniæ indubitanter in accusatore, & sic metus pœnæ ex calumnia. Secundo non perpendit q̃ ibi iudex inquirit ciuiliter non crialiter, ad remotionem duntaxat. quo casu iudicium est ciuile, vt plene declarat Bar. in d. §. sciendum. & hoc ẽt indicat ibi text. in fi. multũ clare, qui dicit q̃ hoc permittitur spāliter fauore pupillorum, ex
b quo datur intelligi q̃ inquisitio b est ciuilis non crialis, quia si esset crialis, & delictum esset notorium, sp̃ posset inquiri, vt l. ea quidem. C. de accu. Tertio dicit ipse ꝯ Bart. q̃ falsum est, iudicẽ posse formare inquisitionem spālem super oī crie, super quo p̃cessit gñalis inquisitio, quia fm hoc faciliter posset fieri fraus legi, & lex esset ludibrio, ꝯ l. fraus, & l. non dubium. ff. & C. de legi. Nam iudex de facili posset volendo inquirere spāliter prius prę mittere inquisitionem gñalem. Nec ob. si dicas, ergo inquisitio generalis erit frustratoria, quæ tñ permittitur a iure, in Auth. de colla. §. iubemus. & l. congruit. ff. de off. prę si. cum aliis sim. quia ad hoc rñdet q̃ ista inquisitio generalis operabitur effectũ suũ, si iudex inueniat aliqd̃ crimen, in quo spāliter permittatur inqsitio ꝯ regulas iuris. Sed ista rñsio non vr̃ posse subsistineri, qa generalis inquisitio fm hoc remanebit superflua in crialibus, in
57 quib. non potest spāliter inquiri, quod non est dicẽdum, † quia iudicia præparatoria nunq̃ hñt locum, vbi iudicium, ad quod fit præparatio, non p̃t sequi, vt traditur in l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib. &
58 † est regula cõis, q̃ lex non inducit remedia superflua, vt l. j. §. vnde quęritur. ff. de publ. nec valet id, qd̃ allegat de fraude, q̃ adhibetur legi, quia si ex p̱iecturis posset deprehẽdi ista fraus, puta quia formaret gñalem inquisitionem tp̱e insolito, vel alī, tunc fatendum esset, q̃ nec inquisitio spālis procederet, nec gña
59 lis operaretur aliquem effectum, sicut † dicimus de lege, quæ q̃nis sit gñalis, si tñ fit in fraudem ꝯ vnum, p̃t rescindi & ab ea appellari, vt l. j. in fi. ff. de do. excep. & declarat Bar. ī l. fi. ff. de app. reci. vbi āt non esset talis suspitio fraudis, cum in dubio præsumat pro iudice & pro officiali publico, vt l. j. C. de ponde. & aur. illa. li. 10. & l. j. C. de prę d. cur. ea. lib. non video, quare hic sequit aliqua absurditas. Ipse tñ in ista materia ponit quatuor rās, quarũ
60 prima est ista. † Vbicunq; relaxatur aliquid de solemnitate iuris in procedendo, super accusatione, vel in accusando, ibi semper
61 iudex p̃t procedere p̱ inquisitionem. † Ex ista rā infertur, q̃ iudex ad denunciationem officialis publici põt inquirere, vt dictũ est, quia per denunciationem officialis crimẽ efficitur notoriũ, vt l. ea quidem. C. de accus. & in notorio relaxatur iuris ordo & solennitas. 2. q. j. c. de manifesta. & in c. ad nr̃am, de iureiur. Sed istud dictum cum reuerentia est falsum, quia sequeretur q̃ fm hæc, q̃ in delictis grauioribus, in quib. non creditur denunciatori, & sic delictum non est notorium, iudex non posset inquirere, qd̃ est ꝯ tex. & ibi p̱ Bar. in l. diuus. ff. de custo. reo. & tenet Bart. expresse in l. j. §. quies. ff. de off. prę fe. vr. & sit non procedit id, q̃ ipse d̃t improbando istam regulam, vcz q̃ ideo in crie suspecti tutoris iudex potest procedere per inquisitionem, quia in accusatione suspecti relaxatur iuris solennitas, quia mulier quæ non prosequit suam iniuriam vel suorum, admittitur ad accusandũ in isto crie. l. j. §. ꝯns, de suspe. tu. Nam si ista esset cã, cur iudex p̱cedit per inquisitionem, tunc non diceret hoc induci in fauorẽ pupilli, cũ sit p̃sona fauorabilis, sæpe iudex prouidet ex officio, vt l. illud, cum l. sequenti. ff. de tut. & cura. da. ab his. & probat in c. solicite. & ibi per Doc. s. de rest. spo. Præterea, vt s. diximus, facultas inquirendi permittit ibi, si crimen sit notorium. ergo p̃z, q̃ illa nõ est rõ, quia mulier admittit ad accusãdũ, sed qualitas notorietatis & fauor pupilli, vt plenius s. declaratur. Tertio īfert ipse ex hac sua rā, q̃ in omnibus casibus, in quibus quis accusat sine metu calumniæ, iudex põt procedere per inquisitionẽ, quia hic relaxatur aliquid de obseruantia iuris. Nec obst. dicit ipse, q̃ fama excusat a præsumpta calumnia, & tñ nõ potest inquiri de iure ciuili p̱p solam famam præcedentem, quia intelligit cõclusionem suam, qñ aliquis posset accusare sine metu calũniæ ve-
62 re, non præsumpte, sicut maritus & simil. personæ. Quæ verba sunt falsissima, quia p̃sonæ illę, q̃ excusant a calumnia, intelligũtur excusari a calumnia p̃sumpta, ab euidenti aũt. i. a calumnia vere probata, nullus excusat, vt no. declarat Bart. in l. in senatus. §. eos. ff. ad Turp. & est casus in l. si vxor. §. fin. ff. de adul. & in l. 2. in fi. C. qui accus. non pos. Scd̃a regula sua est regula, quam posuit

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, q̃ inquisitio nunquam formari potest, nisi diffamatione præcedente. Rui. cons. 147. nu. 1. lib. 5.

b VIN. GOD. Adde q̃ inquisitio cessat, vbi nulla datur pœna. Bero. in suis quæst. q. 134. nu. 3.

fuit Bar.in §.si publico. quod propter delictum commissum coram iudice, quia committitur in iniuriam ipsius & offendit eius aures, iudex potest inquirere, vt l.nullum. C.de testib. & l.iubemus.C.de prob.Sed ista iura habent alium & veriorem intellectum, quem ponit Sal.in l.ea quidem.C.de accu. de quo statim
63 dicemus.†Tertia reg. sua est, quod in crībus atrocioribus iudex potest procedere per inquisitionem, per l.congruit. ff. de offic. præs. q̄ hic intelligit, & per l.4.§.mandatis.ff.ad l.Iul.pec. hoc p̄bat ipse ratione, quia in istis criminibus atrociorib. relaxat̄ aliqua solēnitas iuris, quia potest procedi die feriato in honorem Dei, vt l.prouinciarum. C.de fer. ergo secundum primam regu. iudex poterit inquirere, sed prima iura alle. per eum intelligun tur aliter, secundum Doc. vcz q̄ propter generalem inquisitionem præcedentem potest formari inquisitio. Et q̄ loquitur ēt in criminibus non atrocioribus patet, quia tex. in l.congruit, loquitur de furto. †furtum autem de iure communi nō est de de-
64 lictis atrocioribus, quia non imponitur pęna mortis, neq; mutilatio membri, sed castigatur aliter extra ordinem, vt est casus in Auth. vt nulli iud. §. siquis vero comprehensorum, col. 9. & traditur in l.capitalium. §. famosos. ff. de pę. Vnde non potest dici delictum atrocius, vt patet ex his, quæ no. Bar. in l. non solū. §.
65 si mandato. ff. de iniur. † Præterea dato q̄ esset de atrocioribus, tex. in l. congruit, in prin. loquitur generaliter de quolibet crimine, nec est verum q̄ relaxetur solemnitas iuris in delictis atrocioribus præterq̄ in latrone in signi, fm gl. in d.l. prouinciarum. &
66 Bal. expresse in l.3. C. de epis. audi. Bar. tamen dixit, †q̄ in delictis atrocissimis, quæ ipse vocat im mensa, sicut crimen hæresis, læsæ ma. & si. iudex procedit per inquisitionē, per l. siquis in hoc genus. C. de epis. & cle. & hoc est, quia in eis accusator potest accusare sine metu calumniæ, vt in d.l. si quis in hoc genus. ego fa-
a teor, quod in casu illius legis iudex procedit per inquisitionē, [a] sed non fateor quod hoc fit ex eo, quod accusator possit accusare sine metu calumniæ, sed vel potest inquiri propter immunitatem ecclesiæ violatam per ministros, vel quia præcedebat fama, vel alia præsumptio sufficiens, vt ꝯ. dicam. text. tamen vī dicere, q̄ ibi datur potestas inquirendi iudici, quia non decet episcopum defendere iniuriam sibi illatam. Et q̄ ista opi. non sit vera, probatur per tex. in c. vt officium, de hære. li. 6. vbi patet, q̄ ēt in crīe hæresis non proceditur ad inquisitionem, nisi præcedat fama vel ltīma suspitio. Sed si permitteretur inquisitio in istis crībus, quia qs excusaretur a præsumpta calumnia propter immanitatem crīs, tunc necessario sequeretur q̄ ēt nulla præcedēte fama vel suspitione iudex possit inquirere. Præterea ꝯ istā cōclusionem facit tex. in l.3. in verbo, deprehenditur, iuncta gl. C. ad l.Iul.maie. vbi probatur q̄ accusator, qui non probat in illo crīe, præsumitur calumniari. Præterea est hodie de iure nouissimo in illo crīe, q̄ proceditur super eo per inquisitionem etiam nulla fama vel indicio præcedente, vt in extraua. ad repri. in verbo, occulte. ergo in ꝯrium est in aliis criminibus. Nec ob. inductioni, quam fecit ꝯ Bar. de c. vt officium, de hæret. li. 6. doctrina eiusdem Bal. in l. congruit. ff. de offic. præs. vbi dixit, quod ēt in casibus, in quibus permittitur inquisitio ꝯ regulas iuris, dz intel
b ligi, quod præcedat fama, [b] vel præsumptio sufficiens, vt possit inquiri per l. iustissimos. C. de offi. rec. prouin. quia si regula, q̄ ipse ponit in §. si publico, est vera, istud dictum non potest procedere, qm̄ multi accusatores excusantur a calumnia prę̄sumpta, licet nulla præcedat fama, vel ltīma præsumptio, sicut maritus & pater in crīe adulterij & multi alij, & tñ secundum eum in illis casibus potest inquiri. Vnde reiectis istis opi. Saly. in l. ea quidem. C. de accu. licet per multa verba, meo iudicio, posuit veri-
67 tatem declarando aliqualiter dicta sua, † vnde ipse dicit in ista materia, q̄ ius ciuile non discordat a iure canonico, & simpliciter esse tenendum q̄ vbi nulla ltīma prę̄cedit fama, vel alia legitima præsumptio, regulariter est prohibita inquisitio vtroq; iure, vt in c.j. circa prin. vt eccl. benef. & l. rescripto. §. si quis. ff. de
68 mu. & ho. †Sed vbicunq; præcedit infamia, [c] vel alia ltīma præ
c sumptio surgens ex actu iudiciario, ibi semper iudex poterit inquirere. hæc probat multis legibus alle. per Bar. in d.§. si publico. & ita dicit esse intelligenda alia iura, quæ simplr aliquo casu permittunt inquisitionem. & si intellexit, dum dicit q̄ ex p̄sumptione, quæ oritur ex actu iudiciario pōt formari inq̄sitio, quasi ex præsumptione aliunde orta, q̄ ex his de quibus constitit in iudicio nō possit inquiri, nimis restrinxit istam materiam. vñ Bal. & Nic. Mat. concordantes his dictis in l. iubemus. C. de prob. loquuntur generalius, videlicet q̄ præcedēte fama, vel alio ltīmo iudicio, ex quo iudex verisimr credat delictum esse commissum potest formari inquisitio. Si vero intellexit pro actu iudiciali, ex quo vult oriri præsumptionem & informationem receptā de qualibet præsumptione a iudice vt iudice, tunc bene dixit & cōcordat dictis Bal & Nic. & Inn. & Doct. in c. cum oporteat. s̄. eo. vbi plene scripsimus super isto articu. videlicet vtrum si p̄cedat præsumptio aliqua vehemens, licet non præcedat fama publica, possit formari inq̄sitio. & quia longum esset proseq̄ omnia, quæ dicit in d.l. ea quidem. substātia dictorum suorum est ista,
69 q̄ † quando iudex ex officio ingrit de calumnia accusatoris, vel quando inquirit propter generalem inq̄sitionem præcedentē, vel quando constat de crīe incidenter in iudicio ciuili vel crīali, semper tunc iudex inquirit, quia præcedit præsumptio ltīma, quæ vel plene probat vt in calumniatore vel saltem insufficienter ad inquirendum. Et licet in d.l. iubemus. ponat etiam alias regulas, & maxime regulam Bart. quam posuit in §. si publico. hæc tamen opi. videtur verior & magis perfecta. pro qua vltra ea, quæ adduxi in c. cum oporteat. primo vide tex. not. in corpore in Auth. vt iud. sine quoquo suf. §. siquis autem, circa medīū, in ver. damus. vbi tex. expresse dicit q̄ ꝯ officialem delinquentē in officio, iudex procedit per inquisitionem denunciantib. episcopis prouinciæ & primatibus. i. nobiliorib. prouinciæ, p̄ quos in effectu defertur & probatur fama de crīe. Secundo adduco tex. no. in Auth. de man. Prin. §. fin. vbi propter fugam, q̄ creat suspitionem non leuem potest fieri captura & inquisitio ꝯ reū fugientem. & licet Ang. in l. si vacantia. dicat q̄ illud est speciale in seditioso, qui mouet turbas in populo, hoc tamen non colligitur ibi, sed magis ostenditur q̄ fuga est cā huius inquisitionis. Tertio adduco tex. in l.j. in prin. in verbo, in oī causa, vsq; ad fin. prin. C. de custo. reo. vbi tex. in effectu dicit, q̄ in oī causa. i. in oī crīe, siue accusator deferat crimen, siue publica solicitudo crimen persequat̄ præsentato reo dz incontinenti haberi quæstio super crīe. Ex quibus verbis declaratur primo, q̄ in omni crimine potest habere locum inquisitio. Secundo q̄ ille tex. non loqtur in crīe notorio, super quo non est necesse adhibere quæstionem. i. inquisitionem, & ideo glo. nimis restringit illum text. in duobus exemplificando semper in crīe notorio. Nec obst. si dicas q̄ potest intelligi tex. quando crimen notificatur per denunciatorem publicum, & non est notorium. Quia ad hoc respondeo, q̄ cum tex. simplr dicat q̄ crimen potest inquiri publica solicitudine, non est facienda ista restrictio sine causa, & q̄ ex præsumptione orta in vno iudicio ex actu iudiciario iudex possit inquirere, est tex. de iure ciuili, in l.j. §. siquis vltro. in verbo quæsiturus. ff. de qō. quem alle. Guil. in Spe. ti. de inqui. §. j. qñ, in vna
70 de suis fallentiis. † vbi patet q̄ ex confessione facta de socio crīs in iudicio, iudex procedit per inquisitionem ꝯ nominatum, ēt finita prima instantia, nam si duraret prima instantia non ex officio nobili, sed ex officio mercenario, propter connexitatē crīs iudex posset inquirere, & punire, vt l.2. §. si publico. ff. de adult. & in c.j. & ibi plene. s̄. de excep. Ad idem etiam vide bonū text. de iure canonico, in c.j. s̄. vt eccle. benef. vbi Pontifex dicit q̄ ex quibusdam postulatis apud se & actitatis, orta erat præsumptio crīs simoniaci. & postea infert, q̄ non ex plenitudine potestatis, sed ex debito iustitiæ ordinariæ tenebatur inquirere, quod non poterat esse verum, nisi illa præsumptio præcedens esset causa inquirendi, nam ex potestate ordinaria de iure canonico nullus procedit ad inquisitionem, nisi solum modo super illis, de quib. fama præcedit, vt in c. inquisit. §. tertiæ. s̄. eod. & ideo male dixit Ang. in repetitione l. si vacantia. qui voluit q̄ iudex ordinarius, cum procedit ex mero officio. i. alio non denunciante vel instigante, semper potest procedere ad inquisitionem nulla præcedente infamia. allegat tex. in c.j. s̄. de of. ordi. qui tex. cum sua reuerentia, hoc non probat, qm̄ dicit q̄ ep̄s habet potestatem inq rēdi super delictis liberam, sed postea addit tex. fm canones, ex quo datur intelligi q̄ tenetur seruare formam traditam a canonibus, quæ est vt fama præcedat. & etiā si non esset ibi illud ver-
71 bum, sic esset intelligendum, † quia dispositio illius canonis generalis limitaretur per hanc decre. & alias specialius disponentes, iuxta regulam traditam in c.j. s̄. de rescr. & in l. sanctio legū. ff. de pœ. cum materia. & ideo gl. nr̄a & communiter Doct. hic in prima parte, expresse tenent op. q̄ cum iudex procedit ex me
72 ro officio, debet præcedere fama. † Sed quæritur adhuc pro declaratione huius articuli, nunquid in crībus priuatis, in quibus quilibet de populo non posset accusare, sicut est cum pro crimine priuato imponitur pœna corporis afflictiua, vt plene declarat Bar. post gl. in rubrica. ff. de po. ac. & in l. fi. ff. de priua. delic. iudex ipse possit procedere per inquisitionem ex aliqua regularum.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, q̄ inquisitione completa processus publicari, & eius copia inquisito dari debet. Rui. cons. 7. nu. 12. lib. 5.

b Præcedat fama. Adde benefacere ultra ea quæ addidi, supra eo. tit. in c. inquisitionis. §. quæsiuisti. etiam id quod consuluit Ludo. Rom. in cons. 7. quod inci. uisis necessariis in facto, &c. & in cons. 76. incip. in causa nobilis uiri, & in cons. 119. incip in proposita quæstione. & per Ang. notabiliter in cons. 187. quod inci. sigillatim ad puncta ubi etiā ponit quæ dicatur bona fama & quomodo probetur, & in cons. 354. quod inci in q̄one prædicta, ubi dicit quod ille qui perdit famam, habetur pro mortuo, & in cons. 356. inci. super prædicto dubio, & c. ultimo uide quæ latissime tradit Fel. in c. cum oporteat. in 6. 7. & 8 col. supra eo. tit

c VIN. GOD. Nota, q̄ infamia uel defectus alterius, quis detegere non tenetur sine causa. Thom. Gram. decis. 37. nu. 7.

rum. s. positarum. v.g. cum præcedit infamia. & videtur dicendum q̃ non, quia ſm Bar. in §. ſi publico. iudex inquirens nõ tenet locum accuſatoris proſequentis ſuam iniuriam, niſi cum offenditur maieſtas eius, ſicut fit in l. nullum. C. de teſti. ergo vbi non admittetur accuſator extraneus, non debet admitti iudex. & ita ſentit ipſe expreſſe in d. §. ſi publico. Sed ꝯ hoc multum facit, quia tex. in l. congruit. de offi. præſi. circa prin. generaliter vr̃ permittere ex inquiſitione generali ſuper omni delicto iudicem
73 poſſe ſpecialiter inquirere. † Deinde ſpecialiter ponit exemplũ de furto, quod eſt crimen priuatum, vt l. fi. ff. de fur. & pro eo imponitur pęna corporis afflictiua citra mortem & membri mutilationem, vt in auth. nouo iure. C. de fur. & in corpore, vt nulli iudi. in §. ſi quis vero. vel in §. ſeq. ergo vr̃ q̃ etiam ſuper talib. admittatur inquiſitio. Nec ob. q̃ iudex non inquirit regulariter
a ad vtilitatem, vt l. 4. §. hoc autem, de dam. infe. quia [a] in punitione crĩs quantumcunq; priuati agitur etiam de fauore publico, vt l. licitatio. §. q̃ illicite. ff. de public. & l. ita vulneratus. ff. ad l. Aqui. vnde ſicut qñ fauor publicus & priuatus non poſſunt ſeparari, quis non poteſt renunciare iuri ſuo, ne fiat damnum rei publicæ, vt plene declarant Doc. in c. ſi diligenti. s. de fo. compe. & in l. ius publicum. ff. de pac. ita ne fiat detrimentum reipubl. poterit iudex inquirere præcedente fama, vel alio indicio legitimo. Et ſi dicatur, iſta rõ concludit q̃ quilibet deberet admitti ad accuſandum. Rñdeo q̃ facilius admittitur iudex, qui eſt perſona publica & magis repręſentat rem publicam. vnde ipſe punitur, ſi negligit ius publicum, vt l. ſi vacantia. ſæpe alle. & per iſta ſimplr vr̃ tenenda opi. Sal. s. declarata. nam illa regula generalis Bar. q̃ ipſe poſuit in §. ſi publico. & q̃ vr̃ approbare Bal. in d. l.
74 iubemus. ver. fin. non vr̃ procedere forti ratione. † quia certum eſt, q̃ non ſolum dictum plurium grauium virorum, ſed etiam vnius, excuſat a dolo præſumpto, vt l. qui cum maior. §. fin. ff. de bo. lib. & tenet ipſe Bar. in §. calumniator. ſæpe alle. & eſt gl. in l. Titio fundus. ff. de cond. & dem. & tñ auctoritas talium non eſt ſufficiens cã ad formandam inquiſitionem, vt eſt caſus in c. inquiſitionis. ver. & vtrum. s. eod. & probatur optime in illo §. ſiquis autem, in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuff. vbi iudex non inquirit
75 ad ſolam rõnem eꝑorum. † Sed quia tex. iſte requirit q̃ fama ſæpe obſcondat ad iudicem, quæritur vtrum hoc ſit verũ indiſtincte. Doc. hic, & in c. cum oporteat. ſimpliciter dñt q̃ ſic, non declarando aliter. Ꝺpec. in tit. de inquiſi. §. j. ver. itẽ q̃ ſemel. & ver. ſeq. diſtinguit, q̃ aut prima vice informat̃ ſuper infamia a multis & diuerſis teſtibus, q̃ tunc ſufficiat famam ſemel pulſaſſe aures iudicis, arg. 81. diſt. c. tantis Daniel. & 86. diſt. c. tanta. quæ iura faciunt a longe. vnde cum iſta iura cõiter requirãt actum frequentatum, non eſſet tutum oĩno hoc tenere in aliis caſib⁹, vbi non eſſet tanta multitudo infamantium, & inquiſitus eſſet tpe
76 diffamationis perſona honeſta, dicit eſſe arbitrarium, quot vicibus debeat fama pulſare aures iudicis. in dubio tñ ſentit q̃ duæ vices ſufficerent. 23. q. 2. c. ita nos. & l. 3. in fi. C. de epi. audi. & eſt bona gl. in c. monaſteria. s. de vi. & ho. cle. Et iſta dicta ego admiterem ſine dubio, qñ iudex informaret ſe de infamia ad inſtructionem ſuam non citata parte, quia † probatio priuilegiata ꝯ regulas iuris, debet eſſe magis certa, q̃ probatio regularis in ſuo genere, vt eſt caſus no. in c. tua nos. de conſang. & affi. & benefacit tex. in c. licet ex quadam. de teſti. ſed qñ delegatus, qui nõ poteſt procedere niſi receptis probationibus de fama reciperet teſtes ſuper infamia citata parte, quæ negat ſe infamatam, tunc durũ eſſet totiens repetere teſtes, ſi primi probarẽt legitime famam, & videretur tunc ſufficere vnica receptio reſtium. quia licet iſte text. videatur requirere copulatiue, quod per clamorẽ & famã ſæpe res deuenerit ad aures iudicis, tex. tñ in c. licet Hely. j. de ſimo. in ver. tunc enim, loquitur alternatiue. & cum facit mẽtionem de fama nihil aliud requirit, ſed cum facit mentionem de
77 clamoſa inſinuatione, requirit frequentiam. † Appello aũt clamoſam inſinuationem, cum frequenter ad aures iudicis denunciatur crimen vel infamia, non tñ recipiuntur teſtes in forma iudicij. & iſta opi. eſt multum colorata, maxime pp diuerſitatem
78 rõnis. s. aſſignatam. ſed quia hic Doct. dñt communiter ꝯrium, non eſt recedendum a cõi ſnĩa. † Sed quæritur tertio loco, nũqd cum formatur inquiſitio ꝯ perſonam, ſed generalis reſpectu criminum, ſicut cum formatur inquiſitio ꝯ rectorẽ in ſindicatu, vel cum inquiritur ꝯ caput & membra vnius eccleſiæ p iudicẽ eccleſiaſticum, vtrum debeat præcedere infamia. Super qua qõne dicit hic d. Ant. q̃ ſiue iudex inquirat viſitando ſuam diœceſim, ſiue aliter inquirat ꝯ caput & membra, ſiue impetretur iſta inquiſitio a ſede apłica, vel ab alio, qui poſſit eam committere, non requiritur q̃ fama præcedat. alle. tex. in c. j. s. de offi. ord. & quod hr̃ 10. q. j. c. placuit. & in c. excõicatus. §. addicim⁹. j. de hęret. Et hanc concłionem ſequit̃ An. allegãs iſta dicta in d. l. ſi vacantia. Sed iſta dicta ſunt multum dubia de iure, tam in exẽplo officialis ſindicandi, q̃ in exemplo iudicis eccleſiaſtici inquirentis de capite & membris. Et primo ꝯ iſtam concluſionem vr̃ caſus in c. cum dilecti. in prin. s. eo. quæ decretalis ſine dubio loq-

tur de inquiſitione, q̃ fit ꝯ caput & membra, & tñ ibi debet præcedere infamia ibi, ſi clamorem opere ꝓpleuiſſet, &c. Præterea cum tex. in c. inquiſitionis. §. 3. s. e. in ver. cum inquiſitio, ponat regulam q̃ inquiſitio ſolum debet fieri, vbi clamor præcedit, & ratio aſſignata in decretali noſtra hẽat locum in inquiſitione generali quo ad crimina, vcꝫ vt maxime ꝯ prælatos præcludatur via malignandi, vr̃ q̃ etiam ſi decreta. iſta diſponeret de ſpeciali
79 inquiſitione, per identitatem rationis idem eſſet dicendum in iſta. † Vnde conſidera, q̃ ſi per iſtam inquiſitionem, de qua nũc agitur, inquirens intendat ſolum imponere pnĩam de crimine, non autem pœnam debitam crĩ, tunc de facili poteſt cõcedi, q̃ infamia non debeat præcedere per ea, quæ hñr per Arch. & Io. An. in c. non eſt, de conſue. li. 6. & in c. quia pleriq;. de of. or. eo.
80 lib. & ego tetigi in c. qualiter. el j. s. eo. † Sed qñ finis huius inqſitio. eſſet impoſitio pęnæ, ſicut ſi ſpecialiter procederetur per inquiſitionem de certo crĩe, tunc cum agatur de pari præiudicio eadem ſolennitas requireretur in vtroq;. Facit optime pro iſta concluſione, quod ſcribunt communiter Doct. in c. inquiſitionis. s. eo. vbi dicunt, q̃ qñ ex iudicio inquiſitionis imponeretur eadem pęna, quæ in iudicio accuſationis, tunc idem dđm eſt de iudicio accuſationis, quod inquiſitionis, ex quo reſultat idem effectus. Iſta concluſio vr̃ probari in c. j. §. ſane. ver. ſeq. iuncto §. fi. de cenſ. li. 6. dr̃ enim in d. ver. q̃ ſi archiẽps viſitando prouinciam inueniat aliquem diffamatum de crĩe, hoc debet nunciare epiſcopo, qui ſolenniter formata inquiſitione puniet reum. dicit etiam ille tex. q̃ archiẽps inquirendo in prouincia, non dẽt cogere illos, quos viſitat præſtare iuramẽtum ſuper delictis occultis. poſtea in §. fi. Pontifex mandat q̃ forma s. tradita in viſitatione eꝑi, debet ſeruari ab omnibus epiſcopis & prælatis viſitã-
81 tibus ſuam diœceſim. † ex quo datur intelligi manifeſte q̃ epi-
b ſcopus [b] viſitando diœceſim non poteſt deferre iuramentũ ſubdito, vt rñdeat ſibi ſuper crimine occulto. & tamen hoc poſſet fieri in inquiſitione generali, qñ fama p̃cederet, vt patet in c. qualiter, in fi. s. eo. & in c. cum dilecti. cogeretur. n. & caput, & quilibet qui eſſet de membris, iurare q̃ diceret plenam & merã veritatem ſuper ſtatu eccleſiæ. Præterea ſicut archiẽps, cum inuenit diffamatum de crimine, non procedit ꝯ diffamatum ex generali inquiſitione, ſed formatur per eꝑm ſpecialis inquiſitio, ita vr̃ q̃ inquiſitio generalis non præcedente infamia non ſit ſufficiens ad puniendum crimen, ſed præbeat cãm inquiſitioni ſpeciali, ſicut dicimus qñ inquiſitio eſt generalis quo ad perſonas, & quo ad delicta. Non ob. tex. in c. j. de of. ord. quia põt intelligi de inquiſitione ſpãli facta ſm formam iuris, vt s. dixi. vel ſi intelligat̃ de inquiſitione gñali quo ad delicta, ſpeciali quo ad pſonas debet intelligi q̃ præceſſerit infamia, vt innuit ibi litera in ver. ſm canones. & dixi in alio articu. Et huic concluſioni multum fauent iura ciuilia, quia tex. in l. j. C. vt omnes tam ci. qui. mil. & in Authẽ. vt iud. ſine quoquo ſuf. ver. neceſſitate, expreſſe reqrit ad condemnationem officialis ſindicandi, q̃ querela præcedat, & hanc opi. ſentit clare Bald. poſt Nic. Matt. in l. iubemus. C. de prob. vbi dicit q̃ cum agitur ꝯ prælatos vel officiales ad eos puniẽdos, debet præcedere infamia. Et ex legibus, quas allegat, apparet q̃ loquitur de inquiſitione generali quo ad delicta, de ſpeciali quo ad perſonas. Forte tamẽ ſufficeret diffamatio in genere, videlicet q̃ aliquis commiſiſſet multa crimina ſeu multa enormia, ſicut exemplificat Bar. in l. turpia, in prin. ff. de le. j. opi.
82 tamen d. Ant. ſeruaretur, quia communior. † Vltimo quæritur pro complemento materiæ, in inquiſitione & accuſatione dẽt poni locus & tp̃s, perſona accuſatoris & accuſati & qualitas crĩs ſpecifice, vt probatur 2. q. 8. c. libellorum. & 2. q. j. ca. in primis. vtrum ſi iſta ſolemnia omittãtur vel aliquod iſtorum, proceſſus & ſnĩa ſit nulla, licet reus nihil opponat. q̃ qõnẽ formaliter ponit Bal. in addi. Spe. in ti. de ſnĩa, charta pe. & refert Gand. tenuiſſe in tractatu ſuo de maleficiis, q̃ reus debet petere abolitionẽ, ſi libellus non eſt bene conceptus. & per hoc datur intelligi, ſm eum, q̃ accuſatio procedit ipſo iure, alias non eſſet opus petere abolitionem, vt l. 2. §. accuſationem, ver. mouet, ad Turp. Bal. ibi
83 inclinat ad oppoſitum, † quia omiſſio formę ſubſtalis regulariter vitiat libellum, & conſequenter totum proceſſum, vt plene traditur in c. examinata, de iudi. & in c. cum dilecti. de emp. & ven. vnde vr̃ velle quod proceſſus ſit nullus, & per conſequens ſnĩa.

Et hanc

ADDITIONES.

a Quia in punitione, &c. Adde benefacere tex. in l. bona fides. ff. depoſ. & in l. ſi operis. C. de pœn. & in l. 2. §. ſed ſi agat. ff. de iudic. & tex. in c. clericorum. de uit. & hone. cler. & in c. eſt iniuſta. 23. quæſtio. 4. adde etiam quod habes tex. & gl. in contrarium in l. 3. §. diuus in uerbo, ſine permiſſu. ff. de ſepul. uiol. & tex. in l. ſi longius. §. primo, in uerbo, impunita. & ibi Barro. ad hoc not. ff. de iudi. pro priori opin. uide etiam Aret. met in §. ſequen. in ſecundo not. in eod. cap.

b VNIN. GOD. Epiſcopus magis aſtringitur canonibus, quam princeps legibus. Rui. conſi. 23 nu. 5. lib. 2.

a Et hanc partem a diffusius in disputã. q. sequitur Bar. in extraua. ad reprim. in verbo, accusationem. vbi ẽt infert no. ꝙ processus est nullus, ẽt si iudex posset procedere sine strepitu & figura iudicij, quia priuilegium hoc, qđ cõceditur accusationi, intelr de accusatione valida & rite interposita. l. non putauit. §. non q̃uis. ff. de ꝓtab. & in c. abbate sane, de re iudi. li. 6. Tu vide optimum tex. & ibi Bal. in l. j. §. quod aũt. ff. de offi. præfe. vr. & ad argumẽtum Gandi. rñdet, quod abolitio requirit, vt de facto tollat accusatio, quatenus de facto processit, iuxta l. minor. §. si seruus. ff. de
84 euic. & c. accedens. el j. s̃. vt li. non contest. † Tu potes addere ꝙ
b abolitio b est vtilis ad hoc vt accusator condemnet in expensis, cum reus absoluit ab obseruatione iudicij, iuxta l. properandũ. §. illo. C. de iudi. & auth. qđ fieri. C. de dila. Et hanc eandem cõclusionem sentit Bar. clare in l. edita, in artic. de emendatione li-
85 belli. C. de eden. † Nec ob. ꝙ qñ libellus non formatur solẽniter in crĩalibus, pars punitur certa pœna, vt est casus fm vnam lectu. in l. in causis. C. de acc. & per ꝓñs, ex quo pœna apponitur, vr reseruari nullitas actus, iuxta l. fi. C. de diuor. & quæ tradit Bar. plene in l. prætor ait. §. j. de no. ope. nunc. quia hoc esset verum, qñ pœna imponeretur in ead. lege, hoc primo disponente. sed qñ vna lex prohibet fieri actum, vel simplr, vel nisi certo modo, & alia postea repetens prohibitionem imponit pœnam, tunc non vr recessum a nullitate actus. ita dixit Ray. de For. sing. in disputatione publica, & refert Bar. in l. sanctio legum. ff. de pœ. vbi oĩ-
86 no videas. Et aduerte, quia Bal. dixit sin. in c. j. qui. mo. feu. amit. allegans gl. in Insti. de pub. iud. in prin. ꝙ in accusatione vel inqsitione falsi non dz apponi locus, quia istud crimen cõiter occulte ꝓmittitur, quod dictum non approbo pro nunc, quia ẽt adulterium solet ꝓmitti occulte, sicut tradit in c. præterea. de test. & in l. 2. §. item Labeo. ff. de aqua plu. arc. per Bar. & tñ iurisc̃on. in d. l. libellorum. ponit exemplum in crĩe adulterij. vnde est cogi-
87 tandum super hoc. † Vtrum autem qñ agitur ciuiliter de crĩe, si omittitur descriptio loci & tpis in libello, processus sit nullus ipso iure, vel potius valeat parte non opponente. vide sing. ꝑ Bal. in c. j. qui. mod. feu. amit. de quo pleniſſime scripsi in l. edita. C.
88 de eden. † Et quia in prin. istius gl. dimisimus indecisum dictũ, quod posuit do. Abb. hic, đđm est nunc ꝙ si denunciator, qui repetitur in testem, esset talis qđ puniretur de calumnia saltẽ euidenti, tunc forte non esset admittendum propter suspitionem probabilem, quæ esset de eo, vt no. Arc. 35. q. 6. c. eps in sinodo. & refert do. Abb. reprehendendo dicta Bar. in c. ꝑterea, de test. cog. sed quia fama non tenet locum talis denunciatoris, sed potius illius, qui non puniretur aliquo modo, videtur esse verius, famam posse probare crimen repetitis testibus in processu, vt s̃. dixi, per ea quæ habentur in c. in omni, supra de testi. in tex. & gl. & quæ scribit do. Abb. in d. c. præterea.

ADDITIONES.

a Et hanc partem, &c. Adde benefacere regulam quæ habet ꝙ qñ tps est fundamentum intentionis alicuius, tenetur tale tps præcise probare, alias succumberet, gl. est in l. cum actum, quam Bar. ibi multum no. ff. de neg. gest. & gl. in l. qui iurasse. §. si pater. el 2. ff. de iureiur. Bar. & Doc. in l. non solum. §. sed ut probari, cum suis concordantiis. ff. de oper. no. nun. & in l. & an eadẽ. §. actiones. ff. de exce. rei iu. no. Bal. & Sal. in l. fi. per illum tex. C. an ser. ex sui fac. post gl. in c. uenerabilis. in gl. pe. de sen. exc. in sexto. Secundo adde bene facere. ꝓ ista conclusione, quia tempus requisitum a lege uel a statuto censetur de forma esse ut no. Bal. & Sal. in auth. quæ supplicatio, in 3. no. per illum tex. C. de prec. impe. of. cum plene traditis ibi per d. Ias. Tertio adde benefacere, quia ubi ad aliquem actum requiritur certum tempus, debet tale tps probari. l. 1. §. fi. cum l. seq. & ibi ad hoc no. Bar. ff. de incen. rui. nau. & notabiliter Bar. in l. 1. in prin. ff. de alea. Spe. in tit. de testi. §. iam de interrogatoriis. uer. item de tẽpore. Quarto & ultimo adde quod ubi actus potest una die ualere alia nõ, de necessitate debet scribi dies, ut no. in c. abbate. de re iud. in sexto. secundum Bal. in l. si quando. in 6. q. C. de testi. istis tamen non obstantibus, posset de facili teneri altera pars, ideo cogita.

b VIN. GOD. Abolitio, quæ sit publica, quæ priuata, & quæ ex lege. Et quibus sit necessaria, & a quibus, & qualiter sit concedenda. Placent. in tract. de accu. & abol. tit. 5. nu. 5. 6. 9 & 13. cum seq. ꝙ habetur in li. 3. trac. fol. 127.

SVMMARIVM.

1 *Prælati ad vim illorum, quos castigant, incurrere præsumuntur.*
2 *Accusans prælatum, non præsumitur bono zelo moueri.*
3 *Contra prælatum perpetuum, de crimine an inquiri possit.*
4 *Depositio facta ab officio de iure canonico, dicitur diminutio capitis.*
5 *Nullatenus, dictio, quid importet.*
6 *Infamia præcedere, an sufficiat, vt contra prælatos inquisitio formari possit.*
7 *Crimina grauia, quæ dicantur.*
8 *Iudex tanquam suspectus recusatur, ad inquirendum malo animo procedens.*

1 §. Licet. Quem §. summa uimus cum princ. decre. vnde nunc sunt colligenda no. † Et primo debes notare ex isto tex. ibi, qui quasi signum sunt positi ad sagittam, & in se. vsq; ad ver. verũ. qđ prælati præsumuntur incurrere ad vim illorum, quos castigant. Dicit. n. tex. ꝙ frequenter odium multorum incurrunt. Vnde ex argumento sumpto a cõiter acciden tibus satis colligitur, qđ dixi. Dicit tñ hic Ioan. An. quod ꝓp hoc non dz relinqui a prælato veritas disciplinæ. Et ex dictis eius col
2 ligitur secundum quosdam Mod. † ꝙ accusans prælatum in dubio non præsumit moueri bono zelo, &c. Pro isto dicto multũ facit tex. in ver. non facile admittãtur, quia si adhibetur difficultas in amissione accusatoris, per hoc datur intelligi qđ lex habet eum suspectum in dubio, vt non accuset malo zelo, & ita vr esse limitata gl. quæ dixit oppo. 2. q. 7. c. siquis episcopus. & quod di
3 xit in c. accusasti, s̃. eo. Secundo no. † ꝙ ꝺ prælatum a perpetuum
a potest inquiri de crimine, & etiam de eodem potest accusari, & hoc est regulare in oĩbus officialibus perpetuis, vt tradit Bar. in l. de pupillo. §. siquis ipsi. ff. de no. ope. nun. alias delicta remanerent impunita. In officialibus autem temporalib. vtrum possint conueniri de delictis commissis, durante officio, vide quod traditur in c. legebatur. s̃. de ma. & obe. & in c. si aduersus. s̃. de immu. eccl. & in l. iudicibus. C. ad l. Iul. repe. & per Bar. in l. mancipia. C. de ser. fugi. † Tertio no. ibi, quæ ad diminutionem capitis
4 .i. degradationẽ, ꝙ depositio facta ab officio de iure canonico, dr esse capitis diminutio, ꝙ do. Abb. Mod. & alij sequentes eũ, intelligunt esse improprie dictum, quia per amissionem dignitatis non inducitur ẽt minima capitis diminutio, vt in §. quibus insunt. de capi. dimi. & l. 3. de Sena. Et ideo tex. ostendens, ꝙ nõ est proprie capitis diminutio, subiungit ideſt degradationem. quod verbum intelr de depositione verbali, quæ est proprie de
b gradatio. b Nam actualis degradatio, quę fit cum clericus tradit curiæ seculari, vt in c. nouimus. de ver. sig. & in c. 2. de pœn. li. 6. est executio prioris degradationis. Vnde in ea non requirit numerus eꝑorum requisitus a canone. pro hoc 15. q. 6. c. sinautẽ. & c. felix. & in c. non potest. s̃. de re iud. sed in illa prima degradatione verbali, fm Io. An. in d. c. 2. forte tamen posset sustentari ꝙ depositio verbalis dicatur capitis diminutio inquantum per talem depositionem perditur quidam status, qui distinguit a statu laicorum. 12. q. j. c. duo sunt. quod declarabimus perfectius in §. ad corrigendos. cum discutiemus, cui pœnæ ciuili æquiparetur pœna depositionis ab ordine. † Quarto no. & sẽper tene mẽ-
5 ti ibi, nullatenus admittatur. ꝙ per istam dictionem nõ
c importatur de necessitate actus ipso iure. dicitur enim hic, ꝙ ad accusandum nullatenus quis admittitur sine inscriptione, tamen si omittatur inscriptio, valeat processus, vt plene scripsi in c. super his. s̃. eo. & tenet Bal. in l. fi. C. de accu. & in l. qui crimen. in 2. lectu. C. qui accu. non pos. pro quo vide optimam gl. in c. Romana. §. caueant. de sent. excom. lib. 6. Si tamẽ subiecta materia vel ratio legis non ꝺiceret, ista dictio importat actum nullum ipso iure, vt dicit gl. no. de iure ciuili, in auth. si qua mulier. C. ad
6 Velle. † Quinto no. ibi, sine scandalo vel periculo, &c. ꝙ ꝺ prælatos non sufficit infamiam præcedere, vt possit formari inqsitio, nisi timeatur scandalum vel periculum. & in hoc est dria inter prælatum & alium, quia in aliis non prælatis sufficit simpliciter fama, vt in c. inquisitionis. §. tertiæ. s̃. eo. Et ratio driæ colligitur ex isto §. circa prin. ipsius. Scandalum autem posset oriri, secundum Doct. si prælatus esset infamatus de vitio carnis, ꝓp quod facile laici scandalizarentur, si crimen puniretur. Periculum vero posset esse si non fieret inquisitio quando prælatus dilapidaret bona eccleſiæ. iuxta no. in c. venerabilis. s̃. de offi. deleg. & in c. fin. j̃. eo. Vel si esset diffamatus de hæresi, quia posset celeriter
7 ĩficere multos. † Sexto no. ibi, quare si fuerit grauis excessus, &c. ꝙ solum pro graui crimine quis est remouendus a beneficio. concordat tex. 16. q. 7. c. inuentum. & quæ dicãtur crimina grauia vel leuia, vide tex. & ibi per Doct. in c. at si clerici. §. j. de iudi. & in l. leuia. ff. de ac. & in l. non solum. §. si mandato. & ibi per
8 Bart. ff. de iniuriis. † Vltimo no. ibi, non ex odij fomite, &c. ꝙ qñ iudex procederet ad inquirendum malo animo & non ex charitate potest recusari tanquam suspectus. & hoc dicit glo. ordinaria s̃. & hoc tenet Bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adul. & est melior tex. ad hoc iste quam tex. quem adducit Bar. qui parum facit in c. diuersis fallaciis. s̃. de clericis coniugatis.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Prælatus non potest concedere res eccleſiæ, etiam concedi solitas, alterando naturam priorum concessionum. Rui. cons. 35. nu. 7. lib. 1.

b VIN. GOD. Degradatio ad quem finem fiat. Bertach. in tract. de epis. in 4. par. nu. 1. & ibi, nu. 5. an degradatio remoueat caracterem de anima, ꝙ habetur in lib. 4. trac. fol. 72.

c Dictionem. Adde quid importet ista dictio, ut per Angel. in consil. 338. incip. non reuocando. in 1. colũ. & quod consuluit Aret. met in consi. 83. incip. quia multi fuerunt heri, &c. in 4 col. uer. uenio nunc ad aliud. & Alex. pulchre in consi. 77. quod incip. uisis dubitationibus eleganter, &c. in princ. in tertio uolum. & in consi 152. quod incip. uiso processu causæ matrimonialis, &c. in 2. colum. uer. non obstat. in 5. uol. uide etiam Bar. & Bal. in l. Gallus. in princ. ff. de libe. & posthum. Bald. in l. 1. in pen. col. C. qui admi. & in l. quæstionem. in ult. col. C. de fideicom. & in l. 1. ff de iniust. testa. Anto. de But. in c. præterea. in 5. col. de dila. uide & aliquid per d. Ias. in l. 2. in primo no. C. de bo. pos. secundum tabu.

SVMMARIVM.

1 *Inquisitus, quando citari debeat.*
2 *Reus in receptione testium, in causa inquisitionis, vtrum specialiter citari debeat.*
3 *Dicta & nomina testium simul parti, quando edenda sint.*
4 *Iudex parte non citata, an recipere possit testes.*
5 *Absens requiritur, ꝙ sit contumax, vt contra eum super inquisitione prosedi possit.*
6 *Iudex antequam super crimine inquirat, capitula de quibus est inquirendum reo, exponere debet.*
7 *Processus an valeat, si parte tacente & non petente capitula sibi edi, procedatur ad vlteriora, & crimen probetur.*
8 *Defensionibus suis in criminalibus, reus renunciare non potest.*
9 *Solennitas libelli dationem præcedens, substantialis non præsumitur.*
10 *Reus inquisitus omnes exceptiones legitimas contra personas testium, quare obijcere possit.*
11 *Exceptiones contra personas testium in summarijs iudicijs non possunt obijci, sicut in ordinario.*
12 *Reus cum de crimine accusatur, an respondere teneatur, vtrum crimen commiserit, vel non.*
13 *Peccator non tenetur se prodere in publicum.*
14 *Reus, qui non respondet in iudicio, vtrum crimen de quo accusatur commiserit, an peccet mortaliter.*
15 *Actus, qui fiunt per coactionem, non dicuntur simpliciter voluntarij.*
16 *Reus semper, an teneatur respondere iudici ex officio interroganti.*
17 *Condemnatio reo citato, an ex inquisitione generali sequi possit.*
18 *Iudex multa prouidet ex officio in fauorem ecclesiarum, quæ alias non prouideret.*
19 *Exorbitantia plura statuuntur a iure, contra publicum officialem, fauore reipublicæ.*
20 *Solennitas vni contractui requisita, ad alium, vbi est ead. ratio, trahitur.*
21 *Reus, si petit accusatorem exprimere diem in libello, quia vult reprobare testes accusatoris de falso, vtrum audiendus sit.*
22 *Instrumentum, an & quando cum die & consule edi debeat.*
23 *Reus si exprimitur dies in libello, & testes probant de alia die, vel non probāt de die sed de mense, nunquid absolui vel condemnari debeat. & nu. 26.*
24 *Delictum in dubio non præsumitur, vbi alia coniectura capi possit.*
25 *Delictum ad fugiendum pluralitas non præsumitur.*
27 *Emendatio non permittitur, vbicunque per eam mutaretur actio, vel factum deductum in libello.*
28 *Probationes præsumptiuæ in criminalibus, ad puniendum in ciuili iudicio in quo ad pœnam agitur, non concludunt.*
29 *Positio hic, an admittenda sit, pone hoc est factum tali tempore, vel tempore de quo probabitur.*
30 *Libellus alternatiuus, an procedat etiam si duo facta diuersa deducantur.*
31 *Actuum pluralitas, an & quando præsumatur.*
32 *Actor, si in libello ciuili certum tempus contractus deducit, & testes simpliciter deponant de cōtractu, sed recordātur de actu, probatio hæc est obscura.*
33 *Accusator, quando diem in libello apposuit cum clausula, non astringens se ad probandum superflua, &c. an videatur se astringere ad diem accusationis.*

§. Debet. Quem similiter summauimus cum præcedē tib. Super quo primo no. ibi, præsens esse, &c.

1 † ꝙ inquisitus debet citari in principio processus ad hoc, vt possit procedi ꝑ eum. Sed quæritur pro declaratione literæ, vtrum
2 † in receptione testium in cā inquisitionis spāliter debeat reus citari. d. Ant. & Mod. reprehendentes dicta Hosti. tenēt ꝙ debet citari, ar. c. præsentium. s̄. de testi. & ita obseruat communis practica, ſm eos. sed ipse idem do. Ant. in c. 2. s̄. de testi. tenet oppositum, & alle. pro fundamento istum tex. De quo art. vide, vt plene scripsi post Moder. in d. c. 2. vbi sum secutus opin. Doc. hic. tū vt intelligas, qūo inducit istum tex. aduerte quia tex. iste vī velle
3 † ꝙ dicta & nomina testium simul sint edenda parti & nō prius .i. ante receptionem testium. & hoc tenet hic Hostiē. expresse. & hoc sequit necessario, vt dt d. Ant. hic, & recte, ꝙ testes pūt recipi parte non citata. nam si esset citanda pars ad videndum iurare testes, sine dubio cognouisset noīa testium ꝓductorum. Sed iste intell's non approbatur cōiter a Mod. quia licet fatendū sit, ꝙ publicatis testib. noīa sint edenda sīl cum dictis, vt possit sciri quid a quo dictum sit, vt dt lra, non tn̄ negatur quin & prius nomina testium, sint edenda ad alium effectum. f. vt pars citata ad videndum iurare testes, possit opponere ꝑ eos vel protestari, iuxta c. præsentium. s̄. de testi. Vnde ſm d. Ant. & quosdam Mod. hic, ista editio noīum testium bis fiet. & hoc est tenendū, quicquid dicant hic d. Car. & Io. de Imo. qui dūt tex. esse intelligendum, ꝙ noīa testium edantur suo tpe, & tantum semel .i. ante ipsorum testium receptionem. nam ſm istud dictum non satisfaceret rōni assignatæ in tex. quia dato ꝙ aliquis tempore iurī. cognosceret singulos testes, si tn̄ postea publicatio dictorum fieret absq; editione noīum, non posset intelligi quid a singulis eorū esset dictum, vt ēt hic dicunt aliqui Mod. & bene. ſm istum modum exponendi iste tex. loquitur de testibus, qui reperiuntur principaīr super crīe post formatam inquisitionem. Sed nō vio lando literam potest dari alius intell's no. vcz ꝙ text. iste loquat̄
4 de receptione testium facta super fama. † Et ſm hoc esset hic casus no. ꝙ iudex potest recipere testes super fama parte non citata, quod tenet Inn. in c. j. de postu. præl. & d. Ant. in c. 2. s̄. de testi. vt plene scripsi de hoc, quod debes addere ad ea, quæ scripsimus in c. cum oporteat. s̄. eo. Et multum applaudet litera huic intellectui, maxime ꝓp verbum infamādi, positum in fi. ipsius, quod p̄t exponi de teste, qui deposuit super infamia. & quia cū tex. in prin. literæ loquatur de inquisitione nondum formata, ſm communem intellectum. Alij ver. sequentes, qui continuā. tur probabiliter, ēt sic pūt intelligi. & sic necessario habemus dicere testes esse receptos super infamia, nam ante inquisitionem formatam non essent recipiendi super crīe principaīr & ante co
5 piam capitulorum traditam reo, vt hic patet ex prin. literæ. † Se-
a cundo no. ibi, nisi se per contumaciam [a] absentauerit. ꝙ ad hoc vt possit procedi super inquisitione ꝑ absentem, requirīt ꝙ absens sit contumax. vnde si citatus tpe citationis esset absens ex causa probabili, non valeret processus factus ꝑ eum. Ita no. Spe. in tit. de citatione. §. j. ver. sed quæritur. & Io. And. hic. de quo & qualiter possit procedi isto casu lite non conte. vide tex. & quod ibi no. in c. qm̄ frequenter. §. sunt & alij. s̄. vt li. non cont. Tertio
6 no. ibi, & exponenda sunt illi capitula, † ꝙ anteq̄ iudex inquirat super crīe, debet exponere capitula reo, de quibus est inquirendum, ne subtrahatur sibi facultas defensionis, quę regulariter ēt per principem in criminalibus auferri non potest, vt in cle. pastoralis, de re iud. & l. defensionis facultas. C. de in. fi. lib. 10. Sed
7 † dubitatur hic per aliquos Mod. vtrum si parte tacente & non petente sibi edi capitula, procedatur ad vlteriora, & probet̄ crimen, valeat processus. super quo est præmittendum, ꝙ valet sine dubio processus, cum de crīe constat per confessionē, vt est casus in c. j. de accus. lib. 6. Sed remanet dubium, quid si constet aliter, q̄ per confessionem. do. Abb. hic tenet ꝙ est idem, vcz ꝙ valet iudicium. Aliqui Mod. dubitant & inclinant ad op. quia cum ꝑ subtractionem capitulorum auferatur defensio parti, vt hic dī, non videtur ꝙ valeat processus, licet valeat cum omittit̄ inquisitio famæ, vt in c. 2. eo. ti. li. 6. quia per famam non subtrahitur defensio parti, quasi velint ꝙ ista solennitas omissa reddit iudicium nullum, cum sit maioris præiudicij. Tu vero videas gl. fi. in c. j. eo. tit. li. 6. quæ manifeste sentit, ꝙ pars tacendo tacite vī renunciare iuri suo, etiam in ista solennitate. & ista est causa, propter quam debemus dicere ꝙ processus valet, quia licet agatur de maiori præiudicio, pars tamen iuri suo potuit renuncia-
8 re tacite illud omittēdo, † sicut reus tacite alias defensiones pōt omittere, licet alias expresse in criminalibus suis defensionibus renunciare non possit, vt l. non tantum. ff. de appel. & per gl. in l. pactum inter heredem. ff. de pac. nec valet arg. Ista solemnitas est inducta causa defensionis, ergo est substantialis, & eius omissio reddit actum nullum, nam multa sunt inducta in processu ad defensionem rei, quæ tamen si iudex omittat, processus non est nullus, vt si non admittet volentem probare exceptionem suam, vel si non admittet excipientem, cum quælibet exceptio dicatur defensio, vt l. sed si susceperit. in prin. ff. de iud. & in c. cū inter. s̄. de excep. Quod autem valeat processus in dictis casib', nisi appelletur, probatur in c. ex parte M. de ap. & in c. interposita, in prin. eo. tit. & in l. argentarius. §. cum autem. & quod ibi ꝑ Bal. ff. de eden. & quod no. Bar. in l. a procedente. C. de dila. Et ꝙ valeat processus, probatur ex regula, quam tradit Spec. in rubr. de iudi. in 2. parte. & Bal. in l. si quæramus. ff. de testam. vbi tradit
9 † pro regula, ꝙ solennitas, [b] quæ præcedit libelli dationem, re-
b gulariter non præsumitur esse substantialis, & per consequens eius omissio non reddit actum nullum. Super quo vide quod plene scribunt Doc. in c. exhibita. s̄. de iud. Hos. tamen hic, quē refert do. Ant. videtur sentire cum ista opi. Mod. quia dicit, ꝙ si iudex prius inquirit, & postea tradit copiam capitulorum, nihil videtur egisse, quia peruertit ordinem, quod non esset verum, nisi iste ordo esset substantialis, vt l. 2. §. prius, & ibi plene ꝑ Bar. ff. de vulg. & pupil. Nec mireris, ꝙ ita teneat, quia in c. qualiter. el j. s̄. eo. ipse fuit in opi. ꝙ etiam probatio famæ ante inquisitionem omissam reddat actum nullum. Vnde pari ratione sensit ꝙ & ista solemnitas sit substantialis. Et ista sunt vera sequendo communem lec. ad istam literam, ꝙ prius sint exponenda capitula reo q̄ formetur inquisitio. Quod dictum de iure mihi non placet, quia cū inquisitio formata teneat locum libelli accusatorij, sat. est ꝙ ipsa copia inquisitionis detur reo, sicut satis est copia libelli fieri reo citato in iudicio, vt l. j. in prin. ff. de eden. & in c. præterea. s̄. de dila. Vn̄ cur prius sint exponenda capitula quam formetur

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota ꝙ contumax reputari non potest clericus, si non compareat citatus coram iudice seculari. Thom. Gram. decis. 25. nu. 5.

b VIN. GOD. Nota, ꝙ solennitas præsumitur demum parte allegante, in cuius fauorem præsumitur. Rui. cons. 41. nu. 11. lib. 1.

metur inquisitio, cum postea ipsa inquisitio sit offerenda reo & ei dari dēat copia, non video. Nec ob. tex. hic super verbo, inqrēdo, qui vī significare ꝙ ista expositio fiat ante inquisitionem. ꝙa rñdeo ꝙ illud verbum significat non formam inquisitionis formandæ, sed ipsum processum super inquisitione iam formata, & vocatur inquisitio crīs, & si sic intelligas istum tex. tunc forte posset ꝓcedi, ꝙ si inquisitio formata non offertur reo, processus esset nullus, qđ deficeret solennitas substalis iudicij. s. libelli oblatio, iux. no. in c. fi. de re iu. li. 6. in gl. & in c. de causis, de of. dele. & in auth. offeratur. C. de lit. conte. † Quarto no. ibi, nec non exce. & replica. &c. ꝙ reus inquisitus ꝑt obicere omnes exceptiones ītimas ꝺ personas testium, quod est inductum, vt not. dī text. ne ꝓcedatur materia fabricandi falsum, vel deponendi. Ex qua rōne, si tenes communem intellm Doc. ꝙ hic testes sint recepti super crīe, & in processu inquisitionis, ꝑt argui ꝺ ea, quæ sin. tradit Ant. de Bu. referens quosdam antiquos in c. veniens, el 2. s. de testi. vbi voluit, † ꝙ in iudiciis sūmariis non possint obiici exceptiones ꝺ personas testium, sicut in iudicio ordinario. Nam ita vī attenta ratione assignata in text. debere obseruari in ordinario, sicut in summario, ne detur materia deponēdi falsum, quia in oī casu dʒ auferri materia delinquendi. Vnde in iudicio summario iuratur de calumnia, vt l. j. in princ. quemad. test. ape. & non pūt produci testes post publicatas attestationes, ne detur materia delinquendi, & subornandi, ēt cum procedetur sine figura iudicij, fm Bar. in extrauag. ad reprimen. in verbo, figura. Vnde forte posset saluari dictum do. Ant. qñ excipiens non offerret se paratum probare incontinēti, quo casu reiiceretur exceptio in iudicio summario, quia requireret altiorem indaginem, iuxta l. 3. §. ibidem. ff. ad exhib. & l. 2. & qđ ibi no. C. de edi. di. Adri. tol. alias istud dictum esset dubium, & si, di. fit in c. ex parte Adæ. s. de testi. vbi vide per d. Ant. & quod ibi scripsi. Et aduerte, quia licet Host. dicat hic ꝙ replicatio competit actori, Mod. tñ dicunt & melius, q̄tum ad istum tex. ꝙ hoc verbum replicatio, capitur largo modo pro duplicatione, quæ competit reo, quæ largo mō replicatio dī, vt Insti. de replica. § j. & per loā. An. in c. a nobis. s. de except. & hoc melius conuenit literæ, quæ đt hāc replicationem dari reo. Pro declaratione plenaria eorum, quæ hic tradūt
12 Host. & Doct. videndum est, † vtrum cum inquiratur ꝺ reū de crīe, vel cum reus de crīe accusatur, teneatur reus rūdere, vtrum commiserit crimen, vel non. pro declaratione huius q est sciendum, quod aliqñ quæritur vtrum testis teneatur rñdere super crīe, si interrogatur an aliqđ crimen commiserit. Et de ista q. dicendum est, vt plene tradunt Doc. post Inn. in c. cum cām, in fi. s. de testib. Aliqñ quæritur vtrum iudicio ciuili, in quo crimen principaī non deducitur ad fidem puniendi, sed adeo ad iuuandum victoriam in cā ciuili, vel ad ordinandum ipsum iudicium ciuile reus debeat rñdere positioni, quæ fit de crīe, & de ista ma-
a teria ddm est, vt plene tradit Bar. in l. Marcellꝰ. §. j. ff. rerū amo. & in l. fi. ff. de his qui. vt ind. & in l. 2. §. qđ obseruari. C. de iur. ca. & ibi ꝑ Bal. & vt tradit Inn. in c. dudum, el 2. s. de elec. & Guil. in Spe. in ti. de positio. §. 7. ver. 19. Aliqñ quæritur vtrum si reus accusatur, vel inquiritur de crīe, debeat rñdere, vel rñdendo libello, vel rñdendo articulis & pōnibus, positioni crīosæ. i. vtrum crimen deductum ꝺ se commiserit vel non. super quo artic. Host. hic & sequitur do. Ant. dixit ꝙ tenetur rñdere, quia in cā inquisitionis peccator vel crīosus non prodit se sponte, sed proditī a fa-
13 ma p̄cedente. † vnde licet tex. de pœni. di. i. §. his auctoritatib. ver. non tibi dico. dicat, ꝙ peccator non tenetur se prodere in publicum, non ob. huic concloni, quia hic non prodit se sponte, sed proditur a fama. In iudicio aūt accusationis ideo tenetur rñdere accusatus, quia tex. in d. ver. non tibi dico, loquitur in foro pœnitentiæ, in quo licet peccator teneatur ꝓfiteri peccatum suum sacerdoti, non tñ tenetur ita confiteri, vt alij publice audiant, vt dī in c. oīs. quod alle. Host. & in c. officij. de pœni. & re. In foro āt cōtentioso, quia confessio dʒ fieri apud acta & in iudicio necessario, sequit ꝙ dʒ fieri publice, vt l. j. C. de cust. reo. qm̄ in iudiciis ſp præsumitur esse multitudo hominum, vt l. in donationibus. C. de dona. Spec. referens dicta Inn. in c. 2. s. de confes. & in c. dudum. s. alle. in effectu in loco prædicto remanet in ista cōclone, ꝙ vbicunq; infamia præcedit de crīe, ibi semper reus teneaī rñdere, an crimen commiserit, quod probat Inn. tali rōne, ꝙa sicut infamato ꝑt indici purgatio, in qua non solum ipse tenetur iurare, sed & alij compurgatores sui. 2. q. 5. c. presbyter. & c. si mala fama. ergo multo fortius ꝑt ipse solus cogi ad iurandum. Et ꝓcedit ista rō optime in clericis, quib. indicitur purgatio, sed in laicis non concludit. Si vero nulla præcedat infamia de crīe, tunc communiter concludunt ꝙ non tenetur accusatus rñdere per d. c. non tibi dico & per ea, quę hñr. 2. q. j. si peccauerit. nisi accusetur de crīe, quod impedit executionem officij peracta pnīa, quia tunc quod reus teneatur rñdere de crīe, fit in fauorem sui. 23. q. 4. c. prodest. 45. dist. c. & qui emēdat. cum multis aliis, ne. s. ministrando in ordinem aggrauaret peccatum. do. Abb. Mod. in c. 2. s. de confess. late examinans istum artic. in effectu approbat dicta Inn. & Spe. cum proceditur per inquisitionem; sed cū proceditur per viam accusationis approbat ista dicta in crīalib. impedientibus executionem, peracta pnīa officii, si tñ ista crīna præcessit infamia. & hoc inquirit vltra Inn. & Spe. in aliis criminibus, tenet ꝙ ēt si accusatus sit diffamatus de crīe, nō teneatur rñdere vtrum commiserit crimen vel non, per iura præalle. & ꝓ rationem, q̄ assignat Spe. in loco alle. quia accusator debet venire instructus & paratus probare crimen, alias non dʒ istud in iudicio deducere. 2. q. 8. sciant cuncti. 16. q. j. si tantum. & c. si oīa. ergo non dʒ releuari ab onere probādi per rñsionem rei. Et ista rō maxime concludit in positionib. & capitulis, q̄ proprie fiunt, vt quis releuetur ab onere probandi, vt in c. j. de confes. lib. 6. & in cle. sæpe. de ver. sig. Hanc dīam inter inquisitionem & accusationem probat ipse per sīe, ex his quæ ponit Io. An. in regula,
14 infamib. de reg. iur. in mercu. † vbi concludit ꝙ pars quæ obiicit electo ꝙ non est idoneus, cogitur hoc probare, & tū si iudex inquirat ex officio super habilitate personæ electi, non iudex, sed ipse electus cogitur probare se habilem. ita ergo erit in proposito, quia præcedente infamia facilius releuabitur iudex per rñsionem rei a probatione crīs q̄ ipse accusator. Tu aūt aduerte, ꝙa istam conclonem punctaliter in accusatore mouit Thomas secunda secundæ q. 79. art. j. vbi concludit, ꝙ reus qui non rñdet in iudicio, vtrum crimen commiserit, de quo accusatur, peccat mortaīr, quia subtrahit debitum iustitiæ ipsi iudici, cui tenetur parere tanq̄ superiori. Item peccat in proximum & in detrimētum eius, quia si accusator non possit probare crimen, punietur pœna talionis, cum tñ instituerit accusationem iustam, vñ duplr est iniustus. Non ob. tex. in §. his auctoritatibus. ver. non tibi dico. quia qñ reus vī rñdere iudici accusationi ipse non prodit se, sed proditur a iudice, qui eum cogit ad rñdendum. † Vnde vide
15 mus, ꝙ actus qui fiunt per coactionem, non dūr simplr voluntarij, nec ēt quo ad effectum iuris; vnde non dūr proprie facti agente, sed ab eo qui ex cā actionis. s. a cogente, vt plene declaratur in c. cum dilectꝰ. & c. abbas. s. quod me. cā. & ideo peccator non dī se prodere, sed magis prodi. Et hanc snīam sequitur loā. An. in addi. Spe. allegans Thomam in loco alleg. & Gof. in summa ita tenentem in illo §. 7. ver. 19. & melius sentit, q̄ senserit in gl. sua, in c. 2. de confes. li. 6. Hanc eadem opi. secutus est Bart. in vlt. q. in illa l. 2. § qđ obseruari. C. de iur. cal. vbi ex præcedenti q. & illa declarat, ꝙ ea quæ dixit in l. Marcellus. §. j. ff. re. amo. intelexit, cum crimen deducitur incidenter, vel ad repellendum, nō cum principaliter, vt puniatur. & ꝙ ista opi. sit vera, probatur, ꝙa si tenemus ꝺ iam opi. tunc sequitur ꝙ litis contestatio nō est facienda in crīalibus, cum litis contestatio fiat per rñsionem ad libellum, negando, vel confitendo narrata, qđ est falsissimum, vt l. absentem. in tex. & glo. ff. de pœn. & l. si maritus. § præscri. ff. de adul. nec valet rñsiō, q̄ facit Bal. in §. quod obseruari. dum dicit, ꝙ accusatus tenetur rñdere libello pp naturam iudicij & litis cōtestationis, quæ fit per conflictum actoris & rei, vt l. j. C. de lit. ꝙ test. Non tñ tenetur rñdere positionibus & capitulis, quia vt dictum est, accusator non dʒ releuari ab onere probandi, sed debet venire instructus & paratus. pro qua concloni vī casus no. in l. vnius. §. 2. ff. de qō. vbi tex. dicit ꝙ si nulla indicia præcedūt ꝺ
b reum, reus b non est torquendus, sed instandum est accusatori, vt probet crimen testibus & argumentis. Confirmatur, quia vt dicit tex. in l. minore. §. tormenta. circa medium. ff. de qō. initiū probationis de crīe, nō debet assumere accusator de domo rei, ergo multominus ab ipso reo. Nam ad istam rōnem rñdetur ꝙ ēt iuramentum, qđ præstatur a parte parti, est inductum vt releuet ab onere probandi, vt l. eum qui. ff. de iureiur. in princ. & tñ hoc ꝑt præstari super crīe, cum agitur ad pœnam ipsius crīs, vt l. lex Cornelia. § hac lege. ff. de iniur. & l. 3. § j. de iureur. & no. in l. maritus. ff. de qō. Et ad l. s. alle. ddm est, ꝙ tex. in l. vnius. loqī, qñ reus negat crimen, vt pʒ ex prin. tex. dū dt ꝙ reus non est torquendus, nam de tortura non q̄reretur anteq̄ reus interrogaret simplr super crīe, quia est remedium subsidiariū, vt l. j. in princ. ff. de qō. Ad rōnem text. in §. tormenta. dico ꝙ maior rō efficit vt postq̄ reus est pars iudicij possit interrogari a iudice vel a parte q̄ ꝙ aliqui de domo sua non debeāt produci ꝺ reum, sicut videmus ꝙ q̄uis reus in ciuilib. teneatur rñdere positionib. actoris, vt in iuribus præalle. non tñ tenetur edere sibi instra sua ꝺ se, vt in c. j. s. de prob. Vnde opi. sancti Thomæ & Io. An. relinquit vera. Et q̄uis leges, quæ loquuntur de iurō voluntario, habeāt aliq̄ dīam ad casum, qñ reus debeat rñdere positionibus & capitulis, quia in iurō deciditur lis in fauorē rei, si iuret se ꝓmisisse crimen,

ADDITIONES.

a De ista materia uide, quæ notabiliter tradit Bal. in l. 1. C. de confessis. & in l. 1. C. de pœn. iud.

VIN. GOD. Adde, ꝙ reus diffinitiue absoluitur, si actor minime probasse conuincatur. Rui. conf. 114. nu. 11. lib. 5.

b VIN. GOD. Reus non est torquendus, nisi data ei copia indiciorum. Ruin. conf. 7. nu. 11. lib. 5.

crimen, quod non est in rñsione quo ad positiones & capitula, ſm Bal. in d. §. quod obseruari, tñ quia non reperitur lex expreſ ſa vel canon hoc vetans in crialibus & in ipſis proceditur ad inſtar ciuilium, vt l. abſentem. ff. de pen. hoc ſufficit maxime, quia in fine tuſm & rñsio ad positiones conueniunt, qñ vtrunq; inducitur ad releuandum ab onere probandi, vt dictum eſt. Et ad
16 materiam iſtam vide gl. ſin. † & Ang. ibi in l. ampliorē. in princ. C. de app. quæ vult quod iudici interroganti ex officio ſup crie reus ſp teneatur rñdere, licet non parti ponenti, vide ēt Bal. in l. j. C. de pe. in. qui male iu. qui tenet expreſſe, ꝙ in crialibus positiones non poſſint hri pro confeſſis, quia ipſis nō debet rñderi. & per iſta eſſet ſufficienter expedita materia decret. Sed Docto. Mod. hic referentes ex parte dicta do. Flor. adhuc annectūt tres
17 qones. † Prima eſt, vtrum ex inquiſitione generali poſſit ſequi ꝺdemnatio reo citato. Scda, vtrum ſi reus petit accuſatorem exprimere diem in libello, quia vult reprobare teſtes accuſatoris de falſo, vtrum ſit audiendus. Tertia, & iſta eſt qō difficilis, vtrū ſi exprimit dies in libello & teſtes probant de alia die, vel nō ꝓbant de die, ſed de menſe ꝺtento in accuſatione, reus debeat abſolui vel ꝺdemnari. Super prima q. Bart. vbiq; tenet, ꝙ ex gñali
a inquiſitione nō ꝑt ſequi ꝺdemnatio ad pēnam crialem, ſed bene ꝑt ſequi remotio ab officio vel adminiſtratione. Ita intelligit l. 3. §. præterea, de ſuſpec. tut. & tex. iur. canonici, in quibus dr ꝙ virtute gñalis inquiſitionis factæ ꝺ caput & membra vnius eccleſiæ ꝑt ſequi priuatio a beneficio, vt in c. cum dilecti, in fi. & in c. ad petitionem, s̃. eo. & no. Inn. in c. fi. de pur. ca. Ita ponit ipſe in d. §. ſi publico, & in extrauag. ad repri in verbo, per inquiſitionem, & in l. j. §. ſciendum. ff. de ſuſpe tu. Sed hoc dicere generaſr non vr verum. Primo, quia tex. in §. præterea, ꝺt ꝙ ibi permittit inquiſitio gñalis ad remotionem fauore pupillorum, ergo in cō trarium eſt ius commune. Præterea de iure canonico inquiſitio vel remotio a beneficio in cā inquiſitionis eſt pœna, quod ꝓz, quia ex proceſſu inquiſitionis pena imponit de iure canonico, vt in c. inquiſitionis, in fi. in prin. s̃. eo. quinimmo eſt maior pœna, quæ imponatur ex illo proceſſu regulariter, vt ibi dicit gl. ergo ſm Bar. non ꝑt formari inquiſitio gñalis, quia tendit ad puniendum. Vnde pōt dici & melius, ꝙ ſicut tñ §. præterea. eſt ſpeciale fauore pupilli, ꝙ iudex generaliter inquirit in fauorem ipſorum. Intellige tñ, ſi delicta ſunt notoria, vt vr dicere tex. ita fauore eccleſiarum ſpāle eſt, vt præcedente infamia, ſicut s̃. dixi, poſſit procedi ad inquiſitionem, vel ad ꝺdemnationem ex inq-
18 ſitione generali. † multa n. prouidet iudex ex officio in fauorē eccleſiarum q̃ alias non prouideret, vt in c. cum nobis olim. s̃. de elec. & in c. ſi forte, in tex. & gl. de ele. li. 6. & in c. conſtitutis. el j. s̃. de app. & ſiſr eſt ſpāle in fauorem reipub. vt officialis poſſit ꝺdemnare ex inquiſitione generali, ſicut communiter praticat, q̃uis in nulla lege hoc probetur expreſſe. Nā tex. in l. ſi quos. C. de offi. præf. præt. quem alle. Bal. ad hoc in l. iubemus. C. de ꝓb. poteſt intelligi de inquiſitione ſpeciali. Et iſta rō vr eſſe melior, quam rō Bal. quam ipſe aſſignat in l. obſeruare. §. ꝓficiſci, ver. 6 quæritur. ff. de offi. procon. & leg. vbi dicit, ꝙ quia in crialibus proceditur ad inſtar ciuilium, ſicut ꝺ adminiſtratorem noſtrū competit actio generalis ad reddendam rōnem, vt l. j. in fi. & ibi per Bar. ff. de neg. geſt. & in l. j. C. ſi aduer. rem iu. ita ꝑt reip. cōpetere ius formandi inquiſitionem generalem ꝺ officialē ſuum pro quibuslibet delictis, quæ rō concludit vel infert neceſſario, ſi eſt vera ꝙ ēt priuatus ꝑt accuſare adminiſtratorem ſuum generaliter non exprimendo delictum, neq; locum, neque tps de furtis & aliis delictis commiſſis in adminiſtratione, qd eſt falsū,
19 & ꝺ gl. or. Bar. & oēs in l. j. §. ſciendum. s̃. alleg. † Vnde melius eſt dicere, vt dixi, quia ꝺ officialem pub. fauore reip. ſtatuuntur plura exorbitātia a iure, vt patet in l. nulli, vel in l. quiſquis. C. quo. ap. non reci. vbi probatur, ſm Ang. ꝙ officialis a ſnīa lata in ſindicatu non appellat. Item ex his, quæ hñr in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuf §. neceſſitate. debes tñ ſcire ꝙ Bal. quem referūt hic aliqui Mod. in l. edita. C. de eden. in repe. Paduana, in verſ. 8. op. ſimplr dicit, ꝙ ſp ex inquiſitione generali poteſt ſequi ꝺdemnatio, qñ reus eſt citatus ad faciendum defenſiones ſuas. & ita dicit debere intelligi. l. congruit. de offi. præſi. & tex. in §. iubemus, in Auth. de colla. & alia iura de hoc loquentia. Nec ob. ꝙ in accuſatione debet ſpecificari crimen cum loco & tpe, quia accuſatio eſt odioſa. ſed ſecus eſt in inquiſitione, quæ nō eſt ita odioſa, ſicut accuſatio. quæ rō eſt multum debilis, maxime de iure ciuili, quia ſi hoc requirit in accuſatione regulr ꝺceſſa, ergo fortius requireret in inquiſitione, q̃ ꝺ reum eſt eiuſdem effect', & regulr eſt prohibita, vt s̃. dictum eſt, & iſto mō arguendi vtitur Bal. in d. §. proficiſci. ver. 5. quæro. vbi ſequitur opi. Bar. & communem, qd debeat in inquiſitione apponi locus & tps, ſicut in accuſatione, quæ opi. vr probabilior, quia ex quo eſt eadē ratio in inquiſitione, quæ in accuſatione, ſolennitas requiſita in vna dēt ſeruari in altera. ca ſus eſt nō in l. ſi cū hi. §. ſi vni. ff. de tranſ.
20 vbi probat, † qd ſolēnitas requiſita in vno ꝺctu trahitur ad aliū, in quo eſt ead. rō. facit optime gl. no. q̃ ibi approbat Bar. in l. ſi ti bi. §. quædam. ff. de pac. vbi patet quod diſpō facta ſuper vna actione, trahitur ad aliam, in qua eſt ead. rō. pro his adduco tibi gl. no. in c. cupientes. in prin. in verbo, immediata, de elec. li. 6. vbi gl. ſentit qd in materia non exorbitanti diſpō facta ſuper appone trahitur ad cauſam, quæ agitatur coram Pontifice, ꝓ viā aduocationis. Vnde Bal. dicit & no. in l. j. C. qui accu. non poſ. in j. char. ꝙ vbicunq; eā diſpoſitionis eſt communis accuſationi & inquiſitioni, ſp diſpoſitio in accuſatione trahitur ad inquiſitionem, ſuper quo vide qd plene ſcripſi de iſto artic. in c. nulli, §. e. diſcutiendo dicta Bal. in l. non ſolum. §. q̃q. de iniur. licet gl. in l. querela, C. de fal. ſentiat oppoſitum, reprobatur tñ ibi per Bart. quia inquiſitio ſuccedit loco accuſationis, vnde diſpō in accuſatione extendit ad ſubrogationem loco ſui, vt l. j. §. hæc actio. ſigs teſt. lib. & hac rōne vtitur Bar. in §. ſi publico. & ſiſr gl. ſin. in c. in fidei. de hære. lib. 6. quæ dicit, ꝙ diſpō facta in inquiſitione non trahitur ad accuſationem, non eſt vera, & reprehenditur ibi per Io. An. in nouel. Et ex dictis ibi per eum, & per Archi. patet, ꝙ ēt
21 in materia exorbitāti diſpō facta de vno iſtorum trahit ad aliū, vbi eſt eadem rō, cuius ꝺriū dicit Io. An. in nouel. in c. frequēs, de reſt. ſpol. li. 6. † Circa ſecundam q. Bar. dixit in l. is, qui reus. de pub. iud. & in l. 2. §. quod ſi Epheſi. in fi. ff. de eo, quod certo loco, ꝙ ſi reus petit accuſatorem cogi ad exprimendum diem in libello, quia vult forte reprobare teſtes accuſatoris, vel probare aliter ſe non commiſiſſe delictum punibile, puta quia ꝺt ſe vulneraſſe ad ſui defenſionem, actor cogitur diem exprimere, p ea, quæ hñr in l. j. §. editiones. ff. de eden. vbi glo. & Doc. dicunt, ꝙ
22 † licet inſtrumentum regulr debeat edi ſine die & conſule, hoc tñ fallit, niſi reus velit arguere inſtrm de fallo Secundo per text. in d. l. ꝙ ſi Epheſi. vbi patet ꝙ actor cogitur exprimere locū deſtinatæ ſolonis in libello, qñ intereſt rei hoc fieri. Et hanc ſnīam ſequitur Bal. in §. editiones. niſi iudex probabiliter ſuſpicaretur ꝺ reum petentem apponi in libello, ꝙ hoc calumnioſe faceret. Do. Io. de Imo. in d. l. is qui reus, & aliqui Mod. hic reprehendūt Bar. rōne ſatis debili: dūt. n. ꝙ q̃is iudex poſſit interrogare partem, vbicunq; æquitas mouet iudicem ad interrogandum, vt l. vbicunq;. ff. de interro. act. & in c. cum Ioannes. s̃. de fi. inſtru. tñ iſtud eſt intelligendum, vbi ſpecialiter nō diſponeretur ꝺrium, alias cla ſpecialis derogaret generali, vt in c. j. s̃. de reſcr. & l. doli cla. de uer. ob. cum ergo in l. libellorum, in fi. prin. dicatur ꝙ accuſator non cogitur inuitus diem ponere. ergo iſta diſpō ſpecialis derogabit regulæ poſitæ in l. vbicunq;. Sed iſta ratio vr ꝺ tex. & no. per gl. in d. §. editiones, vbi expreſſe ꝓhibetur apponi dies
b in editione inſtri, & tñ ex cā pars cogitur diem ꝺere. Dicamus ergo ꝙ ſi reus non alleget ſua intereſſe, vt s̃. dictum eſt, tunc loquitur tex. in l. libellorum. ſed qñ ſua intereſſet, tūc ne ſubtrahatur defenſio parti, cogetur diem exprimere. loquitur. n. tex. ille, cum accuſator proponit accuſationem ſimpliciter, non quādo
23 reus ex iuſta cauſa hoc peteret. † Circa tertium articulum Bart. c in loco alle. concludit in effectu duo, de quib. eſt videndū inter alia. Et primo, ꝙ ſi teſtes non probant diem deductam in accuſatione, debet ſequi abſolutoria. Scdo ꝙ ſi accuſator non exprimit diem, quia iudex non cogit eum ad hoc, & probat delictum eſſe commiſſum ltīme de certo menſe, reus probando ꝙ de illo menſe ipſe commiſit factum intentatum in accuſatione licite & impune. v.g probando ꝙ vulnerauit accuſatorem ad ſui de
24 fenſionem, debet abſolui, † quia cum in dubio non pręſumatur
c delictum, c vbi pōt capi alia coniectura, vt l. 2. in tex. & glo. C. de peri. hære. & l. merito, ff. pro ſo. & traditur in c. j. s̃. de præſump.
25 & in c. eſtote, ꝺ de reg. iur. † ad fugiendum delictum non præſumetur pluralitas, & ſic accuſator videbitur deduxiſſe illud idem factum, quod reus probauit ad ſui defenſionem. Non ob. tex. in c. cum Ioannes. s̃. de fide inſtru. vbi videtur probare, ꝙ niſi ꝑ cōfeſſionem partium conſtet vnum actum tñ eſſe geſtum, pręſumitur pluralitas actuum, ita ꝙ teſtes rei deponentes hic de vno inſultu facto certa die, & de pcuſſione facta cā defenſionis, non excluderet intentionem accuſatoris, quia de eodem menſe potuit iterum percutere, non ſuæ defenſionis cā, ſed illicite. Nā ad hoc rñdet ipſe ꝙ ille tex. loquitur in cā ciuili, nos autem in cauſa crīali, in qua iſta pluralitas non pſumitur, vt fugiatur pſumptio delicti. Et ſic ſentit clare, † ꝙ ſi ego in libello deduco mu-
26 tuum eſſe tibi factum certo tempore, v.g. tali die talis menſis,

vel

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Inquiſitio generalis, quæ dicatur, quomodo, & qualiter fiat, & ad quem effectum, Maran. de ord. iudic. in q. 3. nu. 7. & 8. & nu. 29. & inquiſitio generalis præcedere debet, antequam conueniatur uniuerſitas ad pœnam damni clandeſtini, ibi nu. 11.

b VIN. GOD. Inſtrumentum, quando ex defectu appoſitionis diei uitietur. Rui. conſ. 60. nu. 3 lib. 4.

c VIN. GOD. Adde, ꝙ delictum, ſi eſt tale de quo poſſit ex officio inquiri, iudex poteſt inquirere, non obſtante ꝙ offenſus egerit ciuiliter ad uindictam. Maran. in tract. de ordi. iudic. in 6. par. uer. inquiſitio. nu. 96.

vel simpliciter de tali mēse,& testes recte deponūt de mutuo,dicit tn̄ de tēpore se non recordari,quia pōt deponere de alio mutuo facto de tempore, quā de mutuo contento in libello. Ista ꝓbatio nō ꝯcludit & est insufficiens.Circa primū dictū principale d.Io.de Imo.in d.l. is qui reus.& aliqui Mod.hic referētes dicta do.Car.Flor.qui in effectu sequitur conclusionem Bar. dicūt ꝙ doctrina Bar.procedere pōt,qn̄ delictū intētatum in accusatione esset reiterabile & non esset factus articulus & confessus per reū ꝙ de mense intentato in accusatione illa percussio vel delictum non fuit cōmissum,nisi semel.Sed vbi delictum esset irreiterabile,puta homicidium,vel si esset irreiterabile,partes ꝯfiterētur ꝙ semel tm̄ fuit commissum, tunc isti dicunt, ꝙ istud dictū Bar.non procedit,quia accusator videns non esse probatum diē positam in accusatione,allegabit se errasse & per ꝯnās corrigendo errorem remoto die expresso poterit obtinere ac si simpliciter accusasset. pōt autē corrigi error probando rem aliter se habere,iuxta no.in c.fi.de confes.& in c.cū causam.de probat. Sed ista dicta sunt falsa & impossibilia multipliciter. nam aut testes non probauerunt de alia die specifice,sed solum de mense: aut probauerunt de alia die simpliciter. Primo casu impossibile est dicere ꝙ per dicta testium corrigatur dies accusationis,quia dictum testis pōt se referre ad diem accusationis , sicut ad alium. quomodo ergo constat de falsitate confessionis factę in libello, licet dictum testis sit obscurum,non video.In secundo casu adhuc dicendum est,ꝙ ista correctio non admittitur , quia aut vis per hanc correctionem libellum emendari, aut mutari.Primū fieri non potest,quia cum diuersitas loci & temporis inducat sine dubio diuersitatem facti, vt l.prima.§.illud.ff.de aqua quoti.& æstiua.& l.testium,in fine.C.de testi.3.qōne.9.c.nihilominus,& in gl. ꝑemendatio non permittitur vbicunque per eā mu
a7 taretur actio vel factum deductum in libello ſm Bar. plene in l. edita.C.de eden. Aut vis istam esse mutationē, & tunc ista non posset fieri post litem contestatam.& dato quod posset fieri tūc condemnatio,non posset sequi ex priori processu sed esset opus nouo libello & noua accusatione, & hoc est ꝙ in isto articulo expresse declarat & dicit Bart. in l. denunciasse.§.quod tū.ff. de adul.Vnde reiecta ista distinctione,simpliciter vī tenenda positio Bar.etiam si delictum non sit reiterabile. quia ista stāt simul, quod delictum non fuerit commissum nisi semel vere, & tn̄ ꝙ delictum probatum alia die quam contenta in accusatione nō sit idem delictum cum deducto in accusatione, ex quo locus & tempus variant substantiā,vt dictū est.licet ergo verū sit hoc delictū semel esse cōmissum, verūtn̄ est, aliud esse deductum falso quod nunquā fuit factū vel nō probatur fuisse factū, & aliud delictum verum fuisse probatū vel probationem posse referri ad aliud delictum ab eo qđ est intentatum,quia cōmissum alio die vel loco,vnde ſp inuenitur ꝙ probatio testis, vel refert se ad aliud,si de alia die specifice loquitur, vel pōt se ad aliud referre etiam dato vt dixi ꝙ pluralitas actuum non præsumatur.Ista cōclusio confirmatur per Bar.no.in l.j.in prin.ff.de alea.vbi inducit tex.pro ista conclusione.Et hanc positionem per rationes p̄dictas tenet Bald. prolixe hoc disputans in l.j.in ver.8. quæritur.
28 ꝙ accu.non po.Confirmatur ista conclusio, ꝑquia in criminalibus ad puniendū, quinimmo & in iudicio ciuili,in quo agit ad pœnam probationes præsumptiuæ non concludunt, vt est casus no.& ibi per Bar.in l.j.§.docere.ff.ne quis eum, &c. & est gl. no.cum tex.in l.si vero.§.qui pro rei.ff.qui satisd.cog Dixit tamē Bal. singulariter in loco præallegato, ꝙ in iudice inquirente ista doctrina Bar.non haberet locū,qa in inquisitione apponitur illa cla,super quibus oībus,&c. quæ clausula facit ꝙ super malefi cio videat inquiri diuisim.i.hoc maleficiū esse ꝓmissum isto vel alio tpe eiusdem mensis, facit quod hī in c.cum dilecti. de dolo,& ꝓtu.& in l.si cum dies.§.fi.de arbi.Sed istud dictum nō procedit sine scrupulo, quia ponendo certā diem in inquisitione cum clausula supradicta,sensus illius clausulæ erit iste ꝙ malefi ciū fuit ꝓmissum illa die vel alia,de qua probabit eiusdem mensis,qui sensus facit libellum incertum & alternatiuū. & sic vī ꝙ libellus nō procedat,vt l.ꝓtor edixit.§.quod aūt.ff.de iniur.Nec pōt dici ꝙ ex vtraque parte alternatiuæ idē resultet,& sic procedat libell⁹,ꝑ ea q̄ tradit Cy.& Bal.in l.Gallus.§.si eius.de libe.& posth.qa hoc non vī verū, ex quo maleficiū cōmissum vna die, nō est idē qđ maleficiū alia die ꝓmissum,vt dixi.Vn̄ ipse idē Bal. in l.2,C.de prob.ī vlt.col.vī limitare prædictā doctrinā,qn̄ adiectio vel detractio qualitatis non mutat qdditatem facti,seu delicti,sed forte remediū & actionē.& iō infert ꝙ si vnus locus intētatur in inquisitione,& alius probatur,ista cla nō releuat.& idē dicit de tempore incōpatibili & in loco istud est minus dubiū, quia locus debet apponi de necessitate.sed in die est magis dubium,quia non debuit de necessitate apponi. Vnde vī posse dici defendendo doctrinā Bal.in loco præallegato,ꝙ licet dies fuerit vel videat appositа alternatiue,non tn̄ vitiat accusationē, ex quo non erat necessario apponenda,iuxta q̄ habentur per gl. in l.vinum.ff.si cer.pet.& in l.j.in pirn.C.de rei vxo. act.& q̄ plene tradunt Doc.in si.qōne,in l.edita.C.de edē.bn̄facit tex.in cle.sę pe,in fi de ver.sig.Vn̄ idē Bal.in repetitione Paduana,in l.edita.
29 C.de eden.†dicit ꝙ ista positio admittit̄,pono hoc esse factū tali
30 tpe,vel tpe de quo probabit̄.Et aduerte qa †ſm Cy.in dicto.§.si eius, libellus alternatiuus procederet,ēt si deducerent̄ duo facta diuersa,ex qbus resultaret idē effectus.Sed Bal.ibi tenet ꝯrium per regulā positā in l.vbi aūt.§.qui illud aut illud ff.de ver.ob. ꝙ Bar.Vn̄ rn̄sio proxima est melior.pro qua vide qđ ponit Bart.in extrauagāti,ad reprimendū,in verbo figura iudicij. Posset ēt dici,qđ quāuis iste libellus esset alternatiuus, procederet tn̄ parte non opponente,sicut procedit libellus gn̄alis,vt l.fi.C. de anna. excep.Hæc tn̄ rn̄sio est magis dubia,qa in accusatione crimina-
a li locus & tps & similia non dēnt poni,nisi vt crimen proponatur magis certū.sed posset dici defendendo,qđ satis est libellum esse certū in his,quæ de necessitate ī eo debēt exprimi.Et ad materiā istā vide Bal.sing.in l.in causis.C. de accu.vbi dixit,qđ si in accusatione exprimat̄ solū mensis, licet postea in positionibus & articulis accusator restringat se ad diē,q non ꝓbatur ꝑ testes, nihilominus poterit seq ꝯdēnatoria,qa satis est qđ libellus ꝯplectat̄ crimen probatū,licet prosecutio fuerit specialis , sup cui⁹ intellectu videndū est,quod ponit Bar.in l.& an eādē.§. actiones. ff.de ex.rei iudica. & in l.de rebus. ff.de arbi.& quod no.Doc.in l.licet.C.de iudi.Ex p̄missis ita declaratis pōt inferri ad qōnem, quā Bar.decidit in d.l is q reus.si agatur actione ciuili ex ꝯctu & deducatur ī libello ꝯctus factus cerro tpe, vtrū si testes deponūt sup ꝯctu,sed de tpe vel loco dicunt se nō recordari, ꝯcludēter ꝓbēt ꝯctū deductū in libello Sup quo multū dubitauit Inn. & d. Ant.in c.cum oporteat,s̄.e.& ego ibi sum secutus,opi q tenet ꝙ testes probent.& hanc opi.sequit̄ Io.de Imo.in dicta.l.is q reus.
31 † quia regulariter pluralitas [b] actuū non præsumitur, vt tradit
b Inn.in c.cū Ioannes,de fide instru.& benefacit tex. in ca.in præsentia,de ꝓba. Hoc tn̄ fallit fauore matrimonij,vt est casus singularis in c.per tuas.s̄.de condi.appo.in cuius fauorē ēt est speciale, vt si vnū factum deducatur in iudicium,& aliud probetur, nihilominus debeat sequi snīa,iuxta probationē, vt tradit singulariter Host.& sequit̄ d.Ant.in c.attestationes,s̄.de despon.īpube.Et forte posset istud habere locū,ēt si snīa esset ferenda ꝯ matrimoniū ꝓp impedimentum ꝯsanguinitatis vel affinitatis. Casus est no ſm vnam lect.in c.j.s̄.de ꝯsang.& affini.Sed cū reuerētia sua,ista rō non tollit dubitationē:quia vt s̄.dixi,dato qđ non præsumatur pluralitas actuū,nihilominus adhuc probatio pōt esse obscura & æquiuoca, quia pōt esse ꝙ ille vnus actus no fuerit celebratus tpe deducto in libello,sed alio tpe.& sic ꝯctus deductus in libello nō erit probatus.Non obstat tex.in c.cum Ioānes.quia ibi iō testes,q non deponūt de tpe,necessario referuntur ad venditionē.factā in instrūmēto,qm̄ de illa venditione cōstabat legitime per instrm̄.Vn̄ cum ꝯstaret vnū solū actum esse factum.Item probaretur legitime,hūc actum esse factū,& isto tpe de necessitate ad illū testes repetuntur. sed in q.nostra in fauorem ipsius agentis non creditur assertioni ipsius, licet dicat actum fuisse factum certo tpe,& iō cū testes dicunt se non recordari de tpe,dictum eor ū non refertur necessario ad tps assertum in libello,quia de illo non ꝯstat in fauorē actoris,vt l.rōnes. & l.executio. C.de proba.& ideo testes potuerūt intelligere de alio tpe.Et profecto de subtilitate iuris ista ꝯclusio est vera,pro qua facit optime tex.cū gl.in c.abbate sane.in fi. de re iudi. lib. 6.& quod tradit Bar.in dicto.§.actiones.& in l.non solū.§.sed vt
32 probari.ff.de no.op nun.in † quibus locis dī ꝙ si actor in libello ciuili deducit certum tps ꝯctus,& testes simplr deponunt de ꝯctu sed non recordantur de tpe,ista probatio est obscura, qa testes potuerunt se referre ad ꝯctum factum post litē motā,q non veniret in pūtu iudicio,vt l.nō pōt videri.ff. de iudi.Idē ergo hēmus dicere necessario, si testes dicant ꝯctum esse factū an̄ litem motam,sed de tpe non recordari , quia qua rōne in primo casu testis dictū pōt se referre ad tps an̄ litē & post litē inchoatā,eadē rōne in secundo casu pōt se referre ad tps deductum in libello & ad aliud tps.Potest tn̄ saluari cōis opi. tam in ista q. quam in
33 prima q.†qn̄ accusator apposuit diem in libello , si in ipso libello sit appositа clausula, quæ cōiter soler apponi in libello, non astringens se ad probandum superflua , &c. qa ꝑ istā cla vī accusator, vel agens non astringere se ad diem accusationis vel ad tempus ꝯctus positum in libello,quod in actione ciuili,quæ nō infamat de iure vel de facto de necessitate , non debet poni , vt in c. abbate sane. præallegato,& plene per Bar.in l.prætor edixit.§.j. ff. de iniuri. & in l.edita.C. de eden.Ista doctrina colligitur ex his,quæ tradit Bart.o.& Moder.in l.diuus. ff. de re iudi. & in l.circa.ff.de probat.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ꝙ maleficia commissa de nocte acrius puniuntur quam illa quæ committuntur de die,Thom.Gram.decis.36.n.m.14.

b VIN. GOD. Adde ꝙ licet pluralitas factorum non præsumatur tamen ratione diuersitatis actuum personarum locorum & temporum præsumitur, Soz.consi.24.col.9.lib.1.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Processus super notorio, specialem modum procedendi, diuersum ab alijs hēt.
2 Accusationis, inquisitionis, & denunciationis super crimine, modi tres.
3 Sententia petitioni conformis esse debet.
4 Sententiæ verba impropriari debent, vt ad petita in libello adaptentur.
5 Agitur cū contra personas regulares stricte non proceditur, sicut contra alios.
6 Testium in receptione, pars an citari debeat.
7 Finis iudicij ciuilis vel criminalis, quis sit.
8 Iudex de causa criminaliter cognoscens, an incidenter de interesse suo iniuriam passo, satisfacere possit.
9 Libellus hic, peto reum condemnari pœna legitima, &c. & mihi damnum resti tui, an in criminalibus procedat.
10 Reus ad rei, damni, & pœnæ applicandæ parti restitutionem ex legis vel statuti forma, an incidenter cogi possit.
11 Actione ciuili, & non criminali, quandoque agere expedit.
12 Pœnarum genera vel gradus, tam de iure ciuili, quam canonico, quot sint.
13 Pœna seruitutis pro crimine, quando metalli pœnæ æquiparatur, quandoque per canones inducitur.
14 Pœna capitalis, cum multiplex sit, in dubio de minima intelligitur. & quid in statuto. nu. 22. & 23.
15 Episcopus excommunicato pro crimine, & persistenti in excommunicatione per annum, pœnam deprædationis bonorum suorum, an imponere possit.
16 Pœna perpetui carceris dationi in metallum æquiparatur. & est maior pœna, quæ a canone imponatur. nu. 21.
17 Recluso in carcerem perpetuum, vtrum aliquid relinqui possit, & legari.
18 Mortuus in carcere, an ex angustia carceris, vel naturaliter mortuus præsumatur.
19 Irregularitas cum culpa & sine, contrahitur.
20 Prælati clericos in carceribus nimis attenuantes, irregulares efficiuntur, si illi ex hoc moriantur.
24 Pœna durissima, vel sceleratissima a lege imposita, in dubio de mortis pœna intelligitur.
25 Iudex pœnam a lege impositam, ex causa diminuere & augere, an possit.
26 Iudex pœnam iuris semel impositam post sententiam, an alterare possit. & nume. seq.
28 Iudex in sententia, an possit potestatem eam alterandi sibi reseruare, & an illa sententia valeat. nu. seq.
30 Sententia lata in criminalibus, vtrum trahat secum executionem incontinēti.
31 Notarius, vel alius publicum officium habens, an effectus infamis infamia iuris exercere possit.
32 Homicida irregularis, & infamis ipso iure, an priuatus, seu priuādus beneficio.
33 Gesta per publicum officialem, ex quo toleratur in officio, quousque non declaretur esse priuandus, an valeant.
34 Remotus ab officio semel per delictum in eo commissum, an & quando ad idem amplius deputari possit.
35 Condemnatus de crimine ciuiliter, vel etiam propter crimen via exceptionis reiectus, an efficiatur notorie criminosus.
36 Sententia lata, & processu facto super crimine ciuiliter, an probetur crimen in iudicio criminali.
37 Confessio facta in iudicio ciuili, an præiudicet quo ad pœnam criminalem.
38 Sententia lata super crimine ciuiliter, etiam per viam exceptionis proposito, an in criminali iudicio faciat notorium.
39 Condemnatus, licet quis sit de delicto in iudicio ciuili per probationes in eo factas, iudex tamen nullo accusante, contra reum inquirere non potest.

1 **§. Ad corrigendos.** In §. ad corrigendos. † Not. primo ibi, Vt ex notorijs ex
ceſſibus, &c. q̄ proceſſus ſup notorio habet ſpecialē modū ꝓce
dendi diuerſum ab alijs, qa non ſeruaī in ipſo iuris ordo, vt in c.
2 ad noſtram. de iureiur. 2. q. 1. c. de manifeſta, & c. manifeſta. † Se-
cundo no. ibi, & ſi tribus modis, &c. tres modos ꝓcedēdi ſuper
crīe ſ. accuſationis, inquiſitionis, & denūciationis. quos declara
vt hic per Docto. qbus adde quartū. ſ. cū agīt ꝑ viam actionis ci-
uilis ad intereſſe vel cōmodū priuati, vt in c. olim. j. de iniur. &
in c. ex parte. de reſcrip. Itē & quintū, cum agīt ꝑ viā exceptionis,
3 de quo in c. ſuper his. s̄. eo. † Tertio no. ibi, illo ſ ꝑ adhibito, &c. q̄
ſnīa debet eſſe ꝙformis ipſi petitioni. Vñ fatuus eſt iudex, q̄ pro-
nūciat ſup non petitis, vt l. fi. C. de fi. liber. & in c. licet Hely. j. de
ſimon. Reperitur tñ caſus, in quo iudex pronūciat vltra petita,
vel ſup non petitus, ſicut in cā criminali, qñ iudex ꝙdemnat ſup
delicto ad maiorē pœnam q̄ concluſerit pars, quia in crīali con
cluſio partis non poteſt p̄iudicare reipublicæ, vt ex tex. ſm vnā
lect. quā ibi approbat Bar. in l. quid ergo. §. pœna grauior, de his
qui no. infa. Vide ēt ad materiā, quod ponit Bar. in l. ſtipulatio-
nes non diuiduntur. in fi. ꝙmēti. ff. de ver. ob. & in l. j. ff. de actio.
4 emp. † Verba tñ ſnīæ ſm Doc. hic debēt impropriari, vt adaptē-
tur ad petita in libello, vt no. Spe. in tit. de reſti. ſpo. §. ſpoliatus.
ver. & no. q̄ quędā, & eſt gl. ſatis communis de iure ciuili in l. &
puto. ff. fa. er. Et de iuramento, ſnīa, & alijs, vide per Doc. in l. ſed
5 & ſi poſſeſſori, §. itē ſi iurauero. ff. de iureiur. † Quarto no. in ver.
hunc tñ ordinem. q̄ cum agitur ꝙ perſonas regulares, non pro-
cedīt ſtricte, ſicut ꝙ alios. Vnde ex leuiori cā remouentur ab ad-
miniſtratione, & ex leuioribus probationibus, & non admittū-
tur omnes exceptiones, & relaxatur ſubtilitas iuris non tñ omit
6 titur veritas. i. veritatis inquiſitio, ſm Io. And. hic. † Et per hoc vī
dicendum, q̄ in receptione teſtium debeat citari pars, & credo
eſſe verius, licet Spe. dixerit ꝙrium ſingulariter in titu. de inquiſi
tione. §. fi. circa medium. ſuper quo vide Mod. in c. ſi teſtium. s̄.
de teſti. Poſt declarationem gl. ponunt hic Inn. & Io. And. gl. ma
gnā, in qua quærunt principaliter de quinque quæſtionibus.
7 prima qō eſt, quis ſit finis iudicij ciuilis vel criminalis. Secunda,
quot ſint genera vel gradus pœnarum tā de iure ciuili quam ca
nonico. Tertia, vtrū pœnam ordinariā delicti iudex poſſet impo
nere in qualibet via procedendi. Quarta, vtrum iudex pęnā im
poſitam a lege poſſit ex cā diminuere & augere. Quinta & vlti-
ma, vtrum ſnīa lata in criminalibus trahat ſecum executionem
incontinenti. Et pro intellectu primi articuli videndum eſt pro-
ut diximus in voce, quod plene poſuit do. Ant. & Mod. in rubri
ca s̄. de iudi. vbi plene ſcripſi multa addendo de iure ciuili in il-
la materia, de qua vide per Bar. in l. agraria. ff. de ter. mo. & in l.
3. §. j. ff. de ſepul. vio. per Bar. in l. ſi eccleſiæ. C. de epi. & cleri. per
8 Ang. in l. ſi quis id quod, ff. de iuriſ. om. iudi. † Et inquātum hic
Inno. quærit, vtrum iudex qui cognoſcit de cauſa criminaliter
poſſit incidenter ſatisfacere de intereſſe ſuo paſſo iniuriam vel
delictum. Adde ſm do. Ant. hic, q̄ non ſolum quando iudex p-
cedit per viam inquiſitionis, ſed ēt cum procedit per viam accu
ſationis, pōt incidenter facere reſtitui rē, vel intereſſe dānū paſ-
ſo ab eo, qui deliquit. Et licet Inno. videatur hoc reſtringere ad
caſum, cum agitur de crimine via inquiſitionis, ipſe tñ dicit idē
ſi agatur via accuſationis, & in effectu ſequitur dicta Bar. de ver
bo ad verbum in l. interdum. §. qui furem. ff. de furtis. Vnde li-
a cet iudiciū ciuile & criminale non poſſint cumulari a principali
ter in iudicio, vt l. interdum. ff. de pub. iud. & plene declarat idē
Bar. in l. 2. §. hoc edicto, circa prin. ff. vi bon. rap. poteſt tñ deduci
reſtitutio rei & conſeruatio indemnitatis incidēter, ſm Bart. ibi.
Pro quo vī caſus de iure ciuili, in Auth. vt iu. ſine quoquo ſuf.
§. illud, ver. oportet. quē allegat Inno. hic, & valde bene. alia iu-
ra allegat Bar. videlicet l. inter eum. §. qui furem. vbi vī caſus. l.
4. ſi dicantur. ff. fi. reg. & l. medicus. cum materia. ff. de var. & ex
9 traor. cog. & in l. ſi ab eo. in fi. ff. de calum. † Vnde infert, q̄ iſte li
bellus procedit in criminalibus, peto reum condemnari pœna
legitima, &c. & mihi rem vel dānum quod ſum paſſus reſtitui.
Et aduerte, quia per hoc vī velle Bar. q̄ hic petitio ciuilis deduc
catur incidenter, quia accuſator non petit reum cōdemnari ad
rei reſtitutionem, ſed ſimpliciter petit eum condemnari ad pœ
nam criminalem. poſtea petit ſibi conſuli de indemnitate, quaſi
in hoc videatur implorare officium iudicis mercenarium. Pro
declaratione huius. q. ſciendum eſt, q̄ Bal. hanc q. mouet in plu
ribus locis, videlicet in l. obſeruare. §. proficiſci, ver. 6. quæro. ff.
de offi. procon. & leg. in l. j. C. de iudi. vbi no. loquitur in l. q̄ eui-
tandi. C. de condi. ob tur. cauſ. in l. qui crimen. in vlti. col. C. qui
accu. non poſ. & in l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad l. Iul. de vi. & in
§. proficiſci. & in duobus locis ſequ. In effectu ſequitur commu
nē ſnīam, addit tñ in ſingulis locis aliquid, quia in §. proficiſci, di
cit q̄ hoc habet locum nō ſolum in iudicio accuſationis, ſed ēt
in iudicio inquiſitionis, vt patet ex tex. allegato in corpore, quod
videbitur minus concedendum, quia regulariter iudex non in-
quirit ad vtilitatem priuatam, vt s̄. plene fuit dictum in l. j. C. de
10 iu. † addit, q̄ incidenter non ſolum poſt reus cogi ad reſtitutio-
nē rei & damni, ſed ēt ad reſtitutionē pœnę applicandæ parti ex
forma legis vel ſtatuti. Pro qua concluſione eſt caſus ſingu. ſm
intellectum Bar. in d. §. qui furem. vbi tex. dicit, q̄ tunc maxime
extinguitur actio ciuilis ad pœnam, qñ iudex cauſæ criminalis
non ſolum iuſſit rem reſtitui, ſed ēt iuſſit reſtitui aliquid vltra. &
ſic conſulit ēt de pœna parti in aliqua quantitate. Pro iſta cō-
cluſione eſt caſus no. de iure canonico, quem ibi ponderat do.
Abb. Mod. ad hoc, in c. poſtulaſti. s̄. de iu. vbi iudex eccleſiaſtic⁹
puniēdo de crimine incidēter, facit ſatisfieri de iniuria clerico ver
berato, & tñ actio iniuriarum ꝙpetit ad ſolā vindictā, vt l. prętor
edixit. §. j. de iniur. In l. quod euitandi. addit, q̄ eꝰ ſi iudici con-
ſtat de delicto in iudicio ciuili, non poteſt incidenter imponere
pęnam criminalem, licet probationes iſtæ dent ſibi materiā in
quirendi ſuper crimine. & hanc doctrinam poſuit prius Bart. in
l. 2. §. hoc edicto. ff. vi bo. rap. & ratio eſt, ſm eum, quia fortiores
probationes requiruntur ad puniendū crimen, q̄ in iudicio ci-
uili intentato pro crimine, vt ipſe poſtea plene declarat in ſua di
ſtinctione. Sed in l. ſi quis ad ſe fundū. & in d. l. qui crimen, in ef-
fectu tenet ꝰ Bar. in §. qui furē. & ita tenet ibi Cy. & Pe. mouen-
tur, quia ſi iudex in iudicio criminali incidenter poſſet conſule-
re indemnitati partis, fruſtra eſſent inuenta iudicia ciuilia ꝓ cri-
mine, de quibus in l. interdum. præal. & in l. j. C. qñ ci. ac. cri. prę.
11 Sed ad hanc rōnē pōt rñderi, qđ immo non eſſent fruſtra, † quia
quando

ADDITIO.

1a VIN. GOD. Nota q̄ iudicium petitorium & poſſeſſorium retinendę actu mulari poſſunt ratione iuris incorporalis, Rui. conſi. 129. num. 6. lib. 4.

quandoque expediret agere actione ciuili & non criminali, vel quia probationes ꝓcludentes in iudicio ciuili, non ꝓcluderēt in criminali, iuxta nota. in d.l. 2. §. hoc edicto. per Bart. vel qa timeret de potētia, vel calūnia aduerſarij, ꝑꝑ quā nollet ſe exponere periculo pœnę talionis agendo criminaliter, vel vitaret inimicitias & offenſiones grauiores, q̄ inducuntur per accuſationē criminalē, iuxta no. in c. cū P. & in c. cū oporteat, ſ̄. eo. vnde ſicut iudex conſuluit parti in iudicio criminali in particulari intereſſe ipſius partis incidenter, vt l. ſi poſtulauerit. §. qōni. & ibi ꝑ Bart. de adul. ita vī, quod poſſit ꝓſulere in totali intereſſe. & iſtud eſt valde æquū, vt euitetur circuitus in reſtitutione intereſſe & pars conſequatur ſuum debitum. ſed in ꝓdemnatione ad pęnam applicandam parti non ſubeſt iſta æquitas, & tū iura videntur hoc ꝓbare, vt ſ̄. dixi. Et adde ad p̄miſſa Ang. in l. ſi vacātia. in vlti. q. C. de bo. va. lib. 10. vbi tenuit ꝙ iudex inquires pōt incidēter iubere rē reſtitui parti, ſicut tenuit Bal. in §. proficiſci. Aduerte ēt ad intellectū I. interdū. §. q̄ furē. ff. de fur. qa Bal. in locis ſ̄. allegatis rūdet ad illum tex. dupliciter. Vno modo, quod ibi fuit ꝓceſſum de facto, ſicut dixit gl. in l. j. C. qū ci. ac. Alio modo, quod ibi eſt ſpeciale in depræhenſo in crimine, in quo & alia ſpecialia inducuntur, quaſi ſentiat quod ex depræhenſione crimen ſit notorium, & propterea iudex potuerit procedere ordine iuris nō ſeruato, per ea quæ habentur in l. ictus fuſtium. ff. de infami. Tu potes dicere, & hoc magis conſonat literæ, quod ibi pars q̄ retulit querelam ad iudicem, agit ciuiliter & non criminaliter, vt vī probari in prin. tex. ibi, & viam elegiſſe vī, quæ rem proſequeretur. & ēt ex fi. dum dicit, ꝙ Deo tollitur actio furti, quia ducēdo furem ad iudicem, periculo maioris pœnæ eū ſuppoſuit, per q̄ verba ſatis clare datur intelligi, quod pœna criminalis non fuit ibi impoſita. ex quo ſequit quod non fuit actū criminaliter, qa ſi ſic feciſſet actum, iudex debuiſſet imponere pœnā criminalē, quæ imponitur pro furto, alias iniuſte feciſſet. dī tū ibi, qđ fuit ſuppoſitus periculo pœnæ criminalis, quia ex probationibus factis in iudicio ciuili iudex potuit inqrere ꝺ eū, & ipſum punire, vt ſ̄. dixi. Huic tū lec. q̄ multum eſt ꝓſentanea literæ, ſolū ob. qa prędectus vigilum, de quo dicit ibi tex. non habet cognitionem ciuilem, vt ibi declarat Bar. Vñ nō vī ꝙ principaliter ſuper iudicio ciuili potuerit adiri, niſi dicas ꝙ ibi ſit ſpeciale ꝑꝑ defenſionē factam in ipſo crimine. †Super 2. q. q̄ eſt de generibus, & gradibus pęnarū, adde primo breuiter, ꝙ q̄is de iure Digeſtorum & Co-
a dicis datus[a] in metallum vel in opus metalli, efficerēt ſeruus pęnæ, hodie tū non efficit, ſi ſit ingenuus vel libertus, & ſic illa iura ſunt correcta, quantum ad hoc, vt eſt caſus in Auth. de nup. §. qđ aūt. & in auth. ſed hodie. & ibi ꝑ gl. C. de do. inter virū & vxo. Licet aūt illa iura ſint correcta in dānato in metallū, nō tū ſunt correcta in damnato ad mortē naturalē, ſ̄m Bar. q̄ ita declarat, in l. eius qui. §. fi. ff. de teſt. & in l. q̄ vltimo. ff. de pœn. & per Moder. in l. 2. ff de pub. iud. Quid aūt ſit de bānito ex forma ſtatuti ad pœnā capitis, qui nondū venit in fortiā, vide ꝑ Ang. & Bal.
13 in l. ſi quis filio exhæredato. §. qđ ſi qs. ff. de iniu. teſt. † Secundo adde, inquatū dictum eſt per Doc. ꝙ aliqñ per canones inducit pœna ſeruitutis pro crimine, quæ ſimiliter æquiparatur pęnæ metalli, iuxta tex. in c. eos, diſt. 82. 31. diſt. c. quidā cler. & in c. ita quorūdā. ſ̄. de Iudæ. Adde ꝙ idē pōt fieri ex forma ſtatuti, ꝙ bannitus vel condemnatus pro crīe, efficiatur ſeruus capiētis, ſ̄m Bal.
14 no. in l. 2. C. qui ad liber. procla. nō lic. per illū tex. † Tertio adde, ꝙ cū multiplex ſit pœna capitalis, vt l. edicto. §. rei capitalis. ff. de bo. poſ. ſi lex vel ſtatutū facit mentionem de pœna capitali, in dubio intelligitur de minima illarū pęnarum. Gl. eſt no. quā ibi pōderat Bal. in l. ſi C. q̄ res ven. nō poſ. facit tex. in l. ſi de interpretatione, & in l. ſi præſes. & ibi per Bar. ff. de pœ. & qđ ipſe idē
15 no. vbi bonus tex. in l. 3. §. fi. cū l. ſeq. de ſuſpe. tut. † Quarto adde, ꝙ epiſcopus in excōicatione ꝑ crimine perſiſtenti & per annū in excōicatione pōt imponere pœnam deprędationis bonorū ſuorum, quæ ēt ſimilatur pœnę confiſcationis, vt ſingulariter tradit Io. An. in c. j. de homi. lib. 6. vbi multas alias pœnas eccleſiaſticas enumerat. Et vtrum hoc poſſit fieri per ſtatutū, vi-
16 de per Bald. in c. j. de mili. vaſ. qui con. eſt. † Quinto adde, quia aliqui Mod. hic circa pœnam perpetui carceris, quæ æquiparatur dationi in metallum, ſ̄m Doc. hic, & Bar. in l. 2. ff. de pu. iud. & Bal. in l. reos. C. de accu. quē allegant hic, aliqui Mod. quærūt,
17 † vtrum recluſo in carcerē perpetuū poſſit aliquid relinqui & legari. quā q. tetigit Bar. quē ipſi non allegant, in l. 2. ff. de his q̄ pro non ſcri. habentur. & ibi ꝓcludūt, ꝙ ſolum alimenta pñt ei relinqui & non aliud, & vī ibi ſentire ꝙ ſint ſerui pœnæ, quod dēt intelligi de iure Codicis & Digeſtorū, vt ſ̄. diximus de dānatis in metallū. Et hanc diſtinctionē ſequit Bal. in l. j. C. de his, q̄ ad li. pue. non poſ. vbi dicit, ꝙ talis eſt inteſtabilis actiuè & paſſiuè. vñ non pñt ei relinqui, niſi alimenta. Et hanc ſnīam ſequitur Io. de Imo. quē Mod. referunt hic in l. 2. ff. de pub. iud. de iure ciuili referens Bīdictum de Plumbino ita tenuiſſe ꝑ l. j. ſ̄. allegatam. Sed de iure canonico ipſe tenet, ꝙ ēt legatū alimentorū non poſſet ei relinqui, qa debent ſubſtentari in dolore & anguſtia panis & aquæ, vt dicit tex. in c. nouimus. in fi. j. de ver. ſig. & no. in c. quāuis. de pœn. lib. 6. Mod. tū hic ſimpliciter tenent, ꝙ ēt de iure canonico alimenta poſſint ei relinqui, non tū rñdent ad iura allegata, quia ſi debent ſubſtentari in pane & aqua, non vī aliud tribuendum ad ſubſtentationē, niſi forte diceres ꝙ cum verbo victus, veniant ēt veſtimēta. Item & multa alia, vt l. verbo victus, de ver. ſig. reſpectu illorum valebit legatum & ēt, vt ematur pa-
18 nis ad eius ſubſtentationē. † Quærit ēt Bal. in d. l. j. nunquid mortuus in carcere præſumatur mortuus ex pœna & anguſtia carceris, an vero naturaliter & fortuito. Et primo arguit, quod iſta videatur eſſe mors naturalis, per gloſſam nota. Inſti. de capit. dimi. §. primo. Prętęrea dicit ipſe, ſi carcer intelligeretur occidere, ergo iſta pœna non permitteretur epiſcopo, quia ſic efficeretur irregularis, vt in c. clericis. & in c. ſnīa. ſ̄. ne cler. vel mon. In ꝓtrariū adducit tex. in l. j. C. de cu. reo. vbi vī probari, ꝙ carcerat⁹ dī mori ex pęna carceris. Mod. tenent hic primū dictū, & ad iſtā. l. rūdent, ꝙ loquit de carcere tēporali. ſed qō noſtra in carcere ꝑpetuo. quæ ſo. nō habet ſaporē iuris, qa ſic ex diuturno carcere tēporali carceratus præſumit mori, quanto fortius ex perpetuo vel ſaltē eodē mō. ſed forte voluerūt intelligere, ꝙ q̄is carceratus in ꝑpetuū videatur mori ex carcere, hoc tū nō ſit imputādū
19 carcerāti, ex quo facit iure permittēte. † Sed cū irregularitas[b] ꝺ-
b hatur ex culpa, q̄nimmo ēt ſine culpa, vt plene tradit 50. diſt. in ſumma, & in c. j. de homi. ēt ſi nulla poſſet imputari culpa eꝺo, dū tū ex facto ſequeretur mors, ſine dubio eſſet irregularis. & iō iſta pœna non eſſet ſibi ꝑmittenda, ex qua poſſet ſeq irregularitas. Vñ tu dicas & melius, ꝙ tex. in l. j. præallegata, non dicit ꝙ ex carcere qs præſumatur mori, niſi q̄n ſubtraheretur ſibi cib⁹ vel
20 cuſtodiretur indiſcrete. † Et iō infert hic d. Ant. de Bu. ꝙ ꝑlati, q clericos in carceribus incluſos nimis attenuant in victu, ſi clerici ex hoc moriātur, efficiūtur irregulares. Et ſimiliter dicendū eſt de his, quos ponunt in gabijs, ſcđm eū. qđ dictū qdā Moder. hic interpretantur, quaſi d. Ant. ſentiat ꝙ iure clerici non poſſunt includi in iſtis gabijs, licet cōſuetudo obſeruet ꝺrium & male qđ proculdubio eſſet verū, q̄n probabiliter timeretur ꝙ talis incluſio poſſet inferre mortē, alias nō eſſet verū, qa licet canon in c. pe. j. de hære. dicat hæreticū includendū eſſe in carcere ꝑpetuo, virtute tū illius canonis pōt hæreticus mutari, vel includi in muro, quæ incluſio vī eſſe æque difficilis, ſicut illa, quæ fit in gabia,
21 ſiue cauea. caſus eſt no. & clarus in c. vt commiſſi. §. illorum. de hære. lib. 6. † Et quia de carcere perpetuo dictum eſt, † ſcias, ſ̄m Archid. 19. diſt. c. in memoria. & Bal. in l. continet. ff. quod mecā. & iſta eſt maior pœna, quæ imponatur a canone. Et hoc etiā ſentiunt Doc. hic, & vide Bar. in l. imperium. ff. de iuriſ. om. iud. Et q̄is de iure ciuili non imponat pęna perpetua carceris, vt in c. q̄is, de pęn. li. 6. & l. aut damnum. §. ſolet. ff. de pœ. Reperit tū aliqñ carcer impoſitus pro pęna ēt libero hoī, vt eſt caſus no. in l. ſenatus. ff. de iniur. & alius, quem no. ibi Ang. in l. nemo carcerem. circa prin. C. de exac. trib. li. 10. Reperitur ēt de iure canonico, ꝙ ſola captura imponit pro pęna, vt c. accuſatur. §. fi. de hær. li. 6. licet poſſet intelligi ibi, ꝙ capturam ſequatur incarceratio.
22 † Sed quærit pro complemento iſtius materię, vtrum ſi ſtatutū, vel lex facit mentionē de pęna capitis, intelligatur de morte naturali, vel poſſit intelligi de pęna capitali citra mortem, puta dationis in metallum, deportationis, vel exilij? quam q. mouet Io. An. in nouel. in c. q̄to. ſ̄. de iureiur. & ibi refert quendam Io. gloſſatorem, ſemel euaſiſſe vnum a pęna mortis, quia pœna capitis poſſit intelligi de pęnis citeriorib. morte, per tex. & gl. in d. c. q̄to. Et hanc ꝓcluſionem ſequit ibi Io. de Imo. & in l. 2. ff. de pub. iud. quē referunt hic aliq Mod. qui pro p̄dicta concluſione allegant tres optimas ll. vcz tex. in l. cum patronum, in prin. de iure patro. & in l. q̄ cum maior. §. his demum. ff. de bo. lib. & in l. hos accuſare. §. oībus. in verbo, capitis. ff. de accu. Sed ꝺ iſtam determinationem eſt caſus rotundus in l. relegati. in 2. rñſo. ff. de pœ. & ibi gl. no. in verbo, ad lītam. dicit. n. tex. ꝙ ſi relegatus in perpetuum non ſeruat ꝓfinia, imponit ſibi pęna deportationis, vel exilij. Si vero deportatus ipſe non ſeruat ꝓfinia, imponit ſibi pęna capitis. i. mors. Et rñdendo ad l. capit. ff. de pę. & ad aliquas ll. alleg. dicit ibi gl. ꝙ verbum pęna capitis, in illo tex. ſtat ad lītam. i. propriiſſime. Pro iſta concłone vī eſſe caſus in l. fi. in prin. iūcto fi. ipſius. ff. de re. di. & Inſti. de publ. iud. §. pe. vbi ſatis clare colli-
c git, ꝙ pęna capitis proprie ſumpta, dī pęna[c] mortis. Vnde gl. ꝺt ibi no. ꝙ eſt pœna capitis maior, & pęna capitis minor. Et tamē

ego

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Nota, ꝙ damnatus ꝑ viam inquiſitionis non punitur pęna ordinaria a lege inducta, ſed minori, & arbitraria, niſi conſtet de crimine per confeſſionem. Maran. in trac. iudic. in 4. par diſt. 10. nu 6.

b Irregularitas incurritur etiam pro homicidio meritorio. Corn. conſ. 57. egregie, litera I. lib. 4.

c VIN. GOD. Pœna mortis, ubi pro aliquo delicto imponenda ueniret, & ex aliqua cauſa pœna ipſa minoratur, talis pœna minorata non poterit eſſe capitalis. Thom. Gram. deciſ. 15. nu. 8.

ego credo, ꝙ ſi in ſtatutis fieret mentio de pęna capitis, intellige
23 retur ēt de pęna capitali citra mortem, † quia ſtatuta recipiunt interpretationem declaratiuam a iure cōi, vt in c.cum dilect⁹. de conſu. & p Bart. in l.oēs populi. ff. de iuſti. & iu. niſi forte eſſet ſtatutum in loco, ꝙ verba ſtatutorum deberent interpretari ad literam, quia ad literam pęna capitis, non eſt pęna capitalis. Pro qua concluſione vide, qđ ſing. ponit Bal. in l.j. C. de pa. qui fi. di-
24 ſtra. † Et qñ lex imponit pęnam per verbum ſuperlatiui gradus. v.g. per verbum, ſceleratiſſima, vel duriſſima, in dubio ꝓprehen dit pęna mortis, ſm glo. in l.j. C. nemi. lice. ſi. cru. q̃ allegant hic aliqui Mod. cui adde aliam in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuff. §. illud. in verbo, amariſſimis. Gl. tū in l.j. C. de ſeditioſis. q̃ all. Bal. in l. data opera. C. qui accuſ. non poſ. circa princ. vbi enumerat multos caſus, in quib. imponitur pęna mortis, & multa genera pęnarum, vī ſentire, & iſta eſt ciuilior interpretatio, ꝙ imponat̃ pęna grauiſſima. i. vel mortis, vel alia capitalis, ſm qualitatem perſonarum. Et ad materiam iſtam vide glo. in verbo, crīalis, in prima conſtitutione. ff. §. illud. el j. qđ no. d. Abb. Mod. in c. inter
25 alia. s̄. de immu. ecc. & Bal. in l. legis virtus. ff. de legi. † Circa quar tum articulum, declarando dicta Inn. adde primo, ꝙ mens Inn. vī eſſe, dum dicit ꝙ ſi iudex imponit certam pęnam in ſnīa illa ſine dubio afficietur reus, ꝙ intentio ſua vī eſſe, ꝙ ēt ſi non appa reat de cā in ſnīa vel in actis, per q̃ iudex recedit a pęna iuris cō-munis, nihilominus valeat ſnīa, quia cum iudex habeat arbi-trium moderandi pęnam ex cā, ſi alterat pęnam dererminatam a iure, error non eſt expreſſus in ſentētia, qm̃ potuit moueri ex aliqua cā, quæ non apparet ex actis, & ita tenet Bart. vbique, vcz in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infa. & in l. relegatorū. §. ad tp̄s, de interdi. & relega. & in l. moris. §. iſtæ fere. ff. de pœn. Bald. tū, ſm Pe. & Cy. limitat hoc ſing. in l. non dubium. C. de legi. ꝙ iſtud eſt verum, niſi ſtatutum ponendo certā pœnā, prohibeat aliā imponi. quod dictū non affirmo pro nunc, habet tñ colorē veritatis, vt illa clauſula aliquid operetur, vt in c.j. s̄. de reſcri. cū
26 materia. † Secundo adde, inquantū ipſe dicit, ꝙ pęnam iuris ſe-mel impoſitam poſt ſnīam iudex non pōt alterare. Ex. ſing. p iſta opi. in c. vt commiſſi. in prin. de hæreti. lib. 6. vbi probat̃, ꝙ inquiſitor hæreticæ prauitatis nō pōt ſolus alterare pęnam a ſe impoſitam, ſed cum cōſilio, ſeu conſentu prælati eius, qui puni
27 tur, ſpeciale eſt in illo crimine, vt poſſit. † Reperitur tñ caſus', in quo iudex pōt alterare pœnā pecuniariā in corporalem, qñ ſci-licet debitor non eſſet ſoluendo, ēt ſi pœna illa ſit applicāda par ti. Super quo vide tex. & Bar. in l. ſi plures. §. j. ff. de iniuri. & Cyn. in l. ſi non conuitij. C. eo. & ad cuius petitionē pōt fieri iſta alte-ratio, vide An. plene in l ſi quis id, quod. ff. de iur. om. iu. & Bal.
28 in l. fi. ff. de in ius voc. † Vtrum aūt iudex hanc poteſtatē poſſit reſeruare in ſnīa, eſt pulchra, qō de qua per Bal. plene in auth. in terdicimus. C. de epi. & cle. vbi ponit inter cętera vnū, ꝙ eſt du-bium de iure, vcz ꝙ qñ pœna eſt arbitraria, iudex pōt reſeruare ſibi hāc poteſtatē, & iſtud arbitrium, quod non vī verum: quia ex quo ſemel fuit arbitratus & impoſuit certā pœnā, nō vī poſ-ſe amplius arbitrari, vt l. quicquid aſtringendę. in fi. & ibi p Bar. ff. de ver. ob. & per Ang. & Mod. in l. quod iuſſit, ff. de re iud. Prę terea ex prolatione ſnīæ functus eſt officio ſuo, vnde non pōt ex interuallo ius quæſitum fiſco alterare vel parti, vt patet ex his, q̃ ipſe idē ponit in l. terminato. C. de fruc. & li. expē. & Bar. & Mo der. in l iudex poſtquam. ff. de re iudi. Et ad materiā vide gl. no-ta. 16. q.j. c.j. quæ vī velle, quod iudex loci delicti non poſſit alte rare pœnam impoſitā a iure. ¦vide ēt quę ponit Io. An. & d. Ant.
29 in c. niſi ſpecialis, de offi. lega. Et licet † s̄. diximus, quod valet iu dicis ſnīa alterantis pœnam, licet non appareat de cā, debes tñ ſcire, ꝙ in ſindicatu ipſe condemnatur, niſi probet cauſam cur alterauit pœnam, ſm Bar. & Bal. in dicto. §. pœna grauior. quia pro iudice ſupplente ex officio non præſumitur, ſm gl. nota. 30.
30 q. 5. c. iudicantem. † Circa quintum & vltimū articulū, quo quæ ritur vtrum ſnīa lata, &c. adde dictis Inn. inquantum ipſe vult hic, quod condemnatus de crimine ciuiliter vel criminaliter, ex quo eſt infamatus infamia iuris, poteſt exercere oīa ptinentia ad prælatum, quouſque non remoueat̃ ab officio & ab admini-ſtratione p ea, quæ habentur. 8. q. 4. c. nonne. & in c. cum ex offi-cij, s̄. de præſcri. Et quia ſi aľr diceremus, ſequeretur, quod con-demnatus actione ex ꝺcto, quæ infamat, puta mandati vel de-poſiti, iuxta l.j. & l. furti. §. mandati. ff. de infa. non poſſet admini ſtrare prælaturā, & officiū ſuū, licet aľr nō eſſet depoſitus ab of-ficio, quod vī abſurdum. Nā licet d. Ant. hic, & alij Mod. videan tur ſequi iſtā doctrinā, Bar. tū expreſſe tenet ꝺrium in l. 2. §. j. ad
31 leg. Iul. repe. † vbi dat pro regula, quod notarius vel alius officia-lis, qui habet officiū publicū, ſeu dignitatē, nō pōt illā exercere, ſi efficitur infamis infamia iuris. Et hoc vī probare tex. in l. 2. §. miles, de infami. & in l. 2. C. de digni. lib. 12. & melius probatur in l. infamia. C. de decu. in verbo, quæſitum honorem. In ꝺrium pro iſta ſnīa Inno. facit tex. clarus in c. querelam. de iureiurā. in verbo, admonenres. vbi patet quod q̃uis periurus, qui non ſer-uat promiſſionem iuratam, ſit infamis ipſo iure, vt l. ſi quis cum maior. cum materia. C. de tranſ. nihilominus non eſt priuatus beneficio adepto ipſo iure, ſed priuandus. Ad idem tex. in l. iudi
32 ces. C. de dignitati. lib. 12. Præterea † ſi homicida & irregularis non eſt priuatus ipſo iure, ſed priuandus, vt eſt caſus in c. ex lite ris. j̄. de exceſ. præla. & ibi per Inno. & per eundē in c. cū noſtris. s̄. de cōceſ. pręb. ergo multo minus infamis cenſebitur priuatus ipſo iure, ſi p̄p illam qualitatem non cenſetur quis ipſo iure pri uatus, quæ impedit executionem officij peracta pœnitentia, vt in c. fi. s̄. de tempo. ordi. Super iſta q. Bal. in l. in exercendis. C. de fi. inſtru. in pe. carta, tenet in effectu ſnīam Inno. hic, ꝙ ſola infa-mia nata ex condemnatione ſuper crimine, quia non intelligat̃ priuatus dignitate vel officio publico. & allegat iſta dicta Inn. hic, & idem tenet in l. Caſſius. ff. de ſena. circa princ. commenti. idē tenet in l. qui depoſitū. C. depoſiti. vbi dicit ꝙ infamis ex ſnīa lata ſuper actione famoſa ciuili deſcendente ex ꝺcto, nec eſt pri uatus officio publico vel dignitate, nec priuandus. Infamis vero ex condemnatione lata ſuper crimine, non eſt priuatus ipſo iu-re, ſed eſt priuandus. & idem ſentit in l. fi. C. man. allegat dicta Inno. hic. Mihi vī, ꝙ diſtinctio do. Abb. Mod. in c. querelam. s̄. de iureiur. ſit vera, videlicet aut loquimur de dignitate, vel offi-cio conceſſo in titulum, ſicut ſunt cōiter beneficia eccleſiaſtica. Item comitatus, ducatus & ſi. in quibus intitulati cenſentur ha-bere fortius ius q̃ ſimplices adminiſtratores publici, qui ſunt p-petui & percipiunt fructus & emolumenta, & tunc per infamiā iuris talibus officijs vel dignitatibus quis nō cenſeatur priuatus ipſo iure. & ſic intelligo dicta Inn. hic, & d. Flo. in c. querelā. & li cet Inn. & do. Abb. ibi eū ſequēs in c. inter delictos. j̄. de exceſ. p̄-la. dicant ꝺrium, vcz ꝙ hoc ipſo ꝙ aliquis eſt condemnatus pro crimine, ex quo infertur infamia, cenſet̃ priuatus beneficio, vel dignitate, iſta tñ opi. quam dixi vī probabilior. Poteſt tñ intelli-gi dictū Inn. ibi, dum dicit ꝙ condemnatus pro crimine cenſet̃ priuatus beneficio, licet non priuetur expreſſe, qñ crimen eſſet
a dignū depoſitione, ſm ius, intelligendo ꝙ iudex in ſnīa non im poſuerit aliam pœnā ſed ſimpliciter declarauerit eū commiſiſſe tale crimen, vel condemnauerit eum de tali crimine, non exprimendo aliter pœnā. tunc. n. ſi natura iudicij patiatur, tacitè ipſo iure eſſet impoſita pęna priuationis, vt dixit Inn. hic in 4. q. prin cipali, & eſt caſus in l.j. §. calumniatoribus. ff. ad Turp. In aiijs āt officijs & dignitatibus publicis, op. Bar. vī verior p. s̄. allegata, q̃ hoc probāt. Vī tñ Bal. in c.j. §. ſi inter pares. in vl. q. de l. Conr. ſen tire, ꝙ iſta ſint vera, qñ infamia eſt illata per ſnīam condemna-toriā, ſecus ſi ſit illata ipſo iure, qđ dictū vī eſſe probabile, ſaltē
33 quantū vt † valeant geſta p publicū officialē, ex quo tolerat̃ in officio quouſque non declaretur eſſe priuandus, per ea q̃ tradit gl. no. in Auth. de tabel. §. fi & Bar. in extrauaganti, qm̃ nuper. in verbo, rebellando. & Bal. in d.l. Caſſius, vbi dicunt, ꝙ quāuis aliquis ſit priuatus ipſo iure ab officio quouſque tñ tolerat̃ va-lent geſta per eum, p l. Barbarius. ff. de offi. præto. & ibi de illa. q. p Bar. & Bal. Et ad materiā vide tex. ſing. quē ibi ponderat Bal.
34 in c.j. §. ſi duo. de pace te. in vſibus feud. per † quē ibi dicit ꝙ re-motus ab officio ſemel pp delictum in eo commiſſum, nō pōt amplius ad idē officiū deputari, ſecus ſi eſſet priuatus ipſo iure officio pp negligentiam, quia tunc non poſſet deputari imme-diate, ne lex eſſet ludibrio, ſed mediate, ſicut eſt caſus in c. cōmiſ ſa. de elec. li. 6. Vtrū aūt officialis, q deliquit in officio, ēt ſi nō ſit infamis ipſo iure, nihilominus perdat poteſtatē adminiſtrandi & ipſum officium ipſo iure. Vide per Bar. in d.l. 3. §.j. & per Bal.
35 in d. §. ſi inter pares, & in l. Caſſius, præalle. † Secundo adde dictis Inno. hic, inquantum ipſe dicit ꝙ condemnatus de crimine ci-uiliter, vel etiā reiectus pp crimen p viam exceptionis efficit̃ no-torie criminoſus, ita ꝙ ſi prælatus ſuus velit eum priuare bñfi-cio ex ſola ſnīa lata in dictis cauſis, plene probabitur crimen eſſe commiſſum, quæ dicta ſequitur hic d. Ant. & d. Flor. & Ioan. de Imo. & aliqui Mod. ſequētes eum, dicunt ꝙ iſta dicta non viden tur procedere, qa ſicut probationes factæ in iudicio ciuili tanq̃ minus plenæ non faciunt fidem in cā criminali ad condēnatio-nē, ita nec ſnīa lata in iudicio ciuili præiudicat criminali, in quo probationes debent eſſe fortiores. ita traditur per Bar. in l. 2. §. hoc edicto. ff. vi bo. rap. Et probatur iſta concluſio a ſimili in c. veniens. el. 2. de teſti. & in l. ſi iudex. & ibi no. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. & plene tradunt Canoniſtę in c. cum dilectus. in fi. de ordi. cog. & in c. cauſam q̃. s̄. de teſti. & per Cy. & Bal. in l.j. C. qñ ci. actio. & in l. ex morte. C. ad l. Aquil. Vnde iſta dicta non ſunt communia, neque vera. facit tñ pro ſua opi. tex. no. in l. fi. ff. de offi. præſ. per quę Bar. ibi dicit probari, ꝙ acta facta in cauſa ciuili, valent in criminali, quo ad condemnationē. Sed illę tex. pōt aliter exponi, intelligendo ꝙ ex probationibus nouiter rece ptis in iudicio criminali fiat ibi punitio. Vnde Bald. formaliter in l.

ADDITIO

a VIN. GOD. Depoſitionis materiam & quare fiat & quomodo & a quibus & de eius effectu habetur plene in trac. de epiſco. Bert. quod habetur in lib. 4. trac. in 8. par. fol. 70.

36 in l. euitandi. C. de condi. ob tur. cauſam. †tenet ꝙ ex proceſſu & ſnīa lata ſuper crimine in cauſa ciuili non probatur crimē in iudicio criminali, datur tñ materia & poteſtas inquirendi iudici
37 ſuper crimine. †Sed eſt dubium, quid de confeſſione, quæ eſſet facta in iudicio criminali. Super quo dominus Abb. hic, qui tangit articulum, allegat Inno. tenentē ꝙ ſic in c. per inquiſitionē, ſ. de electio. In ꝯrium allegat 50. di. c. ex pœnitētibus. & rōnem, quia cum iſta confeſſio in iudicio ciuili ſit facta ad alium finē, talis confeſſio tanquam reſpectu pœnę criminalis facta incidēter, non debebit præiudicare quo ad pęnam criminalē, vt in c. j. ſ. de excep. & plene ſcripſimus in iſta decre. in prin. ipſius & per Bar. in l. confeſ. ff. de cu. reo. vnde ipſe putat ꝙ iſta confeſſio non plene probet crimē, iudex tñ poſſit cogere reum perſeuerare in confeſſione, ſicut tradit Innocen. in confeſſione facta coram iudice incompetenti in d. c. per inquiſitionem. Tu ſuper iſto articulo vide Bal. in l. mercalem. C. de condi. ob turpem cauſam. vbi tenet ꝙ confeſſio facta in iudicio ciuili de crimine, ꝓbet crimen iudice poſtea inquirente ad punitionem criminis. Et idē tenet Ioan. An. in c. fi. de iureiur. lib. 6. Et eſt ſnīa cōmunis Doc. in c. cauſam quæ. ſ. de teſti. vbi d. Ant. allegat Io. And. & Specu. hoc tenens, & qñ ille idem qui egit ciuiliter de crimine nunc accuſaret, eſſet minus dubium, alio autem accuſante vel iudice inquirente, eſſet maius dubium. de quo plene ſcripſi in d. c. cau
38 ſam. vnde videas ibi. †Et ad articulum præcedentem, videlicet
a ꝙ ſnīa a lata ſuper crimine ciuiliter, ēt propoſito per viam exceptionis, non faciat notorium, valet in iudicio criminali, ſicut dicit Inn. bene facit tex. ī c. dilectus, in fi. de or. cog. & in l. Lucius, de infa. in quibus dī ꝙ ſi crimē eſt probatum per viam exceptionis ꝯ teſtem patitur ſolum pęnam repulſionis, nec aliter punīt. quæ iura cum ſimpliciter loquantur poſſunt intelligi & in eodē proceſſu & in diuerſa inſtātia, ꝙ teſtis ex illis probationibus nō puniatur, niſi forte dicas, ꝙ Inn. loquitur de exceptione, quæ repellit electum vel confirmatum, de qua loquitur tex. in c. ſuper eo. de elec. Et ad prædictum arti. vide Spe. in titu. de inquiſitio-
39 ne. §. nunc videndum. ver. quid ſi actum. vbi dicit no. ꝙ † quamuis aliquis ſit condemnatus de delicto, in iudicio ciuili, per probationes in eo factas, iudex tamen nullo accuſante non poterit contra reū inquirere. ex quo manifeſte ſequitur ꝙ in iudicio criminali ſnīa lata in ciuili non facit notoriū. qa ſuper notorio ſine dubio iudex poteſt inquirere, vt in tex. noſtro. hoc tñ dictum in ſe non eſt verum, quia proceſſus ciuilis dat materiam inquirendi, vt ſ. diximus, licet non faciat crimen notorium. Et ad primā. q. quam poſuimus in iſta vltīma addi. de infamia, vtrum impediat aliquem ab officio vel dignitate ipſo iure, vide Bal. in l. j. in 2. carta. C. de ſum. trin. & in l. iubemus. §. ſane. C. de ſacroſan. eccle. & in l. 2. in fi. C. de ſenten.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Nota ꝙ ſententia eſt ſtricti iuris & in ea non venit quod expreſſum non reperitur, Rui. conſi. 33. num. 1. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum genera tria.*
2 *Concilia prouincialia per clericos ſeculares annuatim celebranda.*
3 *Epiſcopi ſoli, an vocentur ad concilia prouincialia.*
4 *Inquiſitionem ad generalem, quæ in concilio prouinciali fit, infamia præcedens non requiritur.*
5 *Canonis tranſgreſſor, tanquam delinqueus punitur.*
6 *Denunciatores publici, perſonæ honeſtæ & idoneæ eſſe debent.*
7 *Inquiſitio aliqua reperitur, quæ fit de crimine ſine iuriſdictione, miniſteriumq; ſimplex vocatur.*
8 *Concilium prouinciale, valida ſtatuta facere poteſt.*
9 *Arciepiſcopus viſitatores ſine iuriſdict. cognoſcentes, an procurare debeat.*
10 *Viſitatores ſine iuriſdictione cognoſcentes, ſalarium habent de publico. & nume. ſeq.*
12 *Lex, quando obligat quem ad expenſas alicui faciendas propter itineris arreptiones, intelligitur ſi ab eo petantur.*
13 *Diſpoſitio de vno officiali facta ad alium, cui ſimilis conceditur poteſtas, trahitur.*
14 *Prælatus ordinarius ſi de delictis inquireret, an inquiſitione pendente, reus ad alium iudicem trahi poſſit.*
15 *Viſitatorum ſine iuriſdictione cognoſcentium inquiſitio, an impediatur iudice ordinario inquirente.*
16 *Diſpoſitio in iudicio principali facta ad præparatorium, quando eſt eadem ratio, trahitur.*

CAP. XXV.

SIcut olim. Metropolitani ad correctionem exceſſuū & morum reformationē ſingulis annis debent celebrare prouinciale ꝯciliū, in quo in ſingulis diœceſibus debet ſtatuere perſonas idoneas, quæ reformanda & corrigenda concilio referat, negligentes ab officij executione ſuſpendi debent. Et ſunt tres
1 partes. ſecunda eſt ibi, Vt autem. tertia ibi, Quiſquis. †No. primo
a nerale, [a] de quo. 16. diſtin. c. multū. & in c. ſignificaſti. de elec. Et iſtud eſt concilium, qđ habet ſupremā poteſtatē in eccleſia, nō tñ deponit Papam regulariter, iuxta ea q̄ habentur. 40. diſt. c. ſi Papa. & in d. c. ſignificaſti. & vide bonum tex. in c. ſi duo. 79. diſ. Secundū eſt, concilium prouinciale, de quo. 15. diſt. c. j. & ſeq. Tertiū eſt, ꝯcilium ſynodale, quod facit epſ, de quo. 18. diſtin. c. qm̄. & de materia vide ꝑ Inno. in c. graue. de præb. Secundo no.
2 ibi, Singulis annis, &c. †ꝙ iſta concilia prouincialia per clericos ſęculares debent celebrari annuatim, licet olim celebrarentur bis in anno. 18. diſt. c. qm̄. Et vtrū ſoli epiſcopi debeāt vocari ad iſta concilia, vel ēt alij prælati inferiores, eſt dubiū, de quo ſ poſuit Inno. in c. graue. ſ. de præben. & d. Ant. in c. fi. de his, quæ fi. a prælat. Io. And. †tangit hic, & vī ſentire ꝑ iſtū tex. in ver. publicaturi ea, &c. ꝙ ſoli epi ſint vocandi, quia canō iuuet epiſcopos, vt publicent alijs inferioribus, quod non erat neceſſarium, ſi alij fuiſſent præſentes. Nec obſtat tex. in iſta decre. in ver. & alios in concilium. qa pōt intelligi de alijs, qui eſſent præſentes aliqua de cā, nō tñ infertur ꝙ neceſſario ſint vocandi. d. Flo. dicit per iſtū ver. ꝙ ſicut vniuerſitas cathedraliū eccleſiarū debet vocari ad iſtud concilium, vt in c. fi. de his quæ fiunt a præla. de quibus pōt etiā intelligi iſte ver. & alios, ſm Io. An. qui ita rñdet ad illū ver. ita ēt alij prælati ſint vocandi ꝓ generalitatē huius. ver. Et ad ver. publicaturi. quē inducit Io. An. pro ſe, rñde, ꝙ publicatio fit in dioceſi per epiſcopos, quia non omnes clerici ſunt præſentes concilio, cum ſolum prælati debeant vocari. & iſta opi. vī probabi-
4 lior per ſupradicta. †Tertio no. ibi, De corrigendis exceſſibus. ꝙ ad inquiſitionem generalem, quæ fit in concilio prouinciali, qa non fit ꝯ certam perſonam, nec de certo crimine, non requiri-
5 tur infamia præcedens, de quo plene diximus. ſ. c. proxi. †Quarto no. ibi, Debitam pęnam. ꝙ trā ſgreſſor canonis pōt puniri tāquā delinquens, licet in ipſo canone non ſit ſpecialiter appoſita pęna, ſed ſimpliciter aliquid prohibitum, vel iuſſum. de quo vide gl. no. in c. generali, de ele. lib. 6. & Bal. in l. legis virtus, ff. de le-
6 † Quinto no. in ver. vt autem. ibi, perſonas idoneas, ꝙ denunciatores publici, de quibus hic & in c. ſingulis. de ſta. mo. & in c. epiſcopus. 35. q. 6. debent eſſe perſonæ idoneæ & honeſtæ. vnde dicit Barto. in l. diuus. de cuſto. reo. ꝙ omnis exceptio, quæ pōt opponi ꝯ accuſatorē, opponitur ꝯ denūciatorem. facit optime tex. in c. licet Hely. j. de ſimo. & in c. cum dilectus. ſ. eo. Et de materia iſtorū denunciatorū, dic vt plene traditur in c. præterea. de
7 teſti. cog. †Sexto no. ꝙ reperitur aliqua inquiſitio, quæ fit de crimine ſine iuriſdictione, & vocatur iſtud ſimplex miniſterium, de quo in c. fi. §. vltimo. ſ. de offi. delega. Reperitur ēt quædam inueſtigatio extraiudicialis, quæ tñ fit ab habente iuriſdictionē, ſicut illa quæ fit ab executore apoſtolico nō prędente forma iudicis, de qua in cle. vnica, de officio deleg. in gl. & in c. fi. de ꝑ-
8 ſump. † Septimo no. ibi, quæ ſtat. quod concilium prouinciale poteſt facere ſtatuta valida. & ex hoc ſatis infertur, ꝙ iſtud concilium prouinciale facit collegium & vniuerſitatem, quod tenet hic Hoſt. & aliqui Moder. quia ſi epiſcopi in illo concilio eſſent vt ſinguli, tunc non poſſent ſimul facere ſtatuta, quæ valerent ſaltem vt ſtatuta omniū. quia reſpectu diœceſis, ſi fuerint ſtatuta aliorū epiſcoporū, non valerent, vt in c. 2. de conſti. lib. 6. Quinimmo eſſet dubium, vtrum valerent ſtatuta facta a ſingulis epiſcopis in ſua diœceſi per ea, quę habentur in c. cum ſuper. ſ. de offi. deleg. & in c. cum ex offi. de præſcri. per Inn. Vltimo no. in verbo, ſuſpendantur. ꝙ quia iſta verba ſonant in futurū, iſte non eſt canon latę ſnīæ, ſm Doc. iuxta regulā poſitā ꝑ Doc. in c. ſi diligenti, de ſo. compe. In gl. 3. ibi, Prioribus cōcordantijs cre-
9 do ſtan. Vin. hic vī tenere, †ꝙ ipſe archiepiſcopus debeat procuratore iſtos viſitatores per ea, quæ habentī in Auth. vt nulli iudi. §. illud. de cuius intellectu ponit gl. in c. ſtatutum. §. inſuper. de reſcrip. lib. 6. Sed Hoſt. & Io. An. & communiter Moder. videntur approbare gl. Non obſtat tex. c. inter cætera. ſ. de offi. ord. q hodie declaratur in c. ſi epiſcopus, eo. titu. lib. 6. quia ille loquit de eo, qui viſitat tanquam vicarius epiſcopi, & ſequitur officium, quod tenebatur exequi ipſe epiſcopus. vnde non eſt mirum, ſi committatur cauſa epiſcopi principaliter, ipſe epſ debet ei facere expenſas, vt l. j. §. ſi pupillus. ff. de tut. & rat. diſtra. Sed viſitato-
b res [b] iſti deputantur hic principaliter ꝓp vtilitatem ſubiectorū, vt bene gubernentī, vnde non eſt mirum ſi ab ipſis ſubditis dēnt ſubminiſtrari expenſæ, vt l. ſi poſtulauerit. §. pe. ff. de adūl. & ibi per Bar. in ſi. q. Et pro iſta differentia benefacit tex. in c. grādi. cū gl. ibi poſita, de ſup. neg. præla. Non ob. tex. in §. illud. quia ibi loquitur in iudice ordinario, qui habet ſalarium de publico. vnde
10 quatenus expenderet domi, tenetur ſibi imputare. †Sed ſi viſitatores iſti nullum habent ſalarium de publico, vnde ſunt magis ſimiles iudicibus delegatis, qui cum egrediuntur locum domicilij ſui, debent habere expenſas moderatas, vt in dicto. §. inſup.

&a

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Concilium generale quem perſonarum numerum requirat. Pet. de mon. in trac. concil. num. 1. quæſt. 7. ꝙ habetur in lib. 10. trac. fol. 101.
b VIN. GOD. Viſitandi ius cui competat tradit Ay. Cra. conſi. 238. num. 12.

11 & a partibus debent habere. † Vbi autem isti visitatores inquire
rẽt in loco propriæ habitationis, nullas reciperẽt expensas, sicut
nec delegati, vt in c. cum ab omni, & ibi plene. s̃. de vi. & ho. cle.
Et ad materiam vide gl. no. in c. cupientes. §. quod si per, de ele.
12 lib. 6. † quæ dicit quod quando lex obligat aliquem ad faciendum expensas alicui propter itineris arreptionem & similes causas, intelligatur si petantur ab eo, qui debet habere expensas, & illam gl. allegat Bal. ad hoc in l. vnica. C. ne li. in vna ea. que causa ter. prouo. In gl. posita in verbo, sub iurisdictione. ibi, Sed sufficit ꝙ sint honestæ personæ. Host. dicit & sequuntur cõiter Doct. ꝙ cum isti sint similes testibus synodalibus, de quibus in c. episcopus. 35. q. 6. sicut illi debẽt iurare, ita & isti. Et hanc opinionem sequuntur Moder. quæ potest confirmari duplici ratione, † quia
13 dispositio facta de vno officiali, trahitur ad alium, cui conceditur similis potestas, vt est casus no. & ibi per Bal. in l. ex facto, ff. de neg. gest. & ĩ l. 2 §. & si quidem. & ibi per Bar. ff. ad Tert. bene facit tex. in c. de multa, circa medium. s̃. de præben. Secunda ratio est, quia cum isti deputentur per iudicem, vt referant iudici & instruant eius processum, habent quandam similitudinẽ testium. & ideo debent iurare, secundum Bar. in l. Theopompus. ff. de do. præleg. & plene tradit dominus Ant. in c. veniens. s̃. de testi. el. j. & aliquid in c. proposuisti. de ꝓba. In ea. gl. ibi, Hodie vero non possunt, & c. Gl. ista sentit ꝙ archiepiscopus non possit visitare diœcesim sui suffraganei, nisi data negligẽtia ipsius suffraganei, & quod plus est facta denunciatione per istos visitatores. quæ gl. communiter repræhenditur a Doc. quia est ꝯ tex. in c. fi. de censi. lib. 6. vbi patet ꝙ etiã data nulla negligentia suffraganei archiepiscopus libere potest visitare eius prouinciã. Nec ob. iste tex. quia non loquitur de archiepiscopo volente visitare, sed de correctione, quæ fit per totũ ꝯciliũ prouinciale. Nec tñ credo, ꝙ si isti visitatores non denuncient, ideo ꝯciliũ non possit inquirere, quia est istud introductũ, vt facilius & expeditius puniantur crimina & innotescant. ergo nõ debet coartare facultatẽ dandam concilio vel datam concilio prouinciali, de qua in c. quoniam. & c. fi. 18. distin. In eadem gl. ibi, minus credit quã alijs, & cætera. Ista differentia inter alios officiales & istos nõ videtur vera, quia si isti iurant vt alij, vt s̃ dictum est, ergo æqualiter eis debet credi. nec est verum, ꝙ sint deputati ad referendũ solã famã, sed possunt ẽt referre delicta, quæ viderunt committi, vt patet in ver. & ea & c. Vñ dicendum est de istis & de alijs officialibus deputatis ad referendum, pro vt plene traditur in c. ꝑterea, s̃. de testi. cog. & in l ea quidem. C. de accu. & in l. diuus. ꝑ Bar. ff. de cust. reo. & hic aliquid per Host. & Doc. In eadem glo.
14 ibi, Et isti inquisitores non debent omittere. † Ista gl. indubitanter procedit, quando aliquis prælatus ordinarius actualiter de aliquo crimine non inquireret, sed si actualiter inquireret, verbi gratia, Si Archidiaconus inqreret in aliquo loco de aliquib⁹ delictis, tunc aut quęritur, vtrum pendente ista inquisitione re⁹ posset trahi ad alium iudicem, & dicendum est ꝙ non, secundũ Ioan. And. hic, per ea quæ habentur in c. ex tenore. s̃. de rescrip. Quinimmo etiam si concilium prou inciale post cognitionẽ cęptam ab ordinario vellet aduocare causam ad se, & impedire cognitionem ordinarij, non potest. Casus est no. in Auth. de defensor. ciuita. §. sed interim. ver. & iudicare. & tenet Archi. proli xe hoc disputans 11. q. j. c. de persona. vbi omnino vide, & Bal. in l. 2. §. si quis municipalis. ff. si quis cau. facit optime quod ponũt Moder. in c. cum parati. s̃. de appel. Vtrum autem sola pars possit opponere hanc exceptionem, vel etiam ipse iudex, qui prius cępit cognoscere. vide per Bart. in l. sepulchri violati actio, ff. de
15 sepul. viola. & per domi. Anto. in cap. qualiter. el. 2. s̃. eo. † Aut quæritur, vtrum iudice ordinario inquirente impediatur inqsitio istorum visitatorum, qui cognoscunt sine iurisdictione & ad referen. & tunc non impeditur, secundum Io. And. dicit tamen ꝙ isto casu visitatores non possunt inquirere sine licentia Archidiaconi inquirentis cum iurisdictione, allegat tex. in c. non oportet. 8 o. dist. qui parum facit. Vnde d. Anto. & Mod. hic dicunt, ꝙ cum vnus cognoscat cum iurisdictione, & alter sine. Itẽ & ad diuersos fines, quia vnus vt puniat, alter vt referat concilia nõ debent impedire vnus alium, sicut dicimus in diuersis accusatoribus deferentibus diuersa crimina in l. qui de crimine. C. de accu Sed dubium facit, quia cum ista inquisitio fiat ad præparationẽ inquisitionis per concilium prouinciale, sicut ipsum concilium prouinciale non posset inquirere alio præoccupante, vt dictum
16 est. ita videtur ꝙ non possint isti inquirere, † quia dispositio facta in iudicio principali, trahitur ad iudicium præparatorij, in quo est eadẽ rõ, vt est casus cũ gl. in l. Pomponius. in princ. ff. de procu. & satis sentiunt hic Doc. vbi esset eadẽ rõ. benefacit tex. de. dispendiosam. de iudi. & quod no. in c. cæterum, eo. tit. & in c. literas. de iura. calum. Sed potest responderi, ꝙ ista inquisitio fit vtiliter in casu, quo ordinarius esset negligẽs, vel cõcluderet. Itẽ si cã deferretur ad ꝯciliũ ꝑ viam appel. Præterea ex ista inquisitione iudex ordinarius efficeret diligentior, sciens ista esse deferenda ad concilium, & ibi examinanda, si ipse neglexerit.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus in causa potest relaxare sententias excommunicationum latarum in aliquem, si sit pars iudicij.*
2 *Suspensus ab officio, an possit repelli a testimonio.*
3 *Monachus potest petere se restitui, si iniustè per abbatem suũ fuerit spoliatus.*
4 *Abbas, si expellit monachum de beneficio manuali, an de facto expulsus possit se restitui petere.*
5 *Detentori nudo si sua detentatio qua non debuit, priuatus est, officium iudicis competit.*
6 *Sẽtẽtia sicut in aliquẽ, & eius adhęrentes ferri ꝑt, an ita quis appellare possit.*
7 *Lite pendente, seu post illam cæptam, an aliquid intentari possit in eiusdem præiudicium. & quando lis incapta, quo ad hoc propositum dicatur. nu. seq.*
9 *Ordo iudicialis, omnino non seruatur, vbi proceditur contra religiosos.*
10 *Crimen ad denunciandum, vel inquisitionem promouendam, an plures admittantur, & plures per iudicem deputari possint.*
11 *Denunciantes vel accusantes plures, pro vtilitate vnius admittuntur. si vno libello accusent. & quare. nu. 13.*
12 *Accusator vbi non suam prosequitur iniuriam, procuratorem in crimine constituere non potest.*
14 *Monachus abbatem accusans, vel denuncians, expensas habet, et iam factas a monasterio repetit atq; de fructibus ex bonis monasterij ꝯcipere ꝑt. nu seq.*
16 *Fideiussor pro principali ad soluendum obligatus, de ipsius principalis bonis soluere potest.*
17 *Prælatus, an in omnibus iurisdictionem in subditos exercere possit, cognitione de crimine contra ipsum pendente.*
18 *Iurans veritatem tacere, an & quando ligetur iuramento.*

CAP. XXVI.

Lim. Sententiæ excommunicationum & suspẽsionum latæ a prælato vel alio eius nomine in denunciatores criminum post denunciationẽ de crimine factam, vel in eos qui sunt futuri testes relaxantur, ne impediatur iudicium, & sĩr latæ in eorũ adhærentes, & restituuntur spoliati post denunciationem, in qua proceditur de plano & sine strepitu iudiciorũ relaxatis iuramẽtis de veritate dicenda, & ipsa pendẽte interim monachi obediũt suo prælato in his, quæ ad processum non impediunt. copia vero testium datur inquisito & deputati ad prosequendum denuncia
tionem recipiunt expensas de bonis monasterij, & qui eam prius fuerunt prosecuti. Sunt duæ partes principales. secũda ibi,
1 prædictis, &c. † Primo no. ibi, Relaxatis. quod iudex delegatus in causa, potest relaxare sententias excommunicationũ latarũ in aliquem, qui sit pars iudicij. & istud euenit hic, quia erat expressum in mandato. nam si non erat expressum, seruanda esset forma, quæ ponitur in c. prudentiam. §. sexta, de offi. deleg. † Secun
2 do no. in verbo, suspensionum sententijs, &c. quod suspensus a ab officio regulariter vĩ posse repelli a testimonio. & hoc tenet Host. quando suspensio est facta ab homine, secus si sit facta a iure. & refert & sequitur Specu. in titu. de teste. §. j. versi. quid de suspensio. Sed Ioan. And. ibi in addi. tenet oppositum dicẽs, quod tex. in c. apostolicæ, s̃. de excep non loquitur de teste, sed de eo qui cum sit suspensus ab administratione vel ab officio non potest agere nomine ecclesiæ, a qua est suspensus, immo in contrarium faciunt ibi nota. per gl. Non obstat iste tex. secundũ Moder. quia hic suspensio non fuit relaxata, vt possent testificari, sed quia fuit facta pendente lite & in præiudiciũ denunciationis propositæ. & ideo non potuit fieri, vt videbis in prima & secũda gl. Sed ista responsio ad istũ tex. non videtur sufficere, quia respectu eorum, qui debebant esse testes, si poterant testificari etiã suspensi, nihil vĩ fuisse attentatum in præiudicium iudicij pendentis. ergo ex hoc capite non debuerunt absolui, nisi suspẽsio impediret officium testificandi. Mod. tñ communiter cõcludunt, ꝙ ex sola suspensione quis non repellitur a testificando, qa edictum de testibus est prohibitorium, vt in c. j. s̃. de testi. & in suspenso non reperitur expresse statutum, ꝙ repellatur. quinimmo cum tex. in c. decernimus, de sen. excõ. lib. 6. repellat excommunicatum ꝓp periculum communionis ad testificandũ, aliud vĩ in suspensõ, in quo illa ratio non subest. Vnde nisi suspensio
b b sit facta ex crimine, propter quod etiam sine suspẽsione testis repelleretur a testimonio, iuxta nota. in ca. testimonium. s̃. de testi. suspensio de se non repellit. Sed contra istam doctrinam fortiter facit, quia suspensus siue a iure, siue ab homine, sine dubio non potest ordinari, vt in c. fi. s̃. de temp. ordi. sed qui repellitur ab ordinatione, repellit similiter ab accusatione & testimonio in criminalibus. 2. q. 7. c. ipsi. & c. sequen. & in c. fi s̃. de testi. ergo videtur quod vbi agitur de punitione criminis suspensus sit repellendus a testimonio. Et pro ista opi. multum facit ista litera.

& quia

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Suspensus quando celebrando dicitur effici irregularis, Berou. in q. 121. num. 9.

b VIN. GOD. Nota quod suspensio dupliciter sumitur. s. ut genus: interdum ut species subdicto genera cõtempta. Ioã. Cal. in trac. de interdi. in prima par. num. 3. quod habetur in lib. 11. trac. fol 78.

& quia si sola pendentia accusationis repellit testē a testificādo in criminalibus, vt in c. fi. s̄. de testib. quasi ex sola accusatione videat grauata eius opinio, multo fortius vī quod ex pœna suspēsionis similiter sit grauata eius opinio, & maxime hoc vī dicendum, si pœna suspensionis sit ꝑpetua prout censet esse, qñ infert ipso iure pro delicto, ſm gl. no. in cle. j. de reb. ec. nō alie. & qđ no. gl. in cle. j. in fi. de hæreti. Nā, vt singulariter dixit Inno. in c. quaſt. s̄. eo. suspensio perpetua est pœna, quę ex genere pœnę infert infamiā sicut pęna fustiū, vt. l. ictus fustiū, de infami. Quia tñ hoc dictū nō probat iure, nō est faciendū fundamentum in eo. Pro ista tñ conclusione multū facit tex. hic, qui male pōt eui tari, nisi restringas ipsum ad eos, qui volebāt ꝓsequi denūciatio nē pro vtilitate suæ ecclesiæ. & tenendo cōem sn̄iam ad minus potest limitari, ꝙ haberet locū, vbi suspēsio nō esset ꝑpetua. quo casu sicut diximus in c. testimoniū. s̄. de testi. non diceret suspen sus nō posse promoueri ad ordines, exquo satisfaciendo posset absolui, vt ibi dixi. vī tñ alia opi, de subtilitate iuris verior, maxi-
3 me ꝓ istū tex. † Tertio no. ibi, Vel per quoscūque iudices post in cęptum negociū, &c. qđ monachus pōt petere se restitui, si iniuste per abbatē suum vel superiorē fuit spoliatus. Et ſm Hosti. hic pōt intelligi, quod petierit se restitui de iustitia, qa fuit deie ctus de claustro indebite & sine causa, implorando officiū iudicis, sicut facit seruus, cū opprimitur a domino. l. j. §. quod aūt. ff. de offi. præ. vrb. & in c. cū dilecta. s̄. de rescri. & benefacit qđ
4 no. Inn. in c. nouit. s̄. de iudi. & Bar. in extrauaganti, ad reprimē dū, super verbo, denunciationē. in prin. † Sed quæritur, vtrū si ab bas expellit monachū de beneficio manuali, vtrum monachus de facto expulsus possit petere se restitui. super quo Inn. dicit ꝙ nō potest vel nomine suo, vel nomine ecclesiæ. nomine suo qui dē, tum quia potuit remoueri ad nutū superioris, vt in c. cū ad monasteriū. §. tñ alicui. s̄. de sta. mo. tum quia ipse nō possidet beneficiū, sed nudā detētionē hēt, ſm gl. 12. q. j. c. nō dicatis. Nec ēt pōt petere restitutionē nomine ecclesiæ. quia illa nō est spoliata, maxime si possideat istud bñficiū ꝓ aliū æque idoneū, quo casu nihil pōt interesse ecclesiæ. Tu potes dicere, ꝙ ista dicta sūt vera regulariter, sed tū possent esse aliqui casus, in qbus ista resti tutio competeret monacho nomine proprio. Primus est, qñ ab
a bas [a] ex malitia & dolo remoueret monachū, iuxta ea quæ tradit Io. An. in c. cū singula, de præ. li. 6. Secūdus, qñ prioratus es set cōfirmatus a sede apostolica ex certa scientia, iuxta ea q̄ plene refert Abb. in c. ad nostrā. s̄. de cōfir. vti. vel inuti. nec repelle ret monachus tūc a petitione restitutionis ex eo, quia possidet,
5 sed detinet, qa tēt nudo detētatori, qa sua detētatione ñ debuit priuari, si est priuatus ꝙpetit officiū iudicis, vī est casus & ibi glo. in l. Aquilius Regulus. in fi. ff. de den. & plene per Bar. in l. rē, q̄ nobis. ff. de acq. pos. & ꝓ d. Ant. in c. sæpe. de re. spo. Et ad p̄dicta vide bonā gl. in fi. in cle. ne ī agro. in verbo, legitima. de sta. mo. Et qñ monachus remouet a bñficio manuali post denūciationē factā de suo p̄lato. Host. & Io. An. hic videt intelligere, ꝙ hoc ipso censeatur remotus in fraudē, & vt aliqualiter ī pediatur pro cessus in crimine denūciato, & ideo dēt fieri restitutio. & cū tex. dicit debere restitui spoliatus ꝙ iustitiā, illa verba debent intelli
6 gi assertiue. i. ꝙ fuerunt ꝙ iustitiā spoliati ꝓp litis pēdētiā. † Quar to no. ex eodē ver. ꝙ sicut pōt ferri sn̄ia in aliquē & eius adhærē tes, ita vī ꝙ qs possit appellare pro se & suis adhærentibus, quia si hoc permittit in actu odioso, vt hic, & in c. j. s̄. de po. prę. & in c. j. de offi. deleg. multo fortius vī permitti in actu fauorabili. Et forte isto casu possent adhærentes prosequi appellationē, licet haberent eā ratam ex terminū appellanti, exquo appellatio va luit respectu ipsorū a principio, ꝓ ea quę tradit singulariter Bar. in l. j. C. qui admi. De quo tñ dic, vt tradit ꝓ glo. in ca. vt circa de elec. li. 6. & ꝓ Bal. in auth. hodie, in fi. C. de ap. Et qui dicuntur ꝓ
b prie adhærentes, [b] ponit Ang. in quoddā suo ꝙsilio, qđ refert Pe. in materia interpretationis declaratiue, in repetitione sua, in c. j.
7 s̄. de cōsti. † Quinto no. ꝙ pendente lite, seu post cęptā litē nihil pōt intētari in ꝓæiudicū ipsius litis. de quo dicet plene in gl. 2.
8 † Sed quærit, qñ dicat, quo ad propositū decre. nostræ, incepta lis, seu negociū sup hoc sunt duæ opi. vel tres, qdā dicūt, ꝙ nego ciū dī hic cæptū, postquā abbas sciuit ꝙ se esse cōmissam inqsi tionē. Alij dicūt, ꝙ negociū dī cæptū litis cōtest. quia illo tpe dī esse lis mota, vt in c. ex parte. el. 2. j. de ver. si Tertij dicūt, & hanc opi. approbat Host. & cōiter Doc. ꝙ quāuis lis dicatur mota per litis cōtestationem, vt in d. c. ex parte. & l. j. in fi. & ibi no. ff. de te sti. & plene in l. causas vel lites. C. de transſ. dī tñ incepta per so lā citationē. & isto mō intelligat tex. in cle. 2. vt li. pen. qui dicit qđ quātū ad effectū, vt lite pēdēte nihil possit īnouari, lis dī pē dere ꝓ citationē. Io. de Im. hic đt, gl. ꝙ ista dr̄ia est falsa, & ꝙ tex. in auth. q semel, & in corpore, vī sumit. C. qūo & qñ iu. & illa iura ad hoc allegat gl. ī d. c. ex parte. in vlt. gl. vt dicūt hic aliq̄ mo. & bene, hoc ēt dicit tex. satis clare in c. gratū. s̄. de offi. dele. ī ver bo, quasi cæptū negociū. vbi probat ꝙ proprie negociū dī cæptum litis contestationē. Vñ reiecta ista differentia, si tenemus ꝙ hic istæ excōicationes sint relaxatæ, & alia retractata, qa sunt facta pēdēte lite, necessario esset dicēdū, ꝙ hic negociū esset cę ptū per citationē, vt declarat in d. cle. 2. qa nō est dr̄ia, vt j. dicā, siue aliquid innouetur per iudicē, siue ꝓ partē. Si aūt tenemus, ꝙ nō virtute litis pendentiæ, quia lis non pendebat, proprie su per his quę fuerūt attentata, sed alia rōne, fiet ista relaxatio & re stō, vcz quia taliter attentata post negociū cæptū, cū tendat ad impedimētū cognitionis criminis, videant attenta in fraudem, tunc probabiliter posset dici, quod prima opi. esset vera, ꝙ negociū diceret cęptum largo modo a die, qua abbas scit inquisi tionē ꝙ esse cōmissam, qa ab illo tēpore potest p̄sumi fraus & di spositio facta de lite incæpta trahit ēt ad litem præparatam, vbi cūque cā dispositionis æque habet locū lite præparata, sicut in cæpta. casus est no. in l. siquis libertatē. ver. plane. ff. de pet. hæ re. iuncto prin. in verbo, constat. & benefacit tex. & quod ibi ꝓ Bar. in l. miles. §. j. ff. de adul. & tex. & quod ibi scribit d. Abb. in c. licet, s̄. eo. & quod tradit in tex. & gl. in c. meminimus. s̄. de ap pella. Vtrū aūt prætextu litis pendentiæ ex alia rōne hic fuerit facta reuocatio, dicet super. 2. glo. Sexto no. ibi, In negocio de pla
9 no, &c. † ꝙ vbicunq; ꝓcedit ꝙ religiosos, nō seruat oīno ordo iu dicialis, maxime cū proceditur per inquisitionē generalē, nō tñ aufertur defensio respiciens merita causæ, quæ surgit ex æqui tate naturali vel iuris gentiū. vnde datur copia testium, vt in ver. si vero testes. Et ad materiam vide tex. in c. qualiter in fi. s̄. eo. & qđ ponit Bar. in l. filius familias, in prī. ff. de do. Septimo no. ibi.
10 Tribus vel quatuor, † ꝙ ad denunciādū crimen vel promouēdū inquisitionē non solū admittunt plures, sed ēt possunt deputari ꝓ iudicē plures, quod vī esse si tex. in c. licet. s̄. eo. vbi plures ad mittunt ad accusandū, & in c. 2. s̄. eo. Sed ꝙ prædicta facit regu la, q̄ ponit in l. si plures. ff. de ac. & in l. j. ff. de pop. ac. vbi iura di-
c cūt, ꝙ qñ accusator [c] non prosequit suā vel suorū iniuriā, tūc ex pluribus volentibus accusare iudex debet eligere vnū. Inno. hic & Io. An. & cōiter Doc. dūt, ꝙ si pars opponeret se nō debere rñ dere pluribus, vnus esset eligendus. processit aūt hic iudiciū, qa pars nō oppossuit, vt est tex. cū gl. in l. si accusatorib. C. de ac. Sed ista rñsio vī ꝙ tex. nostrū, in quo superior ex officio protestat se
11 deputaturū plures, qđ nō feciſſet, si sciret se grauare partē. † Vñ pōt dici & melius, ꝙ qñ plures accusant vel denūciant ꝓ vtilita te vnius pſonæ, sicut isti faciebant ꝓ vtilitate sui monasterij, de bent admitti, dummō accusent vno libello & corā eodē iudice. casus est & ibi hoc tenet Bal. ī l. senatus. C. q acc. nō po. In alijs ve ro casibus ꝓcedat distinctio Doc. Dicit tñ hic no. Inn. ꝙ si plures volentes accusare cōstituunt vnū procuratorē, tunc qa cessat ra tio, ꝓp quā cōpetit exceptio reo, ne. s. distrahat in plures, vt l. ne ī plures. ff. de exerc. debebit admitti procurator. Nec coget dice re ex oībus istis accusatoribus, cuius noīe accuset, sed poterit ac cusare nomine omniū. Et hanc Doc. approbāt hic cōiter Doc. sed Bar. eā reprobat expresse in l. si. plures, p̄alleg. quē ēt referūt
12 aliqui Mod. hic & in c. 2. s̄. eo. † Mouetur, qa si isti plures accusa tores nō prosequūtur iniuriā ꝓpriā, procurator nō posset ab ip sis cōstitui in ꝓsecutione iuris publici, vt l. licet, in prin. ff. de pro cu. & assignatur ibi rō in gl. vū dicit Bar. in l. pe. §. ad crimen. cir ca prin. ff. de pub. iud. ꝙ vbi accusator nō prosequtur iniuriā pro priā, nō pōt ꝙstituere procuratorē in crimine, de qua doctrina scripsimus plene in c. veniēs. s̄. eo. sed forte ꝓ nūc posset rñderi huic rōni ꝙ in iudicijs mere ciuilibus, in quibus accusator denū ciator vel promotor inqsitionis nō timet pœnā talionis vel aliā pœnā extra ordinē, illa iura ꝓcedat, sed in istis in qbus accusator timet pœnā, cessat rō quæ assignatur ꝓ gl. in d. l. licet. qa nō ma gis inter est dñi, quā procuratoris prosequi litē. hic. n. interest ꝓ pter periculū pœnę ad quod se restringit dñs, non procurator. vñ cū iura dicāt simpliciter ꝙ in causis a religione citra, pōt cō stitui procurator, vt in l. j. ff. an ꝓ aliū cāæ. & in l. 2. C. de ꝓcu. for te simpl'r sunt intelligenda, vt ēt ex parte accusatoris possit ꝙsti tui, licet nō prosequatur suā vel suorū iniuriā. & sic posset teneri opi. cōis hic posita. Et pro intellectu huius rñsionis vide, ꝙ ple-
13 nissime scripsi in c. veniens. s̄. eo. Et adde, cū s̄. dixi, † ꝙ hic plu res denūciatores admittunt, quia oēs procurant vtilitatē vnius ecclesiæ, sicut dicimus in pluribus tutoribus, in l. senatus. C. qui acc. nō pos. quod istud habet locū in his, qui procurāt vtilitatē vnius ꝓp interesse officij sibi iniūcti, & tales vident esse denūcia tores hic, quia subditi clerici tenent denunciare superiorē suū pro vtilitate suæ ecclesiæ. 2. q. 7. qua ꝓp. sicut tutores procurare vtilitatē pupilli, vt de articulo p̄dicto. & vide Ang. in l. si accusa toribus. C. de accu. qui vī sentire ꝙ plures accusatores post litē contestatā possunt cōstituere vnū procuratorē, & ita intelligit

Inno.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Adde ꝙ monacho litiganti cum abbate alimenta sunt præ standa. Grat. consi. 8. num. 3. lib. 2.

b VIN. GOD. Nota ꝙ adhærens tenetur adhærenti & armis & eo modo quo potest auxilium impendere Thom. Grammat. decis. 65. num. 39.

c VIN. GOD. Adde quòd accusator non potest esse assiduus litigator quia præsumitur per calumniam accusare. Barb. consi. 7. colum. 9. versicu. si autem. lib. 2.

Inno. hic ante litem conteſtatam ſequit ſnīam Bar. Tu dic, vt di
14 xi. †Octauo no. & vltimo ibi, factas & faciendas, &c. ꝙ quando monachus accuſat vel denunciat abbatē, debet habere expenſas a monaſterio, & poteſt repetere factas. de quo plene dixi in
15 c. ex parte. s. eo. vbi vide. †Sed iſte tex. vī probare vnū magis ſingulare, ſm Doc. ꝙ monachus auctoritate propria in iſto caſu poteſt percipere de fructibus & bonis monaſterij. & idem dicunt aliqui, ſi abbas nolit miniſtrare expenſas monacho, ad quos tenetur, maxime ſi procuret vtilitatem monaſterii. & licet Vinc. dicat, quē hic vī ſequi Io. And. & d. Ant. ꝙ hoc non poſſit monach°, quia dēt exponere prius qcquid habet de ſuo, Doc. & Mod. hoc reprehendunt, quia monachus non habet proprium. vnde ēt illud, quod habet penes ſe, eſt monaſterij. ſed pōt intelligi dictū
a Vinc. vt dicit Io. de Imo. & bñ, ꝙ ſi monachus [a] de bonis monaſterij aliquid habet penes ſe, permittente abbate, de illis debeat prius facere expenſas. Pro confirmatione iſtius cōcluſionis adducūt Mod. hic tex. in l. ſi fideiuſſorē. §. ſi ignorātes. ff. man. vbi ꝑ
16 batur ſin. †ꝙ fideiuſſor, q eſt obligatus ad ſoluendū pro principali, pōt ſoluere de bonis ipſius principalis. de quo vide ꝑ Bar. in l. 3. §. Cato. ff. de ver. obl. & in auth. captiui. C. de epiſ. & cle. & in auth. qua in prouincia. in vlt. q. C. vbi de cri. agi oportet. qđ dictū allegant aliq Mod. Et ad materiā vide gl. no. in l. ſi pupilli. §. itē quæritur. in gl. magna. ff. de neg. geſt. & qđ tradit Ange. in l.
17 vix certis. ff. de iudic. †In gloſ. poſita in verbo, negociū. ibi, vī a ꝯrio. gl. iſta cōcludit in effectu, ꝙ pendente cognitione de crimine ꝯ prælatū, prælatus ipſe in oībus poſſit exercere iuriſdictionē in ſubditos. Sed iſta gl. cōiter repræhēdit ꝑ Doc. qa eſt ꝯ tex. in ver. ita tñ. & qa in prin. literæ Papa mandat relaxari ſentētias cēſuræ, q̄ fuerūt latę poſt ingſitionē incæptam, exquo dat̄ intelligi, ꝙ nō ſolū habilitas teſtificandi fuit cauſa abſolutionis, ſed quia iſta inhabilitas fuerat illata iniuſte a ſuperiore ꝑꝑ litis pendentiam. Vnde vt bene ponderat d. Abb. hic, iſtæ ſnīæ tāquam iniuſtæ mandantur relaxari, in qua relaxatione nulla præſtatur cautio ab excōicato, ſed ſi iſtæ relaxationes fuerint iniuſte latæ tunc excōicati deberēt abſolui, iuxta formā, de qua tradit̄ in c. ea noſcit̄. j. de ſen. excō. & in c. qua frōte. de ap. Sed dubiū facit, ſm iſtum intellectū, q in effectu habet iſtā concluſionē, ꝙ prælatus pōt exercere in ſubditos iuriſdictionē præter quā in his per quæ impediretur ſeu retardaretur proceſſus ſuper crimine. qa ſi iſtud operatur pendentia litis propter quam vt ait hic Hoſti. nec in ipſo articulo, ſuper quo lis pendet, nec in connexo, nec in alio, per quod fieret præiudicium expeditioni principalis litis impeditur iuriſdictio iudicis, videtur ꝙ iſtæ ſententiæ cenſuræ fuerint nullæ ipſo iure tanquam latæ a iudice, cuius iuriſdictio erat ſuſpenſa, ſicut qñ iudex excommunicat poſt appellationē interpoſitam, vt in c. per tuas. j. de ſen. excom. ergo debuerūt denunciari nullæ non relaxari, vt in c. Romana. §. pe. de appel. lib. 6. Reſponderi poteſt ſaluando dicta Doc. vel ꝙ hic relaxatur de facto & ad cautelā vt tollatur omnis ſuſpitio contra teſtes producendos & denunciatores, ſicut aliquando relaxatur iuramētum, quod eſt nullum, vt eſt caſus in c. fi. de teſti. cogen. iuncto c. conſtitutis, de teſti. & quod traditur in c. venerabilē. s. de elec. Et pro iſta ſo. multum facit iſta litera in verbo, reſtitutio. Ex quo intelligendo verba ſequentia, videlicet quos cōtra iuſtitiā ſpoliauerat aſſertiue, vt dicit Hoſtien. ſatis probatur, ꝙ ſpoliatio facta de iſtis monachis propter litis pēdentiam fuit nulla ipſo iure, alias non dicerent proprie ſpoliati a iudice, vt in c. conquerē te. & ibi no. s. de reſti. ſpol. Vel poteſt dici, & no. ꝙ q̄uis attentata per partē pendente lite ſuper articulo, de quo pendet lis & connexa ſint nulla & retractanda per viā attētati, vt in cle. 2. in tex. & gl. vt li. penden. & in c. cum. M. in fi. & ibi no. s. de cōſti. Secus tamē eſt ſi ſint attentata ſuper articulo nō cōnexo, ex quo tñ per indirectum lis retardatur aut impeditur. tunc enim valet actus ſed ne fraus profit facienti reſcinditur. Nec ob. text. in ver. eis reſtitutis. quia poteſt intelligi ꝙ proceſſus fuerit nullus ex alio capite quā ex litis pendētia, maxime ſi teneas ꝙ illa verba non ponantur aſſertiue ſed narratiue vt tenet glo. & conditionaliter. i. ſi fuerunt ꝯ iuſtitiam ſpoliati. In gl. poſita in verbo, de tacenda veritate. Dicunt hic Doc. ꝙ hodie per nouā conſtitutionē prouiſum eſt, vt talia iuramenta ſint nulla ipſo iure, vt in c. quia pleriq;. de offi. ordi. lib. 6. Sed ſm hoc ſi gl. eſt vera, quæ dicit ꝙ ēt iure iſto iuramētū non ligabat ipſo iure, illa decre. ni hil
18 adderet quo ad nullitatē iuramenti, † potes dicere, ꝙ aut q iurauit tacere veritatē, producitur vt teſtis, & tunc ēt de iure veteri ipſo iure non ligetur iuramento, vt eſt caſus in c. cōſtitutus, s. de teſti. no. in c. fi. de teſt. cog. per Moder. & in c. intimauit. de teſt. Aut vult ſpōte inſtituere iudicē nō tanq̄ teſtis, ſed tanq̄ promotor ingſitionis, vel īſtructor, iuxta no. ī l. ob hæc verba. ff. de his, qno. īſa. & tūc olī quātū ad hoc obligabat iurō, ſz erat relaxād°, vt ī tex. nro: hodie ẏo iurm ē nullū ipſo iurī, quo ad hūc effectū.

ADDITIO.

a VIN. GOD. Adde ꝙ monachus non poteſt in fraudem monaſterij renunciare hęreditatem ad ſe pertinentem, Rui. conſi. 204. num. 11. lib. 1.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitionem contra criminoſum ad denunciationem factam pro crimine, per ſubditos prælati ſuperior committit.*
2 *Prodigus quis dicitur non tantum rerum ſuarum, ſed etiam famæ.*
3 *Crudelis eſt, qui famam ſuam negligit.*
4 *Venditionis appellatione genus illud contractus non uenit, per quod inducitur alienatio.*
5 *Venditionis, & pretij verba in decreto iudicis vel ſuperioris propriſſime capiuntur.*
6 *Diſpoſitio legis, licet extendatur, tamen hominis non extenditur.*
7 *Extenſio, an ſemper fiat per regulam, cui licet quod eſt plus, ad id, qđ eſt minus.*
8 *Literis iudicum ſigillatis de actis, coram ſe factis creditur.*
9 *Alienandi poteſtas, an & quando per iudicem interdici poſſit.*
10 *Alienare a iudice prohibitus, an fructus & res mobiles alienare poſſit, quę ſeruando ſeruari non poſſunt.*
11 *Alienare res eccleſiæ, an & quando epiſcopus pro expenſis moderatis poſſit.*
12 *Alienare res prohibitus, an tempore perituras alienare poſſit.*
13 *Res quæ ſeruando, ſeruari non poſſunt, quæ.*
14 *Iudex, cui cauſæ cognitio committitur, ſi non detur ſpecialis poteſtas citandi partes, vt coram ſuperiore compareant, an habeat poteſtatem.*
15 *Superior, vt ſine alia citatione ſententiam ferre poſſit, an in aſſignatione termini, verbum peremptorie, apponi debeat.*
16 *Iudicis monitio vim peremptorij habet.*
17 *Iudex ſi prælato alienationem prohibeat, dominij translatio impeditur.*

CAP. XXVII.

PRælatorum exceſſus. Contra infamatū de dilapidatione proceditur per inquiſitionē, qua pendente prohibetur inquiſito poteſtas alienandi bona eccleſiæ p iudicē. Vel ſic, ſm dominū Abb. Super denunciatione facta de crimine dilapidationis procedit̄ ad inquirendā veritatē criminis, & pedente iudicio debet interdici per iudicē prælato poteſtas alienandi bona eccle. h. d. Et ſunt duæ partes. Secunda eſt ibi, Diſcretioni &c. Et ſecūda diuidit̄ in tres. ſecunda eſt ibi,
1 Eidē epiſcopo. tertia eſt ibi, Vendēdi, &c. †No. primo ibi, Inquiratis ſollicite veritatē, &c. ꝙ ad denūciationē factā de crīe ꝑ ſubditos p̄lati ſuperior ꝯmittit inquiſitionē ꝯ criminoſum. & intelligę iſtū tex. vt Io. An. ꝙ hic iudices poſſint ingrere virtute iſtius cōmiſſionis ēt fama nō præcedente. qa ex quo S. P. mandat inquiri ſup veritate criminū, ſatis videt atteſtari iſtū eſſe diffamatum apud ſe. ſed Ho. hic quē ſequitur do. Abb. Mod. tenet ꝯriū, quia non eſt veriſimile, ꝙ in reſcripto de iuſtitia Pontifex in dubio voluerit permittere ordinē iuris, vt in c. cām q̄, s. de reſcrip. & tradit̄ in c. j. eo. ti. Et pro iſta cōcluſione adducit tex. & quod ibi no. ī c. cū oporteat, s. eo. vbi fuit commiſſa ingſitio criminū, & tñ ſub iſta cōmiſſione vī etiā commiſſa inquiſitio famæ prius. & tñ ſicut inquiſitio famæ eſt aliud quā inquiſitio veritatis criminis, ita eſt aliud quā inquiſitio criminis proprie loquendo. & iſta opi. eſt probabilior de iure per ea, quæ diximus in ca.
2 cū oporteat, præallega. †Secūdo no. ꝙ aliquis dī prodigus a non
b ſolū rerū ſuarum, ſed etiā famæ. quod intelligitur euenire, qñ quis turpiter viuit & publice peccat, vel ſaltē non ita occulte, vt veriſimile ſit delicta ſua debere venire in notitiā multorū. & dicit tex. 12. q. j. c. nullo, & 11. q. 2. nō ſunt audiēdi, ꝙ crudelis eſt, q
3 negligit famā ſuā. † vñ aliquo modo delicta occulta ſunt minora, quia non ſcandalizant aliquem, nec præbēt exēplū, aliquo mō ſunt maiora, quia nō poſſunt corrigi, ſm gl. 32. q. 4. c. nemo. vbi bonus tex. Aliqñ tñ ex actu occulto generatur maior ſuſpitio delicti in his, quę de ſui natura ſunt permiſſa, vt l. fi. ff. de ri. nup. & quæ ſit differentia quo ad pœnā inter delictū occultū
4 & publicū, vide in l. nemo. C. de ſum. tri. per Bal. † Tertio no. ibi, Vendendi dandi, quod appellatione venditionis, non vī venire aliud genus ꝯctus, per quod inducitur alienatio. vides. n. ꝙ hic poſt verbum venditionis, exquiruntur vel exprimunt̄ aliæ ſpecies alienationum. Sed ꝯ hoc facit regula, quæ ponitur in l. ſicut. §. venditionis verbo. ff. qui. mo. pig. vel hipo. ſol. & l. ſtatu liberi. §. quintus. ff. de ſta. lib. D. Abb. dicit, ꝙ qñ fit mentio non ſolū de venditione, ſed de precio, tunc ſtricte accipitur venditio, vt l. fi. in tex. & gl. C. de predi. cur. li. 10. alias capitur large pro quolibet actu, ex quo inducit̄ alienatio, & remittit ſe ad no. per Bar. in l. filius. §. diui. ff. de leg. j. & per Cy. in l. 2. C. de vſuca. ꝑ emp. Mod. multa adducunt hic, maxime dicta Bal. in c. j. ad fi. de ali. feu. & in c. j. ad fi. de contro. inter vaſ. & emp. & quod no. plene Bal. in l. voluntatis. C. de fidei. Sed tu debes aduertere ad iſtum tex. qa hic non fiebat mētio de precio, & tñ verbū venditio, nō importat alias ſpecies alienationū. Quæritur ergo, q̄ ſit cā, cur hoc nomen nō capiatur generaliter in iſto tex. ſicut ſolet capi. pōt dici, ꝙ vel hoc factū eſt ad maiorē expreſſionē, vt tollatur omnis dubi-

ADDITIO.

a VIN. GOD. Prodigo an adminiſtratio interdici poſſit eo non citato cum de eius præiudicio tractetur, Bar. Soz. conſi. 289. Vila donatione, uerſi. Præterea. lib. 2.

5 dubitatio,vel dic & no.†q̃ in decreto iudicis vel ſuperioris verba iſta debent accipi propriiſſime,nō extenſiue, ſicut cum proferuntur a lege vel a teſtatore.Caſus eſt nota. in ſi.in l. ſi pupillorum.§.j.ff.de re.eo.iuncta.l.in quorū.ff.de pig.& ideo dicunt
6 Mod.in l.ſi vero.ff.ſol.ma. †q̃ q̃uis verba vel diſpoſitio legis extendatur,diſpoſitio tñ hoīs regulariter non extēditur, vt in c. cū in illis.& in c.cui de non ſacerdotali, de præben. libro 6. & ideo
7 dicit gl.ſingula.in c.ſi de conſuetudine,eo.lib. †q̃ per regulam, cui licet quod eſt plus,ſemper fit extēſio ad id, quod eſt minus, præterquam in mandato hominis. Et ad hoc ſing. no. iſtū text.
8 † Vltimo no.q̃ literis ſigillatis iudicum creditur de actis factis corā ſe. Ad idē tex.in c.cum a nobis,in fi.s̃.de teſtib.& in c. poſt
a ceſſionem.& ibi plene,s̃. de probatio.Et de materia ſigilli[a] vide plenius in c.ſecundo,de fide inſtru.& in l. ſi qua per calumniā. C.de epiſ.& cle.& in rubrica.C.de fide inſtru. per Bal. & poteſt dici q̃ ideo hic Papa mandat apponi ſigillum, ſm dominū Flo. & bene,quia ſcripturæ non erant ſolēnizatæ per manum notarij.alias duas cauſas aſſignant hic Doc.de quibus hic per eos,ſed iſta eſt melior.In gl.poſita ſuper verbo vendidi.ibi,non dēt ſem per ſtatim remoueri,&c.De iſta materia iſtius gl.vide quod plenius traditur in c.venerabili,s̃.de offi.deleg.3.q.2.c. quia ea. 12.
9 q.2.Vulteranæ.per Archi.†Et aduerte ad glo.tuam inquantum ſentit q̃ poteſtas alienandi debet hic interdici per iudicem, nā per hoc ſentit clare, q̃ ipſo iure non eſt interdicta. Et hanc ſententiam ſequitur hic Inn.ſed Hoſt.tenet contrarium, cuius opi. Io. de Imo. dicit eſſe veriorem de iure,per tex. noſtrum in verbo,interdicta.qui videtur inferre,vt ita dicam,canonem late ſententiæ ipſo iure,per verba præſentis vel præteriti temporis iuxta regulam,quæ ponitur in c.ſi diligenti,s̃.de fo.compe. & in l. iubemus.§.ſane.C.de ſacroſan.eccl.per Bar.& per eundem in l. in criminali.C.de iuriſdi.omnium iud. Sed ad iſtum tex. poteſt
c reſpōderi,q̃ hic datur poteſtas iudici per iſta verba, vt ita faciat, non declaratur inquiſitum ipſo iure eſſe ſuſpenſum a poteſtate alienādi.Et q̃ hoc ſit verum, patet ex tex.in c.venerabili,s̃. de offi.deleg.ibi omne genus alienationis diſtrictius interdicens.quę verba clare ſignificant q̃ iſtud eſt factum iudicis, non iuris. Et hanc opi.ſequitur hic do. Abb.Mod. & recte, adducens pro ea
10 optimū tex.in c.veritatis,in fi.s̃.de do.& ꝓtu.†Sed quæritur pro declaratione literæ, nunqd taliter ꝓhibitus a iudice poſſit alienare fructus & res mobiles,quæ. ſeruando ſeruari nō poſſunt ſu per quo etiam ſunt opi. Nam Inn. hic videtur velle q̃ tales res poſſint alienari, ſicut dicimus in tutore in l. lex quæ tutores. in prin.C.de adminiſtra.tuto.Sed illa lex parum facit,quia ibi non ꝓhibetur generaliter tutori alienatio,ſed ſolū de rebus immobilibus & de mobilibus, q̃ ſeruādo ſeruari poſſunt. Quinimmo ex natura adminiſtrationis cum libera,quam habet tutor, vt l. qui fundum.§.ſi tutor.ff.pro emp.& l.interdum. §. qui tutelā. ff.de fur.habet regulariter poteſtatem alienādi, vt l. procurator cui libera.ff.de procu.& in c. qui generaliter, de procura.lib. 6. Hoſt.autem hic ſentit oppoſitum,quia ſi prohibitio iſta generalis reſtringeretur ad res quæ ſeruando ſeruari poſſunt, tunc nihil operatur vltra ius commune,quia etiam de iure communi res quæ ſeruando ſeruari poſſunt nō poſſunt alienari,vt in c.nulli.in tex.& gl.de rebus eccleſ. non ali. & eſt gl.in c. 2. eodem tit. li. 6.ergo vt verba aliquid operentur,dicemus q̃ nō poterit alienare etiam res,quæ ſeruādo ſeruari nō poſſunt.Nec ob.rō, quā aſſignat hic d. Abb. Mod. qui dicit q̃ iſtud tēderet ad damnum & odium eccleſiæ. ꝟnde re inductum in fauorem eccleſiæ retorqueatur in leſionem,contra regulam,quod ob gratiam, de re.iur.debemus dicere q̃ talis alienatio ſit permiſſa, ſecundum eum.Nam ad iſta poteſt reſponderi,q̃ quando eſſet periculum, q̃ res periret,ſi non alienaretur,poſſet adiri ſuperior, qui daret licentiam ſibi,vel alteri idoneo diſtrahendi.Moder.tamen hoc communiter ſequuntur opi.Inn.pro qua allegant optimam gl. iuncto tex. in c.j.in fi. de cler. ægro. lib.6. vbi patet q̃ coadiutor datus epiſcopo infirmo poteſt alienare mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt,licet ſibi quomodolibet ſit prohibita alie-
b natio.[b] Ad argumentum Hoſt.non reſpondet,ſed poteſt reſpō deri,q̃ iſta prohibitio etiam ſic reſtricta multum operabitur,qa res quæ ſeruando ſeruari poſſunt,vel res immobiles, etiā ſubſiſtente cauſa legitima & ſeruata ſolennitate canonis, non poterit epiſcopus alienare, ſicut dicimus quando teſtator prohibet alienationem minori,vt probatur ſing.in l.2.C.de vſuc.pro empt.Et ſimiliter quando res relinquitur eccleſiæ ſub conditione, ne alienetur,ſecundum gl.no.in c.verum s̃.de condi.appoſ. Fa
11 tetur tamen Hoſt.q̃†pro expenſis moderatis iſte ep̃s poſſet alienare de rebus eccleſiæ,per ea q̃ habentur in c.j.& 2. s̃. de pig. & in c.fi.de pe.cle.melius facit tex.no.& quod ibi per Bal. in l. fin. C.de ord. cog. vbi probatur,q̃ ſeruus de rebus ſuis ſequeſtratis
12 apud alium poteſt diminuere propter alimenta.†Et q̃ ille, qui alias non poteſt alienare,poſſit nihilominus alienare res tpe perituras,probat tex.in l.ſi oleū.§.fi.ff.de dolo.vbi patet, q̃ ille qui habet res in ſequeſtrum,pōt eas alienare, ſi ſint tempore perituræ.Idem probatur in eo,qui detinet rem cauſa cuſtodiæ,qui ſine dubio alias res non poſſet alienare, vt dicit tex. in l. in venditione.§.j.de bo.au.iudi.poſſ.& in l.is cui.§. qui legatorum. ff. vt in poſſ.leg.Si ergo ille,qui nullum ius habet in re,ſed ſolum de-
c tentionē, poteſt alienare c res tēpore perituras,multofortius id videtur poſſe ep̃s,qui quo ad alia remanet adminiſtrator,vt cō muniter concludunt Doc, in c. venerabili. præallegato. Et iſta opi. eſſet ſeruanda in practica,quia eſt communis,eſt tamen aliqualiter dubia de iure,quia eadem ratione videtur eſſe prohibitum in iſtis,quæ ſeruando ſeruari non poſſunt,ſicut in alijs. ſ. ſuſpitio diſſipationis.& maxime, quia q̃ res non corrumpātur ſi nō poſſunt ſeruari,poteſt prouideri per ſuperiorē ipſo ep̃o de
13 nunciante.†Conſequenter etiā quæritur,quæ ſint res, quæ ſeruari nō poſſunt.vide gl.& Doc.in l.j.C.ſi adue.vſuca.Et vtrū pecunia dicatur de talibus.vide gl.& Bar.in l.j.§.quæſitum, ff. ad Treb.& eundē Bar.in l.poteſt pupillus.ff.de auct. tut. & Bal. in l.j.C.ſi aduer.tran.& in l.ſi curatorē habens.C. de in inte. reſtit. mino.& tex.& ibi per Saly.in auth.nouiſſimi.C.de admi. tuto.
14 †Conſequenter etiam quærit hic Inn.vtrū iudex, cui committitur cauſæ cognitio,ſi non detur ſibi ſpecialis poteſtas citādi partes vt ꝓpareāt corā ſuperiore,habeat hanc poteſtatem. & cōcludit q̃ ſic,quia ſi iudex a quo appellatur, & cuius iuriſdictio eſt ſuſpenſa,hoc poteſt facere, vt in c.perſonas. & in c. cū ſit,de ap. multofortius iſte,cuius iuriſdictio non eſt ſuſpenſa,quia cui cō mittit principale,vī ēt committi acceſſoriū,vt in cle.j. de reſcri. & in c.ꝑterea.& in c.ſane.s̃.de offi.dele.Tu vide tex.ſing.& glo. pro iſto dicto in c.cū Bertoldus.in verbo, remiſerunt. s̃.de iudi.
15 & videt velle ibi gl. † ad hoc vt ſuperior ſine alia citatione poſſit ferre ſnīam,quod in aſſignatione iſtius termini debeat apponi verbum ꝑemptorie,iuxta no.in c.conſuluit.s̃.de offi.dele. Et iſtud eſt verum,qñ terminus fuiſſet aſſignatus partibus abſen-
16 tib. ſecus ſi præſentibus,†quia monitio iudicis habet vim ꝑemptorij,vt l.2.C.qūo & qñ iūd.Et iſto caſu eſt vera opi.Spec.in ti. de remiſſio.§.videndū reſtat, circa prin.ſm d.An. hic,q̃ ita ꝓcor
17 dat iſtas opi.†Dixit ēt hic Inno.ad intellectum literæ,q̃ ſi iudex
d prohibet prælato alienationē iſta prohibitio impedit tranſlationē dīij.eſt.n.prohibitio legis animatæ,quæ debet idem operari,qđ ꝓhibitio legis inanimatæ,ſm eū.Prohibitio autem facta a lege inanimata,ſine dubio īpedit tranſlationem dñij,vt l.ſi ita qs.§.ea lege.& ibi plene ff.de ver.obl. Quinimmo etiā ſi iſta ꝓhibitio eſſet facta ꝑ iudicē ſine ſpāli mādato ſedis apoſtolicæ, idē videret dicendū ꝑ l.ſiqs ſciens.ff.de ꝓhē.em.& ita tenet Bar. in l.ſi filius.§.diui.ff.de leg.j. repræhēdens Inn.in c. Raynaldus. s̃.de teſt. De quo tamen eſt dicendum in locis præalleg.

ADDITIONES.

a VIN. GOD. Sigillum authenticum quod dicatur,Io.Graſ. in arb.iudic. tit. de lit.aut.nu.2.q̃ habetur in 4.lib.tra.fol.115.

b VIN. GOD. Nota,q̃ alienationis prohibitio eſt odioſa, ideo reſtringenda. Goz.conſi.30.num.5.

c VIN. GOD. Nota alienare non valens non poteſt etiam alienanti cōſentire.Rui.conſi.143.num.13.lib.3.

d VIN. GOD. Adde q̃ prohibitio facta per laicos & ratihabita per clericos debet ab omnibus ſeruari. Thom. Gram.dec.100.num.1.

Franciſci Aretini Commentariorum in aliquot primi, ſecundi & quinti Decretalium titulos.

FINIS.

Regeſtum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb.

Omnes ſunt quaterniones, præter Bb, qui eſt quinternio.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M D LXXXI.

L

INDEX COPIOSISSIMVS
RERVM AC VERBORVM
MEMORABILIVM,
In Franciſci de Accoltis Aretini Commentaria,
Super nonnullos Titulos Primi, Secundi, & Quinti Decretalium Alphabetica ſerie non inconcinnè digeſtus.

ABBAS non minus eſt obligatus ad obſeruationem regulæ, quam monachus ſibi ſubiectus. c.cauſam quæ.nu.13. de iudicijs. 27

Abbas agens & conuentus in cauſa ſui monaſterij. an ſolus agere dicatur, an vero vna cum capitulo. c.ſignificauerunt, nu. 3 de teſtib. 122

Abbas mittens monachum ad ſtudium, vtrum teneatur ſibi expenſas facere. c. ex parte tua, nu.13.& 26 de accuſ. 165

Abbas monacho etiam intra tempus probationis expenſas debet, neceſſarias tamen, non commodas. ibid.nu. 15.& 16

Abbas & eius ſucceſſor mittens monachum ad ſtudium, an obligetur ad expenſas. ibid.nu.17

Abbas electus & confirmatus ante benedictionem, nomen Abbatis an ſibi acquirat, c. meminimus, nu. 1.& 4 de accuſ. 167

Abbas ſicut poſt confirmationem benedicitur, ita & Abbatiſſa.& quid hæ benedictiones conferant. ibid.nu.7

Abbas, ſi expellit monachum de beneficio manuali, an de facto expulſus poſſit reſtitui petere. c. olim, nu.4. de accuſ. 189

Abolitio vtilis eſt, vt accuſator in expenſis condemnetur, cum reus ab obſeruatione iudicij abſoluitur. c.qualiter & quando. nu. 84. de accuſ. 194

Abſens requiritur, quod ſit contumax, vt contra eum ſuper inquiſitione procedi poſſit. c.qualiter & quando. §. debet, nu. 5. de accuſ. 194

Abſente ſpoliato ſua poſſeſſione, quilibet admittitur ad agendum ſine mandato. c. cum olim, nu. 18. de teſtib. 121

Abſentes in actibus collegij, vel vniuerſitatis generaliter ſunt vocandi intellige in actibus grauibus. in c. cum omnes, nu. 17. 18.& 22. diſtinguitur tamen nu. 25. de conſtit. 4

Abſentes in alienatione rei eccleſiaſticæ non requiruntur ibid nu 23

Abſolutio de excommunicato, an fieri poſſit ad tempus. c. veniens, numero 7. de teſtibus. 89

Abſolutoria lata a iudice ſæculari, vel eccleſiaſtico, non tollit facultatem alteri iudici procedendi ſuper crimine, & quomodo hoc ſit intelligendum, declaratur. c. at ſi clerici. nu. 24 de iudic. 19

Abſolutoria ab obſeruatione iudicij, vel ab inſtantia, an ſit ſententia interlocutoria, an diffinitiua. c. examinata, nu. 39 eod. tit. 36

Abſolutoria in ciuili, non parit exceptionem in criminali. c. licet cauſam, nu. 64. de probat. 68

Abſolutus in iudicio inquiſitionis, vtrum accuſari poſſit, non obſtante dicta abſolutione. c. de his criminibus, nu. 14. 21.& 22. de accuſ. 161

ACCVSANDO prælatum ſubditus, an rurſus vt ſuſpectum accuſare poſſit. Et quibus permittatur denunciare prælatum. c. cum dilectus, nu. 5.& 10. de accuſationib. 183

Accuſans nomine alieno, an inſcribere teneatur. Et vtrum accuſet, vt defuncti mortem vlciſcatur. c. ſuper his. nu 18. de accuſ. 175

Accuſans prælatum, non præſumitur bono zelo moueri. c. licet, nu. 2. de accuſationibus. 194

Accuſans mortuum, ad talionis pœnam inſcribere tenetur. c. ſuper his, num. 30. de accuſ. 176

Accuſare non valenti propter qualitatem perſonæ rei accuſati, competit facultas accuſandi ipſo iure. c. 1. nu. 18.& 20. de accuſ. 156

Accuſare licet plures poſſint, non tamen denunciare. c. ſiquis epiſcopus, nume. 3. eodem titu. 158

Accuſare an liceat occiſorem, quem de delicto pœnituit, maxime ſi accuſator hoc facit, ne hæreditate defuncti priuetur, quia non vindicauit necem ipſius. c. accuſati, nu. 5. eod. tit. 162

Accuſare licet quilibet de populo poteſt a principio in crimine publico, an poſtquã accuſauit alter poſſit. c. veniens, nu. 16. eod tit. 170

Accuſari an aliquis poſſit pro crimine commiſſo ante baptiſmum. c. de his criminibus, nu. 9. de accuſ. 161

Accuſati opinio per accuſationem grauata dicitur. cap. non debet, numero 2. de teſtibus. 154

Accuſatio proprie, & largo modo, quomodo dicatur. capitulo, ſeries. numero 1 eodem tit. 109

Accuſatio in terminis. §. accuſationem, l. 1. ff. ad Turpillia. non eſt ipſo iure nulla, ſed oportet contra accuſantem excipere. capitu. fraternitatis, numero 41. de teſtibus. 99

Accuſatio ſi eſt inſtituta, vel inquiſitio per aliquem, qui promouetur voluntarie nũ quid iudex tunc ex officio teſtes producere poterit poſt didicita teſtificata. c. cũ clamor. nu. 3. eod. tit. 147

Accuſatio quid ſit. in rubr. de accuſ nu 3 155

Accuſatio quare ab inquiſitione diſtinguatur. ibid nu. 4

Accuſatio an ſit eadem ſpecies officij iudicis, officium inquiſitionis, & officium, per quod in materia accuſationis proceditur. ibid. nu. 5

Accuſatio an dicatur ius diſtinctum de per ſe. ibid. nu. 8

Accuſatio ſecunda quando poſt primam prohibeatur inſtitui. c. qualiter & quando. nu. 15. de accuſ. 190

Accuſatio per procuratorem, proponi non poteſt, denunciatio ſic. cap. cum dilectus, nu. 1. de accuſ. 183

Accuſatio licet non poſſit fieri per ſcripturam, non præſente accuſatore, denunciatio tamen criminis fit. c. licet in beato. nu. 1. de accuſ. 167

Accuſatio etiam ſi præcedat inquiſitionem coram iudice incompetenti, an tollatur facultas ordinario competenti inquirendi de crimine. c. qualiter & quando. nu. 21. de accuſ. 191

Accuſatio criminalis, pro priuato crimine ad pœnam tendit corporalem an ſolus proſequens ſuam, vel ſuorum iniuriam admittatur ad accuſandum. c. cum P. Manconella. nu. 28 de accuſ. 164

Accuſatione pendente ſuper crimine, an ſicut præſumitur reus infamatus, vt promoueri impediatur ita ex proteſtatione in iudicio de aliquem accuſando, præſumatur eius opinio grauata. capitulo, meminimus, numero 18. de accuſationibus. 167

Accuſatione pendente quis in teſtem produci non poteſt in cauſa criminali. c. non debet, nu. 1. de teſtib. 154

Accuſatione vti quis præſumitur effectus inimicus alterius, ita denunciatione de crimine facta. c. cum dilectus, nu. 6 de accuſ. 183

Accuſationem propter criminoſam, in qua tamen accuſator obtinuit verum, ſicut imponitur pœna in foro pœnitentiæ, ita imponatur in foro contentioſo. c. accuſaſti, nu. 5. de accuſ. 162

Accuſationis copiam reo tranſmittere in citatione, quæ ſit in iudicio criminali, an neceſſe ſit. Et quid in ciuilibus. cap. licet in beato, numero 5.& 6. de accuſationibus. 168

Accuſationis in proſecutione an repellat accuſatori inhabilitas ſuperueniens poſt accuſationem inchoatam. c. cum dilectus, nu. 3 de accuſ. 183

Accuſator ſi teſtibus renunciauerit, iudex uidetur ex officio in cauſa criminali poſſe producere. c. cum veniſſet, nu. 16. de teſtib. 108

Accuſator & teſtis regulariter repellitur, niſi ex coniecturis probari poſſit inimicitiam in fraudem contractam, vt aduerſarius ab accuſatione excluderetur. c. repellantur, nu. 9. de accuſ. 162

Accuſator, quando diem in libello appoſuit cum clauſula, non aſtringens ſe ad probandum ſuperflua, &c. an videatur ſe aſtringere ad diem accuſationis c. qualiter & quando. §. debet, nu. 33. de probat. 196

Accuſator ſecundus ſi poſt litis conteſtationem ſuper prima accuſatione compareat, an ſit audiendus c. qualiter & quando. nu. 22. de accuſ. 191

Accuſator quando deſiſtit, vel non proſequitur accuſationem reſpectu ipſius rei, iudex quid agere habeat. c. licet in beato numero 20. de accuſ. 168

Accuſator & iudex, an duæ diuerſæ perſonæ videantur. c. qualiter & quando. num. 16 de accuſ. 190

Accuſator de vera & euidenti calumnia pœna talionis punitur. & quid in iudice. c. qualiter & quando. nu. 54.& 55 de accuſ. 192

Accuſator vbi non ſuam proſequitur iniuriam, procuratorem in crimine conſtituere non poteſt. c. olim, numero 12 de accuſ. 109

Accuſatore & reo præſentibus, iudex ex officio pro vtraque parte producere poteſt. c. conſtitutis. il primo, nu. 7. de teſtib. 139

Index.

Accusatore absente,& reo præsente iudicio, pro reo liquidato, an reus ipse absolui possit,licet accusatus non possit de calumnia puniri.c.veniens,nu.83. de accusationibus. 174

Accusatori ad accusandum,& reo ad comparendum,si terminus statuatur, an post illud tempus accusator excludatur,c.licet in beato.nu.10. 14.15.& de intellectu,c.quisquis.4.q.5.de accus. 168

Accusatori in quibus casibus sine pœna desistere liceat.ibid.nu.18.& 19

Accusatori inhabilitas superueniens post accusationem inchoatam, an repellat ab accusationis prosecutione c.cum dilectus,nu.3.de accus. 183

Accusatus pendente accusatione, infamis infamia facti dicitur, cum repellatur a testimonio.c.omnipotens Deus,nu.3.& 5.de accus. 159

Accusatus de crimine,ad dignitatem ecclesiasticam,an eligi possit.ibid.nu.4

Accusatus de crimine,an repellatur ab accusatione.c.non debet. numero 5. de testibus. 154

Accusatus de graui crimine, si testem accusat, an propter pœnam talionis vitandam præsumatur exponere se periculo leuioris pœnæ.c. non debet. numero 7. de testib. 154

Accusatus vel inquisitus de crimine capitali si statuto cauetur,ꝙ non possit aliquam exceptionem proponere,nisi compareat,vtrum erit aliquod remedium,si velit ꝑ procuratorem proponere exceptionem banni,vel aliam declinatoriam.c.veniẽs, nu.39.de accus. 171

Acquirit quis tantum,quantum vtitur.c.cum oporteat, numero 67. de accusationibus. 183

Acta an & quando fieri possint sine testium præsentia.c.cum dilecti filij,nu.23. de accusat. 179

Acta non nocent,cui sententia nocet,regula quando non vera.c.causam, nume.16. de testib. 91

Acta facta,vel sententia in vno iudicio,quamuis faciant fidem in alio intentato ad diuersum finem super eadem re contra eandem personam, an faciant fidem contra aliam,cui præiudicaretur.ibid.nu.31

Acta scribi debent,quando proceditur summarie,& sine figura iudicij. c. quoniam contra,nu.2.de probat. 73

Acta & scripturæ actorum possunt remoueri per pactum partium.ibid.nu.18

Acta probari possunt per testes absque eo.ꝙ probetur scripturam interuenisse. c. cũ a nobis,nu.40.de testib. 13

Acta authenticata manu notarij,non tamen manifesta per iudicem inter alias personas in alia instantia,an fidem faciant coram alio iudice.c.Albericus,num.18. de testib. 138

Acta iudicij qualiter authenticentur,vt fidem faciant coram alijs iudicibus.c.præsentata,nu.3.eod.tit. 145

Acta ordinaria coram arbitro facta, an perire coram iudice ordinario videantur. ibid.num.5

Acta facta coram iudice sæculari,faciunt fidem coram iudice ecclesiastico, quando agitur ad idem,& ad eundem finem.c.nouit ille,num.17.de iudic. 34

Acta facta inter alias personas, quomodo præsumptionem contra alios faciant. c. causam,quæ.nu.11.de testib. 91

Acta si essent facta inter easdem personas, an per alios iudices fieri possit publicatio.ibid.nu.8

Acta facta inter duos,an faciant fidem etiam semiplenam pro tertio contra illorum vnum,qui iudicij fuit particeps.c.constitutus,nu.5.de testib. 115

Acta facta coram vno iudice,si coram primo non fuerunt publicata,an fidem faciãt coram alio iudice.c.cum causam,nu.10.de testib. 125

Actio est de iure ciuili.c.1.nu.4.de probat. 49

Actio ciuilis ad pœnam,quæ oritur ex maleficio, quare ex æquitate naturali vult delicta puniri.in rubr.de accus.nu.6 155

Actio ciuilis vbi datur ad dolum purgandum, an competat iudicium criminale. c. de his criminibus,nu.10.eod.tit. 161

Actio in factum,quæ oritur ex publico crimine,generaliter infamat.c.inquisitionis, nu.17.de accus. 184

Actio iniuriarum non competit,nisi paucissimis personis.c.de cætero, nume.14. de testib. 94

Actio inutilis & inepta proposita,potest separari a causa apta & congruenti. c.examinata,nu.25.de iudicijs. 36

Actio si intentetur in libello,& per confessionem partis probetur de altera, an reus possit condemnari.ibid.nu.36.distinguitur tamen.nu.38

Actione in reali,sicut reus in loco,vbi ea est sita,posset conueniri,an item in interdicto recuperandæ,quia an sit personalis in rem scripta, actio conuertitur. c.ex parte B.nu.4.de foro compet. 45

Actione ciuili in iudicio intentata,quæ ex crimine oritur, illud iudicium nõ dicitur proprie ciuile.c.testimonium,nu.3.de testib. 148

Actiones plures eiusdem speciei,quando cumulantur, vnum est iudicium, vnaque fertur sententia.c.qualiter & quando.nu.18.de accus. 190

Actionis nomen de iure canonico non est necesse exprimere in libello.c.dilecti,nu.4 de iudicijs. 25

Actionis popularis commodum agenti applicatur,& actio per litis contestationem propria efficitur.c.veniens,nu.14.de accus. 170

Actor,seu iudex & testis,quòd nemo possit esse, de quibus intelligatur, c. dilecto. nu.9.& 12.de testib. 131

Actor.si in libello ciuili certum tempus contractus deducit, & testes simpliciter deponant de contractu,sed recordantur de actu,probatio hæc est obscura.c.qualiter,& quando.§.debet,nu.32.de accus. 136

Actor & reus,sunt personæ connexæ,& a pari procedunt.c.at si clerici,nu.43. de iudicijs. 21

Actor si proponat ineptam actionem,reus absoluitur, quam postea si aptam proponat,tenetur ipse reus respondere.c.examinata,nu.1.de iudic. 35

Actor si in iudicio proponit causam,& actionem ineptam, an possit ferri sententia, & reus condemnari.ibid.nu.24.distinguitur tamen,nu.12

Actor sequitur forum rei,etiam in fauorem laicorum contra ecclesiam.c.cum sit generale,nu.1.de foro compet. 42

Actor quando semiplene probauit,in dubio videtur sibi iuramentum deferendum, non reo.c.sicut,nu.4.de probat. 52

Actor satis est,ꝙ intentionem fundet a principio, vt probetur principale, quando vnum est in obligatione principaliter,& aliud in soluendi facultate. c.cum causa,nu.3.de testib. 134

Actor sicut in principali probare tenebatur,ita & in subrogato.ibid.nu.6

Actor forensis agens,si ex statuti forma fideiussionem præstare debet,antequã agat, si satisdatio omittitur,iudicium an sit ipso iure nullum.c.siquis episcopus, nu. 6. de accus. 158

Actor quando,& qualiter præsumatur scire veritatem de eo,quod petit, sicut reus cui deferendum sit iuramentum.c.in omni,nu.4.de testib. 82

Actor ad hoc vt cogatur suscipere fideiussorem,& sic præiudicet sibi in causa ciuili, quamuis præsumatur diues,nisi contrarium probetur,quando sufficiat illa præsũptio.c.veniens,nu.29.de testib. 90

Actor alium iudicem adire potest,iudice negligente in iustitia exhibenda. Et quid si protestetur se nolle purgare negligentiam.c.cum M.Ferrarienſis, num.42.& 44.de constitut. 8

Actor nomine alieno accusans,an inscribere teneatur, et vtrum accuset vt defuncti mortem vlciscatur.c.super his,nu.18.de accus. 175

Actor & reus,quando quis esse potest, si faciat examinari testes ad æternam memoriam,an prosint sibi contra aduersarium citatum.si per eum conueniatur.c.significauit.nu.25.de testib. 134

Actor quando excluſus est a probandi facultate, quando vti possit dilatione rei tanquam communi.c.de testibus,nu.30.de testib. 115

Actor in causis non requirentibus litis contestationem, an semper possit testes ad memoriam æternam examinare.c.significauit,nu.26.eod.tit. 133

Actore excluso ex lapsu termini,vel ex renunciatione testibus,si reus super vno articulo producat testem,quem actor interrogari petat super eodem, vtrum fieri possit. & quid si faciat simpliciter iurare de veritate in causa, vtrum super tota causa productus dicatur.c.de testib.nu.23.& 27.de testib. 115

Actorem a limine iudicij repellit reus si ante litis contestationem producit instrumentum.c.significauerunt,nu.28.de testib. 124

Actorem in testibus producendis impediens,an excommunicari possit. c.constitutis,1.nu.1.de testib. 139

Actor si ex statuti forma contra reum, permittitur priuilegiata probatio, per testes æquales testibus actoris,reus vincet.c.in nostra,nu.16.de testib. 118

Actori plene probanti iuramentum deferri non debet absque causa. c.sicut.num.7. de probat. 52

Actori quando reus cogi potest ad edendum.c.1.nu.45.de probat. 51

Actoris testis vnus, si est melior teste rei sibi contradicente, an stetur meliori testi quo ad semiplenam probationem.c.in nostra,nu.15.de testib. 118

Actoris ad instantiam causa commissa,quando tam super possessorio, quam petitorio,potest actor super alterutro incohare iudicium.c.significauerunt, nume.2.de testib. 122

Actoris probatio de se certa,non obscuratur a probatione rei.c.in præsentia.nu.15.& 16.de probat. 61

Actoris est electio,quando reus potest in pluribus locis conueniri, in quo loco reum conueniat.c.cum sit generale,nu.7.de foro comp. 42

Actoris & rei probationes,quando sunt pares,reus absoluitur, etiam si actor possideat.c.ex literis,nu.5.& 6.de probat. 55

Actoris testes,quando rei testibus præponderant,tunc reus debet condemnari.c.ex literis.nu.8.de probat. 55

Actoris in potestate an sit alterare naturam actionis singularis, vt de actione singulari faciat iudicium generale contra reum.c.significantibus, nume.17. de libelli oblatione. 48

Actoris probatio,an præualeat probationi rei, si actor plene probauit per duos testes,reus autem per vnum,totum oppositum.capitulo,cum tu, nume.17.de testibus. 97

Actorum originalia,an debeant remanere penes iudicem,vel penes notarium. c.cũ bonæ.nu.1.de probat. 79

Actum si sit realiter contra aliquem,ex decreto tanquam contra possessorem impositum.si tertius possidet illam rem,quid agere debeat. c.veniens, numero 21. de testibus. 127

Actum non facere,vel non solenniter facere,paria sunt.c.tuis,nu.19.eod.tit. 130

Actus si debeat expediri cum consilio alicuius,qui non vult, aut non potest consulere,an possit expediri sine ipso.c.ex parte,nu.3.de constit. 9

Actus,in quo requiritur aliqua expensa,in dubio præsumitur factus instante eo,cuius interest.c.1.nu.12.de iudicijs. 16

Actus iudicij & processus per litem contestatam substantiatur in persona procuratoris.c.decernimus,nu.20.eod.tit. 19

Actus dispositiuus,& actus probatorius,quomodo differant.c.at si clerici,nu.33. eod.tit. 20

Actus sententiæ est indiuiduus.c.examinata,nu.31.eo.tit. 36

Actus factus post terminum parti præfixum, an sit ipso iure nullus.c.venerabilis, num.9.eod.tit. 38

Actus inualidus,quando confirmatur,denominatur a confirmante. c.licet causam, nu.48.de probationib. 67

Index.

Actus sui natura extraiudicialis, recipit plus virtutis factus in iudicio, quam extra. c. quoniam contra, nu. 32. eod. tit. 74

Actus appellandi non est proprie iudicialis actus. c. veniens, num. 77. de accusationibus. 173

Actus tres si probentur per tres testes, non resultat totum. c. præterea, nume. 8. de testib. 111

Actus factus per procuratorem, in quibus casibus prohibetur constitui. si non oppo natur, an valeat. c. veniens, nu. 90. de accus. 174

Actus sententiæ diffinitiuæ, publicationi est incompatibilis. c. causam, quæ. nu. 4. de testibus. 91

Actus, qui fiunt per coactionem, non dicuntur simpliciter voluntarij. c. qualiter, §. debet, nu. 15. de accu. 195

Actus gesti in iudicio pro solennitate extrinseca, a parte non præsumitur. c. significa uerunt, nu. 5. de testib. 122

Actus quando faciendus est intra certum tempus, videlicet in persona agentis proprio nomine, alius extra tempus ratificare an possit. c. veniens, nume. 17. eodem titulo. 127

Actus appellandi non est proprie actus iudicialis. c. veniens. nu. 77. de accusationibus. 174

Actus miraculosi ex virtute diuina a malis aliquando fieri possunt. c. venerabili, num. 2. eod. tit. 147

Actus substantiam ad cognoscendum, ipsius nominatio non attenditur. c. si quis episcopus, nu. 1. de accus. 158

Actus plures, ad eundem finem tendentes, vnum & idem negocium esse censentur. ibid. nu. 20

Actuum pluralitas non præsumitur. c. in præsentia. nu. 24. de probat. 61

Actuum pluralitas, quando præsumatur. c. cum tu, nu. 2 de testib. 95

ADMINISTRATIO circa res temporales ecclesiæ, an & quando laico committi possit, & dato q non possit, vtrum mandatum ipso iure sit nullum. c. decernimus, nu. 11. & 14. de iudicijs. 18

Administrator, vel procurator, an super actu, quem ipse gessit, possit testificari, postquam desijt esse procurator, vel administrator, capitulo, insuper, numero 18. de testib. 84

Administrator si confecit librum & rationes, an simpliciter credatur libro suo, saltem cum iuramento de magna quantitate Et quid si specifice quantitas expensæ factæ non probaretur. c. qualiter & quando. nu. 49. & 50. de accus. 192

Administratore rationes omittente præsumptio contra eum oritur. d. c. qualiter, & quando. ibid. nu. 47. de accus.

Admitti ad accusandum quis prius debeat, an monachus, an sæcularis clericus. ca. ex parte tua, nu. 10. de accus. 165

Adulteri pœna per ecclesiam est mitigata. c. cum non ab homine. nume. 46. de iudicijs. 30

Adulterij in crimine particeps criminis, an admittatur ad testimonium. c. quoniã. nu. 2. de testib. 82

Adulterium, an totiens committat fornicans pluries cum vna, quoties actum reiterat. c. sicut, nu. 7. de testib. 88

Adulterium, vel copula probatur præsumptiue eo ipso q aliquis inuestitur occulte in domo, in qua est pulchra mulier c. præterea, nu. 5. de testib. 111

Adultus maior 14. annis, an & quando possit accusare. c. 1. num. 43. de accusationibus. 157

Adultus & pupillus ad reipublicæ vtilitatem opus nouum, quare non possunt nunciare. ibid. nu. 46

Adulto concessum videtur, quod de pupillo prohibetur. c. 1. nu. 44. de testib. 157

Aduocato peritissimo credens, excusatur ab expensis. c. proposuisti, nu. 13. de probationib. 56

Aduocatus non potest esse iudex in causa, quam defendit, licet non dicatur inimicus illius contra quem agit. c. 1. nu. 5. de iudic. 16

Aduocatus operam suam si certo loco promiserit mercede constituta, poterit in loco destinato conueniri, vt operam præstet, an ipse etiam pro honorario ibi etiam possit experiri. c. licet, nu. 25. de foro comp. 46

Aduocatus pro suo clientulo, an attestari possit. c. cum a nobis, numero 38. de testibus. 113

AFFINITAS contrahitur per coitum, quamuis illicitum, per quam matrimonium impeditur, & dirimitur contractum. c. in literis, nu. 1. de testib. 106

Affirmatiua an negatiuæ succumbat, si testes ex una parte probent famam affirmatiuam, & ex alia negatiuam. c. in nostra. nu. 20. de testib. 110

Affirmatiua dicitur negatiua, quando per medium affirmatiuæ probari habet. c. cũ in tua. nu. 7. de testib. 138

AGENS ex iure cesso, an teneatur ante litem contest. ostendere instrumentum cessionis. c. 1. nu. 56. de probat. 52

Agens sine mandato si succumbat, vel cum generali & non speciali, non repetit expensas. c. ex parte. nu. 11. de accus. 165

Agens ciuiliter in duobus casibus singularibus, vltra cæteros non potest procuratorem constituere. c. veniens, nu. 17. de accus. 170

Agenti in erdicto recuperan possessionis, obst. exceptio criminis notorij, notorieta te iuris. c. ad petitionem, u. 10. de accus. 186

Agentis intentionem ad fundandam fundans se ex alicuius vita, non sufficit probare aliquem olim vixisse, vt nunc viuere præsumatur. c. causam, quæ. num. 27. de testib. 92

Agere vel per procuratorem comparere in arduis causis an quis possit. c. cũ olim, nu 4. de testib. 74

Agi potest ex pacto nudo coram iudice ecclesiastico. c. 1. nu. 3. de probat. 49

Agitur cum contra subditum, æque principaliter interest in casu subditi, sicut domini. c. cum olim, nu. 28. de testib. 121

ALIA, dictio est repetitiua qualitatis personæ sequentis in præcedenti. c. cum oporteat, nu. 28. de accus. 181

Alienandi potestas an & quando per iudicem interdici possit. c. prælatorum excessus, nu 9. de accus. 200

Alienantem rem litigiosam ipsa ecclesia punit. c. ecclesia sanctæ Mariæ, num. 13. de constitut. 8

Alienare res prohibitas, an tempore perituras alienare possit. c. prælatorum excessus, nu. 12. de accus. 200

Alienare a iudice prohibitus, an fructus & res mobiles alienare possit, que seruando seruari non possunt. c. prælatorum excessus, nu. 10. eod. tit.

Alienare res ecclesiæ, an et quando episcopus pro expensis moderatis possit. d. c. prælatorum excessus. nu. 11. eod. tit.

Alienari per vassallum, consentiente prælato, an possit feudum, cuius proprietas pertinet ad ecclesiam. c. quæ in ecclesiarum, nu. 5. de constit. 5

Alimentis mulieri relictis, dum steterit cum filijs, an religionem ingrediendo illa amittat. c. ex parte tua, nu. 25. de accus. 165

Alius, alia, aliud, dictio operatur, & clausula generalis sequens restringatur ad similia, & sic est similium repetitiua. c. cum non ab homine, nu. 6 de iudic. 28

Allegans legem correctam, in crimen falsi incidit. c. 1. nu. 12. de constit. 3

AMICITIA ex cohabitatione an præsumatur. c. repellantur. num. 1. de accusationib. 162

Amicitia & inimicitia coniecturis probatur. ibid. na. 2

Amicus inimici mei, meus inimicus esse præsumitur. ibid. nu. 4

Amissio instrumenti, qualiter probetur. c. Albericus. nu. 16. de testib. 137

ANIMVS perdendæ possessionis, in dubio non præsumitur, nisi doceatur de causa extrinseca. c. examinata, nu. 17. de iudic. 35

Annotatio bonorum, quando permittatur reo absente. in rub. de iudi. nu. 5 14

Ante, & postea, dictiones, quomodo exponantur. c. cum tu. nu. 15. de testib. 96

APOSTATA si suscepit ordines in apostasia, non habet, etiam post peractã pœnitentiam executionem ordinum. Et quid si suscepisset ante apostasiam. c. cum non ab homine, nu. 86. de iudic. 32

Appellandi actus, non est proprie iudicialis actus. c. veniens. nume. 77. de accusationibus. 173

Appellans ab interlocutoria, an intra decem dies probare debeat se appellasse. c. significauerunt, nu. 6. de testib. 122

Appellans ab interlocutoria, an teneatur probare causam appellationis. ibid. nu. 7

Appellans, an sicut procedendo coram iudice a quo videtur renunciare appellationi, ita qui est intra tempus appellandi. ibid. nu. 11

Appellare, vel conqueri a lege iniqua, vtrum quis possit. in rubr. de constitutionib. num. 11 3

Appellare an possit pars a negligentia iudicis. c. cum M. Ferrariensis, nu. 46. de constitutio. 6

Appellare non posse ante sententiam diffinitiuam, vel posse, ordinatoria iudicij respicit. c. quod clericis, nu. 10. de foro comp. 43

Appellare nulla partium poterit, iudex quicquid arbitretur. d. c. ex parte, num. 20. de probat. 86

Appellari an possit si iudex deroget productionem quartam propter testium multitudinem refrenandam, et coram iudice appellationis liqueat de nõ refrenata. c. significauerunt. nu. 23. de testib. 122

Appellari potest ab interlocutoria lata in possessorio de iure canonico. c. significauerunt, nu. 8. de testib. 123

Appellari an possit a futuro grauamine sub hac forma peto mihi assignari quartam dilationem, & si non fuerit assignata, appello. ibid. nu. 22

Appellari an possit à pœna iudicis arbitrio relicta. c. super his, nu. 44. de accusationibus. 176

Appellari a sententia iudicis recursus, sicut dicimus. ita & secundo. ibid. nu. 47

Appellari ab actu extraiudiciali, qui fit cum iurisdictione, an semper possit. ibidem, num. 48

Appellari a sententia arbitratoris, an possit appellatione extraiudiciali. ibidem, num. 51

Appellari an possit a commissis potestati iudicis, si non vult ipse iudex ea facere. ibidem num 53

Appellari an & quando per legem possit a pœna statuti. ibid nu. 55

Appellatio an iustificetur si iudex interloquendo causam exprimit, de qua non cognouit, an esset vera. c. significauerunt. nu. 17. de testib. 123

Appellatio quomodo a reiectione iudicis iustificetur, si quis notoriam exceptionem opponit, quam iudex reijcit. c. significauerunt nu. 21. de testib. 123

Appellatio hoc ipso iustificatur ab ipsius interlocutoria, iudice petitionem, quam de iure admittere debet repellente. c. significantibus. nu. 3. de libel. oblat. 48

Appellatio interponi potest etiam ab actu nullo, vbi quis grauatur de facto. c. exhibita, nu. 6. de iudic. 37

Aepellatio, quæ fit propter euidentem iniquitatem, nunquam excluditur. c. quoniã contra, nu. 49. de probat. 75

Appellatio est mixti imperij. ibid. nu. 59

Appellatione neptis, vel nepotis, an comprehendatur filius, vel filia fratris. cap. per tuas, nu. 6. 7. 12. & 13. de probat. 71

Appellatione propinquorum, an omnes consanguinei comprehendantur. c. quoties, num 1. de testib. 82

Appellationẽ prosequens tenetur probare appellationẽ interpositam, & producere acta prioris causæ. c. quoniam contra, nu. 40. de probat. 74

Appellatione actionis, largo modo exceptio & defensio continetur. c. consultus, il secondo, n. 7. de testib. 140

Index.

Appellatione tractatus, comprehenditur contentio de aliqua re, etiam si non sit deuentum ad aliquam conclusionem c. cum bonæ. nu. 8. de probat. 80

Appellatione interposita pendente minor petere potest restitutionem in integrum. & qualiter & quando, nu. 19. de accus. 178

Appellatione hæredis, non comprehenditur nisi hæres vniuersalis, c. in præsentia, nu. 37. de probat. 62

Appellatione criminis, an contineatur omne peccatum mortale. c. testimonium. nu. 14. de testib. 149

Appellatio ne contractus, large venit iuramentum. cap. cum a nobis, nume. 3. de testibus. 111

Appellatione probationis, vera probatio intelligitur, non coniecturalis. in rub. nu. 4 de probat. 48

Appellatione filiorum, an veniant filij naturales, si filij positi sunt in conditione. c. in præsentia, nu. 35. 39. 40. 41. 42. 43. & 44. de probat. 62

Appellatione iudicis ordinarij, qui veniant. c. post cessionem, nu. 1. de probat. 58

Appellatione possessionis, venit naturalis. c. ex literis. nu. 2. de probat. 55

Appellatione mortis, an veniat mors ciuilis. c. ad petitionem, nume. 9. de accusationibus. 186

Appellatione probationis, ficta probatio non venit. in rubrica, nu. 12. de probationibus. 49

Appellatione fructus, venit omnis Christianus. c. nouit ille. nu. 4. de iudi. 33

Appellatione pacis, venit treuga facta ad tempus. capitulo, nouit ille, nume. 20. de iudic. 34

Appellatione officij quid veniat. c. post cessionem, nu. 2. de probat. 58

Appellatione canonis, large venit quælibet vniuersalis ecclesiastica constitutio. c. 1. nu. 2. de constitut. 3

Appellationem prohibens statutum in causa instrumenti executiui, vel inquiri, uel accusari post certum tempus, an respiciat litis decisoria, vel ordinatoria processus, vt sequamur forum ciuile, vel canonicum. c. quod clericis. nu. 9. de foro competen. 43

Appellationē non prosequens fideiussor ob paupertatem excusatur. c. si qui testium, nu. 17. de testib. 87

Appellationem in vita patris, filius nunquid possit ratificare, distinguitur. c. in præsentia. nu. 46. & 48. de probat. 62

Appellationem interpositam a principali, an tertius prosequi possit. c. veniens. nu. 16. de testib. 127

Appellationi, an videatur renunciare appellans, faciens aliquem actum positiuum coram iudice a quo appellauit. c. cum venisset, nu. 2. de testib. 107

Appellationi renunciatum, an videatur per actum executiuum sententiæ, si terminus a iudice recipitur. c significauerunt, nu. 14. eod. tit. 123

Appellationis in causa, iudex an attestari prohibeatur de gestis coram se in prima causa. c. cum a nobis. nu. 35. de testib. 112

Appellationis in causa, testes super eisdem articulis, vel directo contrarijs, recipi non possunt, limitatur tamen. c fraternitatis, nu. 7. & 12. de testib. 97

Appellationis remotio præcise in rescripto facta, non tollit quin ex iniquitate notoria appellari possit. c. veniens, nu. 41. de accus. 171

Appellationis causa, & principalis causa, an sint diuersæ. c. fraternitatis, nume. 2. de testib. 97

Appellationis in causa, sicut instantiæ lapsus perimit causam, vt sit finis litium, & tamen aliud in principali, ita eadem ratione sententia super appellatione lata obstat agenti in principali iudicio, vt postea ex alia causa non possit experiri. c. significantibus. nu. 10. de libelli oblatione. 48

Appellatur minime a principe, qui habet supremam potestatem. c. 1. nu. 15. de probationib. 50

Appellatur si a sententia, an præsumatur pro sententia eius. c. quoniam contra, nu. 38. eod. tit. 74

Approbans aliquem in vno officio, in consimili officio non reprobat. c. præsentium, nu. 11. de testib. 116

ARBITER & iudex, an de actis ordinarijs attestari possint. c. cum a nobis, nu. 33. de testib. 113

Arbiter vel arbitrator, cui sit commissa causa vel clausula, vt possit secundum suū sensum iudicare, non potest iniquum æquo preferre. c. 1. nume. 8. de constitutionibus. 3

Arbiter tanquam arbiter, vel iudex tanquam iudex, suam sententiam an interpretari possit. c. cum a nobis. nu. 20. de testib. 112

Arbiter vel iudex, an possit produci ad impugnandum factum suum, & etiam si detegant suam turpitudinem. ibid. nu. 23. & 28

Arbitrator qui procedit de æquitate, non potest reijcere exceptionem excussionis, quando agitur hypothecaria contra tertium possessorem. c. dilecti, nume. 10. de iudicijs. 25

Arbitri duo, vel iudices, quid si tulerunt sententiam, producuntur vt testes ad declarandum dictum suum, vtrum vnus faciat semiplenam, & duo plenam probationem. c. præterea. nu. 22. de testib. 112

Arbitri & iudices criminosi socij & participes, an & quando admittantur in testimonium. c. cum a nobis. nu. 24. 25. 26. & 27. de testib. 112

Arbitri a sententia sicut appellatur, quando loco iudicis subrogatur, ita quando iudex loco arbitri. c. super his. nu. 46. de accus. 176

Arbitri absentes requiruntur, licet maioris partis consensus præualeat. c. cum omnes, nu. 26. de constit. 4

Arbitrio iudicis, quando quid committitur, de discreto & iusto arbitrio intelligitur. c. præterea, nu. 4. de testib. 111

Arbitrio iudicis quando pœna committitur, an possit imponere pœnam perpetuam habentem causam successiuam. c. ex literis. nu. 8. de constit. 9

Arbitrium potestati, si in puniendis maleficijs per statutum præcedens concedatur & per sequens certa pœna pro aliquo delicto imponatur, an clausula generalis, ad specificata requiratur. nu. 32. de accus. 184

Arbitrium iudicis debet ratione regulatum esse, & an appellari possit, si quid eius libero arbitrio committatur. c. super his, numero 7. & 52. de accusationibus. 175. & 177

Arbitrium, si conceditur iudici in maleficijs puniendis, iudex vtrum virtute illius arbitrij pœnam mortis imponere possit. c. inquisitionis, nu. 29. & quando ab ipso appellari. nu. 29. & quid si pœna, nec a lege, nec a statutis imposita sit. nu. 30. de accus. 184

Arbitro diu abfuturo a compromissi loco, an etiam partes iudicem ordinariū adire, vel impetrare delegatum possint, c. presentata, nu. 4. de testib. 145

Arbitrorum nimia festinatio reddit laudum nullum. c. ecclesia sanctæ Mariæ. num. 22. de constitutio. 8

Archiepiscopi debent adiri in casu negligentiæ ordinarij. c. 1. num. 2. de foro competenti. 39

Archiepiscopus quilibet & eius absentis Vicarius pro criminib. alias pœnas præter depositionem suo episcopo irrogare potest. c. si quis episcopus, nu. 10. & 11. de accusationib. 158

Archiepiscopus, vel primas, nunquid sicut non potest cognoscere causam episcopi, cum agitur ad depositionem, ita non possit pronunciare. ibid. nu. 12

Archiepiscopus visitatores sine iurisdict. cognoscentes, an procurare debeat. c. si cū olim, nu. 9. de accus. 198

Argentarius non tenetur dare scripturam in forma rationis non confectam. c. post cessionem, nu. 14. de probat. 59

Argui quando non possit de præterito ad tempus præsens. c. in præsentia, nu. 22. de probatio. 61

Argumentum largo modo sumptum, capitur etiam pro testibus & instrumentis, in rubrica de probat. nu. 1 48

Argumentum proprie est probatio coniecturalis, qua aliud per aliud demōstratur. ibid. nu. 2

Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, licitum est. c. in præsentia, nu. 65. de probat. 63

Argumentum a contrario sensu, quando non debeat sumi. c. ad nostram, num. 3. eodem titu. 76

Argumentum de teste ad accusatorem, quando valeat. c. 1. nu. 35. de accus. 157

Armatus in loco, vbi malum committitur, præsumitur stare malo animo. c. tertio loco, nu. 28. de probat. 58

Articulando quis si deducit aliquid, & probat, quando per viam exceptionis dedu xisse videatur. c. fraternitatis, nu. 58. de testib. 101

Articuli noui, & veteres, qui dicantur, & qui noui dependentes ex veteribus. c. fraternitatis, nu. 56. de testib. 101

Articuli, quando sunt incompatibiles, iudex non potest assignare terminum super vtroque. c. licet causam, nu. 11. de probat. 66

Articulo de contractu & non de tempore, & loco eius facto, si testis de loco aut tē pore incidenter deponat, non impedietur productio, publicatis testibus pro loco & tempore. c. fraternitatis, nu. 65. de testib. 101

Articulorum ad admissionem partis, citatio requiritur. c. per tuas. nume. 10. de testibus. 143

Articulos duos si pars produxit, vnum super veritate facti, & alterum super fama examinato super veritate tantum, an repetatur etiam post publicationem primi testificatus super fama. c per tuas. nu. 9. de testib. 143

Artifex peritus in dubio, quis dicatur. c. proposuisti, nu. 14. de probat. 56

Artifici soli in loco, quando credendum. c. proposuisti, nu. 12. de probat. 56

Aruspex & idolorum cultor, deponitur & includitur in perpetuum carcerem. c. cū non ab homine, nu. 57. de iudic. 30

ASSERENTIS iuramento statur in ijs, quæ ex animo dependent. c. præsentium, nu. 2. de testib. 116

Assertio testis in primo iudicio facta quo ad ipsum testem, quædam est confessio. c. veniens, nu. 34. de testi. 128

Assertio alterius regulariter non valet in præiudicium tertij. c. per tuas, nu. 30. de probat. 72

Assertio extraiudicialis inducit magnam præsumptionem, quando est verisimilis. ibid. nu. 35

Assertio tertij non potest vni præiudicare, & operatur bonam fidem. c. cum causā, nu. 20. eod. tit. 77

Assertio vnius ex coniugibus impeditiua matrimonij, nullo modo probat impedimentum, quando ille asserit contra matrimonium. c. in literis, numero 5. de testibus. 106

Assertiones contrariæ parentum, si inueniuntur de filiatione, quid agendum. c. per tuas, nu. 29. 31. & 34. de probat. 72

Assertioni summi Pontificis, nunquid stetur semper, & an admittatur probatio in contrarium, & q̄ credatur eius assertioni, est ex priuilegio supernæ potestatis. c. cum a nobis, nu. 7. & 8. de testib. 111

Associans aliquem incontinenti post maleficium commissum, ex hac sola præsumptione potest damnari. c. tertio loco, nu. 29. de probat. 58

ATTENTATA appellatione pendente ab interlocutoria iustificata appellatione, vti sunt nulla ipso iure, ita confirmatio obtenta a sede apostolica, super attentatis. c. ex parte, nu. 8. de testib. 85

Attestationes non publicatæ, vtrum fidem faciant coram eodem iudice, vel diuersis, c. causam, quæ. nu. 1. de testib. 91

Attestationes productas in alia causa, & ad alium effectum, communi consensu approbari possunt. c. veniens, nu. 10. eod. tit. 127

Index.

Atteſtationibus publicatis in cauſa matrimoniali, ſuper eiſdem articulis, vt directo contrarijs teſtes recipi an poſſint. c. cum in tua, nu. 1. de teſtib. 138

Atteſtationum copiam qui probatur habuiſſe, an illas percunctatus præſumatur. c. vltra tertiam, nu. 3. de teſtib. 151

Atteſtationum publicatione in ſummario iudicio facta, an poſſint in plenario de nouo teſtes produci. c. veniens. nu. 11. de teſtib. 127

AVCTORITAS iudicis & calor iudiciorum facit, vt tacens cenſeatur conſentire. c. quoniam contra, nu. 36. de probationib. 74

Auctoritas ſola notarij, maior eſt, quam duorum teſtium. c. quoniam contra. nu. 4. de probat. 73

Auctoritas ſuperioris ſemper videtur excepta in priuilegio iuriſdictionis. c. nouit ille. nu. 23. de iudic. 34

Auctoritas ſacræ ſcripturæ non ſolum noui, ſed etiam veteris teſtamenti, in iudicio allegari poteſt. c. qualiter & quando, nu. 1. de accuſ. 189

Auferre ius quæſitum alteri, eſt de reſeruatis principi. c. quæ in eccleſiarum. nu. 18. de conſtitutio. 5

Auus filios ex maſculo, & non ex fœmina, an alere teneatur. c. ex parte tua, nu. 21. de accuſ. 165

Auxilium & conſilium non dare, verba quid ſignificent. c. intimauit, num. 3. & 4. de teſtib. 102

B

BANNI exceptio, an ſit declinatoria, & vtrum ſit peremptoria, & poſſit opponi in vim declinatoriæ. c. veniens. nume. 29. de accuſationibus. 171

Bannito, ſi ex ſtatuto audientia denegari debet, ſi quis vti bannitus offendatur, ſicut is non poteſt agere, ita iudex inquirere non poteſt. c. intimauit, nu. 21. de teſtib. 103

Bannito, ſi ex forma ſtatuti audientia denegari debet, an iudex ex officio ſuo inquirere poſſit. c. nulli epiſcoporum, nu. 6. de accuſ. 160

Bannito accuſato de cauſa criminali ſecuritatem dare iudex debet, ex quo nõ poteſt ſe per procuratorem defendere. c. intelleximus nu. 20. de iudic. 26

Bannitorum querelæ, quòd non debeant audiri, ſtante ſtatuto, ſi bannitus de crimine eſt accuſatus, poteſt ſuum accuſatorem de falſo accuſare, q. ſ. falſos teſtes produxerit. d. c intelleximus, nu. 20. de iudic. eo.

Bannitus reſtituitur aduerſus ſententiam, quando non potuit dimittere procuratorem. c. intelleximus, nu. 16. de iudic. 26

Bannitus ſi prohibetur eſſe de prioribus, oportet q. ſit abſolutus tempore ſcrutinij. c. poſt ceſſionem, nu. 37. de probat. 60

Bannitus q. non audiatur agendo, vel accuſando, ſtante ſtatuto, eo agente ipſo iure, proceſſus eſt nullus. c. 1. nu. 22. de accuſ. 156

Banno inquiſitionis, quod hodie datur contra contumacem, an quis efficiatur infamis, nu. 13. & 14. de accuſ. 184

BARONES quando plures ſunt in vno feudo, ille ſolus ſigillat, qui eſt maior inter eos. c. poſt ceſſionem, nu. 19. de probat. 59

BENEDICTIO Abbatis ſeu Abbatiſſæ, an ſit reiterabilis, & an per talem benedictionem imprimatur character. c. meminimus, nu. 8. de accuſ. 167

Benedictione de Abbate facta, an ſimpliciter conferendi ordines minores, poteſtas conferatur. c. meminimus, nu. 9. de accuſ. 167

Beneficia conferri per ſuos ordinarios, intereſt vniuerſalis eccleſiæ. c. mandatum, nu. 7. de reſcript. 13

Beneficiato exiſtenti in beneficij poſſeſſione, proque eo agenti, an opponi poſſit criminis exceptio, donec a ſuperiore toleratur. c. accedens, nume. 23. de accuſationibus. 189

Beneficij ſucceſſor obligatur ſtare ſtatuto prædeceſſoris, ſed non ſucceſſor in canonia & præbenda. c. ex literis. nu. 12. de probat. 55

Beneficij collatio ad tempus, an fieri poſſit. c. ſi conſtiterit, nume. 2 de accuſationibus. 165

Beneficij collatio dicitur eſſe donatio, & quomodo intelligatur. c. cum acceſſiſſent, nu. 3. de conſtit. 6

Beneficio non priuatur quis propter quodlibet peccatũ mortale. c. de quo vult Deo, nu. 20. de iudicijs. 17

Beneficium datum actori a ſtatuto, iudex auferre non poteſt. c. propoſuiſti, nu. 4. de probat. 56

Beneplacitum & iudicium importat boni viri arbitrium. c. verum quoniam, nu. 5. de foro compet. 41

BONA interfectoris ſi ſunt applicanda ex forma ſtatuti hæredi occiſi, vtrum applicentur filio naturali occiſi, vel monaſterio potius, cuius monachus fuit interfectus. c. in præſentia, nu. 75. de probat. 64

Bonorum omnium quæſtione, vel maioris partis, an reſultet præſumpta inimicitia tutoris ad pupillum. c. cum oporteat. nu. 20. de accuſat. 181

BVLLA Papali concedente beneficium in commendam, ſi exprimatur, quòd commendatarius faciat fructus ſuos, videtur conſtitutus poſſeſſor in rebus beneficij. c. ſi conſtiterit. nume. 21. de accuſationibus. 167

C

CALVMNIA præſumpta, nunquam repellit exceptionem peremptoriam. c. licet cauſam, nu. 9. de probat. 66

CANON proprie quid. c. 1. nu. 3. de conſtit. 3

Canon non contradicens legi, videtur illam approbare. c. at ſi clerici, nu. 44. de iudicijs. 21

Canon poteſt laico concedere iuriſdictionem in clericum. ibid. nu. 45

Canones & leges, ius humanum proprie dicuntur. c. licet ex quadam, nume. 17. de teſtibus. 142

Canones quare in foro eccleſiaſtico ſeruentur, in ſeculari iudicio leges ciuiles. c. quod clericis, nu. 8. de foro comp. 43

Canonicatus non eſt dignitas. c. cauſam quæ. nu. 11. de iudic. 27

Canonis tranſgreſſor, tanquam delinquens punitur. c. ſicut olim, nu. 5. de accuſationibus. 198

Canonicorum numerus minui poteſt, quando prębendæ ſunt ita tenues, quòd commode inde canonici non poſſint ſuſtentari. c. cum M. Ferrarienſis, nu. 3. de conſtitutionibus. 7

Canonicorum numerus, non tollitur ipſo iure per ſuperexcreſcentiam reddituum, ſed datur poteſtas creandi nouas præbendas ibid. nu. 14

Canonicus aliquando creatur ſine præbenda, ſed ad tempus, quia diu ſine ipſa nõ poteſt eſſe. c. mandatum, nu. 2. de reſcrip. 13

Canonicus præbendatus, dicitur poſſeſſor rerum temporalium præbendæ. c. ex literis, nu. 1. de probationibus. 55

Canonicus, quando poſſit agere nomine proprio. ibid. nu. 10

Canonicus & eccleſia poſſident naturaliter inſolidum ibid. nu. 11

Canonicus eſt adminiſtrator eccleſiæ ſuæ præbendæ. ibid. nu. 13

Canonicus, qui habet duplicem canoniam in eccleſia, an debeat habere duplicatas diſtributiones. ibid. nu. 19

Canonicus quando conſtituatur in quaſi poſſeſſione canonicatus. c. per tuas. nu. 24. de probationib. 21

Canonicus prælatum ſuum, an denunciare poſſit. c. conſtitutis, numero 2. de teſtibus. 139

Canonis confirmatio a pontifice editum, ad concilium non pertinet. c. qualiter & quando. nu 4. de accuſationib. 190

Canonis generalis diſpoſitio per alias ſpecialius diſponentes limitatur. cap. qualiter. nu. 71 de accuſat. 173

Canonis appellatione, large venit quælibet vniuerſalis eccleſiaſtica conſtitutio. c. 1. nu. 2. de conſtitutionib. 3

Canonizationis ad eſſe vnius ſancti, quæ requirantur. c. venerabili, nume. 1. de teſtib. 147

Canonum diſpoſitio, an contra inuaſorem rei eccleſiaſticæ locum habeat. c. cum olim. nu. 16. de teſtib. 120

CAPITVLA cum ſpecificatione criminum, an dentur in generali inquiſitione, quæſit contra promouendum. c. qualiter nume. 15. de accuſationib. 178

Capituli & epiſcopi data negligentia, an quilibet de eccleſia ſine mandato agere poſſit. c. cum olim, nu. 20. de teſtib. 121

Capituli ſanior pars eſt vnus de collegio, in rubrica de conſtitutionibus. numero 12 7

Capitulum eccleſiæ cathedralis de cauſa matrimonij, an cognoſcere poſſit. c. Albericus. nu. 2. de teſtib. 136

Capitulum & prælatus, an non data negligentia eorum, quilibet de eccleſia agere poſſit. Et quid de alienatione exiſtente negligente in re recuperanda. c. cum olim, nu. 12. & 13. de teſtib. 120

Capitulum ſede vacante, non ſolum ſuccedit in his, quæ ſunt ſimplicis iuriſdictionis. ſed etiam in his quæ ſunt dignitatis epiſcopalis. ibid. nu. 3

Capitulum incontinenti reuocare poteſt, & corrigere, ſi quid epiſcopus in iuris eccleſiæ detrimentum faciat. c. cum olim, nu. 14. & 21 de teſtib. 120

Capitulum & epiſcopus, quando dicantur negligentes. c. cum olim, nume. 23. de teſtibus. eod.

Capitulum ſi aliquid diſponat, & conſentiat maior pars, illa diſpoſitio valet, ſi agatur de neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ, quod limitatur & declaratur multis modis. c. cum omnes, nu. 9. de conſtitutionib 4

Capitulum ſede vacante, non ſuccedit in poteſtate diſpenſandi. c. at ſi clerici. §. de adulterijs. nu. 2. de iudicijs. 21

Capitulum quamuis ſine prælato non poſſit agere in aliquibus caſibus, poteſt tamen impetrare iudicem & reſcriptum ad lites. c. cauſam, quæ. nu. 7. eod. tit. 27

Capitulum ſi vocat canonicum qui vocari non debet, actus valet, ipſo non expectato. c. examinata, nu. 29. de iudicijs. 36

Capitulum ſede vacante, non cognoſcit de feudo. c. verum quoniam, num. 3. de foro compet. 41

C. cum ſpeciali. de appell. an obſtet. c. ſiquis contra clericum. de foro compet. numero 5 40

C. 1. de homicid. quomodo intelligatur. c. cum non ab homine, nume. 59. de iudicijs. 31

C. ex literis, de officio deleg. diſcutitur. c. ſi quis contra. nu. 23. de foro comp. 41

C. præſenti. §. 1. de offic. legati. in 6. declaratur. c. mandatum. nu. 9. de reſcriptis. 13

C. 1. de procuratoribus declaratio. c. poſt ceſſionem, num. 6. de probationib. 58

Captura perſonalis non poteſt fieri ſine cauſæ cognitione. c. 1. nu. 32. de iudicijs. 17

Captura de iure ciuili eſt permiſſa in ſubſidium, & propter ſuſpitionem fugæ. c. cum non ab homine, nu. 24. eo. tit. 29

Carácter ordinis remanet etiam poſt depoſitionem. c. cum non ab homine, nu. 6. de iudicijs. 32

Carceratus non præſumitur ita diligens, ſicut procurator expeditus. c. veniens, nu. 61. de accuſ. 172

Cardinali de commiſſione ſibi facta, vtrum credatur. c. cum a nobis, nu. 13. 14. 15. 16. 18. & 19. de teſtib. 112

Cardinalis etiam legatus de latere, an poſſit tanquam ſuſpectus recuſari. c. ad petitionem. nu. 5. & 12. de accuſ. 186

Cardinalis ſigillo litera ſigillata, ſuper voto vltramarino, facit fidem, quando ſigillum non eſt ignotum. c. poſt ceſſionem. nu. 8. de probat. 58

Index.

Carius rem vendere in foro conscientiæ, vltra dimidiam iusti pretij, an liceat. c. cū causa, nu. 24. de testib. 135

Casus impedientes executionem ordinis in criminoso occulto, post peractam pœnitentiam, qui sint. c. cum non ab homine, nu. 64. de iudicijs. 31

Caupo & nauta, quando tenentur pro rebus sibi consignatis. c. post cessionem, num. 13. de probat. 59

Causa principalis, & causa appellationis, an sint diuersæ. c. fraternitatis, nume. 3. de testib. 97

Causa licet enuncietur in decreto iudicis, non tamen probatur per hoc causam legitimam interuenisse. c. quoniam contra, nu. 74. de probationib. 76

Causa quando est discussa partibus præsentibus, & in causa conclusum, an possit procedi ad diffinitiuam parte non citata. c. in nomine Domini, nume. 20. de testibus. 81

Causa appellationis, & causa principalis, an sint diuersæ. c. fraternitatis, num. 3. de testib. 97

Causa ad instantiam actoris commissa, quando tam super possessorio, quam petitorio, potest actor super alterutro inchoare iudicium. c. significauerunt, nume. 2. de testib. 122

Causa in sententijs exprimi non debet. ibid. nu. 18 123

Causa dispositionis propter notorij qualitatem actui adiunctam cessante, & ipsa dispositio cessat. c. veniens, nu. 23. de accus. 170

Causa si sit commissa prudentiæ alicuius, vtrum possit præferre iniquum æquo. c. ne innitaris, nu. 2. de constitutionib. 4

Causa iuris patronatus non potest tractari per iudicem sæcularem. c. quanto, nu. 1. de iudicijs. 19

Causa si delegetur alicui simpliciter, videtur commissa cognitio quo ad possessionem & proprietatem. c. cæterum, nu. 24. de iudicijs. 24

Causa nullitatis principaliter intentata, quamuis non suspendit cognitionem iudicij, tamen si deducitur per viam appellationis, & ab interlocutoria inducit reuocationem attentati. c. exhibita, nu. 9. eod. tit. 37

Causa iusta & necessaria, propter quam quis vocatur ad curiam, tribuit ius reuocandi domum, & quomodo hæc exceptio proponitur in iudicio, & in principio litis opponi debet. c. licet. nu. 5. de foro compet. 46

Causa ciuilis de toto statu, vel maiori parte æquiparatur criminali. c. 1. num. 14. de probat. 50

Causa, q̃ sit summaria, debet potius operari dilationem esse magis peremptoriam, quam minus. c. licet causam, nu. 37. de probat. 67

Causam, si aliquis in actione reali vnam expressit, & ex illa succubuit, potest tamẽ postea ex alia causa experiri. c. significantib. nu. 9. de libelli oblat. 48

Causam in absolutione ab obseruatione iudicij, iudex an debeat exprimere. c. examinata. nu. 7. de iudic. 35

Causam committere non potest inferior a principe appell. remota. c. 1. num. 2. de rescrip. 11

Causam in statuto exprimenti non creditur, vbicunque aufertur alicui beneficium. c. sicut, nu. 19. de probationib. 53

Causam dicti sui, quando testis non interrogatus reddere rationem teneatur. c. cum causam, eu. 19. 22. & 23. de testib. 125

Causarum genus, quotuplex sit. c. de causis, nu. 1. de testib. 94

Causæ principalis instantia, an possit per compromissum suspendi. c. venerabilis. nu. 15. de iudic. 38

Causæ ad decisionem, siue ad videndum, quæ sit probatio sufficiens, scripturæ diuinæ adducuntur. c. licet vniuersis, nu. 5. de testib. 105

Causæ ecclesiasticæ secundum canones decidantur, etsi coram iudice seculari agatur. c. 1. nu. 5. de constit. fallit tamen nu. seq. 3

Causæ cognitio adhiberi debet in eo, quod regulariter denegatur, sed tamen aliquando ex causa permittitur. c. 1. nu. 48. de iudicijs. 17

Causæ, an debeant exprimi in sententia interlocutoria ab obseruatione iudicij, ita vt si non exprimantur, sit nulla, distinguitur. c. examinata, nume. 42. eodem titulo. 36

Causæ duæ, si sic se habeant, quòd vna debeat alteram præcedere, iudicium valet, præposterato ordine, nisi pars opponat & appellet. c. exhibita, nume. 18. eodem titulo. 37

Causæ decisio, quando committitur, videtur etiam commissa cognitio, & quid econtra. c. venerabilis, nu. 1. eod. tit. 38

Causæ pro processu non præsumitur ante sententiam latam. c. cum bonæ. nu. 4. de probationib. 79

Causæ spirituales ad instar temporalium, siue ciuilium tractantur. c. de causis, nu. 2. de testib. 94

Causæ inquisitionis in materia prorogatio tacita, quæ per actum fit litigandi, nunquam fieri potest. c. 1. nu. 63. de iudic. 18

Causæ episcoporum, si agitur de depositione ab episcopatu, vbi tractandę sunt. c. si qs episcopus. nu. 8. de accus. 158

Cautela pro procuratoribus in libellis exceptionibus & positionibus. c. ad hæc fumus. nu. 1. de rescrip. 12

CELEBRANS post cibum sumptum ante dormitionem, an graue crimen cõmittere dicatur. c. si constiterit. nu. 4. de accus. 165

Certi condictio, quæ loco actionis famosę intentatur, non infamat. c. inquisitionis, nu. 15. de accus. 184

Certum & probabile, quomodo differant. c. personas, nu. 1. de testib. 104

Cessio iuris instantię, & cuiuscunque alterius iuris, an possit fieri domino absente. c. in nomine Domini, nu. 25. de testib. 82

Cessionarius agens actionibus directis, quid probare debeat. c. 1. nume. 63. de probatio. 152

Cessionarius nunquid in causa cessionis testificari possit. c. insuper, nume. 17. de probationibus. 83

CHIROGRAPHO deleto, conditionale debitum, quod testibus probari poterat, conniuente, an pars possit illud delentem condemnari facere. c. significauit. num. 24. de testib. 134

Chrisliano quod non permittitur, multominus permittitur Iudęo infideli. c. licet vniuersis. num. 1. de testib. 105

Chrisłianorum serui sunt Iudæi. c. Iudæi. nu. 3. de testib. 104

CITANDI domus, quomodo intelligatur. c. repellantur. num. 14. de accusationibus. 162

Citare non est necesse substitutum si contra hæredem agitur. c. Albericus. num. 11. de testibus. 127

Citare partem non est necesse, quãdo executio est facienda in re petita. c. examinata, nu. 22. de iudic. 36

Citata pars ad procedendum, licet fuerit contumax, an denuo citanda sit ad sententiam audiendam. c. cum olim. num. 8. de testib. 120

Citatio licet non possit fieri die feriata, intimatio tamen à iudice fieri potest. c. 1. nu. 27. de iudicijs. 17

Citatio partis requiritur in declaratione, quod quis inciderit ipso iure in pœnã. ibid. numero. 52

Citatio partis admittitur vbi alias excluderetur punitio criminis & probatio. c. cũ non ab homine, nu. 31. eod. titulo. 29

Citatio partis regulariter requiritur in sententia declaratiua. ibid. nu. 32

Citatio non debet fieri per iudicem, vel committi, nisi aduersario petente. c. proposuisti, nu. 2. de foro competenti. 45

Citatio minus legitima non inducit præuentionem, nec perpetuationem iurisdictionis. ibid. num. 3.

Citatio, non præsumitur interuenisse in exemplatione post decretum iudicis interpositum, nisi enuncietur. c. quoniam contra, nu. 68. de probationib. 76

Citatio si per iudicem commissa reperiatur, in dubio præsumitur commissa parte instante. c. 1. nu. 6. de testib. 80

Citatio vna sufficit ad videndũ iurare testes. c. in nomine Domini, nu. 1. de testib. 80

Ciratio vnica sufficit, quando aduersarius est terribilis & potens. ibid. nu. 12.

Citatio quæfit ad videndum iurare testes an debeat esse peremptoria, vel sufficiat vnica. ibid. num. 13.

Citatio ad sententiam audiendam, an censeatur peremptoria, si non dicatur. c. cum olim, num. 9. de testib. 120

Citatio peremptoria ad videndum testes iurare ibi requiritur, vbi lite non contestata procedi potest ad diffinitiuam. c. significauit, num. 10. de testib. 133

Citatio, quæfit, cum testes recipiuntur ad æternam rei memoriam, fit sub conditione, si pars interesse velit. ibid. nu. 12

Citatio non præsumitur, nisi probetur. ibid. num. 13.

Citatio testium cum requiritur, vtrum sufficiat citatio ad domum, si aliquis non sit præsens in ciuitate, an vero requiratur citatio personalis. c. Albericus, num. 12. de testibus. 137

Citatio personalis requiritur, quando ad receptionem testium procedi potest. ibid. nume. 13.

Citatio an præsumatur in dubio ob auctoritatem iudicis mandantis exemplari instrumentum. ibid. num. 17.

Citatio quòd aliquis compareat die feriato, an fieri possit. c. veniens, num. 5. de accusationibus. 170

Citatio per prædecessorem facta, an reum citatum obliget, quòd compareat eodem termino coram successore. & quid in delegato. c. licet in beato, nume. 7. & 8. de accusationib. 168

Citationem, vel monitionem præcessisse allegans, debet hoc probare. c. quoniam contra, nu. 70. de probationib. 76

Citationis commissio debet scribi in actis, quæ tamen in dubio non presumitur, & an sufficiat generalis commissio. c. 1. nu. 15. de iudicijs. 16

Citationis commissio fit sine causæ cognitione, non tamen sine eius expressione. ibid. nume. 39.

Citatus si legitimo impedimento sit impeditus, receptio testium an sit nulla. c. in nomine Domini, nu. 14. de testib. 80

Citatus an comparere teneatur, quando notorium est, ipsum prima facie non debere comparere. c. significauerunt, nu. 20. eod. titulo. 123

Citatus aduersarius si fuerit tantę proteruiæ, vt audire nollet testes alterius partis, valet citatio ac si præsens esset. c. significauit, nu. 19. 133

Citatus ad petitionem accusatoris inhabilis, de cuius inhabilitate non constat euidenter, si non comparet, an sit contumax. c. veniens, nume. 10. de accusat. 170

Citra dictio, quid significet. c. licet in beato. num. 3. de accusat. 168

Ciuitas quælibet potest statuere contra ius commune, licet recognoscat superiorem. c. quæ in ecclesiarum. nu. 2. de constitutionibus. 5

Ciuitas vel respublica faciens cõtractum, cum priuato particularem, cuius sit virtutis. c. ex epistolæ, num. 6. de probationib. 49

Ciuitas si se submittat alteri, transfertur quasi possessio iurisdictionis. c. in præsentia, nu. 6. de probationib. 61

Ciuitatibus liberis regalia conceduntur. c. cum omnes, nu. 16. de constitutionib. 5

Ciuitatis statutum, quando transiuit in contractum, non potest reuocari sine iusta causa. c. nouit ille, nu. 27. de iudic. 34

CLAMOR & fama, qualiter differant. c. qualiter & quando. num. 1. de accusationibus. 190

Clausula, procedas de æquitate, quid importet. ibid. nu. 21.

Clausula procedas omni iuris solẽnitate prætermissa, cum pleno & libero arbitrio, prout volueris, quid importet, remissiue. ibid. nu. 24. o

Index.

Clauſula,iuris ſubtilitate reiecta,ſtante,an & quando conuentus poſſit ordinis exe cutionem opponere,.ibid.num.9.

Clauſula derogatoria reſpiciens conſuetudinem præteritam,videtur tollere futurã. c ſicut,nu.33.& 35.de probationib. 54

Clauſula,ad probandum & probatum habendum per omne genus probationis,quid operetur.c.licet cauſam,nu.56.de probationib. 68

Clauſula,quare petit reum condemnari,ſecundum formam iuris & ſtatutorũ, &c. ibid.nume.78. 70

Clauſula, ſuper quibus omnibus & ſingulis, intendimus ex officio requirere.ibid. nume.79.

Clauſula motus proprij,quid operetur.c.cauſam,quæ.nu.5.de teſtib. 91

Clauſula,ad inſtantiam,idem ſignificat,quod ad preces & poſtulationem alicuius.c. cum M.Ferrarienſis,nu.7.de conſtitutionib. 7

Clauſula,quæ ſolet apponi nedum in reſcripto,ſed etiam in ſtatuto,ſi non apponatur, ſubintelligitur,& habetur pro appoſita.eſt verum in diſpoſitionibus, quæ non requirunt ſcripturam, ſed quid in his quæ requirunt, puta in lege?ibidem, nume. 10.& 12.

Clauſula derogatoria actus ſequentis,poſita in teſtamẽto,tollit diſpoſitionem factã in codicillis.ibid nu.22.

Clauſula,appellatione remota,quem effectum operetur,& vtrum impediat deuolu tionem ad iudicem ad quem.c.ſicut Romana,nu.3.de reſcriptis. 11

Clauſula,ex certa ſcientia,an operetur idem,quod clauſula,non obſtante diſtinguitur et ſub diſtinguitur late.ibid.nu.9.& 11.

Clauſula,ex certa ſcientia,vbi non ſufficit in reſcripto,qualis debeat eſſe clauſula,nõ obſtante.ibid.nu.14.

Clauſula,perinde atque,quid operetur.ibid.nu.16.

Clauſula derogatoria debet eſſe ſpecialis.ibid.nu.19.

Clauſula derogatoria vbicunque elicitur a contrario ſenſu,& non expreſſe, nunquã eſt impeditiua diſpoſitionis ſequentis,etiam ſi ſit ſicut clauſula,non obſtãte.ibid. numero.21.

Clauſula,ex certa ſcientia,vtrum in reſcriptis,vel priuilegijs,ſit formaliter exprimenda,an vero aliter probari poſſit,etiam ſi formaliter non ſit expreſſa.c. ad hęc ſumus,nu.10.eod.titulo. 12

Clauſula motus proprij,quid operetur.c.cauſam,nume.7.& 8.de teſtib. 103

Clauſula ex certa ſcientia,an ſufficiat in his,quæ ſunt a iure damnata,ſed requiritur clauſula particularis, non obſtante, vel de plenitudine poteſtatis. c. ad hæc ſumus,nu.5.de reſcrip. 13

Clauſula,de plenitudine poteſtatis,non tollit legem naturalem.ibid.num.7.

Clauſula,de plenitudine poteſtatis,tantum operatur,quantum clauſula,non obſtante.ibid.num.9.

Clauſula ſola facti veritate inſpecta,remouet ſubtilitatẽ ſuperfluam, non tamen ordinem iudiciorum.c.dilecti,nu.7.de iudicijs. 25

Clauſula,reiecta iuris ſubtilitate,vel iuris apicibus,importat iudicem debere inſpicere ipſum actum principalem, non autem exceptiones ipſum non reſpicientes. ibid.num.8.

Clauſula, ſimpliciter pure procedas,& ſola veritate inſpecta, quid importet.ibid. nume.14.

Clem.1.de vſuris,an poſſit trahi ad ſimiles perſonas.c.1.nume.39.& 44.de probationibus. 51

Clerico iniuria facta, videtur eccleſiæ facta, & ob id non poteſt facere pacem ſine ſuperioris licentia.c.nullus.nu.4.de fo.compe. 39

Clerici laicis oppido ſunt infeſti.c.at ſi clerici,nu.26.de iudicijs. 20

Clerici etiam in minoribus conſtituti habent fori priuilegium, & coniugati in criminalibus, ſi deferunt habitum & tonſuram.c.nullus,nu.1.de foro comp. 39

Clerici iure diuino ſunt exempti a laicorum poteſtate.c.eccleſia ſanctę Marię. num. 10.de conſtit. 8

Clerici,vel religioſi teſtimonium ſine licentia ſuperioris,coram iudice ſeculari iurati non valet.c.cum nuncius nu.9.de teſtib. 93

Clerici,vel religioſi teſtimonium,iurati coram iudice ſeculari, abſque ſuperioris licentia,vtrum valeat.c.cum nuncius,nu.11.de teſtib. eo.

Clerici & laici innocentiam ſuam per teſtes domeſticos,an purgare poſſint. c. cũ P. Manconella,nu.32.de accuſ. 163

Clericum offendentem me, aut res meas auferentem non ſolum mihi percutere licet ad meam defenſionem,& rerum mearum, ſed etiam ſocijs & amicis meis.c. cum non ab homine,nu.13.de iudi. 29

Clericorum fauore laici admittuntur in cauſa criminali.c.in noſtra,num.25.de teſtibus. 119

Clericus vtrum poſſit in cauſa mere ciuili reconueniri coram iudice ſeculari. c.at ſi clerici,nu.37.de iudicijs. 20

Clericus condemnatus ciuiliter de crimine, an poſſit ex proceſſu ciuili criminaliter condemnari coram ſuo iudice.ibid.nu.47

Clericus depoſitus verbaliter, non perdit priuilegium clericale, ſecus ſi actu aliter ſit degradatus.c.at ſi clerici,§.de adulterijs.nu.6.eod.tit. 21

Clericus deponens falſum coram iudice ſæculari,non poteſt per eum incidenter puniri.c.eccleſia ſanctę Marię.nu.16.de conſtit. 8

Clericus non poteſt conueniri de crimine coram iudice ſæculari,nec conſuetudine aliter induci poteſt.c.clerici,nu.1.eod.tit. 26

Clericus deprehenſus in crimine ſi eſt ſuſpectus de fuga, poteſt a quocunque laico capi,non procedit,niſi quatenus in canone expreſſe diſponitur per legem, vel per auctoritates magiſtrales.ibid.nu.9.13.& 15 29

Clericus etiam in minoribus conſtitutus,non poteſt puniri a quouis iudice ſæculari, quauis dignitate præfulgeat.c.cum non ab homine,nu.1.de iudicijs. 28

Clericus cum percipiat reditus de manu alterius, non dicitur habere aliquod ius in re.c.cum nuncius.nu.2.eod.tit. 93

Clericus inuentus de nocte, præſumitur ire malo animo, & vt delinquat.ibidem, num.17

Clericus criminoſus antequam capiatur, debet præcedere aliqualis cauſę cognitio, quod procedit etiam in captura laici.ibid.nu.19

Clericus in cauſa criminali laici,vtrum repellatur abſolute a teſtimonio.Et quo caſu poſſit,& cogatur teſtificari.c.de cętero,nu.2.eod.tit. 94

Clericus pro debito ciuili,an poſſit capi a iudice,& non poſſit,niſi de fuga ſit ſuſpicio. ibid.nu.21.& 23

Clericus in cauſa laici,an & quando repellatur a teſtimonio.ibid.nu.10

Clericus,an in ſubſidium per honeſtas mulieres purgari poſſit. c.cum P.Manconella,nu.29.de accuſ. 163

Clericus incorrigibilis, an primo ſit degradandus, antequam poſſit comprimi per curiam ſecularem,diſtinguitur.ibid.nu.26.& 28

Clericus ebrioſus beneficio priuari an poſſit,ſi ante dormitionem poſt ebrietatem celebrauerit,c ſi conſtiterit,nu.1.de accu. 165

Clericus actualiter degradatus, an ipſo iure poſſit per iudicem ſæcularem occupari, an vero requiratur traditio facienda per eccleſiam.ibid.nu.27

Clericus & ſacerdos,an egregię perſonę dicantur. c.ſi qui teſtium. nume. 5. de teſtibus. 87

Clericus incedens ſine habitu & tonſura delinquens enormiter, vtrum poſſit puniri incontinenti per poteſtatem ſecularem,remiſſiue.ibid.nu.63

Clericus incorrigibilis debet declarari antequam iudex ſecularis eum preueniat, quæ declaratio fieri poteſt ipſo non citato, ne forte citatus arripiat fugam. ibid. nume.30

Clericus poteſt eſſe vaſſallus laici ratione feudi.c.verum quoniam,nume.1. de foro compet 41

Clericus vaſſallus laici, poteſt conueniri pro feudo coram iudice ſæculari. ibidem, nume.4

Clericus pro crimine adulterij,inceſtus,fornicationis publicę,& ſcandaloſę, vel ſi in ea diu perſeuerauerit,deponitur,debetque fieri differentia inter clericum in ſacris conſtitutum,vel alium clericum.ibid nu.45.& 47

Clericus ſi agat coram iudice ſeculari ſtatuta laicorum ſeruanda ſunt, etiam in foro eccleſiaſtico,quatenus expreſſe contra clericos,vel eccleſiaſticam libertatem non diſponebant.c.quod clericis.nu.12.de foro comp. 43

Clericus an contumacia puniatur, ſi non compareat, & an valeat ſententia contra ipſum,ſi per iudicem ſæcularem contra clericum,non ſub nomine clerici proceda tur c ſi diligenti,nu.19.de foro compet. 44

Clericus concubinarius publicus ſi ciuiliter agitur contra ipſum,an beneficio priue tur,de non publico autem quid iuris ſit.c.ex parte,nu.3.de teſtib. 85

Clericus qualiter ſe exercere licite poſſit c.veniens,nu.6.eod.tit. 89

Clericus degradatus non eſt tradendus curię ſeculari niſi incorrigibilis,exceptis tamen aliquibus caſibus.c.cum non ab.num.49.de iud. 30

Clericus pro ſortilegio an ſit tradendus curiæ ſæculari. Et quid pro ſchiſmate. ibid. nume.51.

Clericus,qui commiſit crimen enorme,vel grauiſſimum,puta homicidium cum proditione,vel parricidiũ,vel ſacrilegiũ,an ſit tradendus curiæ ſæculari. Et an poſſit talis capi & condemnari per curiam ſecularem antequam degradetur a iudice eccleſiaſtico actualiter remiſſiue.ibid.num.53.& 62.

COACTE teſtis teſtificans & citatus magis integer quam ſpecte veniẽs præſumitur.c.illa præpoſitorum.de accuſat.num.8. 159

Coactione, vel coactionis metu quid factum,paria ſunt.c.cum dilecti filij.nu.31.de accuſationib. 180

Cogi verbum largo modo poteſt comprehendere verbum cundemnari. c.examinata,nu.35:de iudic. 36

Cognatio ſpiritualis ad impediendum matrimonium contrahitur per filium naturalem,ſicut per legitimum.c.in præſentia.nu.56.de probationib. 63

Cognitio etiam commiſſa videtur quando cauſæ deciſio committitur.Et quid econtra.c.venerabilis,num.1.de iudicijs. 83

Cognitio cauſæ adhiberi debet in eo,quod regulariter denegatur,ſed tamen aliquando ex cauſa permittitur.c.1.nu.48.de iudicijs. 17

Cognatio,quæ contrahitur per compaternitatem, nunquid quem à teſtificando repellat.c.cum oporteat,nu.16.de accuſat. 181

Cognitio ordinaria in dubio videtur commiſſa iudici,cui committitur cauſa.& de veritate.c.exhibita.nu.11 de iudicijs. 37

Cognitio ad quem pertineat.ſi eſt controuerſia de ipſo feudo,vel de iure feudi, diſtinguuntur multi caſus.c.cæterum,nu.25.de iudic. 24

Cognitio commiſſa videtur,ſi cui cauſa ſimpliciter delegetur quo ad poſſeſſionem & proprietatem.ibi.num.24.

Cognitio quo ad poſſeſſionem & proprietatem commiſſa videtur ſi cui cauſa ſimplici ter delegetur.c.cæterum,nu.44.de iudicijs. 24

Collateralis ſatis eſt quòd ſit Doctor tempore ſententiæ quando talis qualitas requiritur in ſententiando.c.poſt ceſſionem,nu.39.de probationib. 60

Collatio beneficij a tempus an fieri poſſit.c.ſi conſtiterit,nu.2.de accuſationib 165

Collatio beneficij dicitur eſſe donatio quomodo intelligatur.c.cum acceſſiſſent,num. 2.de conſtitutionib. 6

Collatio dignitatis pertinens ad capitulum poteſt tanto tempore vacare, quòd ſiat deuolutio ad Papam.ibid.num.4.

Collatio beneficij eccleſiaſtici ad preces alicuius facta valet. c.cum M. Ferrarienſis, num.8.de conſtitutionib. 7

Collatio eſt quaſi fructus iuriſdictionis.c.mandatum.num.6.de reſcriptis. 13

Collegia vel ſingulares perſonæ ex priuilegio vel conſuetudine ius cuſtodiendi eccleſiam vacantem habentia fructus,in vſus ſuos non conuertunt, licet titulum adminiſtrandi

ministrandi habeant.c.si constiterit,nu.20.de accusat. 165
Collegij vel ecclesiæ quilibet,contra quem generalis inquisitio committitur, an possit comparere & opponere exceptionem pro suo interesse.c.ad petitionem,nu.4. de accusationib. 186
Collegium non potest restituere contra ius,& constitutio impediens vtilitatem ecclesiæ,est iniqua.c.cum omnes,num.13.de constitutionib. 5
Coloni & ascriptij,an proprie domestici dicantur.c.in literis, nu.30.de testib.107
Cognitio causæ quando committitur,videtur etiam commissa decisio,& quid econtra.c.venerabilis,num.1.de iudicijs. 38
Cohabitantes inimicis,an repellantur testes.c.cum oporteat,num.27.de usaccationibus. 181
Cohabitantes plures æqualiter in eadem domo,an domestici dicantur.c.in literis,nume.7.8.9.11.& 18.de testibus. 106
Cohabitantes proprie qui dicantur.c.repellantur,num.13.de accusat. 162
Cohabitatione vxoris & mariti inducitur præsumptio,filium natum in domo mariti esse genitum ex ipso.c.per tuas,num.2.de probationib. 70
Commenda quid sit.c.si constiterit,nu.16.de accusationib. 165
Commenda simpliciter facta de beneficio, an reuocari possit.ibidem,numero 15. 17.& 18.
Commendatarius simpliciter deputatus ad tempus,nunquid faciat fructus suos.c.si constiterit.nu.19.de accusat. 165
Commissio facta simpliciter de causa,an literas gratiosas subreptitias reddat.c.causam,num.13.de testib. 104
Commissio citationis debet scribi in actis,quæ tamen in dubio non præsumitur.c. de quo vult Deus,num.15.de iudicij. 16
Commissio citationis fit sine causæ cognitione,non tamen sine eius expressione. ibid. nume.39.
Commisso vno in hominis depositione,videtur commissum accessorium. c. de testibus,num.9.de testib. 114
Commoratio sola,quæ fit in loco,videtur inducere facultatem conueniendi, etiam si contractus sit alibi celebratus.c.quod clericis.1.& 2.de fo.comp. 143
Communem vsum loquendi probandi modus.c.per tuas, nume. 10. de probationibus. 71
Communis opinio quandocunque est instrumentis probanda,tunc non sufficiunt duo instrumenta.c.cum causam,nu.23.eod.tit. 77
Communitas a districtu,quantum distinguitur.c.licet causam,nu.2.de prob. 66
Comparatiuam præsupponit suum positiuum.c.mandatum, numero. 10. de rescriptis. 13
Comparere debens per procuratorem,intelligitur.si eum idoneum inueniat.c. intelleximus,nu.19.de iudicijs. 26
Comparere per procuratorem in arduis causis, vel agere an quis compellatur.c.cũ olim,num.4.de testibus. 140
Compater in causa leuati de sacro fonte, non potest esse testis,& econtra.c.cum nũcius,num.10.de testib. 93
Compromissum factum cum rectore ecclesiæ transit ad successorem, licet compromissum simpliciter factum ad hæredem non transeat. c. præsentata. nume. 2. de testibus. 145
Compromissum si sit in arbitratorẽ,quòd procedat de æquitate,intelligitur de æquitate scripta,quæ iuri non repugnet.c.dilectis num.23.de iudicijs. 25
Compromissum si ex statuti forma fieri debet inter socerum & generum, an soluta affinititate locum habeat statutum.c.super eo.nu.7.de testib. 105
Computatio diætarum an fiat a loco vbi res sita est,variãt Doctores.Et ratio decretal.statutum,§.cum autem,de rescrip.c.ex parte B.nume. 6.& 7.de foro competenti. 45
Concessio potestatis dispensandi est fauorabilis.c.at si clerici, §. de adulterijs, num. 13.de iudicijs. 22
Concorditer dictio,importat quòd multus debeat dissentire.c. cum omnes.nu. 10. de constitutionib. 4
Concilia prouincialia per clericos seculares annuatim celebranda.c.cum olim,num. 2.de accusat. 196
Conciliorum genera tria.c.sicut olim,num.1.de accusationib. 198
Concilium prouinciale,valida statuta facere potest.c.sicut olim,nume.8. de accusationibus. 198
Vsque dictio,demonstrat accessum de termino ad terminum.c.ex literis,num.9.de constitutionibus. 29
Condemnatio,si actor probauerit sibi deberi valet.& quid in sententia absolutoria. c.illa præpositorum,num.16.de accusatio. 158.
Condemnatio sequi non potest,vbi contra reum tela legitima iudicij non est instituta,licet crimen per testes sit probatum.c.inquisitionis,§.tertiæ dubitationis, nu. 1.de accusat. 185
Condemnatio facta ab vno duorum, potestatem habentium puniendi delictum in solidum an tollat coram alio accusationem.c.de his criminibus.num. 20. de accusationib. 169
Condẽnatio reo citato,an ex in inquisitione generali sequi possit.c.qualiter. §.debet, num.17.de accusat. 195
Concessio principis transiens in formam contractus,non potest reuocari.c.1.nu.7.de probationib. 49
Concilium prouinciale potest cognoscere de causis episcopalib. non tamen episcopos deponere.c.1.nu.16.de iudicijs. 16
Concilium prouinciale de episcopi causa cognoscere, non autem diffinire potest.c.si quis episcopus,nu.9.de accusationib. 158
Concludi in causa proprie nunquam potest in criminali causa.c.quoniam cõtra,nu. 35.de probationib. 74
Conclusio facta in causa,non obstat in causa appellationis.c.licet causam,num. 34. de probatio. 66
Concordiam quærere potest iudex in causa dubia,vbi de iure ecclesiæ contenditur. c.causam,num.3.de testib. 103
Conclusio in causa fortius excludit probare volentem,quam quilibet terminus.ibid. nume. 46
Conclusio in causa,an excludat ius,quod sibi competere qnis ignorabat.c.de causis, num 8.de testib. 94
Concubina si cohabitat cum viro,præsumitur,quòd natus in domo viri sit illius viri.c.per tuas,num.2.de probationib. 70
Connexa duo dicuntur, quando vnum non potest stare cum altero. c. translato. nu. 3.de constitutionib. 4
Connexitas,siue æquiparatio,ex quibus inducantur.c.translato,nume.112.de constitutionib. 4
Connexorum de vno quod dicitur de altero debet intelligi.ibid.num. 1
Condemnatio in absentia iuste impedito,sicut competit in integrum restitutio,an et impedito probatur de iure suo.c.vltra testium,nu.4.de testib. 152
Condemnatus de crimine appellatione pendente,nõ prohibetur administrare. c.omnipotens Deus,nu.2.de accusationib. 159
Condemnatus per inquisitionem,si est præsens, vel si fiat per procuratorem legitime defensus efficitur infamis.ibidem,num.10.
Condemnatus ex crimine publico ciuiliter,an infamis efficiatur.ibid.nu.16.
Condemnatus in iudicio criminali,an infametur,quando sententia in absentem ferri potest.ibidem,num.19.
Condemnatus,licet quis sit de delicto in iudicio ciuili per probationes in eo factas iudex tamen nullo accusante,contra reum inquirere non potest.c.qualiter.§.ad corrigendos.num.39.de accus. 198
Condemnatus de crimine ciuiliter,vel etiam propter crimen via exceptionis reiectus,an efficiatur notorie criminosus. c. qualiter. §. ad corrigen. numero 35.de accusationib, 197
Condemnatus ex interlocutoria,an infamet.inquantum omnis, num. 5. de accusationibus 184
Condemnatus,qui pœnam soluit,vel condemnationem in loco delicti,vtrum accusari possit in altero de dictis locis,non obstante absolutoria,vel condemnatoria,lata in alio loco.c.de his criminibus,nu.13.eodem.tit. 161
Conditio ex sui natura finalem causam importat. c. de causis,num.13.de testib. 95
Conditionem si defecerit sine filijs monachus deficere facit.c.in præsentia,nume.1.de probationib. 61
Conditionis mutatio & status personæ prodest delinquenti ante perfectum delictum.sicut mutatio territorij,vt non possit capi.c.licet,nu.10.de foro competen. 46
Conferendi beneficium potestas est actus voluntarię iurisdictionis. c.ad petitionẽ, nu.30.de accus. 187
Confessio facta coram iudice competenti, non facit indicium ad condemnationem. c.at si clerici,nu.5.de iudic. 20
Confessio cum inducat notorium,non attenditur vtrum precesserit, legitimus ordo iudiciorum vel non,ad sententiam ferendam.c.qualiter & quando.nume.30. de accus. 191
Confessio est nulla,sicut alię probationes, quando processus est nullus ex defectu incompetentię secus quando est nullus ex defectu formę,quia confessio non inualidatur.ibid.nu.6
Confessio ficta in multis habet vim verę confessionis.c.inquisitionis, nu.8. de accusationib. 184
Confessio ficta,an infamet,c.inquisitionis,ibid.nu.7.de accus.
Confessio facta coram suo iudice ad hoc vt præiudicet, debet fieri ipso sedente pro tribunali.ibid.nu.8
Confessio facta coram iudice incompetenti,tantum operatur, quantum confessio extraiudicialis,de veritate tamen discutitur.ibid.nu.25.& 29
Confessio extraiudicialis,coniuncta cum indicijs verosimilibus probat crimen.ibid. num.30
Confessio facta coram notario,quamuis non valeat vt iudicialis,valet tamen ut extraiudicialis.ibid.nu.31
Confessio facta coram denunciatoribus,non est sufficiens sola ad condemnationem. ibid.num.32
Confessio extraiudicialis facta de crimine, an plene probet crimen, distinguitur. ibid.num.35
Confessio facta in iudicio ciuili,semper probat plene in iudicio criminali,& facta in iudicio summario,facit fidem in plenario.Quod procedit non solum si fiat de crimine principaliter,sed etiam incidenter.ibid.nu.51
Confessio in iudicio,etiam si sine interrogatione fiat,confitenti præiudicat.c. examinata.nu.37.eod.tit. 36
Confessio sicut pars probationis in dubio interpretatur contra actorem, secus in libello,c.significantibus.nu.13.de libelli oblatione. 48
Confessio proprie non est species probationis.in rubrica de probationib.nu.13 49
Confessio ficta,vel tacita,minus operatur quam expressa.c.per tuas,nu.20.de probationib. 71
Confessio & interrogatio ponuntur,vt diuersa.c.quoniam contra,num.6.de probationibus. 73
Confessio ficta tantum operatur, quam lex habet pro vera, quantum operatur vera quo ad omnem effectum.ibid.nu.44 74
Confessio facta in vltima voluntate parti præsenti non probat, si pars non acceptauit confessionem.c.cum causam,nu.36.& 37.de probat. 79
Confessio a venditore iuris post venditionem facta,successori etiam singulari præiudicat.

Index.

dicat.c.series,nu.6.de testib. 109
Confessio rei euidentiæ & probatio per testes facta æquiparantur. c.significauerunt, nu.27.eod.tit. 124
Confessio coram arbitro facta,quando dici possit iudicialis.c.presentata, nume.8.de testib. 146
Confessio in iudicio summario facta,nocet in plenario.c.si constiterit, num.9.de accusationib. 165
Confessio eneruat præsumptionem ex sententia orientem.ibid.nu.13
Confessio facta in iudicio criminali accusatore absente,an noceat confitenti.ibidem, num.23
Confessio facta in iudicio in criminalibus, an & quando reuocari possit.Et quid in causa appellationis,allegato tamen errore.c.cum dilecti filij,num.28.29.& 34. de accusationib. 180
Confessio facta in tormentis,ex interuallo ratificata,an dici possit omnino spõtanea. ibid.nume.30.
Confessio partis facta extra iudicium, si dixisset dare pecuniam pro falso testimonio dicendo,non faceret de falsitate,nisi semiplenam probationem.c.sicut,nu.17. de testib. 88
Confessio facta in iudicio ciuili,reipublicæ semper prodest.c.causam,quæ.num. 2.eo dem titulo. 91
Confessio parte absente facta,vel in iudicio inter alias personas,quomodo probet.ibi dem,nume.14. 92
Confessio de crimine,vel inhabilitate,inter duos de beneficio litigantes,quando præiudicet plene confitenti.ibid.nu.17.
Confessio extraiudicialis de crimine facta priuate offenso præsente semiplene probat. ibid.num.18.
Confessio in iudicio ciuili facta,an reipub.prosit. ibid.nu.20.& 22.
Confessio quare non præiudicet,vbi crimen deduceretur per viam exceptionis.ibid. numero 21.
Confessione facta,an procedatur super notorio,in quo iuris ordo non requiritur.c.cũ P.Manconella,nu.19.de accus. 163
Confessio facta coram iudice inquirente,vel in iudicio moto per viam accusationis, an & quando faciat fidem cõtra confitentẽ in fauorem personę,quę nõ fuit prius in illo iudicio.ibid.nu.23.& 24.
Confessionem suam episcopus an possit reuocare,licet potuerit declarare,c.cumdile cti filij,num.26.de accus. 179
Confessus & conuictus, inter se differunt.c.at si clerici,nu.1.de iudicijs. 19
Confessus sicut de crimine potest condemnari,ita conuictus,licet non confessus. ibidem,nume.2.
Confessione ex reprobata nemo damnatur.c.qualiter & quando,numero.35.de ac cusationib. 91
Confessione non obstante absolutus, non potest amplius ex illa damnari.ibidem, numero.36.
Confessione facta post latam sententiam,reus non damnatur.ibid.nu.37.
Confessus non venit appellatione conuicti.quod facit ad statuta.ibid.nu.4.
Confessus & conuictus in materia exorbitanti, & stricti iuris,non solum non dicitur ficte confessus,sed etiam qui non sponte confessus est.ibid.nu.17.
Confessus vere, & conuictus non appellat.c. inquisitionis, numero 9. de accusationibus. 184
Confessus dolo ac præsumptione aduersarij ad suum præiudicium,an & quomodo er rorem illum retractare possit.c.intimauit,nu.6.de testib. 102
Confirmans actum, cum possit reuocare,videtur de nouo condere. c. sicut Romana,num.14.de rescrip. 12
Confirmatio canonis a Pontifice editi,ad concilium non pertinet.c.qualiter & quã do,nu.4.de accus. 190
Confirmatio sedis,vel superioris,ex certa scientia,quid operetur.c. cum accessissent, num.6.de accusationib. 6
Confirmatio & consecratio officio iudicis petitur.c.super his, nume.40.de accusationibus. 76
Confitens quis crimen coram iudice,an possit puniri, si virtute reseruationis factę a statuto exceptio opponatur,quæreddit iudicium nullum.c. qualiter & quando. nu.31.de accus. 107
Confirmatur proprie,quod de se non valet,nõ autem quod sui natura valet.inrubri ca,nu.4.de constitutionib. 3
Confitente reo aliquid,quod ad plures sensus capi possit,qualis sensus capiatur.c. cũ dilecti filij,num.8.de accus. 179
Confitenti crimen in iudicio non parcitur neque mitius punitur,quia timore probationum videtur confessus.c.at si clerici,nu.9.de iudicijs. 20
Confitenti an noceat confessio facta in iudicio criminali accusatore absente.c.si cõsti terit,num.23.de accus. 165
Coniecturæ legis,sunt liquidissimæ probationes.in rub.de probat.nu.7. 495
Coniuncti alicuius,siue vt agnati,siue vt cognati,dicuntur esse in parentela. c. cum in tua,num.3.de testib. 138
Consanguinei,qui dicantur & qui complices.c.cum oporteat, nume.6.de accusationibus. 180
Consanguinei vsq; ad quem gradum non admittantur in testes.ibidem, numero 10.
Consanguinei in causa matrimoniali, an testes admittantur.c.cum in tua,nume.4. de testib. 138
Consanguinei,in criminalibus,quando testes admittantur.c.super eo,numero 19. de testibus. 105
Consanguineus in criminalibus non admittitur in testem,& quid in ciuilibus.c. cũ oporteat,num.7.9.11.12.& 13.de accus. 180
Consanguineus testis instrumentarius esse potest.ibid.nu.15.
Consanguineus & frater offensi non solum præsumitur esse inimicus offendentis,sed frater offendentis præsumitur inimicus offensi.c.cum P.Manconella,nume. 10. de accusationib. 163
Consanguineus sponte se offerens ad testificandum,an admittatur.c.veniens, num. 35.de testib. 91
Consanguineus vtrum admittatur in testimonium in ciuili, vel criminali.c.in literis,nu.27.eo.titulo. 196
Consanguineus sponte ad testificandum se offerens,an a testimonio repellatur. c. veniens.nu.35.de testib. 220
Consecrari sicut quis prohibetur,ita & ordinari.c.meminimus,nume. 10. de accusationibus. 167
Consecrari se petens,dicitur aliquid iuris petere.c.super his, nume.6. de accusationibus. 275
Consecratio & confirmatio,iudicis officio petuntur.c.super his,nume. 4.de accusationibus. 176
Consequens qui vult,& etiam necessarium antecedens.c.mandatum,nume.3. de re scriptis. 13
Consensus alterius non attenditur in ijs,quæpendent a sola potestate nostra.c.cum M.Ferrariensis,nu.31.de constitutionib. 7
Consentit actui tacite,qui non contradicit,vel cõtradicens non appellat.c.de causis, nu.15.de testib. 95
Concilium & auxilium non dare,verba,quid significent.c.intimauit,nu.3 & 4.de testibus. 102
Constitutio imperatoris,nunquid liget non obedientes de facto,distinguitur late per totum.c.1.nu.19.de constitutionib. 3
Constitutio,siue canon in dubio futura,non autem præterita respicit.quod sallit, nu. 4.c.cognoscentes,nu.1.eod.titulo. 4
Constitutio prohibita regulariter non ligat ignorantes.intellige de iusta & nõ de su pina ignorantia.ibid.num.5.
Constitutio non disponens æqualiter inter omnes de capitulo,non valet.c. cum omnes,num.1.de constitutionib. 4
Constitutio laicorum super rebus ecclesiæ,vel ad ipsius præiudicium, non valet.c. quæ in ecclesiarum,nu.1.de constitutionib. 5
Constitutio procuratoris excommunicati non est ipso iure nulla.c. post cessionem, num.22.de probat. 59
Constitutio a sede apostolica confirmata,potest nihilominus per constitutionem reuocari.c.cum M.Ferrariensis,nu.5.de constitutionib. 7
Constitutio in dubio respicit futura,& non præterita, nisi aliud expresse caueatur. c.quoniam,num 1.eo.titulo. 10
Constitutio summi Pontificis ligat omnes vniuersaliter.ibid.nu.2.
Constitutiones patrum debent seruari in iudicando,& non sensus proprius.c.ne innitaris,nu.1.de constitutionib. 3
Consuetudo valet,per quam quis cogitur vendere rem suam.ibid.nu.15.
Consuetudo in ecclesia antiquitus obseruata, canonicorum statuto tolli potest etiã si consuetudo noua tendat ad particulare commodum,quomodo hoc fiat ex causa.c.cum M.Ferrariensis,nu.4.de constitutionib. 7
Consuetudo non valet contra vtilitatem publicam,.ibid.nu.17.
Consuetudo vel statutum contra ius diuinum,vel gentium,non valet sine causa.ibid. numero.8.
Consuetudo probationem validam de iure positiuo,an possit facere inualidam.ibid. numero 26.
Consuetudo contra ius positiuum in dubio præsumitur irrationabilis, & quando nõ valeat.ibid.num.27.& 30.
Consuetudo vel statutum,an valeant, vt testamentum possit fieri minori numero te stium.ibid.num.32.& 34.
Consuetudo inferendi iniuriam tantum facit quantum minæ præcedentes.c.tertio lo co,nu.22.de probat. 57
Consuetudo contra ius non extenditur.c per tuas,nu.8.de probat. 71
Consuetudo vel statutum laicorum,quando sit seruandum per clericos in foro ecclesiastico,vel alibi.c.ad nostram,nu.1.& 2.de probat. 76
Consuetudo vel statutum non valet,per quod inducitur quod probans per testes & criminosos vincere debeat.ibid.nu.5.
Consuetudo repugnans iuri diuino,& positiuo & naturali,in dubio præsumitur irra tionabilis.c.ad nostram,nu.6.de probationib. 77
Consuetudo non valet,quæ indistincte dat fidem scribenti pro se.c.cum causam,num. 18.eod.tit. 77
Consuetudo vim legis habet.in rubrica,de constitutionib.num.8. 3
Consuetudo,per quam inducitur,quod canonicus non faciens residentiam percipiat fructus præbendæ,valet potest tamen per canonicorum statutum in ecclesia ex rationabili causa tolli.c.cum omnes,nu.2.& 3.de constitutionib. 4
Consuetudo,quæ inducit aliquem ad iurandum temere,non valet.c.sicut.nume.1.de probationibus. 52
Consuetudo,quæ inualidat plenam probationem de iure non valet.ibid.nu.5.
Consuetudo diuturna,tollit præsumptionem malæ fidei.ibid.nu.7.
Consuetudo irrationabilis valet si sit scripta spatio 30.an.ibid.nu.8.
Consuetudo contra ius in dubio,an præsumatur rationabilis.ibid.nu 9.
Consuetudo ciuitatis super re particularis,quando valeat.ibid.nu.17.
Consuetudo sola aliquid prestandi ecclesiæ,sufficiens causa videtur,vt in futurum qs obligetur ad illud prestandum ecclesiæ.c.veniens,nu.3.de testib. 89
Consuetudo non valet,qua probatio impeditur quæ debet admitti,vt fugiatur pec catum.c.series,nu.2.eod.titulo. 109
Consuetudo inferendi iniurias,an sit sufficiens probatio metus ad faciendum quẽ pu niri pro metu criminaliter illato.c.cum dilecti filij,nu.33.de accus. 180

Index.

Consuetudine in probãda & actu ex partibus, vel ex diuersis actibus cõstante, an sufficiat vnam partem, vel vnum actum probari per duos testes, & alium per duos alios. c. licet ex quadam, nu. 26. de testib. 142

Consuetudinem deponentes testes quando vnum ex eis dicit fieri vidisse aliquem actum per vnum, & alter per alterum, vtrum recte deponant. c. licet ex quadam, nu. 25. de testib. 142

Consultor iudices ecclesiastici in causa ecclesiastica laicus esse non potest, vt præcise iudex teneatur sequi eius consilium. c. decernimus. nu. 5. de iudic. 18

Consuetudines feudorum, sunt de iure approbatæ. c. nouit ille, numero 10. de iudicijs. 33

Contentio de aliqua appellatione tractatus comprehenditur, etiam si non sit deuentum ad aliquam conclusionem. c. cum bonæ, num. 8. de probat. 80

Contractum ad rescindendum, an possit agi in loco contractus exemplum. c. licet, nume. 26. de foro compe. 46

Contractus vsurarij cognitio ad secularem, & quando ad ecclesiasticum pertineat. c. cum sit generale, nu. 9. de foro compet. 42

Contractus appellatione, large venit iuramentum. c. cum a nobis, numero 2. de testibus. 111

Contractus in fraudem vsurarum, vsurarius præsumitur facere. c. 1. numero 42. de probationib. 51

Contradictio simplex, vtrum sufficiat, vt publicatio facta dicatur parte inuita, an vbi requireretur appellatio, si non obstante contradictione iudex publicaret. Et an sufficiat etiam, vt sponte quis non videatur recipere terminum, licet pars non appellet. c. fraternitatis. nu. 30. & 31. de testib. 99

Contrahere matrimonium aliud est, & aliud ad damnum transducere. c. ex tenore, num. 3. de testib. 122

Contrahentium mens in contractibus potius attenditur in natura rei, quam formalitas & verborum proprietas. c. licet causam, nu 73. de probat. 69

Contraria testimonia diuersis personis dicens imprudẽter, an in falsi pœnam incidat. c. cum in tuas, nu. 14. de testib. 139

Controuersia si fuerit inter dominum & vassallum, & partes deficiant, ordinarius, erit iudex. c. cęterum, nu. 28. de iudicijs. 24

Contumacem ex officio suo iudex excommunicare potest. c. 1. numero 22. de iudicijs. 17

Contumacia etiam leuis in non comparendo. est peccatum mortale, & digna excommunicatione. c. 1. nu. 24. de iudicijs. 17

Contumacia & delictum suum, nemini prodesse debet. c. cum M. Ferrariensis, num. 41. de constitutionib. 7

Contumax dicitur, quid recedit a iudicio sine licentia. c. 1. numero 21. de iudicijs. 16

Contumax in non comparendo, habetur pro confesso. secus in contumace in non parendo. ibid. num. 25. 17

Contumax valde remotus a tribunali iudicis, non debet mulctari. & ibid. nu. 50.

Contumax vtrum possit condemnari in expensis absque citatione. remissiue. ibid. numero 54.

Contumax per iudicẽ nouo genere pœnarum, vltra refectione expensarum, mulctatur. c. veniens, num. 9. de accus. 170

Conuentus stante clausula, reiecta iuris subtilitate, an & quando possit opponere exceptionem ordinis. c. dilecti, nu. 9. de iudicijs. 25

Conuentio nomen, interpellationem etiam extraiudicialem significat. c. si quis episcopus, nu. 2. de accus. 158

Conuentus actione reali, potest petere vt libellus obscurus declaratur, potest etiam opponi quòd libellus non admittatur, quia obscurus, & aliquando dabitur dilatio ad certificandum, c. significantibus, nu. 2. de libelli oblatione. 148

Conuersationis simplicis ratione pro contractu alibi gesto, quis non potest alibi conueniri triplici ratione, probatur. c. quod clericis. nu. 3. de foro compet. 43

Conuersatio bona sequens ex pœnitentia, hæresis suspitionem tollit. c. 1. num. 41. de probationib. 51

Conuersi, quòd stricte loquendo dicuntur religiosi, non possunt esse priores vel guardiani, nec dare vocem in electione prælati. c. ecclesia sanctæ Mariæ, numero 3. de constitutionib. 8

Conuersi qui se, & sua ecclesiæ obtullerunt, gaudunt priuilegio clericorum. c. nullus, num. 6. de foro compet. 40

Conuersi ecclesiæ laicæ, personæ sunt ecclesiasticæ. c. illa præpositorum, nume. 2. de accusationib. 158

Conuictus, & vere confessus non appellat. c. inquisitionis, numero 9. de accusationibus. 164

Conuictus appellatione non venit confessus quod facit ad statuta. c. ad si clerici, nu. 4. de iudicijs. 19

Conuictus de periurio in vna causa repellitur a testimonio in quacunque causa. c. ex parte, nu. 6. de testib. 85

Conuictus an possit probare de nouo. c. fraternitatis, nu. 25. de testib. 98

Copia actorum debent attribui ambabus, partibus. c. quoniam contra, nume. 11. de probationib. 73

Copiam iudicis, vbi quis habere prohibetur, an ab illius processu appellare possit, ne perdat suis defensionibus non admissis. c. constitutis, il secondo numero 6. de testib. 140

Copiam accusationis reo transmittere in citatione, quæ fit in iudicio criminali, an necesse sit. & quid in ciuilibus. c. licet in beato, nu. 5. & 6. de accus. 168

Copulatiua dictio in his, quæ habent ordinem de se, & sunt incompatibilia, in alternatiuam resoluitur. c. significantibus. nu. 7. de libelli oblatione. 48

Copulæ prohibitio extendebatur vltra quartum gradum consanguinitatis. c. iurauit, nu. 3. de probat. 58

Corruptio commissa circa testes in amissione causæ, an aliquem punire faciat. c. constitutus, nu. 3. de testib. 114

Corruptio vel fraus circa testes commissa, an faciat aliquem puniri in causæ amissione. c. constitutis. il primo, nu. 16. de testib. 140

Corruptionem testis, an sufficiat probare sine falsitate. c. licet causam. nume. 68. de probatio. 69

Corruptus falsum testimonium dicens, est magis de calumnia suspectus, quam inimicus. c. cum oporteat. nu. 32. de accus. 182

Corruptus, si probetur testis, non propter hoc præsumitur dixisse falsam. c. licet causam, nu. 22. de probat. 66

Corruptus testis pecunias repellitur a testimonio, & de falso punitur. c. licet causã, nu. 69. de probat. 69

Corruptus testis pretio, an testificari possit. c. 1. nu. 1. de testib. 80

CREDITOR reo opponente de tota summa, quando possit partem petere. c. fraternitatis, nu. 17. & 18. de testib. 98

Creditor post debitum solutum, vtrum possit agere, vt instrumentum sibi edatur. c. 1. nu. 35. & 36. de probat. 51

Creditur magis paucis peritis, deponentibus de eo quod exigit peritiam artis, quã multis imperitis. c. in nostra, nu. 3. de testib. 118

Crimen quando proponitur per viam exceptionis de iure ciuili, vtrum ad pœnam talionis requiratur inscriptio. c. super his, nu, 3. de accus. 175

Crimen quando contra promouendum obijcitur, superior ex officio, an possit purgationem indicere. ibid. nu. 43

Crimen quando non probatur contra inquisitum, an cesset infamia prius orta. c. cũ oporteat, nu. 7. de accus. 180

Crimen quodlibet non est dignum depositionem, quia graue esse debet, & quæ sint talia crimina, remissiue. c. at si clerici. nu. 10. de iudic. 19

Crimen graue & enorme est, quod inducit irregularitatem, & impedit ordinis executionem post pœnitentiam peractam, etiam si sit occultum, & quæ sint hęc crimina, remissiue. c. cum non ab homine, nu. 39. & 64. de iudic. 30

Crimen graue, grauius & grauissimum, quid sit. ibid. nu. 40

Crimen si sit publicum, an possit fieri denunciatio, non præcedentibus monitionib. c. nouit ille, nu. 35. eod. tit. 34

Crimen publicum, vel quasi, quare satis sit allegare absque eo, q̃ quis se offerat probare incontinenti. c. ex parte, nu. 23. de testib. 86

Crimen ciuiliter intentatum sola fama cum alia semiplena probatione, an probet. c. veniens, nu. 26. eod. tit. 90

Crimen proponens contra electionem fine specificatione circunstatiarum, an ad illas omissas supponendum amittatur. c. qualiter & quando. nume. 48. de accusationib. 192

Crimen quotupliciter deducitur in iudicium. c. super his, numero 1. de accusationibus. 174

Crimen in ciuili si testi obijcitur dicenti se emendatum, an ei credatur vel dicenti non emendatum. c. testimonium, nu. 30. de testib. 150

Crimen confitenti in iudicio non parere, neque mitius punitur, quia timore probationum videtur confessus. c. at si clerici, nu. 9. de iudicijs. 20

Crimen ad denunciandum, vel inquisitionem promouendam, an plures admittantur, & plures per iudicem deputari possint. c. olim, numero 10. de accusationibus. 199

Crimen, cum qualificate per viam exceptionis ad repellendum deducitur, simul cum qualitate probari debet. c. cum dilectus, num. 4. de accus. 183

Crimen mixtum, quod potest puniri in foro ecclesiastico & seculari. si est punitum per iudicem ecclesiasticum an puniri, possit postea in iudicio seculari. c. de his criminib. num. 12. de accus. 101

Crimen quantumcunque notorium iudex incompetens, non punit. c. veniens, nume. 22. de accus. 170

Crimen ecclesiasticum est vsura. c. cum sit generale, nu. 8. de foro comp. 42

Crimen sacrilegij, est mixtum. c. cum sit generale, num. 9. de foro compet. 42

Crimina digna suspensione, quæ sint, remissiue. c. cum non ab homine, num. 25. 33. & 34. de iudicijs. 29

Crimina, quot sunt, quæ etiam post peractam pœnitentiam impediunt executionem officij. c. inquisitionis, nu. 1. de accus. 185

Crimina executionem officij non impedientia, cum per viam inquisitionis procedatur de iure canonico, pœnam habent arbitrariam. ibid. nu. 2.

Crimina grauia, quæ dicantur. c. licet. nu. 7. de accus. 194

Crimina, quæ sint digna depositione. ibid. num. 38.

Crimina grauia inducentia irregularitatem, dicuntur crimina grauai, propter quæ quis est deponendus. ibid. nu. 72.

Crimina impediunt executionem officij, quæ inducunt suspensionem, vel irregularitatem scriptam, vel latam. ibid. nu. 79.

Crimina fractæ pacis & iuramenti sunt ecclesiastica. & remissiue quæ sunt alia crimina de foro ecclesiastico. c. nouit ille, num. 18. eo. tit. 34

Crimine in priuato, quòd non possit accusare criminaliter pars non pacisci tur, licet iniuriam quo ad actum ciuilem remittat. c. veniens, numero 82. de accusationibus. 174

Crimine de graui accusatus si testem accusat, an propter vitandam pœnam talionis præsumatur exponere se periculo leuioris pœnæ. c. non debet, numero 7. de testibus. 154

Crimine contra aliquem probato exceptionis via, si repellitur alia exceptione de facta habilitatur purgationem canonicam subeundo. c. super his, num. 43. de accusationib. 176

Crimine eodẽ, vel connexo probato inter alius pſonas peruenitur ad inquisitionẽ cõtra tertium, absque alia præcedente infamia. c. cũ oporteat, nu. 46. de accus 182

Criminis paritas opponi non potest aduersus eum, qui tractat de damno vitando. c. nouit ille, num. 47. de iudicijs. 35
Criminis & præmij socij, non testificantur etiam in crimine simoniæ. c. veniens, nu. 2. de testib. 89
Criminis socius in criminali admittatur ad accusandum de crimine simonię. c. veniens. nu. 16. de testib. eo.
Criminis socius. si est laicus in crimine simonię, cum agitur ciuiliter, quando admittatur. ibid. num. 18.
Criminis appellatione, an contineatur peccatum mortale. c. testimonium, num. 14. de testib. 149
Criminis verbum, duplex habet significatum, ibid. nu. 23.
Criminis commissi dies, quando poni & specificari debeat. c. ex tenore, nume. 8. de testib. 122
Criminis notorij exceptio, an opponi possit contra petentem restitutionem beneficij, licet eo non sit priuandus & quando præmiatur. c. si constiterit, num. 8. de accusationibus. 165
Criminis ad solam denunciationem iudex per inquisitionem, quando procedere potest. c. quoniam. nu. 3. de probat. 82
Criminis particeps in crimine adulterij, an admittatur ad testimonium. c. quoniam. nu. 2. de testib. 82
Criminosis a publicis, qui si essent occulti post peractam penitentiam possent ministrare, vtrum sit peccatum percipere sacramenta. remissiue. c. cum non ab homine, nu. 90. de iudicijs. 32
Criminosi & infames vbi in criminibus exceptis ad testimonium admittuntur, non faciunt fidem, nisi aliquæ coniecturæ legitime concurrant. c. cum P. Manconella, num. 21. de accus. 163
Criminosus cõdemnatus de crimine, an tam de iure ciuili, quam canonico repellatur ab accusando. c. si legitimus. nu. 34. & 37. de accus. 157
Criminosus accusatus de causa infami infamia facti, non admittitur ad accusandum. c. non debet, nu. 6. de testib. 154
Criminosus an admittatur ad accusandum etiam non emendatus. c. veniens, nu. 14. de testibus. 89
Criminosus & infamis, vtrum admittatur ad testimonium in crimine simoniæ. ibid. nume. 17.
Criminosus perseuerans in crimine & emendatus, a testimonio quomodo repellatur. & quid in iudice, an repellatur a iudicando. c. testimonium, nmmero 1. de testibus. 148
Criminosus quãtumcunque notorius, an ante suam priuationem possit beneficium retinere. c. si constiterit, nu. 6. de accus. 175
Criminosus etiam in delictis grauissimis, pro quibus esset tradendus curiæ sæculari, si conuincitur non directe, sed præsumptiue, non imponitur pœna mortis, aut perpetui carceris, sed intrusionis in monasterium. c. cum non ab homine, num. 44. de iudicijs. 30
Criminosus persistens in crimine admittitur ad denunciandum denunciatione iudiciali, & de veritate. c. nouit ille, num. 46. eod. tit. 35
Criminosus quando admittatur ad testificandum contra regulas iuris. c. testimoniũ, num. 20. & 21. de testib. 139
Criminosus an admittatur ad excipiendum contra petentem confirmationem. c. super his, nu. 35. de accus. 176
Criminosus non admittetur ad denunciationem canonicam. si interesse proprium nõ prosequatur. ibid. nu. 38.
Criminosus denunciator, si ad matrimonium carnale impediendũ admittatur, multo magis excipiens ad spirituale. ibid. nu. 37.
Criminosus prosequendo iniuriam propriam, an admittatur ad accusandum. c. cum dilectus, nu. 11. de accus. 183
Cronicis fides datur. c. cum causam, nu. 10. de probat. 77
CVLPA & reatus, qualiter differant. c. illa præpositorum, nume. 3. de accusationibus. 158
Cum dictio, quomodo coniungat. c. licet causam, num. 72. de probat. 69
Cumulatio quare impediatur, duplex est ratio. c. qualiter & quando, nume. 17. de accus. 170
Curiæ Romanæ stilus, vbi dispositio canonis non est in contrarium, potest allegari pro lege. 1 ex literis. num. 6. de constit. 6
Cultor idolorum, & aruspex deponitur & includitur in perpetuum carcerem. c. cũ non ab homine, nu. 57. de iudicijs. 30
Custodiæ causa traditio facta alicui in dubio præsumitur, quando causa habilis ad transferendum dominium non præcedat. c. examinata. nu. 18. de iudi. 35
Custos fratrum minorum tanquam prælatus religiosum sibi subditum, an vendicare possit. c. nuper, nu. 5. de testib. 146

D

DAMNA illata partibus propter litem, quando sub nomine expensarum veniant. c. accedens, nu. 18. de accus. 189
Damnatus non solum de inquisitione, sed nec per accusationem efficitur infamis, quando fuit condemnatus absens, & non defensus per procuratorem. ibid. num. 18.
Damnum dans per negligentiam leuis culpæ dando tamen operam rei licitæ, non tenetur in foro conscientiæ. c. sicut, nu. 10. de testib. 88
Dare, an sit remittere, & vtrum sint idem. c. veniens, nu. 8. de testib. 89
DEBEAS probauisse, verba significant actum perfectum. c. licet causam, nume. 55. de probationib. 68
Debere verbum, non semper importat necessitatem, sed aliquando honestatem. c. intelleximus. numero 4. de iudic. 25
Debilitatus dicitur is, cui membrum abscinditur. c. accusasti, nume. 8. de accusationibus. 162
Debitor si confitetur se promisisse, verum exoluisse, & sic negat se obligatum de præsenti, præsumitur contra ipsum. c. significantibus. num. 14. de libel. oblat. 48
Debitor soluto debito, non potest agere contra notarium de directo. c. ex epistolæ, num. 51. de probat. 52
Debitor in actione personali & reali potest petere vt actori imponatur perpetuum silentium. c. in præsentia, nn. 2. de probat. 60
DECISIO causæ quando committitur, videtur etiam cõmissa cognitio, & quid econtra. c. venerabilis. nu. 1. de iudicijs. 38
Debitori exceptio ipso iure acquiritur, promissione ne liberando facta. c. veniens, nume. 11. de testi. 89
Declaratio l. 3. §. pen. ff. de offic. præfec. vigil. c. tertio loco. numero 18. de probationibus. 57
Declaratio c. 1. de procuratoribus. c. post cessionem, nu. 6. de probat. 58
Declaratio iudicis, an requiratur ad hoc, vt actus per eum contra præsentem non citatum faciendus præsenti præiudicet. c. 1. num. 43. de iudicijs. 17
Declaratio, quæ fit per iudicem in forma iudicij, non nisi semel fit. ibid. nu. 22.
Declinatoriæ exceptiones, an & quando accusatorem repellant, reo de crimine confesso. c. cum P. Manconella, nu. 17. & 18. de accus. 163
Decretorũ Doctor debet præferri Doctori iuris ciuilis, qui precedat medico, & hoc ratione subiecti. c. clerici. nu. 5. de iudicijs. 26
DEFENSIO non repellitur ob periurium. c. cum dilecti filij, nu. 16. de accusationibus. 179
Defensionib. suis in criminalibus, reus renunciare non potest. c. qualiter & quando. §. debet. nu. 8. de accus. 194
Defensionibus pars renunciare non potest in criminalibus. c. de his criminibus, num. 5. de accus. 161
Defensor cum mandato procurator vocatur. c. veniens, nu. 49. de accus. 172
Defensor absque mandato, quando admittatur. ibid. nu. 50.
Deficiens in purgatione, punitur eodem modo, quo si conuictus esset in iudicio inquisitionis. c. accedens, nu. 10. 11. & 12. de accus. 188
Degradatus clericus actualiter an ipso iure possit per iudicem sæcularem occupari, an vero requiratur traditio facienda per ecclesiam. c. cum non ab homine. num. 27. de iudicijs. 28
Degradatus clericus non est tradendus curiæ sæculari, nisi sit incorrigibilis, exceptis tamen aliquibus casibus. ibid. num. 49.
Delegare non potest excommunicatus. c. si quis contra. numero 16. de foro competenti. 41
Delegatione facta a sede apostolica de certa causa literis præsentatis ipsi iudici delegato, an sit ipso iure adempta iurisdictio ordinario. c. ad petitionem, nume. 29. de accus. 129
Delegationis rescriptum, quando est præsentatum iudici ipso iure reo & actori per productionem, effectum est commune. c. de testibus, nu. 26. de testib. 115
Delegatus iudex si deceptus errore facti tulit sententiam, an iterum iudicare possit. ibid. num. 20.
Delegatus iudex debet executioni mittere sententiam iudicis delegati. c. si quis contra. nu. 4. de iudic. 40
Delegatus causæ potest relaxare sententias excommunicationum latarum in aliquem. si sit pars iudicij. c. olim. num. 1. de accus. 108
Delegatus principis, vel iudex ordinarius in causa illa est maior partibus coram eo litigantib. c. si quis testium, nu. 6. de testib. 87
Delegatus iudex ab inferiore a Principe an possit suam sententiã exequi, etiam mittendo in possessionem. c. si quis contra. nu. 19. 22. & 26. de iudicijs. 40
Delegatus potest appellari executor & quare, & quis sit proprie executor. c. si quis contra clericum, nu. 2. de foro compet. eo.
Delegatus, quando possit exequi sententiam per remedium iurisdictionis sibi competentis ibid. nu. 21. 41
Delegatus ab inferiore datus si confirmatur per sedem apostolicam, an postea reuocari possit per eum, a quo actus fit. c. cum venisset, num. 5. & 8. de testib. 107
Delegatus necessarius in testem, a iudicando remouetur. c. dilecto, numero 1. de testibus. 131
Delegatus simplex exercitium habet. c. cum venisset, nu. 11. de testib. 107
Delegatus iurisdictionem exercet in impedientes suam iurisdictionem. c. tam literis, nu. 6. de testib. 119
Delegatorum literis de gestis coram se, an plene credatur. c. tam literis, nume. 2. de testibus. 149
Delegatus super inquisitione generali, ex causa legitima, an recusari possit. c. qualiter & quando, nu. 6. de accus. 177
Delegatus in causa inquisitionis ad finem penitentiæ peragendæ, non præcedente fama inquirere non potest. ibid. nu. 10. 178
Delegatus ad vniuersitatem causarum, cui æquiparetur. ibid. nu. 16.
Delegatus principis, an possit restituere contra suam sententiam, sicut ordinarius. ibid. nu. 27.
Delicta atrocissima, quæ requirunt pœnam excessiuam, non possunt puniri pœna aliqua canonica. c. cum non ab homine, nu. 54. de iudicijs. 30
Delicti nomen omne genus criminis complectitur. c. 1. numero 42. de accusationibus. 157
Delicti ratificatio non præsumitur, si delinquens sit meus familiaris. c. tertio loco, nu. 23. de probat. 58
Delicto in committendo, facilius purgatur in iudicio quã extra propter æquitatem iudicis, qui plus potest. c. si diligenti, num. 15. de foro compet. 44

Index.

Delictum & contumacia,nemini prodesse debet.c.cum M.Ferrariensis,num.41.de constitutio. 7
Delictum quando extinguitur per legem nouam,consequenter est sublata pœna.c.ecclesia sanctæ Mariæ,nu.41.de constitutio. 9
Delictum super quo iudex inquirit,si est commissum in iudicis offensam, nunquam tollitur inquisitio,accusatore superueniente.c.qualiter, nume. 19. de accusationibus. 190
Delictum commissum in fraudem testimonij ferendi,an tollat testificantis effectum. c.1.nu.2.de testib. 80
Delictum vbi ab amico,vel consanguineo committitur, meam vtilitatem respiciès, an de voluntate mea in dubio factum præsumatur.c.constitutis.1.nume. 11. de testibus. 139
Delictum in dubio non præsumitur,vbi alia coniectura capi possit. c.qualiter. §.debet,nu.24.de accus. 196
Delictum in vno loco cœptum,in altero consummatum, in quo loco forum sortitur, puta si ex vno territorio iaculũ emiserit,in alio vero percusserit,distinguit Bart. c.licet.nu.7.9.11.12.& 13.de foro compet. 46
Delictum,quod punitur a statuto,in dubio non intelligitur,nisi de perfecto. ibidem. nume.14
Delictum in dubio præsumitur in actibus,qui sunt de genere prohibitorum.c.in præsentia,nu.18.de probat. 61
Delictum probare absque qualitate,an sufficiat.c.licet causam,nume.76. de probationibus. 69
Delictum, quod non habet causam successiuam ex reiteratione actuum, tot delicta facit,quot sunt actus.c.sicut.nu.8.de testib. 69
Delinquens casu,quo potest in vtroque iudicio puniri,an sit locus præuentioni, vt possit delinquens ab vtroque puniri c.licet,nu.15.de foro compet. 46
Demonstratio vna,vel plures,sicut in libello certificant rem, sic expressio nominis. c.licet ex quadam,nu 13.de testib. 141
Denunciantes vel accusantes plures pro vtilitate vnius admittuntur, si vno libello accusent,& quare.c.olim,nu.11.& 13.de accus. 199
Denunciatio euangelica omitti debet,quando probabiliter credi potest, q̃ denunciatus efficiatur deterior,& de veritate late.c.nouit ille,nu.29.de iudic. 33
Denunciatio euangelica,quando sit præcepti,ita vt obligetur ad peccatum mortale, distinguitur.ibid.nu.30
Denunciatio euangelica,in qua præscriptione habeat locum.ibid.nu.44 35
Denunciatio canonica,per quam agitur ad remotionem a beneficio, non cõpetit nisi ille,cuius interest habere bonum prælatum.ibid.nu.48
Denunciatio iudicialis fit principaliter, vt corrigatur peccatum, in consequentiam vero ad rei restitutionem.ibid.nu.49
Denunciatio euangelica,non debet esse nisi bina.c.in omni,nu.1.de testib. 82
Denunciatio vbi fit iudici de crimine,non vt esset iudicium denunciationis,sed excitandum iudicis officium ad inquirendum,an laicus sit admittendus, & quando iudex possit nomen denunciatoris tenere secretum.c.ex parte, nume. 13. de testibus. 86
Dennnciatio vel monitio præcedens,an requiratur,quãdo ciuiliter agitur.& quæ. c.si quis episcopus.nu.17.de accus. 158
Denunciatio licet non requirat inscriptionem,requirit tamen libelli oblationem.c.licet in beato,num.4.de accus. 168
Denunciatio an possit fieri si crimen sit publicum,non præcedentibus monitionibus. c.nouit ille,num.35.de iudicijs. 34
Denunciatio sola facta de crimine,si fiat a pluribus, vtrum det iustam causam inquirendi iudici si non constat de fama.c.cum oporteat, numero 2. de accusationibus. 180
Denunciatio per procuratorem proponi potest,non sic accusatio.c.cum dilectus,nu.1.de accus. 183
Denunciatione etiam quis præsumitur effectus inimicus alterius,non tamen accusatione.c.cum dilectus,nu.6.de accus. 183
Denunciatione agitur ad pœnitentiam.c.qualiter & quando.numero 40. de accusationibus. 192
Denunciationis euangelicæ finis est bonum proximi,ideo omnis dispositio super ista est fauorabilis.c.nouit ille,nu.5.de iudicijs. 33
Denunciationi causa contra prælatum finita non impeditur contra subditum denunciantem procedere.c.cum dilectus,nu.8.de accus. 183
Denunciator qui in testem repetitur si de calumnia saltem euidenti puniretur,an esset admittendus.c.qualiter & quando.nu.88.de accus. 104
Denunciatores publici,personæ honestæ & idoneæ esse debent.c.sicut olim,nu.6. de accusationib. 198
Denunciationis finis,quis.c.super his,nu.2.de accus. 175
Denunciationis euangelicæ in processu proceditur de plano.c.nouit ille,num.19. de iudicijs. 34
Denunciator criminosus,si ad matrimonium carnale impedimentum non admittitur,multo magis excipiens ad spiritualem.c.super his.nnmero 37. de accusationibus. 176
Deponentibus affirmatiuam quando testes super negatiua coactata quando præualeant.c.cum in tua,nu.6.de testib. 138
Deponentibus testibus per verba vniuersalia, quam per indefinita magis creditur. c.ex tenore,nu.14.de testib. 122
Deponentis de peritia artis dictum iudex potest corrigere,etiam parte non petente.c.causam,nu.6.de probat. 79
Denunciatus,an possit excommunicari in genere,si peccatum sit omnino occultum c.nouit ille,nu.36. de iudic. 34
Depositio testis sub appellatione iuramenti cõprehẽditur.c.sicut,nu.3.de testib.88.
Depositio facta ab officio de iure canonico dicitur diminutum capitis.c.licet nu.4. de accus. 194
Depositione digna,crimina,quæ sint.c.cum non ab homine,num. 38. de iudicijs.29.
Depositus clericus verbaliter,non perdit priuilegium clericale, secus si actu aliter sit degradatus.c.at si clerici,§.de adulter.nu.6.eod.tit. 21
Deprehensus in flagranti crimine non habetur incontinenti pro conuicto, nec potest statim de crimine comdemnari.c cum non ab homine,nu.5.de iudicijs. 28
Deprehensus in fuga,verisimile est,nisi custodiatur,quòd fugam arripiet.ibidem,numero 14.
Deputatus ad testes recipiendos,impedientes excommunicare potest,c.tam literis, nu.7.de testibus. 119
Deputetur verbum,necessitatem importat.c.si quis contra clericum,num. 6. de foro compet. 40
Descendens per lineã maternam ab aliquo,dicitur esse de genere ipsius.c.nouit ille, num.14.de iudicijs. 33
Dententori nudo,si sua detentatio qua non debuit,priuatus est,officium iudicum cõpetit.c.olim,nu.5.de accus. 26
Detentationis rõne rei vendicatio etiam competit. c.examinato,nu.9. de iudic.36
Deuoluatur verbum est verbum commune.c.in præsentia,numero 1.de probat. 60
Dico quod fui dominus,verba quatenus se habeat ad id quod iam fuit, & nomine non est vel econtra.c.significantibus,nu.15.de libell.oblat. 48
Dicta testis interrogati super capitulis,& super quibusdam,qui dixit se nil scire sed per quibusdam interrogatus postea in capitulo de publica voce & fama de prędictis & contentis in capitulo,an reducantur ad capitula, omnia. c. cum causam, nu.41.& 12.de testib. 125
Dicta sanctorum possunt allegari & seruari vt canones.c.ne innitaris,nume.5.de cõstitutionib. 4
Dicta & nomina testium simul parti,quando edenda.sint.c.qualiter.§.debet,num. 3.de accusat 194
Dictio sui causam,quando testis non interrogatus reddere rationem teneatur.c.cum causam,num.19.22.& 23.de testib. 125
Dictio,concorditer,importat quod nullus debeat disentire.c.cum omnes,nume.10. de constitutionib. 4
Dictio,vsque,domonstrat accessum determino ad terminum.c.ex literis, nume. 9. eod.titu. 9
Dictio,alius alia aliud,operatur quòd clausula generalis sequens restringatur ad similia,& sic est similium repetitiua. c.cum non ab humine,nu. 6.de iudi. 28
Dictio,perinde,de notat improprietatem.in rubrica de probationib.nu.15.
Dictio aduersatiua sine copula aduersatur in iure & in facto. c.sicut, nume. 37. de probationib. 54
Dictio, videlicet, ponitur aliquando declaratiue.c.ex literis, nume.4.de probationibus. 55
Dictio,cum,quando coniungat.c.licet causam,nu.72.de probat. 69
Dictio,& c.quid operetur.c.quoniam contra,nu.10.de probat. 72
Dictio,ante,& dictio,post,quomodo exponunt.capitu. cum tu, numero 15. de testibus. 96
Dictio infra,verificatur in quacunque parte temporis designati.c.cum Sanctæ Mariæ,num.37.de constit. 9
Dictio crimine quid significaret.c.fraternitatis.nu.40. de testib. 99
Dictio nullatenus,quid importat.& an actum esse nullum ipso iure semper importet.c.de causis.nu.10.& 16.de testib. 95
Dictio præsentia,de proprio significatu personarum presentia importat.c. veniens, nu.60.de accu. 172
Dictio ex,quid significet.c.veniens.nu.28.de accus. 171
Dictio copulatiua in his,quæ habẽt ordinem de se,& sunt incompatibilia, inalternatiuam resoluitur.c.significantibus,nu.7.de libel.oblat. 48
Dictio nullatenus,quid importat.c.licet,nu.5.de accus. 194
Dictio,omnino vel omnimodo & nullo modo,an semper sint præcise. c. qualiter & quando,nu.24.25.& 26.de accus. 191
Dictio,alia,est repetitiua qualitatis personæ sequentis in præcedenti. c. cum oporteat,nu.28.de accus. 181
Dictio videlicet,non semper ponitur limitatiue.sed aliquando & positiue.cum causam.nu.8.de testib. 125
Dictio,omnimodo,quid significet.c.1.nu.21.de accus. 156
Dictio,nunc,& dictio,olim,quid significent.c.quis episcopus,numero 4. de accusationibus. 158
Dictio si vero,de sui natura ad ius & factum aduersatur.c.sicut,numero 12. de testibus. 88
Dictio,penitus,quid importet.c.veniens,num.89.de accus. 174
Dictiones,meum tuum suum,dominium important, intelliguntur tamen aliquando secundum subiectam materiam.c.quia,num.3.de iudicijs. 32
Dicto testis cum iuramento statu,si vnũ dixit extra iudicium, aliud in iudicio.c. tuas.nu.5.de probat. 71
Dictio secundo iurato testis,quando stetur.c.per tuas,nu.32.de probat. 71
Dictio medici,cum super infirmitate,vel vulnere examinatur, quando credatur,c. quotiens.nu,16.de testib. 83
Dictio vnius,vt stetur pro plena probatione per pactum fieri potest.c. quoniam contra,nu.22.de probat. 74
Dicto relatoris stabitur,si est deputatus a Papa.c.cũ a nobis,nu.43.de testib. 113
Dicto testium non creditur in fauorem eius,qui dicit velle eos reprobare. c. præsentium,num.4.de testib. 116
Dicto testis cum tortura,quando plus credatur quam sine.cap.cum in tua, numero 11.de testib. 139

Index.

Dictum in vna dispositione, an in alia videatur repetitum, c.cum M. Ferrariensis, nu.20.de constit. 7

Dictum testis prius deponentis,& postea iurantis,an valeat.c.de testib. nu.15. de testibus. 114

Dictum testis accepti de scientia deponentis, si postea dicat, se illud credere, an destruatur.c.cum causam,nu.6.de testib. 125

Dictum testis vnius,in quo casu sufficiat,c.super eo,nu.18.de testib. 105

Dictum testis absque iuramento, est inualidum, ita iuramentum sine dicto. c.licet causam,nu.49.de probat. 67

Dictum testis non continetur in iuramento.ibid.nu.5

Dictum deponentis de artis peritia iudex potest corrigere, etiam parte non petēte. c.causam,nu.6.de probat. 79

Dictum non solum plurium grauium virorum, sed vnius etiam a dolo præsumpto excusat.c.qualiter & quando.nu.74.& 75.de accus. 193

Didicisse id,quod testificatur,quomodo quis dicatur.c.licet ex quadam,nume.8. de testibus. 141

Dietarum in computatione,an fiat computatio a loco vbi res est sita,variant Docto res.& ratio decretal.Statutum,§.cum autem,de rescript.c.ex parte B.nu.6.& 7.de foro compet. 45

Dignitas extincta,post ipsius extinctionem regulariter non vacare dicitur. c. cum accessissent,nu.1.de constit. 6

Dignitas personatus & officium, an sint idem. eodem capitulo, cum accessissent, nume.2

Dignitas quælibet spiritualis,est maior quacunque temporali. c. cum non ab homine,nu.2.de iudic. 28

Dignitas singularis resoluitur ipso iure per infamiam superuenientem. ibidem, nume.75 31

Dignitas,quæ competit vxori,ratione mariti, durat post mortem eius. c. ex parte B.nu.1.de foro comp. 45

Dignitas,quam acquirit mulier,fortior est quæsita ex viri participatione. c. super eo,nu.4.de testib. 104

Dignitas,quæ acquiritur mulieri per virum,an duret matrimonio soluto. ibidem, nume.5

Dignitatis essentia ex electione & acceptatione duobus extremis iunctis, quando perficitur.c.omnipotens Deus,nu.7.de accus. 160

Dilatio concedi non potest,nisi parte citata, etiam si vellet postea ratificare. c. licet causam,nu.59.de probat. 68

Dilatio alia impedito,an & quando concedatur,si sit assignatus terminus ad declinatoriam exceptionem probandam.cap.vltra tertiam,nume.16.& 19.de testibus. 152

Dilatione in legali,iudex nullam habet potestatem.c.significauerunt. nume.12.de testibus. 123

Dilationem ex officio,quando possit iudex assignare.c.in præsentia, nu.30. de probationibus. 61

Dilationem assignare nulla partium petente,an iudex ex officio possit. c. vltra tertiam.nu.11.de testib. 152

Dilationem ad obtinendam impedimentum solo iuramento probatur. c. de causis, nu.4.de testib. 94

Dilationem quartam si quis cum solennitate debita petat,& iudex simpliciter pronunciet,cognito prius de causa productionem non esse concedendam, an appellatio sit iusta.c significauerunt.nu.16.de testib. 123

Dilationis primæ in concessione,an pars citari debeat.c.vltra tertiam, num.10.de testibus. 152

Diligentia in officiali præsumitur.c.veniens.nu.76.de accus. 173

Dispensari cum teste crimino so,vt admittatur,an possit.c.1.num.32.de accusationibus. 156

Dispensatio vulnerat ius,& illum tollit,inquantum dispensat.c.at si clerici, §.de adulteriis,nu.8.de iudic. 22

Dispensatio inclusa in corpore iuris,an trahatur ad alium casum,vel ad aliam personam,remissiue.ibid.nu.26

Dispensatio non inclusa in corpore iuris concessa ad petitionem partis,an sit odiosa, vel quando extendatur.ibid.nu.29

Dispensatio concessa super principali,an extendatur ad id, quod necessario antecedit.ibid.nu.31

Dispensatio concessa propter vtilitatem publicam,non extenditur ad casum, in quo est minor.ibid.nu.36

Dispensatio superueniens,quando ratificet collationem beneficij nullam. c. post cessionem,nu.36.de probat. 60

Disponere magis videtur, qui suspendit voluntatem in futurum,quam dispositionē. c.causam,nu.9.de probat. 79

Dispositio iuris aliquam solennitatem in iudicio criminali requirens, quando ad ciuile trahatur.c.super his.nu.8.9.& 57.de accus. 175.& 177

Dispositio canonis generalis per alios specialius disponentes limitatur. c. qualiter. nu.71.de accus. 193

Dispositio in iudicio principali facta ad præparatorium,quando est eadem ratio,trahitur.c.sicut olim,nu.16.de accus. 198

Dispositio exorbitans & prohibitiua de descendentibus loquens, ad transuersales non trahitur.c.accedens,nu.3.de accus. 188

Dispositio de vno officiali facta ad alium,cui similis conceditur potestas, trahitur. c.sicut olim,nu.13.de accus. 198

Dispositio legis naturalis in materia probationis restringitur, ne sequatur absurditas,vel legum contradictio.c.in omni,nu.2.de testib. 82

Dispositio facta in causa appellationis,quemadmodum non trahitur ad causam appellationis,in qua non est eadem ratio,ita econuerso.c.fraternitatis, nume.8.de testibus. 97

Dispositio legis pœnam imponens reo,si actor probauerit per testes,non comprehendit probantem per vnum testem & iuramentum. cap.series, numero 21.de testibus. 110

Dispositio iuris de teste,an trahatur ad instrumentum.c.licet dilectus, nume.8.de testibus. 144

Dispositio de homine facta respectu certæ qualitatis vel officij, trahitur ad habentē diuersam qualitatem nomine,sed eandem re.c.si legitimus,nume.29.de accusationibus. 156

Dispositio dicitur esse certa per se,vel per relationem ad aliud. c.illa præpositorum. nu.15.de accus. 159

Dispositio legis,quæ loquitur de casu vero, per interpretationem passiuam trahitur ad fictum.c.cum omnes,nu.12.de constitut. 5

Dispositio facta in casu vero,in materia stricti iuris,non trahitur ad casum fictum. c.sicut Romana,nu.17.de rescript. 11

Dispositio generalis ad personam,de qua loquitur, & ad locum restringitur. c.nulli episcoporum.nu.8.de accus. 160

Dispositio exorbitans contra regulas iuris,ad antecedens & præambulum tollendū extenditur,per quod illa posset impediri.c.cum P.Manconella. nu.26.de accusationibus. 164

Dispositio legis expressa,& circa ordinatoria iudicij,vbi reperitur,debet in foro ecclesiastico seruari canone non contradicente.c.in nomine Domini, numero 2.de testibus. 80

Dispositio emanans in materia odiosa,non trahitur ad dependens consequenter, vel antecedenter.c.post cessionem,nu.31.de probat. 60

Dispositio quantumcunque generaliter inducta ad odium alicuius,restringitur ne in ducat effectum contrarium,scilicet fauorem,sicut econtra.c.intelleximus,nu.5. de iudic. 25

Dispositio facta in minore,trahitur ad omnes personas sibi similes.c.causam, quæ. nu.20.de iudic. 27

Dispositio,quæ potest valere virtute iuris communis,& virtute iuris specialis,præsumitur facta virtute iuris communis. capitulo, exhibita, numero 15. eodem titu. 37

Dispositio legis,quæ loquitur per verba de præterito, nunquid extendatur ad actus futuros.c.sicut,nu.39.de probat. 54

Dispositionis causa propter notorij qualitatem actui adiunctam cessante, cessat & ipsa dispositio.c.veniens,nu.23.de accus. 170

Dispositum in monacho,an habeat locum in clerico seculari.c.ex parte tua.nu.9.de accus. 165

Districtus,honor,& iurisdictio,quid significent.c.licet causam, nume.1. de probationibus. 65

DOCTOR decretorum debet præferri Doctori iuris ciuilis, qui tamen præcedit medico,& hac ratione subiecti.c clerici,nu.5.de iudic. 26

Doctor,qui est consecutus dignitatem a Doctoribus corruptis, non gaudet doctoratus priuilegio.ibid.nu.6

Doctor qui non bene legit,non debet habere salarium.ibid.nu.8

Doctor iuuenis quamdiu non laborauit in exercitio suæ dignitatis,non habet priuilegium prælationis,quod conceditur suæ dignitati.ibid.nu.9

Doctor insufficiens,non præfertur militi.sed Doctor illustris.ibid.nu.10

Doctor ignorans,quamuis sit indignus doctoratu, dignitas tamen in ipsum collata, valet,& gaudet priuilegio,donec doctoratu priuetur.ibid.nu.12

Doctor antiquior,qui non legit,non debet præferri doctori iuniori legenti. ibidem, num.16 27

Doctor iuuenis multo excellentior antiquo,illi præfertur.dicto c.clerici.numero 18 de iudicijs.

Doctor vt aliquis sit,sola insignia non sufficiunt. capitu.super eo,numero 15.de testibus. 104

Doctor,qui promisit legere,si sit consuetudo q̄ possit per substitutum legere, intelligitur tacite hoc in contractu conductionis expressum.cap.cum M Ferrariensis, nu.11.de constit. 7

Doctor conductus ad legendum,non potest legere per scholarem, quantumcunque peritum,dato q̄ possit seruire per substitutum. c.decernimus, numero.9. de iudicijs. 18

Doctoratus an sit dignitas,& licentiatus an veniat Doctoris appellatione. c.super eo,nu.14.de testib. 105

Doctores etiam non legentes, cum exerceant professionem licitam, possunt facere collegium.c.ex literis,nu.2.de constit. 9

Doctores & scholares in causis,quæ pertinent communiter ad vtrosque, faciunt vnam vniuersitatem,nec alij sine alijs possunt.ibid.nu.3

Doctoris appellatione,licentiatus an veniat.c.meminimus, nume.6. de accusationibus. 167

Dolus non venit in commissione,quantumcunque verba sint latissima.c.canonū statuta,nu.9.de constitut. 3

Dolus an præsumatur in tutore.c fraternitatis,nu.48.de testib. 100

Dolus iudicis fortior,quam partis ad inducendum, vt terminus non currat ipso iure.c.intimauit,nu.11.de testib. 102

Domesticæ personæ aliquæ sunt maius emolumentum ex rebus collegij consequentes,quam collegiatus.c.cum nuncius,nu.6.de testib. 93

Domestici quando admittantur contra testes,& præferantur alijs.c.in literis, nu.16.de testib. 106

Domestici in his,quæ melius sciri per ipsos præsumuntur, an in criminali admittantur.ibid.nu.25

Index.

Domestici, coloni & ascriptitij, an proprie dicantur. ibid. nu. 30 107
Domestici vbi possunt haberi extranei, quando admittantur in testimonium. ibid. num. 17. & 18
Domestici, an dicantur ascriptitij & coloni proprie. cap. in literis, numero 30. de testibus. 107
Domestici an dicantur adinuicem plures cohabitantes æqualiter in eadem domo. c. in literis. nu. 7. 8. 9. 11 & 18. de testib. 106
Domestici in causa criminali non admittuntur, & in causa ciuili multum ardua, an admittantur. c. cum nuncius, nu. 7. & 8. de testib. 93
Domesticus est etiam, qui frequenter versatur in domo alicuius. c. in literis, nu. 11. de testib. 106
Domesticus an repellatur in causa matrimonij dissoluendi. ibidem. nume. 20. 21. & 22.
Domesticus & familiaris, qualiter differant, & domestici proprie qui sint. c. in literis. nu. 6. de testib. 106
Domesticus, siue familiaris in testem admittatur, si sit persona valde honesta. c. in literis, nu. 13. de testib. 106
Domicilij ratione, subditus quis alicui dicitur. c. proposuisti. num. 1. de foro competenti. 45
Domicilij translatione, an forum mutetur, Doctorum magna altercatio, & intellectus ad l. 2. de iurisd. om. iud. c. proposuisti, nu. 4. de foro comp. 45
Domicilium contrahit scholaris, in ciuitate commorando decem annis, secundum communem opin. c. quod clericis. nu. 5. de foro comp. 143
Domicilium suum aliquis potest habere pluribus locis, vnũ ratione patrimonij, alium ratione habitationis suæ. c. ex parte B. nu. 3. de foro comp. 45
Domicilium sortiendi, quatuor modi principales. cap. licet, numero 1. de foro competenti. 45
Dominij translatio impeditur iudice alienationem prælato prohibente. c. prælatorũ excessus, nu. 17. de accus. 200
Dominium directum princeps non potest auferre, nec vtile. c. sicut, num. 10. de probationib. 53
Dominium est de iure gentium, contra quod princeps non dispensat sine causa. c. nouit ille, nu. 26. de iudic. 34
Dominium vtile habens, directum habenti præiudicare non potest. c. verum quoniam, nu. 7. de foro comp. 41
Dominus retinet possessionem rei suæ per colonum & per subditum, licet sit ignorans. c. canonum statuta, nu. 25. de constit. 4
Dominus ratione feudi habet in suos vassallos iurisdictionem ordinariam. c. cæterũ, nu. 1. de iudic. 23
Dominus feudi an de necessitate sit adeundus in causa possessorij, an vero possit adiri iudex ordinarius, distinguitur. ibid. nu. 23 24
Dominus feudi potest illud relinquere pro anima ad vassalli præiudicium. cap. sicut, nu. 14. de probat. 53
Dominus potest agere pro molestatione subditorum suorum. c. licet causam, nu. 32 de probat. 67
Dominus vel superior pro suo interesse an voluntarie comparere possit, & subditum suum defendere. c. illa præpositorum, nu. 11. de accus. 159
Dominus ex vno capite, iure suo dubio vel notorio existente, an possit ad cautelam nouum titulum acquirere. c. causam, nu. 15. de testib. 103
Dominus in causa sui domestici a iudicando & testificando, an repellatur. c. in literis, nu. 23. & 24. de testib. 106
Domus, cum aliquis citandus est ad domum, quomodo intelligatur. c. repellantur, nu. 14. de accus. 162
Donare vsque ad certam summam, non extantibus legitimis, potest pater filio naturali. c. in præsentia. nu. 49. de probat. 62
Donatio a minore facta, firmatur iuramento, nec retractatur, & quomodo intelligatur. c. in præsentia, nu. 10. 11. & 25. de probat. 61
Donationis intimatio parte non citata a donatario, an teneat. c. Albericus, nu. 14. de testib. 137
Donator nunquid in causa donationis testificari possit. cap. insuper, nume. 12. de testibus. 84
Dos non est causa pia, nisi sit persona forte multum miserabilis. c. 1. num. 53. de probationib. 62
Dotis lucrum, si ex statuto deferatur marito prædecedente vxore sine filijs, an istud statutum habeat locum in dote data ante statutum. c. quoniam, num. 12. de constitutionib. 10
Duo, an possint insolidum iura incorporalia quasi possidere. c. licet causam, num. 39. de probat. 67
Duo insolidum hæredes esse non possunt. cap. in præsentia, numero. 77. de probationibus. 64

E

IEBRIETATIS *crimen per se, non est depositione dignum. c. si constiterit, nu. 3. de accus.* 166
Ebriosus beneficio priuari an possit, si ante dormitionem post ebrietatem celebrauerit. c. si constiterit, num. 1. de accus. 165
Ecclesia iniuste non fauet etiam viduis, aut pupillis, c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 39. de constit. 9
Ecclesia punit litigiosam rem alienantem. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 13. de constitutionib. 8
Ecclesia non debet vti brachio seculari, nisi in subsidium. c. cum non ab homine, nu. 7 de iudicijs. 28
Ecclesia & minor, an beneficio restitutionis admittantur ad probandum post dicta testificata. c. fraternitatis. nu. 46. 51. & 52. de testib. 100
Ecclesia & minor æquiparantur. c. causam, nu. 16. de iudic. 27
Ecclesia Romana vniuersalem habet iurisdictionem in omnes personas ecclesiasticas. c. licet. nu. 3. de foro comp. 46
Ecclesia dicitur potentior persona. c. in præsentia, nu. 71. de probat. 64
Ecclesia q̃ non habeat vltra quid faciat, & q̃ clericus sit incorrigibilis ad hoc, vt tradi possit curiæ seculari, copulatiue an requiratur. c. cum non ab homine, num. 65. de iudic. 30
Ecclesia ab emptore plus pretio iusto offerente, recipere non potest. c. cum causa. nu. 15. de testib. 135
Ecclesia domina feudi vacante, vasalli debent supersedere super quæstione feudi. c. verum quoniam. nu. 2. de foro compet. 41
Ecclesia quando vacante imperio, vel ex præscripta consuetudine in iurisdictione super laicos succedit, an omisso medio ad papam appellari possit ab interlocutoria. c. super his. nu. 50. de accus. 176
Ecclesiasticus quilibet agens pro ecclesia, an nomine ecclesiæ, an proprio agere debeat. c. cum olim. nu. 29. de testib. 121
Ecclesiasticus quilibet, an ad agendum admittatur sine mandato pro iuribus ecclesiæ, volens pro ea agere. ibid. nu. 19
Ecclesiæ aliquis si agit nomine ecclesiæ, ea sciente & patiente, an videatur ex hoc sibi mandatum dari. c. cum olim, nu. 11. de testib. 120
Ecclesiæ rerum male alienatarum sicuti committitur reuocatio, an possit ponere manum ad alienata per ecclesiam, in quibus ipsa non habet ius possessionis. ibidem, num. 17
Ecclesiæ rem male alienatam reuocans, procuratorem ante litis contestationem constituere potest. ibid. nu. 30 121
Ecclesiæ redditus vbi minuitur, restringitur numerus prębendarum, de auctoritate tamen episcopi. c. ex parte, nu. 2. de constit. 10
Ecclesiæ persona particularis, an pro pluribus ecclesiis, & nomine proprio, vel ecclesiæ agere possit. c. cum olim. nu. 2. de testib. 120
Ecclesiæ rerum male alienatarum reuocatio, an indistincte fieri possit per quemlibet de ecclesia, ac si res ecclesiæ vi occupatæ sint. c. cum olim, nu. 10. de testib. 120
Ecclesiæ res, an & quando episcopus pro expensis moderatis alienare possit. c. prælatorum excessus, nu. 11. de accus. 200
Ecclesiæ fundator, an possit iuri patronatus renunciare, & quid operetur renunciatio. c. significauit, nu. 4. de testib. 132
Ecclesiæ patroni, masculus & fœmina, si discordant in præsentando, cuius præsentatus præferri debeat. c. quoniam. nu. 8. de testib. 82
Ecclesiæ vel clericis priuilegium concessum, extenditur etiã ad administratores non clericos, si habeant in ecclesia perpetuum silentium. c. 1. numero 2. de foro competenti. 39
Ecclesiæ causa cum agitur, satis est citare immediate illius rectorem ad quem prima defensionis causa pertinet. c. illa præpositorum, nu. 10. de testib. 159
Edere debitori non tenetur notarius instrumentum mutui. c. 1. num. 23. de probationibus. 50
Edere, quando quis non teneatur instrumentum propria pecunia redemptum. c. 1. nu. 33. de probat. 51
Editio verbum aperturam, per quam iudex mandat dari copiam parti, signare potest, & copiæ traditio effectualiter publicationem importat. c. fraternitatis, nu. 32. & 34. de testib. 99
Effectus & forma facti inspicitur ad cognoscendum qualitatem concessionis, non nomen, quod dispositioni imponitur. c. 1. nu. 17. de constit. 3
Electione & acceptatione ante confirmationem non acquiritur ius in re, sed ad rem. c. super his, nu. 4. de accus. 175
Electione, quæ expectat confirmationem, ius in habitu acquiritur. c. super his, num. 16. de accus. 175
Electo non confirmato mortuo in curia, non dicitur uacare beneficium per mortẽ suam. c. super his. nu. 17. de accus. eod.
Electo ad officium currit tempus post electionem, etiam si illud non exerceat. c. significauerunt, nu. 7. de iudic. 39
Electus ad dignitatem per abusum secularis potestatis, non est suspensus ipso iure in ordinis executione, sed est ineligibilis & inhabilis ad dignitatem, quæ confertur per electionem. c. cum non ab homine, nu. 82. de iudic. 32
Electus potest præferre causam suæ electiõis, sine nota ambitionis. c. exhibita. nu. 1. de iudicijs. 37
Electus & confirmatus in episcopum, prælatus appellatur. c. tam literis, num. 9. de testibus. 118
Eleemosina pauperum relicta, videtur ad honorem ciuitatis, & fauorem publicum relicta. c. cum olim, nu. 22. de testib. 121
Emendatio non permittitur, vbicunque per eam mutaretur actio, vel factum deductum in libello. c. qualiter, §. debet, nu. 27. de accus. 196
Emendatus de crimine, quis dicatur. c. testimonium. nu. 8. de testib. 149
Emergentis & incidentis differentia. c. fraternitatis, nu. 1. de testib. 97
Emphyteuta non potest renunciare emphyteusim inuito domino. c. quæ in ecclesiarum, nu. 9. de constit. 5
Emphyteusim, quando quis præscribit contra ecclesiam, intelligitur præscripsisse, vt transeat vsque ad tertiam generationem. cap. in præsentia, numero 59. de probationibus. 64
Emphyteusis ecclesiastica, an transeat ad hæredes extraneos. c. in præsentia, nu. 57. 61. & 63. de probat. eod.
Emphyteusis rei ecclesiæ multo magis permittitur, quando conceditur alienatio. ibid. num. 58

Index.

Emptionis in causa,nunquid venditor testificari possit.c.insuper. numero 10. de testibus. 84

Emptor ad pretium conuentum,si opponat q̃ res erat vitiosa, & lis sit contestata, licet ius per viam exceptionis deduxerit,illud per litis contestationem perpetuatur.c.significauerunt.nu.38.de testib. 124

Enunciatiua verba propter aliud emissa,quando probent enunciatum. ca. per tuas, nu.21.de probat. 71

Enunciatiua verba propter aliud emissa in priuilegijs probant. c.cum causam, nu. 26.de probat. 78

Episcopatuum & parochiarum fines non possunt præscribi.c.ex literis,num.3.de probat. 55

Episcopi literis non creditur,vbi potest præsumi dolus & fraus. c. post cessionem, nu.7.de probat. 58

Episcopi soli,an vocentur ad concilia prouincialia.c.sicut olim,num.3. de accusationibus. 198

Episcopi nomine,licet non veniat confirmatus, an dispositio iuris facta in materia, quæ ita conuenit confirmato,sicut consecrato,trahatur ad confirmationem.c.meminimus,nu.3.de accus. 167

Episcopum electum & confirmatum,quis deponere possit.c.super his, nume.56.de accus. 177

Episcopi nũcius,quamuis spoliauerit hospitalarios rei, cuius episcopus est possessor, an probetur per hoc mandatum de spoliando.c.constitutis,1.numero 12. de testibus. 139

Episcopi & capituli data negligentia, an quilibet de ecclesia sine mandato agere possit,c.cum olim,nu.20.de testib. 121

Episcopo etiam in criminibus grauioribus,quando subest necessaria & euidẽs causa dispensandi,videtur data licentia contra canonem,& quando hoc verum. c.at si clerici,§.de adulterijs.nu.19.de iudit. 22

Episcopo non creditur asserenti rem ecclesiæ esse solitam infeudari. c.sicut, nu. 20. de probat. 53

Episcoporum & aliorum iudicum literis,quando,quomodo,& quibus casibus credatur.c.post cessionem,nu.4.& 5.de probat. 58

Episcoporum causæ si de depositione ab episcopatu agitur, vbi tractandæ. c.si quis episcopus,nu.8.de accus. 158

Episcopus suspensus,si in petendo absolut.negligens est, post negligentiam, an amplius conferre beneficium impeditus dicatur.c.testimonium, numero 22.de testibus. 149

Episcopus,quod non poterat cedere episcopatui sine licentia sedis apost. iura dicentia,non loquebantur de electo & confirmato.c.meminimus.num.2. de accusationibus. 167

Episcopus,cui facta est collatio episcopatus per sedem apostolicam, per inferiorem aliquem an consecrari possit.& an ordinari.c.meminimus.num.11.& 13.de accusationib. eod.

Episcopus,si de crimine sit accusandus,remouendo quem a sua familiaritate, cum in fraudem facere videatur.sibi hoc non prodest. c.nulli. nume. 2. de accusationibus. 160

Episcopus si quem iniuste carcerauit,an & quantam fidem in criminali faciat contra ipsum carceratum.c.cum oporteat,nu.26.& 33.de accus. 181

Episcopus an suam confessionem reuocare possit,licet potuerit declarare.c.cum dilecti filij,nu.26.de accus. 179

Episcopus qui dispensat cum clerico,an debeat dispensare post peractam totam pœnitentiam,vel partem sufficiat.cap.at si clerici, §.de adulterijs, numero 38. de iudicijs. 23

Episcopus non potest dispensare cum clericis in criminibus minoribus ante latam sententiam,secus vero post.ibid.nu.39

Episcopus potest restituere depositum si restitutio petatur de iure, etiam si sit degradatus actualiter.ibid.nu.40

Episcopus non potest restituere ad famam, quia est de reseruatis principi.Sed intellige directe,secus vero indirecte & per consequentiam.ibid.nu.41

Episcopus solus & eius vicarius verbaliter deponunt.ibid.nu.42

Episcopus diœcesim visitando iuramentum subdito,vt super crimine occulto respondeat in generali inquisitione,non alias,fama tamen præcedente deferre potest. c. qualiter & quando.nu.81.de accus. 193

Episcopus,si quid in iuris ecclesiæ detrimentum faciat, capitulum incontinenti illud reuocare potest,& corrigere.c.cum olim,nu.14.& 21.de testib. 120

Episcopus & capitulum,quando dicantur negligentes.ibid.nu.23

Episcopus,si concedit ecclesiam monasterio patrono consentiente,ius patronatus acquiritur monasterio.c.significauit,nu.5.de testib. 132

Episcopus licet exemerit aliquem a sua iurisdictione,tamen tenetur sibi præstare reuerentiam.ibid.nu.6

Episcopus in dictis grauioribus,an cum adulterio dispensare possit. cap. qualiter & quando.nu.28.de accus. 191

Episcopus excommunicato pro crimine, & persistenti in excommunicatione per annum,pœnam depredationis bonorum suorum,an imponere possit. ca. qualiter. §.ad corrig. de accus. 157

Episcopus rebellans se a sede apostolica, committit crimen læsæ maiestatis in prima specie,nec tamen traditur curiæ seculari,nisi sit incorrigibilis. c. cum non ab homine,nu.58.de iudic. 31

Episcopus in casibus sibi a iure permissis potest dispensare sine consensu capituli. c. at si clerici. §.de adulterijs.nu.1.de iudic. 21

Episcopus necessario non cogitur dispensare super crimine coram se probato, ibid. num.3

Episcopus in criminibus adulterio grauioribus,non dispensat, nisi vbi est sibi a iure permissum,hoc est verum,quando proceditur per viam accusationis,secus si per viam inquisitionis,& aliæ limitationes.ibid.nu.7.10 12.& 17 22

Episcopus etiam in criminibus minoribus non potest dispensare,quando pro crimine inferatur a canone pœna ipso iure.ibid.nu 20

Episcopus potest dispensare contra constitutionem a se editam. vbi limitatur duob. modis.ibid.nu.23

Episcopus an possit dispensare contra suam constitutionem iuratam ibid nu.24

Episcopus,qui potest dispensare cum adultero, an possit dispensare cum adultero & incestuoso.ibid.nu.33

Aequiparatio,seu connexitas,ex quibus inducantur.c.translato, nu.2. de constitutionib. 4

Aequitas naturalis dictat,vt potius læso principaliter satisfiat,quam reipub.in rubrica de accus.nu.9 155

Aequitas,vt iudicium non claudicet,consideratur etiam ad fauorem excommunicati.c.intelleximus,nu 8.de iudic. 26

Eremitæ licet non sint de religione approbata, eorum vita tamen laudabilis est. c. nullus,nu.9.de foro compet. 40

Errans non consentit tacite vel expresse.c.ad petitionem,nu.12.de accus. 187

Error facile præsumitur in assertione extraiudiciali ad damnum vitandum.c.præsentium.nu.15.de testib. 116

Aestimationis rei in probatione facile sensu perceptibilis,testis non interrogatus,rationem reddere non tenetur.Et quid ad probandum communem consuetudinem itinerationis tanto tempore,vel tot millia passuum.c.cum causa,num.17.& 18. de testib. 135

Et catera,dictio,quid operetur.c.quoniam contra,nu 10.de probat. 73

Euidentissime verbum,quid significet.c.licet causam,nu.30.de probat. 66

Euidentissima probatio dicitur, quæ per instrumentum fit. c.significauerunt. num. 29.de testib. 124

Ex,dictio,quid significet.c.veniens.nu.28.de accus. 171

Examinare testes coram se, an debeat iudex in causis criminalib. c. constitutis. il primo,nu.3.de testib. 139

Examinati testes ad æternam rei memoriam,ad hoc vt fidem faciant satis est quòd ostendantur in publicam scripturam.c.Albericus.nu.1.de testib. 136

Examinatio testis,quando non fit in forma solenni,potest etiam fieri die feriata in Dei honorem.c.significauerunt.nu.13.de iudic. 39

Examinatio testium ad æternam memoriam,quæ fit ex parte rei, an coram eodem iudice,coram quo idem reus reconueniendus est fieri debeat.c.significauit. num. 14.de testib. 133

Examinatio testium interest partis retractetur,& habeatur pro nulla, tanquam facta parte non citata.c.2 nu.15.de testib. 81

Examinationi partium,pars præsens an esse debeat, an iuramento. c.2.nume.4.de testib. 80

Examinatus semel testis,an repeti possit.c.constitutis,nu.14.de testib. 140

Exceptio dilatoria solutionis si proponatur lite non contestata,vtrum testes producti super tali exceptione possint peti iurare & examinari super negocio principali c.de testibus,nu.5.de testib. 114

Exceptio dicitur esse de actis,licet possit opponi die feriata.c.quoniam contra,nu.5. de probat. 73

Exceptio inhabilitatis,quæ repellit accusatorem, an denunciatorem publicum repellat.c.1.nu.30.de accus. 156

Exceptio de crimine,quando opponitur in famam,an iudex debeat cogere excipiẽtem ad certam pœnam promittendum,si non probetur.c.super his. nu. 32. de accusationib. 176

Exceptio fideiussoris,& duorum reorum & similes, quæ respiciunt modum procedendi, non ipsam actionem, sunt inductæ ad rigorem iuris seruandum.c.dilecti. nu.11.de iudic. 25

Exceptio declinatoria in iudicio criminali, quæ contingit crimen per procuratorẽ, vtrum opponi possit cum suis expensis.c.veniens,nu.18.& 19.de accus. 170

Exceptio banni,an sit exceptio declinatoria,& vtrum sit peremptoria,& possit opponi in vim declinatoriæ.& quid si statutum dicat,punietur exceptio peremptoria,& an opponi possit etiam post sententiam.c.veniens,nu.29.30.31.& 38. de accus. 171

Exceptio,quæ causatur ex qualitate personæ agentis,declinatoria appellatur. ibid. num.33

Exceptio peremptoria,non declinatoria per bannum paratur.& quid quando statutum permittit bannitum impune occidi.c.veniens.nume. 33.34.35.& 37. de accus. 171

Exceptio per quam iudex repellitur vt suspectus,ante lit.contesta proponi debet.c. dilecto,nu.7.de testib. 131

Exceptio alternatiua,quando admittatur.c.tertio loco,nu.6.de probat. 57

Exceptio contra sententiam,si ex forma statuti nulla potest opponi.soluens virtute guarentigiati repetere potest.c.significauerunt.nu.15.de testib. 123

Exceptio hæc,ego habeo ius reuocandi domum,est declinatoria,quæ non potest opponi post litis contest.c.licet,nu.6.de foro comp. 46

Exceptio, quæ opponitur contra testium personam, non est omnino declinatoria. c.præsentium,nu.1.de testib. 116

Exceptio repellens accusatorem,si non opponatur ante lit. conte. non potest postea, & sic valet processus.Et quid si iudici constet de partis defensione,parte non opponente,an processus sit nullus.c.fraternitatis.nu.42.& 43.de testib. 100

Exceptio euidenter effectum operans,quem actio principaliter proposita,idem reputantur.c.inquisitionis,nu.22.de accus. 184

Exceptio criminis contra electum,& confirmatum,non potest opponi, vbi non restat executio facti.c.accedens,nu.4.de accus. 188

Index.

Exceptio criminis, quomodo contra petentem beneficium opponi possit. ibid. nu. 21

Exceptio ipso iure acquiritur debitori, promissione de liberando facta. c. ueniens. nu. 11. de testib. 89

Exceptio repellens testem, quando repellit ipsum propter crimen, non propter odiū, vel fauorem præsumptum, semper apponi potest, licet nil sit protestatum. c. sicut, nu. 15. de testib. 88

Exceptio quæ opponitur contra personas testium, potest opponi ante sententiā, quæ non transiuit in rem iudicatam. ibid. nu. 16

Exceptio nullitatis, vel similis, quę ex actis probari potest, semper in sententiæ exe cutione opponi potest. c. ueniens, nu. 5. de testib. 126

Exceptio inhabilitatem accusatoris respiciens, an proponi debeat ante litem contestā. c. 1. nu. 9. de accus. 159

Exceptio litis pendentiæ, vtrum possit opponi a reo contumace in primo iudicio, ipsa contumacia purgata. c. cum M. Ferrariensis, nu. 42. de constit. 8

Exceptio, tua non interest, post lit. conte. an opponi possit, & quis probare habet, vtrum ille, qui dicit excipientis non interesse, vel potius ipse excipiens, quod sua interfit. c. super his, nu. 58. & 66. de accus. 177

Exceptio declinatoria per iuris errorem omissa, quæ competebat ad iudicis iurisdictionem elidendam, an opponatur post terminum ad proponendas declinatorias statutum. c. ad petitionem, nu. 17. de accus. 187

Exceptio notoria defectus proprietatis, an & quando excludat agentem possessorio recuperandæ. c. si constiterit. nu. 11. & 12. de accus. 166

Exceptio, ego non possum accusari ab vno, quia de eodem delicto sum accusatus ab alio, est declinatoria, & debet opponi ante litis contestationem. c. cum M. Ferra rien sis, nu. 36. de constit. 8

Exceptio contra testem. si est notoria, an post examinationem testis reseruetur. c. non debet. nu. 4. de testib. 154

Exceptio loci non tuti. si a reo opponitur, quando tollatur, si iudex offert securitatē. c. ueniens, nu. 51. de accus. 172

Exceptio, quæ concludit actionem non competere ipso iure, an possit opponi ad processum, vt declinatoria. c. ex parte B. nu. 9. de foro compet. 45

Exceptio euidentis calumniæ, ineptitudinis libelli, exceptioni cōparatur. c. ueniens. nu. 40. de accus. 171

Exceptio falsi, an & quando possit opponi post sententiam, c. licet causam, nu. 63. de probationib. 68

Exceptio si opponitur contra testes pro tempore quo producitur, an excipiens debeat admitti ad probandum exceptionem incontinenti. c. ex parte, nume. 15. de testibus. 86

Exceptio contra personas testium, non opposita in causa principali, non opponetur in causa appellationis. d. c. ex parte, nu. 29. de testib. eod.

Exceptio respiciens proprietatem, quamuis non possit opponi contra agentem possessorio recuperandæ, an possit si quis recte fuit spoliatus, opponi. c. si constiterit, nu. 7. de accus. 166

Exceptio excommunicationis potest opponi etiam agenti pro vtilitate publica. ca. exhibita. nu. 3. de iudic. 37

Exceptio reddens iudicium retro nullum, semper opponitur. & an post litis contestationem opponi possit, & iudicium valeat parte non opponente. c. qualiter & quando. nu. 12. de accus. 178

Exceptio præposterationis, cuius omissione redditur iudicium nullum, post lit. contest. an opponi possit. ibid. nu. 14

Exceptio declinatoria, defensionis appellatione, an contineatur. c. ueniens, nu. 27. de accus. 171

Exceptio a tertio proposita, quando iudicis processum nullum reddat. c. ueniens, nu. 29. de testib. 128

Exceptionem notoriam si quis opponit, quam iudex reijcit, quomodo appellatio a reiectione iudicis iustificetur. c. significauerunt. nu. 21. de testib. 123

Exceptionem peremptoriam nunquam repellit præsumpta calumnia. c. licet causam. nu. 9. de probat. 66

Exceptionem recusationis ex persona sua, contra iudicem tertius opponere potest. c. ueniens, nu. 28. de testib. 128

Exceptiones accusatoris inhabilitatem respiciens, si tempore debito nō opponātur, an processus valeat. c. 1. nu. 10. 11. & 12. de accus. 156

Exceptiones respicientes iuris subtilitatem, quando possint opponi. c. dilecti, nu. 13. de iudic. 25

Exceptiones contra testes, post ipsos receptos, iudex potest reseruare. c. licet causam, nu. 3. de probat. 66

Exceptiones, si simul proponantur, & in ordine scripturæ, & propositionis præcedat exceptio contra personam accusatoris, & sequatur exceptio contra personam iudicis, quid faciendum. c. 1. nu. 3. & 4. de accus. 155

Exceptiones propositas ante litem contestatam peremptorias, non est opus iterū producere. c. 1. nu. 59. de probat. 52

Exceptiones si ex forma statuti reseruari debent, post litis contestationem, talis reseruatio quando non debeat fieri. c. ex parte, nu. 27. de testib. 86

Exceptiones declinatoriæ, an & quando accusatorem repellant, reo de crimine confesso. c. cum P. Manconella, nu. 17. & 18. de accus. 163

Exceptiones duæ declinatoriæ incompatibiles, an simul copulatiue opponi possint. c. ad petitionem, nu. 6. de accus. 18

Exceptiones declinatoriæ, an & quando sine mandato proponi possint. c. ueniens, nu. 6. de accus. 172

Exceptiones contra personas testium in summarijs iudicijs non possunt obijci, sicut in ordinario. c. qualiter, §. debet, nu. 11. de accus. 195

Exceptiones merita causæ tangentes, quare facilius reijciuntur, quam aliæ. c. 1. nu. 14. de accus. 156

Exceptioni fidelitatis cum corruptione opponi potest, etiam post sententiam. c. licet causam. nu. 7. de probat. 66

Exceptioni opponendæ contra iudicem, an videatur renunciasse aliquis opponens cō tra actorem vel accusatorem, priusquam contra iudicem. c. 1. num. 2. de accusationibus. 155

Exceptionis peremptoriæ appellatione in materia stricti iuris & exorbitanti, an ve niat exceptio contra testes. c. ex parte, nu. 32. de testib. 86

Exceptionis declinatoriæ notitia post litem contestatam superueniens, an opponi possit. c. dilecto, nu. 8. de testib. 131

Excipere contra testes in sui odium, pars non potest. c. intimauit. numero. 19. de testibus. 103

Excipere prohibitus, non videtur prohibitus proponere exceptionem concludentē, agentem non habere ius ipso iure. c. ueniens, nu. 43. de accus. 171

Excipiendi facultate, per superioris priuilegium ablata, etiam fundata in naturali æquitate exceptio tollitur. c. ueniens, nu. 42. de accus. 171

Excipiendi ius, licet non competat alicui, an iudex, cui de hoc liquet, ex officio aduersarium repellere possit. c. intimauit, nu. 20. de testib. 103

Excipiendi cauta forma, qualis. c. ex tenore. nu. 5. de testib. 122

Excipiens semper admittitur, vbi patitur grauamen irreparabile. c. licet causam, nu. 10. de probat. 66

Excipiens de crimine, quod infert nullitatem tituli, ipso iure offerens se paratum probare incontinenti, nunquid audiendus sit. c. accedens, numero. 25. de accusationibus. 189

Excipiens voluntarie, magis tenet actoris locum, quam rei. c. super his, num. 36. de accus. 176

Excipiens debet appellare. si iudex exceptiones admittere recuset, alioquin processus valebit. c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 26. de constit. 8

Excipientem repellere quando non potest iudex. c. licet causam, num. 8. de probationibus. 66

Exclusio legis, fortior quam hominis. c. licet causam, nu. 45. de probat. 67

Exclusio, quæ sit fortior hominis, an legis. c. 1. nu. 15. de accus. 156

Exclusus a facultate probandi aliter, quam per scripturam, non potest petere iuramentum sibi deferri. c. licet causam, nu. 58. de probat. 68

Excommunicari an possit actorem in testibus producendis impediēs. c. constitutis, 1. nu. 1. de testib. 139

Excommunicati testamentum reconualescit postea absoluti. c. post cessionem, nu. 33 de probat. 60

Excommunicati si dicant excommunicationem esse nullam, an ad testimonium admittantur. c. ueniens, nu. 13. de testib. 127

Excommunicatio generalis pro futura culpa, an possit inferri. c. constitutis. 1. nu. 8. de testib. 139

Excommunicato pro crimine & persistenti in excommunicatione per annum episcopus pœnam depredationis bonorum suorum, an imponere possit. c. qualiter. §. ad corrigendos, nu. 14. de accus. 197

Excommunicatio, quæ fit de reo non cōparente, fit principaliter in fauorem actoris, & est quodammodo subrogata in locum primi decreti. c. 1. numero 26. de iudicijs. 17

Excommunicatio quamuis non imponatur, nisi præcedente contumacia. suspensio tamen imponitur immediate pro delicto. c. at si clerici. nu. 11. de iudic. 19

Excommunicatio in vniuersitatem, an & qualiter fieri possit. c. cum tu, nume. 1. de testibus. 96

Excommunicatio, si alicui obijcitur per viam exceptionis, non probetur per vnum testem cum publica voce & fama. c. ueniens, nu. 25. de testib. 90

Excommunicationi se nouerint subiacere verbis, an inferatur canon latæ sententiæ ipso iure. c. cum dilecti, nu. 25. de accus. 179

Excommunicationis exceptio potest opponi etiam agenti pro vtilitate publica. ca. exhibita, nu. 3. de iudic. 37

Excommunicatum se dicens nulliter, an semper ad cautelā absolui debeat, vt agere & testificari possit. vbi plenius. c. ueniens, numero. 14. 35. 36. 37. & 38. de testibus. 128

Excommunicatus suspensus, aut interdictus conferentes beneficia, vel recipiētes in contemptum, vel interdictum papæ violantes, an efficiantur irregulares. c. cum non ab homine, nu. 80. de iudic. 31

Excommunicatus non potest reconuenire, nisi quando reconuentio surgit ex eadem causa, vel connexa. c. at si clerici, nu. 46. de iudic. 41

Excommunicatus a canone, nunquid ab inferiore absolui possit. c. tam literis, nu. 14 de testib. 119

Excommunicatus semel fuisse probatus, an nisi probet se absolutum, nunc etiam excommunicatus præsumatur. c. testimonium, nu. 32. de testib. 150

Excommunicatus nō intelligitur absolutus per solam satisfactionem, sed requiritur actualis absolutio. c. 1. nu. 28. de iudic. 17

Excommunicatus procurator, an possit alium substituere. & quando, & quomodo. c. post cessionem. nu. 42. de probat. 60

Excommunicatus non potest delegare. c. siquis contra. nu. 16. de foro comp. 41

Excōicatus vtrum sit infamis infamia ciuili. c. testimonium. nu. 29. de testib. 150

Excommunicatus potest in iudicio conueniri, sed non conuenire. cap. intelleximus, nu. 1. de iudic. 25

Excommunicatus si agat, & a principio non sit opposita exceptio, cogetur inuitus persistere in actione proposita, reo hoc petente. ibid. nu. 2

Excommunicatus reus conuentus in iudicio, an possit petere a iudice, vt expediat causam actore absente, iuxta auth. qui semel, C. quomodo & quando iudex. Et an possit petere assignari terminum actori ad agendum, iuxta legem diffamari. C. de ingen. & manum. ibid. nu. 6

Index.

Excommunicatus an possit petere auocari tenutam.ibid nu.11 26
Excommunicatus admittitur,quando assistit voluntarie in iudicio, licet non sit citatus,quando alias ex processu generaretur sibi plenum præiudicium. ibidem num.13
Excommunicatus citatus in iudicio,an debeat constituere procuratorem, vel per se comparere.ibid.nu.15
Excusatio proposita,& probationes in ea factæ contra vnum pupillum, licet contineat reipublicæ fauorem,non tamen dicitur causa acta cum republica.c.causam, quæ.nu.28.de testib. 92
Executio quando est facienda in re petita,non est necesse partem citare.c.examinata.nu.22.de iudic. 36
Executio,quando possit fieri die feriato in honorem Dei, & an in ferijs in necessitate hominum,vide multas distinctiones.c.significauerunt.nu.12 de iudic. 39
Executio non potest fieri contra singularem successorem,nisi prius citetur,& liquidetur ipso præsente,vel citato,quod habeat causam ab eo, contra quem fuit lata sententia,etiam si esset lata antequam fieret alienatio. c. quia. numero 13. de iudicijs. 33
Executio nullitatis opposita,infra quantum tempus probari possit.c.veniens,nu.24 de testib. 128
Executio sententiæ,si petatur transacto tempore quadrimestri, an possit contra petentem opponi compensationis exceptio.ibid.nu.26
Executio ordinis,quando impeditur pro crimine,etiam post peractam pœnitentiam criminosus priuatur beneficio.c.cum non ab homine.nu.85.de iudic. 32
Executio ordinis,an impediatur etiam post peractam pœnitentiam in casibus, in quibus solus Papa dispensat.ibid.nu.88
Executionem officij crimina post peractam pœnitentiam impedientia, quot sint.ca. inquisitionis,nu.1.de accus. 183
Executionem officij crimina non impedientia, cum per viam inquisitionis procedatur de iure canonico,pœnam habent arbitrariam.ibid.nu.2
Executionem sententiæ ad impediendam,an quis in beneficialibus admittatur.c.ueniens,nu.7 de testib. 127
Executiuum ius,quomodo transeat in singularem successorem,distinguitur. c.quia. nu.12.de iudic. 32
Executor testamenti,si laicus ex statuti forma esse non potest, deputari potest ad nominandum clericum executorem.c.post cessionem, numero 43. de probationibus. 60
Executor appellari potest delegatus & quare.& quis sit proprie executor.c.si quis contra clericum,nu.2.de foro comp. 40
Executor deputatus in causa, potest recipere cautionem partis sine speciali omissione.c.1.nu.37.de iudic. 17
Executore, qui de illo beneficio prouidit,vel iudice qui sententiam tulit, excõmunicatis per testes probatis,an possint postea testes in causa appellationis produci,qui probent illos publice excommunicatos.c fraternitatis.numero 59. de testibus. 101
Exemplar & exemplatum quid sit,in rubr.de accus.nu.2 155
Exemplum differt ab exemplari.c.quia.nu.4.de iudic. 32
Exemplum sumptum ab eo,qui confecit originale,facit plenam fidem absque alia solennitate.c.quoniam contra,nu.12.de probat. 73
Exemptus & immediate sedi apostolicæ subiectus, an sine papæ consensu in alium iudicem iurisdictionem prorogare possit.c.ad petitionem.numero 32. de accusationibus. 187
Exhærédatus in testamento potest petere copiam a notario testamenti.c.1.nu.38. de probatio. 51
Exilium proprie quid, & quid relegatio. c. veniens.numero 67. & 69. de accusationibus. 173
Existens in vtero,tanquam natus in integ.restituitur.c.vltra tertiam.num. 17. de testibus. 153
Exorbitantia plura statuuntur a iure, contra publicum officialem, fauore reipublicæ.c.qualiter & quando.§.debet.nu.19.de accus. 195
Expellens aliquem de possessione cum protestatione,quòd non intendit sibi auferre nisi possessionem naturalem an respectu ciuilis dicatur commisisse violentiam.c. cum M.Ferrariensis,nu.34.de constit. 7
Expensarum condemnatio,an & quando loco decimæ partis litis subrogetur, quæ olim victori in pœnam soluebatur.c.accedens,nu.16.de accus. 188
Expensæ in quibus casibus possint per iuramentum probari. c.qualiter & quando. nu.44.de accus. 192
Expensis de minutis,quando frequenter fiunt, statur libro gestoris, vna cum eius iuramento.c.quoniam contra,nu.21.de probat. 73
Expresse quod fieri non potest,nec tacite.c.at si clerici,nu.39 de iudic. 21
Exprimenti causam in statuto non creditur, vbicunque auferetur alicui beneficium. c sicut,nu.19.de probat. 53
Expulsus de ciuitate,quando dicatur absens legitime.c.cum omnes. nu.20. de constitutio. 5
Extensio nunquam fit per rationis identitatem,quando lex est penalis,vel correctiua & exorbitans simul.c.per tuas.nu.18.de probat. 71
Extensio an semper fiat per regulam, cui licet quod est plus, ad id,quod est minus. c.prælatorum excessus nu.7.de accus. 200
Extensio legis fit in materia etiam exorbitanti, vbi militat fauor publicus & religionis.c.at si clerici.de adulterijs nu.30.de iudic. 22
Extensio de casu simplici ad mixtum fit,vbi est maior,vel eadem ratio, etiã in materia non fauorabili.ibid.nu.34
Extraordinarium dicitur, quod competit contra regulas iuris. in rubrica de iudicijs.nu.2 14

F

FACIENS citare reum in iudicio, videtur approbare personã eius in illo iudicio.c.intelleximus,nu.10.de iudic.* 26
Facti quæ sunt.debent proponi per principalem personam, nõ per aduocatum.c pastoralis.nu.1.de iudic. 35
Facti effectus & forma inspicitur ad cognoscendum qualitatem concessionis,non nomen,quod dispositioni imponitur c.1.nu.17 de constit. 3
Factum non probatur,vno teste deponente de vna parte ciuitatis, alio de altera. c. præterea,nu.9.de testib. 111
Factum qualificatum qui deducit,an teneatur probare vtrunque factum, & qualitatem.c.licet causam,nu.71.de probat. 69
Factum deducens qualificatum si vnum tantum probet, iudex ex officio potest illũ condemnare.ibid.nu.74
Factum communi consensu,non dicitur absolute,quod vno contradicente fit. c.cum omnes,nu.11.de constit. 5
Factum partis,cui permittitur aliquid fieri propria authoritate, quod regulariter pertinet ad iudicem,representat factum iudicis c.cũ nõ ab hoĩe,n.22.de iud. 29
Falcidia detrahitur contra tacitam uoluntatem defuncti,c.nouit ille,nu.43. de iudicijs. 35
Falsarius literarum Domini Papę est excommunicatus ipso iure,potest tamen petere ab ea absolutionem,& peracta sententia,sine peccato ordinatur. c. cum non ab homine,nu.81.de iudic. 32
Falsi pœna punitur testis deponens non iuratus,si falsum dicit.c.de testib num.16. de testibus. 114
Falsi in accusatione vel inquisitione locus apponi non debet.c.qualiter.nume.86. de accusatio. 194
Falsi exceptio,an & quando opponi possit post sententiam.c.licet causam.num.63 de probat. 68
Falsitas testium productorum si patet ex ipsorum dictis,pars vtendo eis incidit in falsum,& qua ad hoc cautela opus sit.c.præsentium,nu 21.de testib. 117
Falsitas priorum testium publicatis testibus veridice probari potest.c.ex tenore.de testib. 122
Falsitate de simplici testium,quare semper dici potest post sententiam,quæ in rem iudicatam transiuit.c sicut,nu.19 de testib. 88
Falsum in homicidij causa testis testificans,tenetur lege Cornelia de sicarijs.c sicut, nu.6.de testib. 88
Falsum sicut quis non præsumitur dicere propter iuramentum in causa principali, sic nec in circumstantijs c.proposuisti.nu 16.de probat. 56
Falsum coram iudice testificans,an sicut potest absque nouo processu extra ordinem puniri,ita attestans per falsas literas,etiam si non attestetur in forma testis .c. tam literis,nu.16.de testib. 119
Falsum si testis in articulo mortis dicat se dixisse ad præiudicium primi dicti, an sibi credatur.c.cum in tua,nu.15 de testib. 139
Fama præcedens accusationem,a præsumpta calumnia excusat. c.qualiter & quando.nu.56.de accus. 191
Fama vtrum sufficiens faciat indicium ad torturam.c.veniens.nu.39.de testib 90
Fama & infamia,qualiter per testes probari debeat.c.cum oporteat,nume.56. de accus. 182
Fama ad inquisitionem,vt procedi possit,quæ requirantur.c.qualiter & quando.nu. 10.de accus. 190
Fama an inducat effectum probationis in causa.c.cum causam,nu.5 .de testib.125
Fama,non concurrentibus verisimilibus coniecturis, quando faciat vehementem præsumptionem.c.præterea nu.2.de testib. 111
Fama & clamor,qualiter differant.c.qualiter & quando,nu.9.de accus. 190
Fama vel infamia præcedens,fundamentum est potestatis procedendi per inquisitionem.c.cum oporteat.nu.42 de accus. 182
Fama coniuncta cum credulitate testium, in criminibus, an probet crimen ad condemnationem.c inquisitionis,§.quæsiuisti,nu.1.de accus. 186
Fama in ciuilibus,an faciat semiplenam probationem. c.veniens, nume.19. de testibus. 89
Fama coniuncta cum vno teste,in criminalibus,an probationem perficiat. ibidem, nu.24 90
Fama in factis valde antiquis,videtur inducere plenam probationem. c. cum causam,num.2.de probat. 77
Fama dicitur probatio in rubrica,nu.6.de probationib. 48
Fama sola non solum non probat,sed etiam coniuncta cum possessione diuturna.ibidem,num.36
Fama præcedente,an iudex ordinarius de iure canonico per inquisitionem procedere possit.c cum clamor.nu.1.de testibus. 145
Famam suam negligens,crudelis est.c.prælatorum excessus,nume.3. de accusationibus. 199
Famam contrariam ad probandam,si quis vellet admitti, an sit denegandum . c.cũ oporteat,nu.39.de accus. 182
Famæ contrariæ si probentur in eodem loco & tempore,& testes sint pares statur verisimiliora deponentibus.c.cum oporteat,nu.53.de accus. 182
Famæ vltimæ an standum si duæ contrariæ in diuersis temporibus probentur . ibid. nu.54.& 55
Famæ probatio,none st immediata probatio veritatis.sed probatio probationis veritatis.c.fraternitatis,nu.63 .de testib. 101
Familia si inueniat clericũ de nocte potest ipsum capere,& eũ præsentare.Et vtrũ sufficiat licẽtia generalis episcopi.distinguitur.c.cũ non ab hoĩe,nu.16 de iud.29
Familiaris & domesticus,qualiter differant.& domestici proprie qui sint.c.in literis,nu.6.de testib. 106

Index.

Familiaris, siue domesticus, in testem an admittatur. si sit persona valde honesta, et in magna dignitate. c. in literis, nu. 13. & 14. de testib. 106
Familiaris, aut domesticus olim, si tempore, quo testificatur non est, an testis esse possit. & quid econtra. c. in literis, nu. 28. de testib. 107
Familiaris testis, an omnino repellatur a testimonio. cap. in literis. numero 2. de testibus. 106
Familiaris in domo, & domesticus ante recusationem in domo, an tanquam criminosus repelli possit. c. nulli episcoporum. nu. 1. de accus. 160
Fatalium tempus licet possit suspendi per compromissum, vel etiam per consensum expressum partium, non tamen prorogari potest per rescriptum principis. c. venerabilis. nu. 18. de iudic. 38
Fauore alicuius inductum, non debet in odium conuerti. c. significauerunt. num. 39. de testib. 124
Fauori meo quando renunciare non possim. c. ad petitionem, numero 24. de accusationibus. 187
FEVDI cognitio quamuis ad dominum, vel pares curiæ suæ pertineat, potest ex consuetudine vel priuilegio ipsius domini, aut superioris ad alterum spectare. ca. nouit ille, nu. 12. de iudic. 33
Feudi dominus, an de necessitate sit adeundus in possessorij causa, an vero possit adiri iudex ordinarius, distinguitur. c. cæterum, nu. 1. de iudic. 24
Feudi dominus potest illud relinquere pro anima ad vassalli præiudicium. ca. sicut, nu. 14. de probat. 53
Feudum quando transeat in ecclesiam. capit. in præsentia, numero 79. de probationibus. 64
Feudum an amittatur per monachatum, d. c. in præsentia, num. 80. 81. 82. & 84. de probationib. eod.
Feudum, quando transeat ad fœminam. ibid. nu. 85
Feudum licet sit francum, non per hoc eximitur vassallus a iuramẽto fidelitatis, nec ab obligatione eorum, quæ continentur in iuramento. c. cæterum, numero 17. de iudicijs. 24
Feudum est consuetudo. c. per tuas, nu. 9. de probat. 71
Feudum renunciare potest vassallus inuito domino. Et quid si promisit seruitiũ per stipulationem. c. quæ in ecclesiarum, nu. 3. & 7. de constit. 5
FIDEI præstatio iuramento æquipollet. c. tuis, nu. 14. de testib. 130
Fictio translatiua, quando non habeat locum. capitulo, licet causam. nume. 53. de probationib. 68
Fideiussio in casu statuti, non est ab actore offerenda, nisi a reo petatur. c. si quis episcopus. nu. 7. de accus. 158
Fideiussor, si promittat rem pupilli saluam facere pro tutore, qui nihil gerat, an committatur stipulatio, c. cum P. Manconella, nu. 24. de accus. 163
Fideiussor principali ad soluendum obligatus, de ipsius principalis bonis soluere potest. c. olim, nu. 16. de accus. 199
Fideiussor ob paupertatem non prosequens appellationem excusatur. c. si qui testiũ, nu. 17. de testib. 87
Fideiussore iurato, nihil debere præstare, si contra principalem agatur, iudex coget fideiussorem dictum suum obscurum declarare. cap. cum clamor, numero 6. de testibus. 145
Fideiussor, nunquid in causa fideiussionis testificari possit. c. insuper. numero 17. de testibus. 82
Fidelitatis iuramentum est principale in vassallo. c. in præsentia, nu. 83. de probationibus. 64
Fidelitatis exceptioni cum corruptione opponi potest, etiam post sententiam. c. licet causam, nu. 7. de probat. 66
Fidem plenam facit absque alia solennitate, exemplum sumptum ab eo, qui originale confecit. c. quoniam contra, nu. 12. de probat. 73
Fides tunc demum datur scripturis in lapide, vel in ære, si sint scriptæ de voluntate vtriusque partis, c. cum causam, nu. 16. de probat. 78
Filia renuncians, quando possit venire contra iuramentum. c. in præsentia, nu. 12. de probationib. 61
Filiatio probatur tribus concurrentibus, c. per tuas, nu. 4. de probat. 71
Filiatio probatur, quãdo quis nominatur filius in actu proportionabili soli filio. ibi. num. 22
Filiatio probatur, siue pater instituat filium ac filiam, siue aliquid relinquat illi. ibidem, nu. 23
Filiatio præsumptiue nunquid probetur per solam famam. d. c. per tuas. numero 28 72
Filiationis ad probationem nunquid sufficiat tractatus solus absque fama viciniæ. c. per tuas, nu. 17. de probat. 72
Filij appellatione in materia pœnali, & exorbitanti, nepos an comprehendatur. c. accedens, nu. 2. de probat. 72
Filij naturales, an veniant appellatione filiorum si filij sint positi in conditione. c. in præsentia, nu. 35. 39. 40. 41. 42. 43. & 44. de probat. 62
Filij loco, an habeatur monasterium. c. in præsentia. nu. 64. de probat. 62
Filij appellatione comprehenditur nepos, qui filius appellatur. c. per tuas. num. 26. de probat. 62
Filio monachus æquiparatur, cui defertur hæreditas. c. in præsentia, num. 90. de probationib. 65
Filius de contractu patris, instrumentum an conficere possit. c. super eo, nu. 20. de testibus. 105
Filius, an admittatur in testem. c. in literis, nu. 19. de testib. 106
Filius sacerdotis, etiam legitimus, quamuis non possit promoueri ad beneficium paternum immediate, nepos tamen eius promoueri potest. c. accedens, nume. 1. de accus. 188
Filius sacerdotis, etiam legitimus, patri suo in beneficio immediate succedere nõ potest, c. ex parte, nu. 3. de testib. 85
Filius naturalis non habet quotam per modum quotæ hæreditariæ. c. in præsentia, nu. 38. de probat. 62
Filius nunquid possit ratificare appellationem in vita patris. distinguitur tamen. ibid. nu. 46. & 48 196
Fines episcopatuum & parochiarum non possunt præscribi. c. ex literis. nume. 3. de probationib. 55
FORI & domicilij ius transit ad hæredes & quando. c. quia, nu. 10. de iudic. 32
Fori priuilegium habent etiam clerici in minoribus constituti, & coniugati in crimi nalibus, si deferunt habitum & tonsuram. c. nullus, nu. 1. de foro comp. 39
Fori priuilegium, an & quando hospitalarij habeant. & quid de fratribus tertij ordinis. c. nullus. nu. 10. de foro compet. 40
Formæ certæ obseruatio, vbi in constructione actorum requiritur, non præsumitur, nisi probetur, etiam si pars aduersa hoc non neget. c. nouit ille. numero 7. de iudicijs. 33
Formæ substantialis omissio libellum & totum processum vitiat. c. qualiter. nu. 83. de accus. 193
Fornicans pluries cum vna, an totiens committat adulterium, quotiens reiterat actum. c. sicut, nu. 7. de testib. 88
Forum an domicilij translatione mutetur, Doctorum magna altercatio. Et intellectus ad l. 2. C. de iurisdict. om. iudic. c. proposuisti. numero 4. de foro comp. 45
Forum quis sortitur suscepti ordinis ratione, si modo qui ordinauit, suo nomine, non alieno, ordinauit. c. licet, nu. 2. de foro compet. 45
FRATER largo modo dicitur quilibet Christianus. c. causam, quæ. num. 4. de iudicijs. 27
Frater & soror de iure canonico, an proprie dicantur in primo gradu. c. series, nu. 2. de testib. 109
Frater minor & alij religiosi in causis ad suam ecclesiam pertinentibus, testes esse possunt. c. nuper. nu. 2. de testib. 146
Frater & consanguineus offensi, non solum præsumitur esse inimicus offendentis, sed frater offendentis præsumitur inimicus offensi. c. cum P. Manconella, nu. 10. de accusationib. 163
Fratres de communi vsu loquendi appellantur mendicantes, monachi vero, qui habent proprium in communi. c. causam, quæ. nu. 2. de iudic. 27
Fratres minores & alij religiosi extra causam sui monasterij inter laicos, an esse possint testes. c. nuper. nu. 3. de testib. 146
Fratris appellatione venit omnis Christianus. c. nouit ille, nu. 4. de iudic. 33
Fratrum appellatione monachi non veniunt in materia pœnali. c. causam, quæ. nu. 2. & 3. de iudic. 27
Fraus, vel corruptio circa testes commissa, an faciat aliquem puniri in causæ amissione. c. constitutis, 1. nu. 16. de testib. 140
FVGIENTEM pro publico debito quilibet capere potest. c. cum ab homine, nu. 10. de iudicijs. 29
Fundans ecclesiam ab initio ipso iure habet intentionem fundatam, etiam pro hæredibus. c. significauerunt. nu. 2. de testib. 134
Fundator ecclesiæ, an possit iuripatronatus renunciare, & quid operetur renunciatio. c. significauit, nu. 4. de testib. 132
Fundum, cuius proprietas pertinet ad ecclesiam, an possit alienare vassallus consentiente prælato. c. quæ in ecclesiarum. nu. 5. de constit. 5
Furoris tempore maleficium in dubio præsumitur commissum. c. in præsentia, num. 19. de probat. 61
Furtum est crimen graue & dignum depositione, & peruersum. c. cum non ab homine, nu. 4. de iudic. 28
Furtum crimen est. c. qualiter & quando. nu. 73. de accus. 193

G

GENERIS probatio, quando non sit obscura. c. in præsentia, nu. 23. de probat. 61
Genitiuus de sui natura non semper importat dominium. c. quia, nu. 2 de iudicijs. 32
Gesta per excommunicatum, an valeant ipso iure. c. post cessionem, num. 26. de probationib. 59
Gesta per publicum officialem, ex quo toleratur in officio, quousque non declaretur esse priuandus, an valeant. c. qualiter. §. ad corrigendos. nu. 33. de accus. 197
Gestoris libro statur, vna cum eius iuramento, de expensis minutis, quando frequẽter fiunt. c. quoniam contra, nu. 21. de probat. 73
GRAVIS persona, quæ dicatur. c. licet ex quadam, nu. 7. de testib. 141

H

HABENS vtile dominium, non potest præiudicare habenti directũ. c. verum quoniam. nu. 7. de foro comp. 41
Habilitas & inhabilitas rescriptum impetrantis, tempore impetrationis attenditur. c. cum dilectus, nu. 2. de accus. 183
Habilitas personæ in dubio præsumitur. c. in præsentia, nu. 21. de probat. 61
Habitationes suas si aliquis legat, quid veniat per verbum habitare. c. repellantur. nu. 15. de accus. 162
Habuerit verbum, de sui natura magis importat præteritum, quam futurum tempus. c. quoties. nu. 8. de testib. 83
HAEREDES insolidum, duo esse non possunt. c. in præsentia. nu. 77. de prob. 64
Hæredi ius, quod competit pro iniuria illata in defunctum, non competit sibi iure hæreditario. ibid. nu. 78 61

Index.

Hæredis rem testator legare potest.c.in præsentia,nu.68.de probat. 61
Personæ habilitas in dubio præsumitur. c. in præsentia, numero 21.de probationibus. eo.
Hæredis appellatione non comprehenditur,nisi hæres vniuersalis.c.in præsentia,nu. 37.de probat. 62
Hæreditas defertur monasterio immediate,& non mediante persona monachi. c. in præsentia,nu.86.de probat. 65
Hæreditas sicut antequam alicui defertur,repudiari non potest, ita statutum antea excludens,omnino est inefficax.c.quod clericis,nu.19.de fo.comp. 44
Hereditatē non aditam,an monachus transmittat.c.in præsentia,nu.91.94.& 95. de probat. 65
Hæreditatis petitio,est actio realis,habens actiones personales.c.nouit ille,nu.41. de iudic. 35
Hæres licet sit obligatus naturaliter in præstando id, quod pro falcidia retinetur, non est tamen obligatus naturali obligatione, surgente a voluntate testatoris. ibid.num.42
Hæresis suspitionem tollit bona conuersatio sequens ex pœnitentia.c.1.nume.41.de probationib. 51
Hæresis est crimen ecclesiasticum,de quo iudex sæcularis non potest cognoscere.c.at si clerici,nu.22.de iudic. 20
Hæreticorum bona ipso iure auferūtur ab ipsis.c.ecclesia Sanctæ Mariæ,num.33.de constitutionib. 9
Hæreticus,cuius bona sunt ipso iure confiscata,si reuertitur ante sententiam declinatoriam,ipso iure recuperat bona, secus si vellet reuerti post sententiam. c. at si clerici,§.de adulteriis,num.22.de iudic. 22
Hæreticus non traditur curiæ sæculari,nisi sit incorrigibilis,vel relapsus. c. cum nō ab homine,nu.50.de iudic. 20
Hæreticus antequam talis declaretur,recuperat bona ipso iure,si reuertitur ad ecclesiam.& vtrum recuperet ipso iure beneficium.c.cum non ab homine, nu.84. de iudicijs. 32
HOMICIDA irregularis, & infamis ipso iure an priuatus seu priuandus sit beneficio.c.qualiter.§.ad cor.nu.32.de accus. 37
Homicidium committit mandans punitur etiam si mandatur ius interponat magnum inreuallum,nisi ex coniecturis aliud eliciatur.c.cum M.Ferrariensis,nu. 26.de constit. 7
Homines vniuersitatis in causa vniuersitatis,an & quando admittantur in testes.c. cum nuncius.nu.1.de testib. 93
Hominis dispositio non extenditur, legis sic.ca.prælatorum excessus,num.6. de accusationib. 200
Homo mortuus repertus in loco,ibi præsumitur fuisse occisus.c.tertio loco.nu.27. de probat. 58
Honestas & natura in matrimonio inspicitur. c.per tuas. numero 3. de probationibus. 70
Honor,districtus,& iurisdictio,quid significent.c.licet causam,nu. 1. de probationibus. 65
Hispitalarij an & quando habeant fori priuilegium.Et quid de fratribus tertij ordinis.c.nullus.nu.10.de foro.comp. 40
Hospitalariorum,tutorum & curatorum minor est potestas,quam prælati.c.qualiter & quando.nu.41.de accus. 192
HVMANVM ius proprie dicuntur,leges & canones. capitulo,licet ex quadam,numero 17.de testibus. 141

I

IDENTITAS *personæ,quomodo probetur. c. series.numero 11. de testibus.* 109
Idolorum cultor,& aruspex deponitur, & includitur in perpetuum carcerem.c.cum non ab homine,nu.57.de iudicijs. 31
IESVATI non sunt personæ ecclesiasticæ. imo eorum status censetur reprobatus,ex quo non est expresse approbatus.c.nullus.11.de foro compet. 40
IGNORANTIA per iuramentum probatur,nisi contra ipsum scientiæ esset præsumptio.c.1.nu 16.de accus. 156
ILLEGITIMVS vti non dicitur de familia,ita nec nobilis.c.super eo, nume. 11.de testibus. 105
Impediens actorem in testibus producendis,an excommunicari possit. c. constitutis.1.num.1.de testib. 139
Impediens testes produci contra se,an pro conuicto habeatur.ibid.num.15. 140.
IMMVNITAS concessa incolis loci,an intelligatur cōcessa Iudæis. c.licet vniuersis.nu.2.de testib. 105
Impedimenti scientia, non solum reddit sententiam diffinitiuam nullam, sed etiam quemlibet actum processus.c.2.nu.16.de testib. 81
Impedimentum quando est in parte,nel in testibus, & tota legalis dilatio lapsa est, an tertia sit assignanda.c.vltra tertiam.nu.7.de testib. 152
Impedimentum an prestet metus præsumptus,vbi agitur de animæ periculo,vt familiaris ad testimonium admittatur.c.in literis,nu.15.de testib. 106
Impedimentum,quod facile remoueri potest,non est iustum.c.veniens.nume. 54.de accusationib. 172
Impedimentum ad dilationem obtinendam, solo iuramento probatur.c.de causis, num.4.de testib. 94
Impedito alia dilatio an & quando concedatur,si sit assignatus terminus ad declinatoriam exceptionem probandam.c.vltra tertiam, numero 16.& 19. de testibus. 152
Impedito legitime accusare tempus a lege & ab homine statutum restituitur. c.licet in beato.nu.11.de accus. 167
Impeditus ne sibi currat tempus,debet protestari. c. venerabilis, numero 7. de iudicijs. 38
Imperator & quælibet summa potestas ratione peccati est subiectus non solum pontifici,sed etiam episcopo.imo simpliciter ecclesiasticis habentibus in spiritualibus administrationem,est subiectus ita,vt ibi delinquendo puniri possit.c.nouit ille, num.13.de iudicijs. 33
Imperator faciens contractum cum subdito,qūo obligetur.c.1. nume.1.de probationibus. 49
Imperium merum & mixtum de iure canonico delegari potest, non venit tamen in generali commissione. c.si quis contra,num.20.de testib. 41
Imperator,quando statuere possit,quòd vni testi soli credatur.c.nuper.numero 11. de testibus. 147
Imperator an statuere possit,quòd testibus non reddentibus concludentem rationē credatur.ibid.nu.12.
Impetrans quare literis non præsentatis,renunciare non possit.c.ad pet.numero 23. de accus. 187
Impotentiæ conferendi exceptio,an contra executionem, quæ de beneficij possessione petitur,opponi possit.c.accedens,nu.26.de accus. 189
Impugnans instrumentum,non potest se in instrumento,quo vtitur,fundare. in capitulo,præsentium.nu.24.de testib. 117
INCIDENTIS & emergentis differentia.c.fraternitatis.numero 1. de testibus. 97
Inclusio in monasterium,debet fieri in pœnitēte,sed impœnitens debet deputari ad p petuos carceres.c.cum non ab homine,num.41.de iudicijs. 30
Incolis loci immunitas concessa,an intelligatur concessa Iudeis.c.licet vniuersis,nu. 2.de testib. 104
Incontinenti probare, quando quis dicatur. capitulo, veniens.numero 24 de testibus. 128
Indicijs ex legitimis reus non potest torqueri,vbicunque reum exculpauit offensus.c.tertio loco,nu.31.de probat. 58
Indicijs legitimis existentibus,non potest procedi contra clericum ad torturam,nisi sit infamatus.d.c.tertio loco.nu.32.de probat. eo.
Indicium an faciant laici examinati in causa criminali contra clericum.ca.de cæteros.nu.12.de testib. 94
Indicium nullum facit testis,si examinatur parte non citata.c. 2. numero 1. de testibus. 81
Indicium aliquod non facit testis prohibitus examinari propter personæ reuerentiam.c.sicut,nu.14.de testib. 194
Indicium nullum facit testis, quando periurus repellitur a testimonio. c.sicut, nu. 14.de testibus. 88
Indicium vnum,an sufficiat ad torturam,vel requirantur plura.c. tertio loco. num. 15.de probat. 57
Indicium contra illum,qui est in loco tempore comissi maleficij.d.c.tertio loco, numero 26.
Indulgentia proprie,gratia remissionis pœnæ dicitur.c. cum dilecti.nume.2.de accusationib. 179
Inequalitas in iudicio,vbi resultat ex dolo vel culpa eius,contra quā insurgit,toleratur.c.causam,quæ.nu.25.de iudicijs. 28
Infamato de delicto purgatio indicitur & super irregularitate ex eo procedente. c. tam literis,num.8.de testib. 119
Infamatus,si crimen est enorme,vel scandalosum,inrontinenti ab officio suspēditur. c.accedens,nu.11.de accus. 188
Infami testi infamia facti,in grauibus non creditur.c. testimonium.numero 27. de testibus. 150
Infamia facti non repellit totaliter testes,est tamen in iudicis arbitrio.c.causam,nu. 19.& 20.de probat. 66
Infamia præcedere,an sufficiat,vt contra prælatos inquisitio formari possit.c.licet, nu.6.de accus. 194
Infamia procuratoris si oriatur q male negocia gereret,an mandatum ipso iure reuocetur.c.qualiter & quando,num.5.de accus. 190
Infamiæ facti in criminali,repellit quem a testimonio.c.testimonium.nume.7. de testibus. 149
Infamia,quæ multum grauat opinionem clerici,est omnino purganda, etiam si habeat originem a laicis.c.at si clerici,num.12.& 15.de iudic. 19
Infamia in inquisitione,an semper præcedere debeat.c.qualiter & quando.num.12. 13.& 52.de accus. 190.& 192
Infamia ex accusatione minus legitimi accusatoris.si oritur,purgatio indicitur post accusatorem repulsum,an orta presumatur,& grauata accusati opinio.c.veniēs. nu.11.de accus. 170
Infamia, quæ ex communi opinione viciniæ constat, an probetur per duos vel plures,dicentes quem apud se infamatum.c.inquisitionis,§.quæsiuisti,nu.5. de accusationibus. 186
Infamis infamia facti in ciuili,in testimonium ndmittitur.c.non debet.nu. 3. de testibus. 154
Infamia & fama,qualiter per testes probari debeat.c.cum oporteat,nume. 56. de accusationib. 182
Infamia,si contra inquisitionem est probata,an reus possit probare bonam famam c.cum oporteat.num.52.dc accus. 182
Infames admittuntur ad denunciandum, dummodo sint a crimine emandati. c. nonit ille,nu.34.de iudicijs. 34
Infamis infamia iuris,est irregularis.capitulo,cum non ab homine, numero 68. de iudicijs. 31

Index.

Infamis infamia iuris, siue sit occultus siue notorius, seu toleratus, non potest exercere actus ad dignitatem pertinentes. ibid. nu. 70.

Infamis infamia occulta, potest esse, q̃ admittat̃ ad alios actus extraiudiciales, imo & ad actus iudiciales. c. cum non ab homine, nu. 71. de iudicijs. 31

Infamis an adhuc dicatur, vsurarius qui vsuras restituit. c. 1. numero 40. de probationibus. 51

Infamis infamia iuris & infamia facti in causa criminali ciuiliter mota, non videtur posse admitti ad testimonium. c. ex parte, nu. 5. de testib. 85

Infamis non efficitur is, cuius ex contumacia bona confiscantur. c. inquisitionis, nu. 12. de accus. 184

Infamis etiam in causa ciuili, quando repellatur. c. testimonium. numero 2. de testibus. 148

Infamis infamia iuris, an accusare possit. c. 1. nu. 41. de accus. 157

Infamis infamia facti in ciuilibus, qualiter repellatur testis. c. testimonium. nu. 26. de testib. 150

Infamis efficitur legitime defensus condemnatus per inquisitionem, si est præsens, vel si fiat per procuratorem. c. inquisitionis, nu. 10. de accus. 184

Infamis an efficiatur condemnatus ex publico crimine. ibid. nu. 16.

Infamis quis nec per accusationem efficitur damnatus non solum de inquisitione, quãdo fuit condemnatus absens, & non defensus per procuratorem. ibidem, numero 14.

Infamis an efficiatur, ex inquisitione condemnatus. c. inquisitionis, num. 3. de accusationibus. 183

Infamis an efficiatur officialis si in sindicatu. condemnatur virtute generalis inquisitionis. ibid. nume. 4.

Infamis an quis efficiatur banno, quod hodie datur contra contumacem. ibidem, nu. 6. 13. & 14.

Infamis infamia facti, an, de iure canonico accusare possit, & quid iure ciuili. c. 1. nu. 38. de accus. 157

Inferior, quando possit de priuilegio cognoscere. capitulo, cum veniissent, num. 2. de iudicijs 33

Inferior a Principe non potest committere causam appellatione remota. 1. num. 2. de rescrip. 11

Inferior à principe, non potest facere statutum, per quod aliquid addatur solennitati iudiciali, quam quis non tenetur seruare expressa canonis dispositione. c. dilecti. num. 2. de iudic. 25

Infidelis in causa infidelium, testis produci potest, licet fidelis concurrens præferatur. c. Iudæi, nu. 2. de testib. 104

Infidelis regulariter ad testimonium non admittitur. capitulo, 1. numero 13. de testibus. 80

Infidelis non potest moneri per denunciationem euangelicam. c. nouit ille, nu. 3. de iudicijs. 33

Infidelis Deo, non præsumitur infidelis hominibus. c. testimonium, nume. 12. de testibus. 149

Informationes iudicis extraiudiciales nulla pena puniũtur. c. licet in beato. nu. 16. de accus. 167

Infra dictio verificatur in quacunque parte temporis designati. ca. ecclesia sanctæ Mariæ, num. 37. de constit. 9

Ingrediens monasterium, an retineat ius successionis in bonis paternis. c. ex parte tua, nu. 19. de accus. 165

Ingrediens monasterium, quare transferat bona temporalia. c. in præsentia, nu. 67. de probat. 63

Ingratitudinis causa vna extat, propter quas libertus in seruitutem reuocatur, qualis sit. c significauit, num. 7. de testib. 132

Inhabilitas personæ occultæ, quæ reddit actum nullum, non afficit si superueniat habilitas. c. post cessionem, num. 41. de probat. 60

Inhabilitas excommunicationis, an per partem remitti possit. c. inquisitionis. §. tertio, nu. 14. de accus. 145

Inhabilitas accusatori superueniens, vtrum eum impediat a prosecutione accusationis. c. 1. nu. 33. de probat. 156

Inimicitia, an præsumatur durare, nisi reconciliata probetur. c. repellantur. num. 7. de accus. 162

Inimicitia, quando causatur ex culpa ipsius accusati, vel ipsius contra quem testis producitur, vtrum habeat locum ista decretalis, quod accusator repellatur ab accusando & testis a testificando. ibid. nu. 8.

Inimicitia superueniens post compromissum factum ex culpa partis, quæ arbitrum offendit, an impediat arbitrum sententiare. ibid. nu. 10.

Inimici mentio cum fit, de quali inimico intelligatur. capitulo, repellantur. num. 11. de accus. 162

Inimicitia capitalis si testi obijciatur & excipiens velit probare, est admittendus. c. ex parte, nu. 26. de testib. 85

Inimicitia præsumitur durare, nisi probetur reconciliatio. capitulo, 1. numero 7. de iudicijs. 16

Inimicitia capitalis, vel quasi, accusatorem & testem repellit. c. cum oporteat. nu. 19. de accus. 181

Inimicitiam ad contrahendam necessitas attenditur, vt quis non videatur offendere. c. cum P. Manconella nu. 8. de accus. 163

Inimicitiæ appellatio proprie, & ex interpretatione, quid comprehendat. c. cũ oporteat. nu. 25. de accus. 181

Inimicitiæ exceptio accusatorem, etiam in criminibus exceptis, an repellat. c. cũ P. Manconella nu. 11. de accus. 160

Inimico meo confœderatus repellitur testis contra me. c. cum oporteat, nume. 29. de accus. 181

Inimicus repellitur ab accusando, vtrum hoc sit verum quando suam vel suorum in iuriam prosequitur. c. cum oporteat. nu. 30. de accus. 181

Inimicus, an præsumatur habere causam status contra aliquem. c. cum oporteat. nu: 21. de accus. eod.

Inimicus alterius vti quis effectus præsumitur accusatione, ita denunciatione de crimine facta. c. cum dilectus, num. 6. de accus. eo.

Inimicus alicui, præsumitur esse toti suæ cognationi. c. cum oporteat, num. 17. de accusationibus. 181

Inimicus, sicut ab accusando repellitur, ita ab obijciendo per viã exceptionis. c. meminimus. nu. 15. de accus. 16

Inimicus de recenti reconciliatus, an repellatur tãquam inimicus. c. cum oporteat. nu. 35. de accus. 181

Iniuria facta clerico, videtur facta ecclesiæ, & ob id non potest facere pacem sine licentia superioris. c. nullus. nu. 4. de foro compet. 36

Iniuria facta per vnum, quãdo respicit plures, vnusquisque in solidum potest agere. c. licet, nu. 16. de foro compet. 36

Iniuria illata vni consanguineo, an omnibus illata videatur. c. cum oporteat. nu. 18. de accus. 181

Iniuriarum actio non competit nisi pro pauciſsimis personis. c. de cętero. nu. 14. de testib. 94

Inquisitio cũ formatur cõtra personam, sed generalis respectu criminum, an infamia præcedere debeat. Et quid si inquirens pœnitentiam, non autem pœnam debitam imponere intendat. Et quando huius inquisitionis esset impositio pœnæ eadem in vtroque solẽnitas requiritur. c. qualiter & quando. nu. 78. 79. & 80. de accus. 193

Inquisitio vtrum sit remedium ordinariuum, vel extraordinarium. in rubrica de iudicijs. num. 1. 14

Inquisitio regulariter de iure ciuili aut canonico non est permissa. ibidem, numero 3.

Inquisitio aliqua reperitur, quæ fit de crimine sine iurisdictione, ministeriumque simplex vocatur. c. sicut olim, nu. 7. de accus. 158

Inquisitio est remedium extraordinarium competens contra regulas iuris communis. c. exhibita, nu. 13. de iudicijs. 37

Inquisitio quando committitur solet apponi clausula de fama & de accessu personaliter ad locum. ibid. nu. 14.

Inquisitio an videatur commissa, quando est apposita clausula, de fama. Et quid de de clausula de accessu. distinguitur. ibid. nu. 16.

Inquisitio contra reum formatur ex probationibus in iudicio ciuili factis, licet non plene in criminali probent. c. cum oporteat, num. 47. de accus. 182

Inquisitio ex præsumptionibus, vel ex fama, an formari possit. ibidem. nu. 48.

Inquisitio generalis si est contra officialem formata, & specialis super uno crimine, absolutio facta super generali, an liberet specialiter inquisitum. c. cum causam, nu. 13. de testib. 125

Inquisitio accusatore superueniente nunquam tollitur, si delictum est commissum in iudicis offensam sup quo iudex inquirit. c. qualiter & quãdo. nu. 19 de acc. 190

Inquisitio vtroque iure prohibita est, nulla legitima fama, vel præsumptione præcedente. cap. qualiter & quando. nu. 67. de accusat. 193

Inquisitio vtrum superueniente accusatore cesset, si iudex inquirere cepit. c. qualiter & quando. nu. 14. de accus. 190

Inquisitio generalis non præcedente fama ad inquisitionem, an procedere possit. c. qualiter & quando. nu. 9. de accus. 179

Inquisitio specialis si formetur, utrum probationes faciant fidem in eius iudicio. c. ad petitionem, nu. 2. de accus. 186

Inquisitio generalis habet suum ordinem. sicuti accusatio. c. qualiter. num. 1. de accusat. 177

Inquisitio infamia non præcedente, facta contra reum absentem, nulla est. c. inquisitionis, §. tertiæ dubit. nu. 2. de accus. 185

Inquisitio nunquam permittitur, nisi præcedat infamia de crimine. ibidem, nume. 3. & nume. sequen.

Inquisitione ex generali, & ex processu ipso facto, an possit veniri ad diffinitiuam sententiam. c. ad petitionem, num. 7. de accus. 186

Inquisitione ex generali, quæ super statu ecclesiæ formatur, an possit ad beneficij priuationem veniri. ibidem, num. 3.

Inquisitione damnatus de iure canonico, an efficiatur infamis. c. inquisitionis, num. 3. de accus. 183

Inquisitore hæreticæ prauitatis condemnante hereticum, & tradente cum curiæ seculari, iudex sæcularis non tenetur stare processui iudicis ecclesiastici, quod tamẽ est falsum. c. at si clerici, nu. 21. de iudic. 20

Inquisitione in generali, quæ contra promouendum fit, capitula cum specificatione criminum, an dentur. c. qualiter. num. 15. de accus. 17

Inquisitione totaliter ordo non seruatur. in rubrica, num. 4. de iudicijs. 14

Inquisitionem si superior delegat super criminibus, an videatur ordinem iuris tollere ad inquirendum, quòd inquisitus non sit infamatus. c. cum oporteat, nu. 1. de accusationib. 180

Inquisitionem contra criminosum ad denunciationem factam pro crimine per subditos prælati superior committit. c. prælatorum excessus, numero 1. de accusationibus. 199

Inquisitionem ad generalem, quæ in concilio prouinciali fit, infamia præcedens non requiritur. c. sicut olim, nu. 4. de accus. 198

Inquisitionis commissio expressa clausula, non obst. q̃ fama non præcedat subreptitia præsumitur. c. qualiter & quando. num. 11. de accus. 178

Inquisitionis causa semel absolutus, an possit amplius inquiri, vel ciuiliter molestari. ibidem, nu. 4. de testib. 48

Index.

Inquisitionis promotor prioribus testibus publicatis,an possit nouos testes producere.ibidem,num.5.

Inquisitionis iudicium,est ciuile.c.super his.nu.13.de accus. 175

Inquisitionis remedium,an succedat loco ciuilis accusationis.c.de his. nume.21.de accusationib. 161

Inquisitus vel accusatus de crimine capitali,si statuto cauetur quod non possit aliquam exceptionem proponere,nisi compareat,vtrum erit aliquod remedium,si velit per procuratorem proponere exceptionem banni,vel aliam declinatoriam, c.veniens,nu.39.de accus. 171

Inquisitus,quando citari debeat.c.qualiter,& quando.§.debet,nume.1.de accusationibus. 194

Inquisitus mitius punitur,quam accusatus.c.cum non ab homine, nume.48.de iudicijs. 30

Inscriptio ad pœnam talionis, quare inducta sit.& quando quis ad eam non debeat obligari.c.inquisitionis,nu.22.de accus. 184

Inscriptionis talioni forma,qualis esse debet.c.super his, numero 33. de accusationibus. 176

Insinuatio donationis parte non citata a donatatio,an teneat.c.Albericus.nu.14. de testibus. 137

Insinuatio clamosa, quæ fit per frequentem delationem multorum ad iudicis aures, per libellum in secreto porrectum non inducitur.c.inquisitionis.§.tertiæ dubitationis,nu.6.de accus. 185

Insinuatio clamosa,quæ dicatur.c.qualiter.nu.77.de accus. 193

Instantia perempta per expressam partis renunciationem,an perimatur effectus inductus malæfidei per litis contestationem.capitulo,significauerunt.nume.33.de testibus. 124

Instantia causæ appellationis per dolum aduersarij lapsa,actio de dolo ad interesse competit.c.intimauit,nu.10.de testib. 102

Instantia de iure canonico non perit triennio.c.cum bonæ, numero 2. de probationibus. 39

Instantia licet pereat coram ordinario,vel delegato,non perit tamen iurisdictio. c. venerabilis,nu.3.de iudicijs. 38

Instantia quando perit ex facto iudicis,vel partis,aut propter contingens impedimãtum,an detur restitutio,vel non currat tempus.Et quid in causa ppellationis. ibidem,num.4.& 6.

Instantia deserta,si constat de iure actoris per partis confessionem,tunc iudex potest ferre sententiam.ibid.nu.13.

Instantia causa principalis,an possit per compromissum suspendi.ibid.num.20.

Instantia in causa appellationis non solum suspenditur,si fuit compromissum in arbitrum,sed etiam si fiat in arbitratorem.ibid.nu.17.

Instantia vtrum finiatur triennio in iudicijs, in quibus lis non contestatur. ibidem, numero 20.

Instantiæ ius vtile non acquiritur domino,ipso iure,nisi post finitum mandatum.c.in nomine Domini,nu.24.de testib. 82

Instituens accusationem iustam,non ad conseruationem boni publici,sed odio & appetitu vindictæ peccat mortaliter.c.accusasti.nu.2.de accus. 162

Instruere testem an liceat,vt melius veritatem deponat.capitulo 1.numero 12. de testibus. 80

Instrumenta quo tempore sunt edenda. capitulo 1.numero 54.de probatio. 52

Instrumenta antiquissima,per quæ probatur solutio censuum,satis probant,possessionem ecclesiæ.c.cum causam,nu.25.de probat. 78

Instrumenta antiqua,si essent inter se varia,staretur pluribus & melioribus. ibidẽ, numero 24.

Instrumenta de nouo reperta ipso iure,post conclusum in causa,an produci possint. c.intimauit,nu.12.de testib 102

Instrumenta duo eiusdem temporis,si producantur,quorum vnum maiorem summã altero contineat,quomodo ad concordiam reducantur.c.cum tu.nume.11.de testibus. 96

Instrumenti tenorem ad probandũ,amissio & tenor eius per testes peritos probari debet.c.Albericus.nu.15.de testib. 131

Instrumenti productio est de actis,licet ipsum instrumentum non sit de actis.c.quoniam contra,nu.7.& 29.de probat. 73.& 74

Instrumenti amissio,qualiter probetur. capitulo, Albericus. numero 16. de testibus. 137

Instrumenti perditio,siue alicuius scripturæ,quomodo probetur.c.cum bonæ.num. 3.de probat. 79

Instrumentis antiquissimis,denunciantibus iurisdictionem & confinia, creditur. c. cum causam,nu.9.de probat. 77

Instrumentis antiquis & facto antiquo,quando non credatur.ibid.nu.17.

Instrumento falso vtens,vt condemnetur de falso an sufficiat, ꝙ pars aduersa interroget,vtrum producens eis velit vti.c.præsentium,nu.20.de testib. 117

Instrumento producto in iudicio & a parte oppugnato si ex eo ius ipsius partis probetur, iudex ex officio potest credere.c.at si clerici,nume.34.de iudicijs. 20

Instrumentorum verba enunciatiua, an probent.c.series.nu.4.de testib. 109

Instrumentum consideratur duobus modis.c.post cessionem,numero 21.de probationibus. 55

Instrumentum & sententia ad faciendum aliquid euidens,æquiparantur.c.significauerunt,nu.31.de testib. 124

Instrumentum mutui notarius non tenetur edere debitori.capitulo 1.num. 34. de probat. 90

Instrumentum impugnans,non potest se in instrumento,quo vtitur fundare in capitulo penitus separato.c.præsentium,num.25.de testib. 117

Instrumentum,an & quando cum die & consule edi debeat.capitulo, qualiter,§.debet,numero.22 de accusationibus. 195

Instrumentum,vel testem de falso arguere, si pars aduersa dicit,an sufficiat protestari parti producenti testes,quod intendit vti dictis testium, vel instrumentis, in quantum apparuerunt vera.& an cogatur pars absolute præcise respondere. Et quid si iudex verisimiliter præsumit partem non potuisse informari. cap. præsentium,nu.16.& 17.de testib. 117

Instrumentum transactionis,quando creditoribus absentibus edendum.c.1.nume. 30.de probat. 51

Instrumentum propria pecunia redemptum, quando quis non teneatur edere. ibidem,num.33.

Instrumentum in libello nominatum,quando edendum.d.c.numero 57. de probationibus. 52

Instrumentum productum ante litem contestatam,est reproducendum post ad probandum.ibid.nu.58.

Instrumentum productum iudici,non debet edi illo tempore.ibid.nu.60.

Instrumentum productum in iudicio,quando non probet.ibid.nu.61.

Instrumentum filius de contractu patris,an conficere possit.c.super eo,nume.20.de testib. 105

Instrumentum enunciatum adminiculatur,vt subornationis testium suspitionẽ tollat.c.series.nu.5.de testib. 109

Instrumentum pro natiuitate alicuius, an confici possit. Et an requiratur notarij præsentia.ibid.nu.7.& 8.

Instrumentum notarij, quando valeat post priuationem notariatus.cap. post cessionem,nu.28.de probat. 59

Instrumentum notarij non reprobatur per non reddentes rationem sui dicti. c. tertio loco,num.13.de probat. 57

Instrumentum sibi edi,tertius quilibet habens interesse petere potest.c.1.num.26. & 27.de probat. 51

Instrumentum de falso,post sententiam reprobari potest.c.licet causam,num.66.de probationib. 69

Intentionem agentis ad fundandã,fundans se ex alicuius vita, non sufficit probare aliquem olim vixisse,vt nunc currere præsumatur.c.causam quæ.numero 27.de testibus. 92

Interdicto vti possidetis, plures causæ vincendi.capitulo,licet causam,nume.25.de probat. 66

Interdicto vti possidetis, repellitur quis,quando sua possessio est iniusta.ibidem, numero 28.& 29.

Interesse vexationis litis,est considerabile.c.ex parte,num.28.de testibus. 8

Interesse publicum a priuato,quando est inseparabile, iuri publico renunciari non potest.c.veniens.nu.64.de accus. 177

Interesse alicuius ex hoc solo consideratur,quod duriorem habeat aduersarium. c.si qui testium.nu.20.de testib. 87

Interesse vbi desinit,& actio desinit.c.super his.nu.19.de accus. 177

Interfectoris bona,si sunt ex forma statuti hæredi occisi applicanda,vtrum filio naturali occisi applicentur,vel monasterio potius,cuius monachus fuit interfectus. c.in præsentia,num.75.de probat. 64

Interlocutoria,quædam est assignatio termini.c.licet causam,numero 29.de probationibus. 67

Interlocutoria iudicis,assignantis terminum,limitatur a causa.ibid.nu.40.

Interlocutoria,quam profert iudex admittendo articulos,vel productas positiones vtrum citatio partis requiratur.nu.c.in nomine,18.de testib. 81

Interlocutoria sine causæ cognitione valere videtur.c.2.nu.21.de testibus. 81

Interlocutoriæ ferendæ in cognitione,cum requirit causæ cognitionem, partis citatio requiritur.c.in nomine Domini,nu.19.de test. eo.

Interlocutoria quamuis possit per iudicem reuocari,non est tamen verum, quando trahit secum executionem ipso iure.c.at si clerici,§.de adulteriis, nume.21.de iudic. 22

Interlocutoriæ in probatione,per quã persona læditur,quare facienda est citatio, in cognitione autem non.c.in nomine Domini.nu.22.de testib. 82

Interpellatio extraiudicialis in actionibus,quem effectum operetur.& an vna vel plures requirantur.capitulo,si quis episcopus,numero 18.& 23. de accusationibus. 158

Interpretatio priuilegij pertinet ad conditorem,non ad alium.c.cum venissent. nu. 1.de iudicijs. 33

Interrogatio & confessio ponuntur vt diuersa.c.quoniam contra,num.6.de probationibus. 73

Intimatio a iudice fieri potest die feriata,licet citatio,fieri non possit.c.1.nu.17.de iudicijs. 17

Intrusus quilibet,an sit suspensus ab officio etiam post peractam pœnitentiam.c.cũ non ab homine.nu.87.de iudic. 77

Intrusus,quis dicatur.c.veniens.nu.2.de accus. 170

Inualiditas verbum,proprie significat impotentiam disponendi.c.in præsentia, nu. 69.de probat. 63

IRREGVLARITAS nulla priuat aliquem, collato beneficio ipso iure.c.cũ non ab homine,nu.77.de iudicijs. 31

Irregularitas cũ culpa & sine,contrahitur.c.qualiter.§.ad corrigen.nume.19. de accusationibus. 197

Irregularitatem inducentia crimina grauia dicuntur,propter quæ quis est deponẽdus.c.cum non ab homine,nu.72.de iudicijs. 31

IVDAEI sine cã a ciuitate,an repelli possint.c.licet vniuersis,nu.3.de testi. 105

Iudæi Christianorum serui sunt.capitulo,Iudæi,numero 3.de testibus. 104

Iudæo multo minus non permittitur,quod christiano non permittitur.c. licet vniuersis,nu.1.de testib. 105

Index.

Iudæus Christianum criminosum, an possit repellere testem. capitulo, testimonium. nu. 13. de testib. 150

IVDEX ex officio potest se informare, quando neutra partium vult ad iudicium prouocare. c. in præsentia, num. 28. & 29. de probat. 61

Iudex, quando possit dilationem ex officio assignare. d. c. in præsentia, numero 30. de probationib. eo.

Iudex quando possit ab officio deponi. d. c. in præsentia, numero 32. de probationibus. 62

Iudex poterit declarare super possessione, quo ad plenum effectum, & distinguitur. ibid. num 23. & 34.

Iudex quid facere habeat, quando accusator desistit, vel non prosequitur accusationem respectu ipsius rei. c. licet in beato, num. 30. de accus. 168

Iudex ecclesiasticus potest adiri per viam denunciationis euangelicæ, vel iudicialis aduersus quamcunque personam ratione peccati, & vbi agitur ad vindictam publicam, vel iuramenti fractionem. c. nouit ille, num. 1. de iudic. 33

Iudex licet sit in procinctu ferendæ sententiæ, vel iam cæperit ipsius præfationem, non potest per hoc dici conclusum in causa. capitulo, nouit ille, numero 16. de iudicijs. 33

Iudex potest procedere per inquisitionem cum in accusando aliquid de iuris solennitate relaxatur. ca. qualiter & quando. nu. 60. de accus. 1

Iudex ad officialis publici denunciationem, an inquirere possit. ibid. nu. 61.

Iudex an inquirere possit de delicto commisso coram ipso. ibid. nu. 62.

Iudex per inquisitionem in criminalibus atrocioribus, an inquirere possit. ibidem, nume. 63. 183

Iudex in atrocissimis. s. hæresis, læsæ maiestatis, & similibus delictis, an per inquisitionem procedat. ibid. num. 66.

Iudex si ferat sententiam pro parte iuris probationibus, & pro parte non, valet sententia sed sine difficultate est retractanda. c. ecclesia Sanctæ Mariæ, numero 20. de constitut. 8

Iudex an possit ex officio dilationem assignare, nulla partium petente. c. vltra tertiam, num. 11. de testib. 152

Iudex potest sortem ponere, quando probationes sunt omnino æquales. c. licet causam, nu. 81. de probat. 68

Iudex ex officio condemnare potest deducentem factum qualificatum, si vnum tantum probet. ibid. nu. 74.

Iudex in criminalibus potest ex officio prosequi instantiam incæptam per accusatorem quando ipsi de causa liquet. imo quilibet alius, accusatore mortuo, vel impedito ex eadem instantia potest prosequi primam accusationem. quod tamen declaratur. c. quia. num. 7. & 9. de iudicijs. 30

Iudex delegatus, si pro parte sententiam miserit executioni, an impediatur executio petitionis coram superiore delegante. c. veniens. nu. 3. de testib. 127

Iudex dans tenutam, in dubio non videtur velle tertio præiudicare. & an per eam datam auferatur inuito possessio. c. veniens. nu. 22. & 23. de testib. 128

Iudex impedientem testes produci, an punire possit. c. cum causam, numero 7. de testibus. 126

Iudex ecclesiasticus potest executioni mandare sententiam latam per iudicem sæcularem, etiam sine commissione primi iudicis. capitulo, significauerunt. nume. 6. de iudic. 39

Iudex timens expirare iurisdictionem, an possit ferre sententiam die feriata. ibidē, numero 14.

Iudex loci delicti non potest condemnare reum existentem extra territorium, si reus sit citatus per iudicem suum, ad requisitionem iudicis loci delicti, licet non possit per talem requisitionem condemnari. capitulo, numero 20. de foro competenti. 46

Iudex requisitus super remissione partis, an possit cognoscere, saltem summarie. ibidem nume. 21.

Iudex ecclesiasticus, an teneatur sequi processum formatum contra reum confessum & conuictum coram iudice seculari, & econtra. distinguitur. c. at si clerici, nume. 20. de iudicijs 20

Iudex, qui cognoscit ciuiliter de crimine, non potest ex eodem processu & ex eisdem probationibus puniri criminaliter. ibid. nu. 50.

Iudex debet dare securitatem bannito accusato de causa criminali, ex quo non potest se per procuratorem defendere. capitulo, intelleximus, numero 20. de iudicijs. 26

Iudex incompetens crimen quantumcunque notorium non punit. c. veniens, nu. 22. de accus. 170

Iudex si cæpit inquirere, vtrum superueniente accusatore cesset inquisitio. c. qualiter & quando. num 14. de accus. 190

Iudex inquirens præcedente suspitione si omittat inquisitionem famæ, an processus sit nullus. c. cum oporteat, nu. 51 de accus. 182

Iudex potest patrem cogere remotis monibus respondere positionibus & capitulis. c. cum dilecti. nu. 22. de accus. 179

Iudex ex officio suo potest libellum ineptum & obscurum reijcere. cap. dilecti, nu. 5. de iudic. 25

Iudex nunquam potest auferre exceptionem parti acquisitam, non obstante quacūque clausula sub quauis forma verborum conceptam in commissione appositam. ibidem, nu. 12. & 22.

Iudex debet habere æquitatem præ oculis. ibidem, nu. 15.

Iudicis interest, ne indicium coram se agitatum, sit frustratorium. ibidem, numero 6.

Iudex delegatus, si decæptus errore facti tulit sentētiam, an iterum iudicare possit. c. qualiter & quando, nu. 30. de accus. 178

Iudex, qui alias est incompetens, potest capere malefactorem fugiētem vt eum suo iudici repræsentet. c. cum non ab homine, nu. 11. de iudicijs. 29

Iudex sæcularis non puniens laicum, quando delictum est notorium, videtur prestari de sua negligentia quòd non vult punire, vnde iudex ecclesiasticus poterit eum punire. ibid. nu. 29.

Iudex si in interlocutoria, quam profert admittat articulos, vel productas positiones, vtrum citatio partis requiratur. c. 2. nu. 18. de testib. 81

Iudex laicus etiam non se intromittit, licet ecclesia apud eum incidenter quid attenuauerit. c. ecclesia sanctæ Mariæ, num. 15. 31. & 32. de constit. 8. & 9

Iudex laicus si est deputatus super certo genere causarum si citet clericum non simpliciter, sed conditionaliter, si vult contradicere clericus, tenetur comparere, si pro illa qualitate non est deputatus iudex ecclesiasticus. capitulo, cæterum, num. 12. de iudic. 23

Iudex super iure reali procedente ex aliqua causa, non intelligitur super allegatione personali ad ipsum ius constituendum. ibidem, num. 27.

Iudex debet absoluere reum ab obseruatione iudicij, quando libellus est ineptus. c. examinata. nu. 6. de iudicijs. 35

Iudex an debeat exprimere causam in absolutione ab obseruatione iudicij. ibidem, numero 7.

Iudex ab obseruatione iudicij, debet reseruare expresse ius agenti, quod tamen non est necessarium. ibidem, nu. 8.

Iudex per inquisitionem procedendo, locum accusatoris non tenet. c. qualiter & quando. nu. 19. & 51. de accus. 192

Iudex si non debet interpretare decretum in fine, sine causæ cognitione, interponit in principio, an præpostleratio talis vitiet. c. de testibus. numero 18. & 19. de testibus. 114

Iudex si prælato alienationem prohibeat, dominij translatio impeditur. c. prælatorum excessus. nu. 17. de accus. 200

Iudex si non interrogat testem de causa scientiæ, an valeat testimonium, licet causam non reddat, & an parti teneatur ad interesse ipse iudex. c. cum causam, nu. 16. & 17. de testib. 125

Iudex parte non petente condemnationem expensarum omittens, an possit in fine iudicij ad interesse condemnari. ibid nu. 18

Iudex, an notario committere possit, vt testis iuramentum in sua absentia recipiat. c. tuis. nu. 18. 20. & 21. de testib. 130

Iudex, si ei liqueat de inhabilitate actionis, an ex officio repellat actorem. c. intimauit, nu. 22. de testib. 103

Iudex parte non citata an recipere possit testes. c. qualiter. §. debet. nume. 4. de accusationib. 194

Iudex & accusator, an duæ diuersæ personæ videantur. c. qualiter & quando. num. 16. de accus. 190

Iudex antequam super crimine inquirat, capitula de quibus est inquirendum reo exponere debet. c. qualiter & quando. §. debet. nu. 6. de accus. 194

Iudex quando vt bonus vir arbitrari debet, an ab eius sententia appellari possit. c. super his. nu. 45. de accus. 176

Iudex, an suis expensis mittat notarium pro recipiendis testibus ad ipsos testes, si producens est notorie inops. c. ex parte, nu. 28. de accus. 165

Iudex sine accusatore, an & quando procedere possit. c. euidentia, nume. 1. de accusationib. 163

Iudex si articulorum non dat copiam, pars quandocunque poterit allegare, quòd capitula non debuerint admitti. c. per tuas, nu. 11. de testib. 143

Iudex vel arbitrator, quando sine scriptura procedere potest, statur de actis ordinatorijs suæ scripturæ. c. cum oporteat. nu. 44. de accus. 182

Iudex quando dicatur suo sensu facere. c. 1. nu. 7. de constit. 3

Iudex concordiam quærere potest in causa dubia, vbi de iure ecclesiæ contenditur. c. causam, nu. 3. de testib. 103

Iudex ordinarius inquisitionem formans, & narrans in ea famam contra inquisitū ad se peruenisse, vtrum reo petente, debeat sibi facere fidem de ista infamia. c. cū oporteat. nu. 40. & 41 de accus. 182

Iudex an ex suo officio inquirere possit, si bannito ex forma statuti audientia denegari debet. c. nulli episcoporum, nu. 6. de accus. 160

Iudex, cui causæ cognitio committitur, si non detur specialis potestas citandi partes, vt coram superiore compareant, an habeat potestatem. c. prælatorum excessus, nu. 14. de accus. 200

Iudex quando possit interponere officium suum. c. causam, numero 5. de probationibus. 79

Iudex potest corrigere etiam parte non petente, dictum deponentis de peritia artis. ibid. nu. 6

Iudex per inquisitionem quando peocedere potest ad solam criminis denunciationē. c. quoniam, nu. 3. de probat. 82

Iudex, quando agitur ciuiliter de causa, potest ex aliena prouincia testes aduocare. ibid. num 4

Iudex, quando ad vlteriora procedat, non cognito super exceptione, quādo videatur repellere exceptionem. c. ex parte. nu. 16. de probat. 86

Iudex, nisi exceptionem oppositam reseruet, procedendo ad actus incompatibilem, videtur eam repellere. ibid. nu. 17.

Iudex an debeat admittere statim volentem probare, an vero debeat reseruare probationem post receptiones testium, & publicationem in causa principali. ibidē, numero 18.

Iudex præsumat cōtra excipientem, vel dicatur factum esse publicum, vel quasi, & probatio profertur incontinenti, debet admittere probantem, nec debet fieri reseruatio. ibid. num. 19.

Iudex quicquid arbitratur, nulla partium poterit appellare. d. c. ex parte, numero 20.

Index

Iudex, qui simul & semel vult procedere in exceptione declinatoria & principali negocio grauat partem ita quòd processus est nullus, vel saltem potest appellari, secus si interloqueretur procedendum, etiam super principali negocio, reseruatis exceptionibus declinatorijs c. exhibita. nu. 5. 17. & 25. de iudicijs. 37

Iudex ad quem, si pronunciat interlocutoriam iniustam, & bene appellatum, debet cognoscere de causa principali sub eadem forma, sub qua debebat primus iudex ibid. nu. 10.

Iudex si ex forma statuti debeat procedere in causa principali reseruatis declinatorijs, non tamen per hoc videtur præclusa via opponendi exceptionem impedientem iurisdictionem. ibid. nu. 20.

Iudex in iudicio inquisitionis potest reseruare exceptiones declinatorias examinandas ad merita causæ. ibid. nu. 21.

Iudex procedendo super principali, videtur exceptionem restituere. ibidem, numero 22.

Iudex non solum ad puniendum crimen inquirit, sed etiam ciuiliter ad ecclesiæ vtilitatem. c. qualiter & quando, nu. 6. de accus. 190

Iudex in negocio ciuili, quibus casibus per inquisitionem procedat. ibidem, numero 7.

Iudex ex officio miserabili personæ, an & quando prouidere possit. ibidem, numero 8.

Iudex in criminalibus causis, an testes coram se examinare debeat, etiam extra prouinciam existentes. c. constitutis, nu. 3. de testib. 139

Iudex ex officio, an possit prouidere, vt accusatori non desit probandi facultas, etiã accusatore non petente. ibid. nu. 6.

Iudex accusatore & reo præsentibus ex officio pro vtraque parte producere potest. ibid. nu. 7.

Iudex ecclesiasticus in laicos impedientes suæ iurisdictionis exercitium in causis ad se pertinentibus, iurisdictionem habet. ibid. nu. 9.

Iudex in dubio, an dictis testium credere debeat. c. cum venisset, numero 5. de testibus. 107

Iudex, quando in causa vertũtur plures articuli separati probationes recipere potest super vno articulo. d. c. cum venisset, nu. 6. de testib.

Iudex, qui procedit, si ignorat delegantem decessisse, tenet quod agit. ibidem, numero 9.

Iudex maleficiorum, faciendo reum renunciare termino & defensionibus, quid agere, debeat. Et quid si non fecit renunciare. ibid. nu. 20. & 21. 108

Iudex super emergenti pronũciat, & est sententia interlocutoria. c. licet causam, nume. 2. de probat. 66

Iudex potest reseruare exceptiones contra testes, post ipsos receptos. ibidem, numero 4.

Iudex quando non possit excipientem repellere. d. c. licet causam, numero 8. de probationibus. eo.

Iudex, ex officio suo potest assignare terminum ad probandũ parti non petenti. ibid. numero 12.

Iudex cum examinat, etiam si interrogatoria non dentur a parte debet ex officio suo diligenter testes interrogare. dicto capitulo, licet causam, num. 14. de probationibus. eo.

Iudex si statuit terminum cum commination quòd vlterius eum non audiet, re integra post lapsum termini debet audiri. d. c. licet causam, numero 35. de probationibus. 67

Iudex ex officio potest ad rei defensionem producere testes. d. c. licet causam, numero 38. eo.

Iudex si absque causa concedat secundam dilationem, est nulla ipso iure. ibidem, numero 43.

Iudex ex officio si vult deferre iuramentũ, non impedit eum conclusio. ibidem, numero 57. 68

Iudex, qui pronunciat super principali, videtur pronunciare super iuramento. ibidẽ, numero 62.

Iudex cognoscens de causa principali, testes nouos post publicationem examinat. c. fraternitatis, nu. 21. de testib. 98

Iudex non debet partis defectum supplere in probatione recipienda super non proposito. ibid. nu. 57. 101

Iudex necessarius adhibendus in testem, potest peti remoueri. c. dilecti. numero 4. de testibus. 131

Iudex ab officio iudicandi propter testificandi officium, an remoueatur. ibidem, numero 5.

Iudex seu actor & testis, quòd nemo possit esse, de quibus intelligatur. ibidem, numero 9. & 12.

Iudex non potest auferre beneficium datum actori a statuto. c. proposuisti. nu. 4. de probationib. 56

Iudex quando eligat peritum in arte sua. d. cap. proposuisti. numero 17. de probationibus.

Iudex, qui eligit artificem male peritum, an teneatur ad interesse parti. ibidem, numero 28.

Iudex, quando peritiores possit interrogare, dicta peritorum corrigendo. ibidem, numero 24.

Iudex post sententiam latã, non potest pœnam, nec augere, nec minuere. c. at si clerici, §. de adulteriis, nu. 4. de iudicijs. 21

Iudex hodie in quocunque delicto potest ex causa pœnam alterare. ibidem, numero 9.

Iudex, qui simpliciter iurauit seruare statuta, potest dispensare contra pœnam positam a statuto, quia iuramentum restringitur ad æquitatem. ibid. nu. 25.

Iudex dispensans super pœna, videtur etiam dispensare super infamia conseruatiua ad pœnam. ibidem numero 32.

Iudex pœnam a lege impositam, ex causa diminuere & augere, an possit. c. qualiter. § ad cor. nu. 25 de accus. 197

Iudex pœnam iuris semel impositam post sententiam, an alterare possit. c. qualiter. §. ad cor. num. 26. & 28. de accus. 198

Iudex in sententia, an possit potestatem eam alterandi sibi reseruare, & an illa sentẽtia valeat. c. qualiter. §. ad cor. nu. 28. & 29. de accus. 199

Iudex ex officio proprio potest ante litis contestationẽ parte interrogare, & potest nullo petente libellum ineptum reijcere. c. 1. nu. 1. de libel. oblat. 47

Iudex non solenniter libellantem ex officio suo, parte etiam non petente, repellit. ibid. nume. 2.

Iudex ex officio potest sibi facere ostendi instrumenta a reo ad inuestigãdum veritatem. c. 1. nu. 49. de probat. 151

Iud ex, cui instructio processus, & non diffinitio committitur, an cum remittit processum ad superiorem, ad sententiam audiendam coram superiore possit partes citare. c. cum olim, nu. 7. de testib. 120

Iudex, quòd ex officio lege præcipiente inquirere teneatur, quomodo intelligatur. ibidem, nume. 25.

Iudex nullam habet potestatem in dilatione legali. c. significauerunt, numero 12. de testibus. 123

Iudex si interloquendo causam exprimit, de qua non cognouit, an esset vera, an ex hoc iustificetur appellatio. ibid. nu. 17.

Iudex si quartam productionem deroget propter testium multitudinem refrenandam, & coram iudice appellationis liqueat de non refrenata, an appellari possit. ibid. nume. 22.

Iudex propter negligentiam commissam in officio, potest puniri ad arbitrium superioris. c. quoniam contra. nu. 14. de probat. 37

Iudex in quibusdam casibus procedere potest sine scriptura & sine actione, & arbiter quando. d. c. quoniam contra, nu. 16. & 17. de probat. eo.

Iudex videtur tacite mandare notario, patiendo illum scribere, non pertinens ad actum gestum coram se. c. quoniam contra. nu. 31. de probat. 74

Iudex si admittit productionem instrumenti, post conclusum in causa productio nõ valet. ibid. num. 33.

Iudex si reuocat conclusionem in causa ex iusta causa, indistincte valet renunciatio. ibidem. nume. 34.

Iudex reuocans interlocutoriam parte præsente, satis debet præsumi, q hoc faceret cum causæ cognitione. c. quoniam contra, nu. 65. de probat. 76

Iudex sicut infamia præcedente, potest inquirere de crimine, vtrum ita inquirere possit, præcedente aliqua probabili suspitione, licet non præcedat infamia. c. cum oporteat. nu. 48. 49. & 50. de accus. 182

Iudex si ex forma statuti debeat cassare venditiones factas a minoribus sine certa solennitate, tenebitur etiam cassare futuras. capitulo, quoniam, num. 9. de constitutionib. 10

Iudex videns petentẽ in euidẽti calumnia. potest eum repellere, licet ex forma statuti exceptiones debeant reseruari. Et multo fortius, quando exceptione opposita præsumptio esset contra testem. capitulo, ex parte, numero 24. & 25. de probationibus. 85

Iudex potest supplere ex officio, vbicunque videt omitti aliquam solemnitatem in iudicio, propter quam redderetur nullum. c. causam, quæ. numero 5. de iudicijs. 27

Iudex ex officio potest supplere, quando agitur de vtilitate publica. ibid. num. 6.

Iudex vtrum ex confessione facta in vno iudicio incidenter, formando postea inquisitionem, possit reum punire. & an probet talis confessio. c. qualiter & quando. nu. 33. & 34. de accus. 191

Iudex infamia, vel alia legitima præsumptione præcedente, surgente ex actu iudiciario, inquirere potest. c. qualiter & quando. nu. 68. de accus. 193

Iudex quando ex officio inquirat. ibid. nu. 69.

Iudex an ex confessione de socio criminis facta in iudicio per inquisitionem contra nominatum etiam prima instantia finita procedat. ibid. nu. 70.

Iudex in criminibus priuatis, in quibus quilibet de populo non posset accusare, nunquid posset procedere per inquisitionem. ibid. nu. 72.

Iudex tanquam iudex, vel arbiter tãquam arbiter, an suã sententiã interpretari possit. c. cum a nobis, nu. 20. de testib. 112

Iudex vel arbiter, an possit produci ad impugnandum factum suum, & etiam si detegant suam turpitudinem. ibid. nu. 23. & 28.

Iudex, si attestetur de actis coram se, tanquam relator, vel tanquam instructor, qualis fides adhiberi debeat. Et quid si attestetur non pro reddendo suam sententiam iniustam, sed validam, an repellatur vt suspectus. c. cum a nobis. nu. 30. & 31. de testib. 112

Iudex an possit esse testis, si sententia dicitur nulla ex aliqua solemnitate processus non seruata. d. c. cum a nobis. nu. 32. & 34.

Iudex in causa appellationis, an attestari prohibeatur de gestis coram se in prima causa. ibid. nu. 35.

Iudex præsumitur iratus contra appellantem. ibid. nu. 26.

Iudex ad recipiendum testes, qui sunt impediti, ad domum ipsorum, an mittere debeat. c. si testium. nu. 1. de testib. 87

Iudex in receptione testium ad egregias personas, an & quando personaliter mittere teneatur. ibid. nu. 4.

Iudex ordinarius, vel delegatus Principis, in causa illa est maior partibus corã eo litigantibus. ibid. nu. 6.

Iudex mittere notarium pro recipiendis testibus, vbi pars est impotens, an teneatur sumptibus proprijs. ibid. nu. 16.

Iudex si coegerit litigare pauperem, an teneatur reo se defendenti expensas subministrare. ibid. nu. 18.

Index.

Iudex, procedendo ad actum incompatibilẽ publicationi, tacite videtur interloqui, publicationem non faciendam. c. causam, quæ nu. 3. de testib. 91

Iudex successor si præcedentem in forma testis recipere vellet, an coniuncto instrumento notarij fieret plena probatio, d. c. causam, quæ nu. 9. de testib. eod.

Iudex si concedit quartam productionem, non seruata solennitate, an valeat productio testium, parte non appellante. c. de causis, nu. 9. de testib. 94

Iudex secularis de licentia ecclesiastici, non potest punire clericum, sed facere eum capi. c. nullus, nu 3. de foro comp. 39

Iudex ordinarius de iure canonico potest in totum recusari. c. siquis contra, num. 1. de iudic. 40

Iudex delegatus debet mittere executioni sententiam iudicis delegati. ibidem, nume. 4

Iudex recusatus vt suspectus, non potest hodie causam delegare sine consensu vtriusque partis. & distinguitur. ibid. nu. 7. & 13

Iudex super notorio, vel super executione non potest vt suspectus recusari. ibidem. nume. 9

Iudex ordinarius, quando recusatur vt suspectus & ipse delegat causam, & delegatus ferat sententiam, ad quem appelletur, distinguitur. ibid. nu. 15. & 18

Iudex delegatus ab inferiore a principe, an possit suam sententiam exequi, etiã mittendo in possessionem. ibid. nu. 19. 22. & 26

Iudex secularis, quando possit supplere negligentiam ecclesiastici in causa feudi. c. verum quoniam, nu. 8. de foro comp. 42

Iudex secularis, si procedat contra clericum, quem ad se vocare non potest, non valet processus, licet iudex ignorauerit clericum. c. si diligenti, nume. 2. & 19. de foro compet. 44

Iudex contra delinquentem extra territorium, an possit procedere ad confiscationẽ bonorum, vel extra territorium existentem citare possit. c. licet. nu. 19. de foro compet. 46

Iudex in iudicio plenario, si protulit sententiam, in qua dicit se summarie cognouisse, sententia est nulla ipso iure. c. veniens, nu. 88. de accus. 174

Iudex declinatorijs exceptionibus tempore debito oppositis, de illis prius cognoscere debet quam super principali negocio pronunciare. c. ad petitionem, num. 25. de accus. 187

Iudex de fama quomodo possit se informare. c. inquisitionis, §. quæsiuisti, num. 8. de accus. 186

Iudex aliquem iniuste occidens, talioni non subscribit. c. super his, num. 24. de accusationib. 175

Iudex ordinarius, si causæ cognitionem prius præueniat, quam literæ præsentẽtur delegato, valet iudicium coram ordinario. c. ad petitionem, numero 22. de accusationibus. 187

Iudex causæ ciuilis, qui alias non posset puniri ordinarie de crimine pœnam extraordinariam imponit pro crimine ipso. c. super his. nu. 14. de accus. 175

Iudex quid facere habeat, quãdo accusator desistit, vel non prosequitur accusationẽ, respectu ipsius rei. c. licet in beato, nu. 20. de accus. 167

Iudex a quo quamuis ab executione sententie supersedeat, an videatur appellationi deferre. c. meminimus. nu. 16. de accus. 168

Iudex si vt superior adeatur qualitas arbitratoris, an attendatur, cuius loco subrogatur. c. super his. nu. 49. de accus. 176

Iudex non debet citare partem, nisi actore petente si tamen in actis reperiatur commissa citatio, præsumitur quòd præcesserit postulatio ibid. num. 9. & 11.

Iudex si videt perire instantiam potest citare partes, & ferre sententiam parte petente. ibid. nu. 10.

Iudex ex officio suo potest interrogare partes non solum super concernentibus negocium principale, sed etiam præparatoria. Et an possit post conclusum in causa. ibidem, nume. 17.

Iudex post conclusum in causa, non potest deferre iuramentum in defectum probationis. ibid. num. 18.

Iudex in criminalibus post conclusum in causa potest testes producere. Et super nouo articulo interrogare partes. idem in iudicijs summarijs. ibid. nu. 29. 17

Iudex ex causa iusta potest reuocare conclusum in causa, & admittere partem ad allegandum de iure suo. ibid. nu. 20.

Iudex potest excommunicare & mulctare contumacem sine alia citatione quando est contumax notorius, secus quãdo est notorius contumax, qui debet citari, & adhiberi causæ cognitio. ibidem, numero 46. & 47.

Iudex quamuis non possit imponere mulctam pro contumacia præcepta, sed bene pro vero dolo. si tamen imponat, valet. Intellige tamen, si prius faciet partem citari. ibid. nu. 49. & 51.

Iudex potest imponere pœnam statutam per contumacia absque partis citatione. ibid. numero 53.

Iudex grauans partem non solum re, sed etiam animo, & proposito, an vt suspectus recusari possit, & quid eum excuset, vt non grauasse videatur. c. qualiter. num. 4. & 5. de accus. 177

Iudex si erroneè, vel iniuste quid fecerit, quid agere debeat. ibid. nu. 7.

Iudex potest condemnare ex indicijs indubitatis. c. tertio loco, numero. 17. de probationibus. 157

Iudex etiam publicatis testibus in causa inquisitionis, ex officio ad offensam, & defensam testes recipere potest. c. cum clamor. nu. 2. de iudicijs. 145

Iudex qui tulit sententiam contra partem in vna causa, quando recusari possit vt suspectus in alia. c. cum P. Manconella. nu. 5. de accus. 163

Iudex, cui datur arbitrium ad pœnam diminuendam, an illam augere possit. c. inquisitionis, nu. 25. accus. 184

Iudex ob seueritatem, an vsque ad mortem pœnam alterare possit. ibidem, numero 28.

Iudex ob arbitrium sibi concessum a pœna statuti determinata, an recedere possit. ibid. num. 31.

Iudex multa prouidet ex officio in fauorem ecclesiarum, quæ alias non prouideret. c. qualiter & quando. §. debet, nu. 19. de accus. 195

Iudex ex officio suo, an accusatorem repellere possit, si sibi constaret de inhabilitate. c. cum P. Manconella. nu. 1. de accus. 163

Iudex & reus, an accusatori remittere possint pœnam calumniæ. c. veniens. nu. 81. de accus. 174

Iudex in alijs causis a relegatione infra partem volentem comparere personaliter cogere potest. c. veniens. nu. 63. de accus. 172

Iudex an supplere possit partis defectum in opponen. exceptionem notoriam. c. veniens, nu. 21. de accus. 170

Iudex, qui habuit litem cum parte, vtrum possit recusari, capitulo 1. numero 1. de iudicijs. 16

Iudex de causa criminaliter cognoscens, an incidenter de interesse suo iniuriam passo satisfacere possit. c. qualiter, §. ad cor. nu. 8 de accus. 196

Iudex ex causa potest reo negare audiẽtiam, sed non sine causa. c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 25. de constit. 8

Iudex interloquendo parti, si postea est paratus reuocare interlocutoriam, potest reuocare partem ad suum examen. capitulo, cum M. Ferrariensis, nume. 35. de constitutionib. eo.

Iudex, quando spoliat aliquem ordine iudiciario non seruato, an possit petere se restitui, sicut si fuisset spoliatus a priuato de facto. capitulo, ad petitionem, nume. 11. de accus. 186

Iudex an possit accusatorem inhabilem repellere, quem repellere pars abstinuit, & an ex officio suo possit supplere ipse iudex. capitulo, nulli. numero 4. & 5. de accusationibus. 160

Iudex super eo, quod non est delictum, non inquirit. ibid. nu. 7.

Iudex, quando agenti non competit actio ipso iure, repellit eum ex officio. c. inquisitionis. §. tertiæ, nu. 13. 285

Iudex an possit de testis inhabilitate per partem remissibili quærere, si pars nihil opposuit. ibid. nu. 15.

Iudex si super crimine inquirit, non præcedente inquisitione super fama, an processus sit ipso iure nullus. ibid. nu. 17.

Iudex si super crimine, de quo est prohibitus inquirit, processus est ipso iure nullus. ibid. nume. 21.

Iudex cognoscens de causa criminali incidenter, partis indemnitati cauere potest. c. accedens, nu. 17. de accus. 189

Iudex facilius ex officio mercenario in emergẽtibus post litem cõtestatam supplet, quam in alijs. ibid. nu. 13.

Iudex in criminali iudicio, an non solum rem parti restitui iubere possit, sed etiam reum cogere ad pœnam pecuniariam parti soluendam. ibid. nu. 28.

Iudex reum condemnans ex præsumptionibus, sententiam temperare debet, pœnamque lenire. c accedens. nu. 7. de accus. 188

Iudex inimicus partis culpa partis effectus, an recusari possit. c. cum dilectus, num. 9. de accus. 181

Iudex tanquam suspectus recusatur, ad inquirendum malo animo procedẽs. c. licet, nu. 8. de accus. 184

Iudex qualiter, & quando possit mutare sententiam. c. qualiter. nu. 17. 24. & 25. de accus. 178

Iudex solus mixtum imperium habens suam sententiam interpretatur, & quomodo & quando. c. qualiter. nu. 20. & 21. de accus. 178

Iudex solus delegatus, vel vnus arbiter verbum sententiæ ambiguum, licet non interpretetur, an tamen plures possint. ibid. nu. 22.

Iudex sententiam, quando corrigere & mutare possit. ibid. nu. 24.

Iudex delegatus, an verum pronunciare possit, si nulliter pronunciauit. ibidem, numero 26.

Iudex delegatus, si deceptus errore facti, tulit sentẽtiam, an iterum iudicare possit. ibid. num. 20

Iudex, quando possit sequestrare possessionem. capitulo, in præsentia, num. 31. de probationibus. 62

Iudicationis simplicis essentia, quæ cõsistit in causæ cognitione iudiciali, videtur esse contra substantiam ipsius iurisdictionis. c. 1. nu. 18. de libel. oblat. 48

Iudice negligente in iustitia exhibenda, potest actor alium iudicem adire. Quod si iudex protestetur se nolle purgare negligentiam. c. cum M. Ferrariensis, nu. 43. & 44. de constitutio. 8

Iudice delegato ab ordinario tanquam suspecto recusato superior potest cogere partes ad eligendum iudicem qui de communi consensu electus non potest recusari. c. si quis contra clericum. nu. 3. de foro compet. 40

Iudice petitionem, quam de iure admittere debet repellente, hoc ipso iustificatur appellatio ab ipsius interlocutoria. cap. significantibus. numero 3. de libel. oblatione. 48

Iudicem impetrans, & antequam præsentauerit literas iudicibus, aliquid præparatorium ad causam fecisse dicitur. c. causam, nu. 12. de testib. 103

Iudices duo, vel duo arbitri. quid si dũ tulerunt sentẽtiã, producantur vt testes ad declarandum dictum suum, vtrum vnus faciat semiplenam, & duo plenam probationem. c. præterea, nu. 22. de testib. 112

Iudices & arbitri criminosi socij, & participes, an & quando admittantur in testimonium. c. cum a nobis. nu. 24. 25. 26. & 27. de testib. 112

Iudici, cum in processu extraiudiciali non teneatur acta facere ad sui instructionẽ procedendo, an & quando credatur. c. cum oporteat. nu. 43. de accus. 182

Iudici quamuis sit concessa potestas terminũ prorogãdi partibus ignorãtibus, vel nõ requisitis, debet ĩ ñ lis notificare, alias dolose procedet. ibid. num. 25.

Index.

Iudici liquere de causa non dicitur vsque ad conclusionem exclusiue. c. significauerunt.nu.25.de testib. 124

Iudici,quando notorie constat agentem sme actione agere, licet ex suo delicto reus ab exceptione repellatur,tamen agentem repellit.capitulo 1.numero 8.de accusationibus.

Iudicia duo,quando sic se habent,q̃ sententia in vno lata parat exceptionem rei iudicatæ in altero,an admittatur cumulatio.cap.veniens,nu.32.de testib. 128

Iudicia præparatoria,quando habeant locum.c.qualiter & quando.num.57. de accusationibus. 192

Iudicibus,si ex eorum testificatu damnum oriri possit,si illud probatur,vel non, aut honor,vel vituperatio,& illud non sit factum, an possit testificari de gestis per se vel coram se.c.cum a nobis,nu.37.de testib. 113

Iudicibus pluribus in forma testium examinatis,deposito officio,& eorum scripturis,creditur.c.cum dilecti.nu.3.de accusat. 179

Iudicis officium potest quis implorare,si pars timet probabiliter se turbari. c.in præsentia,nu.27.de probat. 61

Iudicis officium,quando sit defensio.c.veniens.nu.45.de accus. 171

Iudicis voluntati,cum quid committitur,intelligitur,idest arbitrio.c.significauerũt. nu.24.de testib. 124

Iudicis secundi processus scientis reum esse detentum a primo iudice non valet. c.cũ M.Ferrariensis,nu.40.de constit. 8

Iudicis ordinarij appellatione,qui veniant.capitulo,post cessionem,nume. 1.de probationibus. 58

Iudicis secularis negligentia in causa ecclesiæ transfert iurisdictionem ad iudicem ecclesiasticum.c.cum sit generale.nu.2.de foro comp. 42

Iudicis officium in causa criminali ad rei condemnationem non exuberat.c.licet causam.nu.77.de probat. 70

Iudicis & arbitri assertioni,vtrum de actis credatur.c.quoniam contra, nu.19.& 20.de probat. 73

Iudicis ordinarij assertioni,quando stetur.d.c.quoniam contra, numero 25.& 26. de probationib. 74

Iudicis sententia,vtrum sit nulla,si non est expressus error in ea, sed iudex se refert ad acta.d.c.quoniam contra,nu.53.54.& 55.de probat. 75

Iudicis officium,si non excluderetur termino,sed actio, tolleretur actio ipso iure. c. de causis,nu.11.de testib. 94

Iudicis,est testium multitudinem refrenare, & quæ dicatur multitudo sufficiens. c. cum causam,nu.9.de testib. 125

Iudicis negligentia non conuincitur,nisi appareat de protestatione partis. cap.licet causam,nu.50.de probat. 68

Iudicis ordinarij sigillum,quando potest facere fidem de contractu. c. post cessionẽ. nu.16 de probat. 59

Iudicis præsentia non præsumitur in loco,nisi probetur c.tuis,nu.9.de testib. 129

Iudicis condemnantis aliquem præstare in instrumento non producto contentum, sententia non valet.c.illa præpositorum.nu.14. de testib. 159

Iudicis arbitrio quando pœna committitur,an possit imponere pœnam perpetuam habentem causam successiuam.c.ex literis.nu.8.de constit. 9

Iudicis copiam,vbi quis habere prohibetur, an ab illius processu appellare possit, ne perdat suis defensionibus non admissis.c.constitutis.2.nu.6.de testib. 140

Iudicis arbitrio,quando pœna committitur,an possit imponere pœnam perpetuã habentem causam successiuam.c.ex literis.nu.8.de constit. 9

Iudicis officium reo non competit ad imponendum silentium actori, quando idem actionem ordinariam consequi potest.c.1.nu.31.de probat. 51

Iudicis monitio vim peremptorij habet c.prælatorum excessus,num.16.de accusationibus. 200

Iudicis sola voluntas non tollit reconuentionem,quæ minori respectu fragilitatis sue conceditur.c.si diligenti.nu.6.de foro comp. 44

Iudicis interlocutoria, assignantis terminum,limitatur a causa. c.licet causam, nu. 40.de probat. 67

Iudicis dolus fortior quam partis ad inducendum,vt terminus non currat ipso iure. c.intimauit,nu.11.de testib. 102

Iudicis reseruatio non prodest,si velit facere actum ex interuallo post sententiam. c.naturaliter.nu.25.de accus. 178

Iudicis officium mercenarium intentans,quo debitor compellitur ad soluendũ, non videtur intentare actionem,cui ipsum officium conseruet.c.examinata,num. 34. de iudicijs. 36

Iudicis officium videtur excitari,quando verba ad ipsum iudicem diriguntur. cap. exhibita,nu.12.de iudic. 37

Iudicis ad officium,quando spectet interrogare testes etiam de non contentis in libello.c.cum causam,nu.4.de testib. 125

Iudicis scripturæ,etiam non subscriptæ testibus quandoque creditur. c.cum a nobis. nu.4.de testib. 111

Iudicis auctoritas & iudiciorum facit,vt tacens censeatur consentire. c.quoniam contra,nu.36.de probat. 74

Iudicis arbitrium debet ratione regulatum esse, & an appellari possit, & si quid eius libero arbitrio committatur.capitulo,super his. numero 7.& 52. de accusationibus. 175

Iudicis iurisdictionem regulariter incompetentis, qui vult fundare ex aliquo capite speciali propter quod competit sibi iurisdictio, debet allegare talem qualitatem & probare,& probatio fiet summaria.c.nouit ille,nu.6.de iudic. 33

Iudicis ordinarij processus,vt sit nullus,quando recusatur suspectus, appellare oportet.c.cum dilectus,nu.7.de accus. 183

Iudicis malitia & negligentia,quando æquiparentur.capitulo, per tuas. numero 5. de testibus. 143

Iudicij ciuilis,vel criminalis finis,quis sit.c.qualiter.§.ad corrigendos.nume.7. de accusationib. 196

Iudicijs in criminalibus,qualiter procedatur.in rubrica de accus.nu.1 155

Iudicio in criminali ante omnia primo discutiẽdum est de personis, vtrum sint legitimæ.c.1.nu.1.de accus. eod.

Iudiciorum formæ substantiali,an partes renunciare possint. c.inquisitionis. nu. 10. de accus. 105

Iudicium an sit nullum,quando procurator interuenit a principio ex parte accusatoris,vel rei.c.veniens.nu.85.de accus. 174

Iudicium intentans priuatus ad publicam vtilitatem, siue clericus ad vtilitatẽ suæ ecclesiæ,an debeant sibi refici expensæ a fisco.capitulo,si quis testium.nume. 13. de testibus. 87

Iudicium & acta facta cum collatore,vel electore,non prosunt,neque nocent. c.constitutus.nu.4.de testib. 115

Iudicium summarium,vbi parat præiudicium separabile in alio iudicio, plena probatio non requiritur.c.veniens.nu.31.de testib. 128

Iudicium literis sigillatis de actis coram se factis creditur. c.prælatorum excessus, nu.8.de accus. 200

Iudicium & beneplacitum importat arbitrium boni viri. c.verum quoniam. nu. 5. de foro compet. 41

Indicium sufficiens ad torturam,vtrum fama faciat.capit.veniens.nume. 30.de testibus. 90

Indicium an faciat laicus contra clericum examinatus.capitulo,de cætero.nu.1. de testibus. 94

Iudicium publicum quid.c.veniens.nu.68.de accus. 173

Iura incorporalia,an duo possint insolidum quasi possidere.c.licet causam, nu. 27. de probationib. 66

Iura incorporalia etiam annexa spiritualitati possunt sequestrari,prout etiam in his potest interponi primum & secundum decretum.c.examinata, numero 2.de iud cijs. 35

Iurans veritatem tacere,an & quando ligetur iuramento.capitulo,olim.nume.18. de accusationib. 199

Iurans soluere vel dare,faciendo remissionem debiti,an liberetur.c veniens,num.9. de testibus. 89

Iurans temerarie ante pœnitentiam peractam,a testimonio repellitur. c.testimoniũ. nu.18.de testib. 149

Iurantis sacramento tunc simpliciter creditur, quando statutum vult præcise stari iuramento.c.proposuisti.nu.3.de probat. 56

Iurantis non testificari iuramentum,an sit ipso iure nullum.c.constitutis, nume.17. de testibus. 196

Iurans aliquam in vxorem ducere, an videatur contrahere matrimonium per verba de præsenti,c.ex tenore,nu.2.de testib. 122

Iurans dicere plenam veritatem,an possit cõfessionem suam exponere, si omisit quid de veritate tempore responsionis.c.cum dilecti,nu.15.de accus. 179

Iuramenti delati de falsitate post sententiam quæri non potest.c.licet causam.nu.67 de probationib. 63

Iuramenti tempore si pars protestetur,q̃ saluæ essent sibi exceptiones,testis tanquã suspectus repellitur.c.1.nu.10.de testib. 80

Iuramenti præstatio in teste,est pars probationis.c.quoties.nu.7.de testib. 83

Iuramenti forma duplex ab inquisitis præstari solita.capitulo,cum dilecti. nu.2. de accusationib. 179

Iuramenti defectu non præsumitur pro testimonio extraiudiciali.c.insuper. nu.14. de testibus. 83

Iuramento testificantis de animo suo statur in his, quæ ab animo pendent.apc.vltra tertiam,nu.6.de testib. 151

Iuramento quid facientis,an stetur in dependentibus ab animo.c.cum dilecti.nu.9. de accus. 179

Iuramento æquipollet præstatio fidei.c.tuis nu.14.de testib. 130

Iuramento alicuius cur stari debeat,an sit sufficiens causa, sola probationis difficultas.c.qualiter & quando.nu.42.de accus. 192

Iuramento an renunciare possint partes sine iudicis auctoritate.c.tuis.nume.11. de testibus. 130

Iuramento alicuius si debeat stari ex forma legis,vel statuti, admittitur tamẽ probatio præsumptiua.c.proposuisti.nu.1. de probat. 55

Iuramento alicuius,quando debet stari,intelligitur siue asserat affirmatiuam,siue negatiuam.ibid.nu 2

Iuramentum an admittatur, si probatio sit difficilis dispensatiua, cum de modico præiudicio agitur.capitulo, qualiter & quando. numero 46. de accusationibus. 192

Iuramentum testi notarius vtrum possit sine iudice deferre.cap. tuis. numero 5. de testibus. 129

Iuramentum actori plene probanti,non debet deferri absque causa.c.sicut. nu.3. de probationib. 52

Iuramentum non defertur in defectum probationis,vbi probatio fieri debet per scripturam,c.sicut.nu.25.de probat. 53

Iuramentum large venit appellatione contractus. capit. cum a nobis,numero 3. de testibus. 111

Iuramentum de malitia, quando non requiritur. capitulo, sicut. numero 13. de testibus. 88

Fama in quibusdam casibus plene probat. capitulo, veniens. numero 32. de testibus. 90

Iuramentum præstitum de non testificando contra aliquem in causa criminali,an sit nullum.c.constitutis.nu.10.de testibus. 139

Index.

Iuramentum iurantis non teſtificari, an ſit ipſo iure nullum. ibid. nu. 17

Iuramentum et probatio æquiparantur. c. cauſam, quæ. num. 12. de teſtib. 92

Iuramentum nullam facit præſumptionem contra tertium. ibid. nu. 15

Iuramentum proprium pro forma vbicunque ex legis diſpoſitione requiritur, nõ poteſt quis iurare per procuratorem. c. licet ex quadam, nu. 12. de teſtib. 141

Iuramentum an præcedere debeat teſtis depoſitionem, & quid ſi quis ſit teſtificatus in vna cauſa, & ſuper eadem iterum productus ſuper nouo articulo, an iterum iuret. c. fraternitatis. nu. 6. de teſtib. 97

Iuramentum præſtitum contra canones, eſt illicitum, & contra vtilitatem publicã. c. ſi diligenti. nu. 3. de foro compet. 44

Iuramentum fidelitatis eſt principale in vaſſallo. capitulo, in præſentia. numero 83. de probationib. 64

Iuramentum calumniæ, quod olim in cauſa ſpirituali non deferebatur, etiam in cauſa iuriſpatronatus. c. quanto, nu. 3. de iudic. 19

Iuramentum præſtitum contra publicam vtilitatem non ligat. c. nouit ille, num. 39. de iudicijs. 35

Iuramentum in defectum probationis non defertur illi, qui ſua culpa facultatem probandi perdidit. c. 1. nu. 21. de probat. 50

Iuramentum eſt releuatio ab onere probandi. in rubrica, numero 14. de probationibus. 49

Iuramentum calumniæ in cauſis ſpiritualibus non præſtatur. c. dilecti. numero 18. de iudic. 25

Iuramentum teſti, ſi deferatur ſuper reliquijs ſanctorum, vel iurat ſuper fidem ſuã, vel conſcientiam, an iſtud iuramentum ſufficiat ad hoc, vt dictum ſit validum. c. tuis. nu. 13. de teſtib. 130

Iuramentum corporale, vbi ſimpliciter lex requireret, & non tangi ſacram ſcripturam, vel euangelia, an quemlibet librum tangere ſufficiat. ibid. nu. 15

Iuramentum vtrum fortius ſit tactis ſcripturis, quam ſine. ibid. nu. 16

Iuri publico derogari non poteſt pacto priuatorum. Et verba hæc, a communione habeantur extranei, an ſententiam excommunicationis inferant. c. ſi diligenti, nu. 1 de foro compet. 44

Iuribus in incorporalibus, datur quaſi proprietas. capitulo, ſignificauerunt. nu. 5. de iudicijs. 39

Iuris de effectu non curatur in diſpoſitione reſpiciente factum. c. cum M. Ferrarienſis, nu. 32. de conſtit. 7

Iuris diſpoſitio de teſte, an trahatur ad inſtrumentum. c. licet dilectus, numero 8. de teſtibus. 144

Iuris diſpoſitio aliquam ſolennitatem in iudicio criminali requirens, quando ad ciuilem trahatur. c. ſuper his, nu. 8. 9. & 57. de accuſ. 175. & 177

Iuris ſubtilitate reiecta, clauſula ſtante, an & quando conuentus poſſit ordinis exceptionem opponere. c. dilecti, nu. 9. de iudic. 25

Iuriſdictio, honor, & diſtrictus, quid ſignificent. c. licet cauſam, numero 1. de probationibus. 65

Iuriſdictio cum non acquiratur delegato, niſi poſt literarum præſentationem, an & quando conſequenter non ſit ablata in ordinario. eo. cap. numero 18. de accuſationibus. 187

Iuriſdictio etiam in criminalibus, an tacite & expreſſe prorogari poſſit, & an ex ſola præſentia partis in iudicio, & patientia procedendi inducatur prorogatio. c. ad petitionem, nu. 15. 16. & 17 eod.

Iuriſdictio adeo ordinario iudici aufertur, vt mortuo re integra, cauſa ad ipſum non redeat. ibid. nu. 31

Iuriſdictio in caſu hoc, an prorogari poſſit. c. ad petitionem, numero 27. de accuſationibus. 187

Iuriſdictio voluntaria non habet aduerſarium de ſui natura. ibid. nu. 28

Iuriſdictio, quæ conceditur alicui particulariter, & ex priuilegio in certum genus perſonarum, poteſt transferri ad alterum ex conſuetudine. c. nouit ille, nume. 11. de iudicijs. 33

Iuriſdictio ſpecialis poteſt præſcribi per perſonam eccleſiaſticam, licet non econtra. c. ſignificauerunt, nu. 2. de iudic. 39

Iuriſdictio iudicis delegati, quamuis expiret, non tamen expirat ius inſtantiæ, cum ſuperior poſſit proſequi inſtantiam cœptam a delegato. c. ſignificauerunt. num. 15. de iudic. eod.

Iuriſdictio non perit, licet inſtantia pereat coram ordinario, vel delegato. c. venerabilis. nu. 3. de iudic. 38

Iuriſdictio eccleſiaſtica, non poteſt prorogari, niſi cum licentia ſui ſuperioris. c. ſi qs clericus, nu. 1. de foro compet. 39

Iuriſdictio, quamuis poſt mortem ipſo iure expiret, an tamen prorogari poſſit in delegatum. c. cum veniſſet. nu. 13. de teſtib. 108

Iuriſdictio, quæ aliquo caſu ſpeciali alicui conceditur, quando videtur cributa cumulatiue, vel priuatiue ad iuriſdictionem ordinatoriam. ibid. nu. 13

Iuriſdictio quæ competit ordinario ex conſuetudine, nunquam per conceſſionem ſpecialem alteri factam, videtur illa iuriſdictio ſublata. ibid. nu. 15

Iuriſdictio non videtur prorogata per non comparitionem coram iudice incompetenti. ibid. num. 22

Iuriſdictio, quæ conceditur a lege, in dubio eſt ordinaria. c. cæterum, numero 2. de iudicijs. 23

Iuriſdictio iudici conceſſa, non poteſt prorogari in alterum, qui non habet eandem iuriſdictionem in ſubditos ſuos, ibid. nu. 3

Iuriſdictio ordinaria, quæ alicui ex priuilegio conceditur, non poteſt prorogari de loco ad locum. & in quo differat hæc iuriſdictio ex priuilegio ab ordinario. ibid. nu. 4. & 6

Iuriſdictio ſi alicui conceditur reſpectu certæ qualitatis, oportet q prius conſtet de illa qualitate, quam ipſe ſit iudex. ibid. nu. 7

Iuriſdictio, quæ conceditur ex priuilegio, per quam iudex ordinarius iuriſdictione priuatur, redit ad ordinarium data negligentia iudicis priuilegiati. ibidem, numero 8

Iuriſdictio, quando conceditur alicui ſuper certo genere cauſarum, competit etiam iudici laico contra clericos. ibid. nu. 9. & 11

Iuriſdictione in temporali acquiritur poteſtas adminiſtrandi ex ſola electione cum ingreſſu, ſine admiſſione eligentis, nec ſuperioris confirmatio acquiritur. ibidem, numero 8

Iuriſdictione, quod eſt ius incorporale, non datur poſſeſſio, ſed quaſi. c. ſignificauerũt. nu. 1. de iudicijs. 39

Iuriſdictionem iudicis regulariter incompetentis, qui vult fundare ex aliquo capite ſpãli, propter quod competit ſibi iuriſdictio, debet allegare talem qualitatem & probare, & probatio fiet ſummaria. c. nouit ille, nu. 6. de iudic. 33

Iuriſdictionem, ſi partes prorogent in criminali, coram non ſuo iudice, iudex competens, non obſtante iſta prorogatione poteſt procedere contra reum per inquiſitionem. c. ſi diligenti. nu. 8. de foro compet. 44

Iuriſdictionem habens per ſucceſſionem, ea priuari non poteſt. non ſic prælatus ex collatione habens. c. illa præpoſitorum. nu. 5. de teſtib. 159

Iuriſdictionis parte vtens, retinet quamcunque ſpeciem etiam diuerſam, licet de nouo non acquirat. c. 1. nu. 24. de conſtit. 4

Iuriſdictionis conceſſio, etiam ſi tranſeat in contractum, poteſt ad voluntatem ſuperioris ſupprimi & auferri. c. nouit ille, nu. 24. de iudic.

Iuriſdictionis delegati reuocatio iudice ignorante, an impediat proceſſum. c. cum ueniſſet, nu. 12. de teſtib. 108

Iuriſdictionis actus eſt, legis condendæ poteſtas. c. quæ in eccleſiarum. nume. 14. de conſtitutionib. 6

Iuriſdictionis actus voluntarie per vnum incœptus, an poſſit per alium perfici, corã quo a principio fieri potuiſſet. c. meminimus. nu. 12 de accuſ. 167

Iuriſdictionis prorogatio de loco ad locum, difficilior eſt quam de perſona ad perſonam. c. cæterum. nu. 5. de iudic. 23

Iuriſdictionis prorogatio non poteſt fieri de ſpecie ad ſpeciem penitus diuerſam. c. at ſi clerici, nu. 38. de iudic. 25

Iuriſdictionis per acquiſitionem quaſi poſſeſſionis in vna ſpecie non probatur acquiſitio quaſi poſſeſſionis in altera ſpecie. capit. licet cauſam. numero 16. de probationibus. 66

Iuriſdictionis prorogatio poteſt fieri in cauſa appellationis. c. quoniam contra, num. 58. 60. & 62. de probat. 75

Iuriſdictionis prorogatio in iudice non ſuo facta, an tollat iudici competenti poteſtã etiam pendente proceſſu coram primo procedendi per inquiſitionem. c. ad petitionem, nu. 20. de accuſ. 187

Iuriſpatronatus cauſa, non poteſt tractari per iudicem ſecularem. c. quanto, num. 1. de iudicijs. 19

Iuris quaſi poſſeſſio exiſtens apud Cæſarem, quomodo perdatur. c. 1. num. 23. de conſtitutionibus. 4

Iurium incorporalium exercitium non competit, niſi exiſtenti in quaſi poſſeſſione. c. 1. nu. 20. de conſtitutio. eod.

Ius canonicum ſeruatur, quando agitur de materia ſpirituali & de clericis, vel de crimine mere eccleſiaſtico, etiam ſi ius ciuile contrarietur. c. clerici, nume. 2. de iudicijs. 26

Ius ciuile etiam in foro canonico in materia indifferenti ſeruatur deficiente canone, ſed ſi ſibi contrarietur, vtrunque ſeruabitur in foro ſuo. ibid. nu. 4

Ius ciuile, quod compecit pro iniuria illata in defunctum, non competit ſibi iure hæreditario. c. in præſentia, nu. 78. de probat. 64

Ius diuinum proprie quid ſit. capitulo, licet ex quadam. numero 18. de teſtibus. 142

Ius ciuile in foro canonico ſeruatur, vbi non contradicit canoni circa deciſoria & ordinatoria proceſſus, c. de cauſis. nu. 3. de teſtib. 94

Ius vtile inſtantiæ non acquiritur domino ipſo iure, niſi poſt finitum mandatum. c. in nomine Domini. nu. 24. de teſtib. 82

Ius petendi bonorum poſſeſſionem, quòd vere non competat, cum teſtimonium ſit falſum, ſed non obtineam bonorum poſſeſſionem mihi decerni a iudice, niſi probem illud eſſe factum, ſtant ſimul. capitulo, ſignificauit. numero 22. de teſtibus. 134

Ius canonicum, large ius diuinum dicitur. capitulo, qualiter & quando. nume. 3. de accuſationibus. 189

Ius in re, an per acceptionem in qualibet electione indigente confirmatione, vel conceſſione adminiſtrationis acquiratur. capitulo, ſuper his, numero 5. de accuſationibus. 175

Ius patronatus, an ſit ius mere ſpirituale, an vero ſpiritualitati annexnm. in rubrica de iudicijs. nu. 6 14

Ius patronatus poteſt a laico præſcribi. ibid. nu. 8

Ius patronatus eccleſiaſticum, ad hæredes extraneos, an tranſeat. c. ſignificauit. nu. 3 de teſtib. 132

Ius patronatus non dicitur proprie ſpirituale, ſed connexum ſpiritualitati. c. quanto, nu. 4. de iudicijs. 19

Ius patronatus tranſit ad hæredes etiam extraneos. d. c. quanto, numero 19. de iudicijs. eo.

Ius patronatus in fœminam in dignitate poſitam cadit, etiam ſi priuata ſit. c. dilecto. nu. 3. de teſtib. 131

Ius humanum proprie dicuntur, leges & canones. c. licet ex quadam, numero 17. de teſtibus. 141

Ius excipiendi, licet non competat alicui, an iudex, cui hoc liquet, ex officio aduerſarium repellere poſſit. c. intimauit. nu. 20. de teſtib. 103

Index.

Ius executiuum, quomodo transeat in singularem successorem, distinguitur. ibidē, num. 12

Ius fori & domicilij transit ad hæredes. & quando. capitu. quia, numero 10. de iudicijs. 32

Ius in re fortius est, quam ad rem. c. 1. nu. 8. de rescrip. 11

L

LABOR litigandi, item pudor & verecundia, pœna aliqua dicitur. c. cum dilecti. nu. 11. de accus. 179

Laboratoris ex parte dictum deponentis de valore agri rustici, cuius notitiam habeat, an & quomodo probet. c. cum causa, nume. 19. de testibus. 135

Laici examinati in causa criminali contra clericum, an faciant indicium. c. de cætero, nu. 12. de testib. 94

Laici & mulieres testes contra clericum testificari possunt, quando ciuiliter agitur de crimine. c. tam literis. nu. 1. de testib. 119

Laici admittuntur in causa criminali in fauorem clericorum. c. in nostra, nu. 25. de testib. 119

Laici alias infames & inhabiles. sicut in criminibus exceptis, possunt testificari cõtra clericos diffamatos, ita possunt testificari super his, quæ non discernunt immediate crimen, sed sunt præambula ad crimen. c. cum P. Manconella, nume. 22. de accusat. 164

Laici possunt res ecclesiasticas conducere. c. decernimus, nu. 12. de iudic. 18

Laici simplices, si litigant coram iudice ecclesiastico, qui habet iurisdictionem specialem in eos, non debent attendi consuetudines loci, vel statuta, sed solum canones. c. quod clericis, nu. 7. de foro comp. 43

Laici in causa criminali, pro clericis admittuntur. c. cum P. Manconella, nu. 30. de accus. 164

Laicis clerici oppido sunt infesti. c. at si clerici, nu. 26. de iudic. 20

Laico ex delegatione pontifex potest concedere aliquid spirituale, non tamen potest eis concedere iure proprio & ordinario. c. ecclesia sanctæ Mariæ, num. 9. de constitutionib. 8

Laicorum statutum non comprehendit ecclesias, etiam si specialiter vellet comprehendere, quamuis eorum commodum concernat. c. ecclesia sanctæ Mariæ. num. 1 de constitut. eo.

Laicorum statutum decisoria respiciens, non ligat clericos litigantes in foro seculari, quia in non subiectum statutum locum non habet. c. quod clericis. nu. 13. de foro compet. 43

Laicorum statutum non est seruandum coram iudice, etiam suo in clericorum præiudicium. c ecclesia sanctæ Mariæ nu. 14. de constit. 8

Laicorum statuta non possunt approbari ab inferiore Pontificis, vt inter clericos seruetur. ibid. nu. 8

Laicorum statutum motu proprio etiam ecclesiis fauorabile non valet. ibidem, numero 8

Laicorum statutum imponens pœnam filio contrahenti matrimonium sine consensu patris, non valet. c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 58. de constit. 9

Laicus super iure spirituali, nec principaliter, nec indirecte, potest aliquid disponere. ibid. nu. 32

Laicus si ex forma statuti non potest esse executor testamenti, potest deputari ad nominandum clericum executorem. c. post cessionem. numero 43. de probationibus. 60

Laicus, quamuis religiosus non potest super ecclesiis, vel personis ecclesiasticis habere aliquam iurisdictionem. c. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 2. de constit. 8

Laicus negocia ecclesiastica tractare non debet. capit. decernimus. numero 1. de iudicijs. 18

Laicus non potest esse consultor iudicis ecclesiastici in causa ecclesiastica, vt præcise iudex teneatur sequi eius consilium. ibid. nu. 5

Laicus non potest esse Vicarius episcopi. ibid. num. 7

Laicus præpositus vniuersaliter administrationi rerum ecclesiasticarum debet in totum remoueri. ibid. nu 13

Laicus non potest deputari principalis collector decimarum, nec operarius in ecclesia. ibid. nu. 16

Laicus an possit constitui procurator ad vendendum res ecclesiæ. ibid. nu. 19

Laicus iniciens manum in clericos, non est excommunicatus, nisi iniectio sit violenta & temeraria. c. cum non ab homine, nu. 12. de iudic. 29

Laicus an possit capere clericum debitorem suum fugientem. ibid. nu. 20

Laicus quilibet admittitur ad agendum, quando agitur contra clericum ciuiliter de crimine. c. ex parte. nu. 2. de testib. 85

Laicus in testem admittitur, vbicunque contra clericum agitur ciuiliter, etiã si agatur de beneficij priuatione. d. c. ex parte, nu. 7. de testib. eo.

Laicus ad accusandum clericum criminaliter, an & quando admittatur. ibidem, numero 9

Laicus, an admittatur ad agendum contra clericum ciuiliter ad priuationem beneficij. ibid. nu. 10

Laicus contra clericum examinatus, an faciat indicium. c. de cætero, numero 1. de testibus. 94

Laicus, an admittatur ad accusandum de simonia commissa in beneficio, sicut in ordine. c. cum P. Manconella, nu. 15. de accus. 163

Laicus clericum criminaliter, vtrum possit accusare super crimine notorio, non excepto ibid. nu. 16. & 20

Laicus, vbi agitur de dominio ecclesiæ, vel quasi, potest conueniri coram iudice ecclesiastico, c. venerabilis. nu. 2. de iudic. 38

Lapsus termini probatorij ipso iure excludit nolentem producere testes. c. licet causam, nu. 6. de probat. 66

LEGATVM factum filiæ de mille si nubat, de trecentis si fiat monialis, quomodo procedat. c. in præsentia, nu. 72. 73. & 74. de probat. 64

Legatus durante legatione non potest conueniri ordinarie, potest tamen per viã quælibet adiri superior contra eius factum iniquum. c. dilecti, nu. 1. de iudic. 25

Legatus principis, quando pluries ponit manum alicui de reseruatis, an mandatum habere præsumatur, & gesta valeant. c. cum a nobis nu. 17. de testib. 112

Legatus vtrum suam constitutionem interpretari possit. ibid. nu. 21

Legatus de latere potest se intromittere in iurisdictione pertinente ad summũ Pontificem ad tollendum scandalum de nouo emergẽs. c. at si clerici, §. de adulterijs. nu. 18. de iudic. 22

Legatus de latere est ordinarius in prouincia, potestatem tamen conferendi beneficia habet ex prærogatiua. & priuilegio, non autem ex iurisdictione ordinaria. c. mandatum. nu. 11. de rescript. 14

Lege reprobante consuetudinem præteritam, quando valeat, vel non, futura. c. sicut. nu. 38. de probat. 54

Legem condendi potestas pendet ab imperio & iurisdictione. c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 4. de constit. 9

Legem correctam allegans, in crimen falsi incidit. c. 1. nu. 12. de constit. 3

Leges & canones, ius humanum proprie dicuntur. c. licet ex quadam, nume. 17. de testibus. 142

Leges disponentes, q̃ maior numerus testium, quam duorum, vel trium, requiratur, valent. c. licet vniuersis. nu. 6. de testib. 105

Legis prouisor, quando cesset. c. in præsentia. nu. 8. de probat. 61

Legis verba quando sunt ambigua, q̃ possint sonare in præteritum & in futurum, intelliguntur in futurum. c. quoniam. nu. 15. de constit. 10

Legis dispositio, quæ loquitur per verba de præterito, nunquid extendatur ad actus futuros. c sicut nu 39. de probat. 54

Legis naturalis dispositio in materia probationis restringitur, ne sequatur absurditas, vel legum contradictio. c. in omni. nu. 2. de testib. 82

Legis extensio fit in materia etiam exorbitanti, vbi militat fauor publicus, & religionis. c. at si clerici. § de adulterijs. nu 30 de iudic. 22

Legis condendæ potestas, est actus iurisdictionis. c quæ in ecclesiarum. num. 14. de constitutionib. 6

Legis de essentia vtrum sit scriptura, & ad quid inuenta. in rubrica, nu. 1. 6. & 7. de constitutionib. 3

Legis finis est obseruantia subditorum. ibid nu. 5

Legis dispositio expressa etiam circa ordinatoria iudicij, vbi reperitur, debet in foro ecclesiastico seruari, canone non contradicente. c. in nomine, numero 2. de testibus. 80

Legis naturalis dispositio in materia probationis restringitur, ne sequatur absurditas, vel legum contradictio c. in omni, nu. 2. de testib. 82

Legis dispositio licet extendatur, tamen hominis non extenditur. c prælatorum excessus, nu. 6. de accus. 200

Legis dispositio, quæ loquitur de casu vero per interpretationem passiuam trahitur ad fictum. c. cum omnes, nu. 12. de constit. 5

Legis exclusio fortior quam hominis c. licet causam. nu. 45. de probat. 67

Legis verba quando sunt ambigua, q̃ possint sonare in præteritum & in futurum, intelliguntur in futurum. c. quoniam nu. 5. de constitut. 10

Leg. 2. C. vbi Senat. vel clariss. declaratio, siue copulatiue, siue alternatiue legatur. c. quod clericis. nu. 4. & 6. de foro compet. 43

Legitima loco alimentorum succedit. c. ex parte, nu. 24. de accus. 165

Legitimationem ad petendam procurator quamuis constitui non possit, valet tamẽ constitutio si fiat. c. decernimus. nu. 15. de iudic. 19

Lex correcta potest allegari ad declarationem legis nouæ. & dicta in lege interpretata censentur repetita in lege interpretante. c nouit ille, nu 21. de iudic. 34

L. ex facto, in prin. ff. de vulg. & pup. quomodo sit intelligenda. c. cum veniissent, nu. 4. de iudicijs. 33

Lex potest disponere contra ius gentium & diuinum, in aliquibus casibus etiam ad præiudicium tertij, probata publica vtilitate. capit. nouit ille, numero 40. de iudicijs. 35

Lex quando loquitur per verbum præteriti, intelligitur ferri canon latæ sententiæ, secus, si per verbum futuri temporis, vel præsentis. & quid in dubio, si præteritũ & futurum tempus referat. c si diligenti, nu. 9. de foro comp. 44

Lex ciuilis in foro canonico allegari potest. c. cum a nobis, nu. 1. de testib. 111

Lex determinans duo determinabilia, debet ea pariter terminare, non est verum, quando est diuersa ratio. c. causam, quæ. nu. 9. & 12 de iudic. 27

Lex noua prohibens actum per legem veterem prohibitum. & adijciens nouam pœnam, respectu pœnæ veteris trahitur ad præterita, sed non respectu nouæ. c. quoniam. nu. 16. de constit. 10

Lex quomodo dicatur semper loqui c. quoniam. nu. 10. de constit. eod.

Lex loquens simpliciter, vtrum comprehendat præterita sicut futura. dicto capitulo, quoniam, numero 11.

Lex facta ad partis postulationem, in dubio facta præsumitur motu proprio. c. causam. nu 9 de testib. 103

Lex, vel rescriptum quod expresse ad præterita trahitur, quare in dubio non trahitur ad ea finita, & decisa. ibid nu. 16

Lex, quæ fit expresse contra ius diuinum, vel naturale, præsumitur in dubio facta ex iusta causa. c. sicut, nu. 6. de probat. 53

Lex vniuersalis vt tollatur, quid requiritur. dicto capitulo, sicut. nume. 11. de probationibus. eod.

Lex semper loquitur, d. c. sicut, nu. 40. de probat. 54

Index.

Lex magis ſequitur naturam vltimæ voluntatis, quam contractuum .ibidem, numero 41

Lex quando præteritam & futuram conſuetudinem videatur tollere.ibidem, numero 42.& 43

Lex in his quæ ſunt iuris, diſponit per veritatem,& non per fictionem.c.licet,num. 24.de foro compet. 46

Lex iuris iam conceſſi extenſiua non recipit reſtrictionem de habilitate, & quando lex eſt iuris iam conceſſi extenſiua,ne qais patiatur indebite, ſit reſtrictio. c.licet nu.28.& 29.de foro comp. 47

Lex remedia ſuperflua non inducit.c.qualiter & quando.numero 58. de accuſationibus. 192

Lex quamuis generalis,ſi contra vnum ſit in fraudem,reſcindi non poteſt . ibidem, nume. 59

Lex condita ad partis poſtulationem,non ſortitur naturam legis , ſed priuilegij extra ius conceſſi.c.at ſi clerici,§. de adulterijs,nu.27 de iudic. 22

Lex incluſa in corpore iuris,præſumitur facta motu proprio, ſecus eſt in extrauagãti non incluſa ibid.nu.28

Lex noua declarans nullam,legem veterem caſſat & irritat contractus præcedentes legem ipſam annullantem,ſecus ſi ſolum de nouo ipſam caſſaret , quia non infringeret contractus præcedentes.c.quæ in eccleſiarum,numero 4. de conſtitutionibus 5

Lex correcta non poteſt amplius dici lex.fallit tamen multis caſibus.c.1.num.11. de conſtitutionib. 3

Lex ciuilis canonizata correcta poteſt in iudicio eccleſiaſtico , ſicut canon allegari. ibid.num.13

Lex confirmata ſiue recepta a canone approbationis virtute potius canon quã lex dicitur. ibid.nu.14

Lex humana poteſt diſtinguere dictum Apoſtoli & ius diuinum ex cauſa. cap.eccleſia ſanctæ Mariæ,nu.36.de conſtit. 9

Lex ciuilis imponens pœnam,vel ſubtrahens lucrum contrahenti certum genus matrimonij,vtrum ſit obſeruata.c.eccleſia ſanctæ Mariæ, numero 30. de conſtitutionibus. 9

Lex concedens arbitrium rectori,concedit ſuper non determinatis a iure. c. dilecti, nu. 16.de iudic. 25

Lex iubens aliquam ſolennitatem præcedere actum iudiciale , omiſſio illius ſolennitatis reddit iudicium nullum.c ſi quis epiſcopus,nu. 5.de accuſ. 158

Lex,accuſatore non inſcribente,imponit ipſi pœnam talionis,quæ introducta fuit,vt cogatur accuſator ſe inſcribere,cum promiſſio ſuperflua non approbetur a iure. c.ſuper his nu.26.de accuſ. 175

Lex imponens ſimpliciter pœnam,an veniat applicanda parti, vel fiſco . in rubrica, nu.11. de iudicijs. 15

Lex corrigens in vno æquiparatorum,extenditur ad aliud propter identitatis rationem.c.translato,nu 4.de conſtit. 4

Lex,quando mandat ob celeritatem fieri probationem per inſtrumentum , an fieri poſſit per teſtes. c ſeries,nu. 17.de teſtib. 110

Lex ciuilis non ligat principem.c.1.nu.7.de probat. 49

Lex generalis ſequens vel præcedens reſtringitur per legem ſpecialius diſponentem. c veniens.nu.70.de accuſ. 173

Lex,quando obligat quem ad expenſas alicui faciendas propter itineris arreptionem,intelligitur ſi ab eo petantur.c.ſicut olim,nu.12.de accuſ. 198

L.2.de reſcind.vend.in remedio,quomodo oportet pretij exceſſum probari. c. cum cauſa.nu.2.de teſtib. 134

L.ſi a te.§. 1.de excep.rei iud.limitatur.c examinata,nu.12.de iudic. 34

L.nec quiſquam.ff.de eden.in quibus aliis perſonis procedat,præter fiſcum.c. 1.nu. 52.de probat. 52

L.Paulus,§ fin.ff.de libe.cau.perpenditur.capitulo,ſignificauerunt.numero 11. de iudicijs. 39

LIBELLI oblatio an fieri poſſit die feriato,diſtingue an res ſit tempore peritura,quia tunc offerri poteſt.Fallit ſi iudici offeratur,non parti, quia tunc die feriato offerri poteſt.c.1.nu.11.de libelli oblatione. 47

Libelli oblatio omitti non poteſt etiam ex tacito conſenſu partium.dicto cap.1.nu. 12.& 14

Libelli ſolennitas in partis fauorem inducta videtur.ibid.nume.13

Libelli contrarij quando admittantur.c.in præſentia nu.9.de probat. 61

Libelli forma in interdicto vti poſſidetis.c.licet cauſam , numero 31. de probationibus. 66

Libelli concluſio,non narratio attenditur.capitu. ſignificauerunt . numero 4. de iudicijs. 39

Libello in ciuili non eſt neceſſe regulariter rei,loci,vel contractus geſti appoſitio, ſicut requiritur in libello criminali.c.1.nu.9.de libelli oblatione. 47

Libello quando duo narrantur,quorum vnum venit qualificatiue ad alterum,debẽt ambo illa probari c.licet cauſam, nu.21.de probat. 66

Libellum ſufficit parti porrigere iudice præſente,& pro tribunali ſedente, nec requiritur,vt prius illi offeratur,& quid ſit libellus.c.1.nume.5.& 6. de libelli oblatione. 47

Libellum offerri oportet ſaltem reo coram iudice exiſtenti,vt proceſſus valeat,atq; vt ad vlteriora procedi poſſit.ibid.nu.8

Libellus,peto a te omnia quæ poſſides,an procedat.c.in præſentia,numero 4.de probationibus. 61

Libellus,quando non ſolenniter formatur,in criminalibus,pars certa pena punietur. Et an nullitas actus reſeruari videatur.c.qualiter & quando.nume.85.de accuſationibus. 194

Libellus,in quo actor concludit,& petit reum cogi,nec petit ipſum condemnari,valet & procedit.c.examinata,nu.32.de iudic. 36

Libellus alternatiuus procedit,quando alternatio non concludit diuerſa remedia circa vnum.c.ex parte B.nu.2.de foro compet. 45

Libellus alternatiuus, an procedat etiam ſi duo facta diuerſa deducuntur. c. qualiter.§.debet,nu.30.de accuſ. 156

Libellus hic,peto reum condemnari pœna legitima,&c. & mihi damnum reſtitui, an in criminalibus procedat.cap.qualiter.§.ad corrigendos, nu.9. de accuſationibus. 196

Libellus etiam de iure canonico,de iudicij ſubſtantia eſſe videtur.c.1. nu. 3. de libel.oblat. 47

Libellus,quem offerunt,debere partes ſubſcribere de honeſtate,non autem de neceſſitate,an ſit verum.ibid.nu.7

Libelus poteſt iudici offerri antequam pars citetur,et poſtea iudex parti poteſt porrigere.ibid.nu.7

Libellus in ſummarijs non requiritur,vnde ad petendum executionem, ſiue per officium iudicis,ſiue per actionem iudicialem,nunquam requiritur libellus.& quomodo hoc dictum procedat.ibid.nu.15.16.& 17

Libellus licet procedat a conſuetudine,dico rem meam eſſe iure dominij , vel quaſi, tamen in proceſſu,tam probationes,quam acta debent certificari. c.ſignificantibus.nu.5.de libel.oblat. 48

Libellus conceptus per hæc verba,Peto centum a te , quæ quondam tibi mutuo dedi(licet non adiciatur,& ad quæ es obligatus) valet. Et quid operẽtur verba, & ad quæ es obligatus.ibid.nu.12.& 13

Libellus per hæc verba,Peto omnes res,quas poſſidet in tali villa , non procedit niſi per declarationem ſpecialem,cum ratione.ibid.nu.16

Liberam habeat facultatem,verba quid importent.c quæ in eccleſiarum,num.3.de conſtitut. 5

Libri eccleſiarum antiqui,plene probant in factis antiquis.c.cum cauſam , nu.1. de probationib. 77

Libris,& inſtrumentis antiquis, quando credendum.ibid.num.13

Licentiatus in vno loco,non poteſt in alio doctorari.c.meminimus.nume.14. de accuſationibus. 167

Licito & illicito modo vbi quid poteſt eſſe factum,modo licito præſumitur factum. c.cum dilecti filij nu.10.de accuſ. 179

Liquere iudici de cauſa non dicitur vſque ad concluſionem excluſiue c.ſignificauerunt.nu.25.de teſtib. 124

Lis ſi venditori denunciatur poſt publicatas atteſtationes in congruo tempore denunciari videtur.c.qualiter & quando.nu.20.de accuſ. 191

Lis an conteſtanda ſit in præſentia vtriuſque partis,cum de eccleſiæ ſtatu agitur. cacum olim,nu.5.de teſtib. 120

Lis debet conteſtari de iure canonico in interdicto recuperandæ.c.cum bonæ. nu.6. de probat. 80

Lis per ſolam commiſſionem an pendere dicatur.c.cauſam,nu.10.de teſtib. 104

Lis an habeatur pro conteſtata , vbi per primum actum mediate reſpicientem merita cauſæ,ipſa non requiritur.c.dilecto.nu.6.de teſtib. 131

Lite pendente coram duobus iudicibus paribus,an vterque proceſſus valeat reo nihil opponente.c.cum M.Ferrarienſis.nu.37.de conſtit. 7

Lite pendente,ſeu poſt illam cæptam,an aliquid intentari poſſit in eiuſdem præiudicium & quando lis incæpta,quo ad hoc propoſitum dicatur.c.olim,num.7.& 8 de accuſ. 199

Litem ſi quis tanquam actor conteſtetur ſuper dominio, & pendente lite efficiatur reus.durat virtus conteſt.litis,quo ad faciendum eum malæ fidei poſſeſſorem. c. ſignificauerunt.nu.32.de teſtib. 124

Litem criminalem qui contra me habuerunt,an ab accuſatione repellantur.c.repellantur.nu.6.de accuſ. 162

Litem conteſtari tenetur,non ſolum pars principalis, ſed tertius etiam pro ſuo intereſſe comparens,quando a diffinitiua appellatur. capit.veniens, numero 8.de teſtibus. 127

Litera ſigillata ſigillo Cardinalis ſuper voto vltramarino facit fidem,quando ſigillũ non eſt ignotum.c.poſt ceſſionem,nu.8.de probat. 58

Litera mandati ſigillata ſufficienter probat mandatum contra ſigillantem. ca. poſt ceſſionem,nu.8.de probat. 59

Literarum ſimilitudini,& comparationi ad probandum literam eſſe manu mea, nõ creditur.c.cum cauſam,nu.46.de teſtib. 126

Literarum,& aſſertionis viuæ vocis Papę, vna videtur differentia poſſe poni,& diſtinguitur.c.cum a nobis.nu.10.& 11.de teſtib. 112

Literis epiſcoporum & aliorum iudicum,quando,quomodo,& quibus caſibus credatur.c.poſt ceſſionem,nu.4.& 5.de probat. 58

Literis epiſcopi non creditur,vbi poteſt præſumi dolus & fraus.ibid.nu.7

Literis iudicum ſigillatis,quando non credatur. d.c.poſt ceſſionem.nu.9.de probationibus. 58

Literis iudicum ſigillatis de actis coram ſe factis, creditur. c.prælatorum exceſſus, nu.8. de accuſ. 200

Literis delegatorum de geſtis corã ſe,an plene credatur.c.tã literis.n.2.de teſti. 119

Litigandi iniuſta cã,an in ciuili cã ab expenſis excuſet.c.ſup his n.29.de accu. 176

Litigans mecum in iudicio,dicitur eſſe meus aduerſarius , etiam ſi litigat tanquam prælatus,ſecus œconomus,ad quem nullum pertinet eccleſię commodum.c.1.nu. 13.& 4.de iudic. 16

Litigans mecum in iudicio ſicut poteſt recuſari in iudicem , ita poſſet in teſtem , diſtinguuntur multi caſus.ibid.nu.2

Litigioſam rẽ alienantẽ ipſa eccleſia punit.c.eccleſia ſanctæ Mariæ.n.13. de cõſtit.8

Litis pendentiæ exceptio vtrum poſſit opponi a reo contumace in primo iudicio, ipſa contumacia purgata.c.cum M.Ferrarienſis,nu.42.de conſtit. eo.

Index.

Litis contestatio, etiam per simplicem narrationem & responsionem inducitur. c. ex tenore,nu.14.de testib. 122

LOCI ET TEMPORIS appositio in ciuilibus iudicijs, vbi de crimine agitur,est ex extensione l.libellorum.ff.de accusationib.c.super his,nu.10. de accusationibus. 175

Loci & temporis descriptio,si quando agitur ciuiliter de crimine contra libellum omittatur,processus an sit ipso iure nullus.c.qualiter. numero.87. de accusationibus. 194

Loco qui est propter certam causam,semper videtur habere animum redeundi ad locum pristinum finita causa.c.quod clericis.nu.6.de foro comp. 43

Locus & tempus an sint species probationis.c.fraternitatis nu 66.de testib. 101

Locus securus esse dicitur non solum pro reo, sed etiam pro testibus aduocatis, & alijs personis necessarijs.c.veniens,nu.52.de accus. 172

Locus tutus sufficit,q̃ sit procuratori,licet non domino,vt dominus principaliter citetur ad comparendum per procuratorem.capitulo, cum olim, numero 3.de testibus. 120

Locus & tempus persona accusatoris,& accusati,& qualitas criminis specifice in inquisitione & accusatione poni debet.Et si ista omittantur,an processus sit nullus.c.qualiter & quando.nu.82.de accus. 193

Locus apponi non debet in falsi accusatione,vel inquisitione.c.qualiter.num.86. de accus. 194

Locus destinatus solutioni attenditur,vt ibi quis possit conueniri,siue id tacite, vel expresse inter partes actum sit.c licet.nu.22 de foro comp. 46

Locus destinatæ solutionis,dicitur contractus fictus,non proprius,vbi infertur. d.c. licet,nu.23

Loquendi communem vsum probandi modus.c.per tuas,numero 10. de probationibus. 71

Loquens alicui secreto,qui postea commisit homicidium,potest condemnari de consilio.c.tertio loco,nu.30.de probat. 58

LVCRVM, quod plus iusto appetitur,turpe est.c.cum causa. nume.27. de testibus. 135

Lucrum dotis,si ex statuto deferatur marito prædecedente vxore sine filijs,an istud statutum habeat locum in dote ante statutum.c.quoniam. numero 12. de constitutionibus. 10

M

MAGISTRATVS minor in his, in quibus alias habet iurisdictionem,non potest adiri præsente maiori.c.cum M.Ferrariensis, num. 36 de constitut. 7

Maior,qui testificatur coram inferiori,si dicatur falsum coram eo,an ab eo puniri possit.c.dilecto,nu.10.& 11.de testib. 131

Mala fides præsumpta per litis contestationem causata,an habeat locum in alia causa,vel quo ad aliam personam.c.significauerunt.nu.36.de testib. 124

Maleficio pro commisso contra ecclesiam potest agere rector loci,vel ecclesiæ.c.cum sit generale.nu.6.de foro compet. 42

Maleficium in dubio præsumitur commissum tempore furoris.c.in præsentia, nu.19 de probat. 61

Maleficium per instrumentum probari non potest.capitulo,series,numero 13.de testibus. 110

Mandans committi homicidium punitur, etiam si mandatarius interponat magnum interuallum,nisi ex coniecturis aliud eliciatur.c cum M.Ferrariensis, nu. 26.de constitu. 7

Mandati litera sigillata,sufficienter probat, mandatum contra sigillantem. c. post cessionem,nu.18.de probat. 59

Mandati essentia constituitur ex duobus.c.post cessionem,numero 38.de probationibus. 60

Mandatum procuratoris si fiat apud acta,notarius debet adhibere testes. c.post cessionem,nu.15 & 45. 59

Mandatum dari,an videatur alicui ecclesiastico, si agit nomine ecclesiæ ea sciente & patiente.c.cum olim,nu.11.de testib. 120

Mandatum videtur datum alicui,si patior ipsum nomine meo agere.c.cæterum,nu. 19.de iudic. 24

Mandatum generale tantum regulariter valet quo ad genus, quantum speciale quo ad speciem.c.1.nu.36.de iudic. 17

Mandatum non probatur,etiam si procurator cõstituatur apud acta,nisi in scriptura notarij sint testes descripti.c.quoniam contra.nu.28.de probat. 74

Mandatum & preces superioris, an includant metum reuerentialem.cap.in literis. nu.12.de testib. 106

Mandatum in notorio,in duobus præsumitur.c.1.numero.17.& 28.de probationibus. 50

Mandatum debet incontinenti produci, quando agitur actione incerta. ibidem, num.62

Mandatum fictum,ratificatio non proprie dicitur.c.1.nu.32.de probat. 51

Maritus,q̃ nolit dotem recipere,& non intelligatur velle obligari ad eam restituendam,an possint ista simul stare.c super eo,nu.9.de testib. 105

Maritus accusans iure extranei, an subscribere teneatur, & quid in muliere accusante.c.super his,nu.19.de accus. 175

Masculis,data numeri paritate,plus creditur quam fœminæ.c.quoniam.nume.7. de testibus. 82

Mater,an admittatur in testem ad probandum de fide matrimonij.c.super eo,nu.1 de testibus. 104

Matrimonij vinculum ad probandum,an duo testes sufficiant.c.super eo, num.2.de testibus. eod.

Matrimonij in causa testes non admittuntur,nisi omni exceptione maiores. c.in literis.nu.3.de testib. 106

Matrimonij in causa sententia lata,an omni casu retractari possit, si de testiũ priorum falsitate probetur.c.sicut,nu.11.de testib. 88

Matrimonij fauore,præsumitur pro eo,qui se in eo fundat.c.in præsentia, nu.20.de probationib. 61

Matrimonij de fide ad probandum,mater an admittatur in testem.c.super eo nu.1. de testibus. 104

Matrimonium primum clandestinum probatum per vnum testem de veritate, & per alium de fama,non præualet secundo manifesto per duos testes similiter probato c.veniens.nu.12.de testib. 89

Matrimonium non contrahitur per ista verba,iuro te accepturum in coniugem.c iurauit,nu.1 de probat. 58

Matrimonium contrahere aliud est,& aliud ad domum transducere.c.ex tenore, nu.3.de testib. 122

Matrimonium contractum ad probandum valere,an sit satis q̃ testes dicant cõtrahentes esse maiores duodecim,vel quatuor decim annis,c.cum causa. nume.9.de testibus. 134

Matrimonium hodie contrahitur inter raptorem & raptam.c.ecclesia sanctæ Mariæ,nu.31.& 33.de constit. 9

Matrimonium iam contractum accusare an possit ille,cuius non interest propter periculum animæ & bonum publicum.c.cum in tua,nu.2.de testib. 138

Matrimonium per verba de præsenti an cõtrahere videatur iurans aliquam in vxorem ducere.c.ex tenore,nu.2.de testib. 122

MEDICI dicto,cum super infirmitate,vel vulnere examinatur, quando credatur.c.quoties nu.15.de testib. 83

Membrum debilitatum aliud est,& aliud mutilatum.c.accusasti. numero 7. de accusationibus. 162

Mens contrahentium in contractibus potius attenditur in natura rei, quam formalitas & verborum proprietas.c.licet causam,nu 73.de probat. 69

Mercator scribit potius vt faciat factum suum,& quando beneficio alterius. cap.1 nu.19.& 24.de probat. 50

Mercator non habet causam pub.vt argentarius ibid nu.20

Mercator si scribit rationem ad me pertinentem, præsumitur facere me inquirente & mandante.c.1.nu.13.de iudic. 16

Mercatores nostri temporis,an teneantur edere suos libros rationum. c.1.nu.16. de probationib. 50

Meretrix emendata, an adhuc meretrix appellari possit. c. veniens. numero 15. de testibus. 89

Merum & mixtum imperium de iure canonico potest delegari, non venit tamen in generali commissione c.si quis contra.nu.20.de foro compet. 41

Metus præsumptus,vbi agitur de periculo animæ,an præstet impedimentum,vt familiaris ad testimonium admittatur.c.in literis,nu.15.de testib. 106

Metus iustus oritur a fieri consuetis. capit.cum dilectus.numero 32. de accusationibus. 180

Meum,tuum suum,dictiones,dominium important. intelliguntur tamen aliquando secundum subiectam materiam.c.quia nu.3.de iudic. 32

MINOR & ecclesia,an beneficio restitutionis admittantur ad probandum post didicita testificata.c.fraternitatis,nu 46.51.& 92.de testib. 100

Minor a dolo præsumpto in præteritum excusatur,& quando in futurum.ibidem, num.47

Minor si restituitur aduersus didicita testificata,an etiam & eius aduersarius. ibid. nume.53

Minor licet nomine proprio non potest esse in iudicio, si constituitur procurator, valet mandatum ipso iure. capitulo, post cessionem. numero 24. de probationibus. 59

Minor petere potest in integrum restitutionem appellatione interposita pendente.c. qualiter & quando,nu.19.de accus. 178

Minor,si ingrediatur religionem,in consequentiam tacite bona sua transeunt in monasterium.c.in præsentia.nu.23.de probat. 61

Minor & ecclesia æquiparantur.capitulo,causam,quæ.nu.16. de iudic. 27

Minor,qui est habilis per se,ad aliquid agendum potest illud idem facere per procuratorem.ibid.nu.23

Minor ad accusandum aduersus tempus a lege, & ab homine statutum non restituitur.c.licet in beato.nu.11.de accus. 167

Minori in delictis restitutio non conceditur.capitu.fraternitatis, numero 49.de testibus. 100

Minoris restitutio fauorabilior est,quam legitime impediti.c.venerabilis.nume.5. de iudicijs. 38

Minorum fratrum custos,tanquam prælatus religiosus sibi subditum, an vendicare possit.c.nuper.nu.5.de testib. 146

Missio in possessionem ex primo decreto,an competat iure magistratus. c.si quis contra.nu.25.de foro compet. 41

Missus in tenutam si statuti forma ex primo decreto lucretur fructus, videtur constitui possessor.c.si constiterit.nu.22.de accus. 167

MONACHATV an amittatur feudum.c.in præsentia,num. 80.81.82.& 84.de probat. 64

Monachi non veniunt fratrum appellatione in materia pœnali.c.causam,quæ.nu.2. & 3.de iudic. 27

Monacho,an causa committi possit. capitulo, cum dilecti. numero 1. de accusationibus. 179

Monacho repudiante hæreditatem,an monasterium illam adibit.c.in præsentia,nu. 87.de probationib. 65

Index.

Monachi appellantur quandoque fratres.c.causam,quæ.nu.1.de iudic. 27
Monachi,qui instituuntur in ecclesia cathedrali,nunquid possint dici canonici seculares.Et an tali monacho possit committi causa a sede apostolica.ibidem,nu.8
Monachum quando testator grauat,non est amplius periculum, q̃ retrahatur ab ingressu.c.in præsentia,nu.70.de probat. 64
Monachus abbatem accusans,vel denuncians,expensas habet,etiam factas a monasterio repetit,atque de fructibus ex bonis monasterij percipere potest. c.olim, nu.14.& 15.de accus. 199
Monachus facit deficere conditionem,si defecerit sine filijs.c.in præsentia,nu.5.de probationib. 61
Monachus non potest adire monasterio repudiante.d.capitu.in præsentia, numero 88 65
Monachus non habet nolle & velle,quomodo intelligatur.dicto cap.in præsentia, nume.90
Monachus an transmittat hæreditatem non aditam.dicto c.in præsentia, nume.91. 94.& 95
Monachus vtrum desinat esse suus,infertur tamen.d.c.in præsentia,nu.92.& 93
Monachus accusans de licentia abbatis sui,alium quam abbatem proprium,vtrum à monasterio expensas habere debeat.et quid si clericus secularis prælatum suũ. c.ex parte tua,nu.6.& 8.de accus. 165
Monachus sicut clericus secularis, quando pro alio aduocatus esse potest, salarium non percipit.ibid.nu.7
Monachus,si est in studio de licentia abbatis,& habeat prioriam manualem, vnde viuere possit,vtrum tunc monasterium obliget, si monachus redditus inutiliter consumpsit.c.ex parte tua,nu.14.de accus. eod.
Monachus potest petere se restitui,si iniuste per abbatem suum fuerit spoliatus.ca. olim,nu.3.de accus. 199
Monachus delinquens non est deponendus a monachatu, sed potius in claustro distringendus ad pœnitentiam peragendam.c.cum non ab homine, nume.3.de iudicijs. 28
Monachus eo casu,quo poterit esse procurator, poterit etiam esse pro consorte eiusdem litis.c. causam,quæ.nu.14.de iudic. 27
Monachus si agit pro ecclesia sine mandato,sententia non valet ipso iure, quamuis sit lata pro ecclesia.ibid.nu.21
Monachus si in studio ægrotet,an pro medicinis conueniatur eius pater, an monasterium,c.ex parte tua,nu.18.de accus. 165
Monachus alimenta sibi promissa,vel relicta,an exigere possit.c.ex parte,num.27. de accus. eod.
Monachus,quamuis ex obedientia promittat Abbati fidelitatem, an tamen impediatur eum accusare.c.ex parte tua,nu.1.de accus. 164
Monachus debet obedire magis Abbati,quam episcopo in concernentibus regulã, in alijs casibus locus est præuentioni. c.cæterum,nu.14.de iudic. 23
Monasterij causa,propria monachorum dici potest.capitulo, tuis.numero 2. de testibus. 129
Monasterio repudiante,monachus adire non potest.c.in præsentia,num.88.de probationibus. eod.
Monasterio defertur hæreditas immediate,& non mediante persona monachi. c.in præsentia,nu.86.de probat. eod.
Monasterium,monacho repudiante hæreditatem,an illam adibit.c.in præsentia,nu. 87.de probat. 65
Monasterium an habeatur loco filij. capitu. in præsentia, numero 64.de probationibus. 63
Monasterium ingrediens,quare transferat bona temporalia.c.in præsentia, num.67 de probat. eod.
Monialis an possit recuperare bona,quæ obtulit,si professio ipso iure non valuit. cap. causam,nu.7.& 8.de probat. 79
Monitio trina requiritur ad hoc, vt vassallus adire possit superiorem domini sui, propter iustitiam denegatam.c cum olim,nu.27.de testib. 121
Monitio regulariter non præsumitur,nisi probetur,quinimmo ante sententiam diffinitiuam,nec pro actis iudicij præsumptio insurgit c. 1.nu.45 de iudicijs. 17
Monitio trina an requiratur si proceditur per inquisitionem ad alterius denunciationem.c.qualiter & quando.nu.39.de accus. 191
Monitio iudicis vim peremptorij habet.c prælatorum excessus, nume.16. de accusationib. 200
Mori quo ad beneficium dicitur,qui deponitur,vel priuatur.c.ad petitionem, nu.8. de accus. 186
Mortis appellatione,an veniat mors ciuilis.ibid.nu.9
Mortuum aliquem esse,vel natum,ad quos pertineat iudicare.c.series. nume.10. de testibus. 109
Mortuus in carcere,an ex angustia carceris, vel naturaliter mortuus præsumatur. c.qualiter,§.ad corrig.nu.18.de accus. 197
Mortuus homo repertus in loco,ibi præsumitur fuisse occisus.c.tertio loco,num.27 de probat. 58
Motus proprius,licet surreptionem tollat,non tamen conualidat gratiam contra cõcedentis intentionem. Et quomodo aduocatus debeat esse cautus in opponendo surreptionem.c causam,nu.5.de testib. 103
Motus proprij clausula,quid operetur.d.c.causam numero 7.& 8.de testib.
Mox funditus,ipso facto,cum similibus,verba ipso iure sententiam latam innuunt, licet verba futuri temporis adijciantur.Et quid de dictionibus,protinus careat, ex tunc,ex nunc.c si diligenti.nu.10.de foro comp. 44
MVLCTAE impositio,quæ fit contumaci pendet tota ex officio iudicis,& nihil ad partem pertinet.c.1.nu.23.de iudic. 17
Mulier,an admittatur ad testimonium in criminalibus de iure ciuili,& q̃ in qq.ma iestatis admittitur.c.quoniam.nu.5.& 6.de testib. 82
Mulier a dolo præsumpto, quando non excusetur.cap.fraternitatis. numero 50. de testibus. 100
Mulier,nubendo viro digniori,efficitur dignior & illustrior.c. super eo, nume.3.de testibus. 104
Mulier transiens ad secundas nuptias,vtrum incurrat pœnas impositas a lege ciuili.c.ecclesia sanctæ Mariæ.nu.35.de constit. 9
Mulier,si ex forma statuti non potest contrahere sine consensu consanguineorum,est lex prohibitiua.c.in nomine Domini.nu.7.de testib. 81
Mulier ab accusando repellitur,nisi suam vel suorum prosequatur iniuriam.c.1.nu. 27.de accus. 156
Mulier dum seruit viro,a patre non petit expensas, etsi dotem non dederit. cap.ex parte,nu.23.de accus. 165
Mulieres contra clericos etiam admittuntur, cum de crimine laici ciuiliter agitur. c.quoniam.nu.1.de testib. 82
Mutatio conditionis & status personæ,prodest delinquenti ante perfectum delictũ, sicut mutatio territorij,vt non possit capi. capit.licet nume.10. de foro competenti. 46
Mutatio voluntatis facilius præsumitur in legato ex interuallo, quam in dispositione,quæ fit incontinenti.c.cum M.Ferrariensis,nu.18.de constit. 7
Mutatio voluntatis non præsumitur.c.tertio loco.nu.12.de probat. 57
Mutui instrumentum notarius non tenetur edere debitori.c.1.numero 34. de probationibus. 50

N

NATVRA, & honestas in matrimonio inspicitur.c.per tuas. nu.3. de probat. 70
Naturales,an veniant filiorum appellatione, tam a lege,quam a statuto.cap.in præsentia.numero 50.51.53.54.& 55.de probationibus. 62.& 63
Naturæ,& patriæ potestatis vinculis, simul iunctis concurrentibus, an ius patris naturalis extinguatur.c.ex parte,nu.22 de accus. 165
Natus ex adulterio & incestu,est magis odibilis, quam natus ex adulterio simplici,vel incestu simplici c.at si clerici,§.de adulterijs.num.35.de iudic. 22
Naufragij res auferens,naufragis fidelibus existentibus, an sit excommunicatus.c. cum dilecti,nu.24.25.& 26.de accus. 179
Naufragij res inuentas capiens,an præsumatur bonum animum habere, vt reddat vero domino.ibid nu.26
Nautæ,publicani,& similes.sæpe faciunt contractus fraudulentos.c.1.num.43.de probationib
NECESSITAS faciendi aliquem actum,excusat aliquem,vt non videatur calumniari.c.cum P.Manconella,nu.6.de accus. 163
Negatio rei dicentis, nego narrata prout narrantur,non tamen animo litem contestandi,quod operetur.c.cum M.Ferrariensis,num.27.de constit. 7
Negatio facta in vna instantia,an præiudicet neganti in altera.c.causam,quæ. num. 25.& 26.de testib. 92
Negatiua,quando per medium affirmatiuæ probari habet,affirmatiua dicitur. c. cũ in tua,nu.7.de testib. 138
Negatiua probatio,loco & tempore arctata,an directo probari possit. c.ex tenore, nu.6.de testib. 122
Negatiua potest probari per iuramentum alterius partium litigantium.cap.ad nostram.nu.5.de probat. 76
Negatiua coarctata loco & tempore,non videtur posse probari directo.c.quoniam contra,nu.1.de probat. 73
Negatiua quomodo probari potest contra testes de infamia probantes.c.inquisitionis, §.quæsiuisti.nu.7.de accus. 186
Negatiuam testes probare volentes si dicant se non recordari, quæ verba in contractu interuenerint,an probent.c.ex parte,nu.12.de testib. 122
Negatiuam deponentes,data testium paritate, vtrum præferantur.Et tria sunt,quę faciunt testes testib.præferri.c.in nostra.nu.1.& 2.de testib. 118
Negligentia episcopi & capituli data,an quilibet de ecclesia sine mandato agere possit.c.cum olim.nu.20.de testib. 121
Negligentia iudicis non conuincitur, nisi appareat de protestatione partis. c. licet causam,nu.50.de probat. 68
Negligentia iudicis secularis in causa ecclesiæ,transfert iurisdictionem ad iudicem ecclesiasticum.c.cum sit generale.nu.2.de foro compet. 42
Negligentiam superioris ad conuincendam,quot monitiones requiruntur. cap.cum olim,nu.26.de testib. 121
Nepos filij emancipati,cui quærat.c.ex parte,nu.20.de accus. 165
Nepos qui appellatur filius,comprehenditur appellatione filij. c.per tuas,num.26. de probationib. 72
NOBILITAS etiam consuetudine,vel statuto aliter disponente a genere materno non trahitur.c.super eo,nu.12.de testib. 105
Nomen hæredis si per testatorem non nominatur,præsumitur testamentum falsũ. c.in nostra, nu.13.de testib. 118
Nominatio facta de filio incidenter,non probat filiationem.c.per tuas,num.19.de probationib. 71
Nominatio cum tractatu, probat contra tractantem, sed non ad præiudicium tertij.ibid.nu.25
Notarij protocollo,& scripturæ originali,nisi aliter sit extensa,non creditur. c.quoniam contra.nu.13.de probat. 73
Notarij minor authoritas,quam iudicis in instrumentis. c.post cessionem, nu.20. de probat. 59

Notarij

Index.

Notarij instrumentum, quando valeat post priuationem notariatus.c.post cessionē, nu. 28.de probat. 29
Notarij instrumentum non reprobatur per non reddentes sui dicti rationem. c.tertio loco,nu.13.de probat. 57
Notarij scribentis dicta testium,scripta,a iudicis præsentia authoritatem recipit.c. causam,quæ.nu.6.de testib. 91
Notarij authoritas sola,est maior,quam duorum testium.c.quoniam contra, num. 4.de probat. 75
Notario soli licet possit fieri receptio testium,alij tamen soli fieri non debet. c.si qui testium,nu.3.de testib. 87
Notario an iudex committere possit,vt testis iuramētum in sua absentia recipiat. c.tuis nu.18.20.& 22.de testib. 130
Notario si datur authoritas faciendi instrumentum ex forma statuti,probat extra territorium.c.cum causam,nu.7.de probat. 15
Notarium mittere,an teneatur iudex sumptibus proprijs pro recipiēdis testib. vbi pars est impotens.c.si qui testium,nu.16.de testib. 87
Notarius,vel alius publicum officiū habens,an effectus infamis infamia iuris exercere possit.c.qualiter.§.ad cor.nu.31.de accus. 197
Notarius eligitur pro iudice.c.quoniam contra,nu.3.de probat. 73
Notarius si negat se rogatum præsumitur contra ipsum pro rogitu.c.1.num.23.de probationib. 50
Notarius instrumentum mutui non tenetur edere debitori.ibidem,nu.34.
Notarius actorum,potest recipere productionem libelli,quæ fit de plano & die feriata.c.1.nume.38.de iudicijs. 17
Notarius errasse præsumitur si vnum rogando instrumentum dixit,& postea aliter scripsit.c.præsentium,nu.14.de testib. 116
Notarius omittens aliquid ex dictis testatoris,potius errasse,quam falsum incidisse præsumitur.c.cum tu.nu.10.de testib. 96
Notarius requiritur quod sit rogatus ab vtroque in pertinentibus ad omnes.c.cum causam,nu.15.de probat. 77
Notarius vtrum possit iuramentum testi sine iudice deferre.c.tuis.numero 5.de testibus. 129
Notarius si scribat iuramentum testis,& quòd præsente parte & iudice fuerit præstitum,& debitum.iuramenti tempus,an scripturarum tactus præsumatur. ibidem,num 10.
Notarius hæredis nomen scribens a testatore nutu,non voce expressum, an vt falsarius puniatur.c.licet,nu.7.de testib. 144
Notorium & sententia æquiparantur.capitulo,si quis contra. numero 12. de foro competen. 40
Notorium præsumitur,quod probatur per testes,propter multitudinem. c.quoties. nu.20.de testib. 82
Notorium quid requirat.c.euidentia.nu.2.de accus. 163
Notorium ab onere probandi,sed non proponendi releuat.c.veniens, nume. 20.de accus. 170
Notorium ab onore probandi non releuat,quando propositio alicuius iuris vel qualitatis,pro forma actum solennizante requiritur.c.inquisitionis,§.tertia,nu.12. de accus. 185
Notorium est probatio probatissima.capitulo,si quis contra,numero 8.de foro competenti. 40
Notorium an ante conclusionem non faciant probationes in iudicio productæ. c.significauerunt,nu.26.de testib. 124
Nouatio interuentu nouæ personæ ex interuallo in dubio præsumitur. potest tamen agi per partes vt duret prima allegatio.c.1. nu.26.de rescrip. 12
Noui & veteres articuli,qui dicantur,& qui noui dependentes ex veteribus.c.fraternitatis.nu.56.de testib. 101
NVLLATENVS, dictio quid importet. & an actum esse nullum ipso iure semper importet.c. de causis.nu.10.de testib. 95
Nullatenus,dictio,quid importet.c.licet.nu 5.de accus. 194
Nullitatis exceptio,vel similis,quę ex actis probari potest,semper in sententiæ executione apponi potest.c.veniens,nu.5.de testib. 127
Nullitatis exceptio admittitur contra sententiam,quæ in rem iud.transiuit, quando pars offert se paratam probare incontinenti capitulo,accedens,nume.5.de accusationib. 188
Nullitatis defectus,surgens ab impotentia conferendi ex parte conferentis, an maior sit,quam inhabilitas ab incapacitate eius,cui fit collatio. c accedens,numero 27.de accus. 186
Nullitatis executio apposita,infra quantum tempus probari possit.c.veniens.num. 24.de testib. 128
Nullitatis causa per iudicis officium,nobile expeditur. & qualiter qui fecit actum nulliter in extraiudicialibus id possit,vel non.capitulo, qualiter.numero 28. de accusat. 168
Numerus testium,qualiter confirmet probationem.cap.veniens.numero 20.de testibus. 90
Nuncius generalis ad totam causam in genere,an sufficiat.c.constitutis.2.nu. 3. de testibus. 140
Nuncius episcopi, quamuis spoliauerit hospitalarios rei cuius episcopus,est possessor,an probetur per hoc mandatum de spoliando.c.constitutis,il primo.nu. 12. de testib. 139
Nuncius non potest facere citationem realem, nisi præcedat specialis commissio. c.1.nu.31.de iudicijs. 17
Nuncius non potest sine speciali commissione facere citationem verbalem, vbi requiritur aliqualis causæ cognitio. Et quid quando non requiratur causæ cognitio. ibid.nume.34.
Nutritus in domo accusati,propter diuturnam cohabitationem ab accusatione repellitur.c.nulli.nume.11.de accusationibus. 160

O

OBEDIENTIAE ius,quare non possit subiectus possidere.c.1.uu. 21.de constitutionib. 4
Obijciens exceptionem declinatoriam, satis est q̄ offerat se paratum probare,licet realiter non offerat probationem coram iudice.c.exhibita,nu.4.de iudicijs. 39
Oblatio,quæ fit expresse de bonis,ob quam causam fieri dicatur.c.causam.num. 11. de probat. 79
Obligatio naturalis quædam est, non oriens ex consensu.in rubrica,nu.7.de accusationibus. 155
Obligatio ad interesse succedit in obligatione facti.c.quæ in ecclesiarum.numero 8. de constitu. 5
Obliuio non præsumitur in discreto.& maiori.c.cum M.Ferrariensis, nume.24. de constitutionib. 7
Obliuio vsque ad decennium non præsumitur.ibid.nu.25.
OCCIDENS plus punitur,quam membrum abscindens.c.accusasti.num.3. de accusat. 162
Occidens si debet habere pacem ab hærede occisi,quomodo intelligatur.c. in præsentia,nu.76.de proba. 64
Occidere aliud est,& aliud mutilare.c.accusasti.nu.4.de accus. 192
Occulta in meliorem partem interpretanda.capitulo,testimonium.numero 3. de testibus. 150
Occulus mentalis & materialis.c.cum causam,nu.30.de testib. 126
OFFENSA alicui facta, non proprie dicitur eius consanguineo,etiam fratri facta.c.de cætero.nu.15.de testib. 94
Offensio vni de cognatione facta, an videatur omnibus vsque ad certum gradum facta.c.cum P.Manconella,nu.12.de accus. 163
Officia duo,quando quis habere possit,vel non.c.ex literis.nume. 14.15.16.17.& 18.de probat. 55
Officiales cum se absentant,non possunt loco sui subrogare illum,qui a principio ad illud officium eligi non poterat.c.decernimus.nu.8.de iudic. 18
Officia is.si in sindicatu condemnatur virtute generalis inquisitionis,an infamis efficiatur.c.inquisitionis.nu.4.de accus. 187
Officialis non habens solariū,si consuetudine immoderate extorquet pro suo ministerio,an ad restituendum teneatur.c.cum causa.nu.26.de testib. 136
Officialis esse prohibitus prætextu certæ qualitatis,ad aliud officium prohibitus esse videtur.c.omnipotens Deus,nu.6.accus. 159
Officij appellatione,quid veniat.c.post cessionem,nu.2.de probat. 58
Officium iudicis si non excluderetur termino sed actio,tolleretur actio ipso iure.c.de causis,nu.11.de testib. 94
Officinm iudicis,quando sit defensio.c.veniens.nu.5.de accus. 171
Officium iudicis potest quis implorare,si pars timet probabiliter se turbari.c.in præsentia,nu.2.de probat. 61
Officium iudicis exequentis durat quousque actu aliquis possit libere vti iure quasi possessionis,vbicunque possessio transfertur ipso iure vigore sententiæ.c.significauerunt.num.10.de iudic. 39
Officium publicum habens præsumitur me mandante confecisse scripturam de re ad me pertinente.c.1.nu.22.de probat. 50
Officium iudicis reo non competit ad imponendum silentium actori, quando idem actionem ordinariam consequi potest.c.1.nu.31.de probat. 50
Officium iudicis mercenarium intentans, quo debitor compellitur ad soluendū,non videtur intentare actionem,cui ipsum officium conseruet.c examinata, num.34 de iudic. 36
Officium procuratoris,& si vile,non potest ab excommunicato exerceri. c.post cessionem,nu.3.de probat. 58
Officium iudicis videtur excitari,quando verba ad ipsum iudicem diriguntur.c.exhibita,nu.12.de iudic. 37
Officium suum,quando iudex interponere possit.c.causam,nu.5.de probat. 79
Officium iudicis in causa criminali ad condemnationem rei non exuberat. cap. licet causam,nu.77.de probat. 70
OMISSIO formæ substantialis libellum & totum processum vitiat. c.qualiter. nu.83.de accus. 193
Omissio in prælato peccatum est mortale.c.illa præpositorum.nu.4.de testib. 159
Omissum a contrahentibus ad hoc,vt subintelligatur ex consuetudine, non requiritur consuetudo formalis,sed stilus.c.cum M.Ferrariensis,num.13.de constitutionibus. 7
Omni modo,dictio,quid significet,c.1.nu.21.de accus. 156
Nunc,& olim,dictiones,quid significent.c si quis episcopus, nume.4.de accusationibus. 158
Omnino dictio, quid significet.c fraternitatis.nu.40.de testib. 99
Omnino verbum,idem quod totaliter significat.c.cum venisset, numero 10. de testibus. 107
Omnino,vel omnimodo,& nullo modo,dictiones,an semper sint præcisæ.c.qualiter & quando.nu.24.25.& 26.de accus. 191
OPINIO communis habilitat alias inhabilem ad actum solennizandum.c.post cessionem,nu.29.de probat. 59
Opus,quod inuenitur ab aliquo factum,præsumitur ab eo factum,ad quem pertinet. c.1.nu.7.de testib. 80
ORDINANS per simoniam,an sit suspensus ab executione ordinum,quos ipse le-

Index.

se legitime ſuſcepit,remiſſiue.c.cum non ab homine,num.67.de iudic. 31
Ordinarius poteſt præfigere terminum iudici priuilegiato, intra quem cognoſcat, poſtquam iuriſdictio deuoluitur.c.cęterum,nu.8.de iudic. 23
Ordinarius iudex de iure canonico in totum recuſari poteſt.c.ſi quis contra.num.1. de iudicijs. 40
Ordinarius iudex,quando vt ſuſpectus recuſatur,& ipſe cauſam delegat, & delegatus ferat ſententiam,ad quem appelletur,diſtinguitur.c.ſi quis contra,nu.15.& 18.de iudic. eo.
Ordinatus per ſimoniam non habet executionem ordinis,etiam peracta pœnitentia. c.cum non ab homine,nu.65.de iudicijs. 31
Ordinis executio quando impeditur pro crimine,etiam poſt peractam pœnitentiam criminoſus priuatur beneficio.c.cum non ab homine.nu.85.de iudic. 32
Ordinis executio, an impediatur etiam poſt peractam pœnitentiam in caſibus in quibus ſolus papa diſpenſat.ibid.nu.88
Ordinis exceptionem caſus impedientes in criminoſo occulto poſt peractam pęnitẽtiam,qui ſint.c.cum non ab homine,nu.64.de iudicijs. 31
Ordinis ſuſcepti ratione quis forum ſortitur.ſi modo qui ordinauit,ſuo nomine, non alieno ordinauit.c.licet.nu.2.de foro compet. 45
Ordinis caracter remanet etiam poſt depoſitionem.c.cum non ab homine,num.76. de iudicijs. 32
Ordo duplex eſt,de ſubſtantia & de iuſtitia,& quando peruerſio ipſorum vitiet actum.c.exhibita,nu.19.de iudicijs. 37
Ordo nullus in dubio,in iudicijs videtur eſſe de ſubſtantia.ibid.nu.24.
Ordo circa præparatoria iudiciorum,non dicitur eſſe ſubſtantialis,niſi reſpectu oblationis libelli.c.inquiſitionis,§.tertiæ,nu.18.de accuſ. 185
Ordo iuris in inquiſitione totaliter non ſeruatur.in rub.nu.4.de iudic. 14
Ordo indicialis,omnino non ſeruatur,vbi proceditur contra religioſos.c. olim, num. 3.de accuſ. 199
Ordo iuris,a iudicibus ex quacunque cauſa omitti non debet,& an eo omiſſo cauſa ad ipſum cognoſcenda remittatur.c.qualiter.num.2.de accuſ. 177
Originale notarij,ſi ſit deperditum,quid agendum.cap.1.numero 50. de probationibus. 52
Originalia actorum,an debeant remanere penes iudicem,vel penes notarium. c. cũ bonæ,numero 1.de probationibus. 79

P

PACEM habere ſi debet occidens ab hærede occiſi,quomodo intelligatur.c.in præſentia,num.76.de probat. 64
Pacis appellatione venit treuga facta ad tempus.c.nouit ille,nu.20. de iudicijs. 34
Pacis fractæ & iuramentum crimina,ſunt eccleſiaſtica.c.nouit ille, numero 18. de iudicijs. eo.
Pacto an poſſit renunciari iuri appellandi,& hoc ſi lite mota,partes hæc inter ſe egerint.c.ſi diligenti,nu.5.de foro compet. 44
Pactum factum cum prædeceſſore,tranſit ad ſucceſſorem in principatu.c.1.nu.11. de probat. 50
Pactum apponi poteſt in contractibus,ne tranſeat ad monaſterium. ca. in præſentia, nu.69.de probat. 63
Papa,quando deponitur per concilium,ad quem pertineat electio. c.ad petitionem, nu.7.de accuſ. 186
Papa habet iuriſdictionem quo ad quid,etiam in infideles.c.quoniam.numero 3.de conſtitutionib. 10
Papa ſolus epiſcopum deponit,& cum eo diſpenſat.c.at ſi clerici,§.de adulterijs,nume.14.de iudic. 22
Papa quando diſpenſat contra concilium,non ſufficit clauſula,non obſtante, in genere.ibid.num.16.
Papa quando reſcribit contra conſtitutionẽ editã in concilio,ſemper requiritur clauſula ſpecialiſſima,non obſtante.c.1.nu.21.de reſcri. 12
Papa non intendit grauare collatorem ſuper prouiſione duorum.ſi adeſt clauſula, ſi pro alio non ſcripſimus: an ſi nonapponatur,ſubintelligatur,diſtinguitur.c.mandatum,num.7.& 8 de reſcript. 13
Papa concedit literas coarctatorias,& aliquando prouiſorias pro beneficio impetrando.& remiſſiue de diuerſitate harum literarum.ibid.nu.4.
Papa contra principem ſecularem etiam ſuperiorẽ non recognoſcentem non poteſt adiri, niſi ſit contra alium, videlicet ratione peccati & per viam denunciationis.c.nouit ille,nu.8.de iudicijs. 33
Papa delegans cauſam, ipſo iure adimit iuriſdictionem ordinario, & in tantum quòd delegato iudice mortuo cognitio non redit ad ordinarium.c.cum M.Ferrarienſis,nu.35 de conſtit. 7
Papa poteſt adiri in defectum iuſtitiæ ſecularis,ſiue illa deficiat de iure ſiue de facto.ibid.nu.9.
Papa vtrum poſſit denunciari de crimine, de quo accuſari non poteſt. c. nouit ille, nu.33.de iudicijs. 34
Papa ſententiam iudicis nulliter latam ex plenitudine poteſtatis ratificare poteſt. c.ad petitionem,nu.13.de accuſ. 187
Papæ literis non ſolum videtur, vt non poſſit per teſtes reprobari, ſed etiam eius verbo.Et in quibus etiam procedat.& latius de materia.c.cum a nobis,nu.5.6. 10.11.& 12.de teſtib. 111
Papæ teſtimonium propter familiaritatem,propter excellentiam dignitatis non repellitur.c.cum oporteat.nu.14.de accuſ. 181
§.locator horrei.l.cum in plures,ff.loca.declaratur.c.cum M. Ferrarienſis,nu.33. de conſtit. 7
Parentum aſſertiones contrariæ ſi inueniuntur de filiatione,quid agendũ. c.per tuas, nu.29.31.& 34.de probat. 77
Pares curiæ, quomodo cognoſcant de feudo,& quomodo eligantur. c. cæterum,nu. 29.de iudic. 24
Pares curiæ non omnes cognoſcunt,ſed pares curiæ illius loci,vbi ſita res eſt,illis vero deficientibus,vocantur viciniores.ibid.nu.50.
Pars abſens in his,quæ ſunt ad ſui præiudicium,non poteſt intelligi conſentire.c.præſentium,nu.9.de teſtib. 116
Pars ſi dicit aliter dixiſſe,quam ſit ſcriptum in actis,ſtabitur,an ſcripturæ actorum, an aſſertioni partis.c.cum dilecti.nu.21. de accuſ. 170
Pars cõtra quam teſtes producti ſunt,an poſſit ſuos teſtes producere priuſquam dicti cerit teſtificata.c.fraternitatis.nu.23.de teſtib. 98
Pars tacendo,& patiendo publicari proceſſum, dummodo non conſentiat, an ſibi præiudicet.c.fraternitatis,nu.13.de teſtib. 97
Pars ſi ſe obtulit paratam probare exceptiones contra teſtes in prima cauſa,& non fuit admiſſa,quòd in cauſa appellationis a diffinitiua ad opponendum exceptionẽ admittatur.c. ex parte,nu 31.de teſtib. 86
Pars ſi proteſtetur tempore iuramenti,quòd ſaluæ eſſent ſibi exceptiones, teſtis tã quam ſuſpectus repellitur.c.1.nu.10.de teſtib. 80
Pars poſt lapſum termini,quando audiatur.capitulo, licet cauſam. numero 36. de probationib. 67
Pars ſi fecit diligentiam,vt teſtis examinaretur in termino,tunc poterit poſtea examinari.c.licet cauſam,nu.51.de probat. 68
Pars quando videatur ſuſpicari ſe poſſe repelli a poſſeſſione. ibidem, numero 85. & 87.
Pars,quæ habuit teſtes penes ſe, quando præſumatur percunctata dicta teſtium. c. conſtitutus.nu.6.de teſtib. 115
Partes ſi ſcienter litigant coram iudice incompetenti, cuius non poſſunt prorogare iuriſdictionem,ſententia lata de conſenſu earum non valebit in vim pacti.c.at ſi clerici,num.28.de iudicijs. 20
Partes ſine iudicis authoritate,iuramento an renunciare poſſint.c.tuis.numero.11. de teſtib. 130
Partes ſi iuriſdictionem prorogent in criminali coram non ſuo iudice,iudex competens,non obſtante iſta prorogatione procedere poteſt contra reum per inquiſitionem.c.ſi diligenti, nu.8.de foro com. 44
Partes ſi fatentur eſſe litem conteſtatam, ſtatur aſſertioni partium.c.cum bonæ,nume.8.de probat. 80
Partes regulariter non poſſunt cogi ad componendum,vel ad concordiam.ibidem, numero 7. 5
Particeps criminis,in crimine adulterij,an admittatur ad teſtimonium.c.quoniam. nu.2.de teſtib. 83
Partis in poteſtate non eſt contra ius proteſtari.capitulo ex parte,numero 3. de teſtibus. 86
Partium vna ſi poſſidet, non debet altera turbari in poſſeſſione.c.in præſentia,num. 26.de probat. 61
Pater agens pro rebus aduentitijs filij,nomine cuius agere debeat.c.cum olim, nu. 32.de teſtib. 121
Pater naturali filio poteſt donare vſque ad certam ſummam,non extantibus legitimis.c.in præſentia.nu.40.de probat. 72
Patientia & præſentia,etiam in actu iudiciali,an inducat conſenſum ad patroni præiudicium.c.tuis.nu.7.de teſtib. 129
Patroni eccleſiæ maſculus & fœmina.ſi diſſcentiant in præſentando, cuius præſentatus præferri debeat.c.quoniam.nu.8.de teſtib. 82
Patroni ius in liberto,an fortius ſit quam patroni in eccleſia.c.ſignificauit,nume. 8. de teſtib. 132
Pauper ſi debet producere teſtes, quis debet ſibi expenſas ſoluere.c.ſi qui teſtium, nu. 12.de teſtib. 87
Pauper in teſtem,an indiſtincte admittatur. capit.ſi qui teſtium, numero 7.de teſtibus. eo.
Pauperem litigare ſi iudex coegerit,an teneatur reo ſe defendenti expenſas ſubminiſtrare.c.ſi qui teſtium,nu.18.de teſtib. eo.
PECCATO pro occulto nunquam impeditur quis vti ordinibus habitis & aſcendere ad ſuperiores,niſi inueniatur expreſſum.c.cum non ab homine.nu.78. de iudic. 91
Peccator non tenetur ſe prodere in publicum.c.qualiter,§.debet.numero 13.de accuſationib. 195
Peccator omnis poteſt cantare miſſam præter ſimoniacum.ca. cum non ab homine, num.74.de iudic. 31
Peccatum ſi ſit omnino occultum,an denunciatus poſſit excommunicari in genere. c.nouit ille,nu.36.de iudic. 34
Peccatum omne mortale,an criminis appellatione contineatur.c.teſtimonium,nu. 14.de teſtib. 149
Pęna quę non probanti imponitur,intelligitur impoſita illi,qui per diffinitiuam ſuccubuit.c.ſuper his.nu.23.de accuſ. 175
Pæna duplici quis puniri non debet.c.at ſi clerici,§.de adulterijs.nu.5.de iudic.22.
Pæna duriſſima,vel ſceleratiſſima a lege impoſita,in dubio de mortis pęna intelligitur.c.qualiter.§.ad cor.nu.24.de accuſ. 197
Pæna an committatur,ſi promitto te non offendere ſub pœna, & offendo fratrem tuum.c.cum P.Manconella,nu.13.de accuſ. 163
Pęna criminalis,quando ex præſumptionibus & argumentis imponatur.c. conſtitutis.num.13.de teſtib. 139
Pęna ſuſpenſionis ab officio,an poſſit immediate imponi pro delicto abſque monitione præcedente.c.conſtitutis,nu.14.de teſtib. eo.

Index.

Pœna conueniens, quando iurisdictionis defectu imponi non potest, ad alterum, qui possit, recurritur. c. de his, nu. 15. de accus. 161

Pœna vbicunque imponitur ipso iure maleficio, pœna simul commissa, pœnitentiæ locus non est, nec mora purgari potest. capit. si diligenti, numero 18. de foro competenti. 44

Pœna ordinaria, quæ imponeretur per viam accusationis, an etiam in iudicio inquisitionis, vbi de crimine constat, imponatur. capitulo, qualiter & quando, nu. 29. de accus. 191

Pœna perpetui carceris dationi in metallum æquiparatur. & est maior pœna, quæ a canone imponatur. c. qualiter, §. ad corrigendos. numero 16. & 12. de accusationibus. 197

Pœna priuationis a beneficio, si constitutione episcopali esset ordinaria delicti, iudicium esset criminale. c. super his. num. 15. de accus. 175

Pœna sublata est, quando delictum extinguitur per legem nouam. c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 41. de constit. 9

Pœna pecuniaria, quando pro crimine est imponenda, promissio de litem prosequendo, quid operetur. c. super his. nu. 34. de accus. 176

Pœna simpliciter apposita propter contumaciam, in dubio intelligitur, temporalis, & non perpetua. c. ex literis, nu. 1. de constit. 9

Pœna quando censeatur perpetua & quando temporalis. ibid. nu. 7.

Pœna vbicunque committitur arbitrio iudicis, an iudex possit imponere pœnam perpetuam habentem causam successiuam. ibid. nu. 8.

Pœna dicitur esse arbitraria, quando lex non imponit pro delicto certam pœnam. ibid. num. 10.

Pœna ibi non est, vbi non est culpa, pro qua regulariter imponitur. ca. cognoscentes, nu. 2. de constit. 4

Pœna criminalis, an possit imponi pro qualibet culpa. ibid. nu. 3.

Pœna ademptionis omnium bonorum, vel alicuius quotæ, a lege imposita, in dubio applicatur fisco. in rubrica, nu. 12. de iudicijs. 15

Pœna imposita pro delicto priuate respiciente publicam offensam applicatur fisco. ibid. nu. 14.

Pœna arbitraria, an veniat duplicanda stante statuto, quod in maleficijs commissis de nocte, pœna duplicetur. capitulo, inquisitionis, numero 33. de accusationibus. 18

Pœna condigna vbi quis fuit punitus de præteritis delictis, si eadem delicta de nouo incidat, non potest acriori, pœna puniri propter qualitatem præteritorum, secus si præterita non esset punitus, quia ratione adiuncti delictum efficitur grauius. c. cum non ab homine, nu. 8. de iudicijs. 28

Pœna mortis imponitur pro vitio sodomitico. capitulo, cum non ab homine, numero 42. de iudic. 30

Pœna adulteri per ecclesiam est mitigata. ibid. nu. 46.

Pœna imposita per nomina multiplicatiua, duplici & triplici, pro delicto, in quo nõ offenditur priuatus principaliter, sed patitur aliquod interesse, vel iniuriam, parti applicatur. in rub. nu. 15. de iudicijs. 15

Pœna imposita per nomina multiplicatiua, habet in se simplum. ibidem, numero 16.

Pœna minor, an imponatur honestioribus, quam humilibus, in quãtumcunque atroci crimine, & in personis illustribus, quandoque maior relegatione imponatur. c. veniens, nu. 60. de accus. 172

Pœna priuationis a beneficio, ordinaria est. c. qualiter & quando numero 23. de accusationib. 123

Pœna ordinaria, nunquam imponi debet, vbi quis condemnatur ex præsumptionib. c. tertio loco, nu. 19. & 20. de probat. 57

Pœna suspensionis, an possit imponi pro delicto non solũ a canone, sed ab homine. c. tam literis nu. 15. de testib. 119

Pœna seruitutis pro crimine, quando metalli pœnæ equiparatur, quandoque per canones inducitur. c. qualiter. §. ad corrigendos, nume. 13. de accusationib. 197

Pœna capitalis, cum multiplex sit, in dubio de minima intelligitur. & quid in statuto. capitulo, qualiter. §. ad corrigendos, numero 22. & 23. de accusationibus. eo.

Pœna in iudicio mere ciuili, applicatur fisco, licet non sit natura regularis illius iudicij. c. ex parte, nu. 12. de testib. 60

Pœnam falsi, an incidat testimania contraria diuersis personis dicens. c. cum in tua, nu. 14. de testib. 139

Pœnam iudex a lege impositam an ex causa diminuere & augere possit. c. qualiter. §. ad cor. nu. 25. de accus. 197

Pœnam iudex semel impositam post sententiam, an alterare possit. c. qualiter. §. ad cor. nu. 26. & 27. de accus. eo.

Pœnæ duæ, quando ad vindictam concurrunt, an & quando vna per alteram elidatur. c. de his. nu. 16. & 17. de accus. 161

Pœnæ impositæ mulieri secudo nubenti intra annum luctus fauore filiorum primi matrimonij, aliqua ex parte videntur impositæ. c. ecclesia sanctæ Mariæ, nu. 42. de constit. 9

Pœnæ corporali, an & quando quis possit ex pacto obligari. c. super, numero 27. de accusat. 17

Pœnitentia publica, vbi per ecclesiam imposita est, an iudex secularis amplius punire possit. c. de his, nu. 11. de accus. 161

Pœnitentia solennis propter scandalum, an omitti possit. c. accusasti. num. 1. de accusationib. 162

Pœnitentia, quæ imponitur in foro animæ, an imponatur pro punitione delicti. c. de his. nu. 7. de accus. 161

Pœnitentiæ publicæ finis, quis. c. de his nu. 8. de accus. eo.

Penitus dictio, quid importet. c. veniens, nu. 89. de accus. 174

Percunctari, quid significat. c. vltra tertiam, nu. 4. de testib. 151

Percutientes plures simul, an de eodem delicto intelligantur accusati. c. 2. nu. 22. de accusat. 158

Perditio instrumenti, siue alicuius scripturæ, quomodo probetur. c. cum bonæ, num. 3. de probat. 79

Peremptorij vim, an habeat iudicis monitio. c. prælatorum excessus, numero 16. de accus. 200

Periculo se obijcere nemo præsumitur in dubio. & quid in actu de natura non illicito. c. veniens. nu. 47. & 48. de accus. 172

Perinde, dictio denotat improprietatem. in rubrica de probationibus, numero 15. 155

Peritiæ qualitas testi non præsumitur inesse, etiam si se asserat peritum. c. quoties, nume. 16. de testib. 83

Periti si plures in loco inueniuntur, non sufficit vnus. c. proposuisti. nume. 7. de probationib. 56

Periti tenentur iurare de credulitate, non de veritate. c. proposuisti. nu. 18. de probationibus. eo.

Peritis in arte, quando credatur. c. proposuisti. nu. 6. de probat. eo.

Peritis deponentibus de eo, quod peritiam artis exigit, magis creditur quam multis imperitis. c. in nostra, num. 3. de testib. 118

Peritum in arte sua, quando eligit iudex. c. proposuisti. nu. 17. de probat. 56

Periurium non incurritur sine dolo. c. intimauit, nu. 18. de testib. 102

Periurus conuictus in vna causa, repellitur a testimonio in quacunque alia. c. ex parte, nu. 3. de testib. 85

Periurus semper est infamis. c. testimonium, nu. 4, de testib. 148

Periurus occulte criminosus post peractam pœnitentiam habet executionẽ ordinis. c. cum non ab homine, nu. 73. de iudicijs. 31

Perpetuum verbum, capiunt leges in emphiteusi ecclesiastica, id est transitoriũ ad hæredes extraneos. c. in præsentia, nu. 62. de probat. 63

Persona grauis, quæ dicatur. c. licet ex quaddam, nu. 8. de probat. 141

Persona electa a iudice præsentibus partibus, dicitur magis approbata. ca. proposuisti. nu. 10. de probat. 56

Personas plures siquis sustinet, non dicitur, neque præsumitur variari animus. c. insuper. nu. 7. de testib. 84

Personatus dignitas & officium, an sint idem. c. cum accessissent, numero 2. de constitutionibus. 6

Officium, dignitas & personatus, an sint idem. c. cum accessissent, numero 2. de constitutionibus. eo.

Personæ domesticæ aliquæ sunt maius emolumentum ex rebus collegij consequentes, quam collegiatus. c. cum nuncius, nu. 6. de testib. 93

Petens coram superiore declarari sibi plenum ius competere, an exceptione criminis repelli possit. c. accedens, nu. 24. de accus. 189

Petens se conseruari, dicitur aliquid iuris petere. c. super his, numero 6. de accusationibus. 175

Petens rem sibi restitui in iudicio reali, videtur implicite petere, declarari se dominum. c. examinata, num. 33. de iudic. 36

Petentẽ in euidenti calumnia iudex videns, potest eum repellere, licet ex forma statuti exceptiones debeant reseruari. Et multo fortius quando exceptione opposita, præsumptio esset contra testem. c. ex parte. nu. 24. & 25. de probat. 86

Petere agere controuersia, quæstio, lis, verba, si ab homine proferantur, intelliguntur in iure experiri, vel in ius vocare. Et de verbo pertrahere ad iudicium. c. si diligenti. nu. 11. 12. 13. & 14. de foro compe. 44

Petitio contra monachum dirigenda, & non contra monasterium aliquando. c. causam, num. de probat. 79

Monachus debet stare in monasterio, donec dubitatur, vtrũ ingressus valeat. c. causam, nu. 2. de probat. 79

Petitio prima, quando resoluitur in vim citationis. c. in præsentia, numero 3. de probationibus. 91

Petitio hereditatis, est actio realis, habens actiones personales. c. nouit, nume. 41. de iudic. 25

Petitioni sententia conformis esset debet. c. qualiter. §. ad corrigendos, nu. 3. de accusationib. 190

Petitionis suspensio, quando duret donec sit finitum possessorium. c. significauerunt. nu. 10. de testib. 22

Pignus conuentionale, quod datur creditori, non priuat debitorẽ possessione. c. examinata, nu. 16. de iudicijs. 35

Pignus quando obligatur duobus creditoribus eodẽ tempore, vnicuique acquiritur pro parte. c. licet causam, nu. 83. de probat. 70

Peto a te omnia, quæ possides, libellus, an procedat. c. in presentia, numero 4. de probationibus. 61

Placet verbum, & similia, arbitrium boni viri important. c. 1. numero 10. de constitutionib. 3

Placet verbum, importat arbitrium boni viri. ca. ne innitaris, numero 4. de constitutionibus. 4

Pluralites actuum non præsumitur. c. in presentia, nu. 24. de probat. 61

PONTIFEX potest præiudicare iuri patronatus laicorum, si de ipso expresse faciat mentionem. in rubrica de iudic. nu. 7. 15

Pontifex transfert iura spiritualia in laicum ex priuilegio, quando non sunt fundata vt in laico, sed vt in ministro pontificis. ibid. nu. 10.

Pontifex si committendo inquisitionem narrat reum infamatum, an delegatus super fama, vel infamia quærere teneatur. c. cum oporteat. nu. 36. de accus. 181

Pontifex summus in pertinentibus ad decorem religionis, an in laicos iurisdictionẽ habeat. c. Iudæi, nu. 1. de testib. 104

Index.

Pontifex an ex plenitudine poteſtatis poſſit committere cauſam iudici ſuſpecto.c.2. de reſcrip. 13

Pontifex contra legem diuinam, vbi dehoneſtaretur vniuerſalis ordo eccleſiæ ſine cauſa diſpenſare non poteſt.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,nu.11.de conſtit. 8

Pontifex maximus ad dicta duorum teſtium poſſet deponi.capitulo,at ſi clerici,nume.3.de iudic. 19

Pontifex laico ex delegatione poteſt concedere aliquid ſpirituale,non tamen poteſt ei concedere iure propriet. ordinario.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,numero 9. de conſtitutionibus. 8

Pontifex in committendo cauſam principalem non committendam niſi prius finita appellatione,an videatur interloqui ſuper appellatione.capitulo, ex parte, num. 33.de teſtib. 87

Populus condendo legem,vtrum poſſit ex cauſa iuſta auferre ius alteri quæſitum. c. quæ in eccleſiarum.nu.17.de conſtit. 6

Populus ſuperiorem de facto non recognoſcens,eſt in quaſi poſſeſſione libertatis,quę penitus annullat quaſi poſſeſſionem obedientiæ.c.1.nu.22.de conſtit. 4

Pontifex ſummus,an per duos teſtes conuinci,vel deponi poſſit.capitulo, quoties, num.3.de teſtib. 82

Pontificis poteſtas eſt immediate a Deo,mediate a ſacris concilijs: imperium vero immediate ab hominibus & approbatiue a Deo.capit.nouit ille,numero 15.de iudicijs. 33

Poſitio hęc, an admittenda, pone hoc eſt factum tali tempore,vel tempore de quo probabitur.c.qualiter.§.debet,nu.29.de accuſ. 196

Poſitio pars probationis eſt.c.ſignificantibus.nu.8.de libel.oblat. 48

Poſitio & probatio,licet certa eſſe debeat,vt in dominio vel quaſi concludat, articulatio poteſt eſſe alternatiua ſicut libellus.capitulo,ſignificantibus, numero 6. de libel.oblat. 48

Poſitiuum præſupponitur a ſuo comparatiuo.capitulo,mandatum,nume.10.dereſcriptis. 13

Poſſeſſio in dubio non transfertur in ſequeſtro neceſſario,vt ſequeſtrum ſubrogetur loco primi decreti.c.examinata,nu.13.de iudic. 35

Poſſeſsio vtrum perdatur in ſequeſtro voluntario,diſtinguitur.ibid.nu.15.

Poſſeſſio anterior probata per unum teſtem de veritate,& alium de fama, non præualet poſſeſſioni probatæ per duos teſtes de veritate.capitulo,veniens,num. 23. de teſtib. 90

Poſſeſſio ſequens præſumitur clandeſtina,probata antiquiori.c.licet cauſam, nume. 26.de probat. 66

Poſſeſſio reſpectu interdicti,vti poſſidetis, conſideratur tempore litis conteſtatę.c. licet cauſam.num 86.de probat. 70

Poſſeſſio vbicunque transfertur ipſo iure vigore ſentētię ibi officium iudicis exequē tis durat quouſque actu aliquis poſſit libere vti iure quaſi poſſeſſionis. c.ſignificauerunt.nu.10.de iudicijs. 39

Poſſeſſio non facit præſumi aliquem dominum, quando agitur principaliter de dominio.c.ex literis.nu.7.de probat. 55

Poſſeſſionem,quando iudex poſſit ſequeſtrare.capitulo,in præſentia, numero 31. de probationib. 62

Poſſeſſionis diuturnitas, etiam ſi faciat aliquando præſumi titulum in beneficio, nunquā tamē inducit,vt quis non poſſit priuari titulo propter crimen.c.ex parte. nu.1.de teſtib. 85

Poſſidenti non competit rei vendicatio. capitulo, examinata, numero 3. de iudicijs. 35

Poſſeſſionis appellatione venit naturalis.capitulo,ex literis. numero 3.de probationibus. 55

Poſſidentibus duobus vnam rem pro indiuiſo,poteſt agi contra eos vno eodemque libello propter vnitatem rei.idem.ſi agatur contra conſortes eiuſdem cauſę.c.ſignificantibus.nu.1.de libel.oblat. 48

Poteſtas, ſi ex ſtatuti forma arbitrium procedendi de iure & de facto in maleficijs habeat,an poterit occidentem bannitum punire.capitulo,nulli.numero 9.de accuſationib. 160

Poteſtas, ſi ſtatuto cauetur, quòd vltimo menſe condemnare non poſſit, nunquid poterit pronunciare reum abſoluendum,vel condemnandum. & quid ſi pronunciet ſuper exceptione peremptoria committendo eam.c.2.numero 14.& 16.de accuſat. 158

Poteſtas condendi legem pendet ab imperio & iuriſdictione.c.eccleſia ſanctæ Mariæ,num.4.de conſtit. 8

Poteſtas ſtatuendi pendet a iuriſdictione.capitulo,quæ in eccleſiarum,num. 11. de conſtitutionib. 6

Poteſtas legis condendæ eſt actus iuriſdictionis.ibid.nu.14.

Poteſtas Pontificis eſt immediate a Deo,mediate a ſacris concilijs,imperium vero immediate ab hominibus & approbatiue a Deo.capitulo,nouit ille,numero 15. de iudic. 33

Poteſtas diſpenſandi cum nato ex adulterio,non trahitur ad inceſtuoſos, vel natos ex monacha,ſecus ſip poteſtas ſit conceſſa ad ſpurios,quia eſt nomen generale.c.at ſi clerici,§.de adulterijs,nu.37.de iudic. 22

Poteſtati ſi conceditur plenum arbitrium in diffiniendo non poteſt prorogare terminum,quia non pertinet ad diffinitionem,ſed ad proceſſum.c.dilecti.nume.9.de iudicijs. 25

Poteſtatis plenitudo,quid ſit,& quotuplex.capitulo,ad hæc ſummus.numero 6.de reſcript. 13

PRAEBENDAS conferendi ius,an laico conferri poſsit.capitulo,dilecto, nu. 2.de teſtib. 13

Præcedens retinens ius ſuum ipſo iure licet eliſum, ſemper inpedit ſequentem loco ſuo ſuccedere,etiam ſi iure ſuccederet.c.ſi quis contra,nu.17.de foro comp. 31

Præcepta iudiciaria, quæ ſunt in Deuteronomio,an & quando ſint ſeruanda.c.qualiter & quando.nu.2.de accuſ. 189

Præcepti tranſgreſſio ſine aliqua cauſa eſt peccatum mortale.c.nouit ille, num. 31. de iudic. 34

Præceptores pro domibus ſuis agere & defendere poſſunt,& non obſtat eis religio, vel quod eorum origo ſit incognita.c.cum deputati,nu.1.de iudicijs. 36

Præceptum ſi ex forma ſtatuti poſſit mandari executioni contra hæredem defuncti, ſicut ſententia,debet prius citari hæres,& liquidari quòd ſit hæres & talis quòd contra eum poſſit fieri executio.c.quia,nu.14.de iudicijs. 33

Præceptum iudiciale tolli poteſt inducendo contrarium.c.ſicut,numero 12.de probationibus. 53

Preces & mandatum ſuperioris,an includant metum reuerentialem.c. in literis. nu.12.de teſtib. 106

Præiudicium inferri alicui non debet,non ſolum in iure quæſito re,ſed & ſpe.c.quoniam,nu.13.de teſtib. 10

Prælati ad vim illorum,quos caſtigant,incurrere præſumuntur.c.qualiter & quando.§.licet,nu.1.de accuſ. 194

Prælati maior eſt poteſtas, quam hoſpitalariorum,tutorum,& curatorum.c. qualiter & quando.nu.34.de accuſ. 192

Prelati clericos in carceribus nimis attenuantes, irregulares efficiuntur, ſi illi ex hoc moriantur.c.qualiter.§.ad cor.nu.20.de accuſ. 197

Prelatus eccleſiam ſuam ſubijciens Principi ſeculari contra eius priuilegia, crimen depoſitione dignum committit.c.veniens.nu.3.de accuſ. 170

Prelatus inſtitutus in beneficio,poteſt agere nomine eccleſię.c.poſt ceſſionem, num. 27.de probat. 59

Prælatus & capitulum ſi conſtituunt procuratorem in cauſa communi,an prelatus admittatur ad teſtimonium.c.inſuper.nu.8.de teſtib. 84

Prælatus,quod facit actum tanquam prælatus cum capitulo, videtur illum facere non vt perſona vniuerſitatis, ſed vt perſona ſingularis. dicto capitulo, inſuper, numero 9.

Prelatus eccleſię collegiatę,an teſtis eſſe poſſit in fauorem ſuę eccleſię. c.inſuper.nu. 1.de teſtib. 83

Prelatus ſi conſtituit procuratorem in cauſa pertinente ad menſam propriam, an poſsit in dicta cauſa teſtificari.d.c.inſuper.nu.4.de teſtib. eod.

Prelatus nunquid indiſtincte poſſit eſſe teſtis in cauſa ſuę eccleſię, in iudicio.ibid. numero 9.

Prælatus appellatur,electus & confirmatus in epiſcopum.capitulo,tam literis, nume.9.de teſtib. 119

Prelatus & capitulum,an non data negligētia eorum quilibet de eccleſia agere poſſit.Et quid de alienatione exiſtente negligente in re recuperanda.c.cum olim, nume.12.& 13.de teſtib. 120

Prælatus an poſſit denunciari a ſuo ſubdito.c.nouit ille,nu.32.de iudic. 34

Prælatus,an in omnibus iuriſdictionem in ſubditos exercere poſſit cognitionem de crimine contra ipſum pendente.c.olim,nu.19.de accuſ. 199

Prælatus ordinarius ſi de delictis inquireret,an inquiſitione pendente, reus ad aliū iudicem trahi poſſit.c.ſicut olim,nu.14.de accuſ. 198

Præpoſteratio ſolennitatis ſubſtantialis facta incontinenti,quando valeat. c.de teſtibus.nu.17.de teſtib. 114

Præsbyter parochialis,an & quando licite poſſit ſubtrahere ſacramenta parochianis ſuis.c.veniens.nu.5.de teſtib. 89

Presbyter deficiens nulla tela iudicij præcedente in purgatione, ſimpliciter ab officio ſuſpendltur.& an priuetur beneficio,qui non eſt in beneficij poſſeſſione. c.accedens,nu.8.& 9.de accuſ. 188

Presbyter,ſi non poteſt reprobare teſtes productos contra ſe,non lata ſententia,neque aliquo attentato poſt appellationem, cauſa non redibit ad priorem iudicem. c.ex parte,nu.34.de teſtib. 87

Præſcriptio cum bona fide & titulo,reddit quem tutū in foro conſcientiæ, licet poſtea ſuperueniat ſcientia rei alienæ.c.nouit ille,nu.45.de iudic. 35

Præſcriptio contra poteſtatem Papæ nunquam currit,ſecus cōtra poteſtatem Imperatoris.c.quoniam,nu.4.de conſtit. 10

Præſcriptio contra eccleſiam,non currit,durante prælato, qui nulliter rem eccleſiæ alienauit.c.cum olim,nu.15.de teſtib. 120

Præſcriptionem centenariam ad probandam contra eccleſiam Romanam, an probatio per auditum ſufficiat. c.tam literis.nu.18.de teſtib. 120

Præſens in iudicio,an ſit vocandus.c.1.nu.40.de iudic. 17

Præſens in iudicio an præſumatur citatus.ibid.nu.44

Præſentare qui ſe non tenetur conſpectui apoſtolico in cauſa eccleſiaſtica, ſi ſe voluntarie præſentet,non tenetur ſeruare ſolennitates requiſitas.c.examinata, nu. 28.de iudic. 36

Præſentia,& patientia,etiam in actu iudiciali,an inducat conſenſum ad patroni prę iudicium.c.tuis.nu.7.de teſtib. 129

Præſentia iudicis non præſumitur in loco,niſi probetur.d.c.tuis,nu.9

Præſentia teſtis,præſumptiue concludit,q̄ teſtis audiuerit,& verba per ſenſum cōgruum perceperit.c.cum cauſam,nu.32.de teſtib. 126

Præſentia dictio,de proprio ſignificatu perſonarum preſentiam importat. c.veniēs. nu.60.de accuſ. 172

Preſtandi aliquid eccleſię conſuetudo ſola,ſufficiens cauſa videtur, vt in futurum quis obligetur ad illud preſtandum eccleſię.c.veniens,nu.3.de teſtib. 89

Preſtatio formis,non cauſat obligationem in futurum. c.veniens.numero 4. de teſtibus. 89

Preſumere proprie dicitur,qui facit propria auctoritate ſine mandato alicuius. ca. decernimus,nu.2.de iudic. eo.

Preſumitur minus pro iuſtitia ſententię latę in contumacem,vel abſentem, quam ſi lata

Index.

lata sit in presentem.c.quoniam contra,nu.67.de probat. 76
Presumitur pro sententia,q̃ interuenerit causę cognitio.c.quoniam contra, nu.75. de probat. eo.
Presumitur magis pro iudice in arbitrarijs.c.quoniam contra, num.41. de probationibus. 70
Presumitur pro iustitia sententię.ibid.nu.16
Presumptio an semper dicatur semiplena probatio.cap.super eo,numero 17.de testibus. 105
Presumptio contra administratorem oritur,quando omittit rationes. c.qualiter & quando.nu.47.de accus. 192
Præsumptio solennitatis quando cesset siue tollatur ex inspectione actorum.c.1.nu. 14.de iudicijs. 16
Presumptio sufficiens etiam quæ venit a communiter accidentibus.c.cum tu. num. 16.de testib. 96
Presumptio quando oriatur contra alium scriptura penes tertium existente. c. fraternitatis. nu.35.de testib. 99
Presumptione iuris cõdẽnatio in criminali,q̃n fieri possit.c.veniẽs.nu.27.de testi. 90
Præsumptionem an faciat testis,si iudici interroganti eum in causa scientiæ non respondeat.c.cum causam,nu.15.de testib. 125
Presumptionem ex sententia orientem confessio eneruat.c.si constiterit, nume. 13. de accus. 165
Pretij et venditionis verba in decreto iudicis,vel superioris,proprijssime capiũtur. c.prelatorum excessus,nu. 5.de accus. 200
Pretio plus iusto ecclesia ab emptore offerente recipere non potest.c.cum causa.nu. 16.de testib. 135
Pretor presumitur loqui secundum ius.capitulo,per tuas,numero 15. de probationibus. 71
Pretium rei probandi onus,an incumbat actori, quando species est in obligatione, quantitas in solutione c.cum causa.nu.5.de testib. 134
Pretium iustum rei,in dubio per librum æstimi probatur.c.cum causa.numero 21. de testib. 135
Preuentio impedit exercitium iurisdictionis alterius.c.cum M.Ferrariensis, nume. 38.de probat. 8
Præuentionem non inducit citatio minus legitima,nec perpetuationem iurisdictionis.c.1.num.27.de iudicijs. 17
PRIMAS quando cũ concilio prouinciali de causa,sicut potest cognouit,vtrum pronunciare possit episcopum esse deponendum.c.si quis episcopus.nu. 3.de accusationibus. 158
Princeps habens supremam potestatem priuilegium dare potest alteri, quòd ei soli credatur.c.cum a nobis,nu 9.de testib. 111
Princeps proprio sigillo,quando possit authenticare scripturam.c.post cessionem,nume.10.de probat. 59
Princeps attestari potest de fama & communi opinione.c.per tuas, numero 11. de probat. 81
Princeps si sententiam sine scripturare profert,dispensare videtur ex certa scientia. c.Albericus.nu.10.de testi. 173
Princeps secularis in temporalibus suam intentionem de iure communi fundatam habet,vt pro his ecclesia homagium sibi facere debeat.c.veniens numero 4.de accusationibus. 170
Princeps priuilegium concedendo, mentionem de iure communi facere nõ tenetur. c.causam,nu.11.de testib. 103
Princeps ex plenitudine potestatis inducere potest,vt lex incontinenti ante promulgationem,etiam ignorantem liget.in rub.nu. 10.de constit. 3
Princeps potest considerari vt priuatus.c.1.nu.5.de probat. 49
Princeps si tollit obligationem ciuilem ex certa scientia iam quæsitam,quid agendo. c.1.nu.8.de probat. eo.
Princeps non recognoscens superiorem,potest voluntarie se submittere iurisdictioni alterius.c.1.nu.10 de probat. 50
Princeps superiorem non recognoscens,si monitus non exhibet iustitiam,potest adiri pontifex.c.1.nu 12.& 13.de probat. eo.
Princeps si in aliqua dispositione suppleat defectus ex plenitudine potestatis,intelligitur supplere defectus concernentes solennitatem,non autem inhabilitatẽ personæ.c.2.nu.9.de rescrip. 13
Princeps non potest auferre dominium directum,nec vtile.cap sicut,numero 10.de probationib. 53
Principales de capitulo scribentes literas nomine totius capituli,inscio capitulo, an tanquam falsarij puniri possint.Et sint suspensi ipso iure.c.tam literis,num.10.& 12.de testib. 120
Principaliter,quod agitur,in omni dispositione attenditur.c.veniens,num.25.de accusationibus. 170
Principem non ligat lex ciuilis.c.1.nu.2.de probat. 49
Principi licet tollere appellationem formalem prout est inducta de iure positiuo, & an possit ita eam remanere vt quis etiam via querelæ non audiatur.ca.1. nume. 4.de rescrip. 11
Principis rescripto an semper præsumatur. capitulo 2. numero 12. de rescriptis. 13
Principis concessio transiens in formam contractus,non potest reuocari.c.1.nu. 7. de probat. 49
Principis delegatus,an possit restituere contra suam sententiam,sicut ordinarius. c.qualiter & quando.nu.28.de accus. 178
Principis legatus,quando pluries ponit manum alicui de reseruatis, an mandatum habere presumatur, & gesta valeant. capitulo, cum a nobis. nume. 17.de testibus. 112
Priuationis a beneficio pena,ordinaria est.capitulo,qualiter & quando. num.23.de accusationibus. 123
Priuatus intentans iudicium ad publicam vtilitatem, siue clericus ad vtilitatẽ suæ ecclesiæ,an debeant refici expensæ a fisco.capitulo,si qui testium, numero 13. de testibus. 87
Priuatus si litigat in causa propria,& super bonis quæ prætendit esse communia,vel ad se pertinere,tunc si aliqua præsumptio est pro ipso,debent subministrari expensæ litis de illis bonis.Et quid si quis litigat de re sua cum paupere.ibidem, numero 14.& 15.
Priuilegia tollere in dubio videtur superior reuocando. capitulo 1. numero 18. de constitutionib. 3
Priuilegij interpretatio pertinet ad conditorem,non ad alium. c. cum venissent.nu. 1. de iudicijs. 33
Priuilegio generali secundum ius commune obtento obstat rescriptum speciale etiã de ipso generali non faciens mentionem.capitulo.sicut Romana,numero 1. de rescriptis. 10
Priuilegio si concedatur alicui cum clausula derogatoria, quòd non possit reuocari nisi facta de eo mentione de verbo ad verbum in sequenti priuilegio sufficit dicere,non obstantibus quibuscunque priuilegijs, etiam si de ipsis esset faciendi mentio de verbo ad verbum.ibid.nu.8.
Priuilegium primum generale vtrum tollatur per secundum speciale.c.1.nu.7. de rescrip. 11
Priuilegium,quod conceditur ecclesiæ,habet locum in locis venerabilibus.c.cum sit generale.nu.5.de foro compet. 42
Priuilegium & ius commune circa idem,an concurrere possint.c.constitutus.num. 1.de testib. 115
Priuilegium concessum ecclesiæ vel clericis,extenditur etiam ad administrantes nõ clericos,si habeant in ecclesia perpetuum seruitium.c.1. num. 3. de foro competenti. 39
Priuilegium post commissionem causę impetratum,vtrum sit nullum, ratione litis penden. an ratione subreptionis. capitulo, causam, quę. numero 20. de testibus. 91
Priuilegium non subiectæ personæ concessum reuocari non potest.c.1. num. 15. de constitutionib. 3
Priuilegium quando non stet in natura simplicis priuilegij ad hoc vt non possit reuocari.ibid.nu.16.
Priuilegium inclusum in corpore iuris fauorabilius est,quam quod est extra ius. in rub.nu.9.de iudicijs. 15
Priuilegium non subdito semel concessum reuocari non potest,secus si sit subdito cõcessum.c.nouit ille,nu.22.& 25.de iudicijs. 34
Priuilegium,quando dicatur transire in contractum.c.nouit ille,numero 28. de iudicijs. eod.
Priuilegium iuri communi contrarium,de falso est suspectum.c.causam,nume.4.de testibus. 103
Priuilegium impetratum lite pedente,an sit nullum. d. c.causam, numero 14. de testibus.
Priuilegium an ita debeat interpretari,vt aliquid agatur vltra ius commune, distinguitur.c.1.nu.5.de rescript. 11
Priuilegium si continet idem quod ius commune,in secundo priuilegio non est necesse facere mentionem de primo.ibid.num.22. 12
Priuilegium si sit concessum ecclesiæ & nõ canonicis,non poterunt tali priuilegio cõ traueniendo renunciare.c.cum accessissent.nu.7.de constitu. 6
Priuilegium concessum matrimonio,non trahitur ad sponsalia.c.iurauit.num.2. de probationib. 58
Priuilegium causæ matrimoniali concessum,vt post didicita testificata testes produci possint,an habeat locum in processu causæ factæ super ipso matrimonio, si processus veritas habeat per testes probari.capitulo,constitutis,il secondo num. 11. de testib. 140
Priuilegium certæ causæ concessum,quando omnibus antecedentibus,vel consequentibus ad ipsum principale,non videatur commissum.ibid nu.2.
PROBABILE & certum, quomodo differant. c.personas, numero 1.de testibus. 104
Probandi maior potestas conceditur in causa appellationis,propter maius præiudicium quod in causa generatur,& maius est præiudicium subornationis, quam in causa principali.c.fraternitatis,nu.9.& 11.de testib. 97
Probandi pretium rei onus,an incumbat actori,quando species est in obligatione,& quantitas in solutione.c.cum causa,nu.5.de testib. 134
Probandi modus & qualitas non respicit ordinatoria iudicij & processus sed merita causæ & decisoria.c.dilecti.nu.20.de iudicijs. 25
Probandi a facultate,aliter exclusus,quam per scripturam,non potest petere iuramentum sibi deferri.c.licet causam nu.58.de probat. 68
Probandi facultas per testes inducta iure diuino & humano respicit vtilitatem publicam.c.sicut,nu.56.de probat. 53
Probandi lapso termino a lege vel statuto, an noua dilatio dari possit.c. licet causam num.44.de probat. 67
Probandi facultatem per iuramentum si statutum confert, vel potentia appellãdi tollatur,intelligitur in omnibus pertinentibus ad illam causam.c.cum P. Manco nulla,nu.25.de accus. 164
Probantes duo, æqualiter se possidere,videtur quòd vnicuique ius acquiratur pro dimidio.c.licet causam,nu.48.de probat. 70
Probare volentes negatiuam testes,si dicant se non recordari, quæ verba in contractu interueniant,an probent.c.ex tenore,nu.12.de testib. 122
Probare per testes prohibitus, nunquid per testes & instrumentum simul probare

Index.

bare possit. capitulo, series.numero 15.de testibus. 110
Probare contra instrumentum,& contra præsumptionem ex illo orientem, diuersa sunt.c.veniens,num.36.de accus. 171
Probare visum,vel auditum alterius,vtrum testis possit.c.cum causam,num.27.de testib. 125
Probare incontinenti,quando quis dicatur.c.veniens,nu.24.de testib. 128
Probare volens contra prouinciales vel ex continentibus prouincijs,aut transmarinis, quære tempus assignetur,& assignato elapso,quid agendum.c. vltra tertiã, nu.15.de testib. 153
Probari quæ communiter non possunt nisi per domesticos,si inducatur quòd probe tur, in aliquo casu ad consequentiam non trahantur in simili casu.c.de cætero,nume.5.de testib. 94
Probari quid per scripturam lege disponente, non extenditur ad alium casum, vbi forte eadem ratio possit esse.c.tam literis,nu.20.de testib. 120
Probatio,de qua est incertum,vtrum concludat præsumptiue,vel vere, satis est q̃ in vnaquaque parte idem concludat,quando ad fundandam intentionem probantis,sufficeret probatio præsumptiua.c.cum causa.num.22.de testib. 135
Probatio per confessionem veram & fictam admittitur contra præsumptionem iuris & de iure.c.quoniam contra,nu.43.de probat. 74
Probatio per testes valet.parte non opponente.si ex forma statuti contra instrumẽtum confessionatum non debet admitti probatio per testes.ibidem,num.63.
Probatio semiplena,an semper dicatur præsumptio.cap.super eo,numero 17.de testibus. 105
Probatio si sit difficilis dispensatiua,cum agitur de modico præiudicio, an admittatur iuramentum.c.qualiter & quando.nu.46.de accus. 192
Probatio vbi fieri debet per inspectionem rei,testes non obstante publicatione produci possunt.c.fraternitatis,nu.55.de testib. 101
Probatio temporis incumbit super illo se fundantibus.c.in præsentia, nume.17. de probationib. 61
Probatio per auditum auditus,vel per auditum visus alterius, nunquid in factis antiquissimis,memoriam hominum excedentibus sufficiat.c.tam literis,nume.16. 17.& 19.de testib. 119
Probatio & positio,licet certa esse debeat,vt in dubio,vel quasi concludat, articulatio potest esse alternatiua sicut libellus.capitulo.significantibus. numero 6. de libel. oblat. 48
Probatio famæ,an sit sufficiens,etiam concurrente testimonio de auditu. c. tam literis,num.3.de testib. 119
Probatio priuilegiata contra iuris regulas magis certa esse debet, quam regularis in genere.c.qualiter & quando.nu.86.de accus. 197
Probatio,quo ad modum debet esse plena.c.veniens.nu.30.de testib. 128
Probatio & iuramentum æquiparantur.c.causam, nu.12.de testib. 92
Probatio incumbit ei,qui petit causam expediri in causa appellationis altero absente,etiam vbi alias ei non incumberet probatio.c.intelleximus, numero 9. de iudicijs. 26
Probatio qualiscunque efficitur,idest idonea,intelligitur in statuto.c. quoniam. nu. 3.de testib. 82
Probatio coniecturalis vt admittitur in his,quæ difficulter probari possunt, ita per eadem signa potest notarius rogari.c.series,nu.9.de testib. 110
Probatio.si debet fieri per instrumentum publicum,si illud sit suspectum, an possit per testes coadiuuari.ibid.nu.16.
Probatio,quæ fit per instrumentum,dicitur euidentissima.c.significauerunt.nu.29. testibus. 124
Probatio euidentissima,etiam dici potest,quæ fit per præsumptionem a lege approbatam.c.veniens.nume.28.de testib. 90
Probatio semiplena,an fiat per testes singulares.c cum causam,numero 29.de probationibus. 78
Probatio plena est fauorabilior quam semiplena,ibid.nu.31.
Probatio,quæ fit ex diuersis speciebus probationum,dicitur magis præsumptio,quã probatio.ibid.nu.34.
Probatio qualitatis per aspectum quando fieri potest a non perito.c.proposuisti.nu. 19.de probat. 56
Probatio irregularis,quando non admittatur.capitulo,de cætero,numero.6. & 7. de testibus. 94
Probatio est rei dubiæ per testes,instrumentum indicia & præsumptiones ostensio. in rub.de probat.nu.3. 48
Probatio præsumptiua capitur tripliciter. in rubrica de probationis. numero 5. eo.
Probatio præsumptiua præiudicat matrimonio sequenti vere probato. ibidem, numero 8.
Probatio præsumptiua,quando non comprehendatur [sub] probationis nomine.ibidem nume.9.
Probatio presumpta quæ dicatur.in rubrica numero 11.de probat. 49
Probatio ficta non venit appellatione probationis.in rubrica,numero 12. de probationib. eo.
Probatio consistens ex pluribus speciebus non potest dici aliqua illarum specierum. ibid.num.17.
Probatio per iuramentum suppletiuum dicitur legitima.c.sicut,nume.2. de probationibus. 52
Probatio quòd non possit fieri,nisi per scripturam,quomodo intelligitur. ibid. num. 31.& 33.
Probationis appellatione intelligitur vera probatio non coniecturalis. in rubrica, nu.4.de probat. 48
Probatio perfecta,quæ dicatur.c.in nostra,nu.5.de testib. 118
Probatio propria dicitur fama.in rubrica,nu.6.de probat. 48
Probatio præsumptiua admittitur, si alicuius iuramento stari debeat. c.proposuisti,nu.1.de probat. 55
Probatio negatiua loco & tempore coarctata,an directo probari possit.c. ex tenore,nu.6.de testib. 122
Probatio actoris de se certa,non obscuratur a probatione rei.c.in præsentia, nume. 15.& 16.de probat. 61
Probatio generis,quando non sit obscura.d.c.in præsentia,numero 23.de probationibus. eod.
Probatio præsumptiua non reprobat instrumentum. c. tertio loco, numero 14. de probat. 57
Probatio an sit sufficiens ad condemnationem,si alicui quis minatus fuerit mortem,& ille postea reperiatur occisus. d.c.tertio loco, numero 21. de probationibus. eod.
Probatio de visu.sufficiens dicitur in copulæ carnalis probatione, quando fit,secundum quòd ius apprehendere potest.c.cum a nobis.nu.1.de testib. 111
Probatio famæ,non est immediata probatio veritatis,sed probatio probationis veritatis.c.fraternitatis.nu.63.de testib. 101
Probationes de iure canonico recipiuntur, quando proceditur per viam inquisitionis,quæ per viam accusationis non reciperentur.cap.at si clerici. §.de adulterijs, nu.11.de iudic. 22
Probationes factæ in iudicio criminali,faciunt fidem in causa ciuili. c. licet causam. nu.65.de probat. 68
Probationes quando sunt omnino æquales,tunc iudex ponere potest sortem.ibidem, num.81
Probationes possunt fieri sine termino.c.ecclesia sanctæ Mariæ,numero 23. de constitutionibus. 8
Probationes luce clariores requiruntur in criminalibus.c.tertio loco,nume.16. de probationib. 57
Probationes quando sunt pares,quomodo iudex, cui parti vult,potest adhærere, si pro actore,vel pro reo vult ferre sententiã.capitu. cum tu.numero 18.& 19.de testibus. 96
Probationes præsumptiuæ in criminalibus, ad puniendum in ciuili iudicio in quo ad pœnam agitur,non concludunt.c.qualiter.§.debet.numero 28.de accusationibus. 196
Probationes factæ in vno iudicio ad alium finem, & inter alias personas, per quas persona declaratur inhabilis,in alio iudicio fidem faciunt.c.super eo, nume.2. de testibus. 94
Probationes actorum & rei,quando sunt pares,reus absoluitur, etiam si actor possideat.c.ex literis.nu.5.& 6.de probat. 55
Probationes rei & actoris,si sunt pares, an & quando reus absoluatur. c. in nostra. nu.23.de testib. 119
Probationes in iudicio productæ,an ante conclusionem non faciant notorium. c. significauerunt.nu.26 de testib. 124
Probationes per famam in excedentibus memoriam hominum, vtrum sufficiant.c. veniens.nu 31.de testib. 90
Probationes non plenæ & non perfectæ admittuntur in foro pœnitentiali.c.at si clerici,nu.19.de iudic. 20
Probationes factæ in vno iudicio, vbi est plene cognitum de causa, faciunt fidem in alio iudicio æque plenario,licet intentato ad alium finem.ibid.nu.23
Probationes factæ in iudicio ciuili,quamuis non faciant regulariter plenam fidem in criminali,operantur tamen idem,quod fama præcedens, vt iudex possit super crimine procedere per inquisitionem.ibid.nu.48
Probationes de quibus supra,operantur sufficiens indicium ad torturã in nouo processu criminali.Et an sit verum in publicis iudicijs, vel priuatis, late discutitur. ibid.nu.49
Probationi testium per pactum extra iudicium, an renunciari possit. c. cum venisset,nu.14.de testib. 108
Probationis pars est,iuramenti præstatio.c.quoties,nu.7.de testib. 83
Probationis terminus,quando currere incipiat.c.vltra tertiam,numero 20. de testibus. 153
Probationis appellatione,in dubio de plena intelligitur.c.qualiter & quando.num. 45.de accus. 192
Probationis effectum in causa,an fama inducat.capitulo,cum causam,numero 5,de testibus. 125
Probationis sola difficultas,an sit sufficiens causa,cur debeat stari alicuius iuramento.c.qualiter & quando.num.42.de accus. 197
Probationis species,proprie non est confessio.in rubrica, de probationibus. numero 13. 49
Probationis in defectum,iuramentum non defertur, vbi probatio per scripturam fieri debet.c.sicut,nom.25.de probat. 59
Probationis pars est,positio.c.significantibus.nume.8.de testib. 48
Probationis copia ne pereat ex parte rei produci testes possunt aduersario citato.c. significauit,nu.1.de testib. 132
Probationis infra annum religionem ingressus,an absque licentia discedere possit.c. nuper.num.8.de testib. 147
Probationis in matecia,legis naturalis dispositio restringitur, ne sequatur absurditas,vel legum contradictio.c.in omni,nu.2.de testib. 82
Probationes factæ in vno iudicio,econtra vnum faciunt plenam fidem contra eundem inter alias personas,& ad alium finem.c.testimonium.nu.6.de testib. 149
Probationis species,an sint locus & tempus.c.fraternitatis,nu.66.de testib. 101
Probationum genera diuersa simul iungi possunt ad faciendum vnam probationem plenam.c.cum causam,nu.3.de probat. 77

Index.

Probationum ſpecies diuerſę, quando poſſunt ſimul iungi ad faciendum vnam plenam probationem. ibid. nu. 28. & 35. 78. & 79.

Probatum ſi ſit aliquid per duos teſtes, viles, quando non plene probatum dicatur. & quid, quando per plures duobus. capitulo, ſi qui teſtium. numero 8. de teſtibus. 85

PROCEDAS omni iuris ſolennitate prætermiſſa, cum pleno et libero arbitrio, prout volueris clauſula, quid importet. capitulo, dilecti, nu. 24. de iudicijs. 25

Procedas de æquitate, clauſula quid importet. capitulo, dilecti. numero 21. de iudicijs. eo.

Procedendi ex qualitate & modo cognoſcitur via quam quis elegit. c. qualiter & quando. nu. 41. de accuſ. 192

Proceſſus vt valeat, atque vt ad vlteriora procedi poßit oportet ſaltem reũ coram iudice exiſtenti libellum offerre. c. 1. nu. 8. de libel. oblat. 47

Procedatur ſi contra clericum per iudicem ſecularem, non ſub nomine clerici, an clericus contumacia teneatur, ſi non cõpareat. Et an valeat ſententia contra ipſum. c. ſi diligenti. nu. 19. de foro compet. 144

Proceſſus ſuper notorio, ſpecialem modum procedendi, diuerſum ab alijs habet. c. qualiter. §. ad corrig. nu. 1. de accuſ. 196

Proceſſus valet, ſi procedatur ordinarie ſed inepte quando procedi poteſt de plano & ſummarie. c. examinata, nu. 30. de iudic. 26

Proceſſus publicatio, vel teſtium, non eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij. c. eccleſia ſanctæ Mariæ, nu. 29. de conſtit. 9

Proceſſus, vbicunque inquiſitio prohibetur, eſt nullus. c. inquiſitionis, §. tertiæ, nu. 12. de accuſ. 185

Proceſſus an valeat, ſi parte tacente & non petente capitula ſibi edi, procedatur ad vlteriora, & crimen probetur. capitulo, qualiter & quando, §. debet. numero 7. de accuſ. 194

Proceſſus pro ſolennitate an præſumatur. c. quoniam contra, numero 66. de probationibus. 76

Proceſſus an ſit ipſo iure nullus, vel opponi debeat exceptio in caſibus, in quibus non poteſt fieri delegatio in laicum, & fiat, remißiue. capitulo, decernimus. nu. 19. de iudicijs. 18

Proceſſus ſecundi iudicis ſcientis reum eſſe detentum a primo iudice, non valet. c. cũ M. Ferrarienſis, nu. 40. de conſtit. 8

Proceſſus nunquid valeat. ſi perſona eſt inhabilis parte non opponente, an vero ſit nullus ipſo iure. & quid ſi per acta liqueat. c. 1. numero 18. 24. 25. & 26. de accuſationibus. 156

Proceſſus an valeat, ſi inſcriptio ad pęnã talionis omittatur, ita quod ſi accuſator non probat ex eo puniatur ad ſimilitudinem pœnę. capitulo, ſuper his. nume. 21. de accuſ. 175

Proceſſus iudicis ordinarij, vt ſit nullus quando recuſatur ſuſpectus, oportet appellare. c. cum dilectus, nu. 7. de accuſ. 183

Procurator, an in cauſa criminali admitti poßit, licet agatur per viam accuſationis. c. licet in beato, nu. 9. de accuſ. 167

Procurator in cauſa capitali pro carcerato, vtrum interuenire poſſit. c. veniens. nu. 74. de accuſ. 174

Procurator ad proponendas exceptiones ante litem conteſt. etiam non ſatiſdans, eſt legitimus. c. veniens. num. 24. de accuſ. 170

Procurator ad petendam legitimationem, quamuis conſtitui non poßit valet tamẽ conſtitutio, ſi fiat. c. decernimus, num. 15. de iudicijs. 19

Procurator quando agit nomine eccleſię, & nomine epiſcopi, epiſcopus poteſt eſſe iudex. c. inſuper. nu. 6. de teſtib. 83

Procurator excommunicatus, an poßit alium ſubſtituere. & quãdo, & quomodo. c. poſt ceſſionem, nu. 42. de probat. 60

Procurator interuenire poteſt, ſi ciuiliter agitur de crimine ad vindictam publicã. c. ſuper his. nu. 11. de accuſ. 175

Procurator interuenit, ſi agitur contra clericum, qui petatur priuari beneficio. ibid. numero 12.

Procurator in cauſis criminalibus, vel ciuilibus, an & quando interuenire poſſit. c. veniens. nu. 15. de accuſ. 170

Procurator an laicus poßit conſtitui ad vendendum res eccleſiæ. c. decernimus. nu. 19. de iudic. 18

Procurator vocatur, defenſor cum mandato. capitulo, veniens, numero 49. de accuſationibus. 172

Procurator conſtitutus eſt ad litem, nunquid ſi dominus citatur ad videndum iurare teſtes, receptio teſtium valeat. capitulo, in nomine Domini, numero 23. de teſtibus. 82

Procurator excommunicatus ſi impetrat reſcriptum, valet impetratio. cap. poſt ceſſionem. num. 30. & 32. de probat. 59

Procurator in populari actione ex parte actoris, quãdo interuenire poſſit. c. veniẽs. nu. 13. de accuſ. 160

Procurator in cauſis grauioribus, quare non admittatur. c. veniens. numero 62. de accuſat. 172

Procurator ad articulum vnum conſtitutus, non tenetur per ſatiſdationem legitimare perſonam. c. veniens. nu. 55. de accuſ. 182

Procurator prohibitus conſtitui, non poteſt pro ſe agere in iudicio. c. poſt ceſſionem, nu. 23. & 25. de probat. 59

Procurator, ſi non poteſt conſtitui ab homine in facientibus pro ſe tantum, an hoc a lege induci poſſit. capitulo, veniens. numero 71. de accuſ. 173

Procurator, ſicut non interuenit in capitali cauſa, an ita in integ. reſtitutio per eum non peti poßit. ibid. nu. 72.

Procurator in cauſa criminali, etiam vbi agitur de depoſitione ab ordine, an interuenire poßit. c. veniens. nu. 8. de accuſ. 170

Procurator ex parte rei, vel accuſatoris, vtrum ſi non repellitur, valeat proceſſus ipſo iure. c. veniens, nu. 10. de accuſ. 174

Procurator, qua re ſit, q̃ tam ex parte rei, quam actoris non admittatur in cauſa relegationis. c. veniens. nu. 58. & 59. de accuſ. 172

Procuratorem, ſi eſt in loco inſigni, excommunicatus inuenire præſumitur. c. intelleximus, num. 18. de iudic. 26

Procuratorem ante litis conteſtationem conſtituere poteſt reuocans eccleſiæ rẽ mala alienatam. c. cum olim, nu. 30. 121

Procuratores plures, inſolidum conſtitui poſſunt in cauſa ad agendum, vel defendendum. c. inſuper. nu. 3. de teſtib. 83

Procuratori q̃ ſit locus tutus ſufficit, licet non domino, vt dominus principaliter citetur ad comparendum per procuratorem. c. cum olim, nu. 3. de teſtib. 130

Procuratoris mandatum ſi fiat apud acta, notarius debet adhibere teſtes. c. poſt ceſſionem. nu. 15. & 45. 59

Procuratoris officium, & ſimile, non poteſt ab excommunicato exerceri. c. poſt ceſſionem. nu. 3. de probat. 68

Procuratoris excommunicati conſtitutio non eſt ipſo iure nulla. ibidem, nu. 22.

Procuratoris infamia ſi oriatur q̃ male negocia gereret, an mandatum ipſo iure reuocetur. c. qualiter & quando. nu. 5. de accuſ. 190

PRODIGVS quis dicatur non tantum rerum ſuarum, ſed & famæ. c. prælatorum exceſſus, nu. 2. de accuſ. 199

Procedens ſemel teſtes coram vno iudice, an poſſit in eadem cauſa vel in alia, in qua ijdem examinati fecerant plenam fidem, etiam publicationem repetere. c. conſtitutus. nu. 8. de teſtib. 115

Producens teſtes ſuper certis articulis, non videtur renunciare productioni iam factæ ſuper tota cauſa. c. de teſtibus. nu. 29. de teſtib. 116

Producens teſtem pro ſe, perſonam eius impugnare tamen poteſt. c. præſentium, nu. 10. de teſtib. eo.

Producens teſtes, ſi non poſſit, vel nolit eis vti, an in alio iudicio eorum perſonas reprobare poſſit. ibid. nu. 12.

Producens teſtes falſos de omnibus vno libello accuſari poteſt. c. 2. numero 21. de accuſat. 159

Productio tertia teſtium in reprobatoriorũ, reſpectu teſtium vnius partis, an ſicut non admittitur, quando non reprobantur perſonæ, ita quando dicta. c. licet, num. 4. de teſtib. 144

Producere iterum teſtes, pars contra quam ſunt producti, an teneatur, nolens habere rata dicta eorum. c. preſentata, nu. 5. de teſtib. 14

Producens falſos teſtes ſuper falſo articulo, an poſſit euitando vſum pęnam falſi euadere. ibid. nu. 13.

Productio quarta, ſi denegatur ſine cauſa cum ſolennitate legali petita, an appellari poſſit. c. ſignificauerunt. nu. 1. de teſtib. 122

Productio inſtrumenti eſt de actis, licet ipſum inſtrumentum non ſit de actis. c. quoniam contra, nu. 7. 27. & 29. de probat. 73. & 74

Productio, quando valeat, non ſolum parte preſente, & non contradicente, ſed etiã citata, & non comparente. c. de cauſis. nu. 17. de teſtib. 95

Productio triplex ſola, non concurrente alia, an quartam impediat, non reſeruata certa ſolennitate. & quid aliud. c. de cauſis. nu. 5. & 6. de teſtib. 94

Productio quarta teſtium, an & quando detur. c. vltra tertiam. nu. 1. de teſtib. 151

Productionem quartam concedit tex. in corpore, in ver. ſi vero, ſub conditione, ſi ſolennitas fuerit obſeruata. c. de cauſis. nu. 12. de teſtib. 95

Productionem quartam ſi iudex concedit, non ſeruata ſolennitate, an valeat productio teſtium, parte non appellante. c. de cauſis, nu. 19. de teſtib. 94

Productionem quartam ſi iudex deroget propter teſtium multitudinem refrenandam, & coram iudice appellationis liqueat de non refrenata, an appellari poſſit. c. ſignificauerunt. nu. 23. de teſtib. 125

PROFESSIO ſi ipſo iure non valuit, an monialis poſſit bona, quæ obtulit, recuperare. c. cauſam. nu. 7. & 8. de probat. 79

Profeſſio preſumptiue, an probetur per ſolum ingreſſum religionis infra ann. probationis. c. nuper. nu. 7. de teſtib. 146

Profeſſionis ad eſſentiam & neceſſitatem probandæ, an ſcriptura requiratur. c. nuper. nu. 4. de teſtib. eod.

PROHIBITIO facta in ſpiritualibus, extenditur ad annexa ſpiritualitati. c. decernimus, nu. 18. de iudic. 19

Prohibitio copulæ extendebatur vltra quartum gradum conſanguinitatis. c. iuravit. num. 3. de probat. 18

Prohibitio, quæ ſit de laico a cauſa criminali, non extendetur ad iudicium mixtum. c. ex parte. nu. 11. de teſtib. 85

Prohibitus accuſare, nunquid poſſit eſſe promotor inquiſitionis. Et quid ſi a iudice deputatus eſt inquiſitionis promotor. c. 1. nu. 28. & 31. de accuſ. 156

PROMISSIO de remittendo, aliud quã remiſſio eſſe videtur, ſicut pactum de vendendo, aliud eſt qua vẽditio. c. veniẽs. nu. 10. de teſtib. 89

Promiſſio cum iuramento de non teſtificando, nunquid faciat vt teſtis non cogatur teſtificari. c. intimauit, nu. 2. de teſtib. 101

Promiſſione facta de liberando debitori exceptio ipſo iure acquiritur. c. veniens. nume. 11. de teſtib. 88

Promiſſor ei ſtipulator, quòd quis reſpectu eiuſdem obligationis, eſt impoſſibile. c. in præſentia, nu. 45. de probat.

Promittens non reuelare ſecretum cum iuramento, reuelare cogitur, ſi in forma teſtis interrogatur. c. qualiter. nu. 32. de accuſ. 178

Promittens aliquem non offendere, intelligitur niſi iuſta cauſa ſuperueniat. c. ex parte tua, nu. 2. de accuſ. 164

Promittens aliquem non offendere, an ipſum bannitum offendere poſſit. ibidem, numero 3

Index.

Promotus accusatione pendente, licet postea a crimine absoluatur, ab administratione remouendus est. c. omnipotens Deus. nu. 8. de accus. 160

Promoueri patiens se ad dignitatem ecclesiasticam, cum sit inhabilis, committit crimen graue c. veniens nu. 1. de accus. 170

PRONVNCIATIO omnis, quæ respicit processum, & interim ipsum perimit, est interlocutoria, habens vim diffinitiuæ. capitulo, examinata, nume. 41. de iudicijs. 36

PROROGATIO iurisdictionis de loco ad locum, difficilior est, quam de persona ad personam. c. cæterum, nu. 5. de iudic. 23

Prorogatio iurisdictionis, potest fieri in causa appellationis. c. quoniam contra, nu. 58. 60. & 62. de probat. 75

Prorogatio iurisdictionis non potest fieri de specie ad speciem, penitus diuersam. c. at si clerici. nu. 38. de iudic. 21

Prorogatione, quæ fit secundum naturam iurisdictionis aliquid permittitur fieri tacite & in consequentiam, quod non permittitur expresse, secus quando fit contra naturam iurisdictionis, quia nullatenus potest prorogari. c. at si clerici. nu. 40 de iudicijs. 21

PROTESTANS indistincte contra testes, & persistens in protestatione & impugnatione testium vsque in finem, an talis protestans totaliter repellatur, vt in eius fauorem credatur illis testibus. capitulo, præsentium, numero 23. de testibus. 117

Protestatio vbi fit super actu, qui geritur cum alio si actus sequitur protestationem ex interuallo, tollitur peractum. si pars aduersa non cõsensit protestationi. c. cum M. Ferrariensis, num. 28. de constitut. 7

Protestatio aliquando dolum præsumptum excludit, & aliquando inducit. c. præsentium. nu. 26. & 27. de testib. 117

Protestatio contraria facto, non releuat protestantem. c. cum M. Ferrariensis, num. 1 de constitut. 6

Protestatio declaratoria vbicunque præcedit, & sequitur statutum de sui natura multipliciter intelligibile, quomodo intelligatur. c. cum M. Ferrariensis, nu. 16. de constitut. 7

Protestatio testatoris tollit suam dispositionem sequentem in eodem testamento. ibid. nu. 17

Protestatio vbi tendit ad excludendam obligationem futuram, an semper requiratur consensus protestantis, vt effectum habeat quo ad actum ex interuallo. ibid. nume. 29

Protestationi renuncians antequam testes, contra quos fuit protestatus, examinetur, an ex illis possit ad fidem se fundare. capitulo. presentium, numero 28. de testibus. 117

Protocollo & scripturę originali notarij, nisi aliter sit extensa, non creditur. c. quoniam contra. nu. 13. de probat. 73

PROVIDERI verbum, quid significet, quando superior mandat prouideri extra iudicium c qualiter. nu. 31. de accus. 178

Prouinciæ deesse, quid sit. c. constitutis, il 2. nu. 5. de testib. 140

Prouisor legis, quando cesset. c. in præsentia nu. 8. de probat. 61

PROXENETA sponte se offerens ad testimonium, repellitur. c. si qui testiũ, nu. 11. de testib. 87

PRVDENTIA, quid sit. c. ne innitaris nu. 3. de constit. 4

PVBLICANI, nautæ & similes, sæpe faciunt contractus fraudulentos. c. 1. nu. 43. de probat. 51

Publicatio testium fit, si ex eius parte examinantur. c. significauit, numero 16. de testibus. 133

Publicatio testium facta in iudicio summario, an noceat in plenario, quin noui testes possint recipi. c. cum in tua, nu. 5. de testib. 138

Publicatio, vt impediat testem produci, necesse est, q̃ testes deposuerint. c. cum venisset, nu. 4. de testib. 107

Publicatio duplex, & quæ. c fraternitatis, nu. 15. de testib. 97

Publicatio processus fit, vt partes super testium dictis disputare possint. ibidem, nume. 16

Publicatio sola, an impediat testes de nouo produci, an vero requiratur etiam q̃ pars didicerit testificata, de communi intellectu ibidem, numero 20. 26. & 29. de testibus. eod.

Publicatio sola testium, & sola renunciatio facta testibus, an videantur excludere facultatem de nouo producendi testes. capitulo, intimauit. numero primo, de testibus. 101

Publicatio testium, qui a reo ante lit. contesta. producuntur, an ipso inuito fieri debeat. ibid. nu. 18

Publicatio testium testamenti, quare fit. ibid. nu. 23

Publicatio testium, vel processus, non est de substantia ordinis iudiciarij. c. ecclesia sanctæ Mariæ nu. 29. de constit. 9

Publicatione attestationum in summario iudicio facta, an possint in plenario de nouo testes produci. c. veniens. nu. 11. de testib. 127

Publicatione facta, parte non contradicente, quæ præsumptio resultet. ibidem, numero 33

Publicatis attestationibus in causa matrimoniali, super eisdem articulis, vt directo contrarijs, testes recipi an possint. c. cum in tua, nu. 1. de testib. 138

Puellæ nubenti inæquali, puta rustico, an vir possit dotem constituere ex causa donationis. c. super eo, nu. 8. de testib. 105

Puniatur si quis propter non factum, in pœnam incidit, si non facit quam primum potest. c. cum olim, nu. 24. de testib. 121

Pupillus, & adultus ad Reipublicæ vtilitatem, opus nouum quare non possunt nunciare. c. 1. nu. 46. de accus. 157

Purgatio, sicut potest indici ex sola infamia, ita ex sola suspicione. capitulo, at si clerici, numero 14. de iudicijs. 19

Purgatio indicitur infamato de delicto, & super irregularitate ex eo procedente. c. tam literis, nu. 8. de testib. 119

Q

QVALITAS prius constare debet, quando priuilegium conceditur sub certa qualitate. c. quoniam contra, nu. 24. de probat. 74

Qualitas personæ testis per publicam vocem & famam probatur. c. cum causam, nu. 25. de testib. 125

Qualitates quatuor, ex quibus aliquis dicitur melior altero. c. super eo, num. 10. & 13. de testib. 105

Qualitates duæ contrariæ si concurrant, quarum vna tribuat iurisdictionem ordinario, altera domino feudi, debet præferri, quæ tribuit ordinario iurisdictionem tanquam fauorabilem. c. cæterum, nu. 32. de iudicijs. 24

Quare petit reum condemnari secundum formam iuris, & statutorum, & c. clausula. c. dilecti, nu. 78. de iudic. 70

Quasi contractus. si prohibetur in iudicio, fortius videtur prohiberi substitutio. ca. post cessionem, nu. 44. de probat. 60

Quasi possessio iuris existens apud Cæsarem, quomodo perdatur. c. 1. numero 23. de constitutionib. 4

QVAESTIO si uertitur super feudo inter dominum & vassallum, quis erit iudex distinguitur. c. cæterum, nu. 26. de iudic. 24

Quæstio si vertitur inter vassallos, quis sit iudex, distinguuntur multi casus. ibidem, num. 31

Quæstione omnium bonorum vel maioris partis, an resultet præsumpta inimicitia tutoris ad pupillum. c. cum oporteat. nu. 20. de accusat. 181

R

RATIFICATIO non potest fieri in tempore, quo actus de nouo geri non posset. c. causam, quæ. nu. 26. de iudic. 28

Ratificatio potest fieri extra terminum contractus, quando valet in persona gerentis. ibid nu. 28

Ratificatio delicti non præsumitur, si delinquens sit meus familiaris. c. tertio loco, nu. 23. de probat. 58

Ratificatio non dicitur proprie mandatum fictum. capitulo 1. numero 32. de probationibus. 51

Ratio vbi est eadem, in omnibus casibus idem est dicendum. d. c. cum omnes. nu. 19 de constitut. 5

Ratio vna duarum sufficit, vt verificetur. c. 1. nu. 25. de probat. 50

Rationis per identitatem nunquam fit extensio, quando lex est pœnalis, vel correctiua, & exorbitans simul. c. per tuas, nu. 18. de probat. 71

Rationis per identitatem non fit extensio, quando statutum est irrationabile. cap. in præsentia, nu. 52. de probat. 62

REALI si agitur contra possessorem, & pro actore feratur sententia, an tertius possit se in executione opponere. c. veniens. nu. 18. de testib. 128

Reatus & culpa, qualiter differant. c illa præpositorum, nu. 3. de accus. 158

Receptio testium facta in iudicio summario, in iudicio ordinario productionem testiũ non impedit. c. veniens. nu. 1. de testib. 127

Receptio & examinatio testium, qualiter differant. c significauit. numero 11. de testibus. 133

Receptione vltra dimidiam iusti pretij sufficiat testes dicere, q̃ pretium conuentum habet deceptionem in dimidia iusti. c. cum causa. nu. 12. de testib. 135

Rector vel caput non requiritur ad esse vniuersitatis. c. quæ in ecclesiarum. nu. 16. de constitut. 6

Rector scholarium, quamuis sit laicus, an habeat iurisdictionem in clericos, remissiue. c. cæterum, nu. 10. de iudic. 23

Rector loci vel ecclesiæ agere potest pro maleficio commisso contra ecclesiam. c. cum sit generale. nu. 6. de foro comp. 42

Rector iurans seruare statuta ciuitatis, tenetur sub pœna periurij seruare statutum continens idem, quod ius commune. c. 1. nu. 25. de rescript. 12

Reconuentio ex quo iure, quaue ratione insurgat. c. at si clerici, nu. 42. de iudic. 21

Recuperandi possessionem ius non habet spoliatus, in spiritualibus, vbi notorie constat de non iure suo. c. ex parte B. nu. 8. de foro compet. 45

Recurrendi ad superiorem remedium, aduersus malitiam, vel negligentiam iudicis datur, non appellandi. c. per tuas. nu. 4. de testib. 143

Recusationis exceptionem ex persona sua contra iudicem tertius opponere potest. c. veniens nu. 28. de testib. 128

Redditus ecclesiæ vbi minuitur, restringitur numerus præbendarum de auctoritate tamen episcopi. c. ex parte, nu. 12. de constit. 10

Rei dicentis, nego narrata prout narrantur, negatio, non tamen animo litem contestandi, quid operetur. c. cum M. Ferrariensis, nu. 27. de constit. 7

Rei vendicatio competit etiam pro iure incorporali, quando possessio est penes aliũ. c. examinata, nu. 4. de iudic. 35

Rei vendicatio competit etiam ratione detentationis. d. c. examinata, numero 9. de iudicijs. eod.

Rei vendicatio non competit possidenti. dicto capitulo examinata, numero 3. de iudicijs. 35

Regalia conceduntur liberis ciuitatibus. c. cum omnes, numero 16. de constitutionibus. 5

Regis ad esse quid requiratur. capitulo, constitutis, il secondo. numero 4. de testibus. 140

Relatoris

Index.

Relatoris dicto stabitur, si est deputatus a papa. cap. cum a nobis. numero 43. de testibus. 113

Relegationis in causa, an possit interuenire procurator. capitulo, veniens. nu. 65. de accusat. 172

Religionem ingrediens, infra ann. probationis, expresse profiteri non potest. c. insuper. nu. 7. de testib. 146

Religionem si minor ingreditur, in consequentiam tacite bona sua transeunt in monasterium. c. in præsentia. nu. 13. de probat. 61

Religiosi absque iuramento ad testificandum non admittantur, nisi a partib. remittatur. c. tuis. nu. 1. de testib. 129

Religiosi prælatum proprium, an denunciare possint. c. illa præpositorum. nume. 1. de testibus. 158

Religiosus in causa ecclesiæ suæ potest agere & esse in iudicio. c. insuper. numero 2. de testibus. 83

Relinqui aliquid vtrum possit in carcerem perpetuum. c. qualiter. §. ad corrigendos. nu. 17. de accus. 197

Remedia superflua, & nihil conferentia, inducenda non sunt. c. 2. numero 15. de accusationibus. 158

Remedium rescissionis, æquiparatur remedio appellationis. c. intelleximus, nu. 14 de iudic. 26

Remotus ab officio semel per delictum in eo commissum, an & quando ad idem amplius deputari possit. c. qualiter. §. ad corrigendos, nu. 14. de accus. 197

Remissio aliud esse videtur, quam promissio de remittendo, sicut pactum de vendendo, aliud est quam venditio. c. veniens. nu. 10. de testib. 89

Remissio partium tacita, nunquid sufficiat in iuramento, vt testis dictum valeat. c. tuis, nu. 3. de testib. 129

Remittere an sit dare & vtrum sint idem. c. veniens. nu. 8. de testib. 89

Renuncians filia, quando possit venire contra iuramentum. c. in præsentia, nu. 16. de probationib. 61

Renuncians testibus pars, an testes quos tempore renunciationis ipse habere ignorabat producere possit. c. intimauit, nu. 7. de testib. 102

Renuncians allegationibus, non videtur simpliciter renunciare allegationibus facti. c. cum venisset. nu. 25. de testib. 108

Renunciãs testibus, vel quos fecit productionem, vel publicare processum si non potest principaliter altero ex his casibus testes producere, nec etiam potest vti productione facta ab aduersario, super alio articulo, super quo aduersarius testem produxit. c. de testib. nu. 4. de testib. 114

Renuncians protestationi antequam testes, contra quos fuit protestatus, examinẽtur, an ex illis possit ad plenam fidem se fundare. c. præsentium, numero 28. de testibus. 117

Renunciare & concludere, verba differunt. cap. quoniam contra, nume. 8. de probationibus. 73

Renunciari iuri appellandi an possit pacto, & hoc si lite mota partes hæc inter se egerint. c. si diligenti. nu. 4. de foro compet. 44

Renunciatio sola facta testibus, & publicatio, an videantur excludere facultatem de nouo producendi testes. c. intimauit. nu. 1. de testib. 101

Renunciatio facta productioni testium in causa principali, non excludit facultatem producendi testes in causa appellationis super nouis articulis. & quid super veteribus. c. fraternitatis. nu. 4 & 5. de testib. 97

Renunciatio ad ius ignoratum sibi competere non trahitur, sed ad species vnius iuris, quod quis in genere scit sibi competere. capitulo, intimauit. numero 8. de testibus. 101

Renunciatio absente parte facta in iudicio, quando valeat. c. de causis. numero 7. de testibus. 95

Renunciatio tacita, sicut specialis expressa, quando non tantum valeat. c. tuis, nu. 6. de testib. 129

Renunciatio sola testibus facta, an impediat illos produci. c. constitutis. il 2. num. 10 de testibus. 140

Renunciatio facta Velleiano Senatusconsulto valet si mulier de eo fuerit prius certificata. Sed hoc nisi in quatuor casibus procedit. & in dubio, an præsumatur admonita. c. si diligenti. nu. 5. 6. & 7. de foro comp. 44

Renunciatio testium, & publicatio productionem testium excludunt singula per se. c. cum venisset, nu. 3. de testib. 107

Renunciatio simplex, an trahatur ad articulos de nouo productos. ibidem, numero 15 108

Renunciatio rei, termino sibi assignato & defensionibus, licet dubitetur vtrum valeat, tamen conclusio in causa valet. dicto capitulo, cum venisset, numero 19. de testibus. eod.

Renunciatio facta de testibus in certo articulo, an noceat etiam in causa appellationis. ibid. nu. 23

Renunciatio simpliciter, an impediat produci testes super antiquis capitulis, super quibus testes non fuerunt producti. dicto capitulo, cum venisset, numero 24. de testibus. eo.

Reo confitente aliquid, quod ad plures sensus capi possit, qualis sensus capiatur. c. cũ dilecti. nu. 8. de accus. 179

Reo in criminalibus vincente, an actor in expensis condemnari debeat. c. accedens. nu. 13. & 14. de accus. 188

Reo se sponte in iudicio offerente etiam non præcedente citatione actus factus ualet. c. cum oporteat. nu. 5. de accus. 180

Reo & accusatore præsentibus, iudex ex officio pro vtraque parte producere potest. c. constitutis. 1. nu. 7. de testib. 139

Repetitio non fit ex natura canonis, quando inducitur aliquod exorbitans. ca. sicut, nu. 36. de probat. 54

Reprobatus in vno officio, amplius ad idem, vel simile assumi non potest. cap. dilecto, nu. 13. de testib. 132

Reum extra territorium existentem iudex loci delicti non potest cõdemnare si reus sit citatus per suum iudicem ad requisitionem iudicis loci delicti, licet non possit per talem requisitionem condemnari. c. licet, numero 20. de foro comp. 46

Reus in capitalibus & statutorum causis defensionibus renunciare non potest, nec ad torturam se obligare. c. cum venisset, nu 17 & 18. de testib. 108

Reus omittens defensionem post terminum non auditur. d. c. cum venisset, nu. 22. de testibus. eod.

Reus & actor, quando quis esse potest, si faciat examinari testes ad æternam memoriam, an prosint sibi contra aduersarium citatum, si per eum conueniatur. c. significauit. nu. 25. de testib. 134

Reus præsens cogitur recipere libellum, etiam si sit præsens ob aliam causam. Et an cogatur libello respondere si non sit citatus sed verosimiliter instructus & deliberatus. c. 1. num. 41. & 42. de iudic. 17

Reus creditori succedens, nescit se habere quosdam testes ad debitum probandum, quæro, si post didicita testificata vellet restitui ad probandum hos testes, vtrum sit audiendus. c. intimauit, nu. 15. de testib. 102

Reus quando potest cogi ad edendum actori. capitulo 1. numero 45. de probationibus. 51

Reus habita copia libelli debet venire instructus. dicto cap. 1. numero 55. de probationibus. eod.

Reus vincit, quando modica disparitas est inter testes actoris & rei. cap. in nostra, nu. 26. de testib. 119

Reus non potest torqueri ex legitimis indicijs, vbicunque reum inculpauit offensus. c. tertio loco, nu. 31. de probat. 58

Reus restituitur ad opponendas exceptiones declinatorias, quas prius non poterat opponere, quando vnus subrogetur in locum alterius in instantia criminali. cap. quia nu. 8 de iudicijs. 32

Reus si ante lit. contestat. producit instrumentum, repellit a limine iudicij actorem. c. significauerunt. nu 28. de testib. 124

Reus an & quando absoluatur, si probationes rei, & actoris sunt pares. c. in nostra, nu. 23. de testib. 119

Reus impeditus probabili impedimento sed non præcise necessario, vt puta non audet comparere propter inimicitias capitales, an quilibet excusator etiam sine mandato admittatur. c. veniens. nu 46. de accus. 171

Reus quando potest in pluribus locis conueniri, electio est actoris, in quo loco reum conueniat. c. cum sit generale, nu 7. de foro comp. 42

Reus, quamuis sit absoluendus in omnem euentum siue sententia præiudicet alijs, siue non, vtrum absolutoria contra accusatorem præiudicet alijs, c. veniens. nu. 48 de accus. 174

Reus per procuratorem in capitali causa non confitetur crimen. d. c. veniens. nu. 73. de accus. 174

Reus citandus vbi est valde remotus, iudex etiam in causa grauissima & criminali peremptorium in prima citatione assignare potest. d. c. veniens numero 6. de accusationib. 170

Reus quamuis absens, non possit damnari in causis a relegatione supra, an possit diffinitiue absolui. c. veniens. nu. 87 de accus. 174

Reus cum de crimine accusatur, an respondere teneatur, vtrum crimen commiserit, vel non. capitulo, qualiter. §. debet. numero vndecimo, de accus. 195

Reus vinculatus in causæ examinatione apud acta audiri debet. c. veniens. num. 75 de accus. 173

Reus inquisitus omnes exceptiones legitimas contra personas testium, quare obijcere possit. capitulo, qualiter & quando. §. debet, numero 10. de accusationibus. 195

Reus si petit accusatorem exprimere diem in libello, quia vult probare testes accusatoris de falso, vtrum audiendus sit. c. qualiter. §. debet, numero 21. de accusationibus. eod.

Reus in receptione testium in causa inquisitionis, vtrum specialiter citari debeat. ibid. nu. 2 194

Reus si exprimitur dies in libello, & testes probant de alia die, vel non probant de die sed de mense, nunquid absolui vel condemnari debeat. c. qualiter. §. debet, nu. 22. & 26. de accus. 195

Reus ad rei, damni, & pœnæ applicandæ parti restitutionem ex legis vel statuti forma, an incidenter cogi possit. c. qualiter. §. ad corrigendos, numero 10. de accusationibus. 196

Reus si velit testes reprobatorios productos ab actore, in dictis suis reprobare per nouos testes a se producendos, vtrum possit. capitulo, licet. numero 5. de testibus. 144

Reus in capitali causa, temerarius, vel calumniosus litigator videri non potest. c. accedens, nu 15. de accus. 188

Reus qui personaliter comparere habet, licet ex statuti forma nullam proponere possit defensionem, tamen incompetentiæ potest. c. veniens. numero 57. de accusationibus. 172

Reus accusandus ante porrectam accusationem, & inscriptionem factam ad pœnam talionis, an citari possit. capitulo, veniens. numero secundo de accusationibus. 108

Reus pendente accusatione, vel denunciatione ad dignitates, an promoueri possit. ca. omnipotens Deus. nu. 1. de accus. 159

Reus citatus, quando a contumacia propter hostilitatem excusari non habeat. c. veniens. nu. 53. de accus. 172

Reus, qui non respondet in iudicio, vtrum crimen de quo accusatur commiserit, an peccet mortaliter. c. qualiter. §. debet, nu. 14. de accus. 195

Index.

Reus semper, an teneatur respondere iudici ex officio interroganti. c. qualiter. §. debet, nu. 16. de accus. 195

Reus an condemnetur, si per confessionem partis in iudicio constet notorie de crimine, licet crimen oriatur post formatam inquisitionem. c. cum dilecti, nu. 17. de accusationib. 179

Reus si a principio confitetur maleficium, & postea ex interuallo vult dicere, quod hoc fecit ad defensionem suam, an audiendus sit. ibidem, numero 18. de accusationibus. 18

Reus si a principio dicit se ad suam defensionem percussisse, & postea confitetur delictum, quid iuris sit. ibid. nu. 19

Res certa, vtrum specificari debeat in libello. c. significantibus. nu. 4. de libelli oblatione. 48

Res in vniuersitate, quando sit magni præiudicij, omnes attendunt. c. tertio loco. nu. 10. de probat. 57

Res, quæ seruando seruari non possunt, quales sint. c. prælatorum excessus, nu. 13. de accusat. 200

Rescripta non valent, per quæ incerti iudices dantur, vel futura negocia committuntur. c. ad hæc sumus, nu. 1. de rescrip. 12

Rescripta, quæ continent aliquid, quod multum deuiat ab honestate, & stilo curiæ præsumuntur falsa. ibid. nu. 3

Rescripta de iustitia sunt odiosa, quia derogant iurisdictionem ordinarij. ibidem, numero 4 13

Rescripti verba semper restringuntur, vt minus lædant ius commune quam fieri possit. c. dilecti. nu. 17. de iudic. 25

Rescripti verba debent interpretari, vt minus quam fieri potest, partem lędant. cap. cum oporteat. nu. 37. de accus. 182

Rescriptum, vel lex, quod expresse ad præterita trahitur, quare in dubio non trahitur ad ea finita & decisa. c. causam, nu. 16. de testib. 103

Rescriptum impetrantis habilitas & inhabilitas tempore impetrationis attenditur. c. cum dilectus. nu. 2. de accus. 183

Rescriptum impetratum contra violentum occupatorem beneficij, transit contra singularem successorem in vitio succedentem. Et quo remedio conueniatur talis successor. c. quia. nu. 2. de iudic. 32

Rescriptum impetratum contra actorem, transit contra singularem successorem in odium eius, qui scienter spoliatori succedit. quinimmo si iste successor haberet causam a spoliatore, transiret contra ipsum, non solum iudicium, sed etiam instantia, & de veritate. ibid. nu. 6

Rescriptum ad hoc, vt dicatur impetratum lite pendente, quid requiratur. c. causam, nu. 2. de testib. 103

Rescriptum delegationis, quando est præsentatum iudici ipso iure reo & actori per productionem effectum est commune. c. de testibus. nu. 26. de testib. 115

Reseruatio iudicis non prodest, si velit facere actum ex interuallo post sententiam. c. qualiter. nu. 25. de accus. 178

Restitutio minoris fauorabilior est, quam legitime impediti. c. venerabilis, nu. 5. de iudicijs. 38

Restitutio ex capite minoris ætatis competens, est fauorabilior. c. vltra tertiam. nume. 18. de testib. 153

Restitutione post didicita testificata in casu, cap. intimauit, an sit opus, sed an admittatur ad testes producendos. c. intimauit, nu. 9. de testib. 102

Restitutionem petens ad beneficium, debet eam petere colorate. c. constitutus. nu. 2 de testibus. 115

Restitutionem petenti, an & quando exceptio criminis notorij obstet. c. ad petitionem, nu. 34. de accus. 188

Reuocatio rerum male alienatarum ecclesiæ, si cui committitur, an possit ponere manum ad alienata per ecclesiam, in quibus ipsa non habet ius possessionis. c. cum olim, nu. 17. de testib. 120

Reuocatio rerum male alienatarum ecclesiæ, an indistincte fieri possit per quemlibet de ecclesia, ac si res ecclesiæ vi occupatæ sint. capitulo, cum olim numero 10. de testibus. eod.

RITE verbum, certitudinem iustitiæ significat, non solennitatem actus. cap. licet. nu. 4. de foro compet. 46

RVSTICI ecclesiæ non gaudent priuilegio fori, & quid de eremitis. c. nullus. nu. 7. & 8. de foro comp. 40

S

SACERDOS & clericus, an egregiæ personæ dicantur. c. si qui testium, numero 5. de testibus. 87

Sacramento iurantis tunc simpliciter creditur, quando statutum vult præcise stari iuramento. capitulo proposuisti. numero 3. de probationibus. 56

Sacrilegij crimen, est crimen mixtum. c. cum sit generale. numero 4. de foro competenti. 42

Sacrilegium committit, qui capit, vel inuadit res ecclesiasticas. c. cum sit generale. nu. 3. de foro compet. 42

Salarium non habens officialis si consuetudine immoderate extorquet pro suo ministerio, an ad restituendum teneatur. c. cum causa. nu. 26. de testib. 136

Salutare solitus in via, non amplius salutans, an præsumatur effectus inimicus. c. repellantur. nu. 3. de accus. 162

Sancti ad canonizationem, quæ requirantur. capitulo, venerabili. numero 1. de testibus. 147

Sanctio pragmatica quid. c. 1. nu 4. de constit. 3

Sanctorum dicta possunt allegari, & seruari vt canones. c. ne innitaris, nume. 5. de constitut. 4

SCANDALVM præsumitur oriri ex infamia admodum vehementi, nisi delictum puniatur. c. at si clerici. nu. 13. de iudic. 19

Scandalum ob euitandum, multa omittenda, vel facienda. c. qualiter & quando. nu. 27. de accus. 191

Scelus quid significet. c. testimonium. nu. 24. de testib. 149

Scholares & Doctores in causis ad vtrosque communiter pertinentibus, faciunt vnam vniuersitatem, nec alij sine alijs possunt. c. ex literis, numero 3. de constitutionibus. 9

Scholaris in ciuitate commorando annos decem, domicilium contrahit secundum communem opinionem. c. quod clericis. nu. 5. de foro compet. 43

Scholaris idoneus præfertur Doctori non idoneo, capitulo, clerici, numer. 7. de iudicijs. 26

Scholarium rector quamuis sit laicus, an habeat iurisdictionem in clericos, remissiue. c. cæterum, nu. 10. de iudic. 23

Scientia simplex cum taciturnitate non prorogat iurisdictionem in iudicem. ibidē. num. 21 24

Scientia impedimenti non solum reddit sententiam diffinitiuam nullam, sed etiam quemlibet actum processus, c. 2. nu. 16. de testib. 81

Scientia per solam famam, an sufficiat, quando illa ad incurrendum delictum requiritur. c. inquisitionis, §. quæsiuisti, num. 3. de accus. 186

Scientiæ causam reddens testis, si deponat se audiuisse id, quod percipitur per alium sensum, quam per visum, nunquid probet. capitulo, cum causam. numero 29. de testib. 126

Scire verbum, exponitur pro credere, in materia testium. c. quoties, numero 19. de testibus. 83

Scismaticus, qui credit ecclesiam posse esse apud duos, est hæreticus, si autem credit esse apud alterum tantum, est rebellis. c. cum non ab homine, nume. 52. de iudicijs. 30

Scismaticus & hæreticus sunt ipso iure excommunicati, etiam si aliquis sit occultus hæreticus, ibid. nu. 83 32

Scriptura vtrum sit de essentia legis, & ad quid inuenta. in rubrica, nu. 1. 6. & 7. de constitut. 3

Scriptura requiritur de forma excommunicationis. in rubrica de constitutionibus. nume. 2 3

Scriptura non requiritur ad priuilegij seu gratiæ substantiam. ibid. nu. 3

Scriptura an requiratur in lege ad probationis necessitatem. dicta rubrica, numero 9 eod.

Scriptura sigillata sigillo authentico, & testibus subscripta, quando fidem faciat. ca. post cessionem, nu. 11. de probat. 59

Scriptura, penes tertium existente, quando oriatur præsumptio contra alium. c. fraternitatis, nu. 35. de testib. 99

Scriptura nunquid probet extra territorium, cui ratione loci datur authoritas. c. cum causam, nu. 6. de probat. 77

Scriptura publica, dicitur incisa in lapide, ære, vel in ligno, & posita in loco publico superioris authoritate. d. c. cum causam, nu. 8. de probat. eod.

Scriptura reperta in archiuo publico, licet authentica, non tamen est publica. ibidē, nume. 11

Scriptura alicuius, quando dicatur authentica. d. c. cum causam, numero 12. de probationibus. eod.

Scriptura in his tantum, quæ pendent a voluntate duorum, facta ad assertionem vnius, non probat. ibid. nu. 14

Scriptura incisa in lapide, vel in ære non probat. sed adminiculatur, quando tractatur de graui præiudicio. ibid. nu. 27

Scriptura erit authentica, si ex consuetudine iudex potest dare fidem instrumento sigillato per se. c. post cessionem, nu. 17. de probat. 59

Scriptura in dictis testium, videtur esse solennitas substantialis. c. quoniam contra, nu. 23. de probat. 74

Scriptura vltimæ voluntatis, illi edi debet cuius interest. c. 1. nu. 37. de probat. 51

Scripturæ priuatæ, p̄ credatur, induci potest ex partium conuentione. c. proposuisti, nu. 9. de probat. 56

Scripturæ repertę in archiuo publico creditur, quando est sub custodia publica. c. cū causam, nu. 4. & 5. de probat. 77

Scripturæ iudicis, etiam non subscriptæ testibus, quandoque creditur. c. cum a nobis. nu. 4. de testib. 111

Scripturæ sacræ auctoritas non solum noui, sed etiam veteris testamenti in iudicio allegari potest. c. qualiter & quando. nu. 1. de accus. 189

Scripturis in lapide, vel in ære, tunc demum datur fides, si sint scriptæ de voluntate vtriusque partis. c. cum causam, nu. 16. de probat. 78

SENTENTIA absolutoria lata in criminalibus, an in rem iudic. transeat, si non appelletur, & quid in condemnatoria. c. de his. nu. 1. 2. 3. & 4. de accus. 160

Sententia & instrumentum ad faciendum aliquid euidens, æquiparantur. c. significauerunt. nu. 31. de testib. 124

Sententia per arbitrum lata, an infamet, sicut si fuisset per iudicem lata. c. præsentata, nu. 9. de testib. 145

Sententia diffinitiua incerta non valet, licet interlocutoria sic. c. illa præpositorum. nu. 9. de testib. 159

Sententia, an continere debeat verbum, condemno, vel absoluo. ibid. nu. 19

Sententia lata parte non citata sicut non valet, ita nec statutum. c. cum omnes, nu. 7. de constitut. 4

Sententia non conuicto reo lata, ipso iure est nulla. c. ecclesia sanctæ Mariæ. nu. 18. de constitut. 8

Sententia ipso iure est nulla, si iudex ferat eam nullis omnino factis probationibus, vel visis, & quando id omne constabit. ibid. nu. 19. & 21

Index.

Sententia non dicitur de actis.c.quoniam contra,nu 9.de probat. 73
Sententia retractatur quæ transiuit in rem iudicatam vbi constat de iniquitate per confessionem partis d.c quoniam contra,nu.42.de probat. 74
Sententia lata contra notarium,an sit nulla ipso iure,& quando.ibidem, nu.45.46. 47.& 48 75
Sententia lata ex præsumptione iuris,et de iure,retractatur ex notorio præsumpto. ibid.nu.50
Sententia lata contra instrumentum productum in actis est nulla ipso iure . ibidem, num.51
Sententia lata contra confessionem,valet.d.c.quoniam contra,numero 52.de probationibus. eod.
Sententia iudicis vtrum sit nulla,si non est expressus error in sententia,sed iudex refert se ad acta.ibid.nu.53.54.& 55
Sententia si transiuit in rem iudicatam,& pars est admissa ad probandum de iniustitia sententiæ,vtrum retractetur.ibid.nu.57
Sententia lata de longinquo tempore,quæ dicatur ibid.nu 71 76
Sententia si producitur in odium negantis dolose, omnia præsumuntur solenniter acta.ibid.nu.72
Sententia absolutoria valet,licet sit data sine causæ cognitione, dummodo sit datus actori terminus ad probandum.c.ecclesia sanctæ Mariæ,numero 27. de constitutionibus. 8
Sententia diffinitiua non debet ferri absente actore,si iudici de cnusa non constet. c. ecclesia sanctæ Mariæ,nu.28.de constit. eo.
Sententia lata in fauorem collegij agentis sine authoritate prælati,an valeat ipso iure,vbi distinguitur.c.causam quæ.nu.15.de iudic. 27
Sententia lata in fauorem furiosi,vel absentis,qui non potuit citari,ipso iure est nulla,sicut si esset lata contra ipsum.ibid.nu.17
Sententia lata pro falso procuratore,an possit ratificari.d.c.causam,quæ.nume. 24. de iudicijs. eo.
Sententia condemnatoria lata a iudice,visis & factis probationibus ex facto actoris,sed non admissi reo,an valeat.distinguuntur multi casus.c.ecclesia sanctæ Mariæ,nu.24.de constit. 8
Sententia petitioni conformis esse debet.c.qualiter.§.ad corrigendos,num.3.de accusationib. 196
Sententia contra vnum lata.si eidem in tertij fauorem, qui non fuisset in illo iudicio præiudicaret,an publicatio præiudicet,quin possint nouos producere testes.c.fraternitatis,nu.24.de testib. 98
Sententia prima ante probationes factas in iudicio producta, receptæ probationes nullæ sunt.ibid.nu.45
Sententia lata,& processu facto super crimine ciuiliter, an probetur crimen in iudicio criminali.capitulo, qualiter. §.ad corrigendos.numero 36. de accusationibus. 138
Sententia cui non nocet,non nocent etiam alia acta,nec confessio.c.at si clerici,nu.7. de iudic. 19
Sententia lata super crimine ciuiliter, etiam per viam exceptionis proposito, an in criminali iudicio faciat notorium.c.qualiter.§.ad corrigendos,numero 38.de accusationib. 138
Sententia lata super possessorio,dicitur diffinitiua.c.significauerunt.numero 3.de iudicijs. 39
Sententia lata super possessione in iuribus transfert possessionem ciuilem & naturalem ipso iure.ibid.nu.9
Sententia,quæ non valet vt sententia, quando possit valere vt pactum. c. at si clerici, nu.27.de iudic. 20
Sententia lata pro vno in causa,in qua agens non petit sibi aliquid dari, sed a iudice declarari,an prosit omnibus.c.veniens,nu.86.de accus. 174
Sententia sicut in aliquem,& eius adhærentes ferri potest,an ita quis appellare possit.c.olim,nu.6.de accus. 199
Sententia lata in criminalibus,vtrum trahat secum executionem incontinenti.cap. qualiter.§.ad corrig.nu.30.de accus. 197
Sententia semper retractatur,quandocunque testis detegitur periurus post eam. c. sicut,nu.18.de testib. 88
Sententia in beneficialibus lata,an transeat in rem iudicatam.c.si contiterit,nu.14. de accus. 166
Sententia depositionis per appellationem suspenditur.c.qualiter.numero 18. de accusationib. 178
Sententia valida non sequitur ex processu nullo, propter ordinis defectum. c. qualiter.nu.8.de accus. eod.
Sententia lata post terminum præfixum a statuto,potest valere ex via iuris communis.c.venerabilis,nu.19.de iudic. 38
Sententia lata in causa matrimonij,an omni casu possit retractari, si de testium priorum falsitate probetur.c.sicut,nu.11.de testib. 88
Sententia cui nocet,non nocent acta,regula,quando non vera.c.causam,quæ.nu.16 de testibus. 91
Sententia,vel acta facta in vno iudicio, quamuis faciant fidem in alio intentato ad diuersum finem super eadem re contra eandem personam, an faciant fidem contra aliam,cui præiudicaretur.dicto capitulo,causam, quæ.numero 31. de testibus. eod.
Sententia si non posset probari per publicam scripturam, an per testes probari possit, qui sententiæ interfuerunt. capitulo, Albericus. numero quarto, de testibus. 136
Sententia lata inter virum & vxorem,ius facit,& prodest filijs ex alio matrimonio natis.ibid nu.5
Sententia in causis,in quibus sine figura iudicij proceditur, in scriptis est ferenda. d.cap.Albericus.nume.7 eod.
Sententia ferri non potest super processu nullo, & maxime quando est nulla ratione ineptitudinis.c.examinata,nu.10.de iudic. 35
Sententia lata super inepto libello, de iure ciuili non valet, secus de iure canonico. ibid.num.26
Sententia per quam pronuncietur appellationem desertam,est interlocutoria, habēs vim diffinitiuæ,ibid.nu 40 76
Sententia lata contra electorem,quo ad plenum præiudicium nō præiudicat electo. ibid.num.9
Sententia pro parte executioni,an mandari possit.capitulo,veniens.numero 2. de testibus. 127
Sententia diffinitiua post interpositam appellationem ab interlocutoria ea pendente,an executori mandanda sit.ibidem,nume.4
Sententia & notorium æquiparantur. capitulo,si quis contra. numero 12. de foro compet. 40
Sententia condemnatoria,vel absolutoria in personam nuncij,an ferri possit. c. constitutis.2.nu.2.de testib. 140
Sententia lata prætextu peritiæ artis,semper potest retractari.c.proposuisti. nu.20. 26.& 27
Sententia lata ad consilium sapientis,nunquam transit in rem iudicatam . ibidem, nume.21
Sententia lata ex veris probationibus, quando possit retractari. d.c. constitutis. 2. nu.22.de testib. eod.
Sententia priuilegiata, quando non potest ab ea appellari ex forma statuti, potest per viam querelæ redargui. d. capitulo, constitutis,secundo.numero 23 de testibus. eod.
Sententia lata,quæ transiuit in rem iudicatam, non potest retractari, ibidem, numero 25
Sententiam qualiter & quando iudex possit mutare.c.qualiter.num.17.24.& 25 de accus. 178
Sententiam iudex,quando corrigere & mutare possit.d.capit.qualiter, num.24.de accus. eod.
Sententiam si sine scriptura princeps profert,dispensasse videtur ex certa scientia.c. Albericus.nu.10.de testib. 137
Sententiæ executio si petatur,transacto tempore quadrimestri, an possit contra petentem opponi compensationis exceptio.capitulo,veniens. numero 26. de testibus. 128
Sententiæ confirmatio,cum petitur,quæ transiuit in rem iudicatam, quid fieri dicatur.c.cum venisset,nu.1.de testib. 107
Sententiæ iniustitiam probare,semper incumbit prosequenti.c.quoniam contra, nu. 39.de probat. 74
Sententiæ pro solennitate sicut præsumitur,ita pro iustitia ipsius.c.quoniam contra, nu.56.de probat. 76
Sententię pro iustitia presumitur.dicto capitulo,quoniam contra,nume.56. de probationibus. 74
Sententię late in contumacem,vel absentem pro iustitia,minus presumitur, quam si lata sit in presentem.dicto capitulo, quoniam contra, numero 67. de probationibus. 76
Sententię diffinitiuę actus,publicationi est incompatibilis.c.causam,quę num.4.de testibus. 91
Sententię ad esse sufficit,quòd proferatur in scriptura priuata, quam postea notarius authenticat.Et an si reperiatur in archiuo publico, & non sit per notarium in fine appositum, lecta, lata, &c. capitulo, Albericus. numero 8.& 9. de testibus. 137
Sententię,quę in rem iudicatam transiuit,presumptio tollitur per notoriam iniustitiam ex partis confessione resultantem.c.qualiter & quando.num.38.de accusationibus. 191
Sequestratio quę fit,ne partes veniant ad arma, an reuocetur per satisdationem. c. examinata,nu.20.de iudic. 36
Sequestri in reuocatione,an debeat citari pars,& interuenire causę cognitio.ibidem num.21
Sequestrum reuocatur per satisdationem,quando fit, quia persona est suspecta, vel in contumaciam partis.Et quid si non possit satisdari, an sufficiat iuratoria cautio.ibid.nu.19
Seruiens alicui gratis, an testis repellatur. capitulo, in literis. numero 8. de testibus. 106
Subiectus alicui ratione iurisdictionis,an pro ipso testari possit. d.cap. in literis, nu. 10.de testib. eod.
Seruus,quamuis regulariter contra dominum non torqueatur super crimine, quare in adulterio torqueatur,in ciuilibus tamen non admittatur.c.de cętero. num.8. & 9.de testib. 34
Seruus ad defensionem,non debet admitti,nisi in subsidium.c.veniens,nume.78.de accusat. 174
SI VERO, dictio,de sui natura ad ius & factum aduersatur.c.sicut, num. 12. de testib. 88
Sigillum appositum in instrumento,presumitur appositum ab illo,cuius est. c. tertio loco.nu.2.de probat. 57
Sigillum competens iudici,inuentum propter negocia spectantia ad illud officium.c. post cessionem,nu 12.de probat. 59
Sigillum iudicis ordinarij quando potest facere fidem de contractu.ibid.nu.16
Simonia commissa in beneficio, non impedit ordinis executionem, etiam ante peractam pœnitentiam sed impedit beneficij retentionem. c.cum non ab homine. nu.66.de iudic. 31

Index.

Simoni a,an per donationem, seu remissionem alicuius temporalis committatur. ca. veniens,nu. 2.de testib. 89

Simonia commissa in beneficio,an sit crimen exceptum.c.cum P.Manconella,n.27. de accus. 164

Simonia in collatione beneficiorum,dilapidatio bonorum ecclesiæ,& furtum ex naufragio,an sint sufficientia crimina ad beneficij priuationem, & an sint digna depositione c.cum dilecti.nu.14.& 20.de accus. 179

Simoniacus non punitur pœna mortis,sed in monasterium includitur.c.cum non ab homine,nu.43.de iudic. 30

SOCII criminis & præmij non testificantur etiam in crimine simoniæ.c.veniens, nu.16.de testib. 89

Socius criminis in criminali,an admittatur ad accusandum de crimine simoniæ. ca. veniens,nu.16.de testib. eo.

Socius criminis,si est laicus,in crimine simonię cum agitur ciuiliter,quando admittatur.ibid.nu.18

Sodomita est irregularis & ipso iure infamis, & non habet executionem ordinis, etiam post peractam pœnitentiau.capit.cum non ab homine,numero 69. de iudicijs. 31

Solennitas si in actu non requiratur,& adhibeatur,sed inepte,actus non vitiatur.c. examinata.nu.27.de iudic. 36

Solennitas libelli in partis fauorem inducta videtur.capit.1. numero 13. de libelli oblat. 47

Solennitas aliqua,quando requiratur a lege,vel ante actum, vel tempore actus,an eius omissio reddat actum nullum.c.2.nu.6.de testib. 81

Solennitas libelli dationem præcedens substantialis non præsumitur. ca.qualiter.§. debet,nu.9.de accus. 194

Solennitas vni contractui requisita,ad alium,vbi est eadem ratio,trahitur.c.qualiter.§.debet.nu.20.de accus. 195

Solennitatis omissio,quæ a lege ipso iure suppletur, nunquam reddit actum nullum. c.super his.nu.22.de accus. 175

Solennitates aliæ,an præsumantur in decreto iudicis.c.quoniam contra,num.73.de probationib. 76

Solennitatis præsumptio quando cessat.siue tollatur ex actorum inspectione.cap.1. nu.14.de iudic. 15

Solennitatis substantialis præposteratio facta incontinenti quando valeat.c.de testibus.nu.17.de testib. 114

Solummodo solum.& cæteræ dictiones,casum similem non excludunt. c. inquisitionis,§.tertiæ dubitationis,nu.5.de accus. 185

Soluere vel dare iurans faciendo remissionem debiti,an liberetur.c.veniens,num.9. de testib. 89

Solutioni locus destinatus attenditur,vt ibi quis possit conueniri.siue id tacite, vel expresse inter partes actum sit.c.licet,nu.22.de foro comp. 46

Solutionis destinatæ locus dicitur contractus fictus,non proprius,vbi infertur.c.licet,nu.23.de foro compet. eod.

Sorti nunquam est locus,nisi cum tractatur de probatione vnius personæ ad alterã. c.licet causam,nu.82.de probat. 70

SPECIALITAS duplex circa idem non admittitur.c.veniens,nume.13. de testibus. 89

Specialius derogat minus speciali.c.1.nu.11.de rescrip. 11

Spoliatus virtute sententiæ nullæ potest intentare remedium recuperandę,quasi uio lenter spoliatus.capitulo,ecclesia sanctæ Mariæ.num.17.de constitu. 8

Spoliatus in spiritualibus non habet ius recuperandi possessionem,vbi constat notorie de non iure suo.c.ex parte B.nu.8.de foro comp. 45

Spoliatus pendente appellatione,an ante omnia restitui debeat,si defectus proprietatis opponatur,vel criminis notorietas.c.si constiterit. numero 5. de accusationibus. 166

STATVENDI potestas pendet a iurisdictione.c.quæ in ecclesiarum. nu.11. de constit. 6

Status in causa,testes lite contestata recipiuntur contra contumacem. c. cum olim, nu.1.de testib. 120

Statuta laicorum non possunt approbari ab inferiore Pontificis, vt inter clericos seruetur.c.ecclesia sanctæ Mariæ,nu.8.de constit. 8

Statuta non trahuntur ad lites pendentes etiam si expresse hoc sit dictum in ipso statuto.c.quoniam.nu.7.de constit. 10

Statuta canonica ligant omnes.c.1.nu.1.de constit. 3

Statuti ex formâ, quando post duos menses de delicto cognosci non potest, an comprehendat delictum qualificatum.capitulo,licet causam,numero 8. de probationibus. 70

Statuti temporis,quando loco temporis legis subrogatur, dispositio legis exorbitãs, de tempore legati loquens,ad tempus statuti trahitur.c.fraternitatis, nu.10. de testibus. 98

Statuto capituli caueri potest,vt bona communia pertinentia ad mensam capituli, annectantur singulis præbendis.capitulo, cum omnes. numero 4. de constitutionibus. 4

Statuto canonicorum potest tolli consuetudo in ecclesia antiquitus obseruata,etiã si consuetudo noua tendat ad particularem commodum, dummodo hoc fiat ex causa.c.cum M.Ferrariensis,nu.4.de constit. 7

Statuto ciuitatis cauetur,quòd pro tribus furtis quis debeat suspẽdi,in numero triũ, an comprehendantur priora furta,pro quibus fuit iam punitus.c.sicut,num.9.de testibus. 88

Statuto excludente omne genus probationis,post lapsum termini non poterit iuramentum deferri.in rubr.nu.16.de probat. 49

Statuto stante, q querelæ bannitorum non debeant audiri, si bannitus de crimine est accusatus,potest suum accusatorem de falso accusare,q scilicet falsos testes produxerit.c.intelleximus.nu.12.de iudic. 26

Statuto stante,quòd querelæ bannitorum non debeant audiri, poterit nihilominus bannitus dicere de iniustitia,vel nullitate banni. d.c.intelleximus.nu.17.de iudicijs. eo.

Statuto cauetur, quòd mulier non possit se obligare sine consensu consanguineorum, vtrum cognatus dicatur consanguineus. capitulo, quoties. numero 2. de testibus. 82

Statutum si præmium conferat capienti bannitum intra territorium, pœnam capienti extra territorium, quid sit si intra territorium persequitur, extra vero apprehenderit.c.licet.nu.8.de foro compet. 46

Statutum dans præmium probanti,semiplene probans illud non consequitur. in rub. nu.10.de probat. 49

Statutum,si pœnam irroget declinanti iurisdictionem iudicis,quomodo succurratur clerico citato per iudicem secularem. c.si diligenti. numero 20. de foro competenti. 45

Statutum faciens mentionem de confesso & conuicto, non intelligitur de ficte confesso,aut conuicto.c.at si clerici,nu.16.de iudic. 20

Statutum,vel lex,quando habet aliquem pro confesso, intelligitur de confessione iudiciali & solenni.ibidem,nu.18

Statutum interpretatur secundum ius commune non solum in eodem casu, sed in simili.c.ex literis,nu.5.de constit. 9

Statutum ciuitatis, quando transiuit in contractum, non potest reuocari sine iusta causa.c.nouit ille.nu.27.de iudic. 34

Statutum factum a prioribus,quare successores non interpretentur.c.causam,quæ. nu.7.de testib. 91

Statutum disponens idem,quod ius commune,an inducat nouum vinculum.si disponat super materia,ex qua nouatio oriri possit,distinguitur tamen.c.1.nu.23.& 26.de rescript. 12

Statutum continens manifestam iniquitatem,seruari non debet.c.cum omnes,nu.5 de constit. 4

Statutum in præiudicium particularis personæ,licet iniquum valet ipso iure, rescinditur tamen querela vel appellatione.d.capitulo, cum omnes, numero 6.de constitutionib. eo.

Statutum disponens contra ius gentium naturale vel diuinum,sine causa,ipso iure non valet.ibid.nu.8

Statutum vel consuetudo,an valeant,vt testamentum possit fieri minori numero testium.c.nouit ille,nu.32.& 34.de iudic. 33

Statutum per quod sine causa diminuitur numerus præbendarum, etiam si sit a sede apostolica confirmatum,non valet.capitulo,ex parte.numero 1. de constitutionibus. 9

Statutum disponens per verba de præsenti,vel de præterito, an & quando comprehendat tempus futurum. c.quoniam,nu.7.de constit. 10

Statutum in præiudicium rei condemnati probationem fictam,& priuilegiatam inducendo,an reum grauare videatur causæ merita.c.inquisitionis, numero 20.de accusat. 184

Statutum in suo territorio,dicitur lex.ibid.nu.21

Statutum valet,q testis examinatus contra magnatem, non possit argui de falso.c. series.nu.19.de testib. 110

Statutum restringens probationem ad scripturam, non debet obseruari coram ecclesiastico.c.sicut,nu.2.de probat. 53

Statutum ne quis præsumat,intrare poss. intelligitur nomine proprio, non alieno. c. decernimus,nu.3.de iudic. 18

Statutum si ad ius commune reducatur,superfluum non videtur.c.veniens, nu.44. de accus. 171

Statutum laicorum motu proprio etiam ecclesijs fauorabile non valet.c.ecclesia sanctæ Mariæ.nu.5.de constit. 8

Statutum inferioris confirmatum a superiore,quando possit reuocari per inferiorẽ. c.cum accessissent,nu.5.de constit. 6

Statutum disponens, q in iudicio ecclesiastico testamentum non possit probari per duos testes,non valet.c.dilecti,nu.3.de iudic. 25

Statutum id dicitur in fauorem alicuius,quod suo fauore est prohibitum. c. ecclesia sanctæ Mariæ,nu.6.de constit. 8

Statutum laicorum non est seruandum coram iudice etiam suo in clericorum præiudicium.c.ecclesia sanctæ Mariæ,nu.14.de constit. eo.

Statutum licet disponat in genere,nec sit contra ecclesiasticam libertatem, nec nutritiuum peccati, & de rebus temporalibus,non ligat clericos. c. ecclesia sanctæ Mariæ nu.12.de constit. eo.

Statutum lite pendente in præiudicium alterius partis debet retractari. ca. cum M. Ferrariensis,nu.15.de constit. 7

Statutũ laicorum non comprehendit ecclesias, etiam si specialiter vellet comprehendere,quamuis eorum commodum concernat.c.ecclesia sanctæ Mariæ,nume.1.de constitut. 8

Statutum de certo numero præbendarum,& canonicorum etiam confirmatum a superiore,non intelligitur eo casu,quo facultates ecclesiæ postea superexcrescant. c. cum M.Ferrariensis,nu.9.de constit. 7

Statutum irrationabile contra ius positiuum valet.c.sicut,numero 28.de probationibus. 54

Statutum non valet,quòd testes non tenerentur videre testatorem, ibid.nu. 31. de probationib. eod.

Statutum imponens pœnam simpliciter contrahenti matrimonium, licet nõ valeat, valet tamen pœnæ impositio.si prohibeat cum certo genere personarum. c. ecclesia sanctæ Mariæ,nu.34.de constit. 9

Statutum non disponit super iure quæsito, super quo lis pendet. c. quæ in ecclesiarum. nu. 19. de constit. 6

Statutum prohibens appellationem in causa instrumenti executiui, vel inquiri, vel accusari post certum tempus, an respiciat decisoria litis, vel ordinatoria processus vt sequamur forum ciuile, vel canonicum. capitulo, quod clericis, numero 9. de foro compet. 43

Statutum dicens, quòd nulla exceptio peremptoria possit opponi contra instrumentum guarentigiatum, respicit ordinatoria, non decisoria litis. d. c. quod clericis, nu. 11. de foro compet. eod.

Statutum laicorum respiciens decisoria, non ligat clericos litigantes in foro seculari, quia in non subiectum, statutum locum non habet. d. c. quod clericis. num. 13. de foro compet. eod.

Statutum omnino deferens ius succedendi primogenito, cæteris omnibus exclusis, obseruari debet in alios, qui postea fiunt clerici. ibid. nu. 18

Statutum quando est irrationabile, non sit extensio per identitatem rationis. cap. in præsentia. nu. 52. de probat. 62

STERILITAS non constituit ius speciale. c. in præsentia, numero 60. de probationibus. 63

STILVS Romanæ Curiæ, vbi dispositio canonis non est in contrarium, potest allegari pro lege. c. ex literis, nu. 6. de constit. 9

Stipulator & promissor, q̃ quis sit respectu eiusdem obligationis, est impossibile. c. in præsentia, nu. 45. de probat. 62

Stipuletur q̃ quis alteri super re sua, speciale est in donatione. c. in præsentia, nu. 47. de probat. eo.

SVBDITVS alicui dicitur, qui est subditus ratione domicilij, vel qui habet domicilium in loco. c. proposuisti. nu. 1. de foro compet. 45

Subditus agit contra principem non recognoscentem superiorem coram pontifice. c. 1. nu. 9. de probat. 50

Subditus contra prælatum excipiens, proprium interesse prosequi dicitur. cap. super his. nu. 39. de accus. 176

Subditus cum accusat prælatum, an rursus, vt suspectum accusare possit. Et quibus permittatur denunciare prælatum. c. cum dilectus, numero 5. & 10. de accusationibus. 183

Subiectus, quare non possit possidere ius obedientiæ. c. 1. numero 21. de constitutionibus. 4

Subornatio non æque timetur, quando quis nesciuit, quid testes sui dixerunt, sicut quando viderit quod probauerint. capit. fraternitatis numero 27. & 28. de testibus. 98

Subscriptionis talioni effectus. c. super his. nu. 28. de accus. 175

Substitutum non est necesse citare, si contra hæredem agitur. c. Albericus. nu. 11. de testibus. 137

Succedens in beneficio, an dicatur successor vniuersalis, an singularis. c. quia. num. 5. de iudicijs. 32

Succedendi ius statutum omnino deferens primogenito, cæteris omnibus exclusis, obseruari debet in alios, qui postea fiunt clerici. c. quod clericis. num. 18. de foro competen. 43

Successor in beneficio obligatur stare statuto prædecessoris, sed non successor in canonia & præbenda. c. ex literis, nu. 12. de probat. 55

Successor vniuersalis possessorio recuperandæ pro violentia illata prædecessori, agere potest. c. significauerunt. nu. 4. de testib. 122

Summus Pontifex, an per duos testes conuinci & deponi possit. c. quoties. nume. 3. de testibus. 82

Sumptus litis, qui non potest repetere nisi in vno casu, an si vincat, vel succumbat, possit pendente lite petere sibi expensas ministrari. c. ex parte tua, nume. 12. de accus. 165

Super, dictio, mediatam causam hic significat. c. ad petitionem, numero 26. de accusationibus. 187

Super quibus omnibus & singulis intendimus ex officio requirere, clausula. c. dilecti. nu. 79. de iudic. 70

Superior reuocando leges, in dubio non videtur priuilegia tollere. c. 1. nu. 18. de constitutionib. 3

Superior si ex certa scientia recipiat inhabilem ad aliquod officium, non videtur dispensare cum eo, nisi præcedat causæ cognitio. & quid in beneficijs & gratijs, c. 1. nu. 10. 12. & 13. de rescrip. 12

Superior quando mandat iudici delegato, vt inquirat veritatem super negocio, de cuius natura vtroque modo procedi potest, idest per viam ordinariam & per viã inquisitionis, vbicunque apponitur clausula, vocatis vocandis, videtur electa via ordinaria. c. exhibita, nu. 2. de iudic. 37

Superior, vt sine alia citatione sententiam ferre possit, an in assignatione termini verbum peremptorie, apponi debeat. c. prælatorum excessus, numero 15. de accusationibus. 200

Superior committit inquisitionem contra criminosum ad denunciationem factam pro crimine per subditos prælati. d. c. prælatorum excessus, numero 1. de accusationibus. 199

Superior si sit valde remotus, ita quòd copia ipsius sine maxima difficultate haberi non possit, & interpretatio priuilegij sit obscura & probabiliter dubia, inferior poterit interpretari, quia incidenter agitur de priuilegio. c. cum venissent. num. 3 de iudicijs. 33

Superior ter requisitus, vt faciat actum quem facere tenetur, eius negligentia habetur pro recusatione expressa. capitulo, illa præpositorum. numero 6. de testibus. 159

Superior vel dominus pro suo interesse, an voluntarie comparere possit, et subditum suum defendere. ibid. nu. 11

Superiorem de facto populus non recognoscens est in quasi possessione libertatis, quæ penitus annullat quasi possessionem obedientiæ. capitulo 1. numero 22. de constitutionibus. 4

Superiorem non recognoscens princeps, si monitus non exhibet iustitiam, potest adiri Pontifex. c. 1. nu. 12. & 13. de probat. 50

Superioris negligentiam ad conuincendam, quot monitiones requirantur. c. cum olim. nu. 26. de testib. 121

Superioris authoritas semper videtur excepta in priuilegio iurisdictionis. ca. nouit ille, nu. 23. de iudic. 34

Superioris ad solam denunciationem inferior denunciare, & inquirere debet. c. cum oporteat. nu. 49. de accus. 182

Suspecti an sint testes omnes, qui dicunt se non recordari. Et quid si vnus varie ab altero deponens, respondeat se non recordari. capitulo, ex tenore. nume. 10. & 15. de testibus. 122

Suspensi, & qui non habent executionem ordinis, an sint etiam suspensi quo ad alios. & quid si sunt publici criminosi, remissiue. cap. cum non ab homine, nume. 89. de iudicijs. 32

Suspensio imponitur vel simpliciter, vel temporaliter, & quando simpliciter relaxatur secuta satisfactione. Et hoc casu an relaxetur ipso iure. c. cum non ab homine, nu. 35. de iudic. 30

Suspensio quæ infertur ab homine, non habet inferri nisi monitione præmissa. ibidem, nume. 36

Suspensio, quando fertur per hominem in diquem, inferior a suspendente absoluere suspensum non potest. c. tam literis, nu. 13. de testib. 119

Suspensio petitorij quando duret, donec sit finitum possessorium. c. significauerunt. nume. 10. de testib. 122

Suspensio etiam a beneficio, an tollat quin clericus debeat etiam sustentari de fructibus beneficij. c. accedens, nu. 22. de accus. 189

Suspensione digna, crimina, quæ sint, remissiue. c. cum non ab homine, nu. 25. 33. & 34. de iudicijs. 29

Suspensionis finis est correctio a delicto, & debet durare quousque durat causa, propter quam fit, & non vltra. capitulo, cum non ab homine. numero 37. de iudicijs. 30

Suspensionis pœna, an possit imponi pro delicto, non soluta canone, sed ab homine. c. tam literis. nu. 15. de testib. 119

Suspensus ab officio, an possit repelli a testimonio. capitulo, cum numero 2. de accusationibus. 198

Suspitio contra monasterium non oritur, quòd auaritiæ causa suaserit aliquem in monasterium ingredi. c. in præsentia, nu. 14. de probat. 61

Suus an desinat esse monachus, & infertur. c. in presentia, nu. 92. & 93. de prob. 65

T

TACITVRNITAS sola habetur pro contradictione in præiudicialibus tacenti. cap. cum M. Ferrariensis, nume. 30. de constitutionibus. 7

Tacta in capitulo, etiam per extraneos a capitulo, an probari possint. c. veniens. nu. 13. de testib. 127

Talionis ad pœnam inscriptio, quare inducta sit. c. inquisitionis, nume. 23. de accusationibus. 184

Talionis in pœna nobilis, ab ignobili distinguitur. c. super his. numero 31. de accusationibus. 176

Talionis pœna punitur, accusator de vera & euidenti calumnia. Et quid in iudice. c. qualiter & quando. nu. 54. & 55. de accus. 192

Tangere manu dicimus communi loquendi consuetudine, quod quocunque sensu percipimus. c. cum causam, nu. 31. de testib. 126

TEMPORIS probatio incumbit super illo se fundantibus. c. in præsentia, num. 17. de probationib. 61

Temporis præsentis verbum appositum in lege significat pœnam ipso iure inferri, nisi talis lex veniat ad interpretationem legis veteris, quæ eandem pœnam imposuit, sed non ipso iure. c. nullus. nu. 5. de foro comp. 40

Tempus si exprimitur in accusatione criminali, & probatur delictum commissum alio tempore, an debeat sequi absolutio, & an in causa inquisitionis debeat expri mi locus loci. c. 1. nu. 10. de libelli oblatione. 47

Tempus aliquando punitur pro alio tempore, vt præsens pro futuro. c. mandatum, nu 12. de rescrip. 14

Tempus fatalium, licet possit suspendi per compromissum, vel etiam per consensum expressum partium, non potest tamen prorogari per rescriptum principis. c. venerabilis, nu. 18. de iudicijs. 38

Tempus currit post electionem electo ad officium, etiam si illud non exerceat. c. significauerunt. nu. 7. de iudic. 39

Tempus & locus, an sit species probationis. capitulo, fraternitatis. nume. 66. de testibus. 101

Tenorem instrumenti ad probandum, amissio, & tenor eius per testes peritos probari debet. c. Albericus, nu. 15. de testib. 137

Tenuta nulliter data, de facto reuocari non potest, & parte non citata. c. examinata. nu. 23. de iudic. 26

Tenuta data pendente exceptione, vel tertij protestatione, an sit ipso iure nulla. c. veniens nu. 27. de testib. 128

Tenutam datam si pars reuocari petit, an econtra missus in illam possit confirmari petere, nisi datio primæ fuerit inutilis. c. ad petitionem, nu. 35. de accus. 188

Termini post lapsum, pars quando audiatur. capitulo, licet causam, num. 36. de probationibus. 67

Index.

Termini probatorij lapſus ipſo iure excludit nolentem producere teſtes. c. licet cauſam,nu.6.de probat. 66

Termino lapſo probandi a lege, vel ſtatuto,an noua dilatio dari poſſit.c.licet causã, nu.44. de probat. 67

Terminos duos excluſiuos productionis teſtium,publicationem,et renunciationem eſſe.c.cauſam,nu. 1.de teſtib. 103

Termini quædam aſſignatio eſt,interlocutoria.c.licet cauſam, nu.39. de probationibus. eo.

Terminum capiens ad purgandum ſe,non excluditur a facultate purgandi ſe nõ eſſe appellan.per lapſum temporis.c.ſignificaueruntnu.13.de teſtib. 23

Terminum aſſignare poteſt ex officio ſuo iudex,ad probandum parti non petenti. c. licet cauſam,nu. 12. de probat. 66

Terminum aſſignari poſſe vtrique parti ſimul, tam ſuper principali, quam ſuper reprobatione teſtium partis aduerſæ.cap.cum cauſam,nu. 3.de teſtib. 124

Terminum quidam aſſignant prius ad articulos producendum,quidam ad probandũ aſſignant,in quo articuli producuntur,& examinatur, an dum iudex deliberat vtrum articuli ſint admittendi,terminus ad probandum currat.c.vltra tertiam, nu.12.de teſtib. 152

Terminum ad ponendum habens,an termino ſatisfaciat,ſi in termino poſitiones producat,licet intra terminum non faciat reſponderi poſitionibus. c.vltra tertiam, nu.13.de teſtib. eod.

Terminum poſt lapſum ſtatutum ad accuſandum,iudex an poſſit interloqui & actori ſilentium imponere,niſi iterum actore citato.capitulo,licet in beato.nu.13. & 17.de accuſ. 167

Terminus excludens exceptionem partis,an excludat officium iudicis.c.1.num.6. & 7.de accuſ. 155

Terminus legalis ſemper eſt peremptorius.capitulo,vltra tertiam,numero 9.de teſtibus. 152

Terminus probatorius an currat,licet articuli non ſint admiſſi.c.vltra tertiam. nu. 14.de teſtib. 152

Terminus licet debeat aſſignari prius actori, quam reo, valet tamen proceſſus, ſi ſimul aſſignetur vtriquec.exhibita,nu.23.de iudic. 37

Terminus præfixus iuriſdictioni, ſiue ſtet per iudicem, ſiue per impedimentum extrinſecũ,ſemper habetur irreparabiliter,excuſatur tamen a pœna iudex, ſi teneatur terminare litem intra certum tempus ſub pœna, & non terminet propter impedimentum.c.venerabilis,nu.8.de iudic. 38

Terminus,ſi aſſignetur alicui ad proponendas exceptiones,& duæ exceptiones ſint incompatibiles,terminus non currit in altera.d.c.venerabilis,numero 16.de iudicijs eod.

Terminus vnus & idem poteſt aſſignari ſuper pluribus articulis compatibilibus.c. licet cauſam,nu.5.de probat. 66

Terminus aſſignatus a iudice,qui eſt miniſter legis,debet idem operari,quod terminus aſſignatus a lege.d.c.licet cauſam,nu.41.de probat. 67

Terminus legalis fortius excludit,quam terminus hominis.d.cap.licet cauſam,numero 54 eod.

Terminus ſi eſt aſſignatus ad opponendum,videtur ſatis cognitum de cauſa. ibidẽ. num.61 68

Tertius quilibet habens intereſſe,poteſt petere a notario,ſibi inſtrumentum edi.c.1 nu.26.& 27.de probat. 51

Tertius comparens pro ſuo intereſſe executioni ſententiæ, an ſe opponere poſſit, ne ſententia contra eum lata executioni mandetur cum ſuo præiudicio. ca.veniens, nu.6.15.& 20.de teſtib. 127

Teſtamenti copiam a notario,exhæredatus in teſtamento petere poteſt.c.1.nu.38. de probationib. 51

Teſtamenti executor ſi laicus ex ſtatuti forma eſſe non poteſt, deputari poteſt ad nominandum clericum executorem.capitulo,poſt ceſſionem,numero 43.de probationibus. 60

Teſtamentum excommunicati reconualeſcit poſtea abſoluti.c.poſt ceſſionem, num. 43.de probat. eo.

Teſtamentum falſum præſumitur,ſi per teſtatorem hæredis nomen non nominatur. c.in noſtra.nu.13.de teſtib. 118

Teſtificanti pro matrimonio in dubio magis fauetur,quam teſtificanti contra matrimonium.c.licet ex quadam.nu.16.de teſtib. 141

Teſtator quando grauat monachum,non eſt amplius periculum,quòd retrahatur ab ingreſſu.c.in præſentia,nu.70.de probat. 64

Teſtator poteſt legare rem hæredis.d.capitu.in præſentia,numero 69. de probationibus. eod.

Teſtatore vnam rem per appellationem alterius,nullatenus ei conuenientem ſignificante,diſpoſitio an valeat.c.cum cauſam,nu.34.& 35.de teſtib. 126

Teſtem,vel inſtrumentum de falſo arguere.ſi pars aduerſa dicit, an ſufficiat proteſtari parti producendi teſtes,q intendit vti dictis teſtium, vel inſtrumentis, in quantum apparuerunt vera, & an cogatur pars abſolute & præciſe reſpondere. Et quid ſi iudex veriſimiliter probat partem non potuiſſe informari.c.præſentiũ, nu.16.17.& 19.de teſtib. 117

Teſtem criminoſum,quando iudex,etiam parte nihil opponente repellere poſſit.ibidem,num.8

in Teſtem pauper an indiſtincte admittatur.capitulo,ſi qui teſtium. numero 7. de teſtibus. 87

Teſtem ad repellendum,ſi crimen pars obijciat, an teſtis ſimile crimen obijciendo partem repellere poſſit.c.teſtimonium.nu.33.de teſtib. 150

Teſtem,an ſufficiat dicere in cauſa ſcientiæ,quia fui præſens in loco, an vere requiratur quòd dicat,nec potuiſſet fieri,vel dici vidiſſet.c.cum cauſam, numero 36. de teſtibus. 126

Teſtem ſic dixiſſe in primo iudicio,probatur per acta non ſolum in præiudicium teſtis inter alias perſonas,ſed cuiuſcunque.capitu.cauſam, quæ. numero 19.de teſtibus. 92

Teſtem producens pro ſe,perſonam eius impugnare tamen poteſt.c.præſentium, nu. 10.de teſtib. 116

Teſtem,vt melius veritatem deponat,an liceat inſtruere.capit.1.numero 12.de teſtibus. 80

Teſtes deponentes de peritia artis,debent eſſe perſonæ honeſtæ.c.cauſam.num.3.de probat. 79

Teſtes,qui interfuerunt ſententiæ,recipiuntur & publicantur,quando per ſcripturã non apparet de ſententia.c.Albericus.nu.1.de teſtib. 136

Teſtes examinati ad æternam rei memoriam ad hoc vt fidem faciant, ſatis eſt, quòd oſtendantur in publicam ſcripturam. dic. capitulo, Albericus. numero 6. de teſtibus. eod.

Teſtes,ſi in genere deponere poſſunt,vtrum, ſi non conſtat quòd audiuerunt a pluribus,an teſtimonium valeat. & quid ſi debeant nominare perſonas. Et quid ſi vnuſquiſque teſtium nominauit duos,vel plures.c.licet ex quadam,num.21.22. & 23.de teſtib. 142

Teſtes duo ſuper fama deponentes, interrogati, an de aliquibus audiuerint, & dicat vnus de aliquibus,& alter de alijs diuerſis,an probent. c. licet ex quadam, nu.24.de teſtib. eod.

Teſtes de conſuetudine deponentes,quando vnus ex eis dicit, fieri vidiſſe aliquem actum per vnum,et alter per alterum,vtrum recte deponant. d.c.licet ex quadã. nu.25 eod.

Teſtes,qui ſunt impediti,ad recipiendum,iudex ad domum ipſorum, an mittere poſſit.c.ſi qui teſtium,nu.1.de teſtib. 87

Teſtes iurare in termino,an ſufficiat.capitu. licet cauſam, numero 47. de probationibus. 67

Teſtes in ſummario iudicio examinati,non facientes fidem in ordinario ad fauorem producentis,an faciant ad dictum ſuum reprobandum.c.veniens, numero 33.de teſtib. 128

Teſtes ſi indiſtincte mortui ſunt,atteſtationes receptæ per arbitros faciunt fidem, ſin autem in electione illius eſt contra quem producuntur, an velit eſſe contentus prioribus dictis,an velit ipſos de nouo produci.cap.præſentata,numero 1.de teſtibus. 145

Teſtes conſanguinei in cauſa matrimoniali,an admittantur.c.cum in tua,numero 4. de teſtibus. 138

Teſtes ſuper negatiua coarctata,quando præualeant affirmatiuam deponentib.ibid. nume.6

Teſtes examinati in iudicio ſummario,ſi ſint mortui, vel abſentes in remotis, numquid eorum dicta probent in iudicio ordinario.ibid.nu.9

Teſtes producere poſt didicita teſtificata aliquem prohiberi,eſt de rigore iuris.c.cõſtitutis.2.nu.13.de teſtib. 140

Teſtes ad recipiendos impedientes deputatus excommunicare poteſt. c.tam literis, nu.7.de teſtib. 119

Teſtes nouos a producendo quis excluditur ob ſufficientem teſtium productionem. c.ſignificaueruntnu.9.de teſtib. 122

Teſtes quando ſunt pares numero,quibus magis credendum.c.licet cauſam,nu.23. de probatio. 66

Teſtes,vel inſtrumenta,an poſſint produci poſt lapſum termini.d.c.licet cauſam,nume.33 eod.

Teſtes ſingulares debilitant ſe adinuicem. c.cum cauſam, numero 30. de probationibus. 78

Teſtes, qui deponunt de veritate in aliquibus actibus debent eſſe plures numero, q̃ duo.ibid.nu.33

Teſtes laici & mulieres contra clericum teſtificari poſſunt, quando agitur ciuiliter de crimine.c.tam literis,nu.1.de teſtib. 119

Teſtes deponentes ſe audiuiſſe ab vno,an & quando ſufficiat. ibidem, numero 21. & 22

Teſtes,an non ſolum poſt publicationem ipſorum, ſed etiam poſt relationem ſuperiorifactam,vel poſt concluſum in cauſa,produci poſſint,quando non ſtetit per eum, qui noluit eos inducere.ibid.nu.4

Teſtes ad rei defenſionem producere poteſt iudex ex officio. c.licet cauſam, numero 38 67

Teſtes omnes,ſi dicunt,ſe non recordari,an ſint ſuſpecti. Et quid ſi vnus varie ab altero deponens,reſpondeat,ſe non recordari.c.ex tenore.numero 10.& 13.de teſtibus. 122

Teſtes volentes probare negatiuam,ſi dicant ſe non recordari,quæ verba in contractu interuenerant,an probent.c.ex tenore,nu.12.de teſtib. 122

Teſtes vnius partis,ſi probant aliquem poſſidere pro ſua,& tanquam ſuam, & alij probant, quòd viderunt hunc tenere rem hanc, vt colonum alterius & alteri de fructibus reſpondere,quæ probatio præualeat.d.capitulo,ex tenore.nume.15. de teſtibus. eod.

Teſtes ad petitionem producentis poſt publicationem,an repetendi ſint,& quando. c.per tuas.nu.1.& 2.de teſtib. 143

Teſtes poteſt pars etiam ſuper certis articulis producere.d.c.per tuas. numero 3.de teſtibus. eod.

Teſtes duo ad probandum matrimonij vinculum,an ſufficiant.c.ſuper eo,num.2.de teſtibus. 104

Teſtes viliores,q præferantur melioribus in probando,non valet cõſuetudo.c.in noſtra,nu.17.de teſtib. 118

Teſtes recepti parte non contradicente,vtrum faciant fidem in caſu, quo non poteſt per teſtes probari.c.ſeries.nu.20.de teſtib. 110

Index.

Testes pro vniuersitate testificantes, an sint omnino integri. c. cum nuncius, num. 5. de testib. 92

Testes producens super certis articulis, non videtur renunciare productioni iam facte super tota causa. c. de testib. nu. 29. de testib. 115

Testes diligenter discutiendi, qui repellantur. capitulo, cum causam, numero 1. de testibus. 124

Testes, si examinandi sunt extra prouinciam iudicis, receptionis testium commissio in causa ciuili, an fieri possit. ibid. nu. 2.

Testes dicentes aliquem fuisse nudo capite, an probent hanc negatiuam, quia vidi. ibid. nu. 38.

Testes deponentes Titium contraxisse, si possit probari quòd tempore contractus pars erat infirma, an probent. Et quid si tempore contractus homo erat perfectus & testis dicit se cognouisse iudicem eius in adolescentia, vel pueritia. ibid. numero 48.

Testes duo si probent quòd quis transiuit vsque ad dimidium loci, & alij duo, quòd reliquum dimidium, an sufficienter probent, statuto stante, quòd puniatur transiens de vno loco ad alium. capit. præterea, nu. 7. de testib. 111

Testes tres super tempore deponentes, vnus de annis triginta, alter de viginti, tertius de decem, quomodo probent. dicto capitulo, præterea, numero 10. de testibus.

Testes, si fuerint subtracti per dolum partis, si esset renunciatum testibus, vel publicatus processus saltem via restitutionis in integrum, nunquid isti testes produci possint. c. intimauit, nu. 5. de testib. 102

Testes producere impeditus ante sentẽtiam aduersus sententiam, vt producere possit, restituitur. Et quid in impedito per iudicis factum, & post conclusum in causa an posit producere post didicita testificata. c. intimauit, numero 13. & 14. de testibus. eod.

Testes ad æternam memoriam ex parte rei parte contumace recepti, an possint in psonis reprobari. c. significauit, nu. 20. de testib. 123

Testes ex parte actoris, quando ius suum in diem est suspensum, an possint ad ęternã rei memoriam examinari. ibid. nu. 21.

Testes examinati in iudicio summario, an de partium consensu fieri possit, ꝙ faciant fidem in ordinario. c. tuis. nu. 12. de testib. 130

Testes non admittuntur, nisi omni exceptione maiores in causa matrimonij. c. in literis. nu. 3. de testib. 106

Testes si pauper producere debet, quis debet sibi expensas soluere. c. si qui testium, nu. 12. de testib. 87

Testes, etiam mille, singulares non probant nisi semiplene. c. cum causam, nu. 32. de probat. 78

Testes falsos producens dolose, vtrum simul accusari possit cum ipso teste falso deponente, & vtrum ipsi testes plures numero possint simul accusari de falso. cap. 2. nu. 19. de accus. 158

Testes deponentes de diuersa fructuum perceptione, an dicantur singulares. c. cum oporteat, nu. 68. de accus. 183

Testes si dicant se vidisse vnus post alium aliquid fieri, an simul vidisse dicantur, vt probent. ibid. nu. 66.

Testes deponentes super fama iurisdictionis, quasi possessionis iure decimandi & alijs actibus, nunquid debeant esse contestes. & ius decimandi per quales actus probetur. c. cum oporteat. nu. 59. & 66. de accus. 182

Testes, si non deponunt testificando, de contrata vel de loco & tempore, quia dicunt se non recordari, an sint contrarij, & an multum pro ipsis præsumatur. ibid. numero 60. & 61.

Testes in subsidium admissi, an sint integri. capitulo, cum a nobis, numero 3. de testibus. 113

Testes producens si non possit, vel nolit eis vti, an in alio iudicio eorum personas reprobare possit euitando vsum pœnam falsi euadere. c. præsentium, nume. 13. de testibus. 116

Testes actoris, quando præponderant testibus rei, tunc reus debet condemnari. c. ex literis. nu. 8. de probat. 55

Testes instantia perempta examinati, an coram eodem iudice publicari petantur durante prima instantia noua vero incipiente. capitulo, per tuas, numero 12. de testibus. 143

Testes infames, si statuto cauetur, quòd super adulterio produci possint, an produci possint ad matrimonium probandum, sine quo adulterium esse non potest. c. cum P. Manconella, nu. 23. de accus. 163

Testes examinandi singulariter de per se. capitulo, venerali, numero 3. de testibus. 147

Testes producti a diuersis partibus ad concordiam reducuntur, non solum vt fugiãt reatum periurij, sed vt probent. Et quid, quando interpretatio, quæ fit secundũ communem vsum loquendi aliqua coniectura iuuaretur. c. cum tu, num. 3. 12. 13. & 14. de testib. 96

Testes plures, si vni contradicunt, quomodo credatur. dicto capitulo, cum tu. numero 8.

Testes nunquid sint reducendi ad concordiam, vt probent, quando plures contradicunt pluribus. ibid. num. 9.

Testes producti ad reprobandum instrumentum Ferrariæ factum dicentes Titium illa die alibi fuisse, non concludunt necessario, nisi tota die dicant. ibidem, numero 12.

Testes in causa appellationis super eisdem articulis, vel directo contrarijs, recipi nõ possunt. limitatur tamen. capitulo, fraternitatis. numero 7. 12. & 14. de testibus. 97

Testes publicati in vna instantia, an nouos produci impediant in alia si de causa in prima instantia plene fuit cognitum. d. c. fraternitatis. nu. 19. de testib. 98

Testes in criminali causa, an recipiantur post didicita testificata. ibidem, numero 6. 37. & 38. 99

Testes volens producere iudicis officio mercenario, an illud ipso iure denegetur. ibidem, num. 44. 100

Testes recipi possunt semper publicatis testibus, vbi super peritia artis examinantur. ibid. nu. 54.

Testes post publicatas attestationes, an produci possint ad probandum nouum capitulum, in quo materia veteris reperitur. capitulo, cum causam, numero 1. de testibus. 134

Testes vnius partis, si in interdicto vti possidetis, de certo tempore possessionis probent, alterius vero partis per tantundem temporis & plus, quæ pars obtineat. ibid. nu. 13.

Testes lite contestata recipiuntur contra contumacem in causa. c. cum olim, nu. 1. de testib. 120

Testes regulariter de necessitate extra prouinciam, de qua sunt, non coguntur ire. ibid. numero 6.

Testes examinati in vno iudicio, ad vnum finem intentato, an pars, quæ eos produxit, possit petere in alio ad alium finem intentato publicari. ibid. nu. 9.

Testes in vno iudicio examinati ad vnum finem, quare dum fuerunt publicati, vel didicita per partem, an impediant nouos testes produci super eisdem articulis, in alio iudicio, ad alium finem. c. constitutus. num. 7. de testib. 115

Testes magis idonei contra clericũ requiruntur. capitulo, licet vniuersis. nume. 4. de testibus. 105

Testes producti, si non reprobentur, verisimilius est ꝙ aliquid probabunt, quam nõ. c. si qui testium, nu. 19. de testib. 87

Testes duo, quia consanguinei non probant plene, per dignitatem tamen, vel authoritatem probatio eorum perficietur. c. veniens, nu. 21. de testib. 90

Testes recepti in iudicio summario, inter easdem personas, etiam postea mortui, plene non probant in iudicio ordinario. capitulo, causam, quæ. numero 13. de testibus. 92

Testes produci contra se impediens, an pro confecto habeatur. c. constitutis, il 1. nume. 15. de testib. 140

Testes coram se examinare, an debeat iudex in causis criminalibus. ibidem, numero 3.

Testes super impedimẽto matrimonij testibus publicatis, an produci possint. c. series. nu. 14. de testib. 109

Testes multum legales, non obstante statuti prohibitione, iudex admittere potest. c. series, nu. 18. de testib. 110

Testes de vniuersitate, pro ea quando admittantur. c. tertio loco, nume. 4. de probationibus. 57

Testes producti contra instrumentum reprobant instrumentum, & quando. d. c. tertio loco, numero 5. & 7. de probat. eo.

Testes post publicatas attestationes, quando admittantur. d. c. tertio loco. num. 6. de probat. eod.

Testes deponentes de negatiua, debent reddere causam sui dicti. d. c. tertio loco, numero 8.

Testes de collegio, quomodo probent negatiuam, & illis credatur. d. c. tertio loco. numero 11.

Testes si deponunt de vltimo gradu, de quo est contentio inter coniuges, quòd viderint, hæc probatio illos habere pro consanguineis in tali gradu, quando sufficiat. c. licet ex quadam, nume. 15. de testib. 141

Testes duo producti ad probandum confessionem vnius dicti, Titium fuisse confessum vno die, alium alia, an dicantur singulares. ibid. nu. 19. 142

Testes deponere in genere, vtrum sufficiat, an vero specialiter personas nominare debeant. ibid. nu. 20.

Testes non posse ad iuramenta, parte non citata recipi, an hoc semper sit verum. c. in nomine Domini. num. 8. de testib. 81

Testes producti inter alias personas, & ad alium finem iustam causam inquirendi cõtra tertium tribuunt, qui non fuit citatus. ibid. nu. 1.

Testes in inquisitione speciali formata, an possint recipi parte non citata ad probandum crimen quod est inconueniens. ibid. num. 11.

Testes non solum quando recipiuntur ordinarie post litis contestationem pars est citanda. sed etiam cum extra ordinem ad æternam rei memoriam. c. significauit, nu. 9. de testib. 133

Testes recepti ad æternam rei memoriam, citato venditore, seu auctore, vtrum probent contra singularem successorem. ibid. nu. 15.

Testes, quando examinantur, & non publicantur, an acta non publicata per notarium, tamen scripta faciant fidem in alio iudicio. ibid. nu. 17.

Testes interrogari possunt, an credant id quod testificantur, vel vtrum sciant per auditum. c. inquisitionis, §. quęsiuisti, nu. 5. de accus. 186

Testes partis aduersę ad reprobandos, si sunt producti & iurati testes in iudicio quibus pars producens renunciare velit, an possit altera parte inuita. Et si producẽs nullo modo velit facere illos examinari, pars aduersa poterit. ibidem, nume. 24. & 25.

Testes super principali productos & reprobatorios similiter, an reprobare liceat. c. licet dilectus, nu. 1. de testib. 144

Testes quando producuntur ab vtraque parte, tunc cuilibet parti competit triplex productio. ibid. nu. 2.

Testes quando lite non contestata recipiuntur contra contumacem, vt valeant, quid requiratur. c. in nomine Domini. nu. 17. de testib. 81

Testes alij, præter domesticos, non admittuntur ad probandum, nisi in subsidium in domo, vel naui. c. quoties. nu. 5. de testib. 82

Testes, quando deponat in aliquo, quod dependet a peritia artis, principalis eorum depositio

depositio fundatur in subiecto, quod sensui apprehenditur. ibidem, numero 13.
Testes domestici, an meliores sint, quam alij in criminibus, quæ in domo committuntur. c. cum P. Manconella. nu. 33. de accus. 164
Testes duo scripturam authenticam non publicam, an semper reprobent. c. cum dilecti. nu. 4. de accus. 179
Testes post didicita testificata ex parte rei, an produci possint in causa inquisitionis, cum agitur ad priuationem beneficij. ibid. num. 5.
Testi vt non credatur satis est q̃ nõ iurauerit super secundo articulo, super quo deponit. c. de testibus. nu. 1. de testib. 113
Testi dicenti se emendatum, vel non si crimen in ciuili obijcitur, an credatur. c. testimonium, num. 30. de testib. 150
Testi integritas vitæ, & bonitas inesse debet. capitulo, testimonium, numero 17. de testibus. 140
Testi vni q̃ credatur, induci potest ex partium conuentione. c. proposuisti. nume. 8. de probat. 56
Testi si capitalis inimicitia obijciatur, & excipiens velit statim probare, est admittendus. c. ex parte, num. 26. de testib. 85
Testi & alteri de sua qualitate deponenti, an credatur. ibid. nu. 16.
Testi si iuramentum deferatur super reliquijs sanctorum, vel iurat super fidē suam, vel conscientiam, an istud iuramentum sufficiat ad hoc, vt dictum sit validum. c. tuis. nu. 13. de testib. 1
Testi criminoso, etiam non damnato in criminali, an credatur sine tormentis. c. testimonium. nu. 28. de testib. 150
Testi qualitas perit iæ non præsumitur inesse, etiam si se asserat peritum. c. quoties, nu 16. de testib. 83
Testibus affirmantibus, an quandoque plus credatur in causa criminali, quam negantibus. c. in nostra, nu. 27. de testib. 119
Testibus examinatis in causa principali dicent. super articulis se nil scire, in causa appellationis noui testes, an produci possint. capitulo fraternitatis. numero 12. de testib. 99
Testibus examinatis & publicatis ad æternam rei memoriam, an noui produci possint. ibid. nu. 20.
Testibus publicatis pars, an possit opponere contra eorum personas. c. præsentium, num. 5. de testib. 116
Testibus per verba vniuersalia deponentibus, quam per indefinita magis creditur. c. ex tenore, nu. 14. de testib. 122
Testibus affirmantibus non plus creditur, quam negantibus in criminalibus. c. ex literis. nu. 9. de probat. 55
Testibus renuncians, vel qui fecit productionē, vel publicare processum. si non potest principaliter altero ex his casibus testes producere, nec etiam potest vti productione facta ab aduersario super alio articulo, super quo aduersarius testem produxit. c. de testib. nu. 4. de testib. 114
Testibus, seu eorum productioni, in iudicio criminali, an per reum renunciari possit. c. cum dilecti. nu. 6. de accus. 129
Testibus non creditur in quinque casib. c. licet causam, num. 15. 16. & 18. de probationibus. 66
Testibus senibus, quando magis, quam iuuenibus credatur. c. quoties, nume. 8. de testibus. 82
Testibus etiam religiosis sine iuramento, parte contradicente, non creditur. c. nuper. num. 1. de testib. 146
Testibus publicatis deponentibns de peritia artis, possunt produci testes contrarij super peritia. c. causam, num. 4. de probat. 79
Testibus de credulitate deponentibus non creditur, etiam publica voce concurrente. c. inquisitionis, §. quæsiuisti, nu. 4. de accus. 186
Testibus renuncians, pars, an testes, quos tempore renunciationis ipse habere ignorabat, producere possit. c. intimauit. nu. 7. de testib. 102
Testificans coram iudice falsum, an sicut potest absque nouo processu extra ordinem puniri, ita attestans per falsas literas, etiam si non attestetur in forma testis. ca. tam literis. nu. 12. de testib. 119
Testificantis effectum delictum commissum in fraudem de testimonij ferendi, an tollat. c. 1. nu. 2. de testib. 80
Testificari contra clericum non possunt, gradum obtinere nequeuntes. c. testimoniū. nu. 15. de testib. 149
Testificari qui non potest in causa propria, non potest testificari in causa, vel in iure, quod fundatur in personam testificantis, capitulo, insuper. numero 13. de testibus. 84
Testificata didicisse an obstet, cum proceditur sine strepitu & figura iudicij. c. fraternitatis. nu. 22. de testib. 98
Testificata qui non didicit, nec testium productioni renunciauit, an adhuc super antiquo capitulo producere possit. capitulo constitutis. 2. nu. 2. de testib. 140
Testificata didicisse, sufficere an videatur, testibus etiam nõ publicatis ad quem excludendum a facultate probandi. ibid. num. 9.
Testificata didicisse partem vel subtraxisse, paria sunt. capitulo, vltra tertiam. nu. 2. de testib. 151
Testificatus contra aliquem in causa, criminali ex necessitate, & mandato iudicis, vtrum in alia causa, tanquam inimicus repellendus sit. c. cum P. Manconella, nume. 3. & 4. de accus. 163
Testimonia contraria diuersis personis dicens imprudenter, an in falsi pœnã incidat. c. cum in tua, nu. 14. de testib. 139
Testimonio pro extraiudiciali non præsumitur propter iuramenti defectum. c. insuper. nu. 14. de testib. 83
Testimonium falsum dicens corruptus, est magis de calumnia suspectus quam inimicus. c. cum oporteat, nu. 32. de accus. 182
Testimonium de credulitate, an & quando probet. capitulo, quoties, numero 9. de testibus. 83
Testimonium super parentela, vt sit perfectum, non sufficit deponere de credulitate, nisi assignetur causa credulitatis. ibid. nu. 12.
Testimonium valet habilis tempore testificationis, licet inhabilis tempore iuramenti. c. post cessionem. nu. 34. de probat. 80
Testimonium de auditu, in excedentibus memoriam hominum valet. Et quid in his, in quibus non potest imputari negligentiam volenti probare. c. veniens, num. 33. & 34. de testib. 90
Testimonium clerici, vel religiosi. sine licentia superioris coram iudice sæculari iurati non valet. c. cum nuncius, nu. 9. de testib. 93
Testimonium de auditu auditus, an admitti debeat, & vt valeat, quid requiratur. c. licet ex quadam, nu. 1. & 6. de testi. 141
Testimonium de auditu auditus, admittitur in his, quæ prȩcedũt memoriam ad cursum vitæ, hominum. ibid. num. 2.
Testimonium venditoris de sua possessione vel de aliquo iure, quod sibi competebat ante contractum an admittatur. c. insuper. nu. 11. de testib. 84
Testis in delictis nunquam repellitur a testimonio, neque accusator ab accusando, nisi sit infamis, vel iure, vel per sententiam. capitulo 1. numero 26. de accusationibus. 157
Testis produci potest infidelis in causa infidelium, licet fidelis cõcurrens præferatur. c. iudæi. nu. 2. de testib. 104
Testis vnus sufficiens, vehementem facit præsumptionem. capitulo, super eo, nu. 16. de testib. 105
Testis præstans temerarium iuramentum, ne testificetur, nunquid admittatur simpliciter ad testificandum. c. intimauit, nu. 16. & 17. de testib. 102
Testis vt examinaretur in termino si pars diligentiam fecerit, tunc poterit postea examinari. c. licet causam. nu. 5. de probat. 68
Testis, quando deponit super negatiua, quid dicere debeat. c. tertio loco, nume. 9. de probat. 57
Testis pro quolibet peccato mortali, an repelli possit a testimonio. c. testimonium, nu. 19. & 21. de testib. 149
Testis habilis tempore iuramenti, ante depositionem inhabilis facti, dictum an valeat. ibid. nu. 11.
Testis de iure inhabilis partes non possunt facere, q̃ sit habilis. Et quid in excommunicato. c. præsentium. nu. 6. de testib. 116
Testis pro illo crimine repellitur, pro quo criminaliter punitur, vel conuenitur. c. testimonium. nu. 25. de testib. 150
Testis repeti ad partis petitionem, an possit. vt corrigat uel addat. c. per tuas. nu. 6. de testib. 143
Testis vtrum ex interuallo sponte sua non productus a parte, possit se repetere. ibid. nume. 8
Testis an admittatur contra clericum laicus, accusatore suam iniuriam prosequẽte. c. de cætero, nu. 4. de testib. 94
Testis dictum deponentis super fama, an valeat si in redditione causæ locus & tempus non repetatur. c. inquisitionis, num. 11. de accus. 186
Testis, qui repellitur a testimonio, propter inimicitiam, non distinguitur cuius culpa sit contracta inimicitia. c. 1. nu. 9. de iudic. 16
Testis si a parte non citatus, a iudice producatur, sponte testificari præsumitur. c. illa præpositorum. nu. 9. de testib. 159
Testis si ex sua conditione suspectus & interrogatus de tempore, dicat se non recordari an repellatur. capitulo, cum oporteat. numero 63. de accusationibus. 183
Testis si non recordatur de loco, qui est de substantia, an probet. d. c. cum oporteat. nu. 64. de accus. eod.
Testis, licet dicat se non recordari de contractu facto, dicit tamen se scire, quòd nulla causa in promissione fuit expressa, an probet promissionem sine causa factam. ibidem, num. 65
Testis dicto cum iuramento statur, si vnum dixit extra iudicium, aliud in iudicio. c. per tuas. nu. 5. de probat. 71
Testis non semper repellitur a testimonio propter hoc quod dixit mendacium extra iudicium. ibid. nu. 33
Testis secundo dicto iurato, quando stetur. dicto capitulo, per tuas. nu. 32. de probationibus. 72
Testis confitens crimen, quando non repellatur. c. cum a nobis. numero 29. de testibus. 113
Testis de necessitate testificans in causa criminali, an repellatur tanquam inimicus, iudicando qui ex necessit. facit officium suum. c. cum P. Manconella. num. 7. & 9. de accus. 163
Testis se inquisiti inimicum dicens, cum non esset, an posit cogi ad testificandum. c. testimonium, nu. 19. de testib. 149
Testis non potest interrogari, an sit criminosus, sed an sit inimicus. c. inquisitionis. §. tertiæ, nu. 7. de accus. 185
Testis si fatetur se inimicum eius, contra quem producitur, repellitur, licet causam vel qualitatem inimicitiæ non assignet. ibid. nu. 8. & 9. & de qua inimicitia interpretetur in dubio. ibid. nu. 10.
Testis de inhabilitate, vbi iudici constat per testis confessionem, an repelli posit. ibidem, nu. 11
Testis criminosus non semper a testificando repellitur. d. c. inquisitionis. num. 16. de accus. eod.
Testis vnus de veritate & fama plene probata, an crimen probet, cum de eo puniendo agitur. capitulo, inquisitionis, §. quæsiuisti, numero 2. de accusationibus. 186

Index.

Teſtis vel accuſator, vt repellatur in leuibus inimicitijs, an arbitrarium ſit. et quæ dicatur inimicitia, vel offenſa grauis. & quomodo debeat regulari arbitrium. c. cũ oporteat. num. 22. de accuſ. 181

Teſtis inhabilitas ſuperueniens ex facto accuſatoris, vel accuſati poſt accuſationẽ, an proſit eis. c. nulli, nu. 3. de accuſ. 160

Teſtis ſemel teſtificatus contra aliquem in cauſa criminali, ſi idem teſtificari vellet in diuerſa inſtantia, an repelli debeat. c. cum P. Manconella. numero 2. de accuſationibus. 163

Teſtis infamis infamia facti, an repellatur. capitulo primo. numero 40. de accuſationibus. 157

Teſtis falſus in vno, an ſemper ſit falſus in omnibus. capitulo, licet. nume. 6. de teſtibus. 144

Teſtis vnus, ſi de crimine difficilis probationis probet de veritate, & famæ probatione cum alijs adminiculis concurrente, ſit plena criminis probatio. c. præterea. nu. 6. de teſtib. 111

Teſtis non cõuincitur de falſo per confeſſionem factam extra iudicium ſi contrariũ poſtea deponat in iudicio. c. at ſi clerici, nu. 3 6. de iudicijs. 20

Teſtis aſſertio in primo iudicio facta quo ad ipſum teſtem, quædam eſt confeſſio. c. veniens. nu. 3 4. de teſtib. 128

Teſtis depoſitio ſub appellatione iuramenti compræhenditur. c. ſicut, numero 3. de teſtibus. 88

Teſtis accepti de ſcientia deponentis dictũ, ſi poſtea dicat ſe illud credere, an deſtruatur. c. cum cauſam, nu. 6. de teſtib. 125

Teſtis dicta, interrogati ſuper capitulis & ſuper quibuſdam, qui dixit ſemel ſcire ſuper quibuſdam, interrogatus poſtea in capitulo de publica voce & fama de prędictis & contentis in capitulo, an reducantur ad capitula omnia. ibidem, nume. 11. & 12.

Teſtis examinatus ſuper facto principali, ſi reſpondeat ſe nihil ſcire in publicatis atteſtationibus, an ipſe idem, vel alij poſſint induci ſuper capitulo publicæ vocis & famæ. ibid. nu. 14.

Teſtis an probetur fuiſſe ſolenniter & legitime iuratus, ſi in actis reperitur, talis teſtis iuratus, & examinatus depoſuit. c. tuis, num. 4. de teſtib. 129

Teſtis, ſi in actis reperiatur q̃ iurauerit tali die, & coram iudice, preſente parte, an præſumatur tetigiſſe ſcripturas. ibid. nu. 8.

Teſtis, ſi detulit iurare, & pars petijt ſibi iuramentum deferri, iudex tamen non detulit, an eius dictum valeat. ibid. nu. 17.

Teſtis deponens de peritia artis, quando probet. c. propoſuiſti. numero 15. de probationibus. 56

Teſtis de loco & tempore, an deponere teneatur. capitulo, ex tenore. num. 9. de teſtibus. 122

Teſtis non reddens cauſam dicti ſui non interrogatus, an reprobet notarij inſtrumentum. ibid. nu. 11.

Teſtis familiaris, an omnino repellatur a teſtimonio. c. in literis, numero 2. de teſtibus. 106

Teſtis integræ vitæ non preſumitur deierare. ibid. nu. 4.

Teſtis produci prohibitus contra aliquem ratione reuerentęi, prohibetur etiam pro ipſo, vel ab ipſo. ibid. nu. 29. 107

Teſtis, quando ad petitionem vnius iudicis iuratus falſum deponit, examinatus coram alio, vbi debet puniri. capitulo, licet. numero 17. & 18. de foro competenti. 46

Teſtis inhabilis quando probet, & quando non. capitulo. ſicut, numero 24. de probationibus. 5

Teſtis examinatio, quando non fit in forma ſolenni. poteſt fieri die feriata in honorẽ Dei. c. ſignificauerunt, nu. 13. de iudicijs. 39

Teſtis non plene probat, ſi iudex admittit probationem poſt terminum parte contradicente. c. quoniam contra, nu. 37. de probat. 74

Teſtis alios nominare an teneatur. ſi a iudice interrogatus eſt a quibus audierit. c. cum oporteat, nu. 57. de accuſ. 182

Teſtis deponens falſum in crimine capitali, punitur talione. c. ſuper his. nu. 25. de accuſationibus. 151

Teſtis vnus an ſufficiat in denunciatione ad pœnitentiam imponendam. c. nouit ille, nu. 37. de iud. 34

Teſtis receptus, non iuratus, parte præſente & non contradicente, an probet. c. nuper, nu. 9. de teſtib. 147

Teſtis debet deponere pro vtraque parte. c. cum P. Manconella, nume. 31. de accuſationibus. 164

Teſtis, an poſſit parti mentiri, vt eius gratiam ſibi paret. capitulo, vltra tertiam, nu. 5. de teſtib. 151

Teſtis maiorem requirit idoneitatem, quam accuſator. capitulo 1. nume. 45. de accuſationibus. 157

Teſtis delictum prius deponentis & poſtea iurantis, an valeat. c. de teſtibus, num. 15. de teſtib. 114

Teſtis deponens non iuratus pœna falſi punitur, ſi falſum dicit. ibidem, numero 16.

Teſtis an deponere poſſit dictum ſuum per ſcripturam, & q̃ debeat ſcribere dicta teſtis. d. c. teſtibus, nu. 20. & 22. 114

Teſtis ſi teſtificaretur ſine lectione ſcripturæ, cuius nullus color, & conſtantia magis diſceneretur, an iudex poſſit admittere. dicto capitulo, de teſtibus. numero 22.

Teſtis ſimpliciter iurans, quando ſuper tota cauſa iurare videatur. ibidem, numero 28.

Teſtis prius contra me examinatus ſuper nouo capitulo, iterum produci poteſt. c. cũ cum cauſa, nu. 7. de teſtib. 134

Teſtis ſi dicat Titium poſſediſſe decem annis, & vltra, ſiue plus, an probet. ibidem, numero 8.

Teſtis ſemel interrogatus qui dicit ſe neſcire, poſtea iterum repetitus dicit ſe ſcire, & rei pretium ponat, an contrarius repellatur. ibid. nu. 12. 135

Teſtis interrogatus, ſi dicit ſe non recordari. poſtea dicit ſe recordari in actu momentaneo, an repelli poterit. ibid. nu. 11.

Teſtis interrogatus quomodo ſcit quòd res tanti valeat, ſi reſpondeat, quia tantum darem, an & quando commune pretium probaretur. ibid. nu. 14.

Teſtis habens probare communem opi. interrogatus in cauſa ſcientiæ, quomodo reſpondere habeat. ibid. nu. 16.

Teſtis varians circa quæ non pertinent ad negocium, in falſum non incidit. capitulo fraternitatis. nu. 60. de teſtib. 101

Teſtis iuratus & examinatus ſuper articulo de veritate criminis facto, ſi poſt depoſitionem dicat, ſe nihil ſcire, an ſuper articulo de publica voce poterit produci. Et quidſi iuratus ſuper articulo de veritate deponat, interrogatus de publica voce & fama. c. fraternitatis, nu. 61. & 62. de teſtib. 101

Teſtis iuratus ſuper articulo de veritate ſi ſit ſuper fama examinatus, an ſecuta publicatione impediatur nouorum teſtium productio. ibid. nu. 64.

Teſtis vnus actoris ſi eſt melior teſte rei ſibi contradicente, an ſtetur meliori teſti, quo ad ſemiplenam probationem. capitulo, in noſtra, numero 15. de teſtibus. 118

Teſtis conuictus de vno falſo, an totum dictum ſuum vitiet. ibid. num. 6. 8. 9. 10. 11. 12. & 14.

Teſtis periurus de iure ciuili, an repellatur a teſtimonio in alia cauſa. ibidem, numero 7.

Teſtis ſi deponit negatiuam, remouendo affirmatiuam a ſenſu, an teſtibus pluribus, vel melioribus negantibus ſtetur. Et quid data eorum paritate. ibidem, numero 18. 19. & 21.

Teſtis deponens negatiuam valde large coarctatam, an ſit de falſo ſuſpectus. ibidem, numero 22.

Teſtis non interrogatus rationem reddere non tenetur in probatione æſtimationis rei facile ſenſu perceptibilis. Et quid ad probandum communem conſuetudinem itinerationis tanto tempore, vel tot millia paſſuum. c. cum cauſa. nu. 17. & 18. de teſtibus. 135

Teſtis vnus probans publicam vocem & famam, eſt ſuſpectus. c. cum cauſam, num. 22. de probat. 78

Teſtis coacte teſtificans, & citatus, magis integer quam ſponte veniens preſumitur. c. illa prępoſitorum. nu 9. de accuſ. 169

Teſtis examinatus denuo ſuper eodem articulo dicens, dico prout alias teſtificatus, an valeat. c. cum in tua, nu. 7. de teſtib. 138

Teſtis, ſi contradicit ſibi extra, vel in iudicio, nunquid ſtabitur primo dicto. ibidem, nu. 10. & 12.

Teſtis dicto cum tortura, quando plus credatur quam ſine. ibidem, numero 11. 139

Teſtis quid ſi in eodem iudicio, vel in diuerſis, inter eaſdem perſonas, vel alias dixit vnum, & poſtea dixit contrarium. Et quid ſi vnum extra iudicium, & aliud in iudicio. ibid. nu. 13. & 16.

Teſtis in articulo mortis ſi dicat ſe dixiſſe falſum ad præiudicium primi dicti, an ſibi credatur. ibid. nu. 15.

Teſtis per partem productus an ſponte teſtificari dicatur. c. conſtitutis, 1. nu. 4. de teſtibus. 139

Teſtis promittens parti extra iudicium teſtificari in cauſa ſua, an & quando ve ſuſpectus repellatur. ibid. nu. 5.

Teſtis iurans non reuelare ſecretum, an admitti debeat ad teſtificandum. ibidem, nume. 8. 140

Teſtis ſemel examinatus, an repeti poſſit. capitulo, conſtitutis. 2. numero 14. de teſtibus. eod.

Teſtis, qui deponit de auditu auditus, in excedentibus memoriam, ad minus de auditu a duobus deponere debet. c. ex quadam, nu. 3. de teſtib. 141

Teſtis de auditu in caſu antiquiſſimo ẽt de communi opinione deponere debet. ibid. nume. 4. & 5.

Teſtis omni exceptione maior, quis dicatur. ibid. nu. 9.

Teſtis turpitudo, an ex idoneitate, & honeſtate ſui auctoritas ſuppleatur. ibidem, nume. 10.

Teſtis teſtificari debet proprio iuramento mediante. ibid. nu. 11.

Teſtis deponens ſuper materia, quæ poteſt probari per vſum, ſuper auditu auditus, non interrogatus, cauſam ſui dicti, an reddere debeat. ibidem, numero 14.

Teſtis quando producitur ſuper declinatoria ante litis conteſtationem. quando poſſit cogi iurare, & deponere ſuper principali. capitulo, de teſtibus, numero 2. de teſtibus. 113

Teſtis ab vna parte productus, tenetur pro vtraque parte veritatem dicere. ibidem, nume. 3.

Teſtis deponens non declarando, ſed addendo aliquid ex his, quæ ſunt dependentia ad negocium principale ſuper quo eſt iuratus, dictum ſuum, an valeat. ibidem, nume 7.

Teſtis deponens ſuper dependentibus, ſine acceſſorijs & pertinentibus ad factum contentum in articulo, an extra, vel ſupra articulos deponere dicatur. ibidem, nume. 8.

Teſtis deponens extra, vel ſupra articulum, quia non iuratus, nulliter deponit. Et an incidat in pœnam falſi. ibid. nu. 6. & 10.

Teſtis ſuper acceſſorijs deponens nõ deductis principaliter in c. non facit vt publicatis poſtea teſtibus, impediatur productio ſuper illis. ibid. nu. 11.

Index.

Teſtis, ſi iurauit ſimpliciter dicere veritatem ſuper tota cauſa, poſtea a parte petatur interrogare ſuper certis articulis, et deponit aliquid in cauſa extra articulos, nunquid valeat dictum eius. ibid. nu. 12. & 13

Teſtis productus & iuratus ſuper pluribus articulis ſi poſtea ſuper quibuſdam interrogetur, publicato deinde proceſſu, an noui teſtes poſſint produci ſuper articulis, ſuper quibus primi non depoſuerunt. ibid. nu. 14

Teſtis pretio corruptus, an teſtificari poſſit. capitulo primo, numero primo, de teſtibus. 80

Teſtis ſimpliciter productus, a parte non citatus, an valeat. ibidem, numero 3. & 5. de teſtibus. eod.

Teſtis ſi præſente parte iurat, an productus preſumatur per ſe. ibidem, numero 4. de teſtibus. eo.

Teſtis non productus, ſed qui ſponte obtulit ſe teſtificaturum, vtrum ſit tanquam ſuſpectus repellendus. ibid. nu. 8

Teſtis ſi in iudicio a longinquo comparuit, in dubio preſumitur monitus a iudice. ibid. num. 9

Teſtis qui ſponte non citatus producitur, ex hoc preſumitur inimicus. ibidem, numero 11

Teſtis, qui teſtificatur, an debeat eſſe ieiunus. dicto capitulo 1. numero 14. de teſtibus. eod.

Teſtis, ſi examinatur parte non citata, dictum illius nullum indicium facit. c. 2. nu. 1 de teſtibus. 81

Teſtis deponens ſuper directo non perceptibilibus per ſenſum, nec alio modo certitudinaliter, ſed præſumptiue duntaxat, debet de credulitate adiũgere aliquid, quod per ſenſum prcbetur. Et an teneatur reddere cauſam non interrogatus. c. quotiẽs. nu. 10. 17. & 18. de teſtib. 83

Teſtis ſi iudici interroganti eum in cauſa ſcientiæ, non reſpondeat, an preſumptionẽ faciat. c. cum cauſam, nu. 15. de teſtib. 125

Teſtis non interrogatus, quando teneatur reddere cauſam dicti ſui. ibidem, nu. 19. 22. & 23

Teſtis, qui non vidit contrahentes, ſed tantum audiuit, vtrum legitime teſtificetur. ibid. num. 20

Teſtis deponens ſuper re ſenſu immediate perceptibili, an cauſam non dicens, probet. ibid nu. 21. & 24

Teſtis perſonę qualitas per publicam vocem & famam probatur. ibidem, numero 25.

Teſtis vtrum poſſit probare viſum, vel auditum alterius. d. cap. quotiens. num. 27. de teſtibus. eod.

Teſtis interrogatus de cauſa, quam cauſam ſufficienter allegare debeat. ibidem, numero 28

Teſtis reddens cauſam ſcientię, ſi deponat ſe audiuiſſe id, quod percipitur per alium ſenſum, quam per viſum, nunquid probet. dicto cap. quotiens. numero 29. de teſtibus. 126

Teſtis præſentia præſumptiue concludit, quòd teſtis audiuerit, & verba per ſenſum congruum perceperit. ibid. nu. 32.

Teſtis ſe recordari, Titium natum eſſe dicens, & hoc aſſignat pro cauſa ſcientię ętatis, an probet. ibid. nu. 33.

Teſtis ſi dicat, ſe fuiſſe in loco, & non vidiſſe ædificium, an probet, ſi ędificium erat magnum, quòd veriſimiliter non videretur. ibid. nu. 37.

Teſtis dicens aliquid non eſſe factum, exponitur dictum ſuum, quòd ipſe ſciat ibid. nume. 39.

Teſtis non videns, ſed audiens contrahentes, an legitime teſtificetur. ibid. num. 40. 41. 42. 43. 44. & 45.

Teſtis vilis ſponte ſe offerens ad teſtimonium in cauſa criminali, an probet. Et quid ſi alias eſt ſuſpectus. capitulo, ſi qui teſtium. numero 9. & 10. de teſtibus. 87

Teſtis ſi primo dicat vnum in iudicio, & aliud dicat poſtea extra iudicium, ſecunda aſſertio effectum primi non eneruat. capitulo ſicut, numero. 1. de teſtib. 88

Teſtis, quid ſi non extra iudicium, ſed in iudicio dicit contrarium eius, quod prius dixerat, vtrum ſecundum dictum tollat primum. dicto capitulo, ſicut, nume. 2. de teſtibus. eo.

Teſtis falſum deponens, etiam de omni crimine, quod occaſione illius falſitatis committitur, tenetur. ibid. nu. 4.

Teſtis de delicto, quod ex falſo oritur teſtimonio principaliter attento a teſte, tenetur in foro conſcientiæ. ibid. nu. 5.

Teſtis teſtificatus falſum in cauſa homicidij, tenetur lege Cornelia de ſicarijs. ibid. nume. 6.

Teſtis, quando vt periurus repellitur a teſtimonio, nullum facit indicium. ibidem, nume. 14.

Teſtis, quandocunque detegitur periurus poſt ſententiam, ſententia ſemper retractatur. ibid. nu. 18.

Teſtis a teſtimonio, quare repellatur, quando ex teſtificatu & ſententia ferenda in iudicio teſtificanti ius acquiritur. capitulo, cum nuncius. numero 3. de teſtibus. 93

Teſtis criminoſus, qui communi opinione habebatur pro idoneo, an repelli poſſit. c. ſuper eo, num. 1. de teſtib. 94

Teſtis domeſticus, an repelli poſſit. capitulo, de cætero, numero 11. de teſtibus. eo.

Teſtis prohibitus, examinari propter reuerentiam perſonæ, non facit indicium aliquod. idid. nu. 13.

Teſtis interrogatus de ætate, dixit quòd Titius maior ſit 25. annis ex aſpectu, poſtea interrogatus qualis ſit iſte, dicit ſe neſcire, an ſit contrarius. c. cum tu, num. 5. de teſtib. 96

Teſtis aſſerens ſe nihil ſcire, ſi poſtea dicat de prædictis famam publicam eſſe, an ſit contrarius, & an ſit ei fides adhibenda. capitulo, cum tu. numero 5. & 7. de teſtibus. 96

Teſtis contra vnum ſemel teſtificatus, an poſſit contra eundem teſtificari. c. fraternitatis. nu. 2. de teſtib. 97

Teſtis ſi probatur corruptus, non propter hoc præſumitur dixiſſe falſum. c. licet cauſam, nu. 22. de probat. 66

Teſtis, vt concludat de continua poſſeſſione, quid dicere debeat. ibidem, numero 24.

Teſtis receptus poſt lapſum termini, parti non opponenti, an recipiat nulliter. ibid. num. 42. & 67.

Teſtis dictum abſque iuramento eſt inualidum, ita iuramentum ſine dicto. ibidem, nume. 49.

Teſtis dictum non continetur in iuramento. ibid. nu. 53.

Teſtis poſt ſententiam, an & quando poſſit reprobari de falſo. ibidem, numero 60.

Teſtis corruptionem, an ſufficiat probare ſine falſitate. d. cap. licet cauſam, numero 68. 69

Teſtis corruptus pecunia repellitur a teſtimonio, & punitur de falſo. ibidem, numero 69.

Teſtis, qui conuincitur circa corruptionem, pęna falſi puniri poteſt. ibidem, numero 70.

Teſtis ſi deponat ſuper iſtis, quæ dicuntur poſſe apprehendi per ſenſum, non tenebitur reddere cauſam non interrogatus. Et quid ſi deponit de peritia artis. c. quoties, nu. 14. de teſtib. 83

Teſtis, quando dicit ſe vidiſſe aliquid fieri, vel alias bonam ſui dicti cauſam aſſignat, licet poſtea dicat ſe illud credere, non per hoc videtur reuocare in dubium, quod primo dixerat. ibid. nu. 21.

Teſtis, quamuis dicat, vidi hoc, niſi fallor, per hoc non infringitur eius dictum. ibid. nume. 22.

Teſtis per ſenſum non coniunctum cum ratione, probare non poteſt. ibidem, numero 24.

Teſtis, ſi interrogatus dicat, quòd Titius poſſedit 10. annis, ſuo iudicio, vel ſe vidiſſe Titium poſſidere 10. annis ſuo iudicio, an probet, & ſit inter iſta differentia. ibidem, nu. 25.

Teſtis licet probet, quia dicit ſe ſimiliter ſcire, quia credit, tunc verbum credo, poſitum per modum cauſæ, deſtruit teſtimonium. ibid. nu. 26.

Teſtis, quamuis non debuerit examinari ratione criminis, vel alterius impedimenti, an examinatus faciat indicium. Et quid, quando examinandus eſſet cum tortura. c. ex parte, nu. 21. & 22. de teſtib. 86

Teſtium in receptione reus in cauſa inquiſitionis, vtrum ſpecialiter citari debeat. c. qualiter, nu. 2. de accuſ. 194

Teſtium publicatio, vel proceſſus, non eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. nu. 29. de conſtit. 9

Teſtium receptio & examinatio, qualiter differant. c. ſignificauit, numero 11. de teſtibus. 133

Teſtium receptio aliud, & examinatio aliud. c. licet cauſam, numero 13. de probationibus. 6

Teſtium multitudinem refrenare, iudicis eſt, & quæ dicatur multitudo ſufficiens. c. cum cauſam, nu. 9. de teſtib. 125

Teſtium receptio facta in iudicio ſummario, in ordinario productionem teſtium non impedit. c. veniens, nu. 1. de teſtib. 127

Teſtium publicatio facta in iudicio ſummario, an noceat in plenario, quin noui teſtes poſſint recipi. c. cum in tua, nu. 5. de teſtib. 138

Teſtium numerus, qualiter confirmet probationem. capitulo, veniens, nume. 20. de teſtib. 90

Teſtium receptio, an valeat ſuper eiſdem articulis parte aduerſa non conſentiente expreſſe. c. fraternitatis. nu. 39. de teſtib. 99

Teſtium examinatio ad æternam memoriã, quæ fit ex parte rei, an coram eodem iudice, coram quo idem reus reconueniendus eſt fieri debeat. c. ſignificauit, num. 14. de teſtib. 133

Teſtium probationi per pactum extra iudicium, an renunciari poſſit. c. cum veniſſet, nu. 14. de teſtib. 108

Teſtium ob ſufficientem productionem excluditur quis a producendo nouos teſtes. c ſignificauerunt. nu. 9. de teſtib. 122

Teſtium in receptione, iudex ad egregias perſonas an & quando perſonaliter mittere teneatur. c. ſi qui teſtium, nu. 4. de teſtib. 87

Teſtium falſitas productorum, ſi patet ex ipſorum dictis, pars vtendo eis incidit in falſum, ex quo ad hoc cautela opus ſit. capitulo preſentium, numero 21. de teſtibus. 117

Teſtium examinatorum coram arbitro, diſpoſitio huius decretalis, an coram arbitratore examinatos comprehendat. capitulo, præſentata, numero 7. de teſtibus. 145

Teſtium renunciatio & publicatio, productionem teſtium excludunt ſingula per ſe. c. cum veniſſet. nu. 3. de teſtib. 107

Teſtium priorum falſitas, publicatis teſtibus veridice probari poteſt. c. ex tenore, nu. 1. de teſtib. 122

Teſtium data paritate deponentes negatiuam, vtrum præferantur. Et tria ſunt, quæ faciunt teſtes teſtibus preferri. capitulo, in noſtra, nume. primo & ſecundo. de teſtibus. 118

Teſtium data contrarietate, non ſemper fertur pro reo ſententia. ibidem, nu. 4.

Teſtium negantium & affirmantium data paritate, an in dubio præferantur affirmantes. ibid. nu. 34. 119

Index.

Testium publicatio fit si ex eius parte examinantur. capitulo, significauit. nu. 16. de testibus. 133

Testium publicatio qui à reo ante litem contestatam producuntur, an ipso inuito fieri debeat. ibid. nu. 18.

Testium testamenti publicatio, quare fit. ibid. nu. 23.

Ecclesiam fundans ab initio, ipso iure habet intentionem fundatam etiam pro hæredibus. c. significauit. nu. 2. de testib. 234

Testium examinationi pars præsens an esse debeat, cum iuramento. c. 2. nume. 4. de testibus. 80

Testium examinatio interest, partis retractetur & habeatur pro nulla, tanquam facta parte non citata. ibid. nu. 15. 81

Testium receptio in causa ciuili, delegari potest, in criminalibus autem nõ. sed iudex debet personaliter accedere si testis est impeditus. c. si qui testium, numero 2. de testibus. 87

Testium receptio, ubi soli fieri non debet, licet soli notario fieri possit. ibidem, numero 3.

Testium de simplici falsitate, quare semper potest dici post sententiam, quæ in rem iudicatam transiuit. c sicut, nu. 19. de testib. 88

Testium dicto non creditur in fauore eius, qui dixit velle eos reprobare. c. præsentiũ, nu. 4. de testib. 116

Testium sola publicatio, & sola renunciatio facta testibus, an uideantur excludere facultatem de nouo producendi testes. capitulo, intimauit, numero 1. de testibus. 101

Testium in receptione, pars an citari debeat. cap. qualiter. §. ad corrigen. nume. 6. de accusat. 196

TIMOR VERECVNDIAE officium iudicis causat, ex quo contractus rescinditur. capitulo, cum dilecti. numero 13. de accusationibus. 150

TRACTATVS solus absque fama vicinię, nunquid sufficiat ad probationem filiationis. capitulo, per tuas, numero 27. de probat. 72

Tractatus in appellatione contentio de aliqua re comprehenditur etiam si non sit deuentum ad aliquam conclusionem. capitulo, cum bonæ. numero 8. de probationibus. 80

Traditio facta alicui in dubio præsumitur causa custodiæ, quando causa habilis ad transferendum dominium non præcedat. capitulo, examinata. numero 1. de iudicijs. 35

Trahi verbum, quid significet. capitulo nulli. numero 10. de accusationibus. 160

Transactionis instrumentum, quando creditoribus absentibus edendum. c. 1. num 30. de probat. 51.

Transgressio præcepti sine aliqua causa, est peccatum mortale. c. nouit ille, nume. 31. de iudic. 34

Transgressor canonis puniri potest tanquam delinquens. c. sicut olim, numero 5. de accusat. 198

Transmissio actorum, & relatio facta superiori, vim conclusionis in causa habet. c. tã literis. nu. 5. de testib. 119

TVRPITVDO testis, an ex idoneitate & honestate sui auctoris suppleatur, c. licet ex quadam, nu. 10. de testib. 141

Turpitudine mea per alium detecta, an possim illam allegare. c. cum oporteat, num. 3. de accus. 171

Tutor quamuis prohibitus sit emere rem pupilli, permittitur ei tamen emptio in cõ sequentiam. c. at si clerici, nu. 41. de iudic. 21

Tutor, qui non satisdedit, si agat nomine pupilli, & feratur sententia pro eo, valet sententia. c. causam, quæ. nu. 18. de iudic. 27

Tutor, qui non satisdedit, censetur esse legitimus administrator, quo ad respicientia fauorem pupilli. c. causam. quæ. nu. 22. eo. tit. eo.

Tutorem ad remouendum, cum ciuiliter agitur, & quando in consequentiam possit tutor puniri criminaliter. c. veniens. nu. 26. de accusat. 170

V

VALOR rei per instrumentum probatur, quomodo intelligatur. c. cũ causa. nu. 20. de testib. 135

Valore rei in iudicio non directe probato, iudex an & qualiter æstimare debeat. c cum causa, nu. 23. de testib. eod.

Vassalli supersedere debent super feudi quæstione, ecclesia domina feudi vacante. ca. verum quoniam, nu. 2. de so. comp. 41

Vassallus potest renunciare feudum inuito domino. Et quid si promisit seruitium per stipulationem. capitulo, quæ in ecclesiarum. numero 67. de constitutionibus. 5

Vassallus non potest prorogare iurisdictionem non sui iudicis sine concessu domini & an sit verum, si feudum sit francum. capitulo, cæterum, numero 16. de iudicijs. 24

Vassallus sponte litigans coram ordinario, domino sciente & non prohibente, an valeat iudicium. ibid. nu. 18.

Vassallus nunquid possit præiudicare domino recognoscendo alium in dominum, distinguitur. capitulo, verum quoniam, numero 6. de foro competenti. 41

Vassallus vt adire possit superiorem domini sui propter iustitiam denegatam, monitio trina requiratur. c. olim, nu. 27. de testib. 121

VELLEIANO facta renunciatio valet si mulier de eo fuerit certificata. sed hoc nisi in quatuor casibus procedit. Et in dubio, an præsumatur admonita. c. si diligenti. nu. 5. 6. & 7. de foro compet. 44

Vendere rem carius in foro conscientiæ, vltra dimidiam iusti pretij, an liceat. c. cum causa, nu. 24. de testib. 135

Venditionis appellatione genus illud contractus non venit, per quod alienatio inducitur. c. prælatorum excessus, nu. 4. de accus. 200

Venditionis & pretij verba, in decreto indicis, vel superioris, propriissime capiuntur. ibid. nu 5.

Venditoris testimonium de sua possessione, vel de aliquo iure quod sibi competebat ante contractum an admittatur. capitulo, insuper. numero 11. de testibus. 84

Venditor, nunquid in causa emptoris testificari possit. capitulo, insuper. numero 10. de testib. eod.

Venditor testificari potest, quando est controuersia inter duos emptores, habentes causam ab eo, & vnicuique eorum tenetur de euictione ad interesse. ibidem, numero 15.

Venditor contractum rescindere volens quod probare teneatur. c. cum causa, num. 4. de testib. 34

Venditori si lis denunciatur post publicatas attestationes incongruo tempore denunciari videtur. c. qualiter & quando. nu 20. de accus. 191

Veniæ in concessione, an partis citatio requiratur. capitulo, ex parte tua, nume. 5. de accusationib. 165

Verba enunciatiua propter aliud emissa, quando probent enunciatum. c. per tuas. num. 21. de probat. 71

Verba enunciatiua emissa propter aliud in priuilegijs probant. c. cum causam, nu. 26. de probat. 78

Verba, si quis petat, agat, accuset, trahat ad iudicium significant voluntatem facti, licet non perfectum actum iudicij, & ideo per litis contestationem verificat. Et verbum, iudicium, litis contestationem continere. c. si diligenti. num. 16 & 17. de foro compet. 44

Verba imperatiua intelliguntur secundum subiectam materiam. ca. si quis contra, nu. 11. de foro comp. 40

Verba, mox. funditus, ipso facto, cum similibus, ipso iure sententiam latam innuũt, licet futuri temporis verba adijciãtur. Et quid de dictionibus protinus, careat, ex tunc, ex nunc. c. si diligenti, nu. 10. de foro comp. 44

Verba, venditionis & pretij, in decreto iudicis, vel superioris, propriissime capiuntur. capitulo, prælatorum excessus, numero 5. de accus. 200

Verba debeas probauisse, significãt actum perfectum. c. licet causam. numero 55. de probat. 68

Verba renunciare, & concludere differunt. c. quoniam contra, nume. 8. de probationibus. 173

Verba enunciatiua instrumentorum, an probent. capitulo, series. numero 4. de testibus. 109

Verba, liberam habeat facultatem, quid importent. capitulo, quæ in ecclesiarum, nume. 3. de constit. 5

Verba legis quando sunt ambigua, & possint sonare in præteritum & futurum, intelligantur in futurum. c. quoniam. nu. 5 de constit. 10

Verba, dico quòd fui dominus, quatenus se habent ad id, quod iam fuit, & nomine non est, vel econtra. capitulo, significantibus. numero 15. de libelli oblatione. 48

Verba, non audiatur, quid importent. capitulo primo, numero 23. de accusationibus. 156

Verba, dico quòd fui dominus, quatenus se habeant ad id, quod iam fuit, & nomine non est, vel econtra. capitulo, significantibus, numero 15. de libelli oblatione. 48

Verba pro tali sicut nomine & mandato talis, idem est dicere. c. cum M. Ferrariensis, nu. 2. de constit. 6

Verba, quæ proferuntur imperſonaliter, in dubio referuntur ad eum, ad quem illud factum spectat. capitulo, at si clerici, §. de adulterijs, numero 15. de iudicijs. 122

Verba rescripti semper restringãtur, vt minus lędant ius commune quam fieri possit. c. dilecti. nu 17. de iudic. 25

Verba sententię impropriari debent, vt ad petita in libello adaptentur. c. qualiter. §. ad corrig. nu. 4. de accus. 196

Verba in statutis correctorijs, vel pœnalibus, intelligantur secundum communem vsum loquendi, & limitantur. capitulo, per tuas. numero 14. & 17. de probationibus. 71

Verbum euidentissime, quid significet. capitulo, licet causam, numero 30. de probationibus. 66

Verbum vnum & idem, de consilio & de præcepto intelligi potest, secundum diuersas personas & materias. capitulo primo, numero 15. de testib. 80

Verbum perpetuum, capiunt leges in emphyteusi ecclesiastica, idest trasitoriam ad hæredes extraneos. capitulo, in præsentia, numero 62. de probationibus. folio 63

Verbum inualiditas, proprie significat impotentiam disponendi. ibidem, numero 69.

Verbum deuoluatur, est verbum commune. c in præsentia, numero 1. de probationibus. 60

Verbum præsentis temporis, appositum in lege. 1. significat pœnam ipso iure inferri, nisi talis lex veniat ad interpretationem legis veteris, quæ eandem pœnam imponit, sed non ipso iure. c. nullus. nu. 5. de foro compet. 40

Verbum rite, certitudinem iustitiæ significat, non actus solennitatem. c. licet, nu. 4. de foro compet. 45

Verbum, debere non semper importat necessitatem, sed aliquando honestatem. c. intelleximus. nu. 4 de iudic. 25

Verbum

Index.

Verbum habuerit, de ſui natura magis importat præteritum, quam futurum tempus. c. quoties. nu. 8. de teſtib. 83

Verbum videtur, an veritatem, ſicut credulitatem importare poſſit. c. quoties. nu. 23. de teſtib. eo.

Verbum cogi, largo modo poteſt comprehendere verbum condemnari. c. examinata, nu. 35. de iudicijs. 36

Verbum criminis, duplex habet ſignificatum. capitulo, teſtimonium, numero 23. de teſtib. 149

Verbum aditio, aperturam, per quam iudex mandat dari copiam parti, ſignare poteſt, & copię traditio effectualiter publicationem importat. c. fraternitatis, nu. 22. & 34. de teſtib. 99

Verbum deuoluatur, eſt commune. capitulo, in præſentia, numero 1. de probationibus. 60

Verbum omnino, idem quod totaliter ſignificat. capitulo, cum veniſſet, nume. 10. de teſtib. 107

Verbum ſcire, exponitur pro credere in materia teſtium. capitulo, quoties, nu. 19. de teſtib. 83

Verbum deputetur neceſſitatem importat. c. ſi quis clericum, num. 6. de foro competenti. 40

Verbum placet, & ſimilia, arbitrium boni viri important. c. 1. numero 10. de conſtitutionibus. 3

Verbum placet, importat arbitrium boni viri. capitulo, ne innitaris, nu. 4. de conſtitutionibus. 4

Verbum, videtur, quid importet. capitulo, teſtimonium. numero 13. de teſtibus. folio. 149

Veritatem reſpondere ſuper articulis, vbi quis ex iuramenti forma, vel legis diſpoſitione debet, ſi reſponſio poſſet interpretari ad plures ſenſus, an iudex admittere debeat. c. cum dilecti, nu. 7. de accuſ. 179

VIA, quam quis elegit, ex qualitate & modo procedendi cognoſcitur. c. qualiter & quando. nu. 41. de accuſ. 192

Viarum diſcrimina allegans, an excuſetur a comparēdo coram iudice. c. veniens, nu. 7. de accuſ. 170

Vicarius epiſcopi, laicus eſſe non poteſt. capitulo, decernimus, numero 7. de iudicijs. 18

Vicinus loco, videtur eſſe in loco. capitulo, propoſuiſti. numero 11. de probationibus. 56

Victus victori ſi ex ſtatuto condemnandus ſit in expenſis, non condemnabitur, ſi iuſtam habuerit litigandi cauſam. c. 1. nu. 6. de reſcrip. 11

Victus in expenſ. condemnari debet. capitulo ſignificauerunt. numero 19. de teſtibus. 135

Videlicet dictio, non ſemper ponitur limitatiue, ſed aliquādo expoſitiue. c. cum cauſam, nu. 8. de teſtib. 125

Videlicet dictio, ponitur aliquando declaratiue. capitulo, ex literis, nume. 4. de probationibus. 155

Videtur verbum, an veritatem, ſicut credulitatem importare poſit. c. quoties. num. 23. de teſtib. 83

Vidua etiam de iure ciuili poteſt nubere infra annum luctus ſine pęna infamiæ, quia leges canones imitantur. c. clerici, nu. 3. de iudic. 26

Vidua retinet priuilegium viri, etiam contra iuris regulas conceſſum. c. ſuper eo, nu. 6. de teſtib. 104

Viles perſonæ an admittantur ad accuſandum de ſimonia. capitulo, veniens. nu. 12. de teſtibus. 89

Vincens ſubire iudicium an cogat̄ ex eadem inſtantia contra agentem virtute cautionis præſtitę. c. veniens nu. 10. de teſtib. 127

Vir an poſſit dotem conſtituere ex cauſa donationis puellæ nubenti inæquali. c. ſuper eo, nu. 8. de teſtib. 105

Virginitas probatur per aſpectum. capitulo, propoſuiſti. numero 5. de probationibus. 56

Viro digniori mulier nubendo efficitur dignior & illuſtrior. capitulo, ſuper eo, nu. 3. de teſtib. 140

Viſitatores ſine iuriſdictione cognoſcentes, ſalarium habēt de publico. c. ſicut olim, nu. 10. de accuſ. 198

Viſitatorum ſine iuriſdictione cognoſcentium inquiſitio, an impediatur iudice ordinario inquirente. ibid. nu. 15

Viſus ſi quis ſit cum gladio ſanguinolento, quid contra eum præſumatur. c. tertio loco, nu. 24. & 25. de probat. 58

VNIVERSITAS, ſicut poteſt introducere, quòd requiratur conſenſus omnium, ita econtra q; ſufficiat conſenſus maioris partis reſpectu minorum. c. cum omnes, nu. 14. de conſtit. 5

Vniuerſitas fideiubendo non poteſt obligare ſingulos de vniuerſitate. ibidem, numero 15

Vniuerſitas, ſi faciat vnum ſtatutum per vnum actum, in quo ipſa vniuerſitas contrafaciat ſtatuto, videtur ipſum tollere. capitulo, cum acceſſiſſent, nume. 8. de conſtitutionibus. 6

Vniuerſitas, quæ nullam habet iuriſdictionem, poteſt facere ſtatutum circa adminiſtrationem proprij patrimonij. capitulo, quæ in eccleſiarum, numero 15. de conſtitutionibus. 6

Vniuerſitas an poſſit ſtatuere ſine licentia ſui ſuperioris, & an ſine rectore ſpecialiter ſibi deputato, vel ſi rector moriatur, vtrum poteſtas ſtatuendi reſideat penes vniuerſitatem. capitulo, quæ in eccleſiarum. numero 10. 12. & 13. de conſtitutionibus. eo.

Vniuerſitas habet poteſtatem ſtatuendi pœnam in aliquem de vniuerſitate, dummodo non excedat limites iuriſdictionis. c. ex literis, numero 4. de conſtitutionibus, 9

Vniuerſitatis ad eſſe non requiritur rector, vel caput. c. quæ in eccleſiarum. num. 16. de conſtitut. 6

Vnius dicto, vt ſtetur pro plena probatione per pactum fieri poteſt. c. quoniam contra. nu. 22. de probat. 74

VOCIS teſtis per qualitatem, quòd deponat de perſona contrahentis, hoc eſt quędam notitia non per ſe. c. cum cauſam. nu. 47. de teſtib. 126

Voluntas ex continuitate temporis, non præſumitur mutata. c. cum M. Ferrarienſis, nu. 19. de conſtitut. 7

Voluntas quomodo in contractibus preſumatur mutata. d. c. cum M. Ferrarienſis. nu. 21. de conſtit. eo.

Voluntas metu pœnæ, quæ cogit, vel prohibet aliquid facere, non dicitur libera. c. eccleſia. nu. 40. de conſtit. 9

Voluntas iudicis ſola, non tollit reconuentionem, quæ minori reſpectu fragilitatis ſuæ conceditur. c. ſi diligenti. nu. 6. de foro comp. 44

Voluntas conſtituentis procuratorem, etiam procuratore mandatum repudiante, mutata non præſumitur, quantumcunque temporis interuallum intercedat. ibidem, num. 23

Voluntati iudicis, cum quid committitur, intelligitur ideſt arbitrio. c. ſignificauerunt. nu. 24. de teſtib. 124

Voluntatis mutatio facilius preſumitur in legato ex interuallo, quam in diſpoſitione, quę fit incontinenti. capitulo, cum M. Ferrarienſis, nume. 18. de conſtitutionibus. 7

Voluntatis vltimæ ſcriptura, illi edi debet, cuius intereſt. capitulo 1. numero 37. de probationib. 51

Voluntatis mutatio non præſumitur. capitulo, tertio loco. numero 12. de probationibus. 57

VSVFRVCTVARIVS rei vendicatione ſi agatur contra eum, quare nō nominare poſſit dominum in iudicio reſpectu iuris vſufruc. c. cum nuncius. nume. 4. de teſtib. 93

Vſum communem loquendi probandi modus. capitulo, per tuas, num. 10. de probationibus. 71

Vſura eſt crimen eccleſiaſticum. cap. cum ſit generale, numero 8. de foro competenti. 42

Vſurarij contractus cognitio ad ſecularem, & quando ad eccleſiaſticum iudicem p tineat. c. cum ſit generale. num. 9. de foro compet. eo.

Vſurarius, qui reſtituit vſuras, an adhuc dicatur infamis. c. 1. numero 40. de probationibus. 51

Vſurarius præſumitur facere contractus in fraudem vſurarum. ibidem, nume. 42.

Vſurarius cogitur edere ſuos codices. capitulo primo, numero 18. de probationibus. 50

Vſurarius, ſi in mortis articulo confeſſus eſt presbytero extorſiſſe vſuras, an ſoli presbyteri teſtimonio credatur, vt publicetur vſurarius. capitulo, nuper. nume. 10. de teſtib. 147

Vſuræ iure ciuili, an prohibitę ſint. & de veritate, & diſtinguitur & quid in furto... capitulo, cum ſit generale, numero 10. 12. 13. 14. 16. 17. 18. & 19. de foro cō petenti. 42

Vſus in corporalibus, loco traditionis habetur. capitulo primo, numero 66. de iudicijs. 18

VTILITAS publica in conſequentiam veniens, non conſideratur. c. illa præpoſitorum. nu. 13. de teſtib. 259

VXOR de facto comprehenditur ad faciendum puniri vxorem tanquam adulteram viri. c. per tuas, nu. 16. de probat. 71

Vxor accuſans matrimonium, an pendente accuſatione expenſas a viro petere poſſit. c. ex parte, nu. 29. de accuſ. 165

Vxori teſtificanti pro viro, quantum ſit fides adhibenda. c. in literis. numero 26. de teſtibus. 107

Vxori illata iniuria, quomodo marito etiam illata videatur. c. cum P. Manconella, nu. 14. de accuſ. 163

FINIS.

UNIVERSITÀ DEGLI STUDI - MILANO
N° di inv. 292-2107
DIPARTIMENTO DI DIRITTO PRIVATO E STORIA DEL DIRITTO

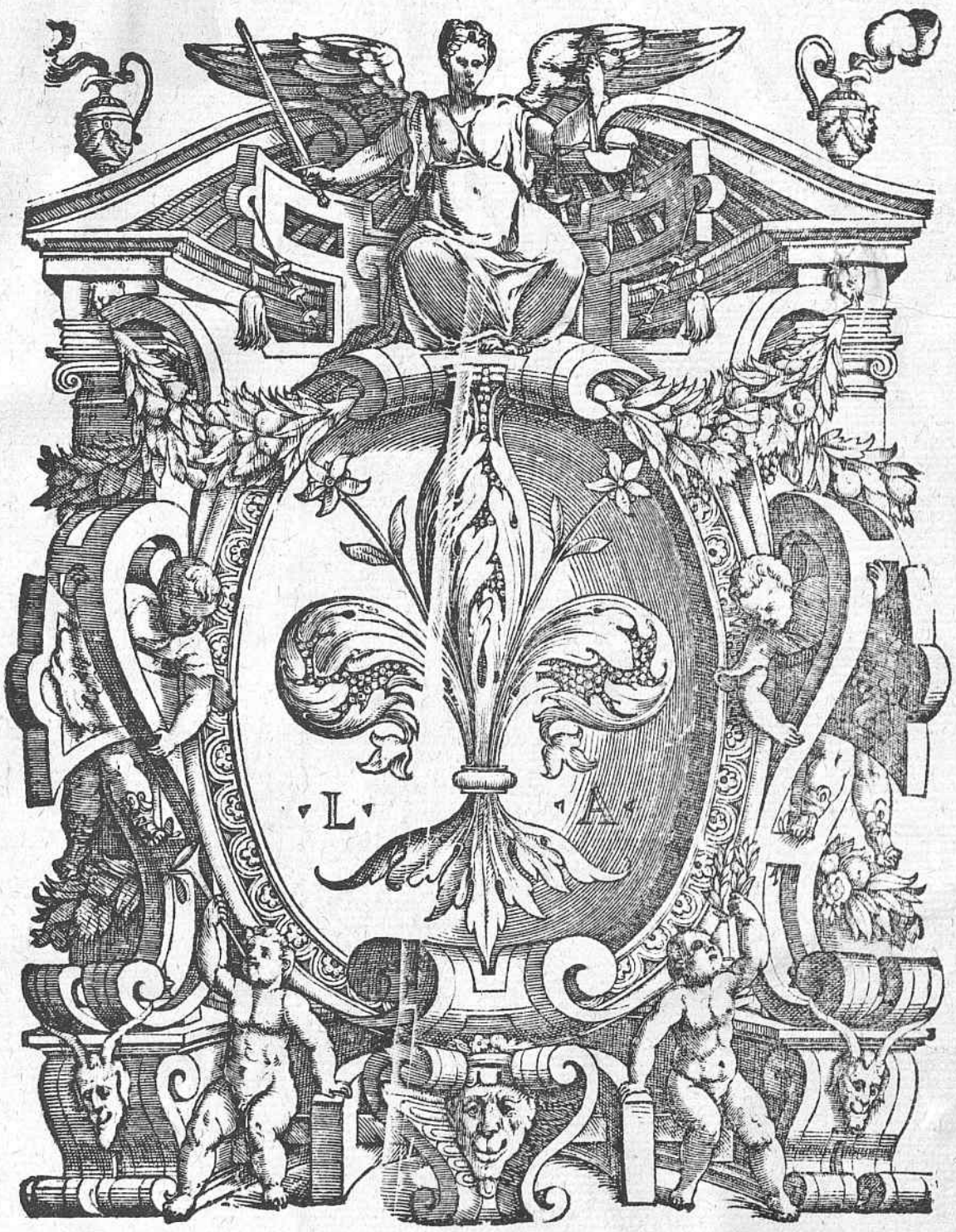
L
A